


174

جلاء العين شرح

١٧/٢



بسم الله الرحمن الرحيم

باسم من اوجد الاشيا من عدم وعدم بمعنى الكاف والنون * فجعلها مثنويا صوريا كان او معنويا ما كان وما يكون كما اخبر سبحانه وتعالى فى كتابه المكنون * ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون * سبحان الذى خلق الازواج كلها مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون * واصلى على نبيه محمد سيد الكونين ومفخر الثقلين وامام القبلتين ما اختلف الملوان وما كرر الجديدان وما ذكر الله الذاكرون * وغفل عن ذكره الغافلون * وعلى اله واصحابه الطاهرين واوليائه الوارثين الذين هم فى سماء شرعه كالنجوم مضيئون * وعلى العالمين العاملين والصالحين السالكين الذين هم من انوارهم يتفيئون وعلى آثارهم مقتدون * امابعد * حمد الله العلى الكبير * والصلوة على نبيه البشير النذير * بو فقير وحقير كثير التقصير * اول وقتده كه حضرت پيرك كلام منيرين ابتدادن نقل وتقريرا تمكه شروع ايلدكده بعض ياران افاض الله عليهم سجال العرفان اول تحقيق وبيانى استحسان ايدوب استدعا ايلديلر كه * اول درر معانى ومعارف * وغرر اسرار ولطايف * سلك تحريره ديرنله * واندن بر كتاب مستطاب دوزيله * اكرچه جملهٔ ابياته شرح يازلمزسه بارى ابتداده واقع اولان اون سكز ابياته يازيله * الكريم اذا وعد وفا مضمونى ادا ايلديلر * وماضى ده اولان وعده نك ظهورين استدعا قيلديلر * بو افقر دخى * فاما السائل فلا تنهر * فحواسنجه انلرى بو بهره دن نهرا تميوب ابتداى مثنويده واقع اولان هژده ابياتك ودخى بعض مشكل اولان كلماتك * شرحنه شروع ايلدم وبو كتابه فاتح الابيات ديو نام سويلدم بعده ديباجهٔ عربيه بى عبارات تركيه اوزره شرح ايليوب ومقدم اولان عربى شرحمزده يازلميان وسمط تحريره ديرلميان درر معانى وغرر لطائفى بونده ايراد قيلدم تا نفعى كثير * واخذى طالبينه يسير اوله * ومابعدينه يازيلان شرحه دخى مناسبت بوله * اميددر كه حضرت حق مقبول قيله * وناس بوندن فائده بوله بالنبى واله * هذا كتاب المثنوى * ها حرف تنبيه دروفى الحقيقة اسم اشارتدن دكادر بلكه مشار اليه اوزره تنبيهدن اوتورى ايراد اولنمشدر وذا اسم اشارتدر * وضع اصليسى محسوسا نه اشارت اولمق ايچوندر * پس اكر ديباجهٔ كتاب مثنويدن اول ايسه دهنده بالقوة حاضر اولان امور معلومه اولور * وعند العقل وقوعى متحقق اولديغى اعتباريله محسوس منزله سنه تنزيل اولنمش اولور * وكيرو ديباجهٔ كتاب مثنويدن موخر ايسه مشار اليه اوراق اوزره مكتوبه اولان ابيات مرقومه اولور * كتاب مصدردر بمعنى مكتوبدر مفعولك مصدرله تسميه اولنمسى مبالغه ايچوندر * نتهكم خلق بمعنى مخلوق ولفظ بمعنى ملفوظ اولديغى كبى * ويا خود فعال مفعول ايچون بنا اولنمش بر صيغه اوله لباس ملبوس كبى * واسميتى راجحدر زيرا كه دائما موصوف اولور صفت اولمز * مثلا كتاب مرقوم ديمز دينور نيتٔ كتاب ديمز معناسى حروفك بعضسى بعضسنه جمع وضم اولنمشدر ديمكدر عسكره كتيبه ديدكاريده جمعيت معناسنه متضمن اولديغى

اعتباريله در كتابك مثنوى يه اضافتى بيانيه در خاتم فضة قبيلندندر * مثنوى ثنى يثنى ثنيادن * نحورمى برمى رميا مصدر ميميدر * يانسبت ايچوندر ثنيت الشئ ديرسن چون برشيئى ايكى قات ايلسك * واصطلاح شعراده شعردن بر جنسدر كه ايكى مصرع بر قافيه اوزره اوله وبو اسم جنسك بو كتاب مستطابه علم اولمسى اولا باهت شان مسمابى مشعر اولور * نته كم شاعرك بو قولى بو معنايه دلالت قيلور * بيت * وان اتفق الانام وانت منهم * فان المسك بعض دم الغزال * وثانيا جميع موجودات ومخلوقاتك اسرارينى جامع بر كتاب اولديغى بيان قيلور زيرا جميع اشيابى الله تبارك وتعالى زوجين خلق ايلمشدر * كما قال الله تبارك وتعالى خطابا للانسان * وخلقناكم ازواجا * اى ذكورا واناثا وقال ايضا ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون * اى ومن كل شئ خلقنا صنفين مثل الثقلين والكونين والدارين والبرين * والوالدين والاشياء المتضادين كالنور والظلمة والارض والسماء والبر والبحر لعلكم تذكرون اى لكى تعلمون الازدواج من خواص الممكنات والواجب بالذات لا يقبل الاثنينية والزوجية وكما قال الله تعالى * سبحان الذى خلق الازواج كلها مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون * پس بو آيت كريمه جميع اشيانك مثنوى اولديغنه دلالت ايلديسه بو كتاب شريفه كتاب مثنوى ديو تسميه ايلملرى جميع اسماء متقابلهٔ الهيه نك واصناف اشياء كونيه نك حقايقنك كتابى ديمك اولور (ولا رطب ولا يابس الا فى كتاب مبين) كلامنك مفهومى بو كتاب حقايق نصابك دخى شاننده صادق اولور پس معنى اكاه اولك اى طالبان اسرار الهى شو مشار اليه كتاب مثنويدر وهو اصول اصول اصول الدين ضميرمرفوع كتاب مثنوى يه راجعدر معنى بو كتاب مثنوى دينك اصللرينك اصللريدر ديمك اولوردين بر وضع الهيدر كه اصحاب عقولى اختيار محمودلريله بالذات خيراته سوق ايلر كتاب اللهدن وسنت رسولدن مستفاد اولان فقه بوديني بيان ايدر سرورى مرحوم دير كه پس علم دين سه علمست * بيت * علم دين فقهست وتفسير وحديث * هركه خواند غير ازين كردد خبيث * ومراد از اصول دين الله اعلم مجموع اين سه علمست وبو اوچ علمك اصولندن بر اصول دخى علم كلامدر يعنى اعتقاديات وعلم اخلاق يعنى وجدانيات وبو ايكى علمك اصولندن علم اسرار كشفيه دروبو اسرار كشفيه كتاب مثنوى ايله معلوم اولور پس كتاب مثنوى بو تقديرجه اصول اصول اصول دين اولور بو كلام محله مناسب اولمقدن خالى دكلدر وبعضيلر دخى دير كه اصول ثلثه دن مراد تصديق جنانى واقرار لسانى وعمل واركاندر كه بونلر دين اسلامك اصللريدر * وصيغهٔ جمعى اشاره داعى اصول ثلثه دن هر برينك كثرت مباحث ومسائلنه تلميح ايدر تصديق جنانى برسرخفيدر كه عند الله صحيح ايمان بودر اما علم مخلوق اكا اصابت اتمكدن متعذر اولمغين مدار حكم شرعى اولمز وبو تصديق جنانى صاحبى بحسب الظاهر تكاليف كفريه دن خلاص بولمز الا اقرار لسانى ايله بو اجلدن اقرارى دخى بر ركن اعتبار ايلشلردر وركن عمل بو ايكى ركنك اثريدر * وركن تصديق جنانى بوذكر اولنان ركنينك اصليدر كه عمل قلبى اصل جميع اعمال واشرف كل افعالدر ولهذا قال عم * ان فى الجسد لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد الجسد الا وهى القلب * بو مقدمه معلومك اولديسه حضرت مثنوينك دخى موضوعى اصل احوال قلبيه اولديسه دينك اصولنك اصولى اولور بو سوزمن وجه عدم مناسبتدن عارى دكل فلينأمل اما بو فقيرك قتنده دخى بو محله مناسب وجوه ثلثه وار اولا اصول ثلثه دن مراد اعمال شرعيه واحوال طريقيه واسرار حقيقيه اوله كه بونلر دين اسلامك اصوليدر پس علوم احوال طريقيه زبده وعمده اولديغى جهتدن علوم واعمال شرعيه نك اصولى كبيدر كذلك علوم واسرار الهيه احوال طريقيه يه نسبتله انك اصولى كبيدر پس حضرت مثنوى ايسه (مصرع) مثنوى ما دكان وحدتست * مصراعنك فحواسنجه علوم وحدت وكان اسرار حقيقتده بو جهتدن اصول اصول اصول دين اولمق صحيح اولور ثانيا الف لام عهد ايچون اولوب * ان الدين عند الله الاسلام * فحواسنجه معهود دين اسلام اولور * وبنى الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله واقام الصلوة وايتاء الزكوة وصوم رمضان وحج البيت من استطاع اليه سبيلا * حديثنك مقتضاسنجه دينك اصولى بشدر وبو بش اصول دخى اصوله مبتنى دركه اول اوچ اصول بو بش اصلك اصوليدر اول اوچ اصلك برى ايمان ايكنجيسى اخلاص واوچنجيسى نيتدر زيرا بو اوچى اولمسه اعمال صحيح اولمز وبو اوچك دخى اصولى علم حكمت ومعرفتدر بونلر علم حكمت ومعرفتسز صحيح اولمز پس منبع علم حكمت ومعرفت ايسه كتاب مثنويدر بو جهتدن اصول اصول اصول دين اولمق جائزدر ثالثا دين اسلامك ايكى اصولى واردر برى اصول فقه وبرى دخى علم كلامكه اعتقاديانه متعلقدر واعتقاديانه متعلق اولان اصول اصول فقهك اصولى منزله سنده در اول جهتدن كه صحت اعمال ظاهره صحت اعتقاد باطنه اوزره مبتنى درمادامكه اعتقاد صحيح اولميه عبادت صحيح اولمز وحضرت مثنوى بو اصولين دينك اصولى منزله سنده در اول جهتدنكه علم كلام باهره استدلاليات درانكچون بو علمك اصحابى برى برينه مجادله ومدافعه دن خالى دكلدر پس بو علوم استدلاليه نك اصولى

مستلزم حق الیقین اولان علم کشفی ووحی قلبیدرکه اول مثنوی درولهذا قال ﴿ بیت ﴾ این نه نجمست ونه رملست
ونه خواب ﴿ وحی حق والله اعلم بالصواب ﴿ فی کشف اسرار الوصول والیقین ﴿ کشف لغتده رفع حجاب اتمکه دیرلر مطلقا
نته‌کم کشفت المرأة وجهها دیرلر رفعت حجابها معناسن ویررلر واما اصطلاح مشایخده ورای حجابدن معانی غیبیه‌نك
طلوع وظهورینه ویا کامطلع اولمغه دیرلر اسرار سرك جمعیدر سر ادراك‌دن باطن اولان معنایه دیرلر وصول هجرانك
ضدیدر اما عند المشایخ امور موهومه کایسندن ترقی ایدوب مرتبهٔ حقیقته عملك بالغ اولمسنه دیرلر یقین اطمینان
فهمه واستقرار علمه دیرلر یقین الماء فی الحوض دیرلر چن حوضده مستقر اولسه ویقین اوچ نوع اوزره در علم الیقین
عین الیقین حق الیقین در وبو دیباجه‌نك عربی شرحنده بو اوچ اقسامك مفصلی بیان اولندی اما اجمالیسی العلم
الیقین ما کان من طریق النظر والاستدلال وعین الیقین ما کان من طریق الکشف والنوال وحق الیقین ما کان
بتحقق فصال عن لوث الصلصال کذا قال السهروردی فی العوارف ﴿ پس معنی بو مثنوی اسرار انوار یقینی واسرار
وصول اللهی کشف وایضاح ایلمکده دینلك اصولینك اصولی اصوایدر دیمك اولور وجار مع المجرور اصول اوله متعلق
اولور (وهو فقه الله الاکبر) فقه اصلده فهمه دیرلر نته‌کم کسر قافله فقه الرجل دیرلر علم وفهم معناسنی ویررلر وضم قافله
فقه الرجل دیرلر رجل فقیه اولدی معناسن ویررلر بعد زمان عرف الناس بو اسمی علم فروعه اطلاق ایلدیلر چن برکسه
بو علمده حفظ مقالات ایلسه ونکاح وطلاق وبیع وشرا وعتاقه متعلق سوزسویلسه ﴿ اکا علماء دنیا فقیه دیرلر
حال بو که عند الاولیاء فقیه علم آخرته عالم وآفات نفسانیه‌یه فاهم اولاندر کما قال الغزالی فی الاحیاء ولقد کان اسم الفقه
فی العصر الاول مطلقا علی طریق الآخرة ومعرفته دقایق آفات النفوس ومفسدات الاعمال واستیلاء الخوف علی
القلب ویدلك علی ذلك قوله تعالی (لیتفقهوا فی الدین ولینذروا قومهم اذا رجعوا الیهم) الآیة وما به الانذار والتخویف هو
هذا العلم وهذا الفقه دون تعریف اللعان والطلاق والسلم والاجارة والعتاق ولهذا مشایخ بو فقهه فقه اصغر وطریقت
وحقیقت ایچون موضوع اولانه علم فقه اکبر دیدیلر حتی امام ابو حنیفه حضرتلری برصغیر الحجم کتابنه فقه اکبر
دیو تسمیه ایلدیلر پس بو حضرت مثنوی اللهك اکبر فقهیدر یعنی حقایق واسراره متعلق علمینك اعظمیدر اللهه اضافت
اولنمسی علم کشفینك الهام خدا ایله اولوب تعلیم وتفکر واجتهاد ایله اولمدیغندن اوتوریدر (وشرع الله الازهر) وبرهان
الله الاظهر) شرع لغتده یوله دیرلر اصطلاحده انبیانك وضع ایلدیکی طریق مستقیم وصراط قویمه اطلاق اولندی
برهان دلیل وحجته دیرلر ﴿ الله اسم ذات مستجمع جمیع صفاتدر عقلا ذات الهیه‌ده متحیر اولدقلری کبی بو اسم شریفده
دخی متحیر اولمشلردر ﴿ انکیچون بعض علما اصله من اله اذا تحیر اذ العقول متحیرة فی معرفته ﴿ دیمشلردر پس متحیر
اولدقلرینه بنا اختلاف ایدوب دیدیلرکه بو سریانیدر وبعضیسی دیدیکه عربیدر وبعضیسی دخی دیدیکه غیر مشتقدر
وبعضیسی مشتقدر دیدی واصلنده دخی اختلاف اتمشلردر صاحب کشاف اصلنده اسم جنسدر بعده معبود بالحق
ایچون علم قیلندی دیمشدر والحاصل کیبی تحیر معناسنه اولان اله‌دن وکیبی سکن معناسنه اولان اله‌دن وکیبی التجا
معناسنه اولان اله‌دن مشتق طوتوب مناسبت بولدرمشلردر معنی خواص لفظیه وآثار معنویه‌سندن دردنجی جلدده
شاعرلك درکاه پادشاهه التجا ایلدیکی محلده ﴿ معنی الله کفت آن سیبویه ﴿ بیتنده شرح ایلدك واکثر خواص اسرارین
بو محلده شرعك وبرهانك لفظة اللهه اضافت اولنمسنده معنادرکه بو مثنوی بو اسم جلال ایله مسمی اولان ذات
الهیه‌نك طریق روشنی بودرکه سالکی جمیع صفاتله متصف اولان ذات احدیته موصل اولور ودخی اللهك ابین اولان دلیلی
وغالبتر اولان حجتیدرکه جمیع اسما وصفاتی جامعه اولان مرتبهٔ الوهیته دلالت قیلور ﴿ وضلالتده قالنلره حجت وبرهان
اولور ﴿ مثل نوره کمشکوة فیها مصباح ﴿ مثل اصلنده کلمهٔ تسویه‌در شبه ونظیر معناسنه نته‌کم هذا امثله اومثله او مثیله
دیرلر هذا الشبه وشبهه وشبیهه ﴿ دیدکلری کبی بمعنی واحددر صکره صفت وقصه معنالرینه استعاره اولندی وضرب
مثل اتمنك ابراز خفیات معانی قیلمقده ووجوه حقایق ومعقولاتدن رافع استار اولمقده تأثیر عظیمه‌سی واردر ولهذا
کتب الهیه‌ده ضروب امثال چوق واقع اولمشدر حتی انجیلده برسوره مستقلا ضروب امثال واقع اولمشدر ﴿ وکلام
انبیا واولیا وحکما وبلغاده اکثریا ضروب امثالی اتمك اوزره‌در زیرا غایبك شاهدده تمثیل اولنمسنده خفی جلی
مرتبه‌سن بولور ﴿ ومعقول محسوس منزله‌سنه کلور وواقع فی القلب اولور نور اصلنده شول کیفیتدرکه باصره آنی
اولا ادراك ایدوب آنك واسطه‌سیله سایر مبصراتی ثانیا ادراك ایلر مثلا شمس وقمردن اجرام کثیفه اوزره فایضه اولان
کیفیات کبی اما نور الهی ونور مثنوی بویله دکلدر جناب حقه نور اطلاقی بنفسه ظاهر اشیایی مظهر اولدیغی اعتباریله‌در
کما بینا فی مصباح الاسرار کذلك مثنوینك دخی نوری بنفسه بصر بصیرته ظاهر وحقایق ومعانی‌یی مظهردر
مشکوة دیوارده اولان شول دریچه‌یه دیرلرکم غیر نافذه اوله وقتا کم حضرت مقدسهٔ مولانا نور الله بکلامه الاسنی

حقیقت

حقیقت صفت مثنویه‌یی بیان بیوردیلرسه ﴿ زیادة فی الکشف والایضاح کاضرب مثلی تعقیب ایدوب وعلی طریق
الاستعارة التمثیلیه بیتلرین مشکاته ومعنالرین مشکاتده اولان مصباحه ﴿ تشبیه ایدوب بیوردیلرکه بو کتاب مثنوینك
نورینك صفت عجیب الشانی یعنی علمینك ومعناسنك حالی شول مصباحك حالی کبیدرکه مشکاتده اوله ﴿ وخانه‌لری
منور وروشن قیله ﴿ برکسه‌نك که خانهٔ قلبنده مشکات ابیات مثنوی اوله ﴿ مصباح معانیسندن انك خانهٔ قلبی پرضیا
اولمق مقرردر یاخود مشکاتدن مراد جسد شریف حضرت مولانا ویاخود مثنویدان ومثنوی خوان اولنلرك ابدانی
اوله نته‌کم مشکاتك نوری کوکب دری کبی صافی اولان زجاجه وقوت زیت شجرهٔ مبارکه واسطه‌سیله اولور کذلك
مثنویدان اولنلرك مشکات ابدانی دخی بونك قنادیل الفاظنده اولان مصابیح علوم معانیسیله منور اولوب اندن سایر
قلوبك خانه‌لرینه دخی توجهلری مقداری نور حاصل اولور ﴿ اکر مشکاتدن مراد جسد شریف حضرت مقدسهٔ
مولانا اولورسه معنی بویله دیمك اولور مثنوینك صفتی بنم جسدم مشکاتنده وقلبم زجاجه‌سنده اول مشکاته بکزرکه آنده
مصباح ایقاد اولنه ﴿ واشتعال قیلنه ﴿ لا شرقیة ولا غربیة اولان شجرهٔ مبارکه روح محمدیدن وزیتندن مراد علملری
اوله ﴿ پس نفسده زیت علم محمدی نار کسب ومجاهده ایله کاس ایتمکسزن اضاعه وانارة ایدیجیدر چونکم نور زیت
علم محمدی نور معنای مثنوی‌یه منضم اولدیسه وامداد وایقاد قیلدیسه ﴿ نور علی نور اولوب بیوت قلوب طالبینه کالیله
نور پاش وضیا کستر اولور دیمك اولور ﴿ نته‌کم بیوردیلر ﴿ یشرق اشراقا انور من الاصباح ﴿ یشرق اشراقا جمله‌سی
صفتیدر مصباحك اصباح فتح همزه ایله جمع صباح وکسر ایله مصدردر بو محلده ایکی معنایه‌یله حملی جائز اولور یعنی اویله
مصباحك اشراق ایتمکله اشراق ایلیه اویله اشراق که صباحلر نورندن انوردر مثنوی اصباح نورندن انور واقوی اولمسی
اول جهتدندرکه نور صباح انجق ظلمات محسوسهٔ لیالی‌یی ازاله ایلر اما نور مثنوی انواع ظلمات معقوله‌یی ازاله ایلر مثلا
کفر ومعصیت وغفلت وجهالت کبی وامثالها پس بونك اشراقی نور اصباحدن انور اولور ﴿ وهو جنان الجنان
ذو العیون والاغصان ﴿ مشهور اولان قرأت اولده کسر جیمله وثانیده فتح جیمله اوقومقدر ولیکن برعکس دخی جائزدر
جنتلرك اوسطی یعنی اعلاسی مراد اولمق اوزره عیون عینك جمعیدر چشمه معناسنه اغصان غصنك جمعیدر دال
بوداق معناسنه تقدیر معنا دخی بو کتاب عالیشان قلوب عارفینك انهار جاریه واغصان مثمره صاحبی اولان جنتلر
وروضه‌لریدر ﴿ عند العرفا جنات ایکی نوعدر برینه جنات آجله دیرلرکه اول آخرتده نتیجهٔ اعمال صالحه اولان جنتدر
وبر نوعنه دخی جنات عاجله دیرلر اول بو دنیاده اولان اذواق روحانی وعلوم ومعارف ربانی جنتلریدر ﴿ نته‌کم بو احادیث
شریفه بو معنایه دلالت ایلر ﴿ کما قال ع م ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا وما ریاض الجنة یا رسول الله قال ع م مجالس
العلم وقال ایضا اکثروا غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة یا رسول الله قال التهلیل والتسبیح ایضا اذا لقیتم شجرة من
اشجار الجنة فاقعدوا فی ظلها وکلوا من اثمارها قالوا وکیف یمکن هذا فی دار دنیانا یا رسول الله قال ع م اذا لقیتم
صاحب العلم فکانما لقیتم شجرة من اشجار الجنة ﴿ پس مجالس علم ریاض جنت علم شجرهٔ جنتدن عبارت اولدیسه
بو کتاب مثنوی دخی جنان عاجلهٔ عارفین وبوستان معقولهٔ عالمیندر الفاظ درربارلری اشجار مثمره کبی اثمار
دقایق وازهار حقایقله بارور اولمشدر روایات حدایق سماتندن ینابیع علم وحکم ظهوره کلمشدر حقا بودرکه برحدیقهٔ
رعنادرکه فواکه طیبه‌سی اطیب کل ثمار در اجتنا قیلنلره وعیون جاریه‌سی الذ انهاردر شارب اولنلره محصل مادحلر
مدحنده قاصر وواصفلر وصفنده حایردر علمأ معانی بوکه استعارهٔ تخییلیه دیرلر معقولی محسوس منزله‌سنه تنزیل ایدوب
محسوس اولان مستعار منهك اوصاف لوازمنی معقول اولان مستعار لهه اطلاق ایدرلر ﴿ منها عین تسمی عند ابناء
هذا السبیل سلسبیلا اول جنان جنانك عیونندن برعین واردرکه شو سبیل مولویه‌نك ابنا واولادی قتنده اکا سلسبیل
تسمیه اولنور حلقوم موحدینه انحدار وسهولت مسارعتدن اوتری نته‌کم شراب مسلسل وسلسال وسلسبیل دیرلر
برشراب بوغازه سهولتله کیدیجی اولسه یاخود سلسبیل اصلنده سلسبیلا ایدی تأبط شرا قبیلندن پس بو چشمه‌یه
سلسبیل تسمیه اولندی اول اجلدن که بو چشمه‌دن ایچمز الا شول کسنه که اول چشمه‌یی بیلن کسنه‌دن اکا سبیل سؤال
ایده خدمت صالحه ایله بو چشمه‌دن مراد حضرت مولانانك کندولری شارب اولدیغی وابناء سبیل ایچون بنا
قیلدیغی عین وحدتدرکه (من شرب منها لم یظمأ ابدا) حدیثنك ماصدقیدر ﴿ وعند اصحاب المقامات والکرامات خیر
مقاما واحسن مقیلا معطوفدر مقدم جنان الجنان جمله‌سنك اوزرینه مبتدا مقدر اولمق اوزره خیر خبریدر مقاما ومقیلا
تمیزیت اوزره منصوبلردر مقیل قال یقیل قیلا وقیلولة دن محل قیلوله‌یه دیرلر قیلوله نصف نهارده استراحته دیرلر اکر
نومله اولمزسه ده قیلوله استراحت صلحادرکه شیاطین آندن بی بهره‌در کما قال ع م (قیلوا فان الشیاطین لا تقیل) پس معنا
بو عیون مذکوره‌یه منبع اولان جنان جنانکه مراد آندن مثنویدر عند اصحاب المقامات وارباب کرامات مقام یوندن

خیر بو مقامدر وقیل جهتندن احسن مقیلدر یعنی سالکه تعب سلوکدن فتور کاسه واحسن مرابع اولان کتابك
بر محلنه نظر قیلسه ویا سامعی اولسه استراحت بولور وکالیله آسوده اولور اصحاب مقامات کامل ومکمل اولان اصحاب
تمکینه دیرلر وارباب کرامات اهل کمال اولان اصحاب خوارق عاداته دیرلر دخی مقام تکمیله واصل اولمشلردر پس
بینهماده عموم وخصوص اولور کل اصحاب مقام اهل کرامات اولور بغیر عکس (الابرار فیه یأکلون ویشربون) ابرار برك
جمعیدر ارباب ربك واصحاب صحبك جمعی اولدیغی کبی وهم المطیعون الذین لایؤذون الذر ولا یفعلون الشر دیمکله تعریف
اولنمشلردر تقدیر معنی ابرار نیکوکار اولان کسه‌لر بو جنان جنان وبوستان روح روان اولان مثنویده اغصان کلماتندن
ثمرات علوم ومعارفی ییرلر وعیون عبارات لطیفه‌سندن شراب اذواق واشواقی ایچرلر * والاحرار منه یفرحون ویطربون
احرار حرك جمعیدر شول کسه‌لره دیرلر که ربقهٔ رقبهٔ کونیه‌دن نجات بوله‌لر وقیود واغلال نفسانیه‌دن خلاص اوله‌لر
وآزادکان طریقت دخی بو جنان جناندن فرحناك اولور وطرب وجذب شغب قیلور * وهو کنیل مصر شراب للصابرین
وحسرة علی آل فرعون والکافرین وبو کتاب مثنوی مصرده جاری اولان نیل کبی شرابدر وبغایت لذیذ آبدر موسای
وقته اتباع قیلان طاعت حقه وترك هوایه صابر اولنلر ایچون حسرت وحرماندر اهل فرعون نفسه ومتبع هوایه وسائر
ایمان عیان ومنکر اسرار نهان اولنلره وارسلنا علیهم الطوفان والجراد آیتنده اهل تفسیر بویله یازمشلردر که سال علیهم
النیل دما حتی ان القبطی والاسرائیلی قیص دما فی فم القبطی پس کتاب مثنوی آب نیل کبیدر یعنی توابع موسای
زمان اولان اهل عرفانله اتباع فرعون نفس اولان اصحاب خذلان مثنوی شرابنی نوش ایتمده بر یره جمع اولسه‌لر واندن
نوش قیلسه ترك هوا قیلان اهل عرفانك دهانتده نوش جان وذوق جنان اولور واهل نفسك درونتده خون ضلالت
وغوایته رهنمون اولور نته‌کیم بر محلده بو معنایه مناسب بیوررلر (بیت) آب نیست این که بقبطی خود نمود * آل مؤمن را
نه خون بود آب بود * آب نیست این که حدیث جانفزا * باریش درچشم قبطی خون نما * همچو قرآن مثنوی مازدل
هادئ بعضی بعضی رامضل * نته‌کیم بو آیت کریمه ایله استشهاد ایدوب بیوررلر * کما قال الله تعالی یضل به کثیرا ویهدی
به کثیرا ومایضل به الا الفاسقین * بو آیت کریمه جوابدر ماذا اراد الله بهذا قولنه تقدیر کلام ای ذا الله به اضلال کثیر
وهدایة کثیر دیمکدر وفعل مصدر موضعنه وضع اولنمشدر تجدد وحدوث افاده ایلمکدن اوتری والله تعالی اضلال ایلمز
بوقرأنده وضع اولنان مثل سبیل الادین وطاعتدن خارج اولنلری بو فقره ودیباجهٔ مثنویده یازلمشدر اعتماد الفهم
القاری اما او قومی احسندر زیرا جمله بیوردقلری کلام مسجع وفاصله اوزره در اکر بو فقره بیله یازلسه وقرأت اولنسه رعایت
سجع وفاصله اولمش اولور * وانه شفاء الصدور وجلاء الاحزان * ودخی تحقیقا بو مثنوی صدورك امراضنه شفا واحزانك
انواعنه جلادر یعنی بو مثنوی بر دوای معنویدر که اسقام روحیه وامراض قلبیه‌یه عین شفا واحزان دنیویه واخرویه‌یه
محض جلادر کما قال الله تعالی فی حق القران (یا ایها الناس قد جاءکم موعظة من ربکم وشفاء لما فی الصدور وهدی ورحمة
للمؤمنین) وکشاف القران ودخی اسرار حقایق قرآنیه‌یی مبالغه ایله کشف ایدیجیدر که رموز واشاراتن بیان وکاهی
تأویلات نکاتن تحقیق وعیان ایتمکله حقا بودر که اسرار قرآنیه‌نك تفسیرنده بویله بر کتاب شریف اولمز وسنن آثار نبویه‌نك
تعبیر وتقریرنده بوکه مماثل بر تألیف وتصنیف ظهوره کلمز کما قال الجنانی * بیت * انی ابصرت فی النوم الرسول *
فی یدیه المثنوی وهو یقول * صنفت کتب لاسرار النبی * لم یصنف مثل هذا فاعجبی * وسعة الارزاق * ودخی بو مثنوی
سعت ارزاقدر سعت مصدردر بمعنی موسع رزق حظ ومنتفع به اولان شیلره دیرلر صوریه ومعنویه‌یه شاملدر ارزاق
صوری اموال ظاهره واقوات بدنیه کبی وارزاق معنوی علوم ومعارف دینیه واذواق روحانیه کبی وبو مثنوی سعت
ارزاق صوری ومعنوی اولمسی اول جهتدندر که مطهر نفوس وقلوب ومطیب اخلاقدر کما قال * وتطییب الاخلاق
ای مطیب الاخلاق عن رذایل البشریة واوصاف النفسانیة دیمکدر پس طهارت وسعت رزقه سببدر نته‌کیم اصحاب
رسولدن بریسی حضرت رسول علیه السلامه فقر وقلتدن شکایت ایلدی اول حضرت اکا امر ایدوب بیوردیلر که دم
علی الطهارة یوسع علیك الرزق (بایدی سفرة کرام بررة سفره) سافرك جمعیدر سافر کاتبه دیرلر نته‌کیم سفرت الکتاب
سفرا دیرلر ای کتبته کتابا معناسن ویررلر اصلنده ترکیب کشف ایچوندر نته‌کیم سفرت المرءة دیرلر یوزنی آچدقده بررة بارك
جمعیدر محسن ونیکوکردار اولان کسه‌لره دیرلر بایدی ده بانك متعلقی مقدردر که اول یا مکتوب ویاخود محفوظ دیمکدر
وجار مع المجرور متعلق محذوفیله مبتدای محذوفك خبری اولور تقدیر کلام بو مثنوی مکتوب ومرقومدر ملائکه‌دن
کاتب اولنلرك اللریله که انلر لوح محفوظدن استنساخ ایدرلر اویله کتبه که کرام ونیکوکننده‌لردر وبونلر قرآن
عظیم الشانی لوح محفوظدن استنساخ وکتابت ایلین ملائکه‌در پس حضرت مثنوی قرآن عظیمك معناسیدر
وابوحنیفه قتنده اصل قرآن صرف معنادر نته‌کیم شرح عربیده بیان ایلدك پس مثنوینك معناسی انلرك اللریله

یازلمش معنی اولور بعده حضرت خداوندکاره الهام اولوب اول معانی شریفه‌یی کلمات منظومه ایله ادا بیوردقلرنده
حضور شریفلرنده اولان کتبهٔ انسانی کتابت ایله دیر سفره وبرره‌دن مراد ظاهرا بو کلمات منظومه‌یی تحریر ایدنلر دخی
اولسه اولور زیرا انلر دخی بررهٔ انسانیدر که کرام اولیاء اللهدر جمله‌دن بری حضرت حسام الدین چلبی که اکثر کتابت مثنوی
ایدن انلر ایدیلر واولیای کرامدن وبررهٔ انساندن اولدقلری مشهور آفاقدر (لایمسه الا المطهرون) اول سفره
وبرره فسقه ومجرمی منع ایدرلر دورباشلرله که بو مثنوینك معانی واسرارینه واذواق انوارینه مس ایلمه‌یه الا اوصاف بشریه
واخلاق ردیه وعقاید ردیه‌دن مطهر وپاك اولنلر زیرا معنای قرآنیه مس ایلمز الا طهارت ظاهره وباطنه قیلنلر هامان
هامون غفلت بو کامه طلع اولمزلر وخامان هوام طبیعت بوندن لذت المزلر اگرچه الفاظن اوقورلر وکتابن کتورورلرسه‌ده
کمثل الحمار یحمل اسفارا قبیلندندرلر (تنزیل من رب العالمین) مبتدای محذوفك خبریدر وتنزیل بمعنی منزلدر یعنی
بو مثنوی عالملرك سیدندن ویاخود پیسندن تدریجله قلبه انزال اولنمش وطریق الالهام الالهیه القا قیلنمشدر (لایأتیه
الباطل من بین یدیه ولا من خلفه) بو مثنوینك اوکندن واردندن باطل کلمز که بو مظهر حقدر وقل جاء الحق وزهق
الباطل ان الباطل کان زهوقا آیتنك مصداقیدر اضداد ونقضیات بر یرده جمع اولمز * والله یرصده ویرقبه * والله تعالی
کمال فضلندن بو کتابی کوزه‌در وحمایت ایدر (فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین) پس الله تبارك وتعالی خیر اولدر جمیع
مخلوقدن حافظ اولمق بوندن زیرا المخلوق صیانت ومحافظت ایده‌یم دیرکن اضاعت ایدر واول توصیف والقاب
فرقانیه ایله تلقیب ایلمك صحیح اولدی پس حضرت خداوندکار بو کتاب مستطابی القاب قرآنیه ایله ملقب
قیلدقلرندنصکره بو کتاب شریفك بو القابندن ماعدا بعض القاب اخراسی اولدیغنه اشارت بیوررلر (وله القاب آخر لقبه
الله تعالی) ودخی بو مثنوی ایچون ذکر اولنان القابدن ماعدا آخر اسمله لقبلر واردر که حق تعالی حضرتلری اکا لقب
ویردی مثلا سامی نامه کبی که بونلر دخی مثنوینك لقبلریدر لقب برشئ اسم علمه تسمیه اولندقدنصکره بر آخر اسمله دخی
تسمیه اولنمقده مدح وذمه شامل اولور علمله لقبك فرقی بودر که علم ذات شخصه دلالت ایدر دلالت وضعیه ایله لقب دخی
ذات شخصه دلالت ایدر مدح وذمدن بر صفتی متضمنه اولمق اعتباریله بخلاف اعلام کنیت ابوت وامومت وبنوت وبونلر
امثالی بر معنای اضافی‌یه دلالت ایدر مثلا ابوبکر وام کلثوم وابن عباس کبی (واقتصرنا علی هذا القلیل) وبر اقتصار
واختصار ایلدك شول ذکر اولنان القاب قلیله اوزره (والقلیل یدل علی الکثیر) وحال بو که قلیل کثیره دلیلدر (والجرعة
تدل علی الغدیر) قدحك دبنده اولان برایچم صو مجمع ما اولان بر کوله دلالت ایدر والحفنة تدل علی البیدر الکبیر
وبر اوج شیء دلالت ایدر خرمن کبیره پس ازدن چوغه استدلال ایله وقس علی هذا سائر الاوصاف (یقول العبد الضعیف
المحتاج الی رحمة الله تعالی) اصحاب کمال وخداوندان ذوق وحال مع جلالتهم وعظم شانهم عبودیتدن دم اورمقدن
وعجز وقصورلرینه اعتراف قیلمقدن خالی دکلدر عبودیت وبنده‌لکله مسمی ومعنون اولمق قتلرنده ربوبیت ومالکیت ایله
عنوان بولمقدن اولیدر نته‌کیم حضرت سلطان انبیا صلوات الله علیه وعلیهم بیوررلردی لاتطرونی کما اطری عیسی
ابن مریم وقولوا عبد الله ورسوله وقال ایضا انما انا عبد وقولوا هو عبد الله ورسوله وحضرت عیسی ع م حقنده دخی جناب
عزت بیوررلر (لن یستنکف المسیح ان یکون عبدا لله ولا الملائکة) اصحاب کمالك قتلرنده انا الحق دیمکدن انا العبد دیمکلکدر
ولهذا حضرت خداوندکار بر رباعیلرنده بیوررلر (رباعی) من بنده شدم بنده شدم بنده شدم (من بنده بخدمت سرافکنده
شدم * هر بنده که آزاد شود شاد شود * من شاد ازآنم که ترا بنده شدم * وهر نبی وولی هر نه قدر عزت وشرف بولسه‌لر
وکماله واصل اولسه‌لر ینه اللهك رحمتنه محتاجلردر ولهذا قال ع م لن یدخل احدا منکم عمله الجنة قالوا ولا انت یا رسول
الله قال ولا انا الا ان یتغمدنی الله برحمته وفضله محمد بن محمد بن الحسین البلخی عطف بیاندر عبد ضعیفك حضرت
مولانانك اسم شریفلری محمد والقابلری جلال الدیندر بابالرینك اسملری دخی محمد ولقبلری بهاء الدیندر حضرت
پیغمبر ع م واقعه‌لرنده سلطان العلما دیو لقب ویردیلر وحضرت مولانانك دده‌لری حسیندر بونلرك نسبتلری بلخی
وسلسلهٔ شریفلری حضرت ابوبکره منتهیدر رضی الله عنه سلسله‌لری بودر محمد جلال الدین بن محمد بهاء الدین بن حسین
ابن احمد بن محمود بن مودود بن ثابت بن مسیب مطهر بن حماد بن عبد الرحمن بن ابی بکر رضی الله عنه بر سلسله‌لری دخی
ابراهیم ادهم حضرتلرینه منتهی اولور جدی حسین مذکور بلخ شاهنك قزینی تزوج ایلدیکه سلطان العلمانك والده‌لری
اولدر وسلطان العلمانك جده‌سی که احمد خطیبینك مادریدر ابراهیم ادهم حضرتلرینك قزیدر ولادت شریفه‌لری
بلخ شهرنده اولدی هجرت نبویه‌نك التیوز درد یدنجی سنه‌سنده ربیع الاول آینك التنجی کونی واقع اولمشدر وبلخدن
مناقبده مسطوره اولان قصهٔ مشهوره اوزره رحلت ایدوب قونیه‌ده قرار ایلمشدر وفاتلری هجرتك التیوز التمش ایکنجی
سنه‌سنده جمادی الاخره‌نك بشنجی کونی واقع اولمشدر جمله التمش سکز ییل عمر سورمشلردر قصه‌لری مناقبده مفصلا

مذكوردر وتقبل الله منه بين المقول والقول جملهٔ معترضهٔ دعائيه در معنى الله تعالى عبد ضعيفدن قبول ايلسون
كتاب مثنوى يى تقبل نك مفعولى محذوفدر تقديرى تقبل الله من العبد الضعيف عمل المثنوى ديمكدر (اجتهدت
فى تطويل المنظوم المثنوى) مقول قولدر اجتهاد بركسه برمطلوبى تحصيل ايلمكده طاقت وقوتن بذل وصرف ايلمكه
ديرلر پس بوراده برسؤال لازم كلوركه اول سؤال بودر مقدما بيورمشلردركه بوكتاب مثنوى سفره وبرره اللريله مكتوبدر
ورب العالميندن منزلدر بو عبارت حضرت مثنوينك واردات الهى واطعام معناسنه اولان وحى ربانى اولديغنه دلالت
ايدرتنه كم بو محلده بيوررلر ومثنوى خوانلردخى بعد النقل بو بيتى اوقورلر * بيت * اين نه نجمست ونه رملست
ونه خواب * وحى حق والله اعلم بالصواب * پس بوراده بن اجتهاد ايلدم بيورديلر كسب اجتهاد له حاصل اولان معانى
سائر علما وشعرانك تفكرله تحصيل ايلديكى معانى قبيلندن اولور نوجهله الهام الهى ووحى ربانى اولور جواب
اولدركه عند اهل التحقيق حضرت پيغمبره اولان وحى مع السفيرة بيله اجتهاد احيانا واقع اولوردى واحيانا بلا
اجتهاد ولا صعوبة ظهوره كلوردى نته كم حضرت عائشه دن مروى اولان بو حديث شريف بو معنايه دلالت قيلور
(ان الحارث بن هشام سئل رسول الله ع م فقال يارسول الله كيف يأتيك الوحى قال رسول الله ع م
احيانا يأتينى مثل صلصلة الجرس وهو الشدّة على فيفصم عنى وقد وعيت عنه ماقال واحيانا يتمثل لى الملك رجلا
معناى شريف احيانا بكاوحى كلوردى چالك صداسى كبى وصفوان اوزره سلسله صوتى كبى بو صفت اوزره كلان
وحى صفت اخرى اوزره كلان وحيدن بكا اشدّ واصعبدر پس اول ملك بندن وحى قطع ايلرحال بوكه بن اندن وحى حفظ
ايلرم واحيانا اول ملك رجل صورتنده بكا تمثل ايلر وبكا صراحة سويلر پس بن انك ديديكنى لفظا ومعنى حفظ ايلرم
بو صورتده شدت صعوبت يوقدر وبو تقديرجه اجتهاد دخى لازم كلمز اما صورت اولى اوزره اجتهاد ايلمك لازمدركه
اول صلصلهٔ جرس وسلسلهٔ على الصفوان كبى كلان معانىٔ مجمه وواردات مجمله ومبهمدر حضرت شيخ اكبر
خلع النعلين شرحنده ديركه وهذا النوع كثمرة الجوز مثلا التى اوجدها الحق خلف ثلثه حجب لا يتوصل اليها
الا بعد رفع تلك الحجب ابن قشى بو قسمى معمى وحل رموزا تمثيل ايلمشدر يعنى كاه اولور حضرت حق جانبندن انبيا
واوليايه معناى مجرده وعلوم غيبيه القا اولنور انك استخراجنده ومرتبهٔ الفاظ وكلماته اظهار واخراجنده خيلى
تعب ومشقت چكرلر وحل رموز معمى ايتمكده اجتهاد ايدرلر پس وحى بلا سفير اولان حضرت مثنوى دخى ايكى نوع
اوزره اولور شول الهام ربانى اولوركه بلا صعوبة ولا اجتهاد تنزيل رب العالمين اولور وشول معانىٔ مجرده وفيوضات
مبهمه وواردات مجمه اولوركه انك كشف وحلنده ونظم وكلمات مرتبه سنه اخراجنده اجتهاد ايلمك لازم كلور انكچون
اجتهدت بيورمش اولورلر يعنى بن كوشش واجتهاد ايلدم منظوم اولان مثنوينك تطويلنده فى تطويل نظم المثنوى
ديميوب المنظوم المثنوى بيورملرندن نكته بودركه كويا كه بوكتابك نظمنده كندولرك ارادهٔ بشريه لرى اولمامشدر بلكه
رب العالميندن بويله منظوم قلب شريفلرينه ملهم ومنزل اولمشدى المشتمل على الغرايب والنوادر ايله منظومله مشتملدر
غرايب حكاياتى ونوادر تمثيلاتى وغرر المقالات ودرر الدلالات غرر غره نك جمعيدر اتك النده درهم مقدارى وزياده
اولان بياضه ديرلر بعده هر شريف وهمايون شيلره اطلاق اولندى درر درّه نك جمعيدر انجويه ديرلر ودخى اويله منظوم
مثنوييكه مقالات شريفه وواضحه يى ودلالات متلاليه وزاهره وباهره يى مشتملدر * وطريقة الزهاد وحديقة العباد
ودخى اول منظوم اولان مثنوى تارك ماسوى الله اولنلرك طريقى اوزره وكثرت عبادت قيلنلرك حديقهٔ معنويه سى
اوزره مشتملدر عابد اداى فرايضه مداومت قيلنلر زاهد قسمت الهيه يه راضى اولنلره ديرلر كما قال ع م لرجل اعمل
الفرايض تكن عابدا وارض نفسك بما قسم الله لك تكن زاهدا قصيرة المبانى كثيرة المعانى مبانى مبنينك جمعيدر مبنى
مصدر ميميدر معانى معنينك جمعيدر يا اسم مكان اوله عنى يعنى دن وياخود اسم مفعول اوله وقصيرة المبانى لفظا
مرفوع مبتداى محذوفك خبرى اولمق اولى در اگرچه منظوم مثنوى يه صفت اولمق ايله مجرور اولسه ده جائزدر تقدير
كلام اول مثنوى خير الكلام ماقل ودل حديثنك مصداقيجه بنالرى قصيره ومعنالرى كثيره جوامع الكلم وهر بيتى
براقليم وهر برمصرعى عين جد وتعليم بركتاب حكيم ودفتر اسرار عظيمدر (لاستدعاء سيدى ومعتمدى) لام اجتهدت يه
متعلقدر يعنى تطويل منظوم مثنويده بن سعى واجتهاد ايلدم بنم سيدمك وسندمك ومعتمدمك استدعا واقتضا
ايلديكندن اوتورى مناقبده مسطور والسنهٔ فقراده بويله مذكوردركه حضرت حسام الدين چلبى فقرانك الهى
نامهٔ حكيم سنائى يه ومنطق الطير شيخ عطاره ميل ومحبتلرين كوروب خاطر شريفلرينه خطور ايدردبكه نوليدى بزم
دخى خداوندكارمز بونلر كبى برياد كار فقراسنه نظم وتأليف ايده لردى تا كم فقرا آنى تلاوت ايدوب آنك معناسى اوزره
طريقت حقه كيده لردى بركون بو خاطره يى لسانه كتوروب التماس واستدعا ايلدكلرنده حضرت خداوندكار دستار

مباركلرندن اون سكز بيتى پس سخن كوتاه بايد والسلام مصراعنه كلنجه يه دك اخراج ايدوب چلبى حضرتلرينك
اللرينه ويروب بيورديلركه دخى سزك ضمير منيركزه بو خاطره لايح اولمزدن مقدم عالم غيبدن قلبمه الهام الهى اولديكه
بو اسلوب مرغوب اوزره بركتاب خوب ومحبوب القلوب انشا وانشاد اولنه پس اول حضرت الهام اولنديغى اوزره
نظمه كتوروب چلبى حضرتلرى آنى املا وتحرير بيوررلردى ومكان الروح من جسدى من بمعنى فى دركما (اذا نودى
للصلوة من يوم الجمعة) اى فى يوم الجمعة يعنى دخى جسدمده روح مدبرم مكاننده اولان سيد وسندمك استدعاسى ايچون
اجتهاد ايلدم (وذخيرة يومى وغدى) دخى بوكونمك ويارينمك ذخيره سنك استدعاسى ايچون اجتهاد ايلدم يعنى دنيا
وآخرتمده ذخيرهٔ روحم وباعث فتوحم اولان چلبى حضرتلرى ايچون نظمه كتوروب سويلدم (وهو الشيخ قدوة
العارفين) وبو نظم مثنوى يى استدعا ايلين سيد وسندم اول شيخ كاملدركه عارفلرك مقتداسيدر (وامام الهدى واليقين
اهل هدى واهل يقينك امام وپيشواسيدر مغيث الورى) خلق عالمك ممدّ ومغيثيدر مغيث شول غوثه ديرلركه مخلوقاته
ظاهرا وباطنا دادرس وحين استمداد واستغاثه ده فريادلرينه يتشوب بلادن انلره امان اوله بو مرتبه ده اولنه قطب
زمان ديرلر امين القلوب والنهى نهى نهيه نك جمعيدر نهيه عقله ديرلر صاحبنى مخاطره وضرردن نهى ايلديكى
ملابسه ايله وامور ولوازمه ا كامنتهى اولديغى اعتبارله يعنى اول قدوة العارفين خزائن قلوبه امين وجواهر عقوله خازن
مبيندر وديعة الله بين خليقته اول حضرت اللهك امانتيدر مخلوقاتى مابيننده امتحانا العبادهم بنده لرى ايچره آنى
وديعه قومشدر اول كمسه كه امانت خدايه خيانت ايلر يعنى آنك حقنده لازم كلان رعايت وخدمتى ضايع ايلر خائن
وعاصى اولور واول كمسه كه انك قدر عاليسنى بيلوب رعايت وخدمتى حقنده لازم اولان ادايه مواظبت ومحافظت ايلر
امنادن اولور وسعادت ودولت بولور (وصفوته فى بريته برية بالهمزة وبغير الهمزة بتشديد الياء) خليقت معناسنه در
ودخى حق تعالينك كزيده ومقبوليدر مخلوقاتى ايچنده (ووصاياه لنبيه) وصايا وصيه نك جمعيدر امر لنمشدر وسپارش
قيلنمشدر معناسنه بوراده برسؤال وارد اولوركه اول سؤال بودر بو محله كلنجه يه دك حسام الدين حضرتلرينك اوصاف
عليه سى مفرد اولديغى اوزره ايراد ايلديلر بو فقره ده جمعله كتورديلر پس نوجهله اولور (جواب) بونده ايكى وجه
واردر بر وجه وصاياه بريته اوزره معطوف اولمق وبر وجه دخى من مقدّر اولمقدر تقدير معنى اول شيخ كامل اللهك
صفوت وبركزيده سيدر بريه سى ايچره ودخى وصاياسى ايچره ديمك اولور وياخود اول شيخ كامل اللهك نبيسنه اولان
وصاياسى جمله سندندر ديمك اولور ومن ذكر اولنمسنده نكته بودركه حضرت حسام الدين واحد كالالف جميع
وصايا وخبايا اولان اولياء اللهك قائمقامى وجمله نك مراتب اسرارنى جامع برخليفهٔ ربانى ووارث رسول سبحانيدر
ديمك اولور (ليس على الله بمستنكر ان يجمع العالم فى واحد) بو عبارت بعينه كتاب تعرفك اوائلنده واقع اولمشدر وشارح
تعرف اولنلر بويله ديمشلردركه اللهك نبيسنه اولان وصايادن مراد فقراى اصحابدركه الله تبارك وتعالى انلرى حضرت
حبيبنه (واصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغداة والعشى يريدون وجهه) آيت كريمه سيله وصيت قيلدى زيرا بو آيت
كريمه نك سبب نزولى على الاتفاق بودركه صناديد كفار فقراى اصحاب يكاردن عار طوتوب مجلس رسول اللهدن طرد
اولنملرين مراد ايلديلر وبونى سويلديلركه انهم قوم ارذلون ونحن رؤساء مكرمون نستنكف ان يجالس معهم
فان طردتهم لآمنا بك فهم النبى ع م ان يفعل ذلك لحرصه على ايمانهم فنزلت (ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالغداة
والعشى يريدون وجهه) پس بونلره حضرت رسول بيورديكه بن بونلرى طرد ايلمزم بونلر ديديلركه (فاجعل لنا يوما ولهم
يوما) پس حضرت پيغمبرينه خبر ويرديكه (لا اجعل آخر الامر) بونلر ديديكه امدى بارى مجلس واحدده يوزلك
بزه دون وظهرك انلره دون تا انلرله برابر اولميه لم پس حضرت رسول ع م بو سوزه برمقدار ميل كوستردكده (واصبر نفسك
مع الذين يدعون ربهم) آيتى نازل اولدى حضرت نبى يه ع م انلرايله حبس نفس ايدوب وانلره رعايت قيلمغى سپارش
ووصيت ايلدى پس بونلر اللهك وصاياسى اولدى پس حضرت حسام الدين بونلرك اسرار علومنه وارث ومقاملرينه
قائم اولديسه جملهٔ وصايادن اولور (وخباياه عند صفيه) خبايا خبيه نك جمعيدر خفايا خفيه نك جمعى اولديغى كبى وزنا
ومعنا وصاياه اوزرينه معطوفدر يعنى اول شيخ كامل اللهك اصفياسندندر عند رسوله واخفيا اولياء اللهدن برطائفهٔ
عليه دركه اللهه احب عباد انلردر وشانلرنده احاديث شريفه چوق واقع اولمشدر جمله دن برى قال ع م (ان احب
العباد الى الله الاخفياء الاصفياء الابرياء ان حضروا لم يعرفوا وان غابوا لم يذكروا وهم من الناس بظواهرهم ومع الحق
بيواطنهم) پس حضرت چلبينك عند النبى خباياى الهيه دن اولمسى علو شانته وكمال عزتنه دلالت ايلر زيرا عند
الناس اخفيادن اولان اوليانك شانى بويله عظيم اوليجق عند النبى خبى اولنك شانى نوجهله اعظم اولمق كرك قياس
اولنه (مفتاح خزائن العرش) اول قدوة العارفين اولان شيخ عرش اعلانك وخزينه لرينك مفتاحيدر امين كنوز الفرش

ارضك كنزلرینك حافظ وامینیدر یعنی شیخ حسام الدین چلبی شول انسان کاملدرکه عالم علوی وسفلی وروحی
ونفسی نك حقایق اسرارینك آلت فتحی وباعث کشفیدر وکنوز فرشیه نك رموزینه امین وخازندرکه غوث الاکبر
وقطب الاقطاب اولان کاملك شانیدر عرشده وفرشده باذن الله متصرفدر وجمله سی امرلرینه منقاد ورامدر نته‌کم
مرتبه لرینك حکمی بو بیتلردن معلوم اولورکه بو مرتبه یه وارنلردرلر ✱بیت✱ ولافلاك الاومن نور باطنی ✱ به ملك
یدی الهدی بمشیئتی ✱ ومن شرعتی بحر المحیط کقطرة) ومن مطلعی نور البسیط کلمعة ✱ ابو الفضائل شیخ مذکورك
کنیتیدر لسان عربده برکسه‌یی کنیتله ذکرایلمك تعظیمی اشعار ایلربو دخی ایکیدن خالی دکلدر یانفس الامردن
اخبار ایدرلر مثلا ابو القاسم وابو طالب کبی بری دخی تفأل طریقی اوزره اولورمثلا ابو الغنایم وابو الفضل کبی اکر
مسمانك ذاتنده علائم وفضائل یوق ایسه اندن غنائم وفضائلك ظهوری رجا ایتمکله تکنیه وتسمیه ایدرلروا کر
مسمانك ذاتنده غنایم وفضائل وارایسه نفس الامری اخبار ایتمکله تعظیم مراد اولوریعنی اول قدوة العارفین
اولان شیخ کامل فضیلتلر باباسیدرکه فضائل پرورا ولدیغی جهتدن فضائل اکا اولاد واول فضائله پدر پرورداد کبیدر
واجب اولان علمدن ماعدایه فضیلت دینور ولازم کلان اخلاق واحوالك زیاده‌سنه فضیلت اطلاق اولنور
(حسام الحق والدین) شیخ مذکورك لقبیدر وبو لقبله ملقب اولملرینه باعث اولدرکه اول حضرت دین اسلامده
شکوك وشبهاتی قطع ایلمکده وبدعت وضلالتی رفع قیلمقده سیف قاطع وبرهان ساطع ایدی نته‌کم بو صفتلر حضرت
رسولده بولندیغی ایچون کعب بن زهیر رضه اول حضرته سیف تعبیر ایلیوب دیدی ✱بیت✱ ان الرسول لسیف
یستضاء به) مهند من سیوف الله مسلول) یعنی اول حضرت حق تعالینك ودین مصطفانك شمشیر بران وشیر غرانیدر
حسن بن محمد) عطف بیاندر شیخنه حسام الدین چلبینك نام شریفیدر وباباری‌نك اسمی محمد در ابن الحسن المعروف
بابن اخی ترك دده‌لرینك نامی دخی حسن درکه معروفدر اخی ترك اوغلی دیمکله اخی ترك دده‌لرینك باباسیدر
ابو یزید الوقت وجنید الزمان وقتده وزمانده اولان تعریفلرمضاف الیهدن عوض روجه‌له مبتدای محذوف خبریدر
ای هو ابو یزید وقته وجنید زمانه دیمك اولوریعنی اول حسام الدین ولایت وکرامتده وقتنك بایزیدی ایدی وتصوف وعلم
ومعرفتده زمانتك جنیدی ایدی دیمك اولورصدیق بن صدیق بن صدیق رضی الله عنه وعنهم صدیق صیغهٔ مبالغه سیدر
صدقك صدق راست وکرچکه دیرلرکه آنك فعلنده وقولنده کذب شائبه سی اولمیه پس اول کامل که مفتاح خزائن
عرش وامین کنوز فرش اوله اول مبالغه ایله صادق اولمق مقرردرکذلك پدرلری دخی برشیخ کامل وولی فاضل ایدی دخی
صدیق اولمسی کرامت علیه سندن معلومدرکذلك دده‌لری دخی صدیقدرکه اخی ترك اوغلی دیمکله بین المشایخ السلف
معروف ومشهور اولمشدی پس حسام الدین چلبی صدیق اوغلی صدیق اوغلی صدیق اولور (الارموی الاصل) حسام
الدین حضرتلرینك صفت نسبیه سیدر یعنی چلبی حسام الدین وبابالری ودده‌لری ارمودیدکاری موضعه منسوبدرکه
اصللری اکراددندر المنتسب الی الشیخ المکرم بما قال امسیت کردیا واصبحت عربیا اول حسام الدین چلبی منتسبدر
امسیت کردیا واصبحت عربیا دیمکله بین المشایخ مکرم اولان شیخه که اندن مراد شیخ ابو الوفاء بغدادیدرکه حسام الدین
چلبینك جد اعلالریدر وسلسلهٔ شریفه‌لری انلره منتهیدر اول ولی کاملك جملهٔ مناقبندن بری اولدرکه اول حضرت
امی ایدی وسواد خوان دکل ایدی زمانه سی خلقی آنك ظاهر اقیل وقالی اولمدیغندن آنی ارشاده بیه یه سزا
کورمیوب علی طریق الاستهزاء آندن وعظ طلب ایلدیلرپس طالب وعظ اولنلره دیدیکه نوله یارین انشاء الله حاضر
اولك پس انك امی لکن یاران تعجب ایلدیلر کیجه حضرت حقه متوجه اولوب منامنده حضرت رسولی کوروب
انلره یوردیلرکه یارین خلقی جمع ایله وانلره نصیحت ایدوب حقایق اسرار قرآنی سویله که حق تعالی سکا اسم علیم
وحکیم ایله تجلی ایلدی پس صباح اولدی علما وصلحا آنك وعظ ایده‌جکندن خبر آلوب امتحانا جامعه کلدیلر بعد الصلوة
اول حضرت منبره چیقوب ابتدا کلامی بو اولدیکه امسیت کردیا واصبحت عربیا یعنی بن کیجه کردی اولدم وصباح
عربی اولدم پس بو یله دیمکله وبو قولك سببیله بین العلما والعرفا مکرم ومفخمدرکه کرامت عظیمدر قدس الله روحه وارواح
خلفائه الله تعالی تقدیس وتطهیر ایلسون اول شیخ ابو الوفانك روحنی وآنك خلفلرینك دخی ارواحنی صفات بشریه
واوساخ طبیعیه‌دن (فنعم السلف ونعم الخلف) نعم افعال مدحدندر السلف والخلف فاعلدر مخصوص بالمدح
محذوفدر ای نعم السلف الشیخ ابو الوفا ونعم الخلف الشیخ حسام الدین له نسب القت الشمس علیه ردائها اول حسام
الدین ایچون برنسب عظیم واردرکه شمس اول نسبك اوزرینه رداسنی القا ایلدی بو نسبدن مراد مذکور اولان نسب
صوری اولسه‌ده قابلدر بو تقدیرجه شمسدن مراد شمس فلك نبوت حضرتلریدرکه اول نسب عالینك اوزرینه انوار
باطنی القا ایلدی وهر بری انوار نبوتلریله منور اولوب ردالندی دیمك اولور ونسب نك تنوع ایچون اولوب مراد نسب

معنوی اولسه‌دخی اعلادر بو تقدیرجه معنی آنك نسب مذکوردن ماعدا برنسب معنویسی دخی واردرکه
شمس معهود حضرتلریکه مراد شمس الدین تبریزیدر اول نسب معنویلرینك اوزرینه رداسنی یعنی ارشاد
هداسنی القا ایلدی دیمك اولوردا که طشره قفتانه دیرلر ارشاد وهدایتدن استعاره اوله وحسب ارخت النجوم لدیه
اضواءها وانکچون برحسب واردرکه کواکب اول حسبك قتنده ضیالرینی ارخا ایلدی وسست اولدی یعنی (ان لله
عبادا قلوبهم انور من الشمس) حدیثینك فحواسنجه انك حسب ضیا کستری برمرتبه نورانیدرکه بو نجوم ظاهره
وطاهره انك نور حقیقی وقویسی قتنده ضیالرینی سست قیلوب ارسال انوار ایلمشلردر یعنی فی الحقیقه بو یله درکه اکر شمس
ظاهر کبی بونلرك نوری باهر اولسیدی نجوم اضواسنی ارخا ایلمك محقق ایدی ابن فارضك ✱بیت✱ فبدری لم یأفل
وشمسی لم تغب ✱ وبی تهتدی کل الدراری المنیرة ✱ دیدیکی بو معنایه اشارتدر ✱ لم یزل فناؤهم قبلة الاقبال
لم یزل افعال ناقصه‌دن برفعلدر اسمی فناؤهم خبری قبلة درفنا ساحت داره دیرلر معنی زائله اولمسون همیشه دائم
اولسون بوذکر اولنان عزیزلرك ساحت خانه‌لری قبلهٔ اقبال اهل اقبال اولمقدن یتوجه الیها بنو الولاة اولیه قبلهٔ
اقبال که اکا ابناء ولاة یعنی اولاد ملوك وقضاة ویا خود فرزندان والیان ولایاتدر توجه ایدرلر بو معنایه یتوجه قبلهٔ
اقباله صفت اولدیغی اوزره دراندن بدل اولمقده جائزدر معنا انلرك فناسی ابنای ولاته متوجه الیه اولمقدن زائل اولمسون
دیمك اولوب حال اولمق ضعیفدرزیرا دعا مقیدا اولمق لازم کلور دعاده قید مستحسن دکلدر ولاة بروزن قضاة والینك
جمعیدر وکعبة الامال یطوف بها وفود المجد والعفاة وفود وفدك جمعیدر ایلچی یه دیرلر نته‌کم وفد فلان علی الامیر برلرای
وردعلیه رسول معناسن ویررلر مجد شرفه دیرلر عفاة بروزن قضاة عافینك جمعیدر عافی طالب معروف واحسانه دیرلر
معنی ودخی انلرك ساحت سعادت پناهی کعبهٔ آمال اولمقدن خالی اولمسونکه آنی طواف ایدر رسولان شرف وطالبان
احسان وشرف ولازال کذلك ماطلع نجم وذرشارق ما مصدریه در طلع فعل ماضیدر ذریذر ذرادن بمعنی طلع
شارق کونشك اسمیدر بو ولازال جمله سنده برقاچ وجه واردر بو جمله لم یزل جمله سی اوزره معطوفدر وبو لازال انك اسمی
ضمیر مستتردرکه خلفه عائددرکه مراد حسام الدین چلبیدر ویا خود شمسك القای ذرایلدیکی نسبنه یه عائد اوله فناؤهم
ضمیری سلفه عائد اولمق اوزره پس تقدیر کلام بو یله دیمك اولورکه ودخی زائل اولمسون اول خلف اولان حسام الدینك
فناسی اول سلفنك فناسی کبی قبلهٔ اقبال وکعبهٔ امال اولمقدن ویا خود اول نسب معنویه‌نك فناسی زائل اولمسون
اونسب صوریه‌نك فناسی قبلهٔ اقبال وکعبهٔ آمال اولمقدن زائل اولمدیغی کبی یلدزلر طلوع قیلدقجه وکونش
طوغدقجه یعنی الی یوم القیمة لیکون معتصما لاولی البصائر یکون نك اسمی ضمیردرکه خلف اولان حسام الدینه عائددر
نسب معنویه یه عائد اولسه‌ده جائزدر معتصم محل اعتصامه دیرلر یعنی محل تمسك والتجایه دیرلر لام جاره لازال به
متعلقدر یعنی زائل اولمسون اول حسام الدینك ساحت خانه وفنای آستانه‌لری ویا خود اول نسب معنویلرینك
آستانه‌لری بصیرتلر صاحبنه محل تمسك والتجا اولمق لام اجتهدت به متعلق اولوب ضمیری منظوم مثنوی یه عائد
اولسه‌ده جائزدر تقدیر کلام بن اجتهاد ایلدم سید وسندمك استدعاسی ایچون تطویل منظوم مثنویده اول مثنوی اولی
البصائره معتصم اولمق ایچون دیمك اولور الربانیین الروحانیین والسماویین العرشیین النوریین اولیه اولی البصائرکه ربانیلر
وروحانیلردر سماویلر عرشیلر نورانیلردر مطلق بین الناس مشهور اولان اصحاب بصائردکل السکوت النظار الغیب
الحضار بو جمله نك اعرابنده وجوه ثلاثه جائزدر یعنی وصفیت اوزره مجرور ومدحیت اوزره منصوب وخبریت اوزره
مرفوع اولمق بو صیغه‌لر مبالغه ایچون اولسه‌ده جائزدرکه علی سبیل البدل بونلرك هر بری مبالغه ایله ساکتلر
وبغایت ناظرلر وزیاده غائبلر وکمالیله حاضرلردر دیمك اولور اما جمع ایچون اولمق اولی در سکوت ساکتك جمعیدر
قعود قاعدك جمعی اولدیغی کبی نظار وحضار ناظر وحاضرك جمعیدر کتاب کاتبك جمعی اولدیغی کبی غیب غائبك جمعیدر
رکع راکعك وسجد ساجدك جمعی اولدیغی کبی تقدیر کلام اولیه اولی البصائرکه بعد اتصاف صفات المذکورة اسرار
حقایقه ناظرلر وآنی سویلمه‌دن صامت وساکتلردر ویا خود ضمائر ناسه ناظرلر وافشای رازدن ساکتلردر وبونلر قالبلریله
خلقدن غائبلر وغائبلرایله عند الحق حاضرلردر ویا خود نفسلرندن غائبلر ربلریله حاضرلر دیمك اولور الملوك تحت
الاطمار کسر طا ایله طمرك جمعیدر اسکی لباسه دیرلر یعنی بونلر اسکی لباسلر التنده مختفی اولان شاهان بی کمر
وخسروان بی کلاهدرلر ✱ لله تحت حجاب الذل طائفة ✱ اخفاهم الله برد الفقر اجلالا ✱ هم السلاطین فی اطمار
مسکنة ✱ جروا علی فلك الخضراء اذیالا ✱ اشراف القبائل اصحاب الفضائل انوار الدلائل آمین یارب العالمین) بونك
اعرابنده دخی اوچ وجه جائزدر بو طائفهٔ علیه جمله قبیله‌لرك شریفلریدر فضیلتلرك صاحبلریدر فضائل علمیه
وعملیه‌نك هر بری منبعیدر دلائلك نورلریدر اکرچه حقده ارشاد وهدایت ایلین دلائل عارفدن غیری‌یه ازالهٔ حجاب

ظلمات باطن ایلمکده نور کبیدر اما عارف دلیلك نوریدر مطلوبه حقیقتله واصل ایلمکده و دلیله رونق و قوت ویرمکده پس عارف دلائلدن مستغنی دلائل عارفدن دکل (کالصباح مستغن عن المصباح والعیان عن البیان) (آمین) اسم فعلدر معناسی استجب دیمکدر ابن عباس حضرتلری بیورررلرکه رسول حضرتلرندن آمینك معناسنی سؤال ایلدم بیوردیلرکه افعل دیمکدر رب مالك و سید و مربی معناسنه در یعنی بو دعایی مستجاب ایله ای عالملرك ربیسی دیمکدر (وهذا دعاء لا یرد فانه * دعاء لاصناف البریة شامل) وشو حسام الدین چلبینك مع نسبه العالیسی حقنده ایلدیکم دعا بر دعادرکه الله قتنده رد اولنمز زیرا اول دعادرکه منافعی و فوائدی اصناف خلائقه و انواع بریه یه شاملدر و بو دعانك بو خصوصده اصناف بریه یه شامل اولمسی بو وجهله درکه اول ولایت آشیانه نك فنای آستانه لری معتصم اولیجق ناس اندن تبرك و تیمن ایدرلر حیاتده اولدقجه اندن استفاضه و استرشاد ایدرلر و وفات ایتدکده مرقد منیفلرندن استعانت و استمداد ایدرلر پس (حیاتی خیر لکم ومماتی خیر لکم) حدیثنك فحواسنجه بو وارثان محمدینك دخی حیاتلری و مماتلری اصناف برایایه خیردر و نفعلری جمله یه شاملدر و بو دعانك رد اولنمیوب مقبول اولمسنه دلیل اولان بودرکه حالا فنای آستانه لری قبلهٔ اقبالدرکه ابنای ولاة کامتوجهلردر و حیاتده اولوب سرلرینه واصل اولنلرك ساحت خانه لری کعبهٔ آمالدرکه وفود عفاة وطالبان فیوضات وکشوفات آنی طائفلردر (والحمد لله رب العالمین والصلوة علی سیدنا محمد و آله وصحبه اجمعین) و حامد بنده جمیعا محامدی جمیع صفاتی مستجمع اولان ذات الهیه ایچوندرکه عالملرك مربیسیدر و رحمت الهیه برزم سیدمز حضرت محمدك آل و اصحابنك اوزرینه اولسون الی یوم الدین آمین ایها الاخوان نور الله قلوبکم بانوار العلوم والعرفان وایدکم بهدایته المشاهدة والعیان) بحرن عاشقان خدا و سالکان طریق هدی بر کاره ابتدا ایلسه لر نام سعادت انجام خالق انام ایله ابتدا ایدرلر و برمتمه کتسه لر انك اسماء حسناسنی ذکر ایتمکله کیدرلر بر امر ذی بالده که اول حضرتك نام باکمالی ذکر اولنمیه اول کار آخر الامر ابتر و بی نفع و بدتر اولمق مقرردر (کما ورد فی الحدیث الصحیح) کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بسم الله فهو ابتر و دخی جامع خطیبده و سنن ابی داودده بو حدیث بو لفظ اوزره دخی بو لفظ ایله مرویدرکه بیوررلر (کل کلام لا یبدأ فیه بالحمد لله فهو اقطع و مسند امام احمدده دخی روایت اولنورکه (کل امر ذی بال لا یبداء بذکر الله فهو اجدع) یعنی هر امر ذی بال که الله اسمیله ابتدا و اشتغال اولنمیه اول ابتردر و اول کار و حال مرغ بی پر و بال کبی دائما در ضرر و بر خطردر * بیت * چو مرغ امر ذی بالی زآغاز * نه از نیروی حمد آید بپرواز * بقصد نارسیده پر بریزد * فتد ز انسانکه دیکر بر نخیزد * پس بوراده بر سؤال وارد اولورکه حضرت مثنوی بر امر ذی بالدر و بر کتاب بی مثال و بر کمالدر نیچون حضرت مولانا کرحمدله و بسمله ایله ابتدا ایلدی جواب باصواب بودرکه بشنو لفظ باسی بسمله و حمدله مقامنه قائم و نیچه اسرار و نکاتی جامع بر حرفدر بلکه جمیع اسرار کتب منزله یی و علوم صحف الهیه یی حاوی بر ظرفدرکه (کما قال اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب کل ما فی التوریة والانجیل والزبور موجود فی القرآن فی الباء) و حضرت شیخ اکبر رضه فتوحاتده بو خصوصده کتاب باده حرف بانك اول قدر اسرارنی یازمشلردرکه انك بو مختصرده ایرادی ممکن دکلدر ولیکن دریادن بر قطره و خورشیددن بر ذره قلیل کثیره دلیل اولدیغیچون بر مقدار اندن تحریر اولندی (قال فی کتاب الباء اعلم ان الباء اول موجود وهو فی المرتبة الثانیة من الوجود وهو حرف شریف ومن شرفه وتمکنه افتتح الحق به کتابه العزیز فقال بسم الله وهکذا ابتدأ بها فی کل سورة ولما اراد الله ان ینزل سورة التوبة بغیر بسملة ابتدأ فیها بالباء فقال (براءة من الله) دون غیرها من الحروف وکان شیخنا ابو مدین یقول ما رأیت شیئا الا ورأیت الباء علیه یعنی الباء المصاحبة للموجودات من حضرة الحق فی مقام الجمع ای بی قام کل شیء وظهر وقیل للعارف الشبلی انت الشبلی قال انا النقطة التی تحت الباء یشیر الی انه کما تدل النقطة علی الباء وتمیزها عن التاء والثاء وغیرهما کذلك ادل انا علی الذی منه وجدت وبه ظهرت وبه بطنت فهذان شیخان کبیران شاهدان عدلان قد شهد الك بشرف هذا الحرف وجلالته علی غیره من الحروف الی هنا کلامه وحرف ایله ابتدا اولنمسنده و حمدله اسرارینی جامع اولدیغندن ماعدا بر نیچه نکاته دخی اشارت واردر اول نکته بودرکه بنی آدمك ابتدا تکلم ایلدیکی حرف بادر اول وقتده که جناب حق بونلره (الست بربکم) دیو خطاب ایلدی بونلر بلی دیو جواب ویردیلر پس اوراده دخی ابتدا با ایله اولدی انکیچون که برکسه بو کتابه ابتدا ایلدکده لفظ بلی یی متذکر اوله و اول بو حرفدن الست عالمنده اولان عهد و میثاقی یاد قیله پس بو کتاب شریفه حضرت مولانا انکیچون مجدد عهد الالفة و میسر اصحاب الکلفة دیو جلد رابعك دیباجه سنده تلقیب ایلدی که بونك ابتدا حروفی متذکر عهد قدیم و مشعر وصال محبوبکر یمدر زیرا حرف با اتصال و التصاقه دلالت ایدر پس بوراده ارباب الباء به اشارت اولورکه من اوله الی اخره حرف بحرف سالکك التصاق و اتصالنه اشارت قیلور و بارکاه وصلته رهنما اولور ثانیا بو کتابك حرف با ایله ابتدا ایلمسنده مثنوی اولمسنه

اشارت واردر و قلم اعلی مرتبه سنه دخی دلالت واردر بانك مثنوی اولمسنده اشارت حسابده ایکی اولدیغی جهتندندر و قلم اعلایه دلالت ایتمسی اولدرکه بو حرف مبدأ سلسلهٔ کل موجوددر انکیچون حضرت شیخ اکبر فتوحاتده بالباء ظهر الوجود بیوردی مثلا الف وجود مطلقه مشابهدر حرکاتی و سکناتی قبول ایلمدیکی وجهدن و قائم بالذات اولوب و نقطه سی اولمیوب و سائر حروفه تعلق قیلمیوب و مبدأ کل حروف اولدیغی جهتدن پس الفه اقرب اولان حرف بادرکه بدایت کل حروفدر و مرتبهٔ ثانیه ده در کذلك مرتبهٔ احدیتدن ابتدا ظهوره کلان قلم اعلی درکه حرف بایه بر نیچه وجهله مشابهدر جمیع موجوداتدن مرتبهٔ احدیته قریب اولدیغی جهتدن و بدایت جمیع حقایق کونیه اولدیغی وجهدن و مرتبهٔ ثانیه ده واقع اولدیغی حیثیتدن و بو حرف بانك شاننده درکه طرفینی معانقه قیلمشدر کذلك اول حضرتك خصایص کونیه سندندرکه احدیتی و بشریتی معانق اولمشدر نته کم (لا یسعنی فیه ملك مقرب) و ندای (انما انا مثلکم) هر عالمك کوش هوشنه وصول بولمشدر کما قال ابن الفارض مترجما من مرتبة الحقیقة المحمدیة * بیت * تعانقت الاطراف عندی وانطوی * بساط السوی عدلا بحکم السویة * پس بو حقیقت مبدأ جمیع موجوداتده واقع اولوب مبین حقایق معنوی اولدیسه حرف باده دخی بو معنی موجود اولوب مبدأ جمیع حروف و کلماتده ایراد اولنور مبین لطائف و دقایق مثنوی قیلندی تا بو دقایق مذکوره یی متذکر اوله و سامع بو نکاتی بونده بوله (فقال سلطان العارفین وبرهان الواصلین * مثنوی * بشنو این نی چون حکایت میکند * از جدایها شکایت میکند * ای کوش کنندهٔ اسرار حقیقت حضرت مولانا اولا بشنو دیو استماعه امر ایدوب غیری عبارتله ابتدا ایلمدکلرنده نکتهٔ عظیمه واردر زیرا (نی که آغاز حکایت میکند (دیسه لر قابل ایدی ویاخود) نی که هردم نغمه آرایی کند) دیسه لر و بونك امثالی نیچه کونه عباراتله تعبیر قیلسه لر قادر ایدیلر ولیکن بشنود یو استماعه امر له ابتدا ایلدیلر انکیچون دین وطریقتده ابتدا واجب و لازم اولان استماعدر انکیچون بصردن و سائر اعضادن و جوارحدن دین وطریقتده سمع اولیدر (کما قال الامام فخر الدین الرازی فی تفسیر الکبیر اعلم ان السمع افضل من البصر لان السمع شرط النبوة لان الله تعالی حیث ذکرهما فی القرآن قدم السمع علی البصر والتقدیم دلیل الفضل لان السمع شرط النبوة بخلاف البصر ولذلك ما بعث الله رسولا اصم وقد کان فیهم من کان مبتلیا بالعمی ولانه تصل بالسمع نتایج عقول البعض والسمع سبب استکمال العقل بالمعارف والبصر لا یوقفك الا علی المحسوسات ولان السمع متصرف فی الجهات الست بخلاف البصر ولان السمع متی تبطل فقد بطل النطق والبصر اذا بطل لم یبطل النطق) و بیلکل ای اخی که عند الله ذی روح اولنك زیاده شرلوسی حق کلامندن صاغر اولندر و آنی سویلمکدن دیلسز قالندر (کما قال الله تعالی فی کلامه المجید (ان شر الدواب عند الله الصم البکم الذین لا یعقلون) یعنی وجه ارضده حرکت ایلین ذی روحك عند الله زیاده شرلوسی استماعدن صاغر اولندر و آنی نطق ایلمکدن دیلسز قالندرکه کلام حقی عقل و ادراك ایلمزلر محققلر بو آیت کریمه ده بیوررلر ایکملك اصم اولمقدن اولور زیرا نطقه البته سماع لازمدر پس اول کمسه که کلام حقی ایشتمیه و انکله عمل ایدوب ایش ایتمیه ابکم اولمق مقرردر پس عند الله دوابك شرلوسی اولمق مقرر و محققدر انکیچون حضرت مولانا بشنود یو امر ایدرلرکه استماع ایلین آخر نقطه کلور و ابکملك زحمتندن خلاص اولور و ناسك شرلوسی اولمقدن قورتلور (وخیر الناس مرتبه سن بولور * مثنوی * دان که اول سمع باید نطق را * سوی منطق ازره سمع اندرا * نطق کوموقوف راه سمع نیست * جز که نطق خالق بی طمع نیست * پس بنه کلهٔ نی بر نیچه وجهدن عبارت اولمق قابلدر اولا صوفی صافی و عاشق وافی درونی ماسوادن خالی و نفخهٔ حقله مالی اولان مرشد عالیدن استعاره اوله زیرا انسان کامله صورتا ولفظا و ذاتا مناسبت تامه و مشابهت عامه سی واردر صورتا اولان مشابهت صفرت سیما و شرح سینه درکه عشاق الهیه نك رنك بیرونلری و حال درونلری بو کونه درو برقاچ یردن دخی میان بسته اولمشدر کذلك اولیای خدا دخی عبادت حقه نیچه وجهله کمر بسته اولمشدرر و لفظا مناسبت اولدرکه اهل فرس نی کلمه سنی اکثر مواضعده نفی معناسنه استعمال ایدرلر نته کم بو بیتده شاعرك من نیم دیدیکی کبی * بیت * کسب نی انکس که کوید دمبدم * من نیم جز موج دریای قدم * پس بونلر بو وجودعا صیلرین نفی ایتمشلر و عدم اصلیلرینه کتمشلردر (مثنوی) از وجود خو بشتن کشتم تهی * نیست از غیر خدایم آکهی * دیوب بو قلق مقامنده قرار طوتمشلردر و ذاتا اولان مماثلت اولدرکه نته کم نایك درونی غل و غشدن خالی واندره اولان نغمات والحانه باعث و بادی اولان نایی در کذلك بو طائفهٔ علیه نك درونلری ماسوادن خالی و نغمات الهی و نفخات ربانی ایله مالیدر هر الحان و نغماتکه نایه نسبت اولنور نایی نکدر پس نقدر کمالات و کلمات و آثار و اسرار حالات که بونلره نسبت اولنور فی الحقیقه خدای متعالینکدر بونلر اورتاده برالت ملاحظه و مظهر معامله در (کما قال الله تعالی فی حق نبیه صلی الله علیه وسلم) وما رمیت اذ رمیت

ولكن الله رمى) وقال فی حق نطقه (وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی) وثانیاً نیدن مراد قامش اولدیغی
اعتباریله بلا استعاره قلم ظاهر مراد اوله اكرچه حضرتك نای حقنده اجرا ایلدكلری بعض اوصافی بو معنا اوزره
نفیرو ناله قلمك تحریراتدن استعاره ویاخود لسان حاله نفیر و ناله سندن عبارت اولور مثلا نفیر و ناله كبی بو تقدیرجه
ملایم اولمزا احسن معنایه و لطافت فحوایه خلل كلمز زیرا بو قدر علوم دینی و امور دنیوینك انتظامی انك وجودنه
مربوطدر و بو نیجه معارف و لطائف كونیه نك ظهوری اكه منوطدر * كما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لولا القلم
لما قام الدین ولما صلح العیش وقال قتادة رضی الله عنه القلم من الله نعمة عظیمة لولاه لم یقم دین ولم یصلح شیء كذا
فی مجمع البیان والله تعالی حبیبنه علی وجه الامتنان بالقلم قرأنه امر ایدب بیوررلركه (اقرأ وربك الاكرم الذی علم
بالقلم قال صاحب المدارك فی تفسیر هذه الایة مادونت العلوم وماضبطت الاخبار ولا كتب الله المنزلة الا بالقلم
والكتابة لولاه لما استقامت امور الدین والدنیا) پس بو تقدیرجه معنی حضرت مولانا طالب اولنلره خطابا بیوررلركه
ای طالب حق اولان قلمك تحریر و تسطیر قیلدیغی كفتاری ایشت وآنك لسانندن جاری اولان اسراری ایش ابت
كوركه سكازبان حاله نه سویلر و لسان معنی ایله نه تقریر ایلر انكچون قلمه حكما انسانك بر لسانیده بودر دیمشلر
نته كم (القلم احد لسانی الانسان یؤدی به ما فی الجنان ویبلغ البعید كما یبلغ القریب باللسان) دیو تعبیرا تمشلر پس
زبان قلم بو معنای مذكوره یی حالا سویلرو قالا تقریر ایلر اكر حالا سویلمسی مراد اولورسه كوش هوشله استماع ایله كه
اول قلم سكا لسان حاله نه سویلردیمك اولور و اكر قالا سویلمسی مراد اولورسه كوش حسله اصغا ایله كه قلم سكا نه تقریر
ونه تحریر ایلر دیمك اولور و ثالثا قلمدن مراد علی طریق الاستعارة ولی كامل و مرشد فاضلك وجودی اوله بو تقدیرجه
بینهماده مشابهت حركات و سكنات قلم بالكلیه كاتبك اولدیغی كبی اولیانك دخی حركات و سكنات و تصرفات كلمات
وكمالاتلری بالكلیه واجب بالذات اولان مبدع كائناتك دیمك اولور نته كم بو ابیات بو معنایی اثبات ایلر * مثنوی
اولیا اصحاب كهفند ای عنود * در قیام و در تقلب هم رقود * خفته از احوال دنیا روز و شب * چون قلم در پنجهٔ
تقلیب رب * آنكه او پنجه نه بیند در رقم * فعل پندارد بجنبش از قلم * ورابعا علی وجه الاستعارة قلم اعلی اعنی
حقیقت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم مراد اوله كه جناب حق اول حقیقتده (ن والقلم وما یسطرون) دیو قسم
بیوردی واول حضرت بو حقیقتك شاننده (اول ما خلق الله القلم) دیو تعبیر قیلدی پس اول حضرتك حقیقتی
نقوش كائناته وارقام موجوداته سبب اولدیغی اعتباریله روح محمدی تعبیر اولنور (اول ما خلق الله روحی واول ما خلق
الله عقلی) هب بر معنایه اشارت قیلنور و بغیر طریقتله دخی نی دن حضرت مصطفی وقلم اعلی آنلنور زیرا
لفظ نی ابجد حسابی اوزره التمشدر لفظ س دخی التمشدر پس سین حضرت محمدك اسمیدر * كما قال الله تعالی فی كلامه
(یس) قال ابن الحنفیة یا محمد وفی الحدیث ان الله سمانی فی القرآن بسبعة اسماء المزمل المدثر عبدالله محمد احمد طه ویس
بو تقدیرجه بشنو ازنیك معناسی حضرت محمددن ایشت دیمك اولور ولیكن بو راده مصرع ثانیده بر سؤال لازم كلور كه
چونكه نی دن مراد اولیای خدا ویاخود حضرت محمد مصطفی اوله پس بونلر خود عین وصلتده در اوله اولیجق فرقتده
نه كونه شكایت ایدرلرو نه وجهله جدالقلردن اشتكا ایتمه كیدرلر بو سؤاله برقاچ وجهله جواب ویریلوب اولا
انبیا و اولیانك شكایتلری قبل الوصول اولان احوال ماضیه به نسبتله در و احوال ماضیه یی نقل ایلمكلرندن مراد
ارباب غفلته تنبیه و اصحاب عطالته ارشاددر ثانیا بو نشئهٔ دنیویه ده كمال وصول ممكن اولمزا اكرچه عین وحدته مستغرق
ایسه لرده نه یقین حكمنی قومز پس پیراهن وجود مادام كه موجود اوله كمال وصول مفقود اولور پس بو كمال وصاله
مانع اولان تعین صوریتی جدالقلری عد ایلیوب اندن شكایت ایدرلر ثالثا عند الاولیا مرتبهٔ جمعده مستغرق
اولمقدن لذتلو بر حالت دخی یوقدر زیرا بو مرتبه ده مغایرت و اثنینیتدن عاری و كلفت و مشقت كثرتدن بری اولورلر اول
وقتده كه بونلری مرتبهٔ جمعدن ارشاد ناس ایچون مرتبهٔ فرق و تمیزه كوندره لركن و مكین دوام ونهی قیلورلر
ونیك و بددن الم و زحمت كوررلر و مغایرت و اختلافاته متصف اولورلر اكرچه وحدتی كثرتده كوررلرسه ده بو مرتبه یی
جدالقلر عد ایلیوب اندن شكایت ایدرلر نته كم حضرت نبی علیه السلام ایتنی لم اخلق ولیت امی لم تلدنی)
دیو بو جدالقلردن شكایت قیلورلردی حال بوكه اول حضرتك مرتبه لری مقام جمع الجمع ایدی و مقام جمعه معراج
ایدوب محبوب حقیقتك و جمیع ارواح انبیا و اولیانك و ملائكهٔ مقربین و اهالی علیینك التفاتنه خوكر اولمش ایكن
مرتبهٔ كثرته تنزیل قیلدقده ابوجهل و ابولهبك طعن و تحقیرینه مبتلا اولمشلردی انكچون (ما اوذی النبی مثل
ما اوذیت) دیو بو فرقت و اذیته اشارت قیلمشلردی زیرا مرتبهٔ دعوت مرتبهٔ فرقتدر اكرچه وصلتده ایسه لرده فافهم
احوال سائر اولیا المرشدین وقس علیه والله اعلم بالیقین فقال سلطان العارفین * مثنوی * كز نیستان تا مرا

ببریده اند * از نفیرم مرد و زن نالیده اند * بو بیت شریفده * نیستاندن مراد مرتبهٔ احدیت اولسه ده قابل
و مرتبهٔ اعیان اولمغه ده شاملدر مرتبهٔ احدیت اول ذات بی جهته دیرلر كه حقایق شئونات الهیه حضرت
ذات مقدسه دن و دخی بعضی بعضیسندن ممتاز اولمیه و اصلا لا علما ولا عینا وجود كلیه بو مرتبه كان الله ولم یكن
معه شیء غنی عن العالمین و كنت كنزا مخفیا مرتبه سیدر غیب هویت و غیب اول دخی دیرلر و بونك امثالی عباراتله
تعریف ایدرلر پس بو مرتبه یه مبدأ ظهورات حقایق و شئونات اولدیغی ایچون نیستان تعبیر ایلمك صحیح اولور
بو مرتبه دنصكره اولان مرتبه یه غیب ثانی و تعین ثانی و مرتبهٔ اعیان ثابته دخی دیرلر اعیان ثابته شول صور علمیهٔ
الهیه در كه هنوز دخی رایحهٔ وجودی استشمام ایتمشلردر ولیكن وجود علمی ایله موجود اولوب بری برندن تمیز
اولنمشلردر حقایق موجوداته اولكی مرتبه ده شئونات ذاتیه دینور و بو مرتبه ده ماهیت اشیا و اعیان ثابته و حروف
عالیات تعبیر قیلوب كما قال الشیخ الاكبر رضه * بیت * كنا حروفا عالیات لم نقل * متعلقات فی ذری اعلی القلل *
انا انت فیه و نحن انت وانت هو * فالكل فی هو و هو سل عمن وصل * بو بیتك موجز و مفید معناسی بودر كه
بر مرتبهٔ علمده جملهٔ اعیان ثابته دن شول حقایق غیبیه و حروف عالیه ایدك كه نقل اولنمدق یعنی ایجاد تعلقی ایله
مخلوق و موجود قلنمدق و بر تعلق ایله مجعول ایدلك قله لرك ذروهٔ اعلاسنده قله لردن مراد اسما و صفات و اعلاسندن مراد
امهات سبعه و ذروسندن مراد اسماء ذاتیه و مفاتیح غیبیه اوله كه لا یعلمها الا الله انك شاننده بیورلمشدر پس
بو مرتبهٔ ذاتیه ده جمیع افراد انسانی یعنی بن سن سز و بز سن سن و سن او سن كلیسی اونده اودر پس واصل اولندقدنصكره
سؤال قیل كه بو مرتبه ده متكلم و مخاطب و غائب واحد و متعدد عین واحددر بو اعیان ثابته یی شیخ محمد شیرین دخی
حروف عالیات ایله تعبیر ایدوب بیوررلر * بیت * لقد كنا حروفا عالیات * نزلنا فی سطور سافلات * ظهرنا بعد
ما كنا خفیا * و صرنا الآن كل الكائنات * وما الاكوان الا نحن حقا * فانا كائنات ممكنات * الی اخره اما حضرت
مولانا بو مرتبه یه نیستان تعبیر ایدرلر و اعیان و ارواحی نیه تشبیه ایدرلر بو معنانك توضیحی بو كونه اولور كه بو عالمدن
منقطع اولوب تا كم عالم انسانیته كلنجه یه دك هر بر عالمده ایلدیكی نفیر و ناله یی تقریر ایدرلر پس ابتدا حركت حبیه و میل
ذاتی كمال جلا و استجلا اقتضا ایدوب مرتبهٔ احدیتدن بو شئونات ذاتیه یی بواسطة الفیض الاقدس مرتبهٔ علمه
كتوروب هر بری علی ما هو علیه علم ازلیه سی اوزره ممیز اولدقده پس اسم مبدی و باعثك تجلیسی ایله مرتبهٔ نیستان
اعیاندن دخی بونلری قطع ایدوب عالم ارواحه كتوردیلر اسما و صفاتله فاعله و مؤثره اولدقلری جهتندن مردانه
مشابه و اعیان ممكنات قابله و منفعله اولدقلری حیثیتدن زنانه مماثلدر آنك نفیرندن انلر دخی لسان علمله ناله و افغان
ایلدیلر نته كم كاملر بو معنایی نظمه كتوروب سویلدیلر * مثنوی * نی كه آغاز حكایت میكند * زین جداییها شكایت
میكند * تا بتیغ فرقتم ببریده اند * از نفیرم مرد و زن نالیده اند * كیست مرد اسماء خلاق ودود * كان بود فاعل
در اطوار وجود * چیست زن اعیان جمله ممكنات * منفعل كشته ز اسما و صفات * چون همه اسما و اعیان بی قصور
دارد اندر رتبهٔ انسان ظهور * جمله را در ضمن انسان نالهاست * كه چرا هر یك ز اصل خود جداست * شد كریبانكیرشان
حب الوطن * این بود سر نفیرم مرد و زن * پس هر بر روح بو عالمده الست خطابن كوش ایدوب ربلرین بیلوب
هر بری استعدادی مقداری بلی دیوب و جنود مجنده اولوب هر روح كندی نوعیله تعارف قیلوب ربلرندن نیجه فتوح
بولوب بو عالم ایله دخی كمال انسیت حاصل اولدقده حركت حبیه و میل ذاتینك كمال ظهور و اظهاره توجهی بونلری
بو عالمدن دخی اسم باعثك حكمیله قطع ایلرو عالم مثالدن دخی اجرام سماویه یه كتوررپس رجال مرتبه سنده اولان
عقول و نسا منزله سنده اولان نفوس انك نفیرندن لسان روحانیتله ناله یه كلورلر و معنوی آه و فغان قیلورلر و عالم
مثالده و اجرام سماویه ده دخی نیجه عجائب و غرائب كوروب بو عالمه دخی انسیت حاصل اولدقده تقدیر علیم و حكیم
انلری بو عالمدن دخی قطع ایدوب عالم عناصره و موالید ثلاثه یه كتوردكده بو عزت و رفعتلردن ایریلوب اسفل
السافلینه رد اولندیغنه مرد و زن كبی اولان آسمان و زمین نالان و كریان اوله لر كما قال النبی صلی الله علیه وسلم روی
ابوهریرة مرفوعا * بكت السموات السبع ومن فیهن ومن علیهن والارضون السبع ومن فیهن ومن علیهن لعزیز ذل
وغنی افتقر بو آسمان و زمینك بكاسی آیت كریمه ده دخی واقع اولمشدر و لیكن انبیا و اولیا و مؤمنینك فراقنه كافر و عاصی
اولنلره دكل زیرا بو دنیا انلره جنت كبیدر * كما قال الله تعالی (فما بكت علیهم السماء والارض وما كانوا منظرین *
و بو آسمان و زمینی فصحا و مفسرین دخی مرد و زنه تشبیه ایتمشلردر * كما قال البیضاوی فی تفسیره (وانزلنا من السماء ماء
فاخرجنا به من الثمرات رزقا لكم جعل الماء سببا لخروج الثمار بقدرة الله ومشیئته ولكن المزج بالتراب سببا لاخراجها
ومادة لها كالنطفة للحیوان او اودع فی الماء النازل من السماء قدرة فاعلة وفی الارض قوة قابلة یتولد من اجتماعهما

انواع الثمار پس بو انسان صلب سمادن بطن ارضه کلوب اندن دخی تولد ایدوب عالم نباته اندن دخی حیواناته اندن دخی
مرتبهٔ انسانه کلوب نته کم حضرت مولانا عالم جمادن مرتبهٔ انسانه کلنجه یه دک بو بیتلرله خبر ویروب بیورمشلر که
مثنوی آمده اول باقلیم جماد* وز جمادی در نباتی اوفتاد* ناممدش حال نباتی
هیچ یاد* باز از حیوان سوی انسانیش* می کشدان خالق که دانیش* مثلا قوت فاعلهٔ سماویه و اندن نازل اولان
ما یله قوت قابلهٔ ارضیه مجتمع اولوب بو ایکیسنک اجتماعندن نبات تولد ایدوب اول نباتی باراده الله حیوان ییوب
شحامت وجسامت بغلیوب بعده یا نباتک لطیفن ویا حیواندن حاصل اولان لقمه نک تفیسن انسان ییوب هضم
رابعک فضله سندن نطفه حاصل اولوب حین مجامعتده صلب رجلدن وترائب مرئه دن چیقوب بطن مادرده ممزوج اولور
نته کم بو حدیث شریف طورا بعد طور مرتبهٔ انسانیته کلنجه یه دک خبر ویرر عن ابن مسعود اتفقا علی الروایة عنه
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان خلق احدکم یجمع فی بطن امه اربعین یوما یعنی سزدن بریکزک مادهٔ خلقی که
ماء رجل ومرئه در رحم مادرده جمع قیلنور قرق کونده پس اول نطفتین ممزوجتین شیء واحد حکمنده اولوب مادرک قوت
جاذبه سی درون رحمه جذب ایدوب وقوت ماسکه سی آنی امساک ایدوب وفم رحمی قبض ایدوب بعده ید قدرت اول ماء
ممزوجی قرق کونه دک تدریجله تربیه ایدر (ثم تکون علقة مثل ذلک) اندنصکره قرق کون قدرده چینمش ات پاره سی کبی
اولور* ثم یرسل الله الملک فینفخ فیه الروح* اندنصکره الله تعالی اول جنینه برملک ارسال ایلر پس اکا نفخ روح ایلر
نفخ یلی امسالک ایلکه صالح اولان جسمک تجویفنه اوفورمکه دیرلر لیکن بو محلده مادهٔ قابلیه حیات حقیقه یی
بالفعل افاضه ایلکدن کنایه در پس نفخک ملکه اسنادی مجازیدر زیرا نفخ واحیا افعال الهیه در* کما قال الله تعالی
فاذا سویته ونفخت فیه من روحی* پس اول جنین حیات بولدقدنصکره مدت تمام اولدقده تولد ایلر بعد التولد ییوب
واچوب وایام طفولیتی کچوب عقل وتمیز صاحبی اولوب کندوبی برشخص معین بولورا کر هدایت الهی یاری قیلورسه
مبدأ معاددن تذکر قیلور و بو عالمی فانی وغربتسرا بلوب کندوبی بونده غریب کورر پس نیستان حقیقیدن ایری
اولدیغن بیلوب بو هجراندن نی کبی نفیر وافغان قیلدقده انک مرد عقلی وزن نفسی دخی انک نفیرندن ناله ایدرلر روحک
فراقی انلره دخی تأثیر ایدوب انک مرادی جانبنه کیدرلر و بو عقل ونفسک مرد وزنه مشابه اولمسنه حضرت مولانا
اشارت ایدوب بیورمشلر* مثنوی* ماجرای مرد وزن اوفتاد عقل* ان مثال نفس خودمیدان وعقل* این زن
ومرد یکه نفسست وخرد* درتنت بسته است بهر نیک وبد* بعده بو مرتبه لردن ترقی قیلوب برملک ارشادیله مبدأ
ومعادینه وصول بولوب تکرار ارشاد الطالبین بو عالم فرقته تنزل ایدوب احبا واصدقاسندن مرد وزنه نیستان
حقیقیدن ایریلوب بو عالم غربتده دوشدیککی بونلره ارشاد ایچون حرارت وکرمیت وآه نفیریله سویلسه بونلر دخی انک
تقریر نفیرندن ناله وافغان قیلورلر و بو ابیاتک مضمونیله مترنم اولوب دیرلر* مثنوی* حبذا روزی که پیش ازروز وشب
فارغ وآزاد بودیم ازطلب* متحد بودیم باشاه وجود* حکم غیریت بکلی محو بود* تا کهان در جنبش آمد بحر جود
جمله را درخود زخود با خود نمود* واجب وممکن زهم ممتاز شد* رسم وآیین دویی آغاز شد* کرنکردیم بازیار ازین سفر
نیست ازما هیچکس مهجورتر* بو جمله معانیٔ مذکوره از نیستان تا مرا ببریده انده کی تا الفظندن منفهم اولور زیرا معنی
تا نیستاندن بنی قطع ایلدلنبری بنم نفیرمدن مرد وزن نالیده درنه آنکه شمدی نالان اوله لر دیمک اولور* الحمد لله علی
التوفیق لمثل هذا التحقیق والتدقیق* مثنوی* سینه خواهم شرحه شرحه از فراق* تا بکویم شرح درد واشتیاق
پس* بعد التنزل من المرتبة الحقیقیة الی مقام الدعوة البشریة* نی کبی درونی ماسوادن خالی ونفحات حقله مالی اولان
مرشد عالی رتبت بو عالمده انک کلامن استماع قیلان و نیستان حقیقته عرض التیاع ایدوب اسرارنی طالب اولان
مرد وزنه دیرلر کهای بو عالم فانیده محبوس قالنلر و نیستان حقیقی مشاهده سندن محروم اولنلر بن بو سوزلری سویلکه
و بو اسرار واحوالی شرح ایلمکه برسینهٔ بی کینه و پرسکینه استرمکه یار حقیقینک فراقندن شرحه شرحه اوله تا بو یله
برقابل ومستور اولان کمسنه یه اول حضرته اولان دردو اشتیاقی سویلیم وانک اسرارنی بو صفتلو اولان کمسه یه
شرح ایلیم اکر مستمع ومستفید بو مرتبه یی مستعد اولمزسه اسرار یاری اکا سویلمزلر ودرد واشتیاقی اکا شرح ایلمزلر
مثنوی این رسولان ضمیر راز کو* مستمع خواهند اسرافیل خو* تا دبهاشان بجا که ناوری* از رسالتشان
چه کونه برخوری* هر ادبشان کی همی آید پسند* کامدند ایشان زایوان بلند* ایوان بلند نیستان
حقیقی ومقام اصلیدر و بونلرک اصل ادبی یار حقیقی یی طلبده یکدل و یکجهت اولمق وجملهٔ انک عشقنده ترک
قیلمق وسینه سی بریان وکوزلری کریان ودمبدم نی کبی نالان اولمق و بو کونه صفتلرله تحصیل استعداد قیلمقدر تا بونلرک
سوزینه قابل اوله سن فاذا علمت هذا وجب علیک اولا تحصیل الاستعداد وقابلیة ارشاد الاستاد وذلک انکسار

الفواد من الفراق وامتلاء الصدور من الاشتیاق حتی تعرف مقال ارباب الکمال وتفهم بیان اسرار اصحاب الاحوال
ولذا قیل لا یعرف ذا الحال الا ذو الحال وذا الکمال الا ذو الکمال کما قال شیخنا وسلطاننا لعرفنا من کان
من جنسنا وسائر الناس وقال ایضا* بیت* پرسید یکی که عاشقی چیست* کفتم که چومن شوی بدانی* فبعض
الشارحین فی هذا البیت انتقل من لفظ شرحه الی انشراح الصدور وکبر حجم الکتاب بالبسیط والتکرار وزعم
انه بحر زخار وبعضهم کحاطب اللیل لا یمیز الرطب والیابس والنافع والضار فلا تعتمد علی اقوالهم ان کنت عارفا بکلام
الکبار اذ ترجمتهم وتفسیرهم خارج عن الدلالة اللفظ بالمطابقة او بالتضمن او بالالتزام فاذا کان التفسیر خارجا عن هذه
الدلالات لا یقبل عند اهل الدیانات فافهم ولا تغفل ولکی بیت مرتبهٔ اعیاندن مرتبهٔ انسانه اولان سیر نزولی یی
بیاندر و بو بیت مرتبهٔ انسانیده اولان عالمه مشتاق اولان وتحصیل استعداد قیلان و بونلرک بو مرتبه ده ارشاد
ایدن کمسه لرک حالنی میندر و بونک عقبنده کلان بیت مرتبهٔ انساندن ینه نیستان اعیانه اولان سیر عروجی
بیانده در نته کم بیوررلر* مثنوی* هرکسی کو دور ماند از اصل خویش* باز جوید روزکار وصل خویش*
بو بیت شریف بر تمهید مقدمه یه محتاجدر که اول مقدمه ایچون بر نسبت خاصی واردر که اول نسبتک جملهسنه نسب
اسمادیرلر وصور علمیه اعیان ثابته یه دیرلر واعیان ثابته صور اسماء الهی یه اطلاق ایدرلر واسمادن مراد بو اسماء
ملفوظه دکلدر بلکه جناب حقک بر صفتیله ظهورینه بر اسم تعبیر ایدرلر انکیچون بو طائفهٔ علیه نک قتلرنده اسم عین
مسمی در مثلا علیم ذات مع العلم وقدوس ذات مع القدسه دیرلر پس تعینات کلیه وجزویه دن هر بری اسماء کلیه
وجزویه دن البته اسمک مظهریدر بعضیسی بر اسمک وبعضیسی برنیجه اسمک مظهریدر اما حقیقت انسان جمیع اسمانک
مظهریدر مثلا کروه ملائکه سبوح وقدوس اسملرینک واسماء سلبیه نک مظهریدرلر انکیچون (ونحن نسبح بحمدک
ونقدس لک* دیدیلر وزمرهٔ شیاطین اسم مضل ومتکبر وعزیز اسملرینک مظهریدرلر انکیچون (فبعزتک) دیو عزیز
اسمنه قسم قیلدی وحقنده (ابی واستکبر) آیتی نازل اولدی اما حقیقت انسان بو جمله اسماء متقابله ومتضاده یی
جامعه در انکیچون کاه مطیع وکاه عاصی وکاه قریب وکاه قاصی اولورا کرچه بو اسماء مختلفه نک احکامی حقیقت
انسانیه ده ظاهر اولور و بحکم اسماء المختلفه هرانده برشانله کار قیلورلیکن هر بر انسان علی حدة مرتبهٔ اعیانده
حقیقة بر اسمک مظهریدر اول اسم انده حاکم ورب واول انسان انک محکوم ومربوبیدر دائما کالسان عالمه دیرکه
بیت چند روزی هر کجا خواهی برو* باز کشت آخر کارت منم* پس انک مبدأی اولی اسمدر آخری دخی او کا منتهی
اولور* مثنوی* صورت ازبی صورتی آمد برون* باز شد کانا الیه راجعون* پس بو مقدمه یه عالم اولدک ایسه واصل
ندربلدکسه* بحکم البدایة والنهایة وانطباق کل واحد منهما علی الاخره) سیر وسلوک دوری اولور و نیستان اعیاندن
نزولی و ینه اکا عروجی* کدائرة مفروضه متوهمة علی کرة* دیو تعبیر قیلنور پس مرتبهٔ انسان نهایت تنزلات نصف
قوس وجود بدایت نصف قوس عروجیدر انکیچون انسانه برزخ جامع ومطلع الفجر دخی دیرلر که انسان نهایت
ظلمت شب کثرت وبدایت نور روز وحدت واقع اولمشدر کما قیل* مثنوی* هست انسان برزخ نور وظلم* مطلع الفجرش
ازین کفتند هم* پس بو سیر رجوعی وعروجینک مبدأ مرتبهٔ انسان ایدوکن بلدکسه بونی دخی بیلکه مرتبهٔ انساندن
نیستان اعیان وحضرتک اصل خویش دیدیکی جهانه سیر ایکی نوع اوزره در برنوعی اضطراری وبرنوعی اختیاریدر
اضطراری اولان سیر اولدرکه برکسه بو نشئت دنیویه ده بارادته اسم هادی مقتضای نفسی اوزره سیر ایدر پس آخر الامر
موت اضطراری کلوب آنی فنا قیلوب عالم اصلنه کیدر ولیکن اول حقیقتدن بهره دار اولمز بلکه بو عالمده آنی بیلمدی ایسه
انده دخی بیلمز وخیر وشر کسب ایلدیکندن ماعداهر نه ایسه غیری بر بهره بولمز اما اختیاری اولان سیر بودرکه سالک
عامل بارشاد شیخ کامل طریق تصفیه یه سالک اولوب وتزکیهٔ درونه اشتغال قیلوب حتی صفت عنصریه ونباتیه
وحیوانیه دن قورتلوب وسرنی اغیار وماسوادن خالی بولوب تاب تجلیٔ احدیتله باطنی منور اولدقده کندو اصل
حقیقتنی بو نشئه ده بولور و بیسنی بلور وآنکله آشنالق قیلور پس حضرت مولانانک هر شول کمسه که اصلندن دور
قالدی روزکار وصلنی کیرو دیلر دیمه سندن مراد اصل بو معنی اولور* مثنوی* من بهر جمعیتی نالان شدم*
جفت بد حالان وخوش حالان شدم* بو بیته کلنجه یه دک مبدأ ومعادک وسیر عروجی ونزولینک اسرار واحوالنی بیان
ایلدیلر بو بیتده مرشد اولنلرک نیک وبد ایله الفت قیلمرینی وانلره اسرار نیستانی قائل اولمرینی بیان ایدرلر یعنی درونی
اغیار ماسوادن خالی ونفحهٔ الهیه ایله مالی اولان مرشد عالی رتبت ووالیٔ ولایت دیرکه بن مراتب سلوکده
هر بر مرتبه ده اسرار نیستان حقیقیدن کویان اولدم وعشق احدیتله ناله قیلدم وهر بر مرتبه نک اهالیسندن نیک وبد
ایله جفت اولدم وصحبت قیلدم ینه هرکس بکا کندو ظنندن یار اولدی زیرا مابعدنده اولان بیت بو بیته خبردر و بوده

جائزدرکه جمعیتدن مراد جمعیت وعظ وتذکیراوله وخوش حالاندن مراد نیکوکاران وبد حالاندن مراد اهل عصیان
اوله پس (فذکر فان الذکری تنفع المؤمنین) فحواسنجه نیکوکار اولان مؤمنلره انبیاء واولیاء مرتبهٔ احدیتدن تذکیرایدرلر
واسرارحقیقیه‌یی انلره تقریرایدیلر وعصاة بدحاله دخی * فذکر ان نفعت الذکری * مقتضاسنجه موعظت نصیحتی
ایثارایدرلر وجانب مرحمت وملایمته کیدرلر وتبشیر وتنذیرایتمکله عالم اصلاحه تحریص وترغیب ایدرلر وبدحالانک
خوش حالان اوزره تقدیمندن برنیجه نکتهٔ عظیمه واردر مع هذا تأخیر اولسه ده نظمه خلل کلمزدی اولا نکته بودرکه
ابتدا ارشاد وتذکیرانلره لازم اولدیغی مذکر اولور وانلرک مرتبهٔ ارشاد وتربیه ده تقدیم اولنمسی واصلاح ایچون مقدم
انلرله صحبت قلنمسنی اشعار قیلور تاکم بوفقیرلر اول اکسیر تأثیرلرک صحبت پربرکاتلریله * اولئک قوم لایشقی جلیسهم
سعادتنه ایره‌لر وبونلر ایله جفت اولدقلری ایچون جناب حقدن هدایت ومغفرت کوره‌لر وبرنکته دخی بودرکه
ارشاد صحبتنه قریب اولان بدحال بعید اولان نیکحالدن بونلره اقرب واولیدر زیرا بعض عاصی وظالم لنفسه عجز
وانکساری سببیله رحمت وقربته واولیایه یقین اولور وبعض خوش حال طاعت وصلاحنه اعتماد قیلدیغی ایچون
حقدن واولیادن دور قالور وبونکته‌یی اشعار ایچون (جناب جل شانه کلام مجیدنده) ظالم لنفسه ومقتصد وسابق
بالخیرات قال ابن عطا قدم الظالم لئلا ییأس من فضله لانه لم یکن له شیئ یتکل علیه الا ربه فاعتمد علی رحمته واخر السابق
لیعلم ان المنة لله علیه حیث وفقه لذلک وان لیؤمنه ذلک من طرده * پس بواجلدن مرشدان الهی نیک وبددن صحبتی
ونصیحتی دریغ ایتمیوب هر برینه بحسب استعداداتهم بستان حقیقتدن سویلرلر واول جانبه بونلری دعوت ایدرلر
ولیکن هرکس کامل اولمدیغی تقدیرجه بونلره انجق کندی ظننده یار اولور وبونلری کندی فهمی ایله بیلور واکا کوره
قیاس قیلور نته‌کیم بیوررلر * مثنوی * هرکسی ازظن خود شدیارمن * ازدرون من نجست اسرارمن * یعنی نی کبی
نفحات حقله پر اولان ونغمات الهیه ایله الحان قیلان مرشد بوفی تقریر ایلر بوسوزی سویلرکه اکرچه بن اسرار
حقیقیه‌ئی هر برمرتبه ده سویلادم وبدحالان وخوش حالان ایله صحبت ایلدم ولیکن بونلردن هربریسی کندی ظننده
بکا یار اولوب بنم درونمده اولان اسرارمی دیلدی ومقصود بالذات ندر بیلمدی زیرا ظن ایله برشیئک حقیقتی بیلنمز وسری ندر
فهم اولنمز بلکه برشیئک حقیقتنی بیلمکه وسرنه واصل اولمغه علم کرکدر (کما قال الله تعالی) ان یتبعون الا الظن وان الظن
لایغنی من الحق شیأ قال البیضاوی فان الحق هو حقیقة الشیئ لایدرک الا بالعلم والظن لا اعتبار له فی المعارف الحقیقیة
وانما العبرة به فی العملیات حق شیئک حقیقتی دیمک ایله تعبیر ایلدی برشیئک حقیقتی نفس الامرده اولدیغی ماهیتنه
دیرلر بوایسه ادراک اولنمز الا علم الیقین ایله پس ظنک معارف حقیقیه ده اعتباری یوقدر ظنک اعتباری عملیات
وشرعیات وعرفیاتده در ومعارف حقیقیه ده اعتباری بونلرک اصطلاحنده اشیا ایچون ثابته اولان ماهیات اشیایه
دیرلر که جاعلک جعلی اکا تعلق قیلمیه اما معارف غیرحقیقیه ده مباحث شرعیه وعرفیه کبی بونلرده ظنک اعتباری
واردر پس اولیانک درونده اولان اسرار ایسه معارف حقیقی ولطائف حقائقدر ظن وقیاسک بونده مدخلی یوقدر
انکیچون پیغمبر * صلی الله علیه وسلم (ایاکم والظن فان الظن اکذب الخواطر * بیوردی پس اولیانک اسرار درونته
واصل اولمق دیلین کمسه‌یه لازمدرکه ظنی ترک ایلیه وبونلرک علمندن علم تحصیل ایلیه حتی بونلره یار وراز دار ومحرم اسرار
اوله ودرونلرنده مخزون اولان انواره وکلاملرنده مدفون اولان رموزه یول بوله زیرا بونلرک اسراری کفتارلرندن
دور دکلدر علی اولنه نته‌کیم بیوررلر * مثنوی * سرمن ازناله من دورنیست * لیک چشم وکوش را آن نورنیست *
بوبیت شریفک سؤال مقدره جواب ایدر وبونده ناله‌دن مراد کفتار باصوابدرکه سؤال لازم کلدیکه بونلرک درونلرنده
اولان اسراری برنیجه جست وجو ایده‌لم وقلبنده اولان معارف حقیقیه‌یی برنیجه فهم ایده‌لم جواب ویررلرکه درونی نی
کبی ماسوادن خالی اولان ولی کامل بوکلامی تالی اولورکه بنم سرم بنم کلامیمدن دور دکلدر زیرا کلام متکلمک صفتیدر
پس صفت موصوفه وکلام متکلمه دلالت ایلدیکیچون * مصرع * کلامندن اولور معلوم کشینک کندی مقداری
دیمشلردر ونطق اسرار حقیقتنه علامت اولدیغیچون (مصرع) سوزندن اکلنور دائم ولینک بونجه اسراری * دیو تعبیر
قیلمشلر وع اندرغزل خویش نهان خواهم کشت * دیمشلر بومعنایه مشیر اولمشلردر نته‌کیم بومعنایه برشاهد دخی
حضرت مولانانک مناقبنده وارد اولمشدر برکون اول حضرت یارانه خطابا بیوردیلر یاران من این جسم نیستم که
درحضور شما ایم بلکه من آن ذوق وخوشی ام که از کلام من درباطن مریدان من سرمی زند الله الله آن ذوق را که بیابید
وآن خوشی را که بچشید غنیمت دارید وشکرها کزارید که من آن ذوقم پس قاریٔ کفتار انبیا واولیا وتالیٔ کلام سعادت
انجام خدا اولان متکلمک انوار ذات واسرار صفاتنه مطلع اولمق استرسه آینهٔ کلاملرینه نظر قیلسنک ومناظر
کفتارلرندن اسرارلرینه واقف اولسون انکیچون امام جعفربن محمد باقر رضی الله عنهم بیوررلر * لقد تجلی الله لخلقه

فی کلامه

فی کلامه ولکنهم لایبصرون * یعنی مهر تجلیٔ الهی مطلع کلام ربانیده پیدا وهویدادر ولیکن بوبصر بصیرت خلق انک
مشاهده‌سنده نابینادر کذلک اولیانک کلامنده دخی جناب حق متجلیدر وانلرک کفتارنده اولان اسرار انوار
پروردکارکدر ولیکن خلقک چشم وکوشنده نور معرفت وارمیدرکه انلرک انوارینه مطلع اوله‌لر اما اول عارفلرک که
چشم وکوشنده نور معرفت واردر انلر اولیانک کفتارندن اسرارینه مطلع وواقف اولورلر وحالت درونه شعور بولورلر
ومتکلم اولان ولی اکرحیاتده ایسه انک وجودنی یا مانند درخت موسی ویاخود نای زن النده برنای پرنوا کبی
عدایدرلر وانک درخت خلقتندن ظهوره کلان انوار اسراری حقدن بیلورلر ونای حلقندن صدور قیلان کفتاری
برخوای (ان الله یقول علی لسان عبده) وجود مطلقدن استماع قیلورلر واکرمتکلم حاضر دکل ایسه بلکه کلامی
کتب وصحائفده مسطور ایسه اول مسطوره اولان کلامک مناظرندن انک سرینه واقف اولورلر وحقیقتنه اطلاع
بولورلر زیرا برشیئک اعیانده وجودی وازمانده وجودی وار وعبارتده وجودی وارکتابده وجودی وار پس
مافی الکتابة مافی العبارته دلالت ایدر ومافی العبارة مافی ازمانه ومافی الازمان مافی الاعیانه دلالت ایدر پس عارف
کتابتدن اعیانه واقف اولور بلکه جمیع اشیا حقله قائم اولدیغی حیثیتدن کتابده وعبارتده وازمانده واعیانده
علی الاطلاق جناب حقی مشاهده قیلور ونایک بنم سرم بنم نالمدن دور دکلدر بیوردیکی بومعنا اولور اما حقی هر برده
ملاحظه ومشاهده قیلمین قلب بومعنادن غافل اولور انکیچون جناب حق جل شانه کلام مجیدنده موجود اولان
ذکری وبشری واسرار قلب عظیم مالکلرینه والقای سمع ایلین مشاهده صاحبلرینه مخصوص قیلوب بیوردیکه * ان
فی ذلک لذکری لمن کان له قلب اوالقی السمع وهو شهید * یعنی بوقرآن عظیم الشانده قلب عظیم صاحبی ایچون
موعظه وذکرحق واردر ویاخود ظاهرا وباطنا حاضر اولدیغی حالده القای سمع ایلین کمسه ایچون پس چشم قلبی
وکوش دلی پرنور اولمین کمسه قرآنده اولان اسراری واولیانک کفتارنده اولان آثاری مشاهده قیلمز * مثنوی *
تن زجان وجان زتن مستور نیست * لیک کس را دید جان دستور نیست * بوبیت شریف اولکی بیته تمثیل طریقیله تن
وجانی دخی تعریف قدر یعنی نی کبی آلت حق ومظهر فیض مطلق اولان محققلره دیرلرکه بزم سرمز بزم کلامزدن دور دکلدر
نته‌کیم تن جاندن وجان تندن مستور دکلدر لیکن برکمسه‌یه جانی کورمکه دستور دکلدر اکرچه جان بوکوز ایله کورلمز
ولیکن تدبیر وتصرفی وخواص وکمالاتی جهتندن مستور دکل بوحیثیتدن بدن آیینه‌سندن جمال روح نمایاندر اما
ماهیتندن (قل الروح من امر ربی) دیمکله قرآن عظیم الشانده خبرویرلدیکی بی کماندر هیچ برکس حقیقت روح
ندربیله‌ممشدر وانک ماهیتنه واقف اوله‌ممشدر انکیچون هرکس عقلی یتدوکی قدر انلردن کلمات مختلفه سویله‌مشدر
انکیچون متکلمیندن بعضیسی دیرلرکه روح برجسم لطیفدر بدنده سریان ایلر ماء وردک ورده ودهنک سمسمه ونارک
حدیده سریان ایلدیکی کبی * وعلیه اکثر المتکلمین من اهل السنة والجماعة دیرلرکه روح عبارتدر شول اجسام نورانیه
وسماویه ولطیفه‌دن که تغیر وتبدل وتجزی قبول ایلمز مثل ضوء الشمس بکن بدن مکون ومستوی اولسه اول اجسام
شریفهٔ الهیه باذن الله نافذ بدن اولور مثل نفاذ النار فی الحدید وماء الورد فی الورد والدهن فی السمسم بودخی اولکی سوزه
مشابه برسوزدر (وقال بعضهم الروح جوهر لطیف قائم فی کثیف کالبصر فی الحدقة وفیه نظر وقال الجنید (الروح شیئ
استأثر الله بعلمه لایجوز عنه العبارة) یعنی روح الله تعالینک علمنده مستقل اولدیغی شیلردندر انلردن عبارت جائز
دکلدر وصدرالدین القنوی حضرتلری (ویسئلونک عن الروح قل الروح من امر ربی) ایتنک تفسیرنده بیوررلر اکرسؤال
اولنورسه که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم معادن علوم وینابیع فهوم ایکن کشف حقیقت روحدن نیچون
منع اولندی الجواب اول زمانده سائل اولنلر قوم یهود ایدیلر علی طریق الامتحان قریشه دیدیلرکه پیغمبریکزدن
اوچ نسنه سؤال ایلیک اصحاب کهفی وذوالقرنینی وروحی صحیح جواب ویررلر ایسه حق پیغمبردر دیدیلر ومسکوت عنه
اولانی روحی مراد ایلدیلر پس حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کهفک وذوالقرنینک بونلره قصه‌لرینی بیان ایلیوب
سرروحی ابهام ایلدی (وهو المبهم فی التوریة) روح حقنده مشایخک وعلمانک چوق کلمات مختلفه‌سی واقع اولمشدر
امازبدهٔ کلمات بونقل اولنانلدر ولیکن بوفقیر روحی بوکونه تعریف ایدرمکه روح اسم حیک پرتوی وتجلیسی برنور
الهیدر عالم امردن داخل بدن وخارج بدن دکلدر وتنه متصل واندن دخی منفصل دکلدر بوتعریف اولنان روح الهیه
بدنده لطافت اخلاطدن حاصل اولان برمطیه‌سی واردرکه بدنک جمیع اعضا واعصاب وعروقنده مثل سریان النار
فی الحدید والدهن فی السمسم سریان ایلر وحامل قوا وحواس اولور پس بوروح حیوانینک بدنه نسبت کمال لطافتی
اولدیغی اجلدن روح الهینک بوکا تعشقی اولوب بونده سیروتصرف قیلور وحسن وجمالن وربیسندن اخذ ایلدیکی علم
وکمالن هرنه قدر ایسه روح حیوانی واسطه‌سیله بدنده مظهر اولور پس عالم وعارف اولان اول کمسه‌نک اقوال واحوال

خصال وآدابنه نظر قیلوب انك بو ظاهرده کورنن آثارندن اسرارینه مطلع اولورور وحنك حقله اولان آشنالكی
ومعامله سن ماهیتنی بیلوب بو ذکر اولنان جهتدن روح تندن مستور دکلدر زیرا تنده کورینن لطافت وملاحت
اولسون ویا خود بلاغت وفصاحت وعلم ومعرفت وصنعت اولسون روحکدر اما حقیقی جهتدن روح بو کوزله
کوریلمز ولیکن دیدهٔ حقبین ایله کوریلمکدن منع اولنمز زیرا مشاهدهٔ حق ایلین چشم باطن روحی دخی مشاهده ایلر
فافهم ولا تغفل * مثنوی * آتشست این بانك نای ونیست باد * هر که این آتش ندارد نیست باد * نی کبی درونی
ماسوادن خالی ونفحات الهیه ایله مالی اولان مرشد عالی کندی کفتار پرانواری حقنده علی طریق الاستعارة
بو کلامی تالی اولوب بیوررلر که بو نایك صداسی یعنی اولیای خدانك کلامی واداسی بر آتش سوزنده وحرارت دهنده
وکرمیت کننده درکه غل وغش وماسوادن درونی احراق وازاله ایلر وظلمات بطونی کیدروب اناره قیلور هوای
نفسدن حاصل اولان قیل وقالی پروبال کبی دکلدر نته کم جناب حق کلام مجیدنده رسولنك نطق شریفی حقنده
* وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی * بیوردی پس اول حضرته وارث وکامل اولنلرك نطقنه دخی بو آیت
کریمه نك معناسی شامل اولور زیرا کامل ومکمل اولان اولیانك دخی بانك وصداسی هوای نفسدن دکلدر بلکه وحی
الهی والقای ربانیدر پس هر کم بونلرك سوزنده اولان سوزی طوتمیه وبو چاشنیدن بر لذت طاتمیه فنا اولسون ویوقلق
بولسون که فنا نار تجلی یی اقتباسه وآتش درون اولیانی التماسه وسیله در بعض بی فهملر حضرت مولانانك نیست
باد بیوردقلرنی بد دعا زعم ایتمشلردر تأویل ایدوب بیانه کتمشلردر خبرلری یوق که طریق اولیاده مقصد اقصا ومطلب اعلا
یوق اولمقدر * بیت * کارگاه کنج حق در نیستیست * غرهٔ هستی چه داند نیست چیست * هر کس بو یولده فناسی
مقداری بقا بولور ویوقلغی قدر حقله آشنا اولور فاذا کان کذلك طریق اولیاده والسنهٔ اصفیاده یوق اول دیمکدن خیرلی
دعا اولمز * مثنوی * آتش عشقست کاندر نی فتاد * جوشش عشقست کاندر می فتاد * بو بیت اولیانك درونده
وکلامنده اولان آتش نه آتش درانی بیان ایلر بیوررلر که آتش عشق الهیدر که درونی ماسوادن خالی اولان کبارك
قلبلرینه واقع اولدی وانلر بو آتشله معشوق باقیدن ماعدایی احراق قیلدی * بیت * عشق آن شعله ست کو چون
برفروخت * هر که جز معشوق باقی جمله سوخت * عشق شول افراط محبته دیرلر که عاشقك چشم وجاننه وجمله
قواسنه وجناننه داخل اوله ومعشوقدن غیری یی آنك دیده ودلندن بالکلیه محو قیله نته کم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتده
بو کونه تعریف ایدوب بیوررلر (قال الشیخ العشق افراط المحبة وکنی عنه فی القرآن بشدة الحب فی قوله تعالی والذین
آمنوا اشد حبا لله (وفی قوله تعالی) قد شغفها حبا) ای صار حبها یوسف علی قلبها کالشغاف وهو الجلدة الرقیقة التی
تحتوی علی القلب فهی ظرف له محیطة فالعشق التفاف الحب علی المحب حتی خالطته جمیع اجزائه واشتمل علیه اشتمال
العشقة (وقال فی محل آخر فاذا عم الحب الانسان بجملته واعماه عن کل شیء سوی محبوبه وسرت تلك الحقیقة فی جمیع
اجزاء بدنه وقواه وروحه وجرت فیه مجری الدم فی عروقه ولحمه واتصلت بجمیع اجزائه جسما وروحا ولم یبق فیه متسع
لغیره وصار لطفه به سماعه ونظره فی کل شیء الیه ولا یری شیئا الا ویقول هو هذا حینئذ یسمی ذلك الحب عشقا کما حکی
عن زلیخا انها افتصدت فوقع الدم فی الارض یوسف یوسف حیث سقط الدم لجریان ذکر یوسف مجری الدم فی عروقها
کلها هکذا حکی عن الحلاج لما قطعت اطرافه انکتب بدمه فی الارض الله حیث وقع ولذلك قال رحمه الله هم الذین
استهلکوا فی الحب هذا الاستهلاك پس درون اولیایه واقع اولان آتش عشقدر که محبوب وباقیدن غیری یی بونلرك درونده
قومز وکذلك جوشش عشقدر که بونلرك خم قلبنده اولان معانیه دوشوب واول می معانی بو ذوقله جوشه کلوب
بونلرك باشندن آشوب بونلرده اول حینده اول شراب نابی اقداح الفاظه قویوب شاربان می محبته انا له ایدرلر دخی
اول می معانی یی کوزهٔ کوشلری ایله نوش ایدرلر ومست مدهوش ایلك میخانه سی بولنه کیدرلر وبر معنای لطیف دخی
بودر که میدن مراد هر کسك روحی اوله کاذوق ونشاط ویردیکی وخم وجودنده هر آنده بر شان ایله غلیان قیلدیغی
ملابسه ایله جائزدر پس هر کسك می روحنه دوشن جوشش محبت ذاتیه وازلیه نك جوششیدر که بحکم فاحببت ان
اعرف هر کسك وجودی کوپنه سریان قیلمقده انك می جانی برکونه شانله غلیان قیلمشدر واول محبتك جنبش
وخروشیدر که نظام عالم وانتظام بنی آدم حاصل اولمشدر * مثنوی * نی حریف هر که از یاری برید * پردهایش پردهای
ما درید * بو بیت شریف درونلری اسرار حقله پرانوار اولان کبار کملرله بحسب الحقیقه یاردرلر آنی تذکار ایلر بیوررلر
کبی درونلری ماسوادن خالی اولان مرشد هادیلر شول عاشق زارله یاردرلر که دوکلی یارندن وجمیع کار وبارندن
منقطع اوله بلکه کندی نفسندن وجمله هوا وهواسندن کذر قیله تا کم بو وجهله انلرك صحبت وارشادینه یول بوله حتی انلر
دخی من حیث الحقیقة انلر ایله یار اوله زیرا بو کار برای مصلحت وقت اکثر ناسله دخی بحسب الصورة یار اولورلر ولیکن

* مصرع * همنشینت من نیم سایهٔ منست * مفهومن تذکار قیلورلر پس بونلرله مناسبت وحریفلکه تبتل وانقطاع
شرطدر (ولهذا امر الله نبیه علیه السلام ارشادا للطالبین) واذکر اسم ربك وتبتل الیه تبتیلا * ای دم علی ذکر الله لیلا
ونهارا وانقطع بالعبادة وجرد نفسك عما سوی الله * مصرع ثانیده نیك پردهلردن مراد مقامات اولیادر
انکچون که علم موسقیده واصطلاح مطربانده سرود ایلدکلری مقاماته پرده تعبیر ایدرلر نته کم مقام راست ومقام عراقه
پردهٔ راست وپردهٔ عراق دیرلر وپردهای ماده کی پردهلردن مراد سالکك حجبات نورانی وظلمانی اولان پردهلریدر
پس بو تقدیرجه معنا درکه نی مثابه سنده آلت حق ومظهر فیض ذات مطلق اولان مرشد اول طالب مستعدلك
یاریدر که دوکلی یارندن منقطع اوله ونفسندن وهوا وهوسندن نجات بوله اول مرشدك مقامات علیه ومراتب سمیه
وسنیه سی بزم حجبات نورانیه وظلمانیه مزی هتك ایلدی واسرار حقی وانوار ذات مطلق هر مرتبه دن بزه کشف
ایدوب سویلدی پس سالکه ابتدای حالده مراتب الهیه دن هر بر مرتبه بر پردهٔ قوی در اول وقتده که جمیع مراتب
الهیه نك اسرارینه عالم اولان مرشد مرتبه بمرتبه سویلیه روحانی وجسمانی هر مقامك حقیقتنی کما یقین کلورکه
شیخك مقاماتی اکا حجاب اولان مرتبهلری هتك ایدوب عین اول حجبات نورانی وظلمانیدن روی یاری مشاهده
قیلور وغیر کوردکنی عین یلور * فقال سلطان العارفین * مثنوی * همچو نی زهری وتریاقی که دید * همچو نی
دمساز ومشتاقی که دید * بو بیت شریفده زهر قهردن وتریاق مهردن استعاره در تقدیر کلام درونی ماسوادن
خالی اولان مرشد عالی کبی قهر ولطف صاحبی کم کورمشدر یعنی بونلر کبی زهر وتریاق معدنی کمسه کورمشدر
زیرا مرشد خلیفهٔ حقدر وخلیفهٔ کامل اولدر که مستخلفك وجوب ذاتیدن ماعداسی نه قدر صفات متقابله واسماء
متضاده سی وار ایسه انکله متصف اوله (کما قال الشیخ الاکبر فظهر جمیع ما فی الصورة الالهیة من الاسماء فی هذه النشأة
الانسانیة فحازت رتبة الاحاطة ولهذا کان آدم خلیفة ولاجل حصول هذه الجمعیة صار خلیفة فی العالم ان لم یکن
آدم ظاهرا بصورة من استخلفه فما یکون خلیفة فی العالم * پس جناب حق جل شانه نیجه قهر ولطفله متصف ایسه
بونلر دخی بو صفتلرله متصف اولوب شریعته وطریقته بر مقتضای امر الهی محل لطف اولنه لطف ومحل قهر اولنه
قهر ایدرلر مؤمن موحد اولنلره تواضع وملایمت وکافر وفاجر اولنلره شدت وغلظت جانبنه کیدرلر (کما قال الله تعالی
فی اصحاب رسوله (اشداء علی الکفار رحماء بینهم * پس اصل فی الحقیقه کمال بو صفتین متقابلتین ایله متصف اولوب
مستحق مهره مهر ومستعد قهره قهر قیلمقدر زیرا (بیت) ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی * مضر کوضع السیف
فی موضع الندی دیمشلر ودخی * بیت * اذا انت اکرمت الکریم ملکته * وان انت اکرمت اللئیم تمردا * دیو تحقیق
ایتمشلردر انکچون جناب حق جل شانه حبیبنه کفار واهل نفاق حقنده غلظت وشدت ایلمکه امر ایدوب بیوررلر که
یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم * یعنی ای نبی کامکار کفار شقاوت کردار واهل نفاق ضلالت شعاره
ملایمت ایلمه که بونلر محل لطف دکلدر بلکه اجرای حدودله مجاهده وغلظت وشدتله معامله ایله که بونلره اولی در
حضرت رسولك صلی الله علیه وسلم ذات شریفلری نیك وبده بلکه هر احده بوندن مقدم ملایمت واحسان اوزره
ایدی جناب حضرت بو خصلتی علی العموم هر کسه اجرا ایلکه روا کورمدی تا کم هر حقی ذی حقه اعطا ایلمش
اوله واوصاف مستخلف ایله اتصاف قیله وکمال اعتدال ایله معتدل اوله اول حضرتك کمال حلم وملایمتلرین بو آیت
کریمه دن قیاس ایله که جناب حق اکا غلظت وشدت ایله دیو امر بیوررو حضرت موسانك ذات شریفن فهم ایله که جناب
حق انلره (وقولا له قولا لینا) دیو لینت وملایمته امر بیورر پس معلوم اولدیکه کامل ومکمل اولنلره بو زهر وتریاقدن
عبارت اولان صفتین متقابلتین ایله متصف اولمق ممدوح ایمش بو اجلدن حضرت مولانانك کبی آلت حق اولنلری مدح
ایدوب نی کبی زهر وتریاق کم کورمشدر بیوررلر ودخی بونلر کبی طالب حقه دمساز ومشتاقی کم کورمشدر دیو ادا
قیلورلر نته کم حضرت نبی علیه السلام زمان شریفلرندن صکره کلان امتنه واشوقا الی لقاء اخوانی دیو عرض
اشتیاق ایدرلر کذلك اول حضرتك وارثلری دخی طالب حق اولنه دمساز ومشتاق اولوب بو خصلتله طریق حقه
کیدرلر والله اعلم * مثنوی * نی حدیث راه پرخون میکند * قصههای عشق مجنون میکند * یعنی ولی کامل
ومرشد فاضل اولنلر پرخون اولان طریق عشقك سوزین سویلرلر واولمزدن اول اولمه نك سرین نقل ایلرلر وبو راه عشقه
پرخون تعبیری انکچوندر که البته عاشق اولمینجه ریسنی کورمز ومحبوبنه ایرمز پس طریق عشقك نتیجه سی موت
ارادی وقتل اختیاریدر * کما قال ابن الفارض * بیت * هو الحب فاسلم بالحشی ما الهوی سهل * فما اختاره
مضنا به وله عقل * وعش خالیا فالحب راحته عنی * واوله سقم وآخره قتل * وان شئت ان تحیی سعیدا فمت به * شهیدا
والا فالغرام له اهل * وقل لقتیل الحب وفیت حقه * وللمدعی هیهات ما الکحل الکحل * وحضرت مولانا بشنجی

جلدده برحکایه ایراد ایدوب بیوررلر که برعاشق معشوقنه انك بولنده ایلدیکی وفاسنی وغم وهجر اثنده اولان صفاسنی
وکیجه‌لر قائم وکوندزلر صائم اولمسنی عد ایلدی وبونك کبی عبادات وطاعاتی هرنه ایسه معشوقك مرحمتی ایچون
احصا ایدوب سویلدی پس معشوق دخی بوکونه جواب ایلدی * بیت * کفت معشوق این همه کردی ولیك * کوش
بکشا پهن واندر یاب نیك * آنچه اصل اصل عشقست وولاست * آن نکردی این چه کردی فرعهاست * کفتش
آن عاشق بکو آن اصل چیست * کفت اصلش مردنست ونیستیست * پس وصلت باری موت اختیاریه مربوطدر
ومحبتك نتیجه‌سی اولمکه منوطدر انکیچون جناب حق جل شانه حدیث قدسی سنده بیوررلر من احبنی قتلته
ومن قتلته فعلی دیته ومن علی دیته فانا دیته * بواجلدن حضرت مولانا بوراه عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه
بوراه عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه برراه پرخوندر امامعنا عشاقه پرخواندر (وانما الحیاة فی الموت) فحواسنجه
بونلره اولمك آب حیوان وحیات جاودانددر ودخی اول بکار مجنون عشق پرورد کار اولان زارلرك قصه‌لرینی سویلر
وبرفحوای (لا یکمل ایمان احدکم حتی یقول الناس انه مجنون * بونلر ناس وپروسواس زعملرنده مجنوندر یوخسه
عندالله وعندالانبیا واولیا بونلر کامل العقل والایمان برر ذوفنوندر نته کم جناب حق خالق بیچون حضرت
رسالتپناه حقنده کافرلردن حکایه بیوررلر که * ویقولون انه لمجنون * انك امورنده متحیر اولدقلرندن
وشان شریفنی بیلمدکلرندن اول حضرته تحقیقا بومجنوندر دیرلردی بوعاشقلرك دخی عقلی وسمتی اهل دیوانه‌لك
بولنه کندیلر کیدرلر * مثنوی * محرم این هوش جز بی هوش نیست * مرزبان رامشتری جز کوش
نیست * یعنی بوذکر اولنان هوشك محرمی دکلدر الا عقل معاشدن بیهوش اولنلر واول دنیایه پیغمبر علیه السلام کبی
انتم اعلم بامور دنیاکم دینلردر زیرا حکمت الهیه هرشیئی برشیئه لایق وهرکسی برکونه مصلحته سایق قیلمشدر مثلا زبانه
طالب ومشتری اولان کوشدر کذلك بوهوش که عاشق ومحرم اولان بی هوشدر * کما قال ابو یزید البسطامی علم
الله استعداد عباده فمنهم من لم یصلح للعشق والمحبة فشغلهم للخدمة والعبادة فهم العابدون والزاهدون ومنهم من
یصلح لمحبته فاختصهم لمحبته فهم العاشقون الوالهون * بیت * هرکسی رابهر کاری ساختند * میل اندر دلش
انداختند * پس بوهوشه محرم اولان اهل دینه لابد ولازمدر که بیخودلق شرابن ایچه ومست اولوب کندودن کچه حتی
معشوق حقیقی اکا برقپویی فتح ایدوب آچه پس حضرت مولانا بوهوشه محرم اولان عقل جزئیدن بیهوش قلان
کمسه‌لره ایدوکین بیان ایلدکدنصکره کونلری عقل معاش غمنده ضائع اولان کمسه‌لرك حالنی علی قاعدة اسلوب
الحکیم تقریر ایدوب بیوررلر * مثنوی * درغم ماروزها بیگاه شد * روزها با سوزها همراه شد * بوبیت شریف
اسلوب حکیم قاعده‌سی اوزره در اسلوب حکیم اولدر که برعالم کمسه برنیچه اشیه ارشاد ونصیحت قیلدقده امحاض
نصح ایچون انلرك مابیننه کندوینی ادخال ایلیوب نصیحتی اولا کندی نفسنه سویلیوب انلره تعریض ایلیه واول قومه
بواسلوب اوزره کلام حکمت آمیزی سویلیه * کما ورد هذا الاسلوب فی القرآن قال الله تعالی فیه حاکیا عن حبیب النجار
ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون * اول زمانده که حبیب نجار حضرتلری قوم انطاکیه به حضرت عیسانك
کوندردیکی رسلدن خبر الدقده مغاره‌دن چیقوب بونلره کاوب ارشادده کمال تلطف مراد ایتمکله اولا نفسنی معرض
نصیحته ادخال ایدوب انلره علی وجه التعریض والتقریع دیدیکه ابانم ایچون نه شیء واردرکه بنی یوقدن وار ایلین الهه
عبادت ایتمزم حال بوکه سزلك جمله کز اول حضرته راجعدر امامقتضای ظاهر بوایدیکه * ومالکم لا تعبدون الذی
فطرکم والیه ترجعون * پس بونلره امحاض نصح وکمال تعریض ایچون بوقاعده اجرا اولنور بواسلوبه عدول اولندی
* بیت * خواهی این معنی شود بر تو عیان * مالی لا اعبد از قرآن بخوان * می کند تعریض آن مستکبران *
که برایشان بندکی آید کران * تازراه بندکی آکه شوند * بکذرند از بی رهی از ره روند * همچنین واصل نشسته پیش یار
می کند از هجر نالشهای زار * تاشود محجوب ومحروم از وصال * واقف از هجران پررنج وملال * روی
برتابد ز ذل احتجاب * زود بشتابد سوی حسن المآب * حضرت مولانا بوقاعده‌یی حضرت مثنویده چوق
محلده اجرا ایدرلر تاکه بورادن معلوم اوله نته کم برمحلده دخی بیوررلر * مثنوی * چون ننالم تلخ از دستان او * چون
نیم از حلقه مستان او * چون نه با نم همچو شب بی روز او * بی وصال روی روزافروز او * بوذکر اولنان قاعده
اوزره حضرت مولانا بو بیتی دخی ادا بیوررلر که بزم اول هوشه محرم اولمامز غمنده ونایافتلك المنده کونلرمز بیکانه اولدی
کونلرمز سوز وکداز ایله همراه اولدی اما مقتضای ظاهر بوایدیکه (درغم تان روزها بیکانه شد) دیه‌لردی پس
بواسلوب عدول بوذکر اولنان نکته‌یی اشعار ایچون طریق حسن بومعنایی فهم ایتمیوب روزها مرشد اولنلردن
استعاره دردیر وبوکونه تعبیر ایدرکه اولیا رفتند ومرشدان کذشتند دارشاد کردن ماغم خوردند بوسوزك بوکلامه

مناسبتی یوقدر وبو بیتك شرحنده سروریدن غیری خطا ایلمش چوقدر لیکن بوذکر اولنان اسلوبدن غیری به مساعده
یوقدر * مثنوی * روزها کر رفت کورو باك نیست * تو بمان ای آنکه چون تو پاك نیست * یعنی کونلرا کر کتدیسه
وایامزی هوا وهوس ضایع ایتدیسه اول کونلر کتدیکسه کتسون باکی یوقدر سن قال ای مرشد کاملکه سنك کبی پاك یوقدر سنك
تربیه وهمتك سببیله بزه تدارك مافات وتلاحق ضایعات ممکندر تو بمان خطابی جناب حقه دخی اولسه جائزدر
ولکن شول برحسن تعبیرا یتمکله که سنك عنایت واحسانك قالسون ای شول خالق کون ومکان که سنك کبی پاك
وسبحان یوقدر شول کمسه یه که عنایت الهی یار اولور مافاتی تدارك قیلور ومظهر ولایت اولور وانوار هدایتی بولور
(کما قال المشایخ) العنایة تهدم الجنایة توجه الهدایة تورث الولایة بو بیتده مقصر اولنلره اسرار الهیه‌دن محروم
قالنلره تسلیه واردر کان بیوررلر که ای مقصر کونلرك ضایع اولدیسه وهوا وهوس عمر نازنینك تلف قیلدیسه غم یمه
شول وقتده که برمرشدی بوله سن واکا اقتدا قیله سن آنك همتی برکاتیله وارشاد باسعادتی سببیله جمیع سیئاتك
حسناته وضایعاتك محصولاته مبدل اولمق مقرردر * بیت * همنشینی مقبلان چون کیمیاست * چون نظرشان
کیمیایی خود کجاست * ویاخود جناب حقه توجه قیله سن وعنایت الهیه‌یی بوله سن پس محروم ومغبونلك
دامندن قورتلوب سعادته ایره سن اکربوایکی امردن بریسی اولمزسه نعوذ بالله خسران وخذلان ورطه سنده
قالورسن کما قیل * بیت * بی عنایات حق وخاصان حق * کرملك باشد سیاهستش ورق * مثنوی * هرکه جزماهی
زآبش سیرشد * هرکه بی روزیست روزش دیرشد * بو بیت شریفده اهل سلوکك اوچ نوع اولمسنه اشارت واردر نوع
اول شول ماهیان دریای محبت حق وغواصان بحار انوار مطلقدر دیرلر که ماهی مثال آب زلال وصاله سیر اولمیوب
(هل من مزید) نعره‌سن اوررلر اکر هزار دریایی نوش ایتسه بلکه نیجه بیك مراتب مقاماتی کچوب کتسه‌لر ینه
ریان اولمزلر وطلب واشتیاقلدن قومزلر نوع ثانی شول قانعان آب وصلت وقاعدان کوی طریقتدرلر که نیم
جرعه‌دن سکران ویك کوزه‌دن ریان اولورلر ونوع ثالث بوقصه‌دن بی حصه وبوروزیدن بی بهره وپرغصه قالورلر
اولکی طائفه‌نك مثالی بایزید کبی ایکنجی طائفه‌نك مثالی معاذ رازی کبی اوچنجی طائفه‌نك مثالی سائر اهل لعب
وبازی کبیدر نته کم معاذ رازی بایزید حضرتلرینه یازوب کوندردیکه * ع * سکرمن شربته من کاس حبه
پس بایزید دخی اکا یازوب کوندردیکه * بیت * شربت الحب کاسا بعد کاس * ولا نفذ الشراب ولا رویت مشایخ
ریده وعدم ریده ایکی طرف اولمشلردر برقسمی دیرلر که سالك مشاهده لوح محفوظه مالك اولدقده وحقایق اشیایی
بولدقده ریان اولور وعطشی مندفع اولوب طلبدن قالور وبوقدرله اکتفا قیلور * کما قال الشیخ الاکبر فی الفتوحات الری
مایحصل به الاکتفاء ویضیق المحل عن الزیادة اعلم انه لا یقول بالری الا من یقول بان ثمة نهایة وغایة وهم المکشوف لهم
عالم الحیاة الدنیا ونهایات مدتها وهم اهل الکشف فی اللوح المحفوظ المعتکفون علی النظر فیه اومن کان کشفه فی نظره
الوجود علی ماهو علیه ثم استدل دون الحجاب وراء التناهی اذ کل ما دخل فی الوجود متناه ولیس لصاحب هذا
الکشف من الکشف الاخروی شیء فمن رأی الغایة قال بالری وعلو الهمة بالغایة * وبرقسمی دخی دیرلر که ظهورات
الهیه‌یه نهایت یوقدر وتجلیات ربانیه‌یه قتی چوقدر پس عطشان اولان عاشقك جانی نه وجهله ریان اولور کما قال الشیخ
فی هذا الباب * بیت) الری قال به قوم ولیس لهم * علم بان وجود الری معدوم * لوکان ری تناهی الامر وانقطعت *
امداده وزیادات وتعلیم * فالامر لیس له حد یحیط به * لکنه الرزق فی الاشخاص مقسوم * وحضرت مولانا دخی
ری یوقدردین طائفه علیه دندر نته کم برغزل رعنالرنده بیوررلر * بیت * ریك زآب سیرشدم من نشدم زهی زهی *
لایق این کمان من نیست زهی زهی (نته کم برمحلده دخی (بیت) ای برادر بی نهایت درکهیست * برهر آنچه
میرسی بالله مئیست * بیوررلر پس بومقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت دیمك اولور که هرشول کمسه‌لرکه
ماهی بحر احدیتك غیریدر یعنی دریای وحدتك ماهیسی دکلدر بوذکر اولنان اسرارك صوینذن سیر اولدی وبوقدرله
قناعت قیلوب ری بولدی وهرشول کمسه که بوروزیدن بی لذت وبولدتدن بی روزی قالدی انك روزی دیر اولدی دیمك
عجم ایچنده ضرب مثلدر نته کم هرکه بی سیرست روزش دیرست دیرلر وبونی آج اولنك کونی غم واندوه‌له کچدیکندن
کنایه ایدرلر وفی الحقیقة بولذتدن بی نصیب اولان وبوشربتدن بی بهره قالان کمسه‌لر دنیا وآخرتده عیشی یوقدر * بیت
فلا عیش فی الدنیا لمن کان صاحیا * ومن لم یمت سکرا بها فاته الحزم * علی نفسه فلیبك من ضاع عمره * ولیس له
منها نصیب ولا سهم * مثنوی * درنیابد حال پخته هیچ خام * پس سخن کوتاه باید والسلام * یعنی پخته اولنلرك
وکامل ایرنلرك حالنی هیچ خام وناقص قالان ادراك ایده‌مز انکیچون لا یعرف الکامل غیره حتی ینتهی الیه سیره دیمشلردر
ولا یعرف ذا الفضل الا ذووه دینلر خوب ادا ایلمشلردر زیرا کاملرك حالی مقال‌له تعریف اولمزو بوذوقی طوتمین بیلمز

ليكن كامل وبخته كيلرد ومرتبه لرى ندر تحقيق ايده لم تا كم اهل كماله ومرتبه لرينه علم حاصل اوله قال ابن العطا فى الحكم الكامل عبد اذا شرب ازداد صحوا واذا غاب ازداد حضورا فلا جمعه يحجبه عن فرقة ولا فرقته بحجبه عن جمعه ولا فناؤه عن بقائه ولا بقاؤه عن فنائه يعطى كل ذى قسط قسطه ويوفى كل ذى حق حقه وقد قال ابو بكر الصديق رضى الله عنه لما نزلت براءة عائشة رضى الله عنها من الافك ياعائشة اشكرى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت والله لا اشكر الا الله دلها ابو بكر رضى الله عنه على المقام الاحكم المقتضى اثبات الاثار وقد قال الله تعالى (ان اشكرلى ولوالديك وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من لم يشكر الناس لم يشكر الله بو كلامدن فهم اولنان اولدركه كامل وحدتى كثرتده وكثرتى وحدتده كورندروهم بو بيتك حكمن اجرا ايدوب حق ذى حقه اير كورندرونيجه مرتبهٔ تفرقه ده دغدغهٔ كثرت ايله مرده اولنلرى علم توحيد له ديرى كورندرسوز كوته كركدر والسلام تم الكلام

بعون الله العلام وصلى الله

على سيد الانام واصحابه

الفخام واولاده

الكرام



الحمد لله الذی جعل کتاب المثنوی مجمع البحرین * من تفاسیر القرآن والاحادیث النبویة وملتقی النهرین * من الفاظ
الفارسی * وکلام العربی * والصلوة علی نبینا محمد البرزخ الجامع بین الفرق والجمع الحقیقی * الداعی الی التوحید
الالهی * ومرتبة الجمع بالبرهان القوی * وعلی آله واصحابه الذین اجتمعوا علی الاتحاد الصوری والمعنوی (اما بعد
بو فقیر مولوی وقتا کم حضرت مثنوی نک عربی اولان ابیاتنی وآیات کریمه واحادیث نبویه یی متضمنه اولان کلماتنی جمع
ایدوب وشرح قیلوب جامع الآیات دیمکله بین الفقرا شهرت بولدیسه * بعده مستقل بر کتاب اولدیسه * بعده کلمات
مشکله وابیات معضله فارسیه سنی * دخی شرح وایضاح ایدوب فاتح الابیات مستقل بر کتاب اولدیسه * بعده
دیلدم که بو ایکیسنک ما بیننی جمع قیلم (تا مرج البحرین یلتقیان) نکته سن عیان وهر بری بر کتاب آخر اولدیغی جهتندن
(بینهما برزخ لا یبغیان) سرنی بیان قیله * وبونلردن استخراج معانی ولطائف ایلین اصحاب معارف (یخرج
منهما اللؤلؤ والمرجان) قولنک مفهوم رموزیسن بوله وبو جمله حضرت مثنوی یه بر شرح کامل اوله نعم معنای
باصوابه واقف * ودأب کتاب وفحوای مستطابه عارف اولنلرک قتنده بر شرح کامل وکتاب شاملدر زیرا بو کتاب
شریفک دأب لطیفی بودرکه ابیات مشکله بونده بعینها مسطوره ومشروحه در وابیات غیر مشکله مخافة
عن التطویل * ورغبة بالاختصار الجمیل بعبارتها یازلمشدر لیکن معنالری بسط اولوب لازم کلان شرح وایضاح
فی الجمله ترک اولنمشدر * ومثنوی خوان اولنلره بلا تأمل معنالری واضح * وعند القرأة فحوالری اذهانه کلرسه
لایح اولمقدن اوتری هر بیتک اولنه سرخ ایله بر حرف میم یازلمشدر * تا معلوم اوله که اول میمک ما بعدنده اولان معنی بعینه
اول بیتک شرح ومعناسیدر وبو کتاب مستطابه مجموعة اللطائف ومطمورة المعارف تعبیر اولنسه صوابدن خالی
دکلدر * شول جهتدن که کتب معتبره دن بونده معارف جلیله ولطائف کثیره جمع اولنمشدر * طالبینه ترغیب
وراغبینه تحریص ایچون اول کتب نفیسه نک اسامیسی تحریر اولندی تفاسیره متعلق اولان کتب ابو اللیث ومعالم
التنزیل ومدارک وقاضی وابو السعود وتفسیر کبیردر ودخی قاشانی وکشاف ومجمع البیان وتیسیردر واحادیثه متعلق
کتب مسلم وبخاری ومصابیح ومشارق وترغیب وترهیب وجامع الصغیردر وتصوفه متعلق اولان کتب فتوحات
مکیه وفصوص الحکم ودیوان ابن فارض وعوارف المعارف وکتاب تعرف واصطلاحات للشیخ عبد الرزاق القاشانی
واعجاز البیان للشیخ الکبیردر وکلامه متعلق اولان شرح مواقف وشرح عقائد وحکمته متعلق اولان هیاکل
وشرعیانه متعلق اولان شرح شرعه ومشکوة الانوار * وفقهه متعلق اولان هدایه وصدر الشریعه ولغته متعلق
اولان صحاح ونهایة ابن اثیردر وبو جمعیته باعث وداعی اولدرکه مثنوی خوان اولنلر بو کتابی مطالعه قیلنلر

آیات کریمه واحادیث نبویه یی وکلمات طائفۀ علیه یی * بلا تکلف ولا تتبع محله مناسب حاضر بوله لر * وبو فقیره خیر دعا
قیله لر ومثاب اوله لر * بو محله خطبه ودیباجه یازلمسنه باعث وعلت ایکی نکته یه اشارت اولدیغیچوندر * نکتۀ
اول مقدم مشروحه اولان اون سکز بیت حضرت مولانانک قلب شریفلرینه جناب خدا جانبندن دفعة
واحدة الهام والقا اولنوب حضرت حسام الدین چلبی لسان حال ایله بو کونه بر کتابک تألیفن اول حضرتدن
استدعا ایدوب خاطر عاطرلری بو اندیشه اوزره ثابت وبرقرار ایکن حضرت خداوندکار دستار مبارکلرندن
بو ابیات شریفه یی اخراج واظهار ایدوب بیوردیلر که حسام الدین دخی سن لسان مقال ایله استدعا ایلمزدن اول
جناب متعالدن بو کونه بر کتاب پر کمالک منظوم اولمسی قلبمه الهام اولندی آل بو ابیات شریفه یی که قلیل
کثیره نمونه در کما بیناه فی شرح الدیباجة پس حسام الدین چلبی لسان مقال ایله انک بقیۀ نقیه سن دخی استدعا
بیوردقلرنده بند بکسل بیتندن ابتدا ایدوب تألیف وتحریرینه شروع قیلدیلر نکتۀ ثانی حضرت مثنوی صورتا شش
دیباجه واسطه سیله شش مجلد در وشش مجلد اولمسنده نکته بودرکه * بیت * شش جهت را نور ده ازشش صحف *
کی یطوف حوله من لم یطف * بیتک مقتضاسنجه شش جهانه انوار معارف واسراری اعطا ایلمسی اشعار ایلر تا کم
ظلمت جهل وغفلتده قالنلر بونک انوار ساطعه سن کوروب حولنه طولنه لر واستناره قیله لر وخلقت اشیاده دخی ایام
الهی شش روز واقع اولمشدر (کما قال تعالی الله الذی خلق السموات والارض وما بینهما فی ستة ایام) پس بو معنالر شش
عددک فضیلتنه دلالت ایدر بو اجلدن جلد مثنوی دخی شش عدد اعتبار اولندی وبو محلده خطبه ودیباجه تحریر
اولندی (والله اعلم بالصواب * والیه المرجع والمآب * قال سلطان العارفین وبرهان الواصلین * مصباح درون اهل یقین
مفتاح خزائن اسرار رب العالمین * ارشادا للسالکین وتعلیما للطالبین * مثنوی * بند بکسل باش آزاد ای پسر *
چند باشی بند سیم وبند زر * بو بیتک ما قبلنه مناسبتی فصل قاعده سن اقتضا ایدر فصل دیدکاری علم معانیده
اولدرکه کلام متغایرینک ما بیننده جهت جامعه اولمدیغی اجلدن بینهما بر کلام آخر دخی تقدیر اولنغله مناسبت
تامه بولنور * وبو قاعده مثنوینک اکثر محلنده اجرا اولنور فافهم پس وقتا کم بیت اولده هیچ خام اولنلر پخته لک حالنی
فهم ایتمزلر بیوردیلرسه بر سؤال مقدره لازم کلدیکه پس بو مرتبه پخته لکه بالغ اولان رجالک احوالنه اطفال طریقت
نیجه بالغ اولورونه وجهله کمال مرتبه سن بولورپس ارشادا الصبیان الشریعة وتعلیما الاطفال الطریقه بو بیت
مستطابی سؤال مقدره یه جواب طریقیله ادا بیوررلر که بند دنیایی کس وآزاد اول ای اوغلان نیجه بر سیم وزره بند ومقید
اوله سن ای بی اذعان عقل وعرفانک وارایسه حضرت رحمانک رسولنه بیوردیغی حدیث قدسیدن معنی دان اولورسن
وصبیان مرتبه سندن قورتلورسن * قال الله تعالی یا احمد لا تکن کالصبی فانه اذا نظر الی الابیض والاحمر احبه * بیت
بازیچه ایست طفل فریب این متاع دهر * بی عقل مردمانکه بدو مبتلا شدند (مثنوی) کر بریزی بحر را در کوزۀ
* چند کنجد قسمت یک روزۀ * ای صغر حالنده قالان اکر بحر ارزاقی کمال حرصکدن کوزۀ وجودکه دوکسک اکا نقدر
رزق صغار که اول روزمره اولان نصیبکدر پس هر کسک روزمره قسمتی (نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوة
الدنیا * آیتنک مقتضاسنجه مرزوق ومقسومدر واهل کلامک بر کسه نک رزقنی بر آخر المزاوده یا غمز وتلف اولمز ویرده
قالمز دیدکاری علمایه معلومدر فرضا طالب رزق موتدن هارب اولدیغی کبی رزقندن دخی هارب اولسه رزقی
البته آنی بولور نته کم جابر حضرتلری بو حدیث شریفی حضرت نبیدن روایت قیلور * قال علیه السلام لو ان ابن آدم
یهرب من رزقه کما یهرب من الموت) لادرکه رزقه کما یدرکه الموت * بونی بویله بیلن قانع اولور ودام حرصدن نجات بولور
مثنوی * کوزۀ چشم حریصان پر نشد * تا صدف قانع نشد پر در نشد * حریصلرک چشمی کوزه سی آب
اموال وارزاق ایله پر اولمدی (کما قال النبی علیه السلام لو کان لابن آدم وادیان من ذهب وفضة لابتغی الیهما ثالثا ولا یملأ
جوف ابن آدم الا التراب) تا صدفکه قانع اولمیه وقطرات باراندن بر قاچ قطره ایله اکتفا قیلمیه درونی درله طولمدی
کذلک درون صدفی دخی اکر قانع اولمزسه درر معرفتله طولمز وفقر واحتیاجدن نجات بولمز کما قال علی کرم الله وجهه
ورضی الله عنه فقیر کل ذی حرص غنی کل من یقنع پس هر ذی حرص فقیر الحالدر * ولو کان ذا مال وهر قانع غنی البالدر
ولو کان بلا اعراض ولا اموال * کما قال علیه السلام (لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غنی النفس اللهم ارزقنا
غنی النفس وخلصنا عن الحرص والهوس وطهرنا عن العیوب والنجس (مثنوی) هر که را جامه زعشقی چاک شد *
او ز حرص وعیب کلی پاک شد * یعنی هر کمک که جامۀ انانیت ونفسانیتی افراط محبت خدادن چاک اولدی ولباس وجود
موهومیسی عشقله فنا بولدی اول کمسه حرصدن وعیبدن بالکلیه پاک اولدی زیرا باعث عیوب وجود پر ذنوبدر
کما قال علیه السلام (وجودک ذنب لا یقاس به ذنب آخر) پس بجن وجود نفسانی دست عشقله چاک اوله وجود حقانی

بولوروهرعیوبدن وکلی ذنوبدن پاك اولورزیرا انتفای علت انتفای معلولی اقتضا قیلورپس معلوم اولسون که مطهر
قلوب انسانی ومزکی عیوب نفسانی وطبیب علل جسمانی وروحانی عشقدر * مثنوی * شاد باش ای عشق خوش
سودای ما * ای طبیب جمله علتهای ما * ای بزم سوداسی چوق اولان عشقمز شاد اول ای بزم جمله علتلریمزك طبیبی
ابدی آباد اول عشق جمیع علتلرك طبیبی اولمق نیجه ممکن اولور دیرسك جواب پرصواب اولدرکه امراض عال ایکی قسمه
منقسمدر برقسمی جسمانی وبرقسمی روحانیدر عشق بو ایکی قسمه دخی طبیب رحمانیدر وتوضیح معنی بو وجهله
اولورکه حضرت نبینك (البردة رأس کل داء) بیوردیغی حدیث موجبنجه امراض جسمانی اکثر کثرت اکل وشربدن
حاصل اولور عاشق اولان کمسه ایسه اکل وشرب قیدندن قورتلور وپرهیز کار اولور اویله اولیجق (والحمیة رأس کل دواء
مفهومی بولنوب عشق امراض جسمانی یه دخی دوا قیلور وعاشقك بدنی عشقله زنده اولوب حیات بولورنته کم زلیخا
هربار خسته اولسه یوسفی کورسه صحت بولوردی وغمناك اولسه یوسفی اکسه شاد اولوردی * وضعف حالنده کورسه
ویا اکسه بدننه قوت کلوردی نعم اکرچه عشق نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول ماننذی آفتلر ایراث ایلر ولیکن
بوعلتلر حیات عشقه نسبتله عین صحت ومحضا نعمت وراحتدر کما قال صدر الدین فی شرح الاسماء الحسنی العاشق
لایزال فی حیاة طیبة بشهود المعشوق وهو النعیم العشاق واعظم العیش عند کل مشتاق وان ظهر فی ظواهرهم
آثار الآلام فلا ینافی ذلك طیب حیاتهم فان الآلام الجسمانیة لاتقابل نعم الروحانیة فالمحجوب اذا رأی بلاء فی العشاق
یحمل ذلك علی نفسه ونفس العشاق علی خلاف ما یتوهم هذا المحجوب * اما قسم ثانی که امراض روحانیدر مثلا
اخلاق ردیه وافعال سیئه که عشق بونلره دخی طبیب شافیدر ودوای کافیدر * اولا حب الدنیا رأس کل خطیئة
* حدیثنك مقتضاسنجه حب دنیا که جمیع معاصی یه بادی وجمله علل معنویه یه حاویدر عاشق اولنده بولنمز ونخوت
وناموس کذا کبر سیئه وبؤسدر (لایجتمع الکبر مع الایمان فی قلب واحد) مقتضاسنجه ایمانله کبر بریرده جمع اولمز فکیف
یجتمع مع العشق فافهم * مثنوی * ای دوای نخوت وناموس ما * ای تو افلاطون وجالینوس ما * ای عشق بزم
دوای نخوت وناموسمزسن وای عشق سن بزم افلاطون وجالینوسمزسن جمیع اخلاق ذمیمه دن بو ایکی صفتی افراد
بالذکر ایلمزندن مقصود بودرکه شیطان بو ایکی صفت سببیله ملعون ومطرود اولدی نته کم جناب حق کلام مجیدنده
بو معنایی بیان قیلدی شول وقتده که جمیع ملائکه یه اسجدوا خطابی وارد اولدقده کلیسی سجده ایدوب ابلیس اباء
واستکبار ایلدی وجناب حق اکا یا ابلیس (ما منعك ان لاتسجد لما خلقت بیدی) دیو سجده ایتمامسندن سؤال
قیلدقده آدمی سفلی وکندوبی عالی عدایلیوب (خلقتنی من نار وخلقته من طین) دیمکله حقه حجت سویلدی چوق
کمسه لردخی شیطان مأنوس کبی کبر وناموس صفتلریله مأنوس اولوب مظهر عشق اولان اهل یقیندن اعراض قیلوب
انانیت مرضلرینه وانا خیر منه غرضلرینه مبتلا اولدیلر اکر بو صاحب دولتلرك خدمت وصحبتلرین اختیار ایلسه لردی
بو مرضلردن صحت بولورلردی جمیع امراضدن عشقله پاك اولورلردی * وزمرۀ حکمادن افلاطون وجالینوسی ایراد
ایلمزندن نکته بودرکه * بری رئیس حکمای اشراقیه وبری دخی رئیس حکمای مشائیه در حکماء اشراقیه علم وحکمتی
تصفیۀ درون وریاضت بیرونله حاصل قیلنلر وبلا قرأة ولا کتابة حکیم اولنلردر وحکمای مشائیه علم وحکمتی ریاضتله
تحصیل ایده میوب کتابت وقرأته ملازمت ایدنلر وجالینوسك رکابنده کیدنلردر پس عشق بو ایکی حکیم کبی هم صفوت
وریاضتله حاصل اولان علم وحکمتك استادی وهم کتابت وقرأتله وجوده کلان فهم ومعرفتك معلم پرشادی ودخی
امراض صوریه وعلل معنویه نك طبیب باسدادیدر * مثنوی * جسم خاك از عشق بر افلاك شد * کوه در رقص آمد
وچالاك شد * خاکدن اولان جسم عشقدن افلاکه کتدی وآسمانه صعود ایتدی حضرت مصطفانك صلی الله علیه
وسلم جسم شریفلری وادریس وعیسی علیهما السلامك بدن لطیفلری کبی معتزله طائفه سی حضرت پیغمبرك علیه
السلام یقظه حالنده حجرۀ امهانیدن خروج وآسمانه عروج ایلدکارینه انکار ایدرلر وحضرت عائشه نك بو قولنی تمسك
ایدرلر * کما قالت والله ما فقد جسد رسول الله ولکن عرج بروحه وعن معاویة مثله * اما جماهیر علما وطوائف عرفا
وفقها بونلرك خلافیدر زیرا حلم حالمده فضیلت ونوم ناغده مزیت یوقدر وآسمانه واقعه حالنده روحله صعود ایلین
چوقدر باخصوص رسولك جسمله آسمانه عروج ایلمسنه کتاب الله دخی ناطقدر * کما قال الله سبحانه وتعالی سبحان
الذی اسری بعبده لیلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی) وبو خصوصده چوق آثار صریحه واخبار صحیحه واردر
(ومن جملة الاخبار قال علیه السلام بینا انا فی المسجد الحرام عند البیت اذا تانی جبرائیل بالبراق فعرجت به
الی السماء آه اصح واولی اولان اولدرکه معراج ایکی قسمدر بری جسمانی یقظه حالنده وبری روحانی نوم حالنده
پس بو ایکی نوع اوزره اولان خبرلر دخی موفق وایکی قسم اولان طائفه دخی مصدق اولور واما ادریس وعیسی

علیهما السلام ملاء اعلایه جنتلری اولدیغنه بناء عشق خدا بونلرین دخی جسملرین کثافت بشریتدن پاك ایدوب
وقلب الافلاك جانبنه کیدوب (رأیت ادریس وعیسی فی السماء الرابعة) حدیثنك مصداقنجه انده ساکندرلر وکوه طورك
چالاك اولمسی اولدرکه جناب حق اکا تجلی قیلدقده پاره پاره اولوب حرکت ورقصه کلوب کبی دیکه وکی مدینه طرفنه
توجه ایدوب وکی دخی تحت الارضه کیدوب قیامته دك سیر ایدر کما روی عن انس بن مالك قال قال رسول الله صلی
الله علیه وسلم لما تجلی ربه للجبل صار بعظمته ستة اجبل فوقعت ثلاثة منها بالمدینة احد وورقان ورضوی ووقعت
ثلاثة منها بمکة وقطعة شاحت فی الارض وهی تسیر تحتها الی یوم القیامة * مثنوی * عشق جان طور آمد عاشقا *
طور مست وخر موسی صاعقا * بو بیت معرفت اساس سورۀ اعرافده اولان بو آیت کریمه دن اقتباس اولمشدر (قال
رب ارنی انظر الیك قال لن ترانی ولکن انظر الی الجبل فان استقر مکانه فسوف ترانی فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا
وخر موسی صعقا * وقتا کم جناب عزت جات قدرته وعلت تکمیل * ووعدنا موسی ثلاثین لیلة * مقتضاسنجه
اوتوز کون وکیجه وعده ایدوب بعد تکمیل ثلاثین یوم صومدن خلوف فم عارض اولوب مسواکله دهان مبارکلرین
تطییب ایدوب لکن (خلوف فم الصائم اطیب عندی من المسك) مقتضاسنجه مذکور رایحه نك حصولیچون واتممناها
بعشر فتم میقات ربه اربعین) نصیله مشرف اولوب اربعین تمام اولدقده اول سلطان طور پرسرور وحبور اولوب
میقات حقه واصل ونائل اولوب کلام حقی کوش ایدیجك مست ومستغرق عشق اولوب دیدیکه (رب) ای بنم ربم ارنی
بکا کوسترسنی (انظر الیك) بن نظر ایدیم سکا مذهب اهل سنت وجماعت اولدرکه حقی من حیث الربوبیة کورمك جائزدر
زیرا انبیادن مستحیلی طلب محالدر نته کم بیضاوی حضرتلری بیوررر * وفیه دلیل علی ان رویة الله جائزة لان
طلب المستحیل من الانبیاء محال اما ارباب شهود ما بیننده بر سر دخی واردرکه چون نور حق بو ظاهر کوزنه استیلا
ایدوب بو دیدۀ بشریته اول قابلیتی وردکده چشم سر عین چشم سر اولوب ظاهر باطنك وباطن ظاهرك عینی
اولدقده بو کوزله وجمیع اعضاسیله حقی مشاهده یه قادر اولورلر اما اهل ظاهر بو معنایه راضی دکلردر نته کم عبدالله
بلیانی بیوررلر * رباعی * تا حق بدو چشم سر نه بینم هردم * از پای طلب می ننشینم هردم * کویند خدا بچشم سر
نتوان دید * آن ایشانند ومن چنینم هردم * قال لن ترانی (حضرت حق بیوردیلر که سن بنی البته کورمزسن
معتزله لنی تأبید معناسنه المشلردر اما خطای فاحشدر اهل تحقیق بیوررلرکه سن سن اولدیغك حیثیتدن بنی
کورمزسن والا اکر ذاتنکی ذاتمده وصفاتنکی وافعالنکی صفات وافعالمده افنا قیلدقده رانی ومرئی حقیقتده بن اولوب
غیریت واثنینیت ما بیندن رفع اولوب ذاتمی مشاهده قیلورم دیمکدردیرلر نته کم سید الطائفه جنید بغدادی بیوررلر
رایت ربی بربی فقال من انت فقلت انت تفسیر قاشانیده بو معنایه اشارت بیوررلرکه حضرت موسی ایام
موعوده نك عشر اولنده افنای افعال ایدوب وعشر ثانیده افنای صفات ایدوب وعشر ثالثده افنای ذات
ایلدی اما ذاتندن بقیه ما قالوب * مع تلك البقیة مشاهده مراد ایلدکده کان جناب عزت (لم تجتمع المشاهدة
مع تلك البقیة ولکن انظر الی الجبل) ولکن نظر ایله سن جبل طوره تأویلی ای انظر الی جبل وجودك (فان استقر مکانه
اکر جبل طور مکاننده مستقر اولورسه (فسوف ترانی) عن قریب سن بنی کوررسن تأویلی ای فان استقر وجودك
فی مکانه امکنت رؤیتك ایای وذلك من باب التعلیق بالمحال زیرا مادام که وجود باقی اوله مشاهدۀ ذات میسر اولمز
فلما تجلی ربه للجبل * وقتا کم رب موسی جبل طوره ویا جبل وجود موسایه تجلی ایلدیسه (جعله دکا) ای مدکوکا
متلاشیا الا وجود له اصلا یعنی حضرت حق جبل طوری مدکوك قیلدی تأویلی جناب عزت وجود موهومی
موسایی مضمحل ومتلاشی قیلدی اعلم یا طالب الاسرار تجلی حق عبارتدر ظهور ذات وصفات وافعال الهیه دن
پس بو تجلی اوج نوع اوزرینه اولدی تجلی ذاتدن مراد ذاتنکی ذات حقده افنا ایتمکدر وتجلی صفات وافعال ظهور
ایلسه صفات وافعالك صفات وافعال حقده محو وفنا اولنور پس جناب عزت تجلی ذات ایلدکده ذات موسی
متلاشی اولدی (وخر موسی) ای سقط موسی عن درجة الوجود (صعقا) ای مغشیا علیه وفانیا پس بو بیت شریفك
بو آیت کریمه یه تطبیق وتوفیقی بو وجهله درکه عشق حق جمیع موجودات وتعینات وممکنات وملوناتك روح وروانی
کبیدر وامراض نفسانی وروحانینك درمانیدر الحق بر پرتور حمانیدرکه جمادات مرده یه ایرسه زنده ونباتات
افسرده وپژمرده یه کذر قیلسه فرخنده ایلر نته کم ابن فارضك بو کلامی حجت قارض وبرهان لامع وواضحدر * شعر *
ولو نضحوا منها ثری قبر میت * لعادت الیه الروح وانتعش الجسم * وان خطرت یوما علی خاطر امرء * اقامت به الافراح
وارتحل الهم * پس نور عشق الهی طوری جماد ایکن حرکته کتوروب ووجود موهومی موسایی اسقاط ایدوب
وجود موهومه یه حقانی اعطا ایدوب رؤیت رحمانیه یه لایق قیلدی * مثنوی * با لب دمساز خود کر جفتمی *

همجو نی من کفتنیها کفتنی * بو بیتك ما قبلنه مناسبی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور و بو محلده دخی قاعده
فصلی اقتضا قیلور اول سؤال بودر که وقتا کم جسم خاك عشقله افلاکه عروج وکوه طور رقصه کلوب مقامندن خروج
اولدیسه وعشق اشیانك جانی وکوه طورك روح وروانی اولدیسه بو عشقك بزه دخی کفتارنی سویله وحقایق اسرارنی
شرح ایله پس بیورورلر که اکر بن لسان حالمه دمساز اولان یارمك لبنه مقارن اولیدم نی کبی بن کفتنی اولان سوزلری
سویلردم واسرار وحقایق عشقی شرح ایلردم ولیکن دمسازه جفت اولمق وهمرازه مقارنت قیلمق سکوت
ایلکی ویا خود عقلك ادراك ایلدیکی قدر سویلمکی مقتضی اولور زیرا حکمت ومعرفتی همراز اولمینه سویلمك حکمته
ظلم ایلمکدر * کما قال علیه السلام لا تعطوا الحکمة غیر اهلها فتظلموها ولا تمنعوها عن اهلها فتظلموهم (اسرار العشق
امانة الله والاولیاء امناء الله در بر موجب * ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها * امانتی اهلنه ویرن
کاه * ونا اهله ونا محرمه ادا قیلان کنکاهدر پس بو بیتی دخی عدم کفتاره علت اولمق طریقیله ادا بیورورلر * مثنوی * هرکه
اوازهمزبانی شد جدا * بی زبان شد کرچه دارد صد نوا * یعنی اکر دمساز وهمرازمك اغزنه مقارن اولیدم نی کبی
نغمات عشقی تقریر قیلیدم لیکن عدم مقارنت یار عدم کفتاره سببدر زیرا هر شول کمسه که همزباندن جدا اولدی
اکرچه صد نوا وصدا دخی طوترسه بی زبان قالدی پس عالم اسراردن اکرچه صد کونه علم وعرفان وایقانه کان
اولسه ده مادام که محرم وهمزبان بولمیه شرح وبیان قیلز فرضا شرح وبیان قیلسه ده نامحرم اندن حصه المز
ومستفید اولمز انکیچون اکثر عرفا نطقه کلمز * مثنوی * چونکه کل رفت وکلستان در کذشت * نشنوی زان پس
ز بلبل سرکذشت * یعنی چونکه کل کتدی وکلستان کچدی اندنصکره بلبلدن سرکذشت اشتمزسن معناسی
چونکم کل کبی اصحاب سبل کتسه وطالبان اسرار کل کذشت ایتسه وکلستان رغبت وبوستان محبتلری دخی
کچسه بلبلان معرفت ونغمه سرایان باغ حقیقتك باشندن کچن احوالن کوش ایتمزسن نته کم بلبلك ترنم ایلمسی
وقتنه مرهون ومنوطدر کذلك مرشدك دخی معارف وحکم سویلمسی مسترشد ومستمعك طراوت همم وکلستان
دمنه موقوف ومربوطدر (کما قال علیه السلام ان الله یلقی الحکمة علی قلوب المرشدین بقدر همم المستمعین
* مثنوی * جمله معشوقست وعاشق پردهٔ * زنده معشوقست وعاشق مردهٔ * بو بیت مستطابی دخی سؤال مقدره
جواب درکان دیمك اولور که عشقك حقایق واسرارن صورن واهلیت ومحرمیته مستحق اولان جملهٔ اسرار عشقدن
بریسی بودر که عالم عشقده اثنینیت اولمز وعاشقله معشوقك ما بیننه مغایرت صغمز نته کم مرتبهٔ احدیتده فاحببت ان
اعرف دین وعرض محبت قیلان اول معشوق نهان ایدی پس الآن عند شهود اهل العرفان کما کان در واول آن بو آن
وبو شان او شاندر * بیت * ان کان حسن بود ونبود از جهان نشان * فالان ان عرفت علی ما علیه کان * اعلم ان
المعشوق یتجلی فی صورة العشاق والعشاق المتکثرة حجاب واستار للمعشوق الحقیقی فاذا نظرت ایها المحب بعین الحقیقة
لم تر له حجابا الا وجودك الموهوم فاذا رفعت حجاب الانیة لم تر غیر المعشوق کما قال المنصور * شعر * انت ام انا هذا العین
فی العین * حاشای حاشای من اثبات اثنین * بینی وبینك انی ینازعنی * فارفع بفضلك انیا من البین * مثنوی * کر نباشد
عشق را پروای او * او چو مرغی ماند بی پروای او * اول عاشقك که عشقه میل وهوسی اولمسه وبار عشقه طاقت وپروا
بولمسه اول کمسه مرغ بی پر کبی قالدی وای اکا المرء یطیر بجناحی الهمة والمحبة نحو اسنجه مرتبهٔ اصله وکاخ وصله عاشق
جناح محبتله اوج وفیافی کبریتی وبوادی بشریتی پر وبال همتله کچر جناح عشق اولمزسه برکسه جناهدن نیجه کچر ودست
محبت معاونت قیلمزسه برطالب باب نجاح وفلاحی نه وجهله آچر بلکه مؤمن کامل اولمیوب عمری نقصانده کچر
کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یؤمن احدکم حتی یکون الله احب الیه من نفسه واهله وماله وسائر الناس اجمعین
* مثنوی * من چه کونه هوش دارم پیش وپس * چون نباشد نور یارم پیش وپس * بو بیت مستطابی دخی سؤال
مقدره جواب اولمغله ما قبلنه مناسب اولور واول سؤال بیت اولدن لازم کلور زیرا بیورمشلردی که اول کمسه نك که
عشقه میل وپرواسی اولمز وعشقدن نصیب المز اول کمسه مرغ بی پر کبی اولدی ومبداء ومعاد جانبنه پرواز ایلمکدن
قالدی پس عقل مقصود بالذات دلیل وهادیدر دین طائفه نك لساندن بر سؤال لازم کلدی که اول سؤال بودر اکر
پر وبال عشق اولمزسه جناح عقلله پرواز ایده رز ومبداء ومعاد جانبنه قدم هوشله کیده رز پس بو بیله دینلره اول
حضرت کندی نفسلرین امحاض نصح ایچون ما بینه ادخال ایلیوب جواب باصواب ویررلر که ای عقلی مبداء ومعاد
جانبنه پیشوا طوتنلر وآنی هادی اتخاذ ایتمکله کندیلرینی ورطهٔ غفلت وجهالته اتانلر نه کونه عقل طوترم مبداء
ومعاد جانبنه ونه وجهله هوشی رهبر ایده رم مقصود ومرادم طرفنه چونکم یارمك نور عشق وضیاء هدایتی پیش
وپسمده اولمیه وحضرت معشوقی کندی یه عشقله جذب قیلمیه ونیجه قابلدر که خفاش عقل شمس حقیقی مشاهده

قیله ومور پر فتور فهم اول سلیمان احدیتی بوله اکر جناب وحدته عقل هادی اولورسه ده ینه نور حقله هادی اولور
ومرتبهٔ وصلتی اول نورله بولور وریسن اول نورله ادراك قیلور (کما قال صاحب التعرف معرفة العقل وهدایته الی الله
لیس من ذات العقل بل بتعریف الله ایاه وهدایته له واتفاق مشایخ صوفیه دخی بودر که عقل حقه دلیل اولمز واسرار
ربوبیتی ادراك قیلمز بر محدث شیدر انجق کندی کبی محدثی ادراك قیلور (کما قال ابن العطا العقل آلة للعبودیة لا للاطلاع
علی اسرار الربوبیة * پس معلوم اولدیکه برکسه مبداء ومعاده ووحدت وکثرته عقل طوتمز تا نور خدا اکا هادی
اولمینجه وعقله بر معنی ادراك ایده مز تا حق اکا هدایت قیلمینجه * مثنوی * عشق خواهد این سخن بیرون کند *
آینه غماز نبود چون بود * یعنی ای عقلی مقتضی ظهور کلام ومرید صدور معنی ومرام دین عقلا تحقیق بونی بوله
بیلکه عشق اقتضا ایلر عقل دکل که بو آینهٔ جانده نمایان اولان وجوه کلام بیرون اوله وظهوره کله وکتابلرده قاله
وارشاد قیله عشق مقتضای ظهور معاینه در کما کان شانه فی الازل کما اخبر الله عن حبه الازلی بان قال کنت کنزا مخفیا
فاحببت ان اعرف) پس اولا بو کلمات عالمك بطوندن ظهورنی حب ازلی اقتضا ایدوب ونفس رحمانی واسطه سیله
ظهوره کلوب صحائف کونده موجود اولدی پس انسان دخی برکون جامع ونسخهٔ الهیه در اول عشق ازلی استرکه
آنك دروننده مستور اولان وجوه معانی نفس انسانی واسطه سیله ظهوره کله وحقایق اسرار طالبه عیان اوله
تا طالب وعاشق حقیقت عشق ندریله ومعشوقی نه یوزدندر بوله پس آینهٔ جان مصفا اولیجق وزنکار ما سوادن جلا
بولیجق وجوه معانی ورخسار حقایق انده نمایان اولمغه چاره بوقدر هر نه یوزکه عالم غیبدن کورینور البته آینهٔ جان
آنی غماز اولور زیرا آینه غماز اولمق نیجه اولور * مثنوی * آینهٔ جانست از ان غماز نی * زانکه زنکار از رخش
ممتاز نی * بو بیت مستطابی دخی سؤال مقدره جواب درکان دیمك لازم کلدی که بو آینهٔ جان خود هر انسانده واردر
پس نیچون عشق بزم آینه مزده صور معانی اظهار قیلمز وجانمز آینه سی بو کونه اسراری نیچون غماز اولمز جواب
باصواب بودر که ای سؤال کننده سنك جمالك آینه سی اول جهتدن غماز دکلدر که آنك رخندن زنکار ما سوا
ممتاز دکلدر پس آینهٔ جان ومرآت جنانکه پاصلنسه انده صور معانی کورلمکدن قالور ومصقلهٔ ذکر الله ایله اکا جلا
ویرمك لازم اولور (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان القلوب تصدء کما یصدء الحدید قالوا وما جلاؤها
یا رسول الله قال ذکر الله زنکار دلی پالا یتمکه ذکر اللهدن اولی بر مصقله اولمز (کما قال علیه السلام ان لکل شیء صقالة
وصقالة القلوب ذکر الله) واللهی کالیله ذکرا یتمکه بادی برولی مربی هادینك وجودندن اعلا کمسه اولمز
(کما قال علیه السلام ان لله عبادا اذا رؤا ذکر الله) پس آینهٔ جان پاك اولمسی نفسك سقامت معنویه دن
صحت بولمسنه موقوفدر ونفسك اصلاح وصحی لقاسی رؤیت اللهی اکدران طبیب الهینك صحبت وتربیه سنه
مربوط ومرهوندر پس جانك صافی اولمسی ونفسك سقامت معنویه دن خلاص اولوب صحت بولمسی برولی
صادق وطبیب حاذق کمسنك صحبت وتربیه سنه متوقف اولدیسه بو حکایتی تفهیما للسالکین وتعلیما للطالبین
ایراد ایدرلر تاکم صورت حکایه دن طالب اولنلر مراده واصل اوله لر ونفسك اصلاحی یولنی بیله لر (داستان
عاشق شدن پادشاه کنیزکی را * وخریدن پادشاه اورا * ورنجور شدن کنیزك وتدبیر پادشاه در معالجهٔ او) مثنوی
بشنوید ای دوستان این داستان * خود حقیقت نقد حال ماست آن * ای دوستان حقیقت بو حکایتی کوش ایدك
خود فی الحقیقة او داستان بزم حالمزدر زیرا بو حکایه دن مآل ومقصود بودر که (مثنوی) بود شاهی در زمانی پیش ازین
* ملك دنیا بودش وهم ملك دین * جسد خلق اولمزدن حقیقتده اول بر پادشاه روح واردی ملك دنیا وهم ملك
دین یعنی سعادت دارین انك وجودنده موضوع ایدی (مثنوی) اتفاقا شاه روزی شد سوار * با خواص خویش
از بهر شکار * اتفاقا پادشاه روح برکون کندی خواصیله یعنی قوای علمیه وعملیه سیله اسب همت وعزیمته سوار اولوب
شکار معرفت ایچون مراتب وجودی سیر ایلدی (مثنوی) یك کنیزك دید شه بر شاهراه * شد غلام آن کنیزك جان شاه
پس کذرکاه خواص وعوام اولان شاهراه دنیایه کلدکده روح حیوانی کنیزکن کوروب وانك لطافت وملاحتن
مشاهده قیلوب درحال جان شاه آنك اسیر وغلامی اولدی (مثنوی) مرغ جانش در قفص چون می طپید * داد مال
وان کنیزك را خرید * انك جانی مرغی قفص تنده چونکم طبطاب واضطراب قیلدی پادشاه میل ومحبت مالنی
اکا ویروب آنی تحت تصرفنه الدی (مثنوی) چون خرید اورا وبرخوردار شد * آن کنیزك از قضا بیمار شد *
چونکم شاه اول کنیزکی الدی وبرخوردار اولدی ولیکن کنیزك نفس قضا ایله بیمار اولدی وغیره محبت واسطه سیله
شکوفهٔ جمالی صولدی معلومدر که هر زمان انسانك مرادی حاصل اولمز وهرکس کیف ما یشاء مقصودینه واصل
اولمز (مثنوی) آن یکی خر داشت وپالانش نبود * یافت پالان کرك خر را در ربود * مثلا اول برکسه مرکب

جسمانیتی طوتدی انك بالان نعمت دنیویه سی اولدی چونکه نعمت بالان دنیویه یی بولدی کرك موت وسبع سقامت
مرکب تنی قایدی *مثنوی* کوزه بودش آب می نامد بدست* آب راچون یافت خود کوزه شکست* بر مثال آخر
دخی بو خصوصده بیورر که برکسه نك کوزه وجودی وارایدی ولیکن النه آب مقصودی کلمدی چونکم آب مقصودی
بولدی خود کوزه وجودی شکست اولدی *مثنوی* شه طبیبان جمع کرد از چپ وراست* کفت جان هردو در دست
شماست* والحاصل روح سلطانی روح حیوانینك بو بیمارلغنی کورد کده یمین وشمالدن علماء مقلدین ومشایخ
مزورینی جمع ایلدی وبونلری مصلح نفس قیاس ایدوب هر ایکیمزك جانی سزلك الیکزده در دیوب سویلدی *مثنوی*
جان من سهلست وجان جانم اوست* دردمند وخسته ام درمانم اوست* اکا کمال تعشقندن کندی حیاتنی سهل
عد ایلدی وبونلره دیدی بنم جانم سهلدر بنم جانمك جانی اودر بن دردمند وخسته یم درمانم اودر *مثنوی* هرکه
درمان کرد مر جان مرا* برد کنج ودر ومرجان مرا* هر قنغی حکیم که سزلردن بنم جانم منزله سنده اولان تقسمه درمان
قیلدی اول الور بنم کنج قلبمی ودر ارادتمی ومرجان اختیارمی دیو سویلدی پس بو طائفه کندیلرینی مصلح ومربی زعم
ایلدکلرندن *مثنوی* جمله کفتندش که جانبازی کنیم* فهم کرد آریم وانبازی کنیم* پادشاهه جمله سی دیدیلر که
جانبازلق ایده لم لازم کلورسه فهم جمع ایدوب انبازلق یولنه کیده لم دیدیلر *مثنوی* هر یکی از ما مسیح عالمیست
* هر الم را در کف ما مرهمیست) وبزدن هر برمز مسیح عالم وحیاتبخش بنی آدمدر دیو دعوا ایلدیلر هر الم ایچون بزم
المزده برمرهم واردر سویلدیلر *مثنوی* کر خدا خواهد نکفتند از بطر* پس خدا بنمودشان عجز بشر* وکبرلرندن
انشاءالله دیمدیلر خدای متعال دخی بونلره بشریتلرینك عجزنی کوستردی پس انسانه لازم وواجبدر که اولا برکاره
باشلدقده بن بونی اشلرم دیمیه مکر انشاءالله دیمکله نته کم حضرت حق حبیبنه تنبیه وعبادنه تعلیم ایدوب بیوررلرکه
(ولا تقولن لشئ انی فاعل ذلك غدا الا ان یشاء الله) حضرت سلیمان علیه السلام دخی ترك استثنا ایلدیکیچون
جناب حق اکا عجز بشریتنی بیلدردیکی حدیثله ثابتدر نته کم صحیحنده وارد اولدی (عن ابی هریرة قال سلیمان
لاطوفن اللیلة علی تسعین امرأة کلهن تأتی بفارس یجاهد فی سبیل الله فلم یقل ان شاء الله فطاف علیهن فلم تحمل
منهن الا امرأة واحدة جاءت بشق رجل وایم الذی نفس محمد بیده لو قال ان شاء الله لجاهدوا فی سبیل الله فرسانا اجمعون
پس معلوم اولدیکه هر شیده استثنا ایلمك لازم وواجبدر ولیکن استثنادن مراد انجق قولله اولان استثنا دکلدر بلکه
استثنانك معناسی وحقیقتیله متصف اولمقدر اکر لفظا استثنایی تارك اولسه معنی قلبی حاضر قیلمقدر نته کم بیوررلر
مثنوی ترك استثنا مرادم قسوتیست* نی همین کفتن که عارض حالتیست* مرادم فتح میمله ده جائزدر قسوت
محلنه غفلت دخی نسخه در تقدیر معنی ترك استثنادن مرادم بر قسوت قلبدر یعنی اللهك معرفتندن وحول وقوتندن
مرده وپژمرده اولمق وفسرده قالمقدر بو خسه همان اول عارض اولان حالت دکلدر اما شمعی فتح میم ایله مرادم اوقیوب
ترك استثنا آدم ایچون قسوتدر دیمکله حضرت آدمه بو معنی جائز اولمزدیمش واولاد آدمه آدم دیمك جائزدکلدر
دیو بعض دلایل ضعیفه ایراد ایلمشدرکه کلامنك ضعفی قوت عقلی اولان کمسیه فی روشن وواضحدر فلیتأمل
مثنوی* ای بسا ناورده استثنا بکفت* جان او باجان استثناست جفت* ای چوق کمسه اکرچه انشاءالله دیمکی
کفت ولسانه کتورمامشدر ولیکن اول کمسه لرك جانی استثنا ایله جفت اولمشدر جان استثنا توحید افعالدر وتوحید افعال
بو حدیثك مفهومیدرکه بیوررلر (اللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا راد لما قضیت ولا مبدل لما حکمت
(ولا ینفع ذا الجد منك الجد (یعنی مانع ومطیع وضار ونافع الله ایدوکن بیلمك جان استثنادر وبو توحید افعالدر ودخی
ماشاء الله کان ومالم یشأ لم یکن شیئا) حدیثنك معناسی بولمق جانی جان استثنا ایله جفت قیلمقدر *مثنوی* هرچه
کردند از علاج واز دوا* کشت رنج افزون وحاجت ناروا* پس اول پرکبر اولنلر کبرلرکبی (نسوا الله فانسیهم انفسهم
آیتنك مصداقنجه جان استثنایی بلکه لفظ استثنایی اونودوب الله تعالی ده بونلره نفسلرینه نافع اولان شیئی انسا ایتدروب
کنیزك نفس *قنده هرنه که علاجدن ودوادن ایلدیلرسه نافع اولمیوب انك رنجی زیاده اولوب بونلرك حاجتی ناروا اولدی
مثنوی* آن کنیزك از مرض چون موی شد* چشم شه از اشك خون چون جوی شد* واول کنیزك نفس طبیب
حاذقه ومربی صادقه وبرمدیکندن مرضدن نزار ونحیف موی کبی اولدی پادشاهك کوزی قانلو یاشدن ایرمق کبی
اولدی یعنی روح سلطانی نفسك بو حالتن کوروب مبالغه ایله کریه قیلدی *مثنوی* از قضا سرکنکبین صفرا فزود
* روغن بادام خشکی می نمود* قضای الهیدن سرکنجبینك خاصه سی دافع صفرا اولمق ایکن زیاده ایلدی بادام یاغنك
خاصیت طبیعیه سی رطوبت ویرمك ایکن یبوست کوستردی *مثنوی* از هلیله قبض شد اطلاق رفت* آب آتش را
مدد شد همچو نفت) هلیلج دیدکاری معروف ملین دارودن قبض واقع اولدی اطلاق کیتدی یعنی برعکس اولوب

لینت

لینت زائل اولدی آبك خاصیتی دافع حرارت وعطش ایکن آتش درونه معین اولدی نفت یاغی آتشه معین اولدیغی کبی
بو بیتلرده مذهب طبیعیه ده اولنلره وباخود آنلر مذهبنه میل قیلنلره تنبیه وتعریض واردر زیرا طبیعیه مذهبنده
اولان حکمانك اعتقادی بودر که هر شیئك تأثیری مستقلا کندی طبیعتندندر دیرلر ومؤثر حقیقیدن غافل اولورلر
پس بعض زمانده حکیم مطلق بعض شیئك خاصیتنی ازاله ایلر مثلا سرکنجبینك خاصه سی مزیل صفرا ایمك ایکن
وبادام یاغنك خاصه سی دفع یبوست قیلمق ایکن وهلیلجك خاصه سی لینت ویرمك ایکن وآبك خاصه سی دفع حرارت
قیلمق ایکن خاصیتلری زائل اولور وطبیعتلرینك مقتضاسنك خلافی اوزره عمل قیلور پس مذهب طبیعیه باطل اولور
زیرا هر شئ بطبعه مؤثر ایمشلر ایسه طبعنده یابس اولان مرطب اولمزدی ومرطب اولان دخی یبوستی زیاده قیلمزدی
وملین اولان قبض ویرمز وقابض اولان لینت ایر کورمزدی پس معلوم اولدی که هر شیده مؤثر حقیقی خدای تعالیدر
اشیا دکل والله اعلم (ظاهر شدن عجز حکیمان از معالجهٔ کنیزك بر پادشاه وروی آوردن بدرکاه خدا وخواب دیدن پادشاه
مبشر غیبی را ویافتن طبیب الهی وحاصل شدن مراد او *مثنوی* شه چو عجز آن حکیمان را بدید* پابرهنه جانب
مسجد دوید* پادشاه چونکم اول حکیملرك عجزنی کوردی یعنی کنیزكك مرضنه علاج ایلمکده انلرك عدم قدرتنی
مشاهده قیلدی یالن آیق مسجد جانبنه یلدی یعنی خلع نعلین ایلدی که عند التحقیق متوجه الی الله اولان سالکه
پابرهنه اولمقدن مراد خلع نعلین دنیا وآخرت قیلمقدر وباخود نعلین جسمانیت وروحانیتی خالع اولمقدر ومحو وفنا
مرتبه سنی بولمقدر وباخود کما اشار المشایخ الی هذا المعنی فی قوله تعالی (فاخلع نعلیك انك بالوادی المقدس طوی
قال فی تفسیر الغرائب ای اخلع همك لاهلك ولغنمك او اخلع حب الدنیا وحب الاخرة عن قلبك ولهذا قال صلی الله علیه
وسلم الدنیا حرام علی اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله *مثنوی* (رفت در مسجد سوی
محراب شد* سجده کاه از اشك شه پر آب شد) مسجد ایچره کندی محراب جانبنه متوجه اولدی سجده کاه پادشاهك
کوزینك یاشندن پرآب اولدی یعنی وافر بکا ایلیوب اغلدی بونده اشارت واردر شول معنایه که برکسه مضطر اولسه
وحضرت حقدن برمرادی رجا قیلسه مسجد جانبنه کیده وقبله یه متوجه اوله وحضرت حقه بکا وتضرع ایله سجده
ایده دعاسنك استجابتنه بو صفتلر وسیله اولور *مثنوی* چون بخویش آمد ز غرقاب فنا* خوش زبان بکشاد
در مدح وثنا* چونکم اول پادشاه غرقاب فنادن کندی یه کلدی یعنی مرتبهٔ محودن صحوه کلدی حضرت حقه
مدح وثنا ایلمکده زبانی خوش اچدی زیرا حضرت حق حمد ومدح اولنمغی سور (کما قال علیه السلام ان الله یحب
ان یحمد) وعبادندن کندی یه ثناء جمیل قلنمغی طلب ایلر (کما قال الشیخ الاکبر فی الفصوص ان الحضرة الالهیة تطلب
الثناء الجمیل من عباده) ولهذا تقدیم مدح وثنا استجابت دعایه شرط اولمشدر *مثنوی* کای کمینه بخششت ملك
جهان* من چه کویم چون تو میدانی نهان* ای وهاب مطلق ملك جهان سنك کمینه بخششکدر بن نه سویلیم
چونکم سن نهانی بیلورسن وقلبمده اولان اسراره اولا وآخرا عالم اولورسن *مثنوی* ای همیشه حاجت مارا پناه*
بار دیکر ما غلط کردیم راه* ای دائما بزم حاجتمزه پناه اولان اله وملجاء ومأوی اولان پادشاه کبیر وبز بولی غلط ایلدك یعنی
سنك کبی کریم ورحیم وعلیم وحکیم ووهابدن رجا ایتمکی قویوب عاجز ومحتاج اولان حکیملردن دوا وشفا تمنی ایلدك*
مثنوی) لیك کفتی کرچه میدانم سرت* زود هم پیدا کنش بر ظاهرت* الهی اکرچه بیوردك بن سنك سرکی بیلورم
وسنك درونکده وما فی الضمیرکده عالم اولورم (کما قال الله تعالی) وان تجهر بالقول فانه یعلم السر واخفی) ولیکن سن ای بنده
علی الفور اول سرکی ظاهر لسانك اوزره پیدا ایله وآنی بکا دعا برله اشکاره سویله (کما قال الله تعالی) ادعونی استجب لکم
مثنوی چون برآورد از میان جان خروش* اندر آمد بحر بخشایش بجوش* چونکم پادشاه میان جاندن
ودرون جناندن خروش کتوردی ونیاز وتضرعی مرتبهٔ کماله یتوردی خدای تعالینك عطا وبخشایشی دریاسی
جوشه کلدی وانك دعاسن قبول قیلدی *مثنوی* درمیان کریه خوابش در ربود* دید در خواب او که پیری رونمود
اول پادشاهی کریه میانده ایکن نوم قاپدی واقعه ده کوردیکه اکابر پیر یوز کوستردی *مثنوی* کفت ای شه
مژده حاجاتت رواست* کر غریبی آیدت فردا ز ماست* اول پیر پادشاهه ایتدی ای پادشاه بشارت سکا سنك حاجتك
روادر اکر سکا یارین برغریب کاورسه اول بزدندر *مثنوی* چونکه آید او حکیم حاذقست* صادقش دان
کو امین وصادقست* چونکم اول غریب سکا که بونی بویله بیل که اول حکیم حاذقدر آنی صادق بیل که اول امین
وصادقدر که شائبهٔ کذبدن اول مبرا ومقدسدر *مثنوی* در علاجش سحر مطلق را ببین* در مزاجش قدرت حق را
ببین* انك علاج وتربیه سنده سن سحر مطلق کور یعنی سببی ادراك نا سدن خفی اولان صنع مطلقی انك علاجنده
کور سحر سببی عیون ناسدن خفی اولان شیئه دیرلر آنك مزاجنده قدرت حقی کور که فبی یسمع وبی یبصر وبی یمشی

وبی یبطش حدیثنك مقتضاسنجه اول حقله سمیع وبصیر وحق ایله قوی وقدیردر * مثنوی (چون رسید آن وعدكاه
وروز شد * افتاب از چرخ اخترسوز شد * چونكم اول وعده نك وقتی یتشدی وروز اولدی آفتاب چرخ جانبندن
اخترسوز اولدی یعنی شعشعهٔ نوریله كواكبی محو قیلدی * مثنوی * بود اندر منظره شه منتظر * تا ببیند آنچه
بنمردند سر * پادشاه منظره ده یعنی قصرینك پنجره سنده بو واقعه نك ظهوری ایچون مترقب ومنتظر ایدی تاكم كوره
اول غریب وعجیب اولان پیر یكه اكا سیرنده كوستردیلر درسر تقدیرنده اولور * مثنوی (دید شخصی فاضلی پرمایهٔ
آفتابی درمیان سایهٔ * پادشاه كوردی برفاضل پرمایه برشخصی مثلا سایه ما بیننده برآفتاب ایدی یعنی سایهٔ
جسمكث میاننده برآفتاب معنوی ونور الهی ایدی جسد شریفی مانندنی وروح لطیفی آفتاب عالمطی كبی ظهوره
كلدی * مثنوی * می رسید از دور مانند هلال * نیست بود وهست برشكل خیال * اول فاضل پرمایه اولان شخص
ایراقدن ایرشدی هلال كبی اولمسی نورانیتنه وكثرت ریاضتدن نحافت جسمنه اشارت اولور بحسب الظاهر
یوق ایدی دیدهٔ ناسدن مرتبه سی مخفی اولدیغی اعتباریله اما بحسب الباطن خیال شكلی اوزره وار ایدیكه خیال اگرچه
بحسب الظاهر یوقدر ولیكن بحسب الباطن واردر مثنوی (نیست وش باشد خیال اندر روان * تو جهانی برخیالی بین
روان * روح روان ایچره قوت خیالیه یوق كبی اولور لیكن سن جهانی برخیال اوزره جاری وروان كور كه خیال جمیع
جهانده متصرفدر اكابر واساطین اولیا ومشایخ عرفا عالم مثال الله مسمی برعالم اثبات ایدوب بیورردلر كه عالم اجسام
مادیه وعالم ارواح مجرده ما بیننده برعالم واردر كه اجسام كثیفه دن لطیف وارواح لطیفه دن كثیف قابل تجزی
وانقسام اولمقده اجسامه مشابه وهیولی وصورتدن مجرد اولمقده ارواحه مساویدر وهرشیكه بو عالمده موجوددر
البته انك مثالی اول عالمده مشهوددر یا صورتی متحد اولمقله نته كم صورتك مثالی عالم مثالده سود اوله واخلاق مرضیه
واعمال صالحه نك مثالی بساتین ورياحین وثمار وانهار لذة للشاربین واخلاق ردیه واعمال سیئه نك مثالی
ظلمات وغیاهب وحیات وعقارب وغساق وغسلین اولور پس ارباب سلوك بو مقامی ایكی قسمه منقسم ایتمشلردر
عالم ارواحه تعلقی جهتندن خیال مطلق وعالم مثال دخی دیرلر وعالم اجسامه تعلقی طرفندن عالم خیال مقید دیرلر كه
بوناسك وجودنده اولان خیالات ودخی عالم رؤیاده كوردكلری خیالاتدر * مثنوی * برخیالی صلحشان
وجنكشان * وز خیالی فخرشان وننكشان * برخیال اوزره در بو خلقك صلحی وجنكی برخیالدندر بو خلقك فخری
وعیب وننكی * مثنوی * آن خیالاتی كه دام اولیاست * عكس مه رویان بستان خداست * بو بیت مستطابی سؤال
مقدره جوابدر كه ان دیمك لازم كلدیكه جمیع عالمك صلح وجنكی برخیال اوزره وجمله خلقك فخری وننكی برمآل اوزره
اولیجق پس اولیاء الله دخی زمرهٔ عالمیان كبی بو خیال الله مقیدلرمیدر انلری بو جمله دن اخراج ایدوب بیورردلر كه
اول خیالات كه اولیاء اللهك دامی وزمامیدر بستان خدانك مهرولرینك عكسیدر بستان خدادن مراد مرتبهٔ
واحدیت اوله اشجار واثمار اسما وصفاته مقام اولدیغی ملابسه ایله وبو مرتبهٔ واحدیت بستانك مهرولرندن مراد
اسما وصفات اولور وبو مهرویان اسما وصفاتك عكسی تجلیات صفاتیه اولور اوله اولیجق معنی بستان خدا اولان
مرتبهٔ واحدینك مهرولرینك تجلیاتی كه بو عالم خلقنه نسبتله خیالات كبیدر اولیانك دامیدر دیمك اولور وجمیع انبیا
واولیایه تجلیات الهیه نك دام وزمام اولمسی خود محققدر ویا خود بستان خدادن مراد مرتبهٔ اعیان ثابته اوله كه
فی الحقیقه نظرگاه خدادر مهرولرندن مراد انبیای عظام اوله كه نفس الامرده الله نوریله منورلردر وعكسلرندن مراد
انلردن ظهور ایدن علوم واحكام اوله بو تقدیرجه معنی بستان خدا اولان اعیانك مهرولریكه انبیای عظامدر انلرك
عكسلریكه انلردن ظهور وصدور ایدن علوم واحكامدر اولیایه دامدرزیرا هر ولی البته برنبینك قدمنده وبررسولك
شرعنده در اوله اولیجق مقید دام علوم واحكام انبیا اولملری صحیح اولور وبو علوم واحكامه خیالات اطلاقی اعراض
اولدیغی جهتندن اولور والله اعلم * مثنوی * آن خیالی را كه شد درخواب دید * دررخ مهمان همی آمد پدید *
شول برخیالی كه پادشاه واقعه ده كوردی اول مهمان غیبینك رخنده ظاهر كلدی ومثل فلق الصبح رؤیاسی
بعینه واقع اولدی زیرا تصورات خیالیه ایكی قسمه منقسمدر برقسمی اولدر كه صور خارجیه یه مطابق اولمیه
وبو قسمده تعبیر واقع اولور وقسم ثانی اولدر كه مطابق اوله شول شیكه انك صورتی تصور اولنمشدی خارج خیالده
یعنی اول صور خیالیه نك خارج خیالده اولان صور محسوسانه مطابقتی اولان قسم اندن كشف دیمكله
وامور غیبیه اطلاع دیمكله تعبیر اولنور وتأویل وتعبیره محتاج اولمز نته كم حضرت رسولك علیه السلام
بعض واقعه سی كبی (كما ذكر فی القرآن لقد صدق الله رسوله الرؤیا بالحق لتدخلن المسجد الحرام ان شاء الله
آمنین محلقین رؤسكم ومقصرین) پس حضرت رسول قبل الخروج الی الحدیبیة واقعه ده كندوی اصحابیله مسجد

حرامه امن اوزره باشلرین قازیدراولدقلری حالده داخل اولور كوردی پس هجرتدن التی ییل صكره بعینه ظهوره
كلوب بو منوال اوزره داخل اولدیلر پس اول حضرتك اكثر كوردیكی بو قبیلدن اولوردی نته كم حضرت عایشه دن
مرویدر كه بیورردلر (اول ما بدئ به رسول الله من الوحی الرؤیا الصادقة فكان لا یری رؤیا الا جاءت مثل فلق الصبح
كما بیناه تفصیله فی شرحنا فی نقش الفصوص فی فص الاسحاقیة * مثنوی * شه بجای حاجبان درپیش رفت *
پیش آن مهمان غیب خویش رفت * پادشاه زیاده حظ وسروردن حاجبلرینه قارشو ایلرو كتدی واكا استقبال
ایتدی واول مهمان غیبینك اوكنه بنفسه كندیسی كتدی * مثنوی * هردو بحری آشنا آموخته * هردوجان
بی دوختن بردوخته * هرایكیسی اشنالق اوكرنمش بربحر ایدی یعنی پادشاه ظاهر علمینك بحری ومهمان غیبی باطن
علمینك بحری ایدی بو بحرین عظیمین ازلده بری بریله آشنالق اوكرنمش ایدی اول جهتدن صورت عالمنده دخی اشنالق
میسر اولدی هرایكی جان بحسب الظاهر دكمكسز عالم معناده بری برینه دكمش اولدی وبری بریله اتحاد وایتلاف
قیلدی كه ارواحك اتحاد وایتلافی بدن عالمنه كلمزدن اول عالم ارواحده واقع اولمشدر (كما قال صلی الله علیه وسلم
الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف * مثنوی * كفت معشوقم تو بودستی نه آن *
لیك كار از كار خیزد درجهان * پادشاه مهمان غیبی یه بو كونه ادب اوزره خطاب ایلیوب دیدی بنم معشوقم سن
ایدك اول كنیزك دكل ایدیكه المجاز قنطرة الحقیقه در ولیكن بو جهانده كار كاردن قالقر یعنی برایشدن برآخر ایش
حاصل اولور * مثنوی * ای مرا تو مصطفی من چون عمر * از برای خدمتت بندم كمر * ای پیر وفا سن بكا مصطفی
كبی سن وبن سكا عمر پرصفا كبی ام سنك خدمتكدن اوتری بن كمر بغلرم یعنی سنك خدمت ارادتك ایچون مراد
شریفك اوزره سكا خدمت قیلورم نته كم حضرت عمر رضی الله عنه حضرت مصطفایه صلی الله علیه وسلم ایمان
كتوردی واول حضرت اكا ایمان واسلامی تلقین ایدوب اصحاب كزین مرتبه سنه یتوردی وحضرت عمر رضی الله عنه
اول حضرتك شرع شریفنه كمالیله خدمت ایدوب دین مبینك ظهوره كلمسنه سبب اولدی وبی نهایه خدمت قیلدی
(از خداوند ولی التوفیق در خواستن توفیق رعایت ادب درهمه حالها وبیان كردن وخامت ضررهای بی ادبی)
* مثنوی * از خدا جوییم توفیق ادب * بی ادب محروم كشت از لطف رب * بو محل توفیقك ولی وصاحب
اولان خداوندن جمیع حاللرده ادب رعایتی ایچون توفیق طلب ایلمكده در وادبسزلك وخامت وشآمتنك ضررلرینی
بیان ایتمك محلنده در بو توفیق حق تعالی حضرتی عز اسمه عبدلی كندینك رضا ومحبتی اولان طرفه سوق ایلمكدر
صلاح وعبادت وعشق ومحبت كبی * مصرع * از خدا جوییم توفیق ادب * خدادن ادب توفیقنی طلب ایدهلم تاكم
توفیق الهی ایله دایرهٔ ادبدن خارج یزدن بی ادبانه وكستاخانه كار صادر اولمیه ادب جمیع اخلاق حمیده نك
حصولندن عبارتدر زیرا تحصیل شریعت وتكمیل طریقت ادبله ممكندر (شعر) ادبوا النفس ایها الاصحاب * طرق
العشق كلها آداب * ادب سرمایهٔ سعادت دارین ایدیكنی اشعار وتنبیه ایچون سرور كائنات علیه افضل الصلوات
بیورمشلردر كه (ادبنی ربی فاحسن ادبی) معنای شریفی ربم بنی تأدیب ایلدی وادبم كوزل ایلدی دیمك اولور پس سالكه
لازمدر كه اول حضرتك ادبیله مؤدب اوله زیرا سلوك وتصوف دیدكلری همان محض ادبدر نته كم ابوحفص كبیر
بیورردلر التصوف كله ادب ولكل وقت ادب ولكل حال ادب ولكل مقام ادب وذو النون مصری حضرتلری بیورردلر كه
علیك بالادب ظاهرا وباطنا فما اساء الادب احد باطنا الا عوقب باطنا ولا اساء ظاهرا الا عوقب ظاهرا پس سالكه
كركدر كه اهل دل حضورنده باطنی مؤدب واهل صورت قتنده ظاهری مؤدب اوله تاكم طریقت وشریعته مخالف
ناشایسته وضع ایتمكله عقابه مستحق اولمیه بی ادب محروم كشت از لطف رب زیرا ادبسز ایكی عالمده بیله لطف الهیدن
محروم اولدی وایمان وحیا لباسندن عریان قالدی كما قیل * بیت * ادب دركیشینك دائم لباسی * ادبسز كیشیلر
عریانه بكرز (بیت) مایهٔ دولت ابد ادبست * پایهٔ عزتی خود ادبست (مثنوی) بی ادب تنها نه خود را داشت بد * بلكه
آتش درهمه آفاق زد * ادبسز یالكز كندیسنی بد طوتمدی بلكه جمیع عالمه آتش اوردی یعنی ادبسز یالكز كندیسنی
مبتلای بلای دارین ایتمدی بلكه نیجه كسه یی دخی اضلال ایلدی وانك شئامتی ووخامتی خلق عالمه سرایت قیلدی
كما قال الله تعالی فی سورة الانفال) واتقوا فتنة لا تصیبن الذین ظلموا منكم خاصة) یعنی ای مؤمنلر سز پرهیز ایلك شول
بلیه وعذابدن كه خاصة سزدن ظالم اولان كسه لره اصابت ایلمز بلكه ظالمه وغیر ظالمه عام اولور پس ظالمك شئامتی
غیر ظالم اولنلره دخی سرایت قیلور (ولهذا قال الله تعالی ولا تركنوا الی الذین ظلموا فتمسكم النار) پس ظالملره میل
قیلان وظلم ایچنده اولنلره نزول قیلان عذابه مبتلا اولور وظلمه بو جهتدن آفاقه آتش اورر * مثنوی * مائده
از آسمان درمی رسید * بی صداع وبی فروخت وبی خرید * مائده برمقتضای (وانزلنا علیكم المن والسلوی) آسماندن

قوم حضرت موسایه یتشوردی صد اعسز وبیع وشراسز بونلره واصل اولوردی (کما قال الله تعالی فی سورة البقرة
وظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی کلوا من طیبات ما رزقناکم وما ظلمونا ولکن کانوا انفسهم یظلمون)
مائده دن مراد من وسلوی در من بعضیلر قولنده ترنجبین یعنی قدرت حلواسی دیدکلریدر
سلوی سمانی دیدکلری قوشدر یعنی بلدرجین کبی برقوشدرکه تیه صحراسنده هرکون طلوع فجردن ظهور شمسه دک
آسمان طرفندن بنی اسرائیله بو من وسلوی کلوردی وبونلر استدیکی قدراندن بی بیع وشراسز آلوردی *مثنوی
درمیان قوم موسی چند کس* بی ادب کفتند کو سیر وعدس* حضرت موسانک قومنک ایجنده برقاچ کسه ادبسز
یعنی رعایت ادب ایتمیوب قنی صرمساق ومرجمك دیدیلرتهکم حق تبارك وتعالی سورۀ بقره ده بونلرك قولنی
وحضرت موسایه بی ادبانه اولان سوزنی حکایه بیوروب دیرلر (واذ قلتم یا موسی لن نصبر علی طعام واحد فادع لنا ربك
یخرج لنا مما تنبت الارض من بقلها وقثائها وفومها وعدسها وبصلها قال اتستبدلون الذی هو ادنی بالذی هو
خیر اهبطوا مصرا فان لکم ما سألتم وضربت علیهم الذلة والمسکنة وباؤا بغضب من الله *مثنوی *منقطع شد خوان
ونان آسمان* ماند رنج زرع وبیل وداس مان* اسمانك خوان ونانی منقطع اولدی بزه اوراق زحمتی وبیل بلمك زحمتی
وزراعت رنجی قالدی داس اوراق مان بزد یمکدر *مثنوی *باز چون عیسی شفاعت کرد حق* خوان فرستاد وغنیمت
برطبق* کیرو حضرت عیسی علیه السلام چونکم شفاعت ایلدی حق تعالی خوان کوندردی وطبق اوزره غنیمت
کوندردی بر برینه پراوسه باء فارسینك ضمه سیله بنه معنی صحیح اولور یعنی حق تعالی طبق طولوسی خوان ونعمت
کوندردی دیمك اولور حضرت عیسانك اصحابی ایتدیلر یا عیسی سنك ربك سکا مطیع اولورمی سن اندن استدکده بزه
زحمتسز آسماندن مائده انزال ایده حضرت عیسی علیه السلام جناب حقه دعا ایلدی نتهکم حق تعالی حضرتلری
کلام مجیدنده سورۀ مائده نك آخرینه قریب بومعنادن خبرویروب حکایه بیوررلر* قال عیسی بن مریم اللهم
ربنا انزل علینا مائدة من السماء تکون لنا عیدا لاولنا وآخرنا وآیة منك وارزقنا وانت خیر الرازقین *مثنوی*
باز کستاخان ادب بکذاشتند* چون کدایان ذلها برداشتند *کیرو کستاخلر ادبی ترك ایتدیلر حریص وکدالر کبی ذله لر
قالدردیلر یعنی طمعلرندن ادخار ایچون ذخیره وحصه لر کتوردیلر *مثنوی *کرد عیسی لابه ایشانرا که این *
دایمست وکم نکردد از زمین *حضرت عیسی علیه السلام بونلره یلوارمش که بو مائده نك آسماندن نزولی دائمدر اکسك
اولمز عدم نزولنه سوء ظن قیلمك وحریص اولوب طمعکار اولمك *مثنوی *بدکمانی کردن وحرص آوری *کفر باشد
بیش خوآن مهتری *بدکمانلق وحریصلق ایلمك بر اولونك نعمتی قتنده کفر اولور حاصل کلام اولدرکه منعم حقیقی اولان
حضرت حقك نعمتی عبده واصل اولورکن وعبد اندن روز وبروز نصیبن آلورکن بلکه بو نعمت فوت اوله دیو انك
ادخارنه حریص اولمق وجمعیچون طمع قیلمق حقیقتده کفران نعمت اولور *مثنوی *زان کدارویان نادیده زآز*
آن در رحمت برایشان شد فراز *اول کورمش کدا یوزلولردن وآزلرندن اوتری اول نعمت منقطع اولدی وزله
بند اولملریله نعمت ورحمت قپوسی اول قومك اوزرینه فراز اولدی یعنی مسدود اولوب اول نعمت منقطع اولدی
وادخار قیلنلر قرده وخنازیر صورتنه مسخ اولدی (کما روی عن جابر رضی الله عنه قال قال صلی الله علیه وسلم انزلت
المائدة علی قوم عیسی خبزا ولحما وامر وان لا یخونوا ولا یدخروا فخانوا وادخروا فمسخوا علی صورة القردة والخنازیر
*مثنوی *ابر برناید پی منع زکات* وززنا افتد وبا اندر جهات* بو بیت شریف هر عصرده شرع شریفده
بی ادب اولنلرك شئامت ووخامتنی مبین اولور معنای شریفی اولدرکه سحاب یوقارو کلمز وزمین اوزره امطار قیلمز زکاتك
منعندن اوتری یعنی اغنیا زکاتنی منع ایلسه لر یغمور یاغممغه سبب اولور وزنانك ظهورندن اطراف جهانه طاعون
مستولی اولور نتهکم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت قیلور (قال النبی صلی الله علیه وسلم خمس بخمس ما نقض
العهد قوم الا سلط الله علیهم عدوهم وما حکموا بغیر ما انزل الله الا فشا فیهم الفقر ولا ظهرت فیهم الفاحشة
الا فشا فیهم الموت ولا تطففوا الکیل والمیزان الا منعوا النبات واخذوا بالسنین ولا منعوا الزکوة الا حبس عنهم القطر
وروی عن کعب بن مالك قال قال علیه السلام اذا رایتم القطر قد منع فاعلموا ان الناس قد منعوا الزکاة فمنع الله
ما عنده واذا رایتم الوبا قد فشا فاعلموا ان الزنا قد فشا *مثنوی *هرچه بر تو آید از ظلمات وغم* آن زبی باکی
وکستاخیست هم *هرنه که ظلمات غمدن سنك اوزرکه کلور اول سنك بی باکلکدن وهم کستاخلغکدن اولور یعنی
انسان فرحده ایکن محزون اولمسی ونعمتده ایکن مغبون اولمسی وصحتی کیدوب سقامت کلمسی کندی معصیت
وقباحتنك جزاسیدر (کما قال الله تعالی وما اصابك من سیئة فمن نفسك) زیرا حق تعالی عبدك وجودنده اولان
نعمتی مغیر اولمز حتی عبد کندی عملنی واخلاقنی تغییر قیلمینجه (کما قال الله تعالی فی سورة الرعد ان الله لا یغیر ما بقوم

حتی یغیروا ما بانفسهم *مثنوی *هرکه بی باکی کند در راه دوست* رهزن مردان شد ونامرد اوست *هر شول
کمسه که بی باکلك وکستاخلق ایلیه دوستك یولنده مردان الهینك یولن اوریجی اولدی ونامرد اولدر یعنی هم ضال
وهم مضل اولور نیجه کمسه لری دخی طریق اولیادن اخراج قیلوب کندی کبی بی ادب وکستاخ ایلر *مثنوی *از ادب
پر نور کشتست این فلك* وز ادب معصوم وپاك آمد ملك* بو فلك ادبدن پرنور اولمشدر یعنی تا خلق اولالدنبری ادب
اوزره دور قیلوب امر حقه مطیع اولدیغی سببیله حق تعالی آنی مشاعل کواکب ونیرین شمس وقمرله منور قیلدی
وادبدن یعنی ادب سببیله ملك معصوم وپاك کلدی یعنی هربری ادب اوزره مسبح وساجد وراکع وعابد اولدقلری
جهتدن خطا وزللدن ونقصان وخلالدن معصوم وپاك کلدی پس سنك دخی سماء روحك مؤدب اولورسه نجوم
علوم وفهوم ایله منور اولور وعقلك ملك کبی ادب اوزره مسبح ومقدس اولورسه وعبادات وطاعات قیلورسه عیوب
ذنوبدن مطهر اولور ولون خطا ومعاصیدن پاك کلور *مثنوی *بد ز کستاخی کسوف آفتاب* شد عزازیلی ز جرأت
رد باب) بو بیتده ایکی وجه جائزدر وجه اول اولدرکه افتابه اسناد اولنان کستاخلق آفتابك اولمیوب خلقك اوله وخلقك
کستاخلقنك شئامتی منیر عالم اولان آفتابه دخی سرایت قیله تا کم خلقك کستاخلقنك شئامتی شمسك نورنه حجاب
اولوب برقاچ ساعت منکسف اوله تا خلق اول کستاخلقدن توبه وانابت قیلسون دیو تنبیه الهی اوله وجه ثانی اولدرکه
بو کستاخلق افتابه اسناد اولنه کان آفتاب فلك چارم اوزره متفرد اولدیغنه مغرور ومعجب اوله پس حق تعالی
مغرور ومعجب اولنلره وترفع وتکبر قیلنلره تعلیم وتنبیهدن اوتری انك نورنی قرصندن برقاچ ساعت زائل قیله تا کم خلقك
عاقل اولنلری بی ادبلکدن وکستاخلقدن توبه قیله وعجب وکبری کیدروب متواضع ومتخاشع اوله بعض کمسه لر حکما
ومنجمیندن کسوف آفتاب وخسوف ماهتاب بربیوك کمسه نك موتنه دلالت ایلرانك علامتیدر دیمشلر وبعضی دخی
بو مذهبه ذاهب اولوب اعتقاد ایلمشلر بو خصوصده حدیث صحیح وارد اولمشدرکه بو اعتقاد باطلدر (قال صلی الله
علیه وسلم ان الشمس والقمر آیتان من آیات الله لا ینکسفان لموت احد ولا لحیاته) اول بر عزازیل یعنی شیطان لعین
وجرأت وجسارتدن رب العالمینك بابندن مردود اولان ابلیس لعین برنیجه کره هر بری سبب لعنت اوله جق کستاخلغه
جرأت ایلمشدر اولا (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) آیتنده اولان اسجدوا امریله جمیع ملائکه ایله بیله مأمور اولمشدی
جمیع ملائکه امره امتثال ایدوب سجده قیلدیلر اول ابا واستکبار ایدوب ترك امره جرأت قیلدی بعده حضرت
حق جل شانه (یا ابلیس ما منعك الا تسجد لما خلقت بیدی) دیو امره عدم امتثالدن وترك سجده دن سؤال بیوردقده
ابراز حجت ایتمکه جرأت وکبر وانانیت طریقنه کیتمکه جسارت ایدوب بوکونه جواب ویردیکه (انا خیر منه خلقتنی
من نار وخلقته من طین) وبونلردن ماعدا (فبما اغویتنی) دیمکله مولاسنه بالمشافهه خطاب ایلمکه جرأت قیلدی
پس بو کستاخلقلره جرأت وجسارتی سببیله ملعون اولدی ورحمت حقدن محروم ومغبون قالدی پس سالکه
بو قصه لردن حصه بو اولدیکه کستاخلقدن حذر ایده وممکن اولدیغی ادب بولنه کیده والله اعلم بالرشاد (ملاقات
پادشاه با آن طبیب الهی که در خوابش بشارت داده بودند بملاقات او) بو بیانده ایکی مؤمن برنیجه زمان مفارقت
قیلوب بعده ملاقات اولدقده مصافحه قیلملرینك فضیلتنه دلالت واردرنتهکم بو حدیث شریف بو معنایه شهادت
ایلر (کما قال علیه السلام ما من مسلمین یلتقیان فیتصافحان الا غفر لهما قبل ان یتفرقا *مثنوی *دست بکشاد
وکنار آتش کرفت* همچو عشق اندر دل وجانش کرفت *پادشاه طبیب الهی یه استقبال ایدوب ملاقات ایتدکده
الینی آچوب انی کنارلرنده طوتدی یعنی زیاده اشتیاقندن تکرار بتکرار مصافحه ومعانقه ایدوب کاهی صاغ وکاهی
صول طرفنه طوتدی زیرا ارباب طریقت واصحاب حقیقت میاننده الآن بو سنت اجرا اولنور نتهکم سلطان انبیا
صلی الله علیه وسلم حضرت علینك برادر بزرکواری جعفر طیار حضرتلری ارض حبشه دن چیقوب مدینۀ منوره یه
کلدکده حضرت رسوله ملاقات اولدقده حضرت رسول علیه السلام انکله معانقه ایلدیلر نتهکم مصابیحده
مسطوردرکه امام بغوی حضرتلری بیوررلر عن جعفر بن ابی طالب فی قصة رجوعه من ارض الحبشة قال جعفر
فخرجنا حتی اتینا الی المدینة فلقینی رسول الله صلی الله علیه وسلم فاعتنقنی ثم قال ما ادری انا بفتح خیبر افرح ام بقدوم
جعفر وعن ابی هریرة اتفقا علی الروایة عنه قال خرجت مع رسول الله حتی اتی خباء فاطمة فقال علیه السلام اثم لکع
یعنی حسنا فلم یلبث حتی جاء یسعی واعتنق کل واحد منهما صاحبه عشق کبی اول طبیب الهی بی دل وجاننده
طوتدی یعنی اکا جان وجناننده یر ایتدی (مثنوی) دست وپیشانیش بوسیدن کرفت* وز مقام وراه پرسیدن کرفت
اول پادشاه اول طبیب پرانتباهك النی والنی اوپمك طوتدی بو دخی بین المشایخ طریقتدرکه بر مخدوم ومکرم کمسه
سفردن کلسه وبر سالك راه حق اکا ملاقات ایلسه النی ویوزنی اوپمك سنتدرنتهکم روایت اخری اوزره محی السنة

مصاحبته امام جعفره اسنادا بو کونه روایت ایدر (قال لما قدم جعفر قبل رسول الله بین عینیه) واول پادشاه اول
حکیم الهینك مقام وراهندن صور مقالق طوتدی بودخی بین الامثال والاقران سنت وطریقتدر که مشایخدن
واهل سلوکدن ایکی کسه بری برینه ملاقات ایلدکده دفع وحشت وباعث انسیت والفت اولمق ایچون قادملق
مقامندن وراهندن سؤال قیله وسلوك وطریقتده کوردیکی آیات وعبردن مستفسر اوله * مثنوی * پرس پرسان
میکشیدش تا بصدر * کفت کنجی یافتم آخر بصبر * اکا صورارق ومقام ومنزلندن استفسار قیله رق انی صدره
چکدی وتعظیم وتکریم ایله مقام اعلایه اجلاس ایتدی ودیدی بر کنج بولدم وسنك کبی بر خزینهٔ رحمانه واصل اولدم
آخر صبر ایله * مثنوی * کفت ای هدیهٔ حق ودفع حرج * معنیٔ الصبر مفتاح الفرج * واول پادشاه دیدی کم ای حقك
ارمغانی وای دافع زحمت وحرج وای معنیٔ کلام الصبر مفتاح الفرج * مثنوی * ای لقای تو جواب هر سؤال *
مشکل از تو حل شود بی قیل وقال * ای طبیب الهی سنك لقای شریفك هر سؤالك جوابیدر مشکل سندن حل
اولور بی قیل وقال یعنی سنك انوار بالك واسرار واحوالك واسطه سیله وملاقات شریفك ومصاحبت لطیفك برکاتیله
مشکلات علوم ومعضلات فهوم بی قیل وقال وبی جواب وسؤال حل اولور وطالبك قلبنه ظهوره کلور که اصحاب
ولایت اولان مرشد کاملك کرامتنك بر علامتی دخی انك خدمتنده اولان طالبه مشکلات بی قیل وقال حل اولمقدر
مثنوی * ترجمانی هرچه ما را در دلست * دستکیری هر که پایش در کلست * ای عالم سر دان هر نه که علوم وعرفاندن
بزم قلبمزده نهان در آکا ترجمانسن یعنی ما فی الضمیری مبین ومعبر اولان بر عارف زباندانسن هر شول کمسه نك که
پای جانی وحل بشریتده وآب وکل طبیعتده قالمشدر انك دستکیریسن * مثنوی (مرحبا یا مجتبی یا مرتضی * ان تغب
جاء القضا ضاق الفضا * الرحب بالضم السعة والرحب بالفتح الواسع ومرحب مصدر میمیدر فعل محذوفك مفعول
مطلقیدر ای اتیت مرحبا وسعة یعنی وسعتله کلدك وخوش کلدك واصحاب طریقت ما بیننده قادم اولنه مرحبا مرحبا
دیو ترحیب ایلمك سنت طریقتدر نته کم عکرمه دن مرویدر که رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك حضورلرینه کلدم
سفردن اول بکا مرحبابك مرحبابك یا عکرمه دیدی ایکی کره وقالت امهانی ذهبت الی رسول الله صلی الله علیه
وسلم عام الفتح فقال لی مرحبا یا امهانی یا مرتضی ای رضا اولنمش وای اجتبا اولنمش اجتبا من باب الافتعال
بمعنی الاصطفا یعنی برکزیده اکر سن بندن ویاخود بو قومدن غائب اولورسك قضا وبلا کلدی صحرا الرتنك اولدی جاء
وضاق نی صیغهٔ ماضیده ایراد ایلمسی وقوعی متحقق اولدیغندن اوتریدر وان تغب فعلنك مفعولی مقدر در تقدیرده
ان تغب عنی او عن هؤلاء القوم جاء القضاء لهم وضاق الفضاء علیهم) پس اولیاء اللهك وجودلری بر یردنکه غائب اوله
البته اول قومه واول دیاره نیجه بلا وقضا هائل ونایل اوله اما وجود شریفلری وهمت لطیفلری که بر قومده حاضر اوله
انلرك حرمتنه اول دیاردن نیجه بلیات مندفع اوله نته کم حدیث قدسی حجت قاطع وبرهان ساطعدر کما قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه قال الله تعالی اذا کان الاشتغال بی غالبا علی عبدی جعلت همه ولذته فی ذکری
عشقنی وعشقته رفعت الحجاب فیما بینی وبینه لا یسهو اذا سهی الناس کلامه کلام الانبیاء اولئك الابدال حقا
اولئك الذین ان اردت باهل الارض عقوبة او عذابا ذکرتهم فیهم فصرفته عنهم (مثنوی) انت مولی القوم من لا یشتهی
قد ردی کلا لئن لم ینتهی) ای سلطان حقیقتسن قوم مشایخك خداوندی وافندیسیسن هر کم سنی استمیه تحقیقا
هلاك اولدی کلا ای حقا لئن لم ینتهی اکر منتهی اولوب رجوع ایتمزسه سنی استمدن وسلطان العارفین کلاملری نی
حرف تحقیق وحرف ردع ولام توطئه ایله ایراد ایلمسی اولیا واصفیایه محبت ایتمینلرك هلاکنی مشعردر معاذ الله که
انکار ایدنلرك هلاك وبلاسی بطریق الاولی پس حدیث ایله ثابتدر که نبات وجمادات وجمیع موجودات عالمه تصلیه
وخیر دعا ایدرلر پس اولیاء اللهه بسبیل الاحری نته کم ابو داود ترمذی ابو امامه دن رضی الله عنه بو حدیثی روایت
قیلورلر (قال علیه السلام ان الله وملائکته واهل السموات واهل الارض حتی النملة فی جحرها وحتی الحوت فی البحار
لیصلون علی معلمی الناس الخیر) پس بونلره محبت سعادت دارینه مؤدی وانکار وعداوت قهر خدایه مفضی اولور
* مثنوی * چون کذشت آن مجلس وخوان کرم * دست او بکرفت وبرد اندر حرم * چونکم اول مجلس واول خوان
وکرم کچدی یعنی چونکه اسرار ومعارف رحمانی وغدا وذوق روحانی مصاحبتندن فراغت ایلدیلر که پادشاهه تمام
قناعت کلدی پادشاه طبیب الهینك النی طوتدی وبی توقف محرمی کبی حرمی ایچنه ایلتدی حضرت مولانا
بو نکته اشعار ایلر که مریده لازمدر که جمیع خصوصده مرشدنه مراجعت ایدوب حصول مراداتنه آنی وسیله قیلوب
خاص قلبنه آنی ایچرو ایلته جمیع اسرار نهانیسنه محرم راز ایده تا کم سعادت ابدیه وقرب ووصال الهیه میسر اوله
(بردن پادشاه آن طبیب را بر سر بیمار تا حال او را ببیند * مثنوی * قصهٔ رنجور ورنجوری بخواند * بعد از آن در پیش

رنجورش نشاند) رنجور اولان کنیزکك ورنجور الکنك پادشاه عالمپناه مرشد صاحب انتباهه قصه سنی اوقودی یعنی
کندیله انك ما بیننده واقع اولان ماجرایی حکیم الهی یه من اوله الی آخره نقل ایتدی بعد تقریر الاحوال اول حکیم الهی
رنجور اولان کنیزکك قتنه اوتوردی بوندن مراد مریدك شاه روحی مریض اولان کنیزکك نفسی طبیب الهی اولان
مرشد کامله بعد تقریر قصتها تسلیم ایتدی دیمك اولور * مثنوی * رنك رو ونبض وقاروره بدید * هم علامات
وهم اسبابش شنید * اول طبیب الهی دخی اول مریضك رنك رویی ونبضنی وقاروره سنی کوردی هم اول رنجورلك
مرضنك علایمنی وهم اسبابنی لسان شاهدن ایشتدی مقتضا سنجه نور فراستله علایم وآثار ظاهردن انك باطننده
اولان رنجه مطلع اولوب پادشاهه بو کونه جواب ویردی * مثنوی * کفت هر دارو که ایشان کرده اند * آن عمارت
نیست ویران کرده اند * دیدی هر دارویی ودوایی که اول خودبین وخودنما اولان حکمالرك علاجی خصوصنده
ایلمشلردر اول عمارت ودوا دکلدر بلکه خراب وویران ایلمشلردر * مثنوی * بی خبر بودند ز احوال درون * استعیذ الله
مما یفترون * یعنی اول طبیب الهی دیدی که ای پادشاه علماء رسوم ومشایخ مقلدین بی خبر ایدیلر احوال قلوبدن یعنی
امراض کنیزك نفسندن بن الله ه صغنورم افترا ایدنلرك افتراسندن که نه بیلمدکلری شیئی بیلورم دیو ادعالری عین افترادر
مثنوی * دید رنج وکشف شد بروی نهفت * لیك پنهان کرد با سلطان نکفت * اول طبیب الهی کنیزکك رنجنی
کوردی اکا پنهان ونهفت اولان اسرار کشف اولدی وانی نور فراستله بیلدی (کما قال علیه السلام ان لله عبادا یعرفون
احوال الناس بالتوسم ولیکن اول سری پنهان ایلدی سلطانه دیمدیکه قلوب الاحرار قبور الاسرار در امناء الله
اولان اولیانك اذن خدا بر کسه نك باطننك سرینی بر آخره اظهار وافشا ایلمزلر بلکه آنی کندی یه بیله سویلمزلر
* مثنوی * رنجش از صفرا واز سودا نبود * بوی هر هیزم پدید آید ز دود * اول کنیزکك رنجی صفرا وسودادن دکل ایدی
مصرع ثانی سؤال مقدره جوابدر کان دیمك لازم کلدی که انك رنجی صفرا وسودادن اولمدیغی ندن معلوم اولدی
جواب بیوروب دیرلر هر اودونك رایحه سی دخاندن ظاهر کلور یعنی هر شیئك علایم وآثاری اول شیئك ذاتنه دلیل
اولور وعارف اثردن مؤثره استدلال قیلور پس سودا وصفرادن اولان رنج بلادن اولان رنجه مشابه اولمز وعشق
ومحبت مرضی هیچ بر مرضه بکزه مز اکرچه مرض عشق دخی نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول ایراث ایلر ولیکن
بو حالت امراض جسمانیه دن اولان حالته مماثل اولمز * مثنوی * دید از زاریش کو زار دلست * تن خوشست
واو کرفتار دلست * اول طبیب الهی اول کنیزکك خسته لغندن کوردی که انك خسته لکی کوکل خسته لکیدر انك
تنی خوشدر ولیکن او کوکل کرفتاریدر * مثنوی * عاشقی پیداست از زاری دل * نیست بیماری چو بیماری دل *
عاشقلق پیدادر کوکل زار یلغندن یعنی الظاهر عنوان الباطن فحواسنجه دلده مضمر اولان محبت زاری دلدن
وسرشك دیده وسوزش سینه دن ظاهر وهویدا اولور کما قال صاحب قصیدة البردة * بیت * ایحسب الصب ان الحب
منکتم * ما بین منسجم منه ومضطرم * فکیف تنکر حبا بعد ما شهدت * به علیك عدول الدمع والسقم * هیچ بر بیمارلق
بو قدر کوکل خسته لکی کبی زیرا کوکل جسد مملکتنه نسبت ملك کبیدر واعضاو جسد قلبه نسبت رعایای ملك کبیدر
بر موجب حدیث شریف روی عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام القلب ملك وله جنود فاذا صلح الملك
صلحت جنوده واذا فسد الملك فسدت جنوده چون قلب صحت وسلامتده اولسه جسدك فساد وسقامی ضرر ویرمز
اما قلب خسته وشکسته اولسه صحت جسد مفید اولمز پس هیچ بر بیمارلق کوکل بیمارلکنه بکزه مز ومساوی کلمز
* مثنوی * علت عاشق ز علتها جداست * عشق اسطرلاب اسرار خداست * عاشقك علتی جمیع علل وامراض
جسمانیه دن جدادر انکیچون حکما مرض عشقه علاج قیله ممشلر وبو درده دوا بوله مامشلر عارفلر شفاء العاشقین
لقاء المعشوقین دیرلر فلاسفه مذهبنده قالنلر علل سوداویه دن علاج پذیر اولمز بر علتدر دیو سویلرلر خبرلری یوق که
عشق کتاب هدی واسطرلاب اسرار خدادر اسطرلاب شول ربع دائره یه دیرلر که انکله اوضاع واطوار نجوم معلوم اولور
وافتابك ارتفاع وانخفاضی ظهوره کلور پس عشق دخی افتاب ذاتك وکواکب اسما وصفاتك اسطرلابی کبیدر
منجم افلاك معانی اولان عرفا اسطرلاب عشقله اسرار خدایی واطوار نجوم علوم اسمایی بیلورلر وانکله سماوات
حقایقه یول بولورلر * مثنوی * عاشقی کز این سر وکز آن سر است * عاقبت ما را بدان سو رهبر است * بو بیت سؤال
مقدره جوابدر کان دیمك لازم کلدی که اسطرلاب اسرار خدا اولان عشق محبت ربانی وهادیٔ مرتبهٔ حقیقت عشق
سبحانیدر عشق مجازیده بو کونه خصلت بولنمز حضرت مولانا بویله دینلره جواب باصواب بیورورلر که عاشقلق که
افراط محبتدر میل شهوانی وحب جسمانی دکلدر پس عشق عشق اولدیغی حیثیتدن کرك حقیقت طرفندن اولسون
وکرك مجاز وصورت جانبندن ظهوره کلسون المجاز قنطرة الحقیقة فحواسنجه عاقبت بزی اول مقام حقیقته ومرتبهٔ

وحدته رهبردر فرضا حقیقته واصل اولمدن عشقله متصف اولوب عشقنی کتم قیلان عاشق مجاز حالنده اولسه شهید
اولمق مقرردرتته کم امام سیوطی جامع الصغیرده بو حدیثی حضرت عائشه یه وابن عباسه دخی اسنادا تمکله روایت
قیلور (قال علیه السلام من عشق وعف وکتم ثم مات مات شهیدا) حقیقت عشقده وماهیت جمالده خود تفرقه
واثنینیت یوقدر لیکن بعض عاشقلك جمالی مطلق عشقنه استعدادی اولمدیغندن محبوب مطلق آنی جمال مقیده مقید
قیلور تا بونده جمیل مطلق عشقنه مستعد اولور آخر الامر عارف اولوب وکندوبی عشقله فنا قیلوب محبوب حقیقی وصالن
بولور * مثنوی * هرچه کویم عشق راشرح وبیان * چون بعشق آیم خجل باشم ازان * هرنه که عشق ایچون شرح
وبیان سویلرم چونکم عشقه کلم اندن استحیا ایلرم انکیچون که عشق صفت ذات الهی ظروف وحروفه صغمز بر بحر نا
متناهیدر * شعر * تعالی العشق عن همم الرجال * وعن وصف التفرق والوصال * متی ماجل شیٔ عن خیال *
یجل عن الاحاطة والمثال * رتبهٔ عشق اندن عالیتردر که طیور همم رجال انوك پیرامن سراپردهٔ جلالنه یول بوله
واصحاب عقول دست افهام وافکارله انك رخسار پر انوارندن نقاب ارتیابی رفع قیله وپایهٔ عشق اندن دخی
برتردر که تفرقه ووصال الله موصوف وموسوم اوله زیرا هر بار که برشیٔ مرتبهٔ خیالدن برتر اوله احاطه ومثالدن دخی
عالیتر اولور پس عقول وفهوم انك شرح وبیاننده عاجز قالورلر * مثنوی * کرچه تفسیر زبان روشنکرست * لیك
عشق بی زبان روشنترست * اکرچه لسانه مضاف ومنسوب اولان تفسیر وتعبیر روشنکردر لیکن بی زبانك عشقی
لسان الحال انطق من لسان المقال فحواسنجه اوضح وروشنتردر مثلا بلا مقال اضطراب والم وصفرهٔ وجه وغم
وعدول دمع وسقم عاشقك عشقنه شاهد حالدر * شعر * فکیف تنکر حبا بعد ماشهدت * به علیك عدول الدمع والسقم
ایحسب الصب ان الحب منکتم * ما بین منسجم منه ومضطرم * پس بو حالات اولمسه وبو صفتلر بولنمسه مجرد عشقی
تقریرا تمکله خود عاشق اولمق محالدر * مثنوی * چون قلم اندر نوشتن می شتافت * چون بعشق آمد قلم برخود
شکافت * قلمدن مراد یا الان ظاهرده اولان قلم ویاخود اول وجوده کلان قلم اوله اکر قلم صوری مراد اولورسه معنی
بویله دیمك اولور که چونکم قلم کتابت هرشیٔ یازمقلقده سرعت قیلدی چونکم عشقه کلدی قلم کندو اوزرینه طغری شق
اولدی قلمك یارلمسی منقطع اولوب یارلمسندن کنایه واستعاره اولور وانقطاع وانشقاق قلم علی طریق المبالغه
عشقك جلالت ومهابتن اشعار قیلور کان دیمك اولور که قلم هرشیئك تحریرنه سرعت قیلدی چونکم عشقك تحریرنه
کلدی مهابت وجلالت عشق اکا مستولی اولوب شق اولدی ویاخود قلمك شق اولمسی عشقك کمال لذت وحلاوتن
اشعار قیلورتته کم برکمسه زیاده طتلو برشیٔ یسه دوداقلری یاریلور پس معنی قلم عشقه کلدکده عشقك کمال لذت
وحلاوتندن شکافته اولدی دیمکدن کنایه قیلوروا کر قلمدن مراد قلم اعلا اولورسه شکافته اولمسی عجزندن وعدم
قدرتندن کنایه اولورتته کم معنایه مناسب بر ده دیرکه (اول ما خلق الله القلم فقال له اکتب فکتب ما کان وما یکون
ثم قال له اکتب لا اله الا الله فکتبها ثم قال له اکتب محمد رسول الله فلم یقدر ان یکتبها) پس جمیع اشیایی کتابت ایلیوب
حتی توحید حقی دخی کتابت ایلیوب محمد رسول الله یازمغه عاجز اولمسنده نکته بودر که حضرت مظهر عشق احددر
پس معنی قلم جمله نی کتابت ایلدی ومظهر عشق اولان محمدك اسرارنه وعشقنه کلدکده عاجز قالدی دیمك اولور
* مثنوی * عقل در شرحش چو خر در کل بخفت * شرح عشق وعاشقی هم عشق کفت * عقل عشقك شرحنده
خر کبی بالچقلقده یاتدی قالدی یعنی عقل کندوبی ورطهٔ شبهات وشکوکدن خلاص ایده میوب وراه عشق ومحبته
کیده میوب عاجز ومتحیر اولدی انکیچون اللهك قوله محبتی وقولك اللهه اولان محبتنی کندو فهمنه مناسب تأویل
قیلدی تته کم اکثر علما وفقها وعقلا دیدیلر که اللهك قوله محبتی اکا انعام واحسان مراد ایلمسیدر وقولك اللهه محبتی
اللهك عبادتنی اختیار ورضا وامرنی ایثار ایلمه سیدر دیرلر وبونك امثالی تأویل وتوجیه ایدرلر بونلره دیرز که * بیت
دیمکله کشی صاحب مسند اولمز * حدیث عشق ای جان مسند اولمز * بو اصولی استرسك ارباب وصولدن استه اصحاب
عقولك کتابلرینك ابواب فصولنده عشق بولنمز وعشق وجدانیدر قیل وقال وجواب وسؤال الله بیان قیلنمز عشق
وعاشقلغك شرحنی ینه عشق سویلر وعشقی بیلان بو بیتی تذکار ایلر بیت (چو عشق آمد هلا ای عقل بکریز نه مرد آتشی
آی پنبه برخیز * مثنوی * آفتاب آمد دلیل آفتاب * کر دلیلت باید ازوی رومتاب * آفتابه دلیل ینه آفتاب
اولدی اکر سکا دلیل کرکسه اندن یوز دوندرمه کذا کا غیر دلیل اولمز وعقول وافکار اکا یول بولمز (اتفق المشایخ علی
ان الدلیل علی العشق والمعشوق هو العشق وحده ولا سبیل للعقل الیهما لانه محدث والمحدث لا یدل الا علی مثله کما
سئل النوری ما الدلیل علی الله وعلی محبة الله قال الله قیل فما بال العقل قال عاجز لا یدل الا علی عقله عقل سر
کردان انجق کون ومکانده جولان وطیران قیلر آفتاب ذات سبحانه وصفت رحمان اولان حب یزدانه نیجه دلیل

اولور بلکه بو خصوصده مضمحل ومتلاشی اولور کما قال الجنید العقل یجول حول الکون فاذا نظر الی المکون ذاب
* مثنوی * ازوی ار سایه نشانی میدهد * شمس هر دم نور جانی میدهد * سایه دن مراد عقل ودخی عقلك استدلالنه
آلت اولان اشیادر وشمسدن مراد ذات الهیه در مع صفته المحبة الازلیة پس تقدیر معنی اول آفتاب احدیتدن
وضیاء محبت ذاتیه دن اکرچه عقل سایه سی وکون پیرایه سی نشان ویرر شمس حقیقت هر دم اول عقله نور جان وفهم
وعرفان ویرر اول جهتندن عشقه ومعشوقه دلالت قیلور بو خسه اکر نور جان وکحل عرفانله بصر بصیرت عقل منور
ومکحل اولمسه عشقی نه دن بیلوردی ومعشوقه نیجه دلالت قیلوردی (مثنوی) سایه خواب آرد ترا همچون سمر * چون
بر آید شمس انشق القمر * شمسدن مراد ذات الهیه در مع صفته المحبة الازلیة وقمردن مراد عقلدر نور القمر مستفاد
من الشمس فحواسنجه عقل نوری حقدن الور وانلکه سایه کبی اولان مصنوعی وشمس کبی ضیا بخش اولان صانعی
ادراك قیلور مادام که شمس حقیقت تجلی قیلمدیغه اول دمکه شمس حقیقت تجلی قیله سایه کبی اولان عقل واشیا
سکا غفلت کتورر حکایات مورث خواب اولدیغی کبی ودخی چونکم شمس حقیقت تجلی قیله ومحبت ذاتیه ظهوره کله
قمر عقل منشق ومضمحل اولور یعنی نوری ووجودی قالمز وعقله مدرك اولان اشیا دخی ظهوره کلمز فرضا ظهوره
کلسه مورث غفلت اولور * مثنوی * خود غریبی در جهان چون شمس نیست * شمس جان باقیست اوراامس
نیست * شمس جان باقی کش اوراامس نیست * دخی نسخه در جهانده خود شمس کبی بر عجیب وبی نظیر نسنه یوقدر
یعنی باقی اولان شمس کبی کذا کا زوال وغروب یوقدر مصرع ثانیده اولان شمس مصرع اولده اولان شمسی مفسر اولور
واندن بدل اولور * مثنوی * شمس در خارج اکرچه هست فرد * می توان هم مثل او تصویر کرد * یعنی بو شمس ظاهر
اکرچه خارج عالمده فرد وبی نظیردر ولیکن هم بونك مثلنی مصورلر تصویر ایتمکه قادر اولور * مثنوی * شمس جان
کو خارج آمد از اثیر * نبودش در ذهن ودر خارج نظیر * شمس جاندن مراد جانلره حیات ویردیکی حیثیتدن ذات الهی
اولسه ده قابلدر وجانلره نور وکوکلره حبور وسرور ویردیکی جهتدن محبت ربانیه یه دخی شاملدر پس تقریر معنی ذات
الهیه ومحبت ربانیه کونشی که بو فلکلردن خارج اولدی اکا ذهنده وخارج عالمده مثل ونظیر یوقدر دیمك اولور * مثنوی
در تصور ذات اورا کنج کو * تا در آید در تصور مثل او * اول ذات الهیه ومحبت ربانیه نك تصورات انسانیه ده
صغمقلغی قنی یعنی ممکن دکلدر تا آنك مثلنی تصوره آنی ادراك قیله زیرا عقل وعقلك بیلدیکی وتصور قیلدیغی هرنه ایسه
محدث ومخلوقدر (کما قال علی کرم الله وجهه کل ما یعلم عقلك فالله خالقه) پس عقلك بیلدیکی وتصور قیلدیغی مخلوق
اولیجق ذات الهی ومحبت ربانی تصوره کلمکدن وعقل آنی ادراك قیلمقدن منزه در * مثنوی * چون حدیث روی
شمس الدین رسید * شمس چارم آسمان سر در کشید * روی ذات معناسنه درتته کم قرآنده وحدیثده وجهك ذات
معناسنه استعمالی چوق کلمشدر وآسماندن مراد سحابدر وسما ذکر اولوب ده سحاب مراد اولمق دخی آیتله وحدیثله
ثابت اولمشدرتته کم (وفی السماء رزقکم) ده ای وفی السحاب رزقکم دیدیلر واهل تفسیر (وانزل من السماء ماء) آیتنده
ارید بالسماء السحاب فان ما علاك سماء دیو تفسیر ایتدیلر پس تقدیر مرام بر فحوای الکلام بحر الکلام چونکم شمس
حضرتلرینك حقیقی یوز بیك سوزی مرتبهٔ تقریره وپایهٔ تحریره واصل اولدی چارم فلکك شمسی بر فحوای (ان الله
عبادا قلوبهم انور من الشمس) کندودن انور اولان شمسك یوز بیك سوزین سامع اولدقده سحابه باش چکوب کمال
استحیاسندن سحابی یوزینه نقاب قیلدی ومختفی ومستتر اولدی کویا که سحابله مستتر اولمسی اندن استحیا قیلمسی
اولدی (مثنوی) واجب آمد چونکه آمد نام او * شرح کردن رمزی از انعام او * چونکم اول حضرتك نام شریفی لسانه
وتقریر وبیانه کلدی ذکر المنعم شکر النعمة مقتضاسنجه آنی برای شکر نعمت یاد قیلمق وانك انعامندن بر رمزی
شارح اولمق واجب اولدی زیرا ومن شکر النعمة افشاؤها حدیثنك فحواسنجه اظهار نعمت منعم ایدن نعمتك
شکرنی ادا قیلدی وولی نعمتی خیرله یاد ایتمك ازدیاد نعمته باعث اولدی * مثنوی * این نفس جان دامنم برتافتست *
بوی پیراهان یوسف یافتست * جاندن مراد حسام الدین چلبیدر کما قیل فی اول المثنوی وسندی ومکان الروح من
جسدی وبویدن مراد نفس رحمانی ونفحات سبحانی اولور وپیراهندن مراد علی طریق الاستعاره حضرت شمسك
وجود شریفلریدر نفحات یوسف حقیقیه ونسمات محبوب ازلیه یه محل اولدیغی ملابسه ایله وحضرت مولانا بشیر
صادق وحسام الدین چلبی یعقوب عاشق منزله سنده اولور ومصرع ثانی مصرع اوله علت اولمق معناسن اقتضا قیلور
پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور که بو دم جانمه توأم اولان حسام الدین دامنم طوتمشدر انکیچون که یوسف حقیقینك
ذات وصفاتنه مظهر اولان وجودك رایحه وفایحه سی (انی لاجد ریح یوسف لولا ان تفندون) دین یعقوب کبی بو بشیر
یوسف حقیقیدن بولمشدر انکیچون اول حضرت حالنی واسرار بالنی متقاضی اولمشدر * مثنوی * کز برای حق صحبت

سالها * بازکو حالی ازان خوش حالها * بو بیت قول مضمر اولمق طریقی اوزره سؤال مقدره جواب اولور کان حسام الدین
چلبی نه دیدی دیمك لازم کلدی یوررلر که دیدی یا مولانا نیجه ییللر اولان مصاحبتك حقیچون اول حاللری خوش
اولان شمسدن بر حالی کیروسویله وانکله اولان مقالی بزه نقل ایله * مثنوی * تا زمین وآسمان خندان شود * عقل
وروح ودیده صد چندان شود * تا کم زمین جسد وآسمان روح آنك اذ کار پر انوار یله وکفتار حقیقت شعار یله
خندان اوله ولطافت وطراوت بوله ونور عقل وروح ودیدهٔ دل اضعاف مضاعف اوله پس حضرت خداوندکار علی طریق
الاعتذار کندیلرك فناسنی وحسام الدین چلبینك اقتضاسنی واسرار شمسه عدم اقتدارنی برقاچ ابیات ایله دخی الی آخر
البیان ادا یوررلر * مثنوی * لا تکلفنی فانی فی الفنا * کلت افهامی فلا احصی ثنا * حضرت سلطان الواصلین
حسام الدین چلبی یه خطابا یوررلر که لا تکلفنی بکا تکلیف ایتمه ای حسام الدین حضرت شمسك مدحنی فانی زیرا
تحقیقا بن فی الفنا فناده یم وفنا عبارتدر وجود غیرك اضمحلالندن یعنی سالك وجودنی وسائر ماسوانك وجودنی
ذات حقده فنا قیلمقدن عبارتدر کلت افهامی بنم فهملرم تنداولدی فلا احصی ثنا پس بن احصا واعداد ایده مزم
انك مدحنی وثناسنی * مثنوی * کل شیء قاله غیر المفیق * ان تکلف او تصلف لا یلیق * کل منصوبدر مفعولیدر
قاله نك وقاله ده که ضمیر کل شیئه راجعدر وغیر لفظا مرفوع فاعلیدر قاله نك تقدیر کلام هر شیء وهر کلامی که
بیهوشکارلك بوکفتارلری یعنی اعتذار اظهارلری عدم اقتدار مدح وثنای شمسه دلالت قیلملری مستغرق جمال
وحدت اولملرینی اشعاردر شول دم که اول حضرت انوار ذات حق مطلع وجود شمسدن متجلی وطالع کوروب
وذرات ممکناتی پرتو شمس حقیقتله قائم کوربجك حیران وهائم اولوب علی طریق الاعتذار ممکنات پرتو شمس یوررلر که
بن بو مرتبه ده سرمست وبیهوشلك عالمنده ایکن مدح وثناسن ایتمك لایق دکلدر زیرا بو مرتبه نك کلامی مرتبهٔ
بشریتده منفهم اولمز * مثنوی * من چه کویم یك رکم هشیار نیست * شرح آن یاری که او را یار نیست * بن نه سویلیم
بنم بر طمرم هشیار دکلدر اول بر یارك شرحنیکه انك یار ونظیری یوقدر یعنی عشق یاربنم جمیع عروق واعضا واجزامه
بر مرتبه تحلل وسرایت ایلمشدر که من جمیع الوجوه عقله محل قالممشدر پس مستك سوزنی هشیار اولنلر فهم قیلمز ومحو
طبقه سنده اولنلرك کلامنی صحوه کلمینجه اهل صحو انك کلامندن مستفید اولمز علی الخصوص مست اولان عاشق
بر یاربی شبیهدن سویلیه که انك موجودات ایچره یاری ونظیری اولمیه یاردن مراد فردانیت حقك مظهری اولان شمس
الدین تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلریدر که قطب الاقطاب وفرد الافراددر فرد الافراد اولان کمسنه هر عصرده
برکمسنه اولدیغی محقق اولدیغیچون اکا یار ونظیر یوقدر دیمك برنده اولور وهذا قال شرح آن یاریکه او را یار نیست *
مثنوی * شرح این هجران واین خون جکر * این زمان بکذار تا وقتی دکر * بو هجرانك شرحنی وبو خون جکرك شرحنی
ای حسام الدین چلبی بو زمان قو تا وقت آخره دك تاکم محو مرتبه سنده صحوه کلکده وافاقت بولدقده عقلك فهم
ایلدیکی قدر اول یاربی نظیرك شرحنی سویلیم وانك مقامات علیه ومراتب معنویه سندن بر مقدار نقل ایلیم * مثنوی
قال اطعمنی فانی جائع * واعتجل فالوقت سیف قاطع * قال حسام الدین چلبی دیرلر حضرت خداوندکاره اطعمنی
یا مولانا بکا اطعام ایله فانی جائع زیرا بن آچم وطعام معانی وحقایقه محتاجم واعتجل بکا اطعمهٔ معارفی واشربهٔ
اسرار ولطائفی اطعام ایلمکده عجله ایله فالوقت زیرا وقت سیف قاطع بر سیف قاطع وشمشیر صارم کبیدر دائما اعمار
انسانی بران اولمقده واوقات بنی آدمه نقصان ویرمکده در امدی انسانه لایق اولان هیچ اوقاتن تضییع ایتمك کرکز نته کم
ابن فارض حضرتلری یوررلر * بیت * وکن صارما کالوقت فی کل ما عسی * وایاك علی فهی اخطر من عسی) مثنوی
صوفی ابن الوقت باشد ای رفیق * نیست فردا کفتن از شرط طریق * حسام الدین چلبی حضرت خداوندکاره دیدیکه
ای رفیق صوفی ابن الوقتدر فردا دیمکلك شرط طریق دکلدر زیرا اهل طریق اولان صوفی ماضی ومستقبله نظر قیلمز طفل
صغیر پدرینك حکمنده محکوم اولدیغی کبی صوفی دخی وقتنك حکمنده محکوم ومقیددر وقتی نه اقتضا ایلرسه آنی
کورر وآنی مراد ایلر بکمشه وکلجکه ملتفت اولمز واوچنجی جلدده داستان مشغول شدن عاشق بعشق نامه خواندن
بیانده مسطور اولمشدر * مثنوی * تو مکر خود مرد صوفی نیستی * هست را از نسیه خیزد نیستی * یا مولانا مکر سن
خود مرد صوفی دکلمیسن که این زمان بکذار تا وقت دیکر دیرسن استفهام تقریریچوندر یعنی سن خود مرد صوفیسن
دیمك اولور وارلغه نسیه دن یوقلق حاصل اولور دیرسن یعنی موجود اولان شیئه ویره سی وکلجك زمانده اوله سیدن فنا
کلور وعدم اولور * مثنوی) کفتمش پوشیده خوشتر سر یار * خود تو در ضمن حکایت کوش دار * بن اول جان منزله سنده
اولان حسام الدین چلبی یه دیدم یارك سری پوشیده اولمق خوشتردر تاکم نامحرملراندن خبردار اولمیه خود سن
حکایاتك ضمن وعباراتك درونسنده قولاق طوت تاکم ضمن حکایاتده اولان معانی شریفه ده یارك اسرارینه مطلع

اوله سن وانك عظم شاننه شعور بوله سن * مثنوی * خوشتر آن باشد که سر دلبران * کفته آید در حدیث دیکران *
خوشراك اولدر که دلبرلرك سری یعنی محبوبان حرم عزت اولان اولیاء اللهك حقیقتنك وباطننك علمی سویلنمش کله
غیرلرك حدیثی ما بیننده تا نامحرم وبیکانه آنی غیرینك علمی وسری قیاس قیله واغیار ونامحرملردن مقصود بالذات
اولان یارك اسراری پوشیده اوله * مثنوی * کفت مکشوف وبرهنه بی غلول * باز کو دفعم مده ای بو الفضول *
جسدمده جانم منزله سنده اولان حسام الدین چلبی دیدیکه مکشوف وعریان وبی خیانت سر یاری کیرو سویله بکا دفع
ویرمه ای فضیلتلر صاحبی کفتك قائلی جان منزله سنده اولان حسام الدین چلبیدر جان دیدی دیمك حقیقت معنایه
شعوردن خالیدر * مثنوی * پرده بردار وبرهنه کو که من * می نخسبم با صنم با پیرهن * وجه سر یاردن پردهٔ معنائی
قالدر وحجابی رفع ایله وعریان وآشکارا سویله که بن پیرهن ایله اولان صنمله یاتمزم یعنی محجوب اولان محبوب ایله ومستور
اولان مطلوب ایله بر مقامده استراحت ایتمزم پس مجاز وکنایه پرده لرین واشارات وحکایه سترلرین رفع ایله ومطلوب اولان
سری اشکارا ومبین سویله تاکم داماد روحم عروس سر یار ایله حجلهٔ درونده خلوتخانهٔ بطونده استراحت قیلمش
وهمخوابه اولمش اوله (مثنوی) کفتم ار عریان شود او در عیان * نی تو مانی نی کنارت نی میان) حضرت خداوندکار جان
منزله سنده اولان حسام الدین چلبی یه ویردکاری جواب باصوابی تقریر ایدوب یوررلر بن اول جان مثابه سنده اولان
حسام الدین چلبی یه دیدم اکر او یار حقیقینك سری عریان اوله مرتبهٔ معاینه ده نه سن قالورسن نه اطرافك قالور ونه
میانك قالور حقیقت معنی اولدر که حضرت شمس الدین تبریزینك سرندن مراد سر وحدت مطلقه در فی الحقیقه
وحدت مطلقه نك سری عیانه کلدکده آنی مشاهده قیلان سالکك وجودی قالمز وکنار ومیانی محو وفنا اولور وکل
شیء هالك اولوب وجه باقی ظهوره کلور پس حضرت مولانا حسام الدین افندینك کمال فنایه نوع عدم استعدادلرین
کوروب آنی محو وفنا مرتبه سندن بلا استعداد منع یوردیلر تا تدریجله کمال فنایه استعداد حاصل ایلدکدنصکره
حضرت شمسك مظهر اولدیغی وحدت مطلقه سرینه طالب اوله ولهذا یوررلر * مثنوی * آرزو می خواه لیك اندازه
خواه * بر نتابد کوه را یك برك کاه * ای تنمده جانم منزله سنده اولان حسام الدین چلبی آرزوم ادا ایسته ولیکن اندازه
ایسته یعنی استعدادك مقداری طلب ایله زیرا بر کمسه استعدادینك وراسنده اولان مرتبه نك سرینه طاقت کتورهمز
نته کم بر صمان چوپی طاغك تحملنه طاقت کتورهمز زیرا صمان بپراغنك طاغی تحمل ایلمکه استعدادی یوقدر
کذلك هر بر مرتبه نك اهلی فوقنده اولان مرتبه نك سرینه طاقت کتورهمز * مثنوی * آفتابی کز وی این عالم فروخت
* اندکی کر پیش اید جمله سوخت * مثلا بر آفتابکه اندن بو عالم شعله لندی وضیا بولدی اکر بر آز اچق درجه سندن
بو عالم جانبنه ایلر وکلسه جمله یی یقه پس آفتاب حقیقی دخی بو محدثات وموجوداته سبحات وجهندن کشف حجاب
ایدوب قریب اولسه جمیع اشیایی احراق ایلیدی (کما قال صلی الله علیه وسلم حجابه النار لو کشفها لاحرقت سبحات
وجهه ما انتهی الیه بصره) وبشریتده وملکیتده اولنلر دخی او نور حقیقتده مرتبه سندن بر درجه زیاده بلا استعداد
تقرب ایلسه محترق اولیدی (کما قال جبرائیل فی المعراج عند الوصول الی سدرة المنتهی لو دنوت قدر انملة لاحترقت
مثنوی) فتنه وآشوب وخونریزی مجوی * بیش ازین از شمس تبریزی مکوی * ای جانم منزله سنده اولان حسام الدین
چلبی فتنه وغوغا وخونریزلق ایستمه که حضرت شمسك حقیقتنك سری ظاهر اولمق موجب فتنه وغوغا ومستلزم
سفك دما وجنك وغوغا اولوردی بوندن زیاده شمس تبریزیدن سوز سویلمه وانك حقیقتنك سرینك ظهورنی طلب
ایلمه که انك ظهوری سبب فتنه وغوغا وخونریزلق اولور * مثنوی * این ندارد آخر از آغاز کوی * رو تمام این حکایت
باز کوی * بو شمس تبریزینك سرینك بیانی نهایت طوتمز حکایه نك ابتداسندن سویله یوری بو کنیزك حکایه سنك
تمامنی کیرو سویله (خلوت طلبیدن آن ولی از پادشاه جهت دریافتن رنج کنیزك را) مثنوی * کفت ای شه خلوتی کن
خانه را * دور کن هم خویش وهم بیکانه را * طبیب الهی پادشاهه ایتدی ای شاه خانه یی تمام خلوت ایله هم محرم
وخویشی وهم بیکانه یی دور ایله یعنی خانه ده بندن وکنیزکدن غیری بر فرد قالمیه بونده اشارت واردر مریده خلوت
ظاهره وباطنه اولمینجه وتخلیهٔ خانهٔ دل قیلمینجه امراض باطنهٔ نفسانیه ظهوره کلمز وطبیب الهی اولان شیخ انك
نه مرضه مبتلا اولدیغنه حقیقتله اکاه اولمز ولهذا کاملیله عزلت وخلوت قیلمغه وبیکانه لردن بلکه محرم وآشنالردن بیله
مجتنب اولمغه اشارت ایدوب یوررلر * مثنوی * کس ندارد کوش در دهلیزها * تا بپرسم زین کنیزك چیزها * اول ولی
کامل ومرشد فاضل کنیزك نفسك مرضنه واصل اولمقدن اوتری روح سلطانی یه تخلیهٔ ظاهر وباطن امر ایدوب
ایتدی بر مرتبه خلوت ایله که دهلیزلرده یعنی ایکی قپو ما بیننده کمسه قولاق طوتمیه تاکم خلوة محقق اولدقده بو کنیزکدن
لسان حالله ویا مقاله شیلر صورم * مثنوی * خانه خالی ماند ویك دیاری * جز طبیب وجز همان بیماری * پادشاه

طبیب الهیدن چونکم بو کلامی اشتدی انکله عمل ایدوب خانه یی تخلیه ایتدی خانه خالی قالدی بردیار قالمدن طبیب
الهی وهم اول بیماردن غیری قالمدی * مثنوی * نرم ونرمك كفت شهر تو كجاست * كه علاج اهل هر شهری جداست
اول طبیب الهی اول کنیزکه نرم وحزین کلام که دأب المرشدین درملایمجه دیدی سنك شهرك قنده در بونده تنبیه واردر
معلم ومرشد اولان کمسنه لره که مریض معنوی اولان کمسه لره رفق وملایمت ایلیه (کما قال علیه السلام ان الله رفیق
یحب الرفق ویعطی علی الرفق مالا یعطی علی العنف اوما لا یعطی علی ماسواه وقال صلی الله علیه وسلم المحروم من یحرم
الرفق وقال لعایشة رضی الله عنها علیك بالرفق وایاك والعنف والفحش فان الرفق لا یکون فی شیٔ الا زانه ولا ینزع من شیٔ
الا شانه وعن جریر عن النبی صلی الله علیه وسلم قال من یحرم الرفق یحرم الخیر) وحضرت حق تعالی غلیظ القلب اولمغی
وخلقه خشونت قیلمغی ذم ایلیوب غیریلره ارشاداً سورهٔ ال عمرانده بیوررلر (فبما رحمة من الله لنت لهم ولو کنت
فظاً غلیظ القلب لانفضوا من حولك) اول طبیب الهی اول کنیزکه ایتدی ای کنیزك زیرا هر بر شهر اهلینك
معالجه سی جدادر نته کم عند الاطباء الجسمانیة هر بر شهرلك اهلینك علاجنده تفاوت مقرردر کذلك عند الاطباء
الروحانیه شهر معنویدن هر بر شهرلك اهلینك تربیه وعلاجی دیکردر (ولهذا قال علیه السلام الناس معادن کمعادن
الذهب والفضة) بو حدیث شریفك شرحی جلد ثانیده ترك کفتن ان مرد ناصح بعد از چند پند مغرور حرص بیاننده
مذکور اولمشدر * مثنوی * واندران شهر از قرابت کیستت * خویشی وپیوستکی با چیستت * طبیب الهی
ایتدی ای کنیزك اول شهرده قرابتدن سنك کیم واردر سنك خصملغك واتصالك نه شیٔ ایله در بونده تنبیه بودرکه
مرشد ومربی مریض النفس مریدك اقربا وتعلقات روحانیه وجسمانیه سندن استفسار ایلر تا نور فراستله وقوت
کیاستله انك اقران وجلساسندن ومیل ومحبت ایلدیکی اشیادن درونك اسرارنه مطلع اوله وامراض باطنه سنه
شعور تحصیل قیله * مثنوی * دست بر نبضش نهاد ویك بیك * بازمی پرسید از جور فلك * اول طبیب الهی دست
عقلی اول کنیزك نبض مقالی اوزره قودی وبر بریك بیك کملرینك معناسی مصرع ثانی به مصروفدر فلکك جور
وظلمندن کیر واول کنیزکدن صوردی تا کوره که کنیزك نبضی نه سوزده ونه سؤالده حرکت ایلر بو راده بعض متوهمین
جانبندن بر سؤال لازم کلور که اول سؤال بودرکان دیرلر که اذن حقله مرشد وقدرت ربانی ایله مربی اولان طبیب الهی
مریض النفس اولان مریدك امراض باطنه سنه مطلع اولمقده تا بو مرتبه تجسس وتفحص قیلورمی وامراض معنویه
صاحب مشاهده اولان طبیب الهی به مستور وپوشیده اولورمی بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایتمکله سؤال مقدره
جواب بیوررلر * مثنوی * چون کسی را خار در پایش جهد * پای خود را بر سر زانو نهد * یعنی نعم مستور اولور
ومرض معنوینك انلره دخی ادراکی ایلمسی مشکل کلور مثلا چونکم بر کمسه نك اناغنه خار باته اول کمسه کندی اناغنی
دیز اوزره قور خاری بولمقدن اوتری * مثنوی * وز سر سوزن همی جوید سرش * ور نیابد میکند بالب ترش * ایکنه
باشندن اول دیکنك باتدیغی باشنی ارار اکر اول اناغنه بتان دیکنی بوله مز سه دود اغیله اول دیکنك باتدیغی محلی یاش ایلر
تا کم انك بولنمسی واخراجی آسان اوله * مثنوی * خار در پا شد چنین دشوار یاب * خار در دل چون بود واده جواب
اناقده اولان دیکن بو یله دشوار بولنیجی اولدی کو کلده اولان خار نیجه اولور بکا جواب ویر یعنی محسوس اولان وجسمه
المویرن بو نجلین عسرتله بولنیجی اولدیغی ثابت اولدیسه کو کلده اولان خار معنوی یی بولمق نه وجهله آسان اولور
کیر وجواب ویر یعنی هر کمسه آنی بولمق آسان اولمز مکر شول کمسه یه که عالم ربانی اوله ونظر کشف وشهود ایله باطن
انسانه نظر قیله (مثنوی) خار دل را کر بدیدی هر خسی * دست کی بودی غمانرا بر کسی * کو کل خارنی اکر هر بر خس
کوریدی یعنی قلبده اولان مرضه هر ادنی ناخس اولان کمسه نظر ایر کوریدی غملرك بر کمسه اوزره نجن دستی اولوردی
یعنی غموم وهموم بر کمسه نك قلبی اوزره نجن هجوم قیلوردی یعنی اقدام وهجوم قیلمزدی وهر کس خار دله واقف
اولسیدی قلبنده غم والم قومزدی دیمك اولور * مثنوی * کس بزیر دم خر خاری نهد * خر نداند دفع آن برمی جهد *
مثلا بر کمسه خرك قویروغی التنه بر خار قور خرانك دفعنی بیلمز یعنی دفعنه قادر اولمز اضطرابندن قالغر بو بیت مثل
موقعنده واقع اولمشدر شول نفسلری خر کبی اولان غافلرلك حقنده که امراض معنویه دن بر خار دل آزاره مبتلا اولسه
انك دفعنه قادر اولمز بلکه انك المندن کالیله مضطرب ومتألم اولوب بر یرده قرار قیلمز ودرونك المندن آسوده اولمز *
مثنوی * برجهد وان خار محکم تر زند * عاقلی باید که خاری بر کند * خر قالغر واول خار آنی محکم رلك اورر یعنی قالغدقجه
خره خارك تأثیری زیاده اولور بر عاقل کرککه اول خاری خردن قوپره وکیدره تا که خر انك المندن خلاص بوله (مثنوی)
خر ز بهر دفع خار از سوز ودرد) جفته می انداخت هر جا زخم کرد) خر خارك دفع ورفعندن اوتری سوز ودردندن یعنی
زیاده الم واضطرابندن جفته آتدی یوز یرده زخم ومجروح ایتدی از سوز ودردك معناسی مصرع ثانی یه مصروفدر یعنی

اول خاری اخراج وقتنده اولان محنت وزحمته صبر ایلیوب بلکه الم ودردندن اخراج خاره قصد ایلین عاقل حکمت شعاره
اذا وجفا جفته لرین استروار آتوب وکندینك حظ نفسی جانبی طوتوب قلب وجاننده یوز یره زخملر اوردی دیمك اولور
مثنوی) ان حکیم خار چین اوستاد بود * دست میزد جا بجا می ازمود * اول حکیم خار چین امراض معنویه یی بیلمکده
وآنی تشخیص قیلمقده اوستاد ایدی ال اوردی یعنی ایادی کیاست وفراستی یر یرانك احوالی اوزره قویوب صنه دی
وانك درونك سرنی تجسس وتفحص ایلدی (مثنوی) زان کنیزك بر طریق داستان * بازمی پرسید حال دوستان * اول
کنیزکدن حکایت طریقی اوزره کیرو دوستلرینك حالنی صوردی زیرا * المرء علی دین خلیله فلینظر احدکم بما یخالل
حدیثنك نحواسنجه انسانك کار واسراری اخلا ویارانندن معلوم اولور وجلسا ومصاحبلرندن احوال درونی ظهوره
کلور * مثنوی * با حکیم او قصها میکفت فاش * از مقام وخواجکان وشهرتاش * چونکم کنیزك اول حکیم الهیدن
بو مرتبه رفق وملایمتی کوردی اکا اول کنیزك اشکاره قصه لری سویلدی کندینك مقامندن وخواجه لرندن
وشهرندن وشهرلك اطرافندن تاش جعتای دلنجه شهرلك اطرافنه دیرلر اسان فارسیده ایکی شیٔ بر شیئه منسوب اولسه
اکا دیرلر مثلا خواجه تاش وشهرتاش کبی ایکیسی برافندی قولی وایکیسی بر شهرلو دیمك اولور بعض نسخه ده شهرله
تاشك ما بیننده واو واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی شهرندن وشهرنده اولمسندن قصه لر سویلدی دیمك اولور (مثنوی
سوی قصه کفتنش می داشت کوش * سوی نبض وجستنش می داشت هوش * اول حکیم الهی اول جاریه نك
قصه سویلمسی جانبنه قولق طوتردی انك نبضی جانبنه ونبضنك حرکتی جانبنه عقل طوتردی تا انك نبض جانی نه کونه
حرکت ایلر عقلله بیله وانك حرکاتندن درونده اولان سرنه مطلع اوله نته کم طبیبان طبیعت نبضك حرکتندن
درونده اولان مرضه استدلال قیلورلر ومطلع اولورلر * مثنوی * تا که نبض از نام که کردد جهان * او بود مقصود
جانش در جهان * تا که کنیزکك نبضی کیمك نامندن قالقیجی وحرکت ایدیجی اولور جهانده انك جانینك مقصودی
اول اولور حاصل کلام طبیب الهی کنیزکك مرضی مرض عشق ایدیکن بیلدی ولیکن معشوقنی بیلمك
ایچون بو قدر جست وجو قیلدی زیرا معشوقی معلوم اولمیجق مرض عشقه علاج اولمق ممکن دکلدر * مثنوی *
دوستان وشهر اورا بر شمرد * بعد از ان شهر دکر را نام برد * اول کنیزکك شهرینك دوستلرنی صایدی یعنی اسم
ورسمیله ذکر ایلدی بوندن مقصود مریدك نفسنك دوستلرنی وآنك مقامنده ساکن اولان یارانی طبیب
الهی اولان مرشد انك قتنده هر برینك نامنی اکا احصا ایلر تا کوره کم قنغی کمسه نك نامنه میل قیلورونه شیئك
اسمندن حظ آلور ومنبسط اولور نجن بر کمسه بر شیئه محبت قیلسه انك نامی ذکر اولدقده بهر حال سومدیکی شیئك
نامی ذکر اولدیغی کبی اولمز بلکه عند ذکر المحبوب یا قولنده یا فعلنده ویا خود بشره سنده اکا بر آخر حالت عارض اولور
پس صاحب فراست بوندن بیلور که انك اول شیئه میلی واردر ولهذا طبیب الهی آنك شهرینك دوستلرنی علی حدة
احصا ایلدی تا کوره کم قنغی شیئك نامنه زیاده ملتفت اولور وانك نامی ذکر اولدقده شاد اولور وفرح قیلور کوردیکه
اول دوستلرینك برینك نامنده اکا اصلا تغییر کلمدی واوضاعی متبدله اولمدی اندنصکره بر آخر شهره نام ایلتدی یعنی
بر آخر مرتبه نك تعریف وتوصیفنك ذکرنه شروع ایتدی (مثنوی) کفت چون بیرون شدی از شهر خویش) در کدامین
شهر بودستی تو بیش * اول طبیب الهی بنه اول جاریه یه ایتدی ای کنیزك چونکم کندی شهرکدن طشره کتدك یعنی
مرشد کامل مریدك نفسنه دیرکه چونکم کندی وطن اصلیه کدن هجرت ایتدك قنغی شهرده سن زیاده اولمش سن
یا خود بوندن مقدم قنغی شهرده اولمش سن ارتق بو معنی باء موحده ایله بیش اولدیغی اوزره در یعنی قنغی مرتبه ده
ارتق اقامت قیلمش سن دیر مثنوی * نام شهری کفت وزان هم درکذشت * رنك رو ونبض او دیکر نکشت * بر شهرك
نامنی دیدی واندن هم کچدی بو جمله مذکور اولان دوستلرك نامنده وشهرلرك ذکرنده اول جاریه تغییر اوضاع قیلمدی
کنیزکك یوزینك رنکی ونبضی دیکر اولمدی * مثنوی * خواجکان وشهر یا نرا یك بیك * باز کفت از جای واز نان ونمك
خواجه لری وشهرده اولنلری بر بر هر برینك مقامنده وانلرله اولان نان ونمکدن کیرو دیدی یعنی التکرار حسن
موجبنجه تکرار تفصیل ایله خواجه لرنی وشهرلولرنی ذکر ایلدی که من احب شیئا اکثر ذکره نحواسنجه اکر بو ذکر اولنانلره
محبتی وارسه تفصیل وتکراردن حظ آلور واکر بونلره محبتی یوغ ایسه تکراردن واکثار ذکردن اکا ملالت حاصل اولور
پس بو تفصیل وتکرار اردخی بر کمسه نك باطننده مضمر اولان محبوبنی بیلمکه وسیله اولور * مثنوی * شهر شهر وخانه خانه
قصه کرد * نی رکش جنبید ونی رخ کشت زرد * طبیب الهی کوردیکه اجمالله مرادی حاصل اولمز پس تفصیلا
علی حدة شهر شهر وخانه خانه قصه ایلدی کنیزکك اصلا نه طمری حرکت ایلدی ونه یوزی صارو اولدی یعنی تغییر
اوضاع قیلمدی ومتغیر اولمدی * مثنوی * نبض او بر حال خود بد بی کزند * تا بپرسید از سمرقندی چو قند * انك نبضی

ضررو حركتسز كندى حالى اوزره اولدى تاكم طبيب الهى كنيز كه قند كبى شيرين سمرقند شهرندن صوردى يعنى
سمرقند طبيعتندن قند كبى اكا سؤال قيلدقده نور فراستله آنك مرتبه سنه انتقال ايليوب بو بيتك مفهومى آنك ماصدق
حالى اولدى نته كم بيورر لر * مثنوى * نبض جست وروى سرخ وزرد شد * كز سمرقندى زر كر فرد شد * سمرقندن
مراد شهر طبيعت وزركردن مراد هواى بشريتدر كه كنيزك نفسك محبوب وهم صحبتيدر يعنى مرشد صادق وطبيب
حاذق كنيزك نفسك علت خفيه ومرض معنويه سنى بيلمك ايچون چوق سوز سويلدى وجوانبى خيلى جست وجو
ايلدى آخر الامر شهر طبيعتده كلوب انك بعض محاسننى ياد ايلدكده كنيزك نفسك عرق محبتى حركت قيلوب
وروى بشريتى متلون اولديكه زيرا اول نفس سمرقند طبيعتنه منسوب برقوميدن فرد وجد اولمشدى هوانك زركره
مشابهت تامه سى واردر مسول اعمال ومزين ومزور اقوال وافعال اولديغى جهتندن نته كم زركر لر نحاس ومزور ناسدر
* كما قال عليه السلام اكذب الناس الصواغون * زركر لره پيغمبر عليه السلام اكذب ناس بيوردى قلب
زر اندودله وياخود مواعيد كاذبه ايله ناسى فريب ايلديكارى ايچون وياخود كلاملرين كذب ودروغله مزخرف ومموه
سويلدكارى ايچون پس هوانك دخى كارى تسويل اعمال ايلمك ودعوا ولافله وكذب وكزافله كلامن مزخرف ايدوب
سويلمكدر پس مادام كه كنيزك نفس زركر هوا وهوسه ميل قيله مرض معنويه دن خلاص اولمز وملاحت اصليه سن
بوله مز وسلطان روحه مقارنت قيله مز (مثنوى) چون ز رنجور آن حكيم اين راز يافت * اصل آن درد وبلا را باز يافت
چونكم رنجوردن اول حكيم بو رازى بولدى يعنى چونكم مرشد كامل مرض كنيزك نفسى بيلدى اول درد وبلانك
اصلنى وحقيقتنى كيرو بولدى * مثنوى * كفت كوى او كدامست در كذر * بر سر پل كفت وكوى غاتفر * طبيب الهى
كنيزكه ايتدى اول زركرك محله سى طريق وكذرده قنغيسيدر اول كنيزك ايتدى كوپرى باشى وغاتفر محله سيدر غاتفر
سمرقندده بر محله نك اسميدر زركر كه مراد هوادر انك محله سندن مراد دنيادر الدنيا قنطرة فاعبروها ولا تعمروها
حديثنك فحواسنجه دنيا سمرقند شهر طبيعتده بر كوپرى كبيدر (كما قال بعض العلماء * بيت * بر كهنه كوپريدر
بو جهان كم كلان كچر * بالامن والسلامة اجعل عبورنا * كوپرى جاى اقامت دكلدر دنيا دخى توطن وتمكن يرى دكلدر
حضرت مولانا پل وكذر لفظلرنى بو رمزى بيان ايچون كتورمشدر * مثنوى * كفت دانستم كه رنجت چيست زود *
در خلاصت سحرها خواهم نمود * طبيب الهى كنيزكه ايتدى بيلدمكه سنك مرضك ندر على الفور سنك خلاصكده
يعنى سنى بو مرضدن خلاص ايتمكده سحرلر كوسترمك استرم چونكم طبيب الهى كنيزكك مرضنى تشخيص ايلديسه
مريضه قوت قلب اولمقدن اوترى تسليه ويروب آنى تبشير صحت ايله شاد ايلدى زيرا اكر طبيب روحانى واكر طبيب جسمانى
اولنلرك قانونيدر كه بعد تشخيص المرض مريضه صحت وشفا ايله بشارت ويررلر كه مريض اولان كمسنه به شفا ايله مژده
ويرمك نوعا شفادن خالى دكلدر * مثنوى * شاد باش وفارغ وايمن كه من * آن كنم با تو كه باران با چمن * شاد وفارغ وايمن
اول كه بن سكا آنى ايليم كه باران چمنه ايلر يعنى باران چمنه نجه حيات بخش اولورسه واول چمنى نه مرتبه تازه وتر قيلورسه
بن دخى سنك چمنزار قلب وروحكه حيات بخش اولم وسنى افسرده وپژمرده لكدن قورتروب صحت وعافيتله تر وتازه قيلم
بونده نكته بودر كه طبيب الهى اولنلر مريض النفس اولان مريدلره اكثر صحت معنويه وسلامت روحانيه ايله بشارت
ويره لر تاكم اول مريض يأس وقنوط مرضنه مبتلا اولميه واكا ضعف قلب كلمكله صحت حقيقيه دن اميدن
قطع قيلميه * مثنوى * من غم تو ميخورم تو غم مخور * بر تو من مشفقترم از صد پدر * كنيزكه استمالت ويروب
وآنى بشارت صحت وعافيتله ديركروب ايتدى بن سنك غمك بيرم ولازم اولان كلامى سكا ديرم سن غم يمه وبنم حالم نيه
منجر اولور ديمه بن سكا يوز پدردن مشفقركم مرشد كامل ابويندن خيرلودر (ولهذا قال عليه السلام خير الابوين
من علمك * مثنوى * هان هان اين راز را با كس مكو * كرچه از تو شه كند بس جست وجو * اكاه اول اكاه اول
بو رازى كمسه به سويلمه كه كل سر جاوز الاثنين شاع ديلمشدر اكرچه پادشاه سندن زياده جست وجو ايلرسه ده
* مثنوى * كور خانه راز تو چون دل شود * آن مرادت زودتر حاصل شود * سنك رازك كور خانه سى يعنى مقبره سى
چون دل اوله سنك مرادك اول سرى پنهان ايتمكدن تيزرك حاصل اولور مصرع اولده قلبى قبره تشبيه بيوردلر قلوب
الاحرار قبور الاسرار نكته سنى اشعاردن اوترى نته كم قبره مدفون اولان تكراراندن خروج ايتمك عادت دكلدر كذلك
قلب ايچره مسطور اولان دخى ظهور قيلمق مقبول دكلدر * مثنوى * كفت پيغمبر كه هر كه سر نهفت * زود كردد با مراد
خويش جفت * حضرت پيغمبر صلى الله عليه وسلم بيوردبلر كه هر شول كمسه كه سرنى كيزلدى كنديسنك مرادنه اول
كمسه على الفور جفت اولور ومقارنت قيلور كما قال صلى الله عليه وسلم من كتم سره ملك امره بعض حوايجك حصولنه
ومقاصدك وصولنه كتمان سر وسيله اولديغنه بو حديث دخى دلالت ايلر كه طبرانى وبيهقى وابو نعيم معاذ بن جبلدن

وبعض اصحاب حديث حضرت عمردن وبعض دخى حضرت عليدن روايت ايدرلردى كما قال صلى الله عليه وسلم
استعينوا على انجاح الحوايج بالكتمان فان كل ذى نعمة محسود) نته كم كتمان سره مناسب بو ابيات شريفه يى مثل
موقعنده ايراد ايدوب بيورر لر * مثنوى * دانه چون اندر زمين پنهان شود * سر او سر سبزئ بستان شود * مثلا دانه لر
چون زمينده پنهان اوله انلرك سرى بستانك يشيللكى اولور يعنى بساتينده ظهور ايلين سبزوات ارض ايچره مدفون
اولان دانه لرك اسراريدر كه اول دانه لرك ارض ايچره نيجه مدت مستور اولمسى سبزواتك ظهور قيلمسنه وبساتينك
خضرواتله مزين اولمسنه سبب اولدى * مثنوى * زر ونقره كر نبودندى نهان * پرورش كى يافتندى زير كان * مثال
آخر التون وكموش اكر تحت الارضده نهان اولميه لردى معدن التنده نجن پرورش بولورلردى ونوجهله بعد زمان
ظهوره كلوب بويله عزيز الوجود اولورلردى بونلرك زير كانده پرورش بولمسى وعاقبة الامر بين الناس عزيز الوجود
اولمسى بدايت حالده استتار واختفا قيلملرينك محصوليدر پس كتمان اسراره وصيت بيوردقلرندنصكره بنه طبيب
الهينك قصه سنه شروع ايدوب بيورر لر * مثنوى * وعدها ولطفهاى آن حكيم * كرد آن رنجور را ايمن ز بيم * اول
حكيم الهينك مواعيد صادقه والطاف صحيحه سى اول مريضى خوف وحذردن برى وايمن ايلدى * مثنوى * وعدها
باشد حقيقى دلپذير * وعدها باشد مجازى تاسه كير * حقيقى وعده لر دلپذير اولور يعنى مواعيد صادقه يى الصدق
طمأنينة طروب حديثنك فحواسنجه كوكل قبول قيلور وقلبه اندن طمأنينت حاصل اولور مجازى ودروغ وعده لر
تاسه طوتيجى وغم ويريجى اولور يعنى الكذب ريبة فى القلوب قولينك مقتضاسنجه مواعيد كاذبه قلوبه قلق واضطراب
ويريجى وكوكل اندن تاسه وغم طوتيجى اولور * مثنوى * وعدۀ اهل كرم كنج روان * وعدۀ نا اهل شد رنج روان * اهل
كرمك وعده سى كنج رواندر يعنى خلق قتنده جارى اولان كنجدر نا اهلك وعده سى رنج رواندر يعنى جانه رنجدر (دريافتن
آن ولى رنج را وعرض كردن رنج او را پيش پادشاه * مثنوى * بعد از آن برخاست عزم شاه كرد * شاه را زان شمۀ آكاه كرد
طبيب الهى كنيزكك مرضنى تشخيص ايتدكدنصكره قالقدى وپادشاهه عزم ايلدى پادشاهى اول كنيزكك
رنجندن برشمه آكاه وخبردار ايلدى كان پادشاه اول ولى كامله ايتدى پس بو خصوصده تدبير ندر * مثنوى * كفت
تدبير آن بود كان مرد را * حاضر آريم از پى اين درد را * اول ولى كامل ايتدى تدبير اولدر كه اول مرد زركرى بو دردك
اصلاحيچون سمرقندن بونده حاضر كتوره لم * مثنوى * مرد زركر را بخوان زان شهر دور * با زر وخلعت بده او را غرور
اول بعيد شهردن كه مراد سمرقنددر زركر مردى دعوت ايله زر وخلعتله اكا غرور وير يعنى خلع وافره وذهب
متكاثره ايله اول زركره غفلت وغرور وير تا اكا مغرور اولوب وكندو شهرندن خروج قيلوب بورايه كلمكه سبب
اوله ديدى * مثنوى * چونكه سلطان از حكيم اين را شنيد * پند او را از دل وجان بركزيد * چونكه سلطان حكيم
الهيدن بونى ايشتدى انك پندنى دلدن وجاندن قبول واختيار ايلدى بونده تنبيه بودر كه مرشد كاملدن هرنه
فرمان ظاهر اولورسه مريده لازمدر كه جان ودلدن اكا اطاعت ايدوب هيچ بروجهله مخالفت وعناد ايلميه (فرستادن
پادشاه رسولان را بسمرقند باوردن مرد زركر * مثنوى * پس فرستادان طرف يك دو رسول * حاذقان وكافيان
وبس عدول * پس پادشاه بلا تأخير استعجال ايدوب اول طرفه يعنى سمرقند طرفنه بر ايكى رسول كوندردى اويله
رسوللر كه حاذقلر واداء رسالتده كافيلر وزياده عادللر * مثنوى * تا سمرقند آمدند آن دو امير * پيش آن زركر ز شاهنشه
بشير * بو ايكى امير تا سمرقنده كلديلر اول زركرك قتنه پادشاهدن بشارت ويريجى كلديلر * مثنوى * كاى لطيف استاد
كامل معرفت * فاش اندر شهرها از تو صفت * كه اى لطيف اوستاد ومعرفتى كامل شهرلرده صفت سندن فاشدر
يعنى زركرلك صفتى شهرلر ايچره سندن مشهور اولوب زركرلك صنعتنده سنك شهرتك بين الناس ظاهر اولمشدر (مثنوى
نك فلان از شه براى زركرى * اختيارت كرد زيرا مهترى * اشته فلان شاه زركرلكدن اوترى سنى اختيار وقبول ايلدى
زيرا كامل ومهترسن * مثنوى * اينك اين خلعت بكير وزر وسيم * چون بيايى خاص باشى وانديم * شمدى بو خلعتى
بو زرى وسيمى اخذ وقبض ايله چونكم پادشاهك حضورنه كله سن خاص مصاحب اولورسن * مثنوى * مرد مال
وخلعت بسيار ديد * غره شد از شهر وفرزندان بريد * مرد زركر مال وخلعت فراوانى كوردى اكا مغرور اولدى شهرندن
وفرزندلرندن جدا ومنقطع اولدى * مثنوى * اندر آمد شادمان در راه مرد * بيخبر كان شاه قصد جانش كرد *
مرد زركر شادان اولوب يوله كلدى يعنى اول ارسال اولنان ايكى امير ايله يوله دوشدى پادشاهه ملاقات ايتمكه عزم
ايلدى مرد زركر بى خبر كه اول شاه آنك جاننه قصد ايلدى (مثنوى) اسب تازى برنشست وشاد تاخت * خونبهاى
خويش را خلعت شناخت * عربى آته سوار اولدى وشادان آنى سوردى كنديسنك قان بهاسن خلعت اكلادى
بو بيانك تأويلى وبو محلك تحقيقى بويله ديمك اولور كه چونكم سلطان روح حكيم پر فتوحدن بونى قبول قيلوب درحال

عقلی وفهمی رسولی زر کرهوایه ارسال ایلیوب انلر دخی زر کرهوایی مقامندن اخراج ایچون مزاجکیرلك ایدوب
نعمت وخلعت وریاستدن سو یلیوب شهر طبیعتده مرکوز ومستور اولان هوا مغرور اولوب مراد آتنه سوار اولوب
مرادانی جانبنه متوجه اولدی قصه‌دن حصه بودر لیکن صورت قصه‌ده مرد زرکرك سفره ریاست ومنصب ونعمت
خیالیله عزیمت قیلمسنده بو ایکی بیتی نصیحت بیوررلر * مثنوی * ای شده اندر سفر با صد رضا * خود بپای خویش
تا سوء القضا * در خیالش عز ومال ومهتری * گفت عزرائیل رو آری بری * ای سفره بو زاختیار ورضا ایله کیدن
کندی ایاغیله تا سوء القضا ودردو بلا جانبنه دلك اگرچه خاطرك دولت وعزت آرزو قیلور ولیکن نه بیلورسنکه عاقبت نیه
منجر اولور پس خواطر من خرفه یه مغرور اولمه وکندیکی خیالات مموهه یه مقید قیلمه دیمك اولور وبو بیتك مفهومی
بوکونه معانیی اقتضا قیلور ومعنیء لازمیسی بوکونه وبو شکل نصایحی مستلزم اولور بو صد رضا ایله سفره کیدن کمسه‌نك
خیالنده ملکت وعزت ومهترلك وار اما عزرائیل بوکونه لسان حاله علی طریق الاستهزاء والاستحقار دیدیکه بوری
ای مدمغ وغافل حرص وهوالك طرفنه بلی ایلتورسن یولی اکا یعنی مراده یولی ایلتمزسن قبل وصول المرادبن سنك جانك
الورم وسنی بی مراد قیلورم دیر بو بیتك دخی مفهوم منطوقیسی بو یله دیمکی مقتضی اولور وطول املدن تحذیر قیلور
* مثنوی * چون رسید از راه آن مرد غریب * اندر آوردش به پیش شه طبیب * سوی شاهنشاه بردندش بناز *
تا بسوزد بر سر شمع طراز) چونکه بولدن اول عجیب وغریب اولان مرد شاهك شهرنه یتشدی ایچرو شاهك اوکنه
کتوردی آنی طبیب شاهنشاه جانبنه ایلتدیلر آنی نازله تا اول مرد اول شمع زیبانك باشی طرفنده پروانه وار یانه پس
اولدخی حکایه‌دن مآل ونتیجهء مقال اولدرکه اول حکیم الهی کنیزك نفسك اصلاحیچون انك زر کرهوایه جفت
اولمسنی سلطان روحه امر ایدوب پس اولدخی آنی برقاچ زمان هواسنه تابع قیلوب بعد زمان اول مرشد کامل
انکیچون شربت معرفة اللهی مهیا قیلوب اکا شراب ایلدکده لطافت وملاحت زر کرهو ازائل اولوب دختر نفسك
حضورنده مضمحل وباطل اولدی ودختر نفس انك قباحت وخباثتن کوردکده اندن اوصنوب وسلطان روح
جانبنه اصینوب هوایه محبت ایتمك مرضندن صحت بولدی * مثنوی * شاه دید او را بسی تعظیم کرد * مخزن زر را
بدو تسلیم کرد * پادشاه آنی کوردی زیاده تعظیم ایلدی زر خزینه‌سنی اکا تسلیم ایلدی * مثنوی * پس حکیمش گفت
ای سلطان مه * آن کنیزك را بدین خواجه بده * صکره حکیم الهی پادشاهه ایتدیکه ای بزرك وعالی سلطان اول
کنیزکی بو خواجه یه ویر * مثنوی * تا کنیزك در وصالش خوش شود * آب وصلش دفع آن آتش شود * تا کنیزك انك
وصالنده تندرست وخوش اوله زرکرك وصالی آبی بو آتشی وبو حرارتی دفع ایدیجی اوله یعنی کنیزکك مرضی دفع اوله
مثنوی) شه بدو بخشید آن مهروی را) جفت کرد آن هر دو صحبت جوی را) پادشاه طبیب الهینك سوزیله اول مهروی
اولان کنیزکی زر کره باغشلدی اول هر ایکی صحبت طلب ایدیجی بری برینه جفت ایلدی * مثنوی * مدت شش
ماه می راندند کام * تا بصحت آمد آن دختر تمام * آلتی آی مقداری اول ایکیسی بری بریله مراد سوردیلر تا اول دختر
تمام صحته کلدی * مثنوی * بعد از آن از بهر او شربت بساخت * تا بخورد و پیش دختر می گداخت * اندنصکره یعنی
آلتی آیدنصکره اول زرکردن اوتوری طبیب الهی شربت دوزدی تا زرکر اول شربتی ایچدی ودخترك اوکنده اریدی
* مثنوی * چون ز رنجوری جمال او نماند * جان دختر در وبال او نماند * چونکه مریض لکندن زرکرك لطافت
وجمالی قالمدی دخترك جانی انك وبالنده قالمدی یعنی انك ثقلتنده وغمنده قالمدی * مثنوی) چونکه زشت وناخوش
ورخ زرد شد * اندك اندك در دل او سرد شد * چونکه زرکر زشت وناخوش ویوزی صاری اولدی آز آز انك قلبنده بارد
اولدی یعنی کوکلی صوویوب اندن اوصاندی قصه‌دن حصه بیوررلر وعشاق مجازی اولنلره تعریض ایدرلر
مثنوی) عشقهایی کز پی رنکی بود * عشق نبود عاقبت ننکی بود * شول بر عشقلر که محضا بر رنکدن اوتری اوله رنکدن
مراد بوندن حسن ظاهر بدرانك کبی عشق حقیقتده عشق اولمز بلکه عاقبت عار وعیب اولور * مثنوی * کاش کان
هم ننك بودی یکسری * تا نرفتی بروی آن بد داوری) کاشکی اول زرکر هم باشدن باشه ننك وعیب اولیدی ذره قدر حسنی
اولمیدی تا اول زرکر اوزره بو قبیح ونامعقول حکم وحالت کتمیدی یعنی واقع اولمیدی * مثنوی * خون دوید
از چشم همچون جوی او) دشمن جان وی آمد روی او) اوزرکرك جوی کبی چشمندن قان بلدی یعنی قان اغلدی
انك یوزی انك جانینك دشمنی کلدی یعنی زرکرك حسن وجمالی کندینك هلاکنه سبب اولدی حضرت مولانا
بو مضمونی اثبات ایچون بو ابیات شریفه‌یی ایراد بیوررلر * مثنوی * دشمن طاوس آمد پر او * ای بسا شه را بکشته
فر او * طاوسك دشمنی طاوس قنادی کلدی ای چوق شاهی انك فری یعنی شوکت وسلطنتی آنی تبه لمشدر * گفت
من آن آهویم کز ناف من * ریخت این صیاد خون صاف من * زرکر موتی زماننده ایتدی بن اول آهویم که بنم

نافدن اوتری اول صیاد بنم صافی خونمی دوکدی یعنی ظاهرده بنم مثالم همان اول آهو کبیدر که صیاد آنی نافندن
اوتری صید ایدوب هلاك ایتدی * مثنوی * ای من آن روباه صحرا کز کمین * سر بریدندش برای پوستین * ای بن اول
صحرا روباهی یم که بو صودن پوستی ایچون انك باشنی کسدیلر یعنی بنم حالم همان اول روباهك حالنه بکزر که پوستیندن
اوتری باشن کسدیلر * مثنوی * ای من آن پیلی که زخم پیلبان * ریخت خونم از برای استخوان * ای بن شول پیلم که
فیلجینك زخمی استخوانمدن اوتری قانمی دوکدی مثنوی) آنکه کشتستم پی مادون من * می نداند که نخسبد خون من
اول کمسه که بنی بندن ادنی اولان ایچون دپلشدر بیلمزکه بنم قانم اویومازیعنی البته آنك اثری قانله ایرشور بوهم وجهدر
بیلمزمی که بنم قانم اویومازبو وجه اوزره می نداند ده استفهام انکاری معناسی واردر وزرکرك دون اولان شمهء روحنه
وعقلنه نسبت حسن صورتی اولورکه آنك قتلنه سبب حسن صورتی اولدی وشاه آنی دون اولان صورتندن اوتری
قتل قیلدی مثنوی) بر منست امروز وفردا بر ویست) خون چون من کس چنین ضایع کیست) بوکون بنم اوزریمه در
ویارین انك اوزرینه درکه قیامتده انك عقوبتنی چکر بنجلین کمسه‌نك قانی نجین ضایع در یعنی ضایع دکلدر بلکه هر کس
نه ایلرسه کندی نفسنه عائد اولمسی مقرردرنته کم بو بیتلری مثل موقعنده ایراد بیوررلر (مثنوی) گرچه دیوار افکند
سایه دراز * باز گردد سوی او آن سایه باز * مثلا اگرچه اول نهارده دیوار اوزون سایه براغور یا خود سایه‌سنی اوزون
براغور اول سایه تکرار دیوار جانبنه رجوع ایلر زیرا هر کسدن خیر وشر نه صادر اولورسه ینه اکا عائد اولور (کما قال الله
تعالی من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) * مثنوی * این جهان کوهست وفعل ماندا * سوی ما آید نداها را
صدا * بو جهان فی المثل طاغدر وبزم فعلمز ندادر ندالرك صدا وعکسی بزم طرفمزه کلور زیرا طاغه حیقرسه‌لر صداسی
بروبه منعکس اولور حاصل معنی بو عالم فانیده هر کس نه عمل اوزره ایسه البته انك جزاسنی کورردیمکدر (کما قال الله
تعالی الیوم تجزی کل نفس بما کسبت لاظلم الیوم) ولا یظلمون فتیلا * مثنوی * این بگفت ورفت در دم زیر خاك *
آن کنیزك شد ز عشق ورنج پاك) زرکر بو سوزلری دیدی وفوری خاکالتنه کتدی یعنی اولوب خاکه دفن ایتدیلر اول
کنیزك زرکره اولان عشقدن وکندوده اولان مرضدن پاك اولدی * مثنوی * زانکه عشق مردکان پاینده نیست *
زانکه مرده سوی ما آینده نیست) زیرا که مرده‌لرك عشقی پاینده وباقی دکلدر زیرا که مرده بزم جانبمزه کلیجی دکلدر یعنی
هر محبوب مجازی وعشق مجازی باعتبار ما یؤل الیه مرده وفانی حکمنده در ومحبوب حقیقی وانك عاشقی دائماحی
وباقیدر پس بزکه عاشقان محبوب حقیقتز مرده حکمنده اولان محبوب مجازی وعشق مجازی بزم جانبمزه کلیجی دکلدر
پس مرده‌نك وزنده‌نك عشقنك ما بیننی فرق وتمییزه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * عشق زنده در روان ودر بصر
هر دمی باشد ز غنچه تازه‌تر * زنده‌نك عشقی جانده وکوکده وکوزده هر بر دم غنچه کبی تازه‌رك اولور بو معنی دخی
جائزاولورکه دینله دیرینك عشقی روانده وبصرده در یعنی عشق حقیقتله ابدی حی اولان عاشقك عشقی جانده
وبصرده در زیرا مشاهدهء آیات وآثار محبوب حقیقتدن بصر عشاق لذت آلور وجان آنك وصالنه ایروب دائم ذوق
وحلاوت بولور هر برنفس غنچه‌دن تازه‌تر وخوشتر اولور اما عشق مرده بونك عکسیدرکه انك عشقی تنده اولور
ومعشوقنك حسنی باقی اولمدیغی اجلدن عشقی دخی فانی اولور بعد زوال حسن المعشوق عاشق مجازی پژمرده
وافسرده قالور * مثنوی * عشق آن زنده گزین کو باقیست * کز شراب جانفزایت ساقیست * اول حی ولا یموت
اولان اللهك عشقنی قبول ایله که او دائم وباقیدرکه سکا اول الله حیات زیاده ایدیجی شرابدن ساقیدر * مثنوی * عشق
آن بگزین که جمله انبیا * یافتند از عشق او کار وکیا * اول اللهك عشقنی اختیار ایله زیرا جمیع انبیا اول اللهك عشقنده
کار وکیا بولدیلر یعنی تصرف وقدرته وشرف رسالته وعزت نبوته واصل اولدیلر مثنوی * تو مگو ما را بدان شه بار نیست
با کریمان کارها دشوار نیست * سن دیمه بزه اول شاهه اجازت وراه یوقدر زیرا کریملره ایشلر ویا خود کریملرله ایشلر مشکل
ودشوار دکلدر یعنی اول شاه حقیقتك کریم اولان ولیلرینه هیچ کار مشکل ودشوار دکلدر همان انلره ربط
قلب ایلیوب تسلیم اولدقدنصکره انلرسنی اول شاه اعظمه اویله اشنا ایدرلر * بیان آنکه کشتن وزهر دادن مرد زرکر را
باشارت الهی بود * مثنوی * کشتن آن مرد بر دست حکیم * نی پی امید بود ونی ز بیم * اول مردك حکیم الهینك
الندن قتل وهلاکی نه پادشاهدن امید ایچون ایدی ونه خوف وبیمدن اوتری ایدی (مثنوی) او نکشتش از برای
طبع شاه * تا نیامد امر والهام اله * طبیب الهی زرکری پادشاهك طبع وخاطری ایچون اولدرمدی مادامکه
طبیب الهی یه اللهك امر والهامی کلمدی * مثنوی * آن پسر را کش خضر ببرید حلق * سر آنرا در نیابد عام خلق
اول پسرك که خضر علیه السلام انك بوغازنی کسدی خلقك عامی انك سری وحقیقتنی ادراك ایلمز اما خلقك خاصی
فهم ایلردیمك اولور بونك قصه‌سی جلد ثانینك آخرینه قریب عذر گفتن فقیر با آن شیخ بیاننده ذکر اولنمشدر * مثنوی *

انكه از حق یابد او وحی وجواب * هرچه فرماید بود عین صواب * اول کسه که او حق سبحانه وتعالی حضرتلرندن
وحی وجواب بولور او مر شد هر نه بیوررسه عین صواب اولور خلاصهٔ کلام وحی سبحانی والهام ربانی موجبنجه عمل ایدن
هر نه ایلرسه خوب ومرغوب ایدوکن اشعار در انبیا واولیا کبی * مثنوی * آنکه جان بخشد اکر بکشد رواست *
نائبست ودست او دست خداست * اول کسه که جان بغشلر اکر بر کسه یی اولدررسه روادر زیرا استرسه دیری قیلغه
دخی قادر اولور نائب حقدر وانك دستی دست خدادر * مثنوی * همچو اسمعیل پیشش سر بنه * شاد وخندان پیش
تیغش سر بنه) حضرت اسمعیل علیه السلام حضرت ابراهیم علیه السلامك اوکنده باش قویوب تسلیم اولدیغی کبی
سن دخی انك اوکنده باش قو وانك تیغ امرینك اوکنده شاد وخندان جان ویر حضرت اسمعیلك قصه سی وبو آیتك تفسیری
جلد ثالثك آخرینه قریب تمثیل کریختن مؤمن بیاننده ذکر اولمشدر مثنوی * تا بماند جانت خندان تا ابد * همچو جان
پاك احمد با احد) تا سنك جانك ابدی خندان قاله احمدك پاك جانی احد ایله ابدی خندان قالدیغی کبی * مثنوی) عاشقان
جام فرح انکه کشند * که بدست خویش خوبانشان کشند * عاشقلر سرور وفرح جامنی اول وقت نوش ایلرلر که
خوبلر انلری کندی اللریله دپه لیه لر * مثنوی * شاه آن خون از پی شهوت نکرد * تو رها کن بدکمانی ونبرد * پادشاه
اول قانی حظ نفسندن اوتری ایلمدی سن انك حقنده سوء ظنی ومجادله ومنازعه یی ترك ایله * مثنوی * تو کمان بردی که
کرد آلودکی) در صفا غش کی هلد پالودکی) پالودکی فاعلدر غش مقدم مفعولدر پس ولی کامل حقنده سوء ظن ایدن
کسه ایچون جواب باصواب ویروب بیوررلر ای اسیر وهم وکمان سن کمان ایلدك که اول ولی کامل غرض نفسله آلوده لك
ایلدی نفسی اخلاق ردیه دن وخاشاك بشریه دن سوزمکلك ایچون غل وغش قور صفا حالنده پس اولیا وانبیا کدورات
بشریه دن کار اومر ا اسوزلمشلر واغراض نفسانیه دن پاك وخالص اولمشلردر بونلرك افعالی سائر اهل نفسك افعالی
کبی دکلدر فافهم * مثنوی * بهر آنست این ریاضت وین جفا * تا برارد کوره از نقره جفا * بوندن اوترید ریعنی تصفیهٔ
قلب وتزکیهٔ نفس ایلمکدن اوترید ربو ریاضت وجفا ومشقت تا بوته سیمدن جفایی یعنی خس وخاشاکی بوقار وکتوره
زبدهٔ کلام بوته طریقت ایچره نفسه بو ریاضت وجفا اندن اوتریدر که تا سیم روح کدورات نفسانیه دن وغل وغش
جسمانیه دن پاك اوله ونقرهٔ صافی کبی خلوص بوله * مثنوی * بهر آنست امتحان نیك وبد * تا بجوشد بر سر آرد زر زبد
اونك وکمك امتحانی بوندن اوتریدر که تا قاینیه زر کوپکونی یعنی غل وغشنی باشی اوزره کتوره وزبد اکدن قورتلوب
خالص قاله * مثنوی) کر نبودی کارش الهام اله * او سکی بودی درانده نه شاه) اکر اول پادشاهك ایشی الهام الهی
اولمیدی او بر تیجی بر کلب اولیدی شاه اولمیدی * مثنوی * پاك بود از شهوت وحرص وهوا * نیك کرد او لیك نیك بد نما
بلکه اول پادشاه شهوت وحرص وهوادن پاك ایدی اول پادشاه خوب ولطیف ایلدی لیکن بد کورینجی ایو ایدی یعنی
باطنا مشروع ایدی وصورتا نامشروع نه کم حضرت خضر علیه السلامك نفس زکیه یی قتل ایتدیکی وسفینهٔ صالحی
خرق ایلدیکی کبی * مثنوی * کر خضر در بحر کشتی را شکست * صد درستی در شکست خضر هست * اکر حضرت
خضر علیه السلام دریاده کشتی درستی صدی ایسه حضرت خضرك صیقلغنده یوز درستلك واردر بو محله مناسب
اولان آیت کریمه نك تفسیری وحضرت خضرك خرق سفینه ایلدیکی قصه ایکنجی جلدك آخرینه قریب صوفیٔ بسیار
خوار بیاننده مفصل ومشروح ذکر اولمشدر * مثنوی * وهم موسی با همه نور وهنر * شد از ان محجوب تو بی پر مپر *
حضرت موسی علیه السلامك وهمی یعنی کندی وجود شریفنده مدبر اولان عقلی بو دو کلی نور نبوت وهنر معجزات ایله
بیله حضرت حضرك بو اسرارندن محجوب اولدی سن قنادسز اوچمه یعنی مادام که سکا یقین قنادی اولمیه سن
بو کونه اسرارلدنی جانبنه پرواز ایتمه ومجرد وهمله منسوب اولان عقل جزوی اسبنه سوار اولوب بو طرفه کتمه اکر بی الهام
خدا عقل بو سردن خبردار اولیدی بو قدر نور وهنر صاحبی اولان حضرت موسی علیه السلامك عقلی سر خضردن
خبردار اولوردی بوندن معلوم اولدیکه بی الهام خدا مجرد عقل بو سرلك ادرا کنده عاجز وفرومانده اولور ایمش * مثنوی
آن کل سرخش تو خونش مخوان) مست عقلست او تو مجنونش مخوان) اول زر کرك خونی معناده قرمزی کلدر سن آنی
خون اوقومه یعنی اول زر کره ظلم اولدی دیمه زیرا الهام الهی ایله اولدی تحتنده فائده واردر اول پادشاه طبیب الهی عقلك
مستیدر سن آنی مجنون اوقومه یعنی حددن زیاده عاقلدر سن اکا مجنون اوقومه یعنی مجنوندر دیمه وحقنده نامعقول
کلمات ایله * مثنوی * کر بدی خون مسلمان کام او * کافرم کر بردمی من نام او * اکر اول پادشاهك مرادی مسلمانك
خونی اولیدی کافرم اکر بن انك نامنی لسانم اوزره ایلتوردمسه یعنی هر کز آنك نامنی یاد ایلزدم مثنوی) می بلرزد عرش
از مدح شقی) بدکمان کردد زمدحش متقی * عرش عظیم شقی وفاسقك مدحندن دترر بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر که
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا مدح الفاسق غضب الرب واهتز لذلك العرش رواه ابن ابی الدنیا والبیهقی عن انس کذا

فی الجامع الصغیر) متقی اولنلر اول فاسق وشقینك مدح اولنمسندن بدکمان اولور ومادحه سوء ظن قیلور بو دخی بر نوع کناه
اولور که متقی اولنلرك سوء ظننه سبب اولمش اولور پس موضع تهمت که فاسقی مدح ایلمکدر اندن اجتناب لازمدر تا کم
متقی وصالح اولنلر بدکمان اولمیه وسوء ظن قیلمیه (ولهذا قال صلی الله علیه وسلم اتقوا مواضع التهم * مثنوی * شاه بود
وشاه بس اکاه بود * خاص بود وخاصهٔ الله بود * شاه ایدی وزیاده آکاه پادشاه ایدی یعنی ظالم وحقدن غافل دکلدی
خاص ایدی ودرکاه الهینك خاصی ایدی * مثنوی * آن کسی را که چنین شاهی کشد * سوی بخت وبهترین جاهی
کشد * اول بر کسه یی که بو تجلین بر پادشاه پر انتباه اولدوره بخت جانبنه واعلا واشرف اولان منصب ومرتبه طرفنه
چکر یعنی آنی عالیقدر ورفیع المنزله ایدر (مثنوی * کر ندیدی سود او در قهر او * کی شدی آن لطف مطلق قهر جو *
اکر پادشاه آنك قهر وهلاکنده آنك نفعنی کورمسیدی اول لطف مطلق یعنی صافی لطف ایچون کسه نك قهر وهلاکنی
ایستیجی اولوردی یعنی حق تبارك وتعالی محض الطف صاحبیدر وقهر وغضبی بی علت وبی غرضدر ایچون بنده سنه
قهر وغضب ایلسه اول قهرده اول بنده یه نفع واردر کذلك اول لطف مطلقك مظهری اولان ولی کامل وعبد فاضل
ایچون بر کسه نك قهرنده اکا منفعت وفائده کورمسه قهر جو اولمزوا کا غضب قیلمز بلکه قهرلری اول مقهوره عین سود
ومنفعتدن اوتری اولور ولیکن اطفال سیرت اولان کسنه لر بو سردن اکاه اولمیوب متألم ومضطرب اولورلر * مثنوی *
بچه میلرزد از آن نیش حجام * مادر مشفق در ان دم شاد کام * مثلا طفل حجامك اول نیشندن دترر وخوف ایلر مشفق
ومهربان مادر اول غمده مسرور وشاد کامدر یعنی حق جانبندن بر طفل سیرت کسه یه بر بلا کلسه اول نیشدن اول
بی عرفان لرزان اولور ولیکن مادر مشفق کبی اولان انك سرینه مطلع اولدیغندن شادان وخندان اولور (مثنوی) نیم جان
بستاند وصد جان دهد) آنکه در وهمت نیاید آن دهد) سنك نیم وضعیف جانکی آلور واکا بدل یوز جان ویرر اول نسنه که
سنك فکر ووهمکه کلمز آنی ویرر نیم جاندن مراد روح حیوانی وحیات فانیدر ایچون حضرت حق وجواد مطلق بر عبدینه
بلا وقهر تسلیط ایتمکله اونیم جانی السه واخذ قیلسه (مالا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر) حدیثنك
فحواسنجه وهمه کلمین وقلبه خاطره اولمین صد حیات طیبه ونیجه یوز جان باقی اکا عوض ویرر * مثنوی * تو قیاس
از خویش میکردی ولیك * دور دور افتادهٔ بنکر تو نیك) سن خدای تعالینك کارنی وانك اولیاسنك اسرارنی کندکدن
قیاس طوترسن ولیکن زیاده دور وحقیقتدن بغایت مهجور دوشمش سن ایو نظر قیل که (قیاس النفس علی النفس جائز
دکلدر وحقیقتده ایرن ارنلرك کار وکردارین بشر بنده فلان کسه کندی حالنه قیاس ایلمك لایق ومناسب دکلدر نته کم
طوطی کندی حالنی بو حکایه ده مذکور اولان جوالقینك حالنه قیاس ایلدی لیکن عاقل اولان بیلور که بونك حالیله آنك
حالنك ما بیننده بین السماء والارض تفاوت عظیمه واردر پس بو مناسبتله بو حکایته شروع ایدوب بیوررلر (حکایت آن
مرد بقال وطوطی وروغن ریختن طوطی در دکان بقال مثنوی) بود بقالی ووی را طوطیٔ) خوش نوایی سبز کویا طوطیٔ
زمان سابقده بر بقال وار ایدی وآنك بر طوطیسی وار ایدی خوش آواز وسبز وتکلم ایدیجی بر طوطی ایدی * مثنوی *
بر دکان بودی نکهبان دکان * نکته کفتی با همه سوداکران * صاحب دکان اندن دکل ایکن دکانده دکانك نکهبان
وحافظی ایدی جمیع بیع وشرا ایدیجیلره آدمی کبی نکته ولطیفه دیردی (مثنوی) در خطاب آدمی ناطق بدی * در نوای
طوطیان حاذق بدی * آدمی خطابنده ناطق ایدی یعنی بر کسه یه خطاب ایلسه آدمی کبی سویلیجی ایدی طوطیلر
ترنمنده حاذق واستاد ایدی * مثنوی * خواجه روزی سوی خانه رفته بود * در دکان طوطی نکهبانی نمود *
خواجه بر کون خانه سی جانبنه کتمش ایدی دکانده طوطی خواجه یرینه نکهبانلق کوستردی یعنی دکانی حفظ ایلردی
* مثنوی * کربهٔ بر جست ناکه بر دکان * بهر موشی طوطیك از بیم جان * ناکاه بر کدی دکان ایچره صیچره دی
بر موشدن اوتری طوطی جك جان قورقوسندن * مثنوی * جست از سوی دکان سویی کریخت * شیشهای روغن
کل را بریخت * دکانك بر جانبندن صیچره دی بر جانبنه قاچدی زیرا کربه کندوسنه قصد ایلدی صاندی کل یاغنك
شیشه لرینی دوکدی یعنی خوفندن قاچارکن شیشه لره طوقندیغندن شیشه دوریلوب انلردن یاغ دوکلدی * مثنوی
از سوی خانه بیامد خواجه اش * بر دکان بنشست فارغ خواجه وش * طوطینك خواجه سی خانه سی جانبندن
دکانه کلدی بازرکان کبی دکانده فارغ وبی باك اوتوردی * مثنوی * دید پر روغن دکان وجامه چرب * بر سرش
زد کشت طوطی کل ز ضرب * کوردی دکان یاغله پر وجامه سی یاغه بولاشمش دکان صاحبی بیحضورلغندن غضب
ایدوب طوطینك باشنه اوردی طوطی ضربدن کلیل اللسان اولدی باشی کل اولدی دیمك ایهاممندندخی خالی
دکلدر * مثنوی * روزکی چندین سخن کوتاه کرد) مرد بقال از ندامت آه کرد * طوطی الم واضطرابندن بر قاج
کون کچکز سوزنی قصر ایلدی یعنی هرکز سویلمدی بقال ایسه ندامتدن آه ایلدی ای حیف یعنی طوطی یی اوردیغنه

پشیمان اولدی * مثنوی * ریش برمیکندومی کفت ای دریغ * کافتاب نعمتم شد زیر میغ * زیاده المندن صقالنی یولدی
وایتدی ای حیف بوهم وجهدر زیاده المندن صقالنی یولاردی وای دریغ دیردی که بنم نعمت ودولتم آفتابی بلوت
آلتنه کندی یعنی طوطی تکلمی واسطه سیله ذی قیمت اولور چونکم انك آوازی وتکلمی کیده بی قیمت قالور ونعمت
زائل اولور خواجه نك آفتاب نعمتم شد زیر میغ دیمسی آنك آوازینك زائل اولمسندن کنایه اولور * مثنوی * دست من
بشکسته بودی ان زمان * چون زدم من برسران خوش زبان * اول زمان بنم الم صنمش اولیدی اول خوش کفتار
طوطینك بن باشنه نیچون اوردم بوهم وجهدر چونکه بن اول خوش زبان مرغی اوردم بنم الم اول زمان صنمش اولیدی
* مثنوی * هدیهانی داد هر درویش را * تا بیابد نطق مرغ خویش را * اول خواجه هر درویشه هدیه لر وصدقه لر
ویردی تاکم کندی مرغنك نطقنی بوله بو معنی بیابد نقطهٔ واحده ایله اولدیغی اوزره در اما بیابد نقطتین ایله دخی
نسخه در بو تقدیر اوزره معنی تاکم کندینك مرغنه نطق کله دیمك اولور وبونده اشارت بو اولور که هر کسه نك طوطیٔ
روحی ذکر وتسبیح ایلمکدن وکلام سویلمکدن ابکم اولسه بودخی برنوع بلاواثر غضب مولادر بلایی دفع ونار غضبی
اطفا ایلمز الا صدقه * کما قال علیه السلام الصدقة تطفئ غضب الرب وقال علیه السلام الصدقة ترد البلاء * مثنوی
بعد سه روز وسه شب حیران وزار * بر دکان بنشسته بد نومید وار * اوچ کون اوچ کیجه دنصکره حیران وزار ومأیوس کبی
دکانده اوتورمشدی * مثنوی * با هزاران غصه وغم کشت جفت * که عجب این مرغ کی آید بکفت * بقال هزاران
غصه وغمه جفت وقرین اولمش بویله دیوکه ای عجب بو مرغ نیچون کفتاره کلور * مثنوی) می نمودان مرغ را هر کون
شکفت * تا که باشد اندر آید او بکفت * بقال اول مرغه هر درلو عجیب وغریب نسنه لر کوستردی تا اوله که اول طوطی
سوزه کله * مثنوی * جولقیٔ سر برهنه میکذشت * باسر بی مو چو پشت طاس وطشت * دکان اوکندن باشی
آچق برجولقی کسه کچدی جولقی درویشاندن برطائفه در آنك آخرنده اولان همزه وحدت ایچوندر طاس ولکن
ارقه سی کبی توی سز باشله * مثنوی * آمد اندر کفت طوطی ناکهان * بانك بر درویش زد که ای فلان *
طوطی چونکه جولقی یی کوردی اول زمان سوزه کلدی درویش اوزره حیقردی که ای فلان * مثنوی * از چه ای کل
با کلان آمیختی * تو مکر از شیشه روغن ریختی * ای کل نه سببدن کللره قارشدك سن کان شیشه دن یاغی دوکدك یعنی
سن دخی بنم کبی اوروب باشکی کلی ایلدیلر * مثنوی * از قیاسش خنده آمد خلق را * کو چو خود پنداشت
صاحب دلق را * طوطی درویشی کندوسنه قیاس ایتدیکندن خلقه خنده کلدی یعنی خلق تعجب ایدوب کولدیلر
زیرا که طوطی صاحب دلقی کندی کبی صاندی * مثنوی * کار پاکانرا قیاس از خود مکیر * کرچه ماند در نوشتن
شیر شیر * قصه دن حصه بیورمغه شروع ایدوب دیرلر که پاك اولان اولیانك کارینی کندو نفسکدن قیاس طوتمه که
قیاس النفس علی النفس جائز کلدر که برنفس برنفسه بکزه مك احتمالی بوقدر اکرچه یکزریازلقده شیر شیره بونده
ایکی وجه اوزره معنی صحیح اولور اولا کتابتده لفظ شیر ایکیسی بری برینه مشابهدر ولیکن معنا بری ارسلان وبری
لبن معناسنه در پس صورتا مشابه ومعنا بری برینه مغایر اولدیلر ثانیا یازلقده شیرك شیره بکزه مسی براوستاد نقاش
برارسلانك بشکله نقشنی کاغده یازمه سیدر وفی الحقیقة اول کاغده یازیلان شیرذی روح اولان شیره مشابهدر ولیکن
بینهماده تفاوت عظیمه ومغایرت کلیه واردر کذلك اهل صورت ایله اهل معنانك حالی بونك کبیدر اکرچه ایکیسی
بله صورتا انساندر اما من حیث المعنی باطنلری یکسان دکلدر * مثنوی * جمله عالم زین سبب کمراه شد * کم کسی
ز ابدال حق آکاه شد * جمله عالم بو سببدن کمراه اولدی یعنی پاکلرك کارینی کندی نفسلری اوزره قیاس ایلدکلری سببدن
کمراه اولدی آزکمسه ابدال حقدن آکاه اولدی خلاصهٔ کلام اولیاء اللهی کندیلری کبی زعم ایلدکلرندن انلرك اسرارینه
ومراتبنه عالم اولمیوب ضلالت وغوایتده قالدیلر دیمك اولور * مثنوی * همسری با انبیا برداشتند * اولیا را همچو خود
پنداشتند * انبیای عظام علیهم السلام ایله همسرلك یعنی برابرلك دعواسن طوتدیلر * کما قال الله تعالی حاکیا عنهم
قالوا ان انتم الا بشر مثلنا * اولیای عظامی کندیلر کبی زعم ایتدیلر * مثنوی * کفته اینك ما بشر ایشان بشر *
ما وایشان بستهٔ خوابیم وخور * بونلر دیمش کداشته بز بشر ز وانلر دخی بشر در بز وانلر خواب وخوره مقیدز * کما قال
الله تعالی فی سورة الفرقان حاکیا عنهم وقالوا مال هذا الرسول یاکل الطعام ویمشی فی الاسواق * مثنوی * این ندانستند
ایشان از عمی * هست فرقی درمیان بی منتها * اول کمراهلر اعمی اولدقلری جهتدن بو معنایی بیلمدیلر بونلر ایله انلرك
میاننده بی نهایت برنوع فرق عظیم واردر مجرد صورت بشریتده مماثلتلری معنا دخی مماثل ومشابه اولمغی مقتضی
اولمز انکیچون حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم بونلرك بشریتده مشترك اولمسنه اقرار ایدوب (انما انا بشر مثلکم
بیوردی ویوحی الی دیمکله بونلردن وجود شریفنی فرق وتمییز قیلدی پس حضرت خداوند کاردخی انبیا واولیانك کفار

وفجار ایله بشریتده واکله وشربده ونفسانیتده مشترك اولوب لیکن من حیث المعنی بونلرك بیننده تفاوت عظیمه
اولدیغنی تفهیم ایچون ضرب مثل ایراد ایدوب بیوررلر * مثنوی * هر دو کون زنبور خوردند از محل * لیك شد زین
نیش زان دیکر عسل * مثلا هر ایکی درلو آری یعنی بال آریسی وصاریجه آری بر برده یدیلر لیکن بوندن نیش اولدی
واوبریسندن عسل اولدی (مثنوی) هر دو کون آهو کیا خوردند زآب * زین یکی سرکین شد وزان مشك ناب) مثال آخر
ایکی دورلو آهو اوتلوق یدیلر وصو ایچدیلر بو برندن که مراد شکار آهوسیدر نجس اولدی واول برندن صافی مشك اولدی
مثنوی) هر دو نی خوردند از یك آبخور) این یکی خالی وآن پر از شکر) مثال آخر هر ایکی نی که بریسی شکر قامشی وبریسی
غیر قامشدر برآبخوردن ایچدیلر یعنی بر محلدن صو ایچدیلر بو بری شکردن خالی واول بری شکردن پردر (مثنوی) صد
هزاران اینچنین اشباه بین * فرقشان هفتاد ساله راه بین * نیجه یوز بیك بونجلین اشباه وامثالی کور یعنی بوذکر اولنان
تمثیلات کبی حددن زیاده امثال واشباه واردر وقس علی هذا سائر الامثال انلرك مابیننده یتمش ییل مقداری یول کور
یعنی اهل صورتله اهل معنانك میاننده تفاوت عظیمه ومسافهٔ بعیده واردر (مثنوی) این خورد کردد پلیدی زو جدا *
وان خورد کردد همه نور خدا * بو کمراه غدا وطعام براندن پلیدلك جدا اولور یعنی انك وجودندن انجق نجاست آیریلور
واول طائفه که مراد انبیا واولیادر طعام وغدا یرید یکی نور خدا اولور (مثنوی) این خورد کردد همه بخل وحسد) وان
خورد زاید همه نور احد * بو کروه برجمیعاندن بخل وحسد ظاهر ومتولد اولور واول قوم پرشکوه برجمیعاندن احدك
عشقی طوغر * مثنوی * این زمین پاك وآن شورست وبد * این فرشته پاك وآن دیوست ودد * مثلا بو انبیا واولیا زمین
پاکدر واول کفره وفجره شور وبد یردر نته کم بو آیت کریمه بو ایکی طائفه نك حقنده خوب ولطیف مثال اولور (کما قال
الله تعالی فی سورة الاعراف (والبلد الطیب یخرج نباته باذن ربه والذی خبث لا یخرج الا نکدا) مثلا بو طائفهٔ
علیه فرشتهٔ پاکدر واول طائفهٔ خبیثه دیو کبیدر * مثنوی * هر دو صورت کر بهم ماند رواست * آب تلخ وآب شیرین را
صفاست * هر ایکی صورت اکر بری برینه مشابه اوله روا ومعقولدر زیرا صورتده اشتراك ومشابهت مقرردر نته کم
آجی صویك وطتلو صویك صفاسی واردر یعنی ایکیسی بله صورتا صافیلر وصفوتده بری برینه مشترکلردر ولیکن ذوق
اولنسه مابینلرنده تفاوت معلوم اولور * مثنوی * جز که صاحب ذوق که شناسد بیاب * او شناسد آب خوش
از شوره اب) که صاحب ذوقدن غیری بو ایکیسنك لذتنی کیم اکرادراك ایله خوش ولذیذ آبی تلخ وشوره آبدن اول اکر
یعنی اول اهل ذوق اولان کمسه اکر * مثنوی * سحر را با معجزه کرده قیاس * هر دو را بر مکر پندارد اساس * اول اهل
ذوقدن غیریسی کفره کبی سحری معجزه یه قیاس ایلمش هر ایکیسنك بنیادنی مکر اوزره ظن ایلر یعنی بی ذوق وبی عرفان
اولان کمسه معجزه ایله سحرك مابینی وصاحب معجزه ایله اهل سحرك میانی فرق ایتمزلر نته کم جلد ثالثده ساحر بحثلر
بیاننده بو ایکیسنك میانك فرقی مسطور اولمشدر فلیطلب فیه کرده نك فاعلی بیت اولده اولان صاحب ذوقدن
غیریسیدر * مثنوی * ساحران موسی از استیزه را * برکرفته چون عصای او عصا * حضرت موسی علیه السلامك
زمانه سنك ساحرلری عناد ومجادله دن اوتری کندیلرینی حضرت موسی علیه السلام کبی زعم ایدوب انك عصاسی
کبی اللرنده عصا طوتمشلردی * مثنوی * زین عصا تا ان عصا فرقیست ژرف * زین عمل تا آن عمل راه شکرف
بو سحره نك عصاسندن تا اول عصایه وارنجیه دك برعظیم فرق واردر وبو عملدن تا اول عمله وارنجیه دك براولو یول واردر
یعنی بو ایکیسنك مابیننده مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر * مثنوی * لعنة الله این عمل را در قفا * رحمة الله
این عمل را در وفا * بو عملك قفاسنده یعنی پیننده ومنتهاسنده اللهك لعنتی واردر واول عمل ایچون وفا ایلمکده
اللهك رحمتی واردر که معجزات انبیا وکرامات اولیا مقتضیٔ رحمت خدادر * مثنوی * کافران اندر مری بوزینه طبع *
آفتی آمد درون سینه طبع * کافرلر عناد وجدالده بوزینه طبعدر یعنی میمون طبیعتلودر که میمونك طبیعتی تقلید
اوزره مجبول اولمشدر کذلك کفره دخی عناد واستیزه ده آبا واجدادنه طبیعتلرینك مقتضاسی اوزره تقلید ایدرلر زیرا
سینه نك ایچنده طبیعت نفسانیه بر عظیم آفت کلدیکه کندی به هرنه ملایم اولورسه اکا تقلید ومیل ومحبت ایلر
* مثنوی * هرچه مردم میکند بوزینه هم * آن کند کز مرد بیند دمبدم * مثلا هرنه یی که انسان ایلر میمون هم آنی
ایلر که آدمدن آنی کوره دمبدم یعنی اهل طبیعت میمون کبی مردان الهی اولان انبیا واولیادن هرنه یی کورسه لر انلره
تقلیدا اول عملی بلا تحقق ایلرلر ولیکن مقلد ایله محققك عملینك مابینی میمون ایله انسانك عملی کبیدر * مثنوی * او کمان
برده که من کردم چو او * فرق را کی داند آن استیزه رو * او میمون کمان ایلمش که بن انسان کبی ایلدم اول استیزه یوزلو
یعنی اول تقلیدده عناد وجدل ایدیجی ایکیسنك مابیننده اولان فرقی نیچون بیلور یعنی بیلمز * مثنوی * این کند از امر
واو بهر ستیز * بر سر استیزه رویان خاك ریز * بو امر الهیدن ایلر واو عناد ومرادن ایلر یعنی بو محقق کامل عملی امتثالا

لامر الله ایشلر واول یوزینه طبیعت اولان مقلد مجرد عناد وتقلیددن اوتری ایلر عناد وتقلید اید یجیلرک باشی اوزره طپراق صاچ ووجود دیرمه * مثنوی * این منافق با موافق در نماز * از پی استیزه آید نی نیاز * اول منافق موافقله نمازده عناد وتقلیددن اوتری کلور تضرع ونیاز ایچون کلمز * مثنوی * در نماز وروزه وحج وزکات * با منافق مؤمنان در برد ومات * صلات وصوم وحج وزکاتده مؤمنلر منافقلرله برد وماتده در یعنی غالب ومغلوب اولمقده در مؤمنلر ایمانله تحقیقا عمل ایلدکلری جهتدن دنیا وآخرتده غالبلردر ومنافقلر ایمانسز تقلید ایله عمل قیلدقلری اجلدن دنیا واخرتده مغلوبلردر * مثنوی * مؤمنانرا برد باشد عاقبت * بر منافق مات اندر آخرت * مؤمنلره عاقبت برد اولور یعنی غالب اولورلر ونجات وفلاح بولورلر آخرتده منافق اوزره مات اولور یعنی خائب وخاسر اولورلر وعذاب ولعنت بولورلر (مثنوی) گرچه هر دو بر سر یک بازیند * هر دو باهم مروزی ورازیند * اگرچه هر ایکیسی بیله براویون باشی اوزره در یعنی مؤمن ایله منافق هر ایکیسی بر عمل طرفی اوزره در هر ایکیسی بری برینه نسبتله مروزی ورازیدرلر مرو وزبر شهرک آدی وراز بر آخر شهرک اسمیدر که بینهماده مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر مروزی مروه منسوب ورازی رازه منسوب دیمک اولور بعضیلر مروزی مروه منسوب معناسنه در علی خلاف القیاس مرو بر شهرک اسمیدر رازی راز شهرنه منسوب معناسنه دردی بر شهرک اسمیدر دیمشلر * مثنوی * هر یکی سوی مقام خود رود * هر یکی بر وفق نام خود رود * لیکن هر بریسی عاقبة الامر کل شئ یرجع الی اصله فحواسنجه کندی مقامی جانبنه کیدر وهر بریسی کندی نامنک وفقی اوزره یعنی مقتضاسی اوزره کیدر بو راده نامدن مراد اصل عندالله ازلی هرکسک ثابت اولان اسمیدر که لوح محفوظده اگر مؤمن ثابت اولدیسه ازلده اولان نامنک موافقتی اوزره مقامی جانبنه کیدر واگر شقی ومنافق مسطور اولدیسه اول اسمک حکمی اکا آخر الامر غالب اولور شقی ومنافق کیدر * مثنوی * مؤمنش خوانند جانش خوش شود * ور منافق کوبی پر آتش شود * مؤمنه مؤمن اوقورلر انک روحی خوش ومسرور اولور واگر مؤمنه منافق دیه سن پر آتش وزیاده مضطرب اولور * مثنوی * نام او محبوب از ذات ویست * نام این مبغوض زآفات ویست * یعنی اول مؤمنک نامی محبوب اولمق انک ایمانله موصوف اولان ذاتندندر نفس الامرده ایمان محبوبدر انکچون موضوع اولان اسم دخی محبوب ویاخود مؤمنک نامی علم اللهده ثابت اولان عیندندن محبوب ومقبولدر که قبل من قبل بلا علة در کذلک منافقک ذاتنک مبغوض اولمسی افاتندن ونفاقله موصوف اولان ذاتندندر فی الحقیقة نفاق آفت وبر یرامز صفتدر که انک قبحی انک اسمنی دخی قبح ایلر ویاخود منافقک نامی آفات ازلیه سندن مبغوضدر که اول آفات انک عین ثابته سنک اقتضاسیدر که ورد من رد بلا علة در * مثنوی * میم وواو ومیم ونون تشریف نیست * لفظ مؤمن جز پی تعریف نیست * لفظ مؤمن درت حرفدر ولفظ منافق بش حرفدر بو درت حرف ذات مؤمنه شرف ویرمز وبو بش حرفدن ذات منافقه عیب وشین ایرمز بلکه لفظ مؤمن مصدق اولان ذاتی تعریف ایچون موضوع ولفظ منافق ظاهری باطننه مخالف اولان ذاتی توصیف ایچون موضوع اولمشدر پس ذاتی مؤمن اولان کمسه یه منافق دینسه وبونک امثالی الفاظ مکروهه ایله تسمیه اولنسه نفسنه الم کلمز وناخوش اولمز زیرا بیلور که بو حروف انسانک ذاتنه عیب ویرمز لیکن بویله دین کمسه یه شرعا مؤاخذه لازم کلور اما ذاتی نفاقله متصف اولان کمسه یه منافق دیسک بو نام دون انک درونی عقرب کبی صوقر زیرا نفسی مریض وخبیثدر پس لفظ منافق انک مرض نفسنی محرک اولور وخراشیده قیلور ونفسنه الم واضطراب کلورنه کم * مثنوی * چون منافق خوانیش این لفظ دون * همچو کژدم می خلد در اندرون * بیوردقلری بو معنایه اشارتدر زیرا معنی چونکم مؤمنه منافق اوقویه سن بو دون خبیث نام انک قلبنی عقرب کبی صوقر یعنی اندن زیاده مجروح وبیحضور اولور * مثنوی * گرنه این نام اشتقاق دوزخست * پس چرا دروی مذاق دوزخست * اگر بو منافق نامی اصلی دوزخ اولان نفاق صفتندن مشتق اولمیدی پس نیچون اول منافقده مذاق دوزخ اولوردی که اول خشم وغضب واضطراب دروندرکه جهنم صفتیدر * مثنوی * زشتیء این نام بد از حرف نیست * تلخیء آن آب بحر از ظرف نیست * بو بد اولان منافق نامنک قبحی حرفدن دکلدر کذلک نیک اولان مؤمن لفظنک حسنی دخی حروفدن دکلدر بلکه ایکیسنک بیله قبح وحسنی ذاتلرندندر نته کم دریا صوینک آجیلغی یرندن ویا برداغندن دکلدر ذاتندندر واستعداد ازلیه سندندر * مثنوی * حرف ظرف آمد درو معنی چو آب * بحر معنی عنده ام الکتاب * سورهٔ رعدده بو آیتدن مقتبس در (وما کان لرسول) ای ما صح لرسول ولم یکن فی وسعه (ان یأتی بآیة) یعنی بر رسوله صحیح اولمدی که آیتلردن بر آیت کتوره (الا باذن الله) اللهک اذنیله کتورر هر نه ایسه (لکل اجل کتاب) هر وقت وزمان ایچون بر امر مکتوب ومقدر واردر تا اول وقت کلمینجه اول امر مکتوبک حکمی ظهور ایتمز (یمحو الله ما یشاء) الله

تعالی محو ونسخ ایلر لوحدن دیلدیکی نقشی (ویثبت) اثبات ایدر دیلدیکی امری (وعنده ام الکتاب) واول اللهک عندنده در لوح قضاء سابقه مشایخ صوفیه قتنده لوح دردتدر اولا قضاء سابقه که عقل کل وعقل اول وحقیقت محمدیه وقلم اعلی وام الکتاب دخی دیرلر بو جمله یه حدیث وارد اولمشدر اول ما خلق الله العقل اول ما خلق الله النور اول ما خلق الله القلم) کبی پس بو لوح عقل کلده منقش اولان اموره من بعد تغیرات وتبدلات واقع اولمز ثانیا لوح قدر که نفس ناطقهٔ کلیه در لوح اولده مجمل اولان امور بو لوحده مفصلدر بو کا لوح محفوظ دخی دیرلر ثالثا لوح نفوس جزئیهٔ سمائیه که بونده منقش اولور شکله وهیأته ومقداره بو عالمده هر نه وار ایسه اولکی لوح روح مشابه سنده در وایکنجی لوح قلب مشابه سنده در واوچنجی لوح خیال مشابه سنده در ورابعا لوح هیولیدر که قابل صورتدر بو عالم شهادتده پس بو لوحه لوح محو واثبات دخی دیرلر پس معنای بیت بودر که حروف ظروف کبیدر ومعانی اول حرفده آب کبیدر آب معنانک بحری ایسه اول اللهک عندنده در که اول بحر معنی ام الکتاب ولوح قضادر حرفدن مراد جمیع قوالب انسانیدر زیرا جمیع عالم کلمات وحروف منزله سنده در کن امرینک مظهری اولدیغندن اوتری پس ظروف وقوالب انسانیده هرکسک روحی واستعدادی وقابلیتی آب کبیدر پس هرکسک روحنده موضوع اولان شیرینلک وتلخلک یعنی سعادت وشقاوت انسانک قوالب جسدانیسندن حاصل اولمق دکلدر بلکه بحر معنادن حاصل اولمشدر که اول بحر معنی الله قتنده در واول بحر معنادن مراد ام الکتابدر معنیء آخر حروف ظروف کبیدر هر کلمه ده موضوع اولان معنی آب کبیدر آجیلق وطتلولق صوینک صفتیدر ظرفک دکل وینک وبدلک معنانکدر حرفک دکل کذلک ایمان ونفاق وخلاف ووفاق انسانک معناسندندر قلبندن دکل بحر معنی ایسه عندالله ثابتدر که اول ام الکتاب ولوح محفوظدر هرکسک تلخ وشیرینلکی اول بحر معنادن ولوح بی خطادندر * مثنوی * بحر تلخ وبحر شیرین در جهان * در میانشان برزخ لا یبغیان * سورهٔ رحمانده اولان آیته اشارتدر تفسیری بو جلدده تفسیر مرج البحرین سرحنده کلور معنای بیت آجی دریا وطتلو دریا جهانده بو ایکیسنک میانده معنوی پرده واردر که بری برینه متجاوز اولمزلر ومعنا اختلاط قیلمزلر دیمک اولور بحر تلخدن مراد ازلده کافر ومنافق اولنلردر وبحر شیریندن مراد ازلده مؤمن وموافق اولنلردر اگرچه بونلر بحسب الظاهر بری برینه مختلط اولورلر ولیکن من حیث المعنی بری برینه مخالفت قیلورلر که اول برزخ معنوی بونلری بری برینه اختلاط ایلمکه قومز وبرزخ معنویدن مراد بوراده هر برینک خاصیت ذاتیه سی واستعداد ازلیه سیدر * مثنوی * وانکه این هر دو زیک اصلی روان * برگذر زین هر دو رو تا اصل آن * بونی بیلکه بو هر ایکی بحر بر اصلدن رواندر یعنی بو ایکی ضد اولان بحر برینک اصلی حقیقت واحده در که بو ایکیسی اول حقیقت واحده دن بو عالمه روان اولمشلردر وظهور قیلمشلردر بو ایکی دریانک اختلاف صوریسندن کذر ایله تا بونک اصلی اولان حقیقت واحده یه دک کیت بو جمله اختلافات صورینک متحد اولدیغی اول مرتبه ده سیرایت * مثنوی * زر قلب وزر نیکو در عیار * بی محک هرگز ندانی ز اعتبار * قلب التونی وخالص التونی عیار ایلمکده محکسز مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن بلکه بونلری بیلمکه وما بینلرینی فرق قیلمغه محک استرزیرا ایکیسنه بله صورتا التون اعتبار ایلرلر اما محکه اوردقده هر برینک قبحی وحسنی عیانه کلور بونده زر قلبدن مراد مرائی ومنافقدر وزر نیکودن مراد مؤمن وموافق وعاشق وصادقدر بو ایکیسنک ما بینی مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن بلکه بونلری بیلمکه وما بینلرینی فرق قیلمغه محک علم ومعرفت لازمدر که انبیا واولیایه مخصوص اولان محک علم ایله بونلرک ما بینی فرق اولنور وتمییز قیلنور * مثنوی * هر کرا در جان خدا بنهد محک * هر یقین را باز داند او زشک * هر شول کمسه نک که خدای تعالی جاننده علم وعرفان محکنی قویه هر یقینی اول کمسه شکدن کیرو بیلور وشک ایله یقینک ما بینی اول محک واسطه سیله فرق قیلور * مثنوی * در دهان زنده خاشاکی جهد * آنکه آرامد که بیرونش نهد * بر دیرینک اغزنه بر خاشاک صیچرسه یعنی دوشسه اول دیری اول وقت دکلنور وحضور ایلر که اول خاشاکی اغزندن طشره قویه * مثنوی * در هزاران لقمه یک خاشاک خرد * چون درآمد حس زنده پی ببرد * نیچه بیک لقمه نک ایچنده چونکه بر کوچک خاشاک کلدی یعنی واقع اولدی زنده نک حسی ایز ایلتدی یعنی اول کمسه اول خاشاکی وافر لقمه نک ایچنده ادراک ایلدی خلاصهٔ کلام حس ظاهریده بو قدر فهم وادراک واردر که هزاران لقمهٔ نفیسه نک ایچنده بر خاشاک خرد اولسه آنی ادراک ایلر پس حس باطنیده دخی اول قوت وقدرت واردر که نیچه بیک افعال صالحه اولسه وانک ایچنده نفاق وکفردن بر فعل اولسه در حال آنی ادراک ایلر ویاخود هزاران مؤمن صادق ما بیننده بر منافق انلره هر حالده تشبه قیلسه ینه اول منافقی قوت ذائقهٔ علمیه سی اولان عارف بیلور وادراک قیلور * مثنوی * حس دنیا نردبان این جهان * حس دینی نردبان آسمان * دنیایه منسوب اولان حس بو جهانک نردبانیدر یعنی بو جهان صورینک عمارتنک اسبابیدر حس دنیویدن مراد دنیایه

متعلق اولان ادراکاتدرا کرظاهری اولسون واکرباطنی اولسون یعنی حواس ظاهره وباطنه دن دنیوی اولان
حسلرك هر بریسی بوجهان صورینك نردبانیدر دیمك اولور امادینه منسوب اولان حس که بوندن مراد ادراکات
عرفانیه وایقانیه در نردبان آسمان معنویدر ومرقات درجات عالم آخرویدر (مثنوی) صحت این حس بجوییدازطبیب
صحت آن حس بجوییداز حبیب * اول حس دنیوینك سلامت وصحتنی طبیب صوریدن ایستیکز زیرا طبیبان
طبیعته خلل کلان حسلره معالجه ایله باذن الله صحت ویرمك ممکندر بو حس دینینك یعنی ادراکات یقینك صحت
وسلامتنی حبیبدن طلب ایلیك حبیبدن مراد حضرت خداوانك خلفاسی اولان هرعصرده اولیا واصفیادرکه
بونلر طبیبان الهی وحبیبان ربانیه درلرکه دینی وروحانی اولان ادراکاته خلل کلسه باذن الله اکا صحت ویررلر واول
حسلری خللدن قورتروب سلامت مرتبه سنه ایرکوررلر * مثنوی * صحت این حس زمعموری تن * صحت
آن حس زتخریب بدن * اول حس صورینك صحتی تنك معمور لغندندر بو حس دینینك وادراکات یقینك صحتی بدنك
ویران وخرابلغندندر * مثنوی * راه جان مر جسم را ویران کند * بعد از آن ویرانی آبادان کند * زیرا جانك
یولی البته جسمی ویران ایلر اول ویران اولقدنصکره ینه معمور ایلر حاصل معنی اولدرکه جان یولنه برکسه سالك اولسه
اول طریقك حکمی جسمك شهوات ومقتضیاتنی ازاله قیلر بعد فناء اوصاف الجسمانیه آنی لذائذ روحانیه وقوای عقلیه
وعرفانیه ایله معمور وآبادان ایلر * مثنوی * ای خنك جانی که در عشق مآل * بذل کرد او خانمان وملك ومال * ای
سعادتلو شول برجانکه مآل ومآبك عشقنده یعنی فی الحقیقه مرجع ومصیر اولان خدای تعالینك جنتنده خانمانی
وملك ومال وجانی بذل ایلیه تا سعادت ابدیه یی وحیات طیبه یی حاصل قیله ابتدای حالده جان ومالنی بذل قیلان وانك
مقابله سنده اجر جمیل وجزاء جزیل بولان کمسه ایچون بومثللری ضرب ایدوب بیوررلر * مثنوی * کرد ویران
خانه بهر کنج زر * وزهمان کنجش کند معمورتر * مثلا برکسه خانه یی ویران ایلدی زر خزینه سندن اوتری که انده
مدفون ایدی وکن یلدی وینه همان اول کنجدن خانه سنی اولکیدن معمورلك ولطیفرلك ایلر اول کنجی بولدقده
* مثنوی * آب رابرید وجو راپاك کرد * بعد از ان جو رآروان کرد آبخورد * مثال آخر برکسه صویی باشندن
کسدی وجویی پاك ایلدی یعنی محل آب اولان ایرمغی نجاست وخباثتدن پاك ایلدی اندنصکره ایرمغه ایچمکه لایق
اولان صویی روان ایلدی آبخورد بونده ایچمکه لایق آب دیمکدر * مثنوی * پوست را بشکافت وپیکانرا کشید
* پوست تازه بعد ازانش بردمید * مثال آخر برکسه دری یی یاردی ودمرنی انك ایچندن طشره چقردی اندنصکره
تازه دری انك یرینه بتدی * مثنوی * قلعه ویران کرد واز کافر ستد * بعد ازان برساختش صد برج وسد * مثال
آخر بر پادشاه کافر قلاعندن برقلعه نك حین محاربه ده برج وباروسنی ویران ایلدی کافردن الدی ویران ایدوب کافر
الندن الدقدنصکره اول قلعه یی دوزوب اکا نیچه یوز برج وبارو وسد دوزدی بوجمله امثال بدایت حالده بذل قیلان ونهایت
کارده انك اجر وعوض بولان کمسه لر حقنده اولور * مثنوی * کار بیچون را که کیفیت نهد * این که کفتم این ضرورت
می دهد * صحت این حس بجویید بیتندن بو بیته کلنجیه دك بسط ایلدکاری قاعده وطریقته اولان انحصاری نفی
ایچوندرکان بیوررلرکه اکرچه بز بر طریقت ایلندککه اول راه جان جسمی ویران ایلمك کدر ودخی سالك کنج توحید
ایچون خانۀ وجودین خراب وجود وهوسی اول کنجدن معمور ومستطاب قیلمق در دیمشدی وبونك امثالی ضروب
امثال ذکر اولنمشدی اویله اولیجق کار بیچون همان بوکونه طریقته منحصر در بوندن غیری اکا یول یوقدر دیمش اولمز
زیرا کار بیچون کیم کیفیت ویررویا خود نه کمسه انك فعلنی برحالته وبرطریقته مربوط قیلور بو سوزلرکه دیدم بو ضرورت
ویررزیرا کاه اولورکه اول حق برقولنی بلا ریاضة ولا مجاهدة کماله ایرکوررو جهل وغفلتله مرده ایکن درحال علم
ومعرفتله دیری کوررر * مثنوی * که چنان بنماید وکاهی چنین * جز که حیرانی نباشد کار دین * افعال خداوندیرۀ واحده
اوزره دکلدر تا عقل وقیاسه صغه (فعال لما یرید ویفعل ما یشاء ویحکم ما یرید) انك شان شریفنده ظاهر
وبدیدر پس کاه اولورا کثر با طاعات وعبادات ایدنه ومجاهده وریاضت بولنه کیدنه کرامت وولایت ویررو کمال ووصاله
ایرکورروکاه اولورکه بی مجاهده چوق کمسه لر مشاهده مرتبه سن بولورروی مقصودی کوررومجاهده ایلینلر
وریاضت بولنه کیدنلری محروم قیلور کوررسنکه نیچه کمسه جمیع عمرنی کفر وعصیانله کچوررر آخر عمرنده اکا ایمان
وایقان وعرفان شرابن ایچوررلرو درحال کفر وعصیاندن کچوررلر ومرتبۀ حقیقته اوچوررلر مثلا سحرۀ فرعون کبی
وبعضلر دخی طاعت وعبادت قیلور حق ولایت وکرامت مرتبه سن بولوروعند الناس مقبول ومسلم اولور آخر الامر
کافر اولور مثلا بلعم وبرصیصا کبی (لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون) درانکچون کل ذوفنون کار دینده حیران
ومجنوندر * کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه * وجاهل جاهل تلقاه مرزوقا * هذا الذی ترك الاوهام حائرة * وصیر العالم

النحریر زندیقا * مثنوی * نی چنان حیران که پشتش سوی اوست * بل چنین حیران که غرق ومست دوست *
دینده حیراندن مراد انجلین حیران دکل که پشتی حق جانبنه ویوزی خلق جانبنه دربلکه مراد اولان بو نجلین حیراندرکه
دوستك مست ومستغرقیدر دینده حیران ایکی قسمدر برقسمی حیران حق شکلنده حیران خلقدر ومعرض محبت
وجود مطلقدر لباس دین وزی اهل یقین ایله وکلام مشایخ کزینه ایله جلب دنیا وجمع احبا ایلر وخلقه دین وتقوادن
وراه خدادن سویلر وبرقسمی دخی مست ومستغرق دوست اولمشلردر وترك کائنات ومخلوقات قیلمشلر ورضای باری یی
اختیارا یتمشلر ودائما مذهب عشق ومحبته کتمشلردرنته کم ابن فارض بو ایکی قسمه اشارت بیوررلر (شعر * فاخترت
حق اخترت حبیك مذهبا * فواحیرتی ان لم تکن فیك حیرتی (مثنوی) آن یکی را روی اوشد سوی دوست * وین یکی را
روی او خود روی اوست * مست ومستغرق دوست اولان حیرانك یوزی (بلی من اسلم وجهه لله وهو محسن
آیتنك طبقنجه دوست جانبنه اولدی وپشتی حقه ویوزی خلقه اولان حیرانك یوزی خود آنك کندی یوزیدر یعنی قلبی
خود وجه مخلوقیتی وبشریتی جانبنه در حق جانبنه متوجه دکلدر وسروری مرحوم از خود فانی کشت وبخدا
پیوست تصرف وتوجه ازان خداشده دیمسی او حیرانك یوزی اول دوستك یوزیدر دیمك معناسنی مشعر اولورنته کم
شیمی دخی بو معنایه ذاهب اولوب واو برینك خود انك وجهی دوستك وجهیدرکه مراد ارباب حقیقتك کزیده سیدرکه
مرتبۀ استغراق وعالم وجددن جدا اولمز دیمشدر ولیکن سیاق وسباقه مناسبی آزکاور وبو معنالرك نه چنان
حیرانکه پشتش سوی اوست بیتنه توفیقی مشکل اولور فالاول اولی * مثنوی * روی هریك می نکر می دارپاس *
بوکه کردی تو زخدمت روشناس * هر برینك یوزینه نظر ایله وحفظ طوت یعنی حیران خلق وحیران حق اولان
کمسه لرك ذاتلرینه نظر ایله وبونلرك خاصۀ ذاتیه لرنی قلبکده حفظ ایت بولا یکه خدمتدن سن روشناس اوله سن یعنی
مرجودرکه خدمت الهیه ده وخدمت مشایخ ربانیه ایلدکدن حقیقت شناس اوله سن وبونده ذات وحقیقت
معناسنه در * مثنوی * چون بسی ابلیس آدم روی هست * پس بهر دستی نشاید داد دست * چونکه آدم صورتلو
شیطان چوقدر یعنی صورتده آدمی وسیرتده شیطاندرکه شیطان خلقی نیجه اضلال ایدوب صراط مستقیمدن
چیقاررسه اول ضال ومضل همعنان خلقك ضلالتنه سبب اولور پس بیعت وارادت ایچون هر براله ال ویرمك لایق
دکلدر زیرا احتمالدرکه شیطانی ونفسانی اولوب مرشد لباسیله متلبس اوله ومشایخ محققین زینه داخل اولوب
ناسی بو مکرله صید قیله * مثنوی * زانکه صیاد آورد بانك صفیر * تا فریبد مرغ را آن مرغ کیر * زیرا که صیاد صفیر
صداسنی کتوررر یعنی قوش کبی صقلق دوروب اوترتا اول قوش طوتیجی مرغی الدایه بوندن مقصود صورتا صالح ومعنا
ابلیس صالح کبی اولان کمسه لردرکه الفاظ وکفتار مشایخله خلقی صید ایدرلر واول دردمندلره اولیا وانبیانك
کلاملرندن دانه دوکوب دام مکرلرینه قید ایدرلر * مثنوی * بشنود آن مرغ بانك جنس خویش * از هوا آید بیابد
دام ونیش * اول مرغ کندی جنسنك بانکنی ایشیدر اول بانکه مغرور اولوب هوادن آشغه کلور ودام ونیش بولور یعنی
دامه کرفتار اولوب هلاك اولور * مثنوی * حرف درویشان بدزدد مرددون * تا بخواند برسلیمی زان فسون * فقیران
حقیقی اولان درویشلرك حرفنی یعنی کلمات واصطلاحاتنی دون همت اولان مرد اوغورلر تا کم برسلیم وساده دل کمسه
اوزره اندن افسون اوقویه یعنی اولیا وفقرانك کلامنی بربون کمسه یه سویلیه تا کم اول ساده دلی بو حیله ایله صید ایلیه
* مثنوی * کار مردان روشنی وکرمیست * کار دونان حیله وبی شرمیست * مردان الهینك کاری کرمیت ونورانیتدر
دونلرك ومدعی وکذاب اولان متقوللرك کارلری بی حیا القدر وخدعه وحیله در * مثنوی * شیر پشمین از برای کد
کنند * بو مسیلم را لقب احمد کنند * سؤال ودریوزه دن اوتری یوکدن ارسلان ایلر یعنی شیران طریقت صورتنی
اورنوب اهل دنیا یه انلر کبی سوز سویلرلر وحال بوکه قلبلری کلاب وذیابه مشابهدر (کما قال صلی الله علیه وسلم سیخرج
فی آخر الزمان من السکر رجال یختلسون اهل الدنیا بالدین ویلبسون جلود الضأن السنتهم احلی من السکر وقلوبهم
قلوب الذیاب الی آخر الحدیث کذا فی المصابیح فی باب السمعة والریا) بو مسیلم کذابه احمد لقب ایلرلر بو مسیلم کذابدن
مراد اول مدعی ولافزنلر کندی نفس خبیثلریدرکه اکا پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك اسمیله ورسمیله زیب وزینت
ویروب کندیلرینی نبی وولی علامتلریله معلم ایدوب خلقی صید ایچون انلره صورت صلاحدن کورینورلر مسیلم کذاب
شول کمسه درکه حضرت رسول صلی الله علیه وسلمك اواخرینه قریب ظهور ایدوب دعوای نبوت ایلمشدر بعد وفات
النبی علیه السلام حضرت ابوبکر رضی الله عنه برمقدار عسکر ایله اوزرینه واروب انکله محاربه قیلوب آخر الامر قاتل
حضرت حمزه اولان وحشی آنی قتل ایلمشدر نته کم سورۀ مائده ده اولان (یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه
آیتنده اهل تفسیر دین دن مرتد اولنلری اوچ قسم ایدوب بو مسیلمة کذابك دخی قصه سنی بوکونه یازمشلردر مسیلمة تنبأ

وكتب الى رسول الله صلى الله عليه وسلم من مسيلمة رسول الله الى محمد رسول الله اما بعد فان الارض نصفها لى ونصفها لك فاجاب عليه السلام من محمد رسول الله الى مسيلمة الكذاب اما بعد فان الارض لله يورثها من يشاء من عباده والعاقبة للمتقين فحاربه ابو بكر رضى الله عنه بجنود المسلمين وكان بينهم قتال شديد فنصر الله المؤمنين عليهم وقتل مسيلمة على يد وحشى قاتل حمزة وكان يقول قتلت خير الناس فى الجاهلية وشر الناس فى الاسلام كذا فى مشكوة الانوار * مثنوى * بو مسيلم را لقب كذاب ماند * مر محمد را اولو الالباب ماند * بو مسيلمك عاقبت لقبى كذاب قالدى وحضرت محمد صلى الله عليه وسلمك تحقيقا لقبى اولو الالباب قالدى اولو الالباب عقللر صاحبلرى معناسنه در اولو اسم جمع اولور وحضرت رسول صلى الله عليه وسلمك عقل شريفى حددن زياده اولديغيچون وكنديلرى واحد كالالف قاعده سى اوزره جمع منزله سنه تنزيل اولنوبه اولو الالباب دينلدى (مثنوى) ان شراب حق ختامش مشك ناب باده را ختمش بود كنده عذاب) اول مردان الهى ودوستان ربانى شراب حقدر كه انك عاقبت وخاتمه سى مشك نابدر يعنى مردار وخوار وهلاك وبوار دكلدر وبونلردن نوش ايلين شراب خورلرك دخى خاتمه سى سعادت كردار وبرقرار عنبر نثاردر فليتنافس المتنافسون بو شرابك حقنده دينلسه اليق ولمثل هذا فليعمل العاملون بونلر ايچون ذكر قيلنسه احقدر اما اول دونانكه باده شيطان ومادۀ عصياندرلر انلرك خاتمه سى فضاحت وشناعت وعذاب وعقوبتدر وبونلرك مشربندن شارب اولان طالبلرينك دخى عاقبتلرى وغايتلرى ذهابت وهلكت ورذالت وخباثتدر نته كم بو مكارلرك حالنى طالب حق اولنلره اعلام واشعار ايچون وزير غدار وحيله كار بد كردارك والى مرشد اتخاذ ايلين غباوت شعار وبلاهت دثارلرك عاقبة الامر هلكت وبوارلرين تحرير وتذكار بيورورلر تا سالك اولنلر بو قصه دن حصه دار وبهره دار اوله لر (داستان پادشاه جهود كه نصرانيانرا ميكشت از بهر تعصب ملت خود (مثنوى * بود شاهى در جهودان ظلمساز * دشمن عيسى ونصرانى كداز * جهودلرده بر ظلم دوزيجى پادشاه وار ايدى عيسانك دشمنى ونصرانى يى اريديجى يعنى نصرانى يى هلاك ايديجى ايدى * مثنوى * عهد عيسى بود ونوبت آن او * جان موسى او وموسى جان او * اول زمان حضرت عيسانك زمانى ايدى ونوبت نبوت انك آنى ايدى يعنى اكا مخصوص ايدى حقيقتده خود او موسانك جانى وموسى انك جانى ايدى زيرا ايكيسى حضرت حق جل شانه نك پيغمبرلريدر وايكيسنك جانى حقيقتده بردر اختلاف انجق صورتده در وبحكم (لا نفرق بين احد من رسله) جميع پيغمبرلر حقيقتده متحد در وحقيقتلرينه وجانلرينك نورينه نظر اولنديقده برانلرك ما بينى فرق ايلمز اما مراتب حسبيله برى برلرندن افضل اولمسى محقق ومقرر حدر (كما قال الله تعالى تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض * مثنوى * شاه احول كرد در راه خدا * آن دو دمساز خدايى را جدا * احول شاه خدا يولنده اول ايكى خدايه منسوب دمسازى جدا ايلدى يعنى طريق حقده برى برينه موافق ايكى پيغمبرى كه حق طرفندن كلمكده برابر ايكن اول احول ودوبين بونلرك حقيقتنه نظر ايتميوب ظاهر شريعتلرينه باقوب بونلرى برى برندن غيرى عد ايلدى انك احول ودوبينلكنى تفهيم ايچون استاد ايله شاكردك قصه سنى على طريق التمثيل ايراد ايدوب بيورورلر * مثنوى * كفت استاد احولى را كاندرا * رو برون آر از وثاق آن شيشه را * مثلا بر استاد بر شاشى يه ايتدى كه ايچرو كل يورى خانه دن اول شيشه يى طشره كتور * مثنوى * كفت احول زان دو شيشه من كدام * پيش تو آرم بكن شرح تمام * اول احول ايچرو كيروب خانه ايچره شيشه يى ايكى كوروب استادنه ايتدى اول ايكى شيشه دن بن قنغيسنى سنك اوكنه كتورم تمام شرح وبيان ايله * مثنوى * كفت استاد آن دو شيشه نيست رو * احولى بكذار وافزون بين مشو * استاد احوله ايتدى اول ايكى شيشه دكلدر يورى شاشيلغى قوو زياده كوريجى اولمه * مثنوى * كفت اى اوستا مرا طعنه مزن * كفت اوستا زان دو يك را بر شكن) احول استادنه ايتدى اى اوستاد بكا طعنه اورمه زيرا شيشه ايكيدر استاد احول شاكردينه ايتدى او ايكى شيشه دن برينى صى مثنوى * چون يكى بشكست هر دو شد ز چشم * مرد احول كردد از ميلان وخشم) چونكه اول احول بر شيشه يى صيدى اول برسى دخى اولمدى يعنى احولك چشمندن ناپيد اولدى زيرا اولده هم بر ايدى * مثنوى * شيشه يك بود وبچشمش دو نمود * چون شكست ان شيشه را ديكر نبود * حقيقتده شيشه بر ايدى وانك كوزنده ايكى كورندى چونكه شاكرد برسنى صيدى او برسى چشمندن كتدى زيرا حقيقتده اول بر ايدى مرئى اولان خيال دخى كوزندن غائب اولدى پس پادشاه جهودك ديدۀ باطنى احول ايدى بو احول ظاهر شيشه يى ايكى كورديكى كبى اول احول باطن انبياى عليهم السلام وحدتينى شيشه يى ايكى كوروب بربرندن فرق ايلدى پس ديدۀ باطنك احول اولمسنه سبب وعلت نه كونه خصلت ايدوكنى بيانه شروع ايدوب بيورورلر مرد زياده ميلندن وغضبندن شاشى اولور يعنى بو ايكى صفت قبيحه موجب احول بصر بصيرت اولور ومردى حقيقت بين ايلمكدن دور وكور قيلور جهود پادشاهى حقيقت

كورمكدن

كورمكدن كورودور قالديغى كبى (مثنوى) خشم وشهوت مرد را احول كند * ز استقامت روح را مبدل كند * غضب وشهوت مردى احول ايلر روحى استقامتدن مبدل ومحول ايلر يعنى قوت غضبيه وقوت شهويه انسانك بصر بصيرتنه علل وخلل ويروب روحى عدالت واستقامتدن تبديل وتغيير قيلوب حقه ميل قيلمقدن وحقيقت بين اولمقدن آنى دور ومهجور ايلر * مثنوى * چون غرض آمد هنر پوشيده شد * صد حجاب از دل بسوى ديده شد * چونكه غرض كلدى هنر مستور اولدى كوكلدن كوز جانبنه يوز پرده اولدى يعنى بر كمسه انواع هنرلك صاحبى اولسه وبر كمسنك كوكلى كوزينه غرض نفسانى كلسه واول صاحب هنره اول غرض ايله نظر قيلسه آنك جمله هنرى پوشيده اولور ونيچه يوز حجاب آنك كوكلندن كوزى جانبنه حائل اولور * مثنوى * چون دهد قاضى بدل رشوت قرار * كى شناسد ظالم از مظلوم زار چونكه قلبنده قاضى رشوته قرار ويره وغرض نفسانى پيدا اوله ظالمى زار وضعيف مظلومدن نچن اكار بلكه غرض سببيله ظالمه معاونت ايلر * مثنوى * شاه از حقد جهودانه چنان * كشت احول كالامان يا رب امان * شاه جهودلره منسوب اولان كين وغضبندن آنجلاين احول اولدى كه الامان يا ربى الامان يعنى يا ربى اول خويدن سن امين ايله ديمك اولور * مثنوى * صد هزاران مؤمن ومظلوم كشت * كه پناهم دين موسى را وپشت) اول لعين يوز بيك بيكناه مؤمن ديه لدى بو اعتقاد اوزره كه دين موسانك حافظ ومعينى ام (آموختن وزير مكر پادشاه را جهت رفع نصرانيان * مثنوى او وزيرى داشت رهزن عشوه ده * كو بر آب از مكر بربستى كره * اول پادشاه جهود يول اوريجى عشوه ويريجى يعنى حيله ومكر قيليجى بر وزير طوتردى كه اول وزير آب اوزره مكرندن دوكوم بغلردى يعنى آبى بغلردى وجارى وسارى اولمقدن كيرو قوردى ديمك اولور * مثنوى * كفت ترسايان پناه جان كنند * دين خود را از ملك پنهان كنند * وزير پر تزوير پادشاهنه ايتدى ترسالر جانلرنى حفظ ايلرلر يعنى هلاك اولمقدن خوف ايلرلر پادشاهدن كندى دينلرينى پنهان ايلرلر يعنى هلاك خوفندن دينلرنى ستر واختفا ايلرلر * مثنوى * كم كش ايشانرا كه كشتن سود نيست * دين ندارد بوى مشك وعود نيست) انلرى ديله زيرا اولدرمكك فائده سى يوقدر دين رايحه طوتمز زيرا مسك وعود دكلدر * مثنوى سر پنهانست اندر صد غلاف * ظاهرش با تست وباطن بر خلاف * دين يوز غلاف ايچنده پنهان سردر انك ظاهرى سنكله در وباطنى خلاف اوزره در * مثنوى * شاه كفتش پس بكو تدبير چيست * چارۀ اين مكر واين تزوير چيست) شاه وزيره ايتدى پس بو كه تدبير ندر سويله اول مكرك واو تزويرك چاره سى ندر (مثنوى * تا نماند در جهان نصرانيى * نى هويدا دين ونى پنهانيى) تا كم جهانده بر نصرانى قالميه نه بر آشكاره دينلو ونه بر پنهان دينلو وهم وجهدرنه دينى آشكاره اوله نه دينى پنهان حاصل معنى قتل عام ايدوب نصارى قومنى جميعا هلاك ايدم كركسه دينى آشكاره وكركسه پنهان ايلسونلر ديمك اولور * مثنوى * كفت اى شه كوش ودستم را ببر * بينى ام بشكاف ولب در حكم مر * وزير ديدى اى شه الى وقولغمى كس مصرع ثانيده اولان لب در حكم مرده بر قاج وجه جائزدر اولا مر امر يا مردن امر اوله بو تقديرجه معنى بورنمى ياروب حكم ايلمكده امر ايله بينمى ياردقدنصكره بنى زير داره كتور ديدى وثانيا مر مريمردن امر اوله معنى بينمى ياروب حكم ده مرور ايله يعنى لبكى حكم ايلمكده انفاذ واجرا ايله معناسنه اولور وثالثا مر تلخ معناسنه اولوب حكم مضاف اوله معنى بينمى ياروب بى دخى آجى حكم ايلمكده وياخود بينمى ياروب لبكى آجى حكم ايلمكده ايله ديمك اولور * مثنوى * بعد از آن در زير دار آور مرا * تا بخواهد يك شفاعتكر مرا * بو قدر سياستدنصكره بنى دار اغاجى آلتنه كتور آصمق قصدنه تا بر شفاعت ايديجى بنى ايستيه يعنى بكا شفاعت ايدوب صلبدن خلاص ايده * مثنوى * بر منادى كاه كن اين كار تو * بر سر راهى كه باشد چارسو * بو ايشى سن منادى يلرندا ايده جك يرده ايله بر يول باشنده كه چارسو اوله * مثنوى * آنكهم از خود بران تا شهر دور * تا در اندازم در ايشان شر وشور * اندنصكره بنى كنديكدن تا ايراق شهره سور تا انلرك ايچنه فساد وفتنه وغوغا براغم كه دينلرينه تمام اختلاف ونقصان واقع اوله كان پادشاه اول وزير پر تزويره ديدى كه سن انلره نه ايليه جكسن وزير دخى انلره ايليه جكى مكرى وسويليه جكى فكرى پادشاهه تقرير ايدوب ديدى (م ى (پس بكويم من بسر نصرانيم * اى خداى راز دان ميدانيم) پس نصرانيلره ديم كه سرله بن نصرانييم يعنى نهانى دينده ام اى راز بيليجى خدا سن بنى بيلورسن (تلبيس ان وزير جهود جهت قصد ترسايان وعرض كردن حال ايشان در پيش شاه * مثنوى * شاه واقف كشت از ايمان من * وز تعصب كشت قصد جان من) پادشاه بنم ايمانمدن يعنى نصرانيتمدن اكاه اولدى وتعصب وغضبندن شاه بنم جانمه قصد ايلدى * مثنوى) خواستم تا دين خود پنهان كنم * انچه دين اوست ظاهر آن كنم * ايستدم تا دينى شاهدن پنهان ايدم اول نسنه كه انك دينيدر يعنى دينينه لازمدر آنى ظاهر ايدم كه يهوديدر * مثنوى * شاه بويى برد از اسرار من * متهم شد پيش او كفتار من * شاه بنم اسرارمدن بر رايحه ايلتدى يعنى سرمى طويدى شاه قتنده بنم سوزم متهم وبى اعتبار اولدى * مثنوى *

کفت کفت تو چونان در سوز نست * از دل تو تا دل من روزنست * شاه ایتدی سنك سوزلرنك ایچنده ا بکنه کبیدر
یعنی سوزلرك زیاده ضررلودر من القلب الی القلب روزنة طبقنجه بنم قلبمدن تا سنك قلبکه پنجره واردر * مثنوی *
من ازان روزن بدیدم حال تو * حال تو دیدم ننوشم قال تو * بن اول روزندن سنك حالکی کوردم یعنی سنك حقیقت
حالکه ایردم سنك حالکی کوردم یعنی حقیقتنه نظر ایر کوردم سنك مقالکی ایشتمزم وقبول قیلمزم بعض نسخه ده
نونك وواولك فتحه سیله نوشتم واقع اونمشدر بو تقدیر اوزره معنی بن سنك حالك کوردم وقالك دوردم دیمك اولور * مثنوی
کر نبودی دین عیسی چاره ام (او جهودانه بکردی پاره ام) اکر حضرت عیسانك دیننده بکا چاره ومدد اولمیدی بعض
نسخه ده کر نبودی جان واقع اولمش یعنی اکر عیسانك جانی بنم چاره ودرمانم اولمیدی اول شاه جهودی جهودانه
پاره لردی یعنی ترحم ایتمیوب بنی پاره پاره ایلردی (ی) بهر عیسی جان سپارم سر دهم) صد هزاران منتش بر خود نهم
عیسادن اوتری جانمی تسلیم ایلرم وباشمی ویررم عیسادن اوتری جان ویرمکی کندی نفسم اوزره صد هزاران
منت قورم یعنی آنی کمالیله جانمه منت بیلورم * مثنوی) جان دریغم نیست از عیسی ولیك * واقفم بر علم دینش نیك نیك
* بو بیت نصاری قومنك جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولور کان انلر جانبندن دیمك لازم کلور که چونکه عیسی
حضرتلرندن اوتری جان وباش ویررسن وآنی جانکه منت بیلورسن پس آنك یولنده جان فدا قیلمقدن نیچون دریغ
قیلورسن بونلرك بو سؤال مقدرنه جواب ویروب دیر عیسادن جانم دریغ دکلدر اما انك دیننك علمی اوزره تمام واقفم
یعنی زیاده خوب بیلورم بو سببدن شمدی اولمك استمزم * مثنوی * حیف می آید مرا کان دین پاك * درمیان جاهلان
کردد هلاك * بکا حیف وظلم کلور که اول پاك دین که مراد دین عیسادر جاهللر اورته سنده هلاك وضائع اوله (مثنوی *
شکر ایزد را وعیسی را که ما * کشته ایم این دین حق را رهنما * الله وعیسایه شکر اولسون که بز اول حق دینه
ومذهبه رهنما ودلیل اولمشز * مثنوی * از جهود واز جهودی رسته ایم * تا بزناری میانرا بسته ایم * جهوددن
یعنی جهودلردن وجهودلقدن قورتلمشز تا که بز زنار ایله میانمزی بغلمشز * مثنوی * دور دور عیسیست ای مردمان
بشنوید اسرار کیش ای مردمان * ای مردملر دور عیسی دوریدر انك دیننك اسرارنی جان الهیدن استماع ایلیکز تا که سزه
تحقیق وبیان ایدم بونده تنبیه بودر که هر صورت ظاهرده لباس صلاحله متلبس ودین ایمانه متعلق کلماتله متکلم
اولان کمسه لره اعتماد واعتقاد ایلمك جائز دکلدر زیرا صورتده صالح ومعناده طالح کمسه چوقدر وظاهرا مؤمن
وموافق وباطنا کافر ومنافق آدمه نهایت یوقدر نته کم بو وزیر پر تزویرکبی که صورتا ادعای نصرانیت ایلدی ومعنا
صرف جهود ایدی بو جمله نصاری قومنه ایلیه جکی مکر وتزویر بودر که نصاری قومنك ما بیننه داخل اولمزدن وانلری
بو حیله ایله اضلال قیلمزدن مقدم بو تزویری پادشاه جهوده بو کونه تقریر ایلدی مثنوی (چون وزیر آن مکر بر شه بر شمرد
از دلش اندیشه را کلی ببرد * چون وزیر بو حیله یی شاه اوزره صایدی وبیان ایتدی وقلبنده مرکوز اولان حیله
وحقدی بر بر نه ایسه عیان ایلدی جهود شاهنك قلبندن جمیع غم وغصه یی ایلتدی پس نصاری قومنی قتل عام
ایتمکدن فراغت ایلدی * مثنوی * کرد با وی شاه آن کاری که کفت * خلق اندر کار وی مانده شکفت * شاه وزیره
ایلدی اول برایشی که وزیر دیدی یعنی سیاست وعقوبتدن هر نه سویلدی ایسه آنی اول وزیره ایلدی خلق
اول وزیرك حالنده عجبه قالمش ایدی که شاهك بو قدر مقبولی ایکن نیچون اکا سیاست ایتدی دیو خلق تعجب
ایلدی بعض نسخه ده مصرع ثانی خلق حیران ماند ازان مکر نهفت واقع اولمش یعنی خلق اول مستور مکردن
حیران قالدی زیرا حقیقت حالی بیلمدیلر * مثنوی * راند اورا جانب نصرانیان * کرد در دعوت شروع او بعد ازان * اول
وزیر پر تزویری نصرانیلر جانبنه سوردی بویله ایلدکدنصکره نصرانیلره تمام اعتقاد کلسون ایچون اندنصکره اول
وزیر دعوته شروع ایلدی وقوم نصاری حضورینه کلوب اکا تابع اولمغه باشلدیلر (قبول کردن نصرانیان اورا
از بوشش وضعف * مثنوی * صد هزاران مرد ترسا یدش او * اندك اندك جمع شد در کیش او * صد هزاران یعنی
حددن زیاده مرد ترسا اول وزیر پر تزویرك جانبنه آز آز انك محله سنده جمع اولدی تا اندن آیین دین عیسی نه ایسه اوکرنه لر
* مثنوی * او بیان میکرد ایشان را براز * سر انکلیون وزنار ونماز * او انلره رازله بیان ایلردی انجیل وزنار
ونمازك سرنی * مثنوی * او بظاهر واعظ احکام بود * لیك در باطن صفیر ودام بود * اول وزیر ظاهرده دین عیسانك
احکامنی وعظ ایدیجی ایدی لیکن باطنده دام وصفیری ایدی خلاصه معنی اول وزیر ظاهرا احکام الهیه یی نقل ایدیجی
ایدی ولیکن باطنا اول احکامی خلقه دام ایدوب کندی اول دامك صفیر وصداسی ایدی خلق اول صفیر ایله صید ایدوب
کندی بیعت وارادتنه قید ایلردی وبو حکایه نك مآلی آفاقه وانفسه تأویل اولور آفاقده معتبر اولدیغی تقدیر اوزره
شاه جهوددن مراد شیطان جندر که دشمن بنی آدمدر ووزیر حیله کاردن مراد شیطان انس اولان مرائی ومزور

ولباس مشایخله ملبس ومصورلردر وانفسده اولدیغی تقدیرجه شاه جهوددن مراد نفس ووزیرندن مراد قوت
واهمه اولور وعیسادن مراد روح ونصارادن مراد قوای روحانیه اولور پس شیاطین انس اولان مرائی ومزورلرك
شیاطین جنله کمال آشنالقلری اولدیغیچون (یوحی بعضهم الی بعض زخرف القول غرورا) مغزاسنجه اقوال مزخرفه یی
انلره القا ایدرلر وخلقی اضلال واغوا جانبنه کیدرلر وبو مزورلر حین دعوتده اول مرتبه دشمن شیطان ومحب رحمان
کورینورلر ولباس دیانت وتقوالیله برشکلده بورینورلر که عوام کالهوام دکل بلکه اکثر همام انلری تمییز وتشخیصه
قادر اولمزلر الا الله نوریله ناظر اولانلر کذلك انفسده دشمن قوای روحانی اولان شاه نفس طرفندن قوت واهمه انوار
عقلله مشوب ولباس دیانت وتقوا ایله مستور اولوب ظاهرا واعظ احکام اولوب عبادت وطاعته امر ایلر اما باطنا
صفیر ودام اولدیغی جهتدن قوای علمیه وعملیه دن حاصل اولان اذواق وانوار اخلاصی ازاله وهلاك ایلر مشایخ بو کا
خواطر ملبوسه دیرلر هرکس نفسك بو مکرنی تمییز ایده مزلر * مثنوی * بهر این بعض صحابه از رسول * ملتمس بودند
مکر نفس غول * انکچون بعض اصحاب کرام رسول نیکنام علیه السلامدن نفس غولك مکرنی ملتمس اولورلردی
وعبادت واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مکر وحیله قیلر آنی سؤال قیلورلردی عصمنا الله وایاکم عن خواطر
الملبوسة ومکاید المتشیخین المطموسة * مثنوی * کو چه آمیزد ز اغراض نهان * در عبادتها ودر اخلاص جان *
دی یارسول الله نهانی غرضلردن نه قارشدررونه مکر وحیله پیدا ایلر عبادتلرده وجان اخلاصنده نه مکر وحیله ایلر
اکر کو کاف عربیله اوقونورسه معنی بویله اولور که او نفس عبادتلرده واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مکرلر خلط ایلر
مثنوی * فضل طاعت را نجستندی ازو * عیب ظاهر را نجستندی که کو) اول رسول مکرمدن طاعاتك فضلنی طلب
ایلمزلردی بونده ایکی وجه جائزدر وجه اول اولدر که طاعت ایچون اولان فضل وثوابی دیمزلردی واندن استفسار
ایلمزلردی زیرا خالص اولان طاعاتك فضیلت وثوابی محقق اولدیغنی بیلورلردی بلکه آندن ظاهر اولان عیبی
استرلردی که قنی یعنی طاعاتك ظاهرنده اولان عیبی ایلمزلردی زیرا شوائب اغراض دیو طلب ایلرلردی وجه ثانی
اولدر که اول پیغمبر علیه السلامدن طاعاتك زیاده لکنی طلب ایلمزلردی زیرا شوائب اغراض نفسانیه دن خالصه اولان
طاعات قلیله اغراض نفسانیه ایله مشوبه اولان طاعات کثیره دن خیرلو اولدیغنی بیلورلردی پس اندن عیب ظاهری
قنی دیو جست وجو قیلورلردی کودی معناسنه امر حاضر اولسه دخی جائزدر * مثنوی * مو بمو وذره ذره مکر نفس
می شناسیدند چون کل از کرفس * نفسك مکرنی مو بمو وذره بذره اول اصحاب اکلدیلر وفرق ایلدیلر کرفس
بپراغندن کلی فرق ایلدکاری کبی * مثنوی * موشکافان صحابه هم دران * وعظ ایشان خیره کشتندی بجان *
صحابه نك موشکافلری یعنی مدققلری نفسك حیله ومکری بابنده ایلدیکی وعظده انلرك جانی هائم وحیران قالوردی که
نفس مکارك بو قدر حیله وخدعه سی انلری متحیر قیلوردی نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سیئات حسناتنا (متابعت
کردن نصرانیان وزیر را بجملکی از ضعف چشم (می) دل بدو دادند ترسایان تمام * خود چه باشد قوت تقلید عام
* ترسالر تمام مرتبه اکا کوکل ویردیلر یعنی اکا اعتقاد واعتماد ایلدیلر عوام کالهوامك تقلیدنك خودنه
قوتی اولور بونده عوامك اعتقاد وتقلیدنده قوت وثبات اولمدیغنه تنبیه واردر (ولهذا قیل اعتقاد العوام کزب
الحمار تقوم ساعة وتسقط ساعة) که بونلر طبیعتلرینك مشتهاسنه مناسب برکسه بولسه لر اکا محبت واعتقاد
قیلورلر واکر نفسلرینك هواسنه مخالف اندن برفعل وبر خصلت کورسه لر اعتقادلری درحال ساقط اولوب
اندن رجوع ایلرلردی * مثنوی * در درون سینه مهرش کاشتند * نائب عیسیش می پنداشتند * نصارانك عوامی
انك محبتنی سینه لری ایچره اکدیلر آنی حضرت عیسانك قائم مقامی صاندیلر * مثنوی * او بسر دجال یك
چشم لعین * ای خدا فریاد رس نعم المعین * اول وزیر ظاهرا دجال دینکبی ایدی وسرا بر کوزلی دجال لعین
ایدی یك چشم اولمسی ظاهر بینلکندن عبارتدر نته کم حضرت نبی علیه السلام بو کونه دجال ومکارلردن تحذیر
ایدوب بیوررلر تکون فی آخر الزمان دجالون کذابون یأتونکم من الاحادیث بما لم تسمعوا انتم ولا آباؤکم فایاکم وایاهم
لا یضلونکم ولا یفتنونکم رواه ابو هریرة معنای مصرع ثانی ای خدا فریاد ایرش بونك کبی مکارلردن سن لطیف
ومعین سن * مثنوی * صد هزاران دام ودانست ای خدا * ما چو مرغان حریص بی نوا * ای خدا دنیاده یوزبیك دام
ودانه واردر بز آج حریص مرغلر کبی یز که براز اجق نسنه ایله اسیر دام اولورز بعض نسخه ده دام دانست واقع اولمشدر
اضافتله که معنی بویله اولور ای خدا جهانده یوزبیك دانه طوزاغی واردر یعنی اشکاره دانه لر واردر لیکن معناده
داملردر * مثنوی * دمبدم ما بستهٔ دام نویم * هر یکی کر بازو سیمرغی شویم * الهی هر بردمده بز بر یکی دامه بغلنمش
ومبتلا اولمشز فرضی هر بریمز اکر باز واکر بر سیمرغ اوله وز یعنی مع هذا اکر هر بریمز عقل وادراکده سیمرغ کبی

وشكار معانی ومعارف ايلمكده باز كبی اولورسقده ينه بردامه مبتلا اولمقدن خالی اولمزز * مثنوی * می رهانی هردمی
ماراوباز * سوی دامی میرویم ای سرفراز * الهی كمال لطفكدن هر بردم اول داملردن سن بزی خلاص ايلرسن وكيرو
ای بی نياز بردام جانبنه كيدرز (مثنوی) مادرين انبار كندم می كنيم) كندم جمع آمده كم می كنيم) الهی بز بو انبارده كندم
ايلرز يعنی بو انبار وجودده اعمال وطاعات بغدايلرين تحصيل ايلرز جمع اولمش كندمی ضائع ايلرز يعنی وساوس
شيطانيه وحيله ومكر نفسانيه نك قلب ايجره دخولی اولديغی اجلدن انلرك استراقه سی سببيله اعمال وطاعاتك
ذوقی كندمنی ضايع ايلرز مع هذا صور اعمال وطاعات موجوده در ولیكن انك ذوقی ونوری مفقوده در * مثنوی *
مینندیشیم آخر ما بهوش * كين خلل دركندم است ازمكر موش * آخر بز عقل وادراكمزله انديشه ايلمزز كه كندمده
بو خلل موشك مكرندندر يعنی عملك ذوقی بغدايك نقصان وخللی موش كبی اولان شيطانك مكر وفسادندندر كه
انك ذوق ولذاتنی انبار دروندن هردم استراقه ايلر (مثنوی) موش تا انبار ما حفره زدست) ازفنش انبار ما ويران شدست
موش تا كه بزم انبارمزه حفره اورمشدر يعنی موش كبی اولان شيطان بزم انبار قلبمزه تا كم دلك دلمش ودخول
قيلمشدر اول موشك فن وضررندن بزم انبارمز ويران اولمشدر * مثنوی * اول ای جان دفع شر موش كن * وانكهی
درجمع كندم كوش كن * اولا ای جان موشك شرنی دفع ايله واندنصكره كندمك جمع وتحصيلنه كوش وسعی ايله والا اول
كندمدن سكا هيچ برفائده اولمز زيرا سن جمع ايلرسن موش ضايع ايلر * مثنوی * بشنو از اخبار آن صدر صدور * لا صلوة
تم الا بالحضور * اول صدرلر صدرينك خبرلرندن ايشت كه بيورمشدر لا صلوة الا بحضور القلب يعنی نماز كامل وتمام
اولمز الا قلبك حضوريله پس كندمدن مراد بو راده ذوق درون وحضور قلب اولور وشيطان صلوات و طاعاتدن حاصله
اولان ذوق ولذاتنی وحضور قلبی مكر وحيله ايله ازاله ايلر وصلوات وطاعاتك روحی كيدوب انجق رسم وصورتی قالور
وبلا حضور رسم صلوة عند اهل الذوق صلوة حكمنده اولمز * مثنوی * كرنه موشی دزد در انبار ماست * كندم اعمال
چل ساله كجاست * اكر بزم انبارمزده خرسز موش اولميدی يعنی انبار درونمزده سارق اولان ابليس قرار قيلميدی
پس قرق ييل مقداری اولان عمللرك بغدايی قنده در يعنی قرق ييلدن برو ظهوره كلان اعمالك اذواق وانواری بغدايی
قلبكده بوقدر پس معلوم اولديكه طاعاتدن حاصله اولان ذوقی نفس وشيطان آخذ اولور وازاله قيلور ايمش
* مثنوی * ريزه ريزه صدق هر روزه چرا * جمع می نايد درين انبار ما * آز آز واوفق اوفق هر كونك صدقی نيچون بو بزم
انبارمزده جمع اولمز روزه دن صوم اولسه دخی وجهدن خالی اولمز ومعنا به خلل كلمز يعنی هر صومك صدقی آز آز نيچون
بو بزم انبار درونمزده جمع كلمز وكثير اولمز اكر بر انباره كونده بر قاچ دانه داخل اولسه وضايع اولمسه بعد الايام جمع اولمق
وانبار طولمق مقرر اولوردی پس بزم دخی درونمز انبارنده هر كون اولان اعمالك صدقی وذوقی دانه لری ضايع
اولميدی وشيطان آنی برجانبدن سرقه قيلميدی انبار قلبی صدق وذوق ايله پر اولان صديقلر كبی بزم دخی قلبمز
پر اولوردی وصدق وصفا ايله دولردی پس بو معنايی تفهيم ايچون بو بيتلری مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر (مثنوی
بس ستاره آتش از آهن جهيد * وان دل سوزيده پذرفت وكشيد * مثلا آهندن آتشك چوق ستاره سی صيچره دی
يعنی چقمقدن آتشك وافر شراره لری ظهوره كلدی واو يانمش كوكل آنی قبول ايتدی وچكدی (مثنوی) ليك در ظلمت
يكی دزدی نهان * می نهد انكشت بر استاركان * ولیكن ظلمتده بر دزد اول ستاره لر اوزره نهانی پرمغنی قور
* مثنوی * می كشد استارگان را يك بيك * تا كه نفروزد چراغی از فلك * بر بر اول ستاره لری يعنی شراره لری سوندرر
تا كم فلكدن بر چراغ شعله لنميه آهندن مراد طاعاتدر وستاره لردن مراد انوار طاعاتدر دل سوزيده دن مراد
عاشق سوخته نك قلبيدر ظلمتدن مراد ظلمت نفسانيه ودزددن مراد وساوس شيطانيه در پس تقدير كلام بويله ديمك
اولوركه طاعات وعباداتدن ستاره وشراره لر كبی انوار لامعه صيچره دی وظهوره كلدی واول يانمش كوكل اول انواری
سوخته وار قبول ايتدی ودرونه چكدی ولیكن ظلمت نفسانيه ده بر دزد پر تلبيس خفية اول ظاهر اولان نورلر اوزره
مكر واضلال پرمقلرنی قورر واول وسوسه وتشويش ودغدغه پرمقلريله اول نورلری بر بر سوندروب ازاله ايلر تا كم آسمان
معنويدن بر چراغ روحانی شعله لنميه وكنديناك خباثت وخيانتی ظهوره كلميه زيرا اول دزد لئيم بيلوركه خانهٔ دلده چراغ
روحانی شعله لنورسه ونور الهی ظهوره كلوب منور درون اولورسه كنديناك مكر وفسادی عيان اولور وحيله وخدعه يه
مجالی قالميوب آخر اول خانه دن فرار قيلور پس ينه مناجاته وحضرت حق جانبنه عرض حاجاته شروع ايدوب
بيوررلر * مثنوی * كر هزاران دام باشد در قدم * چون تو با مايی نباشد هيچ غم * الهی اكر هزاران دام اولورسه قدمده
يعنی هر بر آدمده چونكم سن بزمله اوله سن يعنی سنك هدايت وعنايتك بزمله اوله هيچ غم يوقدر (م ی) چون عنايات
بود با ما مقيم * كی بود بيمی از آن دزد لئيم) الهی چونكم سنك عنايت وهدايتلرك بزمله مقيم اوله وبزه دائما هادی ورهنما

اوله اول لئيم اولان دزددن بزه نه خوف وبيم اولور * مثنوی * هر شبی از دام تن ارواح را * می رهانی ميكنی الواح را
الهی سن قادرسن وشول فتاحسنكه هر كيجه تن دامندن ارواحی قورتاررسن والواحی قوپاررسن يعنی ذهنلر
لوحه لرندن نقوش خواطری قلع ايلرسن (مثنوی) می رهند ارواح هر شب زين قفس * فارغان نی حاكم ومحكوم كس
هر كيجه ارواح بو قفس تندن خلاص اولور فارغ وآزاده لردر نه كمسه نك حاكمی ونه كمسه نك محكوميدر ارواحدن مراد
بونده هر كسك روح روانيدركه روح تميز دخی ديرلر حالت نومده خروج ايدن وعالم ارواحه كيدن روح بو روح رواندر
وبدنده قالان روح حيوانيدر وفی الحقيقه نوم غلبه قيلوب روح روان بدن دامندن خلاص اولدقده عالم ارواحده
كمسه نك حاكمی ودخی بر كمسه نك محكومی اولمديغی كبی بعد الخلاص بواسطة النوم من البدن دخی همان بويله فارغ
وآزاده اولور پس بو محلده اول سؤال لازم كلمزكه هر كيجه ارواح قفس تندن قورتلوب نائم اولدقده منامنده يا حاكم اولمقدن
ويا محكوم اولمقدن خالی اولمز اكثر ارواح انسانی خود خوابده بو قيود ايله مقيدلردر بو سؤاله جواب شافی اولدركه
منامده حاكم ومحكوم اولان وقيود وزندانده قالان روح روان دكلدر بلكه روح حيوانيدركه حس مشترك واسطه سيله
كندوبی اوصورت خياليه ده كورر * مثنوی * شب ز زندان بی خبر زندانيان * شب ز دولت بی خبر سلطانيان * زندانده
اولنلر كيجه ايله زندان وحبسدن بيخبرلردر سلطانه منسوب اولنلر يعنی صاحب دولتلر كيجه ايله دولتدن بيخبرلردر
پس بو جهتدن هر بری فارغ وآزاده اولورلر اكرچه منامرده هر بری بر قيد ايله مقيد اولورلرسه ده (مثنوی) نی غم
واندیشهٔ سود وزيان * نی خيال اين فلان وآن فلان * بو دام تندن خلاص ارواحه نه زيان غمی ونه فائده فكری واردر نه
بو فلانك فكری ونه او فلانك فكری واردر بلكه بو جملهدن فارغ وآزاده اولورلر اكر بو راده بر سؤال اولنورسه كه رؤياده خود
سود وزيان انديشه سی وبو فلانك فكری مقرردر رويا بالجمله بر قيود ايله مقيد اولمق محققدر پس آزاده لك نوجهله ميسر
اولور جواب اولدركه رؤيا عالم ارواحله عالم اجسادك اورته سنده اولان عالم مثالده كورينور پس اكثر زمانده انسانك
ارواحی عالم ارواحه واصل اولوب رؤيا وخيالات دامندن دخی آزاده اولورلر وبعض زمانده لحكمة ولمصلحة اول ارواحی
حق تعالی عالم خيالده بر حال الله مقيد قيلور پس بو عالم دخی قيوددن خالی اولمديغنه بناء بو عالم اجسامدن عد اولنور
وحضرت خداوندكارك مراد شريفلری عالم اجسامدن وعالم اجسامه متعلق اولان عالم خيالدن دخی آزاد اولوب عالم
ارواحه وصول بولوب مستغرق وبی قيد اولدقلرينه كوره در زيرا ارواح انسانينك حالت نومده اكثريا شانلری بی قيد
وآزاده اولمقدر وبعض زمانده رؤياده بر قيد ايله مقيد اولمقدر پس بيوردقلری كلام اكثره بناء اولورو عالم ارواحده
اولان آزاده لكه نسبت اولور فافهم * مثنوی * حال عارف اين بود بی خواب هم * كفت ايزد هم رقود زين مرم *
سورهٔ كهفده جناب عزت اصحاب كهف حقنده بيوررلركه (وتحسبهم ايقاظا) خطاب سلطان انبيا عليه السلامه ويا هر
خطابه قابل اولان كمسه لره در علی الانفراد يعنی اكر سن اول وقتده حاضر اوليدك وكوريدك اصحاب كهفی ای محمد
ويا ای كمسه سن ظن ايليدك بونلری ايقاظ وبيدار وهم رقود حال بو كه بونلر نائم وراقدلردر (ونقلبهم) ای نصرفهم (ذات
اليمين يعنی بز دوندرورز بونلری صاغ جانبنه (وذات الشمال) وصول جانبنه (وكلبهم) بو اصحاب كهفك كلبی باسط ذراعيه
ايقلرنی باسطدر (بالوصيد) فناء غاره قاشانی رحمه الله تأويلاتنده اصحاب كهفدن مراد عارف بالله اولان اوليادر
ديمشلردر نته كم بيوررلر وتحسبهم ايقاظا ای وتحسب العارفين بالله ايقاظا لانفتاح اعينهم واحساسهم وحركاتهم
والارائة الی اشتغال الدنيا وهم رقود عن ماسوی الله فی الحقيقة ونصرفهم الی جهة الخير ونقلبهم تارة الی جهة مقتضی
الطبيعة والشواغل الجسمانية ظهورا لحكمتنا وكلبهم ای نفسهم باسط ذراعيه ای قويهما بالوصيد ای بفناء البدن
ملازمة لهم معنای بيت عارف اولنلرك حالی منامسزده بو كونه آزاده لك وبی قيدلك اولور اكرچه بونلر اويانق وبو عالمه
كوزلری آچق ظن اولنور ليكن بونلر بو عالمدن او يومشلردر وقيود بدندن خلاص اولمشلردر نته كم حق تعالی اصحاب
كهف حقنده بونلرك كوزلری آچق اولديغی جهتندن بونلری كورن ايقاظ ظن ايلديكی چون بونلر راقدلردر بونلردن
اوركه ديدی پس بر كمسه نك هم بيدار شكل متحرك اولمسی وهم او يوب عالمدن قطع علاقه قيلمسی بو آيتله اثبات اولنور
پس عارف بيدار شكل ايكن نيجه نائم اولور وارواحك نوم واسطه سيله بولديغی آزاده لكی نيجه بولور ديمك لازم كلمز نته كم
بو معنايی تبيين ايدوب تفسير بيوررلر * مثنوی * خفته از احوال دنيا روز وشب * چون قلم در پنجهٔ تقليب رب *
عارف دنيانك احوالندن كيجه وكوندز اويومش وفارغ اولمشدر ربك تقليبی پنجه سنده قلم كبيدر يعنی قلم كاتبك النده
نه كونه بی اختيار ايسه وانك حركات وسكناتی وهر حالاتی كاتبك اولديغی مقرر اولديسه عارف دخی دست قدرت
الهيه ده كاتبك النده قلم كبيدر * مثنوی * هر كه او پنجه نه بيند در رقم * فعل پندارد بجنبش از قلم * اول كمسه كه رقم
وكتابتده دستی كورمز جنبش وحركتده فعلی قلمدن صانور يعنی فعل وحركتده تقليب ربی مشاهده قلمين اول فعل

وحركتي عارفك وجودندن قياس ايلر * مثنوى * شمهٔ زين حال عارف وانمود * خلق راهم خواب حسى درربود *
حق تعالى حضرتلرى عارفك بو حالنده بر شمه كوستردى تا بو راحت جزئيه دن انلرك راحت وفراغت كليه سنه دلالت
واستدلال قيله لر وانلر كبى بونلر دخى بو عالمدن كوز يوموب راحت ابديه بوله لر (مثنوى) رفته در صحراى بيچون جانشان
* روحشان آسوده وابدانشان * بو خلايقك جانلرى صحراى بيچونه كتمشدر انلرك روحى وبدنلرى آسوده اولمش
وراحت بولمشدر * مثنوى * وزصفيرى بازدام اندر كشى * جمله را در داد ودر داور كشى * الهى بر صفير وصدادن اول
ارواحى دام ايچره كيرو چكرسن جمله سنى داد داوره چكرسن يعنى جميع ارواحى عدل ايلمكه وعادل اولمغه جذب ايلرسن
تا كم بونلر بدنلرينه كله لر واعمال واحوالده عدل قيله لر وعادل اوله لر ديمك اولور * مثنوى * چونكه نور صبحدم سر برزند
كركس زرين كردون پر زند * چونكم صباح دمينك نورى باش يوقرو اوره يعنى ظهوره كله كردونك زرين كركسى قناد
اوره يعنى كركس زرين كبى اولان آفتاب فلك عالمه ضيا كستر اوله * مثنوى * فالق الاصباح اسرافيل وار * جمله را
در صورت آرد زان ديار * صباحلرى ظهوره كتوريجى اولان خدا اسرافيل كبى جمله ارواحى اول دياردن يعنى
عالم ارواحدن عالم صورته كتورر وهر كسى كندى كارنه مشغول ايلر بو بيت سورهٔ انعامده اولان آيت كريمه يه تلميح
اولور فالق الاصباح فلقت الشئ فلقا ديرلر ايكيه يابدن يارمق معناسنه در واصباح بالكسر مصدر وبالفتح جمع
صباحدر اى شاق عمود الصبح عن ظلمة الليل يعنى اول الله مظهر صباحدر ظلمات ليلدن (وجاعل الليل سكنا
وليلى عبادنه مسكن قيليجيدر (والشمس والقمر حسبانا وشمسى وقمرى حسابه آلت قيليجيدر (ذلك تقدير العزيز العليم
بونلرى بو منوال اوزره قيلمقلق اول عزيز وقوى اولان اللهك تقديريدر كه جميع احواله عالمدر * مثنوى * روحهاى
منبسط را تن كند * هر تنى را باز آبستن كند) منبسط روحلرى يعنى ارواح مجرده يى تن ايلر يعنى ارواح مجرده يى تنه مقيد
ايلر هر برتنى كيرو يوكلو ايلر يعنى هر بدنى تكاليفاتله مكلف قيلر وبار اعمال ايله آنى يوكلو ايلر * مثنوى) اسب جانها را كند
عارى زرين * سر النوم اخ الموت است اين * الله تبارك وتعالى وقت نومده جانلرا تنى بدن ايرندن عارى ايلر وروح روانى
عالم مثاله طيران ايلر وروح حيوانى روح روانك اياغنه بند كبى اولوب حين يقظه ده اول بند واسطه سيله حق تعالى اول
روح روانى ينه بدنه كتورر وزين بدنى اكا بند ايدوب ينه دركار اولور بو معنى النوم اخ الموت حديثنك سريدر زيرا نوم احد
توفيين در (كما قال الله تعالى وجعلنا نومكم سباتا) اى قطعا عن الاحساس والادراك (ولذا يقال للميت المسبوت
وقال ايضا الله يتوفى الانفس حين موتها والتى لم تمت فى منامها فيمسك التى قضى عليها الموت ويرسل الاخرى الى اجل
مسمى * مثنوى * ليك بهر آنكه روز آيند باز * مى نهد بر پايشان بند دراز * ولكن اندن اوترى كه كوندز بدنلرينه
كيرو كله لر اول ارواحك آياقلرينه اوزون بند قور يعنى ارواحله اجسادك مابيننه علاقه وضع ايلر تا ارواح بدنلرندن
حالت نومده بالكليه قطع علاقه ايلميه لر (مثنوى) تا كه روزش وا كشد زان مرغزار * وزچراكاه آردش درزير بار تا كه
اول علاقه واسطه سيله اول ارواحى كوندز مرغزار عالم ارواحدن بدنلرينه كيرو چكه واوتلاقدن جان آتلرنى بار آلتنه
كتوره يعنى عالم ارواح چراكاهندن ارواحى تكاليف واعمال يوكلرينك آلتنه كتوره وهر بر روح اول بارى حامل اوله
مثنوى * كاش چون اصحاب كهف اين روح را * حفظ كردى ياچو كشتى نوح را * تا ازين طوفان بيدارى وهوش *
وا رهيدى اين ضمير وچشم وكوش * ارواح انسان هر كيجه قوالب ابدان حبسندن خلاص اولوب وصحراى ارض الله
واسعه ده سير قيلوب استراحت اولدقلرنده جناب حق بعض قوللرينك روحنى افكار شيطانيه ومكايد نفسانيه
ومقتضاى عقل ومعاش وطبع خفاشدن مصون ومحفوظ ايلر وعلى السحر روحلرى بدنلرينه كلدكده كنديلرينى غل
وغشدن پاك بولورلر وانلرك روحنى كه جناب حق حفظ قيلميه على السحر قالقوب كنديلرينى طوفان حوادثه مستغرق
بولورلر پس حضرت خداوندكار بو معنايه اشارت قيلورلر كه كاشكى اصحاب كهفك روحى كبى اول روحى حفظ ايديدى
وياخود كشتى نوحى حفظ ايلديكى كبى آنى حفظ ايديدى تا بو بيدارلق طوفانندن وهوش جزوى كردابندن
بو قلب وچشم وكوش خلاص اوليدى روايت صحيحه ايله مثبتدر كه هر كم بو دعايى ياتديغى وقتده اوقوسه الله انك
روحنى بليات صورى ومعنويه دن حفظ ايليه وحضرت پيغمبر عليه السلام كنديلرى اوقورلردى (باسمك ربى وضعت
جنبى وبك ارفعه ان امسكت نفسى فارحمها وان ارسلتها فاحفظها بما تحفظ به الصالحين) واكثر بو دعايى دخى
اوقورلردى (اللهم سلمت نفسى اليك وفوضت امرى اليك والجأت ظهرى اليك ووجهت وجهى اليك رهبة ورغبة اليك
لا ملجأ ولا منجأ منك الا اليك آمنت بكتابك الذى انزلته وبنبيك الذى ارسلته * مثنوى * اى بسا اصحاب كهف
اندر جهان * پهلوى تو پيش تو هست اين زمان * اى چوق اصحاب كهف يعنى عارف بالله جهانده بو زمان سنك
يانكده وسنك اوككده واردر حاصل معنى قيامته دكين عالم اوليا اللهدن خالى دكلدر (مثنوى) غار با او يار با او در سرود

مهر بر چشمست وبر كوشت چه سود * غار اول اصحاب كهف مثابه سنده اولان عارفلرله دريار انكله سرور ده دربو وجه
اوزره دخى معنى ويرمك جائزدر غار اكا يار ومعيندر انكله سرود وتغنيده در غاردن مراد بونده خداى تعاليدن استعاره
دركه اوليا وعرفانك هردم ملجا ومأواسيدر سنك چشمك اوزره وكوشك اوزره مهر وپرده واردر انلر سنك يانكده
واوككده اولديغى نه فائده ايلر زيرا انلرى كورمكه ديدهٔ عشق ومحبت ايله نظر ايلمك لازمدر وعاشق ومحب اولميان كسه لر
انلرك مشاهده سندن بى بهره وبى نصيبدر نته كم بو معنانى توضيح ايچون مجنون وليلانك قصه سنى تقرير ايدوب بيوررلر
نظيره آوردن قصهٔ ليلى رازسؤال خليفه (م ى) كفت ليلى را خليفه كان توبى) از تو مجنون شد پريشان وغوى) خليفه
ليلى يه ايتدى كه اول سنميسن كه سنك عشقكدن مجنون پريشان وآزغون اولدى (مثنوى از دكر خوبان تو افزون نيستى
كفت خامش چون تو مجنون نيستى * حسنده سن غيرى خوبلردن زياده دكلسن ليلى خليفه يه ايتدى ايسم اول سن
چونكه مجنون وعاشق دكلسن خليفه ليلايه حقيقتى ايله مشاهده ايتمكه قادر اولمديغى كبى عوام دخى اوليا اللهك
سرنى مشاهده ايتمكه قادر دكللردر زيرا عين رضا ومحبتله ناظر اولمازلر بلكه عين سخط وچشم صورتله ناظر اولورلر پس
بونلرك كوزندن انلرك حسن معنويسى مستور اولوب انلرك جمال با كمالى مشاهده سندن محروم قالورلر (مثنوى *
هر كه بيدارست او در خواب تر * هست بيدارليش از خوابش بتر * هر شول كمسه كه بيدار واحوال دنيادن خبردار در
اوزياده خواب غفلتده در انك بيدارلغى انك خوابندن بدتر وقبيحتردر زيرا خوابده ايكن كناهلردن واحوال دنيادن
بريدر اما بيدارلقده كناهلردن وقيود دنيويه ايله مقيد اولوب خطا وعصياندن خالى دكلدر * مثنوى * چون بحق
بيدار نبود جان ما * هست بيدارى چو دربندان ما * چونكم حق ايله بيدار اولميه بزم جانمز بلكه عقل وحس ايله بيدار اوله
اول بيدارلق بنده اولمق كبى بزه لايق اولدى ديمك اولور لفظ درا كر ظرف معناسنه اولورسه اما وصف تركيبى اولورسه
اول بيدارلق قپو باغى كبى بزم لايقمز اولدى ديمك اولور حد ذاتنده عقل وحس ايله بيدارلق بندر وحدت وسد راه
حقيقتدر وياخود دربند ايكى طاغ اورته سى وعقبه معناسنه در تقدير معنى اول بيدارلق بزم ايچون دربند كبيدر ديمك
اولور * مثنوى * جان همه روز از لكد كوب خيال * وززيان وسود واز خوف زوال * جان دوكاى كون خيالك
ديمه اورمسندن يعنى خيال وفكر جانى اورسه ايوب مشوش قيلمسندن وزيان وفائده دن وزوال خوفندن
* مثنوى * نى صفا ميماندش نى لطف وفر * نى بسوى آسمان راه سفر * اول جانك نه صفاسى ونه لطافت ونه قوتى
قالور نه آسمان ونه عالم ملكوت جانبنه روحه سفر يولى قالور بلكه بو عالم سفليده نفس وشيطان النده زبون اولوب عالم
علوى مشاهده سندن وتجليات الهى معاينه سندن محروم قالور * مثنوى * خفته اوباشد كه اوازهر خيال *
دارد اميد وكند با او مقال * فى الحقيقه خفته اول كمسه اولوركه او هر خيالدن اميد ورجا طوتر وخيال ايله
مصاحبت ومقال ايلر يعنى قلبنه كلان خيالات دنيويه يه وجود ويروب انكله مكالمه ايلر وعمر نازنينى بيهوده يره صرف
ايلر * مثنوى * ديو را چون حور بيند او بخواب * پس زشهوت ريزد او برديو آب * مثلا اول كمسه دوشنده شيطانى
حورى كبى كورر پس اول كمسه شيطانه شهوتدن آب دوكر يعنى شيطان سببيله احتلام اولور * مثنوى * چونكه
تخم نسل را در شوره ريخت * او بخود آمد خيال ازوى كريخت * چونكه نسل تخمنى شوره يره دوكدى اول كنديسنه
كلدى يعنى بيدار اولدى خيال اندن قاچدى خيالدن مراد شيطاندر كه آنى دوشنده كوردى پس عمرنى
بيدارلقده هوا وهوسه وخيال وآرزويه صرف ايلين كمسنه بوكا بكزر * مثنوى * ضعف سر بيند ازان وتن پليد * آه
ازان نقش بديد نابديد * اول احتلام اولان كمسه اندن باشنك ضعف وصداعنى وتننى پليد وناپاك كورر آه اول خيال
اعتباريله ظاهر وحقيقت اعتباريله معدوم اولان نقشدن كه نتيجه كمسه نك ضلالت وهلاكنه سبب اولور بوندن مراد
دنيادر كه صورت حسبيله ظاهر وحقيقت جهتندن معدوم وفانيدر بو معنى دخى جائزدر كه نابديدن مراد باطن
اولديغى حسبيله حضرت حق ونقش بديدن مراد دنيا اولوب اول نابديدك بديد وآشكار اولان نقشندن دينه پس دنيا
خصوصنده بر آخر مثالك ضربنه شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * مرغ بر بالا پران وسايه اش * مى دود بر خاك پران
مرغ وش * مرغ فلك جانبنه پرواز ايديجى وانك سايه سى يرلر طپراق اوزره قوش كبى اوچوجى اولديغى حالده بونده
مرغدن مراد اسما وصفات الهيه در وسايه دن مراد نقوش وخيالات دنيويه در * مثنوى * ابلهى صياد آن
سايه شود * مى رود چندانكه بى مايه شود * بر ابله اول سايه يى صيد ايديجى اولور اول قدر يلركه مايه سز وقدرتسز اولور
زيرا عمرنى اكا صرف ايلر * مثنوى * بى خبر از مرغ ان عكس هواست * بيخبر كه اصل آن سايه كجاست * اول ابله
بى خبر كه او سايه او هواده اولان مرغك عكسيدر بى خبردر اول ابله كه اول سايه نك اصلى قنده در يعنى دنيا كه خيال
ظل كبيدر واسما وصفات الهيه مرغ كبيدر ابله اولان بى معرفتك خبرى يوقدر كه بو دنيانك نقوش وآرايشى اسما

وصفات الهیه نك عكوس وظلالیدر وبو سایه وپیرایهٔ صورینك اصلی مرتبهٔ حقیقتده درپس اصلی قویوب سایه وپیرایه نك صیدو شكارینه سعی قیلان عمرنی ضایع قیلور ومقصود بالذاتدن محروم قالورنته كم تمثیل ایدب بیوررلر مثنوی * تیرانداز دبسوی سایه او * تركشش خالی شود ازجست وجو * اوابله شكار ایلمك قصدنه سایه جانبنه اوق اتر طلب وسعیدن آنك تركشی خالی وتهی اولور یعنی سهام انفاس قواسنی سایهٔ دنیا جانبنه رمی ایلر وجست وجو تیرلرندن انك تركشی خالی قالور تركشدن مراد عمردرنته كم بیوررلر * مثنوی * تركش عمرش تهی شد عمر رفت * ازدویدن درشكار سایه تفت * آنك عمری تركشی بوش اولدی عمری كتدی رفت فعل ماضی مفردمذكرغائبدر سایه نك شكارنده تفت یلمكدن اوتری یعنی كرمیت ایله یلمكدن اوتری بودخی وجهدر سایه نك شكارنده یلمكدن پرحرارت اولدی بیابان بیورد قدنصكره انك مكرنه فریفته و نقوش ظاهره سنه كرفتار وشیفته اولان ابلهك بوقیدودامدن خلاص ونجات بولمسنه وسیله نه ایدیكنك بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * سایهٔ یزدان چوباشد دایه اش) وارهاند ازخیال وسایه اش * اول ابلهك سایهٔ یزدان یعنی ظل الهی اولان ولی عالیشان چونكه دایه ومربیسی اوله آنی سایه دن وخیالدن كیرو قورتررر * مثنوی * سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا * مردهٔ این عالم وزنده خدا * یزدانك سایه سندن مراد خدانك بنده سی اولوراول بندهٔ خدا بوعالمك مرده سی وخدانك زنده سیدر یعنی بوعالمدن برموجب موتوا قبل ان تموتوا اولمش ومیت كبی فراغت قیلمش وخدای تعالی ایله زنده اولمشدر وآنك قرب وصالنی بولمشدر * مثنوی * دامن اوكیرزوتر بیكمان * تارهی دردامن آخرزمان * ای اسیر سایهٔ دنیا اولان كمسه اول سایهٔ خدانك دامنی طوت یعنی آنك تبعیت وانقیادی ذیلنه علی الفور تشبث ایت بی كمان تاكم آخرزمانك دامننده اولمقدن قورتله سن یعنی تاكم بی شبهه آخرزمانك نهایتنده واقع اولان فتن ومحندن نجات بوله سن * مثنوی * كیف مد الظل نقش اولیاست * كودلیل نورخورشید خداست * سورهٔ فرقانده اولان آیت كریمه دن مقتبسدرنته كم بیوررلر الم ترالی ربك) نظرا یتمزمیسن یا محمد ربكك صنعنه وقدرتنه (كیف مد الظل) نه حالله ظلی بسط ایلدی ظلدن مرادعند اهل التحقیق ظلال كائنات وصور مكوناتدر مد ظلدن مراد اظهاریدر یعنی ربك بووجود خارجی بی نیجه اضافی بسط ایدوب اظهار ایلدی (ولوشاء لجعله ساكنا) اكر ربك دیلرسه اول ظل كائناتی خزینهٔ عدمده ساكن قیلوب غیب مطلقده منعدم ومكتوم قیلور (ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا) اندنصكره برقیلدق شمسی اول ظلك اوزرینه دلیل قیلدق زیرا شمس اولمینجه ظل معلوم اولمز شمسدن مراد عقلدر یعنی برشمس عقلی قیلدق بوظل كائناتك اوزرینه دلیل قیلدق تاحقیقی نورعقلله منفهم اوله (ثم قبضناه) ای ذلك الظل یعنی اندنصكره براول ظلی اخذ ایلدك (الینا) بزم جانبمزه (قبضا یسیرا) ای سهلا غیر عسیر یعنی آسانلغله معنای بیت كیف مد الظل كه حق تعالی بیوردی كه اندنصكره مراد عند اهل التحقیق ظل كائناتدر وبو سایهٔ كائنات نقش اولیادركه اول اولیاء دلیل نورذات خدادركوضمیری اولیانك نقشنه راجع اولسه دخی جائزدر بووجهه اوزره معنی كه اول نقش اولیا اولان ظلال كائنات دلیل نورذات خدادردیمك اولور وبووجود خارجینك نقش اولیا اولمسی بووجهله دركه جمله عالم حقیقت محمدیه نك صورتی ونقشیدر زیرا محمد بر موجودات ومربی ممكنات اولدروهر كامل ومكمل كه مظهر اسرار حقیقت محمدیه اوله بوعالم بالكلیه انك جسدی وصورتی ونقشی كبی اولور حیث مایشاء انده تصرف ایدرلرنته كم ابن فارض حضرتلری بیوررلر * شعر * ولا فلك الا ومن نورباطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * مثنوی * اندرین وادی مروبی این دلیل * لا احب الافلین كوچون خلیل حضرت واهب الاحسان والانعام سورهٔ انعامده حضرت خلیل علی نبینا وعلیه السلامك مبداء حالنده اولان احوالنی حكایه بیوررلر (فلما جن علیه اللیل) وقتا كم حضرت ابراهیمك اوزرینی لیل بورویوب ستر ایلدیسه قاشانی لیلی طبیعت جسمانیه ایله تأویل ایدب دیركه فلما اظلم علیه اللیل ای عالم الطبیعة الجسمانیة فی صباء واول (رأی كوكبا) یلدزلری كوردی تأویلی یعنی رأی كوكب ملكوت الهیكل الانسانی التی هی النفس المسمات روحا حیوانیة اذوجد فیضه حیوانه وتربیته یعنی هیكل نفس انسانك كوكبی كه روح حیوانیدر انك حیوتی وتربیه سن وفیضن بولدیسه قال هذا ربی) حضرت ابراهیم علیه السلام دیدیكه بوكوكب بنم ربمدرو تأویلده بوكوكب روح حیوانی بنم ربمدر دیدی فلما افل) وقتا كم اول كوكب زایل اولدیسه تأویلده یعنی روح حیوانیه صفتی انوار قلب وآثار رشدونعقله زائل اولدیسه قال لا احب الافلین دیدی كه بن زایل اولان شیلره محبت ایتمزم قال القاشانی ای الغاربین فی الجسم المحتجبین به حضرت خداوند كاردخی تعلیم بیوررلر كه طریق وحدت وراه جناب عزته دلیل ورهنماسز كتمه ونقوش كائناته لا احب الافلین دی خلیل وار وجمله یه دل ویرمه زنهار * مثنوی * روزسایه آفتابی رایاب * دامن شه شمس تبریزی بتاب * یوری سایه دن برآفتابی بول یعنی سایهٔ الهی اولان ولینك وجود ظاهر یسندن آفتاب احدیتی بول تبریزه منسوب

شاه شمسك دامننی بولیٔ یعنی اكر سایهٔ وجود ولیدن آفتاب حقیقی بولمق استرسك شاه معنی اولان شمس الدین تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلرینك دامن امر وارشادنی محكم طوت بتاب لغتده بول دیمك معناسنه دربومحلده محكم طوت معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * ره ندانی جانب این سوروعرس * از ضیاء الحق حسام الدین بپرس * بوسوروعرس جانبنه یول بیلمز ایسك سوردو كون معناسنه عرس كلنه وكوبكویه اطلاق اولنور لیكن بونده محبوب معناسنه استعاره قیلنور ندانی ده استفهام معناسی ویریلور تقدیر كلام اكر بومحبوبهٔ حقیقته وآنك وصالی سورنه یول بیلمزسك حقك ضیاسی اولان حسام الدین چلبی افندی قدس الله سره العزیز حضرتلرندن سؤال ایله كه اول محبوبهٔ حقیقتك وآنك وصالنك طریقنی اعلا بیلوروبومحبوبك وصالنه عاشق اولان اكا اقتدا قیلور یعنی بوایكی كامل عصرلرینك مرشد ومربیسیدر اكرشمس حضرتلرینی بوله مزسك اول معشوقك یولنی حسام الدین چلبی افندیدن صوربو معنی اول عصرده اولنلره كوره در پس اول عصرده اولمینلره نسبت بوكلامدن حصه بودركه ای آفتاب حقیقی بولمق استین شاه طریقت اولان شمس حضرتلرینك مشربنده بر ولینك دامن امروارشادنی طوت واكر اول محبوبك وصالنه یول بوامزسك حسام الدین صفتلو برمرشد كاملدن انك طریقنی سؤال ایت دیمك اولور مثنوی * ور حسد كیرد ترا دره كلو * درحسد ابلیس را باشد غلو * اكر حسد یولده سنك بوغازكی طوته حسدده ابلیس لعین ایچون غلو اولور یعنی طغیان اولور وتجاوز قیلور بونده مشایخ عظامه واولیای كرامه حسد ایلمكدن حذر ایلمكه تنبیه وادرنته كم شیطان حضرت آدم علیه السلامه حسد ایلیوب وسركش اولوب انده اولان نیجه منافع وفوائددن محروم قالدی كذلك ولی اولنلره وارشاد قیلنلره شیطان كبی حسد قیلان وانا خیرمنه دیوب سركش اولان كمسلر انلرك منافع دینیه وفوائد یقینیه سندن محروم قالور * مثنوی * كوز آدم ننك داردازحسد * باسعادت جنك داردازحسد * زیرا كه اوشیطان حسدندن آدم علیه السلامدن عارطوتروفی الحقیقه سعادت ایله جنك طوترحسدندن كه آدم علیه السلام حضرتلرینه ملائكه كبی محبت ومطاوعت قیلسه ایدی سعادت ابدی یه واصل اولوردی چونكم اكاحسد ایلیوب مخالفت قیلدی كندینك سعادتی ایله جنك طوتوب دولتنك یولن اوردی (مثنوی) عقبهٔ زین صعبتر درراه نیست * ای خنك انكس حسد همراه نیست * راه حقده بوحسددن اصعب ودشوار برعقبه یوقدرای سعادتلوشول كمسه كه حسد اكا همراه دكلدر * مثنوی * این جسد خانهٔ حسد آمد بدان * ازحسد الوده باشد خاندان * بوجسد انسانی حسد خانه سی كلدی بیل ای اهل طریق حسددن خاندان آلوده اولور یعنی حسد برصفت قبیحه دركه خاندان وجود انسانی بی ملوث قیلور * مثنوی * كرجسد خانهٔ حسد باشد ولیك * آن جسد را پاك كرد الله نیك * اكرچه جسد انسانی خانهٔ حسد اولور ولیكن بوجسدی الله تبارك وتعالی ایو پاك ایلدی نته كم انبیا واولیا واصفیانك جسدلرنی پاك ایلدیكی كبی مادام كه تطهیر الهی بركمسه نك خانهٔ جسدنی ماء علم ومعرفتله پاك قیلمیه انك جسدی خانهٔ حسد اولمقدن خالی اولمز دیمك نكته سنی اشعار ایلر * مثنوی طهرا بیتی بیان پاكیست (كنج نورست ارطلسمش خاكیست) سورهٔ بقره ده بوآیتدن مقتبسدر (وعهدنا) ای امرناهما الی ابراهیم واسماعیل) یعنی بزامر ایلدك ابراهیم واسماعیله (ان طهرا بیتی) تطهیر ایلك بنم بیتمی دیمكله للطائفین) طواف ایدنلر ایچون (والعاكفین) دخی مقیم اولنلر ایچون (والركع السجود) دخی راكعلر وساجدلر ایچون قال القاشانی ای امرناهما بتطهیر القلب من قاذورات احادیث النفس وارجاس وسواس الشیطان وانجاس دواعی الهوی وادناس صفات القوی للطائفین ای السالكین المشتاقین الذین یدورون حول القلب فی سیرهم والعاكفین الواصلین الی مقام القلب المقیمین فیه بلا تلوینات النفس والركع الخاضعین الذین بلغوا الی مقام تجلی الصفات ومرتبة الرضا السجود القانتین فی الوحدة پس حضرت خداوندكاردخی بوآیتك معناسنی تطهیر قلبه الوب بیوررلركه حضرت ابراهیم واسماعیله حق جانبندن كعبه نك تطهیرنه امر تطهیر قلبه اشارت اولورویا كلكی بیان قیلور نته كم بیوررلر طهرا بیتی قولی پاك ایلمكی بیاندرزیرا ادلهٔ اصولیه نك بری دخی قیاسدرپس تطهیر كعبه واجب اولیجق تطهیر قلب بطریق الاولی زیرا المؤمن اشرف من الكعبة عند الله حدیثنك فحواسنجه مؤمن كعبه دن اشرفدرپس تطهیر قلب لازمدر معنای مصرع ثانی اول جسد من حیث الباطن نور الهی كنجیدر اكرچه اول نورك طلسمی جسد خاكیدر انسانك ظاهرینه نظر قیلسك خاك وطیندن مركب اولمش برجسددر وباطنی انوار الهینك وعلوم واسرار ربانینك مخزنیدر بومخزن نوره جسد خاكی طلسم كبی واقع اولمشدر زیرا بوجسد خاكی دروننده اولان كنج نوری كوسترمز وشیطان سیرت اولنلره درونده اولان خزینه نك فتحنه ومشاهده سنه یول ویرمز * مثنوی * كركنی برپی حسد مكر وحسد * زان حسد دلراسیاهیها رسد * چونكه بی حسد اوزره یعنی درونی غل وغشدن صافی اولان

جسداوزره مکر وحسد ایلیه سن اول حسددن کوکه سیاهلقلر ایریشور که انك سببیله تیره دل اولوب ظلمت جهل
وغفلتده وسیاهی کفر ومعصیتده قالورسن * مثنوی * خاك شو مردان حق رازیر پا * خاك برسر کن حسد را همچو ما
مردان حقك آیاغی آلتنه خاك اول بزجلین حسدك باشی اوزره طپراق ایله هرکز حسده وجود ویرمه (بیان حسد وزیر)
مثنوی * آن وزیرك از حسد بودش نژاد * تا بباطل کوش وبینی باد داد * اول وزیرجك که انك اصلی حسددن ایدی نژاد
اصل معناسنه در حسد باطل ایله کوش وبینی سنی یله ویردی یعنی عبث یره کندی اختیاری ایله قولاغی وبورننی
کسدردی * مثنوی * برامید آنکه از نیش حسد * زهر او در جان مسکینان رسد * کوش وبینی سنی یله ویردی اول
امید اوزره ویردی که حسدی نیشندن انك زهری مسکین وبیچاره لرك جاننه ایرشه یعنی نصارانك فقرا ومساکیننك
جاننه حسد نیشندن زخم اوره تا انلری صورتا ومعنا هلاك قیله * مثنوی * هرکسی کو از حسد بینی کند * خویشتن
بی کوش وبی بینی کند * مصرع اولده کند بفتح الکاف کندیدن لفظندن قوپرمق معناسنه ماضیدر پس تقدیر معنی
هر شول کسه که حسددن برون قوپره یعنی خلقه ضرر قصد ایلیه کندوبی معنا بی کوش وبی بینی ایلر زیرا حسد انسانك
سمع جانن کروانف جاننی فرایلرا کرچه برقاچ وجهله دخی معنی قابلدر اما انلرده تکلف زیاده اولور * مثنوی * بینی
آن باشد که او بویی برد * بوی اورا جانب کویی برد * بینی اولدر که او بر رایحه ایلته یعنی قوقو ویه رایحه ده اولدر که آنی
بر محله جانبنه ایلته بینی دن مراد مشام روحانی اولور که رایحهٔ روحانی اله ورایحهٔ روحانی آنی حقیقت محله سنك جانبنه
ایلته دیمك اولور * مثنوی * هرکه بویش نیست بی بینی بود * بوی آن بویست کان دینی بود * هر کمکه اکا بوی بوقدر
بوهم وجهدر هر کمکه انك بویی یوقدر یعنی انك بورنی قوقو المز حقیقتده اول کمسه بورونسزدر زیرا بوروندن مراد رایحه
المقدر چونکم رایحه المیه عدم مشابه سنده در بویدن مراد اول دینه منسوب بویدر که انك سببیله کوی یار
حقیقی اولان مرشده وصول بوله حاصل معنی بینی دن مراد معنوی اولان بینی ورایحه دن مراد رایحهٔ دینیه در
بر کسه نك که دین رایحه سنی استشمام ایلیجك قوت شامهٔ باطنیه سی اولمیه اول کمسه مشام معنوی صاحبلرینه
نسبت بورونسزدر (مثنوی * چونکه بویی برد وشکر آن نکرد * کفر نعمت آمد وبینیش خورد * چونکه بر بوی ایلتدی
وانك شکرنی ایلمدی یعنی چونکم طالب بر معدن روایح دینی اولان کاملدن بر دینه منسوب رایحه الدی وبقینه
مخصوص اولان بر فایحه ئی مشام جانله استشمام قیلدی کرکدر که انك شکرنی ایلیه چونکم اول رایحهٔ دینیه نك شکرنی
ایلمیه اول کمسه کفران نعمت کلدی وبورننی یدی یعنی قوت شامهٔ روحانیه سنی محو ایلدی پس دین رایحه سنی المغه
قابل اولان قوت که درونندن زائل اوله اول کمسه نعمت دینیه ده بی بهره قالور بلکه مصر اولورسه نعوذ بالله عاقبة الامر
کافر اولور ولهذا قیل (بیت) مشنو کفران نعمت زانکه کفران * چو نیکو بنکری باشد دو کفران * مثنوی * شکر کن
مر شاکران را بنده باش * پیش ایشان مرده شو پاینده باش * شکر ایله وتحقیق شکر اید یجیلره بنده اول شاکردن مراد
بونده حق تعالینك نعم صوری ومعنویسنه شکر قیلان کامللردر انلرك اوکنده مرده اول باقی اول یعنی شاکر اولان
مرشدلره بنده ومرید اولمق کرکدر که کالمیت بین یدی الغسال مرده اوله سن وجمیع مرادکدن کذر قیله سن تا کم
حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سن بوله سن شکرك وشاکرك تفصیلی اوچنجی جلدك شرحنده برقاج محلده بیان
اولنمشدر * مثنوی * چون وزیر از رهزنی مایه مساز * خلق را تو بر میاور از نماز * اول وزیر جهود کبی رهزنلکدن یعنی
یول اوربجی واضلال قیلیجیلقدن کند یکه سرمایه دوزمه سن مضل اولوب خلقی مأمور اولدقلری نماز ونیازدن یوقارو
کتورمه یعنی انلره نماز ونیازی ترك ایتدرمه * مثنوی * ناصح دین کشته آن کافر وزیر * کرده او از مکر در لوزینه سیر
* اول باطنا کافر اولان وزیر صورتا دینك ناصحی اولمش ایدی مکر وحیله سندن اول وزیر کویا لوزینه ایچره صارمساق
ایلمش ایدی یعنی انك حالی فی المثل صورتده لوزینه درونده سیر اولان حلوایه بکزردی نته کم زمانه مرائیلری دخی
بوقبیلدندر * فهم کردن حاذقان نصارا مکر وزیر را * هرکه صاحب ذوق بود از کفت او * لذتی میدید وتلخی جفت او
* نصارادن هر کمکه صاحب ذوق واهل تمیز ایدی وزیرك سوزندن یعنی وعظ ونصیحته متعلق اولان کلامندن
بر لذت کوردی وآجیلق انك جفتی یعنی انك کلامنده والفاظنده ظاهرا بر لذت وحلاوت کوردی که باطنا مرارت
فساد وضلالت انکله جفت اولمش وازدواج قیلمش ایدی وزیردن مراد بونده مرائی ومدعی وکذاب اولان ونصیحت
وارشادی دام تزویر ایلیوب خلقه بحسب الظاهر نصیحت قیلان وبحسب الباطن انلری مضل اولان طائفه در
مثنوی * نکته ها می کفت او آمیخته * در جلاب قند زهری ریخته * اول وزیر نصیحتنده غرض نفسانیه ایله قریشمش
نکته لر دیردی مثلا قند جلابی ایچنه بر زهر دوکمش ایدی مراد آفاقده اهل ریانك حالی بونك کبیدر وانفسده صورت
صلاحه متلبس اولان نفس لوامه نك عبادات وطاعاتی وخیر وحسناته متعلق اولان خواطر وکلماتی بوقبیلدندر

دیمك اولور (مثنوی) ظاهرش می کفت در ره چست شو * وز اثر می کفت جان را سست شو * وزیرك کلامنك ظاهری
سامعه طریق حقده چست وچابك اول دیردی اثرده یعنی کلامنك اسلوب وفحواسنده جانه سست اول دیردی یعنی
برذو الوجهین کلام سویلردی که انك ظاهرندن طریق حقه ترغیب وتحریض ایلمك منفهم اولوردی ولیکن انك اثری
ومعناسی جانلره سست اول وترك طاعت قیل دیمکی ایهام واشعار قیلوردی اکر اثر کسر همزه ایله قراءت اولورسه معنی
بویله دیمك اولور که انك کلامنك ظاهری سامعه راه حقده چست اول دیر ایدی وانك عقبنده خفیة ایما واشارتله
جانه سست اول دیردی یعنی انك مقالی ظاهرا چست اول دیمك اولور پس برشیئی مشعر اولوردی وانك اثرندن جانه
سست وکاهل اول دیمکی نکته قیلوردی دیمك اولور پس برشیئك ظاهری خیره واثری شره داعی اولدیغنه وصورتا نافع
ومعنا ضرر قیلدیغنه بو ابیات شریفه یی ضرب اید وب بو معنایی تفهیم بیورررلر * مثنوی * ظاهر نقره کر اسفید ست
ونو * دست وجامه مرسیه کرد از و * مثلا نقره نك ظاهری اکرچه بیاض ویکیدر نوضم نونله قراءت اولور ال وجامه
اول نقره نك اثرندن سیاه اولور نقره ده بو خاصیت واردر که بر کمسه آنی ال ایله صایسه وجیب جامه ده چوق زمان طوتسه
البته انك اثری اول کمسنك النی وجامه سنی سیاه ایلرا کرچه اول نقره ظاهرا سپید ونودر کذلك کلمات مزخرفه ونصایح
مزخرفه ظاهرا دین اسلامه متعلق اولدیغی جهتندن بیاض ونو کبیدر ولیکن معنا انك اثری مؤثر ظلمات باطن
وموجب کدورت درون اولمسی مقرردر * مثنوی * آتش ارچه سرخ رویست از شرر * تو ز فعل او سیه کاری نکر *
مثال آخر آتش اکرچه سرخ روی در یعنی نورانی شکل در شرر وشعله جهتندن سن اول آتشك فعلندن واثرندن اولان
سیه کارلغه نظر ایله مثلا هر نه یی یاقسه وعلوی کتسه البته اول شیء سیاه کوهر کبی قالور پس شکلی نورانی وکار واثری
ظلمانی اولور کذلك مرائی وکذاب ومدعی اولنلرك فعلی وقولی بوکه کوره قیاس ایله (مثنوی * برق اکر نوری نماید
در نظر * لیك هست از خاصیت دزد بصر * برق اکرچه نظرده بر نور کوسترر بوهم معنادر برق اکرچه نظرده صافی بر نور
کورینور لیکن انك خاصیتندندر بصری اوغرلمق یعنی خطف ابصار واخذ رؤیت وانوار ایلك زیرا کوزه تشویب برنسنه
کوره مز اولور کذلك اهل ریا وقبل تصفیة النفس ارشاده تصدی ایلین اصحاب دعوی ظاهرا نظرده بر نور کوسترلر
ویاخود کندیلری نظر ناسده بر نور صافی کبی کورینورلر ولیکن بونلرك خاصیتندندر مستعد اولان طالبلرك ابصارنی
خطف ایلمك وبونلرك بصر بصیرتنك اوکنجه ادراکات نوارنی یی سلب ایلمك * مثنوی * هرکه جز آکاه وصاحب ذوق
بود * کفت او در کردن او طوق بود * هر کمکه آکاه وصاحب ذوقك غیری ایدی یعنی خبردار وصاحب ذوق دکل ایدی
وزیرك سوزی او کمسنك بوینده طوق اولدی یعنی کردن جاننده قلاده کبی قالدی نته کم بو زمانده بی ذوق وبی تمیز اولان
کمسه لرك کردن جاننه وزیر کبی پر تزویر اولان مرائی ومدعیلرك قولی طوق اولمش وهر بری انلرك کلمات مزخرفه سنی
بوینلرینه قلاده قیلمشدر * مثنوی * مدت شش سال در هجران شاه * شد وزیر اتباع عیسی را پناه * شاهك
فراق وهجراندن التی ییل مقداری اول وزیر پر تزویر عیسی علیه السلام حضرتلرینك توابعنه پناه اولدی یعنی
خواصدن غیری به ملجأ ومأوی اولوب حفظ قیلدی (مثنوی) دین ودل راکل بداد وبسپرد خلق * پیش امر حکم او
می مرد خلق * خلق جمیعا دین ودلی اکا تسلیم ایلدی خلق انك امر وحکمی اوکنده اولوردی یعنی اکا کمالیله مطیع
اولوردی * پیغام شاه پنهان با وزیر * مثنوی * در میان شاه واو پیغامها * شاه را پنهان بدو آرامها * شاه ایله
اووزیرك اورته سنده پیغاملر وار ایدی شاهك اووزیره خفیة ارامری وار ایدی یعنی نهانی وعده لری وقلبه ارام وسکون
ویره جك سوزلری وار ایدی * مثنوی * پیش او بنوشت شه کای مقبلم * وقت آمد زود فارغ کن دلم * اول وزیرك اوکنه
شاه مکتوب یازدی بویله دیو که ای بنم مقبولم وعده نك وقتی کلدی بنم کوکلمی تیز غمدن ازاد وفارغ ایله شاهك وزیره
خبر ارسال ایلمسندن مراد بونده شیطانك نفسه نهانی اخبار مزخرفه وخواطر مزوره یی القا ایلمسیدر تا قوای
روحانیه نك محو وازاله سنه سعی قیله وقوای روحانیه ونورانیه یی ازاله ایتمکله شیطانه غمدن فراغت کله وآسوده اوله
* مثنوی * کفت اینك اندرین کارم شها * کافکنم در دین عیسی فتنها * مکتوب ایچنده وزیر ایتدی ای شه شمدی
بو فکرده یم که عیسانك دینی ایچنه فتنه لر براغم که تا انك سببی ایله ظاهرا وباطنا هلاك اوله لر وضلالتده قالوب عقوبته
کرفتار اوله لر (بیان دوازده سبط از قوم نصاری) نصارادن اون ایکی سبطك بیاننده در سبط بلوك وقبیله
معناسنه در * مثنوی * قوم عیسی را بد اندر دار وکیر * حاکمانشان ده امیر ودو امیر * قوم عیسی ایچون دار وکیرده
یعنی ضبط وحکومتده انلرك حاکمی اون ایکی امیر ایدی * مثنوی * هر فریقی مر امیری را تبع * بنده کشته میر خود را
از طمع * هر بر بلوك بر امیره تابع اید یلر اسباب دنیا امیدندن کندی امیرنه بنده اولمشدی * مثنوی * این ده واین دو
امیر وقومشان * کشته بندهٔ آن وزیر بدنشان * بو اون ایکی امیر وبونلرك قومی اول وزیر بدنشانه بنده واقکنده

اولمشدی بعض نسخه‌ده بنده ضمیرسز واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی انلر اول وزیر بدنشانك بند وصیدی اولمشدی
دیمك اولور * مثنوی * اعتماد جمله بر گفتار او * اقتدای جمله در رفتار او * جمله نك اعتمادی اول وزیرك سوزی
اوزره ایدی که هر نه دیسه مخالفت ایتمزلردی جمله نك اقتداسی انك رفتار وروشی اوزره ایدی (مثنوی) پیش او در وقت
وساعت هر امیر * جان بدادی گر بدو گفتی بمیر * وقت وساعتده یعنی هردم جمیع امیرانك قتنده ایدی که انك قتندن جدا
اولمزلردی بو دخی وجه دراو وزیرلر اوکنده وقت وساعتده یعنی هردمده هر امیر جان ویرردی اگر فرضی هر برینه اول
دیسه ایدی (تخلیط وزیر در احکام انجیل به قوم نصاری) بو مجلده طومارلرك اختلافندن مراد مراتب سلوکك مخالفی
واحکام شریعتك بری برینه تناقض ومغایرتیدر والحال لا اختلاف فیها حقیقة بل یلزم الاختلاف بحسب المراتب
والاعصار والاشخاص ولیکن مشایخ مقلده وارباب تفرقه کالوزیر مع توابعه الجهلة اختلافات آیات واخبارکه بحسب
الاشخاص والاعصار وارده اولمشدر آنی حقیقة متناقض ومتخالف زعم ایدرلر ومشرب ومذهبلرینه موافق اولانی
الورلر ومناسب اولمینی یا تأویل ایدرلر ویا ترك قیلورلر مثلا تزوج وعزوبت بری برینه ضد ایکن ایکیسنك بله حقنده مدح
وقدحلرینه مناسب وترك وقبوللرینه موافق احادیث شریفه وارده اولمشدر اما نظر اولنسه مخالفتی بحسب الاشخاص
ویا بحسب الاعصار لازم کلور مثلا تناکحوا تناسلوا حدیثنه وبونك کبی احادیث شریفه یه امتثال ایلمك لازمدر
تزوجه استطاعتی اولان شخصه اما تزوجه استطاعتی اولمسه ویا قدرتی اولسه ولیکن زمان فاسد اولسه وعالمه اختلال
کلسه تزوج مع قدرته لازم اولمز (کما قال علیه السلام خیر امتی بعد المأتین خفیف الحاذ قالوا ومن خفیف الحاذ
یا رسول الله قال من لا اهل له ولا ولد ودخی افطار مع الطاقة على الصوم بلا عذر بو عصرك اهلنه جائز دکل
ایکن صومه معتاد اولمزدن اول بدء اسلامده اولان طائفه یه (وعلى الذين يطيقونه فدية طعام مسكين) نصنك
موجبنجه افطاره رخصت ویرلدی بعد الاعتیاد (فمن شهد منكم الشهر فليصمه) نصیله حکم اول مقلد اولنلردن
منسوخ اولوب شیخ وشیخه حقنده قالدی (ولما رای الیهود هذا الاختلاف طعنوا وقالوا الا ترون الى محمد یأمر اصحابه
بأمر ثم ینهاهم عنه ویقول الیوم قولا ویرجع عنه غدا فنزلت ما ننسخ من آية او ننسها الى آخر الآية) پس بو مقدمه
معلومك اولدیسه اول وزیر پرتزویر دخی دین عیساده دخیل ومقلد ایدی حضرت عیسانك یك رنکلکی صفتنی بیلمدی
واحکام انجیله حقیقتله واقف اولمدی انکچون انجیلده واقع اولان اختلافاتی حقیقی صنوب مراتب واشخاص
واستعداداته حمل قیله میوب وطریق توحیدی بوله میوب ضال ومضل اولدی پس بو اختلافات اقوال شرایع انبیاده
وتناقض افعال طرایق اولیاده محقق در ولیکن بحسب المراتب والاستعدادات لازم کلور مثلا هر بر طومارك حکمی
بر مرتبه نك ویا بر شخصك حالیدرکه آخر مرتبه اهلنه وآخر شخصه انك حکمی لازم اولمز فافهم * مثنوی * ساخت
طوماری بنام هر یکی * نقش هر طومار دیگر مسلکی * اول بولوس نام وزیر هر بر امیرك نامنه انجیلك حکمنده
بر طومار دوزدی هر طومارك نقشی بر غیری مسلك ومذهب ایدی (مثنوی * حکمهای هر یکی نوع دگر * این خلاف
آن ز پایان تا بسر * طومارلرك هر برینك حکملری بر غیری نوع ایدی یعنی وزیر پرتلبیس نصارایه ویردیکی طومارلر
بر برینه مخالف ایدی وبو طومار اول طومارك خلافی ایدی انتهاسندن ابتداسنه وارنجه یعنی اولندن آخرنه دکین
جمیعسی بری برینه مخالف ایدی * مثنوی * در یکی راه ریاضت را و جوع * رکن توبه کرده وشرط رجوع * بر طومارده
راه ریاضتی وفضیلت جوعی ورکن توبه یی بیان ایلمش وشرط رجوع الی اللهی سویلمش (مثنوی) در یکی گفته ریاضت
سود نیست * اندرین ره مخلصی جز جود نیست * بر طومار آخرده دخی ریاضت سودمند دکلدر دیمش بو یولده جود
وسخادن غیری محل نجات وخلاص بولاجق بر یر یوقدر حد ذاتنده اخلاقی مهذب اولنه ریاضت تحصیل حاصلدر
بو یولده اخلاق حمیده صاحبنه مالی وار ایسه جود مالی یوغیسه بذل وجود ایلمك مخلص دیمك اولور مخلص اگر کسر
لام ایله افعال بابندن قرائت اولورسه بو معنی بو یولده جوددن غیری بر خلاص ایدیجی یوقدر دیمك اولور (مثنوی) در یکی
گفته که جوع وجود تو * شرك باشد از تو با معبود تو * برنده دخی دیمش که سنك جوعك وجودك سنك کندکدن
اولدیغی تقدیرجه شرك اولور معبودکه زیرا لا طاقة على طاعة الله الا بتوفيق الله ولا حول عن معصية الله الا بعصمة
الله در پس برکسه جود وجوعی وتوبه ورجوعی کندیدن بیلسه کندوبی حقك عملنه شریك قیلمش اولور وشرك
خفی ده قالور اولیا اولیجق شرکله اولان عملدن فراغ ایلك اولور پس بو مرتبه صاحبنه اولی اولان عمل هر کارنده اللهی وکیل
اتخاذ ایلمه وجمیع امورنی اکا تفویض قیله وبالکلیه تسلیم اوله (مثنوی) جز توکل جز که تسلیم تمام * در غم وراحت
همه مکرست ودام * زیرا توکلدن وتسلیم تمامدن غیری بسی غم وراحتده دوکلی مکر ودامدر اما مع توکل والتسلیم التمام
سائر اعمال دخی سعادت فرجامدر (مثنوی) در یکی گفته که واجب خدمتست * ورنه اندیشه توکل تهمتست *

برنده دخی دیمش که سالکه واجب اولان خدمت وعبادتدر بو خصوصده توکل اندیشه سی بلا عبادة ولا خدمة باعث
تهمتدرکه یا الحاد ویا زندقه یه حمل اولنور زیرا خدمت وعبادتدن قطع نظر متوکل اولمق وحقه کندوبی تسلیم قیلمق
دین وطریقت دکلدر بلکه توکل وتسلیم دخی مع الخدمة والعبادة مقبولدر * مثنوی * در یکی گفته که امر ونهیهاست
* بهر کردن نیست شرح عجز ماست * برنده دخی دیمش که امر ونهی لرکه دینده وارده اولمشدر ایشلمکدن اوتری دکلدر
بلکه بزم عجزیمزی وعدم استطاعتمزی شرح ایچوندر بزم دیمکده مشایخ صوفیه وبعض متکلمینك دخی
سوزلری بودرکه لا استطاعة على امتثال امر الله واجتناب نهيه الا بخلق الاستطاعة على امتثال امره وتوفيقه
خلافا للمعتزلة زیرا انلر قتنده استطاعة اعضای سلیمه وقوت موجوده در پس استطاعة عرضدر واعراض لا تبقى
زمانین مقتضاسنجه بر فعل ایچون اولان قوت بر آخر ایچون دخی باقی قالمز بلکه هر فعل ایچون الله دن عبده استطاعت
وقوت ویرلمك لازم کلور حتی اول بنده او کاری ایشلیه واول امری طوته خلافا للکرامیة زیرا انلر قتنده استطاعت مستمره
در مع الافعال کلها بونلره جواب بودرکه بو تقدیرجه استغناء العباد عن الله لازم کلور وخالق الله جمیع احوالده
مفتقر ومحتاج اولمق کورینور وایاك نستعين قولی بی معنی اولور وبطالة الرب عن بعض الافعال لازم اولور پس
حول وقوة واستطاعت اللهك اولور بو تقدیرجه بر سؤال لازم کلورکه قول دفعله استطاعت اولمیجق پس بو امر ونهی
نه ایچوندر جواب بو بیتك معناسیدرکه وزیر لساندن بیوررلر اوامر ونواهینك ورودی قول مستقلا کندی قوتیله
ایشلمکدن اوتری دکلدر بلکه عجزنی وعدم استطاعتنی شرح وبیان ایچوندرکه لا استطاعة على طاعة الله الا بتوفيق
الله مقتضاسنجه هر طاعته اشتغالی وهر امره امتثالی الله دن بیله واندن دایما انك امرنه امتثال ایلمکه وطاعتنه
اشتغال قیلمغه قوت ومعاونت طلب ایلیه نه انکه معتزله وقدریه کبی قدرت وقوتده کندوبی مستقلا قادر زعم ایدوب
حقه شریك قیلیه واندن مستغنی اولمیه (م ی) تا که عجز خود بینیم اندران * قدرت او را بدانیم ان زمان) تا کم کندی
عجزمزی مرآة امر ونهی ده کوره وز وحقك قدرت وقوتنی بیله وز اول زمانده که کمال عبودیت بودر بوکه عجب وخود
بینلك صغمز بو مرتبه عجب وخود بینلکی نفی ایتمك ایچون سالکه لازمدر ولیکن جبردن احتراز ایچون بونك عقبنده
اولان مرتبه لازم اولورکه وزیر طوماردن نقل بیوررلر (م ی) در یکی گفته که عجز خود مبین * کفر نعمت کردنست آن عجز
هین * برنده دخی دیمش که کندی عجزکی کورمه زیرا مع الاستطاعة على الطاعة آکاه اولکه بو عجز کفران نعمتدر یعنی
حقك انعام واحسانی اولان قدرتك شکری بلکه عبادتدر ادا ایلمیوب اظهار عجز ایلمك کفر نعمت حق ایلمکدر (مثنوی
قدرت خود بین که این قدرت ازوست * قدرت تو نعمت او دانکه هوست * کندکده اولان قدرتنه نظر ایله که بو قدرت
اندندر تکلیفه مدار اولمق ایچون (لا يكلف الله نفسا الا وسعها) درسنك قدرت ووسعك انك نعمتی بیلکه اول الله هو در
هو عبارة عن وجود ازلی متفرد بصفة الجلال والجمال (وهذا اول كلمة دعى الله عباده اليها بقول قل هو فتم بها
الكلام ثم قال الله غاية ما في الباب) جبره مایل اولان بوراده درکه نعم بزده قوت ووسعت جسمانی وار ولیکن اول قدرتی
طاعته صرف ایتمکه عاجزز پس جواب اولدرکه سنده اولان قدرت سرمایه سی مکلف اولدیغك امور ایچون صرف
ایلمك مراد ایلسك حق سنی اندن منع ایلمز اگر موانع شکلنده بعض امتحانات دخی کوستررسه ده زیرا فعل وارادت
حقده ظلم یوقدر نته کیم (وما ظلمهم الله ولكن كانوا انفسهم يظلمون) ودخی (وما ربك بظلام للعبيد) بیوردی وبو ایکی
مرتبه دن اعلا بر مرتبه دخی واردرکه اول مرتبه فنا فی الله درکه اولیایه میسردر اکا اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی
در یکی گفته کزین دو برگذر * بت بود هرچه بگنجد در نظر * برنده دخی دیمش که بو ایکیسندن کچ اول کندوبی من کل الوجوه
عاجز کورمك ویا خود کندوبی الله قدرتیله قادر کورمك در زیرا بت اولور هر نه کیم غیریت قیاسیله نظرجانه صغه نته کیم
بو مرتبه یه شیخ الاسلام هروی حضرتلری اشارت بیوررلر (من وحد الواحد من واحد وكل من وحده جاحد حاصل
کلام اولدرکه برکسه مادامکه کندی ایله اوله اگر کندوبی عاجز کورمسی اولسون ویا خود قدرت وقوتی جمیعا الله دن
بیلسون اول کندی دیدیکی اثنینیت اورته ده بتدر وحدت ابدر اول محو اولمینجه وبقای حق بالکلیه ظهوره کلمینجه کمال
مرتبه سی بولنمز واول کمسه فنا فی الله ده دینلمز (مثنوی * در یکی گفته مکش این شمع را * کین نظر چون شمع آمد جمع را
برنده دخی اوسط سلوکده اولان ومرتبه فنا فی الله دن بی بهره قلان کمسه ایچون دیمش که بو موجوداته ودنیایه
اولان شمع نظرکی سوندرمه که زیرا بو نظر شمع کبی کلدی جمع باطنه وقوت قلبه انسانك بو اشیا ایله ودنیا وما فیها ایله
بالطبع الفتی مقرردر پس اوسط سلوکده وبدایت طریقده اولان کمسنه ازهد في الدنيا يحبك الله حدیثیله عمل قیلمسه
واترکوا الدنيا لاهلها حدیثنك مضمونجه دنیایی دخی کمال بولمقدن اول تارك اولسه عجزه دوشر وعقلی تشتت وتفرقه
خواطر مکسلری باشنه اوشر پس بو کونه اولان کمسنه امسك عليك بعض مالك فهو خير لك حدیثیله وبونك امثالی

اجادیله عمل قیلمق ومال وکاره ایجنده اولمق دینه انفعدر * مثنوی * ازنظر چون بکذری واز خیال * کشته باشی نیم شب شمع وصال * زیرا اکر دخی کماله یتمه دین جهانه نظردن وانک خیالندن کچرسک شمع وصال اولان نظری قبل الکمال نصف سلوکده سوندرمش اولورسن پس تدریجله کمال تحصیل ایدوب قلب بو جهانک حقیقتن بیلوب کمال فراغله فارغ اولدقده سن دخی شمع نظرک بو دنیادن سوندرسک شمع جانک پرضیا اوزجاجهٔ جنانک باصفا اولور نته کم بو معنایه اشارت قیلورلر * مثنوی * دریکی کفته بکش باکی مدار * تا عوض بینی نظر را صد هزار * برنده دخی عاشق حق اولنلره وقلبی حق نوریله قوت بولنلره دیمش که بو جهانه اولان نظرک شمعنی سوندربالک طوتمه تا بو جهاندن دوخته اولسه چشم باطن افروخته اولور وانوار الهیدن ضیا بولور (مثنوی) که ز کشتن شمع جان افزون شود * لیلی ات از صبر تو مجنون شود * زیرا دنیایه اولان نظرک شمعنی سوندرمکدن شمع جانک افزون اولور سنک دنیادولتی اولان لیلاک ومحبوبک سنک صبرکدن سکا عاشق ومجنون اولور * مثنوی * ترک دنیا هر که کرد از زهد خویش * پیش آید پیش او دنیا و بیش * بو بیت ماقبلنه علت اولور انکچون سکا محبوبه اولان دنیادولتی سنک محبوبک اولور که هر شول کسنه که دنیایی ترک ایلدی کندی زهدندن ایلرو کاور وانک اوکنه دنیا وزیاده کاور بو دنیا سایه کبیدر قووارسک اوکنجه قچر وقچرسک سکا تابع وطالب اولور کما قال الله تعالی فی الحدیث القدسی یا دنیا اخدمی من خدمنی واستخدمی من خدمک * مثنوی * دریکی کفته که انجت داد حق * بر تو شیرین کرد در ایجاد حق * وبرنده دخی دیمش که اول نسنه یی که حق تعالی سکا ویردی انجه تراتقدیرنده درسنک اوزریکه آنی شیرین ایلدی سنی وجوده کتورمکده * مثنوی * بر تو آسان کرد وخوش آنرا بکیر * خویشتن را در میفکن در زحیر * سنک اوزریکه دینی ودنیوی آنی که آسان ایلدی آنی خوش طوت کندیکی بورک آغریسنه ومشقت وریاضته براقمه بو مرتبه دینک رخصت وسهولتی طرفنه اشارتدرکه لاحرج فی الدین درکما قال الله تعالی وما جعل علیکم فی الدین من حرج پس دین محمد سهولت اوزره قونلمشدر وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حنفیت ومسامحت اوزره بعث اولنمشدر کما قال علیه السلام بعثت بالحنفیة السمحة ودخی عسرتدن وتعمق وتکلفدن تحذیر قیلمشلردر کما روی عن عمر رضی الله عنه ایاکم والتعمق فی الدین فان الله قد جعله سهلا فخذوا ما تطیقونه پس جناب حق قوللرینه دینده من بعد عسرت مراد ایلمز پس قول دخی عسرته دوشمیه (کما قال الله تعالی یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر) بر بنده عزیمتی ادا ایلدیکی کبی رخصتی دخی محلنده ادا ایلسه اللهک مقبول ومحبوب قولی اولور (کما روی عن ابن عمر قال النبی صلی الله علیه وسلم ان الله یحب ان تؤتی رخصه کما یحب ان تؤتی عزائمه اما سالک بودینده اولان رخصت وسیره طرفنه قبل تزکیة النفس مائل اولسه بغایت ضرر چکر ولیکن بعد تصفیة النفس رخصت جانبی مندوب ومستحسندر چوق کمسلر رخص دینیه یی کندیلره مذهب اتخاذ ایلدکلرندن فوائد دینیه دن خاسر اولدیلر ونقصانده قالدیلر نته کم برطومارده عزیمته اشارت ایدوب نقل بیوردیلر مثنوی * دریکی کفته که بکذار آن خود * کان قبول طبع تو ردست وبد * برنده دخی دیمش که ترک ایله کندی مقتضاکی زیرا اول سنک طبعنک قبولی اولان مردود وقبیحدر پس طبیعت که سهولت ورخصته مایلدر چون طبعیله رخصتی ارتکاب ایتسه باطلدر بلکه ارتکاب رخصت دخی طبعا اولمیه لمرضاة الله اوله * مثنوی * راههای مختلف آسان شدست * هر یکی را ملتی چون جان شدست * کورمزمیسن فرق ضاله نک واصحاب اهویه نک مختلف اولان یوللری طبعنه آسان اولمشدر هر بر طائفه یه بر ملت مشربلرینه خوش اولدیغی ایچون جان کبی کلمشدر * مثنوی * کر میسر کردن حق ره بدی * هر جهود وکبر ازو آکه بدی * اکر اللهک دینده اولان اموری میسر ایلمسی طریق ومذهب اولیدی هر جهود وکبر اول حقدن آکاه اولوردی اما حقک مجرد تیسیر وتسهیل ایلمسی جانبی عزائمدن قطع نظر یول بولمدی (کما قال الله تعالی واتبعوا احسن ما انزل الیکم من ربکم) ای العزائم دون الرخص والناسخ دون المنسوخ پس اللهک میسر ایلمسنی ارتکاب ایلمک محلنده لدی الحاجه خوبدر اما مجرد بو میسر اولانی مذهب اتخاذ ایلمک مردوددر (مثنوی دریکی کفته میسر آن بود * که حیات دل غذای جان بود * برنده دخی دیمش که اللهک میسر ایلمسی اولدر که کوکلک حیاتی که ذوق باطندر جان انسانی وروح حیوانی یه غدا اوله تا طاعت کراهتله اولمیه بلکه حضور قلب ولذت نفسله اوله * مثنوی * هر چه ذوق طبع باشد چون کذشت * بر نیارد همچو شوره ریع کشت * زیرا هر نه کم طبع انسانینک ذوقیدر چونکم کچدی اول طبع بو قاره کتورمز وشورمز شوره یرکبی ریع کشتی یعنی انسانک طبعی کوکلدن غدا بولمسه وطاعت طرفنه اول طبیعتده ذوق ولذت قالمسه اول طبع زمین شوره کبی حاصل کتورمز واکدیکی طاعت تخمنی بتورمز اکرچه طبع انسانی حیاة دلدن قطع نظر ایلسه طاعتدن ذوقی یوقدر ولیکن حیات دل اکا غدا اولسه طاعتدن ذوق بولور فرضا طبیعتده طاعت ایچون ذوق اولمسه بلکه عبادت وطاعتی مع الکراهه قیلسه *

مثنوی) جز پشیمانی نباشد ریع او * جز خسارت بیش نارد بیع او * پشیمانلقدن غیری اولمز آنک ریع وحاصلی خسارتدن غیری اوکنه نسنه کتورمز آنک بیعی ویاخود خسارتدن غیری زیاده نسنه کتورمز انک بیعی احب الاعمال الی الله ادومها درکه انسانه اول عملدن پشیمانلق کلمیه * مثنوی * او میسر نبود اندر عاقبت * نام او باشد معسر عاقبت * اول طبعنده طاعته ذوقی اولمین وطاعتی صفای خاطرله قیلمیان کمسه عاقبتنده طاعت ایچون میسر اولان کمسه لردن اولمز بلکه آنک نامی عاقبتنده معسر اولنلردن اولور ویاخود معسر عاقبت انک نامی اولور نعوذ بالله بو بیتده بو حدیث شریفه اشارت واردرکه اتفاق اوزره حضرت علی کرم الله وجهه دن مرویدر (قال علیه السلام ما منکم من احد الا وقد کتب مقعده من النار ومقعده من الجنة قالوا افلا نتکل علی کتابنا یا رسول الله قال اعملوا فکل میسر لما خلق له) یعنی هر کس عملی موفق ومسهل اولمشدر خیردن وشردن خلق اولندیغی عمل ایچون یعنی ازلده اهل جنت اولنه بو دنیاده سبب جنت اولان اعمال میسر وآساندر واهل جهنم اولنه موصل دوزخ اولان اعمال میسر وآساندر وبالعکس اهل جنته اهل جهنم عملی معسر وکذلک اهل جهنمه اهل جنت عملی معسردر نته کم حضرت نبی علیه السلام بو حدیثی تفسیر بیوردیلر فاما من کان من اهل السعادة فسییسر لعمل السعادة واما من کان من اهل الشقاوة فسییسر لعمل الشقاوة ثم قرأ (فاما من اعطی واتقی وصدق بالحسنی فسنیسره للیسری واما من بخل واستغنی وکذب بالحسنی فسنیسره للعسری (مثنوی) تو معسر از میسر باز دان * عاقبت بنکر جمال این وآن * سن معسری میسردن کیرو بیل تعسیر اولنان کمسه ایله تیسیر اولنان کمسه نک ما بینی فرق قیل وعاقبت بونک وانک جمالنه ومآلنه ناظر اول هر کم طاعت حقی ذوق طبع وشوق قلبله ایلسه میسردر ولما خلق طبعنه موافقدر وهر کم مع الکراهه قیلورسه معسردر بو معنالر عاقبته نظرله درزیرا چوق کمسه اولور که اوائلنده معسر اولور واواخرنده میسر اولور وبالعکس دخی اولور پس انما الاعمال بالخواتم در انکچون عاقبت بنکر بیوردیلر (مثنوی) دریکی کفته که اوستادی طلب * عاقبت بینی نیابی در حسب * حسب آبا واجداد ایله اولان شرف ومفاخرته دیرلر پس برنده دخی دیمش که بو یولده بر اوستاد طلب ایله که الرفیق ثم الطریق دینلمش وبو یوله مرشدسز کیدن یکلمشدر واوستادی اولمینک حقنده من لا استاذ له فاستاذه الشیطان قولی صادق اولمشدر (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیلة) آیتنده اهل تحقیق وسیله دن مراد مرشد ورفیقدر دیمشلردر ودخی (فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) آیتی اوستاد ومعلمک طلبی ایچوندر دیو یاد قیلمشلر وبونلرامثالی آیات واخباری استادک طلبی حقنده چوق تالی اولمشلردر لاسیما حضرت موسی علیه السلامک اولوالعزم ایکن حضرت خضری طلب ایلمسنده اولان امر بو خصوصده دلیل قاطع وبرهان ساطعدر پس حسب ونسبده عاقبت بینلک واهل یقینلق بولمزسن وحسب ونسب ایله عاقبت کاره ونهایت علوم واسراره واقف اولمزسن اکر آبا واجداده اولان علوم وکمالک انسانه نفعی اولیدی حضرت نوح علیه السلامک اوغلی حقنده انه لیس من اهلک دینمزدی وحضرت خضر اول ولد شیخ صالحی قتل قیلمزدی وبر فحوای (ان اکرمکم عند الله اتقاکم) اتقای ناس اکرم ناس اولمزدی اکر حسب ونسبله عاقبت بینلک اولیدی (فلا انساب بینهم) درست اولمزدی وسلمان فارسی رضی الله عنه الرسول دکل ایکن السلمان منا ال دیو بیورمزدی * مثنوی * عاقبت دیدند هر کون ملتی * لاجرم کشتند اسیر زلتی * بو بیتده بلا استاد لفظی ماقبلنده اولان بیت قرینه سیله مقدر اولمشدر واعتماداً الفهم العالم قرینه نک قیامی سببیله نظمدن محذوف اولمشدر زیرا معنی عاقبت کوردیلر وبلا استاد نهایت کاره نظر قیلدیلر هر کون ملل سالفه وامم سابقه لاجرم بلا اتباع انبیا اسیر زلت وضلالت اولدیلر اکر کندی بلدکلریله اولان عاقبت بینلکدن کچسه لر وانبیای عظام علیهم السلامه تابع اولسه لر وانلری مرشد واستاد اتخاذ قیلسه لردی اسیر ضلالت وغوایت اولمیه لردی دیمک اولور * مثنوی * عاقبت دیدن نباشد دست باف * ورنه کی بودی بدینها اختلاف * عاقبت بین اولمق ونهایت کاره نظر قیلمق وحقیقت حالی بولمق ال اورکوسی اولمز که سن بونلری سهولتله اله کتوره سن وکندیکی حقیقت بینلک مرتبه سنه بلا استاد یتوره سن اکر بو عاقبت بینلک دست باف کبی سهل اولیدی نچین دینلرده واصحاب آیینلرده اختلاف اولوردی پس بونلرده بو اختلاف حقیقت بین اولمدقلرندن واستاده متابعت وخدمت قیلمدقلرندن اولور (ولا یزالون مختلفین الا من رحم ربک) فحواسی اوزره رحمت رب العالمین انبیا واولیایی بو اختلافاتدن خلاص قیلمشدر وطریق توحیدی بونلره مبین اولمشدر بونلردن غیریسی وبونلرک توابعندن ایروسی اختلافده قالمشدر * مثنوی * دریکی کفته که استاهم توئی * زانکه استا را شناسا هم توئی * مرد باش وسخرهٔ مردان مشو * رو سر خود کیر وسر کردان مشو * برطومارده دخی کامل العقل اولنلره نسبت دیمش که استاد ومرشد هم سنسن زیرا استاد ومرشدی عالم وشناسا اولان هم سنسن اوله اولیجق بومرتبه کماله کسنده اوله وقلبک وحدت مطلقه یی بوله وهر حالده حق سکا هادی ومرشد اوله مستقلا سن دخی

مرداول وزبون ومغلوب مردان اولمه يوري كندي باشكي طوت مرشد طلبنده حيران وسرگردان اولمه بومرتبه
اولياء اللهدن ظاهرا مرشده خدمت ايتمين اويسيلره كوره وخداپرورلره كوره دراويسيلر انلردركه ظاهرا شيخ
ومرشدي اولميه وصورتا خدمت مشايخ قيلميه ليكن معنا برولينك روحانيتي آني تربيه وارشاد قيله امابو كروهك دخي
اكثري بعد الكمال لاعن احتياج برمرشده ارتباط ايلمشلردر بو كروهده مشهور اولان اوليادن شيخ عطار قدس
الله سره العزيز حضرتلريدركه ظاهرا شيخلري معلوم اولمامشدر حسين منصور حضرتلرينك روحانيتلري
آني تربيه قيلمشدر وثانيا حسن خرقاني قدس الله سره العزيز حضرتلري درظاهرا شيخلري يوقدر معنا بايزيد
قدس الله سره العزيز حضرتلرينك روحانيتي انلري تربيه قيلمشدر وثالثا بهاء الدين نقشبندي قدس الله سره العزيز
حضرتلري كه انلرك دخي ظاهرا شيخلري يوقدر معنا عبد الخالق غجدوانينك روحانيتلري تربيه قيلمشدر پس
بومرتبه كاله ايرنلره نسبت اوستاده خدمت نفس الامرده تحصيل حاصل اولور كذلك خداپرورلره دخي مرشد لازم
اولمز زيرا انلردخي جذبهٔ خدا سببيله يولده قالمز ليكن شو ايكي طائفه دن ماعداسي اكر خدمت اوستاد قيلمزلرسه
ومرشد ومعلمه تابع اولمزلرسه ناقص قالورلر وعلوم دين واسرار يقيندن بي نصيب اولورلر بونلره سخرهٔ مردان اولمه
وكندي تداركنده اول مرشد طلبنده حيران قالمه ديلمز زيرا بوطومارك سوزي بو ايكي طائفه حقنده در غيريلره النمز
*مثنوي * دريكي كفته كه اين جمله يكيست * هركه اودو بيند احول مردكيست * برنده دخي ديمش كه بوجمله اقوال
مختلفه بحسب الحقيقه برلكدر هرشول كسه ايكي كوردوبري برينه ضد بولورشاشي ارجكزدر وبصر بصيرتي كوردر
بحسب المراتب والاقوال والافعال اولان اختلافاندن حقيقتك اختلافي واحكام دينيه نك تناقض وتغايري
لازم كلمز بلكه هرمرتبه نك حكمي لازم اولان محلنه صرف اولنسه متناقض اولمزنته كم كثرات واختلافات اشيا
وحدت ذاته خلل ويرمز (ففي كل شيء له آية تدل على انه واحد (م ي) دريكي كفته كه صديك چون بود * اين كه انديشد
مكر مجنون بود * برنده دخي ديمش كه يوز برنيجه اولور بوني كم انديشه ايلر مكر مجنون اوله وزير پرتزويرك اهل تقليد
اولمسي بو بيتدن منفهم اولور نته كم اصحاب تقليدك حالي بودركه ارباب توحيدك كلامي واسطه سيله وحدت مطلقه يه
اقرار ايلرلر ونطقه كتوروب آني سويلرلر اما تحقيقا توحيد كندي مقاملري اولمديغي ايچون هربار كه كثرات مختلفه وافعال
متنوعه يه نظر ايتسه لر توهم ايدرلر كه بوكثرت وتفرقه ضد وحدت وجمعيت اوله پس صديك چون بود ديرلر ووحدتنه
بوزدن مرآت كثراتده متجلي وكثرت نه جهتدن وحدتله متحليدر بيلمزلر وشريعت وطريقت وحقيقتده واقعه اولان
احكام متنوعه واقوال مختلفه نك اختلافاتي بحسب المراتب ايدوكن فهم قيلمزلر نته كم وزير پرتزوير بوكونه اولان اقوال
مختلفه نك حقيقتك بيلمدي ومراتب واشخاصه نظر قيلوب موحد اولمدي (مثنوي) هريكي قوليست ضد همدكر
* چون يكي باشد يكي زهر وشكر * زيرا بو اقوالدن هربري برقولدركه بري برينك ضديدر نيجه براولور بري زهر وبري
شكر كه الضدان لا يجتمعان درزعم مراتب حسيله وصورت اعتباري ايله لكل شيء اثر ولكل نبأ مستقر ودخي لكل
مقام مقال ولكل عمل رجال دينورروز هروشكر مغاير عد اولنور زيرا وجودده هربرمرتبه نك برآخر حكمي واردركما
قيل * بيت) هرمرتبه از وجود حكمي دارد * كرحفظ مراتب نكني زنديقي * ولكن بو اختلافات استعدادات مختلفه
صاحبلرندن حاصله اولور ومراتب كثيره اعتباريله ظهوره كلور اما معنايه نظر اولنسه اكر بو اقوال مختلفه ده واكر
عالمده اولان اشياء متنوعه وافعال متكثرده اختلاف قالمز ومناقضت ومنافقت ومغايرت اولمز * مثنوي *
تازهروازشكر درنكذري) كي تواز كلزار وحدت بوبري) مادام كه سن زهر وشكر ونفع وضر قيدندن كچميه سن وجميع
اضدادك ميانني توحيد ايلمك شرابني ايچميه سن كچن سن كلزار وحدتدن رايحه آلورسن ونه وجهله وحدت مطلقه يي
بولورسن اكر اضداد وانواعه بقارسك حق بوقيلورسن پس كلزار وحدته كيرن آني اسماء متضاده واوصاف متقابله
وافعال متنوعه ايله متجلي كورندردخي وهو الاول في عين اخريته والاخر في عين اوليته والظاهر في عين باطنيته والباطن
في عين ظاهريته ديدر بومرتبه الضدان لا يجتمعان مرتبه سيدر زهر وشكر ونفع وضر بونده برابردر معز عين مذلدر
ومحيي عين مميتدر وقابض عين باسطدر وقس على هذا سائر الاضداد * مثنوي * اين نمط وين نوع ده طومار ودو *
برنوشت آن دين عيسي راعدو * بو اسلوب وبو نوع اون ايكي طوماري اول عيسي دينينه عدو اولان وزير يازدي بو نمط
وبو نوع ديمكلرندن بو معنا منفهم اولور كه مثنويده واقعه ومكتوبه اولان كلمات مختلفه آنك طوامير ينك
اقوال مختلفه سي اولميه بلكه انجق انك اختلافي بو مثنويده مسطوره اولان الفاظ منظومه ومختلفه يه تشبيه وتمثيل
اولوروبوكونه مختلفه سوزلر سويلدي ديمك اولور پس مثل اولمز مثال اولور دخي انك طوماري اون ايكيدر ومثنويده
مكتوبه اولان دريكي كفته اون التيدر شهادت ايلركه بو انك عيني اولميه بلكه بوندن مراد اختلافات احكام شرعيه

ومغايرات مراتب مرعيه اوله توفيق وتوجيه اولنديغي اوزره وزير پرتزوير انجيلك احكامني حقيقة متغاير
ومتناقض زعم ايدوب اول احكام مختلفه ايله برنيجه كروهي تفرقه واختلافه برقديغي كبي طائفهٔ مقلده دخي احكام
مختلفهٔ شرعيه يي توفيق ايده مدكلرندن وجمعيت جانبنه كيده مدكلرندن ستفترق امتي الى ثلثة وسبعين فرقة كلهم
في النار الا واحد قولنك موجبنجه يتمش اوچ فرقه اولوب بوجمله دن فرقهٔ ناجيه جامع جميع مراتب اولان اهل توحيد
اولدي كه طريق اعدل واوسطي اختيار قيلدي مثلا يالكز جبري اولمدي وبالكليه قدري دخي اولمدي ومعتزله مذهبنده
دخي قالمدي مع هذا نه بونلرك ادله ومذهبلريله محلنده عمل قيلدي والله اعلم (دربيان آنكه اين اختلافات درصورت
روشنست نه درحقيقت راه) اوزيك رنكي عيسي بونداشت * وزمزاج خم عيسي خونداشت * جامهٔ صدرنك ازان
خم صفا * ساده ويك رنك كشتي چون صبا) اول مقلد وزير احول وپرتزوير حضرت عيسي عليه السلامك يكرنكلكي
مرتبه سندن رايحه وذوق طوتمدي وحضرت عيسي عليه السلامك مزاجي كوپندن خوي طوتمدي بوزرنكلي
جامه اول صفا خمي اولان مزاج عيسادن ساده ويك رنك اولوردي صبا كبي مزاج عيسايي خمه تشبيه ايدب كيروا كا
مضاف قيلمري حضرت عيسانك ظاهرده دخي صباغ اولدقلري ملابسه سيله دروزيرا حضرت عيسي عليه السلامك
معجزات عليه سندن بري دخي اول ايدي كه بركوپدن جامه لري انواع الوان بويردي ولازم كلسه انواع الوانله منصبغ اولان
جامه يي يكرنك وساده ايلردي اكثر اهل تواريخ بوني بويله يازمشلر واهل تفسير دخي (فلما احس عيسي منهم الكفر قال
من انصاري) آيتنده بونه اشارت قيلمشلردر محشيء بيضاوي اولان شيخ زاده مرحوم حاشيهٔ بيضاويده ديركه (قال اهل
التواريخ ان امه سلمته الى صباغ فاراد الصباغ ان يغيب يوما لبعض مهماته فقال له هنا ثياب مختلفه فقد جعلت على
كل واحد منهما علامة فاصبغها بتلك الالوان فادخل الجميع عيسي في جب واحد فرجع الصباغ وسأل
فاخبره بما فعله فقال قد فسدت الثياب فاخرج ثوبا اخضر وثوبا احمر وثوبا اصفر وثوبا ابيض كما يريد الصباغ فتعجب
الحاضرون منه وآمنوا وهم الحواريون) وجامهٔ صدرنكدن مراد جامهٔ وجود انسانيدر كه الوان اخلاق بشريتله ملون
وصفة نفسانيتله منصبغ ومكوندر وحضرت عيسي عليه السلامك مزاجي كوپندن يكرنك اولمسي اول حضرتك
شرعنه وقلبنه داخل اولنلرك وجودي جامه سي الوان اختلافات بشريه دن خلاص اولوب نور توحيد ايله بويانمسي
وصبا كبي صفا بولمسيدر (مثنوي) نيست يك رنكي كزو خيزد ملال) بل مثال ماهي وآب زلال) وبوتوحيدك يكرنكلكي
اول يكرنكلك دكلدر كه اندن سالكه ملالت حاصل اوله بلكه اول بي رنكلك عالمي آب زلال كبي وا كا مستغرق اولنلر ماهي
كبي آنكله زنده اولوب وآنكله راحت وحيات بولوب عيش ونوش قيلورلر (مثنوي) كرچه درخشكي هزاران رنكهاست
ماهيانرا با يبوست جنكهاست) اكرچه بوقورو اقده يعني بوعالم صورتده هزاران نقوش والوان واردر ليكن ماهيان
بحر وحدت اولان انبيا واوليانك يبوستله جنكلري واردر يعني عالم كثرتدن احتراز ونفرتلري واردر (مثنوي) كيست
ماهي چيست دريا درمثل * تابدان ماند ملك عزوجل * ماهي كمدر ودريا نه شيدر مثلده كه تا كا بكزه يه ملك عزوجل
يعني بو مثلده كل مثالدرسن وحدت بيرنكلكني دنيا بيرنكلكنه قياس ايتمه * مثنوي * صدهزاران بحر وماهي
دروجود * سجده آرد پيش آن اكرام وجود * زيرا نيجه يوز بيك بحر وماهي بو وجود عالمنده سجده وعبوديت كتورورلر
اول اكرام وجود صاحبنك اوكنه ويا خود اكرام وجوددن مضاف محذوف اوله پيش آن ذي اكرام وجود ديمك اوله
ويا خود درجل عدل قبيلندن اولوب اول عين اكرام وعين جود اولان حقك حضورينه سجده كتورورلر ديمك اوله
* مثنوي * چند باران عطا باران شده * تابدان آن بحر درافشان شده * برنيجه باران عطايا غني اولدي اول
حضرت طرفندن تا اول برقاچ باران عطا سببيله بو بحرلر درافشان اولدي * مثنوي * چند خورشيد كرم
افروخته * تا كه ابر وبحر جود آموخته * وبرنيجه خورشيد كرم اول حضرت جانبندن افروخته اولدي وطلوع
قيلدي تا كم بو ابر وبحرلر اندن جود وسخا اوكرندي پس قياس ايله اول حضرتك عظم شانني كه جميع بحارانك
تلازم جودندن برقطره وجمله نيرات آنك خورشيد كرمندن برذره وكل نعم جهان آنك خزاين نعمتلرندن بربهره دردس
نو جهله دريا كامثال اولور * مثنوي * پرتو دانش زده برآب وطين * تا كه شد دانه پذيرنده زمين * اول خورشيد
كرم الهيدن پرتو دانش ولمعهٔ شناسش خاك وطينك اوزرينه اوردي تا بوزمين اول پرتو واسطه سيله دانه پذيرنده اولدي
* مثنوي * خاك امين وهركه دروي كاشتي * بي خيانت جنس آن برداشتي * كورمزميسن خاك زمين امينه درهرنه
تخم ايكاكديلك بلا خيانه بلكه مع زيادة انك جنسني اندن قالدردك * مثنوي * اين امانت زان امانت يافتست
كافتاب عدل بروي تافتست * بو اميندلكي زمين اول امانت الهيه دن بولمشدر كه آفتاب صفت عدل آنك اوزرينه
طالع اولمشدر * مثنوي * تانشان حق نيارد نوبهار * خاك سرها را نكرده آشكار * نشاندن مراد امر دركه

بادشاهلرك امرينه نشان ديرلر ويا خود اسم عدالتك آثاريدركه اعتدال زماندر تقدير معنى تا امر الهى ويا خود
صفت عدالتك شانى اولان اعتدال ربيعى نوبهاره وسمى كتورميه بو خاكك جوفنده اولان اسرارى آشكار ايلمدى
ولسان حاله هر بر برك وبار وازهار واشجار ما فى الضميرين سويلمدى همانا دم كه انبت الله البقل مقتضاسنجه
جناب كردكار نوبهار واسطه سيله اسرار خاكى اظهار ايلدى هر برك وبار بر لسان اولوب اهل انظاره حالنى
سويلدى بيت استرايسك المغه حكمت كتابندن سبق * خامهٔ قدرت نه يازمش صفحهٔ اشجاره بق بيت اشجاره بق كه
هر ورقى بر كتابدر) ادراكى اولميانه جهان بر ورق دكل * مثنوى * آن جوادى كه جمادى را بداد * اين خبرها
وين امانت وين سداد * اول بر جواد كه بر جماده ويردى بو خبرلرى وبو امانتى وبو سداد واستقامتى (مثنوى) مر جمادى را
كند فضلش خبير * عاقلانرا كرده قهر او ضرير * هر بر جمادى آنك فضل واحسانى خبردار ايلر كه جميع خصوصده
حق تعالينك امرينه مطيعلردر مع هذا بونلرده عقل وتمييز يوقدر انك قهرى عاقللرى كور ايلمشدركه عقل قوتى ايله انك
قهرندن خلاص بولمغه قادر اوله مديلر وفكر وفراست ونتيجه بيك حكمت ومعرفتله انك قضاسندن نجات بوله مديلر
(مثنوى) جان ودل را طاقت آن جوش نيست * باكه كويم در جهان يك كوش نيست * مثلا حكماء كافرين وعقلاء
مشركين كبى جان ودله اول جوش وطاقت يوقدر يعنى حق تعالى حضرتلرينك اسرار نهانى وحكمت بى پايانى
فهم وادراك ايلمكه جان ودل ايچون اول طاقت واكا لايق قدرت يوقدر بو جان ودلك ادراك ايلمكده عاجز وفرومانده
قالديغى سرى كيمه سويليم كه جهانده بونك استماعنه لايق بر كوش يوقدر يك كوش نيست ديو نفى كلى ايلمكلرندن
مراد النادر كالمعدوم قولنك مفهومنى اشعار ايلر * مثنوى * هر كجا كوشى بد از وى چشم كشت * هر كجا سنكى
بد از وى پشم كشت * هر نرده كه بر كوش وار ايدى اندن چشم اولدى يعنى هر قنده كه سمع مرتبه سنده بر كمسه وار
ايدى اول خدانك توفيق وهدايتندن رؤيت ومشاهده مرتبه سنى بولدى هر قنده كه بر سنك وار ايدى اندن پشم اولدى
يعنى هر برده كه بر حجر لا يفهم وجماد كبى ابكم كمسه وار ايدى اول خدانك فضل وعنايتندن پشم اولدى وجوهريت
مرتبه سنى بولدى * مثنوى * كيميا سازست چه بود كيميا * معجزه بخشست چه بود سيميا * اول خداى تعالى كيميا
دوز بجيدر كيميا نه اولور يعنى اول حضرتى كيميايه تشبيه ايلك نه افاده قيلور اكر اول كيميا كيدر دينلسه بو سوز يعنى
اولور كيميا شول اكسيردر كه نحاس ورصاص مقوله سى شيلرى سيم وذهب خاص ايلر وخداى تعالى بو اكسيرك
صانعيدر كذلك انبيا واوليا هر برى معنوى كيميالردر كه كفر وعصيان وجهل وطغيان مسئله لرينى طاعت وايمانه
وعدل وعرفانه تبديل ايلرلر حق سبحانه وتعالى بو معنوى اولان كيميالرك دخى خالق وصانعيدر پس اكا كيميادينلسه
برنده اولمز اول صانع معجزه بخشدر سيميا نه اوله معجزه شول خارق عاداتدركه انبيا عليهم السلامدن غيريسى انك
اتيانتده عاجزلردر زيرا اول خارق عاده اولان حالتده انكچون معجزه دينلدى كه خلايقى عاجز ايلر اول خارق عاده اكر
اوليادن ظهوره كلسه كرامت دينور وسيميا سحره مشابه شول مخيلاتدركه انك حقيقتى يوقدر ليكن اوستادى آنى
صنعتله عيون ناسه موجود شكلنده كوسترر مثلا اهل شعبده نك بعض صنعت غريبه كوستردكلرى كبى
* مثنوى * اين ثنا كفتن ز من ترك ثناست * كين دليل هستى وهستى خطاست * بندن بو ثنايى ديمك واحصا
ايلمك عين ترك ثنادر زيرا بو ثنايى ديمك وجوده دليل ونشاندر ووجود عند اهل الكمال بر نوع ذنب وخطادر بلكه
اصحاب كمالك شانى خداى تعالى يه بى شائبهٔ وجود كمال عجز له ثنا ايلمكدر ووجود ايله اولان مدح وثنايى ترك قيلمقدر
نته كم سلطان انبيا صلى الله عليه وسلم احصاى ثنا ايلمكده وجود وقدرتى ترك ايلدى ولا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت
على نفسك ديو بيورردى * مثنوى * پيش هست او ببايد نيست بود * چيست هست پيش او كور وكبود * اول خدانك
وجودى قتنده نيست وفانى اولمق كرك وجود انك اوكنده نه در كور وكبوددر كور وكبود آردده قالمش شيئه ديرلر بونده
وجود غيرانك وجودى قتنده بى نفع وبى معنى ديمكدن عبارتدر پس وجود غيرك كور وكبود منزله سنده اولديغى
بو بيتلرله تفسير بيورورب ديرلر (مثنوى) كر نبودى كور زو بكداختى * كرمئ خورشيد را بشناختى * اكر وجود غير كور
اولميدى اوندن اريردى يعنى اكر حقدن غيرينك وما سوا مرتبه سنده اولان اشيانك وجودى حضرت حقك
شهودندن كور اولميدى بلكه آنى كنديسنك وجودنده مشاهده قيليدى بوز كبى اريردى وفانى اولوردى وخورشيدك
كرملكنى اكليدى يعنى خورشيد حقيقتك نور وپرتونى وانك تأثيرنى فهم قيليدى پس بو وجود غيرك وجود حقله
قائم اولديغنى بيلماسى واندن خبردار اولماسى كور اولديغنه دلالت ايلر * مثنوى * ور نبودى او كبود از تعزيت * كى
فسردى همچو يخ اين ناحيت * رنك كبود ديار عجمده رنك ماتمدر ديار رومده سياه رنك رنك ماتم اولديغى كبى
معنى اول وجود ما سوا تعزيتدن كبود اولميدى يعنى حضرت حقدن بعيد اولمق ماتمندن ازرق پوش شكلنده

اولميدى

اولميدى بو ناحيت بوز كبى يخ طوكردى يعنى بو ناحيهٔ ممكنات ووجود كائنات بوز كبى يخ منجمد اولوردى وغيريت
مرتبه سنده موجود قالوردى بلكه اول قديم مطلقه قريب وقرين اولسيدى وآنك ظهورينى كنديلرك وجودنده معاينه
قيلسيدى غيريتدن اثرلرى قالمزدى (كما قال الجنيد اذا قرن المحدث بالقديم لم يبق له اثر) پس موجوداتك ما سوا وغير
مرتبه سنده موجوده ومنجمد اولماسى وصال حقدن وشهود وجود مطلقدن كور ومهجور قالملرينه شهادت ايلر
(در بيان خسارت وزير درين مكر * مثنوى * همچو شه نادان وغافل بد وزير * پنجه ميزد با قديم ناكزير * پادشاه
جهود كبى وزير دخى نادان وغافل ايدى مفارقتى ممكن اولمين وامرينك قبولى ضرورى ولازم اولان قديمله پنجه
اوردى يعنى حضرت حقه مقابله قيلدى زيرا دين عيسى عليه السلام حق تعالينك مرادى ايدى دين ايدى انك
تغييرينه سعى قيلمق حقله پنجه اورمق كبى اولدى ناكزير لابد ولازم معناسنه در (مثنوى) با چنان قادر خدايى كز عدم
صد چو عالم هست كرداند بدم * انجلين قادر بر خدايه پنجه اوردى كه عدمدن بردمده بو عالم كبى يوز عالم وجوده
كتورر * مثنوى * صد چو عالم در نظر پيدا كند * چونكه چشمت را بخود بينا كند * سنك نظركده بو عالم كبى يوز عالم
پيدا ايلر چونكه سنك چشمكى كندو وسيله كوريجى ايليه يعنى كندى نوريله كوريجى ايليه * مثنوى * كر جهان پيشت
بزرك وبى بنيست * پيش قدرت ذره مى دان كه نيست * اكر جهان سنك قتكده عظيم وبى پايان وبى نهايتدر ليكن
قدير وقديمك قدرتى قتنده بر ذره بيل بو عالمى كه حقيقتده يوقدر * مثنوى * اين جهان خود حبس جانهاى شماست
هين رويد آن سو كه صحراى شماست * بو جهان خود سزك جانلريكزك حبسيدر اكا اولوكز اول جانبه كيديكز زيرا اول
جانب سزك صحرا وتفرجكاهكزدر اول طرفدن مراد انبيا واوليا عليهم السلامك كتدكلرى ارض الله واسعة ومرتبه
حقيقتدر * مثنوى * اين جهان محدود وآن خود بيحدست * نقش وصورت پيش ان معنى سدست) بو جهان صورت
محدود واول جهان معنى خود بى حد وبى نهايتدر وبو نقش وصورت اول معنى عالمنك اوكنده حجاب وسددر بو عالم
معنى دائما بو عالم صورتده متصرف وآنك اهلى بو عالم اهلينك اوزرينه غالب ومتسلطدر پس بو عالم معنى اهلنك عالم
صورت اهلى اوزره غلبه وحكومتنك بيانته شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * صد هزاران نيزهٔ فرعون را * در شكست
از موسى با يك عصا * فرعونك صد هزاران نيزه سى يعنى بو عالم صورتك اهلى اولان فرعونك وانك عسكرينك
آلت حرب وقتالنى اول عالمك اهلى اولان بر موسادن بر عصا ايله صدى * مثنوى * صد هزاران طب جالينوس بود *
پيش عيسى ودمش افسوس بود * بو عالمك اهلندن اولان جالينوسك صد هزاران طبى وار ايدى اول عالمك اهلى اولان
حضرت عيسى عليه السلامك اوكنده وانك نفس مباركنك قتنده افسوس وبيهوده اولدى زيرا بو اطباى صورى
ابراى اكمه وابرص واحياى موتى ايلمكه قادر اولمديلر حضرت عيسى عليه السلامدن بو معجزه لرى كوروب عاجز قالديلر
* مثنوى * صد هزاران دفتر اشعار بود * پيش حرف امى اش عار بود * نيجه يوز بيك شعرلرك دفترى وشاعرلرك افصحى
وار ايدى اول عالمك بر اميسنك اوكنده اول اشعار عيب وعار اولدى امى ده كه يالرك اوليكيسى نسبت ايچوندر وايكنجيسى
وحدت ايچوندر ضمير غائب اولان اش مقدما آن معنى ديمكله اشارت بيوردقلرى عالم معنايه راجعدر ويا خود
خداى تعالى يه راجعدر واشعاره دخى راجع اولسه جائزدر ولكن الاولين اولى وامى دن مراد حضرت محمد صلى الله
عليه وسلمدر واول حضرته امى دينلمكده برايكى وجه واردر اولا بر شيء اوقيوب واستاددن بر علم تعلم ايلمديكى ايچون امى
ديديلر كه انادن نيجه طوغدى ايسه غيرك تعليمنه محتاج اولميوب اويله ظهور ايلدى ثانيا امدن مراد عند اهل التحقيق
ام الكتابدر اول حضرته امى ديو امه نسبت قيلمق آنك علمنك ام الكتابه منسوب اولديغندن عبارتدر واول حضرتك
عصر شريفنده افصح فصحا وابلغ بلغا اقتى چوق ايديلر ومكهٔ مكرمه ده بونلرك بر نادره لرى وار ايدى كلوب اول موضعده
جمع اولوب برى بريله تحدى ايلرلردى حتى بو جمله دن بركزيده وعالى قدر سبعهٔ معلقه صاحبى يدى شاعر وار ايديكم انلرك
شعرى اعجاز مرتبه سنى بولمشدى وبونلرك هر برى على سبيل التحدى شعرلرين كتورب باب كعبه يه تعليق قيلمشدى
چونكم سلطان انبيا صلى الله عليه وسلم بونلرك دعوته بعث اولندقده وبونلره حضرت حق جانبندن قرآن عظيم ايله
تحدى قيلندقده اقصر سوردن بر سوره يى كتورمكه واكا نظيره ديمكه عاجز وفرومانده اولوب هر برينك اشعارى كنديلره
عيب وعار كلوب كيجه ايله كعبه قپوسندن شعرلرنى اوغرلديلر واول حضرتك لسان شريفندن ظهور ايلين حروف
وكلمات مثللى كلمات وحروفك نظيره سنه قادر اولميوب هر برى اختفا قيلديلر پس اول عالمك اهلنك بو عالمك اهلى اوزره
غالب اولديغنه انبياى عظام عليهم السلامك بو معجزاتى ايله استشهاد بيورديلر وهر نبينك معجزه سى كندى عصرنده
اولان قومنه هر نه كار وصنعت غالب اولديسه واول قومك ايچنده هر نه حالت مقبول وپسنديده كلديسه او نبينك
معجزه سى اكا كوره واقع اولمشدر مثلا حضرت موسى عليه السلام زماننده سحره وساحره رغبت زياده ايدى كه

خلقی بعض مخیلاتله عاجز ایلمشلردی حق تعالی عالم معنانك اهلی اولان حضرت موسی علیه السلامك عصاسنی
اژدر ایلمکله بونلری عاجز قیلدی و دور عیسی علیه السلامده طب علمی مرغوب ومعظم کلمشدی وهر برطبیب
اول زمان قومنك ایچنده نبی کبی مکرم اولمشدی حق تعالی عالم معنانك اهلی اولان عیسی علیه السلام
حضرتلرینی ابرای اکمه وابرص واحیای موتی ایتمکله بونلره ارسال ایلدی بونلر بو معجزه یی کوروب عاجز قالدیلر
وحضرت نبی علیه الصلاة والسلامك زماننده ناس فصاحت وبلاغته رغبت قیلمشلر و برفصیح وبلیغی عظیم القدر
وجلیل المرتبه بیلمشلردی حق تعالی نبی امی حضرتلرینی بونلره بعث ایلدی بونلر انك فصاحت وبلاغتندن حیران
قالدیلر وآنك مثلنی اتیانده عاجز اولدیلر پس هر برنبی بر آخرنبیدن صادر اولان معجزه یی اظهاره قادردر ولیکن
کندی زماننده اولان قومی هرنیه رغبت ایلرسه بونلرك دخی معجزه سی اکا کوره ظهوره کلمشدر (مثنوی * با چنین
غالب خداوندکسی * چون نمیرد کر بباشد اوخسی * بو نجلین غالب وقادر بر خداوندك مقابله سنده برکسه نیچون
اولمیه اکر اول کسه زیاده دنی اولمیه یا بونده مقابله معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * پس دل چون کوه را
انکیخت او * مرغ زیرك باد وپا آویخت او * اول خدا چون طاغ کبی قوی ومحکم قلبی قوپاردی یعنی عقل وفضله
کوه کبی راسخ وثابت قلبی یرندن قلع ایلدی اول قلبك قوت وثباتی آنك قضاسنه مقابله قیلمدی واول قوت وثبات
واسطه سیله انك پنجهٔ قهرندن خلاص اولمدی اول قادر وقوی وعاقل وزیرك اولان مرغی ایکی آیاغیله آصدی یعنی ایکی
آیاغندن طوتدی ودام قهرنه بندایتدی مرغ زیرکدن مقصود هر کارنده زیرك وعاقل اولان وضرر ومکردن اجتناب
قیلان کسه لردر (مثنوی) فهم وخاطر تیز کردن نیست راه) جز شکسته می نکیرد فضل شاه) فهم وخاطری تیز ایلمك یول
دکلدر یعنی فهم وخاطر وعقلی تیز ایلمك حضرت حق جانبنه طریق اولمز زیرا اول پادشاه حقیقینك فضلی انکسار
وشکسته لکدن غیری طوتمز یعنی قبول قیلمز (ولهذا قال فی الحدیث القدسی * انا عند منکسرة القلوب * مثنوی *
ای بسا کنج اکنان وکنج کاو * کان خیال اندیش را شد ریش کاو * اولکی کاو کاف عربیله کاویدن لفظندن بوجق قزیجی
دیمك اولور وثانیجی کاو کاف فارسیله صغر معناسنه در تقدیر معنی ای چوق خزینه طولدریجی وبوجق قزیجی کمسه لرکه
اول خیال اندیش اولان وزیر پر تزویره صغر صقاللی اولدی یعنی اول دنی وزیره تابع اولدی زیرا استعمال اهل فرسده
ریش کاو شول کسه یه دیرلر که بردنی شیئه تبعیت قیله واکا مسخره اوله پس بو کلامدن مراد تعریض اولور شول صوری
خزینه طولدروب مال جمع ایدن اهل دنیایه ویاخود معنوی کنج قلبلرین بحث ایدوب جواهر علمله پر ایدن علمایه که دنیای
دنی یه ونفس خسیسه تابع اولمشلر وریش کاو منزله سن بولمشلردر وبونلره خطاب ایدوب بر نیچه ابیاتله دخی ارشاد
بیوررلر * مثنوی * کاو که بود تا تو ریش او شوی * خاك چه بود تا حشیش او شوی * کاو کیم اوله تا سن انك صقالی
اوله سن یعنی دنیا صغری ویا نفس اماره صغری نه شیء اوله که سن انك تابعی اوله سن خاك نه شیء اوله تا سن انك حشیشی
اوله سن یعنی بو عالم تراب نه دنیدر که سن آنك ازنی اوله سن حاصل کلام انسان خلاصهٔ موجودات ایکن حیوان سیرت
اولان نفسه ودنیای دنی یه تابع اولمق ومرتبهٔ سفلی ده قالمق دین وایمانه ضرر ویرمسنی ومعنا مسخ وفسخ اولمسنی
اشعار ایلر * مثنوی * چون زنی از کار بد شد روی زرد * مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد * چونکم برعورت بد فعلدن
روی زرد اولدی یعنی خجل وشرمسار اولدی روی زرد خجالتدن کنایه در خدای تعالی انك صورتنی مسخ ایلدی
وآنی زهره ایلدی یوزینك زهره اولمسنده علمانك اختلافی واردر (وما انزل علی الملکین ببابل هاروت وماروت) آیتنك
تفسیرنده اهل تفسیر بونك قصه سنی هر بری برنوع اوزره حکایه قیلمشلردر اکثری الان سبعهٔ سیاره دن اولان زهره
یلدزی اولدیغنه قائل وراضی اولمشلردر وبعضیلر الان سبعهٔ سیاره دن اولان زهره در دیمشلردر وحضرت رسول
صلی الله علیه وسلمك حدیث شریفی بو معنایه دلالت ایلر دیمشلر که حدیث صحیحدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
هر بار که زهره یلدزنی کورسه ایدی بیوررلردی که (لعن الله الزهرة فانها هی التی فتنت الملکین هاروت وماروت) رواه
السیوطی فی الجامع الصغیر عن علی کرم الله وجهه وصاحب التیسیر تیسیرده دیرکه حق تعالی اول وقت که آسمانی
یراتدی کواکبی بیله خلق ایتدی وزهره سبعهٔ سیاره دن بریدر که آسمان ایله بیله خلق اولمشدر بلکه خدای تعالی هاروته
ماروته کلان زهره نام عورتی مسخ ایلدی وآسمانه اسم اعظم قوتیله چیقاردی وآسمانده هنوز معذبدر ویاخود سائر
ممسوخات کبی ناره ملحقدر واول حدیثی که اصحاب حدیث حضرت نبیدن روایت ایلمشلردر که (لعن الله الزهرة فانها
فتنت ملکین) بیورمشدر بو لعنت اکا اسمنك توافقندن اوتریدر دیمشدر ومعالمده مسطوردر که زهره بر جمیله عورت
ایدی اریله خصومت ایلدی اول ملکینك محکمه سنه کلدی فی الحال اول ملکلر بونك لطافت وملاحتن کوروب
فریفته اولدیلر القصه بونك مهماتنی تاخیره براقدیلر بر آخر کونده اول عورت کیرو کلدی آنی اول ملکلر خلوتخانه لرینه

دعوت ایلدیلر وکندیلرك عشق ومحبتنی اکا آشکاره سویلدیلر اول زن دخی بونلره بو کونه جواب ویردی که سزلك
مطلوبکز حاصل اولمز الا اوچ فعلی ارتکاب ایله اولا بنم معبودم اولان بته پرستش ایتمکله وشوهرمی قتل قیلمغله ودخی
شرب خمر ایتمکله بونلر بت پرستلکی وقتل نفسی اکبر کبائردن ایدوکنی بیلوب آنی ایشلمکدن اجتناب قیلوب شرب
خمره راضی اولدیلر لیکن مجمع قبایح وام الخبائث بو ایدیکنی بیلمدیلر روایت اولنور که اول زمان بونلره دیدی که سز
هرشب بعد اداء حکومت که آسمانه عروج ایلرسز اول اسمله که آسمانه عروج ایلمکه انکله قادر اولورسز
بکا تعلیم ایلك بونلر اول اسم اعظمی اول زنه اوکرتدیلر واول اسمك قوتیله اول زن آسمانه عروج ایلدی وخدا انك
صورتنی مسخ قیلدی آنك صورتنی برکوکبك صورتنه مبدل اولدی بو محلده حضرت خداوندکارك دخی
اکرچه کلام دربارلرندن بالبداهه عین زهرهٔ مشهوره اولمق منفهم اولور لیکن عین زهرهٔ مشهوره اولمق
کورینور بو تقریبله که مسخ لغتده برصورتك بر آخر صورته تبدیل اولمسنه دیرلر که صورت اخری صورت اولیدن ادنی
اوله پس مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد بیورملری خدای تعالی ان زن را مسخ کرد وبرشکل زهره کرد ویا در صورت
زهره کرد دیمکی اقتضا ایلر پس خدای تعالی اول زنی زهره صورتنه مسخ ایلمسندن واول زنك شکلی زهرهٔ مشهوره
شکلنه کرمسندن انك عین زهره اولمسی لازم کلمز بلکه حق تعالی آنی زهره صورتنده قیلدی دیمکی مستلزم اولور پس
صورت زهره یه ممسوخه اولدقدنصکره صاحب تیسیر دیدیکی کبی یا آسمانده قالمش اوله ویاخود سائر ممسوخات
کبی ناره کذر قیلمش اوله پس عین زهرهٔ مشهوره اولمق توهمی بونکله مندفع اولور واستنکار علما لازم کلمز وبو محله بوندن
انسب توفیق اولمز فلیتأمل * مثنوی * عورتی را زهره کردن مسخ بود * خاك وکل کشتن نه مسخست ای عنود *
برعورتی زهره ایلمك مسخ اولدی یعنی برعورتك زهره صورتنده اولمسی وشکل زهره یه کیرمسی مسخ اولدی ای زیاده
عناد ایدیجی خاك وکل اولمق مسخ دکلیدر یعنی مسخدر * روح می بردت سوی چرخ برین * سوی آب وکل
شدی در اسفلین * روح سنی چرخ برین جانبنه ایلتور یعنی آسمان روحانی جانبنه سنك روحك سنی جذب ایلرسن
مرتبهٔ اسفلینده آب وکل جانبنه کتدك یعنی مقتضای روحی قوبوب مشتهای تنی اختیار ایتدك * مثنوی * خویشتن را
مسخ کردی زین سفول * زان وجودی که بدان رشك عقول * کندیکی بو الچقلق جهتندن مسخ ایلدك شول
بر وجوددن مسخ ایلدك کم اول وجود عقولك شکی ایدی یعنی احسن التقویمده اولان وجود حقیقیهٔ انسانیه که
فی الحقیقه عقول وملائکه نك مغبوطی ومرغوبیدر سن آنی ای تن پرست ومتابعت هوا ایله پست اولان کمسنه صورت
حیوانیه یه مسخ ایلدك بو آب وکل مرتبه سنده سفلی اولان اکل وشربه مقید اولدیغك جهتدن (مثنوی) پس ببین کین
مسخ کردن چون بود * پیش آن مسخ این بغایت دون بود * فاذا کان کذلك بو مقدمه معلومك اولدیسه نظر ایله
بو مسخ ایلمك نیجه اولدی او مسخك اوکنده بو مسخ بغایت دون اولور یعنی اول زهره نك مسخنه نسبت بو آب وکل
صورتنه مسخ اولمق کمالیله ادنی اولور زیرا اول زن صورت زهره یه که شکلا نورانیدر ممسوخه اولوب سفلیدن علوی
جانبنه عروج قیلوب آسمانده قرار قیلدی مع هذا احسن التقویمده اولان صورت معنویهٔ انسانیه یه نسبتله نیته
مسخ اولدی پس آب وکل اولمق ومحضا حیوانیتده قالمق نه مرتبه مسخ اولور بوکا کوره قیاس ایله (مثنوی) اسب همت
سوی اختر تاختی * آدم مسجود را نشناختی * بو بیت نجوم علمنه مشتغل اولان وعلم هیئتله تفوق وترقی زعمن قیلان
کمسه لر جانبندن حاصل اولان شبهات ووهمیاتی دفع ایچون اولور وما قبلنه بو وجهله مناسبت بولور خاك وکل
کشتن نه مسخست ای عنود بیوردقلری کبی ودخی پیش آن مسخ این بغایت دون بود کلامن ادا ایلدکلری کبی کانه اسیر
اکل وشرب اولان وعالم طبیعتده قالان منجمین واهل هیئت علملرینك موضوعی عالی اولدیغی جهتندن کندیلری دخی
مرتبهٔ سفلیه وشکل حیوانیه دن نجات بولمش وبو حکمدن کندیلرینی مستثنا اولمش زعم ایلرلر وکویا لسان حالله
مسخ معنویدن بز نجات بولدق دیو سویلرلر پس انلره خطابا بو بیت شریفی بیوررلر وانلرك زعمنده مسجود ملائکه اولان
آدمك قدر وشاننی بیلمکی قوبوب علم وهمتلریله افلاکه صعود وترقی ایلدکلرنی ذم وقدح قیلوب دیرلر ای منجم همت
آتنی اختر جانبنه سوردك وکندیکی علم نجوم وهیئت واسطه سیله زهره وار افلاکه ابرکوردك مسجود ملائکه اولان آدمی
اکلمدك یعنی حضرت آدم که سنك پدرکدر آسمان اهلنك مسجودی اولمشدر پس حضرت آدم آسمانه واهل آسمانه
خدمت والتفات ومحبت قیلمدی بلکه آسمان واهل آسمان اکا تعظیم وخدمت قیلدی پس سنکه آدم زاده اوله سن
اکر خبر خلق اولیدك اولدیغك مرتبه یی سن اکا ردك والولد سر ابیه معناسی سنده بولنوردی وانك صفتیله موصوفه
اولوب کندی قدرکی بیلوردك * مثنوی * آخر آدم زاده ای ناخلف * چند پنداری تو پستی را شرف *
چند کویی من بکیرم عالمی * این جهان را پر کنم از خود همی * ای خلف یعنی ای ناصالح آخر آدم زاده سن نیجه

برا چقلغی سن شرف زعم ایلرسن یعنی علم نجوم ایله زهره کبی آسمانه کتمك وافلاك علمیله ترفع وترقی ایتمك آدم
مسجوددن موروث اولان وانبیای عظامدن ظهوره کلان علمه نسبت تدنی وتسفلدر پس سن اول پستلکی نیجه
شرف عد ایلرسن ومقصود بالذاتی قویوب بیانه نه کیدرسن ای ناخلف خطابی اهل نجوم واهل هیئته اولیوب
اهل هوا واهل دولته اولسه دخی لطیف اولور بو تقدیرا وزره معنی آخر آدم اوغلیسن ای خیرسز ناصالح ولد بو دولت
صوری ورفعت ظاهری معنا پستلکدر پس سن هوا وهوسله نیچون ترفع وآسمان دولت صوری جانبنه ترقی ایدوب
معنا پست وسفلی اولان مرتبه یی نیجه برشرف ودولت ظاهره یه حریص اولوب بن عالمی طوترم دیو نیجه بردیرسن
بو جهانی دولت ایلرسن دیمك اولور وهو الانسب للمحل ای رفعت حاضره یه ودولت ظاهره یه حریص اولان بن عالمی
طوترم بو جهانی کندمدن پرایلرم یعنی نیجه دلك کندمك دولت ورفعتیله بو عالمی طولدررم دیرسن * مثنوی *
کر جهان پر برف کردد سر بسر * تاب خور بکدازدش بایك نظر * مثلا کر بو جهان باشدن باشه قار ایله پر اولسه
آفتابك حرارتی انی برنظرله اریدر یعنی دولت صوری ونخوت ورفعت رسومی فی المثل برف کبیدر اکر برکسه دولت
صوری وشوکت رسومی ایله جهانی باشدن باشه طوتسه وعالمی تحت تصرفنه آلوب ضبط ایلسه خورشید حقیقتك
تاب قهری برنظرده انی اریدر وعلی الفور محو ونایاب ایلر کذلك تاب لطفی دخی برف کبی اولان معاصی واوزاری برنظرله
اریدوب محو وفنا ایلر محصل کلام اول خورشید حقیقتك تاب قهرنه دولت وقدرت اناس نیجه طاقت کتوره مزسه
کذلك تاب لطف ورحمته خطا ومعصیت وجرم وضلالت برفلری دخی قرشو دوره مز بلکه انك تاب لطف وعنایتی
معاصی واوزار کثیره یی علی الفور افنا ایلر نته کم بعض کبار بیوررلر العنایة تهدم الجنایة وتوجب الهدایة وتورث الولایة
* مثنوی * وزر او وصد وزیر وصد هزار * نیست کرداند خدا ازیك شرار * وجناب خدا اول پادشاه ذو العطادرکه
اول وزیرك وزرینی وانك کبی نیجه یوز بیك کسلرك دخی وزر وخطاسنی شعلۀ رحمتدن برشرار ایله یوق ایلر اکر ارادتی تعلق
ایلرسه * مثنوی * عین آن تخییل را حکمت کنید * عین آن زهراب را شربت کنید * اول تخییلات فاسده نك عینی
حکمت وافیه ایلر واول عین زهراب اولان سیئاتی شربت شافیه وحسنات صافیه ایدوب (اوائك یبدل الله
سیئاتهم حسنات) دیو انلره اشارت ایلر وانلر حقنده کلام سویلر * مثنوی * آن کمان انکیز را سازد یقین * مهرها
رویاند از اسباب کین * اول کمان ظهوره کتورلك کسه یی اهل یقین دوزوب حقیقته یوررر واسباب کیندن محبت ومهرلر
بتوررلر (مثنوی) پرورد در آتش ابراهیم را) ایمنی روح سازد بیم را * حضرت ابراهیم علیه السلامی آتش ایچره بسلر
وبیم وخوفی روحلره ایمنلك ایلر انك عقلی ادراك ایلمز حکمت وصنعتی چوق واسرار وکارنه قیاس واندازه یوقدر کاه
اولورکه عادت الله بر مقتضای عقل واسباب ووسایط اوزره جاریه اولور وکاه اولورکه خرق عاده ایدوب برخلاف مقتضای
عقل برشئی ایجاد قیلور (مثنوی) از سبب سوزیش من سودائیم * در خیالاتش چو سوفسطائیم * سوفسطائیه حکمای
دهریه دن برطائفه درکه حقایق اشیائی انکار ایدرلر بونلر اوچ قسمدر برقسمی بو اشیایه اوهام وخیالات باطله دیرلر
بونلره عنادیه دیرلر وبرقسمی بونلردن اشیانك ثبوتنه منکرد کلدرلر ولیکن زعم ایلرلرکه اشیا تابع دیرلر وبرقسمی بونلردن
اشیا اعتقادات اوله یعنی برشیئه اکر جواهر اعتقاد ایلرسك جوهردر واکر عرض اعتقاد ایلرسك عرضدر اکر قدیم
اعتقاد ایلرسك قدیمدر ومحدث اعتقاد ایلرسك محدثدر دیرلر بو کروهه عندیه تسمیه اولنور وبرقسمی دخی اشیانك ثبوتنه
وعدم ثبوتنه اولان علمی انکار ایدرلر وزعم ایدرلرکه بونلر شك ایدیجیلردر وشك ایلدکلرندن دخی شك ایدیجیلردرهلم
جرا بو قسمه لاادریه دیرلر زیرا بونلره سؤال اولنسه که بو اشیاندر جوابلری لاادری دیمکدر پس حضرت مولانانك
چو سوفسطائیم دیو کندیلرینی تشبیه بیوردقلری بو لاادریه قسمیدر معنای بیت بن خدانك سبب سوزلکندن حیران
وسودائیم که بو خصوصده مقتضای عقله اعتمادم یوقدر وانك ارادت ذاتیه وحکمت خفیه سنك خیالاتندن
سوفسطائی کبی یم که لاادری دیرلردم که جمیع انبیا ومرسلین صلوات الله علیهم اجمعین بو خصوصده بویله دیرلردر کما
الله نبیه فی کتابه الکریم) قل ما کنت بدعا من الرسل) ای بدیعا منهم اقدر علی مالم یقدروا علیه) وما ادری ما یفعل بی
ولا بکم ای فی الدارین علی التفصیل اذ لا علم لی بالغیب والله اعلم (مکر دیکر انکیختن وزیر در اضلال قوم نصاری
مثنوی) مکر دیکر آن وزیر از خود بیست (وعظ را بکذاشت ودر خلوت نشست) اول وزیر پر تزویر کندوسندن برغیری
مکر بغلدی یعنی پیدا ایلدی وعظی قودی وخلوتده اوتوردی زیرا کثرت مشاهده قلت حرمتی موجبدر بو سببدن اکثر
اهل خلوتك اخلاصله خلوت نشین اولمیوب بلکه ریا وتعظیم وخلق ایچون خلوت کزین اولدقلرینه اشارت واردرنته کم
بو وزیر پرتزویرك خلوت اختیار قیلمسی بو قبیلدندر * مثنوی * در مریدان درفکند از شوق سوز * بود در خلوت
چهل پنجاه روز * مریدلره شوق وآرزودن حرارت براقدی یعنی مصاحبت ودیدارنه زیاده مشتاق اولدیلر قرق اللی

کون خلوتده اولدی که کسه یه کورنمدی * مثنوی * خلق دیوانه شدند از شوق او * از فراق حال وقال وذوق او *
خلق آنك اشتیاق وآرزوسندن دیوانه وبی صبر اولدیلر آنك حالنك ومقالنك وذوق بالنك فراقندن * مثنوی) لابه وزاری
همی کردند او * از ریاضت کشته در خلوت دو تو * خلق تضرع وفغان ایلدیلر واو وزیر ریاضتدن خلوتده ایکی قات
اولمش ایدی * مثنوی * کفت ایشان نیست ما را بی تو نور * بی عصا کش چون بود احوال کور * انلر دیمش که
سنسز بزه نور یوقدر عصا کشسز کورلك احوالی نیجه اولور * مثنوی * از سر اکرام واز بهر خدا * بیش ازین ما را
مدار از خود جدا * اکرام اجلندن وخدادن اوتری بزی بوندن زیاده کندکدن جدا طوتمه * مثنوی * ما چو طفلانیم
وما را دایه تو * بر سر ما کستران آن سایه تو * بز طفللر کبی یز وسن بزه دایه کبیسن سن اول سایه یی بزم باشمز اوزره
دوشت یعنی بزی تربیت وحمایتك سایه سنده طوت * مثنوی * کفت جانم از محبان دور نیست * لیك بیرون آمدن
دستور نیست) وزیر ایتدی بنم جانم محبلردن ایراق دکلدر لیکن خلوتدن طشره کلمکه اجازت یوقدر مادامکه براشارت
اولمیه (مثنوی * آن امیران در شفاعت آمدند * وان مریدان در شناعت آمدند * اول امیرلر بو خصوصه شفاعته
کلدیلر واول مریدلر شناعته کلدیلر یعنی تشنیع وکندیلر حقنده زبان درازلغه شروع ایلدیلر بویله دیوکه * مثنوی *
کین چه بدبختست ما را ای کریم * از دل ودین مانده ما بی تو یتیم * که ای کریم بو بزه نه بدبختلقدر بز سنسز دل ودیندن
یتیم قالمشز * مثنوی * تو بهانه می کنی وما ز درد * می زنیم از سوز دل دمهای سرد * سن تعلل وبهانه ایلرسن خلوتدن
چیقمامق ایچون وبز دردو غمدن وکوکل حرارتندن صووق نفسلر اوروز یعنی زیاده اضطرابمزدن مفید ومؤثر اولمین
آهلر قیلورز * مثنوی * ما بکفتار خوشت خو کرده ایم * ما ز شیر حکمت تو خورده ایم * بز سنك لطیف سوزیکه خوی
ایلمشز ومعتاد اولمشز بز سنك حکمت ومعرفتك سودندن نوش ایلمشز سندن مفارقته قادر دکلز * مثنوی *
الله الله این جفا با ما مکن * خیر کن امروز را فردا مکن * الله حقیچون الله حقیچون بزه بو جفایی ایلمه ویا خود اللهدن
قورق اللهدن قورق بزه بو جفایی ایلمه بو دم خیر ایله بو کونی یارین ایلمه زیرا تأخیرده آفت واردر * مثنوی * میدهد دل
مر ترا کین بی دلان (بی تو کردند آخر از بی حاصلان * کوکل سکا رضا ویررمی که بو بی دللر یعنی سنك کوکلك رضا ویرر
ومعقول کوررمی که بو بی دل وبی جان اولان مریدلرك آخر سنسز بی حاصللردن اوله لر یعنی سندن دور اولوب بطال
قاله لر * مثنوی * جمله در خشکی چو ماهی می طپند * آب را بکشا ز جو بردار بند * جمله سی خشکیده اولان ماهی
کبی حرکت واضطراب ایلرلر کویا که سنسز حیاتدن امیدلرنی قطع ایلرلر ایرمقدن بندی قالدر آبی آچ یعنی صویی
اولکی کبی اجرا ایت * مثنوی * ای که چون تو در زمانه نیست کس * الله الله خلق را فریادرس * ای کسه که زمانه ده
سنجلین کسه یوقدر الله الله خلقه فریادرس ومعاونت ایله یعنی الله ایچون بزی بو اضطرابدن خلاص ایله (دفع کردن
وزیر مریدان را * مثنوی * کفت هان ای سخرکان کفت وکو * وعظ کفتار زبان وکوش جو * وزیر بویله کونه عرض
اشتیاق ایلین مریدلره محقق وصادق اولان مرشدلر کبی دیدی آکاه اولك ای کفت وکونك مغلوب واسیری اولان قوم
کوش وزبانك سوزنی وپندنی دلیجی قوم یعنی کوشه متعلق وزبانه مضاف اولان وعظ وکفتارك استماعنی طلب قیلیجی
طائفه * مثنوی * پنبه اندر کوش حس دون کنید * بند حس از چشم خود بیرون کنید * دون اولان حس قولغنه
پنبه ایلیکز یعنی ظاهر قولغنی بغلیکز تا که سمع باطنی مفتوح اولوب کلام الهیه واسرار ربانیه یی استماع ایده سز کندی
چشمکزدن حس بندنی طشره ایلیکز یعنی کندی باطنکز کوزندن بو حس ظاهری قیدنی اخراج ایلیکز تا بصر
بصیرتکز حس ظاهری حجابندن خلاص اولدقده کشاده اوله وعالم غیبك غرائب وعجائبنی مشاهده ایلمکه یول بوله
* مثنوی * پنبۀ آن کوش سر کوش سرست * تا نکردد این کران باطن کرست * وجمال محبوب حقیقی یی معاینه قیله
اول سر قولغنك پنبه سی یعنی طقجی باش قولغیدر مادامکه بو ظاهر قولغی مفتوحدر باطن قولغی مسدوددر پس
کرکدرکه مالایعنیدن وهزل ودروغ بی معنادن بو ظاهر قولغنی سد ایده سن تا سمع باطن کشاده اوله زیرا تا بو ظاهر
قولغی صاغر اولمیه اول باطن قولغی صاغردر سمع باطنك مفتوح اولمسی سمع ظاهرك مسدود اولمسنه موقوفدر
فافهم * مثنوی * بی حس وبی کوش وبی فکرت شوید * تا خطاب ارجعی را بشنوید * حسسز وکوشسز وفکرتسز
اولکز یعنی انکشاف درون وانشراح صدورك حصولی ایچون حس وکوشك وفکرتك احکام وقیودندن بری وعاری
اولکز تا نفس مطمئنه مرتبه سن بولوب حضرت حقدن نفس مطمئنه یه واقع اولان ارجعی خطابنی استماع قیلکزکه
حضرت حق کندی ذکریله مطمئنه اولان وشهوات ومقتضیات نفسانیه دن نجات بولان نفسلره کندی جنابنه دعوت
ایلمك اوزره خطاب ایدوب (یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیة) بیوررر بو آیتك تفسیری عنقریب عرب
بادیه نشین حکایه سنده کلور پس ای سنك ذکریله مطمئنه اولان وحظوظ جسمانیه دن رجوع قیلان نفسك بو ارجعی

خطابنی کوش باطنله کندی جسمانی اولان قیودندن نجات بولوب حضرت حق جانبنه متوجه اولدیغی اوقاتك
کلیسنده استماع ایلرنه آنکه همان حین موت طبیعیده استماع ایلیه (مثنوی) تا بکفت وکوی بیداری دری * تو
ز کفت خواب بوبی کی بری * دریده کی یا خطاب ایجوندر بیداریده که یا مصدریه در کوی بیدار بلغه مضافدر یعنی
مادامکه سن بیدارلغك کفت وکو بنده سن یعنی سنکه قیل وقال ظاهره مقید اوله سن کفتار خوابدن و اسرار عالم
نایابدن قچن رایحه الورسن ونه وجهله باطن ذوقن بولورسن دیمك اولور * مثنوی * سیر بیرونست قول وفعل ما *
سیر باطن هست بالای سما * بزم قول وفعلمز سیر بیروندر یعنی بو اقوال وافعالله اولان سیر ظاهر عالمه منسوب اولان
سیردر که بو عالمدن طشره کتمز فعلك سیری فعلده ترقی ذو قولك سیری قولده ترقی ایلمکدر سیر باطن آسمان اوزره در یعنی
قلبك وعقل وروحك سیری آسمانك فوقنده در مراد قلب وروحك سیر مع الله وسیر فی الله ایلمسیدر که اللهله اولان
سیر واللهده اولان سیر بو سماوات سبعه دن عالیتردر * مثنوی * حس خشکی دید کز خشکی براد * عیسی جان پای
بر دریا نهاد) حس ظاهری خشکی ویا خشکه منسوب اولانی کوردی زیرا که خشکلکدن طوغدی خشکلکدن مراد
بو عالم صورتدر جان عیسی علیه السلام که روح اللهدر پای همت وعزیمتن دریا اوزره قودی دریادن مراد عالم معنی
دریاسیدر * مثنوی * سیر جسم خشك بر خشکی فتاد * سیر جان پا در دل دریا نهاد * خشکه مضاف اولان جسمك
سیری خشکلکه دوشدی یعنی بو عالم صورته وخاکه منسوب اولان جسمك سیری وسلوکی خاك وصورت عالمنه واقع
اولدی اما جان سیری آیاغنی دریانك اورته سنه قودی یعنی روح سیرده قدم همتن بحر معنی ایچره وضع ایلدی انسان
فی الحقیقه بر برزخ جامعدر که نصفی بری ونصفی بحریدر روحق سبحانه وتعالی اول انسانی بر و بحرده سائر اولمغله
وتصرف قیلمغله مکرم ایلدی نته کم بو آیت کریمه نك معنای باطنیسی بو مضمونه اشارت اولمشدر (قال الله تعالی ولقد
کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر * بونك تفسیری وتحقیقی ایکنجی جلدك آخرینه قریب قصهٔ بط بچکان
بیاننده کلور (مثنوی) چونکه عمر اندر ره خشکی کذشت * که کوه و که دریا که دشت * آب حیوانرا کجا خواهی
تو یافت * موج دریا را کجا خواهی شکافت * چونکم عمر خشلك یولنده کچدی یعنی بو عالم صورتك طریقنده عمرك
ضایع اولدی که طاغده که دریاده وکه صحراده یعنی ای طالب سنك عمرك عالم صورتك طریقنده اکر تجارتله
اولسون واکر سیاحتله اولسون واکر دنیایه متعلق اولان خدمتله اولسون که طاغلرده وکه دریالرده وکاهی صحرالرده
مرور ایلیه الجواب سن آب حیاتی قنده بولسك کرکسن دریانك موجنی قنده یارسك کرکدر یعنی چونکم سنك عمرك
بیابان عالم صورتده بو یله ضایع اوله آب حیات معانی بی نه محلده بولسك کرك وامواج دریای عالم ارواحی نیجه یاروب
وقطع قیلوب عالم الوهیته کذر قیلسك ونیجه واصل اولسك کرك یعنی مادام که جان عالم صورت سیرنده مقید در آب حیات
معنادن ایچه مزو دریای عالم ارواحی قطع ایدوب ایلرو کچه مز وهوای عالم حقیقتده پرواز ایدوب اوچه مز دیمك اولور پس
کرکدر که سالك هم خاکه منسوب اولان موجلردن وهم آبه منسوب اولان موجلردن کذر قیله وخلاص اوله تا کم
مرتبهٔ حقیقی ومقام ولایتی بوله پس موج خاکینك وموج آبینك تفسیرینه بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی
موج خاکی وهم وفهم وفکر ماست * موج آبی محو وسکرست وفناست * خاکه منسوب اولان موج بزم وهم وفهم
وفکرمزدر کرکدر که سالك وهم وفهم وفکرت موجلرندن ایلرو کچه که بونلر جسمه وعالم صورته متعلقدر وآبه منسوب
اولان موج محو وسکر دروفنادر یعنی موج آبیدن مراد روحانی اولان محو وسکر وفنادر که بو روحانی اولان
محو وسکر وفنادن سالك کچمك کرك تا محو حقیقی وسکر حقیقی وفناء حقیقی مرتبه سنی بوله محو وسکر وفناء
روحانی ایله محو وسکر وفناء حقیقینك ما بیننده تفاوت عظیمه واردر محو روحانی اولدر که سالك کندوبی مع بقیة
الوجود محو کورز حال بو که کندوبی اوبله کورمسی عین وجوددر وسکر روحانی اولدر که روحك لذائذ واذواقیله
سالك مع بقیة الوجود سرخوش اولمسیدر وفناء روحانی دخی سالك کندوبی فانی کورمسیدر و محو وسکر وفناء
حقیقی بقیهٔ وجود ایله اولان حالتلردن برتردر (مثنوی) تا درین سکری ازان سکری تو دور * تا ازین مستی ازان جامی
تو کور * مادام که سن بو سکرده اول سکردن دورسن یعنی ای سالك مادام که سن بو سکر روحانیده مقید اوله سن
او سکر حقانیدن دور ومهجورسن تا سن بوندن مستسن اول جامدن سن کورسن یعنی مادام که سن بو لذات
روحانیه دن مستسن اول جام حقانیه دن کورسن زیرا لذات روحانی دخی نه قدر وار ایسه حجاب نورانیدر
نته کم انواع لذات جسمانی حجاب ظلمانیدر پس سالکه حجاب ظلمانیدن کذر ایلمك نیجه لازم ایسه عند
اهل الفنا حجبات نورانیه دن دخی کذر ایلمك اویله لازمدر انکچون سری سقطی قدس الله سره العزیز حضرتلری
کندی مریدلرنی لذات طاعاتدن تحذیر ایدوب بیوررلردی ایاکم ولذات الطاعات فانها سم قاتل * مثنوی *

کفت وکوی ظاهر آمد چون غبار * مدتی خاموش خو کن هوش دار * بو کفت وکوی ظاهری غبار کبی کلمشدر که
بو قیل وقال صوری آینهٔ قلبك زنکاریدر ولهذا قال النبی صلی الله علیه وسلم لابن مسعود قیل وقال وکثرة السؤال
واضاعة المال کذا فی الجامع الصغیر بر زمان خاموش اولمغی خوی ایله عقل طوت یعنی قل الخیر والا فاسکت حدیثیله
عمل ایدوب هوش دردم لفظنك مصداقنجه عقلکی نفسك اوزره طوت یعنی سویلدیکك کلامی تفکر وتعقل ایت
(مکرر کردن مریدان که خلوت را بشکن (جمله کفتند ای حکیم رخنه جو * این فریب واین جفا با ما مکو * مریدلر جمله
ایتدیلر ای فرجه وبهانه استیجی حکیم بو فریب وحیله بی وبو جفایی بزه دیمه یعنی بو سوزدن فراغت ایله * مثنوی *
چارپا را قدر قدرت بار نه * بر ضعیفان قدر طاقت کار نه * چارپایه طاقت وقوتی قدر یوك قو یعنی یوك کتورن حیوانه
تحمل ایلدیکی قدر یوك اور زیاده قومه ضعیفلر اوزره قوت وقدرتی قدر ایش قو یعنی (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) ایله
عمل ایدوب تکلیف ما لا یطاق ایلمه * مثنوی) دانهٔ هر مرغ اندازه ویست * طعمهٔ هر مرغ انجیری کیست * هر مرغك
دانه سی آنك مقداریدر یعنی جثه سی قدردر هر قوشك طعمه سی بر انجیر قچن اولور (مثنوی) طفل را کر نان
دهی بر جای شیر * طفل مسکین را ازان نان مرده کیر * اکر طفله سود یرینه نان ویره سن مسکین طفلی اول ناندن اولمش
طوت یعنی اولمسی مقرریدر زیرا اول حالده نانه تحملی یوقدر * مثنوی * چونکه دندانها برارد بعد ازان * هم بخود
کردد دلش جویای نان * چونکه طفل دندانلر بو قارو کتوره یعنی طفلك که دیشلری بتدکدنصکره هم او طفل کندی
اختیاریله نان طلب ایدیجی اولور دایه سنه احتیاج چکمز بو هم وجهدر هم او طفل کندیسنه نان طلب ایدیجی اولور
دایه سنه توقف ایلمز * مثنوی * مرغ پر نارسته چون پران شود * لقمهٔ هر کربهٔ دران شود * قنادی بتمامش قوش
چونکه پرواز ایدیجی اوله هر یرتیجی کدینك لقمه سی اولور یعنی مرغ پر نارسته کبی کماله ایرمین مرید و پر وبال معنوی
بولمین مستفید اکر مرشد ومربیسندن قبل الکمال دور اولسه وزیر جناح تربیه سندن مهجور قالسه آنك حالی شول
قنادی بتمامش قوش کبی اولور که اول هر کربهٔ درنده نك لقمه سی اوله زیرا بو مرید ناقص دخی کربهٔ درنده کبی اولان
اهل هوا واهل ضلالك وشیطان ونفس پر و بالك لقمه سی اولور وانلرك پنجهٔ ضلالتنده قالور * مثنوی * چون برارد
پر بهم بر تر پرد * بی تکلف بی صفیر نیك وبد * چونکه مرغ قناد کتوره یعنی قنادی بته او کندی اختیاریله او چار زحمت
وتکلفسزینك وبد صداسیسز یعنی ایونك وکتونك معاونتیسز * مثنوی * دیو را نطق تو خامش میکند *
کوش ما را کفت تو هش میکند * ای مرشد ومربی سنك نطق ومصاحبتك شیطان نفسی خاموش ودور ایلر سنك سوزك
بزم قولغمزه هوش ایلر یا خود سنك سوزك بزم قولغمزی هوش ایلر یعنی سنك کفتار معنیدارك بزم سمعمزه عقل
وهوش ادخال ایلر ویا خود محل عقل وهوش قیلر * مثنوی * کوش ما هوشست چون کویا توی * خشك ما بحرست
چون دریا توی * بزم سمعمز عین هوشدر ومعدن عقلدر چونکم کویا سن اوله سن بزم خشکمز بحردر چون دریا سنسن
یعنی بزم صوری اولان وجودمز عین دریای معانی اولور چونکم بزه دریا سنسن * مثنوی) با تو ما را خاك بهتر از فلك
* ای سماك از تو منور تا سمك * سنکله خاك بزه فلکدن یکرکدر زیرا انسان کامل مظهر ذات وصفات الهیدر
وفلك انجق بعض اسما وصفات الهیه نك مظهریدر پس انسان کامل ایله مصاحبت اللهله مصاحبت ایلمك کبیدر
انکچون زمینده مرشد کامل ایله اولمق افلاك اوزره املاك ایله اولمقدن بهتردر بو خبر شریف دخی بو مضمونه دلیلدر
(کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) ای سن شول کسه سنکه سماکدن سمکه دك سنك
نورکدن عالم منوردر * مثنوی * بی تو ما را بر فلك تاریکیست * با تو ای مه این فلك باری کیست * صورت رفعت بود
افلاك را * معنیٔ رفعت روان پاك را * مریدلر اسانندن مرشد کامله خطاب اولور نته کم وزیرك مریدلری اکا دیدیلر سنسز
بزه فلکلر اوزره تاریکلکدر سکا نسبتله ای ماه الهی بو فلك باری کیمدر ونه شیدر زیرا رفعتك صورتی یعنی صورتا رفعت
افلاك ایچون ورفعتك معناسی یعنی معنیٔ رفعت روان پاك ایچوندر زیرا بو عالم صورتا عالم کبری ومعنا عالم صغرادر
وانسان کامل صورتا عالم صغری ومعنا عالم کبری ومجموعهٔ عظمادر * مثنوی * صورت رفعت برای جسمهاست *
جسمها در پیش معنی اسمهاست * رفعتك صورتی جسملر ایچوندر جسملر معنی قتنده اسملردر یعنی معنایه نسبت
جسملرك هیچ اعتباری یوقدر (جواب کفتن وزیر خلوت را نمی شکنم * مثنوی * کفت حجتهای خود کوته کنید *
پند را در جان ودر دل ره کنید * وزیر مریدلره ایتدی حجتلریکز قصه ایلکز وابرام والحاحدن فارغ اولکز بنم پندمه
جانکزا یچنده وکو کلکز ایچنده یول ایلیکز یعنی پندمی جان وکو کلدن استماع ایلیکز * مثنوی * کر امینم متهم نبود
امین * کر بکویم آسمانرا من زمین * اکر امین ایسه م امین متهم اولمز فرضا اکر بن آسمانه زمین دیسه م سزه نی تصدیق ایلمك
وبکا اتباع قیلمق لازمدر بو سوزلرك جمله سی اکرچه وزیر لسانندندر لیکن انظر ما قال ولا تنظر الی من قال حدیثنك

موجبنجه جمله‌سی مقبول ومرغوبدر كه مرشد ایله مریدلرك مابیننده واقع اولان مكالمات ومعاملاتدر كه بوصورتده بیان اولندی * مثنوی * گر كمالم با كمال انكار چیست * ور نیم این زحمت وآزار چیست * اگر بن اهل كمال ایسه‌م كماله انكارنه‌در كه بنم سوزلرمی قبول ایتمیوب عناد ایدرسز واگر اهل كمال دكل ایسه‌م بو زحمت وجفانه‌در یعنی بندن فراغت ایلیكز (مثنوی) من نخواهم شد ازین خلوت برون * زانكه مشغولم باحوال درون * بن بو خلوتدن طشره اولمق استمزم زیرا كه درون وقلب احوالنه مشغولم (اعتراض مریدان بر خلوت وزیر (م ی) جمله گفتند ای وزیر انكار نیست گفت ما چون گفتن اغیار نیست * وزیرك مریدلری اكا حسن ادبله دیدیلر ای وزیر انكارمز یوقدر وبزم سوزمز اغیار سوزی كبی دكلدر * مثنوی * اشك دیده‌ست از فراق تو دوان * آه آهست از میان جان روان * سنك فراقكدن گوزمزك یاشی یلیجیدر یعنی اغلیجیدر وجانمز ایچنده آه آه روان وظاهردر یعنی جاندن آهلر ایلرز جانه نسبت روان خوب واقع اولمشدر * مثنوی * طفل با دایه نه استیزد ولیك * گرید او گرچه نه بد داند نه نیك * طفل دایه ومربیسنه استیزه ایلمز ولیكن اغلر اوا گرچه ایوبی وكتوبی فرق ایلمز مرید ایله مرشد كامل مابیننده اولان معامله‌در كه بو صورتده تقریر بیورردلر اما بو محلده بر قاعده واردر كه طالب اسرار مثنوی اولنلره انك بیلمسی لازمدر كه مثنوی شارحلری اكا واقف اولمشلردر كه اول قاعده بودر كه حضرت مولانا مثنوی شریفك اكثر محلنده تقریر مقال ایلركن درحال ظاهردن مظهره ویاخود مظهردن ظاهره انتقال ایدرلر حقیقتده ظاهر ومظهر عین واحد اولدیغیچون مظهر كه خلیفهٔ كاملك وجودیدر اوانده ظاهر كه اسما وصفاتیله حقدر پس عارف موحد خلیفه‌نك تعین ظاهرینه مناسب سوز سویلركن درحال مستخلفك غلبهٔ شهودی سببیله كلامنی خلیفه‌نك مرآت وجودنده ظاهر اولان مستخلفه مناسب سویلمكه باشلرلر نته كم بو محلده بویله‌در كه مرید وزیره خطاب ایلركن درحال شهود وحدت مطلقه غلبه قیلوب كلاملرنی جناب حقه ووجود مطلقه توجیه ایدوب سویلمكه باشلدیلر ودیدیلر كه * مثنوی * ما چو چنگیم وتو زخمه میزنی * زاری از ما نی تو زاری میكنی * ای بزم مربیمز مظهرنده اسما وصفاتیله ظاهر اولان ربمز بز بر چنك كبی آلتز سن اكا زخمه اورر سن وناله وزاری بزدن دكل سن زاری ونالان قیلورسن (مثنوی) ما چو نائیم ونوا از ما ز تست * ما چو كوهیم وصدا در ما ز تست * وبرنای كبی بز بزده اولان نوا سندندر وبر كوه كبی بز بزده اولان صدا سندندر (مثنوی) ما چو شطرنجیم اندر برد ومات * برد ومات ما ز تست ای خوش صفات * وكذلك بز شطرنج كبی بز غالب ومغلوب اولمقده بزم غالبیت ومغلوبیتمز سندندر ای صفاتی خوش ربمز (قل كل من عند الله) فحواسنجه (والله خالق كل شیء) مقتضاسنجه ودخی (والله خلقكم وما تعملون) آیتنك مقتضاسنجه جمیع اقوال وافعال واحوالك حق خالقیدر بنده همان اورته‌ده بر آلتدر وبو جمله بیوردقلری بورایه گلنجه‌یه دك توحید افعاله اشارتدر بو مرتبه‌ده اولنه مخلص دیرلر كه سرلامله وجمیع اعمالنی اگر خدادن گوروب كندوسنی معدوم مطلق مشابه‌سنده قویوب مظهرلق اعتباری دخی اولمسه بو مرتبه‌ده اولانه فتح لامله مخلص دیرلر بونك قدر وعلو شانی اولكیدن زیاده‌در كه بونلرك مرتبه‌سی توحید ذاتدر پس توحید ذات مرتبه‌سنه اشارت ایدوب بیورردلر * مثنوی * ما كه باشیم ای تو ما را جان جان * تا كه ما باشیم با تو درمیان * بز كم اوله‌وز ای سن بزم جانمزك جانی تا كم بز سنكله اورته‌ده اوله‌وز ووجودده وایجاد افعالده مشاركت قیله‌وز * مثنوی * ما عدمهاییم وهستیهای ما * تو وجود مطلقی فانی نما * ای پادشاه مطلق بز بز اولدیغمز حیثیتدن محضا عدملرز وبزم وارلقلرمز دخی عدمدر محقق وسن فانی گوستریجی بر وجود مطلقسن ای طالب گفتار خدمت مولوی وای راغب اسرار حضرت مثنوی بو بیت معنوی چوق سوز گوتررا گر تفصیلا مباحث كثیره ایله شرح ایلرسك طالبك عقلی یتوررر اما اجمالا وجود مطلقك اسرارندن بر مقدار تحریر ایده‌لم تا كم شبهه‌سی اولنلر بو قدرله اكتفا ایده‌لر اتفاق مشایخ بونك اوزرینه‌در كه واجب الوجود وجود مطلقدر كما قال الشیخ الاكبر قدس الله سره العزیز فی ابتداء الفتوحات فی العقیدة ان الله تعالی اله واحد لا شریك له موجود لذاته من غیر افتقار الی موجد یوجده بل كل موجود سواه مفتقر الیه تعالی فی وجوده فالعالم كله موجود به وهو وحده متصف بالوجود لنفسه لا افتتاح لوجوده ولا نهایة لبقائه بل وجوده وجود مطلق غیر مقید قائم بنفسه وقتا كم منكران حضرت شیخ بو عبارتی فتوحاتده وبعض مصنفاتنده گوردیلرسه زعم ایلدیلر كه شیخ وجودیه مذهبنده اوله پس اول حضرتی زعم فاسدلرنجه تكفیر ایلدیلر وشیخك بعض معتقدلری دخی قیاس ایلدیلر كه شیخك وجود مطلق دن عبارتندن مرادی یا وجود عام اوله بیلمدیلر كه بوندن نیچه فساد لازم گلور باخصوص شیخك واجب الوجود وجود مطلق دیمكدن مرادی واجب الوجود علت ومعلول دكلدر كما قال فی الباب السادس من الفتوحات اعلموا ان الحق هو الموصوف بالوجود المطلق لانه سبحانه لیس معلولا لشیء ولا علة بل هو موجود بذاته ووجوده لیس غیر ذاته مع انه غیر معلول الذات بوراده

برسؤال لازم گلور كه عدم معلولیت ذات الهی علی الاتفاق ظاهردر اما عدم علت اولمسی نیجه قابلدر كه فلاسفه اكا علة العلل دیرلر وعقل كله آنی علت تامه طوترلر ودیرلر كه عقل اول حقدن مفارقت قیلمز واول دخی دائما عقل اوله افاضه قیلمقدن خالی اولمز بو تقدیرجه انكله مقید واكا علت اولور (وكما ان الفلاسفة صرحوا بان ایجاد الحق تعالی للعالم من لوازم ذاته فیمتنع خلوه عنه) پس بونلر ارادت وقدرتی انكار ایدوب ایجاب اثبات ایلدیلر وموجب بالذات دیدیلر بو معنا ایسه حقك وجودنی عالمك وجودینه عین تقیید وعالمك قدمنی تأییددر پس شیخ اكبر قدس الله سره العزیز حضرتلری فتوحاتك ایكنجی بابنده بو محله مناسب دخی جواب باصواب بیورردلر كه (اعلم ان الحق تعالی موجود بذاته مطلق الوجود غیر مقید بغیره ولا معلول عن شیء ولا علة لشیء وهو خالق المعلولات والعلل پس بو مقدمه معلومك اولدیسه حضرت مولانا وحضرت شیخ اكبرك وجود مطلق دیدكلری وجودیه مذهبنده اولنلرك وجود دیدكلری مابیننده فرق عظیم واردر زیرا بونلرك وجود مطلق دیدكی علت دكل وموجب بالذات دكل دیمك اولور ووجودیه مذهبنده اولنلرك وجود مطلق دیدكی مطلق وجود عام اولدیغی دیمك اولور بو كفردر نته كم سعد الدین تفتازانی مقاصد شرحنده تصریح ایلدی اما بو ایكی حضرتك بیوردیغی ایمان محضدر كه بوكا ایمان لازمدر اگر سؤال اولنورسه كه شیخ اكبر حضرتلری فتوحاتده سبحان من اظهر الاشیاء فهو عینها دیدی ودخی بیت (ففی كل شیء له آیة * تدل علی انه عینه * بیوردی پس بو سوزلر مذهب وجودیه‌یی مؤید اولور جواب اولدر كه ینه فتوحاتك اول محلنده بر قاچ سطر آشاغی بیورردلر كه (فهو عین كل شیء فی الظهور ما هو عین الاشیاء فی ذواتها سبحانه بل هو هو والاشیاء اشیاء) پس سوز چوق وقیل وقاله نهایت یوق معنای بیته گله‌لم ما عدمهاییم دیدكلری اعیان ثابته‌یه نسبتله‌در كه الاعیان ما شمت رائحة الوجود فحواسنجه وجود خارجی رائحه‌سنی استشمام ایتمامشلردر وهستیهای ما یعنی بزم خارجده اولان وارلغمز دخی اگرچه بحسب الظاهر واردر ولیكن اول دخی بحسب الحقیقه عدم وهالكدر كه (كل شیء هالك الا وجهه) بیوردی یهلك بیورمدی پس سن ای معبود بالحق بلا مقید بالاشیاء ظاهرا باقی ونفس الامرده فانی اولان شیلری گوستریجی بر وجود مطلقسن امام غزالی مشكوة الانوارده بیورردلر كه (ترتقی العارفون من حضیض المجاز الی ذروة الحقیقة واستكملوا معارجهم فرأوا بالمشاهدة العیانیة انه لیس فی الوجود الا الله وان كل شیء هالك الا وجهه فانه لا یصیر هالكا فی وقت من الاوقات بل هو هالك ازلا وابدا بو بیتك مشرب اهل تحقیق اوزره وهر شیء نفس الامرده هالك اولدیغنه گوره بر لطیف معناسی دخی واردر اول معنا وهستیهای ما ما عدمهاییم اوزره معطوف اولمیه بلكه وهستیهای ما مبتدا ومصرع ثانی اكا خبر اوله پس معنی بویله دیمك اولور كه بر وجود خارجی حیثیتدن عدملر وهالكلرز كه بزم وجودمز حقیقة وجود دكلدر وبزم ذوات حقیقی واعیان ثابته‌مز سن وجود مطلق فانی نماسن اگرچه اعیان مرتبهٔ علمده متمیزه اولدیغی اعتبار ایله بزم هستیء حقیقیمز سن وجود مطلقسن دیمك قابل اولور (كان الله ولم یكن معه شیء) حدیثنی جنید قدس سره العزیز حضرتلری استماع ایلدكلرنده بو مرتبه‌یه اشارت ایدوب الآن كما كان بیوردیلر (رباعی) هستی كه درو ظهور رایات حقست * در دیدهٔ اهل كشف مرآت حقست * پس ظاهر او مبین كه معروض فناست * در باطن او نگر كه آن ذات حقست پس توحید ذات مرتبه‌سنه اشارت بیوردقدنصكره ینه مریدلر لساندن توحید افعال مرتبه‌سنك تحقیقنه شیران علم تمثیل ایلمك طریقی اوزره شروع بیورردلر * مثنوی * ما همه شیران ولی شیر علم * حمله‌شان از باد باشد دمبدم) بونلر دیدیلر كه مثلا بز دوكای شیرلرز ولیكن سنجاق شیری یز یعنی سنجاقلرك بزنده تصویر اولنان ارسلانلر كبی یز اول علمده مصور اولان شیرلرك جمله‌سی دمبدم یلدن اولور كذلك بزم دخی جمله‌مز وحركات وسكناتمز من كل الوجوه حقیقتده نظرا بادارادت الهیده ظهوره گلور كما قال علیه السلام اشارة الی هذا المعنی القلب كریشة فی فلاة تقلبها الریاح ظهرا البطن * مثنوی * حمله‌شان پیدا وناپیداست باد * آنكه ناپیداست هرگز كم مباد * بو سنجاقلرده منقوش اولان شیرلر نقشنك جمله‌سی وحركتی پیدادر وباد ناپیدادر كذلك بزم دخی اجساد واشخاصمزك جمله حركتی ظاهر وبزده متصرف اولان خدا باطن وناپیدادر اولكه ناپیدادر بزدن اكسك وجدا اولمسون كم كاف فارسینك ضمه‌سیله قرأت اولنسه ده معنی صحیح اولور اول خدا كه باطن وناپیدادر بزدن غائب اولمسون دیمك اولور (مثنوی باد ما وبود ما از دادتست هستیء ما جمله از ایجاد تست * الهی بزم بادمز وبودمز یعنی محركز ووجودمز سنك داد واحسانكدندر بادن مراد محرك ومدبر اولان عقل وروحدر بزم وجودمز جمله یعنی علی الاطلاق كاینه سنك ایجادندر * مثنوی * لذت هستی نمودی نیست را * عاشق خود كرده بودی نیست را * الهی سن شول قادر مطلق سنكه بو قلغه وارلق لذتنی گوستردك یعنی عدمه وجود طعمنی اذاقه قیلدك نیستدن مراد بوراده عدم اضافی اولان اعیان ثابته‌در كه خارج عالمه اضافتله رائحهٔ وجودی استشمام ایلمامشلردی عدمی كندیكه عاشق ایلمشدك ازل ازالده بونده عدمدن مراد

انبيا واوليانك وعشاق الهی اولان اصفيانك عين ثابته لريدركه دخی وجود خارجی رايحه سنی استشمام ايلمزدن
اول خدای تعالی بونلری ازل آزالده كندی يه عاشق ايلمشدی * مثنوی * لذت انعام خودرا وامكير * نقل وباده
وجام خودرا وامكير * الهی كندی ازلی اولان انعام واحسانكك لذتنی بزدن كيرو طوتمه يعنی دريغ ايتمه كندی جامكی
وباده كی ونقلكی يعنی عشقه متعلق اولان لذات وتجلياتی بزدن دريغ ايتمه (مثنوی) وربكيری كيست جست وجو
كند * نقش با نقاش چون نيرو كند * الهی بو فيوضاتی اكر دريغ طوته سن كيم جست وجو ايلر فی المثل نقش نقاشله
نيجه زور ومقابله ايلر يعنی سنكه فيض وامدادكی امساك ايده سن بركمسه آنی طالب اوله مز ومجرد صور ونقوش
منزله سنده اولان مخلوقات سن نيچون بويله ايشلرسك ديو سنك فعلكه معارضه ومقابله قيله مز (م ی) منكر اندر ما مكن
درمانظر * اندر اكرام وسخای خود نكر * خداوندا بزه باقمه بزه نظر ايلمه كندی اكرام وسخاكه نظر ايله (مثنوی
ما نبوديم وتقاضا ما نبود * لطف تو ناكفته ما می شنود * الهی بز يوغ ايدك وبزم تقاضامز دخی يوغدی سنك
لطف قديمك بزم لسان ظاهرمز ايله سويلنمامش سرمزك مقتضاسنی ايشيدردی ومناجاتمزی بيلوردی (م ی) نقش
باشد پيش نقاش وقلم * عاجز وبسته چو كودك در شكم) خدايا نقش نقاش وقلمك اوكنده عاجز ومقيد اولور بطن مادرده
كودك عاجز اولديغی كبی * مثنوی * پيش قدرت خلق جمله باركه * عاجزان چون پيش سوزن كاركه) مثلا قدرت
الهيه نك اوكنده جمله باركاه عالمك خلقی سوزن اوكنده كاركه كبی عاجزلردر كاركه تركيبجه كار كف ديد كاريدر * مثنوی
كاه نقشش ديو وكه آدم كند * كاه نقشش شادی وكه غم كند * اول نقاش حقيقی انسانك وجودی كار كاهنده كاه
آدم نقشن وكاه شيطان نقشن ايلر يعنی كاهی صفت انسانيه ايله متصف وكاهی صفت شيطانيه ايله متصف قيلر
كاهی انده شاد يلك نقشن وكاهی غم نقشن پيدا ايلر * مثنوی * دست نی تا دست جنباند بدفع * نطق نی تا دم زند
در ضر ونفع * افراد موجوداتدن برفردك الی يوقدركه تا كنديده خدای تعالينك موجود قيلديغی نقشك دفعنه
الی تحريك ايليه وكذلك هر برينك نطقی يوقدر تا ضرر ومنفعت جهتندن دم اوره يعنی كندی يه ضرر كلسه ويا اندن
منفعت دور اولسه نيچون بو ضرری كتوردك واول منفعتی بندن ازاله ايدوب يتوردك ديو سوز سويليه حقيقتده بر احد
بويله ديمكه قادر ومستحق اولمزنه كم (لا يسئل عما يفعل وهم يسئلون) بو مضمونه دلالت ايلر * مثنوی * تو ز قرآن
باز خوان تفسير بيت * كفت ايزد ما رميت اذ رميت * كر بپرانيم تيران نه ز ماست * ما كمان وتير اندازش خداست *
سورهٔ انفالده اولان آيتدن مقتبسدر ما رميت اذ رميت ولكن الله رمی وقتا كم حضرت پيغمبر عليه السلام بقا بالله
حاليله متصف ومتخلق اولدیلرسه جناب عزت فعل رمی اذ رميت ديمكله اكا اثبات ايدوب وما رميت ديمكله اندن نفی
ايدوب ولكن الله رمی قوليله ذات بيچونه اسناد ايتمسی مرتبهٔ جمعده مقام تفصيله اشارتدر پس رامی حقيقتده حقدر
وحضرت نبی عليه السلام اكا آلتدر بو مقامه مشايخ قرب فرايض تعبير ايدرلر پس بو ابيات شريفه يی مريدلر لسانندن
جميع اشيانك وسالك اولنلرك عند سطوة ارادة الذاتية والتصرف الالهيه اضمحلال وتلاشی سنه وانقهار وتفانی سنه
اشارت بيوررلر ونه بقای حقله وارادت وجود مطلقله كاركنده اولدقلرينی اشعار ايدرلر يعنی مرتبهٔ قرب فرايضده
جميع افعال حقك اولديغنه شاهد قرآن عظيمدن سن بو بيتك تفسيرنی اوقو كه ايزد تعالی (ما رميت اذ رميت)
بيوردی رسولی حقنده پس حضرت رسولك بو مرتبه سنه وارث اولان اوليا دخی دست حقه آلت اولوب انلردن ظهور
ايلين كار حضرت پروردكاردن اولور نه كم بيت ثانی بو معنايی تفسير قيلور اكر بز سهام اقوال وافعالی قوس وجودمزدن
رمی ايلسك فی الحقيقه اول بزدن دكلدر زيرا بز دست تصرف حقده كمان كبی يز وبو كمانك تيراندازی خدادركه
مرتبهٔ قرب فرايضده قول حقه آلت اولور پس بو كلمات طيبه دن جبر شائبه سی توهم اولنوب آنی دفع ايچون
برقاچ بيت بيوررلر * مثنوی * اين نه جبر اين معنی جباريست * ذكر جباری برای زاريست * زين العرب ديركه جبار
ابنيهٔ مبالغه دندر معناسی عبادنی امردن ونهيدن ديلديكی شيئك اوزرينه قهر ايديجيدر وقال بعض الشراح
هو الذی يحمل الخلق علی ما اراد صدوره عنهم علی سبيل الاجبار نه زين العرب بعض شراحدن ناقلدركه انلر ديديلركه
جبار اول اللهدر كه خلقی علی سبيل الاجبار حمل ايلر اخلاق وارزاقدن واعمال واجلدن وبونلر امثالی احوالدن ديلديكی
شيلرك اوزرينه كه انلردن صدورين مراد ايلدی معنای بيت يعنی بو ذكر اولنان امر ار وكفتار تكاليف شرعيه نك
اسقاطندن اوتری اولان جبر مذموم دكلدر بلكه بو حقك جبار اسمنك معناسيدركه تكاليف شرعيه نك مبناسی
اولان اختيار جزئيه يی بو سلب ايتمز بلكه عين اختيارده اول جبارك فاعل مختار ومقلب القلوب والابصار اولمسی
اشعار ايلر پس اول اللهك جبارلغنك ذكری اكا تضرع وزاريلك ايچوندركه هميشه آنی فاعل مختار بيلور (اللهم
يا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دينك يا الله ديه سن * مثنوی * زاری ما شد دليل اضطرار * خجلت ما شد

دليل اختيار * بزم زاريلغمزه اضطرارمز دليل اولديكه فغان وزاريلق البته اضطراری اولور وبزم بر كاردن خجالتمز
اول كاری اختيارمزله ارتكاب ايلديكمزه دليل اولدی زيرا جناب حق خلقدن بلا اختيار مع الاضطرار اولان
كاری تعييب وتعيير ايتمزلر پس قچن بركمسه دن بر كار معيوب ونامعقول ظهوره كلسه انلردن شرمسار اولمسی
دليل اختياردر زيرا بلا اختيار اولان كار عند الله وعند الناس معذوردر معيوب دكل * مثنوی * كر نبودی
اختيار اين شرم چيست * وين دريغ وخجلت وآزرم چيست * اكر بزم اختيارمز اولميدی بر كار نامشروعی
ايشلدكده حقدن وياخود خلقدن بو شرمسارلق ندر وبو تحيف وخجلت وحيا ندر بونلر خود اختياره دال در
زيرا اختياری اولمين مثلا حيوانات كبی بر كارك ظهورنده حيف ييمز وشرمسار اولمز زجر استادان بشاكردان
چراست * خاطر از تدبيرها كردان چراست * حضرت خداوندكار اثبات اختيار جزئيه ده برشاهد آخره دخی
شروع ايدوب بيوررلر كه ای اختيار جزوی يوقدر دين جبری اكر اختيار اولمسه اوستادلر شاكردلرينی بر كار معيوب
ايچون نيچون زجر ومنع ايدرلردی اختياری اولمسه خود زجر ومنع يوقدر وخاطری معلم اولنلر تدبيرلردن
دوندرمك نيچوندر اختيار اولديغی ايچوندر اكر اختيار اولميوب مضطر اولسه مضطرك تدبيرنی دوندرمكه
قصد اولورميدی * مثنوی) كر تو كويی غافلست از جبر او * ماه حق پنهان شدست در ابر او * بو بيت معترض طرفندن
اولان سؤال اولوركه اين نه جبر اين معنی جباريست بيتندن لازم كلوركه زيرا بو كلامدن منفهم اولان وجميع مشايخك
واهل سنت والجماعتك كلماتندن ظهوره كلان بودركه جبر ايكی قسمدر بری جبر مذمومدركه سلب اختيار
ايدوب عبدی جماد منزله سنده دردوب خير وشر اندن نه صدور ايلرسه خدا انكدر دين طائفهٔ مجبره نك جبريدر
وبر قسمی دخی جبر محمودركه سلب اختيار ايلمز وعبد جماد منزله سنده دردوسو يلمز بلكه معنا جباريتی مشعر
اولور واسرار قضا وقدردن خبر ويرر وجميع انبيا واوليا وعلمانك مذهبی اولان جبر اوسطدركه بو جبرله متصف اولمين
مجوسی وثنويه كبيدر (بيت) هر انكس را كه مذهب غير جبرست) نبی فرمود كو مانند كبرست) ديد كلری بو جبر محموده
اشارتدركه سر جباريت حقدر پس حضرت خداوندكار بو ايكی جبرك ما بينی فرق ايلمين معترض جانبندن
برسؤال ايراد ايدوب بيوررلر كه اكر سن ای معترض اولان كمسه غافلدر جبر محمودن اول ذكر اولنان مريدلر طائفه سی
ديرسك ماه جباريت وسلطنت حق انلرك ابر وجودنده پنهان ومستور اولمشدر وبونلرك بو كلماتی اهل جبر مذموم
اولدقلرندن ظهوره كلمشدر ديو اعتقاد ايلرسك * مثنوی * هست اين را خوش جواب ار بشنوی * بكذری از كفر
ودر دين بكروی * بو اعتراضه برلطيف ومعقول جواب واردر اكر آنی استماع ايدرسن كفر وانكاردن كچرسن ودينه
تصديق ايدرسن اول جواب بودركه برقاچ ابياتله تنبيه بيوررلر (مثنوی) حسرت وزاری كه در بيماريست *
وقت بيماری همه بيداريست * ای معترض معلومدركه حسرت وفغان خسته وشكسته لك وقتنده در صحت
وسلامت وقتنده دكلدر وبيمارلق وقتی دو كلی بيدارلقدر غفلت ومعصيت زمانی دكلدر بو معلوم اولديسه
اول مريدلر دخی بو سوزلری بغايت سوزلندن سويلديلر وخستهٔ فراق يار ايكن زاريلق ايلديلر بو ايسه اختياری
دكل بر امر اضطراريدر مثلا خسته نك فغان وزاريسی كبی وخسته لك وقتی ايسه انتباه وحقدن اكاه اولمق وقتيدر
جرم وكناه وقتی دكلدرنه كم (مثنوی) آن زمان كه می شوی بيمار تو * می كنی از جرم استغفار تو * اول زمانده كه سن بيمار
اوله سن جرمكدن استغفار ايلرسن (مثنوی * می نمايد بر تو زشتی كنه * می كنی نيت كه باز آيم بره * اول شكسته لك
حالنده سكا كناه وخطانك زشتلكی كورينور صحت بولورسم بوله كيرو كلم ديو نيت قيلورسن (مثنوی) عهد وپيمان
ميكنی كه بعد ازين * جز كه طاعت نبودم كار كزين * وعهد وپيمان ايلرسنكه بو حالتدنصكره اكر سلامت بولورسم بكا
طاعتدن غيری بر كار مقبول وكزين اولميه (مثنوی * پس يقين كشت اين كه بيماری ترا * می ببخشد هوش
وبيداری ترا * پس يقين ومقرر اولدی بوكه شكسته لك سكا هوش وانتباه بغشلر سكا (مثنوی * پس بدان اين اصل را
ای اصل جو * هر كرا درد است او بردست بو * فاذا كان كذلك ای اصل معنايی طلب ايلين بو قاعده يی بيل كه هر كيمك كه
دردی وانكساری واردر اول كمسه رايحه المشدر جبر حقيقيدن واسرار الهيدن بوخسه مجبور ومكسور اولمين اهل
جبركه نفسلرينك درستلكی حالنده مجبوردز ديرلر انلر رايحه الممشلردر * مثنوی * هر كه او بيدارتر پر دردتر * هر كه
او آكاه تر رخ زردتر * درد بيدارلغی وانتباهی مستلزم اولديغی كبی حقدن بيدار اولمق دخی بادردا اولمغی مستلزم اولور
نته كم بيوررلر هر شول كمسه كه حقك جمال وجلالندن وتصرف وتقلبندن زياده بيدار وباخبردر اول كمسه زياده
دردلودر هر شول كمسه كه آنك استغنا وقضاسندن اكاهتردر بوزی زياده اصفردر كما قال عليه السلام انا اعلمكم بالله
وانا اخشيكم من الله (مثنوی) كر ز جبرش آكهی زاريت كو * بينش زنجير جباريت كو) اكر اول اللهك جبرندن يعنی

ارادت کلیه سندن وکیف مایشاء تصرف وتقلیبندن اگاه ایسك تضرع وزاری ایلمکلکك قنی که جبر وتصرف حقی
مشاهده قیلان کسه نك تضرع وزاری ایلمك شانندندر نته کم انس حضرتلری حضرت رسالتپناهدن روایت
ایدرلر که اول حضرت اکثر زمانده تضرع برله (یامقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك یا الله) قولنی اکثار
ایدرلردی (فقلت یانبی الله آمنا بك وبما جئت به فهل تخاف علینا قال نعم ان القلوب بین اصبعین من اصابع الرحمن
یقلبها کیف شاء) اگر جبارك زنجیرینه کندیکی بسته کورررسك جبارك زنجیرینك کورشی قنی که حقك جباریت
وقهاریتنی کورن وقبضهٔ قدرتنده مجبور ومکسور اولان کسه نك علامتی واردر که بیورورلر * مثنوی * بسته در زنجیر
چون شادی کند * کی اسیر حبس آزادی کند * زنجیرده بغلو اولان نیجه شادیلك ایلر وقچن اسیر حبس آزادلق ایلر
یعنی بستهٔ زنجیر جبار اولان قوللر هرگز نفسانیتلری وهوالری جهتندن شادیلك ایتمزلر واسیر حبس ارادت حق اولنلر
آزادلر کبی آسوده وفارغ البال اولمزلر بلکه بنده لر کبی افکنده ودردمند اولورلر بر مثال آخر دخی بودر که * مثنوی *
ورتومی بینی که پایت بسته اند * بر تو سرهنگان شه بنشسته اند) مثلا اگر سن کندیکی کورسك آیاغکی بغلمشلردر
وسنك اوزریکه پادشاهك چاوشلری اوترمشلردر (مثنوی) پس تو سرهنگی مکن با عاجزان * زانکه نبود طبع
وخوی عاجزان) فاذا کان کذلك چن سنده بو حالت وبو واقعه محقق اولدیسه سن عاجز اولان مخلوقات اوزره سرهنکلك
ایله زیرا که عاجزلرك طبعی وخویی اول سرهنکلك ایلمك وامر ونهی قیلمق دکلدر بو مجادله مفید ومختصر نتیجه بودر که
برکسه کندوبی بستهٔ زنجیر جبار کوره وآنی هر حالده کندیده کورن وخلقی دخی بو حالت اوزره بولان عاجز اولان
خلقه حکومت ایلمکدن قالور وانلره طعن وملامت ایلمکدن ومسلط اولمقدن بری اولور انکچون جباریت حقی
مشاهده ایلین عرفاده بو کونه صفتلر بولنمز مگر که امر حقله اوله ویاخود رضای حق ایچون اوله * مثنوی * چون
تو جبر او نمی بینی مگو * ورهمی بینی نشان دید کو * چونکم سن کندی نفسکده اول خدانك جبر واکراهنی کورمزسن
دیمه که بن مجبور ومکرهم واگرانك جبرنی کندکده کوردکسه کورمنك نشانی قنی جبر واکراه حقی کورمنك نشانی
شاد وخندان اولمق وناله وافغان قیلمقدر * مثنوی * درهر آن کاری که میلستت بدان * قدرت خود راهمی بینی
عیان * اموردنیویه دن هر اول بر ایشده که سنك اول ایشه میل وارزولك واردر اول ایشده کندی قدرتکی عیان کوررسن
خدای تعالیدندر دیمزسن بلکه بن ایتدم دیو تفاخر ایلرسن یعنی سنکه حظ نفس ومیل قلبله بر کاری اشلیه سن انده
مختارسن مجبور دکلسن وانده قدرت وارادتکی عیان کوررسن (مثنوی) درهر آن کاری که میلت نیست خواست
اندران جبری شدی کین از خداست * وشول کاره که میلك یوقدر وطلبك دخی یوقدر انده جبری اولورسن که
بو خدادندر یعنی کاردینده وآخرته متعلق اولان عمللره میل نفسك اولمدیغندن بو کارلرده جبری اولورسن ودیرسنکه
حق تعالی بو کاری اشلتمزوبن بو کارلرده جبری اولورم دیرسن ودیرسنکه مجبورم حال بوکه بو نفسك اول کارلردن
نفرتیدر یوخسه جبرحق دکلدر * مثنوی * انبیا در کار دنیا جبریند * کافران در کار عقبا جبریند * انبیا علیهم السلام
دنیا ایشنده جبریلردر یعنی دنیایه طالب وراغب دکلدر کافرلر آخرت ایشنده جبریلردر یعنی آخرته طالب ومائل
دکلدر * مثنوی * انبیا را کار عقبا اختیار * جاهلانرا کار دنیا اختیار * انبیایه آخرت ایشی اختیاریدر زیرا دنیادن
نفرت ایتمشلردر جاهللره کار دنیا اختیار ومقبولدر پس هر کسه که انك قلبنده محبت دنیا محبت عقبادن زیاده اوله اول
کسه جاهلان زمره سندندر (م ی) زانکه هر مرغی بسوی جنس خویش * می پرد او در پس وجان پیش پیش * زیرا که
هر مرغ کندی جنسی جانبنه اوچار اول مرغ تن آردده وروح ایلروایلرو اوچار یعنی تن روحه تابعدر روح تنه تابع دکلدر
پس هر کسك روحی نه جنسدن ایسه اول جانبه کیدر تنی دخی اکا تبعیت ایدر (م ی) کافران چون جنس سجین آمدند
سجن دنیار اخوش این آمدند * انبیا چون جنس علیین بدند * سوی علیین جان ودل شدند * کل شیء یرجع الی اصله
فحواسنجه هر کس اصلی جانبنه آخر الامر رجوع ایلر چونکم کافرلر سجین جنسندن کلدیلر بو اجلدن دنیا زندانه
خوش آیین کلدیلر وانبیای عظام علیهم السلام چونکم جنس علیین اولدیلر ولهذا جان ودل علیین جانبنه کتدیلر
سجین بروزن فعیل یدی قات یرك التنده موضع کتاب فجاردر دیمشلر (کما قال الله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجین
وما ادریك ما سجین کتاب مرقوم) ای کتاب مسطور جامع لاعمال الفجرة من الثقلین وعلیین فعلیل وزننده اولان علیدن
منقولدر صلحاء ثقلینك خیراتنك دیوانیدر ویا سماء سابعه ده ابرارك دفتر اعمالنك مقامنك اسمیدر (قال الله تعالی
کلا ان کتاب الابرار لفی علیین وما ادریك ما علیون کتاب مرقوم یشهده المقربون (مثنوی) این سخن پایان ندارد
لیك ما * باز کوییم آن تمامی قصه را * یا الهی سوزلر پایان ونهایت طوتمز اما بز اول قصه نك تمامنی کیرو دیه لم * نومید
کردن وزیر مریدانرا از رفض خلوت (مثنوی) آن وزیر از اندرون آواز داد * کای مریدان از من این معلوم باد * اول

وزیر ایچرودن آواز ویردی بویله دیو که ای مریدلرم بندن بو سزه معلوم اولسون (مثنوی) که مرا عیسی چنین پیغام کرد *
کز همه یاران وخویشان باش فرد) که حضرت عیسی علیه السلام بکا بویله اعلام وخبر ایلدی یعنی حضرت عیسی بکا
بیوردی بویله دیو که جمیع یاران وخصملرکدن فرد وجدا اول (مثنوی) روی در دیوار کن تنها نشین * وز وجود خویش
هم خلوت گزین * یوزی دیواره ایله تنها اوتور یعنی خلقدن اعراض وانقطاع ایدوب یالکز اول وکندی وجودکدن
هم خلوت وعزلت اختیار ایله بو سوز اگرچه وزیر مکار طرفندندر (اما انظر ما قال ولا تنظر من قال) حدیثنك
فحواسنجه عند اهل الحق مقبول ومسلمدر (مثنوی) بعد ازین دستوری گفتار نیست * بعد ازین با گفت وگویم کار
نیست * شمدنصکره گفتاره یعنی وعظ وپنده اجازت یوقدر شمدنصکره گفت وگو ایله بنم ایشم یوقدر زیرا بکا سکوت
بیورلمشدر (مثنوی) الوداع ای دوستان من مرده ام * رخت بر چارم فلك بر برده ام * الوداع ای دوستلر بن اولمشم که
موتوا قبل ان تموتوا مرتبه سنه وصول بولمشم اسبابی چارم فلك اوزره ایلتمشم بو سوز حضرت عیسانك فلك چارمده
اولدیغی اعتباریله درکان هر نبینك وارثی معنا اول نبینك مرتبه سنه قریب اولمغی اشعار ایلر اما بونده علو مرتبه دن
عبارت اولور (مثنوی) تا بزیر چرخ ناری چون حطب * من بسوزم در عنا ودر عطب * تا ناره منسوب فلکك التنده
حطب کبی عناده وعطبده یانمیم زیرا اهل دنیانك رنج وعناسی دنیایه ابتلاسی قدردر چرخ ناری تعبیری کوره نار
اعتباریله در (مثنوی) پهلوی عیسی نشینم بعد ازین * بر فراز آسمان چارمین * شمدنصکره حضرت عیسانك
یاننده اوتوررم دردنجی آسمانك اوزرنده * ولی عهد ساختن وزیر هر یك امیرا جدا جدا (مثنوی) وانکهانی ان امیرانرا
بخواند * یك بیك تنها بهر یك حرف راند * اندنصکره دوازده امیرلری خلوتنه اوقودی بر بر نهانی هر برینه سوق کلام
ایلدی یعنی هر بر امیری علی حده جدا جدا خلوتخانه سنه دعوت ایلیوب انلره وصیت ایلدی وهر برینه سن بنم نائب
وقائم مقامم اول دیو سویلدی (مثنوی) گفت هر یك را بدین عیسوی * نائب حق وخلیفهٔ من توی * هر برینه ایتدی
عیسایه منسوب دیننده حقك نائبی وبنم خلیفهم سن (مثنوی) وآن امیران دگر اتباع تو * کرد عیسی جمله را اشیاع تو
واول غیری امیرلر سنك اتباعکدر عیسی علیه السلام جمله سنی سنك شیعه لرك ایلدی یعنی اعوان وانصارك ایلدی
(مثنوی) هر امیری کو کشد گردن بگیر * یا بکش یا خود همی دارش اسیر * هر شول امیر که او یون چکه طوت یا قتل ایله
یاخود آنی اسیر ومحبوس ایت (مثنوی) لیك تا من زنده ام این وامکو * تا نمیرم این ریاست را مجو * لیکن مادام که
بن دری ام بونی کسه یه دیمه مادام که اولمیم بو ریاستی بو حکم وحکومتی استمه (مثنوی) تا نمیرم من تو این پیدا مکن *
دعوی شاهی واستیلا مکن * مادام که بن اولمیم سن بونی پیدا وفاش ایلمه شاهلق وغالبلك دعواسن ایلمه (مثنوی)
اینك این طومار واحکام مسیح * یك بیك برخوان تو بر امت فصیح * اشته بو طومار مسیحك احکامی یعنی بو طوماره
مکتوب اولان احکام دین عیسا ادرال بونی بر بر عیسا علیه السلامك امتی اوزره فصیح واشکاره اوقو (مثنوی)
هر امیری را چنین گفت او جدا * نیست نائب جز تو در دین خدا * اول وزیر هر بر امیره باشقه وتنها بویله دیدی خدا
دیننده که مراد دین عیسی علیه السلامدر سندن غیری نائب وخلیفه یوقدر (مثنوی) هر یکی را کرد او یك یك عزیز *
هر چه انرا گفت این را گفت نیز) اول وزیر امیرلردن هر برینی بر بر عزیز ایلدی اول اونکی امیردن اکانه دیدی ایسه
بوکا دخی آنی دیدی (مثنوی) هر یکی را او یکی طومار داد * هر یکی ضد دگر بود المراد) امرادن هر برینه اول وزیر فرادی
فرادی بر طومار ویردی هر برینك مراد ومضمونی او برینك ضدی ایدی یعنی اول اون ایکی طومارك مضمونلری جمیعا
بری برینه مخالف ایدی (مثنوی) متن آن طومارها بد مختلف * همچو شکل حرفها یا تا الف * اول طومارلرك متنی
وظاهری مختلف ایدی یادن الفه دکین اولان حرفلرك شکلی کبی (مثنوی) حکم این طومار ضد حکم آن * پیش ازین
کردیم این ضدرا بیان * بو طومارك حکمی اول بر طومارك حکمنك ضدی ایدی بوندن اول اول ضدی بیان ایلدك
تکرار بیانه احتیاج یوقدر کشتن وزیر خویشتن را در خلوت (مثنوی) بعد ازان چل روز دیگر در ببست) خویش کشت
واز وجود خود برست * اندنصکره قرق کون دخی قپویی بغلدی کندوسنی دپلدی وکندینك وجودندن قورتلدی
بوندن برقاچ حصه مستفاد اولور اولا بو اولور که حسود کندی نفسنی غیره القای ضرر ایلمکدن اوتری هلاك ایلر ایمش
نته کم انوار سهیلیده مسطوردر که برکسه برکسه یه حسد ایلدی هر نوع حیله ایله اول محسوده ضرر مقصود ایلدی ظفر
بوله مدی کمال حسدندن عاقبت بو سوء خاطره یی فکر ایلدی که کندوبی بر بنده سنه قتل ایتدیروب انك خانه سنه نهانی
القا ایتدیره پس بنده لرندن برینه دیدی که بنم حیاتدن لذتم قالمدی اشته سکا بر بچاق بنی فلان کسه نك خانه سنده
قتل ایله وبنم مالمدن آزاد اول تا بنم انك خانه سنده میتم بولنمغله شرع قبلندن آنی اخذ ایدوب وارثلرم آنی قصاصه چکه لر
وفی الحقیقه اول نادان کندوبی اول محسوده ضرر القاسیچون انك خانه سنده قتل ایتدردی کذلك بو وزیر پرتزویر

دخی امت عیسایه تفرقه وضرر مرادایلمسندن اوتری کوش وبینی سنی برباد ایلدکدنصکره کندوسنی دخی هلاك
ایلدی وبرحصه دخی بودرکه خلوتك نتیجه سی موت ارادی اولمق لازمدر ونفسنی سالك اربعین ده کشته قیلمق واجب
اولدیغنی اشعار ایلر (مثنوی) چونکه خلق ازمرك او آکاه شد * برسر کورش قیامتکاه شد * چونکم خلق
اول وزیرك موتندن آکاه اولدی انك قبری اوزره خلقك زار وفغانی کثرتندن قیامت یری اولدی (مثنوی)
خلق چندان جمع شد برکور او * موکنان جامه دران در شور او * انك قبری اوزره اول قدر خلق جمع اولدی صاچلرنی
یولیجیلر وجامه لرنی یرتیجیلر اولدیغی حالده انك غوغاسنده (مثنوی) کان عدد را هم خدا داند شمرد * ازعرب وزترك
وزرومی وکرد * که اول عددك صایسن هم خدا بیلور یعنی قابل شمار دکل ایدی عربدن وترکدن ورومی وکرددن
یعنی انده بوقدر طوائف مختلفه جمع اولمشدی (مثنوی) خاك او کردند برسرهای خویش * درد او دیدند درمان جان
خویش * اول وزیرك قبری خاکنی باشلری اوزره ایلدیلر انك دردنی وفراقنك زخمنی کندی جانلرینه درمان کوردیلر
(مثنوی) آن خلایق برسرکورش مهی * کرده خون را از دو چشم خود رهی * اول خلایق انك قبرینك باشی
اوزره برآی کندیلرینك ایکی چشمندن خونه بر یول ایلمش ایدیلر یعنی قان کوزلرندن آب کبی روان اولدی جمله خلایق
انك درد وفراقندن فریاد وفغانده ایدی هم شاهلر وهم کچیلر وهم اولولر بوجمله احوال انلرك اکا کمال شوق
ومحبتنی اشعار ایلر * طلب کردن امت عیسی علیه السلام ازامرا که ولی عهد ازشما کدامست * مثنوی *
بعد ماهی خلق کفتند ای مهان * از امیران کیست برجایش نشان * برآی دنصکره خلق ایتدیلر ای اولولر
امیرلردن انك یرینه نشان وقائم مقام کیمدر (مثنوی) تا بجای او شناسیمش امیم * دست ودامن را بدست او دهیم *
تا او وزیر یرینه آنی امام وخلیفه اکلیه لم دست ودامنمزی انك النه ویره لم یعنی اکا کلی تسلیم اوله لم (مثنوی) چونکه
شد خورشید ومارا کرد داغ * چاره نبود بر مقامش جز چراغ * چونکه آفتاب فلك علم ومعرفت اولان بوجهاندن
کتدی وانك فراقی بزم درونمزه داغ ایتدی انك مقامنه چراغدن غیری چاره اولمز یعنی ظلمتدن نجات بولمق ایچون قائم
مقام خورشید فلك باری برچراغ لازمدر کذلك چن بودنیادن خورشید فلك حکمت ومعرفت اولان مرشد کامل
انتقال ایلسه آنك قائم مقامی برچراغ نورانی لازمدر که ظلمت نفسانیه ده قلان سالکلر اندن استناره ایده لر وانی پیشوا
ومقتدا ایدوب طریق حقه کیده لر (مثنوی) چونکه شد از پیش دیده وصل یار * نائبی باید ازومان یادکار * چونکم
یارك وصالی کوزلرکندن کتدی اول یاردن بزه بریادکار نائب کرکدرکه اول یارك وصالی مذکر اوله وبونی کورمك
آنی کورمکی افاده قیله وبوا کاهر حالده مماثل که (مثنوی) چونکه کل بکذشت وکلشن شد خراب * بوی کل را از که
یابیم از کلاب * چونکه کل کتدی وکلشن خراب اولدی کلك رایحه سنی کیمدن بولورز کلابدن زیرا کلاب کل وکلشنك
نائب منابیدر کل وکلشنك مرورندنصکره انلرك رایحه سنی استین کلابده بولور کذلك انبیا علیهم السلام واولیای
عظامك مرورندنصکره انلرك اثر وفا یحه سنی طلب ایلین انلر جانبندن خلیفه اولان وظهوره کلان کسه لرك وجودنده
بولور (مثنوی) چون خدا اندر نیاید درعیان * نائب حقند این پیغامبران * چونکه خدای تعالی عیانه کلمز یعنی
محسوس اولوب ظاهر اولمز خلقی ایچره بو پیغمبرلر حق تعالینك نائب وخلیفه سیدرکه انلر واسطه سیله خلق عالمه
حکم ایلر وانلر لسانندن بنی آدمه علوم واسرارنی سویلر پس انلره تابع اولان همان حقه تابع اولمش اولور نته کم
بومعنایه اشارت ایدوب بیوررلر (م ی) نی غلط کفتم که نائب با منوب * کر دو پنداری قبیح آید نه خوب) بو پیغمبرلر نائب
حقدر دیشدم من حیث الحقیقه بویله دکلدر غلط سویلدم که نائبله منوبی اکر فی الحقیقه ایکی ظن ایلیه سن قبیح کلور
خوب کلمز نائبله منوبی ایکی ظن ایلمك قبیح اولمسی اولدرکه اولا شرك خفی یی مستلزم اولور ثانیا انبیانك وجودندن
ظهور ایلین احکام حقك ارادتیسز انبیانك کندی مقتضالرندن اولمسنی اشعار قیلور ثالثا انبیایه اطاعت اللهه
اطاعت اولمق لازم کلور حال بوکه رسوله اطاعت عین اللهه اطاعتدر کما قال الله تعالی من یطع الرسول فقد اطاع الله
وانك یدنه بیعت عینیله الله یدنه بیعتدر کما اخبر الله تعالی فی سورة الفتح ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله خلیفه
مستخلفك عینیدر دیدکلری بوجهتدندر وحضرت نبی علیه السلام من رآنی فقد رأی الحق بیوردقلری بومعنایه
شهادت ایدر نظر حقیقت بیله نظر اولنسه نائب ایله منوب ما بیننده من حیث الحقیقه اثنینیت یوقدر اما من حیث
الاعتبار مرتبه فرقه نظرا خالق ایله مخلوق ما بیننده فرق وتمیز چوقدر (مثنوی) نی دو باشد تا توی صورت پرست) پیش
اوپك کشت کر صورت پرست * نی کلمه سی اولکی بیتدن مستفاد اولان معنی اتحادی نفی ایچوندر یعنی نائبله منوب
بر اولمز ایکی اولور تا سن صورت پرست سن یعنی مادام که سن صورت بین وتفرقه کزین سن واول کسه نك اوکنده نائب
ومنوب بر اولدی وبر خلیفه مستخلفك عینی اولدی که صورت عالمندن قورتلوب معنی عالمنه نظر قیلدی پس معنا جمیع

انبیا واولیا متحد وصورتا متعین ومتعدد اولدقلرینی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر
* مثنوی * چون بصورت بنکری چشم تو دوست * تو بنورش درنکر کز چشم رست * مثلا چونکم سن
صورته بقه سن ویاخود صورت اعتباریله نظر ایده سن سنك کوزك ایکیدر سن انلرك نورینه نظر ایله که
اول نور کوزدن بتدی وظهور ایتدی پس اکر چشم منزله سنده اولان انبیانك نورینه نظر ایلسك بلا فرق الله
نوری کوررسن وانلرده اولان ظهوری حقك ظهوری بولورسن اما صورتلرینه نظر قیلورسك حقدن غافل اولورسن
وبری برندن متفاوت بولورسن * مثنوی * نور هر دو چشم نتوان فرق کرد * چونکه در نورش نظر انداخت مرد *
هر ایکی کوزك نورنی فرق ایلمکه قادر اولمز چونکم مرد چشمك نورینه نظر ایتدی یعنی بر مرد صورت چشمه نظر
ایتمیوب نورینه نظر ایتسه اتحاد انبیا واولیایی کندی کوزلرندن بیلوردی ونائبله منوبك من حیث المعنی
متحد اولدیغنه واقف اولوردی دیمك اولور (دربیان آنکه لانفرق بین احد من رسله الی آخره) بو آیت کریمه نك
تحقیقنك بیاننده درکه حق تبارك وتعالی سورهٔ بقره نك آخرنده مؤمنلر لسانندن حکایه بیوروب دیرلر
(لانفرق بین احد من رسله) یعنی مؤمن اولنلر دیرلر بز انك رسلنك ما بیننی فرق ایلمزز ورسلك ما بیننده نه جهتدن
فرق اولمدیغنه وبونلر من حیث المعنی نوجهله اتحاد قلدیغنه اشارت ایدوب بو آیت کریمه یی تفسیر بیوررلر
* مثنوی * ده چراغ ار حاضر اید در مکان * هر یکی باشد بصورت غیر آن * فرضا بر مکانده اکر اون چراغ حاضر کله
هر بریسی صورتده او برینك غیری اولور * مثنوی * فرق نتوان کرد نور هر یکی * چون بنورش روی آری بی شکی
اون چراغدن هر برینك نورنی فرق ایلمك ممکن دکلدر شکسز چونکم اون چراغك نورینه توجه ایده سن
بو معنایی تفهیم ایچون برمثال آخره شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * کر تو صد سیب وصد آبی بشمری *
صد نماند یك شود چون بفشری * اکر سن ظاهرده یوز الما ویوز ایوایی صایه سن متعدد اولور چونکم صقه سن
ذکر اولنان یوز قالمز جمیعا بر اولور * مثنوی * در معانی قسمت واعداد نیست * در معانی تجزیه وافراد نیست *
معانیده قسمت واعداد یوقدر معانیده جزو جزو قیلمق وهر شیئی فراد افراد اولمق یوقدر بلکه عالم معانی وحقایقده
هر شیئ متحدلردر معانیدن مراد مرتبهٔ وحدانیت ومرتبهٔ الوهیتدرکه انده خدادن غیری یوقدر * مثنوی *
اتحاد یار با یاران خوشست * پای معنی کیر صورت سرکشست * یارك یارانله اتحادی خوشدر معنی
ایاغنی طوت صورت سرکشدر یعنی موجب تفرقه اولان صورتی ترك ایت ومعنی ایاغك طوت تا اتحاد حقیقی یه
واصل اوله سن ووحدت مطلقه سرنی بوله سن اکر صورته نظر ایدرسك مغایرت واختلافدن قورتلمزسن * مثنوی
صورت سرکش کدازان کن برنج * تا ببینی زیر او وحدت چو کنج * سرکش اولان صورتی رنجله اریتجی ایله
یعنی معنی عالمندن باش چکیجی وقلبه تفرقه ودغدغه ویریجی صورتی طاعت وریاضتله اریتجی ایله شول مرتبه یه
دککه مقتضیات صورت ولوازم طبیعتدن خلاص اوله سن حتی اول صورتك تحتنده وحدت مطلقه یی کنج کبی
کوره سن چونکم اول وحدت کنجنه ایره سن غنی اوله سن وتشویش ودغدغهٔ اختلاف وکثرتدن قورتلوب
صفا بوله سن * مثنوی * ور تو نکدازی عنایتهای او * خود کدازد ای دلم مولای او * واکر ای اسیر صورت سن
تنکی ریاضتله ارتمیه سن اول اللهك عنایتلری خود اریدر وانك مقتضیاتنی محو ونایاب ایلر ای فلان کمسه بنم
کوکلم انك بنده سیدر ای حرف ندا در منادی محذوفدرکه اول اسیر صورت اولان کمسه لردن بریدر مولا نا بونده بنده
معناسنه درو بو بیتده حضرت مولانا قدس سره العزیز قرب الهی یه وصول ایکی وجه اوزره اولدیغنه اشارت بیوررلرکه
بریسی کسبی وبریسی وهبی اوله کسبی اولدرکه ادای فرایض ونوافل ایله مقتضای صورتدن سالك خلاص اولوب انك
نتیجه سنده قرب نوافل ویا قرب فرایض ظهوره کله وهبی اولدرکه سالك طاعت وریاضتله مقتضیات طبیعتدن
تجاوزه قادر اوله میوب وکنج وحدتی بوله میوب عاجز وفقیر قالد قده عنایات الهیه دن بر عنایت وثقلینك عملنه موازی
اولان جذبات رحمانیه دن بر جذبه اول سالکه ایریشوب آنی صورت قیدندن قورتروب کندولکندن محو وفانی ایلیوب
کنج وحدته ایصال ایلر (مثنوی) او نماید هم بدلها خویش را * او بدوزد خرقهٔ درویش را * اول الله کمال لطفندن هم
کوکل کوزلرینه کوستررکندوبی وتجلی قیلور قلوبه ودیدهٔ قلوب عشاق آنی مشاهده قیلورلر (کما قال الشیخ عبدالله
محمد بن العزیز رؤیة الله بالقلب الصافی جائزة کما قال عمر رضی الله عنه رای قلبی ربی وقال علی کرم الله وجهه لا اعبد ربا
لم اره) اول خدا دیکر خار محنتدن پاره پاره اولان درویشك قلبی خرقه سنی که جابر المکسور اولمق انك صفتیدر خرقه
قلبدن استعاره ودیکمك انك انکسارنی درست ایتمکدن عبارت اولور * مثنوی * منبسط بودیم ویك جوهر همه *
بی سر وبی پا بدیم آن سر همه * دو کایمز بر جوهر منبسط ایدك جمله مز اول طرفده بی سر وبی پا ایدك یعنی جمیعا جمله مزك

اصلی غیر مرکب بر جوهر یکتا واول طرف حقانیده بر درهٔ بیضا ایدی (کما قال صلی الله علیه وسلم اول ما خلق الله الدرة البیضاء درهٔ بیضادن مراد بونده جمیع کائناتك اصلی اولان جوهر یکتادر که مشایخ صوفیه انکا حقیقت محمدیه دیرلر وروح الارواح ونور الانوار وعقل کل وقلم اعلی دخی تعبیر ایدرلر ابتدا وجوده کلان بو جوهر یکتادر بعده حق تعالی حضرتلری سائر ارواحی وعقول ونفوس واشباحی علی الترتیب بو جوهر یکتادن خلق ایلدی پس بو قدر کثرات مختلفه وموجودات متنوعه اندن وجوده کلوب صحرای عالمه منتشر اولدی درهٔ بیضا عقل کلك شرحی اوچنجی جلدك دیباجه سنده بر مقدار مذکور اولمشدر منبسط اولان یك جوهردن مراد فیض اقدس اولمق محله دخی انسبدر وفیض اقدس وفیض مقدسك واعیان ثابته وعقل کلك وبونلر امثالی اولان اصطلاحك مفصلا شرحی تائیه شرحنك دیباجه سنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه اما اجمالا بو محلده شرحی اولدر که مشایخ صوفیه حق تعالی حضرتلرینك ذات بیچوندن اعیان ثابته یه کلان فیضه فیض اقدس دیرلر که منبسط بر نور واحددر مثلا شمسك قرصندن زجاجات مختلفه یه کلان نور بسیط کبیدر اول زجاجات کان اعیان ثابته کبیدر روشمسك زجاجات مختلفه دن ظهور ایلین اشعهٔ متنوعه سی فیض مقدسه مشابهدر که اول اعیان ثابته دن سائر ارواح اوزره کلان فیض الهیدر پس جمیع ارواحك وکلی اعیانك اصلی که فیض اقدسدر بو مرتبه ده جمله منبسط ویك جوهر کبی ایدك تتمه کم جمیع اعیان ارواحك اصلی اولان فیض اقدسك شرحنه شروع ایدب بو بیتله تعریف ایدرلر * مثنوی * یك کهر بودیم همچون آفتاب * بی کره بودیم وصافی همچو آب * مرتبهٔ احدیتده بر کوهر ایدك آفتاب کبی که انده تفرقه وتجزی متصور اولمق ممکن دکلدر آب کبی کرهسز وصافی ایدك یعنی بو عالم صورتده اولان تعین وامتیاز کبی اول عالمده بری بریمزدن متعین وممتاز دکل ایدك بلکه آب کبی بی عقده وصافی وآفتاب کبی بی ترکیب ومنبسط بر نور ایدك * مثنوی * چون بصورت آمد آن نور سره * شد عدد چون سایهای کنکره * چونکم اول ایو وخوب اولان نور صورته کلدی کنکره نك سایه لری کبی عدد اولدی یعنی ذات الهی چونکم جلا واستجلا اقتضا ایدوب ابتدا نور ذات که فیض اقدس دیدکاریدر اعیان ثابته مرتبه سنه کلدکده وهر شیئك عیننه طلوع قیلدقده صور علمیه حاصل اولوب سایهای کنکره کبی اعیان موجودات متعدده اولوب بری برندن وجود علمیه ایله ممتاز اولدی بعده اول اعیان ثابته دن فیض مقدس دیدکلری انوار متنوعه مرتبهٔ ارواحه کلوب طلوع قیلدقده هرکسك روحی عین ثابته سنك استعدادنه کوره وجود روحانیه ایله موجود اولوب سایهای کنکره بری برندن ممتاز اولدیغی کبی هر روح بری برندن ممتاز اولدی بعده بو عالم صورتی وشهادتی حق تعالی خلق ایلدکدنصکره دو آدم وحوا علیهما السلام واسطه سیله اجسادی آدم ظهوره کلدکدنصکره هرکسك روحی عین ثابته سنك استعدادنه کوره صورت انسانیه مرتبه سنه کلوب سایهای کنکره کبی اجساد ایله متجسد ومتعدد اولوب صورت بغلدی ووجود عارضی لباسنی کیدی پس بر سالك مقام حقیقته ایرمك ومرتبهٔ اصلی کورمك استرسه کرکدر که بو وجود مجازی یی ریاضتله ویران قیله بلکه تعین نورانی وروحانی یی دخی افنا ایدوب تام مرتبهٔ اصله وصول بوله سالك فنای جسمانی وروحانی یی افنادنصکره مرتبهٔ حقیقته ایردکده بو جمله نك حقیقتی واحده اولدیغنی مشاهده قیلور وانك چشم شهودندن تعداد وتفرقه زائل اولور پس مقام حقیقتك وصولی وبی فرقلق مرتبه سنك حصولی نه طریق ایله میسر اولدیغنه اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * کنکره ویران کنید از منجنیق * تا رود فرق از میان این فریق * ای طالبان اسرار حقیقت وسالکان طریق وحدت منجنیقدن کنکرهٔ وجودیکزی ویران ایلك وآنی منجنیق توحید وریاضتله کنکره کبی اولان وجود مجازیکزی افنا ایدك تا بو فریق اورتاسندن فرق کیده یعنی بو زمرهٔ کائناتك ما بیننده اولان فرق وتمییز ومغایرت واختلاف زائل اولوب سر وحدت مطلق ظهوره کله وجانکز مقام وحدت ومرتبهٔ حقیقتی بوله * مثنوی * شرح این را کفتمی من از مری * لیك ترسم تا نلغزد خاطری * عناد وجدال جهتندن بو سر وحدتك شرحنی بن سویلردم وبوندن زیاده دخی عیان وبیان ایلردم لیکن کمالیله شرح ایلمکه قورقرم تا بر خاطر قایمیه زیرا بو معنی مزالق اقدامدر هر ضعیف الذهنك بو سر توحیدی استماعه قدرتی یوقدر اکثرینك اعتقادنه بو سر توحیددن خلل کلوب ملحد اولمش واکثری دخی ورطهٔ جبرده قالمشدر پس امناء الله اولان اولیا بونی کمالیله سویلمزلر الا اهلنه وبو سری عیان وبیان ایلمزلر الا مستعد اولان محرملره پس نااهل ونامحرم اولنلرك خاطری قایمه سن واعتقادنه خلل کلمه سن دیو اکثر کمل اولان اولیا نکات توحیدی پوشیده سویلمشلر وسل سیف ایتمیوب تیغ کلاملرین غلاف امثال اصطلاح ایچره ستر ایلمشلردر * مثنوی نکتها چون تیغ پولاد ست تیز * کر نداری تو سپر وا پس کریز * وحدت مطلقه یه متعلق اولان نکته لر فی المثل کسکین تیغ پولاد کبیدر ای سالك اکر سن سپر طوتمزسك کیرویه قاچ سپردن مراد بونده نکات توحیدی بیلمك ایچون

اولان استعداد وفهم درستدر یعنی ای سالك سنکه وحدت وجود نکته لرینه استعداد وفهم صائب طوتمیه سن کرکدر که انك استماع وتعلمنه اقدام ایتمیه سن زیرا نامستعدسن پس بعد حصول الاستعداد بو نکته لری اوکرنمکه اقدام قیلسك زیرا نامستعد اولان سالکك دین واعتقادنه بو نکته لر عین ضرر وعظیم خطردر پس کرکدر که بو نکته لری استماع ایلمکدن کیرو کیده سن وتوحید وطاعتله تحصیل استعداد ایده سن وبونی سویلین عارفه مقارن کلسك سکا ضرر ویرمز نته کم تیغ تیزه سپری اولان کمسه قارشو کلسه ضرر ویرمدیکی کبی (مثنوی) پیش این الماس بی اسپر میا * کز بریدن تیغ را نبود حیا * محصل کلام بو الماس تیغك اوکنه که مراد سر توحیددر سپرسز کلمه یعنی استعدادسز بلکه استادسز وارشادسز بونك فهم وادراکنه اقدام قیلمه زیرا که تیغ تیزه کسمکدن حیا اولمز یعنی تیغ کبی اولان نکات توحید سالکك پای اعتقادنی قطع ایلمکدن استحیا قیلمز پس کرکدر که احسن جهه مرتبه سنده اولان بر استاد اله کتوره سن وانك ارشاد وتربیه سیله کندیکی مرتبهٔ استعداده یتوره سن بعده اولیانك نکاتنی وحقیقت آمیز اولان کلماتنی تعلمه سعی واقدام ایلیه سن (مثنوی) زین سبب من تیغ کردم در غلاف) تا که کژ خوانی نخواند بر خلاف * بو سببدن بن تیغی غلاف ایچره ایلدم بو مصرع بیت اولك مصرع ثانیسنه علت اولور وبو بیتله حضرت خداوندکار حضرت مثنویده اولان کلاملرنی پوشیده سویلمرینه وجه وعلت نه ایدوکنه اشارت بیوررلر تقدیر معنی چونکم بو تیغه کسمکدن حیا اولمدیغی مقرر اولدیسه بو سببدن بن تیغ نکاتی غلاف اصطلاحات وامثال ایچره وضع ایلدم تا کم بر کژ خوان آنی خلاف مراد اوزره اوقومیه واعتقادنه ضرر ویروب طاعات وعباداتدن وآداب طریقتدن بی بهره قالمیه پس بو معارف واسرارك بیانندن رجوع ایدوب واول امرانك قصه سنك بیاننه شروع قیلوب بیوررلر مثنوی * آمدیم اندر تمامی داستان * وز وفاداری جمع راستان * بز داستانك تماملغنه کلدك راستلر جمعنك وفادارلغندن اولان داستانه کلدك بو مصرع اوله قید اولورسه معنی بویله دیمك اولور وجائزدر که ما بعدنده اولان بو بیته مرهون اوله پس تقدیر کلام بویله دیمك اولور که بز نه داستانك تمام اولمسنه کلدك وراستلر جمعی وفادارلغندن (مثنوی کز پس این پیشوا برخاستند * بر مقامش نائبی میخواستند * که بو وفات ایدن پیشوادنصکره قالقدیلر اول پیشوا ومقتدانك یرینه بر نائب استدیلر * منازعت کردن امرا در ولی عهدی وتیغ کشیدن بر همه کرم (مثنوی) یك امیری زان امیران پیش رفت * پیش ان قوم وفا اندیش رفت * اول امیرلردن بری ایلرو کتدی اول وفادار قومك اوکنه کتدی مثنوی) کفت اینك نائب آن مرد من * نائب عیسی منم اندر زمن * اول امیر دیدی اشته بن اول مردك نائبی یم زمانده عیسانك نائبی بنم هر وارث نبی اولان ولینك نائب وخلیفه سی معنا اول نبینك نائبی اولدیغی مقرردر بو اجلدن زمانده نائب عیسی علیه السلام بنم دیدی * مثنوی * اینك این طومار برهان منست * کین نیابت بعد از وآن منست * اشته بو طومار بنم حجت وبرهانمدر که اول وزیرك بکا ویردیکی طوماردر که بو نیابت اندنصکره بنم ایچوندر وبکا مخصوصدر (مثنوی) ان امیر دیکر آمد از کمین * دعوی او در خلافت بد همین * اول بر غیری امیر دخی بو صودن کلدی انك دخی دعواسی خلافتده هم بو ایدی * مثنوی * از بغل او نیز طوماری نمود * تا بر آمد هر دو را خشم جهود * قولتغندن او دخی بر طومار کوستردی تا ایکیسنه بیله جهود خشمی کلدی یعنی زیاده غضبناك اولدیلر (مثنوی) ان امیران دکر یك یك قطار * بر کشیده تیغهای آبدار * واول غیری امیرلر بر قطار اولوب یعنی بری برینك آردنجه آبدار وتیز تیغلر چکمشلر نیابت وخلافت دعواسندن اوتری (مثنوی) هر یکی را تیغ وطوماری بدست * در هم افتادند چون پیلان مست * هر برینك النده تیغ وبر طومار مست فیللر کبی بری برینه دوشدیلر یعنی جنك ایلدیلر (مثنوی) صد هزاران مرد ترسا کشته شد * تا ز سرهای بریده پشته شد * اول جنك وغوغاده نیچه یوز بیك مرد ترسا به لنمش اولدی حتی کسلمش باشلردن پشته اولدی (مثنوی) خون روان شد همچو سیل از چپ وراست * کوه کوه اندر هوا زین کرد خاست (چپ وراستدن قان سیل کبی روان اولدی بو جنکدن طاغ کبی هواده غبار قالقدی وهوا کرد کدورتله طولدی * مثنوی * تخمهای فتنها کو کشته بود * افت سرهای ایشان کشته بود * فتنه لر تخملرینی که اول وزیر اکمش ایدی انلرك باشلرینك آفتی اولمش ایدی یعنی انك مقدما زراعت ایلدیکی فتنه لر تخمنك محصولی امرانك وانلرك توابعینك باشلرینه آفت وبلا اولمش وبونلری عاقبت جنك وهلاکه براغمش ایدی * مثنوی * جوزها بشکست وان کان مغز داشت * بعد کشتن روح پاك نغز داشت * انلرك جسدی فی المثل کویا جوزلر کبی ایدی جوزلر صندی واول کمسه که مغز طوتدی یعنی نور ایمان ویاخود قلب پر عرفان طوتدی بعد الهلاك لطیف وپاك روح طوتدی * مثنوی * کشتن ومردن که بر نقش تنست * چون انار وسیب را بشکستنست * اولمك ومقتول اولمق که تن نقشی اوزره واقعدر فی المثل انار وسیبی صیق کبیدر یعنی نار وسیبك وجودی صیقله درونلرینك

حالی ظهوره کاور وکیفیات وچاشنیلری معلوم اولور کذلک ابدان آدمی صندقدنصکره احوال باطنه سی ظهوره کاور
ودرونک اسراری عیان اولور (مثنوی) آنکه شیرین نست باشد ناردانک * وانکه پوسیده ست نبود غیر بانک) اول نسنه که
شیرین ولذیذ در او نار دانک اولدی یعنی اول روحکه شیرین ولطیفدر نار دانک کبی مقبول اولدی وشول کسنه که
ایچروسی چوریمشدر ولبدن خالی اولمشدر بانککدن غیری اولمدی یعنی آنک انجق صداسی اولدی * مثنوی * انچه
بامعنیست خود پیدا شود * وانکه پوسیده ست او رسوا شود * اول نسنه که معنی ایله دربعده هلاک البدن خود او پیدا
وظاهر اولور واول نسنه که چوریمشدر اول رسوا اولور * مثنوی * رو بمعنی کوش ای صورت پرست * زانکه معنی
برسر صورت پرست) ای صورت پرست یوری معنایه چالش زیرا که معنی صورت باشی اوزره قنادر یعنی معنی که ایمان
وعرفان وایقاندر صورت باشی اوزره بو معنی پردولت همادر که موجب سعادت ومستلزم دولت وعنایتدر نته کم
عوام ناس قتنده پرهما بر کسنه نک باشی اوزره سایه صالسه موجب دولت وسعادتدر اما خواص اولیا قتنده صورت
باشی اوزره پرمعنی موجب دولت وسعادتدر پس دولت ابدیه وسعادت سرمدیه استرسک طالب معنی اول که معنی
صورت باشی اوزره پرهما کبیدر دیمک اولور پردن مراد پرهما اولمیوب مطلق قناد معناسنه اولوب قوت وقدرت
معناسنه استعاره اولسه وسره طرف معناسی ویریلوب معنی بویله اولورسه دخی جائزدر یوری ای صورت پرست
معنایه سعی ایله زیرا که معنی صورت طرفی اوزره قوت وقدرتدر یعنی قوش قنادی ایله نیجه پرواز ایلرسه صورت انسانی
دخی آشیانهٔ حقیقته پر معنی ایله پرواز ایدوب واصل اولور پس طالب معنی اول انلر جانبندن تحصیل معنایه طریق ندر
وانک حصولی نیجه میسر اولور دیمک لازم کلدی انلره جواب طریقیله بیوررلر (مثنوی) همنشین اهل معنی باش تا *
هم عطا یابی وهم باشی فتا * اهل معنانک همنشین ومصاحبی اول تا انلردن هم عطا بوله سن وهم فتی اوله سن یعنی
صاحب فتوت ایمان وعرفانله تازه وطری معنی برجوان عالیشان اوله سن (مثنوی) جان بی معنی درین تن بی خلاف
هست همچون تیغ چوبین در غلاف) تا غلاف اندر بود باقیمتست) چون برون شد سوختن را آلتست) معناسز جان
بوتنده خلاف وشکسز غلاف ایچنده آغاجدن اولان قلج کبیدر که یاقمقدن غیری کاره یارامز تیغ چوبین مادام که غلاف
ایچره اوله قیمتلودر تیغ آهنین اولمق قیاسیله چونکم غلافندن طشره اولدی وانک حالی ظهوره کلدی یاقمق ایچون آلتدر
* مثنوی * تیغ چوبین را مبر در کارزار * بنکر اول تا نکردد کارزار * جنک وقتاله تیغ چوبینی ایلتمه جنکه
وقتاله کتمزدن اول نظر ایله تا که ایشک فغان وزار اولمیه یعنی ای ابی اولمیان ودرونی ذوق عرفان وایقاندن
بی بهره قلان کسه تیغ چوبین کبی اولان روح بی معنایی قیامت کارزارینه ایلتمه اولا بودنیاده اول روحکه نظر ایله کورکه
تیغ چوبین کبی بی معنامیدر ویا تیغ آهنین کبی پرجوهر وبامعنامیدر تا حین معرکه ده ایشک زار اولمیه کرکدرکه
روحکی بودنیاده نیجه کره امتحان واختبار ایلیه سن تا انک بامعنی اولمسی سکا حق الیقین ظهوره کله مجرد ظن وکمانله
آنی بامعنی زعم ایتمه وآخرت جانبنه اول زعمله کتمه تا اول محلده ایشک زاری اولمیه وباشکه بلا کلمیه * مثنوی * کر بود
چوبین برو دیکر طلب * ور بود الماس پیش آبا طرب * بو دنیاده روحکه نظر ایله اکر چوبین منابه سنده ایسه یوری
غیریسنی طلب ایله یعنی چوبین وپوسیده کبی اولان روحی ترک ایدوب مانند تیغ الماس برروح صاحب فتوح طلب ایله
واکر الماس اوله ذوق وطرب ایله ایلرو کل (مثنوی) تیغ در زرادخانهٔ اولیاست * دیدن ایشان شمارا کیمیاست * تیغ معنی
وشمشیر حب وولا اولیانک جبه خانهٔ قلبلرنده در تیغ باطنی اولمیان وشمشیر ایقان وعرفانی کردن جانته قلاده قیلمیان
کسه لره کرکدر نقد جان وجنانی انلره ویروب تیغ عرفان وایقانی انلردن اله وانلری بوله ویله وکوره زیرا انلری کورمک
ای طالبلر سزلره کبریت احمر واکسیر اعظمدر نعم کلید کنج دولت دیدن ارباب ولایت وکیمیای سعادت خدمت اصحاب
کرامتدر ولیکن هر طالبک بونلری کورمکه لیاقتی یوقدر با خصوصکه بونلره متشبه مقلدلقی چوقدر پس طلبده
زیاده صدق کرکدر که بونلرک رؤیتی میسر اوله * مثنوی * جمله دانایان همین کفته همین * هست دانا رحمة للعالمین *
جمیع دانا وعارف بینالر همین بونی دیمشلردر همین که وارث نبی اولان دانا وعارف بینا عالملر ایچون رحمتدر اصل دانا ووارث
انبیا اولان علماء بالله درکه خلیفهٔ مصطفی وخلفاء جمیع انبیا اوله کما قال علیه السلام العلماء خلفاء الانبیاء وورثتی
اوورثة الانبیاء پس (وما ارسلناک الا رحمة للعالمین) ایتی که اول حضرتک شان شریفنده نازلدر پس انکا وارث اولان کامل
دخی عالمله رحمت اولور (م ی) کر اناری می خری خندان بخر * تا دهد خنده ز دانهٔ او خبر * اکر ای طالب بر انار الورسک
خنده ایلیجی یعنی شق اولوب درونده اولان دانه لری ظاهر قلیجی انار ال تا خنده انک دانه سندن خبر ویره اناردن
مراد علی طریق الاستعارة التمثیلیة عارف بالله وجودیدر خنده دن مراد دهانکشا ومعنی نما اولدیغی حالتدرا
ودانه سندن مراد اسرار روحی وعقاید وافکار قلبیه در پس بیوررلر که ای طالب اولیا اکر انار صفت بریار خدایی خریدار

اوله سن دهانکشا ومعنی نما اولان مخزن دردانهٔ اسراری آل که تا آنک انبساط وتکلمی اسرار دانه لرندن وعقیده سی
خانه لرندن خبر ویره زینهار شول اناری آلمه که مستور اوله ودرون احوالی نامعلوم اوله تا صکره مغبون اولمیه سن
ومخذول قالمیه سن (مثنوی) ای مبارک خنده اش کو از دهان * می نماید دل چو در از درج جان * یعنی ای مبارک
شول نارک خنده سی که یعنی شول عارف پر اسرارک دهانکشا ومعنی نما اولمسی که اول عارف دهانندن کوستره درج
جاندن درکبی سر دلنی تا کفتار بیرونندن اسرار درونی اشکار قیله وطالبلرا کاشکار اوله (مثنوی) نامبارک خندهٔ آن
لاله بود * کز دهان او سیاهی دل نمود * نامبارک خنده اول لاله نک خنده سی اولدیکه آنک دهاننده خباثتنک
سیاهلغی کورندی لاله دن مراد شول مدعیدر که انک کلامندن سواد وقسوت قلبی وجهل وظلمت درونی منفهم اولور
وظهوره کلور (مثنوی) نار خندان باغرا خندان کند * صحبت مردانت از مردان کند * نار خندان یعنی منشق
اولوب دهانکشا ودانه نما اولان انار باغی خندان وشادان ایلر زینت باغ اولدیغی جهتدن کذلک نار خندان باغ جنانی
خندان ایلر وکذلک صحبت مردان الهی سنی مرداندن ایلر زیرا صحبتک مؤثره اولمسی محقق وهر شیء مقارننک حکمنی
اخذ ایلدوکی کبی مصدقدر مصاحبت اولیا مصاحبت خدایه موصله وخدمت اصفیا قربت مولایه وسیله ایدوکی بین
العرفا معهوددر ومقدر (کما قال ابوبکر طمستانی اصحبوا الله فان لم تطیقوا فاصحبوا مع من یصحب الله لتوصلکم
برکة صحبته الی صحبة الله تعالی (بیت) از در اهل دلان دور مشو ای طالب * هر که دور نیست ازین در بخدا نزدیکست
مثنوی * کر تو سنگ صخره ومرمر شوی * چون بصاحب دل رسی کوهر شوی * ای نامستعد اولان وعدم قابلیتنه
اعتراف قیلان کسه فرضی اکر سن قتی طاش ومرمر اوله سن چونکم صاحب دله ایریشه سن کوهر اولورسن زیرا
اصحاب دلدن اولان اولیانک نظرلری کیمیادر انلرک نظرا کسیر تأثیرلری طالبک مس کبی اولان وجود حقیرنی زر خالص
کبی عالیقدر وعزت وشرفله صاحب صدر ایلر (مثنوی) مهر پاکان درمیان جان نشان * دل مده الا بمهر
دلخوشان * ای طالب پاکلرک محبتنی جانک ایچنده دیک یعنی جان دلکی انلرک محبتنه مقام ایت کوکل قومه
الا دلخوشلرک محبتنه قو (مثنوی) کوی نومیدی مرو امیدهاست * سوی تاریکی مرو خورشیدهاست * نومیدلک
محله سنه کتمه زیرا امیدلر واردر یعنی مأیوس ونا امید اولمه که حضرت رحمانک طالب اولنلر ایچون الطاف خفیه سی
واردر قرانلق جانبنه کتمه خورشیدلر واردر یعنی ظلمت یأس وکدورت حرمان جانبنه توجه ایتمه که آسمان ولایتک
آفتابلری واردر که انلر نور کاملاریله طالبلرک ظلمت درونی ازاله ایدرلر * مثنوی * دل ترا در کوی اهل دل کشد * تن
ترا در حبس آب وکل کشد * کوکل سنی اهل دل محله سنه چکر تن سنی آب وکل حبسنه چکر اکر دله تابع اولورسک
اصحاب دله مقارنت ایلمکله دولت ابدی وسعادت سرمدی بولورسن واکر تنک حکمنه اویارسک آب وکل زندانده
ذلیل وحقیر قالورسن (مثنوی) هین غذای دل بده از همدلی * رو بجو اقبال را از مقبلی * اکاه اول برهمدلدن کوکل
غداسنی ویر یوری دولت واقبالی بر مقبلدن استه یعنی بر صاحب اقبال اولان اهل کمالدن اقبال حقیقی یی طالب اول
وقلب وروحکه انک معارف واسرارندن غدا ویردیک اولور (تعظیم نعت مصطفی علیه السلام که مذکور بود
در انجیل) حضرت ملک جلیل اثناء انجیلده حضرت نبی جمیلک بعض صفات علیه سنی بیان ایلمش ایدی نصرانیاندن
برطائفه انجیلک قرائتی وقتنده حضرت رسولک انجیلده مذکور اولان نعت شریفنه تعظیم وتبجیل ایلرلردی
اول حضرتک نام شریفی برکاتیله وانک نعتنه تعظیم وتبجیل ایلدکلری سببیله هلاک صوری ومعنویدن حق تعالی
انلره خلاص ونجات میسر ایلدی نته کم بونلرک حالنی وتعظیم ایلدکلری واسطه ایله بولدقلری مرتبه نک نتیجه ومآلنی
نظمه کتوروب بیوررلر * مثنوی * بود در انجیل نام مصطفی * آن سر پیغمبران بحر صفا * مصطفی علیه السلامک
نام شریفی انجیلده وار ایدی اول پیغمبرلرک سروری صفا بحرینک نامی وار ایدی * مثنوی * بود ذکر حلیها وشکل او
بود ذکر غزو وصوم واکل او * اول رسولک شکللرینک وحلیه لرینک ذکری وار ایدی حلیه زینت معناسنه در اما بونده
شکل ظاهر اوزره مشاهده اولنان صفاتدن عبارت اولور انجیلده انک غزاسنک وصومنک واکل وشربنک ذکری
وار ایدی * مثنوی * طائفهٔ نصرانیان بهر ثواب * چون رسیدندی بدان نام وخطاب * نصرانیلرک برطائفه سی
ثوابدن اوتری چونکم اول نام شریفه وخطاب لطیفه ایریشورلردی یعنی اوقویوب اسم شریفلرینه واوصاف لطیفلرینه
کاسه لر (مثنوی) بوسه دادندی بران نام شریف * رو نهادندی بدان وصف لطیف * اول نام شریفه بوسه ویررلردی
یعنی اوپرلردی اول لطیف وصف اوزره یوز قورلردی وبوسه ویررلردی یعنی آنی تعظیما یوزلرینه سوررلردی * مثنوی
اندرین فتنه که کفتیم آن کروه * ایمن از فتنه بدند واز شکوه * بو فتنه ده که بن دیدم یعنی وزیرلک فتنه سنده امرانک
قتالنده وجهلانک مقتول اولمسنده که بو فتنه وقتالی مقدما ذکر ایلدم اول تعظیم نام مصطفی علیه السلام ایلین کروه

فتنه دن وشکوهدن * مثنوی * ایمن از شر امیران ووزیر * در پناه نام احمد مستجیر * امیرلرك ووزیرلرك شرندن ایمن وسالم احمدك نام شریفی پناهنده مستجیر اولدیلر یعنی امان بولیجی ومحفوظ اولیجی اولدیلر دنیاده هلاك اولمقدن وآخرتده جهنمه کرمکدن نجات بولدیلر یهود ونصاری فرقه لرینك ایچنده بر فرقهٔ ناجیه واردرکه انلردخی فرقهٔ ناجیهٔ اسلامیه کبی دنیاده قهر الهی ایله هلاك اولمزلر وآخرتده دخی ناره دخول قیلمزلر نته کم بو حدیث شریف بو مضمونی مؤید اولور وبو معنایه شهادت قیلور (قال علیه السلام افترقت الیهود وفی روایة اخری تفرقت الیهود علی احدی وسبعین فرقة کلهم فی النار الا واحدة منهم) نصاری قومنك تفرقه سنه سبب ابتدا بوذکر اولنان بولیس نام وزیر اولمشدرکه بونلری دوازده طومار سببیله اولا اون ایکی فرقه قیلمشدر بعده بو اون ایکی فرقه یتمش بر فرقه اولمشدر بونلرك کابسی اکر یهودی واکر نصارادن اهل ضلالت واصحاب غوایتدر دنیاده قهرله هلاك اولق وآخرتده ناره دخول قیلق مقرردر الا بونلردن شول بر فرقه لردکه توریة وانجیلده حضرت مصطفانك نام شریفی ونعت لطیفنی کوروب تعظیم ایتدیلر وانك نبوتی وشرعی مصدق اولدیلر نته کم نصارادن بو کروه ناجی اول حضرتك نام شریفنه تعظیم ونعت لطیفنه تکریم ایلدکلری سببیله کندی زمانلرنده اولان فتن وهلاکدن ایمن اولدیلر ونتیجه دولت صوری ومعنویه وصول بولدیلر نته کم بیوررلر * مثنوی * نسل ایشان نیز هم بسیار شد * نور احمد ناصر آمد یار شد * انلرك نسلی دخی بسیار اولدی احمدك نوری بونلره ناصر کادی یار اولدی * مثنوی * زان کروه دیکر از نصرانیان * نام احمد داشتندی مستهان * ونصرانیلردن اوبر غیری طائفه احمدك نام شریفنی خوار ومستهان طوترلردی * مثنوی * مستهان وخوار کشتند از فتن * از وزیر شوم رای وشوم فن) اول طائفه فتنه لردن که انلره واقع اولدی خوار ومستهان اولدیلر شوم فنلو وشوم رایلو وزیردن یعنی رأیی شوم وفنی ناسپاس اولان وزیرك فتنه وفسادندن خوار ومستهان اولدیلر (مثنوی) هم مخبط دینشان وحکمشان * از پی طومارهای کژبیان * هم انلرك دینی وانلرك حکمی مخبط ومشوش اولدی نامشروع وکژبیان طومارلردن اوتری * مثنوی * نام احمد آنچنین یاری کند * تاکه نورش چون نکهداری کند * حضرت احمدك نام شریفی بونك کبی معاونت ویارلق ایلرتا کم اول حضرتك نور شریفی نه کونه نکهدار وحافظلق ایلر بوندن قیاس ایله * مثنوی * نام احمد چون حصاری شد حصین * تا چه باشد ذات آن روح امین * حضرت احمدك نام شریفی چونکم محکم وقوی بر حصار اولدی که اکا مع التعظیم تحصن ایدنلر فتن ومحن صوری ومعنویدن نجات بولدی اول روح الامینك ذات شریفی تا نه مرتبه حصن حصین اوله بوندن فهم ایله * مثنوی * بعد ازین خونریز درمان ناپذیر * اندر افتاد از بلای آن وزیر * بودرمان قبول ایلمین خونریزدنصکره یعنی چاره وعلاج قبول ایتمین قان دوکیجی شاه جهوددنصکره که اول وزیر پرتزویرك بلا ومکرندن طریق مستقیمدن آشغه دوشدی بو بیتك مستمعه صحیح سکوت افاده ایلین نتیجه سی بعد البیان اولان بیتدر

(حکایت آن پادشاه جهود دیکر که در هلاك دین عیسی علیه السلام سعی نمود * مثنوی * یك شه دیکر ز نسل آن جهود * در هلاك قوم عیسی رو نمود * اول جهود شاهنك نسلندن برشاه دخی عیسی پیغمبرك قومنك هلاکنه یوز کوستردی یعنی اولکی شاه کبی بوشاه دخی قوم نصارانك هلاك ایتمکه توجه ایتدی (مثنوی) کر خبر خواهی ازین دیکر خروج * سوره بر خوان والسماء ذات البروج * والسماء ذات البروج اون ایکی برج صاحبی اولان سما حقیچون (والیوم الموعود) دخی قیامت کونی حقیچون (وشاهد ومشهود) اهل تفسیر شاهد ومشهودده چوق معنی ویرمشلردر شاهددن مراد حضرت محمد صلی الله علیه وسلم اوله ومشهوددن مراد امتی اوله ویا شاهد امت محمد ومشهود امم سالفه ویا خود شاهد الله تعالی ومشهود خلایق ویا شاهد کراما کاتبین ومشهود بنی آدم الی غیر النهایه معنی ویرمشلردر اما اهل تحقیق شاهددن مراد وحدت ذاتی عین جمعده مشاهده قیلان کمسه در ومشهود ذات احدیتدر دیمشلر وتنکیرلری تعظیم ایچون در تقدیر کلام دخی شول مشاهدهٔ ذات حقیقی ایدن عارف حقیچون که آنك قدر عظیمی اللهدن غیری ادراك ایدهمز ومشهود اولان ذات واجب الوجود حقیچون انك عظمت کبریاسنه عقول وافهام طاقت کتورهمز (قتل اصحاب الاخدود) جواب قسمدر لقد تقدیر ایتمکله یعنی اشیاء مذکوره حقیچون لقد لعن قوم قریش کما لعن وقتل اصحاب الاخدود یعنی تحقیق ملعون ومقتول اولدی اصحاب اخدود الخد والاخدود الشق العظیم فی الارض اخدود یرده اولان شقوقه دیرلر (النار) بدل اشتمالدر اخدوددن یعنی قتل اولندی اصحاب نار (ذات الوقود) صفتیدر نارك یعنی اول نار که لهب واشتعال صاحبیدر (اذهم علیها قعود) اذ ظرفیه در قتل نك ای قتل حین احرقوا بالنار هم بو کفار علیها نارك حوالیسنده قعود جالس اولدیلر کرسیلر اوزره وهم بو کفار اخدود (علی ما یفعلون بالمؤمنین) مؤمنلره عذابلردن واحراقدن ایشلدکلری شیئه شهود حاضران ومشاهده

کنان

کنان ایدیلر پس حضرت خداوند کار اصحاب اخدودك حالنی بو محلده بیان ایدوب بیوررلر اکر بو غیر خروجدن خبر استرایسك یعنی ذو نواس یعنی نام شاه جهودك خروجنك خبرنی طلب ایلر ایسك (والسماء ذات البروج) سوره سنی اوقو یعنی بو سوره ده بو شاهك قصه سنه اشارت واردرکه قصه سی مشهور وروا کثر تفاسیرده مسطوردر (مثنوی) سنت بد کزشه اول براد * این شه دیکر قدم بروی نهاد * شاه اولدن سنت سیئه که طوغدی بو غیری شاه هم انك اوزرینه قدم قودی * مثنوی * هر که او بنهاد ناخوش سنتی * سوی او نفرین رود هر ساعتی * هر شول کمسه که اول بر ناخوش سنت قودی وبر بدعت وقبیح طریقت احداث ایتدی هر بر ساعتده آنك جانبنه نفرین ولعنت کیدر نته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت ایدر (قال علیه السلام من سن سنة حسنة فله اجرها واجر من عمل بها ومن سن سنة سیئة فله جزاؤها وجزاء من عمل بها * مثنوی * نیکوان رفتند وسنتها بماند * وز لئیمان ظلم ولعنتها بماند * ایولر بو عالمدن کتدیلر وانلردن لطیف خصلتلر قالدی والئیم وذمیم اولان ادنادن ظلم ولعنتلر قالدی * مثنوی * تا قیامت هر که جنس آن بدان * در وجود آید بود رویش بدان * قیامته دکین هر کیم اول بدلرك جنسی وجوده کله انك میل وتوجهی انلره اولور الجنس الی الجنس یمیل دینمشدر * مثنوی * رك رکست این آب شیرین وآب شور * در خلایق می رود تا نفخ صور * بو طتلو صو وآجی صو طمر طمردر که ایکیسی بری برینه مختلط اولمز خلایق ما بیننده نفخ صوره دکین کیدر آب شیریندن مراد اخلاق حمیده واوصاف حسنه وطاعت وعدالت وعلم وحکمت وبونلر امثالی خصلتلردر وآب شوردن مراد اخلاق ذمیمه واوصاف سیئه وافعال ردیه وظلم ومعصیت وجهل وغفلتدر وبونلر امثالی قباحتدر * مثنوی * نیکوان را هست میراث از خوشاب * آن چه میراث است اورثنا الکتاب * سورهٔ فاطرده بو آیتدن مقتبسدر نته کم بیوررلر (ثم اورثنا) اندنصکره براعطا ایلدك یا محمد (الکتاب) قرآن عظیمی بعد الوحی (الذین اصطفینا من عبادنا) شول قوللره که سنك امتکدن برانلری کزیده واصطفا ایلدك (فمنهم ظالم لنفسه) پس بونلردن بعضیسی ظالم لنفسه در (ومنهم مقتصد) وبونلردن بعضیسی خیرات وسیئات ما بیننده متوسطدر (ومنهم سابق بالخیرات) وبونلردن بعضیسی سابق بالخیراتدر (قال المحققون الظالم المقلد والمقتصد المحقق والسابق الواصل وروی عن النبی کلهم فی الجنة) معنای بیت نیکولره وخوش خولره میراث خوشابدن اولدی اول نه میراثدر اورثنا الکتابدر یعنی نیکولره آب خوشدن اولان میراث نه میراثدر دیرسك خدای تعالی عبادندن برکزیده ایلدیکی بنده لرینه کتاب کریمی وقرآن عظیمی میراث ویرمشدر که حضرت قرآن اوصاف مرسلین واخلاق سلف صالحینی وبونلردن ماعدا نیجه عجائب وغرائبی جامع بر کتاب مبیندر که حق تعالی حضرتلری امت محمددن بو اوچ طائفه یه بو خوشاب کبی اولان کتاب مستطابی میراث قیلمشدر * مثنوی * شد نیاز طالبان ار بنکری * شعله ها از کوهر پیغامبری * اکر فکر ونظر ایلرسك طالب حق اولنلرك نیاز واحتیاجی پیغمبرلك کوهرنده شعله لر اولدی وحق تعالی پیغمبره منسوب اولان شعله لردن طالبلره نیاز وتضرعی میراث قیلدی * مثنوی * شعلها با کوهران کردان بود * شعله آن جانب رود هم کان بود * شعله لر کوهرلرله دونیجی اولورلر زیرا کوهر اصل وشعله انك فرعیدر وفرع اصله تابعدر کذلك نیاز طالبانکه شعلهٔ کوهران کبیدر پیغمبره منسوب اولان نور نبوته تابع وانك اطرافنی طائفدر شعله اول جانبه کیدر هم معدن اولور که انك معدنی جوهردر بونده مراد نور نبویدر که طالبلرك شعلهٔ نیازی وپرتو سوزوسازی اصل ومعدنی اولان نور نبوی یه عائد اولور دیمکدر بو معنانی توضیح ایچون خانه لرده عاریتی اولان نور شمسی تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * نور روزن کرد خانه می دود * زانکه خور برجی ببرجی میرود * مثلا روزنك نوری خانه نك اطرافنه یلر یعنی روزنده اولان آفتابك نوری خانه نك حوالیسنی دوران ایلرزیرا که آفتاب بر برجدن بر برجه کیدر چونکم آفتاب بر برجدن بر برجه کیده وبر یردن بر یره حرکت ایده انك نوری دخی اکا تبعیت ایله حرکت ایلر زیرا آفتابك نوری آفتابدن جدا اولمز وکذلك شعله لر جوهرلردن جدا اولمز پس انوار دل طالبان دخی انلرك خانهٔ قلبنده دوران ایلر آفتاب نبوته تابعدر که اندن جدا اولمز وبو خانهٔ قلوبده اولان نورلرك حرکت ودوری آفتاب نبوتنك وحقیقت محمدیه نك مقتضاسنه کوره درکه طالبان الهی ایله حقیقت محمدیه نك ما بیننده من حیث المعنی اتصال واردرکه انك خاصیتی وحکمی بونلرك باطننده مؤثر اولور وبونلرك باطنی دخی انك خاصیت وحکمیله منصبغ ومتأثر اولور پس آفتاب حقیقت محمدیه نك من حیث المعنی قلوب طالبینده تأثیر ایلدیکنه انجم ظاهره نك وجود اناسده تأثیر ایلدیکنی مثال ایراد ایدوب بیوررلر * مثنوی * هر کرا با اختران پیوستکیست * مر ورا با اختر خود همتکیست * مثلا هر کیمك که بر کوکب ایله اتصال ومناسبتی واردر اول کمسه یه کندی اختریله بیلدك لك واردر یعنی کوکبك خاصیتی اول کمسه ده ظاهر اولور واول کمسه آنك خاصیت وحکمیله متأثر ومنفعل اولور * مثنوی * طالعش کر زهره باشد در طرب * میل کلی دارد وعشق وطلب * اول کمسه نك طالعی اکر

زهره اوله طربده اول کسه میل کلی وعشق وطلب طوتار یعنی عیش وطرب ایلمکه کاینله میل ومحبت وطرب ایلر *مثنوی* وربود مریخی خونریز خو* جنگ وبهتان وخصومت جوید او* واکر مریخه منسوب خونریز خولو بر کسه اوله اول کسه جنگ وبهتان وخصومت استر که انک طالعنک مقتضاسی بودر وقس علی هذا خواص سائر الکواکب پس کواکب صورینک تأثیرلی بو برقاچ بیتله تفسیر ایتدکدنصکره کواکب معنوینک تحقیقنه شروع ایدوب بیوررلر *مثنوی* اختران‌اند ازورای اختران* کاحتراق ونحس نبود اندران* بو اختران ظاهره‌نک وراسنده فلک ذات الهیده اخترلر واردرکه اول اخترلرده زوال ونحوست اولمز بو اخترلردن مراد اسما وصفات الهیه‌در وتأثیراتی مستقلا کا اسناد ایلینلر کافر اولدیلر اما بو اخترلره اسناد ایلینلر مؤمن وعارف اولدیلر نته کم زید بن خالد جهنی روایت ایلرکه برکون حضرت رسول علیه السلام صلوة صبحی قیلدقدنصکره اول کیجه یغمور یغمشدی ناسه التفات ایدوب بیوردیلرکه (هل تعلمون ما قال ربکم قالوا الله ورسوله اعلم قال صلی الله علیه وسلم قال الله تعالی اصبح من عبادی مؤمن بی کافر بالکواکب فاما من قال مطرنا بالکواکب فذلک کافر بی مؤمن بالکواکب واما من قال مطرنا بفضل الله ورحمته فهو مؤمن بی کافر بالکواکب پس اختران ظاهری حقیقة مؤثره بیلن کافردر واختران اسما وصفاتی مؤثره بیلن مؤمندرکه بو تأثیری اللهک صفاتنه اسناد ایلیوب مطرنا بفضل الله ورحمته دینلردر *مثنوی* سایران در آسمانهای دکر* غیر این هفت آسمان نامور* بو کواکب اسما وصفات سایره در فلک الهیده که اول بو هفت آسمانک غیریدر وبو سموات سبعه‌نک حاکمیدر (کما قال فی دیباجة الجلد الثالث الفلک النورانی الرحمانی الدری حاکم علی الفلک الدخانی الکری والشهب الزاهرة والسرج المنیرة *مثنوی* راسخان در تاب انوار خدا* نی بهم پیوسته نی از هم جدا* یعنی اول اختران الهی که اندن مراد اسما وصفات ربانیه‌در ثابته وراسخه در خدای متعالک ذاتنک انوارینک تاب وضیاسنده که من بعد بو کواکب اسما وصفاتنده ازلا وابدا زوال تغیری طاری اولمز مثلا بر سببله بر صفت کیدوب انک یرینه بر صفت دخی کلمز رحمتی ازلیدر کذلک غضبی دخی ازلیدر ومخلوقک رحمتی وغضبی کبی کاه کلوب کاه کیتمز زیرا ذات الهی حوادث دکلدر وبو صفات الهیه نجومی نه بری برینه متصلدرونه بری برندن جدادر بری برینه متصل اولماسی اولدرکه مثلا هر بر اسم من حیث الآثار والاحکام بری برندن منفصلدر نته کم معز ضد مذل وما نع مخالف معطیدر اما موصوف بر اولدیغی اعتباریله بری برندن جدا ومنفصل دکلدر مثلا معز ذات من له الاعزازدر کذلک مذل دخی بنه اول ذات من له الاذلالدر بو جهتدندرکه صفات الهی عین ذات دکلدرو غیری دخی دکلدر لا هی هی ولا غیرها در *مثنوی* هر که باشد طالع اوزان نجوم* نفس او کفار سوزد در رجوم* هر شول کسه‌نک که طالعی اول نجوم اسماء الهیه‌دن اوله آنک نفسی کفاری احراق ایلر رجم وطرد ایلمکده مراد انک نفسینک نوری کفر وکافرانی سوزان ایلر دیمک اوله علی تقدیر المضاف ویاخود علی طریق الغزا والجهاد کفار برفسادی اهلاک ایلر دیمک اوله ویاخود انک نفسی کفار نفسی یعنی نفسک مبالغه ایله اولان کافرلکلرینی یقاو بنیاد کفرنی یقر دیمک اوله اما بو محلده بر سؤال کلورکه اول سؤال بودر عند المحققین جمیع عالم وآدم مظهر اسما وصفات خدای ذی الکرمدر پس هر کسنک طالعی اندن اولور اولیله اولبعض بعضسنی دون بعضسنی اکا تخصیص ایلمک نیجه راست کلور جواب بودرکه مراد اسماء حسنادر بوخسه جمیع اسماء کلیه دکلدر *مثنوی* خشم مریخی نباشد خشم او* منقلب رو غالب ومغلوب خو* منقلب رو ومغلوب خو وصف ترکیبیدررلر ومصرع ثانی مریخه قید وصفت اولمقده قابلدر وار ضمیرنک مرجعی اولان کسه‌یه دخی قید وصفت اولمق ممکندر علی کلا التقدیرین معنی بویله دیمک اولورکه اول مظهر اسماء الهی اولان کسه‌نک خشم وغضبی مریخه منسوب اولان خشم نفوس عوام کبی دکلدرکه او مریخ منقلب یوزلیدر صورتا غالب ومعنا مغلوب خوددر زیرا غلبه وتأثیر حقیقة نفسندن دکلدر وغلبه وقهرنده دوام یوقدر کندیدن ضعیف اولان عوامه غالب اولوب تأثیر ایدر باذن الله کندیدن شریف اولان خواصه غالب دکلدر بلکه انلره نسبتله مغلوب خوددر ومصرع ثانی مرجع ضمیره قید اولورسه معنی بودرکه مظهر اسماء اولان کسه‌نک خشمی خشم مریخی اولمز بلکه خشم الهی وغضب ربانی اولورکه اول مظهر اسماء الهی اولان کسه منقلب رودر وحقیقة غالب وبحسب الظاهر مغلوب خوددرکه اولیاء اللهک صفتی واحوالی بویله‌در *مثنوی* نور غالب ایمن از نقص غسق* درمیان اصبعین نور حق* نور غالب که مظهر اسما اولان اولیانک نوریدر نقص وظلمتدن ایمندر وحقک نور ذاتنک اصبعینی ماییننده منقلبدر که اول اصبعیندن مراد اولان صفتین متقابلتین دراعنی جلال وجمال *مثنوی* حق فشاندان نور را بر جانها* مقبلان برداشته دامانها* وان نثار نور را وایافته* روی از غیر خدا بر تافته* بو بیت سؤال مقدره جوابدرکه دیمک لازم کلدیکه اول نور غالبه واصل اولانلرنه وجهله واصل اولدیلر بو نده سعیله می بولدیلر ویاخود

ازل ازالده می حاصل قیلدیلر جواب بیوررلرکه حق سبحانه وتعالی اول نوری رش ایلدی ارواح اوزره (کما قال علیه السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمته ثم رش علیهم من نوره فمن اصابه من ذلک النور اهتدی ومن اخطأه ضل عن سواء السبیل یعنی تحقیقا الله تبارک وتعالی خلقی ایلدی اندنصکره بونلرک روحلرینک اوزرینه اسما وصفاتی نورندن نور صاچدی مقبلان الهی ومقبولان ربانی دامان استعدادلرنی کویا یوقاری قالدیروب اچدیلر واول نثار اولان نوری هر کس استعدادی مقداری کیروبولمشدر وبو نوزنی خدادن غیریدن دوندرمشدر ومهتدی اولمشدر یعنی اول نوره شوشی بولمق واسطه‌سیله ماسوادن اعراض قیلمش ومن کل الوجوه خدای تعالی‌یه متوجه اولمشدر *مثنوی* هر کرا دامان عشقی نابده* زان نثار نور بی بهره شده* هر شول کسه‌نک که عشق ومحبته منسوب دامان استعدادی اولمدی اول نثار اولان نور الهیدن بی نصیب اولدی وبو دنیاده ضلالتده قالدی (مثنوی) جزوها را رویها سوی کلست* بلبلانرا عشق بازی با کلست* بو بیتک ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله اولوردیمک اولورکه دامان عشق اولمین بو عالمده کسب دامان عشق ایلیوب اول نوره متوجه اولوب اندن بابهره اولسه قابل دکلمیدر بیوررلرکه قابل دکلدر زیرا اجزالرک یوزلری کلینک جانبنه‌در پس برکسه‌نک جانبنده که نور هدایتدن بر لمعه اوله اول نور کلینک جزوی کبی وضیاء اصلینک فرعی کبیدر کل شیء یرجع الی اصله خواسنجه اول جزو کندی کلی جانبنه متوجهدر بینهما ماده مناسبت تامه اولدیغندن اوتری مثلا بلبلانک عشقبازلغی کله‌در زیرا کل ایله بلبل ماییننده مناسبت واردر پس اول مرشوش اولان نور الهیه‌دن هر کم ازلده بابهره اولدیسه بلبلک کله عشقی کبی جناب حقه عاشق اولان جزولک کله توجهی کبی توجه قیلوب مهتدی اولدی وبونک خلافی اولان ضلالتده قالدی واهل جهنم اولدی *مثنوی* کاورا رنگ از برون ومرد را* از درون دان رنگ سرخ وزرد را* رنگهای نیک از خم صفاست* رنگ زشتان از سیاهابه جفاست* بو بیتلرک دخی ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله اولور اول سؤال بودرکه اول نثار اولان نوری بولان کسه ایله بولمین کسه‌نک بشره‌لرنده رنکلری وعلامتلری ندر بیوررلرکه کاوک رنکنی برونده ومردک رنکنی وسرخ وزردنی درونده بیل که انسان الهجه‌سی درونده ن حیوان الهجه‌سی بروندن دیدکلری مشهور مثلدر ایو رنکلرکه اندن مراد اخلاق حمیده واوصاف پسندیده‌در خم صفادندر یعنی صفت لطیفه وجمالیه کوپندندر وزشتلرک رنکی یعنی کافر وفاسقلرک لونی ضلال ومکرک سیاه جرکلو صوبندندر سیاهابه جفا ضلال ومکر حقدن استعاره اولورنته کم خم صفا صفات لطفیه وجمالیه‌دن استعاره‌در *مثنوی* صبغة الله نام ان رنگ لطیف* لعنة الله بوی این رنگ کثیف* اول رنک لطیفک نامی الله بویه‌سیدرکه اول نورمرشوش محلی اولنلری جناب حق ایمان وعرفان وهدایت وتوحید رنکیله منصبغ قیلدی وبو کثیف وقبیح اولان رنک کفر وضلالتک رایحه‌سی اللهک لعنتی یعنی اول کسه‌یی رحمت وقربتندن طرد وتبعیدیدر *مثنوی* آنچه از دریا بدریا می رود* از هم انجا کامد انجا می رود* جزوها را رویها سوی کلست* یعنی توضیح وتفسیردر تقدیر کلام جزولر کلری طرفنه سفر ایدر اول نسنه که دریادندر دریایه کیدر زیرا کل شیء یرجع الی اصله مقتضاسنجه هم اندن کلدی هم اکا کیدر اکرچه نیجه مراتب ومقاماتی سیر قیلورسه‌ده واسامی کثیره ایله مسمی اولورسه‌ده آخر الامر ینه معدن ومرکزنه کیدر اکر نوری واکر ناری واکر بری واکر بحاری هر نه‌دن کلدیسه اکا رجوعی محققدر مثلا حرارت شمس واسطه‌سیله بحاردن بحار مرتفع ومتصاعد اولور وبعد التصاعد ابخرهٔ ارضیه ایله مرکب اولوب متراکم اولدقده سحاب دینور وبرودت هوا واسطه‌سیله متقاطر اولدقده قطرات امطار اطلاق اولنور وبر یره کلدککده واجتماع قیلدقده سیل وجوی تسمیه قلنور پس بو قدر مراتبی سیر قیلدقدنصکره واسامی کثیره ایله مسمی اولدقدنصکره ینه مرکزی جانبنه میل ورجوع ایلر کذلک ارواح انسانی یا بحر شیرین جمالیه ویا بحر تلخ جلالیه وقهریه‌دن ظهوره کلور واطوار مراتب وجودی سیر قیلور آخر الامر ینه مرکز ومدارنه راجع اولور *مثنوی* از سر که سیلهای تیزرو* وزتن ما جان عشق آمیزرو* بو بیت ماقبلنده اولان بیته تمثیل ایچوندر یعنی مثلا طاغ باشندن تیزرو سیللر نیجه در برنم تلریزدن عشق آمیز بوریجی ومحبتله مختلط کیدیجی جانلر بویله‌درکه دریای وحدت جانبنه بریرده قرارایتمیوب مرتبهٔ خاکدن وکوه مغاکدن مکان طوتمیوب جریان وسریان ایدوب واصل اولور (آتش کردن پادشاه جهود وبت نهادن پهلوی آتش که هر که این بت را* سجده کند از آتش برست* آن جهود سگ ببین چه رای کرد* پهلوی آتش بتی بر پای کرد* اول سک جهودی کورنه فکر ایلدی آتش یاننده بر بتی آیاغ اوزره ایلدی (مثنوی) کانکه این بت را سجود آرد برست* ورنه آرد در دل آتش نشست* ودیدیکه اول کسه که بو بته سجده کتوره آتشدن قورتلدی واکر بو بته سجده کتورمیه آتشک ایچنده اوتردی *مثنوی* چون سزای این بت نفس اوبداد* از بت نفسش بتی

دیکر براد * چونکیم اول کلب جهود بوبت مشابه سنده اولان نفسك لابقی ومر ادنی ویردی بعض نسخه ده بو نله نداد
واقع اولمشدر بو تقدیراوزره معنی اول کلب جهود بو نفس بتنك امر الهی اوزره سزاسنی ویرمدی انك نفسی بتندن
برغیری بت طوغدی * مثنوی * مادر بتها بت نفس شماست * زانکه این بت مار وآن بت اژدهاست * النفس هی
ام الاصنام قولنك مضمو نیجه بتلرك اناسی سزلك نفسکزبتیدر زیرا بت پرستلکك وجمیع هوا وارزو ومستلکك معدن
واصلی نفسدر زیرا او صوری اولان بت مار مشابه سنده وبو معنوی اولان نفس بتی ماننداژدرهادر ولهذا قیل النفس
هی الصنم الاکبر ماری اولدرمك نیجه یسیر واژدرهایی اولدرمك نیجه صعب وعسیر ایسه سائر بتلری ازاله ایتمك ماری
هلاك ایتمك کبی آسان ویسیر اما بت نفسی اولدرمك اژدرهایی اولدرمك کبی صعب وعسیردر پس خارجده اولان
بتلرك نفس بتی اصل ومعدنی اولدیغی تفهیم ایچون چقماقله طاشی تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * آهن وسنکست
نفس وبت شرار * آن شرار از آب میکیرد قرار * مثلا نفس آهن وسنکدر وبت شراردر اول شرار آبدن قرار طوتر
یعنی ساکن اولور وسو نور * مثنوی * سنك وآهن زآب کی ساکن شود * آدمی با این دوکی ایمن بود * لیکن سنك
وآهن آبدن ساکن وزائل اولور می فرضا نیجه بللر آب ایچنده ارلسه لر آتش بنه انلردن زائل اولمز آدمی بو ایکیسی ایله
نچن ایمن اولور بو ایکیسندن مراد ظاهرا سنك وآهندر اما معنا نفس وشهوتدر مادامکه سنك وآهن برنده اوله آدمی
آتشدن ایمن اولمز کذلك نفس وشهوتکه برقرار اوله انسان کفر ومعاصیدن ایمن اولمز که جمیع کفر ومعاصینك اصلی
نفس وشهوتدر نه کم خارجده اولان نار وشعله نك اصلی سنك وآهندر اکثر نسخه لرده بو درت بیت واقع اولمشدر که
معنالری بویله دیمك اولور * مثنوی * سنك وآهن دردرون دارند نار * آب را بر نارشان نبود کذار * سنك وآهن
اتشی دروندده طوتارلر بو اجلدن انلرك ناری اوزره آبك کذری اولمز یعنی نارنی محوا یتمکه قادر اولمز (مثنوی) آب جو
ناربرونی را کشد * دردرون سنك وآهن کی رود * آب جو چونکه آتش صورتی سوندرر آب سنك وآهنك ایچنه نچن
کیدر * مثنوی * سنك واهن چشمهٔ نارند ودود * قطره هاشان کفر ترسا وجهود * سنك وآهن که مراد نفسدر
آتش ودوتن چشمه سیدر یعنی انواع فسق وفساد وکفرك منبعیدر اول چشمه نك قطره لری ترسا وجهودك
وسائر کافرلرك کفریدر زیرا بو جمله به سبب نفس امارهٔ بالسوءدر * مثنوی * آب خم وکوزه کرفانی شود * آب چشمه تازه
وباقی بود * کوبك وبرداقك صویی اکرفانی ونایاب اوله اما چشمه نك صویی تازه وباقی اولور * مثنوی * بت سیاه آبست
درکوزه نهان * نفس را آب سیه را چشمه دان * بت کوزه ایچنده سیاه آب مشابه سنده در نفسی آب
سیاه چشمه بیل * مثنوی * آن بت منحوت چون سیل سیاه * نفس بت کر چشمهٔ بر آب راه * اول منحوت بت یعنی
کافرلرك اللریله یونلمش ودوزلمش بت فی المثل سیاه وبولانق سیل کبیدر که بر زماندنصکره اول سیل دوکنمك وبا آنك
بولانقلغی کتمك ممکندر اما بتکر اولان نفس امارهٔ شاه راه اوزره فی المثل بر چشمه درکه لا ینقطع جاری اولور یعنی نفس
انسانی طریق ربانیده کفر وعصیانك منبعی وخذلان وخسرانك معدنیدرکه طریق الهی انك آب سیاهیله کل الود
اولمشدرکه نیجه سالکلرك قدمی انك بالجمله ملوث اولمش ونیجه سی اول ورطه ده باتمش قالمشدر * مثنوی * صد
سبو را بشکند یکپاره سنك * وآب چشمه می زهاند بی درنك * بر پاره طاش یوز دستی یی صروایچلرنده کی صویی
دوکوب ضایع ایلر ولیکن آب چشمه توقفسز تقاطر ایدوب روان اولور * مثنوی * بت شکستن سهل باشد نیك سهل *
سهل دیدن نفس را جهلست جهل * صوری اولان بتی صیمق سهل اولور زیاده سهل وآسان اولور اما نفس اماره یی
سهل وآسان کورمك جهلدر یعنی کمالیله جهلدر تکرار لر تأکید وزیاده افاده ایلر * مثنوی * صورت نفس ار بجویی
ای پسر * قصهٔ دوزخ بخوان با هفت در * ای پسر اکر نفسك مثال وصورتنی استرسك یدی قپولو دوزخك قصه سنی
اوقو نه کم جهنمك صفتنی حق تعالی حضرتلری سورهٔ حجرده بو آیت کریمه ایله بیان بیوررلر (وان جهنم لموعدهم اجمعین
لها سبعة ابواب لكل باب منهم جزء مقسوم) بو آیت کریمه نك تفسیری جلد اولك آخرینه قریب زید حکایه سنده
اولمشدرکه ابواب سبعه دن مراد حدیث شریفله ثابت اولان مهلکات سبعه دیمشدر * مثنوی) هر نفس مکری ودر
هر مکر ازان * غرقه صد فرعون با فرعونیان * نفس امارهٔ نك ایشی هر نفسده بر مکردر واول نفسده اولان
مکرلردن هر مکرده فرعونیلرله یوز فرعون غرقه در یعنی نفس امارهٔ نك حیله ومکری نیجه قدر آنك حیله وخدعه سی
کویا نیجه بیك فرعون توابعیله غرق اولمش بر دریادرکه اکا حد وپایان یوقدر * مثنوی * در خدای موسی وموسی
کریز * آب ایمان را زفرعونی مریز * نفس امارهٔ نك شر وضررندن خلاص استرسك موسی علیه السلامك خداسنه
وموسایه قاچ یعنی موسی مشرب اولان وقلب موسوی اوزره سیر قیلان مرشد کامله وانك ربسنه التجا ایله تا ایمان
بوله سن فرعونلقدن یعنی عاصی وطاغی اولمقدن ایمان صویی دوکمه * مثنوی * دست را اندر احد واحمد بزن *

ای برادروا ره از بوجهل تن * الیکی احد واحمده اور یعنی احد تعالینك امرنه وحضرت احمد علیه السلامك
سنتنه تمسك ایله ای برادر تن ابوجهلندن کیر وقورتل ابوجهل نفسدن قورتلمق حضرت احدك امرنه موافقتسز
وجناب احمد علیه السلامك شرعنه متابعتسز کسه یه میسر اولمز ابوجهل تندن خلاص اولمق استین کرکدر که انك
شرعنه تمسك ایلیه * سخن آمدن طفل درمیان آتش وتحریض کردن خلق را در افتادن باتش الی آخره * مثنوی *
یك زنی با طفل آوردان جهود * پیش ان بت وآتش اندر شعله بود * اول جهود شاهی اوغلجغیله بیله برعورتی
کتوردی اول بتك اوکنه وحال بوکه اتش شعله ده ایدی * مثنوی * طفل ازو بستد در آتش درفکند * زن بترسید ودل
از ایمان بکند * اول جهود طفلی عورتدن الدی آتشه برقدی عورت آتشدن قورقدی وکوکلی ایماندن قوپردی
* مثنوی * خواست تا او سجده ارد پیش بت * بانك زد آن طفل انی لم امت * عورت دیلدیکه اول بتك اوکنه سجده
کتوره اول طفل آتش ایچندن انی لم امت دیو بانك اوردی یعنی تحقیقا بن اولمدم دیو مادری جانبنه چاغردی (مثنوی)
اندرآی ای مادر اینجا من خوشم * کرچه در صورت میان آتشم * ای مادر آتش ایچنه کل خوف ایلمه زیرا بن
بونده خوشم اکرچه ظاهرده آتش ایچنده یم اما اتشدن ضرر یوقدر * مثنوی * چشم بندست آتش از بهر حجیب
* رحمتست این سر براورده زجیب * صورت اتش حجابدن اوتری کوز باغیدر عوام ناسه بو آتش جیب غیبدن باش
یوقاروکتورمش رحمتدر * مثنوی * اندرا مادر ببین برهان حق * تا ببینی عشرت خاصان حق * ای مادر
آتش ایچنه کل حق تعالی حضرتلرینك برهان وآیتنی کور تا حق تعالی حضرتلرینك خاصلرینك عشرت وذوقنی
کوره سن بو قصه دن حصه بودرکه اول دم که عقل طفلی مادر طبیعتدن جدا اولوب فقر وریاضت اتشنه دوشسه انده
لذت روحانی ونعمت معنوی بولوب وخاصان خدانك انده اولان ذوق وعشرتنی بولوب کمالیله ایقین حاصل
اولدقدنصکره نطقه کلوب اولا مادر طبیعتی اول جانبه دعوت ایلر بعده اول آتش فقر وریاضتدن خوف ایلین
وآندن خوفلری سببیله جهود نفسه تابع اولمغه میل قیلان کسه لری دخی دعوت ایلر وبونلره کلك بو آتش فقر ایچره
خاصان خدانك عشرتنی کورك دیو سویلر (مثنوی) اندرا وآب بین آتش مثال * از جهانی اتشست ابش مثال *
ای مادر ایچرو کل آتش مثالنده آب کور یعنی عقل طفلی مادر طبیعتنه درکه ای مادر طبیعت خوف ایتمیوب بو آتش فقر
وریاضتك ایچنه کل آتش مثالنده آب حیات کورشول برجهاندنکه فی الحقیقه آتشدر وظاهرا اول آب مثالنده در
یعنی بودنیاکه صورتا آب لطیف مثالنده در لیکن معناده عذاب ناردر ودین ودیانت وفقر وریاضت اکرچه ظاهرا
آتش کورینور لیکن معنا نعمت خوش وراحت دلکشدر (مثنوی) اندرا اسرار ابراهیم بین * کودر آتش یافت
سرو ویاسمین * ایچرو کل حضرت ابراهیم علیه السلامك اسرارنی کورکه اول ابراهیم آتش ایچره کل ویاسمین بولدی
(مثنوی) مرك می دیدم که زادن زتو * سخت خوفم بود افتادن زتو * ای مادر سندن طوغدیغم وقتی وبوعالمه کلدیکم
زمانی موت کوردم سندن دشمکلك وجدا اولمقلق بکافتی خوف اولدی زیرا اعتقادم بوایدیکه سنك رحمکدن اوسع
برعالم بوله میم بو رحم ایچره قیلدیغم حضوری آنده قیله میم (مثنوی) چون برادم رستم از زندان تنك * در جهان
خوش هوای خوب رنك * چونکیم سندن طوغدم تنك اولان زنداندن قورتلدم خوب رنك وخوش هوالی جهانه
کلدم که رحم مادره نسبت جنتدر (مثنوی) این جهان را چون رحم دیدم کنون * چون درین آتش بدیدم
آن سکون * بن شمدی جهانی رحم کبی کوردم چونکیم بو آتش ایچره بو سکون وقراری کوردم * مثنوی * اندرین
آتش بدیدم عالمی) ذره ذره اندرو عیسی دمی) ای مادر بو آتش ایچره بو عالمی کوردم که اول عالم ایچره ذره ذره بر عیسی دم
وار یعنی اول عالمك اجزاسندن هر جزءندن مرده لرا حیا ایدیجی بر حیا تبخش عیسی دم بنی آدم واردر سالكك
عقل طفلی بو عالم اهلنك هر برینی عیسی دم کورمز الا آتش فقر وفنا ایچره اول دم که کندوبی آتش فنایه اتوب
وارلغنی یقوب محو ایلیوب بقای حقله باقی اولدقدنصکره آتش ایچره بو سری مشاهده ایلیوب وطالب حیات ایدنه
اولنلره اول عالمك سرنی بوکونه سویلر (مثنوی) یك جهان نیست شکل هست ذات * وانجهان هست شکل بی ثبات *
ای مادر آتش معدوم الشکل وموجود الذات برجهان که بن انده ساکنم مراد عالم حقیقتدر واول موجود الشکل
اولان جهان بی ثباتدرکه سن انده ساکنسن بوندن مراد عالم صورتدرکه شکلا موجود ومعنا معدومدر (مثنوی)
اندرا مادر بحق مادری * بین که این اذرندارد آذری * ای مادر مادرلك حقیچون آتشك ایچنه کل کور که بو اتش آتشلك
طوتمز (مثنوی) اندرا مادر که اقبال آمدست * اندرا مادر مده دولت زدست * ای مادر آتشك ایچنه کل که اقبال
ودولت کلمشدر ایچرو کل ای مادر دولتی الدن ویرمه * مثنوی * قدرت آن سك بدیدی اندرآ * تا ببینی قدرت ولطف
خدا * اول کابك قدرتنی طشره ده کوردك ایچرو کل تا حق تعالی حضرتلرینك قدرت ولطفنی کوره سن بعض نسخه ده

مصرع ثانی تابیینی قدرت رب الوری واقع اولمشدر یعنی تا خلقك ربسنك قدرتنی كوره سن دیمك اولور (مثنوی)
من زرحمت می كشانم پای تو ٭ كز طرب خود نیستم پروای تو ٭ بن سنك آیاغكی بو جانبه مرحمت جهتندن چكرم
طرب وذوقدن خود سكا پروام یوقدر یعنی بر مرتبه طرب ونشاطه مستغرقم كه سنك جانبنه قولا یلغم وسنی قایرمقلغم
یوقدر سنی بو جانبه چكدیكم مجرد سكا مرحمتمدندر بونده تنبیه بودر كه سالكك طفل روحی آتش فقره دوشوب انده عالم
حقیقی مشاهده ایلدكدنصكره كندی نفسنی وطبعنی اول جانبه دعوت ایلر وسائر خلایقی دخی طاعت وریاضت
آتشنه دعوت ایلمكی نفسنه تكلیف ایلرنته كم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر ٭ مثنوی ٭ اندر آ و دیكرانرا هم بخوان ٭
كاندر آتش شاه بنهادست خوان ٭ آتشك ایچنه كل وغیریلری هم اوقو تا كلوب آتشك ایچنه كیره لر زیرا آتش ایچره
شاه خوان قومشدر شاهدن مراد شاه جهوددر وآتش ایچره اولان خواندن مراد حیات حقیقی ونعمت اخروی
دربس آتش ایچره بو نعمتی وضع ایلین فی الحقیقه الله در وشاه جهوده اسنادی اسناد مجازیدر اول ناری ایقاد ایدوب
مؤمنلری اول ناره القا ایلیوب بونلرك اول نعمت معنویه وصولنه سبب اولدیغی ملابسه ایله مادرینه خطاب ایدوب
آنی كندی مقامنه دعوت ایلدكدنصكره عامهٔ مؤمنینك دخی دعوتنه شروع ایدوب دیدی ٭ مثنوی ٭ اندر آیید
ای مسلمانان همه ٭ غیر عذب دین عذابست آن همه ٭ ای مسلمانلر جمیعا آتش ایچنه كلكز دین وطاعت لذتندن
غیریسی اول دوكلی عذابدر یعنی دین وطاعتك لذتی لذت باقیه در وسبب نعمت ابدیه در و دین وطاعت لذتندن غیری
اولان لذت لذت فانیه در و باعث عذاب اخرویه در ٭ مثنوی ٭ اندر آیید ای همه پروانه وار ٭ اندرین بهره كه دارد صد بهار
ای مسلمانلر پروانه وار جمیعكز ایچرو كلك بو بهره ونصیبه كلكز كه یوز بهار طوتار یعنی عالم حقیقته واصل اولان
عقل خلقی جانب دین وطاعته بو كونه دعوت ایدر (مثنوی) بانك می زد درمیان آن كروه ٭ پر همی شد جان خلقان
از شكوه ٭ اول طفل صغیر اول كروهك اورته سنده ندا اوردی خلایقك جانی هیبت وعظمتدن پر اولدی وجانلری
نور یقین ایله طولدی ٭ مثنوی ٭ خلق خود را بعد ازان بی خویشتن ٭ می فكندند اندر آتش مرد وزن ٭ اندنصكره خلق
كندیلرنی اختیارسز مرد وزن كیم وار ایسه آتش ایچنه براقدیلر ٭ مثنوی ٭ بی موكل بی كشش از عشق دوست ٭
زانكه شیرین كردن هر تلخ ازوست) موكلسز كششسز دوستك عشقندن یعنی انلر اوزره كمسه حواله اولمدن وانلری آتش
جانبنه جذب قیلمدن محضا حقك محبتندن كندیلرنی آتشه براقدیلر زیرا كه هر آجی یی طاتلو ایلمك اندندر كه استدیكی
قوللره جفایی عین صفا ومحنت ونقمتی محض نعمت وذلتی لذت ودرد وبلایی مطلق دوا وشفا ایلر ٭ مثنوی ٭
تا چنان شد كان عوانان خلق را ٭ منع می كردند كاتش درمیا ٭ حتی خلقك آتشه كیرمسی ورغبت ایلمسی انجلین
اولدی كه اول عوانلر خلقی آتشه كلمه دیو منع ایلدیلر ٭ مثنوی ٭ ان یهودی شد سیه روی وخجل ٭ شد پشیمان زین
سبب بیماردل ٭ اول یهودی سیه رو وخجل اولدی بو سببدن پشیمان وخسته دل اولدی ٭ مثنوی ٭ كاندر ایمان
خلق عاشقتر شدند ٭ در فنای جسم صادقتر شدند ٭ زیرا كه خلق ایمانه اولكیدن عاشقرك اولدیلر جسملرنی فنا
ایلمكده صادقرك اولدیلر ٭ مثنوی ٭ مكر شیطان هم درو پیچید شكر ٭ دیو هم خود را سیه رو دید شكر ٭ خدایه
شكر اولسون كه شیطانك مكر وحیله سی هم اكا طولاشدی یعنی مكر وحیله وفسادی ینه اكا صارلدی وعائد اولدی
شیطان سیه رو اولمق ومكر وفسادی هم كندوسنی سیه رو كوردی خدایه شكر اولسون بو بیت شیطان سیه رو
اولمق ومكر وفسادی ینه كندی یه عودت قیلمق معنا بر نعمتدر كه آنك مقابله سنده خدای تعالی یه مؤمنلرك شكرگزار
اولمسنی اشعار ایلر (مثنوی) انچه می مالید در روی كسان ٭ جمع شد در چهرهٔ آن ناكس آن ٭ اول نسنه یی كه پادشاه
جهود مؤمنلردن اولان كمسه لرك یوزینه سوردی آندن مراد اول جهودك مؤمنلره ایلدیكی اهانت وحقارتدر اول
ناكسك چهره سنده اول جمع اولدی بو معنی آن ناكسه متصل اولیوب آن ضمیر ناكس مفرد اولدیغی اوزره دراكر آن
ناكسه متصل اولوب ناكسك جمعی اولورسه معنی اول ناكسلرك یوزنده مؤمنلرك یوزینه سوردكی شیء جمع اولدی دیمك
اولور رومی مالیدك فاعلی شیطان اولمقدن شاه جهود اولمق محلا انسبدر ٭ مثنوی ٭ انكه می درید جامه خلق چست
٭ شد دریده آن او ایشان درست ٭ اول كمسه كه خلقك جامهٔ عرضنی ولباس جسمنی بی توقف یرتدی یرتلمق اول
درنده نك لایقی اولدی وانلر درست اولدی یعنی اول شاه جهود وآنك اعوان وانصاری كه مؤمنلرك عرض ووقارلرین
یرتمغه قصد ایلمشلردی حق تعالی آنلری آتش ایچره درست ایدوب نعمت بولدیلر من حفر بئرا لاخیه وقع فیه حدیثنك
مقتضاسنجه انلر حقنده قازدیغی قیویه توابعیله كندی دوشدی وآتش قهر الهی ایچره آخر كار یانوب پشدی پس
غیریلره ضرر مراد ایلیوب اول ضرر ینه كندیلره عائد اولدیغی مناسبتیله بو بیانی ایراد ایدوب بیوررلر) كژ ماندن دهان
ان مرد كه نام محمد علیه السلام را بتسخر واستهزا خواندی ٭ مثنوی ٭ آن دهان كژ كرد واز تسخر بخواند ٭

مر محمد

مر محمد را دهانش كژ بماند ٭ اول بر كمسه اغزنی اكری ایلدی مسخره لق جهتندن اوقودی یعنی حضرت محمد علیه
السلامك نام شریفنی استهزا ایله اغزینی اكرلدكرقیلدی آنك اغزی اكری قالدی (مثنوی) باز آمد كای محمد عفو كن ٭
ای ترا الطاف وعلم من لدن ٭ كیرو كلدی بو یله دیو كه ای محمد عفو ایله ای رسول حق سنك ایچون الله قتنده اولان علمك
لطفلری وار در ٭ مثنوی ٭ من ترا افسوس می كردم ز جهل ٭ من بدم افسوس را منسوب واهل ٭ بن جهلدن سنی تمسخر
ایلدم تمسخره منسوب واهل بن اولدم قصه دن حصه بیانته شروع ایدوب بیوررلر ٭ مثنوی ٭ چون خدا خواهد كه
پردهٔ كس درد ٭ میلش اندر طعنهٔ پاكان برد ٭ چونكم خدای تعالی حضرتلری استیه كه كمسه نك پرده سنی یرته انك
میلنی پاكلرك طعنه سنه ایلتور ٭ مثنوی ٭ ور خدا خواهد كه پوشد عیب كس ٭ كم زند در عیب معیوبان نفس ٭
واكر خدای تعالی حضرتلری استیه كه كمسه نك عیبنی اورته معیوبلرك عیبنه نفس اورمز وانلرك عیب وقدحنه متعلق
سوز سویلمز ٭ مثنوی ٭ چون خدا خواهد كه مان یاری كند ٭ میل مارا جانب زاری كند ٭ چون خدای تعالی استیه كه
بزه معاونت وعنایت ایده بزم میلمزی نیاز وزاریلق جانبنه ایلر (م ی) ای خنك چشمی كه آن كریان اوست ٭ ای همایون
دل كه آن بریان اوست ٭ ای سعادتلو شول چشم كه اول چشم انك كریانیدر وای مبارك كوكل كه او كوكل انك بریانیدر
٭ مثنوی ٭ اخر هر كریه آخر خنده است ٭ مرد اخربین مبارك بنده است ٭ هر كریه نك آخری آخر الامر خنده در آخر
وعاقبت كوریجی مرد مبارك بر بنده در پس كریه نك فوائد ومنافعنی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب
بیوررلر ٭ مثنوی ٭ هر كجا آب روان سبزه بود ٭ هر كجا اشك روان رحمت بود ٭ مثلا هر قنده كه آب روان اوله انده سبزه
اولور هر قنده كه بر كوز یاشی یلیجی اوله آنك ثمره سی رحمت اولور (م ی) باش چون دولاب نالان چشم تر ٭ تا ز صحن جانت
بر روید خضر ٭ دولاب كبی نالان وچشم تر اول بو دخی وجه در كه دولاب نالان كبی چشم تر اول یعنی كوزی
یاشلو اول تا سنك جانك صحننده خضرتنه یعنی جانك ایچنده ایمان واسلام سبزه لری ظهور ایده ٭ مثنوی ٭ اشك
خواهی رحم كن بر اشك بار ٭ رحم خواهی بر ضعیفان رحم آر ٭ اشك وكریه استر ایسك كوز یاشی یاغدیریجیلر اوزره
مرحمت ایله كریان اولان یتیملر ومظلوملر وفقیرلر اوزره مرحمت وشفقت ایله كه بونلره مرحمت رقت قلبی وكریهٔ چشمی
مستلزم اولور وبونلره مرحمت وشفقت ایلمكدن حاصل اولان رقت دل وسرشك دیده سبب مغفرت وباعث رحمت حق
اولور خدای تعالیدن رحمت استر ایسك ضعیفلر وفقیرلر اوزره مرحمت كتور ٭ كما قال علیه السلام ارحموا ترحموا وقال
علیه السلام ارحموا من فی الارض یرحمكم من فی السماء ٭ عتاب كردن آتش را آن پادشاه جهود سه سرسخن (مثنوی)
رو باتش كرد شد كای تندخو ٭ وی جهانسوز طبیعی خوت كو ٭ شاه جهود یوزینی آتشه ایلدی وبویله دیو
سویلدی كه ای تندخو آتش سنك اول طبیعی جهان یاقیجی خویك قنی كه احراق ایلمك سنك خاصیت ذاتك ایدی
٭ مثنوی ٭ چون نمی سوزی چه شد خاصیتت ٭ یا ز بخت ما دكر شد نیتت ٭ نیچون یاقمزسك سنك خاصیتك نه اولدی
یاخود بزم طالعمزدن سنك نیتك غیری اولدی ٭ مثنوی ٭ می نبخشایی تو بر آتش پرست ٭ انكه نپرستد ترا او چون
برست ٭ سن آتش پرست اوزره ترحم ایلمزسن اول كمسه كه سكا طاپمز اول كمسه نیجه قورتلدی ٭ مثنوی ٭ هرگز ای
آتش تو صابر نیستی ٭ چون نسوزی چیست قادر نیستی ٭ ای آتش یاقمقده سن هرگز صابر دكلسن نیچون یاقمزسن
سبب ندر قادر دكلمیسن پس تعجبه باشلیوب كندی كندی یه دیدی ٭ مثنوی ٭ چشم بندست این عجب یا هوش بند ٭
چون نسوزاند چنین شعله بلند ٭ ای عجب بو حالت كوز باغمیدر یا عقل باغمیدر بو یله بلند وقوی شعله نیچون یاقمز
٭ مثنوی ٭ جادوی كردت كسی یا سیمیاست ٭ یا خلاف طبع تو از بخت ماست ٭ ای اتش بر كمسه سكا جادولقمی ایلدی
یاخود سیمیامیدر یا سنك طبعكك خلافی بزم بختمزدنمیدر ٭ مثنوی ٭ كفت آتش من همان آتشم ٭ اندرآ تو
تا ببینی تابشم ٭ آتش لسان حاله ویاخود باذن الله لسان قال ایله ایتدی بن همان اول آتشم ایچرو كل تا سن بنم
سوز وحرارتمی كوره سن بعض نسخه ده آتشم یرینه ای شمن وتابشم یرینه تاب من واقع اولمشدر ٭ مثنوی ٭ طبع من
دیكر نكشت وعنصرم) تیغ حقم هم بدستوری برم) بنم طبع وعنصرم متغیر ومتبدل اولمدی حق تعالی حضرتلرینك
تیغی یم وآنك ید ارادتنده یم هم آنك دستور واذنیله كسرم پس كندینك ارادتی حقه كمال اطاعتنی وحضرت حقك
آشنالرینه رعایتنی ودشمن وبیكانه اولانلره عداوتنی تركمانلرك كلابنه تمثیل ایدوب دیر ٭ مثنوی ٭ بر در خركه سكان
تركمان ٭ چاپلوسی كرده پیش میهمان ٭ مثلا خركاه قپوسی اوزره تركمانك كلبلری مهمانك اوكنده چاپلوسلق وملایمت
ایلمشدر ٭ مثنوی ٭ ور بخركه بكذرد بیكانه رو ٭ حمله بیند از سكان شیرانه او ٭ واكر خركاه جانبنه بیكانه روواجبی شكل
بر كمسه كچه اول بیكانه كلبلردن شیرانه حمله كورر (مثنوی) من ز سك كم نیستم در بندكی ٭ كم ز تركی نیست حق در زندكی ٭
بعد ضرب المثل آتش جهود شاهنه ایتدی بن بنده لكده كلبدن اكسك دكلم حق تعالی حضرتلری حیات وقدرتده

بو ترکدن اکسك دکلدرنته کم ترکمانك کابی آشنا اولان مهمانی اینجتمزو بیکانه ونامحرم اولنه محبت وانسیت اتمزندخی
حق تعالینك آشنالرین احراق اتمزو بیکانه لره مرحمت ایتمیوب یاقرم دیدی پس حضرت خداوندکار قدس الله سره
العزیز هر کسك طبعنده اولان آتشك انسانی غمناك و رنجیده قیلمه سنك وباخود معتدل اولوب صحت وصفا ویرمه سنك
بیانته شروع ایدوب قصه دن حصه بیوررلر (مثنوی) آتش طبعت اکر غمکین کند * سوزش ازامر ملیك دین کند *
ای انسان اکر سنك طبعكك آتشی سنی غمکین ایلیه سوزشی واحراقی اول مالك دینك امرندن ایلر * مثنوی *
آتش طبعت اکر شادی دهد * اندرو شادی ملیك دین نهد * سنك طبعك آتشی اکر سکا سرور ویره حقیقتده بو ایکی
حالت سنك طبعکدن دکلدر بلکه انده شادیلغی دین پادشاهی قورو کذلك غم والمی دخی اول قور پس بو غم وشادیلغی
طبعکدك بلمیوب حضرت حقدن بیل (مثنوی) چونکه غم بینی تو استغفار کن * غم بامر خالق امد کار کن * چونکه
سن قلبکده غم کوره سن استغفار ایله که استغفار ایلك غموم وهمومدن خلاصه سبب اولور (کما قال علیه السلام من
لزم الاستغفار جعل الله له من کل هم مخرجا ومن کل ضیق مخلصا) غم خالق موجوداتك امریله کار کن کلدی یعنی
تأثیر ایدیجی وعمل قیلیجی اولدی دیمك اولور کار کن وصف ترکیبی اولورسه معنی بودر واکر وصف ترکیبی اولمیوب کن امر
حاضر اولورسه معنی غم خالق عالمك امریله کلدی ای غمناك اولان کمسه کار ایله یعنی مستغفر اول وعمل صالح قیل دیمك
اولور (مثنوی) چون بخواهد عین غم شادی شود * عین بند پای آزادی شود * چونکم اول خالق عالم استیه عین غم
شادی اولور وعین پای بند یعنی مطلق اباق یاغی اولان شیء آزادلق اولور (مثنوی) باد وخاك وآب وآتش بنده اند * بامن
وتو مرده باحق زنده اند * باد وخاك وآب وآتش بنده لردر بکا وسکا نسبت مرده لر وحقه نسبت زنده لردر یعنی عناصر
اربعه و بونلردن ماعدا جمادات ونباتاتدن نقدر اشیا وار ایسه حقله زنده وقائم وآنك امرنی طوتغه مطیع ومنقادلردر
واکا تسبیح وتقدیس قیلمقده عارف واستادلردر * مثنوی * پیش حق آتش همیشه درقیام * همچو عاشق روز وشب
پیچان مدام * حق تعالی حضرتلرینك حضورنده آتش دائما قیامده در هر نه بیوررسه اکا قیام کوستر مثلا عاشق کبی
روز وشب دائما پیچاندر یعنی خدمته مترصد وحاضر وقبول فرمانه متهیء وناظر در پیچان نقط ثلثه ایله یاء فارسی
اوله وطولشیجی معناسی ویرلسه بویله دیوکه اول آتش عاشق کبی روز وشب دائما طولاشیجیدر دخی خوب اولور
* مثنوی * سنك بر آهن زنی بیرون جهد * هم بامر حق قدم بیرون نهد * طاشی آهنه اورورسن آتش طشره صچرار
اکرچه ظاهرا طاشی چقمغه اوره قدن صادر اولور ولیکن معناهم اللهك امریله اول شراره لر قدمی طشره قور
وظهور قیلورلر واکا سبب سنك وجودك اولور (مثنوی) آهن وسنك وهوا بر هم مزن * کین دو میزایند همچون مرد وزن)
پس ای کاسب اعمال ومسبب افعال هوانك طاشنی وچاقمغی بری برینه اورمه یعنی نفسکی هوایه تابع ومقارن
قیلمه زیرا بو ایکیسی یعنی سنك وآهن و بونلردن مراد اولان نفس وهوا درمردوزن کبی طوغورورلر یعنی نفس آهن وهوا
طاش کبیدر نجن بو ایکیسنی بری برینه اورسك یعنی مقارن ومنضم قیلسك بو ایکیسنك ازدواج واجتماعندن نتیجه
فسوق ومعاصی تولد ایلرو نتیجه فتنه وفساد شراره لری ظاهر اولور که نیران حروب وقتالك اشتعالنه سبب اولور
* مثنوی * سنك وآهن خود سبب آمد ولیك * تو ببالاتر نکر ای مرد نیك * سنك وآهن خود شراره ونارك وجودنه
سبب کلدی وکذلك نفس وهوا دخی فتنه وفسادك وقتال وجدالك ظهورنه الت اولدی ولیکن ای مرد نیك سن بالاتر
اولان مرتبه یه نظر ایله که اول بالاتر اولان مرتبه خالق جمیع اسباب وافعالدر پس نظرنی خالق جمیع افعاله ایله وسائط
واسبابه نظر قیلمه که بونلر الات ملاحظه وامور اعتباریه قبیلندندر (مثنوی) کین سبب را آن سبب آورد پیش) بی سبب
کی شد سبب هرکز زخویش) زیرا که بو سبب صوری یی اول سبب معنوی ظهوره کتوردی سبب حقیقیسز سبب صوری
کندیسندن نجن حاصل اولدی یعنی بو اسباب صوری اسباب معنویه نك اقتضاسی اولمینجه ظهوره کلمدی هر نقدر
اسباب ووسایط وار ایسه اسباب حقیقینك مقتضاسی اوزره ظهوره کلمشدر پس اول اسباب معنویدن مراد نه
ایدیکنی بو بیتلرله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * وآن سببها کانبیارا رهبرند * آن سببها زین سببها برترند * این
سبب را آن سبب عامل کند * باز کاهی بی بر و عاطل کند * این سبب را محرم آمد عقلها * وآن سببهاراست محرم انبیا
اول سببلر که انبیای عظام علیهم السلام رهبرلردر او سببلر بو اسباب صوریه دن برتر وعالیتردرلر اول انبیایه رهبر اولان
سببلردن مراد اسما وصفات الهیه درکه نفس الامرده اسباب ظهورات کونیه در وهدایتبخش جان انبیا واولیا بنده ارواح
اولیادر بو اسباب دنیویه یی اول سببلر که اسماء الهیه در عمل کننده ونفع دهنده ایلر کاه اولور که کیرو آنی بی اثر وبی
ثمر ومعطل ایلر مثلا ارزاق ومعاشك حصولنه دکان وجهد واکتساب اسباب صوریدر اکر اسم رزاق بو اسباب
صوریه یه عمل ویررسه وکار قیلورسه مفید اولور والا معطل قالور وکذلك امراض واسقامه ادویه واشربه اسباب صوریه در

اکر بونلره اسم شافی نفع وشفا ویررسه نافع ومصلح اولورو الا ادویه واطبانك معنی اولور پس معلوم اولدیکه بو اسباب صوری
اول اسباب معنوی اولان اسماء الهیه نك آلتیدر و اول اسباب حقیقی بو اسباب مجازیده عاملدر بو سببلره عقلا محرم
اولدیکه برکار ظهوره کالسه عقل آنی سبب ظاهریدن قیاس ایلر و اول حقیقی سببلره انبیای عظام علیهم السلام
واولیای کرام محرم کلدیکه بونلر مؤثر فی کل الاشیاء اللهی کورورلر وآلات واسبابی امر اعتباری بیلورلر مثلا آتش
محرق بالطبع دکلدر بلکه اذن الهیله احراق ایلر وآب مغرق بنفسه دکلدر بلکه ارادت حقله اغراق ایلر وکذلك نان
انسانی بالطبع مشبع دکلدر بلکه انسانك قرننی نان واسطه سیله حق طویورر وصو دفع عطشه انجق برسببدر اکا
ریان ایتمکی حق بیورر کما قال الشیخ الاکمل فی تنویر المصابیح وشرط المکتسب ان لا یعتقد ان الرزق من الکسب بل من
الله ونسبة الرزق الی الکسب کنسبة الطعام الی الشبع کما ان الشبع انما یحصل من الله لا من الطعام اذ رب اکلة تشبع
الاکل اذا قدر الله فیها الشبع وربما لم تشبع اذا لم یقدر فیها) دخی باب توکلده توکلی عام وخاصه تقسیم ایلدیکی محلده
دیرکه فالتوکل العام ان یعلم الرجل ان لا مؤثر فی کل الاشیاء الا الله فالطعام لا یشبع الا بالله والماء لا یروی والادویة لا تشفی
والسم لا یقتل والنار لا تحرق الا بامر الله وکذلك الاشیاء (مثنوی) این سبب چه بد بتازی کو رسن * اندرین چه این
رسن آمد بفن * لسان عربده بو سبب نه اوله دیو فارسیجه سؤال اولنورسه فارسی دلیله اکا رسن دی لغت عربده
سبب شول حبله دیرلرکه آنکله صویه توصل اولنه اندن استعاره اولندی هر شول شیء ایچون که انکله بر شیء
آخره توصل اولنور (کما قال ابن الاثیر فی النهایة السبب هو الحبل الذی یتوصل به الی الماء ثم استعیر لکل ما یتوصل
الی شیء کقوله تعالی (وتقطعت بهم الاسباب) الی الوصل والمودات پس مصرع ثانیده علی طریق الاستعارة دنیایی
چاهه تشبیه ایدوب بیوررلر که بو چاه دنیایه بو سبب صوری وعقلی هر نه ایسه فن خدا وصنع الهله کلمشدر * مثنوی *
کردش چرخه رسن را علتست * چرخه کردانرا ندیدن ذلتست * این رسنهای سببها در جهان * هان وهان از
چرخ سرکردان مدان * تا نمانی صفر وسرکردان چو چرخ * تا نسوزی تو زبی مغزی چو مرخ * باد آتش می شود از امر حق
* هر دو سرمست آمدند از خمر حق * بو چرخ افلاکك کردش ودورانی رسن ایچون یعنی سبب دنیویه ایچون علت
وحدوث حادثاته سبب در ولیکن نه مسبب الاسباب ومفتح الابواب والمؤثر فی الافلاك والمتصرف فی العناصر والاملاك
خدای پاکدر پس تأثیری چرخ وانجمه اسناد ایدوب چرخه کردانی مشاهده ایلمك خطا و ذلتدر نته کم عبدهٔ نجوم
ودهریهٔ بی فهوم تأثیراتی چرخ وانجمدن کوروب کافر اولدیلر پس سن ای طالب حق بو جهانده اولان اسباب ظاهره
رسنلرینی اکاه اول اکاه اول چرخ سرکرداندن بیلمه تا چرخ کبی خالی وسرکردان قالمیه سن وبی مغز اکدن جره و یا چام اغاجی
کبی یانمیه سن وطبیعی مذهبنده اولنلره اعتراض طریقیله بیوررلر که امر حقله باد آتش اولورو بالعکس وهر شیء
طبیعتدن وخاصه سندن ایریلور باذن الله زیرا بو باد وآتش وجمیع اشیا بادهٔ ارادهٔ الهیه دن سرخوش کلمشلردر
* مثنوی * آب حلم وآتش خشم ای پسر * هم زحق بینی چو بکشایی بصر * حلم آبنی وخشم آتشنی یعنی آب کبی
لطیف حلمی وآتش کبی تیز وتند غضبی ای پسر هم حقدن کوررسن چونکه بصرنی آچه سن یعنی اکر بصر بصیرتك
کشاده ایتسك نفسکده اولان آب حلم وآتش غضبی دخی هم حقك امرندن کوردك * مثنوی * کر نبودی واقف
از حق جان باد * فرق کی کردی میان قوم عاد * اکر بادك جانی حقدن واقف وخبردار اولمیه یدی عاد قومنك اورتاسنی
نجن فرق وادراك ایلردی یعنی هود پیغمبر علیه السلامك امتنی عاد قومندن نجن فرق ایلردی وعاد قومنی قهر وهلاك
ایدوب مؤمنلره باد صبا اولورمیدی (سر سخن) قصهٔ باد که در عهد هود پیغمبر علیه السلام قوم عادرا هلاك میکرد الی
آخره * مثنوی * هود کرد مؤمنان خطی کشید * نرم می شد باد کانجا میرسید * حضرت هود علیه السلام کندی یه
تابع اولان مؤمنلرك اطرافنه بر خط چکدی تا کم صرصر اول مؤمنلره ضرر ویرمیه اول باد صرصر اول یره که یتشیدی
نرم ولطیف اولوردی (واما عاد فاهلکوا بریح صرصر) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه قوم عاد اوریح عاصف ایله هلاك
اولوب انلره ایرشدکده قاهر وعنیف اولوردی (مثنوی) هر که بیرون بود زان خط جمله را * پاره پاره می شکست اندر هوا *
هر کمکه اول خطدن طشره ایدی جمیعسنی هواده پاره پاره صیردی * مثنوی * همچنین شیبان راعی می کشید * کرد
بر کرد رمه خطی بدید * بونجلین یعنی حضرت هود علیه السلام کبی شیبان راعی خط چکدی قیون سوریسنك
اطرافنه بر خط ایتدی شیبان راعی رضی الله عنه امام شافعی رضی الله عنه حضرتلرینك زمان شریفنده کلمش
ودنیایی تارك اولمش ونواحی مصرده قرار قیلمش بر مرد صاحب کرامت و بر ولی اهل سعادت ایدیکه اکثرا وقاتده
حضرت امام شافعی آنك زیارتنه واردی واول شیبان راعی جمعه دن جمعه یه شهره کلوب جمعه نمازنی ادا ایدوب نه
کوسفندلری جانبنه روان اولوردی (مثنوی) چون بجمعه می شد آن وقت نماز * تا نیاید کرك انجا ترك وتاز *

چونکم اول شبان راعی جمعه جانبنه کیدیدی نمازه قندنده تا کم قورد اوراده سوری اوزره ترك وتاز کتورمیه
(مثنوی) هیچ کرکی در نرفتی اندران * کوسفندی هم نکشتی زان نشان * هیچ بر کرك اول خطك ایچنه کیمزدی
هر بر کوسفند اول نشاندن دوغمزدی یعنی طشره کیمزدی پس قصه دن حصه بیانته شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی *
باد حرص کرك وحرص کوسفند * دایرهٔ مرد خدارا بود بند * قوردك حرصی یلی وکوسفندك حرصی مرد خدانك
دائره سنه بند اولدی یعنی مقید ومربوط اولدی قوردك حرصی یلی دائره دن ایچرو کیده میوب کوسفندلره ضرر
ایرکورمدی وکوسفندلر دخی دائره دن تجاوز ایده میوب کندیلرنی قوردلره ویرمدی کذلك مردان خدا دائره سنه
داخل اولنلر حرص وهوا واسطه سیله دائره دن چقوب ابالیس وشیاطین پنجه لرنه کرفتار اولمزلر ابالیس وشیاطین
دخی اول دائره یه کیروب آنلری آزرده وپریشان قیلمزلر زیرا دائرهٔ مرد خدایه بو ایکیسی مقیدلر ومرد خدانك دائره سی
بونلرك ما بیننه سد اولمشدر (مثنوی) همچنان باد اجل با عارفان * نرم وخوش همچون نسیم یوسف آن *
عارفلره اجل وموت یلی دخی بونك کبی نرم ولطیفدر اول باد اجل یوسف علیه السلامك رایحهٔ طیبه سی کبی بعض
نسخه ده جمع صیغه سی اوزره یوسفان واقع اولمشدر یوسفاندن مراد لطیف وخوب اولان محبوبلردر یعنی
محبوبلرك نسیمی عاشقلره نیجه خوب کلورسه باد اجل دخی عارفلره آنك کبی لطیف وخوب کلور بعض نسخه ده دخی
بوستان واقع اولمشدر معناسی واضحدر (مثنوی) آتش ابراهیم را دندان نزد * چون کزیدهٔ حق بود چونش کزد *
آتش حضرت ابراهیم علیه السلامه دیش اورمدی چونکه اول حضرت حقك مقبول وکزیده سیدر آتش آنی نیجه
اصرر (مثنوی * زآتش شهوت نسوزد اهل دین * باقیانرا برده تا قعر زمین * همچنین اهل دین شهوت آتشندن یانمز
اما اهل دیندن باقیلرنی قعر زمینه ایلتمشدر نته کم آتش صوری حضرت ابراهیم علیه السلامی یلوب یاقدیغی کبی آتش
شهوات نفسانی دخی اهل دینی یلوب وفرق قیلوب انلری یاقمز (م ی) موج دریا چون بامر حق بتاخت) اهل موسی را
زقبطی واشناخت * دریانك موجی چونکه حقك امریله چاپدی وسرعت ایلدی حضرت موسی علیه السلامك
اهلنی قبطیدن اکلادی یعنی سبطیلره دریای قلزم سنفلق اولوب اون ایکی یردن یول اولدی وقبطیلری (فغشیهم من الیم
ما غشیهم) فحواسنجه برویوب غرق وهلاك قیلدی بو محلده واقع اولان حکایات بعض مواضعده مفصلا برقاج کره شرح
اولندیغیچون تفصیل وتطویلدن اجتناب اولنوب بو قدرله اکتفا قیلندی * مثنوی * خاك قارونرا چو فرمان
دررسید * با زر وتختش بقعر خود کشید * خاك قارونی چونکم اکا فرمان الهی ایرشدی زر وتختی ایله آنی کندینك
قعرنه چکدی (مثنوی) آب وکل چون از دم عیسی چرید * بال وپر بکشاد مرغی شد پرید * آب وکل چونکه حضرت
عیسی علیه السلامك نفسندن اوتلادی یعنی آنك دم مبارکندن فیض آلدی وحیات بولدی بال وپر آچدی
وبر مرغ اولوب اوچدی نته کم بو آیت کریمه بو معنایه شهادت ایدر (قال الله حاکیا عنه انی اخلق لکم من الطین کهیئة
الطیر فانفخ فیه فیکون طیرا باذن الله) بو خاصیت سنك وجودکدن دخی حاصل اولور وسنك نفسکدن نیجه طیور
جنت حیات بولوب ظهوره کلور نته کم بو بیت بو معنایه شهادت ایدر * مثنوی * هست تسبیحت بخار آب وکل * مرغ
جنت شد زنفخ صدق دل * سنك تسبیحك آب وکل بخاری اولدی آب وکلدن مراد جسد انسانیدر کوکل صدقنك
نفخندن اول بخار جنت مرغی اولدی مؤمنلرك تسبیح وتهلیلنك صدق دللری برکاتیله طیور جنت اولمسی احادیثله
ثابت اولمشدر * مثنوی * کوه طور از نور موسی شد برقص * صوفیء کامل شد ورست از نقص * طور طاغی
حضرت موسی علیه السلامك ربینك نورندن رقصه کلدی کامل صوفی اولدی واو طور طاغی نقصاندن قورتلدی
بو بیتك شرحی بو جلدك اوائلنده طور مست وخر موسی صعقا بیتنده تفصیل اولنمشدر اوچنجی جلدك اوائلنه قریب
دخی (صار دکا منه وانشق الجبل) بیتنده تعبیر قیلنمشدر فلیطلب فیها * مثنوی * چه عجب کر کوه صوفی شد عزیز *
جسم موسی از کلوخی بود نیز * نه عجب اولدی اکر کوه طور عزیز صوفی اولدیسه یعنی عجب دکلدر حضرت موسی
علیه السلامك جسم شریفی دخی بر کلوخ ایدی یعنی حضرت موسی علیه السلامك جسدی اصلنده بی جان بر خاك
پاره سی ایدی پس حضرت حق جل وعلا اکا حیات وقدرت وعلم واردت ویروب نبوت ورسالتله تشریف ایدوب کندیله
مکالمه مرتبه سنه ایرکوروب ارنی انظر الیك دیمکه قابل ولایق ایلدی پس حق تعالی بر کوهه تجلی قیلسه واول کوه
اول تجلی برکاتیله صوفیء عزیز اولوب رقصه کلسه وکامل اولوب نقصاندن نجات بولسه بعید وغریب دکلدر
(مثنوی) این عجایب دیدان شاه جهود * جز که طنز وجز که انکارش نبود * اول جهود شاهی بو ذکر اولنان عجایبی
کوردی که اول آتش طعنندن غیری واکا انکاردن غیری اولمدی (طنز وانکار کردن شاه جهود وقبول نا کردن نصیحت
ناصحان خویش را (سرسخن) * مثنوی * ناصحان کفتند از حد مکذران * مرکب استیزه را چندین مران *

ناصحلر اکا ایتدیلر حددن تجاوز قیلمه ومفسد وظالم اولمه عناد مرکبنی بو قدر سورمه * مثنوی * ناصحان را دست
بست وبند کرد * ظلم را پیوند در پیوند کرد * ناصحلرك الینی بغلدی وبند ایلدی ظلمی بری برینه اولشدردی علی التوالی
ظلم ایلدی * مثنوی * بانك آمد کار چون اینجا رسید * پای دار ای سك که قهر ما رسید * عالم غیبدن آواز کلدی ایش
چونکم بو رایه ایرشدی ایق طوت قرار ایله ای کلب که بزم قهرمز ایرشدی (مثنوی) بعد ازان آتش چهل کز بر فروخت *
حلقه کشت وآن جهودانرا بسوخت * آندن صکره اول آتش قرق ارشون یوقاری شعله لندی حلقه اولدی واحاطه
قیلدی واول جهودلری جمیعا یاقدی نته کم سورهٔ بروجده حق تعالی (ولهم عذاب الحریق) بیوردی بعض اهل تفسیر
عذاب حریقدن مراد دنیاده احراق بالنار اولملیدر دیمشلردر (مثنوی) اصل ایشان بود آتش زابتدا * سوی اصل
خویش رفتند انتها * ابتدادن انلرك اصلی آتش ایدی یعنی ابتدای خلقتدن بونلر آتشدن خلق اولنمش ونار بونلره
غالب اولمش ایدی بر موجب کل شیء یرجع الی اصله عاقبت کندیلرینك اصللری جانبنه کتدیلر (مثنوی) هم زآتش زاده
بودند آن فریق * جزوها را سوی کل باشد طریق * بو فریق که مراد اصحاب اخدوددر هم آتشدن طوغمش ایدیلر
بو سببدن آتش خویی طوتوب مسلمانلری یاقدیلر جزؤلرك طریقی کل جانبنه کلدی وهر جزؤ عاقبة الامر کل جانبنه
رجوع قیلدی * مثنوی * آتشی بودند مؤمن سوز وبس * سوخت خودرا آتش ایشان چو خس * اوظالملر
مؤمن یاقیجی بر آتش ایدیلر انجق یعنی آتشك اکرچه احراق ایلمسی واردر لیکن احراقدن ماعدا نیجه خاصیتی وفائده
ومنفعتی واردر اما بونی دینلر انجق مؤمنلر یاقیجی بر آتش ایدی عاقبت انلرك آتشی کندیلرنی خار وخس کبی یاقدی
وکندیلرك عمللری کندیلره عائد اولوب بنیاد وجودلرنی یقدی * مثنوی * آنکه بودست امه الهاویه * هاویه باشد
مر اورا زاویه * اول کسنه نك اصلی هاویه اوله بر فحوای کل شیء یرجع الی اصله هاویه اکا زاویه ومکان اولور (کما قال الله
تعالی (واما من خفت موازینه فامه هاویه وما ادریك ما هیه نار حامیه) هاویه یاقیجی بر جهنمك اسمیدر (م ی) مادر فرزند
جویان ویست * اصلها مر فرعها را در پیست * فرزندك مادری فرزندینی طلب ایدیجیدر اصللر فرعلرك ایزنده یعنی
طلبنده در * مثنوی * آبها در حوض اکر زندانیست * باد نشفش میکند کار کانیست * مثلا آبلر اکرچه حوضده
زندانی ومحبوسدر باد اول آبی نشف ایلر زیرا که ارکانه منسوبدر ارکان رکنك جمعیدر مراد چار عنصردر بعض نسخه ده کان
کانیست واقع اولمشدر معنی که اول معدنیدر ردیعك اولور * مثنوی * می رهاند می برد تا معدنش * اندك اندك تا نه بینی
بردنش * باد اول آبی حوضدن خلاص ایلر انی معدننه دك ایلتور اندك اندك یعنی تدریجله که آنك ایلتمسنی کورمزسن
(مثنوی) وین نفس جانهای مارا همچنان * اندك اندك دزدد از حبس جهان * بو نفس بزم جانلرمزی انجلیز یعنی
بو باد نفس بزم عمرلرمزی اول حوض ایچندن نشف اولنان ماکبی آزر آزر جهانك حبسندن اوغرلیوب کوکدر باد نفس
باد هوا وهوس اولمیه تا عمر آبنی بیهوده ضایع قیلمیه بلکه توحید الهی وتسبیح ربانی ایله مزین ومطیب اوله تا (الیه
یصعد الکلم الطیب) فحواسنجه معدن حقیقته رجوع قیله وآب جانکی اصلنه ایصال قیله (مثنوی) تا الیه یصعد اطیاب
الکلم * صاعدا منا الی حیث علم * سورهٔ فاطرده بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلر (الیه یصعد الکلم الطیب) اول اللهه
صعود وعروج ایدر کلمات پاکیزه کلمهٔ توحید وسائر تسابیح وتقادیسك نوابی قاشانی کلمهٔ طیبی تأویل ایدوب دیرکه ای
النفوس الصافیة الطیبة عن خبائث الطبایع الذاکرة لمیثاق توحید تا نفوس زکیه یی کلمهٔ طیبه یه تشبیه بو جهتدندر که
جمیع موجودات کلمهٔ کن دن حاصل اولمشدر وبو تقدیرجه سببك اسمی مسببه اطلاق قیلندن اولور پس جملهٔ
موجودات کلمة الله در لیکن انبیا علیهم السلام واولیاء عظام کلمات تامه در نته کم جناب عزت حضرت عیسی علیه
السلام حقنده (وکلمته القاها الی مریم) بیوررلر پس بو جهتدندر نفوس زاکیه یه کلمات اطلاقی (والعمل الصالح یرفعه)
ودخی اعمال صالحه که صدقله آراسته اوله رفع ایلر آنی یعنی اول کلم طیبه یی محل قبول ورضایه معنای بیت حضرت
خداوندکار بیوررلر که (تا الیه) تا اول اللهك جنابنه یصعد صعود وعروج ایدر اطیاب الکلم پاکیزه کلاملر کلمهٔ توحید کبی
وبعض علوم ومعارف حقانینك کلماتی کبی وبونلره مشابه اولنلرك آثاری حقه صعود ایدر صاعدا منا اول کلمهٔ طیبه
بزدن صعود ایلدیکی حالده ویاخود صاعدا صعود معناسنه اوله پس مفعول مطلق اولور یصعد صعودا تقدیرنده یعنی اول
اللهك جانبنه کلمات پاکیزه بزم جانبمزدن صعود ایلر الی حیث شول محله ومقامه که علم الله تعالی بیلدی
آنی (مثنوی) ترتقی انفاسنا بالمنتقی * متحفا منا الی دار البقا * ترتقی ارتقا وعروج ایدر انفاسنا بزم نفسلرمز وکلاملرمز
بالمنتقی نقاوت وطهارتله اولمغله حرام لقمه دن ومعاصی وآثامدن ومنهی اولان کلامدن متحفا منا بزدن تحفه
وهدیه قلندیغی حالده الی دار البقا دار بقایه وعالم علایه (مثنوی) ثم تاتینا مکافات المقال * ضعف ذاك رحمة من ذی
الجلال * اعراب بیت ثم حرفدر حروف عاطفه دن تأتینا جمله سی بیت سابقده ترتقی جمله سنه معطوفدر ومکافات

تأتينانك فاعليدر مضافدر مقاله ومقالده الف لام مضاف اليهدن عوضدر اى مقالنا ديمك اولور ضعف لفظا مرفوع
بدلدر مكافاتدن ذالك اسمدر اسماء اشاراتدن اعرابدن محلا مجرور مضاف اليهدر ضعفه مشار اليه مقالدر تقدير كلام
تأتينا مكافات قدر ضعف ذلك المقال ديمكدر رحمة تمييزيت اوزره منصوبدر ومن حرف جر متعلقيله صفتيدر رحمتك
اى رحمة كائنة من ذى الجلال معناى بيت ثم تأتينا يعنى بعد الصعود بزه كلور مكافات المقال مكافات ومجازات مقالمز
ضعف ذالك اول مقالمزك ضعفى كلور يعنى اول مقالمزك ايكى مثلى قدر مكافات كلور رحمة رحمت بوتندن من ذى
الجلال اول جلال وعظمت صاحبندن يعنى آنك اوزرينه لازم وواجب اولديغى جهتندن دكل بلكه قوللرينه لطف
ورحمى بوتندن كلورديمك اولور * مثنوى * ثم يلجينا الى امثالها * كى ينال العبد مما نالها * ثم يلجينا جملهسى
تأتينا جملهسنه معطوفدر فاعل ضميرى تحتنده مستتر هو ذى الجلاله عائددر امثالها ده ضمير مكافاته عائددر كى
حرفدر حروف نواصبدن العبد لفظا مرفوع ينالنك فاعليدر العبد منصوب اولوب ينالنك مفعولى اولسه ده جائزدر
من حرف جرما موصوفه ويا موصوله در على كلا التقديرين مكافات مقالدن عبارت اولور نال فعل ماضى فاعل ضميرى
تحتنده مستتر هو عائددر عبده ها ضمير بارز محلا منصوب مفعوليدر نالنك عائددر مكافات حكمنده اولان مايه ومامع
صفته وياصلته محلا مجروردر من ايله ومن بيانيه در متعلقى محذوفدر كه اول خبردر ويا نعيم ويابونلر امثالى محله مناسب
اولان كلمهلردر اكر العبد منصوب اوقنورسه ينالنك مفعولى اولور وحرف جر متعلق محذوفيله ينالنك فاعلى اولور واكر
مرفوع اوقنورسه حرف جر متعلق محذوفيله ينالنك مفعولى اولور تقدير كلام بويله ديمك اولور كه بعد مجىء مكافات
مقالنا الينا يوصلنا الله الى امثال تلك المكافات لينال العبد نعيما هو من جنس مكافات التى نال ذلك العبد اليها قبله يعنى
مقالمزك مكافاتى بزه كلدكدنصكره حضرت ذى الجلال والاكرام بزى الجا وايصال ايلر اول مكافاتك امثالنه عبده نائل
اولمق ايچون شول نعم وحسنات كه اول عبدك نائل اولديغى مكافات مقال قبيلندندر ومرفوع اولديغى اوزره معنى
عبد ايرشسون ايچون اول خيره اول نعيمه كه اول شىء جنسندندر كه عبدا كا نائل اولدى كه مراد اول شيدن مكافات
مقالدر * مثنوى * هكذا تعرج وتنزل دائما * ذا فلا زلت عليه قائما * هكذا ده ها حرف تنبيهدر كاف حرف
تشبيهدر ذا اسم اشارتدر تعرج فعل مضارع فاعل ضميرى تحتنده مستتر هى راجعدر بيت سابقده اولان انفاسه
وياخود انفاس معناسنه مؤول اولمق اوزره مقاله راجع اوله تنزل فعل مضارع فاعل ضميرى تحتنده مستتر هى
عائددر مكافات مقاله دائما ظرفيت اوزره ويا تمييزيت اوزره منصوبدر اى زمانا دائما او من حيث الدوام ديمكدر
ذا اسمدر اسماء اشاراتدن مشار اليه مصرع اولك مضمونى ومفهوميدر اعرابدن محلا مرفوع مبتدادر فا تعقيب
ايچوندر لازلت ده لازال افعال ناقصهدن بر فعلدر تا محلا مرفوع آنك اسميدر قائما خبريدر عليه ده على حرف جردر
ها كا متصل اولان ضمير غائب محلا مجروردر على ايله كه ذا ايله اشارت اولنان مفهومه راجعدر معناى بيت اكا اول شويذكر
اولنان تعرج بزم انفاسمز ويا خود مقالاتمز كه مراد اطياب كلم در حق جانبنه عروج وصعود ايدر و ينزل ومكافات
مقالمز نزول ايدر دوام جهتندن ياخود هر زمانده شو مفهوم كه ذكر اولندى يعنى عروج انفاس ونزول مكافات
بونك اوزرينه هميشه قائم اولدى پس سن بوايكى حالتدن زائل اولمدك هر بار كه سندن اطياب كلم وانفاس نفيسه حق
جانبنه عروج ايليه انك مكافاتى سكا نزول ايلر دنياده نزول ايلين جزاء عاجلهسيدر وآخرتده كلجك ونزول ايليجك جزاء
آجلهسيدر (مثنوى) پارسى كوييم يعنى اين كشش * زان طرف آيد كه امد آن چشش * تا اليه يصعد بيتندن بورايه
كانجيه دك بو مضمونى عربى سويلدك شمدنصكره پارسى سويليم يعنى بو چكمك كشش‌دن مراد انفاس نفيسهيى
ونفوس طيبهيى حق تعالى حضرتلرينك عالم اعلايه جذب ايتمسيدر پس بو چكمكلك انسانك روحنه اول طرفدن
كلور كه اول چشش كلدى يعنى روحه اول لذت وذوق حاصل اولدى وروح اكا ميل قيلوب منجذب اولدى (مثنوى)
چشم هر قومى بسويى مانده است * كان طرف يك روز ذوقى مانده است * هر بر قومك كوزى بر جانبده قالمشدر ودائم
اول جانبه نكران اولمشدر زيرا اول طرفده بر كون بر ذوق سورمشدر * مثنوى * ذوق جنس از جنس باشد خود يقين *
ذوق جزو از كل خود باشد ببين * يقين بودر كه جنسك ذوقى كندى جنسندن اولور زيرا خلاف جنسندن ذوق اولمق
ولذت بولمق عقله ملايم دكلدر كذلك جزوك ذوقى كندى كلندن اولور نظر ايله كندى كلندن غيريدن جزؤ ذوق الممق قاعدهٔ
علمه مناسب دكلدر پس جنس ايكى قسم اولور برى ايو برى كتو قسم ثالث بو ايكى قسمه مستعد وقابل اولاندر
پس بو قسم ثالثه اشارت ايدوب بيورديلر (مثنوى) يا مكر آن قابل جنسى بود * چون بدو پيوست جنس او شود *
ياخود مكر ظاهرا خلاف جنسدن اولان كسه اول بر جنسه قابل ومستعد اوله مثلا بر عاصى مطيع اولمغه وبر مطيع
عاصى اولمغه قابل اولديغى كبى چونكه اول ظاهرا خلاف جنس اولان جنسه اولاشدى آنك جنسى اولور اول جنسه

قابليتى حسبيله (مثنوى) همچو آب ونان كه جنس ما نبود * كشت جنس ما واندر ما فزود * مثلا آب ونان كبى كه
ظاهرا بزم جنسمز دكلدى بزه اولاشمقله بزم جنسمز اولدى وبزم وجودمزده زياده ايلدى وقوت وجسامتمز آرتوردى
(مثنوى) نقش جنسيت ندارد آب ونان * ز اعتبار آخر آنرا جنس دان * آب ونان شكل وصورت جهتندن جنسيت
نقشن طوتمز كه آنك انسانه شكلا مشابهتى يوقدر اما آخر اعتباردن آنى جنس بيل (مثنوى) ور ز غير جنس باشد ذوق ما
آن مكر مانند باشد جنس را * آنكه مانند ست باشد عاريت * عاريت باقى نباشد عاقبت * مرغ را كر ذوق آيد از صفير
چونكه جنس خود نيابد شد نفير * بيورديلر كه البته جنسك ذوقى جنسندن اولور وخلاف جنسدن ذوق المق ممكن
دكلدر پس جنس اكرچه اوچ قسم اولور اما اصل بالاستقرا ايكى قسم اولور اول بر قسمى مردود ومطروددر اول
قسمى معنا وصورتا جنسدر مثلا بر عالم كسه بر عالم كسهنك وبر انسان صالح بر آخر انسان صالحك صورتا ومعنا
جنسيدر وايكنجى قسمى معنا جنسدر ليكن صورتا نسانله جنس دكلدر اما اعتبار آخرله جنس اولور وبو نوع انسانده
دخى بولنور مثلا بر كسه هيئت صلحاده واولياده دكل بلكه عوام شكلنده اما معنوى اوليا وصلحايه قابليتى اعتباريله
انلره جنسدر بوندن ذوق حاصل اولور اما مردود اولان قسم ثالث صورتا جنس ومعنا نا جنس اولنلردر مثلا نان
شكلنده زهر واحسان شكلنده اولان قهر وانسان شكلنده اولان حيوان واهل عرفان هيئتنده اولان اصحاب طغيان
كبى پس معناى بيته كله لم بو قسم ثالثه اشارت ايدوب بيورديلر كه اكر بزم ذوقمز نا جنس حقيقيدن اوله مكر اول جنسه
مشابه اوله صورتا بو ملابسه ايله اندن دخى حظ النور وذوق اولنور اما بو ذوق معتبر وباقى دكلدر زيرا بو ذوقك سببى
ومنشأى مشابهتدر واول نسنه كه مشابهتدر عاريت وعرض اولدى عاريت وعرض ايسه عاقبت باقى قالمز پس
بر شيئك سببى زائل اولجق مسبب دخى موجود اولمز پس بو خصوصه بر قاچ مثل ايراد ايدوب بيورديلر كه مثلا اكر
مرغه ذوق كله كندى جنسى آوازى كبى اولان صفير صياددن چونكه بو آوازه فريفته اولوب كلسه كندى جنسن
بولمسه نفرت ايديجى اولور ودام بلاده قالور * مثنوى * تشنه را كر ذوق آيد از سراب * چون رسد در وى كريزد جويد آب *
وبر مثال آخر دخى بودر كه بر تشنهيه اكرچه سرابدن ذوق كلور آبه مشابه اولديغيچون چونكه اول سرابه يتشه
اول آب شكلى آندن قچار اول تشنه ينه طلب آب ايلر پس متشيخ اولان كذابلر ومدعى اولان ناصوابلر دخى (كسراب
بقيعة يحسبه الظمآن ماء حتى اذا جاءه لم يجده شيئا) قچن طلاب آب حيات حقيقى اولنلر بونلرى ماء حقيقت ظن ايليوب
دفع عطش ايچون بونلره كمال رغبتله توجه ايلسهلر بونلرك تشنهلكى زياده اولوب آب مراده واصل اولمزلر وكنديلرى
سراب جهالتدن وورطهٔ غفلت وبلاهتدن خلاص قيلمزلر بو خصوصده بر مثال آخر دخى بودر كه (مثنوى) مفلسان
هم خوش شوند از زر قلب * ليك آن رسوا شود در دار ضرب * مفلس اولان طالبلر اكرچه خوش اولورلر قلب التوندن
ليكن اول زر قلب كبى اولان مزورلر رسواى اولورلر دار الضرب حقيقتده يعنى حضور عزتده (مثنوى) تا ز راندودست
از ره نفكند * تا خيال كژ ترا چه نفكند * از كليله باز خوان آن قصه را * واندر آن قصه طلب كن حصه را * زنهار اى طالب
تا زراندوده لك سنى طريق حقدن كبر وبراقيه وباطل واكرى خيال سنى غفلت وجهالت قيوسنه آتميه كليله ودمنه نام
كتابدن بو قصهيى كبر واوقو واول قصهدن حصه طلب ايله كه قصهدن مراد حصهدركه اول كليله ودمنهده مسطور
اولان قصه بودر حكايت توكل وترك جهد كفتن نخجيران بشير * مثنوى * طائفهٔ نخجير در وادئ خوش * بودشان
از شير دائم كش مكش * وادئ خوش شده نخجيران طائفهسى يعنى حيواناتدن صيده مناسب اولان بر طائفه
بر لطيف واديده انلره ارسلاندن منازعه واضطراب وار ايدى دائم * مثنوى * بس كه آن شير از كمين در مى بود *
آن چرا بر جمله ناخوش كشته بود * زياده كه اول شير پوصودن نخجيرلرى قبارردى اول اوتلاق جميعسنك اوزرينه ناخوش
اولمشدى (مثنوى) حيله كردند آمدند ايشان بشير * كز وظيفه ما ترا داريم سير * اول نخجيرلر شيره كلديلر حيله ايلديلر
ديديلر كه وظيفهدن بزسنى طوق طوتارز يعنى سكا يومى تعيين وظيفه ايدهلم (م ى) جز وظيفه در پى صيدى ميا) تا نكردد
تلخ بر ما اين كيا * تعيين اولنان وظيفهدن غيرى بر صيدك اردنجه كلمه تا بومرعا وكيا بزم اوزرمزه تلخ ونا خوش اولميه
(جواب كفتن شير نخجيران را وفائدهٔ جهد كفتن (م ى) كفت آرى كر وفا بينم نه مكر * مكرها بس ديده ام از زيد وبكر *
شير انلره ايتدى بلى ديديككز سوزمقبول مدر اكر وفا كورم مكر وحيله كورميم زيرا زيد وبكردن چوق حيله ومكرلر كوردم
احتمالدر كه سز دخى بر مكره شروع ايدهسز * مثنوى * من هلاك فعل ومكر مردم * من كزيدهٔ زخم مار وكژدم *
بن خلقك فعل ومكرنك هلاكى ام مار وعقربك اصرلمشى ام يعنى مار وعقرب طبيعتنده اولان كسهلردن چوق ضرر
كورمشم (مثنوى) مردم نفس از درونم در كمين) از همه مردم بتر در مكر وكين) دروغمدن پوصوده اولان نفس مردمى
بكا مكر وكين ايلمكده جميع خلقدن قبيحرك وضررلو كدرتنه كم بو حديث شريف بو معنايه دلالت ايدر (قال عليه

السلام اعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك (مثنوى) كوش من لا يلدغ المؤمن شنيد * قول پيغمبر بجان ودل كزيد
نخجيرانه ديديلكه اى وحوش بنم قولمى لا يلدغ المؤمن حديثن كوش ايتدى وپيغمبرك قولنى جان ودلله قبول ايتدى
نته كم احمد وابو داود ابو هريره دن وابن ماجه ابن عمردن بو حديث شريفى روايت ايدرلر قال عليه السلام لا يلدغ المؤمن
من جحر واحد مرتين يعنى ملدوغ اولمز بر دلكدن ايكى كره يعنى مؤمن عاقل بر محلدن كه بركره ضرر كوره تكرار ينه
كندى يه ضرر كلان يره اوغرامز واول محلدن بركره دخى محترز اولمز زيرا كه من جرب المجرب حلت به الندامه در
(ترجيح نهادن نخجيران توكل را بر جهد واكتساب (مثنوى) جمله كفتند اى حكيم با خبر * الحذر دع ليس يغنى عن قدر
جمله نخجيرلر ارسلانه ايتديلر اى خبردار اولان حكيم حذرى ترك ايله زيرا حذر قدردن غنا وفائده ويرمز
(كما قال عليه السلام دع الحذر فان الحذر لا يغنى عن القدر) يعنى حذرى ترك ايله زيرا حذر قدردن مغنى اولمز زيرا المقدر
كائن وجف القلم بما هو كائن وانا كل شئ خلقناه بقدر وكل شئ فعلوه فى الزبر) در وبونك امثالى آيات واخبار چوقدر
همان عبده لازم اولان تسليم ورضادر غيره چاره يوقدر (مثنوى) در حذر شوريدن شور وشرست * رو توكل كن توكل
بهترست * قدردن حذر ايلمكده شور وشرلك پريشانلغى واردر شوريدن بونده پريشان معناسنه استعمال اولنور
يورى جميع خصوصده خدايه توكل ايله اى اوركدرز يرا توكلده قضا وقدرده تسليم اولمق بولنور اما كسب ومجاهده ده
نوع قضايه معارضه ايلمك اولور نته كم بيوررلر * مثنوى * با قضا پنجه مزن اى تند وتيز * تا نكيرد هم قضا
با تو ستيز * قضا ايله پنجه اورمه اى تند وتيز يعنى متهور وغضبلو كمسه تا قضا دخى سنكله عناد وخصومت طوتميه
* مثنوى * مرده بايد بود پيش حكم حق * تا نيايد زخم از رب الفلق * بنده حق تعالينك حكمى اوكنده مرده اولمق
كرك كالميت بين يدى الغسال تا مبدع كائنات ومظهر مخلوقات اولان رب العزتدن زخم كلميه زيرا مجرد كسبه اعتماد
قيلمق وتوكلى تارك اولمق حضرت حقك قضاسنه معارضه قيلمق كبيدر وانكله مقابله ايدوب پنجه اورمق كبيدر
پس حضرت حقه توكل قيلمين وآنك قضاسنه رضا ويرمين كمسه يه عاقبة الامر زخم وقهر كلمك وبربلا ايله هلاك اولمق
مقرردر (ترجيح نهادن شير جهد واكتساب را بر توكل وتسليم (مثنوى) كفت آرى در توكل رهبرست * اين سبب
هم سنت پيغامبرست * ارسلان نخجيرلره ايتدى نعم اكرچه توكل سالكه رهبر ودليلدركه جناب حقه ايرشدرر
بو سبب كه مراد جهد واكتسابدر هم پيغمبر عليه السلام حضرتلرينك عادت وسنتيدر بو محلده شيردن مراد جهد
واكتسابى توكل اوزره ترجيح قيلان واسباب ووسائله متمسك اولان طائفه دركه انلرك حجتلرى بودركه ذكر بيوررلر
* مثنوى * كفت پيغمبر باواز بلند * با توكل زانوى اشتر ببند * بو حديث شريفه اشارت بيوررلركه معاذ بن
جبل رضى الله عنه حضرتلرى روايت ايدرلر بركون بركمسه حضرت رسول عليه السلامه كلوب ايتدى
يا رسول الله دوه مك زانوسنى بغليوب آنك حفظنده احتياط قيلهيمى وياخود مطلق العنان قويويروب
خداى تعالى يه متوكل اولهيمى قال النبى صلى الله عليه وسلم اعقل بعيرك ثم توكل على الله يعنى پيغمبر عليه
السلام حضرتلرى آواز بلند ايله ديديلر اولا دوه مك ديزنى بغله توكل ايله كه جهد واهتمامى
جمع ايله مجرد توكل قيلوب جهدى ترك ايلمه ديمك اولور * مثنوى * رمز الكاسب حبيب الله شنو) از توكل
در سبب كاهل مشو * اى مجرد توكله تشبث قيلان كمسه الكاسب حبيب الله حديثنك رمزنى ايشت وبو حديثله
عمل ايدوب سن دخى برايش ابت توكلدن اوترى سبب خصوصنده كاهل وقاصر اولمه معنى حديث شريف كسب
ايديجى كمسه اللهك محبوبيدر يعنى سوكلوسيدر ديمك اولور (ترجيح نهادن نخجيران توكل را بر اجتهاد
(مثنوى) قوم كفتندش كه كسب از ضعف خلق * لقمه تزوير دان مقدار حلق * بو بابده قومدن مراد
توكلى جهد واكتساب اوزره ترجيح قيلان وطريق توكله ذاهب اولان طائفه در اول قوم كسب واجتهادى افضل
كورن شيره ايتديلركه كسب خلقك ضعفندن وتزويرندن خالى دكلدر كويا بر لقمه تزويردركه حريص اولنلرك بوغازى
مقدارى اولور يعنى حرصى نه مقدار ايسه كسب وكاره سعى دخى اول قدر اولور * مثنوى * نيست كسبى از توكل خوبتر *
چيست از تسليم خود محبوبتر * حق تعالى حضرتنه متوكل اولمقدن خوبتر بر كسب يوقدركه (ومن يتوكل على الله
فهو حسبه) بيورمشدر ودخى (وعلى الله فليتوكل المؤمنون) ديو مؤمنلره امر قيلمشدر تسليمدن خود مرغوب
ومحبوبرك ندر يعنى حضرت حقه امرى تسليم وتفويض ايلمكدن محبوبتر برخصلت يوقدر انكيچون حضرت حبيب
اكرم صلى الله عليه وسلم هر كيجه ياتديغى وقتده اللهم اسلمت نفسى اليك وفوضت امرى اليك والجأت ظهرى اليك
بيوررلردى * مثنوى * بس كريزند از بلا سوى بلا * بس جهند از مار سوى اژدها * بو خلق بلادن بلا جانبنه چوق
قچارلر چوق كمسه لر ماردن اژدرها جانبنه صچرارلر مثلا توكل زحمتندن قچارلر اژدرها كبى صعب اولان كار وكسب

پنجه سنه كرفتار اولورلر * مثنوى * حيله كرد انسان وحيله اش دام بود * آنكه جان پنداشت خون آشام بود * انسان
دردمند مراد نفسنك حصولى ايچون حيله ايلدى وكسب انبيانك خصلت وسنتيدردير توكلى قويوب اسبابه
تمسك قيلدى آنك حيله سى كنديه دام قيد اولدى اول نسنه يى كه جان قياس ايتدى قان ايچيجى اولدى * مثنوى *
در ببست ودشمن اندر خانه بود * حيله فرعون زين افسانه بود * غافل انسان عدودن خلاص ايچون بلا وعنا
قپوسنى كسب غنا ايتمكله بغلدى حال بوكه دشمن خانه درونده ساكن وآسوده ايديلر پس بونلر جمله اعدادن اضر
ايكن يعنى اعداى عدو اولان نفس وكنديه قرين اولان شيطان خانه درونده ايكن انسان بو عدولرى خانه درونده
قويوب فقر وبلا كله جك قپويى سد ايلدى اكرچه غنا وثروته بو قپولرى بيار اما خبرى يوق كه نفس وشيطان انك بنيادين
وآخرتن يقار فرعونك حيله ومكرى بو افسانه دن اولدى يعنى قپويى بغليوب دشمن خانه ايچره اولمق قبيلندن
افسانه اولدى * مثنوى * صد هزاران طفل كشت آن كينه كش * وانكه او مى جست اندر خانه اش * اول انتقام
ايديجى وكينه چكيجى يوز بيك طفل ديه لدى واول كمسه يى كه اول فرعون استردى انك خانه سنده ايدى يعنى فرعون
لعين ابناى بنى اسرائيلى دولتنك دشمنى ظهور ايلمه سن ديو قتل ايلدى حال بوكه حضرت موسى عليه السلام كندى
خانه سنده صلب پدرندن مادرى رحمنه واصل اولدى وبعد التولد درياى نيل آنى فرعون سراينه قريب ساحله القا
ايلدكده * فالتقطه آل فرعون ليكون لهم عدوا وحزنا * آيتنك طبقنجه آنك اهلى اول موسى عليه السلامى اخذ ايدوب
قرة عين لى ولك ديو آنى خانه لرنده بسلديلر اوچنجى جلدده بو قصه مفصلا شرح اولنمشدر (مثنوى) ديده ما چون بسى
علت دروست * رو فنا كن ديد خود در ديد دوست) بزم كوزمز چونكم انده چوق علت واردركه كورمكده وبرشيئك
حقيقتنى بيلمكده خطا وخللدن خالى دكلدر يورى سن كندى كورمكى دوستك كورمسنده محو وفانى ايله تا كم سنك
نظرك سندن محو اوله وا كا بدل دوستك نظرى سنده ظهوره كله تا كم غلط وخطا كورمكدن برى اوله سن * مثنوى *
ديد ما را ديد او نعم العوض * يابى اندر ديد او كل غرض * بزم كورمزه آنك كورمسى نعم العوضدر يعنى دوستك نظرى
وبصرى بزم نظرمزك يرينه نه كوزل عوضدر اول حضرتك نظرنده كلى مقصودى بولورسن وغلط وخطا كورمكدن
پاك وعارى اولورسن پس كندى ارادت وقدرتكى وآرزو ومشيتكى والحاصل بالكليه بشريتكى اول حضرتك ارادت
وقدرت ومقتضا ومشيتنده محو ايله وطفل صغير پدر كبيرنى هر وجهله وكيل اتخاذ ايدوب اكا توكل وتمسك ايلديكى
كبى وحضرت نبى الهى اكلأنى كلاء طفل الصغير ديديكى كبى سن دخى بويله ديوب اول حضرتى كنديكه وكيل اتخاذ
وكندى كار وكسبكه وصنعت وقدرتكه اعتمادى تركى ترك ايله تا جميع مؤنتك بى زحمت ومشقت حاصل اوله (مثنوى)
طفل تا كيرا وتا پويا نبود * مركبش جز كردن بابا نبود * مثلا طفل مادامكه طوتيجى ويليجى اولمدى يعنى تا قوت وقدرته
وصول بولمدى اول طفلك مركبى باباسنك بوينندن غيرى اولمدى زيرا اول طفل باباسنى جميع امورنده وكيل مطلق
اتخاذ ايدوب كندوبى اكا تسليم قيلمشدر اول دخى اكا وكيل اولمشدر (فاتخذه وكيلا) آيت كريمه سنك حسبنجه سن دخى
ربكى وكيل مطلق اتخاذ ايله تا سنى رزق ايچون كيرا وپويا اولمقدن خلاص ايدوب كنز لا يفنى يه واصل ايده (مثنوى)
چون فضولى كشت ودست وپا نمود * در عنا افتاد ودر كور وكبود * چونكم طفل بر فضول اولدى يعنى صاحب قوت
وكستاخ اولوب ال آيق كوستردى زحمت وبلايه وكور وكبود اولمغه دوشدى كور وكبور آرده قالمغه ديرلر بونده
مقصوددن بعيد وغافل اولمغه دوشدى ديمك اولور پس كندوبى مستقلا صاحب قوت وقدرت بيلوب ارزاق جانبنه
همت وحركت قيلمق سبب زحمت ومشقت اولور اما بو جمله يى ترك ايدوب توكل طريقنه كيدوب حضرت حقى جميع
امورنده وكيل اتخاذ ايلمك باعث راحت وموصل نعمت وسعادت اولور * مثنوى * جانهاى خلق پيش از دست
وپا * مى پريدند از وفا اندر صفا * خلقك جانلرى دست وپادن اول يعنى جوارحله عمل وتصرف قيلمزدن مقدم عالم
ارواحده وفا مرتبه سندن صفا مرتبه سنه اجنحه روحانيه ايله اوچارلردى * مثنوى * چون بامر اهبطوا بندى
شدند * حبس خشم وحرص وخرسندى شدند) چونكم اهبطوا امريله مقيد ومحبوس اولديلر يعنى مرتبه ارواحدن
عالم اجسامه نزول ايلك ديو حق تعالينك امريله ارواح مامور اولدى وبو عالم اجسامه كلديلر خشم وحرصه وقناعت
وقلته حبس اولديلر * مثنوى * ما عيال حضرتيم وشير خواه * كفت الخلق عيال للاله * بز حق تعالينك عيالى بز
واندن سود طلب ايديجى بز يعنى بز حق تعالينك عيالى كبى بز واندن غدا وقوت ايدنمزى استيجى بز نته كم بر كمسه نك
اهل وعيالى نفقه وكسوه لرين وقوت وغدالرين اول كمسه دن طلب ايدرلر واول كمسه نك اوزرينه بونلرك رزقنى ويرمك
لازمدر كذلك جميع دواب وحيوانانك رزقنى ويرمك الله اوزره لازمدر كما قال الله تعالى (وما من دابة فى الارض
الا على الله رزقها) بو جهتدن خلق عيال الله كيبيدر نته كم حضرت پيغمبر عليه السلامدن مرويدر

خلق اللهك عيالیدر قال عليه السلام الخلق عيال الله فاحب خلقه اليه احبهم لعياله عيال كسر عين ايله عيلك
جمعیدر جیاد جیدك جمعی اولدیغی كبی اهل واولاد معناسنه داركه وديشی یه شاملدر * مثنوی * آنكه او
از آسمان باران دهد * هم تواند كوز رحمت نان دهد * اول الله كه آسماندن اوباران ویرر كه سبب ارزاقدرهم قادردركه
اول الله رحمت واحساندن بنده لرینه بی كسب نان ویره چونكم قضیه بویله اولدیغی مقرر اولیجق توكل ایلمك اولیدر
پس ذیل توكله تمسك ایدن طائفه عقلی ونقلی اولان حجتلرین اظهار ایلدیلرسه نوبت كسب واجتهادی افضل واولی
كورن شیرنهاده كاوب بونلرك مقدماتنی تسلیم ایلدكدنصكر كسب واجتهادك فضیلتنه دلالت ایلین براهین
ودلائلن سویلمكه بشلادی) ترجیح نهادن شیر جهد را بر توكل * مثنوی * كفت شیر آری ولی رب العباد * نردبانی
پیش پای ما نهاد * ارسلان بونلره ایتدی بلی كرچك سویلرسز حق تعالی حضرتلری بی كسب وبی سبب بنده لرینه رزق
ویرمكه قادردر ولیكن جمیع عبادك مالك ومربیسی بزم ایاغمز اوكنه بر نردبان قودی كه اندن مراد اسباب صوریدر
نته كم نردبانسز برعالی موضعه بركسه چقمز كذلك صوری ومعنوی برعالی مرتبه یه وسیله وسببسز بركسه ایره مز
پس بر بوكسك یره چقمغه نردبان نتیجه لازم اولدیسه برمرتبه یه ایرمكه برسببه تشبث ایتمك لازم كلدی * مثنوی *
پایه پایه رفت باید سوی بام * هست جبری بودن انجا طمع خام * طام جانبنه پایه پایه كیتمك كرك بامدن مراد هر مراد
ومرام اولان شیدر پس نجین برمقصود ومرامه توجه ایتسك برسببه تعلق ایدوب تدریجله كیتمك لازم اولور بومرتبه ده
جبری اولمق طمع خام وبیهوده مرامدر یعنی بو دنیاده سعی وكسبی ترك قیلمق وجبری اولوب بی كسب وبی سبب حق
تعالی بنی اكر دنیوی واكر اخروی مقصود ومرادمه ایصال ایلر دیمك خام طمع وخیال باطلدر نعم دنیا خصوصنده
ترك اسباب ایتمك وتوكل طریقنه كیتمك جمیع انبیا واولیانك سنت وطریقتلری اوزره مستحب وممدوحدر وآخرت
خصوصنده توكل ایتمك وترك اسباب واكتساب طریقنه كیتمك جمهورك اتفاقی اوزره مذموم ومفقودر بلكه دنیا
خصوصنده توكل قیله سن وآخرت خصوصنده مجتهد ومكتسب اوله سن كه سنت وطریقت بودر * مثنوی * پای داری
چون كنی خود را تو لنك * دست داری چون كنی پنهان تو چنك * آیاق طوتارسن كندینی نیجه لنك ایلرسن ال
طوتارسن پنجه كی سن نیچون پنهان ایلرسن بوالدن اباقدن مراد كسب ایلمكدر زیرا حكیم مطلق بوالی واباغی عبادنه
انكیچون وردیكه عمل ایده لر * مثنوی * خواجه چون بیلی بدست بنده داد * بی زبان معلوم شد اورا مراد * مثلا
افندی چونكه بنده سنك النه بر بیل ویردی زبان ومقالسز اول بنده یه مراد معلوم اولدیكه لسان الحال انطق من
لسان المقالدر * مثنوی * دست همچون بیل اشارتهای اوست * آخر اندیشی عبارتهای اوست * كذلك ال
بیل كبی اول اللهك اشارتلریدر یعنی الله تعالی بنده سنه مقال وكلامسز ال ویردی بوانسانده اولان ال اول خواجه نك
بنده سنه بی مقال ویردیكی بیل كبیدر اول الله جانبندن اشارتدركه انكله كسب وكار ایلیه عاقبت فكر ایدیجیلك اول
اللهك عبارتلریدر یعنی آخرت كاری فكر ایدیجی ونتیجهٔ جوارح واعمالی ادراك ایلیجی عقل اول اللهك عبارات وكلماتی
كبیدر زیرا بو فكر واندیشه كلام نفسی قبیلندندر چونكم بربنده یه حق تعالی عاقبت اندیش برعقل وفكرت روزی
قیله كان اكا حقیقت حالی ونتیجهٔ مآلی لسان معنوی ایله تقریر وتعبیر ایلمش اولور وای بنده سن بوجوارحی بواعمال
اخروی ایچون صرف ایله دیو سویلمش اولور (مثنوی) چون اشارتهاش را بر جان نهی * در وفای آن اشارت جان دهی *
چونكم اول اللهك اشارتلرنی جانك اوزره قویه سن یعنی دست وپا وسائر جوارح واعضا ایله اشارت اولنان كاری جان
ودل ایله قبول ایده سن اول اشارتك وفاسنده جانكی ویره سن یعنی اول اشارت ایچون وفا ایلمك خصوصنده جان وتنكی
بذل قیله سن * مثنوی * پس اشارتهاش اسرارت دهد * بار بردارد ز تو كارت دهد * پس سكا اول الله اسرار
اشارتلرنی ویررو سنی كشف وشهود مرتبه سنه ایردكوررسندن بار كلفت ومشقتی قالدررو سكا كار وتصرف ویرد
* مثنوی * حاملی محمول كرداند ترا * قابلی مقبول كرداند ترا * شمدیكه حاملسن ونقل طاعات وعباداتی
مرتكبسن سنی محمول ایلر یعنی براق عشق وشوق اوزره سوار ایلیوب كلفت ومشقتدن وزحمت بشریتدن آزاد ایلر
ونقل عبادتی دخی رفع ایدیجی وآنی سكا عبودت ایدیجی ایلر الان كه قابلسن یعنی انك امر وتكلیفنی قبول ایدیجیسن سنی
مقبول وبركزیده ایلر * مثنوی * قابل امر وی قائل شوی * وصل جوبی بعد ازان واصل شوی * وانك امرینی شمدی
قابلسن قائل امر اولورسن یعنی اول اللهك امرینی الان قبول ایلیجیسن بعد قبول الامر انك عبادنه امری سویلیجی
اولورسن وارشاد ایلیوب افعل كذا ولا تفعل كذا دیو امر ونهی قیلورسن شمدی وصلت الهی دیلرسن بعد طلب الوصال
واصل اولورسن واول حضرته اتصال قیلورسن * مثنوی * سعی شكر نعمتش قدرت بود * جبر تو انكار ان نعمت بود
سنك سعی ومجاهده ایلمك قدرت نعمتنك شكری اولور یعنی قدرت وقوت بدنیه كم نفس الامرده بر نعمت عظمادر

آنك شكری عبادات وطاعات جانبنه سعی ایلمكدر سنك جبرك اول نعمته انكار اولور یعنی مع القوة والقدرة
بن مجبورم طاعته طاقتم یوقدر دیمكلك اول قدرت نعمتنه انكار وكفران اولور پس (ولئن كفرتم ان عذابی لشدید
موجبنجه كفران نعم اولنه اول اللهك عذابی شدید اولور واول نعمت اندن كیدوب آخر الامر اندن محروم قالور
* مثنوی * شكر قدرت قدرتت افزون كند * جبر نعمت از كفت بیرون كند * قدرت نعمتنك شكری سنك قدرتكی
زیاده ایلر یعنی (ولئن شكرتم لازیدنكم) آیتنك حسبنجه قدرت واستطاعت نفسنده برنعمتدر آنك شكری قدرتك
ینداكجه طاعت منعمه سعی واداء خدمتدر چونكم قدرت نعمتنك شكرین قیله سن قدرتكی افزون ایلر جبر نعمتی
الكدن طشره ایلر یعنی بن مجبور ومضطرم دیو مع الاستطاعة ترك سعی وخدمت ایلسك الكدن اول قدرت
واستطاعت نعمتنی ازاله ایلر عند العلما جبردن مراد سلب اختیار واسقاط تكلیفات ایدوب عبد جماد منزله سنده در
دیمكدر وعند الاولیا برسالك قبل الوصول الی الكمال اوسط سلوكده سعی واجتهادی قویوب مقتضای نفسه اویوب
عبادات وطاعاتده تكاسل ایلمكدر نته كم بو معنایه اشارت ایدوب وسط سلوكده ترك سعی واجتهاد ایلین سالكه خطابا
بیوررلر اكرچه بن جبری دكلم بنم جبرم نه دردیر سنك * مثنوی * جبر تو خفتن بود در ره مخسب * تا نبینی آن در ودركه
مخسب * ای سالك سنك جبرك یولده اویومق اولدی یولده اویومه تا كم درحقیقتی ودركاه وحدتی حقیقت كورمیه سن
اویومه یعنی ای سالك سنك جبرك اللهه توكل ایدوب وسعی وكوششی ترك ایدوب طریق حقده استراحت اختیار
ایتمك وحظ نفسك جانبنه كیتمكدر مادام كه باب حقیقته كیرمیه سن ودركاه الوهیتی كورمیه سن استراحت ایله
واجتهاد واكتسابی ترك قیلمه * مثنوی * هان مخسب ای جبری بی اعتبار * جز بزیر آن درخت میوه دار * ای
اعتبارسز كاهل جبری زنهار اویومه اول میوه لو درختك التندن غیری یرده درخت میوه داردن مراد عالم ربانی اولان
كاملك وجودیدر نته كم بو حدیث شریف دخی بو معنایه دلالت ایلر عن ثوبان رضی الله عنه (قال علیه السلام اذا القیتم
شجرة من شجر الجنة فاقعدوا فی ظلها وكلوا من اثمارها قالوا كیف یمكن هذا فی دار الدنیا یا رسول الله قال اذا لقیتم
عالما فكانما لقیتم شجرة من اشجار الجنة) یعنی ای وسط سلوكده قلان ومجاهده وتحصیلده كاهل اولان استراحت قبول
ایلمه باری اكر یاتورسك واستراحت ایدرسك شول معارف واسرار سبحانی میوه لرینك درختی اولان عالم ربانینك تحت
حمایت وسایهٔ هدایتنده استراحت ایله * مثنوی * تا كه شاخ افشان كند هر لحظه باد * بر سر خفته برزد نقل
وزاد * تا كم هر لحظه باد شاخ افشان ایلیه یاتمش كمسه نك باشی اوزره نقل وزاد دوكه یعنی یاتورسك اول شجرهٔ الهی
اولان عالم ربانینك ظل حمایتنده یاتكه تا باد ارادت الهی آنك قلب وروح وعقلی شاخلرنی سلكیجی اوله تا آنك ظل
سعادتنده آسوده اولان واستراحت قیلان كاهلك اوزرینه نقل اسرار وزاد معارف واذواقی نثار قیله اول كاهل
بی اعتبارك جانی اول صاحب دولتك سایهٔ حمایتنده قرار ایلدیكی واسطه ایله حق تعالی حضرتلرندن نیجه عنایت
وهدایت ورحمت وقربت ثمره لرینه واصل اوله * مثنوی * جبر خفتن درمیان رهزنان * مرغ بی هنكام كی یابد امان *
جبر ندردیر سنك عند الاولیا رهزنلر اورتاسنده یاتمقدر یعنی ترك سعی وكوشش ایدوب اهل نفس واهل شیطانك
مابیننده استراحت ایتمكدر وقتسز قوش یعنی قنادسز پروازه جرأت ایلین مرغ نجین امان بولور یعنی اول سالككه
قبل الوصول الی الكمال رهزنلر مابیننده استراحته میل ایلیه وقنیله پر وبالی یتمین قوش كبیدركه درنده لر نیجه سندن
امان بولمزوانلر مابیننده هلاك اولور خلاص اولمز * مثنوی * ور اشارتهاش را بینی زنی * مرد پنداری وچون بینی
زنی * واكر اول اللهك اشارتلرینه برون اوره سن برون اورمق متكبر اولمقدن والتفات وتعظیم قیلمامقدن كنایه درنته كم
بعض متكبرلرك دأبندندركه بركسه انلره برسوز سویلرسه اكر خوشلرینه كلمزسه برونلرین تحریك ایدرلر وعدم
التفات سمتنه كیدرلر پس سندخی ای كاهل بی اعتبار اكر اعضا وجوارحكده اولان اول اللهك اشارتلرینه التفات
ایلیوب متكبر اولوب اول نعمتلرك شكرینی ادا ایلمكدن سركش اولورسك كندینی مرد صنورسك وچونكم كندینی
حقیقت كوزیله كوره سن برعورتسن مرد اولدركه حق تعالینك ویردیكی نعمتلره شكرینی ادا قیله وهر عضونی ما خلق
لهنه صرف ایلیه اكر بركسه بونلری تارك اوله وكندوبی مرد بالغ زعم قیلسه نفسنده اول زن كیبدر * مثنوی *
این قدر عقلی كه داری كم شود * سر كه عقل از وی بپرد دم شود * اكر اول اللهك اشارتلرینه تعظیم والتفات ایلمزسك
بو قدر عقلكه طوتارسن ضایع اولور بر باشدن كه عقل منقطع اوله ویا خود پرواز قیله اول باش دم اولور یعنی قویرق كبی
دنی وحقیر قالور زیرا انسان سائر حیواندن عقله اشرف وافضلدر وعقلی اولان انسان سائر حیواندن عقله اشرف
وافضلدر بی هوش اولان انسان ادنی واضلدر (مثنوی) زانكه بی شكری بود شوم وشنار * می برد
بی شكر را تا قعر نار * اول سببدن مالك اولدیغك عقل كم اولوركه شكرسزلك نامبارك وعیبدر اول شكرسزلك

ناشكر اولان كسه يى نافعر ناره ايلتور * مثنوى * كر توكل ميكنى دركار كن * كشت كن پس تكيه
بر جبار كن * اى كاهل اولان جبرى اكر توكل ايلرسك كار وعملده ايله يعنى كار وعملى ترك ايله كلك حالنده
توكل ايلمه (ان الله لا يحب البطالين) خواسنجه تا كم اللهك سومديكى بطالردن اولميه سن زراعت
وكار ايله بعده مبالغه ايله جابر انكسار ومصلح كار اولان خدايه اتكال ايله كسب وكاردن قطع نظر آخرت
خصوصنده توكل ايلمك جائز دكادر اكر سن ديرسك كه (وعلى الله فليتوكل المؤمنون) نص شريفى الله اوزره
توكل ايلمك وجوبنه دلالت ايلر پس آخرت خصوصنده دخى بركسه ترك اعمال ايدوب بو امره امتثال
ايتمكله اللهه متوكل اولسه جائز اولمزمى الجواب بو خصوصده توكل جائز دكلدر زيرا عبد بو خصوصده
اعمال الله مكلف ومأموردر (كما قال الله تعالى واقيموا الصلوة وآتوا الزكوة واركعوا مع الراكعين) پس ترك عمل ايلين
بونك امتثالى وجوب ايچون اولان امرلرى ترك ايلمك لازم كلور بو ايسه جائز دكادر بلكه اوامر الهيه يه عبد بحسب
الطاقة امتثال ايليوب آخرت خصوصنده كار وكسب ايليه مع هذا ينه حضرت حقه متوكل اوله زيرا
بلا توكل مجرد كسب وعمله دخى اعتماد جائز دكادر (باز ترجيح نهادن نخجيران توكل بر جهد (مثنوى) جمله باوى
بانكها بر داشتند * كان حريصان كه سببها كاشتند * جمله وحوش ارسلانه آوازلر قالدرديلر بويله ديو كه اول حريصلر كه
بو دنيا خصوصنده سببلر تخمنى اكديلر نه برويردى وبونلرى اول اسبابه تمسك قيلملرى نه مرتبه يه ايركوردى (مثنوى)
صد هزاران د هزاران مرد وزن * پس چرا محروم ماندند از زمن * مرد وزندن نيچه يوز بيك كسه پس
منافع زماندن نيچون محروم قالديلر حال بو كه اسبابه تمسك قيلديلر ومجتهد ومكتسب اولديلر * مثنوى * صد هزاران
قرن ز آغاز جهان * همچو اژدرها كشاده صد دهان * جهانك ابتداسندن بو آنه كانجيه دك نيچه يوز بيك قرن
وقرون ماضيه دن نيچه يوز بيك كروه اژدرها كبى مراد ومقصودلرى جانبنه يوز آغز آچشدر * مثنوى * مكرها
كردند آن دانا كروه * كه ز بن بركنده شد زان مكر كوه * اول دانا قوم وزيرك طائفه مرادلرينه وصول ايچون مكرلر
ايلديلر بر مرتبه كه دبندن طاغ مكردن قوپمش اولدى يعنى انلرك مكرى طاغلرى برندن قوپردى مراد انلرك مكر
وحيله سنك قوتنى اشعاردر (مثنوى) كرد وصف مكرهاشان ذو الجلال * لتزول منه اقلال الجبال * نته كم بونلرك
مكرلرنى ذو الجلال اولان الله تعالى كلام مجيدنده وصف ايلدى كه اول كلامك مضمونى مصرع ثانيدر معنى البته زائل
اولور اول مكردن جبالك قلهلرى ديمك اولور منه ده كى ضمير مصرع اولده اولان مكره عائد اولور وباقى معنى بو آيت كريمه دن
ظهور ده كاور كه خداى تعالى سورة ابراهيمده امم سابقه نك حقنده كندى قضاسندن احتراز ايدوب هزار حيله ومكر
ايلدكلرنى بيان بيوررلر (وقد مكروا مكرهم) تحقيقا كفار مكر ايلديلر غايت مكرله (وعند الله مكرهم) وبونلرك جزاء
مكرلرى عند الله مكتوبدر (وان كان مكرهم) اكرچه بونلرك مكرى اولديسه ده (لتزول منه الجبال) اى مسوى
لازالة الجبال ومعد الذلك يعنى جبالك ازاله سيچون مسوى ومعد اولديسه ده ويا خود ان نافيه اوله ولام آنى مؤكد اوله
وما كان الله ليعذبهم وما كان الله ليضيع ايمانكم) آيت كريمه لرنده اولان لام كبى بو تقديرجه معنى محالدر بونلرك مكرى
جبالى زائل قيله يعنى بونلرك مكرى جبالى زائل قيلمز ويا خود ان مثقله دن مخفف اوله ولام آنى مؤكد اوله تقدير كلام
وان كان مكرهم من الشدة بحيث تزول منه الجبال وتنقلع عن اماكنها والحاصل قضا وقدره مكرك وحيله نك فائده سى
يوقدر * مثنوى * جز كه آن قسمت كه رفت اندر ازل * روى ننمود از شكار واز عمل * كه اول قسمت ونصيبدن غيريكه
ازلده واقع اولدى شكار وعملدن يوز كوسترمدى يعنى حاصل اولمدى * مثنوى * جمله افتادند از تدبير وكار * ماند كار
وحكمهاى كردكار * اول قومك جميعسى تدبير وكاردن دوشديلر يعنى عاجز قالديلر حق تعالينك كارى وحكملرى
قالدى جد وجهدك هيچ فائده سى اولمدى * مثنوى * كسب جز نامى مدار اى نامدار * جهد جز وهمى مپندار اى
عيار * پس اى نامدار كسبى بر نامدن غيرى بيلمه زيرا كسب بر آلت ملاحظه در حقيقتده تأثيرى يوقدر جهدى
بر وهمدن غيرى صانمه اى عيار انكيچون كه جهدك مقدر اولميان مرادك وصولنه وحصولنه اصلا علاقه وفائده سى
يوقدر (نكرستن عزرائيل بر مردى وكريختن ان مرد در سراى سليمان عليه السلام وتقرير ترجيح نهادن توكل بر جهد
وقلت فائدة جهد الى اخره بو بيان لطيف بو حديث شريفه اشارت اولور كه اهل تفسير سورة لقمانك آخرنده (وما تدرى
نفس ماذا تكسب غدا وما تدرى نفس باى ارض تموت) آيت كريمه سنك تفسيرنده تقرير وتسطير ايلمشلردر تفسير
بيضاويده بويله واقع اولمشدر كه (روى ان ملك الموت مر على سليمان عليه السلام فجعل ينظر الى رجل من جلسائه يديم
النظر اليه فقال الرجل من هذا يا سليمان فقال ملك الموت فقال كانه يريدنى فمر الريح ان تحملنى وتلقينى بالهند ففعل
فقال ملك الموت كان دوام نظرى تعجبا منه اذ امرت ان اقبض روحه بالهند وهو عندك) پس بو حديث شريفك معناى

لطيفى نظمه كتوروب تفسير بيوررلر (مثنوى) راد مردى چاشتكاهى در رسيد * در سرا عدل سليمان در دويد *
بر كريم كسه بر قوشلق وقتى ايرشدى حضرت سليمان عليه السلامك عدلى سراينه يلدى (مثنوى) رويش از غم زرد
هر دو لب كبود * پس سليمان كفت اى خواجه چه بود * انك يوزى غمدن صارى وهر ايكى دوداغى كوك پس سليمان
عليه السلام اكا ديدى اى خواجه سكا نه اولديكه بو مرتبه متغير ومتبدل اولدك * مثنوى * كفت عزرائيل بر من
اينچنين * يك نظر انداخت پر از خشم وكين * خواجه حضرت سليمان عليه السلامه ايتدى عزرائيل عليه السلام
بكا خشم وكيندن پر بو نجلين بر نظر اتدى * مثنوى * كفت هين اكنون چه ميخواهى بخواه * كفت فرما باد را
اى جان پناه * سليمان عليه السلام اكا ايتدى اكا اول شمدى نه استرايسك استه اول كسه سليمان عليه السلامه ايتدى
اى جان حفظ ايديجى يله امر ايله (مثنوى) تا مرا زينجا بهندستان برد * بو كه بنده كان طرف شد جان برد * تا بنى يلدن
هندستانه ايلته بولا يكه بنده كه اول طرفه كندى جان ايلته يعنى جاننى خلاص ايده پس بو خصلت اكثر ناسك
وجودنده موجود اولديغى اجلدن قصه دن حصه بيانه شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * نك ز درويشى كريزانند
خلق * لقمه حرص وامل زانند خلق * اشته بونك كبى خلق درويشلكدن قچارلر اول سببدن خلق حرص واملك
لقمه سيدر (مثنوى) ترس درويشى مثال آن هراس * حرص وكوشش را تو هندستان شناس * درويشلك خوفى
اول كسه نك خوفى مثاليدر كه قورقديغندن بدتره مبتلا اولدى وموتدن نجات بولمدى سن حرص وجهدى
هندستان اكله پس اكر درويشلكدن قورقوب حرص وكوشش جانبنه ذاهب اولورسك نيچه بلا وزحمت چكديككدن
ماعدا مقدر اولان فقردن دخى نجات بوله مزسن چونكه قصه دن حصه نه ايديكن بيان ايلديلر تكرار قصه نك تتمه سنى
تقريره شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * باد را فرمود تا او را شتاب * برد سوى قعر هندستان بر آب * حضرت سليمان
عليه السلام باده بيوردى تا اول كسه يى فورى هندستانك نهايتى جانبنه صو اوزره التدى يعنى اقصاى هندستانده
بر جزيره يه التديكه آنك اطرافى آب ايدى * مثنوى * روز ديكر وقت ديوان ولقا * پس سليمان كفت عزرائيل را *
ايرتسى كون ديوان وقتى وخلقله ملاقات وقتى پس سليمان عليه السلام حضرت عزرائيله ديدى * مثنوى *
كان مسلمان را بخشم از بهر آن * بنكريدى تا شد آواره ز جان * كه اول مسلمانه غضبله اندن اوترى نظر ايلدككه
تا جاندن آواره اولدى بعض نسخه ده خانه مجرد ايله خان واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى اول مسلمانه اندن اوترى خشمله
نظر ايلدك كه تا خان ومانندن آواره اولدى * مثنوى * كفت من از خشم كى كردم نظر * از تعجب ديدمش در ره كذر *
حضرت عزرائيل سليمان عليهما السلامه ايتدى بن اكا نه ايچون غضبدن نظر ايلدم يعنى اكا خشمله نظر ايلدم رهكذرده
اكا تعجبا نظر ايلدم * مثنوى * كه مرا فرمود حق كامروز هان * جان اورا تو بهندستان ستان * زيرا حق تعالى
بكا بيوردى بو كون اكاه اول سن آنك جاننى هندستانده آل (مثنوى) از عجب كفتم كر او را صد پرست * او بهندستان
شدن دور اندرست * تعجبدن ايتدم اكر آنك يوز قنادى وار ايسه ده اول كسه هندستانه كتمكلكده دوردر او بهندستان
اندر شدن دورست تقديرنده اولور * مثنوى * تو همه كار جهان را همچنين * كن قياس وچشم بكشا وببين * اى
فقردن قورقان وتحصيل دنيايه حريص اولان سن جهانك جميع كارلرنى بو نجلين قياس ايله وكوزك آچ وكوركه سعى
وحذرله مقدر اولاندن خلاص ممكن دكلدر * مثنوى * از كه بكريزيم از خود اى محال * از كه بربايم از حق اى وبال
كيمدن قچارز كنديمزدن اى كسه محالدر يعنى تقدير الهى وقضاء ربانى بزم عين ذاتمز ونفس صفاتمز كبيدركه ذاتمز
اول قضانك مقتضاسى اوزره مجبول اولمشدر پس قضاء الهى وتقدير ربانيدن قچمق كشى كندى ذاتندن قچمق
كبيدر بو ايسه محالدر كيمدن قپارز حقدن قپارز اى صاحب وبال وبالده مضاف مقدر اولور اى صاحب وبال
ويا خود اى ذو وبال تقديرنده اولور يعنى اى ذو وبال حيله ومكرله كيمدن قپارز حقدنمى قپارز حق تعالينك تقديرى
اولمينجه وبر شيئك حصولنه ارادتى تعلق قيلمينجه اول شيئ كسه اندن قپه مز والى كسه سعى وحيله ايله الله كتوره مز
(باز ترجيح نهادن شير جهد را بر توكل وفوائد جهد را بيان كردن (مثنوى) شير كفت آرى وليكن هم ببين *
جهدهاى انبيا ومؤمنين * ارسلان نخجيرلره ايتدى بلى توكل ايلمك خوب ولطيفدر دنيا خصوصنده وليكن هم كور
انبيا ومؤمنينك جهدلرنى آخرت خصوصنده اكر جهد واكتسابك فائده سى اولميدى انلر بو قدر مجاهده كثيره
ايلرلرميدى انلرك مجاهدات كثيره سى جهد واكتسابك منافع وفوائدنه شهادت ايلر * مثنوى * حق تعالى
جهدهاشان راست كرد * آنچه ديدند از جفا وكرم وسرد * حق تعالى انلرك جهدلرنى راست ايلدى آنى كه جفادن
وكرم وسرددن كورديلر يعنى رياضات شاقه دن هرنه كورديلر سه وكرم وسرددن نفسلرينه هرنه
ايركورديلرسه حق تعالى آنى ضايع ايليوب انلرك جهد وسعيلرنى درست وجزالرنى ثابت وراست ايلدى

* مثنوی * حیلهاشان جمله حال آمد لطیف * کل شیء من ظریف هو ظریف * ظرافت ذکاوتکاسته دیرلر
پس انبیای عظامك صلوات الله علی نبینا وعلیهم اجمعین طریق حقده اولان حیله لری یعنی نفسه واهل نفسه مدارا ایله
مجاهده لری جمله حال لطیف کلدی بحکم کل شیء من الظریف ظریف هر شیء عاقل وذکی اولان کمسه دن معقول
ومستحبدر * مثنوی * دامهاشان مرغ گردونی گرفت * نقصهاشان جمله افزونی گرفت * اول انبیا واولیا علیهم
السلامك داملری گردونه منسوب مرغ طوتدی یعنی چرخ گردونك رفعنی صید ایتدی انلرك نقصی جمله زیاده لك
طوتدی * مثنوی * جهد می کن تا توانی ای کیا * در طریق انبیا واولیا * ای اولو قادر اولدقجه وطاقتك یتدکجه جهد
ایله انبیا علیهم السلام واولیای کرامك طریقنده تا سنك دخی سعیك مشکور اوله وحق تعالی مقامکی انلرك کبی عالی
قیله * مثنوی * با قضا پنجه زدن نبود جهاد * زانکه این را هم قضا بر ما نهاد * قضا ایله پنجه اورمق ومقابله قیلمق
جهاد اولمدی یعنی ترك اجتهاد وا کتساب ایتمك ومقدر کائندر کسب وجهدك فائده سی یوقدر دیمك قضای
الهی ایله پنجه طوتمق وا کا مقابله ایتمك کبیدر بو ایسه صواب دکلدر زیرا که قضاء الهی بو کسب دخی اجتهادی
بزم اوزرمزه وضع ایلدی یعنی بو اکتساب واجتهادی بزم اوزرمزه حکم الهی وقضاء ربانی یازدی پس بونی
ترك ایلمك وانك تقدیر ایلدیکنه راضیم دیو سویلمك انك حکمنه وقضاسنه معارضه ایتمك وکندی نفسنك مقتضاسی
اوزره کیتمکدر بو ایسه صواب وسداد دکلدر دیمك اولور وطریق انبیا علیهم السلام واولیای کرامده مجاهده ایدنلره
اصلا زیان واقع اولمدیغی واضعاف مضاعف اجر جزیل وجزاء جمیل بولدیغنی اثبات ایچون کندیلره محال اولان
شیئه شرط ایدوب بیوررلر (مثنوی * کافرم من گر زیان کردست کس * در ره ایمان وطاعت یك نفس * کافرم بن اکر
برکمسه زیان ایلمش ایسه ایمان وطاعت یولنده بر نفس یعنی برکمسه بر نفس ایمان وطاعت یولنده اولوب اصلا وقطعا
زیان ایلمك واقع اولمشدرکه (ان الله لا یضیع اجر المحسنین آیتی بو معنایه دلالت ایدر) (وما کان الله لیضیع ایمانکم *
نص شریفی بو مضمونه شهادت ایدر پس کندیلر کفری اختیار ایتمك محالدر ومحسن ومجاهد اولنلرك جزاسی ضائع
اولمق دخی محال اولور زیرا محاله تعلیق محالی مستلزم اولور اکر بوراده بر سؤال لازم کلورسه که بلعم وبرصیصا به وبونلر
مثالی بعض صلحایه نه دیرسنکه بونلر طریق انبیا واولیاده نیجه ایام جهد واکتساب ایتدیلر وطاعات وعبادات
سمتنه برمرتبه ایردیلرکه مستجاب الدعوة اولوب کشف وکرامت مقلمنه یتدیلر مع هذا بونلرك جهد واکتسابی
ضائع اولوب وحسن خاتمه دن محروم قالوب کافر اولدیلر الجواب بزم سوزمز جهد واکتسابك واعمال وافعالك خالصا
لوجه الله اولمسنده وبی ریا وبی سمعه ظهوره کلمسنده در ریا وسمعه ایله اولان اعمال دکلدرکه بونلرك طاعات واعمالی
عزت ووقار ایچون وخدمت وتعظیم اناس ایچون ظهوره کلمشدر (وقدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا)
آیت کریمه سنك فحواسنجه انکچون هباء منثور اولمشدر اکر خالص اولیدی ضائع اولمق احتمالی یوغدی اکر دیرسك که
خالص اولمیدی بونلردن کشف وکرامات ومستجاب دعوات ظهوره کاورمیدی نعم اتفاق مشایخ آنك اوزرینه درکه
عبد عبادتنده مکر ایلسه (یخادعون الله وهو خادعهم) مقتضاسنجه حق تعالی دخی اکا مکر وخدعه ایلر پس اول
کشف وکرامات وخارق عادات استدراج قبیلندن اولور بو کونه کرامات وخارق عادات صحت اعماله دلالت قیلمز
والحاصل برکمسه دن که خلوص ایله برعمل صادر اوله اول عمل محققدرکه ضائع اولمز پس مع الاستطاعة علی طاعة الله
مع سلامة الجوارح عاجزم وشکسته یم دیمك باشی درست وسالم اولوب قصد ایله باشم شکسته دردیوب باشن بغلیین
کمسه یه بکزر پس بو کونه قصد ایله جبری اولان کمسه یه خطاب ایدوب بیوررلر * مثنوی * سر شکسته نیست این سررا
مبند * یك دو روزه جهد کن باقی بخند * ای قصد ایله جبری اولان کمسه باشك صنمش دکلدر بو باشکی بغلمه زیرا جبرك
معناسی صنغی بغلمقدر بلر مادام که سن صحیح صنمیه سن ومنکسر اولوب بی قدرت وبی طاقت قالمیه سن نه وجه ایله
قصد او عمد ا جبری اولورسن وبن شکسته یم دیو کندینه جبری اسناد قیلورسن پس جبری قو برایکی کون عمل
وعبادته جهد ایله باقی کل یعنی بو برایکی کون اولان عمرده سعی وکسب اخروی ایله وآخرتده باقی وابدی شاد وخندان
اول (مثنوی) بد محالی جست کو دنیا بجست * نیك حالی جست کو عقبی بجست * بر محال بد یعنی حصولی تا ابد
ممکن اولمین شیئی استدی اول کمسه که دنیا استدی بر ایو حال استدی اول کمسه که عقبی استدیکه آنك دولت ولذتی ابدی
وسرمدیدر (مثنوی) مکرها در کسب دنیا باردست * مکرها در ترك دنیا واردست * دنیا کسبندن سعی ومکرلر بارددر
دنیا ترکنده مکر وحیله ایلمکلکلر واردر یعنی شرعی وجائزدر (مثنوی) مکر آن باشد که زندان حفره کرد * انکه حفره
بست آن مکریست سرد * ترك دنیاده واردر وحلال اولان مکر اول اولدیکه زندانی دلك ایتدی یعنی بو سجن دنیایی
حرق ایدوب آخرت جانبنه کتدی اول کمسه که دلکی باغلدی اول سرد بر مکردر یعنی شول کمسه که دنیا زندانندن

آخرت سراینه اولان قپویی بایدی وآنی سد ایلمك خصوصنده مکر ایلدی اول مکر بارد ومذموم بر مکردر * مثنوی *
این جهان زندان وما زندانیان * حفره کن زندان وخود را وارهان * بو جهان زنداندر وبز زندانیلرز زندان دنیایی
مجاهده قازمه سیله دلك ایله وکندیکی بو سجن دنیادن خلاص ایله حفره بونده دلك معناسنه در * مثنوی * چیست
دنیا از خدا غافل بدن * نی قماش ونقره وفرزند وزن * مصرع اول هم سؤال وهم جوابدر اکثر کمسنه توهم ایدرلر که
شریعتده وطریقتده مذمومه اولان دنیادن مراد بو عالم شهادت اوله وقماش ونقره وفرزند وزن ودولت وثروت اوله
مذمومه اولان دنیادن مراد عند الانبیا والاولیا علیهم السلام بو دکلدر نته کم بو بیت شریفله بو معنایه اشارت ایدوب
بیوررلر دنیا اندر فی الحقیقه خدای تعالی دن غافل اولمقدر قماش ونقره وفرزند وزن دنیا دکلدر نته کم حضرت نبی
صلی الله علیه وسلمدن برکمسه ما الدنیا یا رسول الله دیو سؤال ایلدکده کل ما الهاك عن مولاك فهو دنیاك دیو جواب
ویردیلر وفی الحقیقه اکر محسوس واکر معقول هر نه شیکه سنی ربکدن کندی یه مشغول ایلرسه دنیا اولدر * مثنوی *
مال را کز بهر حق باشی حمول * نعم مال صالح خواندش رسول * شول مالی که حقك رضاسندن اوتری کتوریجی
اوله سك اول ماله حضرت رسول صلی الله علیه وسلم کوزل مال صالحدر اوقودی نته کم بو حدیث شریف دلالت ایلر
نعم المال الصالح للرجل الصالح یعنی مال صالح رجل صالح ایچوندر نه کوزلدر پس رضای حق ایچون حفظ اولنان
مال دنیادن اولمز بلکه دیندن اولور پس دنیا صددنده اولان نقره وقماش وارزاق ومعاشك ضرری نه جهتدن وفائده
سی نه جهتدن ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * آب در کشتی هلاك کشتی است * آب اندر
زیر کشتی پشتی است * کشتی ایچنده آب کشتینك هلاکیدر کشتی نك التنده آب کشتیه معین وظهیردر یعنی متاع
وقماش وارزاق ومعاش فی المثل صو کبیدر وانسان کشتی کبیدر اکر بونلرك محبتی درونته قورسه وبونلرك
فکر وخیالی آبی آنك قلبنه داخل اولورسه سبب هلاکی اولور اما بونلرك حب وخیالی درونه داخل اولمیوب درونی
محبت حقله طولرسه ومال ورزق طشره ده قالورسه اصلا ضرر ویرمز بلکه آنك دین وطاعتده اولمسنه معین وظهیر
اولور * مثنوی * چونکه مال وملك را از دل براند * زان سلیمان خویش جز مسکین نخواند * چونکه حضرت
سلیمان علیه السلام مال وملکی قلبندن سوردی اول سببدن سلیمان علیه السلام کندیسنه مسکیندن غیری
اوقومدی روایت اولنورکه سلیمان علیه السلام اکثرا اوقاتده فقرا ومساکین ایله اوتوروب بیلك یرایدی برکون برکمسه
اول حضرته دیدیکه سن سلیمان علیه السلام اوله سن نیچون فقرا ومساکینله اوتوروب بیلك یرسن (قال احب المساکین
وجالس المساکین واکل معهم * مثنوی * کوزه سر بسته اندر آب رفت * از دل پر باد فوق آب رفت * دریك وایتلو
صو ایچنده باشی واغزی بغلنمش برداق باد ایله پر اولدیغندن آب اوزره کتدی یعنی آب ایچره غرق اولمیوب آنك اوستنده سیر
ایتدی مراد شول تارك دنیا اولان سالکك کوزه وجودیدرکه آنك درونی هوای حقله طولو واغزی شهوات نفسانیه
ولذائذ دنیویه دن بغلو اوله آنك وجودی دنیایه غرق اولمز بلکه فوق الدنیا مرتبه اعلاده سیر قیلر * مثنوی *
باد درویشی چو در باطن بود * بر سر آب جهان ساکن بود * درویشلك هواسی چونکه برکمسه نك باطننده
اولسه اول کمسه جهان صوینك اوستنده ساکن اولور یعنی دنیا محبتنه مستغرق اولمیوب عالم جانده سیر قیلور
* مثنوی * کرچه جمله این جهان ملك ویست * ملك در چشم دل او لا شی است * اکرچه بو جهان جمیعا انك
ملکی در ملك جهان انك کوکلی کوزنده لاشیدرکه هرکز اکا التفات ایلمز سلیمان علیه السلام کبی * مثنوی * پس
دهان دل ببند ومهر کن * پر کنش از باد کبر من لدن * فاذا کان کذلك بو سوز معلومك اولدیسه کوکلك اغزنی بغله
ومهر ایله تا که کیم محبت دنیا آبی آنك ایچنه کرمیه اول کوکلی لدنی اولان علم بادندن پر ایله بعض نسخه ده مهر من
لدن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول کوکلی من لدن مهرنك هواسندن پر ایله لدندن مراد حق تعالی حضرتلرینك
ذات وصفاتیدر * مثنوی * جهد حقست ودوا حقست ودرد * منکر اندر نفی جهدش جهد کرد * جهد ایلمك
حقدر ودوا ایلمك حقدر ودرد دخی حقدر یعنی بونلرك هر برینك حقیقتی ثابتدر باطل دکلدر اما منکر اول شیرك
جهدنی منع ونفی ایلمکده جهد ایلدی بو مصرعده اش که ضمیر غایبدر شیره عایددر شیردن مراد شریعت وطریقتده
جهد وکسب قیلان وسعی وکوششك مفید ونافع اولمسنی ادله عقلیه ونقلیه ایله اثبات ایلین عالملر وپیرلردر ومنکردن
مراد اکرچه ظاهرا نخچیرلردر اما جهد واکتسابی نفی قیلان وسعی وکوششی تارك اولوب بطال وعطال اولان فرق
ضاله مراد اولور پس تقدیر معنی بو ایله دیمك اولورکه جهدك ودوا ودردك حقیقتلری ثابتدر اکرچه جهدی منکر اولان
طائفه جهدی اثبات ایلین شیر مشربلرك جهدنی نفی ایلمك خصوصنده ادله عقلیه ونقلیه ایله جهد ایلدی پس
بو طائفه نك نفی جهد ایلمك خصوصنده جهد ایلملری کندیلری مکذب اولور وجهد وسعی اثبات قیلور پس نفی جهد

ایلمرنده جهد ایلمری عینیله اثبات جهد ایلمکی مستلزم اولور اکرچه مقال جهتندن جهدی نفی ایدرلر سه ده
تمکم سوفسطائیه طائفه‌سی حقایق اشیایی نفی ایلدیلر آنلرڭ حقایق اشیایی نفیه قائل اولمسی عین اثبات حقیقت
قبیله‌لرنی مستلزم اولور ولهذا متکلم اولنلر دیرلر حقایق الاشیاء ثابتة اذ فی نفیها اثباتها (مقرر شدن ترجیح جهد بر توکل
(مثنوی) زین نمط بسیار برهان کفت شیر * کز جواب آن جبریان کشتند سیر * ارسلان بو اسلوبدن که بیان اولندی چوق
برهان ودلیل سویلدیکه جوابدن اول جبریلر طویدیلر وقانع اولدیلر * مثنوی * روبه و آهو و خرکوش وشغال *
جبررا بکذاشتند وقیل وقال * روبه و آهو و خرکوش وشغالکه نخجیرلرڭ کزیده‌لریدر جبری وقیل وقالی قودیلر و بحث
وجدالدن فراغت قیلدیلر و فضیلت جهدی معتقد اولدیلر * مثنوی * عهدها کردند با شیر ژیان * کاندرین بیعت
نیفتد در زیان * شیر ژیان ایله یعنی آکری بیجی ارسلانله عهد ایلدیلر که بو بیعتده زیانه دشمیه‌لر (مثنوی) قسم
هر روزش بیاید بی جکر * حاجتش نبود تقاضای دکر * زحمت ومشقتسز اکاهر کوننڭ قسمت وعذاسی کله ارسلانه
غیری طلب وتقاضایه حاجت اولمیه پس ما بینلرنده اتفاق ایلدیلر که مقارعه ایده‌لر * مثنوی * قرعه بر هر کو فتادی
روز روز * سوی آن شیر او دویدی همچو یوز * حیواناتدن هر کیمڭ که اوزرینه قرعه دوشردی کوندن کونه
اول ارسلان جانبنه او حیوان پارس کبی یلردی (انکار کردن نخجیران بر خرکوش در تاخیر رفتن بر شیر * مثنوی * چون
بخرکوش آمد این ساغر بدور) بانک زد خرکوش کاخر چند جور) چونکیم دور ایله بو ساغر خرکوشه کلدی یعنی نوبت اکا
ایرشدی خرکوش بانک اوردی وایتدیکه آخر جور وستم نیجه‌یه دک بو محله کانجیه دک بو قصه آفاقه حمل اولندیغی اوزره
نخجیرلردن مراد بطالت وعطالتی اختیار ایدن کسنه‌لر و شیردن مراد کسب ومجاهده قیلان دلیرلر اولور وانفسه
اولندیغی اوزره نخجیرلردن مراد قوای نفسانی وخواطر شیطانی اولور و شیردن مراد عقل معاد اولور اما بو محلده
شیردن مراد نفس اماره و نخجیرلردن مراد قوای روحانی وحواس ظاهره وباطنه اولور و خرکوشدن مراد عقل معاد
اولور پس عقل معاد شیر نفسه صید وغدا اولمغه رضا ویرمیوب وکندی‌یه تابع اولان قوانڭ دخی انلره جانبنه کتمسنه
وکندیلری اکا غدا اولمسنه رضا ویرمیوب انڭ دفع وازاله‌سی خصوصنده تدبیر ایلمکه شروع ایلمه‌سی اولور و قوای
روحانیه عقل کاملڭ علوم واسرارنه وتدبیر وتدارکنه واقف اولمدقلری جهتدن آنڭ نفسڭ حکمنه ومقتضاسنه
مخالفت ایلمسنه انکار ایلملری مراد اولور (مثنوی) قوم کفتندش که چندین کاه ما * جان فدا کردیم در عهد ووفا * اول
قوم خرکوشه دیدیلر که بو قدر وقت بز وفا وعهدده جانمزی فدا ایلدک (م ی) تو مجو بدنامی ما ای عنود * تا نرنجد شیر رو
زود زود * ای عنود سن بزم بدنام اولمغمزی استمه تا که شیر انجنمیه یوری تیز تیز مراد حواس ظاهره وباطنه
وقوای نفسانیه وروحانیه نفس امارهڭ زبونی اولدقلری جهتدن آنی عظیم وقوی عد ایلیوب وعقل کاملڭ علوم
واسرارندن غافل اولوب وحد ذاتنده آنی ضعیف وحقیر قیاس قیلوب آنڭ شیر نفسه مخالفتنه وعدم اطاعتنه بو کونه
انکار ایدرلر عقل معاد دخی بونلره لسان حالله بو کونه جواب ویروب بیوررلر (جواب کفتن خرکوش ایشانرا (مثنوی
کفت ای یاران مرا امهال دهید) تا بمکرم از بلا بیرون جهید) خرکوش انلره ایتدی ای یاران بکا مهلت ویریکز تا مکرم
سببیله بلادن طشره صحرایه سز وشیرڭ الم واضطرابندن خلاص اوله‌سز * مثنوی * تا امان یابد بمکرم جانتان
ماند این میراث فرزندانتان * تا بنم مکرم سببیله سزڭ جانکز امان بوله بو مکر سزڭ فرزندلریکزه میراث قاله باشلرینه
بو کونه بلا کلدکده بنم مکر وحیله‌م کبی مکر وحیله ایدوب دشمنلرندن خلاص اوله‌لر * مثنوی * هر پیمبر امتانرا
درجهان * همچنین تا مخلصی می خواندشان * هر پیغمبر علیه السلام امتلرنی جهانده بو نجلاین تا بر محل خلاص
ونجاته انلری اوقودی * مثنوی * کز فلک راه برون شو دیده بود * در نظر چون مردمک پیچیده بود * زیرا هر نبی فلکدن
طشره اولمق یولنی کورمش ایدی هر بری صورتا نظرناسده مردمک کبی پیچیده ایدی یعنی اکرچه بونلر خلقڭ
نظرنده صغیر وحقیر اولمش ایدی لیکن اقطار سماوات وارضدن خلاص اولمق یولنی کورمش ایدی * مثنوی *
مردمش چون مردمک دیدند خرد * در بزرکی مردمک کس ره نبرد * مردم اونبیلری کوز ببکی کبی صغیر وحقیر
کوردیلر کوز ببکی‌نڭ اولولغنه معنا کمسه یول ایلتمدی کذلک اکرچه خلق عالم انبیای عظام علیهم السلامی بحسب
الصوره مردمک کبی خورو حقیر کوردیلر اما انلرڭ من حیث المعنی اولان عظم شاننه کمسه یول ایلتمدی (اعتراض
نخجیران بر سخن خرکوش (مثنوی) قوم کفتندش که ای خرکوش دار * خویش را اندازهٔ خرکوش دار * قوم بر سبیل
اعتراض خرکوشه ایتدیلر ای خرکوش بزم سوزمزه قولاق طوت کندیکی خرکوش اندازه‌سنده طوت یعنی مقداریکی
بیلوب حد وطورکدن تجاوز ایتمه (کما قال علیه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره * مثنوی * هین چه
لافست این که از تو بهتران * در نیاوردند اندر خاطران * اکاه اول بو نه لافدر بو که سندن ایولر واولولر آنی خاطره کتورمدیلر

مثنوی) معجبی یا خود قضامان در پیست * ورنه این دم لایق چون تو کیست * ای خرکوش معجب وخود پسندسن
یا خود قضا بزم قفامزده درو الا بو نفس وکلام قچن سنڭ کبینڭ لایقیدر مراد حواس جسمانیه وقوای نفسانیه‌نڭ
نفسی قوی وعقلی ضعیف کورملری وعقلڭ نفس اماره اوزره غلبه ومقابله‌سنی محال بیلمرندن عبارت اولور
باز جواب خرکوش نخجیرانرا (م ی) کفت ای یاران حقم الهام داد * مر ضعیفی را قوی رأیی فتاد * خرکوش نخجیرلره
جواب ویروب ایتدی ای یاران حق تعالی بکا الهام ویردی تحقیقا بر ضعیفه بر قوی رأی دوشدی پس صورت بین اولیوب
سیرت بین اولمغه سعی ایلڭ که صورتا چوق حقیر شیء واردر که آنڭ کارنی صورتده عظیم وجسیم اولان شیلر اشلمکه قادر
اولمز (مثنوی) آنچه حق اموخت مر زنبور را) آن نباشد شیر را وکور را) مثلا اول نسنه‌یی که حق تعالی زنبوره اوکرتدی
اول صنعت شیره ویبان اشکنه اولمز * مثنوی * خانها سازد پر از حلوای تر * حق بر و آن علم را بکشاد در * اول زنبور
حلوای تردن طولو خانه‌لر دوزر حق تعالی حضرتی انڭ اوزرینه اول علمڭ قپوسنی اچدی حق تعالینڭ الهامیله
اول زنبور مسدس وهموار خانه‌لر دوزر که مهندسلر آنڭ صنعتنده عاجز ومتحیرلردر * مثنوی * انچه حق آموخت
کرم پیله را * هیچ پیلی داندان کون حیله را * مثال آخر اول نسنه‌یی که حق تعالی ایبک قوردنه اوکرتدی هیچ بر فیل مع
جسامته وعظام شکله انڭ کبی حیله‌یی بیلورمی * مثنوی * ادم خاکی ز حق آموخت علم * تا بهفتم آسمان
افروخت علم * خاکه منسوب اولان آدم علمی حق تعالی حضرتندن اوکرندی آسمان هفتمه دک ویا خود تا آسمان
هفتمده آنڭ علمی شعله‌لندی یعنی سماوات سبعه انڭ علمنڭ نوریله منور اولدی * مثنوی * نام وناموس ملک را
در شکست * کوری آنکس که در حق در شکست * ملکڭ نامنی وناموسنی صیدی یعنی ملائکه انڭ علمنی کوروب
قصورلرینه معترف اولوب سبحانک لا علم لنا دیو کندیلردن نفی علم قیلدیلر وعجزلرین بیلدیلر اول کمسه‌نڭ کورلکنه که حقده
ریب وشکده در او اول کمسه‌دن مراد کیم ایدوکنی بو بیتله تعریف ایدوب بیوررلر * مثنوی * زاهد شش صد هزاران ساله را
پوزبندی ساختن آن کوساله را * التی یوز بیڭ ییللق زاهدیکه مراد شیطاندر او التی یوز بیڭ ییل زاهد اولمسندن مراد
کثرت زهد وعبادتندن عبارت اولور بر پوزبند دوزدی اول کوساله ایچون اول کوساله‌یی پوزبنده منسوب اولان دوزدی
دیمک دخی وجه‌در پوزبند شول آغزباغنه دیرلر که بوزاغینڭ اغزنه بغلرلر اناسنی امموسون ایچون پس بر سبیل استعارهٔ
تخییلیه شیطانی بوزاغویه تشبیه ایدرلر آنڭ پوزبندندن مراد قیاسات عقلیه‌سی اولور * مثنوی * تا نتاند شیر علم دین
کشید * تا نکردد کرد آن قصر مشید * تا دین علمنڭ سودنی چکمکه یعنی امکه قادر اولمیه تا اول محکم وعالی قصرلڭ
اطرافنی طولاشمیه قصر مشیددن مراد علم دین واسرار یقین اولور که حق تعالی آنی حضرت آدمه تعلیم قیلدی وشیطان
استکباری سببیله اکا وصولدن محروم قالدی (م ی) علمهای اهل حس شد پوزبند * تا نکیرد شیر زان علم بلند * کذلک
اهل حسڭ علملری انلره پوزبند اولدی یعنی اهل ظاهرڭ علملری کندیلره آغزباغی اولدی تا اول عالی علمدن سوت طوتمیه
یعنی علم دیندن واسرار یقیندن ذوق المیه زیرا الفاظ وعبارانه مشتغل اولان وقیاسات عقلیه‌دن لذت بولان کمسه‌لر
انبیا علیهم السلام واولیای کرام حضراتنڭ ذوق الدقلری علوم دینیه واسرار لدنیه‌دن ذوق الهمزلر ومنتفع اوله‌مزلر
مثنوی * قطرهٔ دل را یکی کوهر فتاد * کان بدریاها وکردونها نداد * کوکل قطره‌سنه بر کوهر دوشدی کوکل قطره‌سندن
مراد شول سویدای دلدر که صنوبری الشکل اولان قلبڭ ایچنده مردمک چشم مقداری بر قطره لطیف خوندر که محل
حیات وروحدر سویدای دله علم وادراکله موصوف بر روح کوهری واقع اولدیکه حق تعالی حضرتی آنی دریالره
وفلکلره ویرمدی پس اکرچه منبع روح اولان سویدای دل حد ذاتنده بر صغیر شیء در ولیکن من حیث المعنی زیاده
عظیم وکبیردر که صورتا عظیم اولنلر آنڭ مالک اولدیغی علوم واسراره مالک اوله‌مزلر (مثنوی) چند صورت آخر ای
صورت پرست * جان بی معنیت از صورت نرست * ای صورت پرست آخر نیجه‌یه دک صورت سنڭ معناسز جانڭ
صورتدن قورتلمدی اکر معنایه واقف اولمق استرسڭ صورته بقمقدن کذر قیل تا هر شیئڭ عالم معناده اولان مرتبه‌سنه
وقدرنه عالم اوله‌سن (مثنوی) کر بصورت ادمی انسان بدی * احمد وبوجهل خود یکسان بدی * اکر آدم اوغلی
صورتله انسان اولیدی احمد وابوجهل خود یکسان اولوردی زیرا (انما انا بشر مثلکم) حسبنجه ایکیسی بله بشریتده
وصورت انسانیتده مشترکاردر ولیکن من حیث المعنی بینهماده (کبین الارض والسماء تفاوت عظیمه واردر (مثنوی)
نقش بر دیوار مثل آدمست * بنکر از صورت چه چیز او را کمست * مثلا دیوار اوزره نقش آدم کبیدر نظر ایله کورکه
صورتدن آنڭ نه شیء اکسکدر اول آدم شکلنه مماثل اولان صورتڭ نه شیء اکسک ایدوکنی بو بیتله بیان بیوررلر (م ی)
جان کمست ان صورت با تاب را * رو بجو آن کوهر کمیاب را * او با تاب اولان صورتڭ یعنی اول دیوارده نقش اولان
تابلو وزینتلو صورتڭ جانی اکسکدر بوری اول نایاب وبی نظیر کوهری طلب ایله که لازم اولان اودر * مثنوی * شد سر

شیران عالم جمله پست * چون سك اصحاب را دادند دست * جمله عالم ارسلانلرینك باشی پست و نكون اولدی چونكم
اصحاب كهفك كلبنه ال ویردیلر یعنی انلرك صحبتنه و خدمتنه حق جانبندن دستور ویرلدی وجنت اعلایه انلرله بیله
داخل اولمغه تبشیر قیلندی باخصوص كه (وكلبهم باسط ذراعیه بالوصید) نص شریفیله معنون اولوب قرآن عظیمده
ذكر اولندی چونكم بو صدر وقدرا كلب سزا اولدی سلاطین وحوش اولان شیرلرك باشی اول صورتا حقیر اولان سكه
ویریلان شرف وعزتی كوردكده پست ونكون اولدی حال بوكه بونلر اندن بحسب الصورة نیجه وجوهله اولی واعلادر
ومعنی بوزندن بویله شرف وعزت بولدی پس (ان الله لا ینظر الی صوركم ولا الی اعمالكم بل ینظر الی قلوبكم ونیاتكم)
حدیثنك مفهومی اوزره خدای تعالی وانبیا علیهم السلام واولیای كرام صورته باقمزلر بلكه نیت وسیرته نظر ایدرلر
پس كركدر كه سندخی صورت بین اولمقدن كذر قیله سن وناظر سیرت اوله سن زیرا هر صورتده بهتر وعالیتر اولان
معنیده دخی بهتر وعالیتر اولمز ولهذا قیل اقل جبال الارض طور وانه * لاعظم عند الله قدرا ومنزلا * صورتا شاة
فیلدن اصغردر اما نظیفه در وصورتا فیل اندن اكبردر ولیكن جیفه درنته كم الشاة نظیفة والفیل جیفة دینلدی (مصری
چه زبانستش ازان نقش نفور * چونكه جانش غرق شد در بحر نور * اول منفور وقبیح نقشدن اكانه زیان وار در چونكه
آنك جانی نور دریاسنه غرق اولدی * مثنوی * وصف صورت نیست اندر خامها * عالم وعادل بود در نامها * كاتبك
خامه لرنده وصف صورت یوقدر یعنی كاتبلرك قلملرنده صورتی توصیف ایلمك یوقدر خامه لردن مراد ذكر سبب اراده
مسبب قاعده سی اوزره كاتبلری نامه لرده عالم وعادل اولور یعنی مشكولر ایچره بر كمسه نك وصف ایتمك لازم كلسه
صفات حمیده سی یازیلور صورت جمیله سی یازیلوب اكا ارسال اولنمز اكر صورته اعتبار اولیدی بر كمسه مدح اولندیغی
وقتده انك شكل وصورتنك حسنی یازوب اكا كوندرلمك معتبر اولوردی بو خود معتبر ومقبول اولمشدر مكر كه ینه
اهل صورت ما بیننده زیرا بونلر كندی محبوب ومخدوملرینه نامه یازسه لر چشم وابروسنی مدح ایدرلر وصورت وشكلنده
اولان حسن ولطافتی یازرلر بونلرك بویله یازمه سی اهل معنا قتنده لیس بشئ قیلنمشدر پس بعض كمسه لر نامه لرنده
شكل وصورتی مدح ایدرلرده بنلسه معتبر اولمز * مثنوی * عالم وعادل همه معنیست وبس * كش نیابی در مكان پیش
وپس) عالم وعادل جمیعا انجق معنیدر مراد روحك صفت حمیده لریدر كه اول صفتلری مكان وجهات پیش وپسده بوله مز
سن اكر دیرسك كه بدن علم وعدل صفتلرینه مكان دكلمیدر الجواب بو كونه صفتلر جانك صفتیدر بدنك صفتی دكل
جان ایسه داخل بدن وخارج بدن دكلدر وا كا متصل واندن منفصل دخی دكلدر پس بدن بو صفتلرك مكانی اولمز
وبو صفتلر معنوی اولور كه اول معنا بی مكانده ویش وپسده بوله مزسن دیمك اولور * مثنوی * می زند بر تن ز سوی
لامكان * می نكنجد در فلك خورشید جان * بو علم وعدل صفتلرینك موصوفی اولان جان لامكان جانبندن تنه اوزره
اورر یعنی عالم غیبدن ومرتبهٔ لاریبدن اول روح الهی جسم اوزره پرتو صالر واندہ تدبیر وتصرف قیلر حد ذاتنده جان
كونشی فلكلره صغمز قنده قالدیكه خانهٔ جسدنی آدمه صغه صورت عالم وآدم روح الهی یه نسبت برشیٔ حقیردر
* ذكر دانش خركوش وبیان فضیلت ومنافع دانش * مثنوی * این سخن پایان ندارد هوشدار * هوش سوی قصهٔ
خركوش دار * بو كونه سوزلر پایان طوتمز عقل طوت وفهم سخن ایت عقلكی خركوش قصه سی جانبنه طوت (مثنوی
كوش خر بفروش ودیكر كوش خر * كین سخن را در نیابد كوش خر * اشك قولغنی صات وغیری قولق صاتون آل زیرا
بو سوزی اشك قولغی فهم ایلمز كوش خردن مراد ظاهر قولغیدر كه كوش صور بو كلام معنوی بی فهم وادراكه قادر
اولمز بلكه بو كلامی كوش ادراك فهم ایلر كركدر كه آنی عقل كامل صاحبلرندن صاتون الهسن دیمك اولور * مثنوی *
رو تو روبه بازی خركوش بین * مكر شیر انداز خركوش بین * بوری سن خركوشك روباه بازلغنی كور یعنی دلكو كبی
حیله ومكر اوینامه سنه نظر ایله كور خركوشك شیر انداز اولان مكرنی كور یعنی خركوشك شیری چاهه اتمه سنك مكرنی
مشاهده ایله دیمك اولور چونكم خركوش حقیرك شیر قوی ودلیری چاهه آتمسی وطائفهٔ نخجیرانی انك شرندن آزاد
ایتمسی علمیله اولدیغی مقرر اولدی ایسه علمك فضیلتنك ومدحت محمد علیه الصلوة والسلامك بیانته شروع ایدوب
بیوررلر * مثنوی * خاتم ملك سلیمانست علم * جمله عالم صورت وجانست علم * علم سلیمان علیه السلام ملكنك
خاتمیدرنته كم سلیمان علیه السلام ملكنده اجناس مختلفه یی مشهور اولان كندینك خاتمی سببیله تحت تسخیره
وتصرفه المشدی كه اول خاتمك نقشی علمله اولمش وآنك وجودی علمله ظهوره كلمشدی پس بر كمسه نك فص قلبنده كه
علم تسخیر وتصرف منقوش اوله سلیمان علیه السلام وار خلق عالمك تصرفنه قادر اولور جمله عالم صورتدر وعلم جاندر
نته كم صورت حیات وقوتی جاندن بولور عالم دخی نظام وانتظامی علمدن بولور انكچون عالم عالمك حیات وروحی
منابه سنده اولور موت العالم كموت العالم حدیثی بو مضمونه شهادت قیلور (مثنوی) آدمی را زین هنر بیچاره كشت

* خلق دریاها وخلق كوه ودشت * آدمی به بو هنر جهتندن بیچاره اولدی یعنی بو ذكر اولنان علم وحكمت
اجلندن اوتری آدم اوغلنه زبون ومحكوم اولدی دریالرك وطاغ وصحرالرك خلقی كه انسان بر وبحرك مخلوقی اوزره
علم قوتیله حاكم ومتصرفدر * مثنوی * زو پلنك وشیر ترسان همچو موش * زو نهنك بحر در صفرا وجوش * پلنك
وارسلان انساندن موش كبی خوف ایدیجیدر ودریانك نهنكی انساندن صفرا وجوشده در یعنی درونی بولنمقده
وقینامقده در كه مراد آنك درونك مضطرب ومتألم اولمسندن عبارتدر * مثنوی * زو پری ودیو ساحلها كرفت
* هر یكی در جای پنهان جا كرفت * انساندن پری ودیو ساحللر طوتدی یعنی آنك خوفندن قاچوب سواحلی
مسكن اتخاذ ایتدی هر بریسی خوفدن پنهان یرده یر طوتدی * مثنوی * آدمی را دشمن پنهان بسیست *
آدمیٔ با حذر عاقل كسیست * آدمینك پنهان دشمنی زیاده چوقدر مثلا جن وپری وشیاطین وعفاریت كبی
حذر ونداركله اولان آدمی عاقل بر كمسه در * مثنوی * خلق پنهان زشتشان وخوبشان * می زند بر دل بهر دم
كوبشان * خلق بونده فتح خاء معجمه ایله یعنی مخلوقدر ضم خا ایله خوی معناسنه اولمق عدم مناسبتدن
خالی اولمدیغندن ماعدا جمیع ضمیرنی اكا ارسال ایلمك تكلفدن دخی عاری اولمز پس سیاق وسباقه انسب اولان مخلوق
معناسنه اولمقدر یعنی ذكر اولنان مخلوق پنهاندر بونلرك ضررلری ونفعلری وكملكلر وایلكلری هردمده
قلب اوزره انلرك كوب وتأثیری اورر یعنی وسوسه واغواسی والهام وافكار حسنه یی القاسی كوكل
اوزره هردمده بونلرك كوبی یعنی شیاطینك وسوسه ایله دوكمسی وملائكه نك الهامله قلوبی دوكملری هردم دللره واصل
اولور (كما قال علیه السلام ان للشیطان لمة وللملك لمة بابن آدم فاما لمة الشیطان فایعاد بالشر وتكذیب
بالحق واما لمة الملك فایعاد بالخیر وتصدیق بالحق فمن وجد ذلك فلیحمد الله ومن وجد الاخری فلیتعوذ بالله من الشیطان
رواه ابن مسعود * مثنوی * بهر غسل ار در روی در جو بیار * بر تو آسیبی زند در آب خار * حق سبحانه وتعالینك
ملائكه وجن وشیاطیندن مخلوقات خفیه سی واردر كه كیمی انسانه دوست وكیمی دشمندر انلر كه نوریلردر
انسانه دوست وانلر كه ناریلردر انسانه دشمندر اكرچه بونلرك ذواتی بحسب الظن مستوره ومخفیه در لیكن فعللری
واثرلری وجود انسانیده ظاهر وپدیدار اولور مثلا تجن سن غسل ایچون بر جویباره داخل اولسك اكا آب دینده
اولان خار بر آسیب اورر یعنی آیاغكه باتوب الم ویرر * مثنوی * كرچه پنهان خار در آبست پست * چونكه در تو
می خلد دانی كه هست * اكرچه خارك وجودی آب ایچنده پست وپنهاندر چونكه اول خار سكا باتر بیلور سنكه آب
ایچنده خار واردر پس دائما همزات شیاطین والهامات ملائكهٔ مقربین قلوب مؤمنینه كلوب تأثیری وخلجان
واضطراب ویردیكی ایچون بیوررلر * مثنوی * خار خار وحیلها ووسوسه * از هزاران كس بود نی یك كسه * باش
تا حسهای تو مبدل شود * تا ببینی شان ومشكل حل شود * تا سخنهای كیان رد كردهٔ * تا كیان را سرور خود كردهٔ *
كوكلك خار خاری یعنی الهامات ملكیه وهمزات شیطانیه جهتندن اولان اضطراباتی نیجه بیك كمسه دن اولور بالكز
بر كمسه دن دكل یعنی یالكز بر ملكدن كه قرینكدر همان اندن الهام اوله وغیری ملائكه دن اولمیه وهمان قرینك
اولان بر شیطاندن وسوسه اوله غیری شیاطیندن اولمیه بویله دكلدر بلكه نیجه یوز بیك ملائكه دن كر كسه سكا موكل
وكر كسه غیر موكل بو اضطرابات والهامات حاصل اولور وكذلك كروه شیاطیندن هزاران درلو كمسه دن همزات حاصل
اولور یالكز بر كمسه دن دكل یعنی اكثر اضطرابات الهامات وخلجان همزات هزاران كسدن اولور همان بر كمسه دن دكل
یعنی اكثر كمسه یه واقع اولور همان بر كسه یه دكل سروری وشمعینك ذاهب اولدیغی معنی بودر لیكن اولكیسی اولیدر
پس مؤمنه بو ایكی خاطره نك ما بیننی فرق وتمیز ایلمك لابددر ولازمدر اكر سن بونلرك وجودنه انكار ایلرسك صبر ایله
تا سنك حواسك بو دنیاده موت اختیاریله ویا خود موت اضطراری ایله مبدل اوله وعالم ملكوت اكبر وملكوت
اصغر درحال ظهوره كله تا بو ملائكه وشیاطینی كوره سن ومشكل حل اوله اول زمانده بیله سن تا كیملرك سوزنی رد
ایلمشسن وكیملری كندیكه سرور قیلمشسن بو سوز ملائكه وشیاطینك وجودنی انكار ایلین طوائفه الزام وتخجیدر زیرا
فلاسفه وعقلادن بعض كمسه واردر كه خارجده ملائكه وشیاطینك وجودی یوقدر دیرلر وملائكهٔ سماویه دن مراد
قوای سماویه وملائكهٔ ارضیه دن مراد قوای ارضیه وملائكهٔ انساندن مراد عقل وفكر وقوای روحانیه وقوت علمیه در
وقوت عملیه در وشیطاندن مراد نفس اماره ووسواس وخناسدن مراد قوت واهمه دردیرلر (كما قال امام الحرمین من
المتكلمین فی كتابه الشامل اعلموا رحمكم الله ان بعض العقلاء انكروا الملائكة واولوا بقوی الروحانیة وان كثیرا
من الفلاسفة وجماهیر القدریة وكافة الزنادقة انكروا الشیاطین والجن اصلا ورأسا ولا یبعد ذلك مما لا یتشبث
بالشریعة وانما العجب من انكار القدریة ومعظم اهل الاعتزال مع تمسكهم بنصوص القرأن والاخبار) پس ای وجود

ملائکه وشیاطینه انکار ایلین کسه لر صبر ایلک تا حکمز معبدل اولدقده بونلری کوره سز ومشکلکز حل اوله اول
زمانده مشاهده قیله سز که ملائکه دن کیملرک سوزلرنی والهاملرنی رد ایله یکز وشیاطیندن کیملری کند یکزه سرور
ومقتدا ایلدیکز بو معنی دخی قابلدر که انلری مشاهده ایلدکده معلوم اوله ملائکه وشیاطینک وجودنه اقرار ایلین
اولیا ومحققیندن کیملرک سوزنی رد ایلدیکز وبونلرک وجودنه انکار ایلین قومدن کیملری کند یکزه سرور ومقتدا ایلدیکز
(باز طلبیدن نخجیران از خرکوش سر اندیشه اورا (مثنوی) بعد ازان کفتند ای خرکوش چست * درمیان آر آنچه
دراد راکت تست * اندنصکره نخجیرلر ایتدیلر ای چست وچابک اولان خرکوش اویرتابه کتوراول نسنه یی که سنک فکر
وادراککده در * مثنوی * ای که باشیری تو در پیچیده * باز کو رازی که اندیشیده * ای خرکوش سن بر ارسلانه
صارلمش سن کیر وسودله وآشکاره ایله شول بر رأیی که فکر ایلمش سن * مثنوی * مشورت ادراک وهشیاری دهد *
عقلها مر عقل را یاری دهد * مشورت مستشیره ادراک وهشیارلق ویرر عقللر بر عقله قوت ویاریلق ویرر * مثنوی *
کفت پیغمبر بکن ای رای زن * مشورت کالمستشار مؤتمن * بو حدیث شریفی مسلم بخاری وابوداود ترمذی
ابوهریره دن ونسائی ام سلمه دن روایت ایدرلر قال النبی صلی الله علیه وسلم المستشار مؤتمن ومستشار اسم مفعولدر
مشورت طلب اولنان کسه در واستشار فلان فی الامر من فلان دیرلر یعنی برکارده برکسه برکسه نک رأیی طلب ایلسه
مؤتمن دخی اسم مفعولدر امینه دیرلر ای جعله امینا معناسنه ویررلر پس معنی مشورت طلب اولنان کسه امین قیلنمشدر
یعنی مستشاره واجبدر که یقین بر مستشیراندن هل لی مصلحة فی هذا الفعل ام لا دیو رای طلب ایلسه کاصالح اولنی
وخیرلوکانی خبر ویره مزبر امستشار امین اتخاذ اولنمشدر پس معنای بیت نخجیرلر خرکوشه دیدیلرکه ای خرکوش پیغمبر
علیه السلام دیدیکه مشورت ایله ای رأی زنکه مستشار مؤتمندر سندخی بزدن رای طلب ایله وبزی امین اتخاذ ایله
تاکم بزم آرا وعقوللرله قوت بوله سن دیدیلر پس بو محلده مستشار نخجیران ومستشیر خرکوش اولور بعضلر خطا
ایدوب عکسن زعم ایدرلر ونکلش معنایه کیدرلر شول وقتده که نخجیران طبیعتلو وبهایم صفتلو کسه لر صاحب
عقل وعرفاندن مشاوره طلب ایلسه لر صاحب عقل اولنلر انلردن بر قاچ وجهله امتناع ایدرلر اولا هر کس
مشاوره یه لایق دکلدر مکر کامل العقل اوله وثانیا هر زمانده تدبیر تقدیره اویمز قضا ایله کاه تک جفت وکاه جفت تک کلور
وثالثا هر کسه کشف رلر ایلمک جائز دکلدر قلوب الاحرار قبور الاسرار انکیچون دیدیلر که اسرار انده مدفون ومصون
اوله پس راز دلی سویلمک خطا وحبس نفس ایلمک احری واولی درینه کم سویلمک ودها نکشا لق ایلمک مضرتنی
بو بیانله بزه تفهیم بیوردیلر (منع کردن خرکوش از راز ایشانرا * مثنوی * کفت هر رازی نشاید باز کفت *
جفت طاق آید کهی که طاق جفت * خرکوش ایتدی هر رازی ظاهر وآشکاره دیمک لایق دکلدر زیرا کاهی
جفت تک کلور کاهی تک جفت کلور نته کم جفت تکمی دیدکاری اویونده تک دینسه کاهی جفت ظهور ایدر وجفت
دینسه کاهی تک ظهور ایدر پس امور آتیه بر عاقلک معلومی اولمیجق آنی قبل الوقوع اختیار ایلمک ضرردن خالی اولمز
مثنوی * ازصفا کردم زنی با آینه * تیره کردد زود با ما آینه * یعنی ای صمت وسکوتک نفعنی بیلمین وحبس نفس
قیلمین کسه اکر صفادن اوتری دم اورسک آینه یه وبو زینه قارشو صفاسنی مدح قیلسک علی الفور آینه بزمله بولانور
وتیره اولور بو بیتده ممثل به مذکور وممثل محذوفدر ممثل به آینه وممثل اسباب مراد اولور هر نه ایسه پس آینه اسبابک
صفاسی وجه مرادی کوسترمکه قابلیت واستعدادندن عبارت اولور وآینه اسبابک تیره اولمسی وجه مرادی
کوسترمیوب اکا قابلیتی اولمقدن کنایه اولور پس توجیه معنی بوکونه اولور که اکر آینه یه صفاسندن اوتری مدح
ایتمکله دم اورسک آینه بزه علی الفور بولنور کذلک یقین آینه اسباب مراده مقابل بالمشافهه کلام سویلسک
مرآت آلات مقصود کلامک واسطه سیله مکدر اولور رو خسار مرادی کوسترمیوب بوزیلور بو سوزا کثریا
انسانک درونده کنی سویلمسی وصول مراده مانع اولور دیمکدر اشعار قیلور لاسیما ذهب وذهاب ومذهبی خصوصنده
نامحرمه سوز سویلمک ایچون حدیث شریف وارد اولمشدر کما قال علیه السلام استر ذهبک وذهابک ومذهبک پس
بو حدیث شریفه که وارد اولمشدر تلمیح ایدوب بیوردیلر (مثنوی) در بیان این سه کم جنبان لبت * از ذهاب واز ذهب
وز مذهبت * بو اوچ نسنه نک بیان وافشاسندن لبکی آز دبرت یعنی هرکز سویلمه ذهابکدن وذهبندن ومذهبکدن زیرا
انسانه کندی جان وجنانندن احفظ بر مخزن ومحرم اولمز * مثنوی * کین سه را خصمست بسیار وعدو * در کمینت
ایستد چون داند او * زیرا بو اوچه خصم ودشمن چوقدر یا خود بو اوچ ایچون خصم ودشمن چوقدر چونکه خصم
وعدو بونلردن برنی بیلسه سنک پوصوکده طورر * مثنوی * ور بکویی با یکی دو الوداع * کل سر جاوز الاثنین شاع *
واکر برایکی کسه یه رازکی سویلیه سک خودا اول سره وداع وترک لازمدر زیرا هر سر که ایکی یی تجاوز ایلدی

شایع وظاهر اولدی یعنی همانده مکه هر درون ایکی لبدن تجاوز ایلیه ویا خود ایکی کسه دن تجاوز ایلیه شیوع
وظهوری مقرر اولور پس یاسترا سرار ایلکرک ویا خود اغیاردن حذرا کرمشاوره لازم کلورسه اهل ومحرم اولنلرله
مشورت ایله وسرکی انلره لسان حالله سویله اکر لسان مقالله سویلرسک باری علی طریق الکنایة والاشارة ایله نته کم
حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو معنایه کوره پرنده لری تمثیل ایدوب بیوردیلر * مثنوی * کره وسه پرنده
را بندی بهم * بر زمین مانند محبوس از الم * مشورت دارند سر پوشیده خوب * در کنایت با غلط افکن مشوب *
مثلا ایکی اوچ اوچیجی قوشی بری برینه بغلسه لر یا اوزره المدن محبوس قالورلر بونلر مشورت طوترلر خلاص اولمق
خصوصنده لسان حالله سر پوشیده یعنی مستور وخوب ناظر اولنلره کنایتده غلط افکن اولملری بووجهله ممکن اولور که
بونلر کاه ساکن اولورلر کاه بری بریله پرزنان اضطراب ایلرندن جنک وجدل قیلورلر پس همان بونلره ناظر اولنلر بونلرک
سکونلرندن توهم ایلرکه بونلر خلاصدن مأیوس اولدیلر وزمینه الفت وانسیت قیلدیلر حال بوکه بونلر لسان حالله
خلاص اولمق خصوصنده مشاوره ده درلر واکر بونلرک جنک وجدللرین کورسه لر بینه توهم ایدرلر که بونلر متحد الرأی
دکللردر وبری بریله اتفاقلری یوقدر مشاوره ایسه اتحاد آرا ایله اولور وجنک واختلاف ایسه بری برینه بغض
وعداوتی اشعار قیلور پس عدو عدویه نیجه معین اولور وضد ضدیله نه کونه اتفاق قیلور غلط افکن مشوب اشته بو کار
مقلوبدرکه بونلرک بحسب الظاهر اولان اختلافی عین اتحاد وتضاد وتنازعی محضا اتفاقدر زیرا عقل صایب جزم
ایلرکه بونلر خلاص خصوصنده معنا متفقلردر پس عاقل ودانا اولدرکه پرنده لردن بو رموز واشاراتی الوب
اکر محل اقتضا ایدرسه غلط انداز لق بر له بوکونه معامله قیلوب تاسرنی فاش ایتمیه بو محله مناسب اولان معناودر
اما سرور یدن عجیبدرکه بوابیاته بر قاچ سوز یازمشدر که عند عقل الصائب کمعراق لاعبدرو بوندن اعجب عجایب
شمیدرکه بعض معناده اکا تقلیدا ایتمش وآنک اثرینه کتمشدر اما بمقتضای لکل عالم هفوة ولکل صارم نبوة بینه معذوردر
(مثنوی) مشورت کردی پیمبر بسته سر * کفته ایشانش جواب وبی خبر * در مثالی بسته کفته رأی را * تا نداند
خصم از سر پای را * او جواب خویش بکرفتی ازو * وز سوالش می نبردی غیر بو * حضرت پیغمبر علیه السلام یقین
بر مجلسده اصحاب کرامله مشاوره ایلسه لردی بسته سر یعنی مستور وپوشیده مشورت ایدردی اصحاب کرام رضی الله
عنهم اول رسوله جواب دیمش وخصم بی خبر ایدی واصحاب پیغمبر علیه السلامک مرادندن بی خبر ایدیلر دیمک
مناسب معنی دکلدر حضرت پیغمبر علیه السلامک داب شریفلری بوایدیکه رأی لطیفلرین بر مثاله مقید ایدوب
سویلردی تا خصم کلامک سردن پاسنی بیلمیه واکا کوره تدارک قیلمیه اول رسول کندی جوابنی طوتردی
اول اصحابدن واول رسولک سؤالندن غیریلر ودین محمد علیه السلامدن ایریلر رایحه فهم ایتمزدی اکرچه
مشاوره ده منافقیندن بعض کسه اولسه ایدی ذو الوجهین بر حدیث شریف بیوررلر ایدیکه عرفای اصحاب
سر حدیثه مطلع اولوب اوانی جنانلرین تخمیر واسقیه لسانلرین ایکا وابواب دهانلرین اغلاق ایدرلردی نته کم خمروا
آنیتکم واوکوا اسقیتکم واغلقوا ابوابکم وارد اولمشدر اما نامحرم اولان غیریلر بونک سرندن بو المیوب انجق معنای
ظاهرینه کیدرلردی (قصه مکر خرکوش * مثنوی * ساعتی تأخیر کرد اندر شدن * بعد ازان شد پیش شیر پنجه زن *
خرکوش شیر جانبنه کیتمکده بر ساعت تأخیر ایلدی اندنصکره پنجه اوریجی ارسلانک اوکنه کتدی (مثنوی) زان سبب
کاندر شدن او مانده دیر) خاکرامی کند ومی غرید شیر) اول خرکوشک کیتمکلکده کیچ قالدی اول سببدن شیر خاکی پنجه سیله
قوپردی واکوردی یعنی آنک کیچ قالمسندن اوتری شیر غضبدن یری قازیوب کومردیکه باشلدی قصه دن حصه
هر بارکه نفس امارهنک غداسی کندی یه کلمکده تأخیر اولنسه شیروار غضبه کلمسی مقرر اولدیغنی اشعار ایدر * مثنوی
کفت من کفتم که عهد آن خسان * خام باشد خام وسست ونارسان * ارسلان کندی سینه ایتدی بن دیدمکه اول
دنیلرک عهدی خام اولور خام وسست وضعیف ونارسان اولور یعنی عهده وفا ایتمیجی اولور * مثنوی * دمدمه ایشان
مرا از خر فکند * چند بفریبد مرا این دهر چند * انلرک دمدمه سی واتفاقله اولان آوازه سی بنی اشکدن دوشردی
بو دهر بنی نیجه بر الدر نیجه بربونده قصه دن حصه بودرکه نفس اماره صاحبلری اهل دهرک مکر وخداعنه الدنمقدن
خالی اولمز وهر بار که مفتون وفریفته اوله کندیسنی بوکونه ملامت ایلمکدن بری اولمز * مثنوی * سخت در ماند
امیر سست ریش) چون نه پس بیند نه پیش از احمقیش) سست ریش کوسک صقاللو دیمکدر اما تدبیر وتدارکی ضعیف اولان
کسه دن کنایه اولور احمقیده یا مصدریه اولور وبو بیت مثل موقعنده واقع اولور تقدیر کلام بو اولور که محکم عاجز قالور
سست ریش وبی اندیش اولان امیر چونکه اول امیر احمقلغندن نه اردنی ونه اوکونی کوره یعنی اول حاکم که حماقت
وغضبندن شول وقتده که اوکن واردنی کورمیه اول ضعیف اندیشه وحماقت پیشه زیاده عاجز وفر ومانده قالور

ورأی باصوابدن محروم اولورشیر دلیر عاجز قالدیغی ورأی باصوابدن محروم اولدیغی کبی *مثنوی* راه هموارست
وزیرش دامها* قحط معنی درمیان نامها* بو بیتده ایکی وجه جائز اولور وجه اول اولدرکه مصرع اول مقتضای
مقامك دلالت ایلدیکی کلام محذوفه علت اوله اول کلام محذوف چون نه پس بیندنه پیش ازاحمقیش قولندن لازم
کلورکه دینه پس امیره لازم وواجبدرکه پیش وپسنی کوره وهر برقدمه احتیاط ایله نظرایرکوره زیرا بول
ظاهرا هموار ولطیفدر وآنك آلتنده طوزاقلر واردر نامار ایچنده معنی قحطی واردر یعنی اکرچه کم عالم اولمزسه ورأی
وتدبیرله سلوك قیلمزسه طریق الهیده اولان داملری کورمیوب اکا کرفتار اولور ومعنایه طرف ومحل اولان
نام وکلامی بی معنی اولان نام وکلامدن تمیزایده میوب ورطهٔ جهل وغفلتده قالور ووجه ثانی اولدرکه بو بیت بیت
اولده حماقتندن اوکن اردن کورمین امیرست اندیشه مثال اوله تقدیر کلام بووجه اوزره بویله دیمك اولورکه
اول حماقتندن اوکن اردن کورمین امیرکویا بحسب الظاهر شول راه هموار درکه آنك آلتنده داملر واردر وشول
نامار درکه آنك ایچنده معنی یوقدر یعنی بی تدبیر وبی اندیشه اولان امیر ظاهرا دوز یول کبیدرکه کورن کسه لر
آنی مقصوده موصل بروسیله قیاس ایلرلر اما آنك باطننده نیجه ضرر وفساد داملرینی مشاهده ایلمزودخی شول
الفاظ مهمله کبیدر بحسب الظاهرا کا نام وکلام اطلاق اولنور ولیکن انده معنادن اثر اولمز پس بومناسبتله
اکثر الفاظ وتراکیب لذیذه حقیقتنه نظر اولنمقده دام مشابه سنده اولدیغنه ومعنادن خالی اولدیغنه اشارت
وتنبیه ایدوب بیوررلر * مثنوی * لفظها ونامها چون دامهاست * لفظ شیرین ریك آب عمر ماست * لفظلر
ونامار طوزاقلر کبیدر یعنی چوق نامار واردرکه بحسب الظاهر شریف وعالیدر اما معنا دام کبیدر مثلا
برکسه یه امیر ویا خود شیر ودلیر ویا خود حاکم یا تدبیر دیرلر وبعض کسه لره دخی صلاح الدین ومعین الدین ومصلح
الدین دیو لقب ایدرلر کول واحقلره بونام دام اولوب بواسم ایله مسمی اولان کسه لرك ذواتنی دخی اسملری کبی
قیاس ایدرلر حال بوکه بونلرك مسمالری اسملرینه مطابق دکلدرو کذلك لفظلری دخی بویله در چوق الفاظ واردرکه
عبارات فصیحه واستعارات لطیفه شکلنده ظهوره کلمشدر وصناعات شعریه واصطلاحات بدیعیه یی جامعه
اولمشدر اما معنادن بهره سی یوقدر اکرچه الفاظده صناعاتی چوقدر پس بوکونه کلام واداکسراب بقیعة یحسبه
الظمأن ماء آیت کریمه سنك نحو اسنجه سراب قیعه یه مماثل اولمشدر انکیچون بیوررلر شیرین ولطیف لفظ بزم عمرمز
آبنك ریکیدر حاصل کلام اولدرکه قوم صوینی ایچوب وجذب ایدوب نیجه ضایع ایلرسه ظاهرا شیرین اولان الفاظ
وعبارات دخی بزم عمرمز صوینی اویله ضایع ایلر مطلقا الفاظه متعلق اولان علوم انسانك عمرینی ضایع ایدیجیدر
دیمك اولور پس بوراده برسؤال لازم کلور که دینله چونکه الفاظ شیرین جذب آب ایلین ریکه مشابه اولدیسه هر لفظ
بو حکمه داخلمیدر سؤال مقدره جواب اولمق طریقی اوزره منبع آب حیات اولان لفظلری اول کی لفظلردن
استثنا ایدوب بیوررلر *مثنوی* آن یکی ریکی که جوشد آب ازو* سخت کم یابست رو آنرا بجو* اول برقوم که
اندن صوقینارقنی آزبولنیجدر بوری آنی استه یعنی شول برلفظ که آندن آب حیات علم وعرفان جوشان اولور وزلال
معارف واسرار ظهوره کلور بوکونه لفظلر الفاظ وکلمات اناس ما بیننده زیاده کیابدر بوری آنی طلب ایله تا آب عمری
ضایع قیلمقدن نجات بوله سن وخاصة آب حیات معنانی آندن شارب اوله سن پس منبع آب حیات اولان کلماتك
متکلمی مرد خدا اولدیغی اجلدن وکلام متکلمك صفتی اولدیغی جهتدن اولا منبع آب اولان ریکدن مردان خدانك
کلامنی مراد ایلیوب ثانیا کندی ذاتلرنی مراد ایدوب بیوررلر *مثنوی* هست آن ریك ای پسر مرد خدا* کو بحق
پیوست ازخود شد جدا* ای پسر اول ریکدن مراد خدادرکه اول مرد خدا حق تعالی حضرتلرینه واصل اولدی
وکندی نفسندن جدا اولدی یعنی صفات نفسانیه دن واخلاق بشریه دن کذر ایدوب اوصاف الهیه ایله اتصاف قیلدی
مثنوی آب عذب دین همی جوشد ازو* طالبانرا زان حیاتست ونمو* اول مرد خدادن دینك لذیذ وشیرین
صوبی همیشه قینار وظهور ایلر طالبلره اندن حیات ونشو ونما واردر والحاصل مردان خدانك اکر ذواتی واکر
کلماتی منبع آب حیات اولان ریکه بکزر (مثنوی) غیر مرد حق چوریك خشك دان* کاب عمرت را خورد اوهر زمان
اما مرد خدادن غیری بسنی قوری قوم بیل زیرا او هر زمان سنك عمرك آبنی ایچر والحاصل بونلرك ذاتلری وکلماتلری
محل ضیاعت عمر اولدیغی مقرر در پس بونلرله مقارنتدن حذر لازمدر عمر ضائع اولمیه *مثنوی* طالب حکمت
شو ازمرد حکیم* تا ازو کردی تو بینا وعلیم* مرد حکیمدن طالب حکمت اول یعنی لازمدرکه بی معنی اولان
کسه لردن مفارقت قیله سن وبرمنبع حکمت اولان مرشد علیمدن علم وحکمتی طالب اوله سن تا که سن اندن بصیر
وعلیم اوله سن حکمتك تعریفی وبوکا متعلق اولان کلمات جلد ثالثك دیباجه سنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه

مثنوی منبع حکمت شود حکمت طلب* فارغ آید اوز تحصیل سبب* حکمت طلب اولان کسه یعنی حکمت
الهیه یی طلب ایدیجی کسه بعد تحصیل الحکمة حکمتك منبعی اولور منبع حکمت اولدقدنصکره اول کسه تحصیل
سببدن فارغ اولور *مثنوی* لوح حافظ لوح محفوظی شود* عقل او از روح محفوظی شود* لوح حافظ برلوح
محفوظ اولور یعنی ابتدای حالده طالب حکمت اولان کسه حفظ علوم حکم ایدیجی لوح ایدی بعد تحصیل الکمال
جهل وغفلتدن وخطا وذلتدن ومقابل علم وحکمتدن مصون ومحفوظ برلوح اولور زیرا بومرتبه ده آیینهٔ دل مجلی
اولوب ولوح محفوظه مقابله قیلوب انده اولان علم واسرار بونده منعکس ومنتقش اولور اول طالب حکمتك عقلی روح
القدسدن محفوظ اولور روحدن مراد کندی روحی ویا روح اعظم ویا خود روح القدس اولمغه امکان واردر
(مثنوی* چون معلم بود عقلش مردرا* بعد ازین شد عقل شاکردی ورا* چونکه اول کسه یه اول عقلی معلم ایدی که
تحصیلی عقلی سببیله اولوردی اندنصکره عقل اکا برشاکرد اولدی زیرا آنك روحی وعلی عقل مرتبه سندن تجاوز
قیلدی وحضرت حقه واصل اولدی *مثنوی* عقل چون جبریل کوید احمدا* کر یکی کامی نهم سوزد مرا* عقل
حضرت جبریل کبی اکا دیرای احمدا اکر برآدیم ایلرو قویم تجلی نوری بنی یقار یعنی شب معراجده حضرت جبرائیل
علیه السلام سدریه واروب مقامنده قالدقده حضرت نبی اکا انی لم تأخرت منی دیو سؤال قیلدقده بویله دیو جواب
ویردیکه یا احمد لودنوت انملة لاحترقت پس عقل دخی سالکك حضرت حقه کمال حبنی وقربنی کوردکده کندی
مرتبه سندن ایلرویه استعدادی اولمدیغنه بناء جبرائیل علیه السلام وار اول سالکك روحنه دیرکه ای وارث احمد
وای معدن اسرار محمد بن بومرتبه دن ایلرویه تجاوز ایده مزم وحضرت حقك ذات وصفاتنك مشاهده سی
مرتبه سنه کیده مزم سن سعادتله اول جانبه سیر ایله اکر بن کندی مرتبمدن ایلرو برآدم قویم تجلی نوری بنی احراق
وافنا ایلمك مقرر دردیر *مثنوی* تو مرا بکذار زین پس پیش ران* حد من این بود ای سلطان جان* سن بنی
قو بوندنصکره ایلرو سور بنم حدم بو ایدی ای جان سلطانی نته کم حضرت جبرائیل علیه السلام حضرت سلطان
انبیایه لیلهٔ معراجده بویله دیدی پس وارثله مورث عنهك ما بیننده مناسبت تامه اولدیغیچون وارث کامله دخی
بو حالت بولنوب عقلی اکا بوسوزی سویلر وآندن بوکونه تأخر ایلر پس ترك در که سالك روز وشب طالب علم وحکمت
اوله وطریق علم حکمتده قدرتی یتدیکجه سعی وکوشش قیله *مثنوی* هرکه ماند از کاهلی بی شکر وصبر* او همین
داند که کیرد پای جبر* هرشول کسه که کاهلکندن بی شکر وبی صبر قالدی یعنی اعضا وجوارحیله عبادت وقلبیله
محبت ولسانیله محمدت حق قیلمدی وامر الهی یه صابر اولمدی اول کسه همان بونی بیلورکه جبر آیاغن طوتر وجبر
بولنه کیدر یعنی دیرکه اکرام الله بنم طاعت قیلمه هادی اولورسه بکا قوت ومکنت ویروربنم حالا طاعت وعبادته
قدرت ورغبتم یوقدر دیر مع هذا نفسك مرادی جانبنه قوت بولور اما طاعت کاسه کاهلکندن عاجز وبی قدرت اولور
(مثنوی) هرکه جبر آورد خود رنجور کرد* تاهمان رنجوریش درکور کرد* هرشول کسه که جبر کتوردی یعنی
راه طاعتده عدم قدرت واستطاعت اظهار ایلدی اول کندوبی رنجور ایلدی وقوت وقدرتی وار ایکن تمارض
قیلدی تاهمان اول رنجورلق آنی مقبره ده ایلدی وهلاك قیلدی ویا خود اول جبر آنی موتا منزله سنده قیلدی تا کور
کسل وفتوره مدفون ومستور اولدی دیمك اوله پس مع القدرة والاستطاعة اظهار عدم قدرت مزیل نعمت ومغنی
قوت وقدرته باعث اولورنته کم مع الصحة والسلامة لاعلة تمارض ایلمك استجلاب مرض وسقامت قیلور (کما قال علیه
السلام لاتمارضوا فانكم اذا تمارضتم فتمرضوا) پس بو حدیثك معناسنی نظمه کتوروب بیوررلر *مثنوی* کفت
پیغامبر که رنجوری بلاغ* رنج آرد تا بمیرد چون چراغ* جبر چه بود بستن اشکسته را* یا بپیوستن رك بکسسته را*
حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیکه لاغ ولطیفه ایله اولان خسته لك مرض کتورر تا چراغ کبی اولور یعنی چراغ
سوندیکی کبی اول کسه دخی سونور پس جبر لغتده نه اوله شکسته ومکسور اولنی بغلمق ومصلح اولمق ویا خود منقطع
اولان عروق وحبالی بری برینه متصل قیلمغه دیرلر انکیچون جناب حقه عرب عربا یا جابر المکسور دیو ندا ایدرلر که
مصلح مکسور اندر *مثنوی* چون درین ره پای خود نشکسته* برکه می خندی چه پا را بسته* چونکم ای اهل
جبر بو راه طاعتده سن آیاغك صحیح دلك وکندیکی مکسور قیلمدك کیمه کولرسن ونه ایاغك بغلرسن یعنی کمی استهزا
وتمسخر ایلرسن وآیاغك جبرك کسالت ایله بغلرسن وعاجز وبی پایم دیو راه طاعته کتیوب تمارض قیلرسن جبر
مذهبنده اولانلر عبادت وطاعت قیلنلری استهزا ایلمك شانلرندندر نته کم دیرلر عجبدر بو ابله خلق بزده اختیار وقدرت
زعم ایدرلر وبزه عبادت تکلیف ایدرلر بزخود بوخصوصده عاجز وبسته پایز پس حضرت خداوند کار بونلره دیرکه عباد
اللهدن کیمه خنده ایلرسن ونیجه بسته پایم دیو سویلرسن بونلری مستهزی اوله وکندیکی طریق حقه شکسته پا قیله

زیراسن راه حقده پایکی شکسته قلیدڭ وفنا و بی نوا اولیدڭ جناب حق سکا پای معنی وساق بی عنا وبراق رعنا
ویردی وسنی منزل مقصوده ایرکوردی (مثنوی) وانکه پایش درره کوشش شکست * دررسید اورا براق وبرنشست
حامل دین بود اومحمول شد * قابل فرمان بد اومقبول شد * تاکنون فرمان پذیرفتی زشاه * بعدازین فرمان رساند در
سپاه * تاکنون اختر اثر کردی درو * بعدازین باشد امیر اختر او * کر ترا اشکال آید در نظر * پس توشك داری دران شق
القمر * کورمزمیسن ای کاهل بی هنر اول پیغمبر علیه افضل الصلواتڭ مبارك آیقلری ره کوششده شندی ومتورم
اولدی نته کم صحیحینده وارد اولدیکه اول حضرتڭ طول قیامدن وکثرت تهجددن مبارك آیقلری متورم اولدی پس
حضرت عایشه رضی الله عنها اول حضرته دیدیکه اتکلف هذا وقد غفرلك ما تقدم من ذنبك وما تأخر قال علیه السلام
افلا اکون عبدا شکورا پس جناب حق سورهٔ طه یی انزال ایلدیکه (طه ما انزلنا علیك القرأن لتشقی) یعنی یا محمد بز سکا
قرأنی عبادته نفسکه تعب ویرمك ایچون انزال ایلمدك بیوردی فقال له جبرائیل یا محمد ارفق علی نفسك فان لها
علیك حقا وبو مضمونی قصیدهٔ برده صاحبی نظمه کتوروب دیر * بیت * ظلمت سنة من احیی الظلام الی * ان
اشتکت قدماه الضر من ورم * پس بو کوشش مقابله سنده اول حضرته براق یتشدی وانڭ اوزرینه اوتردی پس آنی
مقام اعلایه یتوردی او ایلده اول برکزیدهٔ آفاق حامل احمال دین ومرتکب اثقال شرع متین ایدی محمول براق اولدی
وقابل فرمان ایدی مقبول رحمان اولدی * بیت * مهتری در قبول فرمانست * ترك فرمان دلیل خرمانست)
تا شمدی امر وفرمانی قبول ایدیجی اولدی پادشاه حقیقتدن بعد قبول امر رحمان فرمان رسان اولدی خلق جهان
وسپاه اکوان اوزرینه نته کم ابن فارض اول حضرتڭ مرتبه سندن ترجمان اولوب دیرلر * ولافلك الاومن نور باطنی * به ملك
یهدی الهدی بمشیئتی وبدری لم یأفل وشمسی لم تغب * وبی تهتدی کل الدراری المنیره * پس تا شمدی یعنی عبودیت
وبشریت حالنده نجوم اول منبع علومه اثر ایلردی اما مقتضیات بشریتدن جدا وعبودیت ادا ایلدکدنصکره امیر
اختران ومتصرف زمین وآسمان اولدی اکرسکا بو خصوص ایچون اشکال وشك کاورسه نظر وفکرنده پس سن
انشقاق قمرده شك وشبهه طوترمیسن منکر انشقاق قمر اولان طائفه کبی مع هذا بو خصوصده آیت کریمه واحادیث
شریفه وارده اولمشدر جمهور دخی بونڭ اوزرینه اجتماع قیلمشدر * قال الله تعالی (اقتربت الساعة وانشق القمر
وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر) * روایت کثیره ایله ثابتدر وصحیحینده دخی مکتوبدرکه کفار مکه حضرت
رسولدن برآیت استدیلر اول حضرت ماه بدره اشارت ایلدیلر ایکی پاره اولوب اینوب حراطاغنڭ بری برجانبندن وبری
برجانبندن کذر قیلوب نه مقامنه واردی قصه سی مشهوردر تفصیله حاجت یوقدر پس حق تعالی بو حاصل اولان
انشقاقدن خبر ویرر قیامت قریب اولدی حال بوکه اقتراب ساعتڭ آیاتندن بعضی حاصل اولدیکه اول انشقاق
قمردر وقد انشق القمر قرأنی دخی بو معنایی مؤید اولور جماعت مفسرین وجمهور محققین بو معنایه ذاهب اولمشلردر اما
مؤلفین سینشق القمر یوم القیمة معناسن ویرمشلردر نته کم عثمان بن عطا باباسندن روایت ایلرکه (انه قال معناه سینشق
القمر وبونلرڭ حجتی بودرکه لو وقع انشقاق القمر فی عهد النبی علیه السلام لما کان یخفی علی احد من اهل الاقطار
بو سوز باطلدر زیرا قابلدرکه جناب حق اکثر ناسه کوسترمیه وکیجه اولدیغندن ناسڭ کمی اولرنده وکمی نومده اولمش
اوله پس بو تأویل باطلدر * مثنوی * تازه کن ایمان نه از کفت زبان * ای هوارا تازه کرده در نهان * ایمانکی دل
وجاندن تازه ایله زبان سوزندن تازه ایلمه زیرا تصدیق جنان اولمسه اقرار باللسان اولمزکه منافق ایمانیله مشترك
اولور ای نهانده وباطنده هوای نفسی تازه ایلمش کمسه * مثنوی * تا هوا تازه است ایمان تازه نیست * کین هوا جز
قفل آن دروازه نیست * مادام که هوا تازه وقوی در ایمان تازه وکامل دکلدر زیرا بو هوا اول دروازه نڭ قفلندن غیری
دکلدر یعنی هوا که نفسڭ ماسوایه محبتندن عبارتدر جناب خدایه واصل اولمغه مانع قویدر زیرا اول دروازهٔ
حقیقتڭ هوا قفلی کبیدر مادامکه هوا زایل اولمیه باب حقیقت مفتوح اولمز وسالك جناب حقه وصول بولمز (مثنوی
کرده تأویل حرف بکر را * خویش را تأویل کن نه ذکر را * ای هواسنی اله اتخاذ ایدن وتأویل باطل ایتمنه کیدن کمسه
بکر کلمه یی تأویل ایلرسن یعنی حقیقت معنایه مطلع اولمیوب مقتضای هوای نفسڭ اوزره معنی ویرمشسن کندیکی
قرأنه تأویل ایله قرأن وحدیثی دکل یعنی لازم وواجب اولان اولدرکه کندیکی اصلاح ایدوب حضرت قرأنه
اویدوره سن وقرأنی مراد نفسڭ اوزره تأویل ایتیوب حالی اوزره قویه سن پس بو کونه تأویل ایدنلره ومقتضای هوالری
اوزره توجیه قیلنلره بر سبیل توبیخ خطاب ایدوب بیوردلر * مثنوی * بر هوا تأویل قرأن میکنی * پست وکژ شد از تو
معنی سنی * ای تأویل باطل صاحبی هوالر اوزره قرأنی تأویل ایدرسن مراد الله ومراد رسول الله صلی الله علیه وسلم
اوزره تأویل ایلزسن بلند وروشن معنی سندن الچق واکری اولدی یعنی قرأنڭ معناسی نفس الامرده عالی

وروشند

وروشند راماسن هوای نفسڭ اوزره تأویل ایلدیککدن الچق واکری اولدی پس مکس وبول خری بو کونه
کمسه لره تشنیع وتقطیع ایچون علی طریق التمثیل ایراد ایدرلر تا کم کلام الهی تفسیر ایدنلر تأویل باطل جانبنه کتمیه لر
وکندی رأیله دخی تفسیر ایتمیلرکه (من فسر القرأن برأیه فلیتبوء مقعده من النار) حدیث شریفی قوت رویتله تفسیر
وتأویل ایدنلر حقنده وارد اولمشدر بعض نسخه ده بو اوچ بیت واقع اولمشدرکه ترجمه سی بودر * مثنوی *
ماند احوالت بدان طرفه مکس * کو همی پنداشت خود را هست کس * ای تأویل باطل صاحبی سنڭ
احوالڭ اول عجیب مکسه بکزرکه اول مکس کندیسنی برکمسه صاندی * مثنوی * از خود او سرمست کشته بی شراب
ذرهٔ خود را بدیده آفتاب * مزاول مکس سز کندیسندن سرمست اولمش شراب اوزره کندیسنڭ ذره سنی آفتاب
کورمشدر یعنی کندینڭ ذره قدر فهم وادراکنی خورشید انور قیاس ایلمشدر * مثنوی * وصف بازان را شنیده در بیان
کفت من عنقای وقتم بیکمان * بیان وتفصیلده طوغانلرڭ وصفنی اشتمش یعنی بازان عالم معنانڭ اوصاف
واخلاقی بیان اولنان کتابلرده استماع ایتمش ومجرد زعم فاسدی کندی یه غلبه ایدوب بن کمانسز وقتڭ عنقاسی ام
دیمش (زیافت تأویل مکس ورکیك ظن او (مثنوی) آن مکس بر برك کاه وبول خر * همچو کشتیبان همی افراشت سر
اول مکس صمان چوپی واشك بولی اوزره کشتیبان کبی باشنی بو جلدردی (مثنوی) کفت من دریا وکشتی
خوانده ام * مدتی در فکر آن می مانده ام) اول مکس دیدی بن دریا وکشتی اوقومشم یعنی بول خره دریا وبرك کاهه کشتی
اطلاق قیلمشم بر مدت آنڭ فکرنده قالمشم ونیجه ایام بو کاره مشغول اولمشم * مثنوی * اینك این دریا واین کشتی ومن *
مرد کشتیبان واهل رأی زن * اشته بو دریا بول خره اشارتدر وبو کشتی برك کاهه اشارتدر وبن مرد کشتیبانم
ورأی ایدیجی اهلم یعنی اول مکس بویله زعم ایلر برك کاهه اشته کشتی وبول خره اشته دریا دیو سویلر وکندویی برای زن
کبی زعم ایلر وبو کونه تأویل باطل ایلر * مثنوی * بر سر دریا همی راند او عمد * مینمودش آن قدر بیرون زحد *
دریانڭ اوستنده اول مکس صال سوردی بو قدر شیئ که مراد برك کاه وبول خر وکندینڭ وجودیدر اکا حددن زیاده
وبیرون کوروندی * مثنوی * بود بیحد آن چنین نسبت بدو * آن نظر که بیند آنرا راست کو * بیحد وفراوان ایدی اول
چنین اکا نسبت یعنی اول بول خر مکسه نسبتله بی حد ایدی اول نظر که اول بول خری راست کوره قنی یعنی هر شیئ
حقیقتیله کوره اول نظر مکس جنسندن قنده اولور اول نظر اولمز الا انسانده اولور * مثنوی * عالمش چندان بود کش
بینشست * چشم چندین بحر هم چند ینشست * مکسڭ عالمی اول قدر اولورکه آنڭ بینش ونظریدر چشم
بو قدر بحر هم اکا بو قدردر زیرا هر کسڭ ادراکی نه مقدار ایسه علمی دخی اول مقدار اولور واشیایی دخی اول مقدار
ادراك قیلور پس مقالڭ مآلنه وبو کلامڭ نتیجه ومرامنه بو بیتله اشارت ایدوب بیورلر * مثنوی * صاحب
تأویل باطل چون مکس * وهم او بول خر وتصور خس * باطل تأویلڭ صاحبی مکس کبیدر آنڭ وهم وظنی بول خر
وتصوری وتأویلی خسدر تصورا وخسست تقدیرنده درخس برك کاه معناسنه اولور تأویل باطل اولور قید ایلمری
تأویل حقدن احترازدرکه تأویل حقی بیلمز الا الله وعلمده راسخ اولنلر بیلورلر * مثنوی * کر مکس تأویل بکذارد برای
آن مکس را بخت کرداند همای * اکر مکس رای واسطه سیله اولان تأویلی ترك ایلرسه اول مکسی طالعی هما ایدر
یعنی اکر مکس مشرب اولان مؤول رأیله اولان تأویل باطلی ترك ایلیوب ثابت اولورسه انڭ طالع همایونی اوج
معناده انی هما پرواز ایلر پس تأویل رکیکدن قورتلوب بعده هر نه سویلرسه تحقیق سویلر بو وجهده اکر مکس
تأویل باطلی رأی ملیح وفکر صحیح ایله ترك ایلمیه آنی بختی هما کبی عالی مرتبت ایلر * مثنوی * آن مکس نبود کش
این عبرت بود * روح او نه درخور صورت بود * کش کلاش نقد برنده در تقدیر کلام اول مکس اولمزکه اکا فکر صحیح ایله
تأویل باطلدن عبور ایتمك وراه تحقیقه کتمك حالی میسر ومقدر اوله آنڭ روحی صورتنه لایق اولمز بلکه صورت عالمندن
برتر وعالیتر اولور وانڭ ادراکنده عقول حیران قالور (تولیدن شیر از بر آمدن خرکوش (م ی) همچو آن خرکوش کو
بر شیر زد * روح او کی بود اندر خورد قد * مثلا اول خرکوش کبی که او کندویی شیره اوردی یعنی شیره پنجه اوردی ومخاصمه
ومقابله قیلدی آنڭ روحی نجن قدنه لایق ایدی یعنی آنڭ روحی قد وصورتندن عالیتر وبرتر ایدیکه کندندن اقوی
واعظم خصمله مقابله ایدوب آنی هلاك ایتدی * مثنوی * شیر میکفت از سر تیزی وخشم * کز ره کوشم عدو بربست
چشم * شیر حدت وغضبی طرفندن کندیسنه ایتدیکه دشمن کوش یولندن چشممی بغلدی یعنی اول طائفه نڭ
سوزلرنی استماع ایدوب کوزلرم بغلندی * مثنوی * مکرهای جبریانم بسته کرد * تیغ چوبینشان تنم را خسته کرد *
جبریلرڭ مکرلری بنی بسته ومقید ایلدی انلرڭ اغاجدن تیغی بنی مجروح ایلدی یعنی انلرڭ صادق وصحیح اولمین
سوزلری بنی خسته وشکسته ایلدی * مثنوی * زین سبب من نشنوم آن دمدمه * بانك دیوانست وغولانان همه

شمد نصکره بن اول دمدمه یی اشتمزم وانلرك اقاویل مزوره سیله اصلا برایش ایتمزم بو جمله سی دیولرك وغوللرك
صداسیدر یعنی بونلرك بو جمله سوزلری شیطانلرك وغوللرك حیله ومکرله اولان کلام واداسیدر غول بیابانده بر نوع
جندر که بعض کسه لره دوستی کبی صدا ایدوب انلری اضلال ایدرلر ایکنجی جلدده تحقیقی مذکور اولمشدر *مثنوی*
بردران ای دل نوا ایشان را مایست * پوستشان برکن که شان جز پوست نیست * ای کوکل سن صبر وتوقف ایله انلری
برت انلرك پوستنی قوپار که انلر پوستدن غیری دکلدر وفی الحقیقه عهدنه وفا ایلمین کسه لر محضا قشر وپوست منزله سنده
درکه شیر غضب الهی انلره من حیث المعنی بوکونه نیت ایلروبو بی وفالری طورمه هلاك ایله دیو لسان حالله سویلر (م ی)
پوست چه بود گفتهای رنك رنك * چون زره بر آب کش نبود درنك * قشر وپوست ندر کونا کون مقالات ودورلو
دورلو کلمات در آب اوزره اولان ذره کبی که یعنی نقوش وارقام کبی که انك درنك وقراری اولمیه *مثنوی* این سخن
چون پوست ومعنی مغز دان * این سخن چون نقش ومعنی همچو جان * بو سوز سویلنور پوست کبی بیل ومعنایی ایچ
کبی بیل بو سوز نقش کبیدر ومعنی اکا جان کبیدر معناسی اولمین سوز قالب بی جان کبیدر که اکا لفظ مهمله دیرلر واکر
رضای خداوند ورضای رسوله موافق اولمزسه اکا مالایعنی تعبیر ایدرلر *مثنوی* پوست باشد مغز بد را عیب
پوش * مغز نیکو را زغیرت غیب پوش * پوست پرامز ایچون عیبنی ستر ایدیجیدر کذلك الفاظ وعبارات
کشینك درونك عیبنی اورتیجیدر ولهذا قال علیه السلام العلم والمال یستران کل عیب او مغزی غیرتدن غیب
اورتیجیدر غیبدن مراد بونده غیب هویت الهیه در یعنی حضرت غیب مطلق کمال غیرتدن مغز نغز صاحبی اولان
ولیلری دیدهٔ ناسدن ستر ایدیجیدر که بونلرك جمال جانلرنی وکمال عرفانلرنی خلق عالم کوره مزلر ولطافت
درونلرینه نظر ایر کوره مزلر اما انلر که مغز بد صاحبلریدر علم ومال وقیل وقال اکرچه انلرك فساد درونی عیون
عوامدن ستر ایلمش در لکن دیدهٔ خواصدن عیوب وقباحتلری مستور وپوشیده اولمشدر *مثنوی*
چون قلم از باد بد دفتر زآب * هرچه بنویسی فنا گردد شتاب * چونکه قلم باددن دفتر آبدن ایدی هرنه یازر ایسك
فوری فنا ومحو اولور *مثنوی* نقش آبست ار وفا جویی ازان * باز گردی دستهای خود گزان * بی معنی اولان سوز
فی المثل نقش ابدر اکراندن وفا وبقا استر ایسك کیرو دونرسك کندی اللریکی ایصریجی اولدیغك حالده *مثنوی
باد در مردم هوا وآرزوست * چون هوا بکذاشتی پیغام هوست * اکر باددن مراد طوتر ایسك انسانك وجودنده
هوا وآرزودر چونکم هوایی قویه سن وخدانك امرنه اویه سن هوانك خبریدر یعنی چونکم هوای نفسانیه یی ترك
ایلیه سن هویت الهیه نك الهام وکلامی مرتبه سیدر وحضرت حقله مکالمهٔ خوش ایلمك وخبر الحق وآنی مشاهده
قیلمق مقامیدر *مثنوی* خوش بود پیغامهای کردکار * کوز سر تا پای باشد پایدار * حق تعالینك پیغاملری
خوش ولطیف اولور زیرا که او پیغاملر باشدن آیاغه دکین یعنی اولندن آخرنه دکین پایدار وبرقرار اولور پس کرکدر که
ترك هوا ایده سن وطریق حقه کیده سن تا الهام وپیغام خدایی کوش وهوشله استماع ایلمکه
استعداد بوله سن ومقام امنه وبقایه واصل اوله سن *مثنوی* خطبهٔ شاهان بکردد وان کیا * جز کیا و خطبهای
انبیا * شاهلرك خطبه سی واول سلطنت ودولتلری بالکلیه متبدل اولور انبیای عظام علیهم
السلامك خطبه لرندن وسلطنت ودولتلرندن ماعداسیکه بونلر متبدل ومتغیر اولمز باقیدر *مثنوی* زانکه بوش
پادشاهان از هواست * بارنامه انبیا از کبریاست * از درمها نام شاهان بر کنند * نام احمد تا ابد بر می زنند * زیرا
پادشاهلرك هیبت وشوکتی هوادندر انکیچون متبدل وفانی اولور انبیای عظامك اجازتنامه سی کبریادندر یعنی
انبیانك حکومتنامه سی وتصرفی عظمت وکبریا صاحبی اولان خدای تعالیدندر حق تعالینك کبریالغنه
نیجه فنا وزوال کلمزسه انبیانك دخی اولولغنه اویله زوال کلمز اقچه لردن شاهلرك نامن قوپررلر یعنی سکه لرنی تغییر
ایدرلر اما حضرت احمد علیه السلامك نام شریفنی تا ابدی اوررلر یعنی بعض سیم وذهبدن لوحه لر اوزره تبرکا وتیمنا آنك
نام شریفنی تا قیامته دکین نقش ایدوب قزرلر ویا خود کاغددن صحیفه لر اوزره دائما نهایته دك کاتبلر انك
اسم لطیفنی یازرلر پس نام احمد همیشه مضروب اولمقدن خالی اولمز پس بوراده بر سؤال لازم کلور که دینله مقدما دیدیکز
ایدیکه انبیای عظام علیهم السلامك دولت وخطبه لرندن ماعدا شاهلرك دولت وخطبه لری بالکلیه متبدل ومتغیر
اولور وانلرك نامری درملردن زوال بولور پس سلفده کلان انبیانك شریعتلری دخی منسوخه اولدی واکثرینك نامری
دخی نامعلوم قالدی وناپدید اولدی پس جز کیا وخطبهای انبیا دیو شاهلرك خطبه وسلطنتندن انلرك خطبه سی
وسلطنت ونامرینی استثنا ایلمك نیجه صحیح اولور بو سؤال مقدره جواب ویروب بیوررلر *مثنوی* نام احمد نام جملهٔ
انبیاست * چونکه صد آمد نود هم پیش ماست * حضرت احمدك نام شریفی جمیع انبیانك نامیدر یعنی انك اسمی

جمیع

جمیع انبیا علیهم السلامك اسمنك مجمعی وانك شریعتی جمیع انبیانك شرایعنك خلاصه واکملیدر وانك حقیقتی جامع
جمیع حقایق وانك روح شریفی جمیع ارواح وعلومه حدایق کبیدر که جمله یی محیطدر چونکه انك اسمی ذکر اولنه جمیع
انبیانك وجمله اولیانك واصفیانك اسملری ذکر اولنمش کبیدر مثلا چونکم یوز کلدی طقسان هم بزم قتمزده در زیرا یوز
اعدادك اکملیدر مادوننده اولان عددلر بونك تحت حکمنده داخلدر وفی الحقیقه یوز دیسك طقسان وسکسان ویتمش
والتمش تا احده وارنجیه دك جمله سی بو یوزك ایچنده موجوددر ویوز بو جمله یی محیطدر پس حضرت احمد علیه السلامك
نامی وشرعی وحقیقتی بوکا کوره قیاس ایله که انك ذکر اولنمسی جمله نك ذکر اولنمسی معنی اولور (هم در بیان مکر
خرکوش *مثنوی* در شدن خرکوش پس تأخیر کرد * مکرها با خویشتن تقریر کرد * خرکوش شیره کتمکده
چوق چوق تأخیر ایلدی شیره ایده جك مکری اولا کندیسنه تقریر ایلدی (م ی) در ره آمد بعد تأخیر دراز * تا بکوش
شیر کوید یك دو راز) درازه وافر تأخیردنصکره خرکوش یوله کلدی تا شیرك قولاغنه بر ایکی راز دیه خرکوشدن مراد بونده
عقل معاددر عقل معاد صاحبلرینك برکاره شروع ایلمك وقتنده تأنی وتدبیرلری بو کونه اولور هر شیئك آخرنی اول تفکر
وتصور ایدوب اندنصکره اکا شروع ایدرلر *مثنوی* تا چه عالمهاست در سودای عقل * تا چه با پهناست این
دریای عقل * عقل سوداسنده تا نه عالملر واردر عقل دریاسنده نه عجب وسعتلر واردر سودای عقل بونده عقلك
قارلتیسنده یعنی وجودنده دیمك اولور *مثنوی* صورت ما اندرین بحر عذاب * می دود چون کاسها بر روی آب
مثلا بزم صورت ووجودیمز بو شیرین دریاده که مراد دریای عقلدر یلر وحرکت ایلر آب اوزره اولان کاسه لر کبی *مثنوی
تا نشد پر بر سر دریا چو طشت * چونکه پر شد طشت دروی غرق کشت * تا کم بزم صورتمز کاسه سی آب عقلدن
پر اولمیه دریا اوزره اکن کیدر چونکه طشت آبله پر اولدی دریاده غرق اولدی یعنی مادامکه بزم وجودمز کاسه لری آب
عقلدن طولمیه وآنك اسرار لطافتندن پر اولمیه عالم صورت سیرندن خالی اولمز ونقوش والوان کورمکدن فارغ کلمز اما
شول دمکه عقلله پر اوله وآنك معانی واسراریله طوله عالم صورتدن کذر ایدر ودریای عقلك عمقنه کیدر اسرار عالم جبروتی
مشاهده قیلور وبحر لاهوتده مستغرق اولور حتی واروب عقل کل مرتبه سنی بولور *مثنوی* عقل پنهانست
وظاهر عالمی * صورت ما موج یا ازوی نمی * عقل دریاسی پنهاندر وظاهر اولان بر عالمدر ویا خود عالمه منسوب اولان
ظاهردر ویا خود بو صورت عالمی ظاهردر دیمك اولور بزم صورتمز فی المثل اول دریادن بر موج ویا بر نمدر (مثنوی)
هرچه صورت می وسیلت سازدش * زان وسیلت بحر دور اندازدش * هرنسنه یی که صورت وتن اول دریایه وسیله
وواسطه دوزر بحر عقل اول وسیله اجلندن اوتری صورت وتنی کندیدن ایراغ آتار یعنی صورت وتن دریای عقلکه واصل
وداخل اولمق ایچون هرنه شیئیکه وسیله دوزرسه اندن دور اولمغه سبب اولور پس اکا موصل اولان وسیله نه کندی نوری
اولور آنی غیرك ادراکیچون وسیله قیلسك ممکن اولور اما غیری انك وصول وادراکیچون وسیله قیلسك انك ادراکندن
محروم قالور پس کندی ذاتنی بیلان وربینی دخی مشاهده قیلان اول نور الهیدر واکر اکا واصل اولمق مراد ایلرسك
عقلکی وسیله ایله که جزؤ کله وسیله اولمغه ممکن اولور *مثنوی* تا نبیند دل دهندهٔ راز را * تا نبیند تیر دور انداز را)
تا صورت مرتبه سنده اولان کوکل رازویریجی کورمیه تا ایراق آتیجینك اوقنی کورمیه دور اندازو دهندهٔ رازدن
مراد خدای تعالیدر تیردن مراد واسطه وسببدر تقدیر کلام مادامکه کوکل رازویریجی کورمیه وایراق آتیجینك
سبب وتدبیری تیرنه نظر ایدر کورمیه بوندن اولی معنی تیر دور اندازه مضاف اولمیوب نبیندك فاعلی اولمقدر بو تقدیر
اوزره تیردن مراد صورت مرتبه سنده اولان دل ویا خود مجرد حقدن دور اولانك وجودی اولور وتقدیر معنی بویله دیمك
اولورکه مادامکه کوکل رازویریجی کورمیه ودخی تیر کندویی ایراق آتیجی کورمیه یعنی مادامکه تیر کبی اولان دل
ویا وجود غافل بعید ایدیجی وایراق آتیجی فاعله نظر ایدر کورمیه جواب بو بیت اولور (مثنوی) اسب خود را یاوه داند
وز ستیز * می دواند اسب خود در راه تیز * اول وجود غافل کندینك آتنی یاوه وضایع اولمش بیلور وعناد وجدالدن
کندینك آتنی یولده تیز یلدیرر اسبدن مراد حقدن غافل اولان کمسنك عقل وروحیدر که دائما اکا واردر (مثنوی)
اسب خود را یاوه داند آن جواد * اسب خود او را کشان کرده چو باد * اول جواد کندینك اسبنی یاوه وکم بیلور وحال
بوکه کندینك آتی آنی چکیجی ویلیجی ایلمش *مثنوی* در فغان وجست وجو آن خیره سر * هر طرف پرسان وجویان
در بدر * اول سراسیمه وسرکردان غلط ایدوب فغان وطلبده درقپودن قپویه هر طرفه یلیجی وطلب ایدیجیدر وبویله
دیجیدر (مثنوی * کان که دزدید اسب ما را کو وکیست * این چه زیر ران تست ای خواجه چیست * که اول کمسه که
بزم اسبمزی اوغورلادی قنی وکیمدر یعنی شول کمسه که کندی روحندن وعقلندن خبردار اولمیه وعالم ارواح
وعالم عقول وجبروت وملکوت دیدکاری عالملرك طلبنده اوله اول کمسه کندی راکب اولدیغی آتی حالا کاراکب

ایکن ضایع ایلدم دیو ظن ایلمسی کبیدر پس بوکونه کمسیه دیمك کرکدرکه بو اسب که سنك اویلوغك التنده در
ای خواجه ندر یعنی بو عقل وروحکه سن اکا راکب سن واول سنی حاملدر بونه دردیمك کرك اول کندی حقیقتندن غافل
اولان واسبنی یاوه زعم قیلان کمسیه دیسك بو سنك سوار اولدیغك اسب نه در (مثنوی) اری این اسبست لیکن اسب کو
باخود آی ای شهسوار اسب جو * نعم بو اسبدر لیکن اسب قنی دیر ای اسب طلب ایدیجی شهسوار کندیکه
کل یعنی اکر بر حقیقتندن غافل اولان کمسیه بو سنك راکب اولدیغك عقل وروحکدر که حالا سنك ملککده در وسن
آنی طالب سن دیسك دیرکه بلی بو عقل وروحدر ولیکن عالم عقل وعالم روح قنده درکه بن آنك طالبی یم پس اکا دیمك
کرکدرکه ای شهسوار اسب جو غفلتی ترك ایله وکندیکه کل تاکم حقیقتکی کوره سن عالم ارواح دیدکاری کندی
روحکده وعالم عقول وجبروت دیدکاری کندی عقلکده وعالم لاهوت دیدکاری کندی سرکده مشاهده قیله سن
وهو معکم اینما کنتم) رموزنه عالم اوله سن که بو جمله‌یی سندن دورد کلدر * مثنوی * جان زپیدایی ونزدیکیست کم
چون شکم پر آب ولب خشکی چو خم * نفخهٔ الهی اولان جان انسانه کمال ظهورندن وغایت قربندن کم وپنهاندر
انسان بر کوب کبیدر درونی آب حیاتله پر وبیرونی آبدن خشك وخالیدر پس حقیقت نظری ایله نظر اولنسه جان جان
انسانه جان وجناندن دخی اقرب واظهر در بر فحوای * ونحن اقرب الیه من حبل الورید * وبر مقتضای (واعلموا
ان الله یحول بین المرء وقلبه) وبر مقتضای (وفی انفسکم افلا تبصرون) نهایة ما فی الباب شدت ظهوری اکا
نقابدر نته کم تنك حیات وقیامی جانله در پس جانك حیات وقیامی دخی جانانله در معلوم اولدیکه هر حالده انسان
جاندن وجاناندن ایرود کلدر ولیکن اکثر انسان بو معنایی مشاهده یه قادر دکلدر انکچون حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز بو خصوصده الوانله نوری تمثیل ایلدیلر تا معلوم اوله که الوانك ظهوری نورك وجودنده متوقف ایکن ونور
الواندن اظهر ایکن الوان مشهود ونور اکثر ناسه نسبتله مفقوددر (مثنوی) کی ببینی سرخ وسبز وفور را * تا نه بینی پیش
ازین سه نور را * لیك چون در رنك کم شد هوش تو * شد زنور آن رنکها روپوش تو * چونکه شب آن رنکها مستور بود *
پس بدیدی دید رنك از نور بود * وجود الوان مذهب شیخ ابو علی سینا ده وظهور الوان بعضلر مذهبنده وجود نور
واسطه سیله در پس الوانك ظهوری اوچ نوع نوردن ایکیسی اولمینجه اولماز اولا نور بصر ثانیا نور شمس وقمر ثالثا اکر کیجه
ایسه نور چراغ انور در پس معنای بیت سن سرخ وسبز وفور رنکلی شیلری کورورسن یعنی جمیع الوانی نیجه مشاهده
قیلورسن تا بو الواندن اول اوچ نوری سن کورمیه سن یعنی البته بو اوچ کونه نوردن ایکیسی اول سکا حاصل اولمشدر
اندنصکره سن الوان واشکالی کوردك ولیکن چونکم سنك هوشك رنکلرده مستغرق وکم اولدی اول رنکلر سکا
نوردن حجاب وروپوش اولدی وسیران الوان واشکالی سنی مشاهدهٔ نوردن غافل قیلدی چونکم کیجه کلدی واول
رنکلر مستور اولدی پس کوردك که رنکی کورمکلك نوردن اولدی امدی ظهورات اشیا نور خدا ایله در زیرا هر نکم
ظاهر فی نفسه ومظهر لغیره در اکا نور تسمیه اولنور پس جناب حق جل شأنه نفسنده اسما وصفاتیله ظاهر ومظهر
جمیع مظاهر در پس بو اجلدن انك اسماء حسناسندن بری نوردر (وفی حدیث ابی ذر قال سألت رسول الله صلی الله
علیه وسلم هل رأیت ربك قال نورانی اراه بو حدیث اوچ وجهله قرائت اولنور فتح همزه وکسر همزه ویاء نسبیله ایکی
وجه اوزره بر نوردرکه ویاخود نوره منسوبدرکه بن انی کورورم دیمك اولور پس وارثان انبیا وواصلان حقیقت هدی
دخی ما رأیت شیئا الا ورأیت الله قبله فحواسنجه هر نه یه نظر ایتسه‌لر ابتدا خدایی کورورلر اندنصکره نور خدا ایله اشیایی
مشاهده قیلورلر ومؤثردن اثری بولورلر کما سأل الاعرابی النبی صلی الله علیه وسلم قال علیه السلام بم عرفت الله
قال عرفت الاشیاء بالله ای بنور الله وهدایته لا بواسطة الاشیاء پس کروه مستدلین بونلرك عکسیدرکه انلر اثردن مؤثره
استدلال قیلورلر وصانعی صنعله بیلورلر بو طائفه اول الوانی کوروب بعده نورك وجودنه انکله استدلال قیلان کبیدر
واولکی طائفه نورك وجودیله الوانی کورن کبیدر میز بینهما فاین هما * مثنوی * نیست دید رنك بی نور برون * همچنین
رنك خیال اندرون * این برون از آفتاب واز سها * واندرون از عکس انوار علا * خارجده اولان نورسز رنك واشکالی
کورمك میسر اولمدی که ظلمتده الوان واشکال ظهوره کلمدی همچنین درونك خیالنك رنکی واحوالنك لونی دخی
بی نور درون ممیز اولمدی ونافع اولان مضر اولاندن فصل بولمدی الوان واشکال بیرونی بصر ایله کوریلور خیال واحوال
درونی بصیرتله بیلنور ونور بصیرتله فرق اولنور بو نور برونی آفتاب وسهادن یعنی نیران ظاهرندندر ونور درونی عکس
انوار خدادن واثر صفات اسمادندر پس اصل نور نور بصیرتدر ونیجه وجوهتی ایله نور شمس وقمردن ونور بصردن دخی
افضل واقوادر زیرا قوت باصره کندی نفسنی وادراککی وهم آلتنی که قلب ودماغدر ادراك ایلر وکلیات وجزئیاتی
وموجودات ومعدوماتی دخی ادراك ایلر وبواطن اشیایه نافذ اولور پس نور شمس وقمرده ونور بصرده بو خصلت وهنر

بوقدر ایله اولمیجق اصل نور دیمك بوکا صحیح اولور * مثنوی * نور نور چشم خود نور دلست * نور چشم از نور دلها
حاصلست * نور چشم شول قوت باصره درکه جمیع چشمی اولان حیواناتده بو نور چشم موجود وحاصلدر بلا
انضمام نور قلب پس حیوانات انکچون هر نه یی کورسلر طبیعتلرینه ملایم اولانی احساس ایلمکدن غیری نه ایدوکن
حقیقة بیلمزلر پس نور نور چشم بونلرده ونور بصیرتی اولمین آدملرده یوقدر زیرا نور نور چشم خود نور دلدر نور چشم ایسه
کوکلك نورندن حاصلدر یعنی عند الرؤیة مدرکه اولان نور چشم نور قلبدن حاصلدر ویاخود قوت باصره نك وحواس
ظاهره نك نشو ونماسی رئیس جمیع اعضا اولان قلبدندر که هر حسك اکا اتصالی وآندن استمدادی واردر بو تقریبله
نور چشم نور دلدن حاصلدر * مثنوی * باز نور نور دل نور خداست * کوز نور عقل وحس پاك وجداست * کیرو بونلر
کبی کوکلك نورینك نوری نور خدادر یعنی نور دلکه قوت عاقله در اکا نور خدا منضم اولمقسزین هر انسانده واردر دون
المجانین استعدادلری مقداری پس نور خدا که عقل وحس نورندن پاك وجدادر چون نور قلبه منضم اولسه انکله
معرفة الله حاصل اولور واسما وصفاتی بیلورلر ومراتب الهیه یی تمییز وادراك قیلورلر وبی یسمع وبی یبصر مرتبه سنی
بولورلر حتی هر اعضاسی نور خدا ایله (واشرقت الارض بنور ربها) مقتضاسنجه منور اولدقدنصکره کندویی عین نور
خدا بولورلر نته کم حضرت پیغمبر علیه السلام دعا ایتمکله بو معنایه اشارت قیلوب بیورورلر (اللهم اجعل فی قلبی
نورا وفی سمعی نورا وفی بصری نورا وعن یمینی نورا وعن شمالی نورا وفوقی نورا وتحتی نورا وامامی نورا وخلفی نورا واجعل لی
نورا * مثنوی * شب نبد نور وندیدی رنکها * پس بضد نور پیدا شد ترا * دیدن نورست وانکه دید رنك * وین بضد
نور دانی بی درنك) پس الوان واشکالك کورلمسی نورله در چونکم کیجه نور اولمدی رنکلری کوره مدك پس نورك ضدی
سببیله سکا نور پیدا اولدی امدی اول نوری کورمکدر اندنصکره رنکی کورمکدر وبو معنایی یعنی اول نوری کوروب
صکره رنکی کورمکی نورك ضدیله بیلورسن بلا فکر وتوقف که بونی بیلمك بدیهیاتدندر ملاحظه ونظره محتاج دکلدر
مثنوی * رنج وغم را حق پی آن آفرید * تا بدین ضد خوش دلی آید پدید * رنج وغمی حق سبحانه وتعالی انکچون خلق
ایلدیکه تا بو ایکی ضد سببیله خوش دللك ظاهر اوله که هر شیء ضدیله منکشف اولور مثلا اکر کیجه اولمسه بلنمزدی که
نهارنه درخشان اولمسه معلوم اولمزدیکه بهارنه در فقر وغنا اولمسه سلامت وغنانك کم بیلوردی سقامت اولمسه
صحتی کم بیلوردی وحیات اولمسه موتدن کیم آکاه اولوردی یاخود ظلمت اولمسه نور وقوت اولمسه فتور بیلنوردی
والم اولمسه حضور وغم اولمسه سرور بولنوردی البته نقمت نعمتی مظهر اولور وذات عزتی وزحمت راحتی تبیین قیلور
اعلا پستی ایله بیلنور وهستی نیستیده کورنور (بیت) هستی اندر نیستی بتوان نمود * مال داران بر فقیر آرند جود *
وقس علی هذا سائر الاضداد * مثنوی * پس نهانیها بضد پیدا شود * چونکه حق را نیست ضد پنهان بود *
فاذا کان کذلك الاشیاء تبین باضدادها فحواسنجه نهانلر ضدیله عیان اولور چونکم حقه ضد یوقدر نهان اولور پس
باء عربیه او قمقده جائزدر که چوق نهانلر ضدیله پیدا اولور چونکم حقك ضد وندی یوقدر پنهان اولوردیمك
اولور یعنی جناب حقك وجودده شریك وندی واولوهیتده مقابل وضدی یوقدرکه بو واسطهٔ تضاد وتقابل
ظهوره کله بلکه جمیع اوصاف متضاده واسماء متقابله ایله مرایای کائنات ومجالیء موجوداتده متجلیه اولان
حضرتدر (بیت) وما هی الا ان بدت بمظاهر * فظنوا سواها وهی فیهم تجلت * وغایت خفاسی کمال ظهورندندر
ونهان اولمسی زیاده عیان اولمسندندر انکچون * بیت * ای تو مخفی در ظهور خویشتن * وی رخت پنهان
بنور خویشتن دیمشلردر * مثنوی * که نظر بر نور بود آنکه برنك * ضد بضد پیدا بود چون روم وزنك * پس بضد نور
دانستی تو نور * ضد ضد را می نماید در صدور * نور حق را نیست ضدی در وجود * تا بضد او را توان پیدا نمود *
زیرا نظر اول نوره اولور اندنصکره رنکه اولور اویله اولیجق ضد ضدیله پیدا اولور رومی وزنکی کبی پس ضد نورله بیلدك
سن نوری زیرا ضد ضدی کوسترر صدورده بویله اولیجق نور حقی بوکونه استدلال قیلمق ممکن دکلدر زیرا حق تعالی
حضرتلرینك نورینك وجودده ضد وندی یوقدر تاکم ضدی ایله آنی پیدا وهویدا کوسترمك ممکن اوله زیرا نوری ظلمتك
ضدی اولان نور دکلدر که آنك نورنی ظلمتله بیله سن ووحدتی کثرتك مقابلی اولان وحدت دکلدر که وجود مقیددن
وجود مطلقی آیروب اکا بو استدلال ایله عارف وواقف اوله سن اکر نظر حق بینله بقارسك بر وحدت کورورسنکه جمیع
کثراتله رونما اولمش وبر حقیقت بولورسنکه جمله اضداد واختلافاتله ظهور قیلمش ومع هذا بو کثرات ومظاهر اکا محل
ومکان دکلدر (مثنوی) لاجرم ابصار ما لا تدرکه * وهو یدرك بین تو از موسی وکه * سورهٔ انعامده اولان آیت کریمه یه
اشارتدر (لا تدرکه الابصار) ای لا یحیط به الابصار لانه لطیف جلیل عن ادراکها وکیف تدرکه وهی لا تدرك
انفسها التی هی نور منه (وهو یدرك الابصار) لاحاطته بکل شیء ولطف ادراکه پس بو بیتك معناسی لاجرم بزم کوزلریمز

اول الٰهی ادراك و احاطه ایده من نفی ادراك نفی رؤیتی مستلزم دكلدر زیرا ادراك احاطه به دیرلر حق تعالی احاطه اولنمقدن
منزهدر و اول الله بزم ابصار یمزك جمیعنی ادراك ایلر بزم بصرلریمز آنی ادراك ایلمك خصوصنی سن كورموسی علیه
السلامدن و كوه طوردن كه جبل طوره رب موسی علیه السلام تجلی قیلدقده كوه طور مدكوك و متلاشی اولوب
و حضرت موسی علیه السلام مغشی علیه بقیلوب عقلی كیدوب بعد الافاقه (سبحانك تبت الیك و انا اول المؤمنین)
دو جناب حق بو بصرله ادراك اولنمقدن تنزیه قیلدی (مثنوی) صورت از معنی چو شیر از بیشه دان * یا چو آواز و سخن
ز اندیشه دان * این سخن و آواز از اندیشه خاست * تو ندانی بحر اندیشه كجاست * لیك چون موج سخن دیدی
لطیف * بحر آن دانی كه باشد هم شریف * یعنی لاجرم بزم ابصاریمز آنی كورمدیكی من حیث ذاته درلا من حیث صنعه
و آثاره اكرچه عالم معنی بو كوز ایله كورلمز اما معنا صورتنده ظهور ایلدیكی جهتدن صورتدن معناسنه عارف اولورسن
و آثاردن مؤثری بیلورسن نته كم تمثیل بیوررلر مثلا معنی عالمندن صورت عالمی بیشه دن شیر كبی بیل نته كم شیر
مشیستانده نشو و نما بولوب و اندن چیقوب ظهوره كاوب بنه اكا عودت ایدر كذلك بو صورت عالمی دخی مشیستان
معنادن نشو و نما بولور و اندن ظهوره كاور و بنه اكا رجعت قیلور یا خود صورت عالمی اندیشه دن حاصل اولان
سخن و آواز كبی بیل كه معنی عالمی فكر و اندیشه كبیدر و صورت عالمی صوت و سخن كبیدر كوركه بو سوز
و بو آواز اندیشه دن قالقدی و حاصل اولدی مع هذا سن بیلمزسنكه بحر اندیشه نه مكانده در كه انسانه نه داخل و نه
اندن خارج و نه منفصل و نه متصلدر و لیكن بحر موج سخنی چونكم كوردك كه لطیفدر آنك بحرنی دخی هم
بیلورسنكه شریفدر زیرا الجرعة تدل علی الغدیر و الحفنة تدل علی البیدر الكبیر فحواسنجه اثردن مؤثره استدلال
اولنور و جزؤدن كله استشهاد و انتقال قیلنور فقس علی هذا عالم الصورة و عالم المعنی و الصنع مع الصانع الاعلی
* مثنوی * چون ز دانش موج اندیشه بتاخت * از سخن و آواز او صورت بساخت * از سخن صورت
بزاد و باز مرد * موج خود را باز اندر بحر برد * صورت از بی صورتی آمد برون * باز شد كانا الیه راجعون *
چونكم عقل و دانش بحرندن موج اندیشه تصور اولوب حلقوم و مخارج جانبنه چاپدی و اول تصورات ذهنیه
مرتبه مخارجده حروف و كلمات لباسن كیوب سخندن و اول سخنك آوازندن صورت دوزدی و الفاظ و عبارات
شكلن بغلدی سوزدن صورت طوغدی و معنی حاصل اولدی و كیرو اولدی و زائل اولدی زیرا حروف و كلمات اعراض
سیاله كبیدر كه ایكی زمان باقی قالمز پس بحكم كل شئ یرجع الی اصله موج سخن كیرو بحرنه كتدی كذلك جمیع صورت
بی صورتك عالمندن كه عقل كل عالمیدر نفس رحمانی كبی معانی اسماء الٰهیه یی اظهار قیلدی كیرو اكا كتدی بزكه
موجودات ممكنه یز جملهمز تحقیقا اكا راجعلرز * مثنوی * پس ترا هر لحظه مرگ و رجعتیست * مصطفی فرمود
دنیا ساعتیست * جمله عالم می شود هر دم فنا * باز پیدا می نماید در بقا * هست عالم دائما در سیر و جلس * نیست خالی
یك نفس از خلع و لبس * پس ای سالك اكر نظر حقیقت بیله بقسك هر لحظه سكا مرگ و رجعت واردر و هر آنده اعدام
و آنك امثالی ایجاد مقرردر و هر كس دخی همچنان آنا فانا موت و حیاتده درلیكن تجدد امثال و تعاقب
اشكال ایلدیكیچون اكثر محجوبلر بو سردن غافلدر و بو معنی (بل هم فی لبس من خلق جدید) آیتنك معنای
حقیقیسندن دخی حاصلدر پس افراد ممكناتدن هر بر فرد دائما خلع و لبسده و فنا و بقاده درلر بو نكته یی
اشعار ایچون حضرت مصطفی علیه السلام الدنیا ساعة بیوردی مدت دنیا بر ساعت اولیجق بر آدمك عمری اول
ساعتدن بردم اولور نهایة ما فی الباب اول بردم سرعت انكیزی صنع خدا ممتد كوستررا ما كلمح بالبصر
او هو اقرب در عند اهل الله كما قال الله تعالی فی امر الساعة (و ما امر الساعة الا كلمح بالبصر او هو اقرب * مثنوی *
فكر ما تیریست از هو در هوا * در هوا كی پاید آید تا خدا * تو ندانی بحر اندیشه كجاست * بیورمشلردی و بحر اندیشه یه
مناسب برقاچ ابیات شریفه دخی اداییورب و خلع و لبس سرنی دخی مناسبتله ذكر قیلدقدنصكره بحر اندیشه یی
و منبع فكر و هر بیشه یی بیان ایدوب بیوررلر كه ای طالب اسرار الٰهی بزم فكر و اندیشه مز كویا بر تیردر هویت
ذات الٰهیه دن هوای وجود انسانیه ده اول تیر فكر قچن اكانور تا بنه خدای تعالی یه كاور پس دمبدم سهام افكار
و افهام هویت الٰهیه دن هوای قلوب انسانیه یه رمی اولنور بنه جوانبنه عودت ایلر كذلك دنیا و ما فیها نقدر
وار ایسه هر آنده حق جانبندن نفس رحمانیه واسطه سیله هر شیئه وجود اعطا اولنور و بنه مقتضای احدیت
و قهاریتله انلردن سلب و اخذ اولنور نته كم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) هر نفس نو می شود دنیا و ما *
بی خبر از نو شدن اندر بقا * هر طرفة العین ده كهنه و نوا اولور بو دنیا مرده و حی اولور بو اشیا و بز هر آنده بو دنیانك
كهنه و نوا اولماسندن بی خبرز بقای صورتده كه بو جهانك صورتا بر نوع اوزره اولان بقاسندن و تیره واحده

اوزره اولان قیامندن قیاس ایلرز كه بو عالم لحظة فلحظة كهنه و جدید اولمیه حال بو كه هر آنده نیست و هست اولمقده در
بو محلده توضیح معنی و تحقیق نحوی بودر كه اسماء الٰهیه ایكی قسمه منقسمدر كه اول لطفیه و قهریه در و جمله سی هر آنده
در كار و بر عملدر كه هیچ برینه تعطیل ممكن دكلدر پس حقایق امكانیه دن قچن بر شیئ وجوده كلسه در حال رحمت رحمانیه
آنی اخذ ایدوب اكا افاضهٔ وجود ایلر پس احدیت حقیقیه اقتضای انقهار تعینات و استدعای اضمحلال كثرات
ایلر در حال اول وجودی نفسندن خلع و سلخ ایلر همان دم رحمت رحمانیه اسلوب سابق اوزره اكا افاضهٔ وجود
ایلر بنه وحدت حقیقیه آنی اندن سلب و اخذ ایلر فعلی هذا جمیع اشیا دائما اعدام و ایجاد و افنا و ابقا اوزره اولوب
دنیا و ما فیها هر دم كهنه و نوا اولمقدن خالی دكلدر پس بو جهان و كون و مكان اعراض سیاله كبی اولدیسه بو جمله دن
عمر انسانی ماء جاری یه تشبیه ایدوب بیوررلر * مثنوی * عمر همچون جوی نو نو می رسد * مستمری می نماید در جسد
آن ز تیزی مستمر شكل آمدست * چون شرر كش تیز جنبانی بدست * عمر انسانی آب روان كبی طورمز نو نو
یتشوب جریان ایلر و در حال هر دم كه كذشته اوله نفس رحمانی افاضهٔ عمر ایلر بو جهتدن جسد انسانیده عمر مستمر
دائما كورینور متجدد الامثال و متشابه الاشكال اولدیغیچون اما كمال سرعت سریاندن و بغایت تیز جریاندن
اول عمر مستمر الشكل كلمشدر و حس انده غلط ایدوب آنی طول و دراز عمر صانمشدر مثلا شول بر شاخ اوزره بر آتش پاره
كبی كه سن آنی الكله تیز تیز تحریك ایده سن یا دائرهٔ مدور و یا خود بر خط مستقیم كورینور نته كم بو معنایی تفهیم
ایچون تكرار نقطهٔ جوالهٔ ناریه یی تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * شاخ آتش را بجنبانی بساز * در نظر آتش نماید
بس دراز * یعنی بر آتشه مضاف شاخ سوخته یی كندی صنعكله و كاركله تحریك ایلسك نظرده زیاده طول و دراز آتش
كورینور كه نقطهٔ ناریهٔ جواله نك باكری الشكل كورنمسی و یا خود خط مدید مرئی اولمسی مقرر و محققدر نته كم
دینلمشدر * قطعه * رو نقطهٔ آتشین بكردان * تا دائرهٔ از ان نماید * این دائره غیر نقطهٔ نیست * لیكن بنظر چنان
نماید * مغالطهٔ حواس ظاهره و باطنه چوقدر و حواس مدركاتك حقیقت و نفس الامره اطلاعی یوقدر لا سیما
قوت واهمه و قوت خیالیه نك اكثر كوروب بیلدیكی بر عكس و غلطدر نته كم بو حس ظاهر سراب معدومی موجود
و قطرهٔ ناریه یی خط ممدود كورر و نقطهٔ جواله یی دائره زعم قیلور كذلك احول دوبین صورت دائرهٔ موجودات ممكنه ده
تجدد تجلیات غیر متناهیه الٰهیه ظاهر اولان نقطهٔ وحدتی ممكناتدن غیری كوروب و كثرات و تعینات نفس الامرده
امر اعتباری ایكن حقیقة وجودی وار زعم ایلر حال بو كه عند اهل الشهود دائرهٔ موهومی كبیدر * قطعه * این
نقطه ز كردشی كه دارد * بر صورت دائره بر آید * بگذار خیال و وهم بنگر * تا دائره نقطه نماید * مثنوی * این
درازی مدت از تیزی صنع * می نماید سرعت انگیزی صنع * طالب این سر اگر علامه ایست * نك حسام الدین كه
سامی نامه ایست * بو بیت سؤال مقدره جوابدر كه اكر عمر انسان بر آن و مدت دنیا بر ساعت نیجه اولور كه بو قدر ایام
كثیره و مدت مدیده وار در دیرسك بو درازی مدت انسانه نسبتله در كه حقیقت كاره واقف دكلدر پس حواس انسانه
سرعت انكیزیٔ صنع الٰهی بر نفسی چوق زمان و تیزیٔ صنع ربانی بر آنی نیجه بیك ایام كوستررحال بو كه ایام الوهیته
نسبتله بو دنیا بر ساعتدر انكیچون (و ما امر الساعة الا كلمح البصر او هو اقرب) در و خلق عالم یوم قیامتی كوردكلرنده
حقیقت كاره واقف اولوب كندیلری دنیاده یا بر وقت و یا بر ساعت اكلندی ظن ایده لر * كما قال الله تعالی (كانهم
یوم یرونها لم یلبثوا الا عشیة او ضحیها) پس بو سر مجرد قیل و قال ایله بیلنمز بلكه بو اسرارك صاحبی اولان رجاله خدمت
و ارادتله بیلنور انكیچون بیوررلر كه بو سرك طالبی فرضا علامهٔ عصر اولسه دا كادیكه اشته كامل و مكمل اولان
حسام الدین چلبی قدس الله سره العزیز كه اول حضرتك وجود شریفی نامهٔ سامی و نسخهٔ الٰهیه در اولیا اولیجق اول عصرده
بو سره طالب اولان انلردن اخذ ایلمسی لازم ایدی و لیكن هر عصرك طالبی (خذ العلم من افواه الرجال بقلب لا بعقل
ذی عقال فحواسنجه اول عصرك كالله متصف اولان رجالندن اخذ ایلمسی لازمدر (رسیدن خرگوش بشیر * مثنوی
شیر اندر آتش و در خشم و شور * دید كان خرگوش می آید ز دور * آچلغندن و خرگوشك زیاده تأخیر ایتدیكندن
ارسلان حدت و حرارتده و غضب و اضطرابده ایدی كوردیكه اول خرگوش ایراقدن كلور (مثنوی) می دود
بی دهشت و گستاخ او * خشمگین و تند و تیز و ترش رو * دهشتسز و كستاخلقسز اول خرگوش یلر یعنی كویا
خدمتده قصور ایلمیوب ادای خدمت ایلیوب بی باك كاور خشمناك و شدتلو و حدتلو و اكشی یوزلو اولدیغی حالده كه
صادق و بی گناه اولنلرك حالی بودر * مثنوی * كز شكسته آمدن تهمت بود * وز دلیری دفع هر ریبت بود * زیرا شكسته
و زبون كلمكدن جرم و تهمت اولور و جرأت و دلیرلكدن هر شك و شبهه نك دفعی حاصل اولور (مثنوی) چون رسید او
پیشتر نزدیك صف * بانگ بر زد شیر های ای ناخلف * چونكم اول خرگوش صف قتنه ایلرولك ایرشدی یعنی شیر

طوردیغی صفه قریبترازلدی های ای ناخلف دیو ارسلان خرکوش اوزره بانك اوردی * مثنوی * من که کاوازهم
بدریده ام * من که کوش شیرنر مالیده ام * وایتدی بنکه کاولری یرتمشم وپاره پاره ایلمشم بنکه ارکك ارسلانك قولاغی
بورمشم یعنی تأدیب ایدوب مغلوب ومقهور قیلمشم شیردن مراد بو محلده غضب شیر حقیقت اولور وخرکوشدن
مراد حضرت حق ایله عهد قیلان وعهدنه وفا قیلمیوب مکر وحیله طریقنه ذاهب اولان وامر حقی وقتیله برینه
کتورمیوب تأخیر ایدلین کمسه لر اولور پس غضب الهی شیری امره وقتیله امتثال ایتمیوب تأخیر ایدن کمسه لره بوکونه
خطاب وعقاب ایدوب دیرکه * مثنوی * نیم خرکوشی که باشد کو چنین * امر ما را افکند او بر زمین * برنیم خرکوش
یعنی بریارم عقللو وضعیف خرکوش کیم اوله که او خرکوش بونك کبی بزم امرمزی یر اوزره براغه یعنی امرمزه
التفات ایتمیوب تحقیر ایلیه پس حضرت مولانا قدس الله سره امر حقه امتثال ایلمکده تأخیر ایدنلره ومکر وحیلت
نفسانی سمتنه کیدنلره نصیحت بیوررلر ودیرلر (م ی) ترك خواب وغفلت خرکوش کن * غره این شیر ای خرکوش کن
ای خرکوش سیرت طوشان اویقوسی وانك غفلتنی ترك ایله طوشان کوزی آچق اویور آنی کورن بیدار صنور حال
بوکه اول اویورکن کندیدن غافل اولور (کما قال صاحب حیاة الحیوان الارنب تنام مفتوحة العین فربما جاءها
القناص فوجدها کذلك فیظن انها مستیقظة) پس چوق انسان واردر که کوزی آچقدر وکورن آنی بیدار صنور
لکن نفس الامرده غافل ونائمدر بیدار شکل اولان غافللرك غفلتنه خواب خرکوش دیرلر پس بوکونه کمسه لره تنبیه ایدوب
بیوررلر ای غافل خواب غفلت خرکوشی ترك ایله ای خر بو غضب الهی شیرنك غره وخروشنی استماع ایله (عذر کفتن
خرکوش (مثنوی) کفت خرکوش الامان عذریم هست * کر دهد عفو خداوندیت دست * خرکوش شیره ایتدی
الامان برعذرم واردر اکر سنك خداوندلکك عفوی ال ویره یعنی سنك خداوندلکك عفوی میسر اولورسه عذرمی
بیان ایلیم * مثنوی * کفت چه عذر ای قصور ابلهان * این زمان آیند در پیش شهان * شیر خرکوشه ایتدی ای
ابلهلرك قصوری ناقصی نه عذر یعنی نه بی معنی عذر شاهلرك قتنه بو زمانمی کلورلر بونده تنبیه بودر که وقتسز اولان
طاعت سبب عتاب وعقاب اولور * مثنوی * مرغ بی وقتی سرت باید برید * عذر احمق را نمی شاید شنید * وقتسز
قوش سن سنك باشکی کسمك کرك احمقك عذرنی استماع وقبول لایق دکلدر * مثنوی * عذر احمق بدتر از جرمش بود
عذر نادان زهر هر دانش بود * احمقك عذری جرم وخطاسندن یرامزرکدر جاهلك عذری هر علمك زهریدر یعنی
هرکونه عذر قیلسه عذرك طریقن بیلمیوب دخی زیاده خطا ایدوب عاقل وعالمه الم ویرر * مثنوی * عذرت ای
خرکوش از دانش تهی * من نه خرکوشم که در کوشم نهی * ای خرکوش سنك عذرك علم وادبدن خالیدر بن خرکوش
دکلم که عذرکی بنم کوشمه قویه سن یعنی بن سنك کبی ضعیف العقل اولنلردن دکلم که بی محل اولان عذرکی استماع
ایدیروب قبول قیلدیره سن * مثنوی * کفت ای شه ناکسی را کس شمار * عذر استم دیده را کوش دار * خرکوش
شیره ایتدی ای شاه برحقیر ناکسی کس عد ایله بر ستم دیده نك عذرنه قولاق طوت وآنك سوزنی استماع ایت * مثنوی
خاص از بهر زکات جاه خود * کمرهی را تو مران از راه خود * علی الخصوص کندی منصب وعزتك زکاتندن اوتری
اولسون برکمراهی کندی یولکدن سورمه وآنی طریق لطفکدن دور ایلمه بو محلده خرکوشدن مراد علائم غضب الهی
ظهوره کلدکده اظهار عذر ایلین اهل تسویف واصحاب خطا اولور ودخی اهل جرم ومعصیته تعلیم اولور که حین
عتابده تأدب ایدوب تذلل وتواضع سمتنه کیدوب بوکونه تضرع ونیاز ایدلر (مثنوی) بحر کو آبی بهر جو می دهد
هر خسی را بر سر و رو می نهد * دریا که او دریا هر جویه آب ویرر اول جهتدن آب ویررکه حرارت شمس واسطه سیله
ابخره ما هوایه تصاعد ایدوب آنی سحاب کندی یه نشف وجذب ایتدکدنصکره اندن زمینه متقاطر اولوب جویلره آب
ویرمش اولور پس بحرك جود وعطاده بو مرتبه عظیم شانی وارایکن هر برخسی باشی ویوزی اوزره قور * مثنوی *
کم نخواهد کشت دریا زین کرم * از کرم دریا نکردد بیش وکم * دریا بو کرمدن کم وناقص اولمیسر دریا کرمدن زیاده
وکسك اولماز * مثنوی) کفت دارم من کرم بر جای او * جامه هر کس برم بالای او * شیر خرکوشه ایتدی بن کرمی
وکرمك یرنده طوترم یعنی کرمی اهلنه ومستحقنه ایلرم زیرا نااهله کرم حکمتی مخالف وعدالتی مبطل اولور هر کسك
جامه سنی آنك قدی مقداری کسرم که عدالت وحکمت بونی اقتضا ایدر پس مجرد کرمك کرمنه اغترار واعتماد بغیر
استعداد جائز دکلدر (کما قال الله تعالی (یا ایها الانسان ما غرك بربك الکریم الذی خلقك فسویك فعدلك (مثنوی
کفت بشنو کر نباشم جای لطف * سر نهادم پیش اژدرهای عنف * خرکوش شیره ایتدی عذرمی وسوزمی اشت اکر
محل لطف اولمز ایسه م عنف وقهر اژدرهاسنك اوکنه باش قودم وهر نه بیوررسك بعده تسلیم اولدم اصل عذر اولدرکه
* مثنوی * من بوقت چاشت در راه آمدم * با رفیق خود سوی شاه آمدم * بن قوشلق وقتنده یوله کلدم کندی

رفیقم ایله شاهك جانبنه کلدم پس اول رفیقنی تفسیر ایدوب دیر * مثنوی * با من از بهر تو خرکوش دکر * جفت
وهمره کرده بودند آن نفر * بنمله سندن اوتری برغیری خرکوشی اول قوم جفت وهمراه ایلمشلردی * مثنوی * شیری
اندر راه قصد بنده کرد * قصد هر دو همره آینده کرد * برشیر یولده بنده یه قصد ایلدی هرایکی همراه کلیجی یه قصد
ایلدی * مثنوی * کفتمش ما بندهٔ شاهنشهیم * خواجه تاشان که آن درکهیم * خرکوش دیر اول شیره ایتدم
بز برشاهنشهك بنده سی ایز اول درکاهك حقیر خواجه تاشلری ایز * مثنوی * کفت شاهنشه که باشد شرم دار *
پیش من تو یاد هر ناکس میار * اول یولده اولان شیر آخر بندن بو کلامی که اشتدی بکا دیدی شاهنشاه کم اوله شرم طوت
سن بنم حضورمده هرناکسك یادنی کتورمه اکر آنك ذکرنی بردخی یاد ایلرسك * مثنوی) هم ترا و هم شهت را بر درم
کر تو با یارت بکردید از درم * هم سنی وهم سنك شاهکی برتارم اکر سن یولداشکله بنم قپومدن رجوع ایدوب
کیدرسکز * مثنوی * کفتمش بکذار تا بار دکر * روی شه بینم برم از تو خبر * اول شیره ایتدم قو بزی هلاك ایلمه تا برکره
دخی کندی شاهمك یوزنی کوره یم سندن خبر ایلته یم * مثنوی * کفت همره را کرونه پیش من * ورنه قربانی
تو اندر کیش من * اول شیر ایتدی یولداشکی بنم قتمده رهن قو یوخسه سن بنم آیین ومذهبمده قربانسن * مثنوی *
لابه کردیمش بسی سودی نکرد * یار من بستد مرا بکذاشت فرد * اول شیره چوق تضرع ونیاز ایلدم برفائده ایلمدی
بنم یولداشمی الدی بنی یالکز قودی (مثنوی) یارم از زفتی سه چندان بد که من * هم بلطف وهم بخوبی هم بتن * بنم
یارم ایریلکدن اوچ اولقدر ایدی بکه بن یعنی اوچ بن قدر ایدی هم لطافتده وهم خوبلقده وهم جثه ده وسمیزلکده
مثنوی) بعد از ین زان شیر این ره بسته شد * حال ما این بود با تو کفته شد * بوندنصکره اول شیردن بو یول مسدود اولدی
بنم حالم بو ایدی وسکا سویلنمش سوزی دیرم وحق سوز آجیدر قل الحق ولو کان مرا بیان اولنمش اولدی * مثنوی)
از وظیفه بعد از ین امید بر * حق همی کویم ترا والحق مر * بوندنصکره وظیفه دن امیدکی کس سکا حق سوزی دیرم
وحق سوز آجیدر الحق مر حدیثنك مقتضاسنجه حق اولان کلامی سکا سویلدم سن دخی بوندنصکره برتدارك ایله
(مثنوی * کر وظیفه بایدت ره پاك کن * هین بیا ودفع آن بی باك کن * اکر سکا وظیفه کرکسه یولی پاك ایله اکا اول
کل اول بی باکی دفع ایله بو بیتنده (کفت بشنو کر نباشم جای لطف) بیتندن بورایه کلنجیه دك ظاهرا خرکوشك خطاب
ایلدیکی شیردن مراد نفس اماره اولور وخرکوشدن مراد ینه عقل معاد اولور واول یولده راست کلدم دیو حکایه
ایلدیکی شیردن مراد نفس امارهنك صفتلرینك عکسی واثری مراد اولور وکندی یه همراهم دیو اسناد ایلدیکی
خرکوشدن مراد عقل معاش اولور وعقل معاد نفس اماره شیرنه بوکونه مکر وخداع ایدوب تا آنی کندی مقامندن
آیروب حیله ایله یوله کتوروب راه حقده نشان ایلدیکی چاه فقر ورياضته اتمق استر وانك شر وشورندن تجبیرلر کبی اولان
قوای روحانیه یی ومدرکات ظاهره وباطنه یی امین ایتمك استر پس نفسی ریاضت قیوسنه اتمغه بوکونه علم وحیله لازمدر
(جواب کفتن شیر خرکوش را وروان شدن با او * چونکم اول شیره خرکوش کندی ضدندن خبر ویردی وغدا
حظنك انقطاعندن پیام ایرکوردی درحال مقامندن ایریلوب کندی یه معارض اولانك دفعنه شروع ایدوب
* مثنوی * کفت بسم الله بیا تا او کجاست * پیش در شو کر همی کویی توراست * دیدی بسم الله کل تا اوشیر قنده در
اوکده اول وایلرو کیت اکر سن طوغری سویلر ایسك (مثنوی) تا سزای او وصد چون او دهم * ور دروغست این سزای
تو دهم * تا آنك ویوز انجلینك لایقنی ویرم اکر بو دیدیکك سوز یلان ایسه سنك لایقکی ویرم مراد نفس امارهنك
عقل معاده انقیاد ایلمسی اولور (مثنوی) اندر آمد چون قلاوزی بپیش * تا برد او را بسوی دام خویش * خرکوش
برقلاوز کبی شیرك اوکنه کلدی یعنی عقل معاد نفسه پیشوا اولدی تا آنی کندینك طوزاغی جانبنه ایلته * مثنوی *
سوی چاهی کو نشانش کرده بود * چاه را او دام جانش کرده بود * برقیو جانبنه که اول آنی نشان وتعیین ایلمش ایدی
قیوبی او خرکوش شیرك جاننه دام ایلمش ایدی اکثر نسخه ده چاه را محلنده چاه مغ را واقع اولمشدر بو تقدیرجه معنی عمیق
وتاریك قیوبی آنك جاننه دام ایلمش ایدی دیمك اولور * مثنوی * می شدند این هر دو تا نزدیك چاه * اینت خرکوشی چو
آبی زیر کاه * بو ایکیسی که مراد خرکوش وشیردر تا چاهك قتنه کیدیلر ایشته سکا برخرکوش صمان التنده
صو کبی دیمك آنك مکر وپوشیده سندن کنایه اولور ینه کم بعض حیله کرلر یول اوزره برچقورده وافر صو اوله آنك اوزرینی
صمان ایله ستر ایدوب آینده لردن بری آنی صمان ظن ایلیوب اوزرینه باصدقده ایچنه دوشر * مثنوی * آب کاهی را
بهامون می برد * آب کوهی را عجب چون می برد * آب بر صمانی صحرایه ایلتور زیرا خفیفدر آب برطاغی عجب نیجه
ایلتور یعنی یرندن قلع وقمعه قادر اوله مز کوهدن مراد عقل وعلمده ثابت وراسخ اولنلردر که آب مکر انلری تحریکه قادر
اولماز وکاهدن مراد شول ضعیف العقل اولان سفیهلردر که آب مکر وهوا انلری یرندن ایروب صحرای میل وهوسه

ایلتور * مثنوی) مکر او دام کند شیر بود * طرفه خرکوشی که شیری می ربود * انك مکری طوزاغی شیره کند اولدی عجب
بر خرکوشکه برشیری قابدی یعنی طرفه درکه صورتا بر ضعیف وحقیر اولان شیء ظاهرا بر قوی ودلیر اولان شیء مغلوب
ایدوب هلاك ایتدی وبو بر ضعیف کسنه نك بر قوی ودلیر کسنه یی قهر وهلاك ایتمسی چوق واقع اولمشدر * مثنوی *
موسی فرعون را با رود نیل * می کشد با لشکر وجمع ثقیل * مثلا بر موسی فرعونی نیل ایرمغنه چکر لشکر ایله وجمع
ثقیل ایله یعنی جمعیت کثیره ایله * مثنوی * پشه نمرود را با نیم پر * می شکافد بی محابا درز سر * مثال آخر بر پشه یارم
قنادله قاپرمقسز وترجسز نمرودك باشنك درزنی یارار یعنی باشنك بینی شق ایلر خلاصهٔ کلام اولدر که حضرت موسی
علیه السلام ضعیف ایکن اکا تأیید الهی اولوب ذو الاوتاد اولان فرعونی نیجه یوزبیك عسکریله رود نیله چکوب
کندی توابعیله اندن کچوب فرعونی هلاك ایلدی ونمرود دخی حضرت ابراهیم علیه السلام زماننده بر قوی شاه ایدیکم
دولت دنیا وجاه وعزت صوری آنی مغرور ایدوب دعوای الوهیته شروع ایلدی برکون غروره کلوب اله آسمان ایله بن
مقابله ایدرم دیو عسکریله بر صحرایه چیقوب اوتوردقده حق سبحانه وتعالی اضعف جمیع مخلوق اولان پشه لری انلره حواله
ایدوب بر مرتبه انلر اوزره مسلط اولدیلرکه قراری فراره تبدیل ایدوب کمی انلر واسطه سیله شربت موتی ایچدیلر وسالم اولانلر
مقاملری جانبنه نیجه الم واضطرابله قاچدیلر اول حینده بر نیم پشه نمرودك بورنینه قونوب آنی دفع ایده میوب بورنندن
ایچرو کیدوب بینی سنه داخل اولدی وانك مرنده درت یوزییل قرار قیلدی نته کیم شیخ عطار قدس الله سره العزیز
حضرتلری منطق الطیرده بو بیتله بو معنایه اشارت بیورردلر (بیت) نیم پشه بر سر دشمن کماشت * در سر او چارصد سالش
بداشت (م ی) حال آن کو قول دشمن را شنود * بین جزای آنکه شد یار حسود * کورانك حالنی که او دشمنك قولنی اشتدی
کور اول کمسنك جزاسنی که حسوده یار ومصاحب اولدی (م ی) حال فرعونی که هامان را شنود (حال نمرودی که شیطان را
شنود * اول فرعونك حالنی کور که هامانك سوزنی استماع ایلدی هامان فرعونك وزیری ایدی اکرچه ظاهرا
دوست ایدی امامن حیث الحقیقه عدو اولدی زیرا هر بار که ایمانه کلمك استسه انکله مشاوره ایلردی پس آنی ایمان
واسلام دولتندن محروم ایلدی اول نمرودك حالنی کور که شیطانك سوزنی استماع وقبول ایلدی شیطان نمروده
انسان صورتنده تمثل ایدوب سن تکریسن ابراهیمه تابع اولمه وایمان کتورمه دیو دوست شکلنده بعض سوز القا
ایلردی اول بی عقل انك سوزنی قبول ایتدی کور که آنك حالی نه مرتبه یه یتدی خلاصهٔ کلام ونتیجهٔ مرام بو قصه دن
حصه اولدر که * مثنوی * دشمن ارچه دوستانه کویدت * دام دان کرچه ز دانه کویدت * دشمن اکرچه دوستلر کبی
سکا سویلر دام بیل اکرچه سکا دانه دن سویلیه * مثنوی * کر ترا قندی دهد آن زهر دان * کر بتن لطفی کند آن قهر دان)
اکر سکا دشمن شکر ویره آنی زهر بیل اکر تنکه متعلق بر لطف ایلیه آنی قهر بیل بو جمله عدولرك زیاده دشمنی سکا کندی
نفسکدر وشیطان لعیندر که انسانه عدو مبین در (کما قال الله تعالی (الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) وقال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك پس نفس وشیطان سکا دوستلر کبی هر نه
دیرلرسه وتنکه متعلق هر نه لطف القا ایدرلرسه آنی دام ومکر بیل که انك حقیقتی هلاك وعاقبتی ندامت وفضاحت اولمق
مقرردر بو حذر واحتیاطك فوائد ومنافعی واردر مادامکه قضای الهی کلمیه ومقتضای ربانی ظهور قیلمیه (م ی) چون
قضا آید نبینی غیر پوست) دشمنان را باز نشناسی ز دوست * چونکم قضای الهی کله بوستدن غیری یی کورمزسن ورسم
وصورتدن کچوب هر شیئك حقیقتنه وباطننه نظر ایر کورمزسن دشمنلری دوستدن کیرو اکلمزسن وایولری کتودن فرق
قیلمزسن ولهذا قال علیه السلام (اذا جاء القضاء عمی البصر واذا حل القدر بطل الحذر (مثنوی) چون چنین شد ابتهال
آغاز کن * ناله وتسبیح وروزه ساز کن * چونکه بویله اولدی ابتهاله آغاز ایله یعنی قضا کلهوسنی فرق وتمیزدن عاری قیله
چاره سی بودر که یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلبی علی دینك دیو ابتهال وتضرعه باشله وناله وتسبیح وروزه یی دوزمك ایله
یعنی صوم وتسبیح وتضرعه شروع ایله (مثنوی) ناله میکن کای تو علام الغیوب) زیر سنك مکر بد مارا مکوب * ناله ایله
بویله دیو که ای سن جمیع غیبلره زیاده عالم پادشاهسن بزی فکر طاشنك التنده بزی دوکمه (م ی) کر سکی کردیم ای شیر
آفرین * شیر را مکمار بر ما زین کمین * ای ارسلان خلق ایدیجی پادشاه اکر کلبلك وکستاخلك ایلد کسه شیری بو پوصودن
بزم اوزریمزه حواله ایلمه شیردن مراد بونده نفس شیری ویا شیطان شیری ویا قضا شیری وغضب شیری اولمغه قابلیت
واردر (مثنوی * آب خوش را صورت آتش مده * اندر آتش صورت آبی منه * الهی لطیف آبه آتش صورتنی ویرمه
یعنی آب دینی بزه سوزنده کوسترمه آتشده ابلق صورتنی قومه یعنی دنیا وشهوات وهوا که من حیث المعنی آتش
کبیدر انده لطافت ونعمت وراحت صورتلرین قومه تا کافر یفته اولوب نار بواره دوشمیه لر (مثنوی) از شراب قهر
چون مستی دهی * نیستها را صورت هستی دهی * الهی چونکم خلقه قهر شرابندن مستلك ویره سن بوقلره وارلق

صورتنی ویررسن مثلا بو دنیا که فی الحقیقه یوقدر حق تعالی اکا وآنك دولت وعزتنه وارلق صورتی ویرمشدر
وآخرت که فی الحقیقه ثابته وموجوده در اکا وانك نعمت وعزتنه یوقلق شکلی ویرمشدر قهر شرابندن مست اولان
یوغی وار ودخی واری یوق کورر * مثنوی * چیست مستی بند چشم از دید چشم * تا نماید سنك کوهر پشم پشم *
مستلك ندر چشمك کورمسندن چشمك باغلنمسیدر بر مرتبه کورمکدن کوز بغلنه که حتی طاش کوهر وبولك پشم
کورینه یعنی دنی وحقیر عالی ونا چیز وقبیح پشم کبی لطیف وملیح کورنه کیدر * مثنوی * چیست مستی حسها
مبدل شدن * چوب کز اندر نظر صندل شدن * مستلك ندر حسلر مبدل اولمقدر یعنی ادراکات صوری ومعنوینك
خاصیتلری متغیره اولوب که اشیایی کما هی حقها ادراك واحساس ایتمکه قادر اولمیه مثلا ایلغین آغاجی نظرده صندل
اولمقدر یعنی اول ایلغین اغاجی کبی باطل اولان شیلر صندل وعود اغاجی کبی لطیف ومقبول کورینه بو اجلدن سرور
کائنات علیه افضل الصلوات حضرتلری اکثرا وفائده تعلیم لامته بو دعایی ایدرلر اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه
اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم ارنا الاشیاء کما هی * قصهٔ هدهد سلیمان علیه السلام در بیان آنکه
چون قضا آید چشمهای روشن بسته شود الی آخره (مثنوی) چون سلیمان را سرا پرده زدند * جمله مرغانش بخدمت
آمدند) چونکم سلیمان نبی علیه السلام حضرتلری ایچون سرا پرده اوردیلر وانك چتر همایونی صحرالرده قوردیلر جمیع
طیور اول صاحب حبورك حضورنه کلدیلر (مثنوی) همزبان ومحرم خود یافتند * پیش او یك یك بجان بشتافتند
زیرا مرغلر سلیمان علیه السلامی کندیلرینه همزبان ومحرم بولدیلر لاجرم بر بر اول حضرتك اوکنه جانله یوریدیلر (مثنوی
جمله مرغان ترك کرده چیك چیك * با سلیمان کشته افصح من اخیك * جمله قوشلر انك اوکنده چیك چیکی ترك ایلمش
ایدیلر یعنی قوش کبی اوتمکی وبی معنی یره صدا ایتمکی ترك ایلمشلردی سلیمان نبی علیه السلام ایله قوشلر سنك
قرداشکدن فصیحتر وما فی الضمیری بیان ایلمکه ناطقتر اولمشلردی (مثنوی) همزبانی خویشی وپیوندیست) مرد
با نا محرمان چون بندیست * همزبانلق خصملق وپیوندلکدر یعنی ایکی کسنه بر لسانی بیلمك وبر زبان اوزره تکلم ایلمك
سبب اتصال وقرابتدر مرد نا محرملرله بنده منسوب اولان محبوس کبیدر اکثر زمانده همزبان اولمق وایکی کسنه
بر زبانده کلام قیلمق محرم اولمغه والفت قیلمغه لسان اوزره سبب اولور اما اصل محرمیت جان ودلك بر برینه ازلده
تعارف واتحادندن حاصل اولدیغیچون چوق اولور که ایکی همزبان اولمیان کسنه لر بر برینه محرم اولورلر ومحبت
قیلورلر * مثنوی * ای بسا هندو وترك همزبان * ای بسا دو ترك چون بیکانکان * ای چوق هندو وترك همزباندر
یعنی ای چوق کسنه به ترکك وهندلك بر برینه همزبانلغی چوقدر ای چوق واقعدر که ایکی ترك همزبان ایکن بر برینه
بیکانه لر کبیدر * مثنوی * پس زبان محرمی خود دیکرست * همدلی از همزبانی بهترست * پس محرملك زبانی خود
آخردر یعنی بر کسنه بر کسنه ایله محرم اولمق وهر بری آخرینك لسان حالنی بیلمك وسر درونه مطلع اولمق همزبانلقدن
غیریدر همدللك همزبانلقدن اولی وافضلدر پس بوندن حصه بودر که بر کسنه لسان مشایخی اوکروب انلرله همزبان
اولسه وسر درونلرندن غافل قالسه انلرله انجق لسان جهتندن اشنا اولمش اولور اما بر کسنه انلرك لسان حالنه عارف
وما فی البالنه واقف اولسه ومحرمیت مرتبه سن بولسه اکرچه اصطلاحلرین بیلمزسه ده بوندن اولی وافضلدر همدلی
از همزبانی بهترست بیوردقلری بو معنایی مؤید اولور * مثنوی * غیر نطق وغیر ایما وسجل * صد هزاران ترجمان
خیزد ز دل * نطقسز واشارتسز وکتابتسز کوکلدن نیجه یوزبیك ترجمان حاصل اولور وهر بری ما فی الضمیرنی اهلنه
ترجمه وبیان قیلور اهل حال قتنده لسان الحال انطق من لسان المقال در واهل بال قتنده لسان البال انطق
من لسان الحال در اهل دل اولنلر ادراکنده نادانلر بلکه اهل حال اولنلر آنك فهمنده عاجز وناتواندر
فهم من فهم وجهل من جهل پس اسرار محرمیتی وهمزبان وهمدمیتی مناسبتیله بیان ایلدکدنصکره
قصه یه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * جمله مرغان هر یکی اسرار خود * از هنر وز دانش واز کار خود * جمیع
قوشلر هر بری کندی سرلرینی کندینك هنرندن وعلمندن وکار وکردارندن * مثنوی * با سلیمان یك بیك وا می
نمود * از برای عرضه خود را می ستود * حضرت سلیمان علیه السلامه بر بر آشکاره کوستردی عرض واعلام
ایچون کندیسنی اوکدی * مثنوی * از تکبر نی واز هستی خویش * بهر آن تا ره دهد اورا بپیش * بونلرك عرض هنر
ایلملری تکبرلکدن وکندی وجودلرندن دکل ایدی بلکه هر قوشك هنر عرض ایلمسی انکیچون ایدیکه تا یول ویره اول
مرغك هر برینه اوکنه وقربنه تا آنکله اشنا اولمغه اول هنر وسیله اوله بونده حصه بودر که خلفاء حق اولان اولیا واصفیایه
بر کسنه بو نیتله عرض هنر ایلسه اکا مصاحب اولمقدن ورضاء الله کتورمکدن اوتری ولازم کلورسه اول هنریله خدمت
قیلمقدن اوتری جائز اولور زیرا عرض هنر ایلمانك مذموم وممنوع اولمسی مجرد خودپسند وخودفروش اولمغی مستلزم

اولدیغیچون وکبر ونخوت ونخر وانانیت صفتلرنی اشعار قیلدیغیچون اولورا کرانبیا علیهم السلام واولیای عظامك قربنه
وصولدن اوتری عرض هنراولورسه معقول ومقبول اولورنته کم یوسف علیه السلام حضرتلرینك ملك مصره اولان
خطابی قرآن عظیم الشانده حکایت اولندی (قال اجعلنی علی خزائن الارض انی حفیظ علیم) وبو آیت کریمه ده طلب
ولایتك جوازینه دلیل واردر اکرطالب اولان کسنه اقامت عدل واحکامه قادر ایسه بونك مثالی اکا بکزرکه * م ی
چون بباید برده را از خواجهٔ * عرضه دارد از هنر دیباجهٔ * مثلا چونکه اسیر اولنه برخواجه دن کرك اوله یعنی
چونکه براسیر برکسه یی افندی بلکه قبول ایده اول اسیرکندیده اولان هنردن بردیباجه عرضه طوتارتا اول خواجه
آنی قبول قیله وبو آنك خدمتنه وصول بوله دیباجه بونده برمقدار معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * چونکه
دارد از خریداریش ننك * خود کند بیمار وکر وشل ولنك * چونکه اسیر خواجه نك مشتری لکندن عار طوته یعنی اندن
حظایتمیوب نفرت ایده اول اسیرکندیسنی خسته وصاغر وچولق واقسق ایلر (مثنوی) نوبت هدهد رسید وپیشه اش
وآن بیان صنعت واندیشه اش * هدهدك نوبتی وآنك پیشه وهنرینك نوبتی ایرشدی واول هدهدك اندیشه
وصنعتنك بیانی نوبتی ایرشدی (مثنوی) کفت ای شه یك هنرکان کهترست * بازکویم کفت کوته بهترست * هدهد
ایتدی ای شاه نبوت برهنرکه اول هنرحقیرتر دراشکاره دیم حال بوکه کوته ومختصر سوز اولورکدرکه خیرالکلام
ماقل ودل موجبنجه سوزموجز ومفید کرکدر کفت بونده سوز معناسنه در * مثنوی) کفت برکو تاکدامست آن هنر
کفت من آنکه که باشم اوج پر * سلیمان علیه السلام اکا ایتدی سویله تا اول قنغی هنردرهدهد دیدی اول وقت که
بن اوج هواده اوزره اولم وزیاده یوکسك اوچم برنقطهٔ واحده ایله اولورسه براوج تقدیرنه اولوروا کرنقطهٔ ثلثه ایله باه
فارسی اولورسه وصف ترکیبی اولوب یوکسك اوچجی معناسنه اولور (مثنوی) بنکرم از اوج با چشم یقین * من
ببینم آب در قعر زمین * چونکه اوج هوادن نظر ایدم چشم یقینله بن آبی قعر زمینده کوریرم (مثنوی) تا کجایست
وچه عمقستش چه رنك * از چه می جوشد زخاکی یا زسنك * اول آب تا قنده دروآنك درینلکی ندر یعنی نه
مقدار دروا ول آبك رنکی ندر اول آب ندن قینار برخاکدنمی یا بر طاشدنمی قینار ویاخود طپرا قلقدنمی
ویاطاشلقدنمی قینار وظاهراولورزمین ایچره آبی کورمك وهرقنغی محلده ایسه اکا نظر ایرکورمك هدهدك
خاصیتندندر کما ورد فی کتاب حیاة الحیوان قال یذکر عن الهدهد انه یری الماء فی باطن الارض کما یراه الانسان
فی باطن الزجاج وزعموا انه کان دلیل سلیمان علیه السلام علی الماء وبهذا السبب تفقده لما فقده (مثنوی) ای سلیمان
بهر لشکرکاه را * در سفر میدار این اکاه را * هدهد سلیمان نبی علیه السلام حضرتلرینه ایتدی ای سلیمان لشکرکاهدن
اوتری یعنی لشکر برمحله نزول ایتدکده اندره آبی آشکاره ایلکدن اوتری بو مادن اکاهی سفرده یانکده طوت بو اولورکه
برکسه هرنقدر قدر وشرفده اولسه ودولت وعزتده کمال مرتبه سن بولسه ینه کندیه لازم اولان صاحب هنردن
اعراض ایلمیه اکرچه اول صورتا حقیر ایسه ده زیرا انسان مدنی الطبعدرکه بری برینه البته محتاجدر (مثنوی
پس سلیمان کفت ای نیکو رفیق * در بیابانهای بی آب عمیق * پس سلیمان علیه السلام اکا دیدی ای ایو یولداش
عمیق وبی پایان آبسز بیابانلرده بزمله اول * مثنوی * تا بیابی بهر لشکر آب را * در سفر سقا شوی اصحاب را * تا کم
لشکردن اوتری آبی بوله سن سفرده اصحابه سقا اوله سن یعنی لشکر ومصاحبلریمزدن اوتری سقا اوله سن وصویی
بولوب آنك وجودینه دلالت قیله سن بونده هرخدمتی اهلنه ویرمکه تنبیه وارد رهرامیروحاکمه لازمدرکه برکاری آنك
اهلنه تفویض ایلیه واول کاری نااهل اولان کسیه تفویض ایتمکدن حذر قیله تا عاقبت نادم وپشیمان اولمیه واشراط
ساعتی خلقه اظهار قیلمیه که برامری برنااهله ویرمك اشراط ساعتدندرکما قال علیه السلام اذا وسد الامر الی غیراهله
فانتظر الساعة (طعنهٔ زاغ در دعوی هدهد * مثنوی) زاغ چون بشنود آمد از حسد) باسلیمان کفت کو کژ کفت وبد)
زاغ چونکه هدهددن بو سوزلری اشتدی حسددن ایلرو کلدی سلیمان علیه السلام حضرتلرینه ایتدی اول هدهد
اکری وقبیح سویلدی (مثنوی) از ادب نبود بپیش شه مقال * خاصه خود لاف دروغین ومحال * شاهك حضورنده
سوز سویلمك ادبدن اولمز علی الخصوص خود زیاده دروغ ولاف اوله واولاف ممکن اولمیوب محال اوله بو معنی دروغین
ضم دال وکسر غین ایله اولدیغی وجه اوزره در فتح دال ایله وفتح غین ایله دخی اوقیمق جائزدر زیرا غین لغتده بولوت معناسنه
کاوربو راده پرده معناسنه استعاره اولسه جائز اولوربو تقدیر اوزره معنی علی الخصوص خود برلاف اوله که انده پرده اوله
واولاف محال اوله اول هدهده لاف وکزاف اسنادی نه جهتدن لازم کاوردیو رسه الجواب (مثنوی) کرمر ورا این نظر
بودی مدام) چون ندیدی زیر مشتی خاك دام * اکر اول هدهده دائم بو نظر اولیدی براوچ خاك التنده اولان طوزاغی
نیچون کورمزدی * مثنوی * چون کرفتار آمدی در دام او * چون قفص اندر شدی ناکام او * اول هدهد دامده نیچه

کرفتار

کرفتار کاوردی نه حالله ناکام وناچار قفص ایچره مبتلا اولوردی هدهددن مراد بو راده اسرار ضمایره مطلع اولان
ومکنونات بواطنی مشاهده قیلان اصحاب مکاشفه در وزاغدن مراد انلرك کشف وشهودینه انکار ایلین طائفه در
* مثنوی * پس سلیمان کفت ای هدهد رواست * کز تو در اول قدح این دردخاست * پس سلیمان علیه السلام
هدهده ایتدی ای هدهد روا ومعقولمیدرکه اول قدحده سندن بو درد ظاهر اولدی یعنی ابتدای حالده سندن بوکونه
تیره لك ظهوره کلدی * مثنوی * چون نمایی مستی ای خورده تو دوغ * پیش من لافی زنی وانکه دروغ * ای دوغ
ایچمش کسه سن نیچون مستلك کوستررسن بنم اوکمده برلاف اورورسن اندنصکره اولاف دروغ اوله (جواب کفتن
هدهد طعنهٔ زاغ را * هدهد حضرت سلیمان علیه السلامدن چونکم بوکونه عتاب آمیز خطابلری کوش ایتدی
اکا جواب ویروب ایتدی * مثنوی * کفت ای شه برمن عور کدای * قول دشمن مشنو از بهر خدای * ای شاه رسالت
بن عریان کدا اوزره خدا رضاسیچون دشمنك قولنی استماع ایلمه * مثنوی * کر بطلانست دعوی کردنم * من نهادم
سربر این کردنم * اکربنم دعوا ایلکم کذب وبطلان ایسه بن باشمی قودم وراضی ومطیع اولدم بنم بو بینمی کس
مثنوی) زاغ کو حکم قضا را منکرست * کر هزاران عقل دارد کافرست * زاغ که او زاغ قضانك حکمنه منکردر
اکر هزاران عقل طوترسه هم کافردر بو بیتلر هدهدلسانندن طعنهٔ زاغه جواب طریقیله اولور هدهددن مراد قضا
وقدره ایمان کتورن طائفهٔ علیه اولور وزاغدن مراد قضا وقدره انکار ایلین قدریه اولور وسلیمان علیه السلامدن
مراد فرق مختلفه نك السنه ومذهبنه عارف اولان وارث کامل حضرت نبویه اولورکه ارباب شهود اسرار
وجوده بزعارفز ومراتب کونیه ده مستتر ونابود اولان آب معنایه واقفز دیو دعوی شکلنده سوز سویلسه لرا هل قدر
مذهبنده ومعتزله مشربنده اولان زاغلر درحال انکار ایدرلر واعتراض ممتنعه کیدرلر ودیرلرکه لا نسلم که بونلرده
بونظر اوله وبونلر آب معنایی هردم مشاهده قیله زیرا اکر بونلرده بونظر مدام اولیدی نیچون زیرخاك بشریتده مستتر
اولان دام بلایی کورمزلردی وکرفتار ذلت ومحبوس قفص محنت وعقوبت اولمقدن نوجهله آزاد اولمزلردی معلوم
اولدیکه بونلر بودعوا ده لفاف وصلافلردر پس نجن منبع علوم وعرفان اولان سلیمان زمان علی طریق الامتحان
هدهدان معرفته وعارفان آب حیات حقیقته دیسه که بو اعتراضه جواب ندر وبو طعنه یه کفتار باصواب نه وجهله در
بونلر دیرلرکه ای شاه حقیقت زاغ طبیعت اولان اهل قدرکه حکم قضایه منکرلردر اکر هزاران عقل وعلم دخی طوترلرسه
کافرلردر بحکم حدیث شریف (قال علیه السلام القدریة مجوس هذه الامة) دروشر ومعاصی قضای الهیه دن
دکلدر بلکه عبدك نفسی آنی ایجاد ایلردین قدریه یی بعضلر تکفیرا تمشلر وبعضلر توقف ایتمشلردر تکفیرا تمیانلر بونلر
اهل قبله اولوب قرآنله استشهاد ایلدکلری ایچون توقف ایتمشلردر وتکفیر ایدنلر خالقیت حقه شریك قوشدقلری
ایچون تکفیر ایتمشلردر قضا وقدرك خیر وشرینه ایمان کتورمین مؤمن اولمدیغنه متعدد احادیث شریفه وارده اولمشدر
کما قال علیه السلام والله لا یؤمن احدکم حتی یؤمن بالقدر خیره وشره وقال علیه السلام الایمان بالقدر نظام التوحید
قضا اشیانك ازلدن ابده دك اوزرینه جاریه اولان احواله حکم کلی اجمالیدر وقدر او احکامك اوقات معینه ده آشنا
اوزره اولان صور تفصیلیه سیدر (مثنوی) در تو تا کافی بود از کافران * جای کندی شهوتی چون کافران * اکر سنده
فرضی ثنویه مذهبنده اولان کافرلردن بر کاف اولسه یعنی قضاء الهیه نك انکارینی مشعر برحرف اولسه کافران کبی
یعنی فرج نسوان کبی موضع شهوت ومحل رائحهٔ بدسن یعنی برخوای انما المشرکون نجس شرك نجاست معنویه در
پس ثنویه وقدریه خصالندن سنده که شرك خفی یی متضمن برخصلت اولسه جنابت معنویه وخباثت باطنیه ایله
ملوث وناپاك سن کرکدرکه درونکی آب توحید ومعرفتله پاك وطاهر قیله سن تاکم موحدین زمره سنه داخل اوله سن
مثنوی) من ببینم دام را اندر هوا * کر نپوشد چشم عقلم را قضا) پس هدهد سلیمان علیه السلامه ایتدی هواده ایکن بن
خاك التنده نهانی اولان طوزاغی کوریرم قضاء الهی اکر بنم عقلم کوزینی اورتمزسه (مثنوی) چون قضا آید شود دانش
بخواب * مه سیه کردد بکیرد آفتاب * چونکه قضاء الهی کله علم وعقل خواب غفلته کیدر ماه سیاه اولور آفتاب
طوتیلور یعنی چونکم قضاء الهیه کله ماهه خسوف وآفتابه کسوف کاور وبونلرك نوری زائل اولور (م ی) از قضا این
تعبیه کی نادرست * از قضادان کو قضا را منکرست * قضاء الهیه دن بو تعبیه یعنی بو تخلیط ومکر نجن نادر وقلیلدر
یعنی نادر دکلدر بلکه بوکونه تخلیط ومکر اندن چوق واقع اولور قضاء الهیه دن بیل که او قضایه منکردر زیرا برکسه نك
انکار وکفرینه قضاء الهی تعلق ایتمسه اول کسه کافر ومنکر اولمزدی معلوم اولدیکه هر کافرك کفری وهر منکرك
انکاری قضاء الهیه دندر (قصهٔ آدم علیه السلام وبستن قضا نظر اورا که مراعات صریح نهی وترك تأویل) حضرت آدم
علیه السلامك قصه سیدر وقضای الهی آنك چشمنی نهی صریحك رعایتندن بغلمسنك بیاننده درکه اول نهی صریحی

(ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمین) دروددخی آنك ترك تأویلدن كوزنی بغلمسنك بیاننده در وترك تأویل
معطوفدر مراعات اوزره تقدیر كلام ودستن قضا چشم اورا از ترك تأویل دیمك اولور وترك تأویلدن كوزنی بغلدی
دیمك ترك تأویلی كوره میوب وتأویلك تركنده اولان فوائدی بیله میوب ونهی صریحه امتثال ایده میوب تأویلی
روا كوردی واختیار قیلدی دیمكی اشعار ایلر * مثنوی * بو البشر كو علم الاسما بكست * صد هزاران علمش اندر
هر ركست * ابو البشر كه اول ابو البشر علم الاسمانك بكیدر یعنی حق تعالینك تعلیم ایلدیكی اسمانك امیریدر انك
هر طمرنده صد هزاران علم واردر واسمادن مراد عند المحققین نه ایدوكنه بو بیتلرله اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) اسم
هر چیزی چنان كان چیز هست * تا بپایان جان اورا داد دست * هر برشیئك اسمی انجلین كه اول شیء ازلده اویله اولمشدر
تا نهایتنه دك انك جانبه ال ویردی یعنی علم الله ده برشیئك اسمی نه اولدیسه وخاتمه وعاقبتنده نه اوله جق ایسه انك
علی حضرت آدمك جانبه كشف اولدی وهر شیئك حقیقتنی بیلدی دیمك اولور * مثنوی * هر لقب كو داد آن مبدل
نشد * انكه چستش خواند او كاهل نشد) هر لقبی كه او ویردی اول لقب مبدل ومتغیر اولمدی یعنی هر نه شیئه حقیقی
اعتبار ایله بر اسم دیدی ایسه اول اسم من بعد متغیر اولمدی زیرا بو لقب واسمدن مراد هر شیئك لوح محفوظده ثابت
اولان اسمیدر اول كسیه كه چست اوقودی اول كسه كاهل اولمدی زیرا بو اسمی انكا حقیقتنه مطلع اولمغله اطلاق
ایلمشدر پس تبدیل ممكن اولمز (مثنوی) هر كه آخر مؤمنست اول بدید * هر كه آخر كافر اورا شد پدید * هر شول كسه كه
آخرنده مؤمندر آنی اول كوردی وخاتمه سنده مؤمن اولدیغی حسبیله انكا مؤمن دیدی هر شول كسه كه آخرنده كافردر
اول حضرت آدم علیه السلامه ظاهر واشكاره اولدی (مثنوی) اسم هر چیزی تو از دانا شنو * سر رمز علم الاسما شنو
هر برشیئك اسمی سن عالمدن اشت علم الاسمانك رمزنك سرنی اشت یعنی حق تعالینك آدمه تعلیم ایلدیكی اسمانك
رمزنك سرنی اول اسمایه عالم اولان عارف ودانادن استماع ایت كه حق تبارك وتعالی وارثان انبیا اولان عارف
قوللرینه هر شیئك حقیقتنده اسمی ندر واول شیء عاقبة الامر نه اوله جقدر بونی دانا اولنلر بیلور اسرتك انلردن
برسن بولوب انلردن تعلم ایت دیمك اولور * مثنوی * اسم هر چیزی بر ما ظاهرش * اسم هر چیزی بر خالق سرش *
هر برشیئك اسمی بزم قتمزده انك ظاهریدر یعنی هر شیء بحسب الظاهر نه حالتله موسوم ایسه بز اكا اویله دیرز اما هر برشیئك
اسمی خالق كوزینك قتنده انك سر وحقیقتیدر نه كم برشیئك ظاهرده اولان اسمی وحقیقتده اولان اسمی بو بیتلردن
ظاهر اولور * مثنوی * نزد موسی نام چوبش شد عصا * نزد خالق بود نامش اژدها * موسی علیه السلامك
قتنده آنك چوبنك نامی عصا ایدی آنك حقیقتده ثعبان اولمسندن خبری یوق ایدی اما خالق عالم قتنده آنك نامی
اژدرها ایدی برشیئك اوائلده بحسب الظاهر اسمی عند الناس بر كونه اولوب آخر الامر اول اسم زائل اولوب
حقیقتده اولان اسمله مسمی اولدیغنه اولا عصانی مثال ایلدكدنصكره مثال آخرك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر
مثنوی * بد عمر را نام اول بت پرست * لیك مؤمن بود نامش در الست * مثلا حضرت عمر رضی الله عنهك نامی اول
حالده بت پرست ایدی زیرا اسلامه داخل اولمزدن اول عند الكفره نامی اویله ایدی لیكن الست عالمنده آنك
نامی مؤمن ایدی لاجرم اول ازلده اولان حقیقتنك اسمی اسلامه داخل اولدقدنصكره ظاهر اولوب بو دنیادن آخرته
اول اسمله انتقال ایلدی (م ی) آنكه بد نزدیك ما نامش منی * پیش حق این نقش بد كه با منی * اول نسنه نك كه بزم قتمزده
اسمی نطفه اولدی حق قتنده اول منی بو نقش صوری ایدیكه بالكه بو وجود وانانیتله مشهوددر بو بیت نفس الامرده
اولان اسامئ اشیا ایچون ضرب اولان تمثیلاتك بریدر مثلا هر شیئك ایكی نوع اسمی واردر بر اسمی حقیقیكه عند الله
ثابت اولان اسمدر اكا من بعد تبدیل وتحویل واقع اولمز ازلا وابدا ثابتدر بوزلمز وبر اسمی دخی مجازی وصوریدر البته بو اسم
زائل اولور وآخر الامر اول اسم حقیقی عند الله هر نه ایسه ظهوره كلور وآنكله مسمی اولور یعنی صورتا كافر وعند الله
مؤمن تسمیه اولدیسه عاقبة الامر مؤمن اولور واكر صورتا مؤمن وعند الله كافر ایسه نعوذ بالله آخر الامر كافر اولور
وقس علی هذا سائر الاسامی پس اسماء اشیاء حقایق اشیادن عبارتدر والحقایق لا تنقلب كلامی بو معنایه
اشارتدر پس حضرت آدم علیه السلامه جناب حق وعلم آدم الاسماء كلها مقتضاسنجه جمیع مسمیاتك حقیقة
وصورتا نامی اكا عیان اولدی حاصل كلام حضرت آدم علیه السلامك علم ودانشنه وفضیلت وبینشنه غایت ونهایت
یوقدر (مثنوی) صورتی بد این منی اندر عدم) پیش حق موجود نه بیش ونه كم) بو منی عدمده یعنی عالم باطنده ومرتبهٔ
علم حقده بر صورت ایدی حق تعالینك قتنده موجود ایدی بو ظاهرده اولان صورتدن نه بیش ونه كم * مثنوی *
حاصل ان آمد حقیقت نام ما * پیش حضرت كان بود انجام ما) حاصل كلام بزم حقیقتده ناممز یا خود حقیقت ناممز اول
كلدی حضرت حقك حضورنده كه او بزم انجام وعاقبتمزدر له یعنی انجام وعاقبتمزده هر نه شیء اوله جقدر بزم حضرت

حقك

حقك حضورنده حقیقتمزك اسمی اول ازلدی دیمكدر * مثنوی) مرد را بر عاقبت نامی نهد * نی بر آن كو عاریت نامی نهد
* حق تعالی حضرتلری مرده عاقبت امرده نه اوله جق ایسه آنك اوزرینه اسم قور انك اوزرینه دكل كه خلق اكا
بر عاریتی نام قور یعنی بعض كمسه واردر كه اولنده مؤمن آخرنده كافر اولور وبعضی بالعكس پس آخرنده وخاتمهٔ كارده
هر نه كونه صفتله متصف اولورسه ودنیادن آخرته هر نه حال ایله انتقال قیلورسه انك حق وقتنده اسمی اولدر واكا اول
نامی حق قومشدر (مثنوی) چشم آدم چون بنور پاك دید) جان وسر نامها كشتش پدید) آدم پیغمبر علیه السلامك
چشمی كه او نور پاك ایله كوردی جان وناملرك سر وحقیقتی اكا آشكاره اولدی * م ی * چون ملك انوار حق دروی بیافت
در سجود افتاد ودر خدمت شتافت) چونكه ملك حقك انوارنی حضرت آدم علیه السلامده بولدی لاجرم ملك سجوده
دوشدی وخدمته اوكدی * مثنوی * مدح این ادمكه نامش می برم * قاصرم كر تا قیامت بشمرم * بو آدمك
مدحنی كه آنك نامنی ایلتورم قاصرم نرضا اكر آنك فضائلنی قیامته دك صایم وبعض نسخه ده مصرع ثانی بویله
واقع اولمشدر تا قیامت كر ستایم قاصرم) یعنی قیامته دك اكر آنی مدح ایلرسم قاصرم كماهو حقه آنك ستایشنه
قادر دكلم دیمك اولور * مثنوی * این همه دانست چون آمد قضا * دانش یك نهی شد بروی خطا * كای عجب
نهی از پی تحریم بود * یا بتأویلی بد وتوهیم بود * بو جملهیی بیلدی چونكه قضا كلدكده بر نهیك دانشی اكا خطا
اولدی اول نهی بودر كه جناب حق آدمه وحوایه خطابا بیوردیكه * ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمین *
وبو نهیده اولان خطا بودر كه حضرت آدم علیه السلام بو نهیده متردد اولدی وكندی به دیدیكه
ای عجب بو نهی تحریم ایچونمی اولدی ویا خود تأویله منسوب اولان تنزیه ایچونمی اولدی وتخویفمی اولدی نهی تحریمی
اولدر كه آنی فاعل ومرتكب اولان كمسنه عتاب وعقابه مستحق اوله نته كم (ولا تقربا هذه الشجرة * نهی كبی
ودخی ولا تقربوا مال الیتیم نهی كبی ونهی تنزیهی اولدر كه انك مرتكبی عتاب وعقابه مستحق اولمز بلكه انجق
تركی اولی قیلمش اولور وكندوبی اول منهی اولندن انجق تنزیه وتطهیر لازم كلور كما ورد فی هذا الحدیث قال علیه السلام
من اكل الثوم والبصل والكراث فلا یقربن المساجد * مثنوی * در دلش تأویل چون ترجیح یافت * طبع در حیرت
سوی كندم شتافت * اول آدمك كوكلنده تأویل ایلمك چونكه ترجیح بولدی وترك تأویلی تأویل ایتمك اوزره اختیار
قیلدی پس آنك طبعی كندی حیرتده ایكن كندم جانبنه سرعت ایتدی * مثنوی * باغبان را خار چون در پای رفت
دزد فرصت یافت كالا برد تفت * مثلا باغبانك چونكه آیاغنه دیكن باتدی باغبان كندی حالنه مشغول ایكن خرسز
فرصت بولدی متاعنی علی الفور ایلتدی * مثنوی * چون ز حیرت رست باز آید براه * دید برده دزد رخت از كارگاه
چونكه آدم علیه السلام حیرتدن قورتلدی كیرو یوله كلدی آدم كوردی دزد اسبابی كارگاهدن ایلتمش یعنی شیطان
انك اسباب طاعتنی ومتاع معرفتنی سرقه ایتمش وحلهٔ جنتی وجودلرندن نزع ایدوب آنی دنیا صحراسنه آتمش
* مثنوی * ربنا انا ظلمنا كفت واه * یعنی آمد ظلمت وكم كشت راه * ربنا انا ظلمنا واه دیدی سورهٔ اعرافده اولان
ربنا انا ظلمنا آیت كریمه سنه اشارتدر كه تفسیری عنقریب اضافت كردن آدم ذلت را سر خنده كاور یعنی ای بزم ربمز
بز نفسمزه ظلم ایلدك دیدی واه ایلدی وجرمنه معترف اولوب كندیدن صدور ایلین خطاسنه تأسف ایلدی یعنی ظلمت
كلدی وراه مستقیم كم ونا پیدا اولدی یعنی كلمه سی كلمهٔ تفسیردر كان حضرت مولانا حضرت آدم علیه السلامك انا ظلمنا
انفسنا دیدیكی قولی بو مصرع ثانیله تفسیر ایدرلر كان بیوررلر كه حضرت آدم علیه السلام انا ظلمنا دیدی ظلمك
حقیقتی ظلمتدر پس ظلمت كلدی وقضا بصر بصیرتی پوشیده قیلدی وراه روشن نا پیدا اولدی دیمكی دیلر دیمك اولور (م ی)
این قضا ابری بود خورشید پوش * شیر واژدرها شود زو همچو موش * بو قضاء الهی كونش اورتیجی بر بلوتدر ارسلان
واژدرها قضاء الهیدن موش كبی اولور پس ای سلیمان * مثنوی * من اكر دامی نه بینم كاه حكم * من نه تنها جاهلم
در راه حكم * اكر بن حكم قضای الهینك ظهوری وقتی بر طوزاغی كورمیم حكم قضاء الهی بولنده همان یالكز
بن جاهل وغافل دكلم بلكه ظهور وقتنده انبیا واولیا علیهم السلام بیله عاجز ومتحیرلردر دیدی * مثنوی * ای خنك
انكو نكوكاری كرفت * زور را بكذاشت او زاری كرفت * ای سعادتلو اول كمسه كه اول نیكوكارلق طوتدی اول كمسه
زور وتجلدی قودی وزاری وتضرع یولن طوتدی (مثنوی) كر قضا پوشد سیه همچون شبت * هم قضا دستت بكیرد
عاقبت * اكر قضاء الهی سنی كیجه كبی بوررسه وپوشیده قیلورسه بر مرتبه كه ظلمت محنت وغملتده قالوب خیر وشری
كورمك ممكن اولمیه هم عاقبت سنك دستكی قضا طوتار وسنی اول ظلمتدن ینه قضا خلاص ایدر * مثنوی *
كر قضا صد بار قصد جان كند * هم قضا جانت دهد درمان كند * فرضا قضاء الهی اكر یوز كره سنك جانكه قصد ایده
وسنی هلاك مرتبه سنه ایركوره هم قضاء الهی سكا جان ویرر ودردیكه درمان ایلر * مثنوی * این قضا صد بار اكر

راحت زند* برفراز چرخ خرکاهت زند* بو قضاء الهی فرضا اکربوز کره سنك بولکی اوره سنك خرکاهکی چرخك
فوقی ارزره اوریعنی سنی عالی مرتبه یه ایرکورر* مثنوی* ازکرم دان این که می ترساندت* تا بملك ایمنی بنشاندت
حقك کرمندن بیل بونی که سنی قورقودر تا خوف سببیله سنی ایمنلك ملکنه نصب ایده یعنی (لاخوف علیهم ولاهم
یحزنون) دیدیکی ولیلرك مرتبه سنه سنی ایصال ایده (م ی) این سخن پایان ندارد کشت دیر* کوش کن تو قصهٔ خرکوش
وشیر* بو سوز که مراداندن قضا وقدرك اسرارنه متعلق اولان معارف علیه دریا بان طوتمز صددیمزدن بعید اولدی ونقل
ایلدیکمز شیر وخرکوشك قصه سی کیرو قالدی شمد نکیرو خرکوش وشیرك قصه وحکایتنی استماع ایله که تا شیرك عاقبتی
نیجه اولدیغی سکا معلوم اوله (پا واپس کشیدن خرکوش ازشیر چون نزدیك چاه رسید (مثنوی) چونکه نزد چاه آمد شیر
دید* کز ره آن خرکوش ماند و پا کشید* چونکه شیر چاهك قتنه کلدی کوردیکه اول خرکوش یولدن قالدی واياغن
چکدی* مثنوی* کفت پا واپس کشیدی تو چرا* پای را واپس مکش پیش اندرا* شیر چونکه خرکوشك اول حالنی
کوردی اکا دیدی ای خرکوش سن ایاغکی نیچون کیرو یه چکدك آیاغنی کیرو آردکه چکمه ایلرو یه کل* مثنوی* کفت
کو پایم که دست و پای رفت* جان من لرزید و دل ازجای رفت* خرکوش چونکه شیردن اول سوزلری اشتدی شیره
ایتدی قنی بنم آیاغم که الم و آیاغم خوفدن کتدی بنم جانم دتردی کوکلم یرندن کتدی* مثنوی* رنك رو یم را نمی
بینی چو زر* ز اندرون خودمی دهد رنکم خبر* بنم یوزمك رنکنی کورمزمیسن آلتون کبی صارو بنم یوزمك
رنکی خود درونمدن خبر ویرر* مثنوی* حق چو سیما را معرف خوانده است* چشم عارف سوی سیما مانده است
حق تعالی حضرتلری چونکم سیمایی معرف اوقومشدر (کما قال الله تعالی یعرف المجرمون بسیماهم وقال خطابا لنبیه
علیه السلام تعرفهم بسیماهم وقال سیماهم فی وجوههم من اثر السجود) چونکم سیما احوال درونی بیلمکه وسیله
اولدیغی اول سببدن عارفك چشمی سیما جانبنده قالمشدر که احوال درونی آندن استدلال ایدرلر (مثنوی) رنك و بو غماز
آمد چون جرس) از فرس آکه کند بانك فرس) رنك و بوی جرس کبی غماز کلدی یعنی برکسه نك رنکی وبرشیئك رایحه سی
آنك ما فی الضمیرنی غمز ایدیجی کلدی نته کم جرس کورغین برمخبرك شیئك وجودنی مخبر وغماز اولدی فرسك بانکی
فرسدن اکاه ایلر یعنی فرسی کورمسهك صدا اورسه آنك صداسی آنك وجودنه دلالت ایدر* مثنوی* بانك هرچیزی
رساند زو خبر* تا بدانی بانك خر از بانك در* هربرشیئك صداسی آنك ضمیر وسرندن خبر ویرر تا بیله سن بانك دری
بانك خردن زیرا افعال ومقالی احوال درونه راهنما اولور وعارف رضایه متعلق اولان سوزدن قلبك رضاسنه
وغضبنه متعلق اولان سوزدن درونده اولان غضبه استدلال قیلورنته کم بو حدیث شریف بو معنایه شهادت ایلر
عن عائشة رضی الله عنها اتفقا علی الروایة عنها قال علیه السلام انی لاعلم اذا کنت عنی راضیة واذا کنت علی
غضبی فقلت ومن این تعرف ذلك فقال علیه السلام اما اذا کنت عنی راضیة فانك تقولین لا ورب محمد واذا کنت
علی غضبی تقولین لا ورب ابراهیم قلت اجل والله لا اهجر الا اسمك معنای شریفی اولدرکه حضرت نبی صلی الله
علیه وسلم حضرت عائشهٔ صدیقه رضی الله عنهادن ایرایه دیدی تحقیقا بن بیلورم شول وقتده که سن بندن
راضیه اوله سن وشول وقتده که سن بنم اوزریمه غضبناك اوله سن غضبی فعلی وزننده الف مقصوره ایله غضبانك
تانیثیدر پس حضرت عائشه رضی الله عنها دیدی بن دیدم که آنی ندن بیلورسن یارسول الله رسول علیه
السلام حضرتلری دیدی اما شول وقتده که یا عائشه سن بندن راضیه اوله سن پس تحقیقا سن دیرسن محمدك ربیسی
حقیچون بویله دکلدر دیو قسم ایدرسن وشول وقتده که سن بکا غضبناك اوله سن پس سن دیرسن ابراهیمك ربیسی
حقیچون بویله دکلدر حضرت عائشه ایدر بن دیدم که نعم صادقسن یارسول الله حقیچون بنم هجرانم همان سنك
اسمکه مقصوردر یعنی حین غضبده سنك ذات شریفکدن قلبا هجرانم یوقدر پس بو حدیث شریفده برکسه نك
کلامندن قلبنده اولان حالنه وافعالندن درونده اولان سرنه استدلال قیلمغه دلالت واردر زیرا الظاهر عنوان
الباطن فحواسنجه انسانك ظاهرنده بعض علایم وآثار اولورکه آنك باطننده اولان اسرارنه اول علایم وآثاردن
دلالت واردر و آنك حال درونندن مخبر ومعلم اولورنته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت وشهادت قیلور
قال علیه السلام ما اضمر احد شیئا الا ظهر فی فلتات لسانه وصفحات وجهه وقال جار الله العلامة مناسبا
لهذا المحل مخایل الغم والمسرة تبکی وتضحك فی الاسرة* مثنوی* کفت پیغمبر بتمییز کسان* مرء مخفی
لدی طی اللسان* حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلرکه المرء مخفی تحت لسانه پس بو حدیث شریفك مضمونی
اوزره بیوردیلرکه پیغمبر علیه السلام انسانی تمیز ایلمك حقنده بیوردیلر انسان لسانی طی ایلمك قتنده وکلماتنك
تحتنده پنهاندر زیرا ترجمان جنان ودلال عالم جاندر پس صراف نقد عرفان اولان اولا لسانه نظر قیلور بعده اول

لسان واسطه سیله متکلمك مرتبه سنه واقف اولور (قطعه) زبان در دهان ای خردمند چیست) کلید در کنج صاحب
هنر* چو در بسته باشد چه داند کسی) که جوهر فروشست یا پیله ور (مثنوی) رنك رو از حال دل دارد نشان) رحمتم کن
مهر من در دل نشان* یوزك رنکی کوکلك حالندن نشان طوتار زیرا سیما درونه البته دلالت ایدر بنم حالمی مشاهده
ایدوب بکا مرحمت ایله بنم محبتمی قلبکده نصب ایله پس رنك ظاهر انسانك باطننك حالنه نه کونه دلالت ایلر بو بیتله
اشارت ایدوب بیوررلر* مثنوی* رنك روی سرخ دارد بانك شکر* بانك روی زرد دارد صبر و نکر* قرمزی یوزك رنکی
شکر رنکنی طوتار ذکر مسبب اراده سبب قاعده سی اوزره شکردن مراد نعمت اولور پس حمرت وجه شکر صداسن
طوتار و نعمته دلالت ایدر زیرا نعمت و راحتسز یوز قرمزی اولمز صبردخی ذکر مسبب اراده سبب قاعده سی اوزره بلا
ومحنتدن کنایه اولور ونکر بونده کفران معناسنه در تقدیر کلام صاری یوزك رنکی صبر و نکر طوتار یعنی بلا ومحنتك
وکفران نعمتك صداسنی طوتار واندن اخبار ایدر زیرا صفرت وجه درد ومحنتدن وعدم راحت ونعمتدن حاصل اولور
وعدم نعمت کفران اولمقدن ظهوره کلور پس رنك روی زرد برکسنك حیرتنه وانکارنه دلالت قیلمش اولور خرکوش
شیره ایتدی ای شیر دلیر* مثنوی* بر من آمد بانك دست و پا برد* رنك رو وقوت وسیما برد* بکا کلدی اول نسنه که
دست و پایی قطع ایلر رنك روی وقوت وسیمایی ایلتور بونده تنبیه بودرکه عقل سلیم هربارکه شیر موتی تفکر ایلیه
وهادم الذات اولان مرك قریب اوله وعلایم موت اکا اصابت قیله آنك تدبیرایلدیکی جوارحده قوت وقدرت قالمز
ورنك وسیماسی برنده اولمز پس خرکوش لسانندن احوال موتی بو بیتلرله بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر
* مثنوی* آنکه در هرچه درآید بشکند* هر درخت از بیخ و بن او برکند* اول نسنه که یعنی اول قهر وهلاکه سبب
اولان موت شیری بکا قریب کلدیکه هرنه شیٔ که کله آنی صرهر آغاجی کوکندن ودبندن اوقوپارر* مثنوی* درمن
آمد آنکه از وی کشت مات* آدمی و جانور جامد نبات* بکا کلدی اول نسنه که اندن مات وفانی اولدی آدمی وحیوان
وجامد ونبات (مثنوی) این خود اجزا اند وکلیات ازو* زرد کرده رنك وفاسد کرده بو* بونلر اولنسان موالید ثلاثه خود
جزولردر کلیات هم اندن رنکنی زرد ایلمش ورایحه سنی فاسد ایلمشدر کلیاتدن مراد بونده عناصر اربعه وافلاك تسعه
اولمق وبونلردن ظهوره کلان اشیا اولمق محلنه مناسبدر پس کلیاتك بعضنك فنا وزوالنك شرحنه شروع ایدوب بیوررلر
م ی) تا جهان که صابرست وکه شکور* بوستان که حله پوشد که عور* تا کم جهان ومافیها کاه بلا ومحنته صبر ایدیجی
وکاهی راحت ونعمته زیاده شکر ایدیجیدر پس تبدل وتغیردن خالی اولمدی بوستان کاه برك وباردن حله کیر وکاهی
عاری اولور پس بودخی متغیر اولمقدن ورونقنه زوال کلمکدن نجات بولمدی (مثنوی) آفتابی کو بر آید نارکون) ساعتی
دیکر شود او سرنکون* شول بر آفتاب که طلوع وقتنده نارکون یوقارو کلور وعالمی شعله وشعشعه سیله منور قیلور
برغیری ساعتده اول آفتاب سرنکون اولور یعنی برقاچ ساعتدنصکره زواله واروب باشی آشاغی غروب ایدر
منور عالم ایکن کورکه بو هم زوالدن خلاص اولمدی (مثنوی) اخترانی تافته بر چار طاق* لحظه لحظه مبتلای احتراق
شول اخترلرکه طوغمش وطلوع قیلمشدر چار طاق فلك اوزره وقتا فوقتا وآنا فانا مبتلای احتراق اولمقدن خالی
دکللردر احتراقدن مراد اولدرکه قچن برکوکب برکوکبه مقارن ومقابل اولسه اول مغلوب ومحترق اولان کوکبك
حکمی وتأثیری قالمقدر* مثنوی* ماه کو افزود ز اختر در جمال* شد ز رنج دق او همچون خیال* ماه که اختردن
جمالده زیاده اولدی دق رنجندن اول ماه خیال کبی اولدی نته کم هلال ومحاق وقتنده مشاهده اولنور دق برمرضدرکه
قچن برکسه یه واقع اولسه آنی بغایت نحیف وضعیف ونزار ایلر بو ابیات وماقبلنده ومابعدنده اولان ابیات
هرشیئك فنا وفواتنه وتبدلات وتغیراتنه تمثیلات طریقیله درنته کم بیوررلر* مثنوی* این زمین باسکون باادب*
اندر آرد زلزله‌ش در لرز و تب* بو سکونله ادبله اولان زمین که حرکت واضطرابدن بریدر زلزله آنی سیتمه ولرزه یه کتورور
باخصوص که زلزله ساعت آنی برمرتبه یه کتوررکه کالعهن المنفوش پاره پاره وریزه ریزه ایلر* مثنوی) ای بسا که
زین بلای مرده ریك) کشته است اندر جهان او خرد وریك) ای چوق طاغ بو آرته قالمش بلادن یعنی بوصوکه قالمش فوات
وفنادن جهان ایچره اول طاغ خرد وریك اولمشدر یعنی ریزه ریزه وقوم کبی اوفق اولمشدر نته کم (وبست الجبال بسا فکانت
هباء منبثا آیت کریمه سی بو مضمونه دلالت ایدر (مثنوی) این هوا با روح آمد مقترن* چون قضا آید وبا کشت وعفن
بو هواء لطیف که روحه مقترن کلدی وحیات بخش وجود انسانی اولدی چونکم قضاء الهی کله اول هوا وبا
ومتعفن اولور* مثنوی* آب خوش کو روح را همشیره شد* در غدیری زرد و تلخ و تیره شد* آب لطیف وشیرینکه اول
روحه همشیره اولدی یعنی برابر کلدی برغدیرده برزمان طورمغله صاری وآجی وبولانق اولدی زرد وتلخ وتیره لك آبه
نسبت موت وفنا صفتلریدر* مثنوی* آتشی کو باد دارد در بروت* هم یکی بادی بر وخواند یموت* شول بر آتش که

اول بيقدهيل طوتارباد بروت كبروسركشلكدن كنايه دركه آتش جوهر نورانی وعلويدر بواجلدن سركشلك طوتارمع
هذا هم بريل آنك اوزرينه يوت اوقوريعنی اولمك وسويتمك حالتنی اكا اجرا ايلرتنه كم برشمعه اوف ديسك سونورپس
بوله نورانی وسركش ايكن برمقدار يلدن نوری كيدوب مرده اولور (مثنوی) حال دريا زاضطراب وجوش او* فهم كن
تبديلهای هوش او* دريانك حالنی آنك اضطراب وجوشندن يعنی آنك غليان وخروشندن آنك عقلنك تبديل
اولملرنی فهم ايله نته كم بركسه نك صورت ظاهره سی جوش وخروشده اولسه وحركات واضطراب قيلسه آنك عقلنك
تبديللرنی ظاهرده اولان اضطرابندن فهم ايلرسن پس دريانك دخی بوجوش وخروشندن هوشنك تبديل اولملرنی
فهم ايله عند المحققين دريانك دخی هوشی واردرمراد انده مدبرومتصرف اولان عقلدرعند الحكما كا عقل فعال ديرلر
مثنوی چرخ سر كردانكه اندرجست وجوست* حال او چون حال فرزندان اوست* كه حضيض وكه ميانه كاه
اوج* اندرواز سعد ونحسی فوج فوج* يعنی چرخ سردانكه الملاء الاعلی يطلبون الله كما انتم تطلبونه خواسنجه طلب
رضای موجدنده حركات شوقيه ايله دورانده در آنك حالی دخی جوفنده اولان فرزندانك حالی كبيدر يعنی مواليد
ثلثه كبی اول دخی دائما متبدل ومتغير اولمقده دركاه حضيضدركه مذلت وحقارت صفتيدر وكاهی ميانه كه
ذلت ورفعتك اعتدالی مرتبه سيدر وكاهی اوجدركه كمال رفعت حاليدر مثلا فلكی بردائره فرض ايلسك وانك
اوسطنه برخط وهمی چكسك آنك نصف سفليسنه هابط وحضيض ونصف علويسنه صاعد واوج دينور كوكب كه
حوالی بروج اوزرنده سيرايده مستقيمدر انك خلافی اولورسه راجعدر كوكب كه كاهی يوقار وفلكه قريب وكاهی
آشغه فلكه قريب اولور يوقارو اوجه وارديغنه بعد ابعد ديرلر ودورالبته بونی مقتضيدركه اوج مرتبه سنده اولان
ميانه مرتبه سنده اولان حضيضه نزول ايده وحضيض مرتبه سنده اولان وسط مرتبه سنه صعود ووسط مرتبه سنده
اولان اوجه عروج ايده پس حدوث وتغيردن خالی اولمزوسعد ونحسدن اول چرخده فوج فوج چوق سعادت
ونحوست واردر* مثنوی* ازخودای جزوی زكلها مختلط* فهم می كن حالت هر منبسط *يعنی ای كللردن
مختلط اولان وعناصر اربعه دن مركب وممزوج اولان جزوی كندكدن فهم وقياس ايله هر مركب اولمين منبسطك
حالنی سن نفسكده نيجه متغير ومنقلب ايسك جميع كليات وجزويات تبدلات وتغيراتدن وفوات وموانعدن خالی
دكلدر (مثنوی) چونكه كليات را رنجست ودرد* جزوايشان چون نباشد روی زرد* چونكه كليانه جهانده رنج
ودرد واردر انلرك جزوی نيچون زردروی ومريض اولميه يعنی چونكه كليانه تغير وتبدل وفنادن خلاص ميسر
دكلدر پس انلرك جزولرينه خلاص نيجه ميسر اولور* مثنوی* خاصه جزوی كوزاضداد است جمع * زاب وخاك وآتش
وبادست جمع* خصوصا اول جزو كه اوضدلردن جمع ومركبدر آب وخاك وآتش وبادن جمعدر يعنی علی الخصوص
برجزو كه اضداد اربعه دن مركب اوله وطبايع مختلفه دن اجتماع قيله انك متغير اولماسی وفنا بولماسی عجبدر
نته كم اضداد اربعه نك امتزاجنی ميش وكركك امتزاجنه تمثيل ايدوب بيوررلر * مثنوی* اين عجب نبود كه ميش ازكرك
جست* وين عجب كين ميش دل دركرك بست* يعنی بو عجب اولمديكه قيون قوردن صچرادی وفرار ايلدی عجب بوكه
بوقيون قوردن كوكل بغلدی حاصل كلام انسانك سقامت وموتی عجب دكلدر سقامت وموت چار اضدادك بری بريله
امتزاج ايلمسندن حاصل اولوربلكه انسانك صحتی عجبدركه اول كرك وميشك وكور وشيرك الضدان لا يجتمعان ايكن
بری برينه كوكل ويرمسی ومصالحه قيلمسی كبيدر (قطعه) چار طبع مخالف وسركش* چند روزی بوند باهم خوش
كريكی زين چهار شد غالب* جان شيرين برآيد از قالب* مثنوی* زندكانی زاشتی ضدهاست * مرك آن اندر
ميانشان جنك خاست* انسانك زندكانلكی وصحتی بوچار اضدادك بارشمه سندندر اولوم بيل اول زمانكه بودرت
ضدك اورته سنده جنك قالقدی واعتدال زايل اولوب مزاج فاسد اولدی (مثنوی) لطف حق اين شير را وكور را* الف
دادست اين دوضد دوررا* حق تعالينك لطفی انسانك وجودنده بوشير وكوره وايكی اراق ضده الف وانس ويرمشدر
شير وكوردن مراد كه ايكيسی بری برينه ضددر عناصر اربعه دن حرارتله برودتدر ويا خود يبوستله رطوبتدر (مثنوی
چون جهان رنجور وزندانی بود* چه عجب رنجور اكر فانی بود* چونكه جهان بالكليه رنجور وزندانی اوله مريض
اكر فانی اوله عجب دكلدر (پرسيدن شير از سبب پای واپس كشيدن خركوش (مثنوی) خواند بر شير او ازين رو پندها
كفت من پس مانده ام زين بندها) خركوش شيره بويوزدن پندلر اوقدی ودیدی بن بو پندلر سببندن آرده قالمشم وكتمكده
آياغمی چكمشم قصه دن حصه بودركه عقل معاد نفس اماره شيرينه بوكونه پند وارشادلر ايلر متنصح اولسون وكين
وكدورتدن فراغت قيلسون ايچون چونكم بوموت وفنای عالمدن عبرت المیه وعقل معادك نصح وپندی اكا كاركر
اولميه خركوش عقل آخر الامر انی چاه رياضت وفقره آتروانی اول چاه ايچره مغلوب ومقهور ايدر *مثنوی*

شيركفتش توز اسباب مرض) اين سبب كو خاص كاينستم غرض) شير خركوشه ايتدی سن اسباب مرضدن بوسببی دی
خاصة همان بكا غرض بودر يعنی تبدلات وتغيرات عالم وفنا وزوال بنی آدمدن معلوم در پس چاهدن تباعد وتأخر
ايلمكه سبب ندر يعنی بنم مقصودم بودر بونی سويله (مثنوی) كفت آن شير اندرين چه ساكنست* اندرين قلعه زآفات
ايمنست* خركوش شيره جواب ويروب ديدی بو چاهده ساكندر اول شير بو قلعه ده آفاتدن ايمن ومحفوظدر چاه
وقلعه دن مراد بونده خلوتخانه شيران طريقت اولور كه انلر قلعهٔ خلوت ايچره آفات نفسانيه ومكايد شيطانيه دن
مصون ومحفوظ اولور وخارجده اولان شيردن مراد نفس اماره واهل نفس غداره اولور كه چاه خلوت ايچره ساكن
اولان طريقت شيرلرينك بونلر ضدی وعدوسيدر پس خلوت وعزلتك محل امن وسلامت اولديغنه وعاقل اولنلر
آفات عالمدن قاچوب چاه خلوت وعزلتی اختيار قيلديغنه بو ايكی بيتله اشارت ايدوب بعده ينه قصه يه شروع ايدوب
بيوررلر كه (مثنوی) قعر چه بكزيد هر كو عاقلست* زانكه در خلوت صفاهای دلست* قيونك دبنی اختيار
ايلدی هر كمكه اول عاقلدر زيرا كه خلوتده كوكل صفالری واردر *مثنوی* ظلمت چه به كه ظلمتهای خلق*
سر نبرد آنكس كه كيرد پای خلق* چاهك ظلمتی يكدر خلقك ظلمتلری بدومضردر بو مصرعده خبر محذوفدركه
اوبد است بيوردقلر يدركه انكه مضرست ديمكدركه قرينهٔ كلام بونلره دلالت ايدر وقرينه بهست بيوردقلر يدركه
انك ضدی بدومضردر وخبر تقديرا لغه سبب اولدر اكر خبر مقدر اولمزسه بو مصرع سامعه صحيح سكوت
افاده ايلمزو باشنی قورتارمدی اول كمسنه كه خلقك آياغنی طوترمرادخلقله مختلط اولان وروز وشب معاشرت
قيلان كمسنه فلاح ونجات بوله ميوب عاقبت خائب وخاسر اولور وسوء خاتمه اوزره اولور ديمكی افاده ايدر* مثنوی*
كفت پيش آزخم او را قاهرست* تو ببين كان شير در چه حاضرست* شير خركوشدن چونكم بوسوزلری اشتدی ايلرو
كل بنم زخمم آنی قاهر دراي خركوش سن كور كه اول شير چاهده حاضرميدر (مثنوی) كفت من سوزيده ام زان آتشی
تو مكر اندر بر خويشم كشی خركوش بر مكر پيدا ايدوب شيره ايتدی بن اول آتشيدن يانغشم يعنی اول آتش سوزان
كبی اولان شيردن نيجه زحمت ومحنت كوروب سوخته اولمشم ای شير مكر سن بنی كنديكه چكه سن *مثنوی
* تا بپشت تو من ای كان كرم* چشم بكشايم بچه در بنكرم* ای كرم معدنی تا بن سنك مظاهرت ومعاونتكله چشم
آچم چاه ايچره نظر ايدم (نظر كردن شير در چاه وديدن عكس خود را وان خركوش را (م ی) چونكه شير اندر بر خويشش
كشيد* در پناه شير تا چه می دويد) چونكه شير خركوشی كندينك صدرينه چكدی پس خركوش شيرك حفظ وپناهنده
چاهه دكين يلدی (مثنوی) چونكه در چه بنكريدند اندر آب* اندر آب از شير واو در تافت تاب* چونكه شير وخركوش
معا چاهده اولان آب ايچره نظر ايلدبلر آب ايچره شيردن واوخركوشدن عكس تاب ظاهر اولدی (مثنوی) شير عكس
خويش ديد از آب تفت* شكل شيری دربرش خركوش زفت* شير كندينك عكسنی كورديكه صودن يلدرادی وظاهر
اولدی تفت بونده تافتندن مخففدر فعل ماضيدر يلدرادی وظاهر اولدی معناسنه برشيرك شكلنی انك قتنده برفربه
خركوش كوردی *مثنوی* چونكه خصم خويش را در آب ديد * مر ورا بكذاشت واندر چه جهيد*
چونكم شير كندينك خصمنی چاهده اولان آب ايچره كوردی شير خركوشی چاهك طشره سنده قودی وكنديسی
چاهك ايچنه صچرادی پس نفس اماره صاحبلرينك كسب ايلدكلری معاصی ومظالم چاهنه عاقبت دوشدكلری
وكندی عمللرينك سوء جزاسنه نهايت كارده كرفتار اولدقلرينی بيان ايلمكه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوی)
در فتاد اندر چهی كوكنده بود) زانكه ظلمش در سرش آينده بود) اول شير بر قيويه دوشديكه اول قيوبی حقيقتده اول
شير قازمش ايدی زيرا كه انك ظلمی آنك باشنه كلجی اولدی وشريرلر طائفه سنه هر نه ايلدیسه عاقبت بولدی بونده
تنبيه بودركه *من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها) آيتنك خواسنجه بركسه هر نه عمل ايلسه كندی نفسی
ايچون ايلر (فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره) آيت كريمه سنك موجبنجه بركسه
خير وشر نه عمل ايلرسه عاقبت جزاسنی كورر *مثنوی* چاه مظلم كشت ظلم ظالمان * اينچنين كفتند
جمله عالمان* چاه مظلم اولدی ظالملرك ظلمی عالملرك جميعسی بويله ديديلر (كما قال النبی صلی الله عليه وسلم الظلم ظلمات
يوم القيمة *مثنوی* هر كه ظالمتر چهش باهولتر* عدل فرمودست بدتر را بتر* چونكم حقيقت حال بودر پس هر كمكه
ظالمركدر آنك قيوسی هولناكدر يعنی زياده قورقولو وتاريكتردر عدل الهی بدتره بدتر بيورمشدركه وجزاء سيئة
سيئة مثلها قولی بو معنايی مؤيد اولمشدر *مثنوی* ای كه تو از جاه ظلمی ميكنی* از برای خويش چاهی ميكنی*
ای شول كمسه كه سن منصبكدن اوتری خلقه بر ظلم ايلرسن حقيقتده كندكدن اوتری بر قيو قازرسن *مثنوی*
كرد خود چون كرم پيله بر متن* بهر خود چه ميكنی اندازه كن* ايپك قوردی كبی كندی اطرافكه طولمه كندكدن

اوتری قوتی قادر ایسک مقدارله قادریعنی بر عمل قبیحی ایلرسک انک جزاسندن خلاص اوله جق وعذابنه صبر ایده جک قدرایله والا اکر انک عذابنه صبرایده مزسک اندن تباعد ایله کما قیل (وان تصبر علی النیران فاعص) والا کن عن العصیان قاص (مثنوی) هر ضعیفا زاتوبی خصمی مدان * ازنبی ذا جاء نصر الله بخوان * ای ظالم قوی وای حاکم غوی سن ضعیف اولنلری خصم سز ومعین سز بیلمه بلکه ضعیفانک معین وناصری الله درشاهد استرسک قرآندن اذا جاء نصر الله سوره سن اوقو که حضرت نبی صلی الله علیه وسلم مع اصحابه اوایلده ضعیف وقوم قریش وکفار مکه قوی وغالب ایدیلر حق تعالی حضرتلری پیغمبر علیه السلامه ظفر ونصرت ویروب غالب وقهار اولان ظالملری مغلوب ومظلوم وضعیفلری غالب وقاهر ایدوب شهرلرنی اهل اسلامه ویردی نته کم رسولنه خطابا بیوررلر (اذا جاء نصر الله والفتح) شول وقتده که اللهک جنس نصرتی مؤمنلره کله ودخی فتح مکه ویاخود فتح جمیع بلدان حاصل اوله (ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا) وسن ناسی اللهک دیننه فوج فوج داخل اولور کوره سن (فسبح بحمد ربک) وسن تنزیه ایله ربکی شاننه لایق اولمیان اوصافدن حمد وسپاسنه متلبس اولدیغک حالده (واستغفره انه کان توابا) واندن مغفرت طلب ایله تحقیقا اول ربک دائما مستغفر اولان عبادنه رحمت ومغفرت ایله تواب اولدی محل استشهاد اللهک ظفر ونصرتی حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمه وتوابعنه ضعیف ایکن کلمسی وانلرک قوی اولمسیدر (مثنوی) کرتو پیلی خصم توازتو رمید * نک جزاء طیرا ابابیلت رسید * ای ظالم فرضا اکرسن پیل ایسک وصورتده قوی ونبیل ایسک خصمک سندن اورکدی وقاچدی ایسه اشته سکا جزاء طیرا ابابیل یتشدیکه اضعف مرغاندرکه اقوای جانورانی واصحاب طغیانی بقوة الله هلاک ایلدی نته کم حق سبحانه وتعالی کلام مجیدنده رسولنه خبر ویروب بیوررکه * الم ترکیف فعل ربک باصحاب الفیل * روایت اولندیکه ملک نجاشی قبلندن اولان والیء یمن اعنی ابرهة بن الصباح صنعاده قلیس نام برکنیسا بنا ایلیوب استدیکه حجاجی اکا تصریف ایده پس کنانه قبیله سندن برکسه واروب برکیجه اوکنیسایه افشان ایتدی ویاخود برآتش یاقوب بادآنی اول کنیسایه اولشدیروب آنی احراق ایلدی پس ملک یمن غضبه کلوب یمین ایلدیکه کعبه یی یقه وخراب ایده پس حبشه عسکریله ومحمود نام برعظیم فیلله ودخی بعض فیللرله تخریب حرم محترمه قصد ایدوب مغمس نام موضعه کلدکده عبد المطلب مع اشراف اکا چیقوب بوکاردن رجوع ایتمک ایچون ثلث مالنی اکا عرض ایلیوب قبول ایتمیوب تخریب کعبه یه مصر اولوب فیللری حرم محترمک جانبنه سوردکلرنده فیللردن اوته ایچرو کتمیوب یمن طرفنه دوندردکلرنده هروله وسرعة برله اول جانبه کیدوب بونلر بوکاره مشغول ایکن حضرت حق ابابیل قوشنی بونلرک اوزرینه ارسال ایدوب هر برینک منقارنده عدسدن بیوک برطاشی بونلرک باشنه آتوب باشلرندن کچیروب دبرلرندن چقوب بونلری هلاک ایلدی قصه سی تفاسیرده مسطوردر پس حق تعالی رسولنه بیوررکه یا محمد عجب سن کورمدکمی یعنی انلرک آثارنی مشاهده قیلدک واخبارنی استماع ایلدک که سنک ربک نه اشلدی اصحاب فیله (الم یجعل کیدهم فی تضلیل) وبونلرک کعبه خصوصنده اولان مکرنی تضییع وابطالده قیلمدیمی یعنی بونلرک مکرنی ضایع وباطل قیلدی (وارسل علیهم طیرا ابابیل ترمیهم بحجارة من سجیل) وبونلرک اوزرینه ابابیل قوشنی ارسال ایلدی سنک وکلدن اولان حجاره یی بونلرک اوزرینه آتدقلری حالده (فجعلهم کعصف مأکول) پس بونلری حق تعالی صمان کبی قیلدی وهلاک وتباه ایلدی * مثنوی * کرضعیفی درزمین خواهد امان * غلغل افتد درسپاه آسمان * اکر برضعیف زمینده امان استیه یعنی بریوزنده اکر برمظلوم برظالمدن بیحضور اولوب حق تعالی حضرتلرندن امان استیه اول مظلومک تضرع ونیازندن آسمانک عسکرنه غلغله دوشر (مثنوی) کربدندانش کزی پرخون کنی * درد دندانت بکیرد چون کنی * اکر برضعیفی دیشکله ایصرهسن وپرخون ومجروح قیله سن بو ستم مقابله سنده کاندین تدان مقتضاسنجه دیش اغریسیکه سنی طوته نیجه ایلرسن وجزاکی بولدقده نه قیلورسن * مثنوی * شیرخود را دید درچه وزغلو * خویش را نشناخت آندم ازعدو * شیر اولدم چاهده کندیسنی یعنی کندینک عکسنی کوردی وغلو وهجومندن اولدم کندیسنی عدودن اکلمدی (مثنوی) عکس خودرا اوعدوی خویش دید * لاجرم برخویش شمشیری کشید * کندینک عکسنی اول شیر کندینک دشمنی کوردی لاجرم شیر کندی اوزرینه برشمشیر چکدی (مثنوی) ای بسا ظلمی که بینی درکسان * خوی تو باشد درایشان ای فلان * ای چوق ظلم که غیری کسه لرده کوررسن ای فلان اول ظلم انلرده سنک خویکدر * مثنوی * اندرایشان تافته هستی تو * ازنفاق وظلم وبدمستی تو * سنک وارلغک انلرده بلدرامش وطالع اولمشدر سنک نفاق وظلم وبدمست اسکدن یعنی سنک وجودکده اولان نفاقدن وظلمدن وبدمستلکدن وسائر اخلاق سیئه دن هرنه ایسه غیرلرک وجودی آیینه سنده رونما اولوب سن اول صفتلری انلرک زعم ایلیوب انلره بغض وعداوت ایلرسن حال بوکه المؤمن مرآة المؤمن حدیثنک مقتضاسنجه انلر سنک مرآتکدر

وانلرده کورینن صفات قبیحه سنک کندی صفاتکدر (مثنوی) آن تویی وان زخم برخود می زنی * برخود آندم تار لعنت می تنی * برموجب المسلمون کنفس واحدة اول ظلم ایلدیککک کسه فی الحقیقه سنسن اول زخمی کندیکه اوررسن کندک اوزره اول دمده لعنت تارنی طوقورسن یعنی اوزریکه لعنت ایلرسن تار تل معناسنه در * مثنوی * درخود آن بدرا نمی بینی عیان * ورنه دشمن بودئ خودرا بجان * کندی وجودکده اول بدفعالی وقبیح خصالی عیان کورمزسن والا کندیکه جانله دشمن اولورسن * مثنوی * حمله برخود میکنی ای ساده مرد * همچوان شیری که برخود حمله کرد * ای ساده وابله مرد کندک اوزرینه حمله ایلرسن اول مذکور اولان شیر کبی که کندی عکسی اوزره حمله ایلدی وکندیسنی هلاک قیلدی (مثنوی) چون بقعر خوی خود اندر رسی * پس بدانی کزتو بود ان ناکسی * چونکه کندی خویکک قعر وغورنه ایرشه سن پس اول زمان بیلورسن که اول ناکسلک سندن ایدی (مثنوی) * شیررا درقعر پیدا شد که بود * نقش اوآنکش دکرکس می نمود * ارسلانه قیوده بنده ظاهر اولدیکه کورینن آنک نقشی ایدی اول نقشکه اکا غیری کسه کورندی * مثنوی * هرکه دندان ضعیفی میکند * کار آن شیر غلط بین میکند * هرکمکه برضعیفک دیشنی قوپره حقیقتده اول غلط کوریجی شیرک ایشنی ایدر * مثنوی * ای بدیده خال بد برروی عم * عکس خال تست ان ازعم مرم * ای برامزیک کورمش عمی یوزنده یعنی ای عمی وخالی ذاتنده قبیح نقش کورن کسه اول سنک خالکک عکسیدر واثریدر عمکدن نفرت ایلمه خال خاء معجمه ایله در اولکی مصرعده بک معناسنه ومصرع ثانیده خاء معجمه ایله بک معناسنه وحاء مهمله ایله حالت معناسنه اولمق دخی جائزدر * مثنوی * مؤمنان آیینه یک دیکرند * این خبرمی ازپیمبر آورند * مؤمنلر برى برلرینک آیینه سیدر بوخبری پیغمبر علیه السلام حضرتندن کتوررلر نته کم امام طبرانی اوسطده بوحدیثی انس حضرتلرندن روایت ایدرلر قال علیه السلام المؤمن مرآة المؤمن یعنی مؤمن مؤمنک آیینه سیدر هرنه صورتیکه برکسه برمؤمن قرنداشنک وجودنده کوره اول کندینک صورت حالیدر دیمک اولور ای آدم وای عالمک وجودنده احوال قبیحه وصفات خبیثه کورن کسه (مثنوی) پیش چشمت داشتی شیشهٔ کبود * زان سبب عالم کبودت می نمود * مثلا سن کوزک اوکنده شیشهٔ کبود طوتدک اول سببدن عالم سکا کبود کورندی حال بوکه عالم کبود دکلدر (مثنوی) کرنه کوری این کبودی دان زخویش * خویش رابد کومکو کس رانو بیش * اکر کورد کل ایسک بوعالمده کوردیکک کبودلکی کندکدن بیل کندیکه برامزدی ارتق غیری یه برامز دیمه یعنی اکر کوردل دکل ایسک بوعالمده کوردیکک عیب ونقصانی کندی نفسکدن کور کندی نفسکه بددی غیری کمسیه ارتق بد سویلمه تا کندی عیبکه مشغول اولمغله غیری ناسک عیوبنی کورمکدن فارغ اوله سن واسانکی غیبت ومالا یعنیدن امساک ایدوب طیبت وسعادت بوله سن نته کم حضرت نبی صلی الله علیه وسلم بیوررلر طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وانفق الفضل من ماله وامسک الفضل من قوله رواه الدیلمی فی فردوس الاخبار عن انس رضی الله عنه (مثنوی) مؤمن ار ینظر بنور الله نبود * غیب مؤمن را برهنه چون نمود * مؤمن اکر الله نوریله نظر ایلر اولمیدی احوال غیبدن مؤمنه نیجه کورینوردی یعنی مؤمن اکر الله نوریله نظر ایلمزسه غیبده اولان امور واحوالی مکشوف وعریان کوره مز وباطنده اولان اسراره نظر ایدر کوره مز اسرار ضمائره نظر ایدر کورنلر وحقیقت حالی کورنلر الله نوریله نظر قیلان ارلردر (ولهذا قال صلی الله علیه وسلم فی حقهم اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله رواه البخاری فی التاریخ والترمذی عن ابی سعید والطبرانی عن ابی امامة * مثنوی * چونکه تو ینظر بنار الله بدی * نیکوئی را وانديدی ازبدی * ای عیب بین چونکه سن الله ناریله نظر ایلر اولدک نار اللهدن مراد اللهک بعد وفراقیدر یعنی چونکه سن اشیایه اللهک فراقیله واندن بعید اولدیغک حالده نظر ایلرسک ایلککی برامزلقدن کیرو کورمدک ونیک وبد حقیقتنه شیدر تمیز ایلمدک بونک سببی حقله نظر ایلمامک اولور * مثنوی * اندک اندک نوررا برنار زن * تا شود نار تو نوری بوالحزن * ای خلقک عیب ونقصاننی کورمکه مشغول اولان کسه اکر بو بد نظردن خلاص اولمق استرسک ازجق ازجق نوری ناره اور یعنی تدریجیله نور توحیدی نار بشریت ولهب طبیعت ونفسانیت اوزره اورتا کم سنک نار نفسک ولهب طبیعتک نور وحدته وضیاء حقیقته مبدل اوله ای حزن وغم صاحبی اولدمکه نار نفسک منطفی اوله ونور وحدت سنک وجودکده تجلی قیله اول نورله اشیایه نظر قیلورسن وجمله اشیانی مظاهر الهی بولورسن پس عیب بینلکدن بری اولورسن مادامکه نور حقله نظر قیلمیه سن حقیقت بین اوله مزسن وعیب بینلک مرتبه سندن دخی کذر قیله مزسن پس بو معنی انسانک مجرد کندی کسب واختیاریله حاصل اولمیوب بلکه توفیق الهی وهدایت ربانی ایله اولدیغی مقرر اولدیسه تعلیما للطالبین مناجاته توفیق وترغیبا للصالحین عرض حاجاته باشلیوب * مثنوی * هم تو زن یارب ازان آب طهور * تا شود این نار عالم جمله نور * یا رب العالمین اول آب طهوردن

هم سن اورتا كه عالمك بونارى جميعا نور اوله آب طهوردن مراد توفيق وعنايت وتيسير وهدايتدركه نفسنده
بونلر ماء طهور كبيدركه هم مطهرلر وهم مطفيلردر نار عالمدن مراد بعد وغفلت وجهالت وكثافت
وبونلر امثالى بد خصلتلردر حد ذاتنده بو صفتلر سبب نار وجهنمدر وباعث نار فرقتدر بو اجلدن بونلره نار
تعبير اولنور وبو صفتلرى انساندن ازاله ايتمز الا عنايت وهدايت آبى (مثنوى) آب دريا جمله در فرمان تست * آب
وآتش اى خداوند آن تست * الهى دريانك آبى بالكليه سنك فرماننكده در اى خداوند آب وآتش سنك لايق وملككدر
آب وآتشدن مراد اگرچه ظاهرده اولان آب وآتش فهم اولنور اما آبدن مراد جميع مطهر ومطفى اولان شيلر اولور
اگر صورى اولسون واگر معنوى اولسون وآتشدن مراد اگر صورى واگر معنوى احراق وافنا ايلين شيلر اولور
پس اگر بو جمله سى سنك امر وفرماننكده وقبضهٔ تسخيركده ديمكى اشعار ايديجى اولور * مثنوى * گر تو خواهى آتش
آب خوش شود * ور نخواهى آب هم آتش شود * اى خدا اگر سن استيه سن آتش لطيف وخوش آب اولور
واگر استميه سن آب هم آتش اولور (مثنوى) اين طلب درما هم از ايجاد تست * رستن از بيداد يارب داد تست *
الهى بزده بو طلب وسعى هم سنك ايجادكدر بيداد وظلمدن قورتلمق سنك داد واحسانكدر (مثنوى) بى طلب
تو اين طلبمان دادهٔ * گنج احسان بر همه بگشادهٔ * طلبسز بزه بو طلبى سن ويردك احسان خزينه لرينى
جميع قوللريكه آچدك وبى شمار وبى حد عطالر ويرمشسن چونكه طلبسز بزه طلب احسان ايلدك پس طلب
قيلدقدنصكره مطلوبمزى دخى عطا ايله) مژده بردن خرگوش سوى نخجيران كه شير در چاه افتاد * مثنوى *
چونكه خرگوش از رهايى شاد گشت * سوى نخجيران دوان شد تا بدشت * چونكه خرگوش خلاص
اولمقدن شاد اولدى نخجيرلر جانبنه صحرايه دگين يله رك گتدى (مثنوى) شير را چون ديد در چه كشته زار *
چرخ ميزد شادمان تا مرغزار * خرگوش چونكه شيرى چاه ايچنده زار ومقهور اولمش كوردى مرغزار وچراگاهه
دگين شاد اولدى يعنى حالده چرخ اوردى ورقص قيلدى (مثنوى) دست ميزد چون رهيد از دست مرگ * سبز
ورقصان در هوا چون شاخ وبرگ * خرگوش چونكه موتك النّدن قورتلدى اللرنى برى برينه اوردى وسبز ورقصان
اولدى هواده شاخ وبرك كبى يعنى هواده شاخ وبرك رقصان اولديغى كبى سبزلك لطافت وطراوتدن كنايه در (مثنوى)
شاخ وبرك از حبس خاك آزاد شد * سر برآورد وحريف باد شد * شاخ وبرك خاكك حبسندن آزاد اولدى باشنى يوقارو
گتوردى وبادك حريف ومصاحبى اولدى (مثنوى) برگها چون شاخ را بشكافتند * تا به بالاى درخت اشتافتند *
يپراقلر چونكه بوداغى ياردبلر وحبسدن نجات بولدبلر تا درختك اوزرينه ايوديلر وفوقنه عروج ايليوب مراتب عاليه
بولدبلر (م ى) با زبان شطأه شكر خدا) مى سرايد هر بر وبرگى جدا) كه ببرورد اصل ما را ذو العطا * كه درخت استغلظ آمد
فاستوى) بو ابيات شريفه سورهٔ فتحده اولان آيته اشارتدر اولى بودركه (ذلك مثلهم فى التورية) يعنى شو وصف مذكور
بونلرك صفت عجيب الشانيدر كتاب موساده (ومثلهم فى الانجيل كزرع اخرج شطأه) دخى صفتلريدر انجيلده ويا خود
مثلهم فى الانجيل مبتدا اوله وخبرى كزرع اخرج شطأه اوله يعنى بونلرك انجيلده صفتلرى شول اكين كبيدركه اول
حالنده ابراز واخراج ايليه شاخنى ويپراغنى (فآزره) من الموازرة بمعنى المعاونة او من الايزار وهى الاعانة پس تقويت
ويروب معاونت ايده اول شطأه (فاستغلظ) پس رقتدن غلظته تبديل اوله (فاستوى على سوقه) اندن نصكره ساقلرى
اوزره قايم اولدى (يعجب الزراع) زراعى عجبه گتورر اول زرعك قوتى وعظمتى وحسن منظرى جناب عزت جلت قدرته
وعلت صحابهٔ كرامك مبدأ اسلامنده ضعيف وقليل اولوب بعده كثير اولوب اندنصكره بونلرك احوالنى مستحكم
اولديغى ضرب مثل بيورورلر زيرا حضرت پيغمبر عليه السلام اول حالده شطأ زرع گبى ايدى بعده چهار
يار گزين رضى الله عنهم ايله قوى اولوب واصحاب سعادت قرينله مستحكم ومستغلظ اولوب يوماً فيوماً زياده ارلدقده ناس
بونلرك احوال عجيب الشانينه تعجب ايدرلردى (ليغيظ بهم الكفار) تعليلدر بونلرك احوالنى زرعه تشبيهده روز بروز ترقى
وزياده اولدقلرى يعنى بونلرك يوماً فيوماً ترقيلرى كفاره بونلرك غليظ وغضب ايتملرندن اوتريدر (وعد الله الذين آمنوا) الله
تعالى وعده ايلدى شول كمسلره كه ايمان گتوردبلر (وعملوا الصالحات) دخى عمل صالح اشلدبلر (منهم مغفرة) بونلردن
مغفرت اولنه عفو ذنوب وعيوب وعده ايلدى (واجرا عظيما) دخى عظيم اجرلر وعده ايلدى معنى ابيات لسان شطأ
ايله يعنى هنوز چيقن يپراقله اول زرع خداى تعالينك شكرنى هر بريمش وهر بر يپراق بشقه ايدرلر يعنى ادا ايلربو ايله ديوكه
عطا واحسان صاحبى اولان خداى تعالى بزم اصلمزى بسلدى تا اول بزم اصلمز گوگرمستغلظ ومستحكم درخت
كلدى وساقى اوزره مستوى وقائم اولدى حضرت مولانا حبس تندن وسجن بدندن آزاد اولان عشاقك احوالنى
وحبس خاكدن نوظهور اولان شطأ زرعه تشبيه ايدوب وبطون درختدن بروز ايدن برگاره تمثيل ايدوب ديرلركه

هم شول

هر شول كمسه نك كه شطأ روحى حبس خاكتندن آزاد وبرك وشكوفهٔ قلبى بند بدندن خلاص اولوب مرتبهٔ كمالده
درخت مستحكم وشجرهٔ مستغلظ مشابهسنه يتدكده هر مرتبه ده لسان حال الله شكر گزار اولق وباد هواى عشق ياره
رقص وبى قرار اولقلر ايدوب دائماً ذوق وشوقدن خالى دگللردر * مثنوى * جانهاى بسته اندر آب وگل * چون رهند
از آب وگلها شاددل * آب وگلدن بسته ومحبوس اولمش جانلر چونكه آب وگلدن يعنى جسمانيت ونفسانيتدن
قورتلورلر شاددل اولدقلرى حالده بو شاددل كلمه سى مرهون اولور بو بيته (مثنوى) در هواى عشق حق رقصان
شوند * همچو قرص بدر بى نقصان شوند * يعنى شاددل اولدقلرى حالده بو شاددل اول جانلر درحق تعالينك عشقى
هواسنده سرور قلبله رقص ايديجى اولورلر قرص بدر گبى بى نقصان اولورلر (مثنوى) جسمشان در رقص وجانها خود
مپرس * وانكه گرد جان از آنها خود مپرس * انلرك جسمى رقصده در كمال سرورلرندن جانلرى خود صورمه كه انلرك
جانلرينك اوصافى تعبيره قابل دگلدر واول كمسه لركه جان اوله وروح محض مرتبه سن بوله انلردن خود صورمه زيرا
انلرك شاننى توصيف ايلمك ممكن دگلدر * مثنوى * شير را خرگوش در زندان نشاند * ننگ شيرى كو ز خرگوشى بماند
* خرگوش ارسلانى زندانده اوتورتدى اول بر شيره زهى عيب وعاركه اول بر خرگوشدن گيرو قالدى بو بيتده تعريض
واردر شول شيردليرگبى كمسلره كه خرگوش نفسينك زبونى وآنك خداع ومكرينك مفتونى اوله (مثنوى) در چنان
ننگى وآنگه اين عجب * فخر دين خواهد كه گويندش لقب * انلرين بر عيب وعارده دروآندنصكره بو عجبدراستركه آنك
لقبنى فخرالدين ديه لر يعنى اسير نفس وهوا ايكن وعيوب وذنوبه مبتلا ايكن بوندنصكره بو عجبدركه كندوبى دين
وطريقتده بر عالى قدر كمسه زعم ايليوب استركه خلق آنك لقبنى فخرالدين ويا مصلح الدين ويا اكمل الدين ديه وبو القاب
گبى تعظيم وتكريمى مشعر مدح ايليه لر بونده فخرالدين رازى حضرتلرينه شائبهٔ تعريض اولمق دخى محتملدر * مثنوى
اى چو شيرى در تك اين چاه فرد * نفس چون خرگوش خونت ريخت وخورد * اى كمسه سن بو تنها چاهك دبنده يعنى
بو تن قيوسنك ايچنده بر شيرسن خرگوش گبى نفس مكر وحيله ايله سنك قانك دوكدى وايچدى (م ى) نفس خرگوشت
بصحرا در چرا * تو بقعر اين چه چون وچرا * سنك خرگوش گبى مكار نفسك صحراده چراده در سن اندن غافل اولوب
بو چون وچرا چاهنك قعرنده قالمشسن يعنى قيل وقال وبحث وجدال وجواب وسؤال بى مآل قيوسنه دوشوب افكار
ووساوس صوبى عقلك باشندن آشوب زار روز بون اولمش سن (مثنوى) سوى نخجيران دويدان شيرگير) كابشروا يا قوم
اذ جاء البشير * اول خرگوش شيرگير با تدبير نخجيرلر جانبنه شيرك هلاك اولمسنى تبشيرا يتمك ايچون مسارعه ايلدى
وانلره بشارت ويروب سويلديكه اى قوم بشارت ايلك يرى بر بگزه زيرا كه سزه مژده ويريجى گلدى وسزى
هلاك دشمنله مسرور وشادان قيلدى حديثده وارد اولمشدركه مؤمنلره بشارت ويرمك وقلبلرينه ادخال سرور
ايلمك افضل اعمالدندرنته كم حضرت رسول عليه السلام بيورمشلر من افضل الاعمال ادخال السرور على المؤمنين *
رواه البيهقى عن ابن المنكدر خرگوش طائفهٔ نخجيرانه بو گونه بشارت ويرديكه * مثنوى * مژده مژده اى گروه
عيش ساز * كان سگ دوزخ بدوزخ رفت باز * اى عيش دوزيجى وعشرت ايديجى گروه سزه مژده وبشارت كه اول دوزخ
گلبى گيرو دوزخه گتدى * مثنوى * مژده مژده كان عدوى جانها * كند قهر خالقش دندانها * بشارت بشارت كه
اول جانلرك دشمنى خداى تعالينك قهرى آنك ديشلرنى قوپاردى بونده مراد نفس لمارهنك مقهور اولمسى وعقل
معاد آنك شرندن نجات بولمسى وقواى روحانيه وجسمانيه وحواس ظاهره وباطنه آنك فنا وزوالندن عقلك تبشير
قيلمسى وانلرك دخى بو خبر مسرت آميزدن مسرور وشادان اولمسى اولور * مثنوى * انكه از پنجه بسى سرها بكوفت
همچو خس جاروب مرگش را بروفت * اول شيرك پنجه سندن چوقلق باشلرى دوكدى مرگك جاروبى آنى هم خس
وخار گبى سپوردى (مثنوى * جمع گشتندان زمان جمله وحوش * شاد وخندان از طرب در ذوق وجوش * اول زمان
جمله وحوش جمع اولدى شاد وخندان اولدقلرى حالده طرب وسروردن ذوق وجوشده * جمع شدن نخجيران در گرد
خرگوش وثنا گفتن اورا (مثنوى) حلقه كردند او چو شمعى در ميان * سجده آوردند وگفتندش كه هان * وحوش آنك
اطرافنى حلقه واحاطه ايلديلر اول آنلرك ميانده بر شمع گبى ايدى اكا سجدهٔ تعظيم گتورديلر وا كا ديديلر كه اول (م ى)
تو فرشتهٔ آسمانى يا پرى * نه تو عزرائيل شيران نرى * سن آسمانك فرشته سيسن يا پريسن فرشتهٔ آسمان وپرى دگلسن
بلكه سن ارسلانلرك عزرائيلى سن كه قهرله آنى هلاك ايدوب بزى انك شرندن خلاص ايلدك مراد قوى وحواسك
عقل معاده بعد الخلاص من آفات النفس ايلدكلرى مدح وثنادر ومريدلرك مرادى مرتبه سنده اولان مرشد صاحب
سداده قيلدقلرى حمد وسپاسك صورتيدر (م ى) هرچه هستى جان ما قربان تست * دست بردى دست وبازويت درست
هر نه اولدكسه بزم جانمز سنك قربانكدر اندن ال ايلتدك يعنى جمله يه سبقت ايدوب غلبه ايتدك الك وقولك درست

اولسون * مثنوی * راند حق این آب را در جوی تو * آفرین بر دست و بر بازوی تو * حق تعالی حضرتلری بو عملک آبنی
سنک جوی وجودکه سوردی واجرا ایلدی سنک دست وبازوکه تحسین وآفرین اولسون دیدیلر * مثنوی *
بازکو تا چون سکالیدی بمکر * آن عوانرا چون بمالیدی بمکر * بزه اشکاره سویله اول شیری مکرله کندیکه حتی نه
حیله ایله اینادردک اول ظالمی مکرله نیجه مقهور وپایمال ایلدک * مثنوی * بازکو تا قصه درمانها شود * بازکو
تا مرهم جانها شود * اول شیر خصوصنده ایلدیکک مکری بزه کیرو سویله حتی قصه ایلمک بزه درمانلر اوله شیره نه وجهله
فرصت بولدیغکی بزه اشکاره دی تا بزم خسته جانلریمزه مرهم اوله (مثنوی) بازکو کز ظلم آن استم نما * صد هزاران زخم
دارد جان ما * اشکاره سویله که اول ستم کوستریجینک ظلمندن بزم جانلریمز صد هزاران زخم طوتر بونده تنبیه
بودرکه اصلاح نفسه کوشش قیلان طالبلر نفس وهواسنی اولدیرن وحواس وقواسنی کولدیرن مرشددن
نفسنک اصلاح وافناسی خصوصنده ایلدیکی مکر وتدبیری سؤال ایده لر تا آنک کلمات طیبه سی بونلرک دروننه
درمان اوله وبونلرده دخی کندی نفسلرینک اصلاح وافناسی خصوصنده آنک مکر وتدبیری کبی مکر وتدبیر قیله لر
* مثنوی * کفت تایید خدا بودی مهان * ورنه خرکوشی که باشد در جهان * خرکوش بونلره دیدی ای اولولر
بو حالت خدای تعالینک تأیید وتوفیق ایدی یوخسه جهانده بر خرکوش کیم اوله بونده تنبیه بودرکه چقین عاقل اولان
کمسه یا دشمن ظاهر اوزره ویا عدوی باطن اوزره ظفر بولسه واوخصوصده ناس اکا تحسین وآفرین قیلسه مغرور
اولمیه واول قوت وقدرتی کندی علم وعقلنه اسناد قیلمیه بلکه آنی تأیید الهی وتوفیق ربانی بیله وکندوبی خرکوش
کبی بر عاجز وناتوان عدا ایلیه وبویله دیه * مثنوی * قوتم بخشید ودل را نور داد * نور دل مر دست وپا را زور داد *
حق تعالی حضرتلری کرمندن بکا قوت بغشلدی وقلبمه نور ویردی کوکل نوری تحقیقا دست وپایمه قوت وزور ویردی
مثنوی) از بر حق میرسد تفضیلها * باز هم از حق رسد تبدیلها * تفضیللرک جمیعسی یعنی زیاده لکلر وقوت وقدرت
وغلبه ونصرت وظفر وفرصت وبوکونه فضیلتلرک جمیعسی اهلنه الله تعالی قتندن ایرشور تبدیللر هم کیرو حضرت
حقدن ایرشور یعنی قوتی ضعفه وغلبه یی انهزامه وقدرتی عجزه تبدیل ایلمککلر وهر حالاتی عکسنه تحویل قیلمقلر
هم ینه حقدن یتشور که مقلب القلوب والابصار ومحول الاحوال والافکار اول پادشاه ذوالاقتدار در * مثنوی *
حق بدور ونوبت این تأییدرا * می نماید اهل ظن ودیدرا * بو تأیید وتوفیق حق تعالی حضرتلری دور ونوبتله ظن وکمان
وبصیرت وعیان اهلنه کوسترر یعنی هر زمانده وهر دورده حق سبحانه وتعالی حضرتلری استدیکی بنده سنی توفیق
وعنایتیله مؤید ومنصور ایلیوب ظاهرا وباطنا اول مؤید اولان کمسه اعدای دین اوزره غالب کلوب آنک غلبه وتسلطنی
وا کا اولان تأیید وتوفیق حق سبحانه وتعالی حضرتلری اول زمانده اولان اهل ظنه واصحاب یقینه کوسترر حتی اهل
ظن واهل یقین بیلورلرکه اول کمسه اول کاری مجرد کندی قوت بشریه سیله ایشلمدی بلکه اول کارک اندن ظهوری اکا
اللهک توفیق قیلمسیله وا کا قوت وقدرت ویرمسیله ظهوره کلدی پس نوبته منسوب اولان ملکه مغرور اولان کمسه لرک
هر برینه علی حدة خطاب ایدوب خرکوش لساندن پند ونصیحت بیوررلر (پند دادن خرکوش نخجیرانرا که بدین شاد
مشوید (م) هین بملک نوبتی شادی مکن) ای نوبته بسته نوبت آزادی مکن) اکاه اول نوبته منسوب اولان ملک سبیله شادلق
ایلمه ای کمسه سن نوبته بسته ومقیدسن آزادلک ایلمه ملک نوبتیدن مراد دنیادرکه هر کس انده قسمت اولنان قدر مناوبه
ایله تصرف ایدر واکثری کندی نوبتنک ونوبتنده اولان ملکنک بسته ودلخسته سی اولور بوکونه کمسه لر کندیلرینی
حر وآزاد زعم ایلمک برنده اولمز حر وآزاد اولان کمسه لر اول کسلردرکه ملک نوبتیدن واکا اسیر اولمقدن نجات بوله لر وحضرت
حقک عشقنه وبنده لکنه اشتغال قیله لر * مثنوی * آنکه ملکش برتر از نوبت تنند * برتر از هفت انجمش نوبت زنند
* اول کمسه که آنک ملکنی نوبتدن عالیتر طوترلر یعنی ترتیب ایدرلر اول کمسه نک هفت انجمدن برتر نوبتنی اوررلر یعنی
انلرکه بو نوبته منسوب اولان ملکدن آزاد اولدیلر واحرار مرتبه سن بولدیلر اول کمسه لرک ملکی وهر مرتبه سی افلاک
تسعه دن عالیتر اولدی آنک نوبتنی سبعهٔ سیاره دن یوقارو اوررلر ومرتبه سنی عرش اعلایه ایرکوررلر * مثنوی *
برتر از نوبت ملوک باقیند * دور دائم روحها با ساقیند * نوبتدن برتر اولانلر باقی ملکلردر دور دائم یعنی علی الدوام
انلرک روحلری ساقی * حقیقتله دورلر وساقی * حقیقت انلرک روحلرینه دائما باده وحدتی وشراب حقیقی اشراب
ایلر بعض نسخه ده دور دائم روحها را ساقیند واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو ملوک باقیه علی الدوام روحلره ساقیلردر
یعنی اسرار الهیه ومعارف ربانیه شرابنی بونلر طالبلرک روحلرینه اسقا وافاضه ایدیجیدر درعملک اولور * مثنوی *
ترک این شرب ار بکوبی یکدو روز * درکنی اندر شراب خلد پوز * بر ایکی کون اکر بو شربی ترک ایلیه سن یعنی بو اکل وشرب
جسمانیه یی بر قاج کون ترک قیله سن وصوم وریاضته مشغول اوله سن اغزیکی جنت شرابنده ایلرسن وشراب مخلدی

دهان جان ایله ساقی حقیقتدن نوش قیلرسن * مثنوی * ای شهان کشتیم ما خصم برون * ماند خصمی زو بتر
در اندرون * ای شاهلر بز ظاهرده اولان دشمنمزی قتل وهلاک ایلدک لیکن اندن بدتر بر خصم بزم درونمزده قالدیکه
اول نفس اماره در (تفسیر رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر) حضرت رسول علیه السلام هر بارکه
بر غزادن کاسه لر واقامته نیت قیلسه لر بیوررلردیکه بز جهاد اصغردن جهاد اکبره رجوع ایلدک کفارله مجاهده یی
جهاد اصغر ونفس مکارله مجاهده ایتدیکی وانک خلافنه وعدم مقتضاسنه کتمکی جهاد اکبر تعبیر ایدرلردی انکیچون
عدولرک زیاده عدوسی نفسدر کما قال علیه السلام اعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک) پس اعدای عدوله مجاهده
اکبر مجاهده در وافضل مجاهده دخی نفسیله وهواسیله مجاهده قیلاندر (کما قال علیه السلام افضل الجهاد
ان یجاهد الرجل نفسه وهواه رواه ابن النجار عن ابی ذر الغفاری (مثنوی) کشتن این کار عقل وهوش نیست * شیر باطن
سخرهٔ خرکوش نیست * بو خصمی اولدرمک کار عقل وهوشک کاری دکلدر زیرا باطن شیری خرکوشک زبونی
ومغلوبی دکلدر شیر باطندن مراد نفس اماره در وخرکوشدن مراد هر هوش جزوی صاحبیدر یعنی نفس اماره هر
هوش جزؤینک سخره وزبونی اولمز وآنی قتل ایلمک هر عقله میسر کلمز (م ی) دوزخست این نفس ودوزخ اژدهاست * کو
بدریاها نکردد کم وکاست * بو نفس اماره دوزخدر ودوزخ اژدرهادر زیرا اول نفس دریالرله کم ونقصان اولمز اول دوزخ
دریالرله کم اولمز دیمک دخی جائزدر نته کم بو بیت بو دریالرله نفسک ودوزخک ناقص اولممه سنی تفسیر ایدر (مثنوی) هفت دریارا
در آشامد هنوز کم نکردد سوزش آن خلق سوز * دوزخ یدی دریایی نوش ایلر هنوز اول خلق یقیجی نک حرارتی کم وناقص
اولمز کذلک نفس یدی دریا قدر ملک ودولتی بلکه سرتاسر جمیع دریا ایچنده اولان نعمت وعزتی نوش ایتسه هنوز آنک
کرمیت وحرارتی ناقص اولمز وقناعت کلوب اوقدر دولتله طویمز (مثنوی) سنکها وکافران سنکدل) اندر آیند اندرو
زار وخجل * طاشلر وطاش کوکللو کافرلر دوزخک ایچنه زار وخجل کاورلر (مثنوی) هم نکردد ساکن از چندین غذا *
تا ز حق آید مر اورا این ندا * دوزخ بو قدر غدادن هم ساکن اولمز وا کا قناعت کلمز تا که اول دوزخه حق تعالیدن بو ندا
کله (مثنوی) سیر کشتی سیر کوید نی هنوز * اینت آتش اینت تابش اینت سوز * طویدکمی طویدکمی یعنی ممتلی وسیر
اولدکمی یوق هنوز دیه اشته سکا آتش اشته سکا حرارت یعنی دوزخ حق تعالی یه بویله جواب ویره * مثنوی * عالمی را
لقمه کرد ودر کشید * معده اش نعره زنان هل من مزید * یعنی اول دوزخ عالمی بر لقمه ایلدی وچکدی معده سی هل
من مزید نعره سن اوریجیدر (کما قال الله تعالی یوم نقول لجهنم هل امتلأت) یعنی قیامت کونی بز دوزخه دیرز
طویدکمی وتقول هل من مزید جهنم دیرکه دخی زیاده وارمی (مثنوی * حق قدم بروی نهد از لامکان * آنکه او ساکن
شود از کن فکان) پس جناب حق قدمنی اول جهنمک اوزرینه قویه لامکان عالمندن اندنصکره اول دوزخ ساکن اوله
امر وقبول عالمندن یعنی حقک ارادت کلیه سندن ودرحال بلا مهله جهنم اطاعت وامتثال ایلمککندن ساکن
اوله قط قط دیه کما روی عن انس اتفقا علی الروایة عنه قال علیه السلام لا تزال جهنم تقول هل من مزید حتی یضع الجبار
فیها قدمه فتقول قط قط وعزتک فیزوی بعضها الی بعض قدم متشابهاتدندر سلفک مذهبی توقف وتسلیم وخلفک
مذهبی تأویل وتکلم دردر پس تأویلنده وجوه چوقدر اما عند اهل التحقیق مقبول اولان وجهلر بونلردر که قدم بعض
مخلوق خدانک اسمی اوله وقدمه ده کی ضمیر او مخلوق معلومه راجع اوله ویا خود قدمدن مراد انبیا واولیا اوله وجباره
اضافتی مجرد تعظیم وتشریف ایچوندر نته کم حضرت مریمه نافخ جبریل امین ایکن جناب حق نفخی کندی نفسنه
اضافت ایدوب (ونفخنا فیه من روحنا) بیوردی وبو وجهی ابن ملک دخی والاستعارة لجماعة من الناس غیر بعیدة
دیمکله جائز کوررومولانا جامی بو حدیثک شرحنده بورایه مناسب دیرکه اکثر کبارک اصطلاحنده قدم جبار انسان
کامله اطلاق اولنور شو ملابسه ایله که قدم آخر اعضای انساندر وانسان دخی من حیث نشأتهم العنصریة آخر جمیع
خلق جهاندر (کما قال علیه السلام خلق الله آدم بعد العصر فی یوم الجمعة آخر الخلق فی آخر ساعة من ساعات الجمعة
پس مشابهت ما بولندیغیچون بو جهتدن بونلره قدم جبار دینلسه قابلدر پس بر فحوای حدیث تقول جهنم
یوم القیمة جز یا مؤمن فان نورک اطفأ ناری نور مؤمنله نار والتهاب جهنم منطفی ومندفع اولمق اولیجق انوار انبیا
واولیا ایله منطفی ومنجمد اولمق بطریق الاولی ومضطرب اولوب بعضیسی بعضسنه ضم وجمع اولمق بسبیل الاحری در
نته کم نفس انسانی دخی جهنمدن بر جزؤدر اول وقتده کم جناب حق انلرک قدم صدق وارشادنی نفوس انسانیه دن
بر نفسک اوزرینه وضع ایلیه سورت وکرمیت نفسانیه سی منطفی اولور وحرص وشره کیدوب آز غدایه قط قط دیوب
قناعت قیلور * مثنوی * چونکه جزؤ دوزخست این نفس ما * طبع کل دارد همیشه جزؤها * چونکه بو بزم نفسمز
دوزخک جزؤیدر جزؤلر خود دائم کلک طبع وخویی طوترلر پس معلوم اولدیکه نفس اماره صفت مذکورده واصل

مزاجده دوزخ کبیدر زیرا هر جزو بهر حال کندی کلنك خوی وطبیعتن طوتر * مثنوی * این قدم حق را بود کورا کشد
غیر حق خود که کمان او کشد * در کمان ننهند الا تیر راست * این کمان را باژکون کژ تیرهاست * راست شو چون تیر واره
از کمان) کژ کمان جز راست نجهد بی کمان * یعنی بو دوزخ قهر ایدیجی قدم حقه مخصوص اولدیکه اول نفس اماره یی دخی
اولدرر اول نفسك کمانی الله دن غیری خود کیم چکر نفسك کمانی چکمك انك اوزرینه غالب وقادر اولمقدن کنایه در
زیرا بین الناس مشهور مثلدرکه فلان کمسه فلانك یاینی چکه مز دیرلر وبونی عدم قدرتدن وقادر اولمقدن کنایه ایدرلر
پس برکمسه برکمسه نك یاین چکمك اکا غالب وقادر اولمقدن کنایه اولور پس نفسك کمانی مناسبتیله نفس کماندن
خلاص اولوب هدف مقصوده وارن وبولندن صاپوب نشاندن کیرو قلان کمسه لری تیر راست وتیر کژه تمثیل ایدوب
بیوررلرکه ای سالك کمانه قومزلر الا تیر راستی بو بیتده ذکر ملزوم اراده لازم واردرکه اول تیرلك کمانه قونمه سی ذکر اولنوب
اندن خلاص اولوب نشانه آتلوب واصل اولمسی مراد اولمقدر پس معنی ای سالك کمان نفسدن خلاص اولمق ایچون
وهدف مقصوده وصول بولمق ایچون قونمز الا مستقیم وراست اولان تیر وبو کمان نفسك معکوس واکری اوقلری
واردرکه بونلر هدف مقصوده وارمزلر بلکه کیمی مدبر اولورلر وکیمی ملحد اولورلر وکیمی کیرو قالورلر بو معنایه بو مصرع بالالتزام
دلالت قیلور بو قاعده معلومك اولدیسه سندخی اوق کبی طوغری ومستقیم اول وفاستقم کما امرت فحواسنجه امر
اولندیغك اوزره عمل قیل تا کمان نفس اماره دن خلاص اوله سن کماندن راست اولمین اوق صیچرهیوب خلاص اولمز
بی کمان انکیچون حضرت نبی علیه السلام حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنهه بو دعایی بوکونه تعلیم
ایدوب بیوردیکه یا علی قل اللهم اهدنی وسددنی واذکر بالسداد سداد السهم یعنی دیکه یاربی بکا هدایت ایله وبنی
سدید قیل وخاطرکده ذکر ایله اول دم اوقك سدادنه مشابه سداد یکه تا مراده اصابت ایدنلردن اوله سن * مثنوی
چونکه واکشتم زپیکار برون * روی آوردم به پیکار درون * چونکه ظاهری خصمك جنکندن رجوع وفراغت
ایلدم پس شمدی درونی خصمك جنکنه توجه ایلدم * مثنوی * قد رجعنا من جهاد الاصغریم * بانبی اندر جهاد
اکبریم * برشول کمسلرز که تحقیقا جهاد اصغردن یعنی کفار ایله مجاهده ایتمکدن رجوع ایلدك وحضرت
نبی ایله جهاد اکبرده یز یعنی نفس هواسیله مجاهده قیلمقده یز * مثنوی * قوت از حق خواهم وتوفیق ولاف *
تا بسوزن برکنم این کوه قاف * نفس اوزره غلبه قیلمقده قوت وتوفیق ولافی حقدن استرم لافدن مراد نفس اوزره
غالب اولدم وآنی مغلوب ومقهور قیلدم دیو سویلمکدر یعنی نفس اوزره غالب اولمقده قوتی وتوفیقی حقدن استرم
وا کا غالب اولدم وانی مغلوب ومقهور قیلدم دیو خلقه سوز سویلمکی دخی اللهدن استرم تا بو کوه قافی برندن ایکنه ایله
قوپرم کوه قافی برندن ایکنه ایله قوپرم دیمکده تنبیه بودرکه نفس اماره یی جمیع صفت ذمیمه سیله برندن
قوپرمق کوه قافی سوزن ایله برندن قوپرمقدن اصعب واشددر وانك برصفتنی قلع ایلمك ایکنه ایله طاغلری برندن
قوپرمقدن اعسر وطاغلری برندن قوپرمق اکا نسبت ایسردر (ولهذا قال ابو هاشم قلع الجبال بالابر ایسر من قلع
صفة الکبر * مثنوی * سهل شیری دانکه صفها بشکند * شیر آنست آنکه خود را بشکند * سهل وبی اعتبار ییل اول
برشیر یکه جنکده صفلر صیر شیر فی الحقیقه اولدرکه اول کمسه که کندوبی صیر یعنی اول کمسه که کندوبی وهواسنی کسر ایلر
ونفسنه غالب اولوب آنی مقهور ومغلوب ایلر پهلوان ودلیر اول کمسه در یوخسه صفلر صین وآدملر ینن کمسه دکلدر قال
علیه السلام لیس الشدید بالصرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عند الغضب (م ی) در بیان این شنو یك قصة) تا بری از سر
کفتم قصة) بونك بیاننده برقصه اشت یعنی صفلر صین شیر سهل وحقیر وکندوبی صین فی الحقیقه شیر ودلیر اولدیغی
مفهومنك بیاننده برقصه رعنا کوش ایله تا بو قصه سببیله بنم کلامك سرندن برحصه اله سن اول قصه بودر (امدن
رسول روم تا امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه ودیدن او کرامات عمر را رضی الله عنه (مثنوی) تا عمر آمد ز قیصر یك رسول
در مدینه از بیابان نغول * تا حضرت عمر رضی الله عنهه قیصردن بر رسول کلدی بعض نسخه ده با واقع اولمشدر یعنی
مدینه ده حضرت عمره قیصر رومدن بر رسول کلدی بعید ودور بیاباندن * مثنوی * کفت کو قصر خلیفه ای حشم
تا من اسب ورخت را انجا کشم * اول رسول مدینه نك خلقنه دیدی ای حشم خلیفه نك قصری قنی تا بن اسب
ورخت واسبابی اورایه چکم (مثنوی) قوم کفتندش که اورا قصر نیست * مر عمر را قصر جان روشنیست) اول قوم اکا
دیدیلرکه انك قصری یوقدر تحقیقا حضرت عمره قصر روشنالغه منسوب جاندر رسا امیرلر دنیا تعمیرینه بذل عمر وهمت
ایلدیلرسه حضرت عمر جان وجنان عمارتنه بذل عمر وهمت ایلیوب خانه جانی تعمیر وقصر جنانی تنویر ایلمشدر
دیدیلر (مثنوی) کرچه از میری ورا آوازه ایست * همچو درویشان مر اورا کازه ایست * اکرچه میرلکدن
وحاکملکدن اول عمر ایچون بر آوازه واردر وبین الناس امیر وحاکم اولمغله مشهور ونامداردر لیکن آنك درویشلر کبی برحقیر

خانه

خانه سی واردر کازه حقیر وکوچك اوه دیرلر * مثنوی) ای برادر چون ببینی قصر او) چونکه در چشم دلت رستست مو
اهل مدینه اول رسوله ایتدیلر ای برادر سن آنك قصرنی نیجه کوررسن چونکه سنك چشم دلکده موی
بتمشدر بو بیتلر حضرت عمر رضی الله عنهك قصر جان وجنانی کورمین وآنك مراتب عالیه ومقامات سامیه سنه
نظر ایرکورمین کمسه لره حضرت مولانا لسانندن اولسه دخی لایق وجائزدر واول چشم دلده بتن مویدن مراد هوا وهوس
مویی اولمق محل انسبدر نته کم هرکه رهست از هوسها جان پاك مصرعنده اولان هوسلر بو چشم دلده بتن مویی وعللی
مبین ومفسر اولور * مثنوی * چشم دل از مو وعلت پاك آر * وانکه آن دیدار قصرش چشم دار * ای برادر قلبك
کوزنی مویدن وعلتدن پاك کتور یعنی بصر بصیرتکی عیوب وعللدن پاك اولمق مرتبه سنه یتوراند نصکره انك
قصر معنویسنك دیدار رخسارنه کوز طوت وامیدایت مادامکه بصر بصیرت موی عیوب وعللدن عاری اولمیه آنك
قصور جانی مشاهده ایلمکده قصوردن خالی اولمز پس بو قصور معنویه نك وایوان روحانیه نك رؤیتنه یول نه ایدوکنی
بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * هرکه راهست از هوسها جان پاك * زود بیند حضرت وایوان پاك *
هرکیمك که هوسلردن جانی پاك اولدی علی الفور اول کمسه حضرت حقی وایوان پاکی کورر (مثنوی) چون محمد پاك شد
زین نار ودود * هرکجا رو کرد وجه الله بود * چونکم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بو نار ودوددن پاك
اولدی ناردن مراد نار غضب وشهوت ودوددن مراد کثافت وکدورت بشریتدر یعنی چونکم حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم بو نار غضب وشهوت ودخان کدورت بشریتدن طاهر اولدی برموجب (فاینما تولوا فثم وجه الله)
هرقنده که توجه ایلدی وجه الله ایدی پس شول کمسه لرکه نار ودود نفسانیدن خلاص اوله لر وکثافت وکدورت بشریه دن
قورتلوب صفوت بوله لر وراثت مرتبه سنه واصل اولوب اول حضرتك هرشیده وجه حق مشاهده ایلدیکی
کبی انلردخی مشاهده ایدرلر (ما رأیت شیأ الا ورأیت الله فیه) دیینلر بو مشاهده یه ایرن ارانلردن * بیت * جهان
مرآت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فی کل ذرات (مثنوی) چون رفیقی وسوسه بدخواه را * کی بدانی
ثم وجه الله را * ای چشم دلی موی هوا وهوسدن پاك اولمین کمسه چونکم سن بدخواه اولان وسوسه یه رفیقسن بو دخی
جائزدر چونکم سن بدخواهك وسوسه سنه رفیقسن بدخواهدن مراد شیطان اولور یعنی چونکم سن ابلیس ملعونك
وسوسه سنه همراه وجلیس اوله سن ثم وجه اللهی نجن بیلورسن وهرشیده وجه حقیقی ظاهر اولدیغنه نوجهله یول
بولورسن (مثنوی) هرکه را باشد زسینه فتح باب * او زهر ذره ببیند آفتاب * هرشول کمسه یه که سینه سندن فتح باب اوله
یعنی هرشول طالبه که قلبندن کشف الهی حاصل اوله وبصیرتی کشاده اولوب نور حقله نظر قیله اول کمسه هرذره دن
آفتاب حقیقی کورر (مثنوی) حق پدیدست از میان دیکران * همچو ماه اندر میان اختران * غیرلرك اورتاسندن
حضرت حق پدید وظاهردر اخترلرك اورتاسنده ماه پیدا وآشکاره اولدیغی کبی خفاسی کمال ظهورندندر اهل حقه
حق پیدا وظاهر خلق غائب ومستوردر واهل خلقه خلق ظاهر وپیدا وحق غائب وخفیدر (مثنوی) دو سر انکشت
بر دو چشم نه) هیچ بینی از جهان انصاف ده) ایکی پرمغك اوجنی کوزلریکك اوزرینه قو جهاندن هیچ کوررمیسن
انصاف ویر یعنی انصاف بودرکه جهاندن هیچ برشیء کوره مزسن (مثنوی) کرنه بینی این جهان معدوم نیست *
عیب جز زانکشت نفس شوم نیست * ایکی پرمغکی کوزلرك اوزره قودیغك تقدیرجه اکر کورمسك بو جهان
فی الحقیقه معدوم دکلدر یعنی مجرد سنك کوزلرك مستور اولوب بو جهانی کورمدیککدن بو جهانك معدوم اولمسی
لازم کلمز بلکه بو جهان موجود وظاهردر سن اندن کوز یومش اولورسن کذلك جهان حقیقت بو جهاندن دخی
اظهر وروشنتردر اکرچه اول اظهر اولان جهان حقیقی بی نیچون کوره مزم دیرسك عیب شوم نفسك پرمغندن غیری
دکلدر یعنی نفس خبیث وشوم بصر بصیرت اوزره وضع اولمش وآنی پوشیده قیلمش انکشت کبیدر ظهور اولان جهان
حقیقی کورممکه سبب اولدر وعیب وقباحت چشم دله پرمق کبی اولان نفسکدر (مثنوی) تو ز چشم انکشت را بردار
هین * وانکهانی هرچه میخواهی ببین * سن کوزکدن پرمغکی قالدر آکاه اول یعنی قلبك کوزندن پرمق کبی اولان
نفس شومکی رفع ایله وآنك آرزو ومراداتنی آکاه اولوب درونکدن دفع ایله واندن صکره هرنه استرسك کور مراد اولدرکه
بصر بصیرتدن غشاوه غفلتی ومانع مشاهده رؤیت اولان حجابنی ازاله ایله تا حقیقت حاله واقف اوله سن واهل بصیرتك
کوردیکنی سندخی مشاهده قیله سن دیمك اولور (مثنوی) نوح را کفتند امت کو ثواب * کفت او زان سوی
واستغشوا ثیاب * بو بیت شریف سوره نوحده اولان بو آیتدن مقتبسدر (وانی کلما دعوتهم) حضرت حق جل وعلا
لسان نوح نبیدن علی طریق الحکایه بو آیتی نقل بیوررلر وانی تحقیقا بن کلما هربار که دعوتهم بو قومی دعوت ایلدم
توحید حقیقی وایمان عیان جانبنه (لتغفر لهم) تا بونلری ایمان سببیله مغفرت ایده سن (جعلوا اصابعهم فی آذانهم) بونلر

اصبعلرنی اذنلرنده قیلدیلر یعنی سمعلرنی سد ایلدیلر استماع دعوتمدن (واستغشوا ثیابهم) غشاوه وغطا قیلوب بورندیلر
ثیابلرنی بنم دعوتمک فرط کراهتندن (قال القاشانی فتستروا بابدانهم والتحفوا بها لشدة میلهم الیها وتعلقهم بها
(واصروا) ای اکبوا علی الکفر والمعاصی (واستکبروا استکبارا) یعنی معاصی یه مکب اولوب دعوتمدن استکبار ایلدیلر
معنای بیت حضرت نوحه امتی دیدیلرکه بزه موعود اولان ثواب نوح دخی دیدیکه اول طرفدنکه استغشای ثیاب
ایلدیکز انکیچون کورمزسکز حضرت خداوندکار دخی یوررلرکه ای هوای هواجس شهواتله محتجب وای غشاوهٔ
علایق وعوایق بدنله مستترسن ذات وصفات حقی نیجه مشاهده ایدرسن که دیدهٔ سرّیرتک حجاب غفلتدن کشاده
وبصر بصیرتک عمای شهوتدن آزاده اولمیه پس چشم جان کور وکوش جنان مستور اولدیغندن شهود جمال حقدن
دور اولدیکز (مثنوی) رووسر درجامهها پیچیده اید * لاجرم بادیده ونادیده اید * ای ثم وجه الله سرندن غافل اولنلر
باشکزی ویوزکزی جامهلریکزه صارمشسز یعنی وجه باطنکزی وسر جانکزی طبیعت جسمانیت جامهلرینه پیچیده
قیلمشسز لاجرم کوز ایله سز کورممشسز یعنی سزلرده دخی چشم باطنکز واردر ولیکن حجبات بدنیه ایله محجوب
ومستور اولدیغندن وجه باقی یی کورممشسز وبو اجلدن جمال حقیقیی هر شیئده مشاهده قیلممشسز * مثنوی *
آدمی دیدست وباقی پوستست * دیده آنست انکه دید دوستست * آدمی فی الحقیقه دیده در وباقی پوستدر یعنی انسان
بصر منزلهسنده در باقی اشیا واعضا پوست کبیدر نتهکیم مردمک چشمه انسان العین دیرلر دخی انسان دیدکلری
باقی اشیایه نسبت انسان العین منزلهسنده اولدیغی اعتبارله در اول نسنهکه دوستی کورمکدر کورمک اودر پس انسان
دوستی کورندردیکی مستلزم اولور زیرا آدم دیده در ودیده دخی دوستی کورندر دوستی کورمین دیده دیده اولمز ودیده
مرتبهسنه ایرمین ادم آدم اولمز دیدیکی اشعار قیلور وبونده بروجه آخر دخی جائز اولور فی الحقیقه آدمی چشمدر وباقیسی
پوستدر کورمک اودرکه دوستی کورمکدر دوستی کورمین کوز فی الحقیقه کوز اولمز پس دوستی کورمین آدم انسان اولمز
وانسان العین مرتبهسن بولمز دیمک اولور * م ی * چونکه دید دوست نبود کور به * دوست کو باقی نباشد دور به * چونکیم
بردیدهیه دوستی کورمک اولمیه کور اولمق یکدر دوست که اول باقی اولمیه دور اولمق یکدر زیرا فانی اولان محبوب دوستلغه
لایق دکلدر مع الاختیار باقی اولمیان محبوبدن مفارقت اولمزسه بالضروری مفارقت خود مقرردر بو اجلدن باقی اولمیان
دوستلردن مع الاختیار دور اولوب باقی اولنه کوکل بغلمق لازم وواجب اولمشدر (مثنوی) چون رسول روم این الفاظ تر
در سماع آورد شد مشتاقتر * چونکه قیصر رومک رسولی بو تر وتازه الفاظی اهل مدینهدن سماعه کتوردی یعنی کوشنه
یتوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کورمکه مشتاقراق اولدی (مثنوی) دیده را برجستن عمر کماشت) رخت را واسب را
ضایع کذاشت * کوزنی حضرت عمر رضی الله عنهک جست وجوبی اوزره حواله قیلدی اسبابنی وآتنی ضایع قودی
یعنی اسباب واسبنی یتوردی وفراغت قیلدی * مثنوی * هر طرف اندر پی آن مرد کار * می شدی پرسان او دیوانه وار
اول مرد کارک ایزنده واثرنده هر طرفه اول رسول روم دیوانه کبی پرسان اولوردی بو بیتده بو معنی دخی جائزدر که پرسان
او لفظنه مضاف اوله واو لفظی حضرت عمره عائد اوله مصرع اولده اولان آن لفظی دخی اکا عائد اوله ومرد کاردن مراد
رسول روم اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمک اولور که مرد کار اولان رسول اول حضرت عمر ایزنده هر طرفه انک پرسانی
اولوردی مجنون کبی * مثنوی * کین چنین مردی بود اندر جهان * وز جهان مانند جان باشد نهان * اول
رسول روم تعجبا کندوسنه بویله دیدیکه جهان ایچره بونک کبی بر مرد اوله وجهاندن اول مرد جان کبی نهان اوله یعنی
بویله مدبر عالم وجان کبی حیات بخش بنی آدم بو جهان ایچره بر مرد صاحب علم اوله مع هذا بو جهان اهلندن
نه پنهان اوله بو مرتبه شهرت ونباهتله اختفا عجبدر دیوب انک طلبنده اولدی * مثنوی) جست اورا تاش چون
بنده بود * لاجرم جوینده یابنده بود * پس اول رسول روم آنی جست وجو ایلدی تا اکا بنده کبی اوله لاجرم طلب
ایدیجی مطلوبنی بولیجی اولور (کما قال علیه السلام من طلب وجد وجد * مثنوی * دید اعرابی زنی او را دخیل * کفت
عمر اینک بزیر آن نخیل * بر اعرابی عورت اول رسولی دخیل کوردی اعرابی شهرده ساکن اولمین بادیه وقری عربلرینه
دیرلر دخیل صکرهدن کلوب بر قومه داخل اولان کیمسهیه دیرلر یعنی بادیه وقراده ساکن اولان عربلردن بر خاتون اول
رسولی غریب کوروب فراستله انک طالب حضرت عمر ایدوکنی بیلوب اکا دیدی اشته عمر اول خرما اغاجنک التندهدر
مثنوی) زیر خرما بن ز خلقان او جدا * زیر سایه خفته بین سایه خدا * اول حضرت عمر خلایقدن جدا خرما آغاجنک
التندهدر خدای تعالینک ظلی سایهٔ نخل التنده یاتمش کوردیدی (یافتن رسول روم امیر المؤمنین عمر را رضی الله عنه
زیر درخت خفته (مثنوی) آمد او آنجا واز دور ایستاد * مر عمر را دید ودر لرز اوفتاد * رسول روم اول یره کلدی ایراقدن
آیاغ اوزره طوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی وتترمکه دوشدی * مثنوی * هیبتی زان خفته آمد بر رسول

حالتی خوش کرد برجانش نزول * رسول رومه اول خفته اولان حضرت عمردن بر هیبت کلدی بر خوش حالت انک جانی
اوزره نزول ایلدی * مثنوی * مهر وهیبت هست ضد همدکر * این دو ضد را دید جمع اندر جکر * محبت وهیبت بری
برینک ضدیدر اما رسول روم بو ایکی ضدی جکرنده جمع اولمش کوردی (مثنوی) کفت با خود من شهانرا دیدهام *
پیش سلطانان مه وبکزیدهام * رسول روم چونکیم بو هیبت وعظمتی کندیسنده کوردی کندی کندیبه دیدی
بن پادشاهلر کورمشم سلطانلر قتنده اولو ومقبول وکزیده اولمشم (مثنوی) از شهانم هیبت وترسی نبود * هیبت این مرد
هوشم را ربود * پادشاهلردن بکا بر خوف وهیبت اولمدی اما بو مردک هیبتی بنم عقل وهوشمی قاپدی (م ی) رفتهام
در بیشهٔ شیر وپلنک) روی من زیشان نکرداند رنک * شیر وپلنک اولان بیشهیه کتمشم بنم یوزم انلردن رنکنی دوندرمدی
(مثنوی * بس شدستم در مصاف وکارزار * همچو شیر آن دم که باشد کار زار * چونکیم مصاف وکارزارده شیر کبی
اولدم اولدمکه کارزار اوله واول وقتده که عمل دشوار اوله یعنی کار دشوار اولدیغی دمده شیر کبی بن چوق صفلرده
وجنکلرده اولدم * مثنوی * بس که خوردم بس زدم زخم کران * دل قوی تر بودهام از دیکران * زیاده زخم یدم
وچوق زخم کران اوردم اول حالده غیریلردن دل قوی تر اولمشم (مثنوی) بی سلاح این مرد خفته بر زمین * من بهفت
اندام لرزان چیست این * بو مرد سلاحسز براوزره یاتوب اویومش بن یدی اندامله دتریجیم بونه حالتدر * مثنوی *
هیبت حقست این از خلق نیست * هیبت این مرد صاحب دلق نیست * بو هیبت حقک هیبتیدر خلقدن دکلدر
زیرا خلقک هیبتنی کرارا مرارا کورمشم دیدی بو صاحب دلق مردک هیبتی دکلدر زیرا دلق پوش اولان درویشلرک
بو مرتبه هیبتی اولمز دیدی (مثنوی) هر که ترسید از حق وتقوی کزید) ترسد از وی جن وانس وهر که دید) بو بیت حضرت
مولانا قدس الله سره العزیزلرندن خائف اولنلرک وزهد وتقوی اختیار قیلنلرک عظم شانی بیان ایچون واقع اولمشدر
بیوررلرکه هرشول کمسنهکه اللهدن قورقدی وتقوی اختیار ایتدی تقوینک ادنی مرتبهسی شرک خفی وجلیدن پرهیز
واوسط مرتبهسی جمیع محرمات ومشتبهاتدن پرهیز واعلا مرتبهسی جمیع ماسوی اللهدن پرهیز ایلمکدر برکمسنهکه
اللهدن قورقسه وبو مراتب ثلاثه اوزره متقی وپرهیزکار اولسه اندن قورقر جن وانس وهرکیم که آنی کوردی نتهکم
بو حدیثده واقع اولدی من خاف الله خاف کل شئ منه وفی روایة اخری من خاف الله یخوف الخلق منه ومن خاف الخلق
یخوفه من الخلق (م ی) اندرین فکرت بحرمت دست بست) بعد یک ساعت عمر از خواب جست) بو فکرتده رسول روم
حرمت وادبله ال بغلدی وحضرت عمر رضی الله عنهه تعظیما خضوع وخشوع ایله قایم طوردی بر ساعتدن صکره
حضرت عمر رضی الله عنه خوابدن صیچرهدی اویوردی (سلام کردن رسول روم بامیر المؤمنین عمر رضی الله عنه * م ی
کرد خدمت مر عمر را وسلام) کفت پیغمبر سلام انکه کلام) رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهه خدمت وتعظیم وسلام
ایلدی پیغمبر علیه السلام اول سلام اندن صکره کلام دیدی کما قال علیه السلام السلام قبل الکلام وفی روایة اخری
السلام ثم الکلام رواه الترمذی عن جابر (مثنوی) پس علیکش کفت اورا پیش خواند * ایمنش کرد وبپیش خود نشاند
السلام تطوع والرد فریضة حدیثنک مقتضاسنجه پس حضرت عمر علیک السلام دیو رد سلام ایلیوب اول رسول رومی
اوکنه اوقودی حضرت عمر رضی الله عنه آنی خوفدن امین ایلدی وکندینک حضورنده اوتورتدی * مثنوی *
لا تخافوا هست نزل خائفان * هست در خور از برای خائفان * خایفلرک نزلی لا تخافوا اولدی یعنی اللهدن قورقیجی
کمسنهلرک ماحضر طعامی قورقمه دیو امین قیلمق اولدی نتهکم ربوبیت حقه اقرار ایدوب استقامت ایلین خایفلر ایچون
ملائکه عند الموت ویا عند البعث والحشر نزول ایدوب انلره لا تخافوا ولا تحزنوا دیهلر (کما قال الله تعالی ان الذین قالوا ربنا
الله ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائکة ان لا تخافوا ولا تحزنوا وابشروا بالجنة التی کنتم توعدون) زیرا لایق اولدی خایفدن
اوتری اول لا تخافوا نزلی (م ی) هر که ترسد مر ورا ایمن کنند * مر دل ترسنده را ساکن کنند * هر کیمکه اللهدن قورقه
تحقیقا آنی ایمن ایلرلر تحقیقا خوف ایدیجینک کوکلنی ساکن ومتسلی ایلرلر * مثنوی * انکه خوفش نیست چون
کویی مترس * درس چه دهی نیست او محتاج درس * اول کمسنهکه انک خوفی یوقدر اکا خوف ایلمه نیجه دیرسن یعنی
دیمزسن اکا درسنه ویررسن او خود درسه محتاج دکلدر یعنی حکمت بالغهٔ الهیه بونک اوزرینه جاریهدرکه
امین اولنی قورقودر وخایف اولنی امین ایدر وهر کس نیه محتاج ایسه انک حاجتنی اکا سوق ایدر محتاج اولمین
کمسنهیه برشی ویرمک حکمته مناسب دکلدر * مثنوی * آن دل از جا رفته را دلشاد کرد * خاطر ویرانش را آباد کرد *
حضرت عمر اول کوکلی یرندن کتمشی دلشاد ایلدی انک ویران خاطرنی اباد ایلدی * مثنوی) بعد از ان کفتش سخنهای
دقیق * وز صفات پاک حق نعم الرفیق * اندن صکره حضرت عمر رضی الله عنه رسول رومه اسرار الهیهدن دقیق
وخفی سوزلر دیدی ونعم الرفیق اولان حق تعالینک پاک وبی نظیر صفتلرندن دیدی رفیق رفقدندر رفق عنفک ضدیدر

وحق تعالى رفقت ايديجيدر كما قال عليه السلام ان الله رفيق يحب الرفق رفيق يولداش ومصاحب اولمق دخى جائزدركه
وهو معكم ايماى كنتم بيوردى (مثنوى) وز نوازشهاى حق ابدال را * تا بداند او مقام وحال را * ودخى حق تعالينك
ابدال اولان نوازشلرندن سويلدى يعنى حق تعالينك اوليايه اولان احسانلرندن انى نقل ايلدى تا اول رسول روم مقام
وحالى بيله كه عند الاوليا مقام نه در وحال نه در ما بينلرنى تميز قيله پس مقام وحالك ما بيننى تميز ايلمكه شروع ايدوب بيوررلر
مثنوى) حال چون جلوه ست زان زيبا عروس * وين مقام آن خلوت آمد با عروس) حال بلا عمل ولا كسب قلبه كلان
حالته ديرلركه صفت نفسانيه نك ظهور ايلمسيله زائل اوله مثلا بسط كبى وقبض كبى وصحو كبى ومحو كبى ومحبت كبى
وشوق كبى پس بيوررلر حال فى المثل اول زيبا عروسدن جلوه كبيدر وبو عند المشايخ اولان مقام عروسله اولان خلوت
كبيدى يعنى صاحب مقام اولدركه منبع حال اولان ذوق وتجلى انك ملكى اوله وصاحب حال اولان انجق اول ذوق
تجلى يى بعض اوقاتده مشاهده قيله (مثنوى) جلوه بيند شاه وغير شاه نيز * وقت خلوت نيست جز شاه عزيز * جلوه يى
شاه وشاهك غيريسى دخى كوررلر بو خصوصده تفاوت يوقدر اما عروسله خلوت وقتى عزيز شاهدن غيرى يوقدر پس
اصحاب مقام عروسله خلوتده اولان شاه كبى واصحاب حال عروسك جلوه سنى مشاهده ايلين خلايق كبيدر پس
ما بينلرنده عموم وخصوص واردر كل اصحاب مقام اصحاب حالدر بغير عكس (مثنوى) جلوه كرده خاص وعامانرا عروس
خلوت اندر شاه باشد با عروس * عروس خاصلره وعاملره جلوه ايلمشدر ليكن خلوتده عروسله انجق شاه اولور عروسدن
مراد محبوبهٔ حقيقتدركه عوام وخواصه تجلى ايلمشدر وليكن خلوتخانهٔ وحدتده انك وصالنه هميشه محرم اولنلر
اصحاب مقاماتدر (مثنوى) هست بسيار اهل حال از صوفيان * نادرست اهل مقام اندر ميان * اهل حال صوفيلردن
چوقدركه تلويناتدن خالى دكللردر لكن صوفيلرك ايچنده صاحب تمكين اولان اهل حال ازدر حال ومقامى مناسبتيله
بيان ايلدكدنصكره ينه قصه يه رجوع ايدوب بيوررلر (مثنوى) از منازلهاى جانش ياد داد) وز سفرهاى روانش ياد داد
حضرت عمر جانك منزللرندن اكا ياد ويردى ومراتب روحانيه يى ذكر قيلدى وروح روانك سفرلرندن اول رسول رومه ياد
ويردى وخبر ايركوردى * مثنوى * وز زمانى كز زمان خالى بدست * وز مقام قدس كاجلالى بدست * وبر زماندن
سويلديكه زماندن خالى اولمشدر مراد الله ايله اولان وقتدركه انده صباح ومسا وزمان ومكان اولمز وشول مقام قدسدن
ياد ويرديكه اجلاله منسوب اولمشدر مقام قدسدن مراد مرتبهٔ احديتدر شائبهٔ كثرتدن ومزاحمهٔ اغيار وسوادن
پاك ومقدسدر وبو مرتبه لر زياده اجلال واعظامه منسوب اولمشدر * مثنوى * وز هوايى كاندرو سيمرغ روح * پيش
ازين ديدست پرواز فتوح * دخى شول بر هوادن خبر ويرديكه اول هواده سيمرغ روح بو عالمه كلمزدن اول وبو
نشئهٔ عنصريه ده تدبير قيلمزدن اقدم پرواز فتوح كورمش ايدى يعنى دخى شول عالم ارواحك هوا وفضاسندن
سويلديكه بو عالم جسده كلمزدن اول روح سيمرغى اول عالمده فيوضات الهى وفتوحات ربانى كورمش وبى پروبال اول
عالمده نيجه مدت پرواز قيلمشدى (مثنوى * هريكى پروازش از آفاق بيش * وز اميد ونهمت مشتاق بيش * اول هواده
سيمرغ روحك هر بر پروازى آفاقدن زياده ايدى ومشتاقك اميد وحرصندن زياده ايدى روحك هر بر پروازى اول عالمده
آفاقدن زياده اولمسى بو وجهله دركه بو آفاق محسوس ومحدوددر اول عالم معقول ونامحدوددر وبو آفاق اول عالمه نسبت
صحراده بر بيضه قدردر پس معقول ونامحدود اولان روحك پروازى محدود اولان آفاقدن زياده اولور ومشتاق اولان
كسنه نك حرص ورجاسندن دخى زياده اولور روحدن مراد بونده كامل اولنلرك روحى اولور ناقص اولان عوامك
روح جزئيلرى آفاقدن زياده پروازه قادر اولمز * مثنوى) چون عمر اغيار رو را يار يافت * جان او را طالب اسرار يافت
چونكم حضرت عمر اغيار يوزلو اولان رسول رومى يار بولدى انك جاننى اسرار الهيه يه طالب وراغب بولدى * مثنوى *
شيخ كامل بود وطالب مشتهى * مرد چابك بود ومركب دركهى * شيخ كامل وطالب مشتهى ايدى مرد چابك
ومركب دركهى ايدى مركب دركاهه منسوب مركب ايدى ديمكدن مراد تند وحرون وبيكانه دكل بلكه حاضر
ومهيا ومعلم ايدى ومرد ايسه چابك وفارس ايدى ديمك اولور مرد چابكدن مراد حضرت عمر رضى الله عنه ومركب
دركهيدن مراد رسول روم اولور وبو معنى حضرت عمرك ميدان تربيه وارشادده زياده كامل واستاد اولديغندن عبارت
اولور ورسول رومك قبول تربيه ايلمسكده وغايت مستعد وقابل اولمسنى كنايه قيلورو فى الحقيقه طريق الهيده بر مرشد
كامل نيجه ايام وشهور خدمت وملازمت ايليوب تعب وزحمت چكمك هر كسه لازم وواجب اولانلردن دكلدر زيرا
بعض قابل ومستعد كسه لر اولورلركه نامستعد اولان كسه لرك نيجه سال واعوامده تحصيل ايلمديكى مرتبه يى اول قابل
ومستعد اولان مرشد كاملدن برانده حاصل ايلر (م ى) ديد آن مرشد كه او ارشاد داشت) تخم پاك اندر زمين پاك كاشت
اول مرشد كورديكه اول رسول روم ارشاده طوتدى لاجرم پاك تخمى پاك يره اكدى يعنى انك پاك وقابل اولان زمين

وجودنه

وجودنه پاك اولان تخم يقينى وبذر اسرارديني اكدى ديمك اولور (سؤال كردن رسول روم از امير المؤمنين عمر رضى الله عنه
مثنوى) مرد كفتش اى امير المؤمنين) جان ز بالا چون در آمد در زمين * اول مرد حضرت عمر رضى الله عنهه ديديكه
اى امير المؤمنين جان عالم بالادن زمينه نيجه كلدى (م ى) مرغ بى اندازه چون شد در قفص) كفت حق بر جان فسون
خواند وقصص * جانكه نفس الامرده اندازه وقياسه صغمزدى بى اندازه اولان مرغ قفص تنه نيجه كيردى وبويله جاى
مضيقده نه وجهله قرار ايتدى حضرت عمر اكا ايتدى حق تعالى حضرتلرى جان اوزره افسون وقصص معنوى وعلم
اوقودى اول فسون وقصص معنويدن مراد حق تعالينك روحه عالم جسده كلمك ايچون وانده الفت وقرار قيلمق ايچون
ويرديكى شوق ومحبت وميل ورغبتدر (مثنوى) بر عدمها كان ندارد چشم وكوش * چون فسون خواند همى آيد
بجوش * عدملر اوزره كه اول عدملر كوز وقولاق طوتمز حق تعالى حضرتلرى چونكه افسون اوقويه اول عدملر هميشه
جوشه ووجوده كلورلر عدملردن مراد بونده ارواحدركه عالم اشباحه نسبتله عدملردر يوخسه عدم مطلق دكلدر چونكم
ظاهرا چشم وكوش طوتميان ارواحه حق تعالى فسونلر اوقيه يعنى انلرك ظهور وخروجنه ارادت الهيه تعلق قيله
وانلرك عالم اشباحه كلمسنى انلره ملهم اوله درحال جوشه كلورلر وظهور وخروجه مبادرت قيلورلر (مثنوى) از فسون او
عدمها زود زود * خوش معلق مى زند سوى وجود * اول الهك فسونندن عدملر فورى فورى يعنى اول رحمانك
نفسندن باطنده اولان ارواح على الفور وجود جانبنه لطيف معلق اورور وتعين وتشخص مرتبه سنه تعلق قيلور
فسوندن مراد نفس رحمانيه اولور امر تكوينى اولسه دخى جائزدر كما قال الله تعالى (انما امره اذا اراد شيئا ان يقول
له كن فيكون * مثنوى * باز بر موجود افسونى چو خواند * زود اسپه در عدم موجود راند * حق تعالى كيرو
موجود اوزره بر افسونى چونكه اوقودى موجودك فورى عسكرى عدم جانبنه سوردى (مثنوى) كفت در كوش كل
وخنداش كرد * كفت با سنگ وعقيق كانش كرد * حق تعالى كلك قولغنه راز ديدى وآنى خندان ايلدى كلك قولغنه
راز ديدى ديمكدن مراد انك وجودنه تجلى لطفيه ايله تجلى ايلدى ديمكدن عبارتدر حضرت حق سنكه راز ديدى وآنى
كانك عقيقى ايلدى سنكه راز ديدى ديمكدن مراد آنى تجلى لطفيه ايله تربيه ايدوب عزيز الوجود وذى قيمت ايلدى
ديمكدن كنايه در * مثنوى * كفت با جسم آيتى تا جان شد او * كفت با خورشيد تا رخشان شد او * حق تعالى
حضرتلرى جسمه بر آيت جماليه ديدى حتى اول جسم مباركيدركه حق تعالى حضرتلرى اكا بر آيت ونشان تعليم
ايلديكه اول واسطه ايله جان اولوب آسمانه عروج قيلدى حضرت عيسى عليه السلام وحضرت ادريس عليه السلامك
جسملرنى دخى بوكا كوره قياس ايله وارواحنا اشباحنا اشباحنا ارواحنا ديينلر دخى بو آيت حقى مستمع
اولنلر وجسملرنى جان قيلنلردر حق تعالى آفتابه بر راز ديدى حتى آفتاب منور ورخشان اولدى آفتابه راز ديدى
ديمكدن مراد آنك قرصنى خلق ايلدى وآنك وجودنه اسم نورك تجليسيله تجلى ايليوب آنى منور عالم ايلدى ديمكدن
عبارتدر * مثنوى * باز در كوشش دمد نكته مخوف * در رخ خورشيد افتد صد كسوف * كيرو خورشيدك قولغنه
بر قورقولمش نكته سويلدى اول نكته سببيله خورشيدك نورنه كسوف دوشدى نكتهٔ مخوفدن مراد قابض ومانع
ودافع اولان اسملرك تجليسيدر يعنى اول خورشيدك ذاتنه حق تعالى بو صفتلرله تجلى ايلسه انك نورنى قبض ايدوب آنى
ضيا كسترا اولمقدن وتنوير عالم قيلمقدن منع ودفع ايلر اكرچه ماهك ظهرى انك وجهنه پرده اولورسه ده بو كسوف ايچون
انجق بر سبب صوريدر يوخسه فى الحقيقه انك نورنى منع ايلين حضرت حقك اراداتيدر * مثنوى * تا بكوش ابر آن كويا
چه خواند * كو چو مشك از ديدهٔ خود اشك راند * اول كويا يعنى متكلم اولان خدا سحابك قولغنه نه اوقودى كه اول
سحاب مشك كبى ديده سندن كوزياشى سوردى وقطرات امطارى دموع ابصار كبى اقتدى واجرا ايتدى (مثنوى
تا بكوش خاك حق چه خوانده است * كو مراقب كشت وخامش مانده است * عجب حق تعالى خاكك قولغنه نه
اوقومشدركه خاك مراقب اولدى وخاموش قالمشدر محصل حق تعالى حضرتلرى ابره بر نوع ايله تجلى قيلديكه اول مده كه
انك واسطه سيله يغمور ياغدرمغه ارادتى تعلق ايليه ارادت الهيه نك اثرنى ابرك ذاتى فهم ايلر درحال قطرات امطارى
مراد الله اولديغى قدر زمينه امطار ايلر وكذلك زمينه دخى بر كونه تجلى قيلدى وانك ذاتنه بر مرتبه تمكين واستقرار
ويرديكه هميشه ساكن وساكت اولوب ربيسى جانبنه منتظر اولمشدر وبوندن مقصود اولدركه هر شئ ربيسنك
كلامنى ايشيدبجى وفهم ايدبجى واكا مطيع اولبجى وامرن طوتبجيدر (مثنوى) در تردد هر كه او آشفته است * حق
بكوش او معما كفته است * تا كند محبوس اندر دو كمان * آن كمان كو كفت يا خود ضدان * هم زحق ترجيح يابد يك
طرف) زان دو يك را بركزيند زان كنف) هر شول كسه كه ترددده آشفته وحيران اندر جناب حقك انك كوش هوشنه
پوشيده ومستور وغير معين سوز سويلمشدر تا اول كسه يى ايكى كمان ايچنده محبوس ايليه واول ايكه كمان بو مصرع

تا بینك معناسیدر كه متردد و متحیر اولان كسه دیركه آنی ایلیم كه اول الله دیدی مثلا (اجیبوا داعی الله) ودخی
استجیبوا لله وللرسول اذا دعاكم كبی دخی واعملوا صالحا آیتلری كبی آیاتیكه دیدی و بیوردی و یاخود بونك ضدینی ایلیم كه
اول مخالفت امر الهی وعدم متابعت حضرت رسول علیه السلامدر و مطاوعت شیطان غول ونفس پرفضولدرهم
آخر الامر بنه مقلب القلوب اولان حقدن ترجیح بولور برطرفكه (یضل من یشاء ویهدی من یشاء الی صراط مستقیم
بیورمشدر و متردد اولان كسه اول ایكی كاندن برینی اختیار ایلر اولدكنف حقدن وجانب وجود مطلقدندكه
(ومن یهدی الله فهو المهتدی ومن یضلل الله فماله من هاد) بوخصوصده دلیل قاطع وبونك امثالی آیات واخبار
كثیره بومذهبه برهان ساطعدر برخلاف قدریه ومعتزله كه انلر بوكونه آیات واخباری تأویل ایدرلر وجبردن
احتراز ایدوب شرك خفی جانبنه كیدرلر * مثنوی * كرنخواهی در تردد هوش جان * كم فشار این پنبه اندر كوش جان *
ای طریق حقده متردد اولان كسه اكر جانكك عقلی تردده اولمق ایستمز ایسك یعنی متردد اولمقدن نجات بولمق
استر ایسك بو پنبه بی جان قولغنه طقمه پنبه دن مراد پنبهٔ غفلت ویا معصیتدر (مثنوی) تا كنی فهم آن معماهاش را
* تا كنی ادراك رمز وفاش را * تا حق تعالینك اول معمالرینی فهم ایلیه سن تا رمز وفاشی ادراك ایلیه سن یعنی
جانك قولغنه غفلت ومعصیت وحب جاه ومیل دولت پنبه لرین طقمه تا كم حق تبارك وتعالینك جانكه سویلدیكی
مستور سوزلری فهم ایلیه سن تا كم جناب حقك فاش وظاهر بیوردیغی كلامك معناسنی ورمز واشارتله جانه القا
ایلدیكی الهاملك فحواسنی ادراك قیله سن وظاهر وباطن اسرارنه عالم اوله سن چونكم جانك قولاغی غفلت ومعصیت
پنبه لرندن پاك اوله * مثنوی * پس محل وحی كردد كوش جان * وحی چه بود كفتنی از حس نهان * پس سنك جانكك
قولغی محل وحی الهی اولور وحی ندر حسدن پنهان ونهان اولان كلامدر بونده وحیدن مراد الهام الهیدر لغتده وحی
اشارته وكلام خفی یه دیرلر بومعنی اوزره مؤمنلره وصلحا واولیایه وحی الهی اولمقدن خالی اولمزحتی اضعف جانوران كه
نحلدر (واوحی ربك الی النحل) فحواسنجه اكا دخی بوطریق اوزره اشارت الهی والهام ربانی اولمقدن خالی اولمز
انبیایه مخصوص اولان وحی ملك واسطه سیله اولان وحیدر * مثنوی * كوش جان وچشم جان جز این حسست *
كوش عقل وكوش حس زین مفلسست * كوش جان وچشم جان بو حس صوریدن غیریدر وانلرك ادراك ایلدیكی
حواس ظاهره نك ادراك ایلدیكندن غیریدر عقل معاشك قولغی وحس صورینك قولاغی بو وحیك استماعندن
مفلس وبی بهره در پس مقدما بیوردقلری كلمات سابقه دن جبر معناسی منفهم اولوب سؤال لازم كاور كه اول
بیوردیغكز كلمات طیبه جبری متضمنه در پس جبر سزلكز ده مقبولمیدر بوسؤال مقدره جواب طریقیله
بیوررلركه * مثنوی * لفظ جبرم عشق رابی صبر كرد * هركه عاشق نیست حبس جبر كرد * بوبیت مثنوی شریفك
اغمض ابیاتندن بریدر وبونده خیلی اختصار وارد رسائله صحیح سكوت افاده ایلین معنی بالتمام بوبیتك لفظندن حاصل
اولمز بلكه مفهومندن مستفاد اولور ومفهوم بودركه ای سائل بن جبر دیسه م لفظ جبری بن عشقه اطلاق ایلرم
بنی بی صبر ایلدیكیچون بی صبر كرد لفظ جبرمه علت موقعنده واقع اولمشدر یعنی عشقه جبر لفظنی اطلاق ایلمكه عشقك
بی صبر وبی قرار ایلمسی سببدر دیمك اولور تقدیر بیت مثلا شویله دیمك اولوركه لفظ جبر رامن برعشق اطلاق میكنم
برای انكه او مرا بی صبر كرد بوبیتده سروری مرحوم اصابت ایتمش وشمعی بیانه كتمشدر ان اردت فلیطالع ومعنای مصرع
ثانی هرشول كسه كه عاشق دكلدر مثلا قدریه ومعتزله طائفه سی كبی اول جبری حبس ایلدی یعنی منع ایلدی
بومصرعك مفهوم مخالفه سی وهرشول كسه كه عاشقدر واهل سنت والجماعة طریقنده صادقدر اول كسه
جبراوسطی منع ایلمز دیمك اولور * مثنوی * این معیت باحقست وجبر نیست * این تجلی مهست این ابر نیست * بو بزم
ذكر ایلدیكمز معنی حقله هرحالده معیتدر یعنی عبد هرحالده حقدن مستغنی ومستقل دكلدر بلكه هرحالده حقك
ارادتنه وخلق ایتمسنه محتاجدر دیمكدر بوخسه جبر دكلدر بوذكر اولنان معنی تجلی ماه حقیقتدر وظهور نور وحدتدر
بو ابر خطا وضلالت دكلدر (مثنوی) ور بود این جبر جبر عامه نیست * جبر آن امارهٔ خودكامه نیست * فرضا
بوذكر اولنان معنی جبر اولدیسه ده عوام جبری دكلدر بلكه خواص اولیانك جبریدركه اول توحید افعال
وتوحید صفاتدر وعند اهل السنة جبر اوسط دیدكلریدر بوجبر اوسط نفس امارهٔ خودكامه وفرق ضاله دن اولان
جبریلرك جبر مذمومی دكلدر زیرا بو جبریلر سلب اختیار ایدرلر واسقاط تكلیفات شرعیه وخلع اوامر مرعیه طریقنه
كیدرلر وعبد جماد كبی مجبوردر وعلی ای حال من كل الوجوه معذوردر دیرلر بوذكر اولنان جبر بویله دكلدر بلكه
بوجمیع انبیا واولیانك مرضیسی اولان نفس الامردر (مثنوی) جبررا ایشان شناسد ای پسر * كه خدا بكشاد
شان دردل بصر * پس بوكونه جبری اول كسلر فهم ایلر ای پسر كه خدای متعال انلرك قلبنده اولان بصر بصیرتلرین

كشاده

كشاده قیلدی (مثنوی) غیب وآینده بریشان كشت فاش * ذكر ماضی پیش ایشان كشت لاش * اول
بصر بصیرت سببیله غیب وآینده انلر اوزره فاش اولدی یعنی امور غیبیه واسرار لاریبیه واحوال آتیه فاش اولدی
ماضینك ذكری انلرك قتنده لاش اولدی یعنی یاد ماضی وكذشته بونلر حضورنده لاش اولدی (مثنوی) اختیار و
جبر ایشان دیكرست * قطره ها اندر صدفها كوهرست * وبو اهل اللهك جبری واختیاری اهل جبرك جبری
واهل قدرك اختیاری كبی دكلدر زیرا بو ایكیسی بیله مذمومدر بلكه بونلرك اختیار وجبری غیریدر اختیارلری
(وما یشاؤن الا ان یشاء الله) مقتضاسنجه مشیئت حقله مختار اولملرین ومراد قیلملرین اخبار ایلر وجبرلری (قل كل
من عند الله) فحواسنجه توحید افعال وتوحید صفاتی اشعار ایلر وحد ذاتنده بوكونه جبر تصفیهٔ نفس قیلان وآداب
شرعله مؤدب اولان اهل اللهه نسبتله مقبول وممدوحدر نفس اماره صاحبلرینه كوره مذموم ومقدوحدر مثلا
قطره لر صدفلرده كوهردر یعنی قطرات امطار اجواف اصدافده لاكی ودرر بالا عتبار اولور وافواه ماربد كردارده زهرمار
اولور نته كم بركسه سری سقطی حضرتلرینه دیدی یا سری فلان كسه دیركه انما نحن كالباب حركاتنا وسكناتنا لیست منا
حضرت سری بیوردیكه بوسوزی یا غایت عارف موحد سویلر ویاخود بغایت جبری ملحد اكر بونی سویلین آداب شرعله
مؤدب واحكام مرعیه ایله مهذب ایسه موحد وكاملدر روا كر اسقاط تكلیفات شرعیه قیلان مباحیه دن اولان
كسه لر ایسه بی دین ملحددر اعاذنا الله وایاكم من الجبر والضلال * مثنوی * هست بیرون قطرهٔ خرد وبزرك * در صدف
درهای خردست وشرك) صدفدن طشرده قطره لر وار در صدفده اول قطره لر كوجك ویولك ایجود ریعنی صدفك
خاصیتندندر كه خرد اولان قطره یی در صغیر وبزرك اولان قطره یی در كبیر ایلر پس اولیاء اللهك صدف قلبی دخی اول
خاصیتی طوتر كه خارجده اولان جبری علم توحید قیله وطشرده نالایق اولان انلرك قلبنه داخل اولدقده نصكره
ولسانلرندن ظهور قیلدقده نصكره لایق وسزا اوله (مثنوی) طبع ناف آهوست آن قوم را * از برون خون ودرونشان
مشكها * اول ذكر اولنان قوم ایچون مسك آهو سنك نافه سنك طبیعتی واردر بونلر طشردن خوندر وبونلرك درونی
مسكلردر یعنی خارجده اولان عامهٔ ناسك نظرنده بونلرك ظاهری خون كبی حقیردر من حیث البشریه انلرقتنده ده
صورتلری وكلاملری دم كبی نامقبولدر اما بونلرك درونلری نفحات الهیه وتجلیات ربانیه مسكار یله پردر * مثنوی *
تو مكو كین مایه بیرون خون بود * چون رود در ناف مشكی چون شود * سن ای معترض اولان كسه بر سبیل اعتراض
دیمه كه بومایه طشرده خون ایدی اول مایه چونكم نافك ایچنه كیده نیجه مشك اولور بوجهلك خود معلومیدركه
دم نافه خارجده نجس ومردار ایكن نافه یه داخل اولدیغی كبی پاك ولطیف مسك اولوركه اول نافه نك خاصیتندندركه
اول دم مرداری تبدیل ایلر پس قلب اولیا هم بونك كبیدر خارجده اولان جبره والحاده متعلق اولان علوم وكلمات انلرك
نافهٔ قلبنه داخل اولدقده ولسان شریفلرندن صدور قیلدقده مسك اذفر كبی اطیف وعود وعنبر كبی نظیف اولور
(مثنوی) تو مكو كین مس برون بد محتقر * دردل اكسیر چون كشتست زر * سن دیمه كه بو باقر طشرده بی قدر ومحتقر
ایدی اكسیرك ایچنده اول مس نیجه زر اولدی بومعلومدر كه مس كیمیایه داخل اولدقده زر خالص اولور وقدر وقیمت بولور
مثنوی * اختیار وجبر در تو بد خیال * چون در ایشان رفت شد نور جلال * ای اصحاب ولایتك وارباب هدایتك
درونلرندن غافل اولان كسه اختیار وجبر سنده خیال ایدی یعنی اختیارم وار ویاخود جبرم وار خیالنده سن
وجبر واختیار سنده خیال كبی اولدی چونكم انلره كتدی اول جبر واختیار نور جلال اولدی یعنی سنك وجودكده
خیال مرتبه سنده اولان جبر واختیار انلرك وجودنده اول جبر واختیار حق تعالینك ذاتنك وعظمتنك نوری
وتجلیسی اولدیكه اختیارلری ذات حقك ارادتیله اولور وجبرلری دخی جباریت حقده مغلوب ومحكوم اولدقلری
جهتدن اولور پس بونلرك جبر واختیاری مرتبهٔ عقلده مقید اولنلرك جبر واختیاری كبی اولمز * مثنوی *
نان چو در سفره ست باشد او جماد * در تن مردم شود او روح شاد * مثلا نان چونكه سفره نك ایچنده اوله
اول نان جماددر ولیكن اونان خلقك بدننده بعد الاكل شاد روح اولور وروح حیوانی اندن قیمت بولور * مثنوی *
دردل سفره نكردد مستحیل * مستحیلش جان كند از سلسبیل * سفره نك ایچنده نان مستحیل روحه وجسمه
تبدیل اولمز اول نانی جان مستحیل ایلر سلسبیل جهتندن یعنی مادامكه نان سفره ده در كندیدن اول روحه
وجسمه مستحیل ومتبدل اولمز بلكه اول نانی جان بعد الاكل روحه وجسمه مستحیل ومتبدل ایلر آب لطیف
جهتندن سلسبیل آب لطیف معناسنه در وهانم طعام آبدر بواجلدن جان آنی سلسبیلدن مستحیل ایلر
بیوردی (مثنوی) قوت جانست این ای راست خوان * تا چه باشد قوت آن جان جان * ای راست ودرست اوقویجی
بوكه بیان اولندی جانك قوت وتأثیریدر چونكم روح حیوانیده بومرتبه تأثیر وقوت اولدیسه وجماد وناتی روحه

وجسمه تبدیل قیلدیسه بوندن قیاس ایله تا اول جانك جانی وروحك روحنك قوتی نه مرتبه اوله جانك جاننددن مراد کامل اولان انسانك جانیدر یعنی بوندن قیاس ایله که روح الارواح منزله سنده اولان ولیلرك جانلك قوتی نیجه درانلرك روح شریفلرنده اول مرتبه قوت واردرکه خارج عالمده ومیان بنی آدمده بالك وطیب اولمیان ونظافت واطافت مرتبه سن بولمیان شیلر انلره مقارن اولدقده بالك ولطیف وخوب ونظیف اولور بو معنانك توضیحی ایچون بو بیتلری دخی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوردیلر (مثنوی) کوشت پارهٔ آدمی اززور جان * می شکافد کوه را با بحر وکان * مثلا آدمینك برات پاره سی جانك قوتندن طاغی شق ایلر بحر وکانله یعنی طاغی وبحری ومعدنی جان قوتیله پاره پاره پاره ایلر * مثنوی * زور جان کوه کن شق حجر * زور جان جان دران شق القمر * طاغ قازیجینك قوتی طاش پارمقدر کوه کن وصف ترکیبیدر مطلقا هر طاغ قازیجی یه شامل اولسه ده جائزدر اما فرهاد مراد اولمق روشندر جانك جانینك قوتی شق قمر ایلمکده در جانك جانندن مراد روح الارواح اولان حضرت نبی واول حضرته وارث کامل اولان هر ولیدر اکرچه ولینك وجودنده شق قمر ایلمك ظهوره کلمشدر اما انك جاننده اول قوت واردرکه اکر ارادت الهیه تعلق ایلرسه انك جانی دخی شق قمره قادر اولور * مثنوی * کر کشاید دل سر انبان راز * جان بسوی عرش سازد ترکتاز اکر کوکل راز طغارجغنك باشن آچرسه یعنی قلب بو راز واسراردن دخی زیاده سویلرسه وحقیقتله بو اسراری کاشف اولورسه جان عرش جانبنه چیروسرعتله روان اولور بو مصرع روحك بدندن چقمسندن وعالم ارواحه سرعتله کتمسندن کنایه اولور وجاندن مراد اکرچه کندی روح شریفلرینه النسبه ده قابلدر بو سری چوق سویلمکله اول جانبه زیاده شوق ومحبت غلبه ایدوب جان اول طرفه روان اولور وبوندن محو وفنا مرتبه سن بولور دیمك قابلدر اما جاندن مراد بو سره مستعد اولمینلرك جانی اولمق محله انسبدر کان دیمك اولورکه اکر بو اسراردن دخی زیاده سویلرسم ور از طغارجغن فتح ایلرسم بو سره قابل ومستعد اولمینلرك جانی عالم ارواحه کتمك وقبل الکمال مرتبهٔ اعلایه ترکتاز ایتمك لازم کلور بو اجلدن کشف رازه اقدام اولنمیوب کتمان اسرار لازم کوردیلر دیمك لازم اولور والله اعلم

* اضافت کردن آدم علیه السلام آن زلت را بخویشتن که ربنا ظلمنا واضافت کردن ابلیس کناه خود را بخدا که بما اغویتنی

(م ی) فعل حق وفعل ما هر دو ببین * فعل ما راهست دان پیداست این * کر نباشد فعل خلق اندر میان * پس مکو کس را چرا کردی چنان * خلق حق افعال ما را موجدست * فعل ما آثار خلق ایزدست * صراط مستقیم وطریق قویم اولدرکه جبر صرفدن حذر ایدوب وادب بولنه کیدوب شیطان کبی بما اغویتنی دیمکله اغوا واضلالی خدای متعاله اسناد قیلمیه سن بلکه آدم زاده ایسك زلت ومعصیتی حضرت آدم علیه السلام کبی کندی نفسکه اضافت ایدوب ربنا ظلمنا بو اعتذاردن خالی اولمیه سن زیرا الافراط لا تفریط والامر بین ذلك در پس ادب بودرکه جناب عزت عبادنه تعلیم بیوردیلرکه (وما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) درمع هذا بو یله ایکن قل کل من عند الله) مقتضاسنجه حسنات وسیئاتك خالقی الله بیله سن که (والله خلقکم وما تعملون) بیورمشدر والحاصل کمال اولدرکه موحد اوصاف وافعال اوله سن اما ادبه رعایت قیله سن تا امناء الله مرتبه سن بوله سن نته کم شیخ اکبر حضرتلری یا ایها الناس اتقوا آیتنك تفسیرنده بو محله مناسب رعایت آداب ایتمسنی تعلیم بیوردیلر قوله اتقوا ربکم ای اجعلوا ما ظهر منکم وقایة ربکم واجعلوا ما بطن منکم وهو ربکم وقایة لکم فان الامر ذم وحمد فکونوا وقایة فی الذم واجعلوه وقایتکم فی الحمد تکونوا ادباء عالمین پس بو مقدمه معلوم اولدیسه معنای ابیات اولدرکه بزم فعلمزکه بزدن صدور ایلدیکی حیثیتدن ودخی حقك فعلی خالق افعال اولدیغی جهتدن هر ایکیسنی کور بزم فعلمزی وار بیل که هر کسك تعیننك مقتضاسی وافعالی پیدا واشکاره درمخفی دکل جمله دلایل عقلیه دن بری بودرکه اکر فعل خلق کاسب اولدقلری جهتدن اورته ده اولمیه ایدی پس نیچون طبعکه مخالف برکسه دن برفعل صدور ایلدکده دیمه اکا نیچون شویله ایدرسن مع هذا برینی خطاب وعتاب ایدرسن معلوم اولدیکه عبد کاسب اولدیغی حیثیتدن عتاب وخطابه مستحق اولور نهایت ما فی الباب بودرکه حقك خلق ایلمسی بزم افعالمزی وجوده کتوریجی ومرتبهٔ ظهوره کتوریجیدر وبزم افعالمز آثار خلق ایزد متعالدرکه * شعر * مرید الخیر والشر القبیح * ولکن لیس یرضی بالمحال

(مثنوی) ناطقی یا حرف بیند یا غرض * کی شود یکدم محیط دو عرض * زیرا که نطق ایدیجی کمسه یا حرفی کورر یا خود غرضی کورر ناطق بر نفسده ایکی غرضی نیجون احاطه ایدیجی اولور یعنی ناطق اولان کمسه حالت واحده ده هم حرفی وهم معنایی کوره مز دفعهٔ واحده ده ایکی مقصودی احاطه ایده مز بلکه حرفی کورر سه معنادن ذاهل اولور ومعنایی کورر سه حرفدن غافل اولور پس عبد هم موجد افعال وهم کاسب افعال اولمغه قابل دکلدر بلکه انك شاننددرکه انجق بر طرفی بیله وا کا مشغول اوله اکثر نسخه ده مصرع ثانیده دو عرض عین مهمله ایله واقع اولمشدر ایکی عرضدن مراد بری

حرف وبری اندن حاصل اولان معنی اولور * مثنوی * کر بمعنی رفت شد غافل ز حرف * پیش وپس یکدم نه بیند هیچ طرف * آدمی تکلم ایلدکده اکر معنی جانبنه کتسه لفظدن غافل اولور هیچ بر کوز بردمده ازکونی واردنی کورمز طرف کوزه دیرلر * مثنوی * آن زمان که پیش بینی آن زمان * تو پس خود کی ببینی این بدان * مثلا اول زمانده که اوکیکی کوره سن اول زمانده سن کندی آردیکی نیجون کورر سن بونی بیل * مثنوی * چون محیط حرف ومعنی نیست جان * چون بود جان خالق این هر دوان * چونکم حرفله معنایی بردمده جان محیط دکلدر بو ایکی انك جان نیجه خالقی اولور ایکی اندن مراد هم فعل وهم خلق فعلدر یعنی جان آدمی هم کاسب فعل وهم خالق فعل اولمغه قادر دکلدر اکر قادر اولیدی حرف ومعنایی بردمده احاطه ایلردی چونکم ایکی جانبی احاطه یه قادر اولمدیغی معلوم اولدیسه بو ایکی غرضك دخی محیطی وخالقی اولمدیغی بوندن معلوم اولور سروری وشمعی هردواندن مراد حرف ومعنادر دیمشلر اما شرح اولندیغی اوزره هردوان دن مراد کسب فعل وخلق فعل اولمق اولیدر (مثنوی) حق محیط جمله آمد ای پسر * وا ندارد کارش از کار دکر * اما حق تعالی حضرتلری ای پسر جمله اشیایی محیط کادی لا یشغله شأن عن شأن فحواسنجه آنك بر کاری بر کار آخردن کیرو طوتمز ومشغول ایتمز (مثنوی) کفت شیطان که بما اغویتنی * کرد پنهان فعل خود دیو دنی * سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (قال فبما اغویتنی) شیطان دیدیکه سنك بنی اغوا ایتدیکك حقیچون فیماده با قسم معناسنه اولور وسبب معناسنه اولمقده جائزدر ای سبب اغوائك دیمك اولور (لاقعدن لهم صراطك المستقیم) ای لاعترضن لهم فی طریق التوحید الذاتی وامنعنهم عن سلوکها بان اشغلهم بما سواه معنی بیت دیمك اولورکه شیطان حضرت حقه بالمشافهه خطاب ایدوب سن بنی ازدردیغك سببله دیدی وکندینك غوایت وضلالتنی حضرت حقه اسناد ایلدی کندینك فعلنی اول دیو دنی پنهان ایتدی اکرچه حضرت حق انك غوایت وضلالتنی خلق ایدیجیدر اما کندیسی اکا کاسبدر چونکم کندیسنك کسبنی وفعلنی کیزلدی وقبحنی حضرت حقه اسناد ایلدی بو جرأت وبو کستاخلق سببیله لعن وطرده لایق اولدی * مثنوی * کفت آدم که ظلمنا انفسنا * او ز فعل حق نبد غافل چوما * بو بیت سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (قالا ربنا ظلمنا انفسنا) آدم وحوا علیهما السلام بعد العصیان دیدیلر ای بزم پروردکارمز بز کندی نفسلریمزه ظلم ایلدك (وان لم تغفرلنا) اکر بزه مغفرت ایتمزسك (وترحمنا) دخی مرحمت ایتمزسك (قال القاشانی ای وان لم تغفر لنا بالباسنا الانوار الروحانیة مشرقة علینا وترحمنا بافاضة المعارف الحقیقیة (لنکونن من الخاسرین) ای من الذین اتلفوا الاستعداد الاصلی وهو مادة السعادة والبقاء اکرچه حقیقتده جمیع افعالك خالقی حقدر وخیر وشر ونفع وضر قل کل من عند الله مقتضاسنجه اندن ظهور ایدرلیکن رعایة للادب (ما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) مقتضاسنجه حسنه یی حقه وسیئه یی نفسکه اسناد ایده سن نته کم حضرت آدم علیه السلام الهی بز نفسمزه ظلم ایلدك دیدی اول آدم حق تعالینك فعلندن بزم کبی غافل اولمدی بلکه حق تعالی هر فعلی خالق وهر شیئی موجد ایدیکنی بیلورکن ینه ظلمی کندی نفسنه اسناد ایلدی (مثنوی) در کنه او از ادب پنهانش کرد) زان کنه بر خود زدن او بر بخورد * اول آدم کناهی چنده ادبه رعایت ایلدیکی جهتدن حضرت حقك کناهی خلق ایلمسنی اخفا ایلدی شیطان کبی بی ادبلك ایلمدیکه اول فعل حقده کندی فعلنی ستر ایلیوب بما اغویتنی دیدی لاجرم حضرت آدم علیه السلام او کناهی کندیسنه اسناد ایلدیکندن میوه یدی یعنی منفعت بولدی (مثنوی) بعد توبه کفتش ای آدم نه من * افریدم در تو آن جرم ومحن * آدم علیه السلام حضرتلری توبه ایلدکدنصکره حق تعالی اکا دیدیکم ای آدم اول جرمی ومحنتلری سنده بن یرتمدمی یعنی سنده بن خلق ایتمدمی (مثنوی) نه که تقدیر وقضای من بدان * چون بوقت عذر کردی آن نهان * سندن صادر اولان جرم ومحن بنم تقدیرم وقضامدکلمیدی عذر وقتنده آنی نیچون ستر وپنهان ایلدك * مثنوی * کفت ترسیدم ادب نکذاشتم * کفت هم من پاس آنت داشتم * آدم علیه السلام جناب عزته جواب ویروب دیدی خوف ایلدم ادبی ترك ایلمدم حق تعالی حضرتلری ایتدی بن هم سنك اول ادبکی حفظ وتدم یعنی اول ادبکی مقبول ایدوب سنی انکیچون مقرب وبرکزیده ایتدم * مثنوی * هر که آرد حرمت او حرمت برد * هر که آرد قند لوزینه خورد * هر شول کمسه که درکاه حقه حرمت وتعظیم کتوره انك مقابله سنده حرمت وتعظیم ایلتور هر کیمکه قند کتوررلوزینه یر یعنی (من جاء بالحسنة فله عشر امثالها) آیتنك فحواسنجه بر کمسه هر نه کونه ایلك کتورر سه ادنی مرتبه جزایه اون انك مثلی الور واوسط مرتبه اضعاف مضاعف ایلکار بولور (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) مقتضاسنجه احسانك جزاسی دکلدر الا احساندر (مثنوی) طیبات از بهر که للطیبین * یار را خوش کن برنجان وببین * طیبات کیمك ایچوندر طیب اولنلر ایچوندر پس یاری خوش ایله خوشلق کور ورنجیده ایله رنجیده لك کور (کما قال الله تعالی الطیبات للطیبین والطیبون للطیبات والخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات) پس درکاه حقه طیب کانلر ایچون

طيبات واردر وخبيث اولنلر ايچون خبيثات واردر مصرع ثانى بو معنايى مشعر اولور زيرا تقدير كلام يار را خوش كن
خوشى بين وبرنجان بدى بين ديمك اولور (م ى) يك مثال اى دل پى فرقى بيار * تا بدانى جبر را از اختيار * اى كوكل جبر
واختيارى برى برندن فرق وتمييز ايلمك ايچون بر مثال كتور تا جبرى اختياردن بيله سن * مثنوى * دست كان لرزان
بود از ارتعاش * وانكه دستى را تو لرزانى زجاش * مثلا دست اول دست كه ارتعاشدن ترپنجى اوله رعشه بر مرضدر كه
انسانه كادكده الك الى ترپه دربى اختيار الى ترپه ين كمسه يه مرتعش ديرلر واول بر دستى كه آنى يرندن سن
ترپه درسن * مثنوى * هر دو جنبش آفريده حق شناس * ليك نتوان كردن اين با آن قياس * هر ايكى حركتى حق
تعالينك يراتمشى ومخلوقى اكله ليكن بونى اكا قياس ايلمك كركمز زيرا بو اختيارى واول اضطرارى در اكرچه ايكيسنك
بيله خالقى حقدر وليكن بينهماده فرق عظيم واردر * مثنوى) زين پشيمانى كه لرزانيديش * مرتعش را كى پشيمان
ديديش) بو حركتدن پشيمان سنكه آنى سن ترپتدك پس معلوم اولديكه بو خصوصده سنك اختيارك واردر اما مرتعشى
اول حركتدن هيچ پشيمان كورمدك يعنى پشيمان كورمدك زيرا كه مجبوردر پس اهل اللهك جبرى مرتعشك جبرنه
بكزر كه مقبول وممدوحدر واهل نفسك وجبريه نك جبرى غير مرتعش اولنك تحريك يد ايلدكده مجبورم ديمسنه
بكزر كه مذموم ومقدوحدر نفسلرينك حظى جانبنه كاهلدر مريد ومختار اولورلر وطاعت وعبادته كاهلدر اختيارمز
يوقدر ديو كندولرينى جبرى قيلورلر (مثنوى * بحث عقلست اين چه عقل آن حيله كر * تا ضعيفى ره برد انجا مكر *
بوذكر اولنان بحث عقلك بحثيدر بو حيله كر نه عقلدر يعنى بو حيله ايدجى عقل جزوى حد ذاتنده عقلمى دكلدر ديمك
اولور استفهام انكار ايچون اولوب حيله كر اولان عقلى نفسنده عقل اولمقدن نفى قيلور زيرا اصلنده عقل عقل كايدر كه
انبيا واوليانك عقليدر وعقول جزئيه اكا نسبت عقل دكلدر پس تقدير معنى بو ذكر اولنان بحث بحث عقلدركه
اصلنده عقل دكلدر بو بحث عقلى انكچوندركه تا بر ضعيف الذهن كمسه مكركه اول جبر واختيار مرتبه سنه يول ايلته
وجبر واختيار ندر عقلى يتديكى قدر فهم ايليه (مثنوى) بحث عقلى كر درو مرجان بود * ان دكر باشد كه بحث جان بود
عقله منسوب اولان يعنى بحث فرضا اكر در ومرجان اولسه اول بحث غيرى اولور كه جان بحثى اوله يعنى جان بحثى
بر مرتبه خوب ولطيف اولور كه عقله منسوب اولان بحث اكر در ومرجان بيله اولسه اكا مماثل اولمز (مثنوى) بحث جان
اندر مقامى ديكرست * باده جانرا قوامى ديكرست * جانه متعلق اولان بحث بر مقام آخرده دركه اول مقام عقلدن
عالى وبرتردر جان باده سنك بر آخر قوامى واردر كه اول عقل باده سنك قوامنه بكزمز (مثنوى) آن زمان كه بحث عقلى
ساز بود * اين عمر با بو الحكم موجود بود * اول زمانده كه عقله منسوب اولان بحثك دوزنى واعتبارى وار ايدى
بو عمر كه مراد حضرت عمر رضى الله عنهدر بو الحكم ايله همراز وهمساز ايدى بو الحكم ابو جهلك مقدم اولان
كنيتيدر وانكده اسمى عمردر ديمشلر بو الحكم ديوا كا انكچون كنيت ويرمشلر كه حكم عقليه ده غايتله ماهر وابحاث
فكريه يه زياده قادر ايدى چونكم حضرت نبى عليه السلام بعث اولنوب انلرى دين مبينه دعوت ايلدكده بو قدر عقلله
اسرار نبويه دن غافل وعلوم دينيه دن جاهل اولدى پس ضديله كنيت ويريلوب ابو جهل ديمكله معروف اولدى وبو كنيتله
شهرت بولدى اما حضرت عمر ايمانه كلدى وعلم دينى وبحث جانى بيلدى اول حضرتك لقب شريفى فاروق اولدى
انكچون كه حقى باطلدن زياده فرق وتمييز قيلدى نته كم بيوررلر (مثنوى * چون عمر از عقل آمد سوى جان * بو الحكم
بو جهل شد در بحث ان * چونكم حضرت عمر عقلدن جان جانبنه كلدى يعنى عقل جزوى مرتبه سندن چقوب ايمان
واسلامه كلوب جان مرتبه سنى بولدى بو الحكم آنك بحثنده ابو جهل اولدى يعنى كنيتى ابو الحكم ايكن اول جانك
بحثنده ابو جهل اولوب جهل وغفلت مرتبه سنده قالدى وايمان وعرفاندن واسرار وحكم جاندن محروم اولدى
* مثنوى * سوى حس وسوى عقل او كاملست * كرچه خود نسبت بجان او جاهلست * حس جانبنده وعقل جزوى
جانبنده اول ابو جهل كاملدر اكرچه جانه نسبت خود او جاهلدر والحاصل استدلالى وصورى وعقلى اولان اموره
نسبت اول ابو الحكمدر ودينى ويقينى وجانى اولان علومه نسبت اول ابو جهلدر پس بوندن معلوم اولديكه عقل جزوينك
بحثى واستدلالى دينه متعلق اولان وجانه انتساب قيلان علوم واسراره واسطه اولمز ونفع وفائده دخى قيلمز * مثنوى *
بحث عقل وحس اثر دان يا سبب * بحث جانى يا عجب يا بو العجب * بحث عقلى وبحث حسى يى اثر بيل يا سبب يعنى
عقل وحسك بحثنى يا اثردن مؤثره استدلال ويا خود سببدن مسببه انتقال ايلمك بيل كه عقل وحس اثر وسبب مرتبه
سندن ايلرى تجاوز ايده مز وجان مرتبه سنه كيده مز اما بو جانه منسوب اولان بحث يا عجبدر ويا خود عجب صاحبيدر
يعنى جانه منسوب اولان بحث وعلى بر مرتبه عجب بيل واعجب عجايبدر كه عقل جزوى صاحبلرى انك ادراكنده
حيران وكماتنك فهمنده دخى عاجز وناتوانلردر * مثنوى) ضوء جان آمد نماند اى مستضى * لازم وملزوم ونافى مقتضى

* زانكه بينا را كه نورش بازغست * از دليل واز عصا كش فارغست * بوذكر اولنان جبر وقدر بحثى قيل وقال
وبحث عقل پر عقالدر كه متكلمين واهل جداله لايقدر فاما اصحاب كمال بو كونه بحث وجدالدن خلاص لولمشلردر
زيرا اى طالب رضا وضياى هدى واى راغب اسرار خدا بونلره جانك ضوئى كلدى وعين العيان حاصل اولدى پس
دلايل عقليه دن لازم وملزوم ونافى ومقتضى قالمدى لازم وملزومه مثال طويل النجاد وكثير الرماد كبى كه بونلر ملزومدر
وبونلره لازم كلان قد طويل ومهمان كثيردر كه بونلردن كنايه در اما بو محله مناسب اولان لازم وملزوم مثلا افعال خلق
ملزوم واكا حقك خلق ايتمسى لازمدر ونافى ومقتضى اسم فاعلدر اكر ما بينلرنده واو مقدر اولورسه برى برينك
مقابل وضدى اولوب نفى ايديجى واقتضا ايديجى دخى قالمدى ديمك اولور واكر واو مقدر اولمزسه مقتضى نفى ايديجى
قالمدى ديمك اولور مثلا بو محله مناسب عند اهل السنة افعال خلق حقى مقتضيدر واهل قدر واصحاب اعتزال بونى
نافيدر پس ضياى جان ومقتضاى اعيان اولدقده بومذكورانك بريسيده قالمز اول سببدنكه بر بينا كمسنه نك نورى
بازغدر يعنى طالع ولامعدر اول بينا دليلدن وعصا كشدن فارغدر بعض نسخه ده از دليل چون عصا كش فارغست
واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره معنا اول بينا عصا كش كبى دليلدن فارغ ومستغنيدر ديمك اولور (تفسير وهو معكم
اينما كنتم) بو آيت كريمه سورة حديدده در وبو محل بو آيت كريمه نك تفسير وتحقيقينك بياننده در معناى شريفى اول
الله سز كه بيله در هر نه يرده ونه حالده اولسه كز اكثر علما اول الله هر نه يرده اولسه كز علم وقدرتيله سز كه بيله در عموما
وفضل ورحمتيله بيله در خصوصا ديو تفسير ايلمشلر در اما بو معيت فى الحقيقه عقلله بيلنمز وفهمله ادراك اولنمز محصل
عقل بونك دركنده خيراندر اما بو بيان سر معيتى بيلدريجى وانك معناسنى قابل معرفت اولنه روشن وواضح ايديجيدر
تفسير وهو معكم اينما كنتم * مثنوى * بار ديكر ما بقصه آمديم * ما از آن قصه برون خود كى شديم * بز كيرو بحسب
الظاهر قصه جانبنه كلدك بز خود فى الحقيقه اول قصه دن هيچ طشره كتمدك يعنى قصه نك حقيقتندن طشره كتمدك
ومقصود اصليدن خروج ايتمدك هر نه قصه يه كلسك انكله بيله بز وهر نه حاله ايرسك اندن خالى دكلز (مثنوى) كر بجهل
آييم آن زندان اوست) ور بعلم آييم آن ايوان اوست) اكر جهل مرتبه سنه كلسك وغافل وجاهل اولسق اول انك زندانيدر كه
اللهك عالم وعارف قوللرى مرتبهٔ جهلده المنالك اولورلر وزندان محنتى بولورلر واكر علم مرتبه سنه كلورسك اول علم اول
مقصود حقيقينك ايوانيدر تن انسانى ايوان صوريده نيجه راحت بولورسه جان دخى مرتبهٔ علمده اويله راحت بولور ورفعت
حاصل قيلور بعض نسخه ده قافيه زندان ماست وايوان ماست واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى اكر جهله كلورسك اول
بزم زندانمزدر واكر مرتبهٔ علمه كلورسك اول بزم ايوانمز ومقام عاليشانمزدر والحاصل مرتبهٔ جهلده ومرتبهٔ علمده اندن
خالى ودور دكلز * مثنوى) ور بخواب آييم مستان وييم * ور بيدارى بدستان وييم * واكر خوابه كله وزانك مستلرى بز
واكر بيدارلغه كله وزانك قصه وحكايتنده بز محصل كلام ايكى حالده بيله آندن بعيد ومهجور دكلز (مثنوى) ور بكرييم
ابر پر رزق وييم * ور بخنديم ان زمان برق وييم * واكر اغليه وز اول خدانك آدله پرابرى يز كه قطرات دموعى باران كبى
ياغدير ور زمين وجودمزده نباتات حسناتى بتورمكدن اوترى واكر خنده ايليه وز اول زمان خداى تعالينك برقى يز
مثنوى) ور بخشم وجنك عكس قهر هوست * ور بصلح وعذر عكس مهر اوست * واكر غضب وجنكه كله وز اول اللهك
قهرينك عكس واثريدر يعنى بزم قهر وغضبمز صفتلرى حق تعالينك قهر وغضبينك عكس واثريدر كه وجود انسانى آنك
صفاسنك مرآت ومظهريدر واكر صلح وعذره كله وز اول اللهك مهر ومحبتينك عكس واثريدر كه بزده ظاهر اولمشدر
مثنوى * ما كييم اندر جهان پيچ پيچ * چون الف او خود ندارد هيچ هيچ * چه دارد هيچ هيچ دخى نسخه در بو بيت
شريفك حقلى خلقله معيتى حقيقتده مع الاغيار والسوى اولمديغنى مشعر اولور بلكه معيت بحسب المراتب والاسماء
لازم كلور والا فى الحقيقه معيت مع الغير ممكن اولمز كما قال ابن الفارض (وليس معى فى الملك شىء سواى * والمعية
لم تخضر على المعية * پس حضرت خداوندكار دخى بو مرتبه يه اشارت ايدوب بيوررلر كه اى طالب سر وحدت اكرچه
مرتبهٔ مظهريته نظرا تشبيه ايدوب اغلهسق آنك ابر پر رزقى يز وكلسك آنك برقى يز وخشم وجنكيمز آنك عكس قهرى
وصلح وعذريمز آنك عكس مهريدر ديردك ليكن مرتبهٔ احديته نظر اولنسه بز كيمز بو طولاشق وقرشق جهانده كه
اسماء كثيره ومختلفه نك ظهوراتيله معقد اولمشدر اول حضرت خود نفس الامرده الف كبى متوحد بالذاتدر اتصال
وانفصالدن وحركات وسكناتدن واغيار وسوادن منزهدر كما قال عليه السلام (كان الله ولم يكن معه شىء) وقال الجنيد
الآن كما كان) اما بو معنادن اوجه وانسب وعقل وفهمه اقرب اولان معنا بودر كه مصرع ثانى حضرت احديته تشبيه
اولنوب حقايق ممكنيه يه تشبيه اوله بو تقديرا اوزره معنى بز بو جهان معقدده كيمز الف كبى بز اول خود نه طوترز هيچ هيچ
برنسنه حركات ونقاطدن طوتمز كذلك بز دخى نفس الامرده هيچ برشىء طوتمز بلكه بزم وجوديمز فى الحقيقه نابوددر وبزم

مجلی مزده ظهور ایلین حرکات وسکنات واختلافات آنك اسماء وصفاتنك مقتضیاتیدر پس التوحید اسقاط الاضافات
بو مرتبه یه کوره دینلمشدر *مثنوی* چون زعمر آن رسول این راشنید * روشنیء در دلش آمد پدید * چونکه اول
رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهدن بو کلمات طیبه یی اشتدی بر روشنلك اول کلامدن آنك کوکلنده ظاهر کلدی
وقلبنی منور قیلدی اول رسول روم اول کلام حکمت آمیزك ذوقندن بر مرتبه نورانی اولدی واستغراق مرتبه سن
بولدیکه *مثنوی* محو شد پیشش سؤال وهم جواب * کشت فارغ از خطا واز صواب * انك اوکنده هم سؤال
وهم جواب محو اولدی خطادن وصوابدن فارغ اولدی زیرا مقام وحدتی بولدی وکمال صفوته ایردی (مثنوی * اصل را
دریافت وبکذشت از فروع * بهر حکمت کرد در پرسش شروع * اصلی بولدیکه مقام حقیقتدر وفروعدن کچدیکه مراد
صور خلقیه در اکرچه اصلی بولدی وفروعدن تجاوز قیلدی وسؤال وجواب قیدندن قورتلدی ولیکن حکمت
ومنفعتدن اوتری رسول روم سؤاله شروع ایلدی تا نیجه طالبلر بو علمدن مستفید اوله لر واسرار حقیقته وصول بوله لر
بو دخی کلینك دأبندندر که کندیلر سؤال وجواب قیدندن مستغنی ایکن طالبلرك نفعندن وفائده بولمسندن اوتری
طالبلره لازم اولان علمی سؤال ایدرلر واستفسار سمتنه کیدرلر تا طلبه اول علمدن منتفع اوله لر ورسول رومك
بعد الکمال سؤالی دخی بو قبیلدن اولور * سؤال کردن رسول روم از عمر رضی الله عنه از سبب ابتلای ارواح با این
آب وکل اجسام * مثنوی * کفت یا عمر چه حکمت بود سر * حبس آن صافی درین جای کدر * سؤال ایدوب دیدیکه
یا عمر نه حکمت ایدی نه سر ایدی اول صافی اولان روحك بو منکدر وتیره اولان یرده حبسی یعنی روح صافیکه بویله
عالی جوهر ایکن بدن کثیف وسفلیده محبوس اولمسنه حکمت ندر دیدی *مثنوی* آب صافی در کلی پنهان شده
جان صافی بستهٔ ابدان شده * آب صافی کلك ایچنده پنهان اولمش صافی جان بدنلره مقید اولمش یعنی بونده حکمت
ندر دیدی * مثنوی * کفت تو بحث شکرفی میکنی * معنیء را بند حرفی میکنی * حضرت عمر رضی الله عنه اکا جواب
ویروب دیدی ای رسول روم سن بر شکرف یعنی بر عمیق ودقیق بحث ایلرسن بونك حقیقتیله کشفی شرعا جائز اولنلردن
دکلدر ولهذا روحك حقیقتندن سؤال اولندقده (قل الروح من امر ربی) دیمکله جواب ویرلدی اما جان صافینك
بدن کثیفه کلمسنده واکا تعشق وتعلق قیلمسنده چوق فائده واردر مثلا جمله فائده دن بری بودر که بر معنایی بر حرفه
بند ایلرسن تا اول حرف واسطه سیله درونکده اولان معنی ظهوره کله وخارجده مخاطب اولان کمسه لر اول حرف
واسطه سیله اول معنادن منتفع اوله لر و مرادنه ایدیکنی بیله لر * مثنوی * حبس کردی معنیء آزاد را *
بند حرفی کردهٔ تو باد را) درونده آزاد اولان معنایی حرفه حبس وقید ایلدك سن باد نفسی بر کلمه یه مقید ایلمشسن وناسه
اول نفس وکلمه واسطه سیله آنی سویلمشسن * مثنوی * از برای فائده این کردهٔ * تو که خود از فائده در پردهٔ * بونی سن
معلومدر که فائده ایچون ایلمشسن سن که خود فائده دن پرده ده سن یعنی روحك بدن کثیفه کلمسندن واکا تعلق
قیلمسندن محجوبسن * مثنوی * آنکه از وی فائده زاییده شد * چون نبیند آنچه ما را دیده شد * بعض نسخه ده
زاینده واقع اولمشدر تقدیر معنا اول الله که اندن فائده طوغیجی اولدی ویا طوغمش اولدی یعنی جنس فائده اندن
وجود بولدی وظهوره کلدی اول الله نیچون کورمیه آنی که بزه کورلمش اولدی یعنی بزده اولقدر علم وحکمت وار که
البته بر فائده کورمه سك بر معنایی بر کلمه یه تعلیق ایلمز وضمیرده اولان معنایی حرف وکلمه واسطه سیله ناسه سویلمز
چونکم مخلوق ایکن بزه بو فائده کورلمش اولدی پس حکیم مطلق اولان حضرت حقه عالم معناده اولان ارواحی قوه یه
کتورمکده وصورت عالمنه یتورمکده نیچون فائده کورلمیه ونه وجهله ارواح صافیه نك اجساد کثیفه یه کلمسنده
منافع کثیره وفوائد عظیمه اولمیه (مثنوی) صد هزاران فائده ست وهر یکی * صد هزاران پیش آن یك اندکی * معنانك
کلامه مقید اولمسنده ومخارج وحروف مرتبه سنه کلمسنده نیچه یوز بیك فائده واردر وصد هزارانك هر بری اول
بر فائده نك قتنده که مراد اندن جانك جسده تعلق ایلمسیدر اندکدر مصرع اولده هر یکی لفظی مصرع ثانی یه مرهون
اولور ومعنی هر بر صد هزاران قدر عدد اول بر فائده قتنده اقل قلیلدر که اندن مراد روحك بدنه تعلق ایلمسنده اولان
فائده در جمله دن بری مشایخ عظام روح صافینك جسد کثیفه تعلق ایلمسنده اولان فائده خصوصنده مرآتی
تمثیل ایلمشلردر ودیمشلردر که زجاجهٔ صافی بی کثافت رونما اولمز وناظر اولانك وجهی اول زجاجهٔ صافیده تمثل
قیلمز پس صورت انسانیه نك کورلمسندن اوتری استادان جهان زجاجهٔ صافینك ظهرنه کدر وکثافت کتوروب
درحال اکا ناظر اولانك وجهی عیان ونمایان اولدی کذلك ارواح صافیه ده صفت الهیه بکمالها کورنمیوب آیینه
ظهرنده اولان کثافت کبی حق تعالی اجساد کثیفه یی ارواح صافیه یه ضم ایلدکده ارواح صافیه ده ظهوره کلمین
ونمایان اولمین صفات الهیه اجساد انسانیه ده ظهوره کلدی ومرآت وجود آدمیده نمایان اولدی * مثنوی *

این دم نطقت که جزؤ جزؤهاست * فائده شد کل کل خالی چراست * مثلا اول سنك نطقك نفسی که
جزؤلك جزؤیدر وهر بر عضو بر جزؤدر ونفس بو جمله جزؤلرك بر جزؤیدر و بو مصرعك معناسی مرهوندر تقدیر کلام اول
سنك نطقك دمی که جزؤلرك جزؤیدر کلی فائده اولدی کل فائده دن نیچون خالیدر اولکی کل ایکنجی کله مضاف دکلدر
ایکنجی کلدن مراد انسانك روحنك وجسمنك کلیسیدر تقدیر معنی کلی سنك نطقك نفخه سی که جملهٔ اجزاء بدنیه کدن
بر جزؤدر انك الفاظ وحروفه تعلق ایلمسی کلی فائده اولدی پس نفخهٔ الهی اولان روح جسمه کلدکده وجسمله
ظاهر اولدقده کل اولور پس کل مرتبه سنده اولان فائده دن نیچون خالی اولور جزؤلك جزؤی کلی فائده اولیجق کلك کلی
فائده یی جامع اولمسی اولویتله ثابت اولور (مثنوی) تو که جزوی کار تو با فائده ست * پس چرا در طعن کل آری تو دست
بو بیت کل روحك بدنه کلمسنده واکا تعلق قیلمسنده اولان فوائدی اثبات ایلر رسول رومك جان صافی بستهٔ ابدان
شده دیو سؤال ایلدیکندن مراد بر جان دکلدر بلکه جانلرك کلیسیدر ابدانك جمعله اولمسی دخی بوکه دلالت ایدر
وهر آدمك روحی بو جملهٔ ارواحدن بر جزؤ کبیدر پس رسول رومك روحی بو جملهٔ ارواحدن بر جزؤ منزله سنده اولدیغی
مقرر اولدیسه حضرت عمر رضی الله عنه اکا بو طریق اوزره خطاب ایدوب بیوردیلر ای رسول روم سنکه جزؤسن سنك
ایشك فائده ایله در که سن هر دم فائده دن خالی دکلسن پس کل روحك طعنته نیچون دست کتوررسن یعنی کل روحك
ابدان کثیفه یه تعلق ایلمسنده فائده ندر دیو نیچون طعنه شروع ایلرسن ارواحك ابدانه کلمسنده وبدن آیینه سنده
ظاهر اولمسنده لا یعد ولا یحصی فوائد کثیره ومنافع عظیمه واردر که تحریر وتعبیری ممکن دکلدر اما قلیل کثیره دلیل
اولدیغیچون بو بر قاچ فائده ذکری ایله اکتفا اولندی فائدهٔ اول اولدر که روح صافی بدنه کلمکله تحصیل کمال
ایلر زیرا انك وجودنده بالقوه اولان خاصیت بو عالم اجسامده فعله کلور وانك علی عیان مرتبه سن بولور واول عالمده
ایتدیکی اقراری بو عالمده اثبات قیلور واول عالمده صالح وفاسد وصابر ومجاهد اکرچه حق تعالینك معلومیدر که
بو عالمده دخی صالح اولان وفاسد اولان وصابر ومجاهد مرتبه سن بولان همان اول عالمده صابر ومجاهد اولاندر
بغیر تفاوت ولیکن اول عالمده صابر ومجاهد اولمغه اعتبار یوقدر زیرا اول عالم صلاح وفساد وصبر وجهاد عالمی
دکلدر پس لازم کلدیکه انده بالقوه حاصل اولان اعمال بو عالمده فعله کله وثبوت مرتبه سن بوله ولهذا (قال الله تعالی
ولنبلونکم حتی نعلم المجاهدین منکم والصابرین) مجاهد وصابر عالم ارواحده ایکن دخی حق تعالینك معلومی ایدی
ودخی صبر وجهادله ابتلا اولنمشلردی پس اول عالمده صابر ومجاهد مرتبه سنی بولمدیلر تا بو عالم اجسامه کلمینجه
وطاعت ومجاهده ایله اختیار اولنمینجه پس بو عالمه کلدیلر مجاهده قیلوب مجاهد اولدیلر وبلالره صبر ایدوب صابر
مرتبه سن بولدیلر وقس علی هذا سائر الاوصاف اکر انسانك روحی بو عالم اجسامه کلمسه وبالقوه ذاتنده اولان
خاصیتی فعله کتورمسه کمال بولمزدی وبالقوه ذاتنده اولان خاصیتلر فعله کلمز وثابت اولمزدی وفائدهٔ ثانی اولدر که روح
عالم ارواحده ایکن وصالك ذوقنی واول عالمك قدرنی بیلمزدی وفراق وهجرانك طعمنی دخی طویمزدی پس اول عالمك
قدرنی بیلمکدن ونعمت وصاله عالم اولمقدن اوتری حق سبحانه وتعالی اول روح آزادی سجن طبیعته کتوروب
محبوس قیلدی وفراق وهجران الملرینی اکا استذیق اولدی تا اول عالمه عبادتله مستعد اوله وبعد الخلاص من البدن اول
نعمتك قدرنی بیله حضرت آدم علیه السلامك قصه سی بو معنایی مؤید اولور وروشن قیلور زیرا اولا حق تعالی اکا جنت
ملکن ویرمش وجنت ایچره (یا آدم اسکن انت وزوجك الجنة وکلا منها رغدا حیث شئتما) آیتنك مفهومی اوزره
نعمت وراحته مستغرق قیلمشدی ولیکن بی تعب وبی زحمت وبی سعی وبی مشقت میسر اولان نعمتك قدر وقیمتی
نوعا بیلنمك مقرر اولدیسه حق تعالی حضرتلری انك شجرهٔ حنطه یه تقربنی جنتدن خروجه وسمادن زمینه هبوطه
سبب ایلیوب بو دنیایه کتوردی وبو قدر الام وشدائد چکمك مرتبه سنه یتوردی انك وجودی بو قدر انسانك
وجودینه سبب اولدقدنصکره وتحصیل کمال قیلدقدنصکره ینه جنت اعلایه واصل ایلدی محقق اولان عرفانك
معلومیدر که صکره کی وصول اولکی کبی دکلدر وفائدهٔ ثالث اولدر که کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق
لاعرف حدیثنك فحواسی اوزره خاصهٔ انسانك مخلوق اولمسی وروحك بو جسده کلمسی حق تعالینك بکماله بیلنمسی
ایچوندر وعبد ربیسنی معرفت شهودیه وتفصیلیه ایله مشاهده قیلمق ایچوندر اکرچه عالم ارواحده دخی هر روح ربیسنی
استعدادی قدر بیلوب اقرار قیلمشدر لیکن معرفت اجمالیه ایله معرفت تفصیلیه وشهودیه ایله دکل زیرا معرفت
شهودیه وتفصیلیه نك محلی بو عالم ظاهردر صفات الهیه دن نیچه صفات واردر که انك ظهوری بو عالم ظاهر واسطه سیله
اولور مثلا اسم شافی کبی که شافی اسمنك ظهوری جسدده اولان مرضی ازاله ایدوب شفا ویرمکله اولور عالم
ارواحده ایسه بو اسمك تجلیسی نوعا ظاهر اولمز وکذلك اسم محیی وممیت کبی بونلرك دخی ظهوری بو عالم ظاهره نسبتله در

اكرجه محيى اسمنك عالم ارواحده اثر وتجليسى واردر اما ظهورى اصل بو عالمده دركه اولمك ودىرلمك بو عالمه نسبتله در
پس عبد بو عالمه كامينجه شافى اسمنك ومحيى ومميت اسمنك اثارنى مشاهده قيلمدى بو عالمه كلدكدنصكره
ربسنك بو صفتلرله موصوف اولديغنى يقينا بيلدى ومشاهده قيلدى وكذلك حق تعالينك تواب اولمسنى وستر
عيوب ومغفرت ذنوب قيلمسنى روح بو عالمه كامينجه مشاهده قيلمدى زيرا عالم ارواحده عيوب وذنوب يوغديكه حق
ستار وغفارلك صفتلرى اول واسطه ايله ظاهر اوليدى كذا وكذا نيجه صفات واردركه انك ظهورى بو عالم ظاهره
مرهوندر پس عبد ربسنى اول صفتلرله موصوف بيلمك دخى بو عالم اجسامه كلمكه موقوفدر سعادت كبرى ونعمت
عظمى بركسه ربسنى موصوف اولديغى اوصاف كامله ايله بيلمك ومشاهده قيلمقدر كماليله بيلمك ايسه بو عالمده ميسر
اولور پس روح انسانينك عالم اجسامه كلمسنده فائده حضرت حقك اوصاف كامله ايله بيلمسى وعبدك تكميل
معرفت قيلمسى ايچوندر ❊ مثنوى ❊ كفت را كرفائده نبود مكو ❊ ور بود هل اعتراض وشكر جو) روحك جسده
تعلق ايتمسنده فائده بو قدر دين كسيه جواب بودركه سوزك اكرفائده سى اولمزسه سويلمه وبى معنى اولان الفاظ
وحروفى تكلم ايلمه واكر سويلديكك سوزك فائده ومعناسى اوله اعتراضى ترك ايله وشكر طالبى اول كه بو سرسكا بو وجهله
كشف اولمش اولوركه روحك عالم معنادن قالبه كلمسى ضميرده اولان معنى حرفك الفاظ وحروفه كلمسى ومتكلم
ما فى الضميرينى انكله بيان وعيان قيلمسى كبيدر البتته متكلم اولان كسه باطنده اولان برمعنايى اظهارا تمك استسه
آنى برحرف وبر كلمه يه وضع ايدوب اول واسطه ايله انى اظهار ايلر حرف اول معنايه ظرف اولور معنى اول حرفله ظهوره
كلور پس متكلم كه برمعنايه دلالت ايلين كلمه يى ادا ايليه البتته انده فائده مقرر اولور پس هر روحك جسده كلمسى
بو كه كوره قياس ايله هر روح قالبه كلمز الا نفس رحمانى واسطه سيله چونكم بر روح برقالبه كله اول قالبده انك اثرى
نمايان اوله كلمه معنايه دلالت ايلديكى كبى اول قالب كندى روحنك شاننه وحقيقتنه واندن نه ايچون وضع اولنديغنه
دلالت ايلر پس صحائف كونده اى ايات حقى اوقومق استين كسنه هر كلمه برمعنايه دلالت ايلديكى كبى هر صورت
دخى بركونه معنايه دلالت ايلرامدى بو قوالب انسانيه وصور كونيه يه نظر ايله كه هربرى خاصة كندنده موضوع
اولان معنايه دلالت ايدرا كرعارف ايسك مشايخك عالم معنى ديدكارنى بو عالم صورتده كوررسن ومتكلم حقيقينك
اول صورتدن نه مراد ايلديكنه واقف اولورسن ❊ مثنوى ❊ شكر يزدان طوق هر كردن بود ❊ نى جدال وروترش كردن
بود ❊ حق تعالينك شكرى هر كردنك طوقى اولوريعنى هر كسك بوينه لازم وفرضدر كه منعم حقيقى يه شكر قيله على
الخصوص عالم ارواحدن بو عالم انسانيته كتورديكى ومرتبهٔ عقل وفهمه يتورديكى نعمتك شكرين قيله شكر جدال
ايلمك ويوزا كشتمك دكلدر يعنى منعم حقيقى سنى بربلايه مبتلا ايلسه وافات ومحنتله امتحان قيلسه بنده نه نعمت واردر
ديو جدال ايلمك واول بلادن يوزك وكوزك ترش ايليوب بونه بلادر ديو شكايت آميز سوز سويلمك شكر اولمز شكر اولدركه
وجودكى محضا نعمت بيله سن واكر برد بلا ايله امتحان اولنورسك جدال وترشرويلكدن حذر قيله سن وممكن اولديغى
مرتبه صابر اوله سك ديمك اولور والله اعلم ❊ مثنوى ❊ كر ترش رو بودن آمد شكر وبس ❊ پس چو سركه شكر
كوبى نيست كس) اكر شكر انجق ترش اولمق كلديسه پس بو اعتبارله سركه كبى برشكر كوى كمسه يوقدر زيرا سركه
بردم ترشرويلكدن خالى دكلدر (مثنوى) سركه را كر راه بايد در جكر ❊ كو بشو سركنكبين او از شكر ❊ سركه يه اكر
جكره يول بولمق كركسه سركيه دى او سركه شكردن سركنكبين اولسون يعنى اكشى يوزلو اولان كمسه دوونه يول
كركسه كاديكه حلاوت وشكر وطاعتله مخلوط وممزوج اولوب تا اول واسطه ايله درونه يول بوله ومقبول اوله (م ى) معنى
اندر شعر جز با خبط نيست ❊ چون فلاسنكست واندر ضبط نيست) معنى شعرده خبط وخطادن خالى دكلدر معنى
شعرده صپان كبيدر كه ضبطده دكلدر يعنى نته كم برصپان اتان كمسه استديكى يرى نشانه المديغى كبى ومرادى اوزره
آنى اورمديغى كبى ناظم اولان كمسه دخى استديكى معنايى سو يليمز وكيف ما يشاء ما فى الضميرنى تعبير ايليمز بلكه
شعرده معنى صپانده اولان طاش كبيدر كاه اولوركه برمرادى نشان ايليوب انك نظمنه قصد اولنسه معنا برآخر
جانبه كيدر وشعرده ناظمك مرادى اولمين معنى ظهور ايدر ربوبيت كاه بعض كلماتك نظمه كلمسى وتقرر اولمسى اول محله
نسب ولايق ايكن اول كلمات نظمه كليوب اول محلده برآخر كلام وبرآخر معنى سويلنديكنه اعتذار ايلمك طريقى
اوزره واقع اولمشدر (رمعنى انكه من اراد ان يجلس مع الله فليجلس مع اهل التصوف) اول قولك معناسنك بياننده
دركه بر كسه اللهله ايله اوتورمق ديلسه پس اول كسه اهل تصوف ايله اوتورسون زيرا بونلر مظهر اوصاف الهى ومرآت
اسرار ربانيدرلركه كنديلردن ارلمشلر وحقله باقى اولمشلردر نته كم جنيد حضرتلرى تصوفى بويله تفسير ايليوب ديديكه
التصوف ان يميتك الحق عنك ويحييك به پس اهل تصوف كنديلردن فانى وحقله باقى اولانلردر ❊ مثنوى ❊ ان رسول

ازخود

ازخود بشد زين يك دو جام ❊ نى رسالت ياد ماندش نى پيام ❊ اول رسول روم بو برايكى جامدن كه نوش ايلدى
كنديسندن كتدى جامدن مراد حضرت عمر رضى الله عنهك بيورديغى كلام سعادت انجامدركه رحيق تحقيق ايله
پر ايدى اول رسول روم انى كوش هوشله نوش ايدوب بى خود اولدى واستغراق مرتبه سن بولدى انك يادو خاطرنده
نه رسالت ونه پيام قالدى ❊ مثنوى ❊ واله اندر قدرت الله شد ❊ ان رسول ايجا رسيد وشاه شد ❊ اول رسول برحالته
ايرشديكه الله تعالينك قدرتنده واله وحيران اولدى اول رسول بو مرتبه يه ايرشدى وشاه اولدى (مثنوى) سيل چون
آمد بدريا بحر كشت ❊ دانه چون آمد بمزرع كشت كشت ❊ سيل چونكه دريايه كلدى وقارشدى دريا اولدى
دانه چونكه مزرعه كلدى كشت وزرع اولدى يعنى رسول روم مقدما سيل كبى ايدى بحر معنى اولان حضرت عمر
رضى الله عنهه واصل اولمغله درياى معانى اولدى واول بردانه كبى ايدى مزرعهٔ اسرار الهى اولان حضرت عمر رضى
الله عنهه واصل اولدقده جمعيت معناسنى بولوب كشف علوم ومعارف اولدى كذلك هر كيمكه اهل تصوفدن برينه
ملاقات اولسه قطره ايكن دريا ودانه مشابه سنده ايكن محل جمع اولمق مقرردر پس بو معنايى مؤيد اولان سوزلره شروع
ايدوب بيوررلر (مثنوى) چون تعلق يافت نان با بو البشر ❊ نان مرده زنده كشت وبا خبر ❊ چونكه نان بو البشره
تعلق بولدى اكا غدا اولمق سببيله لاجرم مرده وجماد نان زنده وخبير اولدى ❊ مثنوى ❊ موم وهيزم چون فداى
نار شد ❊ ذات ظلمانى او انوار شد ❊ موم وهيزم چون آتشه فدا اولدى وياندى اول موم وهيزمك ذات ظلمانيسى انوار
ومنور اولدى ❊ مثنوى ❊ سنك سرمه چونكه شد در ديدكان ❊ كشت بينايى شد انجا ديدبان ❊ سرمه طاشى چونكم
كوزلرده اولدى يعنى سرمه طاشى سحق اولنوب چونكم كوزلره چكلدى اول سنك مسحوق بينالغه سبب اولدى
اول چشم كوريجى اولدى (مثنوى) اى خنك ان مرد كز خود رسته شد ❊ در وجود زنده پيوسته شد ❊ اى سعادتلو
اول مرده كه كنديسندن قورتلمش اولدى برزنده نك وجودنه اولشمش اولدى يعنى برمرشد كامله واصل اولوب انك
سايهٔ تربيه سنده پرورش بولدى (م ى) واى ان زنده كه با مرده نشست ❊ مرده كشت وزندكى ازوى بجست ❊ واى
اول زنده يه كه مرده ايله اوتوردى اول زنده مرده يه مقارنتله مرده اولدى وزنده لك اندن صچرادى مرده دن مراد اغنيا
واهل دنيادر (كما قال عليه السلام اياكم ومجالسة الموتى قالوا ومن الموتى يا رسول الله قال عليه السلام الاغنياء وفى
رواية اخرى قال اهل الدنيا وزنده دن مراد قلبى علم وعرفانله حيات بولان كمسه در چونكم برزنده دل اولان كمسه مرده
دل اولان كمسه ايله مقارنت قيلسه صحبت مؤثره در وطبيعت سارقه اولديغى جهتدن مقارنتك حكمنى اخذ ايدوب
مرده ويژمرده لك اكا دخى سرايت ايدر پس اى زنده دل اكر صحبت ومقارنته لايق وحيات قلبى زياده ايديجى اهل
تصوفدن كمسه يى بولمزسك مرده دللرله نه مصاحبتدن فرار ايليوب خير الجليس وروح وروانه انيس اولان
حضرت قرآنله انسيت ايله وانك تلاوتى ايله متلذذ اول واحكاميله عمل قيل (مثنوى) چون تو در قرآن حق بكريختى
با روان انبيا آميختى ❊ اى زنده دل اولان كمسه چونكم سن مرده دل اولنلرك صحبتنى ترك ايدوب حقك قرآنه التجا ايده سن
يعنى حضرت قرآنك تلاوتنه مقيد اولوب احكاميله عمل قيلوب اكا التجا ايده سن انبياى عظامك روانيله مختلط
اولورسن وانلرك جانلريله آشنالق قيلورسن (مثنوى) هست قرآن حالهاى انبيا ❊ ماهيان بحر پاك كبريا ❊ زيرا قرآن
انبياى عظامك احوال واوصافى اولدى انبياى عظام فى المثل پاك اولان درياى كبريانك ماهيلريدر اكرسن ديرسك
كه بن قرآن عظيمى اوقورم قرآن عظيمى اوقومقدن مراد اصل انك احكامنى قبول ايلمكدر (مثنوى) ور بخوانى ونه
قرآن پذير ❊ انبيا واوليا را ديده كير ❊ فرضى اكرسن قرآنى اوقويه سن وقرآن پذير اولميه سن انبيا عليهم السلام
واولياى عظامى دخى كورمش طوت قرآن پذير اولميانه انبيا عليهم السلام واولياى عظامك صحبت وملاقاتى فائده منند
اولمز وقرآنى قبول قيلمين انلرك رويتندن بهره ونصيب المز (مثنوى) ور پذيرائى چو برخوانى قصص ❊ مرغ جانت
تنك آيد در قفص ❊ واكر قرآن عظيمى قبول ايديجى اوله سن وانده اولان قصص انبيا عليهم السلامى چونكم اوقويه سن
سنك جانك قوشى تن قفسنده تنك كلور يعنى طار كلور ومتألم اولور (مثنوى) مرغ كو اندر قفص زندانيست ❊
مى نجويد رستن از نادانيست ❊ برقوش كه او قوش قفس ايچره زندانيدر قفسدن قورتلمق استمزسه نادانلغندندر
(مثنوى) روحهايى كز قفصها رسته اند ❊ انبياى رهبر شايسته اند ❊ شول برروحلركه قفسلردن قورتلمشلردر
رهبرلكه شايسته ولايق اولان انبيا عليهم السلامدر شايستهٔ حق اولان ورهبر اولان انبيا عليهم السلامدر ديمك
دخى وجه در ❊ مثنوى ❊ از برون آوازشان ايد زدين ❊ كه ره رستن ترا اينست واين ❊ اول انبيا عليهم السلامك
آوازى طشردن دين جانبندن بر وكلور يعنى كنديلركه عالم معناده مقعد صدقده ساكنلردر انلرك كلامى دين جانبندن
بر وخارج عالمدن طالبلره بويله ديو كلوركه قفس تندن قورتلمق يولى سكا بودر بودر اين واين كلمه سنك مشار اليهى

مرده دللر صحبتنی ترك ایدوب حضرت قرآنه التجا ایدوب انك احکامیله عمل قیلوب انبیای عظامك حالیله حاللنمکدر
* مثنوی * ما بدین رستیم زین تنگین قفص * جز که این ره نیست چاره این قفص * انبیای عظام دین جانبندن بویله
دیرلر که ای طالب فلاح ونجاح اولان کمسه بز بو تنگین اولان تن قفسندن بو ذکر اولنان سبیله قورتلدق بو قفسك چاره سی
یعنی بو قفسدن قورتلمغه چاره بو یولدن غیری دکلدر یعنی بو قفس تندن قورتلمغه چاره همان بو ذکر اولنان طریقه
منحصردر مرده لر صحبتندن خلاصه وسیله وتن قفسندن نجاته ذریعه بودرکه * مثنوی * خویش را رنجور سازی
زار زار * تا ترا بیرون کنند از اشتهار * کندیکی زیاده ضعیف ورنجور دوزه سن واغنیا واهل دنیایه کندیکی معیوب
کوستره سن تا سنی اشتهاردن بیرون ایلیه لر ومقبول ومطبوع دکلدر دیو سویلیه لر * مثنوی * که اشتهار خلق
بند محکم است * در ره این از بند آهن کی کم است) زیرا خلقك اشتهاری محکم بنددر یعنی بین الخلایق مشهور اولمق
ونباهت شان بولمق حق یولنده بر محکم قیددر طریق الهیده بو اشتهار قیدی بند آهندن کچن کمدر یعنی قید اشتهار قید
آهندن کم دکلدر بلکه بند اشتهار بند آهندن دخی محکمدر ولهذا قال علیه السلام بحسب امرء من الشر ان یشار الیه
بالاصابع فی الدین او فی الدنیا الا من عصمه الله نته کم شهرتدن قورتلمغه وتن قفسندن خلاص اولمغه بو قصدیله تقریر
ایدرلر تا حصه اله سن وسن دخی اول طوطی کبی قفس تندن نجات بوله سن وصحرای معانیده پرواز قیله سن *
قصه بازرکان که طوطی محبوس او اورا پیغام داد بطوطیان هندوستان هنکام رفتن بتجارت (مثنوی) بود بازرکان
واورا طوطیی) در قفس محبوس زیبا طوطیی) بر بازرکان وار ایدی وانك بر طوطیسی وار ایدی قفسده محبوس بر زیبا
طوطی ایدی * مثنوی * چونکه بازرکان سفر را ساز کرد * سوی هندستان شدن آغاز کرد * چونکم بازرکان سفری
دوزمك ایتدی وتدارك ایلدی هندوستان جانبنه کتمکه عزم وآغاز ایلدی * مثنوی * هر غلام وهر کنیزك را ز جود
کفت بهر تو چه آرم کوی زود) هر غلامنه وهر جاریه سنه جود وکرمندن اول بازرکان دیدی سندن اوتری نه کتوره یم
تیز دیدی * مثنوی * هر یکی از وی مرادی خواست کرد * جمله را وعده بداد آن نیك مرد * انلردن هر بریسی اول
بازرکاندن بر مراد طلب ایلدی اول نیك مرد جمله سنه وعده ویردی * مثنوی * کفت طوطی را چه خواهی ارمغان
کارمت از خطه هندوستان * جمیع غلاملردن وجاریه لردنصکره طوطیسنه ایتدی نه ارمغان استرسن که سکا
هندوستان سرحدندن آنی کتوره یم (می) کفتش آن طوطی که آنجا طوطیان * چون ببینی کن ز حال من بیان * اول
طوطی بازرکانه دیدی اول یرده که طوطیلری چونکه کوره سن بنم حالمدن انلره بیان ایله بویله دیو که * مثنوی *
کان فلان طوطی که مشتاق شماست (از قضای آسمان در حبس ماست که اول فلان طوطیکه سزك مشتاقکزدر قضای
آسماندن بزم حبسمزده در * مثنوی * بر شما کرد او سلام وداد خواست * وز شما چاره وره ارشاد خواست * اول طوطی
سزه سلام ایلدی وسزدن داد طلب ایلدی وسزدن ارشاد وچاره یولنی طلب ایلدی * مثنوی * کفت می شاید که
من در اشتیاق * جان دهم اینجا بمیرم در فراق * طوطی بازرکانه ایتدی انلره بویله دیکه لایق میدر بن سزك اشتیاقکزده
جان ویرم بونده سزك فراقکزده اولم * مثنوی * این روا باشد که من در بند سخت * که شما بر سبزه کاهی بر درخت *
بو روا ولایق میدر بن محکم بندده اولم سز کاه سبزه ده کاهی درخت اوزره اوله سز بو وجه دخی جائزدرکه دینه که سز
درخت اوزره سبزه کاهده اوله سز بونده تنبیه بودرکه بر کمسنه بلایه مبتلا اولدقده انبیا علیهم السلام واولیای عظامك
ارواحندن بوکونه استمداد ایلیه * مثنوی * اینچنین باشد وفای دوستان * من درین حبس وشما در کلستان * دوستلرك
دوستلره وفاسی بویله می اولور بن بویله حبس ومحبوس اولم وسز کلستانده اوله سز (مثنوی) یاد آرید ای مهان زین مرغ زار
یك صبوحی درمیان مرغزار) ای اولولر بو زار وکرفتار مرغدن یاد کتوربکز بر صبوحله مرغزارلك ایچنده یعنی صباح
ایچیلن شرابله بو مرغ ضعیفی اول کلزارا بحره خاطره کتوربکز وذکر ایدیکز (مثنوی) یاد یاران یار را میمون باد
* خاصه کان لیلی واین مجنون باد * یارلرك بر یاری یاد وتذکر ایلسی یار ایچون میمون ومبارك اولور علی الخصوص یاد
ایلین لیلی ومذکور اولان مجنون اوله * مثنوی * ای حریفان بت موزون خود * من قدحها می خورم پر خون
زخود) از خون خود دخی نسخه در بو بیت طوطینك ارواح انبیا علیهم السلام واولیا عظامدن استمداد واسترشاد
قیلمسنك وقفس تندن خلاص ورها ایچون مستعین ومستمد اولمسنك بیاننده واقع اولان ابیات شریفه دندر
طوطی جان سالك ارواح انبیا علیهم السلام واولیای عظامه عرض نیاز ایلرو بوکونه کلام سویلرکه ای کندی موزون
ومعتدل اولان محبوبلرك حریفلری ومقربلری انصاف ایدرکه بن عالم هجران وفراقده کندی قانمدن پر قدحلر ایچرم پس
جمله یه وعین جمعه خطاب ایلرایکن وعرض حاجات ایدوب حالن سویلرکن بو جمله دن بر مطمح نظری ومصرع بصری
اولان محبوب معینمه التفات ایدوب سویلر وجمله نك نفس واحده حکمنده اولمسنی ومرتبه وحدتده اتحاد قیلمسنی

اشعار ایلرو دیرکه * مثنوی * یك قدح می نوش کن بر یاد من * کر همی خواهی که بدهی داد من * ای محبوب ومرغوبم
بر قدح می وصال ومشاهده دن نوش ایله بنم یادمه اکر استرسك که ویره سن بنم نصیب وادامی (بیت) چو با حبیب نشینی
وباده پیمایی * بیاد دار حریفان باد پیمارا * مثنوی * یا بیاد این فتاده خاك بیز * چونکه خوردی جرعه بر خاك ریز
یا خود بو خاك الیجی اولان افتاده نك یادنه یعنی بو عالم سفلی وجسمانیده قلان دلداده نك یادنه چونکم ساقی حقیقتدن
شراب طهوری ایچه سن وللارض من كاس الکرام نصیب فحواسنجه انك فضله وجرعه سنی خاك اوزره دوك
مثنوی * ای عجب آن عهد وان سوکند کو * وعدهای آن لب چون قند کو) ای عجب اول عهد واول یمینی قنی اول
قند کبی شیرین لبك وعده لری قنی (می) کر فراق بنده از بدبندکیست) چون تو با بد بد کنی پس فرق چیست اکر بنده نك
فراقی بد بنده لکدن یعنی قوللقده اولان قباحتندن ایسه چونکه سن بده بد ایلرسن پس خداوند وبنده اورته سنده
فرق ندر حضرت مولانانك قدس الله سره العزیز بو دأب شریفلری مثنوینك اکثر محلنده بودرکه مظهر خدا اولان ولی
کامله خطاب ایلرکن مظهر وظاهرك مرتبه احدیتده بر اولدیغنه اشارت ایچون مظهردن ظاهره وتجلیدن تجلیه
التفات ایلرلرو اکا مناسب وموافق سوز سویلرلر نته کم بو محلده دخی بویله در فافهم واول جناب محبوب حقیقی یه
بیوردقلری ابیات شریفه دندرکه بیوررلر (می) آن بدی که تو کنی در خشم وجنگ * با طرب تر از سماع وبانك چنگ
* ای محبوب حقیقی اول بد وجفا ییکه سن خشم وجنکده ایلرسن سماعدن وجنکك بانك وصداسندن شوق
وطربکله در * مثنوی * ای جفای تو ز دولت خوبتر * وانتقام تو ز جان محبوبتر * ای جان سنك جور وجفاك
دولتدن خوبتردر وسنك انتقامك جان وحیاتدن محبوبتر ومرغوبتردر * مثنوی * نار تو اینست نورت چون بود *
ماتم این تا خود که سورت چون بود) ای دلبر حقیقی سنك نارك بودرکه عشاق ذوق وصفا ایلرندن اکا ایمغه جان ویررلر
سنك نورك نیجه اوله سنك ماتمك بو در یا خود سنك سورك نیجه اوله (مثنوی) از حلاوتها که دارد جور تو * وز لطافت
کس نیابد غور تو) حلاوت ولطافتلردنکه سنك جورك طوترکه تعبیری ممکن دکلدر ولطافت وملاحتدن کمسنه سنك
غورکی بولمز یعنی سنك لطافت وملاحتك بر مرتبه یه پایاندرکه کمسنه انك حد وغایتنه ایرمز * مثنوی * نالم وترسم که
او باور کند * وز کرم آن جور را کمتر کند * ناله ایلرم وقورقرمکه اول محبوب حقیقی بنم ناله می تصدیق ایلیه
وکمال کرم ورحمتندن اول جوری کمتر ایلیه * مثنوی * عاشقم بر قهر وبر لطفش بجد * بو العجب من عاشق این هر دو ضد *
بن اول محبوبك لطفنه وقهرینه جد ایله عاشقم زیاده عجبدرکه بن بو هر ایکی ضدك عاشقیم * مثنوی * والله ار زین خار
در بستان شوم) همچو بلبل زین سبب نالان شوم) والله اکر بو خاردن بوستان جانبنه کیدم یعنی بو خار بلادن تجوب
بستان راحت وکلستان نعمت جانبنه سیر ایدم بلبل کبی بو سببدن نالان اولورم واو خار بلادن تجوب کلستان راحته
کلدیکم ایچون فریاد قیلورم (می) این عجب بلبل که بکشاید دهان * تا خورد او خار را با کلستان * بو عجب بلبلدرکه
دهانی آچر حتی اول بلبل خاری کلستان ایله بیه یعنی بلا وجفایی صفا کبی قبول ایلیه (مثنوی) این چه بلبل این نهنك
آتشیست) جمله ناخوشها ز عشق او خوشیست * نهنك دریای محیطده ساکن باغه شکلنده بر عظیم جانوردرکه اندن
بیوك جانور اولمزمش عجایب مخلوقاتده مسطوردرکه بر عالم کمسنه هند کمیسنه کیروب کیدرکن بر طاغه راست
کلوب اهل کشتی دیدیلرکه سبحان الله بونده طاغ بو قدر بونه حکمتدر دیوب کمیدن طشره چقدیلر اول کوهك اوستنده
آتشلر یاقدیلر بعکار پشوردیلر بعد زمان اول کوه عظیم حرکته کلمکه باشلدی یعنی کوردکاری کبی درحال
کمی یه قاچوب کیردیلر وکوردیلرکه اول کوه عظیم دریا بحره غایب اولوب کتدی اهل کشتیدن خبردار اولنلر دیدیلرکه
بحمد الله که اغزی جانبنده بولنمدق واکر اغزی جانبنده نیجه بیك کمی اولسه اکا نسبت بر پر کاه قدر اولمیدی دیدیلر
پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز عاشق خدا اولنلری نهنکه تشبیه ایدوب بیوررلر بو نه بلبلدر یعنی بلبل دکلدر
بلکه بو عاشق آتشه منسوب نهنکدر جمیع ناخوشلر انك عشقندن خوشلقدر وذوق ودلکشلکدر عاشقان حق
ومشتاقان جمال مطلق کل شیء من الحبیب حبیب مقتضاسنجه محبوب حقیقیدن لطف وقهر وعداوت ومهر وتریاق
وزهر هرنه کورسه مقبول کوررلر نعمت ومحنت مقابله سنده نیجه شکر قیلورلرسه نقمتی دخی نعمت ومحنتی عین
منحت بیلوب اویله شکر قیلورلر وبلایی ولاوجفایی صفا بیلورلر کما قال ابن الفارض * شعر * وکل اذی فی الحب منك
اذا بدی) جعلت له شکری مکان شکیتی) وما حل بی من محنة فهو منحة) وقد سلمت من حل عقد عزیمتی) ومنك شقائی
بل شقائی منة * وفیك لباس البؤس اسبغ نعمة * وبایزید قدس الله سره العزیز حضرتلری بو محله مناسب
بیوررلرکه بنده قضای خدایه رضا اول مرتبه ده درکه اکر بنی دوزخده مؤبد قیلسه بنم شکرم جنتده مخلد اولاندن
نیچه زیاده اولوردی اصل اهل ولا قتنده بلا مبلیدن غافل اولمقدر کما قال الشبلی البلاء هو الغفلة عن المبلی (وکما قال

القشيرى فى هذه الاية واسبغ عليكم نعمه ظاهرة وباطنة النعم الظاهرة المنحة والولاء والنعم الباطنة المحنة والبلاء لان
البلاء يورث الفناء والفناء يورث اللقاء والبقاء پس عشاق الهينك بو محله مناسب سوزلرى چوقدر همان عاشق
اولدركه بالكليه كندى ارادت واقتضاسنى ترك قيله ودوستك مرادورضاسنى هرنه ايسه كندويه مراد ايله تا عاشق كل
مرتبه سنى بوله *مثنوى* عاشق كلست خود كلست او* عاشق خويشست وعشق خويش جو* بو بلبل باغ
وحدت وعندليب كلزار حقيقت عاشق كلدر كلدن مراد مسمى الله اولان مرتبۀ الوهيتدركه جميع اسما وصفاتله
متصفه در وعاشق كل اولدركه جناب حقه اسماء لطفيه سى جهتندن نيجه عاشق ايسه اسماء قهريه سى طرفندن دخى اويله
عاشق اوله مثلا معطى يى نيجه سورسه مانعى دخى اويله سوه ومعزو باسطه نيجه ابورسه مذل وقابض جانبنه دخى اويله ابوه
جميل ولطيف اولمسنى نه كونه آرزو قيلورسه قهار ومنتقم اولديغى وقتده دخى اويله آرزو قيلور و بو كونه اسماء جلاليه دن
دخى حظ آلور والحاصل معشوق هرنه صفتله تجلى قيلسه وهرنه حالتى مريد اولسه عاشقك دخى مرادى اول اولور
بو مرتبه يه واران عاشق بالكليه كنديدن قورتيلور ومن خرج عن الكل وصل الى الكل كلامنك طبقنجه كلدن بكن كل
اولور وخليفه مستخلفك عينى اولور ديدكلرى مرتبه يى بولور وكندى كنديه عاشق اولور وكند ينك عشقن طلب قيلور
زيرا بعد المحو صحوه كلدكدنصكره اثنينيت اولمز ومغايرت باقى قالمز (كما قال ابن الفارض *شعر* ففى الصحو بعد المحو
لم اك غيرها* وذاتى بذاتى اذ تجلت تحلت *فوصفى اذلم تدع باثنين وصفها (وهيئتها اذ واحد نحن هيئتى) وقد رفعت
تاء الخطاب بيننا* وفى رفعها من فرقة الفرق رفعتى *صفت اجنحۀ طيور عقول الهى) بو بيان الهيه منسوب اولان
عقول طيورلك قنادلرينك صفتيدر عقولك بش مرتبه سى واردر اول مرتبه سى روح حساسيدر اول نسنه يى كه حواس
خمسۀ ظاهره ايراد ايلر بو روح آنى تلقى وقبول ايلر و بو روح روح حيوانينك اصليدر و بو روح سوداسى صبينك دخى
وجودنده واردر ايكنجى مرتبه سى روح خياليدر حواس خمسه نك ايراد ايلديكى شيلرى حفظ ايلر وقت حاجتده روح
آنى عقله عرض ايلركه انك مرتبه سى بالاتردر صبينك وجودنده بدايت نشو ونماسنده بو روح يوقدر زيرا كورديكى
شيئى درحال فراموش ايلر اوچنجى مرتبه سى روح عقليدركه حس وخيالدن خارج اولان معانى يى ادراك ايلركه معارف
ضروريۀ كليه كبى بو حالت بهايم وصبيانده يوقدر دردنجى مرتبه سى روح فكريدركه انواع تاليفاتله علوم عقليه يى
اخذ ايلر وكندى معلوماتى مابينته درج ايلركه انكله ابواب معارف وعلومك استفتاحنه قادر اولور علمانك عقلى كبى
بو مراتب اربعه ده اولان عقوله عقول بشريه دينور بشنجى مرتبه سى شول روح قدسيدركه انبيا عليهم السلامه مخصوصدر
وبعض اولياى عظامه دخى مخصوص اولور و بو روح قدسيدن انوار غيبى واسرار لاريبى متجلى اولور عقول الهى
بو مرتبه ده اولان روحلردن عبارتدر و بو عقول الهى عالم معانيده ومراتب الهيه ده پرواز ايلديكى جهتدن طيوره
مماثلدر بو عقولك جناحلرى قوت علميه وعمليه در وشوق ومحبت وولايت وكرامت و بونلر امثالى اولان صفتلرا كا اجنحه
كبيدركه بو كونه صفت عليه ايله اوج معناده پرواز ايدرلر (صفت اجنحۀ طيور عقول الهى (م ى) قصۀ طوطئ
جان زنسان بود* كو كسى كو محرم مرغان بود* جان طوطيسنك قصه سى بو اسلوبدن اولور يعنى طوطى محبوس
اولديغى كبى وآرزوى پرواز قيلديغى كبى جان طوطيسى دخى تن قفسنده محبوس اولمش واندن خلاصه آرزو ايلر
عالم ارواح سيرنى ديلرقنى بركسه كه اومرغلرك محرمى اوله يعنى قنى بر طالب كه طيور الهى اولان انبيا عليهم السلام
واولياى عظامك محرمى اوله وانلرك رازنى فهم ايلمكه تحصيل استعداد قيله *مثنوى* كو يكى مرغى ضعيفى بى كناه*
واندرون او سليمان با سپاه* قنى كناهسز زياده ضعيف بر مرغ وانك درونده سليمان عليه السلام عسكريله اوله يعنى
سليمان حقيقت كه حضرت حق در جميع جنوديله انده اوله وانك وسعت باطنى بر مرتبه ده اوله كه جميع اشيايى احاطه
قيله محصل صورتا اصغر معنا عالم اكبر اوله *مثنوى* چون بنالد زار بى شكر وكله* افتد اندر هفت كردون غلغله*
اول مرغ ضعيف شكر سز وشكايتسز چونكم زار بلكه ناله ايليه انك ناله سى سببيله هفت كردونه غلغله دوشه يعنى
اولياى عظامدن حد ذاتنده صورتا ضعيف ونحيف بعض كسلر واردركه شكر وشكايت طريقيله دكل بلكه كمال شوق
ومحبتلرندن آه وناله ايلسه لردى آسمان خلقنه انك ناله سندن ولوله وزلزله دوشردى ديمك اولور (م ى) هر دمش صد نامه
صد پيك از خدا) يا ربى زو شصت لبيك از خدا* خداى تعالى حضرتلرندن هردم اكا يوز نامه يوز پيك ايرشور يعنى نيجه
فيوضات الهى ونيجه ارادات ربانى حق جانبندن انك جانبه كلور اول كسه دن بر يا ربى ديمك حضرت خدادن انك
مقابله سنده آلتمش كره لبيك ديمك اجيتك اجابة بعد اجابة ديمك معناسنى متضمن اولور *مثنوى* زلت او به ز طاعت
نزد حق) پيش كفرش جمله ايمانها خلق انك خطاسى غيريلرك طاعتندن حق تعالينك قتنده يكدر وانك كفرى قتنده جمله
ايمانلر كهنه در وانك خطاسى خلقك خطاسى كبى دكلدر نته كم مجتهد فى الدين خطا ايلسه ثواب بازيلور

واصحاب تقليدك ايمان وطاعتندن مجتهدك خطاسى اوليدر وانك كفرندن مراد كفرك لغت معناسى
اولديغى اوزره ستردر يعنى اول عاشق كندى ايمان وطاعتنى وحضرت حقله اولان اسرارنى وقربتنى عيون ناسدن ستر
ايلمسى قتنده مقلد اولان خلايقك ايمانلرى كهنه وبى اعتبار دردمك اولور حضرت جنيدك كفرت بدين الله والكفر
واجب لدى) ديمسى وحضرت شبلينك طوبى لمن مات فى كفره فمن مات فى كفره فأواه الفردوس ديمسى ستر اسرار و بو بيت
معناسى مراد اولور *مثنوى* هر دمى اورا يكى معراج خاص* بر سر تاجش نهد صد تاج خاص* هر بر نفسده اول
عاشق صادق ايچون بر خاص معراج واردركه مشاهدۀ الهيه دن هيچ خالى اولمزانك تاجينك باشى اوزره حق تعالى
نيجه تاج خاص قور تاجدن مراد بونده علو شاندر يعنى حق تعالى انك رفعتى اوزره نيجه خاص ومقبول رفعتلر قور
ويا خود تاجدن مراد ادب الهى اوله نته كم بيورلمشدر *بيت* ادب تاجيست از نور الهى* بنه بر سر برو هر جا كه
خواهى) پس بو تقديرا اوزره انك ادبى اوزره حق تعالى كندى نورندن نيجه تاج قوردمك اولور *مثنوى* صورتش
بر خاك وجان در لامكان* لامكانى فوق وهم سالكان* اول عاشق كاملك صورت جسدى خاك اوزره در وانك جانى
لامكانده در بر لامكانكه سالكلرك وهمنك فوقنده دركه سالكلرك قوت واهمه سى آنى تصور وتوهم ايلمز
(م ى) لامكانى نى كه در فهم آيدت* هر دمى در وى خيالى زايدت* سكا ديديكم لامكان اول لامكان دكلدركه سنك
وهمكه وفهمكه كله هر بر دمده اول مكانده سكا بر خيال طوغه و بر انديشه حاصل اوله *مثنوى* بل مكان لامكان
در حكم او) همچو در حكم بهشتى چار جو) بلكه مكان ولامكان اول لامكانك حكمنده در جنتك درت ايرمغى بهشتيلرك
يعنى بهشته منسوب اولان اهل جنتك حكمنده اولديغى كبى نته كم حديثله ثابتدركه اهل جنت جنتك ايرمقلرنى
كيف ما يشاء استدكلرى جانبه روان ايليلر وجنتك انهار اربعه سى انلرك حكمى وتصرفنده اوله كذلك مكان
ولامكان لامكان حقيقينك حكم وتصرفنده اولور *مثنوى* شرح اين كوته كن ورخ زين بتاب* دم مزن والله اعلم
بالصواب* بو طيور عقول الهينك شرحنى قصه ايله و بوندن يوز چويرسونله وجميعسندن الله تعالى صوابه عالمدر كدر
مثنوى باز ميكرديم ما اى دوستان* سوى مرغ وتاجر هندوستان* طيور عقول الهيه بياندن وانلرك مراتب
واسرارنى شرح ايلمكدن اى دوستلر بز كيرو رجوع ايدلم مرغ وتاجر هندستان جانبنه يعنى بونلرك قصه سنى بيان ايلمكه
ديدن خواجه طوطيان هندوستان را در دشت وپيغام رسانيدن از ان طوطى الى آخره (مثنوى) مرد بازركان
پذيرفت اين پيام* كو رساند سوى جنس ازوى سلام* مرد بازركان طوطيسندن بو خبرى قبول ايلديكه اول
بازركان طوطيسندن جنسى جانبنه يعنى هندوستانده اولان طوطيلره طوطيسندن سلام ايرشدره *مثنوى*
چونكه تا اقصاى هندستان رسيد* در بيابان طوطئ چندى بديد* چونكم بازركان هندوستانك اقصا وغايتنه
ايرشدى بيابانده بر قاچ طوطى كوردى (م ى) مركب استانيد پس آواز داد) ان سلام وان امانت باز داد بازركان اورا ده
مركبنى طوردردى وصكره آواز ويردى اول سلامى واول امانتى آشكاره ويردى *مثنوى* طوطئ زان طوطيان
لرزيد بس* اوفتاد ومرد وبكسستش نفس اول طوطيلردن بر طوطى چوق دترددى اكر پس باء فارسى ايله اولورسه
معنى اول طوطيلردن بريسى دترددى وصكره دوشدى واولدى وانك نفسى منقطع اولدى ديمك اولور (م ى) شد پشيمان
خواجه از كفت خبر* كفت رفتم در هلاك جانور* خواجه خبرك ديمسندن پشيمان اولدى واول طوطينك
پيامنى انلره سويلسندن ندامت قيلدى بازركان كندى كنديه ديدى بر جانورك هلاكنه كتدم يعنى موتنه سبب
اولدم (مثنوى) اين مكر خويشست با آن طوطيك) اين مكر دو جسم بود وروح يك بازركان انى صحيح مرده اولدى
قياس ايدوب كندى كنديه ديدى اول برم قفسمزده اولان طوطى چكه مكر كه خصمدر و اقربا سيه بو ايكيسى مكر صورتا ايكى
جسم ايدى ومعنا بر روح ايدى *مثنوى* اين چرا كردم چرا دادم پيام* سوختم بيچاره را زين كفت خام* بو كارى
نيچون ايلدم واول طوطيدن بونلره نيچون خبر ويردم حيفا كه بيچاره طوطى يى بو خام سوزدن ياقدم پس بو مناسبتله
زباندن حاصل اولان ضرر وزيانك بيانته شروع ايدوب بيوررلر *مثنوى* اين زبان چون سنك وهم آهن وشيست*
وانچه بجهد از زبان چون آتشيست* بو زبان فى المثل سنك كبى وهم آهن كبيدر واول نسنه كه زباندن صچرار وظاهر
اولور آتش كبيدر *مثنوى* سنك وآهن را مزن بر هم كزاف* كه ز روى نقل وكه از روى لاف* پس اى قائل سنك و
آهنى كزاف وبيهوده يره بر بر بنه اورمه كاهى نقل يوزندن وكاهى لاف يوزندن يعنى بى تفكر وبى تدبر كركسه لاف
يوزندن وكركسه نقل جهتندن كلامه دم اورمه وبيهوده يره سوز سويلمه (مثنوى) زانكه تاريكست وهر سو پنبه زار
درميان پنبه چون باشد شرار* زيرا كه بو عالم طبيعت قرانلقدر وهر جانب فى المثل پنبه لكدر پنبه ايچنده شرار آتش
نيجه اولور فكر ايله يعنى معلومدركه پنبه يه آتش دوشدكده نيجه يانارسه وانك سببيله نيجه اشيا سوخته اولورسه كلام

فتنه انكيزدخی نیران حرب وفسادی اوله اشتعال ایلر * مثنوی * ظالم ان قومی كه چشمان دوختند * زان سخنها
عالمی را سوختند * ظالملردر اول قوم كه كوزلرنی دكدیلر یعنی اغماض عین ایدوب اول سوزلردن عالم اهلنی یاقدیلر *
مثنوی * عالمی رایك سخن ویران كند * روبهان مرده راشیران كند * بر كلام فتنه انكیز عالمی ویران وخراب ایلر اولمش
دلكولری ارسلانلر ایلر یعنی اصحاب خداع وحیله دن اولان كملر مرده مشابه سنده مسكنتده ایكن اول سوزلر انلری
شیران نركبی غضبناك ایلر * مثنوی * جانها در اصل خود عیسی دمند * یك زمان زخمند وكاهی مرهمند * كرحجاب
ازجانها برخاستی * كفت هرجانی مسیح آساستی * جانلرك جمیعیسی دخی عالم طبیعته كلزدن اول الواث وادناس بشریتله
ملوث اولمزدن مقدم كندی اصلنده عیسی دملردر هر برینك مرده لراحیا ایلمك شاننده در اما بشریته كلدكدنصكره
برزمان زخملردر وكاهی مرهملردر یعنی هربار كه بشریت ومقتضای طبیعت غلبه ایلیه انلرك نفسی بری برینه زخم
اورروجراحت اورروهربار كه اصلنده اولان خاصیت جان ظهوره كله اول زمانده مرهم اولورلر وحیات ویررلر مصرع
اول عالم ارواحده اولدقلرینه كوره در ومصرع ثانی عالم بشریته كلدكلرینه كوره در پس جمیع جانلرك حیات بخش
اولمسنه ودم عیسی كبی مرده لر احیا قیلمسنه مانع اولان بشریت حجابلری وطبیعت پرده لریدر فرضا جانلردن اكر
بشریت حجابی قالقیدی وادناس طبیعیه دن روحلر پاك ومقدس اولیدی هر برجانك سوزی حضرت مسیحك
سوزی كبی اولیدی ومرده لری احیا قلیدی * مثنوی * كرسخن خواهی كه كویی چون شكر) صبر كن ازحرص
واین حلوا مخور ای متكلم اولان كمسه اكر شكر كبی لذیذ وشیرین سویلمك استرسك ومسیح آسا نطق جان بخشكله نیجه مرده
دللری احیا ایلمك استرسك حرص وطمعدن صبر ایله وبو حلوایی یمه حلوادن مراد لذات جسمانیه وحظوظ نفسانیه در
یعنی بو لذائذ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه دن یمه وحرص وطمعدن صبر ایله تا شكر كبی سوز سویلیه سن وآنكله
نیجه مرده دللری احیا ایلیه سن دیمك اولور (م ی) صبر باشد مشتهای زیركان) هست حلوا آرزوی كودكان) زیركارك
وعاقللرك مشتهاو مبتغاسی صبر اولور اما كودكلرك آرزو واشتهاسی حلوا اولور * مثنوی * هركه صبر اورد كردون
برود * هركه حلوا خورد واپس تر رود * ای عاقل هر شول كشی كه صبر كتوردی وكندویی صابرلرم تبه سنه یتوردی
كردون اوزره كیدر بر مرتبه عالی پروازاولور كه انك روحی آسمان برین اوزره سیر ایدر هر شول كمسه كه صبر وقناعتی
كندی یه پیشه ایلیه مرتبه سی عالی وقدر وقیمتی سامی اولوب بر مرتبه یه ایرر كه معنا آسمان رتبت وكیوان رفعت
اولوب انك روحی افلاك اوزره سیر ایلر اما شول كمسه كه نفسنك حظنه اویار وانجق مشتهای طبیعتی اختیار ایلرمدبر
اولور وحیوانیتله قالور وروحانیت وملكیت ذوقندن محروم اولور پس بوندن بر سؤال لازم كلور كه اول سؤال بودر
انبیا علیهم السلام واولیای عظام خودیرلرایچرلر ومقتضای بشریت ومشتهای طبیعتلرنی ویروب بودنیاده خوش
كچرلر بزدخی انلره اقتدا ایدوب ییسك وایچسك ونفسمزه مرادو مشتهاسنی ویروب خوش كچسك جائز اولمزمی ومقبول
كلمزمی حضرت شیخ عطارك قولیله جواب ویروب انك كلامنی تفسیر بیوررلر * تقریر قول فرید الدین العطار قدس الله
روحه بیت توصاحب نفسی ای غافل میان خاك خون میخور) كه صاحب دل اكر زهری خورد آن انكبین باشد معنای
شریفی اولدر كه اهل نفس اولانلره خطاب بیوررلر ای غافل سن صاحب نفس سن خاك اوزره سنده قانیی یعنی بدنك ترابه
ملاصق ایدوب خدمت وریاضت سمتنه كیدوب میان خاك ایچره جكر قانینی یه كه سكا نافع اولان بودر زیرا كه صاحب دل
اكر بروافر زهر بیه اكا اول عسل مصفا اولور (مثنوی) صاحب دلرا ندارد این زیان * كرخورد اوزهر قاتل راعیان
صاحب دله اول زهر زیان طوقنمز اكر اول صاحب دل آشكاره زهر قاتلی بیه * مثنوی زانكه صحت یافت وزپرهیز رست
* طالب مسكین میان تب درست * زیرا صاحب دل امراض روحانیه دن قورتلوب صحت معنوی بولوب پرهیزدن
خلاص اولدی اما طالب مسكین هنوز تب اورته سنده در یعنی نفسانی اولان امراضك ایچنده در پس اكا پرهیز ایلمك
لازمدر (مثنوی) كفت پیغامبر كه ای طالب جری * هان مكن با هیچ مطلوبی مری * پیغمبر علیه السلام دیدی ای جری
دلیر اولان طالب زنهار بر مطلوبله جدل ونزاع ایلمه یعنی ای طالب مرتبه سنده اولان مبتدی مراد ومطلوب مرتبه سنه
واصل اولان كامللرله عناد وهمسرلك ایلمه كه سنك حالك انلرك حالنه بكزه من (م ی) در تو نمرودیست آتش در مرو *
رفت خواهی اول ابراهیم شو) سنده نمرودلك وار در آتشك ایچنه كتمه آتش ایچنه كتمك استرسك اول ابراهیم اول یعنی ای
نمرود صفتیله متصف اولان اهل نفس بوا كل وشرب وحظ نفس من حیث المعنی آتش كیبدر اول جانبه كتمه واكا اشتغال
ایتمه اكر لابد كتمك استرسك اولا ابراهیم صفتیله متصف اول اندنصكره اول جانبه توجه قیل تا سكا ضرر ویرمیه وسنی
عاقبت هلاك مرتبه سنه ایركورمیه (م ی) چون نه سباح ونی دریایی) در میفكن خویش ازخود رآیی) ای اهل نفس
چونكه یوزیجی دكل سن ودریایه منسوب اولان اهل دریا دخی دكل سن سفاهت وخودرای لغكدن كندی كی دریایه برانمه كه

زیرا غریق اولورسن یعنی بو حظوظ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه فی المثل دریا كبیدر علماء عاملین واولیای كاملین بو بحرده
سباحلر واهل دریا كبی غواصلردر بونلر حظوظ نفسانیه دریاسنه داخل اولسه لر كندیلری اندن خلاص ونجاته
قادرلردر سن مجرد كندی رأیكله وهوای نفسكله انلره متابعت ایلمكسزین اول دریایه كندیكی براقمه كه انده ضرر وزیان
بولورسن * مثنوی * اوزقعر بحر كوهر آورد * اززیانها سود برسر آورد * اول مطلوب مرتبه سنده اولان وسباحت
وغواصلق علمنی بیلان دریانك دیبندن كوهر كتورر بعض نسخه ده مصرع اول اوزآتش ورد احمر آورد واقع اولمشدر
معناسی اول ابراهیم خوآتشدن ورد احمر كتورر اول زیانلردن سود ومنفعتی فضله كتورر سر بونده فضله معناسنه در
(م ی) كاملی كرخاك كیرد زر شود) ناقص ارزر برد خاكستر شود بر كامل فرضی اكر طپراغی طوتسه التون اولور اما ناقص
اولان كمسه اكر التون ایلتسه خاكستر اولور یعنی كامل بر حقیر وناقص شیئی طوتسه كامل العیار وعزیز الوجود ایلر
اما ناقص بر عزیز الوجود وكامل العیار شیئی اخذ ایتسه خاكستر كبی حقیر وبی معنی ایلر دیمك اولور (م ی) چون قبول
حق بود آن مرد راست) دست او در كارها دست خداست چونكم اول مرد راست وصادق حق تعالینك مقبولی اوله
جمیع ایشلرده انك الی خدانك الیدر یعنی اندن هرنه صادر اولورسه خدای تعالیدن صادر اولور واول كامل حضرت
حقه آلت مشابه سنده اولور (مثنوی) دست ناقص دست شیطانست ودیو) زانكه اندر دام تكلیفست وریو) ناقصك الی
شیطان ودیوك الیدر زیرا اول ناقص شیطانك تكلیف وحیله سی طوزاغنده در (مثنوی) جهل آید پیش او دانش شود
جهل شد علمی كه درناقص رود * اول كاملك قتنه جهل كلور علم اولور اما جهل اولدی شول بر علم كه ناقصه كیدر زیرا
مقتضای علم اوزره عمل ایلمكه قادر اولمز واول علمك قدرنی دخی بیلمز * مثنوی * هرچه كیرد علتی علت شود * كفر كیرد
كامل ملت شود) علته منسوب اولان مریض هرنه یی طوترسه علت اولور زیرا امزاج فاسد اولنجه هرنه یی ییسه فاسد
ایلر اما بر كامل كفر طوتسه ملت اولور زیرا كامل كفری عن علم طوتر وشرعا وعقلا آنی طوتمق واجب اولدیغی حینده
طوتر پس انك اول حینده كفری طوتمسی ملت اولور * مثنوی * ای مری كرده پیاده باسوار * سر نخواهی برد اكنون
پای دار * ای سوارله مری وعناد ایلمش پیاده شمدی باشكی ایلتمیه سن ایاق طوت پیاده دن مراد مبتدی وناقص
كمسه در سواردن مراد منتهی وكامل اولان كمسه در یعنی ای منتهی وكامل اولان كملرله همسرلك وبرابرلك ایلمش
ناقص باشكی قورترمغه قادر دكلسن الان آنكله همسرلك ستندن آیاغك كیر وطوت دیمك اولور * تعظیم ساحران
مر موسی را علیه السلام كه چه فرمایی اول تو اندازی عصا یاما * مثنوی * ساحران درعهد فرعون لعین *
چون مری كردند با موسی بكین) ساحرلر فرعون لعینك زماننده چونكم كینله حضرت موسی علیه السلامه
مری وعناد ایلدیلر * مثنوی * لیك موسی رامقدم داشتند * ساحران اورا مكرم داشتند * لیكن ساحرلر اول
حینده حضرت موسی علیه السلامی مقدم طوتدیلر ساحرلر حضرت موسی علیه السلامی مكرم ومعزز طوتدیلر
مثنوی * زانكه كفتندش كه فرمان آن تست) كرهمی خواهی عصا تو فكن نخست * زیرا كه ساحرلر حضرت
موسی علیه السلامه ایتدیلر فرمان سنك ایچوندر اكر استرسك عصا كی اول سن براق نته كم حق تعالی حضرتلری
بو آیت كریمه ایله بو معنالری بیان بیوررلر وساحرلردن حكایه قیلورلر (قالوا یاموسی اما ان تلقی واما ان نكون اول
من القی) ساحرلرك یاموسی امان تلقی عصاك دیو تقدیر ایلملری تعظیم وتكریم معناسنی افاده ایلر (واما ان نكون اول
من القی) دیملری فرمان سنكدر واختیار سنكدر اكر استرسك اول بز القا ایده لم واكر استرسك اول سن القا ایله دیمكی
اشعار ایلر * مثنوی * كفت نی اول شما ای ساحران * افكنید آن مكرها را درمیان * حضرت موسی علیه السلام
انلره ایتدی اول بن براقمزم ای ساحرلر اول سز اول سحر ومكرلری اورتایه براغكز نته كم حق تعالی حضرت موسی علیه
السلامك انلره دیمسندن حكایه بیوررلر (قال لهم موسی القوا ما انتم ملقون) مثنوی) این قدر تعظیم دین شان را خرید
* كز مری ان دست وپاها شان برید) بو قدر تعظیم وحضرت موسی علیه السلامی بو كونه تقدیم ایلملری انلره دین
صاتون الدی یعنی انلرك ایمانه سبب اولدیكه حضرت موسی علیه السلام ایله لجاج وعناد ایلدكلری جهتدن انلرك اول
اللری وایاقلری كسلدی یعنی كامل اولان حضرت موسی علیه السلامه ساحرلرك تعظیم ایلملری دینلرینه سبب اولوب
مقبول حق اولدی ومری وعناد ایلدكلری مقابله سنده تلرینه زخم كلوب اللرین وایاقلرین كسدوردیلر نته كم بو بیت
بو معنایی مفسر اولور * مثنوی * ساحران چون حق او بشناختند * دست وپا در جرم آن درباختند) ساحرلر چونكم
اول موسی علیه السلامك حقنی اكلدیلر وعظیم شاننه عارف اولدیلر اول ایتدكلری عناد وخصومتك جرمنده دست
وپالرنی اوینادیلر وقطع اولنمغی روا كوردیلر تا كم دست وپالرینك محبت موسی علیه السلام اوزره قطع اولنمسنی مقدم
ایلدكلری كستاخلغه كفارت اوله پس بنه حضرت شیخ عطارك قول شریفنك دلالت ایلدیكی معنانینك بیاننه

شروع ایدوب بیوردلر * مثنوی * لقمه ونکته است کامل را حلال * تو نه کامل مخور می باش لال * ای ناقص اولان
اهل نفس لقمه یمك ونکته دیمك کامله حلالدر زیرا که کامل اولان کسه هر نقدر لقمه یسه نور حق اولور و عبادت
وطاعاته تقویت قیلور وهر نه مرتبه نکات واسرار سویلسه انك عهده سندن کلور وآنی شرعه توفیق وتطبیق قیلورسن
کامل دکلسك یمه ولال وخموش اول زیرا سن لقمه یسك غفلت وکثافت زیاده اولور وهوا ونفسك قوت بولور واکر
توحید آمیز نکته سویلرسك واسرار الهیه دن بیلدیکك قدر نقل ایلرسك توفیقه قادر اوله مزسن وآنی مقتضای شرع
اوزره تعبیر قیله مزسن پس نیجه کسه نك ضلالتنه وفساد عقیده سنه سبب اولورسن لازم کلور که یمکدن وایچمکدن
پرهیز قیلهسن وساکن وخموش اولهسن واهل کماله نیجه زمان خدمت قیله سن تاسنده دخی کمال مرتبه سن بوله سن
اندنصکره لقمه یمك ونکته دیمك سکا دخی حلال اوله * مثنوی * چون تو کوشی او زبان نی جنس تو * کوشها را حق
بفرمود انصتوا * چونکم سن قولق اولمق مرتبه سنده سن واول کامل لسان مرتبه سنده تعبیر ونطق صاحبیدر
اول سنك جنسك دکلدر زیرا که حق تعالی حضرتلری کوش مرتبه سنده اولنلره انصتوا دیو دکلمکه واصغا ایلمکه
امر بیوردی کما قال الله تعالی (فاذا قرئ القران فاستمعوا له وانصتوا لعلکم ترحمون بو آیت کریمه نك تفسیری جلد ثانینك
اواخرنه قریب منازعت چهارکس بیانده مذکور اولمشدر * مثنوی * کودك اول چون براید شیرنوش * مدتی
خامش بود او جمله کوش * مثلا او غلنجق چونکم اول طوغه شیرنوش طوغر یعنی سود امجی طوغر برنیجه مدت اول
کودك خاموش اولور جمله کوش اولدیغی حالده * مثنوی * مدتی می بایدش لب دوختن * از سخن تا او سخن آموختن *
اول کودك که برنیجه مدت سوزسز و یلمکدن لبنی دکمك کرك تا اول کودك سوزدن سوز اوکرنمکلکه دك یعنی سوز
اوکرنمکه قابل وتکلمه قادر اولنجیه دك اغزنی سوز سویلمکدن یغلمق اکا لازم اولور * مثنوی * ورنداردکوش تی تی
می کند * خویشتن را کنك کیتی میکند * واکر اول کودك قولق دوتمیه تی تی ایلر یعنی بی معنی وبیهوده سوزلر اول طفل
کندیسنی جهانك دیلسزی ایلر پس طفل مرتبه سنده اولان مبتدی یه لازمدر که خیر الابوین اولان شیخنك نیجه زمان
کلامنه قولق طوتوب واندن حسن تعبیر ایلمکی واسرار طریقت سویلمکی استماع ایده تا کندیدخی بعده صاحب نطق
ومالك حسن تعبیر اولنه واکر انك کلامنه قولق طوتمزسه واندن تعبیر اسرار ایلمکی تعلم ایتمزسه تی تی دینلر کبی الفاظ
مهمله سویلمکدن وبی معنی وبیهوده کلام نقل ایلمکدن خالی اولمز محصل معنی کندوبی جهان اهلینك دیلسزی ایلمش
اولور بو معنالی استماعه اصلنده استعدادی وقابلیتی اولوب ولیکن استماع ایتموب قابلیتنی ضایع ایلین کسلره کوره در
واول کسلرکه اصلنده کوش ایتمکه استعداد طوتمزلر بو بیتله انلره دخی اشارت ایدوب بیوردلر (م ی) کر اصلی کش نبود
آغاز کوش * لال باشد کی کند در نطق جوش * اصلی اولان صاغر کدا که ابتدادن قولق اولمدی یعنی تا انادن
صاغر طوغدی اول کسه دیلسز اولور نطقه قچن جوش ایلر یعنی ابدی سوزه قادر اولمز کذلك ازلده سمع باطنی اولمین
کسه لر کفتار مشایخی استماعه میل قیلمز وابدی انلرك سوزنی متکلم اولمز * مثنوی * زانکه اول سمع باید نطق را
* سوی منطق از ره سمع اندرا * زیرا که نطق وکفتاره اول کوش واستماع کرکدر سوز جانبنه ای طالب سمع یولندن
کل بورایه مناسب اولان کلمات تفصیلا ابتداده بشنو این نی بیتنده مرور ایلمشدر * مثنوی * وادخلوا الابیات من
ابوابها * واطلبوا الاغراض فی اسبابها * یعنی اولا نطقه وحسن تعبیره استماع لازمدر منطق تعبیر جانبنه سمع یولندن
ایجرو کلکه نطقك قپوسی سمعدر کمد بنلمشدر سزا بیاته ابوابندن داخل اولك واغراض مراداتی اسبابندن طلب قیلك
نیکوکارلق بیوته ابوابندن داخل اولمقدر وبد کردارلق بیوته ظهورندن بری کلمکدر (کما قال الله تعالی ولیس البر بان تأتوا
البیوت من ظهورها ولکن البر من اتقی واتوا البیوت من ابوابها واتقوا الله لعلکم تفلحون) یعنی نیکوکارلق دکلدر که
بیوته اردندن وظهرندن کله سز ولیکن ایلك شول کسه نك ایلکیدر که اللهك حرام ایلدیکی شیدن پرهیز ایلیه وسز بیوته
قپولرندن برو کلك ای مؤمنلر والله دن اتقا ایلیك سزه امر ایلدیکی خصوصده عذاب وعقابندن فلاحی رجا ایلدیککز
حالده * مثنوی * نطق کان موقوف راه سمع نیست * جز که نطق خالق بی طمع نیست * اول نطقکه سمع یولنه موقوف
دکلدر یعنی سمع طریقیله حاصل اولمز طمعسز اولان خالقك نطقندن غیری دکلدر * مثنوی * مبدع است او تابع
استاد نی * مسند جمله ورا اسناد نی * اول خدا نطقی وهر شیئی مبدعدر یعنی یوقدن وار ایدیجیدر استاد وارشاده تابع دکلدر
اول جمله نك مسندیدر انك غیری یه اسنادی یوقدر یعنی جمیع اشیانك مستند ومعتمدی اولدر اما انك هیچ برشیئه استناد
واعتمادی یوقدر (م ی) باقیان هم در حرف هم در مقال * تابع استاد ومحتاج مثال * اما باقیلر یعنی سائر خلایق وهم
حرفتلرده وهم مقالده البته استاده تابع ومثاله محتاجدر استادسز ومثالسز بر صنعتك اداسنه وبر مقالك معناسنه
قادر اوله مز * مثنوی * زین سخن کر نیستی بیکانه * دلق واشکی کیر در ویرانه * پس طالب مبتدی یه اولا سکوت

واستماع وتعلم کلام شیخ لازم اولدیغنی بیان ایلدکدنصکره طریق حقده اکا دخی نه لازم ایدیکنی بیان بیوردلرای
طالب رضای الهی بو سوزدن اکر بیکانه دکل ایسك یعنی بو کلامه محرم واشنا ایسك بر ویرانه ده خرقه وکوزیاشی طوت
یعنی اکر بو سوزلری اشتدك وقبول ایتدك ایسه بوندنصکره سکا لازم اولان اولدر که دنیایی ترك ایده سن و بر ویرانه ده
بر کهنه کسوه یه قناعت ایدوب کوزیاشی اقیده سن که بدایت سلوکده اولنلره شرط بودر بو بنده بر معنی دخی جائزدر
کر حرف شرط اولمیوب صاغر معناسنه اوله بو تقدیر اوزره معنی ای طالب بو سوزدن صغر دکلسن اما بیکانه سن کرکدر که
بر ویرانه ده دلق واشك طوته سن تا محرم واشنا اوله سن وعتاب الهیدن نجات بوله سن * مثنوی * زانکه ادم زان
عتاب از اشك رست * اشك تر باشد دم توبه پرست * زیرا که حضرت آدم علیه السلام اول عتابدن کوزیاشندن
قورتلدی توبه پرست اولان کسنك نفسی زیاده کوزیاشیله اولور یعنی ذنوبدن توبه یه ملازمت قیلان کسه نك اغزندن
چقان کلامی زیاده کوزیاشنه مقارن اولمق کرکدر بو خسه مجرد بی سرشك دیده وبی سوزش سینه تبت ورجعت
قولنه اعتبار یوقدر دیمك اولور * مثنوی * بهر کریه آدم آمد بر زمین * تا بود کریان ونالان وحزین * آدم علیه السلام
بر اوزره کریه دن اوتری کلدی تا کم زمینده نالان وکریان وحزین اوله پس آدم زاده اولنه دخی بو حالت لازم اولمق کرکدر
* مثنوی * آدم از فردوس واز بالای هفت * پای ماچان از برای عذر رفت * حضرت آدم علیه السلام فردوس
اعلادن وفوق سبعهٔ سمادن عذردن اوتری پای ماچانه کتدی یعنی صف نعاله کتدی ایتدیکی خطانك
عذرنی دیلمکدن اوتری نزول ایتدی پای ماچان اصلنده اباق دولاشدرمق وآبول آبول کتمك معناسنه درصکره مشایخ
عجم انی پابوج ویشمق چیقاره جق یره اطلاق ایلدیلر اول مناسبتله که اکثرا اول یرده آیاق دولاشیجی وپابوج کین آدم
بر مقدار آبول آبول یوریجی اولدیغندن اوتری مثنوی شریفده هر نه یرده که پای ماچان ذکر اولنورسه اندن صف نعال
مراد اولور وطریق مولوینك ومشایخ صوفیه نك الان دأبیندر که قچن بر کسه بر جرم ایلسه آنی پای ماچانه کچوررلر
تا جرمنه اعتذار ایلیه ومرشد ومقتداسندن کناهنك عفونی دیلیه ومشایخ عظام بو ادبی حق تعالی حضرتلری
حضرت آدمی عالم اعلادن مرتبهٔ اسفله خطاسنك عذرنی دیلمکدن اوتری تنزیل ایلدیکندن اخذ ایتمشلردر فافهم
(م ی) کر ز پشت آدمی وز صلب او) در طلب می باش هم در طلب او) ای طالب حق اولان کسه سندخی اکر حضرت آدمك
صرتندن وصلبندن ایسك یعنی اکر اولاد آدم ایسك همیشه طلبنده اول وهم انك بلوکنده اول شیطان کبی سرکش
اولمه وکریه وزاریدن فراغت قیلمه خیر خلف اولنه لازمدر که جدنك اثرنه کیده وانك طریقنی وعملنی اختیار ایده طلب
بضم الطاء بلوك معنیسنه در * مثنوی * ز آتش دل وآب دیده نقل ساز * بوستان از ابر وخورشید است باز * کوکل
آتشندن وکوزیاشندن نقل دوزز برا بوستان سحاب وآفتابدن کشاده وتازه در * مثنوی * تو چه دانی ذوق آب
دیدکان * عاشق نانی تو چون نادیدکان * سن کوزلرك یاشینك ذوقنی نه بیلورسن سن کور ممشلر کبی عاشق نان سن
(م ی) کر تو این انبان نان خالی کنی) پر ز کوهرهای اجلالی کنی) اکر سن بو درونك طغار جغنی ناندن خالی وطعام یمکدن
بری ایلیه سن انبان درونکی اجلاله منسوب اولان کوهرلردن پر ایلرسن * مثنوی * طفل جان از شیر شیطان باز کن *
بعد ازانش با ملك انباز کن * ای سالك راه خدا جانك طفلنی شیطان سودندن منع ایله شیطان سودندن مراد غدای
جسمانیه در اندنصکره اول جانی ملائکه یه شریك ایله یعنی ملائکه نك غداسنه وذوقنه آنی اورتاغ ایدوب انلرك ذوق
الدیغی یردن سنك دخی جانك ذوق السون (مثنوی) تا تو تاریك وملول وتیرهٔ * دانکه با دیو لعین همشیرهٔ * ای طالب
مادامکه سن کثیف وتاریکسن وملولسن وصفت نفسله بولانقسن بیلکه شیطان لعین ایله همشیره سن یعنی
شیطانك ذوق الدیغی ولذت بولدیغی یردن سندخی ذوق الوب لذت بولورسن * مثنوی * لقمهٔ کو نور افزود وکمال *
آن بود آورده از کسب حلال * بر لقمه که اول لقمه نور وکمال زیاده قیلدی واول لقمه یی آکل اولان کسه نك درونی منور
اولوب مرتبهٔ کماله متوجه اولدی حلال کسبدن کتورلمش لقمه اولدر یعنی لقمهٔ حلالك البته شانندندر که نور درونی
وکمال جانی افزون ایلر (ی) روغنی کاید چراغ ما کشد * آب خوانش چون چراغی را کشد * شول بر روغنکه کلوب بزم
چراغمزی سوندیره اول روغنه آب دی چونکم بر چراغی سوندیره چونکم بر روغنده روغنلق خاصیتی اولمیه وچراغه
معاونت قیلمیه اول آب طبیعت اولوب پس روغن دینمز کذلك بر لقمه که چراغ قلبه ضیا ویرمیه بلکه نور درونی
اطفا ایلیه اول طعام اکرچه صورتا حلال مرتبه سنده ایسه ده اکا حرام دی زیرا خاصیت حلال اندن بولنمش
اولور واندن خاصیت حرام ظهوره کلمش اولور پس انك حلال مرتبه سنده اولمسی نه فائده قیلور * مثنوی * علم وحکمت
زاید از لقمهٔ حلال * عشق ورقت آمد از لقمهٔ حلال) حلال لقمه دن علم وحکمت طوغر عشق ورقت قلب حلال
لقمه دن کلور وحلال لقمه نك خاصیت وشانی بونلردر (م ی) چون ز لقمه تو حسد بینی ودام) جهل وغفلت زاید از ان اد آن

حرام چونکم لقمه وطعامدن سن حسد کوره سن وقید ودام کوره سن یعنی کندیکی برشیئه مقید کوروب وراه حقدن
مانده بوله سن اندن جهل وغفلت طوغه آنی حرام بیل زیرا لقمهٔ حرامک شانی بودر ولو کان فی صورة الحلال البتته
لقمهٔ حلال نور جان وذوق درون کتورر ولقمهٔ حرام کثافت وجهل وغفلت کبی خصلتلر بتورر (م ی) هیچ کندم کاری
وجو بردهد * دیدهٔ اسبی که کرهٔ خر دهد) مثلا هیچ بغدایی اکرسن واربه حاصل ویررمی یعنی ویرمز یعنی بغدای اکسک
البتته بغدای محصولن ویرر واربه اکسک اربه محصولن ویرر هیچ کورمش میسن براسبی که کرهٔ خر ویره یعنی اسب کرهٔ خر
ونخر دخی کرهٔ اسبی ویرمک محال عقلادر کذلک لقمهٔ حلال طاعت ونورانیت وعلم وحکمت وبونلر امثالی خصلت
محصولن ویرر ولقمهٔ حرام ظلمات ومعصیت وجهل وغفلت محصولن بتوررنه اندن بوخصلت ونه بوندن اوخصلت
ظاهر اولورنته کم اربه دن بغدای وبغدایدن اربه حاصل اولمز واتدن اشک واشکدن ات دخی طوغمز (م ی لقمه تخمست
وبرش اندیشها * لقمه بحر وکوهرش اندیشها * زاید ازلقمه حلال اندر دهان * میل خدمت عزم رفتن انجهان
فی المثل لقمه تخمه درو انک حاصلی فکرلردر معناده لقمه دریادر وآنک کوهری اندیشه لردر آغزده حلال اولمقدن طوغر
حق تعالینک خدمتنه میل اول جهانه کیتمکلک طوغر * بازکفتن بازرکان باطوطی انچه دید ازطوطیان هندوستان
(م ی) کرد بازرکان تجارت را تمام * بازامد سوی منزل دوستکام اول بازرکان تجارتی تمام ایلدی دوستلرک مرادی اوزره
نیکوحال ومرفه البال منزلی جانبنه کلدی (مثنوی) هرغلامی را بیاورد ارمغان * هرکنیزک را ببخشید اونشان
اول بازرکان وعده ایلدیکی اوزره هر برغلامنه ارمغان کتوردی هرکنیزکه او بازرکان نشان بغشلدی یعنی احسان
ایلدی * مثنوی * کفت طوطی ارمغان بنده کو * انچه دیدی وانچه کفتی بازکو * طوطی اکا ایتدی بنده نک
ارمغانی قنی اول نسنه یی که کوردک واول نسنه یی که اشتدک کیرودی (مثنوی) کفت نی من خود پشیمانم ازان * دست
خود خایان وانکشتان کزان بازرکان ایتدی دیمزم بن خود اندن پشیمانم کندی المی چینیجی وپرمقلرمی اصریجی اولدیغم
حالده بویله دیمک دخی وجه درکندی المی چینیجی ام وپرمقلرمی اصریجی ام بویله دیو * مثنوی * من چرا پیغام خامی
از کزاف) بردم ازبی دانشی وازنشاف که بن برخام خبری نیچون کزافدن یعنی بیهوده جهتدن ایلتدم دانش سزلکمدن
وعقلسزلغمدن نشاف سفاهته وعقلسزلغه دیرلر * مثنوی * کفت ای خواجه پشیمانی زچیست * چیست
ان کین خشم وغم رامقتضیست * طوطی بازرکانه ایتدی ای خواجه پشیمانلق ندندر اول ندرکه بوخشم وغمی
مقتضیدر * مثنوی * کفت کفتم ان شکایتهای تو * باکروه طوطیان همتای تو * بازرکان طوطی یه ایتدی سنک
بکا سپارش ایتدیکک اول شکایتلری هندستانده سکا مشابه وهمتا اولان طوطیلر کروهنه دیدم * مثنوی *
ان یکی طوطی زدردت بوی برد * زهره اش بدرید ولرزید وبمرد * اول برطوطی سنک دردکدن رایحه ایلتدی وسنک
مرادکی فهم ایتدی انک اودی چاک اولدی وتتردی واولدی * مثنوی * من پشیمان کشتم این کفتن چه بود) لیک چون
کفتم پشیمانی چه سود) بن پشیمان اولدم بوخبری دیمک نه ایدی یعنی بوسوزی انلره ادا ایلمک نیچون اولدی دیو پشیمان
اولدم لیکن چونکم دیدم پشیمانلق نه فائده پس بومناسبتله حفظ لسانه وضبط دهانه تنبیه ایدوب بیوررلر
* مثنوی * نکتهٔ کان جست ناکه از زبان * همچو تیری دانکه جست از کمان * برنکته که ناکاه زباندن صچره دی
آنی برتیر کبی بیل که او تیر کماندن صچره دی یعنی دهاندن چیقان سوز کماندن چیقان اوق کبیدر (مثنوی) وانکردد
ازره آن تیر ای پسر * بند باید کرد سیلی را زسر * ای پسر اول تیر یولندن کیری دونمز برسیلی باشندن بند وسد ایتمک کرک
* مثنوی * چون کذشت ازسر جهانی را کرفت * کرجهان ویران کند نبود شکفت * چونکم سیل باشدن کچدی
یعنی باشندن حفظ وضبط اولمدی جهانی طوتدی اکرجهانی ویران وخراب ایلرسه عجب اولمز سیلدن مراد کلمات
انسانیه در انک ضبطی جنان ودهانده ایکن ممکن اولور چونکم حفظ دهانه قادر اولمیه سن وآنی باشندن ضبط
قیلمیه سن باشدن تجاوز قیلدقدنصکره جهانی طوتسه واهل جهانی اول کلام فتنه انکیز ویران ایتسه عجب اولمزکه
چوق سوزلر جهانک خرابنه سبب اولمشدر * مثنوی * فعل را درغیب اثرها زاد نیست) وان موالیدش بحکم خلق
نیست * انساندن صدور ایدن فعل وقول که خیر وشر هرنه ایسه عالم غیبده اثرلری زاده نیدر یعنی طوغمقلق مقرردر
وفعلک اول موالیدیکه عالم غیبده طوغر خلقک حکمنده دکلدر (مثنوی) بی شریک جمله مخلوق خداست * ان
موالید ارچه نسبتشان بماست * اول موالید وآثار شریکسز جمله خدانک مخلوقیدر یعنی کسه نک انی ایجاد ایتمکنده
اصلا شرکتی یوقدر بلکه خدای متعال اول آثار وجزایی خلق وایجاد ایلر اکرچه اول موالیدک نسبت واضافتی بنه
بزه در زیرا اصل فعل بزدن صدور ایلدی پس فعلدن طوغان دخی بزم اولور کما قال علیه السلام الناس مجزیون باعمالهم
ان خیرا فخیر وان شرا فشر (م ی) زید پرانید تیری سوی عمرو) عمرورا بکرفت تیرش همچو نمر) مدتی سالی همی زایید درد

دردها را افریند حق نه مرد * زید رامی آن دم ارمرد از وجل * دردها میزاید انجا تا اجل * زان موالید وجع چون
مرد او * زید را زاول سبب قتال کو * اصل فعل برکسه دن ظهور ایلدکده انک آثاری دخی اکا منسوب ومکتوب
اولدیغنه بومسئله یی تمثیل طریقیله ایراد ایدوب بیوررلر مثلا زید براوقی پرتاب ایلسه عمرو جانبنه اتفاق اول عمروی
طوتدی اوق قبلان کبی وبرسنه مقداری زیدک اوقنک یاره سندن عمروک وجودنده دردلر طوغدی اول دردلری عمروک
وجودنده حق یرادر زید یرادمز کورکه زید رامی اول اوقی اتدیغی دم اولسه خوفندن دردلر ووجعلر طوغر عمروک
وجودنده اول اوقک زخمندن تا عمروک اجلی وقتنه دک اول اوقک وجعنک موالیدندن چونکم عمرو برسنه صکره
اولسه زیده سن اول سبب اولدیغندن اوتری قتال دی که عمرو انک زخمی سببیله اولدی * مثنوی * آن وجعها را بدو
منسوب دار * کرچه هست آن جمله صنع کردکار * همچنین کشت ودم ودام وجماع * آن موالیدست حق را مستطاع
* اول وجعلر که عمروک وجودنده حاصل اولدی زیدا کا اول بادی اولدیغی جهتدن زیده منسوب طوت اکرچه اول جمله
اوجاع والام صنع کردکار وایجاد پروردکاردر زیدک انده صنع ومدخلی یوقدر وهمچنین اکن ونفس وشصت ودام وجماع
وسائر اعمال اول موالیدکه بونلردن تولد ایلر حقه مطیعدر مثلا اکنجی انجق القای تخم ایلر بتورمک ودانه شکلنه
کتورمک وکماله یتورمک انک صنعیدر اکنجینک انده مدخلی یوقدر ولیکن ینه محصول اکا منسوب اولور اکرکندم
واکرشعیر واکرپنبه واکرحریر هرنه ایسه هیچ کندم کاری وجو بردهد * دیدهٔ اسبی که کرهٔ خر دهد * کر بخاری
خستهٔ خود کشتهٔ * ورحریر قز دری خود رشتهٔ * کذلک دم دخی تخم کبیدر چن سن کلمات هدایت معانی تلفظ ایلسک
انک محصولاتی ینه سکا عائد اولور وقس مقالات الضلالة علی هذا وشصت ودام دخی بویله درسن جماع ایلرسن اول نطفه یی
جناب حق مضغه وعلقه ایلر وجنین ایلر بعد التولد هرنه ایسه سکا منسوب اولور بوراده برسؤال مقدر لازم کلورکه اول
سؤال بودر چونکم موالید وآثار کار صنع پروردکار ایله اولدی ابو عملدن کم تولد ایلمک در تبدیل عادة الله قابلیدرکه
برعملدن حسنه مأمول ایکن سیئه وسیئه توقع اولنور کن حسنه تولد ایلیه ومأمول ومتوقع اولان اثریا منعدم
ویا منعکس اوله بوایهامه جواب بیوررلر (م ی) اولیارا هست قدرت ازاله * تیرجسته باز کرداند زراه * بسته درهای
موالید ازسبب * چون پشیمان شد ولی زان دست رب * یعنی نعم خلفای خدا اولان اولیای عظام ایچون اللهدن اول
قدرت وقوت واردرکه آتمش اوقی یولندن کیرو دوندررلر موالیدک قبولرنی ولی خدا ابغامشدر سببدن یعنی اثار واسبابدن
دفع وقطع ایلر چونکم ولی پشیمان وبی حضور اولدی اول موالیدک ظهورندن ولیکن بوموالیددن دست ربدن بغلر کندی
دست قدرتیله دکل بومصرعده ایکی وجه جائزدر بروجه بودرکه ولی حرف استدراک دن ولیکن معناسنه اوله بوتقدیر
اوزره بسته نک وپشیمان شدک ضمیری اولیای عظامدن علی سبیل البدل هر برولی یه عائد اولورنته کم بوتقدیر اوزره معنی
ویرلدی وبروجه دخی ولی اولیای عظام خدادن علی الاطلاق برکسه مراد اوله وبسته وپشیمان شدک فاعلی اوله پس
بوتقدیر اوزره معنی چونکم ولی خدا موالید وآثارک ظهورندن بی حضور اولدی دست ربدن وقدرت حق جهتندن
موالیدک قبولرنی اسباب طرفندن بغلر وآثاری اسباب وآلاتدن دفع ایلردیمک اولور مثلا آب مغرق ایکن آنی اغراق
ایلمکدن منع ایلر ونار محرق ایکن ناری احراق قیلمقدن دفع ایلرنته کم شیخ اکبر حکایه قیلورلر که طبیعی مذهبنده
برحکیم ایله وقت شتاده برمجلسده مقارنت واقع اولدی (قلنا یا نار کونی بردا وسلاما علی ابراهیم) آیتی تلاوت اولنوب
مناسبتله قصهٔ ابراهیم علیه السلام ذکر اولندی ونارا کا برد وسلام قیلندی دیو حکایه اولندی درحال حکیم بوندن
یولاندی ودیدیکه محرق بالطبع اجسام قابلیتی یقمق نیجه ممکندر پس بو آیتده ناردن مراد نمرودک نار غضبی برد وسلام
ولدی دیمک اولور دیو مذهب باطله ذاهب اولیجق غیرت الهی ظهوره کلوب بکا برحالت مستولی اولوب اورتاده
منقل ایله وافر آتش وار ایدی جناب حق آنی بکا مسخر قیلوب اکا دیدمکه ایمان کتوررمیسن اکرشو آتش سنی یاقمز ایسه
دیدی بلی پس انک النی کتوروب اول آتشه قودم وآتشی اسباینه قویدم من بعد احراق ایلمدی پس اول حکیم ایمانه کلدی
(م ی) کفته نا کفته کند ازفتح باب) که ازان نه سیخ سوزد نه کباب کفته کفته را ناکفته برنده دروکندک فاعلی ولیدر تقدیر معنی
اول ولی کامیاب کندی یه اولان فتح بابدن دینلمشی دینلمش ایلر اول وجه اوزره که اندن نه شیش یناروته کباب کونور
یعنی کسیه ظلم وستم ایلمز بلکه آلت حقدرکه قدرت حق برله کمال عدالت ایلر دیمک اولور * مثنوی * از همه دلها که آن
نکته شنید) ان سخن را کرد محو وناپدید * دوکای قلوبدن که اول ولی نکاتی اشتدیلرسه قلوبدن اول سخن وکلماتی محو
وناپدید ایتدی یعنی بونلرمصرف خواطر وجواسیس ضمایردر کما قال ابو یعقوب موسی رضی الله عنه فی حدیث النبی
علیه السلام اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله فانهم جواسیس القلوب یدخلون قلوب الناس ویخرجون الخواطر
والوسواس فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق والاخلاص (مثنوی) کرت برهان باید وحجت مها) بازخوان من ایة

اوننسها ٭ ای اولوا كرسكا برهان وحجت كركسه قرأن عظيمدن من آيه اوننسهايى كيرواوقو بو سورهٔ بقرده اولان آيته
اشارتدر (ماننسخ من آيه اوننسها) بو آيتك سبب نزولى بودركه يهود ومشركين ديديلركه محمد اصحابنه امر ايلديكى شيئ
نهى ايلروهى ايلمشكن بنه امر ايلر پس حقدن د كلدر بلكه تلقاء نفسندن ديد كلرنده نازل اولدى ونسخ لغتده برشيئك
صورتنى زائل اولوب برشيئ آخره تبديل اولمقدر ونسخ آيتدن مراد حكمى نفى اولوب برغير آيتك حكمى ثابت اولمقدر
ماننسخده ماشرطيهٔ جازمه درواننسا من باب الافعال اونتدرمق وقلمقدن برشيئ اذهاب ايتمكه ديرلر تقدير كلام
هرقنغى آيتى كه آيتلردن برنسخ ايده وزويا خود اونتديره وزنأت بخير منها اول آيت منسوخه دن دخى خيرلوسن كتوريرز
اومثلها) ياخود اكاماتند نفعده وثوابده برآيت اخرى كتوريرز (الم تعلم ان الله على كل شيئ قدير) بيلمزميسن يامحمد يعنى
بيلورسن تحقيقا الله تعالى جميع شيئه قادر پادشاهدر پس بو آيتك بو محله توفيقى بو منوال اوزره اولوركه تحقيق اولياء الله
وانبياى عظامدن بركسه مرتبهٔ قرب فرائضه واصل اولد قده واوصاف حقله متصف اولد قده باذن الله تعالى وبتصرفه
وجميع اشياده متصرف اولوب حكملرى نافذا وله پس قلوب خلقه باذن الله متصرف اولوب شول كسلردنكه راضى
اوله لر انك قلبندن افكار فاسده وخبيثه يى نسخ ايدوب يرينه افكار حسنه وخواطر پسنديده كتوره لروانلردن كه
راضى اولميه لر افكار حسنه يى انلره انسا ايدوب افكار خبيسه ايرادايده لرزيرا حق سبحانه وتعالى آيت اولده انسايى
كندى ذاتنه اسناد ايلدى وبو آينده انسايى اوليا سنه اسناد ايلديكه باذن الله تعالى انلر دخى تذكير وانسايه قادرلردر
نته كم بو بيتله بو معنايى اثبات بيوررلر ٭ مثنوى ٭ آيت انسوكم ذكرى بخوان ٭ قدرت نسيان نهادن شان بدان ٭
بو آيت سورهٔ قدافلح ده درابتداسى بودركه (انه كان فريق من عبادى) بو آيت حضرت بلال وصهيب وسلمان رضى الله
عنهم وفقراء اصحاب رسول الله حقنده نازل اولمشدر انه ده ضميرشان ايچوندر يعنى تحقيقا شان بودركه بنم عبادمدن
برفريق وزمرهٔ سعادت رفيق واردركه (يقولون) انلرديرلركه (ربنا) اى بزم ربمز (امنا) بزسنك وحدانيتكه تصديق
ايلدك (فاغفرلنا) پس بزى انوار ذات وصفاتكله ستر ايله (وارحمنا) وبزه رحمت ايله (وانت خيرالراحمين) حال بوكه
مرحمت ايد يجيلرك ارحميسن (فاتخذتموهم) پس سزانلرى اتخاذ ايلديكز (سخريا) ضم سينله وكسريله ده قرأتدر يعنى
مسخره اتخاذ ايلديكز (حتى انسوكم ذكرى) حتى سزه انلر اونتدرديلر بنم ذكرمى اهل تفسير بو معنايى اختيار ايلمشلركه
يعنى انلرك استهزاسنه اولقدر توغل ايلديكزكه انلرك حاللرينه تقيدا يتمكز بنم ذكرمى اونتدردى اما اهل تحقيق
همان لفظندن مستفاد اولان معنايى اختيار ايدرلر يعنى سزانلرى استهزا ايلديكزانلرده سزه بنم ذكرمى اونتدردى
بو تقديرجه انلرده باذن الله تصرف اولمش اولور (وكنتم منهم تضحكون) حال بوكه اى كافرلر سزانلره كولراولديكز
(انى جزيتهم اليوم) جناب عزت يوم قيامتده ديه كه تحقيقا بن بونلره جزاويردم الوان نعمى بوكون (بما صبروا)
سزلك اذا واستهزاكزه صبرايلد كلرى سببيله (انهم هم الفائزون) تحقيقا همان بونلردركه فائزلردر اصناف نعمته
جائزوواصللردر انواع غنيمتمزه حضرت مولانا قدس الله سره العزيز دخى بيوررلركه اى اولياى عظام وعرفايى
تحقير وفقراى اصفيايى استهزا وتسخر ايدنلر احترازا يليك كه انلرك غيرتى قلبكزده نور ايمانى نزع ايدر نته كم شيخ اكبر
حضرتلرى بيوررلر من جبس مع الصوفية والعرفاء وخالفهم فى شيئ مما يتحققون به نزع الله الايمان عن قلبه وصحيحنده
واردركه من اهان لى وليا فقد بارزنى بالمحاربة وبرحديثده دخى اغبراشعث لواقسم على الله لابره محصل مقال عرفا
وفقرايه على كل حال سوء ظندن واستهزاء وطعندن احتراز لازمدر معنئ بيت انسوكم ذكرى آيت كريمه سنى اوقو
بوطائفه نك قلوبه نسيان قومه لرينك قدرتنى بيل ٭ مثنوى ٭ چون بتذكير وبنسيان قادرند ٭ برهمه دلهاى خلقان
قاهرند ٭ چونكم اوليا تذكير ونسيانه قادرلردر خلايقك جميعسنك كوكللرى اوزره قاهرلردر يعنى انلرك قلوبى
اوزره غالبلر وانده تصرف ايلكه باذن الله قادرلردر استرلرسه برشيئ خلايقك قلبنه كتوررلر واسترلرسه برشيئ انلرك
قلبندن ازاله ايدوب آنى اونوتديررلر ٭ مثنوى ٭ چون بنسيان بست او راه نظر ٭ كارنتوان كرد ور باشد هنر ٭ چونكه
ولى نسيان سببيله بركسنك فكرونظرى يولنى بغليه اول كسه بركاروعمل ايلمكه قادر اولمز واكرهنرى اولورسه ده
٭ مثنوى ٭ خلتموا سخرية اهل السمو ٭ ازنبى خوانيدتا انسوكم ٭ بو بيت مقدم اولان بيتى مفسردر خلت افعال
قلوبدندر مفعولينه تعديه ايدر مفعول اولى سخرية وثانيسى اهل السمو درو سمو عالى معناسنه در تقدير كلام اى
اهل دنيا وارباب نفس وهوا سزاهل سمو واصحاب علو يى سخريت ظن ايلديكز امدى قرأندن اوقويك تا انسوكم
آيتنه دك پس قورقك كه اللهك ذكرينى سزه اونوتديررلر پس اللهك ذكرى نورجان وضياى جناندر برقلبدنكه نزع اولوب
زائل اوله نعوذ بالله اول قلب محل كفروعصيان اولور (مثنوى صاحب ده پادشاه جسمهاست ٭ صاحب دل
شاه دلهاى شماست ٭ شهروكوى صاحبى جسملر پادشاهيدركه انلرك تصرف وحكومتى اجسامه در اما صاحب دل

سزلك قلوبكز پادشاهيدركه انلرك تصرفى وحكومتى قلوبه در ٭ مثنوى ٭ فرع ديد آمد عمل بى هيچ شك ٭ پس نباشد
مردم الامردمك ٭ من تمام اين نيارم كفت ازان ٭ منع مى آيد زصاحب مركزان ٭ جميع عمل بلاشك ولاشبهة نظرك
فرعيدروبصر عماده اصل علت مستقله درپس فى الحقيقه انسان اولمز الا مردمك چشم وسائرى اعضاوصورت
وجسم ورسم منزله سنده در كما قال الشيخ الاكبر فسمى هذا الكون الجامع انسانا وخليفة لانه للحق بمنزلة انسان
العين من العين الذى به يكون النظر وهو المعبر عنه بالبصر پس بن بونك تماميني ديمكه قادر دكلم يعنى بن بو انسان العين
منزله سنده اولان اولياى عظامك احوالنى سويلمكه واسرارنى كماليله شرح ايلمكه قادر دكلم زيرا صاحب مركز
اولان انبياى عظام عليهم السلامدن منع وارداولوركه انلر مرتبهٔ ولايتدن ومقام حقيقتدن افشاى راز ايتمكه راضى
دكللركه لوظهرت الحقايق لبطلت الشرايعدر انكيچون كلموا الناس على قدر عقولهم لاعلى قدر عقولكم ديوعقول
وافهام ناسدن خارج كلام سويلمكدن نهى اولنمشدر ٭ مثنوى ٭ چون فراموشئ خلق و يادشان ٭ با ويست واورسد
فريادشان ٭ چونكم خلقه اونتدرمق واكديروب معلوم ايتدرمك اول خليفهٔ حق اولان ولى خدا ايله در اول كامل
يتشوراول خلقك فريادنه انكيچون اكا غوث اطلاق ايدرلر كما اشارابن الفارض (شعر) وان دعيت كنت المجيب وان اكن
منادى اجابت من دعانى ولبت ٭ مثنوى ٭ صدهزاران نيك وبدرا آن بهى ٭ مى كند هرشب زدلهاشان تهى
صدهزاران نيك وبد افكاروخواطرى اول بهتر اولان وبهاى حسنله اتصاف قيلان هركيجه خلقك قلوبندن تهى
وهركون ينه پرايلروخليفهٔ حقدركه كونده بقوة الله واراده نه تصرف ايلر كما قال الشيخ يتجلى الحق لمرأة قلب الولى
الكامل فتنعكس الانوار من قلبه الى العالم فيكون العالم باقيا محفوظا بوصول ذلك الفيض اليه فلا يجسر احد من العالم
على فتح الخزائن الالهية والتصرف فيها الا باذن هذا الكامل لانه هو صاحب الاسم الاعظم ولا يخرج من الباطن
الى الظاهر معنى من المعانى الا بحكمه ولا يدخل من الظاهر فى الباطن شيئ من الاشياء الا بامره وان كان يجهله احيانا
عند غلبة البشرية عليه پس بو بيان تا آخرنه وارنجيه دك ولى كاملك تصرفنك شرحيدر اما سرورى وشمعى با ويست
ضميرنى خدايه ارجاع ايتدكارى بو معنايى عوامه تفهيم ايچوندر والله اعلم وفى الحقيقه بو تصرف ينه حضرت حقكدر
وولينك وجود مجازيسى اعتباريله دكلدر خليفه مستخلفك عينيدرديد كارى بو معنايه اشارتدر پس حضرت
مثنوينك دأبيدندركه اكثر محلده خليفهٔ كاملى وانك اوصافنى ذكر ايلركن خليفه فى الحقيقه مستخلفك عينى
اولديغى نكته يى اشعار ايچوندر حالا خليفه نك ذكرندن مستخلفك ذكرينه انتقال ايدرلر واكا مناسب اولان كلام
سويلرلر وبو محلده دخى بويله دركه ولى كاملك ذكرندن واكا مناسب اولان كلامدن خداى تعالينك تصرفنه انتقال
ايليوب بيان بيوررلر (مى) روزدلهارا ازان پرمى كند ٭ ان صدفهارا پرازدرمى كند ٭ كوندزكو كللرى خداى تعالى
اول افكاردن پروممملوا يلر اول قلوب صدفلرنى دردن پرايلر يعنى افكارومعانى واسراردرلرندن قلوب صدفلرنى
هركون طولوايلر ٭ مثنوى ٭ آن همه انديشهٔ پيشانها ٭ مى شناسد ازهدايت جانها ٭ اول پيشين اولان يعنى كوندزين
مروروتقدم قيلان دوكلى انديشه لرالله تعالينك هدايتندن جانلرى اكارلر يعنى بعدالنوم بيدار اولديغى كبى هركسك
فكرى وانديشه سى ينه اكا كلوروهدايت الهيه دن كندى جانى فهم قيلور ٭ مثنوى ٭ پيشه وفرهنك تو آيد بتو ٭
تادراسباب بكشايد بتو ٭ سنك صنعت وكمالك حين يقظه ده سكا كلور تا اسباب قپوسنى سكا فتح ايليه يعنى سنى اول
صنعت وهنرك نتيجه سيبلره مشغول ايليه ٭ مثنوى ٭ پيشهٔ زركر باهنكر نشد ٭ خوى اين خوش خوب آن منكرنشد
نوم حالنده هركسك صنعتى وهنرى لوح خاطرندن كيدرو حضرت حق آنى قوت وقدرت ايله حفظ ايدر چونكم بيدار
اوله سن نظرايله زركرك صنعتى آهنكره كتمدى بو خوش ولطيف خويلونك خوبى اول منكرو بدخويه كتمدى يعنى
هركسك خوبى وهنرى اكرخيروا كرشرهرنه ايسه بعدالنوم ينه اكا كلمسى وصاحبنى بولمسى مقرردر محصل بركسه نك
خوى وهنرى وعمل وصنعتى صباح اولد قده يا كاوب برآخر كسيه دخى وارمز پس النوم اخ الموت فحواسنجه موت نومه
بكزروبعد الموت اولان حيات بيدارلغه بكزر كركدركه اول عالمك حالنى وموتى الان اولان نومله بيدارلغه قياس
ايليه سن نته كم بيوررلر ٭ مثنوى پيشها وخلقها همچون جهيز ٭ سوى خصم آيند روز رستخيز ٭ صنعتلروخويلر
جهازكبى قيامت كونى خصم صاحبى جانبنه كلورلرونه حالله اولديلرسه ودنياده نه عمل اوزره اولديلرسه ينه
اول حال اوزره بعث اولنورلر كما قال عليه السلام يبعث الناس على ماماتوا عليه وقال عليه السلام تموتون كما تعيشون
وتحشرون كما تموتون (مثنوى) پيشها وخلقها ازبعد خواب) واپس آمد هم بخصم خود شتاب خوابدن صكره صنعتلر
وخويلر سرعتله كندى كروخصم وصاحبنه كلور ٭ مثنوى ٭ پيشها وانديشها در وقت صبح ٭ هم بدانجا شدكه بود
آن حسن وقبح صنعتلروفكرلر صبح وقتنده هم اول يره كتديكه اول حسن وقبيح ايدى يعنى اكرحسن ايدى واكرقبيح ايدى ينه

کندی صاحبنه کیدر * مثنوی * چون کبوترهای پیك از شهرها * سوی شهر خویش آرد بهرها * مثلا پیك کبوترلر
کبی شهرلردن کندی شهری جانبنه خبرلر و نصیبلر کتوررلر نته کم بغداد و عراق جانبنده برشهردن برشهره خبر کوندرمك
لازم کاسه اول شهردن مقدما برقاچ کبوتری مرسل خبر اولان کسه نك شهرنه کتوررلر اول دخی مرادن یازوب انك قناده نه
بغلر اول کبوتر آنی کندی شهرنه کتوررلر اعمال انسانی دخی بوکه بکزر * شنیدن آن طوطی حرکت ان طوطیان
ومردن ان طوطی درقفص ونوحهٔ خواجه بروی * مثنوی * چون شنید آن مرغ کان طوطی چه کرد * هم بلرزید
اوفتاد وکشت سرد * چونکه بو مرغ اشتدیکه هندستانده اولان اول طوطی نه ایتدی هم بو طوطی دتردی دوشدی
وصوق اولدی وکندوبی میت کبی قیلدی (مثنوی) خواجه چون دیدش فتاده همچنین (برجهید وزد کله را برزمین
بازرکان چونکه طوطی یی بونك کبی دوشمش کوردی برندن صیچره دی واضطرابندن تاجنی یره اوردی * مثنوی *
چون بدین رنك وبدین حالش بدید * خواجه برجست وکریبانش درید * چونکه بازرکان طوطی ئی بو رنکده وبو حالده
کوردی خواجه غایت المدن صیچرادی ویقه سن یرتدی پس حنینه باشلیوب * مثنوی * کفت ای طوطی ٔ خوب
وخوش حنین * این چه بودت این چرا کشتی چنین * دیدی ای خوب وخوش حنین اولان طوطی بوسکانه اولدی
نیچون بویله اولدك اینچنین چرا کشتی تقدیرنه اولور * مثنوی * ای دریغا مرغ خوش آوازمن * ای دریغا همدم
وهمرازمن * ای دریغ اولسون بنم خوش آوازلی مرغم ای دریغا بنم مصاحبم وبنم همرازم * مثنوی * ای دریغا
مرغ خوش الحان من * راح روح وروضهٔ ریحان من * ای دریغا بنم خوش الحان اولان مرغم بنم روحمك شراب
وراحتی وبنم ریحانمك روضه سی اولان مرغ دیدی وبوکونه نوحه وحنین ایدوب تأسف یدی بوندن مراد حیات
قلبیه درکه بعض مقال وفعال سببیله اول حیات زائل اولور وطوطی ٔ قلب اول خیانسزتن قفسی ایچره مرده
مشابه سنده اولور چونکم بازرکان آخرت اولان کسه طوطی ٔ قلبنك حیاتنی کتمش کوره لازمدرکه بوکونه
فریاد وحنین قیله وکاه اولورکه بو قلبك وحیات قلبك زوال وغیبتی عشق وفناسیله دخی اولور اول حینده عاشق نه
نوحه وحنین قیلورنته کم شیخ محمد مغربی حضرتلرینك بوکلامی بو معنایه دلیل اولور (شعر) لقد کان لی قلب وقد غاب
عن صدری * الی این لم اعرف ولارسمه ادری * اهل سار فی لیل من العشق ساریا * الی حضرة المذکور من عالم الذکر
الالیت شعری هل الاقیه مرة * وهل اری فی لقیاه ما ارتضی عمری * الا من رای قلبا فریدا من الوری * الا من رای
قلبا وحیدا مدی الدهر * الا من رأی قلبا مصفی مطهرا * من الشك والانکار والشرك والکفر * الا من رأی
قلبا عن الوهم خالیا * الا من رأی قلبا تخلی الی الفکر * الا من رأی قلبا یدور مع النهی * الا من رأی قلبا یفر
عن القشر) الا من رأی ورقاء خضراء حلة) زمان الصفا غابت من الایك والوکر) وقلت له یا ذالك الکون طایع) تحجبت
عن عینی وقدمت من هجر) فقال انبساطا عنك ما کنت نازحا) ولکننی عود الی البطن من ظهر (مثنوی) کر سلیمان را
چنین مرغی بدی * کی خود او مشغول ان مرغان شدی * بو بیتده بعض متوهمین توهم ایلشلردرکه اکر خواجه دن
مراد حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اولورسه ویاخود عشاقدن برآخر ولی مراد اولورسه علی کلا التقدیرین
فضیلهٔ ولی علی النبی علیه السلام لازم کلور واکر خواجه عامهٔ مؤمنیندن برکسه اولورسه ده بو سؤال نه
وارد اولور پس بو بیت عقله وشرعه نه وجهله توفیق اولور پس سروری وشمعی بو توهمی دفع ایچون اکرچه بعض
تأویل وتوجیه جانبنه کتمشلردر اما بنه (لایسمن ولا یغنی من جوع) قبیلندن اولوب شفای صدر حاصل اولمین کلمات
تحریر ایتمشلردر بو بیته مناسب معنی وبو محله موافق ادا اولدرکه مطلقا عاشق کندینك معشوقی هرنه ایسه سائر
معاشق وملایحدن اجمل واعلی بیلور مثلا مجنونه لیلادن زیبا ورعنا بر محبوبه دخی بوغیدی وقلبی جمیع محابیب
ودلبران جهاندن مستغنی وطوق ایدی مع هذا لیلی بر سیهچرده ونحیف وخوارجه قزایدی پس اکر مجنون ادعا ایلسه
که بنم لیلام کبی احسن واجمل جمیع جهانده وخوبان سلطان زمانده بر محبوب یوقدر اکر اولسیدی نیچون سلاطین
جهان عسا کرورعایایه مشغول اولورلردی بو سوزا کا نسبتله صادقدر مع هذا اندن افضل واجمل محبوبه اولمسی
لازم کلمز بلکه بو سوز کندینك لیلایه کمال عشقنی مبین اولور ومحبوبه سنك کندی نظرنده اولان مرتبه سنی اشعار
قیلور کذلك عشاقدن واولیای عظامدن بری کندی معشوقنی مرغه تشبیه ایدوب علی تقدیر الفرض دیسه فرضا
اکر سلیمان نبی علیه السلامك بنم معشوقم کبی مرغی اولیدی وبنم معشوقمه الفت ومحبت قیلدیغم کبی اول دخی اکا
الفت ومحبت قیلیدی نیچون اول طیوره مشغول اولوردی دیسه بو قایلك سلیمان علیه السلام اوزره فضیلتی لازم
کلمز بلکه کندینك معشوقنه اولان عشق ومحبتنی اندن نفی لازم کلور پس مرتبهٔ ثبوت عشق ومحبت مرتبه سی دکلدر
علم وحکمت وعقل وتصرف مرتبه سیدر فرضا عشق انبیای عظامه دخی غلبه ایلسه خلقله انسیت وتناسله الفته

مانع اولوردی پس عشاقك مرتبهٔ محبتده لسان محبتله سویلدکلری سوز عند کرام الناس معذور ومقبولدر
ولو کان خارجا عن الشریعة ومتجاوزا عن الادب والطریقة زیرا کاه اولورکه افراط محبت وکرمیت عاشقه ادبه رعایت
ایلمکدن مانع اولور نته کم شیخ اکبر حضرتلری بو محله مناسب فتوحاتك یوز یتمش سکزنجی بابنده مقام محبتده دیرکه
حکی ان خطافا راود خطافة کان یحبها فی قبة سلیمان علیه السلام وکان سلیمان علیه السلام فی تلك القبة فسمعه
وهو یقول لها لقد بلغ منی حبك انك لو قلت لی اعدم هذه القبة علی سلیمان لفعلت فاستدعاه سلیمان علیه السلام
وقال له ما هذا الذی سمعته منك فقال یا سلیمان لا تعجل علی فان للمحب لسانا لا یتکلم به الا المحبون وانا احب الانثی
والعشاق ما علیهم من سبیل فانهم یتکلمون بلسان المحبة لا بلسان العلم والعقل فضحك سلیمان علیه السلام ورحمه
ولم یعاقبه کذلك المحب لله لا یؤاخذ فان الحب مزیل للعقل ولا یؤاخذ الله الا العقلاء لا المحبین المعذورین (مثنوی)
ای دریغا مرغ کارزان یافتم * زود روی از روی او بر تافتم * ای دریغا شول مرغ که اوجوز بولدم انك یوزندن
علی الفور یوز چوردم یعنی اندن جدا اولدم پس زبانك زیان اولمسنك واندن صدور ایدن اکثر کلماتك ضرر قیلمسنك
بیانینه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * ای زبان تو بس زیانی مر مرا * چون تویی کویا چکویم مر ترا * خواجه
کندینك زبانینه لوم ایدوب دیدی ای زبان سن بکا چوق زیانسن چونکه سویلیجی سنسن بن سکا نه سویلیم که بو قدر
مضرته سبب اولورسن وسکوت اختیار ایدوب نه تکلم قیلورسن * مثنوی * ای زبان هم آتش وهم خرمنی * چند این آتش
درین خرمن زنی * ای زبان فی المثل هم آتش سن وهم خرمنسن زبانك خرمن اولمسی کلمات طیبه که سبب خرمن
حسنات اندر آنی تکلم ایلمسندن عبارتدر وآتش اولمسی کلمات فاسده که محرق خرمن طاعاتدر آنی سویلمسندن کنایتدر
بو آتشی بو خرمنه نیچه براوررسن یعنی مفسد طاعات حسنات اولان کلماتی نیچه برسویلرسن * مثنوی * در نهان جان
از تو افغان میکند * کرچه هرچه کویدش ان میکند * ای زبان جان نهانده سندن فغان ایلر اکرچه جان هرنه دیرسك
آنی ایلر بو مصرع زباندن صادر اولان کلام امر الهی ونهی ربانی اولدیغنه کوره درکه هرنکم زبان امر الهی ونهی
ربانی مفهومنی جانه تکلیف ایلسه جان اکا مخالفت ایده میوب بو جهتدن هرنه دیرسه آنی ایلر * مثنوی * ای زبان
هم کنج بی پایان تویی * ای زبان هم رنج بی درمان تویی * ای زبان هم بی پایان کنج سنسن یعنی بی پایان اولان خزاین علوم
واسرارك کشف وفتحنه مفتاح سنسن وکنج بی پایان ثواب حسناته دخی وسیله سنسن ای زبان هم علاج ودرمانسز
رنج سنسن سلامت سنك سکوتکده در ولهذا قال علی کرم الله وجهه ما سلامة الانسان الا فی حفظ اللسان وبلای
بی درمانك نطق لسانه موکل اولمسنه حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنهك بو کلامی دخی دلالت ایلرکه البلاء
موکل بالمنطق بیورمشدر وفی الحقیقه اللسان صغیر الجرم وکبیر الجرم قولنك مخواسنجه لسان اکرچه بر کوشت پاره در
ولیکن آنك یاره سی اوکلمز ودرمان پذیر اولمز بر یاره در کما قال الشاعر (شعر) جراحات السنان لها التیام * ولا یلتام
ما جرح اللسان * مثنوی * هم صفیر وخدعهٔ مرغان تویی * هم انیس وحشت هجران تویی * ای زبان قوشلرك هم
صفیری وهم خدعه سی سنسن یعنی طیور ارواح انسانی الداییجی وانلرك کندیلرین لسانی اوزره سوز سویلیجی
وانلری بو اسلوبه صید وقید ایلیجی سنسن هم هجران ووحشت صاحبنك انیسی سنسن وحشتده مضاف مقدر اولور
یعنی مطلقا صاحب وحشت وفرقت اولان کسه لره سندن صدور ایلین کلمات سبب انس اولور * مثنوی * چند امانم
میدهی ای بی امان * ای تو زه کرده بکین من کمان * ای امانسز لسان بکا نه قدر امان ویررسن یعنی بکا چوق زمان
امان ویرمزسن ای سن بنم کینمه وقصدمه یایی کرشلمش سن یعنی سهام کلامکله بنی مجروح ایتمکه قصد ایلمش سن
مثنوی * نك بپرانیدهٔ مرغ مرا * در چرا کاه ستم کم کن چرا * ای زبان شمدی بنم مرغمی اوچورمش سن ظلم چرا کاهنده
از اوتله یعنی ظلم محللندن حظالمه وظلمه وستمه متعلق سوز سویلمه * مثنوی * یا جواب من بده یا داد ده * یا مرا ز اسباب
شادی یاد ده * یا بکا جواب سویله که سکا علاج ندر یاخود داد ویر یعنی انصافه کلوب عدالت ایله که سکا منهاج بو در
یاخود بکا اسباب فرحدن یاد ویر یعنی مسرت وشادیلکك سببلرین ذکر ایله تا اکا تشبث ایدوب شاد وفرحناك اولم
پس لسانه خطاب ایلدکدنصکره ینه نوحه یه شروع ایدوب دیر * مثنوی * ای دریغا صبح ظلمت سوز من *
ای دریغا نور صبح افروز من * ای دریغ اولسون بنم ظلمت یاقیجی ومحو ایدیجی صبحم ای دریغا بنم روزی منور ایدیجی
صبحم بعض نسخه ده نور صبح افروز من واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره صباح شعله لندریجی وصبحه ضیا ویریجی نورم
دیمك اولور وکندی طوطیسنی استعارهٔ تمثیلیه طریقی اوزره صبحه ونوره تمثیل قیلمش اولور یعنی ای حیف ودریغ اولسون
بنم ظلمت غم والممی ازاله ایدیجی وشادیلك صبحنی منور قلیجی مرغم سن بکا صبح ظلمت سوز وروز دلفروز کبی ایدك
کتدك دیمك اولور * مثنوی * ای دریغا مرغ خوش پروازمن * زانتها پریده تا اغازمن * ای دریغ اولسون بنم بلند

وخوش پرواز مرغم زانتها پریده تا آغازمن انتهادن تابنم آغازمه پروازایلمش مرغم بونده مرغدن مراد تاجر
طریقت اولنك قوت روحانیه سی اولور وانتهادن آغازه پران اولمسی مرتبهٔ بشریتدن مبدأ اولسکه مراداندن مرتبهٔ
احدیت ویاخود مرتبهٔ اعیان ثابته در اول جانبه عروج وترقی قیلمسی اولور مرتبهٔ بشریت انسانك روحنه مبدأ
اولدن سیر نزولی ایلمکده انتها واقع اولمشدر چونکم روح آغازدن سیر نزولی ایدوب بشریته کلوب سیر نزولیسی نهایت
بولور بوندنصکره ینه تا مبدأ آغازه سیر عروجیله ترقی قیلوب حتی واروب اول ایرلدیغی مرتبه یی بولور * بیت * همه زآغاز
سوی آخر اند * من از آخر بیایم سوی آغاز * دین قائلك قولی دخی بو معنایه اشارت اولور بو معنی دخی جائز اولور که
انتهادن مراد و آغازدن مراد سلوکده اولان نهایت وبدایت اوله اکثر مکملانك روحی نهایت مرتبه یه وصولدنصکره
تکمیل طالبین ایچون بدایت مراتب سلوکه سیر عن الله ایتمکله نزول ایدرلر پس انتهادن آغازه پرواز ایلمك بو وجهله
اولور نته کم جنید حضرتلرندن برکسه من نهایته دیو نهایتدن سؤال ایلدی قال الرجوع الی البدایة دیوا کا جواب
وبردی بو کلام بوذکر اولنان معنایی مؤید اولور * مثنوی * عاشق رنجست نادان تا ابد * خیز لا اقسم بخوان تا فی کبد
از کبد فارغ بدم باروی تو * وز زبد صافی شدم درجوی تو * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله ممکن اولور معنی بویله
دیمکدر که عاشق رنجدر بو ذکر اولنان حالدن نادان اولوب کار دنیا وفیهایه دانا اولان کسه تا ابده دك اکر شاهد
استرسك قالق لا اقسم یی اوقو تا فی کبد ه دك (لا أقسم بهذا البلد) بعض مفسرلر لایی زائد طوتمشلر تقدیر کلام بن قسم
ایدرم شو مکه شهرنه وزاید دکل دیلر بویله معنی ویررلر که بن قسم ایتمزم بو مکه شهرنه یا محمد (وانت حل بهذا البلد) حال
بوکه سن بو مکه شهرنه حلول ایده سن پس قسم سنك ذاتکه لایقدر ولا زائد اولیجق معنی بن قسم ایدرم شو مکه شهرنه
سن حلول ایلدیکك حالده زیرا شرف المکان بالمکیندر اول شهره قسم سنك شانکی مشعردر اکر سن اولمسك اکا قسم
ایتمزدم دیمك اولور بعضلر حلی حلال معناسنه المشلر بو تقدیرجه بن شو بلده یه قسم ایدرم که سکا نته کم حلالدر کفارله
قتال ایلمك بو شهرده وسندن غیری براحده حلال اولمدی نته کم عام فتحده کفارله برساعت قتال ایلمك حلال
اولدی یاخود معنی بن قسم ایدرم شو شهره که سن حلال سن کفاره یعنی صیده تعرضلرینی حلال ایلدکاری کبی
سکا دخی تعرضی حلال مرتبه سنه ایرکوردیلر (ووالد وما ولد) والددن مراد حضرت آدم علیه السلام اوله که
ابو الانبیا حضرتدر ویا حضرت پیغمبر علیه السلام اوله که ابو الارواحدر یعنی آدم علیه السلام حقیچون دخی اولادی
حقیچون (لقد خلقنا الانسان فی کبد) جواب قسمدر تحقیقا بز خلق ایلدك انسانی رنجده وتعبده پس تعب اول
مشقت رحم ورنج آخر مضایقهٔ موتدر وقس بینهما الاجرام اکثر ناس غم دنیا ایله مغموم والم ماسوا ایله محزونلردر
خدمت مشایخ قیلمزلر وقدر عرفانی بیلمزلر که مضایقهٔ جهاندن خلاص اوله لر بن ایسم کبد ورنجدن فارغ اولدم
سنك روی شریفك مشاهده سیله رنج وکبددن فارغ اولمق علی طریق الکنایه دانا وعارف اولمغی مستلزم اولور وزبد
غمدن ووسخ المدن صافی اولدم ای محبوب سنك جوی عشق ومحبتکده پس برسؤال وارد اولور که اول کبددن فارغ
اولدم وزبددن صافی اولدم دیدکدنصکره بودریغ وتحیفلرندر دیمکدر پس بو سؤاله جواب طریقیله بو بیتی ادا یوررلر که
مثنوی * این دریغاها خیال دیدنست * وز وجود نقد خود ببریدنست) بو ای دریغ دیمکلر وتحیف دیمکلر ملاحظهٔ
محبوب ودیدن روی مقصوددندر بودیدن ومشاهده کردن ایسه سالك کندی نقد اولان وجودندن منقطع اولمقدر پس
طوطی وجودك فناو فراقی ایچون اکرچه ظاهرا دریغ قیلمقلقدر اما باطنا خیال دیدن یارله مسرور اولمقلقدر زیرا که
اولیجق بو کارباز کونه صورتا دریغ جسددر طوطی وجود موهومینك فوتنه وباطنا مسرتدر معشوق
حقیقینك وصلتنه فافهم * مثنوی * غیرت حق بود وبا حق چاره نیست * کو دلی کز حکم حق صدپاره نیست *
بو مرغ خوش اولمسی وفوت اولمسی حق تعالینك غیرتی ایدی وحکم حقه چاره یوقدر قنی برکوکل که حق تعالینك
حکمنده یوزپاره دکلدر پس غیرت فی الحقیقه نه ایدیکنی بو بیتله بیان ایلمکه شروع بیوررلر (مثنوی) غیرت آن باشد که
او غیر همه ست * آنك افزون از بیان ودمدمه ست * غیرت اول اولور که اول خداد وکای اشیانك غیریدر پس ماسوا
حکمنده اولنه غیرت طوترا اول خدا که بیاندن ودمدمه دن یعنی نطقدن وصوتدن فزون وتوصیف وتفصیلدن
برونددر (م ی) ای دریغا اشك من دریا بدی * تا نثار دلبر زیبا بدی * ای دریغ بنم کوزم یاشی دریا اولیدی تازیبا اولان
دلبرك نثاری اولیدی (مثنوی) طوطی من مرغ زیرکسار من * ترجمان فکرت واسرار من * بنم طوطم بنم زیرك
خو بلوم غم سار بونده خوی معناسنه دربنم فکرت واسرارمك ترجمانی جواب بو بیتدن حاصل اولور (مثنوی)
هرچه روزی داد ونا داد آیدم * او زاول کفته تا یاد آیدم * اول طوطی یی توصیف وکمال انسیتنی تعریف درکه اندن مراد
روح انسانی ووجودنه پنهاندر دیرکه اول طوطی برمرغ ایدیکه هر نسنه یی اکا رزق وروزی ویردیا ویرمه بکا کوردی

ونا داد ودادبکا مونس ایدی کمال انسیتندن وعدم مفارقتندن کنایه در یعنی روح انسانی کرك نصیبن ورزقن ویروکرکسه
ویرمه تا موت اضطراری ویاخود موت اختیاری زمانته دك انسانه کلمکدن ومونس اولمقدن خالی اولمز وموت کلدکده
اکرچه روح اضافی اولمز ولیکن روح حیوانیه وجسد انسانیه مونس ویار اولمز داد ونا داد آیدم دادم ونادادم آیدمرا
تقدیرنده در اول طوطی اول کفته دن تا بنم یادمه کاورکه اول کفته دن مراد الست بربکم قالوا بلی در یعنی بنمله ازلی
آشنادر (مثنوی) طوطی کاید زوحی آواز او * پیش از آغاز وجود آغاز او) بر طوطی درکه آنك اوازی وحیدن کاور واول
سویلمز الا وحی الهیله سویلر آنك آغاز وابتداسی وجود خارجینك ابتداسندن مقدمدر که حق تعالی ارواحی اجساددن
ایکی بوزبیك ییل مقدم خلق ایلمشدر کما قال علیه السلام ان الله خلق الارواح قبل الاجساد بالفی مائة عام * مثنوی *
اندرون تست آن طوطی نهان * عکس اورا دیده تو برین وان) اول طوطی سنك درونکده باطن ونهاندر که سنك نفس
ناطقه کدر بونك اوزره سن آنك عکس واثرنی کورمشسن یعنی بو شیئك واو شیئك ظاهرنده کوردیکك اول روحك
عکس واثریدر سن انجق آنك عکس واثرنی کوررسن ذاتندن غافل سن (ی م) می برد شادیت را تو شاد از او) می پذیری
ظلم را چون داد از او * اول روح سنك سرورکی وشادلککی سندن ایلتور مع هذا سن اندن ینه شادسن ظلمی اندن
عدل واحسان کبی قبول ایلرسن یعنی هربارکه سنك نفسکك حظنی ونفس ناطقك جسمکه متعلق سروری
کوندرمه سن اندن ینه شاد اولورسن واو سنك نفسکك حظنی ازاله ایلمکه سکا ظلم ایلسه سن آنك بو ستمنی عدل
کبی قبول ایدرسن (مثنوی) ای که جان از بهر تن می سوختی * سوختی جان را وتن افروختی) ای شول اهل نفس که جانك
تنك ایچون یاقدك علی خلاف اهل المحبة وروح روانکی ضایع وتلف قیلدك وتنکی افروخته ایدوب مترین ومتجسم اولدك
(مثنوی) سوختم من سوخته خواهد کسی * تا زمن آتش زند اندر خسی * سوخته چون قابل آتش بود * سوخته
بستان که آتش کش بود * بن یاندم علی عکس اهل النفس والصور سوخته استرمی برکسه که تابنم کانون قلبمدن آتش
عشق ومحبتی اقتباس ایدوب خس بشریته وهوا وهوس نفسانیته اوره سوخته یعنی قاوچونکم قابل واخذ آتش
اولور اویله اولیجق سوخته یی آل که آتش کش اولور ونار محبت وشرارهٔ عشقی جذب قیلور یعنی ناپخته وخام اولندن
وکانون درونی بی نار قلاندن حذر ایله وانلردن کذر ایله که برودت وفسرده لکلری سکا سرایت ایتمیه دیمك اولور پس
خواجه ینه نوحه وحنینه باشلیوب دیر (مثنوی) ای دریغا ای دریغا ای دریغ * کانچنان ماهی نهان شد زیر میغ
ای دریغ اولسون ای دریغ اولسون که انچلین برماه بلوت التنه نهان اولدی بو دخی تاجر طریقت اولنك
حیات قلبنه وقوت روحانیه سنك فوتنه تحسر وتأسف ایلمکدن عبارت اولور (مثنوی) چون زنم دم کآتش دل
تیز شد * شیر هجر آشفته وخونریز شد * بن نیجه دم اوره یم که کوکلم آتشی تیز وزیاده اولدی هجران وفراق شیر آشفته
وخونریز اولدی چونکم هجران شیری برکسه نك اوزرینه غلبه ایدیجی وآنك قانی دوکیجی اوله سوز سویلمکه وحال
درونك نقل ایلمکه طاقتی قالمز پس بطریق استعارهٔ تخییلیه هجرانی برشخص تندومسته تمثیل بیوروب تفهیم
ایچون بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدرلر * مثنوی * آنکه او هشیار خود تندست ومست * چون بود او چون قدح گیرد
بدست) مثلا اول کسه که هشیار اولدیغی حینده تند ومستدر چونکم النده قدح طوته وشراب نوش ایده اویله کسنه
نه کونه اولور پس عشق وفراقی بوکه کوره قیاس ایله که عقل مرتبه سنده ایکن وعقلله حکمنی ومقتضاسنی انفاذ
واجرا ایلدیکی وقتده بیله برتند ومست کسنه کبیدر چونکم عقلی ازاله ایده وجوش وخروشه کلوب عاشقك وجودنه
غلبه ایده اول حینده نیجه اولمق کرك فهم ایله * مثنوی * شیر مستی کز صفت بیرون بود * از بسیط مرغزار افزون بود *
مثلا برمست ارسلانکه صفتدن خارج اوله ودائرهٔ عقل وادراکدن بیرون اوله مرغزارك بسیطندن آنك مستلکی
زیاده اولور زیرا مرغزار مستلکی تحریك وتهییج ایدیجیدر پس مست ارسلان کبی اولان عشق وشوقکه دائرهٔ توصیف
وتعریفدن بیروندر چون مرغزار قلب عاشقه قدم قوسه وآنك قلبنك رونق وزینتنی کورسه آنك مستلکی دخی زیاده
اولور پس حضرت خداوندکار شیر مستك بسیط مرغزاره کلدکده مستلکی افزون اولمسندن کندی جنابلرینك
مرغزار حقیقتنه ایروب حضرت محبوب حقیقتله اولان معامله ومکالمه سنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر
* مثنوی * قافیه اندیشم ودلدار من * کویدم مندیش جز دیدار من * بن نظم کلام ایچون قافیه ورد یف اندیشه
ایلرم وبنم دلدارم بکا دیرکه بنم دیدار شریفمدن غیر بشی فکر ایلمه * مثنوی * خوش نشین ای قافیه اندیش من *
قافیه دولت توئی در پیش من * ای بنم قافیه فکر ایدیجی عاشقم خوش وآسوده اوتور بنم قتمده دولت قافیه سی سنسن
یعنی دولت وسعادتك نظیر ومثلی بنم قتمده سنسن پس قافیه وشعره حاجت یوقدر بوندن مراد شعرلك وقافیه نك تفکری
حضرت الهیده مذموم اولمسی اشعار ایلر وفی الحقیقه اول مرتبه ده قافیه اندیشه لك مذمومدر که ادب حضرت

الهی (مازاغ البصر وما طغی) آیتنك فحواسنجه محبوب حقیقیدن غیری یه بصر بصیرت میل وتجاوز ایلمکدر نته کم
اوچنجی جلدده طلب الدلیل عند حضور المدلول قبیح بیاننده بو معنایه اشارت بیورمشلردر وبو معنایه متعلق اولان
کلمات انده تفصیل اولنمشدر اما حضرت الهیه دن قطع نظر سائر مرتبه ده اولدقلری حالده نظم وقافیه وشعر مقبول
ومندوبدر * مثنوی * حرف چه بود تا تو اندیشی ازان * حرف چه بود خار دیوار رزان * حرف وصوت نه شیدر که تا سن
اندن اندیشه قیله سن حرف فی المثل ندر باغلر دیوارینك خاریدر یعنی حدایق معانی ورياض معارفك دیواری اوزره
خار مشابه سنده در * مثنوی * حرف وصوت وگفت را برهم زنم * تا که بی این هر سه با تو دم زنم * پس حرف وصوت
وگفتی بری برینه اورورم یعنی محبوب حقیقی حضرت مولانا قدس الله سره العزیزه دیرکه حرف وصوتی رفع ایلرمکه
بو مرتبه ده بونلرك حکمی بوقدر تا که بو اوچیسز مرتبهٔ وحدتده سنکله دم اورورم وسکا سر کو اولورم اول سر
بودرکه بو بیتلرله آنی بیان بیوررلر * مثنوی * آن دمی کز آدمش کردم نهان * با تو کویم ای تو اسرار جهان * آن دمی را
که نکفتم با خلیل * وآن غمی را که نداند جبریل * آن دمی کز وی مسیحا دم نزد * حق ز غیرت نیز بی ما هم نزد * اول
بردمیکه آنی آدمدن نهان ایلدم واندن کتم قیلدم سکا سویلرم ای سن جهانك اسراریسن ومجموعهٔ عالم وکون
جامعسن اول دمیکه خلیلم ابراهیمه دیمدم سکا دیرم واول بر غمی که جبرائیل علیه السلام بیلمز سکا بیلدیرم واول
بردمدرکه حضرت عیسی علیه السلام اندن دم اورمدی وخبر ویرمدی حق تعالی کمال غیرتندن بزسز دخی هم
اندن دم اورمدی بو کلمات لطیفه وبو ابیات شریفه نك الفاظندن معنایه واقف وحقیقته عارف اولمین کمسه بونی فهم
ایلرکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اوله مع هذا بویله دکلدر ومراد شریفلری دخی تفضل علی
الانبیا دکلدر بلکه بو محلده اوچ وجه مراد اولنور واوچ کونه معنایه اشارت قیلنورکه هر بری برهان قاطعدرکه
کمسه اکا لادیمز اولا وارث کامل محمدی اول حضرته متابعت تامه ایله انك حقیقتنه مظهر مرآت اولوب مقابله قیلدقده
علی طریق الابدار یعنی کنور القمر یستفاد من الشمس انوار شمس حقیقت محمدی بدر کامل وارث نبویده متجلی اولدقده
اول کامل کندی عصرنده اول کندنده علی طریق الوراثه ظهوره کلان مرتبهٔ محمدیه نك ترجمانی اولور واکا مناسب
اداقیلورکه بو مرتبه قطب اعظم وغوث اکبر اولان کبارك مرتبه لریدر وحقیقت محمدیه دن ترجمان اولمق طریقیله سوز
سویلمش اولیا چوقدر جمله دن اکبر مشایخدن شیخ اکبر وابن فارض درکه اکثر کلاملری ترجمانیت اوزره درلاسیما
تائیهٔ ابن فارض که اکثر محلنده مترجم حقیقت محمدی اولمشدر جمله دن بری بو بیتدرکه بیوررلر * شعر * وانی وان
کنت ابن آدم صورة (وانی فیه معنی شاهد بابوة * پس حضرت خدا وندکاردخی بو کفتار پر اسراری ترجمان
مرتبهٔ محمدی اولدیغی اعتباریله ادا بیورمشلردر حضرت محمدك نام شریفنی ذکرایتمدکلری دخی بو معنایه دلالت ایدر
زیرا ان دمی کزوی محمد دم نزد دیسه لردی ویابوکه مانند کلام ایلسه لردی توفیق مشکل اولوردی وثانیا معنی بودرکه
دمدن مراد نفس رحمانیدر ونفس رحمانی اصطلاحات عرفاء ربانیده شول ظهورات الهیه یه اطلاق ایدرلرکه مثل نفس
الانسانی عالم بطوندن خروج وظهوری اقتضا ایدوب تعینات ممکنه صورتنده ظهوره کلمش ومتجلیه اولمشدر پس اکر
نظر حقیقیله بو کائناته نظر قیلسك جمیع موجوداتی اسما وصفات الهیه دن براسم وبرصفته مظهر کوررسن وهر
برصفتك مظهرتنی برآخر مظهره مغایر بولورسن پس هر مرده برنوع سر وهر سینه ده برکونه بروار در قطره یه
ویردیکی تسلی بی بحر زخاره ویرمدی وذره یه قیلدیغی تجلی بی شمس نواره قیلمدی پس شان الهی بودرکه ایکی اینه یه
برصورتله نمایان اولمز وبرصورتله ایکی کره براسلوب اوزره تجلی قیلمز کما قال ابو طالب المکی ان الله لا یتجلی اصورة مرتین
ولا اصورتین مرة واحدة پس بو مقدمه معلوم اولدیسه بو تقدیر اوزره معنی دیمك اولورکه اول نفس وظهوریکه آدمدن
نهان ایلدم یا مولانا سکا سویلدم وسکا ایلدیکم ظهوری خلیله ایلمزم وبو غمکه سن چکرسن آنی جبرائیل علیه السلام
بیلمز وبونی اکا سویلمزم وبو نفس ظهوردرکه مسیحا بو کونه ظهوردن دم اورمدی پس نفس الامرده نظر اولنسه ظهور
مولانا قدس الله سره العزیز برظهوردر آدم کبی دکلدر واول ظهورکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیزده عیان اولدی
حضرت ابراهیم علیه السلامده بعینه ظهور ایدن اول صفت واول حالت دکلدر وفی الحقیقه جبرائیل علیه السلام
مولانایه مخصوص اولان غمی بیلمز وحضرت عیسی علیه السلام مولاناده اولان ظهوردن دم اورمدی ودخی اورمز
مع هذا حضرت مولانا نه قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اولمق لازم کلمز وحق تعالی غیرتندن بزسز دخی دم
اورمدی دیمك معناسی حق بزسز ظهوره کلمدی دیمکدر زیرا آنك ظهوری بزمله در بزم وجودمز انکله در مغربینك
(بیت) ظهور تو بمنست ووجود من از تو * ولست تظهر لولای لم اکن لولاك) دیمسی بو معنایی مؤیددر وحضرت شیخك
شعر * فلولاه ولولانا * لما کان الذی کانا * قولی بو فحوایی مصدق اولور فافهم وثالثا برمعنی دخی بودرکه جناب

حق جل وعلا بعض قولنه برحالت وبرخصلت ویررکه انبیا علیهم السلام وشهدا اکا غبطه وریشك ایدرلر (کما روی عن
ابی مالك الاشعری قال کنت عند النبی علیه السلام اذ قال ان لله عبادا لیسوا بانبیاء ولا شهداء ولکن یغبطهم النبیون
والشهداء بقربهم ومقعدهم من الله) پس بو غبطه وریشکی مستلزم اولان مرتبه مقعد انبیا علیهم السلامده اولمغی
اقتضا ایدرتا کم رشك انبیا علیهم السلام وشهدا اصح اوله مع هذا بنه بونلرك انبیا علیهم السلام اوزره فاضل اولمسی لازم
کلمز والله اعلم (مثنوی) ما چه باشد در لغت اثبات ونفی * من نه اثباتم منم بی ذات ونفی * ما لغتده ندر اثبات ونفی
مابیننده مشترك برحروفدر اثبات اولدیغنه مثال ما الانسان دیدیکك کبی نفی اولدیغنه مثال ما زید بموجود ده که
ما کبی وزبان فارسیده دخی ما جماعت متکلمیندن عبارتدر یعنی نحن که علی حده هر برینك انانیتنه اشارتدر
والحاصل ما لفظنده اثبات ونفی معناسی بولندیغی کبی ما لفظی قابل اولان انسانده دخی بلکه جمیع اکوانده
اثبات ونفی معناسی حاصل وموجوددر مثلا وجود مجازی وتعین صوریسی اعتباریله مثبتدر ووجود حقیقی یه نسبت
اولنسه منفیدر پس سالك اثبات مجازیسن ووجود موهومیسن عشق الهی ایله نفی قیلوب عدمیت اصلیه سنه واصل
اولسه بن اثبات دکلم بن ذاتسز نفی مطلقم دیسه صحیح اولور بو نفی وجود قیلان ولی حق زغیرت نیز بی ما هم نزد بو انانیت
موهومه سندن تعبیر وتعین منفیه سندن تقریر قیلمسی حقدن ماعدا مستقلا بر وجود آخر اولدیغی اعتباریله دکلدر
بلکه وجود مجازی ووهمیسی اعتباریله درکه بعد ظهور الوحدة المطلقه اول وجود موهومی برامر اعتباریدر
بو مرتبه ده سن دن نه اثباتم منم بی ذات ونفی دیمکك صحیحدر پس بو مقدمه اوزره ما قبلنده اولان ابیات شریفه نك
معناسی دخی تفکر ایله که متکلم ومخاطب کیمدر چونکه عاشق اوست تو خاموش باش دیملری دخی وحدت مطلقه نك
غلبه سی اعتباریله در پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بقا فناده بولندیغنه ووجود ترك وجودله حاصل
قیلندیغنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) من کسی در ناکسی دریافتم * پس کسی در ناکسی دریافتم * بن کسلکی
ناکسلکده بولدم پس کسلکی ناکسلکده صرف وفدا ایلدم پس باعربیه اولمق دخی جائزدر یعنی چوق کسلکی
ناکسلکده اوینا تدم دیمك اولور (مثنوی) جمله شاهان بندهٔ بنده خودند * جمله خلقان مردهٔ مرده خودند) مراد بقا بی
فناده ووجودی ترك وجود ایلمکده بولدم واهل ذاوجود تعینی بی وجود اولمقده وترك تعین قیلمقده بذل وفدا ایلدم دیمك
اولور جمیع شاهلر کندی بنده سنك یعنی شاهلر دخی کندی بنده لرینه من وجه خدمت قیلمقدن وملتفت اولمقدن خالی
دکللردر بو جهتدن بنده لرینك بنده لری اولورلر جمیع خلقلر کندی مرده سنك مرده سیدر بوندن مراد جمله خلایق کندی
طریقنده جان ودل بذل ایلین کمسه یه جان ودل ویریجیدر وکا ایله کندی عاشقنه هرکس عاشق اولیجیدر دیمك اولور
پس معشوق حقیقی بی دخی بویله بیل هر شول کمسه که اکا زیاده مشتاقدر اول پادشاه اکا دخی زیاده مشتاقدر (کما قال
فی الحدیث القدسی الا طال شوق الابرار الی لقائی وانا اشد الیهم شوقا) وشول کمسه که انکچون تقدیر بنده لك ایلرسه اول
پادشاه دخی من کان لله کان الله له فحواسنجه انکچون اولور واکا تقرب وانسیت قیلور وانك جمیع حوایج ولوازمنی
ادا قیلور پس بو معنی جانب شاه حقیقیدن عبدك بنده لکنه مکافی اولور (مثنوی) جمله شاهان پست پست خویش را
* جمله خلقان مست مست خویش را * جمیع شاهلر کندی پستنك پستیدر جمیع خلقلر کندی مستنك مستیدر یعنی
جمیع خلایق کندی یه طالب وعاشق اولنه طالب وعاشق اولمق وکندینك مستی اولنه مست اولمق واندن لذت بولمق
ظاهر وپیدا اولمشدر حتی حضرت خالق بیچون (من تقرب الی شبرا تقربت الیه باعا ومن تقرب الی باعا تقربت الیه ذراعا
حدیثنك فحواسی اوزره بر بنده سی اول حضرته تذلل وعبودیتله تقرب ایلسه اول حضرت مرتبهٔ عزتدن رحمت ورأفتله
تنزل ایدوب اول بنده یه زیاده تقرب ایلیه بو معنایی تفهیم ایچون بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (م ی) می شود
صیاد مرغان را شکار * تا کند ناکاه ایشان را شکار * مثلا صیاد قوشلره شکار اولور تا که انلری شکار ایده پس
اول حیننده صیاد کندی صید ایچون خدمت قیلمش اولور وصیدینه صید اولمش اولور چونکیم اول مرغی صید ایلیه پس
انك صیدی دخی اکا بنده وخدمتکار اولور * مثنوی * بی دلان را دلبران جسته بجان * جمله معشوقان شکار عاشقان *
بی دل اولان عاشقلری دلبرلر جان ودل ایله استمشلر وطالب اولمشلردر جمیع معشوقلر عاشقلرك شکاریدر اول جهتدنکه
انك عزتی وشرفی ومحبوبیتی عاشقك عشقیله ظهوره کلور پس هر معشوقك حقیقتی کندی عاشقنه وطالبنه صید وشکار
اولمش اولور اکرچه صورتا اندن اعراض ایلرسه ده * مثنوی * هرکه عاشق دیدیش معشوق دان * کو بنسبت هست
هم این وهم آن * هرکیمکه سن آنی عاشق کوردك معنا آنی معشوق بیل زیرا اول عاشق نسبتله هم بودر وهم اودر یعنی
معشوق محبت قیلدیغی جهتدن عاشقدر ومعشوقی اکا محبت قیلدیغی جهتدن معشوقدر مثلا یحبهم ویحبونه
آیتندن منفهم اولان بودرکه الله تعالی بونلری سور وبونلر دخی اللهی سور دیمکدر پس محب من وجه ومن وجه

محبوب اولور و عاشقیت و معشوقیت ایکی جانبده بیله موجود اولور (مثنوی) تشنکان کر آب جویند از جهان * آب
جوید هم بعالم تشنکان * مثلا تشنه اکر جهاندن آب طلب ایلرسه آب هم عالمده تشنه لری استر زیرا آبک قدر و شرفی
تشنه ایله معلوم اولور اکر تشنه اولمسه ایدی آبک شرفیتی ظهوره کلمزدی بو محله مناسب اولان تفصیل و تحقیق جلد
ثالثک اواخرینه قریب ملاقات ان عاشق با صدر جهان سر خنده مسطور و مذکور اولمشدر فلیطلب فیه * مثنوی
چونکه عاشق اوست تو خاموش باش * او چو کوشت می کشد تو کوش باش * چونکم عاشق طالب فی الحقیقه اودر سن
ابسم اول او چونکه سنک قولغکی چکه سن قولق اول قولاغی چکمکدن مراد کلامی استماع ایچون تنبیه و ایقاظ
ایلمکدن کنایه در یعنی ای عاشق چونکم اول معشوق حقیقی سکا کندی کلامنی استماع ایلمکدن اوتری تنبیه ایلیه
سکا لایق اولان اولدر که سن کوش اوله سن همان انک کلامنی استماع قیله سنکه اول سنک کندی یه عاشق اولماکدر
و کندیدن وحدتک سوزی و مرتبهٔ احدیتک سری و کلامی بر سیل تند و تیزه بکزر که ضعیف الذهن اولان طالبلرک
اودیهٔ قلوبنه اکر کذر ایلرسه انلرک قلوبنی و افهامنی ویران ایلمک مقرر اولدیسه کندی وجود شریفلرینه
علی طریق التجرید خطاب ایدوب بو وحدت آمیز اولان کلماتک بند اولمسنه و مستور قالمسنه امر ایدوب بیوررلر
* مثنوی * بند کن چون سیل سیلانی کند * ورنه رسوایی و ویرانی کند * ای مولانا بند ایله چونکم سیل سیلانلق
و جریانلق ایلیه یعنی وحدته و حقیقته متعلق اولان سوز لسانکدن جریان ایلمسون و اکر بند ایلمزسک اول سیل رسوالق
و خرابلق ایلر اکثر ضعیف الفهم اولان عاقللرک عقلنی و ادراکنی خراب ایلر اما بو تحذیر مبتدی اولانه و عاشق اولمیوب
مرتبهٔ عقلده قلانه کوره در * مثنوی * من چه غم دارم که ویرانی بود * زیر ویران کنج سلطانی بود * بن نه غم طوترمکه
عشق الهیدن بکا ویرانلق اوله زیرا ویران و خرابه التنده سلطانه منسوب کنج اولور * مثنوی * غرق حق خواهد که
باشد غرق تر * همچو موج بحر جان زیر و زبر * حق تعالینک عشقنه و مشاهده سنه غریق اولان دخی زیاده مستغرق
استر جان دریاسنک موجی کبی زیر و زبر اوله تا فرق و تمییز قیدندن نجات بوله (م ی) زیر دریا خوشتر آید یا زبر * تیر او
دلکش تر آید یا سپر * دریانک آلتی لطیفرک کوریا خود اوستی لطیفرک کورانک تیری دلکش رک کوریا خود
سپری دلکش رک کور یعنی غریق حق اولان کمسه بر مرتبه غرق اولمق استر که جان بحرنک موجی کبی زیر و زبر اوله حتی
دریانک التی خوشتر کوریا خود انک اوستی دلکش تر کور فرق قیلمیه پس بو بیتی بو معنایه و عدم فرق و تمییزه علت
موقعنده ایراد بیوررلر * مثنوی * پاره کرده وسوسه باشی دلا * کر طرب را باز دانی از بلا) زیرا وسوسه نک پاره لنمشی
اولورسک ای کوکل اکر طربی عنا و بلادن کیرو بیلورسک و جفایی وفا و صفادن فرق قیلورسک مرتبهٔ استغراقک شرطی
بو جمله احوال متضاده نک فرقی اولمقدر * مثنوی * کر مرادت را مذاق شکرست * بی مرادی نی مراد دلبرست *
اکر سنک مرادیکه ذوق شکر وار ایسه ده مذاق بونده مصدر میمی در ذوق معناسنه یعنی اکر سنک کندی مرادک ایچون
شکر لذتی وار ایسه و مرادک سکا شکر کبی لذیذ ایسه بی مرادلق دلبرک مرادی دکلمیدر چونکم دلبرک مرادی
عاشقک بی مراد اولمسی اوله اکر عاشق کندی شکر کبی لذیذ اولان مرادنی اختیار ایلرسه عاشق اولمز بلکه پاره کردهٔ
وسوسه اولمق مقرردر زیرا عاشقک شانی کندی مرادنی دوستک مرادندن اوتری فانی قیلمق و دوستک مرادی هرنه
ایسه آنی کندی یه مراد ایلمکدر (کما قال بعض العشاق) ارید وصالک و یرید هجری) فاترک ما ارید لما یرید * مثنوی *
هر ستارش خونبهای صد هلال * خون عالم ریختن اورا حلال * اول محبوبک هر ستاره سی صد هلالک خونبهاسیدر
یعنی ستاره کبی اولان تجلیسی و لمعهٔ عشق و شوقی هلال کبی اولان نیجه یوز بیک عقلک دیتیدر هلالدن مراد بونده عقل
و فکر اولور قلب انسانه نور ویردیکی واسطه ایله عالمک قاننی دوکمک اکا حلالدر یعنی عالمی هلاک ایلسه اکا لایقدر که انک
مقابله سنده اضعاف مضاعف مکافاتنی اعطا ایلر * مثنوی * ما بها و خون بها را یافتیم * جانب جان باختن
بشتافتیم) بر که زمرهٔ عشاقز انک یولنده بذل جان و دل که ایلدک انک مقابله سنده بهامزی و خون بهامزی بولدق اول
سببدن جان فدا ایلمک جانبنه ایودک عشاقک دیتی خدای تعالینک وصلت و قربتیدر نته کم حدیث قدسی دلالت ایدر
(من احبنی قتلته و من قتلته فانا دیته) چونکم عشاق بو دیت عاجل اولان وصلت و مشاهده یی نقد بولدیلر انک
مقابله سنده بذل جان و دل ایلمک آسان کلوب اول دیتلرین الوب اندن صکره جانلرین بذل ایلمش اولور (مثنوی) ای حیات
عاشقان در مردکی * دل نیابی جز که در دل بردکی * ای دعوای عشق ایلین کمسه عاشقلرک حیاتی دوستک طریق
عشقنده اولمکلکده در کوکل بولمزسن الا کوکل ایلتمکلکده یعنی کوکل صاحبی اولمزسک الا اول حضرته کوکل
ویرمکده و حیات طیبه و ابدیه بولمزسک الا روحکی اول حضرتک یولنده بذل قیلمقده (کما قال ابن الفارض (شعر)
بذلک نفسی شرط الهوی بین اهله * فطائفة بالعهد اوفت فوفت (مثنوی) من دلش جستم بصد ناز و دلال * او بهانه

کرده

کرده با من از ملال * کفتم آخر غرق تست این عقل و جان * کفت رو رو بر من این افسون مخوان * من ندانم آنچه
اندیشیدهٔ * ای دو دیده دوست را چون دیدهٔ * اعلم ایها الطالب که ارباب توحیدک نظر شهودلرنده لا موجود الا الله در
فاذا کان کذلک جناب حق ایله نجن معامله ایلسه لر کاه اطلاق و تنزیه مرتبه سی یوندن معامله و مکالمه ایلرلر و اول
مرتبه یه مناسب الفاظ سویلرلر و کاه تقیید و تشبیه مرتبه سی جهتندن معامله و مکالمه ایلرلر و اکا موافق اداقیلرلر قرآن
عظیم الشان تنزیه و تشبیه اوزره نازل اولمشدر و کذلک اخبار نبی مختار تنزیه و تشبیه اوزره وارد اولمشدر پس عبد کامل
و وارث فاضلک دخی کلامی بو اسلوب اوزره اولور پس بو مقدمه معلومک اولدیسه معنا اولور که بن اول معشوق حقیقینک
کوکلنی استدم و رضاسنی طلب ایلدم اول محبوب مطلق صد ناز و شیوه ایله بهانه ایلدی بکا بندن ملال و استغناسندن
اوتری و محبوب حقیقی یه دل اسنادی آنی مقلب و مصرف اولدیغی اعتباریله و اول حضرته مرآة و مجلا اولدیغی
ملابسه ایله در که بیت الله و عرش الله دیدکلری کبیدر و ملالت اکرچه صفت نفسانیه در اما غایتنه حمل اولنمق اعتباریله
اول حضرته اطلاقی صحیح اولور که ملالتک غایتی تبری و اجتنابدر نته کم اکثر صفت نفسانیه یی اهل تفسیر بو اعتبار
اوزره جناب حقه اطلاق ایلمشلردر پس بن اول حضرته دیدمکه ای محبوب حقیقی آخر بو عقل و جان سنک دریای
عشقکک غریقیدر و نار شوقکک حریقیدر پس وصالکی نهان قیلمه دیدی یوری بکا بو افسونی اوقومه بن بیلمزم اول
نسنه یی که سن فکر ایلرسن ای ایکی کورشلی احول دوستی سن نیجه کورمش سنکه بلکه دوست طلب ایلرسن و بن
اکا دیدم دیو ایکیلک سویلرسن بو ابیات شریفه کندی احوال معاملاتنی تقریر ایتمک طریقیله عاشق و معشوقی حقیقتده
غیری بیلان کمسلره تعریضدر (مثنوی) ای کرانجان خوار دیدستی ورا) زانکه بس ارزان خریدستی مرا * ای جان ثقیل
اول دوستی خور کوردک و اکا غایت تعظیمله تعظیم ایلمدک زیرا که آنی زیاده اوجوز صاتون الدک کرانجان کثافت بدنیه ایله
ثقیل اولان و اللهک عبادت و طاعاتنده چابک اولمین کمسه در و اللهک امر شریفنی خور طوتمق کندویی خور طوتمق
منزله سنده اولدیغندن ای کرانجان خوار دیدستی ورا بیوردیلر مراد ادای جانی طاعت حقده ثقیل اولان کمسه اول
دوستک امرنی و دیننی خور کوردک زیرا که آنی زیاده اوجوز صاتون الدک یعنی باباکدن آنی تقلیدله میراث
بولدک اجتهاد ایدوب دین حقی کسب قیلمدک و قرب حقه سعی ایله واصل اولمدک انکیچون بو متاع دین و طاعتک قدرنی
بیلمدک (مثنوی) هر که او ارزان خرد ارزان دهد * کوهری طفلی بقرصی نان دهد) هر شول کمسه که بر شیئی ارزان آله
ارزان ویرر مثلا بر کوهری بر طفل بر نان پاره یه ویرر زیرا آنک قدرنی بیلمز پس ای طفل طریقت اولان کرانجان سن دخی
طاعت رحمانک قدرنی بیلمیوب نفس و شیطان سنی نان و خوان ایله فریفته ایلسه لر اول نان و خوانی الوب طاعت رحمانی
انک مقابله سنده ضایع ایدرسن و بیلمزسنکه اول فی حد ذاته یکانه کوهردر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز حضرت
خدای تعالی یه نه مرتبه عاشق ایدیکن و افراط محبتده نیجه صادق ایدیکن بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی
غرق عشقی ام که غرقست اندرین * عشقهای اولین و آخرین * بر عشقه غریقم که بو عشق ایچره غرقدر اولین و آخرینک
عشقلری یعنی اولین و آخرین نقدر مخلوق وار ایسه بو جمله نک عشقی اکر بر یره جمع اولسه بنم حضرت حق تعالی یه اولان
عشقمدن جمله سنک عشقی محو و مستغرق اولیدی دیمک اولور * مثنوی * مجملش کفتم نکردم زو بیان * ورنه هم افهام
سوزد هم زبان) من چو لب کویم لب دریا بود) من چو لا کویم مراد الا بود) بو ذکر اولنان اسرار الهیه سوزنی مجمل دیدم
مفصل سویلمدم و اندن روشن و مشروح بیان ایلمدم و اکر بویله ایهام و ابهام اوزره اولمیدی هم زبان یناردی هم افهام
پس بو مقامده کلامی علی سبیل الکنایه سویلمک و ما فی الضمیری بر وجه استعاره تعبیر ایلمک ادب طریقته انسب
و قانون شریعته اقربدر انکیچون بو کبار بو اسرارک اخفاسی اسراریچون بعض اصطلاحات وضع ایلمشلردر که انک حقیقة مألی
اربابنه معلومه و مشهوره و اغیار و نامحرمه مستوره در نته کم بیوررلر بن نجن لب دیسم مراد لب دریای وحدتدر لب
محبوب صورت دکل و لب دریای وحدت اصحاب نبوت و ارباب ولایتدر که باطنلری بحر وحدت و ظاهرلری بر ابشریتدر
و نجن بن لا دیسم مراد الا اولور یعنی نجن بن لا یم و هیچم و فنایم دیسم بوندن مراد اثبات وجود حقیقی قیلمق و بقای
حقله باقی اولمق مراد اولور پس حقایق اسرار کفتار مشایخه بکماله عالم اولمین کمسه لر مجرد الفاظدن مستفاد اولان
معنالری مراد زعم ایدوب انکار جانبنه کتمیه لر نته کم حق تعالی نهی بیوردی و لا تقف ما لیس لک به علم آیتیله (مثنوی
من ز شیرینی نشستم رو ترش * من ز بسیاری کفتارم خمش) بن زیاده شیرینلکمدن و درونمک لذیذلکندن یوزی اکشی
اوتورمشم بن چوقلق سوزدن خاموش و ساکتم یعنی درونم زیاده حلاوت و لطافتده اولدیغیچون عبوس الوجه
اوتورمشم و کلمات طیبه و مقالات لذیذه یی چوق بیلدیکم ایچون ساکت و صامت اولمشم که عرفاء بالله اولنلرک منبع
ذوقه وصول بو انلرک خوبی بویله اولور و بو خصلتلرک اظهارنه سبب و علت اولدرکه * مثنوی * تا که شیرینی ما از دو

جهان * در حجاب رو ترش باشد نهان * تا كه بزم شيرين لكمزايكى جهاندن وايكى جهانك اهلندن ترش رولق
جانده نهان ومستور اوله * مثنوى * تا كه در هر كوش نايد هر سخن * يك همى كويم ز صد سر لدن * تا كه بو سوز
هر قولغه كلميه يعنى نامحرم اولنلر بو كلام حقيقت انجامى استماع قيلميه انك ايچون يوز سرلدن برين سويلرز يعنى
بو مثنويده اكثر سويلديكمز امر ونهى ووعد ووعيد وقصص وضروب امثال وحكايات وكلمات مشايخ ثقاتدر احيانا
سرلدن ووحدت مطلقه يه مناسب اولان سخندن دخى يوزده برنى نظمه كتوررز بو كونه سوزدن از سويلديكمزه
سبب اولدر كه نامحرم وبيكانه اولنلرك كوشنه بو كونه سوزلر كلميه وبو قدر سويلنمكه دخى سبب مستعد اولان طالبه
سرلرنى تعليم ايلمك ايچون اولور (تفسير قول حكيم سنايى رحمة الله عليه بهر چه از راه وامانى چه كفران حرف
چه ايمان * بهر چه از دوست دور افتى چه زشت ان نقش وچه زيبا * حكيم سنايى حضرتلرى بيوررلر كه هر نه شئ
سبيله كه راه خدادن كيرو قاله سن اول حرف نه كفر ونه ايمان يعنى كركسه كلمهٔ كفر اولسون وكركسه كلمهٔ ايمان اولسون
چونكم طريق حقدن اول واسطه ايله كيرو قاله سن هيچ فرق يوقدر اكرچه فرضى اول كيرو قالديغك شئ كلمهٔ ايمان
دخى اولورسه حرف طرف معناسنه دخى كاور بو تقديرا اوزره كرك كفر طرفى اولسون وكركسه ايمان طرفى اولسون
هر نه سبيله كه راه حقدن كيرو قاله سن انده فرق اولمز هر نه سبب ايله كه حقيقى اولان دوستدن نئى دوشه سن اول نقش
زشت نه ايمش وزيبا نه ايمش يعنى ايكسى بيله برابردر ونقش زشتدن مراد كفر ومعاصى واعمال قبيحه وافعال
سيئه در نقش زيبادن مراد ايمان وطاعات واعمال حسنه وافعال سيئه در بوراده اكر بر سؤال اولنورسه كه كفر
وعصيان محققدر كه انسانى حقدن وراه حقدن دور ايلر اما ايمان واسلامك دور ايلمك احتمالى وارميدر الجواب
اكر ايمان واسلام خالصا لوجه الله اولمزسه وعامل اولان كمسه عملى براى حق قيلمزسه مقرردر كه آنى حضرت حقدن
وطريق الهيدن دور ايلر پس محقق اولان اولياى عظام اول اعمالك صورت حسنده اولديغنه اعتبار ايتميوب آنى كفره
برابر طوترلر كه انك صاحبى معنا مشترك اولمش اولور ورود معنى (قوله عليه السلام ان سعدا الغيور وانا اغير
من سعد والله اغير منى ومن غيرته حرم الفواحش ما ظهر منها وما بطن) سبب ورود حديث شريف اولدر كه حق تعالى
قذف ايدنلره حد بيوردقده سعد بن معاذ ديديكه يا رسول الله اكر بن كندى خانمده بر كسه يى خاتونمله فجور ايلر كورسم
اكر بن شاهد كتورمكه كيدرسم شاهد كلنجيه دك اول حامله اولور وزانى فرار قيلور واكر اكا سوز سويلركن
قذف ايلرسم قذف ايچون تازيانه يرم واكر خاموش اولورسم غيرت بنى اولدرر پس جناب رسول عليه السلام بيورديلر كه
تحقيقا سعد غيوردر وبن سعددن زياده غيورم والله بندن اغيردر اول سعد غيوردر اول اللهك غيرتندندر كه
فواحشى حرام ايلدى اول فواحشدن ظاهر اولنيده وباطن اولنيده (مثنوى) جمله عالم زان غيور آمد كه حق *
برد در غيرت برين عالم سبق * جمله عالم اول سببدن غيور كلديكه حق تعالى حضرتلرى غيرتده بو عالم اوزره سبق ايلدى
يعنى غيرت خدا جميعسنك غيرتى اوزره غالب اولدى پس سائر خلق غيرتى انك غيرتندن الدى * مثنوى *
او چو جانست وجهان چون كالبد * كالبد از جان پذيرد نيك وبد * اول خداى تعالى في المثل جان كبيدر وجهان
اكا نسبت قالب كبيدر نيك وبدى هر نه ايسه جاندن قبول ايدر پس اجساد عالمده في الحقيقه متصرف ومؤثر خداى
تعاليدر پس خلقك غيرتى انك غيرتنك اثريدر اصحاب شهود بو وجودده مؤثر حقيقيدن غيرى كورمزلر وهر شيئك
مرآة وجودنده آنى كوروب اندن غيرى يه نظر قيلمزلر چون مقرب اولان اصحاب شهوددن بر ذلت معنوى صادر اولسه
غيرت الهيه انى مشاهده ومعاينه مرتبه سندن ايمان مرتبه سنه تنزيل ايدر نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر
مثنوى * هر كه محراب نمازش كشت عين * سوى ايمان رفتنش ميدان توشين * هر كمك كه نمازنك محرابى عين
اولدى يعنى انك قبله سى وحدة مطلقه يى وحقيقة الحقايقى مشاهده ومعاينه ايلمك اولدى انك ايمان جانبنه كتمسى
سن اكا عيب وشين بيل زيرا ايمان غيبه تصديق ايلمكدر وعين غيبده اولان ظهوره كلوب آنى مشاهده ايلمكدر پس
اهل اعيانك ايمان مرتبه سنه كلمسى انلره شيندر اما عواملك ايمان مرتبه سنه كلمسى ومؤمن اولمسى انلره نسبت
رفعت وشرفدر * مثنوى * هر كه شد مر شاه را او جامه دار * هست خسران بهر شاهش اتجار * مثلا هر شول
كمسه كه پادشاهه تقرب قيلسه وجامه دار اولسه شاهدن اوترى اكا تجارت قيلمق وبازركان اولمق خسراندر * مثنوى *
هر كه با سلطان شود او همنشين * بر درش شستن بود حيف وغبين * هر كيمكه او سلطانه همنشين ومصاحب اوله اول
كمسه سلطانك قپوسى اوزره اوتورمق حيف وغبندر * مثنوى * دست بوسش چون رسيد از پادشاه * كر كزيند بوس پا
باشد كناه * پادشاهدن اول كمسه يه چونكه ال اوپمك ايرشه اول كمسه اكر پادشاهك آياغن اوپمكى اختيار ايده كناه
وخطا اولور * مثنوى * كرچه سر بر پا نهادن خدمتست * پيش ان خدمت خطا وذلتست * اكر پادشاهك آياغى

اوزره باش قومق خدمت وعبادتدر اول خدمت رفيعه نك اوكنده بو خدمت خطا وذلتدر يعنى ال اوپمك خدمتنه
نسبت اياغ اوپمك حقير ودوندر اول مرتبه يه مستحق اولمش ومحبوب حقيقى آنى او خدمته لايق قيلمش ايكن
بو خدمت مرتبه سنه تنزل ايلسه نوعا خطا ايتمش اولور * مثنوى * شاه را غيرت بود بر هر كه او * بر كزيند بعد از انكه
ديد رو * پادشاه حقيقتده غيرت ايلمك اولور هر شول كمسه نك اوزرينه كه او كمسه انك يوزنى كوردكدنصكره غيرينى اختيار
وكزيده ايليه يعنى مشاهده مرتبه سنه ايروب بر كمسه محبوب حقيقتده مقرب اولدقدنصكره اكر غير حكمنده اولان
برشيئى اول كمسه اختيار ايدرسه حق تعالى اكا غيرت ايلر نته كم بر كمسه بر كمسه يى زياده سوسه اول كمسه يى اختيار ايدرسه
حق تعالى اكا غيرت ايلر نته كم بر كمسه برشيئى سوسه انك غيريله ياران اولمسنه غيرت ايلر (ان الله لغيور) فحواسنجه حق
تعالى خود جميع خلايقدن اغيردر (مى) غيرت حق بر مثل كندم بود * كاه خرمن غيرت مردم بود) مثلا حق تعالى
حضرتلرينك غيرتى في المثل كندم اولور خلقك غيرتى خرمن صمانى كبى اولور (مى) اصل غيرتها بدانيد از اله) آن خلقان
فرع حق بى اشتباه * غيرتلرك اصلنى اللهدن بيلكوز خلايقك لايقى اولان غيرتى حق غيرتنك فرعى بلولك شبهه سز
وبو غيرتك شرح وبياننده (مثنوى) شرح اين بكذارم وكيرم كله) از جفاى ان نكار ده دله) بو غيرت صفتنك شرحنى
قودم وشكايت طوترم اولده دله اولان نكارك يعنى چوق خاطره لى اولان يارك هجران وفراقنك جفاسندن نكار محبوب
حقيقيدن عبارتدر ووده دله تعبيرى تجليات مختلفه صاحبى اولديغنه اشارتدر وبوندنصكره اولان ابيات ثلثه
كندى حاللرنى تقرير ايلمك صددنده طالبه تعريض وامحاض نصح قيلمشلردر كاذكرنا هذه القاعدة في شرح ابيات
ثمانى عشر في بيت در غم ما روزها بيكاه شد * مثنوى * نالم ايرا نالها خوش ايدش * از دو عالم ناله وغم بايدش * ناله ايلرم
زيرا ناله لر اكا خوش كلور ايكى عالمدن اكا ناله وغم كركدر يعنى ايكى عالمك اهلندن انك مقصودى ناله قيلمقدر
وغمناك اولمقدر * مثنوى * چون ننالم تلخ از دستان او * چون نيم در حلقهٔ مستان او * انك قصهٔ پر غصه سندن نيچون
ناله ايليم چونكم مستلرينك حلقه سنده دكلم (مثنوى) چون نباشم همچو شب بى روز او * بى وصال روى روز افروز او
انك روز يسز نيچون شب كبى اولميم يعنى انك روز كبى يوز يسز شب كبى نيچون تيره وتاريك اولميم وانك روز افروز اولان
يوزينك وصالى يسز شب كبى سياه پوش اولمق وتيره وتاريك اولمق بكا لايق اولور ديمك اولور (مثنوى) ناخوش او خوش
بود در جان من * جان فداى يار دل رنجان من * انك ناخوشى بنم جانم اوزره خوش اولور كه كل شئ من الحبيب حبيبدر
بنم دل رنجيده ايديجى يارمه جان فدا اولسون * مثنوى * عاشقم بر رنج خويش ودرد خويش * بهر خشنودى شاه
فرد خويش * كندى رنج ودردم اوزره عاشقم كندى فرد ولانظير شاهمك خشنودلغندن اوترى * مثنوى * خاك غم را
سرمه سازم بهر چشم * تاز كوهر پر شود دو بحر چشم * غم طپراغنى كوزدن اوترى سرمه دوزرم يعنى انك طريق
محبتنده غم چكمكى تنوير بصيرتم ايچون كحل ايلرم تا كم ايكى چشم درياسى سرشك كوهرلرندن پر اوله * مثنوى *
اشك كان از بهر او بارند خلق * كوهرست واشك پندارند خلق * اول كوز ياشى كه خلق اندن اوترى كوزلرندن ياغدررلر
كوهردر وخلق آنى اشك صانورلر يعنى حق تعالينك خشيتى ومحبتى ايچون كوزلرندن نزول ايلين دموع جواهر
ولآلى كبى عند الله وعند الملائكه مقبول وذى قيمتدر نته كم شيخ عطار حضرتلرى نقل ايدرلر جنيد حضرتلرندن
جنيد حضرتلرى ديرلر كه بر كون بر پرده كيدردم كوردمكه آسمانك ملكلرى آسماندن چوق چوق نزول ايدوب بنم
اوكمده برى برينه مزدحم اولدقلرى حالده زميندن برشيئى قاپشررلر واكا كمال رغبتله رغبت ايدوب برى بريندن اليشورلر
انلرك بو مرتبه رغبتنه تعجب ايدوب ايچلرندن برينه سؤال ايلدمكه بو رغبت ايليوب برى بريكزدن قاپشديغكز نه
شئ در جواب ويروب ديديكه سندن مقدم بو محله بر شوريده دل عاشق اوغرايوب كمال محبتندن بر آه سوزان چكوب
كوزلرندن بر قاج قطرات سرشكى ياغدردى حب الهيدن نزول ايلين سرشكك ودموعك عند الله وعند الملائكه كمال
شرفنه وقوفمز اولديغيچون انك كوزندن اينن بر قاج قطره سنه كمال رغبتله رغبت ايليوب وآسماندن انكيچون نزول
ايليوب آنى برى بريمزدن قاپشدقكه اول بزم قتمزده جواهر ولآلى ايدن اولى وبهتردر ديديلر * مثنوى * من ز جان جان
شكايت ميكنم * من نيم شاكى روايت ميكنم * بو بيتده ايكى وجه جائزدر وجه اول استفهام اولمقدر بو تقديرا اوزره
معنى بن جانك جانندن يعنى حضرت جاناندن شكايت مى ايلرم بن شاكى دكلم حالى حكايت وروايت ايلرم وجه ثانى
استفهام اولمقدر بو تقديرا اوزره معنى بن جانك جانندن بحسب الظاهر شكايت ايلرم يعنى بنم سوزمده حضرت جاناندن
ظاهرا شكايت ايلمك شايبه سى منفهم اولنور وفى الحقيقة بن شاكى دكلم بلكه حسب حالمى طالب اولنلره تعليم
ايچون روايت وحكايت ايلرم * مثنوى * دل همى كويد از و رنجيده ام * وز نفاق سست مى خنديده ام * كوكلم همیشه
ديكاديركه اندن انجغشم ودلك سست وضعيف نفاقندن كولمشم يعنى قلب عاشق معشوقله بر مرتبه متحد اولوروا اندن

برمرتبه لذت الورکه کندی ذوقنی اغیارونامحرملردن بعض شکایت آمیز کلمات وحالاتله کزلدیکندن ماعدا
عقل وروحندن دخی اخفا ایتمکه قصد ایدوب زیاده لذتندن وبغایت یارله الفت وانسیتندن شکایت کونه اولان
حال ومقالی روپوش ایدینوب عقل وروحی دخی بوکونه شکایت آمیز اولان کلماتله فریفته ایلمک استر مثلا کوکل عقله
دیرکه بن اول دوستدن انجندم زیرا بلا وریاضاتی بکا چوق تحمیل ایدر حال بوکه باطنا دل اندن راضی وشاکردر پس
عقل دخی قلبک بوکونه رازنی وسرنی دویدقده انک نفاقندن خنده ایلر بومعنادرکه حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز کندیلرک قلب شریفنک حالنی نقل بیوررلر تا طالب اولنلر بیله لرولی کاملک قلبنه بوکونه حال دخی کاور
ایمش که سریاری کندیلردن بیله اخفا واستتاره قصد قیلر ایمش * مثنوی * راستی کن ای تو فخر راستان * ای توصدر
ومن درت راآستان * آستان وصدر در معنی کجاست * ماومن کوان طرف کان یارماست * بوخطاب مظهر
حقیقت محمدیه اولان کامل ومکمله در بعد مناجات محبوب اکرم شرح روح اعظم ومکالمهٔ نور انجمه شروع
ایدوب بیوررلرکه راستلک ایله وعدالت واستقامتله نظر قیل ای راست اولان اولیای عظامک وانبیا علیهم السلامک
مفتخری سن صدر کائنات واشرف موجودات سن وبن سنک باب سعادتکک ایشکی یم وبو آستان وصدر اعتباری
ودخی بوکونه هلال وبدر صافی وکدر کفتاری جمیعا صورته کوره در عالم معناده صدر واستانه راعلا واسفل وسیانه
قنده در وبرو سن وبنقی اول طرفده که برم یار عزانده در یعنی بوتعینات مرتبهٔ آن لاتعینه صغمز ومقام وحدتده
مغایرت واثنینیت اولمز * مثنوی * ای رهیده جان توازما ومن * ای لطیفهٔ روح اندر مردوزن * ای مظهر حقیقت
محمدیه اولان کامل که سنک جانک ماومن قیدندن رها بولمشدر وای مردوزنده اولان روحک لطیفه سیکه سنک نورک
اغیار وماسویدن خلاص اولمشدر لطیفهٔ روح اصطلاح مشایخده شول دقیقة المعنی ورقیقة الفحوی اولان حقیقته
دیرلرکه عبارته صغمز واشارته کلمز (مری) مردوزن چون یک شود آن یک توی) چونکه یکها محوشد آنکه توی چونکم
مردوزن تعینی مضمحل وهالک اولوب مرتبهٔ وحدت براوله لر ووحدت مطلقه مقامنی بوله لر اول وحدت بلامقید
سنسن چونکم کثرت اعداد مقابلی اولان وحدتلر محو اوله اوبخغر سنسن کاف تصه غیرایچوندر * مثنوی * این من
وما بهر این برساختی (تا توباخود نرد خدمت باختی * بومن ومادن مراد تعینات کثیره در پس معنی ای حقیقت واحده
بوتعینات کثیره یی انکیچون دوزدک ولائلی کائناتی سلک وجوده بواجلدن دیزدک تاسن فی الحقیقه کندو شئونات
ذاتیه کله وبحسب الظاهر صفاتکله خدمت عبادت نردنی اوینادک اکر نظر حقیقت بیله نظر اولنسه اغیار وسوی کورنمز
وغیریت واثنینیت بولنمز وغیریت انجق کثرت وصورت اعتباریله در انکیچون شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتک اولنده
بومرتبه نک غلبه سی اعتباریله بیوررلر (شعر) العبد حق والرب حق * فیالیت شعری من المکلف * ان قلت عبد فذاک
میت) اوقلت ربی انی یکلف) وعارفه بوآیت کریمه نک سری بس درکه همان علی ای حال الله دیه وغیرینی ترک ایلیه کما قال
الله تعالی قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون (مثنوی) تامن وتوها همه یکسان شود) عاقبت مستغرق جانان شود
تامتکلم ومخاطب تعینی غلبهٔ وحدت وتجلیٔ احدیت اولدقده دوکلی یکسان اولورلر واختلاف اضداد مرتفع اولوب
عاقبت الامر کالکواکب فی سطوة ضیاء الشمس مستغرق جان اولورلر وحدت ظهوره کاور (مثنوی) این همه هست
ویا ای امرکن * ای منزه از بیا واز سخن) امرکن بمعنی آمرکن در عدل بمعنی عادل اولدیغی کبی ویاخود مضاف مقدر
اولورای ذوامرکن تقدیرنده خطاب مطلقیه در بیوررلرکه بودوکلی ذکر اولنان فنای من وماوار در مقرردر وبقای
فردانیتک خصوصیتی اول حضرته محققدر وکل سن ای امرکن صاحبی وبن سکا کل دیدم ای سن شول منزه سن
کل دیمکدن وحرف وصوتله امر ایلمکدن وسخن سویلمکدن پس حق جناب حضرتنه علی طریق التشبیه برلفظ اطلاق
اولنسه درحال اندن تنزیه لازمدر تاکم مشبهه ومجسمه طائفه سنک اعتقادنه مشابه ومذهبلرینه موافق اولمیه پس
بومحلده بیالفظندن مراد ظهور وبروزایله وحدانیتله ای امرکن امرینک صاحبی دیمک اولور وتنزیه اول حضرتنه
کل ظهور ایله دیمکدن وناسک بوکونه سخنندن لازم کاور (مری) جسم جسمانه تواند دیدنت) درخیال آرد غم
وخندیدنت) دل که اوبستهٔ غم وخندیدنست) تومکوکه لایق آن دیدنست) جسم اولنلر جسمانیت مرتبه سنده قالنلر
ای محبوب حقیقی سنی جسمانه کورمکه قادر اولورسنک لسان شرعده ثابت اولان غم وخنده فرحکی خیاله کتورر
وجسمده اولان خنده وفرح کبی قیاس ایلر مثلا مجسمه ومشبهه مشربنه مایل اولان جسمانیلر آیات واخبارده
وارده اولان متشابهاتی مثلا وجاء ربک کبی وضحک الله البارحة حدیثی والله یفرح بتوبة عبده المؤمن حدیثی کبی
آیات واحادیثی ظاهرنه حمل ایدوب حضرت محبوب حقیقته اسناد اولان غم وخنده یی خیاله کتورر وتنزیه ایده میوب
ایمان واسلامن بیوررلر دل که دخی کورلمک وغمک بسته ومقیدیدر سن دیمه که اول کورمنک لایقیدر یاخود معنی سن

دیمه که اول کوکلک لایقی کورمکلکدر یعنی کورمکلک انک لایقی دکلدر زیرا صحیح مشاهده حقه لایق اولان قلب
غم وخنده قیدندن آزاد اولاندر فرضی برکسه دخی هنوز مقید صفات جسمانی ایکن تنزیه ایلمسه تنزیهی تحقیق اولمز
بلکه تقلید اولور قدسنا الله وایاکم عن قیود الجسمانیة سروری اول بیتی استفهام اولمق اوزره معنی ویرمشلردر یعنی
جسم وجسمانی سنی کورمکه قادر اولورمی یعنی اولمز دیمک اولور اکر نسخه جسم وجسمانی اولورسه بودخی وجه
دروشعی دخی بعض نسخه ده چشم واقع اولدیغی اوزره استفهام انکاری معناسن ویروب دیرکه سنی جسمانی چشم
کورمکه قادر اولورمی یعنی قادر اولمزنته کم بوآیت کریمه آنی عیان ایلر (لاتدرکه الابصار وهو یدرک الابصار) سکا غم
وضحکی کمسه خیال وفکرنه کتوررمی یعنی کتورمز زیرا که سن غم وخنده دن منزه سن نسخه جسمانی اولدیغی تقدیر
اوزره بومعنی دخی وجه دن خالی اولمز اما اولکیسی اولیدر * مثنوی * آنکه اوبستهٔ غم وخنده بود * اوبدین دوعاریت
زنده بود * اول کمسه که اوغم وخنده یه بسته اوله اول کمسه بو ایکی عاریت سببیله زنده اولور یعنی بوغم وخنده که انسانک
وجودنده ایکی عاریتی حالتدر غم وخنده یه بسته اولان کمسه بوایکی عاریتی اولان حالتله دیریلور دیمک اولور * مثنوی *
باغ سبز عشق کوبی منتهاست * جزغم وشادی دروبس میوه هاست * عشق الهینک سبز وتازه باغیکه اوبی منتها
وبی غایتدر غم وشادیدن غیری اول عشق باغنده چوق میوه لر واردر (مثنوی) عاشقی زین هردوحالت برترست *
بی بهاروبی خزان سبز وترست * عاشقلق بوهرایکی حالتدن عالیدرکه در بهارسز وخزانسز عاشقلق تازه وتردر یعنی
بوشادی وغم حالتلرندن عاشقلق برتر درو انک بهاری دائمدر اختلاف هوا ایله زائل اولمز وناقص اولمز * مثنوی *
ده زکات روی خوب ای خوب رو * شرح جان شرحه شرحه بازکو * ای ذاتی خوب اولان محبوب کوزل ذاتکک
زکاتنی یعنی طهارتنی وپاکلکنی زکات حقیقیه محتاج ومفتقر اولان وتزکیه وتنمیه طلب قیلان عاشقلریکه
ویروبونلری لوث وجود ومجازیدن تطهیر قیل وخوب یوزیکک فراق وهجراندن شرحه شرحه وپاره پاره اولان جانک
شرح وتفسیرین سویله واکا شرح صدر اعطا ایله * مثنوی * کز کرشمهٔ غمزهٔ غمازه ء * بردلم بنهاد داغ تازه ء * کرشمه
نازوکوز اوجیله بقمق غمزه کوز وکرپک قیمق فارسیدر غمزه دور توجی وکین ایدیجی معناسنه ده کاور عربیه در پس تقدیر
معنی بن او محبوبه دیدمکه ای خوب روی کوزل یوزیکک زکاتنی اعطا ایله وبوشرحه شرحه اولان جانک شرحنی سویله پس
اول محبوب درحال طعان اولان غمزه سنک نازایله نکراتندن بنم کوکلم اوزره برداغ تازه وزخم بی اندازه قودی غمزهٔ
غمازه عبارتدر تجلی ذاتیهٔ جلالیه دن زیرا غمزه عینه مخصوص برشیوه در وغمازه اولمسی کیندار وخونخوار اولمسی
مشعر اولوریعنی بن دیدمکه طهارت ذاتکدن بکا اعطا ایله پس اول حضرت تجلیٔ ذاتیهٔ جلالیه سندن بنم قلبم اوزره
وسخ بشریتی مطهر ودنس وجودی مزکی برداغ تازه قودیکه معنا لطف بی اندازه در زیرا اکرچه معنیٔ حیات
ولذات جسمانی اولدیغی حیثیتدن دردوداغدر اما معطیٔ وجود حقانی بولدیغی جهتدن ورد باغدر اکر بومحلده
بوسؤال اولورسه که علما لسان شرعده شان حقده وارده اولمین اسما والفاظک جناب حقه اطلاقنی جائز کورمزلر
پس کرشمه وغمزه وبونک امثالی لب لعل بامزه اطلاقی اول حضرته نیجه ممکن اولور الجواب نعم علمانک بوخصوصده
اختلافی واردر اکثری بومذهبه ذاهب اولمشلردرکه اسماء الله توفیقیدر حضرت حقه براسمی وبرلفظی اطلاق
ایلمک شارعک اذننه موقوفدر اکرلسان شارع انک اطلاقنی جائز کوردی ایسه اول اسمله تسمیه اولنمق جائزدر والا فلا
وبعضیسی دخی دیرلرکه هرشول لفظکه برمعنایه دلالت ایلسه که اول معنی شان حقده موجود وثابت اولسه اول
لفظک جناب حقه اطلاقی صحیح اولور بلااذن شارع شول وقتده که اول حضرتک جناب کبریاسنه لایق ومشعر
تعظیم اوله وبعضلر دخی بومذهبه ذاهب اولمشلردرکه دیرلر هرکاه که عقل دلالت ایلسه که جانب حق متصف در صفات
وجودیه دن وسلبیه دن برصفاتله پس اول صفاته دلالت ایلین برلفظی اطلاق ایلمک جائز اولور خواه عربی خواه فارسی
اکثر ناس زعم ایدرلرکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بعض اصطلاحنده بومذهبی اختیار ایلمش اوله لر
حال بوکه مصرع عاشقانرا مذهب وملت خداست * بیوردقلری اوزره حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اطلاق
الفاظده بومذهبه ذاهب دکلدر بلکه جواب شافی وکلام وافی اولدرکه اولیای عظامک اوج حالاتی واردر اولا عقل
وصحو حالی مادامکه عقل عالمنده اوله لر اولکی مذهب جمهور اوزره جناب حقه لسان شرعک اطلاق ایلدیکی اسما
والفاظله مکالمه ومعامله ایدرلر ثانیا سکر واستغراق حالیدر بومرتبه ده شراب عشق حقله مست اولورلر ومشربلرینه
موافق ومناسب هرنه ایسه تکلم وتلفظ قیلورلر وبومرتبه ده بونلر بوسوزلک اداسنده وبوکونه کلماتک جناب حقه
اطلاقنده معذورلردر زیرا بو حالده بونلر عقال عقلدن دورلردر پس رعایت ادب شرع عاقله واجبدر مست ومستغرق
اولانه دکل ومست وهشیار اولمق زیاده منتهی اولنه ممکندر اوسط سلوکده اولنه قابل دکلدر نته کم بیوررلر

جمع صورت باچنين معنیء ژرف * نيست ممكن جز بسلطان شكرف * سكر وهشيارى بيايد جمع كرد * تا براه فقر
باشى شير مرد * ونا الشافناقى الله حاليدر بو مرتبه ده تفرقه وتمييز بر طرف اولور وقدم وحدوث قيدى مرتبهٔ عقلده
قالور وتعينات وتشخصات غلبهٔ نور حقده مختفى اولور وهستیٔ مجازیٔ سالك محو وفنا بولور پس بو مرتبه ده اولنلرك
لسانندن هر نكم جارى اولورسه اول كلام حقك اولور مثلا بايزيد حضرتلرينك سبحانى ما اعظم شانى
(لا اله الا انا فاعبدونى) ديمسى كبى وكبار مشايخدن بو كونه الفاظ صادر اولمسى كبى وبو مرتبه ده سويلنن كلامه
كمسه نك دخل ودق جائز اولمز زيرا بو مرتبه ده اكرچه اول كلام ظاهرا بونلردن صادر اولور اما نفس الامرده حقدن
ظهوره كلور پس حقه دخل ودق ايلمك صحيح اولمز * بيت * برين معنى كسى را بر تو دق نيست * كه صاحب مذهب
اينجا غير حق نيست * مثنوى * من حلالش كردم ار خونم بريخت * من همى كفتم حلال او مى كريخت * بن اول
محبوبه حلال ايلدم اكر قانم دخى دوكدى يعنى بن قانم دوكمكى حلال اولسون ديردم اول محبوب قچردى يعنى بنانك
جفاسنه برمرتبه ده عاشق اولدم كه حتى قانم دوكمكى وهلاك ايتمكى اكا حلال قلدم وبنى تيغ عشقكله محو وفانى
ايله ديردم اول بنى محو ايتمكدن وسوزمى اشتمكدن اجتناب ايلردى (مثنوى) چون كريزانى زنالهٔ خاكيان * غم چه
ريزى بر دل غمناكيان * اى محبوب حقيقى چونكم قاچيجى سن وقبول ايتميجى سن خاكيلرك نالهسندن پس غمى
نيچون دوكرسن غمناكيلرك كوكلنه اشباع وارله جر امتناسنه اولان چون اوقنقده مناسبت ازاولورفافهم
* مثنوى * اى كه هر صبحى كه از مشرق بتافت * همچو چشمهٔ مشرقت در جوش يافت * اى سن شول سلطان اعظم
سن كه هر صبح كه مشرقدن طلوع ايلدى سنى چشمهٔ مشرق كبى يعنى آفتاب كبى جوش وخروشده بولدى يعنى نثار جود
ورحمتله وبخشايش واعطاى نعمتله آفتاب عالمتاب كبى سنى مفيض وخطا بخش بولدى * مثنوى * چون بهانه
دارى اين شيدات را * اى بهانه شكرين لبهات را * چونكم بو صفت كرم وجودله متصف بر پادشاه سن اويله اولجق
نيچون تعلل وبهانه ويررسن بو مبتلا وشيدا كه اى سنك قيمت وبهالى بو قدر شكرين لبلريكه لبلردن مراد نفس رحمانى
وتجليات لطفيهٔ سبحانى دركه حيات بخش جميع عالم ولذتده جان بنى آدم در چشم ياردن حاصل اولان بيمار وجكر
خوارلكه لب لعل يار شفا وصحت ويرر * بيت * نكر از چشم وازلب چيست پيدا * لوازم را رعايت كن در انجا *
ز چشمش خواست بيمارى ومستى * ز لعلش كشت پيدا عين هستى * ز چشم او همه دلها جكر خوار * لب لعلش
شفاى جان بيمار * مثنوى * اى جهان كهنه را تو جان نو * از تن بى جان ودل افغان شنو * بو بيت خداى متعاله
خطاب اولسه ده قابلدر وآيينهٔ خدا اولان خليفة اللهه خطاب اولمقده قابلدر جناب خدايه خطاب اولورسه اى غم
والمله فرسوده وكهنه اولان اهل جهانه هدايت ومسرت بخشكله جان نو كبى اولان خدا بى جان ودل اولان وكندوبى
فنا قيلان تندن افغان وناله يى ايشت وقبول ايله اكر آيينهٔ رحمان ومظهر يزدان اولان انسان پر عرفانه اولورسه تقدير
كلام بويله ديمك اولور كه اى كهنه جهانه تازه جان واى فرسوده اولانه اكوانه روح روان بى دل وجان اولان تندن ناله
وافغانى كوش ايت ودخى سكا سويلرم ايشت بو معنى اوليدر مابعدنه نسبتله نهايت ما فى الباب درحال ظاهردن
مظهره انتقال اولنمش اولور (مثنوى) شرح كل بكذار از بهر خدا * شرح بلبل كو كه از كل شد جدا * اى شارح اسرار كل
واى هادئ اعدل سبل خدا حق ايچون شرح كل حقيقى بى ترك ايله وكل معنويدن جدا اولان عشق بلبلنك شرحن سويله
(م ى) از غم شادى نباشد جوش ما * با خيال ووهم نبود هوش ما * حالتى ديكر بود كان نادرست * تو مشو منكر كه حق
بس قادرست * بزكه بلبلان كلستان عشق وعندليبان بوستان شوقز بزم جوش وخروشمز غم وشاديدن اولمز بلكه
تجليات الهيه وتصرفات ربانيه دن حاصل اولور وكذلك علم وهوشمز خيال ووهمه منسوب اولان علم وهوش دكلدر
بلكه وراى عقول سليمه وفهوم مستقيمه ده بر حالت ديكردركه اول قتى نادر الوقوع درسن صقين وراى عقلده نه كونه
حالت ومعرفت اولور كه عقول انسانى آنى ادراك ايلميه ديو منكر اولمه كه جناب حق زياده قادر الله درعقول سليمه نك
ادراك ايلديكى احوال وعلومى عشاقنه ميسر قيلور كما قال ابن الفارض * شعر * فثم وراء العقل علم يدق عن * مدارك
غايات العقول سليمة * مثنوى * تو قياس از حالت انسان مكن * منزل اندر جور ودر احسان مكن * اى سن عشق
الهيده سن عشق حالتن ناسدن بونلرك مرتبهسنه استدلال ايتمه وجور واحسان مرتبهسنى منزله طوتمه يعنى
بو مرتبهلرده قالمه * مثنوى * جور واحسان رنج وشادى حادثست * حادثان ميرند وحقشان وارثست * زيرا
جور واحسان وغم وشادى حادثدر پس جميعى حوادث اولورلر ومضمحل اولورلر وحق بو جملهيه وارثدر زيرا المحدث
اذا قرن بالقديم لم يبق له اثر دراويله اولنجق قديم اولان عشقك حالاتى محدثات كبى اولمز والله اعلم * مثنوى * صبح شد
اى صبح را پشت وپناه * عذر مخدومى حسام الدين بخواه * بو بيتده صبحدن مراد صبح ظاهر اولمقده وصبح حقيقى

اولمقده

اولمقده قابل اما ايكيسى بله مراد اولمق اوليدر يعنى ممكندر كه حضرت مولانا قدس سره العزيز كيجهدن نظم مثنوىيه
شروع ايدوب حضرت حسام الدين چلبى كتابت ايدوب بو محله كلدككده كيجه كيدوب صباح كلدككده حضرت
حسام الدين چلبى نك بو خدمتى ايچون جناب حقدن عذر ديلمش اوله لر وينه صباح حقيقتنه ايما واشارت قيله لر
پس معناى بيت ديمك اولور كه برنظم مثنوىيه مشغول ايكن صباح اولدى اى صبحه معين وملجا اولان الله
بنم مخدوم ومعظمم حسام الدين چلبينك عذرنى ديله نكته بودركه الهى بنانك خدمتنه لايق اعتذار
ايتمكه قادر دكلم بلكه كرمكدن اول حضرتك عذرنى سن ديله ديمك اولورا كربوراده برسؤال اولنورسه كه عذركناهن
عذرنى ديلمكه ديرلر دخى تقصير ايتديككى ديلمك محلنده استعمال اولنور پس حسام الدين چلبينك
عذرنى سن ديله ديمك نيچه مناسب اولور جواب بودركه بوراده عذرانك شكر وتعظيمندن اولان قصورى
ديلمكدن عبارتدر پس ديمك اولوركه يارب بن اول حضرتك اداى شكر وتعظيمنده چوق قصور ايتدم پس اول
تقصيرك عذرنى سن ديله يعنى سن بنم ايتديكم اكسكلكى سن تمام ايله وبنم اكا ايده جكم شكر وتعظيمى كما ينبغى
ادا ايلكه سن قادرسن ديمك اولور وجناب حقك عبده اعتذار ايلمسى منكراتدن دكلدر بلكه حديث صحيحله
ثابتدر كما روى عن حسن البصرى (قال قال عليه السلام يؤتى بالعبد يوم القيمة فيعتذر الله اليه كما يعتذر الرجل
فى الدنيا اليكم فيقول تعالى بعزتى وجلالى ما زويت عنك الدنيا لهوانك على اى عبدى ولكن لما اعددت لك من
الكرامة والفضيلة الى آخره * مثنوى * عذر خواه عقل كل وجان توى * جان وجان تابش مرجان توى * اى كريم
ذو المنن عقل كلك وجان كلك عذر خواهى سنسن يعنى عقل محمد وروح محمده تعظيم وتفخيم قيلان سنسن عذر خواه
اولمق تعظيمدن كنايه در پس ذكر ملزوم اراده لازم قيلندن اولور كذلك وارثان عقل كاه دخى جناب حق بويله تبجيل
وتكريم قيلورسن اى رحمان ذو الكرم جانلرك جانى ومرجان كبى اولان قلبك نورلمه ايتسن مرجاندن مراد قلبدر كه
كثرة انشعابنده وحمرتنده واكثرى بعد الحدمدورى صنوبرى الشكل اولمسنده قلبه مشابهت واردر * مثنوى *
تافت نور صبح وما زنور تو * در صبوحى با مى منصور تو * نور صباح سعادت طالع اولدى وبزسنك طلعت بالدوروى
تابناككدن مى منصوركه وشراب طهوركه صبح سعادت وحقيقت باده سن ايچمده يز * مثنوى * دادهٔ تو چون
چنين دارد مرا * باده كه بود كو طرب آرد مرا * باده در جوشش كداى جوش ماست * چرخ در كردش كداى هوش
ماست) بوراده باده دن مراد مطلقا مكيف ومست كننده ولذت دهنده اولان شيدر اكر صورى واكر معنوى پس معنى
اى ساقیٔ باقى چونكم سنك فيض ودادك بنى بو كونه مست وكشاده طوتر بادهٔ صورى ومكيف امكانى نه دركه اول بكا
طرب كتوره وبنده نشاط وانبساط پيوره بلكه جمله باده حكمنده كيف ويرنلر وپژمرده وافسرده اولنلر ابدانى در
انى كورنلر كمال لذت وذوقنه ايرنلر جوشش وظهورده بزم جوش باطنمزك محتاج ومفتقريدر وچرخ سركردان كردش
ودورانده بزم عقلمزك كدا وفقيريدر باتفاق مشايخ صوفيه واجماع حكماء مشائيه واشراقيه بونك اوزرينه دركه
مواليد ثلثه وعناصر اربعه ده متصرف افلاك تسعه وافلاكده مدبر ومتصرف عقول وعقولده مدبر ومتصرف
عقل كلدر وبو عقل كل بر حقيقتدر كه هر قومك اسانده بر كونه عبارتله مسمى در * شعر * عبارتنا شتى وحسنك
واحد * وكل الى ذلك الجمال تشير * پس چون بر ولیٔ كامل حضرت محمد عليه السلامه كمال متابعتله بو حقيقته مظهر
وبو كماله مجلى اولدقده ديسه كه جميع لذات وكيفيات وجملهٔ اذواق ومشتهيات ومسكرات جوششده ولذتده ونشاط بخش
اولمسنده بزم خم باطنمزده اولان راح روحمزك جوششنك كداسيدر بو سوز صادقدر وكذلك بو چرخ سركردان كردش
ودورانده بزم هوشمزك تدبير وتصرفنه مفتقردر وبزم عقل كاملزانده متصرف ومدبردر ديسه بو قول دخى عقل وشرعه
موافقدر بو كونه كلماتك جملهسى بو مرتبه يه اشارتدر ودخى قطبيت وغوثيته دلالتدر * مثنوى * باده از ما مست شدنى ما ازو *
قالب از ما هست شدنى ما ازو * ما چو زنبوريم وقالبها چو موم * خانه خانه كرده قالب را چو موم * بزكه حيطهٔ
عقل كلده مجتمعه اولان ارواح حقايق ايز مخلوق ايچون آماده اولان باده ولذت وكيفيات معتاده بزدن مست وكشاده
اولدى بزاندن دكل وكذلك قالب وصورت بزدن هست اولدى وظهوره كلدى بلكه بزم وجودمز انك حصولنه علت
مستقله دربزاندن اولمدق وبدنله وجود بولمدق خلافا للفلاسفة زيرا انلر ديرلر كه نفس ناطقه بدنله بله وجوده كلور وظهور
بولور نتهكم هيا كل صاحبى تشبيه ايدوب ديركه كما رايت فتيلة مستعدة تشتعل من النار فلا تتعجب من حصول
النفس الناطقة عند استعداد البدن بو سوز عند المحققين باطلدر زيرا ارواح وجود علميهلرى جهتندن ازليدر حادث
دكلدر ووجود روحانيهلرى حيثيتندن قديم زمانيدر كما قال عليه السلام فى حديثه الله خلق الارواح قبل الاجساد
بالفى عام ارواحدن مراد ملائكه واجسادن مراد اجساد عالمدر ديمك مناسب دكلدر وبزم ارواح پر نور يمز مثلا زنبور

كبيدروقوالب واجساد موم كبيدرنته كم زنبور مومي بالهام الله وتقديره خانه خانه ايلدى بعده عسل مصفا ايله
آنى سيراب ايدوب تعمير وتكميل قيلدى كذلك بزم ارواحمز دخى ابدانمزى باذن الله وبقدرته تعمير ايدوب عسل علم
ومعرفتله هر روح استعدادى مقدارى كندى خانۂ جسدين پر ايلدى وحكما ارواحك روح اعظم وحقيقت واحده
اولديغنه واندن ظهوره كلوب تعين بولديغنه انكار ايدرلر كما قال صاحب الهياكل ولا يصح ان يكون حقيقته واحدة
فينقسم وتتوزع على الابدان فان ماليس بجسمانى لا يتجزى بل حادثة مع البدن اما مشايخ صوفيه بونلرك خلافيدر
زيرا انلر ديرلر كه ارواحك اصلى حقيقت واحده دركه اول عقل كلدر پس ارواح اندن ظهوره كلدى ومتعين اولدى
نته كم شيخ اكبر حضرتلرى بو آيتك تفسيرنده ديركه قال الله تعالى (يا ايها الناس اتقوا ربكم الذى خلقكم من
نفس واحدة) اى عين واحدة وهى العقل الاول (وخلق منها زوجها) التى هى النفس الكلية (وبث منهما رجالا كثيرا)
اى عقولا ونساء اى نفوسا پس بو محلده قيل وقال چوقدر بو قدرله اكتفا اولندى (رجوع بحكايت خواجۂ تاجر
مثنوى * پس درازست اين حديث خواجه كو * تا چه شد احوال آن مرد نكو * بو اسرار الهى ومعارف لدنى كه
بر سويلدك زياده اوزون در نهايت پذير اولمز خواجه نك حديثن سويله وانك حكايتن نقل ايله اول ايو ومقبول مردك
طوطى ايله احوالى نه اولدى * مثنوى * خواجه اندر آتش ودرد وحنين * صد پراكنده همى كفت اينچنين * مذكور
خواجه آتش فراقده ودرد وحنينده بوذكر اولنان كبى يوز پراكنده وپريشان سويلدى * مثنوى * كه تناقض
كاه ناز وكه نياز * كاه سوداى حقيقت كه مجاز * كاه تناقض وكاه ناز وكاه نياز سويلردى كاهى حقيقت سوداسنى
كاهى مجاز سوداسنى يعنى كاه اولوردى كه كلامى برى برينه متناقض سويلردى وكاه ناز واستغنا وكاهى نياز وافتقار
ايلردى وكاهى حقيقت وكاهى مجاز سوداسنى ومحبتنى ايلردى نته كم عاشقلرك دأبى وشوريده اولان اهل شوقك
حالت وخاصيتى بويله اولور وسلطان عشق بو كونه حالات مختلفه يى اقتضا قيلور پس انك بو خصوصده مقدور اولمسنى
بيان ايليوب بيورورلر * مثنوى * مرد غرقه كشته جانى ميكند * دست را در هر كياهى ميزند * غرقه اولمش مرد زياده
جان چكشور الغريق يتشبث بكل حشيش مفهومى اوزره الني هر حشيشه اورر (م ى) تا كدامش دست كيرد
در خطر) دست وپايى ميزند از بيم سر) خطر وهلاك محلنده تا قنغى كسه انك الني طوتر باشى قورقوسندن زياده ال وآيق
اورر يعنى غرق اولمق خوفندن زياده ال وايق اوروب يوزمكه سعى ايلر وهر النه راست كلنه ياپشوب تا انك الني طوته
دو غريق بحر عشق اولان عاشق فى المثل بويله در (م ى) دوست دارد دوست اين اشفتكى * كوشش بيهوده به از خفتكى *
يار حقيقى بو كونه آشفته لكى دوست طوتر بيهوده يره سعى وكوشش ايلمك خفته لكدن يكدر يعنى طلب صددنده اوليوب
معطل ياتمقدن بيهوده يره سعى ايتمك يكدر يعنى على الخصوص كه انسان كندوسنى ورطۂ هلاكدن تخليص ايچون سعى قيله
بويله سعى عدم سعيدن هزار مرتبه بهتردر (م ى (انكه او شاه هست او بيكار نيست * ناله ازوى طرفه كو بيمار نيست
* بهر اين فرمود رحمان اى پسر * كل يوم هو فى شان اى پسر * اول كسه كه او شاه در اوبى كار وبى شان دكلدر ناله
وحنين اول كسه دن عجبدر كه اول خسته دكلدر سرورى وشمعينك ذاهب اولديغى معنى مصرع ثانيده بودر كه
خواجۂ تاجر خود بيمار بود ناله ازو عجب نيست اما كسى كه بدنيا مبتلا باشد بدرد الهى مبتلا نباشد ناله ازان كس
عجبست اما شمعينك سوزى بوندن ابرددر انكيچون يازلمدى بو ايكيسنك ويرديكى معنى مصرع اوله ومابعدنده اولان
بيتك مفهومنه نسبت مناسبتدن ابعددر پس ذكر لزوم وارادۂ لازم قاعده سى اوزره ناله دن مراد شوق اولسه حضرت
حقه بو وجه اوزره اسنادى صحيح اولور وعدم بيمارلكدن مراد عدم احتياج اولور تقديرمعنى بويله ديمك اولور كه اولكه
پادشاه مطلقدر بيكار دكلدر بلكه هر آنده برشانده در كار اوزره شوق ومحبت قيلمق اندن عجبدر كه اول كار وعمله
محتاج دكلدر بو دخى جائزدر كه مصرع ثانى استعارۂ مكنيه طريقى اوزره حضرت حقك عدم احتياجى وار ايكن
بركار اولمسى ايچون مثال موقعنده ذكر اولنمش اوله بو تقدير اوزره معنى بويله ديمك اولور كه اولكه پادشاه مطلقدر بيكار
دكلدر كار اندن طرفه دركه او محتاج كار دكلدر ناله ازوى طرفه كو بيمار نيست ديمك كار ازوى طرفه كو محتاج
نيست ديمك معناسندن استعاره اولنمش اولور وكنايه ايله بو معنايى ادا قيلور اى پسر حضرت رحمان سورۂ رحمانده بوندن
اوترى بيوردى يعنى كار وعملك مقبول ومستحب اولمسيچون وعطالت وبيكارلغك نامقبول ونامستحب اولمسيچون
بيورورلردى (يسئله من فى السموات والارض كل يوم هو فى شأن) يعنى اول الله هر آنده برشانده كمنى عزيز ايلر وكمنى
ذليل وكمنك رزقنى زياده ايلر وكمنك قليل وكمنى صحيح المزاج ايلر كمنى عليل چونكه حضرت جليل دائما كارده اولمق
بندۂ ذليل كارده اولمق اولويتله ثابت اولور بو اجلدن بهر اين فرموده بيوردى بو آيت كريمه نك تفسيرى بو جلدده قصۂ
ان كسى كه در يار بكوفت سرخنده مذكور اولمشدر فليطلب فيه (مثنوى) اندرين ره مى تراش ومى خراش * تادم

آخر دمى فارغ مباش * بو طريق حقده مبذول ومصروف اول وزحمت چك ميتراش لغتده يونول وميخراش طرمالن
ديمكدر اما بوراده مبذول اول وزحمت چك ديمكدن كنايه در آخر دمه دك بر دم فارغ اولمه كه (ان الله لا يضيع اجر المؤمنين
حسبنجه مؤمنلرك طريق حقده اولان عملك اجرنى حق تعالى ضايع ايلمزو دخى والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا
آيتنك فحواسنجه اكر اول حضرتك طريقنده مجاهده ايدرسك سنى حقيقت سبلنه هدايت ايلر (مثنوى) تا دم آخر
دمى آخر بود * كه عنايت با تو صاحب سر بود * تا آخر دمده آخر بر دم اولوركه عنايت خداسنكله صاحب سر اولور
تا دم آخر بودكه آخر دمى بودكه تقدير ندا اولور حاصل كلام (واعبد ربك حتى يأتيك اليقين) مقتضاسنجه موت كلنجه يه دك
وبعد الموت اولنه يقين حاصل اولنجه يه دك عبادت قيل وسعى ومجاهده ايله اكرچه مجاهده وعملده عنايت ومشاهدۂ
حضرت الوهيت ميسر اولمديسه آخر دمده آخر بر دم اولور كه عنايت الهيه سنكله يار اولور ومقصود حقيقى ظهوره
كلور وجانك آلام وشدايد سجن طبيعتدن نجات بولور ديمك اولور * مثنوى * هرچه كوشد جان كه در مردوزنست *
كوش وچشم شاه جان بر روزنست * جانكه مرد وزنده در هر نه شيئه كه چالشور جان شاهنك سمع وبصرى روزن اوزره
در يعنى حق تعالى كه سميع وبصيردر خلقك وجودلرى وقلبلرى روزنه سى اوزره انك سمع وبصرى حاضر وسلطدر
هيچ بر كمسه برشانده اولمز وبر عملى قيلمز الا الله انك اوزرينه شاهد وحاضردر كما قال الله تعالى فى سورة يونس (وما تكون
فى شأن وما تتلوا منه من قرأن ولا تعملون من عمل الا كنا عليكم شهودا اذ تفيضون فيه وما يعزب عن ربك من مثقال ذرة
فى الارض ولا فى السماء ولا اصغر من ذلك ولا اكبر الا فى كتاب مبين (بيرون افكندن خواجه طوطئ مرده را
از قفص وپريدن (م ى) بعد ازانش از قفص بيرون فكند * طوطيك پريد بر شاخ بلند * بو نوحه وحنيندن صكره اول
تاجر اول طوطى يى قفصدن طشره براقدى طوطيجك اوراده شاخ بلنده دك اوچدى (مثنوى) طوطئ مرده چنان
پرواز كرد * كافتاب از شرق تركى تاز كرد * اول مرده طوطى انچلين پرواز ايلديكه كويا شرقك آفتابى بر ترك تاز
ايلدى يعنى بركره چاپدى وسكرتدى يعنى آفتاب چرخ سپردنده نيجه سرعت ايلرسه بو طوطى دخى سكرتمكده وچاپمقده
بويله سرعت ايلدى ديمك اولور * مثنوى * خواجه حيران كشت اندر كار مرغ * بيخبر تا كه بديد اسرار مرغ) خواجه
مرغك كارنده حيران اولدى بيخبر ايكن تا كه مرغك اسرارنى كوردى (مثنوى) روى بالا كرد وكفت اى عندليب *
از بيان حال خودمان ده نصيب * خواجه يوزنى يوقرو ايلدى وطوطى يه خطاب ايدوب ايتدى اى عندليب كندى
حالكك بياننده بزه نصيب وير (مثنوى) او چه كرد انجا كه تو آموختى * ساختى مكرى ومارا سوختى * او طوطى
اوراده نه ايلديكه سن آنى اوكرندك بر مكر دوزدك ومكر ايله بزى ياقدك * مثنوى * كفت طوطى كه بفعلم پند داد *
كه رها كن لطف واواز كشاد * طوطى خواجه يه ايتديكه او هندستانده اولان طوطى بكا فعلى ايله پند وبردى بويله
ديوكه لطافت وآواز كشاده لكى اى محبوس قفس ترك ايله اولور (م ى) زانكه آوازت ترا دربند كرد * خويش را مرده
پى اين پند كرد * اندن كه سنك آوازك سنى بند وحبسده ايلدى او طوطى هندستانده كنديسنى بو نصيحت ايچون مرده
ايلدى * مثنوى * يعنى اى مطرب شده با عام وخاص * مرده شو چون من كه تا يابى خلاص * يعنى بويله ديديكه
اى خاص وعامه مطرب اولمش طوطى بنم كبى مرده اول تا اول قفصدن خلاص بوله سن * مثنوى * دانه باشى
مرغكانت بر چنند * غنچه باشى كودكانت بر كنند * دانه اولورايسك سنى قوشجغزلر دوشوررلر غنچه اولورايسك سنى
اوغلانجقلر قوپررلر (مثنوى) دانه پنهان كن بكلى دام شو * غنچه پنهان كن كياه بام شو * دانه يى پنهان ايله صافى
طوزاق اول غنچه يى پنهان ايله طام اوتى اول يعنى خير وحسناتكى اظهار ايلمه تا كرفتار عوام وخواص اولميه سن
بلكه ملاميه طريقن اختيار ايدوب بى نام ونشان اول تا شهرت وآفت بولميه سن نته كم ملاميه خيرلرين اظهار
وشرلرين اضمار ايتميوب بنجه خلقدن بولعبله خلاص اولمشلر واخلاص مرتبه سنى بولمشلردر كما قيل فى تعريفهم الملامى
هو الذى لا يظهر خيرا ولا يضمر شرا (مثنوى) هر كه كرد او حسن خود را در مزاد * صد قضاى بد سوى او رونهاد *
هر كيمكه او كنديسنك حسننى مزاده ويردى يوز يرامز قضا انك جانبنه يوزقودى يعنى هر جانبدن انكا نيجه بلالر كلور
زيرا شهرت آفتدر ومشار اليه بالبنان اولمق محل مخافتدر ولهذا قال عليه السلام بحسب امرئ من الشر ان يشار اليه
بالاصابع فى الدين الا من عصمه الله اكثر مشايخ كرام بو شهرت وتباهيدن قچوب خمول اختيار ايلمشلردر شول
مرتبه ده كه حتى خلق عالم انلرى بر خدمته محل ولايق كورممشلر كما قال ابن الفارض * شعر * واحلنى وهنا خضوعى
لهم فلم * يرونى هوانا بى محلا لخدمة * ومن درجات العز امسيت مخلدا * الى دركات الذل من بعد نخوتى * فلو قيل
من تهوى وصرحت باسمها * لقيل كنى او مسه طيف جنة * پس شهرتده اولان آفاتك بيانه شروع ايدوب بيورورلر
(مثنوى) چشمها وخشمها ورشكها * بر سرش ريزد چو آب از مشكها * چشملر وخشملر ورشكلر مشكلردن آب كبى

باشی اوزره دوکرلر یعنی ان الحق عین فحواسنجه نیجه بد چشملرک کاچشمی اصابت ایدوب آنی بلا واذایه دوشردی
نته کم بیورلدی ان العین لتدخل الرجل القبر والجمل القدر دوشمنلرک خشم وغضبی وحسودلرک رشک وحسدی
اکا شرروریر اما شهرتدن بری اولنلر بو آفتلردن وبونک کبی نیجه مخافتدن نجات بولور (مثنوی) دشمنان اوراز غیرت
میدرند * دوستان هم روز کارش میبرند) دوشمنلر آنی غیرتدن بر ترلر دوستلر هم آنک روز کارنی ایلتورلر وعمرنی عبث یره
ضایع ایدرلر * مثنوی * او که غافل بود از کشت بهار * او چه داند قیمت این روز کار * اول کمسه که اکین اکمکدن
بهار موسمنده غافل اولدی اول کمسه بو روز کارک قیمتنی نه بیلور کشت کافک فتحه سیله سیر معناسنه اولمق
محله انسب ومعنا به اوفق اولمزا کرچه بهار مناسب ایسه ده زراعت معناسنه اولمق اولیدر * مثنوی * در پناه لطف
حق باید کریخت * کو هزاران لطف بر ارواح ریخت * پس حق تعالینک پناهنه قچمق واکا التجا ایتمک کرک زیرا اول
الله ارواح اوزره نیجه بیک لطفلر دوکدی (مثنوی) تا پناهی یابی انکه چون پناه * آب واتش مر ترا کردد سپاه *
تا بر پناه وملجأ بوله سن اندنصکره نیجه پناه که آنک تعریفی ممکن دکلدر آب وآتش بلکه جمیع اشیا سکا سپاه ومعین
اولور (مثنوی) نوح وموسی رانه دریا یار شد * نه بر اعداشان بکین قهار شد * حضرت نوحه وحضرت موسایه دریا یار
اولمدیمی انلرک اعداسی اوزره دریا کینله قهار اولمدیمی (م ی) آتش ابراهیم رانه قلعه بود * تا بر آورد از دل نمرود دود
آتش حضرت ابراهیمه قلعه اولمدیمی حق نمرودک قلبندن دود کتوردی یعنی نمرود آنک غالب وکندینک مغلوب
اولمسندن آه ایلدی * مثنوی * کوه یحیی رانه سوی خویش خواند * قاصد آنش را بزخم سنگ راند * طاغ حضرت
یحیایی کندی جانبنه اوقومدیمی اکا قصد ایدیجیلری زخم سنک ایله سورمدیمی (مثنوی) کفت ای یحیی بیا در من کریز
تا پناهت باشم از شمشیر تیز * کوه حضرت یحیایه ایتدی ای یحیی کل بکا قاچ تا شمشیر تیزدن سکا پناه اولم نقل
اولنور که یهودیلر حضرت یحیایی شمشیرلر ایله قتل ایلمکه قصد ایلدکلرنده حضرت یحیا انلردن فرار ایلدی انلر اول
حضرتک پینه دوشوب قوواردی ایکن بر طاغ حضرت یحیایه کل بکا قاچ دیو سویلدی واول جهودلر اوزره طاشلرنی
یران ایلدی انلر طاشلرک زخمندن حضرت یحیایی ترک ایلدیلر حضرت یحیی اول حینده اوطاغه تحصن ایتمکله انلرک
شرلرندن قورتلدی * وداع کردن طوطی خواجه را و بهندستان رفتن (م ی) یکدو پندش داد طوطی در وفاق) بعد ازان
کفتش سلام والفراق) پر مذاق اولان طوطی اول خواجه یه برقاچ پند ویردی بو دخی وجه در طوطی اول خواجه یه
برایکی پر ذوق پند ویردی مذاق ذوق معناسنه در اندنصکره اول خواجه یه دیدی سلام سنک اوزرکه اولسون سنک ایله
بنم ما بینمده فراقدر سلام علیک والفراق بینی وبینک تقدیرنه اولور (مثنوی) خواجه کفتش فی امان الله برو * مر مرا
اکنون نمودی راه نو * خواجه اکا ایتدی اللهک امانده اول تحقیقا شمدی بکا یکی یول کوستردک (مثنوی) خواجه
با خود کفت این پند منست * راه او کیرم که این ره روشنست * خواجه کندیسنه دیدی که بو طوطینک اشاریکی فعل
بنم پندمدر انک یولنی طوترمکه بو یول روشندر که اقوم طرق واعدل سبل طریق فنادر که اولمزدن اول اولمک وترک
ماسوی قیلمق انلره یول اولمشدر انلرکه بو یوله کتدیلر حبس تندن وقیود بدندن نجات بولمشدر پس الاهه موصل اولان
اقرب کل طرق بو یولدر (مثنوی) جان من کمتر ز طوطی کی بود * جان چنین باید که نیکو پی بود * بنم جانم طوطیدن نچون
اکسک اولور جان بو مجلین کرککه ایو ایزلو ولطیف روشلو وله یعنی بو طوطی کبی کرکدر انک طریقی ایوار له
تانیجه لری دخی اول واسطه ایله خلاص قیله * مضرت تعظیم خلق وانکشت نمای خلق شدن جهة سروری (م ی)
تن قفس شکلست وتن شد خار جان * در فریب داخلان وخارجان * تشبیه ایدوب بیوررلر که تن قفس شکلدرکه طوطی
جانه محبسدر و تن انسانی جان طوطینک خاری وخشکی اولدی داخل اولنلرک وخارج اولنلرک الدمه سنده وآنی مغرور
قیلمسنده داخل اولنلردن مراد قوای نفسانیه وهوای جسمانیه ووسوسه شیطانیه در وخارج اولنلردن مراد مداح
وثنا خوان اولنلر وبرای طمع تعظیم وتکریم قیلنلردر (م ی) اینش کوید من شوم همراز تو * وانش کوید نه منم انباز تو
بو داخل اولان قوای نفسانی ووسوسه شیطانی اکا دیرکه بن سنک همرازک اولورم واول خارجده اولان مداحلر
دیرکه اول دکلدر بن سنک انبازک وهمرازکم (مثنوی) اینش کوید نیست چون تو در وجود * در کمال فضل ودر احسان
وجود * وکذلک بو داخل اولنلر اکا دیرکه سنک کبی وجودده بر کمسه بو قدر جمال وفضلده واحسان وجودده (مثنوی
انش کوید هر دو عالم آن تست * جمله جانهامان طفیل جان تست * وخارجده اولنلر دیرکه هر ایکی عالم سنکدر لایقکدر
سنک ایچوندر جمله بزم جانلریمز سکا طفیل وتابعدر (م ی) او چو بیند خلق را سرمست خویش) از تکبر میرود از دست
خویش) اول اسیر تن چونکم خلقی کندیه سرمست کوره تکبر وغروردن کندی الندن کیدر یعنی ضایع اولور (م ی
او نداند که هزاران را چو او) دیو افکندست اندر آب جو * اول ممدوح اولان کمسه بیلمزکه انجلین نیجه بیک کمسه یی شیطان

ایرمق صوینک ایچنه براقشدر (م ی) لطف سالوس جهان خوش لقمه است * کمترش خور کان پر آتش لقمه است
امدی اکرچه جهان سالوسلکنک لطفی یعنی جهان اهلنه سالوسلغنک لطافت وحلاوتی بر خوش لقمه
کبیدر اما آنی کمتر قبول ایت که پر آتش بر لقمه در (م ی) آتشش پنهان وذوقش اشکار * دود او ظاهر شود پایان کار
نهایت ما فی الباب انک آتشی پنهان وذوقی آشکار اوعیاندر انک توتونی پایان کارده باخصوصکه روز شمارده پیدا
وظاهر اولور پس اکثر کمسه لرک نفسی بوکونه حیله ایدرکه قوم مداحلرینی مدح ایلسون مادامکه بن آنی قبول ایلیم بکانه
ضرر پس حضرت خداوندکار اوبله دینلره جواب طریقیله بیوررلر (مثنوی) تو مکو کان مدح را من کی خرم * از طمع
می کوید او پی می برم * مادحت کر هجو کوید بر ملا * روزها سوزدت زان سوزها * کرچه دانی کوز حرمان کفت
آن * کان طمع که داشت از تو شد زیان * سن دیمه که اول مداحک مدحنی بن نچون قبول ایدرم اول مداح اول مدحی
بکا طمعندن سویلر بن انک طمعنه ایرایلتورم وآنی بیلورم پس بوکونه طمعله اولان مدحدن بن نیچون مسرور ومغرور
اولورم ونه وجهله تکبر وتعظم قیلورم پس مادامکه بر مدح نفسه کبر ونخوت ویرمیه ضرر ویرمز حضرت مولانا قدس
الله سره العزیز بیوررلرکه مدح وثنا نفسی تکبر ومغرور قیلور ولیکن مدح شیرین ولذیذ اولدیغندن مضرتی درحال
مکشوف اولمز بلکه مدحک نفسه تأثیرخفی سن بیلمک استرسن الاشیاء تبین بالاضداد مقتضاسنجه مدحی ضدیله
بیلورسن مثلا سنک مداحک سکا هجو سویلسه اشکاره نیجه کونلر قلبک پرسوز اولور اول سوزلردن وحرارتلردن
اکرچه بونی بویله بیلورسن که اول مادح اول هجوی حرماندن دیدی که اول طمعی سندن طوتردی میسر
اولمیوب زیان اولدی انکچون سنی قدح ایلدی بونی بویله بیلورکن (مثنوی) آن اثر می ماندت اندر درون * در مدیح
این حالتت هست آزمون * اول قدحک اثری والمی سنک درونکده قالور کذلک مدحده دخی بو حالت واردر امتحان ایله
(مثنوی) آن اثر هم روزها باقی بود * مایه کبر وخداع جان شود * اول بر اثر که مراد اندن مدح وثنانک اثریدر نیجه
کونلر درونده باقی اولور ومایه کبر وخداع جان اولور وانسانی رنجور معنوی قیلور (مثنوی) لیک ننماید چو شیرینست
مدح * بد نماید زانکه تلخ افتاد قدح * مدح وقدحک نفس انسانیده اثرلری مقرردر ولیکن مدحک اثری کورنمز
چونکم مدح شیریندر نفس اندن لذت الدیغی ایچون انک اثرنی وضررنی درحال مشاهده ایده مز اما بد کورینور
زیرا که قدح تلخ واقع اولمشدر نفس انسانی درحال آنی احساس ایلر (مثنوی) همچو مطبوخست وحب کان را خوری
* تا بدیری شورش ورنج اندری * ور خوری حلوا بود ذوقش دمی * این اثر چون آن نمی پاید همی * چون نمی پاید همی
پاید نهان * هر ضدی را تو بضد او بدان * بیورمشلردیکه نیک ولذیذ اولانک اثری درحال کورنمز چونکم مدح دخی
شیریندر انکچون اثری کورنمز و بد درحال کورینور اندن اوتریکه مدح وذم تلخ واقع اولدی پس بو قدح وهجولک درحال
تأثیرینه ومدح وثنانک بعد زمان تأثیر وتضررینه تفهیمدن اوتری مطبوخ تلخی وحب قی وحلوای شیرینی علی وجه
التشبیه ایراد ایدوب بیوررلرکه هجو وقدح مطبوخ تلخ وحب قی کبیدر آنی ییسک تا کچ زمانه دک شورش درون ورنج
بطون ایچنده سن اندر شورشی ورنجی تقدیرنده درونده ومدح حلوا کبیدر اکر حلوا ییسک انک ذوقی بردم اولور
وبو شیرینلک اثری اول تلخک اثری کبی اکرچه دایم اکلنمز چونکم بو شیرینلک اکرچه ظاهرا اکلنیوب کیدر اما لوازم
ومحصولی نهانی اکلنوب عاقبة الامر ضرر ایدر پس هر ضدی سن انک ضدیله بیلکه الاشیاء تبین باضدادها فحواسنجه
قدحک اثرندن مدحک ضرری مبین ومکشوف اولور مدحک ضررنی حضرت پیغمبر علیه السلام مشاهده قیلدقلری
ایچون بیوررلرکه اذا رأیتم المداحین فاحثوا علی وجوههم التراب وعن ابی هریرة اثنی رجل علی رجل عند النبی صلی الله
علیه وسلم فقال علیه السلام قطعت عنق اخیک ثلاثا (مثنوی) چون شکر پاید نهان تأثیر او * بعد چندین دنبل
آرد نیش جو * چونکه شکر وحلوانک اثری نهان باقی انک تأثیری بر زمان اندنصکره نیش استیجی چبان کتورر یعنی نیشترله
دشلمسی لازم بر چبان پیدا اوله (م ی) نفس ازبس مدحها فرعون شد * کن ذلیل النفس هونا لا تسد * نفس انسانی
خلقک تعظیمندن ومدح وتکریمندن فرعون اولور کن اول ذلیل النفس نفسی ذلیل ووجودی علیل اول هونا مهان
وخوار وحقیر اولدیغک حالده لا تسد صقین سید وافندی اولمه تا بو آیت کریمه نک مظهری اوله سن (وعباد الرحمن الذین
یمشون علی الارض هونا) پس تهوین نفس نعمت عظمایه موصل اولدیغنه جمله انبیا علیهم السلام واولیای عظام
متفقلردر نته کم سید الطائفه جنید بغدادی بیوررلر النعمة العظمی الخروج عن النفس لان النفس اعظم حجاب بینک
وبین الله (مثنوی) تا توانی بنده شو سلطان مباش * زخم کش چون کوی شو چوکان مباش * تا قادر اولدقچه بنده
اول سلطان اولمه طوب کبی زخم چکیجی اول زخم اوریجی چوکان اولمه یعنی تعب وزحمت چکیجی اول زحمت ویریجی اولمه
وسکاریش خنده ایلین ومدح وخوش آمد سویلین حریفلرله مصاحب ومواخات قیلمه (مثنوی) ورنه چون لطف

غماندوبن جمال * ازتو آيدان حريفان را ملال * واكر بو سوزی قبول قيليوب انلرله مجالست ايلرسك چونكه سنك
بو لطافتك وبو جمالك قالميه وانلرك نفسنك حظی سندن حاصل اولميه اول حريفلره سندن ملال كلور وانلر سندن
اعراض قيلور (م ی) آن جماعت كت همی دادند ريو * چون ببيندت بكويندت كه ديو) واول جماعتكه سكا ريو ويرديلر
يعنی مدح وستايش ايتمكله الداديلر بعد زوال الحسن واللطف چون سنی كوره لر سكا ديرلركه شيطاندر (مثنوی)
جمله كويندت چو بينندت بدر) مرده از كور خود بر كرد سر) چونكه سنی قبوده كوره لر جمله سی سكا ديرلر بر ميت كندی
قبرندن باش قالدردی يعنی ميتدن قچرلر كبی سندن قچرلر (مثنوی) همچو امرد كه خدا نامش كنند * تابدان سالوس
در دامش كنند * مثلا شول بر تازه رو محبوب كبی كه غلامباره اولان خبيثلر انك نامنی خدا ايلرلر وحاشا وكلا كاسن برنم
خدامزسن ديو سويلرلر تا بو سالوس وظرافتله انی طوزاغه ايلرلر (مثنوی) چونكه در بدنامی آمد ريش او * ديو را ننك آيد
از تفتيش او چونكم اول محبوبك بدناملقده صقالی كلدی يعنی ناپاكلكده ومستعمل اولمقده صقالی بتدی انك تفتيشندن
شيطانه عار كلور يعنی شيطان اهل فسادی انكله اضلال ايليه ميه جكن بيلدكدنصكره اول ناپاك بر مرتبه مخذول
اولور كه حتی شيطان آنی تفتيش ايلمكدن عار ايلر ديو دبودن مراد شيطان انس اولان غلامباره اوله بو تقديرا اوزره
معنی اول مستعملك صقالی كلدكدنصكره ديو انسان اولان غلامباره يه آنی تفتيش ايلمكدن عار كلوب من بعد آنی
تفحص ايلمزديك اولور (م ی) ديو سوی آدمی شد بهر شر (سوی تو نايد كه از ديوی بتر) شيطان اهل خير اولان آدمی جانبنه
كندی شردن اوتری وآنی اضلال ايلمكدن اوتری اما ای مستعمل وناپاك سنك جانبكه كلمز زيرا خباثتده شيطاندن
برامزرلسن (مثنوی) تا تو بودی آدمی ديو از پيت * ميدويد ومی چشانيد او ميت مادام كه آدمی وصالح ايدك شيطان
سنك اردكدن يلردی واو شيطان سكا شراب طاتدرردی (مثنوی) چون شوی در خوی ديوی استوار * می كريزد
از تو ديو ای نابكار * چونكم سن شيطانلق خويندن استوار وثابت قدم اولدك ای نابكار شيطان سندن قچر (مثنوی)
آن كسان كز دامنت آويختند * چون چنين كشتی همه بكريختند * اول وقتكه آدمی وصالح ايدك سنك دامنكه اول
شيطانلر اصلاديلر يعنی دامنكی محكم طوتديلر چونكه بويله اولدك سندن قاچديلر * تفسير ما شاء الله كان وما لم يشأ
لم يكن * بو حديث شريفك تفسيريدركه حضرت نبی صلی الله عليه وسلم بيوردی اول نسنه يی كه الله ديلدی اولدی
وشول نسنه يی كه الله ديلمدی اولمدی پس بو قول شريفك معناسنی نظمه كتوروب بيوررلر (م ی) ان همه كفتيم ليك اندر
بسيج * بی عنايات خدا هيچيم هيچ * بو دكلی نصيحت ومعرفتی ديدك وليكن راه حقه متهيئ اولوب عزيمت ايلمكده
خدای تعالينك عنايتلری سز هيچ ابن هيچ بسيج بوله براقلمغه وسفر دعزيمت ايتمكه ديرلر (م ی) بی عنايات حق وخاصان
حق * كر ملك باشد سياهستش ورق * حق تعالی حضرتنك وحقك خاص قوللرينك عنايتلری سز فرضی اكر فرشته
اوله انك ورقی سياهدر نفحات الانسده مسطوردركه ابو السعود بن شبلی نقل ايلر بر كون قپو يانده اوترمشدم پدرم
خلوتده ايدی قپو بغلو ايكن ناكاه بركسنه تمثل ايلدی بيلدمكه عالم غيبك اهلندندر پس شيخك حضورنه دخوله اجازت
استيوب شيخ دخی اجازت ويروب ايچرو كيردكده شيخك دست وپاينه يوزلر سوروب دعا وشفاعت رجا ايلدی شيخ اكا دعا
ايليوب اللهك وجودی اوزره باتمام مسح ايلدی پس فی الحال پر وبال صاحبی اولوب آسمان جانبنه پرواز ايلدی
بو قصه دن اكا سؤال ايلدم بو نه كونه كسه در جواب ويرديكه بو ملائكه آسماندن بر ملكدر تسبيح وخدمتنده قصور
ايدوب مقامندن دوشدی وپر وبالی شكست اولدی سائر ملكلر انی بو جانبك دعاسن المغه سوق ايلديلر پس كاوب
خير دعاسنی آلوب پر وبالی همت وعنايتله پرينه كلوب ينه اراكی مقامنه واصل اولدی محصل خليفهٔ الهی اولان
مردان خدانك همت وشفاعتنه اكثر ملائكه دخی محتاجلردر ولهذا كر ملك باشد سياهستش ورق بيورديلر ای خدا
سنك قدرك چندسز وچونسزدر يعنی ای خدا سنك عظمتك بی كم وبی كيفدر ظاهر وباطنك حالی اوزره عالم وواقف سن
(مثنوی) ای خدا از فضل تو حاجت روا * با تو ياد هيچكس نبود روا * ای خدا سنك فضل واحسانك حاجتی روادر
يعنی حاجتلری حاصل ومراد اوزره واصل ايديجيدر هيچ كسنه يی سنكله يادا يتمك روا وسزا اولمز (مثنوی) اين قدر ارشاد
وبخشيدهٔ * تا بدين بس عيب ما بوشيدهٔ * ای بو قدر ارشادوهدايتی سن بغشلمشسن بو حال وبو زمانه كلنجيه دك چوق
عيبمزی اورتمشسن (م ی) قطرهٔ دانش كه بخشيدی زپيش * متصل كردان بدرياهای خويش * بر قطره علمكه
ازلدن بغشلدك اول بر قطره علمی كندی درياكه متصل ايله (مثنوی) قطرهٔ علمست اندر جان من * وارهانش
از هوا وز خاك تن) بنم روحمده بر قطره علمی هوادن وتن خاكندن خلاص ايله (مثنوی) پيش از ان كين خاكها خسفش
كنند * پيش از انكه بادها نشفش كنند * اندن اول كه بو خاكلر اول قطرهٔ علمی خسف ايدرلر اندن اول كه بو بادلر اول
قطره يی نشف ومحو ايدرلر (مثنوی) كرچه چون نشفش كند تو قادری) كش از ايشان واستانی واخری اكرچه بادلر اول

قطره يی چونكه نشف ايده لر سن قادرسن كه اول بر قطره علمی اول خاكلردن وبادلردن كيرو الهسن وخريد ار اولهسن يعنی
اول قطرهٔ علمی خاك بدن وهوای تن محو ايلدكدنصكره سن آنی انلرك حبسندن خلاص قيلمغه وخريدار اولمغه قادرسن
(م ی) قطرهٔ كو در هوا شد يا كه ريخت) از خزينهٔ قدرت تو كی كريخت) بر قطره كه هوايه كتدی يعنی هوا آنی نشف ايدوب
محو ايتدی يا خود اول قطره كه خاكه دوكلدی الهی سنك خزينهٔ قدرتكدن قچن قچدی (م ی) كر در آيد در عدم يا صد
عدم) چون بخوانيش او كند از سر قدم) اكر اول قطره عدمه كه يا خود يوز عدمه كه يعنی يوز قات معدوم وفانی اوله
چونكه اول قطره يی وجوده اوقويه سن اول قطره باشدن ايق ايلر يعنی اكر سنك ارادتك اول فانی ومعدومك موجود
اولمسنه تعلق ايلرسه درحال كمال سرعت وشوقله مشيا علی الهام لا مشيا علی الاقدام وجود جانبنه كلور واستدعيك
كبی موجود اولور (م ی) صد هزاران ضد ضد را می كشد * بازشان حكم تو بيرون ميكشد * نيجه يوزبيك ضد كندينك
ضدنی دبلر وازاله ايلر كيرو سنك حكمك اول محو اولان شيلری طشره چكر وخارج وجوده كتورر (مثنوی) از عدمها
سوی هستی هر زمان * هست يا رب كاروان در كاروان * عدملردن وجود جانبنه هر زمان يا ربی كاروانی كاروانه
متصل اولمشدر (مثنوی) خاصه هر شب جمله افكار وعقول * غرق ميكردند در بحر نغول * خصوصا هر كيجه جميع
فكرلر وعقللر دريك وبی پايان درياده غرق ويوق اولورلر (م ی) باز وقت صبح ان اللهيان * بر زنند از بحر سر چون ماهيان
كيرو صباح وقتی اول اللهه منسوب اولان عقول وافكار وخواطر واسرار دريادن ماهيلر كبی باشلرنی يوقرو اورلر
وظهوره كلورلر (مثنوی) در خزان ان صد هزاران شاخ وبرك * در هزيمت رفته از دريای مرك * خزان وقتنده اول نيجه
يوزبيك شاخ وبرك هزيمتدن مرك درياسنه كتمشدر (م ی) زاغ پوشيده سيه چون نوحه كر * در كلستان نوحه كرده
بر خضر) نوحه ايديجی وماتم طوتيجی كبی زاغ سياه كيمش كلستانده سبزه لرك فوقی اوزره نوحه ايلمش (مثنوی) باز فرمان
آيد از سالار ده * مر عدم را انچه خوردی باز ده * كيرو كويك سالارندن فرمان كلور يعنی قريهٔ وجودك حاكمندن امر
وارد اولور عدمه كه اول نسنه يی كه يدك كيرو وير وآنی مرتبهٔ وجوده ايركوردير (مثنوی) انچه خوردی واده ای مرك
سياه * از نبات ودارو وبرك كياه * ای مرك سياه اول نسنه يی كه يدك ومحو ايلدك آنی كيرو وير اول نسنه نبات ودارودن
وبرك كياهدندر يعنی بونلردن هر نه يی كه محو وفانی ايتدك سه بونلری كيرو ادا ايلديو عالم عدمه امر الهی اولور پس اول
ظهور ووجود ايچون مأمور اولان اشيا وجوده كلور وظهوره بولور (اذا اراد الله شيأ ان يقول له كن فيكون) نص شريفی
بو معنايه اشارت قيلور (م ی) ای برادر عقل يكدم با خود آر * دمبدم در تو خزانست وبهار * باغ دل را سبز وتر وتازه بين
پر زغنچه وورد وسرو وياسمين * ای برادر عقلكی بر دم كنديكه كتور وعلمكی مشاهده مرتبه سنه يتور كه آفاقده نيجه
خزان وبهار وار ايسه سنده دخی دمبدم خزان وبهار واردر مثلا بسطك بهار وقبضك خزان صحتك زمان ربيعی وسقامتك
وقت خريفی كبيدر وكوكل بر باغ بی مثال كبی وانده اولان احوال لطيفه ومعارف جليله انواع شكوفه كبيدر پس
كوكل باغنی سبزهٔ سرور ايله سبز ونشاط انبساط ايله تر وفرحت ورفاهيتله تازه كور وغنچهٔ معرفتدن وورد علم وحكمتدن
وسرو عدالت واستقامتدن وياسمين خلوص وصفوتدن پر كور (مثنوی) ز انبهی برك پنهان كشته شاخ * ز انبهی كل
نهان صحرا وكاخ * برك افكار واوراق كفتارك كمال وفرتندن شاخ دل پنهان اولدی وكل لطايفك وسنبل معارفك
بغايت كثرتندن صحرای عقل كل وكاخ علم رسل نهان اولدی * مثنوی * اين سخنهايی كه از عقل كلست) بوی آن كلزار
وسرو وسنبلست * بوی كل ديد يكه انجا كل نبود * جوش مل ديد يكه انجا مل نبود * بو بنم سوزلرم بر نوع
سوزلردركه عقل كلدندر وعقل معاش وجزويدن دكل وبو كفتارلر اول عقل كلزارينك بويی وانك سرو عدالت
واستقامتنك رايحه سی وسنبل حكمت ومعرفتك فايحه سيدر پس لازمدركه اثردن مؤثره وعطردن رايحهٔ مروح
ومعطره استدلال واستهدا ايده سن زيرا كلسز رايحه اولمز وملسز جوش وخروش بولنمز هيچ سن كل رايحه سی
كوردكمی كه اول موضعده كل اولميه وجوش مل كوردكمی كه اول محلده مل اولميه زيرا بو جوش وبوی عوارضدندر
البته بر محل ومقومه محتاجدر كذلك كلمات صحيحه ومقالات فصيحه دخی بر متكلم ومدبره مفتقردركه اول مدبر
عقلدر پس (ع) كلامندن اولور معلوم كشينك كندی مقداری * قولنك مصداقنجه بو كونه عبارات لطيفه والفاظ
شريفه نك متكلم ومدبری عقل كل ايديكنه شبهه وشايبه يوقدر (م ی) بو قلاووزست ورهبر مر ترا * می برد تا خلد وكوثر
مر ترا * پس بو كلام كه عقل كل كلندن بودر سكا قولاوز ورهبردر اكر استشمام ايدرسك وانكله استهدا ايدوب باغك
بولنه كيدرسك سنی تا خلد وكوثره ايلتور وفردوس وحدت وحديقهٔ حقيقته واصل ايدر (مثنوی) بو دواى چشم
باشد نور ساز * شد ز بوی ديدهٔ يعقوب باز) رايحه چشمه نوردوز يجی وضياويريجی دوا اولدی حضرت يعقوب عليه
السلامك كوزی بويدن اچلدی (فلما ان جاء البشير القيه علی وجهه فارتد بصيرا) آيت كريمه سنك مصداقی اوزره وقتا كم

حضرت یوسف علیه السلامدن بشیر کلوب اول قمیصی حضرت یعقوب علیه السلامك وجه مبارکنه القا ایلدکده
یوسفك قمیصده اولان رایحه سندن انك بیاض اولمش و بی نور قالمش کوزلری اچلوب بصیر اولدیغی حالده یوسف جانبنه
رجوع ایلدی (مثنوی) بوی بد مر دیده را تاری کند * بوی یوسف دیده را یاری کند * یعنی رایحه تحقیقا چشمی تیره
و بی نور ایلر یوسفك رایحه سی چشمه معاونت ایلر یعنی بد و فاسد اولان کمسه لرك رایحهٔ خبیثی چشم دلی تیره و نابینا ایلر
و یوسفان حقیقت اولان اصحاب هدایت و ارباب معرفتك روایح طیبه سی بصر بصیرتی کشاده و بینا ایلر (مثنوی)
تو که یوسف نیستی یعقوب باش * همچو او با گریه و آشوب باش * سن که یوسف دکلسن یعقوب اول حضرت یعقوب
علیه السلام کبی گریه و تضرع و نیازله اول یعنی چونکم مقام مطلوبیته ایرمدك و مرتبهٔ محبوبیته قدم بصوب
واصل اولمدك کرکدر که یعقوب وار طالب یار اوله سن و روز و شب انك شوقنده گریه و زاری قیله سن اکر بو معنانك سرنه
و غورنه ایرمك استرسك (م ی) بشنو این پند از حکیم غزنوی * تا بیابی در تن کهنه نوی حکیم غزنوی حضرتلرندن
بو پندی ایشت و بو نکته ایش ایت تا کهنه تنکده تازه لکلر بوله سن و بی حیات اولان قلبکه بو کلمات حیات بخشدن
حیات دل حاصل قیله سن حکیم حضرتلرینك بیوردقلری بو ایکی بیتدر * مثنوی * ناز را روئی بباید
همچو ورد * چون نداری گرد بد خوئی مگرد * زشت باشد روی نازیبا و ناز * سخت باشد چشم نابینا و درد
تازه تازه کل کبی لطیف و زیبا بر یوز کرك چونکم کل کبی زیبا یوزك یوغیسه نازلنمه و بدخو یلك اطرافنه
طولنمه زیرا زشت و نامقبولدر نازیبا و صاری یوزلو مشکلدر چشم کور و درد اوله یعنی بر کمسه هم کور و هم مریض
و اهل درد اولمقلق مشکلدر چشم کور کذلك روی نازیبا ایکن بد خوی اولمق و کور اولمق و اندن ما عدا مریض اولمق
کبیدر بو ایکی حالت قبیحه یه مبتلا ایکن بالخصوص ناز قیلمق اقبح قبایحدن اولور حاصل کلام بر موجب حدیث رحم
الله امرأ عرف قدره و لم یتعد طوره بر کمسه کندی مقدارنی بیلمك و طور و مرتبه سندن تجاوز ایلممك رحمت حقه اقرب
و احسانه الیقدر (م ی) پیش یوسف نازش و خوبی مکن * جز نیاز و آه یعقوبی مکن * یوسفك قتنده نازش و خوبلق ایله
یعقوبه منسوب اولان نیاز و آهدن غیری ایلمه یعنی یوسف مصر حقیقت اولان اهل کمال حضورنده عرض جمال و کمال
قیلمه بلکه یعقوب وش نیاز و خضوعدن خالی اولمه (مثنوی) معنی مردن ز طوطی بد نیاز * در نیاز و فقر خود را مرده ساز
* طوطیدن اولمکك معناسی نیاز اولدی یعنی انك اولمه سندن مستفاد اولان معنی نیاز و فقر اولدی سن هم کندیکی
نیاز و فقرده مرده دوز یعنی استغنا و کبری ترك ایله و حیات طیبه جانبنه طالب و محتاج اول * مثنوی * تا دم عیسی
ترا زنده کند * همچو خویشت خوب و فرخنده کند * تا بر عیسی صفتلو کمسه نك نفس جان بخشی سنی زنده ایده
اول عیسی علیه السلام کندی کبی سنی خوب و فرخنده ایده اکر سن دیرسنکه ربیع صفت اولان اصحاب معرفت
و ارباب ولایت بزی نظرلری ایله احیا ایلسونلر و دم صبا نو أملریله جان و دلمزی سرسبز و تازه قیلسونلر جواب * مثنوی
از بهاران کی شود سرسبز سنگ * خاك شو تا گل بروید رنگ رنگ * بهارلردن طاش نیجه سرسبز و تازه اولور یعنی اولمز
خاك اول تا سنك وجودکده رنگ رنگ کللر بته یعنی بهارلر کبی اولان مربی و مرشدلرك نظر اکسیر تأثیرلرندن
حصه دار اولمق و نشو و نما بولمق استرسك خاك کبی اول متواضع و متذلل اولوب انلرك تربیه سنه مستعد اول تا زمین
وجودکده کونا کون معانی کللری و اسرار و معارف و حکم لطایف سنبللری ظهوره کله مادامکه بونلرك حضورنده
خاك کبی اولمیه سن بو مرتبه یی بولمزسن * مثنوی * سالها تو سنگ بودی دلخراش * آزمون کن یك زمانی خاك باش
نیجه ییللر سن طاش اولدك دلخراش یعنی طاش کبی صلابت و قسوت و غلظت قلبله نیجه ییللر کوکله الم ویریجی و قلوبه
زخم اوریجی اولدك امتحان ایچون بر زمان خاك اول خلاصهٔ کلام چوق زمان کبر و نخوت ایله وصفت عجب و انانیت ایله
طاش کبی دلخراش اولدك تجربه ایله بر زمان خاك کبی اول پست و متواضع و تخم نصح و ارشادی قبول قیل کورسندن
انلر حاصل اولور و نقدر منافع و فواید دینی و دنیوی ظهوره کلور دیمك اولور * قصهٔ پیر چنگی در عهد امیر المؤمنین عمر
رضی الله عنه در روزی بی نوایی از بهر خدا در گورستان چنگ می زد (مثنوی) آن شنیدستی که در عهد عمر * بود چنگی
مطربی با کر و فر * آنی اشتدکمی که حضرت عمر رضی الله عنه زماننده کر و فر ایله بر مطرب چنگی وار ایدی که اوایل حالنده
انك آوازینك خیلی لطافت و رونقی وار ایدی (مثنوی) بلبل از آواز او بیخود شدی * یك طرب ز آواز خوبش صد شدی *
مثلا بلبل انك آوازندن بی خود و بی هوش اولوردی خوب اولان آوازندن مستمعینك طربی یوز اولوردی * مثنوی *
مجلس و مجمع دمش آراستی * وز نوای او قیامت خواستی) انك نفسی مجلس و مجمعی زینت ایلردی و انك نوا و نغمه سندن
قیامت قالقردی یعنی اول ترنم و الحان ایلدیکی قبورا جساد ایچره مرده اولان دللره حیات کلوب انك دم حیاتبخشندن
قایم اولوردی و حیات اخری بولوردی (مثنوی) همچو اسرافیل کاوازش بفن * مرده کارا جان درارد در بدن

اسرافیل سکی که انك آوازی فن و صنعتله مرده دلرك بدننه جان کتورردی و مرده دللرك قلوبنده حیات بتورردی
(مثنوی) یا رسائل بود اسرافیل را) کس سماعش پر بروئی فیل را) مصرع اولده یا رسائل لفظنده برقاج وجه جائزدر
اولا سائل سؤالدن اوله بو تقدیرا وزره معنی اسرافیله سؤال ایدیجی یار ایدی دیمك اولور ثانیا سائل سیلاندن اوله یعنی
جاری بو تقدیرا وزره معنی اول پیر چنکی حیات بخش جان و جنان اولمقده و آواز و الحان قیلمقده بر یار جاری و همزبان
ساری ایدی اسرافیله ثالثا یا حرف علت اوله رسایل رسیلنك جمعی اولور رسیله بو یله محللرده یارده و معین معناسنه
کلور بو وجه اوزره معنی یا خود اول مطرب اسرافیله یارده لر و هم اوازو دمسازلر مرتبه سنده ایدیکه انك آوازینك
استماعندن روبال پتردی پیل کبی کران و ثقیل اولنلره و کثافت و کسالتده قالنلره دیمك اولور (مثنوی) ساز د اسرافیل
روزی ناله را * جان دهد پوسیدهٔ صد ساله را) اسرافیل حضرتلری بر کون ناله سنی دوزر و صوره نفخ ایدوب آوازایلر نیجه
یوز ییللق چوریمش جانه ویرر پس نغمهٔ مطرب و نفخهٔ اسرافیل مناسبتیله حیات بخش قلوب و ارواح اولان انبیا علیهم
السلام و اولیای عظامك نغمات حیات مضاهاتلرینك شرح و بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * انبیارا
در درون هم نغمه هاست * طالبان را زان حیات بی بهاست * انبیا علیهم السلامك درونده هم نغمه لر واردر لیکن
معنوی طالبلره اول نغمات معنویه دن حیات بی بها اولور که اول شول حیات باقیه درکه اصلا قیمت اولمز (مثنوی)
نشنود آن نغمه ها را گوش حس * کز ستمها گوش حس باشد نجس * حس قولاغی اول نغمه لری اشتمز زیرا ظلملردن
و تعدیلردن حس قولاغی نجس و ناپاکدر بو اجلدن اول پاك اولان نغمات طیبه یی استماع ایتمز گوش حسك
نغمات قلبیه و کلمات معنویه یی استماع ایلمدیکی عجب دکلدر زیرا بو کلمات قلبیه و نغمات معنویه جن و پرینك کلماتندن
الطف و اخفادر چونکم گوش حس آدمی کلمات قلبیه یه نسبتله ظاهر و باهر اولان کلمات جنی و نغمات پریلری
استماعه قادر اولمز پس اندن اخفی و الطف اولانی نیجه فهم و ادراکه قادر اولور نته کم بو بیتله بو معنایه اشارت قیلورلر
* مثنوی * نشنود نغمهٔ پری را آدمی * که بود ز اسرار پریان اعجمی * آدمی پرینك نغمه سنی اشتمز زیرا که اول آدمی
پریلرك اسرارندن اعجمی و غافلدر (مثنوی) گرچه هم نغمهٔ پری زین عالمست * نغمهٔ دل برتر از هر دو دمست * اگرچه
پرینك نغمه سی هم بو عالمدندر لیکن قلبك نغمه سی هر ایکی نفسدن یعنی آدمی و پرینك کلامندن برتر و عالیتردر پس
گوش حس نغمات قلبیه نك استماعی و ادراکی ممکن اولمز زیرا کلمات قلبیه بو عالمدن و بو عالمه مضاف اولان کلمات
قبیلندن دکلدر انکیچون کلمات آدمی پریدن الطف و اخفادر (مثنوی) که پری و آدمی زندانیند * هر دو در زندان این
نادانیند * زیرا پری و آدمی زندانیلردر هر ایکیسی بو نادانلق زندانندەدرلر یعنی پری و آدمی جهل و غفلت زندانی
ایچره ثابت و ساکن اولمشلردر بو اجلدن بو که زندانی دینورا کر بو خصوصده شاهد و برهان استرسك نته کم
بیوررلر (مثنوی) معشر جن سورهٔ رحمان بخوان * تستطیعوا تنفذوا را باز دان * سورهٔ رحمانده معشر جن ایتی
اوقو تستطیعوا ان تنفذوا کلمه لرینك معناسنی کرو بیل تا سکا بونك حقیقتی معلومه اوله یا معشر الجن والانس * ای گروه
جن و انس ان استطعتم اگر قادر ایسه کز ان تنفذوا نفوذ و خروج ایتمککه من اقطار السموات والارض جوانب
سموات و ارضدن فانفذوا پس خروج و نفوذ ایدك لا تنفذون نفوذ ایده مزسز الا بسلطان الا انك قدرت و قوتیله (قال
القاضی ان قدرتم ان تنفذوا و تعلموا ما فی السموات والارض فانفذوا و تعلموا لکن لا تنفذون و لا تعلمون الا ببینة
نصبها الله تعالی فتعرجون علیها بافکارکم) پس بو محلده منفهم اولان بودر که جن و انسان زندانیلردر و محبوسان محسوساتدر
انبیا علیهم السلام و اولیای عظامك سماوات ارواحنده اولان علومه شعورلری یوقدر مگر الله قوت و قدرت ویرمکله
عالم قیله (مثنوی) نغمه های اندرون اولیا * اولا گوید که ای اجزای لا * اولیای عظامك درونك نغمه لری لسان معنایله
اولا درکه ای لانك جزؤلری یعنی ای لا یه مضاف اولان و نفیه تعلق قیلان جزؤلر (م ی) هین ز لای نفس سرها بر زنید
این خیال و وهم یکسو افکنید * اگاه اولك نفی لاسندن باشلریکز یوقاری اورك یعنی نفی لاسیله مراد نفیه متعلق اولان
لا مرتبه سیدرکه جمیع ما سوا مراد اولور جمیع ما سوادن باشکزی یوقاری چقارك و مرتبهٔ فنا و نفیدن خلاص اولك
بو خیال و وهمی بر جانبه براغکز و موجود حقیقی مرتبه سنه کلکز و آنی جمیع ما سوادن حقیقة استثنا قیلکز و انکله
همیشه و دائم و باقی اولکز (مثنوی) ای همه پوسیده در کون و فساد * جان باقیتان نروید و نزاد * ای بو عالم کون
و فساده کلی چوریمش جانلر و هوا و هوسله مرده اولمش جنانلر سزلك باقی اولان جانلریکز بتمدی و دخی طوغمدی
باقی اولان جان شول ولد معنوی و حیات قلبیه درکه مرشد کاملك تربیه و همتیله و طالبك راه حقده طاعت و ریاضتیله
روحندن حاصل اولور و معرفت و حکمت لبنیله نشو و نما بولوب قوت حاصل قیلور و من بعد اول حیات طیبه و ولد قلبیه یه
فنا طاری اولمز بلکه ابد الآباد باقی قالور (مثنوی) گر بگویم شمهٔ زان نغمه ها * جانها سر بر زنند از دخمه ها * اگر اولیای

عظاملك درونده اولان اول نغمه لردن برنغمه سويليم واندن برمقدار لفظ كتوروب نقل ايليم جانلر دخمه لردن باش يوقرى
اوررلر يعنى دخمهاى اجساد ايچره مرده اولان ومقابر ابدانده پوسيده قالان ارواح انسانى اول نغمه لرك اطاقتندن
حيات بوله لر وباش يوقرى كتوروب ظهوره كلورلردى * مثنوى * كوش را نزديك كن كان دور نيست * ليك نقل آن
بتو دستور نيست) كوش جانكى بو نغمه لرى لسان معنا ايله سويلين متكلمه قريب ايله كه اول متكلم هر عصرده سندن
ايراق دكلدر وليكن اول نغمات معنويه بى الفاظ وحروفله سكا نقل ايتمكه دستور يوقدر كركدر كه سن آنى سمع جان ايله استماع
ايده سن * مثنوى * هين كه اسرافيل وقتند اوليا * مرده را زيشان حياتست ونما * اى مقابر ابدان ايچره مرده
اولنلر ودخمهاى اجساده مدفون قالنلر آكاه اولڭز اولياء الله وقتلرينڭ اسرافيليدر مرده دل اولنلره وافسرده
وپژمرده قالنلره حيات بى بهاونشو ونما اوردر * مثنوى * جان هريك مرده اندر كور تن) مى جهد ز آوازشان
اندر كفن * هر برمرده دلك جانى تن قبرندن كفن ولباس صوريده پيچيده ايكن انلرك آوازلرندن حيات بولوب
صيچرار وزنده اولوب حشر معنوى ايچون قايم اولور وقيامت معنوى بى مشاهده قيلور * مثنوى * كويد اين اوازها
خود جداست * زنده كردن كار آواز خداست * اول حيات طيبه بولان ودم اوليا ايله زنده اولان كمسه دير كه بو آواز
خلايقك آوازلرندن جدادر زيرا بو انلره بكزه مز زنده ايتمكلك آواز خدانك كاريدر خلايقك آوازى بو حاجتدن
عاريدر پس انبيا عليهم السلام واولياى عظاملك قلوبنڭ آوازلرى ورازلرى من حيث الحقيقه اللهك آوازى ورازى
اولديغنه اشارت ايدوب بو بيتله تنبيه بيورورلر * مثنوى * ما بمرديم وبكلى كاستيم * بانك حق امد همه برخاستيم *
بز كه مرتبهٔ فناده وقيد دلقيده اولان ارواحز اولدق وبالكليه اكسلدك ومحو اولدق حق تعالينڭ بانكى يعنى كلام
هدايت انجامى كلدى وسمع جانمزانى استماع ايدوب دوكلى قالقدق وحيات طيبه بولوب انكله قايم اولدق * مثنوى *
بانك حق اندر حجاب وبى حجاب * آن دهد كو داد مريم را زجيب * حق تعالينڭ بانكى اكر حجابده واكر بلا حجاب
آنى ويرر كه او حق حضرت مريمه جيبندن ويردى بانكدن مراد بوراده بى حرف وصوت اولان كلام الهيدر وحق
تعالينڭ تكلمى ايكى نوع اوزره اولور بر نوعى بلا حجاب وحيله اولان وقلبه بلا واسطه اشارت ربانيه ايله كلان كلامدر
وبر نوعى دخى وراى حجابدن اولان ويا خود ملائكه واسطه سيله ظهوره كلان كلامدر نته كم بو آيت كريمه ده كلام حقك
بى حجاب ومن وراى حجاب اولمسنه دلالت واردر قال الله تعالى فى آخر سورة الشورى (وما كان لبشر ان يكلمه الله
الا وحيا او من وراء حجاب او يرسل رسولا فيوحى باذنه) محصل كلام الهى اكر بى حجاب وبى واسطه قلبه وحى اولسون
ويا خود ملائكه بى انبيا عليهم السلامه ارسال ايليوب ويا خود من وراى حجاب حضرت موسى عليه السلامه درخت
حجابنك وراسندن سويلديكى كبى انلر واسطه سيله وحى ايلديكى كبى اولسون على اى وجه كان كلام الهى آنى اعطا
ايلر كه حضرت مريم عليها السلامه جيبندن نفخ ايلدى واول نفخهٔ الهيه سببيله حضرت روح الله ظهوره كلدى
فنفخنا فيه من روحنا نص شريفك ماصدقنجه نافخ حقيقتده خداى تعالى در بعض مواضعده حضرت جبرائيل
عليه السلامه اسناد اولنمسى مجازادر چونكم حق تعالى حضرتلرى حضرت مريمه نفخ ايلدى واكا لسان حقيقتله
بى حرف وبى صوت كلام سويلدى انك اثرى حضرت مريمك وجودنده روح الله اولدى واندن ظهوره كلدى پس
هر قنغى كمسه نك قلبنه كلام حق كلسه وانك جان ودلنه الهام الهى اولسه انك خاصيت وشانى اولدر كه انك درونندن
مرده لر احيا ايدجى برعيسى دم ولد معنوى حاصل اولور ونفخهٔ حق ايله وجود بولور روا كه عند المشايخ ولد معنوى ديو نور
(مثنوى) اى فنا تان نيست كرده زير پوست * باز كرديد از عدم ز آواز دوست * اى مرده دللر سز شول كمسه لرسز كه
فناسزلرى پوست التنده يوق ايلمش دوستك آوازندن وانك كلام بارازندن عدم جانبندن وجود حقانى مرتبه سنه
رجوع ايلك وهميشه بقا ودوام حقله باقى اولك وزنده قالك (م ى) مطلق آن آواز خود ازشه بود * كرچه از حلقوم
عبد الله بود * كفته او را من زبان وچشم تو * من حواس ومن رضا وخشم تو * رو كه بى يسمع وبى يبصر توى * سر توى
چه جاى صاحب سر توى * چون شدى من كان لله از وله * من ترا باشم كه كان الله له * اول مرده دللرى احيا قيلان
وپژمرده وافسرده اولان روحلره نشو ونما ويرن اواز وكلام پروازخود مطلقا شاه حقيقيدن اولورا كرچه بحسب الظاهر
الله قوللرينك حلقوم ودهانندن ظهوره قيلورو بو معنايه (ان الله يقول الحق على لسان عبده) حديثى دخى شهادة
قيلورو عبد الله شول بندهٔ كاملدر كه جناب حقا كا جميع اسما وصفاتيله تجلى قيله وقرب نوافل وقرب فرايضه واصل اوله
بندكان حق ايچنده بو عبد كاملدن ارفع وبو بندهٔ فاضلدن اعلى بر دخى اولمز زيرا بو مرتبه اسم ذات مستجمع جميع صفات
اولان اسم اعظمك مظهرى وعبد بدر الله سبحانه وتعالى اول كامله قرب نوافلده ديديكه بن سنك لسان وچشمكم
وبن سنك اسما وصفاتڭله حواسكده ظهور ايده نم وبن رضا وخشمكم يعنى سنك رضاك بنم رضام وسنك خشمك

بنم خشممدر يورى اى بندهٔ خالص بنم عبادم ماينده مرشد اولديغك حالده بنمله ايشيدر وبنمله كورر سن والانسان
سرى من اسرارى حديث شريفنك فحواسنجه سر سنسن نه سر محلى صاحب سر سنسن من كان لله كان الله له حديثنك
مقتضاسنجه چونكم سن الله اولان كمسه اولدك اوله وحيرتكدن بندخى سنك ايچون اولورمكه بو خصوصده كان الله
حديثى ثابت وبرهان قاطعدر (م ى) كه توبى كويم ترا كاهى منم (هر كه كويم آفتاب روشنم واى عبد كامل وبندهٔ فاضل
كاه سكا سن ديرم تعينك وعبوديتك جهتندن وكاهى بنم ديرم ربوبيتم والوهيتم حيثيتندن هرنه ديرسم آفتاب
روشن ووحدت مبرهنم (مثنوى) هر كجا تابم زمشكات دمى * حل شد آنجا مشكلات عالمى * هرنه مظهر وتجلى قيلم
اسما وصفاتمله بر مشكاتدن بردم طالع وظاهر اولم اول محلده عالمه منسوب اولان كمسه لرك مشكلاتى حل اولورا كثر
نسخه ده مشكات ياسز واقع اولوب دمه مضاف اولمشدر بو تقديراوزره معنى هر قنده كه نفسنه منسوب اولان
مشكاتدن بلدرايم يعنى هر قنغى محلده كه دم وكلامه منسوب اولان محل مصباح حقيقيدن تجلى ايليم او محلده
عالمك مشكلاتى حل وكشف اولدى ديمك اولور (مثنوى) ظلمتى را كافتابش برنداشت * از دم ما كرددان ظلمت
چو چاشت * شول بر ظلمتى كه آفتاب انى دفع ايلمدى وازاله قيلمدى بزم نفس وكلاممزدن اول قوشلق كبى روشن
اولور ظلمتدن مراد جهالت وغفلت وكفر ومعصيت ظلمتلريدر كه انبيا عليهم السلام واولياى عظاملك
دم ونفسلرى ايله زائل اولور بعض نسخه ده بو بيت واقع اولمشدر (مثنوى) هر كجا تاريك امد ناسزا * از فروغ ما شود
شمس الضحى * هر قنده نامعقول وناسزا بر ظلمت كلدى وظاهر اولديسه اول ظلمت بزم فروغ تجليمزدن ضحى كونشى
كبى اولور بو جمله كفته او رامن زبان وچشم تو بيتندن بو محله كلنجيه دك جناب حق لسانندندر پس حقيقت آدم مرآت
الهى وبلا واسطه مظهر اسما وصفات ربانى اولديغنه اشارت ايدوب بو بيت شريفى ادا بيورورلر * مثنوى * آدمى را
وبخويش اسما نمود * ديكران از آدم اسمامى كشود * آدمه وادمه منسوب اولان اولاده اول خداى متعال بنفسه
كندى اسما وصفاتنى كوستردى وبر مصداق وعلم آدم الاسماء كلها تعليم ايلدى وآدمدن غيريلره آدمدن اسرار
اسمايى فتح ايلدى وآدمى واولادنى خليفه قيلوب انك واسطه سيله خلق عالمه علوى وسفلى هر كم ايسه اسما وصفاتى
عيان قيلدى پس آدم بين الحق والخلق برزخ جامع وواسطهٔ كاملدر وخليفهٔ فاضلدر اولان قوت وقدرت وارادت
وعلوم وحكمت ومعرفت وبونلر امثالى اولان صفتلر آدم كاملده هر نقدر وار ايسه جميعا حضرت حقكدر پس انسان
كامل مرآت الهى ومخزن اسرار ربانى ومظهر انوار سبحانيدر * مثنوى * خواه ز آدم كير نورش خواه ازو * خواه از خم
كير مى خواه از كدو * پس سن استرسك آدم كامل وخليفهٔ فاضلدن اخذ ايله انك نورنى ويا قادر ايسك بلا واسطه اول
اللهدن اخذ ايت نته كم انبيا عليهم السلام واولياى عظام بلا واسطه اندن اخذ ايدرلر وخواه خم وحدتدن اخذ ايله
مى علم ومعرفتى وخواه كدوى وجود خليفه دن * مثنوى * كين كدو با خم به پيوستست سخت * نى چو تو شادان
كدوى نيك بخت * بو كدوى وجود خليفه خم وحدت مستخلفه سخت متصلدر دايما اندن استفاضه ايدوب واكا حق
اولوب مستحق اولنلره حقى ادا وافاضه ايلراى بشريتده قلان واسير صورت وانانيتده اولان اول كدوى نيك بخت
سنك كبى شهوت نفسانيه ولذت جسمانيه سندن شاد دكلدر بلكه حقله شاد ودرونى وجود مطلقله آباددر پس درونى
حقله آباد اولان خليفه دن اسرار وانوارى الحق حقدن المقدن واول خليفهٔ حقك آلندن دخى الحق يته حقدن الحق
كبيدوهلم جرا الى غير النهايه نته كم بو معنايه اشارت ايتمك ايچون حديث رسول عليه السلامك مضمونى نظمه كتوروب
بيورورلر * مثنوى * كفت طوبى من رآنى مصطفى * والذى يبصر لمن وجهى رأى * حضرت مصطفى صلى الله عليه وسلم
بيورديلر كه طيبت وسعادت اول كمسنه يه كه بنى كوردى ودخى شول كمسه يه طيبت وسعادتكه بنم وجهمى كورن كمسه بى
كوره بو حديث شريفه اشارتدر كه امام طبرى وحاكم عبد الله بن بشردن اتفاق اوزره بو حديثى روايت ايدرلر كه
قال عليه السلام طوبى لمن رآنى وآمن بى وطوبى لمن رأى من رآنى وامن بى * طوبى لهم وحسن مآب * يعنى طيبت
وسعادت شول كمسنه كه بنى كوردى وبكا ايمان كتوردى ودخى شول كمسنه كه بنى كورنى كوردى ودخى شول كمسنه كه
بنى كورن كمسه بى كورن كمسه يى كوردى طوبى وجنت انلر ايچوندر پيغمبرى كوروب ومجلسنه حاضر اولنه اصحاب ديرلر
واصحابى كورنه تابعين وتابعينى كورنه تبع تابعين ديرلرا كرچه لفظ حديث شريفدن بو اوچ كوروهه منحصر اولمق
منفهم اولورا ليكن رؤيتدن مراد رؤيت على اولورسه الى غير النهايه والى دور قيامته بو طيبت وسعادت هر وارث نبى وعالم
سر مصطفوى اولنلره وانلرى كورنلره حاصل اولور وحضرت مولانا قدس الله سره العزيز دخى بو محلده مراد شريفلرى
بودر نته كم بر كمسه حضرت پيغمبر عليه السلامدن علم اقتباس ايلسه وبر كمسه ده اندن اقتباس ايلسه الى غير النهايه
بو كونه اخذ اقتباس ايلسه لر مادام كه علم اولدقجه آخرده اولان كمسه دن اخذ ايتمك اولده اولان كمسه دن اخذ ايتمك كبيدر

وانك مراد نه کتمك پیغمبر علیه السلامك مراد نه کتمك کبیدر (م ی) چون چراغی نور شمعی را کشید * هر که دید اورا یقین آن شمع دید * مثلا چونکه بر چراغ شمعك نورنی چکدی یعنی اول شمعدن شعله اخذ ایدوب بو چراغك وجودی دخی یاندی وشعله لندی هر کیمکه او چراغی کوردی یقین محقق اول شمعی کوردی (م ی) همچنین تا صد چراغ ار نقل شد * دیدن آخر لقای اصل بد) بونك کبی یوز چراغه دك اکر نقل اولسه یعنی اول چراغك نوری یوز کرا اولان اسلوب اوزره نیجه یك چراغه دك انتقال قیلسه هر بر چراغ بر آخر چراغك نوردن مشتعل اولسه آخرکی چراغی کورمك اصلك لقاسی اولدی یعنی اولکی چراغی کورمك واکا ملاقی اولمق مرتبه سنده اولدی زیرا بونك نوری اندن مقتبسدر (مثنوی) خواه از نور پسین بستان توان * هیچ فرقی نیست خواه از شمع جان * استرایسك سن اول نوری صکره کی نوردن آل هیچ بر فرق یوقدر استرسك شمع جاندن آل شمع جاندن مراد جانلرده نور ویردکی ملابسه ایله حضرت خدادر حضرت نبی مجتبی علیه السلام اولسه دخی جائزدر خلاصهٔ کلام منور باطن اولان عالی استرسك چراغ پسین مرتبه سنده اولان عصر کره کی وارث حضرت نبی علیه السلامدن اقتباس ایله ویاخود حضرت نبی علیه السلامك مشکات روحندن اقتباس ایله واسترسك جمله انواره اصل اولان حضرت خدادن اقتباس ایله ومقتبس اولان نورلرك ما بیننده هیچ فرق یوقدر هر قنغیسندن اولورسه اولسون زیرا بو چراغ پسینك نوری عینیله اولکی چراغك نوریدر بلا فرق (مثنوی) خواه بین نور از چراغ آخرین * خواه بین نورش ز شمع غابرین * استرایسك نوری آخرلك چراغندن کور استرایسك نوری غابر وعابر اولنلرك شمعندن کور غابر ماضی معناسنه در استرایسك نور حقی متأخرینك وجودلری چراغلرندن مشاهده ایله استرایسك انی عبور ومرور ایلین متقدمینك مصباح ارواحندن مکاشفه ایله کور * در معنی حدیث ان لربکم فی ایام دهرکم نفحات الا فتعرضوا لها * بو حدیث شریفك معناسنده درکه حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم بیوردی وابو هریره وام سلمه رضی الله عنهما اول حضرتدن بونی بویله روایت قیلدیلر حضرت علیه السلام بیورمشلرکه تحقیقا ربکزایچون زمانکز کونلرنده نفحات واردر نفحات حاء مهمله ایله نفحه نك جمعیدر یعنی طیب رایحه لر واردر مراد اللهك رحمتلریدر انکیچون بعض روایتده من رحمة الله لفظی من بیانیه ایله وارد اولمشدر آکاه اولك ای طالب حق اولنلر اول نفحه لری توجه وقصد قیلك تعرض توجه وقصد ایلمکه دیرلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بو حدیث شریفك معناسنده نفحات رحمة للعالمین اولان سرور کائنات علیه السلامك وارثلرینه حمل ایدرلر وبونلرك هر بری نفحهٔ الهی ونفخهٔ ربانی اولدیغنه تعلیم وتفهیم ایدوب بیوررلر * مثنوی * کفت پیغمبر که نفحتهای حق * اندرین ایام می دارد سبق * پیغمبر علیه السلام دیدیکه حق تعالینك نفحاتلری بو ایامده سبقت کتوررلر یعنی جمیع اوقاتده وکل ساعاتده نفحات الهیه خلایق اوزره ظهوره کلور وغلبه قیلور * مثنوی * کوش وهش دارید این اوقات را * در ربایید این چنین نفحات را * ای طالب نفحات الهیه اولنلر بو وقتلره کوش وهوش طوتکز بو تجلین لطیف وشریف نفحاتلری قاپکز یعنی اخذ وقبوله مستعد وطالب اولکز * مثنوی * نفحه آمد مر شما را دید ورفت * هر کرا می خواست جان بخشید ورفت * نفحهٔ دیکر رسید آکاه باش * تا ازین هم وانمانی خواجه تاش * هر وقتده نفحات الهیه اولان نفحهٔ حق سزه کلدی وتحقیق سزی کوردی وکتدی وهر کیمه دیلدیسه جان وایمان بغشلدی ورحلت ایتدی اکر بو کاملك وجودندن مستفید ومسترشد اوله مدك ایسه بر آخر نفحه دخی یتشدی آکاه اول وآنی بول تا اندن دخی کیرو قالمیه سن ای خواجه تاش ونور ظهورندن محروم اولمیه سن ای کانخفاش * مثنوی * جان ناری یافت زو آتش کشی * جان مرده یافت از وی جنبشی * آتشه منسوب ومضاف اولان جان غضبناك غضب وشهوت آتشنی اولدرمکلکی اول شیخ ربانی ونفحهٔ سبحانیدن بولدی کشی بضم الکاف قرأت اولورسه معنی بودر واکر بفتح الکاف قرأت اولنورسه شوق عشقله آتش کبی بر شعله ونورانی اولان آتش کش اولمغی وجذب نار محبت قیلمغی اول نفس رحمانیدن ودم سبحانیدن بولدی وجهل وغفلتله مرده وخطا ومعصیتله پژمرده اولان جان انسانی علم ومعرفتله اول نفحهٔ الهیه دن دین وطریقتده جنبش وحرکت بولدی مثنوی) جان ناری یافت از وی انطفا * مرده پوشید از بقای او قبا * وناره منسوب اولان جان غضوب وپر شهوت اول حضرتدن منطفی اولدی وجهالت وغفلتده مرده انك بقاسندن قبای حیات ابدیه یی کیدی واول تازه لکی وجنبشی سالك اول مالك خزاین الهیه دن بولور * مثنوی * تازکی وجنبش طوبیست آن * همچو جنبشهای خلقان نیست آن * تازکی وجنبش طوبی در اول سایر خلقك حرکت وجنبشی کبی دکلدر اول طوبی جنت اعلاده بر شجر رعنادرکه جمیع اهل جنت انك سایهٔ سعادتنده خوش بکررلر وانك تحت ظلنده برلو ایچرلر جمیع بیوت وقصور جنانده انك اغصانی متدلیه واثمار وقطوفی دانیه در (م ی) کرد رافتد در زمین وآسمان * زهرهاشان آب کردد در زمان

خود

خود زبیم این دم بی منتها * باز خوان فابین ان یحملنها) ورنه خود اشفقن منها کی بدی * کرنه از بیمش دل که خون شدی * بو ابیات شریفه دن منفهم اولان بودرکه حدیث شریفده اولان نفحات خاء معجمه ایله اولان نفخه معناسنه اولمشدر واول آنك معناسنه وثانیا مناسبتله بونك معناسنه اشارت قیلمشدر وایکیسنك یله جوازنه ذاهب اولمشدر پس خاء معجمه ایله اولدیغی اوزره بیوررلرکه اکر وجود انسانیده اولان دم سبحانی ونفخهٔ ربانی زمین وآسمانه دوشسه ایدی انلرك اهاليسنك زهره لری درحال آب اولیدی واریوب فنا بولیدی خود بو دم بی منتها وامانت خدانك بیمندن زمین وآسمان ابا واشفاق ایلدیلر سن کیرو اوقو فابین ان یحملنها آیت کریمه سنی والا بویله اولمیه ایدی اول امانتدن بونلرك خوف واشفاقی نچن اولوردی اکر بو دم بی منتهانك بیمندن قلب کوه خون اولمیدی بو آیت کریمه یه اشارتدر جناب حق سورهٔ احزاب آخرنده بیوررلر (انا عرضنا الامانة) جناب عزت بیوررلرکه تحقیقا بز عرض ایلدك امانتی (علی السموات والارض والجبال) سموات وارض وجبال اوزره امانتدن مراد بعضلر فرایضدر دیمشلر وبعضلر معرفة الله در دیمشلر وبعضلر تکالیف شرعیه در دیمشلر لیکن حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بزلك بیوردیغی بو جمله یی جامع اولور کان بیوررلرکه اصل امانت نفخهٔ الهیه اولان روحدرکه مبدأ جمیع اعمال واحوال وعلت جمله تکالیف وواجبات وحرام وحلالدر پس اصل ارض وسما وجبال بو نفخه دن اعراض واشفاق ایلدیلرکه مبدأ جمیع تکالیف واحوالدر وبعض اهل تحقیق امانتدن مراد کمال ظهور حقدر من حیث اسمائه وذاته وصفاته دیرلر پس بو جمعیته برشیئك استعدادی یوقدر الا انسان کاملك (فابین ان یحملنها) پس اول امانتی کوترمکدن ابا ایلدیلر یعنی کمال ظهور حقه عدم استعدادلری اولدیغندن سماوات وارض وجبال وسائر اشیا بو امانتك ارتکابندن ابا ایلدیلر (واشفقن منها) واول امانتدن اشفاق وخوف ایلدیلر (وحملها الانسان) پس اول امانتی انسان حامل اولدی یعنی کمال مظهریته انسان قادر اولدی (انه کان ظلوما جهولا) تحقیقا اول انسان اولدی غایتله ظلم ایدیجی ومبالغه ایله جاهل اولدی قال القاشانی ای ظلوما علی نفسه مهینا ایاها مفنیا ذاته فی ذات الله جهولا لا لغیره ناسیا لما سواه نافیا لما عداه بقوله لا اله الا الله وبر معنی دخی بودرکه ظلوم وجهول صفتان مبالغتاندر معنالری حددن تجاوز ظلم ایلدیلر وحددن تجاوز جاهل اولدیلر دیمکدر پس قول مشهوردرکه اذا تجاوز الشیء حده انعکس ضده پس ظلمك ضدی عدل وجهالتك ضدی علمدر پس تقدیر کلام اول امانتی حامل اولدی انسان بغایت عادل وعالم اولدقلرندن دیمك اوله پس حضرت خداوندکار بو امانتی عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود مطلق ایله تعبیر بیوروب دیرلرکه اکر بو عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود مطلق ایله نفخهٔ اسرار سبحانیه یه هر شیئك قابلیتی اولیدی ابا ایتمیه لردی پس عشق حقه قابل اولان اولیای عظامك وانسان کاملك نشئهٔ روحانیتلریدر (م ی) دوش دیکر لون این میداد دست * لقمهٔ چندی در آمد ره ببست * بو نفخهٔ الهیه ودم ربانیه نك بوندن ماعدا بر آخر نوع اوزره بر لطیف معناسی وذکر اولناندن شریف شرح رعناسی حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بزلك علی طریق الواردات والالهام جناب حقدن قلب شریفلرینه القا اولنوب لیکن اکل وشرب نفسانی سد باب حکم ربانی وواردات سبحانی قیلوب انك نطقه کلمه سنه مانع اولدیغی بیان بیوررلر ودیرلرکه دون بر غیر کونه بو نفخه نك معناسی وشرح رعناسی بزه الهام واسطه سیله ال ویردی ولیکن بر قاچ لقمه کلدی ویولدی وراه معنایی باغلدی کما قال علیه السلام اذا امتلئت المعدة خرست الحکمة پس حکمت ربانی ومرتبهٔ لقمانی استین کمسه غدای نفسانیه یی ترك ایلمك لازم اولدیغی اشعار ایچون بر قاچ کفتار حکمت آمیز دخی نظمه کتوروب بیوررلر (م ی) بهر لقمه کشته لقمانی کرو * وقت لقمانست ای لقمه برو * لقمه دن اوتری بر لقمان رهن اولمش یعنی لقمان صفت ومعدن حکمت اولان روح الهی کرفتار غدای نفسانی قالمش لقمان وقیدلرای لقمه یوری یعنی علوم وحکمت زمانیدر ای غدای جسمانی سن بر طرف اول دیمك اولور * مثنوی * از هوای لقمهٔ این خار خار * از کف لقمان برون آرید خار * بو خار خار بر لقمه دن اوتریدر یعنی بو غصه وتاسه ودغدغه ووسوسه بر غدا ایچوندر از برای لقمه ایست تقدیرنده در لقمانك پایندن خاری طشره کتورك یعنی لقمان صفت اولان روحك قدمندن غدای نفسه متعلق اولان افکار واضطرابی اخراج ایدك (مثنوی) در کف او خار وسایش نیز نیست * لیکت آن از حرص آن تمییز نیست * اول جان لقمانك پاینك کفنده خار واردر انکیچون انك سایه سی تیزد کلدر یعنی انك جسدی تیز دکلدر ولیکن تا اول خاره حرصکزدن تمییز یوقدر دیمکدر یا خود خاردن مراد غدای نفسانی واول غدا ایچون اولان افکاردرکه روحك پاینه خار مشابه سنده واقع اولمشدر ولکن تا حرصدن تمییز یوقدر دیمکدر اما اولکی معنی اولیدر اکثر نسخه ده تیز بر نون ایله نیز واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول لقمه نك کفنده خار یوقدر وانك سایه سی دخی یوقدر بلکه خاردن مراد غدای نفسانی یه حریص اولمق واشتغال قیلمقدر ولیکن سزه حرصکزدن اول تمییز یوقدرکه فرق ایده سز دیمك اولور

(مثنوی) خاردان ازانکه خرما دیدهٔ * زانکه بس نانکور وبس نادیدهٔ * معناده خار بیل آنیکه ظاهرده خرما
کورمشسن زیراکه نانکورسن وزیاده کورمهمش سن انکیچون خاری خرما کوررسن اکر نانکور ونادیده اولمیدك
ظاهرده خرما کبی نفیس کورد یکك طعاملری خاربیلوردك (مثنوی) جان لقمان کان کلستان خداست * پای
جانش بستهٔ خاری چراست * لقمانك جانیکه خدای تعالینك کلستانی ونظرکاه بوستانیدر انك جانك اباغی نیچون
بر خارك مجروحیدر یعنی بر خار اول پای روحی مجروح وخسته ایدوب طریق حقه کیتمکدن کیرو قومق لا یقمیدر (م ی)
اشتر آمد این وجود خارخوار * مصطفی زادی برین اشترسوار * بو خاریجی وجود فی المثل اشترکلدی برمصطفی
زاده بو دوه نك اوزرینه سواردر یعنی برمصطفادن طوغمش وانك نورندن ظهوره کلمش برروح بو اشتر خارخوار
کبی اولان وجودن اوزرینه راکب اولمشدر انا نور الله والمؤمنون من نوری حدیث شریفنك فحواسنجه هرمؤمنك
روحی بو تقدیراوزره مصطفی زاده اولور * مثنوی * اشترا تنك کلی دربار تست * کز نسیمش در تو صد کلزار رست *
ای اشتر سنك ارقك اوزره برکل تنکی واردرکه انك نسیمندن سنده یوز کلزار بتدی یعنی ای اشتر کبی اولان جسم سنك
اوزرکده برکل دنکی واردرکه اندن مراد روحدرکه انك نسیمندن وبوی کریمندن نیجه یوز کلزار بتمشدر * مثنوی *
میل تو سوی مغیلانست وریك) تا چه کل چینی زخار مرده ریك) اما سنك میلك مغیلان دکننه وقوم جانبنه در یعنی
غدای نفسانی واموال دنیوی محنته در ارده قالمش خاردن عجبا نه کل دررسن (م ی) ای بکشته زین طلب از کوبکو *
چند کویی این کلستان کو وکو) ای بو طلبدن کو بکو کشت وسعی ایلمش نیجه بر دیرسن که بو کلستان قنی وقنی (مثنوی
پیش ازین کین خار پا بیرون کنی * چشم تاریکست جولان چون کنی * بوندن اولکه بو آیاغکده اولان خاری طشره
ایده سن چشمك تاریك وبی نوردر نیجه جولان ایلرسن یعنی مادامکه پای جانکده خار طعام مرکوز وچشم دلك تاریك
وبی نور اوله جولانه قادر اوله مزسن وراه حقه رفتار قیله مزسن (م ی) آدمی کو می نکنجد در جهان * در سرخاری
همیکردد نهان * مصطفی آمد که سازد همدمی * کلمینی یا حمیرا کلمی * حقیقت آدمیه روح اعظم وعقل کلدرکه اول
بو جهانه صغمز عجبدر که بر خارك طرفندن طولا نور نهانده که اول خار لذت جسمانیه وعیش نفسانیه درکه کل عقل
کله نسبتله خار وعزت روح اعظمه کوره خواردر کورمزمیسنکه حقیقت محمدیه وعقل مصطفویه کون ومکانه صغمز
ایکن کلدیکه بو عالم بشریتده برهمدم دوزه واول همدم حضرت عایشه رضی الله عنها ایدیکه هربار اول حضرته
روحانیت وملکیت غلبه قیلسه بشریته نزول ایچون حضرت عایشه رضی الله عنهایه قریب اولوب یا عایشه بکا سویله
ومکالمه ایله تا سنکله انسیت قیلم وبشریت لذتنی دخی بولم دیردی حمیرا حمرانك تصغیریدر حضرت عایشه رضی الله عنهانك
لقبیدر بیاضجه اولدیغیچون اکا حمیرا تلقیب اولندیکه بیاض اولان انسانه حمرا دیرلر (کما قال ابن الاثیر فی شرح هذا
الحدیث قال علیه السلام خذوا شطر دینکم من حمیرا یعنی عایشه کان علیه السلام یقول لها یا حمیرا یرید البیضاء
فان العرب تقول امرأة حمراء ای بیضاء حسنا (مثنوی) ای حمیرا آتش اندر نه تو نعل * تا زنعل تو شود این کوه لعل *
هرکوه لعل دخی نسخه در علم نارنجاتده مسطوردرکه تچن بنده فرار قیلسه ویاخود بر محبوب سرکش اولسه انك
اسمی بریکی نعله یازوب آتشه قورلر درحال اول عبد آبق عودت قیلور ومحبوب سرکش مطیع ومسخر اولور پس نعلی
آتشه قومق برکسه یی جذب وتسخیر قیلمقدن کنایه اولور کرملزوم اراده لازم قیلمشدر پس حضرت پیغمبر علیه
السلام حضرت عایشه یه بیوررلردیکه یا عایشه بنی بشریت عالمنه جذب وتسخیر ایله تا سنك نعلکدن یعنی جذب
وتسخیر کدن بو کوه وجودم ویاخود هروجودك کوهی دین وایمان لعلندن وایقان وعرفان کوهرندن پر اوله بعض
نسخه ده این کوه وبعضنده هرکوه واقع اولمشدر وحضرت رسالت پناه علیه السلام انکیچون حضرت عایشه یه
بو معامله یی ایدرلردیکه تا آنك مکالمه ومصاحبتی واسطه سیله بشریتدن ودنیایه نزول ایدوب تبلیغ احکام ورسالته
بروجه عدالت قادر اوله لر زیرا انسادنیاد ندرانلر له صحبت بشریت وجسمانیتی اقتضا ایدر وهربارکه بشریت ومقتضای
عالم طبیعت غلبه ایتسه ایدی ارحنا یا بلال دیرلردی زیرا آواز خوب روحانیدر عالم ارواحه جذب قیلور پس اول حضرتك
مشرب لطیفلری بغایت اعتدال اوزره اولدیغندن شرع شریفلری دخی کمال عدالت اوزره در فافهم * مثنوی *
این حمیرا لفظ تانیث است وجان * نام تانیثش نهند این تازیان) بو حمیرا که حمرانك تصغیریدر لفظ تأنیثدر وجان دخی
تأنیثدر زیرا بو تازیلر اول جانه تأنیث نام قورلر یعنی بو حمیرا حقیقة تأنیث لفظیدر وکذلك جان دخی تأنیث سماعیدر
عرب عرباً کا تأنیث نامن وضع ایدرلر وهربارکه روحه ضمیر کوندرسه لر مؤنث ضمیری کوندررلر (مثنوی) لیك ازتأنیث
جان را باك نیست * روح را با مرد وزن اشراك نیست * ولیکن روحه تأنیثدن باك یوقدر روحك مرد وزن ایله اشتراکی
یوقدر یعنی ار وعورت اولمغله اشتراکی وتقییدی یوقدر مؤنث ومذکر اولمقدن برتر وعالیتر در نته کم بیوررلر * مثنوی *

از

ازمؤنث وزمذکر برترست * این نه آن جانست کز خشك وترست) زیرا روح فی حد ذاته مذکر ومؤنث اولمقدن
مقدسدر بوذکر ایلدیکم جان اول جان دکلدرکه خشك وتردر یعنی یبوست ورطوبت وحرارت وبرودتك اجتماع
واعتدالندن ظهوره کلان ولطافت اخلاطدن حاصل اولان روح حیوانی دکل (مثنوی) این نه آن جانست
کافزاید زنان * یا کهی باشد چنین کاهی چنان * بو وصف ایلدیکمز جان اول جان دکلدر نان وطعامدن زیاده اوله
واکل وشرب ایله قوت بوله یاخود کاهی بو تجلین وکاهی انجلین اوله یعنی کاهی بوذکر اولنان کبی نان وطعامدن زیاده اولوب
قوت بوله وکاهی بی نان وطعام ناقص اولوب ضعیف اوله که روح حیوانینك حالی وصفی بودر * مثنوی * خوش
کنندست وخوش وعین خوشی * بی خوشی نبود خوشی ای مرتشی * بو نفخهٔ الهی وامر ربانی اولان روح خشك
وتردن واکل وشربدن حاصل اولان روح حیوانی کبی کاه خوش وکه ناخوش دکل بلکه خوش کنندهٔ روح حیوانی
وبدن انسانی ولذت دهندهٔ قوای جسمانی وروحانیدر ونفسنده خوشدر وخوشلغك عینی وجمله لذت ونعمتك معدن
ومنبعیدرکه خوشلغی غیریدن المز ولذت نعمتی واسطه ایله بولمز ای مراد ومقصودنه وسیله اتخاذ ایلین کمسه رشوة
حاجته اولشدیرن شیئه دیرلر رشادندر رشا لغتده ما یتوصل به الی الحاجة دیرلر مرتشی بوراده حاجته وسیله اتخاذ
ایدیجی دیمك اولور * مثنوی * چون تو شیرین از شکر باشی بود * کان شکر کاهی ز تو غایب شود * مثلا چونکم سن
شکردن شیرین ولذیذ اوله سن اولورمیکه اول شکرلك احیانا سندن غایب اوله مصرع اولده بو دمصرع ثانیده استفهامدر
وبو معنی دخی اوجهدرکه استفهام اولمیه وشکردن مراد روح الهی وشیرین اولمقدن مراد اندن حلاوت بولمق اوله
وتقدیر معنی بویله دیمك اوله که چونکم سن شکردن شیرین اوله سن یعنی روح الهیه دن لذت وحلاوت بوله سن اول ذات
روح کاه اولورکه سندن غائب اولور وسنك قلبك اندن اول حینده بی لذت وحلاوت قالور وبو معنی ما بعدنده اولان
بیتك ایکنجی معناسنه مناسب اولور * مثنوی * چون شکر کردی ز تأثیر وفا * پس شکر کی از شکر کردد جدا *
چون اشباع واوله ادات استفهامدن اولمقده جائزدر بو تقدیرجه مصرع اول سؤال وجواب اولور یعنی نیجه شکر
اولورسن تأثیر وفادن شکر اولورسن دیمك اولور وبلا اشباع ادات شرطیه دن اولسه دخی جائزدر تقدیر معنی چونکم
حقك سکا وفاسنك تأثیرندن ویاخود سنك جناب حقه ایلدیکك وفانك تأثیرندن شکر اوله سن یعنی محضا روح الهی
اولوب کمال ایله لذت وحلاوت بوله سن پس شکرلك نفس شکردن نوجهله جدا اولور زیرا لازمهٔ حقیقت حقیقتدن منفك
اولمز کما قال صاحب الهبة کل لازم الحقیقة لذاتها لا ینفك عنها نته کم حیوان ناطقلق انساندن منفك اولمدیغی
کبی پس بو لذت وخوشلق روحك صفت ضروریه سی اولور وصفت ضروریه شیئك نفسندن منفك اولمز نته کم اربعه دن
زوجیت منفك اولمدیغی کبی (مثنوی) عاشق از خود چون غذا یابد رحیق * عقل انجا بیشود کم ای رفیق * عاشق
چونکم رحیق کندیدن غدا بوله رحیق شراب خالصه دیرلر یعنی عاشق چونکم شراب وحدتی ومی محبتی کندی
وجودندن غدا بوله واندن ذوق اله عقل جزوی اول محلده ای رفیق کم اولور یعنی انك سرینی وذوقنی فهم ایلمکدن عاجز قالور
(مثنوی) عقل جزوی عشق را منکر بود * کرچه بنماید که صاحب سر بود * عقل جزوی عشقه منکر اولور زیرا
المرء عدو لما جهل فحواسنجه عشقك اسرارندن واقفی ادراك ایلمدیکی اجلدن وعشقك عظم شاننه واقف اولمدیغی جهتدن
اکا عداوت وانکار قیلور فرضی عقل جزوی صاحبی اکرچه صاحب سر اولمق کورینورسه ده نه حقیقة مرتبه سی
حکمیله عشقه وعاشقه منکر اولمق مقرردر (مثنوی) زیرك وداناست اما نیست نیست * تا فرشته لا نشد اهرمنیست
نعم عقل جزوی زیرك وداناد رولیکن نیست وفانی دکلدر اولکی نیست نفی ایچوندر نفی نفیه اوغرسه اثبات معناسی
حاصل اولور مادامکه فرشته لا اولمیه آهرمنیدر یعنی ملائکهٔ سفلیدن هر قنغی ملك که نور الهیده محو وجود ایلمیه اول
شیطاندر شیطانك نوع ملائکدن اولسی ونفی وجود قیلمدیغی جهتدن شیطنت مرتبه سنده قالمسی ایکنجی جلدده
حضرت معاویه حکایتنده تفصیل اولنمشدر (م ی) او بقول وفعل یار ما بود) چون بحکم حال آیی لا بود) اول عقل جزوی
قول وفعل ایله بزم یارمز اولور چونکه حال حکمنه کاه سن عقل معاش لا ومحو اولور (مثنوی) لا بود چون او نشد
از هست نیست) چونکه طوعا لا نشد کرها بیست * چونکه عقل معاش وجود مجازیدن فانی اولمدی وکندینی
محو قیلمدی لا اولور وبی قدر اولور عقل معاش چونکه طوعا واختیارا لا وفانی اولمدی کرها واضطرارا هلاك اولمق
اکا بسدر یعنی کافیدر (مثنوی) جان کمالست وندای او کمال * مصطفی فرمود ارحنا یا بلال * جان حد ذاتنده
عین کمالدر ونقصانی روح حیوانی وقوای جسمانینك غلبه سی اعتباریله در پس بو جانك روح حیوانی حکمندن
وهوای جسمانی قیدندن خلاص اوله وکمال اصلیه سنی بوله انك نداوصداسی والفاظ واداسی دخی عین کمالدر انکیچون
مصطفی علیه السلام ارحنا یا بلال بیوردی یعنی ای بلال بزی دکلندر یورغنلق کتسون دیمکدر اراحه دکلندرمکه

دیرلر (کما قال الجوهری اراحة الرجل اذا رجعت نفسه الیه بعد الاعیاء یعنی یورغنلقدن صکره روحی اکا رجوع
ایلدی وراحت اولدی دیمك اولور (مثنوی) ای بلال افراز بانك سلسلت * زان دمی کاندر دمیدم در دلت * حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم هر بارکه تبلیغ رسالتدن یوراسه‌لردی استراحت ایچون حضرت بلاله بیوررلردیکه
ای بلال اذان ویر ومسلسل اولان صدا کی بلند ایله وجناب حقی تهلیل وتمجید ایدوب سویله اول نفخه وفیض دنکه بن آنی
سنك قلبکه افاضه ایلدم واول حیات حقیقتدن سکا سویلدمکه اول علم توحید وسر تمجید وتحمید درکه لفظ
اذان اندن خبر ویرر (مثنوی) زان دمی کادم ازان مدهوش کشت * هوش اهل آسمان بیهوش کشت * یعنی یا بلال
ندا وصدا کی اول دمدن سویلدیکك حالده یوکسلك ایله که اول منبع علوم اولان نفخهٔ الهیه‌دن ونفس رحمانیه‌دن
آدم علیه السلام حضرتلری مست ومدهوش اولدی وعقول اهل آسمان انك اثر وعلمندن بیهوش اولوب حیران قالدی
* مثنوی * مصطفی بی خویش شد زان خوب صوت * شد نمازش در شب تعریس فوت * سر ازان خواب مبارك
برنداشت * تا نماز صبح دم آمد بچاشت * در شب تعریس پیش آن عروس * یافت جان پاك ایشان دست بوس *
رست جان پاك ایشان از عبوس * دخی نسخه‌ده بو کلام ایله اولکی کلامك مابینده حذف واختصار واردر تقدیر کلام
پیغمبر علیه السلام حضرتلری حضرت بلاله ارحنا بیوردقده حضرت بلال امتثالا لامر الرسول خوب آوازله
تهلیل وتمجیده باشلدی مصطفی علیه السلام بی خود اولدی اول خوب آوازدن دکلندی وراحت بولدی اول مرتبه
استراحت ایلدیکه اول حضرتك نمازی لیلهٔ تعریسده فوت اولدی تعریس اکادیرلرکه مسافر اول لیلدن آخر لیله دك
کیده وآخر لیلده بر موضعه نوم واستراحت ایچون نزول ایده کما قال ابن الاثیر فی النهایة التعریس نزول المسافر آخر اللیل
للنوم والاستراحة ابو قتاده دن وبعض صحابه‌دن بویله روایت اولنورکه رسول علیه السلام حضرتلری ایله غزواتدن
بعض غزاده تعریس ایلدك اولقدر استراحت ایدوب خوابه وارمشکه صباح نمازی فوت اولمش وآفتاب ضحوهٔ کبری
محلنه کلمش وحرارتی بزه تأثیر قیلمش پس بیدار اولدقده حضرت رسالت پناه حضرت بلاله اذان اوقودیو بیورروب
حضرت بلال اذان اوقیوب اول فوت اولان صباح نمازینی جماعتله قضا ایلدیلر بو لیلهٔ تعریس برنیجه کره واقع
اولمشدر حتی بر آخر لیلهٔ تعریسك سحرنده ینه ابو قتاده‌یه حفظك الله بما حفظت نبیك دیو خیر دعا بیورمشلردر اول
وقتده پیغمبر علیه السلام حضرتلری راحله سندن نوم غلبه ایدوب آکلمش واروب ینه طیانوب طوغرلتمش اوچنجی
کره‌ده تسحره قریب مبارك باشلرین قالدروب من هذا بیورمشلر وابو قتاده دخی انا یا رسول الله دیمش اول دمده بوده عانی
دیمشلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك کلامندن مفهوم اولان بودرکه بر کیجه سفر ایده‌لر واصحاب ایله آخر
لیله دك کیده‌لر تعب راهدن یورغنلق حاصل اولدقده واستراحت ایچون بر موضعه نزول قیلدقده ارحنا یا بلال
دیرلر پس حضرت بلال آواز خوب ایله تهلیل وتمجیده سرآغاز قیلدقده اول آوازدن اول مخزن راز واصحاب سرفرازه
بر ذوق وحالت کلمش اوله که اول ذوقدن بی خویش اولوب نماز صبح فوت اوله بو تقدیر اوزره فوت نماز کثافت بدندن
حاصل اولمز بلکه کمال ذوق واستغراقدن حاصل اولور وهو الالیق بشأن الرسول واصحابه فافهم پس اول شب تعریسده
واقع اولان حالی تبیین ایدوب بیوررلرکه اول حضرت مبارك باشنی اول خواب مبارکدن یوقری قالدرمدی تا نماز صبحدم
ضحی وقتنه کلدی اول شب تعریسده اول عروس کبی اولان معشوقك حضورنده اول صاحب سعادتلرك جان پاکی
دست بوس مرتبه‌سنی بولدی یعنی وصالت ال ویردی ومشاهدهٔ معشوق حقیقی حاصل اولدی یاخود معنی انلرك جان
پاکی انقباض ومهنتدن ودرد والمدن خلاص اولدی بوراده بعض طاعن جانبندن بر سؤال وارد اولورکه لسان شرعده
واقع اولمین الفاظك جناب حقه اطلاقی صحیح اولمز پس جناب حضرته عروس اطلاقی نو جهله مناسب اولور پس
بو وهمی دفع ایچون بیوررلر * مثنوی * عشق وجان هر دو نهانند وستیر * کر عروسش خوانده‌ام عیبی مکیر * عشق
بمعنی معشوقدر یعنی معشوق حقیقی وجان هر ایکیسی مستور ونهاندرلر جناب عزت تتق عزت وحجاب کبریا
وعظمتله محتجبدر وجان دخی کمال لطافت وبغایت نورانیتله مستور ومختفیدر اکر اول معشوق محتجب اولدیغیچون
علی طریق الاستعارة التمثیلیة عروس ایلدمسه عیب طوتمه زیرا باب استعاره وتشبیه مفتوحدر ورعایت لوازم
السنهٔ اولیاده مندوب وغیر مقدوحدر * مثنوی * از ملولی یار خامش کردمی * کر همو مهلت بدادی
یك دمی * لیك می کوید بکو هین عیب نیست) جز تقاضای قضای غیب نیست) زیرا یارم بنم بو کونه سوزمدن ملول
اولیدی یارك ملوللکندن بن خاموش اولوردم اکر اول یار هم بکا ساکت اولمغه مهلت ویریدی بر دم ساکت وصامت
اولوردم لیکن اول یار حقیقی به عیب یوقدر بو کونه سوزی سویله وبونك امثالی اسما والفاظی نقل ایله دیو بیوررورنده
بو کونه اقتضا جانده وبو شکل تقاضا عالم غیبك قضاسندن غیری دکلدرکه بو کونه سوزی سویلمك اللهك امر وقضاسنك

اقتضاسیدر اکرچه بو کونه کلام سر قضای حقه جاهل اولان مخلوقه نسبتله عیب ایسه‌ده خداوند قبوله نسبتله
عیب دکلدرکه انك امر ورضاسنك اوزرینه درنتسه کم عن قریب کز کرشمه غمزهٔ غمازهٔ بیننده بوراده مناسب اولان
اجوبه واسئله تحریر اولندیکه اولیاء الله بو کونه کلماتی جناب حقه اطلاق ایلدکده معذورلردر وهم مأمورلردر (م ی)
عیب باشدکه نه بیند جز که عیب (عیب کی بیند روان پاك غیب عیب اولورکه اول کسه عیبدن غیری کورمیه یعنی اول
کسه عیبدن غیری کورمسه صافی عیب اولور وعالم غیبه مضاف ومنسوب اولان روان پاك نجه عیب کورر یعنی عالم
غیبه متعلق اولان مشایخك قولنده وفعلنده عیب کوره بونلرك قول وفعلنده عیب کورن کسه‌لر صرف عیبدن غیری
اولمزلر (مثنوی) عیب شد نسبت بمخلوق جهول * نی بنسبت با خداوند قبول * عیب زیاده جاهل اولان مخلوقه
نسبت عیب اولدی خداوند قبوله نسبت دکل یعنی قبول ایدیجی خدای تعالی یه نسبتله وجه من الوجوه مخلوقنده
عیب یوقدرکه والله عبث وباطل شیء خلق ایلمشدر ینه نسبتله عیب اولان شیلرده دخی نیچه حکم خفیه‌سی واردرکه
هر کس اول غیبده اولان سر وحکمتی مشاهده ایده من (مثنوی) کفر هم نسبت بخالق حکمتست * چون
بما نسبت کنی کفر آفتست * کفر هم خالقه نسبت حکمتدر زیرا حق تعالی (وما خلقنا السماء والارض وما بینهما
باطلا) آیت کریمه‌سنك مقتضاسنجه باطل وعبث شیء خلق ایلمشدر پس کفر دخی عند اهل الحق انك مخلوقیدر اویله
اولیجق اول حکمت صاحبنه نسبت کفر وضلالات عین حکمت ومصلحتدر چونکم بزه نسبت ایلیه‌سن کفر آفت
ومضرتدر * مثنوی * ور یکی عیبی بود با صد حیات * بر مثال چوب باشد در نبات * وا کر یوز حیات ونیجه حسناتله
بر کسه‌ده بر عیب اوله اول عیب نباتده چوب مثالنده اولور (مثنوی) در ترازو هر دو را یکسان کشند * زانکه آن هر دو
چو جسم وجان خوشند * ترازوده هر ایکیسی یعنی چوبله نباتی یکسان چکرلر زیرا که هر اول ایکیسی جسم وجان کبی
خوشلردر (م ی) پس بزرکان این نکفتند از کزاف * جسم پاکان عین جان افتاد صاف) پس اولولر بونی کزافدن وبیهوده
یره دیمدیلر پاکلرك جسمی صافی عین جان واقع اولدی ولهذا بو پاك اولان صاحب دللر ارواحنا اشباحنا واشباحنا
ارواحنا دیدیلر وجنید قدس سره العزیز دخی بو رباعی یی بو مضمونده خوش بیوردیلر رق الزجاج ورقت الخمر) فتشابها
وتشاکل الامر * فکانما خمر ولا قدح) وکانما قدح ولا خمر (م ی) کفتشان ونفسشان ونقششان) جمله جان مطلق آمد
بی نشان) انلرك سوزی وانلرك نفسی وانلرك نقشی یعنی انلرك جمیع احوالی جمله نشانسز مطلق جان کلدی حکم غالبکدر
والمغلوب کالمعدوم درچونکم جان نهانی انلره غالب اولدی بونلرك جمیع اعمالی وافعالی جان مطلق حکمنه داخل اولدی
وروح لطیف مرتبه‌سن بولدی * مثنوی * جان دشمن دارشان جسمست صرف * چون زیاد از نرد او اسمست
صرف) انلرك دشمن طوتیجی جانی صرف جسمدر اول پاکاری دشمن طوتن جان نردن زیاد کبی صرف اسمدر نرد
ترکجه طاوله دیدکاری لعبدر مشهور ایکی زاری واردر آتارلر مقابلنده اولان کسه نجه بر پولی نك کورسه زاری راست
کلدکده آنی اورر وخانه سندن چقارر نرد بازلر قتنده اکا زیاد وکشاد دخی دیرلرکه اصلا اول پولك بر نفع وفائده‌سی
وعملی یوقدر بلکه همان بر قوری اسمدر کذلك اولیای عظام وانبیا علیهم السلامی دشمن طوتن جانلر نرد بازلر قتنده
کشاد وزیاد اولان پول کبی بی نفع وبی فائده بر قوری نامدر * مثنوی * آن بخاك اندر شد وکل خاك شد * این نمك اندر
شد وکل پاك شد * زیرا اول پاکاری دشمن طوتن جان خاکه کتدی وبالکلیه خاك اولدی وهلاك اولوب ابدی
ناپاك قالدی بو که مرادیدان پاك ایدن نمکدان ایچره کتدی وکل پاك اولدی ونور محض مرتبه‌سن بولدی * مثنوی *
آن نمك کزوی محمد املحست * زان حدیث با نمك او افصحست * بو پاکلر اول نمککه کتدیلر واول نمککه کتدیلرین ملیح
ایتدیلرکه محمد اندن املحدر کما قال علیه السلام انا املح من اخی یوسف ویوسف اجمل منی اول ملاحتکه حضرت نبی
علیه السلام انکله ملیح اولمشدر ملاحت الهیه وملاحت ربانیه‌دندر اول رسول علیه السلام اول ملاحتله اولان حدیثدن
افصحدر کما قال علیه السلام انا افصح العرب (م ی) این نمك باقیست از میراث او (باقیدان وارثان او بجو) بو ملح ملاحت
ونمك بلاغت وفصاحت محمدیه الان باقیدر اول حضرتك میراثندن واول ملاحت محمدیه‌یه وارث اولان کبار سنکله
یله دراکی طلب ایله * مثنوی * پیش تو شسته ترا خود پیش کو * پیش هستت جان پیش اندیش کو * انلر سنك اوکنده
اوتورمشدر سنك خود اوکنی سنك وارلغك اوکنده یعنی حقیقتك حضورنده اولك فکر ایدیجی جان قنی یعنی حقیقت
انسانیه‌ده پیش وپس فکر ایدن جان حیوانی وعقل جزوی یوقدر پس سن وارثان حضرت نبی علیه السلامی استرسك
بو مرتبه‌ده طلب ایله که پیش انسانی حقیقة بودر وانلر بو مرتبه‌ده اوتورمشلردر * مثنوی * کر تو خود را پیش
پس داری کمان * بستهٔ جسمی ومحرومی زجان) اکر سن کندیکه معنی جانبندن پیش وپس کمان طوترسك یعنی عالم
معنایه نسبت کندیکه جهات وارقیاس ایدرسك جسمه بغلنمش وجاندن محرومسن * مثنوی * زیر وبالا پیش وپس

وصف تنست * بی جهتها ذات جان روشنست * زیر انحت وفوق وپیش وپس تنك وصفیدر بی جهتلكار روشن اولان
جانك ذاتیدر كه انده جهات سته متصور اولمز (مثنوی) بركشا از نور پادشه نظر * تا نپنداری تو چون كوته نظر *
امدی بونلری ومرتبه لرنی كورمك استرسك شاه حقیقتك نوربا كندن بصر بصیرتك كشاده ایله حتی سن ظن وقیاس
ایتمیه سن وشبهه وكمان یولنه كیتمیه سن كوته نظر ایله (مثنوی) كه همی بینی درغم وشادی وپس * ای عدم كوم عدم را
پیش وپس) سنكه همان بوسن پیش وپس توهم ایلینسن غم وشادی حالنده سن انجق ای حقیقتده عدم تحقیقا عدمك
پیش وپسی قنی انسان نفس الامرده وجود علمیه سی اعتباریله عدم اضافیدر كه اول انسانك عین ثابته سیدر پس
علم الهیه ده پیش وپس تصور اولنمز * م ی * روز بارانست میرو تا بشب * نه ازین باران ازان باران رب * شبدن مراد
شب مرك وظلمت عدمدر كه موت وعدمك شبه مشابهتی واردر عدمده اولان وبعد الموت اولان امور مرئی وتشخیص
اولنمدیغی جهتدن باراندن مراد واردات الهیه وفیوضات ربانیه در وخطاب محبوس جهات وپیش وپس قیدنده
اولان كمسه لره درمعنی بیت ای محبوس جهات اولان كمسه باران كونی درسلوك ایت شب مرك ده دلك حقیقت سكا
كشف اوله بو دنیا باراندن دكلدر اول باران رب العالمینه متعلق اولان باراندر كه انك خاصیتی مرده دللری احیا ایلمكدر
ویرمرده لره ذوق وصفا ویرمكدر روز مین قلوبده نباتات صفات حمیده یی وذوق وشوق وعشق ومحبت میوه لرنی
بتورمكدر پس عالم غیبك بارانی اولدیغنه واصحاب شهود آنی دیده بصیرتله مكاشفه قیلدیغنه حضرت عایشه رضی
الله عنهانك بوحكایتنی ایراد ایدوب طالبلره تعلیم بیوررلر (سؤال عایشه صدیقه از حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم
كه امروز باران بارید وشما سوی كورستان بودید چونست كه جامه ات ترنشده (م ی) مصطفی روزی بكورستان برفت
باجنازه مردی ازیاران برفت * حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم بركون كورستانه كتدی یاراندن برمردك
جنازه سیله كتدی * مثنوی * خاك را در كور اوا كنده كرد * زیر خاك آن دانه اوزنده كرد * خاكی انك قبرنه طولدیلدی
خاك التنده انك دانه وجودنی اول رسول علیه السلام دیری ایلدی یعنی اكا تلقین وتوحید ایلمكله ودعا وشفاعت
قیلمغله روضه جنت اولان قبرنده حیات طیبه ایله آنی احیا ایلدی دیمك اولور پس بومناسبتله حضرت خداوندكار
احوال عالم برزخی واسرار حشر ونشری اشجار زمینه برسبیل استعاره تمثیلیه تفهیم ایچون تمثیل ایدوب بیوررلر
* مثنوی * این درختانند همچون خاكیان * دستها بركرده اند از خاكدان * بویر یوزنده اولان درختلر خاكیلر
كبیدرلر خاكدان اللرنی یوقرو قالدرمشلردر * مثنوی * سوی خلقان صد اشارت میكنند * كوشداران
خوش عبارت میكنند * لسان حاله خلایق جانبنه یوز اشارت ایدرلر واسرار برزخی واحوال حشر ونشری سویلرلر
واول كمسه كه انك كوشی واردر عبارت ایدرلر یعنی شول كمسه نك كه لسان حالك مقالنی فهم واستماع
ایلمكه لایق قولاغی واردر اكا تعبیر اسرار عالم برزخ ایدرلر دیمك اولور * مثنوی * بازبان سبز وبادست دراز *
از ضمیر خاك میكویند راز * اوزون ال ایله وزبان سبز ایله خاكك باطن وضمیرندن راز سویلرلر یعنی هر برورق سبز
لسان كبیدر وهر برشاخ دراز اوزون ال كبیدر پس بوزمینده اولان اشجار لسان بركله
ودست درازكبی اولان شاخ طویل ایله ارضك باطندن راز واسرار سویلرلر ولسان حالی فهم ایدنه نیچه معانی
وحقایق نقل ایلرلر * مثنوی * همچو بطان سرفرو برده باب * كشته طاوسان وبوده چون غراب * بواغاجلر شتا
زمانده فی المثل باشلرنی آب ایچنه ایلتمش قازلر كبی بهار زمانده طاوسلر اولمشلر وشتا زمانده غراب كبی اولمشلردر
(م ی) درزمستانشان اكر محبوس كرد) آن غرابانرا خدا طاوس كرد) زمستان وقتنده اكرانلری محبوس ومدفون
ایلدیسه اول غرابلری خدای تعالی طاوس ایلدی یعنی شتا وقتنده حق تعالی حضرتلری اول اشجاركه حیات
وزینتنی ازاله ایدوب انلری من وجه محبوس ومسجون ایلدیسه وقرغه لر كبی سیاه پوش اولمش وماتم لباسن كیوب
بی برك وبار قالمش اغاجلری اول محیی ومعطی اولان خدا طاوسلر كبی تكرار برك وبارله مزین ومتحلی ایلیوب احیا ایلر
(م ی) درزمستانشان اكرچه داد مرك) زنده شان كرد از بهار وداد برك) حق تعالی زمستانده اكرچه انلره موت وفنا
ویردی انلری بهاردن دیری ایلدی وانلره برك وشكوفه ویردی (كما قال الله تعالی فی سورة الروم فانظر الی آثار رحمة الله
كیف یحیی الارض بعد موتها ان ذلك لمحیی الموتی وهو علی كل شیء قدیر * مثنوی * منكران كفتند هست این خود
قدیم * این چرا بندیم برر ب كریم * منكر حشر اجساد اولان دهریه بوخود قدیمدر دیرلر یعنی بو اشجارك حیات وفناسی
بهار وشتانك آثاریدر وبهار وشتا ایسه فلكك دوروندن حاصلدر پس بوعالمك واشجارك حیات بولمسی وفنا اولمسی
قدیم الزماندن بروبویله در بونی رب كریمه نیچون بغلرز دیریعنی بتورب شتانك یتوردكنی اكانه وجهله اسناد ایلرز
جمله منكرلر زعم ایلر كه بوعالم خود باقیدر بوجمله عالم قدیمده قایم ودایمدر قدم عالمه ذاهب اولان حكماء دهریه نك مذهبی

بودر كه انلر افلاككی قدیم یاشكالها دائمة الصور اعتقاد ایدرلر وزمینده اولان اشیایی دائمة الاجناس والانواع زعم
ایدرلر * مثنوی * كوری ایشان درون دوستان (حق برویانید باغ وبوستان) هركلی كاندر درون بویا بود) ان كل
از اسرار كل كویا بود * چونكم بو باغ وبوستان صورینك حقنده منكرلر بوكونه بیهوده یره تفوه وتكلم ایلدیلر بونلرك
زعمنه وكورلكنه دوستلرك درونده حق تعالی حضرتلری بوستان عرفانی وایقانی ظهوره كتوردی یعنی حكیم
مطلق اولیاسنك قلوبنده باغ ایمانی وبوستان عرفانی وایقانی ظهوره كتوردی تا بونلرك دماغ روحی اول باغ معنویدن
رایحه آله وبوستان قلبیدن ثمره بولوب قادر مطلقك قدرتنه وحكمتنه ایمان قیله هر بر كلكه درون باغنده قوقوجی اوله
اول كل معنوی لسان حالله كلك اسرارندن سویلیجی اولور كادن مراد جامع جمیع اجزاء عالم اولدیغی اعتباریله عند المحققین
مرتبهٔ الوهیتدر پس اولیای عظامك باغ درونده حاصل اولان كل معنوی مرتبهٔ الوهیتك اسرارنی سویلیجی اولور دیمك
اولور * مثنوی * بوی ایشان رغم انف منكران * كرد عالم میدود پرده دران * بودوستان خدانك بویی منكرلرك
بورنی برهسورمك وانلری ذلیل ومقهور ایلمك ایچون عالمك اطرافنده یلر پرده یرتیجی اولدیغی حالده انلرك رایحه سندن
مراد قلبلرندن حاصل اولان علملری ومعرفتلریدر خلاصهٔ معنی اولیای خدانك قلوبندن حاصل اولان وظهوره كلان
روایح علوم ومعارف حكماء دهریه ومنكران تصرف الهیه اولان خذلانك تحقیر وتذلیلی ایچون اطراف عالمده
حجبات شكوك وشبهاتنی خرق وازاله ایدیجی اولدیغی حالده كیدر واعتقادی درست اولان وانبیا علیهم السلام واولیای
عظامه ایمان قیلان كمسه لره معاونت ایدر (م ی) منكران همچو جعل ازبوی كل * یا چو نازك مغز از بانك دهل *
اما منكرلر اول كلك رایحه سندن جعل كبیدر كه اول رایحهٔ طیبه دن نفرت قیلورلر ومتألم اولورلر یا خود بانك
دهلدن نازك مغز كبیدر یعنی بینی سی رقیق اولان كمسه طبل اوازندن حظ ایتمیوب اصوات شدیده دن نفرت
ایلدیكی كبی منكران الهی اولان ملاحده وزنادقه اولیا وعلمانك اوازلرندن نفرت ایدرلر ومختنق اولورلر
وسمع خبیثلرینه لایق كلمات خبیثه نك استماعنه میل ایدوب نجاست بوجكی كبی عقاید خبیثه واوهام قبیحه
سمتنه كیدرلر (م ی) خویش را مشغول میسازند وغرق * چشم می دزدند ازین لمعان وبروق) یعنی اولیا وعلما آواز بلند
ایله اسرار خفی بیان واحكام شرعی عیان ایلیوب انلره وجه حقیقتی كوسترسه لر اول خبیثلر كندیلرنی مصالح دنیویه دن
برمصلحته مشغول ومستغرق دوزرلر كوزلرنی بولمعان وبرقدن اوغورلرلر یعنی انلرك برق ولمعان ویریجی علملرندن
وكلاملرندن كوزلرنی یومرلر وانلر جانبنده اولان وجوه حقایقی كورمیوب نفسلرینك حظی طرفنه صرف ایدرلر (م ی
چشم می دزدند انجا چشم نی) چشم ان باشد كه بیند مأمنی كوزلرنی اولیا وعلما جانبنده اولان وجوه حقایقی كورمكدن
اوتری اوغورلرلر وحال بوكه اول پرده یعنی انلرمرتبه سنده چشم یوقدر زیرا فی الحقیقه چشم اولدر كه برمأمن كوره واول
واسطه ایله محل هلاكی وبواردن كندیسنی قورتروب محل امن وسلامته ایركوره دیمك اولور مناسبتله احوال برزخی
واسرار قیامتی ومنكران حشر اجسادك عقیده لرنی بیان ایلدكدن صكره بنه حكایتك تقریرینه شروع ایدوب
بیوررلر * مثنوی * چون زكورستان پیمبر باز كشت * سوی صدیقه شد وهمراز كشت * چونكم پیغمبر علیه السلام
مقابردن كیرو دوندی عایشهٔ صدیقه رضی الله عنهانك جانبنه كتدی واكا همراز اولدی (مثنوی) چشم صدیقه
چوبر رویش فتاد * پیش امد دست بروی می نهاد) برعمامه وروی اوو موی او * بركریبان وبر وبازوی او) عایشه نك
كوزی چونكم اول رسولك یوزی اوزره واقع اولدی ایلرو كلدی النی رسولك اوزرینه قودی عمامه سی وانك صحبی
وصقلی وروبی اوزره وبقاسی وسینه سی وبازوسی اوزره ال قودی (م ی) كفت پیغمبر چه میجویی شتاب) كفت باران
آمد امروز سحاب * پیغمبر علیه السلام حضرتلری اكا دیدی سرعتله نه استرسك حضرت عایشه ایتدی بوكون
بولتدن باران كلدی ویغمور یاغدی * مثنوی * جامهات می بجویم درطلب * ترنمی بینم زباران ای عجب * طلبده
سنك جامه لركی استرم تاكورمكه تراولمشمیدر ای عجب باراندن جامه لركی یاش كورمزم بونه حالتدر * مثنوی *
كفت چه بر سر فكندی ازازار * كفت كردم ان ردای تو خمار) پیغمبر علیه السلام حضرتلری اكا ایتدی ازاردن وباش
اورتوسندن باش اوزره نه براقدك دیدیكه اول سنك ردای شریفكی خمار ایلدم خمار كسر خا ایله عورتلر باشنه اورتدیكی
ازاردر (م ی) كفت بهر آن نمودای پاك جیب) چشم پاكت را خدا باران غیب) نیست ان باران ازین ابر سما) هست
ابری دیكر ودیكر سما) حضرت نبی علیه السلام اكا ایتدی ای پاك جیب اولان عایشه اندن اوتری كوستردی خدای
تعالی سنك پاك اولان كوزكه عالم غیبك بارانی اول بارانكه كوردك بوسمانك ابرندن دكلدر بلكه برآخر ابر وغیری
سمادندر اول كوردیكك باران اول ابردن واول سمادندر (تفسیر بیت حكیم سنایی رحمة الله علیه (بیت)
اسمانهاست درولایت جان * كارفرمای آسمان جهان * دره روح پست وبالاهاست * كوههای بلند ودریاهاست

جان ولايتنده آسمانلر واردر اول اسمان جهان آسمانتك كارفرماسيدر يعنى ايش بيوريجى وانك اوزرينه حكم
ايديجيدر بو آسمانلردن مراد شرح ابيات مثنويدن معلوم اولور روح يولنده الچق وبوكسك يرلر واردر يعنى مرتبهٔ
سفلى ومراتب علوى راه روحده پست وبالا يرلر كبيدر اولو طاغلر ودريالر واردر كوههاى بلنددن مراد همم عليه
وعزايم شريفه وتمكين ووقار وسكينت اولور رود دريالردن مراد اسرار علوم وانوار معارف اولور (مثنوى) غيب را ابرى
وآبى ديكرست * آسمان وآفتابى ديكرست * عالم غيبك ابرى وآبى وكذلك آسمان وآفتابى بو عالمك ابر وآبى واسمان
وآفتابى كبى دكلدر بلكه ديكردر عند اهل التحقيق مراتب الهيه ومعنويه دن هر برمرتبه ما تحتنه نسبتله آسمان
ومافوقنه نسبتله زمين كبيدر مثلا مرتبهٔ عما كه عماغيم رقيقه ديرلر سما كبيدر ما تحتنده اولان مراتب اكا نسبتله
زمين كبيدر واندن ظهور ايدن فيوضات وتجليات امطار كبيدر وكذلك مرتبهٔ واحديت عقل كه نسبتله آسمان كبى
واندن ظهور ايدن فيوضات باران كبى وتجليات لطفيه باران بهارى وتجليات قهريه باران پاييزى كبيدر وكذلك
عقل كل عقول عشره يه نسبتله وعقول نفوسه نسبتله واجرام فلكيه يه نسبتله اسمان كبى وبونلردن ظهور وبروز ايدن
باران كبيدر تربيه وتنميه يه سبب اولان باران ربيعى كبى واعدام واماته يه باعث اولان باران شتايى كبيدر * مثنوى *
ناپديدان الا كه برخاصان پديد) باقيان فى لبس من خلق جديد) سورهٔ قافده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (افعيينا بالخلق
الاول) اى افعجزنا عن ابداء الخلق حتى نعجز عن الاعادة يعنى ابتدا خلق ايتمكده بزمى عاجز قالدقكه بونلرى بعد الموت
اعاده دن عاجز اوله وز (بل هم فى لبس من خلق جديد * اى لا ينكرون قدرتنا على الخلق الاول بل هم فى شبهة والتباس
فى خلق حادث يتجدد كل وقت يعنى كفار اول خلق اولملرينه انكار ايتمزلر بلكه خلق جديده شبهه ده درلر وخلق
جديددن مراد حشر اجساددر اما اهل تحقيق جملهدن حضرت شيخ اكبر رضى الله عنه فص شعيبيه ده بو معنايه
ذاهب اولمشلردركه بو عالم عين واحده اعراض مجتمعه دن عبارتدر والاعراض لا تبقى زمانين مقتضاسنجه عالم هر آنده
عدمه كيدوب انك مثلى ينه وجوده كلمكده در واكثر اهل نظر واهل عالم بو معنادن غافللردر كما قال سبحانه وتعالى
(بل هم فى لبس من خلق جديد) زيرا محجوب اولنلر تعاقب امثال وتناسب احوالدن خلق ظن ايدرلركه وجود عالم
برحال وازمنهٔ متواليه برمنوال اوزره اوله پس عارف بالله نزدنده اعدام وايجاد وكون وفساد قيامتدن برنوعدر
پس خلق جديدى هر آن مشاهده ايدوب جناب عزتى برشانله متجلى كورورلر نته كم حضرت خداوندكار دخى بو معنايه
اشارت ايدوب بيوررلر عالم غيبك احوالى خاصان حقه ظاهر وپديددر يوخسه سائر خلق عالم بو خلق جديددن بى خبر
وبعيدلردر (مثنوى) هست باران ازپى پروردكى (هست باران ازپى پژمردكى * باران واردر پرورده ايلكدن اوترى
باران واردر پژمرده ايلكدن اوترى يعنى برنوع باران واردركه وجود عالمه حيات بخش اولور وخلقى تربيه وتنميه قيلور
وبرنوع باران دخى واردركه خلقه مرده لك ويرر وانلرى پژمرده وافسرده قيلور (مثنوى) نفع باران بهاران بوالعجب *
باغ را باران پاييزى چوتب * بهارله متعلق اولان بارانك نفعى زياده عجيبدر كوز زمانته منسوب اولان باران باغه سِتمه
كيبدركه خراب كننده در باران بهاريدن مراد فيوضات الهيه وتجليات لطفيه وجماليه در باران پاييزيدن مراد
تجليات قهريه وجلاليه در (مثنوى) آن بهاران ناز پروردش كند * وين خزانى ناخوش وزردش كند * اول بهاره
منسوب اولان باران باغ وبوستان عالمى نازايله پرورده ايلر وحيات ويروب بسلر وبو خزانه منسوب اولان باران اول باغ
وبوستان جهانى ناخوش وزرد ايلر * مثنوى * همچنين سرما وباد وآفتاب * برتفاوت دان وسررشته بياب *
بوذكر اولنان كبى سرمايى وبادى وآفتابى تفاوت اوزره بيل وسررشته يى بول يعنى باران ده نيجه تفاوت وار ايسه سرماده
وباد ده وآفتابده دخى اويله تفاوت واردركه بو جمله سى برخاصيت اوزره دكلدر * مثنوى * همچنين درغيب انواعست
اين * درزيان وسود ودر ربح وغبن * بو دنياده اولان انواع كبى عالم غيبده دخى بو انواع اوزره در زيان وسودده وربح
وغبننده يعنى عالم غيبك دخى بارانى تفاوت وانواع اوزره در زيان ويرمكده وسود ايلمكده ورنجده وخسرانده نته كم
بعض يغمورلر واردركه زيان ايلر وبعض يغمورلر واردركه نفع وسود ويررلر وبعضيسى دخى رنج وخسارت ويرر پس عالم غيبك
نوازلنى واموريى بوكه كوره قياس ايله * مثنوى * اين دم ابدال باشد زان بهار * دردل وجان رويد از وى سبزه زار * ابدال
بدلك جمعيدر صفات بشريه يى ازاله ايدوب صفات الهيه يه بدل قيلان وليلره ديرلر ابدال متعلق اولان احاديث وكلمات
ايكنجى جلدده مرسوم حكايتنده واوچنجى جلدك دخى بعض مواضعنده مذكوره اولمشدر ابدالك بو نفسى اول بهاردن
اولور يعنى اولياى خداى تعالينك بو دم حيات بخشى اول ذكر اولنان بهار معنويدن اولور طالب وقابلك دل وجاننده
اول دمدن سبزه زار بتر يعنى انلرك انفاس نفيسه سندن طالبلرك جنان وجاننده ايمان وعرفان وذوق وايقان كبى خصلتلر
ظهور ايدر (م ى) فعل باران بهارى بادرخت * آيد ازانفاس شان درنيكبخت) بهاره منسوب اولان بارانك فعلى واثرى

درخته

درخته كورانلرك انفاسندن نيك بخت اولان درخته يعنى اول بهار معنايه منسوب اولان باران غيبك تأثيرى
وتربيه سى نيك بخت اولان وجود انسانى درختلرينه انلرك نفس مباركلرندن كورور حاصل وواصل اولور * مثنوى
كر درخت خشك باشد درمكان * عيب آن ازباد جان افزا مدان * فرضا اكر بر مكانده قورى اغاج اولسه
اول درخت خشكك عيبنى جان افزا اولان باددن بيلمه بلكه انك خشك اولمسى ونشو ونمادن بى بهره قالمسى كنديى
عيبندن وقباحتندندر پس بحقن بر واينك نفس نفيسى بر مكانده برنيجه كمسه لرك درخت وجودى اوزره واقع اولسه
وانلره باران عطا وارشادنى ياغدرسه بو جمله انك نفس نفيسن قبول ايدوب وباران عطا وارشادينه مظهر اولوب
نشو ونما بولسه لر وكمال مرتبه سنه واصل اولسه لر انك اول استعداد اصليه وطينت پاكيزه لرندندر لكن بو جملهدن برى
اول نفس نفيسى قبول قيلمسه وحيات ولطافت بولمسه اول دخى انك وجود خبيثنك مقتضاسندندر مرشد ومربينك
عيب ونقصانندن دكلدر * مثنوى * باد كار خويش كرد وبروزيد * آنكه جانى داشت برجانش كزيد * مثلا يل اسدى
وكندى ايشنى ايلدى يعنى خاصيتى هرنه ايسه بذل وعطا ايلدى اول كمسه كه برجان طوتدى اول بادك خاصيت واثرنى
جان اوزره قبول ايتدى كذلك حيات قلبيه سى اولان طالبلر باد نفس مرشدى جان ودل اوزره قبول قيلورلر وحيات
قلبيه سى اولميان انك نفسينك خاصيت واثرندن محروم قالورلر معنى اين حديثكه اغتنموا برد الربيع فانه يعمل بابدانكم
كما يعمل باشجاركم واجتنبوا برد الخريف فانه يعمل بابدانكم كما يعمل باشجاركم * حضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم برمفحواى حديث بعثت بجوامع الكلم امتنه جامع الكلم كوندرلمشدر وجامع الكلم اولدركه قلت لفظه وكثرت
معنايه دلالت قيله وظاهر لفظندن برآخر معنا استفاده اولوب باطنى برآخر معنايه اشارت اوله نته كم بو حديثدن
معلوم اولور ظاهرندن مستفاد اولان معنى سز غنيمت عد ايليك اى امتم بهار زمانتك برودتنى زيرا اول بهارك بردى
اشجاريكزه نه ايشلرسه ابدانكزه دخى آنى ايشلر واجتناب ايليك خزان وشتا زمانتك صوغندن زيرا خزان زمانتك بردى
اشجاريكزه نه ايشلرسه ابدانكزه دخى آنى ايشلر پس معنى باطنيسى بهاردن مراد اصحاب عقل وجان وخزاندن مراد
اصحاب نفس وخذلاندر اهل عقل وجانك بردو سردى انسانه نافع واهل نفس وعصيانك بردوسردى مضر وغير نافعدر
كما بين فى النظم الشريف (م ى) كفت پيغمبر زسرماى بهار * تن مپوشانيد ياران زينهار * پيغمبر عليه السلام
ايتدى بهارك سرماسندن اى ياران زينهار تنكزى اورتمالك (مثنوى) زانكه با جان شما آن ميكند * كه بهاران با درختان
ميكند * زيرا كه سرماى بهار سزك جانكزه آنى ايلر كه اول بهارلر درختلره ايلر (م ى) ليك بكريزيد ازسردى خزان *
كان كند كو كرد با باغ رزان * ليك خزانك سرد وبرودتندن اجتناب ايدوب قچك زيرا خزانك صووغى سزك ابدانكزه آنى
ايلركه اول خزانك صووغى باغه واصمه لره ايلدى (مثنوى) راويان اين را بظاهر برده اند * هم بران صورت قناعت
كرده اند * راويلر بو حديث شريفى ظاهره ايلتمشلر يعنى ظاهرده اولان معناسنى فهم ايتمشلر وظاهره حمل ايتمشلر هم اول
صورت ايله قناعت ايلمشلردر ولفظدن مستفاد اولان معنايه ذاهب اولوب سر حديثدن غافل اولمشلردر (م ى) بيخبر
بودند ازجان آن كروه * كوه را ديده نديده كان بكوه) جاندن اول كروه بى خبر اولديلر يعنى ظاهربين اولان وعبارات
والفاظده قالان عالملر جان كلامدن بى خبر اولديلر اول كروه طاغى كوردش ليكن طاغده پنهان اولان معدنى كورمش
(مثنوى) آن خزان نزد خدا نفس وهواست * عقل وجان عين بهارست وبقاست * حديث شريفده واقع اولان اول
خزان وخريف خدانك قتنده نفس وهوادر عقل وجان وعقل وجانك اهلى عين بهار وبقادر (مثنوى)
مر ترا عقليست جزوى درنهان) كامل العقلى بجو اندر جهان اى نفس وهوا صاحبى نهانده تحقيقا سنك ايچون برعقل
جزوى واردر عقل جزوى اولدركه وجودينك لوازمنى وكنديتك وتوابعنك معاشنى وحوايج جسمانيه سنى تدبير
وتدارك ايلمكه قادر اوله جهانده بركامل العقل كمسه استه كامل العقل اول كمسه دركه ريسنى يله وانك احكامنه عارف
وعالم اوله ودنياى فانيه ميل ومحبتدن كذر قيله ونفس وهوادن نجات بوله وعقل وجان مرتبه سنه واصل اوله (مثنوى
جزو تو از كل او كلى شود * عقل كل بر نفس چون غلى شود * سنك عقل جزوك انك كل اولان عقلندن كلى اوله كه
صحبت مؤثره درويشىٔ مقارنتك حكمنى اخذ ايلمك مقرردر عقل كل نفس اوزره برزنجير كبى اولور اول نفسى مرادنه
وهواسنه مشغول اولمغه قوميوب قيد وبند ايلر * مثنوى * جزو كل از كل او كردد پديد * آنچنانكه مستى عقل از نبيد *
كلك جزوى اول جزوك كلندن ظاهر وپيدا اولور يعنى عقل معاشكه عقل كاملك جزويدر اول عقل جزوى كندى كلى
اولان عقل كاملدن پديد اولور وقوت بولور فى المثل انجلين كه نبيددن عقلك مستلكى ظاهر اولور يعنى عقل شرابه
مقارن اولسه شرابك حكمى واثرى عقلده ظاهر اولور وعقل اول شرابدن مست وسرخوش اولور كذلك عقل جزوى
بحقن عقل كلى يه مقارن اولسه عقل كاملك حكمى واثرى انده ظاهر وپيدا اولوب عقل جزوى اندن متأثر ومنفعل

اولور وعقل کلینك خاصیت واوصافنی بولور دیمك اولور (مثنوی) پس بتاویل این بود کانفاس پاك * چون بهارست وحیات برك وتاك) پس بو ذکر اولنان کلمات معلوم اولدیسه تأویله معنای حدیث بو اولورکه انفاس پاك بهار کبیدر وبرك وتاك حیاتی کبیدر یعنی بهار اوراق واشجارك حیاتی اولدیغی کبی اولیای عظامك انفاس پاکی دخی اوراق ابدانه واشجار ارواح انسانه حیات وبریجی ولطافت وطراوت مرتبه سنه ایرکوریجیدر دیمك اولور (مثنوی) کفتهای اولیا نرم ودرشت * تن مپوشان زانکه دینت راست پشت * اولیای عظامك سوزندن نرم ودرشت وکرم وسرد هرنه ایسه تنکی اورتمه یعنی بدنکی انلرك سوزندن قوروب حفظ ایتمه زیرا که انلرك سوزی سنك دینکه معین وظهیردر (مثنوی) کرم کوید سرد کوید خوش بکیر * تاز کرم وسرد بجهی وز سعیر * اکر شیخ کرم سویلر واکر سرد سویلر یعنی اکر نرم سویلر واکر خشونت ایلر آنی خوش طوت تا کرم وسرددن وسعیردن صیجرایه سن یعنی حرارت وبرودت مرتبه سندن خلاص اوله سن وجهنمدن نجات بوله سن (مثنوی) کرم وسرد ش نوبهار زنده کیست * مایهٔ صدق ویقین وبندکیست * ولی اولان مرشدلرك کرم وسردی زنده لکك نوبهاری وفرخنده لکك موجب قراری صدق ویقینك وبنده لکك مایه سیدر (مثنوی) زان کزو بستان جانها زنده است * زین جواهر بحر دل آکنده است زیرا که جانلر بوستانی انك نفس حیات بخشندن دیریدر بو ذکر اولنان جواهر روحانیه وزواهر عرفانیه دن دل دریاسی مملو وپردر عاقله لازم اولان اولدرکه بو جواهر قدسیه ومعارف انسیه یی دل خزینه سنده جان کبی حفظ قیله وانك ضایع اولمسندن حذر ایلیه (مثنوی) بردل عاقل هزاران غم بود * کز باغ دل خلالی کم بود عاقلك قلبی اوزره هزاران غم والم اولور اکر کوکل باغندن بر خلال یعنی بر جزؤی ذوق وحالت ناقص اوله * ذکر سؤال عایشه از حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم (مثنوی) کفت صدیقه که ای زبدهٔ وجود * حکمت باران امروزین چه بود) عایشه رضی الله عنها حضرت رسوله ایتدی ای وجودك زبده وکزیده سی بوکونکی بارانك سر وحکمتی نه ایدی (م ی) این ز بارانهای رحمت بود یا * بهر تهدیدست وعدل کبریا * بو یاغان باران حق تعالینك حکمتی ورحمتی بارانلرندنمی ایدی ویاخود تهدیددن وعدالت کبریادن اوتریمیدر یعنی بوکون کوردیکم باران غیب حق تعالینك فضل ورحمتنه متعلق اولان مطرمیدر ویاخود اول حضرت کبریانك عدلندن وخلقنه تخویف وانذارندن اوتری نازله اولان باران قهریه وجلالیه میدر دیدی (مثنوی) این از آن لطف بهاریات بود * یاز پاییزی پر آفات بود * بو باران اول بهاریاتك لطفندنمی ایدی بهاریاتدن مراد رحمت وفضل وجمال واحسان وبونلر امثالی اولان اوصاف الهیه در یاخود پاییزه منسوب اولان پر آفات قبیلندنمی ایدی پاییزئ پر آفاتدن مراد صفات قهریه وجلالیه در خلاصهٔ کلام اول باران شکلنده کوردیکم نوازل اسمان لطفیه وجمالیه جانبندنمیدر ویاخود اوصاف قهریه وجلالیه جهتندنمیدر دیو استفسار ایلدی (مثنوی) کفت این از بهر تسکین غمست * کز مصیبت بر نژاد آدمست * رسول علیه السلام حضرت عایشه رضی الله عنهایه ایتدی بو بارانکه سن کوردك حق تعالینك رحمتی جهتندن اسم رب طرفندن ظهوره کلان باراندر تسکین غمدن اوتریدرکه اول غم مصیبتدن آدمك نژاد ونهادی اوزره در یعنی آدم اوغلینك طبیعتی اوزره مصیبتدن حاصل اولان غم والمك ازاله سندن اوتری نازله اولان امطار لطفیه دندر دیدی * مثنوی * کر بران آتش بماندی آدمی * بس خرابی درفتادی وکمی * اکر آدمی اول آتش اوزره قالیدی یعنی آتش فراق ولوعت مصیبت واحتراق اوزره آدم اوغلی مستمر اولیدی چوق خرابلغه وکملکه دوشردی وعقلی باشندن کیدوب شاشردی وبرکاره مشغول اوله میوب معطل قالوردی (مثنوی) این جهان ویران شدی اندر زمان * حرصها بیرون شدی از مردمان بو جهان درحال اول زمانده ویران اولوردی وانتظام عالمه خلل ونقصان کلوردی مردملرك تعمیر وجودیچون وبقای اجساد ایچون اولان حرصلر طشره کیدردی پس عالم خرابه وارردی ونسل آدم منقطع اولوردی وحکمت حقه مخالف کلوردی * مثنوی * استن این عالم ای جان غفلتست * هوشیاری این جهانرا آفتست * ای طالب اسرار بیلکه عند المحققین غفلت ایکی قسمه منقسمدر برقسمی شول غفلت معتدله ومقبوله درکه نفس الامرده بو غفلت نعمت الهیدر رحمت رحمانیه دن وحکمت یزدانیه دن حاصل اولور وبو غفلت معتدله اولدرکه انسانی حضرت حقدن وامور اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلمز بلکه آلام ومصیبتدن وموتی اولان کمسه لرك فرقت وحرقتندن وموجب حیرت ودهشت اولان وحشتندن غافل ایلر تا بو واسطه ایله لوازم وجوده رعایت ایلیوب تدریجله قرب حقه وکمال هوشیارلغه واصل اولور اکر بو غفلت معتدله اولمیدی انسانه حیرت ودهشت غلبه ایدوب معطل اولیدی وخود مرتبه سن بولیدیکه بو حالت مذمومه در پس حکمت الهیه بو غفلت معتدله یی بنده لرینه عالم غیبدن ارسال بیورر تا کم مصیبتزده لرك قلبی متسلی اولور وخوف ودهشت وحیرت مرتبه سنده بونلرك جانی روح وراحت

بولور وبرقسمی دخی شول غفلت متجاوزه ومذمومه درکه فی الحقیقه بوکونه غفلت نقمت الهی وقهر ربانیدر زیرا بو غفلت مذمومه حق تعالینك قهر وغضبی جانبندن کلوب خلایقك قلوبنه مستولی اولوب بونلری حضرت حقدن وامور اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلیوب بو جهانك تعمیر وتزیینه حریص ایلر وجمع ماله واکل وشربه وعز وجاهه مشغول ومنهمك قیلر وعالمك ستونی اولان غفلت متجاوزه درکه بو بیتله اشارت بیوررلر ای جان بو عالمك ستونی غفلتدرکه جهانك معمور اولمسنه وزینت ورونق بولمسنه سبب وعلت بوکونه غفلتدر هوشیارلق بو جهانه آفت وضرردر زیرا تعمیر وتزیینی مانع اولور اما غفلت وحماقت زینت وعمارتنی اقتضا قیلور ولهذا قال علیه السلام لولا الحمقاء لخربت الدنیا * مثنوی * هوشیاری زان جهانست وچوان * غالب اید پست کردد این جهان * زیرا هوشیارلق اول جهان معنویدندر چونکم اول هوشیارلق غفلت اوزره غالب کله وآنی مضمحل ومتلاشی قیله بو جهان پست اولور وحقیر وناچیز قالور (مثنوی) هوشیاری آفتاب وحرص یخ * هوشیاری آب واین عالم وسخ * فی المثل هوشیارلق آفتاب وحرص یخدر هوشیارلق آب وبو عالم وسخدر یعنی بو عالمه حریص اولمق وبونك الوان ونقوشنه میل ومحبت قیلمق قلبه وسخ ودنس کبیدر هوشیارلق بوکونه اوساخی قلبدن ازاله ایدیجی وپاك قیلجیدر (م ی) زان جهان اندك ترشح میرسد * تا نغرد در جهان حقد وحسد * اول جهان الهیدن ازجق ترشح ینشور یعنی هدایت الهی عقله بصیرت وهشیارلق اعطا ایلر ترشح صزمق معناسنه در بوراده عطاء قلیل معناسنه استعاره اولورتا که جهانده حرص وحسد اکرمیه یعنی غلبه قیلمیه اکر جهان الهیدن هوشیارلق اعتدال اوزره کلمیدی بو جهانده حرص وغفلت بنی آدمه غلبه قیلوردی وانلری کار حقدن وامور اخرویدن بالکلیه معطل ایدوب کار دنیایه مشغول ایلردی (مثنوی) کر ترشح بیشتر کردد زغیب * نی هنر ماند درین عالم نه عیب * اکر عالم غیبدن ترشح بیشتر اولورسه یعنی انتباه وهوشیارلق زیاده کاورسه بو عالمده نه هنر قالور ونه عیب بلکه بو عالمه متعلق اولان عیوب وهنرك جمیعسی اول حینده محو ومتلاشی اولور دیمکی اشعار اولور * مثنوی * این ندارد حد سوی آغاز رو * سوی قصهٔ مرد مطرب باز رو بوکونه معارف الهیه واسرار علیه حد وپایان طوتمز آغاز جانبنه یوری کیرو مرد مطربك قصه سی جانبنه کیت خطاب تجرید قاعده سی اوزره کندی وجود شریفلرینه در حسام الدین افندی حضرتلرینه اولسه دخی جائزدرکه محرر مثنویدر

بقیهٔ قصهٔ پیر چنکی وبیان مخلص آن (مثنوی) مطربی کزوی جهان شد پرطرب * رسته زآوازش خیالات عجب * بر مطرب ایدیکه جهان اندن پرطرب اولدی آنك آوازندن عجب خیالات بتمش وقلوب مستمعینده طرفه حالات ظهور ایتمشدی (م ی) از نوایش مرغ جان پران شدی * وز صدایش هوش دل حیران شدی اول مطربك نواسندن جان مرغی پران اولور ایدی واول مطربك صداسندن کوکل هوشی حیران اولوردی * مثنوی * چون بر آمد روزکار وپیر شد * باز جانش از عجز پشه کیر شد * چونکه روزکار کلدی یعنی چونکه چوق زمان کچدی ومطرب پیر اولدی انك جانی طوغانی عجز وفقر زندن پشه کیر اولدی یعنی شئ حقیر صید ایدیجی ودنی وناچیز شیئه راضی اولیجی اولدی * مثنوی * پشت او خم کشته همچون پشت خم * ابروان بر چشم همچون پاردم * کوبك ارقه سی کبی اول مطربك ارقه سی خم اولدی وبوکلدی اول مطربك ابرولری کوزی اوزره پالدم کبی اولدی اشغی صرقدی وکوزنی اورتدی * مثنوی * کشته آواز لطیف جان فزاش * زشت ونزد کس نیرزیدی بلاش * انك جان زیاده ایدیجی لطیف آوازی زشت اولدی وکمسه نك قتنده انك آوازی برشیئه دکمزدی * مثنوی * آن نوای رشك زهره آمده * همچو آواز خر پیری شده * اول زهره نك رشکی کلمش نوا ونغمه بر قوجه اشکك آوازی کبی اولمش * مثنوی * خود کدامین خوش که آن ناخوش نشد * یا کدامین سقف کان مفرش نشد خود قنغی خوشدرکه اول ناخوش اولمدی وکل نعیم لا محاله زائل) فحواسنجه جهانك جمله نعیمی ودنیانك هر خوشلغی عاقبة الامر محو وزایل اولمق مقرردر یا قنغی سقفدرکه اول مفرش اولمدی البته دنیوی اولان هر سقف عالی عاقبة الامر پست وسافل اولمق محققدر * مثنوی * غیر آواز عزیزان در صدور * که بود از عکس دمشان نفخ صور * بو جمله دن آواز عزیزانی استثنا ایدوب بیوررلر صدورده اولان آواز عزیزاندن غیریسی که انلرك دمنك عکسندن اولور نفخ صور یعنی صور اسرافیلك حیات بخش اجساد فانیه اولان نفخه سی اول عزیزلرکه انبیا علیهم السلام واولیای عظامدر انلرك نفس نفیسنك عکسی اولدی دیمك اولور نفخ صور بونلرك دمنك عکسی اولمسی بو وجه اوزره ممکن اولورکه بونلرك نفس وکلامی وحی الهی والهام ربانی ایله اولور پس بو تقدیر اوزره بونلرك انفاس نفیسی مرده دللری وپژمرده اولان روحلری احیا ایلر پس جسددن قلب وروح شریف اولدیغی محققدر شریفی احیا ایلین دخی شریف اولمق مصدقدر بو تقریبله نفخ صور بونلرك دمنك عکسی اولمق فهمه اقرب وعقله اوفقدر مثنوی) اندرونی کاندرونها مست ازوست * نیستی کین پستها مان هست ازوست * بو عزیزلرك درونیکه جمیع

دروناراندن مستدر وبونلرك نيستلكي برنيستدركه بوبزم وارلقلريمزاندن واردر يعني عزيزان وجوداولان اوليای
عظامك وجودموهومی مجازی جهتندن فانی اولوب باطن عالمده حقله باقیلردر بركه بوعالم ظاهرده وجود مجازی
ابله هست وموجودلرزبرم بووجودلريمز انلرك موجوداولديغی عالم عدمدندركه بوعالمه نسبتله نيستدروالا في الحقيقه
هستدر (مثنوی) كهربای فكروهرآوازاو * لذت الهام ووحی ورازاو * اول عزيزان وجودلك فكری هرآوازك
كهرباسيدر هرآوازاولفظنه مضاف دكلدر اول ولی رازلك ووحيك والهامك لذتيدر يعني هرآوازی وافكاری مرتبهٔ
حقيقتده ومقام مقبوليتده جاذب اولان اولدروالهام ووحيك ورازوسرك حلاوت وروحی اولدركه اول مظهرذات
وصفات الهيه دروبونكر اولنان حالات وصفات اندن ظهوره كلوروانك ذاتندن رونق وفربولور پس بنه مطربك
قصه سنه رجوع ايدوب بيوررلر (مثنوی) چونكه مطرب پيرتر كشت وضعيف * شدزبی كسبی رهين يك رغيف *
چونكم مطرب زياده پيروضعيف اولدی كسب سزلكندن بررغيفه مرهون اولدی (مثنوی) كفت عمروهلتم
دادی بسی * لطفها كردی خدايا باخسی * پس جناب حقه متوجه اولوب بوكونه عرض حاجات قيلوب ديدی
خدايا بكا چوقلق عمرومهلت ويردك ای خدا برخسه لطفلر ايلدك (مثنوی) معصيت ورزيده ام هفتاد سال *
بازنكرفتی زمن روزی نوال * يتمش ييل معصيتده سعی قيلمشم بركون عطاكی بندن كيروطوتمدك * مثنوی * نيست
كسب امروزمهمان توام * چنك بهرتوزنم كان توام * كسبم يوقدربوكون سنك مهمانكم چنكی سندن اوتری چالرم
زيراكه سنك عبدومملوككم * مثنوی * چنك رابرداشت شدالله جوی * سوی كورستان يثرب آه كوی * چنكی
بوقروقالدردی والله استيجی اولدی مدينهٔ منوره نك مقابری دينده آه ديجی اولديغی حالده بودخی وجهدركه دينه
چنكی قالدردی والله دليجی اولديغی حالده مدينهٔ منوره نك كورستانی جانبنه آه ايديجی كتدی شدرفت معناسنه
اولور * مثنوی * كفت خواهم ازحق ابريشم بها * كوبه نيكويی پذيردقلبها) كندی كندی به ديدی حقدن ابريشم بها
استرم زيرا اول خدا كمال لطفندن نيكولك واحسانله قلبلری قبول ايلر * مثنوی * چنك زدبسيار وكريان سرنهاد *
چنك بالين كردوبركوری فتاد * كورستانده چوق چنك چالدی واغلبه رق باش قودی چنكی يصدق ايلدی وبرمقبره
اوزره دوشدی (مثنوی) خواب بردش مرغ جان ازحبس رست * چنك وچنكی رارها كردوبجست * آنی خواب
قابدی مرغ جانی حبسدن قورتلدی چنك وچنكيلكی ومرغ جانی ترك ايلدی وتن حبسدن صحرادی (م ی) كشت
ازادازتن ورنج جهان * درجهان ساده وصحرای جان * خواب سبيله تندن وجهان رنجندن آزاد اولدی برجهان
ساده زصافيده وصحرای جانده يعني آنك مرغ جانی بی كدورت وبی كثافت اولان جهانه وصحرای جانه واصل اولمغله رنج
جهاندن وآلام تندن آزاد اولدی ونجات بولدی ديمك اولور (م ی) جان او آنجا سرايان ماجرا) كاندرا اينجا كرباندندی
مرا) اول مطربك بنه جانی اول صحرای جانده ماجرانی ايرليجی ايدی بويله دوكه بومرتبه ده نولايدی بنی قويه لردی كربونده
تمنی معناسنی متضمن اولمقده جائزدرنته كم لسان عربيده لوتمنی معناسنی متضمن اولوروحرف شرط اولوب مابعدنده
اولان ايسانه جواب ازلمق دخی جائزدر (م ی) خوش بدی جانم درين باغ وبهار) مست اين صحراوغيب لاله زار * بوباغ
وبهارمعنويده بنم جانم خوش اولوردی بوصحرانك وغيبه منسوب اولان لاله زارك مستی اولديغی حالده * مثنوی *
بی پروبی پاسفرميكردمی * بی لب ودندان شكرميخوردمی * اول جهان صافيده قنادسز وايافسزسفرايلردم اب
ودندانسزشكريردم يعني لذت روحانيه واذواق لدنيه بولوردم ديمك اولور * مثنوی * ذكروفكری فارغ ازرنج ودماغ
* كرده می باسا كنان چرخ لاغ * بوبيتده ايكی وجه جائزاولور اول اولدركه دماغدن ورنجدن فارغ ساكنان عرشله فكر
وذكره منسوب لاغ ايليدم بوتقديراوزره فكريده يانسبت ايچون اولوربعض نسخه ده رنجله دماغ ما بيننده واوبوقدر
وبعض نسخه ده واقع اولمشدركذا كاكوره شرح اولندی ووجه ثانی اولدركه فكريده ياوحدت ايچون اوله
ومصرع اولك معناسی ثانی به مصروف ومخلوط اولميه وبوبيت تنازع فعلين قبيلندن اولوركه مصرع اولده ذكروفكری
ومصرع ثانيده لاغ كرده می لفظنده تنازع قيلمش اولورلرپس قرينهٔ كلام بونی اقتضا ايدركه يامصرع اول ويامصرع
ثانی به بركرده می لفظی تقديراولنوب بويله ديله ذكروفكری فارغ ازرنج دماغ (كرده می باسا كنان چرخ لاغ) يعني ملائكه
ايله لاغ ولطيفه ايليدم ديمك اولوركه رؤيا عالم مثالدندر وعالم مثال بين العالم الارواح والاجساد شول عالم خيالدركه
نايلك روحی اكا واصل اولوروا ستعدادنه مناسب انك صورخياليه سنی مشاهده قيلوب كاه اولوركه بومرتبه دن ترقی
ايليوب عالم ملكوته داخل اولوروانك اصحاب وارباب يله معامله ومكالمه قيلور كرده می باسا كنان چرخ لاغ ديوانك سير
جاندن حكايه بيورمالری مرتبهٔ ملكوتك سيرنه انك جانی واصل اولديغی اشعار ايلر (مثنوی) چشم بسته عالمی
ميديدمی * وردوريحان بی كفی می چيدمی * كوزی يوملمش وچشم ظاهری اورتلمش ايكن برعالم كوريدم دست سز

ويركفسز ورد وريحان دريدم نته كم نايك روحی وچشم ظاهری مسدود ومستور ايكن عالم مثالی كوروب انك عجايب
وغرايبنی مشاهده ايلروبی دست ظاهراول عالمده ورد وريحان وسنبل وضيمران دوشرر (مثنوی) مرغ آبی غرق دريای
عسل * عين ايوبی شرابی مغتسل * بوآيت سورهٔ صادده دراولی بودر (اركض برجلك) بوامری يا جبرائيل ايده وياخود
جناب عزت اركض ديو الهام ايده ای اضرب برجلك الارض ای ايوب اورآيقلركله يره (هذا مغتسل) آيقلرين امرحقله
زمينه اوروب برعين بی نظير جاری اولبجق قبل حقدن اكا اشارت اولديكه (هذا) شوصو (مغتسل) محل اغتسالدر (بارد
وشراب اوله مغتسل كه بارددروشرابدربروآينده ايكی پيكاراشكاروبديدار اولوب بری باردوبری حارايدی ماء باردن
ايچوب وماء حاری اغتسال ايلدی وجميع امراض واسقامدن صحت بولدی حضرت خداوندكار پيرچنكينك
روحنی ايوبه تشبيه ايدوب بيوررلركه پيرچنكی اول حالده برمرغ ابی ايديكه غرق دريای عسل اوله دريای عسل بوراده
كمال لذتدن كنايه دراول حال كانه ايوبه منسوب اولان عين ايديكه شراب مغتسل ايدی همان پس پيرچنكينك
غرق اولديغی ذوقی عين ايوبه تشبيه بيوررلرزيرا اول ذوق الهی دخی امراض باطنه وكامنه دن سالكی پاك وطاهر
قيلور (مثنوی) كه دروايوب ازپاتابفرق * پاك شدازرنجها چون نورشرق * كه اول عين سببيله ايوب عليه السلام
آيقدن باشه دك نورشرق كبی يعنی آفتاب كبی رنجلردن پاك اولدی بعض نسخه ده نورشرق يرينه نورحق واقع اولمشدر
اول چشمه سببيله نورحق كبی امراضدن پاك وطاهر اولدی ديمك اولور (مثنوی) درجهم اكربودی چوچرخ *
درنكنجيدی درو زان نيم برخ) مثنوی شريف حجمده يعنی وسعت ومقدارده اكرچرخ كبی اولايدی وطبقات
سماوات قدر واسع كليدی بوسردن اول مثنوی به يارم پاره صغميدی يعني اول عالمك اسرار وانواری وعجايب وغرايبی
برمرتبه بی حددركه اكراشجار اقلام وبحارمداد وطبقات سماويه اوراق اولسه وجميع خلايق بواسرار وانوارك
شرحنی الی يوم القيام كتابت قيلسه انك بعض بسنك نصفی يازلميدی وعشرعاشری تحرير قيلنميدی * مثنوی *
كان زمين وآسمان بس فراخ * كرد ازتنكی دلم راشاخ شاخ * كه اول زياده واسع اولان زمين وآسمان تنكلكندن
كوكلمی پاره پاره ايلدی زيرا بوعالم صورت عالم معنايه نسبت غايتله احقرواصغربرشيدروقلب اوليايه كوره دانهٔ خردل
قدرردربواجلدن تنكلكندن قلبمی شاخ شاخ ايلدی بيوردی * مثنوی * وين جهانی كاندرين خوابم نمود *
دركشايش پروبالم راكشود * بوبرجهانكه بوخواب ايچره بكا كوزندی كشايشدن بنم پروبالمی اچدی يعنی پروبالم
عقل وروحم كه قيود جسمانيه ايله بسته اولمشدی بوعالم معنوی آچيلغندن بنم مقيد اولان پروبالمی آچدی حتی روح
روانم بوعالم علويدن جولان ايدوب اوچدی يعنی مطرب كنديسنه بويله ديدی (مثنوی) آن جهان وراهش ارپيدا بدی
* كم كسی يكلحظهٔ اينجابدی * بوجهانك يولی اكرظاهراوليدی آزكسه برلحظه اول دنياده اوليدی يعنی مطرب
اول عالمده دنيايی كنديدن بعيد كوروب اكردنيا جانبندن بوعالمه بريول اوليدی اول دنياده كسه برلحظه قرارقيلمزدی
ديدی وحضرت مولانا قدس الله سره العزيزانك لسانندن اول عالم روحانيتنك عظم شانی وبوعالم اوزره فضل ورجحانی
بيان بيوررلر * مثنوی * امرمی امدكه نی طامع مشو * چون زپايت خاربيرون شدبرو) واول پيرمطربك روحنه بوكونه
امرالهی كلديكه بوق طامع اولمه وبی موت اضطراری بوراده قرار ايلمكه اميد قيلمه چونكم پايكدن خاربيرون اولدی
بوری يعنی چونكم پای جانكدن احكام بدنيه وشواغل جسمانيه خاری طشره كلدی بوری عالم دنيا جانبنه كه قدم جان
خاركبی اولان اشغال جسمانيه ومقتضيات نفسانيه دن خلاص اولدقدنصكره بوعالمه كلمكه مانع ودافع اولمزوپای
روحندن خارجسمانی اخراج ايلين كسه بوعالمه كلمكده عسرت ومشقت چكمزديدی * مثنوی * مولی مولی ميزدانجا
جان او * درفضای رحمت احسان او * پيرچنكينك جانی اول عالم روحانيده برمولی مولی اوردی يعنی توقف وانتظار
ايلدی اول اللهك رحمت واحسانك صحراسنده موليدن توقف وانتظار ايلدی معناسنه اولور امابوفقيروشنه
افندی مرحومك كندی خطيله بوبيتك كنارنه تحريرين كوردم بويله ديمش كه كبچيلرلسانده مولی مولی ديمك سلم سلم
وياخود خلص خلص ديمكدرپس بوراده دريای انواره مستغرق اولان چنكينك جانی الهی سلم سلم يعنی سن بنی سالم قيل
سالم قيل وورطهٔ دنيادن كشتئ وجودمی خلاص قيل ديوندا اوردی ديمك اولوربودخی وجهدن خالی دكلدر (درخواب
كفتن هاتف اميرالمؤمنين عمررضی الله عنه راكه چندين زرازبيت المال بركيروبدان مرد ده كه دركورستان خفته است
* مثنوی * آن زمان حق برعمرخوابی كماشت * تاكه خويش ازخواب نتوانست داشت * اول زمان حق تعالی
حضرتلری حضرت عمراوزره برخواب حواله ايلدی تاكه كنديسنی خوابدن طوتمغه قادراولمدی يعنی خوابی
كنديدن دفعه قادراولميوب بی اختيار اوبودی * مثنوی * درعجب افتاد كين معهود نيست * اين زغيب
فتادبی مقصود نيست * حضرت عمرعجبه دوشديكه بوخواب معهود كلدربوزمان اويومق بكا معتاد دكلدر

امدی بو خواب عالم غیبدن واقع اولدی بی مقصود دکلدر پس حکمت واردر دیوب (م ی) سر نهاد و خواب بردش
خواب دید * کامدش ازحق ندا جانش شنید) باش قودی وانی خواب ایلتدی ودوش کوردی که حضرت عمره حقدن
ندا کلدی انك جانی اول ندایی اشتدی * مثنوی * آن ندایی کاصل هر بانك وندا است * خود ندا آنست این باقی
صدا است * اول برندا که هر بانك ونغمه نك اصلیدر فی الحقیقه ندا خود اولدر وبو باقی ندالر صدادر ندادن مراد کلام
الهیدر وحق سبحانه وتعالی متکلمدر بو انسانك وجودنده اولان کلام انك کلامنك پرتو واثریدر (مثنوی) ترك
وکرد و پارسی کو وعرب * فهم کرده ان ندا بی کوش ولب * ترك وکرد وعجم وعرب کوش ولبسز اول ندایی فهم ایلمشدر
یعنی هر طائفه نك جانی حواس ظاهره سز ندای حقی فهم ایلمشدر اکر فهم ایلمسیدی ربیسنی بیلمزدی جانده اولان
معرفت حق اول ندای الهینك اثریدر (مثنوی) خود چه جای ترك وتاجیکست وزنك * فهم کردست ان ندارا چوب
وسنك * خود ترك وتاجیك وزنکینك نه یری یعنی عرب وعجم وروم همان بو ندایی فهم ایتمدی اول ندایی چوب
وسنك دخی فهم ایلمشدر زیرا چوب وسنك دخی دیلرنی بیلورلر وچون انلره دخی امر الهی اولسه امر الهی یی قبول ایدوب
منقاد اولورلر وانلرك قبول امر الهی ایلملری فهم قیلملرینه دلالت قیلور (مثنوی) هر دمی ازوی همی آید الست *
جوهر اعراض می کردند هست * کرنمی آید بلی زیشان ولی (آمدنشان ازعدم باشد بلی * واذ اخذ ربك من بنی آدم
من ظهورهم ذریتهم واشهدهم علی انفسهم الست بربکم قالوا بلی * آیت کریمه سنك مصداقنجه اکرچه بنی آدمه حق
تعالی عالم ارواحده الست بربکم دیوب بو جمله می دیلرینك کلامنی فهم قیلوب انك ربوبیتنه والوهیتنه اقرار ایلدیلر
اما عند المحققین ویش اصحاب یقین بو الست خطابی همان عالم ارواحده برکره دیوب دخی منقطع اولمشدر بلکه
هر آنده هر شانه حضرت حق لسان معنوی ایله الست بربکم دیوب انلر دخی آلان بلی دیوب اقرار ایلمکده درلر پس
اصحاب شهود قتنده بو کون بو دنیاده ودخی یارن آخرتده دیدیکی الست خطابنك دون عالم ارواحده دیدیکی
الست به مغایر ومتفاوت دکلدر نته کم ابن فارض حضرتلرینك بو بیتلری بو معنایه شهادت ایلر (شعر) ولیس الست
بالامس غیر الامن غدا * وجنحی غدا صبحی ویومی لیلتی * وسر بلی لله مرآة کشفها * واثبات معنی الجمع نفی المعیتی *
پس حضرت خداوندکارك هر دمی ازوی همی آید الست * بیورملری خطاب الستك علی الدوام اولمسنی افاده ایلر
یعنی هر بر دمده اول خدادن دائما اشیا اوزره لسان معنوی ایله الست بربکم نداسی کلور اول ندادن جوهر واعراض
وار اولورلر واکا بلی دیرلر جوهر مقوم ومخصصه محتاج اولمیوب قائم بالذات اولان شیئه دیرلر عرض قائم بالذات اولمیوب
بر مقومه محتاج اولان شیئه دیرلر مثلا الوان کبی جوهر وعرضك تفصیلی ایکنجی جلدده قسم غلام در صدق
وفای یارخود بیانده مذکور اولمشدر فلیطلب فیها اکرچه بو اشیادن ظاهرا بحسب اللفظ بلی دیمك کلمز ولیکن
انلرك عدمدن کلمسی بلی اولور وهر بری لسان حالله دیلرینك ربوبیتنه اقرار قیلور کما قیل * بیت * ففی کل شئ له آیة *
تدل علی انه واحد (م ی) زان چه کفتم من زفهم سنك وچوب * در بیانش قصهٔ هش دار خوب * اول نسنه دن که
بن سنك وچوبك ادراکندن دیدم وسنك وچوب دخی ندای حقی استماع ایلرد بو تحقیق ایلدم انك بیانده بر قصه یه خوب
عقل طوت ویا خود بر خوب قصه یه هوش طوت بعض نسخه ده بو بیت دخی واقع اولمشدر که بودر (مثنوی) زانکه کفتم
زا کهی چوب وسنك * در بیانش قصه بشنو بی درنك * چوب وسنكك اکاهلغندن اول نسنه یی که دیدم انك بیانده
بی توقف قصه ایشت تا سکا چوب وسنكك فهم ایلمسی وتسبیح حق سویلمسی روشن اوله وبو قصه دن تسبیح
جماداته ومعرفت نباتاته ایمان واعتقاد ایلمك ظهوره کله اول قصه بودر * نالیدن ستون حنانه چون ازبرای
پیغمبر صلی الله علیه وسلم منبر ساختند که جماعت انبوه شده وکفتند ماروی مبارك ترا بهنکام وعظ نمی بینیم
وشنیدن رسول واصحاب ان ناله را وسؤال وجواب دادن مصطفی علیه السلام باستون صریح) ستون حنانه نك
ناله قیلمه سنك بیانده در چونکم پیغمبر علیه السلامدن اوتری منبر دوزدیلر زیرا جماعت چوق اولدی ودیدیلر
بز سنك روی مبارککی وعظ وقتنده کورمزز وحضرت رسول علیه السلام واصحاب فحول اول درختك
ناله سنی اشتملرینك بیانده در ومصطفی علیه السلام اول ستونه صراحة سؤال وجوابنك بیانده در بو بیان بو حدیث
شریفك معنای لطیفیدر که نظمه کتوروب بیوررلر بخاری ونسائی وابو داود اتفاق اوزره بو حدیثی
حضرت جابردن روایت بیوررلر قال جابر کان النبی علیه الصلوة والسلام اذا خطب استند الی جذع نخلة من
سواری المسجد فلما صنع له المنبر فاستوی علیه فصاحت النخلة التی کان یخطب عندها حتی کادت ان تنشق فنزل
علیه الصلوة والسلام حتی اخذها فضمها الیه فجعلت تأن انین الصبی الذی یسکت حتی استقرت قال النبی علیه
الصلوة والسلام بکت علی ما کانت تسمع من الذکر ترجمه سی بودر که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم

خطابت ایلدیکی وقتده بر خرما آغاجنك دالنه طیانوردیکه اول مسجدك دیرکلرندن بری ایدی وقتاکم اول نبی ایچون
منبر دوزدیلر سه واول نبی علیه السلام انك اوزرینه قصد ایلدیسه واوتردیسه اول نخله که انك قتنده مقدما خطابت
ایلردی برمرتبه صیحه وحنین ایلدیکه حتی منشق اولمغه قریب اولدی پس حضرت نبی مکرم صلی الله علیه وسلم
منبردن ایندی واول دیرکی اخذ ایلدی ومعانقه قیلوب کندیلره ضم ایلدی پس اول نخله صبی انین ایلدیکی کبی
انین ایلمکه باشلدی اول صبی که تسکیت اولنور یعنی ساکت قیلنور حتی قرار ایلدی واینی دکدی پس حضرت نبی
علیه السلام بیوردیلر اول نخله اغلدی اللهك ذکرندن سامع اولدیغی ذکرك بعد ومفارقتی اوزره پس بو ستونك حنین
وبکاسندن علماء ظاهر واهل اعتزال وفلاسفه مشربنده اولانلر تأویله میل ایتمشلردر وبو حنین وانین حضرت رسول
امین علیه السلام واصحاب کزینه سماع باطنیه وملکوتیه ایله مسموع اولدی دیوب بیانه کتمشلردر صحیح اولان
بودرکه حضرت رسول علیه السلام واصحاب کرام اول حنین وبکایی استماع ظاهر ایله کوش ایتمشلردر بعض علماء
ظاهر دیرلرکه نعم حضرت پیغمبر علیه السلام واصحاب اول صدایی استماع ظاهره ایله استماع ایلدیلر لکن اول
صوتدن اول ستونك خبری یوقدر بلکه اول صدایی انده اول وقتده جناب حق خلق ایلدی معجزة للنبی علیه السلام
بویله دینلر جمادات ونباتاتك اللهدن ورسولندن اکاه اولملرینه وجناب حقه حقیقة تسبیح قیلملرینه انکار
ایدنلر ومعتزله وفلاسفه مذهبنه کیدنلردر زیرا بونلر دیرلرکه حقیقة تسبیحه ومعرفت وانین وخشیته عقل
وحیات لازمدر وعقل وحیاته اعتدال مزاج وبنیهٔ مخصوص واجبدر اولیله اولمیجق تسبیح وناله جماده مؤول مجازدر دیرلر
حال بوکه بو خصوصده آیات واخباردن نصوص کثیره وارد اولمشدر اما مشایخ صوفیه وارباب مشاهده تأویل ایتمیوب
حقیقتنه مقر اولمشلردر واهل کلام وعلماء ظاهر باخصوص که معتزله وفلاسفه مجازدر دیوب تأویل قیلمشلردر مثلا
بو آیت کریمه ده من خشیته لفظنی مجازدر دیمشلردر قال الله تعالی (ثم قست قلوبکم من بعد ذلك فهی کالحجارة
او اشد قسوة وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء وان منها لما یهبط من خشیة الله
اکثر علما تفسیرلرنده تقلید اللمعتزلة والخشیة مجازة عن الانقیاد دیمشلردر الا ابو اللیث وامام بغوی بونلر مجاز دکل
حقیقتدر دیمشلردر ودخی (وان من شیء الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم) آیتی تسبیح جمیع اشیایه حقیقة دلالت
ایلرکن تسبیحلرینی لسان حالله دیمشلردر حالا مشرکلردن ونفی صانع ایدنلردن ماعدا بی لسان حالله اولان تسبیحه
واقف وعالملردر پس انلره لا تفقهون قولی برنده اولماز ومحقق واهل کشف اولنلره دخی موافق کلمز وجهلهدن شیخ اکبر
فتوحاتنده بیوررلرکه فان المسمی بالنبات والجماد عندنا له ارواح بطنت عن ادراك غیر اهل الکشف فلا یحس بها
مثل ما یحس بها من الحیوان والکل عند اهل الکشف حی ناطق ونحن زدنا مع الایمان بالاخبار الکشف فقد سمعنا
الاحجار تذکر الله بلسان ناطق تسمعه اذاننا منها وتخاطبها مخاطبة العارفین بجلال الله پس حضرت خداوندکار
که اهل کشف ومشاهده نك کبارندندر جمادات ونباتاتك حیاتنی ونطقه اولان تسبیحات وتهلیلاتنی اثبات ایلیوب
بیوررلر * مثنوی * استن حنانه از هجر رسول * ناله میزد همچو ارباب عقول * حنانه ستونی حضرت رسولك فراقندن
ارباب عقول کبی ناله اوردی (مثنوی) درمیان مجلس وعظ انچنان * کزوی آکه کشت هم پیر وجوان) مجلس وعظك
اورته سنده اویله انکلدی که اول مجلسده حاضر اولان پیر وجوان اول ناله دن اکاه وخبردار اولدیلر (م ی) در تحیر ماند اصحاب
رسول * کز چه می نالد ستون باعرض وطول * رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك اصحابی انك ناله
ایلمسندن تحیرده قالدیلرکه ستون عرض وطول ایله ندن اینکلر یعنی طول وعرضله هر جانبدن ناله ایلدیکنی اشتدکده
متحیر اولدیلر (مثنوی) کفت پیغمبر چه خواهی ای ستون * کفت جانم از فراقت کشت خون) پیغمبر علیه السلام
اول ستونه ایتدی ای ستون نه استرسن اول ستون حضرت رسول علیه السلامه ایتدی سنك فراقکدن جانم خون
اولدی ناله مه سبب بودر (مثنوی) مسندت من بودم ازمن تاختی * بر سر منبر تو مسند ساختی) وعظ وقتنده سنك
مسند وتکیه کاهك بن ایدم بندن چادرك یعنی بنی ترك ایدوب منبر جانبنه عروج ایتدك منبرك باشی اوزره سن مسند
دوزدك (م ی) کفت خواهیکه ترا نخلی کنند * مشرقی وغربی زتو میوه چنند * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
اکا ایتدی چونکم سنك فریادك بوندن اوتریدر بونك مقابلنده استرمیسن که سنی بر نخل ایده لر مشرق ومغربك اهلی
سندن میوه دیره لر (م ی) یا دران عالم حقت سروی کند * تا تر وتازه بمانی تا ابد یا خود اول عالم حقیقتده حق تعالی سنی
بر سرو ایده که تا ابدی تر وتازه قاله سن (م ی) کفت آن خواهم که دایم شد بقاش) بشنو ای غافل کم از چوبی مباش ستون
حنانه ایتدی آنی استرمکه آنك بقاسی دائم اولدی ای غافل بو قصه یی اشت وبر چوبدن کم اوله کورکه بر ستون پاره سی
ذوی العقولدن دکل ایکن ترك فانی اختیار باقی قیلدی وطالب دولت ابدیه وحیات سرمدیه اوله سن ذوی العقولدن ایکن

وتحصيل بقا ودوامه مستعد وقابل ايكن نيچون طالب حقيقت اولميه سن وتحصيل سعادت سرمديه قيلميه سن
م ى) ان ستون را دفن كرد اندر زمين) تا چو مردم حشر كردد يوم دين حضرت نبى اول ستونى برايچنه دفن ايلدى
تا يوم ديننده اول ستون مردم كبى حشر اوله (م ى) تابدانى هركه را ايزد بخواند * از همه كار جهان بيكار ماند) تا بونى
بيله سن هر كيمكه حضرت يزدان اوقودى وكندى جنابنه دعوت قيلدى اول كمسه جهانك دوكلى كارندن بى كار
قالدى وعمل وفعل دنيويدن فارغ اولوب طاعت حقه مشغول اولدى (مثنوى) هركه را باشد زيزدان كار وبار * يافت
بار انجا وبيرون شد زكار * هر كيمه كه خدادن كار وبار اولدى دركاه حقه يول واجازت بولدى وكار جهاندن طشره اولدى
(مثنوى) انكه اورا نبود از اسرار داد * كى كند تصديق اوناله جماد * اول كمسه يه كه اسرار الهيه دن عطا اولميه اول كمسه
جمادك ناله سنى نيجه تصديق ايلر (مثنوى) كويد آرى نى زدل بهر وفاق * تانكويندش كه هست اهل نفاق * جماداتك
تسبيحنه اعتقاد ايلينلره موافقتدن اوترى ظاهرا بلى ديركو كلدن دكل تاكه ديميه لركه اهل نفاقدر يعنى طعن وقدح
خوفندن اوتريدر تصديق تسبيح جمادات قيلنلره بحسب الظاهر موافقت ايليوب بلى اويله دردير وليكن بحسب الباطن
تصديق واقرار ايلمز (مثنوى) كرنبندى واقفان امر كن * درجهان رد كشته بودى اين سخن * يعنى اكر بو جمادات
ونباتات اللهك كن امرنه واقف وعالم اولميه لردى جهانده مردود اولمش اولوردى بو سوز يعنى بو جماداتك ونباتاتك
سوزى وكلامى حال بوكه بونلرك سوز سويلمسى وتسبيح وتكلم ايلمسى شرعا ثابتدر مردود دكلدر نتكم اول بعضنده
حضرت رسول عليه السلامه وحى كلوب منزل شريفلرينه منصرف اولدقده احجار واشجارك ا كاسلام ويرمسى
وحصانك كف مبارككرنده شهادت قيلمسى مشهور ومتواتر اولمشدر وياخود معنى اكر بو اشيا امر كن واقفلرى دكلر
اوليدى جهانده بو كن سوزى رد اولمش اولوردى (انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون) قولى تحصيل
حاصل وبيهوده اولوردى زيرا بيلمينك امرنى فهم ايتمين شيئه امر ايتمك عبث ومردود اولوردى اكر امر تسخير ايچون
دردبو تأويل اولنورسه بونكته فوت اولور (مثنوى) صدهزاران اهل تقليد ونشان * افكندشان نيم وهمى
دركمان * اهل تقليد واهل نشاندن يعنى علايم وآثار اهلندن وتقليد اهلندن نيجه يوز بيك كمسه لرى يارم وهم انلرى
شك وكمانه براغوب يعنى ادنى وهم انلره غلبه قيلدقده تحقيق ويقين مرتبه سندن دور اولوب جمادات ونباتاتك
حقيقة تسبيح قيلمسنده وجميع اشيانك ديلرندن آكاه وخبردار اولمسنده شك وشبهه يه دوشوب بو خصوصده
وارده اولان نصوصى عقللرينه موافق وفهملرينه مطابق تأويل وتوجيه ايدرلر (مثنوى) كه بظن تقليد
واستدلالشان * قايمست وجمله پر وبالشان * زيرا انلرك استدلالى ظنله قايمدر وجمله پر وباللرى دخى يعنى جمله پر وبال
وعقل وفكرلرى وتقليد واستدلاللرى ظنله قايمدر ظن ايسه حقيقتدن برشيئى مغنى ومفيد اولمز (كما قال
الله تعالى (وما يتبع اكثرهم الا ظنا ان الظن لا يغنى من الحق شيأ) وقال فى سورة النجم (ان يتبعون الا الظن
وان الظن لا يغنى من الحق شيأ) (مثنوى) شبهه انكيزد ان شيطان دون * درفتند اين جمله كوران سرنكون * اول دون
شيطان انلرك درونده برشبهه قوپرر مثلا بو جمادات ونباتات حى وعاقل دكلدر نيجه ناطق اولورلر ونوجهله تسبيح قيلورلر
ديو انلرك قلبنه وسوسه ويرر آنك سببيله بو جمله كورلر باشى اشغه دوشرلر پس تأويل وتوجيهه سعتنه كيدوب حقيقتدن
محروم اولورلر اما اصحاب يقين تشكيك ومشككدن چاه وهمه دوشمز وشبهه وشكوكه كرفتار اولوب كلام خدايى وكلام
نبى مجتبايى تأويل وتوجيه قيلمز (مثنوى) پاى استدلاليان چوبين بود * پاى چوبين سخت بى تمكين بود * استدلالى
اولان كمسه لرك اياغى چوبين اولور چوبين اولان اياق زياده بى تمكين اولور يعنى اهل استدلالك طريق حقده عقل
وفكرلرينك قدمى اغاجدن اياق كبيدر معلومدركه اغاج اياقله يوريمك زياده بى ثبات وبى قراردر وضعفدن خالى دكلدر
كذلك اصحاب استدلالك روشلرى وباطن اشيايى استدلال ايدشلرى ضعفدن خالى دكلدر * مثنوى * غير آن قطب
زمان ديده ور * كز ثباتش كوه كردد خيره سر * اول ديده ور اولان قطب زماندن غيريكه اول قطب زمانك ثباتندن
طاغ خيره سر وسراسيمه اولور يعنى اهل استدلالك جمله سنك پاى عقل وادراكى بى تمكين وبى ثبات اولور الا شول
بصيرت ومشاهده صاحبى اولان قطب زمان ومدار عرفان وايقان بونلر كبى اولمزكه آنك ثبات وقرارندن جبال راسخه
حيران اولور وآنك تمكين ورسوخن كوروب بربرده واله قالور جميع موسوس ومشكك بريره جمع اولسه لر وا كا
شكوك وشبهاتى القا قيلسه لر اول مركز علوم وعرفانى مقامندن اصلا تحريكه قادر اوله ميه لردى * مثنوى * پاى نابينا
عصا باشد عصا * تانيفتد سرنكون او بر حصى * كوردل اولنلك آياغى عصا اولور عصا نابينانك ريزه لر اوزره او كور
دوشميه عصادن مراد استدلال وكوردن مراد كوردل وحصادن مراد ضلال وخطادر تقدير معنى كوردل اولنلرك
راه عقده قدمى استدلال اولور وا كا اعتماد واتكا قيلور تا كم ضلالت وخطا طاشلرينك اوزرينه باشى آشغى دوشميه

(مثنوى) آن سوارى كوسپه راشد ظفر * اهل دين را كيست سلطان بصر * اول بر سواركه او سپاهه ظفر اولدى
يعنى اهل دينه كيمدر سلطان بصر در اهل دين راسپه رادن بدل اولمق وياخود سپه رايى مفسر اولمق معناسيله اقرب
وانسبدر كيست سؤال سلطان بصر خبر اولور وتقدير معنى بويله ديمك اولوركه اول سواريكه عسكره يعنى اهل دينه
ظفر وظهير اولدى اول كيمدر ديرسك بصر سلطانيدر يعنى انسان العين منزله سنده اولان ومردمك ديده مرتبه سن
بولان انسان كاملك سلطانيدر مراد حضرت نبى عليه السلام وا كا وارث كامل اولان هر وليدركه وراثتلرى حسبيله
سلطان بصر منزله سنده اولورلر سلطان بصر ديمك سلطان انسان ديمك معناسنده در انكچونكه بصره انسان
ديرلر وانسانه انسان ديد كارى اشيايه وحقه بصر منزله سنده اولديغندن اوتريدر كما نقلناه من كلام الشيخ الاكبر
فى هذا الشرح مرارا (م ى) باعصا كوران اكر ره ديده اند * درپناه خلق روشن ديده اند * كورلر عصا ايله اكرچه يول
كورمشلر در ومقصوده ايرمشلر در خلقك پناهنده روشن كور يجيلر در (مثنوى) كرنه بينايان بدندى وشهان * جمله
كوران مرده اندى درجهان * مثلا اكر عالمده بينالر وشاهلر اولميه لردى جهانده اولان جميع كورلر اولمش اولورلردى
م ى) نى زكوران كشت آيدنى درود (نى عمارت نى تجارتهاى سود زيرا كورلردن نه اكمك ونه بچمك كاورنه بنالرى عمارت
ايلمك ونه تجارتلرونه فائده ومنفعتلر حاصل اولور (مثنوى) كرنكردى رحمت افضالتان) درشكستى چوب استدلالتان
اكر حق تعالى حضرتلرى اى كورلر سزه افضال رحمت ايلميدى سزلك استدلالكز چوبنى صردى بعض نسخه ده تان
برينه شان واقع اولمشدر بوتقديرا اوزره معنى اكر الله تعالى اول كورلره رحمت وافضال ايلميدى انلرك استدلالى چوبنى
صردى يعنى ابطال ايلردى كورلردن مراد اهل ظاهر واصحاب استدلالدركه ظاهر كوزى كور اولان ظاهرا ديده ور
اولان كمسه لره نسبت نه مرتبه ده ايسه كوردل اولان اهل استدلال دخى اصحاب يقين اولان اهل مشاهده يه نسبت
بويله در (مثنوى) اين عصا چه بود قياسات ودليل * ان عصا كه دادشان بينا جليل * بو عصا كه بونده
ذكر اولندى نه اوله قياسات ودليل مراد اولور اول عصايى انلره كيم ويردى جليل اولان بصير الله ويردى (مثنوى)
چون عصا شد آلت جنك ونفير * آن عصا را خرد بشكن اى ضرير * چونكم عصا جنك ونفيره آلت اولدى اى اعمى
اول عصايى خرد ايله صى يعنى استدلال عصاسى قيل وقال وبحث وجدال علت وسبب اولدى اول عصاى استدلالى اى
كوردل اولان كمسه ترك وازاله ايله تا انك مقابله سنده چشم حقيقت بين اوله سن (مثنوى) او عصاتان داد تا پيش
آمديد) آن عصا از خشم هم بروى زديد * او خدا سزه عصا ويردى تا ايلرى كلديكز اول عصايى هم غضبدن تا ا كا اوردكز
يعنى اول خداى تعالى قياس واستدلال عصاسنى سزه انكچون ويرديكه تا انك خلفاسى اولان انبيا عليهم السلام
واولياى عظامه تبعيت ايده سز وانلرك يولنه كيده سز استرسكزاى كوردللر خشم وغضبه كلوب عصاى
استدلالى برسبيل بحث وجدال انك خلفاسى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامه اوره سكز كه حقيقتده حقه
اورمق كبيدر (م ى) حلقه كوران بچه كار اندريد * ديده بانرا درميانه آوريد) اى كورلر حلقه سى واى ضريرلر زمره سى
نه كارده ونه عملده سزاور تا كزه ديده بان كتوريكز يعنى ما بينكزده بر بصير كمسه كتوروب ا كا اقتدا ايليكز تا آنك دلالتى
واسطه سيله مصالحكز درست اوله وكار وكردار كز ظهوره كله ونتيجه بوله (مثنوى) دامن او كير كو دادت عصا *
درنكر كادم چها ديد از عصا * عصادن مراد استدلالدر اهل تقليدك عقلى ا كا اعتماد واستناد ايدوب آنكله
كورانه مدلوله يول بولدقلرى ملابسه سيله بس معنى ديمك اولوركه استدلال عقليه بى ترك ايت واو اللهك امر وفرمانى
دامنن طوتكه سكا عصاى عقل واستدلالى اول ويردى ونظر ايله كه آدم عليه السلام نه لر كوردى ونه بلالره ايردى عصاى
استدلاله متكى اولمقدن ودامن نهى ترك قيلمقدن زيرا حضرت آدم عليه السلام دامن نهى صريحى قويوب وسوسه
شيطان سببيله عقل واستدلاله اويوب بو شجردن نهى تحريميدر وياتنزيهيدر مراد ديو استدلالى عصا قيلدقده
عصيان واقع اولوب بو قدر بلالر چكدى پس اخبار ونصوصه استدلال عقليه ايله معنى ويروب تصرف قيلمقدن ايمان
كتورمك اولادر سنت سلف دخى بودر زيرا اكثر احكام شرعيه وامور شرعيه ده من بعد عقلك مدخلى يوقدر بلكه
شرع شريفده عقله مخالف احكام وامور نيجه قدر مثلا اوائل سورده اولان حروف مقطعه كبى وآيات متشابهه كبى
وسجده اولان بعض افعال عجيبه كبى پس عليكم بدين العجائز حديثنك مقتضاسنجه عقل واستدلالى ترك ايدوب امر
اولنديغى اوزره راه حقه كيدوب ظواهر اخبار ونصوصه ايمان ايدوب جناب حقدن كشف حقايق اولنجيه دك
شرع رسولدن عقلله تصرف ايتميه وزكه شرعده عقلك مدخلى يوقدر (م ى) معجز موسى واحمد را نكر) چون عصا شد مار
واستون باخبر * حضرت موسى عليه السلامك وحضرت احمد عليه السلامك معجزه سنه نظر ايله عصى نيجه
اژدر واستون حنانه نه كونه باخبر اولدى (م ى) از عصا مارى واز استون حنين * پنج نوبت ميزنند از بهر دين *

عصادن برعظیم مار اولدی ستوندن حنین واوازیدا اولدی ستوندن مراد بورادە منارە درکان دیمش اولورلر کە
عصای موسانك حیە اولمسنی وستون حنانەنك نالە واوازە قیلمسنی کورمدك سە ستون منارەنك آوازە ایلمسنی
مشاهدە ایلە اول ستون دینك قیامتدن اوتری هرکون بش نوبت اورر بوسائر معجزاتدن اکبرودر حال ظاهر
اولوب ینە زائل اولان انبیا علیهم السلامدن اعظمدر زیرا معجزاتك دوامی ماضی اولوب مرور قیلاندن وفی الحال ظاهر
اولوب زائل اولندن اعظمدر پس حضرت احمد صلی الله علیە وسلمك هرکون منارەلر اوزرە بش وقت اذان اوقنمق معجزۀ
باهرە وبینۀ ظاهرەلرندن ستون حنانەنك نالەسن اشتمدك سە بوستون منارەنك حنین وآوازن کوش ایتکە بو معجزە
اول ذکر اولان معجزەدن اعظم واکبردر دیمك اولور وستوندن مراد منارە تقدیر اولدیغی اوزرە ذکر محل ارادۀ حال
قیلندن وسببك حالی سببە اطلاق سبیلندن اولور (مثنوی) کرنە نامعقول بودی این مزە * کی بدی حاجت بچندین
معجزە * هرچە معقولست عقلش می خورد * بی بیانی معجزە وبی جزر ومد * این طریق بکر نامعقول بین * دردل
هرمقبلی مقبول بین * بو مزۀ شریعت ولذت وحلاوت دین وطریقت اکر نامعقول دکل ایمش ایسە بچن بوقدر
معجزات انبیا علیهم السلامە محتاج اولوردی بلکە انبیا علیهم السلامە یلە محتاج اولمزدی زیرا هر عاقل ومتفطن
نبی ومرشدە راه حق اولوردی ومعقول اولان شیلر مقبول ونامعقول اولان مردود اولوردی حال بوکە شرع بویلە دکلدر
زیرا چوق معقول شیلر واردرکە حرام ونامشروعدر مثلا لبس حریر واوانی ذهب وفضەدن اکل کبی وچوق نامعقول
شیلر واردرکە مشروعدر مثلا ارکان حجدە رمی جمار وطواف قدومدە سبعۀ اشواط کبی وبونلر امثالی محصل شرع
عقلە بیلنمز افعالی واحوالی قتی چوقدر زیرا انبیا علیهم السلام مطلقا مقتضای عقل اوزرە بعث اولنمامشدر اکر عقلك
مقتضاسی اوزرە بعث اولنەلردی من بعد عاقل اولنلر انلری انکار ایلمزلردی زیرا هرنکم معقولدر عقل آنی قبول ایلر
معجزە بیانسز وجزر ومد وکشمکش سز بو طریق بکری نامعقول کور یعنی بو نامعقول اولان بکر طریقی کور
وباخود معنی بو طریق بکری نامعقول کورکە طریق انبیا علیهم السلامدر لاسیما طریق مصطفی علیە السلامدر
مع هذا هرمقبلك کوکلندە مصدق ومقبول کوروب براولنلرك قلبندە مشکول ونامعقول کورپس نطق وحیات
جمادات وفهم وتسبیح نباتات دخی بو نامعقول اولان طریقدندرکە عقل وفراستلە بیلنمز وفکر وکیاستلە بولنمز کشف
الهی وفتح ربانی بە مخصوصدر همان طریق اسلم بودرکە علمای سلف کبی امنت بالله وبما جاء من عند الله علی مراد الله
دیەسن وامنت برسول الله وبما جاء من عند رسول الله علی مراد رسول الله دیو اقرار قیلەسن تا خلاف مراد الله وخلاف
مراد رسول الله عقلە تصرف ایتمکدن امین اولەسن (مثنوی) آنچنین کزبیم آدم بوودد * درجزایر دررمیدند از حسد
انجیلین کە آدمینك خوفندن شیطان وپریجی حیوان حسدلرندن اوتری جزیرەلرە اورکدیلر واندە قرار ایتدیلر
مثنوی) هم زبیم معجزات انبیا * سرکشیدە منکران زیرکیا * هم انبیا علیهم السلامك معجزەلری خوفندن منکرلر
کیا التندە باش چکمشلردر کیا ارتە دیرلر بورادە پردە وحجابدن عبارتدر وحجابە کیا تعبیری انلرك صیاد قورقوسندن
اوتلر التنە باش چکوب اختفا ایلین حیوانلرە مشابهەلرندن کنایە اولور (مثنوی) تا بناموس مسلمانی زیند) در تلبس
تا ندانی کە کیند * حتی مسلمانلق ناموسیلە دیریلەلر یعنی اسلام ودین نام وناموسی جانبك التندە زند کانلك ایدەلر
تلبیسلە سنکە سالوسلکدە بونلر کیملردر یعنی مؤمن مسلمانلق نامیلە ریا وتلبس تحتندە دیریلوب کفر وعصیانلرین
اسلام پردەسیلە ستر ایدرلر تا اهل ایمان اولان بونلرە کملردر بیلمزلر (مثنوی) همچو قلابان بران نقد تباه * نقرە می مالند
نام پادشاه * بونلر شول قلابلر کبی اول تباه وخراب اولان نقد اوزرە نقرە سوررلر وپادشاهك نامنی اوررلر
تا بو وسیلە ایلە انلرك قلبی قزاندوردی بین الناس رواج بولور وخلق آنی نقرە قیاس قیلور (مثنوی) ظاهر الفاظشان
توحید شرع * باطن ان همچو درمیان تخم صرع بو فلاسفە وحکمای اسلامیەنك ومعنا شرعی قویوب عقلە اویان عقلاء
دینیەنك بحسب الظاهر اکرچە الفاظ کلملری توحید شرع اوزرەدر ولیکن بحسب المعنی شرك خفی وخلاف شرعدر
مثلا انلرك الفاظ وعباراتك باطنی انلرك ایچرە تخم صرع یعنی داعیە تخمی کبیدرکە آنی سائرا تمکە قیاس ایدوب
بیلك سنی مصروع ومدهوش ایدر (مثنوی) فلسفی را زهرە نی تا دم زند * دم زند دین حقش برهم زند * فلسفینك
زهرە وقدرتی یوقدر کە دم اورەنی شرع شریفی انکار ایلیوب دلایل عقلیە ایلە مباحثە قیلمغە ومتکلم اولمغە زهرەسی
یوقدر اکر دم اوررسە وتکلم قیلورسە دین حق آنی برهم ایدر یعنی حق اولان دین اهلی آنی بری برنە اوروب قتل ایدرلر
زیرا فلسفی منکر تسبیح جمادات ونباتاتدر (مثنوی) دست وپای او جماد وجان او * هرچە کوید آن دو
در فرمان او) انك دست وپای جماد وانك جانی هرنە دیرلرسە هرایکیسی اول جانك فرمانندەدر یعنی ال وایاقکە حیاتدن
قطع نظر جماد حکمندەدر وجانکە مدبر بدندر هرنە امر ایلرسە دست وپا وسائر اعضا انك امرنە مطیعلردر (م ی) بازبان

کرچە کە تهمت می نهند * دست وپاهاشان کواهی میدهند * لسانلرا کرچە منکران نطق جمادات تهمت قورلر یعنی
جماداتك نطق وتسبیحنە انکار ایلرلر بو منکران نطق جماداتك اللری وآیقلری هم دنیادە اسان حالله شهادت ویررلر ویوم
اخرتدە (وتکلمنا ایدیهم وتشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون) آیت کریمەسنك حسبنجە بونلرك اللری وآیقلری نطق
صریح ایلە کندی عمللرینە شهادت ایلرلر دنیادە دست وپالری اسان حالله انلر بوکونە دلالات وشهادت ایلرلرکە
ای منکر تسبیح جمادات اولان بز جمادات مرتبەسندە ایکن جانك محکوم وفرمانبرداری ایز هرنە امر ایلسە آنی ایلرز
سائر جماداتی دخی جان جان اولان حضرت حقە نسبت بویلە قیاس ایلە دیرلر * اظهار معجزۀ رسول علیە السلام وبسخن
آمدن سنك ریزە دردست ابوجهل وکواهی دادن سنك دیزە برسالت او (مثنوی) سنکها اندر کف بوجهل بود
کفت ای احمد بکو کین چیست زود * ابوجهلك آوجندە طاشلر وار ایدی حضرت پیغمبر علیە السلامە مقابل کاوب
دیدی ای احمد بو اوجمدە اولان ندر تیز دی (م ی) کر رسولی چیست درمشتم نهان * کر خبرداری زراز آسمان) اکر رسول
صادق ایسك اوجمدە اولان نهان ندر چونکە اسمانك رازندن خبر طوترسن (مثنوی) کفت چون خواهی بکویم کان
چهاست) یابکو یندانکە ما حقیم وراست) حضرت نبی علیە السلام ابوجهلە دیدی نیجە استرسن آنمی استرسن الندە کی
نەلردرسویلیم یا خود انلر سویلیەلر کە بز حق وراستز (مثنوی) کفت بوجهل این دوم نادر ترست * کفت
آری حق ازان قادر ترست * ابوجهل ایتدی بو ایکنجی نادرترلردر یعنی بطن کفمدە اولان شیلر سنك حق وصادق
اولدیغکە شهادت ایلمك وسوز سویلمك قتی عجیبتردر حضرت نبی علیە السلام جواب ویروب ایتدی بلی حق تعالی نطق
اولمین شیلری نطقە کتورمکدن دخی زیادە قادرتردر جمادی نطقە کتورمك دکل بلکە اکا جمیع علومی بالفعل اعلام
ایلسە واول جامد اول علومی نقطە کتوروب سویلسە الله اکا دخی اندن زیادەیە قادرتردر (م ی) ازمیان مشت او
هر پارەسنك * در شهادت کفتن امد بی درنك * ابوجهلك آوجی ایچندە هرسنك پارەسی شهادت ایلمکدە سوزە
کلدی تأخیر وتوقف سز (مثنوی) لا الە کفت والا الله کفت * کوهر احمد رسول الله سفت * ابوجهلك آوجندە
اولان حصا لا الە دیدی والا الله دیدی احمد رسول الله دیمك کوهرنی دلدی (مثنوی) چون شنید از سنکها
بوجهل این) زد زخشم آن سنکها را بر زمین) چونکە اشتدی طاشلردن ابوجهل بونی اوردی غضبندن اول طاشلری
زمین اوزرە (مثنوی) کفت نبود مثل تو ساحر دکر * ساحرانرا سر توئی وتاج سر * چونکە ابوجهل کفر وعنادندن
ایمانە کلیوب دیدی سنك کبی برغیری ساحر اولمز ساحرلرك باشی وباشلرینك تاجی سنسن * مثنوی *
خاك بر فرقش کە بد کور ولعین * چشم او ابلیس آمد خاك بین * بو معنالری مسطور اولان ایکی بیت ولدیدر اصح اولان
نسخەلردە بو قدر طپراق اول ابوجهلك باشی اوزرە کە کور ولعین ایدی انك چشمی خاك کوریجی ابلیس کلدی یعنی
ابلیس لعین حضرت آدمك جسد ترابیەسنی کوروب اندە اولان انوار الهیەدن بی خبر اولدیغی کبی ابوجهل دخی
حضرت نبی علیە السلامك بشریتلرین کوروب اندەا لان نور حقیقتی وقوت وقدرت جناب الوهیتی کورەمدی
(مثنوی) باز کرد وحال مطرب کوش دار * زانکە عاجز کشت مطرب زانتظار * حضرت مولانا قدس الله سرە العزیز
ینە حکایەیە رجوع ایدوب دیرلرکە ای مستمع بوکونە معارف دکلمکدن رجوع ایلە وذکر اولنان مطربك حالنە کوش
طوت زیرا کە اول مطرب کورستان بتربدە انتظاردن عاجز اولدی (بقیۀ قصۀ مطرب وپیغام رسانیدن امیر المؤمنین
عمر با او بمجە هاتف اواز داد (مثنوی) بانك آمد مر عمر را کای عمر * بندۀ ما را ز حاجت باز خر * حضرت حقدن
حضرت عمر رضی الله عنە منامندە ندا کلدیکە ای عمر بزم بندەمزی حاجتدن کیر وصاتون آل (م ی) بندۀ داریم خاص
ومحترم * سوی کورستان تو رنجە کن قدم برنبدە طوتارم خاص ومحترم کورستان طرفنەسن قدم رنجە قیل یعنی کیت
(م ی) ای عمر برجە زبیت المال عام * هفتصد دینار برکف نە تمام * ای عمر خوابدن صچرە عامەنك بیت المالندن
یدی یوز التونی تمام کفکە قو * مثنوی * پیش او بر کای تو مارا اختیار * این قدر بستان کنون معذور دار * اول
التونی اول بندەنك اوکنە ایلت بویلە دیوکە ای سن بزم مقبولمزسن بو قدر التونی شمدیلك ال ومعذور طوت (مثنوی)
این قدر زر بهر ابریشم بها * خرج کن چون خرج شد اینجا بیا) بو قدر التون سکا ابریشم بهادن اوترید ربونی خرج ایلە
چونکم خرج اولدی بورایە کل وحاجتکی ینە ربکە عرض ایلە دیدی (مثنوی) پس عمر زان هیبت اواز جست (تا میانرا
بهر این خدمت ببست * پس حضرت عمر رضی الله عنە اول آوازك هیبتندن صچرەدی دخی بلنی بو خدمتدن اوتری
بغلدی (مثنوی) سوی کورستان عمر بنهاد رو * در بغل همیان دوان در جست وجو * حضرت عمر رضی الله عنە مقابر
جانبنە یوز قودی یعنی متوجە اولدی قولتوغندە همیان زر جست وجودە یلیجی اولدی * مثنوی * کرد کورستان
دوانە شد بسی * غیر آن پیر او ندید انجا کسی * مقابر اطرافنی چوقلق یلیجی اولدی اوپیردن غیری اول یردە عمر

حضرتلری برکسه کورمدی * مثنوی * کفت این نبود دکر باره دوید * مانده کشت وغیر آن پیر اوندید * حضرت عمر
رضی الله عنه کندیسنه دیدی بندهٔ خاص الهی بود کادردوب برغیری کره دخی بلدی محصل عاجز وفرومانده قالمش
اولدی اول پیردن غیری اول عمر کورمدی (م ی) کفت حق فرموده ما رابنده ایست * صافی وشایسته وفرخنده ایست
حضرت عمر کندیسنه ایتدی حق تعالی بیوردیکه بنم ایچون بر بنده واردر اول بنده صافی وشایسته وفرخنده در
(مثنوی) پیر چنکی کی بود مرد خدا * حبذا ای سر پنهان حبذا) پیر چنکی نجین مرد خدا اولورنه محبوب سن ای سر
پنهان نه محبوب سن یعنی ای سر پنهانی وازلی نه عجب خوب ومرغوب سنکه صورت ظاهرده برکسه عاصی ایکن
آنی شایسته وصافی ایلرسن وکمال لطف وکرمکدن اکا بندهٔ خاصم دیو سویلرسن دیدی پس ینه احتیاط واهتمامی
ترک ایلیوب (مثنوی) بار دیکر کرد کورستان بکشت * همچو آن شیر شکاری کرد دشت * غیری کره کورستانک
اطرافنی کشت ودور ایلدی اول شکار ایدیجی ارسلان صحرانک اطرافنی کشت ودور ایلدیکی کبی (مثنوی) چون
یقین کشتش که غیر پیر نیست * کفت در ظلمت دل روشن بسیست) بو قدر اهتمام واحتیاط ایلدکدنصکره چونکم اکا
یقین اولدیکه اول پیردن غیری بو قدر کندیسنه ایتدی ظلمت ایچره روشن دل زیاده چوقدر (مثنوی) آمد وبا صد ادب
انجا نشست * بر عمر عطسه فتاد وپیر جست) حضرت عمر رضی الله عنه کلدی اول پیر اولدیغی برده بوزادبله اوتردی
حکمت الهی برله حضرت عمر رضی الله عنه عطسه واقع اولدی پیر خوابدن اویانوب صچرادی * مثنوی * چون عمر را
دید ماند اندر شکفت * عزم رفتن کرد ولرزیدن کرفت چون حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی تعجبده قالدی کتمکلکه
عزیمت ایتدی وخوفندن ترملکه طوتندی * مثنوی * کفت در باطن خدایا از تو داد * محتسب بر پیر کی چنکی فتاد *
درونده ایتدی خدایا سندن داد وفریاد محتسب چنکی پیر چکزاوزرینه دوشدی محتسب امر معروف ونهی امنکر
ایلین کسه یه دیرلر چونکم حضرت عمر رضی الله عنه خلافتلری زماننده بنفسه امر معروف ونهی منکر ایدرلردی
بو اجلدن پیر چنکی اکا باطننده محتسب اطلاق ایلدی * مثنوی * چون نظر اندر رخ آن پیر کرد * دید اورا شرمسار و
روی زرد) حضرت عمر رضی الله عنه چونکه اول پیرک یوزینه نظر ایلدی انی خجل کوردی وزیاده حیاسندن روینی زرد
کوردی * مثنوی * پس عمر کفتش مترس از من مرم * کت بشارتها ز حق آورده ام * پس حضرت عمر رضی الله عنه
اکا دیدی بندن قورقمه وبندن اورکمه که سکا حضرت حقدن بشارتلر کتورمشم (م ی) چند یزدان مدحت خوی تو کرد
تا عمر را عاشق روی تو کرد * حضرت یزدان بر نیجه سنک خویکک مدحن ایلدی حتی عمری سنک یوزکه عاشق ایلدی
* مثنوی * پیش من بنشین ومهجوری مساز * تا بکوشت کویم از اقبال راز * بنم قتمده اوتور ومهجورلق دوزمه
تا اقبال ودولتدن سنک قولاغکه راز دیم * مثنوی * حق سلامت میکند می پرسدت * چونی از رنج وغمان بیحدت *
حق تعالی سکا سلام ایلرسنی صورر حدسز اولان رنج وغملرکدن نیجه سن یعنی حق تعالی سکا سلام ایدوب بی حد اولان
رنج وغملردن انک حالی ندر سؤال ایلردیدی * مثنوی * نک قراضه چند ابریشم بها * خرج کن این را وباز اینجا بیا * اشته
برقاچ دینار ابریشم بهاسی اولنی خرج ایله کیرو بورایه کل قراضه زر خرده سنه دیرلر بونده دینارمراد اولور (مثنوی) پیر لرزان
کشت چون این را شنید * دست می خایید وبر خود می طپید * اول پیر چونکم بو خبرلری اشتدی زیاده شرمندن
لرزان اولدی النی چیندی ومضطرب اولدی * مثنوی * بانک میزد کای خدای بی نظیر * بس که از شرم آب شد بیچاره
پیر * صدا اوردی بو یله دیوکه ای بی مثل وبی نظیر اولان خدا زیاده شرمدن بیچاره پیر آب اولدی یعنی اریبوب محو ونابدید
اولدی (مثنوی) چون بسی بکریست وز حد رفت درد * چنک را زد بر زمین وخرد کرد * چونکم پیر چوقلق اغلدی
ودرد والم حددن زیاده ایلدی چنکی یره اوردی وخرد ایلدی پس چنکه خطاب ایدوب بوطریقله نوحه یه باشلدی
(مثنوی) کفت ای بوده حجابم از اله * ای مرا تو راهزن از شاهراه * دیدی ای اللهمدن بکا حجاب وپرده اولمش ای شن
بکا شاهراهدن یول اوریجی سن (مثنوی) ای بخورده خون من هفتاد سال * ای ز تو رویم سیه پیش کمال * ای یتمش
ییل بنم قانمی ایچمش یعنی یتمش ییل قدر عمرمک تلف اولمسنه سبب اولمش چنک کمال صاحبی قتنده سندن بنم
یوزم سیاهدر پس چنکدن مراد توبه کار اولانلره نسبت نفس اماره اولور حضرت خدایه حجاب اولان ورهزن اولوب
طالبک یولن اورن نفسدر چنکه خطاب ایلدکدنصکره حضرت حقه متوجه اولوب وبوکونه مناجاته وعرض
حاجاته آغاز قیلوب دیدی (مثنوی) ای خدای با عطا وبا وفا * رحم کن بر عمر رفته در جفا * ای عطا ایله ووفا ایله اولان
خدا جفا ومعصیت ایچره کتمش عمره رحمت ایله (مثنوی) داد حق عمری که هر روزی از آن * کس نداند قیمت آن
در جهان * حق تعالی حضرتلری انک دعاسن قبول ایدوب اکا بر عمر ویردیکه اول عمردن هر بر کون اوبر کونک قیمتنی
جهانده کمسه بیلز یعنی بر عمر شریف اعطا ایلدیکه اول عمرک بر کونک قیمتنی جهانده بیلکه کمسه قادر اولمز (م ی)

خرج

خرج کردم عمر خود را دمبدم * در دمیدم جمله را در زیر وبم * آه کز یاد ره وپردهٔ عراق * رفت از یادم دم تلخ فراق * وای
کز تیزی زیرافکند خرد * خشک شد کشت دل من دل بمرد * وای کز آواز این بیست وچهار * کاروان بکذشت وبیکه
شد نهار * حضرت خداوند کار پیر چنکی لساندن مطربانه مناسب اولان الفاظ وکفتارله علم ادواره کرفتار اولانلره
وموسیقی بولنده عمرنازنینی تلف قیلنلره ارشاد ونصیحت ایدوب بیورررلرکه اول مطرب دیدی الهی عمریمی دمبدم خرج
ایلدم اوفوردم یعنی خرج وضایع قیلدم جمله سنی زیر وبمده یعنی الحق وبوکسک صداده وبونده الحقلقده وبوکسکلکده
عمرینی تلف ایلینلره دخی تعریض وایما واردر عراق اون ایکی مقامدن بر بسیدر راه عجم وراه عرب دیرلر یعنی عرب وعجم
طرزی دیمک مراد ایدرلر پس مطرب تحیف ایدوب دیرکه آه واهلر اولسون راه عجم وعرب یاد ایلدکدن وعراق مقامنی
خاطره قیلمقدن بونده دخی راه عرب وعجمی یاد ایدن وسیاحت ایدوب مقام عراق وحجازه کیدن کمسه لره تعریض
واردر بونلره اشتغال سببیله بنم یادمدن کندی روحک بدندن فراقنک تلخلکی دمی ویاخود روحک حقدن فراقنک
اجیلغی دخی دیمک اولور وزیراف کند خرد دخی اون ایکی مقامدن بریدر که بوکا کوچک دخی دیرلر حد ذاتنده
براطیف وتر هوا در بوندن دخی آه واه ایدوب دیرکه وایلر اول زیرافکند خردک لطافت وتراکمندنکه اکا کوکل ویرمک
واسطه سیله قلبم اکنی خشک اولدی وکوکلم اولدی ونشو ونمای حقیقیه دن محروم قالدی ودخی وایلر بوبکرمی درت
شعبه نک آوازندن که بوکه اشتغال سببیله قافلهٔ عمر کچدی واوقات نهاری وقت اولدی پس انسان بوکونه هوا وهوسه
عمر نفیسن ضایع ایتمک کرک وراه حجاز وعراق دیو بیهوده یره کتمک کرک بلکه راه خدایه کتمک ومقامات اولیا وعرفا
ایچون خرج ایتمک کرک تاکم نغمات اولیایه عارف والحان وترنمات اصفیایه واقف اوله سن وانلرک آوازلرین استماع
ایدوب قاله سن ومقاملرین بوله سن پس بو جمله دن رجوع ایدوب مانع راه حق اولان نفسدن خدای تعالی یه شکایت
ایلمکه باشلیوب دیدی (مثنوی) ای خدا فریاد ازین فریادخواه * داد خواهم نی ز کس زین دادخواه * ای خدا بو فریاد
استیجیدن فریاد بو داد استیجیدن داد استرم غیری کمسه دن اوتری داد استمزم یعنی شکایتم کندی نفسمدندر غیریدن
دکلدر اکا عدالت استرم دیدی * مثنوی * داد خود از کس نیابم جز مکر * زانکه هست از من بمن نزدیکتر *
کندی دادمی کمسه دن بولمزم الا مکر اول خدادنکه او بکا بندن یقینرکدر * مثنوی * کین منی از وی رسد
دم دم مرا * پس ورا بینم چواین شد کم مرا * زیرا بو بنلک اول موجود حقیقیدن یتشوردمبدم بکا پس اول موجود
حقیقی بی کورورم بو انانیت مجازی بکا کم اوله یعنی بو بنم عاریتی اولان وجودم واعتباری وموهومی اولان انانیتم محو
وفانی اوله پس مطلقا آنی کوروروم اندن غیری کورمزم * مثنوی * همچو آن کو با تو باشد زر شمر * سوی او داری نه
سوی خود نظر * مثلا اول کمسه کبی که او سکا زر صایجی اوله یعنی سکا التون ویریجی اوله انک جانبنه نظر طوترسن
کندی جانبنه نظر طوتمزسن یعنی حق تعالی حضرتلری دایما سکا زر ویرن کمسه کبی وجود خالص ویریجیدر کرکدرکه
سکا فی المثل زر صایوب زر ویرن کمسه یه نظر طوتدیغک کبی اول وجود واهبی وکرم وجود صاحبنک جانبنه دایما نظر
طوتوب کندیکی کورمکدن فراموش قیله سن دیمک اولور (مثنوی) همچنین در کریه ودر ناله او * می شمردی جرم چندین
ساله او * اول مطرب کریه وناله ده بو نجلین بو قدر ییللق خطاسنی صایدی * کردانیدن امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه نظر اورا
از مقام کریه که هستی است * بمقام استغراق که مستی است (مثنوی) پس عمر کفتش که این زاری تو * هست هم آثار
هشیاری تو) پس حضرت عمر رضی الله عنه اکا دیدیکه بو سنک زارلغک هم سنک هشیارلغک اثرلریدر یعنی بو کریه
وزاری نوع او وجوده وهشیارلغه دلیلدر (م ی) راه فانی کشته راهی دیکرست) زانکه هشیاری کناهی دیکرست عشق
حقله فانی اولمشک یولی برغیر یولدر زیرا که هشیارلق ووجودله کریه وزاریلک معنا بر کناه دیکردر ولهذا قال علیه السلام
وجودک ذنب لایقاس به ذنب آخر (م ی) هست هشیاری ز راه ماضی) ماضی ومستقبلت پردهٔ خدا) ماضی
ومستقبل سکا خدایه پرده در ماضی یی یاد ایلکدن هشیارلق واردر یعنی کچمش زمانده اولان ماجرایی تذکر ایلمک
علامت هشیاری در وعقلک کاریدر (م ی) آتش اندر زن بهر دو تا بکی * پر کره باشی ازان هر دو چونی * بر آتش اور هر
ایکیسنه یعنی ماضی یه ومستقبله آتش توحیدی وشعلهٔ لای فنایی اور محو اوله تا قچنه دلک پر کره اوله سن بو هر ایکیسندن
قامش کبی یعنی ماضی ومستقبل قیدی ایله نه زمانه دک مقید ومعقد اوله سن وزمان ومکان بندنده قاله سن بو ایکیسنی
محو ایله تا این وقت اوله سن دیدی (م ی) تا کره باشی بود همراز نیست) همنشین آن لب وآواز نیست مادامکه نایده کره اوله
همراز کادر اول لب وآوازک مصاحبی دکلدر یعنی وجود انسانی که نی کبیدر وماضی ومستقبل قیدی وزمان ومکان
تصوری وجود انسانیده عقده لر وپرده لر کبیدر مادامکه وجود انسانی بو عقده لرله معقد اوله وانک درونی بو کونه
قیدلرده قاله اکا نفخ روح ایلین خدا ایله همراز اولمز واول کلام وآواز حقیقینک همنشینی دخی اولمز ودرونده اول کلام

کلام مرده اولور (م ی) چون بطوف خود بطوفی مرتدی (چون بخانه آمدی هم باخودی مرشد کامل اولان حضرت
عمر رضی الله عنه مطرب باخبری مقام گریه دن ومرتبهٔ توبه دن مرتبهٔ فنا فی الله وبقا بالله‌یه تصریف وترغیب ایدوب
بیوردیلر که سن چون کعبهٔ وحدته یول بولور سن ونه وجهله مطاف حقیقی طواف قیلورسن چونکه سن کندی
طوفکله سن بر نوع طوفله مرتدی وسکتسی سن پس رداولباسله طواف کعبه جائز دکلدر کذلك رداء وجود وانانیتی
مرتدی اولسه کعبهٔ وحدتك طوافی ممکن اولمز زیرا شرط طواف کعبهٔ وحدت اولدر که اولا جمیع وارلق لباسندن
مجرد اوله سن وفنا احرامنی کیه سن تا کم طواف کعبهٔ وحدته مستحق اوله سن سن ایسك ای طالب وحدت چونکم خانهٔ
توحیده کلدك هم بنه کندکله سن پس کندیلکله توحید حق نیجه جمع اولور پس کندوکی نفی قیلان توحیدده کمال بولور
بیت * موحد کم چه بر رواحد اولدر) کبر و توحید ایچنده جاهد اولدر (م ی) ای خبرهات از خبرده بی خبر) توبهٔ تو از گناه
تو بتر * ای تو از حال گذشته توبه جو * کی کنی توبه ازین توبه بگو) ای سنك خبرده اولان اللهدن خبرلك وا گاهلقلرك
مع بقیة الوجود عین بی خبرلکدر زیرا سن اول عملری وخبرلری کندیکك زعم ایدرسن ومغایرت ومشارکت
بوانه کیدرسن بو کونه خبرلر ایسه اگرچه سکا خبرویرمك ایچیدن خبرویرمکا کدرولیکن معنا نفس الامرده عین بی
خبرلك وبی اگاهلقدر کذلك سنك مع بقیة الوجود گناهدن کندکه توبه ایلمك سنك گناهکدن بدتر وقبیحتردر زیرا
اکبر خطا وگناه شرکدر شرك ایسه خفی وجلی یه منقسمدر پس کندیکی توبه قیلمقده حقه شریك قیلمش اولورسن اگرچه
بر گناهدن رجوع قیلورسن گناه اکبر که کندی وجودکدر اکا مبتلا قالورسن بو جهتدن توبك گناهکدن بدتر اولور
ای که سندخی ماضی ده اولان حالکدن رجوع طلب ایدیجی سن بو کونه توبه دن توبه ایلرسن سویله زیرا بو کونه
توبه عند المحققین والمقربین بر نوع سیئه در فوت اولنه مقید اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر چون ماضیده اولان
معصیتك توبه سنه مشغول اولسك وقتنده اولان طاعتك ومعرفت ومؤانستك اشتغالندن محروم قالورسن اویله
اولیجق یاد ماضیدن توبه ایدوب اولدیغك حالده ودمده حقله آشنا اولمغه ومعامله قیلمغه شروع لازمدر ای کسه که
سن توبه استیجی یعنی مرور ایلین احوالدن رجوع طلب ایدیجی واکا مقید اولیجی سن سویله بو توبه دن چون توبه ایلرسن
ماضیده اولان حاله مقید اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر وقتك حکمنی ضایع قیلمق ایسه بر نوع گناهدر پس طالب
حق اولان احوال ماضی یه مقید اولمیوب وقتك حکمنی ویرمك لازم اولور (مثنوی) گاه بانگ زیر را قبله کنی * گاه
گریهٔ زار را قبله زنی * ای مطرب گاه بانگ زیری قبله گاه ایلرسن واکا متوجه اولورسن وگاه زاریلکله اولان گریه یه بوسه
اورورسن بانك زیر مطربلر اصطلاحنده صدای پسته دیرلر بوراده پست وسفلی اولان آوازه وکلامدن کنایه اولورو گریهٔ
زاری بی اوین وآنی محبوب اتخاذ ایلکدن استعاره اولوروتقدیر معنی بویله دیمك اولور که ای مطرب گاه پست اولان
آواز وکلامی کندیکه قبله ایدوب اکا مقید اولورسن وبعد التوبه گاهی گریه وزاریی محبوب اتخاذ ایدوب انکله معامله
ومؤانست قیلورسن بو ایکی حالت مشاهدهٔ حقه مانع اولنلردندر بوراده ن کج دیدی (م ی) چونکه فاروق آینهٔ اسرار
شد * جان پیر از اندرون بیدار شد * چونکم فاروق اولان حضرت عمر رضی الله عنه آینهٔ اسرار الهی اولدی واول
پیره وجوه اسراری پیدا ونمایان قیلدی پیر چنگینك روحی درونندن بیدار اولدی وجان مرتبه سن بولدی * مثنوی *
همچو جان بی گریه وبی خنده شد * جانش رفت وجان دیگر زنده شد * جان گبی بی گریه وبی خنده اولدی انك جانی کتدی
غیری جانی زنده اولدی یعنی روح حیوانیسی کیدوب روح الهیسی زنده اولدی وانکله حیات باقیه بولدی (مثنوی
حیرتی آمد درونش آن زمان) که برون شد از زمین وآسمان اول زمان انك درونته بر حیرت کلدی که زمین وآسماندن طشره
کتدی یعنی ماسوایی فراموش ایتدی (م ی) جست وجویی از ورای جست وجو) من نمیدانم تو میدانی بگو) جست
وجونك وراسندن بر جست وجو یعنی صوری اولان جست وجونك فوقندن اکا بومعنوی جست وجو حاصل
اولدیکه انك کیفیتی عقله بیلمزین بیلازم اگر سن بیلورسك دی بو معنی اول ذوقك تعبیری قابل وعقله بیلنمسی ممکن
اولمدیغنی اشعار ایدر * مثنوی * حال وقالی از ورای حال وقال * غرقه گشته در جمال ذو الجلال * بر قال وحال که
صوری اولان حال وقالك وراسندن اول پیر ذو الجلالك جمالنه غرق اولمش یعنی بو متعارف اولان حال وقالك وراسندن
بر حال وقوله ایرمش که جلال وکمال صاحبی اولان خدانك جمالنه مستغرق اولمش * مثنوی * غرقهٔ نی که خلاصی
باشدش * یا بجز دریا کسی بشناسدش * اویله بر غرقه دکل که اکا بر خلاص اوله یا آنی دریادن غیری بر کسه اکا یه یعنی
اول پیر شول دریای وحدته بر مرتبه غرق اولدیکه اکا اندن خلاص ممکن اولمز و بر مرتبه یه ایردیکه آنی دریای حقیقتدن
غیری کسه بیلمز * مثنوی * عقل جزو از کل گویا نیستی * گر تقاضا بر تقاضا نیستی * چون تقاضا بر تقاضا
می رسد * موج آن دریا بدینجا می رسد * بو بیتلر سؤال مقدره جواب اولمق اوزره دیلمش کان بر سائل دیرکه بوذکر

اولنسان اسرار عقل کلك ومرتبهٔ حقیقت کلك سرلریدر بونك سویلنمسنه سبب وعلت نه اولور جواب ویروب دیرلر
عقل جزوی عقل کلیدن ویا خود مرتبهٔ الوهیتدنکه حقیقت کلدر سویلیجی اولمزدی وکل مرتبه سنك اسرارنی نقل
قیلمزدی اگر اول کل مرتبه سندن تقاضا تقاضا اوزره اولمیدی وعقل جزوی نقل قیلمزدی اسرار کل ایلکه راغب
وطالب قیلمیدی چونکم مرتبهٔ کلدن عقله تقاضا تقاضا اوزره ایریشور اودریای حقیقتك موجی بو عالم صورته
یتشور اول دریانك موجندن مراد معانی وحقایق واسرار ودقایقدر نته کم حضرت مولانا قدس الله سره العزیزلك
باطنلرندن تموج ایدوب بو ظاهر عالمه بو قدر امواج دریای حقیقت اولان معارف وعلوم کلمش وکتاب مثنویده الفاظ
وحروف ظروفنده قرار قیلمشدر رهنما اشاربه وطوبی لطالبه * مثنوی * چونکه قصهٔ حال پیر انجا رسید * پیر
وحالش روی در پرده کشید * چونکه پیر چنگینك حالی قصه سی بورایه ایرشدی پیر وانك حالی یوزنی پرده یه چکدی
* مثنوی * پیر دامن را زگفت وگو فشاند * نیم گفته در دهان او بماند * پیر چنگی دامننی سوزدن کلجیدن
سلکدی یعنی گفت وگو مرتبه سندن کندوبی خلاص قیلدی برم سوزانك حالندن برم دهانمزده قالدی یعنی
بر مقدار سویلنمش قصه برم اسانمزدن واقع اولدی (مثنوی) از پی این عیش وعشرت ساختن * صد هزاران جان
بباید باختن) بو عیش وعشرتی دوزمکدن اوتری یعنی پیر چنگینك واصل اولدیغی بو عیش وعشرت معنویی مهیا
ایتمکدن اوتری نیجه یوز بیك جانی فدا ایتمك لایق اولور (مثنوی) در شکار بیشهٔ جان باز باش * همچو خورشید جهان
جانباز باش * جان بیشه سیکنك شکارنده طوغان اول یعنی بیشهٔ بستان جانده صید وشکار ایلکده طوغان کبی اول
جهان خورشیدی کبی جان اوینادیجی اول * مثنوی * جان فشان آفتاد خورشید بلند * هردمی نی میشود پر
می کنند * بلند آفتاب جان نثار ایدیجی واقع اولدی هر بر دم آفتاب نور ضیادن تهی اولور ینه پر ایلرلر اول نور که آفتاب
آنی عالمه نثار ایلر آنی نفسندن ایجاد واحداث ایلکه قادر دکلدر بلکه هردم حضرت حق اکا اول نوری عطا ایلر
اول دخی خلق عالم اوزره آنی نثار ایلر پس هر نیکه بذل ایلرسه در حال آنك یرینه عوض وبدل ویریلور * مثنوی * جان
فشان ای آفتاب معنوی * مر جهان کهنه را بنما نوی * ای معنوی اولان آفتاب جان نثار ایله کهنه جهانه
یکیلك کوستر کهنه جهانه یکیلك کوسترمك ایچی اولان روحی بذل ایدوب انك مقابله سنده موهوب اولان یکی روحی
کوستر تا جهان وکهنه جهانك اهلی انی کورسونلر دیمکدن عبارت اولور آفتاب معنویدن مراد سالك راه حقدر
شیخی مرحوم سروری افندینك تأویلی بو محلده فهم ایده میوب آفتاب معنویدن مراد سالك راه حق اولمق محله
مناسب دکلدر دیمش ومراد حضرت حقدر دیو سویلمش نفسنده خطا ایلمشدر اصل محله انسب واوفق اولان سالك
راه حق اولمقدر پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور که ای آفتاب معنوی اولان سالك راه الهی آفتاب صوری کبی طریق
حقده جانك نثار ایله تحقیقا بو جهان کهنه یه یکیلك کوستر که سندن فیاض مطلق یونی استر هر نکم انك یولنده بذل
ایلرسك انك اضعاف مضاعف عوض وبدلن بولمق مقرردر (مثنوی) در وجود آدمی جان وروان * می رسد از غیب
چون آب روان * بو بیت کان سائلك سؤال مقدرنی دفع ایچون اولور کویا مخاطب اولان سالك دیرکه حالا وجودمده
اولان جانی حق یولنده بذل ایلسم بی جان قالورم بیوردیلر که آدمینك وجودنه جان وروان عالم غیبدن آب روان کبی
ایریشور یعنی جان وروان ماء جاری کبی عالم الهیدن دمبدم بدن انسانه ایرشمکده در اگر اول عالمدن سکا کانی فی سبیل الله
بذل ایلرسك انك مثلی نو بنو دخی زیاده کاور واگر امساك ایلرسك کهنه اولوب فرسوده وپژمرده قالور پس اولی اولان آنی
امساك ایلیوب بذل قیلمقدر تا انك بدلی جان جدید وروان سعید بولمقدر (مثنوی) هر زمان از غیب نو نو میرسد *
وز جهان تن برون شو میرسد * هر زمان عالم غیبدن انسانه عمر وجان یکی یکی یتشور تن جهانندن طشره اولمق
ایریشور یعنی هر نه که عالم غیبدن وجود انسانه کاورسه تنی جهانندن وبدنی عالمندن طشره اولور یعنی عالم غیبدن
کلان انك بدنندن خروج ایدوب ینه عالم غیبه عروج ایلر چونکم قضیه بونك کبیدر کور کدر که امساك کدن حذر
قیله سن اگر جان سعید ورزق جدید استرسك جان ومالکی انك یولنده باذل اوله سن تا کم نو به وجان ونو بنو رزق ومال بوله
سن دیمك اولور * معنی * دعای این دو فرشته که هر روز بر سر بازار منادی میکنند اللهم اعط کل منفق خلفا واللهم اعط
کل ممسك تلفا و بیان کردن انکه منفق ومجاهد را خواسته نی مسرف) بو بیان اول ایکی فرشته نك دعاسنی تفسیردرکه
اول ایکی فرشته هر کون بازارباشنده بو دعایی ایلرلر اول دعا بودر اللهم اعط کل منفق خلفا الی آخره ودخی بیان ایلمکدر
که اول منفقدن مراد مجاهد راه حقدرهوا یولنده مسرفی دکلدر بخاری ومسلم ونسائی بو حدیث شریفی ابو هریره دن
روایت ایدرلر قال النبی صلی الله علیه وسلم (ما من یوم یصبح العباد فیه الا ملکان ینزلان فیقول احدهما (اللهم اعط
کل منفق خلفا ویقول الاخر اللهم اعط کل ممسك تلفا) یعنی هیچ بر کون یوقدر که عباد حق انده صباحه داخل اوله لر

ایکی ملك نازل اولور وبریسی دیرکه ای بنم اللهم سن هر منفقه عوض واضعاف مضاعف متاع وعوض ویر واول
بر ملك دخی دیرکه ای بنم اللهم هر ممسك وبخیله سن تلف ویر تا امساك ایلدیکی شیء بلا خلف تلف اوله دیرلر پس
حضرت خداوندکار منفقی ایکی قسمه کذلك ممسکی دخی ایکی قسمه تقسیم ایدرلر یعنی منفق خان ومان ومنفق تن وجان
وممسك دخی بویله در سائر معناسی نظمده واضحدر (مثنوی) کفت پیغمبر که دائم بهر پند * دو فرشته خوش منادی
میکنند * پیغمبر علیه السلام دیدیکه دائما بندن اوتری ایکی فرشته خوش ندا ایدرلر بویله دیو ندا ایلرلر * مثنوی *
کای خدایا منفقانرا سیر دار) هر درمشان تو عوض ده صد هزار که ای خدا منفقلری سن سیر طوت یعنی انفاق ایدیجیلری
طوق وغنی ایت انلرك هر درمنه صد هزار عوض ویر * مثنوی * ای خدایا ممسکانرا در جهان * تو مده الا زیان اندر
زیان * ای خدا ممسك اولنلره ومالرنی حفظ قیلنلره جهانده سن ویرمه الا زیان ایچره زیان ویرسن امساك وانفاقك
تعریفنه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای بسا امساك کز انفاق به * مال حق راجز بامر حق مده * ای چوق امساك
که انفاقدن یکدر حق تعالینك مالنی حقك امرندن غیری یه ویرمه یعنی مطلقا انفاق ممدوح ومطلقا امساك دخی
مذموم دکلدر بلکه چوق امساك واردر که انفاقدن یکدر مال حقی آنك امری توجهله اولدیسه ونه محله صرف ایله
دیو امر قیلدیسه کرکدر که اویله قیله سن (مثنوی) تا عوض یابی تو کنج بی کران * تا نباشی از عداد کافران * تا کم حق
جانبندن کنج بی کرانی عوض بوله سن تا کم کافرلر عدادندن اولمیه سن ومسرفلر زمره سنه وصول بولمیه سن (مثنوی)
اشتران قربان همی کردند تا * چیره کردد تیغشان بر مصطفی * زیرا کافرلر دوه لر قربان ایلدیلر تا کم انلرك تیغی حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوزره قوی وغالب اوله چونکم ایلدکاری قربان وسخا واحسان الله ایچون اولمیوب
حظ نفسلر ایچون اولدیغندن اخوان شیاطین اولدیلر ومغلوب ومقهور قالدیلر (م ی) امر حق را باز جو از واصلی)
امر حق را باز دان کز کاهلی حق تعالینك امرنی بر واصلدن استه یعنی اللهك امرنه عالم اولان بر مرشد کاملدن طلب ایله
زیرا امر حق هر برکو کل فهم ایلمز (م ی) در نبی انذار اهل غفلتست * کان همه انفاقهاشان حسرتست قرآن عظیمده
اهل غفلت ایچون انذار وتخویف واردر زیرا که اهل غفلتك جمله انفاقی حسرتدر کما قال الله تعالی فی سورة البقرة
(کذلك یریهم الله اعمالهم حسرات علیهم وقال ایضا فی سورة الانفال فسینفقونها ثم تکون علیهم حسرة وبونلرك
حسرتنه سبب اولدر که انفاقلری نفس وهوالری ایچوندر رضای خدا ایچون دکلدر هر نکم نفس وهوا ایچون بذل اوله
اسرافدر ولو حبة وهر نکم خدا ایچون بذل اوله خیر وانفاقدر ولو کانت خزینة ولهذا لا سرف فی الخیر ولا خیر
فی السرف دینلمشدر * م ی * سروران مکه در حرب رسول * بودشان قربان بامید قبول * مکه سرورلری رسول
علیه السلام حضرتلرینك حربنده بونلرك قربانی قبول اولمق امیدیله ایدی * اشتران قربان همی کردند تا * چیره کردد
تیغشان بر مصطفی * بو بیت بعض مثنویده مقدم واقع اولمشدر شرح اولندیغی اوزره وبعضیسنده دخی بو محلده
مؤخر واقع اولمشدر (مثنوی) چون غلام یاغیی کو عدل کرد * مال شه بر باغیان او بذل کرد * مثلا بر باغی قول کبی که
او عدل ایلدی کندی زعمنده او غلام شاهك مالنی شاهك مبغوضی اولان باغیلر اوزره بذل ایلدی * مثنوی *
عدل این یاغی وداد ش نزد شاه * چه فزاید دوری وروی سیاه * بو باغینك عدل ودادی پادشاهك قتنده نه زیاده ایلر
دورلك وروی سیاه زیاده ایلر زیرا که اول عبد خائنك بذلی رضای شاه اوزره اولمدی اکرچه کندی نیتلری عدل وداد ایلدم
زعم ایلدی ولیکن بو کونه سخا وعدالت مستلزم حسرت وندامت اولمسی مقرر ومبیندر * مثنوی * بهر این
مؤمن همی کوید ز بیم * در نماز اهدنا الصراط المستقیم * یعنی محلنده ادا ایلمك خوفندن نمازده اهدنا الصراط
المستقیم یعنی همان سندن عون عنایت طلب ایلرز ای خدا سن بزه هدایت ایله طریق حقی که سنك رضا که موصلدر *
مثنوی * آن درم دادن سخی را لایقست * جان سپردن خود سخای عاشقست) اول درهم ودینار ویرمك سخی یه
لایقدر جان تسلیم ایتمك خود عاشقك سخاسیدر یعنی جانی جانان یولنده نثار ایلمك در عاشقه لایق اولان عاشقلر قتنده
بذل ماله اعتبار یوقدر * مثنوی * نان دهی از بهر حق نانت دهند * جان دهی از بهر حق جانت دهند * حضرت
حقدن اوتری نان ویرسك آنك مقابله سنده سکا نان ویررلر واکر حقدن اوتری جان ویرسك سکا جان ویررلر
* مثنوی * کر بریزد برکهای این چنار * برگ بی برکیش بخشد کردکار * اکر خارجده اولان چنارك یپراقلری دوکیله
کردکار حضرتلری اول چناره بی برکلك برکنی بخش ایلر یعنی یپراقسزلق آزقنی اکا عطا ایلر اکرچه ظاهرا انك اوراقی
دوکلورسه آنك مقابله سنده حضرت رزاق اکا ارزاق معنوی عطا ایلرکه اول اوراقه مکافی ومعادل اولور بوندن
مقصود سخی اولنلرك بذل درهم ودینار ایلمسنه تمثیل اولور وبو بیت دخی بو معنایی توضیح وتفسیر قیلور * مثنوی *
کر نماند از جود در دست تو مال * کی کند فضل الهت پایمال * اکر جود وسخا اجلندن اوتری الکده مال قالمدیسه

حق تعالینك فضل وکرمی سنی چقین پایمال ایلر * مثنوی * هر که کارد کردد انبارش تهی * لیکنش در مزرعه باشد
بهی * هر شول کسه که اکرانك انباری بوش اولور لیکن اکا مزرعه ده ایلك وزیاده لك اولور * مثنوی * وانکه در انبار
ماند وصرفه کرد * اشپش وموش حوادثهاش خورد * واول کسه که تخمی انبارده قودی وصرفه ایلدی یعنی ادخار
ایلدی حوادثلر فاره سی وبتی اول تخمی یدی وبوسیده ایلدی بشر وامال البخیل بحادث او وارث حدیثنك حسبنجه
ممسك وبخیل اولنك مالی کندو به وفا ایلمیوب حوادث دهردن بر حادثه ایله زائل اولور ویاخود عاقبة الامر بر وارثه
قالور * قطعه * هر کرا مال هست وبخشش نیست * او از آن مال بهره کی دارد * یا بتاراج حادثات برند * یا بمیراث خواره
بکذارد * مثنوی * این جهان نفیست در اثبات جو * صورتت صفرست در معنیت جو * بر فحوای (کل شیء هالك
الا وجهه وکل من علیها فان) بو جهان وکون ومکان نفی وفانیدر هر نه دیلرسك عالم اثباتده دیله وصورتك بوشدر سنك
معناکده در ایرق وبو معنی دخی ایهام ایلرکه صورتك بوشدر مرادکی معناکده دیله * شعر * وتزعم انك جرم
صغیر * وفیك انطوی العالم الاکبر * مثنوی * جان شور وتلخ پیش تیغ بر * جان چون دریای شیرین را بخر * اجی وطوزلو
جانی تیغ اوکنه ایلت دریای شیرین کبی اولان جانی ال جان شور وتلخدن مراد روح حیوانی ودریای شیرین کبی اولان
جاندن مراد روح الهی اولور وتقدیر کلام روح حیوانیه کی تیغ عشق ربانیه قتنه ایلتوب انکله افنا ایله تا دریای شیرین
کبی اولان روح الهیه بی اله سن وحقیقت ولذت وحلاوته مستغرق اوله سن دیمك اولور (مثنوی) ور نمی دانی شدن زین
آستان * باری از من کوش کن این داستان * واکر بو استانه دن اولمغی بیلمزسك یعنی جان شور وتلخی نثار ایدوب دریای
شیرین کبی اولان جانی آستانهٔ حقیقیدن المغه قادر اولمزسك باری بندن بو داستانی کوش ایله تا آستانهٔ درکاه
حقه وارمغی بیله سن وبو داستان سببیله بذل جان شورا ایلمکه متشوق اولوب درکاه حقه عزیمت قیله سن * قصهٔ
آن خلیفه که از کرم در زمان خود از حاتم طائی کذشته بود (م ی) یك خلیفه بود در ایام پیش * کرده حاتم را غلام جود
خویش * زمان سابقده بر خلیفه وار ایدی حاتمی کندی جودینك غلامی ایلمش ایدی (م ی) رایت اکرام وجود افراشته
فقر وحاجت از میان برداشته * اکرام وعدل سنجغی عالی ایتمشدی فقر وحاجتی جهاندن قالدرمشدی (م ی) بحر در
از بخشش صاف آمده) داد او از قاف تا قاف آمده بحر در انك بخششندن صاف کلمشدی یعنی لآلیٔ بحار انك عطا وکرمندن
بی کدر صافی اولمشدی انك عدالت واعطاسی قافدن قافه دك کلمشدی یعنی عالمی احاطه قیلمشدی (م ی) در جهان خاك
ابر وآب بود) مظهر بخشایش وهاب بود) جهان خاکده اول پادشاه فی المثل سحاب وآب ایدی یعنی باران عطاسیله جهان
خاکه نشو ونما ویرمشدی وهابك بخشایشنك مظهری ایدی (م ی) از عطایش بحر وکان در زلزله) سوی جودش قافله
بر قافله) انك عطاسندن بحر ومعدن زلزله ده ایدی شرم وخجالتدن انك جود وکرمی جانبنه قافله قافله اوزره ایدی (م ی)
قبلهٔ حاجت در ودروازه اش * رفته در عالم بجود آوازه اش انك درو دروازه سی حاجت قبله سی ایدی جود وسخا ایله انك
آوازه سی عالمه کتمش ومشهور اولمشدی (مثنوی) هم عجم هم روم هم ترك وعرب * مانده از جود وسخایش در عجب
هم عجم هم روم هم ترك وعرب یعنی بو جمله طوایف مختلفه انك جود وسخاسندن عجبده قالمش ایدی (م ی) آب حیوان
بود ودریای کرم * زنده کشته هم عرب زو هم عجم * اول خلیفه آب حیات ودریای کرم ایدی هم عرب وهم عجم اندن
دیری اولمشدی خلیفه دن مراد اوصاف الهیه نك مظهری اولان شیخ کامل اولور * قصهٔ اعرابی وماجرای زن او
بسبب فاقه (م ی) یك شب اعرابی زنی مر شوی را * کفت واز حد برد کفت وکوی را * بر کیجه اعرابینك بر عورتی تحقیقا
شوهرنه دیدی وکفت وکوبی حددن ایلتدی اعرابی بادیه نشین اولان عربلره دیرلر (مثنوی) کین همه فقر وجفا ما
می کشیم * جمله در عالم خوش وما ناخوشیم * که دوکلی فقر وجفایی همان بز چکرز جمله عالم خوشلقده بز ناخوشز (م ی
نان مانی نان خورش مان درد ورشك * کوزه مانی آب مان از دیده اشك * بزم نانمز یوقدر بزم نان خورشمز یعنی
قاتقمز درد ورشك وغبطه در بزم کوزه مز یوقدر بزم صویمز دیده مزدن کوز یاشیدر (م ی) جامهٔ ما روز تاب آفتاب
شب نهالین ولحاف از ماهتاب) کوندز بزم جامه مز آفتابك پرتو وحرارتیدر کیجه بزه دوشك ویورغان ماهتابدر (م ی)
قرص مه را قرص نان پنداشته * دست سوی آسمان برداشته * زن عرب کمالیله آچلغن وزیاده فقر وکرسنه لکن
اظهار ایدوب دیدیکه ای شوی آچلقده بز شوم تبه ده یز که ماهك قرصنی نان ظن ایلدك الیمزی آسمان جانبنه
یوقاری قالدردق بو کمال کرسنه لکندن در زیرا انسان زیاده آج اولدقده نانه مشابه اولانی نان وخوانه مناسب اولانی خوان
صانور (م ی) ننك درویشان ز درویشی ما * روز وشب از روزی اندیشی ما) بزم درویشلکمزدن درویشلره ننك وعار واردر
بزم رزق اندیشه ایلدیکمزدن روز وشب دریعنی بزم رزق ونصیب تفکر ایلدیکمزدن کوندزمز کیجه کبی تیره در (مثنوی
خویش وبیکانه شده از ما رمان * بر مثال سامری از مردمان * خصم واجنبی بزدن اورکیجی اولمش وفرار قیلمشدر

سامرینك آدمیلردن نفرت ایتدیکی کبی نته کم سامری بیابانلرده کزرکن برآدم کورسه لامساس دیوب اندن فرار
واول آدم دخی اندن فرار زیرا اکر برآدم اکا مس ایلسه البته آنیده واول آدمیده حمی طوتمق مقرردر دیمشلر وبوکا سبب
حضرت موسی علیه السلامك اکا بددعا ایلمسی اولمشدر نته کم حق تعالی سورهٔ طه ده انك حکایه سنی اصلیله تحقیق
قیلمشدرنته کم حضرت موسی علیه السلامك اکا دیدیکی بو آیتله بیان بیوررر قال فاذهب فان لك فی الحیوة ان تقول
لامساس * مثنوی * کر بخواهم از کسی یك مشت نسك * مر مرا کوید خمش کن مرك وجسك * فرضا اکر برکسه دن
براوج مرجمك استیم تحقیقا بکا خاموش اول مرك ودود دیر بو سوزلرا کرچه زنك اعرابی یه سویلدیکی سوزلردر ولیکن
نفسك عقله فراقدن شکایت ایلدیکی صورتدر (م ی) مر عرب را فخر وعزست وعطا * در عرب تو همچو خطا اندر خطا
تحقیقا عربه عز وعطا فخردر عرب ایچره سن خط ایچره خطا کبی سن نته کم خط ایچره خطا واقع اولسه
بی معنی اولور ومردود قالور سندخی خطا ایله یازلمش خط ایچره خط کبی سن (م ی) چه غزا ما بی غزا خود کشته ایم *
ما بتیغ فقر بی سر کشته ایم * نه غزا یعنی غزاسز بز خود دپلنمشز بز فقر تیغی ایله باشسز اولمشز * مثنوی *
چه عطا ما بر کدایی می تنیم * مر مکس را در هوا رك می زنیم بز نه عطا ایلرز بز کدالغه طولانورز تحقیقا عنکبوت کبی
بز هواده مکسك طمرك اوریرز یعنی زیاده حقیر شیء صیدا تمکه سعی قیلورزدیمك اولور * مثنوی * کر کسی مهمان
رسد کر من منم * شب بخسبد دلقش از تن بر کنم * اکر برکسه بزه مهمان یتشه فرضا اکر بنکه بنم یعنی اکر نفسنده
بن ایسمده چونکم کیجه اویویه زیاده ضرورت وفقرمدن انك دلقنی تنندن قوپاریرم وجامه سن صویرم پس مدعی ومغرور
اولان شیخلرك مثالی بونلرك حالنه بکزه یوب وانلره مرید اولانلرك حالی بادیه نشین اولان فقیر اعرابی یه مهمان اولان
کسه یه بکزه دیکی مناسبتله بو بیانی ایراد ایدوب بیورر لر * مغرور شدن مریدان محتاج بمدعیان مزور وایشان را شیخ
ومحتشم وواصل پنداشتن ونقل را زنقد فرق نادانستن وبربسته را از بر رسته * محتاج اولان مریدلرك مزور اولان مدعی
شیخلره مغرور اولمسنك وانلری شیخ ومحتشم وواصل قیاس قیلمسنك ونقلی نقددن فرق ایتمك بیلمسنك ومجازله
بربسته اولنی حقیقتله بررسته اولندن اکلمسنك وفهم قیلمسنك بیاننده در مجازله بربسته اولان حیله وصنعتله
برشیء حسن ایلمکدر مثلا کاغددن کل ویاقرنقل ویاسنبل دوزمك کبی وحقیقتله بررسته اولان ذاتندن کل وقرنقل
اولمق کبیدر پس متشیخ اولان مزورلر مجازا بربسته اولان شیئه بکزرلر که کندیلرینی شیخ ومرشد دوزمشلردر ومحقق
وکامل اولنلر حقیقتله بررسته اولان شیئه بکزرکه انلرده تصنع وتزویر یوقدر (م ی) بهر این کفتند دانایان بفن) میهمان
محسنان باید شدن * دانالر وعالم ربانی اولان مناالرفن وحکمتله بوندن اوتری دیدیلر محسنلرك مهمانی اولمق کرکدر مزور
ومحتاجلرك دکل (مثنوی) تو مرید ومیهمان ان کسی * کوستاند حاصلت را از خسی * سن اول برکسه نك مریدی
ومهمانی سن که اول سنك حاصلکی خسلغندن الور یعنی ای طالب سن بردنی وخسیسك مریدی اولمشسنکه
دناءتدن اوحیله ایله سنك دنیوی اولان محصولکی الور ویا خود کندویه سنی خدمتکار قیلغله دینك وعمرك محصولنی
ضایع قیلور (مثنوی) نیست چیره چون ترا چیره کند * نور ندهد مر ترا تیره کند * کندیسی غالب وقوی دکلدر سنی
نیجه غالب وقوی ایلر انجلین کسه سکا نور ویرمز بلکه سنی تیره وبی نور ایلر * مثنوی * چون ورا نوری نبود اندر قران
* نور کی یابند از وی دیکران * چونکم اول شیخ مزورده بر نور اولمدی اکا مقارنت وقتنده غیریلر اندن نجه نور بولورلر
(م ی) همچو اعمش کو کند داروی چشم) چه کشد در چشمها الا که پشم بو کونه قبل اصلاح النفس ارشاده تصدی ایلین
شیخ شول اعمش کبیدر که او معلول اولان چشمه علاج ودوا ایلر یعنی کندی کوزی معلول اولان کسه انك غیری معلول
اولان کوزه علاج ایلدیکی کبیدر بویله کسه خلایقك چشملرینه نه چکر چکمز الا که پشم چکر پشمدن مراد
کور کننده وضرر اولان شیدر چونکم مزور اولان شیخلرك وانلره تابع اولان مریدلرك مناسبتله حاللرینی بیان ایلدیلر
تکرار زنك عربه اولان مکالمه سنی تقریره شروع ایدوب بیورر لر (مثنوی) حال ما اینست در فقر وعنا * هیچ مهمانی
مبا مغرور ما * زن شوهره نه ایتدی فقر وعناده بزم حالمز بودر هیچ بر مهمان بزه مغرور وفریفته اولمسون (مثنوی)
قحط ده سال ار ندیدی در صور * چشمها بکشا واندر ما نکر * اون ییلك قحطنی اکر صورتلرده کورمدکسه
کوزلریکی آچ وبزه نظر ایله (مثنوی) ظاهر ما چون درون مدعی * در دلش ظلمت بروش شعشعی * بزم ظاهرمز
مدعینك سیرت ودرونی کبیدر انك قلبنده ظلمت واردر وانك برونی شعشعیدر یعنی انك درونی ریا ونفاقله ظلمانی
ولسانی لاف وکزافله نورانیدر * مثنوی * از خدا اورانه بوی نه اثر * دعوتش افزون زشیث وبو البشر) حضرت خدادن
اکانه بر بوی نه براثر واردر مع هذا انك دعواسی حضرت شیث وحضرت آدمدن زیاده در اکر شیث وبو البشر دعوا
ایلدیکی کبی انك دعواسی انلرك دعواسندن زیاده اوله دیو خاطره اولنورسه مطلق انبیاء علیهم السلامه تحدی ودعوی

شرطدر پس انلر دخی دعوای نبوت ایلمشلردر پس اکر مدعینك ولایت وکرامت وارشاد وهدایت دعواسی انلرك
دعواسندن زیاده اولسه عجب دکلدر (مثنوی) دیو ننموده ورا هم نقش خویش * او همی کوید ز ابدالیم وبیش * شیطان
هم اکا کندی نقشنی کوسترمش یعنی شیطان اندن استنکاف واجتناب ایدوب کندی ذات وصورتنی اکا کوسترمکه
لایق کورممش واو بو مرتبه ده ایکن کندی طورنی بیلمیوب همیشه دیر بز ابدالدن ایز وزیاده یز اکثر نسخه ده واو واقع
اولمشدر بو تقدیرا اوزره شرح اولندی وبعضنده واو یوقدر بو تقدیرا اوزره اول دیر که بز ابدالدن زیاده یز * مثنوی *
حرف درویشان بدزدیده بسی * تا کمان آید که خود هست او کسی * درویش حقیقی اولان وفقر حقیقت مرتبه سن
بولان اولیای عظامك حروف وکلماتی چوقلق اوغورلمش یعنی انلرك اصطلاحنی حفظ قیلمش تا کمان کابه ناسه که او خود
برکسه در * مثنوی * خرده کیرد در سخن بر بایزید * ننك دارد از درون او یزید * سوز سویلمکده بایزید حضرتلرینك
اوزرینه خرده طوتر یعنی سوز سویلمکده ودقیق کلمات نقل ایلمکده اکا غلبه ایدر بایزید اوزره سوزده خرده طوتر دیمك
دقت ورنکین ادا ایلمکده اکا غلبه ایدر دیمکدن عبارتدر مع هذا بایزید انك درونندن عار طوتر (مثنوی) بی نوا از نان
وخوان آسمان * پیش او نینداخت حق یك استخوان * آسمانك خوان ونانندن نصیبسزدر انك اوکنه حق تعالی
بر استخوان آتمدی یعنی معنوی اولان غدا وذوقدن محروم اولمشکن وحق تعالی آنی سلك مرتبه سنه یله قومیوب
اکا بر استخوان ویرممش ایکن (مثنوی) او ندا کرده که خوان بنهاده ام * نایب حقم خلیفه زاده ام) اوندا ایلمش ودعوی
ایدوب سویلمش که بن خوان قومشم حقك نائبی ام خلیفه زاده ام یعنی آدمکه خلیفهٔ حقدر انك اوغلی ام واول نیجه
نائب حق ایسه بن دخی زمانمده اویله نائب حقم دیر (م ی) الصلا ساده دلان پیچ پیچ * تا خورید از خوان جودم سیر هیچ
* پیچ پیچ بونده زیاده دنی معناسنه اولور ومصرع ثانیده هیچ لفظنده هیچ مانع نی تقدیرنده اولمقده جائزدر اما هیچ را
تقدیرنده اولمق محله انسب واوفقدر تقدیر کلام هیچ مانع نی مقدر اولدیغی اوزره بویله دیمك اولور که ای دنی اولان
وطولاشقلق مرتبه سنده قلان ساده دللر صلادر کلك تا بنم جودم خوانندن طوق یبك هیچ مانعسز دیمك
قرینهٔ کلامدن حاصل اولمش اولور وقرینهٔ کلام بو کونه تقدیری اقتضا قیلمش اولور اما هیچ را مقدر اولدیغی اوزره معنی
ای دنی اولان ساده دللر صلادر کلك تا جود وکرم خوانندن طویجه ییك هیچی یعنی دعوت ایلدیکم خوان جود
فی الحقیقه هیچدر اول هیچی طویجه ییك دیمك اولور اکر سؤال اولنورسه اول مدعی خوان جودمدن هیچی ییك دیمز
بلکه موجودی ییك دیر پس هیچی ییك دیدیکی اکا اسناد نیجه قابل اولور الجواب چونکم اول مدعینك خوان ونان
آسماندن هیچ بر بهره سی یوقدر وفی الحقیقه خوان جودم دیدیکی دخی یوقدر پس بنم خوان جودمدن طوق ییك
دیمسی معنا خوان جودمدن طویجه هیچی ییك دیمکی مستلزم اولور پس انك کلامنك ودعوتنك حقیقتی هیچ اولمق
معناسنی مستلزم اولدیغی ایچون حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بر هیچ لفظنی بر سبیل تهکم اکا اسناد ایتمکله
کتورمشلر تا بو معنای لطیفی مذکر اوله (مثنوی) سالها بر وعدهٔ فردا کسان * کردان در کشته فردا نارسان *
نیجه ییللر فردا وعده سی اوزره کسان لفظی مصرع ثانی به مرهوندر یعنی چوق کسه لر اول قپونك اطرافنه دولنمش فردا
ایرشمیجی یعنی فردا انلرك مددنه ایرشمیجی اولدیغی حالده دیمك اولور وتوضیح کلام بویله دیمك اولور که اول مدعی ساده دل
اولان دردمندلری خوان جوده کلك دیو دعوت ایلر اول کسه لر دخی انك سوزنه اعتماد ایلیوب اکا متابعت
وملازمت ایلرلر چونکم اسان حالله اول دعوت اولندقلری خوان جود وکرمی استسه لر اول مدعی فردا دیر پس فردا
اولوب ینه مطالبه ایلسه لر بو کون میسر اولمدی یسه یارین میسر اولور دیوب ینه فردایه صالار نیجه ییللر فردا وعده سی اوزره
اول کسه لر آنك قپوسنك اطرافنی طولنورلر فردا انلرك مددنه ایرشیجی اولمز (مثنوی) دیر باید تا که سر آدمی * آشکارا
کردد از بیش وکمی * چوق زمان کرك تا آدمینك سر وحقیقتی کملکدن وزیاده لکدن ظاهر وآشکار اوله پس
هر شیخك سر درونته عالم اولمزدن اول علی الفور اقتدا ایلمك وارادت کتورمك جائز اولنلردن دکلدر اما بیعت واقتدا مراد
اولدیغی تقدیر اوزره هیچ برینه سوء ظن ایلمك دخی لایق دکلدر بلکه احتیاط واهتمام برکسه یه اقتدا ایلمك وقتنده
لازم وواجب اولور (مثنوی) زیر دیوار بدن کنجست یا * خانهٔ مارست ومور واژدها * بدن دیوارنك التنده بر کنجمی
واردر ویا خود مار ومور واژدرها خانه سیمی واردر یعنی بو بدن انسانینك ایچنده کنج الهی ویا خود خزینهٔ ربانیمی واردر
ویا خود مار ومور واژدرها کبی اولان اخلاق ردیه وافکار خبیثه وعقاید قبیحه خانه سیمی واردر هر کس اول تمیزه
قادر دکلدر که فراستله احوال درونی بیلمکه قادر اوله ویرکسه نك باطننك اوصافنی معلوم قیله (مثنوی) چونکه پیدا
کشت کو چیزی نبود * عمر طالب رفته آکاهی چه سود) چونکم طالبه عاقبة الامر پیدا وظاهر اولدیکه اول شیخ
برشیء اولمدی طالبك عمری کیتدی اکاهلق نه فائده یعنی بر طالب هدایت بوذکر اولنان کبی بر متشیخ مزورلره دام

مکرنه کرفتار اولسه و اول طالب دردمندی اول مزور فرداو فرداد بو بعض حیله ایله فریفته قیلسه نیجه ایامدنصکره
اول طالب انک تزویرنه اکاه اولسه بوقدر عمر نازنین بیهوده یره کتمش اولور انک بعد زمان اکاه اولسی اکا نه فائده قیلور
دریان انکه نادر افتد مریدی در مدعی مزور بصدق اعتقاد بندد که او کسیست و بدین اعتقاد بمقامی میرسد که شیخش
درخواب ندیده باشد و آب و آتش اورا کزند نکند و شیخش را کزند کند ولکن بنادر باشد نادر* انک بیانده درکه ازواقع
اولور که برمرید برمزور مدعی یه صدقله اعتقاد بغلیه که او شیخ نفسنده برکسه در و بو اعتقاد سببیله اول مرید برمقامه
ایرشور که انک شیخی اول مقامی واقعه ده کورمش اولور و آتش و صو اول مریده بنده اولوب ضرر ایلمز و انک شیخنه ضرر ایلر
ولیکن بو ذکر اولنان حالت نادر اولور یعنی قتی آزدن ازواقع اولور پس النادر کالمعدوم حسبنجه بوکا اعتبار یوقدر بلکه
برمرشد کامل محقق مریده لازم اولنلردندر (م ی) لیک نادر طالب اید کز دروغ) درحق آن نافع ایدان دروغ لیکن از طالب
کاور که اعتقادک شعله سندن اول مریدک حقنده اول دروغ نافع کله یعنی اول عین دروغ اولان شیخ و یاخود اول شیخک
دروغی مرید صادقک حقنده نافع اوله بو نادر اولور (م ی) او بقصد نیک خود جایی رسد) کرچه جان پنداشت آن امد جسد
اول مرید کند نیک ایو اولان مقصدیله بر یره ایرشور نیک خود مضاف اولیوب معنی بویله اولسه ده جائزدر اول
مرید کند نیک قصدیله خود براو یره ایرشورا کرچه شیخی جان ظن ایلدی او جسد کادی بو طالبک حسن اعتقادی
برکاتیله قصدی و سلوکی صحیح اولور (م ی) چون تحری دردل شب قبله را * قبله نی وان نماز اور روا) کیجه نک اورته سنده
قبله یی تحری کبی قبله یوق وانک نمازی جائزدر (م ی) مدعی را قحط جان اندر سرست * لیک مارا قحط نان در ظاهرست
مدعینک جان قحطی سرنده در ولیکن قحط نان بزه ظاهرده در یعنی اول باطنا جان فقیریدر و کندو یی ظاهرا محتشم
کوستر و بز ظاهرا نان فقیری یز چونکم بزم فقر مز ظاهردر* مثنوی * ما چرا چون مدعی پنهان کنیم * بهر ناموس
مزور جان کنیم * بز نیچون مدعی کبی آنی سر و پنهان ایلرز مزور اولان ناموسدن اوتری جان چکشورز یعنی خلقدن
فقرمزی اظهار ایلمکه عار ایدوب عرضمزی عار و ناموسله صیانت ایدوب بو ناموس مزورک تحتنده بلا چکرز خلق
بزی غنی صنور بز خود فقیرز پس بو عار و ناموسی ترک ایدوب فقرمزی اظهار ایلیم دیدی بو جمله نفسک عقل جانبنه
ایلدیکی تشویش و تسویلدن عبارت اولور و درونده عقل جانبنه اکثر زمانده بو کونه دغدغه و خلجانی القا قیلور
وعقل دخی اکا صبر و تحمل ایلمکله نصیحت بیوررد) رجوع بقصهٔ اعرابی وزن و تمثیلهای بو العجب (م ی) شوی کفتش
چند کویی دخل و کشت * خود چه ماند از عمر افزونتر کذشت* ار اول عورته ایتدی ای خاتون نیجه بر دخل و زرع
استرسن کاف فارسینک فتحه سیله او قنسه دخی معنی جائز اولور معنی ای خاتون نیجه بر دخل و محصول و دور
وکشت استرسنک عمردن خود نه قالدی زیاده رکی کچدی (مثنوی) عاقل اندر بیش و نقصان ننکرد* زانکه هردو
همچو سیلی بکذرد * عاقل اولان معیشتک زیاده و نقصانته نظر ایلمز زیرا هر ایکیسی سیل کبی کچر قرار ایلمز (مثنوی)
خواه صاف و خواه سیل تیره رو* چون نمی پاید دمی ازوی مکو* خواه صافی و خواه تیره رو یعنی بولانق سیل چونکم
برقرارده کلدیر دم اندن سویلمه یعنی اکر صافی اولان نعمت و صحت و راحت و رفاهیت و اکر مکدر اولان و بولانق سیل
کبی کلان بلا و محنت و عنا و زحمت چونکم قرار ایلمزلر بردم انلردن سویلمه* مثنوی * اندرین عالم هزاران جانور*
میزید خوش عیش بی زیر و زبر* بو عالمده نیجه بیک جانور خوش عیش اولدقلری حالده دیریلورلر زیر و زبرسز یعنی
آشغی و یوقاری اولمقسزین هر بری بی کار و کسب خوش آسوده دیریلورلر والله تعالی بونلره رزقلرنی بی کسب و کار ایصال
ایلر کما قال الله تعالی فی سورة العنکبوت وکأین من دابة لا تحمل رزقها الله یرزقها و ایاکم و هو السمیع العلیم (مثنوی)
شکر میکوید خدا را فاخته * بر درخت و برک شب ناساخته * شکر سویلر خدای تعالی یه اوکیک درخت اوزره و کیجه
ییجک رزقی دوزلمش * مثنوی * حمد میخواند خدا را عندلیب * کاعتماد رزق برتست ای مجیب خدای تعالی یه
عندلیب حمد ایدر که رزقک اعتمادی سنک اوزرینه در ای دعالری اجابت ایدیجی نته کم حق تعالی سورهٔ هودده بو قولک
مضمونی بیوردی و ما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها (مثنوی) باز دست شاه را کرده نوید * از همه مردار ببریده
امید * طوغان شاهک الینه امید ایلمش و یاخود محل نواله ایلمش جمیع مرداردن امیدنی کسمش نوید نواله و امید معناسنه
کاورا کرچه بعض معناره دخی کاورامامحله مناسب اولان بو ایکیسیدر * مثنوی * همچنین از پشه داری تا بفیل*
شد عیال الله حق نعم المعیل* بونک کبی پشه دن طونه سن فیله وارنجه دک یعنی اصغر حیواناتدن اکبر حیواناته
وارنجه دک نه قدر حیوان وار ایسه جمله سی عیال الله اولدی و حق تعالی نه کوزل عیال پروردر نته کم
حضرت نبی علیه السلام بیوردی الخلق عیال الله و احب الخلق الیه احبهم لعیاله بو حدیث شریفک شرحی بو جلدده
تخمیر ایله شیر حکایه سنده مرور ایلدی * مثنوی * این همه غمها که اندر سینه هاست * از بخار و کرد باد و بود ماست

بود وکالی غملرکه رزق و معاشدن اوتری سینه لرده واردر بزم باد و بود مزک کرد و بخارندندر یعنی بزم وجودمزک بخارندن
و هوامزک غبارندندر بود وجود معناسنه و باد هوا معناسنه اولور و انلرک غبار و بخارندن مراد مقتضای مشتهیلری
اولور که موجب غموم و هموم اولور * مثنوی * این غمان بیخ کن چون داس ماست * این چنین شد و انچنین وسواس
ماست * دانکه هر رنجی زمردن پاره ایست * جزو مرک از خود بران کر چاره ایست * بو کولک قوپاریجی غملر بزم اوراغمز
کبیدر نته کم حکایت ایشلرده غموم و هموم انسانک اوراغیدر بویله اولدی و اویله اولدی دیعک بزم وسواسمزدر یعنی رزقمز
شویله اولدی و یاخود معاشمز بویله اولدی دیعک بزه وسوسه و خیال فاسده و بی معنی اولان فکر و خاطره در بلکه مؤمن
شویله اولدی و بویله اولدی وسوسه سندن خلاص اولوب حضرت حقه متوکل اولمق لازمدر بیلکه هر مرض موتدن
برپاره در اکر سنده برچاره و قدرت وار ایسه مرکک جزونی کندکدن سور * مثنوی * چون ز جزو مرک نتوانی کریخت *
دانکه کلش برسرت خواهند ریخت * چونکه مرکک جزوندن قچمغه قادر دکل سن بیلکه اول جزوک کلی که مراد
موتدر سنک باشک اوزره دوکک استرلر * مثنوی * جزو مرک ار کشت شیرین مر ترا * دانکه شیرین میکند کل را خدا *
دردها از مرک می اید رسول * از رسولش رو مکردان ای فضول * مرکک جزوی که دردمرضدر اکر سکا شیرین اولدیسه
بیلکه خدای تعالی کلی هم سکا شیرین ایلر مرض و دردلر مرککدن رسول کلور ای فضول انک رسولندن یوز
دوندرمه انکله خوی ایله کا ایله خوی ایلمک آشنا اولمغه سبب اولور * مثنوی * هرکه شیرین میزید او تلخ مرد *
هرکه او تن را پرستد جان نبرد * هرکیمکه شیرین دیریلور او کسه آجیلقله اولدی هرکیمکه او تننه طاپرجان ایلتمدی (مثنوی
کوسفندان از صحرا میکشند * انکه فربه تر مر اورا می کشند * مثلا کوسفندلری صحرادن خانه جانبنه چکرلر اول
کوسفند سمزرکدر آنی بوغزلرلر * مثنوی * شب کذشت و صبح آمد ای قمر * چند کیری این فسانه راز سر * شب کچدی
و صبح کلدی ای قمر یعنی ای میوهٔ دل بو زر و مال قصه سنی نیجه بر باشدن طوترسن بعض نسخه ده سین ایله سمر و بعض
نسخه ده ثا ایله ثمر واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره نام زن اعرابی اولور اما الله اعلم اصلنده ثا ایله ثمر اولمقدر صکره نسخ کاتب ایله
تصحیف اولمشدر پس علی کلا التقدیرین شب دنیا کچدی و روز اجل نزدیک اولدی بو سیم و زر قصه سنی باشدن نیجه
بر طوترسن بو کفت و کودن فراغت ایدوب کار آخرته مشغول اول دیمک اولور روز شمار اولوب دنیایه حریص
اولنلره دخی تعریض اولور * مثنوی * تو جوان بودی و قانعتر بدی * زرطلب کشتی خود اول زر بدی * سن ابتداده
جوان و تازه ایدک اول حینده قانعتر ایدک شمدی زرطلب اولدک خود اول زر ایدک یعنی سن وسالک اخره ایرشدی
زرطلب ایدیجی اولدک خود اول حالده و تازه لک اوانده زرکبی مقبول و جوهر ایدک * مثنوی * زر بدی پر میوه چون
کاسد شدی * وقت میوه پختنت فاسد شدی * میوه ایله پر ایرصمه ایدک نیجه کاسد اولدک میوه لک اولمق و پشمک وقتی
فاسد اولدک یعنی بدایت حالده اخلاق حسنه میوه لریله بر باغ کبی ایدک شمدیکه میوه لک پخته اولمق و کماله ایرمک وقتنده
نیچون حرص و طمع واسطه سیله فاسد اولدک * مثنوی * میوه ات باید که شیرین تر شود) چون رسن تابان نه واپستر رود
* سنک میوه ک کر کدرکه بوما فیوما شیرین تر اوله رسن تابلر کبی کیرو کتمه یعنی سنک میوه حالک کرکدرکه روز
بروز لطیف و شیرین اوله و حلاوت و لطافت مرتبه سنه ترقی قیله موی تابلر کبی اردنه کتمه نته کم انلر برابی بو کرلر اردنه
کیدرلر و مدبر اولورلر ایکی کونی برابر اولان مغبون و بو کونی دونکی کوندن شرلی اولنه حضرت نبی علیه السلام ملعون
دیمشدر کما روی عن عایشه رضی الله عنها من استوی یوماه فهو مغبون و من کان یومه شرا من امسه فهو ملعون
مثنوی * جفت مایی جفت باید هم صفت * تا برآید کارها با مصلحت * ای زمان سن بزم جفتمزسک جفت هم خوی
و هم صفت کرکدر تا ایشلر و مرادلر مصلحتله حاصل اولور * مثنوی * جفت باید هم مثال همدکر * در دو جفت
کفش و موزه در نکر * جفت او بر جفتی کبی کرک کفش و موزه نک ایکی جفتنه نظر ایله تا جفتک جفته مشابه اولمسی
بیله سن * مثنوی * کر یکی کفش از دو تنک اید بپا * هر دو جفتش کار ناید مر ترا * مثلا ایکی کفشدن بری ایاغکه
طار کله کفشک ایکی جفتی سنک ایشکه کلمز * مثنوی * جفت در یک خرد وان دیکر بزرک * جفت شیر بیشه دیدی
هیچ کرک) قیونک جفتی بری کوچک و بری بویک کوردکمی بیشه ده اولان ارسلانک جفتنی هیچ قورد کوردکمی (م ی)
راست ناید بر شتر جفت جوال * این یکی خالی و آن یک پر زمال * مثال آخر جوالک جفتی دوه اوزره راست کلمز او بر جفتی
خالی و بو جفتی مالامال پر اوله * مثنوی * من روم سوی قناعت دل قوی * تو چرا سوی شناعت میروی) من قناعت
جانبنه دل قوی کیدرم سن نیچون شناعت جانبنه کیدرسن * مثنوی * مرد قانع از سر اخلاص و سوز *
زین نسق می کفت بازن تا بروز * قانع اولان مرد اخلاص و سوز درون جهتندن بو اسلوبدن صبح وقتنه دک خاتونه
سویلدی و بو نمط اوزره پند و نصیحتلر ایلدی بو جمله دن مراد عقلک نفسه و اهل عقل اولان مرشدک اهل نفس اولان

مریده ایلدیکی نصیحتدن عبارت اولور * نصیحت کردن زن مر شوی را که سخن از قدم و مقام خود افزون تر مکو که
حق جل وعلا میفرمایدکه لم تقولون مالا تفعلون واکرچه این سخن راستست این مقام توکل ترا نیست واین
سخن کفتن فوق معاملهٔ خود زیان دارد والسلام * زن اعرابینک شوهرنه نصیحت ایلدیکی نک بیانیدر بویله دیوکه
سوزی کندی مقامکدن وقدمکدن افزون سویله که بو سوزا کرچه نفس الامرده راستدر لیکن بو مقام
توکل سنکیچون بو قدر وبو سوزکه کندی مقامکدن ومعامله کدن فوقنده سویلرسن سکا زیان طوترکه کبر مقتا عند الله
اولور یعنی مقت یوتندن کبیر اولور بو آیت کریمه یه اشارت بیورورلر حق تعالی سورهٔ صفده اولنده بیورور (یا ایها الذین آمنوا
لم تقولون مالا تفعلون کبر مقتا عند الله ان تقولوا مالا تفعلون) بو آیت کریمه نک سبب نزولی بو اولمشدرکه برکون مسلمانلر
دیدیلرکه اکر بزبیلیدک حضرت حقه قنغی عمل احبدر بز اول عمله جانمزی ومالمزی بذل ایدیدک پس (ان الله یحب الذین
یقاتلون فی سبیله صفا) آیتی نازل اولدی وبونلر مقاتله دن تولی قیلدی یوم احدده پس بو آیت نازل اولدی وجناب حق
فعلی قولنه اویمیانلره انکله توبیخ قیلوب بیوردیکه ای مؤمنلر نیچون سویلر سکز وانجق لسانله نقل ایلرسکز اول عملیکه
اشلمزسکز سزک اشلمدیککزی سویلمه کز عند الله شدة بغض جهتندن عجب بیوک اولدیکه برکسه ایلمدیکنی سویلمه
وحالی اولمین عملی ادعا ایلمسه عند الله بغض عظیمه سبب اولور العیاذ بالله (م ی) زن بروزد بانک کای ناموس کیش * من
فسون تو نخواهم خورد بیش) زن اول ارینک اوزرینه صدا اوردی بویله دیوکه ای ناموس مذهبلی یعنی ای آیین نام
وناموس اولان مرد بن سنک افسونکی بوندن زیاده یمک یعنی قبول ایلمک استمزم (م ی) ترهات از دعوی ودعوت مکو
رو سخن از کبر واز نخوت مکو * دعوی ودعوتدن ترهات سویلمه یوری کبر ونخوتدن سوز سویلمه * مثنوی * چند
حرف طمطراق وکار وبار * کار وحال خود بیین وشرم دار * نیچه بر طمطراق حرف وکلمات وکار وباره متعلق الفاظ
واصطلاحات ایلمک کندی ایشکی وکندی حالکی کور وشرم طوت (مثنوی) کبر زشت واز کدایان زشت تر) روز سرد
وبرف وانکه جامه تر) کبر فی نفسه قبیحدر اما کدالردن اقبحدر کما قال علیه السلام ثلثة لا یکلمهم الله یوم
القیامة ولا ینظر الیهم ولا یزکیهم ولهم عذاب الیم) شیخ زان وملک کذاب وفقیر متکبر وفی روایة اخری عائل متکبر مثلا
کون صوق وقار واند نصکره قفتان یاش یعنی بوذ کرا ولنان مرتبه زشت ونامناسب ایسه فقیره دخی متکبر اولمق
وحالنی بیلمیوب حدندن زیاده دعوا قیلمق بویله زشت وغیر مناسبدر (م ی) چند دعوی ودم باد وبروت * ای ترا خانه چو
بیت العنکبوت ای مدعی نیچه بر دعوا وباد وبروت دمی بروت بیغه دیرلر بورادہ کبردن کنایه در وباد دخی هوای نفسدن
کنایه در یعنی نیچه بر ادعا ونیچه بر کبردن وهوای نفسدن دم اورمق ای سنک اولک اورمجلک اوی کبی نته کم بیوتک اوهنی
بیت عنکبوتدر سنک دخی بیت قلبک وخانهٔ دینک بیت عنکبوت کبی سست وضعیف ایکن بو دعوا وقناعت وریاضتدن
وتوکل وطاعتدن کلام ادا ایلمک نه مناسبدر (مثنوی) از قناعت کی تو جان افروختی * از قناعتها تو نام اموختی)
قناعتدن سن نیجن جانکی شعله اندردک قناعتلردن سن نام اوکرندک (م ی) کفت پیغمبر قناعت چیست کنج *
کنج را تو وانمیدانی ز رنج) پیغمبر علیه السلام ایتدی قناعت ندر کنجدر کما قال علیه السلام القناعة کنز لا یفنی سن کنجی
رنجدن کیرو بیلمزسک یعنی قناعتکه کنجدر دنیایه میل ومحبت رنجدر سن قانع اولمق کنجنی دنیایه محبت قیلمق رنجندن
فرق قیلمزسن پس مجرد قانم دیمکدن نه منفعت واردر (م ی) این قناعت نیست جز کنج روان * تو مزن لاف ای غم ورنج
روان) بو قناعت فی الحقیقه کنج رواندن غیری دکلدر بونده مصرع ثانیده اولان روانلر ایکیسی بیله جان معناسنه در
بو قناعت دکلدر الا جان خزینه سیدر ای جانک غم ورنجی سن کنج جان اولان قناعتدن لاف اورمه (م ی) تو مخوانم جفت
کمتر زن بغل * جفت انصافم نیم جفت دغل سن بکا جفت اوقومه بکا از قولتق اور یعنی بکا یان اوروب مخاصمت ایله اهل
انصافک جفتی ام دغل وحیله کارک جفتی دکلم (م ی) چون قدم با میر وبابک میزنی * چون ملخ را در هوا رک میزنی
نه حالله میرله وبکله قدم اورورسن یعنی انلره کندیکی همسر وهمتا قیلورسن چونکم هواده اوچن مکسک طمرن
اوررسن یعنی سکا اولورسن وکرسنه لککدن ادنی واحقر اولان شیلری صید قیلورسن پس بو حالله کرفتار ایکن کندیکی
نه وجهله ارباب دولت واصحاب قناعتدن عد ایلرسن (م ی) با سکان زین استخوان درچالشی * چون نی اشکم تهی
در نالشی) کلابله استخوان اوزره جنک وچالشده سن یعنی طالب دنیا اولان سکلرله دنیایه متعلق اولان خوان
واستخواندن اوتری جنک وجدالده سن شکمی بوش برقش کبی نالش وفغانده سن (مثنوی) سوی من منکر
بخواری سست سست * تا نکویم انکه در رکهای تست * بنم جانبمه حقارتله سست سست نظر ایلمه تا دیمیم اول
نسنه یی که سنک طمرلرنده در یعنی اکر بکا حقارتله بقوب سوزم قبول ایلمزسک سنک درونکده اولان عیوبکی افشا
واظهار ایلرم (مثنوی) عقل خود را از من افزون دیدهٔ * مر من کم عقل را چون دیدهٔ کندی عقلکی

بندن زیاده کورمش سن بن ناقص عقلی دخی نیجه کورمش سن یعنی بنی حقیقتله کوره ممش وبنم ادراکم واذعانمی بیله
ممش سن (مثنوی) همچو کرک غافل اندر ما مجه * ای زننک عقل تو بی عقل به * غافل قورد کبی بزه صجرامه ای مرد
سنک عقلک عارندن بی عقل اولمق یکدر (م ی) چونکه عقل تو عقیله مردمست) ان نه عقلست انکه مار و کژدمست
چونکه سنک عقلک خلقک عقیله سیدر یعنی خلقک قید وبندیدر اولکه مار وعقربدر اول عقل دکلدر یعنی سنک عقلک
مار وکژدم قبیلندن موذی شیرتدر اول عقل دکلدر (مثنوی) خصم مکر وظلم تو الله باد * مکر عقل تو زما کوتاه باد *
سنک ظلم ومکرکک خصمی الله اولسون سنک عقلک مکر وضرری بزدن کوتاه اولسون پس اول زن لساندن نفس
اماره اهلنی افسون وصنعتله صید ایلین مز ورشیخلرک صورت حالنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیورورلر (مثنوی)
هم تو ماری هم فسونکر ای عجب * مار کیر وماری ای ننک عرب * سن هم مارسن وهم فسونکرسن بو حال ای عجبدر
مار کیرسن ومارسن ای عار وعیب عرب یعنی سن هم نفس اماره صاحبیسن وهم افسون ایدیجیسن فی المثل بو حالت
نفسنده مار کیر اولمق کبیدر ای ننک عرب بو حالت ایسه فی الحقیقه عجبدر پس نفس اماره صاحبی اولوب حیله وافسونله
نفس اماره صاحبی اولان خلقی صید ایلمک هم مار اولوب هم مار کیر اولمق کبیدر (م ی) زاغ اکر زشتیٔ خود بشناختی
همچو برف از درد وغم بکداختی * زاغ اکر کندینک زشتلکنی اکلییدی درد وغمدن قار کبی اریردی یعنی زاغ طبیعت
اولان اهل ضلالت کندی قباحتلرنی فهم ایلیه لردی درد وغملرندن قار کبی اریه لردی (مثنوی) مرد افسونکر
بخواند چون عدو * او فسون بر مار ومار افسون برو * افسونکر اولان مرد ماره اوزره افسون اوقور عدو کبی او افسونی
مار اوزره اوقور مار هم معنی افسونی انک اوزرینه اوقور (م ی) کر نبودی دام او افسون مار) کی فسون مار را کشتی
شکار * مارک افسونی اکر اول افسونکره دام وقید اولمیدی افسونکر مارک افسونته نیجن شکار وکرفتار اولوردی
واول مارانی کندی به توجهله مشغول قیلوردی (م ی) مرد افسونکر ز حرص کسب وکار) در نیابد آن زمان افسون مار
افسونکر مرد کسب وکار حرصندن اول زمانده مارک افسونی اکلمز (م ی) مار کوید ای فسونکر هین هین * آن خود
دیدی فسون من بیین * مار ایدر ای فسونکر اکاه اول اکاه اول کندی لا یقکی وخاصیتکی کوردک بنم افسونمی دخی کور
یعنی نفس اماره صاحبی اولان ناس حیله وافسونله انلری صید ایلمکه قصد ایلین متشیخ ومزورلره لسان حالله دیرلرکه
سنکه بزی صید ایلمک ایچون مشغول اولمشسن وبزه افسون قیلمشسن بزم دخی معنی یوزندن سکا افسونمزه نظر ایله
که سنی کارنا فعدن کندیمزه مشغول قیلمشزدر * مثنوی * تو بنام حق فریبی مر مرا * تا کنی رسوای شور وشر مرا
* سن بنی حق تعالینک نام شریفیله الدادرسن تا بنی شور وشرک رسوایی ایلیه سن یعنی بی جمعیت ناسه وسیله ایلیوب
بنم سببمله انلری جر ایلیه سن (م ی) نام حقم بست نه آن رای تو * نام حق را دام کردی وای تو بنی حق تعالینک اسم شریفی
بغلدی سنک اول رایک بغلمدی حق تعالینک نام شریفنی بنم کبی حقیری صید ایلمکه دام ایلدک وای سنک حالکه (م ی
نام حق بستاند از تو داد من * من بنام حق سپردم جان وتن * حق تعالینک نام شریفی سندن بنم دادمی الور یا خود
السون بن جان وتنی حق تعالینک نام شریفنه تسلیم ایلدم (م ی) یا بزخم من رک جانت برد) یا که همچون من بزندانت
برد * یا بنم زخممله سنک جانک طمرینی کسه یا که بنجلین سنی زندانه ایلته مشهوردرکه دیار عربده طریق مشایخده
بعض طائفه اسم اللهله ماره افسون ایلیوب آنی صید ایدرلر تا انکله خلقه اظهار کرامت ایدوب خلایقی بو واسطه ایله
دام یعتقدیه قید ایدرلر هر دمکه انلر اسم اللهله ماره افسون ایلیه لر مار دخی لسان حالله انلره بو کونه کلمات ایلرودیار رومده
نفس اماره صاحبلری اسم الله وذکر الله ایله صید ایلیوب جمعیت وهنکامه ایلین مار کیر سیرتلر دخی انلر کبیدر
هر بارکه ذکر اللهله صید ناسه مشغول اوله لر ناسک لسان حاللری انلره بو کونه مقالات سویلر (م ی) زن ازین کونه
خشن کفتارها * خواند بر شوی خودان طومارها * مرد چون این طعنها از زن شنفت * مستمع شد بعد ازین
بین تا چه کفت * بونک کبی خشن ودرشت سوزلردن کندینک زوجی اوزره اول زن طومارلر اوقودی یا خود
کندینک زوجی اوزره اول طومارلریکه مضمونی نقل اولندی اوقودی مرد چونکه بو طعنه لری زندن اشتدی دکلیجی
اولدی بوندن نصکره کورتانه سویلدی دیمک اولور (نصیحت کردن مرد زن خود را که در فقیران بحقوری
منکر ودر کار حق بکمان کمال نکر وطعنه مزن در فقر وفقیران بخیال وکمال بی نوایی خویشتن (مثنوی)
کفت ای زن تو زنی یا بو الحزن * فقر فخر آمد مرا بر سر مزن * اول مرد زنه خطاب وعتاب ایدوب دیدیکه
ای زن سن زنمیسن یا خود حزن صاحبیمیسن فقر بکا فخر کلدی باشمه اورمه یعنی توبیخ قیلمه که سرور کائنات
علیه افضل الصلوات الفقر فخری وبه افتخر بیورمشدر پس اول حضرتنه فخر اولان وانک وارثلرینه دخی مقبول کلان
فقر سببیله سن بنی نیچون تعییر ایلرسن دیدی * مثنوی * مال وزر سر را بود همچون کلاه * کل بود او کز کله سازد پناه

مال وزر فی المثل باشه کلاه کبیدر کل اولور اول کسه که کلاهدن پناه دوزروباشنک عیبنی انکله ستر ایلر
* مثنوی * آنکه زلف جعد ورعنا باشدش * چون کلاهش رفت خوشتر آیدش * اول کسنه که مجعد ورعنا زلفی
اوله انک کلاهی چونکم کتدی اکا کلاهنک کتمسی خوشتر کاورزیرا زلف رعناسی ظاهر اولور * مثنوی * مرد حق
باشد بمانند بصر * پس برهنه به که پوشیده نظر * مرد حق فی المثل چشم کبیدر پس نظر پوشیده اولمقدن برهنه
ومکشوف اولمق یکدر * مثنوی * وقت عرضه کردن آن برده فروش * برکند از بنده جامه عیب پوش * مثلا اول برده
فروش یعنی اسیر صاتیجی مشتری اولان کسه یه اسیرنی عرضه ایلمک وقتنده عیب ستر ایدیجی جامه یی بنده دن قوپرر
یعنی اسیر صاتیجی عیبسز اولان اسیرنی بیع ایلمک مراد ایلسه اول اسیرک جامه سنی صویرتا بی عیبلکی ظهوره کله
مثنوی * ور بود عیبی برهنه اش کی کند * بل بجامه خدعۀ باوی کند * واکر بر عیب اوله اول اسیرجی قچن برهنه
ایلر بلکه جامه ایله اول اسیره خدعه ایلر یعنی بعض لطیف جامه لرله اکا خدعه ایلیوب مشتری یه جامه سیله عرض
ایلیوب انک جامه سنی خلع ایلمک خصوصنده بوکونه حیله آمیز کلماته شروع ایلر (مثنوی) کوید این شرمنده است
از نیک وبد * زین برهنه کردن از تو می رمد * دیرکه بو بنده نیک وبددن شرمنده ومحجوبدر برهنه ایلمکدن اوبنده سندن
اورکر ونفرت ایلر * مثنوی * خواجه در عیبست غرقه تا بکوش * خواجه را مالست ومالش عیب پوش * خواجه
قولغنه دککین عیبده غرقه در خواجه نک مالی واردر ومالی انک عیبنی ستر ایدیجیدر کما قال علیه السلام * العلم
والمال یستران کل عیب والفقر والجهل یکشفان کل عیب رواه ابن عباس رضی الله عنه کذا فی فردوس الاخبار
وفی الجامع الصغیر * مثنوی * کز طمع عیبش نبیند طامعی) کشت دلها را طمعها جامعی) که بر طامع اول ماله طمعندن
اول خواجه نک عیبنی کورمز طمعلر کوکللری تمام محیط وجامع اولدی (مثنوی) ور کدا کوید سخن چون زر کان
ره نیابد کاله او در دکان * واکر کدا کانه متعلق اولان خالص التون کبی سوز سویلیه انک قماشی ومتاعی دکانه یول
بولمز یعنی سوزی مقبول اولمز (م ی) کار درویشی ورای فهم تست) سوی درویشی بمنکر سست سست) درویشلک
کار حقیقتی سنک فهمک ورا سنده در درویشلک جانبنه سست سست یعنی اهانت وحقارتله نظر ایلمه * مثنوی *
زانکه درویشی ورای ملک ومال * روزیی دارند ژرف از ذا الجلال) زیرا درویشلر ملک ومالک وراسنده وفوقنده
ذا الجلال اولان اللهدن عظیم بر رزق طوترلر که اول رزق معنوی وغدای روحانیدر (مثنوی) حق تعالی عادلست
وعادلان * کی کنند استمکری بر بیدلان * آن یکی را نعمت کالا دهد * وین یکی را بر سر آتش نهد * آتشش سوزا که
دارد این کمان * بر خدا وخالق هر دو جهان * حق تعالی عادلدر وعادل اولنلر قچن بیدل وشکسته اولنلره ظلم
وستمکرلک ایدر مثلا عادل دکلدر اول کسه که برقولنه نعمت وکالا ویره وبرقولنی دخی آتش فقر وریاضت اوزره قویه آتش
آنی یاقیجی اوله کم طوتر بوکونه کمانی خدا وخالق هر دو جهانه که آنک فعلی بوکونه ظلم دکلدر اکر توهم اولنورسه که
خدانک خودکاری برقولنی نعمت ودولت ایچره طوتوق وبرقولنی دخی آتش نقمت وذلت ایچره یاقمقدر پس بونیجه
عدل اولور جواب بودر که نعم اکر برقولنه وافر نعمت ویردی لکن اول نعمت قدرنجه تعب وزحمتی معادل قیلدی که اول
ادای شکردر اکر بونیاده اول زحمت چکمزسه آخرتده چکر وبراخر قولنه دخی اکرچه فقر وذلت ویردی لکن
انده بر راحت ولذت قودی اکر بونیاده اول راحتی بولمزسه حالت نزعده ویا آخرتده آنی مشاهده ایدر محصل هر فعلی
عدل اوزره در ولکن عقول قاصره آنی ادراک ایده مز (کما قال الله تعالی (وما ربک بظلام للعبید * مثنوی * فقر فخری
از کزافست ومجاز * نی هزاران عز پنهانست وناز) فقر فخری حدیثی کزاف ومجاز دکلدر یعنی حضرت نبی علیه
السلامک الفقر فخری بیورمسی کزاف ومجاز جهتندن دکلدر هزاران عز وناز انده پنهاندر بو اجلدن اول حضرت
وبه افتخر دیوانکله افتخار ایلدیلر حدیث شریف مجز آنار الفقر فخری وبه افتخر درونی کلمه سی مصرع اوله قید
اولمق اوزره شرح اولندی مصرع ثانی یه صرف اولوب استفهام تقریری اولمق دخی جایزدر بو وجهه کوره انده هزاران عز
وناز پنهان دکلمیدر یعنی پنهاندر دیمک اولور (م ی) از غضب بر من لقبها راندی) یار کیر ومار کیرم خواندی غضبکدن بنم
اوزریمه لقبلر سوردک بن یار طوتیجی ام سن بکا مار طوتیجی اوقودک (م ی) کر بکیرم برکنم دندان مار * تاش از سر کوفتن
نبود ضرار * فرضی اکر ماری طوتم انک دیشنی قوپررم تا اول یلانی باش دوکمکدن امین ایلرم یعنی اکر بر نفس اماره
صاحبنی صید ایلیم ودام بیعت وارادتمه قید ایلیم انک خلقه ضرر ویرن اخلاق ذمیمه سن قلع ایلرم تا اوهلاکدن
وسنکسار اولمقدن خلاص اولور (م ی) زانکه آن دندان عدو جان اوست * من عدو را میکنم زین علم دوست زیرا که مارک
اول دیشی انک جانک دشمنیدر بو علمدن بن عدویی کندیمه دوست ایلرم یعنی مارک زهر وضرر اولان دندانی قلع
وخلع ایلدیکم علم جهتندن ماری کندیمه یار ایلرم بو سوزلر اکرچه مرد عربک زنه اولان کلامیدر اما بوندن مراد مصلح

ومربی

ومربی اولان مرشدلر اکا زن کبی طعن واطاله ایلین منکرلره جواب پر صوابلی اولورکان دیرلر که ای بدکمان سن بزی
اول شهرت وجمعیت ایچون هنکامه کیر اولان یلانجی ییلانجیلردن قیاس ایلمه بز بر نفس اماره صاحبنی صید ایلسک
اکا ضررلو دندانکبی اولان مالی وسوء حالی وقبیح خصالی اندن ازاله ایدرز تا بنیاده خلقدن اکا ضررلر ایرشمکدن امین
اولور وآخرتده دخی عذاب حقدن امان بولور بز عدویی بوکونه علمدن کندومزه یار ایلرز سن سوء ظن ایلیوب بزی خلق
ایچون اولان مارکیرلردن ظن ایلمه دیرلر (م ی) از طمع هرکز نخوانم من فسون) این طمع را کرده ام من سر نکون) بن
هرکز طمعدن اوتری افسون اوقومزم زیرا بو طمعی بن سر نکون وزبون ایلمشم (م ی) حاش لله طمع من از خلق نیست
از قناعت در دل من عالمیست * حاشه لله بنم طمعم خلقدن یوقدر قناعتدن بنم قلبمده بر عالم واردر که اول عالم لا یفنی در
مثنوی) بر سر امرود بینی چنان * زان فرود آتا نماند این کمان امرود آغاجنک باشی اوزرنده بی انجلین کوره سن امرود
اغاجندن اشغه کل تا اول ظن قالمیه بو بیتک معناسنک وضوحی بو قصه یی بیلمککه مرهوندر اول قصه بودر که برارک
عورتنک بر بیکانه عاشقی وار ایمش اول خاتون کندی اریله بر باغچه ده اوتورر کن اول عاشق عورتله مصاحبت ایتمکه اشارت
ایلمش اول اوتوردقلری نشیمنک اطرافی اشجار ویکاهله برایمش عورت عاشقنه اول اونلوغه کاوب اختفا ایله دیو اشارت
ایلمش بعده بر حیله ایدوب ارنه دیمش که بن شو امرود آغاجنه چیقمق استرم اجازت ویردیمش اری دخی عورته اجازت
ویروب امرود آغاجنه چیقمش پس یوقرودن آشغه خطاب ایدوب دیمش که ای مرد سنک یانکده اول بیکانه عورت
نه ایشلر اری آشغیدن یوقرویه دیمش که ای خاتون مجنونمیسن بنم یانمده عورت یوقدر پس خاتون البته سنک یانکده
بر بیکانه عورت واردر دیو فریاد ایلمش پس اکا اری کل امدی آشغه این حقیقت حالی کور دیمش پس عورت آشغه اینوب
عجبدر بن سنک یانکده یوقرودن ایکن بر بیکانه عورت کوردم شمدی غائب اولدی کل سن دخی چیق کوره لم نه ظهور ایدر
دیمش پس ار آغاجه چیقدقده اوتلرک ایچندن اول بیکانه اری یانته چکوب انکله معانقه یه باشلمش مرد ایله آغاج اوزرندن
چاغرمش که ای عورت سنک یانکده کی نامحرم ار کیمدر عورت دیمش که بنم یانمده بیکانه ونامحرم کمسه یوقدر بن شویله
تنها اوتورورم کل امرود اغاجندن آشغه این تا کمانک قالمیه دیمش پس ار آشغه اینتجه دلک نامحرم اولان کمسه قاچوب
اوتلق ایچنه کیزلنمش آشغه اینوب خاتونک یانده کمسه کورمدکده خاتون دخی دیمش که بو رؤیت ناصالح امرود آغاجنک
خاصیتندندر پس بو کلام ضرب مثل اولمش قچن برکسه برشیئی حقیقتیله کورمیوب غلط ایلسه اکا حقیقت بین اولان
کسه لر بو قولی ضرب مثل ایدوب ای فلان از سر امرود بن فرود آی تا کمانت نماند دیرلر پس اول مرد عورتک کندی
خاتونه بر سر امرود بینی چنان دیمسی سن بی کندی غلط بین اولان نظرکه مرتبه کدن انجلین کورورسن کل اندن
تنزل ایله بنم مرتبه مدن بیب اول تا حقیقت حاله واقف اولوب بدکمان قالمیه سن دیمک اولور (م ی) چونکه بر کردی
تو سرکشته شوی) خانه را کردان ببینی ان توی) مثلا چونکه سن بر مقدار دونه سن سرکشته اولورسن خانه یی دونیجی
کورورسن اول دونن پس سنک اول حینده خانه یی دونیجی کورمکدن خانه نک دونمسی لازم کلمز بلکه آنی دونر
کوردیکک کندی باشکک دونمسیدر کذلک سنکه برکسه یی دنیایه حریص وطالب کوره سن وصید ناس ایلمکه مائل
وراغب بوله سن سن آنی کندک کبی حریص وطالب قیاس ایلمه زیرا قیاس النفس علی النفس جائز دکلدر * در بیان آنکه
جنبیدن هر کسی از انجا که ویست هر کس را از چنبرۀ وجود خود بیند تابۀ کبود آفتاب را کبود نماید وسرخ سرخ نماید
چون تابها از رنکها بیرون آید سپید شود از همه تابهای دیکر اوراست کوتر باشد وامام همه باشد بوسرخ شریف
انک بیانندهدر که هر برکسه نک حرکتی اول یردنکه اوده هرکسی کندی وجودینک دائره سندن کورر مثلا کبود صرچه
آفتابی کبود کوستررو قرمزی صرچه قرمزی کوسترر چونکم صرچه لر رنکلردن طشره که وخلاص اوله بیاض اولور
دوکلی صرچه لردن او بیاض وصافی اولان طوغری سویلیجیلک اولور دوکلی صرچه لرک امامی منزله سنده اولور صافی
وبیاض اولان صرچه لردن مراد درونی غل وغشدن صافی اولان صوفیلردر وکبود سرخ اولان تابه لردن مراد درونی غل
وغش ایله پر اولان کمسه لر اولور که بونلر برکسه یه نظر ایلسه لر انجق کندی فهم وقیاسلری قدر بیلورلر وآنی کندیلره
قیاس قیلورلر (م ی) دید احمد را ابو جهل وبکفت * زشت نقشی کز بنی هاشم شکفت * مثلا حضرت احمد علیه السلامی
ابو جهل کوردی وایتدی که بنی هاشمدن بر قبیح نقش اچلدی وظاهر اولدی (م ی) کفت احمد مر ورا که راستی
راست کفتی کرچه کار افزاستی حضرت رسول کائنات علیه افضل الصلوات اکا ایتدی کرچک سن راست دیدک اکرچه
کار افزاسن یعنی حددن تجاوز ایدیجی سن (م ی) دید صدیقش بکفت ای آفتاب * نی ز شرقی نی ز غربی خوش بتاب
حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنه اول حضرتی کوردی ودیدی ای آفتاب نه شرقدنسن نه غربدنسن لطیف
یلدرایجیسن یعنی لا شرقیة ولا غربیة آیت کریمه سنک مصداقنجه شرقه وغربه منسوب اولمین بر آفتاب الهی سن که

نورك عالمه ضیا ویریجیدر خوش طلوع ایله تاریك اولان درونلری منور قیل دیدی (مثنوی) کفت احمد راست کفتی ای عزیز * ای رهیده تو زدنیای نه چیز * حضرت احمد علیه السلام اکا دیدی ای عزیز راست سویلدك ای صدیق سن ناچیز اولان دنیادن قورتلمشسن * مثنوی * حاضران کفتند ای صدر الورا * راست کو کفتی دو ضد کو را چرا) حاضر اولنلر حضرت رسول اکرم علیه السلامه دیدیلر ای خلقك صدری واشرفی ایکی ضد سویلیجی یه نیچون راست کو دیدك حال بو که بو ایکیسنك کلامی بری برینه متناقضدر (مثنوی) کفت من آیینه ام مصقول دست * ترك وهندو در من آن بیند که هست * حضرت نبی علیه السلام بیوردیکه بن دست الهینك مصقولی آیینه ام یعنی دست قدرتله جلا بولمش ومصیقل اولمش بر مرآتم ترك وهندو بنده آنی کورر که کندیسنده واردر نحن مرآة مجلوة قد یری کل احد فینا صورته قولنی بعضلر بو مضمونده حدیث شریف قدر دیمشلر وبعضلر کلام اکابردن اولسان مشایخدن نقل ایلمشلر (مثنوی) ای زن ار طماع می بینی مرا * زین تحری زنانه بر تر آ * ای زن اکر بنی طماع کورر ایسك بو زنلر کبی تحری ایلمکدن بوقرو کل ومردلر مرتبه سنه ترقی ایدوب انلر کبی یقین مشاهده صاحبی اول (مثنوی) آن طمع را ماند و رحمت بود * کو طمع انجا که آن نعمت بود * اول طمعه بکزر ولیکن رحمت اولور یعنی اول صید مردم ایلمك وفقر وقناعتدن خلقه سوز سویلمك نوعا طمعه مشابه اولور ولیکن باطنا طمع دکلدر بلکه حقدن رحمت وخلقه مرحمتدر وطمع اول مرتبه ده که اول نعمت اوله یعنی بر یرده که نعمت معنوی وغنای قلبی اوله انده حرص وطمعدن اثر اولمز اکرچه سوزی طمعه مشابه اولورسه ده (مثنوی) امتحان کن فقر را روزی دو تو * تا بفقر اندر غنا بینی دو تو * سن فقری بر ایکی کون امتحان ایله اکا صبر وتحمل ایلکه تا فقرده ایکی قات غنا کوره سن ایکی قات غنادن مراد غنای ظاهر وغنای باطندر زیرا فقر تمام اولدقده وسالك اندن لذت بولدقده اکا غنای قلب حاصل اولور وظاهرا دخی هر نه مالك اولورسه اکر صورتا آز ایسه ده آنی وافر وکثیر عد ایلر پس غنای باطن حاصل اولدقده غنای ظاهر اندن خالی اولمز اویله اولیجق فقردن ذوق الان کمسه فقر ایچره ایکی قات غنا بولمش اولور (م ی) صبر کن با فقر وبکذار این ملال * زانکه در فقرست عز ذو الجلال) فقره صبر ایله وبو ملال وکلالی قو یعنی ترك ایله زیرا که حق تعالینك عزتی فقرده در (مثنوی سرکه مفروش هزاران جان ببین * از قناعت غرق بحر انکبین) سرکه صاتمه یعنی یوزك کوزك اکشی اتمه نیجه بیك جانی قناعتدن عسل دریاسنه غرق اولمش کور یعنی نیجه جانلر فقر وقناعت واسطه سیله بحر لذته مستغرق اولمشلردر انلره نظر ایر کور (م ی) صد هزاران جان تلخی کش نکر * همچو کل آغشته اندر کلشکر * نیجه یوز بیك اجیلق چکیجی جانه نظر ایله کل کبی کلشکر ایچره ممتزج ومختلط اولمش یعنی ریاضت وتحملکدن لذت الوب کل ایله شکرك امتزاجی کبی انکله اختلاط والفت قیلمشدر * مثنوی * ای دریغا مر ترا کنجا بدی * تا زجانم شرح دل پیدا شدی * ای دریغا تحقیقا سکا وسعت وحوصله اولیدی تا جانمدن کوکلك شرحی پیدا وظاهر اولیدی وسکا درون لذتندن خبر قیلیدی (مثنوی این سخن شیرست در پستان جان * بی کشنده خوش نمی کردد روان) بو سوز فی المثل جان ممه سندن سود در چکیجی واجیسز خوش روان جاری اولمز * مثنوی * مستمع چون تشنه وجوینده شد * واعظ ار مرده شود کوینده شد * مستمع اولان کمسه چونکم تشنه وطالب اولدی واعظ فرضی اکر مرده مشابه سنده اوله سویلیجی اولور زیرا مستمعینك طلب واشتهاسنك وجود تکلمده عظیم تأثیری واردر * مثنوی * مستمع چون تازه آید بی ملال * صد زبان کردد بکفتن کنك ولال * مثلا مستمع اولان کمسه ملال وکلالسز چونکم تازه ولطیف کله کنك ولال اولان کمسه سوزده یوز دیللو اولور کنك ولال ایکیسی بیله دیلسزه دیرلر (م ی) چونکه نامحرم در آید از درم * پرده در پنهان شوند اهل حرم * چونکم قپومدن ایچرو نامحرم کله اهل حرم پرده ایچره پنهان ومستور اولورلر * مثنوی * ور در آید محرمی دور از کزند * برکشایند آن ستیران روی بند * واکر ضرردن بعید بر محرم ایچرو کله اول مستورلر یوز بکی بند ونقابی آچارلر بوندن مقصود اسرار درونه محرم اولنلره ظاهر اولورلر ونامحروم اولنلردن تجرلردعك اولور * مثنوی * هر کرا خوب وخوش وزیبا کنند * از برای دیدهٔ بینا کنند) هر نه شییٔ که خوب وخوش وزیبا ایلرلر کوریجی کسه نك کوزندن اوتری ایلرلر اعمادن اوتری ایلمزلر که اعمانك مبصرات لطیفه دن نصیبی یوقدر * مثنوی * کی بود آواز چنك وزیر وبم * از برای کوش بی حس اصم) کذلك چنكك زیر وبمك آوازی نیچن اولور زیرا شفی صدا وبم یوقر وصدا به دینور که ایکیسی بیله بری برینه مناسب اوله اصمك بی حس اولان کوشندن اوتری یعنی آواز چنك وآواز زیر وبم صاغر کمسه نك بی ادراك اولان کوشندن اوتری نیچن اولور یعنی مسموعات لذیذه ونغمات نفیسه اصم اولان کمسه دن اوتری اولمزکه انلرك مسموعات لذیذه دن حصه سی یوقدر * مثنوی * مشك را حق بیهده خوش دم نکرد * بهر حس کرد وبی اخشم نکرد مسکی حق تعالی حضرتلری بیهوده یره خوش دم ایلدی یعنی عبث یره لطیف رایحه لو قیلمدی حس واداراکدن اوتری

ابلدی اخشمدن اوتری ایلمدی یعنی قوت شامه سی برنده اولوب استشمامه قادر اولان کمسه ایچون خلق ایلدی دماغی فاسد وقوت شامه سی مختل اولان کمسه دن اوتری ایجاد قیلمدی جمیع مبصرات قوت باصره سی اولان کمسه لر ایچون موجوده اولمشدر تا اندن متلذذ اولوب اعتبار قیله لر وجمله مسموعات قوت سامعه سی اولان کمسه لر ایچون ظهوره کلمشدر تا اندن بهره بوله لر ومشمومات دخی قوت شامه سی مختله اولمینلر ایچون خلق اولنمشدر تا اندن ذوق وراحت بوله لر * مثنوی * حق زمین وآسمان بر ساختست * در میان بس نار ونور افراختست * حق تعالی زمین وآسمانی دوزمش ووجوده کتورمشدر زمین وآسمان اورتاسندن چوق نار ونور یوجلتمش وپیدا ایلمشدر (م ی) این زمین را از برای خاکیان * آسمان را مسکن افلاکیان * بو زمینی خاکیلردن اوتری آسمانی افلاکیلردن اوتری یعنی بو زمینی خاکه منسوب اولان مخلوقدن اوتری مسکن ایلدیکه انلر زمینه اهل ومستحقدر وآسمانی افلاکه منسوب اولان ملائکه دن اوتری ایجاد ایلدیکه انلر اول مرتبه یه مستعدلردر * م ی * مرد سفلی دشمن بالا بود * مشتری هر مکان پیدا بود * مثلا سفلی اولان مرد بالانك دشمنی اولور یعنی مرتبهٔ اعلایه وانك اهلنه فعلا وحالا عداوت قیلور دشمن بالا اولمقدن مراد سفلی یه اهل اولمسیدر وسفلی اولان عمله میل قیلمسیدر که سفلی علوینك ضدیدر بر کمسه سفلی اولوب عملی دخی سفلی اولسه بالطبع دشمن بالا اولور اکرچه ظاهرا بالایه هم عداوت ایلمسه ده چونکم بو مقدمه معلومك اولدیسه هر مکانك مشتریسی پیدا اولورانلرکه جنت اعلایه مشتریلردر اکا مناسب عمل قیلورلر وا ومقام بالایه مستحق ومستعد اولورلر انلرکه اهل دوزخدر اول جای ادنایه مناسب افعال خبیثه قیلورلر واول جای خبیثه مستحق اولورلر (مثنوی) ای ستیره هیچ تو بر خاستی * خویشتن را بهر کور آراستی * ای مستوره هیچ سن قالقدیمی کندیکی کوردن اوتری تزیین ایدوب آراسته ایلدکمی کور بونده اعمی معناسنه اولمق محله انسبدر اما سرووری وشمعینك وبردیکی معنالر مناسبتدن ابعددر زیرا بو بیت مثل موقعنده واقع اولوب اول خاتونك کندی فهم ایلدیکی یردن مرد عرب اکا کندی حالنی تفهیم ایلمك مراد ایلر یعنی ای مستوره مثلا سن هیچ قالقوب کندیکی اعمادن اوتری بزه یوب آراسته ایلدکمی معلومدرکه ایلمدك بلکه محرم اولان بینالرك رویت وسیرندن اوتری کندیکی ترتیب وتزیین ایلدك چونکم سنك حالك بودر سنکه کوردل اوله سن بن سنکیچون اوصاف واسرار درونمی نیجه اظهار ایلیم واظهار وعیان ایلدیکم تقدیر اوزره دخی سن آنی کورمکه ومشاهده قیلمغه نیجه قادر اولورسن دیمك اولور وبو بیت بو معنایی تأیید قیلور (م ی) کر جهان را پر در مکنون کنم * روزیٔ تو چون نباشد چون کنم * اکر جهانی فرضی پر در مکنون ایلیم ودر مکنون کبی نفیس ولطیف سوزلر سویلیم چونکم سنك نصیبك اولمیه بن نیجه ایلیم کرکدر که در مکنون کبی اولان کفتار واسراره مستعد واهل اوله سن تا کم اندن نصیب اله سن (مثنوی) ترك جنك ورهزنی ای زن بکو * ور نمی کویی بترك من بکو * ای زن جنك ورهزنلکی ترك ایله واکر جنك ورهزنلکك ترکنی سویلمز سك بنم ترکم سویله یعنی آنی ترك ایلمزسك بنی ترك ایله دیمك اولور تحقیقا (مثنوی) مر مرا چه جای جنك ونیك وبد * کین دلم از صلحها هم می رمد * بکانه نیك ونه بدك جنکی یرید زیرا بو کوکلم صلحلردن دخی اورکرقنده قالدیکه جنك وجداله تحمل قیله مراد کمال فراغی اشعاردر * مثنوی کر خمش کردی وکرنی آن کنم * که همین دم ترك خان ومان کنم اکر خموش اوله سن وسکوت قیله سن خوب ولطیفدر وا کر خاموش اولمیه سن وسوزمله عمل قیلمیه سن آنی ایلرم که هم بو دم ترك خان ومان ایلرم یعنی اوی وبرقی ترك ایدوب سکا طلاق ویریرم وبو جمله بورایه کلنجیه دك عقلك نفسه وکامل العقل اولان مرشدك اهل نفسه ایلدیکی خطاب وعتابدن وجواب پر صوابدن کنایت اولور) مراعات کردن زن شوهر را واستغفار کردن از کفتهٔ خویش (م ی) زن چو دید اورا که تند وتوسنست * کشت کریان کریه خود دام زنست * زن چونکم اومرد عربی کوردیکه حرون وسرکشدر کریان اولدی کریه خود زنك طوزاغیدر یعنی چن خاتونلر ارلرینی کندی مرادلری اوزره عامل ایلیمسه لر واطفله دخی طبیعتلرینه اویدرمسه لر کریان اولورلر تا بو حیله ایله انلری کندیلره مائل قیلورلر (م ی) کفت از تو کی چنین پنداشتم * از تو من امید دیکر داشتم * زن شوهرینه ایتدی سندن بن بویله صاندم بن سندن غیری امید طوتدم یعنی بنم امیدم بو ایدیکه سن بکا موافقت ایلیه دك سندن بونی ظن ایلردم وبویله امید طوتردم دیدی (مثنوی) زن در آمد از طریق نیستی * کفت من خاك شمایم نی ستی * زن یوقلق طریقندن کلدی ودیدی بن سزك خاککزم ستی دکلم یعنی سزه خاتون اولمغه لایق دکلم بلکه سزك قدمکزك ترابیم دیوب تواضع وتذلل طریقندن کلوب التیام وملایمته باشلدی (مثنوی) جسم وجان وهر چه هستم آن تست * حکم وفرمان جملکی فرمان تست جسم وجانم وهر نه م وار ایسه ملکك وسنك لایقکدر حکم وفرمان بالکلیه سنك فرمانکدر الامر امرکم هر نه امر ایلر سك بندهٔ فرمانم وسکا مطیع ومنقادم هیچ مخالفتم یوقدر دیدی * مثنوی * کر ز درویشی دلم از صبر جست * بهر خویشم نیست آن بهر تواست * اکر درویشلکدن بنم کوکلم

صبر ایلمکدن صحره‌دی ایشده اول خصوص کندمدن اوتری دکادر سندن اوتریدر (مثنوی) تو مرا درد دها بودی
دوا * من نمی خواهم که باشی بی نوا * سن بکا دردلرده دوا اولدک ونیجه محنت وبلا زماننده لطف واحسان قیلدک
بن استمزم که بی نوا محتاج اوله‌سن * مثنوی * جان تو کز بهر خویشم نیست این * از برای تست این ناله وحنین)
سنک جان وحیاتک حقیچون بو طلب کندمدن اوتری دکادر بو ناله وحنین سندن اوتریدر پس اسم حقه دخی قسم
ایلیوب کندی دعواسنک صدقنی اثبات ایلمک ایچون دیدی (مثنوی) خویش من والله بهر خویش تو * هر نفس
خواهد که میرد پیش تو * بنم کندم سنک کندک ایچون خویشلر بونده ذات معناسنده استعمال اولنور یعنی بنم
ذاتم بالله سنک ذاتک ایچون هر دم استر که سنک اوککده اوله وسکا فدا وقربان اوله (مثنوی) کاش جانت کش روان من
فدی * از ضمیر جان من واقف بدی) بو بیتک فارسیجه تقدیری کاشکی جانت از ضمیر جان من واقف بودی که بجانت
روان من فدا باد دیمک اولور یعنی نوله‌یدی سنک جانکه که بنم روح روانم اکا فدا اولسون بنم جانمک ضمیرندن واقف اوله‌یدی
وبنم مرادمی بلیدی (مثنوی) چون تو با من این چنین بودی بظن * هم زجان بیزار کشتم هم زتن * چونکم سن بکا سوء
ظن ایلمکده بویله اولدک هم جانمدن بیزار اولدم هم تنمدن * مثنوی * خاک را بر سیم وزر کردیم چون * تو چنینی با من ای
جان را سکون * طپراغی سیم وزر اوزره ایلدک چونکم سن بنم ایله بویله سن ای جانه سکون وآرام اولان یعنی ای جانمه
سکون وآرام اولان کمسه چونکم سن بنمله بویله ضد ومخالف سن سیم وزر اوزره طپراق صاچدک واندن فراغت ایلدک
انکیچون سنکله ضد اولمق مناسب دکادر دیدی * مثنوی * تو که در جان ودلم جا میکنی * زین قدر از من تبرا میکنی *
سنکه بنم جان ودلمده یر ایلرسن بو قدر سوزمدن بندن تبری ایلرسن (مثنوی) تو تبرا کن که هستت دستگاه) ای تبرای تو
جان را عذر خواه * سن تبری واستغنا ایله زیرا سکا دستگاه وقدرت وار در ای سنک تبری واستغنا که جانم عذر خواهدر
یعنی سن هر بارکه بندن بری اولمغه واستغنا قیلمغه قصد ایلیه‌سن بنم جانم انک عذرنی دیلیجیدر وسکا تضرع ایلیجیدر
* مثنوی * یاد میکن آن زمانی را که من * چون صنم بودم تو بودی چون شمن * سابقده اولان اول بر زمانی یاد ایله که
بن صنم کبی ایدم سن شمن کبی ایدک یعنی بن بت وسن بت پرست کبی ایدک مرادبن معشوق وسن بکا عاشق ایدک دیمک
اولور بو بیانده بو جمله نفسک عقله کمال متابعتی وزیاده انقیادی اولدیغنک صورت حالی مراد اولور * مثنوی *
بنده بر وفق تو دل افروخته است * هرچه کویی پخت کوید سوخته است * من سپاناخ تو ام هرچم پزی * یا ترش با یا که
شیرین می سزی * زن شوینه یعنی نفس عقل تدخوینه کمال اطاعت وانقیادی حالنده دیر که بنده سنک امرکک
موافقی اوزره کوکلی منور در هر نه کارکه دیه‌سن پشور مهیا ایله بنده دیر که دل سوخته در سوخته است تقدیرنده در
بو سوخته اولان بنده وکوکل اولمقده قابلدر وکوکل سکا یانمشدر دیمک زیاده عاشق منقاد اولمسندن کنایه اولور دخی
دیر که بن حوایج طعامک کبی ام هر نه که بنی پشورسک قابلم یا اکشی شوربا ویا که شیرین شوربا سن لایقسن اکا وبن
مطیع سکا * مثنوی * کفر کفتم نک بایمان آمدم * پیش حکمت از سر جان آمدم * اول معارضه وقتنده عظیم
خطا ایلدم کفر سویلدم اشته ایمانه کلدم حکمک اوکنه جان طرفندن کلدم یعنی جان ودل اوجندن زیاده ذوق محبتله
کلدم * مثنوی * خوی شاهانه ترا نشناختم * پیش تو کستاخ اندر تاختم) سنک شاهانه اولان خوی وعادتکی اکلمدم
سنک اوککه کستاخانه سوردم یعنی سنک ادبکه رعایت ایتمیوب بی ادبانه سوق کلام ایلدم * مثنوی * چون ز عفو تو
چراغی ساختم * توبه کردم اعتراض انداختم * چونکه سنک عفوکدن بر چراغ دوزدم ایلدیکم خطایه توبه ایلدم
واعتراضی بیانه اتدم * مثنوی * می نهم پیش تو شمشیر و کفن * میکشم پیش تو کردن را بزن * سنک اوککه شمشیر
وکفن قورم بو بنی سنک اوککه چکرم اورر (مثنوی) از فراق تلخ میکویی سخن * هرچه خواهی کن ولیکن آن مکن
آجی فراقدن سوز سویلرسن هر نه استرسک ایله ولیکن بونی ایلمه * مثنوی * در تو از من عذر خواهی هست سر *
با تو بی من او شفیع مستتر * سنک وجودکده بندن اوتری بر عذر خواه سر وار در ویا خود بر عذر خواه مستور ومخفی وار در
سکا بنسز اول دائما بر شفیعدر واول مستور اولان عذر خواهی بو بیتله تفسیر ایدوب بیورلرمی) عذر خواهم در درونت
خلق تست * ز اعتماد او دل من جرم جست * بنم عذر خواهم سنک درونکده سنک خلق کریمکدر اکا اعتماد ایلمکدن
بنم قلبم جرم دیلدی که او خلق کریم صاحبی مؤاخذه ایلمزدی بو کونه جرأت وجسارت قیلدی (م ی) رحم کن پنهان
ز خود ای خشمکین) ای نه خلقت به زصد من انکبین ای بکا قبا حتمدن اوتری خشمکین اولان کندی درونکدن بکا پنهان
رحم ایله ای سنک خلق کریمک یوز بطمان انکبیندن بهتر وشیرین تردرمی) زین نسق میکفت با لطف وکشاد) در میانه کریه
بروی فتاد * زن مرد عربه بو اسلوبدن لطف وکشاده سویلدی اثناء کلامده زن اوزره بر کریه واقع اولدی اکرچه بو سوزلر
صورت قصه‌ده زن لساندن مرداعرابی یه التیام ایلمک طریقی اوزره واقع اولمشدر اما مراد نفسک عقله کمالیله متابعت

وطاعتنک صورتی حالیدر ادنی عرفانی اولان کمسه‌یه بو بیانلرک تأویل وتوجیهی مبین وظاهر اولدیغیچون وقصه‌دن
حصه عقلله نفسک معامله ومکالمه‌سی اولدیغی بو علمک طالبلری قتنده شیوع بولدیغیچون هر بیتده مراد نفسدر
ویا عقلدر دینلمیوب تطویل کلامدن اعتماداً علی فهم الطالبین احتراز اولندی * مثنوی * کریه چون از حد کذشت
وهای های * زو که بی کریه بد او خود دلربای * کریه وهای های چونکم حددن کچدی اندن که خود کریه سز کوکل
قاپیجی ایدی * مثنوی * شد ازان باران یکی برقی بدید * زد شراری بر دل مرد وحید * اول باراندنکه مراد کوز یاشیدر
اندن بر برق ظاهر اولدی ریاضت وقناعت عالمنده فرد وحید اولان مردک کوکلی اوزره شراره اوردی یعنی زنک
کریه‌سندن اعرابینک قلبنه رقت ومرحمت کاوب متأثر ومنفعل اولدی * مثنوی * آنکه بنده روی خوبش بود مرد *
چون بود چون بندکی آغاز کرد) اول کمسه که مرد آنک روی خوبنک بنده‌سی ایدی وانک جان ودل ایله افکنده‌سی ایدی
مردنیجه اولور چونکم اول مرد بنده لکه آغاز ایلدی (مثنوی) انکه از کبرش دلت لرزان بود) چون شوی چون پیش تو
کریان بود * مثلا اول کمسه که انک کبرندن سنک قلبک دترجی اولور سک نیجه اولور اول سنک اوکنده کریان اوله وسکا
تواضع وتذلل قیله (مثنوی) آنکه از نازش دل وجان خون بود * چونکه آید در نیاز او چون بود) اول کمسه که انک نازندن
دل وجان خون اوله چونکم او محبوب نیازه کله اول عاشق نیجه اولور * مثنوی * آنکه از جور وجفایش دام ماست
عذر ما چه بود چو او در عذر خاست * اول کمسه که انک جور وجفاسندن بزه دام وار در بزم عذریمز نیجه اولور چونکه
اول عذره قالقدی یعنی بوذکر اولنان وجوهک جمله‌سنده صبر وتحمله مجال یوقدر (مثنوی) زین للناس حق آراسته است
زانچه حق آراست چون دانند جست * بو آیت سوره آل عمرانده‌در (زین للناس حب الشهوات) یعنی زینت اولندی
انسانه محبت ومشتهیات نفسانیه ومزین حقیقتده حقدر زیرا خالق افعال واعمال اولدر (من النساء) من بیان ایچوندر
وشهواتدن حالدر وشهواتی بیاندر ای حال کونها من طائفة النساء دیمکدر ونساء ابتدا اولمسی بو طائفه‌نک فتنه‌سی
سائر اشیادن اشد اولدیغنه اشارتدر (والبنین) وحال کونها من الاولاد والانسال بنین وبنات دخی محبت وشهوات
نفسانیه‌در زیرا سالک بونلرک سببیله نیجه معاصی ارتکاب ایدوب راه حقه مانع اولورلر کما قیل اولادنا اکبادنا وان عاشوا
افتنونا وان ماتوا احرقونا (والقناطیر) جمع قنطار وقنطار مال کثیره‌یه دیرلر قال ابو هریرة رضی الله عنه هو اثنتا عشرة
الف اوقیة واربعون درهما بعضلر تمش بیک دیمشلر ویوز بیک التونه دخی قنطار دیرلر (المقنطرة) ای المضروبة المنقوشة
وبعضلر مقنطره‌یی محکمه ومحصنه ایله تفسیرا ایتمشلردر یقال قنطرت الشیء اذا احکمته ای المحصنة المحکمة دیمک اوله
کذا فی معالم التنزیل وبعضلر مقنطره‌یی قنطاردن مأخوذدر دیرلر نته کم بدرة والف مؤلفة ودراهم مدرهمة دیدکاری
کبی بو تقدیرجه قناطیری تأکید اولور وقال ابن زیان رضی الله عنه القناطیر الاموال فوق الارض والمقنطرة
المدفونة الذهب والفضة اول قناطیر مقنطره التوندن وکوشدن اولدیغی حالده (والخیل المسومة) معطوف علی النساء
خیل مفرد اللفظ مجموع المعنی در قوم کبی واحدی فرسدر ومسومه تفعیل بابندن اسم مفعولدر مأخوذ من السمة
وهی العلامة ویاخود سائمه‌دن مأخوذ اوله نته کم دیرلر اسام الدابة وسومها ای ارسلها الی الرعی بو تقدیرجه
مسومه مرعیه دیمک اولور یعنی اول محبت شهوات افراس معلمدن اولدیغی حالده (والانعام) جمع نعم ای الابل
والبقر والغنم (والحرث) ای الزرع بو جمله فتنه سالکدرکه راه حقدن ووصول جناب وجود مطلقدن دور ایلر (ذلک) یعنی
شو ذکر اولنان اشیا (متاع الحیوة الدنیا) متاع دنیای فانیه در قلیل الانتفاع وسریع الزوالدر (والله عنده حسن
المآب) ای حسن المرجع الذی لا یزال ولا یفنی وهو الجنة وحضرت خداوند کار بیوررلر که اول عرب بادیه نشین خاتوننک
کندی‌یه انقیاد ومحبتن کوریجک بالضروری بی صبر وقرار اولوب اکا اطاعت ایلدی زیرا انسا جهتندن اولان حب
مشتهیاتکه ناس ایچون زینت قیلندی حق آراسته ایلمشدر اول نسنه‌دنکه حق بزه‌دی خلق اندن صیچرامغی نه بیلور
واندن نیجه خلاص اولورلر بو بیتده واقع اولان قایم مقام فاعلی انسان طرفندن آراسته وپیراسته ایده اول مکردن
کمسه خلاص اولمز مکر هدایت اوله * مثنوی * چون پی یسکن الیها اش آفرید * کی تواند آدم از حوا برید * چونکم
حق تعالی حضرتلری مرده نسایی استیناس واکا سکون وآرام ایلمک ایچون یاراتدی آدم علیه السلام حوادن قچن
کسلمکه قادر اولور نته کم سوره اعرافده اولان بو آیت کریمه بو معنایه شهادت قیلور (هو الذی خلقکم من نفس واحدة)
یعنی اول الله سزی خلق ایلدی نفس واحده‌دن یعنی آدمدن (وجعل منها زوجها) ودخی اول نفس واحده‌دن
قیلدی زوجنی یعنی حوایی (لیسکن الیها) ای لیستأنس بها یعنی انکله استیناس ایتسون ایچون پس جناب عزت
حوایی تسکین وتأنیس آدم ایچون خلق ایدیجک آدم حوادن نیجه منقطع اولور پس بنی آدم دخی کذلک * مثنوی *
رستم زال ار بود وز حمزه بیش * هست در فرمان اسیر زال خویش * اکر بر کمسه فرضی رستم زال اوله وحمزه‌دن زیاده

اوله حکم وفرمان قبول ایلمکده کندی قاری سنك اسیریدر یعنی بو مرتبه پهلوان ییه اولسه لرینه کندی خاتونلرینك
من وجه اسیر ومغلوبی اولمقدن خالی اولمزلر زال بونده قری معناسنه در رستمه نسبت خوب واقع اولمشدر که انك باباسیدر
(م ی) آنکه عالم مست کفتش آمدی * کلمینی یا حمیرا می زدی * اول کمسه که عالم انك سوزنك مستی کاوردی کلمینی یا حمیرا
اوردی یعنی اول سید کائنات ومفخر موجودات حضرتلری کلام لطیفلرینه عالم مست ومحکوم اولمش واول حضرت
عالم قیدندن خلاص بولوب استغنا قیلمش ایکن اکثر زمانده حضرت عائشهٔ صدیقه رضی الله عنهایه کلوب بکا سویله
یا حمیرا دو خطاب بیوررلردی وآنکله الفت وانسیته رغبت قیلورلردی حمیرانك شرحی عن قریب تفسیر حدیث ان لربکم
فی ایام دهرکم نفحات شرحنده مرور ایلدی (م ی) آب غالب شد بر آتش از نهیب * آتشش جوشد چو باشد در حجیب * چونکه
دیکی حایل آمد هر دورا) نیست کردان آب را کردش هوا) ظاهرا بر زن چو آب ار غالبی) باطنا مغلوب زن را طالبی (الرجال
قوامون علی النساء) فحواسنجه اکرچه رجال بحسب الظاهر نسایه غالبدر ولیکن بحسب الباطن مغلوبدر نته کم
بو معنایه آب وآتشی تمثیل ایدوب بیوررلر اکرچه آب آتش اوزره غالب اولدی نهیب ومهیب اولدیغی جهتدن آتش
اول آبی قینادر واویناد ر چونکم حجابده اوله چونکم بر چولمك حجاب وحایل که هر ایکیسنك میاننه یوق ایلر اول آبی
وآنی هوا ایلر کذلك سندخی ظاهرا اکرچه آب آتشه غالب اولدیغی کبی زن اوزره غالبسن اما باطنا مغلوبسن زیرا زنه
طالبسن پس اول سکا مطلوبه ومعشوقه اولدیغی حیثیتدن غالبدر (م ی) این چنین خاصیتی در آدمیست * مهر حیوانرا
کمست آن از کمیست * بو نجلین بر خاصیت آدمیده در زیرا عقل ومحبت انسانه مخصوصدر حیوانك محبتی ناقصدر یعنی
اول نقصان محبت حیوانك ناقصلغندندر زبدهٔ کلام بودر که انسانده اولان عقل ومحبت حیوانده یوقدر اول سببدن
دیشی سنك مغلوبی دکلدر * در بیان این خبر که انهن یغلبن العاقل ویغلبهن الجاهل * العاقل منصوبدر مفعولیت
اوزره والجاهل مرفوعدر فاعلیت اوزره یعنی عاقللر شانندندر تحقیقا نسا طائفه سی انلره غالب وفاعل وانلر نسوانه
خصال محموده وفعال ممدوحه لری جهتندن مغلوب ومفعوللردر وجاهللر دخی شانندندر که منونیتك حقیقتنه عالم
اولمدیغندن واخلاق حیوانیه واوصاف شهوانیه سنی زائل قیلمدیغندن انلره فاعل وغالب اولورلر ومقتضای نفسی اوزره
حکومت قیلورلر (م ی) کفت پیغامبر که زن بر عاقلان * غالب آید سخت وبر صاحبدلان) پیغمبر علیه السلام بیوردیکه
زن عاقللر اوزره وصاحبدللر اوزره زیاده غالب کلورلر زیرا عاقل وصاحبدل اولنلر رقیق القلب اولورلر پس رعونت
وخشونتدن پرهیز قیلورلر (مثنوی) باز بر زن جاهلان چیره شوند * زانکه ایشان تند وبس خیره روند * کیر ونسا اوزره
جاهللر غالب اولورلر زیرا که اول جاهللر زیاده تند وخیره وغضبلو کیدرلر یا خود معنی خیره وتیره کیدیجیلردر بو تقدیر
اوزره خیره رو وصف ترکیبی اولور که خشونت وغلظت جهل وغفلتك مقتضاسیدر (م ی) کم بودشان رقت ولطف وداد
زانکه حیوانیست غالب بر نهاد * جاهللرك رقت قلبی ولطف ومحبتی آز اولور زیرا که جاهللرك طبع ونهادی اوزره
حیوانلق غالبدر (م ی) مهر ورقت وصف انسانی بود) خشم وشهوت وصف حیوانی بود محبت ورقت انسانه منسوب
وصف اولور خشم وشهوت حیوانه منسوب وصف اولور یعنی محبت رقت سیرت انسانیه در وخشم وشهوت صفت
حیوانیه در * مثنوی * پرتو حقست آن معشوق نیست * خالقست آن کو ییا مخلوق نیست * اکر دیدهٔ حق بین ایله نظر
اولنسه خاتون ملاحت مشحون پرتو جمال حق ومرآت وجود مطلقدر انجق معشوق صوری دکلدر فقط کما قال
ابن الفارض قدس سره بیت) وکل ملیح حسنه من جمالها * معارله بل حسن کل ملیحة) وبونلر خالقدرکان دینلدی که
مخلوق دکلدر خالق اسمنك معنای اصلیسنه نظر انسانه اطلاقی صحیح وجائزدر آیات واخبارده وکلمات فصحا وبلغاده
چوق وارد اولمشدر کما قال الله تعالی (فتبارك الله احسن الخالقین) ای المقدرین تقدیرا وقال الله تعالی (ویخلقون
افکا) ای یقدرون کذبا پس بونده معنی اول خاتون خالق صفتیله متصفه درکه اولادنی مسویه ومقدره ومربیه در ومظهر
حضرت خالق بیچوندر کویا بو جهتدن مخلوق مقدر دکلدر اکرچه مولود ومربی اولدیغی حیثیتدن مخلوق ومقدردر
بونلر جناب حقك ایجادینه مظهر وایلادینه مصدر اولدیغیچون عبادنی کلام مجیدنده عبادت وشکره امر بیوردیغی
محللرده والدینه دخی احسان وشکری قرین قیلدی لاسیما خاصة والدینه رعایت وخدمت ایلمك کره بعد کره حدیثله
ثابت اولدی کما قال الله تعالی (وقضی ربك ان لا تعبدوا الا ایاه وبالوالدین احسانا وقال ان اشکر لی ولوالدیك وعن ابی
هریرة رضی الله عنه قال رجل یا رسول الله من احق بحسن صحابتی قال علیه السلام امك قال ثم من قال
امك قال ثم من قال علیه السلام امك قال ثم من قال علیه السلام امك ثم ابوك وبروی امك ثم امك ثم ابوك) بو محلده
اولیانك چوق سوزی واردر * تسلیم کردن مرد خود را بالتماس زن بود از طلب معیشت وآن اعتراض زن را
اشارت حق دانستن بنزد عقل هر داننده هست که با کرنده کردانند هست بو سرخ شریف مردعرب کندویی تسلیم

ایلمسنك

ایلمسنك بیاننده در اول نسنه که طلب ومعیشتدن زنك التماس ورجاسی ایدی وزنك اول اعتراضنی اشارت حق بیلمسنك
بیاننده در زیرا دینلمشدر هر داننده نك عقلی قتنده واردر که هر دونیجی ایله بر دوندریجی واردر چونکم هر متحرکك بر محرکی
وهر کونندنك بر مهیجی اولدیغی عند العقل ثابت اولیجق وعند العارفین جمله نك محرك ومتصرفی خدای تعالی ایدیکی
ظاهر اولوب ثبوت بولیجق پس بر کسه دن بر کار ویا خود بر کفتار انلر اوزره واقع اولسه آنی عبث عدا ایلیوب آنی محرکك
حقیقینك اشارتی بیلوب بونده حکمت واردر دیوب اکثر زمانده انکله عمل ایدرلر نته کم بو مردعرب کندی زننده صدور
ایلین اعتراضی اشارت الهیه در دیوب اکا مطاوعت ایلدی (مثنوی) مرد زان کفته پشیمان شد چنان * کز عوانی
ساعت مردن عوان * مردعرب اول سوزدن آنجلین پشیمان اولدیکه عوان اولمق ساعتنده عوانلغندن پشیمان
اولدیغی کبی (مثنوی) کفت خصم جان جان چون آمدم * بر سر جان من لکدها چون زدم * اعرابی ایتدی نیچون
جانمك جاننك خصمی کادم بن جانك باشی اوزره نیچون دپه لر اوردم قصه دن حصه عقل نفسك کندی یه کمال متابعت
وانقیادن مشاهده ایلدکده مقدما اکا ایلدیکی مخالفت وجفایه پشیمان اولوب اکا متابعت ایلمسی مراد اولور
(م ی) چون قضا آید فرو پوشد بصر * تا نداند عقل ما پا را ز سر) چونکم قضای الهی کله بصری کور مکدن اورتر تاکم بزم
عقلمز آیاغی باشدن بیلمزواد نادن اعلایی فرق قیلمز (مثنوی) چون قضا بکذشت خود را می خورد * پرده بدریده
کریبان میدرد * چونکم قضا کجدی وکوزی آچدی حقیقت حالی کوریجی اولدی کندویی یر یعنی بغایت متألم اولور
پردهسی یرتلمش یقه یرتر یعنی پردهٔ عرض وناموسی یرتلمش اولدیغی حالده کریبان ویقه سن چاك ایدر واول ایشلدیکی
فعله کریان اولوب فریاد ایدر * مثنوی * مرد کفت ای زن پشیمان می شوم * کر بدم کافر مسلمان می شوم * مرد زنه ایتدی
ای زن مقدما ایلدیکمه وخطا ایله سویلدیکمه پشیمان اولورم اکر کافر اولدمسه وسکا انکار قیلدمسه مسلمان اولورم
یعنی سکا انقیاد قیلورم مرددن مراد عقل وزندن مراد نفسدر شول زمانده که نفس اماره کندی مقتضاسی اوزره
حرکت ایلیوب عقله مخالفت ایلسه عقل دخی مقدم اولان بیانلرده ذکر اولنان اوزره نفسه مخالفت ایلر اخر الامر عتاب
ایدوب تأدیب قیلوب کلام فرقت آمیزلر ایله آنی تربیه ایلیوب تدریجله مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایرشدرر چونکم نفس
اماره لکدن قورتلوب مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایره اصلا مقتضای عقله مخالفت ایتمیوب اکا کمال ایله متابعت
ومطاوعت ایلر چونکم عقل انك بو حسن خلقنی کوره وکندی یه اولان بو میل ومحبتنه نظر ایرکوره مقدما اکا ایلدیکی
جفالرك اعتذارنه باشلیوب بو کونه معذرت آمیز کلام ایلر ولسان عقلیه ایله بو ذکر اولنه جق معنالری نفسنه سویلر
(مثنوی) من کنهکارم تو ام رحمی بکن * بر مکن یکبارکیم از بیخ وبن * بن سنك کنهکارکم بکا رحم ایله برا وغوردن بنی بیخ
وبندن قوپرمه یعنی زیروزبر ایلمه چونکم نفس مطمئنه اوله وراضیه لك مرتبه سن بوله عقلك معشوقه سی اولور وعقل
اکا عاشق اولوب کمال ایله انقیاد قیلور ومقدما انك حقنده ایلدیکی انکاره پشیمان اولوب اندن رجوع قیلور (مثنوی)
کافر پیرار پشیمان میشود * چونکه عذر آرد مسلمان میشود * کافر پیرا کر کفردن پشیمان اوله چونکم عذر کتوره
مسلمان اولور یعنی عقل نفسه دیر که سنك حقنده بن ساتر اولوب سکا انکار قیلدم چونکم ساتر حق اولان منکر پیر
اکر انکارندن پشیمان اولسه ورجوع قیلسه وعذر کتورسه مسلمان اولور بن دخی سکا انکاردن پشیمان اولدم وحکمکه
منقاد اولدم دیر کفرك معناسی انکار واسلامك انقیاد اولوب تأویلی بویله دیمك اولور وحضرت مثنوینك دأب
شریفی وقاعدهٔ لطیفی اولدرکه اکثر مواضعده مظهر اوصاف الهی اولان بر شیئك ذاتنی تعریف وتوصیف ایلرکن
واول مظهره مناسب الفاظ ومعانی سویلرکن درحال اول مظهرك تعریفندن انده اوصافیله ظاهر ومتجلی اولان
خدانك توصیفنه انتقال ایلیوب انك وصفنه باشلرلر وا کا مناسب وموافق اولان سوزلر سویلرلر وبو قاعده یی اکثر محلده
اجرا ایلمرندن مقصود من حیث الحقیقه ظاهر ایله مظهرك اتحادنی اشعار ایلمکدن اوتری اولور نته کم او اوایله قریب وزیر
حکایه سنده (تو وجود مطلق فانی نما) بیتنده دخی بو قاعده بسط اولنمشدر بو محلده دخی بویله در نته کم بیوررلر (مثنوی
حضرتت پر رحمتست وپر کرم * عاشق او هم وجود وهم عدم * الهی نفس وعقل مرآتلرنده متجلیه اولان سنك ذات
مقدسه اولان حضرتك وپر رحمت وپر کرمکدر انك عاشقیدر هم وجود وهم عدم وهم عقل وهم نفس بلکه جمیع اعلا
واحسن اول حضرت مقدسه نك عاشقیدر (مثنوی) کفر وایمان عاشق آن کبریا * مس ونقره بندهٔ آن کیمیا * کفر
وایمان اول کبریانك عاشقیدر مس ونقره اول کیمیانك بنده سیدر یعنی کفردن وایماندن واهل کفر واهل ایماندن هیچ
برکسه یوقدر الا هر بری کندی استعدادلرینه مناسب ومرتبه لرینك مقتضاسنه موافق اول حضرت کبریانك عاشقیدر
دنی وشریفدن وکثیف ولطیفدن هیچ بر شیء یوقدر الا اول اکسیر اعظم کبی اولان لطف ورحمت کائناتك بنده سیدر
دیمك اولور * در بیان آنکه موسی وفرعون هر دو مسخر مشیتند چنانکه زهر وپادزهر وظلمات ونور ومناجات کردن

فرعون بخلوت تا ناموسی نشکند (م ی) موسی وفرعون معنی رارهی) ظاهران ره دارد واین بی رهی حضرت موسی
علیه السلام وفرعون علیه ما یستحق معنانك قوایدرمعنادن مراد اعیان ثابته درکه صور عالم الهیه درهرکسك عین
ثابته سی کندیده حاکم واول کسه اکا بنده ومحکومدر اکرچه حضرت موسی علیه السلام رهدایت طوترکه اسم
هادینك مظهریدر وانده سلطنت هدایت حاکمدر وفرعون دخی بیرهلك طوترکه اسم مضلك مظهریدر وسلطنت
ضلالت ازلیه انده حاکمدر قبل من قبل فی الازل بلاعلة ورد من رد فی الازل بلاعلة در پس بوایکیسی معنانك
محکومی اولدیلر (مثنوی) روز موسی پیش حق نالان شده* نیم شب فرعون هم کریان شده* کوندز حضرت موسی
علیه السلام حق حضورنده ناله ایدیجی اولمش نصف اللیلده فرعون هم اغلیجی اولمش بولیدیکه (مثنوی) کین چه
غلست ای خدا بر کردنم* ورنه غل باشد که کوید من منم* ای خدای تعالی بنم کردنم اوزره بونه غلدر روا کرغل اولمیه کیم
بنم دیر یعنی اکر بنم کردن جانمده ضلالت زنجیری اولمیدی وبنی کبر وانانیت جانبنه جذب قیلمیدی کیم بن بنم دیو
سویلردی وکبر وانانیت دعواسنی ایلردی دیمك اولور (مثنوی) زانکه موسی رامنور کردهٔ* مر مرا زان هم مکدر کردهٔ*
الهی وخلاقی اول علم وارادتدن که موسایی منور ایلمشسن تحقیقا بنی هم اول علم وارادتدن مظلم ومکدر ایلمشسن
(مثنوی)* زانکه موسی را تومهرو کردهٔ* ماه جانم راسیهرو کردهٔ* اول حکمت مشیتدنکه سن موسایی ماهرو
ومقبول ایلمشسن بنم جانم ماهنی سیهرو ایلمشسن* مثنوی* بهتر از ماهی نبود استاره ام* چون خسوف آمد چه
باشد چاره ام* بنم ستارم بر ماهدن زیاده ایو اولمدی چونکه بنم ستارمه خسوف کلدی بکا چاره نه اولور یعنی بنم طالعم
ماه تاباندن روشنرك دکلدر چونکم ماه خسوف وافول ومحاق ومقابله واحتراقدن خالی دکلدر پس بنم کوکبم خدای
تعالینك تقدیرندن نیجه خلاص اولور ونوجهله بو خسوف معنویدن کندی قوتیله نجات بولوردیدی (م ی) نوبتم کر رب
وسلطان میزنند* مه کرفت وخلق پنکان میزنند* خلق بنم نوبتمی اکرچه رب وسلطان اوررلر وبکا رب وسلطانسن
دیو تعظیم قیلورلر شوکا بکزرکه ماه طوتلدی وخلق طاس اوررلر یعنی شول زمانده آی طوتلسه عادت ناس اولدرکه
تنسی وطاس چلارلر انك طوتلدیغنی فاش وظاهر ایلمکدن اوتری (مثنوی) میزندان طاس وغوغا میکنند*
ماه ازان زخمه رسوا میکنند خلق اول طاسی چلارلر وغوغا ایلرلر ماهی اول زخمه دن فاش ورسوا ایلرلر (مثنوی
من که فرعونم زخلق ای وای من) زخم طاس آن ربی الاعلای من) بنکه فرعونم خلقدن بکا وای وای بعض نسخه ده
خلق برینه شهرت واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره بنکه فرعونم شهرتدن بکا وای وای بکا اول ربی الاعلا دیمکلك طاس
زخمیدرکه بنم بی نور اولدیغمی رسوای ایدیجیدر (م ی) خواجه تاشانیم اما تیشه ات* میشکافد شاخ را در بیشه ات
* بار شاخی را موصل میکند* شاخ دیکر را معطل میکند* شاخ را بر تیشه دستی هست نی* هیچ شاخ از دست
تیشه جست نی* فرعون علیه ما یستحق جناب حقه مناجاتنده دیدیکه الهی حضرت موسی علیه السلام ایله
خواجه تاشلرزکه سنك عبد مملوککز اماسن بر باغبان حقیقتسنکه تیشهٔ ارادت ومشیتك مصنوعات ومخلوقاتك
بیشه لکنده برشاخ وجودی شق وپاره ایلر علی مقتضی الحکمة البالغة کیرو بر آخر شاخی بی هنر وبی ثمر ایکن اکا عنایت
وهدایت شاخنی موصل ایدوب مؤید ومکمل ایلر (ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم) یختص
برحمته من یشاء والله واسع علیم) وشاخ دیکری معطل ایدوب کرفتار واد بار ومستحق نار ایلرکه (یفعل الله ما یشاء
ویحکم ما یریدر) ودخی (لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون) هیچ شاخك باغبانی دفع ایتمکه الی وارمیدر بوقدر قال الله
تعالی (وان یمسسك الله بضر فلا کاشف له الا هو وان یردك بخیر فلا راد لفضله یصیب به من یشاء من عباده) هیچ شاخ
تیشه الندن صچره دمی وقورتلدیمی یوق کذلك بو باغ عالمده هیچ برفرده باغبان حقیقتك تیشهٔ قضا وقدرندن
خلاص ونجات یوقدر بو سره واقف اولنلر اللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا راد لما قضیت ولا مبدل
لما حکمت ولا ینفع ذا الجد منك الجد دیرلر* مثنوی* حق آن قدرتکه آن تیشه تراست* از کرم کن این کژیها را تو راست
الهی اول قدرت حقیچونکه سنك اول تیشه لك ایچوندر یاخود معنی اول قدرت حقیچونکه اول تیشه سنکیچون حاصلدر
کرمکدن بو اکریلکلری سن راست ومستقیم ایله (م ی) باز با خود کفته فرعون ای عجب* من نه در یاربنا ام جمله شب
فرعون کیرو کندینه ایتدی ای عجب بن دوکلی کیجه یاربنا ده کلی ام یعنی بن خود جمله کیجه لرده یاربی دیو تضرع
ایلکده ام (مثنوی) در نهان خاکی وموزون میشوم* چون بموسی میرسم چون میشوم* نهانغده وخلوتغده خاکی
وموزون اولورم چونکه موسایه ایرشم نیجه اولورم ونیچون بو حالتدن متبدل ومتغیر اولوب طغیان وعصیان قیلورم
(م ی) رنك زر قلب ده تو میشود* پیش آتش چون سیه رو میشود* قلب التونك رنکی فرضا اون قات اولورسه آتشك
قتنده نیجه سیهرو اولور یعنی سیهرو بلغی نه مرتبه ظهوره کاور بیلورمیسن اتش قتنده قلب التونك اون قات رنکی

اولسه

اولسه سیهرو بلغی کمالیله ظاهر اولور پس فرعون کندویی قلب التونه تشبیه ایدوب بندخی تنهاده زراندود اولورم
وایمان واقرار قیلورم اما آتش کبی اولان حضرت موسی علیه السلام قتنه وارسم سیهر وبلغم ظهوره کاوردیردی
چون بونده اشباع واوله اوقنمق معناسنه انسبدر اما حرف تشبیه طوتلسه اصلنده سیهرو اولمق معناسنی ایهام ایلر
(مثنوی) نی که قلب وقالبم در حکم اوست* لحظهٔ مغزم کند یك لحظه پوست) بنم قلب وقالبم اول فاعل مطلقك اوکنده
وحکمنده دکلمیدر یعنی انك حکمنده دربنی اول پادشاه بر لحظه پوست وبر لحظه مغز ایلر یعنی بردم عدو وبردم دوست
ایلر* مثنوی* سبز کردم چونکه کوید کشت باش* زرد کردم چونکه کوید زشت باش* چونکه کشت وزرع اول دیه
سبز وتازه اولورم چونکه زشت اول دیه زرد وپژمرده اولورم* مثنوی* لحظهٔ ماهم کند یکدم سیاه* خود چه باشد
غیر این کار اله* بنی بر لحظه ماه وبردم سیاه ایلر خود بوندن غیری نه اولور الله تعالینك کاری مقلب القلوب ومحول
الاحوال اولمقدر استدیکنه هدایت ایلر ودیلدیکنی فساد وضلالتده قور (مثنوی) پیش چوکانهای حکم کن فکان
میدویم اندر مکان ولا مکان* کن فکان حکمنك چوکانلری قتنده یعنی امر وقبول چوکانلرینك میداننده
مانند کوی مکان ولا مکانده یلرز (مثنوی) چونکه بی رنکی اسیر رنك شد* موسیٔ با موسیٔ در جنك شد* چون
به بی رنکی رسی کان داشتی* موسی وفرعون دارند آشتی* کر ترا آید برین نکته سؤال* رنك کی خالی بود از قیل وقال
بی رنکلك عالمی مرتبهٔ احدیت وذات بحتدرکه کان الله ولم یکن معه شیٔ مرتبه سیدر وکنز مخفیلك عالمیدر پس
بر موجب حدیث قدسیکه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف استدیکه اول کنز مخفی بیلنه وظهوره
کله پس اسماء متضاده وصفات متقابله واعیان ثابته ایله اول بی رنکلك مرتبه سی منصبغ اولدی وهرکسك تعینی
ظهوره کلدی پس ان لا تعین مرتبه سی من وجه بو ظهورات وتعینات ایله مقید اولدیغی اعتباریله حضرت خداوندکار
چونکم بی رنکلك اسیر رنك اولدی دیو مقید اولمغی اسیر اولمغله تعبیر بیوردیلر ونفس الامرده نظر اولنسه حضرت موسی
علیه السلامده ظهور ایلین حقیقتدرکه مظهر ضد موساده دخی اکا مقابل بر آخر صفتله ظهوره کاوب موسی ایله
جنکده اولدیکه بو ایکی مظهرده ظهور ایلین حقیقت واحده در چونکم سلوك وتصفیه ایله بی رنکلك مرتبه سنه
ووحدت مقامنه یتشه سنکه سن آنی ازلده طوتدك ایدی ومرتبه ده موسی وفرعون صلح واتحاد طوترلر زیرا بو مخالفت
ومغایرت وضدیت ومباینت مرتبهٔ کثرات وعالم تعیناته کوره درا کر مرتبهٔ وحدته نظر اولنسه مغایرت
ومباینت انده نه کار طوترای اسیر رنك وخیال اکر سکا بو نکتهٔ توحیدده بر سؤال لازم کاورسه که حضرت موسی
علیه السلام اللهك نبیسی وفرعون شقیسیدر پس نیجه ممکندرکه الضدان لا یجتمعان ایکن بونلر مجتمع اولوب صلح
طوترلر جواب بودرکه عالم رنك وکثرت قیل وقال ووهم وخیال ونزاع وجدالدن خالی دکلدر اتحاد اضداد مرتبهٔ احدیت
وعالم وحدته کوره دربو خسه بو عالم کثرته کوره دکلدر (م ی) این عجب کین رنك از بی رنك خاست* رنك با بی رنك
چون در جنك خاست* بو عجب که بو رنك والوان ومخلوقات واکوان بی رنکلك عالمندن واحدیت مرتبه سندن
حاصل اولدی وظهوره کلدی رنك بی رنکله نیچون جنکه قالقدی جنك وجدل خود ایکی ضدك ما بیننده اولور پس
رنك وکثرت مرتبهٔ وحدتك بعض احکام وخواص اعتباریله ضدیدر مثلا اول باقی وبو فانی اولمغله واول قدیم وبو حادث
واول واجب وبو ممکن واول غنی وبو فقیر اولمغله وبونك امثالی اوصاف متضاده اعتباریله پس بو ایکی مرتبه نك احکام
ومقتضیاتی بری برینه مخالف ومغایر اولدیغیچون اصحاب واهالیسنك ما بیننده دخی جنك وجدل قالقدی
عالم توحید وبی رنکلك اربابی انبیاء علیهم السلام واولیای عظامدر مع توابعهم وعالم کثرت وبارنکلك اصحابی کفره
وفجره واشقیادر مع مردتهم پس مرتبهٔ وحدتك اهلی اثبات وحدت ومرتبهٔ کثرتك اهلی اثبات کثرت واثنینیت
ایدرلر وبی رنکلك اهلی ترك کدورات مخالفات ایدوب صفوت بولنه وبارنکلك اهلی کدورات ومعاصی ومخالفت
ایدوب صفوت بولندن بارنك جانبنه کیدرلر چونکم نفس مرتبتنده بعض وجوه اعتباریله ضدیت مقرر اولدیسه
اصحاب واهالیسی ما بیننده دخی مغایرت وضدیت ثابت اولدی نته کم معقولی محسوسه تمثیل ایدوب تفهیما للطالبین
بیوررلر (مثنوی) اصل روغن زاب افزون میشود* عاقبت با آب چون ضد میشود* چونکه روغن را زآب اسرشته اند
آب با روغن چرا ضد کشته اند* مثلا اصل روغنکه بیخ شجرهٔ زیتون وسمسمدر ومن الماء کل شیٔ حی فحواسنجه آبدن
نشو ونما بولور وافزون اولور عاقبة الامر آبه نیچون ضد اولور چونکه روغنی آبدن آمیخته وتخمیر ایلدیلر آب روغنله
نیچون ضد اولدیلر ظاهرا سؤال ومعنا جوابدر یعنی ای سائل اکر سن سؤال ایلرسك که نوجهله بو بی رنکلك مرتبه سی
بارنکلك مرتبه سیله وبو ایکی مرتبه نك اهلی بری بریله مخالفت وجنکده اولدیلر بارنکلك مرتبه سیله سن آب روغندن
بو معنایی فهم ایله که بینهما ده اصلیت وفرعیت ثابته اولمش ایکن ونشو ونما وحیات وغدایی روغن آبدن

بواش ایکن تعین خاصه سی جهتندن آبه ضد اولدی وخاصهٔ تعینی جهتندن ضد اولدی کذلك روغن وجود انسانی
ماء الحیوة برذانیدن نشو ونما وحیات وغدا بولورکن وآب حیات حقیقی اکا کالماء فی السمسم والدهن انده سرایت
قیلورکن متکبر علی الله اولمقدن ومعصیت ومخالفت قیلمقدن وخاصهٔ بشریتلرین افنا ایدوب حقیقتله متصف اولان
انبیا علیهم السلام واولیای عظامه دخی ضد وند اولمقدن وعداوت وبغض قیلمقدن خالی اولمزلر چونکم اصل
مرتبه لرده که بی رنکلکه بارنکلك مرتبه لریدر که عالم معنا ایله عالم صورتدن عبارتدر ضدیت ومغایرت مقرر اولیجق
بو ایکیسنك اصحابی مابیننده دخی ضدیت مقرر درنته کم بو ایکی مرتبه نك اصحابینك ضد وند اولمسنه ومرتبه لری
حکمیله جنك وجدل قیلمسنه بو بیتی تمثیل ایدوب بیورورلر (م ی) چون کل از خارست وخار از کل چرا * هر دو در جنکند
واندر ماجرا * چون کل خار دندر وخار کلدندر نیچون هر ایکیسی جنکده وخلاف ونزاعده در یعنی انبیا علیهم السلام
واولیای کرامك هر بری وحدت باغنك کلیدر اما اکثری خار وجودکفار وفجاردن حاصل اولمشدر وبعضلر
دخی اکرچه انبیا علیهم السلام واولیای کرامدن طوغمشدر ولیکن اصللرنده وجدلرنده خار کفر ثابت اولمشدر
اکثر خار وجود کفار وفجار دخی انبیا علیهم السلام واولیای کرامك کللرندن ظهوره کلمشدر نیچون هر ایکیسی
جنکده وماجراده درلر وکشمکش وچون وچرا قیلورلر مع هذا اصلیت وفرعیت مابینلرنده ثابته در انکیچون ظهور خدا
الاشیاء تعرف باضدادها فحواسنجه اضداد اوصاف واسما ایله پیدا وهویدا اولمشدر پس مظاهر اسماء متضاده
مابیننده دخی مخالفت ومنازعت ظهوره کلمشدر * مثنوی * یا نه جنکست این برای حکمتست * همچو جنك
خرفروشان صنعتست * یا نه اینست ونه آن حیرانیست * کنج را جو کنج در ویرانیست * یا خود بو انبیا علیهم السلام
واولیای کرام هدایت شعارله کفار وفجار ضلالت دثارك جنکی حقیقة دکلدر بلکه برای حکمت بالغه واظهار
اسرار کامنه ایچوندر مثلا جنك ونزاع خرفروشان کبی که بر صنعتدر صورتا برای مصلحت وحقیقة اتحاد والفت
وتشدید بنای مصلحت وصنعتدر اکر نظر حقیقت بیله بقرسك نه برای حکمت ومصلحت جنکدرونه اول صورتا
اولان جنکدر بلکه حیرانلقدر کنج وحدتی طلب ایله که کنز وحدت اضداد واختلافك ویرانلغنده در بو کثرات
واختلافاتك مع قیامها ویران وخرابلغی بو کونه معلوم اولورکه مثلا خیال ظله نظر قیلسك اشخاص مختلفه والسنهٔ
متنوعه وافعال وحرکات متضاده ومتباینه ایله قیل وقال وجنك وجدال ونزاع وقتال ایلمکده در بو صورتا اولان
اختلافاتی ویران قیلسك وباطن پرده یه داخل اولسك وکندیکی دخی بی وجود برامر اعتباری بولسك کنز مخفی
بولورسك بعده سر وحکمت نه ایدیکن بیلورسك * مثنوی * آنچه تو کنجش توهم میکنی * زان توهم کنج را کم میکنی *
اول نسنه یی که سن آنی کنج توهم ایلرسن اول توهمدن کنجی کم ایلرسك یعنی ای کندوبی کنج وحدته واصل اولدم دیو توهم
ایلین کمسه اول بیلدیکك وواصل اولدیغك معنا بی سن کنج وحدت توهم ایلرسن اول توهمدن اول کنج وحدتی کم
وضایع ایلرسن زیرا مادامکه سنده کنج وحدتی بولدم وا کا واصل اولدم دیمك توهمی موجود اوله البتته کنج وحدتك
مفقود اولمسی محقق اولور (مثنوی) چون عمارت دان تو وهم ورایها * کنج نبود در عمارت جایها * وهم ورأیلری سن
ای واصل کنج وحدتم دین عمارت کبی بیل عمارتده کنجك یرلری اولمز بلکه کنجك محلی ویرانلقده در پس طالبك دخی
بیلدم وبولدم دیمك توهمی ورایی برنده موجود ومعمور اوله انده کنج وحدت نیجه بولنور وبقیهٔ وجودی اولان کمسه
نوجهله کنج وحدته محل ومظهر اولور * مثنوی * در عمارت هستی وجنکی بود * نیست را از هستها ننکی بود) عمارتده
واراق وجنك ایلمك اولور نیستنه وارلقلردن زیاده عار اولور یعنی نیست که ظاهرا موجود انه نسبتله کنج وحدتدر پس
ظاهرا نیست اولان کنج وحدته وانك اهلی اولان اصحاب فنایه وجودلردن وتعینلردن وبونلرك اهلندن زیاده عار اولور
پس ای واصل کنج وحدتم دین دفینهٔ وحدت مطلقه یی محل جنك واختلاف اولان وجودکاه نیجه بولورسن وانك
وجودنده عاری وارایکن مع بقیة الوجود آنی نه وجهله بولورسن دیمك اولور * مثنوی * نی که هست از نیستی
فریاد کرد * بلکه نیست آن هست را واداد کرد * زیرا که واراق یوقلقدن فریاد ایلمدی نفی کردلفظنه مصروف اولور
وتقدیر کلام زیرا که هستی از نیستی فریاد نکرد دیمك اولور بلکه یوقلق اول واری کندیدن کیرو ویرمك ایستدی یعنی
دور وبعید ایلدی خلاصهٔ کلام نیستدن مراد عالم معنی وانك اهلی اولان اصحاب فنا وهستدن مراد عالم دنیا وانك
اهلی اولان اصحاب وجود واهل غنادر پس اهل دنیانك زعملری بودر که بز یوقلقدن واهل فنادن کریزان اولورز
وانلردن نفرت قیلورز دیرلر بو زعم خطادر بلکه امر برعکسدر اهل وجود اهل فنادن ومرتبهٔ فنادن فرار ایلملری
اهل فنانك انلری باطنا کندیلردن دور ایلملرندن حاصل اولور یوخسه اصحاب فنا انلره باطنا میل ومحبت ایده لردی
اهل دنیا انلره هزار جانله طالب وراغب اوله لردی (م ی) تو مکو که من کریزانم زنیست * بلکه او از تو کریزانست نیست

ای اهل وجود سن دیمه که بن یوقدن واهل فنادن کریزانم بلکه اول یوقلق عالمی وانك اهلی یکرمی مرتبه سندن
نفرت ایدیجیدر اکر سن دیرسنکه اهل فنا بنی کندی یه دائم دعوت ایدوب ودکامیل ورغبت ایدربندن اونوجهله
نفرت ایدرلر الجواب * مثنوی * ظاهرا میخواندت اوسوی خود * وز درون میراندت باچوب رد * نعم ظاهرا اوسنی
کندی جانبنه اوقورود روندن سنی چوب رد له سوررانك درونك نفرتی سنك وجودنده اولان نفرتی ظهوره کتورر
(مثنوی) نعلهای باز کونست ای سلیم * نفرت فرعون میدان از کلیم * ای ساده دل کمسه بو بیت سابقده ذکر اولنان
اهل فنانك اهل دنیایی طالب واهل دنیا انلردن هارب اولمسی باز کونه نعللردرنته کم ایراآزدرمقدن اوتری آته نعللری
ترس اوررلر اول نعل باز کونه اولان اتلرك ایزنه واثرنه بقان اکر ظاهرنه اعتقاد ایلرسه مراده اصابت ایلمش
اولور چونکم بو نعل باز کونه یی ندر بیلدکسه نفرت فرعونی موسای کلیم حضرتلرندن بیل ظاهرا موسی علیه السلام
آنی دعوت ایلردی وباطنا اندن نفرت ایلردی پس حضرت موسی علیه السلامك باطننك نفرتی فرعونك وجودنه
تأثیر ایدوب ظاهرا حضرت موسی علیه السلامدن نفرت ایلردی وکذلك حضرت نبی علیه السلامك ابوجهلدن
قاچسی وابوجهلك اندن قاچسی وحضرت ابراهیم علیه السلام له نمرودی دخی بوکا کوره قیاس ایله وهر اولیایه
منکر اولوب انلردن نفرت ایلینلری دخی بوکا کوره قیاس ایله * سبب حرمان اشقیا از دو جهانکه خسر الدنیا
والاخرة * اشقیانك ایکی جهانك عزت ودولتندن محروم اولملرینك سببینك بیانیدر که خسر الدنیا والاخرة اولمشلردر
یعنی دنیا وآخرتده مخذول ومدحور قالمشلردر (مثنوی) چون حکیمك اعتقادی کرده است * کاسمان بیضه زمین
چون زرده است * چونکم حکیم جلك تمام اعتقاد ایلمشدر بویله دیو که آسمان بیضه زمین صاریسی کبیدر حکمانك
مذهبی بونك اوزرینه درکه جمیع افلاك کری الشکل بیضه کبیدر وخاك افلاکك میاننده برطه نك صاریسی
کبیدر * مثنوی * کفت سایل چون بماند این خاکدان * درمیان این محیط آسمان * سائلدن بریسی دیدی
بو خاکدان نیجه قالدی بو محیط اولان اسمانك اورتاسنده (مثنوی) همچو قندیلی معلق درهوا) نی باسفل میرودنی
برعلا * هواده معلق بر قندیل کبی نه اسفله ونه اعلایه کیدر بلکه میان آسمانده شویله معلق طورر بونك معلق
طورمسنك سببی ندر دیدی (م ی) آن حکیمش کفت کز جذب سما * از جهات شش بماند اندر هوا) اول حکیم اول سائله
دیدی آسمانك جهات ششدن جذب ایلسندن زمین هواده معلق قالدی بو معنایی سائله تفهیم ایچون مقناطیسدن
دوزلمش قبه یه وزمینی کرهٔ حدیده تمثیل ایدوب دیر (م ی) چون زمقناطیس قبه ریخته * درمیان ماند آهنی آویخته
مثلا آسمان مقناطیسدن دوکلمش ودوزلمش قبه کبی آصلمش برآهن اورتاده قالدی یعنی زمین برآهن طوب کبی
وآسمان مقناطیسدن دوزلمش برقبه کبی هر جانبدن زمینی جذب ایلدیکندن زمین میان آسمانده معلق قالدی دیمك
اولور اما بو مذهب ضعیفدر (م ی) آن دکر کفت آسمان باصفا * کی کشد در خود زمین تیره را * اول برغیری حکیم ایتدی
آسمان باصفا تیره وکثیف زمینی کندی یه نسنه چکر یعنی چکمز زیرا لطیف کثیفی جذب ایلمك شانندن دکلدر
* مثنوی * بلکه دفعش میکند از شش جهات * زان بماند اندرمیان عاصفات * بلکه آسمان زمینی شش جهاتدن
دفع وردایلر زیرا که لطیفدر اول سببدن زمین عاصفات مابیننده قالدی یعنی زمین آسمانك شش جهاتدن طرد
ایلسندن ریاح میاننده معلق قالوب شش جهاتدن برجانبه کیده ممشدر * مثنوی * پس ز دفع خاطر اهل کمال *
جان فرعونان بماند اندر ضلال * چونکه بو مقدمه معلوم اولدیسه وآسمان لطیفك زمین کثیفی هر جانبدن
ردایلسی ظهوره کلدیسه پس اهل کمال اولان اولیانك خاطرینك دفع ایلسندن فرعونلرك جانی ضلال ووبالده قالدی
واهل کماله منکر اولوب انلرك صحبت اراداتندن اجتناب قیلدی (م ی) پس ز دفع این جهان وآن جهان * مانده اند این
بیرهان بی این وآن) پس بو جهانك واو جهانك دفعندن بو بولسز واد بسزلر بونسز وآنسز قالمشدر وخسر الدنیا والاخرة
اولمشلردر بو آیت کریمه سورهٔ حجده در (قال الله تعالی خسر الدنیا والاخرة ذلك هو الخسران المبین) یعنی شول وقتکه
بو جهان موت واسطه سیله اول یولسزلری کندیدن آخرت جانبنه طرد ایلیه آخرته مناسب کارلری واستعدادلری
اولمدیغی اجلدن عالم آخرت دخی بونلره لذت ویرمیوب دفع ایلیه (وحیل بینهم وبین ما یشتهون) آیت کریمه سنك
فحواسنجه دنیا جانبندن اولان لذتلری ایله کندیلری مابیننه بر سور معنوی حائل اولدیغی اجلدن دنیا جانبندن لذت
الهمیلر وآخرته متعلق برعمللری وکارلری اولمدیغنه بناء آخرتدن دخی حظ ونصیب بولمیه لر پس بو جهانك واو جهانك
دفعندن دنیا وآخرت لذتندن محروم اوله لر (مثنوی) سرکشی از بندکان ذو الجلال * دانکه دارند از وجود تو ملال *
ذو الجلال اولان اللهك بنده لرندن اکر باش چکرسن بیل که انلر سنك وجودندن ملال طوترلر اول بندکان الهی اولان
اولیالر * مثنوی * کهربا دارند چون پیدا کنند * کاه هستی ترا شیدا کنند * کهربا طوترلر چونکم ظاهر ایده لر سنك

هین منه باشتباه * اشتباهی وگمانی دردرون * رحمت حقست بهر رهنمون * اشته سکا بشریت وصورت کاهنك التنده
نهان اولمش بر دریای بی پایان اکاه اول اول صورت کاهنك اوزرینه پای حقارت وقدم ملامت واهانتی اشتباه وگمان
واسطه سیله قومه که غرق وهلاك اولورسن اگر دیرسك که اول وجود ذره ده نهان اولان خورشید جان وصورت پرده ده
اختفا ایدن شیرژیان وزیرکاه بشریتده پنهان اولان نه گونه انساندرکه حتی اکا اشتباه وگمانله نظرا تمیه وزو تحقیر واهانت
جانبنه گتمیه وز جواب اولدرکه مادامکه مرشد ومتعبد طلبنده اولمدقچه هر کوردیکك انسانی مقبول رحمان بیل که
مصراع) درهیچ سری نیست که سری زخدا نیست درلاسیما فقرا وصلحا وعرفا شکلنده اولنلره سوء ظندن حذر قیل که
ان بعض الظن اثم) درودخی (ان الظن لایغنی من الحق شیئا) درحسن ظندن هیچ برکسه ضرر ایتمشدر اما سوء
ظندن ضرر چکن چوقدر (بیت) هر بیشه گمان مبرکه خالیست) شاید که پلنك خفته باشد) پس بو محلده اشتباه وسوء ظن
خطا ومعصیت وموجب قهر ونقمتدر اما شول پراشتباه وگمان که درون طالبده مرشد ورهنمون ایچون مضمر ومدفوندر
اول رحمت حقدر وطالبه بوگونه شبهه الیق واحقدر زیرا طالبه جائز دگلدر که هر برهواپرستی خداپرست وهر رذیل
ودنی مست شراب الست بیله وهر یاوه تازه پاك بازاعتقاد قیله واکا تابع اوله بلکه هرشیخ اقتدایه صالح دگلدر
الا محودن صکره صحوه گلان ووحدت وکثرت مرتبه لرینی جمع قیلان واخلاق محمدیه ایله متخلق اولان (م ی) هر پیغمبر فرد
آمد درجهان) فرد بود وصد جهانش درنهان) هر پیغمبر جهانه فرد گلدی ظاهرده فرد ایدی ومعناده انك نهان درونده
یوز جهان وار ایدی * لیس علی الله بمستنکر) ان یجمع العالم فی واحد) اگر سؤال اولنورسه که هر پیغمبر جهانه علی
الاطلاق فرد گلمدی بلکه بعضیسی ایکیسی برعصرده گلدی مثلا حضرت موسی علیه السلام ایله هارون علیه السلام
وبعضیسی دخی درت وبش پیغمبر بر زمانده گلدی مثلا حضرت عیسی علیه السلام وحضرت عیسی علیه
السلامك انطاکیه قومنه ارسال ایلدیگی نبیلر کبی جواب اولدرکه بونلر نه من حیث الحقیقه فرددر ظاهرده دخی
حضرت هارون موسی علیه السلام حضرتلرینك خلیفه سی ایدی وتابعی مرتبه سنده در وکذلك حضرت عیسی
علیه السلامك ارسال ایلدیگی نبیلر حضرت عیسی علیه السلامه تابعلردر پس هر پیغمبرك جهانه فرد گلمسی
وجهانده فرد اولمسی بونلر مانع اولمز اما بعض نسخه ده هم پیغمبر واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره بو سؤال وارد اولمز
ومعنی بویله دیمك اولورکه هم پیغمبر علیه السلام جهانه فرد گلدی بحسب الظاهر فرد ایدی اما بحسب المعنی انك
یوز جهان نهانیده ایدیکه اول معنا عالم کبرادر (مثنوی) عالم کبری بقدرت سحر کرد * کرد خودرا درکهین
نقشی نورد * عالم کبری قدرت کامله ایله سحر ایلدی عالم کبریدن مراد باطن انسان کاملدر یعنی باطنا عالم کبری اولان
انسان کامل قدرت کامله سیله سحر ایلدی کندیسنی صغیر وحقیر بر نقشده طی ایلدیکه اول نقش صورت بشریه در
وفی الحقیقه انسان صورتا جرم صغیر ومعنا عالم اکبر انده منطوی وملفوفدر کما اشار علی رضی الله عنه الی هذا المعنی
خطابا للانسان * وتزعم انك جرم صغیر وفیك انطوی العالم الاکبر (مثنوی) ابلهانش فرد دیدند وضعیف *
کی ضعیفست آنکه باشه شد حریف) ابلهلر اول پیغمبر علیه السلامی فرد کوردیلر وضعیف کوردیلر چون ضعیفدرکه
اول کمسه شاه حقیقت اکا حریف ومصاحب اوله یعنی ضعیف اولمز بلکه هر قویدن اقوی اولور (مثنوی) ابلهان
گفتند مردی بیش نیست * وای ان کو عاقبت اندیش نیست * ابلهلر پیغمبر علیه السلام حقنده دیدیلر بر مرددر
زیاده دگلدر وای اول کمسه یه که عاقبت فکر ایدیجی دگلدر (حقیر وبی خصم دیدن دیدهای حس صالح وناقهٔ صالح را
علیه السلام چون خواهد که حق تعالی لشکری را هلاك کند درنظر ایشان حقیر نماید خصمان اوانداگرچه غالب باشد
ان خصم بو سرخ شریف حس گوزلری حقیر وبی خصم گورمکلك بیاننده در حضرت صالح وناقهٔ صالحی چونکم خدای
تعالی استیه که بر لشکری هلاك ایلیه انلرك نظرنده خصملری حقیر وقلیل گوستررا گرچه اول خصملر فی الحقیقه غالب
وقوی اولورلرسه ده کما قال الله تعالی (ویقللکم فی اعینهم لیقضی الله امرا کان مفعولا) بو آیت سورهٔ انفالده در اولی بودر
واذ یریکموهم) ذکر ایلك اول وقتیکه ای مؤمنلر که الله تعالی گوستردی سزه کافرلری (اذ التقیتم) اول وقتده که کافرلره
ملاقی اولدیکز (فی اعینکم قلیلا) سزك گوزلریکزده قلیل گوستردی (ویقللکم فی اعینهم) دخی سزی تقلیل ایلدی انلرك
گوزلرنده (لیقضی الله امرا کان مفعولا) الله قضا ایلمکدن اوتری شول امریکه علمنده مفعول ومقدر اولمشدی (م ی)
ناقهٔ صالح بصورت بد شتر * پی بریدندش زجهل آن قوم مر * صالح پیغمبر علیه السلامك ناقه سی صورتده شتر ایدی
اول تلخ وخام قوم جهل سببیله انك سگرینی کسدیلر (کما قال الله تعالی فی سورة الشمس کذبت ثمود بطغویها اذ انبعث
اشقاها فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقیاها فکذبوه فعقروها) (مثنوی) از برای آب چون خصمش شدند *
نان کور وآب کور ایشان بدند * آبدن اوتری چونکه اول ناقه یه خصم اولدیلر انلر نانکور وآب کور اولدیلر یعنی کفران

کاکبی اولان وجودکی شید ایلرلر * مثنوی * کهربای خویش چون پنهان کنند * زود تسلیم ترا طغیان کنند *
اول ولیلر کندیلرینك کهرباسنی چونکم پنهان ایده لر کهربادن مراد قلب شریفلرینك محبت ورضاسیدر چونکم
قلبلرنده محبت ورضا کهرباسنی پنهان ایده لر سنك تسلیمکی علی الفور طغیان ایدرلر عبد القادر گیلانی قدس الله سره
العزیز حضرتلرندن کندینك بر مریدی نقل ایدرلرکه بن شیخلرما کثر زمانده جمعه یه گیدردم کثرت ناس ایچنده ناس
اکا التفات ایلمزلردی خاطریمه گلدیکه عجبدرکه بویله صاحب سعادت بونلرك ما بیننده نجه گیدرلر اکا تعظیم والتفات
ایلمزلر بو خاطره دن صکره جمعه یی ادا ایدوب جامع قپوسندن شیخ طشره یه متوجه اولدقده اول قدر ناس اوشدیکه
دست بوسلرینه اقدام وازدحام ایلدکده گوجله خلاص اولوب خانه سعادتلرینه نیجه زحمتلرله گلوب دوشدی وبکا
ایتدی بونلرك قلوبی برم دست ارادتمزده درصانمه که بونلر بزه التفات ایلمزلر بلکه برم بونلردن باطنمزك نفرتی انلر بزی
گورمکه وبزدن نفرت ایلمکه سبب اولوردیمش * مثنوی * آنچنانکه مرتبهٔ حیوانیست * کو اسیر وسغبهٔ انسانیست
انجلین که حیوانلق مرتبه سیدرکه او حیوانلق مرتبه سی انسانلغك اسیر ومغلوبیدر (مثنوی) مرتبهٔ انسان
بدست اولیا سغبه چون حیوان شناسش ای کیا) کذلك انسان مرتبه سی اولیای عظامك النده اول انسان مرتبه سی
حیوان مرتبه سی کبی زبون ومغلوب فهم ایله ای اولو یعنی مرتبهٔ حیوانیت مرتبهٔ انسانلغك نیجه زبون
ومغلوبی ایسه مرتبهٔ انسانیت دخی دست تصرف اولیایه نسبت اویله زبون ومغلوبدر وجود انسانیده اللهك ولیلری
باذن الله کیف مایشاء تصرف ایدرلر (م ی) بندهٔ خود خواند احمد در رشاد * جمله عالم را بخوان قل یا عباد) سورهٔ
زمرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر معنای بیت کندینك قولی وبنده سی دیدی پیغمبر علیه السلام ارشاد وقتنده جمله
عالمه اوقوسن (قل یا عباد) آیتنی وفهم ایله بو نکته یی یعنی اگرچه قرآن کلام الله درلیکن حلقوم محمدیدن ظاهر اولدی
وعباد عباد الله درلیکن عباد محمد منابه سنده درزیرا خلیفهٔ حقدر مثلا پادشاهك قوللری وزیرك قولی مرتبه سنده در
پس بو نکته آیتدن دخی منفهم اولور (قل) یعنی دی یا محمد سن (یا عبادی) ای بنم قوللرم دی پس یاء متکلمدن رمز
وحدت نه ایدیگی منفهم اولور (الذین اسرفوا علی انفسهم) اویله قوللرمکه معاصی ومناهیده نفسلری اوزرینه افراطله
اسراف ایلدیلر (لا تقنطوا من رحمة الله) ای لا تیأسوا من مغفرة الله وفضله (ان الله یغفر الذنوب جمیعا) الله تعالی
مغفرت ایلر جمیع ذنوبی ولو بعد العود (انه هو الغفور الرحیم) تحقیقا اول الله مبالغه ایله رحمت ومغفرت ایدیجی همان
اولدروا کا منحصردر (م ی) عقل تو همچون شتربان تو شتر) میکشاند هر طرف درحکم مر) سنك عقلك دوه جی گیبیدر
سن شتر کبی سن آجی حکمده عقل سنی هر طرفه چکر یعنی طوعا وکرها عقل سنی کندینه تابع ایدر * مثنوی *
عقل عقلند اولیا وعقلها * بر مثال اشتران تا انتها * اندر ایشان بنگر آخر ز اعتبار * یك قلاووز است جان صد هزار *
مرتبهٔ انسانی عقوله تابع واسیردر وعقول انسانده کیف مایشاء مدبر ومتصرفدر واولیای خدا عقللك عقلی دررلر
وسائر عقول انسانی دوه لر کبی تا انتهایه یعنی عقل کله وجناب خدایه دك انلره مقید ومحکومدر بو اولیایه
آخرسن من حیث الاعتبار نظر ایله یعنی صورتی ترك ایدوب معنی جانبنه گذر ایله گور که نیجه یوز بیك جانه قلاووز
وپیشوا بردر واول قلاووز هادی سبل ومظهر عقل کله پیغمبر زمان وساربان کاربان عرفان وارثان اولان قطب
دوران وغوث اهل جاندرکه جمیع جانلر انك تحت تصرفنده وقید وبند حکمنده دررلر ولیکن هر ولی ماقبلنه نسبتله مقید
وتابع ومابعدنه نسبتله قاید ومتبوعدر بو مرتبه نك صاحبی بویله دینلردر * بیت * وروحی للارواح روح فکلما * تری
حسنا فی الکون من فیض طینتی * مثنوی * چه قلاووز وچه اشتربان بیاب * دیدهٔ کان دیده بیند آفتاب * نك
جهان درشب بمانده میخ دوز) منتظر موقوف خورشیدست وروز) اینت خورشید نهان درذره) شیر نر در پوستین بره
یعنی مقدما مظهر عقل کل اولان وارث رسله وپیشوای اهل سبله قلاووز تعبیر ایلدیگی قاید وهادی اهل جهان اولدیغی
اعتبار ایله اگر دیدهٔ حق بینله بقرسن نه قلاووزونه اشتربانا گله وبول وبرخوشجه مدرك اول دیده بر دیده درکه اول
آفتاب حقیقتی گورور وجناب حقه اول بمنزله انسان العین اولور انکچون اکا انسان کامل دینور اشته جهان شبده
قالمش ومیخلنمش اولمشدر اکثر نسخه ده نك محلنه ایلیك واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو جهان مثلا بر جهاندرکه
شب جهالت وغفلتده وظلمات کفر ومعصیتده قالمش ومیخلنمشدر منتظر درخورشیده وروزه موقوفدر یعنی بو جهان
واهل جهان عیان اولمغه وهر برینك مراتب واعمال واحوالی وحسن وقبح خصالی تمییز وبیانه گلمکه موقوف
خورشید هدایت ومنتظر روز ولایتدر تا کم اول نور ولایت وشمس هدایت بو جهانه پرتو صالمیجه نیك وبد بیلنمز وناقص
واکمل واعلا واسفل فرق اولنمز اشته سکا ذرهٔ وجود بشریتده نهان اولمش خورشید انوارکه اول مظهر عقل اکبردر
گویا قوزی پوستنده بر شیر نردر وغیر رجاله نسبتله بر کرجلاردر * مثنوی * اینت دریای نهان درزیر کاه * پا برین ند

نعمت الهی اولوب هلاکه مستحق اولدیلر نان وآب غدا معناسنه استعمال اولنوب کورکاف فارسیله اوقنورسه نان وآب کوره مضاف اولورسه معنی بویله دیمك اولورکه بونلر قبرلك آب ونانی اولدیلر یعنی غداسی اولوب محو وفانی اولدیلر دیمك اولور (مثنوی) ناقة الله آب خورد از جو ومیغ * آب حق را داشتند از حق دریغ) ناقة الله ایرمقدن وبلوتدن نازل اولان آبدن صوایچردی ناقه‌نك اللهه اضافتی تشریف ایچوندر مرادناقهٔ صالحدر حقك آبنی حق تعالیدن دریغ طوتدیلر ناقة اللهدن صوینی دریغ طوتمق حقیقتده اللهدن دریغ طوتمق منزله‌سنده اولدیغنی اشعار ایچون آب حق را داشتند از حق دریغ بیوردیلرکه حق تعالی اول سکانده اولان صوینی بالکلیه برکون خاصة ناقه ایچون تعیین ایدوب وبرکون دخی انلر ایچون تعیین ایلدی انلر امر حقه انقیاد ایدمیوب اول ناقه‌نك صوینی الدقلرندن ماعدا آنی سکرلدیلر پس قصه‌دن حصه‌یه شروع ایدوب بیوردیلر (م ی) ناقهٔ صالح چوجسم صالحان * شدکمینی درهلاك طالحان * هر عصرده صالح اولان کسه‌لرك جسمی ناقهٔ صالح کبیدر ویا خود ناقهٔ صالحلرك جسمی ناقه کبیدر صالحلرك هلاکی خصوصنده بربوصواولدی یعنی صلحا واولیایه منکر اولان فاسقلرك هلاکنه اولیا وصلحانك جسملری سبب اولدیغی کبی ناقهٔ صالح دخی قوم ثمودلك هلاکنه سبب اولدی (م ی) تا بران امت زحکم مرك ودرد (ناقة الله وسقیاها چه کرد سورهٔ والشمسده بیوردیلر که (فقال لهم رسول الله) پس قوم ثموده حضرت صالح علیه السلام دیدیکه (ناقة الله وسقیاها) ای ذروا ناقة الله مع شربها یعنی حذر ایلیك ای قوم واللهك ناقه‌سنی شربیله بله ترك ایلیك فکذبوه اول قوم صالح علیه السلامی تکذیب ایلدیلر (فعقروها) اول ناقه‌یی عقر ایلدیلر یعنی سکرلدیلر (فدمدم علیهم ربهم) فاطبق علیهم العذاب یعنی بونلرك ربلری بونلرك اوزرینه عذابی قپلدی (بذنبهم) کناهلری سببیله (فسویها) ای فسوی الدمدمة علیهم فلم یفلت منها صغیرا ولا کبیرا (ولا یخاف) الله تعالی خوف ایتمز (عقباها) عاقبته دمدمه‌دن معنی بیت حق اول امت مقهوره اوزره مرك ودردك حکمنده (ناقة الله وسقیاها) نه ایلدی یعنی اللهك ناقه‌سی واول ناقه‌نك سقیا وشربی کورکه اول قومه نه کار قیلدی (م ی) شحنهٔ قهر خدا ازیشان بجست * خونبهای اشتری شهری درست) حق تعالینك قهری شحنه‌سی اول امتدن بردونك قان بهاسنی تمام برشهر استه‌دی اول ناقه‌یی سکرلدکدنصکره بالکلیه اول شهری اول ناقه‌نك خونبهاسنه بدل حق تعالی قهر ایلدی پس بنه قصه‌دن حصه‌یه شروع ایدوب بیوردیلر * مثنوی * روح همچون صالح وتن ناقه است * روح اندر وصل تن درفاقه است * واللهك ولیلرینك روحی صالح کبیدر وتنلری ناقه کبیدر روح اولیای عظام وصل الهیده وتنلری احتیاج وفاقه‌ده‌در * مثنوی * روح صالح قابل افات نیست * زخم برناقه بود برذات نیست * صالح ولان روح قابل افات دکلدر زخم ناقه اوزره‌در ذات اوزره دکلدر روحك صالحه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اولورمراد هر ولینك صالح اولان روحی ناس جانبندن زخم آفت ایرشمکه قابل دکلدرنته کم قوم ثمودك حضرت صالح علیه السلامه ضررلری ایرشمدی زخم آفت ناقهٔ جسمه ایریشورانك ذاتنه ایرشمز دیمك اولور * مثنوی * روح صالح قابل آزار نیست * نوریزدان سغبهٔ کفار نیست * صالح اولان روح قابل آزار دکلدر نوریزدان کافرلرك زبون ومغلوبی دکلدر نته کم صالح پیغمبر علیه السلام کفارلك زبونی اولمدی * مثنوی * حق ازان پیوست باجسم نهان * تاش آزارند وبینند امتحان حق تعالی حضرتلری بوجسمه اول جهتدن نهانی متصل اولدیکه تا اول جسمی هل صورت انجیده لروامتحان الهیی کوره‌لر حق تعالینك نهانی جسمه اتصالندن مرادا کا کمال قربندن وانده اوصافیله ظهورندن عبارتدر بو خسه کیفیتله اولان اتصال کبی دکلدر بلکه * بیت * اتصال بی تکیف بی قیاس * هست رب الناس راباجان ناس * مضمونی اوزره چونکه محجوبلر حضرت حقك برجسمه بوقرب واتصالنی بیلیوب آنی برقوری جسم زعم ایلیوب انك آزارنه قصد ایلسلر حضرت حقدن بلا وامتحان کوررلر * م ی * بی خبر کازار این آزار اوست * آب این خم متصل باآب جوست) محجوب وغافل بی خبرکه بوجسم ولینك آزاری اول حقك آزاریدر زیرا بو خمك آبی اول جویه متصلدر یعنی ولینك بووجودی خمنده اولان آب روح اول حقیقت ایرماغنه واصلدر بونك وجودنده اولان اوصاف واحوال حضرت حقدن اکا حاصلدر ولهذا بوکا اهانت معنا حضرت حقه اهانت وبوکا خدمت ورعایت بنه حضرت حقه خدمت ورعایت اولدیغیچون حدیث قدسیده بیوردی من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة (م ی) زان تعلق کرد باجسمی اله * تا که کردد جمله عالم راپناه) انکیچون تعلق بی کیفله اولیا وانبیانك جسملرندن برجسمه الله تبارك وتعالی تعلق ایلدیکه تا کم اول جسم جمیع عالمه پناه وملجأ اوله نته کم انبیای عظام علیهم السلام اهل عالمه عذاب خدادن ملجأ اولدیلر (کما قال الله تعالی فی حق نبیه وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم کذلك وارثان انبیا علیهم السلام اولان دخی بعد الانبیا اهل عالمه پناهدر وبهم یمطرون وبهم یرزقون حدیثی بونلرك حقنده بومعنایه کواهدر (م ی) کس نیابد بردل ایشان ظفر * برصدف اید ضرری برکهر) انلرك کوکلی اوزرینه کسه ظفر بولمز یعنی ضرر

ایرشدرمکه قادر اولمز ضرر صدفه کلور کهره کلمز (م ی) ناقهٔ جسم ولی را بنده باش) تاشوی باروح صالح خواجه تاش ولینك جسمی ناقه‌سنه بنده اول اکا جان ودل ایله خدمت قیل تا صالح پیغمبر علیه السلامك روحیله خواجه تاش اوله‌سن ویاخود صالح اولان روحله برخواجه‌نك قولی اوله‌سن پس حصه بیانندن قصه بیانه رجوع ایدوب بیوردیلر مثنوی * کفت صالح چونکه کردید این حسد * بعد سه روز از خدا نقمت رسد * صالح پیغمبر علیه السلام اول قومه ایتدی ای قوم چونکم بوحسدی ایلدیکز اوچ کوندنصکره خدادن سزه نقمت وعقوبت ایریشور * مثنوی * بعد سه روز دکر ازجان ستان * افتی آیدکه دارد سه نشان (دیکر اوچ کوندنصکره جان الجیدن برآفت کلورکه اوچ نشان طوتر مثنوی) رنك روی جملتان کردد دکر * رنك رنك مختلف اندر نظر * جمله کزلك یوزینك رنکی متغیر اولور نظرده رنك رنك مختلف اولور یعنی بری بریکزلك نظریکزده وجوهکزلك رنکلری الوان مختلفه اوزره اولور * مثنوی * روز اول رویتان چون زعفران * در دوم رو سرخ همچون ارغوان * اول کونده سزلك یوزکز زعفران کبی اولور ایکنجی کونده سزلك یوزیکز ارغوان کبی قزل اولور (مثنوی) در سوم کردد همه روها سیاه * بعد ازان اندر رسد قهر اله) اوچنجی کونده جمیع یوزلر سیاه اولور اول کوندنصکره حق تعالینك قهری ایریشور (مثنوی) کر نشان خواهید از من زین وعید * کرهٔ ناقه بسوی که دوید * اکر بووعید غضبندن بندن نشان استرسکز ناقه‌نك یاوریسنه طاغ جانبنه یلیکز (مثنوی) کر توانیدش کرفتن چاره هست (ورنه خود مرغ امید از دام جست * اکر آنی طوتمغه قادر ایسکز خلاصه چاره وار درو اکر کره‌یه ایرشمکه ممکن اولمیه امید مرغی طوزاقدن صچرادی یعنی عذابدن خلاصه امید طوتمغك که خلاصه مجال یوقدر پس اول قوم کره‌نك اردنجه یلدیلر * مثنوی * کس نتانست اندران کره رسید * رفت درکهسارها شد ناپدید * اول کره‌یه ایرمکه کمسه قادر اولمدی طاغلر ایچنه کتدی ناپدید اولدی * مثنوی * همچو روح پاك کو از ننك تن * میکریزد جانب رب المنن * مثلا شول پاك روح کبی که اول روح تنك عارندن منتلر ونعمتلر صاحبینك جانبنه قچر * مثنوی * کفت دیدیت آن قضا مبرم شدست * صورت امید را کردن زدست * صالح علیه السلام انلره ایتدی کوردیکزمی اول قضاء الهی مبرم ومقرر اولمشدر امید صورتنك بوینی اورمشدر * مثنوی * کرهٔ ناقه چه باشد خاطرش * که بجا آرید ز احسان وبرش * ناقه‌نك کره‌سی ندر اول صالحك خاطریدرکه احسان وایلك ایلمکدن آنی یرنه کتورکز خاطرش ده وبرش ده اولان ضمیرلر اکرچه صالح پیغمبر علیه السلامه عائددرلیکن هر عصرده اولان صالحك خاطرنی اول عصرلك قومی اله کتورمکه بونده تنبیه واشارت واردر * مثنوی * کر بجا اید دلش رستید ازان * ورنه نومیدیت وساعدرا کزان * اکر انك کوکلی یرینه کله اول عذاب وعقابدن قورتلدیکز والا خلاصدن نومید ومحرومسز وساعدلریکزی اصر یجیسز (مثنوی) چون شنیدند این وعید منکدر * چشم بنهادند وآنرا منتظر * چونکم بومنکدر وبولانق وعیدی اول قوم اشتدی اول عذابك ظهورینه کوز قودیلر وا کا منتظر اولدیلر (م ی) روز اول روی خود دیدند زرد * میزدند از ناامیدی آه سرد) اول کون کندیلرك یوزنی صاری کوردیلر امیدسزلکدن صوق آه اوردیلر (م ی سرخ شد روی همه روز دوم * نوبت امید وتوبه کشت کم * ایکنجی کون جمیعسنك یوزی قزل اولدی امید وتوبه نوبتی کم ومحو اولدی (مثنوی) شد سیه روز سوم روی همه * حکم صالح راست شد بی ملحمه * اوچنجی کون جمیعسنك یوزی سیاه اولدی صالح پیغمبر علیه السلامك حکمی جنك وجدلسز راست اولدی (مثنوی) چون همه برناامیدی سرزدند) همچو مرغان در دو زانو آمدند چونکه جمیعسی امیدسزلکه باش قودیلر مرغان کبی ایکی دیز اوزره کلدیلر نته کم طیور کاوریر اوزره چوکرلر وآیقلرین التلرینه الوب اوتوررلر بونلر دخی ایقلرین آلتلرینه آلوب خانه‌لری ایچره دیز چوکدیلر * مثنوی * درنبی آورد جبریل امین * شرح این زانو زدن را جاثمین * نته کم جبریل امین علیه السلام قرآن عظیمده کتوردی بوزانو اورمغك شرحنی جاثمین دیمکله نته کم سورهٔ اعرافده حق تعالی بونلرك جاثم اولملرندن خبر ویروب بیورر (فاخذتهم الرجفة) پس بوقومی زلزله واضطراب اخذ ایلدی (فاصبحوا فی دارهم جاثمین) پس بونلر اولنده صباحه جاثمین داخل اولدیلر جاثم دیزچوکیجی‌یه دیرلر پس بونلرك حالندن وقت بلاده مؤدب اولوب دیزچوکوب جانب حقه متضرع اولان کمسه‌لره خطاب ایلمك طریقیله حصه وارشاد بیوردیلر (مثنوی) زانو آندم زنکه تعلیمت کنند * وز چنین زانو زدن بیمت کنند * ای وقت نزول وبلاده دیزچوکوب متضرع اولان کمسه دیزی اولدمده اورکه سکا ناصحلر تعلیم ایلرلر وبونك کبی دیزچوکمکدن وبی وقت تضرع ایتمکدن سنی قورقودرلر (م ی) منتظر کشتند زخم قهر را * قهر آمد نیست کردان شهر را) قوم ثمود قهر الهی زخمنه منتظر اولدیلر قهر الهی کلدی اول شهری وخلقنی یوغ ایلدی (مثنوی صالح از خلوت بسوی شهر رفت * شهر دید اندر میان دود وتفت * صالح علیه السلام خلوتدن شهر جانبنه کتدی شهری دود وتفت ایچنده کوردی (م ی) ناله از اجزای ایشان میشنید * نوحه پیدا نوحه کویان ناپدید * انلرك زیروزبر اولمش

اجزاسندن ناله وفغان اشتدی نوحه ظاهر نوحه کویلر نابدید وناپیدا یعنی آثار نوحه ظاهر وذوات نوحه کران مستور
وناپیدا اولمشدی (م ی) زاستخوانها شان شنید اوناله‌ها * اشك ریزان جان شان چون ژاله‌ها * انلرك استخوانلرندن
صالح علیه السلام ناله‌لر اشتدی کوزیاشی دوکوجی ایدی انلرك جانی ژاله‌لر کبی یعنی بونلری بو حالت اوزره مشاهده
ایلدی (م ی) صالح آن بشنید وکریه ساز کرد * نوحه بر نوحه کران آغاز کرد صالح علیه السلام بونی اشتدی واغلغه
باشلدی نوحه ایدیجیلر اوزره نوحه ایتمکه شروع ایلدی (مثنوی) کفت ای قومی بباطل زیسته * وز شما من پیش حق
بکریسته * حضرت صالح علیه السلام اول قومه بوکونه خطاب ایدوب دیدی ای باطل ایله دیرلمش برقوم وسزدن
اوتری بن حق حضورنده اغلشم وسزدن حضرت حقه چوق شکایت ایلمشم حضرت صالح علیه السلامك اول
قومك هلاك اولمسندنصکره انلره بوکونه خطاب ایلمسی حضرت نبی علیه السلامك بدر غزاسنده مقتول اولان
کفره‌نك اجسادنه خطاب ایلیوب بویله دیمسی کبیدر کما قال علیه السلام (انا وجدنا ما وعدنا ربنا حقا فهل
وجدتم ما وعد ربکم حقا) روایت اولنورکه چونکه بدر غزاسنده کفار مقتول اولدیلر وانلرك اجسادلرین کتوروب
بر چقوره طولدردیلر حضرت نبی صلی الله علیه وسلم انلرك اوزرینه کلوب انلره بوکونه خطاب ایلدیلرکه تحقیقا
بز بزمك وعده ایلدیکنی بولدق حق وثابت بولدق پس سزدخی ربکزك وعده ایلدیکنی تحقیق حق وثابت بولدیکزمی
حضرت عمر رضی الله عنه ایتدی یا رسول الله ارواحی اولمین اجساد مرده‌یه نیچون سوز سویلرسز حضرت رسول علیه
السلام اکا جواب ویروب بیوردی والذی نفس محمد بیده ما انتم باسمع لما اقول منهم لکن لا یجیبون بو حدیث شریف
دلالت ایلرکه اشقیانك جانی بعد الخروج عن الابدان عذابده باقی اولورلر (مثنوی) حق بکفته صبر کن بر جورشان *
پندشان ده بس نماند از دورشان * حضرت صالح علیه السلام اول حینده کندیسنه ایتدی حق تعالی بکا انلرك
جوری اوزره صبر ایله دیمشدر انلره پند ویر انلرك دورزمانندن چوق قالمدی (مثنوی) من بکفته پند شد بند از جفا *
شیر پند از مهر جوشد وز صفا * حضرت صالح علیه السلام ایدر بن حق تعالی‌یه دیمشدم بنم نصیحتم انلرك
جفاسندن بند اولدی یعنی منعقد اولدی زیرا نصیحت سودی مهر وصفادن قینار ودرونك محبتندن ظهوره کلور پس
متکلمدن تکرار مخاطبه التفات ایدوب اول مقهور اولان قومه بوکونه خطاب ایلدی * مثنوی * بسکه کردید از جفا
برجای من * شیر پند افسرد در رکهای من * زیاده جفاده که بنم حقمده ایلدیکز نصیحت سودی بنم طمرلرمده منجمد
اولدی وسزه نصیحت قیلمقدن قلبم نفرت قیلدی * مثنوی * حق مرا کفته ترا لطفی دهم * بر سر آن زخمها مرهم نهم
حق سبحانه وتعالی خاطرمی جبر وتسلیه ایتمك ایچون بکا دیمشدر سکا زیاده لطف ویررم اول زخملرك باشی اوزره مرهم
قورم (م ی) صاف کرده حق دلم را چون سما * روفته از خاطرم جور شما) حق تعالی حضرتلری بنم قلبمی سما کبی صاف
ایلمشدر بنم خاطرمدن سزلك جورکزی خاشاکی سپورمشدر (م ی) در نصیحت من شده بارد کر) کفته امثال وسخنها چون
شکر * تکرار مرحمت وشفقت جهتندن بن سزه نصیحتده اولمشم شکر کبی سوزلر ومثللر دیمشم (م ی) شیر تازه از شکر
انکیخته * شیر وشهدی باسخن آمیخته * شکردن تازه سود پیدا ایلمش ایدم سوز ایله بر شهد وشیری قرشدرمشدم یعنی
لطیف وشیرین سوزلر دیمشدم (م ی) در شما چون زهر کشته آن سخن) زانکه زهرستان بدید از بیخ وبن سزلك وجود کزده
اول لطیف وشیرین اولان سخن زهر کبی اولمشدی زیرا که اصلندن وکوکندن زهرستان ایدیکز * مثنوی * چون شوم
غمکین که غم شد سرنکون * غم شما بودید ای قوم حرون * نیچون غمکین اولم که غم باشی آشغی اولدی ای تند وحرون
قوم بکا غم سز اولدیکز (م ی) هیچ کس بر مرك غم نوحه کند) ریش سر چون شد کسی مو بر کند) هیچ کسه غمك مرکك
وزوالی اوزره ناله ونوحه ایلرمی چونکه باشك یاراسی کندی برکسه اندن اوتری قیل قوپررمی وانك زوالی ایچون صاچن
صقالن یولوب فریاد قیلورمی (مثنوی) رو بخود کرد وبکفت ای نوحه کر * نوحه‌ات را می نیرزد آن نفر * صالح علیه
السلام کندیسنه توجه ایلدی وایتدی ای نوحه کر اول نفر سنك نوحه‌که دکمز * مثنوی * کژ مخوان ای راست
خواننده مبین * کیف آسا خلف قوم ظالمین * سوره اعرافده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر الله تبارك وتعالی حضرت
شعیب علیه السلامه بیوردیلر (الذین کذبوا شعیبا کانوا هم الخاسرین فتولی عنهم وقال یا قوم لقد ابلغتکم رسالة
ربی ونصحت لکم فکیف آسا علی قوم کافرین) شول کسه‌لر که شعیبی تکذیب ایلدیلر من حیث الدین والدنیا
خسرانه مخصوص همان انلر اولدیلر جناب حق بونلره عذاب کوندروب مقهور اولدیلر بعد نزول العذاب حضرت
شعیب علیه السلام بونلردن اعراض ایلدی ودیدیکه ای قوم تحقیقا بن سزه ربمك رسالتنی ابلاغ ایلدم وکمال لطف
وملایمتله موعظه ونصیحت سویلدم قبول ایلمدیکز پس حضرت شعیبك قومنك هلاك اولمسی اوزره حزنی مشتد
اولدی پس کندی کندیه انکار ایدوب دیدیکه فکیف آسا بن نه حالده محزون اولورم کافرلر قومنك هلاکی اوزره آسا نفس

متکلمدر آسی یأسی دن دردنجی بابدندر آسی فلان علی مصیبة دیرلر قچن برکسه بر مصیبت اوزره محزون اولسه
اما بو راده ایکی سؤال وارد اولور بری بو بیتکه حضرت صالح علیه السلام لسانندن قومنك هلاکی اوزره محزون اولمق
صددنده دیمشدر آیت کریمه ایسه حضرت شعیب علیه السلام لسانندندر پس نیجه موافق اولور ایکنجیسی بوکه
آینده کافرین وبیتده ظالمین واقع اولمشدر پس نکته ندر جواب بودرکه (لا نفرق بین احد من رسله) نکته‌سنی مشعر
اولور وانبیانك کمال اتحادلرنی اعلام قیلور بو نکته‌یه تنبیه ایلمك ایچون مصرع اولده اکری اوقومه ای قرآنی طوغری
اوقوین بیوردیلر یعنی ای مبینی طوغری اوقوین فی الحقیقه شعیب علیه السلامك بویله دیمسی همان صالح علیه
السلامك بویله دیمسیدر وبالعکس امدی قرآنی اکری اوقومه واتحاد انبیاء علیهم السلامی فهم ایده کورکندیکی مرتبهٔ
تفرقه‌ده قومه دیمك اولور وکافرین دیمك دخی نظمه مناسب ایکن ظالمین ایراد ایلملری انکچوندرکه کفرله ظلمك ما بیننده
عموم وخصوص وارد اولا کافرلك ظالم اولدیغی اشعار ایلریالکز شرك وکفر ظلم عظیمدر ثانیا ظلمه‌یه دخی شامل اولور
پس ظلمه‌نك دخی هلاکنه تأسف وتلهف ایلمکی اعلام ایلر (م ی) باز اندر چشم ودل او کریه یافت * رحمتی بی علتی دروی
بتافت کیرو اول صالح علیه السلام کوزنده وقلبنده کریه وکریه‌نك باعثی اولان رقت بولدی بر سببسز رحمت انك وجودنده
ظاهر اولدی (م ی) قطره می بارید وحیران کشته بود * قطرهٔ بی علت از دریای جود) کوزندن قطرهٔ سرشکی یاغدردی
وحیران اولمشدی جود وکرم دریاسندن سبب وعلتسز بر قطره ایدی (م ی) عقل او می کفت کین کریه ز چیست) بر چنان
افسوسیان شاید کریست * صالح پیغمبر علیه السلامك عقلی کندیسنه ایتدیکه بو کریه ندندر انجلین تمسخر واستهزا
ایدیجیلر اوزره اغلمق لایق میدر * مثنوی * بر چه می کریی بکو بر فعلشان * بر سپاه کینه بد نعلشان * نیچون
اغلرسن سویله انلرك فعللری اوزره می اغلرسن انلرك بدنعل اولان یعنی بدروش اولان کینه‌سی عسکری اوزره‌می
اغلرسن بدنعل بدروش معناسنه اولور (مثنوی) بر دل تاریك پر زنکارشان * بر زبان زهر همچون مارشان *
انلرك پر زنکار تاریك کوکلی اوزره‌می اغلرسن انلرك مار کبی زهرلی زبانی اوزره‌می کریه ایلرسن (مثنوی) بر دم ودندان
سکسارانه شان * بر دهان وچشم کژدم خانه شان * لغت حلیمیده دیرکه سکسار بر کونه مخلوقدر رایت باشلو طوکز
دیشلو بکی صقاللو فیل قولاقلو کوزلری صاری وکوده‌لری چویدر نسکلوا کثر قالون جزیره‌سنده اولور یعنی حضرت
صالح علیه السلام کندیلرینه تسلی ویروب دیدیکه ای صالح بونلرك نه‌سنه اغلرسن بونلرك سکسار دیشی وقویریغی
کبی دندان ودملری اوزره‌می اغلرسن ویاخود کژدم خانه‌سی کبی اولان کوزلری واغزلری اوزره‌می اغلرسن دیمك اولور
انلرك عقرب خانه‌سی اولان دهان وچشمی اوزره‌می اغلرسن یعنی کریه ومرحمتك انلرك کژدم کبی موذی اولان زبانلری
اوزره وبدنظرلری اوزره میدر (مثنوی) بر ستیز وتسخر وافسوسشان * شکر کن چون کرد حق محبوسشان * انلرك
عنادی وطعن وتمسخر واستهزاسی اوزره‌می کریه ایلرسن شکر ایله که حق تعالی انلری زندان قهر ایچره حبس ایلدی
ظالم اولان قومك هلاك اولمسی وآردی کسلوب منقطع اولمسی بر نعمتدر بو نعمتك مقابله‌سنده دخی حق تعالی‌یه
حمد وشکر ایلمك کلام عزتله اشارت اولنمشدر کما قال الله تعالی (فقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین)
مثنوی) دستشان کژ پایشان کژ چشم کژ * مهرشان کژ صلحشان کژ خشم کژ * انلرك الی اکری انلرك آیاغی اکری
کوزی اکری انلرك محبتی اکری انلرك صلحی اکری خشمی اکری یعنی اکری طوتیجی واکری کیدیجی واکری کوریجی
بر قومدرکه درست بر فعللری یوقدر واکری محبت ایدیجی واکری صلح ایدیجی واکری غضب ایدیجی بر طائفه‌درکه مستقیم
الاحوال اولمیوب بر حاللری لله دکلدر (م ی) از پی تقلید وز رایات نقل * پا نهاده بر سر این پیر عقل * پیر خرنی جمله کشته
پیر خر * از ریای چشم وکوش همدکر * از بهشت آورد یزدان بندکان * تا نماید شان سقر پرورده کان * تقلید بر آخر
کمسه‌نك قولنی وفعلنی بوینینه قلاده کبی لازم ایدوب انك قولنه وفعلنه من غیر نظر وتأمل اعتقاد ایلیوب تابع اولمغه
دیرلر کما قال صاحب التعریفات التقلید عبارة عن اتباع الانسان غیره فیما یقول ویفعل معتقد اللحقیقة من غیر نظر
وتأمل فی الدلیل کأن المقلد جعل قول الغیر وفعله قلادة فی عنقه حضرت صالح علیه السلام لسانندن بو ابیات
نصیحت سماتی ایراد ایدرلر ولیکن هر مقلد اولان کمسه‌یه دخی تعریض وتوبیخ مراد اولنور دیدیلرکه بو قوم پیسد اداد آبا
واجدادلرینه تقلید ایلمرندن اوتر ودخی نقل وروایات رایاتندن اوتری یعنی علملرندن اوتری پیر عقلك جمالی اوزره یعنی
عقل معادلك ویاخود حضرت صالح علیه السلام پر سدادلك جمالی اوزره آیق قودیلر وروایات نقلیات وروایاته
اوید یلر یعنی هر بار که صالح علیه السلام هر امت اهل تقلیدی حقیقت وهدایت جانبنه دعوت ایلسیدی سلفلرینك
اقوال واعمالنه جاهلا عن حقیقة الحال اتباع ایدرلر وروایات ومنقولاتی پیشوا ایدوب اردنجه کیدرلرچن پیر عقل
وعالم حقیقت نقل اولان مرشد صالح بونلری دعوت ایلسه انك جمال ارشاد هدایتنك اوزرینه آیق قورلر واسلاف

متقدمینڭ اقوال واعمالنی بلا شعور سند ایدینوب دیرلركه (انا وجدنا اباءنا على امة وانا على آثارهم مقتدون وكما قال
تعالى فی ذم اهل التقلید من المشركین والكفرة (واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه آباءنا اولو كان
آباؤهم لا یعقلون شیئا ولا یهتدون) بو اهل تقلید كردن جانلرینه سلفلرینڭ اقوال واعمالنی قید وقلاده ایلدكاری
ایچون پیرحر وآزاده اولمدیلر بعض نسخه‌ده خاء معجمه ایله واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره پیرخر یعنی پیرصاتون آلیجی اولمدیلر
بلكه جمله‌سی پیرخر اولدیلر بری برلرینڭ كوشنه وسمعنه وچشمنه ریا ایلملرندن اوتری یعنی اكابر واعالیسنڭ
كوزلرینه عادت اوزره اولان عملرین كوسترمك وقدمایه ایلدكاری متابعتی انلرڭ كوشنه اسماع ایلملرندن اوتری
بند تقلیده اسیر ویولارلنمش برخرپیر بی تدبیر كبی اولدیلر زیرا اكر اول عادت اوزره ایلدكاری عبادتی ترك ایدوب پیرعقله
وعالم حقیقت نقله متابعت قیلسه‌لردی انلرڭ رؤسا وعلماسی انلره طعن وملامت وذم وغیبت ایدرلردیكه كوردكمی
فلان كسه‌نی آبا واجدادی طریقن ترك قیلدی وواروب فلان كسه‌یه تابع وبنده اولدی كما یقولون فی زماننا هذا فی تارك
التقلید وسالك طریق التوحید پس جناب حضرت جنت اعلادن ارشاد ودعوت ایچون بو عالمه انبیا واولیادن
بنده‌لر كتوردی تا انلره كوستره پرورده‌لری یعنی جهنم ایچون پرورده وآماده اولنلریكه انلرڭ علامتی تقلیدی
ترك ایتمك وتوحید واسلام یولنه كیتمكدر * دربیان معنی مرج البحرین یلتقیان * انڭ معناسی بیاننده‌دركه
حق تعالى حضرتلری (مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لا یبغیان) بیوردی مرجت الدابة دیرسن قچن دابه‌یی مرعایه
ارسال ایلسڭ مرج البحرین ای ارسلهما الله یعنی الله تبارك وتعالى ارسال ایلدی بحر بلخ وبحر شیرینی بری
برینه یلتقیان ای یتجاوزان ویتماس سطحهما یعنی بری برینه تجاوز ایدوب سطحلری بری برینه مماس اولدی
بینهما برزخ ای حاجز حصین من قدرة الله لا یبغیان ای لا یبغی احدهما على الآخر بالممازجة وابطال الخاصیة
یعنی حدلرندن تجاوز ایدوب بری برینڭ خاصه‌سن ابطال ایتمزلر (فبأی آلاء ربكما تكذبان) خطاب ثقلینه‌در یعنی
ربكزڭ قنغی نعمتنه تكذیب ایدرسكز ای جن وانس * مثنوی * اهل نار وخلد را بین همدكان * درمیانشان برزخ
لا یبغیان * اهل جنت واهل جهنمی سن همدكان كوركه ایكیسی بردكانده اوتررلر انلرڭ اورته‌سنده بر برزخ وپرده
واردركه ایكیسی بری برینڭ مرتبه‌سنه تجاوز ایلمزلر * مثنوی * اهل نار واهل نور آمیخته * درمیانشان كوه قاف
انكیخته * اهل نار واهل نور بری برینه ظاهرا قرشمشدر لیكن انلرڭ ما بیننه من حیث الباطن كوه قاف قوپارلمشدر
یعنی وضع اولمشدر * مثنوی * همچو دركان خاك وزر كرد اختلاط * درمیانشان صد بیابان ورباط * مثلا خاك
وزر كبی كه معدنده بری بری ایله اختلاط ایلدی اما خاكه زرڭ میانلرنده یوز بیابان ونیجه یوز رباط واردر * مثنوی *
همچنانكه عقد در دروشبه * مختلط چون میهمان یكشبه * اهل نور واهل نارڭ وهدایت شعار وضلالت كردارڭ مثالی
انڭ كبیدركه برقلاده‌ده در وشبه منتظم اوله وبركیجه‌لك مهمان كبی اختلاط قیله آخر الامر هركس كندی
مقامنه كیدر وعقدی جناب حق قطع ایدوب برمصداق (وامتازوا الیوم ایها المجرمون) در وشبهی تمییز وتفریق ایدوب
عقد دردر عقد تقد برنه‌در (مثنوی) بحررا نیمیش شیرین چون شكر * طعم شیرین رنك روشن چون قمر * اول بری برینه
مختلط وملتقی اولان نصفی شكر كبی شیریندر طعمی لذیذ ورنكی قمر كبی روشندر بحر شیریندن مراد لطف وجماله مظهر
اولان اهل طاعت واصحاب هدایت اولور (مثنوی) نیم دیكر تلخ همچون زهرمار * طعم تلخ ورنك مظلم قیروار * نصفی
دخی زهرمار كبی تلخدر طعمی آجی ورنكی زفت كبی مظلمدر بوندن مراد اصحاب كفر ومعصیت واهل ضلالت اولور
مثنوی * هردو برهم میزنند از تحت واوج * بر مثال آب دریا موج موج * هر ایكیسی بری برینه تحت واوجدن اوررلر
یعنی اهل خلد واهل نار هر ایكیسی اشغی مرتبه‌دن ویوقرو مرتبه‌دن بری برینه دوقنوررلر واختلاط قیلوررلر دریا صوینڭ
مثالی اوزره موج موج یعنی دریانڭ صوینڭ موجلری آشغیدن ویوقریدن بری برینه دوقنورسه اهل جنت واهل
جهنم دخی بری برینه انڭ كبی قرشوب خلط قیلوررلر (مثنوی) صورت برهم زدن از جسم تنك * اختلاف جانها
در صلح وجنك * مقدما بحر وحدتڭ نصفی شكر كبی شیریندر مراد اسماء لطفیه وجمالیه‌در ونصفی زهرمار كبی تلخ
ورنكنده مظلمدركه مراد اوصاف قهریه وجلالیه‌در بو ایكی كونه اسما واوصاف آب دریا كبی موج موج دریای
وحدتدن حاصل اولوب اسفلدن واعلادن بری برینه اوریلوب ومختلط قیلنمشیدر یعنی مؤمنلرله كفارڭ وموحدلرله
اهل انكارڭ واهل نورله اهل نارڭ اختلاط واختلافیدر وانفسده جسم تنكدن بری برینه اورمسنڭ وظهور قیلمسنڭ
صورت ومثالی جانلرڭ صلح وجنكده اولان اختلافیدركه صلح اثر صفت لطفیه وجنك اثر صفت قهریه‌در * مثنوی
موجهای صلح برهم میزند * كینها از سینها برمیكند * صلح موجلری لطف دریاسندن حاصل اولوب بری برینه اوررلر
اثری اولدركه سینه‌لردن كینه‌لری قوپرر وازاله قیلورلر (مثنوی) موجهای جنك برشكل دكر * مهرها را میكند زیر

وزبر * جنك موجلری دخی شكل آخر اوزره دریای قهر الهیده دركاوب محبتلری زیر وزبر ومحو ایلر * مثنوی * مهر تلخان را
بشیرین میكشد * زانكه اصل مهرها باشد رشد * محبت آجیلری طتلویه چكر زیرا كه محبتلرڭ اصلی رشددر * مثنوی
قهر شیرین را بتلخی میبرد * تلخ با شیرین كجا اندر خورد) قهر وعداوت طتلویی آجیلغه ایلتور یعنی كندی جانبنه جذب
ایدوب تبدیل ایدر زیرا تلخ شیرین ایله قچن لایق اولور یعنی قچن شیرینڭ جانبی غالب اولسه تلخلكی كندی‌یه جذب ایدوب
انڭ تلخلكنی محو وتبدیل ایلر وكذلك تلخلك دخی غالب كلسه شیرینلكی كندی‌یه جذب ایدوب محو وتبدیل ایلر
انكچونكه تلخلك شیرینلكله معا بر یرده جمع اولمق لایق وقابل اولمز زیرا ایكیسی بری برینه ضدلردر ضدینڭ اجتماعی
ایسه ممكن دكلدر (مثنوی) تلخ وشیرین زین نظر ناید بدید * از دریچهٔ عاقبت دانند دید * آجی وطتلو بو نظردن ظاهر
كلمز یعنی معنوی اولان تلخلك وشیرینلك بو حس ظاهر ایله مدرك اولمز اهل بصیرت بونڭ ادراكنی عاقبت پنجره‌سندن
كورمكی بیلورلر یعنی عاقبت بین ایله اولان كوزله كورمكه قادر اولورلر (مثنوی) چشم آخربین تواند دید راست * چشم
آخربین غرورست وخطاست * آخر وعاقبت بین اولان كوز راست كورمكه قادر اولور آخوربین كوز غرور وخطادر
یعنی بو عالم صورتكه روح حیوانینڭ آخوری كبیدر وچشم ظاهر انجق بو عالم صورتی كوربجیدر پس خطا
وغلطدن خالی دكلدر بوذكر اولنان تلخ وشیرینلكی چشم ظاهر كورمكه قادر اولمز بلكه بونی كورمكه عاقبت بین اولان
عبرت كوزی كركدر دیمك اولور (م ی) ای بسا شیرینكه چون شكر بود * لیك زهر اندر شكر مضمر بود * حضرت مولانا
قدس الله سره العزیز بعد شرح اوصاف المتضاده ومظاهرها المتقابلة فی الآفاق والانفس اوصاف ملتبسه
وبازكونه‌نڭ شرحنه وبو افعال ملتبسه‌یی تمییز قیلان طائفه‌نڭ تفاوتنڭ تفسیرنه شروع ایدوب بیوررلركه ای چوق اسماء
لطفیه وجمالیه مظهری صورتا شیرین ولطیف شكر كبی شیلر واردركه بو صورت اهلی انلری لطف الهی ونعمت ربانی
عد ایلرلیكن زهر قهر اول شكرڭ ایچنده مضمر واول نعمتڭ ایچنده نقمت مستتردر كما قال علی كرم الله وجهه سبحان
من اتسعت رحمته لاولیائه فی شدة نقمته واشتدت نقمته لاعدائه فی سعة نعمته انكچون اطراف جنت مكاره وشدتله
وحوالی دوزخ شهوت ولذتله احاطه اولنمشدر كما قال علیه السلام حفت الجنة بالمكاره وحفت النیران بالشهوات
حضرت رسالتپناه علیه السلامڭ اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه
اللهم ارنا الاشیاء كما هی بیورملری بو اشیای مزوره‌یی وافعال مزخرفه‌یی تمییز ایچوندركه حضرت رب العباددن استمداد
ایلمكه ارشاددر زیرا هركس اشیای مشتبهه وملتبسه‌نڭ تمییزنه قادر دكلدر الا اللهڭ علم ومعرفت وتمییز وكیاست
ویردیكی قوللردر پس بو دین وطریقده اولان مشتبهات وملتبساتی هركس علم وكیاستی مقداری فهم ایلر (مثنوی) انكه
زیركتر شود بشناسدش * وان دكرچون برلب ودندان زدش * اولكه غایتله اعرف عرفادر وزیركتردر لطف ونعمتله
مزور ومستتر اولان قهر وغضبی رایحه‌سیله اكلر وعلم وكیاستده بو مرتبه اولمین اول برغیریسی چونكه آنی لب ودندانه
اوره اول وقت اكلر وبوندن دخی ناقص اولان اغزنه داخل اولدقده بیلور (مثنوی) پس لبش ردش كند پیش از كلو *
كرچه نعره میزند شیطان كلوا) پس انڭ لبی اول زهرناك اولان شیئی رد ایلر بوغازنه دخولدن اول اكرچه شیطان یكوز
دیو نعره اوررر (مثنوی) وان دكر را دركلو پیدا كند * وان دكر را در بدن رسوا كند * واول برینه بوغازنده پیدا ایلر یعنی
علم ومعرفتده ذكر اولنان كسه‌لردن ناقص تر اولان كسه‌نڭ طعام حرام بوغازنده قبل الدخول الی بطنه ظاهر اولور
واول برنی قارننه داخل اولدقدنصكره بدننده رسوا ایلر * مثنوی * وان دكر را در حدث سوزش دهد * ذوق آن زخم
جكر دوزش دهد * واول برینه حدث وقتنده یاقلق ویرر اول طعام حرامڭ ذوقی جكر دلیجی زخم ویرر یعنی حرام
خوراولنڭ حین استجاده اول حرامڭ سوز ومضرتی ظاهر اولوب انڭ ذوقی اكا جكر دلیجی الم وزحمت ویرر انڭ شكمنی
ویا مقعدنی درد وبلالره ایركوررر دیمك اولور بو طائفه نوعا حق تعالینڭ رحمتنه مظهر اولنلردركه عن قریب
جزالرنی دنیاده چكمش اولورلر وتأدیب الهی ایله مؤدب اولوب توبه قیلورلر (مثنوی) وان دكر را بعد ایام وشهور * وان
دكر را بعد مرك از قعر كور * واول برینه نیچه ایام وشهوردنصكره حالت نزعده پیدا اولور واول برینه بعد الموت قبرده بنده معلوم
اولور (مثنوی) ور دهندش مهلت اندر قعر كور * لابدان پیدا شود یوم النشور) واكر مقبره دبنده اكا مهلت ویره‌لر واول
حرامڭ عذابی كورمیوب انده سالم اوله لابد اول زهرڭ اثری حشر ونشر كوننده پیدا اولور (م ی) هرنبات وشكری را
در جهان * مهلتی پیداست از دور زمان * هر بر نبات وشكر ایچون جهانده دور زمانده بر مهلت پیدادر یعنی هر شیء
ایچون زمانڭ دورنده بر مدت وبر ساعت واردر اول مدت كلمینجه اول كار ظهوره كلمز (مثنوی) سالها باید كه اندر
آفتاب * لعل یابد رنك ورخشانی وتاب * مثلا بیلورسكز كدركه آفتابڭ پرتو تربیه‌سنده لعل رنك وبراقلق وپرتو بوله
مثنوی) بازتره دردوماه اندر رسد * باز تا سالی كل احمر رسد * كیرو برلك تره‌وا كا مانند اولان سبزه ایكی آیده كماله یتشوب

كيروقرمزى كل بريله دكن ايريشور كل احمره تخصيص حسن ووراحمر لطيف اولديغى حسبيله دربو خسه غيرى
كلردخى بوحكمده داخلدر (م ى) بهر اين فرمود حق عزوجل * سورة الانعام درذكر اجل (هو الذى خلقكم من طين
اول الله دركه سزى خلق ايلدى طيندن مادهٔ اولى طيندر ياخود مضاف محذوف اوله اى خلق اباءكم من طين ديمك اوله
(ثم قضى اجلا) اندنصكره قضا ايلدى براجل غير معين كه موتدر (واجل مسمى عنده) واجل معين اول اللهك قتنده
مثبتدر متغير اولمز اجل مسمادن مراد قيامت اوله وياخود ابتداى خلقتدن موته وارنجه اولان مدت اوله (ثم انتم
تمترون) اى ثم انتم بعد ما علمتم قدرته على ابدائكم وافنائكم واحاطة علمه بكم تشكون فى قدرته فتثبتون لغيره قدرة وتأثيرا
يعنى اللهك قدرتن بلدكدنصكره اى كافرلر مرا وعنادايدوب شك ايلديكز حضرت خداوند كاردخى بوكا مناسب
بيوردلر جناب حق عزوجل بوندن اوترى بيوردى سورهٔ انعامده اجل ذكر ايلسنده يعنى جميع نباتات وحيواناته
برمدت ومهلت معين قيلمشدر زمانى كلدكده نه برساعت تأخيرونه برساعت تقديم ايدر (م ى) اين شنيدى موبمويت
كوش باد) آب حيوانست خوردى نوش باد * بوسر وحكمت رحمانى سوزنى اشتدكسه جميع مويك بشقه بشقه قولق
اولسون بوسوزى كه استماع ايلرسن معنوى آب حيواندر اكر ايچدكسه نوش اولسون (م ى) آب حيوان خوان مخوان
اين را سخن روح نوبين درتن حرف كهن بوكلامه آب حيوان اوقو سوز اوقومه كه قلوب ارواحى احيا ايدر ايچيدر اسكى حرف
تننده يكى روح كور حروف منقطع وكلمات وترا كيب اسكيمش شيلردر وتن كهنه كبيدر بومعانى لطيفه واسرار شريفه كه
برنظمه كتورمشز درحرف كهن تننه يكى روح كبيدر پس سن بوكلمات حيات بخشى ابدان حروف عتيقه ايچره تازه
ولطيف روح كبى كوره يك اولورم ى) نكتهٔ ديكر توبشنواى رفيق) همچو جان اوسخت پنهان ودقيق) درمقامى هست
هم اين زهرمار) ازتصاريف خداى خوشكوار) بيوردلر كه بومحلده برخوش نكته واردرسن آنى استماع ايله اى رفيق كه
اونكتهٔ جان كبى زياده پنهان ودقيقدر بعض نسخه ده سخت وپيدا اودقيق واقع اولمشدر بوتقدير اوزره معنى اول نكته
عارفه نسبتله جان كبى زياده ظاهر وبعض كمسه يه نسبتله دقيق ونهاندرديمك اولور واول نكته بودركه نعمت ودولت
دنيوى ولذت وشهوت جسمانى عباد اللهدن جمعسنه ضرر ايلينلردن دكلدر بلكه اهل نفس واهل صورت اولنلره
محضدر وبرمقامده دخى هم بوزهرمار خدايه منسوب اولان تصاريفدن خوشكوار اولدى يعنى كماله ايرنلرك وكدورات
نفسانيه دن صفوت بولنلرك مقامنده بولذات نفسانى وشهوات جسمانى ودولت وعزت ورياست وبونلر امثالى
ضرردهنده وهلاك كننده شيلر بونلره ضرر ويرمز وغضب وقهره ايركورمز فافهم (م ى) درمقامى زهرودرجايى دوا
* درمقامى كفر ودرجايى روا * برمقامده زهردر وبريرده داوشفادر برمقامده كفر وخطادر وبريرده جائز
وروادر * مثنوى * كرچه انجا او كزندجان بود * چون بدينجا در رسد درمان بود * اكرچه او محلده يعنى مبتدينك
وجودنده اول زهرماركبى اولان لذات نفسانيه جانه ضرر اولور چونكه بومحله يتشه يعنى اهل كمالك وجودنه ايريشه
اول ذكر اولنان لذات نفسانيه درمان اولور * مثنوى * آب درغوره ترش باشد وليك * چون بانكورى رسد شيرين ونيك
مثلا غوره مرتبه سنده آب اكشى اولور وليكن چونكه غوره انكورلكه ايريشه انك آبى شيرين ولطيفدر * مثنوى *
بازدرخم اوشود تلخ وحرام * درمقام سركى نعم الادام) كيرو اول انكورلك مرتبه سنده شيرين وحلال اولان شيره خم
ايچره او تلخ وحرام اولور پس خمردن خل مرتبه سنه ايردكده سركه لك مقامنده نعم الادام الخل دينور وادام لطيف اولور
پس شئ واحد هر مرتبه ده برآخر حكمده اولوركه مرتبهٔ اولده اولديغى مرتبهٔ ثانيده اولديغى كبى اولمز كذلك لذات
دنيوى وحظوظ نفسانى مبتدينك وجودنده اولديغى كبى منتهينك وجودنه نسبت ايله اولمز تاكم بوبيان شريف ايله
دخى بومعنايى تأييد ايدوب بيوردلر (درمعنى انكه هرچه ولى كامل كند مريد انرا نشايد كستاخى كردن وهمان
فعل كردن كه حلواطبيب رازيان ندارد امار نجور رازيان دارد وسرما وبرف انكورراز يان ندارد اما غوره
رازيان دارد * بوسرخ شريفك معناسى بيانده دركه اول نسنه يى كه ولى كامل ايلر مريده كستاخلق
ايلمك وهمان اول فعلى ايلمك لايق دكلدر زيرا حلوا طبيبه زيان طوقنمز اما خسته يه زيان طوقنور وصوغوق وقار اوزمه زيان
طوقنمز اما غوره يه زيان طوقنور (ليغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر) زيرا بو آيت كريمه نك مضمونتك مظهرى
اولمشدركه حق تعالى حضرتلرى حبيبى حقنده بيوردى يا محمد الله تعالى سنك ذنبكدندن تقدم ايلين وتأخر
ايلينى بالكليه مغفرت ايلمك ايچون سكا فتح مبين ايله فتحى ميسر ايلدى پس برسالك مرتبهٔ ولايته ايروب اول حضرته
وارث كامل اولدقده بوآيت كريمه نك مضمونته مظهر اولوب (ما تقدم من ذنبه وما تأخر) بالكليه مغفور اولور اما مبتدى
اولان بومرتبه ده اولنه تقليد ايلسه ضرر قيلور تاكم بيوردلر * مثنوى * كرولى زهرى خوردنوشى شود * ورخورد
طالب سيه هوشى شود * فرضا اكرولى برزهريسه صافى عسل اولور واكر طالب ومبتدى زهريسه سيه هوش وتيره دل

اولور

اولور (مثنوى) رب هب لى ازسليمان آمدست * كه مده غيرمرا اين ملك ودست * سورهٔ صادده جناب رب العباد بيوردركه
قال) سليمان عليه السلام ديدى (رب) اى بنم پروردكارم (اغفرلى) بنى بارلغه (وهب لى ملكا) وبكا برملك موهبت ايله كه
لا ينبغى لاحد من بعدى) لايق اولميه براحده بندنصكره مقاتل بيوردلركه لا ينبغى لاحد من بعدى دن مراد تسخير رياح
وطيور وشياطين درتاكم آيتك اخرنده بوكا دلالت ايدر وبوحديث شريف دخى بومعنايى مؤيددرتاكم ابوهريرة
رضى الله عنه حضرتلرى حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلمدن روايت بيوردلر مسلم وبخارينك متفق عليه
اولديغى احاديث شريفه دندر قال عليه السلام (ان عفريتا من الجن) تحقيقا زمرهٔ جندن برعفريت يعنى برخبيث
ومنكر (تفلت) بكا تعريض ايلدى (البارحة) دون كيجه (ليقطع على صلوتى) بنم صلوتمى قطع ايتمكدن اوترى
فامكننى الله منه اى اعطانى الله مكنة من اخذه وقدرة عليه) يعنى بكا الله تعالى قدرت ومكنت ويردى (فاخذته) بن آنى
طوتدم فاردت) بن ديلدم (ان اربطه) اول عفريتى بغليم (على سارية من سوارى المسجد) مسجدك ديركارندن برديركه
حتى ينظروا اليه كلكم) حتى اول عفريته جمله كز نظر ايليه سز (فذكرت دعوة اخى سليمان) پس بن ذكر ايلدم قرنداشم
سليمان عليه السلامك بودعاسنيكه ديدى (قال رب اغفرلى وهب لى ملكا لا ينبغى لاحد من بعدى) فرددته پس بن اول
عفريتى رد ايلدم (خاسئا) اى ذليلا پس حضرت سليمان عليه السلامك بوكلامى حسده مشابهدر ليكن خلقه عين
مرحمتدن ناشى ديمشدرتاكم حضرت خداوندكار بومحلده تصريح وتبيين ايدرلر (انك انت الوهاب) تحقيقا سن يا ربى
وهابسن ديدى چون حضرت سليمان پيغمبر عليه السلامدن يا ربى سن بكا هبه ايله ديمك كلمشدر بويله دوكه بندن
غيرى يه بوملكى وبوقدرتى ويرمه (م ى) تومكن باغير من اين لطف وجود * اين حسد راماند اما آن نبود) الهى بندن
غيرى يه بولطف وجودى ايله بوسوز حسده بكزر اما اول حسد اولمدى * مثنوى * نكتهٔ لا ينبغى ميخوان بجان
سرمن بعدى زبخل اومدان * لا ينبغى لاحد نكته سنى جانله اوقومن بعدى سرينى انك بخل وحسدندن بيلمه (مثنوى
بلكه اندر ملك ديد اوصد خطر * موبموملك جهان بد بيم سر * بلكه حضرت سليمان عليه السلام ملكده يوز خطر
كوردى زيرا جهان ملكى موبمو باش قورقوسى اولدى (مثنوى) بيم سر بابيم سر بابيم دين * امتحانى نيست مارا
مثل اين * سلطنتده وصورى اولان دولتده دين قورقوسيله جان قورقوسيله باش قورقوسى واردر كسر سيله اولان
سردن مراد جان اولور برامتحان بزم ايچون بونك كبى يعنى بوسلطنت ودولت كبى يوقدرتاكم مصابيحده امام بغوى
بوحديثى باب امارتده روايت بيوردلر قال عليه السلام انكم ستحرصون على الامارة وانها ستكون عليكم ندامة
فنعمت المرضعة وبئست الفاطمة (مثنوى) پس سليمان همتى بايدكه او * بكذرد زين صد هزاران رنك وبو پس برسليمان
همت كركدركه او دولت وسلطنته مغرور اولميوب بونجه يوز بيك رنك وبويدن كچه وامور دنيويه يه محبت ايتميه
مثنوى) باچنان قوتكه اورا بودهم * موج آن ملكش فرومى بست دم) انچلاين قوتله كه حضرت سليمان عليه السلام
ايدى اول ملكك موجى انك نفسنى بغلدى تاكم صافنات جيادا كا عرض اولندقده انك سيرنه مشغول اولوب
ايكندى نمازى فوت اولوب حتى شمس غروبه واردى تاكم حق تعالى حضرتلرى سورهٔ صادده اندن خبر بيوردى
(اذ عرض عليه بالعشى الصافنات الجياد فقال انى احببت حب الخير عن ذكر ربى حتى توارت بالحجاب) (مثنوى)
چون بروبنشست زين اندوه كرد * برهمه شاهان عالم رحم كرد * چونكه بوغصه دن حضرت سليمان عليه السلام
اوزره غبار اولوردى جميع عالم پادشاهلرى اوزره ترحم ايلدى (م ى) شد شفيع وكفت اين ملك ولوا) باكمالى ده كه
دادى مرمرا * سليمان عليه السلام شفيع اولدى وايتدى الهى بوملك ولوايى شول كمال وقدرتله ويركه بكا ويردك يعنى
بودولت وامارتى شول كمسه يه ويركه اكا كمال وعدالت وعصمت ويرمش اوله سن تاكم آنى بكا ويردك تا اول عدالت
وكمال ايله اولان كمسه بودولت وامارتك حقندن كلوب دينه ضرر كلميه (مثنوى) هركرا بدهى وبكنى آن كرم *
اوسليمانست انكس هم منم * كمالى وعدالتى وحسن خصالى هركيمه كه ويره سن واكا عطا ايليه سن اول كمسه
زمانه سنك سليمانيدر واول كمسه فى الحقيقه هم بنم بندن غيرى اولمز (م ى) اونباشد بعدى اوباشد معى * خودمعى
چه بودمنم بى مدعى * اول كمسه بعدى اولمز بلكه معى اولور يعنى بندنصكره اولمز بنمله بيله اولور اكرچه زمان حسبيله
بندنصكره كلديسه ده مرتبه اعتبار ايله بنمله بيله درمعى خود ديمك ندر اول بنم بى نزاع وبى مدعى زيرا معيت ايكى شئ
برير ده اولمقدر حقيقة وجوده نظر اولندقده معيت واثنينيت قالمز بلكه بونده ظهور ايلين عينيله انده ظهور ايلين اولور
بوجهتدن بوا واولوربى نزاع * مثنوى * شرح اين فرضست كفتن ليك من * بازمى كردم بقصهٔ مردوزن * بوسوزك
شرحنى ديمك فرضدر يعنى خود معيت ندر عينيله اول كمسه بى خصومت بنم ديمه سنك شرحنى ديمك فرضدر زيرا
بونكله انك ما بيننده اتحاد معنوى نه جهتدن اولديغى توضيح قيلمق لازم وواجبدر وليكن بن كيرو مردوزن قصه سنه

رجوع ایلرم (مخلص ماجرای عرب وجفت او) یعنی عربك واتك جفتنك ماجراسینك وخلاصنك محلی بیاننده در
مخلص اكر مصدر میمی اولورسه خلاصی بیاننده دردیمك اولور * م ی * ماجرای مرد وزن را مخلصی * بازمی جوید درون
مخلصی) مرد وزنك ماجراسیچون بر مخلصی بر مخلصك درونی كبر واستر مخلصدن مراد حسام الدین افندی حضرتلری
اولور (مثنوی) ماجرای مرد وزن افتاد نقل) این مثال نفس خود میدان وعقل) این زن ومرد یكه نفسست وخرد
نیك بایستست بهر نیك وبد) وین دو بایسته درین خاكی سرا * روز وشب در جنك واندر ماجرا * مرد وزنك حكایه
وماجراسی نقل واقع اولدی بونی عقل ونفسك مثالی بیل كه قصه دن حصه بودر بو زن ومرد یكه برذكر ایلدك مراد
نفس وعقلدر ایو كركلو درایودن وكتودن اوتری وصالح وطالحدن اوتری وبوایكی لازم ضروریكه نفسدر بودارد نیاده
ویاخود بو خاكه منسوب اولان جسم اونده كیجه كوندز جنك وماجراده ونزاع وچون وچراده دررلرته كم هر برینك
اقتضاسی ونزاع وآرزوسنی نظمه كتوروب بیوررلر * مثنوی * زن همی خواهد حوایج خانقاه * یعنی آب رو ونان
وخوان وجاه زن همیشه خانقاه اهل حوایج ولوازمنی استر یعنی آب روی ونان وخوان وجاه طلب ایلركه حوایج خانقاهدن
مراد بونلردر (م ی) نفس همچون زن بی چاره كری) كاه خاكی كاه جوید سروری) نفس زن كبی چاره اید یجیلك ایچون
یعنی مرادینك حصولی ایچون كاه خاكی وتواضع وتذلل اید یجی اولور كاه عظمت وسرورلك استر (م ی) عقل خود زین
فكرها آكاه نیست * در دماغش جز غم الله نیست) عقل معاد خود نفسك ایلدیكی بو فكرلردن آكاه دكلدر انك دماغ
وفكرنده الله غمندن غیری یوقدر (م ی) كرچه سر قصه این دانه ست ودام) صورت قصه شنوا كنون تمام) اكرچه قصه نك
سری بو دانه ودامدر یعنی قصه دن حصه بو عقل ونفسدركه دانه ودام كبیدر اما شمدی قصه نك صورتنی تمام ایشت زیرا
صورت معنایه ومعنی دخی صورته لازمدر لابد صورت معناسز مفید اولمز ومعنی دخی صورتسز ظهوره كلمز (م ی)
كر بیان معنوی كافی شدی * خلق عالم عاطل وباطل بدی * اكر بیان معنوی كافی اولیدی یعنی مجرد ایمان وعرفان
واعتقاد اسلامه كفایت قیلیدی خلق عالم عاطل وباطل اولوردی یعنی عبادات وطاعات واعمال صالحات
وافعال حسنات ایشلمكدن معطل اولوردی اما اقرار باللسان وعمل بالاركان دخی ایمانك شرطندندركه ظاهر باطنك
عنوانیدر (م ی) كر محبت فكرت ومعنیستی * صورت روزه ونمازت نیستی * اكر محبة الله مجرد فكرت ومعنی اولیدی
بو تقدیرا اوزره سنك صوم وصلاتك صورتی اولمزدی وعبادات ظاهره یه شروع ایلمك لازم كلمزدی (مثنوی) هدیهای
دوستان باهمدكر * نیست اندر دوستی الا صور * دوستلرك بری برینه ارمغانلری دوستلق خصوصنده دكلدر
الا صورتلردر اكرچه صورتلردر اما سیرته دلالت اید یجیلردر (مثنوی) تا كواهی داده باشد هدیها * بر محبتهای مضمر
درخفا * تا كم صوری اولان هدیه لر شاهدلك ویرمش اوله خفاده درونده مستتر اولان محبتلر اوزره * مثنوی * زانكه
احسانهای ظاهر شاهدند * بر محبتهای سر ای ارجمند * زیرا كه ظاهرده اولان احسانلر شاهدلردر سرده اولان محبتلر
اوزره ای محترم اولان كسه (مثنوی) شاهدت كه راست باشد كه دروغ * مست كاهی از می وكاهی ز دوغ * سنك شاهدلك
كاه راست اولور وكاهی كذب ودروغ اولور یعنی اعمال ظاهرك كاهی بی ریا خالص اولور وكاهی مع الریاء اوره وكاذبه
اولور مثلا مست كاهی میدن وكاهی دوغدن مست اولور میدن مست اولد قده مستلكی صحیح وصادق وایراندن مست
اولد قده مستلكی كاذبدر اما ناسه كندیسنی مست كوسترر (مثنوی) دوغ خورده مستی پیدا كند * های وهوی
سركرانیها كند * مثلا دوغ ایچمش كسه كذبله بر مستلك پیدا ایلر های وهوی باش اغرلیغی قلقلر ایلر صحیح مست اولنلر
كبی حال انكه انده مستلكدن اثر یوقدر * مثنوی * آن مرایی در صیام ودر صلاست * تا كمان اید كه او مست ولاست
اول مرایی صیامده وصلاتده درتا خلقه كمان كتوره كه اول مست محبت الهیدر (م ی) حاصل افعال برونی دیكرست
* تا نشان باشد برانچه مضمرست * حاصل كلام افعال برونی وصوری دیكردر یعنی احوال دروندن غیریدر ولیكن
بو افعال برونی وضع اولنمشدر تا نشان اوله اول نسنه نك اوزرینه كه درونده مضمردركه ظاهر باطنه عنوان ونشان
اولور اما ظاهرده اولان نشان صادق وكاذب اولمغه محتملدر بو اجلدن مناجاته شروع ایدوب اول نشان صورینك
كژ اولمسندن راست اولمسنی فرق ایلمك ایچون حق تعالی حضرتندن تمیز ایلمك طلب ایدرلر وغیریلره دخی بو خصوصده
خدای تعالیدن تمیز استمك ایچون ارشاد بیوررلر (مثنوی) یارب این تمییز ده مارا بخواست * تا شناسیم آن نشان كژ
ز راست * یاربی سن بزه طلب وسؤال ایتمكله اول تمییزی ویرتا كم اول اكریلك نشانی طوغریدن اكیه لم وكاذبی
صادقدن فرق ایلیه لم (مثنوی) حس را تمییز دانی چون شود * آنكه حس ینظر بنور الله بود * كر اثرها بود سبب
هم مظهرست * همچو خویشی كز محبت مخبرست * الظاهر عنوان الباطن لخواصنه افعال برونی احوال
درونه دلالت وشهادت ایلر ومحبت ومودت قلبی اعلام ایدوب ما فی الضمیری سویلر ولیكن شاهد اولان افعال ظاهره

كاه راست وصادق وكاه كژ ومنافق اولور محصل هر حسه آنك تمییزی میسر اولمز حس وادراك ایچون تمییز بیلورمیسن
نیجه اولور اول حس كه ینظر بنور الله اوله ایوبی كدن تمییز اول قیلور اما ناظر بنور الله اولمینلر اثردن مؤثره استدلال قیلور
مثلا اثر افعال برونی ومؤثر حال ومحبت درونیدر كه آثار وافعال ما فی الضمیره دلالت وشهادت ایلر اما چونكم آثار
محبت اولمسه اسباب محبت دخی مظهردر شول قرابت كبی كه محبتدن مخبردر یعنی بر كسه ده افعال صورت وآثار محبت
اولمسه اكر محبتك انده سببی اولورسه انك محبتنه دلالت ایدر مثلا اكر اول كسه نك اهل محبته قرابتی وعاشقان خدا ایله
الفتی وارایسه بو سبب محبت دخی مظهر محبتدر (مثنوی) نبود آنكه نور حقش شد امام * مر اثر را یا سببها را غلام *
اما بر كسه یه نور حق امام اوله اول همام آثار واسبابه غلام اولمز بلكه نور خدا ایله اسرار درونه مطلع اولور وضمایری
بلا استدلال مشاهده قیلور (مثنوی) تا محبت در درون شعله زند * زفت كردد وز اثر فارغ كند * تا انك درونده
عاقبت محبت الهی شعله اورر وظاهر اولور واول محبت تدریجله بیولر وقوی اولور واول كسه یی اثردن فارغ ومستغنی ایلر
(مثنوی) حاجتش نبود پی اعلام مهر * چون محبت نور خود زد بر سپهر * نور مهر ومحبتی اعلام ایچون اكا حاجت
ایلر واحتیاج اولمز چونكم محبت الهی كندینك نورنی سپهر وفلك اوزره اوردی یعنی چونكه محبت الهیه كمالیله ظاهر اوله
وانك نوری دروندن برونه شعله اوره اسبابله اعلام ایتمكه احتیاج قالمز * مثنوی * هست تفصیلات تا كردد تمام *
این سخن لیكن بجو تو والسلام * بو محلده تفصیلات واردر تا كم بو سوز تمام اوله ولیكن او تفصیلاتی اهلندن طلب ایله
ودخی سلامتده اول تفصیلات بودركه محبت اصلنده جمیل حقیقینك كندی جمال وكمالنه درجمعا وتفصیلا مرتبهٔ
جمعده اولان محبت بلا توسط كائنات ذات الهیه نك كندی جمال وكمالنه اولان حبیدر وجمعنك مرتبهٔ تفصیله محبتی
اولدركه ذات الهیه مع اسمائه وصفاته مظاهر كونیه ومرایات متناهیه ظهور وتجلیسنه اولان حبیدر * رباعی *
جانا نكه دمی عشق نزد با همه كس * كس را نرسد بدامنش دست هوس * مرآت شهود اوست ذرات وجود * با صورت
خود عشق همی بازد بس * یاخود تفصیلدن مراد مرتبهٔ تفصیلده اولنه محبتدر نته كم اكثر افراد انسانینك مظاهر
كونیه ده عكس جمال مطلقی كوروب اكا محبت وعاشق اولدیغی كبی (رباعی) ای حسن تو كرده جلوها در پرده *
صد عاشق ومعشوق بدید آورده * بر بوی تو لیلی دل مجنون برده * وز شوق تو وامق غم عذرا خورده * ویاخود مرتبهٔ
تفصیلدن جمعه اولان محبتدر مثلا اهل سلوكك جناب حقه اولان محبتی ووجود مطلقه اولان اشتیاق ولوعتی كبیدر
وبو محبتك آثار وعلامتی (قل ان كنتم تحبون الله فاتبعونی یحببكم الله) آیت كریمه سنك مقتضاسنجه متابعت حضرت
رسالتپناه ومطاوعت امر الهدركه بر كسه نك جناب حقه اولان محبتنه بو افعال ظاهره شهادت ایلر اما شول
عاشق صادق كه محبتی مشتعل اوله وزفت اولوب شهرت بوله اول اثردن فارغ اولور یعنی اكا اثرله استدلال ایلمكدن
مستغنی اولور اكا حاجت اولمز واحتیاج لازم كلمز افعال ظاهر یله مهرنی اعلام ایلمكه فرضا عاشق صادق افعال
ظاهره یی كتم ایلسه وآثار محبتی ستر قیلسه چونكم انوار محبت سپهره اوره ورایات عشق قائم اولوب طوره انك ستری
نیجه ممكن اولور (شعر) فكیف تنكر حبا بعد ما شهدت * به علیك عدول الدمع والسقم (مثنوی) كرچه شد معنی درین
صورت پدید * صورت از معنی قریبست وبعید * در دلالت همچو آبند ودرخت * چون بماهیت روی دورند سخت
ترك ماهیات وخاصیات كو * شرح كن احوال آن دو ماهرو * بیت اول كلمات سابقه دن ناشی اولان سؤال مقدری دفع
ایچوندر اول سؤال بودركه معانی وحقایق صورت حكایاتده ظهور ایلدیكی كبی جمال وكمال خدا وعالم معنی
دخی بو آینهٔ صورتده ومجلای بشرده عیان ونمایان اولدی وتجلیات الهیه ایله جهان طولدی بیوررلر نته كرچه عالم
معنی آینهٔ صورتده ظاهر وپدید اولدی ولیكن صورت معنایه من وجه قریب ومن وجه بعیددر معنی صورتده ظهور
ایلدیكی حیثیتدن وصورت آینه اولدیغی جهتدن صورت معنایه اقرب من حبل الورید در اما هر برینك حقیقتنه
نظر اولنسه صورت معنادن ومعنا صورتدن بغایت بعیددر نته كم صورتك معنایه قرب وبعدنی تمثیل ایدوب بیوررلر
بو معنایله كه صورت بری برینه دلالت ایلمكده آب ودرخت كبیدر نته كم اشجار سبزه زار انه دلالت قیلور زیرا دراكی
اولانلر بیلورلر كه درخت نشو ونمایی مادن الور كذلك عالم صورت معنایه وعالم بالایه بو كونه دلالت قیلور زیرا عند العلماء
پیدا وهویدادركه عالم صورت معنا ایله قائمدر وخدای متعال قیومدر وعالم صورت جمیع حالاتده حیاتده ومماتده
وحركات وسكناتده ودخی سائر صفاتده جناب حقه محتاج ومفتقردر وخدای متعال رب العالمیندر ومقوم آسمان
وزمیندر چونكم هر برینك ماهیتنه ذاهب اوله سن بری برندن قتی دور وبعیددرلر مثلا ماهیت ما جوهر سیاله
وماهیت درخت نبات نامیه در پس بینهما ماده مسافهٔ بعیده واردر وصورت عالم ممكن الوجود وماهیات عالم اعیان
ثابته وماهیات غیر مجعوله دركه مراد صور علمیهٔ الهیه در وامور كلیه در عند الحكماء والمشایخ الصوفیه خارجده

موجوده اولان طبایع وخلایقك حقایق لازمه سیدر مثلا حیات وعلم وقدرت وارادت وبونلر امثالی امور عقلیه دن اولان صفتلردر اگرچه بونلر خارجده وجود عینی ایله موجوده اولمدیلر ولیکن آبك درختده اولان ظهوری کبی خارجده اولان اعیان موجوده ده ظهور ایلدیلر وبو امور کلیه نك وحقایق معنویه نك ابك درختده اولان حکم واثری کبی هر وجود عینیده حکم واثری واردر بلکه من وجه عین اعیان موجوده در اگرچه من وجه غیری کورینور ونفسنده هر بر امور معقوله اولمقدن بنه خالیه دکلدر هر برینك احکام وآثاری اعیان موجوداتده عیان اولدیغی اعتبار ایله کالماء فی الاشجار آشکار وبدیدار دکلدر ولیکن ماهیاتنه نظر اولنسه بو عالم صورتدن بو امور معنویه زیاده بعیده ومختفیه در پس بو ماهیات اعیان موجوده وخاصیات اشیای مخلوقه نك بحثی وشرحی قتی چوقدر وبونك تفصیلنه نهایت یوقدر بو ماهیات وخاصیات شرحنی ترك ایله واول ایکی ماهروکه صورتا زن ومرد ومعنا نفس وخرددر انلرك شرحنی واسرارنی سویله (دل نهادن مرد عرب بر التماس زن خویش وسوکند خوردن که درین تسلیم مرا حیلتی وامتحان نیست * مثنوی * مرد کفت اکنون کذشتم از خلاف * حکم داری تیغ برکش از غلاف * مرد عرب زننه ایتدی آلان نزاع وخلافدن کچدم بنم اوزریمه حکم طوترسن غلافدن تیغکی چك یعنی تیغ امرکی غلاف دهانکدن اخراج ایدوب بنم اوزریمه اجرا ایله دیدی (م ی) هرچه کویی من ترا فرمان برم) در بد ونیك آمد وی ننکرم هرنه سویلرسك بن سکا مطیع وفرمانبرم یاخود معنی هرنه دیرسك بن سنك فرمانکی برینه ایلتورم اول فرمانکك برامری وابو کلمسنه نظر ایلمزم یعنی سنك امرك بنم اوزریمه اگر نافع وگر ضاردر انك نفع وضررینه باقیوب هر وجهله اکا مطیع اولورم (مثنوی) در وجود تو شوم من منعدم * چون محبم حب یعمی ویصم * سنك وجودکده بن منعدم وبی وجود اولورم چونکم بن محبم حب انسانی کور وصغیر ایلر یعنی محبوبنك عیبنی کورمکدن اعمی وقبایحن اشتمکدن اصم ایلر کما قال علیه السلام حبك الشیء یعمی ویصم بو حدیث شریفك شرحی اکثر مواضعده مذکور اولمشدر بونده تنبیه واشارت واردر شول مرتبه یه که اولدمکه نفس اماره ولوامه لك صفتلرندن بچوب مطمئنه مرتبه سنه ایروب عقله کما لیله تابع اوله عقل اکا محب وعاشق اولوب مع زیادة تابع اولور وانك مرادی اوزره سیر قیلور (م ی) کفت زن آهنك برم می کنی یا بحیلت کشف سرم می کنی * زن مرد عربه ایتدی بکا بر واحسان قصدنمی ایلرسن یا حیله ایله بنم سرمی کشفمی ایلرسن یعنی بکا بو مرتبه تبعیتك مجرد لطف واحسانمی ویاخود کشف سر درون ایچون تجربه وامتحانمیدر پس اعرابی زنه کمال اعتماد حاصل اولسون ایچون وکندینك اکا اولان انقیادنه اطمینان کلسون ایچون اسم ذات ومستجمع جمیع صفات اولان الله تعالی یه قسم ایلدی * مثنوی * کفت والله عالم السر الخفی * کافرید از خاك آدم را صفی * اعرابی ایتدی عالم سر وخفی اولان الله حقیچونکه اول الله خاك تیره دن آدم علیه السلام حضرتلرینی صفی وبرکزیده براتدی (مثنوی) در سه کز قالب که دادش وانمود * هرچه در الواح ودر ارواح بود) اوچ ارشون قالب که اکا وبردی اول قالبده کبرو کوستردی هرنه که لوحلرده وروحلرده اولدیسه لوحلردن مراد لوح قضا ولوح قدر ولوح محو واثبات در ارواحدن مراد عالم ارواحدر الواحدن مراد ارواح مناسبتیله عالم اشباح اولسه دخی جائزدر یعنی عالم اشباحده وعالم ارواحده هرنه شیء وار ایسه انك علمنی واسرارنی اولقدر صغیر قالبده اکا کوستردی دیمك اولور (مثنوی) تا ابد هرچه بود او پیش پیش * درس کرد از علم الاسماء خویش) تاملك بیخود شد از تدریس او) قدس دیکر یافت از تقدیس او) حضرت آدم علیه السلامك اول اعرابی لساندن عظم شاننی تعریف ایدوب بیوررلرکه اول آدم علیه السلام ابده دك هرنکم اوله انك اسمنی وسرنی اول ادم علیه السلام اوکجه اوکجه ومقدم مقدم درس تعلیم ایلدی کندی به تعلیم اولنان اسمانك علمندن حتی ملائکه انك تدریس وتعلیمندن بیخود اولدی (سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا) دیوب کندیلردن نفی علم قیلدی وهر بری قدس ونزاهت آخر بولدی ومعرفتده نقصانن بیلدی اول آدم علیه السلامك تقدیسندن زیرا ملائکه آدمدن اول انجق صفات سلبیه ایله تسبیح وتقدیس ایدرلردی پس حضرت آدم علیه السلام جناب حق صفات سلبیه وثبوتیه ایله تسبیح وتقدیس ایلدکده بونلر لوث قلت معرفتدن پاك اولوب طهارت کامله بولدیلر دیمك اولور مثنوی) آن کشادی شان کز آدم رو نمود * در کشاد آسمانهاشان نبود * اول کشاده لك وفتوح که حضرت آدم علیه السلامدن انلره یوز کوستردی آسمانلرك کشاده لکندن وفتوحندن انلره اولمدی (مثنوی) در فراخی عرصه آن پاك جان * تنك آمد عرصه هفت آسمان * اول پاك جانك میدانی وسعتندن یدی آسمانك میدانی طار کلیدی یعنی انسان کاملك وسعت عرصه جانه نسبت بو هفت آسمان وزمین قتی صغیر ومهیندر نته کم بو معنایه اشارت ایدوب حدیث قدسینك مضمونی ایله استشهاد بیوردیلر (مثنوی) کفت پیغمبر که حق فرموده است * من نکنجم هیچ در بالا وپست * حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدیکه حق تعالی بیورمشدر بن هیچ بالا وپسته

صغمزم

صغمزم بو حدیث شریفه اشارتدر که حضرت نبی علیه السلام حق تعالی حضرتندن حکایه بیوررلر (قال الله تعالی لا یسعنی ارضی ولا سمائی ولکن یسعنی قلب عبدی المؤمن التقی النقی الورع) پس حدیث شریفك شرحنی نظمه کتوروب جناب حقدن حکایه بیوررلر * مثنوی * در زمین وآسمان وعرش نیز * من نکنجم این یقین دان ای عزیز * زمین وآسمانده وعرشده دخی بن صغمزم ای عزیز بو معنایی سن یقین بیل (مثنوی) در دل مؤمن بکنجم ای عجب * کر مرا جویی در ان دلها طلب * اما مؤمنك قلبنه صغارم بو عجبدر اگر بنی استرسك کوکللرده طلب ایله که قلب المؤمن بیت الله وقلب المؤمن عرش الله دیمشدر * مثنوی * کفت ادخل فی عبادی تلتقی * جنة من رؤیتی یا متقی * سورة فجرك آخرینه اشارتدر * یا ایتها النفس المطمئنة * ای النفس التی نزلت علیها السکینة وتنورت بنور الیقین فاطمأنت من الاضطراب * ارجعی الی ربك * رجوع ایله جناب ربکه (راضیة) راضیه اولدیغك حالده اعطا اولنن نعمتلره مرضیة) عند الله * فادخلی فی عبادی * ای ادخلی فی زمرة عبادی الذین کانوا من اهل التوحید * وادخلی جنتی * ای ادخلی معهم جنتی وقال بعضهم ادخلی فی جسد عبادی حالة البعث وادخلی مع اجسادهم جنتی حضرت خداوندکار بیوررلر که کفت حق تعالی دیدی ادخل داخل اول سن ای نفس مطمئنه فی عبادی بنم عباد پرشادم زمره سنه تلتقی سن ملاقی اوله سن جنة من رؤیتی بنم رؤیتمدن جنت عظیم الشانه یا متقی ای متقی اولان قولم جنة لفظا منصوبدر تلتقینك مفعولیدر من رؤیتی جنتك صفتیدر ای جنة کائنة من رؤیتی دیمکدر پس زمره عباد اللهه داخل اولمق خدمتلرنده اولوب قلبلرین اله کتورمکدن کنایه در بو خصه مجرد دخول دکلدر پس عارفك قلبنه داخل اولمق اعمال مقبوله دندر کما ان رجلا قال لابی یزید البسطامی قدس الله سره العزیز دلنی علی عمل اتقرب به الی الله فقال احبب اولیاء الله وادخل فی قلوبهم فان الله ینظر الی قلوب العارفین کل یوم ثلثمائة وستین نظرة لعله ینظر الی اسمك فی قلبه فیغفر لك عرفادن بری بو بیتی قتی احسن بیورمشلردر * بیت * جنت حقك باغچه سیدر عارف انك باغبانیدر * باغبان ایله بیلشی کور تا کیره سن باغچه سنه (مثنوی) عرش با آن نور با پهنای خویش * چون بدید اورا برفت از جای خویش * عرش عظیم کندینك پهنا اولان نوریله ویاخود معنی عرش عظیم کندینك پهنالکی نوریله یعنی بو مرتبه عریض الجرملکی نوریله چونکم اول آدمی وانك اسرارنی کوردی کندی یرندن کتدی یعنی حضرت آدم علیه السلامك عظم شاننی کوردیکی کبی کندی مرتبه سنده اولان عزت وعظمتی ترك ایدوب انك اسرار انوارنده متحیر اولدی * مثنوی * خود بزرکی عرش باشد بس بدید * لیك صورت کیست چون معنی رسید * نعم عرش عظیمك بیوکلکی خود زیاده بدیددر یعنی زیاده دراز وکبیردر لیکن چونکه معنی ایرشدی صورت کیمدر زیرا عرش ومافیها صورت وقلب انسان کامل معنادر معنی قتنده صورت حقیر وبی اعتباردر * مثنوی * هر ملك می کفت مارا پیش ازین * الفتی می بود بر روی زمین * هر بر ملك حضرت آدم علیه السلام علم اسماسنی سویلدکده وحقایق اشیانی نقل ایلدکده بویله دیدی بزه بو وقتدن اول روی زمین اوزره بر الفت وار ایدی * مثنوی * تخم خدمت در زمین می کاشتیم * زان تعلق ما عجب می داشتیم) زمینده خدمت تخمنی اکدك وعبادت وطاعت دکلرین دیکدك اول زمینه اولان تعلق والفتدن بز عجب طوتدك * مثنوی * کین تعلق چیست با این خاکمان * چون سرشت ما بدست از آسمان * چون کندی کندیمزه دیدك بو خاك که بزم میل وتعلقمزندر چونکه بزم سرشت وخلقتمز آسماندن اولمشدر * مثنوی * الف ما انوار با ظلمات چیست * چون تواند نور با ظلمات زیست * بز انوارك ظلماتله الفت وانسیتی ندر نور ظلماتله دریلکه نیجه قادر اولورکه بو ایکیسی ضدلردر * مثنوی * آدما آن الف از بوی تو بود * زانکه جسمت را زمین بد تار وپود * ای آدم اول مقدما اولان الفت وانسیتکه بزمله زمین ما بیننده اولمشدی سنك رایحه واثرندن ایدی زیرا زمین سنك جسمکه تار وپود ایدی یعنی ارش وارغج مشابه سنده ایدی * مثنوی * جسم خاکت را ازینجا بافتند * نور پاکت را درینجا یافتند * سنك خاك اولان جسمکی بوندن طوقودیلر یعنی زمینده ترکیب وتخمیر ایلدیلر سنك پاك نورنی بو خاکی جسدده بولدیلر * مثنوی * این که جان ما ز روحت یافتست) پیش پیش از خاك آن می تافتست * بو انس والفتی که بزم جانمز سنك روحکدن بولمشدر مقدما خاکدن اول اول اول حالت خاکدن لامع وظاهر اولمشدر (م ی) در زمین بودیم وغافل از زمین * غافل از کنجی که در وی بد دفین بوندن اول زمینده اولدق وزمیندن غافل ایدك شول بر کنجدنکه انده اول مدفون ومستور ایدی (مثنوی) چون سفر فرمود مارا زان مقام * تلخ شد مارا ازان تحویل کام * چونکه اول مقامدن حق تعالی بزه آسمان جانبنه سفر بیوردی بزه اول تحویل مکان وتبدیل مقام ایلدکدن کامز تلخ اولدی * مثنوی * تا که حجتها همی کفتیم ما * که بجای ما که آید ای خدا * تا کم او تخلك موضعنده بز حجتلر سویلدك که ای خدا بزم یریمزه کیم کاورکه بزم کبی تسبیح وتقدیس ایدیجیلرز * مثنوی * نور این

تسبیح واین تهلیل را) می فروشی بهر قال وقیل را) بو تسبیح وتهلیل نورنی قال وقیلدن اوتری صاترمیسن یعنی سفك دمام
قیلان وبر بوزنده فساد اولان بنی آدمی بزم اوزریمزه اختیار ایدرمیسن * مثنوی * حکم حق کسترد بهر ما بساط *
که بکوییداز طریق انبساط * حق تعالینك حکمی بزدن اوتری رحمت ورأفت بساطنی دوشدی ودیدیکه ای
ملکلرم انبساط طریقندن سو یلیکز انبساط ترك حشمت وخلع ادب ایتمکه دیرلر یعنی احتشام وادبی ترك ایلیك
طریقندن بوکونه سوزسو یلیك سزه اجازت دیدی (مثنوی) هرچه آید بر زبانتان بی حذر * همچو طفلان یکانه با پدر
هرنکه سزلك انکز اوزره کلورسه خوف وحذرسزسو یلیك یکانه ومقبول طفللر پدرلرینه سو یلدکاری کبی (م ی)
زانکه این دمها چه کرنالایقست * رحمت من برغضب هم سابقست * زیرا بوسوزلرا کرنالایق ونامعقولدر بنم
رحمتم غضب اوزره هم سابقدر (قال الله تعالی فی الحدیث القدسی سبقت رحمتی علی غضبی) (مثنوی) ازپی اظهار این
سبق ای ملك * درنونهم داعیهٔ اشکال وشك * بوسبق رحمتی اظهار ایتمك ایچون ای ملك سنك وجودنده اشکال
وشك داعیه سنی قورم وسنك بوخصوصده درددرونکی تقاضا کرایلرم * مثنوی * تابکوبی ونکیرم برتو من) منکر حلم
نیارد دم زدن * تاکم نالایق سوزی سن سو یلیه سن وبن سنك اوزرینه طوتمیم یعنی سنی اول جرم واسطه سیله
مؤاخذه ایتمیم بنم حلمه منکر اولان دم اورمغه قادر اولمیه یعنی حلمی ورأفتی بوقدردر بوطعن قیلمیه * مثنوی * صد پدر
صد مادر اندر حلم ما * هرنفس زاید درافتد در فنا * بزم حلممزده یوز پدر ویوز مادر هرنفس طوغر فنایه دوشر یعنی
بزم دریای حلممزدن انلرك حلم وشفقتی ظاهر اولوب محو اولور (ولهذا قیل الله ارحم بعبده من الوالدة المشفقة بولدها)
(مثنوی) حلم ایشان کف بحر حلم ماست * کف رود آید ولی دریا بجاست * خود چه کو یم پیش آن دراین صدف
نیست الا کف کف کف کف) جناب حق اسانندر جناب عزت بیورر لرکه پدران ومادرانك حلم ومرحمتی بزم
حلممز دریاسنك کفی وحبابیدر کف کیدر کلور قسمیدر ولیکن دریای رحمت برنده قائمدر زیرا جناب حقك حلم
ومرحمتی مخلوق حلمی کبی کاه حلیم وکاه غضوب اولمز بلکه حلمی وغضبی دائمدر بیت ثانی مردعرب لسانندندر زنه
دیرخودنه سو یلیم واللهك حلم ورأفتی نه وجهله تقریر ایلیم اواللهك رحمتی درینك اوکنده بوپدر ومادرلك صدف
رحمی وقشر رأفتی دکلدر الا کفك کفك کفیدر یعنی نیجه مرتبه اندن دونترو وجوه کثیره ایله اندن قلیل
وحقیردر زیرا جناب حق اکرم الاکرمین وارحم الراحمین درو بوخصوصده بومحله مناسب احادیث کثیره وارد
اولمشدر ایراده حاجت یوقدر * مثنوی * حق آن کف حق آن دریای صاف * کامتحانی نیست این کفت ونه لاف *
اول کف حقیچون واول دریای صاف حقیچون یعنی اول کف کبی اولان پدر ومادرلك رحمی حقیچون ودریای صاف
کبی اولان رحمت الهی حقیچون که بوسوز امتحان دکلدر وکذب ولاف دخی دکلدر * مثنوی * ازسر مهر وصفا است
وخضوع * حق آنکس که بدو دارم رجوع * محبت وصفا وخضوع یوزیندندر اول کمسه نك حقیچونکه اکا رجوع
طوترم * مثنوی * کر بپیشت امتحانست این هوس * امتحانرا امتحان کن یکنفس * بو هوس اکر سنك قتنده
امتحان ایسه بر نفس بنم امتحانمی امتحان ایله * مثنوی * سرمپوشان تا پدید آید سرم * امر کن تو هرچه بروی قادرم *
سرکی ستر ایلمه تا بنم سرم ظاهر کله بکا امر ایله هرنسنه یه که انك اوزرینه قادرم (مثنوی) دل مپوشان تا پدید آید دلم *
تاقبول آرم هرآنچه قابلم * قلبکی ستر ایلمه تا بنم قلبم ظاهر کله تاقبول کتورم هراول نسنه یه قادر اولم (مثنوی) چون
کنم در دست من چه چاره است * درنکر تا جان من چه کاره است * نیجه ایدم بنم الده نه چاره وار درنظر ایله تا بنم جانم
نه کاره منسو بدر (تعیین کردن زن طریق طلب روزی کدخدای خودرا وقبول کردن او) * مثنوی *
کفت زن یك آفتابی تافتست * عالمی زو روشنایی یافتست * زن اعرابی یه ایتدی دنیاده برآفتاب
طلوع ایلمشدر تمام عالم اندن روشنالق بولمشدر (مثنوی) نائب رحمان خلیفهٔ کردکار * شهر بغدادست
ازوی چون بهار * رحمانك نائبی کردکارك خلیفه سیدر پادشاهلر بوزنده حق تعالینك خلیفه سی وکولکه سی
کبیدرکه مظلوملر انك ظل سعادتنده آسوده اولورلر بغداد شهری اندن وانك کرم واحسانندن بهار کبیدر (مثنوی)
کر بپیوندی بدان شه شوی * سوی هر ادبار تا کی میروی * همنشین مقبلان چون کیمیاست * چون نظرشان
کیمیایی خود کجاست * اکر اول پادشاهه واصل اوله سن پادشاه اولورسن هر ادبار وبدکارك جانبنه نیجه دك
کیدرسن مقبل اولنلرك وسعادت حقیقی بولنلرك همنشینلکی کیمیا کبیدر انلرك نظری کبی
بر کیمیا خود قنده در (م ی) چشم احمد برابوبکری زده * او زیك تصدیق صدیق آمده * حضرت احمد علیه
السلامك مبارك چشمی ابوبکر اوزره اورمش اول ابوبکر بر تصدیقدن صدیق کلمش * مثنوی * کفت من شه را پذیرا
چون شوم * بی بهانه سوی او من چون روم * اعرابی عورتنه ایتدی بن شاهی نیجه قبول ایدیجی اولم سبب وبهانه سز

بن انك جانبنه نیجه کیدم * مثنوی * نسبتی باید مرا یا حیلتی * هیچ پیشه راست شد بی آلتی * بکا بر سبب ویاخود
برحیلت وصنعت کرك هیچ صنعت برآلتسز راست اولدمی یعنی شاهلر حضورینه وارمغه بر وسیله لازمدر بی آلت
وبی سبب بو کارك حصولی مشکلدر * مثنوی * همچو مجنونی که بشنید از یکی * که مرض آمد بلیلی اندکی * اول
مجنون کبی که برکسه دن اشتدیکه لیلایه برآز جق مرض کلدی * مثنوی * کفت آوه بی بهانه چون روم * ور بمانم
ازعیادت چون شوم * مجنون ایتدی ای واه لیلایه بهانه سز نیجه کیدم واکر عیادتدن قالورسم نیجه اولور یعنی انك
حالنی صورمزسم نیجه اولور * مثنوی * لیتنی کنت طبیبا حاذقا * کنت امشی نحو لیلی سابقا * مقدما حضرت
مولانا قدس الله سره العزیز بو محلده سالکك نفسنی زنه وروحنی مرده تشبیه ایدوب بیورر لر سالکك نفسی روحنه
لسان حالله دیرکه ای روح برمرشد کامل وخلیفهٔ فاضل زمانکده وارد رانك حضورینه وارکه سنی دنیا وآخرت
احتیاجندن خلاص ایده دیدکده روح دخی دیرکه ای نفس بنم ماده مناسبت واستعداد لازمدر بی سبب وبی استعداد
نیجه قابلدرکه انسان کامل ایله آشنا اوله مثلا لیلی خسته اولمش ومجنون انك عیادتنه برسبب واسطه بوله میوب
علی طریق التحسر والتلهف دیمشکه لیتنی کنت نولیدم بن اولیدم طبیبا حاذقا بر طبیب حاذق کنت امشی
بن یوررا اولیدم نحو لیلی لیلی جانبنه سابقا سبقت ایدیجی اولدیغم حالده * مثنوی * قل تعالوا کفت حق مارا بدان * تا بود
شرم اشکنی مارا نشان * شب پرانرا کر نظر وآلت بدی * روزشان جولان وخوش حالت بدی * سورهٔ آل عمرانده
اولان آیته اشارتدر (قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمة) دی یا محمد اهل کتابه کلك اول کلمهٔ حقه که (سواء بیننا وبینکم)
ای لا یختلف فیها الرسل والکتب وما بعدنده بو آیت اول کلمه یی تفسیر در (ان لا نعبد الا الله) یعنی بز عبادت ایتمیوز الا کا
(ولا نشرك به شیئا) ودخی بز اکا عبادتده شریك ایتمیوز (ولا یتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله) ودخی اتخاذ ایتمیوز
بعضمز بعضمزی ارباب اتخاذ ایتمکله اللهدن غیری مسیح ابن الله وعزیر ابن الله دیمه یز پس برکسه نك که کلامی وحالی
مخالف رضاء الله ورضاء رسول الله اوله انلره خدمت ومحبت من دون الله ارباب اتخاذ ایتمك قبیلندندر دیمشلر (فان
تولوا) اکر توحید حقدن اعراض ایدرلرسه (فقولوا اشهدوا) پس سزدیك انلره شاهد اولك که (بانا مسلمون) تحقیقا
بز مسلمانلرز وسورهٔ انعامده دخی بیورر لر (قل تعالوا) دی یا محمد کفاره کلك (اتل ما حرم ربکم علیکم) بن سزه تلاوت
یده یم ربکزك سزلك اوزریکزه حرام ایلدیکی شیئ (ان لا تشرکوا به شیئا) اللهه شرك ایتمیه سز (وبالوالدین احسانا)
دخی والدینه احسان ایده سز پس دعوت حق جمله امه شاملدر پس بای وجه کان اکر بلا استعداد واکر بلا مناسبة
ولا استعداد توجه واجابت لازمدر * معنی بیت مردعرب لسانندندرکه خاتونه سو یلر ولیکن حضرت مولانا قدس
الله سره العزیز بزدرکاه حقه بلا هدیة ولا وسیلة توجه ایتمکه تعریض ایلرمردعرب دیرکه نعم ای خاتون اکر
جناب حق کلام مجیدنده برنیجه محلده رسولنه امر ایدوب تعالوا بیوردی یعنی کلك دیو دعوت قیلدی تاکم بزه انك
دعوتنه اجابت قیلمغه شرم شکنلك وحیاقر مقلق نشان وعلامت اوله پس بو شرم شکنلك دخی نوعا وسیله والتدرکه
انسانه بو حیا وعاری کیدروب خلیفة الله دعوتنه اجابت قیلمغه خیلی کوشش واستعداد کرکدر بزده ایسه
بو آلت نظر یوقدر مثلا شب پره لرك اکر نظری وآلت استعدادی اولیدی کوندز انلره جولان وخوش
حالت اولوردی سائر طیور کبی حال بوکه روزانی جولاندن وطیراندن مانع ودافع دکلدر ولیکن انك نهارده جولان
ایتمکه استعدادی یوقدر پس جناب حضرت دخی اکرچه انبیا علیهم السلام واولیای کرام اسانندن عبادنی دعوت
ایلمشدر اما علی ای حال اول دعوته استعداد لازمدر اقل مایکون شرم شکن وعار افکن اوله سن (م ی) کفت چون
شاه کرم میدان رود * عین هر بی آلتی آلت شود * زانکه آلت دعوی است وهستی است * کار در بی آلتی وپستی است
زن شوینه یعنی نفس فقر خوی عقل نصیحت کوینه دیرکه ای عقل چونکیم کرم شاهی وجمله مخلوقك الهی میدان عطا
واحسانه کیده وجود وکرمله عبادنه توجه ایده عین هر بی آلت آلت اولور وکل بی دولت دولت بولور * بیت * داد حق را
قابلیت شرط نیست * بلکه شرط قابلیت داد اوست) عطا وموهبت الهیه یه وسیله وآلت لازم دکلدر بلکه حقیقته
نظر اولنسه بو بولده یوقلقدن وکمال فقردن ایو وسیله وآلت اولمز انکیچون آلت وسبب دخی نوعا دعوا وواراقدر اصل کار
وعمل آلتسزلکده وکمال پستلکده درنتهکم ابن الفارض دیر * بیت * ویمتها بالفقر لکن بوصفه) غنیت فالقیت
افتقاری وثروتی) فاثبت لی القاء فقری والغنی) فضیلة قصدی فاطرحت فضیلتی) یعنی بن اول حضرت جانبنه کمال فقرله
قصد ایلدم لیکن اول فقرك وصفیله غنی اولدم پس وجودمله اولان افتقار وثروت وغنامیده القا ایلدم پس فقر وغنامی
القا ایلدکده دخی بنم قصدمك فضلنی اثبات ایلدی بکا پس فضیلتمی دخی طرح ایلدم تائیه شرحنده مفصلا تحریر
ایلدك پس الاعتماد علی العمل عند العارفین من الزلل فخر اسنجه اعمال وافعاله استناد خود نوعا خطادندر ومن

جز رحیق ومایهٔ اذواق نیست * زیرا بونك كبی بر لطیف آب دوكلی آفاقده بوقدر بو آب شراب خالصدن ومایهٔ اذواقدن
غیری دكلدر فی الجمله عقل ونفس مرتبهٔ حقیقته ایرمزدن اول بو بریهٔ دنیاده ایكن كندی كوزهٔ وجودنده حاصل
قیلدقلری ماء مهین كبی اولان علملرین وعمللرین ماء معین كبی زعم ایلیوب جمیع آفاقده اویله بر لطیف شیء یوقظن
ایلملرینه اشارت اولور * مثنوی * زانكه ایشان زآبهای تلخ وشور * دائما پر علتند ونیم كور * زیرا كه انلر آجی وطوزلو
صولردن دائما علت ومرضله پر ونیم كورلردر یعنی كوزلری خیره وبی نوردر * مثنوی * مرغ كاب شور باشد مسكنش *
او چه داند جای آب روشنش * بر مرغ كه انك مسكنی آب شور اوله او مسكنك روشن اولان صوینك یرنی او مرغ نه بیلور
(م ی) ای كه اندر چشمهٔ شورست جات * تو چه دانی شط وجیحون وفرات * ای شول كسه كه سنك یرك شور چشمه ده در
سن شط وجیحون وفراتی نه بیلورسن مراد اهل صورت واهل نفس اولانره خطابدر چشمهٔ شوردن مراد انلرك حظ
الدیغی ولذت بولدیغی غدای نفسانی ولذت جسمانیدر وجیحون وفراتدن مراد اذواق روحانی واشراف سبحانیدر
والحاصل بو جمله اهل نفس واهل صورتك مثالی اولور كه انلر عالم حقیقت اهلنك ذوقلرندن بی خبر اولدقلرندن كندی
ذوقلرنی عظیم ذوق ولذت عد ایلرلر (م ی) ای كه نارسته ازین فانی رباط) تو چه دانی محو وسكر وانبساط) ای كسه كه سن
بو فانی رباطدن خلاص بولمش سن محو وسكر وانبساطی نه بیلورسن یعنی ای فانی دنیانك قیدندن خلاص اولمین
كسه سن طریق الهیده اولان محو وجود ایلمكدن وسكران حق اولمقدن وانبساط مرتبه سن بولمقدن نه خبر
طوترسن كه اهل نفس واهل صورته بو مرتبه لرك شهودی میسر دكلدر وبو مرتبه لرك شرحی چوقدر (مثنوی) وربدانی
نقلت ازاب وجدست * پیش تو این نامها چون ابجدست * ابجد وهوز چه فاش است وبدید * بر همه طفلان معنی
بس بعید * ای بو دنیای فانیدن ورباط جسمانیدن سنكه نارسته سن وبو صورت بشریته مربوط وبسته سن سن نه
بیلورسن اولیانك سلوكنده اولان مرتبه لرك كیفیتی نیجه در اكر بو مرتبه لری عالمه بیلورم دیرسك فرضی اكر
بیلورسكده بیلك طریقنده اولان آبا واجدادندن ومشایخ سلفدن نقلله وانلره تقلید ایله در كندی حالك دكل وتحقق
وتخلق ایله یكك مقامك دكلدر سنك اوكندكده بو نامله وبو كونه اصطلاح كلاملر ابجد كبیدر ابجد وهوز نه فاشدر ونیجه
بدیددر جمله اطفال اوزره ولیكن معناسی زیاده بعیددر فصول مفصلده وبعض كتبده مسطوردر كه بو ابجدك
هر بر كلمه سی لسان عرب اوزره بر معنایه دلالت ایدر مثلا اب ای ابی آدم عن الطاعة جد ای جد فی التقرب الی الشجرة
واكل الحنطة هوز ای تحرك الی التوبة حطی ای حط وسقط عنه الذنب كلمن ای تلقی الكلام من ربه سعفص ای سعی
فصار مقبولا قرشت ای كسبت نفس آدم درجة عالیة وفضائل سامیة ثخذ ای نعم الله علیه ضظغ ای خلص من الغل
والغش پس بو ابجد كلمه لرینك الفاظی اطفاله نیجه آسان ایسه اطفال طریقته دخی اصطلاحات مشایخ
بو كونه محفوظ ومعلومدر ولیكن اصطلاحات علومیله كسه مسلمان اولمز والفاظ وعبارات ارباب ولایتی
ازبر قیلمغله وخلقه آنی نال اولمغله انلرك مرتبه سی اله كلمز بلكه بو مرتبه لر متحقق ومتخلق اولمغه وتقلید وقیل
وقالدن كذر قیلمغه سعی وكوشش لازمدر عصمنا الله وایاكم عن التقلید ووهب لنا مرتبة التحقیق * مثنوی *
پس سبو برداشت آن مرد عرب * در سفر شد می كشیدش روز وشب * پس اول مرد عرب سبویی قالدردی
سفره كندی وروز وشب آنی چكدی مراد عقل ونفسك مقام طبیعتدن ومرتبهٔ صورتدن كذر ایلیوب وسلوكه
كیروب متوجه الی الله اولمسیدر * مثنوی * بر سبو لرزان بد از آفات دهر * هم كشیدش از بیابان
تا بشهر * دهرك آفاتندن سبو اوزره دتریجی ایدی اول سبویی بیاباندن تا شهره چكدی (مثنوی) زن مصلا باز كرده
از نیاز * رب سلم ورد كرده در نماز * زن نیاز وتضرع جهتندن سجاده سن اچمش رب سلم دیكی نمازده ورد ایلمش
یعنی یارب سن بو كوزه ایچره اولان آبی آفات صوری ومعنویدن سالم قیل دیكی ورد ایلمشدی (مثنوی) كه نكه
دار آب مارا از خسان * یارب آن كوهر بدان دریا رسان * كه بزم صوعزی ادانی وخسلردن نكاه طوت یاربی اول
كوهری اول دریایه ایرشدر بونده تنبیه بودر كه سالكك نفسی سیر الی الله حالنده كوزهٔ وجودنده اولان آب ایمان
وطاعتی حفظ ایلكه بو مرتبه مقید اوله وروز وشب نماز ونیازده اولوب حضرت حقه دعا رقیله وبو كوهری اول دریای
حقیقته الهی سن ایرشدر دیو ملتمس ومتضرع اوله * مثنوی * كرچه شویم آكهست وپرفنست * لیك كوهررا
هزاران دشمنست * اكرچه بنم زوجم آكاه وذو فنون وكاملدر لیكن كوهرك هزاران دشمنی واردر (مثنوی)
خود چه باشد كوهر آب كوثرست * قطره زینست كاصل كوهرست * كوهر خود نه اوله یعنی كوهر بوكا نسبت شیء
دكلدر بو آب كوثردر یعنی علم وعملدن زیاده كثیر خیردر بوندن بر قطره در كه كوهرك اصلیدر جواهر روحانیه ومعنویه نك
اصلی آب علم وعمل اولدیغنه اشارتدر وكوثردن مراد عند اهل التفسیر علم وعملدن زیاده خیر كثیردر نته كم

انا اعطیناك الكوثر) ده مفسرلر كوثری ای الخیر الكثیر المفرط من العلم والعمل دیو تفسیر ایلمشلردر * مثنوی *
از دعاهای زن وزاری او * وز غم مرد وگرانباری او * زنك دعالرندن وانك زاریلغندن ومردك غمندن وانك
كرانبارلكندن یعنی سبو بارنی چكوب انك زحمتنی ارتكاب ایلسندن (م ی) سالم از دزدان واز آسیب سنك * برد
تا دار الخلافه بی درنك * دزدلردن وسنك طوقنمسندن سالم اولدیغی حالده توقف وصبرسز دار الخلافه ده اول سبویی
ایلتدی مراد سالكك عقل ونفسی دعا وتضرع ایلملرینك بركاتیله سبوی علم وعمللرین مرتبهٔ حقیقته ایلتملرینك
صورت حالی اولور * مثنوی * دید دركاهی پر از انعامها * اهل حاجت كسترید دامها * چونكه دار الخلافه ایردی
انعاملردن پر بر دركاه كوردی اهل حاجت انده داملر دوشه مشلر یعنی اصحاب حاجات وصول مرادات ایچون هر بری
بر وسیله بسط ایلمشلر * مثنوی * دمبدم هر سوی صاحب حاجتی * یافته زان در عطا وخلعتی * هر دمده هر جانبده
بر صاحب حاجت اول بابدن عطا وبر خلعت بولمش (مثنوی) بهر كبر ومؤمن وزیبا وزشت * همچو خورشید ومطر
نی چون بهشت * كافر ومؤمندن وخوب وزشتدن اوتری آفتاب وباران كبی ایدیكه جمله یه فیض وعطاسی شامل وبرابر
ایدی جنت كبی دكل ایدی یعنی جنت كبی مؤمنلره مخصوص ایدی واهل طاعت واصحاب هدایته منسوب
اولمشدی بلكه فیوضات وعطیاتی جمیع خلایقه علی السوی استعدادلرینه كوره ایرشمشدی دیمك اولور
نته كم دركاه الهینك شانی بودر كه جمیع خلایقه استعدادلرینه مناسب انك فیضی وعطاسی عام وشاملدر پس اول
حضرته مظهر كامل اولان خلیفه نك دخی دركاهنك شانی بویله اولور سروری وشمعی حرف نفی اولان نی كلمه سیله
ماقبلنی نفی ایدوب معناسی بویله ویرمشلردر كه آفتاب وباران كبی ایدی اویله دكل بلكه جنت كبی ایدی یعنی جنت
كبی بی نهایت وپر انعام ایدی بو سروری نك وبردیكی معنادر بونك وبردیكی معنی اوزره دخل لازم كلمز وماقبلنه
مناسبتدن دخی خالی اولمز اما شمعی دیركه یعنی جمیع عالمه انواع انعامی عام وشامل دكلدر بلكه اهل جنته مخصوصدر
اكر سؤال اولنورسه ولازم كلورسه كه بعض نسخه ده نی موقعنه بل واقع اولمشدر بو نسخه لر بونلرك وبردیكی معناسی
مؤید اولور جواب اولدر كه بو تقدیر اوزره معنا بویله اولمق كرك كبردن وزشتدن ومؤمن وزیبادن اوتری خورشید ومطر
كبی احسان وعطاسی جمله یه عام ایدی بلكه جنت كبی مؤمن وزیبا اولنلر ایچون عطاسی خاص ایدی نته كم حق
تعالی حضرتلرینك عطای عامه وعطای خاصه سی ورحمت عامه ورحمت خاصه سی واردر پس اخلاق الله ایله متخلق
اولان خلیفهٔ كاملك وجودی دخی عطای عام وعطای خاصله متصف اولور انلر كه كبر وزشت مقوله سیدر عباد الله
اولدیغی جهتدن انلر دخی عطا وبخششی امسال ودریغ ایلمز انلر كه مؤمن وزیبا مقوله سیدر خاصةً انلره بر كونه
عطا وبخشش ایلر كه عامه یه قیلدیغی كبی اولمز دیمك اولور وهو الاولی من الاول * مثنوی * دید قومی در نظر آراسته
قوم دیگر منتظر برخاسته * اعرابی بر قومی كوردیكه نظر خلیفه ده مزین اولمش بر قوم دخی فرمانه منتظر ایاغ اوزره
طورمش اولكی طائفه دن مراد مقربان دركاه الهی وثانیجی طائفه دن مراد امر حقه منتظر اولان عباد وزهاد
مقامنده خدمتده اولان كسه لردر (م ی) خاص وعامه از سلیمان تا بمور * زنده كشته چون جهان از نفخ صور
خواص وعوام سلیماندن موره دكین یعنی شریفدن وضیعه واعلادن ادنایه وارنجه جهان نفخ صوردن دیری
اولدیغی كبی دیری اولمشدی وهر بری استعدادلرینه مناسب بر كونه حیات بولمشدی (م ی) اهل صورت در جواهر یافته
* اهل معنی بحر معنی یافته * اهل صورت جواهرده اورلمش یعنی مخلوط ومستغرق اولمشدی یافته بونده مخلوط
ومستغرق اولمش معناسنه استعاره در اهل معنی معنی بحرنی بولمش یعنی حضرت حقه واصل اولمشدی (مثنوی)
انكه بی همت چه با همت شده) وانكه با همت چه با نعمت شده) اول كسه كه همتسز ایدی نه عجب همتلو اولمش واول
كسه كه همتلو در نه عجب نعمتلو اولمشكه انك غورنه كسه ایرمز واول كسه كه همتله كلمش یعنی اول كسه كه همتسز اول
دركاهه كلمش بر عجب همته واصل اولمش وبر عظیم نعمته ایرمشكه انك كنهن كسه بیلمز (در بیان آنكه چنانكه كدا
عاشق كرمست عاشق كریم كرم كریم هم عاشق كداست اكر كدارا صبر بیش بود كریم بر در او آید وكریم را صبر بیش بود كدا
بر در او آید اما صبر كدا كمال كداست وصبر كریم نقصان اوست) بو سرخ شریف انك بیانده در كه انجلین كه كدا كرمك
عاشقیدر كریمك دخی عاشقیدر كریمك كرمی هم كدانك عاشقیدر اكر كدانك صبری زیاده اوله كریم انك قپوسنه كلور
اما كدانك صبری كدانك كمالیدر زیرا صبرا كامقبولدر وكریمك صبری كریمك نقصان وعیبیدر (م ی) بانك می آمد كه
ای طالب بیا * جود محتاج كدایان چون كدا) آواز كلدیكه ای طالب كل زیرا جود وكرم كدا كبی كدالره
محتاجدر * مثنوی * جود می جوید كدایان وضعاف * همچو خوبان كاینه جویند صاف * جود وسخا
كدالری وضعیفلری استر شول خوبلر كبی كه صاف وروشن آینه استرلر تا كندی جماللرنی اول آینه ده كوره لر

مثنوی روی خوبان ز آینه زیبا شود* روی احسان از گدا پیدا شود* خوبلرك یوزی آینه دن زیبا اولور
كذلك احسانك یوزی گدادن آشكاره اولور زیرا مرآت منظر حسن خوبان اولدیغی كبی گدا دخی مظهر جود
واحساندر* مثنوی* پس ازین فرمود حق در والضحی* بانك كم زن ای محمد بر گدا* پس بو سببدن بیوردی حق
تعالی حضرتلری سورهٔ والضحی ده ای محمد گدا اوزره بانك اورمه یعنی گدایی حضوركدن سورمه كما قال الله تعالی
(واما السائل فلا تنهر) ای لا تنهر السائل ولا ترده اذا اتاك یسئلك وفی الحدیث عن انس بن مالك قال قال علیه السلام
اذا اتاك سائل علی فرس باسط كفیه فقد وجب الحق ولو بشق تمرة رواه مسلم (مثنوی* چون گدا آیینهٔ جود است هان*
دم بود بر روی آیینه زیان* چونكه گدا جودوسخانك آینه سیدرا كاه اول نفس آینه نك یوزینه زیان اولور *مثنوی*
آن یكی جودش گدا آرد پدید* وین دیگر بخشد گدایان را مزید* پس گدایان آینهٔ جود حقند* وانكه با حقند جود
مطلقند* وانكه جز این دوست او خود مرده ایست* او برین در نیست نقش پرده ایست عند مشایخ الصوفیه جناب
حقك ایكی كونه جودی وار در بر نه جود اقدس دیرلر فیض اقدس دخی تعبیر ایدرلر و برینه دخی جود مقدس دیرلر
فیض مقدس دخی تسمیه ایدرلر جود اقدس اولدركه اولا برالای محتاج وفقیر واجی وجوده كتوررو انلری مرتبهٔ افتقار
واحتیاجه یتورر بعد عرض الاحتیاج جود مقدس اول مفتقر ومحتاج اولنلره بحسب استعداداتهم زیاده لك
بخش ایلر وانعام واحسان قیلور پس اگرچه (والله الغنی وانتم الفقراء) ایت كریمه سنك مصداقنجه جمیع انسان
بل كون ومكان مفتقر الی الله در و بحسب استعداداتهم انك جودینك آینه سیدر لیكن بو جمله دن مفتقر الی الله اولان
گدای صالح وفقیر صابر حقك جودوكرمنك آینه سیدرلر و اول فقرا كه كندیلردن فانی وحقله قائملردر انلر جود
مطلقدرلر زیرا اذا تم الفقر فهو الله در بونلر كندی كندیلردن فانی وحقله باقیلردر و بونلر جود مطلق وعباد اللهه
محضا كرم حقدر (وبهم یمطرون وبهم یرزقون) بونلر حقنده در و اول فقیر ودرویش بو ایكیدن غیری اوله یعنی فقیر الی الله
وفقیر فانی فی الله اولمیه اومرده در وافسرده و پژمرده در او بو حق قپوسنده دكل خلق قپوسنده نقش پرده در بونلر آیینهٔ
جود خلقدر درویشدن مراد عند الاولیا بونلردر كلدر نته كم تصریح بیورررلر فرق میان آنكه درویشست بخدا وتشنهٔ خدا
ومیان آنكه درویشست از خدا وتشنهٔ غیر اوست بو مرخ شریف اول كمسه نك میانی فرق ایلمك بیانندهدر كه خدایه
درویش وخدانك تشنه سیدر یعنی خدای تعالی یه مفتقر ومحتاج واكا محب ومشتاقدر واول كمسه نك میاننك فرق
ایلمسنك بیانندهدر كه خدادن درویشدر واندن غیریه تشنه در یعنی خدای تعالی جانبندن برشیئه مالك دكل
بلكه حضرت حقك طاعتندن ومعرفتندن وقرب ومحبتندن فقیر وعاریدر ومخلوق جانبنه تشنه وطالبدر دیمك
اولور *مثنوی* نقش درویشست اونی اهل جان* نقش سك را تو مینداز استخوان* اول خدادن درویش غیره
تشنه اولان كمسه درویش نقشیدر اهل جان دكلدر و بعض نسخه ده اهل جان یرینه اهل نان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره
معنی اول كمسه درویش شكلیدر نانه لایق دكلدر یعنی نعمت حقه وخوان الهی یه مستحق دكلدر سن كلبك نقشنه
استخوان آتمه زیرا نقش كلبه استخوان لایق دكلدر كذلك صورت درویش اولان بی ایمان وبی عرفانه نان دخی لایق
دكلدر *مثنوی* فقر لقمه دار دا ونی فقر حق* پیش نقش مردهٔ كم نه طبق* اول درویش لقمه فقرینی طوترحق
فقرینی طوتمز مرده اولان نقشك اوكنه سن طبق قومه یعنی ایمان وعرفانی اولمیان وحضرت حقه عرض احتیاج
ایلمین كمسه نقش مرده كبیدر اگرانك اوكنه نعمت قوسك اول نعمتك قدرین بیلمز وانك منعمنه شكر قیلمز
پس انك اوكنه نعمت قومق لایق اولمز *مثنوی* ماهیٔ خاكی بود درویش نان* شكل ماهی لیك از دریا رمان*
نانه متعلق اولان درویش فی المثل خاكه منسوب بالق اولور نته كم بر یه ده و بعض وادیده بالق شكلنده بر حیوان
اولور كه اكا ماهیٔ خاك دینور او حیوان اگرچه شكل ماهیده در لیكن دریادن اوركیجی ونفرت ایدیجیدر (مثنوی)
مرغ خانست اونه سیمرغ هوا* لوت نوشد او نه نوشد از خدا* او درویش فی المثل مرغ خانه در سیمرغ هوا دكلدر
یعنی خانهٔ دنیانك قوشیدر سیمرغ قاف قربت دكلدر او كونه درویش لوت وقوت یر خدای تعالیدن یوب ایچمز وهما
طبیعت اولوب هوای محبت وفضای قناعتده پرواز ایدوب اوچمز بو كونه درویشلرك اكثری طالب حق وعاشق
وجود مطلق مسلكنه سالك وانلر شكلنه متشكل ومالك اولورلر *مثنوی* عاشق حقست او بهر نوال* نیست جانش
عاشق حسن وجمال* ولیكن حضرت حقك عاشقیدر مجرد نوال وعطیهٔ نفسانیه ایچون انك جانی حسن وجمال الهی
عاشقی دكلدر (م ی) گر توهم میكند او عشق ذات* ذات نبود وهم اسما وصفات* وهم مخلوقست ومولود آمدست*
حق نزاییدست اولم یولدست* عاشق تصویر ووهم خویشتن* كی بود از عاشقان ذو المنن) اگر اول درویش نان كندویی
عاشق ذات سبحانی توهم ایلرسه عشق ذات اولمز اسما وصفاتی جزئی ادراك ایلمك ویا خود یا كاش اكلق وهم انسانده شوقوت

جسمانیه دركه انك شانی محسوساته متعلقه اولان جزئیاتی ادراك ایلمكدر محبت عمرو وعداوت بكر كبی اكثر ادراكنده
غلط ایلر علی الخصوص معقولاتده زیاده غلط ایلر و نه كندویی عاشق ذات دیو زعم ایلر پس حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز بیورررلر كه اگر درویش صورت كندویی عاشق ذات احدیت ظن ایلرسه عشق ذات الهی یه اولمز اسما وصفاتك
وهم وادراكیله وهم كژبین وغلط آیین بر قوتدر عشق ذات اكا دیرلر كه افراط محبت الهی عاشقك وجودینه بر وجهله
سرایت وتأثیر ایلیه كه انك شكل ظاهرندن غیری جمیع وجودنی افنا ایدوب انك نظرنده وجمله وجودنده معشوقدن
غیری بر نسنه قومیه پس مرتبهٔ نفسانیه ده فلان كمسه مع البشریه وحظوظ النفسانیه كندویی عاشق خدا زعم
ایلمك نه فائده ایلر عقل ووهمله خدا بیلنمز وتصور وتوهمله حضرت حقك قربی وحبی بولنمز زیرا وهم وعقل مخلوقدر
ومولود كلمشدر وجناب حق مولود اولمشدر (لم یلد ولم یولد) دریس هر نه بی كیم مخلوق اولان عقل ووهم تعقل
وادراك ایلسه اول مخلوقدر والله اول معقول ومدرك اولان تصورانك خالقیدر كما قال علی رضی الله عنه كلما یتعقل
فی عقلك وتصور فی ذهنك فاعلم ان الله خالقه مثلا بر كمسه كندی عقلنده ذات حق جل شانه تصور ایلسه واكا عقل
ووهمله محبت ایلسه كندی تصورینك عاشقیدر اول كمسه پس تصویر و وهمه عاشق اولان عاشقان ذو المنن چن
اولور عاشقان ذو المنن كندیلرنی فانی قیلنلر و زنكار وهم وتصوردن صافی اولنلردر (مثنوی) عاشق آن وهم اگر صادق
بود* آن مجازا و حقیقت كش شود* اول وهمك عاشقی اگر صادق اوله اول مجازانی حقیقته چكر كه (المجاز قنطرة
الحقیقة) دینلمشدر و مجازك حقیقت جانبنه جاذب اولمسی بو وجوه ثلاثه ده معلوم اولور اولا بر كمسه بر صاحب جماله عاشق
اولور انك واسطه سیله جذبهٔ خدا ایرشوب اول جمالك خالقی اولان ذو الجلال والكماله عاشق اولور ثانیا بر كمسه جنت
ایچون ونعمت آخرت ایچون حضرت خالقه عبادت ومحبت ایلر پس عنایت الهی اكا معرفت ویقین میسر ایلیوب
جنت ونعمت آخرت ایچون اولان عبادت ومحبت مرتبه سندن چكوب حقیقت شرابنی ایچوب الهی (ما عبدتك خوفا
من نارك ولا رغبة فی جنتك بل لوجهك الكریم) دینلرن اولور ثالثا بر كمسه فی الحقیقه حضرت حقه عاشق اولمیه
ولیكن كندویی عاشق توهم ایلیه وناسه دخی كندویی عاشق كوستره بو قسم اگرو همنده كاذب ومرائی ایسه مجازی
حقیقت جانبنه جذب ایلر آن مجازش در حقیقت میكشید بیوردقلری بو قسمه كوره اولور *مثنوی* شرح میخواهد
بیان این سخن* لیك می ترسم ز افهام كهن* بو سوزك بیانی شرح استر اما كهنه وضعیف فهملردن قورقرمكه
بو سوزمك سرنی فهم ایتمیوب بی معنی خیالات وافكار دوشوب ضلالته ایرشمیه (مثنوی) فهمهای كهنهٔ كوته
نظر* صد خیال بد در آرد در فكر* كوته نظر اولان كمسه نك كهنه وبیهوده فهملری فكرلره نیجه یوز خیال بد كتورر
وكندویی وساوس وخیالات فاسده وادیلرنده یتورر *مثنوی* بر سماع راست هر كس چیر نیست) لقمهٔ هر مرغكی
انجیر نیست* زیرا راست ودرست استماعه هر كس غالب وقادر دكلدر هر قوشجغزك لقمه سی انجیر دكلدر بلكه
هر قوشك استعدادنه مناسب بر لقمه سی واردر *مثنوی* خاصه مرغی مرده و پوسیدهٔ* پر خیالی اعمی بی دیدهٔ*
علی الخصوص براولمش چورمش قوش بر پر خیال دیده سز بر اعمی اوله یعنی شول درویش وشیخ صورتنده اولان
كمسه لر كه مرغ مرده و پوسیده كبی اوله وخیالات فاسده وافكار ناپسندیده ایله پر اولوب بصر بصیرتی كور ونادیده تنی
بو كونه كمسه لر اول كلام حقیقیدن هیچ بهره بولمزلر واصلا آنی دخی فهم قیلمزلر *مثنوی* نقش ماهی را چه دریا و چه
خاك* رنگ هندو را چه صابون و چه زاك* ماهینك نقش وتصویرینه دریانه وخاك نه هندینك رنكنه صابون
نه وزاك نه یعنی نقش ماهی كبی اولان بی فهملره دریا وخاك برابردر یعنی صورت ومعنی مساویدر و هند وعرب كبی
اولان قره یوزلوره قره بویا ایله صابون برابردر یعنی صابون ارشاد ایله اگر انلری یوسك ویا خود زاك اضلال وافساد ایله
بویه سك انلره بردر كه اصلنده سیر وو بد خویدر قابل اصلاح دكلدر (مثنوی) نقش اگر غمگین نگاری بر ورق
او ندارد از غم وشادی سبق* بو بیت مثالدر مرغ مرده واعمای بی دیده اولان بی فهملر ایچون مثلا ورق اوزره نقشی
اگر غمگین نقش ایده سن اول نقش غم وشادیدن سبق طوتمز *مثنوی* صورتش غمگین واو فارغ از آن* صورتش
خندان واو زان بی نشان) وین غم وشادی كه اندر دل خطیست* پیش آن شادی وغم جز نقش نیست* اول نقشك
صورتی اگرچه غمگیندر لیكن اول غمدن فارغدر ویا خود اول نقشك صورتی خنداندر و اول خنده دن بی نشاندر
كذلك درویش نان وبی فهم وادعان اولان طائفه اگرچه صورتا غمناك وشادان اولورلر لیكن كالنقش فی الورق حقیقت
غم وشادیدن بی خبردرلر وحقیقت شادی وغم شادیٔ حقیقت وآخرتدر زیرا بو غم وشادیٔ صوریه كه كوكلده بر خط
وحالتدر اول شادی وغم آخرته نسبتله نقشدن غیری دكلدر (م ی) صورت غمگین نقش از بهر ماست* تا كه ما را یاد
آید راه راست* نقشك غمگین صورتی بزدن اوتریدر تا كه طوغری یول بزم یاد وخاطرمزه كله *مثنوی* صورت

خندان نقش ازبهر تست) تا زان صورت شود معنی درست نقشك خندان صورتی سندن اوتریدر اول صورتدن معنی
درست اوله یعنی بو نقش دیوار كبی اولان بی عقللرك خندان صورتی سكا ارشاد وتنبیه ایچوندر تا اول صورتدن ای عاقل
ودانا معنالك درست اوله وحقیقت وغم وشادیدن خبر بوله صورت نقش كبی بی فهم وبی خبر قالمیه * مثنوی * نقشهایی
كاندرین كرمابهاست * ازبرون جامه كن چون جامهاست) تا برونی جامهایینی وبس (جامه بیرون كن درآ ای هم نفس
زانكه با جامه درون سوراه نیست) تن زجان جامه زتن آكاه نیست) شول نقوش وصوركه بو حماملرده واردر جامه كنك
طشره سندن نظر اولندقده اول جامه لر كبیدر یعنی بی معنی وبی جان صورتلردر كذلك بو كرمابهٔ جهانده مصور اولان
اشكال انسانی خارجدن نظر اولنسه جامه كن كبی بر آلای اشكال تمثالدرمادامكه برونی سن وخارج عالمده مقیدسن
انجق صورت جامه لرنی واجساد شكللرنی كوررسن پس ای سالك جامهٔ صورتی خلع ایله ولباس بشریتی سلخ ایله باطن
حمام عالمه داخل اول ای همدم تا حقیقت عالم وآدم ندر كه بیله سن وماهیات اشیایی بلا لباس صورت مشاهده
قیله سن وسكا لباس وصورتدن مجرد اول دیدیكم انكچوندر جامهٔ تنله درون جانبنه یول یوقدر وبعض نسخه ده دران
سو واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی زیرا كه جامه ایله اول جانبه یول یوقدر یعنی باطن جانبنه یول یوقدر زیرا تن جاندن
جامه تندن آكاه دكلدر پس بواطن اشیایه مطلع اولمغه تجرد وانسلاخ شرطدر (پیش آمدن نقیبان ودربانان خلیفه
ازبهر اكرام اعرابی وپذیرفتن هدیه او * م ی * آن عرابی از بیابان بعید) بردر دار الخلافه چون رسید) اول اعرابی بعید
اولان بیاباندن دار الخلافه قپوسنه چونكم ایرشدی (م ی) پس نقیبان پیش او باز آمدند) بس كلاب لطف برجیبش
زدند * پس نقیبلر انك اوكنه كلدیلر یعنی استقبال ایلدیلر نته كم دركاه الهی یه متوجه اولان سیر فی الله مرتبه سنه
ایردكده وبواطن عالمه نظر ایركوردكده دركاه حقك نقباسی آكا استقبال ایدرلر انك جبینه وكریبانته چوق لطف كلابی
اوردیلر (م ی) حاجت او فهم شان شد بی مقال * كار ایشان بد عطا پیش از سؤال * مقالسز اعرابینك حاجتی انلرك
فهم ومعلومی اولدی انلرك كار وعادتی سؤالدن اول عطا واحسان ایدی * مثنوی * پس بدو گفتند یا وجه العرب *
از كجایی چونی از راه وتعب * پس اول نقیبلر آكا دیدیلر ای عربك وجهی یعنی آب رویی وشریفی قندنسن یولدن
ورنجدن نیجه سن * مثنوی * گفت وجهم گر مرا وجهی دهید * بی وجوهم چون پس پشتم نهید * اعرابی انلره
دیدی بن وجهم وشریفم اگر بكا یوز ویره سز وجوهم یوقدر یعنی شرف وعزته مناسب وجهلرم یوقدر چونكم بنی ورای
ظهر دیكزه قویه سز * مثنوی * ای كه در روتان نشان مهتری * فرتان خوشتر ز زر جعفری) ای كمسه لر كه سزك
یوزكزده اولولق نشانی واردر سزك فروشوكتكز جعفری آلتوندن اودرزر جعفری جعفره منسوب برخالص آلتوندر
یعنی باب سعادته كلان محتاجلره اولان التفات وكرمكزك مسرتی جعفری آلتوندن اودر * مثنوی * ای كه یك
دیدارتان دیدارها * ای نثار دیدتان دینارها * ای نقیبلر سزك بو دیدار كز نیجه دیدارلر منزله سنده در یعنی سزك
برلقا كز نیجه اقبال وسعادتلردر ای كمسه لر سزك دیدكزه یعنی رؤیت وشهودكزه دینارلر نثار اولسون * مثنوی *
ای همه ینظر بنور الله شده * در برشه بهر بخشش آمده * ای دوكلیكز الله نوریله نظر ایدر اولمش شاه قتنده محتاج بنده
بخشش واحساندن اوتری كلمش بونلردن مراد نقبای دركاه الهیدر ونقبا عند اهل التحقیق اهل اللهدن اوچیوز
كمسه لردر كه ان لله ثلاثمائة قلوبهم كقلب آدم حدیثی بونلرك شاننده در وبونلرك مرتبه سی ابرار واخیار مرتبه سندن ایلرودر
چن بونلردن بری فوت اولسه ابرار واخیاردن بونلر مرتبه سنه مستحق بركمسه یی بونلرك زمره سنه داخل ایدرلر
وبونلر حوایج ناسی اداو محتاجلرك مرادنی قضا ایلمك ایچون وضع اولنمشلردر هركسك استعدادنه مناسب مرادی
نه ایسه بونلره راست كلدكده باذن الله ادا ایدرلر * مثنوی * تا زنید آن كیمیاهای نظر * بر سر مسهای اشخاص بشر *
تا اول نظر یكز كیمیالرنی اوره سز بشرك اشخاص مسلرینك سری اوزره یعنی شاه حقیقت قتندن سر عباد اللهه
مجرد عطا وبخشایشدن اوتری كلمش طائفه سز كه تا اول نظر اكسیر تأثیرلریكزی بشرك مس كبی اولان شخصلری
وجسدلری اوزره اوره سز تا انلری مرتبهٔ كماله ایركوره سز وذات وحقارت مرتبه سندن خلاص ایده سز دیدی
* مثنوی * من غریبم از بیابان آمدم * بر امید لطف سلطان آمدم * بن غریبم بیاباندن كلدم سلطانك لطفی امیدی
اوزره كلدم (مثنوی) بوی لطف او بیابانها گرفت * ذرههای ریك هم جانها گرفت * انك لطف واحسانی رایحه سی
بیابانلری طوتدی ریككك ذره لری هم انك نسیم احسانی سببیله جانلری طوتدی (مثنوی) تا بدینجا بهر دینار آمدم *
چون رسیدم مست دیدار آمدم * تا بورایه دك دینار دن اوتری كلدم چونكم بورایه ایرشدم مست دیدار كلدم
ودینار دن فراغت قیلدم (مثنوی) بهر نان شخصی سوی نانبا دوید * داد جان چون حسن نانبا بدید) مثلا نمكدن
اوتری برشخص اتمكجی جانبنه یلدی چونكه نانبانك حسننی كوردی جان ویردی یعنی نان وجان خاطرندن كیدوب

آكا عاشق اولدی (مثنوی) بهر فرجه شد یكی تا گلستان * فرجهٔ او شد جمال باغبان * مثال آخر سیر وتفرجدن
اوتری بركمسه گلستانه كتدی باغبانك حسن وجمالی انك فرجه وسیری اولدی (مثنوی) همچو اعرابی كه
آب از چه كشید * آب حیوان از رخ یوسف چشید * مثال آخر شول بر اعرابی كبی كه چاهدن آب چكدی وقصدی
دنخی قیودن صوایدی چونكم بعد الارسال دلوی اخراج ایلدی حضرت یوسف علیه السلامك یوزندن آب حیات
طاتدی اعرابیدن مراد مالك بن زعبردر كه كنعان قیوسندن صو چكركن حضرت یوسف علیه السلام انك دلونه تعلق
ایلیوب طشره چكدكده (قال یا بشری هذا غلام) دیوب آب حیات ایچمش كبی ذوق وحیات بولدی بو آیت كریمه نك
تفسیری بو محله مناسب دردنجی جلدده دلداری كردن ونواختن سلیمان علیه السلام بیاننده مذكوردر (م ی)
رفت موسی كاتش آرد او بدست * آتشی دید او كه از آتش برست * مثال آخر حضرت موسی علیه السلام كتدیكه
آتش كتوره اواله برآتش كوردیكه او آتش طلبندن قورتلدی یعنی نار شكلنده تجلی الهی كوروب انی انا الله خطابنی
استماع ایلدكده مست ومستغرق اولدی نته كم حق تعالی حضرتلری انك حالندن قرآن عظیمنده اكثر مواضعنده
حكایه قیلدی كما قال فی سورة طه (وهل اتیك حدیث موسی اذ رای نارا فقال لاهله امكثوا انی آنست نارا) آه (م ی)
جست عیسی تا رهد از دشمنان * برد آن جستن بچارم آسمان * مثال آخر حضرت عیسی علیه السلام صچرادی
تا دشمنلردن قورتله اول صچرامق آنی فلك رابعه التدی نته كم حق تعالی سورهٔ نساده آیتك آخرینه قریب (وما قتلوه
یقینا بل رفعه الله) بیوردیكه یهودیلر الندن تجوب براوه كیردكده حضرت جبرائیل علیه السلام آنی الله اذنیله فلك
رابعه ایركوردی (مثنوی) دام آدم خوشهٔ گندم شده * تا وجودش خوشهٔ مردم شده * مثال آخر حضرت
آدم علیه السلامك دامی گندمك خوشه سی اولمش وشجرهٔ گندمه تقرب ایلدیكی واسطه ایله اكر جنتدن خروج قیلمش
تا انك وجودی خلقك خوشه سی اولمش یعنی انسانك وجودنه صالقم كبی سبب اولمش حتی بو قدر اولاد وانسال انك
وجودندن ظهوره كلمشدر (مثنوی) باز آید سوی دام از بهر خور * ساعدشه یابد واقبال وفر * مثال آخر طوغان
لقمه وغدادن اوتری طوزاق جانبنه كاور شاهك ساعدنی ودولت وقوتنی بولور (مثنوی) طفل شد مكتب پی كسب هنر
بر امید مرغ وبا لطف پدر * مثال آخر طفل مكتبه كتدی كسب علم وهنر ایلمكدن اوتری پدرینك لطفی سببیله مرغ
امیدی اوزره (م ی) پس زمكتب آن یكی صدری شده * ماهكانه داده وبدری شده) پس مكتبدن اول بر طفل كسب هنر
ایلدكدنصكره صدره منسوب اولمش وجمله نك اوزرینه تصدر قیلمش حین تحصیلده معلمنه آیلق ویرمش بعد التحصیل
فلك علمده بربدر كامل اولمش * مثنوی * آمده عباس حرب از بهر كین * بهر قمع احمد واستیز دین * مثال آخر عباس
حضرتلری كین وانتقامدن اوتری حرب وقتاله كلمش حضرت احمد علیه السلامك قمع ورفعی ایچون وباطل دینك
ستیز وعنادندن اوتری یعنی زمان جاهلیتده اولان كندی دینه معاونت ایتمك ایچون حضرت رسول علیه السلام ایله
محاربه ایلمكه حاضر اولوب عاقبت اول حربده اسیر اولوب اسلامه كلدی (مثنوی) گشت دین را تا قیامت پشت ورو *
در خلافت او وفرزندان او * قیامته دكین دین مبینه ظهیر ومعین اولدی خلافتده حضرت عباس رضی الله عنه
وانك اولادی خلافت صوری انك اولادندن منقطع اولوب غیره انتقال ایلدكدنصكره انك نسلندن اولنلر خلافت
معنویه مظهری اولوب دین مبینه قیامته دك ظهیر ومعین اولسه لر عجب دكلدر وبو جمله امثلهٔ متعدده دن مراد اولدركه
بركمسه دنیوی ونفسانی برمراد اوزره خلیفهٔ حق اولان مشایخك بابنه متوجه اولورا كا كلدكده دركاه حقدن
اكابر آخر حالت یوز كوستروب مقصود اصلی جانبنه عزیمت ایلسندن عبارت اولور (م ی) من درین در طالب چیز
آمدم * صدر گشتم چون بدهلیز آمدم * بن بو قپویه برنسنه طلب ایدیجی كلدم چونكم دهلیزه كلدم صدر عالی قدر
اولدم (مثنوی) آب آوردم بتحفه بهر نان * بوی نانم برد تا صدر جنان * ارمغان برینه ناندن اوتری آب كتوردم نان
رایحه سی بنی جنانك صدرینه ایلتدی یعنی نان امیدی بنی بو یلخلیفهٔ حقك جنت كبی اولان دار سعادتنه كتوردیكه
سبب اولدی (مثنوی) نان برون راند آدمی را از بهشت * نان مرا اندر بهشتی در سرشت * نان آدم علیه السلام
حضرتلرینی جنتدن طشره سوردی نان بنی بهشته منسوب اولان قوم ایچره تخمیر وتخلیط ایلدی حق تعالی
قادردركه برشیئی بركمسه یه نسبتله سبب طرد وبعد وبركمسه یه نسبتله سبب قرب وانس ایلیه (مثنوی) رستم از آب وزنان
همچون ملك * بی غرض گردم درین در چون فلك * بورایه كلدم فرشته كبی آب وناندن قورتلدم من بعد بو باب اوزره
فلك كبی غرضسز دوار ایلرم (مثنوی) بی غرض نبود بگردش در جهان * غیر جسم وغیر جان عاشقان * جهانده
غرضسز اولمز گردش وحركتده عاشقلرك جسمندن وجانندن غیری یعنی عاشقلرك جسم وجانی وگردش ودورانی بی غرض
نفسانیدر اما عاشقلردن غیریسنك گردش وحركتی یا دنیوی ویا آخروی البته برغرضدن خالی دكلدر (بیان آنكه عاشق دنیا

برمثال عاشق دیوارست که بروتاب آفتاب زده باشد وجهد وجهاد نکرد تافهم کند که آن تاب رونق ازدیوار نیست ازقرص آفتابست درآسمان چهارم لاجرم دل بردیوار نهاد چون پرتو آفتاب باآفتاب پیوسته او محروم ماند) بوسرح شریف انك بیاننده درکه دنیایه عاشق وطالب اولان دیواره عاشق اولان کمسه کبیدرکه اول دیوار اوزره آفتابك نوری وپرتوی بلدرادی وجهد وسعی ایلمدی تافهم ایده که اول دیوار اوزره آفتابك نوری وپرتوی رونق دیواردن دکل بلکه فلك رابعده اولان آفتابك قرصندن وذاتندندر اول سببدن لاجرم دیوار اوزره کوکل قودی چونکه آفتابك پرتوی آفتابه متصل اولدی ودیواردن کذر قیلدی اول عاشق دیوار اولان کمسه ابدی محروم قالدی (وحیل بینهم وبین مایشتهون) وحیل یعنی حایل اولندی بینهم بو کفار ومنافقینك مابینلرنه (وبین مایشتهون) دخی اشتها ایلدکلری شیئك مابیننه مراد دنیاده اولان حظ ولذتلری وراحت وعزتلریدر بو آیت سورهٔ سبأنك آخریدر (مثنوی) عاشقان کل نی عشاق جزو * ماند از کل انکه شد مشتاق جزو * عاشقان خدای متعال بوجزؤك عشاقی دکلدرنه این عشاق جزوست تقدیرنده اولور بو معنی دخی جائزدرکه حرف ندا مقدر اولوب دینه ای بوجزؤك عشاقی اولمیان عاشقان کل بیلکه کلدن محروم قالدی شول کمسه که جزؤه مشتاق اولدی جزؤ اصلنده اکادرلرکه برشیء اندن وغیریدن مرکب اوله وکل اولدرکه برنیجه جزؤلردن مرکب اوله کما قال صاحب التعریفات الجزؤ ماترکب الشیء منه ومن غیره والکل ماترکب من الاجزاء لیکن اصطلاح صوفیه ده بو محلده واقع اولان جزء وکلدن مراد بو دکلدر بلکه جزؤدن مراد ظاهر اسماء الهیه اولان تعینات کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کما قال صاحب التعریفات الکل اسم للحق تعالی باعتبار الحضرة الالهیة الجامعة للاسماء والصفات ولذا یقال واحد بالذات وبالاسماء والصفات (مثنوی) چونکه جزوی عاشق جزوی شود * زود معشوقش بکل خود رود * ریش کار بندهٔ غیری شد او * غرقه شد کف در ضعیفی در زد او * چونکه تعینات موجوده دن برجزوی برآخر جزؤك یعنی مظهر اسماء الهیه دن برمظهرك عاشقی اوله علی الفور انك معشوقی جماد ونباتات وانساندن هرنه ایسه کل شیء یرجع الی اصله فحواسنجه کندی کلی طرفنه کیدر اول عاشق جزوی غیرك قولنك ریش کاری یعنی مسخره ومغلوبی اولدی وعمرنی بیهوده یره ضایع قیلدی بعض نسخه ده ریش کار ایله بنده نك ما بیننده واو عاطفه واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول عاشق جزوی مسخره وزبون وغیرك قولی کلدی دیمك اولور مثلا هوا وهوس دریاسنه غرقه اولوب الغریق یتشبث بکل حشیش فحواسنجه الی (کبیت العنکبوت) اولان مخلوقه اوردی او (مثنوی) نیست حاکم تا کند تیمار او * کار خواجهٔ خود کند یا کار او * اول مخلوق ضعیف حاکم شریف دکلدر تا اول عاشقه تیمار ایلیه یا کندو افندیسنك کارین قیله ویاخود انك کارنه مشغول اوله مصرع دل اکر بار کشد بارنکاری باری * دینلر خوب دیمش وبو معناده قول عرب دخی مثل قیلنمش (اذا زنیت فازن بالحرة واذا سرقت فاسرق الدرة) بوسرحی تقریر وبیان ایلدکری وقتده بعض مثنوی خوانلر حسن تعبیر ایده میوب وتحقیق وتوجیه جانبنه کیده میوب تحت اللفظ معناسیله اکتفا ایلدکلرنده سامعیندن بعض علما انلره انکار ایدوب دیمشلرکه بوسوزدن من وجه زنایه وسرقیه اذن لازم کلور اکر بو برمثلدر اولاده رب بونی بویله دیه کلمشلردر دینورسه پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بویله مثل قبیحی نه ایجاب ایدرکه محل ارشادده ایراد ایلیه وبو موضعه آنی کتوروب سویلیه بو محلده بونلره جواب شافی بودرکه اولا مثل لغتده ندر واصطلاحده نه دیرلر وانك مضربی وموردی ندر بیلمك کرککه حتی مشکل حل اوله مثل لغتده نظیر معناسنه در مثل ومثل ومثیل شبه وشبیه کبیدر پس بو معنای لغویدن شول بین الناس سائر ودایر ومشهور اولان قوله نقل اولندیکه انك مضربی موردنه تشبیه اولنه مورد شول حالت اصلیه درکه ابتدا اول قول اول معناده وارد اولدی ومضرب شول موضعه دیرلرکه اول قول انده ثانیا ضرب مثل اوله پس مورد حالت اصلیه یه ومضرب اکا مشبه بها اولان حالت ثانیه یه دیرلر مثلا بو مثل عربده مورد حره زنا ایلمك ودری سرقه قیلمقدرکه حالت اصلیه در پس عربلر ثانیا برقولی اکر صورسك برحر وآزاد کسه یی سوه که اول کسه نك بنده سی واسیری اولمیه وطمع قیلورسه برشیئك بغایت نفیسنه طمع قیله که اول شیء فی حد ذاته دنی وحقیر اولمیه دیمك محلنده ضرب مثل ایلدیلرنته کم حضرت مولانا قدس الله سره العزیز * مثنوی * فار بالحرة پی این شد مثل * فاسرق الدرة بدین شد منتقل * دیو بو معنایه اشارت بیورورلر یعنی حره یه زنا ایله دیمك وسورسك برجاکم بردادی وبرسروازادی سود دیمکدن اوتری مثل اولدی فاسرق الدره طمع ایدرسن برشیئك بغایت اعلاسنه طمع ایله دیمك ایچون معنای اصلیسندن منتقل اولدی دیمك اولور بو مثلك موردی حرام ومضربی حلالدر بوایسه شرعا وعقلا جائزدرزیرا حلالی حرامه تشبیه وبالعکس کلام نبوت بناهده وکلام اولیاء اللهده چوق واقع اولمشدر کما قال علیه السلام عند استحسان کلام عمرو بن الاهتم ان من البیان لسحرا حکم علی طریق التشبیه البلیغ ای ان بعض البیان سحر فالمشبه مباح مندوب والمشبه به حرام محظور فافهم

هذا

هذا المعنی والله اعلم بالصواب * مثنوی * بنده سوی خواجه شد او ماند زار * بوی کل شد سوی کل او ماند خار * بنده افندیسی جانبنه کتدی اول عاشق انك فراقندن زار ومحزون قالدی کلك رایحه سی کل جانبنه کتدی اکا خار قالدی یاخود اول خارله قالدی دیمك اولور * مثنوی * او بمانده دور از مطلوب خویش * سعی ضایع رنج باطل پای ریش * اول کمسه کندی مطلوبندن دور وجدا قالمش سعی ضایع رنج وزحمتی باطل آیاغی مجروح یعنی عاشق صورت اولان کمسه نك مثالی بودر (مثنوی) همچو صیادی که کیرد سایهٔ * سایه کی کردد ورا سرمایهٔ * مثلا شول برصیادکبی که اول برسایه طوته سایه اکا قچن برسرمایه اولور (مثنوی) سایهٔ مرغی کرفته مرد سخت * مرغ حیران کشته برشاخ درخت * مرد ابله برمرغك سایه سنی محکم طوتمش اغاجك بوداغی اوزره مرغ حیران اولمش بویله دیوکه * مثنوی * کین مدمغ برکه می خندد عجب * اینت باطل اینت پوسیده سبب * بو مدمغ عجب کیمك اوزرینه کولر یعنی نه شیء اوزره شاد اولور واشته سکا باطل اشته سکا چوریمش سبب سایه دن مراد صور کونیه ومرغدن مراد اسماء الهیه اولور چون برعاشق صورت صور کونیه دن برصورتی صید قیلسه وآنی صید ایلدم واله کتوردم دیو شاد اولسه اول اسم الهی وصفت ربانیکه صورت اکا سایه واول صورتده حقیقت کبی واقع اولمشدر اسان حالله اول ابله ایچون دیرکه بو ابله نه اوزره شاد اولور ونه اوزره خنده قیلور زهی باطل یره سعی وطلب وزهی پوسیده سبب که بونك نتیجه سی همان محضا زحمت وتعبدر * مثنوی * ور تو کویی جزو پیوستهٔ کلست * خار می خور خار مقرون کلست * بو بیت شول عرفان جزوی صاحبلریکه مخلوقه حب طبیعیلری مقتضاسنجه محبت ایدوب بونك محبتی حقك محبتیدر دیو تأویل ایدنلرك سؤالنه جواب دیورلرکه ای اسیر صورت اکرسن دیرسك وسؤال ایراد ایلرسك که بنم سودیکم جزؤ خود کله پیوسته در یعنی مرتبهٔ الوهیتك برصفتنك وباخود برنیجه اوصافنك آیینه ومظهریدر پس بو آنك اثریدر وبونك حسنی انك حسن وجمالنك پرتویدر اوبله اولیجق بر جزوی سومك اولدی جواب بودرکه اکرسنك قتنده جزؤه محبت کله محبت اولدیسه خاردخی کلك جزؤیدر خاریکه خارکه مقرون ومتصلدر بونده کنایه عذاب وعقاب وقهر وغضب بی حساب دخی اول مرتبه نك جزوی واثریدر پس آنی دخی قبول ایله زیرا بو خار اول کلك خاری وبو نار اول یارك ناریدر پس مشتهیاتدن قاچق وبو کونه تأویلدن کچمك سالکه لازم اولنلردندر وبو بیت بویله زعم ایدنلر ایچون دینلردندر (بیت) فان تصبر علی النیران فاعص * والا کن عن العصیان قاص (م ی) جز زیك رو نیست پیوسته بکل * ورنه خود باطل بدی بعث رسل * چون رسولان از پی پیوستند * پس چه پیوندندشان چون یك تنند * بو ابیات جزؤ کله پیوسته در وجزؤ سومك کلی سومکدر دینلره هم تسلیم وهم رددر یعنی ای جزوی که پیوستدر دین نعم اجزای عالمدن هر برجزو واشخاص بنی آدمدن هر برشخص من حیث المظهر به مرتبهٔ الوهیته پیوسته وهویت الهیه نك اسما وصفاتیله بوجمله دن سریانی علی السویه دروایکن هر برجزو یعنی هر برمخلوق کندی امکانیتلری جهتندن وتعین اقتضالری اعتباریله کل اولان مرتبهٔ الوهیته پیوسته دکلدر زیرا اکر جمیع اشیا امکانیتلری حسبیله وتعینلری اعتباریله هی اولسه وعین واحدمرتبه سن بولسه انبیاء عظامك صلوات الله علیهم اجمعین بعثتی واولیاء کرامك دخی ارشاد وهدایتی باطل اولوردی وبی معنی قالوردی چونکه انبیاء عظام خلقی خالقینك قربنه ومعرفتنه پیوسته قیلمقدن اوتریدررلر پس نه بی اولشدررلر چونکم برتن حکمنده درلر اکر هو هو اولسیدی ویك تن مرتبه سن بولسیدی انبیاء علیهم السلامك کلمسی تحصیل حاصل اولوردی بلکه انبیاء علیهم السلام خلقی ارباب متفرقه وجزویه دن رب الاربابه وجامع جمیع اسما وصفات اولان اللهه دعوت وارشاد ایچوندر کما قال الله تعالی فی حق نبینا علیه السلام (قل هذه سبیلی ادعوا الی الله علی بصیرة انا ومن اتبعنی وسبحان الله وما انا من المشرکین) یعنی دی یا محمد ارباب متفرقه بنده لرینه که شو طریق توحیدکه صراط مستقیم اندن عبارتدر بنم یولمدر بن خلایقی دعوت ایلرم مستجمع جمیع صفات اولان اللهه (علی بصیرة) لا علی جهل ولا غفلة وبکا اویان وار ثلرم دخی بو یوله دعوت ایدرلر پس بن اللهی غیری اکا شریك قیلمقدن تنزیه ایلرم وبرانك حبنده مشرکاردن دکلز (م ی) این سخن پایان ندارد ای غلام * روز بیکه شد حکایت کن تمام * ای غلام بو سوز پایان طوتمز روز ووقت سزا اولدی یعنی کیج قالدی حکایتی تمام ایله (سپردن عرب هدیه را یعنی سبو را بغلامان خلیفه) (مثنوی) آن سبوی آب را در پیش داشت * تخم خدمت را دران حضرت بکاشت) عرب بادیه نشین اول صو دستیسنی ایلروطوتدی اول حضرتده خدمت وعبودیت تخمنی اکدی (م ی) کفت این هدیه بدان سلطان برید * سائل شه را ز حاجت واخرید) اعرابی اول غلامان شاهه ایتدی بو هدیه یی اول سلطانه ایلتوکز شاهك سائلنی حاجتدن کیروالکز ومرادنی حاصل قیلکز (م ی) آب شیرین وسبوی سبز ونو * ز آب بارانی که جمع آمد بکو * بو هدیه لذیذ صو وبکی وینکی دستیدر شول برباران صویندرکه چوقوره ده جمع کلدی بوندن مراد شول بریهٔ صورتی

مجاهده ایله قطع ایدوب درگاه حقه واصل اولدقدنصکره نورتقوا ایله وجودی دستیسی سبزونوغند دوخته اولان
وآب علم قلیل ایله طولان کندینک هدیه‌سنی برشیٔ زعم ایلیوب نقیبان درگاه الهی اولان اصفیایه ویاخود خادمان
باب عزت اولان ملائکه‌یه عرض ایلسنک صورت حالی اولور (مثنوی) خنده می آمد نقیبانرا ازان * لیک پذرفتند
آنرا همچو جان * نقیبلره اول هدیه‌دن خنده کلدی لیکن آنی جان کبی قبول ایلدیلر (مثنوی) زانکه لطف شاه
خوب باخبر * کرده بود اندر همه ارکان اثر * زیرا که باعلم وباخبر اولان خوب شاهک لطفی جمیع ارکان واعیانه اثر
ایلمشدی (مثنوی) خوی شاهان در رعیت جا کند * چرخ اخضر خاک را خضرا کند * زیرا شاهلرک خویی رعیتک
وجودنده یرایلر کما قیل الناس علی دین ملوکهم یشل فلک خاکی وزمینی یشل ایلر پیشمادہ بوقدر بعد مسافه وارایکن
بیله پس پادشاهلره متعلق اولان خوی وخصلتک بیاننه شروع ایدوب بیورورلر (مثنوی) شه چو حوضی دان حشم
چون لولها * آب از لوله روان در کولها * ای مستمع اولان کمسه فی المثل پادشاهی برحوض کبی وخدم وحشمی لوله‌لر
کبی بیل آب لوله‌دن کوللره جاریدر کول غدیر دید کاریدر * مثنوی * چونکه آب جمله از حوضیست پاک * هر یکی
آبی دهد خوش ذوقناک * چونکه جمله لوله‌لرک آبی برپاک حوضدندر هر برلوله خوش وذوقلو برآب ویرر (مثنوی)
ور دران حوض آب شورست وپلید * هر یکی لوله همان آرد پدید * وکر اول حوضده شور وناپاک صو وار ایسه
هر برلوله همان اول آبی ظاهر کتورور (مثنوی) زانکه پیوستست هرلوله بحوض * خوض کن در معنی این حرف
خوض * زیرا که هرلوله حوضه متصلدر بو حرف کلامک معناسی آیته خوض ایله یعنی تعمق وتفکر قیل دیمک اولور
وبو کلامک معناسنه خوض وتعمق ایلمک بوکونه اولورکه بو صورت عالم برجسد مسوا کبیدر وپادشاهلر مانند قلب
وارکان دولت وخادمان باب سلطنت مانند جوارح واعضادر بچن قلب مشابه‌سنده اولان پادشاه صالح اولسه
ارکان دولت واعیان سلطنت بلکه جمیع رعیت دخی صالح اولوروا کرمانند قلب اولان پادشاه فاسد اولورسه
بواعضا وجسد حکمنده اولان کمسه‌لر دخی فاسد اولورنته کم نعمان ابن بشیردن روایت اولنان حدیث شریفک
معناسنده صدرالدین قنوی حضرتلری بویله دیمشدرکه اول حدیث بودر قال صلی الله علیه وسلم ان فی جسد ابن
آدم لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد الجسد الا وهی القلب پس آفاق انفسه وانفس دخی آفاقه مطابقدر
نته کم آفاقده پادشاه صالح اولسه انک جنودی دخی صالح اولور کذلک نفس آدمیده قلب صالح اولسه انک جنودی
مشابه‌سنده اولان اعضا وجوارحی دخی صالح اولور کما قال علیه السلام القلب ملک اذا صلح الملک صلحت جنوده واذا
فسد الملک فسدت جنوده رواه ابوهریرة رضی الله عنه کذا فی الجامع الصغیر) کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیته حدیث
شریفنک فحواسنجه هرکس کندی وجودنک والی النده وتحت حکمنده تصرف ایلدیکی کمسه‌لرک راعیسیدر هرنکم
کندی عقل وجاننده موجود اوله وجود ظاهرینه وتحت حکمنده اولان کمسه‌لره کل اناء یترشح بما فیه فحواسنجه اندن
ترشح ایلیوب انلره تأثیر ایلمک مقرردر نته کم بو معنایه مناسب بیورورلر (مثنوی) لطف شاهنشاه جان بی وطن * چون اثر
کردست اندر کل تن) بی مکان وبی وطن اولان جان شاهنک لطافت وصفاتی تنک کلی جزونه نه کونه اثر ایلمشدر برکمسه‌نک
تنی کوردیکنک کبی انک جاننک لطافتنه وصفات حمیده‌سنه استدلال ایلرسن (مثنوی) لطف عقل خوش نهاد
خوش نسب * چون همه تن را در آرد در ادب * وکذلک خوش نسب وخوش طبیعت اولان عقلک لطافتی جمیع
جسدی نیجه ادبه کتورور یعنی نظر ایله جسد بنی آدمه که انده اولان ادب وحیا وایمان وبونلر امثالی اولان خصال
حسان جمیعا عقلک آثاری وشانیدر که بی عقل اولنده ادب وحیا وایمان اولمز (مثنوی) عشق شنک بی قرار بی سکون
چون در آرد کل تن را در جنون * سکونسز قرارسز شوخ وشنک اولان عشق جمیع تنی نیجه جنونه کتورور
یعنی تنک جنون ودیوانه‌لکی عشقک تأثیرندندر * مثنوی * لطف آب بحر کو چون کوثرست * سنک ریزه‌ش جمله در
وکوهرست * دریا آبنک لطافتیکه اودریا کوثر کبیدر انک خرد طاشی جمله در وجوهردر یعنی دریانک صوینک
خاصیت ولطافتندندرکه اکثر انک سنک ریزه‌لری یرینه در وجوهر واقع اولمشدر بو کلام در وجوهر محلی اولان دریایه
کوره‌در (مثنوی) هر هنر کاستا بدان معروف شد * جان شاکردان بدان موصوف شد * محصل کلام ونتیجهٔ مرام
هر هنرکه استاد انکله معروف اولدی واول هنرده مهارت وحذاقت بولدی شاکردلرینک جانی انکله موصوف اولدی
(مثنوی) پیش استاد اصولی هم اصول * خواند آن شاکرد چست باحصول * مثلا اصوله منسوب استادقتنده
حصول ایله اولان چست وچابک اولان شاکرد هم اصول اوقور یعنی علم اصولی حاصل ایتمکله چست وچابک اولان اول
اصولی انک قتنده هم اصول اوقور دیمک اولور * مثنوی * پیش استاد فقیه آن فقه خوان * فقه خواند نی اصول
اندر بیان * فقیه اولان اوستادقتنده اول فقه اوقویجی شاکرد فقه اوقور بیان وتعبیرو قتنده اصول اوقومز

(م ی) پیش استادی که اونحوی بود * جان شاکردش ازو نحوی شود * شول براستادقتنده که اول استاد نحوی اوله
آنک شاکردنک جانی اندن نحوی اولور (مثنوی) بازاستادی که او محو ره‌ست * جان شاکردش ازو محو شهست) کیرو
شول براستادکه اوطریق حقک محو وفانیسیدر انک شاکردنک جانی اندن شاه حقیقینک محویدر یعنی طریق حب
الهیده فانی اولان مرشددن انک شاکردلری دخی فنا اوکرنورلر وکندیلرنی شاه حقیقینک محوی قیلورلر * مثنوی *
زین همه انواع دانش روز مرگ * دانش فقرست سازراه وبرک * بودوکلی انواع علومدن موت کونی فقر علمیدر راه
آخرتک ازغی ودوزنی کتاب وسنت علی علم فقردرکه بوجمله عبدک فناسنی وربک بقاسنی مبین ومفسردر وکتاب وسنته
موافق اولان اولیا وعلمانک علملری دخی هب دانش فقردر والحاصل علم ایکی قسمدر بری علم نافع بری غیری نافع کما قال
علیه السلام العلم علمان علم فی القلب وذلک العلم النافع وعلم علی اللسان فذلک حجة الله علی ابن آدم رواه جابر پس علم
نافعک جمیعسی علم فقه‌ده داخلدر (حکایت ماجرای نحوی وکشتیبان (م ی) آن یکی نحوی بکشتی درنشست
رو بکشتیبان نهاد آن خود پرست * اوبرنحوی برکیده اوتردی اول خود پرست کشتیبانه یوز قودی یعنی توجه
ایلدی (مثنوی) کفت هیچ از نحو خواندی کفت لا * کفت نیم عمر تو شد در فنا * اول نحوی کشتیبانه ایتدی هیچ
نحودن اوقودکمی کشتیبان ایتدی اوقومدم نحوی کشتیبانه ایتدی سنک عمرک نصفی فناده کتدی * مثنوی *
دلشکسته کشت کشتیبان زتاب * لیک آن دم کشت خامش از جواب * کمیجی حرارتدن دل شکسته اولدی لیکن
اول دم جوابدن خاموش اولدی * م ی * باد کشتی را بکردابی فکند * کفت کشتیبان بدان نحوی بلند * امر الهی ایله
باد کشتی نی برکردابه براقدی کمیجی صوت بلند ایله اول اهل نحوه دیدی * مثنوی * هیچ دانی آشنا کردن بکو * کفت
نه ای خوش جواب خوب رو * هیچ یوزمکلک بیلورمیسن سویله نحوی ایتدی ای خوش جواب وخوب رو بیلمزم
(مثنوی) کفت کل عمرت ای نحوی فناست * زانکه کشتی غرق این کردابهاست * کمیجی نحوی‌یه ایتدی سنک عمرک
کلیسی فنادر زیرا که کشتی بو کرداپلرک غریقیدر (م ی) محو می باید نه نحو اینجا بدان * کر تو محوی بی خطر در آب ران
* بیل بو محلده محو کرک نحو کرکمز اکر سن محوی ایسک آب ایچنه خوف وخطرسز سور بو قصه‌دن حصه اولدرکه
کشتیٔ وجودک شکسته اولمسی وقتنده علم قیل وقالک انسانه فائده‌سی اولمیوب بلکه علم محو وحالک نفع وفائده‌سی
اولدیغنی افاده ایلر (مثنوی) آب دریا مرده را بر سر نهد * ور بود زنده زدریا کی رهد * آب دریا مرده‌یی باشی اوزره قور
واکر دیری اوله دریادن نیچن قورتولور (مثنوی) چون بمردی تو زاوصاف بشر * بحر اسرارت نهد بر فرق سر * چونکم
سن بشر وصفلرندن اوله‌سن ومو تو اقبل ان تموتوا فحواسی اوزره اولمزدن اول اولوب مرتبهٔ فنایه ایروب قرب حقی بوله‌سن
اسرار الهی دریاسی سنی باشنک اوزرینه قوروب کا تعظیم وتکریم قیلور (مثنوی) ای که خلقانرا تو خر می خوانده *
این زمان چون خر برین یخ مانده * ای شول کمسه که خلایقه سن خراوقورسن یعنی علمکه مغرور اولوب انلره خر لا یفهم
دیو قفرسن بوزمان خر کبی بو یخ اوزره قالمشسن یعنی اشک بوز اوزره طیرنوب قالدیغی کبی سن دخی بو زمان بودنیاده
خر کبی قالوب ایلر وکیده ممشسن وآخرت وعالم حقیقت جانبنه سیر ونقل ایده ممشسن (م ی) کر تو علامهٔ زمانی در جهان
نک فنای این جهان بین وین زمان) اکر سن جهانده زمانک علامه‌سی ایسک اشته بو جهانک وبو زمانک فناسنی کور یعنی
علامه‌لک اولدرکه بو جهانک وبو زمانک فناسنی حقیقة مشاهده ایلیوب علمنی وعملنی مجرد بقا ایچون قیله (م ی)
مرد نحوی را ازان در دوختیم * تا شمارا نحو محو آموختیم * فقه فقه وشحو نحو وصرف صرف) در کم آمد یابی ای یار
شکرف * مرد نحوی قصه‌سنی عرب بادیه‌نشین قصه سنک ما بینه اول جهتدن کتوروب دکدک وانکیچون بو محله ضم
ایلدک تا که سزه محو وفنا نحوینی یعنی علمنی وقاعده‌سنی اوکرده وز وبیت ثانینک معناسی فقهک مفهومنی ونحوک
مقصودنی وصرفک تبدیل وتغییرنی اکسک کمکده ویوق اولمقده بولورسن ای اولو یار فقهک فقهه ونحوک نحوه وصرفک
صرفه اضافتی عامک خاصه ولغوینک اصطلاحی اولان اضافت لفظی قبیلندندر فقه اصلنده فهمه دیرلر واصطلاحده
مسائل واحکام شرعیه‌یه مع ادلتها عالم اولمغه دیرلر ونحو لغتده برقاچ معنایه کاور بوراده قصد معناسنه‌درکه بمعنی
مقصوددر واصطلاحده شول قواعد وقوانین ایچون وضع اولنان علمدرکه انکله احوال تراکیب عربیه اعراب
جهتندن معلوم اولور وصرف لغتده تبدیل وتغییره دیرلر واصطلاحده شول قواعد وقوانین ایچون وضع اولنان علمدرکه
انکله احوال ابنیهٔ کلمه معلوم اوله پس مضاف اولان مصدرلر مفعول معناسنه اولور مثلا فقه بمعنی مفقوه یعنی
مفهوم ونحو بمعنی منحو یعنی مقصود وصرف بمعنی تبدیل وتغییر پس تقدیر کلام بویله دیمک اولورکه مسائل شرعیه
واحکام مرعیه‌نک مفهومنی ونحو علمنک مقصودنی وصرف علمنک تغییر وتبدیلنی جمله علم فقرده ویوقلقده بولورسن
ای یارسنی علم فقهک مفهومی عبودیتی کمالیله ادا ایلمکدر پس کمالیله عبودیتی ادا یوقلقده وکم آمده‌لکده در وعلم نحوک

قصدی اصلاح الفاظ ایلمکدر واصلاح الفاظدن مقصود معنی درست اولمقدر پس معنادرستلکی دخی علم محو
وفناده بولنور کذلک صرفک تبدیل وتغییری کبی تبدیلات وتغییرات علم محو وفناده بولنور نته کم علم صرفده بنای
کلمه تبدیل وتغییر اولدیغی کبی علم محو وفناده کم آمدلکده دخی بنای انسانی تبدیل وتغییر اولوب اصل بشریتدن
چیقر نشئهٔ آخر حاصل اولور بو معنی دخی قابلدر که فقهی فهم ایلمکی ونحوک قصدنی ویاخود بر آخر نوعنی وصرف
علمی تغییر ایدوب بوزمقلغی کم آمدلکده بولورسن دیمک اولور (مثنوی) آن سبوی آب دانشهای ماست * وآن خلیفه
دجلهٔ علم خداست * اول سبوی آبدن مراد بزم دانشلریمزدر وعربدن مراد بزز واول خلیفه دن مراد دجلهٔ علم خدادر
(م ی) ما سبوها پر بدجله می بریم * گرنه خردانیم خود را ما خریم * بز آبله پر سبولری دجله یه ایلتورز یعنی بز دجلهٔ علم
خدایه متوجه اولدقده کندی علمزدستیسنی برشیء صانوب بیله ایلتورز بو تقدیرجه اگر بز کندیمزی خر بیلمزسک
خرواحمقز زیرا (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) فحواسنجه جمیع انبیا علیهم السلام واولیای کرامک علمی بحر علم حقه
نسبتله بردستی صو قدردر پس بو جهه دن بر انسانک علمی بر قطره قدردر پس بو معنایی بیلورکن بنه علم وعملنی برشیء
عد ایدوب درگاه حقه ایلتسه وکندوبی بویله ایکن خر واحمق بیلمسه اول کمسه خر بلکه خردن بدتردر (مثنوی) باری
اعرابی بدان معذور بود * کوز دجله غافل وبس دور بود * باری اعرابی اول آب سبوبی تحفه ایلتمسی سببیله معذور ایدی
زیرا که اول دجله دن غافل وزیاده بعید ایدی (مثنوی) گرز دجله با خبر بودی چوما * اونبردی آن سبو را جابجا *
اگر اعرابی دجله دن بزم کبی باخبر اولیدی اول اعرابی اول سبوی آبی منزل بمنزل بغداد جانبنه ایلتمزدی (مثنوی)
بلکه ازدجله چو واقف آمدی * ان سبو را بر سر سنگی زدی * بلکه دجله دن چونکه واقف کایدی اول سبوبی
برطاشک باشنه اوردی واول درگاهه فقر تام ایله متوجه اولوردی (قبول کردن خلیفه هدیه را وعطا فرمودن
با کمال بی نیازی ازان هدیه وازان سبو (م ی) چون خلیفه دید واحوالش شنید * آن سبو را پر ززر کرد ومزید * چونکه
خلیفه اعرابینک ارمغاننی کوردی وانک احوالنی اشتدی اول سبوبی التوندن پر ایلدی واندن زیاده هم اکا خلعت
ونعمت ویردی (مثنوی) آن عرب را کرد از فاقه خلاص) داد بخششها وخلعتهای خاص اول اعرابی بی فقر وفاقه دن
خلاص ایلدی بخششلر وخاص خلعتلر ویردی (م ی) پس نقیبان را بفرمود آن قباد) آن جهان بخشش وآن بحر داد
پس اول قباد نقیبلره بیوردی اول بخشش جهانی واول عدل دریاسی (م ی) کین سبو پر زر بدست او دهید * چونکه
وا گردد سوی دجلش برید) که بو پر زر اولان سبوبی انک الینه ویریکز چونکه بورادن دونه آنی دجله جانبنه ایلتوکز (م ی)
از ره خشک آمدست واز سفر * ازره دجله ش بود نزدیکتر) قوری وقره یولندن کلمشدر اول اعرابی سفردن دجله یولندن
اکا نزدیکتر اولور مکانی پس اول نقیبلر اول پر زر اولان سبوبی اکا ویروب آنی کتوروب بر کمی یه قودیلر * مثنوی * چون
بکشتی درنشست ودجله دید * سجده می کرد از حیا ومی خمید) چونکه کمی یه اوتوردی ودجله یی کوردی حیا وشرمندن
سجده ایلدی وا کلدی بویله دیو * مثنوی * کای عجب لطف این شه وهاب را * وان عجبتر کوستد ان اب را * که بو وهاب
اولان شاه ایچون عجب لطف واردر واول قتی عجب ترکه اول پادشاه اول ماءرا کدی الدی * مثنوی * چون پذیرفت
ازمن آن دریای جود * انچنان نقد دغل را زود زود * اول جود وکرم دریاسی بندن نه حالله قبول ایلدی انچلین دغل
وحقیر نقدی علی الفور توقفسز (مثنوی) کل عالم را سبودان ای پسر * کو بود از علم وخوبی تا بسر * ای پسر جمیع عالمی
فی المثل سبو بیلکه اول عالم سبوسی علمدن وخوبلقدن تا باشنه دک پردر (مثنوی) قطرهٔ از دجلهٔ خوبیٔ اوست * کان
نمیکنجد زپری زیر پوست * اول اللهک خوبلغی دجله سندن بو عالمده اولان خوبلق بر قطره درکه اول خدانک خوبلغی
پرلکندن یعنی وفرت وکثرتندن پوست التنه صغمز وصورت دائره سنه داخل اولمز بو پوست التنه کلان وصورت
دائره سنه داخل اولان جمال وکمالدن انک دریای جمال وکمالندن بر قطره در (م ی) گنج مخفی بد زپری چاک کرد) خاک را تابانتر
از افلاک کرد * کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف حدیث شریفنک فحواسنجه غیب هویت
مرتبه سنده جواهر اسما وصفاته مالامال بر کنز مخفی ایدی پرلکندن یعنی صفات علیه سنک واخلاق جمیله سنک
کمالیله مقتضیاتندن پردهٔ غیبی چاک ایلدی خاکی افلاکدن تابانتر وروشنتر ایلدی یعنی عالم خاکی ویاخود جسد خاک
بنی آدمی اسما وصفاتنه مظهر قیلمغله افلاکدن من حیث المعنی منور ایلدی * مثنوی * گنج مخفی بد زپری
جوش کرد * خاک را سلطان اطلس پوش کرد * حضرت الوهیت مرتبهٔ احدیتده کنز مخفی وپنهان ایدی اوصاف
کمالاتک وفرت وکثرتندن جوش ایلدی خاک جسد بنی آدمی اطلس پوش سلطان ایلدی اول جسد ترابیهٔ
سلطانده اولان قوت وقدرت ومهابت وسطوت وبونلر امثالی اولان صفت وحالات اول دریای کمال وجمالکدر
والا بو خاک پاره لر بو صفتلری نره ده بولوردی * مثنوی * ور بدیدی شاخی از دجلهٔ خدا * آن سبو را او فنا کردی فنا *

اگر آب علم وجمال الله پر اولان وجود دستیسنی مقبول ومفخم عد ایلین کمسه خدای تعالینک دجلهٔ کمال وجمالندن
برشاخی یعنی بر جدول وخلیجی کوریدی اول وجود سبوسنی اول کمسه فنا ایدیدی اول وجودک انک قتنده اعتباری
قالمیوب آنی بالکلیه محو ایدوب خدا جانبنه بی وجود اولدیغی حالده کیدیدی * مثنوی * آنکه دیدندش همیشه
بیخودند * بیخودانه بر سبو سنگی زدند * اول کمسه لرکه دجلهٔ خوبیٔ خدادن اولان شاخی کوردیلر همیشه
بیخودلردر بیخودلر کبی واهل فنا ماتندی سبوی وجودلری اوزره سنگ فقر وریاضتی اوردیلر وکسر وجود ایدوب
غنا مرتبه سنه ایردیلر * مثنوی * ای زغیرت بر سبو سنگی زده * وین سبو زشکست کاملتر شده * ای غیرتندن
وهمت ومحبتندن سبوی وجود اوزره بر طاش اورمش بو سبو صنمش اولمقدن کاملرک اولمشدر * مثنوی * خم شکسته
آب ازو ناریخته * صد درستی زین شکست انگیخته * کوپ صنمش واندن آب دوکلمش یوز درستلک بو شکسته لکدن
اول خم قوپرمش وحاصل ایتمش مراد وجود موهومینک صنمسی وعقلک کامل اولمسی وخم کبی اولان صفت
نفسانیه نک صنمسی وآب عقل وآب عرفانک اندن دوکلمیوب ایمان وایقان اله واذواق جان وجنان اله اکا نیجه درستلک
حاصل اولمسندن عبارت اولور * مثنوی * جزو جزو خم در رقصست وحال * عقل جزوی را نموده این محال * کوپک
جزؤنک جزؤی رقصده وحالده در لیکن عقل جزوی یه بر حال محال کورنمشدر خمدن مراد وجود انسانیدر انک جزؤندن
مراد هر بر عضوی اوله وجزؤ جزؤندن مراد انک تابعلری اوله چونکم سالک وجود خمی صیوب فانی اوله وآب معنایه
وصول بولوب روحی انکله طوله انک هر بر عضوی کمال ذوقندن رقص وحالله اولور ولیکن عقل جزوی صاحبلرینه بو حال
محال کورینور که انلر سردن غافللر وبو علمدن جاهللردر * مثنوی * نه سبو پیدا درین حالت نه آب * خوش ببین
والله اعلم بالصواب * بو حالتده نه سبو ونه آب ظاهردر بو سوزلرک حقیقتنی خوش کور وبو کلماتک ماهیتنه نظر
ایر کورالله تعالی صوابه اعلمدر اگر دیرسک که بنده بو کونه معانینک اطلاعنه استعداد یوقدر بن بو کونه معنایی
نیجه خوش کوره یم جواب بیورورلر * مثنوی * چون در معنی زنی بازت کنند * پر فکرت زن که شهبازت کنند * چونکم
معنی قپوسنی قاقه سن سکا آچارلر فکرت قنادنی اور که سنی شهباز ایلیه لر المرء یطیر بجناحی الهمة والفکرة فحواسنجه
انسان همت وفکرت جناحلری ایله اوچار بو عالم صورتدن کذر ایدوب جانب معنایه کچر واول عالمک شهباز بلند
پروازی اولوب وجه مقصودینک نقابنی آچار (م ی) پر فکرت شد گل آلود وگران * زانکه گل خواری ترا گل شد چو نان
سنک فکرک قنادی بالچغه بولشمش وثقیل اولدی زیرا گل ییجسن سکا بالچق نان کبی اولدی (مثنوی) نان گلست
وگوشت کمتر خوار ازین (تا نمانی همچو گل اندر زمین نان وگوشت اصلنده کلدر بوندن ازرق یی تا گل کبی زمینده قالمیه سن
اما عجب حالتدر که سکا نه آجلق ونه طوقلق فائده ایلر (م ی) چون گرسنه می شوی سگ میشوی) تند وبد پیوند وبدرگ
می شوی * چونکم آج اوله سن سگ اولورسن یعنی سگ کبی بدخو اولوب تند وبد پیوند وبدرگ اولورسن یعنی غضبلو
واتصالی ومقارنتی قبیح وبد اصل اولورسن (مثنوی) چون شدی تو سیر مرداری شدی * بی خبر بی پا چو دیواری شدی
چونکه طوق اولدک بر مردار اولدک بر دیوار کبی آیاقسز خبرسز اولدک یعنی دیوار نیجه حرکته قادر دکلسه ونه
کونه بی فهم وبی خبر ایسه سنده طوق اولدیغک حینده بی فهم وبی خبر اولوب کندی مرتبه کدن عبادت وطاعت
جانبنه نقل وحرکت ایلمزسن دیمک اولور (مثنوی) پس دمی مردار ودیگر دم سگی * چون کنی در راه شیران خوش تکی
پس بر دم مردارسن وبر غیری دم کلبسن شیران دین یولنده نیجه لطیف یلمک ایلرسن * مثنوی * آلت اشکار خود
جز سگ مدان * کمترک انداز سگ را استخوان * کندی شکارکک آلتی وسببنی کلبدن غیری بیلمه آلت شکاردن مراد
نفس اماره درکه صید دنیا ایلمکه آلت اولمشدر کلبه استخوانی ازرق آت یعنی سگ نفسک غداسنی آز ویروب آنی عقله
تابع ایت (م ی) زانکه سگ چون سیر شد سرکش شود * کی سوی صید وشکار خوش دود * زیرا کلب چونکه طوق
اولدی سرکش اولور لطیف صید وشکار خوش جانبنه چقن یلر (م ی) آن عرب را بی نوایی می کشید * تا بدان درگاه
وان دولت رسید * اول عربی ازقسزلق ومحتاجلک چکدی تا اول درگاهه واول دولته یتشدی (مثنوی) در حکایت
گفته ایم احسان شاه * در حق آن بی نوای بی پناه * حکایه ده دیمشز شاهک احسانی اول پناهسز اولان بی نوانک
حقنده یعنی اول پناهی اولمین فقیرک حقنده اولو اولان شاهک احسانی مقدما حکایه ده ذکر ایلمشزدر (مثنوی)
هرچه گوید مرد عاشق بوی عشق * از دهانش می جهد در کوی عشق) مرد عاشق هرنه سویلرسه عشق قوقوسی انک
دهانندن صچرار عشق محله سنده یعنی مرتبهٔ عشقده مرد عاشق هرنه سویلرسه انک اغزندن عشق رایحه سی ظاهر
اولور که کل اناء یترشح بما فیه بو معنایه شهادت قیلور (م ی) گربگوید فقه فقر آید همه * بوی فقر آید ازان خوش دمدمه
اگر مرد عاشق فقه سویلیه اندن جمیعا فقر کاور واول لطیف صدالو وخوش سوزلو عاشقدن فقر رایحه سی کاور

(مثنوی) ور بکوید کفر دارد بوی دین * آید از گفت شکش بوی یقین * اول مرد عاشق اکر کفر سویلیه دین رایحه‌سی
طوتر انك شك وکمانه متعلق اولان سوزندن یقین رایحه‌سی کاور * مثنوی * کف کژ کز بحر صدقی خاستست *
اصل صاف آن فرع را آراستست * کف کژدن مراد شك وکمانه متعلق اولان وشرعه مخالف کلان سوزلردر عاشقك
باطنی دریای صدق ویقیندر پس معنی بویله دیمك اولور که مثلا اکری کپوك بر صدق دریاسندن قالقمشدر یعنی اکری
کپوك کبی اولان شرعه مخالف وعقله مناقض سوزلر انك دریای صدق اولان دروننده‌ن ظاهر اولمشدر صافی
اولان اصل اول تیره اولان فرعی بزمشدر یعنی انك صافی ووافی اولان درونی اول کژ ومژ اولان کفتاریني نور یقینله
تزیین ایلمشدر حقیقتنه نظر ایلسك اول کج اولان کلام راست واول کلام نامعقول فی الحقیقه مختار ومقبولدر
(م ی) آن کفش را صافی ومحقوق دان * همچو دشنام لب معشوق دان) مرد عاشقك کج اولان کفنی یعنی نامعقول اولان
کلامنی صافی ولایق ومقبول بیل معشوقك لبنك دشنامی کبی بیل یعنی معشوقك کلام دشنام امیزی اکرچه جواب
تلخدر لیکن عشاقه اول شیرین کلمشدر * مثنوی * کر بکوید کژ نماید راستی * ای کژی که راست را آراستی * عاشق
حق اکر اکری سویلیه اول طوغریلق کوستررای لطیف بر کج که راستی بزه‌دی مراد عاشقك نامعقول اولان کلماتی
عاقلك مشروع ومعقول اولان کلماتندن لطیف اولوب انلرك راست اولان کلامنه بونلرك کلامی زیب وزینت ویرمسنی
اشعار ایلرنته کما کثر عقلا عشاق الهینك کلامیله کندی کلاملرینی تزیین ایلرلر وفلان عاشق شویله دیمش دیو سویلرلر
* مثنوی * از شکر کر شکل نانی می پزی * طعم قند آید ترا چون می مزی * مثلا اکر شکردن بر نان شکلنی دوزه‌سن
وپشوره‌سن اکرانی امه‌سن اندن سکا قند لذتی کلور نان لذتی کلمز کذلك عاشقك مقالنی بوکا کوره قیاس ایله (مثنوی)
ور بیابد مؤمنی زرین وثن * کی هلد آنرا برای هر شمن * مثال آخر اکر بر مؤمن التون بت بوله هر بت پرست ایچون آنی
قچن قور * مثنوی * بلکه کیرد اندر آتش افکند * صورت عاریتش را بشکند * بلکه مؤمن اول وثنی طوتر آتش
ایچره براغور انك عاریتی صورتنی صیر * مثنوی * تا نماند بر ذهب نقش وثن * زانکه صورت مانعست وراهزن *
تا التون اوزره بت نقشی قالمیه زیرا که صورت انك التوندن منتفع اولمغه مانع وره‌زندر پس قچن بر مؤمن عارف
بر کلام نامشروع ونامعقول کوره‌سه در حال انك ضمننده اولان منافع واسراره نظر ایلر اکر انك تحتنده نیجه فوائد
ومنافع موجود ایسه انك صورت ظاهرده نامشروع ونامعقول اولدیغنه باقیوب انك الفاظ وحروفنده اولان کژمژ
لکن ازاله ایدوب زر خالص کبی اندن معنانی اخذ ایلر * بیت * لفظا اکر راست بودیا کژلك * هیچ قیرمز بزه معنی کرك
دین بو معنایه دلالت ایدر * مثنوی * ذات زرش داد ربانیست * نقش بت بر نقد زر عاریتست * وثنك زر اولان
ذاتی داد ربانیت وعطای الوهیتدر امابت نقشی نقد زر اوزره عاریتدر اکا اعتبار یوقدر اول نقش بت ذات ذهبی خبیث
ایلمز (مثنوی) بهر کیکی تو کلیمی را مسوز * ور صدای هر مکس مکذار روز * ای قیل وقاله نظر قیلان ومعنادن غافل
اولان بر بیره‌دن اوتری سن بر کلیمی یاقمه وهر مکسك آواز وصداسندن نهاری ترك ایله بلکه آوازمکسه التفات
ایلمیوب فوائد روزدن منتفع اول * مثنوی * بت پرستی چون بمانی در صور * صورتش بکذار ودر معنی نکر *
چونکم صورتلرده قاله‌سن بت پرست سن انك صورتنی قو ومعنایه نظر ایله * مثنوی * مرد حجی همره حاجی طلب *
خواه هندو خواه ترك ویا عرب * حجه منسوب ارایسك بر حاجی همره طلب ایله کرکسه هند وکرکسه ترك ویا عرب
اولسون (م ی) منکر اندر نقش واندر رنك او * بنکر اندر عزم ودر آهنك او * انك نقشنه ورنکنه نظر ایله زیرا اول لازم
دکلدر انك عزمنه وقصدنه نظر ایله که لازم اولان بودر * مثنوی * کر سیاهست او هم آهنك توست * تو سپیدش
خوانکه همرنك توست * اول هندو اکرچه سیاهدر لیکن سنك هم اهنککدر سن اکا سپید اوقوز برا من حیث
المعنی سنك همرنککدر (مثنوی) این حکایت کفته شد زیر وزبر * همچو فکر عاشقان بی پا وسر * بو حکایت زیر وزبر
دینمش اولدی ونظمه پریشان وپراکنده کلدی عاشقلرك فکری کبی بی پا وسردر * مثنوی * سر ندارد چون ز ازل
بودست پیش * پا ندارد با ابد بودست خویش * ازل اکا دیرلر که ابتداسی اولمیه انتهاسی اوله ابدا کا دیرلر که ابتداسی
اوله انتهاسی اولمیه این حکایتدن مراد ذکر محل اراده حال قاعده‌سی اوزره بو حکایتده سویلنن کفتار واسراردر یعنی
بو حکایتده ذکر اولنان وفکر عشاق کبی بی پا وسر ظهوره کلان اسرار وکفتار باش طوتمز چونکم ازلدن ایلریدر که
مراد مرتبهٔ اعیان ثابته‌دندر دیمك اولور پای طوتمز یعنی نهایت وآخر طوتمز ابد ایله خصم ومقارن اولمشدر بونکته‌یی
اشعار ایلمکدن اوتری بو کتاب شریفی سائر تألیفات ومصنفات کبی دیباجه ایله ابتدا ایلمشلر وآخرنده دخی اتمام
واختتامه متعلق کلام سویلمشلردر * مثنوی * بلکه چون آبست هر قطره ازان * هم سرست وپا وهم
بی هر دوآن * بلکه بو کلام لطیف ونظم شریف صو کبیدر هر بر قطره‌اندن هم سردر هم پادر هم بو ایکی سز یعنی بو کلام

شریف بر عظیم آب لطیف کبیدر هر بر بیت اندن بر قطره کبیدر وهر بیت ایچون سر وپا یعنی ابتدا وانتها اعتبار ایلمك
ممکندر وسیاق وسباقنه نظر ایلدیکك جهتدن بی سر وپا اعتبار ایلمك هم قابلدر * مثنوی * حاش لله این حکایت
نیست هین * نقد حال ما وتست این خوش ببین * حاش لله بو حکایت دکلدر اکاه اول یعنی بن اللهی تنزیه ایلرم بو عرب
بادیه نشین حکایه‌سی اولمقدن بو حکایه بزم وسنك نقد حالمزدر خوش نظر ایله * مثنوی * زانکه صوفی با کر وبا فر بود *
هرچه آن ماضیست لا یذکر بود) زیرا که صوفی کر وفر ایله اولور هر نسنه که اول ماضیدر لا یذکر اولور یعنی صوفی زیاده
کر وفر صاحبی شول عالی رتبه‌در که انك قتنده هر نه که ماضیدر ذکر اولنمز بلکه هر نیکه صوفی ذکر ایلرسه کندی حسب
حالی وتوابعنك اوصاف واحوالنی سویلر وحکایات وامثال ضمننده انی نقل ایلردیمك اولور (م ی) هم عرب ما هم سبو ما هم ملك
جمله ما یؤفك عنه من افك * سورهٔ زاریاتده اولان ایت کریمه‌یه اشارتدر (والسماء ذات الحبك) جناب عزت قسم
یوررلر که ذات طرایق اولان کوکلر حقیچون مراد مسیرهٔ کواکب اولان طرایق محسوسه اوله ویا خود طرایق معقوله
اوله نظر عقلله نیجه معارف وحقایقك وصولنه سبب اوله (انکم لفی قول مختلف) جواب قسمدر تحقیقا سزای کافرلر
اقوال مختلفه‌ده سز یا رسول حقنده اولان مختلف قوللری اوله که کاهن وساحر ومجنون دیدکاری کبی ویا قرآن
حقنده (اساطیر الاولین) وشعر دیدکاری کبی ویا قیامت احوالنده اولان اختلافلری کبی واما تأویل الروح التی ذات
الطرایق فان من کل صفة طریقا الی سماء الروح یصل الیها من یسلکها (انکم لفی قول مختلف) ای من حدیث
النفس والافکار المتنوعة والاعتقادات الفاسدة المانعة عن الاتحاد فی السلوك والمذاهب الباطلة المانعة من الکمال
(یؤفك عنه من افك) ای مصروف عن القرآن او الرسول او الایمان من صروف یعنی معروف ومطرود اولدیلر یا قرآندن
ویا رسولدن ویا ایماندن انلر که علم ازلیده مصروف ومحروم اولدیلردی اما تأویل ویصرف عما یوعدون من الکمال
من صرف بالشقاوة فی علم الله (قتل الخراصون) ای لعن الکذابون بالاقوال المختلفة (الذین هم فی غمرة) یعنی کذابلر
شول کسه‌لردر که جهالت وکمال غفلتده (ساهون) وغافللردر اوامر الهیه‌دن وکمالات نفسانیه‌دن معنی بیت حضرت
خداوندکار قدس سره یوررلر که هم عرب بزز هم سبو بزز هم ملك بزز جمله ما بو جمله بزز من حیث الحقیقه (یؤفك عنه)
بو معنادن مصروف اولدی (من) شول کسه‌لر که (افك) مصروف ومحروم اولدی ابدی علم ازلیده * مثنوی *
عقل را شو دان وزن را نفس طمع * این دو ظلمانی ومنکر عقل شمع * بو قصه‌ده ذکر اولنان شویدن مراد عقلی
بیل وزن عربدن مراد بو نفس وطمع صفتنی بیل بو ایکسی ظلمانی ومنکر تدبیر عقلدر عقل ایسه فی المثل شمعدر که
نور تدبیر وادراکله خانهٔ وجودی منور قیلیجیدر * مثنوی * بشنو اکنون اصل انکار از چه خاست * زانکه
کل را کونه کونه جزؤهاست * بو بیت مقدم اولان بیتدن ناشی اولان سؤالی دافعدر اول سؤال بودر که عقلی ارکبی
ونفسی عورت کبی بیوردیکز ونفس ظلمانی وعقل شمع کبی نورانید ردیدیکز پس انسان بر ذات ایکن بو ضدیت
واختلاف ندن حاصل اولدی بیوررلر که کوش ایت الان بو کارك اصلی وبو انکارك ظهوری ندن حاصل اولدی اول
جهتدن حاصل اولدیکه کلك کونه کونه جزؤلری واردر کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کما ذکرنا قبل ذلك وجزؤلردن
مراد اسما وصفات متنوعه‌در عالم وآدم مظهر اسما وصفات الهیه‌در پس وجود آدمیده ظهور ایلین
اختلافات آثار واختلافات اسما وصفات الهیه‌در بو تقدیرجه عقل ونفس مظهر اولدقلری اسملرك مقتضاسنجه
لسان حالله معنا نزاع وجدالدن خالی دکلدر تا مطمئنه مرتبه‌سنه ایروب عقله تابع اولنجه‌یه دك * مثنوی * جزؤ کل
نه جزوها نسبت بکل) نه چو بوی کل که باشد جزؤ کل بوذکر ایلدیکمز کلك جزؤی جزؤلرك کله نسبتی کبی دکلدر یعنی
جزؤ کل حقیقی دکلدر که ترکیب قبول ایده زیرا مرتبهٔ الوهیت اسما وصفاته مرکبه دکلدر وکلك رایحه‌سی کبیده
دکلدر که کلك جزؤی اوله بلکه بو جزؤ وکلکه ذکر اولندی جزؤ وکل اعتباریدر نته کم بو بیتی بو معنایه کوره مثال ایدوب
بیوررلر * مثنوی * لطف سبزه جزؤ لطف کل بود * بانك قمری جزؤ آن بلبل بود * مثلا لطافت سبزه کلك لطافتنك
جزؤیدر بحسب الاعتبار یعنی کلك لطافتنی جامع جمیع لطایف سبزه‌وات فرض ایلرسن جمله‌دن الطف اولدیغیچون
وهر سبزه‌نك لطفنی انك لطافتندن بر جزؤ عد ایلرسن بو تقدیر اوزره لطف سبزه جزؤ لطف کل اولور وکذلك بو اعتبارله
بانك قمری جزؤ بانك بلبل اولور یعنی بلبلك صداسنی جامع جمیع لذات اصوات فرض ایدوب صدای قمریکه اکا نسبتله
دونتردر انك جزؤی دینلسه جائزدر پس مرتبهٔ الوهیته کل واسما وصفاته اجزا تعبیری اعتباری وفرضیدر حقیقی
دکلدر * مثنوی * کر شوم مشغول اشکال وجواب * تشنکانرا کی توانم داد آب * اکر اشکال وجوابه مشغول اولم
وبو جزؤ وکلك مشکلاتنی حل قیلم صو سزلره آب ویرمکه قچن قادر اولورم یعنی سالکان طریقت وتشنکان حقیقت
اولنلره آب معرفتی قچن ویرمکه فرصت بولورم * مثنوی * کر تو اشکالی بکلی وحرج * صبر کن الصبر مفتاح الفرج *

اكرسن بالكليه اشكال وحرج ايسك يعنى عين اشكال مرتبه سنده ورحمت منزله سنده ايسك صبرايله زيرا صبر فرجك
مفتاحيدر ٭ مثنوى ٭ احتما كن احتماز انديشها ٭ فكر شيرو كور ودلها بيشها ٭ انديشه لردن احتما ايله وپرهيز
قيل زيرا فكر في المثل شير وكور وكوكللر بيشه لردر يعنى قلبى انديشها وخيالات فاسده دن حفظ وحمايت ايله زيرا فكر لر
مثلا شير وكور كبيدر مراد ايو وكتولوديكدركم اولان فكر وانديشه دن قلبى صيانت ايلمك لازمدر (مثنوى) احتماها
بردواها سرورست ٭ زانكه خاريدن فزونئ كرست ٭ احتمال علاجلر اوزره سروردر كما قيل فى الحديث الحمية رأس كل
دواء زيرا قاشيمق اويوزلك زياده لكنه سببدر اما پرهيز انك دوا وشفاسنه وسيله در پس انديشه وافكار قلبك علت
ومرضنى زياده ايديجيدر وانديشه وافكاردن احتما ايلمك دوا وشفاى صدره سببدر (مثنوى) احتما اصل دوا آمد
يقين ٭ احتما كن قوت جانت ببين ٭ بى شك يقين بودركه احتما وپرهيز دوانك اصلى كادى احتما ايله وجانكك قوتنى كوركه
افكار فاسده وافعال خبيثه واغذيهٔ خبيثه دن پرهيز قيلمق جانه قوت ويريجيدر (مثنوى) قابل اين نكتها شو
كوشوار) تاكه اززر سازمت من كوشوار ٭ حلقه در كوش مه زركر شوى) تا بماه وتا ثريا برشوى) بونكته لركه بن سويلدم
وسويلهيم كرلك كوش كبى آنى قبول ايديجى اول واستماعنه مستعد اول تاكم بن سكا علم لدن زرندن كوشوار دوزم اكر
نكته لرم قبول ايدرسك ماه زركرلك قولاغنه حلقه يعنى كوپه اوله سن وتاماه وثريايه نه سنه يول بوله سن ماه زركردن
مراد يا ماه آسمان اوله نور آيتيله عالمى قيومجى كبى يالدزلايديكى ملابسه ايله پس انك قولاغنده كوپه اوله سن ديمكدن
مراد رفعت ومنزلت صاحبى اوله سن ودين وطريقتده ماه ولايت اولان ولى كامل اوله سن زركراولمسى سالكان مريدانى
زر معرفتله زراندود ايلسندن عبارت اولور وانك قولاغنده حلقه اولمق انك قبولنه وآشنالغنه يول بولمقدن كنايه اولور
(مثنوى) اولا بشنو كه خلق مختلف ٭ مختلف جانند ازيا تا الف ٭ در حروف مختلف شور وشكيست ٭ كرچه ازيك روى
سرتا با يكيست ٭ ازيكى روضد ويك رو متحد ٭ ازيكى رو هزل وازيك روى جد ٭ انفسده اولان اختلافى اولا بيان
بيورديلرتنه كم بشنوا كنون اصل انكار ازچه خاست بيوردقلرى محلده ذكر اولندى بو محلده آفاقده اولان اختلافك
تحقيقنه شروع ايليوب ديرلركه اول نكاتكه اكا قابل اول ديو تنبيه اولنمشدى اولا ايشت اول نكته لر بودركه خلق
مختلف جاندرلر الارواح جنود مجندة فحواسنجه مخلوقات متنوعه نك ارواحى اجناس مختلفه دريادن الفه وارنجيه دك
اولان اختلافات كبى مراتب حروف ورتبه نك اول مرتبه سنده واقع اولان الف آخرنده واقع اولان يادر
آخر مرتبه دن اول مرتبه وارنجيه دك نظر اولنسه حقايق حروف رتبيه شكلا وطبعا ومخرجا برى برينه مخالفدر
كمينك مخرجى شفوى كمينك حلقوميدر وكمينك طبعى نارى وكمينك خاكى وكمينك دخى بادى وآبيدر محصل مخلوقات
ابجرسائر امكبى بونلر دخى خاصة برامتدرتنه كم شيخ اكبر قدس الله سره العزيز حضرتلرى فتوحاتك ابتداسنده ابكنجى
بابده بيورديلر اعلم ان الحروف امة من الامم مخاطبون ومكلفون وفيهم رسل من جنسهم ولهم اسماء ولا يعرف هذا
الا اهل الكشف من طريقنا وعالم الحروف افصح العالم لسانا واوضحه بيانا پس بو حروف مختلفه ده شور وشك
واردر يعنى شكلا وطبعا ومخرجا بونلرك هر برنده اختلاف واردر كيمى منقوطه در وكيمى غير منقوطه در منقوطه سى
عالم ملكدن وغير منقوطه سى عالم ملكوتدندر وطبيعتلرنده دخى شور وشك واردر زيرا كمينك طبعى حار وكمينك
يابس وكمينك رطب وكمينك بارددر تفصيلى ابتداى فتوحاتده كما ينبغى مشروحدر اكرچه بو جمله حروف مختلفه
بر وجهدن سرتا پا بردركه جمله حروف مختلفه نك اصلى نقطه درونقطه سر هويت مطلقه در عالم حروفده كه جميع مراتب
مخارج حروفى احاطه ايلمشدر ومبدأ ابتداى تعين الف مادهٔ صورت الفيه در وحقيقت الفيه برمثال تعين اول هيولئ
صور حروف لفظيه وخطيه در پس الف حقايق وتعينات حروفيه ده ساريه در ٭ بيت ٭ يك نقطه الف كشت الف
جمله حروف ٭ در جمله حروف الف باسمى موصوف ٭ تنه كم نقطهٔ وحدت هيولئ امتدادات نفس رحمانيه اولوب وانده
ظهور قيلوب ونفس رحمانيه هيولئ حروف وكلمات كونيه اولوب انلرده ظهور ايلديكى كبى پس نفس الامرده نظر
اولنسه بو يوزدن جملهسى سرتاپا براولور كما قال ابن الفارض قدس الله سره العزيز ٭ بيت ٭ وماذاك الا ان بدت بمظاهر
فظنوا سواها وهى فيهم تجلت) وهر برحرفك اكرتعين خاصه سنه ومخرجنه نظر اولنسه بو يوزدن برى برينه ضددر كذلك
حقايق كونيه وافراد انسانيه كورمز ميسن كيمى مؤمن كيمى منافق كيمى موافق كيمى صالح كيمى فاسق كيمى كاذب
كيمى صادق محصل بو يوزدن برى برينه ضد واولكى يوزدن جد وبريوزدن هزل وبيهوده كه نافع وصالح دكلدر يعنى
هر شيء بعض شيئه نسبت اولنسه هزل وبيهوده در وحقيقتنه نظر اولنسه هر هزل جد وبامعنادر كما قال ابن الفارض
قدس الله سره العزيز ٭ بيت ٭ ولا عبث والخلق لم يخلقوا سدى ٭ وان لم تكن افعالهم بالسديدة ٭ چونكم خلق
عالم حروف مختلفه كبى هر برى بركونه طبيعت وبرنوع خاصيت طوتديسه (مثنوى) پس قيامت روز عرض

اكبرست ٭ عرض اوخواهد كه بازيب وفرست ٭ پس يوم قيامت عرض اكبر كونيدركه هركس نه كار وعمل اشلديسه
انك نتيجه سى وجزاسى اكا عرض اولنور عرضى اول كسه استركه زيب وفرله در يعنى انك باطنى علم نافع وعمل صالحله
مزين اولمش ورونق بولمشدر روفى الحقيقه بويله كسه عرض اكبر كونى اولان قيامتى استرتا انك جمال وكمالى وحسن
خصالى ظهوره كله ٭ مثنوى ٭ هركه چون هندوى بدسودا ييست ٭ روز عرضش نوبت رسواييست ٭ هرشول
كسه كه هندوى بدكبى سودايى وسيه رويدر يعنى سواد كفر ومعصيتله انك وجه باطنى مسوده اولمشدر عرض كونى
اكا رسوا ايلمك نوبتيدركه انك مخفى اولان قباحت باطنه سى ظهوره كلور وآشكاره اولور ٭ مثنوى ٭ چون ندارد روى
همچون آفتاب ٭ او نخواهد جز شبى همچون نقاب ٭ چونكم اول هندوى بدكبى اولان كسه آفتاب منور كبى يوز
طوتمز اوكسه نقاب كبى يوز اورتيجى بركيجه دن غيرى استمز زيرا كيجه انك وجه قبيحنى ستر ايلديكيچون اكا طالب اولور
كيجه دن مراد بو دنيادركه اهل كفرلك واهل معصيتك عيوب وقباحتلرينى اورتيجيدر ولهذا اكثر كسنه بو دنيايى سويجى
وروز آخرتدن نفرت ايديجيدركه (يوم تبلى السرائر فما له من قوة ولا ناصر) فحواسنجه اول كونده بونلرك سرايروضمايرى
متعرف ومتميز اولور ٭ مثنوى ٭ برلنيك كل چون ندارد خار او ٭ شد بهاران دشمن اسرار او ٭ چونكم اوكسه نك
خار وجودى بركل يپراغى طوتمز يعنى حسناتدن واعمال صالحاتدن برحسنه يه وعمل صالحه مالك دكلدر بهارلر انك
اسرارنه دشمن اولدى بهارلردن مراد روز حشر ونشر واحوال قيامتدركه حسنه سى اولميان كسه نك مانند بهار
اولان روز شماره مبغوض ومنفورى اولور ٭ مثنوى ٭ وانكه سرتا پا كلست وسوسنست ٭ پس بهار اورا دو چشم
روشنست) واول كسه كه باشدن آياغه كل وسوسندر يعنى سرتاپا لطيف ومستحسندر پس بهار اكا ايكى چشم روشندر
٭ مثنوى ٭ خار بى معنى خزان خواهد خزان ٭ تا زند پهلوى خود با كلستان ٭ بى معنى اولان خار يعنى بيكار اولان
وجود بدكردار خزان استر خزاندن مراد بو جهاندر تا كلستانه كندينك پهلوسنى اوره يعنى يانده كلستان
اولان اهل ايمان واصحاب عرفانله همسرلك وبرابرلك دعواسن ايدوب انلره مقابل طوره ٭ مثنوى ٭ تا بپوشد
حسن آن ونتك اين ٭ تا نبينى رنك آن وزنك اين ٭ تا خزان زمانى اول كلستانك حسننى وبو خار بى معنانك عيب
قبيحنى ستر ايليه تا انك رنك روينى وبو خبيثك زنك بدخوينى كورميه سن (مثنوى) پس خزان اورا بهارست وحيات
٭ يك نمايد سنك وياقوت زكات ٭ خزاندن مراد عالم دنيا بهاردن مراد عالم آخرت كل وسوسندن مراد اهل دين
واصحاب يقين وخار بى معنادن مراد بى دين وبى يقين اولان قوم ضالين در پس معنى اول خار بى معنايه وبى يقين اولان
بى دينه بو خزان وقتى كبى اولان دنيا بهار وحياتدر زيرا بو دنياده بركور سنكك وياقوت ظاهر زكاتى يعنى ظاهردر
يعنى خواص حقايق انسانيه بو دنياده كماليله ظاهر اولمزبلكه (يوم تبلى السرائر) فحواسنجه ظهور حقايق وسراير
يوم قيامته مخصوص ومحصور در تنه كم وقت خزانده آثار اشجار ظاهر وپديدار اولمز بلكه هر شجرلك اثرى وثمرى وقت بهارده
آشكاره اولور انكيچون خار بى معنى كبى اولان بى دين بو عالمى استرتا كم كندينك عيبى ظهوره كلميه واولرك حسنى ولطافتى
نمايان اوليه ٭ مثنوى ٭ باغبان هم داند اورا در خزان ٭ ليك ديديك به ازديد جهان ٭ باغبان وجود وديده بان
روضهٔ شهود اولان كامل ومربى فاضل هم اول خار بى معنايى وبى دين اولان دنى بو دنياده بيلور كه نه مقوله كسدر ونيجه
معدن هوا وهوس ومنبت خاشاكدر وخسدر اكرديرسك كه ان لله عبادا يعرفون الناس بالتوهم حديث شريفنك
فحواسنجه علماى زمان وعرفاى جهاندن چوق كسه لر واردركه خار بى معنى اوانى انلر دخى فراست وكياستله بيلورلر
وينلك وبدى فرق قيلورلر پس باغبان طريقته بيلمكى منحصر قيلمق نى افاده ايلر بيوررلركه نعم بويله در وليكن اول
بر كاملك كورمسى بهتردر جهان عرفاسنك كورمسندن مصرع ثانى سؤال مقدره جواب اولور كما قدرنا زيرا كلمهٔ
استدراك آنى اقتضا قيلور وجهان لفظندن مقدم مضاف تقدير اولور علماى جهان ويا عرفاى جهان ديمك كبى
فافهم (م ى) خود جهان ان يك كسست او ابلهست ٭ هر ستاره برفلك جزو مهست ٭ جهان خود اول بركسه در
يعنى اول ذكر اولنان باغبان الهيدن عبارتدركه روح عالم وزبدهٔ بنى آدم اولدر واول كامل نفسنده ابلهدر يعنى غافل
عن الشر ومطبوع على الخير وصافى القلب وسليم الصدر بركسه در بو معنى اوزره اول كامله ابله ديمك جائزدر زيرا اصل
لغتده ابله بو معنا ايچون استعمال اولنور اكثر اهل الجنة البله حديث شريفى بو معنايه كوره در وزبرلك معناسنه ده
كاور كه ان خير اولادنا الابله والعقول قولى دخى بو معنايه كوره دركما ذكر ابن الاثير فى النهاية والجوهرى فى الصحاح
بو تقديرجه بو محلده برسؤال وارد اولور اول سؤال بودر اكرچه ابله لفظنك بو معنى اوزره اول كامله اطلاقى صحيح اولور
وليكن ابله لغتده عقلسز ساده دل احمقه دخى دينور وبين الناس مشهور اولان دخى بودر بو تقديرجه نوعا كراهيتدن
خالى اولماز پس بوندن اولى برآخر معنى دخى اقتضا ايدركه بو توهم لازم كلميه بو توهمى دفع ايلين معنى او ابلهست لفظى

استفهام اولمقدر تقدیر کلام بویله دیمك اولورکه عرفای جهانك کورمسندن اول باغبان الهینك کورمسی به در
خود جمله جهان اول باغبان الهی اولان کسه دن عبارتدر اوابلهمیدر بلکه اعلم علمای جهان واعرف عرفای
زماندر پس مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور زیرا دیمك لازم کاورکه جمله جهان اول بدر کامل وماه شاملدن
عبارت اولیجق بابو سائر عرفا وعلما وعقلا ندر یوررلرکه هرستاره فلك اوزره جزومهدر پس هرعالم وعارفکه مصابیح
زمین وکواکب فلك دینلدر العلماء مصابیح الارض فحواسنجه ودخی مثل العلماء فی الارض کمثل النجوم فی السماء
حدیثنك مقتضاسنجه اول بدرانورك وقایم مقام پیغمبر علیه السلامك فلك وجودی اوزره اجزا واصحابیدر نته کم
حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کرامی نجومه تشبیه ایدوب یوررلرکه اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم
پس هردورك اولیا وعرفاسی قایم مقام نبی اولان وارث کاملك اصحاب واجزاسی مشابه سنده درفافهم بومحله مناسب
اولان معنی بودر وابعد وابردمعنی دخی ویررلر وابلهست ضمیرنی خارجی معنی نفسنده ابلهدر وسرتاپا کل وسوسن
کبی اولان اوبرك جزویدر نته کم هرستاره فلك اوزره جزومهدر الحق سروری وشمعینك ویردیکی معنادن بو نه اولیدر
وان شئت فتأمل فان هذه الایات اغمض الایات والمحل محل التأملات (مثنوی) پس همی کوینده هرنقش ونکار
مژده مژده نك همی آید بهار * پس هرنقش ونکار ومردینکو کاردیرلر مشتلق مشتلق اشته بهار کلور یعنی
روزشمار ظاهر اولور * مثنوی * تابود تابان شکوفه چون زره * کی کندان میوه ها پیدا کره * تا کم شکوفه زره کبی
تابان اوله اول میوه لر قچن کره پیدا ایلر یعنی مادامکه شکوفه دخی زره کبی ظاهر وپیدا اوله اول میوه لر دوکم کبی عقده لرین
قچن اظهار ایلر یعنی ایلمز * مثنوی * چون شکوفه ریخت میوه سرکند * چونکه تن بشکست جان سربرزند) چونکه
شکوفه دوکلدی میوه باش ایلر یعنی باش کوسترر کذلك چونکم تن صندی جان باش بوقروایلر یعنی ظهوره کاور
* مثنوی * میوه معنی وشکوفه صورتش * آن شکوفه مژده میوه نعمتش * مثلا میوه معنی وشکوفه انك صورتیدر
اول شکوفه بشارتدر معنی که مراد میوه در اول شکوفه نك نعمتیدر * مثنوی * چون شکوفه ریخت میوه شدبدید
چون که آن کم شدشد این اندرمزید * چونکه شکوفه دوکلدی میوه آشکاره اولدی چونکم اول شکوفه کم ونا پیدا
اولدی بو میوه زیاده لك وکمال بولدی * مثنوی * تا که نان نشکست قوت کی دهد * ناشکسته خوشها کی می دهد *
مادامکه نان صنمدی قچن قوت ویرراوزم صالقملری صنمش ایکن قچن شراب ویرر (مثنوی) تاهلیله نشکنند باادویه *
کی شود خود صحت افزا ادویه * مثال آخر مادامکه هلیله ادویه ایله صنمیه ادویه خود قچن صحت افزا اولور یعنی اکرهلیلج
دیدکاری شیء سائر دوالرله محکم سحق اولوب صنمزسه بدن انسانه صحت زیاده اید یجیلکه سبب اولمز (دروصف پیر
ومطاوعت وی) (م ی) ای ضیاء الحق حسام الدین بکیر * یك دو کاغذ برفزاد روصف پیر) ای ضیاء الحق حسام الدین
برایکی کاغد طوت پیر وصفنده وتعریفنده زیاده ایله (م ی) کرچه جسم نازکت رازور نیست) لیکن بی خورشید مارانور
نیست * اکرچه سنك نازك جسمکك قوتی یوقدر لیکن آفتابسز بزه نوریوقدر یعنی سنکه خورشید معنویسن سنسز بزه
روشنالك یوقدر بعض نسخه ده کرچه جسمت نازکست وبس نزار برغی آید جهانرا بی تو کاریتی واقع اولمشدر معناسی
اکرچه سنك جسمك نازکدر وزیاده ضعیف ولاغردرسنسز جهانك کاری حاصل اولمزدیمك اولور (م ی) کرچه مصباح
وزجاجه کشته * لیك سرخیلی دلی سررشته) اکرچه مصباح وزجاجه اولمشسن یعنی نورانیتده سراج کبی واطافتده
قندیل کبی صاف اولمشسن لیکن معناده اهل دلك سرخیلیسن وسررشته سیسن یعنی اصحاب دلك رئیس وپیشواسی
وجمله نك سررشته سیسنکه قلوبك مرادی رشته لرینك اوجی سنك دست ارادتکده در (مثنوی) چون سررشته بدست
وکام تست * درهای عقد دل زانعام تست) چونکم رشته نك باشی سنك الکده ومرادکده در کوکل عقدنك درلری
سنك انعامکدندر یعنی مرادرشته سنك اوجی سنك دست ارادتکده در کوکل رشته سنه منسلك ومنسمط اولان
معانی ومعارف درلری سنك احسانکدندر اکرسنك استدعا واقتضالك اولمییدی بو درر معارف وغرر لطایف
درون دلدن ظهوره کلمییدی بو بیتلرله نوعا حسام الدین قدس الله سره العزیز افندینك قطبیتنه دخی اشارت یوررلر
مثنوی) برنویس احوال پیرراهدان * پیررابکزین وعین راه دان * راهدان اولان پیرك احوالنی یازپیری اختیار ایله
وعین راه بیل یعنی همان عین طریقت پیرصاحب هدایتی قبول واختیار ایلمکی بیل پس تمثیل طریقیله پیرك وصفنه
شروع ایدوب یوررلر (م ی) پیرتابستان وخلقان تیرماه * خلق مانندشبند وپیرماه * مثلا پیرتابستاندر وخلایق تیر
ماهدر خلق شب کبیدر پیرماه کبیدر پس بین الناس متعارف اولان پیردن مراد سالخورده سپیدریش کسه در اول
توهمی دفع ایچون بوبیتی یوررلر (م ی) کرده ام بخت جوان رانام پیر (کوزحق پیرست نه از ایام پیر) بن جوان اولان بخته
پیرعقل نام ایلشم که اول حق تعالی جانبندن پیردر ایامدن پیرد کلدر یعنی پیرعقلدرکه علم وعرفان ومشاهدهٔ یزدان

مرتبه سنده کاملدر ایامدن مراد پیر اولان سپیدمولر کبی ظاهراسالخورده پیرد کلدر (مثنوی) اوچنان
پیرست کش آغاز نیست * باچنان درّیتیم انباز نیست * اول حقدن پیراولان انجلین پیردرکه انک ابتداسی اولی یوقدر یعنی
انك پیرلکی ازلیدر انجلین پیردریتیمه شریك ونظیر یوقدر یعنی زمانه سنك فریدی وعصرنك قطب بی ندیدر (مثنوی)
خودقوی ترمی شودخمرکهن * خاصه آن خمری که باشد من لدن * خوداسکی شراب قویتراولور علی الخصوص
اول برشرابکه الله قتندن اوله خمرکهندن مراد اول پیرك ازلی اولمسندن ومی روحنك قدیمی اولمسندن کنایه دروفی الحقیقه
ازلی وقدیمی نشئهٔ دنیایه کاوب صکره دن تحصیل نشئه ایلیندن اکمل واقوی اولور (مثنوی) پیررابکزین که بی پیراین
سفر * هست بس پرآفت وخوف وخطر * پیری اختیار ایله یعنی بر پیره مرید اول زیرا پیرسز بو سفر زیاده آفت وخوف
وخطرله پردر الرفیق ثم الطریق والدلیل ثم السبیل قوللری بو معنایه شاهد اولمشدر * مثنوی * آن رهی که بارها
تورفتهٔ * بی قلاوزاندران آشفتهٔ * ظاهرده شول بریولکه نیجه کره اکا سن کتمشسن قولاوزسز اول یولده آشفته
وحیرانسن (مثنوی) پس رهی راکه ندیدستی تو هیچ * هین مرو تنها زرهبرسرمپیچ * پس شول بریولی که سن هیچ
کورمدلك اکاه اول یالکز کتمه دلیلدن باش چویرمه یعنی سرکش اولوب رهبردن اعراض قیلمه * مثنوی * کرنباشد
سایهٔ او برتوکول * پس ترا سرکشته داردبانك غول * اکرسن کول اوزره رهبرومرشدك سایه سی اولمیه پس غولك
آوازی سنی سرکشته وحیران طوتر غولك شرحی ایکنجی جلدده واوچنجی جلدده بعض مواضعده مذکور اولمشدر
بوراده شیطان سیرت اولان انسان مراد اولور * مثنوی * غولت ازره افکنداندرکزند * ازتوداهی تردرین ره
بس بدند * غول سنی طوغری یولدن جدا ایدوب ضرروهلاکه براغور سندن زیرك وعاقلتر بو یولده چوق اولدیلر
فطنت وذکالرینه اعتماد ایلیوب خدمت پیردن اعراض قیلدیلر اما مسخرهٔ شیطان اولوب ضلالتده قالدیلر
(مثنوی) ازنبی بشنوضلال رهروان * که چه سان کردآن بلیس بدروان * رهرولك ضلالنی قرآن عظیمدن
اوقوکه اول بدروان وقبیح جان اولان شیطان انلره نه ایلدی (م ی) صدهزاران ساله راه از جاده دور * بردشان
وکردشان ادبیر وعور * طریق مستقیمدن نیجه یوز بیك ییل انلری ایراق ایلتدی وانلری ادبار ولباس ایمان وتقوادن
عریان ایلدی * مثنوی * استخوانهاشان ببین وموی شان * عبرتی کیر ومران خرسوی شان * انلرك استخوانی
وانلرك موینی کوربرعبرت طوت وخری انلرجانبنه سورمه یعنی شول امم سالفه که پیرعقل اولان انبیا علیهم السلامه
متابعت ایلمیوب شیطان لعینه اویدیلر پس قهرخدا ایله هلاك اولوب روی زمینده انلرك اثرلری قالدی پس (فسیروا
فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه روی ارضده سیر قیل واول مهلك اولان
ونفس وشیطانه متابعت قیلان قومك آثار واحوالنه نظر قیلوب انلرك حالندن عبرت کیر اول وانلرك کندیکی طریقه
مرکب نفسکی سورمه دیمك اولور (م ی) کردن خرکیر وسوی راه کش * سوی رهبانان وره دانان خوش) خرکردنی
طوت ویول جانبنه چك خوش اولان یولجیلر ویول بیلیجیلر جانبنه یعنی خرنفسکك باشنی طوتوب طریق الهی جانبنه
چك ولطیف اولان سالکار ومرشدلر سمتنه آنی واصل ایله (م ی) هین مهل خرراودست ازوی مدار * زانکه میل اوست
سوی سبزه زار * اکاه اول خری صالیویرمه واندن ال چکمه زیرا که خرك عشق ومیلی سبزه زار جانبنه در * مثنوی *
کریکی دم توبغفلت واهلیش * اورود فرسنکها سوی حشیش * اکرسن بردم اول خرنفسی غفلتله کیروقویه سن اول
خرنفس حشیش جانبنه فرسنکلر کیدر یعنی علفزار ومرعی سمتنه نیجه منزل سیر ایدر * مثنوی * دشمن راهست
خرمست علف * ای بسا خر بنده راکرداو تلف * خربولك دشمنیدر علفك مستیدر ای شول کسنه که اول خرچوق
خربنده یی تلف ایلمش * مثنوی * کرندانی ره هرآنچه خربخواست * عکس آن کن خودبود آن راه راست اکرطریق
بیلمزسك هرشول نسنه یی که خرنفسك استدی انك عکسنی ایله خود اول طوغری یولدر * مثنوی * شاوروهن وانکه
خالفوا * ان من لم یعصهن تالفوا * شاوروهن خالفوهن نساحقنده وارد اولمشدر لیکن مردان الهی نفسی زنه تشبیه
ایتمشلردر شاوروهن نفسلریکزله مشاوره قیلك وانکه خالفواندنصکره هرنه دیرسه مخالفت ایلیککه ان من لم یعصهن
تحقیقا شول کسه لرکه نفسلرینه عصیان ایتمدی تالفوا اتلف ایلدیلر نفسلرینی ویاخود الفتدن مأخوذ اوله ای توافقوا
وتألفوا انفسهم لیکن الاول اولی وبونلردن اوجه اولان معنی تألفوا صیغهٔ امر اوله وقول مضمر اوله تقدیر کلام
بو اوله که ان من لم یعص انفسهم مقول فی حقهم تألفوا انفسکم * مثنوی * باهوا وآرزوکم باش دوست * چون یضلك
عن سبیل الله اوست * قال الله تعالی فی سورة ص خطابا لداود وارشادالعباده (یاداود انا جعلناك خلیفة
فی الارض فاحکم بین الناس بالحق) ای داود بز سنی ارضده اولان ملکه خلیفه قیلدق تا تدبیر مملکت ایدوب حق
ذی حقه ایصال ایلیه سن پس سن ناس ماینینده حقله وحکم الهی ایله حکم ایله پس کلکم راع وکلکم مسئول عن

رعیته حدیث شریفك مصداقنجه هر کسه خلافت الهیه دن استعدادی مقداری برحصه واردر هیچ اولمزسه کندی
مملکت وجودنه خلیفه قیلنمشدر پس بو حکم اکا دخی وارد اولور که (یا مؤمن انا جعلناك خلیفة فی الارض فاحکم بین
اهلیك اوفیما ملکت بالحق ولا تتبع الهوی) وسن هوای نفسه تابع اولمه وحکم حقدن تجاوز قیلمه کما قال علیه السلام
(تحذیر المؤمنین وایاکم الهوی فان الهوی یصم ویعمی ویضل عن سبیل الله رواه ابن عباس فیضلك عن سبیل الله)
یعنی هوای نفس سنی اضلال ایلر که ای طالب حق هوای نفس وآرزوی هوس ایله دوست اولمه کم باش مباش
معناسنه درچونکم عن سبیل الله سنی اضلال ایلین اولدر پس اندن دور اولوب سبیل حقه سلوك ایتمکله روحکی
کولدر * مثنوی * این هوا را نشکند اندر جهان * هیچ چیزی همچو سایهٔ همرهان * بو هوایی جهانده صنز
ورفع ایلمز همرهلرك سایه سی کبی هیچ برشیٔ همرهلردن مراد پیران طریقت سایه لرندن مراد سایهٔ حمایت وتربیتلریدر
فی الحقیقه هوای باغوایتی پیران طریقتك سایهٔ حمایتلرندن غیری هیچ برشیٔ صنعغه قادر اولمز (وصیت کردن رسول
علیه السلام علی را کرم الله وجهه که چون هر کسی بنوع طاعتی تقرب جویند بحق تو تقرب جوی بصحبت عاقل
وبندهٔ خاص تا از یشان همه پیش قدم باشی بو بیان حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت علی رضی الله عنهه
وصیت ایلمسیدر بویله دیو که چونکم هر برکسه برنوع طاعتله حق تعالی یه تقرب دیلیه لرسن یا علی عاقلك صحبتیله
حضرت حقه تقرب دیله وبندهٔ خاصك صحبتیله تقرب دیله تا اول کمسه لردن دوکلی قدمك ایلرو اوله بو حدیث شریفك
مضمونته ومفهومنه اشارت بیوررلر قال النبی صلی الله علیه وسلم یا علی اذا تقرب الناس الی خالقهم بانواع البر فتقرب
الی الله بانواع العقل تسبقهم درجة وزلفی عند الناس فی الدنیا وعند الله فی الآخرة (م ی) کفت پیغمبر علی را کای علی
شیر حقی پهلوانی پردلی) پیغمبر علیه السلام حضرت علی رضی الله عنهه دیدیکه ای علی شیر حق سن پهلوانسن
وپردلسن یعنی قوی القلبسن (م ی) لیك برشیری مکن هم اعتمید * اندرآ در سایهٔ نخل امید) لیکن ارسلانلغك اوزره
هم اعتماد ایلمه امید نخلنك سایه سنده کل امید نخلندن مراد اهل سداد اولان صاحب ارشاددر (م ی) اندرآ در سایهٔ
آن عاقلی * کش نتاند برد از ره ناقلی * او بر عاقلك سایه سنه کل که آنی برناقل یولدن ایلتمکه قادر اولمیه یعنی اول عاقل
بر مرتبه محقق وکامل اوله که نقل قیل وقال الله آنی راه حقیقتدن کیدرمکه قادر اولمیه (م ی) ظل او اندر زمین چون
کوه قاف * روح او سیمرغ بس عالی طواف * انك ظلی زمینده کوه قاف کبیدر وانك روحی زیاده عالی طواف سیمرغدر
بو صفتلر حضرت علی رضی الله عنهك عصر شریفنده ایکن اول سید کائناتك صفت علیه سیدر اول عصردن صکره هرکم
اول سلطانه وارث کامل اولورسه وحقیقت محمدیه یه مظهر اولمق مرتبه سن بولورسه انك وصف وشانیدر که فی الحقیقه
مشرب محمدیده اولان وارث کاملك سایهٔ سعادتی وظل حمایتی کوه قاف کبی اطراف عالمه شاملدر وروح اعظمی قاف
قرب الهیده بلند پرواز وعالی طوافدر (م ی) کر بکویم تا قیامت نعت او * هیچ آنرا مقطع وغایت مجو * قیامته دك اکر
اول عاقل وکاملك نعتنی سویلیم هیچ انك وصف جمیلنه غایت ومقطع استمه که انك اوصاف شریفه سی نهایت پذیر اولمز
زیرا انك اوصافی اوصاف الهیدر واوصاف الهی لا یتناهیدر (م ی) در بشر روپوش کردست آفتاب * فهم کن والله اعلم
بالصواب * بشرده روپوش ایلمش آفتاب مراد آفتابدن حقیقت یعنی جناب الوهیتدر که انسانده اسما
وصفاتیله متجلی اولوب وجود انسانی اکا نقاب کبی اولمشدر بو نکتهٔ توحید واتحادی فهم ایله والله صوابه اعلمدر (م ی)
یا علی از جمله طاعات راه * بر گزین تو سایهٔ خاص اله * یا علی راه حقك طاعتلرینك جمله سندن سن خاص الله اولان
عبد کاملك سایه سنی اختیار ایله که انك سایهٔ خدمت وارادتنه واصل اولمق وقبول قیلمق طاعات راه خدانك جمله سندن
افضلدر دیمك اولور * مثنوی * هر کسی در طاعتی بگریختند) خویشتن را مخلصی انگیختند * هر برکسه برنوع طاعته
قاجدیلر وعذاب قهر الهیدن فرار ایدوب اول طاعته التجا قیلدیلر کندیلره بو عذاب حقدن برخلاص اوله جق محل
قوپردیلر یعنی بر منجا وملجأ تدارك ایلدیلر * مثنوی * تو برو در سایهٔ عاقل گریز * تا رهی زان دشمن پنهان ستیز *
سن یوری عاقلك سایهٔ حمایتنه قاچ تا اول نهانی عناد ومخالفت ایدیجی دشمندن قورتله سن * مثنوی * از همه
طاعات اینت بهترست * سبق یابی بر هران سابق که هست * دوکلی طاعتلردن بوسکا بهتر واولی تردر سبق بوله سن
هر شول سابق اوزره که واردر یعنی جمیع سابقین اوزره سبقت قیله سن اما پیره واصل اولدقدن صکره انك شروطی وآدابی
واردر جمله شرط وادبدن بریسی اولدر که * مثنوی * چون گرفتی پیر هین تسلیم شو * همچو موسی زیر حکم
خضر رو * چونکم پیری طوته سن اکا اول تسلیم اول مثلا حضرت موسی علیه السلام کبی حضرت خضرك
حکمی التنده یوری موسی علیه السلام حضرتلری اولو العزمدن بویله عالیشان ایکن حضرت خضره متابعت
قیلدی وانك محکومی اولدی * مثنوی * صبر کن بر کار خضری بی نفاق * تا نگوید خضر رو هذا فراق * خضر وقت

اولان مرشدك جمیع کارنه صبر وتحمل ایله ولیکن بی نفاق یعنی ظاهرا تسلیم واقرار وباطنا مخالفت وانکار اولمیه
بلکه ظاهرا وباطنا صفای قلبله صبر ایله تا کم خضر مشرب اولان مرشد اعتراض ظاهر وباطنکدن متألم اولور
یوری ای بی ادب شو بی صبر اولمق ویا اعتراض قیلمق بنم مابینمله سنك مابینکی فارقدر دیمیه وقصهٔ خضر وموسی
ایکنجی جلدك آخرنه قریب صوفیٔ بسیار کو حکایه سنده ذکر اولنمشدر (مثنوی) گرچه کشتی بشکند تو دم مزن *
گرچه طفلی را کشد تو مو مکن * اکر کشتی بی صیه سن سویلمه اکرچه بر طفلی دپلیه سن بر قیل قوپرمه یعنی صاچکی
یولمه وفغان قیلمه (مثنوی) دست او را حق چو دست خویش خواند * تا ید الله فوق ایدیهم براند * سورهٔ فتحده
اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ان الذین یبایعونك) تحقیقا شول کمسه لر که یا محمد سنکله مبایعه قیلدیلر (انما
یبایعون الله) انلر بیعت ایتمدیلر الا اللهه بیعت ایلدیلر بو مرتبه یه مشایخ متصوفه قرب فرایض تعبیر ایدرلر پس
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ذات حقده ذاتی وصفات حقده صفاتی وافعال حقده افعالی ما حصل
هر حالی وجود حقده فنا ایدوب فناء من لم یکن وبقاء من لم یزل مرتبه سی حاصل اولدقده جناب رسولدن هر نه کونه
کار که ظهور ایده عین جناب حقدن صدور ایتمش اولور پس مبایعت رسول حقیقتده مبایعت حقدر (ید الله فوق
ایدیهم) ای قدرته البارزة فی صورة ید الرسول فوق قدرتهم البارزة فی صور ایدیهم (فمن نکث) ای نقض العهد (فانما
ینکث علی نفسه) فلا یعود ضرر نکثه الا علیه (ومن اوفی) شول کمسه که ایفا ایلسه (بما عاهد علیه الله) اللهه
معاهده ایلدیکی سیئك اوزرینه (فسیؤتیه اجرا عظیما) عن قریب الله تعالی اکا اجر عظیم اعطا ایدر انك الی حق
تعالی چونکم کندی الی اوقودی حق انك الی حقنده (ید الله فوق ایدیهم) آیت کریمه سنی اوقودی یعنی امضا واجرا
ایلدی حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو محلده العلماء ورثة الانبیاء مقتضاسنجه علماء بالله
واولیاء اللهدن اولان مرشدان ولایت پناه دخی فنا فی الله وبقا بالله مرتبه سنه واصل اولدقده یدلری ید حق وقدرت
وقوتلری قدرت وقوت وجود مطلق اولدیغنه اشارت بیوررلر زیرا بو قوتی بونلر حضرت پیغمبر علیه السلامك مشکوة
روحانیتلرندن اقتباس ایدرلر پس بونلره دخی بیعت وتسلیم وارادت وخدمت حقیقتده حقه در (مثنوی) دست
حق میراندش زنده ش کند * زنده چه بود جان پاینده ش کند * حق تعالینك دستی اول طفلی اولدررانی زنده ایلر
زنده ندر یعنی زنده ایلمك امر سهلدر آنی جان پاینده ایلر وحیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سنه واصل قیلر
* مثنوی * هر که تنها نادرا این ره برید * هم بعون همت پیران رسید * هر شول کمسه که مرشددن فرد وتنها اولدیغی
حالده نادرا بو یولی قطع ایلدی هم پیرلرك همتنك معاونتی ایله ایرشدی یعنی از اولور که بعض کمسه بو طریق حقی تنها
ومرشدسز قطع ایدوب مقصوده واصل اولور لیکن معنی یوزندن ینه پیرلرك عون همتیله واصل اولور * مثنوی *
دست پیر از غایبان کوتاه نیست * دست او جز قبضهٔ الله نیست * پیرك الی غایبلردن کوتاه دکلدر پیرك الی اللهك
دست وقبضه سندن غیری دکلدر * مثنوی * غایبانرا چون چنین خلعت دهند * حاضران از غایبان لاشك به اند *
اهل الله چونکه غایب اولانلره بو خلعت ویررلر شبهه سز حاضرلر غایبلردن ایولردر * مثنوی * غایبانرا چون
نواله می دهند * پیش مهمان تا چه نعمتها نهند * چونکه غایبلره نوال وطعام ویررلر مهمان اوکنه عجب نه نعمتلر
قورلر یعنی سنکه مهمان پیران طریقت اوله سن وانلره خدمت قیله سن قیاس ایله که انلر سکا نه نعمتلر ویررلر ینه
راحتلر ایرکورررلر * مثنوی * کو کسی کو پیش شان بندد کمر * تا کسی کو هست بیرون سوی در * قنی شول
برکسه که انلرك حضورنده کمر بغلیه شول برکسه یه دکین که طشره قپو جانبنده در * مثنوی * چون گزیدی پیر نازکدل
مباش * سست وریزیده چو آب وگل مباش * چونکم پیری اختیار ایلدك نازك دل اولمه آب وکل کبی سست وریزیده
یعنی کوشك ودوکلمش اولمه (م ی) ور بهر زخمی تو پر کینه شوی * پس کجا بی صیقل آیینه شوی * واکر بر زخمدن اوتری
سن پر کینه وبیحضور اوله سن پس صیقلسز قنده آیینه اولورسن (کبودی زدن قزوینی آه (مثنوی) این حکایت بشنو
از صاحب بیان * در طریق وعادت قزوینیان * صاحب بیاندن بو حکایتی اشت وبوندن حصه پذیر اولوب
بونکله ایش ایت قزوینیلرك طریق وعادتنده یعنی قزوینیلرك عادتی بو ایدیکه * مثنوی * بر تن ودست وکتفها بی گزند
از سر سوزن کبودیها زنند * بدنی والی ویغرلری اوزره بی گزند یعنی ضررسز اکنه اوجندن کبودیلر اورلر یعنی
بو ذکر اولنان عضولری کبودی رنك ایدرلردی * مثنوی * سوی دلاکی بشد قزوینیی * که کبودم زن بکن شیرینیی *
بر قزوینی بر دلاك جانبنه کتدیکه بکا کبود اور شیرینلك ایله یعنی نازکلك ولطیفلك ایدوب بکا کبود ایله دیدی
مثنوی * گفت چه صورت زنم ای پهلوان * گفت بر زن صورت شیر ژیان * دلاك اکا ایتدی ای پهلوان نه صورت اورهیم
قزوینی دلاکه ایتدی شیر ژیان یعنی قفغان ارسلان صورتنی اور * مثنوی * طالعم شیرست نقش شیر زن * جهد کن

رنك كبودى سيرزن * بنم طالع شير درشير نقشن اور جهد ايله كه كبودلك رنكين طوق يعنى وافر اور * مثنوى * كفت
برچه موضعت صورت زنم * كفت برشانه كهم زن آن رقم * دلالك ايتدى صورتى سنك قنغى موضعنه اورم قزوينى
ايتدى اول رقمى يعنى نقش شيرى بنم يغرنم اوزره اور (مثنوى) چونكه او سوزن فروبردن كرفت * دردان درشانه كه
مسكن كرفت چونكه دلالك سوزنى آشغه ايلمك طوتدى يعنى باتورمغه باشلادى اول سوزنك دردى انك شانه كهنده
مسكن طوتدى (مثنوى) پهلوان درناله آمد كاى سنى * مر مرا كشتى چه صورت مى زنى * پهلوان قزوينى
افغانه كلدى بويله ديوكه اى سنى بنى دپلدك نه صورت اوررسن * مثنوى * كفت آخر شير فرموى مرا * كفت
ازچه عضو كردى ابتدا * دلالك ايتدى آخر بكا شير اور ديدك قزوينى ايتدى نه عضودن ابتدا ايلدك (مثنوى) كفت
از دمكاه آغازيده ام * كفت دم بكذار اى دو ديده ام * دلالك ايتدى شيرك قويريغى محلندن باشلمشم قزوينى ايتدى
اى بنم ايكى كوزم قو ويريغى قو يعنى قويريغى اولمسون ديدى (مثنوى) ازدم ودمكاه شيرم دم كرفت * دمكه اودمكهم
محكم كرفت * شيرك دم ودمكاهندن نفسم طوتلدى يعنى قويريغندن وقويريغى يرندن دمم طوتلدى شيرك دمكهى بنم
دمكاهمى يعنى نفسم محلى اولان بوغازمى محكم طوتدى (مثنوى) شير بى دم باش كواى شيرساز * كه دلم سستى كرفت
ز زخم كاز * اى شيرد وزجى وارسلان نقشن اورجى دى شير قويرقسز اولسون زيرا بنم كوكلم كاز زخمندن ضعف
وسستلك طوتدى كاز كاف فارسيله مقراض معناسنه در بونده سوزن مراد اولور (م ى) جانب ديكر كرفت آن شخص
زخم * بى محابا وبى مواسايى ورحم * اول شخص غيرى جانبك زخمنى طوتدى قيرمقسز ومدارامسز ومرحمتسز
وبر آخر جانبدن دخى سوزن اورمغه شروع ايتدى (مثنوى) بانك كرد او كين چه اندامست ازو * كفت اين كوشست
اى مرد نكو * قزوينى بانك اوردى كه شيردن بونه اندامدر دلالك ايتدى اى ايوكسه بو كوشدر (م ى) كفت تا كوش
نباشد اى حكيم * كوش را بكذار وكوته كن كليم * قزوينى ايتدى اى عاقل تا قولاغى دخى اولمسون قولاغى دخى ترك ايله
وكليمى قصه ايله كليمى قصه ايله ديمك اول نقشى طى ايله وكوتاه قيل ديمكدن كنايه اولور * مثنوى * جانب ديكر
خلش آغاز كرد * باز قزوينى فغان راساز كرد * دلالك اول قزوينينك عضونده برجانبه دخى سوزنى باتورمغه باشلدى
كرو قزوينى فغانه باشلدى * مثنوى * كين سوم جانب چه اندامست نيز * كفت اينست اشكم شيراى عزيز *
كه بواوچنجى جانب دخى نه اندام وعضودر دلالك ايتدى اى عزيز بو شيرك قرنيدر (مثنوى) كفت تا اشكم نباشد
شير را * كشت افزون درد كم زن زخمها * قزوينى ايتدى بونى دخى قو كه تا شيرك قرنى دخى اولمسون درد زياده اولدى
زخملرى اكسك اور (مثنوى) خيره شد دلالك وبس حيران بماند * تا بدير انكشت در دندان بماند * دلالك قزوينينك
بو كاردن خيره اولدى وزياده حيران قالدى تعجبدن چوق زمانه دكن پرمغى ديشنده قالدى * مثنوى * بر زمين
زد سوزن ز خشم اوستاد * كفت درعالم كسى را اين فتاد * غضبندن اوستاد سوزنى يره اوردى كند يسنه ايتدى
عالمده بركسه يه بو كار واقع اولديمى (مثنوى) شير بى دم وسر واشكم كه ديد * اينچنين شيرى خدا خود نافريد) قويرقسز
باشسز قرنسز شيرى كيم كوردى يعنى كسه كورمدى خداى تعالى خود بونچلين برشير خلق ايلمدى پس قصه دن
حصه بيانته شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * اى برادر صبر كن بردرد نيش * تا رهى از نيش نفس كبر خويش *
اى برادر رياضت نيشنك دردنه صبر ايله تا كندو كافر نفسكك نيشندن قورتله سن (مثنوى) كان كروهى كه رهيدند
از وجود * چرخ ومهر وماه شان آرد سجود * زيرا شول بر طائفه كه وجوددن قورتلمشلردر فلك وآفتاب وماه انلره
سجده كتورر يعنى وجود بشريه دن واوصاف طبيعيه دن خلاص اولان طائفهٔ عليه يه بوذكر اولنان اشيا خدمت
قيلورلر ومطيع اولورلر * مثنوى * هركه مرد اندر تن او نفس كبر * مر ورا فرمان برد خورشيد وابر * هر شول كمسه نك
كه انك تننده كبر نفسى اولدى آفتاب وسحاب تحقيقا انك فرمانى ايلتور يعنى انك جميع اشيا امرن طوتر وانك فرمانى
برنه ايلتور * مثنوى * چون دلش آموخت شمع افروختن * آفتاب اورا نيارد سوختن * كفت حق در آفتاب منجم
ذكر تزاور كذا عن كهفهم) سورهٔ كهفده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (وترى الشمس اذا طلعت) يا محمد اكر سن اول عهدده
حاضر اوليدك شمسى كوررد ك ياخود خطاب على الانفراد جمله يه اوله يعنى اى رؤيته قادر اولان كمسه اكر سن اول زمانده
حاضر اوليدك شمسى حين طلوعده كورر ايدك (تزاور عن كهفهم) يعنى بونلرك مغاره سندن ميل وعدول ايدركوريدك
الازورار عن الشئ الميل والعدول عنه (ذات اليمين) اى جانب يمينه زيرا مغاره نك قپوسى قطب شمالى طرفنده واقع
اولمشدى (واذا غربت) يعنى آفتاب غروب ايلسه ايدى (تقرضهم) اى تتركهم وتعدل عنهم وتقطعهم واصل القرض
القطع (ذات الشمال) يعنى شمال الكهف (وهم فى فجوة منه) حال بو كه بونلر اول كهفدن مكان متسع وفراخده ايديلر
يعنى وسط غارده ايديلر شول حيثيتدن كه بونلره روح هوادايما اوزان اولوب تعفن غاردن بونلره ين اولمشلردى

وحرارت وشعاع شمس بونلردن مندفع اولمشدى (ذلك) يعنى بونلرى حرارت شمسدن محفوظ وتعفن غاردن مصون
ومحروس قيلمق (من آيات الله) اللهك آيتلرندندر كه بوندن نيجه عبرت ونصيحت النه (من يهدى الله) شول كمسه كه
الله تعالى هدايت ايلسه (فهو المهتد) مهتدى اولدر (ومن يضلل) وشول كمسه يكه الله تعالى اضلال ايده
فلن تجد له) پس البته سن بوله مزسن اول كمسه ايچون (وليا مرشدا) ارشاد ايدر برولى بوله مزسن معنئ بيت بودر كه
شول كمسه لر كه مانند اصحاب كهف قيد وجوددن كذروبو عالمدن غض بصر وقطع نظر ايده لر جميع موجودات انلره
فرمان براولوب مطيع وفرمان براولورلر واول عاشقلر كه قلبى آتش عشقله سوزان اولمغه معتاد اوله قادرميدر شمس
جهان انلرى احراق ايده بلكه نار جحيم بونلرك انوار پراشراقلرندن اباواشفاق ايدوب جز يا مؤمن فان نورك اطفأ
نارى ديمكله لابه وزارى قيله نته كم حق تعالى آفتاب منجمده يعنى قرآن عظيمده بونلرك حقنده بو آيت كريمه يى
بيورمشدر نته كم حق تعالى آفتاب منجم حقنده قرآنده (تزاور عن كهفهم) ذكرنى بيورمشدر ديمك هم وجه دركه
بو آيت كريمه آفتاب انلرك مغاره سندن ميل وعدول ايلمك حقنده اولور (مثنوى) خار جمله لطف چون كل مى شود
پيش جزوى كوسوى كل ميرود * خار كل كبى جمله لطف وزيبا اولور شويله كه بر جزوك قتنده اول كل جانبنه كيدر
وجامع جميع حقايق اولان مرتبهٔ الوهيت سمتنه سير ايدر (م ى) چيست تعظيم خدا افراشتن * خويشتن را خوار
وخاكى داشتن * حق تعاليك تعظيمى بوجلتمكدر كندى بى خور وخاكى طوتمقدر يعنى خاك كبى بى اعتبار خور
وحقير ايتمكدر * مثنوى * چيست توحيد خدا آموختن * خويشتن را پيش واحد سوختن * خدانك توحيدنى
اوكرنمكدر كندى بكى واحد حقيقينك حضورنده ياقمقدر يعنى وجود وهميه كى واوصاف بشريه كى آتش محبتله ياقوب
افنا ايتمكدر (مثنوى) كرهمى خواهى كه بفروزى چو روز * هستى همچون شب خودرا بسوز * اكر استرسك كه
روز كبى شعله لنه سن كندى بكك شب كبى ظلمانى اولان وجودنى ياق تا انانيت اثرى قالميوب بقاى حقله باقى اوله سن
ووجود حقانى بوله سن * مثنوى * هستيت در هست آن هستى نواز * همچو مس در كيميا اندر كداز * اى طالب
حق وارلغكى اول هستى نواز اولان حقك وارلغنده هستى نواز وجود اوخشايجى بوراده احياى وجود ايدجى
معناسنه اولور كيميا ده مس كبى اريت باقر زائل اولوب كيمياء يه واصل اولدقده زر خالص اولديغى كبى سنك دخى باقر كبى
اولان وجودك فانى وزائل اولوب انك وجوديله باقى واوصافيله كامل اوله (مثنوى) در من وما سخت كردستى تو دست
هست اين جمله خرابى از دو هست * سن من ومايه الكى محكم ايتمشسن يعنى بنلكه وسنلكه ويرديكه محكم
ياپشمشسن اما خبرك يوقكه بوجمله خرابلق ايكى وجوددندر يعنى دنياده اولان جميع فسادك اصلى ايكيلكدن اولديكه
اول شركدر من وماديمك دخى معنا شركدر خفيدر ومن وما مرتبه سنده قلان مشرك معنوى وبو ايكيلك ومن وماديمك
مرتبه سندن خلاص اولان بندهٔ صفيدر پس بنلك وسنلك مرتبه سنده قلان اهل وجودك سوء خاتمه سنى بيان ايلمك
ايچون بو حكايتى ايراد ايدوب بيوررلر (قصهٔ شير وكرك وروبه كه بشكار رفته بودند (م ى) شير وكرك وروبهى بهر شكار
رفته بودند از طلب در كوهسار * ارسلان وقورد وبردلكو شكاردن اوترى طلب ايلمك جهتندن كوهساره كتمش
ايديلر (مثنوى) تا به پشت همدكر بر صيدها * سخت بربندند بار وقيدها * تا برى برينك يارد ميله شكارلر اوزره بارى
يعنى راهى وقيدلرى محكم بغليه لر يعنى شكارلرك يوانى محكم بغليه لر وقيدلرنى دخى محكم ايليه لر * مثنوى * هر سه
باهم اندران صحراى ژرف * صيدها كيرند بسيار وشكرف * هر اوچى برى بريله اول اينلو وعظيم صحراده چوق وعظيم
صيدلر طوته لر * مثنوى * كرچه زيشان شير نر را ننك بود * ليك كردا كرام وهمراهى نمود * اركك ارسلانه اكرچه
انلردن عار وار ايدى ليكن هضما للنفسه انلره اكرام ايلدى ويولداشلق كوستردى (مثنوى) اينچنين شه را ز لشكر
زحمتست * ليك همره شد جماعت رحمتست * بونچلين شاهه لشكردن زحمت واردر ليكن انلره همراه اولدى زيرا
جماعت رحمتدر شيردن مراد شير معرفت وشير حقيقت اولان صاحب سعادتدر وكرك وروبه دن مراد حيوانيت
صفتنده قلان اهل صورتدر اكثر صاحب سعادتلر الجماعة رحمة حديثنك مقتضاسى اوزره بعض حيوان صفتلرله
مصاحب ومقارنتى اختيار ايدرلر اكرچه انك شانه نسبت انلردن شين لاحق اولورسه ده (مثنوى) اينچنين مه را
ز اختر ننكهاست * او ميان اختران بهر سخاست * بونچلين ماهه كوكبدن عار واردر او ماه اخترلر اورته سنده سخا
وكرمدن اوتريدر تا كنديسنك نورانيت وخاصيتى مصاحبلرينه سرايت ايليه * مثنوى * امر شاورهم پيمبر را رسيد *
كرچه رأيى نيست رأيش را نديد * بو بيت هر عصرك وارث حضرت نبى عليه السلام اولان بر كزيده سنك كندى اصحابيله
مشاوره وخلقه مخالطه قلوب انلره نوعا موافقت ومتابعت سمتنده اولمنى تأييد ايچون ديلمشدر ومثل موقعنده
ذكر اولنمشدر يعنى مثلا شاورهم امرى پيغمبر عليه السلام حضرتلرينه ايرشدى يعنى اصحابله مشاوره ايلمك

خصوصنده (وشاورهم فی الامر) آیت کریمه‌سی اول حضرته حق جانبندن واصل اولدی اکرچه انك رأی شریفنه بر رأی نظیر وندید دکلدر پس مقصود اول حضرتك رأی شریفنك وفکر لطیفنك منافع وفوائدی انلره ایرشمکدر وانلر اول حضرتك مصاحبت ومکالمه‌سندن منتفع اولمقدر (م ی) در ترازو جو رفیق زر شدست * نی ازان که جو چو زر جوهر شدست * مثلا ترازوده اربه التونك رفیقی اولمشدر اندن اوتری دکلکه اربه التون کبی جوهر وبهتر اولمشدر (مثنوی) روح قالب را کنون همره شدست * مدتی سك حارس در که شدست) مثال آخر روح شمدی قالبه همراه اولمشدر برمدت کلب درکاهك حارسی اولمشدر نته‌کم اصحاب کهفك کلبی انلرك بابنی حفظ قیلدیغی کبی کما قال تعالی وکلبهم باسط ذراعیه بالوصید) پس بوندن روح تن کبی اولمق وسك اصحاب کهف مرتبه‌سن بولمق لازم کلمز (مثنوی) چونکه رفتند این جماعت سوی کوه * در رکاب شیر بافر وشکوه * چونکه بو جماعت طاغ جانبنه کتدیلر یعنی شیر وکرك وروبه کوهسار جانبنه شکار ایچون سیر ایتدیلر شیرك رکابنده شوکت وعظمتیله * مثنوی * کاو کوهی وبز وخر کوش زفت * یافتند وکار ایشان پیش رفت * طاغ صغری وطاغ کچیسی وایری وسمز طاوشن بولدیلر وانلرك ایشی ایلرو کتدی * مثنوی * هر که باشد در پی شیر حراب * کم نیاید روز وشب اورا کباب * هر شول کمسه که محاربه شیرنك اردنجه اوله وا کا تبعیت قیله روز وشب اکا کباب اکسك اولمز حراب مفاعله بابنك مصدریدر محاربه معناسنه مبالغیله جنك ایدیجی دیمکدر وکالیله دلیر اولمسندن کنایه اولور * مثنوی * چون زکه در بیشه آوردندشان * کشته ومجروح واندر خون کشان * چونکم انلر طاغدن شکارلرنی بیشه‌یه کتوردیلرد بلنمش ویاره لنمش وقان ایچنده چکرك * مثنوی * کرك وروبه را طمع بود اندران * که رود قسمت بعدل خسروان * اول شکارلرده کرك وروباهه طمع اولدیکه قسمت واقع اوله خسرولرك عدلیله یعنی کرك وروباهك طمعی اولوب ضمیرلرنده بویله دیدیلرکه بو صید اولان حیوانلر میاننده قسمت واقع اوله خسرولر مرتبه‌سنده اولان شیرك عدلیله * مثنوی * عکس طمع هر دوشان برشیر زد * شیر دانست آن طمعها را سند * انلرك هر ایکیسنك طمعنك عکسی شیره اوردی شیر اول طمعلرك سبب وسندنی بیلدی * مثنوی * هر که باشد شیر اسرار وامیر * او بداند هر چه اندیشد ضمیر * هر شول کمسه که اسرارك شیری واسرارك امیری اوله اول کمسه بیلور ضمیر هر نی اندیشه ایلرسه وخاطر هر نی فکر قیلرسه ولهذا قال ابو یعقوب سوسی فی شرح حدیث اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله انهم جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبکم ویطلعون علی اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (م ی) هین نکه دار ای دل اندیشه خو * دل ز اندیشه بدی در پیش او ای اندیشه خو بلوکو کل اکا اول حفظ طوت کوکلکی بد وقبیح اولان اندیشه‌دن انك حضورنده اکرسن دیرسك که اول مرشد کامل اولان کمسه بنم قلبمه مطلع اولسیدی نیچون بکا قلبمك خاطره‌سنی سویلمزدی الجواب * مثنوی * داند او خر راهمی راند خوش * در رخت خند برای روی پوش * سنك جمیع اندیشه‌کی بیلور وخری ساکت وابسم سورر سنك یوزکه کولر روی پوشدن اوتری یعنی روی اسراری ستر ایلمکدن اوتری تجاهل وتغافل ایدوب سنك یوزکه کولر (مثنوی) شیر چون دانست ان وسواس شان * وانکفت وداشت آن دم پاسشان * شیر چونکم انلرك وسواسنی بیلدی کروسویلدی واول دم انلری حفظ طوتدی ورعایت ایتدی * مثنوی * لیك با خود کفت بنمایم سزا * مر شما را ای خسیسان وکدا * لیکن کندی نفسنه دیدی سزه لایق نه ایسه بعد الامتحان کوستره‌یم ای خسیسلر وای کدالر بعض نسخه‌ده واو سز واقع اولمش بو تقدیر اوزره ای خسیس اولان کدالر دیمك اولور (مثنوی) مر شما را بس نیامد رأی من * ظن تان اینست در اعطای من * سزه بنم رأیم بس کلمدی بنم اعطا واحسانمده سزك ظنکز بودر استفهام اولوب بنم اعطام حقنده سزك ظنکز بومیدر دیمك دخی جائز اولور * مثنوی * ای عقول ورأیتان از رأی من * از عطاهای جهان آرای من * ای کرك وروبه سزك عقللرکز ورأیلرکز بنم رأیمدندر وبنم جهانی زینت ایدیجی عطالرمدندر * مثنوی * نقش با نقاش چه سکالد دکر * چون سکالش اوش بخشید وخبر * نقش نقاشه نسبتله نه ظن ایلرو دخی نه عیب ایلر چونکه ظن وخبری اکا نقاش بغشلدی مصرع اولده دکر دخی معناسنه سکالش ظن ایلمك وعیب ایلمك وسوء ظن ایلمك معناسنه دخی کاور * مثنوی * اینچنین ظن خسیسانه بمن * مر شما را بود ننکان زمن * بو نجلین خسیسانه ظن بکا ای زمانك خلقنك ننك وعارلری سز بجوغمی اولدی یعنی بو کونه خسیسانه سوء ظن ایلمك ای اهل زمانك معیوبلری بنم حقمده سزه می قالدی وسز بجوغمی لایق اولدی دیمك اولور (م ی (ظانین بالله ظن السوء را) کر نبرم سر بود عین خطا) سوره فتحده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر (ویعذب المنافقین والمنافقات) الله تعالی عذاب ایلر منافقلره ومنافقه‌لره (والمشرکین والمشرکات) دخی مشرکلره ومشرکه‌لره (الظانین بالله ظن السوء) اول مشرکین ومنافقین که ظن ایدیجیلردر الله‌ه ظن سوء ایله وسوء ظنلری رسول الله علیه السلام

ومؤمنین منصور ومظفر اولمز زعم ایدرلردی (علیهم دائرة السوء) بونلرك اوزرینه دائردر اول بر مزلقه که مغلوب ومقهور اولمیدر (وغضب الله علیهم ولعنهم) بو مشرك ومنافقلره غضب ولعنت ایدوب دنیا وآخرتده ملعون ومطرود ایلدی (واعدلهم جهنم وساءت مصیرا) وبونلر ایچون جهنم اعداد واظهار ایلدیکه مرجع ومصیر بوندن اول جهنم قبیح اولدی معنای بیت الله‌ه سوء ظنی ظن ایدیجیلرك اکر باشنی کسمیم عین خطا اولور وصواب وعدلدن بری اولور * مثنوی * وارهانم چرخ را از ننکتان * تا بماند در جهان این داستان * چرخی سزك عار یکزدن قورتره‌یم تا جهانده بو داستان قاله واهل عالم بوندن عبرت پذیر اوله (مثنوی) شیر با این فکر می زد خنده فاش * بر تبسمهای شیر ایمن مباش * شیر بو فکرله فاش واشکاره خنده اوردی شیرك تبسملری اوزره ایمن اولمه * مثنوی * مال دنیا شد تبسمهای حق * کرد ما را مست ومغرور وخلق * دنیانك مالی حق تعالینك تبسملری اولدیکه اول مال دنیا بزی مست وغافل وکهنه وخراب ایلدی عارف وعاقل اولدرکه دنیانك یوزه کولمسنه ومسخر اولوب الویرمسنه مغرور اولمیه زیرا ظاهرا مضحك وباطنا مبکیدر کما قال الانوری فی تعریف الدنیا (بیت) هی الدنیا تقول بملیء فیها حذار حذار من بطشی وفتکی (فلا یغررکم طول ابتسامی) فقولی مضحك والفعل مبکی) انکیچون دیمشلردر مظهر عنایت اولمین وهدایت وتقوایه وصول بولمین کمسه ایچون مال ومنصب دنیوی مکر الهی واستدراج ربانیدر * مثنوی * فقر ورنجوری بهست ای سند * کان تبسم دام خود را بر کند * ای عالی قدر سکا فقر وخسته‌لك یکدر زیرا اول تبسم کندی دامنی عاقبت ظاهر ایلر یعنی مال دنیوی ومناصب ودول صوریکه فی الحقیقه تبسم الهی کبیدر غافل وجاهل اول تبسمك باطننده دام اولدیغنی بیلمیوب اول مکرله اولان تبسمه الدانوب دامه دوشر واول تبسم برکون کندینك دامنی اظهار ایلر اول دامه دوشمین فقرا دنیا مالنك تبسم حق اولوب دامنك ظهورنی کوردکاری وقتده حمد وشکر ایلیه‌لر (امتحان کردن شیر کرك را وکفتن که پیش آ ای کرك وبخش کن صیدها را میان ما * مثنوی * کفت شیر ای کرك این را بخش کن * معدلت را نو کن ای کرك کهن * شیر کرکه ایتدی ای کرك بو صیدلری بخش وقسمت ایله ای کهنه قورد عدالتی تازه ایله * مثنوی * نائب من باش در قسمتکری * تا بدید اید که تو چه کوهری * قسمت ایلمقده بنم نائبم اول تا ظاهر اوله که سن نه کوهرسن * مثنوی * کفت ای شه کاو وحشی بخش تست * آن بزرك وتو بزرك وزفت وچست * کرك شیره ایتدی ای شاه بیابان صغری سنك بخشك ولایقکدر زیرا کاو وحشی بیوکدر وسن بیوکسن وکبیر وچستسن (مثنوی) بز مرا که بز میانه ست ووسط * روبها خرکوش بستان بی غلط * بیابان کچیسی بکا زیرا بز میانه واورته‌در بکا مناسبدر ای روبه سن طوشنی آل غلط وخطاسز (مثنوی) شیر کفت ای کرك چون کفتی بکو * چون که من باشم تو کویی ما وتو * شیر کرکه ایتدی ای کرك نیچه دیدك سویله یعنی بو کونه سوزی نه زهره ایله سویلدك دی کوره‌لم چونکم بر یرده بن اولم سن دیرسن بز وسن یعنی بنم حضورمده بنلك وسنلك سوزن سویلرسن (م ی) کرك خود چه سك بود کو خویش دید * پیش چون من شیر بی مثل وندید * کرك خود نه کلبدرکه او کندیسنی کوردی بنجلین مثلسز وشریك ونظیرسز شیر اوکنده * مثنوی * کفت پیش آ ای خری کو خود خرید * پیشش آمد پنجه زد اورا درید * شیر کرکه ایتدی ایلرو کل ای شول برخرکه او کندوبی الدی یعنی کندوبی بکنوب انانیت قیلدی بو دخی جائزدر ایلرو کل ای شول کمسه که او خراغی کندی صاتون الدی کرك ایلرو کلدی شیر پنجه اوردی آنی یرتدی وهلاك ایلدی * مثنوی * چون ندیدش مغز وتدبیر رشید * در سیاست پوستش از سر کشید * چونکه شیر کرکك عقلنی ورشد وصلاح وتدبیرنی کورمدی سیاستده انك پوستنی باشدن چکدی (مثنوی) کفت چون دید منت از خود نبرد * اینچنین جانرا بباید زار مرد * شیر کرکه ایتدی چونکم بنی کورمکلك سنی کندیکدن کیدرمدی وفانی ایتمدی بونجلین جان زار اولمك کرکدر * مثنوی * چون نبودی فانی اندر پیش من * فضل آمد مر ترا کردن زدن * چونکه بنم قتمده فانی اولمدك فرض کلدی سنك بوینکی اورمق یعنی هر شول کمسه که حقیقت شیرنك حضورنده وانك خلیفه‌سی اولان انبیا علیهم السلام واولیاء عظامك قتنده کندوبی محو وفانی ایتمدی وآدابه رعایت ایدوب طاعت وانقیاد بولنمه کتمدی اول بو کونه عتابه مستحق اولور وعاقبت شیر قهر الهی آنی هلاك قیلور * مثنوی * کل شیء هالك جز وجه او * چون نه در وجه او هستی مجو * سوره طسمنك آخرنده‌در (کل شیء هالك) ای فان (الا وجهه) الا ذاته اذ لا موجود سواه (له الحکم) ای القضاء (والیه ترجعون) بالفناء فی ذاته معنای بیت کل شیء فانیدر وهالکدر الا آن اول اللهك وجهندن غیریسی چونکم سن اول اللهك وجهنده اولمیه‌سن یعنی وجودك فانی قیلوب انك بقاسیله باقی اولمیه‌سن وارلق دیلمه زیرا وارلق بو قلقده دریس سالك وجود موهومیسن وجود حقده افنا ایلدکده وجود موهومی حقانی بولوب (کل شیء هالك) منزله‌سندن خلاص اولوب

(الا وجهه) مقامنه واصل اولورپس بو معنانك اربابنه بودنیاده دیدهٔ شهودلرینه الآن (كل شئ هالك) دروزیرا هالك دیدی یهلك دیمدی پس جملهٔ اسمیه نك دوام وثباته دلالتی واردر معلوم اولدیكه جمیع اشیانك الآن وجودی یوقدروثباته دلالتی بلكه امر اعتباریدر نته كم كان الله ولم یكن معه شئ حدیثنی جنید بغدادی قدس الله سره العزیز استماع ایلدكده الآن كما كان بیوردیلر ومولانا جامی بیوررلر (بیت) آن كان حسن بودونبود ازجهان نشان * والآن ان عرفت علی ماعلیه كان (مثنوی) هرچه اندروجه ما باشد فنا (كل شئ هالك) نبود جزا بو بیت جناب عزت لسانندندر حضرت مولانا قدس الله سره العزیز حضرت خدالسانندن ترجمان اولوب بیوررلركه هرنه شیكه بزم وجهمزده فانی اوله اكا (كل شئ هالك) جزا اولمز یعنی هرشیكه هالكدر هرشیئك هالك اولمسنده اول داخل اولمز وبو مفهوم اكا جزا اولمز دیمك اولور بلكه انك جزاسی وجه باقیده بقا بولمقدر دیمكی افاده قیلور مثنوی * زانكه درالاست او ازلا گذشت * هركه درالاست اوفانی نكشت * زیرا اول وجه الهیده فانی اولان كمسه الادهدر یعنی اثبات وجود مرتبه سنده درلادن گچدی یعنی نفی مرتبه سندن محجوب حقیقت مرتبه سنه ایردی هركیمكه الادهدر اوفانی اولمدی زیرا اثبات وجود مرتبه سنه فنا صغیمز وبعد الفنا حاصل اولان بقا یه اصلا فنا طاری اولمز * مثنوی * هركه بردراومن وما می زند * رد بابست او ولا می تند * هركیمكه باب الهی اوزره اومن وما اوروریعنی بنلك وسنلك اظهار قیلور اول كمسه باب خدانك مردودیدرلا اوزره طولنور یعنی هلاك وفنا مرتبه سنه دوشوب انده مقهور اولور * قصهٔ انكس كه دریاری بكوفت ازدرون گفت كیست آن گفت منم گفت چون تو توبی درنمیگشایم هیچ كس راازیاران نمیشناسم كه اومن باشد بوسرخ شریف اول كمسه نك قصه سنك بیانیدركه بریارنك قپوسنی قاقدی ایچرودن اول صاحب خانه دیدی كیمدر اول دق باب ایلین كمسه دیدی بنم صاحب خانه دیدیكه چونكم سنسن سكا قپویی اچمازم زیرا یاراندن هیچ بركسه یی اكلامزمكه اوبنلك مرتبه سنده اوله وبن دیه یوری دیدی وآنی ردایلدی بوحدیث شریفك مضمون ومفهومنه اشارت بیوررلركه جابر رضی الله عنه حضرتلرندن روایت اولنور قال جابر رضی الله عنه اتیت باب النبی صلی الله علیه وسلم فدققت الباب فقال من ذا فقلت انا فقال انا انا كأنه كرهها كذا فی المصابیح یعنی لم یرض النبی علیه السلام عن جابر التكلم بهذا اللفظ لان فی هذا اللفظ تعظما وتكبرا فلم یرض النبی علیه السلام منه التكلم بلفظ فیه التكبر والانانیة كذا فی تنویر المصابیح (م ی) آن یكی آمد درباری بزد * گفت یارش كیستی ای معتمد * اول بركسه كلدی یارنك قپوسنی اوردی یاری اكا ایچرودن ایتدی ای معتمد كیمسن * مثنوی * گفت من گفتش برو هنگام نیست * برچنین خوانی مقام خام نیست * دق باب ایلین كمسه بن دیدی صاحب خانه اكا دیدی یوری وقت وزمانی دكلدر بونك كبی برخوان اوزره خامك مرتبه ومقامی یوقدر * مثنوی * خام راجز آتش هجر وفراق كی پزد كی وارهاند ازنفاق * خامی هجر وفراق آتشندن غیری كیم پشورر ونفاقدن كیم قورترر قورترمز الا كه آتش فراق پشورمز الا كه نار هجر وفراق * مثنوی * رفت آن مسكین وسالی درسفر * درفراق دوست سوزید ازشرر * اول مسكین كتدی وبرییل سفرده دوستك فراقنده شرردن یاندی یعنی اول دوستنك هجر وفراقنده شرر اشتیاقدن یاندی * مثنوی * پخته گشت آن سوخته پس بازگشت * بازگرد خانهٔ انباز گشت * اول فراق آتشنه یانمش پخته اولدی پس كیرودوندی كیرومحبت وخلتده انباز اولدیغی كمسه نك خانه سنك اطرافنه طولندی * مثنوی حلقه زد بردربصد ترس وادب * تانجهد بی ادب لفظی زلب * بودفعه یوز خوف وادبله قپو اوزره حلقه اوردی تا ادبسز ونامعقول برحرف لبندن صچرامیه وگستاخانه بركلام ایلمیه (مثنوی) بانك زد یارش كه بردركیست آن * گفت بردرهم توبی ای دلستان * انك یاری درون خانه دن صدا اوردیكه اوكیمدر دق باب ایلین كمسه دیدی قپوده ای دلستان هم سنسن (م ی) گفت اكنون چون منی ای من درا * نیست گنجایی دومن رادرسرا صاحب خانه ایتدی الآن چونكم بن سن ای بن ایچرو گل یعنی چونكم كندی بنلككدن محجوب وجود واحد اولمق مرتبه سن بولدك كالكه خانه سنكدر زیرا سرایده ایكی بنه صغمق یوقدر یعنی سرای وجودی ایچره ایكی بنلك اولمغه وسعت یوقدر * مثنوی * نیست سوزن راسررشتهٔ دوتا * چونكه یكتایی درین سوزن درا * سوزن ایچون ایكی ایپلك اوجی یوقدر یعنی سوزنك سوراخی بردرایپلكك اوجی ایكی اولسه اكا داخل اولمز بلكه ایكی قات ایپلك برقات اولوب سررشته براولدقده اكا داخل اولور چونكه یكتاسن بوسوزنك ایچنه گل یعنی چونكم مغایرت واثنینیت مرتبه سندن خلاص اولدكسن باب خانهٔ وحدته داخل اول (مثنوی) رشته را باسوزن آمدارتباط * نیست درخورد باجمل سم الخیاط * رشته نك سوزنه ارتباطی كلدی ویكتا اولدیغی حالده سم خیاطه داخل اولدی اما ایكنه یوردوسی جمله لایق دكل مادامكه انسان كبروانانیتله متصف اولان وجمل كبی مجسم ومعظم اولان وجودنی ریاضتله رشته كبی قیلیه سم خیاط كبی اولان

راه وحدتدن ایچرو كیرمكه لایق اولمزواول بابه اول انانیت صاحبنك وجودی تعلق وارتباط قیلمز (مثنوی) كی شود باریك هستی جمل * جز بمقراض ریاضات وعمل * جملك وجودی نیجه باریك اولوریعنی صاحب وجودك جمل كبی اولان وارلغی نیجه رشته كبی نحیف ونزار اولور ریاضت وعمل مقراضندن غیری ایله یعنی جمل كبی عظیم الوجود اولان كمسه نك وجودی نحیف اولمزوانانیتی فنا بولمز الا ریاضات وعمل مقراضیله پس بومرتبه صاحب وجود اولان كمسه لره ابواب سما مفتوح اولمز وجنت وحدته وصول بولمز حتی بونلرك جمل وجودی رشته كبی باریك اولوب سم خیاط فنادن ایچرو داخل اولمیجه نته كم حق تعالی سورهٔ اعرافده كافرلره ابواب سمانك مفتوح اولمسنی وانلرك جنته دخول قیلمسنی جملك سم خیاطه دخول قیلمسنه تعلیق ایدوب بیوردی (لاتفتح لهم ابواب السماء ولایدخلون الجنة حتی یلج الجمل فی سم الخیاط) حتی بعض عشاق كندینك كمالیله ریاضت وصبابتندن مبالغه طریقیله دیر * بیت * ولوان مابی من جوی وصبابة علی جمل لم یبق فی النار كافر (م ی) دست حق بایدمر اوراای فلان * كوبود برهر محالی كن فكان ای فلان اكا حق تعالینك دست قدرتی كرك یعنی هستیء جمله باریك اولمغه دست الهی وارادت ربانی لازمدركه اوخدا هر برمحال اوزره كن فكاندریعنی هر برمحال نسنه یه امری تعلق ایلسه درحال بلاتوقف اول نسنه اولور (م ی) هر محال ازدست او ممكن شود * هر حرون ازبیم اوساكن شود * هر محال اول خدانك دست ارادتندن ممكن اولور جمیع حرون وسركش انك خوفندن رام وساكن اولور * مثنوی * اكمه وابرص چه باشد مرده نیز * زنده گردد ازفسون آن عزیز اكمه وابرص نه اوله یعنی اصلندن اعمی اولنی ودخی ابرص اولنی ابرا ایلمك اكا نسبت امر سهلدر مرده دخی اول عزیز اولان پادشاهك فسونندن زنده اولوریعنی نفس رحمانیه دن حیات بولوروجوده كلور (م ی) وان عدم كزمرده مرده تر بود * دركف ایجاد او مضطر بود * واول عدم مرده دن مرده رك اولورانك ایجاد وتكوینی النده مضطر ومسخر اولور (م ی) (كل یوم هو فی شأن) بخوان * مرورابی كاروبی فعلی مدان) سورهٔ رحمانده اولان آیت كریمه یه اشارتدر (یسئله من فی السموات والارض) اول اللهدن استرلر سماواتده اولنلر وارضده اولنلركه جن وانس وبونلر امثالی اولنلردر استعداد واستحقاقلرینه مناسب استفاضه ایدرلر (كل یوم هو فی شأن) هروقتده اول الله بركارده دربو آیت كریمه یی حضرت پیغمبر علیه السلام تلاوت بیوردقده سؤال اولندیكه وماذلك الشأن یارسول الله فقال من شانه ان یغفر ذنبا ویفرج كربا ویرفع قوما ویضع آخرین ابن عیینه دن مرویدركه دهر عند الله ایكی كوندربری دنیا بری آخرتدر دنیاده شانی امر ونهی واحیا واماته واعطا ومنع واعزاز واذلال وامثال ذلك وآخرتده شانی حساب وعقاب وسؤال وجزاو ثوابدر اما محققین قتنده یوم آن معناسنه وشان تجلی معناسنه دربس تجلی الهی بحسب استعداد وقابلیت متجلی وهرآنده نوع آخر پیاپی متعاقب ومتوالی اولمقده در پس تجلی الهی نامتناهیدر پس هرآنده شانی دخی نامتناهیدر كما قال بعض المشایخ ان الله لایتجلی لصورة مرتین ولایتجلی لصورتین مرة واحدة معنیء بیت كل یوم هو فی شأن آیت كریمه سنی اوقو تحقیقا حق تعالی یی اشسز وفعلسز بیلمه * مثنوی * كمترین كارش بهرروز آن بود * كوسه لشكر راروانه میكند * اول خدانك بركارنك كمتری هركون اول اولوركه اوخدا اوچ لشكری روانه ایلر * مثنوی * لشكری اصلاب سوی امهات * بهران تادررحم روید نبات * برلشكری اصلاب آبادن ارحام امهات جانبنه روانه ایلراندن اوتری تارحم مادرانده نبات بته یعنی اولاد حاصل اوله * مثنوی * لشكری زارحام سوی خاكدان * تازنر وماده پرگردد جهان * برلشكری ارحامدن خاكدان جانبنه روانه ایلرتا نر وماده دن جهان پر اوله * مثنوی * لشكری ازخاكدان سوی اجل * تاببیند هركسی حسن عمل * برلشكری خاكدن اول جهتدن مرك واجل جانبنه روانه ایلرتاهر بركسه جزا وحسن عملنی كوره * مثنوی * این سخن پایان ندارد هین بتاز * سوی آن دویار پاك پاكباز * بو كونه سوز پایان ونهایت طوتمز اكاه اول اول ایكی پاكباز اولان یار جانبنه چاپ یعنی اول ذكر اولنان ایكی پاكیزه سیرتك احوالنی نقل ایلمك سمتنه سرعت ایله تاانلرك حالی نیه منجر اولدی بیان اولنه (پشیمان شدن آن كوینده كه گفت منم وبرریاضت كشیدن اویكسال وجهت استغفار وباز گشتن آن مستغفر بدر آن خانه وپرسیدن صاحب خانه كه كیست بردروجواب گفتن آن مستغفر كه توبی بردر * مثنوی * گفت یارش اندرا ای جمله من * نی مخالف چون گل وخار چمن * رشته یكتا شد غلط كم شو كنون * گر دوتا بینی حروف كاف ونون * كاف ونون همچون كمند آمد جذوب * تاكشاند مرعدم رادرخطوب * چونكم اول بنلكله متصف اولان بنلكدن گچدی وبوقلق وبی خودلق شرابن ایچدی درحال یاری اكا قپو آچدی ودیدیكه ایچرو گل ای جمله بن وكندوبی افنا قیلان چمنك گل وخاری كبی مخالف وضد دكلسن بلكه عین كلسن اگرچه صورتا مغایرت واثنینیت وارسه معنا اتحاد حاصلدر اویله اولیجق صورتده اولان مغایرت واثنینیت ضرر ویرمز مثلا رشتهٔ معنای كاف ونون

يكتا اولدى اكرچه صورتا ايكى قات كورورسن حروف كاف ونونى كمند كبى چكيجى وجذب ايديجى كادى صورتا ضد ومعنا وفعلا متحددرتا كم چكه معدوم اولان شيئ كارعظيمه پس مقصود واتحاد معنادرصورتا اولان كثرت واعداد ضررويرمز ✻بيت✻ وجل فى فنون الاتحاد ولا تحد ✻ الى فئة فى غيره العمرافنت ✻ فواحده جم غفيرومن عدا) ه شرذمة بحجت بادلغ بحت ✻ مثنوى ✻ پس دوتا بايد كمند اندر صور ✻ كرچه يكتا باشد آن دودراثر ✻ پس صورتلرده كمند ايكى قات كرك اكرچه اثرده اول ايكى قات برقاتدريعنى كمندا كرچه ايكى قاتدر اما اندن حاصل اولان اثردركه اول برشيئ طوتوب جذب ايتمكدر (مثنوى) كردوپا كرچارپاره رابرد ✻ همچو مقراض دوتا يكتا برد ✻ اكرايكى آيق وا كردرت آيق يولى ايلتوراايكى قات مقراض كبى برقات كسر (م ى) آن دوهمبازان كازررا ببين ✻ هست درظاهر خلافى زان واين ✻ مثال آخر اول ايكى كازرشريكلرى كوريعنى بزيويجى اور تقلره نظر ايركورظاهرده انك وبونك خلافى واردركه اول ايكيسنك فعلى برى برينه ظاهر المخالفدر ✻ مثنوى ✻ آن يكى كرپاس رادرآب زد ✻ وان دكرهمبا زخشك كش مى كند ✻ اول برى بزى صوايچنه اوررواول برشريكى كرباسى قورى ايلر ✻ مثنوى ✻ بازاوان خشك رانرمى كند ✻ كوييا استيزه برضد مى تند ✻ كيرواول برشريكى اوقورى بزى ياش ايلرديدلك كه عناددن ضدا اوزره طوتنور يعنى بوايكيسنك ظاهرلرينه بقسان عناد جهتندن برى برينه ضد اولمق اوزره كار ايلرديو ✻ مثنوى ✻ ليك اين دوضد استيزه نما ✻ يك دل ويك كار باشد دررضا ✻ وليكن بوايكى استيزه كوستريجى ضد رضاده يكدل ويك كاراولور بومثاللر اعداد واضداد صورومعنوى اولان اتحاده مانع اولمديغنى اشعار ايلر (مثنوى) هرنبى وهرولى را مسلكيست ✻ ليك تاحق مى برد جمله يكيست ✻ هرنبينك وهرولينك برمسلكى واردركه صورتا برى برينه مخالفدر وليكن چونكم اول مسالككى تاحقه ايلتور جمله سى بوجهتدن بردرليكن بعضسى اقرب وبعضسى ابعد اولمقدن خالى اولمزا كرچه انبيا عليهم السلامك طرقنك جمله سى موصل الى الله در وليكن اقرب جميع طرق حضرت پيغمبر عليه السلامك طريقى قويمدر ✻ مثنوى ✻ چونكه جمع مستمع راخواب برد ✻ سنكهاى آسيارا آب برد ✻ چونكم جمع مستمعى خواب الندى دكرمنك طاشلرنى آب الندى يعنى چونكم مستمع اولان جماعتى خواب غفلت اخذ ايتدى وهربرى حسن استماع ايله بوكلامى استماع ايلمكى قويوب آخرهمته كتدى نصيحت وارشاده متعلق اولان آسيابك طاشلريكه فى المثل الفاظ وحروفدر كه بونلر مصلح دقيق معنادر وقوت ناطقه مانند آبدر بوالفاظ وحروفى اول قوت ناطقه آبى ازاله ايتدى ديمكدن عبارت اولور ✻ مثنوى ✻ رفتن اين آب فوق آسياست ✻ رفتنش درآسياب هرشماست ✻ اى كروه مستمعين بوآبك كتمسى آسيابك اوزرنده در اول آبك آسيابه كتمسى سزدن اوتريدر آبدن مراد نطقدر آسيابدن مراد پند ونصيحتدر پس تقديرمعنى بويله ديمك اولوركه اى مستمعين طائفه سى بوآب نطقك كتمسى يعنى جريان ايتمسى ارشاد ونصيحت مرتبه سنك فوقنده دركه بوآب نطقكه بنم ناودان دهانمدن جارى اولوربونك شانى آسياب پند ونصيحتدن ارفع واعلادر اما ارشاد ونصيحت آسيابنه كتمك مجرد سزلك ايچوندرتا دقيق معناىى اندن حاصل ايدوب مستفيد ومنتفع اوله سن ✻ مثنوى ✻ چون شمارا حاجت طاحون نماند ✻ آب رادرجوى اصلى بازراند ✻ چونكم سزلك آسيابه حاجتكز قالمدى صويى اصلى اولان ايرمغه كيروسوردى طاحون دكرمنه ديرلر يعنى اى جمع مستمعين چونكم سزلك ارشاد ونصيحت دكرمننه احتياجكز قالمدى ناطق اولان كسه آب نطقى اصلى جانبنه كيروسوق ايلدى نته كم دكرمنجيلرك عادتيدر دكرمنه مشترى كلمدككده وبغدايى اوكوردراولمدقده صويى دكرمن جانبندن قطع ايليوب اصلى اولان ايرمق جانبنه سوق ايلر ✻ مثنوى ✻ ناطقه سوى دهان تعليم راست ✻ ورنه خود آن نطق راجوى جداست ✻ دهان جانبندن ناطقه تعليم وارشاددن اوتريدر يوخسه اول نطق ايچون خود برآخرجوى واردر يعنى بوقوت ناطقه دهان وزبان طرفندن خلقه حق تعليم وتفهيم ايلمك ايچوندر والا اول آب نطقك برآخرنهر ومجراسى دخى واردركه اول جان ودل مرتبه سيدر اكرمستمع مرشدك آب نطقندن منتفع ومستفيد اولورسه اول نطق دهانه كتوروب اجرا ايلر واكر مستفيد اولمزسه دهانى بند ايليوب آب نطقى جان ودل جانبنه سوق ايلر ✻ مثنوى ✻ مى رود بى بانك وبى تكرارها ✻ تحتها الانهارتا كلزارها ✻ اول قوت ناطقه صوت وصداسز وتكرار واداسز جوى معنويده كيدر وجريان ايدر انك تحتنده نهرلر سبزه زاره دلك تحتها ده اولان ضمير مؤنث بيت اولده اولان قوت ناطقه يه راجعدر روانك تحتنده جاريه اولان انهاردن مراد حقايق ومعانى نهرلريدر وسبزه زاردن مراد عالم حقيقت واسراردر وتقدير كلام ونتيجهٔ مرام بويله ديمك اولوركه اول ماء الحياة قوت ناطقه نك صيت وصداو بى تكرار واداتحتنده حقايق ومعانى نهرلرى جارى اولور تا كلزار حقيقت وسبزه زار اسرارده بويته دلك ديمك اولور ✻ مثنوى ✻ اى خدا جانرا تو بنما آن مقام ✻ كه دروبى حرف مى رويد كلام ✻ خدايا اول مقامى سن جانه كوستركه اول مقامده كلام حرفسز بتر وصوتسز ظاهر اولور ✻ مثنوى ✻

تا كه سازد جان پاك ازسرقدم ✻ سوى عرصهٔ دوروپهناى عدم ✻ تا كه پاك جان باشدن قدم دوزه ومشيا على الالهام لا مشيا على الاقدام عدمك دوروعريض اولان ميدانى جانبنه كتدى (م ى) عرصهٔ بس با كشادوبا فضا ✻ وين خيال وهست يابد زونوا ✻ زياده كشادله وفضا ووسعتله برعرصه دركه بوخيال وبووجود اول عرصه دن نوا يعنى نصيب وغدابولور مقصود عالم عدمدركه مراد مرتبهٔ حقيقتدر برعرصهٔ واسع دركه بوخيالات ودخى وجود كائنات اول عالمدن حظ آلوروتشوونما بولور ديمك اولور (مثنوى) تنكتر آمد خيالات ازعدم ✻ زان سبب باشد خيال اسباب غم ✻ بازهستى تنكتر بوداز خيال ✻ زان شود دروى قمرهمچون هلال ✻ عالم عدمكه مراد عالم اعيان وعالم ارواحدر خيالات عالمى اندن تنكتر كلدى اول سببدن خيال اسباب غم اولديكه عالم اعيان وارواحده غم واسباب غم بوقدركيروبووارلق عالمى جميعا عالم خيالدن اضيق اولدى اول تنكتر اولديغندن اوترى اولوراول عالم هستيده قمرهلال كبى يعنى بوعالم هستى خيال تنكتر اولديغندن اوترى قمر بوعالمده هلال كبى كوچك كورينورحال بوكه عالم خياله اويوكدر زيرا اهل هيئت ديمشلردركه قمرك وجودى التمش بوزمين قدردر پس خيال آنى عظيم وكبير تخيل ايلر عالم خيالده انك جرمى بويله عظيم وكبير ايكن بوعالم وجودده هلال كبى صغير اولور بومعنى دلالت ايلركه بووجود عالمى عالم خيالدن تنكتر واصغر اوله (مثنوى) بازهستىٔ جهان حس ورنك ✻ تنكتر آمد كه زندانيست تنك ✻ كيروحس ورنك جهانك وجودى يعنى بومرئى ومحسوس اولان عالم شهادت تنكتر كلدى زيرا تنك برزنداندريعنى بوعالم حس ورنك بيت اولده ذكر اولنان مطلقا وجود خارجى عالمندن اضيق اولديكه فى المثل برزندان تنكدر پس علت تنكلك نه ايديكنك بيانته شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) علت تنكيست تركيب وعدد ✻ جانب تركيب حسها مى كشد ✻ تنكلك علتى تركيب وعدددريعنى بوتراكيب واعداد بوعالم حسك تنك اولمسنه سببدر مصرع ثانى سؤال مقدره جواب اولور كأن برسائل ديركه چونكم عالم تركيب وعدد بويله تنكدر بوتركيب وعدد عالمنه انسانى نه نسنه چكر جواب بيوررلر جانب تركيبه حسلر چكر يعنى بوحواس ظاهره كه بوعالم تركيب وعددده ظهوره كلوب انكله انس كلمشدر هربار كه انسان بوعالمدن خلاص اولوب بى تركيب وبى عدد اولان عالم توحيده كتمك استرسه حواس ظاهره آنى عالم تركيب جانبنه جذب ايلر ديمك اولور (مثنوى) زان سوى حس عالم توحيددان ✻ كريكى خواهى بدان جانب بران) اول حس وصورت طرفندن عالم توحيدى بيل وكثرت اختلافاتدن كچوب عالم وحدتى كورا كربرلك استرسك اول جانبه سورزيرا بوعالم صورتده اثنينيت ومغايرت مقرردرليكن معناده جمله نك اتحادى محققدرنته كه بوبيتى مثال طريقيله بيوررلر (مثنوى) امركن يك فعل بودونون وكاف ✻ درسخن افتاد ومعنى بود صاف ✻ مثلا صيغهٔ امركن برفعل وبرمعنى اولديكه مراد اتحاد معدوم ومدرونون وكاف حرفلرى سخنده واقع اولدى ومعنى صاف اولدى اكرچه صورتده اختلافده اولديسه ده ومعنا صاف اولمسى اولدركه لفظده ايكى اولان حرفلرك معناسى براولدى صورتده مغايرت واثروفعلده اتحاد قيلدى پس سن برلك استرسك صورتدن كچوب معنايه نظر ايله تاكم موحد اوله سن وبرلك عالمن بوله سن م ى) اين سخن پايان ندارد بازكرد) تا چه شد احوال كرك اندرنبرد بوسوزپايان طوتمزقصه يه رجوع ايله تا كركك احوالى جنكده نيجه اولدى آنى بيان ايله (ادب كردن شيركرك راكه درقسمت بى ادبى كردى (م ى) كرك رابركند سرآن سرفراز ✻ تانماند دوسرى وامتياز) اوسرفراز وعالى قدر اولان شيركركك باشنى قوپردى تا ايكى رئيس وامتياز قالميه يعنى ايكيلك وايكى وجوده مخصوص حكومت وكبريالق قالميه وامتياز ومغايرت دخى برطرف اوله (مثنوى) فانتقمنا منهم است اى كرك پير ✻ چون نبودى مرده درپيش امير ✻ سورهٔ حجرده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (وان كان اصحاب الايكة لظالمين) يعنى (وما كان اصحاب الايكة الا لظالمين انفسهم) واضعين الشيئ غيرموضعه (فانتقمنا منهم) پس بزبونلردن اخذ انتقام ايدوب بونلره عقاب قيلدق وسورهٔ زخرفده بيوررلر (فانتقمنا منهم فانظر كيف كان عاقبة المكذبين) وسورهٔ اعرافده دخى (فانتقمنا منهم فاغرقناهم فى اليم) بيوررلر ظلمه وفجره دن اخذ انتقام مقرردر ولوبعد بعد نته كم حديث شريفنده بيوررلر ان الله ليملى للظالم فاذا اخذه لم يفلته معنىٔ بيت اى قوجه قورد فانتقامنامنهم دريعنى اى كرك كهن شوبلا ومحنتكه سنك اوزرينكه واقع اولدى (فانتقمنا منهم) آيت كريمه سنك مفهوميدر چونكم اميرك اوكنده مرده اولمدك يعنى اى كرك سيرت اولان ودرندهلك مرتبه سنده قالان كسه چونكم كنديكى امير حقيقينك حضورنده محو وفانى ايليوب ايكيلك مرتبه سنده قالدك وكبروانانيتى ترك ايلمدك شيرك قهر وانتقامنه مظهر اولدك نته كم امم سالفه كبر وانانيتدن نيجه عيوب مظهر انتقام اولديلرحق تعالى بونلردن انتقام الوب هلاك ايلدى (م ى) بعد ازان روشيربا روباه كرد ✻ كفت اين رابخش كن ازبهرخورد ✻ كركى هلاك ايتدكدنصكره شيريوزنى روباهه ايلدى يعنى ديمكدن اوترى بونى بخش وقسمت ايله ديدى (م ى) سجده كرد وكفت كاين كاوسمين ✻ چاشت خوردت باشد اى شاه كزين ✻ روباه بوخطابى اشتدى

وسجده ایتدی ودیدیکه بو کار سمین سکا چاشت خورد اولسون ای شاه کزین یعنی ای کزیده شاه بو سمز کاو سنك قوشلق
ییجکك اولسون (مثنوی) وآن بز از بهر میان روز را * یخنی باشد شه پیروز را * واول کچی کونك اورته سندن اوتری
پیروز اولان شاه ایچون بر یخنی اوله (مثنوی) وآن دکر خرکوش بهر شام هم * شب چره این شاه بالطف وکرم *
اول غیری خرکوش شاهدن اوتری هم بو لطف وکرم اولان شاهك کیجه ییجکیدر (مثنوی) کفت ای روبه تو عدل
افروختی * اینچنین قسمت زکه آموختی * شیر روباهه ایتدی ای روباه سن عدل شعله لندردك ومنور ایلدك بو نجلین
قسمتی کیمدن اوکرندك (مثنوی) ازکجا آموختی این ای بزرك * کفت ای شاه جهان ازحال کرك * ای اولو بونی قندن
اوکرندك روباه ایتدی ای جهانك پادشاهی کرکك حالندن اوکرندم واندن عبرت الدم (مثنوی) کفت چون در عشق ما
کشتی کرو * هر سه را برکیر وبستان وبرو * شیر روباهه دیدی چونکم بزم عشقمزده رهن اولدك وکندیکی فانی قیلدك
اوچنی بیله قالدر وال وبوری (مثنوی) روبها چون جملکی ما را شدی * چونت آزاریم چون تو ما شدی * ای روباه چونکه
جمیعا بزم ایچون اولدك سنی نیجه اینجیده لم چونکم سن بز اولدك پس سنی انجتمك کندیمزی اینجتمك کبی اولور (مثنوی
ما ترا وجمله آشکاران ترا * پای برکردون هفتم نه برآ * بز سنك وجمله شکارلر سنك زیرا من کان الله کان الله له در آیاغکی یدنجی
فلك اوزره قو بو قار وکل (مثنوی) چون کرفتی عبرت از کرك دنی * پس تو روبه نیستی شیر منی * چونکه دنی کرکدن عبرت
طوتدك پس سن روباه دکلسن معناده بنم شیرمسن یعنی بنم مقبولم ومرغوبمسن * مثنوی *
عاقل آن باشد که عبرت کیرد از * مرك یاران در بلای محترز) عاقل اودر که عبرت طوته احتراز اولنمش بلاده یارانك
موتندن کما قیل العاقل من اتعظ بموت جیرانه * مثنوی * روبه آن دم بر زبان صد شکر راند * که مرا شیر از پس آن
کرك خواند * روبه اول دم زبانی اوزره یوز شکر سوردی وجروتنه لرایلدی بویله دیو که بنی شیر اول کرکدن صکره اوقیدی
مثنوی * کر مرا اول بفرمودیکه تو * بخش کن این را که بردی جان ازو * اکر بکا اول بیوردیکه سن بونی بخش ایله
اندن کیم جان قورتردی قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیورر * مثنوی * پس سپاس اورا که
ما را در جهان * کرد پیدا از پس پیشینیان * پس سپاس اول خدایه که بزی جهانده اولکلان امتلردن صکره پیدا
وموجود ایلدی پس باعربیله اولوب چوق سپاس اکا ایتمك دخی جائز اولور (مثنوی) تاشنیدیم آن سیاستهای حق
* بر قرون ماضیه اندر سبق * تا حق تعالینك اول سیاستلرنی اشتدك سابقده ماضیه اولان قرون اوزره * مثنوی *
تا که ما از حال آن کرکان پیش * همچو روبه پاس خود داریم بیش * حتی بز اول مقدم اولان قوردلرك حالندن
روباه کبی کندیمزی زیاده حفظ طوتالم بیش باعربیله زیاده معناسنه در * مثنوی * امت مرحومه زان رو خواندمان
* آن رسول حق وصادق در بیان * بزه اول جهتدن امت مرحومه اوقدی اول حقك رسولی وبیانده صادق
اولان نبی کما قال علیه السلام امتی امة مرحومة وبو امت محمد علیه السلامك امت مرحومه اولمسی اول جهتدندر که
امم سالفه نك جملسنك صوکنده کلمشدر وبونلر اول امملك احوالندن عبرت پذیر اولمشدر وجناب حق انلری قهر
ایتمکله بونلری تخویف وتنذیر قیلمشدر * مثنوی * استخوان وپشم آن کرکان عیان * بنکرید وپند کیرید ای مهان
اول کرکلرك استخوان وپشمنه آشکاره نظر ایلیکز نصیحت طوتکز ای اولولر استخوان وپشمدن مراد امم سابقه نك
اثرلریدر نته کم بو آیت کریمه ایله اکا اشارت واردر (فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین) * مثنوی
عاقل از سر بنهد این هستی وباد * چون شنید انجام فرعونان وعاد * عاقل باشندن بو وجودی وهوایی قوروازاله قیلور
چونکه فرعونلرك وعاد قومنك عاقبتنی اشتدی (مثنوی) ور ننهد دیکران از حال او) عبرتی کیرند از اضلال او) واکر
عاقل اولان بو انانیت وهوایی باشندن قومز سه غیریلر انك حالندن وانك اضلالندن بر عبرت طوترلر یعنی انك اضلالندن
اوتری قهر وغضبدن عبرت آلورلر (تهدید کردن نوح علیه السلام مر قوم را که با من مپیچید که من روی پوشم با خدایی
پیچید در میان این بحقیقت ای مخذولان) بو سرخ شریف حضرت نوح علیه السلامك قومنه تهدید ایلمسنك بیانده در
بویله دیوکه ای قوم بکا طولشمکز یعنی عناد وکبر ایدوب خصومتله بکا صارلمکز که بن فی الحقیقه رو پوشم بنم صورتم
فی المثل حضرت حقه حجاب ونقاب کبی اولمش واول بنم وجودمده تجلی قیلمشدر خدای تعالی یه طولشکز حقیقتده
بو اورتاده ای مخذوللر یعنی ای معین سزاولان مردودلر دیدی * مثنوی * کفت نوح ای سرکشان من من نیم
* من زجان مردم بجانان می زیم * حضرت نوح علیه السلام کندی قومنه ایتدی ای سرکشلر ومستکبرلر بن بن
دکلم یعنی صورت ظاهرده سزبنی کندیکز کبی بشر کورورسز لیکن بن فی الحقیقه اویله دکلم بن جان بشریدن
وروح حیوانیدن اولدم جانانله دیری اولورم (مثنوی) چون بمردم از حواس بو البشر * حق مرا شد سمع وادراك وبصر
چونکه بو البشرك حواسندن اولدم یعنی ابو البشردن حاصل اولان حواس بشریه مقتضالرندن فانی اولدم حق تعالی

بنم

بنم سمع وادراکم وبصرم اولدی کما قال تعالی فی الحدیث القدسی لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا احببته
کنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به آه * مثنوی * چونکه من من نیستم این دم زهوست * پیش این دم
هر که دم زد کافر اوست * چونکه بن بن دکلم بو نفس هودندر یعنی چونکم بن فی الحقیقه فانیم بو بنم نفس وکلام
هویت ذات الهیه دندر هر کیمکه بو نفسك اوکنده دم اورر یعنی اکا انکار ومخالفت قیلور اول کافردر * مثنوی *
هست این دم نقش این روباه شیر * سوی این روبه نشاید شد دلیر * بو روباهك نقشنده بودم شیر واردر بو روباهك
جانبنه دلیر وبی باك کیتمك لایق دکلدر (مثنوی) کز روی صورتش می نکروی * غره شیران ازو می نشنوی * اکر صورت
جهتندن اول نقش روباهه یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامه اباغیه سن وتصدیق قیلمیه سن نعره وهیبت
شیرنی اندن اشتمزمیسن یعنی ایشیدرسن استفهام تقریریدر صورت انبیای عظامه نقش روبه تعبیری اهل کفرك
نظرلرنده روبه کبی حقیر اولدیغی ملابسه ایله در که انلرك نظر حسیسی اول شیران عالم معنالرك صورتلرنی حقیر
کوررلردی (مثنوی) کر نبودی نوح را از حق یدی * پس جهانی را چرا برهم زدی * اکر حضرت نوح علیه السلامه
حق تعالیدن برید اولمیدی یعنی بر قدرت ونصرت اولمیدی یدبونده قدرت ونصرت معناسنه درنته کم ید الله
علی الجماعة حدیثنده قدرة الله ونصرة الله علی الجماعة معناسی مراد اولمشدر پس تمام جهانی نیچون بری برینه
اورردی * مثنوی * صد هزاران شیر بود او در تنی * او چو آتش بود وعالم خرمنی * نوح علیه السلام بر تنده صد هزاران
شیر ایدی اول نوح علیه السلام آتش کبی ایدی وعالم فی المثل بر خرمن ایدی * مثنوی * چونکه خرمن پاس عشر او
نداشت * او چنان شعله بران خرمن کماشت) چونکه خرمن انك عشرنی حفظ طوتمدی وحقنی ادا ایتمدی واول انجلین
شعله یی اول خرمن اوزره حواله ایلدی شعله دن مراد شعلهٔ قهر الهی اولور که (رب لا تذر علی الارض من الکافرین
دیارا) دیو بددعا ایلدکده عالمه آتش قهر اوروب بالکلیه احراق واهلاك ایلدی (مثنوی) هر که آن در پیش این شیر نهان
بی ادب چون کرك بکشاید دهان * هر کیمکه او بو نهان شیرك اوکنده کرك کبی ادبسز اغزاچه یعنی بنلکه وسنلکه
متعلق بی ادبانه آنك اغزندن سوز چیقه (مثنوی) همچو کرك آن شیر بر در اندش * فانتقمنا منهم بر خواندش *
اول قصه سی مذکور اولان شیر قوردی یرتدیغی کبی بو شیر دخی اول بی ادب سوز سویلینی یرترپس فانتقمنا منهم
مفهومنی اکا اوقور مراد شیران عالم معنی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامه کستاخانه وبی ادبانه سوز سویلین
ونامعقول حرکت ایلین کسه لری شیر قهر الهی یرتوب (فانتقمنا منهم) آیت کریمه سنك مفهومنی اول
مقهورلر حقنده اظهار ایلمسی اولور (مثنوی) زخم یابد همچو کرك از دست شیر * پیش شیر ابله بود کو شد دلیر *
اول بی ادب کرك شیراندن زخم بولور شیر اوکنده اول کسه که دلیر اوله ابله واحمق اولور (مثنوی) کاشکی آن زخم
بر تن آمدی * تا بدی کایمان ودل سالم بدی * کاشکی اول زخم جسم اوزره کایدی تا اولیدیکه ایمان ودل
سالم اولیدی یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامك حضورنده بی ادبلك ایلینلره اکر قهر الهی انجق جسملرینه
کلیدی وایمان ودللری سالم اولیدی انلره معنا بیوك احسان اولوردی لیکن بویله اولمز بلکه کاهی برعکس اولوب
جسملری زنده ومالاری برنده اولور وقهر الهی انلرك ایمان ودللرینه کاورر وکاه اولورکه هم جسملرنی وهم جان وایمانلرینی
هلاك قیلور العیاذ بالله (مثنوی) قوتم بکسست چون اینجا رسید * چون توانم کرد این سر را بدید * قوتم منقطع
اولدی یعنی کوچم اوزلدی چونکم سوز بو رایه ایرشدی بو سری آشکاره ایلمکه نیجه قادرم یعنی بو سری اظهار ایلمکه
قادر اولمزم پس طریق خلاصی وراه نجاتی تعلیم ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) همچو آن روبه کم اشکم کنید *
پیش او روباه بازی کم کنید) اول روباه کبی شکمی ناقص ایلیکز یعنی تن پرور اولوب خدای تعالی یه عصیان قیلمکز
ومقتضای شکمه اشتغال قیلمکز انك حضورنده روباهبازلق ایلمکز یعنی حیله وخدعه سمتنه ذاهب اولمکز
(مری) جمله ما ومن به پیش او نهید * ملك ملك اوست ملك او را دهید * جمله ماومنی انك اوکنه قویکز ملك فی الحقیقه
انك ملکیدر ملکی اوکا ویریکز وکندیکزاو تالقدن خروج قیلمکز تا ملك مجازی یه کندیکزی مالك زعم ایتمکله
عذابه مستحق اولمیه سز * مثنوی * چون فقیر آیید اندر راه راست * شیر وصید شیر خود آن شماست * چونکم
سزای بنی آدم راه راستده فقیر کله سز ومن وماقیدندن کذر قیله سز ومؤدب اوله سز شیر وشیرك صیدی خود سزلك
ایچوندر (مثنوی) زانکه او پاکست وسبحان وصف اوست * بی نیازست او ز نغز ومغز وپوست * زیرا که
اول خدای تعالی غرضدن پاکدر وسبحان انك وصفیدر سبحان اسم مصدر در تسبیح معناسنه یعنی شاننه لایق
اولمین نقایصدن منزه ومقدس اولمق انك وصفیدر واول خدای نیازدر لطیف اولان شیلردن ولبدن وقشردن یعنی
(والله غنی عن العالمین) حسبنجه عالمك قشرندن وپوسقندن ونغز ومغز مرتبه سنده اولان شیلردن جمیعا مستغنی

وبی نیازدر بوجمله بی عبادی ایچون خلق ایلمشدر کندی اکا محتاج اولدیغی ایچون دکلدر ✻مثنوی✻ هرشکار
وهر کرامانی که هست ✻ از برای بندکان آن شهست ✻ هرشکار وهر کرامتکه واردر اول شاهك بنده‌لرندن
اوتریدر (مثنوی) نیست شه راطمع بهر خلق ساخت ✻ این همه دولت خنك انکو شناخت ✻ اول شاه حقیقتك طمعی
یوقدر بوکوکی دولتی خلق ایچون دوزدی سعادت اول کمسه‌یه که اول بونی اکلدی ✻مثنوی✻ آنکه دولت آفرید
ودوسرا ✻ ملك ودولتها چه کار آیدورا ✻ اول اللهکه دولتی وایکی سرایی یعنی دنیا وآخرتی خلق ایلدی ملك ودولتلری
انك نه ایشنه یارار (مثنوی) پیش سبحان پس نکه دارید دل ✻ تانکردید از کمان بد خجل ✻ سبحانك حضورنده قلبکزی
زیاده حفظ طوتکز تاانك حضورنده کمان بد وسوء خاطردن خجل اولمیه‌سز ✻مثنوی✻ کو ببیند سر وفکر وجست وجو
همچواندر شیر خالص تار مو ✻ زیرا که اول سبحان سری وفکری وجست وجویی کورر خالص سود ایچره
اولان صاچ تلی کبی بیاض سود ایچره سیاه قیل زیاده دیده ور اولان کمسه‌یه نیجه عیان کورینورسه اول خدایه دخی
سر وفکر وجست وجو اویله کورینور (ان الله لا یخفی علیه خافیة) فحواسنجه اکا هیچ بر خفی شیء یوقدر (فانه یعلم السر
واخفی) مقتضاسنجه سری واندن اخفی اولنی دخی بیلور ✻مثنوی✻ آنکه او بی نقش ساده سینه شد ✻ نقشهای غیب را
آیینه شد ✻ اول کمسه که اول نقشسز ساده سینه اولدی غیبك نقشلرینه آیینه اولدی یعنی حق سبحانه وتعالینك
اسرار ورازلری بیلمسی وعلام الغیوب اولمسی عجب دکلدر که ادنی عقل وعرفانی اولانك بوکا ایمان وایقانی واردر بلکه
اول کمسه که انك درونی ماسوادن بی نقش اولدی وسینه‌سی افکار وخیالاتدن ساده وصافی اولمق مرتبه‌سن بولدی
اول کمسه عالم غیبك نقوشنه واسرارنه آیینه اولدی وعالم غیبده نه اولوب نه اوله جقدر اکا کورندی ✻مثنوی✻
سر مارا بی کمان موقن شود ✻ زانکه مؤمن آیینهٔ مؤمن شود ✻ اول سینه‌سی صافی اولان ولی بزم سرمزه وباطنمزك
مخفی اولان فکر وخاطره‌سنه کمانسز موقن اولور یعنی بی شبهه آنی بیلیجی وایقان ایدیجی اولور زیرا که مؤمن مؤمنك
آیینه‌سیدر مؤمن اولدن مراد خدای تعالیدر که مؤمن اسمی انك اسماء حسناسندندر ومؤمن ثانیدن مراد ولی اللهدر
پس المؤمن مرآة المؤمن حدیث شریفنك مقتضاسنجه خدای تعالی ولینك آیینه‌سی وولی دخی خدای تعالینك
آیینه‌سی اولور پس خدای تعالینك علم غیبه مطلع اولمسی ولینك آیینهٔ وجودنده دخی ظهوره کلوب ولی کامل
دخی اول سر غیبه عالم اولور ومؤمن مؤمنك مرآتی اولمقدن مراد بریسی ولی وبریسی دخی افراد مؤمنیندن بری اولوب
معنی بویله دینسه دخی جائز اولور بزم سرمزه اول صافی دل اولان ولی عالم اولور زیرا که مؤمن مؤمنك مرآتی اولور ای
مؤمن سنك درونکده اولان سرانك آیینهٔ قلبنده منتقش اولوب سنك باطنکك اسراری اکا عیاناً ظاهر اولور
(م ی) چون زند او نقد مارا بر محك ✻ پس یقین را باز داند او زشك ✻ چونکه ولی بزم نقدمزی محکه اوره پس اول ولی یقینی
شکدن آشکاره بیلور یعنی اول ولیکه بزم نقد احوال اسرارمزی محك قلبنه اوره بزده یقینی واردر شکمی واردر آنی
بیلور ویقینی شکدن تمییز قیلور (م ی) چون شود جانش محك نقدها ✻ پس ببیند نقد را وقلب را ✻ چونکه انك جانی
نقدلرك محکی اوله پس نقدی وقلبی کورر ونقدی قلبدن فرق قیلور بعض نسخه‌ده مصرع ثانی پس ببیند قلب را
وقلب را واقع اولمشدر بو تقدیراوزره معنی اول ولی قلبی وقلبی کورر یعنی دلی وقلب اولان مزور فکری دخی بیلوردیمك
اولور قلب اولدن مراد دل وقلب ثانیدن مراد ناسره ومزور اولان نسنه اولور والحاصل اولیای عظام جواسیس القلوبدر
قلبك اسرارنه مطلع اولوردیمکی افاده قیلور والله اعلم ✻ نشاندن پادشاهان صوفیان عارف را پیش روی خویش
تا چشمشان بدیشان روشن شود ✻ مثنوی ✻ پادشاهان را چنان عادت بود ✻ این شنیده باشی اریادت بود ✻
پادشاهان ماضینك انجلین عادتی واردیکه بونی اشتمش اوله‌سن اکر یادنده ایسه (مثنوی) دست چپشان
پهلوانان ایستند ✻ زانکه دل پهلوی چپ باشد بیند ✻ اول پادشاهلرك صول یانلرنده پهلوانلر طورررلر اول سببدن که قلب
صنوبری الشکل صول یانده بند وقیدده اولور ✻ مثنوی ✻ مشرف واهل قلم بردست راست ✻ زانکه علم وخط وثبت
آن دست راست ✻ دفتردار وارباب قلم صاغ جانبنده طورررلر زیرا که خط علمی وثبت علمی یعنی خط یازمغی بیلمك وبعض
مراد اولان شیئی کاغد اوزره ثبت قیلمق علمی اول صاغ اله ایچوندر ولهذا قلم کتابته متعلق اولان کمسه‌لری صاغ جانبنه
اجلاس ایدرلردی ✻ مثنوی ✻ صوفیانرا پیش رو موضع دهند ✻ کاینهٔ جاندو ز آیینه بهند ✻ وصوفیلره یوزاوکنده
یعنی مواجهه ومقابله‌ده موضع ویررلر زیرا صوفیلر سینه‌یه جانك آیینه‌سیدرلر وحقیقتده آیینه‌دن یکلردر (مثنوی)
سینه صیقلها زده در ذکر وفکر ✻ تا پذیرد آینهٔ دل نقش بکر ✻ زیرا صوفیلر سینه‌یه ذکر الهی وفکر ربانیده صیقللر اورمش
تا کوکل آیینه‌سی بکر نقش قبول ایده یعنی نقش معنایی وروی جانانی مشاهده ایده (م ی) هرکه او از صلب فطرت
خوب زاد ✻ آینه در پیش او باید نهاد ✻ هر شول کمسه که صلب فطرتدن یعنی اصل خلقتدن خوب ومحبوب

طوغدی آیینه‌یی انك اوکنه قومق کرك کندینك حسننی مشاهده ایده (مثنوی) عاشق آیینه باشد روی خوب
✻ صیقل جان آمد وتقوی القلوب ✻ روی خوب وخوی محبوب مرآته عاشق کلدی دخی جانه صیقل وصفا وقلوبه جلا
وتقوی کلدی تقوی بوندهپا کلك معناسنه‌در ✻ آمدن مهمان پیش یوسف علیه السلام وتقاضا کردن
یوسف علیه السلام ازتحفه وارمغان ✻ (مثنوی) آمد از آفاق یاری مهربان ✻ یوسف صدیق را شد میهمان
آفاقدن بریار مهربان ومرحمتلو برجان کلدی یوسف صدیق علیه السلام حضرتلرینه مهمان اولدی ✻مثنوی✻
کاشنا بودند وقت کودکی ✻ بروسادهٔ آشنایی متکی ✻ که انلر بربری ایله کودکلك وقتنده آشنا ایدیلر آشنالق یصدیغی
اوزره اتکا ایدیجیلردی ✻ مثنوی ✻ یاد دادش جور اخوان وحسد ✻ کفت کان زنجیر بود وما اسد ✻ او یوسف علیه
السلامه اول مهمان اخوانك جور وحسدنی یادویردی یعنی تذکر مرتبه‌سنه ایرکوردی حضرت یوسف علیه
السلام اکا دیدیکه اول جور وحسد زنجیر ایدی وبز اسد ایدك (م ی) عار نبود شیررا از سلسله ✻ نیست مارا از قضای
حق کله ✻ ارسلانه زنجیردن عار اولمز بزه حق تعالینك حکم وقضاسندن شکایت یوقدر وبزه اندن الم کلمز ✻ مثنوی
شیررا بر کردن ار زنجیر بود ✻ بر همه زنجیر سازان میر بود ✻ مثلا کرشیرك کردننده زنجیر اولدیسه جمیع زنجیر سازلر اوزره
امیر اولدی بوهم وجهدر جمیع زنجیر سازلر اوزره اول شیر امیر اولدی زنجیر ساز زنجیر دوزیجی دیمکدر زنجیر سازدن
مراد زنجیر ایله قید اولان سباع اولسه‌ده اولور وزنجیر دوزن اوستاد دخی اولسه اولورکه شیر غالب وقوی اولدیغی
جهتدن بونلرك میری کبیدر ✻ مثنوی ✻ کفت چون بودی ز زندان وز چاه ✻ کفت همچون در محاق وکاست ماه
اول یار حضرت یوسف علیه السلامه ایتدی زنداندن وقیودن نیجه اولدك یوسف علیه السلام اکا ایتدی محاق
ونقصانده اولان ماه کبی اولدم محاق اکسلمك معناسنه‌در ✻ مثنوی ✻ در محاق ار ماه نو کردد دوتا ✻ نی در آخر بدر کردد
بر سما) محاقده اکرچه ماه نو ایکی قات اولور آخر آسمان اوزره بدر اولمزمی (مثنوی) کرچه دردانه بهاون کوفتند ✻ نور چشم
ودل شد وبیند بلند ✻ اکرچه انجو دانه‌سنی هاونده دوکدیلر وسحق ایدوب خرد ایلدیلر چشم ودلك نوری اولدی وبلند
کورر نور چشم اولمسی کحل الجواهر اولمسنه کوره اولور ونور دل اولمسی بعد السحق معجون ایدوب اکل
اولندقدنصکره مفرح دل اولدیغنه کوره اولورو اکر دردانه وجود انسانیدن استعاره اولورسه ریاضتله محو وفانی
اولدقدنصکره نور چشم ودل اولمسی روشندر (م ی) کندمی را زیر خاك انداختند ✻ پس ز خاکش خوشها بر ساختند
مثلا وافر کندمی خاکك التنه آتدیلر کویا آنی تحقیرا ایتدیلر صکره آنی خاکدن خوشه‌لر دوزدیلر یعنی وافر سنبله‌لر حاصل
اولوب اندن دانه‌لر اخذ ایتدیلر (م ی) بار دیکر کوفتندش زاسیا ✻ قیمتش افزود ونان شد جانفزا ✻ تکرار آنی آسیابدن
دوکدیلر یعنی اون ایلدیلر نتك قیمتی زیاده اولدی وجان زیاده ایدیجی نان اولدی (مثنوی) باز نان را زیر دندان کوفتند
کشت عقل وجان وفهم هوشمند ✻ نانی کیرودیش التنده دوکدیلر عقل وجان وفهم هوشمند اولدی اول فنا ومحو اولدی
بو عالی مرتبه‌لری بولدی (مثنوی) باز آن جان چونکه محو عشق کشت ✻ یعجب الزراع آمد بعد کشت) کیرو او جان چونکه
عشق الهینك محوی اولدی ومو توا قبل ان تموتوا انك مفهومنه وصول بولدی بو آیت کریمه سورهٔ فتحده درتفسیری
مژده بردن خرکوش سرخنده ذکر اولندی یعنی کیرو شول جانکه محو عشق الهی اولوب رضای حقده وجودن افنا ایده
انك محصولی وعائده‌سی وفائده‌سی زراعی عجبه کتورر بعد کشت یعنی جانی وجنانی تخمنی حق یولنده اکدکدنصکره
زراعدن مراد عمل کنند کان طریق حقدر (مثنوی) این سخن پایان ندارد باز کرد ✻ تا که با یوسف چه کرد آن نیك مرد)
بو سوزك پایان ونهایت طوتمز حضرت یوسف علیه السلام ایله اول یارك قصه‌سی جانبنه رجوع ایله تا کم یوسفه اونیك مرد
نه دیدی بیان ایله) طلب کردن یوسف صدیق علیه السلام ارمغان از مهمان (م ی) بعد قصه کفتنش کفت ای فلان
✻ هین چه آوردی تو ما را ارمغان ✻ حضرت یوسف علیه السلام کندینك قصه‌سنی دیدکدنصکره اکا ایتدی
ای فلان اکاه اول سن بزه نه ارمغان کتوردك ✻ مثنوی ✻ بر در یاران تهی دست آمدن ✻ هست بی کندم سوی
طاحون شدن) یارانك قپوسنه تهی دست کلمك طاحون جانبنه بغدایسز کتمکدر پس سنت وطریقت بودرکه
بر یارك قپوسنه وارسك تهی دست وارمیه‌سن هیچ اولمزسه بر برك سبزدن خالی اولمیه‌سن ✻ مثنوی ✻ حق تعالی
خلق را کوید بحشر ✻ ارمغان کو از برای روز نشر ✻ حق تعالی حضرتلری حشرده خلقه‌ده بر قیامت کونندن اوتری
ارمغان قنی ✻ مثنوی ✻ جئتمونا وفرادی بی نوا ✻ هم بدان سان که خلقناکم کذا ✻ حق تعالی اول کونده دیرکه ای ناس
سز بزه کلدیکز ویالکزلی نوا اولدیغکز حالده هم اول اسلوب ایله که بز سزی خلق ایلدك انك کبی حفا تا وعراتا
اول مرده‌ده نیجه عاری اولدیکز ایسه اویله کلدیکز سورهٔ انعامده اولان بو آیت کریمه‌یه اشارتدرکه بیوررلر (ولقد جئتمونا
فرادی) قول مضمردر یعنی جناب عزت آخرتده بیوره‌لرکه قوللارم سزبکا کلدیکز منفرد اولدیغکز حالده ارزاق واولاد

وسیم ودیناردن ودنیاده اختیار ایلدیککز اعوان وانصاردن زعم ایلدیککز که بونلر سزکله برقرار اولوب پایدار اوله
فرادی فردک جمعیدر والف تأنیث ایچوندر کسالانک الفی کبی) کما خلقناکم * فرادی دن بدلدر یاخود فرادی دن خلق
ایلدک ایدی * کما خلقناکم اول مرة * فرادی دن حالدر تقدیر کلام * واقد جئتمونا منفردین مشبهین ابتداء خلقکم *
ویاخود مصدر محذوفک صفتی اوله تقدیری (واقد جئتمونا مجیئا کخلقنا لکم (وترکتم ما خولناکم) ای ما فضلنا به علیکم
فی الدنیا وشغلتم به عن الاخرة (وراء ظهورکم) یعنی بزم سزه انعام وتفضیل ایلدیککز شیئی وراء ظهریکزه ترک ایدوب
اندن برشیئ کتورمدیکز * مثنوی * هین چه آوردید دست آویزرا * ارمغانی روز رستاخیزرا * اکاه اولک سزدست آویز
ایچون نه کتوردیکز قیامت کونی ایچون بر ارمغان دست آویز ال طوته مغی بعض محلده دخی ال ارمغانی دیمک
معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * یا امید بازکشتن تان نبود * وعدهٔ امروز باطلتان نمود * یا بودر که سزه
کیرودونمک وبنم حضورمه کلمک امیدی اولمدیمی بوکونک وعده سی سزه باطلمی کورندی (م ی) منکری مهمانیش را
ازخری * پس زمطبخ خاک وخاکستر بری * اول اللهک مهمانلغنک منکری ایسک خرلغندن پس مطبخدن خاک
وخاکستر ایلتورسن بو بیت عملده تکاسل ایلین طائفه ایچون حضرت مولانا قدس الله سره العزیز لسانندن واقع
اولمشدر * مثنوی * ورنهٔ منکر چنین دست تهی * بردران دوست چون پا می نهی * واکر حضرت خدانک ضیافت
ومهمانلغنه منکر دکل ایسک بو مخلین بوش ال اول دوستک قپوسی اوزره نیجه آیق قورسن حاصل معنا اکرانک
قونقلغنه منکر دکل ایسک اعمال وطاعاتدن هدیه تدارک ایله دیمک اولور * مثنوی * اندکی صرفه بکن ازخواب
وخور * ارمغان بهر ملاقاتش ببر * خواب وخوردن براز جق فائده وذخیره ایله آنی اول خدا به ملاقاتدن اوتری
ارمغان ایلت * مثنوی) شو قلیل النوم مما یهجعون * باش دراسحار ازیستغفرون * بو آیت کریمه سورهٔ ذاریاتده در
* ان المتقین * تحقیقا متقیلر * فی جنات وعیون * جنتلرده وچشمه لرده مستقر اوله لر * آخذین ما آتاهم ربهم * آخذ
اولدقلری حالده ربلرینک اعطا ایلدیکی شیلری قال القاشانی * ان المتقین * ای الذین تجردوا عن تعلقات الطبیعة
وصفات النفس البهیمة فی جنات الصفات وعلومها * آخذین ما آتاهم ربهم * من انوار تجلیات الصفات (انهم کانوا
قبل ذلک * تحقیقا بو متقیلر اولدیلر جنات وعیونده اولمزدن اول قال القاشانی ای قبل الوصول الی مقام تجلیات
الصفات * محسنین * فی مقام العبادات والمعاملات والاحسان ان تعبد الله کأنک تراه فان لم تکن تراه فانه یراک
کانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون) بو آیت کریمه بونلرک احسانی تفسیردر یهجعونده ما زایددر والهجوع النوم ویهجعون
کانونک خبریدر تقدیر کلام کانوا متقیلر اولورلردی * قلیلا من اللیل * ای فی طائفة من اللیل نائمین اولورلردی
ویاخود ما مصدریه اوله تقدیری کانوا فی طائفة قلیلة من اللیل هجوعهم ولفظ هجوعهم بو تقدیرجه مرفوع اولور
زیرا کانوده کی واودن بدل اولور یاخود ما موصول اوله ای الذین یهجعون فیه (وبالاسحار هم یستغفرون) دخی بونلر
سحرلرده استغفار ایدراولورلردی اول وجهله که کأنه اول کیجه بونلردن نیجه جرایم ظاهر اولدی ایدی واما التأویل
وکانوا فی قلیل من اللیل الاحتجاب ما یغفلون عن السلوک (وبالاسحار) ای اوقات طلوع انوار التجلیات وانغشاء ظلمة
صفات النفس (یستغفرون) ای یطلبون الانوار التی تستر صفات النفس پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز
بیوررلر که یهجعوندن قلیل النوم اول یعنی نایم اولنلردن نومی قلیل کمسه اول سحرلرده استغفار ایلینلردن اول تقلیل
خواب وخور ایدوب بر مقدار برکذار اعداد واحضار ایله تا روز رستخیزده سکا دست آویز اوله (مثنوی) اندکی
جنبش بکن همچون جنین * تا ببخشندت حواس نوربین * جنین کبی براز جق جنبش وحرکت ایله تا سکا نور کوریجی
حواس بغشلیه لر یعنی جنین حرکت وجنبش ایلدکده اکا حواس بخش اولندیغی کبی سن دخی راه طاعت حقده
حرکت ایله تا سکا نور الهی کوریجی حواس ومشاهدهٔ اسرار الهی ایدیجی احساس احسان ایده لر * مثنوی
وز جهانی چون رحم بیرون روی * از زمین در عرصهٔ واسع شوی * رحم مادر کبی اولان جهاندن طشره اوله سن
یعنی بو جهان تنکدن قورتله سن وزمیندن واسع اولان عرصه ده اوله سن یعنی بو جهان تنکدن قورتله سن وبو زمیندن
خلاص اولوب ارض الله واسعه یه واصل اوله سن وصحرای حقیقته دخول قیله سن * مثنوی * آنکه ارض الله واسع
کفته اند * عرصهٔ دان کانبیا می رفته اند * اول یره که ارض الله واسع دیمشلردر بر عرصه بیل که اول عرصه انبیا علیهم
السلام واولیای عظام کتمشلردر سورهٔ زمرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (للذین احسنوا فی هذه الدنیا حسنة) یعنی
شول کمسه لر که بو دنیاده احسان ایلدیلر یعنی عبادات وطاعاتی علی سبیل المشاهده قیلدیلر انلر ایچون حسنهٔ
عظیمه واردر وهی شهود الوجه الباقی وجمال الکریم وارض الله واسعة یعنی اول کمسه لر که وطنلرنده احسانه وتحصیل
مراتبه قادر اولمینلردر انلره اللهک ارضی واسعدر دینلور قال القاشانی ای النفس المطمئنة المخصوصة بالله

لانقیادها واطمینانها الیه ذات سعة حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بیوررلر ارض الله واسعدن مراد
انبیا علیهم السلام واولیای عظامک کتدکاری یردر که مقصود عالم ملکوت وجبروت ولاهوتدر نفس مطمئنه نک مسیره
وخطیره سیدر پس بو عالمدن سفر وکذر قیلوب ریاضتده صبر ایدوب ارض الله ده قرار ایده کورکه حقیقتده مقر اولدر
* مثنوی * دل نکردد تنک ازعرصهٔ فراخ * نخل تر انجا نکردد خشک شاخ * اول واسع عرصه دن کوکل تنک
ومنقبض اولمز تر نخلی اول عرصه ده خشک شاخ اولمز بعض نسخه ده تر برینه تر واقع اولمشدر یعنی نخل تر انده
خشک شاخ اولمز بلکه هردم تازه وتر اولور واکا زوال کلمز (مثنوی) حاملی تو مر حواست را کنون) کند ومانده
میشوی وسرنکون * الان سن حواسکی حاملسن یورغون وقالمش وباش آشغی اولورسن کند کاف عربینک ضمه سیله
چونکلمک ویورلمغه دیرلر سرنکون اولمقدن مراد یاتوب اویومقدر * مثنوی * چونکه محمولی نه حامل وقت خواب *
مانده کی رفت وشدی بی رنج وتاب * چونکم خواب وقتنده محمولسن حامل دکلسن یعنی جسمکی وحواسکی کوتریجی
دکلسن مانده لک کتدی ورنج وتابسز اولدک یعنی یورغنلق کیدوب مشقت وحرارتدن نجات بولدک (م ی) چاشنیی
دان تو حال خواب را * پیش محمولی حال اولیا * خواب حالنی سن برچاشنی بیل اولیای عظامک حالنک محمول اولمسی
قتنده یعنی الان بیدارلق حالنده اولیاء اللهک حواسی واحوالی اسب عنایت الهی وارادت ربانی اوزره محمول
اولمشدر وبونلردن حامل حواس واحوال اولمق سقوط اولمشدر نته کم انسان نومه وارد قده حامل حواس واحوال
اولمقدن بری اولور وقید وجوددن نجات بولور پس حق تعالی نوم حالنده محمول اولوب بی اختیار وبی ارادت سیر قیلمغی
اولیای عظامک حالنک محمول للکندن برچاشنی وانموذج ایلمشدر تا بیله سنکه انلر بیدار اولدقلری حالده دخی محمولار
وآزاده ومقبوللردر * مثنوی * اولیا اصحاب کهفند ای عنود * در قیام ودر تقلب هم رقود * سورهٔ کهفده اولان
آیت کریمه یه اشارتدر تفسیری اوایلده متابعت نصارا بیاننده مرور ایتدی معنای بیت اولیاء الله اصحاب
کهفلردر ای عنود قیامده وتقلب واوبقوده انلر نائملردر یعنی هرنه مباشرت ایتسه لر باذن الله قایم اولورلر وهرنه دن
کوز یومسه لر باذن الله کوز یومرلر * مثنوی * می کشندشان بی تکلف در فعال * بی خبر ذات الیمین ذات الشمال *
حق تعالی انلری تکلفسز یعنی مشقتسز فعاله چکر انلر بی خبر اولدیغی حالده ذات الیمینه وذات الشماله یعنی نته کم
(ونقلبهم ذات الیمین وذات الشمال) آیت کریمه سنک فحواسنجه حق تعالی اصحاب کهفی صاغ یانته وصول یانته تقلیب
ایدوب انلر ذات الیمین وذات الشمالدن بی خبر اولدیغی کبی اولیایی دخی حق تعالی روحانی وجسمانی فعللر جانبنه چکر
وتقلیب ایلر بونلر صاغ جانبنه وصول جانبنه بی خبر اولدقلری حالده یعنی روحانیت وجسمانیت جانبنه مقلوب ومصروف
اولوب عمل ایلدکاری وقتده اول عملک حقیقتنه بی خبر اولدقلری حالده حق تعالی بونلری تقلیب ایلر * مثنوی *
چیست آن ذات الیمین فعل حسن * چیست آن ذات الشمال اشغال تن * اول ذات الیمین ندر فعل حسن واعمال
روحانیه در اول ذات الشمال ندر تنک اشغاللریدر ومصالح ومشاغل جسمانیه در * مثنوی * میرود این هر دو کار
از انبیا * بیخبر زین هر دو ایشان چون صدا * بو هر ایکی ایش انبیا علیهم السلامدن صادر اولور یعنی بو جسمانی
وروحانی اولان اعمال ومصالح انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن وجوده کلور صدا کبی انلر بو هر ایکیدن
بی خبرلردر مثلا بونلرک وجودی کوه کبی وبونلردن صدور ایلین فعال ومقال کوهدن صدور ایلین صدا ومقال کبیدر
* مثنوی * کر صدایت بشنواند خیر وشر * ذات که باشد ز هر دو بی خبر * طاغ اکرچه صدایی سکا اشتدیرر خیر وشر
هرنه ایسه لیکن کوهک ذاتی ایکسندن یله بی خبردر بلکه اول کوهدن صدور ایلین صدا ومقال برمصوتکدر کذلک
اولیای عظامک وانبیا علیهم السلامک وجودلرندن ظهور ایلین فعال ومقال فاعل حقیقی اولان خدای تعالینکدر
اکر بونده برسؤال اولنور سه که انبیا علیهم السلام واولیای عظام کندیلرندن صدور ایلین فعالی ومقالی نایم کبی وکوه
کبی بلمش اولورلرسه بونلر خود حقایق اشیایه عالملردر پس بو محلده بو تشبیه انلر حقنده نیجه صادق اولور الجواب انبیا
علیهم السلام واولیای عظامک بشریتلری جهتندن (انما انا بشر مثلکم) فحواسنجه سائر انسانلر کبی کندی فعال
ومقاللرینک حقیقتنه واقف وعارف اولمقده بی وحی وبی الهام اولدقلری حالده برابر ومشترکلردر وسائر بشردن بونلرک
متمیز اولمسی وفعال ومقاللرینک حقیقتنه وقوف وشعور بولمسی وحی الهی والهام ربانیله درحقن وحی الهی والهام ربانی
اولمسه بونلر کندیلردن صدور ایلین اعمال واحوالک حقیقتنی بیلمکده نایم ایله کوهه مشابه اولورلر اکرچه اول اعمال
واحوالک مرید وفاعلی حضرت حق ایدیکندن غافل اولمیوب کندیلرینی انک یدارادتنده آلت اولدقلرنی بیلورلر (کفتن
مهمان یوسف را که ایینهٔ آوردمت ارمغان تا که هربار که دروی نکری روی خوب خویش راببینی ومرا یادکنی) * م ی
کفت یوسف هین بیاور ارمغان * او زشرم این تقاضا زد فغان * یوسف علیه السلام مهمانه ایتدی اکا اول

ارمغان كتوراو مهمان بو تقاضانك شرمندن فغان اوردى من حيث الباطن (م ى) كفت من چند ارمغان جستم ترا
* ارمغانى در نظر نامد سزا * اول مهمان ايتدى بن سنك ايچون نيجه عدد ارمغان طلب ايلدم بنم نظرمه
بر ارمغان كلمدى يعنى سكا لايق بر ارمغان بولمادم (مثنوى) حبه را جانب كان چون برم * قطره را سوى عمان
چون برم * كندى كنديمه ديدم بر حبه يى كان جانبنه نيجه ايلتدم بر قطره يى عمان جانبنه نيجه ايلتدم (مثنوى) زيره را
من سوى كرمان آورم * كر بپيش تو دل وجان آورم * فى المثل اى كان كرم زيره يى بن كرمان جانبنه كتورردم اكر سنك
حضورك ده دل وجان كتورردم زيره كيبى نه ديرلر كرمان ولايتنده انك اعتبارى يوقدر وتقدير معنا اكر بن سنك بحر احسانك
حضورينه دل وجانى ارمغان كتوررسم همان كرمان ولايتنه كيمون ايلتمش كبى اولورم كه اول ديارده انك قيمت ورغبتى
يوقدر * مثنوى * نيست تخمى كاندرين انبار نيست * غير حسن تو كه اندر بار نيست * بر تخم يوقدر كه بو انبارده
اولميه سنك حسن وكمالكدن غيرى كه اكا يار ونظير يوقدر (م ى) لايق آن ديدم كه من آيينهٔ * پيش تو آرم چو نور سينهٔ
عاقبت آنى لايق كوردم كه بن بر آيينه يى سنك حضورك ه كتورم بر سينه نورى كبى (مثنوى) تا ببينى روى خوب خود
در آن * اى تو چون خورشيد شمع آسمان * تا اول آيينه ده كنديكك خوب يوزنى كوره سن اى كمسه كه سن آفتاب كبى
آسمانك شمعى سن * مثنوى * آينه آوردمت اى روشنى * تا چو بينى روى خود يادم كنى * سكا آيينه كتوردم
اى كوزمك نورى وديده مك روشنلكى تا چونكه آيينه ده كندى يوزكى كوره سن اول مناسبتله بنى ياد ايده سن * مثنوى
آينه بيرون كشيد او از بغل * خوب را آيينه باشد مشتغل * اول مهمان حضرت يوسف عليه السلامه بو سوزلرى
ديدكدنصكره قولتغندن آيينه يى طشره چقاردى محبوبه محل اشتغال آيينه اولدى پس الله جميل يحب الجمال
حديثنك مصداقنجه حق تبارك وتعالى شول جميل حقيقيدر كه باطنا جمال صاحبى اولان انبيا عليهم السلام واولياى
عظامى سور وانلرك صافى وسليم اولان آيينهٔ دللرينه نظر ايدوب كندى جمال وكمالنى انلرده مشاهده ايلر ويوم قيامتده
دخى بر كمسه اول حضرته قلب سليم كتورسه عظيم نفع بولور وانك مقابلهسنده مشاهدهٔ يارى واصل اولورنته كم بو آيت
كريمه ده بو معنايه اشارت واردر قال الله تعالى (يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم) پس هر شيئك كندى
ذاتنه مناسب بر آيينهسى واردر كه اول شئ اول آيينه مشابهسنده اولان شيئله ظهوره كلورر ونما اولور مناسبتله
بو آيينه لرك شرح وبيانته شروع ايدوب بيورولر * مثنوى * آينهٔ هستى چه باشد نيستى * نيستى بر كر تو ابله نيستى *
وجودك آيينهسى ندر يوقلقدر حضرت حقه نيستلك ايلت اكر سن ابله دكل ايسك * مثنوى * هستى اندر نيستى
بتوان نمود * مالداران بر فقير آرند جود * زيرا وارلق يوقلقده كورنمك ممكن اولور مثلا مال دارلر فقيرا اوزره جود وسخا
كتورورلر كه الاشياء تتبين بالاضداد مفهومنجه فقر غنانك آيينهسيدر كه غنا انكله ظاهر اولور * مثنوى * آينهٔ
صافئ نان خود كرسنه ست * سوخته هم آينهٔ آتش زنه ست * نانك صافى وصحيح آيينهسى خود كرسنه در سوخته
هم آتش زنه نك آيينهسيدر يعنى قاو چقمغك مرآتيدر كه چقمغك اثر وخاصيتى قاولر وجودنده ظهوره كلورنته كم
نانك لطافت وحلاوتى كرسنه نك وجوديله عيان اولور اكر كرسنه نك وجودى اولمسه نان بى قدر وبى قيمت اولوردى
* مثنوى * نيستى ونقص هر جايى كه خاست * آينهٔ خوبئ جمله پيشه هاست * هر بر يرده كه نقصان ويوقلق حاصل
اولدى وظهوره كلدى جميع پيشه لرك وصنعتلرك خوبلغنك آيينهسيدر (م ى) چون كه جامه چست ودوزيده بود *
مظهر فرهنك درزى چون شود * مثلا چونكم جامه درست ودكلمش اوله اول جامه درزينك صنعت وكمالنك مظهرى
نيجه اولور يعنى اولمز * مثنوى * ناتراشيده همى بايد جذوع * تا درودكر اصل سازد يا فروع * مثال آخر بوداقلرى بولنمش
كرك تا نجار آنى اصل دوزه يا فروع دوزه اكر تراشيده وموزون اولسه نجاره محتاج اولمز * مثنوى * خواجهٔ اشكسته
بند آنجا رود * كه در آنجا پاى اشكسته بود * مثال آخر چونكم صنق بغليجى خواجه اول يره كيدر كه اول
يرده صنمش ايق اوله (مثنوى) كى شود چون نيست رنجور نزار * آن جمال صنعت طب آشكار * مثال آخر چونكم
مريض وزار اولميه اول طب صنعتنك جمالى نچن آشكاره اولور يعنى طبك صنعتنك ظهورى رنجورلك وجودنه موقوف
اولور اكر رنجورلك وجودى اولمسه طبك صنعتى مختفى قالوردى (م ى) خوارى ودونئ مسها بر ملا * كر نباشد
كى نمايد كيميا * مثال آخر بقرلرك آشكاره خورلغى ودونلغى اكر اولميدى كيميا نچن كورينوردى وانك حسنى نيجه ظاهر
اولوردى (م ى) نقصها آيينهٔ وصف كمال * وان حقارت آينهٔ عز وجلال (جميع نقصانلر كمال وصنعتك آيينهسيدر كمال
نقصانله مبين اولور واول حقارت عز وجلالك آيينهسيدر زيرا عز وجلال حقارتله ظهوره كلور * مثنوى * زانكه ضد را
ضد كند پيدا يقين * زانكه با سركه پديدست انكبين * زيرا اشك سز ضدى ضد پيدا ايلر كما قيل الاشياء تتبين بالاضداد زيرا
عسل سركه ايله ظاهر ومبيندر (مثنوى) هر كه نقص خويش را ديد وشناخت * اندر استكمال خود ده اسبه تاخت

هر شول كمسه كه كنديسنك نقصاننى كوردى وا كلدى كنديسنك استكمالندن يعنى وجودنى كماله ايركورمكده حددن
زياده چاپدى ده اسبه اولدركه بر آته بنه طقوز آتى يده مثلا سه اسبه اولدركه بر آته بنه اوچنى يده ودو اسبه اولدركه
بر آته بنه ايكيسنى يده بونده ده اسبه تاخت ديمك زياده سرعتله چاپدى ديمكدن كنايه اولور (مثنوى) زآن نمى پرد بسوى
ذو الجلال * كو كمانى مى برد خود را كمال * كنديده نقصان كورمين كمسه اول جهتدن ذو الجلال جانبنه پرواز ايلمز كه
اوكنديسنه صاحب كمال كمان ايلر يعنى كندى يه كامل ديو بر كمان ايلتور * مثنوى * علتى بدتر ز پندار كمال *
نيست اندر جان تو اى ذو دلال * از دل وازديده ات بس خون رود * تا ز تو اين معجبى بيرون رود * كمال زعمندن
بدتر علت ومرض سنك جانكده يوقدر اى كبر وناز صاحبى سنك قلبكدن وكوزكدن چوق خون كيده
تا بو معجبلك سندن طشره كيدر معجب فتح جيم ايله كندى يى بكنمش يعنى چوق اغلمق وچوق جكر قانى دوكمك
كركدر كه بو كندوبى كماله بكنمك وكامل زعمن قيلمق سندن طشره كيده (مثنوى) علت ابليس انا خير بدست
وين مرض در نفس هر مخلوق هست * ابليس لعينك مرضى انا خير اولمشدر هر مخلوقك نفسنده بو مرض واردر
مكر شول كمسه لرك نفسنده دكل كه انلر بو مرضى رياضت ومحبتله نفسلرندن ازاله ايلمش اوله لر والا بان خلى النفس وطبعه
عجب وپندار دن خالى دكلدر (مثنوى) كرچه خود را بس شكسته بيند او * آب صافى دان وسركين زير جو * اكرچه
كندى يه كمال زعمن ايلين كمسه كندوبى زياده شكسته وخسته كورر ليكن فى المثل انى بر آب صافى بيل وسركين ونجس
ايرمغك التنده (مثنوى) چون بشوراند ترا در امتحان * آب سركين رنك كردد در زمان * اى ذو پندار چونكم
بر كمسه سنى امتحان ايلمكده قارشدرسه آب صافى سركين رنك اولور اول زمانده يعنى حين امتحانده صافلغك كيدوب
بولانورسن ومنكدر اولورسن (مثنوى) در تك جو هست سركين اى فتا * كرچه جو صافى نمايد مر ترا * اى جوان
ايرمغك دبنده سركين واردر اكرچه سكا صافى كورينور يعنى اكرچه وجود سركينى هنوز باقيدر (مثنوى) هست
پير راهدان پرفطن * باغهاى نفس كل را جوى كن * نفس كل ده ضم كاف وكسر كافله قرأت جائز اولورا كر ضم كافله
قرأت اولنورسه معنى بويله ديمك اقتضا ايلر كه راهدان حقيقت اولان پير پرفطنت باغهاى نفس كل اشيايه جويكن
اولدى يعنى چاى قازيجى اولدى وصو كتوريجى اولدى مراد بحر وحدتدن ماء الحياة فيوضاتى هر كسك نفسى باغنه
بحسب استعدادها افاضه واجرا ايديجى اولدى ديمك اولوركه مرتبهٔ قطبيته واران كامل جملهيه فيض رسان اولمسى
عند المحققين ثابت ومحققدر اكر كسر كافله قرأت اولورسه معنى شيخ راهدان پرذكا وپرفطن كه مضاف ومنسوب اولان
نفس باغلرينه ويا خود باجقدن اولان نفسك باغلرينه جويكن اولدى يعنى آب هدايت ومعرفتى اول بحر علم
خدادن اساله واجرا ايديجى اولوب اول باجغه مضاف اولان ويا خود باجقده حاصل اولان نفسك باغلرينى مطهر ومذكى
اولدى نفسك كه اضافتى يا بمعنى لام يا بمعنى من اولورنته كم بو تقديرا اوزره معنى ويرلدى فافهم فانه محل دقيق (مثنوى)
جوى خود را كى تواند پاك كرد * نافع از علم خدا شد علم مرد * كندى جوى نفسنى نچن قادر اولور بر كمسه پاك
ايتمكه مستقلا مردك علمى خدانك علمندن نفع آليجى ومنفعت بوليجى اولدى پس خدانك علمنك مظهر ومنبعى
ومفيض مجراسى پير كامل ومرشد فاضلدر طالب حقه ونفسنى اصلاح وپاك ايتمكه سعى ايدن سالكه لازم وواجبدر كه
بر پير راهدان ومرشد صاحب عرفانه ارادت كتوره وكندوبى انك خدمت وصحبتنه يتوره تاكم جوى نفسنى پاك قيله
وعلم خدا ايله منتفع اوله (مثنوى) كى تراشد تيغ دستهٔ خويش را * رو بجراحى سپار اين ريش را * مثلا تيغ كندى
صاپنى نچن يونز بچاق كندى صاپن يونمز ديدكلرى مشهور مثلدر وكشى كندى يارهسنه كنديسى تيمار قيلمق خيلى
مشكلدر ديدكلرى معروف سوزدر بورى بو يارهيى بر جراحه تسليم ايله جراحدن مراد امراض باطنه يه معالجه قيلان
مربى كامل اولور * مثنوى * بر سر هر ريش جمع آمد مكس * تا نبيند قبح ريش خويش كس * هر يارهنك باشى اوزره
مكس جمع كلدى واول ريشى بوروب ستر قيلدى تا كمسه كندى يارهسنك قباحتنى كورميه مكسدن مراد نه ايديكن
بيان بيورولر (مثنوى) آن مكس انديشها وان مال تو * ريش تو آن ظلمت احوال تو * اول مكس سنك فاسد ونامعقول
فكرلرك واول مال وملككدر سنك ريشك سنك اول احوالكك ظلمتيدر پس مكابر مربئ كامل لازمدركه اول مال
واندیشه مكسلرندن سنى قورتروب ظلمت احوالكى تيمار ايليه وازاله ايدوب سنى صحت وسلامت مرتبهسنه ايركوره
* مثنوى * ور نهد مرهم بر آن ريش تو پير * آن زمان ساكن شود درد ونفير * سنك اول ريشك اوزره اكر پير مرهم قويه
وسكا علاج ايده اول زمان سنك درد وفغانك ساكن اولور (مثنوى) تا كه پندارد كه صحت يافته ست * پرتو مرهم
بر آنجا تافته ست * حق ظن ايلر كه صحت بولمشدر يعنى پير كاملك مريض القلب اولانك ريش معنويسى اوزره مرهم
ارشاد وهدايتى وضع ايليه انك مرض قلبى ساكن ومختفى اولوب كيدر حتى اول مريض القلب اولان كندوبى صحت

بولمش زعم ایدربیلمزکه پرتو مرهم اول ریش اوزره بلدرامشدر یعنی ارشاد وهدایت مرهمنك نوری اول مرض معنوی اوزره طالع اولمشدر * مثنوی * هین زمرهم سرمکش ای پشت ریش * وان زپرتودان مدان ازاصل خویش * ای ارقه‌سی یاره‌لو آگاه اول مرهمدن باش چکمه واول صحتی پرتودن بیل کندی اصلکدن بیلمه یعنی ای ظهر قلبی مریض اولان کسه مریضك مرهم ارشاد وتربیه‌سندن باش چکمه واوقدر صحت که بولدك آنی اول عزیزك مرهم ارشاد وتربیه‌سندن بیل کندی اصلکدن وحقیقتکدن بیلمه وبو صحت بنم کندی ذاتمدندر مربی‌یه نه احتیاجم واردر دیه واندن استغنا قیلمه که تکرار مریض معنوی اولمیه‌سن وهلاك مرتبه‌سنی بولمیه‌سن (مرتدشدن کاتب وحی بسبب انکه پرتو وحی بروزد آن آیت راپیش ازپیغمبر علیه الصلوة والسلام بخواند وکفت پس من هم محل وحیم (بوسرخ شریف کاتب وحینك مرتد اولمسنك بیاننده‌در اول سببله که وحینك پرتوی انك اوزرینه اوردی اول آیت کریمه‌یی پیغمبر علیه السلام حضرتندن اول اوقیدی وایتدی پس بن دخی محل وحیم کاتب وحینك حضرت رسول علیه السلامدن اول اوقیدیغی آیت کریمه (فتبارك الله احسن الخالقین) آیتیدر بویله نقل اولنورکه سوره مؤمن نازل اولدی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم آنی اوقوردی وعبدالله بن سعد بن ابی سرح که کاتب وحی ایدی آنی یازردی بو آیت کریمه‌یه کلدیکه اول آیت کریمه بودر (ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طین ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فکسونا العظام لحما ثم انشأناه خلقا آخر) چونکم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بو محله کلدی کاتب وحی (فتبارك الله احسن الخالقین) دیو آخر آیت کریمه‌یی قبل املاء النبی صلی الله علیه وسلم قرأت قیلدی پس حضرت نبی علیه السلام اکا دیدی اکتب هکذا انزلت فقال عبدالله ان کان محمد نبیا یوحی الیه فانا نبی یوحی الی نبی علیه السلام اکا دیدی فارتد له دیمشلرکه مکه‌یه کتدی وفتح مکه سنه‌سنده اسلامه کلدی وبعضلر دخی بوقول صحیح دکلدر زیرا اول کاتبك ارتدادی مدینه‌ده واقع اولمشدر وبو سوره مکیه‌در چونکم انك اسلامه کلمسنده اختلاف واردر حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك کلام لطیفندن دخی معلوم اولان اولدرکه اسلامه کلمش واول حال اوزره اولمش اوله (مثنوی) پیش ازعثمان یکی نساخ بود * کو بنسخ وحی جدی می نمود * حضرت عثمان رضی الله عنهدن اول برکاتب وارایدیکه اول کاتب وحی وحینك کتابتنه زیاده جد کوستردی * مثنوی * چون نبی ازوحی فرمودی سبق * اوهمانرا وانبشتی بروق * چونکه نبی علیه السلام وحی شریفدن سبق بیورردی وکاتب اونی همان ورق اوزره یازردی (مثنوی) پرتو آن وحی بروی تافتی * او درون خویش حکمت یافتی) اول وحینك پرتوی اول کاتب اوزره طالع اولوردی ولمعه اورردی اول کاتب کندی باطننده حکمت بولوردی * م ی * عین آن حکمت بفرمودی رسول * زین قدر گمراه شد آن بوالفضول * اول کاتب درونده بولدیغی حکمتك عینی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری بیورردی بو قدر پرتودن اول بوالفضول کمراه ومرتد اولدی بویله دیو (م ی) کانچه می کوید رسول مستنیر * مر مرا هست آن حقیقت در ضمیر) اول نسنه‌یی که مستنیر اولان یعنی حضرت حقدن نورالان رسول وحیدن دیر تحقیقا بکا اول حقیقت ضمیرمده واردر (مثنوی) پرتو اندیشه‌اش زد بررسول * قهر حق آورد برجانش نزول * اول کاتبك اندیشه‌سنك پرتوی حضرت رسول صلی الله علیه وسلمه اوردی یعنی منعکس اولدی حق تعالینك قهری اول کاتبك جانی اوزره نزول کتوردی (م ی) هم زنساخی برآمد هم زدین * شد عدو مصطفی ودین بکین هم کاتبلکدن هم دیندن طشره کلدی کینله حضرت مصطفی علیه السلامه ودینه عدو اولدی وانکار قیلدی (م ی مصطفی فرمود کای کبر عنود * چون سیه کشتی اکرنور از تو بود * حضرت رسول علیه السلام اکا بیوردی ای عناد ایدیجی کافر نیچون سیاه اولدك اکر نور سندن ایسه (م ی) کرتو ینبوع الهی بودئی * اینچنین آب سیه نکشودئی اکرسن ینبوع الهی اولیدك بو نجلین آب سیاهی اچمزدك ومطلع انوار ربانی اولیدك بویله ظلمت جانبنه قاچمزدك (م ی) تاکه ناموسش به پیش این وآن * نشکند بربست این اورادهان) بوکسه‌نك واوکسه‌نك قتنده انك ناموسی صنمیه بو خصوص انك اغزینی بغلدی حق بو اجلدن اعتذار واستغفاره قادر اولمدی (م ی) اندرون می سوختش هم زین سبب توبه کردن می نیارست این عجب) بو سببدن هم انك درونی یاندی اما توبه ایتمکه قادر اولمدی بو عجبدر (مثنوی) آه می کرد ونبودش آه سود * چون درآمد تیغ وسر را دررپود * اول کاتب آه ایلردی وآه ایلمك اکا سود ونافع اولمدی یعنی مجرد دروندن آه قیلمسی وپشیمان اولمسی مفید اولمدی اول اجلدنکه ظاهرا عار وناموسیله متکبر اولوب توبه واستغفار قیلمدی چونکم تیغ قهر الهی کلدی وباشنی قاپدی بونده تنبیه بودرکه برکسه ظاهرده سرکش اولسه وعار وناموسله متصف اولوب اهل حق اوزره تکبرلك قیلسه اما باطنا پشیمان اولسه وکناهنه اعتراف قیلسه بو حالت اکا نافع ومفید اولمز بلکه باطنده توبه وانابت ومحبت واطاعت صادقه اولورسه البته ظاهرده دخی انك حکم واثری بیانه کاور

مثنوی

مثنوی * کرده حق ناموس را صدمن حدید * ای بسا بسته به بند ناپدید * حق تعالی حضرتلری عار وناموسی انسانه یوز بطمان دمور قدر ایلمشدر ای چوق کسه مخفی وناپدید اولان بندله بغلنمشدر (م ی) کبر وکفر آنسان ببست آن راه را * که نیارد کرد ظاهر آه را * کبر وکفر اول مرتبه اول یولی بغلدیکه درونده اولان آهی ظاهر ایلمکه قادر اولمدی (مثنوی) کفت اغلالا فهم به مقمحون * نیست ان اغلال بر ما ازبرون * حق تعالی اغلالا فهم مقمحون دیدی یعنی بز کافرلرك بوینلرنده اغلال قیلدك پس بو کافرلر اول اغلال سببیله مقمحلردر دیدی اول اغلال بزم اوزریزه طشره‌دن دکلدر بلکه مراد اغلال معنویه‌در نته‌کم سوره یس‌ده بیوررلرکه (انا جعلنا فی اعناقهم اغلالا) یعنی یا محمد بز بو کافرلرك اعناق واجیادنده اغلال معنویه وسلاسل باطنیه قیلدق قیود طبیعیه وهوا وهواجس نفسیه وسائر محبت بدنیه وعلایق وعوایق دنیویه وامثالهم سالك راه حقه اغلال وسلاسل مثالنده‌در (فهی الی الاذقان) پس اول اغلال بونلرك ذقنلرینه متصل اولمشدر بونلرك باشلرنی حق جانبنه میل وتواضعدن منع ایلر (فهم مقمحون) پس بونلر باشلرین یوقرو قالدیروب کوزلرین یومشلردر (م ی) خلفهم سدا فاغشیناهم) می نبیند بند را پیش وپس او) بز بو اصحاب کفر ومعصیتك خلفنده سد قیلدق پس بز بونلرك کوزلرنی بورودك بو اجلدن اوکنده واردنده اوکسه بندی کورمز کما قال الله تعالی فی سوره یس (وجعلنا من بین ایدیهم سدا ومن خلفهم سدا فاغشیناهم فهم لا یبصرون) یعنی بز بونلرك اوکندن واردندن سد قیلدق پس بونلرك کوزلرین اورتوب غشاوه غفلتله مستور ومحجوب قیلدق بونلر حق وصوابی کورمزلر وکندیلره نافع اولان رشاد وسداده نظر ایتمزلر (مثنوی) رنك صحرا دارد آن سدی که خاست * او نمی داند که آن سد قضاست * اول برسد که انسانك اوکنده وواردنده قالقدی وحاصل اولدی صحرا رنکین طوتر یعنی وجود صحراسنده موجود اولان شیئلرك رنکین طوتر مثلا عار وناموس وکبر ونخوت وکفر ومعصیت کبی صفتلرك رنکین طوتر اول غافل بیلمزکه اول قضاء الهی سدیدر وراه حقدن مانع اولان صفتلر حکم الهینك اثریدر * مثنوی * شاهد تو سد روی شاهدست * مرشد تو سد کفت مرشدست) ای بند قضا ایله مقید اولان غافل سنك شاهدك شاهدك یوزینك سدیدر شاهد بونده محبوب معناسنه‌در لیکن اولکیسندن مراد محبوب صوری وایکنجیسندن مراد محبوب حقیقی اولور یعنی ای محجوب وغافل سنك ظاهرده اولان محبوبك من ای نوع کان محبوب حقیقتك روینه سد وحجاب اولمشدر سنك مرشدك مرشدك سوزینك سدیدر اولکی مرشددن مراد ماسوایه یول کوسترنلر وثانیجی مرشددن مراد ذات وصفات خدایه دلیل اولنلردر یعنی سنی ماسوایه ارشاد ایلین وسکا حقك ذات وصفاتندن غیریسندن سوز سویلین مرشدك مرشد حق اولان کسه‌نك کلامنه سد اولمشدر وسنی مربی کاملك سوزنی استماع ایلمکدن منع قیلمشدر * مثنوی * ای بسا کفار را سودای دین * بندشان ناموس وکبر آن واین * ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن انلرك بند وحجابی ناموس وکبر واوبودر آن واین‌دن مراد مجرد هرنه اولورسه اولسون دیمك اولور بو معنی کبر دنصکره واو اولدیغنه کوره‌در اما بعض نسخه‌ده کبر دنصکره واو اولمیوب کبر آن واینه مضاف اولمشدر بو تقدیر اوزره کبر دنصکره بر لفظی مقدر اولمق لازم اولور وتقدیر معنی بویله دیمك اولور که ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن انلرك بندی عار وناموس وبونك وآنك اوزرینه تکبرلك ایلمکدر * مثنوی * بند پنهان لیکن ازآهن بتر * بند آهن را کند پاره تبر * کرچه بند پنهاندر لیکن آهندن بتردر یعنی قویتر ومحکمتردر زیرا بند آهنی بالته پاره‌لر (م ی) بند آهن را توان کردن جدا بند غیبی را نداند کس دوا) آهن بندی جدا ورفع ایلمك ممکندر اما غیبی اولان بنده کسه دوا وعلاج بیلمز (م ی) مردرا زنبور اکرنیشی زند * طبع او آن لحظه بردفعی تند * مثلا زنبور اکربر کسه‌یه بر نیش اوره والم ویره اول لحظه آنك طبعی آنك دفعی اوزره سعی ایلر وانك غم والمی بچوب دردی دخی سست اولور (م ی) زخم نیش اما چو ازهستی تست) غم قوی باشد نکردد درد سست * نیشك زخمی اما چونکه سنك وجودك کبر کدندر غم قوی اولور درد والم سست ومحو اولمز (م ی) شرح این از سینه بیرون می جهد * لیك می ترسم که نومیدی دهد * بو خصوصك شرحی سینه‌مدن طشره صچرردی وظهوره کلوردی ولیکن قورقرمکه ناامیدلك ویره وچوق کسه‌یی یأس وقنوط مرتبه‌سنه ایرکورر بو اجلدن بورایه مناسب تطویل کلام ایلمکدن عطف عنان اولندی وترغیب وتحریضه ملایم اولان کلماتك بیانه شروع قیلندی (مثنوی) نی مشو نومید خودرا شاد کن * پیش آن فریادرس فریاد کن * بنم بو سویلدیکم کلام سببیله ناامید اولمه کندیکی شاد ایله اول فریادرس اولان وبنده‌لرینك دعا ورجاسنی قبول قیلان خدانك حضورنه فریاد ایله * مثنوی * کای محب عفو ازما عفو کن * ای طبیب رنج ناسور کهن * بویله دیو که ای محب عفو اولان خدا بزدن عفو ایله یعنی اللهم انك عفو تحب العفو فاعف عنا دیو سویله نته‌کم حضرت نبی علیه السلام بو دعایی اکثر ناسه تعلیم بیوررلردی ای اسکی ناسورك رنجنك طبیبی دی وبو کونه تضرع ایله (مثنوی) عکس حکمت آن شقی را یاوه کرد * خود مبین تا برنیارد

ازتو کرد) حکمتك عکس وپرتوی اول شقی بی کراه وضایع ایلدی مراد کاذب وحیدرکه وحی الهی وحکمت ربانینك
پرتوی انی ضایع وکم ایلدی کندیکی کوره مه تا کندیکی کورمك سندن توزقوپرمیه وکرد بوقر وکتورمیه (مثنوی)
ای برادر بر تو حکمت جاریه ست * آن زابدالست بر تو عاریه است * ای برادر حکمت الهی سنك اوزریکه جاریه در
یعنی حکم واسرار الهی سنك قلبك اوزرینه جریان ایدیجیدر اما اول حکمت ابدال خدادندرو سنك اوزرینه عاریتیدر
سنك ذاتکدن حاصل اولان خاصیت ذاتکك دکلدر ابدالك شرحی وبوکا متعلق اولان احادیث ایکنجی جلدده خرس
حکایه سنده واوچنجی جلدده دخی بعض مواضعده مذکور اولمشدر * مثنوی * کرچه در خود خانه نوری یافته ست
آن زهمسایهٔ منور تافته ست * مثلا کرچه خانه کندیسنده بر نور بولمشدر اول نور منور همسایه دن پلدرامشدر
همسایهٔ منوردن مراد یا آفتاب ویاماهتاب ویانجوم ویاخود چراغدر منور کسر واوله صیغهٔ فاعلدر وبونده
همسایهٔ منوردن مراد منور بیوت قلوب اولان ولی خدادرکه انك روحنك نوری بعض قلوبه پرتو صالدقده اول قلبلر
منور اولوب انك علم وحکمتندن انلرك وجودنده علم وحکمت ظهوره کلور وذوق وراحت حاصل اولور اما کرکدرکه
قلبنده بو نوری بولان کسه غره اولمیوب وآنی مجرد کندیدن بیلمیوب اول نورك منبعنه شکر کزارلقلر ایلیه نته کم بیوردیلر
(مثنوی) شکر کن غره مشو بینی مکن * کوش دار وهیچ خود بینی مکن * شکر ایله مغرور اولمه وتکبرلك ایله بینی مکن
دیمك تکبرلك ایلمه دیمکدن کنایه اولور نته کم فلان کسه نك بورنی وار دروبرون صاحبیدر دیمکله متکبرلکدن کنایه ایدرلر
پس همان قولاق طوت هیچ خود بینلك ایلمه دیمك اولور * مثنوی * صد دریغ ودرد کین عاریتی * امتان را دور کرد از امتی
یوز درد ودریغکه بو عاریته منسوب اولان حالت وحکمت امتلری امتلکدن دور ایلدیکه امت مرتبه سنده ایکن
وبر کامله امت اولوب واکا تبعیت قیلوب اندن کمال تحصیل ایلمك منزله سنده ایکن کندی وجودنده عاریتی اولان
علم وحکمته وذوق وحالته مغرور وفریفته اولوب آنی مرشد کامله خدمت قیلمقدن وتابع اولمقدن مهجور قیلدی
* مثنوی * من غلام آن که اودر هر رباط * خویش را واصل نداند بر سماط * شول کسه نك غلامیمکه اول کسه
هر رباطده کندوبی سماطه واصل بیلمیه رباط کاربانسرایه دیرلر بوراده مقام ومنزل راه حقدن استعاره اولور وسماط
قرب الهی وتجلی ذات وصفات ربانیدن کنایه اولور یعنی حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بیوردیلرکه بن شول
کسه یه تابعم وانك همتنك قولیمکه اول کسه منازل راه الهیدن ومقامات طریق ربانیه دن هر منزل ومقامده
کندیسنی سماط حقیقته وتجلی ذات وصفات ربوبیته واصل بیلمیه بلکه عاریتی اولان ذوقیاته اصلا التفاتی اولمیوب
نامرتبهٔ اصله واصل اولنجیه دك بذل وجهد وهمت ایلیه دیمك اولور نته کم مثلا حافظ دخی دیر بیت غلام همت آنم که زیر
چرخ کبود) زهرچه رنك تعلق پذیرد آزاداست (مثنوی) بس رباطی که بباید ترك کرد * تا بمسکن در رسد یکروز مرد
* زیاده چوق رباطی که ترك ایلمك کرك تا برکون مرد مسکنه ایرشه یعنی موطن حقیقته واصل اوله پس
عاریتی اولان حالاتك بیانه شروع ایدوب آتشدن حرارت پذیر اولان آهن سرخ رنکنی تمثیل ایدوب بیوردیلر * مثنوی
کرچه آهن سرخ شد او سرخ نیست * پرتو عاریت آتش زنیست * اکرچه آهن آتشدن سرخ اولدی اول ذاتندن سرخ
دکلدر بلکه بر آتش زنك عاریتی پرتویدر یعنی سالکك وجودنده اولان پرتو وحرارت کندینك دکلدر بلکه بر منبع
پرتو حرارت اولان کاملك وجودندندر * مثنوی * کر شود پر نور روزن یا سرا * تو مدان روشن مکر خورشید را *
مثال آخر اکر روزن یا خانه منور وپر نور اوله سن فی الحقیقه روشن بیله مکر خورشیدی اکرچه خانه وروزن روشندر
اما روشنلکلری ذاتی دکلدر عاریتیدر اول پرتو فی الحقیقه خورشیدندرکه منور بیوت وروازن اولدر * مثنوی *
هر در ودیوار کوید روشنم * پرتو غیری ندارم این منم * هر قپو وهر دیوار بن روشنم دیر بر غیرك پرتوی طوتمزم بونم
دیر یعنی بویله ادعا ایلر * مثنوی * پس بکوید آفتاب ای نارشید * چونکه من غارب شوم آید پدید * پس آفتاب
اکا دیر ای کمراه نارشید کمراه دیمکدر چونکم غارب وغایب اولم پدید کلور وسکا ظاهر اولورکه سن ایلدیکك زعم ودعواده
صادق دکلسن * مثنوی * سبزها کوید ما سبز از خودیم * شاد وخندانیم وبس زیبا خدیم * مثال آخر سبزه لر
دیرلرکه بز کندیمزدن تازه وترز شاد وخندانز وزیاده زیبا خد ولطیف رخسارز (م ی) فصل تابستان بکوید کای امم
خویش را بینید چون من بکذرم * بهار وصیف فصلی انلره دیرکه ای امم یعنی ای نباتات جماعتی چونکم بن مرور
ایلیم کندیکزی کورن اول زمان بیله سزکه بو لطافت وطراوت سزلك ذاتکزدن دکلدر بلکه سزه بنم واسطه مله در
مثنوی * تن همی نازد بخوبی وجمال * روح پنهان کرده فر وپر وبال * تن حسن وجماله ناز وتفاخر ایلر روح ایسه
کندینك فرنی وپروبالنی پنهان ایلمش یعنی قوتنی ولطافت وملاحتنی ستر قیلمش (مثنوی) کویدش کای مزبله
تو کیستی * یك دوروز از پرتو من زیستی * من حیث الباطن روح تنه دیر ای مزبله سن کیمسن برایکی کون بنم پرتومدن

دیرلور

دیرلورسن (مثنوی) غنج ونازت می نکنجد در جهان * باش تا که من شوم از تو جهان * سنك شیوه ونازلك جهانه
صغمز صبر ایله تا کم بن سندن صچرایجی اولم ومفارقت قیلم (مثنوی) کرمدارانت ترا کوری کنند) طعمهٔ ماران
وموران کنند * سنی زیاده دوست طوتیجیلر وحرارتله سویجیلر سکا بر مقبره قزارسنی مارلره وموروره طعمه وغدا ایده لر
* مثنوی * بینی از کند او کیرد آن کسی * که به پیش تو همی مردی بسی * اول بر کسه سنك قبیح رایحه کدن بورنی
طوترا او کسه که سنك اوککده چوقلق اولوردی (م ی) پرتو روحست نطق وچشم وکوش) پرتو آتش بود در آب جوش
نطق وچشم وکوش یعنی ابصار واستماع روحك پرتویدر مثلا آبده اولان جوش آتشك پرتو واثریدر * مثنوی *
آنچنانکه پرتو جان برتنست * پرتو ابدال بر جان منست * انجلین که تن اوزره جان پرتوی واردر ابدالك پرتوی بنم
جانم اوزره در یعنی جانمده اولان حیات طیبه وانوار قلبیه واسرار الهیه اولیای کملینکدر پس کرکدرکه سندخی
ای سالك اکر جانك نور حقله منور اولورسه آنی حضرت حقدن وحضرت حقك خاص بنده لری اولان ابدال واقطابدن
بیله سن وانلره دخی شکر وثنا قیله سن * مثنوی * جان جان چون وا کشد پا را زجان * جان چنان کردد که بی جان
تن بدان * سر از آن رو می نهم من بر زمین * تا کواه من بود در یوم دین * جان جاندن مراد پرتو ابدال خدا ونور باطن کمل
اولیادرکه طالب حقه حیات حقیقیه ونشو ونمای روحیه ویریجیدرا کر اول انوار الهی وپرتو جان ولی طالبك
جاندن آیغی کیرو چکسه جان طالب انجلین اولورکه تن جانسز نیجه اولورسه مثلا بیل بونیکه بو معنایه بزم مثنازجی
وناطق اولان شهادت ایلر بلکه جماد وبی حیات اولان دخی شهادت ایلر بن باشمی اول جهتدن زمین اوزره قورم وسجده
قیلورم تا بکا کواه اوله یوم قیامتده وبو جمادات ونباتاتك حی اولوب نطقله شهادت قیلمسنه نصوص قاطعه چوقدر
بر مقدار استن حنانه بیاننده ذکر اولندی بو بیتك مقدم اولان بیته مناسبتی تقدیر اولنن وجه اوزره اولورکه سیاق
وسباق بو معنایه دلالت قیلدیغیچون وقرینه قائم اولدیغیچون بو کلام بینمادن حذف اولندی واختصار روا کورلدی
واسالیب معنایه واقف اولان درحال بونی ادراك ایلر کلام ربانیده واحادیث نبویده بو قاعده چوق واقع اولمشدر علم معانی
بیلان بو معنالی فهم ایلر * مثنوی * یوم دین که زلزلت زلزالها * این زمین باشد کواه حالها * کو تحدث جهرة اخبارها)
در سخن آید زمین وخارها) قیامت کوننده که بر حرکت ایلر حرکت ایلمسی ایله بو زمین که احوال عباده شاهد اولور انلردن
هر نه صادر اولدیسه زمین وخارلر طاعت ومعصیتدن که اول زمین جهرة وظاهرا خبرلری تحدیث ایلر زمین وخارلر سوزه
کلور یعنی زمین واندهٔ اولان خار وکیاه جمیعا سوزه کلوب آشکارا فصاحتله سویلرنته کم سورهٔ زلزالده حق تعالی بیوردر
اذا زلزلت الارض) اول وقتده که ارض زلزله یه کلوب (زلزالها) زلزله ایلمکلکله که مقدر اولمشدر ونفخهٔ ثانیده (واخرجت
الارض اثقالها) وارض اخراج ایلیه مافی جوفنده اولان خزاین ودفاین واموالدن هر نه وار ایسه واثقال ثقلك
جمعیدر ثقل متاع بیته دیرلر واخراجك ارضه اسنادی اسناد مجازیدر (وقال الانسان مالها) منکران وکافران
دیه لرکه نولدی بوبره که بویله زلزلهٔ شدیده ایدر دیه لر انساندن مراد کافران ومنکراندر والا مؤمنلر حرکت وزلزله ایلدیکی
یومئذ تحدث اخبارها) کوننده خبرلرنی تحدیث ایده یعنی اوزرنده هر نه کار وکردار اولدیسه باذن الله کفتاره کلوب خبرلر
ویره یومئذ اذادن بدلدر فعل ناصبی تحدثدر وتحدثك مفعول اولی محذوفدر تقدیری تحدث الخلق اخبارها دیمکدر
بان ربك اوحی لها) یعنی تحدیث ایدر اول بیر خبرلرنی ربکك اکا وحیی سببیله حضرت خداوند کار زمینه وضع جبین
ایدوب ساجد اولدیغم انکچوندرکه روز قیامتده بکا شاهد اوله دیرلر اما فلاسفه جماداتك نطق ظاهرین انکار ایدوب
بومثللو آیتلری تأویل ایدوب بوندن مراد لسان حالله تحدیث اخباردر دیرلر (نعوذ بالله من هذا الزعم (مثنوی)
فلسفی منکر شود در فکر وظن * کو برو سر را بران دیوار زن * فلسفی منکر اولور فکرده وظنده یعنی فلاسفه مذهبنده
اولنلر جوامدك نطق ایلمسنه باطل فکر وفاسد ظن ایلمرنده منکر اولورلر فلسفی یه باشکی یوری اول دیواره اوردی
م ی) نطق آب ونطق خاك ونطق کل) هست محسوس حواس اهل دل) ایك نطقی وخاکك نطقی وکلك نطقی حسلرینك
محسوسیدرکه اهل دل اولنلر جمادات ونباتاتك نطق وتسبیحن حواس حقیقت بیله احساس وادراك ایلرلر نته کم
جلد ثالثده دخی مار کیر حکایتنده بورایه مناسب اولان دلایل ذکر اولنمشدر (مثنوی) فلسفی کو منکر حنانه است
ازحواس اولیا بیکانه است) فلسفیکه او حنانه یه منکردر اول فلسفی اولیاء عظامك حواسندن بیکانه در وبونلرك
مشاهده ایلدیکی معانی واسرارندن بی بهره ومحرومدر (م ی) کوید او که پرتو سودای خلق) بس خیالات آورد در رای
خلق) اول فلسفی دیرکه خلقك سوداسنك پرتو واثری خلقك رای وفکرینه چوق خیالات کتورور کانه بو فرقهٔ ضلالت
کیش جماداتك نطق وتسبیحنه اقرار ایلین مؤمنلری وانك مشاهده سنه واصل اولان اولیای عظامی سودا مزاج
اولان خلق منزله سنه تنزیل ایدوب نطق جماداته متعلق بونلردن برقول استماع ایلدکده آنی خیالات سوداویه دن حاصل

اولدی زعم ایدوب بوكونه اعتقادسودانك غلبه واثرندن حاصل اولان خیالاتدردیرلر وبوسودانك اثری وپرتوی
خلقك قلبنه بوكونه خیالاتی چوق كتوررد یودیرلر (م ی) بلكه عكس آن فساد وكفر او * این خیال منكری را زد برو
بلكه انك اول فساد وكفرنك عكسی بومنكرلك خیالنی انك اوزرینه اوردی وانی آیات واخبار ومشاهدهٔ كبارله مثبت
اولان معنانك انكارونفی ایلمسی مرتبه سنه ایركوردی * مثنوی * فلسفی مر دیورا منكر شود * درهمان دم سخرهٔ
دیوی بود) كرنه دیدی دیورا خودرا ببین) بی جنون نبود كبودی برجبین) فلسفی جنه منكر اولور هم اول دمده شیطانك
سخره ومغلوبی اولورنته كم بو بحث بوكتابك اولنه قریب ذكرداش خركوش بیوردقلری محلده خارخار وحیها
دووسوسه بیتنده ایراد اولندی انده طلب اولنه معنی بیت ثانی فلاسفه مذهبنده اولنلره كه اكرسن شیطانی كورمدكسه
ای بی عقل كندیكی كوركه اول سنده اولان كفر وانكار شیطانك وسوسه واضلالنه دلالت ایدر جبین اوزره كبودلك
جنونسز اولمز یعنی جبین اوزره اولان كبودلك جنون وسفاهتنه شهادت ایلر نته كم بركسه نك جبیننده كوكلرنك
اولسه سفاهت وجنوننه دربو بیتده جنوندن مراد صرع حالنده مس جندن حاصل اولان جنون اولوب وناصیه اوزره
اولان كبوددن مراد مصروعك روی جبیننده باشنی طاشه اورمقدن حاصل اولان كبودلك اولسه دخی اولی اولور
وفلسفی اولنه علی كلا التقدیرین تو بیخ وتعریض قیلورلر فافهم * مثنوی * هركه را در دل شك وپیچانیست
درجهان او فلسفی پنهانیست * هرشول كسه نك كه قلبنده شك وپیچانی واردر یعنی نطق جماداته وتكلم نباتاته دروننده
اعتقادی اولمیوب كمان واعوجاج اوزره درجهانده اول كسه پنهانی فلسفیدر اكرچه اهل سنت والجماعة شكلنده ایسه ده
یعنی نطق جماداتی مشاهده قیلان اصحاب شهود ویاخود انلرك مشاهده سنه معتقد اولان مؤمنین نطق وتسبیح
جماداته متعلق كلام سویلسه لر (مثنوی) می نماید اعتقاد و گاه گاه * آن رك فلسف كند رویش سیاه * فلسفی مشرب
اولان گاه گاه بونلره موافقة براعتقاد كوستررلر اول فلسفیانه طمری عاقبت انك یوزنی سیاه ایلر یعنی فلسفیلك طمری
انده حركت ایلدكده درحال انكاری مشعر كلام ایلیوب انك تسبیح جمادات خصوصنده اولان اعتقادنی تباه
وعارفلر قتنده رویني سیاه ایلر (مثنوی) الحذر ای مؤمنان كان در شماست * در شما بس عالم بی منتهاست حذر ایلیكز
ای مؤمنلر كه اول سزده واردر یعنی فلسفیلك مشربی وبعض فرق ضاله مذهبنه موافق خوی وخصلت سزلك
درونكزده موجوددر سزلك وجود كزده نهایتسز چوق عالم واردر * مثنوی * جمله هفتاد ودو ملت در توست *
وه كه روزی آن برارداز تو دست * جمله تمش ایكی ملت سنده درزیرا نفس انسانی مادامكه علم وعرفانده كمال
مرتبه سن بولمیه وانبیا علیهم السلام واولیای عظامك مشاهده سندن وعلمندن حظ ونصیب المیه البتّه هفتاد
ودوملتدن برملته مائل اولور واعتقادی وعقلنك ادراكی اول مذهبه موافق كلور واه كه بر كون اول سندن
ال بوقری كتورر یعنی اول مذاهبدن نیجه مذهب اوزره اعتقاد قیلدیغك واول ملل مختلفه نك صفاتیله متصف اولدیغك
سرایر وضمایرك آشكاره اولدیغی كونده سندن ظهوره كلوروسنك اول ملته موافق اولان اعتقادوخویك عاقبت سنی
رسوای قیلور * مثنوی * هركه اورا برك آن ایمان بود * همچو برك ازبیم آن لرزان بود * هرشول كسه ایچونكه اول ایمان
بركی اوله یعنی یوم جزاده سرایر وضمایرك ظهور ایلمسنه ایمان اوراقی اوله یبرق كبی اول قورقودن لرزان اولور یعنی باطننده
اولان سرایر وضمایرك یوم تبلی السرائر ده ظهور ایلمسی خوفندن یبرق كبی دتریجی اولور واضطراب قیلور
مثنوی) بر بلیس ودیو زان خندیدهٔ * كه تو خودرا نیك مردم دیدهٔ * ای نفسندن غافل ابلیس ودیو اوزره اول سببدن
كولمشسنكه سن كندیكی ایو وصالح كسه كورمشسن * مثنوی * چون كند جان بازكونه پوستین * چند واویلی برآید
ز اهل دین) چونكه جان كورككی ترس ایده یعنی جان درونی وضمیرنی اظهار ایلیه ودرونده اولان عقاید وصفاتی ظهوره
وعیانه كه اهل دیندن چوق واویلا وواحسرتا یوقرو كلور یعنی چوق كسه لر كندیلرینی بودنیاده اهل دین زعم ایلیوب
طریق حقده یردیواعتقاد ایلرلردی بعث اولنوب یوم جزاده سرایر وضمایر ظهوره كلدكده بونلرك كذبی آشكاره
اوله وبرشی اوزره اولمدقلری ظهوره كله كما قال الله تعالی فی سورة المجادلة (یوم یبعثهم الله جمیعا فیحلفون له كما یحلفون
لكم ویحسبون انهم علی شیءٍ الا انهم هم الكاذبون * مثنوی * بردكان هر زرنما خندان شدست * زانكه سنك امتحان
پنهان شدست * دكان اوزره هر زركی وستریجی خندان اولمشدر زیرا كه امتحان طاشیكه مراد محكدر پنهان
اولمشدر مراد شول كندویی زر خالص كبی صافی اولمش زعم ایلین مزخرفلردر كه برمقدار صلاح وطاعت ایلمك كندیلره
میسر اولدیغی كبی اصلاح نفس ایلدم دیو كندی یه برزعم حاصل اولوب واصلاح نفس ایلمكدن كندی یه فراغت
كلوب غیریلرك اصلاحنه سعی قیلورلر امادار الضرب حقیقتده وارد قده وامتحان الهی ظاهر اولدقده انك سوء حالی
كندی یه آشكاره اولور واول زمانده بیلوركه كندی هیچ برشیء دكل ایمش پس یوم جزاده اكثر كسه نك رسوای اولمسی

وعیوبنی ظهوره كلمسی مقرردر اوایچون انك سرنه چاره الا ان وبودنیاده ستار العیوب اولان حق تعالی حضرتلرینه دعا
وتضرع ایلمك ایدیكنی تعلیم ایدوب تضرع ودعایه شروع بیوردیلر * مثنوی * پرده ای ستار از ما بر مكیر * باش اندر
امتحان ما را مجیر * ای ستار العیوب وای غفار الذنوب بزدن پرده یی رفع ایلمه یوم امتحانده بزه امان وریجی وحفظ
ایدیجی اول بعد التضرع والدعا بنه صدده شروع ایدوب بیوردیلر * مثنوی * قلب پهلو می زند با زر بشب * انتظار روز
می دارد ذهب * قلب اولان التون كیجه ایله زره پهلو اورر یعنی بودنیا كیجه سنده قلب زراندود مشابه سنده اولان مزور
ومزخرفلر خالص ومخلص اولان كسه لرله همسرلك وبرابرلك دعواسن ایلرلر التون روزه انتظار طوتر یعنی ذهب خالص
كبی اولان صافی درون روز قیامته منتظر اولور (مثنوی) بازبان حال زر كوید كه باش * ای مزور تا برآید روز فاش *
التون زبان حالله قلب اولان مزوره دیركه صبرایله ای مزور تا كم روز قیامت آشكاره كله وفاش اوله (م ی) صد هزاران
سال ابلیس لعین) بود ز ابدال وامیر المؤمنین) نیجه یوزبیك بیل لعین اولان ابلیس ابدالدن اولدی وامیر المؤمنین دن
اولدی یعنی مقربین دن ومؤمن اولان ملائكه یه امیر اولدی * مثنوی * پنجه زد با آدم از نازی كه داشت * گشت
رسوا همچو سركین وقت چاشت * شول برنازدن كه طوتدی آدم علیه السلام حضرتلرینه اول اجلدن پنجه اوردی
ومقابله قیلدی رسوای اولدی وقت چاشتده سركین رسوای اولدیغی كبی كه حرارت آفتابله نجاستك قباحت وفضاحتی
زیاده آشكاره اولور پس بومناسبتله بلعم بن باعورك حكایتنه شروع ایدوب بیوردیلر (دعا كردن بلعم باعور كه موسی علیه
السلام وقومش را ازین شهر كه حصار داده اند بی مراد باز گردان ومستجاب شدن دعای او * مثنوی * بلعم باعور را
خلق جهان * سغبه شد مانند عیسیٔ زمان * بلعم بن باعوره جهانك خلقی سغبه ومغلوب اولوب زمانك
عیسا سنه مغلوب اولدقلری كبی * مثنوی * سجده ناورند كس را دون او * صحت رنجور بود افسون او * اول زمانك
خلقی اندن غیری كسه یه سجده كتورمدیلر انك افسونی رنجورك صحتی ایدی (مثنوی) پنجه زد با موسی از كبر وكمال *
آنچنان شد كه شنیدستی تو حال * كبر وكمالندن حضرت موسی علیه السلامه پنجه اوردی بلعم انجلین اولدیكه سن انك
حالنی وقصه سنی اشتدك كه ایماندن بری اولدی وكفر وشقا اوزره اولدی نته كم حق تعالی حضرتلری سورهٔ اعرافده
انك حالندن خبر قیلدی وحضرت نبی علیه السلامه خطابا بیوردی (واتل علیهم نبأ الذی آتیناه آیاتنا فانسلخ
منها فاتبعه الشیطان فكان من الغاوین * مثنوی * صد هزار ابلیس وبلعم در جهان * همچنین بودست پیدا
ونهان * جهانده یوزبیك ابلیس وبلعم اشكاره ونهان بویله اولمشدر نهایت مافی الباب * مثنوی * این دورا مشهور
گردانید اله * تا كه باشد این دو بر باقی گواه * خدای تعالی بو ایكیسنی مشهور ایلدی تا بو ایكیسی باقیسنه
شاهد اوله * مثنوی * این دو دزد آویخت بر دار بلند * ورنه اندر قهر بس دزدان بدند * مثلا بو ایكی خرسزی خدای
تعالی بوكسك دار اوزره اصدی بوخسه قهر الهیده چوق دزدلر اولدیلر * مثنوی * این دورا پرچم بسوی شهر برد *
كشتكان قهر را نتوان شمرد * عالمیانه عبرت ایچون بو ایكیسنك پرچم وسیاستنی شهر جانبنه ایلتدی پرچم
سیاستدن كنایه درواﻻ قهر الهینك كشته لرینی صایمق ممكن دكلدر زیرا علمادن وفضلادن وعبادوصلحادن چوق
كسه لر علم وعبادتلرینه مغرور ومعجب اولوب یا عصیان قیلدقلری واسطه ایله ویاخود مقبولان الهیدن برینه معارضه
ومقابله ایلدكاری سببله ایمان واسلامدن چیقوب سوء خاتمه اوزره جان ویرمشلردر وكفرله بو عالمدن كوچوب جهنمه
كتمشلردر نعوذ بالله من شر ذلك * مثنوی * نازنینی تو ولی در حد خویش * الله الله پا منه از حد بیش * ای علم وعملنه
مغرور اولان فرض ایده لم سن نازنین سن ولیكن كندی حد ومرتبه كده اللهدن قورق كندی حدكدن زیاده آیاق قومه
وطوركدن تعدی قیلمه (كما قال علیه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره (م ی) گر زنی بر نازنین تر از خودت
در تك هفتم زمین زیر آردت) اكر كندكدن نازنینتركه پنجه اوره سن ومعارضه ومقابله قیلسه سنی یدنجی یرك قعرینه آشغه
كتورر (م ی) قصهٔ عاد وثمود از بهر چیست) تا بدانی كانبیا را ناز كیست) عاد وثمودك قصه سی نه ایچوندر تا بیلسنكه
انبیا علیهم السلامك وخلفاء اصفیانك دخی نزاكتی ولطافتی واردر انلرك دخی اضدادی ثمود وعاد قومی كبی سوء
خاتمه ایله هلاك اولملری مقرردر (م ی) این نشان خسف وقذف وصاعقه * شد بیان عز نفس ناطقه * بو خسف وقذف
وصاعقه نك نشانی نفس ناطقه نك عزتنك بیانی اولدی یعنی بو قدر قهر وعذابك نزولی نفس ناطقه صاحبلرینك
عندالله اولان عزتنی وعلوشاننی بیان ایدیجی اولدی خسف قارونه وقومنه كوره در قذف قوم لوطه واصحاب فیله
كوره در صاعقه قوم ثموده كوره دركه صیحهٔ جبریل ایله هلاك اولمشلردر * مثنوی * جمله حیوان را پی انسان بكش *
جمله انسان را بكش از بهر هش * جمله انسانی حیواندن اوتری اولدر یعنی اكر فرضی انساندن اوتری جمله حیوانی
اولدرمك بالضروری لازم كلسه جائزدر یاخود معنی اولدركه مستحق اولان حیوانك جمله سنی انساندن اوتری

ولدرکه هیچ بأس یوقدرکه انسان ایچون انك اولدرلمسی جائزدر جمله انسانی هشدن اوتری اولدر یعنی اولدرمکه
مستحق اولان انسانك جمیعسی هشدن اوتری قتل ایله جائز وحلالدرکه شرعا قتلی واجب اولنی اولدرمك خیر محضدر
صاحب هشه تابع اولان مؤمنلر بو حکمده داخل اولمز پس هشی تفسیر ایدوب بیوررلر (مثنوی) هش چه باشد عقل
کل هوشمند * هوش جزؤی هش بود اما نژند * هش نه اوله هوشمندك عقل کلیدرکه مراد عقل معاددر هوش جزؤی
هوشدر اما نژند وضعیفدر هوش جزؤیدن مراد عقل معاشدر (مثنوی) جمله حیوانات وحشی زآدمی) باشد ازحیوان
انسی درکمی * آدمیدن وحشی اولان حیواناتك جمله سی آدمی یه انیس اولان حیواندن نقصانده در حیوان وحشیدن
حیوان انسینك مرتبه سی اعلادر انسانه انیس اولدیغی اعتبار ایله * مثنوی * خون آنها خلق را باشد سبیل *
زانکه وحشی اند ازعقل جلیل * حیوانات وحشینك خونی خلقه سبیل اولدی انلری نادره صید ایلیوب اولدرمکی
حق تعالی مباح قیلدی زیراکه جلیل وشریف عقلدن وحشیلردر * مثنوی * عزت وحشی بدین افتاد پست *
که مر انسانرا مخالف آمدست * وحشی حیواناتك قدر وعزتی بو سببدن پست وناقص دوشدی زیرا انسانه مخالف
کلمشدر ومونس اولمیوب وحشی اولمشدر (مثنوی) پس چه عزت باشدت ای نادره * چون شدی تو حمر مستنفره *
سورۀ مدثرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (فمالهم عن التذکرة معرضین) جناب رب العباد علی سبیل
الاستبعاد بیوررلرکه پس بو کافرلر ایچون نه اولمشدرکه تذکره دن ونصیحت وموعظه دن اعراض ایلدکاری حالده
معرضین حالدر ظرفلك تحتنده کی ضمیردن یعنی بونلر ایچون برشیء یوقدر تذکره وموعظه دن (کأنهم حمر
مستنفرة) کان بونلر شول وحشی مرکبلردر (فرت من قسورة) فرار ایدرلر ارسلاندن ویاخود صیاددن
یعنی استماع مواعظ قرآنیه وقبول اجابت دعوت رحمانیه دن بونلر شیر ژیاندن حمارلر فرار ونفار ایلدیکی کبی فرار
ایدرلر حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز علی طریق التعمیم جمله یه خطابا کوهر نثار اولورلرکه پس
ای عجیب کمسه سکا نه عزت اولور چونکم سن وحشی حمارلر کبی مواعظ اولیای عظام ونصایح اصفیادن فرار
ایدیجی اولدك * مثنوی * خر نشاید کشت ازبهر صلاح * چون شود وحشی شود خونش مباح * خری اولدرمك
لایق دکلدر انسانه صالح اولدیغندن اوتری یعنی خدمت ومصلحتی اولدیغندن اوتری خرك قتلی جائز دکلدر چونکم
خر انساندن وحشی اوله انك قتلی وخونی مباح اولور نته کم حمار وحشینك صیدی وقتلی مباحدر * مثنوی * کرچه
خررا دانش زاجر نبود * هیچ معذورش نمی دارد ودود * اکرچه خرك دانش زاجری اولمدی یعنی حمار وحشینك
وحشیلکندن منع وزجر ایدیجی علمی اولمدی مع هذا هیچ آنی محبوب اولان خدا معذور طوتمز دانش زاجری یوغیکن
بیله انك قتلنی حلال قیلدی (مثنوی) پس چو وحشی شد ازان دم آدمی * کی بود معذور ای یار سمی) فاذا کان کذلك
چونکم آدمی اول دمدن وحشی اولدی یعنی کلام الهیدن ودعوت انبیا علیهم السلامدن وارشاد اولیای عظامدن
نفرت قیلدی دمدن مراد وحی الهی وکلام نبویدر ای عالی یار نیچون معذور اولور که آدمینك دانش زاجری واردر وکلام
حقی قبول ایلمکه استعدادی وعقل وادراکی واردر سمی عالی معناسنه دروانش معناسنه دخی کاور * مثنوی *
لاجرم کفار را شد خون مباح * همچو وحشی پیش نشاب ورماح * لابد ولامحاله کافرلرك خونی مباح اولدی
وحشی کبی اوقلر وسکولر اوکنده نشابه نك جمعیدر تیر معناسنه در * مثنوی * جفت وفرزندان شان جمله
سبیل * زانکه بی عقلند مردود وذلیل * انلرك عورتلری وفرزندلری جمیعا سبیل واسیردر زیراکه عقلسزلر مردود
وذلیللردر علما دیمشلردرکه کافرلرك بنده واسیر اولمسی طاعت حقدن امتناع قیلدقلرینك جزاسیدر چونکم حضرت
حقه طوعا عبادت ایلمکدن امتناع ایلدیلر حضرت حق انلره جزادن اوتری بنده سنك بنده سی ایلمکی لایق کوردی
مثنوی) باز عقلی کور مداز عقل عقل * کرد ازعقلی بحیوانات نقل * کیروشول برعقل که عقلك عقلندن نفرت ایده عقل
خواهی اوزره بونلر حیواناتدن اضل واسفل اولدیلر بونلرك مرتبۀ عقلدن مرتبۀ حیوانیته تنزل ایلدکلرینه هاروت
وماروتی تمثیل ایدوب بیوررلر * اعتماد کردن هاروت وماروت برعصمت خویش وآمیزش اهل دنیا خواستن ودرفتنه
افتادن * مثنوی * همچو هاروت وچو ماروت شهیر * ازبطر خوردند زهر آلود تیر * مشهور اولان هاروت
وماروت کبی یعنی نته کم هاروت وماروت مرتبۀ اعلادن عالم طبیعته میل ایدوب مرتبۀ اسفله تنزل ایلدیلر بطردن
یعنی کبر وغروردن زهر آلود تیر یدیلر یعنی تیر قهر الهی یه هدف اولدیلر (مثنوی) اعتمادی بودشان برقدس خویش
چیست برشیر اعتماد کاومیش) انلرك کندی قدسنه یعنی نزاهت وطهارتلرینه زیاده اعتمادلری وار ایدی کاومیشك
شیر اوزره اعتمادی ندر کاومیشدن مراد مخلوق اولور یعنی مخلوق کندی عقل وقوتنه مغرور اولور شیر قضا اوزره اعتماد
ایلمك نیجه لایق وقابلدر کاومیش صو صغیرینه دیرلر (م ی) کرچه او باشاخ صد چاره کند (شاخ شاخش شیر نر پاره کند

اکرچه کاومیش شاخی ایله کندیسنه یوز چاره ودرمان ایلر ارکك ارسلان آنی دیلیم دیلیم پاره پاره ایلر ویاخود
آنك شاخنك شاخنی پاره پاره ایلر دیمك اولور شاخ بوینوزه دیرلر وبوداغه دخی دیرلر اکر شاخ اول شاخ ثانی یه مضاف
اوقنورسه انك بوینوزنك بوداغنی قیرار واکر مضاف اوقنمزسه آنی دال بوداق کبی پاره پاره ایلر دیمك اولور ومراد
مخلوق کاومیش کبی عقل ورای شاخلریله شیر قضانك دفعنه اکرچه درمان ایلرو کندوبی ممکن اولدیغی مرتبه
انکله صیانت قیلر ولیکن شیر قضایه مقاومته قادر اولمیوب شیر قضای الهی آنی استدکدن صکره پاره پاره ایلر دیمك اولور
مثنوی * کرشود پرشاخ همچون خارپشت * شیر خواهد کاو را ناچار کشت (کاومیش اکر فی المثل کرپی کبی پرشاخ اوله
شیر کاوی ناچار دپلسه کرکدرکه اول شاخلرك شیری منع ایلمکه فائده سی یوقدر * مثنوی * کرچه صرصر
بس درختان می کند * باکیاه تروی احسان می کند * مثلا اکرچه باد صرصر چوق آغاجلری کوکندن قوپارر تازه
وضعیف کیاه اوزره باد صرصر احسان ایلر * مثنوی * برضعیفیء کیاه آن باد تند * رحم کرد ای دل تو ازقوت ملند *
اول تند وقوی اولان ریح عاصف کیاهك ضعیفلکی اوزره رحم ایلدی ای دل سن قوت وقدرتدن لاف ایلمه بو جمله قضاء
الهی وقهر ربانینك اغنیا واقویا اولان کمسه لر نقمت وشدت اوزره اولوب ضعفا وفقرا اوزره کلدککده ملایمت
ولطف اوزره اولدیغنه تمثیل اولورو بو بیتلری دخی بو مضمونی تأیید ایچون مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی
تیشه را زانبوهیء شاخ ودرخت * کی هراس آید ببرد لخت لخت * لیك برپرکی نکو بدخویش را * جزکه برنیشی نکوبد
نیش را * کسره شاخ ودرختك کثرت وجمعیتندن نیچون خوف کاوردیلکه شاخ ودرختی کسر پاره پاره ایدوب کسر لیکن
برلك ضعیف اوزره کندوبی دوکمز واورمز زیرا انی قیرمق ایچون دوزلمشدر نیشتری نیشتر کبی تیزلك ایلیندن غیری یه
اورمز ودوکمز بو کنایه در تیشۀ غضب اللهك زخمی نیشتر کبی تیز وموذی اولنلره طوقنسندن وفقرا وضعفایه لینت ورفقت
قیلمسندن کما قال ابن الفارض قدس الله سره (متی عصفت ریح الولا قصفت اخا * غناء ولو بالفقر هبت لربت (مثنوی
شعله را زانبوهیء هیزم چه غم * کی رمد قصاب ازخیل غنم * مثلا شعلۀ آتشه هیزمك کثرتندن نه غم غنمك کثرتندن
قصاب نیچون اورکر یعنی اصحاب قوت وقدرت وارباب شوکت ومکنت شعلۀ قهر وغضبه نسبت حطب وقصاب قضایه
نسبت کوسفند کبیدر شعله هیزمدن غم چکمدیکی کبی وقصاب غنمدن اورکمدیکی کبی قصاب قضا دخی
وفرت وکثرت اغنیا واقویادن اورکیوب غم چکمز * مثنوی * پیش معنی چیست صورت بس زبون * چرخ را معنیش
می دارد نکون * معنی قتنده صورت ندر زیاده زبون ولاشیدر چرخی انك معناسی نکون طوتر معنیشنده اولان ضمیر
چرخه عائددر یعنی چرخك کندی جرمنده مدبر اولان معناسی سرنکون طوترو انك وجودنده تدبیر وتصرف ایدر
* مثنوی * توقیاس ازچرخ دولابی بکیر * کردش از کیست ازعقل مشیر * دولاب کبی اولان چرخدن قیاس
طوتکه بو عظمت ورفعتله انك کردش وحرکتی کیمدندر مشیر اولان عقلدندر یعنی هربر فلکك کندی جرمنده ونفسده
مدبر اولان عقلدندرکه هر فلکك عقلی اول فلکك معناسی اولورو بو جمله نك معناسی حضرت خدای تعالی اولور
مثنوی * کردش این قالب همچون سپر * هست ازروح مستتر ای پسر * بو سپر کبی قالبك کردش وحرکتی مستتر اولان
روحدندر ای اوغل که هرکسك جسمنده مدبر ومتصرف اولان عقل وروحیدرکه اول جسمك اول معناسیدر روح جسم
آنك صورتیدر (مثنوی) کردش این باد ازمعنیء اوست * همچو چرخی کان اسیر آب جوست * بو بادك کردش واسمی
انك معناسندندر بادك معناسندن مراد عندالحکما عقل فعالدرکه خدای تعالی اول واسطه ایله عناصرك وجودنده
تصرف ایلر اما عند اهل التحقیق خدای تعالیدرکه هرشینك ملکوتی انك ید ارادتنده در پس بادك ملکوتی دخی انك
یدنده در بادك اسمی ومنقطع اولمسی وشدت وملایمت قیاسی جمله ارادت حقله در پس بادك معناسی اولورو بو آفاقده
اولان باد نفس رحمانی مثابه سنده اولور ولهذا قال علیه السلام لاتسبوا الریح فانها من روح الله وفی روایة اخری
من نفس الرحمن) مثلا باد برچرخ کبیدرکه اول چرخ ایرمق صوینك اسیریدر یعنی صو چرخده نیجه تصرف ایلرسه
بادك معناسی دخی باده اویله تصرف ایلر * مثنوی * جرومد ودخل وخرج این نفس * ازکه باشد جز جان پرهوس
کاه جیمش میکند که حاودال) کاه صلحش میکند کاهی جدال) هرشیده متصرف اولان معنادر نفس الامرده یعنی
عقول ونفوس وافلاك وانجمده وعناصر اربعه ده وموالید ثلاثه ده متصرف اولان خدادر عقل وروح واسطه سیله پس
نفس انیاده بو نفسك جرومدی ودخل وخرجی جان پرهوسدن غیری کیمدن اولورو جان دخی ارادت وقدرت الهیله
تصرف قیلورکه امر ربدر پس امر رب اولان روح سلطانی اول نفسی کاه جیم ایلرو کاه حاودال ایلر بو حروف مقطعه نك
علی الانفراد هربری برآخر معنایه اشارت ایدرو جمله سی بربره ترکیب اولدقده برکونه معنایه دخی دلالت ایدر اولا جیم
عالم شهادت وجبروتندر (کما قال الشیخ فی الفتوحات اعلم ان الجیم من عالم الشهادة والجبروت) بو تقدیرجه معنی

روح سلطانی نفس انسانی بی کاه جیم ایلر یعنی عالم شهادت وجبروتدن اولان حرفك سرین سویلر وكاه حاء ایلر یعنی
عالم غیبدن اولان حرفك سرین سویلر (كما قال فی الفتوحات اعلم ان الحاء من عالم الغیب (بیت) حاء الحوامیم سر الله
فی السور) اخفی حقیقته عن رؤیة البشر * وكاه دال ایلر یعنی عالم ملك وجبروتدن اولان حرفك سرین سویلر (كما قال
ان الدال من عالم الملك والجبروت) وبو حروفك اسراری چوقدر انجق بو قدرله اكتفا اولندی پس بو جمله بربیره كاوب
تركیب اولسه جد اولور جد انكاره دیرلر وقلیل الخیر اولمغه ودخی قلب طار اولمغه دیرلر وكاه اول روح اول كلامی صلح
ایلر وكاهی جدال ایلر یعنی كیف ما یشاء تصرف ایلر * مثنوی * كه عیشش می برد كاهی بسار * كه كلستان میكند
كاهیش خار * روح اول نفسی كاهی صاغ وكاهی صول ایلر جان اول نفسی كاهی كلستان كاهی خار ایلر كلستاندن
مراد خوب ولطیف كلمات وخاردن مراد قبیح ونا معقول مقالات اولور * مثنوی * همچنان این بادرا یزدان ما *
كرده بد بر عاد همچون اژدها * انجلین یعنی بو نفس كبی بو عالمده اسن بادی برم یزدانمز عاد قومی اوزره اژدرها كبی ایلمش
ایدی * مثنوی * بازهم آن باد را بر مؤمنان * كرده بد صلح ومراعات وامان * كیرو هم اول بادی مؤمنلر اوزره صلح
ورعایت وامان ایلمش ایدی عاد قومنك اوزرینه اسدكده نقمت وزحمت اولوب مؤمنلر اوزره كلدكده نعمت وراحت
اولوردی نته كم بر انسانك نفسی عدو اوزره قهر وغضبه متعلق كلام اولور ویار وآشنا اوزره حیات وصبا كبی صفا وبریجی
اولور پس جمیع صور كائناتده موجود اولان معنادن مراد نه ایدیكنی بیانه شروع ایدوب بیورورلر * مثنوی *
كفت المعنی هو الله شیخ دین * بحر معنیهای رب العالمین * رب العالمینك معنالرینك بحری اولان شیخ دین معنی همان
اول الله در دیدی یعنی اكر مع الواسطه واكر بلا واسطه بو عالم صورتده متصرف ومتجلی واشیای ظاهره دن مقصود ومعنی
همان الله در دیمك اولور سروری وشمعی شیخ دیندن مراد صدر الدین قنوی حضرتلریدر دیمشلر لیكن تخصیصه دلیللری
بو قدر پس انلرده اولسه قابل ویا خود كاردن بر آخر كسه ده اولسه قابل بلكه شیخ اكبر اولسه ده بعید دكلدر زیرا
بو مضمون اوزره انك كلامی چوقدر وصراحة بو المعنی هو الله قولی بو ایكی كاملك متداول اولان كتابلرنده بو قدر رفا فهم
(م ی) جمله اطباق زمین وآسمان * همچو خاشاكی در آن بحر روان) زمین وآسمانك طبقه لرینك جمیعسی اول بحر رواندە
بر خاشاك كبیدر بحر رواندن مراد معنای صور كائنات اولان حق تعالی حضرتلریدر كه جمیع جانلرك بحری كبیدر زیرا
هر روح الهی انك امریدر پس بو صور كائنات اول بحر روانده فی المثل بر خاشاك كبیدر (م ی) حمله ها ورقص خاشاك
اندر آب * هم ز آب آمد بوقت اضطراب * مثلا خاشاكك رقصی وحمله لری آبده حركت واضطراب ایلمك وقتنده هم آبدن
كلدیكه خس وخاشاكك مستقلا كندی نفسلرندن جنبش وحركت ایلمكه اقتدارلری بو قدر بلكه انلرده اولان حركات
وسكنات آبكدر (وقس علی هذا صور الكائنات واجسام المخلوقات (م ی) چونكه ساكن خواهدش كرداز مرا * سوی
ساحل افكند خاشاك را * چونكم صور خاشاكی مرادن یعنی جدال وعناد ایلمكدن ساكن ایلمك استه یه خاشاكی
ساحل جانبنه براغور آبدن مقصود خدای تعالیدر وخاشاكدن مراد مخلوقاتدر زبدهٔ معنی چونكم خدای تعالی
صور كائناتدن بر صورتی ساكن ایلمك استه اول صورتی دریای حیاتدن اخراج ایدوب ساحل فنا وعمانه القا ایلر
حتی اول صورت حمله وحركتدن وسیر وذهابدن كیرو قالوب ساكن اولور (م ی) چون كشد از ساحلش در موجگاه
آن كند با او كه صرصر با گیاه * چونكم ساحلدن اول خاشاكی موجگاهه چكه مراد دریادر خاشاكه آب آنی
ایلركه صرصر گیاهه ایلر یعنی چونكم خدای تعالی صور كائناتدن بر صورتی ساحل مماتدن وفواتدن دریای حیاته چكسه
اول صورته وجسمه اول كاری ایلركه باد صرصر گیاهه ایلر یعنی باد صرصر گیاهی نه كونه حركته كتورر سه ونه وجه اوزره
اضطرابه بورر سه ارادت الهی دخی اول صورته بویله ایلر دیمك اولور (مثنوی) این حدیث آخر ندارد بازران * جانب
هاروت وماروت ای جوان * بو سوزك آخر ونهایت طوتمز كیرو سور هاروت وماروت جانبنه ای جوان جواندن
مراد حضرت حسام الدین چلبی اولورکه صاحب فتوتدر مشایخ كبار صاحب فتوت اولان فتایه لسان عجم
اوزره جوان دیرلر لسان عرب اوزره فتی تعبیر ایدرلر نته كم حضرت علی كرم الله وجهه حقنده لافتی الا علی دینلمشدر

بقیهٔ قصهٔ هاروت وماروت ونكال وعقوبت ایشان هم در دنیا بچاه بابل (م ی) چون كناه وفسق خلقان جهان
می شدی بر هر دو روشن آن زمان * چونكه جهان خلقلرینك كناه وفسقی هر ایكیسی اوزره اول زمان روشن اولدی
یعنی بنی آدمك اول زمانده كه فسق وعصیانی هاروت وماروت اوزره عیان وبیان اولدی وظهوره كلدی
مثنوی) دست خاییدن كرفتندی ز خشم * لیك عیب خود ندیدندی بچشم) خشملرندن اللرین چینمك طوترلردی یعنی
بونلر دخی مرتبهٔ ملكوتده ایكن چونكم انسانك عیوب وعصیانی بونلره ظاهر وعیان اولدی كمال غیظ
وغضبلرندن كویا اللرین چینرلردی لیكن كندیلرك عیبنی چشمله كورمزلردی جملهٔ عیوبدن بری بو ایدیكه معیوب

اوانلره مرحمت ایتمیوب طعن وملامت ایلدیلر باخصوص كه بزپاك وطاهرلرز دیو كندیلر ینی بكندیلر (م ی) خویش
در آینه دید آن زشت مرد (رو بكردانید از آن وخشم كرد) مثلا اول زشت وقبیح اولان مرد كندیسنی آینه ده كوردی
آینه دن یوزینی دوندردی وآینه ده اولان شكل قبیحه خشم ایلدی (م ی) خویش بین چون از كسی جرمی بدید
آتشی دروی ز دوزخ شد بدید * خودبین اولان كمسه چونكم بر كمسه دن بر عیب كوردی انده دوزخدن بر آتش پیدا
اولدی كه اول حمیت نفسانیه وغیرت جسمانیه در پس اول معجب وخودبینه اكر بر كمسه دیسه بو غضب وحمیت مذموم
وقبیحدر (مثنوی) حمیت دین خواند او آن كبر را * ننكرد در خویش نفس كبر را * اول خودبین كبر وغضبنه حمیت دین
اوقور كندیسنده اولان كافر نفسه نظر ایلمز (م ی) حمیت دین را نشانی دیكرست * كه از آن آتش جهانی اخضرست
حمیت دینیه نك غیر نشانی واردر زیرا كه اول آتشدن یعنی حمیت دینیه دن جمله جهان اخضر وانوردر
اما حمیت جاهلیه نك شانی ونشانی انسانی خراب وبی حیات قیلمق وخاطر شكن وموذی اولمقدر پس بونده تنبیه
اولدر كه اكر حاكم اولنلر وا كرامر معروف ونهی منكر قیلنلره حمیت نفسانیه وغضب جسمانیه دن پرهیز ایلمك لازمدر
اكر حمیت وغیرتلری اولورسه ده لله وفی الله اولمق شرطدر تا كم اهل كبر ومعجبلر زمرهسنه داخل اولمیوب قهر الهیدن
نجات بوله لر پس بو حصه بیاندن قصه بیانه شروع ایدوب بیورورلر (م ی) كفت حقشان كر شما روشنكرید *
در سیه كاران مغفل منكرید * حق تعالی حضرتلری بو ایكیسنه خطاب وسائر ملكلره تعریض ایدوب دیدی ای ملكلر
اكرچه سز روشنكر سز ونورانیسز مغفل اولان سیاهكارلره یعنی غفلتلنمش كناهكارلره نظر ایلمكز بو معنی دخی جائز
اولور كه مغفل سیاهكارلرك صفتی اولمیوب بلكه ملائكه یه اسناد اولنوب معنی بویله دیمك اوله كه ای ملكلر اكر سز
نورانی ایسه كز كناهكارلرك حالنه غفلتلنمش نظر ایلمالكز یعنی انلر خصوصنده مغفل اولدیغكز حالده ناظر اولمالكز بلكه انلره
دیدهٔ انصافله وچشم مرحمتله نظر قیلمكز دیمك اولور * مثنوی * شكر كویید ای سپاه وچاكران * رسته اید از شهوت
واز چالش زان * ای ملكوت مرتبه سنك سپاهی وای بنم خدمتكارلرم شكر ایلیكز وبكا حمد وثنا سویلیكز شهوتدن
وچالش زاندن قورتلمشسز چالش زاندن مراد اوبلق ما بینده اولان فرجدر * مثنوی * كر ازان معنی نهم من بر شما *
مر شما را بیش نپذیرد سما * اكر اول آدمینك وجودنده اولان معنادن بن سزك اوزریكزه قورسم تحقیقا سزی سما
ارتق قبول ایلمز (م ی) عصمتی كه مر شما را در تنست * آن ز عكس عصمت وحفظ منست) شول بر عصمت ونزاهت وقدس
وطهارت كه سزك ذاتكزده در اول عصمت وقدس وطهارت بنم عصمتمك وقدس وطهارتمك عكسندندر
* المعصوم من عصمه الله * فخواسنجه معصوم اللهك حفظ وعصمت ایلدیكی كمسه در اكر خدای تعالی
بر كمسه یی معصوم ایلمزسه ملك دخی اولسه خطادن خالی اولمز * مثنوی * آن ز من بینید نه از خود هین
وهین * تا نچربد بر شما دیو لعین * آنی بندن كوریكز كندیكزدن كورمكز آكاه اولیكز واكاه اولیكز كه عجب وغرور
اكبر كبایردندر تا ملعون شیطان سزك اوزریكزه جرأت ایتمیه وغالب اولمیه (مثنوی) آنچنانكه كاتب وحی رسول
دید حكمت در خود ونور اصول انجلین كه رسول علیه السلام حضرتلرینك كاتب وحی كندیسنده حكمتی ونور اصولی
كوردی نور اصولدن مراد وحی الهیدر كه اصول دینك نوریدر یعنی كندی قلبنده اول كاتب وحی الهی حكمت ربانی یی
كوروب آنی كندی ذاتندن صاندی وا كامغرور اولدی * مثنوی * خویش را هم صوت مرغان خدا * می شمرد
آن بد صفیری چون صدا اول كاتب وحی كندیسنی مرغان خدانك هم صوتی صایدی یعنی كندویی انبیا علیهم السلامه
اول هم آواز قیاس ایلدی اول صدا كبی بر صفیر ایدی یعنی صیادك قوشدلی كبی اولمسی صیادك كندی لسانی اولمیوب
انك ذاتنده نیجه عاریتی ایسه كاتب وحینك جنان ودهاندن ظهوره كلان وحی الهی دخی انده مجرد صدا كبی
بر عاریتی صفیر ایدی * مثنوی * لحن مرغان را اكر واصف شوی * بر مراد مرغ كی واقف شوی * ای حكیم عاریتیه
مظهر اولان كمسه مثلا اكر مرغلرك لحن وصوتنی وصف ایدیجی اولهسن مرغك مرادی اوزره نیچون واقف اولورسن
* مثنوی * كر بیاموزی صفیر بلبلی * تو چه دانی كو چه دارد با كلی * اكر بلبله منسوب صفیر اوكرنه سن
سن نه بیلورسن كه اول بلبل بر كل ایله نه كار طوتر واول بلبل كله قرشونه دیو اوتر * مثنوی * ور بدانی باشد آن هم از كمان
چون ز لب جنبان كمانهای كران * فرضی اكر بیله سن اوهم كمان وظندن اولور یقیندن ومشاهده جهتندن اولمز مثلا
صاغرلرك لب جنبان اولان كمسه دن كمانلری كبی یعنی بر نیجه كمسه تحریك لب ایلسه لر وبری بریله سوز سویلسه لر بر نیجه
صممه مبتلا اولان صاغرلر اول مجلسده اولسه انلرك دوداقلرینك حركت ایلمسندن صاغرلرنه كونه ظن وقیاس
ایلرلرسه سن دخی طیورك آوازنی اویله بیلورسن وكذلك طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك كلماتنی
انلر كبی فهم قیلورسن نته كم بو حكایه ده واقع اولان صاغر بیمارك كفتارنی كندی عقلی اوزره درست قیاس ایلدم دیوب

برعکس اولمسندن معلوم ایدینورسن (بعیادت رفتن کر بر همسایه رنجور خویش (م ی) آن کری را کفت افزون مایهٔ
که ترا رنجور شد همسایهٔ * بر زیاده سرمایه‌لی کسه اول بر صاغره دیدیکه سنك قوکشك خسته اولدی (م ی) کفت
باخود کر که با کوش کران * من چه دریابم زکفت آن جوان) کرکندیسنه ایتدیکه صاغر قولغله بن اول مریض جوانك
سوزندن نه بهره الورم (م ی) خاصه رنجور وضعیف آوازشد * لیك باید رفت انجا نیست بد) علی الخصوص اول کسه
رنجور وضعیف آوازارلدی ولیکن اول مریض اولدیغی مکانه عیادت ایچون کتمك کرك لابد یعنی بلا مفارقة ومجادلة
(م ی) چون ببینم کان لبش جنبان شود * من قیاسی کیرم آنرا هم زخود) صاغر ایتدی چونکم کورمکه اول خسته نك
لبی متحرك اوله بن کندمدن اول لبك حرکتنی هم قیاس طوتم (مثنوی) چون بکویم چونی ای محنت کشم * او بخواهد
کفت نیکم یا خوشم * چونکم بن اول خسته یه دیم ای بنم محنت چکیجی همسایه‌م نیجه سن او خسته یا ایویم ویا خوشم
دیسه کرکدر * مثنوی * من بکویم شکر چه خوردی ابا * او بکوید شربتی یا ماش با * بن شکر والحمد لله دیم اندنصکره
نه شوربا سی ییرسن اول مریض دیر بر شربت ویا خود ماش یا بیرم ماش یا مرجمك شوربا سیدر بعض نسخه ده ماست با
واقع اولمشدر یوغرتلی شوربا دیمك اولور (م ی) من بکویم صح نوشت کیست آن * از طبیبان پیش تو کوید فلان)
بن اول مریضه صحت اولسون سکا نوش اولسون دیرم اندنصکره کیمدر اول طبیبلردن سنك اوکیکه کلور اول خسته
دیر فلاندر (مثنوی) من بکویم بس مبارك پاست او * چونکه او آمد شود کارت نکو * بن اکا دیرم او طبیب زیاده
مبارك قدمدر چونکم او طبیب کلدی سنك کارك ایو اولور * مثنوی * پای او را آزمودستیم ما * هر کجا شد شود
حاجت روا * برآنك اباغنی صنه مشزدر و تجربه قیلمشزدر هر قنده کیتدی ایسه حاجت روا اولور * مثنوی *
این جوابات قیاسی راست کرد) پیش آن رنجور شد آن نیك مرد) صاغر بو قیاسه منسوب اولان جوابلری قلبنده راست
ومحکم ایلدی اول نیك مرد اول مریضك قتنه کیتدی چونکم اول صاغر مریضه کلوب ملاقی اولدی * مثنوی *
کفت چونی کفت مردم کفت شکر) شد ازین رنجور پر آزار و نکر) اکا دیدی نیجه سن خسته ایتدی اولدم صاغر ایتدی
شکر الحمد لله رنجور بو سوزدن بیزار اولدی و پر انکار اولدی (م ی) کین چه شکرست او مکر با ما بدست) کر قیاسی
کرد وان کژ آمدست * بویله دیوکه بونه شکر در وار ایسه او بزمله مکر بد وضد در صاغر بر قیاس ایلدی او قیاسی
کژ و بر عکس کلمشدر (م ی) بعد ازان کفتش چه خوردی کفت زهر * کفت نوشت باد افزون کشت قهر * اندنصکره
صاغر مریضه ایتدی سکا نوش اولسون نه ییدك مریض زیاده بیحضور اولدیغندن زهر ییدم دیدی صاغر مریضه ایتدی
سکا نوش اولسون مریضك قهری زیاده اولدی * مثنوی * بعد ازان کفت از طبیبان کیست او * که همی آید بچاره
پیش تو * اندنصکره صاغر مریضه ایتدی طبیبلردن کیمدر اوکه سنك قتکه علاج ایتمکدن اوتری کلور * م ی * کفت
عزرائیل می آید برو * کفت پایش بس مبارك شاد شو * مریض زیاده غضبندن عزرائیل کلور یوری دیدی صاغر
مریضه ایتدی انك قدمی زیاده مبارکدر شاد اول دیدی (م ی) کر برون آمد بکفت او شادمان * شکر کش کردم
مراعات این زمان * صاغر خسته نك قتندن طشره کلدی اول صاغر کندیسنه شادمان اولدیغی حالده دیدی شکر که
اول مریضه بو زمان رعایت ایلدم وانك خاطرن اله الدم (مثنوی) کفت رنجور این عدو جان ماست) ماندانستیم
کو کان جفاست * رنجور کندیسنه ایتدی بو همسایه بزم جانمزك دشمنیدر بز بیلمدك که اول همسایه جفا معدنیدر
(م ی) خاطر رنجور جویان صد سقط * تا که پیغامش کند از هر نمط * مریضك خاطری یوز سقط دیلیجی یعنی نامعقول
ونامشروع استیجی تا که هر نوعدن اکا خبر ایلیه یعنی کونا کون خاطرشکن صاغره سوز سویلیه (م ی) چون کسی
کو خورده باشد آش بد) می بشوراند دلش تا قی کند مثلا چون بر کسه یرامز وضررلو آش یمش اوله اول آش بد اول کسه نك
کوکلنی بولاندرور تا قی ایلر و هضم ایتمیوب آنی دهاندن اخراج ایلر بو مناسبتله کظم غیظ ایتمکه وتحمل وتصبر سمتنه کتمکه
ارشاد بیورب دیرلر (مثنوی) کظم غیظ اینست ان را قی مکن * تا یابی در جزا شیرین سخن) کظم غیظ یعنی غضبی یودن
قوللری حقنده حق تعالی سورهٔ آل عمرانده بیوررلرکه (الذین ینفقون فی السراء والضراء والکاظمین الغیظ
والعافین عن الناس والله یحب المحسنین * یعنی اول جنت که انك عرضی سموات وارضدر اموالنی سراده وضراده انفاق
ایلین متقیلر ایچون اعداد اولنمش دخی عین غضبده غضبنی یودوب صبر ایدنلر ایچون ودخی ناسدن عفو ایلینلر ایچون
اعداد اولنمشدر والله تعالی محسن اولنلری سور عن ابی هریرة رضی الله عنه قال علیه الصلوة والسلام من کظم غیظا
وهو یقدر علی انفاذه ملأ الله قلبه امنا وایمانا) پس حضرت خداوندکار بیوررلرکه چن درون آتش غضبله غلیان وفوران
ایلسه کظم غیظ اولدرکه اول حینده اول غضب وخشمی قی ایلمه وخشم وغضبه متعلق سوز سویلمه تا امن وایمان ایله
طوله سن وجزاسنده اللهدن ومغضوب علیه اولان کسه‌دن شیرین سخن بوله سن (م ی) چون نبودش صبر می پیچید او

کین

کین سلهٔ زن روسپی حیزکو * صاغرك سوزلرینه چونکم رنجورك صبری اولمدی اول سوزلردن طارلدی بویله دیوکه
بو حیز قحبه عورتلو کابوقنی (م ی) تا بر بزم بروی آنچه کفته بود * کان زمان شیر ضمیرم خفته بود) تا اول نسنه‌یی که بکا
مرض حالنده دیمش ایدی انك اوزرینه دوکم یعنی سوزلرینه کوره جواب ویرم زیرا اول زمان بنم ضمیرم شیری اویومش
ایدی اکا جواب ویرمکه ولج ایلسکه اول اجلدن طاقتم اولمدی (م ی) چون عیادت بهر دل آرامیست * این عیادت
نیست دشمن کامیست * چونکم عیادت دل ارامقدن اوتری وتسلیهٔ قلبدن اوتریدر بو عیادت دکلدر دشمن
کاملقدر دشمن کامی دشمن مراد اولق دیمکدر مقصود اول بنی تسلیه ایتمك ایچون وخاطرم صورمق ایچون کلمدی بلکه بنی
بو حالت مرضده کوروب مرادی حاصل اولمقدر دیو سوء ظن ایلدی (م ی) تا ببیند دشمن خود را نزار) تا بکیرد خاطر زشتش
قرار * تا کندینك دشمننی نزار وضعیف کوره تا انك زشت خاطری قرار طوته * مثنوی * بس کسان کایشان ز طاعت
کمره‌اند * دل برضوان وثواب آن نهند) چوق کسه که انلر طاعتدن اکراه واعراض ایدیجیلردر بو معنی بعض نسخه ده
مکره واقع اولدیغی اوزره‌در اما اکثر واضح اولان نسخه لرده کره واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی چوق کسه لرکه انلر
طاعت حقدن کراهلردر زیرا قلبی رضوانه واول خدانك ثوابنه قورلر ثواب انده ضمیر طاعته راجع اولسه ده جائزدر
ورضواندن مراد خازن جنت اولان یعنی انك حفظنده اولان جنتدر بو تقدیر اوزره معنی چوق کسه لر طاعتدن کراه
اولمشلردر انکیجون که قلبی جنته واول طاعتك اجر وثوابنه قودیلر پس عملاری خالصا لوجه الله اولمدیغنه بناء عبادتدن
کراه اولمش اولورلر نته کم (فمن کان یرجو لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا ولا یشرك بعبادة ربه احدا) آیت کریمه سنده بیضاوی
(ولا یشرك بعبادة ربه احدا) قولنی بان یرائیه او یطلب منه اجرا دیمکله تفسیر ایلر پس معلوم اولدیکه طاعت وعبادتی
جنت واجرت ایچون قیلمق کراه اولمغی مستلزم اولور (مثنوی) خود حقیقت معصیت باشد خفی * بس کدر کانرا
تو پنداری صفی) ریا ایله اولان واجر وثواب ایچون اولان طاعت خود حقیقتده خفی معصیتدر زیرا او یا شرك خفیدر
وکذلك اجر وثواب ایچون اولان طاعت دخی شرك خفیدن خالی دکلدر چوق کدر وتیره که آنی سن صافی صنورسن
(مثنوی) همچو آن کر که همی پنداشتست * کو نکویی کرد وآن برعکس جست * اول صاغر کبی ظن ایلمشدرکه
او صاغر ایولك ایلدی واو عکس اوزره صیچرادی یعنی ظن وقیاسنك عکسی واقع اولدی * مثنوی * او نشسته خوش که
خدمت کرده‌ام * حق همسایه بجا آورده‌ام * او صاغر خوش اوتورمشکه خدمت ایلشم همسایه نك حقنی یرینه
کتورمشم اما خبری یونکه * مثنوی * بهر خود او آتشی افروختست * در دل رنجور وخود را سوختست) کندیدن
اوتری او صاغر بر آتش یاقمشدر رنجورك کوکلنده وکندوینی اول آتشله یاقمشدر اهل ریا دخی طاعت وعبادت ایلدم دیو
قیاس ایدرلر خبرلری یوقکه کندیلر ایچون بر آتش شعله لندرمشلر وعاقبت کندیلرینی اول اتش ایچره سوخته لر
قیلمشلردر زیرا ریا ایله اولان طاعتك نتیجه‌سی نار جحیم اولمق مقرردر (م ی) فاتقوا النار التی اوقدتموا * انکم فی المعصیة
زدتموا) فاتقوا بس اتقا و پرهیز ایلیك النار التی شول آتشدنکه اوقدتموا انی ایقاد ایدوب اشتعال ایلدیکز خطا
وعصیان سببیله انکم تحقیق سز فی المعصیة کناهلرده زدتموا ازدیاد ایلدکز * مثنوی * کفت پیغمبر یك صاحب ریا
* صل انك لم تصل یا فتی * روایت اولنورکه صاحب ریادن برکسه قالقوب نماز قیلدی بعد الفراغ حضرت رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم اکا قم صل فانك لم تصل بیوردی اول کسه ارکان صلوتده خطا ایلدی زعم ایدوب قالقوب
استیناف ایدوب ارکان صلوتی بالتمام والکمال برینه کتوروب فارغ اولدقده وکامل وتمام اولمسنه اعتقاد قیلدقده
حضرت رسول اکرم بیوردیلرکه (لا صلوة الا بحضور القلب) یعنی صلوة کامله اولمز الا نیت خالصه وحضور قلبله مجرد
ارکان مخصوصه نك بکمالها ادا اولنمسیله حقیقت صلوة کامله لازم کلمز بلکه حضور قلب ونیت خالصه دخی شرط
تکمیلدر * مثنوی * از برای چارهٔ این خوفها * آمد اندر هر نمازی اهدنا * کاین نمازم را میامیز ای خدا *
با نماز ضالین واهل ریا * یعنی بو حضور قلب اولمق ونیت خالصه ایله نماز قیلمق خونلرینك وبونلره مانند سائر
مخاوفك چاره سندن اوتری هر نماز ایچره سورهٔ فاتحه قرائتی واجب اولدی (اهدنا الصراط المستقیم) دیمك
لازم کلدی یعنی الهی همان سکا عبادت ایلرم وهر خصوصده همان سندن عون وعنایت طلب قیلورم سن بزه
هر حالده صراط مستقیمی هدایت ایله که اول اهدنا یعنی صراط مستقیمه هدایت ایله دیمك بنم نمازیمی قارشدرمه
ای خدا اهل ضلال واهل ریانك نمازینه دیمك معناسنی متضمندر زیرا نیت خالصه‌سی اولمین اهل ریانك نمازی صراط
مستقیمدن خارجدر وسورهٔ فاتحه نك بو محله کانجه تفسیری جلد رابعده وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام
بیاننده ثبت اولمشدر * مثنوی * از قیاسی که بکردان کر کزین * صحبت ده ساله باطل شد بدین) اول بر قیاسیکه
اومذکور اولان صاغر اختیار وقبول ایلدی بو قیاس سببیله اون یللق صحبت ودوستلق باطل اولدی * مثنوی *

خاصه ای خواجه قیاس حس دون * اندر آن وحی که هست از حد فزون) علی الخصوص ای خواجه دون اولان حسك قیاسی اول بر عظیم الشان وحیده كه حددن زیاده در یعنی بو بشرك حس دونی وعقل زبونی حددن ودائرهٔ عقلدن افزون وبیرون اولان وحی الهیدن قیاس ایلمك جائز دكلدر زیرا غلطدن خالی اولمز (مثنوی) كوش حس تو بحرف اردر خورست * دانكه كوش غیب كیر تو كرست * ای اهل قیاس سنك كوش حسك حرف وكلام حقه فرضا اكر لایق ایسه یعنی نصوص شریفه نك حروف والفاظنه واندن فهم معانی قیلمغه سمع ظاهرك اكر مستعد وقابل اولدیسه بیلكه سنك غیب طوتیجی قولاغك صاغردر یعنی سنك سمع جانك اصمدر پس (مراد الله ومراد رسول الله اول كلامدن نه ایدیكنی ادراك واستماعه قادر اولمزسن چونكم نصوص شریفه دن مراد الله ومراد رسول الله نه ایدیكنی ادراكه قادر اولمیه سن مجرد قیاسات عقلیه ایله انده تصرف قیلمقدن حذر ایله وآمنت بالله وبرسول الله وبما جاء من عند الله وبما جاء من رسول الله علی مراد الله وعلی مراد رسول الله) دیو سویلیه تا كم علی خلاف مراد الله وعلی خلاف مراد رسول الله اول كلامه معنی ویرمیه سن وقیاسه اعتماد قیلمیه سن * اول كسی كه در مقابلهٔ نص قیاس آورد ابلیس بود * مثنوی * اول آن كس كین قیاسكها نمود * پیش انوار خدا ابلیس بود * اول اول كسه كه بو قیاس جكاری كوستردی حضرت خدانك نورلری قتنده ابلیس ایدی حضرت خدانك انوارندن مراد كلام شریفدر حق تعالی شیطانه (قال یا ابلیس ما منعك ان لا تسجد لما خلقت بیدی) دیو خطاب عزتی وارد اولدقده ابلیس قیاس عقلیه ایله قیاس ایلدی وجواب ویروب * مثنوی * كفت نار از خاك بی شك بهترست * من زنارم او زخاك اكدرست * دیدی نار خاكدن بی شك بهتردر بن آتشدنم واو تیره رنك خاكدندر بو بیت شریف بو آیت كریمه نك مفهومیدر قال الله تعالی حاكیا عن ابلیس (انا خیر منه خلقتنی من نار وخلقته من طین) قیاس بو اولدیكه كندیسی مارج ناردن وآدم علیه السلام حضرتلری خاكدن خلق اولمغله كندمی آدمدن خیرلو اوله قیاس ایلدیكه جوهر نورانی خاك ظلمانیدن عند العقل خیرلو اوله وافضل اوله پس افضل اولان مفضول اولنه سجده ایلمك عقله ملایم دكلدر پس بو كونه قیاس عقلیه یه اعتماد ایدوب كندوبی حضرت آدم علیه السلامدن خیرلو بیلدی نته كم انك علت وحجتنی بیان ایدوب بیوررلر * مثنوی * پس قیاس فرع بر اصلش كنیم * او زظلمت ما زنور روشنیم * پس ابلیس دیدیكم فرعی انك اصلی اوزره قیاس ایلیه لم قیاس الفرع علی الاصل اولدركه اول آدم علیه السلام ظلمتدن بز نور روشنده نز ظلمت فرعدر ونور روشن اصلدر ومقصود بالذاتدر وظلمتدن اشرفدر پس فرع اصله تابع اولمق مناسب دكلدر دیدی * مثنوی * كفت حق نی بلكه لا انساب شد * زهد وتقوی فضل را محراب شد * سورهٔ مؤمنینك آخرنده اولان آیت كریمه یه اشارتدر (قال الله تعالی فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم یومئذ ولا یتساءلون) قرأت عامه ضم صاد وسكون واوله در واما ابن عباس وحسن بصری رضی الله عنهم ضم صاد وفتح واوله قرأت ایتدیلر بو تقدیر اوزره صورتك جمعی اولور تقدیر كلام شول وقتده كه صوره ویا صورتلره روحلری نفخ اولنه وهر جسد حشر ونشر ایچون احیا قیلنه پس اول كونده بونلرك ما بیننده انساب واقربا اولمز یعنی حسب ونسب نفع وفائده قیلمز فرط حیرت وكمال دهشتدن تعاطف وتراحم زائل اولور واول كونده انسان برادرندن ومادر وپدرندن وصاحبه واولادندن فرار قیلور واول كونده حسب ونسب ایله مفاخرت اولمز نته كم دنیاده اولدی واول كونده بعض كمسه بعض كمسه دن حسب ونسبنی دخی سؤال قیلمز نته كم بو دنیاده بعضی بعضیسندن سؤال قیلدی بلكه اول كونده تفاخر وتباهی اعمال حسنی وزهد وتقوا ایله اولور معنی بیت حق تعالی دیدی فرعی اصل اوزره قیاس ایلمك اعتباری یوقدر بلكه بو انسان ما بیننده یوم قیامتده لا انساب اولدی یعنی (فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم) فحواسنجه روز قیامتده حسب ونسب اعتباری یوقدر (ان اكرمكم عند الله اتقاكم) آیت كریمه سنك مقتضاسنجه فضیلت وشرف زهد وتقوا ایله اولور زیرا زهد وتقوا فضیلت وشرفه قبله ومحراب اولدی بلا زهد وتقوی فضل وشرف مجرد حسب ونسب ایله ممكن اولمز پس ما الشرف بالحسب والنسب انما الشرف بالعلم والادب فحواسنجه حسب ونسب ایله شرفیت اولمز بلكه علم وتقوی وادب ایله شرفیت وفضیلت بولنور دیمك اولور * مثنوی * این نه میراث جهان فانیست * كه بانسابش بیابی جانیست * بو محراب فضل اولان زهد وتقوی جهان فانینك میراثی دكلدر كه آنی نسبلر ایله بوله سن واكا مجرد شرف آبا واجداد ایله واصل اوله سن بو جانیدر یعنی میراث روحانیدر كه انسانه بو توفیق ربانی وتربیهٔ مرشد حقانی واسطه سیله میسر اولور * مثنوی * بلكه این میراثهای انبیاست * وارث این جانهای اتقیاست * بلكه بو زهد وتقوی انبیا علیهم السلامك میراثلریدر بو میراثلرك وارثی اتقیانك جانلریدر یعنی انبیای عظامك میراثنه وارث اولنلر اتقی ونقی اولوب كندیلری اغیار وسوی لوثندن پاك وطاهر قیلنلرك روح وروانیدر اگر كافر

بلندن دخی كاورلرسه وفسقه وفجره نك اولادندن اولورلرسه ده (مثنوی) پور آن بو جهل شد مؤمن عیان * پور آن نوح نبی از كمرهان) مثلا اول ابو جهلك فرزندیكه عكرمه حضرتلریدر آشكاره مؤمن اولدی واصحاب رسول الله دن اولوب اول حضرتدن نیچه احادیث شریفه یی روایت قیلدی اول نوح نبینك فرزندی كافرلردن اولدیكه اسمی كنعاندر پس معلوم اولدیكه كافر بلندن كلمك ضرر ویرمز وپیغمبر اوغلی اولمق بغیر طاعة مفید اولمز ایمش * مثنوی * زادهٔ خاكی منور شد چو ماه * زادهٔ آتش توی رو رو سیاه * خاكه منسوب اولان فرزند ماه كبی منور اولدیكه مراد حضرت آدم علیه السلامدر سن آتش فرزندیسن ای ابلیس روی سیاه كیت وحسب ونسب ایله اولان تباهی وتفاخری ترك ایت * مثنوی * این قیاسات وتحری روز ابر * یا بشب مر قبله را كردست حبر * بو قیاسات وتحری یی بولوتلی كونده یا شب تاریكده تحقیقا قبله ایچون ایلمشدر حبر حبر فتح حا ایله وكسر حا ایله عالم معناسنه در یعنی اول وقتده كه بولوتلق اوله ویاخود كیجه قرانلق اوله وقبله نامعلوم اوله عالم اولنلر بو قیاسات وتحری یی بو ایله محلده قبله دن اوتری جائز كورمشلر وبو ایله محلده اجرا ایلمشلردر تا عبادت صحیحه اوله * مثنوی * لیك با خورشید وكعبه پیش رو * این قیاس واین تحری را مجو * ولیكن خورشیدك ظهوری ایله وكعبه یوزك اوكنده اوله بو قیاسی وبو تحری یی استمه زیرا قیاس وتحری بو ایله محلده باطلدر * مثنوی * كعبه نادیده مكن زو رو متاب * از قیاس الله اعلم بالصواب * كعبه یی كورغمش ایله اول كعبه دن یوز چویرمه قیاسدن اوتری الله صوابه وحقیقته اعلمدر بو بیت اهل قیاس جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولوب كان اهل قیاسدن بری دیركه حقیقت حال ندر بیلمزم وقبلهٔ مقصودی كماهو حقه كورمزم پس بكا لازم اولان ادلهٔ عقلیه ایله تحری وقیاس ایلمكدر هر نكه عقلمه مطابق كاورسه وقیاسمه موافق اولورسه آنی قبول قیلمقدر دیر جواب بیوررلر مجرد قیاسدن اوتری واستدلال وتحری ایچون كعبهٔ مقصود حضوركده ظاهر وحاضر ایكن اندن تغافل وتعامی قیلمه ومعرض اوله بلكه قیاس وتحری یی ترك ایدوب انبیا علیهم السلام واولیای عظامك متوجه اولدقلری قبلهٔ مقصوده متوجه اولوب الله صوابه وحقیقته اعلمدر دی ومجرد قیاس ایله انلردن ظهور ایلین كلماته معنی ویروب بوندن مقصود فی الحقیقه بودر دیمه * مثنوی * چون صفیری بشنوی از مرغ حق * ظاهرش را یاد كیری چون سبق * مثلا چونكم بر صفیر ایشیده سن حقك مرغندن یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای كرام جانبندن چونكم بر كلام وآواز استماع ایده سن اول آواز وكلامك ظاهرنی یعنی لفظ وحروفنی سبق كبی یادكده طوترسن * مثنوی * وانكهی از خود قیاساتی كنی * مر خیال محض را ذاتی كنی * واندن صكره زعم فاسدك اوزره كندكدن بر قیاسلر ایلرسن تحقیقا خیال محضی ذاته منسوب ایلرسن یعنی مرغ الهینك كلماتندن قیاسات عقلیه ایله ظهوره كلان اوهام وخیالاتی ذاتی وحقیقی زعم ایلرسن وبو كلامدن مستفاد اولان حقیقت معنی بودر دیو سویلرسن حال بو كه انلرك مرادی اویله دكلدر انلر ابكسه لر مراد دریای حقیقت اولور ولا دیسه لر مقصودلری الامر تیه سی اولور كما قال فی هذا الجلد * من جواب كویم اب دریا بود * من چو لا كویم مراد الا بود (م ی) اصطلاحاتست مر ابدال را) كه نباشد زان خبر اقوال را * ابدال اوتوز كمسه در وباخود قرق كمسه در انكچون ابدال دیدیلركه قچن بریسی وفات ایلسه صلحای ناسدن بریسی انك یرینه بدل اولور كما روی عبادة بن الصامت (قال علیه السلام الابدال فی هذه الامة ثلاثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم خلیل الرحمن كلما مات رجل منهم ابدل الله مكانه رجلا تقوم الارض بهم وبهم يمطرون وبهم يرزقون) قرق اولملری حقنده دخی احادیث صحیحه چوقدر وبو كبارلرك اصطلاحاتی واردر كه اهل اقوالك اندن خبری یوقدر انكچون اهل ظاهر اولیای عظامك كفتارندن خبردار اولمدیلر اكثر اهل سلوك دخی ادراك قیلمدیلر انكچون بعض علماء ظاهر مشایخ كباردن بعضیسنه انكار ایدوب اكفار ایلدیلر وحقلرنده نالایق سوزسویلدیلر اعاذنا الله وایاكم من سوء الفهم (م ی) منطق الطیری بصوت آموختی * صد قیاس وصد هوس افروختی * ای اهل قیاس منطق الطیری صوت ایله اوكرندك بوز قیاس وبوز هوس شعله لندردك یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك نطقلرنی حرف وصوت واسطه سیله اوكرندك وكندی قریحه كدن اول نطقك اوزرینه نیچه قیاس وهوس شعله لندیروب زعم فاسدك اوزره بوندن مراد بودر وبو كلامدن مستفاد اولان معنی شودر دیو تحقیق ایلدك * مثنوی * همچو آن رنجور دلها از تو خست * كر بپندار اصابت كشت مست * اول سالف الذكر اولان رنجورك قلبی اهل قیاس اولان صاغردن انجندیكی كبی قلوب اولیا سندن خسته وشكسته اولدی اما صاغر اصابت پنداری ایله مست اولمشدی یعنی مذكور كر كندی قیاسنده اصابت ایلدم صانوب اول زعمله مست وخوشدل اولمشدی حال بو كه انك قیاسی برعكس اولدیغی تقریر اولندی پس سن دخی ای اهل استدلال اولیای عظامك مقالندن كندی قیاسكله بر معنایی ایدوب كندیكی اصابت ایلدم دیو زعم

ایله مادامکه نوریقین سنده حاصل اولمیه مجرد قیاس واستدلال اله حاصل اولان معنایه اعتبار یوقدر وقیاسنده
واستدلالنده خطا ایلمش قتی چوقدر * مثنوی * کاتب آن وحی زان آواز مرغ * برده ظنی کو بود همباز مرغ * اول
وحیك کاتبی مرغك اول آوازندن برظن ایلمشکه اوانبازمرغ اوله یعنی حضرت عثمان رضی الله عنهدن مقدم کاتب وحی
اولان عبدالله بن سعد اول مرغ الهی اولان حبیب اکرم صلی الله علیه وسلمك حلقوم شریفندن ظهور ایلین کلامدن
کندی یه برظن ایلمشکه اول کاتب وحی دخی اول مرغ الهینك شریکی اوله واکا وحی کلمش وبودخی اول حضرت کبی
وحی حقه مظهر اولمش اوله حال بوکه ظن وقیاسنده اصابت ایلمیوب خطا ایلدیکه (ان الظن لا یغنی من الحق شیأ)
حسبنجه ظن وقیاس حقیقتدن برشیئ مغنی ومفید اولمز * مثنوی * مرغ پری زد مر ورا کور کرد * نك فرو بردش
بقعر مرك ودرد * مرغ اکا برقناد اوردیکه کوزنی کور ایلدی یعنی انك چشم باطنی نور ایمانله منور اولمش ایکن
حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اکا برقهر اوردیکه انك چشم باطنی کور ایلیوب حقیقت بین اولمقدن دور
قالدی اشته انی مرك ودردك قعرنه ایلتدی یعنی قعر جهنمه واصل ایتدی * مثنوی * هین بعکس یا بظنی هم شما *
درمیفتید از مقامات سما * اکاه اولیکز برعکس سببیله یا برظن سببیله سزدخی سمانك مقاملرندن آشغی دوشمیکز
بو بیت ومابعدنده اولان ابیات شریفه اگرچه حضرت حق لسانندن هاروت وماروته خطاب ایلمك طریقی اوزره واقع
اولمشدر لیکن مقصود کندیلره طاعت وفضیلت اسناد ایدوب عجب وغرورله متصف اولان کسنه لره تعریض وتعلیم
ایچون دینلمشدر کان بیورر لرکه ای هاروت وماروت سیرتلو اولان اهل عجب سزدخی اکاه اولك یا عکس نورانیت
ویا عاریتی اولان ملکیت وروحانیت سببیله ویاخود مجرد ظن وقیاس له مقامات عالیه دن وسماسیما اولان مراتب
سامیه دن مرتبهٔ اسفله ومنزلهٔ حیوانیته ونفسانیته دوشمه دیمك اولور (مثنوی) گرچه هاروتید وماروت وفزون *
از همه بربام نحن الصافون * سورهٔ صافاتده بو آیت کریمه یه اشارتدر (ومامنا الا له مقام معلوم) جناب عزت
ملائکه لساندن علی طریق الحکایه بیورر لرکه (ومامنا) بزدن هیچ برملك یوقدر (الا له) الا انکچون واردر (مقام معلوم
معرفتده وعبادتده وقربت واطاعتده برمقام معین ومعلوم واردر من بعد اول مرتبه دن مرتبهٔ آخره تجاوز ایده مزلر
یعنی حقیقت انسان کبی جامع مراتب اولوب هرآنده برحالله متصف دکللردر بلکه برحال اوزره برقرار دررلر
(وانا لنحن الصافون) ملائکه بویله دیر لر یعنی تحقیق برصف ایدیجیلرز اداء طاعاتده (وانا لنحن المسبحون) وتحقیقا
بز حق تسبیح وتقدیس ایدیجیلرز شانته لایق اولمین شیئلردن معنی بیت اگرچه هاروت وماروت ایسه کزده وجمله دن
نحن الصافون طامی اوزره زیاده ایسه کزده جواب بو بیت اولور (م ی) بر بدیهای بدان رحمت کنید) بر منی وخویش بینی
کم تنید) بدلرك بدلكاری اوزره رحمت ایلیك بنلك اوزره وخود بینلك اوزره ازطولانك بو معنی قافیه کم تنید اولدیغی اوزره
در اما بعض نسخه ده لعنت کنید واقع اولمشدر بوتقدیرجه بنلك اوزره وخویش بین اولان معجب اوزره لعنت ایلیك دیمك
اولور پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو محلده عبادات وطاعاتله معجب ومتکبر ونزهت وبرأتلرنه
معتمد ومستند اولان کسنه لره تنبیه وتاکید بیورو بدیرلرکه صقن عبادات وطاعاتکه مغرور اولماك اگرچه هاروت
وماروت ایسه کزده وفضیلتده جمله دن افزون ایسه کزده نحن الصافون اوزره پس انسانه لایق اولان نخوت وکبری
ترك ایدوب کهتران واهل جرایمه حقارتله نظر ایتمیه (مثنوی) هین مبادا غیرت آید از کمین * سرنکون افتید در قعر زمین
اکاه اولیکز اولمیه که بوصودن غیرت الهی که باشی آشغه قعر زمینه دوشه سز * مثنوی * هردو کفتند ای خدا
فرمان تراست * بی امان تو امانی خود کجاست * هرایکیسی ایتدیلر ای خدا فرمان سنکدر سنك حفظ وامانك سز
خود برامان قنده در یعنی سنك امانك سز هیچ امن وسلامت یوقدر * مثنوی * این همی کفتند ودلشان
می طپید * بد کجا آید ز مانعم العبید * هاروت وماروت بو سوزی دیدیلر ولیکن بونلرك قلبی بشریت وحکومت جانبنه
میل وحرکت ایلردی وخفیه دیدیلرکه بدلك بزدن کاور بزدنکه بز کوزل قوللرز نعم افعال مدحدندر مخصوص بالمدح
محذوف در تقدیری نعم العبید نحن دیمکدر * مثنوی * خارخارد وفرشته هم نهشت * تاکه تخم خویش بینی را نکشت
بو ایکی فرشته نك خارخاری هم قومدی یعنی بو ایکیسنك درونلرینك تقاضا واضطرابی هم بونلره حضور ویرمدی
تاکه خود بینلك تخمنی اکمدی یعنی قلبلرینك تقاضا وانقلابی عاقبت بونلری خود بین ایلدی وبنی آدم
حقنده طعن ولومه متعلق سوز سویلدی * مثنوی * پس همی کفتند کای ارکانیان * بی خبر از پاکی روحانیان
پس هاروت وماروت ایتدیلر ای ارکانیلر یعنی ای عناصر اربعه دن مخلوق اولان آدمیلر ای روحانیلرك پاکلکندن
بی خبرلر * مثنوی * ما برین کردون تتقها می تنیم * بر زمین ایتیم وشادروان زنیم * بزشول کسنه لرزکه بو کردون اوزره
تتقلر طقورز یعنی عبادات وتسبیحاتدن نورانی پرده لر حاصل ایلرز زمین اوزره کلورز وشادروان اورورز یعنی آسمان اوزره

طاعتدن نورانی پرده لر طقورز وزمینه کلورز امن وعدالتدن سایبان اورورز وداد وحکومت بساطنی دوشه رز
شادروان سایبانه ومنقش دوشکه ویولك قالی یه دیر لر بوراده عدالت وحکومت بساطندن استعاره اولور (مثنوی)
عدل توزیم وعبادت آوریم * باز هرشب سوی کردون برپریم * عدل جمع ایده رز وعبادت کتوررز کیروهر کیجه
آسمان جانبنه پرواز ایده رز (م ی) تاشویم اعجوبهٔ دور زمان * تانهیم اندر زمین امن وامان * تا دور زمانك اعجوبه سی
یعنی زیاده عجیبی اولورز تا زمینده امن وامان قورز وبین الناس عدالت اوزره حکومت قیلورز دیدیلر * مثنوی *
این قیاس حال کردون بر زمین * راست ناید فرق دارد در کمین * اما غافللر که اول کردونك حالنك زمین
اوزره قیاسی راست کلمز کمینده فرق طوتر یعنی حال کردونك حال زمینله ما بیننده نهانی فرق عظیمی واردر پس
اول مرتبهٔ اعلانك حالنی مرتبهٔ اسفلك حالنه قیاس ایلمك عدم معرفت وکمال جهالتدن ناشی اولور بو مناسبتله
مرتبهٔ اعلا صاحبی اولنلره مرتبهٔ اسفلده قلان جهلادن ستر احوال وکتم اسرار ایلمك ایچون ارشاد بیورر لر
زیرا مرتبهٔ سفلیده قلان جهلا مرتبهٔ علویده اولان عرفانك احوالنی کندیلرك حالنه قیاس ایدوب طعن
وملامت ایلملرینه سبب اولور * دربیان انکه حال خود ومستی خود پنهان باید داشتن از جاهلان * مثنوی *
بشنو الفاظ حکیم پردهٔ * سرهمانجانه که باده خوردهٔ * برنوع پرده یه مضاف اولان حکیمك الفاظنی ایشت
حکیمدن مراد حکیم سنائی حضرتلریدر که عیون ادراکناسدن مستور اولدقلری ملابسه ایله انلری پرده یه منسوب
قیلدیلر وانلرك الفاظ شریفه سی بو مصرعدرکه بیورر لر هم انده باش قوکه شراب ایچمشسن یعنی شول مقامدن
تجاوز ایتمه واصحاب صورت واهل طبیعت اولانلره مستلکی کشف ایتمه وراز کی ایچمه که انلرك طعن وتسخرنه مظهر
اولورسن وکندیکی انلر ما بیننده مسخره وضایع قیلورسن دیمك اولور * مثنوی * چونکه از میخانه مستی ضال شد *
تسخر وبازیچهٔ اطفال شد * مثلا چونکم میخانه دن برمست کمراه وضال اولدی اطفالك اویونجغی ومسخره سی اولدی
* مثنوی * می فتد او سو بسو بر هر رهی * در کل ومی خنددش هر ابلهی * اول مست هر یولده طرف بطرف دوشر
بالچق ایچنه وهر ابله اکا کولر * مثنوی * او چنین وکودکان اندر پیش * بیخبر از مستی وذوق میش * اومست بونك
کبی حالده واوغلنجقلر انك اردنده اطفال انك مستلکندن وانك شرابنك ذوقندن بیخبردر پس مست می خدا اولنلر
اطفال شریعت وصبیان عالم صورت اولنلرك قتنده مست شراب اولنك اطفال ما بیننده اولان حالی کبیدر (مثنوی)
خلق اطفالند جز مست خدا * نیست بالغ جز رهیده از هوا * مست خدادن غیری اولان خلق طفللردر هوادن
قورتلمش کسنه دن غیریسی بالغ دکلدر بالغ اولنلر ولی الله اولنلردر اکرسن وسالده تازه ایسه ده وصبی ونابالغ هوا وهوس
مرتبه سنده قالنلردر اکر سالخورده پیر ایسه ده نته کم بومضمونده بوترکی بیتی بر پیر منصف خوش دیمشدر (بیت) دیدی
بر پیره بر کسنه کل اوغلان * دیدی اول داخی بالغ اولمدم بن * ولیلیکه ایریجك بالغ اولور) ولیلك اولمسه اوغلنلق اولور
* مثنوی * کفت دنیا لعب ولهوست وشما * کودکید وراست فرماید خدا * خدای تعالی کلام مجیدنده دنیا
لعب ولهودر دیدی وسزای انسان اطفالسز حضرت خدا راست بیورر نته کم سورهٔ عنکبوتده (وما هذه الحیوة
الدنیا الا لهو ولعب) وقال ایضا فی سورة الحدید (اعلموا انما الحیوة الدنیا لهو ولعب وزینة وتفاخر بینکم وتکاثر
فی الاموال والاولاد (مثنوی) ازلعب بیرون نرفتی کودکی * بی زکات روح کی باشی زکی * سنکه لعب ولهودن طشره
کتمدك وکندیکی بازیچهٔ دنیادن خلاص ایتمدك کودکسن بی طهارت روح نجن پاك اولورسن * مثنوی * چون جماع
طفل دان این شهوتی * که همی رانند اینجا ای فتی * مثلا بو شهوته منسوب اولان جماعی طفل نابالغك جماعی کبی
بیلکه اول شهوته منسوب اولان جماعی ناس بودنیاده سورر لر وعمله کتورر لر ای جوان طفلك جماعندن مراد اولدرکه
برایکی طفل بی عقل بریره کلوب لعب طریقیله بری اربری عورت اولوب بری بریله بروجه تقلید مجامعت قیلوب
ملاعبه ایدر لر لیکن خاصیت جماعدن انلرده اثر اولمیوب نتیجهٔ جماعدن بی بهره وبیخبرلردر * مثنوی * آن جماع
طفل چه بود بازئی * با جماع رستمی وغازئی * طفلك اول جماعی ندر برباز یچه در برغازی وبررستمك جماعنه
نسبتله پس اطفال سیرت اولان اهل شهوتك مجامعتی دخی رجال حکمنده اولان اهل کماله نسبتله بویله قیاس ایله
باخصوصکه بو اهل شهوتك جماعی مجرد حظ نفس ایچون اوله کندوبی زنادن تحصن ایتمك ایچون اولمیه وتکثیر
عباد الله اولمق ایچون مباشرت قیلمیه رجال مرتبه سنده اولنلرك جماعی بونلرك جماعنه بکزه مز اولا انلرك جماعدن
مرادی مجرد حظ نفس دکلدر بلکه تکثیر عباد الله نیت ایلدکلرندن ماعدا نیجه نیجه اسرار بلیغه وحکم
خفیه انلرك نسائله اولان معامله سنده موجوده در وبو رجالك جماعندن مراد نسائله اولدیغی تقدیر اوزره در
اما کندی روحلرینه ویاخود اعمال حسنه لریله ویاخود جنتده اولان حوریلرله مجامعت ایلملری مراد اولورسه

وجهاً من الوجوه بنه اطفال سبرت اولنلرك وقاع وجماعنه بكزه من * مثنوی * جنك خلقان همچو
جنك كودكان * جمله بی معنی وبی مغز ومهان * خلایقك جنكی اوغلنجقلرك جنكی كبیدر نته كم
اطفال ایكی طرف اولوب بیهوده یره بری بریله جنك وجدل ایدرلر كذلك اهل دنیا متاع دنیادن اوتری بی معنی یره
بری برلریله جنك وجدل ایدرلر جمله سی بی معنی وبی فائده وحقیردر * مثنوی * جمله با شمشیر چوبین جنكشان *
جمله درلا ینفعی آهنكشان * بو اطفالك جمله سنك جنكلری اغاجدن قلجلرله در بونلرك جمله سنك آهنكی برلا ینفع
شیده در قصد وعزیمتلری بی نفع وبی فائده اولان لعب ایچوندر * مثنوی * جمله شان كشته سواره برنی * كین براق
ماست یا دلدل پی) انلر جمله سی برقامش اوزره سواره اولمشلردر بویله دیو كه بوقامش بزم براقز دریا خود بر دلدل پیدر
یعنی دلدل روشلودردیرلر بو مثل اهل دنیایه وخلق جهانه كوره دركه بونلرك دخی جنك وجدلی لعب ولهو واسب تازی
دیدكاری اسب بازی كبیدر سائر متاع وكارلرین دخی بوكا كوره قیاس ایله (بیت) بازیچه ایست طفل فریب این
متاع دهر ای بی عقل مردمانكه بدان مبتلا شدند (مثنوی) حاملند وخود ز جهل افراشته * راكب محمول ره پنداشته)
بو خلق جهان فی الحقیقه حاملردر یعنی یوك چكیجیلردر اما كندیلرینی جهللرندن عالی وبلند طوتمشلردر كندیلرنی
راكب ویولك محمولی صانمشلردر حال بوكه انلرك پنداری برنده دكلدر مثلا شول اطفال كبی كه كندیلر حامل اولدیغی
اسب چوبینه كندیلرینی راكب زعم ایدرلر اكرچه صورتا راكبلردر لیكن معنی آنی حاملردر (مثنوی) باش تا روزی كه
محمولان حق * اسب تازان بكذرند از نه طبق * ای كودك طبیعت اولان اهل صورت صبر ایله شول بر كونه دك كه
حضرت حقك محمول اولان بنده لری آت قوشه رق طقوز قات فلكدن كچه لر وقرب حقه واصل اولوب شراب طهوری
دست الهیدن ایچه لر (م ی) تعرج الروح الیه والملك) من عروج الروح یهتز الفلك) سوره معارجده اولان آیت كریمه یه
اشارتدر (تعرج الملائكة والروح الیه) ملائكه وجبرائیل علیه السلام ویا خود روح پاك عروج ایدر اول اللهه (فی یوم
كان مقداره خمسین الف سنة) اول كونده كه اول كونك مقداری دنیا كونلرینه نسبت اللی بیك ییلدر وبو معارج
ومصاعدی امام قاشانی تأویلاتنده تحقیق ایدوب دیرلر كه وهی مراتب الترقی من مقام الطبیعة الی مقام المعادن
بالاعتدال ثم الی الحیوان ثم الی الانسان فی معارج الانتقالات المرتبة (بعضها فوق بعض) ثم فی منازل السلوك
كالانتباه والیقظة والانابة الی آخر ما اشار الیه المشایخ من منازل النفس ومناهل القلوب ثم فی مراتب
الفناء فی الافعال والصفات الی فناء الذات مما لا یحصی ومعنی بیت اولدر كه (تعرج الروح الیه) اول اللهك
امر یله الله جانبنه عروج ایلر روح انبیا واولیا وصلحا فی حالة النزع او بعد قطع المراتب الجسمانیة والروحانیة فی وقت
السلوك من عروج الروح عرفانك روحنك عروجندن یهتز الفلك فلكلر مضطرب ومتحرك اولورلر اول روحك كمال
سطوتندن وغایت قوت وقدرتندن (مثنوی) همچو طفلان جمله تان دامن سوار * كوشه دامن كرفته اسب وار *
ای اهل صورت اوانلر وحظوظ نفسانیه مرتبه سنده قالنلر سزلك جمله كز اطفال كبی دامن سوارسز دامن كوشه سنی
اسب كبی طوتمش سز نته كم اطفال اتكلرنی بوكوب آنه سوار اولنلر كبی تقلید ایله اكا سوار اولوب قالقشیرلر وآنی اسب صنورلر
(م ی) از حق ان الظن لا یغنی رسید * مركب ظن برفلكها كی دوید) بو آیت كریمه لره اشارت بیورورلر جناب عزت
كفارك احوالندن خبر ویرركه (وما یتبع اكثرهم الا ظنا) انلر اكثری تابع اولمدی الا ظنه (ان الظن لا یغنی من الحق شیأ)
تحقیقا ظن نفع قیلمز معرفت حقدن برشیء حقیری (ان الله علیم بما یفعلون) تحقیقا الله علیمدر ایشلدكاری شیئه
وسوره نجمده (وما لهم به من علم) بونلر ایچون بر علم یوقدر (ان یتبعون الا الظن) بونلر تابع دكللردر الا ظنه (وان الظن
لا یغنی من الحق شیأ) تحقیقا ظن حقدن برشیء فائده قیلمز معنی بیت حق تعالی حضرتلرندن (ان الظن لا یغنی) نص
شریفی ایرشدی ظن مركبی فلكلر اوزره قچن یلدی یعنی ظن وكمانده اول قوت یوقدر كه حقیقت فلكلرینه واصل اوله
وادراك حقایق قیله بلكه ظنك ادراك ایلدكی اكثر زمانده خطا وخلالدن خالی اولمز (م ی) اغلب الظنین فی ترجیح ذا
لا تماری الشمس فی توضیحها) ایكی ظنك غالبركی اوبر ظنك ترجیحنده در یعنی ایكی ظندن غالبرك قنغسی ایسه
ترجیحده اولان اولدر مثلا بر كارده ایكی كمانك اولسه عجبا شو جانبی انفع ویا خود بو جانبی انفعدر دیو متردد اولسك
پس غالب قنغی طرف اولورسه ترجیحده اولان اولدر لا تماری الشمس سن آفتابك روشنلكنده وظهورنده عناد
ایلمزسن ومراء قیلمزسن تماری مراءدندر زبده كلام وخلاصه مرام اولدر كه ظن وكمان بر مبهم ونامعلوم شیده اولور كه
حقیقتی مفهوم اولمیه اول حینده اغلب ظن راجحدر اما دنیا ومافیهانك هر كاری لعب ولهو كبی اولدیغی براهین
قاطعه ودلایل ساطعه ایله مقطوعدر وفناسی ودولت وغناسنك بلا وعناسی كالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر
وباهردر پس بو خصوصده شبهه شمسك وضوحنده شبهه وشائبه كبیدر پس عاقل ایسك شمسك توضیحنده تمارات

ایده

ایده * مثنوی * انكهی بینید مركبهای خویش * مركبی سازیده ایداز پای خویش * ای اهل دنیا كندی
مركبلریكزك حقیقتنی اول زمان كورورسز كندی ایاغكزدن برمركب دوزمشسز پایدن مراد بونده ظن وكماندركه اهل
صورت اونلر طریق معاشه انك واسطه سیله مشی ایدرلر * مثنوی * وهم وفكر وحس وادراك شما * همچونی دان
مركب كودك هلا * سزك وهم وفكریكز وحس وادراككز تحقیق كودك مركبی اولان نی كبی بیل چونكم حقایق
اشیا ظهوره كله وسرایر وضمایر آشكاره اوله اول حینده بو وهم وظن وحس وادراككه اهل صورتك مركبلری كبیدر
اطفالك قامشدن اولان مركبلری كبی بی معنی وباطل اوله وبونلر انك حقیقتنه واقف اولدقدنصكره هر بری كندیلرك
اشلدیكی كاره ندامت قیله (مثنوی) علمهای اهل دل حمالشان * علمهای اهل تن احمالشان * اهل دلك علملری انلرك
حمالیدر انلر علملرینه راكب اولمشلر وعلملری انلری حق جانبنه ایلتمشدر اما اهل تنك علملری انلرك یوكلریدركه نك تعب
وزحمتنی چكرلر لیكن انك فائده ومنفعتندن بی بهره لردر (مثنوی) علم چون بردل زند یاری شود * علم چون برتن زند
باری شود) علم چونكم كوكله اوره اول علم بریار معین اولور علم چونكم تنه اوره بربار اولور یعنی اكر علمك تأثیری
وفائده سی انجق تنه طقونرسه وبدنه منضم اولورسه اول علم صاحبنه بار عظیم اولور (مثنوی) كفت ایزد یحمل
اسفاره) بار باشد علم چون نبود زهو * ایزد تعالی سوره جمعه ده حمله توراة اولان احبار یهودی حمله اسفار اولان حماره
تشبیه ایدوب بیوررلركه (مثل الذین حملوا التوراة ثم لم یحملوها كمثل الحمار یحمل اسفارا) یعنی شول كسنه لرك حال
وصفتیكه اول كسنه لره توراة تحمیل اولندی واحكام ومعانیسیله عمل ایلمك تكلیف قیلندی اندنصكره آنی حامل
اولمدیلر یعنی تكلیف اولندقلری احكامله عمل قیلمدیلر بونلر شول اشكلر كبیدر كه سفرلر كتورورلر یعنی تكلیف اولندقلری
احكامله عمل قیلمدیلر یعنی كتب علمیه وشرعیه یی یوكلنورلر وبی معنی تعب وزحمت چكوب اندن منتفع اولمزلر پس
هر علمیله عمل ایلمین عالمه بونده تعریض واردر (ولهذا قال صاحب المدارك كل من علم ولم یعمل بعلمه فهذا مثله) معنی
بیت حق تعالی سوره جمعه ده دیدی اول حمارلر علمك كتابلرنی كتورورلر اسفاره ده كی ضمیر علمه راجعدر پس بر علمكه
هودن اولمیه یعنی هویت الهیه دن ظهوره كلمیه والهام وفیض ربانیله اولمیه بلكه مجرد بلا عمل تتبع وتحمل
كتب ایتمكله حاصل اوله او علم صاحبنه بار اولور بلكه نفعی اولمدیغندن ماعدا اكا آخر الامر ضار اولور العیاذ بالله
* مثنوی * علم كان نبود ز هو بی واسطه * آن نپاید همچو رنك ماشطه * علمكه اول علم هودن بی واسطه اولمیه یعنی
هویت الهیه وذات ربانیه جانبندن قلبه بلا واسطه كلمیه اول علم ماشطه نك رنكی كبی اكلنمز وقرار قیلمز بلكه
آز زمانده محو وفانی اولور ماشطه یوزدوزن عورته دیرلر (م ی) لیك چون این بار را نیكو كشی * بار بركیرند وبخشندت
خوشی * ولیكن اكر بو بار علمی اوچكه سن یعنی بیلدككله عمل ایدوب مزرعه دنیاده صلاح وتقوی تخمن اكه سن
بر موجب من عمل بما علم ورثه الله علم ما لم یعلم بار وثقلتی سندن رفع ایدرلر وسكا خوشلق وعلم لدن شرابندن سرخوشلق
بخش ایدرلر تا آزاده لردن اولوب حقیقت ذوقه واصل اولورسن (مثنوی) هین مكش بهر هوا آن بار علم * تا ببینی در درون
انبار علم * اكاه اول اول علم یوكنی هوادن اوتری چكمه تا درونكده علمك انبارنی كوره سن وخزاین معارف وحكمه
واصل اوله سن * مثنوی * تا كه بر رهوار علم آیی سوار * بعد ازان افتد ترا ازدوش بار * تا كم علم یورغه سی اوزره سوار
كله سن وراه حقه پویان اوله سن اندنصكره سنك یوكك اوموزكدن آشغه دوشر زحمت وتعب علمدن خلاص اولوب
انك منافع وفوائد معنویه سنه جانك واصل اولور (مثنوی) از هواها كی رهی بی جام هو * ای زهو قانع شده با نام هو *
اهویه مختلفه نفسانیه دن قچن خلاص اولورسن هو جامیسز یعنی شراب تجلی ذاتیه یی نوش ایتمكسزین ای هویت
الهیه دن لفظ هو یه قانع اولان كسنه اعلم یا اخی لفظ هو اشارتدر ادراك ابصاردن غایب اولان ذاته وعبارتدر شول
موجود ازلیدنكه صفت جلال وجمال وكمال ایله متصف ومتفرددر وكنایتدر احدیت مطلقه دن من حیث هی هی
لا بشرط النسب والاضافات بل بشرط اسقاط النسب والاضافات وهو اسم اعظمدر روایت صحیحه اوزره كما روی
عن علی كرم الله وجهه قال رأیت الخضر فی المنام قبل بدر فقلت له علمنی شیأ انصر به علی الاعداء فقال یا هو یا من هو
یا من لا هو الا هو فلما اصبحت قصصتها علی رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال لی یا علی علمت الاسم الاعظم وروی قرأ
علی یوم بدر قل هو الله احد فلما فرغ قال یا هو یا من هو یا من لا هو الا هو انصرنا علی القوم الكافرین وروی كان علی یقول
ذلك یوم صفین فقال له عمار یا امیر المؤمنین ما هذه الكنایات قال اسم الله الاعظم وعماد التوحید ای طالب اسرار هویت
هو اكرچه اسم اعظمدر لیكن مجرد ملفوظ اولان واو وها دكل بلكه هویت مطلقه یه اسم واشارت اولدیغی اعتبارله
پس سن ای ذاكر هو هویت الهیه دن غافل اولدیغك حالده نام هویه قانع اولسك بو ایكی حرفی دائم ذكر قیلمقلك نه
افاده ایدر بلكه عمر ونفس بیهوده كیدر نعم من وجه ذكر لفظ فائده ایدر اكر اول اسمدن بر فكر وبر خیال طوغوب

اول مذکور اولان اسمك مسماسنی طلب قیلورسه ومسما خیالیله ذاکر اولورسه نته کم بیورورلر * مثنوی * از صفت
ورنام چه زاید خیال * وان خیالش هست دلال وصال * صفتدن ونامدن نه طوغر خیال طوغر مثلا الله جناب
حقه علم کبیدر وصفی لطف وکرم کبیدر مثلا برکسه بو اسم وصفتلری ذکر ایلسه اول ذاکره بوندن بر خیال طوغر
واول خیال اکا دلال وصال اولور (م ی) دیدهٔ دلال بی مدلول هیچ) تا نباشد جاده نبود غول هیچ ای عاقل ودانا سن هیچ
بر مدلولسز دلال کوردکمی یعنی کورمدك زیرا هر دلیل البته مدلولی مستلزم اولور نته کم جاده غولی مستلزمدر زیرا
ناطریق اولمیه هیچ غول اولماز مراد هرنه برده که دلیل اوله البته مدلول مقرردر دلیلدن مدلوله وران معناسنه جاده یول
دینور وهر یول ایسه اکر صوری واکر معنوی رهزن وغولسز اولمز پس هر اسم وصفت مسمی وموصوفه دلال ومسمی
وموصوف اکا مدلول اولدر (مثنوی) هیچ نامی بی حقیقت دیدهٔ * یاز کاف ولام کل کل چیدهٔ * هیچ مسماسز وحقیقتسز
بر اسم کوردکمی کورمدك زیرا مسماسز ایکی اسم ممکن دکلدر واسم دخی بلا ملاحظة المسمی ذکر اولنسه مفید
ونافع دکلدر پس بر اسمی بلا ملاحظة المسمی آکمقدن منقطع اولدکمی اولدك یا کلك کاف ولامن ذکر قیلمه‌دین
کل دوشوردکمی دوشورمدك * بیت * اغز طتلومی اولور بال دیمکدن * یا بالك حال بولورمی حال دیمکدن * پس
لازم اولدیکه ذکر عن غفلة وبلا ملاحظه اولمیه بلکه موصوف ملاحظه‌سی ومسمی طلبی ایله اوله * مثنوی * اسم
خواندی رو مسمی را بجو * مه بیالا دان نه اندر آب جو * ای ذاکر اسم الهی چونکه حروفدن مرکب اولان
اسمی اوقودك وذکر قیلدك یوری انك مسماسن طلب ایله که الفاظ وحروف آب جو کبی ومسمی انده منعکس اولان
ماه کبیدر پس ماه کبی اولان ذات الهی بی لفظ واسمده طلب ایلمه بلکه بالاده ومرتبهٔ اعلاده بیل وعند اهل التحقیق
بو اسماء ملفوظه اصل اسماء الهی دکلدر بلکه اسماء الهیه‌نك اسماسیدر یعنی اصل اسماء الهی مسمی اولان ذاتك
اوصاف معینه‌سیدر مثلا رحمن ذات من له الرحمة وقهار ذات من له القهر وقادر ذات من له القدرة در بو صفتلر
حقك اسمیدر وبو رحمن وقادر وقهار اسملریکه حروفدن مرکبه‌در اول اسم الهینك اسمیدر اکر اسمدن مراد بو حروفدن
مرکبه اولان اسم اولورسه مسمانك غیریدر زیرا اصوات وحروفدن متألف واختلاف امم واعصار له مختلفدر والمسمی
لا یکون کذلك واکر اسمدن مراد صفت الهیه اولورسه کما هو رأی الشیخ ابی الحسن الاشعری قدس الله سره العزیز
من وجه مسمانك عینی ومن وجه غیریدر پس بو محلده بحث چوقدر محصل کلام اسمدن مراد حروفدن مرکب اولان
اسم دکلدر اکر حروفدن مرکب اولان اسم مراد اولیدی (فاعبد الله مخلصا) آیتنده ودخی (وما امروا الا لیعبدوا الله)
آیتنده اولان لفظة الله‌یه عبادت اولمق لازم اولوردی پس مراد حروفدن مرکب اولان اسم اولمدیغی بوندن معلوم
اولور اما حرفدن مرکب اولان اسم عین مسمادر ومحضا اسمایه دالدر دینلمسه لرك ادلهٔ ضعیفه‌سی بودرکه دیرلر لفظه
وحرفله اولان اسمدن مراد عین مسمادر زیرا مثلا برکسه‌نك خاتوننك اسمی زینب اولسه وقولینك اسمی بهرام اولسه
زینب طالق وبهرام آزاد اولسون دیسه طلاق وعتاق مسمایه واقع اولور اکر اسم مسمانك غیری اولیدی طلاق
وعتاق مسمایه واقع اولمزدی بلکه حروفه واقع اولمق لازم کاوردی مقصود اول دکلدر جواب بودرکه شو زینب وبهرام
لفظیله تعبیر اولنان ذات مطلقه ومعتقدر دیمك اولورا کر بویله دیمك اولمسه بلکه اسم عین مسمی اولسه لسانمز اوزره
نارك اسمی لسانمزی یاقر وخار اسمی دهانمزده بتردی حال بوکه بویله دکل پس اصوات مقطعه وحروف مؤلفه‌دن اولان اسم
نیجه عین مسمی اولور * مثنوی * کر ز حرف ونام خواهی بکذری * پاك کن خود را ز خود هین یکسری * اکر بو حروف
واسمادن استه‌سککه کچه‌سن وعالم معنایه اوچه‌سن پاك ایله کندیکی اخلاق واوصافکدن بالکلیه تا اوصاف خدا ایله
متصف اوله‌سن ومسمایی حق الیقین بیله‌سن ومشاهده قیله‌سن * مثنوی * همچو آهن ز آهنی بی رنگ شو * در ریاضت
آینه بی زنك شو * آهن کبی آهنلکدن بی رنك اول یعنی مصفا اولوب صیقل بول ریاضتده زنکسز آینه اول یعنی
قلبکی زنکار ماسوادن آینه وش مجلا قیل وذاتکی قسوتدن وکدورتدن پاك ایدوب زنك کثرت وتفرقه‌دن مصفی قیل
* مثنوی * خویش را صافی کن از اوصاف خود * تا ببینی ذات پاك صاف خود * کندیکی صافی ایله کندی
اوصافکدن ونفسانی اولان اخلاقکدن تا اخلاق ربانیه ایله واوصاف محمدیه ایله متصف اوله‌سن وکندی صاف وپاك
اولان ذاتکی کوره‌سن که مراد حقیقت محمدیه‌درکه (انا من نور الله والمؤمنون منی) حدیث شریفنك فحواسنجه مؤمنلرك
ذات حقیقیسی حقیقت محمدیه‌در * مثنوی * بینی اندر دل علوم انبیا * بی کتاب وبی معید واوستا * شو مرتبه‌یه
ایرشورسنکه قلبکده علوم انبیا علیهم السلامی کورورسن کتاب مطالعه‌سز ومعید واستادسز * مثنوی * کفت
پیغمبر که هست از امتم * کو بود هم کوهر وهم همتم * حضرت رسول علیه السلام ایتدیکه بنم امتمدن بعض کمسه بنم
هم کوهر وهم همتمدر بو حدیث شریفه اشارتدرکه ابوهریرة رضی الله عنه حضرتلری روایت بیورورلر (قال علیه

السلام

السلام وددت انی قد رأیت اخواننا قالوا یا رسول الله السنا اخوانك قال بل انتم اصحابی واخواننا الذین یأتون بعدی
وانا فرطهم علی الحوض) مرتبهٔ اخوت هم کوهر وهم همت اولمغی اقتضا ایدر نور اخوت وولایتله بونلرك جانی پیغمبر
علیه السلامی ونور نبوت وولایتله پیغمبر علیه السلام بونلری کورر * مثنوی * مر مرا زان نور بیند جانشان * که من
ایشانرا همی بینم بدان * انلرك جانی بنی اول نور الهیدن کورر که بن انلری اول نورله کوردم (م ی) بی صحیحین واحادیث
وروات * بلکه اندر مشرب آب حیات * صحیحین سز یعنی پیغمبر علیه السلامی بونلر مسلم وبخاری کتابیسز واحادیث
وروایاتسز بلکه آب حیات کبی اولان کوکل مشربنده کوررلر وآیینهٔ دلده مشاهده قیلورلر وبونلر اول طائفهٔ
علیه درکه هر بری حدثنی قلبی عن ربی دیرلر وان لی قلبا لو عصیته لعصیت الله قولنك مفهومی ایله متصف اولورلر وعلی
اسانید وروایاتدن اخذ ایتمزلر بلکه دائم وباقی اولان علیمدن اخذ ایدرلر (کما قال ابو یزید قدس الله سره العزیز خطابا
للعلماء اخذتم علمکم میتا عن میت واخذنا علمنا عن الحی الذی لا یموت * مثنوی * سر امسینا لکردیا بدان *
راز اصبحنا عرابیا بخوان * امسینا لکردیا قولنك سرنی بیل اصبحنا عربیا کلامنك رازنی اوقیکه بو مرتبه‌یه
ایرنلری صحیحین وروات آب حیات مشربنده اولان ارنلردر بعض نسخه‌ده دخی سر امسیت لکردیا بدان راز اصبحت
عرابیا بخوان واقع اولمشدر دیباجه‌ده واقع اولان کلام مذکوره بو موافق اولور وبونك قصه‌سی دیباجه‌ده مرور
ایلمشدر رانده طلب اولنه (مثنوی) ور مثالی خواهی از علم نهان * قصه کو از رومیان وچینیان * واکر علم نهاندن
بر مثال استرسك ومجرد تصفیهٔ قلبله علوم واسرارك کشفنه دلیل وبرهان طلب ایلرسك رومیلردن وچینیلردن قصه
سویله انلرك قصه‌سی بودر (قصه مری کردن رومیان وچینیان در علم نقاشی وصورتکری * مثنوی *
چینیان کفتند ما نقاش تر * رومیان کفتند ما را کر وفر * چینیلر ایتدیلر بز نقاش ترز ورومیلر ایتدیلر بزم ایچون
کر وفر واردر ورونق ولطافت بزده زیاده‌در * مثنوی * کفت سلطان امتحان خواهم درین * کز شماها
کیست در دعوی کزین * پادشاه ایتدی بو خصوصده امتحان ایلمك کرك پادشاهدن مراد دیوان علی
شرحنده اسکندر ذو القرنین دردیمشکه سزلردن دعواده کزیده ومختار کیمدر * مثنوی * اهل روم وچین چون
حاضر شدند * رومیان در علم واقفتر بدند * اهل چین واهل روم یعنی چینی ورومی اولان نقاشلر چونکه حاضر اولدیلر
رومیلر علمده واقفتر وعارفتر ایدیلر * مثنوی * چینیان کفتند یك خانه بما * خاص بسپارید یك آن شما * چینیلر
رومیلره دیدیلر بزه برخانه‌یی خاصة تسلیم ایلك وبرخانه سزلك لایق ومخصوصکز اولسون * مثنوی * بود دو خانه مقابل
در بدر * زان یکی چینی ستد رومی دکر * قپو قپویه مقابل ایکی خانه وار ایدی اول ایکی خانه‌دن برنی چینی وبرنی رومی
الدی * مثنوی * چینیان صد رنك از شه خواستند * پس خزینه باز کرد آن ارجمند * چینیلر پادشاهدن یوز رنك
استدیلر پس اول عزیز وسعادتمند پادشاه خزینه‌سنی اچدی * مثنوی * هر صباحی از خزینه رنکها * چینیانرا راتبه
بود از عطا * هر بر صباح خزینه‌دن رنکلر چینیلره عطای شاهیدن وظیفه اولدی * مثنوی * رومیان کفتند نی
نقش ونه رنك * در خور آید کار را جز دفع زنك * رومیلر دیدیلر دفع زنکدن غیری کاره نقش ورنك لایق کلمز یعنی بزم
کاریمزه لایق اولان نقش ورنك لازم دکلدر بلکه دفع زنك ایلیوب تصفیه وتزکیه قیلمق کفایت ایدر دیدیلر (مثنوی)
در فرو بستند وصیقل می زدند * همچو کردون ساده وصافی شدند * رومیلر قپویی بغلدیلر وصیقل اوردیلر فلك کبی ساده
وصافی اولدیلر ودرون خانه‌یی مصفا ومجلا قیلدیلر پس صافی وبی رنك اولمنك فضیلتنی بو بیتلرله اشارت ایدوب بیورورلر
مثنوی * از دو صد رنکی به بی رنکی رهیست * رنك چون ابرست وبی رنکی مهیست * ایکی یوز رنکلیلکدن
رنکسزلکه بر یول واردر رنك سحاب کبیدرکه حجابدر ورنکسزلك بر ماهدرکه حجابی منور ایلر * مثنوی * هرچه
اندر ابر ضو بینی وتاب * آن ز اختردان وماه وآفتاب * ابرده هر نقدر ضیا وپرتو کوره‌سن آنی اختردن وماه وآفتابدن
بیل پس الوانده اولان لطافت وتاب اکابی رنکلك مرتبه‌سندن حاصل اولور * مثنوی * چینیان چون از عمل فارغ
شدند * از پی شادی دهلها می زدند * چینیلر چونکه عملدن فارغ اولدیلر سروردن اوتری طبللر اوردیلر * مثنوی *
شه در آمد دید انجا نقشها * می ربود ان عقل را وفهم را * شاه کلدی نقشلری کوردی اول نقشلر عقلی وفهمی قاپدی
وانلرك ایلدیکی نقشی کوروب حیران اولدی * مثنوی * بعد از ان آمد بسوی رومیان * پرده را بالا کشیدند از میان
* اندنصکره رومیلر جانبنه کلدی اورتادن پرده‌یی یوقرو چکدیلر * مثنوی * عکس آن تصویر وآن کردارها * زد بر آن
صافی شده دیوارها * اول تصویر واول عملرك عکسنی کوردی بو صافی ومجلا اولمش دیوارلر اوزره اوردی
(مثنوی) هرچه آنجا دید اینجا به نمود * دیده را از دیده خانه می ربود * هر نه ییکه پادشاه انده کوردی بوراده
ایو کورندی یعنی چینیلر خانه‌سنده کورندیکی نقش رومیلر خانه‌سنده دخی بهتر کورندی بر مرتبه‌ده کوردیکه

ديده بى ديده خانه دن قاپردى يعنى خانۀ چشمدن وحدقۀ بصردن بصرى خطف ايلردى بو مصرع انك كماليله اناره
واضائه سندن كنايه اولور زياده بارق وشارق اولان شيئك خطف ابصار ايلمك شاننددر پس بو حكايه ده واقع اولان
پادشاهدن مراد حضرت حق اولور وچينيلردن مراد علماء رسوم اولور كه انلر خانۀ ديللرينه انواع علوم رسميه ايله
نقشلر اورمشلردر ورومیلردن مراد دخى نه ايديكنه بو بيت ايله اشارت بيوررلر * مثنوى * روميان ان صوفيانند
اى پدر * بى ز تكرار وكتاب وبى هنر) اى پدر روميلردن مراد اول صوفيلردر بونلر كتاب وتكراردن مستغنيلر وهنرسزلردر
يعنى هنر صوريدن بى بهره لر وكتب علوم رسميدن وانك درس وتعلمى تكرار ايلمكدن بريلردر * مثنوى * ليك صيقل
كرده اند آن سينها * پاك از آز وبخل وحرص وكينها) وليكن اول سينه لرنى صيقل ايلمشلردر اويله سينه لركه كينه لردن
وحرصلردن وبخلدن وشهوتدن پاك كدر بويله ديمك دخى وجهدر ليكن حرص وآز وبخل وكينه لردن پاك اولان سينه لرنى
اغيار وماسوى ژنكارندن صيقل ايلمشلر ومصقلۀ ذكر الله ايله صافى ومجلا قيلمشلردر * مثنوى * آن صفاى
آينه وصف دلست * صورت بى منتهارا قابلست * اول آيينه نك صفاسى وصف دلدر يعنى روميلرد بوارى آيينۀ
صافى ايلدكلرندن مراد وصف صفاى دلدر كه صورت بى منتهايه قابلدر يعنى دلكه صافى اوله نهايتسز صورلك
ونقوش واشكالك انده نمايان اولمسنه قابل اولور * مثنوى * صورت بى صورت بى حد غيب * ز آيينۀ دل تافت
بر موسى ز جيب * عالم غيبك بى حد اولان صورتسز صورتى آيينۀ دلدن بلدرادى موسى عليه السلام اوزره جيبندن
كه مراد يد بيضادر كه بى صورتلك عالمنك او صورتيدر (ادخل يدك فى جيبك تخرج بيضاء من غير سوء) آيت كريمه سى
بو معنايه شهادت ايلر * مثنوى * كرچه آن صورت نكنجد در فلك * نى بعرش وفرش ودريا وسمك * اكرچه
او صورت فلكه صغمز عرش وفرش ودريا وسمكه دخى صغمز * مثنوى * زانكه محدودست ومعدودست آن * آيينۀ دلرا
نباشد حد بدان * زيرا كه فلك وعرش وفرش ودريا وسمك محدود ومعدوددر ليكن كوكل آيينه سنه حد وغايت اولمز
بل پس صورت غيبه مظهر اولمق آيينۀ دلك شانندن اولور بو بيتلرده واقع اولان صورتدن مراد صورت الهيه در
وحق تعالى يه صورت اطلاقى عند اهل السنة جائزدر كما قال فى الحديث ان الله خلق آدم على صورته اى على
اسمائه وصفاته پس صورت الهيه دن مراد اسما وصفات الهيه اولور وذات الهى مع جميع اسمائه عرش وفرشه وسماك
وسمكه صغمز كما ورد فى الحديث القدسى لا يسعنى ارضى ولا سمائى اه وبو اجرام عاليه واشياء كثيره نك تجليات الهيه يه
وسعت واستعدادى اولمديغى انكچوندر كه بونلر متناهى ومحدوددر وصفات الهيه ايسه لا يتناهيدر اما آيينۀ دل
عارفه حد ونهايت يوقدر ولهذا صورت بى منتهايه قابلدر اكرچه عالم دخى مظهر تجليات الهيه در ليكن جميع اسما
وصفاتك مجليسى اولمغه انده وسعت يوقدر وجميع اسما وصفاتك مرآتى اولمغه قابل دل انسان كاملدر فافهم (مثنوى)
عقل اينجا ساكت آمد يا مضل * زانكه دل با اوست يا خود اوست دل * عقل حضرت خدانك كوكله تجلى ايلمسنك
كيفيتندن ساكت كلدى ويا خود حيران وضال اولدى اول جهتدنكه اول حضرت دلله ويا دل آنكله ميدر
ويا خود دل اوميدر نفس الامرده بو معنى حيرتكدۀ مشايخ عظامدركه بونك تمييزنده عاجز قالمشلردر لا سيما عند
غلبة الوحدانية ودلدن مراد صنوبرى الشكل اولان لحم پاره دكلدر بلكه قلب وقالبده انواع تجلياتله متجلى اولان
ذاتدر اويله اوليجق كوكل ندر * بيت * ندانم حال او عكس دل ماست * ويا دل عكس حال روى زيباست * دل اندر
روى او يا اوست در دل (مرا پوشيده كشت اين راز مشكل) دين كلشن راز صاحبى بو مضمونه اشارت ايتمشلر وبو بيتلرى
بو معنانك تأييدايچون بو محله مناسب سويلشلر * مثنوى * عكس هر نقشى نتابد تا ابد * جز دل هم با عدد هم بى عدد
هر نقشك انعكاسى طوغمز ومنعكس اولمز تا ابد هم عدد له وهم عددسز اولان كوكلدن غيرى يه يعنى هم وحدتله
وهم كثرتله متصف اولميه ومرتبۀ جمع الجمعى بولميه كه انسان كاملك قلبيدر كه مظهر ذات وصفات متكثره در
* مثنوى * تا ابد هر نقش نو كايد برو * مى نمايد بى حجابى اندرو * تا ابدى هر بری نقش كه اول كوكل اوزره كلور
بر حجابسز كوكل ايچره اول نقش بو كورينور (مثنوى) اهل صيقل رسته انداز بو ورنك * هر دمى بينند خوبى بى درنك *
اهل صيقل بو ورنكدن قورتلمشلردر هر بر دمده بى توقف بر خوب كوررلر يعنى صوفيان اهل صفا بو رنك وبو مرتبه سندن
خلاص اولمشلر هر دمده جناب حقيقتدن بر خوب تجلى مشاهده قيلمشلردر اكر خوبيده يا مصدريه اولورسه هر دمده
حضرت حقدن خوبلق ومحبوبلق كوررلر ديمك اولور * مثنوى * نقش وقشر علم را بكذاشتند * رايت عين اليقين
افراشتند * بونلر اول عالم ربانيلردر كه علمك نقشنى وقشرينى قوديلر عين اليقين علمى بو جهانيدلر وحق اليقين مرتبه سنه
ايروب مشاهده ومعاينه حاصل ايتديلر (مثنوى) رفت فكر وروشنايى يافتند * نحر وبحر آشنايى يافتند * فكر
بونلردن كيتدى وروشنالق بولديلر آشنالغك نحرينى وبحرينى بولديلر نحر بوغزلغه وصلاتده ال بغلمغه دخى استعمال

اولورا كروغزلق معناسنه اولورسه فنا مراد اولوروا كرال بغلمق مراد اولورسه كمال تعظيمدن كنايه اولور تقدير كلام
بونلرك قلبلرندن فكرت واندیشه كتدى انك بدلى نورانيت بولديلر وآشنالق بحرينى وفنا وتعظيم مرتبه سنى بولديلر ديمك
اولور (مثنوى) مرك كين جمله ازو در وحشتند * مى كنند اين قوم بروى ريش خند * موت كه جميع خلق اندن وحشت
ونفرت ايدرلر بو قوم موت اوزره ريش خند ايلرلر زيرا موت بونلره تحفه در كويا بر لذيذ طعمه در پس اندن خوف
ايتميوب انك ظاهرا مخوف اولديغنه كولرلر * مثنوى * كس نيابد بر دل ايشان ظفر * بر صدف آيد ضرر نى بر كهر
انلرك كوكلى اوزره كيمسه ظفر بولمز يعنى انلرك قلب وروحنه كيمسه دن ضرر كلمز اكر سن ديرسك كه بونلردن بعضسنك
وجودنه ناسدن ضرر كلوب بونلرى قتل ايلشلردر جواب ضرر صدف اوزره كلور كهر اوزره كلمز كهردن مراد بونده دلدر
كه مصرع اولده ذكر اولندى صدفدن مراد تندر * مثنوى * كرچه نحو وفقه را بكذاشتند * ليك محو وفقر را برداشتند
بو طايفۀ عليه اكرچه قواعد نحويه ومسائل فقهيه يى ترك ايلديلر وليكن محو وفقرى قالدرديلر واختيار ايلديلر
* مثنوى * تا نقوش هشت جنت تافته ست * لوح دلشانرا پذيرا يافته ست * حتى سكز جنتك نقشلرى بلدرامش
وطلوع قيلشدر انلرك قلبى لوحنى قبول ايديجى بولمشدر يعنى بو صافى دللرك قلبى لوحنى او هشت جنت كندى
نقشلرينى قبول قيليجى بولمشدر ديمك اولور * مثنوى * برتراند از عرش وكرسى وخلا * ساكنان مقعد صدق خدا * عرش
وكرسى وخلادن اعلى ترلردر خلا عرشك وراسنه ديرلر حضرت خدانك مقعد صدقنك ساكنلريدر كما قال الله تعالى
فى شأنهم فى سورة القمر (ان المتقين فى جنات ونهر فى مقعد صدق عند مليك مقتدر) بو جهله دن صافى اولان وآيينۀ
قابليته رياضتله صيقل قيلان حضرت زيد رضى الله تعالى عنهك حكايتنه وانك مشاهده ومكاشفه سنك بيانته
شروع ايدوب بيوررلر (پرسيدن پيغمبر عليه السلام مر زيدرا كه امروز چونى وچون برخواستى وجواب كفتن او كه
اصبحت مؤمنا حقا يا رسول الله) بو سرخ شريف بو حديث شريفك مضمونته اشارتدر كه حضرت حبيب اكرم صلوات
الله عليه وسلمدن انس حضرتلرى روايت ايلر قال عليه السلام (صباح يوم لزيد) حضرت رسول عليه السلام بر كونك
صباحنده زيده ديدى زيد پيغمبر عليه السلامك اوغلغيدر (كيف اصبحت يا زيد) نه حالله صباحه داخل اولدك اى
زيد (قال اصبحت مؤمنا يا رسول الله) زيد ديديكه صباحه مؤمن داخل اولدم يا رسول الله (قال ان لكل شىء حقيقة فما
حقيقة ايمانك) پيغمبر عليه السلام بيورديلر تحقيقا هر شيئك بر حقيقتى واردر پس سنك ايمانكك حقيقتى ندر عيان ايله
قال عزلت نفسى عن الدنيا) زيد ديدى كه نفسمى دنيادن دورا يلدم وعزل ايلدم (فاظمأت نهارى) پس دخى كوندزين
صوسز اولدم (واسهرت ليلى) وكيجه اويانق ام (فكانى انظر الى عرش ربى بارزا) بو رياضت سببيله بر مرتبه يه واصل اولدم كه
كانى بن نظر ايدرين ربمك عرشنه ظاهرا (وكانى انظر الى اهل الجنة يتنعمون ويتلذذون) وكانى بن نظر ايدرين اهل جنته
تنعم وتلذذ ايلدكلرى حالده (والى اهل النار يتعاوون) واهل ناره نظر ايدرين اهل نارى برى برينه كاب كبى چغردقلرى
حالده كورورم تعاوى عوى يعوى عوادندر عواضم عينله كاب چغرمسنه ديرلر وبر روايتده دخى (والى اهل النار
يعذبون) واقع اولمشدر يعنى اهل ناره نظر ايدرين عذاب اولندقلرى حالده ديمك اولور (قال النبى صلى الله عليه وسلم
اصبت فالزم) حضرت پيغمبر عليه السلام ديديلر كه يا زيد اصابت ايلدك ستربن كنديكه لازم ايله * مثنوى *
كفت پيغمبر صباحى زيدرا * كيف اصبحت اى رفيق باصفا * حضرت رسول عليه السلام بر صباح اوغلغى اولان
زيده ديدى اى صفا اولان رفيق نه حالله صباحه داخل اولدك بو بيت مذكور اولان حديث شريفده قال النبى
عليه السلام صباح يوم لزيد كيف اصبحت يا زيد قولنك معناسى اولور (مثنوى) كفت عبدا مؤمنا بازاوش كفت *
كو نشان از باغ ايمان كر شكفت * زيد حضرتلرى حضرت رسول صلى الله عليه وسلمه ديدى عبد مؤمن اولديغم حالده
صباحه داخل اولدم كما وقع فى الحديث اصبحت عبدا مؤمنا كيرو اول پيغمبر عليه السلام زيد حضرتلرينه ديدى
نشان فى ايمان باغندن اكر ايمانك باغى اچلدى ايسه نشان سويله باغ ايمان اكر اچلديسه ديمك دخى جائز اولور وجه
اول فى حقيقة ايمانك قولنك معناسى اولور * مثنوى * كفت تشنه بوده ام من روزها * شب نخفتستم ز عشق
وسوزها * زيد حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمه ايتدى بن نيجه كونلر تشنه اولمشم كيجه عشق حرارتلردن
اويومامش بلكه كوندز صائم وكيجه قائم اولمشم فاظمأت نهارى واسهرت ليلى قولنك مفهومى اولور * مثنوى *
تا ز روز وشب كذر كردم چنان * كه ز اسپر بكذرد نوك سنان * حتى روز وشبدن انجيلين كذر ايلدم كه سنانك اوجى
سپردن كچر يعنى سنانك اوجى سپردن نيجه كچرسه بندخى روز وشبدن اوته اويله كچدم (مثنوى) كه ازان سو جمله ملت
يكيست * صد هزاران سال ويك ساعت يكيست (هست ازل را وابد را اتحاد) عقل را ره نيست آن سو ز افتقاد حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك اوغلغى زيد حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمه كندى واصل اولديغى مرتبه دن

خبر ویروب بیوردیلر که یارسول الله برمرتبه یه واصل اولدمکه اول مرتبه دن نظر اولنسه جمله ملل مختلفه وتجلیء متنوعه
بردرکه اول مرتبهٔ وحدتدر که جمیع ملل مختلفه انده براولورز یرا جمله سی اول عین واحدک ارادهٔ کلیه وتجلیء
مختلفه سندن ظهوره کلور وحقیقتنه نظر اولندقده جمله سی براولور وبو مرتبه یه نسبتله صد هزاران سال ویک ساعت
بردرکه لامساء عند الله ولا صباح ولا ایام ولا شهور ولا اعوام بوجمله ارض وافلاک وآفتاب وماهتاب حالا کدن
حاصل اولور عالم معناده بوکونه احوال قالور بومرتبه ده ازل ایله ابدک دخی اتحادی واردر ازل اکادیرلر که ابتداسی
اولمیه آخری اوله ابد اکا دیرلر که اولی اوله آخری اولمیه ابتداء افتتاح جمیع موجودات آخر ازلدر وانتهاء موجودات اول
ابددر پس موجودات وکائنات اعتبار اولنمدیغی مرتبه ده ازل وابد بری برینه اولشمش واتحاد قیلمش زیرا ازل وابد
اعتباری مخلوقات ومحدثات اعتباریله در مخلوقات ومحدثات اعتباری برطرف اولدقده ووحدت مطلقه ظهوره
کلدکده ازل وابد انده متحد اولور محدث اولان عقلک بوجانبه یولی یوقدر افتقاد وتفحص واسطه سیله بلکه فی الحقیقه
(لایعرف الله غیر الله ولا یصل الی القدیم حادث بل الحادث فان فی الازل والقدیم باق لم یزل * مثنوی * کفت ازین ره
کوره آوردی بیار * در خور فهم عقول این دیار * حضرت رسول علیه السلام زیده ایتدی بو یولدن قنی ارمغان
کتوربودیارک یعنی بوعالم صورت دیارنک خلقنک عقللرینه وفهملرینه لایق تابونلر اول عالمک رازنی فهمه قادر اوله لر *
مثنوی * کفت خلقان چون ببینند آسمان * من ببینم عرش را باعرشیان * زید حضرت رسول اکرم علیه السلامه
ایتدی یارسول الله خلایق آسمانی نیجه کورورلرسه بن عرشی عرشیلر ایله اویله کورورم نته کم فکانی انظر الی عرش
ربی بارزا دیو جواب ویردی (مثنوی) هشت جنت هفت دوزخ پیش من * هست پیدا همچو بت پیش شمن * سکز
جنت یدی دوزخ بنم اوکمده پیدا وظاهردر بت پرست اوکنده بت ظاهر اولدیغی کبی * مثنوی * یک بیک وامی شناسم
خلق را * همچو کندم من ز جو در آسیا * خلقی بر بر اکرم دکرمنده بن بغدایی اربه دن اکلدیغم کبی (مثنوی) که بهشتی
کیست وبیکانه کیست * پیش من پیدا چو مار و ماهیست * که بهشتی کیمدر وبیکانه کیمدر مار وماهی کبی بنم قتمده
آشکاره در * مثنوی * این زمان پیدا شده بر این کروه * یوم تبیض وتسود وجوه * سورهٔ آل عمرانده اولان آیت
کریمه یه اشارتدر (یوم تبیض وجوه) ذکر ایله یا محمد اول کونی که انده نیجه وجهلر بیاض اوله بیاض وجه بهجت
وسرور وذوق وحبوردن کنایه در (وتسود وجوه) اول کونده نیجه وجوه سیاه اوله وسواد وجه استیلای ظلمت
وحرماندن کنایه در (فاما الذین اسودت وجوههم) فاما شول کسنه لرک که وجهلری سیاه اوله (اکفرتم بعد ایمانکم)
قول مضمردر وهمزه توبیخ وتعجب ایچوندر یعنی بونلره یوم قیامتده دیه لر که نه عجب که سز کافر اولدیکز بعد الایمان
لایق دکلدی که کافر اولدیکز (فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون) پس عذابی ذایق اولک ای کافرلر کفر یکز سببیله
(واما الذین ابیضت وجوههم) اما شول کسنه لرک که وجهلری بیاض اولدی (ففی رحمة الله) انلر اللهک رحمتنده در یعنی
جنت ونعمتنده در (هم فیها خالدون) جملهٔ مستأنفه در تأکید ایچوندر کان سؤال اولندیکه کیف یکونون فیها فقال
هم فیها خالدون ومعنیء بیت بوزمانده بوکروهه یعنی طائفهٔ کلینه واهل یقینه پیدا وهویدا اولمشدر قیامتده نیجه
وجوه بیاض ونیجه وجوه سیاه اولمسی بودنیاده آنی هرکسک سیماسنده نور مشاهده ایله بیلورلر (مثنوی) پیش ازین
هرچند جان پر عیب بود * در رحم بود وز خلقان غیب بود * بوندن مقدم هرنه قدر که جان پر عیب ایدی یعنی دنیایه
کلمزدن اول جان اکرچه عالم ارواحده دخی عیبلو ایدی رحمده ایدی وخلایقدن غیبده ومستور ایدی الشقی من شقی
فی بطن الام من سمات الجسم یعرف حالهم دنیاده شقی اولان کسنه والده سی قرننده شقی اولدی جسمک علامتلرندن
انلرک حالی بیلنور یعنی حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلر که الشقی شقی فی بطن امه والسعید سعید فی بطن امه رواه
ابو هریرة رضی الله عنه بطن امدن مراد ام الکتاب ولوح محفوظدر زیرا ام اصله دیرلر یعنی اصل اصلنده شقی شقیدر
وسعید سعیددر معنیء بیت الشقی یعنی شقی من شول کسنه درکه شقی اولدی فی بطن الام ام الکتابده من سمات الجسم
جسملرینک سیمالرندن یعرف حالهم حاللری معلوم اولور (مثنوی) تن چو مادر طفل جان را حامله * مرک دردزادنست
وزلزله * مثلا تن مادر کبی جان طفلنه حامله در موت فی المثل ولادتک دردو زلزله سیدر رنج بودنیاده برخاتون وضع حمل
ایتمکه قریب اولسه وآنی دردزادن اخذ قیلسه انک مقارنی اولان کسنه لر منتظر اولورلر که انک قرننده اولان جنین بودنیایه
نه حالله ظهوره کلور ابیض الوجه می ویا اسود الوجه می تولد قیلور دیو هر بری منتظر اولورلر (مثنوی) جمله جانهای کذشته
منتظر * تا چه کونه زاید آن جان بطر * کذلک بودنیادن آخرته انتقال قیلان وکذشته اولان جانلرک جمله سی منتظردر
تا اول رحم تنده قرار ایلین جان مسرور وعالم آخرته نه کونه طوغردیو * مثنوی * زنکیان کویند خود از ماست او
رومیان کویند بس زیباست او * زنکیلر دیرلر او خود بزدندر زنکیاندن مراد اشقیا وفسقه وکفره در رومیلر دیرلر

وقتی زیبا در بزم جنس عزدندر رومیلردن مراد ارواح صلحا وابیض الوجه اولان اهل سعادتدر (مثنوی) چون برآید
در جهان جان وجود * پس نماند اختلاف بیض وسود) چونکم جهان آخرتده وجودک جانی طوغه یعنی بطن تندن
عالم آخرته بر وجودک جانی تولد قیله ارواح مابینده اول مولودک بیض وسواد اولمسنده اختلاف قالمز زیرا اول
مولود اولان روحک حقیقت حالی ظهوره کلور شبهه واختلاف برطرف اولور * مثنوی * کر بود زنکی برندش
زنکیان * روم را رومی برد هم از میان) اکر زنکی اوله آنی زنکیلر ایلتورلر رومی اولنی هم اورتادن رومیلر ایلتورلر یعنی
سیاه روی اولنلری یعنی سیاه روی اولان عاصیلر وکافرلر ویاخود عذاب ملکلری الورلر وبیاض الوجه اولنلری نورانی
اولان صالحلر ویاخود ملائکهٔ رحمت اخذ قیلورلر (مثنوی) تا نزاد او مشکلات عالمست * آنکه نازاده شناسد او کمست
مادامکه بر وجود آنا رحمندن بوعالمه طوغمیه مشکلات عالمدر که انک نه حالت ونه صفت اوزره طوغه جغنی کسنه بیلمز
اول کسنه که طوغمش آکار اوازدر وجودده کلمین شیئی بیلان شول اعیان ثابته یه نظر قیلان اولیای عظامدر که انلر دخی
برشیء موجود اولمزدن اول انک حالنه واقف اولورلر * مثنوی * او مکر ینظر بنور الله بود * کاندرون پوست اوراره بود *
بونا موجودک حالنی بیلان مکر شول کسنه اوله که الله نوریله نظر ایلیه که پوست ایچره اول ناظر بنور الله اولان کسنه یه یول
اولور واول کامل الله نوریله بواطن اشیایه نظر قیلور (مثنوی) اصل آب نطفه اسپیدست وخوش * لیک عکس جان
رومی وحبش) میدهد رنگ احسن التقویم را) تا باسفل می برد آن نیم را) اصل آب نطفهٔ آدمی بیاض وخوشدر کرکسه
نطفهٔ رومی اولسون وکرکسه نطفهٔ حبشی اولسون فرق یوقدر ولیکن رومینک جانینک عکس وپرتوی رومی یه احسن
الصورت رنکنی ویرر وحبشینک جانینک عکس وپرتوی اول نیمی وبولکی تا اسفل السافلینه واقبح تقویم وزشت شکله
ایلتور میدهدک فاعلی وباسفل می بردک فاعلی عکس جاندر وبو بیتلرده لف ونشر مرتب واردر فافهم وبو کلامدن
مراد اولدر که رومی بیاض یوزلو اولان اهل جنتدن واصحاب هدایتدن وحبشی اهل جهنم واصحاب ضلالتدن عبارتدر
بونلرک روز حقیقتده یوزلری بیاض وسیاه اولملری مادهٔ جسمانیه لرندن دکلدر که اول آب نطفه در بلکه مادهٔ روحانیه
لرندندر که حق تعالی ارواحی الست عالمندن ایکی قسم خلق ایلدی بر قسم بیاض الوجه کومش کبی وبر قسمی دخی
سواد الوجه کومر کبی نته کم حکیم ترمذیدن جامع الاصولده بو حدیثی ابوذر حضرتلرینه اسناد له روایت ایدرلر (قال
علیه السلام ان الله تعالی خلق آدم فضرب بیمینه علی الیمنی فاخرج ذریة بیضاء کالفضة فضرب بیسراه علی الیسری
فاخرج ذریة کالحممة ثم قال هؤلاء فی الجنة لا ابالی وهؤلاء فی النار ولا ابالی) پس بو ازلده بیاض وسواد اولان جانلرک
عکسی آخر الامر رومی کبی اولان مؤمنلره احسن التقویم شکلنی وحبش کبی سیاه اولان کافر وفاسقلره اقبح الصور
واکره الهیئه بر شکل مستکره ویرر العیاذ بالله تعالی (م ی) این سخن پایان ندارد بازران * تا نمانیم از قطار کاروان
بو سوزنهایت طوتمز کیرو زیدک قصه سی جانبنه سور تا کاروانک قطارندن قالمیه لم یعنی قصه یه مناسب اولان کلمات
قافله سندن جدا اولمیه لم صدد وما نحن فیه اولدر که * مثنوی * یوم تبیض وتسود وجوه * ترک وهندو شهره کردد
آن کروه * یوم قیامتده چوق وجهلر بیاض وچوق وجهلر سیاه اولور کما قال الله تعالی فی آیة اخری (وجوه یومئذ
ضاحکة مستبشرة ووجوه یومئذ علیها غبرة ترهقها قترة) قیامت کونی جمع اولان کروهدن ترک وهندو مشهور اولورلر
یعنی نورانی اولان اهل جنت وظلمانی اولان اهل جهنم ظهوره کلورلر (م ی) فاش کردد کر تو کاهی یا که کوه * هندوی
یا ترک پیش هر کروه) فاش اولور وظهوره کلور که سن کاه میسن یاخود کوه میسن هندو میسن یا ترک میسن
هر کروهک اوکنده یعنی هر کروهک اوکنده فاش وظاهر اولور که کاه کبی خفیف میسن ویاخود کوه کبی رسوخ
وتمکین صاحبی میسن یاخود هندی کبی سواد الوجه ویا رومی کبی بیاض الوجه میسن * مثنوی * در رحم پیدا
نباشد هندو ترک * چونکه زاید بیندش زار وسترک) رحمده هندو ترک پیدا اولمز چونکم طوغه خلق انی زار وسترک
هر نه ایسه کورور ضعیف وقوی هرنه حال اوزره طوغدیسه اکا نظر ایر کورور (جواب کفتن زید رضی الله عنه
رسول را صلی الله علیه وسلم که احوال خلق بر من روشنست وپوشیده نیست) * مثنوی * جمله را چون
روز رستاخیز من * فاش می بینم عیان از مرد وزن * نه زید دیدی یا رسول الله جمله خلقی حالا بودنیاده روز رستخیز کبی
بن مرد وزندن هرنه ایسه فاش وظاهر کورورم یعنی روز قیامتده مرد وزنی نه حال اوزره مشاهده ایلرسم حالا شمدی
انلری او حال اوزره مشاهده ایلرم دیدی * مثنوی * هین بکویم یا فرو بندم نفس * لب کزیدش مصطفی یعنی که بس *
دیدیکه آکاه اول سویلیم یاخود نفسی بغلیم یعنی اسرار قیامتی سویلیم می یاخود سکوت ایلیم می دیدی حضرت
مصطفی صلی الله علیه وسلم اکا لب ایصردی یعنی بویله که بس لب ایصرمق سره متعلق اولان کلامی افشا ایله دیمک
محلنده متکلم جانبنه اشارت اولور بوراده دخی حضرت نبی علیه السلام طرفندن زیده بس وکافیدر ایسم اول دیمکه

اشارت ایدوب مبارك لبلرن ایصردی دیمك اولور پس حضرت زید یا اشارت حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلمی
فهم ایلمش اوله لر یاخود مست شراب حقیقت اولدقلرندن بنه اسرارك اظهار وافشاسنه متعلق حضرت
نبی علیه السلامدن استیذان قیله لر * مثنوی * یا رسول الله بکویم سر حشر * در جهان پیدا کنم امروز نشر * تکرار
دیدیکه یا رسول الله حشرك سرنی سویلیم جهانده بوکون احوال نشری پیدا ایلیم اجازت اولورسه * مثنوی *
هل مرا تا پرده‌ها را بردرم * تا چو خورشیدی بتابد کوهرم * قو بنی تا پرده‌لری یرتم تا بنم کوهرم برکونش
کبی بلدرایه * مثنوی * تا کسوف آید زمن خورشید را * تا نمایم نخل را و بید را * بنم اسرار باطنمك وانوار
حقیقتمك کمال ظهور وغلبه سندن بو آفتاب صوری مغلوب اوله وبی نور قاله تا نخل و بیدی کوسترم یعنی خرما آغاجی
کبی با ثمر اولان مؤمن وصالحی وسکود آغاجی کبی بی ثمر وبی بهره قلان کافر وطالحی آشکاره ایلیم (م ی)
* وانمایم راز رستا خیز را * نقد را و نقد قلب آمیز را * دسته‌ا بریده اصحاب شمال * وانمایم رنك کفر و رنك آل
وا کشایم هفت سوراخ نفاق * در ضیای ماه بی خسف و محاق * حضرت زید رضی الله عنه جناب رسول
علیه السلامه مقامندن خبر ویررودیرکه (یوم تبلی السرائر) بکا بوکون عیان اولدی وهر کسك مآلی وحقیقت حالی
ظهوره کلدی اکر مراد اولنورسه کوسترم راز قیامتی اولانقد اولنلری کوسترمکه انلر صافی وخالص ومخلص
اولان عاشق وصادقلردر وقلب آمیز نقودی دخی کوسترمکه انلر مرائی ومنافقلردر واصحاب شمالکه مراد اهل
جهنمدر اللری وایاقلری کسلمش اولدیغی حالده کوسترم نته کم اهل جهنمدر سورهٔ عم ده (فتأتون افواجا) آیت
کریمه سنده بیضاوینك ایراد ایلدیکی حد بنده اهل جهنم حقنده وبعضهم یحشر مقطعة ایدیهم وارجلهم بیورلدی
ودخی کوسترم رنك کفری ورنك آلی یعنی دخی اهل کفرك رنکنی واهل الله واهل محمدك رنکنی کوسترم هر اهل قران
آل الله وهر تقی ونقی آل محمددر نته کم انس بن مالکدن مرویدر قال علیه السلام آل القران آل الله ودخی طبرانی
اوسطده ینه انس حضرتلرینه اسناد ایله بو حدیثی روایت ایدرلر که قال علیه السلام آل محمد کل تقی نقی ودیدیکم آچم
نفاقك یدی دلوکنی که مراد سبع مهلکاتدر کما روی عن ابی هریرة رضی الله عنه قال علیه السلام اجتنبوا
السبع الموبقات الشرك بالله والسحر وقتل النفس التی حرم الله الا بالحق واکل الربا واکل مال الیتیم والتولی
یوم الزحف وقذف المحصنات المؤمنات الغافلات بو یدی صفات مهلکه‌نك هر بری جهنمك یدی قپوسی کبیدرکه
بونلردن جهنمه داخل اولورلر کما قال تعالی (وان جهنم لموعدهم اجمعین لها سبعة ابواب لکل باب منهم جزؤ مقسوم)
قال البیضاوی ولعل تخصیص العدد لانحصار مجامع المهلکات بوذکر اولنلری خسف ومحاقسز ماهك ضیاسندن
کوسترم یعنی بی خسوف وبی محاق اولان ماه نبوتك ضیاسنده کوسترم * مثنوی * وانمایم بس بلاس اشقیا *
بشنوانم طبل کوس انبیا * اشقیانك بلاسنی بن کبر وکوسترم واشکاره ایلیم انبیای عظامك طبل وکوسنی اشتدیرم یعنی
شوکت ودارات‌لرین ودولت وسعادت‌لرینه دلالت قیلان اثار وعلامت‌لرین خلقه فهم ایتدیرم (مثنوی) دوزخ وجنات
وبرزخ در میان * پیش چشم کافران آرم عیان * دوزخی وجنتلری واورته‌ده اولان برزخی یعنی اعرافی آخرته منکر
اولان کافرلرك کوزی او کنه اشکاره کتورم (مثنوی) وانمایم حوض کوثر را بجوش * کاب بر روشان زند بانکش
بکوش * حوض کوثری جوش ایله کوسترم که حوض کوثرك آبی انلرك یوزینه اوره وانك صداسی قولاغنه ایره یعنی
برمرتبه آب کوثری یقین کتورم که انك صداسی خلقك قولاغنه کله وصوبی یوزلرینه طوقنه اکر سن دیرسك که بشرده
بومرتبه‌یه طاقت وارمیدر جواب اولدر که الله تعالینك کامل اولان ولیسنده باذن الله بومرتبه‌لری اظهار ایلمکه
قدرت واردر لیکن ارادت الهیه هر نیجه اقتضا ایدرسه بونلرا کا کوره عمل ایدرلر (مثنوی) وانکسانکه تشنه بر کردش
دوان * کشته اندا این دم نمایم من عیان) واول کسه‌لرکه صوسز حوضك اطرافنده یلیچی اولمشلردر بودم آشکاره کوستره‌یم
مثنوی) می بساید دوش شان بر دوش من * نعره‌ها شان می رسد در کوش من * انلرك اموزلری بنم اموزم اوزره سورینور
انلرك نعره‌سی بنم قولغمه ایریشور * مثنوی * اهل جنت پیش چشم ز اختیار * در کشیده یکد کر را در کنار *
اهل جنت چشم او کنده اختیاردن بری برنی کناره چکمش وکانی انظر الی اهل الجنة یتنعمون ویتلذذون فیها قولنك
مضمونیدر * مثنوی * دست همدیکر زیارت می کنند * از لبان هم بوسه غارت می کنند * بری برینك صدرنی ومکاننی
ونعمتنی زیارت ایدرلر دست بو یده محل ده صدر ومکان معنالرینه استعمال اولنور وحوریلرك لبلرندن بوسه یغما ایلرلر پس
اهل جنتك احوالنی بیاندنصکره زید لسانندن اهل دوزخك بیانه دخی شروع ایدوب بیورورلر * مثنوی * کر شد این
کوشم ز بانك آه آه * از خسان ونعره و اححسرتاه * بو قولغم صاغر اولدی خسلرك آه آه دیو ایلدکاری صدادن دخی
واحسرتا نعره‌سندن وکانی انظر الی اهل النار یتعاوون قولنك مضمونیدر * مثنوی * این اشارتهاست کویم از نغول

ایلك می ترسم ز آزار رسول * بو سویلدیکم سوزلر اشارتلردر عمیق سویلرم یعنی دریکدن وباطنمدن نقل ایلرم لیکن
حضرت پیغمبر علیه السلام بیحضور اولمسندن خوف ایلرم مصرع اول بو معنایی دخی متضمن اولورکه دینه
بو سویلدیکم رموز واشارتلردر نغول وعمیقدن سویلرم یعنی سویلمکه قادرم وسویلمك استرم ولیکن حضرت نبی علیه
السلامك رنجیده اولمسندن قورقرمکه انك کشف ایلمدیکنی وکشفه رضاسی اولمدیغنی اکا زارت اولنلر کشف ایتمکه
جرأت ایلمزلر * مثنوی * همچنین می کفت سرمست وخراب * داد پیغامبر کریبانش بتاب * زید بونك کبی سوزلری
سویلدی سرمست وخراب اولدیغی حالده حضرت پیغمبر علیه السلام انك کریبانی تابه ویردی یعنی یقه‌سنی بوکدی
مرادی آنی بو کونه سوز سویلمکدن وافشاء سر ایلمکدن فارغ ایتدی دیمك اولور (م ی) کفت هین درکش که اسبت کرم شد
عکس حق لا یستحیی زد شرم شد * پیغمبر علیه السلام حضرتلری اکا دیدی عنان اختیارکی چك وزبانك ضبط
ایت که سنك اسب روحك کرم اولدی حقك عکسی لا یستحیی اوردی شرم کتدی که والله لا یستحیی ان یقول الحق حدیثنك
موجبنجه حق تعالی حضرتلری حقی سویلمکدن استحیا ایلمز کذلك بچن بر نبیسنه ویاخود بر ولیسنه حق لا یستحیی
اورمه سنك عکسی تجلی قیله اول دخی بی شرم اولوب حق نه ایسه سویلمکدن استحیا ایلمز (مثنوی) آینهٔ تو جست
بیرون از غلاف * آینه ومیزان کجا کوید خلاف * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوردیکه یا زید سنك آینهٔ
روح وقلبك غلاف تندن طشره صچرادی ومرآت مجلوه اولدی پس آینه ومیزان بچن خلاف سویلر انکچون مشایخ
صافی دل اولنلر نحن مرآة مجلوة قدیری فینا کل احد صورته دیمشلر وبین الناس میزان خدا اولوب هر شیئك مقدارنی
فرق وتمییز ایتمشلر (ولا یخافون لومة لائم) ایت کریمه سنك مصداقنجه حقی سویلمکده وهر کسك حسب حالنی ادا ایلمکده
لائم اولنلرك لومندن خوف ایتمشلر واستحیا وشرم بوانه کتمشلر * مثنوی * آینه ومیزان کجا بندد نفس * بهر آزار
وحیای هیچ کس * آینه ومیزان قنده نفس بغلر هیچ کمسه‌نك آزار وحیاسندن اوتری یعنی آینه وترازو هیچ برکمسه‌نك
اینجنمسندن واوتانمسندن اوتری کلام حقی سویلمکدن وحقی کتم ایلمکدن نفس بغلمز وسکوت ایلمز بلکه حق نه ایسه
آنی ادا ایلر * مثنوی * آینه ومیزان محکهای سنی * کر دو صد سالش تو خدمتها کنی * آینه وترازو فی حد ذاته
اولو محکلردر اکر فرضی سن آینه ومیزانه ایکی یوز ییل خدمتلر ایلیه سن بویله دیو * مثنوی * کز برای من بپوشان
راستی * بر فزون بنما ومنما کاستی * که بندن اوتری استقامتی ستر ایله بلکه زیاده کوستر ونقصان کوسترمه * مثنوی
اوت کوید ریش وسبلت بر مخند * آینه ومیزان وانکه ریو وبند * اول آینه ومیزان سکا دیر صقالکه وبیغکه کولمه آینه
ومیزان واندنصکره حیله وخدعه یعنی آینه ومیزانه حیله وخدعه قیلمق واندنصکره انلری کندی خاصیتلرندن
اخراج ایلمك ممکن دکلدر آینه ومیزان هر بریسی لسان حال ایله بویله دیرلر * مثنوی * چون خدا ما را برای آن فراخت
که بما بتوان حقیقت را شناخت * چونکم خدای تعالی بزی اندن اوتری عالی ایلدیکه حقیقتی اکلمق بزمله ممکن اوله
مثنوی) این نباشد ما چه ارزیم ای فلان * کی شویم آیین روی نیکوان * بو اولمزسه ای جوان بز نه درز یعنی بو حقیقت
کوسترمکلك بزده اولمیه وبز راست وصادق اولمیه وز بزم نه قدر وقیمتمز اولور بچن نیکو اولان کمسه‌لرك یوزینك آیینی
اولورز یعنی انلرك یوزنی دوزلدیجی اولمزدق اکر بز راست اولمیدق حضرت نبی علیه السلام زیده ایتدی کرچه حقیقت
حال بویله‌در (م ی) لیك درکش در بغل آینه را * کر تجلی کرد سینا سینه را * ولیکن آینه‌یی بغله چك بعض نسخه‌ده
بغل برینه غمد واقع اولمشدر یعنی اکرچه ای زید بویله‌در ولیکن آینهٔ قلبی قولتق ایچره ویا غمد ایچره چك یعنی جام جهانما
اولان آینهٔ دلی وانده مرئی اولان صور حقایقی ستر ایله اکرچه سینه‌یه سینا تجلی ایلدیسه‌ده یعنی نور عالی سنك
قلبکه کرچه تجلی ایلدی لیکن انك ستری سکا لازمدر * م ی * کفت آخر هیچ کنجد در بغل * آفتاب حق وخورشید ازل
* زید حضرتلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه ایتدی یا رسول الله آخر هیچ بغله صغرمی آفتاب حق
وخورشید ازل یعنی حقیقت آفتابی وازل خورشیدی که محدود ومتناهی دکلدر انسانك وجود بغلنه صغمق وانك غمد
جسدیله مستور اولمق نیجه ممکندر (م ی) هم دغل را هم بغل را بر درد * نی جنون ماند به پیشش نه خرد * اول خورشید
ازل هم دغلی هم بغلی یرتر وکندیسنی ظاهر ایلر انك قتنده نه جنون ونه عقل قالور (مثنوی) کفت یك اصبع چو
بر چشمی نهی) بیند از خورشید عالم را تهی * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم زیده دیدی مثلا سن بر پرمغی برکوز
اوزره قویه سن عالمی آفتابدن خالی کورورسن (م ی) یك سر انکشت پردهٔ ماه شد * وین نشان ستاری الله شد *
بر پرمق اوجی کوزه قونمغله ماهه پرده اولدی بو مثال الله تعالینك ستارلغینك نشانی اولدی نته کم حق تعالی دیدهٔ
قلب اوزره ستاریت اصبعنی وضع ایلسه دیدهٔ دل انك انوار ظاهره‌سنی وتجلیات باهره‌سنی ادرا که قادر اولمز پس مخزن
اسرار الهی اولان ولی‌یه دخی لازم اولور که ستاریت حقله متصف اولوب مشاهده ایلدیکی اسراری اظهار ایلمیوب تعامی

مهر گردد منکسف از سقطهٔ) بو بیت حضرت نبی علیه السلام لساندن ادنی
ابلیه (م ی) تا بپوشاند جهان را نقطهٔ) مهر گردد منکسف از سقطهٔ) بو بیت حضرت نبی علیه السلام لساندن ادنی
ابلیه (م ی) تا بپوشاند جهان را نقطهٔ) شیئك اعظم اولان شیئ ستر قیلمسی تفهیم ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر تا کم جهانی بر نقطه اورتر نقطه دن مراد
سر انکشتدر که بو کافر نه بیت اولده واقع اولمشدر فی الحقیقه سر انکشت که بر نقطه قدرشیئدر اکر مردمك دیده سی اوزره
وضع ایلسك جهانی کوسترمز وکورمکدن منع ایلر سقطه برکره دوشمك ویاخود خطا ایلمك معناسنه در مصرع ثانینك
معناسی آفتاب بر خطادن ویا بر پاره شیئدن منکسف اولورآ فتابك انکسافنه عند اهل النجوم سبب اولدر که انك
رصی ماهك قرصنك ظهرنه محاذی اولدقده ماهك قرصی اکا پرده اولوب کسوف واقع اولدی دیرلر پس بوراده
سقطه دن مراد ماهك قرصی اولور واکر خطا معناسنه اولورسه کویا که آفتاب کندی مدارندن دوشوب ماهك
مدارنه محاذی کلمسی اولور وسقطه دن مراد بر پاره بلوت دخی اولسه وجهدن خالی اولمز اما اصل معنی اولکی وجهدر
شارحلر بو بیته بعض سوز یازمشلردر لیکن مناسبتدن خالیدر *مثنوی* لب ببند وغور دریایی نکر* بحر را حق
کرد محکوم بشر) ای زیدلی بغله ودریانك غورنه نظر ایله حق تعالی دریایی بشره محکوم ومطیع ایلدی دریادن مراد بونده
اسرار الهی وعلوم ربانی دریاسیدر تقدیر کلام یا زید اغزنی اسرار سویلمکدن وعلوم لدنیی اظهار ایلمکدن بغله
ودریای علوم واسرارك باطننه نظر ایله حق تعالی دریای علوم واسراری انسان کامله محکوم ومسخر ایلمشدر نته کم
سائر انسانه (وحملناهم علی البر والبحر) فحواسنجه بحر ظاهری مسخر ایلمشدر *مثنوی* همچو چشمهٔ سلسبیل
وزنجبیل* هست در حکم بهشتی جلیل* سلسبیل وزنجبیل چشمه سی کبی جلیل وعالی قدر اولان بهشتینك
حکمنده در یعنی حق تعالی دریایی بشرك محکومی ایلدی سلسبیل وزنجبیل چشمه لرنی اهل جنتك حکمنده ایلدیکی
کبی (مثنوی) چار جوی جنت اندر حکم ماست) این نه زور ما ز فرمان خداست) جنتك درت ایرمغی بزم حکممزده در
بو نصرت بزم زورو قوتمزله دکل فرمان خدا ایله در *مثنوی* هر کجا خواهیم داریمش روان* همچو سحر اندر مراد
ساحران* هر قنده که استرز اول جویلری جاری طوترز ساحرلرك مرادنده سحر کبی یعنی ساحرلر سحری هر نیجه
استرلرسه اویله ایلدکلری کبی بز دخی انهار جنتی کیف ما یشاء استدیکمز جانبه اجرا ایدرز *مثنوی* همچو این
دو چشمهٔ چشم روان* هست در حکم دل فرمان جان* وبو ایکی روان اولان چشملر چشمه سی کبی که قلبك حکمنده
وجانك فرمانندهدر که دل وجان اول ایکی کوزده استدکاری کبی تصرف ایدرلر *مثنوی* کر بخواهد رفت سوی
زهر ومار* ور بخواهد رفت سوی اعتبار* اکر کوکل استرسه کوزلر زهر مار جانبنه کیدر زهر ماردن مراد محرمات
وناخوش اولان مبطراندر واکر کوکل استرسه کوزلر اعتبار جانبنه کیدر واشیادن عبرت وانتباه اخذ ایدر (مثنوی)
کر بخواهد سوی محسوسات رفت* ور بخواهد سوی ملبوسات رفت* اکر کوکل استرسه کوزلر محسوسات طرفنه
کیدر واکر کوکل استرسه کوزلر ملبوسات جانبنه کیدر ملبوساتدن مراد مستوران مشتهیات اولان شیئلردر
(مثنوی) کر بخواهد سوی کلیات راند* ور بخواهد حبس جزویات ماند* واکر کوکل استرسه کوزلری کلیات جانبنه
سوررواکر کوکل استرسه کوزلری جزویاتك محبوسی قالدی یعنی امور جزئیه وافعال دنیویه نك حبسنده کوزلری
کرفتار قیلدی (م ی) همچنین هر پنج حس چون نایزه* بر مراد وامر دل شد جایزه) بونك کبی یعنی کوزلر امر دله مطیع
ومنقاد اولدیغی کبی هر بش حس نایزه کبی قلبك امری ومرادی اوزره جایزه اولدی یعنی کچیجی وروان اولیجی اولدی
پنج حواسدن مراد قوهٔ سامعه وقوهٔ باصره وقوهٔ ذائقه وقوهٔ شامه وقوهٔ لامسه در بونلرك هر بری قلبك امری اوزره جاری
اولور* مثنوی* هر طرف که دل اشارت کردشان* می رود هر پنج حس دامن کشان* هر طرفکه کوکل انلره اشارت
ایلدی هر بش حس دامن کشان وبی توقف کیدرحسه دامن کشانلق چست وبی توقف اولمقدن کنایه اولور
مثنوی دست و پا در امر دل اندر ملا* همچو اندر دست موسی آن عصا* ال وایق قلبك امرنده آشکاره وظاهرده
حضرت موسی علیه السلامك النده اول عصا کبیدر یعنی حضرت موسی علیه السلام عصاده نیجه تصرف
ایلرسه دل دخی دست و پاده اویله تصرف ایلر *مثنوی* دل بخواهد پا در آید زو برقص* یا کریزد سوی افزونی ز نقص*
کوکل استیه پای فوری رقصه کلور یاخود نقص وخسران طرفندن افزونلك وکامل اولمقلق جانبنه قچر *مثنوی*
دل بخواهد دست آید در حساب* با اصابع تا نویسد او کتاب* کوکل که استیه دست حسابه کلور پرمقلر ایله یاخود اول
دست کتاب یازر یعنی کوکل استدکده ال پرمقلر ایله تا کم اول دست کتاب یزه *مثنوی* دست در دست نهانی
مانده است* او درون تن را برون بنشانده است* دست ظاهر نهانی الده قالمشدر نهانی الدن مراد دلدر که ظاهرده
اولان الك حکمنده اولمشدر او دست نهانی که مراد دلدر درونده تنی طشرده نصب ایلمشدر یعنی کندی مستور
ومخفی اولوب تنی وجوارح بدنی خارجده کندیه آلت اولمق ایچون قومشدر که دروندن اونیجه حکم ایلرسه طشرده

بو جوارح واعضا ایله ایلر *مثنوی* کر بخواهد بر عدو ماری شود* ور بخواهد بر ولی یاری شود* اکر کوکل استیه
دست عدو اوزره بر مار اولور اکر کوکل استیه دست دوست اوزره بر یار ومعین اولور *مثنوی* ور بخواهد کفچهٔ
در خوردنی* ور بخواهد همچو کرزده منی* واکر کوکل استرسه دست یمك یکده بر کفچه اولور واکر استرسه اون بطمان
بر کرز کبی اولور *مثنوی* دل چه می کوید بدیشان ای عجب* طرفه وصلت طرفه پنهانی سبب* بو جوارح واعضایه
کوکل ای عجب نه سویلر عجب وصلت عجب پنهانی سببدر یعنی قلب ایله اعضا ما بیننده اولان سبب واتصال زیاده عجیبدر که
عقل انك بی کیف اولان اتصالنی ادراك ایلمکده عاجز وقاصردر (م ی) دل مکر مهر سلیمان یافتست* که مهار پنج
حس بر تافتست) دل مکر مهر سلیمان علیه السلامی بولمشدر وجودنده سلیمان منزله سنده اولمشدر که بش
حسك مهارنی بوکشدر یعنی حواس خمسهٔ ظاهره نك یولارنی دست تصرفنه آلوب انلری ضبط قیلمشدر *مثنوی*
پنج حسی از برون میسوراو* پنج حسی از درون مأموراو* بش حس صوری طشره دن اول دلك میسوریدر یعنی
قولا یلمش محکومیدر بر نوع پنج حس دخی درونده انك مأموریدر پنج حسدن مراد حواس خمسهٔ باطنه در که قوهٔ
دارکه وقوهٔ واهمه وقوهٔ خیالیه وقوهٔ متفکره وقوهٔ حافظه در (م ی) ده حس است وهفت اندام ودکر* آنچه اندر کفت
ناید می شمر* اون حسدرویدی اندام وبونلردن غیری اول نسنه که سوزه کلمز عدایله اون حسدن حواس خمسهٔ ظاهره
وحواس خمسهٔ باطنه دریدی اندامدن مراد ایکی ال ایکی ایاق باش وظهر وشکمدر وبونلردن ماعدا قوای جسمانیه
مثلا قوهٔ غاذیه وقوهٔ هاضمه وقوهٔ نامیه وقوهٔ ماسکه وقوهٔ دافعه وبونلر امثالی بی حد وبی نهایه قوتلر واردر وقوای
روحانیه دخی مثلا قوهٔ عقلیه وقوهٔ علمیه وقوهٔ نظریه وقوهٔ حبیه وقوهٔ شوقیه وبونلر امثالی نیجه قوتلر دخی واردر که
بو جمله سی پادشاه دلك حکم وتصرفنده درلر *مثنوی* چون سلیمانی دلا در مهتری* بر پری ودیو زن انکشتری*
کر درین ملکت پری باشی زریو* خاتم از دست تو نستاند سه دیو* بحکم حدیث شریف کلکم راع وکلکم مسؤل عن
رعیته هر کس مملکت وجودینك حاکم وسلیمانی کبیدر انکیچون بیوررلر ای کوکل سن سلیمان علیه السلام کبی سن
مهترلکده وحکومتده که وجودك معنا عالم کبری وکون جامعدر وکشور وجودکده هر شیئك نموسی مقرردر مثلا روح
سلطانی شاه کشور جسمانی وعقل اکا وزیر مشیر نورانی ودل خاتم سلیمانی کبیدر وهوا وهوس انك ملکنك پری ودیو
وشیطانی کبیدر اویله اولیجق ای روح سلطانی بو کشور جسمانیده پری ودیو نفسانی به خاتم سلیمانی کبی اولان انکشتر
قلبك حکمنی اور یعنی اجرا ایله اکرسن بو مملکت جسمانیده حیله وخدعه وریودن بری اولهسن وعدالت وصداقت ایله
اتصاف قیلهسن خاتم قلبی سنك الکدن المزاوج دیو که مراد هوا وهوس ونفسدر که بونلرك هر بری بر دیو وپری کبیدر
(کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك وقال علیه السلام وایاکم والهوی فان الهوی یعمی ویصم
کذا رواه ابن عباس رضی الله عنه بیت فاصرف هواها وحاذران تولیه) ان الهوی ما تولی یصم او یصم وعن ابن مسعود
رضی الله عنه قال علیه السلام ایاکم وهوسات الاسواق ای فتنها هوس نفسك اکول اولمسی وغرور وسرور ایله مجنون
کبی اولمسی وناس ایله اختلاط قیلمسی وبونك امثالی برامر صفتلریدر (م ی) بعد ازان عالم بکیرد اسم تو* دو جهان محکوم تو
چون جسم تو* اندن صکره سنك نامك عالمی طوتر ایکی جهان سنك محکومك اولور سنك جسمك کبی یعنی حیله
وخدعه دن بری اولوب مملکت وجودنده عدالت قیلدقدن صکره سنك اسمك سائر انبیا علیهم السلام واولیای عظام
کبی عالمی طوتوب جسمك سکا نیجه محکوم اولدیسه ایکی جهان سکا اویله محکوم اولور (مثنوی) ور ز دستت دیو خاتم را
ببرد* پادشاهی فوت شد بختت بمرد* واکر سنك الکدن دیو خاتمی ایلتدیسه یعنی خاتم قلبی اخذ ایتدیسه
پادشاهلق فوت اولدی سنك بختك اولدی زیرا سنك پادشاهلغك وحیات بختك مهر دل الکده اولمغله در چونکم
کوکل خاتمی شیطان الینه دوشه پادشاهلق کیدوب طالعك مرده اولمق مقرر اولور (مثنوی) بعد ازان یا حسرتا شد
یا عباد* بر شما محتوم تا یوم التناد* یعنی شاه معنوی اولمقلغك فوت اولوب بختك اولدکدن صکره یا حسرتا دیمك
وحسرت وخیبتی دعوت ایدوب حیف ایتمك ای عباد هواسزلك اوزریکزه واجب ولازم اولدی یوم تناده دك یعنی
یوم قیامته دك واول کونه یوم تناد دینلمسی ناسك اول کونده بری برینه ندا وصداسی چوق اولدیغنه بنادر *مثنوی*
مکر خود را کر تو انکار آوری* از ترازو وآینه کی جان بری* کندی مکر وحیله که انکار کتوره سن یعنی بنده مکر
وخدعه یوقدر دیو انکار ایلیه سن ترازو وآینه دن قچن جان ایلتورسن یعنی میزان خدا وآینهٔ مجلا کبی اولان اولیاء
اللهدن بو دنیاده جانکی نیجه قورتاررسن وآخرتده دخی میزان اخرویدن وآینه کبی صورت نما اولان دفتر
اعمالکدن نه حاله خلاص اولورسن یعنی مادامکه صادق وصافی اولمیه سن بونلردن خلاصه مجال اولمز واخفاء عیوب
وستر ذنوب قیلوب مجرد حیله وخدعه ایله یا کالك دعوا سن قیلنلرحین امتحانده نجات بولمزنته کم بو قصه دن حصه

نه ایدیکی معلوم اولور * متهم کردن غلامان وخواجه تاشان مر لقمانرا که آن میوه های ترونده راکه می آوردیم
اوخورده است * مثنوی * بود لقمان پیش خواجهٔ خویشتن * درمیان بندکانش خوارتن * لقمان حکیم
کندی خواجه سنڭ قتنده انڭ بنده لری اورته سنده خورتن وحقیر صورت ایدی (مثنوی) می فرستاد او غلامانرا بباغ
تا که میوه آیدش بهر فراغ) اول خواجه غلاملرینی باغه کوندردی تاکم خواجه یه فراغ خاطردن اوتری میوه کله وآنی
یوب آسوده حال وفارغ البال اوله * مثنوی * بود لقمان در غلامان چون طفیل * پرمعانی تیره صورت همچو لیل *
لقمان غلاملر ایچنده طفیل وتابع کبی ایدی لیل کبی تیره صورت وپرمعانی ایدی شب اکرچه مظلم وتیره در لیکن روزه
نسبت انده نیجه اسرار ومعانی مضمر در ظلمات ایچره آب حیات موجود اولدیغی کبی پس چوق تیره صورتلر واردر که
ظاهراشب مظلم کبیدر لیکن باطنا نورانی ومنبع آب حیوانیدر (مثنوی) آن غلامان میوه های جمع را *
خوش بخوردند از نهیب طمع را * اول غلاملر باغدن جمع اولمش میوه لری غلبه وهجوم طمعدن اوتری آنی خوش
ییدیلر پس افندیلری سنڭ قتنه صفرالید کلوب حضرت لقمانه تهمت ایلدیلر * مثنوی * خواجه راکفتند
لقمان خورد آن * خواجه بر لقمان ترش کشت وکران * خواجه یه ایتدیلر اول میوه لری لقمان ییدی خواجه لقمان
اوزره ترش وثقیل اولدی * مثنوی * چون تفحص کرد لقمان از سبب * درعتاب خواجه اش بکشاد لب *
چونکم لقمان اول ترش رولیغڭ سببندن تجسس وتفحص ایلدی خواجه سنڭ عتابی خصوصنده لبنی اچدی
* مثنوی * کفت لقمان سیدا پیش خدا * بندهٔ خاین نباشد مرتضا * لقمان ایتدی ای بنم سیدم خدای تعالینڭ
قتنده خائن بنده مقبول اولمز وارتضا واجتبایه شایسته بولمز (مثنوی) امتحان کن جمله مانرا ای کریم * سیرمان درده
تو از آب حمیم) ای کریم بزم جمله مزی امتحان ایله سن بزه طوق ووافر آب حمیدن وبر (مثنوی) بعد از آن مارا بصحرائی بران
تو سواره ما پیاده می دوان) اندنصکره بزی بر صحرایه سور بعض نسخه ده بران یرینه کلان واقع اولمشدر اول معناسنه
سن سواره وبز پیاده یلدره لم * مثنوی * آنکهان بنکر تو بدکردار را * صنعهای کاشف الاسرار را * اندنصکره سن بدکردار
وقبیح کار اولنه نظر ایله اسرار کشف ایدیجینڭ صنعلرینه نظر ایله (م ی) کشت ساقی خواجه از آب حمیم * مر غلامانرا
وخوردند آن زبیم * خواجه آب حمیدن ساقی اولدی غلاملرینه وقورقودن آنی ایچدیلر (م ی) بعد از آن می راندشان
دردشتها * می دویدند آن نفر تحت وعلا * اندنصکره انلری صحرالره سوردی اول طائفه آشغه ویوقرو یلدیلر
* مثنوی * قی درافتادند ایشان از عنا * آب می آورد زیشان میوه ها * انلر عنا وزحمتدن قی ایلمکه باشلدیلر
دوشدیلر آب حمیم غلاملردن میوه لری طشره کتوردی (مثنوی) چونکه لقمانرا در آمد قی زناف * می بر آمد از درونش
آب صاف * چونکم لقمانڭ کوبه کندن ودروننده ن قی کلدی انڭ درونندن آب صافی کلدی وانڭ طهارتی وعدم خیانتی
ظاهر اولدی * مثنوی * حکمت لقمان چو داند این نمود * پس چه باشد حکمت رب الوجود * لقمان حضرتلرینڭ
حکمتی چونکم بو عیوب مستوره یی کشف ایلمکی بیلور پس وجود صاحبینڭ حکمتی نه اوله یعنی قیاس ایله که
اول حکیم مطلقڭ حکمتی بودرون خلقده مستوره اولان خیانت ومعصیتی نیجه کشف ایلسه کرکدر
* مثنوی * یوم تبلی والسرائر کلها * بان منکم کامن لا یشتهی * سورهٔ طارقده اولان آیت کریمه یه اشارتدر یوروراز
(یوم تبلی السرائر) ذکرایله شول کونی که تبلی السرائر ای تظهر وتتعرف خفیات الضمائر بالمفارقة عن الابدان وجعل
الباطن ظاهرا (فما له من قوة ولا ناصر) پس انسان ایچون بو قدر بر قوت مانعه که نفسندن آنی منع ایلیه ودخی بر ناصر ده
یوقدر که امتناعه نصرت ایلیه معنیٔ بیت یوم تبلی السرائر کلها قیامت کوننده متعارف ومتمایز اوله کل سرلر بان
منکم) سزدن ظاهر اوله (کامن) شول باطن ومستور اولان سرلر که (لا یشتهی) انڭ بیانی اشتها اولنمزدیکه سبب فضاحت
اوله یشتهی علی بناء المجهول در وقائم مقام فاعلی تحتنده اولان ضمیردر که بیانه راجعدر نته کم (اعدلوا هو اقرب للتقوی ده
هو اعدلوایه راجع اولدیغی کبی (م ی) چون سقوا ماء حمیما قطعت * جملة الاستار مما افظعت) سورهٔ محمدده اولان آیت
کریمه دن مقتبسدر اول ایت بودر (کمن هو خالد فی النار وسقوا ماء حمیما فقطع امعاءهم) کمن هو خالد) مبتدا انڭ خبریدر
مبتدا مقدم مثل الجنة در تقدیر کلام امثل اهل الجنة کمثل من هو خالد فی النار دیمکدر ویاخود مبتداء محذوفڭ
خبری اوله مقدم اولان (افمن کان علی بینة) قرینه سیله تقدیر کلام احال من کان مکرما فی الجنة کحال من کان
هو خالد فی النار وسقوا ماء حمیما ودخی سقی اولنه ماء حاره فقطع امعاءهم پس بونلرڭ بغرسقلرینی اول ماء حمیم فرط
حرارتدن قطع ایلیه امدی بو حالله متصف اولنلر اهل جنتله برابرمیدر دیمکدر معنی بیت چون سقوا چونکم بونلر ماء
حمیدن سقی اولنه لر جمله سترلری قطع اولنه وپاره پاره قیلنه شول نسنه لردن اوتریکه رسوای اولاندی قطعت تفعیل بابندن
فعل مجهولدر قائم مقام فاعلی جملة الاستار در مما افظعت ده من اجلیه ما موصوفه افظعت افعال بابندن فعل مجهول

انڭ صفتی اولور تقدیر کلام قطعت جملة استارهم لاجل الاشیاء التی جعلت فضاحة لهم دیمک اولور (مثنوی) نار زان
آمد عذاب کافران * که حجر را نار باشد امتحان * نار اول سببدن کافرلرڭ عذابی کلدیکه حجرڭ امتحانی آتش اولور
یعنی حجاره وحجاره دن من حیث القسوة اشد اولان قلبلری حق تعالی آتشله تلیین وترقیق ایلرسبب بودر که بیان
بیورورلر (مثنوی) آن دل چون سنڭ را ما چند چند * نرم کفتیم ونمی پذرفت پند * اول طاش کبی قلبه بز نیجه نیجه
کره نرم سوبلدڭ ولطف اوزره نصیحت ایلدڭ پندی قبول ایلمدی (م ی) ریش بد را داروی بد یافت رك * مر سر خررا
سزد دندان سك) مثلا ریش بد ایچون اول رڭ داروی بد بولدی یعنی یاره مز یاره نڭ طمری یاره مزو تلخ علاج بولدیکه
اول بد اولان ریشه لایق اولان داروی بد در مشهور مثلدر که اشکڭ باشنه کوپکڭ دیشی لایق اولور رایت دیشی
طوکزدیسی دیدکاری ترکچه بو معنایه کوره در (م ی) الخبیثات الخبیثین حکمتست) زشت را هم زشت جفت وبایست
* خبیثات اولان اعمال واحوال خبیثین اولان رجال ایچون حکمتدر زشته هم زشت وقبیح جفت لایقدر
کما قال تعالی فی سورة النور (الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بو آیت
کریمه نڭ ورودی خاصدر که حضرت عایشه رضی الله عنهانڭ براءتی حقنده در ولیکن حکمی عامدر واکثر مثل مجراسنه
اجرا اولنور یعنی اعمال قبیحه واقوال خبیثه خبیث اولان کسه ایچوندر وخبیث اولان کسه لر دخی احوال خبیثه
واعمال قبیحه ایچوندر وکذلك احوال طیبه واعمال حمیده طیب اولان رجال ایچوندر وطیب وطاهر اولان رجال دخی
همان احوال طیبه وطاهره ایچوندر دیمك اولور بابت لایق وهم جنس معناسنه در * مثنوی * پس تو هر جفتی که
می خواهی برو * محو وهم شکل وصفات او بشو) پس سن هر بر جفتی که استرسن یوری انڭ محوی وشکل وهم صفاتی
اول یعنی جنسدن قنغی فرقه یه مایل ایسڭ انلرڭ شکلنه کیروب وانلرڭ صفتیله متصف اولوب انلر میاننده محو اول
مثنوی * نور خواهی مستعد نور شو * دور خواهی خویش بین ودور شو * نور استر ایسڭ نوره مستعد اول حقدن دور
اولمق استر ایسڭ خودبین اولوب دور اول (م ی) ور رهی خواهی ازین سجن خرب) سر مکش از دوست واسجد واقترب
* اکر بو خراب اولان زنداندن بر یول استرسڭ وقورتلمغی مراد ایلرسڭ سجن خربدن مراد دنیادر دوستدن باش
چکمه که واسجد واقترب بیورمشدر بو آیت سورهٔ علقڭ آخرنده در تفسیری جلد رابعڭ اوایلنده مذکور اولمشدر
(بقیهٔ قصهٔ زید در جواب رسول علیه السلام) * مثنوی * این سخن پایان ندارد خیز زید * بر براق ناطقه بر بند قید
بو حکمت ومعرفت سوزی نهایت طوتمز قالق ای زید ناطقه براقی اوزره قید وبند قیل یعنی قوت ناطقه یی میدان کفت
وکوده تك وپو ایلمکدن واسرار سویلمکدن بند ایدوب خاموش اول (م ی) ناطقه چون فاضح آمد عیب را * می دراند
پرده های غیب را * قوت ناطقه چونکم عیبی رسوای ایدیجی کله غیبڭ پرده لرنی یرتر * مثنوی * غیب مطلوب حق
آمد چند گاه * این دهل زن را بران بربند راه * نیچه زمان غیب حقڭ مطلوبی کلدی یعنی حقایق اشیا ظاهر اولیوب
عالم غیبده مستور اولمق نیچه زمان موت کلنجه یه دك مطلوب الهی اولدی بو طاولجی یی سوریولی بغله یعنی طبل زن کبی
اولان قوت ناطقه یی آشکاره ایدوب راه کلامی سد ایله * مثنوی * تك مران درکش عنان مستور به * هر کس از پندار
خود مسرور به * حمله وسرعتله سورمه عنان مستور اولمق کلامنی جلڭ اسب نطقی ضبط ایله مستور اولمق یکدر
هر کس کندی ظن وقیاسندن مسرور اولمق یکدر (م ی) حق همی خواهد که نومیدان او * زین عبادت هم نکردانند رو
حق تعالی استر که انڭ نومیدلری هم بو عباددن یوز دوندرمیه لر یعنی قرب الهیدن ورحمت رحمانیدن مأیوس اولنلر هم
بورجا ایله اولان عبادتدن اعراض قیلمیه لر (م ی) هم مشرف در عبادتهای او (مشتغل کشته بطاعتهای او) هم اول
اللهڭ عبادتلرنده مشرف اولدقلری حالده انڭ طاعتلرینه مشتغل اولمش اوله لر (م ی) هم بامیدی مشرف می شوند)
چند روزی در رکابش می دوند هم بر امید ایله مشرف اوله لر بر قاچ کون انڭ رکابنده یله لر یعنی اول امیدڭ رکابنده ویاخود
حقڭ طاعتی رکابنده سعی ایلیه لر (م ی) خواهد آن رحمت بتابد بر همه) بر بد ونیك از عموم مرحمه حق تعالی استر اول
رحمت جمیعسنڭ اوزرینه طوغه عموم مرحمه دن یعنی مرحمت عامه ورحمت واسعه دن که نیك وبد اوزره انڭ شمولی واردر
(م ی) حق همی خواهد که هر میر واسیر * با رجا وخوف باشند وحذیر * حق استر که هر امیر واسیر رجا وخوف ایدیجی
اوله لر یعنی ابرار وصالحلر طاعتلرینه مغرور اولمیه لر وبدکردار اولنلر وعمل سیئه قیلنلر انڭ رحمتندن قطع امید قیلمیه لر
(م ی) این رجا وخوف در پرده بود * تا پس این پرده پرورده شود * بو رجا وخوف پرده ده اولور تا بو پرده نڭ اردنده
هر امیر واسیر پرورده اوله ونشو ونما بوله (مثنوی) چون دریدی پرده کو خوف ورجا) غیب را شد کروفری بر ملا چونکم
پرده یی یرته سن خوف ورجا قنی غیبڭ بر کروفری اشکار اولدی خلق اوزره یعنی خوف ورجا مرتبه سی غیب وشهادتڭ
ما بیننده پرده موجود اولدقجه ثابت اولور چونکم پرده یی اورته دن چاك ایلیه سن وعالم غیبڭ رونق ولطافتی آشکاره

ظهوره كله خوف ورجا قالمزدی يعنی لوظهرت الحقايق لبطلت الشرايع فحواسنجه عالم غيبك اسرار وحقايقی ظهوره
كلدكده محل خوف ورجا اولان شرايع قالمز وخوف ورجايه سبب دخی اولمزا كرسن ديرسك كه حشرده ونشرده اكثر
كسه لر خوف ورجا اوزرينه اولسه لر كركدر آخرت خود امور غيبيه دندر چونكم غيب ظهوره كله خوف ورجا
قالمزديمك بو تقدير اوزره نيجه ممكن اولور الجواب غيبدن مراد بونده حقايق اشيا واعيان ثابته در امور اخرويه دكلدر
پس حقايق ظاهر اولسه اصلا خوف ورجا قالمزدی ديمك اولور مرتبهٔ حقيقت ظهوره كلدكده واكا كمال يقين حاصل
اولدقده اصلا خوف ورجا وشك وشبهه قالمديغنه ومرتبهٔ حقيقت ظهوره كلمدكجه شك وشبهه دن خالی اولمديغنه
برخوب مثال بسط ايدوب بيوررلر *مثنوی* بر آب جو بردظنی يك فتا* كه سليمانست ماهی كيرما* مثلا برجوان
ايرمق كنارنده برظن ايلديكه بزم ماهی كيرمز سليمان عليه السلامدر يعنی حضرت سليمان عليه السلام خاتم الندن
كتدكدنصكره سلطنتدن دوشوب برفقير بالقجی شكلنده ايرمقده بالق اولركن بربكت آنی سلطنتی حالنده كورمش
وبيلمش ايدی اول شكلده كورديكی كبی ظن ايلديكه بو بالق طوتيجی سليمان عليه السلامدر وليكن نه شبهه وشكوكه
دوشوب كندی به بويله ديدی (مثنوی) كرويست اين ازچه فردست وخفيست* ورنه سيمای سليمانيش چيست*
اكر بو ماهی كير او ايسه نه جهتدن مرد خفيدر واكر سليمان دكل ايسه پس انك بو سليمانلق شكلی ندر *مثنوی*
اندرين انديشه می بود اردودل) تا سليمان كشت شاه مستقل* بو انديشه ده اول جوان دودل اولدی يعنی تردد قيلدی
حتی سليمان عليه السلام مستقل شاه اولدی *مثنوی* ديو رفت ازملك وتخت او كريخت* تيغ بختش خون آن
شيطان بريخت* خاتمن آلان ديو كتدی انك ملك وتختندن قاچدی سليمان عليه السلامك بخت ودولتی
تيغی اول شيطانك قانی دوكدی *مثنوی* كرد درانكشت خود انكشتری* جمع آمد لشكر ديو وپری *حضرت
سليمان عليه السلام خاتمی كندی برمغنه ايلدی ديو وپری واشكری باشنه جمع كلدی وانلره كالاول حكومت قيلدی
مثنوی آمدند ازبهر نظاره رجال* درميانشان انكه بد صاحب خيال* رجال وخلايق نظاره دن اوتری
سير قيلمق ايچون كلديلر اول رجالك ما بيننده ايدی صاحب خيال يعنی ايرمق كنارنده حضرت سليمان عليه السلامی
ماهی كير شكلنده كوروب بو سليمانميدر وياخود دكلميدر ديو تخيل وتوهم ايلين كسه انلرله بيله ايدی *مثنوی*
چون درانكشتش بديد انكشتری* رفت انديشه وكمانش يكسری* چونكم اول جوان سلطنت خاتمنی حضرت
سليمان عليه السلامك برمغنده كوردی بالكليه انك انديشه وكمانی كتدی *مثنوی* وهم ازانكاهست كان
پوشيده است* اين تحری ازپی ناديده است* وهم اول قنده دركه اول شیٔ پوشيده در بو تحری ناديده اولان شيدن
اوتريدر مثلا كعبه كورلمدكده وقبله نه جانبه در بيلنمدكده تحری وطلب برنده اولور اما ظهوره كلسه وآشكار اولسه
تحری وطلب باطل اولور كذلك قبلهٔ حقيقی ظهوره كلسه خلقك تحری وطلبی قالمز وبو خوف ورجا وجست وجولر
برنده اولمز *مثنوی* شد خيال غايب اندر سينه زفت* چونكه حاضر شد خيال او برفت* غايب اولان شيئك
خيال وانديشه سی سينه ده عظيم وجسيم اولدی چونكم غائب اولان نسنه حاضر اولدی وعيانه كلدی انك ظن
وخيالی كتدی *مثنوی* كرسمای نوربی باريده نيست* هم زمين تاربی باليده نيست) باريده ياغش باليده اوزامش
وزياده اولمش معناسنه در بو بيتك ماقبلنه مناسبتی اولدركه بيورديلر زياده وهم وكمان اول وقتده جائزدركه اول
مقصود ومطلوب پوشيده اوله نتهكم بو تحری كعبه يی كورمكدن اوتريدر بوندن معلوم اولوركه غيبت مقصود غلبهٔ قوت
خيالی مقتضيدر وحضور مقصود البته زوال خيالی مستلزمدر چونكم غايب اولان سليمان عليه السلامك
خيالی اول صاحب خيالك سينه سنده زفت وقوی ايدی چون اول سليمان عليه السلام حاضر اولدی خيال اول
صاحب خيالدن كتدی وحقيقت حال ظهور ايتدی زيرا غيبت مقصود البته خيالی مستلزم وحضور مقصود
البته دفع خيالی مقتضيدر مثلا كرسمای نورانيدركه ياغشسز دكلدر هم زمين تيره نباتسز ونشو ونماسز دكلدركه
البته سمای نورانی ياغشی وزمين ظلمانی بتورمكی مقتضيدر نشو ونمای زمين باران آسمانی وباران آسمان نشو ونمای
زمينی مستلزمدر پس بو بيت مثالدر غيبت مقصودك جلب خيالی وحضور مقصودك دفع خيالی مستلزم اولمسنه
مثنوی يؤمنون بالغيب می بايد مرا* زان ببستم روزن فانی سرا* سورهٔ بقره نك اولنه اشارتدركه بيوررلر (الم ذلك
الكتاب) مفسرين حروف مقطعه يه چوق معنی ويرمشلردر اما منتهای كلاملری بودركه وهی سر من اسرار الله
استأثر الله بعلمه وهی القرآن محققيندن بعضسی بيوررلركه هربر حروف بر وجوده اشارتدر الف ذات حقه اشارتدركه
اول جميع وجوددر ولام عقل فعاله اشارتدركه لسان شرعده جبرائيل عليه السلامه ديرلر واوسط وجوددركه
وجود اولدن استفاضه ايدوب وجود آخره افاضه ايدر (م) وجود محمده اشارتدر آخر وجوددر ودائرهٔ وجود انكله

تمام

تمام اولمشدر پس بو حروف مقسم بها اولديغی تقدير اوزره تقدير قسم بويله اولوركه الله حقيچونكه جميع موجوداتك
اوليدر وعقل فعال حقيچونكه فيوضاتی ايصاله واسطه اولدر ووجود محمد حقيچونكه مظهر ذات وصفات واكمل
ومكمل جميع موجوداتدر (ذلك الكتاب) ای ذلك الكتاب الموعود فی التورية والانجيل بو تقديرجه ذلكنك
مشار اليهی انجيل وتوراتدريا موعود اولان قرآندركه اشارت اوله وياخود علم اللهده معلوم اولان كتابه اشارت اوله
تقدير كلام ای ذلك الكتاب المعلوم فی علم السابق الموعود فی كتب المنزلة اهل تفسير بونده وجوه كثيره بيان ايتمشلردر
بو مختصرده ايرادی قابل دكلدر (لاريب فيه) بو كتابده ريب يوقدر علی سبيل الاستغراق نفی ريب ايلدی حال بوكه اكثر
كسه خود قرآنده ريب وكمان اوزره ايديلر نكته بودركه اكر مرتاب اولنلر بو كتابه نظر صحيح وعقل سليم برله نظر قيله جق
اولورسه بو كلامك كمال وضوح برهانی وغايت سطوع دلايلی انلره شاهد وكافی اولوب معجزهٔ نبوی ووحی الهی اولمسنه
شك وشبهه قومز (هدی) هدی مصدردر مبتداء محذوفك خبريدر وهو الدلالة الموصلة الی البغية يعنی بو كتاب دلالت
موصله در مطلوبه (للمتقين) اتقا ايدنلر ايچون متقی اسم فاعلدر وقی يقی وقاية والوقاية فی الشرع بعة من يقی نفسه
عما يستحق به العقوبة (الذين) اول متقيلركه (يؤمنون بالغيب) ای يصدقون بما غاب عنهم مما انبأهم به النبی صلی الله
عليه وسلم يعنی تصديق ايدرلر كنديلرندن غايب اولان شيلره حضرت نبی صلی الله عليه وسلم نيجه خبر ويردی ايسه
غيب غائب معناسنه در الايمان اقرار باللسان وتصديق بالجنان والعمل ليس بداخل فی الايمان اما شافعی عملی
دخی ايمان كامله شرطدر ديمشلر (ويقيمون الصلوة) دخی اوقات مخصوصه ده صلوة مفروضه يی ادا ايليه لر (ومما رزقناهم
ينفقون) وبزم اعطا ايلديكمز شيئك بعضندن تصدق ايده لر معنیٔ بيت حضرت مولانا قدس الله سره العزيز
خدای تعالی لسانندن وياخود حضرت پيغمبر عليه السلام لسانندن فقرا واحبابنه ايمان بالغيبك عند
الانبيا والاوليا مقبوليتنی اعلام ايدوب بيوررلركه (يؤمنون بالغيب) غيبده اولان احواله تصديق
می بايد مرا كركدر بزه زان ببستم اندن اوتری بغلادم روزن فانی سرا بو فانی دنيانك آخرت جانبنه پنجره سنكه آخرتده
اولان احواله غايبانه تصديق ايده لر يا ايمان تقليدی ايله ويا ايمان تحقيقی ايله زيرا ايمان ايكی قسمدر يا تقليدی ويا تحقيقی
وتحقيقی دخی ايكی قسمدر بری استدلالی وبری كشفی پس اهل استدلال واهل كشفدن هر بريسی يا واقفدر علم غيبه
ويا غير واقفدر پس غير واقف اولان علم اليقين مرتبه سنده در بو مرتبه صاحبلرينك حالی (ان تعبد الله كانك تراه
وان لم تكن تراه فانه يراك) حديثنك ماصدقيدر واما علم غيبه واقف اولان يا ايمان عينی صاحبيدركه بو مرتبه يه عين
اليقين ديرلر وبو مرتبه اهلنك حالی جناب حقی هر حالده وهر شيده مشاهده دن خالی دكلدر (وهو معكم اينما كنتم)
سرينی معاينه قيلوب (افضل ايمان المرء ان يعلم ان الله معه حيث كان) وياخود ايمان حقيقی صاحبيدركه
بو مرتبه يه حق اليقين ديرلر بو مرتبه نك صاحبلری مشاهدهٔ ذات وصفات ايدوب كنديلرنی فنای مطلق قيلمشلردر
وبو مرتبه يه آيت كريمه ده دخی اشارت واردر (يا ايها الذين امنوا آمنوا) ای اللهم ايمان استدلاليله ايمان ايدنلر ايمان حقيقيله
ايمان ايدك كه ايمان بالعيان در وحديثده دخی اشارت واردركه معاذ بن جبل احيانا ايدرلر ديكه (يا صهيب
ويا سلمان ويا بلال تعالوا نؤمن ساعة فأتوا الی رسول الله فقالوا يا رسول الله انا امنا بالله وبرسوله ويقول لنا معاذ
هكذا قال عليه السلام دعوا معاذا فانه رجل يحب الله ورسوله) بوندن دخی منفهم اولان ايمان حقيقی جانبنه
دعوتدر وزيدك دخی اصبحت مؤمنا ديديكی ايمان حقيقی يه اشارتدر وايمان عيان وايمان حقيقينك علامتی
عالم غيبده اولان حقايقی مشاهده قيلمقدر اكر بو مرتبه دن صاحبی خبر ويرسه شريعت باطل اولمق لازم كلوردی زيرا
لو ظهرت الحقايق لبطلت الشرايع در وحكم الهيه نك ظهوری شرايع ومظاهره در بو ظهوردر پس حضرت پيغمبر عليه
السلام زيده ايمان حقيقينك اسرارنی كتم وستره امر ايدوب ايمان بالغيبی مدح بيوردقلرينه سبب بودر نتهكم
حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز بو كفتارلريله دخی بو اسراری استتاره ترغيب ايدوب بيوررلركه *مثنوی*
چون شكافم آسمان ازادر ظهور) چون بكويم هل تری فيها فطور* سورهٔ ملكده اولان آيت كريمه يه اشارتدر
اولی بودر (وهو العزيز) اول الله غالبدر جميع اشيايه (الغفور) مبالغه ايله مغفرت ايديجيدر تائب اولنلره (الذی) اول عزيز
وغفوركه (خلق سبع سموات) سماوات سبعی خلق ايلدی (طباقا) صفتدر سبع سمواته ای مطابقة طابقت النعل
بالنعل ديرلر اذا خصفتها ياخود فعل محذوفك مصدريدر جمله سی سبع سمواته صفت اولور ای طوبقت طباقا (ماتری
فی خلق الرحمن من تفاوت) صفت اخرادر سبع سمواته وخلق الرحمن ضمير موضعنه وضع اولندی تعظيما للشأنهن
وخلقهن وياخود جمله مستأنفه اوله وخطاب حضرت رسول اكرم صلی الله عليه وسلمه دريا خطابه صالح اولان كسه لر
اوله يعنی سن كورمزسن ای غافل اولان كسه رحمانك مخلوقنده (من تفاوت) يعنی اختلاف وعدم مناسبتدن برشیٔ

كورمزسن (فارجع البصر) بصركى سماوانه رد ايله حتى بالمعاينه مشاهده ايدوب شبهه وشايبه‌دن خلاص اوله‌سن (هل ترى من فطور) سن كوررميسن شقوق وصدوعدن برشئ معلوممدركه كورمزسن (ثم ارجع البصر كرتين) اندنصكره بصركى رجعة بعد رجعة وكرة بعد كرة خلق سماوانه رجوع قيل كوربونلرده عيب وخلل كوررميسن (ينقلب اليك البصر خاسئا) بصرك سكا ذليل وبعيد اولديغى حالده رجوع ايلر (وهو حسير) اى كليل من طول المعاودة وكثير المراجعة معنى٭ بيت حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز جناب عزت لساندن بيوررلر چون شكافم چونكم بارام وپاره پاره قيلم آسمانرا در ظهور ٭ كوكارى ظاهرده چون بكويم پس آسمان شق وپاره پاره اولدقدنصكره نيجه ديرم هل ترى فيها فطور آسمانه نظر ايله فطور كوررميسن ديو نيجه ديرم ماحصل كلام بودركه اسرار غيبيه پيدا واحوال آخرت هويدا اولدقدنصكره نيجه قابلدركه آخرته وجنت وجهنمه وساير احوالنه ايمان كتورلك دينه ايمان عالم غيبده ايكن خوشدر بوخسه بعد العيان اولمزامدى عارف صدور الاحرار قبور الاسرار معناسيله عمل ايدوب افشاى رازدن احترازايده (مثنوى) تادرين ظلمت تحرى كسترند ٭ هركسى روجانبى مى اورند ٭ تاخلق بوظلمت دنياده تحرى دوشيه‌لر هر بركسه تحرى ايلديكى وقلبنك اعتقاد ايلديكى جانبنه يوز كتوره‌لر (مثنوى) ٭ مدتى معكوس باشد كارها ٭ شحنه رادزد آورد بردارها ٭ برمدت اوله كه كارلر معكوس اوله مثلا دزد شحنه‌يى دارلره كتوره يعنى بودنيا كيدوب مدت اخرويه ظهوره كلدكده دنياده اولان كارلرك اكثرى معكوس اوله وچوق كمسه ظن ايلديكى شيئك عكسنى بوله مثلا دنياده صوباشى دزدى داره كتورمك عادت اولمش وشهرت بولمشدى آخرت اولدقده بعض دزد اولوركه صوباشى يى داره كتوررلر بونك كشف معناسى بو وجهله اولوركه مثلا بربيكناهى مجرد تهمت ايله وياخود غرض نفسله صوباشى دنياده اخذ ايلسه وبغير حق غرض نفسله آنى داره كتوروب صلب ايلسه آخرتده اول دخى اكا اويله ايلر پس آخرتك امرى برعكس اولمش اولور وبو مصرع مجرد كار آخرت برعكس اولمسنه مثال اولور ومراد دنياده اكثر غالب كورديكك كسه‌لرى مغلوبك مغلوبى كوررسن ديمكى اشعار قيلور٭ مثنوى ٭ تاكه بس سلطان وعالى همتى ٭ بنده بنده خود آيد مدتى ٭ تاكم بودنياده زياده عالى همت اولان سلطان وياخود چوق سلطان وچوق عالى همتلو برمدت كندى بنده سنك بنده سى كله توضيح معنى بودنياده نيجه عالى همت سلطانلر اولوركه انك تحت يدنده نيجه بنده‌لر اولور واول سلطان دنياده اول بنده‌يه حقارتله نظر قيلور واول بنده اطاعت حقله كسب سعادت ابديه ايلر چونكم آخرت اوله اول بنده‌نك عند الله مرتبه سى عالى اولور واول سلطان اول كونده سفلى قالور پس دنياده كندى بنده سى اولنه آخرتده بندلكار وخدمتلر قيلور تاكم انك شفيعى اوله وياخود بعض حسناتن اكا اعطا قيله ولهذا قال الله تعالى (بل بدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون ٭ مثنوى ٭ بندكى در غيب آيد خوب وكش ٭ حفظ غيب آيد در استعباد خوش ٭ خدمت وبنده‌لك غيبده خوب وكوزل كاور غيبك حفظى استعبادده خوش كلور يعنى افنديسنك بر بنده حضورنده دكل ايكن غايبده بنده‌لك ايلمك حضورنده اولان بنده‌لكدن خوب ولطيفدر زيرا عبادت قيلمقده وطالب خدمت اولمقده غيبى حفظ ايتمك اولى وخوشدرنته كم ابن مسعود رضى الله عنه حضرتلرندن روايت اولنوركه بيورمشلر (قال عليه السلام والذى لا اله غيره وما آمن احد ايمانا افضل من ايمان بغيب ثم قرأ عليه السلام (والذين يؤمنون بالغيب) بالغيبده بالتباس ايچوندر من ايمان ملتبس بغيب ديمك اولور پس بو معنايى تفهيم ايچون بوبيتلرى مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر ٭ مثنوى ٭ كوكه مدح شاه كويد پيش او ٭ تاكه برغيبت بوداو شرم رو٭ مثلا قنى اوكسه كه شاه اوكنده شاهك مدحنى ديه تا اول كسه كه شاهك غيبتنده شرم رو اوله وغايبانه اندن استحيا قيله ٭ مثنوى ٭ قلعه دارى كز كنار مملكت ٭ دور از سلطان وسايه سلطنت ٭ مثال آخر مثلا بر دزداركه مملكتك كنارندن سلطاندن وسايه سلطنتدن دور اوله ٭ مثنوى ٭ پاس دارد قلعه را از دشمنان ٭ قلعه نفروشد بمال بى كران ٭ دشمنلردن قلعه‌يى حفظ طوته قلعه‌يى بى كران وبى پايان ماله صاتميه ٭ مثنوى ٭ غائب از شه دركنار ثغرها ٭ همچو حاضر اونكه دارد وفا) اول قلعه دار ثغرلرك كنارنده پادشاهدن غائب اولديغى حالده ثغرهادر بندلره وكدكار دبرلر پادشاه يانتده حاضر اولان كمسه كبى اوقلعه دار وفايى نكه طوته (مثنوى) پيش شه او به بود از ديكران كه بخدمت حاضرند وجان فشان ٭ پادشاهك قتنده اوقلعه دار خدمتده واستقامتده غيرلردن بهتردر كه پادشاهك خدمتنده حاضرلر وجان نثار ايدنجيلردر ٭ مثنوى ٭ پس بغيبت نيم ذره حفظ كار ٭ به كه اندر حاضرى زان صد هزار ٭ پس غيبتده نيم ذره كارى حفظ ايلمك حاضرلقده اولان حفظ كارلرك صدهزارندن يكدريعنى پادشاه حاضر دكل ايكن انك امرينه امتثال قيلمق وغايبانه طاعتنده وخدمتنده اولمق انك حضورنده اولنلردن وجمالن كوروب نيجه عطيه واحسانن بولنلردن اولى وافضلدرنته كم ابن مسعود رضى الله عنه حضرتلرى عصر نبوتدنصكره كلوب

حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمه غائبانه ايمان قيلنلرك ايمانى پسند ايدوب حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمى كورنلرك ومجلسنه حاضر اولنلرك ايمانى اوزره ترجيح ايلمشدرنته كم محشى بيضاوى شيخ زاده مرحوم يؤمنون بالغيب) آيت كريمه سنده بيضاوينك ابن مسعوددن نقل ايلديكى قول شريفك تحقيقنده ديركه ذكرعن ابن مسعود رضى الله عنه ايمان اصحاب رسول الله عليه السلام قال ان امر محمد كان بينا لمن رأه والذى لا اله غيره ما آمن كاهم كه ذكر يريد انه لا عجب فى ايمان من آمن وايمانه بحضوره عليه السلام لما شاهده من المعجزات بل العجب ممن آمن به ولم يشاهد شيأ من المعجزات فايمانه اشد اعتبارا وافضل من ايمان من شهد ٭ مثنوى ٭ طاعت وايمان كنون محمود شد ٭ بعد مرك اندر عيان مردود شد ٭ طاعت وايمان شمدى محمود وممدوح اولدى موتدنصكره عيان وقتنده ايمان مردود اولدى انكيچون ايمان يأس مقبول دكلدر ٭ مثنوى ٭ چونكه غيب وغايبى روپوش به ٭ پس دهان بربند ولب خاموش به ٭ حضرت نبى عليه السلام زيده ايتدى اى زيد چونكم غيب وغائب مستور اولمق يكدر بوسوز اكرچه حضرت نبى عليه السلام جانبندن زيده واقع اولمشدر پس دهان ولبكى بغله‌لب خاموش اولمق وستر اسرار لدنى قيلمق يكدر ايكن هر زيد مشرب اولان وافشاء اسرار ورازقيلان عارفلره دخى بونده تنبيه اولور تاكم امانت خدايى نااهله ويرميه‌لر وحقايق واسرارى مستحق اولميانلره اظهار قيلميه‌لر (م ى) اى برادر دست وادار از سخن) خود خدا پيدا كند علم لدن) اى قرداش الكى سوزدن كيرو طوت وديلكى علم لدن نقل ايلمكدن حفظ ايت زيرا تحقيقا خداى تعالى علم لدنى پيدا ايلر پس بو علم قيل وقال ايله نقل اولنمقدن ذوق وحال ايله بولنمسى اوليدر بواجلدن خداى تعالينك پيدا واظهار قيلمسنه استديكى عبدك قلبنه قذف وملهم اولمسنه وتعليم قيلمسنه تفويض اولنوب بياندن فراغت اولندى وبو حديثله طالب علم لدن اولنلره تنبيه قيلندى (قال النبى صلى الله عليه وسلم علم الباطن سر من اسرار الله وحكم من حكم الله يقذفه فى قلوب من شاء من عباده رواه على كذا فى الجامع الصغير (مثنوى) پس بود خورشيد را رويش كواه ٭ اى شئ اعظم الشاهد اله ٭ سوره انعامده اولان ايت كريمه‌يه اشارتدر (قل اى شئ اكبر شهادة بو آيت كريمه‌نك سبب نزولى بودركه قوم قريش بركون پيغمبر عليه السلامه ديديلركه يا محمد يهودى ونصارى ديرلر محمدك ذكرى وصفى بزم كتابمزده يوقدر پس سنك شاهدك كيمدر بوخصوصده جناب عزت بو ايت كريمه‌يى انزال ايلديكه قل) دى يا محمد بونلره (اى شئ اكبر شهادة) نه شئ اكبردر من حيث الشهادة (قل) دى بونلره كه (الله) اكبر شهادة شهادت جهتندن جميع شيئلردن (شهيد بينى وبينكم) اول الله شاهددر بنمله سزلك مابينمزده اولان هرحاله معنى بيت پس بود خورشيدرا كونشه كفايت ايدر رويش كواه يوزى اكا شاهد اولمسى اى شئ نه شيئدر اعظم الشاهد شاهدلرك اعظمى اله الله دراى شئ مبتدا واله خبريدر پس جناب عزتك وحدانيتنه ووجود مطلقنه شاهد بنه پرتو ذاتى وانوار صفاتيدر) بافتاب نوان يافت كافتاب كجاست ٭ پس بوكلامدن انبيا عليهم السلام واولياى عظامك شهادتى حقدن غيرى اولمق احتمالنى دفعدن اوترى بيوررلركه ٭ مثنوى ٭ نى بكويم چون قرين شد دربيان ٭ هم خدا وهم ملك هم عالمان بويتده‌نى كلمه سى مقدم اولان اى برادر دست وادار از سخن قولندن لازم كلان منفى يى نفى ايچوندر يعنى بوقلمى سوزدن كيرو طوتمزم سويلرم واسرار لدنى نقل ايلرم چونكم بيانده وحضرت قرآنده قرين اولدى هم خداى تعالى وهم ملائكه اولو العلم پس بزده جناب عزتك وحدانيتنه شهادت ايدرز بزم شهادتمز حق شهادتن غيرى دكلدر زيرا نص شريفده جناب عزت ملائكه وعلمانك شهادتن كندى شهادتنه قرين قيلمشدرنته كم مضمون آيت كريمه‌يى نظمله بيوررلركه (مثنوى) يشهد الله والملك واهل العلوم ٭ انه لا رب الا من يدوم) بو آيت كريمه سوره آل عمرانده دراولى بودر (شهد الله انه لا اله الا هو اى بين وحدانيته بنصب الدلايل عليها يعنى جناب عزت وحدانيتنى تبيين ايلدى مخلوقنه نيجه دلايل وبراهين نصب ايتمسيله بعضلر شهدى حكم الله معناسنه وبعضلر علم الله معناسنه المشلر وابن عباس رضى عنه حضرتلرى شهد لنفسه بنفسه قبل ان يخلق الخلق بيورمشلر يعنى اول الله شهادت ايلدى وياحكم وبيان وياعلام ايلديكه (انه) تحقيقا اول الله (لا اله) هيچ برمعبود سزاى عبادت ومستحق اطاعت دكلدر (الا هو) الا اول اللهدر (والملائكة) ودخى ملائكه شهادت ايدرلر وحدانيت حقه بالاعتراف والاقرار (واولوا العلم) وعلم صاحبلرى دخى بحسب المراتب شهادت ايدرلر وحدانيت حقه بالايمان والاحتجاج عليها (قائما بالقسط) اى مقيما للعدل فى حكمه باعطاء كل ذى حق حقه بحسب استعداده واستحقاقه بوتقديرجه قائما شهدنك فاعلى اولان لفظة اللهدن حال واقع اولور واولوا العلمدن حال اولمقده جائزدر وومدحيت اوزره منصوب اولمقده جائزدر لا اله الا هو تكرار اولمسى تأكيد اداته توحيد ومزيد اعتناء تمجيد ايچوندر (العزيز الحكيم) العزيز الذى يقهر من يشاء من خلقه والحكيم الذى يدبر بحكمته كل شئ ويعطيه ما يليق به معنى بيت شهد الله الله شهادت ايلر والملك دخى ملائكه واهل العلوم دخى اهل علوم بحسب

المراتب شهادت ایدرلر (انه) تحقیقا شان بودرکه لا رب بر مالك وسید یوقدر الا من مکر شول الله که یدوم دایم وبی زوال
وباقی ولایزالدر (م ی) چون کواهی داد حق که بود ملك * تا شود اندر کواهی مشترك) چونکم حق تعالی حضرتلری
کندی وحدانیتنه شاهدلك ویره ملك کیم اوله تا شهادتده حضرت حقه مشترك اوله ملکك شهادتده اشتراکنه سبب
وعلت نه ایدیکن بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) وانکه شعشاع وحضور آفتاب * بر نتابد چشم ودلهای
خراب) زیرا که آفتابك نور وحضورنه خراب اولان دللر وخراب اولان دیده لر طاقت کتوره مز یعنی آفتاب حقیقی
اولان جناب خدانك کندی ذات بیچونته قیلدیغی شهادتی هر ضعیف الذهن فهم ایده مز وانك تجلیسندن هر کس
بهره بوله مز پس نور ملائکه نور الهیدن ضعیف اولدیسه شهادتده مشترك اولدی واداء شهادت وتبلیغ رسالت
قیلدی تا عقول ضعیفه اکا طاقت کتوره بعده ملائکه دن استفادهٔ علوم ایلمکه قادر اولمیلر ایچون حق تعالی بشر
شکلنده اولان اولوا العلمی دخی شهادتده ملائکه یه یار ایلدی تا اکثر کسه لر انلردن کسب علوم ایده لر و حضرت حقك
اشنالغی حاصل قیله لر * مثنوی * چون خفاشی کو تف خورشید را * بر نتابد بکسلد امیدرا * مثلا خراب
اولان دللر ودیده لر شول بر خفاش کبی که او خفاش افتابك نور وتابنه طاقت کتوره مز امیدی قطع ایلر * مثنوی * پس
ملائك را چو ماهم یاردان * جلوه کر خورشید را بر آسمان * پس بو مقدمه معلومك اولدیسه ملائکه یی هم شهادتده
بزجلین یار بیل آسمان اوزره خورشید ایچون جلوه ایدیجی بیل خورشیددن مراد جناب حق اولور و بر آسمان
خورشیده ظرف اولمق مناسب اولمز زیرا مرادا اولان حضرت حقی مکانه وآسمانه تخصیص ایلمکی موهم اولور اولی
اولان جلوه کر اولان ملائکه ظرف اولوب تقدیر معنی بویله دیمك اولور که پس ملائکه یی شهادتده بزمله یار و معین بیل
آسمان اوزره انلری خورشید ایچون جلوه کر بیل انلر قلوبه الهام والقا ایتمکله شهادت ایدرلر بر قولا وفعلا خلقه تعلیم
ایتمکله شهادت ایلرز دیمك اولور اکر آسماندن مراد جمیع اشیانك وجودی اولورسه خورشیده ظرف اولمق دخی جائز
اولور بو تقدیر اوزره معنی جمیع موجوداتك آسمان وجودی اوزره جلوه کر اولان خورشید حقیقی ایچون ملائکه یی
بزمله اکا شهادت ایلمکده یار و معین بیل دیمك اولور و بو تأویلده اشیانك وجودی خورشید حقیقته ظرف اولمق لازم
کلمز بلکه انك اسماء وصفاتنك ظهورنه وتجلیسنه مظهر اولمق لازم کلورتتمه کم نقش فصوصده حضرت شیخ اکبر
قدس الله سره العزیز بر فص ادریسیه ده بو معنایه اشارت ایلمشلردر و بو رایه مناسب اولان کلماتی نقش فصوصده اولان
شرحزده اول محلده تفصیلا مذکور اولمشدر * مثنوی * کین ضیا ما ز آفتابی یافتیم * چون خلیفه بر ضعیفان
تافتیم * هر ملك بویله دیر که بو ضیایی بز بر افتابدن بولدق خلیفه کبی ضعیفلر اوزره یادرادق یعنی هر ملك لسان
ملکوتیه ایله بویله دیرلر که بو داغزده اولان ضیا ونوری بز اول خورشید حقیقیدن بولدق واندن کمال ایله استناره قیلدق
وقوت وقدرت الدق پادشاهلرك خلیفه لری رعایا اوزره ظهور قیلدیغی کبی بز دخی ضعیف اولان عقول وقلوب اوزره
طلوع قیلدق وظاهر اولدق وانلره بر سبیل القا والهام تعلیم علم ایلدك دیرلر * مثنوی * چون مه نو یا سه روزه یا که بدر *
هر ملك دارد کمال ونور وقدر * یکی آی کبی یا اوچ کونلك ماه کبی ویا خود بدر کامل اولمش ماه کبی هر ملك علی حدة کمال
ونور وقدر طوتر بعضی کامل وبعضی اندن اکمل وبعضی نورانی وبعضی اندن انور وبعضی بعضندن
شریف وبعضی دخی من حیث المرتبه جمله دن اشرفدر محصل انسانك نیجه انواعی وار ایسه انلرك دخی انواعی واردر
عامهٔ ملائکه ومؤمن ملائکه وخواص ملائکه واولیای ملائکه وانبیای ملائکه ورسل ملائکه واردر من حیث
المرتبه بری برندن تفاوتلری مقرردر (م ی) ز اجنحهٔ نور ثلاثه او رباع) بر مراتب هر ملك را آن شعاع) ابتداء سورهٔ فاطره
اشارتدر (الحمد لله فاطر السموات والارض) جمیع حامدلك حمدی وثناسی اول الله ایچوندر که مبدع ومظهر
سماوات والارض در (جاعل الملائکة رسلا) ملکلری انبیا علیهم السلام واولیای عظامه رسل قیلیجیدر بونلره رسالات حق
وحی ایله والهام ورؤیای صالحه ایله تبلیغ ایدرلر (اولی اجنحة مثنی وثلاث ورباع) اویله ملائکه که ایکیشر ایکیشر اوچر اوچر
ودردر دردر قنادلر صاحبیدر مثلا عقول انسانك قوت علمیه ونظریه جناحینی وحس مشترك وقوت وهمیه وخیالیه
وفکریه هر بری بر جناح مشابه سنده در ملائکه نك دخی جناحلری بو منوال اوزره در رفافهم (یزید فی الخلق ما یشاء)
زیاده ایلر اول الله خلقنه دیلدیکی شیء عقل وتمیز وعلم ومعرفت کبی ویا خود بلاغت وفصاحت وصباحت اوله وبعضلر
حاء مهمله ایله قرأت ایدوب مراد حسن صورتدر دیمش بو جمله یه ودخی بونلر امثالی شیئلره مفسرینك اشارتی واردر (ان الله
علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله جمیع اشیایه قادردر معنی بیت دوردر دوردر اوچر اوچر نوردن قنادلردن مرتبه لری اوزره
هر بر ملکه اول شعاع حق لامع وساطع اولمشدی بو محلده حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز سؤال مقدره یه
اشارت بیوروب دیرلر که چونکه جناب عزتك شهادتی جمله یه کافیدر یا ملائکه وعلمانك شهادتنه نه احتیاج واردر

پس

پس جواب بیوررلر که هر کس حقك شهادتن فهمه قادر دکادر پس انبیا علیهم السلام واولیای عظام ملك وملائکه
وعلمایی دخی شاهد قیلدیکه هر کس استعدادی مقداری انلردن استفاده واستفاضه ایده لر * مثنوی * همچو پرهای
عقول انسیان * که بسی فرق است شان اندرمیان * اجنحهٔ ملائکه متفاوته در انسانك عقولی پرلری کبی که انلرك
ما بینده چوق فرق واردر عقول آدمی ما بینده تفاوت عظیم اولدیغی کبی زیرا کیمسی سفیه وکیمسی فقیه وکیمسی کامل
العقل وکیمسی بو جمله دن اکملدر وقس علی هذا قوة الملائکة واجنحتهم * مثنوی * پس قرین هر بشر در نیك وبد *
آن ملك باشد که مانندش بود * پس هر بشرك قرینی نیك وبد ده اول ملك اولور که انك مانندی اوله اعلی اولان ملائکه
اعلی اولان کسه لره وادنی اولان ادنی اولان کسه لره یار وقرین اولور که ما بینلرنده نوع مناسبت واردر * مثنوی *
چشم اعمش چونکه خود را بر نتافت * اختر اورا شمع شد تا ره بیافت * اعمشك چشمی چونکه آفتابه طاقت
کتورمدی کوکب اکا شمع اولدی تا آنکه یول بولدی مراد ضعیف البصیرة اولنلر ودیدهٔ نوردن بی بهره قالنلر حضرت
خدادن استناره یه وملائکه دن وارواح انبیا علیهم السلامدن استفاضه یه قادر اولمیوب وحیاتده اولان بدر کامل
کبی عالمه نور پاش اولان اولیای عظامدن استفاده قیلیوب العلماء مصابیح الارض فحواسنجه انجق نجوم زمین ومصابیح
دین اولان عالملردن وشیخلردن که کندیلرك دیدهٔ ادراکی اکا طاقت کتوررلر بونلرك بوکونه ضعیف بصره
مبتلا اولنلره شمع دین اولوب بوکونه اعمشلر انلرك نور ارشادی واسطه سیله یول بولورلر (کفتن پیغمبر صلی الله
علیه وسلم مر زیدرا که این سر رافاش تر ازین مکو ومتابعت نکه دار) * مثنوی * کفت پیغمبر که اصحابی نجوم
رهروانرا شمع وشیطانرا رجوم * پیغمبر علیه السلام حضرتلری بنم اصحابم نجوم کبیدر دیدی (کما قال
علیه السلام اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم) رهرو اولنلره وصراط مستقیم اوزره سلوك قیلنلره شمعدر وشیطانه
رجومدر یعنی شیطان انس وشیطان جن اولنلری رجم وطرد ایدرلر وسالك ورهرو اولنلره یول کوستروب
هدایت قیلرلر بونلردن هر قنغیسنه اقتدا ایلسك مهتدی اولورسن ومقصوده وصول بولورسن (مثنوی) هر کسی را
کر بدی آن چشم وزور * کو کرفتی ز آفتاب چرخ نور * هر بر کسه یه اکر اول چشم وقوت اولیدی که اول کسه
چرخك آفتابندن نور طوتیدی چرخك آفتابندن مراد حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اولور که هر کسك
اندن نور استفاده ایلمکه استعدادی بوقدر اکر هر کسك اول آفتاب فلك نبوتدن نور استفاده ایلمکه طاقت
ولیاقتی اولیدی * مثنوی * کی ستاره حاجتستی ای ذلیل * کی بدی بر نور خورشید او دلیل * ای ذلیل ستاره
یچون حاجت ولازم اولوردی که او ستاره وخورشیدك نورنه دلیل اولیدی یعنی اکر هر کس شمس حقیقیدن
نور المغه قادر اولیدی ستاره نور خورشید اوزره دلیل اولمغه حاجت قالمزدی ونجوم کبی اولان مشایخ وعرفا وعلما
دخی شید حقیقت جانبنه دلالت قیلمزدی ومرشد اولمزدی (مثنوی) ماه می کوید بخاك وابر وفی * من بشر بودم ولی
یوحی الی * سورهٔ کهفده وسجده و حم ده اولان آیت کریمه لره اشارتدر (قل انما انا بشر مثلکم) دی یا محمد سنده بزم کبی
آدمسن دینلره (انا بشر مثلکم) ای من جنسکم فی البشریة والمماثلة النوعیة الموجبة للانس والخلطة (یوحی الی
لیهتدوا بنور الوحی والتوحید وتسلکوا سبیل الحق (انما الهکم اله واحد) تحقیقا الهکز اله واحددر (لا شریك له
فی الوجود فاستقیموا بالثبات علی الایمان والسکینة والایقان فی التوجه الیه من غیر انحراف الی الباطل واستغفروا
بالتنقل عن الهیئات والتجرد عن الصفات الذمیمة وویل للمشرکین من فرط جهالتهم) معنی بیت ماه می کوید ماه
حقیقی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظام دیرلر بخاك وابر وفی خاك کبی تیره طبع وسحاب وسایه کبی مکدر
خیره اولنلره که بزده سزك کبی صفت بشریتله متصف وقید طبیعتله مقیدز لیکن نور وحی الهی بزی منور وصفت
بشریه دن مطهر قیلدی دیرلر و بزم سزکله مجانستمز مطلقا سزك موانستکز ایچوندر تا بزمله طبیعتده ای بشریتده
قالنلر بن سزجلین تاریك وتیره ایدم خورشید حقیقینك وحی بکا بو تجلی بر نور ویردی وبنی بویله نورانیت مرتبه سنه
ایرکوردی ماهدن مراد بونده والله اعلم ولی اولمق ووحیدن مراد الهام اولمق فهمه اقربدر و محله انسبدر (مثنوی) ظلمتی
دارم بنسبت با شموس * نور دارم بهر ظلمات نفوس * شمسلره نسبت بر ظلمت طوترم اما نفوسك ظلماتندن اوتری نور
طوترم یعنی نفوس انسانیه یی ظلمات جهل وغفلتدن خلاص ایتمك ایچون نور باطن طوترم دیر ماهدن مراد ولی
اولورسه شموسدن مراد انبیا علیهم السلام اولور واکر ماهدن مراد نبی اولورسه شموسدن مراد ملائکهٔ مقربین
اولور که انلر صرف نورلردر وانبیا علیهم السلامك انلره نسبت ظلمت جسدانیسی واردر * مثنوی * زان ضعیفم
تا تو تابی آوری * که نه مرد آفتاب انوری * ماه بو ظلمت بشریه ده قالنلره دیر اول سببدن ضعیفمکه تا سن بکا طاقت
کتوره سن وبکا آشنا اولمق مرتبه سنه کندیکی یتوره سن زیرا که سن آفتاب انورك مردی دکلسن (مثنوی) همچو

شهدوسرکه درهم بافتم* تاسوی رنج جکرره یافتم* شهدوسرکه بری بریله ممتزج اولوب سرکنکبین اولدیغی کبی بن دخی
ممتزج اولدم وروحانیت بشریتله اختلاط قیلدم تاجکرده اولان مرض جانبنه یول بولدم نتکه سرکنکبین درونه
داخل اولدقده علت صفرایی ازاله ایدر* مثنوی* جون زعلت وارهیدی ای رهین* سرکه رابکذار ومی خورانکبین*
ای مرضه رهین وقرین اولان کمسه جونکه رنج وعلتدن قورتله سن سرکه یی ترک ایله وعسل یی سرکه دن مراد صفات
بشریه وانکبیندن مراد صفات روحانیه در جونکم طالب علل نفسانیه دن خلاص اوله مرینک ماتند سرکه اولان
بشریتی جانبنه احتیاجی قالمز اول زمانده انک صافی شهد روحانیتندن اکل ایلسه اکا ضرر قیلمز *م ی* تخت دل
معمورشد پاك ازهوا* بروی الرحمن علی العرش استوی* سورهٔ طه ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (الرحمن علی
العرش استوی) الرحمن مرفوع در مدحیت اوزره تقدیری هوالرحمن استوای عرش ملك وسلطانلقدن مجازدر
نتکه کم دیرلر استوی فلان علی السریر ای ملك وان لم یقعد علی السریر البتته یعنی اول رحماندرکه ملك العرش واستولی
علیه علماء امت حضرت علی کرم الله وجهه حضرتلرینك بوقولنی بومحلده مذهب مقبول عد ایتمشلردر نتکه کم بیوردرلر
الاستواء غیر مجهول والتکییف غیر معقول والایمان به واجب والسؤال عنه بدعة لانه تعالی کان ولامکان فهو علی
ما کان قبل خلق المکان لم یتغیر عما کان (له ما فی السموات وما فی الارض) سموات وارضینك نقدر شیلری وار ایسه
انکدر (وما بینهما وما تحت الثری) دخی سموات وارضینك ما بینده اولان وتحت الثراده اولان شیلرك جمیعسی انك
ملکیدر معنی بیت تخت دل معمورشد کوکل تختی معمور اولدی پاك ازهوا هوادن پاك اولدیغی حالده بروی اول
کوکلك اوزرینه (الرحمن علی العرش استوی) عرش اوزره استوا واستیلاسی کبیدر رحمانك بویله دیمك دخی وجهدر
کوکلك تختی هوادن پاك اولوب معمور اولدی کوکل اوزره (الرحمن علی العرش استوی) آیت کریمه سنك مفهومی
حاصل اولور زیرا قلب المؤمن عرش الله در وکذلك استوی الله علی عرش وجود الکل بظهور صفته الرحمانیة فیه
ووصول اثرها اذ الفیض العام منها الی جمیع الموجودات* مثنوی* حکم بردل بعد ازین بی واسطه* حق کند چون
یافت دل این رابطه* بوندنصکره قلب اوزره حکمی بی واسطه حق ایلر جونکم کوکل بو رابطه یی بوله یعنی تخت دل
هوادن پاك اولوب معمور اولدقدنصکره قلب اوزره حکمی بلا واسطه حق تعالی ایلر چونکم کوکل حق تعالی یه
بومرتبه اتصال ورابطه بوله مادامکه دل هوادن پاك اولمیه حق تعالی انك اوزرینه حکمی وسایطه واسباب ملابسه سیله
قیلر (مثنوی) این سخن پایان ندارد زید کو* تادهم پندش که رسوایی مجو* بو اسرار ومعارفه متعلق اولان سوز پایان
طوتمز زیدقنی تا کا پند ویرم بویله دیو که رسوالق دیله واسرار غیبی کشف ایلمیه (رجوع بحکایت زید) (مثنوی)
زیدرا اکنون نیابی کو کریخت* جست از صف نعال ونعل ریخت* زیدی الآن سن بوله مزسنکه اول زید قاجدی
وصف نعال بشریتدن صیجرادی ونعل دوکدی یعنی پای روحه نعل کبی اولان مقتضای طبیعتی وکفش صورتی قاع
ایلدی (م ی) تو که باشی زید هم خودرا نیافت) همچو اختر که بروخورشید تافت) سن کم اوله سنکه زیدی بوله سن زید هم
کندیسنی بولمدی که کوکب کبی انك اوزرینه آفتاب پلدرادی یعنی عند طلوع الشمس نجومك وجودی نه مرتبه محو
ومتلاشی اولورسه عاشقك وجودی دخی عند ظهور الحق اویله محو وفانی اولور بومرتبه یه مشایخ مرتبهٔ فنا تعبیر قیلورلر
مثنوی) نی ازو نقشی بیابی نه نشان* نه کهی یابی براه کهکشان* بو بیت فنا اندر فنا مرتبه سنه اشارتدر معنی
بیت نه اول زیددن بر نقش بولورسن نه نشان ونه اندن بر صمان بولورسن صمان اوغریسی بولنده یعنی بر اثر وعلامت انك
بولنده بوله مزسن (م ی) شد حواس وناطقهٔ تابان ما) محو نور دانش سلطان ما) حسها وعقلهاشان در درون) موج
در موج لدینا محضرون) بزم حواس ظاهره وباطنه مز وتابان اولان قوت ناطقه مز سلطانمزك علمینك نورینك محوی
اولدی اول حواس وناطقه لری نور علم سلطانیده محو اولان کمسه لرك حسلری درونده موج موج ابحره الله قتنده
حاضرلردر نتکه کم جناب عزت کایسی بزم قتمزده حاضرلردر دیدی سورهٔ یس ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وان کل)
هیچ برشی دکلدر (لما جمیع لدینا محضرون) الا بزم قتمزده مجموعدر احضار اولنمشلردر ویرآیتده دخی بیوردرلر
ان کانت الا صیحة واحدة) یعنی نفخهٔ اخیره اولمدی (الا صیحة واحدة) الا صیحهٔ واحده اولدی (فاذاهم جمیع لدینا
محضرون (م ی) چون شب آید باز وقت بار شد) انجم پنهان شده بر کار شد) بیهشانرا وادهد حق هوشها) حلقه حلقه
حلقها در کوشها) پای کوبان دست افشان در ثنا) نازنازان ربنا احییتنا* چونکه شب کاه کیرو اجازت وقتی اولور پنهان
اولمش کواکب کار اوزره اولور یعنی تجلی وظهور آفتاب الهیه ده حواس عاشقان خدا کاختفاء الکواکب عند
ظهور نور الشمس مختفی وزائل اولور جونکم تجلی شمس حقیقی مختفی ومستتر اوله وشب بشریت ظهوره کله پنهان
اولان انجم حواس انسانی برکار اولور وتکرار وقت بار اولور ونکالیف یوکنی یوکلنور بی هوش ومستغرق اولنلره جناب

حق کیرو هوشلرین ویرر کوشلرده حلقه لر حلقه حلقه اولدیغی حالده یعنی هر بری هوشك هوشنی ویرلدکده وصحوه
کالدکده انك کوش جاننه نیجه علوم وحقایق حلقه لری حلقه اندر حلقه اولدیغی حالده اعطا اولنور اتفاق مشایخ
صوفیه بودرکه عاشق صحوه کالسه البتته نیجه حقایق وعلوم انده حاصل اولمق کرك والا انك سکری سکر الهی اولمز
کما نقلنا عن الفتوحات فی درجة الصحو بو مستغرق وبی هوشلر محودن صحوه وفنادن بقایه کالدکاری حالده پای کوبان
ودست افشان ثنا وحمدی زیاده ایلدکاری حالده ای بزم ربمز بزی احیا ایلدك دیدکاری حالده کاورنتکه کم بعد موت
الطبیعی والاضطراری جمیع ناس هوشه کاورلر وحیات بولورلر وکندی کارلرینه مشغول اولورلر پس بورایه کلنجیه دك
فنای معنوی وموت اختیارینك بیانیدر جونکم بعد موت الاختیاری صحوه کلمك بعد موت الاضطراری بشریته
وصورته کلمکه مشابه اولدیسه درحال بعد موت الطبیعی اولان حیاتك بیانینه شروع ایدوب بیوردرلر (م ی) آن جلود
وآن عظام ریخته* فارسان کشته غبار انکیخته) اول دو کلمش پوستلر واستخوانلر توزقوپرمش فارسلر اولمش یعنی نتکه کم
بعد المحو عشاق الهی صحوه کالدکده انلرك جلود وعظام جسمانیه لری فارسان میدان طریقت اولورلر وحیات
ابدیهٔ الهی بولورلر کذلك بعد موت الاضطراری وقت نفخة الثانیه ده جلود وعظام ریخته فارسان میدان عرصات
اولورلر غبار انکیخته اولدقلری حالده وحیات جسمانیه لرنی بولورلر وشانلرینه مشغول اولورلر بوندن مقدم اولان
بیت مؤمن حم ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وقالوا ربنا امتنا اثنتین) کافرلر جهنمده دیه لرکه ای بزم ربمز بزی ایکی
کره اولدردك یعنی بریسی موتی خلق ایلدیکیدر اولده وبری بعد انقضاء آجالهم موت طبیعیلریدر (واحییتنا اثنتین)
وبزی ایکی کره احیا ایلدك بری حین ولادتده اولان حیاتدر وبری بعد الموت بعث وحشر ایجون اولان حیاتدر پس
حضرت عیسی علیه السلامك بو کلاملری موجبنجه نتکه کم بیوردرلر (من لم یولد مرتین لن یلج ملکوت السموات) سالك
راه حقه ولادتین میسر اولمینجه که مقصود بری ولادت معهود وبری دخی روحك بو وجود ومحسوس ومشهوددن
مولود اولمسیدر سیر ملکوت وجبروته دخوله قادر اولمز فاما اول سالکان راه حقیقت وواصلان اسرار طریقته
موات وفوات تعلقات بدنیه وموبقات ومهلکات شهوات نفسانیه دن خلاص اولوب انوار تجلیات ذات وصفاتله
حیات جاودان بولدقلرنده پای کوبان ودست افشان ونازونازان حمد وثنای خالق کون ومکان ایدوب دیه لرکه
ای بزم پروردکارمز حمد وسپاس وشکر بی قیاس اول جناب واهب الرجاء والالتماسه اولسونکه (احییتنا اثنتین)
بزی ایکی کره احیا ایتدك بری عالم عدمدن صحرای وجوده کتورمکلکله وبعده مهالك نفسانیه ومسالك شیطانیه دن
خلاص ایدوب حیات جاودانیله حی قیلدك (مثنوی) جمله آرند از عدم سوی وجود* در قیامت هم شکور وهم کنود*
جمله کتوررلر عدمدن وجود جانبنه قیامتده یعنی مقابردن قائم اولدقلری وقتده هم شکور وهم کنود یعنی زیاده شاکرلر
وهم زیاده کافر اولنلر (مثنوی) سرچه می پیچی کنی نادیدهٔ* در عدم ز اول نه سر پیچیدهٔ* باشکی نیچون بوکرسن
وکورمزلك ایلرسن یعنی حشر اولمقدن وحیات ابدی بولمقدن نیچون معرض اولوب تعامی ایلرسن عدمده ایکن
اول باشکی چورمدکمی یعنی عالم عدمده انسیت قیلمش ایکن بو وجوده کلمکدن معرض اولوب سرپیچیده قیلدك
مثنوی در عدم افشرده بودی پای خویش* که مرا کی برکند از جای خویش* عدمده کندی ایاغکی صقمش
ومحکم باصمش ایدك یعنی لسان حالله بویله دیردك که بنی کندو یرمدن کیم قوپرر یعنی عدمدن بنی وجوده کیم کتورر
دیردك (مثنوی) می نبینی صنع ربانیت را* که کشید او موی پیشانیت را* سن ربانی اولان صنعی کورمزسنکه حق
تعالی حضرتلری سنی آلنك صاچندن چکدی وعالم وجوده کتوردی موی پیشانیدن چکمك زیاده ضبط وتصرف
ایتمکدن کنایتدر (کما قال تعالی ما من دابة الا هو آخذ بناصیتها* مثنوی* تا کشیدت اندرین انواع حال* که نبودت
در کمان ودر خیال* حق اول حکیم مطلق سنی بو انواع حال ایچره چکدی یعنی عدمدن سلالهٔ طین مرتبه سنه اندن
نطفه اندن علقه اندن مضغه اندن لحم وعظام لباسن کیوب ذی روح اولمق مرتبه سنه اندن طفولیت اندن تکلیف
لباسن کیوب محصل کلام طورا بعد طور سنی هر مرتبه ده نیجه احواله یتوردیکه سنك ظنك وخیالکده اولمش ایدی
وبو حالات عجیبه فکرکه دخی کلمش ایدی* مثنوی* آن عدم اورا همارهٔ بنده است* کارکن دیوا سلیمان زنده است*
اول عدم دائما حضرت خدایه بنده ومطیعدر ای دیو کار وخدمت ایله سلیمان علیه السلام دریدر یعنی
ای نفس فرمان الهیدن معرض اوله وترك طاعت ایدوب عصیان قیلمه زیرا سلیمان حقیقی یعنی حضرت حق حی
ولا یموتدر وباقی ولا یفوتدر پس آنك طاعتندن اعراض ایلین طاغوتدر* مثنوی* دیو می سازد جفان کالجواب*
زهره نی تا دفع کوید یا جواب* دیو جفنه لر دوزر جابیه لر کبی یعنی کاسه لر دوزر حوضلر کبی زهره سی یوق تا دفع ایلیه
ویا جواب سویلیه بو بیت سورهٔ سبأ ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (یعملون له ما یشاء) جناب عزت بیوردرلرکه

بز سلیمانه مسخر قیلدق شیاطین و جنی ایشلر انکچون هرنه دیلرسه * من محاریب وتماثیل * محرابلردن وصورتلردن محاریبدن مراد مساجد وسائر ابنیهٔ رفیعه در وتماثیلدن مراد سیم وزر ویا نحاس وزجاج ومرمردن انبیا علیهم السلام واولیای عظامك صورتلریدر دوزوب ویا مسجد ومعبدلرنه یازوب اکا نظرا تملریدر انلرك شریعتنده جائزایدی (وجفان کالجواب) جفان جفنه نك جمعیدر قصعهٔ کبیره یه دیرلر وجواب جابیه نك جمعیدرکه حوضه دیرلر یعنی دخی شیاطین وجن دوزرلردی حوضلر کبی جناقلر پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز نفس اماره صاحبلرینه بیوررلرکه آکاه اولك وکار وعملدن غافل اولمالك وقیاس ایلالك که بو عالم سلیمان حقیقیدن خالی اولماز طوعا عبادت ایتمزسکز کرها مقررکه سزی برکاربدله مشغول قیله * مثنوی * خویش رابین چون همی لرزی زبیم * مرعدم رانیز لرزان دان مقیم * کندیکی کورعدم اولمق خوفندن نیجه دتررسن عدمی دخی اللهك خوفندن دایم دتریجی بیل همانده مکه وجوده کلمکه امر ایلیه موجود اولورنته کم موجوده امر ایلدکده معدوم اولور * مثنوی * ورتو دست اندر مناصب می زنی * هم زترسست انکه جانی می کنی * واکرسن منصبلره ال اورهسن وملك ومالی زیاده قیله سن هم خوفکدندر اولکه زیاده جان چکیشیرسن یعنی هربارکه موت وفنادن خوف ایدوب مال ومنصبه کوکل فویه سن ودولت صوری وعیش فانی یه مشتغل اوله سن اول سنك جان چکشمکه سبب اولورزیرا هرنقدر وصلتدن لذتك وار ایسه فرقتك المی اولقدر اولور (مثنوی) هرچه جز عشق خدای احسنست * کرشکر خواریست آن جان کندنست * هرنه که احسن اولان خدانك عشقندن غیریدر اکرصورتا شکرخوارلق ایسه ده معنا جان چکشمکدر * مثنوی * چیست جان کندن سوی مرك آمدن * دست در آب حیاتی نازدن * جان چکشمك ندر مرك جانبنه کلمکدر آب حیاته ال اورممقدر یعنی ماننداب حیات اولان محبت خدایه ودامن صاحب هدایه تمسك قیلممقدر * مثنوی * خلق رادودیده درخاك وممات * صدکمان دارند درآب حیات * خلقك ایکی کوزی طپراقده وموتده در یعنی برکسه اولدکدنصکره خاك اولور وفنا بولوردیوب نظرلرین انجق بومرتبه یه حصر ایلیوب موت وقبردن ایلروسنه نظرایرکورمزلر آب حیاته یوزکمان طوترلر یعنی اول کسه لرکه بودنیاده آب حیات محبت ومعرفتله قلبلرین زنده قیلسه لر بعده بحسب الظاهر اولسه لرخلق آنی اولدی وتراب اولدی دیرلر اکرآب حیات ایچمشدر اکافنا وزوال کلمز واولن حیواندر عاشقلر اولمزدیسك محبت ومعرفتك وعلم وحکمتك آب حیات اولمسنه نیجه یك کمان طوترلر وبوجهانده آب حیات بوقدردیوب کندیلرینی چاه مرك وفنایه اترلر * مثنوی * جهد کن تا صدکمان کردد نود * شب برووزتو بخسبی شب رود * جهد ایله تا یوز ظن طقسان اوله یعنی تحصیل علم یقین ایلمکه سعی قیل تا سنك شکك وشبهاتکدن بعضسی زائل اوله وظن وکمانك برقاچ مرتبه ازقاله کیجه یوری واکرسن اویوه سن کیجه کیدر یعنی بوبشریت کیجه سنده طریق حقه سلوك ایله وقطع مراتب قیل اکرسن طریق حقه کتمزسك شب بشریتدن کیدر وروز آخرت ظهورایدر اندنصکره کار وعملك فائده سی اولمز * م ی * درشب تاریك جوی آن روزرا * پیش کن آن عقل ظلمت سوزرا * اول روزی قرا کوکیجه ده ایسته یعنی اول روز حقیقی بوظلمت بشریتده ایکن طلب ایله اول ظلمت یاقیجی عقلی اوکوکه ایله یعنی عقل معادی کندیکه قولاوز قیلوب واکا تابع اولوب ظلمات نفسانیه دن خلاص اوله کوروروز حقیقی بوشب دنیاده بوله کور * م ی * درشب بدرنك بس نیکی بود (آب حیوان جفت تاریکی بود) بدرنك اولان کیجه ده چوق ایولك اولور آب حیات ظلمتك جفت وقرینی اولور یعنی شب رنك اولان طبیعت کیجه سنده چوق حسنات ظهوره کلوب مشهوردرکه آب حیوان ظلمت ایچره در پس ظلمات بشریتده آب حیات ابدیه موجوددر وآب حیات ابدیه دن مراد ذوق ایمان وعرفان ولذت علم وایقاندر (اومن کان میتا فاحییناه وجعلنا له نورا یمشی به فی الناس کمن مثله فی الظلمات لیس بخارج منها) آیت کریمه سی بوخصوصه شاهد وبرهاندر * مثنوی * سرزخفتن کی توان برداشتن * باچنین صد تخم غفلت کاشتن * باشکی یاتمقدن واویومقدن نیجه قالدرمغه قادر اولورسن بونك کبی یوز غفلت تخمن اکمکله یله یعنی بوقدر غفلت ومعصیت ایشلمکله مادامکه یله سن باشکی خوابدن نیجه قالدررسن ونه کونه احیای لیالی قیلورسن (م ی) خواب مرده لقمه مرده یارشد * خواجه خفت ودزد شب برکارشد * خواب اولمش لقمه اولمش بری برینه یار اولدی خواجه اویودی وکیجه دزد کارومصلحت اوزره اولدی دزد شبدن مراد شیاطین وجن اولور * مثنوی * تو نمی دانی که خصمانت کیند * ناریان خصم وجود خاکیند * ای بنی آدم سن بیلمزسنکه سنك دشمنلرك کیملردر ناریلر خاکیلرك وجودینك خصمیدر یعنی شیاطین که ناریلردر بنی آدمك عدولریدر * (مثنوی) نارخصم آب وفرزندان اوست (همچنانکه آب خصم جان اوست) اتش آبك وانك فرزندلرینك دشمنیدر اغلبنکه آب اتشك جانك دشمنیدر فرزندان آبدن مراد آبله نشو ونما بولان انسان اولور اکرچه حیوانه ونباته

دخی شامل اولورسه ده (مثنوی) آب آتش را کشد زیرا که او * خصم فرزندان آبست وعدو) آب آتشی دیلر زیرا که آتش آبك فرزندلرینك خصم ودشمنیدر * مثنوی * بعد ازان این نار نار شهوتست * کاندرو اصل کناه وزلتست * بونار شیاطین دیدکدنصکره بونار دن مراد نار شهوتدر زیرا نار شهوتده کناه وخطانك اصلی واردر * مثنوی * نار بیرونی بابی بفسرد * نار شهوت تا بدوزخ می برد * خارجده اولان آتش برمقدار آبله مرده وافسرده اولور اما شهوت آتشی صاحبنی دوزخه دك ایلتور * مثنوی * نار شهوت می نیارامد باب * زانکه دارد طبع دوزخ در عذاب * نار شهوت واتش طبیعت آبله ساکن اولمز زیرا که آتش شهوت دوزخ طبعنی طوتر عذاب والمده نته کم جهنم طویمیوب هل من مزید نعره سن اورر کذلك شهوت نفسانیه دخی قناعت قیلمیوب ماکولات ومشروبات جانبنه وحظوظ نفسانیت طرفنه بولدقجه حریص اولور * مثنوی * نار شهوت راچه چاره نوردین * نورکم اطفأ نار الکافرین * شهوت نفسك نارنه چاره ندر دین نوریدر رای مؤمنلر سزك نوریکز اطفا ایلدی کافرلرك اتشنی که اول سبب اشتعال نار جحیم اولان شهوت نفس لئیمدر کما قال علیه السلام تقول النار یوم القیامة جز یا مؤمن فان نورك اطفأ ناری (مثنوی) چه کشد این ناررا نور خدا) نور ابراهیم راساز اوستا) بونار شهوتی نه سوندرر خدای تعالینك نوری سوندرر حضرت ابراهیم علیه السلامك نورنی اوستاد دوز یعنی ابراهیم علیه السلامك قلبی اوزره اولان وقدم ابراهیم علیه السلام اوزره سیر قیلان برخلیل سیرت کسه نك نور جلیلنی کندیکه دلیل ایله * مثنوی * تازنار نفس چون نمرودتو * وارهد این جسم همچون عودتو * تا سنك نمرود کبی اولان نفسك آتشندن سنك بوعود کبی اولان جسمك قورتله * مثنوی * شهوت ناری براندن کم نشد * او بماندن کم شود بی هیچ بد * ناری اولان شهوت نفسانی سورمکله ناقص اولمدی یعنی انی خرج ایتمکله وآنك مقتضاسنی ویرمکله اول اکسك اولمدی هیچ شکسز وچاره سز اوقالمغله کم اولور ومقتضاسنی ویرممکله ضعف ونقصان بولور * مثنوی * تاکه هیزم می نهی بر آتشی * کی بمیرد آتش از هیزم کشی * مثلا تاکم سن برآتش اوزره هیزم قویاسن آتش هیزم چکیجی السکدن نیجه اولور بلکه زیاده اولور وقوت بولور (مثنوی) چونکه هیزم باز کیری نارمرد * زانکه تقوی آب سوی نار برد) چونکه آتشدن هیزمی کیروطوته سن نار سونر زیرا که تقوی آبی آتش جانبنه ایلتدی تقوی آتشك غداسی اولان هیزمی آتشدن حفظ ایتمك وپرهیز ایلمکدر آتشه غداسی اولان هیزمی ویرممك اکا صو ایلتمك کبیدر زیرا هیزمی حفظ ایتمك همان آتشه صوایلتوب اوزرینه دوکمکله برابردر چونکم تقوا ده دخی اطفاء نار ایلمك صفتی موجود اولدیسه زانکه تقوی آب سوی نار برد بیوردیلر تا معلوم اوله که غذای نفسانیه دن پرهیز ایلمك آتش شهوانی صو کبی سوندریجیدر (مثنوی) کی سیه کردد ز آتش روی خوب * کو نهد کلکونه از تقوی القلوب * خوب وزیبا یوز آتشدن نیجه سیاه اولور یعنی برکسه نك وجه باطنی نار شهواتدن نیجه سیاه اولور که اوکسه تقوای قلوبدن وجه باطنی اوزره کلکونه قویه وزهد وورع زینتیله جمال روحنی مزین قیله (آتش افتادن در شهرها بایام امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه (مثنوی) آتشی افتاد در عهد عمر * همچو چوب خشك می خورد او حجر * حضرت عمر رضی الله عنه زماننده شهره برآتش دوشدی حجری اول آتش قوری چوب کبی یردی * مثنوی * در فتاد اندر بنا وخانها * تا زد اندر پر مرغ ولانها * اول آتش بنا وخانه لره دوشدی حتی اول آتش مرغلك قنادلرینه ویوه لرینه اوردی (مثنوی) نیم شهر ازشعلها آتش کرفت * آب می ترسید ازان وی شکفت * شهرك نصفی شعله لردن آتش طوتدی ویاندی آب اول اتشدن قورقدی واتشك بوشدت وغلبه سنه متعجب اولدی * مثنوی * مشکهای اب وسرکه می زدند * برسر آتش کسان هوشمند * اب وسرکه مشکلرنی اوردیلر اتشك باشی اوزره هوشمند اولان کسه لر (مثنوی) آتش ازاستیزه افزون می شدی * می رسید اورا مدد ازبی حدی * اتش عنادندن زیاده اولوردی کویا اول آتشه بی حدلك عالمندن مدد یتشوردی * مثنوی * خلق آمد جانب عمر شتاب * کاتش ما می نمیرد هیچ ازاب * خلق حضرت عمر رضی الله عنه جانبنه سرعتله کلدیلر بویله دیوکه بزم آتشمز هیچ صودن سونمزا کا چاره ندر * مثنوی * کفت آن آتش زایات خداست * شعلهٔ ازآتش بخل شماست * حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی اول آتش خدای تعالینك علامتلرندندر اما معناسزك بخلکز آتشندن برشعله در (م ی) اب بکذارید ونان قسمت کنید * بخل بکذارید اکر آل منید * صویی ترك ایلیکز وفقرایه نان قسمت ایلیکز بعض نسخه ده اب بکذارید برینه اب وسرکه چیست واقع اولمشدر یعنی اب وسرکه ندر نان قسمت ایلیکز بخلی ترك ایلیکز اکر بنم آلم ایسه کز یعنی اکر بنم اهلم ایسه کز بخل وامساکی ترك ایلیکز دیدی * مثنوی * خلق کفتندش که دربکشوده ایم * ما سخی واهل فتوت بوده ایم) خلق اکا دیدیلرکه قپولریمزی آچمش ایز بز سخی واهل فتوت اولمشز (مثنوی) کفت نان در رسم وعادت داده اید * دست ازبهر خدا نکشاده اید * حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی نانی رسم

وعادتده ویرمشسز الله ایچون ال اچمشسز (م ی) بهر فخر وبهر بوش وبهر ناز * نه از برای ترس وتقوی ونیاز *
بلکه سخا وفتوتکز فخردن اوتری وجمعیت وکثرت ناسدن اوتری ونازدن اوتریدر حق تعالینک خوفندن وتقوادن
ونیازدن اوتری دکلدر * مثنوی * مال تخمست وبهر شوره منه * تیغ را در دست هر رهزن مده * مال تخمدر روآنی
هر شوره یه قومه هر رهزنک النه تیغ ویرمه یعنی انسانک ملکنده اولان مال تخم حسناتدر اکر الله بیوردیغی محله
القا ایلمزسک ریع ومحصول بتورمز فی المثل مال بر تیغ کبیدر واهل فسق وعصیان رهزنلردر مال خدایی اهل هوایه
بذل وسخا ایلمک رهزن النه تیغ ویرمک کبیدر بوکونه سخا ایلین آثم وخائن اولمق مقرردر * مثنوی * اهل دین را بازدان
زاهل کین * همنشین حق بجو با او نشین * اهل دینی اهل کیندن کیرو بیل حقک همنشین ومقربن استه انکله اوتور
تا سلامت بوله سن * مثنوی * هر کسی بر قوم خود ایثار کرد * کاغه پندارد که او خود کار کرد * هر بر کسنه کندینک
قومی اوزره ایثار وسخا ایلدی ابله ونادان ظن ایلر که او خود کار ایلدی یعنی مجرد کندینک مشربنه موافق اولان قومه
سخا ایلدیکنی علم دینده نادان اولان کسنه سخا وکرم ایلدم صنور حال بوکه انک اشلدیکی کار کندینک خیانتنه
وعقوبتنه دلالت قیلور زیرا رضاء لوجه الله اولمین والله بیوردیغی محله ویرلمین عطا وسخا صاحبنه عاقبت ندامت اولمق
مقرر اولور پس لازمدر که سخی اولان کسنه سخا وکارنی لله وفی الله ایلیوب عملده خالص اوله ومخلص کملردر واخلاص
ندر بو حکایه دن معلوم اولور (خدو انداختن خصم در روی امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه وانداختن علی شمشیر از دست
* مثنوی * از علی آموز اخلاص عمل * شیر حق را دان مطهر از دغل * عملک اخلاصنی حضرت علی کرم الله وجهه
ورضی الله عنه حضرتلرندن اوکرن حضرت حقک ارسلاننی حیله ودغلدن پاک بیل * مثنوی * در غزا بر پهلوانی
دست یافت * زود شمشیری بر آورد وشتافت * غزاده بر پهلوان اوزره ال بولدی یعنی غالب اولدی فوری شمشیرنی
بوقرو کتوردی وسرعت ایلدی (مثنوی) او خدو انداخت در روی علی * افتخار هر نبی وهر ولی * او پهلوان حضرت
علی رضی الله عنهک مبارک یوزینه خدو آتدی یعنی توکوردیکه اول علی هر نبی وهر ولینک افتخاریدر
(مثنوی) آن خدو زد بر رخی که روی ماه * سجده آرد پیش او در سجده گاه * اول پهلوان بر یوزه توکردیکه ماهک یوزی
سجده ایده جک یرده اول یوزک اوکنه سجده کتورر * مثنوی * در زمان انداخت شمشیر آن علی * کرد او اندر
غزااش کاهلی * فوری اول علی شمشیری الندن آتدی حضرت علی کرم الله وجهه اول پهلوانک غزا ومحاربه سندن
کاهلک ایلدی (مثنوی) کشت حیران آن مبارز زین عمل * وز نمودن عفو ورحمت بی محل * اول پهلوان حضرت علی
رضی الله عنهک بو عملندن حیران اولدی محلسز ومناسبتسز عفو ورحمت کوسترمسندن (مثنوی) کفت بر من تیغ تیز
افراشتی * از چه افکندی مرا بگذاشتی) اول مبارز حضرت علی کرم الله وجهه یه ایتدی یا علی بنم اوزریمه تیغ تیزی
قالدردک نه سببدن شمشیری الکدن براقدک بنی قودک * مثنوی * آنچه دیدی بهتر از پیکار من * تا شدی تو سست
در اشکار من * اوبنم جنکمدن یکرک نه کوردک تا بنی شکار ایلمکده سست اولدک وفراغت قیلدک * م ی * آن چه
دیدی که چنین خشمت نشست * تا چنان برقی نمود وباز جست * اول ندر که کوردک که بویله غضبک ساکن
اولدی تا انجلین بر برق کوروندی وکیرو صچره دی * مثنوی * آن چه دیدی که مرا زان عکس دید * در دل وجان شعله
آمد پدید * اول نه شیدر که کوردک که بکا اول کورمکلکک عکس واثرندن بنم دل وجانمه پدید وظاهر اولدی (مثنوی)
آن چه دیدی برتر از کون ومکان * که به از جان بود وبخشیدیم جان * واول کون ومکاندن بلندرک نه کوردک که اول
کوردیکک جاندن به ایدی وبکا جان بغشلدی * مثنوی * در شجاعت شیر ربانیستی * در مروت خود که داند کیستی *
شجاعت وبهادرلقده شیر ربانیسن مروتده خود کیم بیلور کیمسن * مثنوی * در مروت ابر موسی بتیه * کامد ازوی
خوان ونان بی شبیه * مثلا مروت وبخشنده تیه صحراسنده اولان موسایه منسوب ابرسنکه اول سحابدن خوان
ونان بی شبیه وبی زحمت قوم موسی اوزره کلدی * مثنوی * ابرها کندم دهد کازا بجهد * پخته وشیرین کند مردم
چو شهد * ابرلر بغدای ویررلر که انی جهدله مردم پخته وشیرین ایلر شهد کبی یعنی حالا بولوتک ویردیکی بغدای
زحمتدن خالی دکلدر اکرچه بارانی سحاب ایدوب حبوباتک وجودنه سبب اولور لیکن خلق انی نیجه زحمت وجهدله
لطیف وشیرین ایدوب غدا امرینه سنه کتورر * مثنوی * ابر موسی پر رحمت بر کشاد * پخته وشیرین بی زحمت بداد *
اما حضرت موسی علیه السلامک سحابی رحمت قنادنی آچدی زحمت ومشقتسز اول قومه پخته وشیرین ویردی
مثنوی * از برای پخته خواران کرم * رحمتش افراخت در عالم علم * کرملک پشمش وحاضر یجیلری ایچون انک رحمتی
عالمده علم بوجلندی یعنی احسان محضله عالمده مشهور اولدی (مثنوی) تا چهل سال آن وظیفه وان عطا * کم نشد یک
روز زان اهل رجا * فرق یله دکین اول وظیفه اول عطا واول اهل رجادن بر کون ناقص اولمدی * مثنوی *

تاهم ایشان از خسیسی خاستند * کند ناوتره وخس خواستند * حتی هم انلر خسیس اسکلرندن قالقدیلر پراسه
وتره ومارول استدیلر نته کم بو محله مناسب اولان کلمات وتحقیقات واحادیث وآیات بو جلدک اوایلنه قریب درخواستن
توفیق ادب بیاننده مرور ایلمشدر * مثنوی * امت احمد که هستند از کرام * تا قیامت هست باقی آن طعام *
حضرت احمد علیه السلامک امتی که (کنتم خیر امة) فحواسنجه اکرم امم سالفه (وکذلک جعلناکم امة وسطا
لتکونوا شهداء علی الناس) مقتضاسنجه افضل ملل سابقه در قیامته دک انلر ایچون بو طعام ربانی ومن وسلوای
روحانی باقیدر (قال البیضاوی فی تفسیر آیة المائدة وعن بعض الصوفیة المائدة هنا عبارة عن حقایق المعارف الالهیة
فانها غذاء الروح کما ان الاطعمة غذاء البدن) پس بو موائد روحانی وحقایق ومعارف ربانی محمد علیه السلام ایچون
لا ینقطعدر (م ی چون ابیت عند ربی فاش شد * یطعم ویسقی کنایت زاش شد) بو بیت شریف بو حدیث شریفدن مقتبسدر
روایت صحیحه ایله مرویدر که رسول علیه السلام صومده برنیجه کونی کیجه یه ایصال ایدوب افطار ایتمزلردی
اصحابدن بعضلر تشبه قصد ایلدکلرنده منع بیوروب دیدیلرکه ایاکم والوصال ثلث مرات یعنی وصالدن حذر ایلیک
دیدیلر اوج کره (قالوا فانک تواصل یا رسول الله) دیدیلرکه سن کیجه یی کوندزه اولاشدررسن یا رسول الله (قال لستم
فی ذلک مثلی) بو خصوصده سز بنم کبی دکلسز دیدی (انی ابیت عند ربی یطعمنی ویسقینی) زیرا بن ربم قتنده کیجه لرم
بکا اطعام ایلدی واسقا ایلدی چونکم (ابیت عند ربی یطعمنی ویسقینی) حدیثی روایت صحیحه ایله بین العلما
فاش ومشهور اولدی حضرت پیغمبر علیه السلامک حین بیتوتتنده بکا ربم اطعام واسقا ایلدی دیدیکی اول طعام باقی
ومعنویدن کنایه اولدی واول طعام باقی ومعانیدن مراد تجلیات ذاتیه وصفاتیه سیدر وانوار غیبیه واسرار لاریبیه
سیدر * م ی * هیچ بی تأویل این را در پذیر * تا در آید در کلو چون شهد وشیر * یعنی بعض شراح بو حدیثی شرح ایدوب
وتأویل سمتنه کیدوب دیرکه بیتوتتنده اولان طعام وشرابدن مراد حقیقة طعام وشراب وحقیقة اکل وشرب
دکلدر بلکه جناب حق اول حضرتک مزاجنی بدل ما یتحلله محتاج اولمقدن وجوع وعطشه مبتلا قیلمقدن حفظ
ایلمسنک صفتی وروح محمدینک بو طعام وشرابه عدم احتیاجنک صورتیدر وبو وصف ایاکم والوصال قولنک موجبنجه
همان اول حضرته مخصوصدر غیرک بونده اشتراکی یوقدر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بو مذهبه ذاهب
اولان علمایی رد ایدوب بیوررلرکه هیچ تأویلسز بو حدیثک معناسنی قبول ایله تا کم بو غازه شهد وشیر کبی لذیذ وملیح
کله اکر بونک خلافی معنی ویریلورسه بصل وسیر کبی قبیح اولور پس بوندن مراد بلا تأویل اکل وشرب روحانیدرکه بدنه
دخی غدا اولور وبو اکل وشرب روحانی یی کرکسه جناب حق اطعام واسقا ایلسون کرکسه حضرت پیغمبر علیه السلام
اطعام واسقا ایلسون مقصود حاصل اولور (کما ان تقی بن مخلد صاحب کتاب السند رأی النبی علیه السلام فی المنام سقاه
لبنا فصدق تقی بن مخلد رؤیاه واستقاء لبنا کذا قال الشیخ الاکبر قدس الله سره العزیز * م ی * زانکه تأویلست
واداد عطا) چونکه بیند آن حقیقت را خطا) بو بیت هیچ بی تأویل بونی قبول ایله دیدیکاری قوله علتدر بیوررلرکه بی تأویل
بو حدیثک معناسنی واکل وشربک حقیقة اولمسنی قبول ایله اندن اوتریکه تأویل نفسده واداد عطای الهیدر چونکم
مؤول آیت وحدیثک حقیقتنه حمل اولنمقده خطا اولمزسه تأویل واداد عطای الهی ونعمت ربانی اولمز بلکه اوهام
وخیالات نفسانی اولوردیمکدر زیرا عند المحققین تأویل بر کلامی صرف ایلمکدر معنای حقیقیسندن بر آخر
معنایه که اول معنی کتاب وسنته موافق وکلامک ماقبلنه ومابعدنه مناسب ومطابق اوله اکر اول کلامک حقیقت
معناسنده خطا کوریلورسه اکر حقیقت معناسنه حمل اولنمقده خطا اولمزسه تأویل خطادر وحقیقتدن عدول
ومقتضای ظاهردن بلا مرجح نکول جائز دکلدر مثلا (ید الله فوق ایدیهم) آیتی (وجاء ربک) آیت کریمه سی کبی
آیتلر ودخی ضحک الله البارحة ودخی مرضت فلم تعدنی حدیثلری کبی حدیثلرکه متشابهاتدندر اکر حقیقتنه حمل
اولنسه خطا اولور اکر کتاب وسنته موافق تأویل قیلنسه واداد عطای خدادر اما بو ابیت عند ربی حدیثی کبی احادیث
شریفه حقیقتنه حمل اولنسه خطا لازم کلمز پس بو کونه اخبار لطیفه تأویله محتاج اولمز فافهم سروری وشمعی بو بیتده
برا خوجه اوزره معنی ویرمشلردر اما بو معنی اولیدر مکر انلرک قولی شو وجه اوزره تعبیر اولنوب دینه زیرا که عطای
حقی کیرو طوتان تأویلدر چونکم مؤول اول حقیقتی خطا کوره یعنی هیچ تأویلسز بو ابیت عند ربی حدیثنی قبول
ایله وبونک حقیقت معناسنده وحقیقته حمل اولنمسنده خطا کورمه وانکار قیلمه چونکم انک حقیقتنی مؤول خطا
کوروب تأویل قیله سن سندن عطای حق کیرو ویرن تأویلدر م ی) ان خطا دیدن ز ضعف عقل اوست) عقل کل مغزست
وعقل جزو پوست) خویش را تأویل کن نه اخبار را) مغز را بد کوی نی کلزار را) بو بیتلر سؤال مقدره جوابدرکان برسائل
دیرکه علمای ظاهردن اکثر کسنه بو حدیث شریفک شرحنده دیشلرکه صوم وصال حضرت رسول علیه السلامه

مخصوصدرامتنه محظوردروا كل وشرب اكرحقيقتنه حمل اولنورسه ناقض صوم اولورپس معناى حقيقيسنده
خطااولیجق تأویل اولمق لازم كلور حضرت مولانا قدس الله سره العزيز جواب صواب ويروب بيوررلركه بونك حقيقة
اكل وشرب اولمسنده خطا ويرمكلك اول عالمك عقلنك ضعفندندر زيرا ناقض صوم اولان طعام دنيوى وارضى
وسفليدر طعام حقانى وربانى ناقض صوم اولمز ودخى وايا كم والوصال وانى لست كاحدكم ديمكلرندن اول حضرته
وارث كامل اولان كسه لردن بو طعام وشراب حقانينك منع اولمسى واول حضرته تخصيص قيلنمسى لازم كلمزاكرچه
صوم وصالدن تحذير لازم كلورو بو طعام وشرابه وارث اولمديجه اندن حذر قيلمق واجب اولورپس عقل كل مغزدر
وعقل جزو معاشى قشردر قشرلرلبك حالنى ومقصودنى بيلمز الاظن ووهمله پس اى قشر منزله سنده اولان مؤل
كنديكى اخبار رسوله تأويل ايله اخبار رسولى كندى فهمكه تأويل ايلمه وكندو مغز يكه بددى كازارمعنابه دكل
يعنى قلت معرفتكه وعدم فهمكه اعتراف ايله وكلزار معنادن قوت شامهٔ عقلك رايحهٔ معنابى المديغنه بدسوله
بوخسه حقيقت معناسنه حمل اولنسه معنابه خلل كلوردبو تأويل قيلمه ديمك اولور * مثنوى * اى على كه جمله عقل
وديدهٔ * شمهٔ واكو ازانچه ديدهٔ * اى على سنكه جمله عقل وديده سن اول نسنه دنكه كورمشسن برشمه كيرودى يعنى
بيان ايله * مثنوى * تيغ حلمت جان ما را چاك كرد * آب علمت خاك ما را پاك كرد * سنك حلمك تيغى برم جانمزى چاك
ايلدى سنك علمك آبى برم جانمزى پاك ايلدى يعنى كفر وجهالت لوثندن بنم جسدمى طاهر قيلدى * مثنوى *
بازكو دانم كه اين اسرار هوست * زانكه بى شمشير كشتن كار اوست) كيروسويله بيلورمكه بو اسرار هو درزيرا كه شمشيرسز
اولدرمك انك كاريدر * مثنوى * صانع بى آلت وبى جارحه * واهب اين هديهاى رابحه * آلتسز وجارحه سز اولان
صانع بودر ربح اولان هديه لرك واهبى جواب بوبيتدر (مثنوى) صد هزاران مى چشاند هوش را * كه خبر نبود دو چشم
وكوش را * نيجه يوز بيك مى اذاقه ايلر هوشه كه ايكى كوزه وايكى قولغه اندن خبر اولمز يعنى صانع بى آلت وواهب
بى ضنت عقل انسانه انواع اذواقى اطعام واذاقه ايلركه اندن بو حواس ظاهره نك آكاهلغى اولمز * مثنوى * بازكواى
بازعرش خوش شكار * تا چه ديدى اين زمان از كردكار * كيروسويله اى عرش اعلانك خوش شكار اولان طوغانى
تا بو زمان حضرت خدادن نه كوردك پس اول حضرتك مدحنه باشليوب ديدى (مثنوى) چشم تو ادراك غيب
آموخته * چشمهاى حاضران بردوخته * آن يكى ماهى همى بيند عيان * وان يكى تاريك مى بيند جهان) وان يكى سه
ماه مى بيند بهم) اين سه كس بنشسته يك موضع نعم يا على سن شول انسان كامل وولى فاضلسن كه سنك اسرار غيبيه كك
ادراكنه آموخته وحاضر اولنلرك كوزلرى بو مرتبه ادراك اسرارايلمكدن بردوخته در تفاوت وانظار محققدر مثلا
اول بركسه برماهى عيان كورر واول بركسهٔ آخر دخى بو جهانى تاريك وبرظلمات كوررواول بركسه دخى اوچ آيى
بريره جمع كورربلى حال بوكه بو اوچ كسه برموضعده اوترمشلردر بو محله مناسب ايكى كونه معنى واردربرى بودركه بركسه نك
قوت باصره سنده بغايت ضعف وخلل اولسه اول كسه بو جهانى تاريك كورر ماهى كوره مز وبركسه نك دخى قوت
باصره سى بينا لكن قوت بصيرتى اعمى اولسه اول كسه انجق محسوس اولان ماهى كورر بركسه نك دخى هم قوت
باصره سى وهم بصيرتى بينا وكامل اولسه هم بو محسوس اولان ماهى كورروهم بصيرتله تحت الارضدن ثمره نوروبرن
شمسى كورروهم شمسه نوروبرن ماه اعظم يعنى عقل كلى كوررو برمعنى دخى بودركه اوچ كسه برموضعده اولسه لرقلت
معرفتى اولديغيچون انوار توحيددن بو جهانى خالى وتاريك كورروبرى دخى بصر بصيرتله ماه توحيد افعالى كورروبرى
دخى عين يقينله ماه توحيد افعالى هم ماه توحيد صفاتى هم ماه توحيد ذاتى بربرده كوررسه ماهدن مراد ماه شريعت
وماه طريقت وماه حقيقتدرد نسه ده وجهدن خالى دكلدر (مثنوى) چشم هر سه باز وكوش هر سه تيز * در تو آويزان
وازمن درگريز) وهر اوچ طائفه نك ظاهرده كوزى آچق وقولغى تيزدر يا على بونلرسكا تعلق ايديجى وبندن قاچقده در
يعنى بوذكر اولنان اوچ مرتبه صاحبنك اهلى سنك جنابكه متعلقلردركه سن انلرك هر برنك مرتبه سنى بيلورسن
وبندن غائب اولوب فرار قيلجيلردركه بن انلرك حالنى ومافى البالنى بيلمزم (م ى) سحر عينست اين عجب لطف خفيست
برتو نقش كرك برمن يوسفيست * بو كاوركه ظهور ايلدى عينك سحرميدر وياخود لطف خفيميدر لطف خفى
اكادرلركه سببى معلوم اولميه وسحر عينا كادرلركه كوز سببنى ادراك ايلديكى شيئى كوره كه انك اصلى ندر فهم ايلمكه قادر
اولميه يعنى بو حالتكه الآن ظهور ايلدى سحر عينميدر وياخود لطف خفيميدركه عقل بونك سببنى بيلمز واصلنه واقف
اولمز سنك اوزريكه نقش كرك بنم اوزريمه بريوسفميدر وياخود سكا نقش كرك بكا نقش يوسفميدر بو بيت پهلوان
لساندن حضرت على كرم الله وجهه يه خطابا دينلمشدر ومصرع ثانى ومصرع اوله موافق اولوب استفهام اولمق
اولیدر استفهام اولمسه دخى جائزدر بو وجه اوزره كه دينه يا على بو حالت سنك اوزريكه نقش كركدر يعنى صورت زشتدر

ولهذا اعزا وقتلدن بو حالت سببيله نفرت ايدوب اجتناب قيلدك ليكن بنم اوزريمه بريوسف كبى جميل ولطيفدركه
بن قتلدن خلاص اولدم وكفر وعصياندن دخى نجات بولدم ديدى * مثنوى * عالم ار هجده هزارست وفزون * نيست
اين هجده بهر چشمى زبون * عالم اكر اون سكز بيك وكر زياده در زيرا اون سكز بيك اولمسنده واندن زياده اولمسنده
اختلاف واردر محصل ما يعلم به الصانع بو اون سكز هر برنظره زبون دكلدر وهر كس بو اون سكز بيك عالمك
مشاهده سنه قادر دكلدر * مثنوى * راز بكشا اى على مرتضا * اى پس سوء القضا حسن القضا * اى اون سكز
بيك عالمك اسرارنه عالم اولان على المرتضا رازى آچ وبو حالك حقيقتنى بكا كشف ايله اى سوء القضادن صكره
حسن القضا مرتبه سنده اولان على كنديك سوء حالى سوء قضا منزلسنه وحضرت على رضى الله عنه كرم الله وجهه يى
حسن قضا منزله سنه تنزيل ايلمش اولوروبو مصرعده بو وجه دخى جائزاولوركه دينه اى على سوء القضادن صكره
بكا حسن القضا واردر يعنى سنك سببكله كفر وخصومتدن صكره ايمان وصلح وطاعت حاصل اولدى ديمك اولور (م ى
يا تو واكو آنچه عقلت يافته ست * يا بكويم آنچه برمن تافته ست) ياسن سويله اول نسنه يى كه سنك عقلك بولمشدر ياين
ديم اول نسنه يى كه بنم اوزريمه طوغمشدر * مثنوى * از تو برمن تافت چون دارى نهان * مى فشانى نور چون
مه بى زبان * سندن بنم اوزريمه طوغدى ولمعه اوردى نيچون نهان طوترسن ماه كبى تكلمسز نور صاچرسن يعنى
ساكت وبى نطق ايكن عالمه نور افشان اولوب وازالهٔ ظلمات قيلوب منور ايلرسك دخى بى نطق وبى تكلم ذلوبه نورويروب
ازالهٔ كفر وظلمت قيلوب دللرى منور ايلرسن * مثنوى * ليك اكر در كفت آيد قرص ماه) شب روانرا زودتر آرد براه
ليكن قرص ماه سوزه كله وكيجه ايله يول يوريجيلرى تيز يوله كتورر يعنى ماه فلك هدايت اولان مرشد اكرسوزه كلوب
رهروله قال ايله دخى ارشاد ايلرسه نور على نور اولورورهرولراندن زياده قوت قلب بولور (م ى) از غلط ايمن شوند وازذهول
بانك مه غالب شود بربانك غول * رهرولرماه هدايتك حالا وقالا اولان ارشادى سببيله غلطدن وذهول وغفلتدن
ايمن اولورلر ماهك بانكى غولك بانكى اوزره غالب اولورو شياطينك اغواوذهولنى دفع قيلورمشهوردركه غول بيابان
بعض رهرولرى ظلمات شبده يول بودرديوب طريقدن اخراج ايدوب برواديده هلاك ايدرمش اما ماه تابان اولسه
وسالك ره يولى كورسه انك قولنه اعتماد ايلمزا كربرحيله ايله انك قولنه ميل ايليجك اولديغى حينده ماه سويلسه واكا
اوعمه غول بيابانددر بو حقيقت حالى نقل ايلسه سالك راه من بعد غلط وغفلت ايلمز * مثنوى * ماه بى كفتن چو باشد رهنما
چون بكويد شد ضيا اندر ضيا * ماه چونكه سويلمكسز همان نور وضيا سيله رهنما اوله چونكم ماه سويليه
ورهروله حقيقت حالى نقل ايليه ضيا اندر ضيا اولور (مثنوى) چون تو بابى ان مدينهٔ علم را * چون شعاعى آفتاب
حلم را * يا على چونكم اول علم مدينه سنك بابيسن كه سنك شانك شريفكده حضرت نبى عليه السلام (انا مدينة العلم
وعلى بابها) بيوردى چونكم حلم آفتابنك پرتو شعاعيسن حلم آفتابندن مراد حضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم درحلملرى برمرتبه ده ايديكه حتى كفار ومنافقينه بيله حلم وملايمت اوزره ايديلر پس جناب حق اول حضرته
يا ايها النبى جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم) ديو نزك حلم ايدوب غلظت وشدت ايلمكه امر بيوردى * مثنوى *
بازباش اى باب برجوياى باب * تا رسد از تو قشر اندر لباب * اى باب مدينهٔ علم جوياى باب اوزره مفتوح اول تا قشرلر
سندن لبلره ايريشه يعنى صورتده قالنلر واجساد حكمنده اولنلر سنك ارشاد وهدايتكله عالم حقيقته واصل اوله لر
ومغز نغزى بوله لر (م ى) بازباش اى باب رحمت تا ابد * باركاه ماله كفوا احد) حضرت على رضى الله عنهه اول پهلوان
خطاب ايدوب ديرلركه كشاده اول اى اللهك رحمتى بابى الى غير النهايه اى اول كسه نك باركاهى كه اكا براحد كفو ونظير
دكلدر بويله دينسه دخى جائزدر اى باب رحمت تا ابد مفتوح اول شول باركاهه كه انكيچون براحد كفو ونظير دكلدر
حضرت على رضى الله عنه واكا وارث اولان هر ولى باركاه الهى وباب اسما وصفات نامتناهيدر بلكه نظر حق بيله نقرسك
هر ذره نك وجودى جانب خدايه بردر درتته كم بيوررلر (م ى) هر هوا وذرهٔ خود منظريست * ناكشاده كه كود
كانجا دريست * تا بكشايد درى را ديده بان * در درون هر كز نجنبد ان كمان) چون كشاده شد درى حيران شود * مرغ
اميد وطمع پران شود) جانب ربوبيته وجناب الوهيته هر هوا وذره مار أيت شيئا بنله برمنظر ودريچه دركه بونلر
ابواب ذرات كائناتدن اسما وصفات الهيه يى مشاهده ايدنلردركه بونلره ابواب حقايق اشيا مفتوح اولمشدر اما ابواب
حقايق مادام كه نا كشاده دركيم سويلركه اول محلده برقپو واردر اسما وصفات الهيه انده روغما اولوردیده بان حقيقت
تا كيم بركسه يه برقپو اچدى انك درونده اصلا اكاقپواولمق كمانى حركت ايلمز چونكم برقپو اچلدى واكابرشيئدن
فتح باب اولدى اول كسه اول قپودن حقك مشاهده سنده حيران اولوروامید وطمعى قوشى اول جانبه پران اولوروا ول
قپونه مقوله قپو ايديكن بيلوروبيسن اندن مشاهده قيلورلر * مثنوى * غافلى نا كه بويران كنج يافت * سوى

هر ویران ازآن پس می شتافت * مثلا برغافل ویرانه ده کنج بولدی هر ویرانه جانبنه اوکنجی بولدقدنصکره سرعت
ایلدی اول امید ایله که اول ویرانه لرده دخی کنج بوله * مثنوی * تازدرویشی نیابی توکهر * کی کهرجویی زدرویش دکر *
کذلك سندخی ای درویش مادامکه درویشلکده کهر بولمیه سن وانده اولان کنزلا یفنایه واصل اولمیه سن درویشلکدن
کیرو قچن کهر طلب ایلرسن بومعنی دخی جائزدرتا بردرویشدن سن کهر بولمیه سن قچن برآخردرویشدن دخی کهرطلب
ایلرسن * مثنوی * سالها کرظن دود باپای خویش * نکذرد اشکاف بینیهای خویش * نیجه ییللر اکرظن
کندی اناغیله یعنی صاحب ظن اولان کسه راه حقده اکرنیجه بیك ییللر پای ظن وقیاسیله یلسه کندی بنك برونلرینك
دلکلرندن ایلرو کچمز یعنی مادامکه ظن صاحبی یقین صاحبنه مقارن اولمیه واندن علم یقینی تعلم قیلمیه انك ظنی بورنی
دلکلرندن ایلرو کیدوب قوهٔ شامهٔ روحانیه یه واصل اولمز وعلم الیقین رایحه سنی استشمام قیلمز * مثنوی * تابیینی نایدت
ازغیب بو * غیربینی هیچ می بینی بکو * تا کم عالم غیبدن سنك بورنکه رایحه کلمیه وسکا حق تعالی عالم غیبك رایحه سنی
استشمام ایلیجك برقوت روحانی عطا قیلمیه بورنکدن غیری هیچ برنسنه کوررمیسن دی یعنی مادامکه سکا دماغ روحانی
حاصل اولمیه واول دماغ روحانیله جانك حق رایحه سنی استشمام قیلمیه انجق کوردیکك ظاهرده اولان بورنکدر
ورایحه دخی آکورسك ظاهرده اولان روایحدن رایحه الدیغکدر غیری دکلدر (سؤال کردن آن کافر ازعلی کرم الله وجهه
که چون برمن مظفرشدی شمشیررا ازدست چون انداختی (م ی) پس بکفت آن نومسلمان ولی * ازسرمستی
ولذت باعلی) پس حضرت علی کرم الله وجهه یه دوست وقریب اولان نومسلمان دیدی مستلك ولذت طرفندن
یاعلی دیدی ولی بونده قریب معناسنه اولمق محله مناسبدر (مثنوی) بازفرما یا امیرالمؤمنین * تابجنبد جان بتن درچون
جنین * که سویا امیرالمؤمنین تا تنده جان جنین کبی حرکت ایلیه یعنی رحم مادرده روح اولدقده وحیات بولدقده
جنین نیجه حرکت ایلرسه بنم جانم دخی سنك نفس شریفکدن حیات بولوب تنده جنبش وحرکته کله وطبیعت مادرندن
تولد ایلکه متوجه اوله دیدی * مثنوی * هفت اخترهرجنین رامدتی) می کنند ای جان بنوبت خدمتی * چونکه
وقت آید که جان کیرد جنین) آفتابش آن زمان کردد معین یدی اختر بو بیتده ذکر اولنان سبعهٔ سیاره در (بیت) قمرست
وعطاردوزهره * شمس ومریخ ومشتری وزحل * صاحب تجربه اولان منجملر بویله تحقیق ایلمشلردرکه نطفه که رحم
مادره دوشه سبعهٔ سیاره دن هربری علی طریق المناوبه اول نطفه یه خدمت وتربیت ایدراولکی آی زحل تربیه ایدر
ایکنجی آی مشتری واوچنجی آی مریخ تربیه ایدرچونکم دردنجی آی اوله وجنینك جان طوتمق وقتی کله آفتاب اکا
معین اولور وتربیه قیلور پس جنین دردنجی آیده روح بولور وجنبش قیلور بشنجی آیده زهره التنجی آیده عطارد یدنجی
آیده قمر تربیه ایدر اندنصکره نوبت ینه زحله دکرکه سکزنجی ایدرینه برآی کامل اول تربیه قیلور
اندنصکره نوبت مشتری یه دکر پس طقوزنجی آیده متولد اولور اول نومسلمان لساندن بوکلامی ایراد ایلمرندن مراد
بودرکه سالك ابتدای حالده جنین کبیدر مظهر آفتاب حقیقت محمدیه اولان شیخ کامل شمس برضیا کبی وسائر
مشایخ وعلماء نجوم وکواکب سما کبیدر پس جنین جان سالك اکرچه برشیخك تربیه سنده برکونه رنك وشکل بولور
اما تحت تربیهٔ آفتاب حقیقتده کلمیجه حیات ابدیه نشئه سن بولمز وبطن بشریتده انك روحی حرکت قیلمز پس
بونجوم محسوسه نك جنینی تربیه ایلدکلری بطن مادره یولی معقول ومعنویدر کذلك نجوم فلك الهی اولان مشایخك
دخی ارواح اهل سلوکی تربیه ایلدکلری باطن مریدینه اولان یوللری معنویدرکه اول معقول ومعنوی اولان یولدن انلری
تربیه وتکمیل ایدرلر پس معانی ابیات شریفه اولدرکه یدی یلدز رحم مادرده اولان هرجنینه برمدت ای جان انلرك
هربری نوبتله خدمت ایدرلر چونکم وقت که بطن مادرده جنین جان طوته آفتاب اول زمان اول جنینه معین اولور
وجنین روحی حکمة الله برله آفتابك تربیه سنه مظهر اولدیغی وقتده بولور * مثنوی * این جنین درجنبش آید زآفتاب
کافتابش جان همی بخشد شتاب * بوآنه قرینده اولان جنین آفتابك تربیه سندن جنبش وحرکته کلور زیرا که
آفتاب اکا علی الفور روح بغشلر * مثنوی * ازدکر انجم بجز نقشی نیافت * این جنین تا آفتابش برنتافت * غیری
کواکبدن بوجنین برنقشدن غیری بولمدی تاکم اول جنینه آفتاب یلدز امدی یعنی آنی تربیه ایلکه باشلمدی
(مثنوی) ازکدامین ره تعلق یافت او * دررحم با آفتاب خوب رو * قنغی یولدن اول جنین تعلق بولدی رحمده ایکن
خوب روی اولان آفتابه تعلق سؤال درجوابی بوبیتدرکه بیوررلر * مثنوی * ازره پنهان که دور ازحس ماست *
آفتاب چرخ رابس راههاست * پنهان یولدن جنین آفتابه تعلق بولدیکه اول راه نهانی بزم حس وادراکمزدن
دوردرچرخك آفتابنك نهانی چوق یوللری واردریعنی آفتابك هرشیئه معنوی یوللری واردرکه اشیانك وجودی اول
معنوی اولان طرفدن تربیه ایلروا شیانك وجودینك دخی اول طرق معنویدن آفتابه تعلقاتی واردر کذلك آفتاب

حقیقینك

حقیقینك تربیه سی وافاضه وانارهسی عقول وحواسدن خارج اولان یوللرندندر واشیانك دخی اکا تعلقی اول معنوی
اولان طریقلرندندر پس آفتابك اشیایه واشیانك آفتابه اولان طرق معنویه سنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی
آن رهی که زر بیابد قوت ازو * وان رهی که سنگ شدیاقوت ازو) ان رهی که سرخ سازدلعل را) وان رهی که برق بخشد
نعل را) اول بریولدرکه زیرزمینده التون اول یولدن غدا وقوت بولور واول بریولدرکه سنك اول یولدن یاقوت اولدی واول
بریولکه لعلی قرمزی دوزر واول بریولکه نعله برق بغشلر (مثنوی) وآن رهی که پخته سازد میوه را * وان رهی که
دل دهد کالیوه را) واول بریولکه میوه لری پخته دوزر واول بریولکه قورقغه قوت قلب ویرر کالیوه اگرچه بون کمسه یه
واحمق کمسه یه دیرلر بونده مراد قورقق معناسنه درنته کم اکثر وهام اولان کمسه لر کیجه اولدقده خائف اولورلر لیکن
کوندز اولوب آفتاب طلوع قیلدقده قوت قلب بولورلر پس قورقق کمسه یه جرأت وضعیف القلب اولانه قوت وشجاعت
ویرمك دخی آفتابك خاصیتی اولدی لیکن نظر اولنسه بوجمله سی راه نهانیدن حاصل اولور * م ی * بازکوای بازپر
افروخته * باشه وباساعدش آموخته * کیرو اول پهلوان ایتدی ای قنادی شعله لنمش وجناح روحی نورخدا ایله منور
اولمش بازالهی کیرو سویله حضرت شاهه وانك ساعدینه اوکرنمش بوسری بیان ایله (م ی) بازکوای بازعنقا کیرشاه
ای سپاه اشکن بخود نی باسپاه * کیرو سویله ای شاه حقیقینك عنقا کیر اولان بازی ای کندی نفسیله عسکر صیدی
سپاه معاونتیله دکل یعنی حق تعالینك سنده برمرتبه قوت وقدرتی واردرکه بی معاونت سپاه متفرداً برعسکری
صیغه قادرسن چونکم بومرتبه صاحب دولت ومظهر ولایت سن بوسری بکا کشف ایله دیدی بوجمله اول
پهلوان لساندن اول مظهر عجایبك ومنبع غرایبك فضیلت وشاننی بیان اولور (مثنوی) امت وحدی یکی وصدهزار *
بازکوای بنده بازت راشکار * یا الکز برامت سن وصدهزارسن یعنی بحسب الظاهر برکمسه سن وبحسب المعنی صد
هزارکمسه مرتبه سنده سن واحد کالالف ورجل یعدل الالاف قولی ماصدق حالکدر دیدی وفی الحقیقه جمیع
عالمك قوتنی حق تعالی برکمسه ده جمع ایلسه مستنکر دکلدر کما قیل * بیت * لیس علی الله بمستنکران یجمع العالم
فی واحد * وبوحدیث شریف دخی بومضمونی مؤید اولور قال صلی الله علیه وسلم عالم واحد اشد علی الشیطان من الف
عابد * وشاعرك قلیل اذا عدوا کثیر اذا شدوا قولی دخی بویله محللرده استعمال اولنور معنیٔ مصرع ثانی بوسری
کیرو سویله ای کمسه که بنده سنك بازکه شکاردریعنی بوبندهٔ کینه سنك شهباز همتکك صیدی اولمشدر بوسری اکا بیان
ایله دیدی * مثنوی * درمحل قهر این رحمت زچیست * اژدها رادست دادن راه کیست * قهر محلنده بورحمت ندندر
اژدرهایه دست وفرصت ویرمك کیمك طریقیدر * جواب کفتن امیرالمؤمنین رضی الله عنه سبب افکندن
شمشیر ازدست چه بوده است دران حالت * مثنوی * کفت من تیغ ازپی حق می زنم * بندهٔ حقم نه مأمور تنم)
حضرت علی کرم الله وجهه او پهلوانه ایتدی بن تیغی حق رضاسیچون اورورم بن حق تعالینك بنده سیم تنك بنده
ومأموری دکلم (مثنوی) شیرحقم نیستم شیرهوا * فعل من بردین من باشد کوا * حقك شیری یم هوانك شیری
دکلم بنم فعلم بنم دینم اوزره شاهددر (مثنوی) مارمیت اذرمیتم درحراب * من چوتیغم وان زننده آفتاب * محاربه ده
بن مارمیت اذرمیت ام حراب یعنی محاربه درمفاعله بابنك مصدریدر بن فی المثل تیغ کبی یم واول اوریجی آفتابدر یعنی
مارمیت اذرمیت مفهومنك مظهری ام قتال وحرابده بن تیغ کبی برآلتم دست الهیده واول اوریجی آفتاب حقیقیدر
نته کم حضرت نبی صلی الله علیه وسلم کفار جانبنه براوج طپراغی ظاهرده رمی ایلدی حقیقتده آنی رامی الله ایدی واول
حضرت ید قدرته برآلت اولدی نته کم (ومارمیت اذرمیت ولکن الله رمی) ایت کریمه سی بومعنایه شهادت قیلدی بوآیت
کریمه سورهٔ انفالده در تفسیری بوجلدك اوایلنه قریب وزیر حکایه سنده اعتراض مریدان برخلوت وزیر سرخنده
مذکور اولدی * مثنوی * رخت خودرامن زره برداشتم * غیرحق رامن عدم انکاشتم * بن کندی رختیمی یولدن
قالدردم حضرت حقدن غیریسنی بن عدم ظن ایلدم یعنی (کل شیء هالك الا وجهه) مقتضاسنجه الآن هرشیئی
معدوم بیلدم (مثنوی) سایه ام کدخدا ام آفتاب * حاجبم من نیستم اورا حجاب * بن برسایه ام فی المثل بنم کدخدا
وصاحبم آفتابدر یعنی سایه نیجه بی وجود ایسه وتابع آفتاب ایسه وانده اولان حرکات وسکنات وهرکونه حالات
افتابدن اولدیغی مقرر ایسه بنم دخی هرحالم اول افتاب حقیقیدندر بن انك باب سعادتنك دربانیم اکا حجاب دکلم
* مثنوی * من چوتیغم پرکهرهای وصال * زنده کردانم نه کشته درقتال * بن فی المثل وصال الهی کوهرلرندن برتیغ
کبی ام جنك وقتالده دری ایلرم دیلمش ایلمزم * مثنوی * خون نپوشد کوهر تیغ مرا * بادازجاکی بردمیغ مرا * بنم
تیغم کوهرنی قان اورتمز یعنی غیرحق سفك دماء ایلمزدیکمدن کنایه اولور باد بنم میغمی قچن یرندن ایلتور یعنی بادهوای
نفسانی بنم سحاب وجودمی مقامدن نیجه کیدرر یعنی تحریکه قادر اولمز * مثنوی * که نیم کوهم زحلم وصبروداد *

کوه را کی درربايد تند باد * صعان دکلم حلم وعدل ودادن جبل راسخم محکم بل طاغی کبی ثباتم يعنی جبل راسخی باد
صرصره مقامندن ربوده قیلمز کذلک صاحب تمکینی بادهوای نفس مرتبه سندن آیرمز واخذ قیلمز * مثنوی * آنکه
ازبادی رود ازجا خسیست * زانکه بادنا موافق خود بسیست) اول کمسه که یرندن بریلدن کیدر خسدر زیرا مخالف
بل زیاده قتی چوقدر پس بادمخالفدن مراد نه اولدیغنک بیاننه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * بادخشم وباد شهوت
بادآز * برد اورا که نبود اهل نماز * غضب یلی وشهوت یلی وحرص یلی اول کمسه یی ایلتدی یعنی قاپدی واخذ ایتدیکه
اهل نماز اولمدی پس بوندن منفهم اولان بودرکه برکمسه صحیح اهل نماز اولسه بادخشم وبادشهوت وباد آز وبونلرامثالی
اولان آنی مقامندن ازاله قیلمز دیمک اولور زیرا (ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر) بیورلمشدر اول کمسه یی که صلوة
فحشا ومنکردن منع ایلمیه آنک صلوتی فی الحقیقه صلوة اولمز * مثنوی * کوهم وهستی من بنیاد اوست * ورشوم
چون کاه بادم باد اوست * ای پهلوان بن مرتبه تمکین ویقینده فی المثل کوهم بنم وارلغم انک بنیادیدر واکر کاه کبی خفیف
اولسم هرجانبه میل وحرکت قیلسم بنم بادم انک بادارادتیدر یعنی انک ارادت وتصرفی بادنک کاهی امر بویله خفت وحرکت
بغایت مقبولدر (مثنوی) جز بیاد او نجنبد میل من * نیست جز عشق احد سرخیل من * اول بادشاهک باد ارادتندن
وهوای محبتندن غیریله بنم میلم حرکت وجنبش ایلمز بنم عسکرم حضرت احدک عشقندن غیری دکلدر یعنی وجودم
عسکرینک سرداری انک عشقیدر جمله قوای روحانیه وقوای نفسانیم اکا تابعدر * مثنوی * خشم برشاهان شه
وما را غلام * خشم راهم بسته ام زیر لکام * خشم وغضب پادشاهلر اوزره شاه ومیردر وبزه غلام واسیردر غضبی هم
لکام التنه بغلمشم یعنی غضب بنم مرکبمدر (مثنوی) تیغ حلمم کردن خشمم زدست * خشم حق برمن چو رحمت
آمدست * بنم حلم تیغی بنم غضبم بوینی اورمشدر حضرت حقک خشمی بکا رحمت کبی کلمشدر یعنی چونکم بنم حلم
خشم وغضبی ازاله قیلمشدر خدای تعالینک خشم وقهری دخی بنم اوزریمه راحت ورحمت اولمشدر بوندن ایکی معنی
منفهم اولور بری بودرکه بن خشمی دفع ایتمکله خشم حق دخی بندن مندفع اولوب انک خشمی برینه عین رحمت کلور
دیمک اولور بری دخی بودرکه انک خشمی بکا عین رحمت وقهری عین لطف ونعمت اولمشدر دیمکی اشعار قیلورکه عشاقک
شانیدر * مثنوی * غرق نورم کرچه سقفم شد خراب * روضه کشتم کرچه هستم بوتراب * بوتراب حضرت علی کرم الله
وجههنک کنیهٔ شریفلریدر بوکنیه یه باعث اولدرکه برکون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فاطمه نک خانهٔ
سعادتنه کلوب سؤال ایلدیکه ابن عمک یعنی ابن عمک نرده در دیدی بیوردیلرکه بنمله انک ما بیننده برمقدار
شکرآب واقع اولدی وکتدی پس حضرت رسول علیه السلام درحال برکمسه یی انک جست وجوسنه حواله قیلدیلر علی
الفور کلوب مسجدده یاتور دیو خبر ویردی حضرت نبی علیه السلام کلوب کوردیکه اول حضرت یاتمش واعضا ودوشی
ترابه باتمش بیوردیلرکه قم یا ابا التراب قم یا ابا التراب پس اول زماندنبرو اول حضرته کنیت اولمش معنی بیت نوره غرقم
اکرچه سقفم خراب اولدی روضه اولدم اکرچه ابوترابم یعنی اکرچه ابوترابم ولیکن حقایق ومعارف واسرار ولطایف
ازهارینک روضه سی اولدم اکرچه صورت ظاهرم فانی وخراب اولدیسه بحار انوار حقه مستغرق اولدم دیدی
* مثنوی * چون درآمد علتی اندر غزا * تیغ را دیدم نهان کردن سزا * چونکم غزاده برعلت کلدی وغرض نفس
ظاهر اولدی تیغی نهان ایلمکی وغزادن فراغت قیلمغی لایق کوردم * مثنوی * تا احب لله آید نام من * تا که ابغض لله
آید کام من * تا که بنم نام احب لله کله تا که بنم مرادم ابغض لله کله * مثنوی * تا که اعطا لله آید جود من * تا که
امسک لله آید بود من) تا که بنم سخا وجودم اعطی لله کله تا که بنم وجود وذاتم امسک لله کله (م ی) بخل من لله عطا لله
وبس * جمله للهم نیم من آن کس * بنم بخلم لله وعطام لله در انجق جمله الله ایچوندر بن کمسه نک ان وتابعی دکلم بو ابیات
شریفه بو حدیث شریفه یه اشارتدرکه ابو امامه رضی الله عنه حضرتلری روایت بیوررلر قال علیه السلام من احب لله
وابغض لله واعطی لله ومنع لله فقد استکمل الایمان کذا فی المصابیح (م ی) والجه لله میکنم تقلید نیست * نیست تخییل
وکمان جز دید نیست) واول نسنه یی که الله ایچون ایلرم تقلید دکلدر بنم ایلدیکم تخییل وکمان دکلدر دیدی ومعاینه دن
غیری دکلدر بلکه اشلدیکم کار تحقیق مشاهده اوزره در * مثنوی * زاجتهاد وازتحری رسته ام * آستین بر دامن
حق بسته ام * اجتهاددن وتحریدن قورتلمشم یعنی ظن وکمانه اولان اجتهاددن خلاص اولوب قبلهٔ حقیقی مشاهده
قیلمشم آستینمی حق تعالینک دامننه بغلمشم یعنی دست قلبمی دامن امر حقه محکم قیلمشم آستیندن مراد دست
ودامندن مراد امر الهی اولور (مثنوی) کرهمی پرم همی بینم مطار * ور همی کردم همی بینم مدار * اکر اوچرسم
مطاری کورورم یعنی اکر پرواز ایلرسم محل جولان وطیرانی مشاهده قیلورم واکر دوران وجولان ایدم دور ودوران
ایده جک یری کورورم (ی) ور کشم باری بدانم تا کجا * ماهم وخورشید پیشم پیشوا * واکر بر یوک چکم بیلورم

تاقنده ایلتورم بن ماهم وآفتاب اوکده پیشوادر یعنی آفتاب حقیقی بکا رهنمادر (مثنوی) پیش ازین با خلق کفتن
روی نیست * بحر را گنجایی اندر جوی نیست * بوندن زیاده بو اسرار حکمدن ارتق خلقه سویلمکه وجه یوقدر
زیرا بحر ایرمغه صغمقلق یوقدر خلقک فهملری جوی کبی واسرار خدا بحر بیکران کبیدر پس بحر اسرار خلقک جوی
فهمنه صغمق ممکن دکلدر فهملری یتدیکی مرتبه یه بودرکه اندن برمقدار تعبیر اولندی * مثنوی * پست می کویم
باندازهٔ عقول * عیب نبود این بود کار رسول * سوزی خلقک عقللری یتدیکی قدر آلچق سویلرم بو خصلت کامله عیب
دکلدر زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک کاری بو اولدی نته کم بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء امرنا ان ننزل
الناس منازلهم وان نکلم الناس علی قدر عقولهم) وبر آخر حدیث دخی علوم واسرار سویلین عالملره امر قیلوب بیوررلر
(کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم * مثنوی * از غرض حرم کواهی حر شنو * که کواهی بندکان
نه ارزد دو جو * غرض نفسانیدن بن حر وآزادم حرک شهادتنی اشیت زیرا بنده لرک شهادتی ایکی اربه دکز بندهٔ نفس اولنلرک
شهادتی دخی عند اهل التحقیق امور الهیده وامور دینیه ده بندهٔ صوری کبی مقبول دکلدر * مثنوی * در شریعت
مر کواهی بنده را) نیست قدری وقت دعوی وقضا) شریعت مطهره ده تحقیقا بنده نک کواهلغنه دعوی وحکم
وقتنده برقدر وقیمت یوقدر * مثنوی * کر هزاران بنده باشندت کواه * بر نسنجد شرع ایشان را بکاه * اکر هزاران قول
سکا شاهد اولهلر شرع شریف انلری صمانه طار قدر وشهادتلرنی مقبول ایتمز * مثنوی * بندهٔ شهوت بتر نزدیک حق *
ازغلام وبندکان مسترق * حق تعالینک قتنده شهوت بنده سی بدتر وزشت تردر غلامدن ومسترق بنده لردن مسترق
رق اولمش یعنی اسیر اولمش بنده لردن دیمک اولور * مثنوی * کین بیک لفظی شود از خواجه حر * وآن زید شیرین
ومیرد سخت مر * زیرا بو ظاهرده اولان عبد مملوک افندیسندن برلفظ ایله حر اولور واعتقک دیسه همان دم عتق
ونجات مرتبه سن بولور واول بندهٔ شهوت شیرین دیریلور وزیاده آجی اولور وانک موتی قتی تلخ اولور * مثنوی * بندهٔ
شهوت ندارد خود خلاص * جز بفضل ایزد وانعام خاص * شهوت بنده سی خود شهوتدن خلاص طوتمز الله
تعالینک فضلندن وخاص انعامندن غیریله * مثنوی * درچهی افتاد کان را غور نیست * وآن کناه اوست جبر
وجور نیست * زیرا بندهٔ شهوت برقیویه دوشدیکه انک غوری وقعری یوقدر واول چاه انک کناهیدر اول حالت اکا
جبر وجور دکلدر (مثنوی) در چهی انداخت او خود راکه من) در خور قعرش نمی یابم رسن) اول بندهٔ شهوت کندیسنی
برقیویه اتدیکه بن انک قعرنه لایق ایپ بولمزمکه اول شهوت قیوسندن آنی اول سبله خلاص ایلیم بو قیودن
مراد الله اعلم جهنمده اولان غیا قیوسی اولمقدرکه اهل تفسیر بو آیت کریمه نک تفسیرنده تقریر ایتمشلردر اول آیت
کریمه بودرکه سورهٔ مریمده حق تعالی بیوررر (فخلف من بعدهم خلف اضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوات فسوف یلقون
غیا) روایت اولنورکه غیا جهنمده بردیبی یوق قیودرکه جهنم اندن خوف ایلر وبو غیا قیوسنه تارک صلوة وتابع
شهوات اولنلر داخل اولور بیورمشلر * مثنوی * بس کنم کراین سخن افزون شود * خود جکر چه بود که خارا خون شود
بو سوزلردن فراغت ایدوب خاموش اولورم زیرا بو سوزا کر زیاده اوله جکر خود ندرکه بو سوزک هیبتندن سنک خارا خون
اولور * مثنوی * این جکرها خون نشد از سختیست * غفلت ومشغولی وبدبختیست * بو جکرلر خون
اولمدیسه سختلقدن وکمال قسوتندندر قلبک سخت وقاسی اولمسنه سبب غفلت وامور دنیایه مشغول اولمقلق
وبدبختلقدر بعض نسخه ده مصرع اول این جکرها خون نشد نه از سختیست واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی
بو جکرلر خون اولمدیسه سختلقدن دکلدر یعنی غلظت وصلابتی اولدیغی اجلدن دکلدر بلکه غفلتدن ودنیایه
مشغوللقدن وبدبختلقدن خون اولمدی دیمک اولور (م ی) خون شود روزی که خونش سود نیست) خون شو
آن وقتی که خون مردود نیست * برکون قان اولورکه اکا خون اولمق سود اولمز وفائده قیلمز شول بروقت خون
اولکه خون اولمق مردود دکلدر یعنی بو دنیاده کلام خدادن واستماع کلام انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن خون
اولمین جکر برکون خون اولورکه اول کون یاروز اجل ویاخود یوم قیامتدر ولیکن اول کون خون اولمق مقبول دکلدر
پس ای قسوت قلب صاحبی اول کوندن مقدم حالا کلام اولیای عظامدن متأثر اولوب جکرک خون اولسونکه
الآن جکرک خون اولمق سکا نافع وپرسوددر * مثنوی * چون کواهی بندکان مقبول نیست * عدل او باشد که
بندهٔ غول نیست * شرع شریفده چونکه بنده لرک شهادتی مقبول دکلدر شاهد عدل اول اولورکه غولک قولی
اولمیه غولدن مراد نفس وشیطاندر عدل بونده عادل معناسنه در موصوف محذوفدر تقدیری شاهد عادل دیمکدر
* مثنوی * کشت ارسلناک شاهد درنذر * زانکه بود از کون او حر ابن حر * سورهٔ احزابده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
قال الله تعالی فی حق نبیه (یا ایها النبی انا ارسلناک شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسراجا منیرا) یعنی

ای نبی مشاهد تحقیقا بزسنی مبعوث اولدیغن کسه لر اوزره شاهد اولدیغن حالده ارسال ایلدک که سن بونلرک
تصدیق وتکذیبنه وهدایت وضلالتنه شهادت ایلرسن شهادت مقبوله ایله معنی بیت نذرده یعنی قرآنده ارسلناک
شاهدا آیت کریمه سی اول نبی مکرم علیه السلامک حقنده نازل اولدی وشاهدلک صفتیله حق تعالی اول حضرتی
توصیف قیلدی زیراکه اول حضرت عبد الدنیا وعبد الهوی وعبد الشهوی دکل ایدی بلکه جمیع اکواندن حر
ابن حرایدی پس شهادت مقبوله یه حریت شرط در بندهٔ حرص وشهوتک ناس اوزره شهادتی عند قاضی القضاة مقبوله
دکلدر پس (وکذلک جعلناکم امة وسطا لتکونوا شهداء علی الناس ویکون الرسول علیکم شهیدا) آیت کریمه سی
کرچه عامهٔ امت محمده خطابدر ولیکن ذکر مطلق ارادهٔ مقید قیلنمشدن اولوب خطاب بو جمله دن ناس اوزره شهادته
مستحق اولنلره ونفسنی اعراض جسمانیه دن واعراض شهوانیه دن آزاد قیلنلره منصرف اولور والله اعلم * مثنوی
چون که حرم خشم کی بندد مرا * نیست اینجا جز صفات حق درا * چونکم بن صفات نفسانیه دن واخلاق ذمیمه دن
حر وآزادم خشم بنی نیجه بغلر واسیر ایلر بو مرتبه ده که بنم بونده صفات حقدن غیری یوقدر بروکل * مثنوی * اندرا
کازاد کردت فضل حق * زانکه رحمت داشت بر خشمش سبق * بروکل زیراسنی حضرت حقک فضل واحسانی کفردن
آزاد ایلدی برفحوای سبقت رحمتی علی غضبی غضبی اوزره رحمتی سبقت طوتدی (مثنوی) اندرا اکنون که رستی
از خطر * سنک بودی کیمیا کردت کهر * ای پهلوان بروکل شمدیکه خوف وخطردن قورتلدک مقدما حجر لایفهم
ایدک کیمیاسی کهر ایلدی یعنی کفر وعصیان مرتبه سنده سنک کبی بی قدر وبی اعتبار ایدک حالا عنایت اکسیری سنی
ایمان واسلام ایله کوهر ایلیوب مقبول اولدک * مثنوی * رستهٔ از کفر وخارستان او * چون کلی بشکفت
سروستان هو * کفردن وانک خارستاندن قورتلمشسن هو باغچه سنده بر کل کبی آچل حدیقهٔ حقیقته داخل اولوب
کل کبی تازه رو وخندان اول * مثنوی * تو منی ومن توام ای محتشم * تو علی بودی علی را چون کشم * ای محتشم سن
بن سن وبن سنم نته کم حضرت نبی علیه السلام المسلمون کنفس واحدة بیوردی شمدی سن علی اولدک علی بی نیجه قتل
ایدم یعنی الآن اسلامه داخل اولمق واسطه سیله بنکله نفس واحده اولمق مرتبه سن بولدک پس سنی اولدرمک کندی
نفسمی اولدرمک کبی اولور پس بن کندمی نیچون اولدورم دیدی * مثنوی * معصیت کردی به از هر طاعتی
آسمان پیمودهٔ در ساعتی * هر بر طاعتدن او معصیت ایلدک بر ساعتده آسمانی طی ایلدک یعنی سنکه حین قتلده
بنم یوزیمه توکردک آندک معصیت ایتدک لیکن رب معصیة خیر من الطاعة قولنک مصداقنجه بر معصیت ایتدک که
معنانیجه طاعتدن خیرلودر اول صورتا معصیت ومعنا طاعت اولان خصلت سببیله بر ساعتده نیجه منازل
ومراتبی قطع ایدوب ایمان واسلام ایله مشرف اولدک وبنکله اخوت مرتبه سنی بولدک دیدی * مثنوی * پس
خجسته معصیت کان مرد کرد * نی ز خاری بر دمد اوراق ورد * زاده خجسته ومبارک معصیتدر که اول معصیتی مرد
ایلدی واول معصیتدن رضا ورحمت ظهوره کلدی کل اوراقی خارلردن بتمزمی یعنی معلومدر که کل یپراقلری خاردن
بتر کذلک چوق معصیت اولور که اندن رحمت الهی ومغفرت ربانی حاصل اولوب اول معصیت صاحبی قرب حقه
موصل اولورکما قیل کم من معصیة تورث الرحمة وتوصل المغفرة * مثنوی * نی کناه عمر وقصد رسول * می کشیدش
تا بدرکاه قبول * مثلا بویله دکلیدر حضرت عمر رضی الله عنهک کناهی ورسوله قصدی اول عمری درکاه قبوله دک
چکمدیمی نی کلمه سی مصرع ثانی یه مصروف اولور نمی کشیدش تقدیرنده اولوب استفهام معناسی ویریلور وحضرت عمر
رضی الله عنهک قصه سی مفصلا مشهوردر اجمالی اولدرکه دخی اسلامده دکل ایکن زمان جاهلیتده ایکن ابو جهل
وانک توابعی بر کون حضرت عمر رضی الله عنه سنک خواهرک حضرت محمد صلی الله علیه وسلمه ایمان کتوروب آبا
واجدادی دیننده چقدی دیو تغییر ایلدیلر واکرسنده غیرت اولیدی انلری قومزدک دیو سویلدیلر درحال غیرته کلوب
شمشیرین الوب خواهرینک ورسولک قتلنه قصد ایلدی اولا خواهرینه کلدکده برصدا اشیدوب توقف ایلدی مکرکه
قز قرنداشی اول حینده سورهٔ طه یی تلاوت ایدردی اول کلامی استماع ایلدکده قلبندن خشم وغضب برمقدار زائل
اولوب بو فی الحقیقه کلام مخلوقه بکزمز دیوب قلبنه ایمان اثرلری کلمکه باشلدی ایکن کندی یه دیدیکه بونک
قتلی آساندر اولا محمدی قتل ایدم اندنصکره بوکا کلم دیوب حضرت نبی علیه السلام جانبنه توجه ایلدی پس غضب
شدیدله کلدکده حضرت نبی علیه الصلوة والسلامه انک غضبندن وقتل رسوله قصدندن خبر وبردیلر حضرت رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم دفع ایلمک کلسون بروبوادن دیروب حضرت نبی علیه السلامه مقابل کلدکده درحال اول
حضرت برندن قالقوب (مرحبا یا عمر اهلا وسهلا) دیوب آنی سینه سنه ضم ایلدکده روایت اولنورکه عمرک قلبنده
اولان کفر وعناد وخشم وفساد جمیعا زائل اولدی ونور ایمان واسلام ایله درونی طولوب بکادرقته ایله یا رسول الله بکا

اسلام عرض ایله دیوب حضرت نبی علیه السلام اکا تلقین کلمهٔ شهادت ایلیوب شرف اسلام ایله مشرف اولوب
بو مرتبه قدر وشرف بولوب اصحاب کزیندن اولدیلر * مثنوی * نی بسحر ساحران فرعونشان * می کشید دوکشت
دولت عونشان * مثال آخر بویله دکلی که ساحرلرک سحری سببیله فرعون انلری کندی جانبنه چکدی ودولت
انلره عون اولدی وحضرت موسی علیه السلامه ایمان کتورملرینه انلرک سحرلری سبب اولدی وشهادت مرتبه سنه
ایصال قیلدی (مثنوی) کر نبودی سحرشان آن جحود * که کشید ایشان بفرعون عنود * اکر انلرک سحری واول
انکاری اولمیدی جحود عناد وانکار معناسنه در انلری فرعون عنوده کیم چکردی یعنی انلری فرعون عنود جانبنه
ساحرلکاری وجحودلکاری چکدی چونکم فرعونک یاننه کلوب حضرت موسی علیه السلامه مقابل اولوب انک
معجزات باهره سنی کوروب نبی صادق اولدیغنی بیلدکلرندن ایمان کتوردیلر حق کندیلرنی مرتبهٔ شهادته
یتوردیلر * مثنوی * کی بدیدندی عصا ومعجزات * معصیت طاعت شد ای قوم عصات * اکر ساحرلرک سحری
اولمیدی انلر عصایی ومعجزاتی نیجه کورلردی چونکم بونلرک سحری ایمانه کلملرینه سبب اولدی معصیت
طاعت اولدی ای عاصیلر قومی * مثنوی * ناامیدی را خدا کردن زدست * چون کنه مانند طاعت آمدست *
حضرت خدا لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا) آیت کریمه سیله ناامیدلکک بوینن اورمشدر چونکم
کناه طاعت ماننده کلمشدر کناهک طاعت مانندی کلمسنی بوینده تفسیر بیوردلر * مثنوی * چون مبدل میکند
او سیئات * طاعتی اش میکند رغم وشات * چونکم اول خدای عزوجل سیئاتی حسناته مبدل ایلر کما قال الله تعالی
فی حق التائبین عن الذنوب (فاولئک یبدل الله سیئاتهم حسنات) اول سیأتی علی رغم الوشاة بر طاعت ایلر وشاة
واشینک جمعیدر واشی غمازه دیرلر بو محلده شیاطین مراد اولور یعنی شیاطینک کورلکنه حق تعالی سیأتی طاعاته
تبدیل قیلر دیمک اولور * مثنوی * زین شود مرجوم شیطان رجیم * وز حسد او بطرقد کردد دو نیم * رجیم اولان
شیطان بوندن اوتری مرجوم اولور حسدندن اوچاتلرایکی پاره اولور شیطان رجیم رجیم اولان اللهک سیأتی
حسناته تبدیل ایلدیکنی کوره بو سببدن مرجوم ومدحور اولوب حسدندن پاره پاره اولوب ایکی پاره اولور زیرا کندی
انلری مقهور اولمق باینده ایلدیکی سعی وکوششک جمله سی ضایع اولمش (مثنوی) او بکوشد تا کناهی پرورد * زان
کنه مارا بچاهی آورد * او شیطان سعی وکوشش ایلر تا بر کناهی سببیله تربیه ایلیه اول کناهدن بزی بر قیویه کتوره
وا کابراغه * مثنوی * چون ببیند کان کنه شد طاعتی * کرد او را نامبارک ساعتی * چون کوره که اول کناه
بر طاعت اولدی اول وقت اکا نامبارک بر ساعت اولور (مثنوی) اندرا من در کشادم مر ترا * تف زدی وتحفه دادم
مر ترا * پس حضرت علی کرم الله وجهه انه اول نو مسلمان ولی به دیدی ایچرو کل وعلم شهرنه داخل اول که بن سکا
قپو اچدم سن بنم یوزمه توکردک وبن سکا تحفه ویردم * مثنوی * مر جفا کر را چنینها میدهم * پیش پای چپ
چه سان سر می نهم * تحقیقا جفا کر اولنه بونک کبی احسانلر ویریرم صول اباغک اوکنه نه وجهله باش
قورم پای چپدن مراد عصیان جفایله حضورنه قدم قوین کسه دن کنایه اولور یعنی تحقیقا جفا کر
اولنلره بو تجلیلری ویریرم وپای چپ مشابه سنده اولان جافی وستمکرلره کورکه نه وجهله باش قورم واساتلری
مقابله سنده احسان قیلورم (مثنوی) پس وفا کر را چه بخشم تو بدان) کنجها وملکهای جاودان) پس وفا کر اولنلره
نه بغشلرم سن بیل ومحبت وصفا ایله کلنلره نه کونه احسان ایلرم بوندن استدلال قیل ابدی کنجلر وجاودانی ملکلر ویریرم
وآنی حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سنه ایرکوریرم (کفتن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بکوش رکابدار امیر
المؤمنین علی کرم الله وجهه که کشتن علی بردست تو خواهد بود (مثنوی) من چنان مردم که بر خونیٔ خویش
نوش لطف من نشد در قهر نیش * حضرت علی کرم الله وجهه اول نو مسلمان اولان ولی یه کندینک کمال مروتنی وغایت
فتوتنی بیان وسائرنا سه ارشاد ایچون بیوردیلر بن انجلین مردمکه کندی قاتلم اوزره بنم لطفم نوشی قهرده نیش اولمدی
یعنی نوش کبی اولان لطفم آنی قهر ایلدکده نیش کبی اولمدی وآنی رنجیده قیلمادی * مثنوی * کفت پیغمبر بکوش
چاکرم * کو برد روزی ز کردن این سرم * حضرت پیغمبر علیه السلام بنم چاکرم قولغنه دیدی چاکرور کابداردن
مراد ابن ملجمدر حضرت نبی علیه السلام انک کوشنه دیدیکه سن علی یی بر کون قتل ایلرسن وبند نجی بیلدکه اول
چاکرم بنم باشمی بر کون کردنمدن کسر مصرع ثانینک مصرع اوله مرتبط اولمسنه ومناسب کلمسنه بو کلاملر بینهماده
تقدیر اولنور شعرده ضرورت اولدیغیچون وقرینهٔ کلام بو تقدیر اولنمان کلمانه دلالت قیلدیغیچون بینهمادن حذف
اولنوب اختصار مطلوب قیلنمشدی (مثنوی) کرد اکه آن رسول از وحی دوست * که هلاکم عاقبت بر دست اوست *
دوستک وحیندن اول رسول بنی آگاه ایلدیکه بنم هلاکم عاقبت انک الندهدر (مثنوی) اوهمی کوید بکش

پيشين مرا * تا نبايد از من اين منكر خطا * اوركابدار چونكه حضرت رسول عليه السلامدن بو كلامى اشتدى
بكادردى بنى باعلى مقدم اولدر تا بو قبيح ونامعقول خطا بندن كلمه وصادر اولميه (مثنوى) من همى كويم چو مرك من
زتست * باقضا من چون توانم حيله جست * بن اكا ديردم چونكه بنم مرك وهلاكم سندندر قضاى حقه بن حيله
ايتمكه نيجه قادر اولورم * مثنوى * او همى افتد به پيشم كاى كريم * مر مرا كن از براى حق دو نيم * اوركابدار بنم
اوكه دوشردى بويله ديوكه اى كريم نبى الله ايچون البته ايكى پاره ايله * مثنوى * تا نه آيد بر من اين انجام بد * تا نسوزد
جان من بر جان خود * تا بو انجام بد يعنى سوء خاتمه بنم اوزريمه كلميه تا بنم جانم كندى جانى اوزره يانميه وبو كونه فعل
شنيعه مظهر اولميه * مثنوى * من همى كويم برو جف القلم * زان قلم بس سر نكون كردد علم * بن ركابداره ايدردم بورى
جف القلم بما انت لاق در يعنى قلم اعلى شول كاره كه سن اكا ملاقى اولورسن وعاقبت آنى اجرا قيلورسن قلم ازلده انك
اوزرينه جارى اولدى وقورودى جفوف قلم اول كارلر ازلده ثبوتندن كنايه در بر وفتح با وضم را ايله اوقنمق دخى جائزدر
برو امر حاضر اولوب كيت معناسنى وير لسه دخى جائز اولور اول قلمدن چوق علم باش آشغه اولور زيرا قلم الهى لوح
محفوظه هر نه يازديسه متغير اولميوب البته انسانك باشنه اوكلور * مثنوى * هيچ بغضى نيست در جانم زتو * زانكه
اين را من نميدانم زتو سندن بنم جانمده هيچ بر بغض يوقدر زيرا كه بو قتلى بن بيلمزم سندن (م ى) آلت حقى تو فاعل دست حق
* چون زنم بر آلت حق طعن ودق * وسن حق تعالينك آلتيسن وفاعل دست حقدر حق تعالينك آلتى اوزره نيجه
طعن ودق اورم چونكه حضرت على كرم الله وجهه كنديننك مقبول اولمسنى واول قاتلك قتلنى قضاء حقه اسناد
ايلدى قاتل جانبندن بر سؤال لازم كلديكه اول سؤال بودر كه انك لسانندن حكايه بيوررلر * مثنوى * كفت اوپس
آن قصاص از بهر چيست * كفت هم از حق آن سر خفيست * اول قاتل حضرت على كرم الله وجهه يه ديديكه چونكم
حقيقتده كار بويله در پس قاتله بو قصاص ندن اوتريدر حضرت على كرم الله وجهه اكا جواب ويروب ايتدى قصاص
هم حضرت حقدندر واو بر خفى سردر كه هر كسك فهمى انك ادراكنه قادر اولمز * مثنوى * كر كند بر فعل خود
او اعتراض * ز اعتراض خود برويا ند رياض * اكر كندى فعلنه اول اعتراض ايلرسه كندينك اعتراضندن باغچه لر
بتورر وعوضلر ظهوره كتورر بو كلامك نكته سى وسرى اولدر كه حضرت حق فاعل حقيقى واشيا انك دست قدرتنده
بر آلت كبيدر چون بر شى واسطه سيله اول فاعل حقيقى بر فعلى ظهوره كتورسه وبر جانبدن كندى ارادتيله ظهوره
كلان فعله واول فعلك آلتنه اعتراض ايلسه اول اعتراض عبث وبيهوده دكلدر بلكه نيجه حكم خفيه يى متضمندر
اول كندينك اعتراضندن نيجه رياض اسرارى ظهوره كتوررواندن نيجه كونه حكمتلر وصفتلر بتورر كه عقول انسانى
انك ادراكنده عاجز اولور * مثنوى * اعتراض او رارسد بر فعل خود * زانكه در قهرست ودر لطف او احد * كندى
فعلنه اعتراض ايلمك اكا لايق اولور زيرا كه قهرده ولطفده اول خدا فرد وواحددر انك ملكنده كمسه نك شركتى يوقدر
(مثنوى) اندرين شهر حوادث مير اوست * در ممالك مالك تدبير اوست * بو حوادث شهرنده مير اودر حوادث شهرندن
مراد جميع كائنات موجوداتدر يعنى جميع كائنات موجودات شهرنده همان حاكم وامير اولدر جميع مملكتلرده
همان مالك تدبير اولدر * مثنوى * آلت خود را اكر او بشكند * آن شكسته كشته را نيكو كند * حضرت خدا
اكر كندينك آلتنى صيه اول شكسته اولمشى ايو ودرست ايلر يعنى مثلا بر قاتلى قصاصله شكسته قيلسه واكا قاهر
اولسه نوعا اول قهرلك ضمننده اول قاتله منفعت واردر (م ى) رمز ننسخ آية او ننسها * نأت خيرا در عقب مى دان مها
ما ننسخ من آية او ننسها) كلامنك رمزنى وسرنى انك عقبنده (نأت بخير منها) رمزنى اى اولو بيل اكرچه بو آيت
كريمه نك ورودى آيات منسوخه قرآنيه حقنده واقع اولمشدر ليكن معناى باطنيسى جهتندن صحايف كونده واقع
اولان آيات الهيه دخى شامل اولور چون حق تعالى بو صحف اكوانده مسطوره اولان آياتدن برشيئك ابت وجودنى
نسخ وازاله ايلسه (نأت بخير منها او مثلها) موجبنجه يا اول وجوددن خيرلوسن روزا خرتده ظهوره كتورر ويا خود
انك مثلنى كتورر ديمك اولور وبو آيت كريمه نك تفسيرى وبر آخر نوع اوزره تحقيقى بو جلدلك اوايلنه قريب بازلكفتن
بازركان باطوطى سر خنده مى ورا ايلمشدر (م ى) هر شريعت را كه حق منسوخ كرد * او كيا برد وعوض آورد ورد) مثلا
هر شريعتى كه حق تعالى حضرتلرى منسوخ ايلدى اول خدا فى المثل كيايى كيدردى واكا عوض وبدل كل كتوردى
يعنى منسوخ اولان شريعتلر كويا كيا كبى ايدى وانك يرينه كلان شريعت انلردن خيرلو ونعم البدل كل كبى دركه اول
جميع شرايعك اسرارنى وزبده احكامنى جامع اولان شريعت محمديه در (م ى) شب كند منسوخ شغل روز را * بين جمادى
خرد افروز را) باز شب منسوخ شد از نور روز) تا جمادى سوخت زان آتش فروز) بو ابيات شريفه يى حضرت على كرم الله
وجهه لسانندن ابن ملجمه سر قتل وقصاصى بيان ايلمك صددنده هلاك ومقتول اولان كسه يى آيت كريمه به منسوخه

وشريعت

وشريعت منسوخه به تشبيه بيوردقدنصكره اشغال روزى شب واحوال شبى روز نسخ ايلديكنه دخى تشبيه ايدوب
بيوررلر كه نهارك اشغال واعمالنى كيجه منسوخ ايلر يعنى شبده اولان نوم وخفته لك روزده اولان افعال واعمالى
منسوخ ايلر ديمكدر كه ذكر محل اراده حال قبيلندن اولور وذكر سبب اراده مسبب دخى دينور كور اول كيجه ده واقع
اولان جمادلكى وخفته لكى خرد افروز در يعنى حواس اعضا وخرد اندن منور اولور وكسل وفتور كيدوب راحت بولور
پس النوم اخ الموت فحواسنجه حالت نوم موت كبى اكرچه معطللق وفسرده لك ومنجمدلك حالتيدر وصورتا كراهتدن
خالى دكلدر اما معنا چونكم بو قدر راحت وحياته باعثدر مكروه ومنفور دكلدر اما معنى كذلك (ولكم فى القصاص
حياة) كيرو شب واحوال شب منسوخ اولدى روزك نورندن حتى فسرده لك وخفته لك بيلندى وكتدى اول آتش
شعله لودن يعنى كوندن (قال الله تعالى وجعلنا الليل والنهار آيتين فمحونا آية الليل وجعلنا آية النهار مبصرة (م ى)
كرچه ظلمت آمد آن نوم سبات (نى درون ظلمتست آب حيات) نى دران ظلمت خردها تازه شد) سكتهٔ سرمايهٔ آوازه شد
اكرچه صورتا ظلمت كلديسه اول نوم وراحت ويا احساس وحركتدن قاطع اولديسه (كما قال الله تعالى وجعلنا
نومكم سباتا) اى قطعا عن الاحساس والحركة استراحة للقوى الحيوانية وارا حة لكلالها پس فاذا كان كذلك
درون ظلمتده دكلميدر آب حيات مقرردر كه آب حيات درون ظلمتده در اول ظلمت نومده خردلر تازه اولمديمى وحواس
زنده اولوب لطافت بولمديمى بو محققدر كه بولدى وسكته ديدكلرى مرض سرمايهٔ آوازه اولمديمى مثبتدر كه اولدى
وسكته بر مرضدر كه انسانه طارى اولدقده بر زمان ميت كبى بيهوش ودمبسته اولور بعده ينه هوشه كلوب حيات
بولور وسكته موسيقى دانلر اصطلاحنده بر حالتدر كه خواننده اولان كمسه آوازه اوقوركن بر مقدار نفس قطع ايدوب
راحت بولور واول سكوت آوازه به سرمايه اولور ومحسن نغمات والحان اولور مع هذا سامعينه اول سكته دن ينه ملال
كلمز كه محلنده واقع سرمايهٔ آواز اولان سكته بودر اما بو سكته نك لفظا اول سكته يه من وجه قطع نفس ايلمكده مشابهتى
اولديغيچون كان اول دخى كويا سرمايهٔ آوازه اولمش اولور تشبيه الثالث السكتة بهذه السكتة لاشتراكهما فى اللفظ
فافهم فانه معنى لطيف ما عثر عليه احد من الشارحين * مثنوى * كه زضدها ضدها آيد پديد * در سويدا روشنايى
آفريد * زيرا ضدلر ضدلردن ظاهر كلور الاشياء تبين بالاضداد قولى بو معنايى تفسير قيلور حضرت حق سويداى
دلده روشنالك براندى سويداى قلب بو قدر روشنالك ايجره مردمك ديده مقدارى بر سياه قانجغزدر ديمشلر كه
قلبك ودرونك بو قدر روشنالكنه محل اولور (مثنوى) جنك پيغامبر مدار صلح شد * صلح اين آخر زمان زان جنك بد *
حضرت پيغمبر عليه السلامك جنكى صلحك مدارى اولدى بو آخر زمانك صلحى اول جنكدن اولدى كه اهل اسلام انلرك
مجاهده سى سببيله قوت بولدى واهل كفر ضعيف ومغلوب اولوب عاقبت مصالحه قيلدى پس آسوده لكه سبب انلرك
جنك وقتالى اولدى (مثنوى) صد هزاران سر بريد آن دلستان * تا امان يابد سر اهل جهان * اول دلستان نيجه
يوز بيك باش كسدى تا جهان خلقنك باشى امن وامان بوله * مثنوى * باغبان زان مى برد شاخ مضر * تا بيابد نخل
قامتها وبر) مثلا باغبان مضر اولان شاخى اول سببدن كسر تا كم خرما اغاجى اول شاخ بدلك منقطع اولمسيله قامتلر
وثمرلر بوله (مثنوى) مى كند از باغ دانا آن حشيش * تا نمايد باغ وميوه خرميش * مثلا آخر باغبانلق صنعتنده دانا
اولان كمسه باغدن اول حشيشى يعنى يبان اوتلرنى قوپرر تا كم باغ وباغده حاصل اولان ميوه اكا خرملك كوستره
(مثنوى) مى كند دندان بد را آن طبيب * تا رهد از درد وبيمارى حبيب * مثال آخر براز ومضر اولان ديشى اول طبيب
قوپرر تا يار وحبيب درد ورنجدن قورتله (مثنوى) پس زيادتها درون نقصهاست * مر شهيدان را حيات اندر فناست
فاذا كان كذلك بو مقدمات معلومك اولديسه زياده لكلر نقصانلرك درونده در پس باء عربيله بس اولسه دخى محله انسب
اولور بو تقدير اوزره معنى نقصانلر ايچره چوق زياده لكلر واردر تحقيقا شهيدلره حيات فناده در كه انلر فناى جسملرنده
حيات ابدى بولورلر نته كم بيوررلر (مثنوى) چون بريده كشت حلق رزق خوار * يرزقون فرحين مى شد كوار *
سورهٔ آل عمرانده اولان آيت كريمه يه اشارتدر نته كم بيوررلر (ولا تحسبن الذين قتلوا فى سبيل الله امواتا) بو آيت كريمه
مطلقا شهدا حقنده اوله ويا خود شهداء بدر حقنده اوله وخطاب يا حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمه اوله ويا جمله
ظن ايدنلره اوله پس تفسير شريفى سن ظن ايلمه يا محمد ويا خود سن ظن ايلمه اى ظن ايديجى شول كمسه لر كه قتل اولنديلر
(فى سبيل الله) بولنده امواتا غير بلرين امواتى كبى بل احياء) بلكه بونلر حيلردر (عند ربهم يرزقون) ربلرى قتنده
بونلر رزقلنورلر سائر احيا رزقلنديغى كبى (وهو تاكيد لكونهم احياء ووصف لحالهم التى عليها من التنعم (فرحين بما اتيهم
الله من فضله) بونلر فرحين وشادان اولدقلرى حالده الله تعاليننك بونلره فضل وعنايتدن اعطا ايلديكى شيئه كه اول شرف
شهادت ونعم جنتدر (ويستبشرون) اى يسرون بالبشارة (بالذين لم يلحقوا بهم) يعنى بو شهدا بشارتله مسرور اولورلر شول

کسه‌لره که شهادته بونلرمرتبه‌سنه لاحق اولمدیلردی (من خلفهم) بونلرك خلفندن یازمانا یارتبة (ان لا خوف علیهم
ولاهم یحزنون) بالذین دن بدلدر تقدیری استبشار ایدرلر مرتبه‌لرینه لاحق اولمینلره بونلرك اوزرینه خوف یوقدر دخی
بونلر محزون اولمزبو آیت کریمه‌ده دلالت واردرکه انسان بو هیکل محسوسه دکلدر بلکه بذاته مدرك برجوهردرکه فناء
بدندن اکا فنا لازم کلمز و تالم و تنعمی بدنه متوقف و منوط دکلدر معنیء بیت چونکم رزق ییجی بوغاز کسلمش اولدی
(یرزقون فرحین) مفهومی سکیجی اولدی یعنی (یرزقون فرحین) قولیله مشارالیه اولان نعمت مرزوقه اول کسلمش
بوغازه خوشکوار اولدی وهضم وسایغ اولدی * مثنوی * حلق حیوان چون بریده شد بعدل * حلق انسان رست
افزاید فضل * حیوانك بوغازی چونکه عدل ایله کسلمش اولدی انسان بوغازی بتدی وفضل وشرف زیاده اولدی
یعنی چونکم حیوانك بوغازی کسیلوب انسانه غدا اولدقده انسانك وجودنده هضم اولوب انك نشو ونماسیله حلق
انسانی قوت بولور واول لحم حیوانی انسانك بدنه کلوب انده هضم اولوب جزو حکمن بولدقدنصکره شرف وفضیلتی
زیاده اولور (مثنوی) حلق انسان چون ببرد هین ببین * تا چه زاید کن قیاس آن برین * چونکم انسانك بوغازی
کسله اکا اول کورتانه طوغر آنی بونك اوزرینه قیاس ایله یعنی حیوانك مذبوح اولدقدنصکره انسان مرتبه‌سنه
کلوب شرف بولمسی اوزره انسانك بوغازی کسلمسنی قیاس ایله که انسان اولدقدنصکره نه مرتبه‌یه واصل اولور
(مثنوی) حلق ثالث زاید وتیماراو * شربت حق باشد وانواراو * حلق ببریده خورد شربت ولی * خلق ازلا رسته مرده
دربلی * حلق انسان بریده اولدقده حلق ثالث طوغر واول حلق ثالث وروحانیدنك تیماری شراب حق وانك انواری
اولور بو معنی حلق انسان طعام وشرابدن بریده اولمقلقده حاصل اولور طعام وشرابدن بریده اولان وشهادتده قطع
اولنان بوغاز شربت حق ایچر ولیکن هر حلق بریده دکل بلکه شول حلق بریده ایچرکه لا دیمکدن وانکار قیلمقدن قورتلمش
وبلی دیمکده واقرار ایلمکده اولمش اوله (مثنوی) بس کن ای دون همت کوته بنان * تاکیت باشد حیات جان
بنان * ای کوته بنان اولان دون همت اکل وشربدن فراغت ایله بعض نسخه‌ده همته کوتهك ما بیننده واو عاطفه
واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی ای دون همت وای کوته بنان اکل وشربدن فراغت ایله تجنه دکن سنك جانكك حیاتی
نان ایله اوله مصرع اولده اولان بنان جمع بنانه دربنانه پرمق اوجنه دیرلر کوته بنانلك عجزدن وعدم قدرتدن کنایه اولور یعنی
ای عاجز وبی قدرت وای دون همت اکل وشرب نفسانیه یه مشغول اولمقدن فراغت ایله تا سنك جانكك حیاتی تجنه دك
نان وطعام ایله اوله بلکه ارزاق روحانی واذواق سبحانی تحصیلنه همت ایله تا حق تعالی آنی سنك جانکه غدا ویره
(م ی) زان نداری میوهٔ مانند بید * کاب روبردی بی نان سپید * اول سببدن سکود آغاجی کبی برمیوه دوتمزسنکه
آب رویکی نان سپیددن اوتری کیدردك یعنی غدای نفسانیدن اوتری یوزك صوین برله دوکوب عندالله وعند انبیائه
واولیانه بی عرض وبی ادب اولدك وبی قدر وبی اعتبار قالدك * مثنوی * کرندارد صبر زین نان جان حس * کیمیارا
کیرو زرکردان تومس) اکرچه حسه متعلق اولان جان بو ناندن صبر طوتمزسه‌سن کیمیا طوت وباقری التون ایله جان حسدن
مراد روح حیوانیدر کیمیادن مراد مرشد کاملك تربیه‌ء اکسیر تأثیریدر مسدن مراد نفسك صفات ذمیمه‌سیدر
تقدیر کلام ای اکل وشربه حریص اولان اکر سنك روح حیوانیتك بو نان وطعامدن صبر طوتمزسه مرشد کاملك
کیمیاوش اولان نظرنی وتربیه‌سنی طوت ونفسکك مس کبی حقیر ودون اولان صفتلرن ازاله ایدوب زرخالص کبی
کامل العیار ایت دیمك اولور * مثنوی * جامه شوئی کرد خواهی ای فلان * رومکردان از محلهٔ کازران * ای فلان
کمسه جامه‌شوی ایتمك استرسك یعنی وثیابك فطهر مفهومی اوزره ثیاب قلب وروحکی پاك وطاهر قیلمق دیلرسك
کازرلرك محله‌سندن یوزکی دوندرمه کازرلر بزیوییجی وبر آغردیجیه دیرلر بونده مراد مطهر قلوب انسانی ومزکی
نفوس آدمی اولان مشایخ عظام واولیای کرام اولور یعنی اکردنس ماسوادن ووسخ هوادن کندیکی پاك ایتمك استرسك
مرشدلر ملازمت ایلمکدن اعراض ایلمه دیمك اولور (مثنوی) کرچه نان بشکست مر روزهٔ ترا * درشکسته بند پیچ
وبرترا * اکرچه نان سنك صومکی صدی ایسه یعنی سنی صایم اولمغه مانع اولدیسه صنق بغلاییجی یه صارل ویوقرو کل
شکسته بندندن مراد یا خدا ویا مرشد اولوریعنی اکرچه نان وطعام سنك صومکی کسر ایلدی وفضایل صومدن
سنی محروم قیلدیسه جابر مکسور اولان مرشد کامله یاپش وانك معا ونتیله انکسار وانقهار مرتبه‌سندن یوقرو
کلوب جبر مافات ایله * مثنوی * چون شکسته بند آمد دست او * پس رفو باشد یقین اشکست او * چونکم اول
مرشدك دست تربیه‌سی شکسته بند کلدی ومصلح اعمال واحوال اولدی پس اول مرشدك صمه‌سی وصفات نفسانیه‌کی
ازاله ایتمکله‌سنی منکسر قیلمسی یقینا رفو درزیرا که انك کسر ایلمسنده صد درستلك واردر وشکست قیلمسنده نیجه
منافع وفوائد حاصل اولور اما سن کندی نفسکی مراداتك اوزره مرمت ایلسك انده نیجه شکسته‌لك مقرردر * مثنوی

کرتوانرا بشکنی کوید بیا * تو درستش کن نداری دست وپا * بو بیتده انرا ضمیری شکسته بنده راجع اولور مضاف
مقدر اولمق اوزره تقدیری اکر تو الت آن شکسته بنده را ویا خود مراد آن شکسته بنده را بشکنی دیمك اولور معنی اکر سن
اول شکسته بندك آلتنی ویا خود مرادنی صیه‌سن اول سکا دیرکل سن بونی درست ایله‌سن ال وآیق طوتمزسن که آنی
درست قیله‌سن وکسر ایلدیکك شیئ مصلح اوله‌سن معلوم اولدیکه صنقلق وکسر قیلمقلق سنك لایقك دکلدر (مثنوی)
پس شکستن حق او باشد که او * مر شکسته کشته را داند رفو * پس صنقلق اول کمسه‌نك حقی اولورکه اوشکسته اولمشی
اصلاح ایلمك بیله رفو یمغه دیرلر بو بیله محللرده اصلاح ایلمك ودرست ایلمك معنالرنده استعمال اولنور * مثنوی *
انکه داند دوخت او داند درید * هرچه را بفروخت نیکوتر خرید اول کمسه که دیکمکی بیلور او بیلور بر تمغی اندن غیریه برتق
مناسب دکلدر هرنی که صاتدی انك یرینه نیکوتر صاتون الدی پس بو بیله کمسه برشیئ صمق عیب اولمزو کمسه اکا بو بیله
نفیس شیئ نیچون ضایع ایلدك دیو دخل قیلمز (مثنوی) خانه را ویران کند زیر وزبر * پس بیك ساعت کند معمورتر) مثال
آخرخانه‌یی ویران ایلر زیروزبر ایلر پس برساعتده اولکیدن معمورراك ایلر پس بو بیله کمسه‌یه خانه‌یی سن نیچون ویران
وزیروزبر ایلرسن دیمك لایق اولمز بومثاللر حضرت حقك خلیفه‌سی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظام وحضرت
حق تعالی یه کوره اولورکه انبیا علیهم السلام واولیای عظامك وحق تعالی حضرتلرینك شانیدندرکه هرنی
شکسته ایلسه‌لر دخی اعلا ودرست ایلمکه قادرلردر * مثنوی * کر یکی سررا ببرد ازبدن * صد هزاران سر برآرد در زمن
مثال اخرا کربدندن برباشی کسدی ایسه فوری نیجه یوز بیك باش ظهوره کتورر یعنی اول کمسه‌یه صد هزاران
سر فضیلتی ویرر * مثنوی * کرنفرمودی قصاصی بر جنات * یا نکفتی فی القصاص آمد حیات * سورهٔ بقره‌ده
اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر (ولکم فی القصاص حیاة یا اولی الالباب) سزکچون قصاصده حیات عظیمه
واردر ای عقللر صاحبی علماء معانی متفقلردرکه بو کلام مثالی بلاغت وفصاحتده برکلام دخی یوقدر مع قلة اللفظ
والحروف کثرت معنایه دلالتی واردر وفصحای عربك بو مضمونده چوق کلامی وارلیکن (مصرع) چراغ مرده کجا
نور آفتاب کجا * جمله‌دن بری قتل البعض احیاء الجمیع دیرلر وبری دخی اکثروا القتل لیقل القتل درامااجود
کلاملری القتل انفی للقتل درلیکن وجوه شتی ایله ثابتدرکه بو آیت کریمه یه هم ایجازده وهم الفاظ ومعناده بو کلامدن
افصح وابلغدر اکر مخافت تطویل اولمسه وجوه کثیره بیان اولنمق لازم کلوردی و کتب معانی‌یه وبعض تفاسیره
مراجعت اولنمق لازم کلوردی ظاهری قصاص سبب حیاتدر مثلا برکمسه‌یی قتل مراد ایلسه عقبنده
قصاص تعقل ایدوب قتلدن اجتناب وخلق عالم قتلدن سالم اولورلر پس قصاصده حیات بو وجهله اولور واما تفسیر
باطنیکه اهل تحقیق اشارت بیوررلرکه سزکچون ای اصحاب عقول صافیه وارباب الباب وافیه قصاص نفسده واردر
حیات ابدیه وبقای سرمدیه واردر قصاص نفسدن مراد نفسدن هربارکه برذلت صادر اوله آنی ریاضتله واولکی
مجاهده‌دن زیاده مجاهده ایله تأدیب وتهدید ایتمکدر معنای بیت اکر جناب ایدیجیلر اوزره قصاص بیورمیدی
ویاد یمیدیکه قصاصده حیات کلدی یعنی حیات واردرکیم قادر اولیدی انك عبادنه تیغزن اولوب بنیان حقی تخریب
ایده (م ی) خود کرا زهره بدی تا او زخود * بر اسیر حکم حق تیغی زند * خود کیمك قدرت زهره‌سی اولوردی تا اول
کمسه کندیسندن حضرت حقك حکمنك اسیر وبنده‌سی اوزره بر تیغ اوره * مثنوی * زانکه داند هرکه چشمش را
کشود * کان کشنده سخرهٔ تقدیر بود * زیراکه بیلور هرکیمکه حضرت حق انك چشمنی اچدیکه اول قاتل تقدیر الهینك
سخره ومغلوبی ایدی * مثنوی * هرکرا آن حکم برسر آمدی * برسر فرزند هم تیغی زدی * هرکسه‌یه که اول حکم
الهی باشی اوزره کلیدی فرزندنك باشی اوزره هم بر تیغ اوریدی * مثنوی * رو بترس وطعنه کم زن بربدان * پیش دام
حکم عجز خود بدان * چونکم کار بو بیله در بوری حقدن قورق وبدلر اوزره وقاتل وفاسدلر اوزره طعنه اورمه حکم
الهینك دامی قتنده کندی عجزکی بیل زیرا انسان کندینك صلاح وفلاحنه اعتماد ایتمکله مغرور ومعجب اولمق
وکنهکار اولنلره وفسق وعصیان قیلنلره طعن ودق ایلمك دخی برکناه آخر بلکه ذنب اکبردرنته کم بو حکایه‌دن
معلوم اولور * تعجب کردن ادم علیه السلام از ضلالت ابلیس لعین وعجب آوردن * مثنوی * چشم آدم بر بلیسی
کوشقیست * از حقارت وز زیافت بنکریست * آدم علیه السلام چشمی ابلیس اوزره که او ابلیس
شقیدر حقارتدن وزیافتدن یعنی اولو لمق جهتندن وشیطانی تحقیرا ایتمك جانبندن نظر ایلدی * مثنوی * خویش
بینی کرد وآمد خودکزین * خنده زد برکار ابلیس لعین * حضرت آدم علیه السلام خود بینلك ایلدی
وکندیسنی اختیار ایدیجی کلدی لعین ابلیسك کاروفعلی اوزره خنده اوردی (مثنوی) بانك برزد غیرت حق
کای صفی * تو نمی دانی ز اسرار خفی * حضرت حقك غیرتی بانك اوردیکه ای صفی سن اسرار خفیه‌دن بیلمزسن (مثنوی)

پوستین وا باز کونه کر کند * کوه را از بیخ واز بن بر کند) حضرت حق اکر پوستینی یعنی کورکی ترس ایلیه
دیمکدن مراد لطف یرنه قهر وهدایت یرنه ضلالت کونده ره وخیر محلنه شر مراد ایلیه دیمك اولور طاغی کوکندن
ودیبندن قوپرر یعنی اکرام بر عکس اولمق مراد ایلرسه طاغ کبی راسخ وثابت اولان تمکین صاحبنی مقامندن
قلع ایدوب هباء منثور ایلر * مثنوی * پرده صد آدم آن دم بردرد * صد بلیس نو مسلمان آورد * بوز آدمك پرده سنی
اودمده یرتر بوز یکی ابلیس مسلمان کتورر استرسه نیجه یوزیك صدیق آن واحدده زندیق ایلر واسترسه نیجه بیك
زندیقی درحال صدیق مرتبه سنه یتورر وقلبلرنده ایمان وایقان ازهارنی بتورر چونکم حضرت آدم علیه السلام
بوکونه عتاب آمیز تأدیب ایرشدی * مثنوی * کفت آدم توبه کردم زین نظر * اینچنین کستاخ نندیشم دکر * حضرت
آدم علیه السلام دیدی الهی بو نظردن توبه ایلدم بونك کبی غیری کستاخ وناسزا فکر ایتمیم * مثنوی * یا غیاث
المستغیثین اهدنا * لا افتخار بالعلوم والغنا * حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز سالك راه حقه مناجات
ونیاز طریقن تعلیم بیوروب عجب وریادن احتراز ایدلك دیو تنبیه بیوررلر واسلوب مناجاتی بو ابیاتله تفهیم قیلورلرکه
یا غیاث المستغیثین ای مدد طلب ایدنلرك فریادرسی اهدنا بزه هدایت ایله وبزی ثابت قیل هدایت اوزره لا افتخار لانك
خبری محذوفدر تقدیری لا افتخار لنا یعنی بزم افتخارمز یوقدر بالعلوم علملر ایله والغنی دخی غنا ایله * مثنوی * لا ترغ
قلبا هدیت بالکرم * واصرف السوء الذی جف القلم * لا ترغ مائل ومصروف قیلمه قلبا بزم قلبمزی ضلالت وغوایت
جانبنه هدیت بالکرم سن هدایت قیلدك اول قلبی بزه کرمکه ملتبس اولدیغمز حالده بالکرمده با التباس ایچوندر
وبو بیت سوره آل عمرانده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ربنا لا ترغ قلوبنا) ای بزم پروردکارمز بزم قلبمزی مصروف
قیلمه عن التوجه الی جنابك والسعی فی طلب لقائك والوقوف ببابك بالافتتان بحب الدنیا وغلبة الهوی (بعد
اذهدیتنا بنورك الی صراطك المستقیم والدین القویم (وهب لنا) بزه هبه ایله (من لدنك رحمة) قتکدن رحمت وشفقت
موهبت ایله (انك انت الوهاب) تحقیقا سنسن وهاب بلا غرض واصرف السوء بلایی وکملکلری تحویل ایله الذی
جف القلم اول بلا سوء که قلم آنی یازدی وقورودی جفوف قلم فراغندن وثبوت کتابتدن کنایه در یعنی لوح وقلم یزدیغی بلایی
محو ایله یاربی خط القلم دخی نسخه در * مثنوی * بکذران از جان ما سوء القضا * وامبر ما را ز اخوان صفا * الهی
بزم جانمزدن سوء القضایی کچور یعنی بزم جانمزی قضای بددن خلاص ایله اخوان صفادن بزی کسمه وخلان وفادن
بزی منقطع قیلمه * مثنوی * تلختر از فرقت تو هیچ نیست * بی پناهت غیر پیچاپیچ نیست * سنك فراقکدن آجیرك
هیچ نسنه یوقدر سنك پناهك سز پیچاپیچدن غیری دکلدر یعنی سنك حفظ وحمایه کسز طولاشقلقدن ومعقد اولمقلقدن
غیری یوقدر الا سنك پناهکده وحفظکده اولنلر پیچاپیچده دکلدر که انلر سنك حفظك واسطه سیله محل امنده ومقام
سلامتده دررلر (مثنوی) رخت ما هم رخت ما را راهزن * جسم ما مر جان ما را جامه کن * بزم رختمز هم رختمزك
یولن اورییجیدر یعنی دنیوی اولان اسبابمز اخروی اولان اسبابمزك یولن اوریجی وصوری اولان رخت وبختمز روحانی
اولان رخت وبختمزك طریقن قطع قیلیجیدر بزم جسممز تحقیق بزم جانمزك جامه سنی قوپریجیدر یعنی مقتضیات
جسمانیمز لباس روحانیمزی وحلل معنویمزی خلع ایدیجی وبزی عریان قیلیجیدر (مثنوی) دست ما چون پای ما را
می خورد) بی امان تو کسی جان چون برد * بزم المز چونکم بزم ایاغمزی یر یعنی بزم المزدن حاصل اولان اعمال سیئه
وظلم وفساد پایمزله حاصل اولان اعمال صالحه یی وافعال نافعه یی ازاله ایلرسنك حفظ وامانکسز برکسه مهالك
نفسانیه ومخاوف شیطانیه دن نیجه جان قورترر * مثنوی * ور برد جان زین خطرهای عظیم * برده باشد مایه ادبار
وبیم * واکر فرضی بو عظیم خطرلردن وهولناك یرلردن برکسه سنك امانکسز جانن ایلتسه وخلاص ایتسه معناده
بدبختلك وخوفك مایه سنی ایلتمش اولور بعض نسخه ده برده یرینه باء فارسیله پرده واقع اولمشدر بو تقدیراوزره معنی
اکر جانی اول کسه بو خطرلردن خلاص ایتسه ادبار وسرمایه بیم اکا پرده وحجاب اولور اما اصح اولان باء عربیه له
اولمقدر (مثنوی) زانکه جان چون واصل جانان نبود * تا ابد با خویش کورست وکبود * زیرا که جان چونکه جانانه
واصل اولمدی تا ابدی کندیسیله کور وکبوددر یعنی بی توفیق الهی اول جان بی نفع وبی نوردر دیمك اولور (مثنوی) چون
تو ندهی راه جان خود برده کیر * جان که بی تو زنده باشد مرده کیر * الهی چونکم سن وصالکه یول ویرمیه سن جانی
خود ایلتلمش طوت جانکه سنسز دیری اوله انی اولمش طوت (مثنوی) کر تو طعنه می زنی بر بندکان * مر ترا آن می رسد
ای کامران * ای خدا اکر سن بنده لرك اوزره طعنه اوره سن ای کامران وای غنی پادشاه سکا اول لایقدر * مثنوی *
ور تو ماه ومهر را کویی جفا * ور تو قد سرو را کویی دوتا * اکر سن ماه وآفتابه جفادیه سن وکثیف وبی نور عد ایلیه سن
واکر سن سروك قامتنه دوتا وناموزون دیه سن وسرو کبی مستقیم ومعتدل اولنلره دخل ایلیه سن * مثنوی *

ور تو چرخ وعرش را خوانی حقیر * ور تو کان وبحر را کویی فقیر * واکر سن چرخ وعرشه بویله عظیم الشان ایکن حقیر
اوقیه سن واکر سن کانه وبحره فقیر دیه سن * مثنوی * آن بنسبت با کمال تو رواست * ملك اکمال فناها مر تراست *
خدایا اول طعنلر سنك کمالکه نسبت روا ولایقدر فنالره کمال ویرمك وفانیلری وجود مرتبه سنه ایرکورمك ملکی سکا
مخصوص ومسلمدر (مثنوی) که تو پاکی از خطر وز نیستی * نیستان را موجد ومغنیستی * زیرا سن ضرر وخطردن
ونقصاندن پاك ومنزهسن یوقلری ایجاد ایدیجی وغنا ویریجی سن * مثنوی * آنکه رویانید داند سوختن * زانکه
چون بدرید داند دوختن * واول اللهکه یوقلری یتوردی وظهوره کتوردی یاقمغی بیلور واول کسه که چونکم یرتدی
دکمکی بیلور یعنی اولدردیکن احیا ووجوده کتوردیکن افنا ایلمکه قادردر * مثنوی * می بسوزد هر خزان مر باغ را
باز رویاند کل صباغ را * اول قادر اولان الله هر خزان وقتنده باغی یاقر کیرو اول محیی اولان پادشاه کل صباغنی یتورر
یعنی باغلری رنکله بویایجی کلی ظهوره کتورر لسان معناایله بویله دیو (م ی) کای بسوزیده برون آ تازه شو بار دیکر
خوب وخوب آوازه شو * که ای موت وفنا آتشیله یانمش عدمدن طشره کل تازه اول تکرار خوب وخوب آوازه
ولطیف وتازه اول پس (انما امره اذا اراد شیأ ان یقول له کن فیکون) آیت کریمه سنك مصداقنجه چونکم اشیانك
وجوده کلمه سی مراد ایلیه درحال وجوده کلور ویدقدرت انلری تکرار ایجاد قیلور (م ی) چشم نرکس کور شد بازش
بساخت * حلق نی ببرید وبازش خود نواخت) مثلا نرکسك چشمی کور اولدی کیرو آنی دوزدی قامشك بوغازن کسدی
وکیرو آنی اوخشادی یعنی یتوردی وتکرارا کالذت وحلاوت ویردی * مثنوی * ما چو مصنوعیم وصانع نیستیم *
جز زبون وجز که قانع نیستیم * بز چونکم مصنوعز صانع دکلز زبون اولمقدن وقناعت قیلمقدن غیری دکلز یعنی
مصنوعه لایق اولان عجزن بیلمك وصانعنه تسلیم اولمق واندن کلنه قناعت قیلمقدر * مثنوی * ما همه نفسی ونفسی
می زنیم * کر نخوانی ما همه اهرمنیم * خدایا بز که مصنوعز دوکلمز نفسی ونفسی اورورز یعنی نفسمزی خلاص ایله دیو
تضرع قیلورز اکر سن بزی حضورکه وقربکه دعوت ایتمیه سن بز جمله مز اهرمنزدر بو شیطان کبی یز * مثنوی *
زان ز اهرمن رهیدستیم ما * که خریدی جان ما را از عما * الهی اول سببدن بز اهرمنلکدن قورتلدقکه بزم جانمزی
کورلکدن صاتون الدك وبزی بینا قیلوب جنابکه مؤمن وموقن اولنلردن قیلدك (مثنوی) تو عصا کش
هر کرا که زندکیست * بی عصا وبی عصا کش کور چیست * هر کیمك که زندهلکی واردر سن انك عصاکشی
وقائدیسن عصاسز وعصاکش سز کور ندر یعنی کمراه وضالدر کما قال فی الحدیث القدسی عبادی کلکم ضال الا من
اهدیته فاستهدونی اهدکم آه * مثنوی * غیر تو هرچه خوشست وناخوشست * آدمی سوزست وعین آتشست *
سندن غیری هرنه که خوشدر وناخوشدر آدمی یاقیجی وعین آتشدر انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامك محبتی
خدادن غیری دکلدر (م ی) هر کرا آتش پناه وپشت شد * هم مجوسی کشت وهم زردشت شد * هر شول کمسه یه که آتش
پشت وپناه اولدی هم مجوسی اولدی وهم زردشت اولدی مجوسی آتش پرستلره دیرلر زردشت شول حکیمدر که ابتدا
آتش پرستلك مذهبنی اول ابداع ایلدی چونکم خدادن غیری وماسوی حکمنده اولان شیئلر نقدر وار ایسه معنا آتش
اولدیسه طالب ماسوی وخدادن غیری یه محبت وعبودیت قیلان بو امتك زردشتی ومجوسیسی اولورنته کم (القدریة
مجوس هذه الامة) حدیثی بو مضمونه دلالت قیلورکه انلر فعللرك بعضنی خدادن غیریدن بیلورلر وقبایح وشروری
نفس وشیطان ایجاد ایلر دیو اعتقاد قیلورلر * مثنوی * کل شیء ما خلا الله باطل * ان فضل الله غیم هاطل * مسلم
وبخارینك اتفاقیله صحیحینده وارددر که (قال علیه السلام اصدق کلمة قالها الشاعر کلمة لبید الا کل شیء ما خلا الله
باطل) وکل نعیم لا محالة زائل) یعنی آکاه اولك هرشیء که حقدن غیری اوله باطلدر وهر نعمت لا محالة ولابد زائلدر
اهل نحو جمله دن سیرافی ما خلانك محلی حالیت اوزره منصوبدر دیمش تقدیر کلام قاموا ما خلا زیدا دیمکدر قاموا خالین
عن زید دیمکدر وبعضلر محلی ظرفیت اوزره منصوبدر دیرلر بو تقدیرجه ما مصدریه اولوب مضاف مقدر اوله تقدیر کلام
قاموا وقت خلوهم عن زید دیمك اولور پس بو مصرعك معناسی بو تقدیرجه (الا کل شیء خالیا عن الله اووقت خلوه
عن الله باطل) دیمك اولور پس هیچ برشیء ظاهرا وباطنا حقدن خالی دکلدر پس هیچ برشیء باطل دکلدر بعض اهل
ظاهر اشیایی حقدن غیری ظن ایدوب معناسی بویله ظن ایلدیلر که هرنه شیئکه حقدن غیری اوله اول باطلدر دیرلر
اما اهل تحقیق هیچ برشیء حقدن خالی وحقدن غیری کورمزلر پس هیچ برشیء باطل اولمز الا ممتنع الوجود اولان عدم
والا وجودا کر باطل صورتنده ایسه ده باطل دکلدرنته کم شیخ ابو مدین مغربی قدس الله سره بیوررلر * بیت * لا تنکر
الباطل فی طوره * فانه بعض ظهوراته * وحضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز دخی بیوررلرکه * بیت *

کفرهم نسبت بخالق حکمتست * چون بما نسبت کنی کفر آفتست * وابن فارض قدس الله سره العزیز دخی
بیورلرکه (بیت) فلاعبث والخلق لم یخلقوا سدی * وان لم تکن افعالهم بالسدیدة * ومعنی مصرع ثانی اولدرکه
ان فضل الله تحقیقا اللهك فضل ورحمتی غیم هاطل برسحاب صیبدر یعنی یاغدیریجی بولوتدر (بازکشتن بحکایت
امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه ومسامحت کردن او باخونیٔ خویش) * مثنوی * بازرو سوی علی وخونیش *
وان کرم باخونی وافزونیش * کیرو حضرت علی رضی الله عنهك وانك قاتلنك جانبنه کیت واول قاتلنه اولان
کرم وعلینك فضیلتی جانبنه کیت وانك کمال مروت وفتوتندن قصه ایت * مثنوی * کفت دشمن راهمی بینم بچشم
روز وشب بروی ندارم هیچ خشم * حضرت علی کرم الله وجهه اول مبارزه ایتدی دشمنی روز وشب کوزمله کورورم
انك اوزرینه هیچ غضب طوتمزم (مثنوی) زانکه مرکم همچو من خوش آمدست * مرك من در بعث چنك اندرزدست
زیرا که بنم موتم من کبی خوش کلمشدر یعنی ترنکبین کبی بکا شیرین اولمشدر من ترنکبین دیدکلریدرکه قدرت حلواسی
دخی دیرلر بنم موتم بعثه نیجه اورمشدر بعث مقبره دن قوپمق وحیات بولمغه دیرلر یعنی بنم مرکم حیات ثانیه یه نیجه
اورمش ومتصل اولمشدر اولدیکم کبی حیات ابدیه یه بولجغمه موقن اولدیغمدن * مثنوی * مرك بی مرکی بود مارا
حلال * برك بی برکی بود مارا نوال * مرك کمسنه لك مرکی بکا حلالدر از قسمزلق آزغی بیزه نوالدر یعنی مرك صوری
بزه بی مرك اولمقدر وظاهرا بی برك اولمق بزه عین برك ونوالدر (مثنوی) ظاهرش مرك وبباطن زندکی * ظاهرش
ابتر نهان پایندکی * نعم مرك صورینك ظاهری مرکدر باطنده زنده لکدر اول موت جسمانینك ظاهری ابتردر
اما نهانده پاینده لکدر ابتر اصل قوپریغی کسلمش معناسنه در اما بونده آخری منقطع اولمش معناسنه در یعنی موت
ظاهرا مؤمنك دنیایه اولان علاقه سن قطع ایدوب ابتر ایلر لیکن باطنا پاینده لك وبقای ابده موصل اولور
(م ی) در رحم زادن جنین را رفتنست * در جهان اوراز نو بشکفتنست * مثلا رحمده ساکن اولان جنینه طوغمق
ورحم مادردن مفارقت قیلمق وکتمك برمرتبه دن مرتبهٔ آخره رحلت وانتقال ایتمکدر جهانده اکا یکیدن اچلمق
واردر یعنی جنین سجن رحمدن طوغسه وبو عالم واسعه کاسه هر وجهله اکرغداسی واکرمکانی اولکی مرتبه سندن
یك اولور کذلك مؤمن دخی سجن دنیادن مفارقت قیلسه (وارض الله واسعه) اولان عالم عقبایه طوغسه انك مکانی
وغداسی بو دنیاده کی اولان مکان وغداسندن اولی اولور وحیات طیبه وسعادت سرمدیه بولور * م ی * چون مرا
سوی اجل عشق وهواست * نهی لاتلقوا بایدیکم مراست * سورهٔ بقره ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ولا تلقوا)
سز القا ایلك (بایدیکم) کندی نفسلریکزی (الی التهلکه) تهلکه یه حضرت علی کرم الله وجهه بیوررلر چونکه بنم اجل
جانبنه عشق ومحبتم واردر زیرا هر نقدر نهی وار ایسه (لا تلقوا بایدیکم) نهیی کبی بنم ایچوندر یعنی بونهی کأن همان بنم
ایچوندر زیرا هر نقدر نهی وار ایسه البته طبعه ملایم اولوب نفسه مناسب اولان احلی والذ شیلردندر مثلا هیچ
لاتأکلوا الحجر ولاتأکلوا الزهر دینمز زیرا تحصیل حاصل اولور فاذا کان کذلك بوخلقه (ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة
دینلك مجازادر زیرا بونلر نهی اولمزسه ده تهلکه دن دائما احترازده درلر اما حقیقة بونهی بزه وبزم امثالمز اولان اهل
فنایه درکه روز وشب طلب موت وفنا ایده رز وموت بزه هر شیئدن الذ واحلی اولمشدر پس نهی (لا تلقوا بایدیکم)
بکادر * مثنوی * زانکه نهی از دانهٔ شیرین بود * تلخ را خود نهی حاجت کی شود * زیرا که نهی شیرین ولذیذ دانه دن
اولور تلخدن اولمزاجی به خود نهی بچن حاجت اولور (مثنوی) دانهٔ کش تلخ باشد مغز وپوست * تلخی ومکروهیش خود
نهی اوست * بر دانه نك که مغزی وپوستی تلخ اوله انك اجیلغی ومکروهلغی خودانك نهیدر (مثنوی) دانهٔ مردن مرا
شیرین شدست * بل هم احیاء پی من آمدست * حضرت علی کرم الله وجهه کندی خونی سنه دیدیکه یا ابن ملجم اولمك
دانه سی بکا شیرین ولذیذ اولمشدر وقرآن عظیم الشانده شهدا حقنده نازله اولان (بل هم احیاء عند ربهم) بنم کبی
شهید تیغ عشق الهی اولنلر ایچون کلمشدر کما قال الله تعالی فی سورة آل عمران (ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله
امواتا بل احیاء عند ربهم یرزقون فرحین بما آتاهم الله من فضله) یعنی ای حبیبم صالح اولان کمسه سن اموات
ظن ایلمه شول کمسه یی که فی سبیل الله مقتول اولدیلر وشهادت معنویه ویاخود صوریه مرتبه سن بولدیلر بلکه بونلر
احیادر وسن بونلری احیا ظن ایله ربلری قتنده بونلر مقربلردر جنت اعلاده بونلر رزقلنورلر وموائد ونفایس معنویه
ایله اطعام اولنورلر الله تعالینك فضل وکرمندن بونلره اعطا ایلدیکی نعمتله فرحناك اولدقلری حالده وحیات
ابدیه وسعادت سرمدیه ایله تنعم قیلدقلری حالده (مثنوی) اقتلونی یا ثقاتی لائما * ان فی قتلی حیاتی دائما * بو کلام
حسین منصور حضرتلرینکدر اصلنده اما حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز حضرت علی کرم الله وجهه
لسانندن بیورر لیکن مراد مرتبهٔ عشق وجذبه ده اولان اهل فنانك حالیدر نته کم بو مرتبه ده اولان مشتاقان وجکر

سوزان

سوزان هر بری دیرلرکه بزی اولدرك بزی اولدرك ای ثقاتلرم ایلدیککز حالده تحقیقا بنم قتلمده در حیاتم دائما
ولهذا الاحیوة الافی الموت دینلمشدر * مثنوی * ان فی موتی حیاتی یا فتی * کم افارق موطنی حتی متی * تحقیقا بنم
موتمده در حیاتم ای فتوت صاحبی کم افارق نیجه دك مفارقت ایدم موطن ومنزلمدن حتی متی نیجه دك ونه زمانه دك
وطندن مراد عالم احدیتدر پس عالم احدیته واصل اولمز کسه الاموت اختیاری ایله وجود موهومیسن فنا ایدوب بو عالم
کثرتدن خلاص اولمغله * مثنوی * فرقتی لولم تکن فی ذا السکون * لم یقل انا الیه راجعون) فرقتی بنم فرقتم لولم تکن اکر
اولمیدی فی ذا بو دنیاده السکون سکونم اولمیدی السکونده الف لام مضاف الیه دن عوضدر ای سکونی تقدیرنده در
یاخود معنی شود نیاده اولان سکونلره اکر بنم فرقتم اولمیدی لم یقل دینلمیدی علی بناء المجهول در انا الیه تحقیقا
بز اول الهه راجعون رجوع ایدیجیلرز یعنی بو عالمده وبو دنیاده سکون وقرار ایدرز اول عالمدن فرقتدر امدی موتوا قبل
ان تموتوا فحواسنجه بو عالمدن سالکه رجوع لازمدر (مثنوی) راجع آن باشد که بازآید بشهر * سوی وحدت آید
از تفریق دهر * راجع اول کمسه اولورکه شهره کیرو کله یعنی کندی وطنی اولان شهردن خارج کتمش ایکن تکرار
شهرنه عودت ایلیه دهرك تفریق وپراکنده لکندن وحدت جانبنه کله ووطن اصلیسنده قرار قیله (افتادن رکابدار
هر باری پیش علی کرم الله وجهه که ای امیرالمؤمنین مرا بکش وازین قضا برهان (م ی) باز آمد کای علی زودم بکش
تا نبینم آن دم ووقت ترش * رکابدار بو قدر منع اولندقدنصکره کیرو کلدی بویله دیوکه ای علی علی الفور بنی اولدر
تا اول ترش وقتی وقبیح دمی کورمیم (مثنوی) من حلالت میکنم خونم بریز * تا نبیند چشم من آن رستخیز *
بن سکا حلال ایدرم بنم قانمی دوك تا بنم چشمم اول قیامتی کورمیه (مثنوی) کفتم ار هر ذره خونی شود * خنجر اندر
کف بقصد تو رود * حضرت علی کرم الله وجهه ایدربن اول رکابداره دیدمکه اکر هر بر ذره خونی اولسه
کفنده خنجر سنك قصدکه کیده وسنك قتلنه عزیمت ایده * م ی * یك سر موازتو نتواند برید * چون قلم بر تو چنان
خطی کشید * جمیعسی سندن بر قیلك اوجنی کسمکه قادر اولمز چونکم قلم تقدیر سنك اوزرینه انجلین بر خط چکدی
(م ی) لیك بی غم شو شفیع تو منم) خواجهٔ روحم نه مملوك تنم) لیکن غمسز اول سنك شفیعك بنم روحك خواجه سی ام
تنك مملوك وبنده سی دکلم * مثنوی * پیش من این تن ندارد قیمتی * بی تن خویشم فتی ابن الفتی * بو تن بنم قتمده
بر قیمت طوتمز کندی تنمسز جوان اوغلی جوانم فتی اکرچه لغتده جوانه دیرلر لیکن روحی وقلبی تازه وقوی اولان
کمسه یه استعمال ایدرلر اکر صورتا پیر ایسه ده * م ی * خنجر وشمشیر شد ریحان من * مرك من شد بزم ونرکستان من
خنجر وشمشیر بنم ریحانم اولدی بنم مرکم بنم بزمم نرکستانم اولدی زیرا جانم حیات طیبه یی اول مرکده بولدی
ولقای حضرت حقه انك واسطه سیله وصلت میسر اولدی کما قال علی رضی الله عنه السیف والخنجر ریحاننا اف علی
النرجس والآس شرابنا من دم اعدائنا افکاسنا جمجمة الرأس (مثنوی) آنکه اوتن رابدین سان پی کند * حرص
میری وخلافت کی کند * اول کمسه که کندی تنی بونك کبی سکرلر یعنی پایمال ایلر نیچن امیرلك وخلافت حرصن ایلر یعنی
امارت وخلافته بو مرتبه ده اولان صاحب سعادت حرص ومحبت ایلمز اکر سؤال اولنورسه که بعد خلافت حضرت
عثمان رضی الله عنه حضرت علی کرم الله وجهه خلافته سعی قیلدی وانك طلبنده مجد اولدی حتی معاویه ایله محاربه
ایلدی اکا جواب بو بیتلر اولور (مثنوی) زان بظاهر کوشد اندر جاه وحکم * تا امیرانرا نماید راه وحکم * اول سببدن جاه
وحکمه واصل اولمغه ظاهرده سعی ایلر تا کم امیرلره حکم یولنی کوستره وامیر وقاضی اولنلره عدالت وحکومت نه کونه
اولور تعلیم ایلیه * مثنوی * تا امیری را دهد جانی دکر * تا دهد نخل خلافت را ثمر * تا امیرلکه برغیری جان ویره
وخلافت وامارت مرتبه سنی کماله ورفعت وشرفیته ایرکوره تا خلافت نخلنه ثمر ویره وشجر خلافت اندن مثمر اوله
والحاصل او سلطانك خلافته میلی امرا وخلفای زمانه کبی جاه ومال تحصیلی ایچون وحظ نفسه میل ومحبتدن اوتری
دکل ایدی بلکه امرا وخلفایه آداب خلافتی تعلیم ومرتبهٔ خلافتی دخی قدوم مبارکاریله تشریف ایلمك ایدی نته کم
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مکه شهرینك فتحنی وسائر قلاع وبقاعك تسخیرنی طلب ایلمسی کبیدرکه
بونده غرض نفسانی یوقدر نته کم بو بیاندن معلومك اولور (بیان آنکه فتح طلبیدن پیغمبر صلی الله علیه وسلم مکه را
وغیر مکه را جهت دوستی ملك دنیا نبود چونکه فرموده است الدنیا جیفة بلکه بامر بود (م ی) جهد پیغامبر بفتح
مکه هم * کی بود در حب دنیا متهم * پیغمبر علیه السلام حضرتلرینك جد وجهدی فتح مکه یه هم نیچن دنیا حبنده متهم
اولور یعنی او حضرتك جد وجهدی فتح مکه ایله دنیایه محبتی اولمغله متهم اولمز (م ی) آنکه او از مخزن هفت آسمان) چشم
دل بربست روز امتحان * اول رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ایدی آسمانك مخزنندن امتحان کونی چشم ودلنی باغلدی
یعنی معراجه کیدرکن عجایب ملکوت وغرایب جبروت عرض اولندقده اصلا عین وشماله التفات بیورمدیلر

وبصر شریفلرین مائل قیلمدیلر کما قال الله تعالی فی حق بصره الشریف (مازاغ البصر وماطغی) (مثنوی) ازپی نظارهٔ او
حوروجان * پرشده آفاق هرهفت آسمان * انك نظارهسندن اوتری حوروجان جاندن مراد ارواح انبیا علیهم
السلام واولیای عظام وصلحا واصفیادر هریدی آسمانك اطرافی پر اولمش ایدی * مثنوی * خویشتن اراسته
ازبهر او * خودورا پروای غیردوست کو * حوروجان واهل آسمان کندیلرینی بزهمش ایدی اول حضرتدن اوتری
اکا خود دوستدن غیریسنك میل وپرواسی قنی پرواقایرمق معناسنهدر * مثنوی * آنچنان پرکشته از اجلال حق
که درو هم ره نیابد آل حق * حق تعالینك اجلالندن حضرت رسول علیه السلام انجلین پرومملو اولمش ایدیکه اول
حضرته آل حق دخی یول بولمز وانك حضرت حقله قربنه ومرتبهسنه اهل حق دخی مزاحمه قیلمز آل حقدن مراد
اهل حقدرکه انبیاء مرسلینه وجمیع ملائکهٔ مقربینه شامل اولورنته کم بویتدن بوسرك فهمی آسان کاور (مثنوی
لایسع فینا نبی مرسل * والملك والروح ایضا فاعقلوا) یعنی سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم حضرت حقك اجلالندن
انك کبی پر اولدی ودرون وبرونی شول مرتبه تجلی احدیتله طولدیکه اول حضرته اول مرتبهده هم آل حق
یله یول بولمز یعنی اول مقامه اهل حق اولان نبی مرسل وملك مقرب هم صغمزمن حیث التعین والتشخص
صغمز بلکه نبی مرسل تعینیله متعین اولدیغی جهتدن اول حضرت یله اول مقامه یول بولمز بومرتبهیه اول
حضرت ولایتی حیثیتندن واصل اولوروایهذا بومرتبهیه ولایت محمدیه دینور پس بومرتبهیه اشارت ایدوب
بیوردیلرکه لی مع الله وقت لایسعنی فیه ملك مقرب ولانبی مرسل یعنی بنم ایچون وبکا مخصوص اللهله بروقت
واردرکه اول وقتده بکا ملك مقرب ونبی مرسل من حیث تعیناتهم صغمزلرنته کم اول مرتبهیه بندخی نبی مرسل اولدیغم
جهتدن صغمزم لازم کلسه ملائکهٔ مقربین وانبیاء مرسلین بومقامه فنا فی الله اولدقلری جهتدن وافنای تعین
ایلدکاری حیثیتدن صغرلر واهل ظاهر دیرلرکه لام جاره تخصیص ایچوندر واللهله اولان اول وقت حضرت
محمد صلی الله علیه وسلمه مخصوصدرکه لام تخصیصهدن مستفاد اولان معنی بودر پس برکسه دیسه که ملك مقرب
ونبی مرسل اول وقته صغمزلر ولیکن اولیای عظام صغرلر فقد کفر هکذا ثبت فی الاشباه والنظایر الجواب حضرت نبی
صلی الله علیه وسلمك اول وقتی کندیلره تخصیص ایلملری نبوت ورسالت جهتندن دکلدر بلکه ولایتلری حیثیتندندر
وولایت نبینك فناسی وحضرت حقله بقاسی مرتبهسیدر پس اولیای محمدی وورثای ولایت احمدی فانی
فی الله اولدقلری وبقا بالله صفتیله اتصاف قیلدقلری جهتدن بلاتعین ولا تشخص اول حضرته مخصوص اولان
وقته ومرتبهیه فائز وحائز اولورلر ومرتبهٔ ولایت محمدیه ومشکات باطن احمدیه حضرت حقی بلامزاحمهٔ اعداد وکثرات
چشم حقیقت بینله مشاهده قیلورلر وبو حضرت محمد صلی الله علیه وسلمه مخصوص اولان وقت ومرتبهده جمیع انبیاء
علیهم السلام واولیای عظام من حیث فناء تعیناتهم ومن جهة قیامهم وبقائهم بالحق جمع اولورلر وایهذا
بو حضرت احمد علیه السلامه مخصوص اولان وقته ومرتبهیه مشایخ عظام مرتبهٔ جمع دیو تعبیر قیلورلر پس بوذکر
اولنان معنای شریفی اعلام وثبوت بولان نکتهٔ لطیفی اشعار وافهام ایچون حضرت خداوندکار قدس سره العزیز
بوبیت حقیقت شعاری اول معدن اسرار اولان نبی مختار صلی الله علیه وسلمك لسانندن صیغهٔ جمع اوزره علی ارادة
اضمار القول تقریر وتعبیر بیوردیلر اول حضرت اگرچه بحسب الظاهر لی مع الله وقت لایسعنی فیه ملك مقرب ولانبی
مرسل بیوردی ولیکن من حیث المعنی بوندن کندییه مخصوص اولان مرتبهٔ جمعی مراد قیلدی
واگرچه من حیث تعینه لایسعنی فیه ملك مقرب دیدی فاما من جهة ولایته لایسع فینا نکتهسن اشعار ایلدی
وکانه بوکونه سویلدیکه بن نبی مرسلدن برکسهیم بنم ایچون اللهله بروقت واردرکه اول وقتده بن عین جمع پس
بزده صغمز نبی مرسل من حیث تعینه ونبوته بل من حیث فنائه وولایته ودخی ملك مقربده ملك مقرب اولدیغی
جهتدن صغمز ودخی جبرائیل علیه السلام ویاخود جنس روح هم کیروکچن نبی مرسل وملك مقرب کبی
صغمز بلکه بوجهله لازم کلسه من حیث فنائه فی الله وبقائه بالله بو وقته ومرتبهیه صغرای عقلا سز بومعنای
توحیدی فهم ایدك وولایت محمدیه جانبنه کیدك دیمك اولور * مثنوی * کفت مازاغیم همچون زاغ نی
* مست صباغیم ومست باغ نی * واول حضرتك مرتبهٔ جمعنك لسانی مرتبهٔ بشریتی حقنده نازله اولان آیت
کریمهنك معناسنی بوکونه صیغهٔ جمع اوزره تعبیر وتحقیق ایلیوب دیدیکه بزکه حقیقت حقایق انسانیهیز
مازاغز یعنی محبوبدن غیری به میل ایلمز زاغان هوا وهوس کبی دکلز الوان واکوانی بورنکه بویهین صباغ
حقیقینك مستی یز باغ دنیا وآخرتك مستی دکلز کما روی عن ابن عباس قال علیه السلام الدنیا حرام علی اهل
الآخرة والآخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله رواه الدیلمی فی فردوس الاخبار * مثنوی * چونکه

مخزنهای افلاك وعقول * چون خسی آمد برچشم رسول * افلاك وعقولك مخزنلری کبی نیچه مخازن وکنوز برخس
کبی کلدی حضرت رسول اکرم صلی الله وسلمك چشم شریفنه وایهذا (مازاغ البصر وماطغی) بیوردیلدی فاذا کان کذلك
ندر اول حضرتك قتنده فتح مکه وضبط وربط شام وعراقکه حتی بوایکیسنه آرزو واشتیاق کوستره اول حضرتك فتح
بلاد ومدایندن مقصودی سلاطین صورینك قصدی کبی دکلدر فلیعلم * مثنوی * پس چه باشد مکه وشام وعراق *
که نماید او نبرد واشتیاق * چونکه افلاك وعقولك مخزنلری حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك مبارك چشمنك
قتنده برخس کبی کلدی یعنی خزاین عقول وافلاك وبدایع نفوس واملاك اول حضرته حقیر ولاشئ اولدی
پس مکه وشام وعراق ندرکه اول رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انلردن اوتری جنك واشتیاق کوستره * مثنوی *
آن کمان بروی ضمیر بد کند * کو قیاس از جهل وحرص خود کند * اول کمانی اول رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوزره
بد اولان ضمیر ایلرزیرا اول سوء خاطره صاحبی کندی جهلندن وحرصندن قیاس ایلرکه اول حضرتك فتح بلاده
وتسخیر قلاع وبقاعه اولان سعی واجتهادی نفسك حرص وهواسندن اوله (مثنوی) آبکینهٔ زرد چون سازی نقاب)
زرد بینی جمله نور آفتاب) مثلا صاری صرچهیی چونکه نقاب دوزهسن وآفتابه اندن نظر ایدهسن آفتابك نورنی جمیعا
صاری کوررسن (مثنوی) بشکن آن شیشهٔ کبود وزرد را * تاشناسی گرد را ومرد را * ای ضمیر بد صاحبی اول
کبود وزرد شیشهیی صی یعنی جهلی وسوء ظنی وفکر فاسدی ازاله ایله تا کردی ومردی اکلیهسن وغباری سواردن
فرق ایلیهسن * مثنوی * گرد فارس گرد سرافراشته * گرد را تو مرد حق پنداشته) مثلا فارسك اطرافنه غبار باش
بوقروایلمشدر یعنی بوزقالقمشدر وبو جملهدر بی تمیز اولدیغکدن کردیسن مرد حق ظن ایلمشسن یعنی فارس که ولی
ونبینك روحلریدر وکرددن مراد جسدلریدر چونکم جسدلری انلرك روحنه پرده اولوب ستر قیلدیسن ای صورت
بین غبار کبی اولان جسدلرکی مرد حق زعم ایلدك حال بوکه مرد حق اولان انلرك باطنی وروحیدر * مثنوی * گرد دید
ابلیس وگفت این فرع طین * چون فزاید برمن آتش جبین * ای صورت بین سنك حالك شیطان لعینك حالی کبیدر
نته کم ابلیس لعین کردی کوردی ودیدی بو طینك فرعی ویاخود بوفرع اولان طین مراد حضرت آدمك جسد شریفیدر
بن آتش جبین اوزره یعنی بن آتش آلنلو اوزره نیجه زیاده اولور وفضیلت بولور * مثنوی * تا تو می بینی عزیزان را بشر *
دان که میراث بلیس است آن نظر) ای صورت بین سندخی عزیزلری بشر کوررسك بیلکه اول نظر ابلیسك میراثیدر
وسن انك وارثیسن (مثنوی) گرنه فرزند بلیسی ای عنید * پس بتو میراث آن سك چون رسید * ای معاند اگر ابلیسك
فرزندی دکل ایسك پس اول کلبك میراثی که مراد صورت بین اولمق وتکبر قیلمقدر سکا نیجه یتشدی وسن شیطان صفتیله
نیچون متصف اولدك پس حضرت علی کرم الله وجهه لساندن چونکم بو معرفتلری بیان بیوردیلرینه اول حضرتك
رکابدارهسویلدیکی کلماتك تقریرنه شروع ایدوب بیوردیلر (مثنوی) من نیم سك شیر حقم حق پرست * شیر حق آنست
کز صورت برست * بن کلب دکلم حضرت حقه طابیجی واکا عبادت ایدیجی شیر حقم حقك ارسلانی اول کسهدرکه
صورتدن قورتلدی پس شیردنیا ایله شیرخدانك ماینینی فرق ایدوب بیوردیلر (مثنوی) شیردنیا جوید اشکاری وبرك *
شیر مولی جوید آزادی ومرك * دنیا شیری وهوادلیری اولان کسه برشکار ورزق وغدا استر اما شیر مولی تن قیدندن
ودنیا بندندن آزاد اولمق واولوب نجات بولمق استر * مثنوی * چونکه اندر مرك بیند صد وجود * همچو پروانه بسوزاند
وجود * شیر حق چونکم موت ایچره یوز وجود وحیات کوره پروانه کبی وجودنی یاندرر وشعلهٔ عشقله نفسنی کویندرر
مثنوی) شد هوای مرك طوق صادقان) مر یهود را زاید این دم امتحان) اولمك هواسی صادقلرك گردن جاننه طوق اولدی
وتحقیق یهود یلره بودم یعنی محبة الی لقاء الله تمنی موت ایلمك نفسی وکلامی امتحان اولدی نته کم حق تعالی قرآنده
بیوردی (یا ایها الذین هادوا) یعنی ای قوم یهود (ان زعمتم انکم اولیاء لله من دون الناس فتمنوا الموت ان کنتم صادقین
اگرسز کندیکزی تحقیقا اولیاء اللهدن زعم ایلدکز ایسه ناسدن ماعدا پس اگر دعواکزده صادق ایسکز محبة الی لقاء
الله موتی تمنی ایلیك که صادقلره موت کنج وسود اولدی زیرا انلر حیات طیبهیی موتده بولدی انجلین که عند التاجرین
آرزوی سود ایلمك واردر عند الصادقین آرزوی مرك ایلمك اندن بهتردر پس ای جهودلر سائر کسهلر قتنده عرض
وناموسکزدن اوتری یعنی نام وناموسکز خوار وشکسته اولمسون ایچون تمنای موتی باری زبانکز اوزره اجرا ایلیك وبن
موت استرز دیواسانله سویلیك چونکم حضرت محمد علیه السلام بوعلم تمنیٔ موتی اعلام ایلدی وبونلره علی طریق تحدی
بونی سویلدی بوجمله یهودیلردن بری اولقدر زهره طوتمدیکه تمنیٔ موتی لسانه کتورملر ودعوالرنی محل ثبوته یتورهلر
می) درنبی فرمود کای قوم یهود * صادقانرا مرك باشد کنج وسود حق تعالی حضرتلری حضرت قرآنده بیوردیکه
ای یهود طائفهسی صادقلره موت کنج وفائدهدر نته کم سورهٔ بقرهدهدخی حق تعالی بیوردی (قل ان کانت لکم الدار

الآخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت ان كنتم صادقين ولن يتمنوه ابدا بما قدمت ايديهم * مثنوی *
همچنانکه آرزوی سود هست * آرزوی مرك بردن زآن بهست * انجلين كه جهانده اهل دنيايه آرزوی سود ومنفعت
واردر موت آرزوسن ايلمك صادقلره اول سوددن يكدر * مثنوى * اى جهودان بهر ناموس كسان * بكذرانيد اين
تمنا بر زبان) حضرت نبی صلى الله عليه وسلم وانك اصحابی جهودلره تحدى ايدوب ديديلر اى جهودلر كسلرك ناموسندن
اوترى يعنى ناس ايچنده عرض وناموسكزى صيانت ايلمكدن اوترى بو تمنىء موتى لسانكزه اوزره اجرا ايليك وبز موتى تمنى
ايلرز دو سويليك * مثنوى * يك جهودى اين قدر زهره نداشت * چون محمد اين علم را بر فراشت) بر جهود بو قدر زهره
وطاقت طوتمدی چونكه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بو علمی يوجلتدی يعنى جهودلره موتى تمنى ايلمك
تكليفنى اظهار ايلدی * مثنوى * كفت اكر رانند اين را بر زبان * يك يهودى خود نماندى در جهان * حضرت
رسول عليه السلام اصحاب كرامه ديديلر اكر بو يهودى طايفه سى تمنينا الموت ديسه لردی بونلر نيجه اولوردی
بيوردیلر كه اكر بونی لسانلری ايله ديسه لردی واجرا ايلسه لردی جهانده خود بر يهودى قالميدی كما قال عليه السلام
لو تمنوا الموت لغص كل انسان بريقه فمات مكانه ولم يبق على وجه الارض يهودی (م ى) پس يهودان مال بردند وخراج *
كه مكن رسوا تو ما را اى سراج) چونكم حضرت نبی عليه السلام بونلره موتك تمنيسنى تكليف ايلدی بونلر لسانلريله
كتورمكه قادر اولميوب پس اول يهودیلر مال وخراج ايلتديلر بويله ديوكه اى سراج عالم واى آفتاب بنى آدم سن بزی
رسواى ايلمه وبزه بوكونه سوزى سويله (م ى) اين سخن را نيست پايانى پديد * دست با من ده چو چشمت دوست ديد *
بو سوزك بر پايانى ظاهر دكادر الكی بكا وير چونكه سنك چشمك دوستك يوزنى كوردی يعنى اكر دوستى مشاهده
ايلدكسه بكا ارادت كتوروب بيعت ومتابعت قيل بعض نسخه لرده بو ايكى بيت واقع اولمشدر كه معنالرى بودر مزبله دن
كلستان ايچره كل چونكم ظلمتده مشعله كوردك تو قفسز على الفور طاعت يولنه قدم قو بودبى اولمين قيودن دم اورمه
ارم باغى جانبنه يعنى مزبله نفسدن كلستان حقيقت جانبنه كل چونكم ظلمت طبيعتده چراغ هدايتى مشاهده ايلدك
بوغورى وقعرى اولمين چاه طبيعتده باغ حقيقت جانبنه تأخيرو توقفسز قدم قو وبو قرو كل ديمك اولور (كفتن
امير المؤمنين على كرم الله وجهه با قرين خود كه چون خدو انداختى درروی من نفس من جنبيد
واخلاص عمل نماند مانع كشتن تو آن شد * مثنوى * كفت امير المؤمنين با آن جوان) كه بهنكام نبرد اى پهلوان
*امير المؤمنين على كرم الله وجهه حضرتلری اول جوانه ايتديكه جنك وقتنده اى پهلوان * مثنوى *
چون خدو انداختى درروی من * نفس جنبيد ونه شد خوى من * چونكه بنم يوزمه تو كرك آتدك بشريت
مقتضاسى اوزره بنم نفسم حركت ايلدى وبنم خويم خراب اولدى * مثنوى * نيم بهر حق شد ونيمى هوا *
شركت اندر كار حق نبود روا * بوغزانك نصفى حقدن اوترى وبر نصفى هواى نفسدن اوترى اولدى حضرت حقك
كارنده شركت لايق ورووا اولمز كما قال تعالى (ولا يشرك بعبادة ربه احدا * مثنوى * تو نكاريدهء كف مولیستى
آن حقى كردهء من نيستى * سن حضرت مولينك كفنك نكاريده سى يعنى نقش اولنمشى ومصنوعيسن حق
تعالينك آنى سن وبندهء مصنوعيسن بنم ايلديكم دكلسن وسنى بن خلق ايلمدم (م ى) نقش حق را هم با مر حق
شكن * بر زجاجهء دوست سنك دوست زن * حضرت حقك نقشنى هم حقك امريله صى دوستك صرچه سنه
دوستك طاشنى اور يعنى انسانكه بنيان الهى وزجاجهء دست ربانيدر بركسه آنى صمق استسه كركدركه
انك امريله صيه (مثنوى) كبر اين بشنيد وشد نورى پديد * دردل اوتا كه زنارى بريد * كبر حضرت عليدن بو سوزلری
اشتدى انك قلبنده بر نور ظاهر اولدى تا كه ايمانه كلوب زنارنى كسدى (مثنوى) كفت من تخم جفا مى كاشتم *
من ترانوعى دكر پنداشتم) اى مبارز ايمدى بن جفا تخمنى اكدم بن سنى غيرى دورلو صاندم يعنى بن ساير هوا وهوسده اولان
اهل غرض كبى قياس ايليوب سنك اخلاصكدن وحقله اولان معامله كدن غافل ايمشم * مثنوى * تو ترازوى
خدا خو بودهء * بل زبانهء هر ترازو بودهء * سن خدا خو بلو ترازو اولمشسن يعنى سن حضرت احدك اخلاقيله تخلق
قيلمشسن بلكه عدل واستقامتده هر ترازونك زبانه سى اولمشسن * مثنوى * تو تبار واصل وخويشم بودهء * تو فروغ
شمع كيشم بودهء) سن بنم قوم وقبيله م واصل واقربام اولمشسن سن بنم مذهبمك شمعنك فروغ وضياسى اولمشسن (مثنوى
من غلام آن چراغ چشم جو * كه چراغت روشنى پذرفت ازو * بن اول چشم طلب ايديجى چراغك غلاميم كه سنك
چراغك اندن يا على روشنالك قبول ايلدى چراغدن مراد حضرت نبی مكرمدر كما قال الله تعالى فى حقه (يا ايها النبى
انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا وداعيا الى الله باذنه وسراجا منيرا) واول حضرتك چشم جو اولمسندن مراد
اولدركه چونكم اول حضرت سراج الهى اولديسه سراجك شاننددركه بر ظلمتده قالمش بصير وديده وركسه اوله

تاانك نورن كوره واول سراج منيرا كابول كوستره پس سراجك نفعى بينالره اولوب اعمالره اولمديغى جهتدن سراج
چشم جو اولور تا كم كند بنك خاصيتى ظهوره كله * م ى * من غلام موج آن درياى نور * كه چنين كوهر برآرد در ظهور
بن اول نور درياسنك موجنك غلاميم كه بو تجلين لطيف كوهر ظهوره كتورر درياى نوردن مراد حضرت خدا وحضرت
نبى مجتبا صلى الله عليه وسلم اولمق دخى جائزدركه حضرت على كرم الله وجهه اول درياى نورك موجى واول بحر جبورك
كوهرى كبيدر پس اول مبارز اول حضرته ديدى * مثنوى * عرضه كن بر من شهادت را كه من * مر ترا ديدم
سرافراز زمن * يا على بنم اوزريمه شهادت عرض ايله كه بن سنى زمانك سرافرازى وممتازى كوردم (مثنوى) قرب
پنجه كس زخويش وقوم او * عاشقانه سوى دين كردند رو * اول پهلوانك قومندن واقرباسندن اللى كسه يه قريب
عاشقلر كبى دين مبين جانبنه توجه ايلديلر * مثنوى * او بتيغ حلم چندين حلق را * واخريد از تيغ وچندين خلق را *
اول على كرم الله وجهه حلم تيغى ايله بو قدر بوغازى وبو قدر خلقى تيغدن كيروالدى اولكيسى دخى خاء معجمه ايله ومصرع
ثانيده كى حاء مهمله ايله اوقنسه دخى معنايه خلل كلمز زيرا اول على كرم الله وجهه حلم تيغيله بو قدر خلقى وبو قدر بوغازى
تيغدن كيرو صاتون الدى وبونلرى طعمهء شمشير اولمقدن خلاص قيلدى ديمك اولور (مثنوى) تيغ حلم از تيغ آهن تيزتر *
بل ز صد لشكر ظفر انكيزتر * حلم تيغى آهن تيغندن كسكين ركدر بلكه يوز عسكردن ظفر قوپريجيركدر يعنى حلمك
تأثيرى يوز عسكردن زياده در (مثنوى) اى دريغا لقمهء دو خورده شد * جوشش فكرت از آن افسرده شد * حضرت
مولانا قدس الله سره العزيزك عادت شريفلرى بودركه هر نه حالكه اثناى نظم مثنويده واقع اولسيدى يا غيرك حكايه سى
ضمننده تقرير ايدرلر ويا خود صريحة ذكر بيوررلردى پس بو محله كلدكلرنده ومقتضاى بشريت بر قاچ لقمه تناول
ايلدكلرنده البطنة تميت الفطنة فحواسنجه ودخى اذا امتلئت المعدة نرست الحكمة مقتضاسنجه كلالت ذكاوفطنته
بادى وانجماد فكرت وانسداد باب حكمته اكل وشرب باعث اولديغى بيان بيوررلردى بركه اى دريغا بر ايكى لقمهء
صورى خورده اولدى جوشش فكرت وجريان ينبوع حكمت او لقمه لردن فسرده اولدى وحقايق مثنوى يى منع
قيلدى (م ى) كندمى خورشيد آدم را كسوف * چون ذنب شعشاع بدرى را خسوف * بو بيت بعض معتقد بنك
خاطرنه لايح اولان تعجبى دافعدركه اكر سن ديرسنكه خورشيد عقلنه وبدر قلبنه بر قاچ لقمه توجهله مانع
نور اولورنم محل تعجب دكلدر كورمزميسن بر كندملك اكلى منبع علوم الهى اولان آدمك خورشيد عقلنك كسوفنه
باعث اولدى مثلا ذنب بدر اولمش آيك شعشاعنك خسوفنه سبب اولدى ذنب اصطلاحات منجميندن بر اصطلاحدركه
بيلمسى ايكى دائره تقدير ايلمكه موقوفدر بيلكل كه آفتابك مدارى واردر وماهتابك مدارى بشقه اول ايكى مدارك
برى برينه مقابل اولديغى موضعه تقاطع ديرلر واول تقاطعك ايكى نقطه سنه عقدتين ديرلر واول عقده كه ماه
نجه وشمالى اوله اكا رأس ديرلر واول عقده دنكه ماه نجوب جنوبى اوله اكا ذنب ديرلر پس نجن آفتابك
يوزى ماهتابك ظهرنه مقابل كلدكده كسوف واقع اولور وآفتابله ماهتابك ما بينده ارض حايل اولدقده
خسوف واقع اولور بونى كما ليله بيلمك علم هيئته موقوفدر بو قدرله اكتفا اولندى (مثنوى) اينك لطف
دل كه از يك مشت كل * ماه او چون مى شود پروين كسل * بو بيت مثنوى شريفك اغمض ابياتندندر امتحان اذهان
اولنه جق بريتدر اولا بيلكل كه شعراى عرب وعجم كمال انتظام وجمعيتى نظم ثريايه تشبيه ايدرلر مشهوردر اثباتنه حاجت
يوق وبونك عكسى تفرقه وپريشانلغى ثريانك انتشارنه وپراكنده اولمسنه تشبيه ايدرلرنته كم رشتهء پروين اوبكسسته شد
ديرلر وبركسه نك سبب جمعيت بالى وانتظام حالنك منقطع اولمسندن كنايه ايدرلر بو معلومك اولديسه بو بيتده پروين
كسل پريشان وپراكنده لكدن كنايه دروماه دلك ادراكندن استعاره در اين اسم اشارتدرات حرف خطابدر يعنى
هذالك وبو اشارت كاه اولوركه تحقير معناسنى متضمن اولور نته كم اهذا الذى يذكر آلهتكم ده اولان هذا كبى
پس بو بيتده دخى اينك تحقير معناسنى متضمندر وكوردبكى مستلزم اولور پس تقدير معنىء بيت بودركه اشته
سكا كوكل لطافتى كه براوج بالجقدن يعنى بر پاره لقمه دن انك ادراكى ماهى نيجه پروين كسل اولور كورمعنى نه
مرتبه ضعيف اللطافتدر وحقير الفطانتدركه انك ادراكى بر مقدار لقمه دن پريشان وپراكنده اولدى اما سرورى
مرحومك شرحى بر غير كونه در پس بعينه تحرير ايلدك تا بيله سن كه مجد مناسبتى آزدر معنى مصرع اول بتركى بو سكا
كوكل لطافتى دكلى كه براوج بالجقدن يعنى از لطافت دلست كه از پارهء لقمهء ماه او چون مى شود پروين كسل يعنى
ماه دل چكونه شود پروين كسل كه بى نور بماند وباندك چيزدرو تغير كلى پيدا شود بو معنى دخى لطيف اولور
اكر پروينه ن مراد فلك روحده ثابت اولان معانى منظومه اولورسه بشرط انكه از يك مشت كله بر متعلق مقدر اوله
بو تقديرجه معنى بويله ديمك اولوركه بو سكا لطيفهء دلدركه بر مشت كلدن انك ماه فكرى بى نور اولدى وبى تاب قالدى

نتیجه پروین کسل اولوربعنی توجهله انك ماه فکری مع ضعفه پروین معانی منظومه یی فلك روحدن قطع ایدیجی ورشتهٔ
تقرر ده دیریجی اولوردیمك اولور الله اعلم *مثنوی* نان که معنی بود خوردش سودبود) چونکه صورت کشت
انکیزد جحود* نان وغدا که معنوی اوله انك یمسی سود ونافع اولور نان معنویکه مراد علوم وحکم الهیه در روح
اندن عظیم پرورش وحیات بولور چونکه نان صوری اولدی قلب طارلغنه وقلت خیره باعث اولور جحود بو محلده ضیق
القلب وقلت خیر معناسنه در واقعده اکل وشرب صوری خیر کثیره اولان حلمك قلتنه باعث وتضییق قلبی مورثدر
(مثنوی) همچو خار سبز کاشتر می خورد* زان خورش صد نفع ولذت می برد* مورث حکمت وروحانیت اولان نان
وغدایی اشتره نافع اولان خار سبزه تشبیه ایدوب وباعث قلت خیر کثیر وتضییق قلب خیر اولان نان وغدایی خار خشك
بی منفعته تشبیه ایدوب وحکمت خورنده اولان مؤمنی اشتره تشبیه ایدرلر کما شبه رسول الله صلی الله علیه وسلم
المؤمنون هینون لینون کالجمل الانف ویبوررلر که مورث حکمت ومعرفت وباعث روحانیت وفطنت وذکاوت اولان
نان شول خار سبز کبیدر که اشتر آنی اکل وبلع قیلور واول خوردشدن صد نفع ولذت الور *مثنوی* چونکه آن سبزیش
رفت وخشك کشت* چون همان را می خورد اشتر زدشت* می دراند کام ولنجش ای دریغ) کان چنان وردمر بی
کشت تیغ) چونکم اول خارك سبزلکی ولطافتی کیده وخشك وبی معنی اوله چون همان بنه آنی یه اشتر صحرادن
انك دماغن وآوردین برتر وپاره پاره ایدرای حیف ودریغ که انجلین وردمر بی تیغ اولدی وآکا ضرر اولدی مراد
اولدر که چونکم نان واقمه نك روحانیتی ومورث حکمت ومعرفت اولان لطافتی کیده وقوری صورت قاله وینه همان
آنی مؤمن وسالك دشت ارض اللهدن ینه یو تقدیر اوزره اول سالکك کام ودهان جاننه ضرر ویررو کام ولنج دریده
اولان کبی روحه زحمت ایر کوررای حیف ودریغ که حکمت وروحانیتله مربی اولان غدا تیغ کبی آکا ضرر اولدی دیمك
اولور (مثنوی) نان چومعنی بود بود ان خار سبز* چونکه صورت شد کنون خشك است وکبز* توبدان عادت که
اورایش ازین* خورده بودی ای وجود نازنین* برهمان بو می خوری این خشك را* بعدازین کامیخت معنی با ثری
حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز ختم کلامه وحسن اختتامه وسیله اولسون ایچون کلام سعادت
انجاملرین حکم الهی ومعارف ربانیله تخمیر وآمیخته اولدیغی جهتدن نان معنوی وغدای روحانی تعبیر ایدوب
وبو حکم وعلومدن قطع نظرا کا نان صورت اطلاق ایدوب بعده نان معنوی اولان کلاملرین وارادات الهیه وفیوضات
ربانیله لطیف وتازه اولدیغی جهتدن خار سبز نافعه وفیوضات الهیه والهام ربانیه دن قطع نظر اولندیغی اعتبار ایله
خار خشك وبی منفعته تشبیه بیوروب حسام الدین چلبی یه علی طریق الاعتذار بیوررلر که نان چونکم
معنوی ولقمهٔ روحانی اولدی اول خار سبز لطیف ونافع کبی اولدی چونکم صوری اولدی الان خشك ودرشتدر یعنی
بزم کلاممز که مقدما نان معنوی وغدای روحانی ایدی بواسطهٔ الهام الهی وواردات ربانی اما الان انقطاع واردات
وفیوضات سببیله چونکم صورت الفاظ وکلمات خشك وبی لذت قالدی پس سن اول عادت ایله که بو حالتده مقدم
اول نان معنوی اولان کلاممزی یمش ایدك ای حسام الدین وجود نازنین همان ینه اول عادت قدیمه ورایحهٔ طیبه اوزره
بو خشك اولان الفاظ وکفتاری خار سبز ولطیف عد ایدوب یه سن واسلوب سابق اوزره قبول ایلیه سن ای حسام
الدین بوندنصکره که آمیخته اولدی معنی خاك تمنا کله می هوند رمابعدنه (م ی) کشت خاك آمیز وخشك وکوشت بر*
زان کیاها کنون بپرهیز ای شتر* خاك آمیز وسفلی اولدی وقوری صورت وقشر قالدی وقاطع لحم اولان خار کبی
بی نفع وبامضرت اولدی بو کونه کیاهدن وخار خشك کبی اولان کفتاردن الان پرهیز ایله ای شتر الهی وای جمل ربانی
مثنوی سخت خاك آلوده می آید سخن* آب تیره شد سرچه بند کن* سوزلرین آبه وقلبلرین چاهه تشبیه ایدوب
وآب معنانك چاه دلده قلتنه وخاك تمنا النده نك آلوده وپست اولمسنه اشارت ایدوب بیوررلر که زیاده خاك آلوده وقلیل
النفع کلور اولدی آب کلام چاه دلده کویا که بی امداد الهی چاه دلدن آب معنی منقطع اولوب الهام الهی وافاضهٔ
ربانی سز مع التکلف والتفکر کلام بیورمقی جایز کورمزلر انکیچون علی قاعدة التجرید وجودشریفلرینه خطاب
بیوررلر آب سخن تیره وخاك الوده اولدی سرچاه قلبی بند ایله ای مولانا *مثنوی* تا خدایش باز صاف وخوش کند
او که تیره کرد هم صافش کند تا خدای تعالی اول منکدر اولان کلامی صافی وخوش قیله ویناییع علوم وحکمی
اول ماه معنادن خالی اولان چاه قلبه کیر ومفیض ومجری اوله اول الله که انی تیره ومنکدر ایلدی هم صافی
ایلر وماء الحیاة الطاف واعطا ایدوب اسعاف ایلر لیکن نتیجه مدت حبس نفس ونفسه موقوف وصبر جمیل وترك شتاب
وهوسه مربوط ومرهونه رم ی* صبر آرد آرزو رانی شتاب* صبر کن والله اعلم بالصواب) آرزو ومرادی صبر ایتمك
کتوررو حبس نفس ونفس بولنه کمك حاصل ایدر شتاب وعجله کتورمز صبر ایله الله تعالی بو تأخیرك صوابنه بل

هر کاروتدبیرك مرجع ومأبنه اعلمدر صبر مفتاح فرج ومصباح درون پر حرج ومنهاج اعلای کلدر حدر صبر نصف
ایمان ورأس عرفان وایقاندر فضایل صبر قتی چوق وآثار خواصنه نهایت یوقدر پس آخر جلد اولی انکیچون
توصیهٔ صبرله ختم بیوردی نته کم اخر سورهٔ عصرده توصیهٔ صبر
ایدنلره حضرت جناب حق مدح بیوردی
واهتماما الشان الصبر حق اوزره عطف
اولندی الحمد لله علی توفیق
الاتمام والصلوة
علی سید
الانام



الحمد لله فاتح ابيات المعانی * بمفاتح ابيات الجلد الثانی * جاعل كلمات اوليائه المصابيح الروحانی * لاضاءة قلوب الانسانی * والصلوة علی نبيه محمد الداعی الی جواره بالآيات القرآنی * والبينات الفرقانی * وعلی آله واصحابه الذين اتصفوا باوصاف الالهی * وتخلقوا باخلاق الربانی * بعد حمد الله عز وجل بو فقير پرزلل بعد شرح ابيات السفر الاول مشتريان علم وحكمتی اقل * ومتاع وسلعهٔ معرفتی بين الاخوان كساد ومتبذل * بولدقده وقوابل خلق جهانی دخی بو جانبه ميل ومحبتدن مغفل ومقفل * مشاهده قيلدقده مايهٔ شوق تحرير وتصنيفه نقصان وخلل كلوب خاطر فاتر بو طول املدن نيجه مدت فارغ اولدی * بيت * جذب سمعت از كسی راخوش لبيست * كرمی وجد معلم از صبيست كر بودی كوشهای غيبگير * وحی ناوردی ز كردون يك بشير * پس بعد زمان بعض يارانك فتح ابيات سفر ثانی يه بنه رغبت وميلانی ظهوره كلوب بو فقيرك بال پرملالی درحال مقالی حامد الله المتعالی تالی اولوب ديديكه الحمد لله علی الآلاء الالا تحزن فان متاع الحكمة لا تكسد * وطلب مبتاع المعرفة لا يفسد * ولو كان فيما بين الناس طالبا واحدا بعدل لا كلاف * ولو كان فی الصورة حقيرا بعد من الاشراف * پس بونلرك رغبت وميلانی جان وجنانی غبار فتور وتوانيدن پاك ايدوب شرح ابيات سفر ثانی يه مجدد چالاك ايلدی اميددركه توفيق الهی قرين وعنايت ربانی معين اولوب اتمامی ميسر واختتامی سهولتله مقدر اوله * ربنا افتح بيننا وبين قومنا بالحق وانت خير الفاتحين آمين يا رب العالمين (بيان بعض از حكمت تأخير اين مجلد دوم) بو ايكنجی مجلدك تأخير اولمسنك حكمتلرندن بعضسنك بيانندهدر روايت اولنور كه جلد اول تمام اولدقدنصكره حضرت خداوندكار برايكی سنه مقداری كوهر نثار اولميوب مثنوی بيورمديلر پس سبب تأخير وحكمت تقديردن بعضسنيكه ضمير منيرلرينه لايح اولندر اجمالا بو ديباجهده تسطير وتحرير بيوروب ديرلر (كدا كر جملهٔ حكمت الهی بندهرا معلوم شود) كدا كر حكم الهيهنك جملهسی قوله معلوم اولسه (درفوائد آن كار بنده ازان كار فرو ماند) اول كارك فائدهلرنده قول اول كارده عاجز قالور (وحكمت بی پايان حق ادراك اورا ويران كند) وحق تعالينك حكمت بی پايانی آنك ادراكنی ويران ايلر (بدان كار نپردازد) كمال حيرتدن بنده اول كاره دوزلمز يعنی مشغول اولمز (پس حق تعالی شمهٔ ازان حكمت بی پايان مهار بينیٔ او سازد) پس حق تعالی برشمه بی اول حكمت بی پاياندن اول قولك بورننه يولار دوزر يعنی اول كارك بعض نفعی وحكمتنی بندهيه روشن ايلر حتی آنك قلبی اول كاره اول نفع واسطهسيله مائل ومنجذب اولور (واو رابدان كار كشند) واول قولی اول برشمه سببيله اول عمله چكر (كه اكر اورا ازان فائده هيچ خبر نكنند) كه اول قوله اول كارك فائدهسندن هيچ خبر ايلمزسه (هيچ نجنبد) هيچ اول قول بر كاره حركت ايدوب مباشرت ايتمز (زيرا جنبانندهٔ از بهرهای آدميانست) زيرا محركك درون ودواعی وتقاضای

بطون آدميلرك بهره وفائدهسندن اوتوريدر (كه از بهر آن مصلحت كنم كه اول بهره وفائدهدن اوتوری مصلحت ايدهرز كنيم محلنه كند دخی نسخهدر (واكر حكمت اين بروی فرو ريزد) واكر بو كارك حكمی وسری اول قولك اوزرينه منصب اولوب بالكليه دوكولورسه يعنی جميعا كا معلوم اولورسه (هم نتواند جنبيدن) هم بنه اول كارك عملنه حركته قادر اولمز (چنانكه اكر در بينی شتر مهار نبود) مثالی انك كبی كه اكر دوهنك بورننده يولار اولمزسه (نرود) طوغری يوله كيده من (واكر سخت بزرك بود هم فرو خسبد) واكر اول يولار قتی بيوك اولورسه مثلا قرق اللی بطمانك زنجيردن بر يولاری اولسه هم بنه ياتور يوله كيدهمز نتهكم الله تبارك وتعالی سورهٔ حجرده بيوررلر كه (وان من شیء) ان نفی ايچوندر من زائدهدر تأكيد ايچون ای ما من شیء من الاشياء الممكنة (الا عندنا خزائنه) الا اول شيئك خزانهلری بزم عندمزدهدر يعنی اول شيئلرك ايجاد وتكوينينه قادرز بو ضرب مثلدر جناب عزتك كمال قدرتنه كه مقدورات الهی اشيای مخزونهيه تشبيه اولندی اخراج وايجادنده كلفت وزحمته احتياج اولمديغی مشعردر (وما ننزله) بز اول شيئلری خزينهٔ قدرتدن تنزيل ايتمزز (الا بقدر معلوم) الا مقدار معينه ملتبس اولديغی حالده تنزيل ايدرز كه اقتضای قدرت واستدعای مشيت وحكمت اودر پس حضرت مولانا بيوررلر كه (خاك بی آب كلوخ نشود) طپراق صوسز كرپچ اولمز بو هم وجهدر آبسز خاك كلوخ اولمز بو وجه اوزره خاك آبه مضافدر (وچون آب بسيار بود هم كلوخ نشود) وچونكه صو چوق اوله هم بنه كرپچ اولمز فاسد اولور پس هر شيده عدالت لازمدر اكر تسويه وعدالت اولمسه انتظام اشيا بولنمزدی نتهكم حق تعالی سورهٔ رحمن ده بيوررلر (والسماء رفعها ووضع الميزان) حق تعالی سمايی مرفوع قيلدی محلا ورتبة شول حيثيتدنكه منشاء احكام واقضيه ومنزل اوامر ومحل ملائكه قيلدی ودخی وضع ميزان ايلدی وعدله شروع ايلدی هر حقی مستحقنه وهر شيئی مستعدنه ايصال ايتمكله حتی امور عالم انتظام بولوب احوال اشيا مستقيم اولدی كما قال عم (بالعدل قامت السموات والارض * پس بو آيتله استشهاد بيوردقدنصكره ديرلر كه (بميزان دهد هر چيز را نی بی حساب وبی ميزان) امدی الله تعالی هر شيئه بر چيزی عدلله وميزانله ويرر حسابسز وميزانسز مقتضای عقلدن خارج ويرمز (الا كسانی كه از عالم خلق مبدل شدهاند) حساب وميزانسز كمسهيه بر شی ويرمزديكدن سؤال لازم كلديكه اوليا وانبيايه دخی بو سؤال اوزره ميدر پس انلری كروه عالميدن استثنا بيوروب ديرلر كه الا شول كمسهلره ميزانله ويرمز كه آنلر عالم خلقدن ومرتبهٔ بشريتدن مبدل اولمشلردر (ويرزق من يشاء بغير حساب كشتهاند) والله تعالی ديلديكنه رزق ويرر بغير حساب ولا مكيال قولنك مظهری اولمشلردر (ومن لم يذق لم يدر) وهر شول كمسه كه بو سری طاتمدی بيلمز مادامكه بركمسه بو مرتبهيه واصل اولميه اول مرتبه صاحبلرينك احوالنه مطلع اولهمز اكرچه علما معلوم ايدينورسهده حالا بيلهمز بو معنايه تمثيل قوروب بر بيت بيوررلر كه (پرسيد يكی كه عاشقی چيست) صوردی بر كمسه بكا كه ای مولانا عاشقلق ندر (كفتم كه چو من شوی بدانی) ديديمكه چون بنم كبی اولهسن بيلورسن عشق ومحبت بی حسابدر عشقله محبت بی نهايه وبی حسابدر بعض نسخهده عشقله محبتك ما بيننده واو عاطفه يوقدر بو تقدير اوزره معنیٔ عشق حسابسز محبتدر (جهت آنكه كفتهاند صفت حقست بحقيقت) اول جهتدنكه ديمشلردر عشق ومحبت صفت حقدر حقيقتده وعشق ومحبتنه نهايت يوقدر كه حق تعالينك صفتيدر واوصاف حقه ايسه نهايت يوقدر (ونسبت او به بنده مجازست) واو محبتك نسبتی قوله مجازادر حقيقتده محبت حقكدر زيرا كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف بيوردی محبت حقك صفت قديمهسيدر (يحبهم تمامست ويحبونه كدامست) يعنی الله تعالی بو مؤمنلره محبت ايدر كلامی تمام وكافيدر وحقيقتدر وهم مقدمدر ويحبونه ومؤمنلر اللهه محبت ايدرلر قنده در يعنی اصل محبت قوللرينه ابتدا حقكدر پس بعد محبت حق قولده محبت ظهور ايدر رحتدذاتنده حق عبده محبت ايلمزدن اول عبد حقه محبت ايلمك ممكن وقابل دكلدر پس عبدك حقه اولان محبتی مجاز واعتباری اولور وبو آيت سورهٔ مائدهدهدر اولی بودر (يا ايها الذين آمنوا) ای اللهك وحدانيتنه تصديق ايدنلر (من يرتد منكم عن دينه) شول كمسه كه سزدن دينندن رجوع ايدوب مرتد اولسه بو آيت كريمه قبل الوقوع غيبك حالی اخبار ايدر محصل كلام بودر كه بعد وفات النبی عم عربدن برنيچه كروه مرتد اولديلر مسيلمة الكذاب وطلحة بن خويلد كبی كه بنی اسد قبيلهسندن ايدی بونلرك باشنه نيچه كروه جمع اولوب نبوتنه اعتراف ايلديلر الله تعالی خبر ويروب بيوررلر هر كم دينندن مرتد اولورسه (فسوف يأتی الله بقوم عن قريب) الله تعالی كتورر بر قومی بونلری هلاك ايلدكدنصكره (يحبهم) اويله قوم كه الله بونلره محبت ايلر (ويحبونه) وبونلر ده اللهه محبت ايدرلر يحبهم ويحبونه جملهسنك اعرابدن محلی مجرور وقومك صفتيدر علمانك يحبهم ويحبونه ده اقاويل كثيرهسی واردر علماء ظاهر وبعض متكلمين بو كا ذاهب اولمشدر كه المحبة ميل النفس الی شیء بكمال ادراك فيه) ودخی ديرلر كه محبت بر نوع ارادتدر وتعلق ارادت حوادث واحسانه وخدمت وطاعت منافعه اولور بو خصه ذات وصفات حقه تعلقی محالدر ودخی

دیرلرکه قولك خدایه محبتی انعام واحسانته وخدمت وطاعت وغفرانته محبتدر وخدانك بنده یه محبتی ایصال
خیر ومنفعتدر امابو کلام محققین قتنده ضعیفدر زیرا ارباب تحقیق قتنده محبت حق قدیم ومحبت بنده محدثدر
ودیرلرکه فان محبة العبد لله افناء الناسوتیة فی بقاء اللاهوتیة ومحبة الله للعبد ابقاء اللاهوتیة فی فناء الناسوتیة
اکر بصر بصیرت ودیدهٔ سیرتله نظر اولنسه جملهٔ مراتبدن هر مرتبه ده حضرت حقدن غیری محب ومحبوب یوقدر*
بیت* یحبهم ویحبونه جه کفتارست* درون پرده مکر خویش راخریدارست* ماحصل بو محبت خصوصنده
مباحثهٔ کثیره واردر بو مختصرده ذکری قابل دکلدر *اذلة علی المؤمنین* اذلة جمع ذلیلدر یعنی اولیه قومکه رحمادر
متذللین ومتواضعین درمؤمنلر اوزره *اعزة علی الکافرین* کافرلر اوزرینه اشداء در متغلبین درو الله اعلم بحقایق کلامه
(اول ابیات المثنوی) مدتی این مثنوی تأخیر شد* مهلتی بایست تاخون شیر شد* برنیجه زمان بو مثنوی یازلمدن
ورشتهٔ تحریر وتقریره دیرلمدن تأخیر اولدی وباعث تأخیر فی الحقیقه مؤخرك تجلی وتأثیریدرکه اول اللهك اسماء
حسناسندن براسمی مؤخردر وهو الذی یؤخر الاشیاء بعضها عن بعض فی الوجود والزمان وبعضها فی مواضعها علی
مقتضی الحکمة البالغة فما استحق التقدیم قدمه وما استحق التأخیر اخره پس جناب حقك مؤخر اسمی هر برشیئی مدت
ووقتنه دك تأخیر ایدر ومقتضای عقل وادراکی منع ایدوب حکمت بالغه اوزره تدبیر وتأثیر ایدر نته کم حضرت پیغمبر
صلعم وحیك ظهورنی ایرته سی کون مراد ایلیوب مشرکلر اول حضرتدن روحی واصحاب کهفی واسکندری سؤال
ایلدکلرنده ساخبرکم غدا بیوردی وجناب حق اول وحیی نیجه مدت تأخیر ایلدی کما روی عن ابن عباس رضه قال
ان الوحی تأخر عن النبی ع م ایاما حتی قال المشرکون ان محمدا ودعه ربه وقلاه فنزلت ما ودعك ربك وما قلی پس حضرت
پیغمبر ع م متبوع اصفیا وموده عنه جمیع اولیادر وارث کامل اولدرکه اول حضرتك برحالندن حصه دار اوله پس
حضرت مولانا اکمل ورثای محمدیه درنته کم حضرت پیغمبردن مع الواسطه اولان وحی نیجه مدت تأخیر اولندی
حضرت مولانادن دخی بلاواسطه اولان وحی قلبی نیجه مدت تأخیر قیلندی تاکم متبوع له تابع ما بیننده وموروث له
وارث میاننده مناسبت تامه ومشابهت کامله بولندی معنی مصرع ثانی اولدرکه هر نوع ادله علت منزله سنده اولور
زیرا برمهلت کرکدرکه تاخون شیر اوله دیمکدر جناب حضرت جلت قدرته وعلت هر شیئ ایچون براجل ومدت تعیین
بیورمشدر برفحوای الامور مرهونة باوقاتها هر امر وکارك ظهور وبطونی بر وقت معینه مرهون وبر مقتضای
حدیث (والکل شیئ عند الله اجل مسمی) هر شیئك حصول وزوالی براجله مقروندرکه (فاذا جاء اجلهم لا یستأخرون
ساعة ولا یستقدمون) قولی بو معنایه رهنموندر نته کم طعامك خون اولمسی برمهلته موقوف ومقروندر کذلك
خونك لبن صورتنه کلمسی نیجه مدت ظهور ولده مربوط ومرهوندرنته کم بیوررلر (مثنوی) تا نزاید بخت تو فرزند نو
خون نکردد شیر شیرین خوش شنو* ای طالب این مثنوی تاکم سنك مادر بختك بر یکی ولد معنوی طوغرمیه عروق
جانده خون کبی مبطون اولان علم لدنی شیر شیرین کبی اولمز وپستان لسانه کلوب صورت کلمات موزونه ده ظهور قیلمز
خوش دکله وایوآکاه لبن صورینك حصولنده اصح اولان قول بودرکه اشیاء ماکوله منهضمه نك اجزاء لطیفه سندن
متولده اولان دمك بعض اجزاسندن حاصل اولور خلافا للکلبی کما روی باسناد ابی صالح عن ابن عباس قال ان الحیوان
اذا اعتلف وانطبخ العلف فی کرشه کان اسفله فرثا واوسطه لبنا واعلاه دما بو سوز اکر صحیح ابن عباس حضرتلرینك
اولورسه تأویل اولنور یعنی اوسطی ماده ٔ لبن واعلاسی ماده ٔ دم بدن اولور دیمك اولور زیرا کرش حیوانده دم ولبن اولمز پس
قول اصح حضرت مولانانك ومحقق اولان علمانك قولیدرکه لبن بعض اجزای دمدن حاصل اولور واصل ابتدای
ظهور دم ولبن اولدرکه تجن حیوان غداسنی تناول ایلسه واول غدا انك کرشنده هضم ومنطبخ اولسه هضم اولده ایکی
قسم اولور بغایت اعلا ولطیفی جکره کیدر واسفل وکثیفی امعایه نزول ایدر اندنصکره اول کبدده اولان منطبخ
اولوب وهضم ثانی مرتبه سن بولوب دم اولور مخلوطا مع الصفراء والسوداء وفضلة الماء اما صفرا مراره یه کیدر یعنی اوده
وسودا طحاله کیدر یعنی طلاغه وزیاده مائیه بورکه کیدوب اندن مثانه یه نزول ایدر ودم صرف کبددن مجاری عروقه
جریان ایدر وهضم ثالث حاصل اولور پس کبددن ضرعه متصل اولنان عروقدن کلوب ضرعه منصب اولور پس
ولد ظهوره کلدکده اول ضرعده اولان دم محل لبن لحم ابیض رخوه داخل اولدقده وهضم رابع بولدقده درحال باذن
الله صورت دمدن صورت لبنه منقلب اولوب خون شیر اولور این صورینك ظهوری بوکونه اولور اما غدای روح اولان
لبن معنوی که علوم ومعارف الهیه درکه حروف جان وجنان مریده دم کبی مضمره ومستوره در بونکدخی ظهور
وبروزی تولد ولد قلبیه یه متوقفدر وفرزند قلبی دیدکاری شول وجود روحانی وقوت علیه درکه منتهی علم لدن
وجاذب کلمات سخندر تجن طالبك قلبنده بوقوت روحانی تولد ایلسه مریدن اشتهاسی مقداری جلب لطایف فهوم

وجذب معارف وعلوم ایلرومر بی اولوب مکمل اولدقده ملکوت سمایه وحقایق وبواطن اشیایه داخل اولور امابو ولادت
ثانیه حاصل اولمسه بوذکر اولناندن محروم قالور کما قال عیسی علیه السلام (لن یلج ملکوت السماء من لم یولد) مرتین
مثنوی) چون ضیاء الحق حسام الدین عنان* باز کردانید زاوج آسمان* چون بمعراج حقایق رفته بود* بی بهارش
غنچها نشکفته بود *حضرت مولانا حسام الدین چلبی یه ضیاء الحق تعبیر بیورملرنده اول حضرتك قطبیت
وغوثیت وشمسیتنه وسائر اولیانك تبعیت وعرضیت وقمریتنه اشارت بیوررلر زیرا ضیا ما بالذاته دیرلر نوردن
اقوی درونور بالعرضه دیرلر ضیادن ضعیفدر نته کم حق تعالی شمسی نیرة بالذات وقمری نیرا بالعرض قیلوب بیوردی (هو
الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا) حق باطل اولان معدومك ضدیدر وشول موجود حقیقینك اسمیدرکه وجودی
دائما متحققدر وثابتدر اما سائر موجوداتك فی حد ذاتها ممکنه اولدیغی حیثیتندن وجود وثبوتی یوقدر کما قال علیه
السلام (اصدق کلمة شعر العرب الاکل شیئ ما خلا الله باطل) پس حسام الدین چلبینك ضیاء الحق اولملرنده نکته
بودرکه دائما ذات خدادن جدا دکلدر وجناب حقدن فیضی اول بلاواسطه آلوب زماننده اولان سائر اولیا اندن استفاده
واستناره ایدرلر دیمك اولور کما ان مرتبة الغوث الاعظم مثل مرتبة الشمس ومرتبة سائر الاولیاء مرتبة القمر
والکواکب کلهم یستفیدون منه مثل استفادة القمر من الشمس *بیت* فانه شمس فضل هم کواکبها* یظهرن
انوارها للناس فی الظلم* حسام سیف قاطعه دیرلردین طاعت وانقیاد وعادته دیرلر واول حضرته حسام الدین
کنیتی اهل دینك سیف صارمی وبی دین اولان اهل کفر وعصیانك قاطعی وعادت وبدعتك قاصمی
اولدیغیچوندر نته کم حضرت رسول حقنده کعب بن زهیر دیدی *بیت* ان الرسول لسیف یستضاء به* مهند من
سیوف الله مسلول* آسماندن مراد بورادة آسمان اعیان ثابته درکه حقایق اشیاندن عبارتدر نته کم بیت ثانیده
اولان معراج حقایق بواوج آسمانی مفسردر معراج اسم آلتدر عروجدن نردبانه دیرلر ومنه لیلة المعراج حقایق
حقیقتك جمعیدر مراد هر شیئك ماهیتی ویاخود مثنوینك ماهیاتی وحقایقی اوله که اجمالا حقایق اشیانده مبیندر
وبهار عبارتدر حسام الدین چلبینك ربیع صفت اولان توجه وحیات بخش اولان همتندن وغنچها استعارتدر
ابکار معانی واسرار نهانیدن وتقدیر معنی بیتین شریفین اولدرکه بیوررلر چونکم حقك ضیاسی اولان حسام
الدین عنان توجه وعزیمتك کیرو دوندردی ذروهٔ آسمان معنویدن ارشاد ناسه ونظم مثنوی یه زیرا چونکم مراتب
حقایق کونیه ومعارج اسماء الهیه واعیان مشاهده سنه کتمش ایدی آنك بهار همت حیات کردار
ولطافت شعار سز معانی وحقایق غنچه لری باغ دلده آچلمش ومثنوی شرابی اندن اول ایچلمش ایدیکه آنك بهار اقتضا
وارادتیدر غنچهای حقایق ومعانی کشاده وآماده ایلین (مثنوی) چون ز دریا سوی ساحل باز کشت* چنك
شعر مثنوی باساز کشت* دریا مرتبهٔ احدیتدن وعالم الوهیتدن عبارتدرکه (والله بکل شیئ محیط) فحواسنجه
جمیع افواج اسمایی وامواج اشیایی محیط وغارقدر مرتبهٔ احدیتده سوی وفارق یوق ومرتبهٔ الوهیتده ماسوی واغیار
امواج بحار کبیدر والا آن بنه بو بحر حقیقت بویله در عند اهل الله کما قال الجنید *بیت* البحر بحر علی ما کان فی قدم*
ان الحوادث امواج وانهار *لا یحجبنك امواج تغایرها* عمن تشکل فیها وهی استار* وبو عالم صورت وبشریت
عالم وحدته نسبتله بر وساحل کبیدر وبر مقتضای (ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر) بنی آدمدن مکرم
اولیا وانبیاسنی بو بحر وبرده سائر ودائر قیلمشدر زیرا هرنبی وولینك ایکی حالی واربری لی مع الله حالیکه اکاملك مقرب ونبی
مرسل صغمز بو حالده نبوت ورسالت وارشاد انام وتبلیغ احکام اولمز وبر حال دخی نبوت ورسالت ومقتضای بشریت
حالیدر کذلك هر ولی یه علی طریق الوراثة وراثتی مقداری بو ایکی حال مقرر درکاه دریای وحدته مشغول ومستغرق
اولوب ومحو وفنا مرتبه سن بولوب غیر وسوی قیدندن رها ومرید ومحب صیدندن مبرا ومعرا اولورلر وکاه ساحل
بشریته کلوب وتربیه یه آغاز قیلوب عاشقانه کلمات لطیفه لریله سلوت ولطافت ویررلر ونفوس مشتتا قانه انفاس
نفیسلریله راحت ایرکورلر پس بو جمله دن اول مقتدای مشایخ کزین وپیشوای اصحاب تمکین اولان چلبی حسام
الدین حضرتلریدرکه زمان شریفلرنده محو وفنا حالتی غلبه ایدوب دریای وحدته مستغرق اولملر وتحریر مثنوی
وتقریر کلام معنویدن فراغت قیلمشلردی چونکم دریای وحدته مستغرق اولمق حالندن ساحل کثرته وبر بشریته
کیرو دوندی مسرة لقدومه الشریف وفرحة لرجوعه اللطیف چنك شعر مثنوی باساز اولدی یعنی دوزلدی
ومعانی ومعارف منظومه یه استیناف ایازلدی* بوندن معلوم اولان اولدرکه باعث تأخیر مثنوی اول حضرتك محو
ومستغرق اولمسی وبادئ تحریر وتقریری آنك عقل وصحوه کلمسیدرکه وجود شریفلری اکا علت غائیه وسبب وآکت
مستقله اولمشدر (مثنوی) مثنوی که صیقل ارواح بود* باز کفتش روز استفتاح بود* مثنوی که شول مظهر حقایق

الٓهيه اولان كلمات منظومه ومرأت اسرار ربانى ونكات قرآنى اولان ابيات موزونه ومسطوره‌دن عبارتدر كه نفسنده
مصيقل ارواح سالكين ومنقىء اشباح طالبيندر آنك بازكشتى يعنى بعد نظم السفر الاول وتمامه كمال فراغ حاصل
اولدقدنصكره حسام الدين چلبى معراج حقايقه عروج قيلدقدنصكره ينه عالم صورت وساحل كثرته رجعت ايورديغى
كونك ابتدا كونى مثنوينك دخى بازكشت وابتداء وافتتاحى ايدى استفتاح افتتاح معناسنه درنته كم استفتحت الشئ
ديرلر افتتحت معناسن ويررلر چوق كمسنه روزاستفتاح روز معراجدن ديوزعم ايدوب غلط ايلمشلردر وبكلش
سوبلمشلردر نتم عوام ما بيننده بو كلام مشهوردر كه ماه رجبك اول جمعه‌سى كيجه‌سنه الفى حذف ايليوب ستفتاح
كيجه‌سى وجمعه‌سى كوننه ستفتاح كونى ديرلر ولكن بولفظك اول كونه اطلاقى ضعفدن خالى دكلدر زيرا لغت
حسبيله دلالت ايلديكى معلومدر ومشهور ومتعارف اولان كتب احاديثده دخى اول كونه ستفتاح دينلمسى ثابت
اولمشدر اكرلسان ناسده اوكونه ستفتاح اطلاق ايلدكلرى جائز كوريلورسه معنىء مثنويكه صيقل ارواح اولدى
نك رجوعى رجب آينك اول جمعه‌سى كونى اولدى ديمك اولوب لكن اولى اولان معنى مثنوينك بازكشت وعودتى
روزافتتاح عودت ورجعت حسام الدين چلبى اولدى ديمك اولور فافهم (مثنوى) مطلع تاريخ اين سودا وسود
سال اندر ششصد وشصت ودو بود * بو سودا وسودك تاريخنك مطلعى سودا بونده بيع وشرا معناسنه درسود ربح وفائده
معناسنه دريعنى بو محل بيع وشراى معنوى وفوائد روحانى ورديى اولان جلد ثانينك تاريخنك ابتداسى سال التى
يوز التمش ايكيده ايدى يعنى هجرت نبوينك التى يوز التمش ايكنجى سنه‌سنده بو جلد شريفك نظم لطيفنه شروع
قيلندى مناقبده مسطوردر كه حضرت خداوندكارك ولادت شريفه‌لرى بلخ شهرنده هجرت نبوينك التى يوزدردنجى
سنه‌سنده ربيع الاول آينك التنجى كونى واقع اولمشدر پس بو جلد شريفه اللى سكز ياشنده ايكن ابتداء ايلمش
اولورلر مناقب افلاكيده ونفحات مولانا جاميده وفاتلرينك تاريخى بودركه يازلمشدر توفى قدس الله روحه وقت
غروب الشمس خامس جمادى الاخره سنة اثنين وسبعين وستمائه پس بو جلددن مثنوىء شريف اخرا ولنجه‌يه دك اون
ييل حياتده اولمش اولورلر سرورى وشمعى بو يرده شيخ سعدى ومولانا حافظك تاريخلرين ايراد ايدوب شيخ سعدينك
ذاتى كلامنه غالب ومولانا حافظك كلامى ذاتنه غالب وحضرت مولانك ذاتى كلاميله برابردر ديدكلرى محله مناسب
اولمين كلامى بيت شريفك معناسنه الحام وادخال ايلدكلرندن ماعدا مجرد لسان ناسدن مسموع اولان كلامه
اعتبار ايلمشلردر زيرا بر كسه‌نك ذاتى بيلمك يا وحى الهى‌يه ويا كشف ربانى‌يه موقوفدر بى وحى وبى كشف بر كمسه‌نك
ذاتى بيلمك محالدر اكر كلامندن استدلال اولنورسه (كلامندن اولور معلوم كشينك كندى مقدارى) ييوردقلرى
قول اوزره مثلا حافظك دخى كلامى ذاتنه غالب اولمز زيرا عند المحققين كلام متكلمك صفتيدر كه انك ذاتيله قائمدر
وبو خارجده اولان الفاظ اول ذاتله قائم اولان صفات حميده‌يه دلالت ايلر پس ذاتى كلامنه غالب وكلامى ذاتنه غالب
وياخود كلاميله ذاتى برابردر ديمك مشرب تحقيقدن بعيد وكلام عوام كالهوامه مشابه وقريبدر (مثنوى) بلبلى
زينجا برفت وبازكشت * بهر صيد اين معانى بازكشت) بر بلبل بورادن كتدى وطوغان اولدى بو معانينك صيدندن
اوترى بو عالمه رجوع ايلدى مصرع اولده ومصرع ثانيده اولان بازكشتلرده باز طوغان معناسنه اولمق ورجوع ايلمك
معناسنه دخى اولمق ايكيسنده يله جائز اولور يعنى بر بلبل كه مراد حسام الدين افنديدر بو عالم صورتدن عالم معانى
وحقايقه كتدى وكيرو بو عالم صورته رجوع ايتدى بو معانىء شريفه‌نك صيدندن اوترى باز اولدى
وبو كونه اسرار وعلومى شكار قيلدى ديمك اولور (مثنوى) ساعد شه مسكن اين باز باد * تا ابد بر خلق اين در باز باد
بو بازك مسكنى شاهك ساعدى اولسون بو باب خلق اوزره تا ابدى كشاده اولسون شاهدن مراد حضرت
حقدر وساعد شهدن مراد مرتبهء قوت وقدرت ونعمت ونصرت محصل صفات الهيه مرتبه‌سيدر كه
حضرت حقه نسبت اول مرتبه‌يدو ساعد كبيدر بازدن مراد حسام الدين افندى واين دردن مراد بو مثنوى
شريف قپوسيدر وتقدير كلام اولدر كه پادشاه حقيقينك مرتبهء صفاتى بو باز معنوى اولان شيخ حسام الدينك
مقامى اولسون تا ابد الآباد بو باب مثنوى ودر معنوى خلق اوزره مكشوف وكشاده اولسون (مثنوى
آفت اين درهوا وشهوتست * ورنه اينجا شربت اندر شربتست) بو بابك آفت وضررى هوا وشهوتدر يوخسه
بونده شربت ايچنده شربت واردر يعنى بو علم مثنويكه باب الهى ودر علوم ربانيدر بونك آفتى هوا وشهوت
نفسانيدر يوخسه بو مرتبه‌ده شربت اندر شربت واردر واكر هوا وشهوت اولمسه بوكا مشتغل اولان كمسه لذت
اندر لذت وحلاوت ايچره حلاوت بولمق مقرردر وبو باب مثنويدن وصال الهى‌يه مظهر اولمق محقق ايدى (مثنوى) اين
دهان بربند تا بينى عيان * چشم بند آن جهان حلق ودهان * بو دهانى باغله تا عيان كوره‌سن يعنى بو بدنك آغزنى اكل

وشرب نفسانيدن وغداى جسمانيدن سد ايليوب صائم اول رياضت ومجاهده‌يه اشتغال قيل تا كم اول در الهيده
اولان وعالم باطندن ظهوره كلان شربتى اندر شربتى عيانا كوره‌سن ودهان روحكى اكابر كوره‌سن اول جهان
معنوينك چشم بندى حلق ودهاندر بو نيكه باغليه‌سن بصر بصير تكدن چشم بندى زائل اولوب اول جهانى عيانا
كوررسن (مثنوى) اى دهان تو خود دهانهء دوزخى * وى جهان تو بر مثال برزخى * نور باقى پهلوى دنياى دون * شير
صافى پهلوى جوهاى خون * اول جهان حقيقتك بو حلق ودهان چشم بنديدر ديدكدنصكره دهان وجهانه على
طريق الالتفات خطاب ايدوب ييوررلر كه اى دهان سن خود دهانهء دوزخسن يعنى دوزخ نفسك يالكيسن هرنقدر
غدا ييسك ينه طويميوب (هل من مزيد) نعره‌سندن خالى دكلسن واى جهان سن دخى بين الوجوب والامكان
برخط فاصل مثالنده سنكه نه صافى معدوم ونه صافى موجودسن بلكه بين العدم والوجود والامكان والوجوب
بر حاجز وحائلسن برازخ قتى چوقدر كيمى صورى وكيمى معنويدر برزخ صورى مثلا بين البحرين اولان برزخ كبى
وبرزخ معنوى بين الاجساد الكثيفة والارواح اللطيفة وبين الدنيا والاخرة اولان برزخ كبى دخى نور الهى ايله دنياى دون
ووجود بهائمده شيرله خون ما بيننده اولان برزخلر كبى نته كم بو برزخ معنويه اشارت ايدوب ييوررلر نور باقيكه ذات
وصفات الهيه‌دن عبارتدر بو دنياى دونك پهلوسنده دركه بو دنيا ومافيها اكا مظاهردر مع هذا (بينهما برزخ
لا يبغيان) زيرا بو ممكن الوجوددر وحقيقتده معدومدر واول واجب الوجوددر پس ممكن واجب اولمز ومعدوم
حقيقى موجود حقيقى اولمز كه قلب حقايق قابل دكلدر كذلك شير صافى (من بين فرث ودم لبنا خالصا سائغا للشاربين)
آيتنك فحواسنجه خون ايرمقلرينك پهلوسنده درحال بوكه بينهماده برخط حائل معنوى مقرردر كه برى برينه قريشمز
اصل برزخ جامع وجود انساندر كه بين الوجوب والامكان والربوبية والعبودية والروحانية والنفسانية برخط مستقيم
كبى واقع اولمشدر مثلا روحانيتى طرفى لبن كبيدر پس انسان هرنقدر كه لبن روحانيت طرفنه مائل اولسه ضرر ويرمز
خون نفسانيتى روحانيته مبدل اولور وهر باركه خون نفسانيت جانبنه ميل ايلسه كمال واحتياط واهتمام لازمدر
تا حد الهيدن تجاوز ايتميه ونفسانيت جانبنه كتميه نته كم ييوررلر (مثنوى) چون دروكامى زنى بى احتياط
شير تو خون مى شود از اختلاط * چونكم اول خون نفسانيت طرفنه بر اياق قويه‌سن وبر آديم اوره‌سن بلا احتياط
ولا اهتمام درحال شير روحانيتك نفسانيته مبدل اولور وخون مرتبه‌سن بولور اختلاطدن يعنى حظ نفسه قريشمقدن
ولذت جسمانى‌يه مختلط ومشتغل اولمقدن ديمك اولور (مثنوى) يك قدم زد آدم اندر ذوق نفس * شد فراق صدر
جنت طوق نفس * حضرت آدم عليه السلام نفسنك ذوقى ايچره بر قدم اوردى يعنى اكل كندم قيلدى
جنت صدرينك فراقى نفسنه طوق اولدى ومدت عمرى قدر انك افتراقنده قالدى (مثنوى) همچو ديو ازوى فرشته
مى كريخت * بهر نانى چند آب چشم ريخت * اول ذلت سببيله فرشته اول آدمدن شيطاندن قاچديغى كبى قاچدى
بر ناندن اوترى نقدر كوز ياشى دوكدى يعنى اولقدر اغلديكه چهرهء مباركلرنى آب ديده شق ايلديكندن ماعدا سرنديب
واديلرندن جارى اولوب كوزى ياشندن قرنفل وبعض نبات بتديكى حديثله ثابت اولمشدر (مثنوى) كرچه يكمو
بد كنه كو جسته بود * ليك آن مو در دو ديده رسته بود * اكرچه بر قيل ايدى كنه كه اول آدم ديلمش ايدى يعنى حضرت
آدمك مراد ايلديكى كناه اكرچه بر قيل قدر حقير ايدى ليكن او موى ايكى كوزده بتمش ايدى پس قيل كوزده بتسه
عظيم ضرردر كذلك اكرچه اولقدر كناه سائر اعضا مانندى اولان انسانده بتسه ضرر ويرمز لكن ماننددديده اولان
انسان كامله نسبت ضرر ويرر پس اول قدر زلت آدمه نسبت ضرر ويردى (مثنوى) بود آدم ديدهء نور قديم * موى
در ديده بود كوه عظيم * حضرت آدم نور قديمك ديده‌سى ايديكه هر نبى نور قديم انسان العين منزله‌سنده در ديده‌ده
موى اولنوطاغ اولور پس كاملك وجودنده ادنى مرتبه خطا وزلت عظيم معصيت عد اولنور اما سائر خلقه اضافت
اولنسه اول مرتبه ضرر ويرمز (مثنوى) كر دران آدم بكردى مشورت * در پشيمانى نكفتى معذرت * اكر حضرت
آدم عليه السلام اول حظ نفسى مقتضاسى اوزره اكل حنطه ايلمكده ملائكه ايله مشورت قيلسه ايدى پشيمانلقده
معذرت ديمزدى يعنى نتيجه زمان غم والم ييوب (ربنا ظلمنا) ديو اعتذار ايلمزدى بونده تنبيه بودر كه انسان كندودن عاقل
ومرتبه جهتندن كندودن اعلا اولان كمسه‌لرله مشورت ايليه تا انلرك رأييله كندو رأيى قوت بولوب خطا وزللدن برى
اوله (مثنوى) زانكه با عقلى چو عقلى جفت شد * مانع بد فعلى وبد كفت شد * زيرا كه چونكم بر عقله بر عقل جفت اولدى
بد فعللكك وبد كفتك يعنى يرامز ايشك ويرامز سوزك مانعى اولدى وكم ايش ايشلمكدن وقبيح سوز سويلمكدن آنى دفع
قيلدى (مثنوى) نفس با نفس دكر چون يار شد * عقل جزوى عاطل وبيكار شد) نفس بر غير نفسله چونكم يار اولدى عقل
جزوى عاطل وبيكار اولدى وعملدن وكار خيردن معطل قالدى (مثنوى) چون زتنهايى تو نوميدى شوى * زير سايه يار

خورشیدی شوی) چون تنها القدن سن برنومیدکبی اوله‌سن لازم اولان اولدرکه خورشید حقیقته منسوب اولان یارك
سایه‌سی آلتنده اوله‌سن یعنی برمرشد مربی‌یه خدمت قیله‌سن وآنك صحبتنه وارادتنه واصل اوله‌سن دیمك اولور
مثنوی) روبجو یار خدایی را تو زود * چون چنان کردی خدا یار تو بود * یوری سن خدای تعالایه منسوب یاراسته
بی‌توقف چونکم انجلین ایلیه‌سن خدای تعالی سنك یارك اولدی (مثنوی) آنکه در خلوت نظر بردوخته ست * آخر
آنرا هم زیار آموخته ست * بو بیت سؤال مقدره جواب اولورکان برکمسه دیرکه خدایه منسوب اولان یاری طلب ایلمك
نه لازمدر چوق کمسه واردرکه خلوت اختیار ایدوب نظرلرین ماسوادن دیکمشلر وخلقدن منقطع اولوب حضرت حقله
آشنالق ایتمشلر بن دخی کندو باشمه خلوت اختیار ایلیوب بی زحمت مرشد نظرم ماسوادن دیکسم اولمزمی جواب
بیورورلر اول کمسه که خلوتده نظرنی ماسوادن دیکمش وحضرت حقه دیدهٔ دلی کشاده ایتمشدر آخر آنی هم یاردن
اوکرنمشدر یعنی نظرنی ماسوادن قطع ایدوب حق جانبنه کشاده ایلمکی بریار خدایی ومرشد ربانیدن اوکرنمشدر یوخسه
مجرد بی مرشد خلوت اختیار ایتمکله برکمسه ماسوادن خلاص اولوب واصل حق اولمز اکرظاهرده مرشدی یوق
ایسه‌ده واصل حق اولنلر برولینك روحانیتنك هدایت ومعاونتیله واصل حق اولورکه بونلره وسیله دینور پس
یارخدا ییدن جدا اولوب خلوت اختیار ایلمکه عندالاولیاء رضا وجواز یوقدر (مثنوی) خلوت ازاغیار باید نه زیار
پوستین بهردی آمدنی بهار * خلوت اغیاردن کرك یاردن کرکمز کورك قیشدن اوتری کلدی بهاردن اوتری کلمدی
اولیا که خلوته کتمشلر ومریدلرین دخی خلوت اختیار ایتمکه ترغیب وتحریص ایتمشلر مجرد اغیاردن خلاص اولمغه
وسیله‌دن اوتریدر پس خلوتك موضوعی اغیاردن اجتناب ایلمك ایچوندرنته‌کم پوستین قیش ایچون موضوع اولمش
ومناسب کلمشدر پس یاردن خلوت ایلمك مذمومدر ونقصان دینه وضلالته باعثدر (مثنوی) عقل باعقل دکر
دوتا شود * نورا فزون کشت وره پیدا شود) عقل برغیر عقل ایله دوتا اولور وقوت بولور اول مقارنت ومصاحبتدن نور
افزون اولدی وطریق الهی پیدا اولور وسالك قوت قلبله عیانا سلوك قیلور (مثنوی) نفس بانفس دکر خندان شود
ظلمت افزون کشت وره پنهان شود) امانفس آخر نفسله خندان اوله ومقارنت قیله اول مقارنتدن ظلمت زیاده اولدی
وراه الهی پنهان اولور (مثنوی) یارچشم تست ای مرد شکار * ازخس وخاشاك اورا پاك دار) یار یعنی مرشد هدایت
کردار ای مرد مرشد شکار سنك کوزك کبیدر آنی خس وخاشاکدن پاك طوت یعنی ای شکار اری مرشد
کامل سنك چشم حقیقتنك منزله سنده درکرکدرکه آنك قلبنی رنجیده ایلمك خس وخاشاکندن پاك طوته‌سن (مثنوی
هین بجاروب زبان کردی مکن * چشم را ازخس ره آوردی مکن) آگاه اول دیل سپورکه سیله برغبار ایله چشمه
خس‌دن برره آورد ایله یعنی چشم منزله سنده اولان یاره خس وخارکبی دل خراشلکدن خفیف ارمغان کتورمه وانك
قلبنی انجتمك مرتبه‌سنه یتورمه (مثنوی) چون که مؤمن آینهٔ مؤمن بود * روی او زآلوده کی ایمن بود) چونکم
مؤمن مؤمنك آینه‌سیدرکما قال علیه السلام المؤمن مرآة المؤمن) انك یوزی آلوده لکدن پاکدر اول سببدن
سنك شکل باطنکی وصورت جانکی سکا کوسترر (مثنوی) یار آینه ست جان را در حزن * در رخ آینه ای جان دم مزن
یار حزن وغمده جانك آینه‌سیدر ای جان آینه‌نك یوزینه نفس اورمه وکستاخلق ایدوب اکا مقابل طورمه تا سنك
فعلکدن وقولکدن رنجیده اولمیه وروی قلبنی ستر قیلمیه نته‌کم بیورورلر (مثنوی) تا نپوشد روی خود را در دمت
دم فروخوردن بباید هردمت * تا کم دردم یعنی علی الفور سکا کندو یوزنی اورتمیه پس هردم سکا خاموش اولمق
کرکدر دردم بونده علی الفور دیمکدر بعض نسخه‌ده ازدمت واقع اولمشدر سنك سوزکدن دیمك اولور (مثنوی
کم زخاکی چون زخاکی یار یافت * ازبهاری صد هزار انوار یافت * خاکدن کم میسن یعنی کم دکلسن چونکه برخاك
بهاره منسوب اولاندن یار بولدی صد هزار ازهار بولدی بهاری ده یانسبت ایچون اولورسه معنا بودر وبهاره منسوب
اولاندن مراد باد وباران اولور بوده جائز اولورکه یانسبت ایچون اولمیه بوتقدیر اوزره معنی خاکدن کم دکلسن چونکم
خاك بربهاردن یار بولدی صد هزار شکوفه وازهار بولدی (مثنوی) آن درختی کرشود بایار جفت * از هوای خوش
زسرتاپا شکفت * اول بردرخت که یاره جفت وقرین اوله لطیف هوادن باشدن آیاغه دك آچلدی واوراق واثمارله
مزین اولدی (مثنوی) درخزان چون دید اویار خلاف * درکشید او روو سر زیر لحاف * خزان وقتنده چونکم
اودرخت یار مخالف کوردی اول درخت یوزنی وباشنی یورغان آلتنه چکدی یعنی تستر ایلیوب برك وبارنی اخفا
ایلدی پس سالك اولنلره بونده تنبیه واشارت اولورکه اشجار ذوی العقولدن دکل ایکن یار موافق بولدقلری
وقتده ازهار واثمارنی وباطنلرینك اسرارنی ظهوره کتوروب شاد وخندان اولورلر ویار مخالف کوردکلرنده
اختفا واستتار قیلورلر پس سالك دخی بوصفتله متصف اولمق لازمدر (مثنوی) کفت یاربد بلا آشفتنست * چونکه

اوآمد طریقم خفتنست) درخت لسان حالله ایتدی برامن یاربدلانك ظهوری شدتیدر چونکم یاربد کلدی بنم
طریق عادتم اویومقدر اکرچه کفتنك قائلی درختدر لکن یار موافق یار مخالفدن تمییز ایلیوب یاربددن مجتنب اولان
کمسنه مراد اولور (مثنوی) پس بخسپم باشم از اصحاب کهف * به زدقیانوس آن محبوس کهف * مجتنب
اولان عارف دیرکه اویورم اصحاب کهفدن اولورم مغاره‌نك خوابی دقیانوسدن یکدر زیرا دقیانوس برکافر پادشاه
ایدی بونلری صنم پرستلکه دعوت ایلردی پس آنك مصاحبتنده کافر اولوب بیدار اولمقدن مؤمن ومسلمان مغاره‌ده
اویومق هزار بار اولی ایدوکن بیلدکلری ایچون آنك ضمنندن فرار ایدوب مغاره ایچره اختفا ایلدیلر قصه‌سی
مشهوردر تحریره حاجت یوقدر بعض نسخه‌ده به زدقیانوس ان محبوس لهف واقع اولمشدر معنی اولهف وحسرتك
محبوسی دقیانوسدن یکدر دیمك اولور (مثنوی) یقظ شان مصروف دقیانوس بود * خواب شان سرمایهٔ
ناموس بود) اول اصحاب کهفك یقظی یعنی بیدارلغی دقیانوسك مصروفی اولدی یعنی اویانقلق حالنده عمرلری
دقیانوسك خدمت وصحبتنه خرج اولوب تلف اولدی آنلرك خوابی عرض وناموسك سرمایه‌سی اولدی وقرب
حقه انلری واصل قیلدی پس مجرد بیدار اولمق مقبول دکلدر چونکم جهاد معصیتله اوله کذلك خواب دخی مذموم
دکلدر چونکم علم ومعرفتله اوله (مثنوی) خواب بیداریست چون بادانشست * وای بیداری که با نادان نشست
خواب معنای بیدارلقدر چونکم علم ومعرفتله دروای اول بیداره که نادانله اوتوردی یعنی شول عالم که جاهل
وغافل ایله صحبت قیلدی عالمه نائم اولنك نومی اندن هزار بار اولی اولدی (مثنوی) چونکه زاغان خیمه بر بهمن زدند
بلبلان پنهان شدند وتن زدند) چونکم زاغان دنیا وبیهوده تازان هوا وهوس کویان خطا خیمهٔ جمعیتی بهمن ضلالت
اوزره اوره‌لر وچتر اتفاق واتحادی شتای فساد وغوایت اوزره قوره‌لر بلبلان باغ هدایت وعندلیبان کلزار
ولایت پنهان اولورلر وسکوت قیلورلر (مثنوی) زانکه بی کلزار بلبل خامشست * غیبت خورشید بیداری کشست
انکچونکه کلزارسز بلبل خامشدر یعنی غیبت کلزار وبهار مقتضیٔ سکوت بلبل کویادرنته‌کم غیبت خورشید
پرضیا بیدارکش وجاذب نومدر مصرع ثانی مصرع اوله مثال اولور کماقدرنا وبو بیتده کنایه بودرکه بلبلان باغ
ولایت وعندلیبان روضهٔ طریقت مادام که کلزار حقیقت اولمیه وبهار آخرت ظهوره کلمیه حقیقت حالی سویلمکدن
صامتلر ومافی البالی تقریر ایلمکدن ساکتلردر زیرا احتجاب خورشید حقیقت مزیل انتباه وبیداری وجاذب غفلت
واستتاریدر پس غیبت خورشید مناسبتیله آفتاب روحك بوعالمدن غیبت وغروبنه اشارت ایله خطاب ایدوب
بیورورلرکه (مثنوی) آفتابا ترك این کلشن کنی * تا که تحت الارض را روشن کنی * آفتاب معرفت را نقل نیست
مشرق اوغیر جان وعقل نیست * ای آفتاب روح انسانی آخر بوکلشن جهانی ترك ایدرسن وتحت الارضه کیدرسن
تا که یرك آلتنی روشن ایلیه‌سن معرفت آفتابنه نقل یوقدر یعنی اکر مشرق آفتاب معرفت اولدکسه پس بیلکه حقی
بیلمك آفتابنه نقل یوقدر وآنك مشرقی جان وعقلدن غیری دکلدر هرشول کمسه‌نك که عقل وجانی آفتاب معرفتنه مطلع
اولدی نور وباقی مرتبه‌سن بولدی (مثنوی) خاصه خورشید کمالی کان سریست * روز وشب کردار او روشنکریست
علی الخصوص شول کماله منسوب اولان خورشید حقیقته نقل یوقدرکه اول جانبه منسوبدر وروز
وشب آنك عملی روشنکرلکدر (مثنوی) مطلع شمس ای اکر اسکندری * بعد ازان هرجا روی نیکوفری * اکر اسکندر
مشرب ایسك مطلع شمس حقیقت اولان عقل وجان عالمنه کل اندنصکره هرنه مرتبه‌یه وجانبه کیده‌سن نیکوفر
وپرانورسن نته‌کم حضرت اسکندر ذوالقرنین مطلع شمسه سبب اولان طریقه تابع اولوب حتی مطلع شمسه بالغ اولوب
اول شمسی برقوم عالینك اوزرینه طالع بولدیکه اول قومله شمس ماییننه جناب حق برستر وپرده قیلمشدی کما قال
الله تعالی فی حقه (ثم اتبع سببا حتی اذا بلغ مطلع الشمس وجدها تطلع علی قوم لم نجعل لهم من دونها سترا) پس
سن دخی ای سالك طریق الهی مغرب شمس روح اولان جسمانیت ونفسانیتی سیر ایتدکدنصکره اسکندروار مطلع
شمس حقیقت اولان جان ودله موصل اولان طریقه اتباع ایله حتی مطلع شمس حقیقته واصل اوله‌سن واول شمس
حقیقتی برقوم عالی اوزره متجلی وطالع بوله سنکه آنلرله شمس حقیقتك قتنده برحجاب یوقدر الاوفرت نور وکمال ظهور
مثنوی) بعد ازان هرجا روی مشرق شود * شرقها برمغربت عاشق شود * بعد الوصول الی مشرق شمس الحقیقه هرنه
جانبه که کیده‌سن وهرقنغی شیئه توجه ایده‌سن مشرق نور حق ومطلع ظهور وجود مطلق اولور (وایناتولوا فثم
وجه الله) سری ظهوره کلور ومارأیت شیأ الاورأیت الله فیه معناسی سکا دخی عیان اولور جمیع کائناتکه مشارق
شموس اسما وصفاتدر سنك وجودك مغربنه عاشق اولورلرکه سنك وجودك شمس حقیقته حجاب اولدیغی جهتدن
وآفتاب هویت آنکله محتجب اولدیغی حیثیتدن مغرب کبی اولور (مثنوی) حس خفاشت سوی مغرب دوان * حس

دریاشت سوی مشرق روان * سنك شب پره متابه سنده اولان حس ظاهرك مغرب جانبنه یلجیدر سنك درتار
ایدیجی حسك مشرق جانبنه کیدیجیدر یعنی حواس خمسهٔ ظاهرك مانند خفاش مشرق انوار الهی اولان روح
طرفندن فرار ایدوب مغرب کبی اولان محسوساته یلجیدر ومدرکات باطنك هر بری درپاش معارفدرکه مشرق انوار
الهی اولان روح جانبنه روان اولجیدر (مثنوی) راه حس راه خرانست ای سوار * ای خرانرا تو مزاحم شرم دار
حس ظاهر یولی خرلرك یولیدر ای سوار زیرا حس ظاهر خرلرده دخی واردر ای خرلره سن انلرك حواسنده مزاحم سن
شرم طوت یعنی ای هوا اسبنه سوار اولان مرتبهٔ حواس ظاهره ده استحیاایت وخرلر یولنی ترك ایت مرتبهٔ حواس
ظاهره ده قلان سن اسیر غدا وشهوت اولقده خرلره ازدحام وبریجی سن بو مذموم اولان صفتدن استحیا ایت وخرلر یولنی
ترك ایت خرلر یولنه کت (مثنوی) پنج حسی هست جز این پنج حس * آن چو زر سرخ وین حسها چو مس) بو ظاهری
اولان بش حسدن غیری بر بش حس دخی واردرکه اول حس حس مشترك وقوهٔ واهمه وقوهٔ متفکره وقوهٔ خیالیه
وقوهٔ حافظه در اول حواس باطنه قرمزی التون کبیدر وبو حواس خمسهٔ ظاهره بقر کبیدر (مثنوی) اندران بازار
کاهل محشرند * حس مس را چون حس زر کی خرند) اول بازارده که محشرك اهلی دررلر مراد اصحاب آخرت وارباب
حقیقت دررلرکه بونلره اهل محشر دینور مس مثابه سنده اولان حس ظاهری زر کبی لطیف اولان حس باطن
کبی نیجون صاتون آلورلر یعنی اهل محشرك قتنده حواس ظاهره یه اعتبار یوقدر انلرك قتنده مقبول اولان حواس
باطنه درکه انسانك حیواندن تمییزی آنکله در ومعارف واسرار ولطائف اول حواس باطنه ایله حاصل اولور اکرچه
بو حواس ظاهره دخی اسباب عالمدندر لکن مطلق دکل بلکه انسان وعاقل اولدیغی اعتبار ایله در (مثنوی) حس
ابدان قوت ظلمت می خورد * حس جان آزافتابی می چرد) بدنلرك حسی ظلمت ازغی یر یعنی قلبه ظلمت وکدورت
ویرمکه باعث اولان قوت وغدایی یر اما جان حسی بر آفتابدن اوتلر آفتابدن مراد آفتاب حقیقیدر یعنی جانك ادراکی
آفتاب حقیقیدن فیض آلور وغدا بولور دیمك اولور (مثنوی) ای ببرده رخت حسها سوی غیب * دست چون موسی
برون آور زجیب) ای حواس مدرکاتنی عالم غیبه ومقام لاریبه ایلتن سالك (واضمم یدك فی جیبك تخرج بیضاء من
غیر سوء) آیتنك مضمونی اوزره موسی وار دست افکارکی جیب قلبکدن طشره کتور تا نور معرفتله بیضا وپر انوار
کوره سن وعالمه ضیا کستر اوله سن (مثنوی) ای صفاتت آفتاب معرفت * وآفتاب چرخ بند یك صفت * کاه
خورشید وکهی دریا شوی * کاه کوه قاف وکه عنقا شوی * ای رخت حواسی غیبت هویت الهیه جانبنه ایصال ایدن
عارف معرفت کونشی اولمق سکا صفتدر وبو چرخك آفتابی بر صفتك بند ومقیدیدرکه اول منیر اکدن انجق ظلمت
محسوسه یی ازاله ایدر اما ای آفتاب معرفت اولان عارف سن جمیع اوصاف الهیه ایله متصف سن کاه خورشید
اولورسن خلائقی انوار الهی ومعارف واسرار ربانیه له منور قیلدیغك حیثیتدن وکاه دریا اولورسن امواج حقایق
اشیایی محیط اولدیغك جهتدن اکر (ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة
قولنی دیرسك شانکه لایقدر وکاه کمال رسوخ وثباتده کوه قاف اولورسن حقایق عوالمی احاطه قیلدیغك اعتباریله
وکاهی موجود الاسم ومعدوم المسمی عنقا اولورسن وقاف حقیقت انسانیه یی مقر ومظهر قیلورسن عنقا هویت
الهیه وظهور ربانیه دن عبارتدر وقاف حقیقت انسانیه دن عبارتدرکه مظهر ومقر ظهور الهیدر قاف اولمسی
مظهر هویت الهی اولدیغی اعتباریله در وعنقا اولمسی کندوبی فانی قیلدیغی اعتبار ایله در (مثنوی) تونه آن باشی
نه این در ذات خویش * ای فزون از وهمها وز بیش بیش) ای عارف بر جهتدن هر نه اسمله مسمی اولسك لایق زیرا کون
جامع ونسخهٔ اعظم سن وحد ذاتنده نه بو سن ونه او سن یعنی نه خورشید ونه دریا ونه قاف ونه عنقا سن ای سن اوهام
وعقولك ادراکندن فزونسن وزیاده اکلدن دخی زیاده سن محصل عقول واوهام سنك ادراکنده قاصره در
وحقیقتك حقایق عوالمی حاصره در (مثنوی) روح باعلمست وباعقلست یار * روح راباتازی وترکی چه کار * امر
الهی اولان روح انسانی علم وعقل ایله یاردر ونفخهٔ ربانی اولان روحك عربی وفارسی وترکی بیلمکله ولغات والفاظه
میل ایتمکله نه کاری واردر بونلر روح حیوانی وعقل جزوینك یاری ومحبوبیدر اما روح الهیه نك یار ومحبوبی ربی سی
بیلمك واسما وصفاتنی تعقل قیلمقدر عقل بر نور الهیدرکه روحك یار مشیر ومدبری وعلمك منبع وشجری کبیدر کما قال
الغزالی فی الاحیاء العقل منبع العلم ومطلعه والعلم یجری منه مجری الثمر من الشجر والنور من الشمس والقمر
والرؤیة من البصر (مثنوی) از تو ای بی نقش با چندین صور * هم موحد هم مشبه خیره سر * حضرت خداوند کار
جناب پرورد کارك اسرار بیچونی وکار بوقلمونی مشاهده سنده سائر واوج معانی وحقایق شئون الهیه ده طائر
ومکاشفهٔ تجلی افعال وصفات ذات احدیتده حائر اولوب کمال اشتیاق وغایت استغراقلرندن مرآت روحده مرئی وغایان

اولان

اولان جانانه خطاب ایدوب نور وحدتك غلبه سی واسطه سیله درحال مظهردن ظاهره ومرآتدن ناظره انتقال بیوروب
خطابا علی المحبوب الحقیقی دیرلرکه سندن ای ذاتنده بی نقش وبی رنك اولان محبوب حقیقی بوقدر صور کثیره واوصاف
واسماء متنوعه ایله هم مشبه اولنلر وهم توحید وتنزیه قیلنلر خیره سردر موحدك حیران اولمسی جمال مطلقی مرآت
مقیدده مشاهده قیلدقلری وقتده اولور ومشبهك حیرتی تنزیه وتوحید واطلاق وعدم تقید روحنه غالب اولدقده اولور
نته کم بیوررلر از تو ای بی نقش یعنی سندن ای بی نقش وبی رنك اولان پادشاه باچندین صور بوقدر تصاویر کثیره
وتماثیل بی نظیره ایله وهم موحد اولنلر بوادیٔ معرفتده حیران وفیافیٔ مشاهده ده خیره سر وواله وسرکردان دررلر
وبی نقشدن مراد ذات احدیتدر زیرا وجود من حیث هو هو غیر وجود ذهنی وخارجی یعنی لابشرط شیٔ اطلاقدن
وتقییددن وکلی وجزوی وعام وخاص وتشبیه وتنزیهدن مبرادر بو جمله سی بحسب مراتب ومقامات لازمهٔ ذاتدر
وچندین صوردن مراد اسما وصفات وشؤنات وتجلیات متنوعه در وبوقدر تعینات وتکثرات وتشخصات وتمثلات که
محسوس ومرئیدر جمله سی مرایای مظاهر اسما وصفاتدر پس کثرات اسما وصفات وتجلیاتدن کثرات مظاهر لازم
کلوب بوقدر نقوش وشؤن حاصل اولدی مشبه ایکی قسمدر بری صوری وبری معنویدر مشبه صوری جناب حقه
جسم اطلاق ایدنلردر کیمی جوهر دردیرلر وکیمی عرض دردیرلر وکیمی متشابهاتدن اولان آیتلرك ظاهر معناسنه اعتقاد
ایدوب (ید الله فوق ایدیهم) وخلقت بیدی (الرحمن علی العرش استوی) وبونلر امثالی آیتلرك ظاهرنه اعتقاد ایدوب
حقه جوارح واعضا ومکان اثبات ایدرلر نعوذ بالله واما مشبه معنوی اولدرکه حقی بحسب الظاهر قولله تنزیه ایلر لکن
بحسب الباطن یقینی اولمدیغندن جناب حقی بو اشیادن یا خارج آکلر ویا داخل وعرش وکرسیده اعتقاد ایدوب
یا طاغدن واسفلدن وارضدن تنزیه ایدوب پس اعتقادلرینه مناسب اله مجعول قیلدقلرندن مشبه معنوی اولمشلردر
اما موحد آنلردرکه جمیع اشیایی مظاهر ومجالی حق بیلوب هیچ وجود مطلقدن غیری بر شیئی کورمزلر (مثنوی
که مشبه را موحد می کند * که موحد را صور ره می زند * اول محبوب حقیقی هربارکه تجلیٔ وحدت مطلقه ایله قلوب
مشبهینه تجلی ایلیه مشبهی موحد ایلر وهر کاه که من حیث المظاهر والصورة قلوب موحدینه تجلی ایلیه متجلی فیه
اولان صورة انك یولن اورر اکر اطلاق وتنزیهدن غافل قیلورسه والا فلا تعبیر آخر کاه اولورکه اول محبوب حقیقی جمال
وحدتندن نقاب کثرت وتعیناتی رفع ایدوب تجلیٔ احدیتله قلوب مشبهینه تجلی قیلر پس هر مشبه بو شهود سببیله
عین موحد اولور وکاه اولور قلوب موحدینه من حیث المظاهر والصورة الظاهر تجلی قیلوب بو مشاهده نك استغراقنده
موحد مرتبهٔ تنزیهدن دور اولورسه صورت انك یولن اورمش اولور ولهذا قال سید الطائفة (الجمع بلا تفرقة زندقة
والتفرقة بلا جمع تعطیل والجمع مع التفرقة توحید) پس صورتك یول اورمسی وجود مطلقی مظاهردن برینه مقید
قیلوب جمیع اشیا ومظاهرده مشاهده قیلمقدن دور اولمقدرنته کم مناقب حضرت شمس الدین تبریزیده مسطوردرکه
برکون اوحد الدین کرمانی یی کوروب سؤال ایلدیلرکه درچه کاری کفت ماه را در طشت می بینم کفت درکردن اکر دنبل
نداری چرا در آسمان نه بینی یعنی اوحد الدین کرمانی حضرتلرینك مشربی شاهدباز ویا بکارلقله مشهور ایدی حضرت
شمس نور الله بانواره سؤال ایلدیلرکه نه مقام ونه مرتبه ده سن جواب ویردیلرکه ماه حقیقی وشاه احدیتی طشت
وجود مهر ویانده ومطلع طلعت محبوبانده مشاهده قیلورم حضرت شمس بیوردیلرکه اکر کردن جانکده من وجه
مرض معنوی اولمیه یدی ماه حقیقی یی آسمانی جمیع موجوداتده مشاهده قیلوردك اما بو مرتبه الله اعلم حضرت
اوحد الدینك اوائل حالی اولمقدر حضرت مولانا مقید مراتب اولنلر ایچون بیوررلر * بیت * ای برادر بی نهایت
درکهیست * بر هر انجه میرسی بالله مئیست (مثنوی) که ترا کویدز مستی بو الحسن * یا صغیر السن یا رطب البدن
حضرت مولانا بیوررلرکه ای محبوب حقیقت وای مرغوب ومطلوب اهل محبت کاه اولورکه کمال مستلکندن
سکا دیرای بو الحسن اولان مولانا یا صغیر السن دیر یعنی ای سنی کوچك یا رطب البدن وای بدنی تازه محبوب دیر
ابو الحسن کویندك فاعلیدر وابو الحسندن مراد حضرت مولانا کندولریدر دلیل وبرهان بودرکه بو بر تمام غزلدرکه
دیوان شریفلرنده مسطوردر بتمامه اول غزل بودر * بیت * یا غزالا بین غزلان الیمن * انت عینی انت روحی فی البدن
یا صغیر السن یا رطب البدن * یا قریب العهد من شرب اللبن * صح عند الناس انی عاشق * غیر ان لم یعرفوا عشقی لمن
روحه روحی وروحی روحه * من رأی روحین عاشا فی البدن * اقطعوا وصلی وان شئتم صلوا * کل شیٔ منکم عندی حسن
* یوسفی الوجه ترکی القفا * دیلمی الخد رومی الذقن * اما حضرتك کندولره ابو الحسن کنیتی مشهور دکلدر ویاخود
ابو الحسن دیمکدن مراد حسن حسام الدین چلبینك نامیدر وحضرت خداوندکارا کاملِ حقیقی دیر بو تقریبله
کندولره ابو الحسن بیوردیلر اوله ویاخود ابو الحسن دیمك صاحب الفعل الحسن ویا عقل الحسن ویا خلق الحسن دیمك

اوله اما برشارح بومعنایه مطلع اوله ممش ای طالب اسرار الهی وای راغب رموز نامتناهی اکابر اولیا وسلاطین اصفیا
جمال با کمال حقی ایکی قسم اعتبار ایلمشلردر بری جمال مطلقدر اول جمال وحدت ذاتیدر من حیث هی هی وعارف
جمال مطلقی فنا فی الله و بقا بالله حالنده مشاهده قیلور بری دخی جمال مقیددر وجمال مقید اولدر که محبوب حقیقی
مظاهر روحانی ومجالی ومرایای جسمانیدن تجلی قیلدقده موحد اول جمالی آینهٔ اشیاده مشاهده قیلدقده عین جمال
مطلقک انوار و پرتوین مشاهده ایدر نته کم ابن فارض بیوررلر * بیت * وکل ملیح حسنه من جمالها * معارله بل حسن کل
ملیحة * پس هر نقدر دلبر ملاحت کردار ومهوش صاحب آثار وارایسه اول محبوب حقیقینک جمال با کمالندن
مستعاردر پس موحد کاه جمال مطلقی بلا قید ولا اطلاق مشاهده ایدرلر وکاه بحسب المظاهر والمجالی مشاهده
ایدرلر نته کم سلطان الموحدین ابو یزید البسطامی بیورررلر انا اکلم الله وانا اسمع منه منذ ثلثین سنة والناس یظنون انی
اکلمهم هر بار که بو کاره انوار لاهوت غالب واسرار جبروت طالع ولامع اوله ظاهر ومظهر بونلرک چشم شهودینه واحد
اولوب اثنینیت وغیریت مرتفع اولور پس ظاهره خطاب ایلسه‌لر مرادلری اول مظهرده متجلی اولاندر لکن خلق عالم
بو سری فهم ایده‌مزلر نته کم ابن فارض بیورررلر * بیت * واوهمت صحبی ان شرب شرابهم * به سر سری فی انتشائی
بنظرة * معاذ الله که بو سلاطینک مخاطبه ومعامله‌سی سائر محجوبان بشریت ومحبوسان سجن طبیعت وشهوت
کبی اوله حفظنا الله وایاکم من سوء الخواطر الی الاکابر زیرا بو مضمون اول علم مکنون وسر مخزوندر که حضرت
حبیب خالق بیچون بو علمه اشارت بیورررلر ان من العلم کهیئة المکنون ولا یعلمها الا العلماء بالله ولا ینکرها اذا انطقوا به
الا اهل الغرة وحضرت حسن بن علیدن مرویدر که بیورمشلر * بیت * ورب جوهر علم لو ابوح به (لقیل لی انت ممن یعبد
الوثنا) پس برکسه که بو علمک حقیقتنه واقف اولمیه اول علمک اهالیسنه انکار جائز دکلدر نته کم بو آیت برهان ساطع ونص
قاطعدر (ولا تقف ما لیس لک به علم ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک کان عنه مسؤلا) قال البیضاوی ولا تتبع ما لم
یتعلق به علمک تقلیدا اکر ذات انساندن تجلی حق محال کورینورسه بوکا جواب بودر که جمیع علماء مفسرین واولیای
موحدین متفقلردر که حضرت موسایه تجلی شجرهٔ عنابدن ویا بر شجر اخضردن اولمشدر نته کم آیتده مذکوردر که
بیورررلر که (فلما اتاها نودی من شاطئ الوادی الایمن فی البقعة المبارکة من الشجرة ان یا موسی انی انا الله رب العالمین
پس تجلی حق احسن اشیادن ظهور ایدیجک اشرف اشیا که انساندر واقد کرمنا اکرامیله معزز ومکرم (واقد خلقنا
الانسان فی احسن تقویم) تشریفیله مشرف ومفخم اولمشدر پس بطریق الاولی تجلی حق انساندن ظهور ایده
بومحلده تحقیقک نهایتی بوقدر اما بوقدر ایله اکتفا اولندی احترازا عن التطویل (مثنوی) کاه نقش خویش ویران
می کند) از پی تنزیه جانان می کند) کاه اولور که جانانک تنزیه وتقدیسندن اوتری اول ابو الحسن کندو نقش ظاهرین والوان
اوصاف باطنین ویران ایدر که کمال تنزیه الهی افنای ظاهر وباطنده بولنور ومع بقیة الوجود کمال تنزیه موجود اولمز
فافهم تعبیرا آخر کاه اولور که اول ابو الحسن کندی وجودی نقشن ویران ایدر وجودنی ویران ایلمسی جانانک تنزیهندن
اوتریدر مادام که نقش وجود موهومی ویران اولمدقجه تشبیهدن وتقییددن خالی اولمز پس عارف محقق وکامل مدقق
نه صرف منزه ونه صافی مشبه اولور بلکه عارف بالله اولدر که تنزیهی وتشبیهی جمع ایدوب محلنده تنزیه ومحلنده تشبیه
ایده نته کم حضرت شیخ اکبر بیورررلر * بیت * فان قلت بالتنزیه کنت مقیدا * وان قلت بالتشبیه کنت محددا * وان قلت
بالامرین کنت مسددا * وکنت اماما فی المعارف سیدا * هر عارف که تشبیه وتنزیهی جمع قیله معارفده سید وامام اولدر
نته کم بو آیت کریمه‌ده تشبیه ایله تنزیه جمع اولمشدر (لیس کمثله شیء) تنزیهدر زیرا جمیع اشیانک مشابهتی ومماثلتنی من کل
الوجوه نفی ایلدی (وهو السمیع العلیم) تشبیهدر زیرا حقه وغیری‌یه هم سمیع وهم علیم دینور (مثنوی) چشم حس را
هست مذهب اعتزال * دیدهٔ عقلست سنی در وصال * حس ظاهر چشمنک مذهبی اعتزالدر عقلک کوزی وصال
ومشاهده‌ده سنیدر یعنی معتزله طائفه‌سی که رؤیت الهی‌یه منکرلردر کذلک ظاهر کوزی واسیر حس اولان کسه که
حالا معتزله مشربنده‌در که رؤیت الهی‌یه ومشاهدهٔ حقه قادر اولمز اما عقل معاد کوزی وصال الهی ومشاهدهٔ
ربانیده سنیدر که رؤیت حقه اکر دنیاده واکر آخرتده منکر دکلدر زیرا عقل کوزیله حق تعالی‌یی مشاهده ایلمک ممنوع
ومحال دکلدر نته کم حضرت عمرک (رأیت ربی بقلبی) وحضرت علینک لا اعبد ربا لم اره بیورملری بو مضمونی
مؤید اولور (مثنوی) مسخرهٔ حسند اهل اعتزال * خویش راسنی نمایند از ضلال * اعتزال اهل حس ظاهرک زبون
ومغلوبلریدرلر لیکن کندولرینی سنی کوسترلر ضلالتلرندن یعنی معتزله طائفه‌سی کندیلره اهل سنت واصحاب عدالت
اصل بزز دیو ادعا ایلیوب واهل سنته طائفهٔ مجبره دیو سویلیوب جهالتلرندن کندولرینی سنی کوسترلر لکن سنت
وطریق عدالتندن خارج اولوب اسیر حس قالمشلردر زیرا کتاب وسنت رؤیت حقه دلالت وشهادت ایلرجونکم انلر کتاب

وسنتده رؤیت حقه دلالت ایلین آیات واخباری تأویل ایدوب رؤیت اللهی انکار ایدرلر پس کندیلرینی سنی
کوسترنلری ضلالت وجهالتلرندن اولور زبون واسیر حس اولدقلرینه دخی مذهبلری شهادت قیلور (مثنوی) هر که
در حس ماند او معتزلیست * کرچه کوید سنی ام از جاهلیست) هر کیم که حس ظاهرده قاله اول معتزلیدر اکرچه اول اسیر
حس اولان کسه سنی‌یم دیرسه جاهللکندندر زیرا مذهب سنی اولدر که حق تعالینک رؤیتنی ومشاهده‌سنی مقر
ومعتقددر (مثنوی) هر که بیرون شد ز حس سنی ویست * اهل بینش چشم عقل خوش پیست * هر شول کسه که
حس قیدندن بیرون اولدی وبصر بصیرتله جناب حقی مشاهده قیلدی سنی اولدر اهل بینش خوش پی اولان عقلک
چشمیدر یعنی اهل مشاهده خوش روشلو ولطیف کیدشلو اولان عقل سلیمک چشمیدر که مشاهدهٔ حقی مقر
ومعترفدر (مثنوی) کر بدیدی حس حیوان شاه را * پس بدیدی کاو وخر الله را * اکر حیوانک حسی شاهی کوریدی
حیوانک حسندن مراد بو حس ظاهردر که رؤیتده حیوان ایله مشترکدر یعنی اکر بو حس حیوانی پادشاه حقیقی
مشاهده قیلیدی پس کاو وخر اللهی کورردی کاو وخر حضرت حقی کورمک خود محالدر (مثنوی) کر نبودی حس دیکر
مر ترا * جز حس حیوان ز بیرون هوا * اکر سنک بو حس ظاهردن غیری حسک اولمیدی هوا وهوسک طشره‌سندن
حس حیوانیدن غیری یعنی هوا وهوسک خارجندن اولان حس حیوانیدن ماعدا سنک بر آخر حس دخی
اولمیدی بو بیته مر هوندر (مثنوی) پس بنی آدم مکرم کی بدی * کی بحس مشترک محرم شدی * پس بنی آدم نیجه مکرم
اولوردی نیجه حیوانله مشترک اولان حس سببیله محرم اولوردی یعنی اکر بنی آدمک حواس باطنه‌سی اولمیدی وآنکله
ادراک معانی وحقایق قیلمیدی مکرم اولمزدی ومجرد حیوانله مشترک اولان حس سببیله محرمیت مرتبه‌سن
بولمزدی بو مصرعده اولان حس مشترکدن مراد حیوان حسیله مشترکدیمکدر انسانده اولان حس مشترک مراد
دکلدر وحس مشترک که نیجه محرم اولوردی دیمک دخی معنی دکلدر (مثنوی) نامصور یا مصور کفتنت * باطل آمد کی
ز صورت رفتنت * نامصور یا مصور پیش اوست * کو همه مغز ست وبیرون شد ز پوست * اولکی مصوردن نافیه ایله
وثانیحی مصور تحتنده ایکی نقطه‌سی اولان یا ایله درنامصوردن مراد مرتبهٔ احدیت یعنی ذات بحت الهیدر که تصور
وتصور اولنمدیغی حیثیتیدن نامصوردر بلکه من حیث هی هی اطلاق وتقییددن وتعریف وتوصیفدن مبرا ومنزه
اولدیغی جهتدن نامصور تعبیری صحیح اولور ومصوردن مراد مرتبهٔ واحدیتدر که ذات الهی بو مرتبه‌ده جمیع
اسما وصفاتیله متصف ومصوردر وجناب حقه صورت اطلاقی عند المشایخ الصوفیة والکلامیة جائز وثابتدر نته کم
لسان شرعده دخی وارددر قال علیه السلام ان الله خلق آدم علی صورته ای علی اسمائه وصفاته دیمکدر یاخود
نامصوردن مراد جناب حق اوله مشهود ومعین اولمدیغی حیثیتیدن ومصوردن مراد انبیاء واولیاء اوله ویاخود
صورت جمیع اشیا اوله پس معنی دیمک اولور که ای سالک سنک نامصور اولان ذاتدن ویاخود متصور اولان اسما
وصفاتدن ویاخود نامصور اولان ذات خدادن ومصور اولان انبیا واولیادن وسائر اشیادن سویلمکلک باطل کلدی
وبی معنی وبی حاصل اولدی صورتدن کچمکسز وکندیکی بشریت وحیوانیتدن خلاص ایتمکسز مصور اولان ذات
ربانی ویاخود مصور اولان اسما وصفات الهی وانبیا واولیا واشیای نامتناهی اول کسه‌نک عاملک اوکنده وشهود قلبنک
نظرنده‌در که اول کسه لب لباب معنوی مرتبه‌سن بولمش وقشور عقول جزئی وپوست فهم وادراک صوریدن منسلخ
اولمشدر وصورتدن معنایه کذر قیلمشدر وعلم وعرفانی حقدن آلمشدر (مثنوی) کر تو کوری نیست بر اعمی حرج
ورنه رو کالصبر مفتاح الفرج * اکر سن ای اسیر حس اولان کسه مشاهدهٔ الهیدن کور ایسک (لیس علی الاعمی حرج
مقتضاسنجه اعمی اوزره حرج وتکلیف یوقدر واکر کورد کل ایسک یوری صبر ایله که صبر فرجک مفتاحیدر
والصبر ضیاء فحواسنجه صبر ایلمک قلبک ضیا ومصباحیدر (مثنوی) پردهای دیده را داروی صبر * هم بسوزد هم
بسازد شرح صدر * کوزک پرده‌لرنی صبر داروسی هم یاقر هم صدرک شرحنی دوزر یعنی دیدهٔ دلک پرده‌لرنی که آندن
مراد غفلت وجهالت ومحبت دنیا ومیل ماسوادر صبر قیلمق ونفسی آرزوسندن منع ایلمک داروسی اول پرده‌لری
یاقر وهم انشراح صدر وفسحت قلب دوزر نیجه سینهٔ انسانی منشرح ومنفسح اولسه علامتی اولدر که دار غروردن
متباعد اولور ودار سروره انابت قیلور وموت کلمزدن اول اکا متهیء اولور (مثنوی) آینهٔ دل چون شود صافی وپاک *
نقشها بینی برون از آب وخاک * کوکل آینه‌سی چونکه محبت ماسوا پاسندن صافی وپاک اوله آینهٔ دلده آب
وخاکدن خارج نقشلر کوررسن یعنی عالم غیبک صور واشکالی مرآت قلبنده ظاهر اولوب اکا نظر ایدر کوررسن (مثنوی
هم ببینی نقش وهم نقاش را * فرش دولت را وهم فراش را * هم نقشی وهم نقاشی کوررسن دولت فرشنی وهم آنک
فراشنی مشاهده قیلورسن فراشدن مراد بر موجب (والارض فرشناها فنعم الماهدون) حق تعالیدر وفرش دولتدن

مراد بالارض جنت وبالارض حقیقتدر که اکا عالم مثال دخی دیرلر (مثنوی) چون خلیل آمد خیال یار من * صورتش
بت معنی او بت شکن * خلیل دوسته وصدیقه دیرلر درونه وقلبه متخلل اولدیغندن اوتری خلیل تسمیه اولندی
کما قال الشاعر * بیت * قد تخللت مسلك الروح منی * وبه سمی الخلیل خلیلا * بو محلده بمعنی صدیق اولسه ده جائزدر
لکن بمعنی متخلل اولسه دخی اعلادر تقدیر معنی چونکم بنم درون وباطنمه متخلل کادی حق بولنده اولان یارمك خیالی
اول خیالك صورتی بت ومعناسی بت شکندر ویا خود اول یارك صورتی بتدر مخدوم ومطمح نظر اولدیغی حیثیتدن
ومعناسی بت شکندر جمیع اصنام صوری ومعنوی بی نفی وازاله ایدوب اثبات توحید حقانی ایلدیکی جهتدن یعنی دین
محمدیه یاروددلدار اولان شیخ ولایت شعارك صورتی مخدوم ومعظم ومطاع ومحبوب اولدیغی جهتدن (اتخذوا
احبارهم ورهبانهم اربابا من دون الله) آیتنك فحواسنجه اللهدن غیری متخذ اولان ربه وبته نوعا مشابه اولور لکن
بونلر من دون الله اولان ارباب واصنام دکلدر بلکه بونلرك معناسی حضرت خلیل کبی ارباب متفرقه یی
کسر ایدیجی واصنام متنوعه یی نفی ایدیجیدر وبونلره اولان خدمت وعبودیت عین خدایه در (مثنوی) شکر
یزدانرا که چون او شد پدید * در خیالش جان خیال خود بدید * تعظیم وثنا اول اللهه که چونکم اول یار حقیقی پدید
وظاهر اولدی آنك خیالندن جان کندی خیالن وجمالن کوردی یعنی اول کاملك جمال وکمالی خیالی چونکم
مرآت یا کمده پدیدار وآشکار اولدی بر موجب حدیث (المؤمن مرآة المؤمن) جانم اول حضرتك آینهٔ خیالنده کندی
جمال باکمالنك خیالنی مشاهده قیلدیکه اولیا میزان خدا وآینهٔ تجلی درکه هرکس کندی مقدارنی بیلمك استسه
آنلرك میزانیله بیلور (مثنوی) خاك درگاهت دلم را می فریفت * خاك بروی کوز خاکت می شکفت * غائبدن مخاطبه
التفات بیوروب دیرلر که ای یار حقیقی سنك درکاهك ولا تیناهك خاکی بنم قلبمی فریفته ایلدی طپراق اول کمسنه نك
اوزرینه اولسونکه خاکدن تعجب ایلدی یعنی کندوسنی خاکدن زیاده بکندی ویا خود سنك خاککدن ظهور
ایلدی بو بیتده یار حقیقی اولان مرشده کمال تعظیم وتفخیم لازم اولدیغنه تنبیه بیورورلر (مثنوی) گفتم ار خوبم پذیرم
این ازو * ورنه خود خندد بر من زشت رو * مخاطبدن متکلمه التفات ایدوب بیورورلر بن کندی کندیمه دیدم که
اکر بن نفسمده وحد ذاتمده محبوب ایسم بو فریفته لکی وخاکك درکاهنه اولان شیفته لکی قبول ایدرم اول یار
حقیقیدن واکر بو مرتبه فریفته لکی قبول ایتمزسم خود بنم اوزریمه کولر زشت ولر زشت رولر برکمسیه که کوله
نه وجهله خوب رو اولور (مثنوی) چاره آن باشد که خود را بنگرم * ورنه او خندد مرا من چون خرم * او جمیلست و
محب للجمال * کی جوان نو گزیند پیر زال) برکمسه کندی کندی به یار حقیقینك محبتن وآنك قننده کندینك محبوبلکن
بیلمکه چاره اولدر که کندی به نظر ایلیه اکر کندیده یار حقیقی یه کمال میل ومحبت کوررسه بیله که یارك دخی اکا کمال میل
ومحبتی واردر که محبك محبتی محبوبك محبه اولان محبتندن حاصلدر ولهذا قال علیه السلام (من کان یحب ان یعلم منزلته
عند الله فلینظر منزلة الله عنده فان الله ینزل العبد من حیث انزله العبد من نفسه) انکچون حضرت مولانا بیورورلر
چاره اولدر که بن کندیمه نظر ایلیم اکر بن اول یاره کمالیله محب ایسم اول دخی بکا کمالیله محبدر واکر دکل ایسم اول بکا
کولر واستهزا قیلر بن آنی نیجه آلورم که بن زشتلك صفتیله که عدم میل ومحبتدر موسوم اولمش اولورم پس خوب زشتی
سومز وملیح قبیحه محبت ایلمك عادة اللهده مشهور وموجود اولمشدر ولهذا قال علیه السلام (ان الله جمیل یحب
الجمال سخی یحب السخا جواد یحب الجواد نظیف یحب النظافة) رواه ابو سعید والجمال یقع علی الصور والمعانی
والمعنی ای جمیل الفعال وکامل الاوصاف یحب جمیل الافعال وکامل الاوصاف پس ان الله طیب لا یقبل الا طیبا
حدیثی دخی بو معنایه دلیل والجنس الی الجنس یمیل قولی دخی برهان جلیلدر جنسیت علهٔ الضمام اولور مثلا
کورمزمیسن قجن بر تازه جوان بر قوجه قری یی آلوب اکا محبت والتیام قیلورمی زیرا عدم جنسیت علت منافرتدر
بیت * کند هرجنس باهم جنس پرواز * کبوتر با کبوتر باز با باز * کما قال الله تعالی فی کتابه المبین (الخبیثات للخبیثین
والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بو آیت کریمه اکرچه حضرت عائشه حقنده وارده
اولمشدر لکن مثل مجراسنه جاریه درکه هر طیب طیبه وخبیث خبیثه نك مقارنت ومنادمتی ایچون ضرب مثل
اولور (مثنوی) خوب خوبی را کند جذب این بدان * طیبات الطیبین بر وی بخوان * خوب خوبلغی جذب ایلر
اکر یا وحدت ایچون اولورسه خوب اولان بر خوبی جذب ایلر بونی بیل یعنی ذاتنده محبوب اولان کندی کبی
بر محبوبی صید ایلر واکا میل قیلور بو معنایه اقرار قیل اکر بوکا دلیل استرسك (الطیبات للطیبین) آیتنی بونك اوزرینه
اوقو که طیب طیبی جذب ایلدیکنه بو شاهد قویدر (مثنوی) در جهان هر چیز چیزی جذب کرد * گرم گرمی را کشید
وسرد سرد * جهانده هر نسنه بر نسنه یی جذب ایلدی انکچون کما ینبغی لرنده قدر مشترك البته بر جنسیت اولدی اسی

اسی یی وصووق صووغی چکدی زیرا حرارت حرارتله جنس وکذلك برودت برودتله جنسدر پس هر جنس جنسنی
کندی جانبنه جذب ایدر (مثنوی) قسم باطل باطلانرا می کشند * باقیان از باقیان هم سرخوشند * باطل قسمی
باطللری چکرلر وکذلك حق وباقی اولنلر حق وباقی اولنلردن هم سرخوشلردر باقیلردن مراد صالحاتدر هرنه دن
اولورسه اولسون کما قال الله تعالی (والباقیات الصالحات (مثنوی) ناریان مر ناریانرا جاذبند * نوریان مر نوریانرا
طالبند * ناریلر ناریلری جذب ایدیجیلردر یعنی ناره منسوب اولان وناردن وجوده کلان طائفه جنسیتلری حسبیله
بری برلرینی جاذبلردر نوریلر هم نوریلری طالبلردر یعنی نوره منسوب اولان نوردن ظهوره کلان قوم هم بری برلرینی
طالبلردر نوریلردن مراد انبیا واولیا وملائکه وصلحا ومؤمنین اولور (مثنوی) چشم چون بستی ترا تاسه گرفت * نور
چشم از نور روزن کی شکفت * چشم چون بستی ترا جان کندنیست * چشم را از نور روزن صبر نیست * تاسهٔ تو جذب
نور چشم بود * تا به پیوند د بنور روز زود * بو ابیات شریفه یی جنسیت علت ضم اولدیغنه وهر شیئی کندی جنسی
جذب وتسخیر قیلدیغنه مثال بیورورلر که مثلا چونکم کوزکی بغلیه سن سنی تاسه وغم طوتر زیرا نور چشم نور روزندن
قجن صبر ایلر کوزکی چونکم بغلیه سن سکا جان کندنلك یعنی کمال اضطراب والم واردر زیرا چشمك نور روزندن صبری
یوقدر پس بو تاسه وظلمت مفارقت جنسدن حاصل اولور وسنك تاسه لك جاذب نور چشم اولور تا کم علی الفور
کندی جنسی اولان نور روزه اوله شور معلوم اولدیکه جنسیت علت ضم وعدم جنسیت علت تاسه وغم اولمق مقرردر
(مثنوی) چشم باز ار تاسه گیرد مر ترا * دانکه چشم دل به بستی بر کشا * ان تقاضای دو چشم دل شناس * کو همی
جوید ضیای بی قیاس * اکر کوزك آچق ایکن سنی تاسه طوترسه بیلکه کوکل کوزنی بغلدك آنی آچ تا غم والمدن
خلاص اوله سن کو کاده اولان اول تاسه واضطرابی قلبك ایکی کوزینك تقاضاسی اکاه که اول دیدهٔ دل ضیای
بی قیاس طلب ایلرکه اول نور خدادر اول دم که دیدهٔ دل آنی بوله ظلمت غمدن آزاد اولور (مثنوی) چون فراق آن دو نور
بی ثبات * تاسه آوردت کشادی چشمهات * چونکم بو ایکی بی ثبات اولان نورك فراقی یعنی نور چشم ونور روزنك
افتراقی سکا تاسه وانقباض کتوردی صبرا تمیوب کوزلرك آچدك (مثنوی) پس فراق آن دو نور پایدار * تاسه می آرد
مر آنرا پاس دار * پس امدی اول ایکی پایدار اولان نورك فراقی دخی تاسه کتورر تحقیقا آنی حفظ طوت مراد قلبك ایکی
کوزینك نوریدر واول ایکی کوزدن مراد بری دیدهٔ عقل وبری دیدهٔ قلبدر که اکا بصیرت دیرلر پس دیدهٔ عقل ودیدهٔ قلبك
نورلرنی سالکه حفظ ایلمك لازم اولنلردندر تا آنك زوالیله ظلمت دائمیه یه مبتلا اولمیه وابدی تاسه وغملرده قالمیه
(مثنوی) او چو می خواند مرا من بنگرم * لائق جذبم ویا بد پیکرم * اول محبوب حقیقی چونکم بنی دعوت ایلرسه کم
والله یدعو الی دار السلام) ودخی والله یدعو الیغفر لکم) آیتلرینك فحواسنجه اول جمیع بنده لرنی دار سلامه ومغفرت
وقربت مرتبه سنه دعوت ایلربن نظر ایلیم آنك جذبنه لایقمیم ویا خود نالایق بد پیکرمیم اکرچه اول حضرتك
دعوتی جمیع عبادنه عامدر لکن آنك جذبنه وقربنه لایق ومستعد اولمین کمسه لره نسبت اول دعوت معنی استهزاء
وتهکمدر (مثنوی) گر لطیفی زشت را در پی کند * تسخری باشد که او با وی کند * مثلا کر بر لطیف محبوب زشتی
اردینه الیه ودار سعادتمه کل سنی خوان وصالمه طوبلیم دیو سویلیه بر مسخره لق واستهزا اولور که اول محبوب اول
زشت وقبیحه ایلر پس ای دعوت حقله مدعو اولان کمسه کرکدر که اولا کندی یوزنی کورهسن ملیح الوجه میسن ویا خود
قبیح الشکل میسن مقدم کندونی امتحان ایلیوب بر خوشجه کور (مثنوی) کی ببینم روی خود را ای عجب
تا چه رنگم همچو روزم یا چو شب * ای عجب کندی یوزمی قجن کوریرم تا که رنکم روز کبی میم ویا خود شب ظلمانی کبی
میم بو بیتده امحاض نصح ایلمك ایچون کندیلرین محل نصحه ادخال ایدوب علی قاعدة اسلوب الحکیم غیریلره تعریض
مراد ایدرلر (مثنوی) نقش جان خویش می جستم بسی * هیچ می ننمود نقشم از کسی * کندی جانمك نقشنی وصورتنی
چوقلق طلب ایلدم تا برکمسه نك مرآت وجودنده مشاهده ایلیم برکمسه دن بکا هیچ جانمك نقشی کورنمدی (مثنوی)
گفتم آخر آینه از بهر چیست * تا بداند هرکسی کو چیست کیست * کندیمه ایتدم آخر آینه ندن اوتریدر یعنی آینه
بوندن اوتریدر تا هر برکمسه کوره که اونه شیدر وحد ذاتنده کیمدر (مثنوی) آینهٔ آهن برای پوستهاست * آینهٔ
سیمای جان سنگی بهاست * آهندن اولان آینه وزجاجه دن اولان مرآت پوستلردن وظاهرده اولان صورتلردن
اوتریدر اما جان سیماسنك آینه سی یعنی علایم جانی کوسترن آینه سنکین بها اولودر یعنی زیاده ذی قیمت وآغر بها اولودر که
بغایت کمیابدر (مثنوی) آینهٔ جان نیست الا روی یار * روی آن یاری که باشد زان دیار * جانك آینه سی دکلدر الا یارك
یوزیدر که هر کسك اشکال باطنی صفات جانی انده نمایان اولور واول بر یارك یوزی که اول یار اول دیاردن اوله وحقیقت
شهرنه انتساب قیله (مثنوی) گفتم ای دل آینهٔ کلی بجو * رو بدریا کار بر ناید ز جو * حضرت خداوندکار قلب

شریفلرینه خطاب بیوررلر که دیدم کندی قلبمه که ای کوکل آیینهٔ کلی طلب ایله آیینه کلدن مراد اسم ذات ومستجمع
جمیع صفات اولان اسم الله الاعظمك آیینه سی اولان کامل انساندر که حضرت حق آنده جمیع اسما واوصافیله رونما
اولمشدر وبو کامل بحر محیط اسرار وفضائلدر وسائر مشایخ بوکا نسبت انهار وجداول کبیدر پس دله دیدم که بحر
زخار اسرار خدایه کت ای دل انهار کبی اولانلردن کار حاصل اولمز وآنلردن سالك مرادکاه بولمز (مثنوی) زین طلب
بنده بکوی تو رسید * درد مریم را بخرما بن کشید * بو آیینهٔ کلی طلب ایتمکدن وبحر اسرار جانبنه کتمکدن ای
مرشد نیکخوی بو عبد پیرجوی سنك کوی کل بویکه یتشدی نته کم درد مریمی خرما آغاجنه چکدی کذلك
درد ظهوری ولد روحانی برخوای (فاجاءها المخاض الی جذع النخلة) سن نخلهٔ ربانینك ظل حمایتنه کتوردی بوندن
مراد یا حضرت شمس الدین تبریزی ویاخود برهان الدین محقق ترمذی اوله یاخود حضرت خداوندکاره مرأت اولوب
جمال با کماللرینی انلرك مرأت وجودلرنده کوردکی ملابسه ایله حضرت صلاح الدین ویاخود حسام الدین اولسه دخی
قابلدر (مثنوی) دیدهٔ تو چون دلم را دیده شد * این دل نادیده غرق دیده شد * ای یار پسندیده وای دلدار برکزیده
چونکم سنك دیده لرنم کوکلمه دیده اولدی یعنی سنك رؤیت یقینك ومشاهدهٔ اعیانك اول دمده که بنم قلبمه کلدی
وقلبم دیده منزله سنده اولدی بو دل بی بصیرت سرتاسر غرق عین رؤیت اولدی (مثنوی) آیینهٔ کلی ترا دیدم ابد * دیدم
اندر چشم تو من نقش خود * ای یار حقیقی آیینهٔ کلی یعنی مظهر جمیع اسما وصفات الهی سنی کوردم ابدی وازلی
وابدی آیینهٔ کلی روح محمدیدر پس اول روح اعظمك هر دورده بر وارث اکملی آیینهٔ کلیدر رای آیینهٔ شامل وانسان
کامل بن سنك عینکده کندی نقشمی کوردم وصورت حقیقی می مشاهده قیلدم (مثنوی) کفتم آخر خویش را من
یافتم * در دو چشمش راه روشن یافتم * کفت وهمم کان خیال تست هان * ذات خود را از خیال خود بدان * اولدیکه
سنك عینکده احسن التقویم اولان صورت اصلیه می کوردم دیدمکه آخر حقیقتمه کندمی وذاتمی بن بولدم واول
یارك ایکی کوزنده بن راه روشن بولدم یعنی اول یارك عین قوت علمیه وعملیه سنده ویاخود عین ظاهر وباطننده راه
روشن وطریق مبرهن اولان صراط مستقیمی بولدم دیدم پس قوت وهمم درحال غلط انداز اولوب ودغدغه ومغلطه
ویروب دیدیکه آکاه اولکه بو کوردیکك صورت سنك حقیقت ذاتك دکلدر بلکه خیالکدر کندی ذاتکی خیالکدن
کیرو بیل وذات اصلیه کی خیالکدن تمیز قیل بو بیتده تنبیه واردر قوت واهمه نك انسانه کمال مغلطه سندن وزیاده
حکومت وسلطنتندن زیرا انسان هر نقدر کامل العقل اولسه ینه مغلطهٔ وهمدن خلاص ممکن دکلدر کما قال الشیخ
الاکبر (اعلم ان الوهم هو السلطان الاعظم فی هذه النشأة الانسانیة ولابد ان یحکم علی العقل فان العاقل ولو بلغ فی عقله
کمالا لا یخلص عن احکام الوهم علیه (مثنوی) نقش من از چشم تو آواز داد * که منم تو تو منی در اتحاد * کاندرین
چشم منیر بی زوال * از حقایق راه کی یابد خیال * اولدمکه قوت واهمه بکا بو معارضه یی قیلدی بنم نقش اصلیه
وصورت ازلیه م ای یار حقیقی سنك مرأت عینکدن بکا آواز ویردی وعلی طریق التقویة والاعانة خبر ایر کوردیکه
صقین مغلطهٔ وهمه باقمه وکندوکی نار تفرقه یه باقمه که سن بن وسن عین بن سن اتحادده مغایرت واثنینیت یوقدر وعالم
وحدتده اتحاد عند الکلامیه شیئ مغایرینك بر اولمسنه دیرلر وعند المشایخ الصوفیة شیئ واحد اوزره اعتبارات
وهمیه وخیالیه ایله حاصل اولان مغایرتك مرتفع اولوب شیئ واحدك وحدتی ظهوره کلمسنه دیرلر پس بعد ظهور
کمال الاتحاد الازلیة فی مرآة ذات الالهیة بو عین منیر بی زوال ولایزاله حقایق اسما وصفاتدن وهم وخیال نیجه یول
بولور ومکس وهم وخیال پر ضلال آسمان اعیانه نوجهله پرواز قیلور مرأت ذات انسان کاملده مرئی اولان صورت
اصلیه حقیقتدر فالحقیقة لا تنقلب بخواسته مجرد قوت وهمیه نك منقلب ومتغیر توهم ایتمسیله متغیر وحال
وخیال کبی متحول ومتبدل اولمز (مثنوی) درد و چشم غیر من تو نقش خود * کر ببینی آن خیالی دان ورد * زانکه
سرمه نیستی در می کشند * باده از تصویر شیطان می چشند * اول یار حقیقی بکا دیدیکه ای رفیق طریق وای شفیق
شفیق اکر نقش ازلیه وصورت اصلیه کی بنم ایکی کوزمدن غیریده کورسك یعنی عینین قوت علمیه وعملیه دن غیریده
ویاخود عین ظاهر وعین باطنمدن غیریده مشاهده قیلسك وبندن غیرینك دخی ایکی عینی سکا سنك نقش وصورتکی
کوسترسه لر واندن سکا خبر ویرسه لر آنی خیال ومردود بیل انکچون که انلرك هر بری عین وجودلرینه یوقلق سرمه سنی
وفنایه منسوب اشیانك میل ومحبتی کحلنی چکر ودهان دللری باده بی تصویر شیطاندن ایچر پس کمال نورانیتله منور
اولمین چشم پرآفات وبغایت صفوت وجلا ایله مصفا ومجلا اولمین مرأت بر نقشی کما هو حقه نیجه کورر ونوجهله
کوسترر یوزین کورمك استین آیینهٔ مجلاده کورر وجمالی کورمك استین دیدهٔ بینایه کوسترر فافهم هذه النکات
الشریفة ولا تغفل عن اسرارها اللطیفة (مثنوی) چشم شان خانهٔ خیالست وعدم * نیستهارا هست بیند لاجرم

انلرك

انلرك کوزی عدمك وخیالك خانه سیدر لاجرم بو اجلدن یوقلری وارکورر یعنی دنیا ومافیها که یوق منزله سنده در
وارکورر وآخرتی ومافیهانی یوق کورر چشم قلبی مقام خیال وعدم اولان کسه لرك شانی بودر (مثنوی) چشم من
چون سرمه دید از ذوالجلال * خانهٔ هستیست نه خانهٔ خیال * اما بنم چشمم ذوالجلالدن سرمه کوردی پس وجود
وبقا خانه سیدر خیال خانه سی دکلدر (مثنوی) تا یکی مو باشد از تو پیش چشم * در خیالت کوهری باشد چو یشم
مادامکه ماسوادن سنك چشمك اوکنده بر موی اوله سنك خیالکده بر کوهر یشم کبی اولور یعنی معنا جوهر کبی
ذی قیمت اولان شیئ سکا دون وحقیر کورینور (مثنوی) یشم را آنکه شناسی از کهر * کز خیال خود کنی کلی عبر *
یشمی کوهردن اول وقت اکلرسن یعنی ایوبی کمدن اول زمانده فرق ایلرسن که کندی خیالکدن باتمام عبور وکذار
ایلیه سن (مثنوی) یك حکایت بشنو ای کوهرشناس * تا بدانی تو عیان را از قیاس * بو خصوصده ای کوهرشناس
بر حکایت ایشت واندن حصه پذیر اولوب آنکله ایش ایت تا سن عیانی قیاسدن بیله سن ومشاهده یی مقایسه دن فرق
وتمیز ایلیه سن اول حکایه بودر (هلال پنداشتن آن شخص در عهد عمر رضی الله عنه خیال را (مثنوی) ماه روزه
کشت در عهد عمر * بر سر کوهی دویدند آن نفر) حضرت عمرك زمان شریفنده رمضان آیی اولدی بر طاغك باشی اوزره
اول زمانده اولان نفر یلدیلر وصعود ایلدیلر (مثنوی) تا هلال روزه را کیرند فال * آن یکی کفت ای عمر اینك هلال
تا رمضان شریفك هلالی فال طوته لر یعنی تیمن وتبرك ایدوب ماه رحمتله مسرور اوله لر بر کسنه حضرت عمره خطاب
ایدوب ایتدی ای عمر هلال اشته (مثنوی) چون عمر بر آسمان مه را ندید * کفت کین مه از خیال تو دمید * چونکم
حضرت عمر آسمان جانبنه نظر ایلدی آسمان اوزره ماهی کورمدی حضرت عمر اول کسنه یه دیدی که بو ماه سنك
خیالکدن ظاهر اولدی (مثنوی) ورنه من بیناترم افلاك را * چون نمی بینم هلال پاك را * یوخسه بن افلاکی سندن
زیاده کوریجی یم پاك اولان هلالی بن نیچون کورمیم (مثنوی) کفت ترکن دست و بر ابرو بمال * انکهان تو برنکر
سوی هلال * حضرت عمر اول کسنه یه ایتدی الکی یاش ایله وقاشك اوزره سوراندنصکره سن هلال جانبنه نظر ایله
مثنوی) چونکه او تر کرد ابرو مه ندید * کفت ای شه نیست مه شد ناپدید * چونکه اول کسنه قاشنی یاش ایلدی یعنی
برمغیله سیلدی ماهی کوره مدی اول کسنه حضرت عمره ایتدی ای شاه ماه یوقدر ناپدید اولدی (مثنوی) کفت آری
موی ابرو شد کمان * سوی تو افکند تیری از کمان * حضرت عمر اکا ایتدی بلی قاشك قیلی کمان اولدی سنك جانبکه کمان
کماندن بر خیال تیرینی براقدی (مثنوی) چون یکی مو کژ شد او را راه زد * تا بدعوی لاف دیدی ماه زد * چونکه
بر اکری قیل اول کسنه یه راهزن اولدی وانی غلطه براقدی تا کم دعوا ایله ماهك کورمه سی لافنی اوردی (مثنوی)
موی کژ چون پردهٔ کردون بود * چون همه اجزات کژ شد چون بود * بر اکری قیل چونکم چرخ کردونه پرده اوله
چونکه سنك جمیع اجزالك اکری اوله نیجه اولور یعنی جمیع اعضا وافعالنده استقامت اولمیه سن نه مرتبه لاف ودعوا ایله
مغرور اولورسن ونه مرتبه مشاهده ومعاینه لافن اوررسن بوندن قیاس ایله (مثنوی) راست کن اجزات را از راستان *
سرمکش ای راست روزان آستان * جزؤلرنی راستلردن راست ایله یعنی ای مدعی اولان اهل ضلالت جمیع اجزا
واعضاکی طریق حقده راست وصادق اولان صالحلردن راست ومستقیم ایله ای طوغری یوریجی اول آستاندن باش
چکمه یعنی راستلردرکاهندن معرض اولمه تا کم راست اوله سن واستقامت مرتبه سن بولاسن (مثنوی)
هم ترازو را ترازو راست کرد * هم ترازو را ترازو کاست کرد * هم ترازویی ترازو راست ایلدی هم ترازویی ترازو ناقص
ایلدی یعنی نیجه بر ترازو صحیح الوزن وکامل العیار اولسه وخلقك صحیح الوزن اولمسنه اعتقاد قیلسه بر ناقص اولان
ترازویی کتوروب انك سنك وقیه سیله راست ایدرلر وبعض زمانده بر صحیح الوزن وکامل العیار اولمین ناقص میزانه
بر آخر میزانی وزن ایدرلر وآنك ناقص اولان وقیه وسنکنه بلا تجربه اعتماد ایدوب حالی اوزره قورلر اول قیاس اولنان
ترازو ناقص قالور وبو مثال اولور شول کسنه لر حقنده که بر کامل ومکمله راست کله وانك اعمال واحوالیله کندویی
وزن قیله آخر الامر اول دخی کامل اولور وشول کسنه که بر ناقص کسنه یه راست کله وکندویی انکله وزن قیله وکامل اولنلره
واصل اولمغه بذل همت قیلمیه آخر الامر اول دخی ناقص قالور (مثنوی) هر که با ناراستان هم سنك شد *
در کمی افتاد وعقلش دنك شد * هر شول کسنه که ناراستلرله هم سنك اولدی یعنی صادق ومستقیم اولمیان ناقصلرله
کندی سنی وزن قیلدی وانلره مقارن ومصاحب اولدی اول کسنه کملکه وناقصلغه دوشدی وانك عقلی دنك وحیران
اولوب شاشدی (مثنوی) رو اشداء علی الکفار باش * خاك بر دلدارئ اغیار باش * یوری کفار اوزره اشداء اول اغیارك
دوستلغی ودلدارلغی اوزره خاك صاچ اصحاب رسول حقنده سورهٔ فتحده اولان بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلر (قال الله
تعالی محمد رسول الله والذین آمنوا معه اشداء علی الکفار رحماء بینهم) محمد که اللهك رسولیدر وشول کسنه که اللهه

ورسولنه ایمان کتوردیلر وانلکه بیله درلر بونلر کافرلر اوزره شدید وغلیظلردر یعنی کافرلره ترحملری یوقدر کندیلر
اورتاسنده یعنی بری برینه ترحم ایدیجیلردر پس سندخی یار صادق اولنلره رحیم ورفیق اول واغیار ونامحرم اولوب
سکا دوتملق ومحبت قیلمنلرك دوستلغنه ومحبتنه طپراق صاچوب انلردن معرض اول وانلرا وزره شدت وغلظت قیل
مثنوی) برسر اغیار چون شمشیر باش * هین مکن روباهبازی شیرباش * اغیارك باشی اوزره شمشیر کبی اول اغیاردن
مراد مؤمن وموحد اولمینلر وطاعت حق قبول قیلمینلردر آکاه اول تلکولك ایله یعنی اغیار مرتبه سنده اولان
طائفه نك بعض شیئلرینه ودوستلقلرینه طمع ایلیوب انلره تملق وتبصبص قیلمه شیر اول وانلرك اوزرینه مهیب ودلیر
اول (مثنوی) تازغیرت از تو یاران نسکلند * زانکه آن خاران عدو این کلند) تاکم غیرتلرندن یاران سندن منقطع اولمیه‌لر
یاراندن مراد اهل حق وصلحادرکه چن اهل طریقدن برکسه‌یی اهل نفس واهل صورت اولان کمسه‌لره مقارنت
ایلر ومصاحبت وملایمت قیلر کورسه‌لر غیرتلرندن اول کمسه‌یی ترك ایدوب اندن منقطع اولورلر زیرا اول خارلر بوکلك
دشمنلریدر یعنی اول خارطبیعت اولان اغیار بوکل باغ حقیقت اولان یارلرك دشمنیدر بواجلدن بونلرك مشرب
شریفی دخی اول اغیار سیرت اولان اهل صورتله مخالطه ومصاحبت ایلین اهل طریقدن منقطع اولوب نفرت ایدرلر
مثنوی) آتش اندرزن بکرکان چون سپند * زانکه آن کرکان عدو یوسفند * قوردلره آتش اور سپندی آتشه
اوردیغك کبی زیرا که اول قوردلر یوسفك دشمنلریدر یوسفدن مراد جمال باطن صاحبلری اولان صالحلر وسالکلردر
وکرکاندن مراد اهل حسد واصحاب بغض وعداوت اولان اهل نفس واهل صورت کمسه‌لردر پس سالکه لازم اولان
اولدرکه بواهل حسد واصحاب عداوت اولان حیوان طبیعتلره آتش ترکی اوره وآنلردن مفارقت قیله بوکرك سیرت
ودرنده طبیعت اولان اهل نفس واهل صورتك سالکان طریقته اولان مکروخدیعتن بیان ایلمکه شروع ایدوب
بیوررلر (مثنوی) جان بابا کویدت ابلیس هین * تابدم بفریبدت دیو لعین * ای طالب حق اولان ویار صادقه خدمت
ومصاحبت قیلان کمسه آکاه اول سکا ابلیس ای بابانك جانی دیر وسنك بعض حالکه ترحم ایدوب سنکچون غم یرتا لعین
شیطان سنی سوزایله الدایه وسنی بوکونه کلمات مموهه ایله فریفته ایلیه (مثنوی) اینچنین تلبیس با بابات کرد * آدمی را
این سیه‌رخ مات کرد * بوتجلین حیله‌یی سنك بابا که ایلدی آدمی بوقاره یوزلو شیطان مات ایلدی وبن سزه ناصحلردنم
دیو حضرت آدمله حوایه دوستلق عرض ایلیوب قسملر قیلوب انلری مغرور ایلیوب آخرالامر کورکه انلره نیلدی
بوشیطان جنك اولیاسی اولان شیاطین انس مکر وحیله‌ده اندن دخی اشددرلر وبونلرك بز سکا ناصح ومهربانز
دیملرینه دخی اعتماد ایلمك جائز اولنلردن دکلدر (مثنوی) برسر شطرنج چست است این غراب * تومبین بازی
بچشم نیم خواب * شطرنج باشی اوزره بوغراب چستدرسن آنك بازیسنه نیم خواب چشمله نظر ایلمه یعنی عالم
شطرنجنده بوغراب کبی اولان شیطان قتی چست وحیله بازدرسن آنك اویونه غفلت خوابله آلوده اولمش کوز ایله باقمه
بلکه کوزلرك برخوشجه آچ وآنك مکر وحیله‌سندن استعاذه ایدوب حق جانبنه قاچ (مثنوی) زانکه فرزین بندها
داندبسی * که بکیرد در کلویت چون خسی * زیرا که اول لعین چوق فرزین بندلر بیلورکه برخس کبی سنك بوغازکده
طوتلور فرزین بند شطرنج بازلر مابیننده براویوندرکه اهلی اولان آنی بیلور اما بونده زیاده حیله وخدعه‌دن عبارت اولور
وخسدن مراد نه ایدوکی بوبیتلرده ظهوره کلور (مثنوی) در کلوماند خس او سالها * چیست آن خس مهرجاه
ومالها * اول ابلیسك خسی نیجه ییللر بوغازده قالور اول خس ندر منصبك ومالك محبتیدر (مثنوی) مال خس باشد
چوهست ای بی ثبات * در کلویت مانع آب حیات * مال فی المثل خسدر ای راه طاعتده بی ثبات اولان کمسه چونکم
سنك جانك بوغازنده اول خس واردر مانع آب حیاتدر چوهست لفظی سهولت معنیدن اوتری مصرع ثانیه مصروف
اولور بعض نسخه‌ده ای بی ثبات یرینه آن بی ثبات واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی مال فی الحقیقه خسدر چونکم
اول بی ثباتدر سنك جانك بوغازنده مانع آب حیاتدر دیمك اولور (مثنوی) کربرد مالت عدو پرفنی * ره زنی را برده
باشد ره زنی * اکرسنك مالکی برپرفن عدو ایلته وبرحیله کر سارق آنی سرقه ایده فی المثل بررهزنی بررهزن التمش اولور
وبرقاطع طریقی برآخر قاطع طریق اخذ ایدوب کان قتل ایتمش اولور پس عاقل اولان کمسه رهزن اولان مالنك مسروق
ومغصوب اولمسی ایچون نه فریاد وفزع قیلور (دزدیدن مارکیری ماری را از مارکیر دیکر (مثنوی) دزدکی
از مارکیری ماربرد * زابلهی انرا غنیمت می شمرد * برخرسز جلك برمارکیردن مار الدی یعنی انك مارینی سرقه ایتدی
اول خرسز ابله لکندن آنی غنیمت صایدی (مثنوی) وارهید آن مارکیر از زخم مار * مارکشت آن دزد اورا زارزار
اومارکیر مارك مسروق اولمسیله زخم ماردن قورتلدی مار اول مارکیرك دزدنی زهرلیوب زارزار دلدی (مثنوی
مارکیرش دید پس بشناختش * کفت ازجان مارمن پرداختش * اول دزد ماری مسموم ومقتول کوردی پس آنی

آکادی دیدی جانمدن بنم مارم آنی پرداخت ایلدی یعنی اول مارکیر جان ودلدن دیدی بنم مارم اول سارقی تمام
ایلدی وآنی هلاك قیلدی (مثنوی) در دعا میخواستی جانم ازو * کش بیابم مار بستانم ازو * دعاده بنم جانم استردی
اول خدادن که اول سارق ماری بولم ماری آندن الم (مثنوی) شکر حق راکان دعا مردود شد * من زیان پنداشتم آن
سود شد * حق تعالی به شکر اولسون اول دعام رد اولدی مقبول اولمدی بن دعامك مردود اولمسنی زیان قیاس
ایلدم اول سود اولدی (مثنوی) بس دعاها کان زیانست وهلاك * وزکرم می نشنود یزدان پاك * چوق دعالر که اول
صاحبنه زیان وهلاك در وکرمندن یزدان پاك اول دعالری قبول ایلمز اول دعالرکه معنا سبب هلاك وباعث زیان
وممات اولور بوتقریر بیوره جقلری حکایه‌دن معلوم اولور (التماس کردن همراه عیسی علیه السلام زنده کردن
استخوانها از عیسی علیه السلام (مثنوی) کشت با عیسی یکی ابله رفیق * استخوانها دید در حفرهٔ عمیق * برابله
حضرت عیسی ایله رفیق اولدی بردریك چقورده اول ابله استخوانلر کوردی (مثنوی) کفت ای همراه آن نام سنی *
که بدان تو مرده زنده میکنی * اول ابله حضرت عیسایه ایتدی ای همره اول عالی اسمی که اول نام سنی ایله سن مرده‌یی
زنده ایلرسن (مثنوی) مرمرا آموز تا احسان کنم * استخوانها را بدان با جان کنم * اول اسم اعظمی بکا تعلیم ایله
تا احسان ایلیم اول اسم اعظم ایله استخوانلری جانلو ایلیم (مثنوی) کفت خاموش کن که آن کار تو نیست * لایق
انفاس وکفتار تو نیست * حضرت عیسی اول ابلهه ایتدی ابسم اول که اول سنك کارك دکلدر سنك انفاس وکفتارکه
لایق دکلدر (مثنوی) کان نفس خواهد زباران پاکتر * وزفرشته در روش دراکتر * که اول اسم اعظم باراندن پاکتر
نفس استرورروش وعملده ملائکه‌دن زیاده ادراك ایدیجی یعنی انك نفسی حرامله ملوث اولمیه وفرشته کبی عصیان قیلمیه
اول نام اعظم بویله برکسه استر (مثنوی) عمرها بایست تادم پاك شد * تا امین مخزن افلاك شد) عمرلر کرکدر تادم پاك اوله
تا افلاکك مخزننه امین اوله یعنی مدت مدیده وعهود بعیده مرور ایلمك کرکدرکه برکسه‌نك نفسی پاك اوله ودعاسی
مستجاب اولمق مرتبه‌سن بوله حق تعالی اول کمسه‌یی مخازن افلاکه امین قیله واول کمسه امناء اللهدن اوله (مثنوی)
خود کرفتی این عصا در دست راست * دست را دستان موسی از کجاست) مثلا فرض ایده لم خود بوعصایی الکده راست
ومحکم طوتدك اوله حضرت موسانك قصه‌سی قنده‌در یعنی فی المثل حضرت موسانك اژدرا ایلدیکی عصایی سن الکده
طوتسك مادام که سنده قوت موسی اولمیه اول عصایی سن اژدرا ایلمکه قادر اولمازسن وفرضی اژدرا اولسه ضبطنه قادر
دکلسن پس مجرد اول عصای موسانك اله کلمه سنده فائده نه اولدی وکذلك فسون عیسایی برکسه بعینه حفظ وضبط
ایلسه مادامکه اول حضرتده اولان طهارت ونزاهت اول کمسه‌ده اولمدیغی تقدیرجه فسون عیسایی ازبرا تمکدن
اکانه منفعت ظهوره کلدی (مثنوی) کفت اکر من نیستم اسرار خوان * هم توبرخوان نام را بر استخوان * اول ابله
حضرت عیسایه ایتدی یا عیسی اکربن اسرارخوان دکل ایسم هم اول نام شریفی استخوان اوزره سن اوقی (مثنوی)
کفت عیسی یارب این اسرار چیست * میل این ابله درین پیکار چیست * حضرت عیسی تعجب ایدوب دیدی یاربی
بواسرار ندر بوابلهك بوجنك وجدله میلی ندر لایق اولان بوایدیکه مجادله‌یی ترك ایدوب نصیحت پذیر اوایدی کندی
نفسنك اصلاحنه میل قیلیدی (مثنوی) چون غم خود نیست این بیماررا * چون غم جان نیست این مردار را *
بوبیماره نیچون کندی غمی یوقدر الهی بوخبیث ومردار نیچون کندی جاننك غمی یوقدرکه ایدیکه کندی جاننك
غمن ییدی وبنی اصلاح واحیا ایله دییدی (مثنوی) مردهٔ خود را رها کردست او * مردهٔ بیکانه را جوید رفو * اول ابله
کندی مرده‌سنی رها وترك ایلمشدر بیکانه اولان مرده‌یه یامه استر یعنی کندینك جهل وغفلتله مرده ومعصیت وضلالتله
پژمرده اولمش نفسنی وقلبنی احیا ایلمکی ترك ایدوب اول اشرسیرت غیری کمسه‌لرك مرده‌سنی احیا ایلمك استر بونه
حماقتدر ونه غفلت وجهالتدر دیدی وقصه‌دن حصه اولدرکه چوق احمقلر برعیسی نفس مرشد حیات بخشه واصل
اولور وآنك مصاحبتنه یول بولورلکن کندی نفس وقلبنك احیا واصلاحنی فراموش ایدوب آندن مشتهیات
نفسانیه سنك ولوازم دنیویه‌سنك حیات بولمسنی وظهوره کلمسنی تمنی قیلور چونکم حضرت حق تعالی‌یه بوکونه
مناجات ایلدی حق سبحانه وتعالی دخی آنك قلب شریفنه بطریق الوحی بوکونه سویلدی (مثنوی) کفت حق ادبار کر
ادبار جوست * خارجو بنده جزای کشت اوست * حق تعالی حضرت عیسی حضرتلرینه دیدی یا عیسی ادبارکر یعنی
ادبار ایدیجی بدبخت ادبار دلیجیدر وسعادت جانبنه توجه ایتمیوب شقاوت وبدبختلك سمتنه میل ایلیجیدر آنك اکدیکی
تخمك جزاسی بتمش خاردر یعنی مقدما اشلدیکی عملك محصولی حالا ظهوره کلمش شقاوت وادباردر دیدی پس حضرت
خداوند کار بومناسبتله هرکس نه اکرآنك محصول وجزاسنی بولمق مقرر اولدیغنه (ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره)
مفهوم منیفه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) آنکه تخم خار کارد در جهان * هان وهان اورا مجو در کلستان * اول

كسه كه جهانده خار تخمنی اكرآ كا، اول اكا، آنی كاستانده اسمه يعنی بد كار وقبيح كردار اولنه دار جنت ميسر اولمز
بلكه اكالايق اولان مقر سقردر (مثنوی) كر كلی كيرد بكف خاری شود * ور سوی ياری رود ماری شود * زيرا كه اول
بد بخت الندہ اكر بر كل طوته خار اولور واكر بر يار جانبنه كيده اول يار آنك نكبت وبد بختلكی سببيله اكا بر مار اولور
نته كم حضرت عيسايه رفيق اولان بد بخت كبی كه حضرت عيسی بوله سعادت كردار ايكن اول صاحب ادباره
عاقبت بر مار كبی اولدی (مثنوی) كيمياى زهر مارست آن شقی * بر خلاف كيمياى متقی * بو شقی زهر مارك كيمياسيدر
متقينك كيمياسنك خلافی اوزره كيميانك خاصيت وشانی اولدر كه برشيئی مغير ومبدل اوله پس حقيرودنی اولان
شيئی شريف وعالی قدر ايلينه كيميا ديرلر وكاه اولور كه بونك عكس ونقيضنده دخی استعمال ايدرلر چن برشی شريف
وعالی قدر اولان شيئی حقير ودون ايلسه نته كم بو بيتده واقع اولمشدر زيرا شقی اولنلر زهر مار وهلاك ادبار كيمياسيدر كه
چوق نيك كارلری وحالی كردارلری تبديل ايدوب بدكردار وخباثت شعار ايدرلر اما متقی اولنلرك نظرا كسير تأثيرلری
بونك ضديدر كه انلر نيجه حقيرلری شريف ونيجه بدبختلری اهل سعادت ايدوب تربيه وارشاد ايلملريله تشريف ايدرلر
نته كم خلافی متقی اولنلرك زهرمار كبی اولان كيمياسنك بيانته بو حكايه‌له تنبيه ايدوب بيوررلر (اندرز كردن صوفی
خادم را در تيمار داشتن بهيمه ولا حول كفتن خادم * صوفينك وصيت ايلمسنك بيانتده در بهيمه سنك تيمار طوتمقلغنده
خادمه وخادمك آكا ولا حول ولا قوة ديمه سنك بيانتده در ولا حول ولا قوة كلمه سنك تفسيری عن قريب معلومك
اولور اندرز وصيت ايتمكه ديرلر خادم مشايخ صوفيه ميانتده فقرانك خدمتيچون نصب اولنان كسيه ديرلر (مثنوی
صوفئی می كشت در دور افق * تا شبی درخانقاهی شد قنق * بر صوفی دور افقده يعنی اطراف عالمده سير وسياحت ايلدی
تا بركيجه برخانقاهده قونق اولدی واقامت قيلدی (مثنوی) يك بهيمه داشت در آخر ببست * او بصدر صفه با ياران
نشست بر حيوان طوتردی آخرده آنی بغلدی او صوفی صدر صفه ده يارانله اوتردی (مثنوی) چون مراقب كشت
با ياران خويش * دفتری باشد حضور يار خويش * يعنی اول صفهٔ خانقاهده اقامته نيت قيلن صوفی چونكم
مراقب اولدی كندی يارانيله صحيفهٔ دله متوجه اولوب وحق جانبنه انتظار قيلوب حق هر حالكه ناظر بولمق وآنكله
معامله قيلمقدر يعنی كندی يارانيله مراقب اولدی زيرا بر دفتر كبی اولدی يارك اوكنك حضوری يعنی يارك اوكنده حاضر
اولمق حضور پيش يار تقدير نده در بعض نسخه ده پس مراقب كشت واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنی اول صوفی
صدر صفه ده اوتوردی صكره كندی يارانيله مراقبه به واردی يارك حضوری صوفينك قتنده بر دفتر در ديمك اولور
(مثنوی) دفتر صوفی سواد حرف نيست * جز دل اسپيد همچون برف نيست * زاد دانشمند آثار قلم * زاد صوفی
چيست آثار قدم * صوفينك دفتری حرفك سوادی دكلدر يعنی طريق تصوفه ذاهب اولان صوفيلرك دفتر باصوابی
سواد كتاب حروف وكلمات پر از تياب دكلدر برف كبی بياض وصافی اولان دلدن غيری كتابلری يوقدر واول كتاب دلی رقوم
اغيار وسوادن ونقوش دنيا ومافيهادن برای قبول فيوضات الهی ساده وصافی ايدوب غل وغشدن بری وعاری
قيلمشلردر (بيت) خاطرت كی رقم فيض پذيرد هيهات * مكر از نقش پراكنده دلت ساده كنی * دانشمند وعلم وعقلدن
بهرمند اولنلرك زاد وذخيره سی آثار قلم ومحصولات خطوط زرقدر وزاد وذخيرهٔ صوفی ندر آثار ومحصولات
قدم درقدم كسر قافله اوقنسه دخی جائزدر زيرا اكثر كبار صوفيه نك آثار ازليه زاد وغداسيدر لكن فتح قافله قرأت اولمق
اولی درسياق وسباقه مناسبتی اولديغيچون ونفس نده زاد صوفی آثارده سلوك زيرا اصول وصولی بولمق وقواعد وعقايدی
بيلمك بالاستقرا ايكی طريقله ممكن اولور يا بطريق فكر ومطالعهٔ كتب ورسائل حاصل اولور بو بطريق علماء كلاميه
وحكماء مشائيه نك يوليدر كه بونلرك زاد وذخيره سی آثار قلم وحروف وكتابدن حاصل اولان حكمدر ويا خود بطريق
رياضت وتصفيهٔ دل حاصل اولور بو بطريق حكماء اشراقيه ومشايخ صوفيه نك يوليدر وبونلرك زاد وغداسی آثار روش
طريق الهی وانوار اسرار نامتناهيدر (مثل الفريقين كالاعمی والاصم والبصير والسميع هل يستويان مثلا
افلا تذكرون) زيرا طريق اولك اساسی ظن وقياس واستدلال عقلی اوزره در (وما يتبع اكثرهم الا الظن ان الظن لا يغنی
من الحق شيئا) اما طريق تصوفك سالكلری ومذهب تصرفك مالكلری دلائل عقليه وبراهين نقليه يه محتاج دكلدر
آنكيچون كه هر بری عقل كل باغنده كلدر بونلر اول طائفهٔ عليه در كه دائما كوشلری علوم وحكم خدا اوزره وروشلری
آثار قدم مصطفی اوزره در كه دائما كوشلری علومدر نته كم بيوررلر (مثنوی) همچو صيادی سوی اشكار شد * كام
آهو ديد و بر آثار شد * چند كاهش كام آهو در خورست * بعد از ان خود ناف آهو رهبرست * مثلا صوفی شول صياد
كبيدر كه شكار جانبنه كتدی وآهونك ايزنی كوردی وآنك آثاری اوزره سلوك ايتدی يعنی صوفئ صفوت شعار
شكار معارف اسرار ايچون توجه قيلدقده صحرای هويت اولان نبی مختارك علايم وآثارن كوروب وسلف مشايخ

كبارك اثرينه كيدوب جست وجو ايدر چند كاه اكا آهوی حقيقتك اردنجه كتمك درخور ولايقدر اندنصكره ناف
آهوا كار هبردر تا كندو ذاتنه دك يعنی بعد السلوك علی اثر النبی عليه السلام وعلامة قدم الولی والوصول الی فايحة
مسك علمه ورايحة سلمه ترشده رايحة علمه عليه السلام الی حقيقته ويتوصل الی ذاته (مثنوی) چونكه شكر كام كردوره
بريد * لاجرم زان كام در كامی رسيد * رفتن يك منزلی بر بوی ناف * بهتر از صد منزل وكام طواف * آثار قدم نبی مجتبی
وسنت سنيهٔ حضرت مصطفی عليه السلام فی الحقيقه سالكه نعمت عظمی وسعادت كبری در چن سالك بو نعمتك
شكرنی ادا قيلسه يعنی قلبا وقالبا طريق حقه سالك اولوب يولی قطع ايلسه (لئن شكرتم لازيدنكم) آيتنك موجبنجه
لاجرم اول روش وكامدن مراد ومرامنه يتشور ودلدار ودلارامنه يتشور (من عمل بما علم ورثه الله علم ما لم يعلم)
حديثنك مضموننجه بيلديكی علمه وارث اولور بر منزل نافه رايحه سی اوزره كتمك يعنی نافه كبی محل مسك علم لدنی
اولان ولينك رايحهٔ فايحه سی ايچون بر منزل سفر ايتمك بهتر درصد منزلدن وكامدن كه طواف ايچون اوله زيرا طواف
وحج عبادت عملدر (والعلم افضل من العمل وخير من العبادة) حديثنك موجبنجه علمك طواف وحجدن فضيلتی
زياده در كه روح عملدر (مثنوی) ان دلی كو مطلع مهتابهاست * بهر عارف فتحت ابوابهاست * شو بركوكل كه
مهتابلرك مطلعيدر يعنی شول بر كوكل كه الله تبارك وتعالينك اسما وصفاتی مهتابلرينك مظهر ومطلعيدر
عارف بالله ايچون اول ابواب جنات حقايقك مفتوح اولمسيدر هر بر اسم الهی جانب حقه بر در كبيدر كه عارف
ابواب اسماء الهيه دن جنت حقيقتی مشاهده ايدر (مثنوی) با تو ديوارست وبا ايشان درست * با تو سنك وبا عزيزان
كوهرست * ای عارفاندن اولميان سكا نسبتله اول مطلع انوار اسماء الهی اولان كوكل ديواردر كه انجق جسد كوررسن
واول عارفلره دردر كه اول بابدن جمال با كمال صفات الهيه يی مشاهده ايدرلر وسكا نسبتله سنك بی فرهنك وعزيزلره
نسبتله كوهر پر انوردر (مثنوی) انچه تو در آينه بينی عيان * پير اندر خشت بيند پيش ازان * اول نسنه يی كه سن
آينه ده عيان كوررسن پيرلر آنی كرپجده اندن زياده كوررلر يعنی شول اموريكه سن آينهٔ وجودده ظهوره كلوب
صورت كوستردكده عيان كوررسن لكن پيرلر آنی مرتبهٔ ترابده وعالم نابده كوررلر ونه صورت بغليه جغن بيلورلر
پس بو مقامك صاحبی اولان كملردر آنی توضيح وتفسير بيوررلر (مثنوی) پير ايشانند كين عالم نبود * جان ايشان
بود در دريای جود * پيرانلردر كه بو عالم يوق ايدی انلرك جانی جود وكرم درياسنده ايدی يعنی جود وكرم درياسی اولان
حق تعالينك علمنده موجود اولمشلردی (مثنوی) پيش ازين تن عمرها بگذاشتند * پيشتر از كشت بر برداشتند *
بو تندن اول عمرلر كچوردیلر وعيش وصفالر سورديلر زراعت ايتمزدن مقدم محصول قالدرديلر يعنی اول صاحب
سعادتلرك ارواحی بو عالم اشباحه كلمزدن اول وتن لباسيله ملبس اولمزدن مقدم اعيان ثابته مرتبه سنده وعالم
ارواحده نيجه عمرلر وصفالر سورديلر وبو دنيايه كلوب عمل تخمن اكمزدن وخدمت وطاعت غراسن دكمزدن مقدم
بونلر ريع ومحصول كوترمشلر يعنی بونلرك وجودنده اولان دولت وسعادت عبادت وطاعتلرينك اثری وثمری دكل
بلكه (ان الذين سبقت لهم منا الحسنی) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه بونلر حقنده سبقت ايلين عنايت ازليه نك اثری
وثمريدر پس بونلر اول نفع وثمری بو عالمه كلمزدن ومزرعهٔ دنياده زراعت قيلمزدن اول حاصل ايلمش اولورلر (مثنوی)
پيشتر از نقش جان پذرفته اند * پيشتر از بحر درها سفته اند * تن نقشندن اول انلرك جان قبول ايلمشلردر نه انكه انلرك جانی
بدنلريله بيله ظهوره كلدی خلافا للفلاسفه كه انلر روح بدنله بيله خلق اولور وبدن موجود اولدقدنصكره حق تعالی
اكا روحی نفخ قيلور ديرلر بونلر دريادن اول درلر دلمشلردر دريادن مراد صور موجودات اولور يعنی بحر موجودات
خلق اولمزدن اول بو سلطانلرك ارواحی مرتبهٔ اعيانده معانی درلرين دلمشلر وجواهر اسراره واصل اولمشلر
وكنز مخفی مرتبه سنده قرار قيلمشلردی (حكايت مشورت كردن خدای تعالی با فرشتكان در ايجاد خلق (مثنوی
مشورت می رفت در ايجاد خلق * جانشان در بحر قدرت تا بحلق * چون ملائك مانع آن می شدند * بر ملائك خفيه
خنبك می زدند * بيورمشلردر يكه پيرانلردر كه بو عالم يوغيكن انلرك جانی دريای جود الهيه ده موجود ايدی بو تندن اول
تجلیٔ الهيه ايله عمرلر كچورمشلردی واعمال برين اكمزدن اول محصول قالدرمشلردی وبو نقش تندن مقدم حيات
حقيقيه يی قبول ايتمشلردی وبو بحر وجود خارجيدن اول درر مقاصدی دلمشلردر يعنی هر نقدر سعادته فائز وحائز
اولديلرسه ازلده اولمشلردی پس بو كامللرك موجود ازلی اولديغی جناب حق ملائكه سنه بيلدرميوب (واذ قال ربك
للملائكة انی جاعل فی الارض خليفة) آيتنك مقتضاسنجه خلق اجساد خلفا حقنده بونلرله مشاوره ايلدی قال
صاحب المدارك فی تفسير هذه الاية وانما اخبرهم تعالی بذلك ليعلمهم طريق المشاورة فی امورهم قبل ان يقدموا عليها
وهو غنی بعلمه وحكمته البالغة عن المشاورة بو خلفا واوليانك جانلری بحر قدرت الهيه ده بوغازلرينه دك مستغرق

ایدی چونکم ملائکه (اتجعل فیها من یفسد فیها ویسفك الدماء) آیتنك خواسنجه ایجاد خلفایه مانع اولدیلر مرتبهٔ
اعیان ثابته دن هر برکاملك عینی لسان علم واستعداد له ملائکه نك بو تعریضنه خفیة خنبك چالدیلر یعنی
آغز او تدردیلر خنبك اصلق چالمغه دیرلر وبونلر بویله دیدکاری ایچون استهزا اولوم مراد ایدرلر وخنبك لفظنك محلنه
طعنه می زدند دیسه لردخی نظمه خلل کلمزدی پس خنبك لفظنی ایراد ایلمزنده نکته بودرکه خنبك بلاترکیب حروف
وکلام معنای استهزایی متضمن بر بسیط صوتدر پس مکالمهٔ اعیان وارواح وملائکه کندی مرتبه لرنده حروف
وکمات ملفوظه ایله دکل ایدیکنه اشارت بیوررلر وبو بیان تا آخرینه دك بونلرك هر حالی ازلی اولدیغنه اشارتدر وبو محله
مناسب اولان تفصیلی شرح خمریهٔ میمیهٔ ابن فارضده وقصیدهٔ تائیه نك دخی اوائلنه قریب وبنیتی فی سبق روحی
بنیتی بیتنده ذکر ایلمشز فلیطلب فیها (مثنوی) مطلع بر نقش هرکه هست شد * پیش ازانکه نفس کل پابست
شد * هر شول کسه نك نقشی اوزره که وار اولدی بونلر مطلع اولدی اندن مقدمکه نفس کل پابست اولدی نفس کل
عرش وعرشك درونده اولان نقدرشی وار ایسه آنك نفسیدر یعنی جمیع اشیانك وجود خارجیسی وجوده کلمزدن
اول وآیاق بغلیوب وجود مرتبه سنده مقید اولمزدن مقدم بو حقیقت پیرلرینك روح شریفلری جمله نقوش کائناتك
اسرارینه مطلع اولمشلر وحقایقنی مشاهده قیلمشلردی (مثنوی) پیشتر ز افلاك کیوان دیده اند * پیشتر ازدانهانان
دیده اند * بونلر افلاکدن مقدم کیوان کوردیلر کیوان زحل یلدزینه دیرلر مراد قبل وجود الافلاك زحلك حقیقتنی
وخاصیت وآثارنی کوردیلر دیمك اولور دانه لردن مقدم لرنان کورمشلردر یعنی دانه لردن حاصل اوله جق نتایجه
نظر ایر کورمشلردر محصل هر شیئك اصلنده فرعنی مشاهده قیلمشلر وماهیات اشیا به عالم اولوب اندن ظهوره کله جکی
بیلمشلردر (مثنوی) بی دماغ ودل پر از فکرت بدند * بی سپاه وجنك بر نصرت زدند * دماغسز وقلبسز فکرتدن
پر ایدیلر عسکرسز وجنکسز کندیلرنی نصرت اوزره اوردیلر یعنی حق تعالینك نصرت ومعاونتنه ازلده کندیلرینی
مقارن قیلدیلر (مثنوی) آن عیان نسبت بایشان فکرتست * ورنه خود نسبت بپنهان رؤیتست * بو بیت سؤال مقدره
جواب اولور بی دماغ ودل پر از فکرت بدند دیدکاری کبی کان برسائل دیرکه فکرت خود تصورات ذهنیه وترتیب
مقدمات عقلیه در بو خود البته دماغ ودله محتاجدر بی دماغ ودل فکر حاصل اولمق ممکن دکلدر پس بونلر بی دماغ
ودل فکرتدن نیجه پر اولورلر جواب بیوررلر اعیان ثابته مرتبه سنده اولان بونلرك ذواتی مشاهده ایلدیکی اول عیان
بونلره نسبت کویا فکرتدرنه کم فکرت صور ذهنیه در بونلرك اول مرتبه ده معاینه سنه فکرت تعبیر اولنمسی ایلدکاری
صور علمیه در پس بینهماده نوعا مناسبت بولندیغیچون بونلرك معاینه سنه فکرت تعبیر اولنمش اولور که کویا اول عیان
انلرك مرتبه سنه نسبت فکرت کبی اولور وانلرك عظم شانی وکمال عنوانی بیان قیلور یوخسه بونلره نسبت خود
رؤیتدر یعنی بو خلق عالمه نسبت اول فکرتله تعبیر اولنان عیان رؤیتدر خلاصهٔ کلام اول صاحب سعادتلرك
مرتبه لرینه نسبت اول عیانه فکرت تعبیر اولندی انلرك عظم شانی اشعاردن اوتری یوخسه انلردن ماعدا اولان
خلایقه نسبت اول فکرت دیدیکمز عیان عین رؤیتدر دیمك اولور (مثنوی) فکرت از ماضی ومستقبل بود * چون ازین
دو رست مشکل حل شود * زیرا فکرت ماضی ومستقبلدن اولور چونکم عیان واهل عیان بونلردن دوردر وماضی
ومستقبل قیدندن مهجوردر مشکل حل اولور زیرا ارواح مجرده نك ماضی ومستقبلدن وفکردن دور اولملرنده
شبهه واشکال بوقدر (مثنوی) دیده چون بی کیف هر با کیف را * دیده پیش از کان صحیح وزیف را * هر کیفله
اولانی بی کیف کبی کورمشلردر یعنی هر حالتله متصفه اولان اشیایی قبل الظهور بی کیف وبی کم عالم معناده
مشاهده قیلمشلردر معدندن اول صحیح وزیفی کورمشلردر محضا اصل فطرتدن مقدم نیك وبده نظر ایر کورمشلردر
(مثنوی) دردل انکور می را دیده اند * در فنای محض شی را دیده اند * انکورلك درونده می کورمشلردر محض فنا
وعدمده شی کورمشلردر یعنی هر شیئك نتایج وآثارینه قبل الظهور عالم اولمشلردر ومحض عالم عدمده ایکن وجودی
مشاهده قیلمشلردر دل انکورده می کورمك ومحض فناده ایکن شیئه نظر ایر کورمك بوذکر اولنان معنادن عبارت
اولور (مثنوی) پیشتر از خلقت انکورها * خورده میها ونموده شورها * انکورلرك خلقتندن مقدم لرمیلر
ایچمشلر وشور ومستلکلر کوسترمشلردرنه کم ابن فارضك ابتداء خمریه سی بو معنایه دلالت ایدرلر * بیت * شربنا
علی ذکر الحبیب مدامة * سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم (مثنوی) در تموز کرم می بینندی * در شعاع شمس
می بینندی * ایسی تموزده شتایی کوررلر آفتابك شعاعنده سایه کوررلر یعنی هر شیئك وجودنده آنك ضدنی مشاهده
قیلورلر اکرچه عقلا وجود خارجیده اولدیغی تقدیرجه مانعة الجمعدر اما مرتبهٔ علمده تموزده شتایی کورمك
وشعاع شمس ایچره ظله نظر ایر کورمك وبونلر امثالی اولان اضدادی بر یرده مشاهده قیلمق مانعة الجمع دکلدر بلکه بونلرك

علمنه نسبت بو کونه علوم غریبه قتی سهلدر (مثنوی) این فلك در دور ایشان جرعه نوش * افتاب از جود شان
زربفت پوش * آسمان انلرك دورنده جرعه نوشدر یعنی انلرك فیضنك بقیه وفضله سنی نوش ایدیجیدر آفتاب انلرك
جود وکرمندن زربفت کیجیدر یعنی بو زر بفت کبی اولان شعاع ونوری آفتاب انلرك جود فیضی واسطه سیله
بولمشدر پس بونلرك عالم ارواحده اولان مرتبه لرنی بیان ایلدکدنصکره عالم اجساده اولان مرتبه لرینك واتحادلرینك
بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) چون ازایشان مجتمع بینی دویار * هم یکی باشند وهم ششصد هزار * چونکه
انلردن ایکی یاری بر یرده مجتمع کوره سن هم بر اولورلر وهم آلتی یوز بیك اولورلر یعنی بو پیران طریقت ودلیران میدان
حقیقت اولان صاحب دولتلردن ایکی یاری بر منزلده مجتمع اولمش کوررسك بو ایکیسی حقیقتلرینه نظر اولندیغی
جهتدن متحد ونفس واحد حکمنده اولورلر وقوتلرینه وقدرتلرینه نظر اولندیغی حیثیتدن نیجه یوز بیك اولورلر
واحد کالف بونلر حقنده دینور وبونلرك برینه رجل یعدل الالف دینسه لائق اولور (مثنوی) بر مثال موجها
اعدادشان * در عدد آورده باشد بادشان * انلرك ظاهرا اولان عددلری دریانك موجلرینك مثالی اوزره در بادانلری
عدده کتورمش اولور یعنی دریانك امواجنی باد متعدد ومتعین ایلدیکی کبی اهل وحدت اولان پیرلرك صور ظاهره سنی
باد ارادهٔ الهی ونفخهٔ ربانی ونفس رحمانی متعدد ومتعین ایلمشدر لکن فی الحقیقه عین واحد اولمقدن خالی دکللردر
وظاهرده اولان تعدد وتکثرلری باطنده اولان اتحادلرینه خلل ویرمزنه کم تعدد امواجدن بحرك متعدد اولمسی لازم
کلمز پس اتفاق مشایخ کملین بونك اوزرینه درکه حقیقت ارواح بردرکه اول روح اعظم وحقیقة الحقائق وحقیقت
محمدیه دیدکاریدر پس ارواحك متعدده اولمسی هرکسك تعین وبدننك متعدد اولمسی اعتباریله در والا اصل
وحقیقتنه نظر اولنسه حقیقت واحده درنه کم بو معانی بی تفهیم ایچون ضرب مثل ایدوب بو بیتی مثل
موقعنده ایراد ایدرلر (مثنوی) مفترق شد آفتاب جانها * در درون روزن ابدانها * مثلا جانلر آفتابی مفترق اولدی
جانلر آفتابندن مراد حقیقة الحقایق وروح الارواح اولان حقیقت محمدیه در یعنی آفتاب ارواح متفرق ومتعدد اولدی
بدنلرك روزننك ایچنده یعنی قرص آفتاب روازن بیوته القای شعاع ایتمك اعتباریله متفرق ومتعدد اولوب لکن من
حیث الحقیقه ذات واحد اولمقدن خالی اولمدیغی کبی حقیقة الحقایق دخی بدنلر روزننك درونه القای نور ایتمکله
وتنور خانهٔ بدن قیلمقله حد ذاتنده متفرق اولمسنی مستلزم اولمز بلکه فی الحقیقه عین واحد وتعدد وکثرات انجق صورت
ظاهرده اولمق لازم کلور (مثنوی) چون نظر در قرص داری خود یکیست * وانکه شد محجوب ابدان در شکیست *
چونکم قرص آفتابه نظر طوته سن آفتاب خود بردر واول کمسه که ابدانك محجوبی اولدی زیاده شکده در یعنی ظاهرا
تعدد ابدانه نظر ایلین کمسه ارواحك حقیقتنك بر اولمسنده شك وشبهه دن خالی دکلدر (مثنوی) تفرقه در روح
حیوانی بود * نفس واحد روح انسانی بود * تفرقه وتعدد روح حیوانیده اولور اما روح انسانی نفس واحد اولور
وانسان مرتبه سنه داخل اولان کندی وجودنده حقیقت واحده یی بولور پس جمیع ارواحك متحده وحقیقت واحده
اولدیغی انسانیت مرتبه سنه برکسه واصل اولدقده مشاهده قیلور بو رایه مناسب تحقیقات چوق کمسه کرکدر
برمقدار دخی دردنجی جلدده اوائلنه قریب (انما المؤمنون اخوة) شرحنده بیان اولمشدر (مثنوی) چونکه حق
رش علیهم نوره * مفترق هرکز نکردد نور او * چونکم حق تعالی حضرتی بو ارواح اوزره نورنی صاچدی اول خدانك
نوری هرکز مفترق وپراکنده اولمز بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر (قال علیه السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمة ثم رش
علیهم من نوره فمن اصابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطأه فقد ضل (بو حدیث شریفك شرحی جلد اولده حکایت
پادشاه جهود دیکرسر خنده وآن نثار نور را وایافته بیننده مر ورایندی (مثنوی) یك زمان بکذار ای همره ملال *
تا بکویم وصف خالی زان جمال * در بیان ناید جمال خال او * هر دو عالم چیست عکس خال او * چونکه من از خال
خویش دم زنم * نطق میخواهد که بشکافد تنم * همچو موری اندرین خرمن خوشم * تا فزون از خویش باری می کشم
بیورمشلردیکه پیغمبر علیه السلام بیوردیکه حق تعالی ارواح اوزره کندی نورنی رش ایلدی وصاچدی نور هویت
الهیه خود من حیث الحقیقه هرکز مفترق اولمز مثلا نقطهٔ خال کبی اویله اولیجق بر زمان ای رفیق وهمره ملالت
وسئامتی ترك ایله تا اول جمال حقیقیدن بر خالك وصفنی سکا سویلیم مع هذا بیانه کلمز ومقاله صغمز اول محبوبك خالنك
جمال باکمالی هر دو عالم ندر دیرسك اول حضرتك خالنك عکسیدر خالدن مراد نقطهٔ وحدت مطلقه وهویت ذاتیهٔ
الهیه درکه دنیا وآخرت وظاهر وباطن انك نقطهٔ ذاتنك عکسی وپرتویدر اکثر محققین هویت الهیه یی خاله وکونی
خد ورخساره تشبیه ایدوب بیوررلر (بیت) الکون خد قد بدا من خاله * ولقد تجلی خاله من خده * وبعضلر دخی بر عکس
تشبیه ایدوب کون بر خال کبیدر انك وجه ذاتنده دیمشلر (کما قال المغربی علی العکس (بیت) الکون خال قد بدا من

خده) ولقد تجلى خده من خاله) پس حضرت مولانانك بیوردقلری اولکی مذهبه کوره درودخی بیوررلر چونکه بن اول
محبوبك خال خوبندن دم اورم و وحدت مطلقه سندن سوز سویلیم نطق استرکه بنم تنمی پاره و پاره پاره ایلیه زیراکه
وحدت مطلقه نك تعین و کثرت اقتضا ایدر پس تن که موجب تعین و کثرتدر نقطهٔ وحدتدن دم اورمق تعین و کثرتك
ازاله سنی اقتضا ایدر مجمع محبوبات اسما و صفات و ذوات کائنات اولدیغی اعتبارله اول نقطهٔ هویت بر خرمنه مشابهدر که
هر کسك مور وجودی اندن دانه کش و بر کونه تجلی ایله خوشدر انکیچون بیوررلر که بر مور کبی بن بو خرمن هویت
الهیه ده خوشم حتی کندی وجود بشریتمدن زیاده و مقدارمدن افزون بار امانتی چکرم تا بو خرمن الوهیتدن خوش
اولدیغم نعمتك شکرینی ادا ایدرم (بسته شدن تقریر معانیٔ حکایت بسبب میل مستمع باستماع صورت ظاهر حکایت
(مثنوی) کی کذارد آنکه رشك روشنیست * تا بکویم آنکه فرض کفتنیست * بحر کف پیش آرد و سدی کند *
جر کند و ز بعد جر مدی کند * مستمعینك استماع معانی و حقائق حکایته عدم رغبتلری ایچون و تقریر صورت حکایته
میل و محبتلری اولدیغیچون تقریر معنای حکایت بسته اولوب تعبیر صورت حکایته بو اجلدن شروع قیلندی پس
بو بیتلری بو بیانه علت ایدوب بیوررلر زیرا نچن قوربنی اول محبوب که جمله روشنلكك رشکی و مغبوطیدر تا سویلیم
اول معانی و حقایقی که فرض کفتنیدر و سویلمسی لازم و واجبدر یعنی جمیع انوارك مغبوط و مطلوبی اولان حکیم
مطلق روا کورمز و انبیا و اولیاسنه اجازت بیورمز که مستمعین و مسترشدینك فهوم و عقولندن و استعداد و قبولندن
خارج و متجاوز سوز سویلنه و تقریر ایدلنسه انکیچون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ورثاسنه امر ایدوب
بیوردیلر (کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم) و بر حدیث صحیحده دخی بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء
امرنا ان ننزل الناس منازلهم و نکلم الناس علی قدر عقولهم) زیرا بحر حکمت بالغهٔ الهی البتته بو قاعده یی
مقتضیدر که مراتب و استعداده رعایت اولنه اکر مرتبه و استعداد ناس صورتدن سویلنمك استرسه صورتدن سویلیه
و اکر معنادن تقریر ایلنمك اقتضا ایلرسه معنادن تقریر ایلیه و سکوت اقتضا ایدرسه سکوت ایلیه و کلام اقتضا ایدرسه
کلام سویلیه نته کم بحر کاه اولور که کفی ایلری و اوکنه کتورور و رونه سد و حجاب ایلر و کاه اولور که آنی جر ایلر ایچرو چکر
و یوزین آچر و کاه ینه مد ایدوب اول کفی ساحله چکر کذلك بحر وحدانیت خدای متعال امواج افواج اسمایله متموجه
و متجلیه در کاه کف صور و نقوش اشیایی اظهار ایدوب روی وحدانیته حجاب و سد ایلر و کاه بحکم اسم القابض و الباطن
آنی باطن عالمه جر ایلر و کاه بحکم الباعث و الباسط آنی مد ایدوب اخراج ایلر پس بو بحرك مظهرلری اولان انبیا
و اولیانك دخی احوالی بو کونه درکه بونلرك بحر قلبی کاه اولور که کف الفاظ و حکایتی ایلرو کتوروب روی معنایه
سد و پرده ایدر و کاه اول کف الفاظ و کلماتی درونه جر ایدوب وجه بحر معنایی کوستررلر و کاه ینه مد و اخراج ایدوب
صورته کتوررلر (کان البحر هکذا) بو معلومك اولدیسه (مثنوی) این زمان بشنو چه مانع شد مکر * مستمع را رفت
دل جای دکر * بو زمان دکله که تقریر معانینك بسته اولمسنه باعث و تعبیر حقایق و معارفه مانع نه اولدی مکر مستمعك
قلبی استماع معانی ایلکدن بر غیری محله کذر قیلدیکه اول قنق اولان صوفینك حکایه سیدر پس لازم کلدیکه بو مقالدن
رجوع ایدوب صورت افسانه تقریر اولنه (مثنوی) خاطرش شد سوی صوفیٔ قنق * اندران سودا فرو شد تا عنق
مستمعك خاطری خانقاهده قنق اولان صوفینك قصه سی جانبنه کتدی اول فکر و سوداده عنقه دکن آشغه کتدی
(مثنوی) لازم آمد باز رفتن زین مقال * سوی آن افسانه بهر وصف حال * بو مقالدن کیرو کتمك لازم کلدی اول قصه
جانبنه صوفینك حالنی وصف ایلمکدن اوتوری (مثنوی) صوفی آن صورت مپندار ای عزیز * همچو طفلان تا کی
از جوز و مویز * ای عزیز صوفیدن مراد اول صورت صانمه یعنی هر صوف کیینی و صوف لباسیله ملبس اولنی
مجرد صورت صوفیده اولمغله صوفی ظن ایلمه اوغلنجقلر کبی جوز و مویزدن تا قچنه دك یعنی بو صورت جسمانیه که
جوز و مویز مثابه سنده در تا نه زمانه دك بو صورتدن حظ آله سن و طفولیت مرتبه سندن کذر ایلمیوب باطن بین
اولمیه سن (مثنوی) جسم ما جوز و مویزست ای پسر * کر تو مردی زین دو چیز اندر کذر * ای پسر بزم جسممز فی المثل
جوز و مویزدر اکر سن مرد ایسك بو ایکی نسنه دن کچ یعنی جوز و مویز مثابه سنده اولان صورتدن و جسمدن فراغت
ایله یعنی بونلرله مقید اولمقدن و صورت و جسم اهلیله دخی مخالطه قیلمقدن فراغت ایله (مثنوی) ور تو اندر نکذری
اکرام حق * بکذراند مر ترا از نه طبق * و اکر سن صورت و جسم قیدندن کچمیه سن حق تعالینك اکرام و عنایتی سنی
طقوز فلکدن کچورور سنك جانکه وحدت و صفوت شرابنی ایچورر (مثنوی) بشنوا کنون صورت افسانه را *
لیك هین از که جدا کن دانه را * امدی شمدی صورت افسانه یی ایشت و صوفینك قصه سنك ظاهرینی کوش ایت
ولیکن آکاه اول دانه یی صماندن جدا و تمیز ایله یعنی قصه دن حصه آلوب صورت حکایه دن دانهٔ معنایی آله کور

(التزام کردن خادم تعهد بهیمه را و تخلف نمودن (مثنوی) حلقهٔ آن صوفیان مستفید * چونکه در وجد
و طرب آخر رسید * اول مستفید اولان صوفیلرك حلقه و سماعی چونکه وجد و طربده آخره ایرشدی (مثنوی) خوان
بیاوردند بهر میهمان * از بهیمه یاد کرد او ان زمان * اول مهمان اولان صوفیدن اوتری خوان و طعام کتوردیلر اول
زمان بهیمه دن یاد کتوردی یعنی مرکبنی تذکر ایلدی (مثنوی) کفت خادم را که در آخر برو * راست کن بهر بهیمه
کاه و جو * کفت لا حول این چه افزون کفتنست * از قدیم این کارها کار منست * اول خانقاهده مهمان اولان
صوفی خدمت فقرا ایچون نصب اولنان خادمه دیدیکه آخره یوری راست و مهیا ایله اول حیواندن اوتری کاه و جوی خادم
و متخادم و خادم مزورکلردر ذکر اولندی بو محلده اولان خادمه خادم مزور دیرلر که متشبه مبطلدر که صورتا خادم
و معناهادمدر پس اول خادم کذاب اول صوفیٔ ممتحن مآبه دیدیکه لا حول و لا قوة بونه چوق سویلمکلکدر یعنی
نه زائد سوزدر قدیمدن بو کونه کارلر بنم کارمدر بو محلده صورتا و معنا طریق تصوف و ادب فقرایی بیان ایدر صورتا
بیان ایلدیکی خادم لساندن صوفیٔ مهمانه ادب تصوفی تعلیمدر که نچن بر اهل طریق بر خانقاهه کلدکده و انك خادم
و شیخن خالص و صافی اعتقاد قیلدقده بهیمهٔ نفسنی انلره سپارش قیلوب مالا یعنیدن و کثرت کلامدن خاموش اولمغه
و مؤنت نفسن فراموش قیلمغه سعی قیله و تسبیح و تهلیله مشغول اوله و معنا بیان ایلمسی اولدر که نچن صوفی بر خانقاهه
کلسه و انك خادم و شیخنده تزویر و تلبیس کورسه بهیمهٔ نفسن تربیه و اصلاح ایچون انلره تسلیم قیلمیه و مداهنه
و تزویرلرینه مغرور اولمیه بلکه لوازم نفسنه کندی مقید اولمقدن خالی اولمیه تا کم طریق حقه ذاهب اولدقده صوفیٔ
مفتونك لا حول خورده اولان مرکبی کبی خابط و ساقط اولمیه و افتان و خیزان کتمیه (مثنوی) کفت تر کن آن جوش را
از نخست * کان خرك پیرست و دندانهاش سست * صوفی خادمه ایتدی اول مرکبك اربه سنی اولدن یاش ایله زیرا
اول خرجغز قوجه در و انك دیشلری سست و ضعیفدر (مثنوی) کفت لا حول این چه میکویی مها * از من آموزند این
ترتیبها) خادم صوفی یه ایتدی لا حول و لا قوة ای اولو بونه دیرسن غیر کمسه لر بو ترتیبلری بندن اوکرنورلر (مثنوی) کفت
پالانش فرونه پیش پیش * داروی منبل بنه بر پشت ریش * صوفی ایتدی اول خرك پالانی آشغه قو زیاده مقدم پیش
لفظنك مکرر اولمسی تاکید افاده ایدر و ایکیسی بله باء فارسی ایله اولمق اولی اولور اکرچه صکره کی پیش باء عربیله
زیاده معناسنه اولوب مصرع ثانی یه مصروف اولسه دخی جائز اولور شو تقدیر اوزره که زیاده داروی منبل قوانك پشت
ریشی اوزره یعنی اول مرکبك یاغر اولان ارقه سی اوزره قوی دارو قومنبل اکرچه معاند و تنبل معناسنه در اما بونده
قوی و یرندن قالقمیجی دارو دیمکدن استعاره اولور (مثنوی) کفت لا حول آخر این حکمت کذار * جنس تو مهمانم
آمد صد هزار * خادم صوفی یه ایتدی لا حول و لا قوة ای حکمتکذار یعنی ای حکمت سویلیجی و اکثار کلام ایلیجی
بکا سنك جنسك یوز بیك مهمان کلدی (مثنوی) جمله راضی رفته اند از پیش ما * هست مهمان جان ما و خویش ما
جمیعیسی بزم قتمزدن راضی کتمشلردر مهمان بزم جانمزدر و اقربامزدر (مثنوی) کفت آبش ده و لیکن سیر کرم *
کفت لا حول از توام بکرفت شرم * صوفی دردمند اول کذاب و منافقی صادق ظن ایلیوب تربیهٔ بهیمه ایچون احتیاط
برله سویلیوب دیدیکه اول مرکبه صو ویر و لیکن صوق ویرمه زیاده ایلیجق ویرکه ضعیف المزاجه ماء بارد یرامزدر
بو تقدیرجه سیر بونده زیاده معناسنه اولور یاخود معنی صوفی خادمه ایتدی حاره صو ویر اما تمام طوینجه ویرمه بو تقدیر
اوزره کرم تمام معناسنه اولوب معنی تمام طوینجه صو ویردیمك اولور پس خادم مکار و غدار دیدیکه (لا حول و لا قوة
الا بالله) ای مهمان بن سندن شرم طوتدم از تو بکرفتم شرم تقدیرنده در یاخود معناسندن بنی شرم طوتدی یعنی بکا
اعتماد ایتمیوب بو قدر اهتمام و ابرام و الحاح ایتدیککدن شرمنده اولدم (مثنوی) کفت اندر جو تو کمتر کاه کن * کفت
لا حول این سخن کوتاه کن * صوفی خادمه ایتدی سن اربه ایچنه صمانی آزرق ایله خادم صوفی یه ایتدی لا حول و لا قوة
بو سوزی قصه ایله زیرا بکا سویلمك لازم دکلدر و لا حول و لا قوة الا بالله قولنك معناسی لا حرکة و لا قوة الا بمشیئة الله
دیمکدر زیرا حال الشخص یحول دیرلر نچن تحرك ایلسه پس حول بوراده حرکت معناسنه در (وقال الشیخ الاکمل
فی شرح المشارق قیل معناه لا حول فی دفع شر الا بمشیئة الله و لا استطاعة فی جلب خیر الا بمعاونة الله و عن
ابن مسعود رضی الله عنه قال علیه السلام الا اخبرك بتعبیر لا حول و لا قوة الا بالله قال علیه السلام لا حول عن
معصیة الله الا بعصمة الله و لا قوة علی طاعة الله الا بعون الله هکذا اخبرنی جبرائیل (مثنوی) کفت جایش را بروب
از سنك و پشك * ور بود تر ریز بروی خاك خشك * کفت لا حول ای پدر لا حول کن * با رسول اهل کمتر کو سخن *
احتیاطا لرعایة الحمار ینه تکرار دیدیکه اول مرکبك جایی سو پر سنك و پشکدن اکر آکی یاش اولورسه دوشه انك اوزرینه
خاك خشکدن پس خادم غدار ینه تکرار دیدیکه لا حول ای پدر انروی سن دخی لا حول ایله و اهل اولان رسوله

سوزی ازسویلنه کم ارسل الحکیم ولا توصه دیمشلر یعنی برخدمته برعاقلی کوندر وا کاوصیت وسپارش ایلمه دیو عقلا
بوقوله تنبیه ایلمشلردر لکن بوراده فارسیدر یعنی لاحول بی ذکرایله دیمکدر نته کم ابو یعلی وطبرانی بو حدیثی ایوب
حضرتلرینه اسناد ایدوب روایت بیوردیلر (قال علیه السلام اکثر والاحول ولاقوة الابالله فانها کنزمن کنوز الجنة)
پس بو حدیثك موجبنجه مشایخ طریقت اهل سلوکه بو کلماتك چوق ذکرایلمسنه ترغیب ایدرلر حتی السنهٔ اهل
سلوکده ورد زبان اولوب هر کار و حالده (لاحول ولاقوة الابالله) دیرلر و بو حول قولینك ذکریله حقه اظهار فقر و احتیاج
ایدرلر (کما قال ابن الاثیر فی النهایة والمراد بهذه الکلمات اظهار الفقر الی الله بطلب المعونة منه علی مایطلب من الامور
(پس مشایخك بوندن مرادی جناب حقه عرض افتقار و عبودیت و هر کارده اندن طلب معاونت ایلمکدر لکن
بعض مبطل رمز ورخادم کبی (یقولون بالسنتهم مالیس فی قلوبهم) فحواسنجه بو کونه الفاظ و کلماتی اکرچه ذکرایدرلر
اما درونلری انك ذوق و معناسندن غافل اولوب همان خلقی بوکونه افاویلله فریفته قیلورلر نته کم ازسلام علیك شأن کم
جوامان بیننده کلور و آنك مابعدنده اولان ابیات دخی بو معنایه دلیل اولور (مثنوی) کفت بستان شانه پشت خربخار
کفت لاحول ای پدر شرمی بدار* صوفی خادمه ایتدی قشغی آل خرك ارقه سنی قشی صوفی یه خادم ایتدی (لاحول
ولاقوة الابالله) ای پدر برشرم طوت اکثار کلام ایلمك طریقتده بی شرم اولمغه دلالت ایلر (مثنوی) خادم این کفت
ومیان را بست چست * کفت رفتم کاه و جو آرم نخست *خادم بو سوزلری دیدی بلمنی علی الفور بغلدی صوفی یه
دیدی کیده یم اول صمان و آرپه یی کتوره یم (مثنوی) رفت وز آخر نکرد او هیچ یاد * خواب خرکوشی بدان صوفی بداد
خادم اورادن کتدی و آخردن هیچ یاد ایلمدی خادم اول صوفی یه طوشان اویقوسن وردی یعنی آنی مغرور ایلدی زیرا
طوشان کوزلری آچق اولدیغی حالده اویور آنی کورن اویانق صنور اما اویله اویور پس خواب خرکوش مغرور ایلمکدن
وکندویی بیدار کوستروب نائم اولمقدن عبارت اولور (مثنوی) رفت خادم جانب اوباش چند * کرد بر اندرز صوفی
ریشخند * خادم برنیچه اوباش جانبنه کتدی یعنی برقاج لوند خرسزلر جانبنه کتدی کیدوب انلرله مصاحبت
ومعاشرت ایتدی صوفینك وصیتی و شپارشی اوزره ریشخند ایلدی یعنی صوفینك صقالنه کولوب اکا استهزا قیلدی
(مثنوی) صوفی از ره مانده بود و شد دراز * خوابها می دید با چشم فراز * صوفی یولدن قالمشدی و یورغون اولمشدی
دراز اولدی یعنی اوزانوب یاتدی واقعه لر کوردی چشم فرازله چشم فرازدن مراد حس مشترك اولمق محله ملایمدر
اکرچه یومامش چشمله دینسه دخی قابلدر (مثنوی) کان خرش در چنك کرکی مانده بود * پارها از پشت و ران نش
می ربود * که آنك حماری بر قوردك پنجه سنده قالمشدی اول قورد اول خرك پشت و راننــدن پاره لر قاپردی یعنی انك
صرتنــدن و اویلوغندن اتلر قوپردی (مثنوی) کفت لاحول این چه ما خولیاست * ای عجب آن خادم مشفق
کجاست * صوفی اویانوب اضطرابندن دیدی بو واقعه نه کونه مالیخولیادر مالیخولیا شول خیالات فاسده درکه
غلبهٔ سودادن حاصل اولور و مالیخولیاسی اولان خیالاتی حقیقت زعم قیلور ای عجب اول شفقت ایدیجی خادم
قنده درکه خرك حالنی اندن سؤال ایدم دیدی (مثنوی) باز می دید آن خرش در راه رو * که بچاهی می فتاد و که بکو *
کروا و یوب کوردی انك اول خری یوله کیتمکده کاهی برقیویه دوشردی و کاهی چقوره (مثنوی) کونه کون می دید
ناخوش واقعه * فاتحه می خواند و القارعه * و ینه او یوب کونا کون ناخوش واقعه کوردی پس فاتحه والقارعه
اوقوردی واقعه و قارعه ده احوال قیامتی کوردیکندن کنایه واردر زیرا واقعه اسم قیامتدر (کما قال فی مجمع البیان
القارعة البلیة التی تقرع القلب شدة المخافة وانما سمیت بها لانها تقرع القلوب بالشدائد پس تقدیر معنای بیت اولدرکه
صوفی کونا کون ناخوش واقعه لر کوردی یعنی احوال قیامتی مشاهده قیلدی و انك دفعی ایچون فاتحه اوقودی
و دخی قارعه اوقودیکه بو سوره یی بر کسه اوقوسه فتنهٔ دجال و قیامتدن امین اوله کما روی عمرو بن ثابت عن ابی جعفر
قال علیه السلام من قرأ القارعة امن من فتنة الدجال وشداید یوم القیامة (مثنوی) کفت چاره چیست یاران
جسته اند * رفته اند و جمله درها بسته اند * صوفی کندی کندیسنه ایتدی چاره ندر یاران صچرامشلر یعنی پراکنده اولمشلردر
خانقاهدن کتمشلردر و جمله قپولری بغلمشلردر (مثنوی) باز می کفت ای عجب آن خادمك * نه که با ما کشت همنان
و نمك * کیرو کندویه ایتدی ای عجب اول خادم جلك که بزمله هم نان و نمك اولمدیمی یعنی مقرردرکه بزمله هم سفره اولدی
و نان و نمك یمکه ال صوندی پس مقتضای طریقت خود بوایدیکه نان و نمك یندکدنصکره خیانت و مکر و خدیعت
ایلمیه یدی (مثنوی) من نکردم با وی الا لطف و لین * او چرا با من کند برعکس کین * بن اول خادمه ایلدم الا لطف
و ملایمت ایلدم او خادم نیچون بکا آنك عکسی اوزره کین و انتقام ایلر (مثنوی) هر عداوت را سبب باید سند * ورنه
جنسیت وفا تلقین کند * هر عداوته سبب کرك سند کرك یوخسه جنسیت وفا تلقین ایلر یعنی اول خادم خود بزم جنسمز

صوفیدر پس جنس جنسه میل ایلمك و وفا قیلمق مقتضای طریقت ایدی پس بونك سری نه اوله دیو تفکره دوشدی
(مثنوی) باز می کفت آدمی با لطف و جود * کی بر آن ابلیس جوری کرده بود * کیرو کندویه دیدی لطفله و جودله اولان
حضرت آدم علیه السلام اول ابلیس اوزره نیچون بر جور ایلدی حال بوکه ابلیس بر تلبیس اول آدمه بو قدر خیانت
و اهانت قیلدی (مثنوی) آدمی مر مار و کژدم را چه کرد * کو همی خواهد مر او را مرك و درد * آدم اوغلی مار
و عقربه نه ضرر ایلدی که اول مار و عقرب بنی آدمه مرك و درد ایسترو انك هلاکنه قصد ایلر (مثنوی) کرك را خود
طبع و خوبدرید نست * این حسد در خلق آخر روشنست * قوردك طبیعت و خاصیتی خود یرتمقدر آخر بو حسدلر
خلقده روشندر پس احتمالدرکه اول خادم بدنهاد خباثت جبلیه سنك مقتضاسی اوزره بنم آکا ایلدیکم تعظیم
و احسان مقابله سنده او بکا اساءت قیلمش اوله دیدی (مثنوی) باز می کفت این کمان بد خطاست * بر برادر اینچنین ظنم
چراست * صوفی کیرو کندیسنه ایتدی انك حقنده بو کمان بد خطا و بو کونه سوءظن (ان بعض الظن اثم) فحواسنجه وبال
واغدر بر آدم اوزره بنم بو نجلین ظنم نیچوندر که اذا ظننت فلا تحقق بیورلمشدر (مثنوی) باز کفتی حزم سوء الظن
تست * هر که بد ظن نیست کی ماند درست * کیرو ایتدی حزم سنك سوءظنکدر (کما قال علیه السلام الحزم سوء الظن
هر شول کمسه که بد ظن دکلدر نیچون درست قالور یعنی شول انسانکه اکثر محلده سوء الظن قیلمیه و بدکمان اولمیه اول
اعدا شرندن نیجه امین اولور و مکر و خدیعت خلقدن نوجهله سلامت و نجات بولور (مثنوی) صوفی اندر وسوسه
وان خر چنان * که چنان بادا جزای دشمنان * صوفی وسوسه وافکارده و اول خر انجلین یعنی بلا و محنت ایچره آج
و محتاج که دشمنلرك جزاسی انجلین اولسون (مثنوی) آن خر مسکین میان خاك و سنك * کژ شده پالان دریده
پالهنك * اول مسکین خر خاك و سنك ایچنده پالانی صرتندن اکلمش و قوصقونی یرتلمش ایدی (مثنوی) کشته
از ره جمله شب بی علف * کاه در جان کندن و که در تلف * یولدن دوکلی کیجه صباحه دك بی علف اولمش کاهی جان
چکشمکده و کاهی تلف و هلاکده یعنی یول زحمتندن و جمله شب بی علف کاه جان چکشمکده و کاهی تلف مرتبه سنده
اولمشیدی (مثنوی) خر همه شب ذکر می کرد ای اله * جورها کردم کم از یك مشت کاه * مسکین خر دوکلی کیجه
صباحه دك لسان حالله ذکر ایلیوب دیدیکه ای اله و ای دوکلی مخلوقه ملجاء و پناه آرپه یی رها ایلدم قودم بر اوج صماندن
اکسك یوقمی بو مصرع سامعه صحیح سکوت افاده ایلمز یا استفهام اولمغله و یا بخش لفظلرینی تقدیر ایتمکله که بونلری اسلوب
کلام اقتضا ایدر تقدیر کلام خدایا جورا ترك کردم باری کم از یك مشت کاه بده یا بخش دیمك اولور یا خود بویله دینسه دخی
جائزدر خر دوکلی کیجه زبان حالله ذکر ایلدی بویله دیو که ای اله آرپه یی قودم و آرپه دن و آز کالدم بر آوج صماندن کم میم
(مثنوی) با زبان حال می کفت ای شیوخ * رحمتی که سوختم زین خام شوخ * زبان حالله دیردی ای شیخلر بر مرحمت
ایلیکز که بو ادبسز خادمدن یاندم (مثنوی) آنچه آن خر دید از رنج و عذاب * مرغ خاکی بیند اندر سیل آب * رنج
و عذابدن اول نسنه یی که اول خر کوردی سیل صوینی ایچره خاکه منسوب اولان قوش کورر یعنی سیلاب ایچره مرغ
خاکی نه مرتبه عذاب کوررسه اول خر اول کیجه اویله عذاب کوردی (مثنوی) پس به پهلو کشت آن شب تا سحر * آن خر
بیچاره از جوع البقر * اول کیجه سحر دك پهلو سیله دوندی و بوالندی اول بیچاره خر بقر آجلغندن جوع البقر
بر مرضدرکه انسان اکا مبتلا اولسه طویمق بیلمز (مثنوی) روز شد خادم بیامد بامداد * زود پالان جست بر پشتش
نهاد * روز اولدی خادم صباح وقتنده کلدی علی الفور خرك پالانی استدی و آنك ارقه سی اوزره قودی (مثنوی) خر
فروشانه دو سه زخمش بزد * کرد با خر آنچه زان سك می سزد * خادم اول خره خرفروشلر کبی ایکی اوچ زخم اوردی خره
اول نسنه یی ایلدیکه اول کلبدن لایق اولور (مثنوی) خر جهانده کشت از تیزی نیش * کو زبان تا خر بکوید حال
خویش * نیشك حدت و تیزلکندن خر قالقیجی اولدی قنی زبان و کفتار تا خر کندونك حالنی سویلیه (کمان بردن
کاروانیان که بهیمهٔ صوفی رنجورست (مثنوی) چونکه صوفی بر نشست و شد روان * رو در افتادن کرفت او هر زمان *
چونکه صوفی حماری اوزره اوتوردی و یوله روانه اولدی اول حمار هر زمان یوزی اوزره دوشمکه باشلدی (مثنوی)
هر زمانش خلق برمی داشتند * جمله رنجورش همی پنداشتند * هر زمان خلق اول حماری قالدررلردی جمیع کاروان
خلقی آنی خسته صانورلردی (مثنوی) آن یکی کوشش همی پیچید سخت * وان دکر در زیر کامش جست لخت * اول
بریسی اول حمارك قولاغنی محکم بورردی و او بریسی اول خرك دماغی النده یاره بوقلردی یعنی تا بیله که الك اولمشمیدر
(مثنوی) وان دکر در نعل او می جست سنك * وان دکر در چشم او می دید زنك * و اول بریسی خرك نعلی آلتنده طاش
بوقلردی تا انك دوشمسی بلکه آیغنه طاش باتمه دندر دیو و او بریسی حمارك چشمنده پاس اورردی یعنی حمارك کوزینه
بقردی انك کوزنده کی سی وار میدر دیو (مثنوی) باز می کفتند ای شیخ این ز چیست * دی نمی کفتی که شکر این

خرقویست * بولداشلری کیروایندیلرای شیخ بوندردوند عزمی ایدککه حضرت خدا به شکر اولسون بوخرقویدر
(مثنوی) گفت آن خرکوشب لاحول خورد * جزبدین شیوه نداندراه کرد * چونکه قوت خرشب لاحول بود * شب
مسبح بود وروزاندر سجود * پس صوفی یارانته دیدیکه اول خرکه کیجه ده لاحول ییه بوشیوه دن غیری راه ا یتمك بیلمز
چونکه خرك قوت وغداسی کیجه ایله لاحول اولدی کیجه مسبح اولدی وکوندز سجده ده ویوزی اوزره دوشمکده اولدی
اعلم یا اخی حضرت مثنوینك اکثر محلی رموز وکنایات وایما واشاراتدر بو بیتلرده دخی کنایت واشارتی واردر صوفی
لساندن شول خرلره که بودنیا کیجه سنده برمزور کذابك لاحول سن ییه یعنی بلا تربیهٔ نفس ولاتغدیهٔ روح اسقاط
اضافات ایدوب حرکات وسکناتی خدانك مشیتنه اسناد ایدوب وجبر یولنه کمسنی قبول ایلیه وانك بوکونه توحیدنه
وبلا عمل اولان تسبیحنه فریفته اولسه خبط وسقوط شیوه سندن غیری روز آخرتده کار بیلمز ودوشمکدن وسور
جکدن خالی اولمزمکبا علی وجهه سجده یی اول زمان ایدر وپل صراطه یوزی اوزره کیدر (مثنوی) آدمی خوارند
اغلب مردمان * ازسلام علیك شان کم جو امان * بو بیت وبونك مابعدنده اولان ابیات تادرزمین مردمان خانه مکن
بیتنه کلنجیه دك قصه دن حصه در یعنی اکثر خلق جهان واغلب مردمان خادم غدار کبی آدمی خوارلردر بونلرك
ظاهر اسلام سنك اوزرینه اولسون دیملرندن وسکالسان ایله دعا وثنا ایلمرندن آز آمان دله که انلرك السلام علیك سی
خادمك لاحول سی کبیدر (مثنوی) خانهٔ دیوست دلهای همه * کم پذیرازدیو مردم دمدمه * جمیعسنك کوکلری
شیطان اویدر انسان شیطاندن دمدمه قبول ایلمه زیرا ظاهرا لاف وکزاف ایدرلر وباطنا مکر وخدیعت نیتنه کیدرلر
(مثنوی) ازدم دیو انکه اولاحول خورد * همچوان خرد رسر اید درنبرد * شیطانك نفسندن اول کمسه که اول
لاحولی یدی یعنی شیطان سیرت اولان کمسه نك اغزندن ظهور ایلین توحید وتسبیحنه اعتماد ایلیوب انك سوزن قبول
ایلدی اول خر کبی باشی اوزره کاور جنکده یعنی صوفینك اول لاحول خورده مرکبی کبی بوله عزیمت ایلدکده باشی
اوزره نیجه افتان وخیزان اولدیسه شیطان سیرت اولان آدمدن دخی حیله آمیز اولان سوزی قبول ایلین نفس
وشیطانله جنك ایلمك وقتنده باشی اوزره دوشمك مقرر اولور (مثنوی) هرکه دردنیا خورد تلبیس دیو * وزعدو دوست رو
تعظیم وریو * هرکیمکه دنیاده ابلیسك تلبیسنی ییه دوست رو اولان عدودن تعظیم وحیله قبول ایلیه (مثنوی) درره
اسلام بربول صراط * درسراید همچوان خرازخباط * اسلام یولنده وصراط کوپروسی اوزره اول خرکبی ضعف
وسراسیمه لکدن دپه سی اوزره کلور (مثنوی) عشوهای یاربد منیوش هین * دام بین ایمن مرو تو برزمین * آگاه اول
یرامز یارك مکر اوزره عشوه لرنی استماع ایلمه یراوزره ایمن یورومه طوزاق کور یعنی یریوزنده زیاده بصیرت واحتیاط
اوزره اول زیرا که نفس وشیطانك وانسان شکلنده اولان حیوانك حیله وخدعه سی ودام مکر وغدری قتی چوقدر
تاسنی دامه دوشرمیه لر (مثنوی) صدهزار ابلیس لاحول آربین * آدما ابلیس رادرمار بین) یوزبیك لاحول کتوریجی
ابلیس کور ای آدم ابلیسی مار ایچنده کور مشهور حکایتدر که جنتك دربانی مار ایدی ولکن اول زمانده قتی خوب
صورت وملیح الشکل ایدی شیطان کندی صورتیله جنته داخل وحضرت آدمه مقارن اوله میوب اولا مارله اشنالق
ایدوب انك وجودنه حلول ایلدی بعده انك شکلنده جنته داخل اولدی حضرت آدمه مقارنت قیلوب اکل کندمه
تحریص وترغیب ایلدی حضرت آدم آنك شیطان ایدوکنی بیله میوب اکل کندمه میل قیلدی پس آخر الامر حق
تعالی اول ماری بوشکل قبیحه مسخ ایلدی کذلك نیجه مار سیرت وشیطان طبیعت یارلر واردر که صورتا لطیف وملیح
برانساندر لکن باطنا اول مار وشیطاندر پس ای آدم اوغلی ابلیسی اول مار سیرت اولان انسانده کور (مثنوی)
دم دهد کوید ترا ای جان دوست * تا چوقصابی کشد ازدوست پوست * سکا ای جان وای دوست دیودم ویرر تا بر
قصاب کبی دوستندن پوستی چکه یعنی برشیطان سیرت انسان سکا خوش آینده سوز سویلیسی قصابك قیونه نفخ
ایلمسی وآیاغنه باش قومه سی کبیدر انك مرادی قویندن پوستنی چیقارمقدر کذلك بو شیطان سیرت دخی دوستنی
اضلال ایلیوب دین ودنیاده بدنام ومخذول قلمقدر (مثنوی) دم دهد تا پوستت بیرون کشد * وای او کز دشمنان
افیون چشد * سکا دم ویرر تا سنك پوستکی طشره چکه وای اول کمسه که دشمنلرندن افیون داداوذوق ایده جك
کمسه بر آخر کمسه کمالیله دوستلق اظهار ایدوب اکابر لطیف کیفدر وتفریح طبعه وقوت بدنه سبیدر دیو افیونی مدح
ایلیه رکدن باخصوصکه قرقند نصکره عدس مقداری یمکه حکمانك دخی تجویزی واردر دیو سویلیه رکدن آنی بالك
اهل کیف ایلر بعده شیطان برکسه یی آزدیروب دوستلغی آندن کسدیکی کبی اول صورتا دوست وباطنا دشمن اولان
دخی آندن دوستلغی قطع ایلر واول بیچاره مدت عمرنده اسیر کیف اولوب مشرب انسانیتدن چیقوب نه مرده نه زنده
برعجب دام بلایه کرفتار اولور پس ابتداسنده اکر بغایت دوستك ایسه ده انك الندن افیون یمکدن حذر ایله تا کم مسموم

معنوی اولمیه سن (مثنوی) سرنهد برپای توقصاب وار * دم دهد تا خونت ریزد زار زار * اول شیطان سیرت اولان
انسان سنك آیاغنه تملق وجاپلوسلق ایدوب باش قور قصاب کبی سکا دم ویرر ومغرورلق مرتبه سنه ایرکورر تا کم
زار زار عاقبة الامر سنك قانکی دوکه (مثنوی) همچو شیری صید خود را خویش کن * ترك عشوهٔ اجنبی وخویش کن
بر ارسلان کبی کندی شکارنی کندك ایله اجنبی وخصمك عشوه وخوش آمدنی ترك ایله (مثنوی) همچو خادم دان
مراعات خسان * بی کسی بهتر زعشوهٔ ناکسان * ادانی وخسلرك مراعاتنی خادمك مراعاتی کبی بیل ناکسلرك
عشوه وحیله سندن بی کسلك یکدر زیرا انلرك خوش آمدی وریشخندنده فائده اولمدیغندن ماعدا نیجه مضرت
وخسارت مقرر اولور (مثنوی) درزمین مردمان خانه مکن * کار خود کن کار بیکانه مکن * مردملرك یرنده خانه
ایلمه زیرا غیری کمسه لرك یرنده خانه ومکان اتخاذ ایلسك بیوفالقلری حسبیله سنی اندن اخراج ایلیوب الم واضطرابده
قالورسن بوده جائزدر که زمین مردماندن مراد بودنیا اوله یعنی بودنیاده خانه ومکان اتخاذ ایدوب بونك اهلیله معاشرت
ومصاحبت قیلمه کندی ایشك ایله بیکانه نك ایشن ایلمه پس بیکانه دن مرادکیم ایدیکن بیان بیورورلر (مثنوی) تا تو تن را
چرب وشیرین می دهی * جوهر خود را نبینی فربهی * تا که سن تنکه چرب وشیرین ویره سن کندی جوهریکی فربه
کورمزسن یعنی روحکی قوی وعظیم ونورانی بولمزسن (مثنوی) کرمیان مشك تن را جا شود * روز مردن کند او
پیدا شود * اکر تنه مشك ایچنده براوله وبر کمسه آنی مشك وعنبرلر ایچره پرورش قیله اولمك کونی انك مردار
رایحه سی پیدا اولور (مثنوی) مسك رابرتن مزن بردل بمال * مسك چه بود نام پاك ذو الجلال * مشکی تن اوزره اورمه
کوکل اوزره سور یعنی لطیف رایحه لرله جسمك معطر قیلمه بلکه قلبکی معطر وممسك ایله مشك ندر ذو الجلال اولان
اللهك نام پاکیدر که قلب وروح الله تعالینك نام شریفیله وذکر لطیفیله ممسك ومعطر اولور (مثنوی) آن منافق مسك
برتن می نهد * روح را درقعر کلخن می نهد * اول منافق مسکی تنی اوزره قور مابعدنده اولان بیت بونده اولان ابهامی
تفسیر ایلر روحی کلخنك قعرینه قور (مثنوی) برزبان نام حق ودر جان او * کندها از فکر بی ایمان او) اول منافقك زبانی
اوزره نام حق واردر وانك جانی اوزره اولان منافقك ایمانسز فکرندن قبیح رایحه لر واردر پس نام الهی وذکر ربانیکه
مسك دروند رمنافق آنی جسم اوزره قویوب لساننده اظهار وجاری ایلر لکن جانی اوزره کفر ومعصیت رایحه لرندن
خبیث وقبیح رایحه لر واردر (مثنوی) ذکر با او همچو سبزهٔ کلخنست * بر سر مبرز کلست وسوسنست * اول منافقله
ذکر الله کلخنك سبزه سی کبیدر مثلا آبخانه اوستنده کل وسوسن کبیدر یعنی منافق کلخن وآبخانه کبیدر نام الهی
سبزه وکل وسوسن کبیدر چونکم انك وجودنده بته کلخنده ومزبله ده بتن کل وسوسن کبی اولور (مثنوی) آن نبات
انجا یقین عاریتست * جای آن کل مجلسست وعشرتست * اول نبات اندە بی شك عاریتدر اول کلك یری مجلسدر
وعشرتدر کذلك نام الهی منافقك دهاننده عارضی وعاریتدر آنك محلی اصل خالص ومخلص اولان کمسه لرك مجلس قلبی
وروضهٔ درونیدر (مثنوی) طیبات آید بسوی طیبین * للخبیثین الخبیثاتست هین * زیرا طیبات طیبین جانبنه کاور
(والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) فحواسی اوزره پاك وطیب اولنلر دخی طیبات وطاهرات اولان اشیایی
بولور خبیثین ایچون خبیثات واردر اکاه اول کما قال الله تعالی (الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات) پس هر خبیث
اولان کمسه لرك جسدلری وفعل وعملری دخی کندیلره مناسب اولور وخوی وخصلتلری دخی نفس خباثت مقرلرینه
کوره ظهور قیلور (مثنوی) کین مدارانها که از کین کمرهند * کورشان پهلوی کین داران نهند * کین طوتمه اول کمسه لره
که کیندن کمراهلردر یعنی حقود اولنلره وبر مؤمنه کین طوتانلره سن کین طوتمه زیرا انلرك قبرنی کیندارلر قبرینك قتنه
قورلر وحقود وحسود اولان طائفه یه کین طوتمقدن کمراه اولان کمسه یی الحاق قیلورلر زیرا جنسیت علت انضمام
اولور وهر کینه صاحبی کیندارلر منزله سنه دخول قیلور (مثنوی) اصل کینه دوزخست وکین تو * جزو آن کلست
خصم دین تو * وکینه نك اصلی دوزخدر وسنك کینك اول کلك جزویدر سنك دینك دشمنیدر یعنی انسانده اولان
کین صفتی جهنمدن بر جزودر سنك دین وایمانکك عدوسیدر وعاقبت الامر (کل شیء یرجع الی اصله) فحواسنجه اول
صفت سنی کندی اصل اولان دوزخ جانبنه چکمك مقرر اولور (مثنوی) چون تو جزو دوزخی پس هوشدار * جزو سوی
کل خود کیرد قرار * چونکم سن دوزخك جزویسن پس هوش طوت جزؤ کندینك کلی جانبنده قرار طوتر پس اول
کین صفتی سنی ای کیندار عاقبت جهنمه آتر (مثنوی) ور تو جزو جنتی ای نامدار * عیش تو باشد زجنت پایدار * وکر سن
جنتك جزؤی ایسك ای نامدار یعنی کیندار اولمیوب نیك کردار وصلاح شعار اولور ایسك سنك عیشك جنتدن پایدار
اولور (مثنوی) تلخ با تلخان یقین ملحق شود * کی دم باطل قرین حق شود * اچی یقین بودر که آجیلره ملحق اولور یعنی
خبیث وبدخو اولان تلخلرینه کندی جنسی اولان خبیث وتلخلره ملحق اولوب دار اهل خباثت اولان جهنمه دخول

قیلورلر باطل سوز وقبیح عمل اهل حقه قرین اولور زیرا حقله باطل ضدلردر ایکی ضد بر یره جمع اولمسی قابل دکلدر ولهذا قال الله تعالی (وقل جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا) (مثنوی) ای برادر تو همان اندیشهٔ * مابقی تو استخوان وریشهٔ * ای برادر سن همان اندیشه سن سنک باقی اولان شیئک استخوان وریشه در یعنی ای انسان سن همان محل اندیشه اولان نفس ناطقه سن دیمکدر پس ذکر حال وارادهٔ محل قبیلندن اولور ذکر مسبب ارادهٔ سبب دینسه ودخی ذکر ملزوم وارادهٔ لازم قبیلندندر دینلسه ده جائزدر زیرا اصل انسان همان حیوان ناطقدر پس همان سن اندیشه سن دیو تعبیر بیوردقلرندن نکته بودر که اندیشه اثر نفس ناطقه وصورت قوهٔ سدر که در پس حقیقت انسانیه نک ایولکنک وکم لکنک بیلنمسی صورت عقلیه سندن واثر نفسیه سندن معلوم اولور واکر اندیشه اولمیدی حقیقت انسانک مرتبه ومقداری معلوم اولمزدی انکچون بیوردیلر (مثنوی) کر کلست اندیشهٔ تو کلشنی * ور بود خاری تو هیمهٔ کلخنی * اکر کل ایسه اندیشه لک نظر ایله کور کلشن سن واکر اندیشه لک خار دل آزار ایسه سن کلخنه منسوب اوطون سنکه فکر المرء قیمته دیمشدر مراد بودر که پاک فکرت ولطیف نیت اولان کمسه نک مکانی دخی کلشن جنت اولور وبد نیت وقبیح فکرت اولان کمسه نک مقری کلخن سقر اولور (مثنوی) کر کلابی برسر جیبت زنند * ور تو چون بولی برونت افکنند * اکر کلاب ایسک سنی جیبک باشی اوزره اوررلر واکر سن بول کبی ایسک سنی طشره براغورلر یعنی اکر لطیف الخصال وجمیل الفعال کلاب رایحهٔ طیبه صاحبی ایسک سنی مقبول ایدرلر واکر بول کبی خبیث وناپاک ایسک سنی منبع خباثته آترلر (مثنوی) طبلها در پیش عطاران ببین * جنس را با جنس خود کرده قرین * مثلا عطارلرک اوکنده طبله لری کور عطارلر جنسی کندی جنسنه قرین وقریب ایلمش (مثنوی) جنسها با جنسها آمیخته * زین تجانس زینتی انکیخته * جنسلری جنسلره قرشدرمش بو تجانسدن برزینت پیدا ایلمش یعنی برشیئی برشیئه جنس ایلمک جهتندن برزیب وزینت اظهار ایلمش (مثنوی) کر در آمیزد عدس با شکرش * برکزیند یک یک از یکدیکرش * اکر عدس عطارک شکرنه قرشه عطار بر بر آنی اوبرآ خرندن اوزندیلر وتمییز ایلر (مثنوی) طبلها بشکست وجانها ریختند * نیک وبد در همدکر آمیختند * طبله لر صندی وجانلر دوکلدیلر یعنی ارواح طبله لری صنوب مرتبهٔ ارواحدن جانلر بو عالم اشباحه دوکلدیلر ایو ویرامز بو عالمده بری برینه قرشدیلر (مثنوی) حق فرستاد انبیارا با ورق * تا کزید این دانها را بر طبق * اندنصکره حق تعالی ورقله انبیا کوندردی ورقدن مراد کتب الهیه در تا کم بو انسان دانه لرین طبق عالم اوزره اوزندیلدی مؤمنی کافردن وموافقی منافقدن تمییز ایلدی (مثنوی) پیش ازین ما امت واحد بدیم * کس ندانستی که ما نیک وبدیم * بوندن اول برامت واحده ایدک یعنی برطائفه ایدک کمسه بیلمزدیکه بز ایو یز ویا خود یرامزز (مثنوی) قلب ونیکو در جهان بودی روان * چون همه شب بود وما چون شب روان * جهانده قلب وایو روان ایدی وزیوفله نقد خالص برابر ایدی چونکم دوکلی کیجه کبی ایدی وبز کیجه کیدیجی کمسه لر کبی ایدک (مثنوی) تا برامد آفتاب انبیا * کفت ای غش دور شو صافی بیا * تا کم انبیای عظامک وجودی آفتابی ظهوره کلدی وطلوع قیلدی آفتاب وجود انبیا خلقی تمییز ایدوب غش مرتبه سنده اولنلره ای غش سن دور اول وصافی مرتبه سنده اولنلره ای صافی ایلرو کل دیدی (مثنوی) چشم داند فرق کردن رنک را * چشم داند لعل را وسنک را * رنککی فرق وتمییز ایلمکی چشم بیلور لعلی وسنکی چشم بیلور چشمدن مراد انبیاء عظامدر وآنلره وارث اولان اولیای کرامدر که بونلر انسان العین منزله سنده در پس هر کسک رنک باطنی فرق ایلمکی انبیا واولیا بیلور وایویی کتودن بونلر تمییز قیلورلر (مثنوی) چشم داند کوهر وخاشاک را * چشم را زان می خلد خاشاکها * کوهر وخاشاکی چشم بیلور چشمه خاشاک اول سببدن باتار یعنی انبیاء عظام واولیای کرام که چشم منزله سنده در کوهر وخاشاکی بیلور کوهر مرتبه سنده اولنلره رعایت قیلدقلری وخاشاک مرتبه سنده اولان کفره وفجره یه تحقیر واهانت ایلدکلری اجلدن بونلره اکثر خس وخاشاک منزله سنده اولان کفره وفجره اذا وجفا ایدرلر وخس وخاشاک کوزه باتوب رنجیده قیلدیغی کبی بونلر دخی اول صاحب سعادتلری رنجیده قیلورلر (مثنوی) دشمن روزند این قلابکان * عاشق روزند آن زرهای کان * بو قلاب چکلر روزک دشمنلریدر اول کانک آلتونلری روزک عاشقلریدر قلابکاندن مراد مرائی واهل نفاق اولان مزورلردر که روز کبی منور عالم اولان مرشدلرک دشمنلریدر اما معدن زر کبی خالص ومخلص اولنلر آنلری دوست طوترلر روزدن مراد روز قیامت اولسه دخی جائزدر (مثنوی) زانکه روزست آینهٔ تعریف او * تا ببیند اشرفی تشریف او * زیرا که اول قلاب چکلرک تعریفنک آینه سی روزدر او ضمیری زر کانه راجع اولسه دخی جائزدر یعنی زیرا که اول زر کان کبی اولان کان خالصک آینهٔ تعریفی روزدر تا کم اشرفی اولان کمسه اول روزک تشریفنی کوره یعنی اشرفه منسوب اولان اول روز مشابه سنده اولان مرشدک تشریف وتکریم ایلمسنی مشاهده قیله (مثنوی) حق قیامت را لقب زان روز کرد * روز بنماید جمال سرخ

وزرد * حق تعالی حضرتلری قیامته اول سببدن روز لقب ایلدی ویوم قیامت دیو سویلدی زیرا روز سرخ وزردک جمالنی کوسترر کذلک یوم قیامت دخی هر کسک اسرارنی (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه ظهوره کتوروب تمییز ایلر (مثنوی) پس حقیقت روز سر اولیاست * روز پیش ماهشان چون سایه هاست * پس حقیقتده روز اولیانک سریدرکه انلرک ضمیر منیرلرینک روشنالکیله نیک وبد فرق اولنور روز انلرک ماهی قتنده سایه لر کبیدر یعنی بو ظاهرده اولان روز انلرک ماه باطننه نسبت کولکه لر مشابه سنده در (مثنوی) عکس راز مرد حق دانید روز * عکس ستاریش شام چشم دوز * روزی مرد حقک رازینک عکسی وپرتوی بیلکز یعنی بو روز روشن مرد کاملک باطننده اولان رازینک عکس واثریدر اول مرد حقک ستارلکنک عکسی چشم دوز اولان یعنی کوز اورتیجی اولان شبدر تا کم بونک حقیقتی بو بیتدن دخی معلومک اولور (مثنوی) زان سبب فرمود یزدان والضحی * والضحی نور ضمیر مصطفی * حق تعالی حضرتلری بو سببدن قرآن عظیمده والضحی بیوردی حقیقتده والضحی حضرت مصطفانک علیه السلام روشن ضمیرینک نوریدر تا کم حق تعالی بیورر (والضحی واللیل اذا سجی) ای اقسم وقت ارتفاع الشمس وتخصیصه لان النهار یقوی فیه یعنی ضحی حقیچون که وقت ارتفاع شمسدر وضحی یه قسمک تخصیصی اول وقتده نهار قوی اولدیغندن اوتریدر ولیل حقیچونکه اهلی ساکن اولوب اولیلک ظلامی راکد اوله سجی البحر سجوا دیرلر قچن امواجی ساکن اولسه (ما ودعک ربک وما قلی) جواب قسمدر ای ما قطعک قطع المودع یعنی سنی ربک ترک ایلمدی یا محمد وما قلی دخی سکا بغضده ایلمدی مفعولی محذوفدر رعایة للفاصلة تقدیری وما قلیک دیمکدر بو تفسیر ظاهردر اما عند التحقیق قدیمک حادثه قسمی غیر جائزدر پس مضاف مقدر اوله تقدیر کلام ورب الضحی دیمکدر ویا خود ضحی دن مراد نور باطن مصطفی ولیلدن مراد جسد ظاهر محمد مجتبی اوله تقدیر کلام انوار باطنهٔ مصطفی حقیچون وجسد سائرهٔ محمد مجتبی حقیچون که قوای جسدانیسی ساکن وراکد اولوب مرتبهٔ اطمینانه یتمشدر پس حضرت خداوندکار بو محلده ارباب ظاهرک کلامن اصحاب تحقیقک مرامنه توفیق بیوروب دیرلرکه جناب پروردکارک نورنه اره وشب تاره قسمی واردر علی قصد المبالغة تعظیما الشان رسول الله کان جناب خدا بیوررلرکه ای بنم حبیبم بنم ضحایه قسمم سنک نوریاککه مشابهی ولیله قسمم تن تابناککه مماثلی اولدیغندن اوتریدر یوخسه فانی اولان اشیانک بنم یانمده نه مقسم به اولمغه لیاقتی واردر امدی سنک نورکه من وجه مشابه اولنه بویله قسم ایدیجک نورکه تعظیم وذاتکه تکریم نه مرتبه ایدیکنی خلق بوندن منفهم اوله (مثنوی) قول دیکر کین ضحی را خواست دوست * هم برای آنکه این هم عکس اوست * قول دیکر که دوست بو ضحی یی دیلدی یعنی اهل تفسیرک دیدکاری قول که حق تعالی بو صوری اولان ضحی یی دیلدی وبوکه قسم ایلدی هم انکچوندرکه بو ضحای صوری هم انک عکسیدر یعنی حضرت مصطفانک ضمیرنده اولان نور اهلینک پرتویدر (مثنوی) ورنه بر فانی قسم کفتن خطاست * خود فنا چه لایق کفت خداست * یوخسه فانی اوزره باقینک قسم دیمسی خطادر اما کندی نورینک عکس واثری اولدیغی اعتبارله قسم ایلمک روادر فنا خود خدای تعالینک کلامنه وقسم ایلمسنه نه لایقدر (مثنوی) از خلیلی لا احب الافلین * پس فنا چون خواست رب العالمین * بر خلیلدن لا احب الافلین) یعنی حضرت ابراهیمدن بن آفل وزائل اولنلری سومزم دیمک صادر اولدی پس عالملرک ربسی ومالکی فنایی نیجه استدی واکا نه وجهله تعظیم ایدوب قسم ایلدی (مثنوی) لا احب الافلین کفت آن خلیل * کی فنا خواهد ازین رب جلیل * اول خلیل (لا احب الافلین) دیدی وزائل وفانی اولنلره محبت وتعظیم ایلمدی رب جلیل بو قسمدن قچن فنا مراد ایلر یعنی حضرت حق تبارک وتعالی بو فانی اولان شیئلره قسم ایلمسی یا کندینک صفات علیه سنه مظهر اولدیغی ملابسه سیله ویا خود من وجه آکا مشابهتی اولدیغی مناسبتیله در والا جلیل وعظیم اولان پادشاه مجرد فانی اولان شیئه قسم قیلمسی برنده اولمز (مثنوی) باز واللیل است ستاری او * وان تن خاکی زنکاری او * کیرو واللیل انک ستارلکیدر واول حضرتک خاکی اولان تن زنکاریسیدر یعنی کیرو والضحی دیو قسم ایلدکدنصکره واللیل دیو قسم ایلمسی اول حضرتک خاکیده ستارلکی مراد اولور واول ستار اولان لیلدن مراد اول حضرتک زنکه منسوب اولان خاکه منسوب اولان بدن شریفیدرکه فی المثل لیله مشابهدر اول جهتدنکه باطننک نورانیتنی ستر ایدیجی وروح پرانوارنی اورتیجیدر (مثنوی) آفتابش چون برآمد زین فلک * با شب تن کفت هین ما ودعک * اول رسولک آفتابی چونکه فلکدن یوقری کلدی آنک آفتابی تن شبنه ایتدی آکاه اول خداسی ترک ایلمدی یعنی پیغمبرک علیه السلام وجود شریفنه حاکم ورب اولان آفتاب حقیقی چونکم فلک الهیه دن یوقاری کلدی یعنی طلوع وظهور قیلدی پس سنت سنیهٔ الهیه وعادت ربانیه بونک اوزرینه درکه (ان کانت الشمس طالعة فالنهار یکون موجودا واللیل غائبا متروکا) پس اویله اولسه دیدهٔ اغیار اول حضرتک شب تنی من وجه شمس حقیقتدن مسعود ومتروک کوروب (ان محمدا اودعه

ربه وقلاه) دیدیلرسه آفتاب حقیقت محمدی یعنی عین ثابتهٔ احمدی اول حضرتك جسم شریفنه تسلیه ویروب کندی
نورینه وآنك جسم پرحبورینه قسم ایتمکله دیدیکه آکاه اولکه ماقطعك ربك قطع المودع یعنی ماترکك اکرسن
درسلکه حضرت رب العالمین) جانبندن تأخیروحی مبین حین امتحان الاعداء المنکرین انکسار وخجلت اقتضا ایدر
بوایسه عین بلانوعاقلادرجواب بودرکه بیوررلر (مثنوی) وصل پیدا کشت ازعین بلا* زان حلاوت شد عبارت
ماقلا* عین بلادن وصل پیدا اولدی ماقلی اول حلاوتدن عبارت اولدی یعنی وصل معشوق عین بلای عاشقدن پیدا
اولدی ومحب صادقك جفای یاره صبردن ظهوره کلدی اویله اولیجق اول عین بلاوجفادن حاصل اولان وصلك
حلاوتدن ماقلاك عبارت اولدی زیراتقدیرمعنی (ماابغضك ربك بتأخیر الوحی عنك عند امتحان الکفار بل ابتلاك
بالقطع ابا ما لتجد بعد انقطع لذة الوصال وحلاوة الوجدان بعد الفقدان (مثنوی) هرعبارت خودنشان حالتیست*
حال چون دست وعبارت آلتیست* آلت زرکر بدست کفشکر* همچو دانهٔ کشت کرده ریك در* ماقلاك بعد
القطع اولان وصلك حلاوتدن عبارت اولدیغی مقرر اولدیسه قرآن عظیمدن خودهرعبارت برحالتك وصفنك
نشانیدرحال ومعنا مثلا ال کبی وعبارت ولفظ اکا آلت کبیدر پس هرحاله ومعنایه مناسب ولایق برعبارت وارددر
هراستاده مناسب ومطابق برآلت اولدیغی کبی قوبعینك آلتی بشمقعینك الندهمثلا قومده اکلش دانه کبیدرکه
محلی دکلدر کذلك عبارت قرآنیه دن هرعبارتکه برحالته وبرمعنایه آلت اولمشدر اکراول عبارتی لایق اولمین معنایه
آلت قیلسك عدم مناسبتی عرفایه معلوم اولور (ولوکان بحسب اللغات مناسباله مثلا (وجوه یومئذ ناضرة الی ربها
ناظرة) آیتنده کی ناظرة لفظنی اهل اعتزال منتظرة دیو تأویل قیلدیلر وبونك امثالی آیات واخباری مناسب اولان
محلنده غیری یه صارف اولدیلر (مثنوی) والت اسکاف پیش برزکر* پیش سك که واستخوان درپیش خر* پس آلت
اسکاف برزکراوکنده وصمان سك اوکنده واستخوان خراوکنده در یعنی بونلرنه مرتبه بی مناسب اولورسه اول عبارتی
عقلا وشرعا مناسب اولمین معنایه صرف ایلمك بوذکراولنان تمثیلاته دونر پس هربرعبارت برمعنی ایچون موضوع
اولوب اول معناده استعمال اولنذقده مناسب ومقبول واندن غیریده استعمال اولنذقده نامناسب ونامعقول
اولدیغی کبی هرکس دخی برشیئه اهل اولمشدر پس اول شیء اکر اهلندن صادر اولورسه مناسب ومقبولدر واهلنك
غیریدن صادر اولورسه نامناسب ونامقبولدر نته کم بومعنایی تحقیق ایدوب بو بیتلری مثل موقعنده ایراد بیوررلر
(مثنوی) بود انا الحق درلب منصورنور* بود انا الله درلب فرعون زور* مثلا انا الحق دیمك منصورك دلنده نور اولدی
زیرا منصور اول کلامك سرینه اهل ایدی ومرادی نفسنك کمال فناسندن وحقیقتنك ظهورندن اعلام ایلمك ایدی
اما انا الله سوزی فرعونك لبنده کذب اولدی زیرا فرعون الله اولمق ممکن دکل وانك بوسوزدن مرادی مجرد کندی
خودبینلکندن وقدرت وسلطنت مجازی یه مغرور اولدیغندن الوهیت دعواسی ایدی (مثنوی) شد عصا اندرکف
موسی کوا* شد عصا اندرکف ساحرهبا* مثال آخر حضرت موسانك النده عصانك صدقنه شاهد اولدی اما ساحرك
النده عصا هبا اولدی وانك کذبنه شهادت قیلدی (مثنوی) زین سبب عیسی بدان همراه خود* درنیاموزید آن اسم
صمد بوسببدن حضرت عیسی کندینك اول یولداشنه یعنی نااهل ونامستحق اولدیغی سببدن عیسی حضرتلری اول
کندی یه مقارن اولان ابلهه که قصه سی عنقریب ذکر اولندی حضرت صمدك اول اسم اعظمنی اکا تعلیم ایلمدی
(مثنوی) کوندانداند نقص برآلت نهد* سنك برکل زن تو آتش کی جهد* انکه چون اوکرتمدیکه اول ابله اسم اعظمك عظم
شانن بیلمز نقص آلت اوزره قور یعنی اکر اول اسمی مرادی اوزره برشیئه اوقوسه واول شیء حاصل اولمسه وظهوره
کلمسه اول اسمکه برآلتدر اکا نقص قورو عدم تأثیری کندی نقصانندن بیلمیوب آندن بیلور وآنی متهم قیلور حال بوکه
کندینك اول اسم اعظمه اهلیتی اولمدیغندن مراد حاصل اولمز مثلا سن سنکی کل اوزره اورچقن آتش صحرار یعنی
اکر طاشی بالچغه اورسن ایکیسنك انضمامندن آتش اولمز مثلا سنك بالچغه وکذلك بالچق سنکه آتش ظهورندن
اوتری اهل دکلدر بلکه بوخصوصده سنك آهنه اهلدر پس طریقتده اولان کلمات وحالاتی دخی بوکه کوره قیاس ایله
مادام که برکسه برشیئه اهل اولمیه واول شیئه مالك اوله اکا آندن فائده حاصل اولمز (مثنوی) دست وآلت همچو سنك
وآهنست* جفت باید جفت شرط زادنست* ال وآلت فی المثل سنك وآهن کبیدر محصل جفت کرك زیرا جفت
طوغمنك شرطیدر یعنی آهن سنکله جفت اولوب اندن شراره طوغدیغی کبی برکسه نك دخی النه آلت جفت اولمق
کرك تا آنك الیله اول آلت میانندن برشی ظهوره کله مادامکه برآلت براستادك النه جفت ولایق اولمیه اول آلتله الندن
برشیء حاصل اولمز (مثنوی) انکه بی جفتست وبی آلت یکیست* درعدد شکست وآن یك بی شکیست* اولکه
بی جفت وبی آلتدر بردرکه مرادواحد حقیقی اولان خدادر عدده شك واردر واول بی شکدرکه انك وحدانیتنده ریب

وشبهه یوقدر (مثنوی) انکه دوکفت وسه کفت وبیش ازین* متفق باشند درواحد یقین* احولی چون دفع شد یکسان
شوند* دوسه کویان هم یکی کویان شوند* بو بیتلر سؤال مقدره جوابدرکه اول سؤال بیت اولدن ناشی اولور زیرا
بیورمشلردیکه اولکه بی جفت وبی آلتدر بردرکه شریك ونظیری یوقدر عددك جمله سنده شك واردر واول برکه واحد
حقیقیدر اندهشك یوقدر پس سؤال لازم کلورکه عقلادن چوق کمسه وحدت الهیه ده شك ایلیوب کیمی ایکی وکیمی
اوچ وکیمی دخی زیاده دیوب مشرك اولدیلر نته کم ایکیدردینلره توبیخ ایدوب جناب حق حضرت عیسایه خطاب ایدوب
بیوررلر (واذ قال الله یاعیسی بن مریم ءانت قلت للناس اتخذونی وامی الهین من دون الله قال سبحانك مایکون لی ان
اقول مالیس لی بحق) واوچ دینلر (ان الله ثالث ثلاثة) دینلردر ودخی زیاده دینلر عزیر بن الله والملائکة بنات الله
دیو عبادته بونلری ادخال ایدنلردر پس اول واحد حقیقیده شك یوقدر دیمك نوجهله ممکن اولور بیوررلرکه اول
کمسه که ایکی دیدی واوچ دیدی وبوندن زیاده دیدی شکسز واحده متفق اولورلر یعنی اول کمسه لر عیسی ومریم
الهین دیدیلر ویاخود ثنویه یزدان واهرمن دیو ایکی اله اعتقاد ایلدیلر ودخی انلرکه (ان الله ثالث ثلاثة) دیدیلر
واول کمسه لرکه بونلردن زیاده دیوب ملائکه یی واصنامی دخی معبود اتخاذ ایلدیلر عاقبة الامر بوجمله سی متفق اولورلر
اول واحدك وحدتنده شریکی اولمدیغنه یقینا زیرا اول وقتده بصر بصیرتدن چونکه دوبینلك ومقتضای احولیت
اول بی یقینلق دفع اولدی انسان توحید الهیده یکسان اولورلردوسه کویان هم یك کوی اولمقده اتفاق قیلورلر
یعنی ایکی اوچ دیجیلر بر دیجی اولورلرپس بونلرك جمله سنك موحد اولمسنك وقوعی متحقق اولدیغی اعتباریله الان اول
واحد حقیقیده شك یوقدر دینلسه جائزدر (مثنوی) کریکی کوبی تو درمیدان او* کرد برمیکرد درچوکان او*
بو بیتده تجنیس واردر یعنی اکرسن بردیجی موحد ایسك اول معبودك میدان عبادتنده ویاخود طوب کبی ایسك
دیمکده جائزدرانك چوکان امرینك اطرافنی طولان (مثنوی) کوی انکه راست وبی نقصان شود* کوز زخم دست
شه رقصان شود* زیرا طوب اول زمانده کامل وبی نقصان اولور وکمال مرتبه سن بولورکه اوپادشاه حقیقینك
چوکان قضاسنك زخمندن فضای عالمده پویان ودوان اوله وهر وجهله راضی اولوب شکر قیله (مثنوی) کوش دار
ای احول اینها رابهوش* داروی دیده بکش ازراه کوش* ای احول بوسوزلره هوش ایله کوش طوت کوزیکه کوش
یولندن علاج چك یعنی چشم باطنکه قولاغك جانبندن علاج ایله مراد اولدرکه بوکونه کلمات ضیابخشی استماع ایله
تاکوشکدن جان پرهوشکه داخل اولوب دیدهٔ جانکه ضیا ویره وبصر بصیرتکی رؤیت ومشاهده مرتبه سنه ایرکوره
دیمك اولور (مثنوی) پس کلام پاك دردلهای کور* می نپاید می رود تا اصل نور* پس پاك وطاهر اولان کلام کوراولان
دللرده اکلنمز وقرار قیلمز نورك اصلنه دکین کیدر پس اکرقلبنده کلمات طیبه نك قرار قیلمسنی استرسك قلبك کوزنی کحل
معرفتله بینا ایده کورتا قلبك منور اوله وکلام طیبه انده قرار قیله (مثنوی) وآن فسون دیو دردلهای کژ* می رود
چون کفش کژ درپای کژ* وشیطانك اول مکر وفسونی اکری وناپاك کوکللره ایچنه کیدروآنده قرار ایلر اکری اباق
اکری پشمغك ایچنه کتدیکی کبی (مثنوی) کرچه حکمت را بتکرار آوری* چون تو نااهلی شود از تو بری* اکرچه
سن حکمتی تکراره کتورهسن وحفظ ایلمك مرتبه سنه یتوره سن چونکم سن حکمته نااهل اوله سن اول حکمت
سندن بری اولور (مثنوی) ورچه بنویسی نشانش می کنی* ورچه می لافی بیانش می کنی* واکرچه اول حکمتی
یازه سن وآنی خاطرنشان ایلیه سن واکرچه لاف اوره سن اول حکمتی بیان ایلیه سن (مثنوی) اوزتو رو درکشد ای
پرستیز* بندها را بکسلد وزتو کریز* ای پرستیز اول حکمت سندن یوزنی چکر واستتار واختفا ایلر بندلری قیرار
وسندن فرار ایلر کریز کند تقریرنده اولور یعنی برکسه نك که حکمت الهیه یه استعداد واهلیتی اولمیه لکن آنی
قیل وقال ایله اوکرنه اول حکمت آنکله قرار قیلمز بلکه عاقبت آندن فرار ایلر دیمك اولور (مثنوی) ورنخوانی وبیند
سوز تو* علم باشد مرغ دست آموز تو* اونپاید پیش هرنااوستا* همچو طاووسی بخانهٔ روستا* وکرسن علم
حکمتدن برنسنه اوقومیه سن واوعلم سنده محبت وسوز کوره علم سنك مرغ دست آموزك اولور اول علم هر
اوستادسزك اوکنده اکلنمز روستاینك خانه سنده طاوس قرار ایتمدیکی کبی بعض نسخه ده ورنخوانی وبیند
سوز تو واقع اولمش یعنی اکر علم اوقومیه سن ولاف ودعوا ایتمیوب وسوز وکداز حاصل ایده سن اول علم سنك سوزیکه
کوره سندن فرار ایتمز مرغ دست اموزك اولور دیمك اولور (یافتن پادشاه بازرا بخانهٔ کمپیرزن (مثنوی) علم بازی نیست
کوازشه کریخت* سوی ان کمپیر کومی آرد بیخت* علم شول بازی دکلدرکه اول شاهدن قاچدی اول کمپیر جانبنه که
اول اون الردی آردمی بیخت تقدیرنده در بعض نسخه ده مصرع اول نی چوآن بازیست کوازشه کریخت واقع اولمشدر
بوتقدیر اوزره معنی علم اول طوغان کبی دکلدرکه اول پادشاهدن قاچدی واون الهین کویلو قارینك جانبنه اوچدی

بعض نسخه ده علم آن بازست کو ازشه کریخت واقع اولمش یعنی اول علم بازه بکزرکه شاهدن قاچدی دیمك اولور
مثنوی تا که تتماجی پزد اولادرا* دید آن باز خوش خوش زادرا) تا که کمپیر فرزندلری ایچون بر تتماج پشوره اول خوش
زاد اولان خوش طوغانی کوردی یعنی کویلو قاریسی اول اصلی لطیف اولان ویاخود غداسی خوش اولان خوش
طوغانه نظر ایرکوردی (مثنوی) پایکش بست و پرش کوتاه کرد* ناخنش ببرید وقوتش کاه کرد* طوغانی طوتدی انك
آیاغنی بغلدی و پرنی قصه ایلدی انك طرناغنی کسدی وانك آزغنی صمان ایلدی (مثنوی) کفت نا اهلان نکردندت
بساز* برفزود از حد وناخن شد دراز* اول کمپیر طوغانه خطاب ایدوب ایتدی نااهللرسنی سازایله ایلمدیلر یعنی
سنی دوزمکله زینت قیلمدیلر قنادلك حددن زیاده اولدی وطرناغك اوزون اولدی (مثنوی) دست هر نا اهل بیمارت
کند* سوی مادرآ که تیمارت کند* هر نا اهلك الی سنی بیمار وخراب ایدر مادر جانبنه کل که سکا تیمار ایده پس قصه دن
حصه یه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) مهر جاهل راچنین دان ای رفیق* زانکه دائم کژ روست اودر طریق*
ای رفیق جاهلك محبتنی بویله بیل زیرا دائم جاهل طریقده اکری یوریجیدر یعنی جاهل اکرسکا همدملك کوستره
عاقبت جاهللکندن سکا زخم اورر یعنی سکا نفع قصد ایلرکن کلی ضرر ایرشدرر (مثنوی) روز شه در جست وجو
بیکاه شد* سوی آن کمپیر وآن خرکاه شد* فرار ایدن بازك طلبنده شاهك کونی بیکاه اولدی یعنی پادشاه آنی وافر طلب
ایدوب اخشام ایرشدی بالضروری اول کمپیرك وآنك خرکاهی جانبنه کتدی (مثنوی) دید نا که باز را در دود وکرد*
شه بروبکریست زار ونوحه کرد* پادشاه ناکاه کندیسندن فرار ایدن بازی دود وکرد ایچنده کوردی شاه آنك
اوزرینه وافر اغلدی ونوحه ایلدی (مثنوی) کفت هر چند این جزای کارتست* که نباشی در وفای ما درست*
پادشاه بازه ایتدی هر نقدر ایسه بو حالت سنك کارکك جزاسیدر زیرا بزم وفامزده ثابت ودرست اولمزسن (مثنوی)
چون کنی از خلد در دوزخ قرار* غافل از لایستوی اصحاب نار* سورهٔ حشرده بو آیته تلمیح بیوررلرکه (ولاتکونوا
کالذین) جناب عزت بیوررلرکه ای مؤمنلر سز اولمالك شول کمسه لرکبی (نسوا الله) اللهك امرنی وعهدنی اونوتدیلر
(فانسیهم انفسهم) ای جعلهم ناسین لها حتی لم یسمعوا ما ینفعها ولم یفعلوا ما یخلصها یعنی حق تعالی بونلره نفسلرنی
اونوتدردی حتی نفسلرینه نافع اولانی استماع ایتمدیلر ودخی نفسلرینه خالص اولان عمل ایشلمدیلر (اولئك هم الفاسقون
ای الکاملون فی الفسق (لایستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) یعنی شول کمسه لرکه تکمیل نفوس ایدوب معارف
وعلوم ایله جنته استحقاق وتحصیل ایده لر برابر دکلدر شول کمسه لرله که عصیان وخطا ایله ناره مستحق اوله لر (اصحاب
الجنة هم الفائزون) همان اصحاب جنتدر نعیم مقیم ولذات عظیمه فائز وحائز اولنلر معنی بیت چون کنی از خلد در
دوزخ قرار بازه خطابدر وبازدن مراد طریق اولیاده نتیجه ذوق وشوق ومرتبه تحصیل ایلدکدنصکره هوای نفسانیه
ووساوس شیطانیه سببیله مقتضای تنه مشتغل ومنهمك اولان سالکلردر پس حضرت خداوندکار بونلری اول
شهبازه تشبیه ایدرکه پادشاهك بازوسنده ساکن اوله بعده اول دولتك قدرین بیلمیوب اول شاه عالیقدارك
خدمتندن فرار ایدوب خانهٔ دنیاده پیرزن نفس مکاره کرفتار اوله پس بیوررلرکه ای باز طریقت نیچون خلددن
فرار ایدوب دوزخده قرار ایلرسن مکر غافل سن (لایستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) آیتندن امدی کمال مرتبه بعد
الانقیاد ارتداددن وبعد الحور کوردن استعاذه لازمدرکه حضرت علیه السلام استعاذه ایدرلردیکه (اللهم انی اعوذ
بك من الحور بعد الکور) وجه آخر وبو محلده بازدن مراد شول عالم کارساز اولمق دخی وجهدرکه منبع راز اولان شاه
ممتازدن فرار وخانهٔ دنیایه کذار ایلدکده پیرزن نفس وهوایه کرفتار اولوب پس نفس بدکردار آنك پروبال یادکارین
قطع ایدوب مقصوص الجناح ومخصوص للعناح اولدقدنصکره وشاه عالی جناب اکا عتاب آمیز خطاب قیلدقدنصکره
مع الابتهال والضراعه والتوبة والانابة اعتمادا علی العنایة الالهیة ورجاء من الرحمة السابقة الازلیة دعاوزاری ایدوب
دیرکه (مثنوی) این سزای آنکه از شاه خبیر* خیره بکریزد بخانهٔ کنده پیر* بوجفا واهانت اول کمسیه لایقدرکه خبیر
شاهدن قوقش پیره زنك خانه سنه عبث یره قجر خیره بونده بیهوده معناسنه اولور (مثنوی) بازمی مالید پر بر دست
شاه* بی زبان می کفت من کردم کناه* باز قباحتنی بیلوب قنادنی شاهك الی اوزره سوردی زبانسز دیدی بن کناه
ایلدم یعنی زبان حاله جرمنه معترف اولوب اعتذاری موهم تذلل وتملقلر قیلدی (مثنوی) پس بجا زارد بجا نالد لئیم*
کرتو نپذیری بجز نیك ای کریم* پس لئیم اولان کمسه قنده زارلق وقنده ناله ایلر اکرسن ای کریم پادشاه ایودن
غیرینی قبول ایلمزسك (مثنوی) لطف شه جانرا جنایتجو کند* زانکه شه هر زشت رانیکو کند* پادشاهك
لطفی جانی جنایت طلب ایدیجی ایلر یعنی عبدك جانك کناهه میل ایلمسی پادشاه کریمك لطفی واسطه سیله در زیرا که
شاه هر زشت وکناهکاری ایو ایلر وجنایتن عفو ایدوب (ان الله یغفر الذنوب جمیعا) فحواسنجه جمیع ذنوبی مغفرت

قیلور اکثر بنده نك جانك جنایتجو اولمسی لطف ومغفرت حقه اعتمادی اولدیغی واسطه ایله در پس لطف حقه
اعتماد ایدوب جرم وعصیان ایلمکی بو طریقله نهی ایدوب بیوررلر (مثنوی) رومکن زشتی که نیکوهای ما* زشت آمد
پیش آن زیبای ما* بوری زشتلك وسیات ایلمه که بزم حسنا تمز اول بزم زیبا اولان محبوبمزك حضورنده زشت وسیئه
کلدی (مثنوی) خدمت خود را سزا پنداشتی* تولوای جرم ازان افراشتی* کندی خدمت وطاعتکی اول زیبا اولان
حضرته لایق وسزا ظن ایلدکسن جرم لواسنی اول سببدن یوجلتدك (مثنوی) چون ترا ذکر ودعا دستور شد* زان
دعا کردن دلت مغرور شد* چونکم سکا ذکر ودعایه دستور اولدی یعنی حق تعالی سکا ذکر ودعا ایلمکی میسر
قیلدی اول دعا ایلمکدن سنك کوکلك مغرور اولدی (مثنوی) هم سخن دیدی تو خود را باخدا* ای بسا کس زین
کمان افتد جدا* پس کندیکی حضرت خدا ایله هم سخن ومصاحب کوردك ای چوق کمسه که او بو کونه کماندن خدای
تعالیدن جدا دوشر (مثنوی) کرچه شه با تو نشیند بر زمین* خویشتن بشناس نیکوتر نشین* اکرچه پادشاه سنکله
زمینده اوتوره کرمندن سنکله مصاحبته تنزل ایده کندیکی اکله وایورك اوتور مراد اولدرکه اکر پادشاه حقیقت ای
بنده سنك مرتبه که کمال کرمندن تنزل قیلسه وتقرب ایلسه کندی حد وطورکی بیل وبغایت ادب اوزره اوتورتا اول
حضرتك سکا تقربنی کندی استعدادکدن بیلمیه سن بلکه انك لطف وکرمندن بیلوب کستاخانه وضع قیلمیه سن
(مثنوی) باز کفت ای شه پشیمان می شوم* توبه کردم نو مسلمان می شوم* باز پادشاهه ایتدی ای پادشاه فعل قبیحمدن
پشیمان اولورم توبه ایلدم یکی مسلمان اولورم یعنی اشلدیکم فعلدن رجوع ایلدم اکر کافر اولدمسه ده تکرار اسلامه
داخل اولورم دیدی (مثنوی) آنکه تو مستش کنی وشیرکیر* کر زمستی کژ رود عذرش پذیر* اوکمسه که سن آنی مست
وشیرکیر ایلرسن اول کمسه مستلکندن اکری کیدرسه انك عذرنی قبول ایله (مثنوی) کرچه ناخن رفت چون
باشی مرا* برکنم من پرچم خورشیدرا* اکرچه ناخنم کتدیسه چونکم بنم ایچون اوله سن وبکا التفات قیله سن
بن خورشیدك پرچمنی قوپررم یعنی برمرتبه قوت وقدرته واصل اولورمکه خورشیدك شعاعنی قرصندن آیرمغه
قادر اولورم پرچم دیه ده اولان صاچه دیرلر بونده خورشیدك شعاعندن عبارت اولور وآنك پرچمنی قوپرمسی
کمال مرتبه تصرف وقدرتندن کنایت اولور (مثنوی) ورچه پرم رفت چون بنوازیم* چرخ بازی کم کند در بازیم*
وکرچه قنادم کتدی چونکم بنی اوخشیه سن چرخ بنم حرکتم قتنده لعبنی ناقص ایلر یعنی بنم کامل اولان کارمه نسبت
آنك کاری ناقص اولور بو معنی کم فتح کاف عربیله اولدیغی اوزره در ضم کاف فارسیله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره
معنی چرخ بنم لعب وحرکتم قتنده کندی لعب وحرکتنی کم وضایع ایلر بویله برلعب وحرکته مالك اولورم دیمك اولور
(مثنوی) کر کمر بخشیم که را برکنم* کردهی کلکی علمها بشکنم* اکر بکا کمر بغشلیه سن طاغی قوپررم
اکر بکا برقلم ویره سن علملری صرم یعنی اکر بنم میانمه قوت ویررسك برزور بازو اولورمکه طاغلری یرندن قوپررم واکر
بنم المه که قدرت ویررسك نیچه عسکرلری صرم ومنهزم قیلورم دیمك اولور (مثنوی) آخر از پشه نه کم باشد تنم*
ملك نمرودی بپر بر هم زنم* آخر بنم تنم پشه دن ناقص وضعیف دکلدر نمروده منسوب اولان ملکی قنادمله بری برینه
اوررم وخراب قیلورم مراد اولدرکه هر نقدر ضعیف ایسم الهی چونکم بن ضعیفه قوت وقدرت ویروب مؤید
ومنصور ایلیه سن نمروده مشابه سنده اولان نفس وشیطانك ملکنی بلکه نمرود سیرت اولان طاغی وباغیلرك
مملکتنی خراب ایلمکه قادر اولورم وسنك عنایتکله هر نقدر غالب وقاهر اولسه انك اوزرینه غلبه قیلورم (مثنوی)
در ضعیفی تو مرا بابیل کیر* هر یکی خصم مرا چون پیل کیر* ضعیفلکده سن بنی فی المثل ابابیل قوشی طوت بنم
بر خصممی پیل کبی طوت مثنوی) قدر فندق افکنم بندق خریق* بندقم در فعل صد چون منجنیق* بندق اول
یمشدن اولان فندق قدر وبندق ثانی بضم الباء والدال البندق الذی یرمی به یعنی مدور اولوب توفنکدن آتیلن فندق قدر
خریق خاء معجمه ایله اولورسه یرتیجی وحاء مهمله ایله اولورسه یاقیجی معناسنه اولور پس تقدیر کلام الهی وسیدی فرضی
کمال ضعفده سن بنی طیرابابیل کبی طوت وهر خصممی پیل کبی طوت فندق مقداری یاقیجی ویاخود یرتیجی فندقی
اکر اول خصم اوزره براغم بندقم فعلده وتأثیرده یوز منجنیق قدر عمل ایدر دیمك اولور قدر حبه افکنم بندق حریق نسخه
(مثنوی) کرچه سنکم هست مقدار نخود* لیك در هیجا نه سر ماند نه خود* اکرچه بنم آتدیغم طاش نخود مقداری
ایسه ده لکن جنکده نه باش ونه توغلغه قور خود توغلغه یه دیرلر مراد ابابیل قوشنك قصه سنه اشارتدر یعنی
ضعفده ابابیل کبی ایسم واعدا اوزره رمی ایلدیکم سجیلدن نخود مقداری سنك ایسه ده چونکم سنك ارادتکله رمی
ایلیم بنم دشمنم اصحاب فیل کبی قوی اولسه ده اول نخود قدر سنك آنلرك نه باشن ونه جبه وتوغلغه سن قوربلکه
آنلری پاره پاره ایدوب هلاك ایلر دیمك اولور (مثنوی) موسی آمد در وغا بایك عصاش* زد بران فرعون وبر شمشیرهاش

مثلا حضرت موسی علیه السلام وغایه بر عصا ایله کادی کندیسنی اول فرعونه وآنك شمشیرلری اوزره اوردی یعنی
ذوالاوتاد اولان فرعونی بو قدر عساکریله عنایت حقله زبون ایلدی (مثنوی) هر رسولی یکتنه کان در زدست *
برهمه آفاق تنها برزدست * هر بر رسول یالکز که اول قبوبی دقمشدر جمیع آفاق اوزره کندیسنی تنها اورمشدر بونك
سری بودر که عون الهی آنلرك هر برینه معاون اولمشدر (مثنوی) نوح چون شمشیر در خواهید ازو * موج طوفان
کشت ازو شمشیر خو * حضرت نوح علیه السلام چونکم اول خدادن قومنك هلاکی اولمسی ایچون شمشیر دیلدی
طوفانك موجی حضرت خدادن شمشیر خو یلو اولدی یعنی حضرت نوحه معاون اولوب انك اعداسنی هلاك قیلدی
(مثنوی) احمدا خود کیست اسپاه زمین * ماه بین بر چرخ وبشکافش جبین * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله
اولور که حضرت احمد هم حق تعالیدن نصرت وقوت طلب ایلدی حق تعالی جانبندن ا کا ندا قیلدی ای احمد یرك
جنودی کیمدر یعنی یریوزنده اولان عسکرنه شیدر فلك اوزره اولان ماهه نظر ایله وانك آلنی یار یعنی حق سبحانه
وتعالی اول حضرته دیرکه بو یریوزنده اولان خلایق وعساکر سکا مغلوب ومسخر اولمق نه شیدر ای بنم حبیبم سکا
افلاکده اولان اشیایی دخی مسخر قیلدم چرخ اوزره ماهی کوراکه کراسترسك آنی شق ایله که سکا بو مرتبه قوت
وقدرت ویرمشم دیدی وفی الحقیقه اول حضرتك اشارتله قمری دونیم قیلدی نته کم بو آیت کریمه بو معنایه شاهد
اولدی (اقتربت الساعة وانشق القمر) بونك تفسیری جلد اولده ضیافت تأویل رکیك مکس سرخنك ماقبلنده
مرور ایلمشدر (مثنوی) تا بداند سعد ونحس بی خبر * دور تست این دور نی دور قمر * تا کم بی خبر اولان سعد ونحس
اهلیکه مراد منجمین در بیله بو دور سنك دورکدر قمرك دوری دکلدر اکرچه حضرت نبی علیه السلام دور قمرده ظهور
ایلدی لکن انك حکم وتأثیری اول حضرتك تصرف وتأثیرنده معدوم اولدیغندن اوتریدر اول دوره دور احمدی دیمك
عند اهل الفهوم ثابت اولمشدر خلافا لاهل النجوم دوری قمره اسناد ایلمك اول زمانده صحیح اولوردی که قمرك اول
حضرتك وجودنده حکم وتأثیری اولیدی چونکم اول حضرتك حکم وتأثیری قمرك وجودنده ظاهر اولدی پس
اول دوره دور احمدی دیمك مناسب کلدی (مثنوی) دور تست ایرا که موسیٔ کلیم * آرزو می برد زین دورت مقیم *
سنك دورکدر زیرا که موسیٔ کلیم سنك بو دورکدن ایمان آرزو ایلردی مقیم بونده دایم معناسنه در (مثنوی) چونکه
موسی رونق دور تو دید * کاندرو صبح تجلی می دمید * چونکه حضرت موسی سنك دور زمانکك رونقنی ولطافتنی
کوردیکه اول دورده صبح تجلیٔ ذات وصفات ظاهر اولدی (مثنوی) کفت یارب آن چه دور رحمتست * آن کذشت
از رحمت انجا رؤیتست * حضرت موسی ایتدی یارب اول نه عجب دور رحمتدر ونه غریب عصر سعادتدر اول دور
رحمتدن کچدی اول دورده رؤیت واردر یعنی اول دور احمدی مرتبهٔ رحمتدن ایلرو کچوب کمال قربیت مرتبه سنه ایردیکه
انده رؤیت ومشاهده حاصل اولوب اول حضرت سنك جمال با کمالکی کوردی وا کا وارث کامل اولنلر دخی بحسب
استعداتهم بو عیان وشهود مرتبه سنه ایردی (مثنوی) غوطه ده موسیٔ خود را در بحار * از میان دورهٔ احمد برار *
الهی کندی موسا که بحار ایچره غوطه ویر یعنی بو بحار عالمده بنی طالدر وحضرت احمدك دوری میانندن بنی ظهوره
کتور پس جناب حق اول حضرته جواب ویروب بیوردی (مثنوی) کفت ای موسی بدان بنمودمت * راه آن خلوت
بدان بکشودمت * که تو زان دوری درین دور ای کلیم * پا بکش زیرا دراز است این کلیم * جناب خدا دیدیکه یا موسی سکا
آنلرك فضلنی واول دورك شرفنی بیلدرمك سببیله اول دوری کوستردم اول خلوت اسرار ومخزن انوارك یولنی سکا انك
عزتنی ورفعتنی اعلام ایلمك واسطه سیله آچدم یوخسه سنی اول دورده کتورمکدن اوتری کوستروب آچدم زیرا سن
اول دوردن دور وبعیدسن بو دورده ای کلیم آیق چك وبو امیدی قطع ایله زیرا که بو کلیم دور احمدی اوزوندر یعنی اول
دوره مدت مدید وعهود بعیده واردر علم ازلیده سکا اول دورده کلمك میسر دکلدر دیمك اولور فقال موسی علیه
السلام اللهم اجعلنی من امة محمد ولذا قال علیه السلام لو کان موسی حیا ما وسعه الا اتباعی (مثنوی) من کریمم نان
نمایم بنده را * تا بکریاند طمع آن زنده را * بن کریمم بنده مه نان کوستریرم وآنی امیدوار ایلرم تا طمع وامید اول
زنده یی اغلده (مثنوی) بینی طفلی بمالد مادری * تا شود بیدار وواجوید خوری * مثلا بر مادر بر طفلك بورنی اووار
تا طفل خوابدن بیدار اوله وطعام ایسته یه (مثنوی) کو کرسنه خفته باشد بی خبر * وان دو پستان می خلد زو مهر در
اول طفل که بی خبر آچ اویومش اوله واول ایکی ممه یی اول آنادن سودك محبتی صنجر مهر در لفظنه مضاف در درانك
تشدیدیله عربیدر سود معناسنه در فارسی اولوب در مهر تقدیرنده اولمق دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی آنادن اول
ایکی پستان ولدنه محبت ایلمکدن صنجر دیمك اولور یعنی ای کلیم بن شول کریمم که بنده لریمه استعدادلرینه مناسب بر غدا
ومراد کوستردم تا کم اول مراده طمع ایلیوب بنم جنابمه کریه وتضرع ایلیه فی المثل بنم عطا وموهبتم والدهٔ مشفقه نك

پستانده اولان لبن کبیدر چکن آنك طفلی آنك پستانده اولان لبندن غافل اولسه وخوابه اشتغال قیلسه
آنی ایقاظ ایلر تا کم آنك لبنندن غدا ایدیر اوله اکر اول طفل اویانمسه وطالب لبن اولمسه مادرك پستانده اولان لبن
طفله محبت جهتندن پستانه صنجر وتقاضا ایلر کذلك بنم دخی عطا وفیضم بندن ظهور ایلیوب بنده مه واصل اولمق
ایچون بکا تقاضا ایلر (مثنوی) کنت کنزا رحمة مخفية * فابتعثت امة مهدية * بو حدیث قدسی یه اشارت بیوررلر
جناب عزت بیوررلر که کنت کنزا مخفیا بن کنه غیبده ومرتبهٔ عماده بر کنز مخفی ایدم عبارتدر جوهر عظیمة الجدوری
اولان اسماء ذاتیه دن که غیب مکنون وسر مخزون وابطن کل بطوندر فاحببت ان اعرف پس محبت ایلدم که بیلنم
محبت ذاتیه سنه اشارتدر که خفاده اولان کنزك ظهورنه سببدر فخلقت الخلق لاعرف پس بن خلق خلق ایلدم
بیلنمکدن اوتری فخلقت الخلق اول کنز مخفی وسر غیبینك مفصلا ظهورندن عبارتدر معنیٔ بیت کنت کنزا جناب
عزت لساندن حضرت خداوند کار مترجم اولوب بیوررلر که بن بر کنز ایدم رحمة مخفية عین رحمت مخفیه ایدم فابتعثت
پس بن ابتعاث ایلدم یعنی کوندردم امة مهدية بر امتکه هدایت ایلنمشدر بو بیتده نکته بودر که اول کنز مخفینك ظهورنه
علت مستقله اول امت مهدیه در که امت محمد المصطفادر بعثت وابتعثت بمعنی واحد کذا فی الصحاح بو معنا دخی
جائز اولور که بو بیت حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم لساندن اوله ولکن سباق وسیاقه مناسبتی حق تعالی نك
لساندن نقل قیلمقله اولور یعنی حق تعالی حضرتی کلیمه اول حضرتك لساندن دیرکه یا موسی حضرت احمد شول
صاحب سعادتدر که دیر بن مخفی رحمت خزینه سی ایدم پس هدایت اولنمش امته کوندرلدم بو تقدیر اوزره ابتعثت
فعل لازم اولور پس بو بیتده بو معنا اوزره بو حدیثلره اشارت واردر (کما قال علیه السلام انما انا رحمة مهداة لی امة
مهدية وقال علیه السلام کنت رحمة مخفية فابعثت الی امة مهدية (مثنوی) هر کراماتی که می جویی بجان
* او نمودت تا طمع کردی دران) هر کراماتیکه جانله ایسترسن سکا آنی اول خدا کوستردی تا که اول کراماته طمع ایلدك
پس هر شول کمسه که بر مراده طالب اولور وآنك حصولنده جد وسعی قیلور آنی حق تعالی اکا کوسترمشدر
تا کم آنك طالبی اولوب اول کاراندن ظهوره که (مثنوی) چند بت بشکست احمد در جهان * تا که یارب کوی
کشتند امتان * حضرت احمد جهانده نیجه بت صدی ونیجه مجاهده لر ایدوب بت پرستلری هلاك ایلدی تا کم امتلر
یاربی دیجی اولدیلر واسلامه کلوب وحدت حقه اقرار قیلدیلر (مثنوی) کر نبودی کوشش احمد تو هم * می پرستیدی
چو اجدادت صنم * اکر احمدك اظهار دین مبین ایچون کوشش ومجاهده سی اولمیدی سن دخی اجدادك کبی
بته طپردك بو سنك باشك بتلره سجده ایتمکدن کیرو قورتلدی تا کم اول حضرتك امتلر اوزره اولان حقنی بیله سن وانك
ثنا وشکرنی ادا قیله سن (مثنوی) کر بکو یی شکر این رستن بکو * کز بت باطن همت برهاند او * اکر سو یلرسك
بو خلاص ونجاتك شکرنی سو یله یعنی اکر بر سوز سو یلمك لازم کلورسه اول سوزك برینه بو بتلردن خلاص
اولمنك شکرنی سو یله که اول حضرت سنی باطن بتندن دخی خلاص ایلیه اول حضرت چونکم سنك باشکی بتلردن
قورتردی وسکا ایمان واسلام قوتنی عطا قیلدی اول قوت سببیله سن قلبکی باطن بتلرندن کیرو قورتر (مثنوی) سر
ز شکر دین ازان بر تافتی * کز پدر میراث مفتش یافتی * دین شکرندن باشکی اول سببدن دوندردك که پدرکدن آنی
اوجوز ومفت میراث بولدك یعنی دین محمد بکه حد ذاتنده بر نعمت عظمادر سن اول نعمت عظمانك شکرنی قیلمدك
انکچون معرض اولدککه آبا واجدادن آنی مفت میراث بولدك بو اجلدن اول دین مبینك سنك قتنده قدر وقیمتی
قالمدی (مثنوی) مرد میراثی چه داند قدر مال * رستمی جان کند ومجان یافت زال * میراثه منسوب اولان کمسه
مالك قدرنی نه بیلور یعنی میراث خورده اولان کمسه مالك قدرنی بیلمز زیرا انك تحصیلنده زحمت ومشقت چکمدی
رستم جمع مال ایچون جان چکشدی وزال اول مالی مفت ومجانا بولدی زال رستمك پدریدر یعنی رستم زور بازو ایله
نیجه زمان اموال وارزاق جمعنده مجاهده وکوشش ایلیوب وافر اموال وارزاقه مالك اولدقدنصکره قیو یه دوشوب
قیو ایچره هلاك اولدقدنصکره باباسی زال انك میراثنی مفت بولدی وبو سوز السن خلقده ضرب مثل اولدی بو کونه
محللرده رستم در تحصیل اموال جان باخت وزال آرارایکان یافت دیرلر قصه سی شاهنامه ده مفصلا مسطوردر
(مثنوی) چون بکریانم بجوشد رحمتم * آن خروشنده بنوشد نعمتم * چونکم بر بنده می اغلدم بنم رحمتم جوشه کلور
اول کریه وخروش ایدیجی بنم نعمتمی بر (مثنوی) کر نخواهم داد خود ننمایمش * چونش کردم بسته دل
بکشایمش * اکر بر بنده مه مرادنی ویرمك ایستمه سم اکا اول مرادك طلب وآرزوسنی کوسترمزم چونکه اول
بنده یی بسته دل ایلیم یعنی قلبنی قبض ومضایقه یه براغوب محزون قلم آنك قلبنی فتح ایلرم (مثنوی) رحمتم موقوف آن
خوش کریه است * چون کریست از بحر رحمت موج خاست * بنم رحمتم اول خوش ولطیف کریه لره موقوفدر چونکم

بنده اغلدى رحمت درياسندن موج قالقدى عبدك كريه سى درياى رحمت الهينك تموج ايلمسنه باعث اولور نته كم
بو حكايه بو معنايى توضيح وتبيين قيلور (حلوا خريدن شيخ احمد حضرويه جهت غريمان بالهام حق تعالى (مثنوى)
بود شيخى دائما او وامدار * از جوانمردى كه بود آن نامدار * بر شيخ وار ايديكه دائما اول شيخ وامدار ومديون ايدى
جوانمردلكندن وامدار ايدى زيرا كه او جود وسخاده مشهور ونامدار ايدى (مثنوى) ده هزاران وام كردى از مهان
خرج كردى بر فقيران جهان * مهان واغنيادن حددن زياده بورج ايلردى ده هزاران بحد ولا يعد ديمكدن عبارتدر
بو خسته اولقدر ديمكدر جهانك فقيرلرى اوزره خرج ايلردى (مثنوى) هم بوام او خانقاهى ساخته * جان
ومال وخانقه درباخته * هم اول شيخ بورج ايله بر خانقاه دوزمش وجان ومال وخانقاهى حق يولنده اويناتمش وفدا
ايلمش ايدى (مثنوى) وام اورا حق زهر جا ميكزارد * كرد حق بهر خليل آن ريك آرد * حق تعالى شيخك بورجنى
هر يردن اودرديكه (من كان لله كان الله له) ديلمشدر حق تعالى خليلدن اوترى قومدن اون ايلدى يعنى شيخك
بورجنى حق تعالى هر جانبدن ادا ايلديكنى تعجب ايلمه زيرا جناب حق دوستى ابراهيم حضرتلرندن اوترى ريكى
اون ايلدى بونك قصه سى بو جلده برقاج محلده كلور چونكم حق تعالى خليلى ايچون قومدن اون ايليه بر آخر
بنده سنك دوننى عقلك ظن وقياس ايلمديكى يردن ادا ايلسه عجب دكلدرنته كم (ومن يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه
من حيث لا يحتسب) آيت كريمه سى بو معنايه شهادت ايلر (مثنوى) كفت پيغمبر كه در بازارها * دو فرشته
ميكنند ايذر دعا * حضرت پيغمبر عليه السلام بيورديكه بازارلرده ايكى فرشته دعا ايدرلر دائما ايذر بونده دائما معناسنه در
(مثنوى) كاى خدا تو منفقانرا ده خلف * وى خدا تو ممسكانرا ده تلف * بويله ديرلركه اى خداسن منفق اولنلره
خلف ويريعنى انلرك بذل ايلديكى شيئك مقابله سنده اضعاف ومضاعف عوض وير واى خداسن ممسكاره تلف وير يعنى
بخيل اولنلرك مالنى هلاك ايله (كما قال عليه السلام مامن يوم الا ملكان ينزلان ويقولان اللهم اعط كل منفق خلفا
اللهم اعط كل ممسك تلفا) بو حديث شريفك شرحى جلد اولده منادى كردن دو فرشته هر روز در بازارها سر خنده
مرور ايلمشدر (مثنوى) خاصه آن منفق كه جان انفاق كرد * حلق خود قربانىء خلاق كرد * خصوصا اول منفقكه
جاننى انفاق ايلدى كنديسنك بوغازنى خلاقك قربانى اولمغه منسوب ايلدى (مثنوى) حلق پيش آورد اسمعيل وار *
كارد بر حلقش نيارد كرد كار * اسمعيل پيغمبر كبى بوغازنى ايلرو كتوردى يعنى كنديسنى تسليم ورضا منه سنه يه وردى
اكرچه اول بنده بوغازنى ايلرو كتوردى ليكن كارد آنك حلقى اوزره كار وتأثير ايلمز يعنى بچاق آنك بوغازنه كار كر اولمز
(مثنوى) پس شهيدان زنده زين رو اند وخوش * تو بدان قالب بمنكر كبروش * پس شهيدلر بو سببدن زنده لر
وخوشلردرسن اول مقتول اولان قالبه كافر كبى نظر ايلمه (مثنوى) چون خلف دادستشان جان بقا * جان ايمن
از غم ورنج وشقا * چونكه حق تعالى اول شهيدلره جان بقايى عوض ويرمشدر اويله جان بقا كه رنج وشقا وغمدن
ايمندر يعنى حق تعالى اكرچه شهيدلرك روح حيوانيسنى هلاك ايلدى لكن انلره بر جان ويرديكه اول جان غمدن
ورنج والمدن وشقا وضلالتدن ايمندر پس بنه حصه بياندن قصه يه رجوع ايدوب شيخك حالنى تقرير بيوررلر
(مثنوى) شيخ وامى سالها اين كار كرد * مى ستدمى داد همچون پاى مرد * شيخ وامى نيچه ييللر بو ايشى ايلدى
پاى مرد كبى الدى ويردى يعنى اول وامه منسوب اولان شيخ احمد خضرويه نيچه زمان بو خلقدن استقراض ايليوب
وراه حقده بذل ايلمك كارنى ايشلدى نته كم بر قومك وكيلى وقيومى خلقدن اقچه يى آلوب انلرك خدمتيچون ادا ايلر
پاى مرد بونده بر قومك وكيلى وقيومى معناسنه اولور (مثنوى) تخمها مى كاشت تا روز اجل * تا بود روز اجل مير اجل
اجل كوته دكين تخملر اكدى تا اجل وموت كونى اولورق بك اوله يعنى حالت نزعده عاليشان وغير بلردن بك اوله
(مثنوى) چونكه عمر شيخ در آخر رسيد * در وجود خود نشان مرگ ديد * چونكه شيخك عمرى آخره ايرشدى كندى
ذاتنده موتك نشانى كوردى (مثنوى) وامداران كرد او بنشسته جمع * شيخ بر خود خوش كدازان همچو شمع *
وامدارلر آنك چوره سنده جمع اولوب اوتورمشلر شيخ كندى اوزره شمع كبى اريجى ايدى يعنى تدريجيله فانى اوليجى
ايدى (مثنوى) وامداران كشته نوميد وترش * درد دلها يار شد با درد شش * وامدارلر يعنى بورج صاحبلرى مالارندن
نا اميد وترش روى اولمشلردى آنلرك كوكللرينك دردى جكرلرينك دردى اوزره يار اولدى يعنى دردلرى اوزره درد زياده
اولدى (مثنوى) شيخ كفت اين بد كمانانرا نكر * نيست حق را چارصد دينار زر * شيخ اول مال صاحبلرينك
ترش رولغنى كوروب كندى ضميرنده ديدى بو بدكمان اولنلره نظر ايله حق تعالينك درت يوز زر دينارى يوقيدر زر
مطلقا جنس ذهبدر كرك مسكوك اولسون كرك غير مسكوك اولسون دينار مسكوك اولان التونده استعمال
اولنور پس تقدير معنى حق تعالينك التون جنسندن درت يوزكه لمش التونى يوقيدر ديمك اولور (مثنوى)

كودكى حلوا ز بيرون بانك زد * لاف حلوا بر اميد دانك زد * بر طفل طشره دن حلوا ديو بانك اوردى حلوالافنى دانك
اميدى اوزره اوردى يعنى براوغلنجق اول حينده حلوا آلان ديو چاغروب برقاج اقچه اميدى اوزره حلوالافنى اوروب
يعنى مثلا لذيذ حلوا وشيرين حلوا ديو مدح ايلدى وبو كونه لاف سويلدى (مثنوى) شيخ اشارت كرد خادم را بسر *
كه برو آن جمله حلوا را بخر * شيخ حضرتلرى خادمنه باشيله اشارت ايلدى بويله ديو كه يور واول جمله حلوايى صتون ال
(مثنوى) تا غريمان چونكه ان حلوا خورند * يكزمانى تلخ در من ننكرند * تا غريملرى چونكه اول حلوايى يه لر
برزمان آجيلقله بكا نظر ايلميه لر (مثنوى) در زمان خادم برون آمد بدر * تا خرد او جمله حلوا زان پسر * اول زمانده
خادم قپو جانبنه طشره كتدى تا اول پسردن خادم او جمله حلوايى آله بعض نسخه ده تا خرد او جمله
حلوا را بزر واقع اولمشدر معناسى تا اول جمله حلوايى التونله آله ديمك اولور (مثنوى) كفت اورا كوتر و حلوا بچند *
كفت كودك نيم دينار و اوند * خادم حلوا فروش كودكه بو طبله ايچنده اولان كوتر و حلوا نيچه يه ديدى كودك ايتدى يارم
التون واوند در اوند او چدن اونه وارنجه يه دك استعمال اولنور كه عدد مبهمه ديرلر يعنى يرم التونه وبرقاج اقچه
دخى زياده يه ويرديمك اولور بعض نسخه ده كفت اورا كين همه حلوا بچند واقع اولمشدر اما اصح اولان اولكى نسخه
اوزره تركى لفظله واقع اولمشدركان خادمك تركيسى اولمسنى ايهام ايدر (مثنوى) كفت نى از صوفيان افزون مجو * نيم
دينارت دهم ديكر مكو * خادم كودكه ايتدى يوق يعنى اول بها جوق در صوفيلردن زياده ايستمه سكا يارم التون ويرم
غيرى سويلمه (مثنوى) او طبق بنهاد اندر پيش شيخ * تو ببين اسرار سر انديش شيخ * اول كودك طبقى شيخك اوكنده
قودى سن سر فكر ايديجى شيخك اسرارنى كوركه آنك عاقبتى نه اولسه كرك ونه ظهوره كلسه كرك (مثنوى) كرد اشارت
با غريمان كين نوال * نك تبرك خوش خوريد اين را حلال * شيخ غريملره اشارت ايلدى شو معنايى مشعر كه
بو نوال اشته تبركا خوش ييكز بونى حلال اولسون يا خود حلالدر ديمك اولور (مثنوى) چون طبق خالى شد آن
كودك ستد * كفت دينارم بده اى با خرد * چونكه طبق حلوادن خالى اولدى اول كودك طبقى آلدى شيخه ايتدى اى
پر عقل بكا دينارمى وير (مثنوى) شيخ كفتا از كجا آرم درم * وامدارم مى روم سوى عدم * شيخ كودكه ايتدى درمى
قندن كتوريم بورج طوترم عدم جانبنه كيدرم يعنى بو اطرافده اولان كسه لره نيچه دينارديم اولديغندن ماعدا
حق تعالى يه دخى بر جان بورجم وار وبو قلق جانبنه دخى كيدرم پس سكا ملكم يوق كه بهاى حلوايى اندن ويرم
ديدى (مثنوى) كودك از غم زد طبق را بر زمين * ناله وكريه بر آورد و حنين * كودك چونكه شيخدن بو سوزى اشتدى
غمندن طبقى يره اوردى ناله وكريه وحنين كتوردى (مثنوى) مى كريست از غبن كودك هاى هاى * كاى مرا بشكسته
بودى هر دو پاى * كودك غبندن هاى هاى ايدوب اغلدى بويله ديو كه اى كاشكى بنم هر ايكى آيغم صنمش اوليدى
(مثنوى) كاشكى من كرد كلخن كشتمى * بر در اين خانقه نكذشتمى * كاشكى بن كلخنك چوره سنه طولانيدم
بو خانقاهك قپوسى اوزره كچميدم پس ذم ولومه باشلوب ديدى (مثنوى) صوفيان طبله خوار لقمه جوى
سكدلان وهمچو كربه روى شوى * لقمه وطعام طلب ايديجى صوفيلر طبله خوار مفت خور ديمكدر كلب
كو كللولر دروكدى كبى يوزلرنى يو ييجيلر در يعنى قلبلرى كلاب وذياب كبى عقور ورودرنده وظاهرلرى صلاح ووضو ايله
آراسته ومزيندر (مثنوى) از غريو كودك انجا خير وشر * كرد آمد كشت بر كودك حشر * كودكك غريو وفريادندن
اول يرده اهل خير واهل شر جمع كلدى وكودك اوزره حشر وجمعيت اولدى (مثنوى) پيش شيخ آمد كه اى شيخ
درشت * تو يقين دانكه مرا استاد كشت * كودك حلوا فروش شيخك حضورنه كلوب ايتدى اى ترش روو بدخو شيخ سن
يقين بيل كه بنى اوستادم ديه لدى يعنى دوكلكله بنى اوستادم اولدررماضيله تعبير اولنمسى وقوعى متحقق اولمسى
ايهامدن اوتريدر (مثنوى) كر روم من پيش او دست تهى * او مرا بكشد اجازت مى دهى * اكر بن اوستادمك
اوكنه الى بوش كيدم اوبنى ديه لرسن اجازت ويررميسن (مثنوى) وان غريمان هم بانكار وجحود * رو بشيخ آورده كين
بازى چه بود * واول غريملر هم انكار وجحودله جحود زياده انكار معناسنه در وايكيسى بيله الفاظ مترادفه در كه
تاكيد افاده ايدر يعنى اول مال صاحبلرى زياده انكارله يوزلرنى شيخه كتوردبلر بويله ديوكه بو ظلم بازى نه ايديكه بو كودكه
ايلدك (مثنوى) مال ما خوردى مظالم مى برى * از چه بود اين ظلم ديكر بر سرى * بزم مالمزى ييدك آخرته مظلمه
ايلتورسن بو ظلم ديكرنه سببدن برسر اولدى يعنى بو كودكه اولان ظلم نه جهتدن ارتقله بر ظلم اولدى برسر يوك
اورتاسنه قودقلرى نسنه يه ديرلر بو راده آرتقلمه نه باروته ثقلت ايدى ديمكدن كنايه اولور (مثنوى) تا نماز ديكران كودك
كريست * شيخ ديده بست وبروى ننكريست * اول كودك ايكندى نمازنه دك اغلدى شيخ چشمنى يومدى واول
كودكه نظر والتفات ايلمدى (مثنوى) شيخ فارغ از جفا و از خلاف * در كشيده روى چون مه در لحاف * شيخ انده

اولنلرك كندی به اولان جفا وخلافندن فارغ اولمش وماه كبی یوزنی لحاف ایچنه چكمش یعنی یورغانله روی مباركنی
اورتمش (مثنوی) با ازل خوش با اجل خوش شاد كام * فارغ از تشنیع وگفت خاص وعام * اجلله خوش وازلله
خوش شاد كام خاص وعامك سوزندن وتشنیعندن فارغ یعنی بونلرك هر حالندن فارغ البال اولمشدی (مثنوی) انكه
جان در روی او خندد چو قند * از ترش روئی خلقش چه گزند * اول كسه نك كه جان آنك یوزینه قند كبی كولر اكا
خلقك ترش رویلكندن نه ضرر (مثنوی) انكه جان بوسه دهد بر چشم او * كی خورد غم از فلك وز خشم او) اول
كسه نك كه جان آنك كوزی اوزره بوسه ویردی یعنی جان آنك كوزنی اوپه مراد جانه محبوب اولمسندن كنایه اولور فلكدن
وآنك خشمندن نچون غم یر یعنی غم یمز (مثنوی) در شب مهتاب مه را بر سماك * از سكان وعو عو ایشان چه باك * مثلا
آی آیدین كیجه ده سماك اوزره ماهه كلبلردن وانك عوعوندن نه باك (مثنوی) سك وظیفهٔ خود بجای آورد * مه وظیفهٔ
خود برخ می گسترد * سك كندینك وظیفه وعادتی یرینه كتورر ماه كندینك وظیفه سنی رخیله دوشر یعنی
عذاری واسطه سیله زمینه انوارنی دوشردیك اولور (مثنوی) كارك خود می گزارد هر كسی * آب نگذارد صفا
بهر خسی * هر بر كسه كندینك ایشیچكزنی ادا ایلر بر خسدن اوتری آب صفاسنی ترك ایلمز (مثنوی) خس خسانه
می رود بر روی آب * آب صافی می رود بی اضطراب * خار وخس آبك یوزی اوزره خسانه وخسیسانه كیدر صافی آب
خار وخسدن اضطرابسز كیدر مراد صافی دل اولنلر صفا وذوق اوزره كیدر وخس كبی رذیل ودنی اولنلر دناءت
ورذالت جبلیه لری اوزره سیر ایدرلر دیمك اولور (مثنوی) مصطفا مه می شكافد نیم شب * ژاژ می خاید ز كینه بو لهب
حضرت رسول نصف لیلده معجزه ایله ماهی ایكی پاره ایلر ابولهب كینه سندن هرزه چینر یعنی سحر مستمردر
بودر یوبی معنی سویلرتنه كم (اقتربت الساعة وانشق القمر) آیتنك تفسیری جلد اولده ضیافت تأویل ركیك
مكس سر خنده مقدم بیان اولنوب تحقیق قیلنمشدر (مثنوی) بانك سك هرگز رسد در گوش ماه * خاص ماهی
كو بود خاص اله * كلبك آوازی هرگز ماهك قولغنه ایرشرمی علی الخصوص شول برماه كه اول حق تعالینك خاصی
ومقبولی اوله انبیا واولیا كبی (مثنوی) می خورد شه بر لب جو تا سحر * در سماع از بانك چغزان بی خبر *
مثلا پادشاه چای كنارنده صباحه دك شراب ایچر سماع وذوقده قوربغه لرك صداسندن بی خبر اولدیغی حالده
یعنی مجلسك صفاسندن وسماعك ذوق ولذتندن قوربغه لرك آوازی آنك قولاغنه كیرمز (مثنوی) هم شدی
توزیع كودك دانك چند * همت شیخ آن سخا را كرد بند * هم اول كودك برقاچ دانك توزیعی اولوردی یعنی شیخك
اطرافنده اولان غریملر اول حلوا فروش اولان كودككك اقچه سنی كندیلره توزیع ایدوب یانلرندن آنی اول كودكه
ادا ایدوب اول طفلك ثقلتنی دفع ایلمك قابل اولوردی لكن شیخك همتی آنلرك اول سخاسنی بند ایلدی تا حق
تعالینك حكمتی وكندینك كرامتی ظهوره كله (مثنوی) تا كسی ندهد بكودك هیچ چیز * قوت پیران ازین بیشست
نیز * تا بر كسه كودكه هیچ برنسنه ویرمیه پیرلرك قوت وتصرفی بوندن دخی زیاده دركه قلوبك قبض وبسطنه مالكلردر
(مثنوی) شد نماز دیگر آمد خادمی * یك طبق بر كف ز پیش حاتمی * ایكندی نمازی اولدیكه ناگاه طشره دن
بر خادم كلدی بر حاتمك قتندن الی اوزره بر طبق وار حاتم بونده سخی معناسنه در (مثنوی) صاحب مالی وحالی
پیش پیر * هدیه بفرستاد كز وی بد خبیر * بر حال ومال صاحبی كمسه شیخك قتنه هدیه كوندردیكه شیخك حالندن
خبیر ایدی (مثنوی) چار صد دینار بر گوشهٔ طبق * نیم دیناری دگر اندر ورق * درت یوز دینار طبق گوشه سی
اوزره یارم دینار دخی كاغد ایچنده قویمش (مثنوی) خادم آمد شیخ را اكرام كرد * وآن طبق بنهاد پیش شیخ فرد * خادم
كلدی شیخه تعظیم ایلدی خادم اول طبقی فرد وبی نظیر اولان شیخك اوكنه قودی (مثنوی) چون طبق را از غطا
وا كرد رو * خلق دیدند آن كرامت را ازو * چونكم طبقی شیخ سرپوشدن یوزنی آچدی یعنی پرده لی طبقك یوزندن
رفع ایلدی خلق شیخدن اول كرامتی كوردیلر بعض نسخه ده مصرع اولده واكرد او واقع اولمشدركه معناسی
بودر چونكم طبقدن طبق پوشنی قالدردی (مثنوی) آه وافغان از همه برخاست زود * كای سر شیخان وشاهان
این چه بود * دو كای حضورنده اولان كمسه لردن فوری آه وافغان حاصل اولدی بویله دیو كه ای شیخلرك وشاهان
طریقتك رئیسی بونه در (مثنوی) این چه سرست این چه سلطانیست باز * ای خداوند خداوندان راز * بونه عظیم
سر در وكبیر وبونه سلطانلقدر ای راز خداوندلرینك خداوندی (مثنوی) ما ندانستیم ما را عفو كن * پس پراكنده
كه رفت از ما سخن * بز سنك حقیقت حالكی بیلمدك خطا ایلدك بزی عفو ایله زیرا كه بزدن چوق پراكنده سوز واقع
اولدی (مثنوی) ما كه كورانه عصاها می زنیم * لا جرم قندیلها را بشكنیم * بز كه كورلر كبی عصالرا ورورز لاجرم
قندیلری صیرز یعنی بزم حالمز شول كورلره بكزر كه مسجد ایچره كیروب علی العمیا عصالرنی اطرافه اوردقده نیچه

قندیلری شكست ایدرلر (مثنوی) ما چو كران ناشنوده یك خطاب * هرزه كویان از قیاس خود جواب * بز صاغرلر
كبی بر خطاب ایشتممش ایكن كندی زعم وقیاسمزدن نامعقول وهرزه جواب سویلیجیلرز (مثنوی) ما ز موسی پند
نگرفتیم كو * گشت از انكار خضری زرد رو * با چنان چشمیكه بالا می شتافت * نور چشمش آسمان را می شكافت *
كرده با چشمت تعصب موسیا * از حماقت چشم موش آسیا) غریمان شیخ احمد خضرویه دن ظهور كرامات علیه ده اول
حضرته اقرار بر له اعتذار قیلوب وكندیلرینی لوم ایتمكله بلاهتلرینه معترف اولوب دیدیلر كه ای شیخ دین وای مرشد
گزین بز حضرت موسادن پند طوتمدق ومتنبه اولمدق كه اول حضرت انكارندن زرد رو وشرمنده اولدی باخصوص
اویله بر كوز ایله كه اول كوز هر شیئك بالاسنه اوردی یعنی منتهاسنه بقردی انك نور چشمی آسمانی یاردی مع هذا نه
فعل خضره انكار ایلدی (اقتلت نفسا زكیة) دیو روبرو سویلدی پس سنك كوزیكه ای موسای زمان ووارث
پیغمبران تعصب ایلدی حماقت وبلاهتندن دنیاده كرمنك موشنك كوزی پس موشان دنیادن اولان انكار وتعصب
محل تعجب دكلدر تعصبك معناسی تشدد ایلمك ومحكم بغلمقدر (مثنوی) شیخ فرمود آن همه گفتار وقال * من بحل
كردم شما را ان حلال * شیخ بیوردی اول دوكای گفتار وقالی بن حلال ایلدم سزه اول حلال اولسون * پس سالكه لازم
اولان اولدركه عوام ناسدن كندی حقنده بو كونه كلمات موذیه استماع ایلرسه تحمل ایلیوب انلره حلال قیله
(واساءتلری مقابله سنده لطف واحسان ایله معامله ومكالمه ایلیه (مثنوی) سر این آن بود كز حق خواستم * لا جرم بنمود
راه راستم * بونك سری اول ایدیكه حضرت حقدن استدم لاجرم حضرت حق بكا طوغری یولی كوستردی یعنی
بو سرك حقیقتنه هدایت قیلدی (مثنوی) گفت آن دینارا گر چه اندكست * لیك موقوف غریو كودكست)
حضرت حق بكا الهام طریقیله دیدی اول دینارا گر چه اندكدر لیكن حلوا فروش كودكك غریو وگریه سنه موقوفدر
مثنوی) تا نگرید كودك حلوا فروش * بحر رحمت در نمی آید بجوش * تا كه حلوا صاتیجی كودك اغلمیه رحمتك
دریاسی جوشه كلمز پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای برادر طفل طفل چشم تست *
كام خود موقوف زاری دان درست * ای برادر طفل سنك چشمك طفلیدر یعنی طفلدن مراد سنك كوزكدر كندی
مرادنی درست زاری وفغان ایلمكه موقوف بیل (مثنوی) گر همی خواهی كه آن خلعت رسد * پس بگریان
طفل دیده بر جسد * اگر استرسك كه سكا اول خلعت یتشه پس تنك اوزره كوز طفلنی اغلات (ترسانه دن شخصی
زاهدی را كه كم گری تا كور نشوی (مثنوی) زاهدی را گفت یاری در عمل * كم گری تا چشم را ناید خلل * بر زاهده كار
وعملده اكا یار اولان بر كمسه دیدی آز اغله تا چشمكه خلل وضرر كلمیه (مثنوی) گفت زاهد از دو بیرون نیست حال *
چشم بیند یا نبیند آن جمال * زاهد اول یارنه دیدی حال ایكیدن خارج دكلدر بنم كوزم اول جمال حقی كوره
ویا خود كورمیه (مثنوی) گر ببیند نور حق را چه غمست * در وصال حق دو دیده چه كمست * اگر بنم كوزم نور
حقی كوره اغلمقدن وضرر ایتمكدن اكا نه غم وار در حق تعالینك وصال ومشاهده سنده ایكی كوزنه آزدر یعنی انك
وصالی اغلمقله میسر اولورسه ایكی كوز آنك یولنده قتی آزشیدر (مثنوی) ور نخواهد دید حق را گو برو * اینچنین
چشم شقی گو كور شو * واگر حق تعالینی كورمك ایستمزسه یعنی میسر اولمزسه اكا كیت دی یعنی اول ایكی كوز
كتسون دی بونك كبی بر چشم شقی كور اولسون (مثنوی) غم مخور از دیده كان عیسی تراست * چپ مرو تا بخشدت
دو چشم راست * دیده دن اوتری غم یمه زیرا اول عیسی سنك ایچوندر صول طرفه كتمه تا سكا ایكی صاغ كوز بغشلیه
یعنی حق یولنده كریان اولوب دیده لریكه ضرر كلمكدن غم یمه زیرا كه عیسای حقیقت سنكله بیله در اول ایروسنی
احیا ایلمكه قادردر ضلالت ومعصیت طرفنه كتمه تا سكا راست كوریجی ایكی باطن كوزی بخش ایلیه (مثنوی)
عیسئ روح تو با تو حاضرست * نصرت از وی خواه كو خوش ناصرست * سنك روحك عیساسی سنكله حاضردر
هر خصوصده نصرتی اندن ایسته كه اول عیسای روح خوش ناصردر (مثنوی) لیك پیكار تن پر استخوان * بر دل
عیسی منه تو هر زمان * ولیكن پر استخوان اولان تنك پیكارنی یعنی جنك وهجومنی هر زمان سن عیسانك كوكلی
اوزره قومه یعنی روحك عیساسی اوزره احیا ایتمكی وانك مقتضیاتنی حاضر ایلمكی تكلیف وتحمیل ایلمه (مثنوی)
همچو آن ابله كه اندر داستان * ذكر او كردیم بهر راستان * مثلا اول ابله كبی كه داستانده راستلردن اوتری آنی
ذكر ایلدك نته كم عنقریب مرور ایلدی (مثنوی) زندگئ تن مجو از عیسی ات * كام فرعونی مخواه از موسی ات *
كندی عیسی كدن تنك حیاتنی طلب ایلمه موسی كدن فرعونه منسوب مرادی ایستمه بونده عیسی وموسادن
مراد انسانك كندی روحی وعقلی اولور یعنی روحكدن وعقلكدن نفسكه منسوب اولان مرادی ایستمه
دیمك اولور (مثنوی) بر دل خود كم نه اندیشهٔ معاش * عیش كم ناید تو بر درگاه باش * كندی كوكلك اوزره معاش

فكرنی قومه عیش اكسك كلمزسن دركاه اوزره اول یعنی سكا معاش اكسك اولمزسن همان دركاه حقه ملازمت قیل
(مثنوی) این بدن خرگاه آمد روح را * یا مثال كشتیء مر نوح را * بو بدن فی المثل روحك خرگاهی كادی خرگاه قره
اوه دیرلر یعنی بدن روحه نسبت خرگاه كبی قرار ایده جك مقام اولدی یا نوح پیغمبر علیه السلام ایچون بر كشتی كبیدر
(مثنوی) ترك چون باشد بیابد خرگهی * خاصه چون باشد عزیز دركهی * ترك چونكم موجود اوله بر خرگاه بولور
علی الخصوص چونكه دركاه حقه منسوب بر عزیز اوله اكا برمقر اكسك اولمز ومعاش ولباس اكا حق جانبندن
اكسك كلمز دیمك اولور (تمامیء قصهء زنده شدن استخوانها بدعای عیسی علیه السلام) (مثنوی) خواند عیسی نام حق
بر استخوان * از برای التماس آن جوان * حضرت عیسی علیه السلام استخوان اوزره حقك اسم شریفنی اوقودی اول
جوانك التماسندن اوتری (مثنوی) حكم یزدان از پی آن خام مرد * صورت آن استخوان را زنده كرد * حكم الهی اول
خام وابله مردن اوتری اول استخوانلرك صورتنی زنده ایلدی (مثنوی) از میان بر جست یك شیر سیاه * پنجهء زد كرد
نقشش را تباه) ناكاه اول اورتادن بر سیاه ارسلان صچره دی بر پنجه اوردی اول ابلهك نقشنی خراب وتباه ایلدی
(مثنوی) كله اش بر كند مغزش ریخت زود * مغز جوزی كاندر و مغزی نبود * انك كله سنی قوپردی وآنك بینیسنی
فوری دوكدی بر جوزك مغزی قدر كه اول ابلهده بر مغز یوق ایدی یعنی اول ابلهك باشنده بر جوز ایچی قدر بینیسی
یوغدی (مثنوی) كر ورا مغزی بدی اشكستنش * خود نبودی نقص الا بر تنش * اكر اول ابلهك برمغزی اولیدی
اكا صنمقلق خود نقص اولمزدی الا انك تنی اوزره یعنی آنك اكر برلبی وروح پرایمانی اولیدی اكا هلاك اولمق نقصان
ویرمزدی مكر كه نقشی تنی اوزره نقصان ویریدی دیمك اولور (مثنوی) كفت عیسی چون شتابش كوفتی * كفت زان
روكه بو زو آشوفتی * حضرت عیسی علیه السلام ارسلانه ایتدی اول جوانی نیچون عجله ایله دوكدك وهلاك ایتدك
ارسلان ایتدی اول جهتدنكه سن اندن پریشان اولدك یعنی اول زمانده كه سنك حضورنده بو هلاك اولان ابله كستا
خلق ایلدیكی سبیله سن پریشان خاطر اولدك پس حق تعالی بنی خلق ایلدی بونی هلاك ایلمك ایچون پس بونی هلاك
ایلیوب سنك خاطركی بوندن آسوده ایلدم دیدی (مثنوی) كفت عیسی چون نخوردی خون مرد * كفت در قسمت
نبودم رزق خورد * عیسی علیه السلام ایتدی بو هلاك ایلدیكك مردك قاننی نیچون ایچمدك ارسلان ایتدی قسمتده
بكا ایچمك رزق اولمدی زیرا رزق تمام اولمینجه بر ذی روح اولمز ودنیادن آخرته نقل قیلمز دیدی (مثنوی) ای بسا كس
همچوان شیر ژیان * صید خود ناخورده رفته از جهان * ای چوق كمسه اول قپلان ارسلان كبی كندینك شكارنی
یمش ایكن جهاندن كتمشدر یعنی چوق كمسه كسب ایلدیكی اموال وارزاقی یمكه قادر اوله میوب دنیادن آخرته
رحلت ایتمشدر (مثنوی) قسمتش كاهی نه وحرصش چو كوه * وجه نی وكرده تحصیل وجوه * اول كمسه نك قسمتی
بر صمان قدر دكل وآنك حرصی كوه كبیدر حق قتنده یوزی یوقدر اما تحصیل وجوه ایلمش) وجوهدن مراد اموال
وارزاق اولور یعنی خلق قتنده وجوه تحصیل ایلمش اما حق قتنده وجهی یوقدر دیمك اولور پس مناجاته وعرض حاجاته
باشلیوب مسخرهء جهان اولنلره بوكونه دعا ایلمكی تعلیم بیوررلر (مثنوی) ای میسر كرده بر ما در جهان * سخرهء بیكار
ما را وارهان * ای جهانده بزه مسخرهء بیكاری میسر ایلمش خدا بزی انلردن كیرو قورتر مسخره مفت ایش بیكار كارسزلق
بو معنادخی جائزدركه دینه ای جهانده بزه معسر اولنلری میسر ایلمش مفت ایشدن وبیكار وبی نفعدن بزی كیرو قورتر
(مثنوی) طعمه بنموده بما وان بوده شست * انچنان بنما بما انرا كه هست * طعمه كورنمش واول شست اولمش یعنی
جهانده نعمتی بزه ظاهرا طعام كورنمش واول معنا بزه دام اولمشدر الهی بزه آنی انجلین كوستركه حقیقتده اول
واردر واویله در اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم خلصنا من الاشتغال
بالملاهی اللهم ارنا حقایق الاشیاء كما هی دیمك معناسنه در (مثنوی) كفت آن شیر ای مسیحا این شكار * بود خالص
از برای اعتبار * ارسلان ایتدی ای مسیحا بو شكار صافی اعتباردن اوتری اولدی یعنی یا روح الله بو كمسه یی هلاك
ایدوب یمدیكم محضا خلقه عبرت السونلر ایچوندر بو خسه بكا غدا اولمق ایچون دكلدر دیدی (مثنوی) كر مرا روزی
بدی اندر جهان * خود چه كارستی مرا با مردكان * اكر جهانده بنم رزق ونصیبم اولیدی بنم خود مرده لرله نه ایشم
واریدی یعنی رزقی اولان مرده لره قرشمز وجهانده نصیبی اولان اولمز وموتادن ارلمز (مثنوی) این سزای آنكه یابد آب
صاف * همچو خر در جو بمیزد از كزاف * بو اول كمسه نك لایقیدر كه آب صافی بولور خر كبی كزاف جهتندن ایرمغه تبول
ایلیه یعنی بو كونه هلاك اولمق اول كمسه نك لایقی اولور كه آب صافی كبی بر مرشد كاملی ومربی فاضلی بوله وانك قدرنی
بیلیوب حمار كبی خباثتیله انك حضورنی ملوث ایلیه (مثنوی) كر بداند قیمت آن جوی خر * او بجای پا نهد
در جوی سر * اكر خر اول ایرمغك قدرنی وقیمتنی بیلیدی اول حمار ایرمغه ایاق یرینه باش قوردی (مثنوی) او بیابد

انجنان پیغمبری * میر آبی زندكانی پروری * اول ابله انجلین پیغمبر بوله اویله پیغمبر كه زندكانلك بسلیجی آب حیاتك
امیری (مثنوی) چون نمیرد پیش او كز امر كن * ای امیر آب مارا زنده كن * نیچون اول پیغمبرك اوكنده اولمیه بویله دیوكه
امر كندن ای آب حیاتك امیری بزی زنده ایله یعنی اول ابله بویله بر پیغمبر بوله كه اویله پیغمبر كه آب حیاتك امیری اوله
وحقیقت زندكانلكنی تربیه ایدیجی اوله نیچون اول حضرتك اوكنده اولمیه وتضرع ونیاز قیلمیه بویله دیوكه ای آب
حیاتك مالكی وامیری ارادت الهی وامر ربانیدن بزی زنده قیل ومرده اولان روح قلبمزی نفس حیات بخشكله
احیا ایله كرك ایدیكه بویله دییدی (مثنوی) هین سك نفس ترا زنده مخواه * كو عدو جان تست از دیرگاه * آگاه
اول سنك نفسك كلبنی دیری ایستمه زیرا ان سمنت كلبك یا كلك دیمشلردر زیرا اول كلب نفس چوق زماندن سنك
جانكك دشمنیدر (مثنوی) خاك بر سر استخوانی را كه آن * مانع این سك بود از صید جان * خاك اولسون اول
استخوانك باشی اوزره كه اول استخوان جان شكار ایلمكدن بو كلبه مانع اوله استخواندن مراد تندر وسكدن مراد نفس
اماره دركه بو استخوان مثابه سنده اولان تن نفس اماره سكنی صید روح ایلمكدن وروحك ذوقنی وحظنی اله
كتورمكدن مانع اولور (مثنوی) سك نه بر استخوان چون عاشقی * دیوچه وار از چه بر خون عاشقی * كلب دكل ایسك
استخوان اوزره نیچون عاشقسن سلوك كبی قان ایچمك اوزره نه سببدن عاشقسن یعنی اكر سك سیرت اولمیدك
حظوظ بدنیه یه عاشق اولورمیدك ودیوچه طبیعت اولمیدك دم مثابه سنده اولان حرامی اكل قیلورمیدك پس تنه
عاشق اولمالك سك سیرت اولمالكه دلالت واكل حرام قیلمالك دیوچه طبیعت اولدیغكه شهادت ایلر دیمك اولور (مثنوی)
آن چه چشمست آنكه بیناییش نیست * زامتحانها جز كه رسواییش نیست * اول نه كوزدر اول كه انك بینالغی یوقدر
امتحانلردن اكا رسوا ایلقدن غیری نسنه یوقدر یعنی كوز دكلدر اول كه انك كورمسی اولمیه وآنی امتحان
ایلدكلكلردن انك عیبی ظهوره كلوب رسوا ایلقدن غیری اكا نه شیء حاصل اولور كذلك انسان دكلدر اول كمسه كه انك
بصر بصیرتی اولمیه وحقی باطلدن فرق وتمیز قیلمیه اویله كمسیه امتحان اولندقده رسوا ایلقدن غیری شیء یوقدر دیمك
اولور (مثنوی) سهو باشد ظنها را كاه كاه * این چه ظنست این كه كور آمد زراه * ظنلره كاه كاه سهو وخطا اولور بونه
ظندر بو كه یولدن كور كلدی ظن علمه شك ماببننده براعتقاددركه تركجه صنودیكلریدر بو بیت شول كمسه لره
تعریضدر كه انلر بزم ظنمز شویله وظن غالبمز بویله دردیرلر حال بوكه طریق مستقیمی وصراط قویمی كورمز حضرت
مولانا انلردن ظنی بیله سلب ایدوب وانلرك ظن مرتبه سنده اولمدقلرینی تحقیق ایدوب بیوررلر ظن اولدركه اكثر زمانده
اصابت ایلر وكاه كاه سهو قیلور بونه ظندركه اول اصلا اصابت قیلمیه وطریق حقی كورمیه وسهو وخطادن خالی اولمیه
پس بوكا ظن دیمزلر بلكه مطلقا شك دیرلر وبونك صاحبنه دخی مشك تعبیر ایدرلر (مثنوی) دیده آبر دیكران نوحه
كری * مدتی بنشین وبر خود میكری * دیده آده آلفظی امر حاضردر كل معناسنه وحرف ندا مقدردر ای دیده كل
معناسنه تقدیر كلام ای دیده غیریلر اوزره نوحه كرسن كل برمدت اوتور كندی اوزریكه اغله آلفظنك معناسی مصرع
ثانیه مصروف اولدی سهولت معنا ایچون یعنی ای دیده مرتبه سنده اولان انسان غیریلر ایچون اغلمقدن وغم یمكدن
فارغ اولوب كندی حالكه مشغول اول وكندیك ایچون ناله وكریه قیل دیمك اولور (مثنوی) ز ابر كریان شاخ سبز و تر شود *
زانكه شمع از كریه روشن تر شود * زیرا كریه ایدیجی بلوتدن بوداق سبز وتازه اولور واشجار وازهار لطافت وطراوت بولور
زیرا شمع كریه دن روشن رك اولور (مثنوی) هر كجا نوحه كنند انجا نشین * زانكه تو اولیتری اندر حنین * هر قنده نوحه
وفریاد ایلرلرسن انده اوتور زیرا كه سن حنین وكریه ده اولمغه اولی ترسن وكندی نفسك ایچون كریه قیلمغه احری ترسن
(مثنوی) زانكه ایشان در فراق فانی اند * غافل از لعل بقای كانی اند * زیرا كه اول نوحه كرلر فانی اولان شیئك فراقنده
درلر یا اولمش كمسه لردن اوتری ویا ضائع اولمش نسنه لردن اوتری نوحه ایدرلر كانه منسوب اولان باقی لعلدن
غافللردر یعنی معدن حقیقته مخصوص اولان جوهر باقیدن جاهللردر لعل باقیدن مراد ایمان واسلام وعرفان
وایقان بلكه (والباقیات الصالحات) آیتنك فحواسنجه جمیع صالحات لعل باقی وجوهر دائم كبیدركه معدن
حقیقته منسوبدر اهل صورت باقیات صالحاتدن غافللردر انكچون فانی اولان شیئك محبتنه شاغللردر (مثنوی)
زانكه بر دل نقش تقلیدست وبند * رو باب چشم بندش را برند * بو بیت زانكه تو اولیتری اندر حنین مصراعنه علتدر
یعنی انكچون اولی رك سن سن حنین ایلمكه كه كوكل اوزره غیره تقلید ایلمك نقش بند وقیددر وار كوز یاشیله
انك قیدو بندنی رنده ایله یعنی ازاله قیل برند امر حاضر در رندیدندن قازمق معناسنه وتقلیدك معناسی علی التفصیل
جلد اولده حقیر وبی خصم دیدن صالح بیانك آخرنده شرح اولندی فلیطلب فیه (مثنوی) زانكه تقلید آفت
هر نیكوییست * كه بود تقلید اكر كوه قویست * زیرا كه تقلید هر نیكولكك یعنی جمیع ایولككك آفت وضرریدر

تقلید صمان اولورا کرچه کوه کبی قوی ایسه ده (مثنوی) کرضریری لمترست وتیز خشم * کوشت پارش دان
چو اوراینست چشم * اکر بر کورایری کوده لو وزیاده غضبلو ایسه اول ضریری ات پاره سی بیل چونکه انك چشمی
بوقدر (مثنوی) کرسخن کوید زمو باریکتر * آن سرش رازان سخن نبود خبر * اکر مقلد قیلدن اینجه سوز سویلیه
یعنی اسرار طریقته متعلق دقیق نکته لر نقل ایلیه آنك اول سرنه یعنی قلبنه وروحنه اول سوزدن خبر اولمز بلکه اول
سوزانجق انك لسانندندر (مثنوی) مستی دارد زکفت خود ولیك * از بروی تا بمی راهست نیك * اول مقلد
کندینك سوزندن مستلك طوترولیکن انك قندن میه دك برایو یول واردر یعنی انك مرتبه سندن مست اوله جق
شراب مرتبه سنه دك مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر (مثنوی) همچو جویست اونه او آبی خورد * آب
ازو بر آب خوران بکذرد * وعظ وپند ایلین ودقیق سوز سویلین مقلد فی المثل ایرمق کبیدر ایرمق برایچم صوایچمز
آب ایرمقدن آب نوش ایدیجیلر اوزره کچر کذلك مقلدك وجودنده آب معانی ومعارف ونصایح ولطائف
قرار قیلیوب ومقلد آندن مستفید اولمیوب لساندن خلق اوزره جاری اولوب ناسدن هرکم مستعد ایسه انك کلامنی
نوش ایدر (مثنوی) آب درجوزان نمی کیرد قرار * زانکه آن جو نیست تشنه وآب خوار * آب ایرمقده اول سببدن
قرار طوتمز زیرا که اول ایرمق صوسز وآب نوش ایدیجی دکلدر (مثنوی) همچو نایی ناله وزاری کند * لیك بیکار
خریداری کند * مقلد اکرچه برنای کبی ناله وزاریلك ایلر وانین وحنین ایله خلقه سوز سویلر لیکن برخریدارلك بیکارن
ایلر یعنی برمشتریدن اوتری جنك ایلیوب فریاد ایلر یعنی مقلدك وعظ وپندنده اولان جوش وخروشی مجرد مستمعینك
جعندن وکندی به تحسین وآفرین ایلملرندن اوتریدر (مثنوی) نوحه کرباشد مقلد درحدیث * جز طمع نبود مراد آن
خبیث * مقلد سوز سویلکده یعنی خلقه وعظ ونصیحت ایلکده نوحه ایدیجی اولور اول خبیثك مرادی طمعدن غیری
اولمز یعنی اکرچه سوز سویلرو خلقه پند ونصیحت ایلر ولیکن لله دکلدر بلکه اول خبیثك مرادی مستمعیندن
جلب دنیا وجمع احبا قیلمق وبین الناس مشار الیه اولمق ونباهت شانله شهرت بولمقدر (مثنوی) نوحه کر کوید
حدیث سوزناك * لیك کو سوزدل ودامان پاك * کریه ونوحه ایدیجی اکرچه سوزناك وشوقناك سوز سویلر لیکن
مقلدده سوزدل وپاك دامن قنی دامن پاکدن مراد تلوثات نفسانیه دن طاهر اولمق ومحرماتدن اجتناب قیلمقدر
(مثنوی) از محقق تا مقلد فرقهاست * کین چو داود ست وان دیکر صداست * محققدن مقلده دکین فرقلر واردر زیرا
بو داود کبیدر واو صدا کبیدر یعنی محقق فی المثل حضرت داود پیغمبر کبیدر ومقلد کوه کبی وکوهدن
صدور ایلین صدا کبیدر که طاغك صدادن نیجه خبری یوق ایسه مقلدك دخی سویلدیکی سوزك حقیقتندن اویله
خبری یوقدر (مثنوی) منبع کفتار این سوزی بود * وان مقلد کهنه آموزی بود * بو محققك سوزنك منبعی سوز
واخلاصه منسوبدر واول مقلد برکهنه آموزدر یعنی مقلد سلفده اولان اسکی سوزلری اوکرنیجی وخلقه آنی نقل
ایلیجی اولور که اول سوزلر کندینك حسب حالی دکلدر بلکه آنی خلقه سویلکدن اوتری حفظ ایلمشدر لیکن محققك
سوزی سوزدروندن حاصل اولور واخلاص ویقینله ظهوره کلور (مثنوی) هین مشو غره بدان کفت حزین * بار
برکاوست وبرکردون حنین * اکاه اول مقلدك اول حزین سوزنه مغرور اولمه مثلا یولك اوکوز اوزره در وعربه
اوزره حنین واردر بومصرع مثلدر شول کمسه لر حقنده که بارکش اولوب اظهار ایلمسه ودخی شول کمسه لر حقنده که
باروزحمت چکمز ایکن ناله وفریاد ایلسه پس محقق ایله مقلد دخی بوکه بکزر زیرا محقق اولنلر بوقدر بار طاعات وثقل
ریاضاتی چکرلر مع هذا صمت وسکوت اوزره درلر اما مقلدلر بار طاعات وتحمل ریاضاتدن بری ایکن ناله لری
اطرافی طوتر (مثنوی) هم مقلد نیست محروم از ثواب * نوحه کررا مزد باشد در حساب * مقلد هم ثوابدن خالی
ومحروم دکلدر نوحه کر اولنلره حسابده مزد اولور یعنی اجرتله نوحه قیلنلره یوم حساب وروز جزاده اجر وثواب ویریلور
نته کم دیار عربده برکسه نك میتی اولسه اجرتله بعض نوحه کرلر طوترلر کاوب اول میتك اوزرینه تقلیدله نوحه وفریادلر
ایدرلر بعده انلرك مزدنی واجرتنی هرنه ایسه ویررلر پس تقلیدایله وعظ ونصیحتده نوحه ایلین کمسه دخی آخرتده
مزد وثوابدن محروم اولمز (مثنوی) کافر ومؤمن خدا کویند لیك * درمیان هردو فرقی هست نیك * کافر ومؤمن
اکرچه خداد برلر وایکن هر ایکیسنك اورتاسنده برایو فرق واردر یعنی (ولئن سألتهم من خلق السموات والارض
لیقولن الله) آیتنك فحواسی اوزره اکر کافرلره سؤال اولنسه بو سماوات وارضی کیم خلق ایلدی انلری الله خلق ایلدی
دیرلر کذلك مؤمنلره سؤال اولنسه انلر دخی دیرلر ولیکن کافر ایله مؤمنك الله دیمسنك ما بیننده هرخصوصله فرق
عظیم واردر که کافرك الله دیمسیله مؤمنك الله دیمسی بر دکلدر کذلك مقلدك الله دیمسیله محققك الله دیمسی
برابر دکلدر (مثنوی) آن کدا کوید خدا از بهر نان * متقی کوید خدا از عین جان * مثلا اول کدا ناندن اوتری الله

دیر متقی خالصا لوجه الله عین جاندن الله دیر پس بو ایکیسنك الله دیمسنك ما بیننده تفاوت کثیره واردر (مثنوی
کربدانستی کدا از کفت خویش * پیش چشم او نه کم ماندی نه بیش * اکر کدا کندینك اول سوزنی بلیدی یعنی الله
لفظنك عظم شاننه عالم اولیدی اول کدا انك کوزی اوکنده نه آز ونه چوق قالوردی بلکه جمله سی مضمحل ومتلاشی
اولوردی وانك جانی خلقه فقر واحتیاج عرض ایلکدن قورتلوب غنای قلبی بولوردی (مثنوی) سالها کوید
خدا آن نان خواه * همچو خر مصحف کشد از بهر کاه * اول نان طلب ایدیجی سائل نیجه یللر خدا دیر مثلا خر کبی صماندن
اوتری مصحف چکر نته کم احبار یهود توراتی اوقویوب لکن انکله عمل ایلمدکلرینه بناء حق تعالی انلری کتابلر
کوترن حماره تشبیه ایدوب بیوررلر (مثل الذین حملوا التوریة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفارا) پس نان وخوان
ایچون مصحف کوترن وکتاب چکن کمسه لردخی بوقبیلدن اولور (مثنوی) کربدل درتافتی کفت لبش * ذره ذره کشته
بودی قالبش * انك لبنك سوزی که مراد لفظة الله در اکر انك قلبنه بلدرایدی وپرتو صالیدی انك قالبی ذره ذره
اولمش اولوردی (مثنوی) نام دیوی ره برد در ساحری * تو بنام حق پشیزی می بری * ای اللهك نامنی حطام دنیا ایچون
ذکر قیلان کدا برشیطانك نامی یول قطع ایلر ساحرلکده کمالیله تأثیر قیلرسن حق سبحانه وتعالینك نامیله برمنقر
ایلتورسن بومعنی برضم بایله اولدیغی اوزره در اکر فتح بایله اولورسه معنا بودرکه بردیوك نامی ساحرلکده یول ایلتور
وساحری مقصودنه ایرکوررسن حقك نامیله بر پشیز الورسن بونه دون همتلك ونه مرتبه بی معرفتلکدر نام حقی ادنی
شیء ایچون ذکر ایدنلره تعریض اولور (خاریدن روستایی شیر را در تاریکی بظن آنکه کاو است (مثنوی) روستایی کاو
در آخر ببست * شیر کاوش خورد وبرجایش نشست * برکویلو کاونی آخرده بغلدی اتفاق ارسلان آنك صغرنی یدی
وصغرك برنده اوتوردی (مثنوی) روستایی شد در آخر سوی کاو * کاو را می جست شب آن کنج کاو * روستایی آخرده
کاوی جانبنه کتدی واول احمق صغر کیجه ایله اوکوزنی طلب ایلدی بو مصراعده اولان کنج کاو لفظنده برقاچ معنی
جائزدر اولا کاو کاف فارسیله صغر معناسنه اولدیغی اوزره نته کم شرح اولندی ثانیا کاف عربیله دلیر معناسنه دخی
کلور بوتقدیر اوزره معنا اول قوی احمق کیجه ایله کاونی استدی دیمك اولور بو ایکی وجه اوزره بیله کنج لفظی کاف
عربینك کسری ویانك سکونیله ایله دیمکدر کاولك صفتی اولور اما بعض نسخه ده کنج کافك ضمیله ونون ساکنه ایله واقع
اولمشدر بوتقدیر اوزره بوجق معناسنه در وکاو کاویدن لفظندن قازمق معناسنه اولور کنج کاو بوجق قازیجی دیمك
اولور معنی اول بوجق قازیجی کیجه ایله کاوی استدی دیمك اولور اما عقل سلیم وطبع مستقیم صاحبنه بو ظاهردر که محله
ملایم ومناسب دکلدر الله اعلم بو نسخه ناسخك سهو ندندر سروری افندی بومعنایی اختیار ایلمشدر لکن اولکیلری
اولیدر (مثنوی) دست می مالید بر اعضای شیر * پشت وپهلو کاه بالا کاه زیر) روستایی شیرك اعضاسی اوزره ال
سوردی آنی کندی کاوی قیاس ایلدیکندن آرقه سنه وپهلوسنه کاهی یوقاری وکاهی آشغه (مثنوی) شیر کفت
ار روشنی افزون شدی * زهره اش بدریدی ودل خون شدی * ارسلان لسان حالله ایتدی اکر روشنلك زیاده اولیدی
روستاینك زهره سی یرتلوردی وانك کوکلی پرخون اولوردی یعنی خوفندن زهره سی چالك اولوب قلبی قان اولوردی
(مثنوی) اینچنین کستاخ زان می خاردم * کو درین شب کاو می پنداردم * اول سببدن بنی بوبیله کستاخ وبی باك
قاشور که اول روستایی بو کیجه ده بنی کندی کاوی صانور مقصود حضرت حق تعالینك نام شریفنك وکلام لطیفنك
عظم شاننه واقف اولمین مقلدلردر که روستایی کیجه ایله شیری کندی صغری صانوب بی خوف وبی خشیت اکا ال
سوردیکی کبی اول مقلدلر دخی بو دنیا کیجه سنده ظلمت وغفلتله محجوب اولوب حضرت حقك نامنك وکلامنك
قدرنی بیلمیوب بی باك لسانلری اوزره اجرا ایدرلر ومعنا عدم تعظیم سمتنه کیدرلر (مثنوی) حق همی کوید که ای
مغرور کور * نی زنامم پاره پاره کشت طور * حق سبحانه وتعالینك کندی کلام شریفی ونام لطیفنك عظم شاندن بی خبر
اولان کمسه لره دیرکه ای مغرور کور طور طاغی بنم نامیمدن پاره پاره اولمدیمی ویرندن منقلع اولوب رقص وحرکت قیلمدیمی
کوه طور حق سبحانه وتعالینك تجلیسنه طاقت کتورمیوب مدکوك ومتلاشی اولدی نته کم سورهٔ اعرافده (فلما تجلی
ربه للجبل جعله دکا) آیتیله بو معنایه اشارت قیلدی بو آیتك تفسیری وتحقیقی جلد اولده اوایله قریب طور مست وخر
موسی صعقا بیتنده مرور ایلدی بونده نامدن مراد اوراق اوزره مکتوب ولسانله ملفوظ اولان اسم دکلدر بلکه
بو ظاهرده اولان اسمك مسماسیدر که اول صفت الهیه درمع الذات که مشایخ اصل اکا اسم دیرلر وبو ملفوظ اولان اسمه
اسمك تعبیر ایدرلر پس کوه طورك تحمل ایلمدیکی نام بو ظاهرده اولان نامك مسماسنك تجلیسندندر (مثنوی)
که لو انزلنا کتابا للجبل) لانصدع ثم انقطع ثم ارتحل) سورهٔ حشرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (لو انزلنا هذا القران علی
جبل یعنی قرآن عظیمك شاندن وفرقان کریمك برهانندندر که اکر انسان کبی جباله عقل وتمییز ویرلسه وبر انزال ایلسك

بوقرآني طاغلردن بر طاغه اوزرينه (لرأيته خاشعا متصدعا من خشية الله) سن اول جبلي كوريدك اي رائي اولان كمسنه خاشع ومتذلل ومتفرق وپاره پاره كوريدك الله قورقوسندن (وتلك الامثال نضربها للناس) وبو مثللري بز ضرب ايدوب تبيين ايلرز ناسه (لعلهم يتفكرون) تا بونلر تفكر ايده لر وبو آينده توبيخ وتقريع وارد انسانك عدم تخشي سنه عند تلاوة القران وقسوت قلبنه عند ذكر الله الملك المنان معنيء بيت كه اكر بز بو كتاب عظيم الشاني بر طاغه فرضي ايندريدك اول طاغ پاره پاره اوليدي صكره بري برندن منقطع اوليدي دخي صكره يرندن برآخر يره ارتحال وانتقال قيليدي (م ي) از من ار كوه احد واقف شدي * پاره گشتي ودلش پرخون شدي * حضرت مسيح الله بيورر كه اكر بندن كوه احد واقف اوليدي پاره پاره اولوردي وانك كوكلي پرخون اولوردي (مثنوي) از پدر وز مادر اين بشنيدهٔ *
لاجرم غافل درين پيچيدهٔ * بوني پدر ومادر كدن اشتمش سن يعني حضرت حقك نام شريفن وكلام لطيفن پدر ومادر كدن كوش ايتمش سن اول سببدن بوكا غافل وبي خبر صارلمش سن وقدر وشرفن بيلميوب اكا سائر مخلوقك كلامي كبي معامله قيلمش سن (مثنوي) كر تو بي تقليد ازو واقف شوي * بي نشان از لطف چون هاتف شوي * اكر سن اول قرآن عظيم الشانك حقايق واسرارنه بلا تقليد واقف اولسك كمال لطافتندن هاتف كبي يعني كلام سويلين وآوازي ايلين كبي سن دخي بي نشان اولوردك وكندكي انك انوارندن محو قيلوردك ومرتبهٔ فنا اندر فنا وبقا اندر بقايي بولوردك بعض نسخه ده مصرع ثاني بويله واقع اولمشدر بي نشان بي جاي چون هاتف شوي يعني هاتف كبي نشانسز مكانسز اولوردك (مثنوي) بشنو اين قصه پي تهديد را * تا بداني آفت تقليد را * بو قصه يي تهديد وتخويفدن اوتري استماع ايله تا تقليدك آفتني بيله سن ومقلد اولنلرك وتقليد ايله ذكر قيلنلرك سوء خاتمه سنه واقف اوله سن كه اول قصه بودر (فروختن صوفيان بهيمهٔ مسافر را جهت سماع (مثنوي) صوفيء در خانقه از ره رسيد * مركب خود برد در آخر كشيد * بر صوفي يولدن خانقاهه ايرشدي كنديينك مركبني ايلتدي وآخره چكدي (مثنوي) آبكش داد وعلف از دست خويش * ني چنان صوفي كه ما گفتيم پيش * كنديينك الندن اكا علف وصوجغز ويردي ايكده كاف تصغير ايچوندر اول صوفي كبي دكل كه بوندن مقدم بز آني ديدك وآنك احوالني واهمالني ياد ايلدك (مثنوي) احتياطش كرد از سهو وخباط * چون قضا آيد چه سودست احتياط * صوفي اول مركب ايچون سهو وخطادن احتياط ايلدي يعني سهو وخطا واقع اولمسون ديو احتياط واهتمام ايليوب مركبنك لوازمني بالكليه كوردي وحاضر ايلدي ليكن چونكم قضا كله احتياطك نه فائده سي واردر (كما قال عليه السلام اذا جاء القدر عمي البصر وقال عليه السلام ايضا اذا جاء القدر بطل الحذر (مثنوي) صوفيان تقصير بودند وفقير * كاد فقر ان يعي كفرا يبير * كاد الفقر ان يكون كفرا * حديثنه اشارتدر يعني فقر قريب اولدي فقرك كفره قريب اولمسي عجز وقصورندن فقير الحال اولان كمسنه كفري مستلزم شيئلره ارتكاب ايتمسيدر كما قال الجنيد اقرب الناس الى الكفر ذو حاجة لا صبر له نته كم صوفيلر فقير وبي صبر وپر تقصير اولدقلرندن بهيمهٔ مسافري فروخت ايتديلر حضرت مولانا بيوررلر كه اول صوفيلر فقير وپر تقصير ايديلر پس مقرر ومحقق كلامدر كه كاد فقر فقر قريب اولدي ان يعي كفرا كفري واعي وشامل وحاوي اولمغه يبير اوليه كفر كه اباره واهلاك ايدر يعني كادنك خبريدر وعا يعيدن بمعني يشمل وكفرا مفعوليت اوزره منصوبدر ويبيرا بار يبيردن كفرا انك صفتيدر بمعني يهلك (مثنوي) اي توانكر هين تو سيري مخند * بر كژي آن فقير دردمند * اي غني سنكه طوق سن اكاه اول كولمه اول دردمند فقيرك اكريلكي اوزره زيرا غني فقيرك حالني بيلمز وطوق آج اولانك نه چكديكندن خبردار اولمز كاه اولور كه فقير اولان ضرورت حسبيله برنا معقول ونا مشروع شيء اختيار ايلرنته كم بو صوفيلر خر فروشلكي اختيار ايلديلر (مثنوي) از سر تقصيران صوفي رمه * خر فروشي در گرفتند آن همه * عجز وتقصير جهتندن اول صوفي بلوكي اوجمله سي خر فروشلق طوتديلر يعني مهمان اولان صوفينك خرني صاتمغه علي الاتفاق نيت ايتديلر (مثنوي) كز ضرورت هست مرداري مباح * بس فسادي كز ضرورت شد صلاح * بو كار صوفيلردن عجب ومستبعد كلدر زيرا ضرورتدن برمردار مباح اولدي كما قيل الضرورات تبيح المحظورات زياده چوق فساد كه ضرورتلردن صلاح اولدي وشرع آني قبول قيلدي مثلا بر كمسنه محل مخمصه يه وارسه وضرورت حالنه ايرسه والنه يا ميته ويادم مسفوح وياخود لحم خنزير كيرسه وبونلردن يمسه اولسه آثم اولور واكر يرسه كناهدن بري اولور (كما قال الله تعالى في سورة البقرة انما حرم عليكم الميتة والدم ولحم الخنزير وما اهل لغير الله به فمن اضطر غير باغ ولا عاد فلا اثم عليه (بو آيت كريمه نك تفسيري وبو مقامه مناسب اولان كلامك تعبيري بو جلدك آخرنه قريب بقيهٔ طعنه زدن آن مرد بيكانه بر شيخ مرخنده كاور (مثنوي) هم در آن دم آن خرك بفروختند * لوت آوردند وشمع افروختند * اول دمده اول خرجكزي صاتديلر وانك بهاسيله لوت كتورديلر

وشمع شعله لنديرديلر (مثنوي) ولوله افتاد اندر خانقه * كامشبان لوت وسماعست وشره * خانقاه ايچره صوفيلر ميانته ولوله وغلغله دوشدي بويله ديو كه بو كيجه لر لوت وسماع وحرص واشتها واردر يعني بو كيجه لرده لوت وقوت نفيسه واكا اشتهامز واردر آني يبوب ذوقله سماع ايلرز (مثنوي) چند ازين صبر وازين سه روزه چند * چند ازين زنبيل واين در يوزه چند * بو صبردن نيجه دك وبو اوچ كون صومدن نيجه دك يعني طعامه وفقره صبر قيلمق واايام ثلثه يي بري بري عقبنجه صائم اولمق ونيجه كونلر آج قالمق نيجه دك بو زنبيلدن ونيجه دك سؤالدن يعني ايمدي زنبيل الوب دربدر زنبيل كردان اولمق ودر يوزه قيلمق نيجه دك بر مقدار استراحت قيله لم وصفت ورايكان طعامه واصل اوله لم ديديلر (مثنوي) ما هم از خلقيم وجان داريم ما * دولت امشب ميهمان داريم ما * بز دخي خلقدنز وبز دخي جان طوتارز بزه بو كيجه دولتدر زيرا بز مهمان طوتارز وفي الحقيقه مهمان خانه يه وخانقاهه عين دولت ومحض بركتدر (مثنوي) تخم باطل را ازان مي كاشتند * كانكه آن جان نيست جان پنداشتند * باطل تخمي انلر اول سببدن اكديلر كه اول نسنه كه في الحقيقه جان دكلدر جان صانديلر وبز دخي خلق كبي جان طوتارز ديديلر (مثنوي) وآن مسافر نيز از راه دراز * خسته بود وديد آن اقبال وناز * واول مسافر دخي اوزاق يولدن خسته وشكسته ايدي اول اقبال ونازي كوردي وكندي يه اولان اكرام والتفاتدن عظيم حظ الدي (مثنوي) صوفيانش يك بيك بنواختند * نرد خدمتهاي خوش مي باختند * صوفيلر بر بر آني اوخشاديلر يعني هر بري اكا تعظيم ورعايت ايلديلر خوش خدمتلر نردني اويناديلر يعني اكا لطيف خدمتلر ورعايتلر اويني اويناديلر نته كم اكثر اهل زمانك رعايت وخدمتي بو قبيلدندر اكر بر كمسنه دن نفسلرينك مرادي اوزره برشيء حاصل اولمجغني بيله لر اندن نافر وكريزان اولورلر پس عاقل اولان بو كونه كمسنه لرك ريشخندنه مغرور اولمق كرك (مثنوي) كفت چون مي ديد ميلانشان بوي * كر طرب امشب نخواهم كرد كي * چونكه اول صوفي مقلد صوفيان خانقه نشيننك نوازش وميلانن كنديه كوردي ديديكه اكر بو طربي بو كيجه ايتمك استمزسم قچن ايتمك استرم كي خواهم كرد تقديرنده در (مثنوي) لوت خوردند وسماع اغاز كرد * خانقه تا سقف شد پر دود وكرد * لوت يديلر وصوفيلر سماعه آغاز ايلديلر خانقه بونلرك رقصندن سقفنه دكين پر دود وكرد اولدي (مثنوي) دود مطبخ كرد ان پا كوفتن * ز اشتياق ووجد جان آشوفتن * كاه دست افشان قدم مي كوفتند * كه بسجده صفه را مي روفتند * مطبخي دود وتوز ايلدي اول آيق دوككلك اشتياق ووجدندن انلر يعني لوت جسماني يه اشتياقلرندن وحظ نفساني بولدقلرندن متغير وقريشمش اولديلر كردك فاعلي پا كوفتن اولور ومصرع ثاني بوندن بدل اولور وياخود واو عطف مقدر اولوب پا كوفتن اوزره معطوف اولور يعني مطبخي دود ايلدي اول آيق دوكمكلك دخي اشتياق ووجددن متغير اولمقلق ديمك اولور وبو معني دخي ممكن اولور كه مطبخك دودي وانلرك وجد واشتياقدن آيق دوكلرينك كردي آشوفتن شد يعني قريشقلق اولدي شوقلرندن كاهي اللرين صاچه رق آيقلرين زمينه دوكديلر وكاه اولديكه يوزلريله صفهٔ خانقاهي سپورديلر كما ان عشاق الالهي في السماع من فرط الاشتياق ووجدان الاذواق يرقصون ويتغيرون ضاربين اقدامهم علي الارض (مثنوي) دير يابد صوفي آز از روزگار * زان سبب صوفي بود بسيار خوار * صوفي روزكاردن حرص ومرادني كيچ بولور صوفي اول سببدن چوق ييجي اولور (مثنوي) جز مكر آن صوفيء كز نور حق * سير خورد او فارغست از ننگ دق * مكر اول بر صوفي دكل كه حق تعالينك نورندن طويمنجه يدي او صوفي دق باب ايلمك وسؤال قيلمق عارندن فارغدر (مثنوي) از هزاران اندكي زين صوفيند * باقيان در دولت او مي زيند * نيجه بيكدن آزي بو صوفيلر قبيلندندر باقيلر انك دولتنده دير يلورلر يعني انك حرمتنه مرزوق اولورلر وبين الناس اكا دخي تشبه قيلمغله وخلق آنلري صوفيء محقق صنمغله خوش زندكانلك قيلورلر (مثنوي) چون سماع آمد ز اول تا كران * مطرب آغازيد يك ضرب كران * خر برفت وخر برفت آغاز كرد * زين حراره جمله را انباز كرد * چونكم سماع صوفيان اولندن تا آخرنه كلدي مطربلري انلرك بر ضرب كرانه واصول ثقيله يه باشلدي واول آوازه ايله خر برفت وخر برفت قولنه آغاز ايليوب بو كره بندن جمله يي كنديه انباز ومساز ايلدي پس سماع محققين خر برفتدن خالي وبهيمهٔ نفسانيتك زوالي محليدر وتحقق انلردر كه سماعك خر برفت معناسي نه ديكدر بيلورلر ومطرب حقيقي اولنلرك بو قولنه تحقيقا واقف اولورلر لكن مقلد اولان صوفي اكرچه انلره تقليد له بو قولي معاذاكر اولور لكن حقيقتنه عالم دكلدر بلكه بعد الطلب خرك كتدكنه حقيقة واقف اولدقدنصكره محققينك قولنك معناسنه عارف اولور (مثنوي) زين حراره پاي كوبان تا سحر * كف زنان خر رفت وخر رفت اي پسر * بو حراره وترانه دن صباحه دكين رقص ايديجيلر كف اوريجي اولدقلري حالده اي پسر خر رفت وخر رفت ديو (مثنوي) از ره تقليد آن صوفي همين * خر برفت آغاز كرد اندر حنين * اول صوفي دخي تقليد يولندن بو تحنين همين بوندر بو تحنين معناسنه در بونك اوزرينه اودخي خر برفت كلامنه شروع

ایلدی یعنی اول مسافر صوفی بونلره تقلید ایدوب بونلر کبی خربرفت دیمکه باشلدی ولیکن بونک معناسنک
حقیقتندن غافل ایدی بو محلده کرچه شارحلر حراره لفظنی حای حطی ایله کرمیت معناسنه طوتمشلر اما اهل
طبعک بری خراره خاء معجمه ایله اولوب اواز معناسنه در دیمش زیرا ترجمان اللغه ده خریر آواز آب وخراره چشمه
آوازیدر دیمش اویله اولسه بو محلده مولانا حضرتلری معنای لازمی مراد ایدنمش دیو یازمش تأمل اولنه (مثنوی)
چون کذشت آن نوش وجوش وان سماع * روز کشت وجمله کفتند الوداع * چونکم اول جوش ونوش وسماع کچدی
صباح اولدی جمله صوفیلر اول مسافر صوفی به الوداع دیدیلر وپراکنده اولدیلر (مثنوی) خانقه خالی شد وصوفی بماند *
کرد از رخت آن مسافر می فشاند * خانقاه صوفیلردن خالی اولدی ومسافر صوفی قالدی اول مسافر صوفی اسبابندن
توزی سلکدی تا بوله کیمکه متهیٔ اوله (مثنوی) رخت از حجره برون آورد او * تا بخر بربندد آن همراه جو * اول
مسافر صوفی حجره دن اسبابنی طشره کتوردی تا خری اوزره یوکلده اول یولداش طلب ایدیجی (مثنوی) تا رسد
در همرهان او می شتافت * رفت در آخر خر خود را نیافت * اول صوفی ایودی وعجله ایلدی تا یولداشلرینه
ایریشه آخره کتدی کندینک خرینی بولمدی (مثنوی) کفت آن خادم بآبش برده است * زانکه خر دوش آب
کمتر خورده است * کندیسنه ایتدی اول خادم خری صویه ایلتمشدر زیرا که خر دونکیجه صوبی آز ایچمشدر (مثنوی
خادم آمد کفت صوفی خر کجاست * کفت خادم ریش بین جنکی بخاست * صوفی چونکم خری آخرده بولیوب
بولیوب خادم صویه کتوردی توهمنده ایکن خادم کلوب صوفی اکا دیدیکه خر قنده در خادم دیدیکه زهی ابله
صقالنی کور بو سوز بو صقاله دوشرمی پس جنک ایتمکلک قالقدی ما بینلرنده عرف ناسده صقالن کور دیمک تحقیق
وتسفیه ایتمکدن کنایه در پس بونلرک جنکی مباحثهٔ شرعیه اوزره اولوب جدال ایلدیلر (مثنوی) کفت من خررا
بتو بسپرده ام * من ترا بر خر موکل کرده ام * اولا صوفی دیدیکه ای خادم بحثی شرعه توجیه وحجت شرعی ابراز ایله بن
خری سکا تسلیم ایلمشم بن سنی خر اوزره موکل ایلمشم اویله اولدیسه السکله الدیغک شیئی ینه صاحبنه ویرمک لازم کلور
(کما قال علیه السلام الزعیم غارم یعنی الکفیل ضامن) دیمکدر (مثنوی) باز پس ده آنچه من دادم بتو * بازده آنچه
فرستادم بتو * سندن استرم اول نسنه یی که بن سکا ویردم کیرو ویر اول نسنه یی که سکا کوندردم یعنی سکا الله ویردیکم
امانتی کیرو بکا ویر که (ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها) فحواسنجه امانتی اهلنه سپارش ایله (مثنوی)
بحث با توجیه کن حجت میار * آنچه من بسپردمت واپس سپار * بحثی توجیه ایله وشرعه توفیق ایدوب
سویله خلاف شرع حجت کتورمه اول نسنه یی که بن سکا تسلیم ایلدم سن آنی کیرو تسلیم ایله (مثنوی) کفت پیغامبر که
دست هرچه برد * بایدش درعاقبت واپس سپرد * حضرت پیغمبر علیه السلام دیدی سنک الک هر نه یی که ایلتدی
وهر نه یی که اخذ ایتدی عاقبتنده آنی کیرو تسلیم ایلمک کرک کما قال علیه السلام الاخذ ضامن والزعیم غارم (مثنوی
ورنهٔ از سرکشی راضی بدین * نک من وتو خانهٔ قاضی دین * وکر سرکشلکدن بوکه راضی دکل ایسک اشته بن وسن دین
قاضی سنک خانه سنه واره لم ودعوامزی انک اوکنده کوره لم (مثنوی) کفت من مغلوب بودم صوفیان *
حمله آوردند وبودم بیم جان * خادم صوفی یه دیدیکه ای صوفی سن نعم آنی بکا امانت ویردک لکن بن مغلوب ومکره ایدم
صوفیلر بکا حمله کتوردیلر بکا جان خوفی اولدی یعنی صوفیلر بکا غلبه ایدوب اکراه ایلدیلر پس بالضروری جانم
قورقوسندن انلره سویلیه مدم وخری انلردن خلاص ایلیه مدم زیرا الت حربله انلر بکا حمله ایلدیلر بن دخی جانم
قورقوسندن دفعه قادر اوله میوب کرها اول خری بندن الدیلر پس مؤتمنه ضمان لازم کلمز (کما قال علیه السلام
لا ضمان علی المؤتمن) زیرا تهدید قتلله اختیار فاسد اولور بو تقدیرجه مکرهه ضمان لازم کلمز نته کم کتب فقهادن باب
کراهتده بو مسئله مفصلا مسطوردر فلیطلب فیها (مثنوی) تو جکر بندی میان کربکان * اندر اندازی وجویی
زان نشان * ای صوفی سن بر جکر بندی کربه اورتاسنه آترسن وآندن نشان طلب ایلرسن (مثنوی) درمیان
صد کرسنه کردهٔ * پیش صد سک کربهٔ پژمردهٔ * مثلا یوز آج کسنه نک اورتاسنه بر کرده یی آترسن کرده کافک کسریله
اولورسه اتمک معناسنه اما کافک ضمیله دخی اولسه جائز اولور بو تقدیر اوزره بو کرک معناسی ویریلور یوز کلبک اوکنه
بر کربهٔ پژمرده وضعیفی آترسن بو بیتک معناسی بیت اولده اولان اندر اندازی لفظنک مفهومنده داخل اولور پس
بو خانقاهیلر ضرورت حسبیله آنی بیع ایدوب یدیلر جرم بودر که سکا تقریر ایلدم دیدی (مثنوی) کفت کیرم کز
تو ظلما بستدند * قاصد خون من مسکین شدند * صوفی دیدی که عدا ایده یم که سندن ظلما الدیلر بن مسکینک
قاتلنه قصد ایدیجی اولدیلر (مثنوی) تو نیایی ونکویی مرمرا * که خرت را می برند ای بی نوا * سن بو حاله واقف
اولوب کلیه مین وسن دیمیه سن که ای فقیر صوفیلر سنک خرکی ایلتورلر یعنی آنی صاتمغه قصد ایلدیلر (مثنوی)

تاخر از هرکه بودمن وا خرم * ورنه توزیعی کنند ایشان زرم * تا خری هرکیمده اوله بن کیرو آلم واکر خری انلردن
آله مزسم انلر بنم التونمی که خرک بهاسیدر بر توزیع ایده لر (مثنوی) صد تدارک بود چون حاضر بدند * این زمان
هر یک باقلیمی شدند * والحاصل بو تدارک وار ایدی چونکم صوفیلر حاضر ایدیلر اما بو زمان هر بریسی بر اقلیمه
کتدیلر (مثنوی) من کرا کیرم کرا قاضی برم * این قضا خود از تو آمد بر سرم * بن کمی بوله یم وشمدی کمی
قاضی یه ایلته یم بو قضا خود بنم باشمه اوزره سندن کلدی وسن سبب اولدک (مثنوی) چون نیایی ونکویی ای غریب
پیش آمد اینچنین ظلمی مهیب * نیچون کلمیه سن ودیمیه سن ای غریب اوکوکه بویله مهیب بر ظلم کلدی آکاه
اول وتدارک قیل (مثنوی) کفت والله آمدم من بارها * تا ترا واقف کنم زین کارها * خادم صوفی یه ایتدی والله بن نیجه
کره کلدم تا سنی بو ایشلردن آکاه وواقف وخبردار ایدم (مثنوی) تو همی کفتی که خر رفت ای پسر * از همه کوینده کان
باذوق تر * لیکن سن غیری صوفیلر کبی خر برفت ای اوغل دیردک جمیع خر برفت دیجیلردن زیاده ذوقله (مثنوی)
بازمی کشتم که او خود واقفست * زین قضا راضیست مرد عارفست * کیرو دوندم بویله دیوکه بو خود
حسب حاله واقفدر بو قضادن راضیدر مرد عارفدر اکر حسب حاله واقف اولمیدی وقضایه رضا ویرمیدی بونلرله
هم زبان اولوب خر برفت دیرمیدی دیدم بو جهتدن رجوع ایدوب سنی آکاه ایلمدم دیدی (مثنوی) کفت انرا جمله
می کفتند خوش * مرمرا هم ذوق آمد کفتنش * خر صاحبی اولان صوفی خادمه ایتدی اول خر برفت سوزنی جمله سی
خوش دیدیلر تحقیقا بکا هم اول سوزی دیمکه ذوق کلدی (مثنوی) مرمرا تقلیدشان بر باد داد * که دو صد لعنت
بر آن تقلید باد * تحقیقا آنلره تقلید ایلمکلکم بنی یله ویردیکه اول تقلید اوزره ایکی یوز لعنت اولسون (مثنوی) خاصه تقلید
چنین بی حاصلان * کآب رو را ریختند از بهر نان * خصوصا بو کبی بی حاصللرک تقلیدیکه ناندن اوتری یوز صوینی
دوکدیلر یعنی تقلید حد ذاتنده مقبول شیٔ دکلدر علی الخصوص اول بی حاصل اولان باطل صوفیلره تقلید ایلمک
مذمومدر که انلر ناندن اوتری آب رویلرین دوکه لر وحرص وشرهلرندن اباحت وضلالت سمتنه میل ایده لر بعض
نسخه ده مصرع ثانی (همچو ابراهیم بکذر ز افلان) واقع اولمشدر معنی حضرت ابراهیم کبی آفل اولنلردن کچ دیمک
اولور وبی حاصل اولان صوفیلری آفل وغارب منزله سنه تنزیل ایلمش اولورلر وبعض نسخه ده دخی خشم ابراهیم
با بر افلان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی آفللر اوزره حضرت ابراهیمک خشمیله دیمک اولور پس کلامده
اختصار اولمق لازم کلور که آفللر اوزره که مراد آندن بی حاصل اولان صوفیلردر ابراهیمک خشمیله خشم ایله
یعنی حضرت ابراهیم نجومه نظر ایلیوب انلرک افول وغروبنی کوردکده (لا احب الآفلین) دیو انلردن اعراض
ایلدی سن دخی اول آفل وبی حاصل اولان صوفیلردن اعراض ایله دیمک اولور وخشم اعراض منزله سنده ذکر اولنمش
اولور بو نسخه تکلفدن خالی اولمدیغنه بناء ضعیفدر زیرا با خشم ابراهیم بر آفلان تقدیرنده اولور وخشم کن لفظی
دخی مقدر اولمق لازم کلور والحاصل تکلفدن خالی اولمز (مثنوی) عکس ذوق آن جماعت می زدی * وین دلم زین عکس
ذوقی می شدی * اول جماعتک ذوقنک عکسی بکا اوردی وبو بنم کوکلم اول عکسدن ذوقه منسوب اولدی پس
حضرت مولانا قصه دن حصه یه شروع ایدوب مبتدی اولنلره تقلید مرتبه سنده قالنلره نصیحت بیوررلر (مثنوی)
عکس چندان باید از یاران خوش * که شوی بی عکس از بحر آبکش * لطیف وخوش یاراندن عکس اول قدر کرک که
عکسز دریادن صو چکیجی اوله سن یعنی محقق اولان یاران وعاشق صادق اولان اخواندن ای طالب الهی سکا عکس
وآثار اول قدر کرکدر که حتی عکوس وآثاردن استغنا قیله سن وبحر حقیقتدن بی واسطهٔ یاران آب حیات معانی
اخذ ایدیجی اوله سن ومحققلر مرتبه سنی بوله سن دیمک اولور (مثنوی) عکس کاول زد تو آن تقلید دان * چون پیاپی
شد شود تحقیق آن * عکس که اول اوردی سن آنی تقلید بیل یعنی ابتدای حالده بعض یارانک اجتماعی واسطه سیله
ویاخود هم آواز اولوب ذکر الله ایتملری ویاخود سماع وصفا قیلملری ملابسه سیله برکسه نک قلبنه بر حالت منعکس
اولسه اول تقلیددر اکا سغر ور اولمق کرک چونکم اول ذوق پیاپی اولدی یعنی مرة بعد اخری اکر یاران واسطه سیله
واکر بلا واسطه علی التوالی کلدی اول تحقیق اولور بو کونه کسنه یه محقق دینور (مثنوی) تا نشد تحقیق
از یاران مبر * از صدف مکسل نکشت آن قطره در * مادامکه عکس تحقیق اولمیه یاراندن منقطع اولمه صدفدن
کسلمه هنوز اول قطره در اولمدی یعنی تربیهٔ مرشددن وصحبت یاراندن جدا اولمه که هنوز اول سنک درونکده
اولان قطرهٔ باران کبی اولان ذوقک در تحقیق اولمدی وکمال مرتبه سن بولمدی (مثنوی) صاف خواهی چشم وعقل
وسمع را * بردر آن تو پردهای طمع را * چشمکی وعقلکی وسمعکی صاف اولمق استرسک وسمع وبصر وعقلکده نور
وصفا بولمق دیلرسک سن طمعک پرده لرنی برت وحرص وآز صفتلرنی ترک ایت (مثنوی) زانکه آن تقلید صوفی از طمع *

عقل اوبربست ازنور ولمع * زيرا كه صوفينك اول طمع جهتندن اولان تقليدى نور ولمعه‌دن انك عقلنى بغلدى وآنى
حقيقت حاله واقف اولمقدن كوربايدى ولهذا قال عليه السلام استعيذوا من الطمع فانه يهدى الى الطبع
(مثنوى) طمع لوت وطمع آن ذوق وسماع * مانع آمد عقل اورا ازاطلاع * لوتك طمعى واول ذوق وسماعك طمعى اول
صوفينك عقلنه حقيقت حاله اطلاعدن مانع كلدى واول صوفى بونلرك حاضرده اولان عيشنه طمع قيلديغندن
عاقبة الامر بوقدر ضرره مبتلا اولدى (مثنوى) كرطمع درآينه برخاستى * درنفاق آن آينه چون ماستى * اكر
فى المثل آينه اوزره طمع قالقيدى يعنى آينه‌نك وجودنده طمع اولوب برشيشه اول سائر طمعكارلر كبى طمع قيليدى
پس اول آينه نفاقده بزجلين اولوردى يعنى طمعندن حقيقت حالى كوسترميوب طمعكار اولان انسان كبى
منافق اولوردى (مثنوى) كرترازو راطمع بودى بمال * راست كى كفتى ترازو وصف حال * اكر ترازونك ماله طمعى
اولیدى ترازى وصف حالى نچون راست ديردى پس معلوم اولدى كه مرأت وترازونك راستكوى وراست نماى اولمسى
طمعدن صاف وپاك اولديغيچوندر (مثنوى) هر پيمبر كفت باقوم ازصفا * من نخواهم مزد پيغام ازشما * هر برنبى
كندى قومنه صدق وصفايوتندن ديدى بن سزدن پيغام ورسالتك مزدينى استمزم (كما قال الله تعالى وياقوم لا اسئلكم
عليه مالا ان اجرى الا على الله (مثنوى) من دليلم حق شما را مشترى * داد حق دلاليم هردوسرى * هر پيغمبر
وهر پيغمبرك وارثى بويله ديركه بن دليلم وحق تعالى سزه مشتريدر حق تعالى بكا هرايكى جانبنك دلاللغنى ويردى يعنى هم
بايع وهم مشترى جانبندن بكا دلاللق اجرتن ويردى پس امر معروف ونهى منكر ايلين علما دخى انبيا كبى تبليغ احكام
ايلمكدن بى غرض اولمق لازمدر كه تاحق تعاليدن مزد وجزا بوله (مثنوى) چيست مزد كارمن ديدار يار * كرچه
خود بوبكر بخشد چل هزار * چل هزار اونباشد مزد من * كى شود شبه شبه دردعدن * هر نبى كه دعوت است قيلمشلردر
(لا اسئلكم عليه اجرا ان اجرى الا على الذى فطرنى) ديمشلردر وجناب حق آنلر حقنده (اتبعوا المرسلين اتبعوا من
لا يسئلكم اجرا وهم مهتدون) بيورمشلردر نته كم سلطان انبيا لسانندن دعوت بلا اجرت ايله كارنى تقرير بيوررلر اول
حضرت ديرلركه ندر بنم كارمك اجرتى يارك ديداريدر اكرچه خود ابوبكر قرق بيك فلورى بنم محبتمده بخش ايلرسه ده
بنم انك چل هزارد ينارى بنم مزدم اولمز زيرا درعدن كه اول لقاى الهيدر شبهه نچون مشابه اولور (كما قال فى المشكاة روى
ان ابا بكر الصديق انفق اربعين الف دينار فى حب النبى عليه السلام حتى لم يبق له شئ ولم يخرج من الدار ثلثة ايام لما لم
يجد ما يستر عورته (مثنوى) يك حكايت كويمت بشنو بهوش * تابدانى كه طمع شد بند كوش * سكا برحكايت
دييم آنى هوش وعقل ايله استماع ايله تا بيله سنكه طمع كوشك بندى اولدى (مثنوى) هركرا باشد طمع الكن شود *
با طمع كى چشم ودل روشن شود * هركيمك كه طمعى اوله الكن اولور كوكل كوزى طمع ايله نچون روشن اولور الكن
الكنندر لكنت لسانده اولان ثقلته ديرلركه تركجه پلتك ديدكلريدر كه حسن اداسى مالك دكلدر بوراده حقى ادا
ايلمكدن عبارت اولور تقديرمعنى هركيمك كه طمعى اوله انك لسانى كلام حقى ادا ايلمكه قادر اولمز زيرا طمع ايله كوكل
كوزى نچون روشن اولور يعنى روشن اولمز بلكه كور اولوب حقيقت حاله ايدكن كورمز (مثنوى) پيش چشم
او خيال جاه وزر * همچنان باشد كه موى اندر بصر * طمعكارك كوزى اوكنده منصب وزر خيالى انجلين اولوركه
بصرده موى اولور يعنى بصرده موى اولوب رؤيته مانع اولديغى كبى بصيرتده دخى خيال جاه ومال
موى كبى پرده اولوب حقيقت حالى مشاهده قيلمقدن منع ايلر (مثنوى) جز مكرمستى كه ازحق پر بود * كرچه
بدهى كنجها او حر بود * مكر شول برمستدن غيريكه حقدن پر اوله يعنى شول مست الهينك مال وزر كوزنده
موى كبى اولمز ومنع مشاهده قيلمز كه اول حب الهيدن پر اوله اكرچه اكا خزينه‌لر ويرسن او حر اوله يعنى خزائن
وكنوزه اسير اولميوب خيال مال وجاهدن آزاد اوله (مثنوى) هركه ازديدار برخوردار شد * اين جهان
درچشم او مردار شد * هركيمكه ديدار الهيدن برخوردار ومتمتع اولدى انك چشمنده بوجهان مردار اولدى يعنى
مادامكه بركسه ديدار الهى ومشاهده ربانيدن برخوردار اوليه بوجهان انك چشم قلبنده مردار اولمز واول
كسه حرص وطمعدن نجات بولمز ديمك اولور (مثنوى) ليك آن صوفى زمستى دور بود * لاجرم درحرص او شبكور بود *
وليكن اول صوفى مست شراب الهى اولمقدن دور ايدى اول سببدن حرصده اول صوفى شبكور ايدى شبكور كيجه
كورمز معناسنه‌در يعنى اول صوفى كيجه كورمين كسه كبى انلرك مرادينى وكندى يه اولان ضررلرنى كورمدى
(مثنوى) صد حكايت بشنود مدهوش حرص * درنيايد نكته‌ئى دركوش حرص * حرصك مست ومدهوشى اولان
كسه يوز حكايت ايشيدر حرص صاحبنك قولغنه برنكته كلمز واهل حرص نيجه يوز حكايت ايشيتسه انك قولغنه
كرميوب منتفع اولمز كوش حرص كوش اهل حرص ديمك تقدير ننده درمضاف مقدر اولورته كم بو حكايه‌دن طمعك

وحرصك قباحتى نه مرتبه‌ده ايديكى ظهوره كلور (تعريف كردن مناديان قاضى مفلسى را دركرد شهر (مثنوى)
بود شخصى مفلسى بى خانمان * مانده درزندان وبند بى آمان * خانمانسز زياده مفلس برشخص واردى زندانده
وآمانسز بندده قالمشدى (مثنوى) لقمهٔ زندانيان خوردى كزاف * بردل خلق ازطمع چون كوه قاف * زندانيلرك
لقمه‌سنى كزافا يعنى بى سبب وبى واسطه يردى طمعندن خلقك كوكلى اوزره قاف طاغى كبى ايدى يعنى طمعكار
اولديغندن خلقك قلبنده قاف طاغى كبى ثقيل كلشدى (م ى) زهره نى كس را كه لقمهٔ نان خورد * زانكه آن لقمه ربا
كاوش برد * كمسه‌نك زهره وقدرتى يوق ايديكه برلقمه اتمك يه زيرا كه اولقمه‌نك اوجنى قپاردى كاواوج معناسنه‌در
(مثنوى) هركه دوراز دعوت رحمان بود * اوكدا چشمست اكر سلطان بود * هركيم حضرت خدانك دعوت
وضيافتندن دوروبى نصيب اوله اول كمسه كدا چشمدر فرضا اكر سلطان اوله يعنى حرص وطمعدن نجات بولمز وفقر
واحتياجدن خلاص اولمز هر شول كمسه كه فيض الهيدن دور وكنز لا يفنى دن مهجور اوله (مثنوى) اومروت را
نهاده زيرپا * كشته زندان دوزخى زان نان ربا * اول مفلس مروتى اياغى آلتنه قومش ايدى زندان اول نان
قاپيجيدن اهل زندانه بردوزخ اولمشدى (مثنوى) كرگريزى برامید راحتى * زان طرف هم پيشت آيد آفتى * هيچ كنجى
بى دد وبى دام نيست * جز بخلوتكاه حق آرام نيست * اكر بو زندان دنيا ايچره راحت اميدى اوزره برطرفه قاچسك
اول طرفدن هم سنك اوككه برآفت كلور بودنياده ددسز ودامسز هيچ بربوجق يوقدر محصل خلوتكاه حقدن غيرى
برده آرام يوقدر (مثنوى) كنج زندان جهان ناكزير * نيست بى پامزد وبى دق الحصير * ناچار وبى زينهار اولان
جهان زندانينك هربوجغى اجرت قدمسز وزندان ضربيسز دكلدر دق اورمغه ديرلر حصير حبسخانه‌يه ديرلر (كما قال
الله تعالى وجعلنا جهنم للكافرين حصيرا) اى محبسا پس (الدنيا سجن المؤمن) فحواسنجه بو زندان جهانده مؤمن
هر قنغى كوشه‌يه كتسه وهرنه بوشه‌يه ميل ايتسه البته انده دق زندانى بولور وزخم جهانه مبتلا اولور زيرا بوجهان
ناكزيرك بربوجغى ضرب الحصيرسز دكلدر نته كم بيوررلر (مثنوى) والله ارسوراخ موشى دررورى * مبتلاى كربه
چنكالى شوى * يعنى والله اللهك ذات وصفات جليله‌سنه قسمدر هيچ شك يوقدر كه اكر موش دلكنه
وكارانسنه دخى كيتسك بركربه پنجه‌لونك زخمنه مبتلا اولورسن نته كم حضرت رسولك بوحديثلرى دخى بومعنايى
مؤيد اولور طبرانى اوسطده وبيهقى شعب ايمانده بوحديثى انس حضرتلرندن روايت ايدرلر (كما قال عليه السلام
لوكان المؤمن فى جحر ضب لقيض الله له من يؤذيه) ونسائى ينه انس حضرتلرندن روايت ايدوب براخر وجه اوزره
روايت ايدرلركه بيورمشلر (لوكان المؤمن على قصبة فى البحر لقيض له من يؤذيه (مثنوى) آدمى رافربهى
هست ازخيال * كرخيالاتش بود صاحب جمال * آدمينك فربه‌لكى خيالدندر اكراول آدمينك خياللرى
جمال صاحبى اوله (مثنوى) ورخيالاتش نمايد ناخوشى * مى كدازد همچوموم ازآتشى * واكر آدمينك خياللرى
ناخوشلق كوستره شمع زياده آتشدن اريديكى كبى اول كمسه ارير والحاصل بركسه‌نك قلبنده اولان خيال اكر
لطيف وجميل ايسه انك جسمنه قوت ولطافت ويررحتى قلبنده اولان خيالك لطافتى بشره‌سنده ظاهر اولور
وبركسه‌نك قلبنده اولان خيال اكر ناخوش ومولم ايسه آنى غم والمده اريدر وجسمنه درونك اضطرابى تأثير ايدر
(مثنوى) درميان مار وكژدم كرترا * باخيالات خوشان دارد خدا * مار وعقرب ايچنده اكرسنى خداى تعالى
خوشلرك خيالاتيله طوته يعنى حق قتنده خوش ولطيف اولان شيئلرك خيالاتيله عقارب وحيات ماييننده حق
تعالى سنك قلبكى خوش ايليه (مثنوى) مار وكژدم مرترا مونس بود * كان خيالت كيمياى مس بود * مار وعقرب
سكا موش وحافظ اولورلركم اوسنك خيالك مسك كيمياسى اولور يعنى حقير وقبيح اولان شيئلرى اول خيالك عالى وجميل
قيلور (مثنوى) صبرشيرين ازخيال خوش شدست * كان خيالات فرج پيش آمدست * صبركه نفسنده تلخدر
خيال خوشدن شيرين اولمشدر زيرا كه اول فرج خيالاتى اكا كلمشدر يعنى صبركه فى حد ذاته براجى نسنه‌در لكن
خيال خوشدن شيرين اولور اول جهتدنكه غمدن قورتلمق ومنفرج اولمق خيالاتى ايلرو كلمشدر پس غمدن خلاص
اولمق خياليله صابره صبر ايلمسى شيرين اولور پيش باء عربيله اولوب معنى بويله اولسه دخى جائزدر صبر خيال خوشدن
شيرين اولمشدر زيرا كه اول غمدن خلاص اولمق خيالاتى زياده وغالب كلمشدر ديمك اولور بعض نسخه‌ده (كان خيالاتش
فرج بخش آمدست) واقع اولمشدر معنى زيرا كه آنك اول خيالاتى فرج بغشليجى كلمشدر ديمك اولور بعض نسخه‌ده
فرج يرينه فرح واقع اولمشدر (مثنوى) آن فرج آيد زايمان درضمير * ضعف ايمان نااميدى وزحير * ضميرده خاطره اول
فرج ايماندن كلور ايمانك ضعفى نااميدلك وزحيردر يعنى زندان دنياده ايمانى قوى اولان مؤمن بربلا وغمه مبتلا
اولسه حق تعالى اول بلا وغمك مقابله‌سنده دنياده وآخرنده نيچه نعمت وسعادت ويره جكنه وعسرك ضمننده ايكى

يسر حاصل اوله جغنه ايمان وايقانى واردر پس قوت ايمان البتّه فرج وفرحى مستلزم اولور ولكن ضعف ايمان يأس
قنوطى ويورلدآغريلرنى اقتضا قيلور زيرا ايمان ضعيف اولان كمسه نك باشنه بربلا كلسه انك دنياده وآخرتده اولان
حسن جزاسنى بيلمز (وبشر الصابرين الذين اذا اصابتهم مصيبة) آيتنده اولان بشارتدن آگاه اولمز (انما يوفى الصابرون
اجرهم بغير حساب) آيتنده اولان اجرى حسابى دخى اقرار قيلمز پس ايمانك ضعفى آكا نا اميدلك ودرد درون ايراث
ايلر (مثنوى) صبر از ايمان بيابد سر كله* حيث لا صبر فلا ايمان له* كفت پيغمبر خداش ايمان نداد* هر كرا صبرى
نباشد در نهاد* صبر ايماندن سر كله بولور سر كله باش تاجى ديمكدر يعنى صبر ايماندن باش تاجى بولور وايمان صبره
فى المثل تاج سركبى اولور شول برده كه صبر يوقدر پس انكچون ايمان يوقدر (ولهذا قال عليه السلام الصبر رأس الايمان
وقال فى حديث آخر الصبر نصف الايمان) (حضرت پيغمبر عليه السلام ديدى حق تعالى اول كمسنه يه ايمان ويرمدى
هر شول كمسنه نك كه نهاد وقلبنده بر صبر اولميه (كما قال عليه السلام من لا صبر له فلا ايمان له (مثنوى) آن يكى
در چشم تو باشد چو مار* هم وى اندر چشم آن ديكر نكار* بو بيت صبرك بعض كمسنه يه جميل ومليح وبعض كمسنه
كريه وقبيح كلديكنه مثال موقعنده واقع اولمشدر كان بيوردلر كرسن ديرسك كه صبر اكرناسك كوزنه خار
ومار كبى زشت كلمشدر پس نوجهله صبر بو مرتبه احسن والطف اولمشدر مثال ايدوب جواب بيوردلر نعم
صبر اهل نفسه كوره ماردر ولكن اهل حقه كوره لطيف ونكاردر مثلا اول بر كمسنه سنك چشمنده ماركبى اولور يعنى
بر كمسنه يى سومسك اول كمسنه سكا ماركبى كورينور هم اول كمسنه اول بر غيرى كمسنه نك كوزنده نكار وخوب كردار
كورندى بو عجب دكلدر كه شخص واحد بريته زشت وبريته يار نكو اوله (مثنوى) زانكه در چشمت خيال كفر اوست*
وان خيال مؤمنى در چشم دوست* زيرا سنك چشمكده اول مار وقبيح كورن كمسنه نك كفر وقباحتى خيالى واردر
واول دوستك چشمنده اول مؤمنك خيالى واردر عزيزلردن برينه ايتديلر سن مالى سورميسن ديديكه لا ديديلر نيچون
ديديكه (المال حية) حديثنك فحواسنجه مال بنم قتمده ماردر وبر آخر عزيزه دخى ايتديلر سن مالى سورميسن ديدى نعم
ديديلر نوجهله ديدى حضرت نبى (نعم المال الصالح للرجل الصالح) بيورمشلردر مال صالح بنم محبوبمدر ديدى پس
مالك اول كمسنه يه ضرر ومار كبى اولديغى جانبه بقوب بغض ايلدى وبو صالح مالك يار صالح كبى اولديغى جانبه بقوب
محبت قيلدى حضرت شيخ فتوحاتده باب مراقبه ده دنيانى آخرت اوزره برقاچ وجهله ترجيح ايتمشلردر الدنيا نهى ام
رقوب بيورمشلردر اولادنى غايتله كوزديجى وبسليجى وتربيه ايديجى ديمشلردر لكن بو خلقك اكثرى ام رقوبلرينك حقنى
بيلميوب آكا عاق اولورلر وانك حقنده عيب ومذمت قيلورلر حال بو كه (حضرت نبى عليه السلام الجنة تحت اقدام
الامهات) بيورمشلر پس دنيا دخى انسانك امى كبيدر ديمشلر نظر ايله بودنيا اكثر ناسك قتنده مذموم ايكن شيخ
حضرتلرى نه جانبنه نظر ايتمشلر (مثنوى) كاندرين يك شخص هر دو فعل هست* كاه ماهى باشد او وكاه شست* زيرا
بو بر شخصده هر ايكى فعل واردر انك نفسى كفران اوزره وروحى ايمان وعرفان اوزره اولمق ممكندر بو تقديرجه اول كمسنه
كاه ماهى اولور غلبهٔ روحانيت زماننده وكاهى شست اولور غلبهٔ نفسانيت جهتنده شست بونده اولته معناسنه در
(مثنوى) نيم او مؤمن بود نيميش كبر* نيم او حرص آورى نيميش صبر* انك بر نصفى مؤمن انك بر نصفى كبردر انك بر نصفى
حرص آورلك آنك بر نصفى صبردر پس شخص واحدك نيمى مؤمن ونيمى كافر اولمق بو حيثيتدن اولور ونصفى حرص آور
ونصفى صبر قيلمق بو جهتدن روا بولور نته كم بو آيت كريمه دخى بو معنايه دلالت قيلور كه نظمه كتوروب استشهاد بيوردلر
(مثنوى) كفت يزدانت فمنكم مؤمن* باز منكم كافر وكبر كهن* سنك يزدانك كفتيدر فمنكم مؤمن كبرو ومنكم
كافر كه كبر كهن درسورهٔ تغابنده جناب حق بيوردلركه (هو الذى خلقكم فمنكم كافر ومنكم مؤمن) يعنى اول الله دركه
اى انسان سزى خلق وايجاد ايلدى عدمدن پس سزدن بعضيكز اللهك خلق ايلديكنه كافر وبعضيكز انك
خالقيتنه مؤمن ومقرردر بو تقديرجه كم خطابى جنس انسانه اولوب اندن بعضيسى مؤمن بعضيسى كافر اولديغى
مشعر اولوب وبو محله مناسب اولان بودكادر بلكه بو محله مناسب اولان كافر ومؤمن شخص واحد اولمقدر وبو معنايى
مؤيد اولان تفسير زجاجك تفسيريدر (كما قال الزجاج معناه فمنكم كافر فى السر مؤمن فى العلانية كالمنافقين ومنكم
مؤمن فى السر كافر فى العلانية كعمار قبل اظهارالايمان وعن الضحاك مناسبا لهذا المحل فمنكم كافر بالله مؤمن
بالكواكب ومنكم مؤمن بالله كافر بالاصنام كذا فى مجمع البيان) پس بو بيتده كفت يزدانه مضاف اولمقده جائزدر نته كم
اول تقدير اوزره معنى ويرلدى ودخى سنك يزدانك فمنكم كافر ديدى ديمك دخى جائزدر وكبر كهن كافر لفظنك صفتى اولور
يعنى اويله كافر كه كبر كهنه دردر ديمك اولور (مثنوى) همچو كاوى نيمه چپش سياه* نيمه ديكر سپيدى همچو ماه*
مثلا بر كاو كبى انك صولنك بالتمام نصفى سياه اوله نصف آخرى كه مراداندن صاغ جانبدر ماه كبى زياده سپيد اوله سياه
باشد

باشد وهمچو ماه باشد تقديرنده اولور (مثنوى) هر كه اين نيمه ببيند رد كند* هر كه آن نيمه ببيند كد كند* هر كيمكه
بو سياه نيمه يى كوره رد ايلر هر كيم اول نصف آخرى كوره كه مراداندن بياض اولان جانبدر احتياج عرض ايلر يعنى انك
خريدارى اولمسنه طالب اولور بوندن مقصود انسانك نفسانيتى وبشريتى جانبنه نظر ايلين اندن نفرت ايلر كاوك سياه
جانبنى كوروب رد ايلين كمسنه كبى وانسانك روحانيت وعقل وخصال حميده سى جانبنه نظر ايلين انك طالب ومحتاجى
اولور نته كم كاوك سپيد جانبنى كوروب خريدار اولمسنه محتاج اولان كمسنه كبى ديمك اولور كد كند بونده عرض احتياج
كند ومحتاج شود معناسنه استعمال اولنور (مثنوى) يوسف اندر چشم اخوان چون ستور* هم وى اندر چشم
يعقوبى چو حور* مثال آخر حضرت يوسف عليه السلام بو حسن واطافتله قرنداشلرينك كوزنده حيوان كبى ايدى
هم اول يوسف يعقوب حضرتلرينك كوزنه حور كبى ايدى زيرا فعين الرضا عن كل عيب كليلة فحواسنجه حضرت
يعقوب حضرت يوسفه عين محبتله نظر ايدردى* ولكن عين السخط تبدى المساويا* مقتضاسنجه اخوان يوسف
حضرت يوسفه عين بغض وعداوتله بقرلردى بو اجلدن انلره مبغوض وحضرت يعقوبه محبوب اولمشدى (مثنوى)
از خيال بد مر اورا زشت ديد* چشم فرع وچشم اصلى نا پديد* چشم ظاهر سايهٔ آن چشم دان* هر چه آن بيند
بكرد داين بدان* خيال بددن اول يوسف اولان خوبى زشت وقبيح كوردى چشم فرع وچشم اصلى
ناپديددر اصليده اولان يا نسبت ايچوندر زشت ديدك فاعلى چشم فرعدر وچشم اصلى مبتدا وناپديد خبر دراست
تقديريله وحال معناسى دخى مفهوم اولور يعنى خيال بددن آنى زشت كوردى چشم فرع شول حالده كه چشم اصلى
وحقيقى ناپديددر ديمك اولورسن چشم ظاهرى اول چشم اصلى وحقيقينك سايه رفرعى بيل هر نه يى كه اول چشم
حقيقى كوره بو چشم ظاهر آكا دونروانك كورديكنه مقر ومعترف اولور وكندى كورديكندن رجوع قيلور مثلا برشئ
حقيقتده خوبدر وچشم حقيقت بين آنى خوب كورر لكن چشم ظاهر آنى خيال بد واسطه سيله واغراض نفسانى
وسيله سيله بد وقبيح كورر چونكم اول غرض اولان بد خيال زائل اوله چشم ظاهر چشم اصلينك
كورديكنه دونر وآكا راضى اولور ديمك اولور (مثنوى) تو مكانى اصل تو در لامكان* اين دكان بربند وبكشا آن
دكان* شش جهت مكريز زيرا در جهات* شش درست وشش دره ماتست مات* اى سالك راه حقيقت سن مكانه
منسوب سن اصلك سنك لامكانده در بو مكانده اولان دكان حواسكى بغله واول لامكانده اولان دكان روحانى وحقانى يى
فتح ايله شش جهاته قچمه زيرا شش جهاتده شش دره واردر وشش دره ماتدر مات يعنى شش حواس ماندر مات دره
ايكى جانبى يوكسك واورته سى چقور وانش اولان يره ديرلر بوراده شش حواسدن استعاره دركه بش حواس ظاهره
وبرى دخى حس مشترك كه كاه حواس ظاهره دن وكاه حواس باطنه دن طوترلر بو حواس سته جهات سته ايچره
عاقبت مات ومستهلكدر ديمك اولور شيخى مرحوم نردبازلر لعبنده نته كم ششدره نك وجودى زمانى ماتدن خلاص
ميسر دكلدر همچنان ششدره مشابه سنده اولان شش جهاتدن خلاص ميسر اولمز ديمشدر لكن نردبازلر لعبنده
وانلر اصطلاحنده ششدره لفظى اولديغى اهل نردك معلوملريدر اكر انلر ماييننده بو كونه اصطلاح اولايدى
بودخى وجهدن خالى اولمزدى (الله اعلم) انلر ماييننده شش خانه پر اولدقده مات اولمغى ايراث ايليوب ششدره شش
خانه اولمقدن عبارت اولورسه معنى يرنده اولور والا فلا (شكايت كردن اهل زندان پيش وكيل قاضى از دست آن
مفلس (مثنوى) با وكيل قاضئ ادراك مند* اهل زندان در شكايت آمدند* ادراك مند اولان قاضينك وكيلنه
يعنى نايبنه زندان خلقى شكايته كلديلر ادراك مند قاضينك صفتى اولمقده جائزدر وكيلك صفتى اولسه دخى جائزدر
يعنى قاضينك ادراك مند اولان وكيلنه اهل زندان شكايت ايلديلر ديمك اولور (مثنوى) كه سلام ما بقاضى بر كنون*
باز كو آزار ما زين مرد دون* بويله ديديلر كه بزم سلامزى شمدى قاضى يه ايلت بو دون وخسيس مفلسدن بزم
آزارمزى ورنجيدهٔ خاطر اولديغمزى آكا كيرو سويله (مثنوى) كه درين زندان بماند او مستمر* ياوه تاز وطبل خوار ست
ومضر* كه اول مفلس بو زندانده مستمر وابدى قالدى اول مفلس ياوه تاز وطبله خوار ومضردر يعنى بى ادبانه چاپجى
وبيهوده حركت ايديجى وچوق ييجى وضرر ويريجيدر (مثنوى) چون مكس حاضر شود در هر طعام* از وقاحت
بى صلا وبى سلام* هر طعامه مكس كبى حاضر اولور ادبسز وحياسزلغندن دعوتسز وسلامسز (مثنوى) پيش
او هيچست لوت شصت كس* كر كند خود را كر كويش بس* انك قتنده آلتمش كمسه نك لوتى هيچدر اكر آكا بسدر
يتريدك ديه سن كنديسنى صاغر ايلر (مثنوى) مر د زندان را نيايد لقمهٔ* ور بصد حيله كشايد طعمهٔ* زندانك
مردنه بر لقمه كلمز واكر اهل زندان يوز حيله ايله بر طعامى اچه يعنى اهل زندانه بر صاحب خيردن بر لقمه كلمز واكر
كاورسه واهل زندان اول طعامى كشاده قيلوب اكل وبلعه شروع قيلورسه جواب بو بيته مرهوندر (مثنوى)

درزمان پیش ایدان دوزخ کلو* جنتش این که خـدا کفتا کلو* فوری اول دوزخ بوغازلو ایلرو کلورانك حجتی بوکه
خدای تعالی کلوادیدی یعنی اکرا کادیسك که بوغاز که صبرایله وبی ادبلك ایدوب خلقك طعامنی یه آنك حجتی بودرکه
حق تعالی کلامنده کلواواشربوا بیوردی اللهك امرنه امتثال ایلمك لازم وواجبدر برنسنه نك حقنده که امر الهی
وارداوله سزاندن بنی نیچون نهی ایدرسز دیرایمش بوکه ماننـد اهل صورت صوفیلردن بری مکر اکل وشربه حریص
ایمش واکثر کسـه نك سفره سـنه حاضر اولورایمش برکون بریسی اکا دیمش هی مسلمان صوفی اولنلره لایق اولان
بسـیارخوار اولمیوب اکل وشربدن پرهیز ایلمك لازمدر اول دخی بوآیت کریمه یی حجت ابراز ایلیوب دیمش که حق
تعالی کلام مجیدنده کلواواشربوا بیورمشدر اللهك امرنه بکا امتثال ایلمك لازمدر دیمش پس اول کمسـه صوفیء
بسـیار خواره دیمش کـه آیتك آخرنی دخی اوقوو آنك معناسـنی فهم ایله صوفی دیمش که بن مکه حافظی دکلم
بتم حفظمده اولان انجق بوقدردروار آخرنی سن اوقیوکـت (مثنوی) زینچنین قحط سه ساله داد داد* ظل
مولانا ابدپاینده باد* بونك کبی اوچ ییللق قحطدن دادودادیعنی اهل زندان ایتدیلر بواوچ ییللق قحط کبی آج کوزلو
طوبزدن دادوفریادبعض نسخه ده بومصرع حسبةلله زجورش داددادواقع اولمشدر معنی آنك جورندن اللهك
نوالی ورضاسیچون دادوفریاد بزی آندن خلاص قیلسون مولانانك سایه سی ابدی پاینده اولسون یعنی عمری اوزون
اولوب انك خلق اوزره سایهء حمایتی نیچه مدت قالسون (مثنوی) یا ززندان تارودآن کاومیش* یا وظیفهء کن زوقفی
لقمه ایش* بوصوصغری یا زنداندن تاکیده یاخود بروقفدن اکا برلقمه وظیفه ایله تاآنی یبوب غیرینك طعامنه
حرصی ترك ایده (مثنوی) ای زتوخوش هم ذکور وهم اناث* دادده المستغاث المستغاث* ای سندن هم ذکور
وهم اناث خوش حالدر یعنی ارککلر ودیشیلر مرفه البالدر دادایله المدد المدد یعنی عدالت قیل که سندن غوث ومدد
طلب اولنمشدر دیدیلر (مثنوی) سوی قاضی شدوکیل باغمك* کفت با قاضی شکایت یك بیك* باغمك اولان وکیل
یعنی لطیف وملیح اولان وکـیل قاضی جانبنه کتدی اهل زندانك شکایتنی قاضی یه بربرتقریر ایتدی (مثنوی)
خوانداو را قاضی اززندان به پیش* پس تفحص کرد از اعیان خویش* قاضی زنداندن اول مفلسی حضورنه دعوت
ایتدی پس قاضی کندینك اعیان وندماسـندن اول مفلسك حالنی تفتیش وتفحص ایلدی (مثنوی) کشت
ثابت پیش قاضی ان همه* که نمودند از شکایت آن رمه* قاضینك حضورنده اول جمیع سوزلر ثابت اولدیکه
شکایتدن اول جماعت کوستردیلر یعنی اول زندانده اولان کروه مفلس حقنده نه دیدیلرسه جمله سی اعیان واشرافك
شهادتلریله ثبوت بولدی (مثنوی) کفت قاضی خیز ازین زندان برو* سوی خانهء مرده ریك خویش شو* قاضی اول
مفلسه ایتدی قالق بوزنداندن کت کندو ارثنه قالاجق اولی جانبنه اول (مثنوی) کفت خان ومان من احسان تست
همچو کافر جنتم زندان تست* مفلس قاضی یه ایتدی بنم خان ومانم سنك احسانکدر یعنی بنم خان ومانم بوقدرکه اول
جانبه کیدم واکا التجا ایدم مکر سنك لطف واحسانك که اول بکا خان ومان منزله سنده در کافر کبی بنم جنتم
سنك زندانکدر یعنی زندان دنیا کفره یه نیجه جنت کبی ایسه بنم دخی جنتم زنداندر دیدی (مثنوی) کرززندانم برانی
تو به رد* خود بمیرم من زدرویشی وکد* اکرسن بنی زنداندن رد وطرد ایلاسکه سوره سن بن خود تقصیر وفقیرلقدن
وسؤال ودریوزه دن اولورم واجلقدن هلاك اولورم دیدی (مثنوی) همچو ابلیسی که می کفت ای سلام* رب انظرنی
الی یوم القیام* بومفلس زندانده قرار ایلمکی طلب ایلدی شول ابلیس کبیکه دیدی ای ذوسلام سلامدن مراد حق
تعالیدرکه سلام انك اسماء حسناسندندر بوراده مضاف مقدر اولوب ای ذوسلام دیمکده جائزدر ومضاف مقدر
اولمیوب (رجل عدل) قبیلندن مبالغه ایچون ای عین سلام دیمك دخی جائز اولور یعنی ابلیس لعین حق تعالی
حضرتلرینه دیدی ای ذوسلام ای بنم ربم بکا ویرمهل وقیام قیامته دك نته کم سورهء اعرافك اوائلنه قریب حق
تعالی انك بوقصه سندن خبرویروب بیوردلر (قال انظرنی الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین) انظرنی امهلنی
معناسنه منظرین مهملین معناسنه در وسورهء حجرك اواسطنده وسورهء صادك اواخرنه قریب بیورور (قال فانظرنی
الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین الی یوم الوقت المعلوم) مثنوی) کاندرین زندان دنیا من خوشم* تاکه دشمن
زادکان را می کشم* ابلیس ایتدی زیرا بودنیا زندانده بن خوشم تاکه دشمنمك فرزندلرنی دپلیم یعنی اولاد آدمی
اغوا واضلال ایلـه که هلاك ایلیم (مثنوی) هرکه او را قوت ایمانی بود* وز برای زاد ره نانی بود* هرشول کمسه نك که
ایمانه منسوب قوتی اوله ویول آزوغندن اوتری برنانی اوله یعنی طریق حقه کتمکدن اوتری علم وعملدن برغدای
جانی اوله (مثنوی) می ستانم که بمکر وکه بریو* تا برآرند از پشیمانی غریو* کاه مکرله وکاه حیله ایله آلم تاکم پشیمانلقلرندن
غریو کتوره لربن انلرك قوت ایمانی ونان جانی کاه مکرله وکاهی خدعه وحیله ایله آلوردم تاکم بونلر پشیمان

اولمرندن

اولمرندن وندامت قیلمرندن فریاد وغریو ایلیه لردیمك اولور (مثنوی) که بد رویشی کنم تهدیدشان* که بزلف وخال
بندم دیدشان* کاه فقر وفاقه ایله بونلری تهدید وتخویف ایلیم نته کم حق تعالی آنك حالندن کلام مجیدنده (الشیطان
یعدکم الفقر ویأمرکم بالفحشاء) دیو حکایه بیوردی کـاهی محبوبلرك زلف وخالی ایله انلرك چشمنی بغلیم
(مثنوی) قوت ایمانی درین زندان کمست* وآنکه هست ازقصد این سك درخمست* ایمانه منسوب اولان قوت
بوزندان دنیاده آزدر واولکه واردر بوکلبك سوء قصـدندن درخمدر درخم بونده اضطراب وزلزله معناسـنه اولور
یعنی شول کمسه لرك که وجودنده بقیهء ایمان موجوددر انلر شـیطانك مکر وفسادندن اضطراب وزحمتده درلر
دیمك اولور (مثنوی) ازنماز وصوم وصـد بیچارکی* قوت ذوق آید بر دیکار کی* نمازدن وصومدن ونیچـه یوز
بیچاره لکـدن ذوق قوتی وشوق غداسی کلور براوغوردن اول عدوانی ایلتور یعنی صوم وصلات وحج وزکات
ونیچه یوزبیك عباداتدن بربندهء مطیعه که قوت روحانی وقوت ایمانی حاصل اولور اول لعین آنی مکر واغوا ایله بردمده
ازاله قیلور (م ی) استعیذالله من شیطانه* قد هلکنا آه من طغیانه* بن اللهه صغنورم اللهك شیطانندن شیطانه ده
اولان ضمیر لفظهء اللهه راجعدر وشیطانك ضمیره اضافتی حضرت حق آنی خالق اولدیغی واول اللهك مخلوقی اولدیغی
ملابسه ایله در تحقیقا بز هلاك اولدق آه اول شـیطانك طغیانندن که نیچه کسـه لری مکر واغوا ایله طریق حقدن
چیقروب هلاك ایلمشدر (مثنوی) یك سکست ودرهزاران میرود* هرکه دروی رفت او او میشود* حقیقتده برکلب
درنیچه بیك کمسنه یه کیدر هر کمسـه یه که کتدی او شـیطان او کمسه اولور یعنی شـیطان فی الحقیقه برسکدرکه
اول حضرت آدمله مقابله ایلیوب انا خیرمنه دیمشدر سائر شیاطین بونك فروعی ومنشعباتی کبیدرکه بونلر شیطان
عتیقه نسبت لیس بشیء حکمنده در بواجلدن یك سکست بیوردیلر پس اول شـیطان برسکدرکه هزاران کمسه نك
وجودنده سریان ایلرهرکمسه نك که وجودنه کیده اول شـیطان آنك نفسی کبی اولور وآنك عروقنه دم مجراسـنده
جریان قیلور (کما قال علیه السلام الشیطان یجری من ابن آدم مجری الدم فضیقوا مجراه بالجوع والعطش) مثلا
برکسـه نك باطننه داخل وقلبی قتنده جاثم اولوب اکا القاء خواطر وافکار ایلدکده تمیزی اولمین کمسه اول خواطر
وافکاری کـندینك خاطره لری وفکرلری زعم ایلرحال بوکه اوباطننه داخل اولان شـیطانك مکرلرندندر
(مثنوی) هرکه سردت کردمیدان کو دروست* دیو پنهان کشـته اندر زیر پوست* هرشول کمسه که سنی طاعت
حقدن سرد ایلدی بیل که اول شیطان اندهدر واول کمسـه انسان صورتنده شـیطاندرانك پوستی آلتنده وصورتی
ایچنده شـیطان پنهان اولمشدر انسان که شیطان آنك پوستی آلتنده وصورتی انسان شیطانی جن شیطانندن اغوا
واضـلال ایلمکده زیاده مؤثردر پس بونلردن اجتناب لازمدر (مثنوی) چون نیابد صورت آید در خیال*
تا کشاند آن خیالت در وبال* چونکه صورت بولمیه خیاله کلور تاسنی خیال وفکـر جانبندن وباله چکه
یعنی شیطان انسان شکلنده کندی یه مستعد برابلیس سیرت کمسه یی استرکه سن آنك سوزنه وقولنه اعتماد ایلیه سن
اکر بوکونه کمسه یی بولورسه سنی انك صورتندن کلوب اضلال ایلر واکربویله برکسه بوله مزسه وانك صورتنه داخل
اوله مزسه خیاله کلوب تاکم سنی او خیال جهتندن وبال وعصیانه چکه یعنی بعض نسخه ده نیابد یرینه نیاید واقع
اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی چونکه صورته کلمیه خیاله کلور دیمك اولور (مثنوی) که خیال فرجه وکاهی دکان*
که خیال علم وکاهی خانمان* کاه خیال تفرجه وکاه خیال دکانه کاه علم خیالنه وکاهی خانمان خیالنه چکه بوبیت
بیت اولده اولان تاکشاند لفظنك مفهومنده داخل اولور بواجلدن کشاند لفظی بوبیتده دخی مقدر اولوب معنی
بویله ویرلدی (مثنوی) هان بکو لاحولها اندر زمان* از زبان تنها نه بلکه از عین جان* آکاه اول لاحوللر سویله
هرزمانده یالکز زباندن دکل بلکه عین جاندن دی لاحول ولاقوة نك معناسی عن قریب مرور ایلدی وبولاحول
ولاقوة دن مراد حول وقوتی اللهه اسناد ایلمکدر بوایسه عین توحیددر پس کلمهء توحیدکه لاحول ولاقوة الابالله
ویاخود لااله الاالله در شمشیر شیطان کبیدرکه برکسه لاحول ولاقوة کلمه سـنه مشغول اولسه ویاخود کلمهء توحیده
اشتغال قیلسه تیغ لا ایله شـیطانی قتل ایلر لکن اتفاق مشایخ بونك اوزرینه درکه مجرد لفظك شـیطانك وجودنه
تأثیری یوقدر بلکه بونی دین عین جاندن دیمك لازمدرکه حق شـیطانی قتل ایلیه وعین جاندن دیمه نك معناسی جان
توحید خدایه مظهر اولمق کرك وسر لاحول ولاقوة یی بولمق کرك تالفظ جانده اولان معنایه دلالت قیله وکلمهء لاحول
ولاقوة جانده اولان معناده ظهوره کله دیمك اولور (تتمهء قصهء مفلس) (مثنوی) کفت قاضی مفلسی را وانما* کفت
اینك اهل زندانت کوا* قاضی اول مفلسه ایتدی مفلسلکی کیرو کوستر مفلس قاضی یه ایتدی اشته سکا اهل زندان
شاهددر (مثنوی) کفت ایشان متهم باشند چون* می کریزند از تومی کـرینـد خون* قاضی مفلسه ایتدی

انلر متهم اولورلر چونکم سندن بقرلر وقان اغلرلر پس شهادتلری مقبوله اولمز زیرا که غرضلری وار شهادتده خلوص
شرطدر (مثنوی) وز تو می خواهند هم تا وارهند * زین غرض باطل گواهی می دهند * وهم اهل زندان استرلرکه
تا سندن قورتولالر پس بو غرضدن باطل شهادت ایدرلر (مثنوی) جمله اهل محکمه گفتند ما * هم بر ادبار
و بر افلاسش گوا * محکمه خلقینک جمله سی ایتدیلر بز دخی انک ادبارنه و افلاسنه شاهدز (مثنوی) هر کرا پرسید قاضی
حال او * گفت مولا دست ازین مفلس بشو * قاضی هر کیمه که اول مفلسک حالنی صوردی اول کمسه ایتدی ای افندی
بو مفلسدن ال یو (مثنوی) گفت قاضی کش بگردانید فاش * گرد شهر این مفلس است و بس قلاش * قاضی ایتدیکه
اول مفلسی طولاندرلر فاش و آشکارا شهرک اطرافنی بو مفلسدر و زیاده قلاشدر دیو (مثنوی) کو بکو او را منادیها
زنید * طبل افلاسش عیان هر جا زنید * محله بمحله انک ایچون ندالر اوریکز انک افلاسی طبلنی هر یرده عیان
اوریکز انک حیله و تزویرنی خلقه بیان قیلکز (مثنوی) هیچ کس نسیه بنفروشد برو * قرض ندهد هیچ کس او را تسو
هیچ کمسه اکا ویره سیه نسنه صاتمیه هیچ کمسه اکا بر منقر قرض ویرمیه (مثنوی) هر که دعوی آردش اینجا بفن *
بیش زندانش نخواهم کردمن * هر کیمکه آنی بورایه بنم حضوره فن و حیله سی سببیله دعوایه کتوره بن انی ارتق
زندانه ایلتمک ایستمزم بیش بونده باء عربیله ارتق معناسنه اولور (مثنوی) پیش من افلاس او ثابت شدست * نقد
و کالا نیستش چیزی بدست * زیرا اول مفلسک افلاسی بنم اوکمده ثابت اولمشدر اول مفلسک النده نقد و متاعدن
برنسنه یوقدر (مثنوی) آدمی در نقد دینا زان بود * تا بود کافلاس او ثابت شود * حکم شرعی بودرکه مدیونک
افلاسی ثابت اولنجیه دک حبسده مکثی لازم و واجبدر اما بعد ثبوت الافلاس حبسدن خلاص لازم اولور مفلس
اولکمسه درکه اصلا درهم و دیناری و متاع و ملکی اولمیه کذلک جنس آدمی حبس خانه دنیاده اول اجلدن محبوس
اولورکه تا اوله که انک افلاسی ثابت اوله یعنی کندینک درهم و دیناری و متاع و ملکی اولمدیغی تحقیقا بیله العبد و ما یملکه
لمولاه سرینه طویه و کندولی حقیقة هر شیدن فقیر و مفلس بوله بو تقدیرجه قاضی حقیقت آنی حبس خانه
دنیادن آزاد قیلور و مراتب احراری بولور و امان اللهده ساکن اولور و من بعد بردخی حبس جائز اولمز (مثنوی) مفلسی
دیو را یزدان ما * هم منادی کرد در قرآن ما * بزم یزدانمز شیطانک مفلس لکنی هم بزم قرآنمزده ندا ایلدی یعنی
بزه متعلق اولان قرآن عظیمده بزم خدامز شیطانک افلاسنی بیان قیلدی (مثنوی) کو دغا و مفلس است و بد سخن *
هیچ با او شرکت و سودا مکن * که اول شیطان حیله کار و مفلس بد کردار و بد گفتاردر هیچ آنکله شرکت و بیع و شرا ایلمیه
دغا حیله کار و سودا بونده بیع و شرا معناسنه در (مثنوی) ور کنی او را بهانه آوری * مفلس است او صرفه
از وی کی بری * و اکر انکله بیع و شرا ایلیه سن صکره بهانه کوره سن او ابلیس مفلسدر اندن قچن صرفه و فائده ایلتور
سن و حضرت حقدن بو عتاب و خطابه مستحق اولورسن که بیورر (الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) پس حصه بیاندن نسه قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) حاضر آوردند چون فتنه
فروخت * اشتر کردیکه هیزم می فروخت * مصرع اولده فروخت فعل ماضیدر متعدی و لازم اولمق جائزدر متعدی
اولدیغی تقدیر اوزره فتنه یی شعله لندردی و یالکلندردی دیمک اولور تقدیر معنی بویله دیمک اولور چونکم اول مفلس
فتنه شعله لندردی خلق شهر حاضر کتوردیلر بر کردک اشترینی که اول هیزم صاتردی مصرع ثانیده اولان فروخت صاتمق
معناسنه در بو دخی فعل ماضی در و مصرع اولده تقدیم وارد ر تقدیر کلام دیمک اولورکه چونکه فتنه شعله لندی یعنی
فروخت لازم اولدیغی اوزره معنی فتنه شعله لندی بو تقدیر اوزره دیمک اولورکه چونکه فتنه شعله لندی یعنی مفلسک
فتنه سی و افلاسی ظاهر و آشکار اولدی حاضر کتوردیلر بر کردک اشترینیکه اول کرد هیزم صاتردی (مثنوی) کرد بیچاره
بسی فریاد کرد * هم موکل را بدانکی شاد کرد * بیچاره کرد دوه می آلمالک دیو چوق فریاد ایلدی هم دوه یی المغه موکل
اولنی بر دانکله تسلیه و شاد ایلدی (مثنوی) اشترش بردند از هنکام چاشت * تا بشب و افغان او سودی نداشت * انک
دوه سنی قوشلق وقتندن اخشامه دک الدیلر و ایلتدیلر و انک افغانی فائده طوتمدی (م ی) بر شتر بنشست ان قحط کران
صاحب اشتر پی اشتر دوان * اول قحط کران اشتر اوزره اوتوردی اشتر صاحبی اشترک اردنجه یلیجی ایدی تا کم اشتری ضایع
اولمیه (مثنوی) سو بسو و کو بکو می تاختند * تا همه شهرش عیان بشناختند * طرف بطرف محله بمحله چاپدیلر
تا جمیع شهر خلقی اول مفلسی عیان و آشکارا اکلدیلر و بیلدیلر (مثنوی) پیش هر حمام و هر بازار که * کرد مردم
جمله در شکلش نکه * هر حمامک و بازارک اوکنده که مجمع ناسدر جمله مردم آنک شکلنه نکاه قیلدی و ناظر اولوب نشان
ایلدی (مثنوی) ده منادیکه بلند آوازیان * ترک و کرد و رومیان و تازیان * اون منادیکه بلند آوازلیردن یعنی آوازی
بلند اولان کمسنه لردن ترک و کرد و رومیلر و عربلر و بونلردن ماعدا پارسی و هندی و فرنک و تاجیک و یونانی و عبری لسانی

اوزره

اوزره ندا ایلدیلر تا هر قوم آنک افلاسنی کندی منادیسندن فهم قیلوب عذر برطرف اوله پس هر منادی کندی
لسانی اوزره بو کونه ندا ایلدیلرکه (م ی) مفلسست این و ندارد هیچ چیز * قرض تا ندهد کس او را یک پشیز) بو مفلسدر
هیچ بر چیزی طوتمز تا کمسه اکا بر پول قرض ویرمیه (مثنوی) ظاهر و باطن ندارد حبه * مفلسی قلبی دغایی دبه *
زیرا ظاهر و باطن بر حبه طوتمز یعنی بر شیئه مالک دکلدر بر مفلس بر قلب بر دغا بر دبه در دبه اغ برداغنه دیرلر بونده
بر مداهنه قلبی و حیله بر داغیدر دیمک اولور (مثنوی) هان و هان با او حریفی کم کنید * چونکه کاو آرد کره محکم
کنید * منادیلر ندا ایلدیلرکه ای عباد الله آکاه اولک آکاه اولک آنکله حریفلکی آز قیلک چونکم سزه بیع ایتمک
ایچون کاو کتوره اول کاوه قید و کرهی محکم ایلک که اول سارق سرقتده شویله اوستاددرکه درحال کتوردکنی چکروب
ایتدیکی بنه اوغرلر فرس قدیمده اسکی مثلدرکه فلان کس اکر ترا کاو آرد کره محکم کن تا بازنه دزددد بر لر و اول کمسه نک
خرسزلقده بغایت چست و چابک اولدیغندن کنایه ایدرلر و بو مثلک اصلی اولا بو اولدیکه ایکی خرسز بری بری ایله بحث
ایلدیلرکه سرقتده سنمی اوستادسن یوخسه بنمی پس بونلر بر اوستاد خرسزی کندیلرینک تمیزی ایچون حکم
نصب ایلدیلر اول اوستاد بونلره دیدیکه بین السراق اوستاد اول کمسه درکه بر اوکوزی بر کمسیه صاته ینه اول کون
اوغرلیه پس بو کا قنغیکز قادرد بری بن قادردکم دیدی بری بن قادرم پس اول قادرم دین سارقک بر اوکوزی
وار ایدی درحال آنی بر چفتجی یه بیع ایلدی پس اول چفتجی دخی بر آخر اوکوزله آنی چفت ایدوب صنه مق ایچون
چفت سورمکه کتدی پس اول بایع بقر اولان سارق اول بر رفیقنی آلوب چفتجینک تارلاسنه قریب اولدقده
اکا دیدیکه بن بو کمنده کزلنه یم سن وار چفتجینک مقابله سنده بر ایراق یرده عجب عجب دیو چاغر و بوندن غیری
سوز دیمیوب همان بویله دیو باغر دیدی پس اول خرسز بر محله واروب عجب دیو چاغرمغه باشلدی پس اول چفتجی
استماع ایدوب کندی یه دیدیکه بونده بر سر و بر حکمت واردرکه بو کشی دائما عجب عجب دیو چاغررو واروب اکا بو تعجب
ایلدیکی عجایبدن خبر آله یم دیو چفتی قویوب اکا متوجه اولدی کیدرکن کمینده اولان سارق چقوب کاوی
چکوب درحال آغجلق ایچنه قاچدی پس چفتجی اول عجب دینه کلدی و دیدیکه ای آدم صباحدن بری
عجب دیرسن محل تعجب نه در اول کمسه دیدیکه بوندن عجب نه اولورکه سن بر یالکز اوکوزله چفت سوررسن پس
چفتجی آردنه باقوب کوردی فی الواقع اوکوز برقالمش بوکره چفتجی دردمند عجب دیمکه باشلدی سارق اکا دیدیکه
اشته بنده عجب ایلدیکم بودر دیدی پس اول زماندن بروضرب مثل اولدیکه فلان کس اکر ترا کاو آرد کره محکم کن
تا بازنه دزدد دیرلر و اول کمسه نک اوستاد خرسز اولدیغندن کنایه ایدرلر (مثنوی) ور بحکم آرید این پژمرده را *
من نخواهم کرد زندان مرده را * و اکر بو فقیردن صولمشی حکمه کتوره سز و بنم محکمه مه کتوره سز بن مرده یی زندانه
حبس ایلمک استمزم (مثنوی) خوش دمست او و کلویش بس فراخ * با شعار نو دثار شاخ شاخ * او مفلس خوش دمدر
و آنک بوغازی زیاده واسعدر یعنی شیرین سوزلو و طتلو ادالو بر کسه در و چوق بییجیدر یکی شعارله انک دثاری پاره
پاره در دثار ایچ قفتانه و شعار اوست قفتانه دیرلر یعنی انک ایچنده کیدیکی لباس کهنه و پاره پاره در و اوستنده اولان
لباسی یکی و لطیفدر زیرا مفلس حیله کارلرک صفتیدر که ظاهرلرنی مزین و ملبس ایدوب ناسه لطیف ادالر و خوش
آینده سوزلر سویلیوب آنلری بو طراقله فریفته ایدرلر (مثنوی) گر بپوشد بهر مکر آن جامه را * عاریه ست
آن تا فریبد عامه را * اکر اول مفلس مکر و خدعه دن اوتری اول نو جامه یی کیه اول جامه عاریتدر تا عوامی الدایه
(مثنوی) حرف حکمت بر زبان ناحکیم * حله های عاریت دان ای سلیم * حکیم اولمین کمسه نک زبانی اوزره حکمت
کلمه سنی ای سلیم عاریتی اولان لباسلر بیل یعنی علمیله عامل اولمیان و اولیا اوصافیله اتصاف قیلمیان کمسه لرک لساننده
حکمته متعلق اولان الفاظ و عبارات و اسرار و معرفته متعلق اولان اصطلاحات عاریتیدر کندینک حسب حالی
و ملک و مالی دکلدر مثلا بر کسه نک بر خواجه دن عاریتی لباسلر آلوب کیدیکی کبیدرکه ابلیس اولوب و ابلیس
سیرت اولان بر تلبیسلر دخی صورت صلاحدن کلوب علم و عمل لباسنی کندیلره استعاره قیلوب ساده دل اولان کمسه لری
بو مکر ایله فریفته ایدرلر (مثنوی) گرچه دزدی حله پوشیده است * دست تو چون گیرد آن ببریده دست * اکرچه
بر خرسز بر حله یی کیمشدر اول الی قطع اولنمش دزدسنک دستکی نیجه طوتر و سکا نوجهله معاونت ایلر بریده دست
دیمک باعتبار ما یؤول الیهدرکه شرعا خرسزک دستی قطع اولنمق لازم اولدیغی مقرر اولیجق آنی مقطوع الید منزله سنه
تنزیل ایلمش اولورلر اول الی کسیله جک دیمک دخی جائزدر پس سارقان کلمات اهل طریقت و قاطعان راه اصحاب
شریعت اولان مفلسلر که بهر خداع لباس مکرله متلبس اولمشلردر انلر بر کسیه نیجه دستگیر اولورلر و نوجهله
معاونت قیلورلر بلکه آنی فریفته ایدوب مالک اولدیغی شیئی اندن المغه سعی قیلورلر (مثنوی) چون شبانه از شتر آمد

بزبر * کرد کفتش منزلم دورست ودیر * برنشستی اشترم را ازبکاه * جورها کردم کم ازاخراج کاه * چونکم مفلس اخشام
وقتی کردك اشترندن آشغه کلدی کرد مفلسه دیدیکه بنم منزلم دور وقتم کیجدردوه نك اوزرینه اوتردك ورا کب اولدك
قوشلق وقتندن بری اویله اولدیسه اربه یی قودم دارتغی قودم اکسك اولسون ویردیك محلنده بویله دیرلر وبو معنادن
کنایه اولور وبده معناسی قرینه کلامدن منفهم اولور بو هم وجهدر اربه یی ترك ایلدم صمان بهاسندن کم ایلمه یعنی
اربه نك بهاسندن فراغت ایلدم باری صمان بهاسنی ویر اخراج بونده بها معناسنه اولور خرجك جمعیدر خرج وخراج
اجرت معناسنه درجمعی اخراج واخاریج کاور اکرچه کردك دوه سنی عوانلر کرها وجبرا آلمشلردی مکر مفلسك اشتر
اوزره رکوبی وقتنده کرد بیچاره مفلسدن اجرت وکرا آلورم دیو فریاد وفغانی ترك ایدوب ومزد واجرت امیدی ایله
یانجه یله کیدوب وحبك الشیء یعمی ویصم مقتضاسنجه مزد واجرت وکرایه کمال حب وطمعندن مفلس دیمك
معناسنی فهم ایتمیوب ومفلسدن نه منفعت حاصل اولوردیو ترك جانبنه کتمیوب حین نزولده مفلسدن اجرت ومنفعت
طلبنه باشلدی پس مفلس دخی آنی سنك طعن وملامت ایله طاشلدی نته کم بوکه مانند چوق کمسه مرایی ومدعی
اولنلردن تقوی ودیانت وشیطان غویدن منفعت وهدایت طلب قیلور عاقبت کرد کبی بواملدن محروم قالور (مثنوی)
کفت تا اکنون چه می کردیم پس * هوش تو کو نیست اندر خانه کس * مفلس کرده ایتدی شمدیه دك برنه طولانورز
پس سنك هوشك قنی اوده کمسه یوقمی یعنی اول مفلس کرده دیدی صباح زماننـدن شمدیه دك بر محله محله وکوی
بکوی نه طولنورز وبزی نیچون کزدررلر بیلمزمیسن پس سنك عقلك قنده درخانه دلده کمسه یوقیدر تاکم بو قدر
منادیلرك سوزنی فهم ایده (مثنوی) طبل افلاسم بچرخ سابعه * رفت وتو نشنیده بد واقعه * بنم افلاسم طبلی یدنجی
چرخه کتدی سن ایشتمزسن بد واقعه در یعنی بنم فقر وافلاسمك صیت وصداسی فلك سابعه کتدی سن ایشتمزمیسن
بونه قبیح واقعه درونه عجب حادثه درسن بد واقعه یی ایشتمدکمی دیمك دخی وجهدرسن ایشتمامشسن دیمك دخی وجهدر
(مثنوی) کوش تو پربوده است ازطمع خام * پس طمع کرمی کند کورای غلام * سنك قولاغك خام طمعدن
پراولمشدر پس طمع انسانی ای غلام صاغر وکور ایلر (مثنوی) تا کلوخ وسنك بشنید این بیان * مفلسست
ومفلسست این قلتبان * بو بیانی حتی کلوخ وسنك ایشتدی بو قلتبان مفلسدر مفلسدر دیدیلر قلتبان عورتینك
فجورنی کوروب راضی اولان کمسه دیرلر (م ی) تابشب کفتند درصاحب شتر * برنزد کو ازطمع پر بود پر * منادیلر
بوندایی صباحدن اخشامه دك دیدیلر صاحب شتره تأثیر ایلمدی زیرا اول کرد طمعدن پرایدی پر پس هرکیمك که
قلبی طمعله پر اوله طریق حقده منادی اولان انبیا واولیانك سوزلرنی قولغی ایشتمز وانلرك کلامنك معناسنی فهم
ایدوب آنکله ایش ایتمز (مثنوی) هست بر سمع وبصر مهر خدا * درحجب بس صورتست وبس صدا * کوش
وچشم اوزره حضرت خدانك مهری واردر (کما قال الله تعالی ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی ابصارهم
غشاوة) آنحجابلرده چوق صورت واردر وچوق صدا واردر ولیکن هرچشم اول صورتلری کورمز وهر کوش
ایلین سمع وبصر نده مهر خدا اولمین کمسه در (مثنوی) آنچه او خواهد رساندان بچشم * ازجمال واز کمال واز کرشم *
اول نسنه یی که اول خدا استر چشمه آنی کوستررجمالدن وکمالدن ونازوشیوه دن وسائر مبصراتدن
(مثنوی) وآنچه او خواهد رساندان بکوش * ازسماع وازبشارت وزخروش * واول نسنه یی که اول خدا استر کوشه
آنی ایرشدیره سماعدن وبشارتدن وخروشدن وبونلردن غیری اولان مسموعاتدن (مثنوی) کون پر چاره ست
هیچت چاره نی * تا که نکشاید خدایت روزنی * کون سرتاسر پردرمان وچاره در هیچ سکا چاره یوقدر مادامکه خدای
تعالی چاره ودرمان جانبنه برروزن آچمیه (مثنوی) کرچه هستی تو کنون غافل ازان * وقت حاجت حق کند آنرا
عیان * اکرچه سن شمدی اول چاره لردن غافل اولدك حاجت وقتنده اول چاره لری حق تعالی عیان ایلر یعنی سنکه
چاره ودرماندن الآن غافلسن اول چاره یه محتاج اولدیغك وقتده وانك وقتی کلوب ارادت الهیه اقتضا ایلدیکی
حینده اول چاره لر ظاهر اولور وسکا یوز کوستررر (مثنوی) کفت پیغمبر که یزدان مجید * ازپی هردرد درمان آفرید *
پیغمبر علیه السلام بیوردیکه اولو اولان یزدان هردرددن اوتری درمان خلق ایلدی (کما قال علیه السلام لکل داء
دواء وقال ایضا ما انزل الله داء الا انزل له دواء وقال ایضا ان الله خلق لکل داء دواء) (مثنوی) لیك ازان درمان نبینی
رنك وبو * بهر درد خویش بی فرمان او * اکرچه بویله در لیکن اول درماندن رنك وبو کورمزسن یعنی اندن براثر
مشاهده قیلمزسن کندی دردندن اوتری انك فرمانی یعنی آنك ارادتی اولمینجه کندی دردندن اوتری دوا وصوری
ومعنوی اولان مرضلردن اوتری شفا بولمغه قادر اوله مزسن (مثنوی) چشم را ای چاره جو در لامکان * هین بنه
چون چشم کشته سوی جان * چشمکی ای درده چاره ودرمان دیلین آکاه اول لامکانه قوکشته ومرده نك

کوزی جان جانبنه تابع وناظر اولدیغی کبی کما قال علیه السلام ان الروح اذا قبض یتبعه البصر یعنی روح
انسانی قبض اولندقده کوز آکا تابع اولور وانك آردنجه نظر قیلور سن دخی ای چاره جو اولان کمسه مرده جانك
اردنجه نکران اولدیغی کبی لامکان جانبنه کوزکو یوب چاره ودرمان ایچون منتظر اول دیمك اولور (مثنوی)
این جهان ازبی جهت پیدا شدست * که زبی جایی جهانرا جا شدست * بو جهان بی جهت عالمندن پیدا
اولمشدر که بی جایلکدن جهانه جای اولمشدر یعنی بو جهان صوری بی جهات اولان عالم لامکاندن پیدا اولمشدر
ومرتبهٔ اعیاندن ظهوره کلمشدر که بی مکانلك وبی محللك مرتبه سندن بو جهانه مقام مستقر اولمشدر زیرا
بو جهان لامکان اولان حقله قائمدر (مثنوی) باز کرد از هست سوی نیستی * طالب ربی وربانیستی * ای سالك
چاره جو رجوع ایله وارلق عالمندن یوقلق جانبنه که مراد عدم اضافیدر طالب رب ایسك ودخی ربه منسوب ایسك
بعض نسخه ده مصرع ثانی کرتو ازجان طالب مولیستی واقع اولمشدر معنی اکرسن جان ودلدن مولایی طلب
ایدیجی ایسك دیمك اولور (مثنوی) جای دخلست این عدم ازوی مرم * جای خرجست این وجود بیش وکم * بو عدم
محصول یریدر اندن نفرت ایله بو زیاده وناقص وجود خرج یریدر یعنی عدم که مراد عدم اضافی وعالم معنویدر اول
محل محصولدر وبو محل زیاده ونقصان اولان وجود خرج یریدر عالم معنادن بو وجوده هرنه کلورسه خرج اولمق
مقرردر لکن عالم معناده اولان وعالم معنایه کیدن خرج اولمز (مثنوی) کارکاه صنع حق چون نیستیست *
جز معطل درجهان هست کیست * چونکه حقك صنعنك کارکاهی یوقلقدر یعنی عدم اضافیدر اویله اولیجق
معطلدن غیری شکلا وار اولان جهانده کیمدر یعنی معطل وبیکارلقدن غیری بو صورتا وار اولان جهانده کمسه
بوقدر وبرکار ودر عمل اولان جهان فی الحقیقه عالم باطندر (مثنوی) یاد ده ما را سخنهای دقیق * که ترا رحم آورد آن
ای رفیق * وقتا کم کارکاه صنع حق یوقلقده در وبو وار اولان جهاندن غیری معطل کیم واردر بیوردیلر سه وبو کلام
من حیث الحقیقه ارق مقالات وادق کلمات اولدیسه انکچونکه هرکس بو عالمك معطل اولمسنی وعالم باطنك دائما
بونده عمل قیلمسنی ادراك ایده مز پس بو مناسبتله کلمات دقیقه نك افهام وادراکی ایچون جناب حقه تضرع ایدوب
دیرلرکه الهی دقیق اولان سوزلری ای رفیق صاحبی علمای جدلك دقایقی کبی سکا رحم کتوره اول دقیق اولان سوز
لری بزم یادیمزه ویر وبزه آکدر علمای جدلك دقایقی کبی مورث بغض وغضب اولمیه بلکه اول دقایق ورقایق جاذبهٔ
مرحمت وجالبهٔ رأفت ورفعت اوله (م ی) هم دعا از تو اجابت هم زتو * ایمنی از تو مهابت هم زتو * خدایا هم دعا سندن
اجابت هم سندندر یعنی دعا ایلمکی بنده لریکه موفق اولمق وصکره آنی اجابت قیلمق سندندر ایمنلك سندندر
مهابت هم سندندر یعنی کاه بنده لریکی خوف وحزندن ایمن قیلرسن وکاهی جلال وعظمتله تجلی ایدوب انلره
مهابت ودهشتی براغورسن (مثنوی) کر خطا کفتیم اصلاحش تو کن * مصلحی تو ای تو سلطان سخن * اکر خطا
دیدك ایسه اول خطایی سن اصلاح ایله مصلح سنسن ای خدا سوزك سلطانیسن یعنی جمیع شیلری اصلاح ایدیجی
سنسن وکلامك برهانی هم سنسن سلطان بونده برهان معناسنه اولمق روشندر غالب ومسلط معناسنه اولسه ده
جائزدرکه معنی ای سن سوز اوزره مسلط وغالب دیمك اولور (م ی) کیمیا داری که تبدیلش کنی * کرچه جوی خون
بود نیلش کنی * خدایا قدرت کیمیاسنی طوتارسن که اول خطایی تبدیل ایلرسن اکرچه اول خطا فی المثل
قان ایرمغی اوله آنی نیل ایلرسن وآنی آب سلسبیل قیلرسن نته کم اکثر بنده لریکك سیئاتنی حسناته تبدیل ایلیوب انلر
حقنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) بیوردك (مثنوی) اینچنین مینا کریها کار تست * اینچنین اکسیرها
اسرار تست * بو نجلین میناکرلکلر سنك کارکدر یعنی بونك کبی تبدیلات وتحویلات سنك صنع وکردارکدر بونك
کبی اکسیرلر سنك اسرارکدر یعنی بونك کبی لطف وعنایت کیمیالری سن پادشاهك اسراریدرکه نیجه حقیرلری
شریف ونیجه کثیفلری لطیف ایلمکه قادرسن (مثنوی) آب را وخاك را برهم زدی * زآب وکل نقش تن آدم زدی *
الهی سن شول قادر پادشاهسن که آب وخاکی بری برینه اوردك وآنی تخمیر وترکیب ایدوب یدقدرتله بو غوردك آب
وکلدن آدمك تنی نقشنی اوردك وآنك جسدنی احیا قیلدك (مثنوی) نسبتش دادی وجفت وخال وعم * باهزار
اندیشه وشادی وغم * اول آدمه نسبت ویردك وجفت وخال وعم ویردك هزار فکر وسرور ایله وغمله که آدمك
بو ذکر اولنانلره نسبتی واردر وبونلردن ماعدا نیجه احوال واوصافه دخی انتسابی واردر (مثنوی) باز بعضی را
رهایی داده * زین غم وشادی جدا یی داده * کیرو بعض بنده لریکه خلاص ویرمشسن وآزاده لك مرتبه سنه
انلری ایرکورمشسن بو غم وشادیدن جدالق ویرمشسن وجسمه مخصوص اولان سرور والمدن بری قیلمشسن
(مثنوی) برده از خویش وپیوند وسرشت * کرده در چشم او هر خوب وزشت * انلری کندیسندن واقرباسندن

وطبیعتندن ایلتمش سن یعنی خلاص ایتمش سن هر خوب وزیبایی انك چشمنه زشت وقبیح ایلمش سن ومحسوساتدن
فارغ وآزاد قیلمش سن (مثنوی) هرچه محسوست اوردمیکند * وانچه ناپیداست مسندمیکند * عشق اوپیدا
ومعشوقش نهان * یاربیرون فتنهٔ اودرجهان * پس عبدالباطن اولوب هرنه که اول محسوس وظاهردر آنی ردایلر
واول نسنه که باطن وناپیدادر آنی مسند ایلر معتمد قیلر بعض نسخه ده مسند یرینه اوکد واقع اولمشدر معنی اکا عرض
احتیاج ایلر وآنی طالب اولور دیمك اولور آنك عشق ومحبتی پیدا ومعشوقی نهاندر زیرا خدا اکا اسم باطنله تجلی
ایلمشدر انکیچون یاربیرونی ودلدار ظاهری انك فتنه سیدر جهانده (اما عارف بالله ومظهر اسم الله اولان عارفك
فتنه ده بویله دکلدر بومرتبه عبدالباطن اولان طائفه نك عبدالله اولان کاملرك مرتبه سنه کوره نقصانی
اولدیغیچون بونلرك مشرب ومذهبنی ترك ایلمکه امر ایدوب بیورر (مثنوی) این رها کن عشقهای صورتی *
نیست برصورت نه برروی ستی * آنچه معشوقست صورت نیست آن * خواه عشق این جهان خواه آن جهان *
یعنی بو عبدالباطن اولوب وظاهرده اولان محایب ومعاشیقی معشوق حقیقیدن غیری زعم ایدن طائفه نك مذهب
ومشربنی ترك ایله زیرا عند اهل الکمال صورته منسوب اولان عشقلر مجرد صورت اوزره دکلدر ومطلقا ملیحه وجمیله
اولان ستینك رویی اوزره ده دکلدر زیرا اول نسنه که فی الحقیقه معشوقدر صورت دکلدر خواه جهان ظاهرنك
وکرکسه جهان باطننك عشقی اولسون زیرا ظاهر وباطن معشوق حقیقته ایکی مرأت کبیدرهم انده وهم
بونده متجلی اولان اولدر (بیت) جهان مرأت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فی کل ذرات (بیت) هو الاول
هو الآخر هو الظاهر هو الباطن) بجز یاهو ویامن هو دکرچیزی نمیدانم (مثنوی) آنچه برصورت تو عاشق کشتهٔ *
چون برون شدجان چرابس هشتهٔ * اول نسنه که سن صورت اوزره عاشق اولمش سن چونکه آنك جانی تندن طشره
کتدی آنی نیچون قومش سن وترك ایلمش سن پس معلوم اولدیکه مجرد صورته عاشق دکل ایمش سن بلکه صورت
سبیله ظهور ایلین معنایه عاشق اولمش سن لکن بو معنایی درست فهم ایلمامش سن (مثنوی) صورتش برجاست این
سیری زچیست * عاشقا واجو که معشوق تو کیست * اول معشوقك اولان کمسه نك روحی کتدکدنصکره صورتی
برنده دربوطوقلق ندندر وبوملالت وسآمت نه جهتدن حاصلدر ای عاشق کیروایسته که سنك معشوقك کیمدر یعنی
تحصیل معرفت ایله تا سنك فی الحقیقه معشوقك کیم ایدیکی سکا معلوم وروشن اوله (مثنوی) آنچه محسوست
کرمعشوقه است * عاشقستی هرکه اوراحس هست * اول نسنه که محسوسدر اکرمعشوقه در عاشق اولوردك هر شول
کمسه یه که انك حسی واردر یعنی اول نسنه که محسوسدر وظاهرا صورتده در اکر اول معشوقه اولیدی سن عاشق
اولوردك هر شول کمسه یه که انك حس وصورتی واردر پس هر حس وصورتی اولانه معشوقك کتدکدنصکره محبت
ایلمد یککدن معلوم اولورکه معشوق مجرد حس وصورتی اولان دکل ایمش بلکه اول حس وصورت آیینه سنده سکا
یوزکوسترن معشوق معنوی ایمش (مثنوی) چون وفا آن عشق افزون میکند * کی وفا صورت دکرکون
میکند * بو بیتده ایکی وجه اوزره معنی صحیح اولور اولا ایکی مصرعده یله واقع اولان وفالرکند کلمه لرینك مفعولی
اوله مصرع اولده فاعل آن عشق ومصرع ثانیده صورت اولور وبوتقدیر اوزره معنی چونکم اول عشق حقیقی وفایی
زیاده ایلیه صورت وفایی نچن دکرکون ایلردیمك اولور یعنی عاشقك وفاسنی صورت تبدیل وتغییره قادر اولمزدیمك
اولور یعنی عاشقك وجودنده اول عشق حقیقی وفادار اولمغی وحقیقت اوزره محبت قیلمغی زیاده ایلیه صورت عاشقك
وفاسنی متغیر ومتبدل ایلمز وانك وفاسنه رهزن اولوب مانع اولمز کرك معشوق حقیقی اکا صورتله تجلی ایلسون
وکرکسه صورتدن خالی تجلی ایلسون محصل اول عاشقك وفاسنی صورت تبدیل وتغییره قادر اولمزدیمك اولور
ووجه ثانی اولدرکه ایکی مصرعده یله واقع اولان وفالر فاعل اوله لر مصرع اولده آن عشق رانقدیرنده اولوب انك
مفعولی اوله ومصرع ثانیده اولان صورت انك مفعولی اوله بوتقدیر اوزره معنی چونکم وفا اول عشقی افزون ایلیه
وفا صورتی نچن دکرکون ایلر یعنی عاشقك وفاسی وصدق وصفاسی اول عشق حقیقی معشوق حقیقی یه زیاده
ایلیه وفا صورتی نچن دیکرکون اولور یعنی مادامکه عاشقده وفا اوله واول وفا عشق حقیقی معشوق حقیقی جانبنه
زیاده قیله اول وفانك من بعد صورتی متغیر وشکلی دیکرکون اولمز کرکسه معشوق اول عاشقه صورتله متجلی اولسون
وکرکسه اول صورتی ترك ایلسون اما چونکم وفادارلق وجود عاشقده عشق حقیقیی افزون ایلمسه وعاشق معشوق
حقیقی جانبنه عاشق وفادار اولمسه معشوق حقیقتده اینه اولان صورتدن اول تجلی کیدوب صورتدن اندن خالی
قالدقده وفا دخی صورت وشکلنی دکرکون ایلر یعنی وفایه خلل کلور مثلا اکثر اهل صورت اولان عشاق مجازی نچن
برصورتدن ملاحت ولطافت کتسه انلرك وفالری دخی صورت وشکلن دکرکون ایدوب بوزیلورا کربونده برسؤال لازم

کلورسه

کلورسه که اول سؤال بودر وفا عشقی نیجه زیاده ایلرکه عشق کسبی دکلدر جواب اولدرکه نعم عشق کسبی
دکلدر بلکه معشوق حقیقینك بنده یی سومسنه موقوفدر چونکم معشوق حقیقی بربنده سنی سوسه البتته
اول بنده دخی انی سوب عاشق اولمق مقرر اولور پس حق تعالینك عبده محبت ایلمسنه وفا وصدق وصفاسبیدرنته کم
بو حدیث بو معنایه دلالت ایلر (قال صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه لایزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا
احببته الی آخره) اهل تحقیق دیمشلرکه عبد نوافل ایله حق تعالی یه تقرب ایلر حتی حق تعالی اول بنده یه محبت ایلر پس
حقك بنده یه محبتی بنده نك حضرت حقه محبت ایلمسنی مستلزم اولور پس حقك بنده یه محبتی پس نوافل که صفت وفادر
عبدك حضرت حقه اولان عشق ومحبتنه سبب اولمش اولور پس عشق ومحبت دخی من وجه وهبی ومن وجه کسبی
اولمش اولور (فلیتأمل ولا تعتد بقول من قال العشق لیس بکسبی (مثنوی) پرتو خورشید بردیوار تافت * تابش عاریتی
دیوار یافت * بو بیت صورتده اولان معشوقلرك حضرت معشوق حقیقی یه مرأت ومظهر اولدیغی طالبلره تفهیم
ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر مثلا کونشك پرتوی دیوار اوزره یلدرادی دیوار عاریتی تابش بولدی کذلك
معشوق حقیقی بو ظاهرده اولان معشوقلرك صورتی اوزره تجلی قیلدی وتابان اولدی انك پرتو ولطافتنی بو معشوقلرك
دیوار وجودی عاریت بولدی دیوارك پرتوی کندیدن اولمدیغی کبی معشوقان صورینك دخی حسن ولطافتی
کندیلردن دکلدر (مثنوی) برکلوخی دل چه بندی ای سلیم * واطلب اصلی که اوتابد مقیم * ای ساده دل برکلوخ
اوزره نه کوکل بغلرسن ونه محبت ایلرسن شول براصلی کیرو طلب ایله که او دائما یلدرار یعنی کرپیچ وکسك کبی اولان
جسدلر اوزره نه کوکل بغلرسن شول اصلی طلب ایله که اول اجساد وصورده دائما تابان اولور وصور کونیه ده ظهور
قیلور (مثنوی) ای که تو هم عاشقی برعقل خویش * خویش برصورت پرستان دیده بیش * پرتو عقلست
آن برحس تو * عاریت میدان ذهب برمس تو * وقتا کم صورت پرست اولنلره ومحسوساتده قالنلره * برکلوخی
دل چه بندی ای سلیم واطلب اصلی که اوتابد مقیم * دیو توبیخ وتقریع ایلدیلرسه کندی عقلنه عاشق اولنلر
کندیلرنی بو کروهدن مستثنا وبو صورته عاشق اولنلردن اعلا ورعنا زعم ایلملری مقرر اولدیسه انلره دخی توبیخا
وتقریعا بیوررلرکه ای شول کمسه که سن هم عاشقسن کندی عقلك اوزره اول سببدن کندیکی صورت پرستلر اوزره
زیاده وعالی کورمش سن پرتو عقل کلدر اول سنك عقلك کك جمال وکمالی سنك حسك اوزره سنك مسك اوزره اولان
ذهبی عاریتی بیل یعنی عقل وادراکك که مس کبیدر انك اوزرنده اولان ذهب علم ومعرفت عقل کلك پرتویدر اولیله
اولیجق عاشق فرع پرتو اولمقده اهل صورت ایله مشترك اولمش اولورسن پس نوجهله کندیکی انلردن افضل بیلورسن
دیمك اولور (مثنوی) چون زراند ودست خوبی در بشر * ورنه چون شد شاهد تو پیرخر * بشرده اولان حسن
وخوبلق زراندود کبیدر بو خصه سنك شاهدك نیچون پیرخر اولوردی یعنی بشرده اولان لطافت برباقرك اوستنه
آلتون صیوایوب یالدزایلدکلری یالدز کبیدر نچن اول یالدز کتسه باقر ظاهر اولدیغی کبی اول لطافت کتدکده بشر
دخی زشت وپیرخر کبی اولورا کربشرده اولان حسن ولطافت عاریتی اولمیدی سنك محبوبك پیرخرکبی زشت وقبیح
اولورمیدی (مثنوی) چون فرشته بود همچون دیو شد * کان ملاحت اندر وعاریه بد * اول محبوبك فرشته
کبی لطیف ایدی صکره دیو کبی اولدی زیرا اول حسن وملاحت اول محبوبده عاریت ایدی (مثنوی) اندك
اندك می ستانند آن جمال * اندك اندك خشك می کردد نهال * حق تعالی اول جمالی آزر آزر تدریجیله آلور تا که اول
حسندن براثر قالمزنته کم نهال آهسته آهسته تدریجیله خشك اولور (مثنوی) رونعمره ننکسه بخوان * دل طلب
کن دل منه براستخوان * سورهٔ یس ده بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلرکه (ومن نعمره ننکسه فی الخلق) ای ومن نطول
عمره نقلبه فی الخلق فلا یزال متزایدا انتقص قواه عکس ما کان علیه بدأ امره یعنی شول کمسه نك که عمرنی برنطویل
ایده وز تنکیس وتقلیب ایده رز خلقتده آنی پس دائما ضعفی متزاید اولوب قواسی منتقص اولور وحالی عالم صباوتده اولان
حالنه رجوع ایدر والحاصل عقل وادراکنه نقصان وفهم وفراستنه نسیان طاری اولوب مانند صبیان بی امعان
وبی اذعان اولور (افلا یعقلون) ای من قدر علی ذلك قدر علی المسخ والطمس یعنی احسن تقویمدن ارذل عمره تنکیس
ایلین الله قادردرکه بو انسانك کوزلرین طمس ایدوب صورتلرنی مسخ ایده پس بو کفار نیچون تعقل ایتمزلر پس حضرت
خداوندکار بو محلده بیوررلرکه صقن جمال صوری یه ومحبوب مجازی یه کرفتار اولمقدن زیرا یار پایدار دکلدر (ومن
نعمره ننکسه) نصندن بهره دار وخبردار اوله کور بونلرك پایانی نیجه خوار وزار اولور همان طالب حضرت پروردکار
اوله کور معنای بیت وارنعمره ننکسه آیتن اوقو طالب دل اول ای صورت عاشقی کوکل قومه استخوان
وپوست اوزره یعنی کوکلك حسن وجمالنی طلب ایله بول یا اعتبار ما یؤول الیه استخوان وخالك اوله جغه کوکل ویرمه

وياخود الآن استخوان ولحم وپوست اولان اجسامه فرينفته اولوب انك زيور عاريتنه كوكل قومه ديمك اولور
(مثنوى) كان جمال دل جمال باقيست * دولتش از آب حيوان ساقيست * خود هم او آبست وهم ساقى ومست *
هرسه يك شد چون طلسم تو شكست * آن يكى را تو ندانى از قياس * بندكى كن ژاژ كم خانا شناس * زيرا مظهر حق
اولان كوكلك جمالى جمال باقيدر كه زوالپذير اولمز اول كوكلك دولتى آب حيات حقيقيدن ساقيدر كه
اول حب الهى ومعرفت يزدانيدر بعض نسخه‌ده دولتش محلنه دوابش واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى قلبك ايكى
لبى آب حياتدن ساقيدر ديمك اولور خود هم او آبدر وهم ساقى ومستدر چونكه سنك طلسمك صندى جميع اوچ
براولدى يعنى خود حقيقتده نظر اولنسه بو تعدد وتكثر امر اعتباريدر بلكه اول دل آب حيواندر نفسنده عين
الحياة اولديغى اعتبارله وساقى اولان يزداندر مفيض الحياة ومعطئ راحات ومسرات اولديغى جهتدن ومست اولان
انساندر ظهور واسكانيتى حيثيتدن بو معنى مذهب فلاسفه‌يه مخالفدر زيرا انلر فاعل شئ قابل شئ اولمز ديرلر واشيابى
حقيقة سوا وغير زعم ايدرلر وبو سر وحدت مطلقه‌نك ظهوره كلمسى طلسم وجودك شكست اولمسنه موقوف
اولديغيچون بيوررلر كه هر اوچى براولدى چونكم سنك طلسم انانيتك موت اختيارى ايله شكست بولدى يعنى نچن
موت اختياريله فانى اولسك وتوحيد حقيقى مرتبه‌سن بولسك باده وساقى ومستى وقائل بلى والستى بركورردك
اكر بونده سلوكله بو معنى ميسر اولمسه عاقبة الامر وجود طلسمى صنوب موت اضطرارى واقع اولدقدنصكره
وحدت مطلقه ظهوره كلور وهركس آنى معاينه قيلور لكن موحد مرتبه‌سن بولميوب محروم قالورسن اول اوچك
اتحاد وبرلكنى قياسدن بيلمزسن يعنى وحدت مطلقه‌يى سن قياسدن وترتيب مقدمات وتصورات وتفكراتدن
بيلمزسن زيرا بو وحدت الهى مقابل كثرت اولان وحدت مخلوقه كبى دكلدر كه حتى قياس وعقلله بيله‌سن وعند اهل
الحقيقه مقابل شركت اولان وحدت دخى دكلدر كه حتى نفى شركت اتمكله آنى بوله‌سن بلكه (كان الله لم يكن معه
شئ الآن كما كان) فحواسنجه بر وحدت مطلقه‌در كه اسما وصفات متكثره ايله ظهور قيلمشدر محجوب اولنلر آنى غير
وسوى ظن ايليوب وحدتى كثرتدن آير وقياس ايدرلر (كما قال ابن الفارض (بيت) اذا ما ازال الستر لم تر غيره *
ولم يبق بالاشكال اشكال ريبة * بو توحيدك بلنمسينك طريقى قياس وفكرت دكلدر بلكه عبوديتله تصفيه حاصل
اولوب نور الهيله بيلمكدر انكيچون ديرلر قوللق ايله تا تصفيه حاصل اوله وهرزه‌يه ونامعقول سوزسويلمه‌اى نافهم
زيرا بو سر قيل وقال وبحث وجدل ايله اولمز (مثنوى) معنى تو صورتست وعاريت * برمناسب شادى وبرقافيت *
معنى آن باشد كه بستاند ترا * بى نياز از نقش كرداند ترا * مقدما ايكى طائفه‌يه توبيخ وتقريع بيورمشلرديكه برى عاشق
محسوسات وبرى دخى عاشق معقولاتدر وايكيسى بيله فرعه مستلكده وپرتو پرستلكده مشترك عد اتمشلردى
پس عاشق صورت اولنلره دل طلب كن دل منه بر استخوان ديو نصيحت بيوردبلر ومعقولاتى معنى ادعا ايدوب
كندبلرنى صورت پرستلردن ممتاز ومستثنا زعم ايدنلره دخى على طريق التوبيخ زعملرين رد ايدوب بيوررلركه‌اى علوم
عقليه ونقليه‌يى ونظريه‌يى ومعارف رسميه وصوريه‌يى معنادر ديلر وبر صورت عاشقلرندن ممتاز ومستثنا يز ديو زعم
ايلينلر بو سزك معنى زعم ايلديككز معنى دكلدر سنك معنالك صورت وعاريتيدر مناسبت اوزره شادسن وقافيه
اوزره شادسن لغتده برشئ برشيئه تابع اولسه قافيه ديرلر تقدير كلام سنك معنالك صورت وعاريتيدرسن معنايه
مناسب ومشابه اولان اوزره شادسن وتابعيت اوزره مسرورسن بو دخى وجهدر كندى مناسبتك اوزره وتابع
وموافقك اوزره شادسن معنى فى الحقيقه اولدركه سنى سنلكدن آله وانانيت قيدندن خلاص قيله نقش
وصورتندن سنى مستغنى وبى نياز ايليه كرداند بونك كبى محللرده كند معناسنه استعمال اولنور والا اسير نقش اولان
معنى صورت حكمنده در (مثنوى) معنى آن نبود كه كور وكر كند * مردرا بر نقش عاشقتر كند * حقيقتده
معنى اول دكلدر كور وصاغر ايدر مردى نقش وصورت اوزره طالب وعاشقرك ايدر (مثنوى) كوررا قسمت خيال
غمفزاست * قسمت چشم اين خيالات فناست * كوردلرك حظ ونصيبنى بيان ايدوب بيوررلركه كورك قسمت
ونصيبى غم زياده ايديجى خيالدر اول جهتدنكه برشيئك حقيقتن وصورت ماهيتن كورمديكندن تخيلات فاسده
آنى غمناك ايلر وديده‌ور اولان چشمك قسمتى بو خيالات محسوسه وفانيه‌در بعض نسخه‌ده قسمت چشم برينه بهره
چشم واقع اولمشدر معنى ديمك اولوركه چشمك بهره ونصيبى بو خيالات فنادركه چشم آنك حقيقتن ادراك ايلدكده
فرحفزا وترحزدا اولور (مثنوى) حرف قرآن را ضريران معدن اند * خرنه بينند وبپالان مى زنند * اكثر كورلر حرف
قرأنه والفاظ فرقانه معدن اولمشلردر وكلمات وآياتنى حفظ قيلمشلردر لكن اشكى كورمزلر پالانن دوكرلر بو مصرع
استعارهٔ تمثيليه اولمق اوزره كنايتدر يعنى معنايى كورمزلر الفاظى دوكرلر وهمان آنى حفظ ايدوب اوكرنورلرديمكدن

عبارتدر ظاهر قرأنى بيلان ومعنىء مراددن غافل اولان وكندى بى انجق بو قدرله عالم زعم قيلان كوردلره بونده
تعريض واردر وبو محلده اكر بعض كمسنه‌يه سوء خاطره اولورسه وقلبنه بودغدغه كلورسه كه معناى قرأنه خر اطلاق
ايلمك والفاظنه پالان ديو سويلمكده نوعا تحقير واردر وتحقير قرأن خطا وكفردر پس جواب ندر جواب اولدركه نچن
قرأنى بركمسه برشئ حقيره تشبيه ايدوب تحقير مراد ايلسه كفردر اكر تحقير مراد اتميوب تفهيم مراد ايدرسه
سوء ادب دراما ادات تشبيه ذكر اولنميوب على طريق الاستعارات التمثيليه كنايه قيلنسه كفر لازم كلمز وسوء ادب دخى
اولمز پس بو محلده بويله‌دركه عرف ناسده مشهور مثلدركه اشكن كورمزلر پالانن دوكرلر ديرلر وبونى مراد ومقصوده
واصل وواقف دكل بيهوده وبى محل يره سعى ايلر ديمكدن كنايه ايدرلر (مثنوى) چون تو بينايى پى خر روكه جست *
چند پالان دوزى اى پالان پرست * بو بيت دخى كالاول كنايه‌در شو معنادنكه بيوررلر چونكه سن بيناسن خرك
آردنجه كتكه خرصحرادى وكندى اى پالان پرست پالان دوزلق نيجه‌يه دك يعنى چونكم سن بينادل ايسك وبصر
صاحبى ايسك صرف معنانك پينه وطريقنه كتكه اول الفاظ وحروف وقيدنده صحره‌دى وخلاص اولدى نيجه بر الفاظ
وعبارت دوزرسن اى پالان دوزيجى ديمك اولور (مثنوى) خرچو هست آيد يقين پالان ترا * كم نكردد نان چو باشد
جان ترا * پشت خرد كان مال ومكسبست * در قلبت ماية صد قالبست * چونكه خرك واردر مقرر سكا عمر كلور
يعنى مقصود بالذاتكه معنادر چونكم سكا حاصل اوله يقين بودركه الفاظ وعبارات دخى سكا حاصل كلور نته كم نان
اكسك اولمز چونكم جان سنك اوله بعض نسخه‌ده كم نكردد برينه كم نيايد واقع اولمشدر معنى نان اكسك كلمز
چونكم جانك اوله ديمك اولور اكر سؤال وارد اولورسه كه المعنى ما يستفاد من اللفظ پس لفظسز معنى نيجه ميسر اولور
ولفظ ترك اولنسه معنى نوجهله الله كلور جواب اولدركه بو لفظدن مراد نظم شريف دكلدر بلكه نظم شريفه متعلق
اولان الاتدر مثلا صرف واشتقاق واعراب وبيان وبديع ولغاتدركه اصحاب كرام معنايى قوبوب وبونلره مشتغل
اولوب عمرى ضايع اتمديلر نتم صيد معنا ايچون بونلرك هر برندن مالابدمنه تحصيل قيلمق لازمدركه بو قدر عند
اهل التحقيق مذموم دكلدر بلكه مذموم اولان معنا ايله عمل قيلمقدن برى والفاظ وعبارات تحصيلنه دائما مجد
وجرى اولمقدركه علماء الرسوم چند پالان دوزى اى پالان پرست بونلره تعريض اولور وبيت ثانينك معناسى خرك ظهرى
دكان مال ومحل كسبدر اكر مال عطفله اوقنورسه دكان سبب مال ومحل كسبدر ديمك اولور بو دخى كنايه‌در
قرأن عظيمك ظهرندن والفاظندن كه اكثر ناس آنى دكان وسبب مال ومحل كسب ايدنمشلردر سنك قلبك درى يوز
قالبك بها وماية‌سيدركه مراد معناى قرأنيدر سرماية صد قالب وصد صورتدر اكرسعى وهمت ايلرسك اكا ايله
بعض نسخه‌ده بيت ثانينك مصرع ثانيسى در جان سرماية صد قالبست واقع اولمشدر معنى جان درى يوز قالبك
سرمايه‌سيدر ديمك اولور (مثنوى) خر برهنه برنشين اى بو الفضول * خر برهنه نى كه راكب شد رسول * النبى قد
ركب معروريا * النبى قيل سافر ماشيا * خر اوزره عريان اوتوراى زياده‌لر صاحبى حضرت رسول عليه السلام چبلق حماره
سوار اولمديمى اخبار صحيحه ايله مثبتدركه نبى عليه السلام مركبه راكب كلدى معروريا يعنى حضرت رسول
تحقيق حماره سوار اولدى عارى اولديغى حالده نته كم ابن سعد حمزه بن عبد الله بن عتبه‌دن روايت ايدوب بيوررلر (كان
النبى عليه السلام يركب الحمار عاريا ليس عليه شئ وروى ابن عساكر عن ابى ايوب قال كان النبى صلى الله عليه وسلم
يركب الحمار ويخصف النعل ويرقع القميص ويلبس الصوف ويقول من رغب عن سنتى فليس منى) اعروريت الفرس
ديرلر نچن بركمسه فرسه عريانا بنسه ودخى ديلديكه حضرت نبى عليه السلام مسافرت ايلدى ماشيا يعنى ياينجه
بو بيتلرده دخى كنايه واردر شو معنايه كه مشتغل الفاظ وعبارات اولنلره ديرلر كه صرف معنايه راكب وسوار اول اى
بو الفضول تا كم سنى حقه وصول ايده كورمزميسن حضرت رسول عليه السلام واصحاب رسول فحول صرف معناى
قرأنه سوار اولوب طريق حقه انكله كتمديلرمى پس سن دخى صحيح تابع رسول ايسك آنك روشى واصحابنك كيديشى
اوزره كيت تا مبتدع اولميه‌سنكه بو الفاظ وعباراته ولغات واستعاراته اشتغال علوم دينيه‌دن دكلدر بلكه آلات علوم
دينيه اولديغيچون معتبردر (مثنوى) شد خر نفس تو برميخش بند * چند بكريزد زكار وبار چند * سنك
خر مشابه‌سنده اولان نفسك خداى تعالى امرندن فرار ايلدى آنى برميخه باغله شد بونده بمعنى رفتدر يعنى سنك
خر نفسك كندى وطريق الهيدن تجاوز ايتدى اول قرأنك حكمى ميخنه وامرى قازغنه بغله تا حبل اللهه مقيد
اولان مؤمن مرتبه‌سن بوله‌سن واخيته‌سى اطرافنه طوانن فرس كبى اوله‌سن (كما شبه رسول الله صلى الله عليه وسلم
قال مثل المؤمن مثل الفرس فى اخيته يحول ويرجع الى اخيته اى المؤمن يسهو ويحول الى القرأن ويرجع الى الايمان
كالفرس المقيد فى اخيته) پس نيجه بر قچرسنك خر نفسك كار شريعت وبار امانتى ارتكاب وتحمل ايلمكدن (مثنوى

بارصبروشکراورابرد نیست * خواه درصدسال وخواهی سی وبیست * هیچ وازروزرغیری برنداشت * هیچ کس
ندرود تاچیزی نکاشت * نفس شرنه صبروشکربوکنی التحمل لازمدر باردن مراد طاعت حقه صبرومنم حقیقیه شکر
ایتمکدرکه اول نفسه آنی محلنه التحمل واجبدر استرایسك یوز ییلده واسترسك اوتوز ویکرمی ییلده یعنی بارطاعت
چکمنك حدوغایتی یوقدر مادام که جان تنده در برخوای (واعبد ربك حتی یأتیك الیقین) موت کلنجیه دك اول
باری چکمك لازمدر اکر یوز ییل عمرك اولسه یوز ییله دك چکرسن واکر یکرمی ویا اوتوز اولورسه یکرمی واوتوز ییل
کوتررسن محصل ولاتزر وازرة وزر اخری مقتضاسنجه هیچ برکنهکار برغیرك کناهنی یوکلنمدی وازر کنهکار وزر کناه
معناسنه در پس هیچ برحامل حمل اخرایی حامل اولمز دیمکدر کما قال فی الصحاح معنا قوله ولاتزر وازرة وزر اخری
لاتحمل حاملة حمل اخری هیچ کسه بچمدی مادامکه برنسنه اکمدی من ضیع ایام حراثته ندم فی وقت حصاده
حدیثی بومعنایه دلیلدر (مثنوی) طمع خامست آن مخورخام ای پسر * خام خوردن علت آرد در بشر * کان
فلانی یافت کنجی ناکهان * من همان خواهم چه کار وچه دکان) اول اکمیوب بچمك خام طمعدر ای پسر خام یمه
زیراخام یمك بشرة دردوعلت کتوررویاخود اول خام طمع بودرکه اول برفلان کمسه ناکهان برخزینه بولدی بن هم
آنی استرم وکاروکسب وزراعت ودکان استمزم بلکه بلاسعی وکسب ولااجتهاد اول کافی بولم نه کارونه دکانکه بونلر
لازم دکلدر دیه سن ودخی اکرقضادن بنم سعادتم مثبت ایسه عمل قیلمق نه ضرر ایدر واکر بنم خیبت وخسرانم لوح
محفوظده مقرر ومحقق ایسه عمل وکار ایلمك نه فائده ایلر دیو طمع خام ییه سن باطل وعاطل اولورسن ومنافق صفاتیله
اتصاف قیلورسن کنج ومال بولمق بخت ودولت ایشیدر واول هم نادردر ونادر اوزره حکم جائز دکلدر بهرحال
کسب ایتمك کرك مادام که تن قادردر (مثنوی) کسب کردن کنج را مانع کیست * پامکش از کار آن خود در پیست *
کسب ایلمك کنج ومال بولمغه چن مانعدر کاردن آیاق چکمه اول کنجی بولمق خودانك عقبنده درکه هرکسك بولدیغی
کندی کسب وسعینك جزاسیدر (کما قال الله تعالی وان لیس للانسان الا ماسعی (مثنوی) تانکردی تو کرفتار اکر *
که اکراین کردمی یاآن دکر * کزا کر کفتن رسول باوفاق * منع کرد وکفت هست آن ازنفاق * تاسن اکر دیمکه
کرفتار اولمیه سن که اول اکر بونی ایلیم یا اول برآخری دیمکدر زیرا اکر دیمکلکدن رسول باوفاق منع ایلدی ودیدیکه
بوا کردیمك نفاقدن اولدی وا کردین منافق مرتبه سن بولدی (کماروی عن انس بن مالك قال قال علیه السلام
ایاکم وکلمة لوفانهامن کلام المنافقین وعن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام المؤمن القوی احب الی الله
من المؤمن الضعیف وفی کل خیراحرص علی ماینفعك واستعن بالله ولاتعجزوان اصابك شیء فلاتقل لوانی فعلت کذا
کان کذاوکذاولکن قل قدرالله وماشاء فعل فان لوتفتح عمل الشیطان کذا وردفی صحیح مسلم وفی المصابیح
والمشارق (مثنوی) کان منافق دراکر کفتن بمرد * وزا کر کفتن بجز حسرت نبرد * زیرا اول منافق اکردیمکده اولدی
یعنی اکر خدای تعالی بنم ایمانمی واعمال صالحه قیلمی مراد ایلیدی بن مؤمن اولوردم وعمل صالح قیلوردم
دیواولدی واکردیمکدن اول منافق دنیادن آخرته حسرت ونداستدن غیری التمدی پس بواکردیمك بی نفع وبی معنی
اولدیغنه برتمثیل ایراد ایدوب بیوررلر مثل (م ی) یك غریبی خانه می جست ازشتاب * دوستی بردش سوی خانه خراب *
برغریب شتاب واستعجال بوتندن برخانه طلب ایلدی بردوستی آنی برخراب اوجانبنه ایلتدی (مثنوی) کفت اواین را
اکرسقفی بدی * پهلوی من مرترا مسکن شدی * اول دوست اول غریبه ایتدی بوخانه نك اکر برسقفی اولیدی
سکابنم یانمده مسکن اولوردی (مثنوی) هم عیال تو بیاسودی اکر * درمیانه داشتی حجرهٔ دکر * هم سنك عیالك
آسوده اولوردی اکر اول خانه اورته سنده برغیری حجره طونیدی (مثنوی) کفت آری پهلوی یاران خوشست * لیك
ای جان دراکر نتوان نشست * اول غریب چونکم دوستندن بوسوزی ایشتدی اکا ایتدی بلی یارانك یاننده وجوارنده
اولمق خوشدر ولیکن ای جان اکرده اوتورمق ممکن دکلدر یعنی بنم جانم اکر برلفظدرکه اول کمسیه مقام ومسکن
اولمز وآنده اوترمق وقرار قیلمق کمسیه قابل دکلدر دیدی (مثنوی) این همه عالم طلبکار خوشند * وزخوش تزویر
اندرآتشند * بودوکلی عالم خوشلغك طلبکاریدررلر تزویر اولان خوشلقدن ویاخود معنی تزویرك خوشلغندن
آتشده دررلر تزویردن مراد بودنیا وبودنیاده اولان حظوظ نفسانیه در یعنی خلق عالمك جمله سی خوشلق طلب
ایدیجیلردر ومزور اولان خوشلقدن آتش غم وبلاده دررلر وبرتزویر اولان دنیانك خوشلغی وغناسی ایله کتوره لم
دیو نارمحنت وعناده دررلر (م ی) طالب زرکشته جمله پیروخام * لیك قلب اززر نداند چشم عام * جمله پیروخام طالب
زراولملردر لکن عامك چشمی قلبی التوندن بیلمز یعنی هرپیر وجوان سیم وزر طلب ایدیجی اولملر ولیکن عوام
کالهوامك چشم عقلی قلبی خالص التوندن بیلمز بودنیا سیم وزری قلب مثابه سنده در واعمال صالحه بازار آخرت ایچون

زرخالص مثابه سنده در لکن عوامك دیدهٔ قلبی زرخالصدن مزور اولان قلبی فرق وتمییز قیلمز دیمك اولور (مثنوی) پرتوی
برقلب زرخالص ببین * بی محك زر رامکن ازظن کزین * زرخالص قلب اوزره برپرتو اوردی زرخالصدن مراد تجلیات
الهیه در وقلبدن مراد بودنیاده اولان التونلردرکه نفسنده خاکدر وتجلی حقله مزین ومزور اولمشدر نظر ایله زری
محکسز مجرد ظن وکمان جهتندن بوکه التوندر دیوب اختیار ایلمه (مثنوی) کرمحك داری کزین کن ورنه رو *
نزد دانا خویشتن را کن کرو) اکرمحك طوترسك کزین وتمییز ایله واکرمحك طوتمزسك یوری عالمك قتنده کندیکی رهن ایله
تاکم اندن علم ومعرفت محکنی خریدار اوله سن وآنکله قلبی نقددن ومزوری خالص اولان زردن فرق وتمییز قیله سن
(مثنوی) یامحك بایدمیان جان خویش * ورندانی ره مرو تنها توپیش * یاکندی جانك ایچنده محك کرك تاغیره
محتاج اولمیوب طریقه عالم اوله سن واکر یول بیلمز ایسك سن یالکز ایلرو کیتمه والاخطا ایدوب یولی ضایع ایلرسن
(مثنوی) بانك غولان هست بانك آشنا * آشنایی که کشد سوی فنا * اکرجانك ایچنده محك علم ومعرفتی
طوتمزسك سن ایلرو طریقه تنها کیتمه برشکل آشنا بیوره شلردی بوبیتی اکا علت کتوروب بیوررلر زیرا که طریقده
غوللرك صداسی کبی اولدی برشکل آشنا که انسانی فنا وهلاك جانبنه چکر (کما قال ابن الاثیر فی النهایة الغول
احدالغیلان وهی جنس من الجن والشیاطین وکانت العرب تزعم ان الغول فی الفلاة تترا ای للناس فتتغول تغولا
ای تتلون تلونا فی صور شتی اوتضلهم عن الطریق وتهلکهم) عرب زعم ایلردیمسی غولك وجودنی انکار ایتمز بلکه
غولك صور مختلفه ده نمایان اولمسنی وناسی هلاك قیلمه سنی انکاردر والاغولك وجودنه احادیث شریفه دلالت
ایلر لکن عربك زعم ایتدیکی اوزره دکل (کما قال علیه السلام لاغول ولکن السعالی قال ابن الاثیر السعالی سحرة
الجن ای ولکن فی الجن سحرة تلبس وتخیل لهم (مثنوی) بانك می داردکه هان ای کاروان * سوی من آییدنك
راه ونشان * غول چاغرر بویله دیوکه آه اولك ای کاروان بنم جانبمه کلیلز اشته یول ونشان (مثنوی) نام هریك
می بردغول ای فلان * تا کند آن خواجه را ازآ فلان * غول ای فلان کمسه دیوکار باندن هربرینك نامنی ایلتور
یعنی اهل قافله نك هربرینه نام ونشان ایله ندا ایلر تاکم اول خواجه یی آفلردن ایلیه یعنی زائل وضایع اولنلر
زمره سندن قیله (مثنوی) چون رسد انجا ببیند کرك وشیر * عمر ضایع راه دور وروز دیر * چونکه اول کمسه اورایه
ایریشه انده قورد وارسلان وغیری برتجیلر کورر عمر ضایع وراه دور وکون کیچ اولمش کورر ظاهرده اولان غولك
مکر وفسادی بویله در باطنده اولان غوللرك ضرر وفسادی بونلردن زیاده در پس باطن غولنك صدا وانداسی نوجهله
اولدیغنی بیان بیوروب دیرلر (مثنوی) چون بود آن بانك غول آخربکو * مال خواهم جاه خواهم وآب رو * اول غول
آوازی نجه اولور آخردی بیان ایله مال استرم ومنصب استرم وآب رو استرم یعنی مال ومنصب وعزت وحرمت استرم
دیمکدر (مثنوی) ازدرون خویش این آوازها * منع کن تا کشف کردد رازها * کندی درونکدن بوآوازلری یعنی
بوکونه آرزو ومقتضالری منع ودفع ایله تارازلر اشکار اوله (مثنوی) ذکرحق کن بانك غولانرا بسوز * چشم
نرکس راازین کرکس بدوز * اللهی ذکرایله غوللرك بانکنی یاق وازاله ایله (کما قال علیه السلام اذاتغیلت الغیلان
فبادروا بالاذان قال ابن الاثیر ای ادفعوا شرها بذکرالله چشم نرکسکی یعنی دیدهٔ دلی بوکرکسدن یعنی بودنیا ومافیها
ونفس وهوا وهوسدن وبونلره نظرا تمکدن دیك کرکسدن مراد بوذکر اولنانلر اولور (مثنوی) صبح صادقرا زکاذب
وا شناس * رنك می را بازدان ازرنك کاس * تابود کزدیده کان هفت رنك * دیدهٔ پیدا کند صبرودرنك * سعادت اخرویه
ونعمت ابدیه صبح صادق کبیدر دولت صوریه وعزت دنیویه صبح کاذب کبیدر پس صبح صادقی صبح کاذبدن کیرو
آکاه وبوصورتده اولان نعمت ولذت ولطافت وملاحت می کبیدرکه ساقیء حقیقینك تجلیسی واسطه سیله
حاصل اولور ومحبوب صورت اولنلر اول رنك وبویی کاسهٔ صورتدن بیلورلر واکا اسیر اولورلر وناظر حقیقت اولان
شاربان بادهٔ تحقیق اول رنك وبویی تجلی الهیدن بیلوب کاسهٔ صورته فریفته اولمزلر بواجلدن حضرت خداوندکار
محبوبان صورته تنبیه ایدوب بیوررلرکه رنك می کاسنك رنکندن کر ویل وآنی تمییز قیل تااوله که دیده کان
هفت رنکدن بردیدهٔ دل پیدا ایلیه سن رنك وبودن مفارقته صبر ودرنك ایلمك لکن دیده کان هفت رنکدن مرادکه
بوکوزلرك هفت طبقه اوزره اولماسیدرنته کم کحالت نامه ده طبقهٔ سبعه اوزره اولمسی مشهور ومذکوردر اویله
اولیجق معنی تااوله که بودیده کان هفت طبقه دن ماعدا برچشم دل پیدا ایلیه سن بورنك وبودن صبر وتحمل ایلمك
لکك اولورتااول دیدهٔ حقیقت بین سکا حاصل اوله دیمکی اشعار قیلور (مثنوی) رنکها بینی بجزاین رنکها * کوهران
بینی بجای سنکها * نیجه رنکلر کوررسن بوالوان ظاهردن ماعدا سنکلر یرینه ذی قیمت کوهرلر کوررسن یعنی
بودنیاده طاش وطپراق محلنه کوهرلر کوره سن ویاخود بودنیانك کوهرلری احجار منزله سنده کوره سن دیمك اولور

(مثنوی) کوهری چه بلکه دریایی شوی * افتاب چرخ پیمایی شوی * بر کوهرندر یعنی کوهر کورمك ندر بلکه سن
عین دریایه منسوب اولورسن فلکی دوروسیر ایدیجی بر آفتاب اولورسن ونیجه مرتبهٔ عالیه ودرجهٔ سامیه بولورسن
(مثنوی) کارکن در کارکه باشد نهان * تو برو در کارکه بیش عیان * کار چون بر کارکن پرده تنید * خارج آن کار
نتوانیش دید * کارکن یعنی فاعل حقیقی کارکاهده یعنی محل کار وعملده نهان اولدی یعنی مرتبهٔ عماکه محل
کارالهیدر جناب صانع اصل اول مرتبه ده اولدیغیچون ابصار خلقدن نهان اولدی (کما سئل الاعرابی عن النبی
صلی الله علیه وسلم قال این ربنا قال علیه السلام فی العماء مافوقه هواء ولا تحته هواء شرحنا هذا الحدیث فی شرح
نقش الفصوص) فلیطلب فیه سن بوری ای سالك انبیا اوزره اول حضرتی کارکاهده یعنی مرتبهٔ عما واعیانده مشاهده
ایله اکرچه اول حضرت مکاندن منزهدر که اعیان اکا مکان کبی دکلدر بلکه بومعنی مکانت حسبیله در ورؤیتدن
مراد رؤیت علمیه در ومعنیٔ بیت ثانی ایش اشلیجی اوزره پرده اوردی وطوقدی اول کارکنی کاردن خارج کورمکه قادر
اولمزسن یعنی کار وافعال چونکم کارکن اولان فاعل حقیقی اوزره پرده طوقیدی یعنی بو افعال ظاهر ابصارنا سه
حجاب اولدی ومشاهدهٔ فاعلدن کیرو قالدی اول کار وافعالك خارجنده یعنی بر مکان معینده محسوسا آنی کورمکه
قادر اولمزسن بلکه باطن کاره قلب کوزیله نظر ایله تا کوره سن که جمیع کار فی الحقیقه آنکدر (مثنوی) کارکه چون
جای باش عاملست * انکه بیرون است ازوی غافلست * پس درآ در کارکه یعنی عدم * تا ببینی صنع وصانع را بهم *
کارکه چون جای روشن دیده کیست * پس برون کارکه پوشیده کیست * کارکه چونکه عمل ایدیجینك محل ومکانیدر
کارکه یعنی محل کارکه مراد اعیان ثابته در که جای باش عاملدر یعنی فاعل حقیقینك مرتبه سیدر اول کمسه که
کارکه دن خارجدر عمل ایدیجیلردن غافل وبی خبردر یعنی اول کمسه که بیرونندر بو مرتبه دن وخارجدر بو کارکاهی ادراك
ومشاهده دن اول کمسه فاعلدن غافلدر فاذا کان کذلك بویله اولدیسه پس ای سالك کارکاهك ایچنه کل یعنی عدمه که
مراد عدم اضافیدر که اعیان ثابته یه مشایخك عدم تعبیری وجود خارجی وعینی نسبتیله عدم
اولدیغیچون در وبوکه عدم اضافی دیرلر وعدم مطلق شریك باریدر که ممتنع الوجوددر پس اعیان ثابته نك وجودنه
کل تا کم صنع وصانعی جمع کوره سن صنعله صانعی برکورمك بو وجهله اولور که صنع صور علم صانعدر وعلم
مرتبهٔ احدیتده عین عالمدر اویله اولدیسه صنع علی ماهو علیه کان صانعك علمندن وکندیندن منفك ودور دکلدر بلکه
صانعی صنعیله وصنعی دخی صانع ایله کورورسن واللهی اشیا ایله بلدیکك کبی اشیایی دخی الله ایله بیلورسن کارکه که مراد
اعیان ثابته در چونکم دیده سی روشن اولنلرك ومشاهدهٔ حق قیلنلرك محل ومرتبه سیدر پس خارج کارکاهده
مستورلق وغیریلك وغلط اندازلك عالمیدر که محجوب وغافل اچن برکسه دن برفعلی کورسه انی فاعل حقیقینك
ارادت وفعلندن غیری صنورا کر طبعنه موافق ایسه انك جذب وجلبنه سعی ایلر واکر مخالف ایسه اکا انکار
واعتراض ایدوب دفع وردنه کوشش قیلرتته کم فرعون لعین اعیان ثابته دن غافل ووجود مجازی یه مائل اولدیغی ایچون
قضا وقدردن کور اولوب حضرت موسی یه معارضه ومقابله قیلوب دفعنه وعدم ظهورنه سعی ایلدی کما قال سلطان
العارفین (مثنوی) روبهستی داشت فرعون عنود * لاجرم از کارکاهش کور بود * لاجرم می خواست تبدیل قدر *
تا قضا راباز کرداند ز در * خود قضا بر سبلت آن حیله مند * زیر لب می کرد هردم ریش خند * یعنی کورمزمی سنکه
زیاده عناد ایدیجی فرعون یوزنی وارلق جانبنه وانانیت سمتنه طوتدی لابد اول حقك کارکاهندن کور اولدی یعنی منبع
قضا وقدر که اعیان ثابته وکارکاه الهیه یی کورمکدن دور اولدی وقضا وقدرك بری برندن فرقی جلد اولده زاغك
هدهده معارضه سی بیانده مرور ایتدی لاجرم یعنی لابد ولا محالة اول فرعون کور اولدیغیچون قدر الهی یی تبدیل
ایتمك استدی تا حکم حقی قپوسندن کیرو دوندره خود قضای الهی اول حیله مند اولان فرعونك سبلت غروری اوزره
زیرلبندن یعنی خفیة هردم ریش خند ایلدی یعنی استهزا وتمسخر ایلدی وکویا دیدیکه ای ابله ظاهر اولان قوة وقدرته
مغرور اولدك وباطن کار الهیدن بی خبر قالدك زهی حماقت وعجب بلاهتدر (مثنوی) صد هزاران طفل کشت اوبی کناه
تا بکردد حکم تقدیر اله * اول فرعون کناهسز نیجه یوزبیك طفل قتل ایلدی تا کم حق تعالینك حکم وتقدیری
دونه وکندینك مرادی ظهوره کله (مثنوی) تا که موسای نبی ناید برون * کرد در کردن هزاران ظلم وخون) تا کم موسی
پیغمبر طشره کلمیه وظهور قیلمیه کندینك بوینده نیجه یوزبیك ظلم وخون ایلدی یعنی پیغمبر حق سفك دما ایلدی
ونیجه یوزبیك مظالمی بوینه آلدی (مثنوی) آن همه خون کرد وموسی زاده شد * وز برای قهر او آماده شد * اول
دوکلی قانی ایلدی وموسی حضرتلری طوغمش اولدی وفرعونك قهر وهلاکندن اوتری حاضر ومهیا اولدی (مثنوی
کر بدیدی کارکاه لایزال * دست وپایش خشك کشتی زاحتیال * اکر فرعون کارکاه لایزالی کوریدی ومحل صنع

حقه نظر ایر کوریدی حیله ایلمکدن فرعونك الی وآیاغی قوری اولوردی (مثنوی) اندرون خانه اش موسی معاف *
وزبرون می کشت طفلانرا کزاف * فرعونك خانه سی ایچنده حضرت موسی معاف وبی باك وطشره دن اول فرعون
اطفالی عبث وبیهوده دپلدی پس حصه بیاننه شروع ایدوب بیوررر (مثنوی) همچو صاحب نفس کوتن پرورد *
بر دکرکس ظن حقدی می برد * صاحب نفس کیمکه اول صاحب نفس تنی بسلر غیری کمسه اوزره بر حقد ظنی ایلتور
یعنی غیر کمسه نك کندیسنه عدو وکین دار اولمسی ظن ایلر بویله دیو (مثنوی) کین عدو وآن حسود دشمنست *
خود حسود ودشمن او آن تن ست * که بو کمسه عدو واول کمسه بکا دشمندر انك حسودی ودشمنی خود اول تنیدر
کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك (مثنوی) او چو موسی وتنش فرعون او * او بیرون می دود که
کو عدو * صاحب نفس فرعون کبی انك تنی اکا عدو اولدیغی جهتدن موسی کبیدر تنی موسایه نسبته مجرد ضد
وعدوانی اولدیغی جهتندر اول صاحب نفس طشره یه یلر بویله که عدو قنی (مثنوی) نفسش اندر خانهٔ تن نازنین *
بر دکرکس دست می خاید بکین * انك نفسی تن خانه سنده نازنیندر غیری کمسه اوزره کین وغضبله النی چینر وطبعنك
حظ ایلدیکی کمسه لری دشمن عدا ایلرا کرنفسنی اولدوریدی جمیع اعدادن خلاص اولوردی وخلقی دشمن وضد
کورمکدن نجات بولوردی نته کم بو حکایه ده ذکر اولنه جق کمسه مادرن قتل ایدوب سائر اعدادن نجات بولدی واول
حکایه بودر که تقریر بیوررلر (ملامت کردن مردم شخصی را که مادرش بکشت بتهمت (مثنوی) آن یکی از خشم
مادر را بکشت * هم بزخم خنجر وهم زخم مشت * اول برکسه غضبندن مادرنی دپلدی هم خنجر زخمیله وهم مشت
زخمیله (مثنوی) آن یکی کفتش که ازبد کوهری * یاد ناوردی تو حق مادری * اول برکمسه اکا ایتدیکه بد کوهر
لکدن سن مادرك حقنی یاد که کتورمدك (مثنوی) هی چرا کشتی ورا ای زشت رو * می نکوبی کو چه کرد
آخر تو * هی نیچون اولدردك آنی ای زشت رو وخبیث خود دیمزمی سنکه آخر او سکا نه ایلدی بوهم وجه دردیمزسن که
او آخر سکا نه ایلدی دیدی (مثنوی) کفت کاری کرد کان عار ویست * کشتمش کان خاك ستار ویست * قاتل سائله
ایتدی مادرم برایش ایلدیکه اول ایش اکا عار وعیبدر آنی قتل ایلمکه یعنی قتل ایلدم اول تراب انك ستاریدر که عیوب
وذنوبی عیون ناسدن ستر ایدر (مثنوی) کفت آنکس را بکش ای محتشم * کفت پس هر روز مردی را کشم * سائل
قاتله ایتدی ای محتشم اول زانی اولان کمسه یی قتل ایله قاتل سائله ایتدی پس هرکون برکسه می قتل ایده یم
زیرا اول بو کار قبیحدن فراغت ایلمز پس ضرر عامدن ضرر خاص اولیدر دیدی (مثنوی) کشتم اورا رستم ازخونهای
خلق * نای او برم بهست از نای خلق * آنی دپلدم خلقك قانلرندن قورتلدم وهرکون برخون ایلمکدن نجات بولدم
انك بوغازنی کسرم خلقك بوغازنی کسمکدن یکدر پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) نفس
تست آن مادر بد خاصیت * که فساد اوست در هر ناحیت * اول یرامز خاصیتلو مادر سنك نفسکدر که هر ناحیده
انك فسادی وار دریعنی سنك نفسك اول ذکر اولنان مادر بد خاصیت وخبیث خصلت کبیدر که اول نفسکك فسادی
وقبحی هر جانبه منتشردر (مثنوی) هین بکش اورا که بهر آن دنی * هر دمی قصد عزیزی می کنی * آکاه اول نفسك
دپله زیرا اول دنیادن اوتری هر برنفس بر عزیزه قصد ایلرسن وانك غیبت ومذمتنه سو یلرسن نفسی اولدرمکدن مراد
هواسنی ومقتضاسنی ازاله ایلیوب امر حقه مطیع قیلمقدر (مثنوی) ازوی این دنیای خوش برتست تنك *
ازپی او با حق وباخلق جنك * بو واسع دنیا اول نفس اوجندن سنك اوزریکه تنك وتار یکدر اندن اوتری حقله
وخلقله جنك ایلرسن حقله جنك ایلمك قضاسنه راضی اولمق وامرنه اطاعت قلممقدن عبارت اولور خلقله جنك
ایلمك نفسنه مخالف اولدقلریچون انلرله منازعه ومجادله ایلمکدن کنایت اولور (مثنوی) نفس کشتی بازرستی
زاعتذار * کس ترا دشمن نماند در دیار * نفسکی دپلدك اعتذاردن کیرو قورتلدك زیرا سبب جمیع خطا واعتذار
نفسدر سکا دیارده کمسه دشمن قالمزو شهر وجود ایچره سنك برکمسه دشمنك اولمز پس بوراده بر شبهه وشکال
لازم کلور اول شبهه وشکالی وانك جوابنی بعینها نظمه کتوروب بیوررلر (مثنوی) کر شکال آرد کسی بر کفت ما *
از برای انبیا واولیا * اکر برکمسه بزم سوزمز اوزره شکال کتوره انبیا واولیادن اوتری بویله دیو (مثنوی)
کانبیا رانه که نفس کشته بود * پس چراشان دشمنان بود وحسود * که انبیانك نفسی کشته دکل می ایدی یعنی
مقرردر که اولیا وانبیانك نفسلری کشته اولمش وانلر نفسلرینك شرندن نجات بولمشلردی پس انلرك نیچون دشمنلری
وحسودی وارایدی انلرك دشمنلری سائرناسدن خود زیاده ایدی (مثنوی) کوش نه بوای طلبکار صواب *
بشنو این اشکال وشبهت را جواب * ای طلبکار صواب اولان کمسه سن سوزمه قولاق قو وکلامی استماع ایله
بو اشکال وشبهه نك جوابنی ایشت که جواب بودر (مثنوی) دشمن خود بوده اندان منکران * زخم برخودمی زدند

ایشان جنان * اول منکرلر فی الحقیقه کندیلره دشمن اولمشلردر انلر کندیلره زخم اوررلر انجلین یعنی اول قرآن عظیمده
وکتب منزله ده مسطور ومذکور اولان کبی انبیایه عداوت ایدوب زخمی کندی وجودلرینه اوردیلر (مثنوی) دشمن آن
باشد که قصد جان کند * دشمن آن نبود که خود جان میکند * دشمن اولدر فی الحقیقه که جانه قصد ایلیه دشمن اول
دکلدر که کندیسی جان چکیشه یعنی دشمن اول دکلدر که هردم حالت نزعده اوله واللهدن قهر وغضب بوله وآخر
الامر سوء خاتمه اوزره اوله وجهنمه داخل اوله کفار ومنافقین کبی (مثنوی) نیست خفاشك عدو آفتاب * او عدو
خویش آمد در حجاب * مثلا برسه جك آفتابك دشمنی دکلدر اول خفاش جك حجابدن کندینك دشمنی کادی
(مثنوی) تابش خورشید او را می کشد * رنج او خورشید هرگز کی کشد * زیرا خورشیدك نوری اول خفاش
حقیری دیلرانك رنجی افتاب هرگز چکمز یعنی آفتاب شبپره نك زخم ورنجنی چکمز بلکه شبپره آفتابك
رنجنی چکر کذلك اعدای انبیا واولیا کندیلری رنج والمده درلر بوخسه انبیا واولیایه انلردن فی الحقیقه رنج وضرر
ایرشمز (مثنوی) دشمن آن باشد کز و آید عذاب * مانع آید لعل را از آفتاب * دشمن اولدر که اندن عذاب کله آفتابدن
لعله مانع کله یعنی فیض واستناره یه لعل کبی قابل اولان کمسه لره آفتاب حقیقتك نور وعطاسنه مانع کله وسبب
عذاب اخروی وابدی اوله (مثنوی) مانع خویشند جمله کافران * از شعاع جوهر پیغامبران * کافرلرك جمله سی
کندیلرك مانعلریدر پیغمبرلرك جوهرینك شعاعندن پیغمبرلرك جوهرندن مراد روحلری وحقیقتلریدر وانلرك
شعاعندن مراد ایمان وعرفان وایقاندر پس کافرلرك کندی نفسلری پیغمبرلرك روحلرندن کلان شعاعه مانعلردر
اوله اولیحق بنه انلرك دشمنی کندی نفسلری اولور (مثنوی) کی حجاب چشم آن فرد ند خلق * چشم خود را کور
وکر کردند خلق * خلق اول فرد ولانظیر چشمنك حجابی اولورلر یعنی خلق انبیانك چشمنه مانع وحاجب
اولمغه قادر دکلدر لیکن خلق کندیلرینك چشمنی کور وکر ایلدیلر که حقیقت کورمکه قادر اولمیوب کور وکر قالدیلر
بو وجه دخی جائزدر که معنی بویله اوله خلق عالم اول فرد اولان پیغمبرك کوزینه حجاب اولورکه هر پیغمبر فرد آمد
درجهان مضمونجه هر بری انلرك فریدیدر پس خلق عالم کندی کوزلرینی کور وقولقلرینی صاغر ایلدیلر یوخسه خلق
عالم انلرك هر برینك کوزینه حجاب اوله مزلر (مثنوی) چون غلام هندوی کوکین کشد * از ستیز خواجه
خود را می کشد * مثلا شول برهندو غلام کبیکه اول هندو غلام کین چکر افندیسینك عنادندن کندیسنی دیلر
یعنی افندیسنه ضرر اصابت ایلمکدن اوتری کندیسنی هلاك ایلر (مثنوی) سرنکون می افتد از بام سرا * تا زیانی
کرده باشد خواجه را * سرای طامندن باشی آشاغه دوشر تا افندیسنه برزیان ایلمش اوله پس نظر ایله ضررقنغی
جانبه اولور (مثنوی) کر شود بیمار دشمن با طبیب * ور کند کودك عداوت با ادیب * مثال آخرا کر مریض طبیبه
دشمن اوله واکر طفل استادنه عداوت ایده (مثنوی) در حقیقت رهزن جان خودند * راه عقل وجان خود را خود زدند
مریض وطفل حقیقتده کندی جانلرینك رهزنلریدر کندیلرینك عقلی وجانی یولنی کندیلر اوردیلر پس معناینه کندی
کندیلره دشمن اولدیلر (مثنوی) کازری کر خشم کیرد ز آفتاب * ماهیی کر خشم می کیرد ز آب * مثال آخر بر بوبجی
اکر فی المثل آفتابدن اوتری خشم طوته برماهی اکر فی المثل آبدن خشم طوته وآبه عداوت ایدوب کندیسنی
صودن طشره آته (مثنوی) تو یکی بنکر کرا دارد زیان * عاقبت که بود سیاه اختر ازان * سن برنظر ایله کورکه کیمه زیان
طوقنور عاقبت اندن سیاه اختر وبدبخت کیم اولور مقرردرکه آفتاب وآبه آندن ضرر کلیوب کازر وماهی خائب وخاسر
اولورلر (وقس علی هذا اعداء الانبیاء والاولیاء) (مثنوی) کر ترا حق آفریند زشت رو * هان مشو هم زشت رو هم زشت
خو * ور برد کفشت مرو در سنکلاخ * ور دو شاخستت مشو تو چارشاخ * اکر حق تبارك وتعالی سنی ای انسان
زشت رو کریه الصورة براد ایتسه آکاه اول هم زشت رو وهم زشت خو اولمه ظاهرا وباطنا خبیث وقبیح اولورسن که
علامت اهل جهنمدر اما اکر برکمسه بحسب الظاهر کریه الصورة ومن حیث الباطن تنزیه الصفه ولطیف السریره
اولسه اول صورت مکروهه اکا ضرر ویرمز وبرکمسه دخی لطیف الهیئت وقبیح السیرت اولسه اول هیئت حسنه اکا
فائده قیلمز پس (لا تبدیل لخلق الله) مضمونجه تغییر خلق ممکن دکلدر ولکن حسنوا اخلاقکم مفهومنجه تهذیب
اخلاق میسر وممکندر اکرچه بعضیلر الخلق کالخلق کما ان لا تبدیل لخلق الله کذلك لا تبدیل للخلق دیمشلردر ولکن
بو مبدل اولمین خلقدن مراد شول صفة غریزیه درکه انسان انلرله اوزرینه مجبول اولمشدر ومبدل اولان خلقدن مراد
شول سیرت بهیمیه درکه انسان آنی آب وکلدن حاصل قیلمشدر کفش آیاق قبنه دیرلر که زینت بادر وبورادہ زینت صوریه
وحسن بشریه دن استعارتدر وسنکلاخ طشلغه دیرلر بو محلده اخلاق ردیه واوصاف ذمیمه دن عبارتدر ودوشاخ
زشت روی وبدخو بلقدن کنایتدر وچارشاخ قبیح صورت وقبیح سیرت وقبح عمل وقبح عقیده دن عبارتدر پس

تقدیر معنی اولدرکه اکر اول خدای متعال سنك کفشکی کیدر رسه یعنی صورت جمیله وهیئت ملیحه کی ازاله
ایدرسه سن سنکلاخ اخلاق ذمیمه جانبنه کتمه تا کم ایکی وجهله قبیح اولمیه سن واکر سکا من حیث الصورة والسیرة
اولان قباحتدن ایکی شاخ وار ایسه سن قبح صورت وقبح سیرتله وسوء اعمال وسوء عقیدتله چارشاخ اولمه که اقبح
من کل قبیح اولورسن وقباحت وخباثتده نهایت مرتبه سن بولورسن دیمك اولور وجه آخر عداوت وحسد ایتدیکك
کمسه اکرسنك کفشکی ایلته سن طاشلق ایچنه کتمه یعنی اول سکا ضرر قصد ایلرسه سندخی اضرار اولان یره کتمه
واکر ایکی پاره ایسك درت پاره اولمه یعنی عداوت وحسدله بعض معصیت وقباحتله دوپاره منزله سنده اولمش ایکن
عداوت وحسدنی دخی اکا ضم ایلیوب چارپاره اولمه وقباحتی زیاده برزیاده قیلمه دیمك اولور (مثنوی) تو حسودی
کز فلان من کمترم * می فزاید کمتری در اخترم * سن حسد ایدیجیسن بویله دیوکه بن فلان کمسه دن کمترم بنم اختر
وطالعمده کمترلك زیاده ایلر یعنی فلان کمسه یه تابع اولمق وانقیاد قیلمق بنم طالعمده کمترلك زیاده ایلیوب دولت
وعزتمك نقصانه سببدر دیرسن بو معناده جائزدرکه بنم اخترمده کمترلك اول فلاندن زیاده می اولور یعنی بنم
طالعم کمترلکده اندن زیاده دکلدر پس بن اکا نیچون التیام قیلورم دیمك اولور (مثنوی) خود حسد نقصان
وعیب دیکرست * بلکه از جمله کیها بد ترست * حسد خود نقصان وبشقه برعیبدر بلکه جمیع نقصانلردن
قبیحرکدر (مثنوی) آن بلیس از ننك وعار کمتری * خویشتن افکند در صد ابتری * اول ابلیس کمترلکك ننك وعارندن
کمترلك نقصان معناسنه درکندیسنی یوز ابترلکه براقدیکه درکاه حقدن مردود اولوب ابدی کمتر وبدتر قالدی
(مثنوی) از حسد می خواست تا بالا بود * خود چه بالا بلکه خون پالا بود * حسدندن ایستدی
تا بالا واعلا اوله خود نه بالا بلکه قان آغلیجی اولور یعنی نه بالایه کتدی بلکه اول خصوصده کوزلرندن
قان سوزیجی اولور (مثنوی) آن ابوجهل از محمد ننك داشت * وز حسد خود را ببالا می فراشت * اول ابوجهل
حضرت رسولدن ننك وعار طوتدی وحسدندن کندیسنی بالایه یوجلتدی یعنی تکبرلك ایدوب کندوینی افضل
وعالیقدر طوتدی (مثنوی) بو الحکم نامش بد و بوجهل شد * ای بسا اهل از حسد نا اهل شد * انك نامی اول
بو الحکم ایدی وابوجهل اولدی ای چوق اهل که حسدندن نا اهل اولدی پس معلوم اولدیکه حسد سبب حرمان
وباعث خسران وخذلاندر وترك حسد ایلمك موصل قرب رحماندر (مثنوی) من ندیدم در جهان جست وجو *
هیچ اهلیت به از خوی نکو * بن جست وجو جهانده یعنی بو سعی وطلب عالمنده خوی نکودن بهتر اهلیت
کورمدم یعنی بو جهانده وطریق حضرت یزدانده اخلاق حمیده واوصاف پسندیده دن بهتر اهلیت
وقابلیت اولمز طریق تصوف همان حسن خلقدن عبارتدر (حسن الخلق نصف الدین) ودخی (حسن الخلق
خلق الله الاعظم) حدیثلری خلق نکونك فضائلنه دلالت وشهادت ایدر (مثنوی) در کذر از فضل وکستاخی وفن *
کار خدمت دارد و خلق حسن * فضلدن ومهارت وفندن کچ کار خدمت وخلق حسن طوتر یعنی بو یولده خدمت
ایلمك وحسن خلق صاحبی اولمق کار طوتر فضل وهنر کاره کلمز (مثنوی) انبیا را واسطه زان کرد حق *
تا پدید آید حسدها در قلق * حضرت حق انبیایی اول سببدن واسطه ایلدی کندیسیله خلق اورتاسنده تا قلق
واضطرابده حسدلر ظاهره کله یعنی صدور انسانیده مستور اولان حسدلر اول حسد اهلنك قلق واضطرابه
کلمسیله ظاهر اوله (مثنوی) زانکه کس را از خدا عاری نبود * حاسد حق هیچ دیاری نبود * زیرا کمسه یه
خدای تعالیدن عار وننك ایلمك اولمدی هیچ برفرد حضرت حقه حسد ایدیجی اولمدی (مثنوی) آنکسی کش
مثل خود پنداشتی * زان سبب با او حسد برداشتی * اول برکمسه که پیغمبرلری کندی کبی ظن ایلدی اول سببدن اکا
حسد قالدردی یعنی اول انبیادن برینه حسد ایلیوب اول بشر بندخی آنك کبی بشرم دیو اکا عداوت قیلدی
(مثنوی) چون مقرر شد بزرکی رسول * پس حسد ناید کسی را از قبول * پس بهر دوری ولیی قائمست * آزمایش
تا قیامت دائمست * چونکیم رسولك اولواغی مقرر اولدی تأیید سبحانی ودلائل حقانی ایله پس برکمسه یه حسد کلمز
رسولی قبول ایلمکدن زیرا اکرچه بشریت اعتباریله مشابهت وار در ایکن رسالت اعتباریله انسانه مشابهتلری یوقدر
پس رسولك مرتبه سن کوروب تعقل ایلین کمسه لر آنی قبول ایلدکاری جهتدن اکا حسدلری کلمز اما حسود اولان
کفره انلر پیغمبرلرك آثار واسرارنی تعقل ایلمشلر ومرتبه علیه لرینه واقف اولمشلردر بو اجلدن کافر اولمشلردر
بو یلدیرنسه دخی جائزدر چونکیم رسولك عظم شانی بعد الموت عند الخلائق مقرر اولدیسه پس حسد کلمز مؤمنیندن
بر احده آنی قبول ایلدیکندن اوتری پس هر بر دورده اول رسولك بر قائم مقامی ونائب منابی (الشیخ فی قومه کالنبی
فی امته) فحواسنجه برولی کامل اول نبینك مقامنه قائمدر وبو انبیا ومرسلین زماننده اولان امتحان بنه الآن قیامته دلك

باقی ودائمدرته کم انبیایی بشراعتقادایدوب وحسد بولنه کیدوب عاصی وفاسق اولدقلری کبی بعد الانبیا اولان اولیایی دخی کندیلری کبی بشرزعم ایدوب انلره حسد وبغض ایتمك واسطه سیله حقدن دوروحقیقتدن مهجوراولدیلر (اعاذنا الله وایاکم عن الحسد والعداوة للمشایخ فی الدین) (مثنوی) هرکراخوی نکوباشد برست * هرکسی کو شیشه دل باشد شکست * هرشول کمسه نك که خویی نکواوله اولیایه عداوتدن وضلالت وشقاوتدن قورتلدی وسعادت ابدیه یه وصول بولدی هربرکمسه که نازك دل اوله وخویی بداوله صندی وانکار ومخالفتدن خلاص اولمیوب اصحاب ناردن اولدی (مثنوی) پس امام حی مطلق آن ولیست * خواه ازنسل عمر خواه ازعلیست * پس امام حی مطلق اول مذکور اولان ولیدر وولی اول کمسه درکه حق آنك جمیع امورینه تولی ایدوب آنی معاصیدن حفظ ایلیه کما قال الله تعالی (وهو یتولی الصالحین) ودخی الولی هو الفانی فی الله والباقی بالله دیمکله دخی تعریف ایتمشلردر پس بوصفتله متصف اولان ولی مطلقا امام حی در ومقتدا وپیشوا اولدر من حیث الحقیقه اول ولی کرکسه حضرت عمرك نسلندندر کرکسه حضرت علینك نسلندندر یعنی بوامام زنده خواه نسل حضرت عمردن اولسون وخواه نسل حضرت علیدن اولسون وخواه بونلردن غیرینك نسلندن اولسون مقصود مرتبهٔ کماله ومبلغ رجاله وصولدر من ای نسل کان خلافا للامامیه زیرا انلرقتنده امام اولاد علیدن اولمق لازمدرحتی اقتدا ایدهلر لاسیما شیعه ور وافض حضرت عمره وانساله بالکلیه منکرلردر اما مشایخ صوفیه ظاهرا پادشاه وباطنا خلیفهٔ الهیه ووارث حضرت نبی اولان ولی یه اقتدا واتباع ایدرلر (مثنوی) مهدی وهادی ویست ای راه جو هم نهان وهم نشسته پیش رو * مهدی اولوب طوغری یوله کیدیجی وهدایت ایدیجی اول ولی خدا ووارث حضرت مصطفادرای طریق مستقیم طلب ایدیجی بعض نسخه ده ای بنك خو واقع اولمشدر معنی ای ابوخو یلو مؤمن دیمکدر هم نهاندر وهم یوزك اوکنده در یعنی هم باطنده وهم ظاهرده پیش روی ناسده اوترمشدر ومهدی موعود عند الامامیه امام محمد تقیدرکه هجرت نبوینك ایکی یوزاللی سکز سنه سنده متولد اولمشلردر وعند اهل السنة متولد اوله جقدر وآخر زمانده ظهور قیله جقدرته کم شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك اوچیوز التمش التنجی بابنده بیوررلر (ان لله خلیفة یخرج من عترة رسول الله ولد فاطمة یواطئ اسمه اسم رسول الله علیه السلام جده الحسن علی ابن ابی طالب یبایع بین الرکن والمقام یشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الخلق والخلق کذا وکذا الی آخره (مثنوی) اوچونورست وخرد جبریل اوست * اوولی کم ازو قندیل اوست * وانکه زین قندیل کم مشکات ماست * نوررا در مرتبه ترتیبهاست * اول ولی نورکبیدر وعقلی آنك جبریلیدر یعنی اول انسان کامل وولی فاضل نورالهی وضیای محمدی کبیدر وبین الخلیفه والمستخلف مشابهت تامه اولدیغی اعتبارله در حضرت نبی یه چونکم جبریل امین پیك رب العالمین اولدی کذلك وارثی اولان حضرت ولی یه عقلی جبریل مشابه سنده اولدی که جناب حضرتدن انواع اسرار وعلومی آخذ اولور واول ولی کامله آنی ایصال قیلور بومرتبه ده اولان کامله قطب الاقطاب وغوث الاکبر دینور که مثلا بوکامل مصباح کبیدر وبوندن مرتبه ده کم اولان ولی مثلا امامان وابدال سبعه کبی اول نوراعظمك قندیلیدر ومظهر ومشرقیدر واول کمسه که بوقندیل کبی اولمقدن من حیث المرتبه کم ودوندر در بزم مشکاتمز درمشکات جدارده اولان شول کوهٔ غیرنافذه یه دیرلر که جوانبی مسدود وخانه دن جانبی مکشوف اوله وحضرت خداوندکارك مشکات ماست تعبیرنده کندیلرك قطبیتنه وغوثیتنه اشارت وسائرك تبعیت وفرعیتنه ایما واردر زیرا نورك مرتبه ده ترتیبلری واردرکه بعض مرتبه بعضیسندن جناب حقه اقرب اولدیغی جهتدن افضل واشرفدر مثلا شول برآینه که بلاواسطه شمسه مقابلدر وبرآینه دخی که شمسه مقابل دکل لکن شمسه مقابل اولان آینه یه مقابل وبرآینه دخی کذلك بوآینهٔ ثانی یه مقابلدر هلم جرا پس آینه مفیض ومنیر اولدیغی جهتدن شریف ومفاض ومنار اولدیغی حیثیتدن دون وکثیفدر (مثنوی) زانکه هفتصد پرده دارد نورحق * پردهای نوردان چندین طبق * نورالهینك مرتبه ده ترتیبلری واردر اندن اوتریکه برموجب حدیث شریف ان لله سبعمائة حجاب من نور وظلمة) نوردن یدی یوز حجابی وکذلك ظلمتدن دخی یدی یوز حجابی واردر یعنی حقك نوری یدی یوز پرده طوتار حجبات نورالهی برموجب حدیث شریف بوقدر طبقه بیل (مثنوی) ازپس هر پرده قومی را مقام * صف صفنداین پرده هاشان امام * هر پرده نك اردندن برطائفه یه مقام واردر انلرك بو پرده لری صف صفدر امامه دلك بوهم وجهدر امامه دکن انلر صف صفدر بو پرده لرده یعنی هر پردهٔ نورانینك پسنده برقوم ایچون مقام واردر صف صف درلر من حیث المعنی انلرك بو پرده لری تا امام حقیقی یه دك وبو حجبات نورانیه نك اصولی یوزدر مثلا توبه ویقظه وانابت ومحاسبه وزهد وتقوی وعلم وحکمت وکرامت وولایت کبی تا الی مرتبهٔ

فنا فی الله وبقا بالله زیرا بومرتبهٔ فنا اندرفنا وبقا اندربقا مرتبهٔ امام کامل وپیشوای فاضلدرکه بومرتبه نك وراسنده برمرتبه دخی یوقدر وفروع حجبات نورانی یه نهایت یوقدرته کم (ان لله سبعین حجابا) ودخی ان لله سبعمائة حجاب ودخی ان لله سبعین الف حجاب من نور وظلمة حدیثلری کثرت فروع حجبات نورانیه یه دلالت ایلر (وقس علی هذا حجبات الظلمانیة (مثنوی) اهل صف آخرین ازضعف خویش * چشمشان طاقت ندارد نور پیش * آخرکی صفك اهلی کندیلرك ضعفندن انلرك چشمی اولك صفده اولان نوره طاقت طوتمز یعنی بصر بصیرتلری طاقت طوتمز ایلریکی صفك نورنه (مثنوی) وان صف پیش ازضعیفی بصر * تاب ناردروشنایی پیشتر * وکذلك اول اولك صف بصرلرینك ضعفندن طاقت کتورمزلر پیشتر اولان صفك روشنالغنه پیشتر باء عربیله اولورسه ده معنی زیاده رك روشنالغه دیمك اولور محصل برمفحوای (وفوق کل ذی علم علیم (تا ان الی ربك المنتهی) هرذی علم کندی فوقنده اولان علیمك علمندن واسرار وانوارندن غافل وجاهلدر وبرمقتضای (لا یعرف ذا الفضل الا ذووه) هرذی فضلی بیلان کندی کبی برفاضلدر وبومفهوم مؤید اولمغیچون (یعرفنا من کان من جنسنا وسائر الناس لنا منکرون) قولنی حضرت خداوندکار قائلدر (مثنوی) روشنیٔ کوحیات اولست * رنج جان وفتنهٔ این احولست * احولیها اندك اندك کم شود چونکه هفتصد بکذرد اویم شود * شول روشنالقکه اولکی صف اهلنك یعنی اصحاب توحیدك حیاتیدر بو احول ودوبین اولنلرك رنج جانی وفتنه وامتحانیدرکه ماننده خفاش اول روشنالغه طاقت طوتمزلر لکن احول لکلرکه ازجق ازجق بهدایت ربانی وبتعلیم وتربیهٔ مرشد یزدانی کم اوله وهرمرتبه ومقامه اوغرادقجه اکا مقید اولمیوب انلردن کذرقیله چونکم یدی یوز حجاب ومرتبه دن کچه اول عین بحر وحدت اولور وکندی تعین موهومیسندن خلاص بولور ومرتبه ده کندویی وجمیع کثراتی امواج دریا کبی مشاهده قیلور (مثنوی) آتشی کاصلاح آهن یازرست * کی صلاح آبی وسیب ترست * پس استعدادات اولیا وقابلیات اصفیا متفاوت اولدیغنه اشارت ایدوب بیوررلر شول برآتشکه آهنك ویازرك اصلاحیدر نجن اول آتش تروتازه ایوانك والمانك اصلاحیدر (مثنوی) سیب وآبی خامیٔ دارد خفیف * نه چوآهن تابشی خواهد لطیف) زیرا سیب وآبی برخفیف خاملق طوتر آهن کبی برلطیف تابش استمز (مثنوی) لیکن آهن رالطیف آن شعلهاست * کوجذوب تابش آن اژدهاست * لکن آهنه اول شعله لر لطیفدرکه اول آهن اژدرها کبی اولان آتشك تابش وحرارتی جذوبدر (مثنوی) هست آن آهن فقیر سخت کش * زیرپتك وآتشست اوسرخ وخوش * آهن اول سختکش وریاضتکش فقیردرکه پتك وچکیج وآتشك آلتنده اوسرخ وخوشدر پتك چکیج معناسنه در (مثنوی) حاجب آتش بودبی واسطه * دردل آتش رود بی رابطه * آهن کبی اولان فقیر آتشك حاجبی وپرده داری اولور واسطه سز ووسیله سز آتشك ایچنه کیدر یعنی آهندن مراد شول ذاتی وانانیتنی فانی قیلان سختکش درکه زیرپتك بلای یزدانی وآتش تجلیٔ ربانیده اول سرخ رو وخوشخودر اول فقیر حاجب آتش تجلیٔ الهی اولور بلاواسطه وقلب نارعشقه داخل اولور بلا رابطه اما سائر کسان بومرتبه ده دکلدر دیمك اولور (مثنوی) بی حجابی آب وفرزندان آب * پختکی زاتش نیابند وخطاب * واسطه دیکی بودیاتابهٔ * همچوپا رادر روش پاتابهٔ * یامکانی درمیان تاآن هوا * می شود سوزان ومی آرد بما * بی حجاب وواسطه شراب وابك فرزندلری یعنی آبدن نشو ونما وحیات بولنلر آتشدن پختلك وخطاب بولمزلر زیرا عنصر وفرزندان عنصر حجابسز وواسطه سز آتش تجلیٔ الهیدن پختلك بولمزلر وخطاب طوتمزلر برمفحوای (وجعلنا من الماء کل شیء حی) آبدن مراد علی طریقة ذکر الجزء وارادة الکل عناصر اربعه درو آب رکن اعظم اولدیغیچون آنی ذکر غیریسنی ذکر ایلمکدن مغنی اولدی وآبدن تولد ایلین اشیایه واسطه بردیك ویا برتابه در یعنی آبه وآبدن تولد ایلین اشیایه دیك ویا تابه واسطه لازم اولور تا آتشدن دیك وتابه واسطه سیله پختلك بوله مثلا ایاغه یوریمکده پاتابه یعنی آیاق باغی لازم اولدیغی کبی آیاق پاتابه واسطه سیله مشیه قادر اوله ویاخود میانده یعنی حرارت وهوا میانده شول برمکان کبی که تا اول حرارتدن سوزان اوله واول حرارتی بزه کتوره ایصال قیله بومعنی بما بزه دیمك اوزره درا کرماعربی اولوب آب معناسنه اولورسه معنی بویله اولورکه یاخود برمکان حرارت اوله که تا اول هوا اول مکان حرارتدن سوزان اوله واول حرارتی صویه کتوره وآنی کرم ایلیه مثلا بیابانلرده بعض آبکیرلرده اولان آبی هوا اشمسك حرارتندن کرم اولدقده اکا تأثیر ایدوب کرم ایلر بودخی وجهدر یااورته ده برمکان کرك تا اول هوا آتشدن سوزان وکرم اوله وآتشك حرارتی جامه ده اولان آبه کتوره حماملرده قوتنه لرسردکاری محل کبی که هوا آتشدن کرم اولوب اثواب وقوتنه لری قوری ایلرا کر اول اثوابی واسطه سز آتش اوزره قویه سن یانوب محو ونابید اولور اما آهن واسطه سز آتشك ایچنه قونور یانمز بلکه آتشله همرنك اولوب نورانیت تحصیل ایلر کذلك عناصر اربعه ومواليد ثلاثه بلاواسطة العقول

والنفوس والافلاك آتش تجلیء الهیه دن پخته لك آكه منزل وتربیه بوله منزل اما فقیر وفانی فی الله بوله دكلدر زیرا انك
دیدهٔ شهودنده بالكلیه اسباب ووسایط ووسائل محو اولمشدر ووحدت مطلقه ظهوره كلمشدر پس تجلیء الهی
وفیوضات ربانی اول حقدن بلا واسطه الور نته كم بیوررلر (مثنوی) پس فقیرانست كو بی واسطست * شعلها را
با وجودش رابطست * پس دل عالم ویست ایرا كه تن * می رسد از واسطهٔ این دل بفن * فقیر كه برشیئی اولمیان فانی
فی الله دیرلر پس فقیر فی الحقیقه اول كمسه یه دیرلر كه اول فقیر واسطه سزدر اول فقیرك وجودنه شعله لرك رابطه سی
واردر یعنی شعلهای تجلیء الهیه انك وجودنه رابطه ومتصلدر پس عند التحقیق دل عالم اول فانی فی الله اولان
فقیردر وعالم برجسد مسوای بلا روح كبیدر زیرا كه تن عالم بو دلك واسطه سیله فن وكاره واصل اولور وبو روح اعظمك
فرله انتظام بولور (كما قال القیصری فی شرح الفصوص ان الحق انما یتجلی لمرآة هذا الكامل فتنعكس الانوار
من قلبه الی العالم فیكون باقیا بوصول ذلك الفیض الیه فما دام هذا الانسان موجودا فی العالم فالعالم یكون
بوجوده محفوظا (مثنوی) دل نباشد تن چه داند كفت وكو * دل نجوید تن چه داند جست وجو * اكر دل اولمیه
بدن كفت وكویی نه بیلور اكر دل طالب اولمیه وبر نسنه یی مراد ایلمیه تن جست وجویی نه بیلور كذلك قلب عالم اولان
فقیر كامل وقطب فاضل اولمسه اكر عالم واكر آدم حقه متعلق اولان كفت وكویی نه بیلور وحقیقته منسوب اولان
جست وجویی نیجه قیلوردی والحاصل خلیفه سز رعایا قائم اولمز واحوال عالم انتظام بولمز جمله نك وجودی خلیفهٔ
خدا اولان كاملك باطنیله قائم اولدیغنه عرفانك شك وكمانی یوقدر (مثنوی) پس نظر كاه شعاع ان آهنست *
پس نظر كاه خدا دل نی تنست * پس شعاعك نظر كاهی اول آهندر كه مراد فقیر حقیقی اولان ولی كاملدر
پس خدانك نظر كاهی دلدر تن دكلدر دلدن مراد عالمك قلبی اولان ولی وتندن مراد صور عالمدر حق تعالینك
نظری اول مركز دائرهٔ جهان اولان ولی كامله دربدن مشابه سنده اولان عالمه آنك واسطه سیله تجلی ایلر (مثنوی)
باز این دلهای جزوی چون تنست * با دل صاحب دلی كو معدنست * كیرو بو جزوی دللر تن كبیدر شول
بر صاحب دلك دلنه نسبتله كه او معدندر یعنی قلوب خلایق تن حكمنده در شول صاحبدلك قلبنه نسبتله كه اول
صاحبدل معدن اسرار الهی ومنبع انوار ربانیه در بوقدر قلوب انسانی انك فیض ونورانیتیله زنده ومنوردر
(مثنوی) پس مثال وشرح خواهد این كلام * لیك ترسم تا نلغزد وهم عام * تا نكردد نیكویی برما بدی * این كه كفتم
هم نبد جز بیخودی * پای كژ را كفش كژ بهتر بود * مر كدا را دستكه بر در بود * بر موجب حدیث شریف (نحن
معاشر الانبیاء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس علی قدر عقولهم) طریقت ورثای انبیا دخی بودر كه
هر كسك عقلی یتدیكی یردن سویلرلر الا بیخودلق حالنده دكلدر اكر بر كسه نك معیار عقلندن ومقدار فهمندن
زیاده سوز سویلسك (المرء عدو لما جهل) مقتضاسنجه انكار ایلمكدن خالی اولمز (كما قال فی الاحیاء ولذا قال بعض
المشایخ كل لكل عبد بمعیار عقله وزن بمیزان علمه حتی یشبع بمقالك ولا ینكرلك) بو اجلدن حضرت خداوندكار
بیوررلر كه بو كلام چوق مثال وشرح استرلكن قورقرم شرح ایلیكه تا عوامك وهم وفهمی طاینمیه زیرا بو محل
مزالق افهام عوامدر تا كم بزم ایلوكمز بدلك اولمیه یعنی ارشاد انام وهدایت عوام ایچون سویلدیكمز وشرح ایلدیكمز
سبب ضلالت اولمیه ونیجه ضعیف الذهن اولان كژ فهملری ملحد قیلمیه بو مقدار سوز كه دیدم هم بیخودلقدن
غیری دكل ایدی یعنی بو اسرار وحقایقی كه نقل ایلدم مجرد كندی اختیاریمله دیمدم بلكه بیخود وبی اختیار
ارادت الهیه ایله سویلدم دیمك اولور پس پای كژه كفش كژ بهتر اولور یعنی فهم كژه بحكم مرتبه كلام كژ سویلمك
تفهیم ایله بهتر اولور زیرا تحقیقا كدا وبی نوانك دستكاهی یعنی قدرتی قپو اوزره اولور اكا درون خانه دن وصدر سرادن
سویلمك لایق دكلدر زیرا جواهر كلماتی نا محل یره اضاعه ایلمكدر (امتحان كردن پادشاه ان دو غلام را كه
نو خریده بود (مثنوی) پادشاهی دو غلام ارزان خرید * با یكی زان دو سخن كفت وشنید * بر پادشاه اوجوز ایكی
غلام صاتون آلدی اول ایكی غلامدن برینه پادشاه سوز سویلدی وآندن سوز اشتدی (مثنوی) یافتش زیرك
دل وشیرین جواب * از لب شكر چه زاید شكر آب * پادشاه اول غلامك برینی زیرك دل وشیرین جواب بولدی شكرلك
لبندن نه طوغر شكر صویی طوغر یعنی (كل شیء من الملیح ملیح) مقتضاسنجه ملیح اولان شكر لبدن صدور ایلین
كلام دخی ملیح وشیرین اولور (مثنوی) آدمی مخفیست در زیر زبان * این زبان پرده ست بر دركاه جان * آدمی لسان
التنده مخفیدر (كما قال علیه السلام المرء مخبوء تحت لسانه) بو زبان جانك دركاهی اوزره پرده در نته كم پرده رفع
اولمسه وراء حجابده اولان اشیا واسرار عیانه كلمز كذلك دهان ایچنده لسان ترجمان اولمسه وكشف استار
باطن قیلمسه جانك اسراری ظهوره كلمز وخانه سنده نهان اولان كسه نك معلومی اولمز (مثنوی) چون كه بادی پرده را

درهم كشید * سر صحن خانه شد برما پدید * مثلا چونكم بر یل پرده یی بر یره چكه خانه نك صحننك سری بزه آشكاره
اولدی كذلك چونكه انسان پرده سنی نفس بادی كشاده قیلسه وصاحب زبان اولان كمسه متكلم اولسه آنك
خانهٔ جاننك سری بزه ظاهر اولور وعارف اولان آنك كلامندن درونده اولان اسرارینه استدلال وانتقال قیلور (م ی)
كاندران خانه كهر یا كندمست * كنج زر یا جمله مار و كژدمست * كه اول خانه ده كهرمی یا بغدای می واردر التون
كنجی میدر یا خود جمله یلان وعقرب میدر یعنی اخلاق طیبه وعقاید مقبوله می واردر ویا خود اخلاق ذمیمه وعقاید
فاسده می واردر صاحب معرفت اوله نك معلومی اولور (مثنوی) یا درو كنجست وماری بر كران * زانكه نبود كنج زر
بی پاسبان * یا خود اول خانهٔ دلده كنجمی واردر كه آنك كنارنده برمار اوله زیرا كه التون كنجی پاسبانسز اولمز یعنی عارف
وعاقل اولان متكلمك كلامندن درونده اولان احوالنه استدلال ایلر كه اول متكلمك خانهٔ قلبنده خزینهٔ معارف
واسرار اولوب انك حفظی وحراستی ایچون نفس اماره صفتلرندن برماری اكا طلسم قیلمشدر واول واسطه ایله خزینهٔ
اسراری ساتر اولمشدر زیرا كه التون كنجی پاسبانسز اولمز پس بنه حصه بیاندن قصه بیانه رجوع ایدوب بیوررر (م ی)
بی تأمل او سخن كفتی چنان * كز پس پانصد تأمل دیكران * اول غلام فكرسز وتأملسز انجلین سوز سویلردیكه
غیریلر اول سوزی بشیوز تأملدن صكره سویلرلردی (مثنوی) كفتی در باطنش دریاستی * جمله دریا كوهر كویاستی *
دیدككه اول غلامك باطننده دریا وار ایدی جمله دریا سویلیجی كوهر ایدی یعنی جمیع دریا سرتاپا كویا كوهر كویا ایدی
(مثنوی) نور هر كوهر كزو تابان شدی * حق وباطل را ازو فرقان شدی * هر كوهرك نوریكه اول كوهردن تابان
اولیدی حق وباطلی اول كوهردن فرقان اولوردی كوهردن مراد جوهر كلام اولور یعنی هر جوهر كلامك نوریكه اول
كلامدن تابان وظاهر اولیدی اندن حق وباطله عظیم فرق حاصل اولوردی بو معناده نخی جائزدر كه دینه هر جوهر
كلامك نوریكه اول غلامدن ظاهر اولیدی حق وباطلی اول غلامدن فرق وتمیز ایلمك اولوردی (مثنوی) نور فرقان
فرق كردی بهر ما * ذره ذره حق وباطل را جدا * نته كم فرقانك نوری بزدن اوتری فرق ایلدی حق وباطلی بری
برندن ذره ذره جدا ایلدی فرقان قرآن عظیمك اسمیدر (كما قال ابن الاثیر الفرقان من اسماء القرآن لانه یفرق بین الحق
والباطل والحلال والحرام یقال فرقت بین الشیئین فرقا وفرقانا) ومنه الحدیث (قال علیه السلام انا محمد فرق
بین الناس ای بین المؤمنین والكافرین بتصدیقه وتكذیبه) ومنه الحدیث (فی صفته علیه السلام قال ان اسمی
فی الكتب السالفة الفارقلیطا ای یفرق بین الحق والباطل كذا فی النهایة (مثنوی) نور كوهر نور چشم ما شدی *
هم جواب وهم سؤال از ما بدی * اول كوهرك نوری بزم كوزمزك نوری اولیدی هم سؤال وهم جواب بزدن
اولوردی یعنی وحدت بین وحقیقت آیین اولان عقل كل كوهرینك نوری اكر بزم چشم قلبمزك نوری اولیدی
هم سؤال وجواب بزم حقیقتمزدن اولوردی وسائل ومجیب نفس واحد حكمنده بولوردی ووحدت ظهوره كلوب
وتفرقه برطرف اولوب فرقان عین قرآن اولوردی (مثنوی) چشم كژ كردی دو دیدی قرص ماه * چون سؤالست
این نظر در اشتباه * راست كرد آن چشم را در ماهتاب * تا یكی بینی تو مه را نك جواب * بیت اولده مصرع اول ما قبلنده
اولان مصرع ثانیده حرف استدراك تقدیر اولنغله مستدرك اولور مصرع ثانی مصرع اولده دو دیدی لفظنه
علت منزله سنده اولور تقدیر معنی بودر كه اكر نور جوهر حقیقت انسانیه بزم چشم دلمزه نور اولیدی هم سؤال وهم
جواب بزم حقیقتمزدن حاصل اولیدی لكن سن ای بی یقین چشم باطنك كژ ایلدك انكچون ایكی كوردك قرص ماه
حقیقی یی وقرص ماه حقیقت انسانیه یی كه اول عقل كل وحقیقت محمدیه دیدكلریدر انكچون ایكی كوردك ماه حقیقی كه
سؤال كبیدر بو نظر حالت اشتباه وشكوكده در زیرا سؤال شبهه دن حاصل اولور نته كم جواب یقین وراست بیلمكدن حاصل
اولور وبیت ثانی بو معنایه دلالت قیلور ماهتابده چشمك راست ایله تا بر كوره سن آنی اشته جواب یعنی راست ایله سن
چشم باطنكی نور توحید ایله ای ناظر ماهتاب اولان حقیقت بینلك نظرده اولان اشتباهی دفع ایلر نته كم سؤالده اولان
اشتباهی جواب دفع ایلر (مثنوی) فكرتت را راست كن نیكو نكر * هست آن فكرت شعاع آن كهر *
فكرتت كه كژ مبین نیكو نكر * هست هم نور وشعاع آن كهر * فكركی راست ایله ابو نظر قیل سنك اول فكرتك اول
كهرك شعاع وپرتویدر سنك قوت فكریه لك كه بعض امور مجهوله نك بیلنمسی ایچون بر آلتدر اكری كورمه ابو نظر
قیل هم اول كوهرك نور وشعاعی اولدی یعنی هم نور وشعاع اول بر جوهر انسانیه وحقیقت محمدیه اولدیكه
قوت فكریه نك حقیقتنه نظر اولنمسه شعاع اول جوهر عقل كل اولدیغنه اشتباه یوقدر (مثنوی) هر جوابی
كان ز كوش آید بدل * چشم كفت از من شنو آنرا بهل * هر بر جوابكه اول جواب كوشدن دله كلور یعنی
هر مشكل كشا اولان جواب كه قولاق جانبندن كوكله كلور وكوكل اول قولاقدن كوكله كلان جواب ایله متسلی اولور اول

جواب باصوابی فی الحقیقه بصر بصیرت دیدی بندن ایشت اول کوشی قو که اول چشم باطنه برآلتدر یعنی هر نقدر
علوم یقینیه واریسه که اول دافع مشکلات ورافع شبهاتدر آنی چشم باطن کوردی واسان واسطه سیله
کوش سائله ایر کوردی وکوشدن قلبه کلدی ومشکلن حل قیلدی پس من حیث الحقیقه اول جوابی چشم باطن
قائل اولدی (مثنوی) کوش دلالست وچشم اهل وصال * چشم صاحب حال وکوش اصحاب قال * کوش دلالدر
وچشم اهل وصالدر یعنی کوش دلال علوم یقینیه در وچشم باطن اهل وصالدر وبو معنی دخی جائزدر که
کوش منزله سنده اولان علمادلال علوم یقینیه در وچشم منزله سنده اولان عرفا واولیا اهل وصالدر یعنی چشم که
ارباب مشاهده دن عبارتدر هر بری صاحب حالدر وکوش که سمعله علوم استفاده ایلین کمسه لره اشارتدر انلر
اصحاب قیل وقالدر پس بو کوش منزله سنده قالنلرك دیده مرتبه سنه ایرنلرك مقاملرینك دخی خاصه سن بزه اعلام
ایدوب بیوررلر (مثنوی) در شنود کوش تبدیل صفات * در عیان دیدها تبدیل ذات * کوشك استماعنده
صفاتك تبدیلی واردر چشملرك عیاننده تبدیل ذات واردر یعنی کوشك استماعی مرتبه سنده تبدیل صفات
واردر مثلا برکسه غضبله وعدم عفوله وسائرله متصف ایدی (والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس والله یحب
المحسنین) کلامن ایشتدی وانکله ایش ایتدی کظم غیظ وعفو واحسانله متصف اولدی ودخی برکسه بخیل
ایدی (ومن یوق شح نفسه فاولئك هم المفلحون) آیتن ایشتدی وبخیل وشحیح اولمقدن حذر ایلدی متقی اولدی
(ومثل الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله) قولنی استماع ایلدی وموجبله عمل قیلدی سخی ومنفق اولدی ماحصل
هر برآیت وحدیثی وکلمات مشایخی کوش ایدوب وآنکله عمل قیلمقده اخلاق ذمیمه سی اخلاق حمیده یه مبدل
اولور پس بو جهتدن شنود کوش مرتبه سنده تبدیل ذات واردیدکار بنه مثال اولدر که برکسه (لن یرا احدکم ربه
حتی یموت) حدیثنك فحواسنجه اولمینجه ربیسنی کورمز وتبدیل ذات قیلمینجه مشاهدهٔ وجود مطلق قیلماز البتّه
رؤیت ومعاینه تبدیل ذات بشریه یی مستلزمدر زیرا انشاء عنصریه نك تجلیٔ ذاتیه ورؤیت جمال وجود مطلقه
مع بقیة الوجود طاقتی یوقدر (فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا وخر موسی صعقا) آیتنك فحواسنجه کورکه حضرت
موسی علیه السلام اول تجلی وقتنده مغشی علیه دوشوب وجود بشریه سی فنایه وبیخودلکه مبدل اولدی پس
صحوه کلدکده جناب حقی مع بقاء ذات البشریه معاینه قیلمقدن (سبحانك تبت الیك) دیمکله تنزیه قیلدی
وبلا تبدیل ذات بشریت اولان رؤیتدن تائب اولدی پس ربلرین کورنلر اولا موت اختیاریله اولنلر وکندیلرنی ذات
حقده فانی قیلنلر وتبدیل ذات بشریت ایتمکله ابدال مرتبه سن بولنلردر پس مع الغیریة وذات البشریتله معاینهٔ
ذات الهیه محال اولدیغی ایچون عارفان حقیقت (لا یری الله الا الله) دیدیلر ومشاهدهٔ حقیقت ایدنلر بنه رؤیتی
حقله مشاهده ایلدکلرینه اقرار وشهادت ایدوب (رأیت ربی فقال من انت قلت انت) قولنی بو معنایه
تصدیق ایچون ادا ایلدیلر پس اهل شهودك دیده لری معاینهٔ حضرت ذات ربوبیت ایلدکده ذات موهومیت وانانیت
عارضیه لری فنایه مبدل اولوب وحقیقت مطلقه ظهوره کلوب مع نور الوحدة المطلقه معاینهٔ وحدت الهیه ووجود
ربانیه قیلدیلری اهلنه بغایت واضح ومعلوم ونااهله مجهول ونامفهومدر انکچون بو محلی چوق کمسه فهم ایده میوب
وعند المعاینه تبدیل ذات ایلمك نه دیمکدر بیله میوب مشربنه مناسب معنایه ومذهبنه موافق فحوایه ذاهب
اولمشدر لکن مشرب تحقیقدن خارج وجادهٔ توفیقدن بیرون اولدقلری ادنی مرتبه عرفانی اولنلره عیان وبیاندر
فافهم تفهم بو بیتك مصرع اولیله تبدیل صفاته ومصرع ثانیسیله ذاته اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) زآتش
از علمت یقین شد از سخن * پختکی جودر یقین منزل مکن * زآتش متعلقدر مصرع ثانیده اولان پختکی جویه
واز سخن یقین شدن تمیز درای من حیث الکلام دیمکدر وزآتش قرینه سیله یقین شددن صکره برمفعول به تقدیر
اولنور که اول یقین شد باتش دیمکدر وتقدیر معنای بیت بو درکه ای طالب حق اکر سنك علمك آتشه سخن وکلام
جهتندن یقین اولدیسه آتشدن پخته لك دیله علم الیقینده منزل ایلمه بیلمکل که عند المشایخ یقین اوچ قسمدر علم
الیقین وعین الیقین وحق الیقیندر وبو اوچ نوع یقینك مثالی مثلا اولدرکه برآتش طالبی اولان کمسه برمنزلده
اولسه که آنده آتش کورمسه پس برمعتمد علیه مرشد صادق اول طالبه دیسه که ای طالب نار فلان مقامده
نار برانوار واردر بن اندن اخبار ایلرم وصحیح سویلرم پس بو مرشد صادقك کلامی جهتندن اول طالبك آتشه علمی
یقین اولمسنه علم الیقین دیرلر بعده اول طالب اول مقامه سفر ایدوب واروب انده رأی العین اول ناری کورمسنه
عین الیقین واول ناره داخل اولوب کندیی پخته وسوزان قیلمسنه حق الیقین دیرلر پس علم الیقین مرتبه سنده
تبدیل صفات واردر که اوجهلك علمه مبدل اولمسیدر وحق الیقین مرتبه سنده تبدیل ذات بشریه واردرکه

اول خاملق کیدوب آتش تجلیٔ الهیه دن پخته اولوب ونار عشق ربانیه ایله کندینی سوزان قیلوب ذاتی رنك تجلیٔ آتش
الهیه وانوار ربانیه یه مبدل قیلمقدر پس عین الیقین وحق الیقین مرتبه سنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) تا نسوزی
نیست آن عین الیقین * این یقین خواهی در آتش در نشین * تا آتش تجلی یه یانمیه سن ونار عشق ایچره پخته اولمیه سن
اول عین الیقین دکلدر یعنی نفس یقین اولان رؤیت ومشاهده دکلدر بو یقینی استرایسك عشق آتشنده اوتور یعنی اکر
بو مرتبه یقین استرایسك آتش عشق الهی ایچره اوتور وکندینی حق الیقین مرتبه سنه یتوروب تا مشاهدهٔ حقیقت
حاصل اوله (کما قال ابن الفارض) (بیت) اسافر من علم الیقین لعینه * الی حقه حیث الحقیقة رحلتی (م ی) کوش
چون نافذ بود دیده شود * ورنه قل در کوش پیچیده شود * بر موجب حدیث شریف اساس کل خیر حسن الاستماع
فحن بر کوش حسن استماع قیله وحقایق معنایه نافذ وواصل اوله دیده اولور ومشاهدهٔ حقیقت قیلور وبصر مرتبه سن
بولور والا اکر حقایق معنایه نافذ اولمیه وحسن استماع ایله استماع قیلمیه قول کوشده پیچیده اولور ودرونه کرمیوب
برونده قالور پس بصر بصیرت کشاده اولمیوب مشاهدهٔ اسرار الهیه دن محروم اولور (قال الله تعالی ان فی ذلك
لذکری لمن کان له قلب او القی السمع وهو شهید) وقال الله تعالی فبشر عبادی الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه
اولئك الذین هداهم الله واولئك هم اولو الالباب (م ی) این سخن پایان ندارد باز کرد * تا که شه با آن غلامانش چه کرد
بو سوزکه مراد معارف الهیه در پایان ونهایت طوتمز حکایه یه رجوع ایله تا که شاه کندینك اول غلاملرینه
نه ایلدی وآنلره نه سویلدی (براه کردن شاه یکی را زان دو غلام وپرسیدن ازین دیکر (مثنوی) آن غلامك را
چو دید اهل ذکا * آن دکر را کرد اشارت که بیا * پادشاه چون اول غلام جکی ذکا وادراك اهلی کوردی اول بریسنه
اشارت ایلدیکه کل (مثنوی) کاف رحمت کفتمش تصغیر نیست * جد کوید فرزندکم تحقیر نیست * بو بیت سؤال
مقدره جوابدر کان برسائل دیرکه اول عالم ودانا اولان غلامه غلامك دیو تصغیر ایله ایراد ایلدیکز تصغیر وتحقیر عالم
خود نوعا بر کناهدر پس وجهندر بیوررلر که کاف مرحمت دیدم اکا تصغیر دکلدر نته کم دده اوغلنه فرزندکم دیر
یعنی اوغلنجغم دیو ترحم قیلوب تحقیر دکلدر نته کم صیغهٔ تصغیر ایچون یعنی تصغیر تحقیر ایچون کلور ترحم
معناسن دخی اداقیلور (کما وقع فی القرآن یابنی لا تقصص رؤیاك علی اخوتك) وقال ابراهیم لاسمعیل یابنی انی اری
فی المنام انی اذبحك) بو صیغه لر ترحم ایچوندر (مثنوی) چون بیامد آن دوم در پیش شاه * بود اوکنده دهان
دندان سیاه * چونکه اول ایکنجی غلام شاهك قتنه کلدی اول غلام قوقش آغزلو سیاه دیشلو ایدی (مثنوی)
کرچه شه ناخوش شد از کفتار او * جست وجویی کرد هم ز اسرار او * اکرچه پادشاه انك کفتارندن ناخوش
وبیحضور اولدی اول غلامك اسرارندن هم برنوع جست وجو ایلدی (مثنوی) کفت با این شکل واین کنده دهان
دور بنشین لیك زان سوتر مران * پادشاه اول غلامه ایتدی بو شکل ایله وبو آغز قوقوسیله ایراق اوتور لیکن
اول جانبدن سورمه یعنی اول مکاندن اوترك کتمه یعنی آغزك قوقوسی کلجك مرتبه ده طوروب اندن اوته کتمه
دیدی (مثنوی) که تو اهل نامه ورقعه بدی * نی جلیس ویار وهم بقعه بدی * شمعی مرحوم بو بیته زیرا سن نامه
ورقعه نك اهلی اولدك یعنی سنکله ایراقدن سو یلشمك کرکدر مصاحب ویار وهمخانه اولمدك یعنی لایق دکلدرکه
سن بکا قرین ودوست وهم حجره اوله سن دیمشدر لکن سباق وسیاقه مناسب دکلدر سباق وسیاقه مناسب
اولان معنی بودرکه دینه اول جانبدن اوترك کتمه زیرا که اهل نامه ورقعه اولورسن بمله جلیس ویار وهم بقعه اولمزسن
مصرع اول علتدر زان سوتر مران لفظنه بونده تعریض واردر حضور شاه حقیقتدن دور اولنلرك اهل کتاب ورقعه
اولمسنه وانلر جناب حقله معامله ومکالمه یی کتب ورقاع واسطه سیله قیلمسنه (مثنوی) تا علاج آن دهان تو کنیم
تو حبیب وما طبیب پرفنیم * تا سنك اول دهانکه علاج ایده لم سن حبیب وخوبسن وبز پرفن وحاذق طبیبز
(مثنوی) بهر کیکی نو کلیمی سوختن * نیست لایق از تو دیده دوختن * مثلا پره دن اوتری بریکی کلیمی یاقمق لایق
دکلدر همچنان سندن کوز دیکمك یعنی سندن اعراض ایدوب اغماض عین ایلمك لایق ومناسب دکلدر پره دن
اوتری بریکی کلیمی یاقمق لایق اولمدیغی کبی (مثنوی) با همه بنشین دوسه دستان بکو * تا ببینم صورت عقلت نکو *
بو دوکلی عیبکله بیله اوتور ایکی اوچ حکایه سویله وماجرا واحوالکی نقل ایله تا کم سنك عقلکك صورتنی نیکو کورم
یعنی سنك عقلکك مرتبه سنی تمام کما ینبغی بیلم دیدی (مثنوی) آن یکی را پس فرستاد او بکار * سوی حمامی که
رو خود را بخار * پس پادشاه اول ذکی غلامی ایشه کوندردی برحمام جانبنه بویله دیوکه یوری کندیکی
قاشی ودرن ووسخدن کندینی پاك ایله دیدی ووجودنی تطهیر ایلمکه رمز واشارت ایلدی (مثنوی)
وین دکر را کفت خه تو زیرکی * صد غلامی در حقیقت نی یکی * بو برغلامه پادشاه خطاب ایدوب دیدی آفرین سن

زیرکسن حقیقتده بوز غلامسن بر غلام دکلسن (مثنوی) آن نه که خواجه تاش تو نمود * از تو ما را سردی کرد
آن حسود * اول دکلسن که سنک خواجه تاشک کوستردی یعنی سنک حقکده قدح ومذمت ایدوب وافر عیوب
وذنوبکی سویلدی اول حسود بزی سندن اووجهله سرد ایلدی اول غلام سنک حقکده (مثنوی) کفت
اودزد وکژ ست وکژنشین * حیز ونامرد وخبیثست وخبین * ایدیکه اودزددر واکری اوتریجیدر حیز ونامرد
وخبیث وخبیندر خبین بونده دنی وابتر معناسنه در بعض نسخه ده نجس ونامرد و چنانست وچنین واقعدر معنی
نجس ونامرد در وانجلین وبونجلیندر دیمک اولور (مثنوی) کفت پیوسته بدست اوراستکو * راستکویی
من ندیدستم چو او * پادشاه حضورنده مخاطب اولان غلام پادشاهه بووجهله آغز آچوب کلام ایلیوب
دیدیکه پادشاهم اول غلام پیوسته راستکو اولمشدر یعنی علی الدوام طوغری سویلیجی اولمشدر بن انجلین
بر راستکوی کورممشم (مثنوی) راستکویی در نهادش خلقتیست * هرچه کوید من نکویم آن تهیست *
راستکو بلک انک طبعنده خلق وجبلیدر وهرنه دیرسه بن دیمزم که اول خالی وعبثدر (م ی) کژ ندانم آن نکو اندیش را *
متهم دارم وجود خویش را * اول ایو فکرلویی اکری بیلمزم وکژا کلمزم کندی وجودمی متهم طوترمکه اول غلامی متهم
قیلمزم (مثنوی) باشد اودر من ببیند عیبها * من نبینم در وجود خود شها * اوله که اول غلام بنده عیبلر کوره
یعنی احتمالدرکه اول رفیق اولان غلام بنم وجودمده نیجه قبایح مشاهده قیله ای پادشاهم بن اول عیوب وقبایحی
کندی وجودمده کورمیم دیدی (مثنوی) هر کسی کر عیب خود دیدی ز پیش * کی بدی فارغ وی از اصلاح خویش
هر برکسه اکر کندی عیبنی اولدن کوریدی عیوب ناسه نظر قیلمزدی یعنی مقدم کندی قباحتنه مطلع اولیدی اول
کمسه کندینک اصلاحندن وعیوبندن هیچ فارغ اولوردی یعنی فارغ اولمزدی (مثنوی) غافلند این خلق از خود ای پدر
لاجرم کویند عیب همدکر * ای پدر بو خلق کندیلرندن غافلدر اول سببدن بری برینک عیبنی سویلرلر (مثنوی)
من نبینم روی خود را ای شمن * من ببینم روی تو تو روی من * ای شمن بن کندی یوزمی کورمزم یعنی ای عابد صنم
بوجمله یه معلومدرکه بن کندی یوزمی کورمزم بن سنک یوزیکی کوروروم سن بنم یوزمی کورورسن (مثنوی) آنکسی که
او ببیند روی خویش * نور او از نور خلقانست بیش * اول برکمسه که اوکندینک یوزنی کورر یعنی کندی ذاتی
کورر وجمیع احوال واوصافنه نظر ایدر کوررانک نوری خلایقک نورندن زیاده درکه اول ناظر بنور الله اولان عارف
واصلدر (مثنوی) کر بمیرد دید او باقی بود * زانکه دیدش دید خلاقی بود * اول کمسه اکر اوله انک کورمسی باقی اولور
زیرا که انک کورمسی خلاقه منسوب اولان کورمکدر پس خدایه منسوب اولان اوصافه فنا کلمز (مثنوی)
نور حسی نبود آن نوری که او * روی خود محسوس بیند پیش رو * حسه منسوب اولان نور اولمز اول برنور که اوکندینک
یوزنی محسوس وآشکاره کوره یوزینک اوکنده یعنی نور حسی دکلدر شول برنور که انک صاحبی کندی ذات
وصفاتنی اول نورله آشکاره مشاهده قیله کندی قننده وغیرینک تعریف وتعلیمنه محتاج اولمیه (مثنوی) کفت اکنون
عیبهای او بکو * آنچنانکه او بکفت آن عیب تو * پادشاه اول غلامه ایتدی الآن اول غلامک عیبلرنی سویله
انجلین که اول غلام سنک عیبکدن سویلدی (مثنوی) تا بدانم که تو غمخوار منی * کدخدای ملکت کار منی *
تا بیلیم که سن بنم یار وغمخوارمسن بنم ملکت وکارمک کدخدامی ووکیلیسن (مثنوی) کفت ای شه من
بکویم عیبهاش * کرچه هست او مر مرا خوش خواجه تاش * بوغلام ایتدی ای پادشاهم بن اول غلامک عیبلرنی
دییم اکرچه اول غلام بکا خوش ونافع خواجه تاشدر (مثنوی) عیب او مهر ووفا ومردمی * عیب او صدق وذکا
وهمدمی * کمترین عیبش جوانمردی وداد * آن جوانمردی که جان را هم بداد * اول غلام کندو دهان وپاکیزه جنان
اول غلام علیم اللسانه غائبانه مدح وثنا قیلدقدن صکره پادشاه جهانه دیدیکه پادشاهم اول غلامک عیبی
محبت ووفا ومردملکدر اول غلامک عیبی صدق وزیرکلک وهمدملکدر آنک کمترین عیبی جوانمردلک وعدلدر اول
بر جوانمرددرکه جانی دخی وردی یعنی اول مرتبه جوانمردلک که جانی دخی وردی وبذل قیلدی بو ابیات
شریفه ده محسنات بدیعیه دن مدح بما یشبه الذم وارددر کقول النابغة (بیت) فلا عیب فیهم غیران سیوفهم *
بهن فلول من قراع الکتائب * یعنی ممدوح اولان قومده هیچ عیب یوقدر بونلرک تحقیقا سیوفی مضاربهٔ جیوشدن
انلرده کسوردن غیری عیب یوقدر دیمکدر یعنی مضاربهٔ جیوشدن سیفک فلولی اکر عیب ایسه سندخی اول
قومه عیب اثبات ایلهسن بو سیفک مضاربهٔ اعدادن کسوری عیب اولمق محالدر زیرا کمال شجاعتدن کنایه در
کذلک مهر ووفا وصدق وصفانک عیب اولمسی محالدر پس کمترین عیبی جوانمردی ودادده کلرنده نکته بودرکه
(حسنات الابرار سیئات المقربین) فحواسنجه کویا بو خصال حمیده انک علو شانته نسبت عیب منزله سنده در

وارقیاس

وارقیاس ایله انک شان شریفی نه مرتبه دردیمکی اشعار ایلر (مثنوی) صد هزاران جان خدا کرده بدید *
چه جوانمردی بود کان را ندید * ور بدیدی کی بجان بخلش بدی * بهر یک جان کی چنین غمکین شدی * بو ابیاتک ما قبلنه
مناسبتی اولدرکه بیورمشلردیکه اول مرتبه جوانمرد ایدیکه جانن دخی وردی وخدای متعالک انک مکافاتنده
صدهزاران جان بدید وآشکاره ایلمشدر نیجه جوانمردلک ممکن اولور برکمسه که اول برجان مقابلنده صدهزار
معوض اولان جانی کورمیه واکر کوریدی نچن جان ورمکه بخیل اولوردی برجان ایچون نچن بویله غمکین اولوردی
(مثنوی) بر لب جو بخل آب آنرا بود * کو ز جوی آب نابینا بود * مثلا لب جوده بخل آب اول کمسه یه اولور که
اول کمسه آب جودن نابینا اوله محققدرکه خلف وعوضه متیقن اولان کمسه متاع وعرض بودنیاده جود ایلر (کما قال
علیه السلام من تیقن بالخلف جاد فی السلف (مثنوی) کفت پیغامبر که هر که از یقین * داند او پاداش خود در یوم دین *
حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی که هر کیم که یقیندن اول کمسه یوم دینده اولان کندینک جزا وعوضنی بیله
یعنی دنیاده بذل ایلدیکی شیئه یوم قیامتده اضعاف ومضاعف اجر اوله جغنه متیقن اوله (مثنوی) که یکی را ده عوض
می آیدش * هر زمان جود دکرکون زایدش * که برایچون اکا اون عوض کلور یعنی بر مبذول اولان شیئ ایچون
ادنی مرتبه اکا اون عوض کله جکن بیلسه ومتیقن اولسه هرزمان اکا بردرلو جود طوغروب هردمده مالک اولدیغی
شیئی فی سبیل الله بذل وانفاق ایلمکه سعی ایلردی (مثنوی) جود جمله از عوضها دیدنست * پس عوض دیدن
ضد ترسیدنست * جمله اهل سخانک جودی عوضلر کورمکدندر پس عوض کورمک خوفک ضدیدر یعنی
بذل وانفاق ایلدیکی شیئک اضعاف ومضاعف عوضنی مشاهده قیلمق آنک زوالندن وتلف اولمسندن خوف ایلمک
ضدیدرکه اهل جودک قلبنده خوف تلف قالمامشدر (مثنوی) بخل نادیدن بود اعواض را * شاد دارد
دید در خواض را * بخل عوضلری کورممکدر برکمسه بذل ایلدیکی ماله عوضلری مشاهده ایلمسه بخیل وممسک
اولور اکر آنک مقابله سنده نیجه اعواض مشاهده ایلسه بذل وانفاق ایلدکده شاد ومسرور اولور نته کم خواضی دری
کورمک شاد طوتر خواض غواض معناسنه در دریایه غوص ایلیوب در وجواهر اخراج ایلین کمسه یی اولا دری
کورمک شاد ومسرور ایلر اول ملاحظه ایله دریایه غوص ایلمک اکا سهل کلور (مثنوی) پس بعالم هیچ کس نبود
بخیل * زانکه کس چیزی نبازد بی بدیل * پس عالمده هیچ کمسه بخیل اولمز زیرا که کمسه بذل وعوضسز برشیئ بذل وفدا
ایلمز بخیل اولدرکه ماله زیاده محبت ایلدیکندن آنی امساک ایلیه ومالی امساک ایلمسی اندن اعلا واولی برشیئ
کورمدیکندن حاصل اولور اکر ممسک اولان کمسه مالنک اعواض وفوائدینی مشاهده ایلیدی بخیل وممسک اولمیوب
باذل ومنفق اولوردی پس بو اعتبار اوزره عالمده هیچ بر بخیل اولمزدی زیرا جمع ماله محبت ایلین اهل امساک استرکه
مالنی ربح وسود وفوائد واعواض مقابله سنده بذل ایلیه چونکم بذل وعوض مقابله سنده مال بذل ایلمک هرکسک
شاننده اولدیسه پس عالمده هیچ برکمسه بخل ایله متصف اولمش اولوردی بلکه بخیل وممسک اولنلرک بخلی عوض
کورممکدن ناشی اولور اکر عوض وبذلی کوریدی بخل وامساک خود قالمزدی زیرا مالدارلرک خود شاننده درکه
عوض کوردکاری یره هزار رغبت ومحبت ایله ماللرینی ویروب اول پرفائده اولان شیئی اشترا ایدرلر بو بیتک مفهوم ومآلی
اولدرکه هر انسانده من وجه بخل صفتی یوقدر اول کمسه که بخل وامساک ایله موصوف اولمشدر آنک عوض وبذل
کورمدیکندندر پس آنک بخلی علمی ومشاهده سی اولمدیغندن اولور بو بیت دخی بو معنایی توضیح وتفسیر قیلور
(مثنوی) پس سخا از چشم آمد نه ز دست * دید دارد کار جز بینا نرست * پس سخا چشمدن کلدی الدن کلمدی کاری کوز
طوتر بینادن غیری قورتلمدی یعنی مالنی وجانی فی سبیل الله بذل وانفاق ایلمک آنک مقابله سنده اجر جزیل
وعوض جلیل مشاهده ایلمکدن ظهوره کلور وبصر بصیرتدن حاصل اولور مجرد جوارح واعضادن دکل پس کار
وشانی بو یولده اهل دیده طوترو بو یولده بینادل اولنلردن غیریسی خلاص اولمدی وکوردل اولوب امساک قیلنلر
فوائد واعواض بولمدی وناجی اولمدی پس ینه حصه دن قصه بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عیب دیکرانکه
خود بین نیست او * هست او در هستیء خود عیب جو * حضور شاهده اولان غلام اول حمامه کیدن غلامک
ینه غائبانه بو کونه مدحنه باشلیوب دیدی پادشاهم اول غلامک برغیری عیبی بو که اول غلام خودبین ومتکبر دکلدر
اول غلام کندینک ذاتنده اولان عیبی استیجیدر (مثنوی) عیب کوی وعیب جوی خود بدست * با همه نیکو
وبا خود بد بدست * اول غلام کندینک عیبنی طلب ایلیجی وکندینک عیبنی سویلیجیدر جمیع خلقله ایو وکندیسیله
بد اولمش ونفسنی متهم قیلمشدر (مثنوی) کفت شه جلدی مکن در مدح یار * مدح خود در ضمن مدح او میار *
پادشاه حضورنده اولان غلامدن چونکم اول غائب اولان غلام حقنده بو قدر مدح وثنا ایلمک ایشتدی اکا ایتدی

یارکی مدح ایلمکلکده دلیرلك وبهادرلق ایله کندی مدحنی انك مدحی ضمننده کتورمه (مثنوی) زانکه من
در امتحان آرم ورا * شرمساری آیدت در ماورا * زیرا که بن اول غلامی امتحانه کتوررم سکا حیا وشرمسارلق کلور
ماوراده یعنی اکر انك حقنده ایلدیکك مدحك خلافی واقع اولورسه شمدیکی وقتك وراسنده اولان وقت وزمانده
سکا صکره شرم وحیا کلور دیمك اولور (قسم غلام در صدق ووفای یار خود از طهارت ظن خود) (مثنوی) کفت
نی والله وبالله العظیم * مالك الملك وبرحمان ورحیم * چونکه پادشاه بو غلامه سن یارکك مدحی ضمننده کندی مدحك
ایلرسن وآنی وقایه وروپوش ایدوب کندی حسب حالکی سویلرسن دیدی وکندویی بو اسلوب اوزره مدح ایلر توهم
ایلدی لازم کلدیکه اول غلام کندینك صدق وخلوصنی واول غلام واسطه سیله کندی نفسنی مدح ایلمك مراد
قیلمدیغی ذات وصفات حقه قسم ایلمکله اعلام وافهام ایلیه پس بو کونه قسم ایلیوب دیدی والله وبالله العظیم اویله
الله که جمله ملکك مالکیدر ودخی رحمان ورحیم حقیچون اول غلامی مدح ایلمکدن مرادم کندی نفسمی مدح ایلمك
دکلدر (مثنوی) آن خدایی که فرستاد انبیا * نه بحاجت بل بفضل وکبریا * قسم ایلدیکم خدا اول برخدادرکه
عبادنه انبیا کوندردی حاجت سببیله کوندرمدی بلکه فضل وکبریا سببیله کوندردی یعنی حق تعالی خلقی ارشاد
وهدایت ایلمکده عاجز اولوب پس انبیایه محتاج اولوب اول احتیاج سببیله خلقه انلری ارسال ایلمدی بلکه مطلقا
فضل وکبریاسنك اقتضاسیله ارسال ایلدیکه انبیایی خلقه کوندرمسی مجرد انلره انعام واحسان ایچوندر (مثنوی
آن خداوندی که از خاك ذلیل * آفرید او شهسواران جلیل * اول الله برخداوندرکه خوار وذلیل خاکدن اول
خداوند شهسواران جلیل یاراتدی واولو پادشاهلر خلق ایتدی شهسوارلردن مراد انبیا ومرسلین واولیای کزین اولور
(مثنوی) پاکشان کرد از مزاج خاکیان * بکذراند از تك افلاکیان * اول خداوند آنلری مزاج خاکیاندن پاك ایلدی
یعنی اول شهسواران میدان حقیقت اولان انبیا واولیایی خاکه منسوب اولان مخلوقلك مزاجندن پاك قیلدی
وافلاکیلرك تك وپویندن ایلرو کچوردی یعنی افلاکه منسوب اولان املاکك مراتبندن آنلرك مرتبه لرینی عالی
وبرتر قیلدی (مثنوی) برکرفت از نار ونور صاف ساخت * وانکه او بر جمله انوار تاخت * آن سنا برقیکه بر ارواح تافت
* تا که آدم معرفت زان نور یافت * آن کز آدم رست ودست شیث چید * پس خلیفه ش کرد آدم کان بدید * واول
خداوند عظیم الشاندرکه اولادنی آب وخاك ونارك وجودی بوغیکن نار جلالهٔ ذاتیه دن برشعله طوتدی واخذ
ایلدی وآنی نور صافی وجمال وافی دوزدی واندنصکره اول نور صاف جمیع انوارك اوزرینه چاپدی یعنی نور صافنك
وجودندن سائر انوارك وجودی ظهوره کلدکدنصکره اول جمله انوار مجرده وارواح قدسیه اوزره چاپدی وتابان
اولدیکه مراد بو نور صافیدن عقل اول وحقیقت محمدیه در ونار دن مراد نار عنصری دکلدر زیرا نار عنصری بعد
وجود الافلاکدر فکیف که اول وجوده کان عقل اولك محل اقتباسی اوله اول روشن بر برق حقیچونکه ارواح اوزره
بلدرادی یعنی اول برق الهینك ضوئی ویاخود عالیسی که جمیع ارواح اوزره تابان اولدی وطلوع قیلدی تا که آدم
علیه السلام حضرتلری معرفت اسمایی اول نور صافدن وحقیقت احمدیه دن بولدی اول نور حقیچونکه اول نور حضرت
آدمدن بتدی وشیث پیغمبر علیه السلامك الی دیردی یعنی اول علم ومعرفت حقیچونکه آدم علیه السلامدن بتدی
وحاصل اولدی شیث نبی حضرتلری آنی دوشوردی ومحل علم الهی اولدی پس حضرت آدم حضرت شیث پیغمبری
کندینك برینه خلیفه ایلدی زیرا اول نور اعظمك اثرنی انده کوردی والحاصل اول نور اعظم هر نبی ومرسلده بر کونه
شانله نمایان اولدی واولو العزمده سیر قیلدی (م ی) نوح ازان کوهر چو برخوردار بود * در هوای بحر جان دربار بود
اول کوهردن که نوح علیه السلام برخوردار ومتمتع اولدی جان دریاسی هواسنده درباغدریجی اولدی یعنی اول
اسرار ومعارف درلرنی زماننده اولان خلقه نثار ایدیجی اولدی (مثنوی) جان ابراهیم ازان انوار زفت * بی حذر
در شعلهای نار رفت * حضرت ابراهیم علیه السلامك جانی اول زفت اولان نوردن یعنی اول عظیم الشان اولان
نور الانواردن قوت بولوب آتشك شعله لری ایچنه خوف وحذرسز کتدی (م ی) چون که اسمعیل در جویش فتاد *
پیش دشنهٔ آبدارش سر نهاد * چونکم حضرت اسمعیل علیه السلام اول نور وانوارك ومنبع اسرارك جوینه دوشدی
حضرت ابراهیمك آبدار اولان دشنه سی اوکنده باش قودی وآنك تیغ برانه کندویی تسلیم قیلدی ولکن اول نورك یمن
وبرکتیله بچاق آنك بوینی کسمیوب سلامت بولدی (م ی) جان داود از شعاعش کرم شد) آهن اندر دست بافش نرم شد
داود پیغمبر علیه السلامك جانی اول نورك شعاع وشعله سندن کرم اولدی آهن آنك دست بافنده نرم اولدی یعنی حدید
بی آتش انك الی اورتاسنده ملایم وملاین اولدی (مثنوی) چون سلیمان بد وصالش را رضیع * دیو کشتش بنده
فرمان ومطیع * چونکه سلیمان نبی علیه السلام آنك وصالنه رضیع اولدی یعنی چونکم حضرت سلیمان

اول نورك وصالنه سود امیجی اولدی یعنی اول نوردن حظ ونصیب بولدی دیو آنك حکم وفرمانته بنده ومطیع اولدی
(مثنوی) در قضا یعقوب چون بنهاد سر * چشم روشن کرد از بوی پسر * چونکم یعقوب علیه السلام حضرتلری
قضایه باش قودی پسرك رایحه سندن چشمنی روشن ایلدی بو بیتده کردك فاعلی نور اعظمدر تقدیر معنی چونکم
یعقوب علیه السلام حضرتلری فرزندی یوسف علیه السلامك فراقنده قضای حقه رضا ویردی وباش قویوب تسلیم
اولدی اول نور اعظم یعقوبك چشمنی پسرینك رایحه سندن روشن ایلدی (م ی) یوسف مهرو چو دید ان افتاب
شد چنان بیدار در تعبیر خواب * مهرو اولان یوسف علیه السلام چونکم اول آفتابی کوردی آفتابدن مراد
نور الانواردر رؤیا تعبیرنده انجلین بیدار وعالم اولدی (مثنوی) چون عصا از دست موسی آب خورد * ملکت فرعون را
یك لقمه کرد * چونکم بو نور اعظمه مظهر اولان موسی علیه السلامك الندن عصا آب ایچدی وغدا بولدی ذو الاوتاد
اولان فرعونك ملکتنی یك لقمه قیلدی یعنی خراب ایلدی (م ی) نردبانش عیسی مریم چو یافت * بر فراز کنبد چارم
شتافت * عیسی بن مریم علیهما السلام حضرتلری اول نورك نردبانی چونکم بولدی یعنی مرقات مراتب علیا
وسلم مقامات سما اولدیغنی مشاهده قیلدی فراز کنبد چارم اوزره اول واسطه ایله رسان اولدی وانك سببیله سمایه
چیقوب فلك رابعده قرار قیلدی (مثنوی) چون محمد یافت آن ملك ونعیم * قرص مه را کرد در دم او دو نیم * چونکم
حضرت محمد علیه السلام اول ملك ونعیمی بولدی قرص ماهی بو قدرتله دردم اول رسول دو نیم قیلدی پس اول
نور اعظم بو سلطان اکرمده بکماله ظهور ایلدیکیچون اکا حقیقت محمدیه دیدیلر امافی الحقیقه جمیع انبیا واولیانك دخی
حقیقتی بودر اول خازن مخزن نور اعظمدر وغیریلر اکا نسبتله اکر مؤخرا کرمقدم وارث اکرمدر (کما قال ابن الفارض
مترجما عن مرتبته وحاکیا عن لسان حقیقته (بیت) وانی وان کنت ابن آدم صورة * ولی فیه معنی شاهد بابوة *
ونحن الآخرون السابقون دخی بو معنایی مؤید اولور محصل کلام اول نور خلفاء راشدینك هر برنده وائمهٔ مهدیینك
وجودنده دخی برکونه حال وبرنوع خصال ایله نمایان اولدی نته کم بیان بیوررلر (مثنوی) چون ابو بکر آیت توفیق شد
با چنان شه صاحب وصدیق شد * چونکم ابو بکر رضی الله عنه حضرتلری ایت توفیق اولدی یعنی اول نور اعظمك
مظهری اولمغله توفیق الهینك علامت ونشانی اولدی انجلین نور اعظم مظهری اولان پادشاهه مصاحب
وصدیق اولدی یعنی اول نور واسطه سیله اول شاه نبوتك هر حالنی زیاده تصدیق ایدیجی اولدی بو اجلدن اکا صدیق
دیندی (مثنوی) چون عمر شیدای آن معشوق شد * حق وباطل را چو دل فاروق شد * چونکه حضرت عمر رضی
الله عنه اول معشوقك مجنون وشیداسی اولدی حق وباطلی بری برندن دل کبی زیاده فرق ایدیجی اولدی بو اجلدن اول
حضرته فاروق دیندی (مثنوی) چون که عثمان آن عیان را عین کشت * نور فایض بود وذی النورین کشت * چونکم
حضرت عثمان رضی الله عنه اول عیان اولان نوره عین اولدی عین بو نده چشمه معناسنه در واول نوره عیان اطلاقی
اصحاب بصیرته نسبتله عیان اولدیغنه کوره در تقدیر کلام چونکم حضرت عثمان عند اهل الشهود اول اعیان اولان
نور اعظمه منبع اولدی اول سببدن نور فایض اولدی وذی النورین اولدی یعنی فیض ویریجی نور اولدی وایکی نور
صاحبی اولدی اول حضرته ذی النورین دینلسنده وجه تسمیه اولدرکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك ایکی
کریمه سنی آلمشدر بری وفات ایلدکده اکا برکریمه لرین دخی ویرمشلردر حتی روایت اولنورکه اول دخی وفات ایلدکده
اکر بری دخی اولیدی آنی دخی اکا ویرردم دیو بیورمشدر وظاهر وباطن نورینك دخی صاحبی اولدیغیچون اول
حضرته ذی النورین دیندی (مثنوی) چون ز رویش مرتضی شد درفشان * کشت او شیر خدا در مرج جان) چونکم
اول نور اعظمك روییندن وآنك جمالنك مشاهده سندن حضرت علی رضی الله عنه درفشان اولدی وعلوم واسرار
جوهرلرین نثار قیلدی اول علی مرتضا کرم الله وجهه مرج جانده شیر خدا اولدی یعنی مرعای جانده اسد الله اولمق
مرتبه سن بولدی واکا بو اجلدن اسد الله الغالب دیندی چونکم خلفاء راشدینك زمان شریفی کتدی تابعین وتبع
تابعین اولان بکارك وجودنده دخی برکونه شانله ظهور ایتدی انلرك زمان شریفی مرور ایدوب مشایخ کزین
وپیشوایان اهل دینه کلوب انلرده دخی بر وجهله ظهور قیلدی مشاهیر مشایخ کزیندن بریکه سید الطائفه
جنید بغدادیدر اول نورك نه کونه فیض وعطاسنه مظهر اولدیغنی بیان ایدوب بیوررلر (مثنوی) چون جنید
از جند او دید آن مدد * خود مقاماتش فزون شد از عدد * چونکم جنید قدس الله سره العزیز اول نورك جندندن
مدد کوردی خود آنك مقاماتی عدددن فزون اولدی (مثنوی) بایزید اندر مزیدش راه دید * نام قطب العارفین
از حق شنید * بایزید قدس الله سره العزیز نورك زیاده لکندن راه کوردی قطب العارفین نامنی حقدن استماع
ایتدی آنك اسم شریفی طیفوردر بایزید کنیتیدر قطب العارفین لقبیدر (مثنوی) چونکه کرخی کرخ او را شد حرس

شد خلیفهٔ حق وربانی نفس * معروف کرخی قدس الله سره العزیز چونکم اول نورك کرخنه حرس اولدی حاء مهمله
ایله یعنی حافظ اولدی یاخود جرس اولدی یعنی اول نوراعظمك مرتبه‌لرندن برمرتبه‌سنه لسان اولدی عشقك
خلیفه‌سی وربانی نفس اولدی (مثنوی) بوراده‌م مرکب آن سوراندشاد * کشت او سلطان سلطانان داد * ابراهیم بن
ادهم قدس الله سره العزیز اول نورجانبنه مرکب همتی سوردی اول ابراهیم عدالت سلطانلرینك سلطانی اولدی
(مثنوی) وآن شقیق ازشق ان راه شکرف * کشت اوخورشید رای وتیزطرف) واول شقیق بلخی قدس الله سره العزیز
اول شکرف وعظیم طریقك جانبندن یعنی اول نورك راه شکرفنك مشقندن اول شقیق آفتاب رأی وتیز چشم اولدی
بونلرمشاهیرمشایخدرلر (مثنوی) صدهزاران پادشاهان نهان * سرفرازانندزان سوی جهان * بونلردن ماعدا
نیجه یوزبیك نهان پادشاهلر اول جهان جانبندن سرفرازلردر وعالیقدرلردر یعنی صدهزاران پادشاهان نهان اول ذکر
اولان نورجهانندن سرفراز اندرلر تاالی خاتم الولایه بونورك مظهری اکرمشهور اکرمستور هرکیم ایسه عندالله
معلوم ومقرردر (مثنوی) نامشان ازرشك حق پنهان بماند * هرکدایی نامشانرا برنخواند * انلرك نام شریفی حق
تعالینك رشك وغیرتندن پنهان قالدی هربرکدا انلرك نامنی اوقومدی بونلر شول مستوران قباب عزتدرلرکه
اولیائی تحت قبائی لایعرفهم غیری حدیثله شان شریفلری معنون اولمشدر وحقدن غیرینك بصر بصیرتی بونلری
ادراك ایلمکدن اعمی قالمشدر (مثنوی) حق آن نوروحق نورانیان * کاندران بحرند همچون ماهیان * امدی بوصفتله
موصوف اولان نوراعظمك وبونوره منسوب اولان انبیای کرام واولیای ذوالفخامك حقیچونکه اول نوردریاسی ایچنده
بونلرماهیلر کبیدر (مثنوی) بحرجان وجان بحرار کویمش * نیست لایق نام نومیجویمش * اول نوراعظمه جان
بحری وجان بحرلرك جانی اکردیم لایق دکلدر زیرابوکونه اسملرا کابعض اعتبار ایله اطلاق اولنور پس بربکی نام دیلرم
واول نام نوء بجه لطیفهٔ ربانی وحقیقت انسانیدر زیرالطیفه عندالمشایخ شول رقیقة المعنی اولان اشارته دیرلرکه
اندن برمعنی فهمه لایح اوله که عبارته صغمیه (کماقال القاشانی فی اصطلاحه هکذا اللطیفة کل اشارة رقیقة المعنی
یلوح منها فی الفهم معنی لاتسعه العبارة) پس عبارته صغمیان معنایه لسان عرب اوزره اولان اصطلاحده لطیفه
دیرلرولسان فارسی اوزره اولان اصطلاحده اکاآن تعبیر ایدرلرنته کم بواصطلاح اوزره اول نوراعظمه بنه قسم
ایدوب بیوررلر (مثنوی) حق آن آنی که این وآن ازوست * مغزهانسبت بدوباشند پوست) اول آنك حقیچونکه بوواول
آندندر مغزلرا کانسبت پوستدر یعنی اول آنك وعبارته صغمیان لطیفهٔ رحمانك حقیچونکه بوبحرجان وجانلرك
بحری ویاخود بوعالم ظاهر واول عالم باطن اندندر وجمیع الباب وارواح بی حساب آکانسبتله قشور اولمشلردر
(مثنوی) که صفات خواجه تاش ویارمن * هست صدچندانکه این کفتارمن * جواب قسم بوبیتدر معنی بوصفات
مذکور ایله موصوفه اولان نورالانوار وروح الارواح وعقل اول وحقیقت سیدالانبیا والاولیا حقیچونکه
بنم خواجه تاشمك ویارمك صفات وخصالی یوزاولقدردرکه بوبنم کفتارمدر یعنی بوبنم کفتارمدن یوز اولقدرزیاده
اولدی دیمك اولور (مثنوی) آنچه میدانم زوصف آن ندیم * باورت ناید چه کویم ای کریم * اول ندیمك وصفندن اول
نسنه‌یی که بیلورم سکا اعتقاد کلمزای کریم نه دیهیم یعنی چونکه بنم سوزلریمه اعتقاد ایدوب بنی تصدیق ایلمزسن
پس آنك وصفنده نه سویلیم (مثنوی) شاه کفت اکنون ازان خود بکو * چند کویی آن این وآن او * پادشاه
بنك بخت اول غلامینك خصلته دیدیکه الآن کندیکك لایقنی وحسب حالنی سویله نیجه برسویلرسن بونك وآنك
لطیفه‌سنی یعنی دریای روحانیه‌نك غورندن نه جوهر اخراج ایدوب نه معنی حاصل ایلمش سن (مثنوی) روزمرك
این حس تو باطل شود * نورجان داری که یاردل شود * موت کونی بوحسك باطل ومعطل اولورجان نورنی
طوترمیسن که قلبنه یار اوله وبعدالموت سنکله موانست قیله (مثنوی) درلحد کین چشم راخاك اکند * هست آنچه
کوررا روشن کند * مقبره‌ده بوچشمی طپراق طولدرر وپرایلر وارمیدر اول نسنه که سنك قبرنی روشن ایلر یعنی قبرنی
روشن ایلیجی نورجان ودیدهٔ جان وارمیدرکه آنکله ظلمات قبری ازاله قیله‌سن وراحت اوله‌سن (مثنوی) آن زمان
کین دست وپایت بردرد * پروبالت هست تاجان برپرد * اول زمانده که سنك الن وآیاغن پرتلور یعنی مقبرده پاره اعضا
وجوارحك چوروب پاره پاره اولورسنك پروبالك وارمیدرتاجانك یوقاروا اوچه وظلمات قبردن کچه وعالم علویده
پروازایده (مثنوی) آن زمان کین جان حیوانی نماند * جان باقی بایدت برجانشاند * اول زمانکه برروح حیوانی
قالمدی روح حیوانینك برینه سکا جان باقی نصب ایلك کرك تاانکله ابدی اوله‌سن وعالم حقیقتده عیش ونوش قیله‌سن
(مثنوی) شرط من جا بالحسن نی کردنست * آن حسن راسوی حضرت بردنست * الله تبارك وتعالی کلام
مجیدنده (من جاء بالحسنة فله عشرامثالها) بیوردی (من فعل الحسنة فله عشرامثالها) بیورمدی معلوم اولدیکه

من جاء بالحسنة شرط حسنه‌یی ایشلمك دکلدر بلکه اول حسنه‌یی حضرت حق جانبنه ایلتمکدر زیراچوق کمسه
حسنه‌یی ایشلر لکن درکاه حقه ایصال ایده میوب هباءً منثور اولور (مثنوی) جوهری داری زانسان یاخری *
این عرضها که فناشد چون بری * اکرچه شاه اول غلام پرانتباهه بویله سویلر لکن شاهان حقیقت سالکان طریقت
الهیه‌یه بوکونه تعبیر وتقریرایلرکه ای سالك راه حق برجوهر طوترسن انسانلکدن یاخرلکدن آنی ایلت
بوعرضهای اقوال وافعال واحوالی که فنا اوله نیجه ایلتورسن اول حضرته جائزدرکه مصرع اول استفهام
اوله ویاخود شرط معناسن متضمن اوله تقدیرکلام ای سالك راه حق برجوهر طوترمیسن انسانلکدن ویاخرلکدن
یاخود معنی انسان کبی برجوهر طوترمیسن یاخود خرمیسن ویاخود معنی اکربرجوهر طوترسك انسانلکدن
ویاخرلکدن آنی ایلتورسن بواعراض اعمال واقوالی که فنا اولدی حضور حقه نیجه ایلتورسن (م ی) این عرضهای نماز
وروزه را * چونکه لایبقی زمانین انتفی * بوبیت مقدم اولان مصرع ثانی‌یی تفسیر اولور بونماز وصومك عرضلری
یعنی بونماز وروزه وحج وزکات وانواع عبادات عرضلری چونکم ایکی زمان باقی قالمز یوق اولدی یعنی چونکم ایکی
زمان باقی اولمز پس منتفی اولدی وفنا وزوال بولدی پس نیجه ممکن اولورکه فانی اولان اعراضی باقی اولان اللهه
ایلته‌سن ای قاری کفتار حضرت مولوی وای طالب اسرار معنوی بومحل اغمض ابحاث مثنویدر اولا بومحلك فهمی
عرض وجوهرك معرفتنه موقوفدر (قال صاحب التعریفات العرض الموجود الذی یحتاج وجوده الی موضع
ای محل یقوم به کاللون المحتاج الی جسم یقوم به والاعراض علی نوعین قار الذات وهو الذی یجتمع اجزاؤه
فی الوجود کالبیاض والسواد وغیر قار الذات وهو الذی لایجتمع اجزاؤه فی الوجود کالحرکة والسکون یعنی عرض
شول موجوددرکه آنك وجودی برمحل مقومه محتاج اوله مثلا لونك جسمه محتاج اولوب آنکله قائم اولدیغی کبی
واعراض ایکی نوع اوزره‌در برنوع ذاتی قرارکننده‌درکه اول اجزاسی وجودده مجتمع اولاندر بیاض وسواد کبی
وبرنوعی دخی ذاتی قرار قیلمیندرکه اول اجزاسی وجودده مجتمع اولمیندر وقرارکننده دکلدر مثلا حرکات وسکون کبی
پس نماز وروزه وسائر اعمال واقوال بوقبیلدندرکه قرارکننده دکلدر عرض مفارق قبیلندندر وجوهر شول
موجوددرکه وجودنده موضعه مفتقر اولمیه نته کم عقل وروح انسانی وماهیت حیوانی کبی بومحلده جوهردن
مراد روح وماهیتدر یعنی برجوهر طوترسن انسانیتدن ویاخود حیوانیتدن حضور حقه آنی ایلتورسن
بواعراض نماز وروزه چونکم فنا اوله نیجه ایلتورسن نته کم اشاعره تعریفی اوزره اعراض ایکی زمان باقی قالمیندرکه
انلر الاعراض لاتبقی زمانین دیدیلر پس نماز وروزه وغیر اعمال لایبقی زمانین قبیلندندر اوله اولیجق منتفی وزائل اولور
(مثنوی) نقل نتوان کردمر اعراض را * لیك ازجوهر برندامراض را * قال صاحب المواقف ان العرض لاینتقل
من محل الی محل لان الانتقال انما یتصور فی المتحیز والعرض لیس بمتحیز) پس اتفاق علماء متکلمین بونك اوزرینه
اولدیسه اول شاه علم دخی بیوردیکه نقل ایتمکه قادر اولمز برکسه برمحلدن برمحله تحقیقا اعراضی لکن اولقدروارکه
جوهردن مرضلری ایلتورلر وکیدررلر مثلا مرض عرضدر وجسم جوهردر جسمدن امراضی کیدررلر وازاله
ایدرلر کذلك جان جوهرندن اعمال قبیحه‌یی محو وازاله ایدوب جان جوهرنی اصلاح ایلرلر جوهردن مراد روحدر
امراضدن مراد اعمال قبیحه‌در پس اعمال صالحه‌نك آثاری صفای دل وروشنائی جاندر واعمال قبیحه‌نك آثاری
قسوت قلب وکدورت روحدر اما بوجوهر منتقل ومتبدل اولور نته کم بومعنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی)
تامبدل کشت جوهرزین عرض * چون زپرهیزی که زائل شدمرض * تاکم جان جوهری بوعرضدن مبدل اولدی
یعنی جان جوهری بوعرض قبیحه دنکه مراد اندن صفت ذمیمه واخلاق ردیه دررزائل اولدقده صحت وسلامته
متبدل اوله مثلا شول برپرهیز کبیدنکه مرض زائل اولدی یاخود معنی تاکم مبدل اولدی جوهر جسم سقامتدن
صحته بوعرضدنکه مراد مرض اولور شول برپرهیز کبیدنکه مرض زائل اولدی یعنی چونکم بر پرهیز جهتندن
عرض اولان مرض زائل اولدی جوهر جسم سقامتدن صحته دوندی پس عندالمحققین من الصوفیة والاشاعرة
عرضك تعریفی العرض لایبقی زمانین درو جوهرك تعریفی مایبقی زمانین اوازمنة کثیرة در بونلرك تعریفی اوزره عرض
جوهر اولمق وجوهر عرض اولمق ممکن اولور نته کم بوبیت بومعنایی تأیید قیلور (مثنوی) کشت پرهیزعرض
جوهر بجهد * شد دهان تلخ ازپرهیز شهد * عرض کبی اولان پرهیز جهد وسعیله جوهر اولدی آجی دهان
پرهیزدن عسل اولدی یعنی مثلا پرهیز عرض قسمندندر پس عرضدن اولان پرهیز جهدله جوهر صحت وسلامت
اولدی مثلا دهان تلخ اولمسی عرضدر کذلك پرهیز دخی آغز طتلو اولمق بونلره نسبتله جوهردر زیرا تلخلك
وپرهیز ایکی زمان باقی اولمیوب زائل اولدی ودهان طتلو اولمق ازمان کثیره‌ده باقی قالدی بوتقدیر اوزره دهان تلخ

پرهیزدن شهد اولدی وعرض زائل اولوب جوهری حاصل اولدی پس عرضدن مراد جوهری حاصل اولوب وعرض
فانی وزائل اولدیغنه برنیجه امثال ایراد ایدرلر تا کم فهمی آسان اوله (مثنوی) از زراعت خاک کها شد سنبله *
داروی مو کرد مو را سلسله * آن نکاح زن عرض بد شد فنا * جوهر فرزند حاصل شد زما * مثلا زراعتدن خاک سنبله
اولدی مویه دارو وعلاج مویی متسلسل ایلدی ودراز ومحکم قیلدی یعنی خاکی زراعت ایلمک عرض اولدیکه لایبقی
زمانیندر وسنبله اولمق جوهردرکه اول ازمنهٔ کثیرهده باقی قالور وزراعتدن مقصود ونتیجه بو اولور کذلک
داروی مویی انبات وتسلسل شعر ایچون عرضدر وشعرک بتمسی ومتسلسل اولمسی جوهر در مثال آخر اول
نکاح زن عرض ایدی فنا اولدی جوهر مثابه سنده اولان فرزند ماء منیدن حاصل اولدی یاخود معنی بزم
وجودمزدن ظهوره کلدی (مثنوی) جفت کردن اسب واشتر را عرض * جوهر کره بزاییدن غرض * مثال آخر
اسب واشتری جفت ایلمک عرضدر جوهر کبی اولان کره نک طوغمسی غرضدر یعنی آتی ودوه یی کندی جنسلریله
جفت ایلمک عرض اولدیکه لایبقی زمانین قیلندندر وبو عرضدن مقصود وغرض کره نک طوغمسیدرکه اول نتیجه
وجوهردر (مثنوی) هست آن بستان نشاندن هم عرض * کشت جوهر کشت بستان نک غرض *
مثال آخر اول بستان دیکمکلک هم عرضدر کشت جوهر اولدی آل اشته غرض یعنی بستان دیکمنک
محصولی نتیجه وجوهر اولدی بستان دیکمکدن غرض ومقصود داشته بودر بونی اخذ ایله وقبول قیل نک اشته
وبستان آل دیمک معناسنه در (مثنوی) هم عرض دان کیمیا بردن بکار * جوهری زان کیمیا کر شد بیار * مثال
آخر هم کیمیایی کاره ایلتمکی وعمل ایتمکی عرض بیل اکر اول کیمیادن برجوهر اولدیسه کتورکه عمل
کیمیادن مقصود مس جوهر اولمقدر (مثنوی) صیقلی کردن عرض باشد شها * زین عرض جوهر همی زاید صفا *
مثال آخر صیقل آینه ویاخود صیقل سینه ایتمک عرض اولدی ای شاهم بو عرضدنکه مراد صیقلدر جوهر صفا
طوغر (مثنوی) پس مکو که من عملها کرده ام * دخل آن اعراض را بنما مرم * این صفت کردن عرض باشد خمش *
سایهٔ بز را پی قربان مکش * فاذا کان کذلک ای غلام بو مقدمات معلوم اولدیسه سن دیمه که بن عمللر ایلمشم اول
اعراضک دخل وحاصلنی کوستر اورکه زیرا اول عمل عرضدرکه لایبقی زمانیندر وبو عرضدن مقصود وغرض
خلوص وحب الهی وقرب ربانیدر امدی بو اعراضک دخل وجوهرنی کوستر اورکه اول غلام حقنده بو وصفی ایلمک
عرضدر خاموش اول یاخود بو جوهر وعرضی صفت ایتمک بلکه باری تعالی یی وجمیع اشیایی دخی توصیف
وتعریف ایتمک عرضدرکه لایبقی زمانیندر بو اجلدن (قال بعض الاشاعرة العرض ما کان صفة لغیره) امدی
خاموش اول کچینک سایه سنی قرباندن اوتری اولدرمه که سایه قربان اولمز بو مصرع کنایه در شو معناده نکه اول
معنی برشیئک عرضی جوهر وآثار واحوالنی حقیقت ظن ایلمکدن نته کم سایهٔ بزی جوهر وحقیقت ظن ایلیوب
قربان ایلمک جائز اولمز کذلک برحقیقتی برنیجه صفتله توصیف ایلمک اول ایلدیکک صفته عرض دینور جوهر
وحقیقت دینمز (مثنوی) کفت شاها بی قنوط عقل نیست * کر تو فرمایی عرض را نقل نیست * پادشاها
جز که یأس بنده نیست * هر عرض کان رفت باز آینده نیست * اول غلام نیک خصلت پادشاه علم ومعرفته جواب
باصواب ویروب دیدیکه ای پادشاهم عقل قنوطسز دکلدر یعنی عقله قنوط ویر قنوط مصدردر امیدسزلک معناسنه
اکر سن بیوره سنکه عرضه نقل یوقدر ای پادشاه عبدک یأسندن غیری دکلدر هر عرضکه اول عرض کتدی کیرو کلیجی
ورجوع ایدیجی دکلدر دیمک اولور (م ی) کر نبودی مر عرض را نقل وحشر * فعل بودی باطل واقوال قشر * اکر عرضه
نقل وحشر اولمیدی افعال عباد باطل واقوال باسد ادقشر وبی معنی اولیدی اکرچه بو افعال واقوال اعراض
قیلندندر لکن باطل وبی معنی دکلدر (مثنوی) این عرضها نقل شد لونی دکر * حشر هر فانی بود کونی دکر *
بو عرضلرهم نقل اولدی برغیری وجهله هر فانینک حشری برغیر لوندر یعنی بو اعراضکه مراد اعمال واقوالدر بعینها
جوهر کبی منتقل اولمدی بلکه نقل اولدی برلون آخرله یعنی نماز وروزه وحج وغیر اعمال بعینها نقل اولمدی بلکه
بونلرک آثار واجزاسی منتقل اولدی (وصاحب المواقف ان العرض لا ینتقل من محل الی محل) قولنی سید شریف
(علی قیاس انتقال الجسم من مکان الی مکان) دیو شرح ایتمسی وقید قیلمسی بو معنایه دلالت قیلور یعنی نقل
اعراض ممکن دکلدر دیدکاری جواهر متحیزه کبی بعینها نقلی ممکن دکلدر دیمک اولور یوخسه انک جوهریله
معا ویاخود برآخر وجهله نقل اولمز دیمک دکلدر پس عبادت مقابله سنده اجسام آنک جوهریله معا ویاخود برآخر
وجهله نقل اجسام نورانیه یه ومعصیت مقابله سنده اجسام ظلمانیه یه مخلوقه اولوب (فتأتون افواجا) حکمی اوزره
هر برکس دنیاده نه عمل وسیرت اوزره اولدیسه قیامتده اول عمل وسیرته مناسب صورتله کلور (مثنوی)

نقل هر چیزی بود هم لایقش * لایق کله بود هم سایقش * هر نسنه نک نقلی هم اکا لایق اولور هم کله یه لایق اولور آنک
سایق وچوبانی یعنی عرض مقوله سندن هر شیئک نقلی هم کندی یه لایق ومناسب اولور سوریه لایق اولور هم راعیسی
پس مؤمنلری ملائکهٔ رحمت جنت جانبنه ایلتورلر وکافرلری ملائکهٔ عذاب دوزخ جانبنه سوررلر (م ی) وقت محشر
هر عرض را صورتیست * صورت هر یک عرض را نوبتیست * محشر وقتنده هر برعرضه برصورت وارد هم برعرضک
صورتنه برنوبت واردر یعنی هر عرضکه فانی اولدی محشر وقتنده برکونه صورتی واردر مثلا تسابیح وتقادیسک
غراس جنت اولمسی (کما قال علیه السلام اکثروا من غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة یا رسول الله قال التسبیح
والتهلیل) ودخی مجلس علمک ریاض جنت اولمسی کبی (کما قال علیه السلام ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا وما ریاض
الجنة یا رسول الله قال مجالس العلم وکذا قال علیه السلام لا حول ولا قوة الا بالله کنز من کنوز الجنة) محصل
اعمال حسنه بساتین ورياحین وانهار واشجار واثمار جنت صورتنده وافعال سیئه واخلاق ردیه غساق وغسلین
وکژدم ومار ونار ودوزخ شکلنده ظهور ایدرلر لکن هر برعرضک صورت بولمسنه (الامور مرهونة باوقاتها) فحواسنجه
ولکل شیء عند الله اجل مسمی) مقتضاسنجه برنوبت واردر کیمی دنیاده وکیمی برزخده وکیمی حشر ونشرده
وبعضی دخی مواقفده وبعضسی دخی جهنمده ویا جنتده ظهور ایدر (مثنوی) بنکر اندر خود نه تو بودی عرض
جنبش جفتی وجفتی با عرض * بنکر اندر خانه وکاشانها * در مهندس بود چون افسانها * کندیکه نظر ایله
سن عرض دکلمی ایدک یعنی نظر ایله کندیکه اول خودسن عرض دکلمیدککه مادهٔ جسمک نطفهٔ ماء مهین ایدیکه عرضدر
علقه صورتنه منتقل اولوب اولدخی مضغه شکلنه کاوب بعده لحم وعظام کسوه سن کیوب انسان مرتبه سن
بولدی جفتک جنبش وحرکتندن یعنی برجفتک جنبشندن حاصل سنکه اول والدینکدر ودخی جفت وقرین سن
برعرض ومقصوده که اول نتیجهٔ عملکدر نظر ایله خانه لره وکاشانه لره که ابتدا معمارک ضمیرنده بونلر افسانه لر
کبی ایدیکه اول تفکر وتصور بنای خانه درکه عرض قیلندندر نته کم قصه خوانک قلبنده اولان قصص وحکایات
کبی (مثنوی) کان فلان خانه که مادیدیم خوش * بود موزون صفه وسقف ودرش * مثلا خانه لردن اول فلان اویکه
برلطیف وخوش کوردک که آنک موزون ایدی سقف وصفه سی وقپوسی (مثنوی) از مهندس آن عرض
واندیشها * آلت آورد وستون از بیشها * مهندسدن اول عرض واندیشه لر بیشه لردن آلت وستون کتوردی
یعنی مهندسک ضمیرنده اولان تصور وتفکرکه عرض قبیلندندر صورتنه کلمک ایچون بیشه لردن الات واسباب
وستونلر کتوردی پس بنای خانه یه شروع قیلدی بو وجه دخی جائزدرکه دینه اول عرض واندیشه لری مهندسدن
صورتنه بیشه لردن پیدا اولان آلت وستون کتوردی یعنی مهندسک تخمین ایتدیکی عرض واندیشه لر خانه نک
آلات واسبابی سببیله ظاهر وپیدا اولور (مثنوی) چیست اصل ومایهٔ هر پیشهٔ * جز خیال وجز عرض واندیشهٔ *
هر برصنعتک اصل ومایه سی ندر خیالدن وعرضدن وبر فکردن غیری یعنی هر پیشه نک اصلی خیال وعرض
واندیشه دن غیری دکلدر (مثنوی) جمله اجزای جهان را بی غرض * درنکر حاصل نشد جز از عرض * جهانک
جمیع اجزاسنه غرضسز وعلتسز نظر ایله که عرضدن غیریدن حاصل اولمدی یعنی اکر نظر ایدرسک جمیع اجزای جهان
عرضدن حاصل اولدی (مثنوی) اول فکر آخر آمد در عمل * بنیت عالم چنین دان از ازل * اول فکر عملده
آخر کلدی وصکره ظهور بولدی بنیت عالمی واصل بنی آدمی انجلین بیل ازلده یعنی حق سبحانه وتعالی قبل ایجاد الخلق
آدمک وجودنی عالمه علت غائیه ایدوب بعده عالمی ظهوره کتوردی بنای عالم کمالن بولدقدنصکره آدمی
وجوده کتوردیکه عالمدن مقصود آدم ایدیکی معلوم اوله پس باطنده ابتدا مراد اولان عملدنصکره ظهوره کلمش
اولور (مثنوی) میوه ها در فکر دل اول بود * در عمل ظاهر باخر می شود * مثلا میوه لرکوکلک فکرنده اول اولور لکن
عملده آخرده ظهوره کلور (مثنوی) چون عمل کردی شجر بنشاندی * اندر آخر حرف اول خواندی * چونکم عمل
قیلدک شجر دیکدک آخر وقتده حرف اولی اوقودک که اول حرف اولدن مراد دخی شجر دیکمزدن اول اولان میوه نک
فکریدرکه شجردن مقصود ثمردر (مثنوی) کرچه شاخ وبیخ وبرکش اولست * آن همه از بهر میوه مرسلست *
اکرچه شجرک بوداغی وکوکی ویپراغی اولدر اول جمیع اجزا که اوشاخ وبرک وبیخدر میوه دن اوتری کوندرلمشدر
(مثنوی) پس سری که مغز آن افلاک بود * اندر آخر خواجهٔ لولاک بود * فاذا کان کذلک بو مقدمه معلومک اولدیسه
شول برسرکه اول افلاک تسعه نک لبی اولدی آخر زمانده لولاک کلامنه مخصوص ومظهر اولان خواجهٔ عالم صلی الله
علیه وسلم اولدیکه اکر اول حضرت مع توابعه مراد اولمیدی افلاک ومافیها ظهوره کلمیدی ووجود بولمیدی
(مثنوی) نقل اعراضست این بحث ومقال * نقل اعراضست این شیر وشکال * بو بحث ومقال نقل اعراضدر

بوشیر وشکال نقل اعراضدر یعنی بو جمله ذکراولنان بحث ومقال نقل اعراضدر بوشیرکبی اولان معنی وبودام
کبی اولان الفاظ مکتوبه که (العلم صید والکتابة قید) بیورلمشدر وبو بحث صید اولان علوم مابیننده شیر کبیدر
وبو الفاظ مکتوبه اکا قید ودام کبیدر (مثنوی) جمله عالم خود عرض بودند تا * اندرین معنی بیامد هل اتی *
جمیع عالم خود اصلنده عرض ایدیلر زیرا هر شیئك شاننده بسواء واجب الوجود لایبقی زمانین مفهومی ثابت اولور
(کما قال الشیخ الاکبر رضی الله عنه فی آخر فص شعیب واما الاشاعرة فما علموا ان العالم کله مجموع اعراض فهو یتبدل
فی کل زمان اذ العرض لایبقی زمانین) حتی جمله عالمك اعراض اولمسی معناسنده (هل اتی علی الانسان حین من الدهر
لم یکن شیئا مذکورا) آیتی کلدی وبو جمله عالمك عرض اولمسی معناسنده آیت کریمهٔ هل اتی نك کلمسی وبو معنایه
دلیل اولمسی بو وجهله ممکن اولور که حق سبحانه وتعالی انسان حقنده بیوردی (هل اتی علی الانسان) تحقیقا
انسان اوزره کلدی (حین من الدهر) غیر محدود اولان زمان ممدوددن بر زمانکه (لم یکن شیئا مذکورا) انسان اول
حینده شیء مذکور اولمدی بلکه شیء منسی ایدی ونام ونشانی یوغدی پس وجود انسانه ارادة الله تعلق ایلدکده
وجوده کلدی وظاهر اولدی وبعد انقضاء الاجل اولدی وفانی اولدی پس لایبقی زمانین مفهومی جمیع عالمدن
مقصود بالذات اولان انسان حقنده صادق اولدی جمله عالم خود همان انساندن عبارتدر زیرا عند المشایخ ع جهان
انسان شد وانسان جهانی فحواسنجه بو مرئی اولان عالم صورتا کبیر ومعنا صغیردر وانسان صورتا صغیر ومعنا
کبیردر پس (لم یکن شیئا مذکورا) ده بو تقدیرا اوزره انسان کبیر دخی داخل اولور یاخود انسان حقنده وارده
اولان آیتك جمله عالم حقنده دخی وارده اولمسی بو وجهله ممکن اولور که جمیع عالمدن مقصود بالذات انساندر پس
انسانك عرض اولمسی حقنده (هل اتی علی الانسان حین من الدهر لم یکن شیئا مذکورا) آیتی وارده اولدیسه
عالمه دخی شامل اولور زیرا فرع اصله تابعدر پس مقصود بالذات اولان اصلك عرض اولمسی هل اتی ایله ثابت
اولیجق فرعك عرض اولمسیده بو حکمده داخل اولمش اولور لاسیما عالمك حادث وعرض اولمسی ولایبقی زمانین
قولنك ماصدقی اولمسی عقلا وشرعا ثابتدر نهایت مافی الباب جمله عالم خود عرض ایدیلر تا بو معنای هل اتی کلدی
بیوردقلرنی توفیق بو ایکی وجهله اولور والله اعلم (مثنوی) این عرضها از چه زاید از صور * وین صور هم از چه زاید از فکر *
این جهان یك فکرتست از عقل کل * عقل چون شاهست وصور تها رسل * بو عرضلر نه دن طوغر صورتلردن
طوغر یعنی بو اعمال واحوال واقوال مثالنده اولان عرضلر نه دن طوغر صورتدن طوغر صورت بو کونه اعراضه
نسبتله جوهر کبیدر وبو صورتلر هم نه دن طوغر وحاصل اولور فکرلردن حاصل اولور بو جهان عقل کلدن بر فکرتدر
یعنی بو صور کون ومکان عقل کل جانبندن بر فکرتدر یعنی بر تأمل وتدبرك اثریدر وعقل کل ابتدا وجوده کلان
نور اعظمدر که جمیع موجوداتده متصرف ومدبردر مثلا عقل شاه کبیدر وصورتلر رسوللر کبیدر یعنی فی المثل
بو عقل کل پادشاه کبیدر وصور جمیع اشیا آنك ارسال ایلدیکی رسل کبیدر پس رسلنده اولان قدرت عجیبه
وصفت غریبه یه نظر قیل تا پادشاه عقلك عظم شانن اندن فهم ایلیه سن (مثنوی) عالم اول جهان امتحان * عالم ثانی
جزای این وآن * عالم اولکه دنیادر امتحان جهانیدر عالم ثانی که مراد آخرتدر بونك وآنك جزاسیدر یعنی عقل کلك فکرت
وعلمندن حاصل اولان جهان ایکی قسمه منقسمدر بری عالم اولکه بو جهان امتحان یعنی عالم شهادتدر وبری دخی
عالم ثانی یعنی عالم آخرتکه بونك وآنك جزاسی عالمیدر (مثنوی) چاکرت شاها جنایت میکند * آن عرض
زنجیر وزندان می شود * پس بو مقدمه معلوم اولدیسه اعمال اکرچه اعراض قبیلندندر ولایبقی زمانین آنك
شانندندر وبعینها انتقالی خالیا عن عالمها ممکن دکل واما جزای عمل وآثار حیل ودغل صورت بغلر وصاحبنی
یاقوب داغلر مثلا سنك بنده وچاکرك ای شاه هم جنایت وخیانت ایلر اول عرضکه جرم وجنایتدر بنده یه زنجیر
وزندان اولور (وقس علی هذا الاعمال والجزاء فی الآخرة) مثنوی) بنده ات چون خدمت شایسته کرد *
آن عرض نه خلعتی شد در نبرد * وکذلك عکسه سنك بنده وچاکرك چونکه لایق ومقبول خدمت ایلدی بو عرضکه
مراد خدمت شایسته در نبرد وجنکده بر خلعت اولدمی یعنی بهادرلق ایدنه نیجه خلعت ویرلدیمی (مثنوی)
این عرض با جوهران بیضه ست وطیر * این ازان وآن ازین زاید بسیر * محصل کلام بو عرض جوهرلر که بیضه
وطیر کبیدر یاخود معنی جوهرله بو عرض اول بیضه وطیر کبیدر یعنی عرض وجوهر یمورطه وقوش کبیدر سیر ودورله
بو آندن واو بوندن طوغر یعنی بو قوش اول یمورطه دن واول یمورطه بو قوشدن طوغر سیرده بو عرض وجوهر متکلمینك
تعریف ایلدیکی اوزره اولان جوهر وعرض دکلدر که صاحب تعریفاتك دیدیکیدر اول کما ذکرنا بلکه اشاعره نك
تعریفی اوزره درکه اول تعریف العرض لایبقی زمانین والجوهر مایبقی زمانین اوزمانا کثیرا در پس بو تعریفك

ماصدقی

ماصدقی اولان جوهر وعرض بری بریندن تولد ایلر مثل الطیر والبیضة فافهم (مثنوی) کفت شاهنشه
چنین کیر المراد * این عرضهای تو یك جوهر نزاد * پادشاه عالم پناه اول غلام پرانتباهه دیدیکه ولئن سلم بو سن
دیدیکك کبی طوت مرادی یعنی تسلیم ایده لم که مرادو مقصود اودرکه سن دیدکك کاندن نه فائده که سنك بو عرضلرك
بر جوهر طوغورمدی یعنی بو سنك اعراض اعمالك بر جوهر مقصود طوغورمدیکه اول جوهر مقصود حاصل اوله
(مثنوی) کفت مخفی داشتست انرا خرد * تا بود غیب این جهان نیك وبد * غلام پادشاهه ایتدی عقل اول جوهری
مخفی وپنهان طوتمشدر تا بو نیك وبد جهانی غیب ومستور اوله یعنی (الاخلاص سر من اسراری استودعته
قلب من احببته) حدیث قدسی سنك موجبنجه اول عملدن حاصل اولان سر اخلاص وجوهر قرب نوافل وفرائضی
مخفی طوتمشدر عقل تا کم غیب اوله بو نیك وبد جهانی که اول جهان آخرتدر وآخرته نیك وبد تعبیری بر فحوای
(یوم تبلی السرائر) انده نیك وبد کما هو حقه ظهور ایلدیکیچوندر (مثنوی) زانکه کر پیدا شدی اشکال فکر *
کافر ومؤمن نکفتی جز که ذکر * زیرا که اکر فکرك اشکال وآثاری ظاهر اولیدی یعنی اول جهان نیك
وبد اول جهتدن غائب اوله که اکر فکر واشکال وصورت نیت پیدا اولسیدی کافر ومؤمن ذکر حقدن غیریسن
دیمزدی وعالمده کافر قالمزدی حقایق ظهوره کلوردی وجمله سی علی السوا مؤمن اولوردی (مثنوی) پس عیان
بودی نه غیب ای شاه این * نقش دین وکفر بودی بر جبین * عقل اکر آنی مخفی طوتمیدی پس ای شاه بو که مرادینك
وبد جهانیدر عیان اولوردی غیب اولمزدی دین وکفرك نقشی جبین اوزره عیان اولوردی یعنی عالم حقیقت عیان
اولوردی غیب اولمزدی ای شاه بو ذکر اولنان سرائر نقش دین ونقش فکر مؤمن وکافرك ناصیهٔ وجودلرنده ظاهر
اولوردی یعنی نشان ایمان وعلامت کفر هرکسه حقیقة نمایان اولوردی اکر سن دیرسککه علامت ایمان
کلمهٔ شهادت واداء صلات وزکات وسائر واجباتدر وعلامت کفر بونلرك ترکیدر جواب بونلر علامت صوریدر که اکثر
منافقیندن دخی ظاهر اولور بلکه (انما الاعمال بالخواتیم) ویوم تبلی السرائر) فحواسنجه فی الحقیقه اصل نقش کفر
ودین روز آخرتده عیان اولور اکر بو عالمده نمایان اولیدی (مثنوی) کی درین عالم بت وبتکر بدی * چون کسی را
زهرهٔ تسخر بدی * قچن بو عالمده بت وبتپرست اولوردی یعنی اولمزدی ونیجه کمسه ایچون بر آخر کمسه یه زهرهٔ تسخر
اولوردی بلکه و (لکل امرء یومئذ شأن یغنیه) فحواسنجه هرکس کندی کارنه مشغول اولوردی (مثنوی) پس
قیامت بودی این دنیای ما * در قیامت کی کند جرم وخطا * پس بو بزم دنیامز قیامت اولوردی قیامتده کیم
جرم وخطا ایلردی بو مقدمه معلوم اولدیسه اعراض واعمالدن حاصل اولان جواهر قرب نوافل وفرائض
واسرار اخلاص مستور ومخفی اولدی تا دار حقیقتده عیانه کله وبو عالمده دیدهٔ ناسدن مستور ومکتوم اوله (مثنوی)
کفت شه پوشید حق پاداش بد * لیك از عامه نه از خاصان خود * پادشاه ایتدی حضرت حق اکرچه قبیح ونامشروع
عمللرك جزاسنی وعوضنی اورتدی وپنهان ایلدی لیکن عوامدن ستر ایلدی کندینك خاصلرندن نهان ایلمدی
یعنی اول پادشاه غلام پرانتباهه دیدیکه ای غلام دیمه که اعمالك اثری بو دنیاده مشهود وعیان اولمز حق تعالی
اکرچه ستر ایلدی پاداش وجزای بدی لکن عوامدن ونامحرملردن کندینك خاص قوللرندن دکل (مثنوی)
کر بدامی افکنم من یك امیر * از امیران خفیه دارم نه از وزیر * مثلا بنکه پادشاهم اکر بر امیری بر دام وبنده براغم
یعنی آنك قید وحبسنی مقصود ایدنم آنی میرلردن خفیه طوترم وزیردن دکل (مثنوی) حق بمن بنمود پس پاداش کار
وز صورهای عملها صد هزار * پس حق تعالی بکا ایشك پاداشنی کوستردی بو هم وجهدر حق تعالی
بکا کوستردی چوق کارك جزاسنی وعمللرك صورتلرندن یوز بیك اشکار ایلدی (مثنوی) تو نشانی ده که من دانم تمام
ماه را بر من نمی پوشد غمام * ای غلام سن بکا عملکدن بر نشان ویرکه بن بیلورم بالتمام اعمالك نتیجه سنی غمام
ماهی بنم اوزریمه اورتمز یعنی ماه حقیقی ونتیجهٔ اعمال وافعال بنم اوزریمه سحاب شك وارتیاب اورتمز (مثنوی
کفت پس از کفت من مقصود چیست * چون تو می دانی که آن چه بود وچیست * پس اول غلام دیدیکه فاذا کان
کذلك سنکه حقیقت اعمال ونتایج افعاله بو دنیاده واقف اولسن ومآل ومرجعی بیله سن بنم سوزمدن مقصودك
ندر چون سن بیلورسنکه اول نسنه اولدی ندر پس نه سببدن سؤال ایلرسن (م ی) کفت شه حکمت در اظهار جهان
آنکه دانسته برون آید عیان * آنچه می دانست تا پیدا کرد * بر جهان ننهاد رنج طلق ودرد * اول پادشاه علم
وحکمت دیدیکه ای غلام پر اوهام وکمان مجرد علم شهود وعیان غناسنی ویرمز کورمز میسن اظهار جهانده
حکمت یعنی جهانك اظهارنده حکمت اولدرکه علم اللهده دانسته اولان طشره کله عیانه وخارج عالمده
ظهور بوله بالمعاینه کورمز میسن جناب ذی الجلال والکمال ازل ازالده مجاهدین وصابرینك احوال

واقع النه عالم ایکن مجرد علمله اکتفا ایتمیوب انلری عیان ظهوره کتوروب (ولنبلونکم حتی نعلم المجاهدین
منکم والصابرین) بیورمغله انلری امتحان واختبار ایلدی اکرچه عیان علمه موافقدر ووجود عینی وجود علمی یه
اصلا مخالف اولمز بلکه هر شیئ علی ما هو علیه کان فی العلم در لکن علم ایله عیانك ما بیننده چوق تفاوت واردر
مثلا بر خاتون اول نسنه یی که قارننده بیلدی وعالمه اولدی تا پیدا ایدوب طوغورمینجه جهان اوزره طوغرمق رنجنی
وولادت دردنی قومدی کذلك صابر مجاهد فی سبیل الله باطن عالمده یعنی مرتبهٔ علمده نه مجاهد فی سبیل الله
ایدی کذلك صابر علی طاعة الله صابر ایدی لکن مرتبهٔ علمده مجاهد مجاهده زحمتن طوتمدی وصابر اولنلرك
صبر مرارتن ذوق ایتمدی حال بوکه نه علمده مجاهد وصابرلردر پس معلوم اولدیکه مجرد علم عیان غناسنی ویرمز
وعلم الیقین عین الیقین کبی اولمز پس انکچون ای غلام فعل وقولکله بکا نشان ویردیرم تا علم عینه کله وعلمده
ثابت اولان ظهور بوله یوخسه سنك فعلك وقولك بکا علم افاده ایلسون ایچون نشان ویردیرم (مثنوی)
یك زمان بی کار نتوانی نشست * تا بدی یا نیکی ازتو نجست * این تقاضاهای کار از بهر آن * شد موکل
تا شود سرت عیان * ای غلام نیك کردار علمك عین مرتبه سنه کلمسنك اقتضاسیدر که برزمان ایشسز اوتورمغه
قادر اولمزسن تا که سندن بر برامز ایش یا بر ایو ایش صچرامدی وصادر اولمدی یاخود معنی حتی کلمك ویاخود
ایلك سندن صچرامیه یعنی ظهوره کلمیه بو کار وکردارك تقاضالری اندن اوتری سنك اوزرینکه موکل اولدی که
تا عیان ثابتهده اولان سرك عیان اوله وعلم مرتبه سنده اولان وجودك عینه کله (مثنوی) پس کلابهٔ تن
بجا ساکن شود * چون سر رشتهٔ ضمیرش میکشد) پس تن کلابه سی قنده ساکن اولور چونکم انك سر رشتهٔ ضمیرنی
دست قضا چکر کشدك فاعلی ضمیر اولسه ده جائزدر تقدیر کلام پس تن کلابه سی قنده ساکن اولور
چونکم آنك ضمیر وقلبی تن کلابه سنك رشته سی اوجنی چکر یعنی کلابه ده اولان ایپلك اوجی کلابه یی نیجه
دوندررسه ضمیر وقلب دخی تنی اول اسلوب اوزره دوندوروب اندن اقوال وافعال ظهوره کتوررکلابه شول
نسنه درکه انك اوزرینه ایپلك صاررلر (مثنوی) تاسهٔ توشد نشان آن کشش * بر تو بیکاری بود چون جان کشش
سنك تاسه وغمك اول چکمکك نشانی اولدی ایشسزلك سنك اوزرینکه جان چکشمك کبی اولور یعنی بر کارك
عدم حصولنه سنك تاسه لنمغك اولدی دست قضاء الهی سنی اول کاره چکمه سنك نشانی اولدی حتی سنك اوزرینکه
بی کارلق وبطاللق جان چکشمك کبی وسنی قلبنده اولان تاسه بولاری اول کاره جذب وکشیده قیلور پس اول کارکه
بحکم تقاضای قضای الهی ومرادربانی هرنه ایسه بو وجهله ظهور قیلور (مثنوی) این جهان وآن جهان
زاید ابد * هر سبب مادر اثر از وی ولد * چون اثر زایید آن هم شد سبب * تا بزاید ز اثرهای عجب * این سببها نسل
بر نسلست لیك * دیدهٔ باید منور نیك نیك * درین جهان ودران جهان تقدیرنده در تقدیر معنی بو جهانده واول
جهانده ابدی طوغر هر سبب مادر ومصدر در واثر اندن طوغر بوهم وجهدر بو جهان واو جهان ابدی طوغوررر
هر سبب مادر واثر اول سببدن ولددر یعنی سبب مادر واثر فرزند کبیدر چونکم سببدن اثر طوغدی اول اثر دخی
سبب اولدی یعنی چونکم بر سببدن بر اثر طوغدی اول اثردن دخی بر کار آخره سبب اولدی تا اول اثردن عجب اثرلر
طوغر یعنی حتی اندن دخی آثار عجیبه واثمار غریبه طوغر مثلا ظهور وجود شجر ایچون بر دانه دکسك
ویا اکسك سن اول دانه یه سبب اولورسن واول دانه وتخم اثر اولور کذلك اول دانه شجره سبب وشجر ثمره سبب وثمر
اجتنابه واغتدایه واغتداانشو ونمایه ونشو ونما قوت وقدرت بدنه وقوت بدن بو جهانده اولان کار وکرداره وبو جهانده
اولان کار وکردار رؤیت نتایج کردار ایچون حشر وانتشاره واول جهانده حشر ونشر اولمق سؤال وحسابه وسؤال
وحساب ثواب وعقابه وثواب که نعم بی نهایه در ابد الآباد تنعم وجود عامل خیره سبب اولور وکذلك عقاب وعذاب
متنوعه الی ما لا نهایه ایلام وجود فاعل شره باعث اولور بو سببلر نسل نسل اوزره در اما حددن زیاده منور بر دیده
کرك که بونلری مشاهده ایتمکه قادر اوله بو سببلر نسل بر نسلدر وبری برینه متسلسلدر الی ما لا نهایه اکرچه دار نعیم
ودار جحیمده منقطع اولور ظن اولنور اما منقطع دکلدر زیرا دائما اهل نعیم تنعمده هر آنده بر شانله کذلك
اهل جحیم عذابده بر حالله پس معلوم اولدیکه بو جهانده واول جهانده ابدی سببلر طوغر وهر سبب مادر کبی وهر اثر
اکا فرزند کبی اولور بو اسباب متسلسله وآثار متولده یی کورمکه بر دیدهٔ انور وبصر منور کرکدر هر کسك بصر بصیرتی
موالید ونتایج اعماله بصیر دکلدر (مثنوی) شاه با او در سخن اینجا رسید * یا بدید از وی نشانی یا ندید * پادشاه سوزده
اول غلامله بو محله ایرشدی اول غلامدن پادشاه بر نشان کوردی یا کورمدی یعنی آنك جوهرندن وحقیقتندن
بابر علامت کوردی یا خود کورمدی (مثنوی) کر بدید آن شاه جو یا دور نیست * لیك ما را ذکر آن دستور نیست

اول سر درونی طلب ایدیجی شاه اکر اول غلامدن بر نشان کوردی ایسه بعید دکلدر لیکن آنی بیان وعیان
ایتمکه بزه دستور یوقدر زیرا هر سری نا اهله افشا ایلمکه اجازت اولمز (مثنوی) چون ز کرمابه بیامد آن غلام
سوی خویشش خواند آن شاه همام * چونکه اول غلام حمامدن کلدی اول اولو پادشاه اول غلامی کندی جانبنه
اوقودی یعنی کندینك حضورینه دعوت ایلدی (مثنوی) کفت صحالك نعیم دائم او * بس لطیفی وظریف وخوب رو
اول پادشاه کامکار حمامدن کلان غلام معرفت کرداری حضورینه دعوت ایدوب اکا دیدیکه الله سکا صحت
ویرسون وسنك ایچون نعیم دائم حاصل اولسون زیرا زیاده لطیفسن وظریف وخوب روسن صحالك انتصابی فعل
محذوفله در مقابلك قیلنندرکه سماعید رای سقاك الله سقیا دیمك نیجه ایسه کذلك ای صحك الله صحا دیمك اولورکه
بو کونه کلام موقع دعاده استعمال اولنور کذلك نعیم دائم دخی موقع دعاده در زیرا نعیم دائم علیك دیمکدر
نعیم دائم مبتدا علیك خبریدر اصلنده بو دخی (انعم الله علیك نعیما دائما) ایدی مصدر فعلنه دلالت قیلدیغیچون
فعل حذف اولنوب (نعیما دائما باقی قالدی پس دوام وثباته دلالت ایتسون ایچون نصبدن رفعه عدول قیلنوب
علیك نعیم دائم) قالدی اکثر محلده خبرك حذفی جائز اولدیغنه بناء خبر موقعنده اولان جار مع المجرور حذف اولنوب
دواملـه موصوف اولان مبتداء نکره باقی قالدی پس تقدیر کلام (صحك الله صحا وانعم الله علیك نعیما دائما) دیمك اولور
ومصرع ثانی بو دعایه علت منزله سنده اولور (مثنوی) ای دریغا کر نبودی در توان * کز برای تو همی کوید فلان *
ای دریغ اکر سنده اول اولمیدی که فلان سنك ایچون سویلر یعنی شول اخلاق ذمیمه وافعال خبیثه اکر سنده
اولمیدیکه سنك حقنده سنکله رفیق اولان خواجه تاشك انلری سویلر (مثنوی) شاد کشتی هر که رویت دیدنی *
دیدنت ملك جهان ارزیدنی * هر شول کسه که سنك یوزیکی کوردی شاد اولوردی سنی کورمك جهانك
ملکنه دکردی (مثنوی) کفت رمزی زان بکو ای پادشاه * کز برای من بکفت آن دین تباه * بو غلام چونکم
پادشاهدن بو سوزلری ایشتدی پادشاهه ایتدی ای پادشاه اول غلامك بنم حقمده سویلدیکندن بر رمز سویله که اول
دینی خراب بندن اوتری نه سویلدی (مثنوی) کفت اول وصف دورویت کرد * کاشکار ا تو دوایی خفیه درد *
پادشاه اکا ایتدی اول اول غلام سنك دورویلککی یعنی ذو الوجهین اولمکی وصف ایلدی که سن آشکاره دواسن
نهانی دردسن یعنی نته کم ایکی یوزلی منافقك خویدرکه ظاهرا دوا وشفا کورینور عقللر ایلر وباطنا غائبده
زخم ودرده سبب اوله جق غیبت ومذمتلر قیلور (مثنوی) خبث یارش را چو از شه کوش کرد * در زمان دریای خشمش
جوش کرد * چونکم شاهدن کندی یارینك خباثتنی استماع ایلدی فوری آنك غضبی دریاسی جوش ایلدی
(مثنوی) کف بر آورد آن غلام وسرخ کشت * تا که موج هجو او از حد کذشت * اول غلام آغزی اوزره کوپك
کتوردی ویوزی قزل اولدی تا کم اول غلامك هجو وقدح ایلمك موجی حددن کچدی (مثنوی) کفت زاول دم که
با من یار بود * همچو سك در قحط بس که خوار بود * دیدی اول دمدن که او بکا یار اولدی قحطده کلب کبی چوق
نجاست ییجی ایدی (مثنوی) چون دمادم کرد هجوش چون جرس * دست بر لب زد شهنشاهش که بس * بو غلام
اول غلام نیکو خصالك هجونی چونکم دمبدم جرس کبی ایلدی وآنك وافر قدح وذمنی سویلدی شهنشاه
آنك لبی اوزره ال اوردی بویله دیو که بسدر یعنی آنك آغزنه ال اوردی اول غلامك حقنده ذم وقدح ایله بو قدر کفایت
ایلردیدی (مثنوی) کفت دانستم ترا از وی بدان * از تو جان کنده است واز یارت دهان * پادشاه اکا ایتدی سنی
اول غلامدن اول امتحان واسطه سیله بیلدم وسنکله آنك ما بیننی فرق وتمییز قیلدم سندن جان قوقمشدر ویارکدن
آغز قوقمشدر یعنی سنك جانك خبیث قوقر وسنك رفیقكك دهانی قوقر (مثنوی) پس نشین ای کنده جان از دور تو
تا امیر او باشد ومأمور تو * ای جانی قوقمش سن ایراقدن کیرو ده اوتور تا اول اغزی قوقمش جانی پاك امیر اوله سن آنك
تحت یدنده محکوم ومأموری اوله سن بونده تنبیه بودرکه اول کسه که آغزی پاك وجانی ناپاك اوله ولسانی علم وفضلله
پر اولوب درونی اخلاق خبیثه واوصاف ردیه ایله طوله اول کسه من حیث المرتبه عند الله اخلاق حمیده صاحبی
اولانلردن سفلی وپستدر زیرا حق تعالی (ان الله لا ینظر الی صورکم ولا الی اعمالکم بل ینظر الی قلوبکم ونیاتکم) حدیثنك
فحواسنجه قلوبه ناظردر صورنه واقواله ناظر دکلدر (مثنوی) در حدیث آمد که تسبیح از ریا * همچو سبزهٔ کولخن
دان ای کیا * حدیث شریفده کلدیکه ریادن وسمعه دن اولان تسبیحی ای اولو کلخن ومزبلهده بتن سبزه کبی بیل که
اعتباری وقدری یوقدر (مثنوی) پس بدان که صورت خوب ونکو * با خصال بد نیرزد یك تسو * پس قصه دن
حصه بودرکه بیل که خوب وزیبا صورت قبیح خویلرله بر تسویه دکمز یعنی بیل که صورت خوب ونکو خصال بد ایله
بر فلس اجره دکمز ودانهٔ خردل قدر قیمتی اولمز واهل حق اولان بر کسه نك حسن خلقی اولمسه مجرد حسن خلقه

رغبت قیلمز آنکیچون حضرت رسول علیه السلام اکثریا بیورورلردیکه (اللهم کما حسنت خلقی فحسن خلقی وعن جریر
ابن عبدالله رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یا جریر انك امرء قد حسن الله خلقك فحسن خلقك
وقال علیه السلام حسن الخلق خلق الله الاعظم (مثنوی) ور بود صورت حقیر و ناپذیر * چون بود خلقش نکو
در پاش میر * وا کر صورت حقیر و ناقبول اوله چونکه خوبی خوب اوله آنك ایاغنده اول (مثنوی) صورت ظاهر فنا
کردد بدان * عالم معنا بماند جاودان * ظاهر صورتی فنا اولور بلکه معنی عالمی باقی قالور پس عالم صورتی قویوب باقی
اولان عالم معنانك طالبی اول (مثنوی) چند بازی عشق با نقش سبو * بکذر از نقش سبو رو آب جو * سبو نقشنه نیجه
بر عشق اوینارسن و محبت ایلرسن سبونك نقشندن کچ یوری آب طلب ایله یعنی صورت جسمدن کذر ایدوب انده
اولان آب معنانك طالبی اول که مقصود اولدر (مثنوی) صورتش دیدی ز معنی غافلی * از صدف دری کزین
کر عاقلی * اول سبونك صورتنی کوردك ولیکن معنادن غافل سن اکر عاقل ایسك صدفدن لؤلؤیی اختیار ایله
زیرا صدفدن مقصود لؤلؤدر کذلك صورت جسمدن مقصود معنی وخوی نیکودر (مثنوی) این صدفهای قوالب
در جهان * کرچه جمله زنده اند از بحر جان * بو صدفلر مثابه سنده اولان قالبلر جهانده اکرچه جمله سی
جان دریاسندن زنده درلر (مثنوی) لیك اندر هر صدف نبود کهر * چشم بکشا در دل هر یك نکر * لیکن هر صدفده
کهر اولمز چشمکی آچ هر بر صدفك ایچنه نظر ایله (مثنوی) کان چه دارد وین چه دارد وا کزین * زانکه
کیابست آن در ثمین * که اونه طوترر و بونه طوترر اوندیله یعنی هر کسله که مصاحبت ایلرسن صدف درونه نظر ایله کورکه
نه کونه جوهر طوتردر معنادن خالیمدر و یاخود پر در میدر نظر ایله زیرا که اول در ثمین کیابدر مرادی قیمت اولان
در معنی هر کسده بولنمز (مثنوی) کر بصورت می روی کوهی بشکل * در بزرکی هست صد چندانکه لعل * اکر صورته
کیدرسن یعنی صورته نظر ایدرسن بر طاغ شکلده و بیوکلکده یوز اولقدردرکه لعلدر یعنی صورت جسامتده بر طاغ
لعلدن اکرچه نیجه بیك مرتبه بیوکدر ولکن لعل من حیث المعنی قیمت وشرف جهتندن کوهدن نیجه مرتبه
اعظمدر (م ی) هم بصورت دست و پا و پشم تو * هست صد چندانکه نقش چشم تو * هم صورتده سنك دست و پایك
وصاچ وصقالك وسائر اعضاك یوز اولقدر واردر که سنك چشمكك نقشیدر (مثنوی) لیك پوشیده نباشد بر تو این *
کز همه اعضا دو چشم آمد کزین * لیکن سنك اوزریکه بو پوشیده اولمز وسائر بصیر اولنلره دخی بو معنی مستور
دکلدر که جمیع اعضادن ایکی چشم کزین و مختار کلدی (مثنوی) از یك اندیشه که آید اندرون * صد جهان
کردد بیك دم سرنکون * بر فکر دنکه اول فکر درونه کلور بر دمده یوز جهان باشی آشغه اولور یعنی بر اندیشه دن نیجه
عالم خراب اولمق مقرر اولورنه کم بو معنانی توضیح ایچون سلطانك وجودنی تمثیل طریقیله ایراد بیورورلر (مثنوی)
جسم سلطان کر بصورت یك بود * صد هزاران لشکرش در پی رود * مثلا پادشاهك جسم وذاتی اکرچه صورتده
بر در آنك آردنجه نیجه یوز بیك عسکر کیدر (مثنوی) باز شکل وصورت شاه صفی * هست محکوم یکی فکر خفی *
کیرو کزین وعالیقدر شاهك شکل وصورتی بر خفی فکر واندیشه نك محکوم ومغلوبیدر پس بر فکر بادی نظرده
اکرچه حقیر کورینور لیکن معناده غایتله عظیم الشان ورفیع العنواندر (مثنوی) خلق بی پایان ز یك اندیشه بین *
کشته چون سیلی روانه بر زمین * بی پایان خلقی بر اندیشه دن کور بر اوزره بر سیل کبی روانه اولمش زیرا خلقك
حرکات وسکناتی فکرلرینه تابعدر (مثنوی) هست آن اندیشه پیش خلق خرد * لیك چون سیلی جهانرا خورد و برد
اول اندیشه خلق قتنده اکرچه خرد ولاشیئدرلر لیکن بر عظیم سیل کبی جهانی یدی والتدی یعنی ازاله ایتدی (مثنوی
پس چو می بینی که از اندیشه * قائمست اندر جهان هر پیشه * پس بو ابیات مقدمه ده ذکر اولنان مقدمه معلوم
اولدیسه ومرئی اولمق مرتبه سن بولدیسه چونکیم کورر سن که بر فکردن قائم وثابتدر جهانده هر بر صنعت
(مثنوی) خانها وقصرها وشهرها * کوهها ودشتها ونهرها * خانلر وقصرلر وشهرلر وطاغلر وصحرالر وایرماقلر
(م ی) هم زمین وبحر وهم مهر وفلك * زنده از وی همچو دریا از سمك) هم زمین ودریا وهم آفتاب وفلك اول فکردن زنده در
ماهی دریاده زنده اولدیغی کبی جواب شرط بو بیتدر (مثنوی) پس چرا از ابلهی پیش تو کور * تن سلیمانست واندیشه
چو مور * فاذا کان کذلك بویله اولدیسه نیچون سن کورلك قتنده ابلهلکدن تن سلیماندر وفکر مور کبیدر یعنی
تن عالمی سلیمان وعقل واندیشه عالمی مور کبیدر بو محلده اندیشه دن مراد عقل مدبردر که فکر واندیشه آنك تدبیرینك
اثریدر پس ذکر سبب وارادهٔ سبب قبیلندن اولور وجهانده هر پیشه نك عقل واندیشه ایله قائم اولمسی عقلانك
معلومیدر مثلا جمیع بیوت وقصور عقلدن صدور ایلمشدر وتعمیر بلدان ومدائن عقل واندیشه ایله اولمش وقری
وقصبات آنلرله قیام وانتظام بولمشدر وکذلك جمیع جبال راسخات وصحاری وبیابان واسعات ومعدودات وبونلرده

اولان انهار جاریات ونباتات وحیوانات جمیعا عقل فعال ایله قائم اولمش وانتظام بولمشدر زیرا جمیع عنصریاتده متصرف
اولان عقل فعالدر هم زمین خاکسار و بر وقراده وجمله بحارده دخی متصرف اولان بو عقلدر وکذلك شمس نوار
وفلك دوار دخی تدبیر عقل ایله قائم ومنتظمدر که عقول عشره بو افلاك تسعه ده مدبر ومتصرفلردر پس هر شیئك
ملکوتی اول شیئك وجودنده مدبر ومتصرفدر بارادة الخالق که اول شیئك اول عقل واندیشه سیدر نته کم جناب حق
بو معنایه اشارت ایدوب بیورورلر (فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء والیه ترجعون (مثنوی) می نماید پیش چشمت که
بزرك * هست اندیشه چو موش وکوه کرك * سنك چشمك قتنده طاغ عظیم کورینور اندیشه موش کبی
وطاغ کرك کبیدر یعنی سنك دیدهٔ عقلك قتنده کوه بزرك کورینور وفکر حقیر کورینور مثلا طاغ قورد کبی عظیم
وفکر موش کبی حقیر کورینور (مثنوی) عالم اندر چشم تو هول وعظیم * ز ابر ورعد وچرخ داری لرز وبیم * عالم سنك
چشمکده مهیب وعظیمدر ابردن ورعدن وچرخدن لرزه وخوف طوترسن وبونلری بنفسها فاعل ظن ایلدیککدن
بونلرك ظاهر اولان هیبتندن خشیت ایدرسن (مثنوی) از جهان فکرتی ای کم ز خر * ایمن وغافل چو سنکی بیخبر *
ولکن فکر جهانندن ای خردن کم حجر لایفهم کبی ایمن وغافلسن یعنی عالم صورتده قالوب جماد کبی عالم معنادن
بی خبر اولمشسن (مثنوی) زانکه نقشی وز خرد بی بهرهٔ * آدمی خو نیستی خر کرهٔ * زیرا که نقش وصورتسن
وعقلدن بی بهره سن آدم خویلو دکلسن خر یاوروسیسن آدم خویلو اولمق اولدر که معنادن غافل اولمیه وخر کبی
اسیر لذت نفسانی قالمیه بلکه عبادات وطاعاته سعی ایدوب رضای حق الله کتوره وکندویی حیوانیت
صفتلرندن خلاص ایدوب انسانیت مرتبه سنه یتوره (مثنوی) سایه را تو شخص می بینی ز جهل * شخص از آن
شد نزد تو بازی وسهل * جهلکدن سن سایه یی شخص کوررسن یعنی بو عالم صورتی که فی المثل سایه کبیدر بونی ذات
وعین موجود کوررسن اول سببدن شخص سنك قتکده بازی وسهل اولدی شخصدن مراد بر شیئك عین ثابته سی
و یاخود روحیدر پس صورتی کورن واکا فریفته اولان کمسه نك چشمی قتنده صورت عالی وعظیم کورینوب
شخص مثابه سنده اولان روح و یاخود عین ثابته سهل وبی بر کورینور (مثنوی) باش تا روزی که آن فکر
وخیال * بی حجابی بر کشاید پر وبال * صبر ایله شول بر کونه دکن که اول فکر وخیال زیاده حجابسز پر وبال آچه
یعنی فکر وخیال یوم قیامتده ظهوره کله و پروازقیله اول زمان حقیر عد ایلدیکك فکر وخیالك عظم شاننی
کوره سن (مثنوی) کوهها بینی شده چون پشم نرم * نیست کشته این زمین سرد وکرم * طاغلری پشم کبی ملایم
ونرم کوررسن (کما قال الله تعالی وتکون الجبال کالعهن المنفوش) بو صووق واسی یری یوق اولمش کوررسن (مثنوی)
نه سما بینی نه اختر نه وجود * جز خدای واحد حی وودود) نه آسمان نه کوکب نه وجود کوررسن حی وودود واحد خدادن
غیری یعنی آسمان وکواکب وسائر موجوداتدن هیچ بر شیء کورهمزسن بلکه همان واحد وزنده ومحبوب
اولان خدای تعالی یی کوررسن اول کون (لمن الملك الیوم) کندی دیه واکا بر شیء جواب ویرهمیوب نه کندی
لله الواحد القهار) دیه (مثنوی) یك فسانه راست آمد یا دروغ * تا دهد مر راستیها را فروغ * بر فسانه راست
کلدی و یا دروغ کلدی یعنی قصه نك صدقنه وکذبنه اعتبار یوقدر بلکه مقصود اندن همان حصه پذیر اولمقدر تا قصه
راستلقلره فروغ ویره یعنی کرچکلره رونق ولطافت ویره اول قصه بودر (حسد کردن حشم بر غلام خاص
(مثنوی) پادشاهی بندهٔ را از کرم * بر کزیده بود بر جمله حشم * بر پادشاه بر بنده سنی مجرد کرمندن جمیع حشم اوزره
کزیده واصطفا ایلمشدی (مثنوی) جامکیء او وظیفهٔ چل امیر * ده یکی قدرش ندیدی صد وزیر * آنك قفتان بهاسی
قرق امیرك وظیفه سی ایدی یوز وزیرانك قدرنك اونده بر بنی کورممشدی ومرتبه سنك عشر وعاشرنه ایرممشدی
(مثنوی) از کمال طالع واقبال وبخت * او ایازی بود وشه محمود وقت * طالعنك کمالندن واقبال وبختندن
اول بنده بر ایاز ایدی وپادشاه زمانك محمودی ایدی (مثنوی) روح او با روح شه در اصل خویش * پیش ازین تن
بوده هم پیوند خویش * اول خاص بنده نك روحی پادشاهك روحی ایله کندینك اصلنده یعنی عالم ازلده بو تندن
اول هم اتصال وقرابت واقع اولمشدی وتعارف وایتلاف روحانی سبقت قیلمشدی پس ازلی اولان کار و کردارك
اسرارنی بو مناسبتله بیان ایلمکه شروع ایدوب بیورورلر (مثنوی) کار آن دارد که پیش از تن بدست * بکذر از اینها که
نو حادث شدست * کاری اول طوترکه تندن مقدم اولمشدر یعنی تن عالمنه کلمزدن اول آکا کار قیلق وصالح اولمق سبقت
قیلمشدر بونلردن کچ که یکی حادث اولمشدر یعنی بو بدندن ظهوره کلان وصکره دن حادث اولان کار و کرداره اعتبار
ایلمه که نظرا کرینك واکر بد اول حادث اولان کاره دکلدر بلکه فاتحه یه در و یاخود خاتمه یه در که خاتمه فاتحه ده اولانه
مخالفت ایلمز (مثنوی) کار عارف راست کو نه احولست * چشم او بر کشتهای اولست * کار عارف ایچوندر

يعنى حضرت خدانك ايشلرينه نظرايلمك عارفه مخصوصدر زيرا عارف احول دكلدر اول عارفك كوزى اولده اكلن
تخملر اوزره دركه آخرده بتر الا كه همان ازلده اكلن (مثنوى) آنچه كندم كاشتندش وآنچه جو * چشم او آنجاست
روز وشب كرو * اول نسنه كه ازلده آنى بغداى اكديلر ويا خود اول نسنه يى كه ارپه اكديلر روز وشب عارفك چشمى
اورايه رهندر يعنى ازل جانبنه مقيد ومربوطدر هرنه كه عالمده حادثه اولورسه آنى سر قضانك اثرى بيلوروشق اولانى
وسعادت بولانى ازلده اولان عين ثابته لرينك اقتضاسندن فهم قيلور (مثنوى) آنچه آبستست شب جزآن نزاد *
حيلها ومكرها بادست باد * بيورمشلرديكه عارفك كوزى كشتهاى اولدركه ازل ازلده بركسنه نك
زمين وجودنه بر برمى اكلشدر ويا خود شعير سعيرمى دكلشدر كيجه كوندز عارفك كوزى فاتحه وسابقه ده اولان
مامضا يه در (ولهذا قال بعض العارفين قبل من قبل فى الازل بلا علة ورد من رد فى الازل بلا علة وقال على كرم الله
وجهه الناس يخافون من الخاتمة بحكم انما الاعمال بالخواتم وانا اخاف من الفاتحة لان الخاتمة لاتكون الا على
مقتضى الفاتحة) پس برمفحواى الليلة حبلى شب اول نسنه يى كه بوكا ودراندن غيرى طوغورمدى يعنى اول نسنه يى كه
شب ازل حامله اولدى روز دنياده وروز عقباده اندن غيرى برشئ طوغمدى بو تقديرجه حيله لر ومكرلر باددر باددر
يعنى تقدير الهى يه مكر وحيل باد وهواى بى محلدر زيرا (الحذر لايغنى عن القدر) درواز له على طريق الاستعارة شب
تعبير ايلمرى ابصار عقول وافكارك آنى ابصاره قدرتى اولميوب كيجه كبى عيون عقول ناسدن مستور
اولديغى ايچوندر والليلة حبلى حديثنك سرى بودر اما ظاهر معناسنى شاعرك بو بيتى افاده ايدر (بيت) دورانكه
حادثاته هر كيجه بو كليدر * كون طوغمدن نلر طوغه كم بيله نا كهان (مثنوى) كى شود دلخوش بحيلتهاى كش *
آنكه بيند حيلت حق برسرش * نيجه محبوب ودلپذير اولان حيله لرله دل خوش اولور اول كسنه كه خداى تعالينك
حيله سنى انك حيله سى اوزره عالى وغالب كوره برسربونده عالى وغالب معناسنه در (مثنوى) او درون دام
دامى مينهد * جان تو نه آن جهد فى اين جهد * او حيله سنه وعقلنه اعتماد ايدن كسنه دائم دام ايچره در وبردام قورر سنك
جانك حقيچون نه دام قورتلور ونه دام قورين كسنه قورتلور مصرع ثانى قسم در بجان تو تقدير نده وتقدير كلام بويله
ديمك اولوركه اول حيله وتدبيرينه مغرور اولان واعتماد قيلان كسنه دام قضا ايچره مقيد ومحبوسدر حال بوكه كندى
نيجه سنك صيدى ونيجه سنك دخى دفع وكيدى ايچون بردام قويوب حيله وتدبير جانبنه ذاهب اولور سنك حيات
وبقالك حقيچون نه بوكونه كسنه قضاى الهيدن خلاص اولور ونه آنك دام مثابه سنده اولان حيله وتدبيرى نجات
بولور بلكه هر ايكيسى مغلوب ومقهور اولوب امر قضا هرنه ايسه ظهوره كلور ديمك اولور (مثنوى) كر برويد
وربريزد صد كياه * عاقبت بررويد آن كشته اله * بوز كياه وچمن اكر بتر واكر دوكلور وبتر عاقبة الامر حضرت
اللهك اول اكلشى بتر يعنى انسانك زمين وجودندن اكر برفعل بتر واكر بتر عاقبت حضرت حق ازلده هرنه تخم
اكديسه آنك وجودنده اول بتر (مثنوى) كشت نو كارند بركشت نخست * اين دوم فانيست وآن اول درست
مثلا اولدن اكلش اكين اوزره يكى اكين اكرلر بو ايكنجى صكره دن اكلن اكين فانيدر واول اول درست وثابتدر زيرا
اول اكلن تخم كو كلشمش ويرلشمشدر صكره دن اكلن تخمك ثبات واستقرارى يوقدر (مثنوى) تخم اول كامل
وبكزيده است * تخم ثانى فاسد وپوسيده است * اولكى تخم كامل وكزيده ومقبولدر تخم ثانى فاسد وچوركدر كه
زمانسز اكلشدر چونكم هرشئ تقدير الهينك مقتضاسى اوزره اولديغى بيان بيوردقدنصكره عبده لازم اولانيده
بيورديلر (مثنوى) افكن اين تدبير خود را پيش دوست * كرچه تدبيرت هم از تدبير اوست * بوكندى تدبيرنى
دوستك اوكنه براق اكرچه سنك تدبيرك دخى هم اول خدانك تدبيرندندر (مثنوى) كار آن دارد كه حق افراشتست
آخر آن رويد كه اول كاشتست * كار وتاثيرى اول طوتر كه حضرت حق بوجلمشدر آخر اول بتر كه اول اكلمشدر
هرنه كه بودنياو آخرتده ظهوره كلورسه ازلده مقدر اولان كارلرك اثريدر (مثنوى) هرچه كارى از براى حق بكار *
چون اسير دوستى اى دوستدار * هرنه اكرسك اول خدا ايچون اك چونكم اى دوستدار بردوستك اسيريسن يعنى
اى خدايى دوست طوتيجى چونكم سن انك اسيريسن هرنه كارايلرسك انكيچون ايله تا آنك مقابله سنده نيجه
اجر وجزا بوله سن (مثنوى) كرد نفس دزد وكار او مپيچ * هرچه آن نه كار حق هيچست هيچ * دزد ودغل نفسك
وآنك كار ومقصودنك چوره سنه طولنمه زيرا هر نسنه كه اول حضرت حق ايشى دكلدر هيچ در هيچدر (مثنوى) پيش
ازانكه روز دين پيدا شود * نزد مالك دزد شب رسوا شود * اندن اولكه روز دين پيدا اوله ويوم قيامت ظهوره كله
مالك الملكك قتنده كيجه خرسزى رسواى اولور (م ى) رخت دزديده بتدبير وفنش * مانده روز داورى بركردنش * اول
دزد شبك فن وتدبيريله مسروق اولان رختى عدل كونى آنك كردنى اوزره قالمش اولور رخت دزديده دن مراد حيله

وخدعه ايله اشلديكى اعمال اولوركه روز جزاده آنك بوينده قالور ودزد شبدن مراد روز آخرتدن غافل اولوب
بودنيا كيجه سنده مكر وحيله ايله جلب حظ نفس ايلين كسنه لر اولور (مثنوى) صد هزاران عقل باهم برجهند *
تابغير دام او دامى نهند * نيجه يوز بيك عقل اتفاقله صچرارلر يعنى جمله سى اتفاق ايليوب دام قضادن خلاص
ايچون تدبير ايدرلر تا اول خدانك دامندن غيرى بردام قويه لر وآنك مرادو مرامنى تغيير ايدوب مقتضاى نفسلرينه
اويه لر (مثنوى) دام خود را سخت تريابند وبس * كى نمايد قوتى با باد خس * كندى داملرنى سخت تربولورلر وانجق
يعنى برمرتبه حيله وتدبير دامنى وضع ايدرلركه آنلرك عقللرى اول وضع ايلدكارى حيله وخدعه دامنه زياده
اعتماد ايلديكندن آنى محكمتر وقويتر كورورلر انجق اما چقن خار وخس باده برقوت كوسترر يعنى تدبير وتدارك
خلق عالم خس وخاشاك مثابه سنده وقضا وارادت الهى باد صرصر منزله سنده در خس وخاشاك باد صرصره قوت
كوستره ميوب مقابله ايده مديكى كبى تدبير وتدارك خلق دخى ارادت حقه مقابله قيله مز وقوت وقدرت كوسترمكه
قادر اوله مز (مثنوى) كر تو كويى فائده هستى چه بود * در سؤالت فائده هست اى عنود * سائله بو سؤال
ابيات متقدمه ده قضا وقدره متعلقه اولان معانى مذكوره دن ناشى اولور زيرا بيورمشلرديكه كارى اول كسنه طوتركه
تندن اول موجود اولمشدر كيج اول كارلردن كه بودنياده نو حادث اولمشدر شب ازل هرنه يى كه حامله اولمشدر
طوغه جق اولدر وآخر الامر بته جك تخم اولدر صد هزاران عقل برى برينه متفق اولدقلرى حالده صچررلر واقدام
واهتمام قيلورلر تا كم خدانك دامندن غيرى بردام قويه لر يعنى انك مرادو مرامندن ايرو مرادو مرامرين اجرا ايده لر
حال بوكه كندى داملرنى وحيله ومرامرنى سخت تربولورلر بو زياده عجب كه چقن قوت كوسترر باد صرصره خس كه اول
بونلرك حيله وتدبيريدر پس بوسوزلر سؤالدن ناشى اولوركه هركس بودنياده ازلده اكلنى بولجق وبو عالمده ظهوره
كلان عين اعيان ثابته ده موجوده اولان احكام اوليجق بو هستئ خارجى حاصلى تحصيل اولور وبو جهان عبث
وبى فائده حكمن بولور پس سؤال مقدره دن بو سؤالى دفع ايدوب بيورديلركه اكرسن ديرسك اى سائل فائده هستئ
خارجى تقدير مذكور اوزره نه اولدى اى عنود سنك سؤالكده فائده واردر يعنى سنك سؤالكده كه اول جمله
وجود خارجيه دن برشيدر فائده واردر اى عنود ولجوج (مثنوى) كر ندارد اين سؤالت فائده * چه شنويم اين را
عبث بى عائده * اكر سنك بو سؤالك فائده طوتميه يعنى سنك سؤالك كه هستئ خارجيه دن بريدر فائده طوتميه
بو سؤالكى عائده سز عبث نه استماع ايده لم (مثنوى) ور سؤالات را بسى فائدهاست * پس جهان بى فائده
آخر چراست * وكر سنك سؤالكك چوق فائده لرى وارايسه يعنى اكر سنك سؤالكده چوق فائده لر وارايسه كه اول
فوائد مستوره ومخفى اولان علومك سؤالك واسطه سيله ظهوره كلمش ايسه پس جهان آخر نيچون فائده سزدر يعنى
پس جهان كه آثار علم خدا وصور قدر وقضادر نيچون بى فائده در بو معنى من وجه حاصلى تحصيل اولان قبيلدن
دكلدر اكرچه من وجه بى فائده وحاصلى تحصيل قبيلندندر ته كم بيورديلر (مثنوى) ور جهان ازيك جهت
بى فائده ست * از جهتهاى دكر پرعائده ست * وكر جهان برجهتدن فائده سز ايسه غيرى جهتلردن پرعائده در يعنى
اكر جهان برجهتدن بى فائده وحاصلى تحصيلدركه اول (فرغ ربكم من امر العباد) حديثنك مقتضاسنجه
امور عباد جميعا بلا زيادة ولا نقصان ازل آزالده مثبت ومقرر اولمشدر وما كان وما يكون هرنقدر شئ وارايسه
قضا وقدرده ثابت اولديغى اوزره بعينه ظهوره كلمه سيدر اما علمده اولان عينه وغيبده اولان شهادته ومعناده
اولان شكل وصورته كلديكى جهتلردن وهرشئ اعيان ثابته لرى مقتضاسنجه كندى خواص وآثارلرين
اظهار ايلديكى حيثيتلردن پرعائده وفائده در پس ظهور اشيا مطلقا پرفائده در وباطل وعبث دكلدر باعائده در
(بيت) فلا عبث والخلق لم يخلقوا سدى * وان لم تكن افعالهم بالسديدة * اكرچه افعال غيرسديده به نظر
اولنسه وبعض شئ بعض شيئه نسبت قيلنسه باطل وبى فائده كورينور لكن فى نفس الامر وحقيقة الحال
برمفحواى (وما خلقنا السماء والارض وما بينهما باطلا) هيچ برشئ باطل وبى فائده دكلدر ته كم بعض شيئك بعض شيئه
نسبتله باطل وبى فائده اولمسى كلك باطل وبى فائده اولمسنى مستلزم اولمديغيچون بيورديلر (مثنوى) فائده
تو كرمرا فائده نيست * مرتراچون فائده ست ازوى مأيست * حسن يوسف عالمى را فائده * كرچه براخوان
عبث بد زايده * اى فائده هستى ندر ديو سؤال ايدن كسنه وجود مطلقا خير محضدر لكن بعض وجود بعض وجوده
نسبتله بى فائده وشر وبعضنه نسبتله خيردر مطلقا محض شر يوقدر الا العدم پس سكا فائده اولان اكر بكا فائده دكل ايسه
تحقيقا چونكم سكا فائده در اندن طورمه يعنى فراغت ايلمه مثلا يوسفك حسنى عالم خلقنه فائده ايدى اكرچه برادرلرى
اوزره عبث وزائده ايدى (مثنوى) لحن داودى چنان محبوب بود * ليك بر محروم بانك چوب بود * داود عليه السلام

حضرتلرینه منسوب اولان لحن انجلین محبوب ایدی که مشهوردر لیکن انکار ایدیجی محروم اوزره چوب اوازی
مشابه سنده ایدی (مثنوی) آب نیل از آب حیوان بدفزون * لیك بر محروم ومنکر بود خون * مثال آخر آب نیلکه
آب حیواندن لذتده زیاده ایدی لیکن محروم ومنکر اوزره خون ایدیکه قبطیلر هربارکه آندن نوش ایلمك استسه لرقان
اولوردی (مثنوی) هست بر مؤمن شهیدی زندکی * بر منافق مردنست وژندکی * مثال آخر مؤمن اوزره شهیدلك
زنده لکدر اما منافق وکافر اوزره موتدر ورسوالقدر (مثنوی) چیست درعالم بکو یك نعمتی * که نه محرومند
ازوی امتی * عالمده سویله بر نعمت ندرکه بر امت آندن محروم دکلدر یعنی عالمده هیچ بر نعمت یوقدرکه اندن بر طائفه
محروم اولمیه لر اکر بر طائفه اول نعمتله متنعملر ایسه بر آخر طائفه اندن محروم اولمق مقرردر (مثنوی) کاو
وخررا فائده چه در شکر * هست هر جانرا یکی قوت دکر * کاو وخره شکردن فائده ندر یعنی اول طائفه یه شکردن
محروملق واردر زیرا هر جانك بر غیری قوتی واردر پس اهل سعادتك قوتی غدای روحانی ولذت عرفانیدر واهل
ضلالتك قوتی کاو وخر کبی همان غدای جسمانی وشهوات نفسانیدر (مثنوی) لیك اکر آن قوت بروی
عارضست * پس نصیحت کردن اورا رایضست * ولیکن اول قوت اول کمسه اوزره اکر عارض ایسه پس اکا نصیحت
ایلمك رایضلقدر یعنی بر کمسه نك که معصیت وقباحتدن حظی عارضی اوله پس اکا بر ناصح نصیحت ویرمك ریاضت
ویر بجیلکدر یعنی انك تدلکنی وبد خویلغنی ازاله ایلیوب آنی حکم حقه مطیع ومنقاد قیلمق وخلق نیکو
صاحبی ایلمکدر بویله کمسه ناصحك نصحی ایله صلاح پذیر اولوب طریق حقه منقاد ورام اولور (مثنوی) چون
کسی کو از مرض کل داشت دوست * کرچه پندارد که آن خود قوت اوست * مثلا شول بر کمسه کبی که مرضدن
کل یمکی دوست طوتدی اکرچه اول کمسه ظن ایلرکه اول خالك خودانك قوت وغداسیدر (مثنوی) قوت اصلی را
فرامش کرده است * روی در قوت مرض آورده است * اول کمسه قوت اصلی یی فراموش ایلمشدر اول سببدن
مرض قوتنه یوز کتورمشدر یعنی سورث مرض اولان غدایه توجه ایلمشدر (م ی) نوش را بکذاشته سم خورده است
قوت علت را چو چربش کرده است * اول کمسه نوشی قومش زهر قاتل یمشدر وکان اول کلی یمکله کندوینی
قتل ایتمکه قصد ایلمشدر (کما قال علیه السلام من اکل الطین فکانما اعان علی قتل نفسه) مرض وعلتك قوتنی
چربش کبی ایلمشلردر یعنی علت ومرضه متعلق اولان غدایی چرب وشیرین ظن ایلمشدر اکرسن دیرسك که
چونکم بو غدای جسمانی قوت عارضیدر پا بشرك قوت اصلیسی ندر جواب بیوررلر (مثنوی) قوت اصلی بشر نور
خداست * قوت حیوانی مر ورا ناسزاست * بشرك قوت اصلیسی خدانك نوریدرکه غدای روحانی وقوت عقل
وجانیدر تحقیقا اول بشره قوت حیوانی لایق دکلدر زیرا قوت حیوانی انسانی حیوان صفت ایلمك وذوق روحانی یه
مانع اولمق مقرردر (مثنوی) لیك از علت درین افتاد دل * که خورد او روز وشب زین آب وکل * ولیکن کوکل
علت ومرض جهتندن بو قوت حیوانی یه دوشدی وآنك حظنه مقید ومشتغل اولدیکه بو قوت حیوانیه یه مشتغل
اولان دلك صاحبی کیجه وکوندز بو آب وکلدن یه واندن دائما حظ آله (مثنوی) روی زرد وپای سست ودل سبك
کو غدای والسماء ذات الحبك * شول کمسه که کل یجی اوله اول کمسه نك یوزی صاری وآیاغی سست وضعیف وقلبی
سبك ولرزان اولور وخفقان مرضنه کرفتار اولور حبك صاحبی یعنی طرایق صاحبی اولان سمانك غداسی قنی یعنی
آب وکلدن نشو ونما بولان وقوت حیوانیده قلان کمسه یه قوت نورانی وغدای آسمانی قنده میسر اولور حبك یوللر
معناسنه در حبیکك جمعیدر (والسماء ذات الحبك) آیتنه اشارت واردر تفسیری جلد اولده عرب بادیه نشین
حکایه سنده مرور ایتدی (مثنوی) آن غدای خاصکان دولتست * خوردن آن بی کلو وآلتست * اوکه مراد نور
خدادر دولت خاصکیلرینك غداسیدر اول غدایی یمك که مراد نور خدادر بوغازسز وآلتسزدر (مثنوی) شد غدای
آفتاب از نور عرش * مر حسود ودیورا از دود فرش * آفتابك غدا وذوقی عرش نورندندر حسود ودیوه غدا فرشك
دودندندر یعنی انبیا واولیانك حسودینه وشیاطینه غدا ارضك بخار ودخانندن حاصل اولان شیئلردر (مثنوی)
در شهیدان یرزقون فرمود حق * آن غدارا نه دهان بدنه طبق * حضرت حق شهیدلر حقنده یرزقون بیوردی
اول غدایه که مراد نور خدادر نه دهان نه طبق اولدی یعنی شهدا (عند ربهم یرزقون) آیتنك موجبنجه ربلری قتنده
مرزوق اولورلر الله تعالی انلره فضلندن اعطا ایلدیکی نعمه فرحناك اولدقلری حالده آنلر یرلر وایچرلر لکن بو صورت
ظاهرده اولان دهان وکاو ایله دکل بو آیت کریمه نك تفسیری جلد اولك اواخرنه قریب حضرت علی رضی الله عنه
حکایه سنده مرور ایلدی (مثنوی) دل زهر یاری غدایی می خورد * دل زهر علمی صفایی می برد * کوکل هر یاردن
بر غدا یر کوکل هر بر علمدن بر صفا ایلتور یعنی قلب هر بر مصاحب وآثردن بر کونه حظ آلور وشیء مقارننك حکمنی

البته اخذ قیلور (کما قال بعض المشایخ (بیت) اصحب اخا کرم تحظی بصحبته * فالطبع مکتسب من کل مصحوب *
کالریح آخذة مما تمر به * نتنا من النتن او طیبا من الطیب * وکذلك کوکل هر علمدن دخی بر نوع صفا کسب ایلر
چشم مثلا هر آدمینك صورتی بر کاسه کبیدر چشم اول صورتك معناسندن بر حساسه در یعنی زیاده ادراك
ایدیجیدر (کما قال الشاعر (بیت) وکل شخص بدالی فهو لی قدح * وکل لحظ اراه فهولی ساقی * نته کم بو معنایه
مشابه بیوررلر (مثنوی) از لقای هر کسی چیزی خوری * وز قران هر قرین چیزی بری * هر بر کمسه نك
لقاسندن بر شیء یرسن وهر قرینك قرانندن بر نسنه ایلتورسن یعنی هر کسك ملاقاتندن بر کونه شیء حاصل ایلرسن که
الطبیعة سارقة دیمشلردر وهر قرینك مقارنتدن بر کونه حالت اخذ ایلرکه الصحبة مؤثرة دیو تحقیق ایلمشلردر
(مثنوی) چون ستاره با ستاره شد قرین * لایق هر دو اثر زاید یقین * مثلا چونکم ستاره ستاره یه قرین اولدی یعنی
اقتران واقع اولدی شکسز هر ایکیسنه لایق بو ایکیسنك اقترانندن بر آخر اثر طوغر سعادت ونحوست واحتراق
کبی (مثنوی) چون قران مرد وزن زاید بشر * وز قران سنك واهن شد شرر * مثلا بر مرد وزنك قرانی کبی که آندن
بشر طوغر وسنك وآهنك قرانندن شرر اولدی (مثنوی) وز قران خاك با بارانها * میوها وسبزه وریحانها *
وخاکك بارانلرله قرانندن میوه لر وسبزه ور یحانلر پیدا اولدی (مثنوی) وز قران سبزها با آدمی * دلخوشی وبی غمی
وخرمی * وسبزه لرك آدمی یه قرانندن دل خوشلق وغمسزلق وخرملك ظهور قیلور زیرا بنی آدم سبزه وابه نظر ایلسه
واکا مقارنت قیلسه دل خوشلق حاصل اولور (مثنوی) وز قران خرمی با جان ما * می بزاید خوبی واحسان ما *
وبزم جانمزه خرملکك قرانندن بزه خوبلق واحسان طوغر (مثنوی) قابل خوردن شود اجسام ما * چون براید
از تفرج کام ما * بزم اجسامز غدا یمکه قابل اولور وقوت بولور سیر وتفرجدن چونکم بزم مرادمز حاصل اوله
(مثنوی) سرخ رویی از قران خون بود * خون ز خورشید خوش کلکون بود * سرخرولق قانك قرانندن اولور
یعنی انسانك یوزی قرمزی اولمق خونك اکا مقارنتندن پیدا اولور وخون کلرنکلو لطیف خورشیددن اولور
یعنی خورشیدك حرارتندن حرکت وغلبه قیلور وحمرت وجهه سبب اولور (مثنوی) بهترین رنکها سرخی بود *
وآن ز خورشیدست وازوی می رسد * رنکلرك ایورکی قرمزیلق اولور زیرا اوجهی نورانی ولطیف ایلر واول سرخ رنك
آفتابدندر وآندن ایریشور چونکم هر شیء مقارننك حکمنی اخذ ایلر ومصاحبنك صحبتندن متأثر اولور پس محل
نحوسته مقارن اولان شیء آندن نحوست کسب قیلور نته کم زحلی بو معنایه مثل ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی)
هر زمینی کو قرین شد با زحل * شوره کشت وکشت را نبود محل * مثلا هر بر زمین که اول زحله قرین اولدی اول
زمین شوره اولدی وزراعته محل اولمدی (مثنوی) قوت اندر فعل آید ز اتفاق * چون قران دیو با اهل نفاق * بالقوه
اولان شیئلر فعله کلور وظهور قیلور بر شیئك بر شیئه اقتران واتفاقندن نته کم امثال مذکورهنك جمله سی بو معنایی
تمهید وتأکید ایچوندر مثلا مرد وزنك اقترانندن بشر وسنك وآهنك اقترانندن بالقوه اولان شرر حاصل اولور بیوردیلر
وکذلك خاکك باران ایله اقترانندن بالقوه اولان میوه وسبزه وریحانلر وسبزه وانك انسانه قرانندن دلخوشلق
وبی غملك وشادان اولمقلر ظهوره کلوردی بو تعبیر قیلدیلر الی هذا البیت پس دخی بیوررلر که اتفاق واجتماعدن
قوت فعله کلور نفاق اهلنه شیطانك قرانی کبی یعنی شیطانك اهل نفاقه اقترانی کبی مثلا شرت وضلالت فعله کلور
وظهور بولور وصورت بغلر (مثنوی) این معانی راست از چرخ نهم * بی همه طاق وطرم طاق وطرم * پس بیوردقلری
معارف لطیفه ومعانی شریفه نك علو شانی مستمع اولنلره تعلیم وبی تفهیم قالنلره تفهیم ایدوب بیوررلر که شول
ذکر اولنان معانی جلیله ایچون واردر چرخ نهمدن یعنی عرش اعظمدن دوکلی طاق وطرمسز طاق وطرم واردر
یعنی دوکلی خلقك طاق وطرمندن ماعدا بونك ایچون آخر طاق وطرم واردر معنوی که علی الدوام بو معانی
عظامه مکان ومقامدر طرم طارمك جمعیدر قرا اوکه عامه تحریف ایدوب درم اودرلر وهر نسنه که اکا بکزر
بر سبیل تشبیه اطلاق ایدرلر طاق مصدره معناسنه کلور وقات معناسنه کلور یك طاق ودو طاق وسه طاق دیرلر
بونده طاق وطرمدن مراد قات قات اولان اولر وچارداقلر وقصرلردر (مثنوی) خلق را طاق وطرم عاریتیست *
امر را طاق وطرم ماهیتیست * خلقدن مراد عالم ملك امردن مراد عالم ملکوتدر (کما قال الله تعالی الا له الخلق
والامر تبارك الله رب العالمین) پس تقدیر معنی خلق عالم ایچون وعالم خلق ایچون مقام ومکان عاریتدر وعالم امر
وعالم ارواحك طاق وطرمی یعنی خرکاه وقرارکاهی ماهیتیدر که مراد عین ثابته در (مثنوی) از پی طاق
وطرم خواری کشند * بر امید عز در خواری خوشند * بر امید عز ده روزه خدولك * کردن خود کرده اند از غم
چو دولك * بو خلق عالم طاق وایوان وطرم ومکان ایچون خورلق چکرلر عزت دنیا امیدی اوزره کندیلرینك بوینلری

غمدن دولك كبی وحقارتده خوشلردر قلبنه تاسه وتشویش اولان اون كون مقداری عزت امیدی اوزره
كندیلرینك بیونلرنی دولك كبی ضعیف ایلمشلردر خدولك غم وتاسهٔ دل وتشویش معناسنه‌در یعنی بو دنیانك عمر یكه
آخرت ایامنه نسبتله ده روزه كبیدر پس ده روزه وناقص اولان عزتك امیدی اوزره بو خلق كردنلرنی غم والمدن ایك
كبی زار ونحیف ایلدیلر وبو عزتك صاحبنه مدح وثنالر سویلدیلر حال بوكه (الدنیا مال من لا مال له ودار من لا دار له
وبها یغتر من لا عقل له) حدیث شریفنك مظهریدر (مثنوی) چون نمی اینداینجا كه منم * كاندرین عز آفتاب روشنم
مشرق خورشید برج قیرگون * آفتاب ما ز مشرقها برون * بو ابیات شریفه جناب عزت لساننده‌ن علی
طریق التعجب توبیخاً لاهل العزة الفانیة وارده وواقعه اولمشدر كان جناب عزت جلت قدرته وعلت طالب
عزت صوری وعاشق دولت سروری اولنلر حقنده بیوررلر كه تعجب ایلك ای علماء حقیقت وعرفای دولت بی علت اولنلر
شول طالبان عزت بی حقیقت اولان جهلادنكه بونلرنه حالله كلمزلر وتوجه وتقرب قیلمزلر شول مرتبه‌كه بنم
وحقیقتده عزت بخشنده‌یم كه بو عزتده روشن آفتابم یعنی بو عزت ایچره آفتاب روشن وعالمتاب مبرهنم كه (ان العزة
لله ولرسوله) نصیله معنونم بو دنیا خورشیدنك برجی مظلم وقیرگوندر یعنی زفت رنكلودر اما بزم آفتابمز
مشرقلردن طشره‌در یعنی بزم آفتاب عزت وعظمتمز مشارق ومغاربدن بروندر كه جمیع مشارق ومغاربك رب ومالكی
بزز بعد انانیت المطلقه ادات جمله آفتاب افتاب ماد یلری كمال عزت وعظمت وجلالتی اشعار ایچوندر نته كم
قرآن عظیمده بو اسلوب اوزره چوق واقع اولمشدر (كما قال الله تعالی والسماء بنیناها باید وانا لموسعون) وقاعدهٔ ملوك
وسلاطین دخی اظهار عظمت ایچون كلاملرین بو طرز اوزره ادا قیلورلر (مثنوی) مشرق او نسبت ذرات او *
نی بر آمدنی فروشد ذات او * ما كه واپس مانده ذرات ویم * در دو عالم آفتاب بی فیم * حضرت مولانا جناب عزت
لساننده‌ن ابیات سابقه‌یی ادا ایلدكدنصكره بو ابیاتی كندی لسانلرندن مشرق آفتاب ذات الهیه‌یی تفسیر وتوضیح
ایدوب بیوررلر كه ای كروه مستمعان بیلك وآكاه اولك كه اول حضرتك مشرقی انك ذره‌لرینه نسبت مشرقدر آفتاب
ظاهر مشرقی كبیدر زیرا اول حضرتك ذاتی نه بو قاری كلدی ونه آشغه اولدی ظاهر كونشی كبی بز كه آنك ذره‌لرینك
زیاده آرده قالمشی‌یز یعنی بز كه كروه اولیا یز ملائكهٔ مقربینه وانبیا ومرسلین صلوات الله علی نبینا وعلیهم اجمعینه
نسبت اولدیغمز جهتدن اول حضرتك واپس مانده اولان ذره‌لرندنز مع هذا ایكی عالمده سایه‌سز آفتابسز یعنی دنیا
وآخرتده وظاهر وباطنده ضیا كسترلك وانوارلك ایلرز (مثنوی) باز كرد شمس می كردم عجب * هم ز فر شمس باشد این
سبب * شمس باشد بر سببها مطلع * هم ازو حبل سببها منقطع * عجبدر كه كیرو شمسك چوره‌سنی دور ایلرم یعنی آفتاب
بی فی وماهتاب عالم طی كبی ایكی عالمده ضیا كسترلك ومهر انورلك ایلركن بنه شمس حقیقتدن مستغنی وبی نیاز
دكلز بو مرتبه حاصل اولمشكن كیرو شمس حقیقتك اطرافنه طولنورم ای عجب هم شمس حقیقتك فر وجلالتندن
اولدی بو سبب كه مراد احتیاج وكمال امیدورجادر بونده اشارت واردر كه كماله ایرن انبیا واولیا بعد الكمال بنه
جناب حقدن مستغنی اولمزلر وبی نیازلق قیلمزلر (مثنوی) ای برادر بی نهایت دركهیست * بر هر آنچه می رسی
بالله مئیست * مضمونجه هر نه مقامه ایرسه‌لر آنده قرار قیلمزلر شمس حقیقت سببلر اوزره مطلع وواقفدر یعنی ذرات
وجود عشاقی احیانا بر وسیله وبر كونه امید ورجا سببیله كندی یه مائل وعطایا والطافی جانبنه طالب وراغب
قیلور هم سببلرك حبلی او شمسدن منقطعدر یعنی هم ینه اول حضرتدن حبل امید ورجا واسباب آرزو ومیل
منقطع اولور كه آسماء متقابله‌نك تجلیسی بو نوع اوزره ظهوره كلور لكن بو شمس حقیقتدن من حیث الحقیقه
قطع امید ایلمك دكلدر بلكه بعض ظهورات وفیوضاتدن قطع امید ایلمكدر بو ایسه عین صنع وحكمتدر نته كم
بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) صد هزاران بار ببریدم امید * از كه از شمس این شما باور كنید * تو مرا باور
مكن كز آفتاب * صبر دارم من ویا ماهی ز آب) نیجه یوز كره امیدم كسدم كیمدن شمسدن بو كه سز اعتقاد ایلرمیسز یعنی
صد هزاران بار امیدم قطع ایلدم كیمدن دیسه كز شمس حقیقتدن دیسم بو كا سز اینانرمیسزسن بكا اعتماد ایلمه كه
آفتابدن بن صبر طوتم ویا ماهی آبدن صبر طوتنه ممكن دكلدر ماهی آبدن صبر طوتنه كذلك ممتنعدر كه عاشق
حقدن من حیث الحقیقه بالكلیه قطع امید ایلیه ماهی آبله زنده وقائم اولدیغی كبی جمیع اشیا دخی حقله حی وقائمدر
(الا كل شئ ما خلا الله باطل) فحواسنجه هر شیء اگر حقدن خالی ومنقطع اعتبار اولنسه باطل وعدم صرف اولور پس
بو اجلدن حقدن انقطاع هیچ بر وجهله ممكن دكلدر (مثنوی) ور شوم نومید نومیدی من * عین صنع آفتابست ای
حسن * عین صنع از نفس صانع چون نبرد * هیچ هست از غیر هستی چون چرد * فرضا اگر نومید اولم بنم نومیدلكم
یعنی اگر اول حضرتك بعض فیوضات وعطیاتندن نا امید ومأیوس اولسم بنم نا امید اولم بو تقدیر اوزره عین صنع

آفتاب

آفتاب حقیقتدر ای حسن سیرت ونیكو طبیعت زیرا كه حكمت بالغهٔ الهی كاه منع وكاه عطا اقتضا ایدر وعبد دخی
كاه خوف وكاه رجا وكاه نور وكاه دجا اوزره اولمق اقتضا ایدر قطع امیددن مراد اولان بودر والا صنعك عین وذاتی
صانعدن نیجه كسلور یعنی عین صنع نفس صانعدن نه حالله منقطع اولور هیچ موجود وجودك غیر یسندن نیجه اوتلر
یعنی هیچ هست اولان ممكن الوجود غیر هستیدن وماعدای وجود حقیقیدن نیجه اوتلر یعنی نه وجهله فیض آلور
ووجود بولور (مثنوی) جمله هستیها ازین روضه چرند * كر براق وتازیان ور خود خرند * لیك اسب كور كورانه چرند *
می نه بیند روضه را ازانست رد * جمله موجودات وجمیع كائنات بو روضهٔ الوهیتدن ومرعای ربوبیتدن اوتلرلر ونشو
ونما وغدالی قلبا وقالبا هر بری بحسب الاستعداد بو مرتبه‌دن آلورلر اگر جنده اولان براقدر واگر دنباده اولان عربی
آتلردر واگر خود حمارلردر یعنی اگر براق واسب تازی كبی نیكو سیرت ومقبول صفت اولنلر اولسون واگر خر كبی شهوت
پرست وكاه وجوله مست اولنلر اولسون محصل اگر صالح واگر طالح واگر موافق واگر منافق ومؤمن وفاسق وكاذب
وصادق جمله‌سی بو مرتبه‌دن حصه آلورلر وذائق اولورلر لیكن كور آت كورلر كبی اوتلر یعنی اسب كور كبی اولان جاهل
وغافل بی نور بو روضهٔ الوهیتدن جاهلانه وكورانه فیض آلور وبو مرتبه‌دن فیض وتربیه بولدیغنی بیلمز بلكه عمرو وزیدك
وجودندن بیلور روضه‌یی كورمز اول سببدن مردوددر یعنی بو روضهٔ ربوبیتی كورمز اول جهتدن مردود
ومطروددر (مثنوی) وانكه كردشها ازین دریا ندید * هر دم آرد رو بمحراب جدید * او ز بحر عذب آب شور خورد *
تا كه آب شور اورا كور كرد * حضرت مولانا قدس الله سره العزیز مرتبهٔ الوهیته روضه اطلاق ایلدكدنصكره
دریا تعبیر ایدوب بیوررلر كه واول كمسه كه كردشلری یعنی جمیع ایشلری اول دریای وحدتدن كورمدی هر دم اول كمسه
یوزنی محراب جدیده كتورر یعنی هر بار كه بر مخلوق یوزندن بر كار ظهوره كله یا اول كاره طلبا ویا اندن هر با اول مخلوقه
متوجه اولور وآنی قبله قیلوب دریای حقیقتك تصرفندن غافل وجاهل اولور عالم وعاقل اولنلر بحر عذب وحدتدن
آب حیات هدایت وسعادت ایچدیلر واول غافل وجاهل بحر عذب حقیقتدن آب شور ضلالت وغوایت ایچدی
تا كه آب شور ضلالات آنی مشاهدهٔ بحر حقیقت ایلمكدن كور ایلدی (مثنوی) بحر می كوید بدست راست خور *
ز آب من ای كور تا یابی بصر * هست دست راست اینجا ظن راست * كو بداند نیك وبد را كز كجاست * دریا آب طلب
ایدنه دیر بنم آبمدن صاغ الكله ایچ ای كور تا بصر بوله‌سن یعنی بحر حقیقت كوردل اولان عقلا وجهلایه دیر كه
ای كور صاغ الكله ایچ بنم آب هدایتمدن تا كم بصر بصیرت بوله‌سن وحقایقه عالم اوله‌سن بو مرتبه‌ده دست راست ظن
راستدن عبارت اولدیكه مراد علم الیقیندر كه اول علم الیقین بیلورینك وبدی نره‌دندر وفرق قیلور حق وباطلی كه نه‌شیدن
حاصل اولور (مثنوی) نیزه كرداینست ای نیزه كه تو * راست می كردی كهی كاهی دوتو * ای نیزه نیزه‌یی دوندریجی
بركمسه واردر كه سن كاهی طوغری كاهی ایكی قات اولورسن یعنی ای فاعل حقیقیدن غافل اولان دست فاعل
مطلقده سن نیزه كبی سن نیزه كردان واردر كه اول خدادرای نیزهٔ كژ اولورسن واكریلك قیلورسن بو تصرف سنده
اصبعین خداندر بلكه كل كه قلبنی تقلیب وعزیمتكی فسخ وتخریب ایلین اولدر (كما قال علی كرم الله وجهه عرفت
الله بفسخ العزائم) پس سن دخی سكا حاكم اولنه عارف وعالم اوله كور (مثنوی) ما ز عشق شمس دین بی ناخنیم * ورنه
ما این كور را بینا كنیم * هان ضیاء الحق حسام الدین تو زود * داروش كن كوری چشم حسود * توتیای كبریای تیز
فعل) داروی ظلمت كش استیزه فعل) انكه كر بر چشم اعمی برزند) ظلمت صد ساله را زو بركند) مرشد اولنلرك شانندندر كه
كوردل اولنلره كحل معرفتله جلا وبی نور قالنلره ضیا ویره‌لر لكن بو معنی مرشد كامله بقاء وصحو حالنده میسر اولور
فنا ومحو حالنده ممكن اولمز كه مغلوب ومدهوشلك حالیدر بو اجلدن حضرت خداوندكار بیوررلر كه بز حضرت
شمس الدینك عشقندن طرنقسزایز یعنی انك افراط محبتندن مغلوب وفانی یز بو حالتده ایسه ارشادله تقید
میسر دكلدر یوخسه بز اول كوردلی بینا ایلردك اكاه اول ای ضیاء الحق حسام الدین سنكه مرتبهٔ صحوده‌سن
علی الفور اول كوردله دارو ایله حسود اولنلرك كوزینك كورلكنه ورغمنه ای حسام الدین اول سنك داروك توتیای
كبریای تیز فعلدر كه درحال اثری نمایان اولور ستیز وعناد فعللو ظلمت ازاله ایدیجی دارودر كه ازالهٔ ظلمت وعما ایتمیجه
متسلی اولمز موصوف اولان دار وشول دارودر كه اگر اعمانك كوزینه اول دارو طوقنسه ظلمت صد ساله‌یی اندن
قوپروری وازاله ایدردی (مثنوی) جمله كوران را دوا كن جز حسود * كز حسودی بر تو می آرد جحود * ای حسام الدین
حسوددن غیری جمیع كورلره دوا وعلاج ایله اگر بر حسود سنك اوزریكه انكار كتورر ایسه یعنی اگر حسددن سكا
انكار ایلرسه اكا دوا ایلمه دیمك اولور جواب شرط محذوف اولور كه مصرع اول آكا دلالت قیلور (مثنوی)
مر حسودت را اگرچه كان منم * جان مده تا همچنین جان می كنم * ای حسام الدین تحقیق سنك حسودكا اگرچه اول

حسودك بن ایسه مده جان ویرمه تا بو نجلین جان چکم یعنی ای کمال معنوی وای طبیب الهی هر کوردل اولنلرك بصر بصیرتنه کحل معرفتی چکوب انور هدایتله بینا ایله الا سکا حسود اولنی دکل وهر مرده دل اولنی وبی حیات قلانی حیات طیبه ده ایله الا حسدندن سکا منکر اولنی دکل (م ی) آنکه او باشد حسود آفتاب * وانکه می رنجد ز بود آفتاب اول کمسه که او آفتابه حسد ایدیجی اوله واول کمسه که آفتابك بود ووجودندن اینجنور و بیحضور اولور (مثنوی) اینت درد بی دوا کوراست آه * اینت افتاده ابد در قعر چاه آه اشته سکا دوا اسز درد که اول حسود ایچوندر اشته سکا ابدی قعر چاهه دوشمش یعنی حسدندن چاه حقد وحسده دوشوب قعر ظلمتده قالمش (مثنوی) نفی خورشید ازل بایست او کی برآید این مراد او بکو * حسودك بایستی یعنی مطلوبی ومرادی خورشید ازلك نفییدر سویله آنك بو مرادی نیچون حاصل اولور خورشید ازلدن مراد اول کاملدر که آنك نوری ازلیدر (گرفتار شدن باز میان جغدان بویرانه (مثنوی) باز آن باشد که باز آید بشاه * باز کورست آنکه شد کم کرده راه * معناده باز اول کمسه در که کیرو شاهه کله کور طوغاندر اول کمسه که یولنی کم ایلمش اولدی باز کوردن مراد اهل غفلت واصحاب ضلالتدررلر که طریق مستقیمدن ضال وکمراه اولمشلردر و باز معنی اولنلردن مراد شاه حقیقته وجناب الوهیته بو دنیادن رجوع قیلنلردر اما کاه اولور که قضاء الهی ایله اول بازان معنوی ویرانه دنیایه دوشوب اهل دنیا ماییننه کرفتار اولورلر (مثنوی) راه را کم کرد و در ویران فتاد * باز در ویران بر جغدان فتاد * اول باز الهی قضاء ربانیدن یولن یتوروب ویرانه یه دوشدی کیرو ویرانه ده جغدلر اوزره دوشدی و بیقوشلر ایچنه قرشدی (مثنوی) او همه نورست از نور رضا * لیك کورش کرد سرهنك قضا * اول باز الهی رضای ربانی نورندن دوکلی وصافی نوردر لیکن قضای الهی سرهنکی آنی کور ایلدی (مثنوی) خاك در چشمش زد و از راه برد * در میان جغد و ویرانش سپرد * اول بازك چشم قلبنه خاك اوردی وآنی یولدن الندی یعنی قضانك بصر بصیرتنه خاك بشریتی اوروب حقیقت حالی کورمکدن کیرو قویوب طریق صوابی ادراك ایلمکدن کم ایلدی اول بلند پرواز اولان بازی ویرانه نك جغدلری میانته تسلیم ایلدی (مثنوی) بر سری جغدانش بر سر می زنند * پر و بال نازنینش میکنند * بر بر سر اولکه جغدلر آنك باشی اوزره اورلر اول بازك نازنین ولطیف پر و بالنی قو پررلر بر سریده یا وحدت ایچوندر و بر سر فضله معناسنه در تقدیر کلام فراق شاهدن وویرانه یه دوشدیکندن بر فضله دخی اولدر که ویرانه بیقوشلری اکا سرزنش ایدرلر و نازنین اولان پر و بالنی باشنه اوشوب قو پررلر مقصود نه ایدیکی عنقریب معلوم اولور (مثنوی) ولوله افتاد در جغدان که ها * باز آمد تا بکیرد جای ما * جغدلر ایچنه ولوله دوشدی بری برینه بویله دیو که آکاه اولکز طوغان کلدی تا بزم یریمزی طوته ومساکن ومراتبمزی المزدن آله (مثنوی) چون سکان کوی پر خشم ومهیب * اندر افتادند در دلق غریب * محله نك کلبلری کبی پر غضب و پر هیبت غریبك دلقنه دوشدیلر یعنی کلاب محله بر غریبك باشنه اوشوب دلقنه یاپشوب نه مرتبه تشویش ودغدغه ویررلر سه اهل دنیا واصحاب نفس وهوا دخی بازان الهی اولان انبیا واولیایه بو کونه اذا وجفا ایدرلر وانلره تحقیر واهانت ایلمك سمتنه کیدرلر (مثنوی) باز کوید من چه در خوردم بجغد * صد چنین ویران فدا کردم بجغد * باز جغدلره ایدر بن جغدلره نه لایقم بو زبونجلین ویرانه یی جغده فدا ایلدم (مثنوی) من نخواهم بود اینجا می روم * سوی شاهنشاه راجع می شوم) باز الهی جغدان دنیایه ایدر ای جغدلر بن بونده اولمق استمزم کیدرم پادشاهلر پادشاهینك جانبنه راجع اولورم (مثنوی) خویشتن مکشید ای جغدان که من * نی مقیم می روم سوی وطن * ای دنیا جغدلری اضطراب وغمدن کندیکزی اولدرمکز زیرا که بن بو ویرانه ده مقیم دکلم وطن اصلی جانبنه کیدرم (مثنوی) این خراب آباد در چشم شماست * ورنه ما را ساعد شه ناز جاست * بو خراب دنیا ای جغدلر سزلك کوزکزده آباددر بو خسه پادشاهك ساعدی بزه محل نازدر (مثنوی) جغد کفتا باز حیلت میکند * تا ز خان ومان شما را بر کند * جغد یولداشلرینه ایتدی طوغان حیله ایلر تا سزی یعنی اهل دنیانك رئیسی اولان سائر توابعنه ایدر بو باز الهی ام دیو دعوی قیلان حیله ایلر تا سزی خانمان وطنکزدن قو پره (مثنوی) خانهای ما بکیرد او بمکر * بر کند ما را بسالوسی ز وکر * باز بزم خانه لریمزی مکر وحیله ایله طوتر خدعه وسالوسلق ایله بزی اشیانمزدن قوپره جغدان دنیا باز الهی اولنلرك حقنده بو کونه سوء ظن ایلیوب دیرلر (مثنوی) می نماید سیری این حیلت پرست * والله از جمله حریصان بدترست * بو حیله کار باز سیرلك واستغنا کوسترر والله جمیع حریصلردن بدترکدر (مثنوی) او خورد از حرص طین را همچو دبس * دنبه مسپارید ای یاران بخرس اول باز حرص وطمعندن بالچغی بکمز کبی برای یاران اویله قوپرق تسلیم ایلمکز یعنی جغدان دنیا دیرلر که بو باز الهی بز دیو دعوی ایلینلر فی المثل خرسلر کبیدر خرسه قویرغی وچرب اولان شیئی تسلیم ایلسك اندن نتیجه اثر بوله مزسك بونلره دخی دنیا متاعن تسلیم ایلسك فوری اکل وبلع ایدوب غائب ایدرلر امدی بونلره اعتماد واعتقاد ایدوب چرب اولان

دنیا متاعندن برشیء ویرمکز دیرلر (مثنوی) لاف از شه می زند وز دست شه * تا برد او ما سلیمانرا زره * شاهدن وشاهك الندن لاف اورر تا اول باز بز سلیملری یولدن ایلته وطریقمزدن اخراج ایده (مثنوی) خود چه جنس شاه باشد مرغکی * مشنوش کر عقل داری اندکی * بر قوش جغز خود شاهك نه جنسیدر آنك سوزنی استماع ایلمه اکر بر آزجق عقل طوترایسك (مثنوی) جنس شاه هست او یا جنس وزیر * هیچ باشد لایق لوزینه سیر * اول که مراد باز الهیدر شاهك جنسی ویا خود وزیرك جنسی میدر سیر هیچ لوزینه یه لایق اولورمی یعنی بادامی حلوایه صرمساق لایق اولمدیغی کبی بونلر دخی شاه حقیقته مصاحب وآشنا اولمغه لایق دکللردر (م ی) انچه می کوید ز فعل ومکر وفن هست سلطان با حشم جویای من * اول نسنه یی که باز مکردن وفعل وفندن سویلر سلطان عسکریله بنم طالبمدر دیر (مثنوی) اینت خود ماخولیای ناپذیر * اینت لاف خام ودام کول کیر * اشته سکا نامقبول وغیر معقول ماخولیا ماخولیا خیالات سوداویه در اشته سکا لاف خام وابله طوتیجی دام دیرلر (م ی) هر که این باور کند از ابلهیست * مرغکی لاغر چه در خورد شهیست * هر کیمکه بو کا تصدیق ایلر ابلهلکندندر بر آرق قوش جغز شاهه نه لایقدر (مثنوی) کمترین جغد ار زند بر مغز او * مرورا یاری کری از شاه کو * بر احقر جغد اکر آنك سر ومغزنه اوره تحقیقا شاهدن اکابر یاری کردی یعنی اکا خدادن معاونت ایتمکلك نیچون اولور (مثنوی) کفت باز ار یك پر من بشکند * بیخ جغدستان شهنشه بر کند * باز جغدلره ایتدی بر حقیر جغد اکر بنم قنادمی صیه پادشاه بیقوشلغك کوکن قو پرر یعنی جغدلرك قرار ایلدیکی محلی استیصال ایدوب انلری هلاك ایلر (مثنوی) جغد که بود خود اکر بازی مرا * دل برنجاند کند با من جفا * جغد خود کم اوله اکر بر باز بنم کوکلمی رنجیده ایده بکا جفا ایلیه (مثنوی) شه کند توده بهر شیب وفراز * صد هزاران خرمن از سرهای باز * هر شیب وفرازده پادشاه یعنی ایلر بازلك باشلرندن نیجه یوز بیك خرمن بازدن مراد بونده دنیا شاهبازلری اولورا کر شاهبازان خدا اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن برینك قلبنی اینجتسه لر حق تعالی انلری هلاك ایلیوب کشته لردن هر یرده پشته لر قیلر دیمك اولور (مثنوی) پاسبان من عنایات ویست * هر کجا که من روم شه در پیست * بازدن مراد شاهبازان عالم راز اولان انبیا واولیادر وجغداندن مراد ویرانه پرستان اهل جهاندر نیچون جغدان دنیا شاهبازان خدایی قتل وضربله تخویف وهلاك وحربله توهیم وتهدید ایتسه لردی بونلردن بری آنلره دیرلر بنم پاسبانم وحافظم اول پادشاهك عنایتلریدر هر قنده که بن کیدرم شاه آردمده در یعنی هر نه یره که کیدرم (وهو معکم اینما کنتم) نحو اسنجه وموسی وهارون علیهما السلام حقنده (لا تخافا اننی معکما اسمع واری) بیوردیغی آیت کریمه مقتضاسنجه اول شاهك حفظ وصیانتی در پیدر بیله پس بوم شوم نو جهله قتل وهلاکه هجوم ایده بیلور (مثنوی) در دل سلطان خیال من مقیم * بی خیال من دل سلطان سقیم * باز الهی وشاهباز ربانی اولنلر دیرلر که ای نفوس ضایعه وارواح سفلیه بز شول مقصود اصلی ومرادکای اولان کمسه لرز که سلطان حقیقتك دلنده یعنی باطن دوستنده ومرتبهء علمنده بزم خیالمز مقیمدر یعنی مراد اصلی ومقصودکای اولمز ثابت وراسخدر وبنم خیالمسز سلطانك قلبی سقیمدر یعنی بز که مرتبهء علمده مقصود اصلی اولان شاهبازلرز اکر بز مراد المسق فرضی مرتبهء علم سلطان حقیقت سقیم وشکسته اولوردی (ولهذا قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك) نته کم بر شاهك قلبنده بر کمسه نك خیالی مقصود اصلی علت غائیه وغیریلر بالتبع مقصود فرعی اولسه بی خیال مقصود اصلی دل سلطان سقیم اولمق مقرردر (مثنوی) چون بپراند مرا شه در روش * می پرم در اوج دل چون پرتوش * همچو ماه وآفتابی می پرم * پرده های آسمانها بردرم * روشنیء عقلها از فکرتم * انفطار آسمان از فطرتم) شکار کنندهء اسرار الهی اولان باز ربانی جغدان دنیویه دیرکه ای ویرانه پرست وشب ظلمانیه ده مست اولان بیقوشلر بن شول عالی مطار وسامی مدارمکه چونکه شاه بنی روشنده اوچورر یعنی چونکم بنی شاه یوریمکلکده و پرواز ایلمکلکده اوچورر روشده کی شین علامت اسم مصدردر که نیچون امر مجردك آخرینه بو کونه شین لاحق اولسه مصدر معناسی ویریلور مثلا بینش ودانش و پرورش کبی دیرکه چونکم پادشاه حقیقت بنی پروازه کتوره سیر وسلوکده اوچرم وعقل وروح قنادلرین آچرم اوج دلده اول پادشاهك پرتوی ونوری کبی پرتوشده کی شین ضمیر غائبدر لکن وزن ایچون ماقبلنك کسری ایله قرأت اولنور و بو بیتله اول شاه حقیقتك نور و پرتوین تفسیر وتوضیح ایدوب یوررلر ماه وآفتاب کبی اوچارم آسمانك پرده لرنی بر ترم وعرش وکرسی جانبنه نجرم بن شول نور الهی وضیاء ربانییم که عقول ونفوسك روشنالغی بنم فکرت وتدبیرمدندر آسمانك انفطاری بنم خلقتمدندر یعنی ابداع واختراع اولنمسی بنم خلقتم ایچوندر (کما قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك وکما قال ابن الفارض (بیت) ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * ومن

مشرعی بحر المحیط کقطرة* (مثنوی) بازم وحیران شوددر من هما* جغدکه بود تابد اندسرما* هر بر نبی ووارث
نبی اولان هر ولی بویله دبر که بازم وهما بنده حیران اولور یعنی اکرچه صورت ظاهره ده بشرم ولیکن هما مشابه سنده
اولان ملائکه بنم وجودمده حیران قالورلر جغد کیمدر تا بزم سرمزی بیله یعنی ویرانه پرست اولان اهل دنیا
نه کسه لردرکه تا کم بزم حقیقتمزه عالم اوله (مثنوی) شه برای من ززندان یاد کرد* صد هزاران بسته را ازاد کرد* بادشاه
بندن اوتری زنداندن یاد ایلدی نیجه یوز بیک بسته ومقیدی آزاد ایلدی یعنی حضرت باری بوزندان دنیایی بندن
اوتری یاد ایدوب آنده قیود بشریتله مقید اولان اصحاب معصیتی بنم شفاعت وهدایتم واسطه سیله سجن طبیعتدن
خلاص ایلدی (مثنوی) یکدمم با جغدها دمساز کرد* ازدم من جغدها را باز کرد* شاه بنی برنفس
جغدلره دمساز ومقارن ایلدی بنم نفسمدن جغدلری باز ایلدی یعنی بنم کلام هدایت انجامدن جغد مشابه سنده
اولان اهل دنیایی شهباز عالم راز قیلدی (مثنوی) ای خنك جغدی که در پروازمن* فهم کرد از نیکبختی رازمن*
ای سعادتلو شول برجغد که بنم پروازمده نیك بختلغندن بنم رازمی فهم ایلدی یعنی سعادتلو شول اهل نفس
واهل صورت که اوبنم عالم حقیقت جانبنه اولان پرواز وطیرانمدن بنم رازمی واسرارمی نیك بختلغندن فهم قیلدی
وبکا مطیع ومنقاد اولدی (مثنوی) در من آویزید تا بازان شوید* کرچه جغدانید شهبازان شوید* ای جغدلر بکا
تعلق ایلیکز تا بازلر اوله سزا کرچه جغدلر سز شهبازلر اوله سز یعنی ای اهل دنیا واهل هوا بکا بیعت ومتابعت ایلیك
تا کم عالم معناده بازلر کبی اوله سزا کرچه ظاهرا جغدلر کبی حقیر وبی قدرسز لیکن شهبازان طریقت مرتبه سن
بوله سز (مثنوی) انکه باشد با چنان شاهی حبیب* هر کجا افتد چرا باشد غریب* اول کسه که انجلین برشاهه
حبیب اوله هر قنده که دوشه نیچون غریب اولور (مثنوی) هرکه باشد شاه دردش را دوا* کرچو نی نالد نباشد بی نوا*
هر شول کسه نك که پادشاه حقیقت آنك دردینه درمان اوله اکرچه نی کبی ناله ایلرسه نواسز اولمز یعنی بحسب الظاهر
اکرنی کبی انین وحنین قیلرسه حظ ونصیب سزدکلدر بلکه ایلدیکی ناله دن عظیم حظ ونصیبی واردر (مثنوی)
مالك ملکم نیم من طبل خوار* طبل بازم می زند شه از کنار* طبل باز من ندای ارجعی* حق کواه من برغم مدعی*
انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامدن هر بری جغدان نافرجامه دیرلر که ای کوته نظران وویرانه نشینان خلیفه
مستخلف عینی اولدیغی حیثیتدن مالك ملکم مفت خوار دکلم بلکه بن شول شکار کننده اولان باز بالا پروازمکه
شاه حقیقت بنی شکار ایتمك ایچون طبل بازم چلار عالم شهادتك کنارندن که اول عالم ربوبیتدر بنم طبل بازم ارجعی
نداسیدر یعنی بنم طبل بازم نفس مطمئنه اولان ارجعی نداسیدر (کما قال الله تعالی یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی
الی ربك راضیة مرضیة) حق تعالی بنم شاهدمدر بو خصوصده هر داعینك زعمنه وهر مدعینك کورلکنه (مثنوی)
من نیم جنس شهنشه دورازو* لیك دارم در تجلی نور ازو* انما انا بشر مثلکم) خواجه بنده سزلك کبی بشرم شهنشاه
حقیقت جنسی دکلم اندن بعیددر یعنی تبعید ایدرم اول حضرتی بشرله جنس اولمقدن وبشر انکله جنسیت قیلمقدن
لیکن تجلیده اندن نور وفیض طوترم یعنی تجلی ایلمك وبنده اسما وصفاتیله ظهور قیلمق حیثیتندن اندن نور
طوترم (مثنوی) نیست جنسیت زروی شکل وذات* آب جنس خاك آمد در نبات* پس جنسیت شکل وذات
جهتندن اولمز بلکه معنی جهتندن اولور وآنك صفات واسماسی ایله متصف ومتخلق اولمق حیثیتندن اولور مثلا آب
خاکه نباتده جنس کلدی شکل وصورت جهتندن دکل بلکه معنی جهتندن که آبده احیا وانبات صفتی واردر
وکذلك خاکده دخی احیا وانبات صفتی واردر پس بو ایکیسی نباتی تربیه ایلمکده بری برینه جنس کلمشدر زیرا آبده
وخاکده تربیه وانبات ایلمك صفتلری موجوددر بو مصرعی وبونك مابعدنده اولان ابیاتی استفهام طوتان شارح
خطا ایلمشدر اصلا محله مناسب اولان معنی دکلدر اعتماد اولنمیه (مثنوی) باد جنس آتش آمد در قوام* طبع را
جنس آمدست آخر مدام* وکذلك باد آتشك جنسی کلدی قوامده یعنی آتشه قوت وقوام ویردیکی
جهتدن باد آتشله جنسدر لیکن لا من حیث الطبیعة بل من حیث المعنی شراب آخر طبعك جنسی کلمشدر اول
جهتدنکه طبعه قوت ونشاط ویرر وطبیعت دخی اندن حظ آلور برشیء خلاف جنسندن حظ المق وقوت بولمق
علمه وعقله مخالفدر اکر بوذکر اولنان شیئلر بری برینه من حیث المعنی جنس اولمیدی باد آتشه قوام ویرر میدی
وطبیعت مدامدن حظ آلور میدی پس معلوم اولدیکه بونلر من حیث المعنی بری برینه جنسلردر عجبدر شمعیدنکه
بو محلده عقل سلیم وطبع مستقیمه بونلر استفهام انکار معناسنه اولمق روشندر دیمش حال بوکه بو معنالری طبع
سقیم اولندن غیریسی اختیار ایلمز وکلام اکابره ادنی عرفانی اولان بوکونه سوزی سویلمز (مثنوی) جنس ما
چون نیست جنس شاه ما* مای ما شد بهر مای او فنا* بزم جنسمز چونکه بزم شاهمزلك جنسی دکلدر یعنی بزم

جنسمز انسان چونکم بزم شاهمز جنسی اولمق ممکن اولمدی پس بزم بز ایکمز یعنی وجودمز اول حضرتك
برلکندن اوتری یعنی انانیت عظمت شعارندن اوتری فنا اولدی (مثنوی) چون فنا شد مای ما او ماند فرد*
پیش پای اسب اوکردم چو کرد* چونکم بزم برلکمز فنا اولدی اول شاه حقیقت فرد وباقی قالدی انك اسبنك
آیاغی قتنده غبار کبی اولورم یعنی اول حضرتك اسب ارادتنك اوکنده دورورم بی وجود وبی اختیار کبی ویا خود کرد
کبی محو اولورم دیمك اولور پس هر بر مظهر حق اولان نبی وولی لسان حالله اصحاب صورت اولنلره وحجاب بشریتده
قالنلره بو ابیات شریفه نك معنالرینی تالی اولوب دیرلر (مثنوی) خاك شد جان ونشانیهای او* هست بر خاکش
نشان پای او* خاك پایش شو برای این نشان* تا شوی تاج سر کردن کشان* ای کرفتاران وجود انسانی خاك اولدی
وفنا مرتبه سن بولدی روح حیوانی ودخی آنك اوصاف واخلاقی که انك نشان وعلایم منزله سنده در پس اول جانك
خاکی اوزره یعنی جسد پاکی اوزره اولدی اول حضرتك قدمنك نشانلری قدمدن مراد بوراده قدرت وارادتدن
عبارت اوله که جمیع ممکنات آنك تحتنده مقهور روا کانسبتله پست وکوفته وخواردر بو تقدیرجه آنك خاکی اوزره
اول حضرتك ارادت وقدرتنك نشانلری ثابت وجایکیر اولدی دیمك اولور اما پایدن مراد جمیع مخلوقاتك آخرنده
مخلوق اولدیغی اعتبارله انسان کامل اولسه دخی جائزدرتته کم بعض صوفیه انسان کامله اصطلاحلرنده قدم جبار
تعبیر ایدرلرتته کم جلد اولده تفسیر جعنا من جهاد الاصغر بیاننده (حق قدم بروی نهد از لامکان) بیتنك شرحنده
حتی یضع الجبار قدمه) حدیثنك توضیحنده بو محله مناسب شرح ایلدك پس بو تقدیر اوزره معنی اول جانك خاکی
اوزره اول حضرتك جمله نك آخرنده خلق ایلدیکی انسان کاملك نشان وعنوانی ثابت ومتحقق اولدی دیمك اولور
امدی اول حضرتك قدمی مشابه سنده اولان ارادت وقدرت صفتلرینك خاکپایی اول یعنی کندینی اکا پست
وتسلیم قیل شوذکر اولنان ارادت وقدرت نشانك حصولندن اوتری ویا خود معنی اول حضرتك قدمی منزله سنده
اولان عبد فاضل وانسان کاملك خاکپایی اول شو نشان وعنوانك حصولی ایچون تا کم جمیع کردن کشان وسروران
جهانك فوقنده تاج کبی عالی اوله سن دیمك اولور (مثنوی) تا که نفر ید شمارا شکل من* نقل من نوشید پیش
از نقل من* ای اسیران صورت وای جغدان بی معرفت تا کم سزی آلدمیه بنم شکل بشریتم وصورت جسمانیتم
پس بو عالم صورتدن نقل ایلمزدن اول بنم نقل معرفتمدن نوش ایلیك وشراب حکمت وهدایتمله جوش وخروش ایلك
تا کم ابشریه دوشادیلردن اولمیه سز (ان انتم الا بشر مثلنا) قولن ادا قیلنلر مرتبه سنده قالمیه سز (مثنوی)
ای بسا کس را که صورت راه زد* قصد صورت کرد وبر الله زد* ای چوق کسه نك که صورت یولنی اوردی یعنی
ای چوق کسه لر انبیا واولیانك صورتنه اهانت قصد ایلدیلر والله اوردیلر یعنی ظاهرده صورتنه قصد ایلدی
ومعناده کندیسنی خدای تعالی یه اوردی زیرا انبیا واولیا مرتبه قرب فرائض ونوافلده واصللردر پس بونلره اولان
رعایت واطاعت اللهه در کذلك اساءت واهانت ینه اللهه در (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه قال الله
تعالی من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة) وبو مضمونده احادیث شریفه چوقدر (مثنوی) آخر این جان بابدن
پیوسته است* هیچ این جان بابدن ماند هست* بو کلام بازان خداللسانندن مرسل الیهم سل ما بیننده جنسیت
لازمدر پس باز کیمدرکه شاه حقیقتله جنس اوله ودعوای رسالت قیله دیین جغدان دنیایه نتیجه جوابدر آخر
بو جان بدنه متصل اولمشدر بو جان بدنه هیچ ماتندومشابهمیدر یعنی ای بی انجاسلر آخر کلام بودرکه بو جان الهی
بدن انسانی یه پیوسته درمع هذا بو جان هیچ بر وجهله بدنه مانند دکلدر (مثنوی) تاب نور چشم با پیهست جفت*
نوردل درقطره خونی نهفت* مثال آخر چشم نورنك شعله سی پیه ایله جفت وممتزجدر یعنی ایچ یاغنه متصل
ومقارندر یعنی ضیای نور چشم پیه وپیه جفتدر ونوردل سویدا ای دلده نهفته در (مثنوی) شادی اندر کرده
وغم در جکر* عقل چون شمعی درون مغز سر* شادیلك جکرك قزلنده وغم جکرك قره سنده در عقل برشمع کبی
باشك بینیسی ایچنده در (مثنوی) این تعلقها نه بی کیفست وچون* عقلها در دانش چونی زبون* بو ذکر اولنان
تعلقلر بی کیف وچون دکلیدر مقرردرکه بی کیف وبی چوندر عقللر بونك نیجه لکنی ونه حالده ایدیکنی بیلمکده
زبوندر یعنی سرورك کرده ده وغمك جکرده وعقل مغز سرده اولمسنك ونه وجهله اولدیغنك حکمتنی عقللر ادراك
ایتمکه قادردکلدر لاجرم جان کلك جان جزوه تعلقی بو قبیلدندرکه جزو اولان جان جان کلدن مستفیض اولور لیکن
عقل آنی ادراك ایتمکدن حیران وسرکرداندر تته کم بیوررلر (مثنوی) جان کل با جان جزو آسیب کرد* جان اوددری
ستد در جیب کرد* همچو مریم جان ازان آسیب جیب* حامله شد از مسیح دلفریب* جان کل جان جزوی
ایله آسیب ایلدی جان کلدن بر در آلدی جیبه ایلدی یعنی روح اعظم وجان اکرم اولان حقیقت محمدی جان جزوی

انسانی یه طوقندی و پرتو صالدی جان جزوی آندن بر نوع در اسرار و انواری آلدی وجیب وجودنه قودی حضرت
مریم نفخ روح القدسدن حامله اولدیغی کبی جان دخی اونورك جیبه طوقمسندن حامله اولدی روح الله دلفریبدن که
تجلی ذاتیه ایله مسیحدر یعنی ممسوحدر (مثنوی) آن مسیحی نه که بر خشك وترست * ان مسیحی که مساحت
برترست * اول بر مسیح دکلدر که خشك وتر اوزره در یعنی بوندن مراد اول مسیح ظاهری دکلدر که خشك وتر اوزره
سیاحت ایدوب ارضی مساحت ایده بلکه مراد اول ممسوح بالنور اولان روح الهیدر که مساحتدن برتر وعالیتر
(می) پس زجان جان چو حامل کشت جان * ازچنین جانی شود حامل جهان * پس جان جزوی چونکه جانك جانندن
حامل اولدی یعنی جانندن جان وجناب یزداندن چونکم جان انسانی حامله اولدی یعنی بلا واسطه استفاضه واستناره
قیلدی وآندن علوم وحکم آلدی بونك کبی بر جاندن جمیع اهل جهان حامل اولور یعنی جمله کون ومکان فیض
وحیاتی آنك حقیقتندن بولور زیرا جهان اکا نسبت قالب اول جهانه نسبت قلب کبی اولورنته کم ابن فارض
حضرتلرینك ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * قولی بو معنایی اشعار قیلور (مثنوی)
پس جهان زاید جهان دیکری * این حشر را وانماید محشری * تا قیامت کر بکویم بشمرم * من زشرح این
قیامت قاصرم * وقتا کم بو جهان صوری اول جان جاندن حامله اولان واستفاضه قیلان انساندنکه حامله اوله
بر جهان آخر وعالم معنایی پر انوار طوغرر که اول جهان حقیقت وعالم آخرتدر که هر شیئك حقیقتنك ظهوری
عالمیدر بو حشر صوریه بر حشر کوسترر یعنی مجموع اهل جهانه اظهار ایلر محشر حقانی ومجمع ربانیی که اول
جمیع موجوداتك حقایقی جمع اولدیغی مرتبه در که مراد مرتبهٔ الوهیتدر بر فحوای (کل لدینا محضرون) جمیع اشیا
بو مرتبه ده حشر وجمع اولنمشلردر حضرت خداوندکار بو محشر معنا وقیامت صغرانك شرحنده عجز اظهار ایدوب
بیوررلر قیامته دکین بو حشری دیم وصایم بن بو قیامتك شرحنده قاصرم یعنی تا الی یوم قیام الساعة وساعة القیام
بو قیامت معنوینك شرحنی سویلسه م واسرار معانیسن تعبیر وتقریر ایلسه م بو قیامت معنوینك شرحنده
بن قاصرم قیامت بعد الموت حیات ابدیه ایچون منبعث اولمغه دیرلر وعند اهل الله اوچ قسمه منقسمدر اولی بعد
الموت الطبیعی احد برازخ علویه ده ویاخود سفلیه ده میتك حیات دنیویه سنده اولان حالنه مناسب منبعث
اولمسیدر (کما تعیشون تموتون وکما تموتون تبعثون) حدیثیله مشار الیها اولان قیامت صغری بودر که (من مات
فقد قامت قیامته) حدیث شریفی دخی بو معنایه اشارت قیلور وثانیسی بعد الموت الارادی حیات قلبیه ایچون
بعث اولمقدر عالم قدسیده (کما قیل مت بالارادة تحیی بالسعادة) (اومن کان میتا فاحییناه وجعلنا له نورا یمشی به
فی الناس) آیت کریمه سیله مشار الیها اولان قیامت وسطی بودر واوچنجیسی بعد الفنا فی الله عند البقا بالله اولان
حیات حقیقیه ایچون بعث اولنمقدر بو قیامت عند المشایخ (فاذا جاءت الطامة الکبری) آیت کریمه سیله مشار الیها
اولان طامهٔ کبرادر هکذا قال القاشانی فی اصطلاحه) بو محلده اولان قیامتدن دخی مراد اولان بو قیامتدر
فافهم (مثنوی) این سخنها خود بمعنی یاربیست * حرفها دام دم شیرین لبیست * چون کند تقصیر پس چون تن زند
چونکه لبیکش بیاربی می رسد * هست لبیکی که نتوانی شنید * لیك سرتا پای بتوانی چشید * بو ابیاتك ماقبلنه
مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله حاصل اولور تقدیر کلام بویله اولور که پس بو ذکر اولنان قیامتکه فنا فی الله
وبقا بالله حالندن عبارتدر آنك شرحنده کمال عجز وقصوره معترف اولندیسه بوندنصکره بو مضموننده اولان حروف
کلمات نه افاده ایلر بو سؤال مقدره جواب طریقیله بیوررلر که بو سوزلر خود معناده یاربیدر یعنی بو سوزلر که بز سویلرز
معناده یاربی دیمك وجناب حضرته سیدی ومولایی دیو تضرع ودعا ایلمك منزله سنده در زیرا حرفلر بر شیرین لبك
نفسنك طوزاغیدر زیرا بو حروف وکلمات بر شیرین دهان وفصیح اللسان کسه نك نفسنك دامی کبیدر که انکله
شکار معانی وصید رضای الهی ایلر بو جمله دن بری حضرت پروردکاردن لبیك معناسنی شکار ایلمسیدر پس
برکسه مناجات ایدوب یاربی دیمکده نیچون تقصیر واهمال ایلر نیچون ساکت وخاموش اولور چونکه خدانك
لبیکی بنده نك یاربنه ایریشور یعنی فاذا کان کذلك برکسه نیچه بو کونه سوزلری سویلمکده تقصیر قیلور وایسم
اولور چونکم اول ربك لبیك دیمسی عبدك ربی دیمسنه یتشه وواصل اوله (کما قال علیه السلام اذا قال العبد یارب
یقول الله تعالی لبیك عبدی سل تعط وکما روی فی الخبر الصحیح ان موسی علیه السلام قال فی بعض مناجاته قال الله
تعالی لبیك یا موسی فقال موسی علیه السلام انت انت یاربی فمن انا حتی اجبت بالتلبیة فقال الله تعالی یا موسی
انی کتبت علی نفسی اذا دعانی عبد من عبادی بالربوبیة اجیبه بالتلبیة فقال موسی علیه السلام یارب
هذا لکل عبد طایع قال تعالی بل ولکل عبد مذنب قال موسی علیه السلام اما الطایع فبطاعته فما بال المذنب

فقال الله تعالی یا موسی انی اذا جازیت المحسن باحسانه ومنعت المسیء باسائته فاین جودی وکرمی) ولبیك نك
معناسی اکر عبد ربیسنه دیرسه (اقمت علی طاعتك وخدمتك اقامة بعد اقامة) دیمك اولور وربك عبده تلبیه سی
(اجیبك اجابة بعد اجابة) دیمك اولور وجناب حقك عبده لبیك دیمسی حرف وصوتیله اولان لبیك دکلدر که عبد
آنی قوت سامعه ایله استماع ایلیه بو بر لبیكدر که سن بونی کوش ظاهر ایله استماعه قادر اولمزسن لیکن باشدن آیاغه آنی
طاتمغه قادر اولورسن یعنی سرتاپا جمیع جوارح ایله تلذذ ایتمکه وحظ آلمغه قادر اولورسن زیرا کلام خدا حرف وصوت
اولمز وکلام مخلوق کبی انجق بر جهتدن کلمز بلکه متکلم اسمینك بر تجلیسیدر که جمیع جهاتدن کلور وعبد
عارف آنی جمله اعضا وقواسیله فهم قیلور لازم کلسه اول ذوقی هر نه معنایه مناسب ایسه اول معنایه مناسب
بر لغتله تعبیر قیلور والله اعلم (حکایت تشنه بر سر دیوار وکلوخ انداختن در آب (مثنوی) بر لب جو بود دیواری بلند
بر سر دیوار تشنهٔ دردمند * ایرمق کنارنده بر عالی دیوار وار ایدی دیوارك باشی اوزره بر تشنه دردمند وار ایدی (مثنوی
مانعش از آب آن دیوار بود * از پی آب او چو ماهی زار بود * اول تشنه یه آبدن مانع اول دیوار ایدی اول تشنه آبدن
اوتری ماهی کبی زار وبی قرار ایدی (مثنوی) ناکهان انداخت او خشتی در آب * بانك آب آمد بکوشش چون خطاب
ناکهان اول تشنه آب ایچنه بر کرپیچ آتدی آبك آوازی آنك قولغنه خطاب کبی کلدی (مثنوی) چون خطاب
یار شیرین لذیذ * مست کرد آن بانك آبش چون نبیذ * مثلا لذیذ وشیرین اولان یارك خطابی کبی یعنی شیرین سخن
اولان محبوبك جواب وخطابندن عاشق نیجه مست اولورسه اول آبك بانکی نبیذ کبی اول تشنه یی مست ایلدی نبیذ
خرمادن واوزمدن وشعیردن اولان شرابك آدیدر بوراده شراب معناسنه در (مثنوی) از صفای بانك آب آن
ممتحن * کشت خشت انداز ازآنجا خشت کن * بانك آبك ذوق وصفاسندن اول ممتحن اوراده دیواردن خشت قوپریجی
وخشت آتیجی اولدی (مثنوی) آب می زد بانك یعنی هی ترا * فائده چه زین زدن خشتی مرا * آب بانك اوردی یعنی
ایتدیکه هی فلان سکا بکا بو بر خشت اورمقدن فائده ندر (مثنوی) تشنه کفت آبا مرا دو فائده ست * من ازین
صنعت ندارم هیچ دست * تشنه ایتدی ای آب بکا بونده ایکی فائده واردر بو صنعتدن بن هیچ الی طوتمزم (مثنوی *
فائدهٔ اول سماع بانك آب * کو بود مر تشنکانرا چون رباب * اولکی فائده آبك بانکنی استماع ایلمك که او بانك آب
تشنه لره رباب کبیدر * مثنوی * بانك او چون بانك اسرافیل شد * مرده را زین زندکی تحویل شد * آنك بانکی
اسرافیلك بانکی کبی اولدی مرده یه بوندن یعنی آبك بانکندن زنده لك تحویل اولدی یعنی مرده لك کیدوب
زنده لکه تبدیل اولدی (مثنوی) یاچو بانك رعد ایام بهار * باغ می یابد ازو چندین نکار * یاخود ایام بهارك رعدینك
صداسی کبی باغ اندن بو قدر نقش ونکار بولور (مثنوی) یاچو بر درویش ایام زکات * یاچو بر محبوس پیغام نجات
یا درویشه اوزره فی المثل زکات ایامی کبی یا محبوس اوزره حبسدن نجات وخلاص خبری کبی که سرور وحیات بخشدر
(مثنوی) چون دم رحمان بود کان از یمن * می رسد سوی محمد بی دهن * تشنه یه بانك آب دم رحمانی کبی اولور که
او یمن جانبندن دهنسز حضرت رسول جانبنه ایریشوردی (کما قال علیه السلام انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن
(مثنوی) یاچو بوی احمد مرسل بود * کان بعاصی در شفاعت می رسد * یاخود احمد مرسلك رایحه سی کبی اولور که
اول مرسل اولان احمد حضرتلرینك رایحه سی عاصی اولنلره شفاعت ایلمکده یتشور (مثنوی) یاچو بوی یوسف
خوب ولطیف * می زند بر جان یعقوب نحیف) یاخود لطیف وخوب اولان یوسفك رایحه سی کبی نحیف وضعیف
اولان یعقوبك جانی اوزره اورر (مثنوی) فائدهٔ دیکر که هر خشتی کزین * بر کنم آیم سوی ماء معین * برغیری فائده
بو که هر بر خشت که بو دیواردن قوپررم ماء معین جانبنه کلورم (می) کز کمئ خشت دیوار بلند * پست تر کردد یقین
ای هوشمند * زیرا خشتك کم لکندن بلند اولان دیوارك الچقلغی اولور شبهه سز ای عقللی هر دفعه ده که کرپیچ قوپردی
پس بو بیاندن مقصود نه اولدیغی بو بیتله تعبیر وتقریره شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) پستئ دیوار قربی میشود
فصل او درمان وصلی می بود * سجده آمد کندن خشت لزب * موجب قربی که واسجد واقترب * بو محلده آبدن مراد
آب حیات حقیقی وتاب تجلئ ذاتیدر ودیواردن مراد اوصاف بشریه واخلاق نفسانیه اوزره مبتنی اولان وجود
انسانیدر هر بار که بر سالك وطالب صفات بشریه دن بر صفتی قلع وقمع ایلیه بر درجه جناب حقه قریب اولور پس
دیوارك آلچقلغی بریقینلق اولور دیوارك فصل ورفعی تمام وصله درمان اولور کذلك پستئ دیوار وجود انسانی مستلزم
قرب الهی اولور وبو دیواری بالکلیه قلع وفصل ایدن وصلت آب ربانی بولور دیوار نفس انسانیکه اوصاف بشریه
کرپیچلری ایله مرصوصه اولمشدر جناب حقه سجده ایلیوب باش اکمکلك خشت لازب وملاصقی قوپرمقلق وقتنده
یعنی اوصاف مرصوصهٔ نفسانیه یی ازاله ایلمك حالنده موجب قرب الهی کلدیکه (واسجد واقترب سجده نك

موجب قرب اولدیغنه دلیلدر (کما قال علیه السلام اقرب ما یکون العبد الی ربه وهو ساجد وکما روی عن ثوبان
رضی الله عنه قال النبی صلی الله علیه وسلم علیك بکثرة السجود لله فانك لن تسجد لله سجدة الا رفعك الله بها درجة
وحط عنك بها خطیئة) بو حدیث شریفده رفعت درجه جناب حقه قریب اولمغله معتبر اولور وپستیء درجه
حقدن دور وبعید اولمغله بولنور یعنی سنك اوزریکه اللهه سجودی چوق ایلمك واجب اولسون زیرا تحقیقا سن اللهه
باش اکمزسن الا الله اول سجده سببیله سنی کندی یه بر درجه قریب قیلور وسندن موجب بعد اولان بر خطایی
دوشورر پس هر بارکه خشت خطا منحط اوله تقرب آب وصال الهی حاصل اولور وبیت آخرده کندن خشت لزب
قولی ظرفیت وحالیت معناسن متضمن اولور وتقدیر کلام بو اولورکه سجده خشت لازبی قوپرمق وقتنده وحالنده
موجب قرب کلدیکه (واسجد واقترب) بو معنی اوزره در بوخسه مطلقا باش اکمك بلا قلع لبنات اوصاف ردیهٔ
وجودیه موجب قرب الهی اولمز دیمك اولور مثلا مع لبنة الکبر والنخوة والجهل والغفلة بلا نیة خضوع ولا ذلة
برکسه جدار نفسی بو اوصافله عالی ایکن حقه باش اکسه موجب قرب الهی اولمز بلکه بو صفتلرك قلع وقمعی حالنده
سجده ایلمك موجب قرب اولور بو اجلدن شیخ اکبر حضرتلری بو کونه سجده یه فتوحاتده سجدهٔ قرب تعبیر ایتمشلردر
(مثنوی) تا که این دیوار عالی کردنست * مانع این سر فرو آوردنست * مادامکه بو دیوار عالی کردندر یعنی
بو دیواربدن مادامکه اوصاف ردیه کرپجلریله عالی اوله بو باشی آشغه کتورمکه مانعدر حضرت حقه سجده قیلمغی
دافعدر (مثنوی) سجده نتوان کرد بر آب حیات * تا نیابم زین تن خاکی نجات * آب حیات اوزره سجده
ایلمك ممکن اولمز مادامکه بو خاکی تندن نجات وخلاص بولمیم (مثنوی) بر سر دیوار هر که تشنه تر *
زودتر بر میکند خشت ومدر * دیوار باشی اوزره هرکم که اوتشنه رکدر یعنی دیواربدن اوزره هر شول کمسه که
ماء الحیات حقیقته زیاده عطشاندر خشت ومدری تیزرك قوپرر یعنی اوصاف بشریه سن علی الفور ازاله قیلور
(مثنوی) هر که عاشقتر بود بر بانك آب * او کلوخ زفت تر کند از حجاب * هر کمکه آبك بانکی اوزره عاشقرك اوله اول کمسه
حجابدن بیوکرك اولان کلوخی قوپرر یعنی آبه حجاب اولان بدندن کلوخ اولان صفت نفسانیه نك اعظمنی قلع
ایلر (مثنوی) او ز بانك آب پر می تا عنق * نشنود بیکانه جز بانك بلق * یعنی هر شول کمسه که عاشقتردر آب تجلیء
الهیه نك صداسنه اول کمسه کلوخ صفت بشریه نك زفت ترین قوپرر حجاب اولدیغی جهتدن هر بارکه بر صفتی ازاله
ایدوب القا ایلیه آب تجلیء الهیه دن آکا صدا کبی بر ذوق حاصل اولور اول کمسه آبك بانکندن بوینه دکین
پر می در بیکانه آبدن بلق بانکندن غیری ایشتمز یعنی اول عاشق ذوق آب تجلیدن پر می اولور ومست ومستغرق اولور
بوغازینه دکین لکن نامحرم وبیکانه بو بانك معنوی وذوق حقانی بی ایشتمز الا لفظ ظاهری که صویك بلق دیمسی
کبیدر (مثنوی) ای خنك آنرا که او ایام پیش * مغتنم دارد کزارد وام خویش * ای سعادت حبذا شول کمسه که
اوسقدم اولان ایامی یعنی تازه لك زمانی مغتنم طوته وکندینك بورجنی ادا ایده (مثنوی) اندران ایام کش قدرت
بود * صحت وزور دل وقوت بود * اول ایامده که اکا قدرت اولور صحت وزور دل وقوت اولور یعنی اول ایام شبابده اول
کمسه یه که قدرت بدن وصحت وسلامت وزور قلب وقوت اعضا اوله کرکدرکه بو ایامی غنیمت بیله وکندی اوزرینه فرض
وواجب اولنی ادا قیله که پیرلك زمانده اول مرتبه عباداته واداء واجباته قادر اولمز (مثنوی) وان جوانی
همچو باغ سبز وتر * می رساند بی دریغی بار وبر * واول جوانلق سبزه وتازه باغ کبی بی دریغ سز بار وبر یتشدرر یعنی سبزه
وتازه اولان باغ بی دریغ نیجه فواکه وثمار یتوردیکی کبی تازه لك ایامی دخی البتته اعمال وطاعاتدن نیجه ثمار معنوی
یتشدرر قوجه آغاجلر کبی میوه سی فاسد اولمز (مثنوی) چشمهای قوت وشهوت روان * سبز می کردد زمین تن بدان
زیرا انك وجودنده قوت وشهوت چشمه لری رواندر تن زمینی اول چشمه لر سببیله سبزه وتازه اولور چونکم تنده
بو مرتبه لطافت اوله آنك میوهٔ طاعات وثمرهٔ عباداتنده دخی لذت وحلاوت اولمق مقرردر (مثنوی) خانهٔ معمور
وسقفش بس بلند * معتدل ارکان وبی تخلیط وبند * جوانلق ایامی فی المثل بر معمور خانه وانك سقفی زیاده
عالیدر ارکانی معتدل وتخلیطسز وبندسزدر خانه ده چار ارکان چار دیواردن عبارتدر وتخلیط مرمات اولنوب
صکره دن بعض بنا مخلوط اولمقدن کنایتدر وبند متزلزل اولوب خرابه مشرف اولدقدنصکره بعض قیدلر وپایوندلر
اورمقدن استعارتدر پس جوانلق زماننده اولان بدن خانه سی بو عارضه لردن بریدر زیرا انك چار ارکانی یعنی چار
عنصری ویاخود اخلاط اربعه سی معتدلدر واکا بعض علاج ودوا ایله مرمات اولنمامش ومزاجنه بعض عارضه
تخلیط قیلنمامشدر وبعض معاجین وادویه ایله بند وقید دخی اورلمامشدر ولکن پیرلك خانهٔ وجودنده بو ذکر
اولنانلر موجود اولمشدر وانك وجودی خانه سی خراب اولمغه توجه قیلمشدر (مثنوی) پیش از آن کایام پیری دررسد

کردنت بندد بحبل من مسد * اندن اول که پیرلك ایامی ایریشر پیرلك سنك کردنکی لیفدن اورلمش ایپ ایله بغلیه
یعنی حبل مسد ایله مقید اولان کمسه کبی پیرلك سنك بوینکی بغلیوب عاجز وفرومانده قویه (مثنوی) خاك شوره
کردد وویران وسست * هرکز از شوره نبات خوش نرست * بدن خاك شوره وویران وسست اوله یعنی چورقلو
یرکبی ودوکاوجی طپراق کبی وسست وضعیف اولمش شیء کبی قاله هرکز طوزلو یردن خوش نبات بتمدی (مثنوی
آب زور وآب شهوت منقطع * او ز خویش ودیکران نامنتفع * پیرلك وجودندن آب زور وآب شهوت منقطع اولور اول
پیر کندیدن وغیرلردن نامنتفع اولور یعنی کندی وجودندن وغیرلرك دخی وجودندن منتفع اولمز (مثنوی
ابروان چون پالدم زیر آمده * چشم را نم آمده تاری شده * ابرولری پالدم کبی آشغه کلمش چشمه نم کلمش وتاریك اولمش
(مثنوی) از تشنج رو چو پشت سوسمار * رفته نطق وطعم ودندانها ز کار * تشنجدن یوزی سوسمارك ارقه سی کبی
اولدی یعنی قوجه لقدن یوزی کاردر یسنك صرتی کبی اولمش نطق وطعم ودیشلری کاردن کتمش یعنی نطق ایلمسی
وطعامدن لذت آلمسی ودیشلری ایله کار ایدوب طعام چکنه سی زائل اولوب بولذتلردن بی بهره قالمش (مثنوی)
روز بیکه لاشه لنك وره دراز * کارکه ویران عمل رفته ز ساز * روز وقتسز لاشه اولان جسدی لنك ویول اوزون
کارخانه ویران عمل دوزندن کتمش یعنی پیرلك وقتی روز بیکاه اولمقدر وجسد لاشه سی سقط قالمقدر وطریق الهی
لا یتناهیدر انك اکترداری پیرلك زماننده اولورسه کارکاهی ویراندر وعمل ایسه دوزنسز بی ترتیبدر پس بویله موسمده
محصول حاصل اولمز وپیرلك زماننده عباداته شروع ایلین کمسه لرك چوغی مقصوده وصول بولمز (مثنوی) بیخهای
خوی بد محکم شده * قوت برکندن آن کم شده * قبیح خوینك کوکاری محکم اولمش اول خوی بدلك کوکارینی قلع وقمع
ایلمکه قوت ناقص اولمش نته کم بو حکایه دن اکر عاقل ایسك حصه آلورسن ونصیحت پذیر اولورسن وهوا وهوسی ترك
ایدوب تازه لك ایامنده خاربن کبی اولان اخلاق ذمیمه نك کوکارنی زمین وجودندن قلع ایدوب ازاله قیلورسن
(فرمودن والی مرد را که این خاربن را که نشانده از سر راه برکن (مثنوی) همچو آن شخص درشت خوش سخن *
در میان ره نشاند او خاربن * مثلا اول خوش سخن اولان درشت شخص کبی یعنی اول بر شخص که حد ذاتنده غلیظ
وخشن وظاهرا خوش سخن ایدی اول شخص یول اورتاسنده خاربن دکدی (مثنوی) رهکذریانش ملامت کرشدند
پس بکفتندش بکن این را نکند * اول شخصی یولدن کچیجیلر ملامت ایدیجی اولدیلر اکا چوق کره قوپر دیدیلر اول
خاربنی قوپرمدی (مثنوی) هر دمی آن خاربن افزون شدی * پای خلق از زخم آن پر خون شدی * هر بر دم اول
خاربن افزون اولوردی اول خاربنك زخمندن خلقك آیاغی پر خون اولوردی (مثنوی) جامهای خلق بدریدی ز خار *
پای درویشان بخستی زار زار * خاردن خلقك جامه لری یرتلوردی درویشلرك آیاغی اول خاردن زار زار مجروح اولوردی
(مثنوی) چون بجد حاکم بدو کفت این بکن * کفت آری برکنم روزیش من * چونکه حاکم جد واقدامله اکا ایتدی
بو خاربنی قوپر اول شخص حاکمه ایتدی نوله بر کون بن آنی قوپره یم (مثنوی) مدتی فردا وفردا وعده داد *
شد درخت خار او محکم نهاد * بر زمان فردا وفردا دیوب وعده ویردی اول شخصك خاربننك درختی محکم نهاد اولدی
وکتدکجه قوت بولدی (مثنوی) کفت روزی حاکمش ای وعده کژ * پیش آ در کار ما واپس مغژ * برکون حاکم اول
شخصه ایتدی ای وعده سی اکری ایلرو کل بزم ایشمزده کیرویه صورتمه یعنی امره امتثال ایدوب وعده یی یرینه
کتور ومدبر اولمه وتخلف قیلمه (مثنوی) کفت الایام یا عم بیننا * کفت عجل لا تماطل دیننا * کفت یعنی اول خاربن
صاحبی والی ولایته دیدیکه الایام یا عمی بیننا بزم مابینمزده یا عمی کونلر واردر بو کون اولمزسه بر آخر کونده آنی قلع ایده رم
کفت اول والیء شهر دخی دیدیکم عجل تعجیل ایله لا تماطل مماطله ایتمه یعنی تأخیر ایتمه مطل لغتده حقی منع ایدوب تأخیر
ایتمکه دیرلر دیننا بزم دینمزی یعنی بزه قیلدیغك عهد ووعده یی خاربندن مراد هوای نفس واخلاق ذمیمه در والیدن
مراد مرشد کاملدر پس مبتدی ومسترشده دائما نصیحت ایدرکه تسویف وتأخیر ایتمه که الوقت سیف قاطع در
نفسکی تزکیه وقلبکی هوادن تصفیه قیل اکر اهمال ایدرسك بو مافیه ومانفسك اخلاق ذمیمه سی مستحکم
اولمقده در اول دردمند وغافل ایسه الایام یا بیننا دیوب ایام آتیه یه اعتماد ایدر (مثنوی) تو که میکویی که فردا این بدان
که بهر روزی که می آید زمان * سن دیرسك که یارین قوپرایم بونی بیل که هر بر کونده که زمان کلور یعنی
هر بر کونده که زمان کله سن آنی قوپررم دیرسن بو حالتله زمان کلور کچر (مثنوی) آن درخت بد جوانتر می شود *
وین کننده پیر ومضطر می شود * اول بد درخت جوانتر اولور یعنی اول خاربن کبی اولان اخلاق ذمیمه کتدکجه قوت بولور
بو قوپریجی پیر ومضطر اولور (کما قال علیه السلام یهرم ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل) مثنوی)
خاربن در قوت وبرخاستن * خارکن در پیری ودر کاستن * خاربن قوتده ویوقار وقالقوب عالی اولمقده خارکن پیرلکده

واکسیلکده در (مثنوی) خاربن هر روز و هر دم سبزتر * خارکن هر روز زار و خشك‌تر * خاربن هر کون و هر دم سبز و تر
اولور خارکن هر کون ضعیفرك و خشکرك اولور (مثنوی) او جوانتر میشود تو پیرتر * زود باش و روز کار خود مبر
اوبعنی خاربن جوانلق و قوبرلك اولورسن پیرلك و ضعیفلك اولورسن تیز اول و کندی روز کارکی ابلتمه و ضایع ایتمه پس
خاربندن مقصود نه ایدوکنی بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) خاربن دان هر یکی خوی بدت * بارها در پای خار
آخر زدت * هر بر خوی بدی خاربن بیل نیجه کره سنك آیاغکه خار آخراوردی یعنی خار کبی اولان اخلاق ذمیمه نك
زخملری سنك پای جانکه نیجه کره زخم و ضرر ایرکوردی (مثنوی) بارها از خوی خود خسته شدی * حس نداری
سخت بی حس آمدی * نیجه کره کندی قبیح خویکدن خسته اولدك واندن ضرر و الم کوردك حس و ادراك
طوتمزسن زیاده بی حس کلدك وقتی ادراکسز اولدك (مثنوی) کرزخسته کشتن دیکرکسان * که زخلق زشت تو
هست آن رسان * اکر غیری کمسه‌لرك خسته و شکسته اولمه‌سندن که سنك خلق زشتکدن اول خسته اولمقلق
انلره ایرشمیدر (مثنوی) غافلی باری ززخم خودنه * تو عذاب خویش و هر بیکانه * غافل ایسك باری کندی
زخمکدن دکلسن یعنی اکر غیری کمسه‌لرك سنك خویکدن خسته دل اولمه‌سندن غافل ایسك باری اول بدخویك
کندی وجودیکه اولان زخمندن غافل دکلسن سن کندیکه و هر بیکانه به عذابسن یاخود معنی سن اقرباکه
و هر بیکانه به عذابسنکه خوی بد بارکران دیدکاری بومعنایه شاهد اولور (مثنوی) یا تبر برکیر و مردانه بزن *
تو علی وار این در خیبر بکن * یاخود تبر طوت و مردانه اول خاربن کبی اولان خوی بده اورسن علی کبی بو خیبر قپوسی
قوپر یعنی کرکدر که ریاضت و مجاهده تبرین آله‌سن و خاربن کبی اولان اخلاق ذمیمه‌یه اوروب آنی زمین وجودکدن
اخراج قیله‌سن تا مسلمانلرسنك خوی بدلك خارندن آزرده اولمیه‌لرکه ایمانك اعلا مرتبه‌سی طریق مسلمیندن اماطهٔ ایذاء
ایلمکدر (کما قال علیه السلام الایمان بضع و سبعون شعبة اعلاها کلمة لا اله الا الله وادناها اماطة الاذاعن
طریق المسلمین) سن علی کبی در خیبری قوپر دیملرنده نکته بودر که اخلاق ذمیمه‌یی یرندن قوپرمق خیبر
قپوسن قوپرمق کبیدر که قوت ولایتله میسر اولور والا هر کمسه میسر دکلدر دیمك اولور (مثنوی) یا بکلبن
وصل کن این خار را * وصل کن با نار نور یار را * یا اول خاری کلبنه وصل ایله یعنی کل فدانه آشله یارك نوری نارکه واصل
ایله (مثنوی) تا که نور او کشد نار ترا * وصل او کلشن کند خار ترا * تا که مرشدك نوری سنك نارکی سویندره انك
وصلی سنك خارکی کلشن ایلیه وصل بونده آشلق معناسنه در مراد مرشدك اخلاقنی و انوارنی کندی وجودیکه
کتوروب کندی وجودنده اولان اخلاق ظلمانی‌یی ازاله ایله دیمك اولور (مثنوی) تو مثال دوزخی او مؤمنست *
کشتن آتش بمؤمن ممکنست * سن دوزخ کبی سن مرشد مؤمندر آتش دوزخی سویندرمك مؤمنله ممکندر که بیان
اولنور حضرت رسول علیه السلام دوزخك سوزندن بیوردیلرکه دوزخ مؤمنه خوفندن تضرع ایدیجی اولور
(کما قال علیه السلام تقول النار یوم القیامة جز یا مؤمن فان نورك اطفأ ناری (مثنوی) کویدش بکذر ز من ای
شاه زود * هین که نورت سوز نارم را ربود * دوزخ مؤمنه دیرای شاه دین بندن تیز کذر ایله آکاه اول که سنك نورك
بنم نارمك حرارتنی قاپدی (مثنوی) پس هلاك نار نور مؤمنست * زانکه بی ضد دفع ضد لا ممکنست * پس ظاهر
اولدیکه نارك هلاکنه سبب مؤمنك نوریدر زیرا که ضدك دفعی ضدسز ممکن دکلدر (مثنوی) کان ز قهر انکیخته شد
این ز فضل * نار ضد نور باشد روز عدل * عدل کونیکه مراد روز قیامتدر نار نورك ضدی اولور زیراکه اول نار
قهر الهیدن قوپرلمش اولدی و ظهوره کلدی بو که مراد نوردر فضل ربانیدن حاصل اولدی (مثنوی) کر همی خواهی
تو دفع شر نار * آب رحمت بر دل آتش کمار * اکر سن نارك شرنی دفع ایلمك استرسك رحمت آبنی آتشك ایچنه
حواله ایله پس آنی آب رحمتك منبعی کیم ایدوکنی بیان ایدوب بیوررلر (مثنوی) چشمهٔ آن آب رحمت مؤمنست *
آب حیوان روح پاك محسنست * اول آب رحمتك چشمه‌سی مؤمندر آب حیات محسنك پاك روحیدر محسندن
مراد حق تعالی به علی طریق المشاهده عبادت ایلین کمسه‌در که (الاحسان ان تعبد الله کانك تراه فان لم تکن
تراه فانه یراك) حدیثی بو معنایی مؤید اولور (مثنوی) پس کریزانست نفس تو ازو * زانکه تو از آتشی او آب جو *
چونکه بویله در پس سنك نفسك مؤمن کاملدن یعنی شیخ فاضلدن قاچیجیدر زیرا که سن آتشدن سن او که مراد شیخ
فاضلدر ایرمق صوییدر (مثنوی) زاب آتش زان کریزان می شود * کاتشش از آب ویران می شود * آبدن آتش اول
سببدن فرار ایدیجی اولور زیرا آنك آتشلکی و حرارتی آبدن ویران و خراب اولور (مثنوی) حس و فکر تو همه از آتشست *
حس شیخ و فکر او نور خوشست * سنك حس و فکرك جمیعا آتشدندر یعنی دوزخ صفتلو اولان نفسدندر
شیخك حسی و آنك فکری لطیف نوردر (مثنوی) آب نور او چو بر آتش چکد * چك چك از آتش بر آید بر جهد

شیخك نوری آبی چونکه آتش اوزره طملایه آتشدن چك چك بوقاری کلور بوقاری صچرر یعنی شیخك آب کبی اولان
نور باطنی چونکم سنك آتش نفسکك اوزرینه ترشح ایلیه آتش نفسك اندن مضطرب اولوب حرکت ایلر و فریاد قیلور
چك چك نارك صوقیولدقده صدا ایلمسیدر (مثنوی) چون کند چك چك تو کویش مرك و درد * تا شود این
دوزخ نفس تو سرد * سنك نفسك آتشی چونکم چك چك دیه سن اکا مرك و درد دی تا سنك دوزخ کبی اولان
نفسك سرد اوله یعنی آتش شهوت و غضب نفسکدن زائل اوله (مثنوی) تا نسوزد او کلستان ترا * تا نسوزد عدل
و احسان ترا * تا نفسك سنك آتش کلستانکی یاقمیه تا سنك عدل و احسانکی یاقمیه و قلبك باغنی و دین و ایمانك
بستاننی خراب ایدوب یاقمیه (مثنوی) بعد از ان چیزی که کاری بر دهد * لاله و نسرین و سیسبر بر دهد * اندن صکره تن
زمیننده هر نه اکرسك حاصل و بر لاله و نسرین و سیسبز و بر ر نسرین آق کل و بر نوع آق چچك معناسنه در
سیسبزمارسمه دید کاری خوشبوی یشیل بیراقدر بونده مراد انوار توحید و اسرار تسبیح و حالات روحانیدر (مثنوی)
باز پنهانی رویم از راه راست * باز کرد ای خواجه راه ما کجاست * اندران تقریر بودیم ای حسود * که خرت لنکست
و منزل دور زود * کیرو راه راستدن واستعتروعر یضتر کیده رز و بر خوای (الکلام یجر الکلام) صدد
و مناسبتدن تجاوز ایده رز کیرو ما نحن فیه‌ه رجوع ایله ای خواجه بزم یولیمز وصددمز قنده در اول تقریرده ایدك
برای حسد ایدیجی که خر نفسك انك در و منازل سلوك دور تیزدر بی درنك اول تدارك مافات ایله تسویف قیلمه که هلاك
المسوفون بیورلمشدر (مثنوی) سال بیکه کشت وقت کشت نی * جز سیه رویی و فعل زشت نی * ییل بی وقت
اولمش تخم و زراعت وقتی دکل سیه رویلکدن و قبیح فعلدن غیری یوق (مثنوی) کرم در بیخ درخت تن فتاد *
بایدش برکند و در آتش نهاد * تن درختنك کوکنه قورد دوشدی اول درختی قوپرمق و آتش اوزره قومق کرك
یعنی اول تن درختنی آتش ریاضت اوزره قومق لازمدر که انك درونندن افکار فاسده قوردجغزلری یانوب محو و زائل
اوله (مثنوی) هین و هین ای راهرو بیکاه شد * آفتاب عمر سوی چاه شد * آکاه اول آکاه اول ای یوله کیدیجی وقت
طار اولدی عمرك آفتابی چاه جانبنه کتدی و غروبه قریب اولدی (مثنوی) این دو روزك را که زورت هست زود *
پیرافشانی بکن از راه جود * بو ایکی کونجکز ایچون که سنك قدرتك وار در جود و سخا یولندن فوری پیرافشانلق
ایله یعنی پیرلککی حق یولنده بذل و نثار ایدوب بو برایکی کونلك عمرده عبادته مشغول اولوب عمر باقی و حیات
سرمدی اله کتوری کور (مثنوی) این قدر تخمی که ماند ست باز * تا بروید زین دو دم عمر دراز * سنك بو قدر
تخمك که قالمشدر انی بذل ایله تا بو ایکی دمدن عمر درازه بته (مثنوی) تا نمردست این چراغ با کهر * هین فتیلش
ساز و روغن زودتر * مادامکه بوکهرله اولان چراغ عمر سویمامشدر آکاه اول تیز اکا فتیل و روغن دوز یعنی طاعت
و عبادتله قوت باطن حاصل ایلیوب چراغ روحکی منور ایله (یان آفت تأخیر خیرات بفردا) (مثنوی) هین مکو فردا که
فرداها کذشت * تا بکلی نکذرد ایام کشت * آکاه اول فردا دیمه زیرا فردالر کچدی تا ایام زراعت بالکلیه کچمیه
زیرا (من ضیع ایام حراثته ندم فی وقت حصاده) بیورلمشدر (مثنوی) پند من بشنو که تن بند قویست *
کهنه بیرون کن کرت میل نویست * بنم پندمی استماع ایله که تن بند قویدر که راه حقده بوندن اقوی برحجاب و مانع یوقدر
کهنه‌یی طشره ایله اکر سکا جدیدلك میلی وار ایسه یعنی لذات روحانی و وجود حقانی بولمغه اکر میلك وار ایسه
بو کهنه اولان بدنك مقتضاسنجه قیودی قلبکدن برون ایله (مثنوی) لب ببند و کف پر زر بر کشا * بخل تن بکذار
و پیش آور سخا * نامعقول کلماتدن لبکی بغله والتونله پر اولمش کفکی آچ (کما قال علیه السلام طوبی لمن شغله عیبه
عن عیوب الناس و امسك فضل قوله و انفق فضل ماله) تن بخلنی قو و سخایی ایلرو کتور و بدنکی حق یولنده بذل ایله
(مثنوی) ترك شهوتها و لذتها سخاست * هر که در شهوت فروشد برنخاست * شهوتلری و لذتلری ترك ایلمك سخادر
هر شول کمسه که شهوته آشغی کتدی یعنی شهوت چقورینه طالوب باتدی بوقارو قالقمدی یعنی شهوت قیودندن
خلاص اولمدی (مثنوی) این سخا شاخیست از سرو بهشت * وای او کز کف چنین شاخی بهشت * بو سخا که بیان
اولندی جنتك سروندن بر دالدر کاویل و وای که الندن بو نجلین شاخی قودی یعنی شول کمسه که بذل و سخا شاخنه
تمسك ایلیه دولت ابدیه‌دن محروم قالوب خائب و خاسر اولورا کر بخل شاخنه تمسك ایلرسه انی جهنمه چکوب ادخال
قیلور (مثنوی) عروة الوثقاست این ترك هوا * برکشد این شاخ جان را بر سما * سورهٔ بقره‌ده اولان آیته اشارتدر
لا اکراه فی الدین) دینده هیچ اکراه و اجبار یوقدر زیرا اکراه بر کمسه‌یی بر فعله ابرام ایده‌سنکه انده خیر اولمیه (قد تبین الرشد
من الغی) تحقیقا تمیز و متبین اولدی رشد ضلالتدن و غوایتدن و ایمان کفردن و حق باطلدن دلائل واضحه و براهین
قاطعه ایله (فمن یکفر بالطاغوت) پس هر شول کمسه که کافر اوله طاغوته یعنی شیطانه و یا اصنامه و یاخود نفسه اهل

تحقیق بیوررلر که طاغوت عوام نفسدر وطاغوت خواص ماسوی الله درودخی هرنه که وصلت حقه مانعدر اول
سالکه طاغوتدر لفظ طاغوت مصدردر ملکوت ورهبوت کبی واحده وجمعه اطلاق اولنور (ویومن بالله) یعنی
شول کسه که طاغیء نفسه منکر وکافر اولدی والله موحد ومؤمن اولدی (فقد استمسك) تحقیق اول کمسه تشبث
واستمساك ایلدی (بالعروة الوثقی) حبل وثیقه وسبب متینه (لا انفصام لها) اویله عروهٔ وثقی که اکا انقطاع یوقدر
فصمت الشیء فانفصم دیرلر اول شیء منقطع اولوب پاره پاره اولسه وعروهٔ وثقادن مراد استعاره در علی سبیل التمثیل
بعضلر شریعتدر دیمشلر وبعضلر ایمان وبعضلر قرآن وبعضلر توفیق وهدایت رحمان وبعضلر محبت وجذبهٔ خالق کورن
وکاندر بیورمشلر اما حضرت مولانا بیوررلر که عروهٔ وثقی در بو ترك هوا زیرا الهوی عند الله ابغض من جمیع
الهیئات درپس هوایی ترك قرب حقی مستلزمدر نته کم دخی بیوررلر که بو هوایی ترك قیلمق جانك شاخنی سمای حقیقته
ویاخود شاخدن مراد ترك هوا اوله تقدیر معنی بویله دیمکدر که چکر بو ترك هوا قیلمق شاخ جانی سمایه یعنی بو شاخ
جانی آسمان معنایه چکر (والله سمیع علیم) الله تعالی سمیعدر هر کسك اقوالنی وعلیمدر هر شیئك احوالنه (مثنوی
تا برد شاخ سخای خوب کیش * مر ترا بالا کشان تا اصل خویش * ای ایومذهبلو تا سخا بوداغی ایلتنه سنی
یوقاری چکه رك کندینك اصلنه دکین یعنی بهشته ایرشدره (کما قال علیه السلام السخاء شجرة من اشجار الجنة
اغصانها متدلیات فی الدنیا فمن اخذ بغصن منها قاده ذلك الغصن الی الجنة رواه علی وابو هریرة کذا فی الجامع
الصغیر (مثنوی) یوسف حسنی واین عالم چو چاه * وین رسن صبرست بر امر اله * حسنك یوسفی سن وبو عالم چاه
کبیدر وبو رسن که آنك سببی ایله چاه عالمده خلاص میسر اولور خدای تعالینك امرینه صبردر (مثنوی) یوسفا
آمد رسن در زن دو دست * از رسن غافل مشو بیگه شدست * ای یوسف رسن کلدی رسنه ایکی الکی اور یعنی حبل الله
متینه تمسك ایت رسندن غافل اولمه که وقت بی کاه اولمشدر یعنی امر خدایه تمسك ایلمکدن غفلت قیلمه که وقت کار
طار اولمشدر (مثنوی) حمد لله کین رسن آویختند * فضل ورحمت را بهم آمیختند * الحمد لله که بو رسنی صارقتدیلر
یعنی بو عالم چاهنه ایندردیلر فضل ورحمتی کویا بری برینه آمیخته ایلدیلر (مثنوی) تا ببینی عالم جان جدید * عالمی بس
آشکارا ناپدید * ای یوسف معنوی امر حق حبلنه ال اور وچاه طبیعتدن خروج قیل تا ایکی جان عالمنی کوره سن
زیاده آشکارا وناپدید اولان عالمی یعنی بحسب الظاهر مخفی وناپدید وبحسب المعنی زیاده آشکار اوروشن اولان عالمی
کوروب اکا واصل اوله سن (مثنوی) این جهان نیست چون هستان شده * وان جهان هست بس پنهان شده *
بو نیست وفانی جهان وارلر کبی اولمشدر وظهور وبروز قیلمشدر اول وار جهان زیاده پنهان اولمشدر وعیوندن ناسدن
تستر قیلمشدر (مثنوی) خاك بر بادست وبازی میکند * کژ نمایی پرده سازی میکند * مثلا بو جهان ایله
اول جهان اکا بکزر که ظاهرده خاك باد اوزره در وباد ایله بازی ایلر خاك اکری کوستریجیلك پرده دوزیجیلك ایلر
اول جهان معنی باد کبی وبو جهان صورت غبار کبیدر بو عالم صورت عالم معنا ایله دائما حرکت ایلر ولیکن
عالم معنایه پرده سازلق ایلر وخلقه کژ نمالق ایدوب کندی بی موجود وقائم بالذات کوستررحال بو که بویله دکلدر بلکه
کندی منعدم وفانیدر وبو عالمده متصرف اولان عالم معنادر (مثنوی) این که بر کارست بی کارست وپوست *
وانکه پنهانست مغز واصل اوست * بو که ظاهرده کار اوزره در معناده کارسزدر وپوستدر واول که پنهان
ومخفیدر لب واصل بودر (مثنوی) خاك همچون آلتی در دست باد * باد را دان عالی وعالی نژاد * خاك باد الندده بر آلت
کبیدر عالم صورت عالم معنایه نسبتله معنانك الندده هم بویله در بادی بلند وبلند اصل بیل خاك اکا نسبتله پست
وسفلیدر کذلك عالم صورت عالم معنایه نسبتله پست وسفلی وعالم معنی بلند وعالیدر (مثنوی) چشم خاکی را بخاك
افتد نظر * باد بین چشمی بود نوعی دکر * خاکه منسوب اولان چشمك نظری خاکه دوشر یعنی بو ظاهره منسوب اولان
کوزك نظری عالم صورته واقع اولور بادکوریجی چشم بر غیری نوع اولور یعنی عالم معنایی کورن چشم بو چشم ظاهردن
غیری اولور (مثنوی) اسب داند اسب را کوهست یار * هم سواری داند احوال سوار * اسبی اسب بیلور
زیرا که اسب اسبه یاردر زیرا بری بریله جنسدر سوارك احوالنی هم سوار بیلور (کما قیل لا یعرف ذا الفضل الا ذووه
(مثنوی) چشم حس اسبست ونور حق سوار * بی سواره اسب خود ناید بکار * حس کوزی فی المثل اسبدر ونور حق
اکا سواردر سوارسز خود اسب ایشه کلمز یعنی راکب وفارسك وجودیسز اسب بر کار ایلمز (مثنوی) پس
ادب کن اسب را از خوی بد * ورنه پیش شاه باشد اسب رد * پس آنی خوی بددن تأدیب ایله یعنی حواس ظاهرنی
اوصاف قبیحه دن پاك ایدوب مؤدبه قیل واکر اسب مؤدب اولمزسه اول اسب پادشاه قتنده مردود اولور یعنی مؤدب
اولاین حسلر الله قتنده مطرود اولور (مثنوی) چشم اسب از چشم شه رهبر بود * چشم او بی چشم شه مضطر بود *

اسبك کوزی شاهك کوزندن یول ایلدیجی اولور اسبك کوزی شاهك کوزیسز مضطر وحیران اولور یعنی
بو حس ظاهر کوزی پادشاه حقیقینك بصر ورؤیتندن یول ایلدیجی اولور بو ظاهر کوزك ادراکی پادشاه حقیقینك
نوریسز وتدبیریسز مضطر اولور ومقصود بالذاته واصل اولمیوب حیران قالور (مثنوی) چشم اسبان جز کیاه وجز چرا
هر کجا خوانی بکوید نی چرا * فرسلرك چشمی کیاهدن غیری وچرادن غیری کورمز هرنه یره که قویه سن
ودعوت ایلیه سن سویلر یوق نیچون یعنی نیچون وارایم وارمزم دیر (مثنوی) نور حق بر نور حس راکب شود * آنکهی
جان سوی حق راغب شود * حق تعالینك نوری حس کوزی اوزره راکب اولور یعنی آنده تجلی قیلور اندنصکره جان
حق جانبنه مائل وراغب اولور (مثنوی) اسب بی راکب چه داند رسم راه * شاه باید تا بداند شاه راه * مثلا اسب
راکبسز طریقك رسم وعادتنی نه بیلور اسبك اوزرنده شاه کرك تا اسب آنك معاونتی ایله شاهراهی بیله (مثنوی
سوی حسی رو که نورش راکبست * حس را آن نور نیکو صاحبست * شول بر حس جانبنه کیت که اول حقك
نوری اکا راکبدر یعنی نور حق اول حسده ظهور ایلمشدر مثلا مرشد وپیشوا اولنلرك حسی کبی اول نور الهی
ایو مصاحبدر (مثنوی) نور حس را نور حق تزیین بود * معنیء نور علی نور این بود) حس نورینه حق نوری تزیین اولور
یعنی آنی مزین قیلور (نور علی نور) آیتنك معناسی بو اولور که حق نوری حس نوری اوزره ظهور ایلمك بو معنایی افاده
قیلور (مثنوی) نور حسی می کشد سوی ثرا * نور حقش می برد سوی علا * حسه منسوب اولان نور انسانی ثرا
جانبنه یعنی نمناك اولان خاك طرفنه چکر نور حق چشمی علا وسما جانبنه ایلتور یاخود معنی نور حق انسانی عالم اعلا
جانبنه چکر وایلتور دیمك اوله (مثنوی) زانکه محسوسات دونتر عالمیست * نور حق دریا وحس چون شبنمیست
زیرا که عالم محسوسات دونتر بر عالمدر حضرت حقك نوری فی المثل دریادر وحس بر شبنم کبیدر پس کرکدر که
ادنایی قویوب اوفر واعلایه طالب اوله سن (مثنوی) لیك پیدا نیست ان راکب برو * جز باثار وبکفتار نکو * ولیکن
اول راکب اول حس اوزره ظاهر دکلدر اوآثاردن غیری ایله واو سوزدن غیری ایله یعنی نور الهی هرچند برکسنه نك
حواس ظاهره سی اوزره راکب اولسه وتجلی قیلسه اول نور ظاهر وپیدا اولمز مکر که اوسوزلر واوآثارله هرچند
برکسنه نك حواس ظاهره سنی مؤدبه کورسك واندن اوآثارلر واوسوزلر ظهور ایدر مشاهده قیلسك بیلورسك که انك
حواسی اوزره نور حق راکب اولمشدر وانك حواسندن ظهور قیلمشدر (مثنوی) نور حسی کو غلیظست وکران *
هست پنهان در سواد دیدکان * شول حسه منسوب اولان نور که او غلیظ وثقیلدر یعنی کثیف وجسمانیدر
دیده لرك سوادنده پنهاندر یعنی مع هذا کوزلرك قاره سنده مخفی وپنهان اولمشدر (مثنوی) چونکه نور حس نمی بینی
زچشم * چون ببینی نور آن دینی زچشم * چونکه حس نورنی مع غلظته وکثافته کوزندن کوره مزسن اول دینه
منسوب نوری یعنی نور الهی چشمندن نیجه کورورسن (مثنوی) نور حس با این غلیظی مختفیست * چون خفی
نبود ضیایی کان صفیست * نور حس بو غلظتله وثقلتله مختفی وپنهاندر نیچون خفی وپنهان اولمیه شول بر ضیا که اول
ضیا صفی ولطیفدر (مثنوی) این جهان چون حس بدست باد غیب * عاجزی پیشه کرفت وداد غیب * بو جهان
خاك وخس کبیدر باد غیبك الندده عاجزلغی پیشه طوتدی وداد غیب لفظی بو تقدیر اوزره مابعدنده اولان
پیشه مرهون ومصروف اولور اما بعض نسخه ده پیشه برینه پیش واقع اولوب کرفت لفظنه مضاف اولمشدر بو تقدیر
اوزره وداد غیب کرفت اوزره عطف اولوب معنی بویله اولور بو جهان باد غیبك الندده حس کبی بر عاجزدر داد غیبك
وکرفت غیبك اوکنده دیمك اولور وداد غیب عالم غیبك تصرفندن عبارت اولور اما پیشه واقع اولوب وداد غیب مابعدنه
مصروف اولورسه بو بیتك معناسی بویله اولور (مثنوی) که بلندش میکند کاهیش پست * که درستش میکند کاهی
شکست * وغیبك داد وتصرفی بو جهانی کاهی بلند ایلر وکاهی پست ایلر کاهی آنی درست ایلر وکاهی
شکست ایلر یعنی کاهی اصلاح ایلر وکاهی محنت قیلر (مثنوی) که یمینش میبرد کاهی یسار * که کلستانش کند
کاهیش خار * کاهی بو جهانی یمین وکاهی یسار ایلر یعنی کاه مسعود ایلر وکاهی منحوس ایلر یاخود معنی بو جهانك
اهلنی کاه اهل یمین وکاهی اهل شمال ایلر کاهی بو جهانی کلستان ایلر کاهی خار ایلر یعنی کاهی
نعم ولطفله کلستان کبی لطیف ایلر وکاهی محنت وقهرله خار کبی زشت وقبیح ایلر (مثنوی) دست پنهان وقلم
بین خط کزار * اسب در جولان وناپیدا سوار * ال پنهاندر وقلمی خط یازیجی کور اسب جولانده در وسوار ناپیدادر
یعنی بو جهان اسب کبی حرکات وسکناتده ظاهر وآشکاره در ولیکن بونده متصرف اولان مخفی وپنهاندر (مثنوی
تیر پران بین وناپیدا کمان * جانها پیدا وپنهان جان جان * تیر رامشکن که این تیر شهیست * نیست پرتابی زشست
آکهیست * ما رمیت اذ رمیت کفت حق * کار حق بر کارها دارد سبق * ای طالب مشاهدهٔ حقیقی ده اول رامی

غیبك تیر قضا وامرنی خلق جانبنه مرمی ونافذ کورکه ناپیدا جانلر تعینلری حیثیتندن وجسدلرده صفتلری وخاصیتلری ظهور ایلدیکی جهتدن پیدادر وجان جان من حیث ذاته وهویته مخفی وپنهاندر قضای ربانی وامر الهی تیرن صیمه که بو پادشاه حقیقینك تیریدر پرتابه منسوب تیرد کادر برآکاه وخبردار شستدندر یعنی مجردبی علم وحکمت آتلمش تیرد کادر بلکه آکاه اولان شست قدرتدن آتلمشدر کالورسه ده رامئ حقیقی اولان فاعل مطلقه نظر ایله که حق تعالی کلامنده (ما رمیت اذ رمیت) بیوردی بو آیتك تفسیری جلد اولده وزیر حکایه سنده سبقت ایلدی اکرچه بو آیتك نزولی حضرت محمد علیه السلام حقنده واقع اولدی لکن بحسب الحقیقه معناسی جمیع اشیایه علی الانفراد (ما فعلت اذ فعلت ولکن الله خلق فعلك) دیمك قابل اولدی زیرا کار حق جمله کارلرك اوزره سبق وتقدم طوتر یعنی ابتدا خلق الهی اولمینجه وفعل ربانی ظهوره کلمینجه فعل خلق ظهوره کلمز پس کار حق جمله کارلرك اوزرینه سابق اولور (مثنوی) خشم خود بشکن تو مشکن تیررا * چشم خشمت خون شمارد شیررا * بوسه ده بر تیر وپیش شاه بر * تیر خون آلود از خون جکر * چون تیر کاسه وسنی آزرده قیلسه کندی خشمکی وغضبکی صی اول تیر امر الهی بی عدم صبر وانقیاد واسطه سیله صیمه سنك غضبك چشمی سودی قان صیار یعنی حد ذاتنده اول تیر قضا وقدر شیر شیرین منزله سنده در عند اهل الیقین لکن سنك چشم خشم آلودك آنی خون وکاردون عد ایلر بلکه سنی مجروح ایدن اوقی اوپوب وادبله شاهك قتنه ایلت یعنی خون جکردن آلوده اولان تیر تقدیری مع التبجیل والتقبیل تقبل ایله وبلا الم ولا اضطراب اول سکا مولم وموجع اولان وایذا وجفا قیلان امر الهی وتیر ربانی فرضا اکر جکرکه بکدیسه وقانك ایجدیسه حضور حقه آنی مع التسلیم والرضا امر اولندیغك اوزره ایصال ایله که عبد عاجزه لازم اولان قضایه رضا ویرمك وشکایت محلنده شکر قیلوب (الحمد لله علی کل حال دیمکدر (مثنوی) انچه پیدا عاجز وبسته وزبون * وانچه ناپیدا چنان تند وحرون * اول نسنه که آشکاره در که مقصود بو عالم جسددر عاجز ومقید وزبوندر واول نسنه که اشکاره دکلدر که مراد عالم الهیدر انجلین تند وحروندر یعنی زیاده قوی وغالبدر (مثنوی) ما شکاریم اینچنین دامی کراست * کوی چوکانیم چوکانی کجاست * ای عبد عاجز بز شکارز بونجلین بر طوزاق کیمك واردر بو هم وجهدر بز شکارز بونجلین بر طوزاق کیمك ایچوندر یعنی بز شکارز بر صیادك دامنه بویله بر دام بیلورمیسن کیمك ایچوندر استفهام تعظیم ایچوندر یعنی اول خدای متعال ایچوندر که انك دام قضا وقدری حد ادراك عقلادن برون وعقول انك درکنده زبوندر بز میدان جهانده قضای الهیه سبیله کوی چوکانز یعنی چوکانك طوپی کبی بزینه چوکان قتنده یعنی ظاهرده بزه چوکان یوقدر چوکانیده یانسبی اولوب معنی بویله اولسه ده جائزدر بز چوکان قضانك طوپی بز چوکانه منسوب اولان فاعل حقیقی قندهدر یعنی عالم لامکانده درکه تأثیر وتصرفی معنی جهتندن ایلر (مثنوی) می دردمی دوزد این خیاط کو * می دمد می سوزد این نفاط کو * هو الذی یحییکم ثم یمیتکم) فحواسنجه لباس وجود ناسی برزود کر بو خیاط حقیقی قنی بو نفاط که اوفورر آتش یقارقنی یعنی نیران فراق وهجرانك اشتعال وازدیادی ایچون نفخ ایلر یعنی امر ایلر آنکله سوزان ایلر بو نفاط یعنی مع النفط آتش اوریجی واحراق قیلیجی قنی (لا تدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) فحواسنجه آنی بو کوزلر ادراك ایده من بر فعال لما یریددر که (مثنوی) ساعتی کافر کند صدیق را * ساعتی زاهد کند زندیق را بر ساعتده استرسه صدیقی کافر ایلر بر ساعتده استرسه زندیقی زاهد ایلر مراد (یضل من یشاء ویهدی من یشاء الی صراط مستقیم) فحواسنجه دیلدیکنی مهتدی ایلر ودیلدیکن دخی شقی قیلر دیمك اولور (مثنوی) زانکه مخلص در خطر باشد زدام * تا زخود خالص نکردد او تمام * اول سببدندرکه مخلص دام الهیدن خطر عظیمده اولور مادامکه مخلص کندیسندن تمام خالص اولمیه یعنی اول خدانك کیف ما یشاء (فعال لما یرید) اولدیغی جهتندرکه مخلص اولنلره (عملی خالصا لوجه الله) قیلنلر خطر عظیمده اولدیلر دام قضادن قورقدقلری اجلدن تا کم کندیلکدن خالص اولمیه ووجود موهومیلرندن بالتمام رها وفنا بولمیه لر بو خطر وخوفدن قورتلزلر (کما قال علیه السلام الناس موتی الا العالمون والعالمون سکری الا العاملون والعاملون مغرورون الا المخلصون والمخلصون علی خطر عظیم) ومخلصك خطر عظیم اوزره اولمسی اول جهتندرکه بیوررلر (مثنوی) زانکه در راهست ورهزن بی حدست * آن رهد کو در امان ایزدست * زیرا که مخلص هنوز یولده در ورهزن حد سزدر بی حد رهزندن اول کسه قورتلور که اول کسه الله تعالینك حفظ وامانتده در یعنی مخلص اولنلرك خطر عظیم اوزره اولمسی اول جهتندرکه دخی یولده در وقطاع طریق چوقدر ورهزنه نهایت یوقدر اول کسه خلاص اولورکه امان الهیده وحفظ ربانیده محفوظ ومعصوم اوله که (المعصوم من عصمه الله) در وبو محلده خطردن خلاص اولان وعصمت وعنایت

حق بولان طائفه یه بفتح اللام مخلص دیرلر که رهزنان وشیاطینك بونلره اغوا واضلالی یتشمز وخلجان ویرمز (کما قال تعالی حاکیا عن الشیطان قال فبعزتك لاغوینهم اجمعین الا عبادك منهم المخلصین) (مثنوی) آینه خالص نکشت او مخلصست * مرغ را نکرفته است او مقنصست) او آینه خالص اولمدی مخلصدر مرغی طوتمامشدر او مقنصدر یعنی او کسه نك که هنوز دخی زنکار ماسودان قلبی آینه کبی صاف اولمامشدر وکندوبی کورمکدن مرآت قلبنی پاك قیلامشدر اول کسه مخلصدر وحدت حقیقی مرغنی طوتمامش هنوز دخی صید ایدیجیدر مقنص صیاد معناسنه در (مثنوی) چونکه مخلص کشت مخلص باز رست * در مقام امن رفت وبرد دست * چونکه مخلص مخلص اولدی کیرو قورتلدی یعنی عملده مع بقیة لوجود اخلاص ایلین کسه بفتح اللام اولان مخلص مرتبه سن بولدی قید وجوددن خلاص اولدی امن مقامنه کتدی وال ایلتدی یعنی (لا خوف علیهم ولا هم یحزنون مقامنی بولدی وصدره ایردی (مثنوی) هیچ انکوری دکر غوره نکشت * هیچ میوه پخته با کوره نکشت * مثلا هیچ بر انکور دخی غوره اولمدی هیچ پخته اولمش میوه ترفنده اولدی وهنوز یتشمش میوه منزله سنه رجوع قیلمدی (مثنوی) پخته کرد واز تغیر دور شو رو چو برهان محقق نور شو * چون زخود رستی همه برهان شدی * چونکه بنده نیست شد سلطان شدی * عشق وریاضتله پخته وکامل اول وتغیر ونقصاندن دور باك اول یوری برهان محقق قدس الله سره العزیز کبی نور اول یعنی پخته وکامل اول وتغیر وتبدلدن دور اول حضرت شیخ محقق ترمدی کبی یوری نور الهی وضیاء ربانی اول چونکه دوکای کندندن قورتلدك برهان اولدك بو تقدیر اوزره همه لفظی خود لفظنه مصروفدر برهانه مصروف اولسه دخی جائزدر یعنی چونکه کندی وجود موهومیه کدن قورتلدك دوکای برهان اولدك قورتلدك یعنی جمله برهان الحق والدین اولورسن چونکه بنده یوق اولدی سلطان اولدی یعنی چونکه بنده نك وجودی نور وحدت مطلقه ده مضمحل اوله وفنا فی الله مرتبه سن بوله بنده سلطان اولور وخلافت الهیه مرتبه سن بولور وحضرت برهان الدین محقق ترمدی که الآن قیصریه ده مدفون اولان شیخ سردان حضرتلریدرکه سلطان العلما قدس الله سره العزیز حضرتلرینك خلیفه بزرکوارلریدر اول زمانده که سلطان العلما حضرتلری رومه متوجه اولدیلر ارشادا نام ایچون مقاملرینه نصب قیلدیلر وکندیلری بعد الحج وسیر المنهج رومه کلوب قونیه دیارنده ساکن اولوب ارشاد نامه شروع قیلدیلر بعد زمان اجل یتشوب بر جمعه کونی وفات ایلدکلرنده برهان الدین کرسیده بولنوب بر نعره اوروب دیدیکه اخوان صفا شیخم سلطان العلماء دار دنیادن دار عقبایه سفر ایلدیلر بزه دخی عالم معنادن دیار رومه کیتمك ومخدوم مکرم پیرزاده می تربیه ایتمك ایچون اشارت اولندی الوداع سزه دیوب قونیه دیارنه کلوب حضرت مولانایی قبل الشمس التبریزی تربیه قیلدیلر سائر منقبه لری مناقبده مسطور ومشهوردر وحضرت شیخ محقق ترمدی ظاهرا علماء مدققین ومشایخ محققین مشربنده وباطنا فقر وفنای حقیقی مرتبه سنده ایدیلر شراب ذوق وحاللرین کاسه قاله قویوب مرید ومحب اولنلره تفسیر وحدیث وتحقیق کلام نفیس واسطه سیله آنی اشراب ایدرلردی محصل ظاهرلری علوم وحکمله آراسته وباطنلری فقر وفنا ایله پیراسته بر بی وجود کامل ایدیلر بونلرده سر فقر وفنا عیان دکل ایدی اما شیخ صلاح الدین زرکوب قنویده سر فقر وفنا زیاده عیان ایدی نته کم بو حضرتك دخی مشربلرینك تعریفنه شروع بیوررلر (مثنوی) کر عیان خواهی صلاح الدین نمود * چشمهارا کرد بینا وکشود * اکر سر فقر وفنایی عیان کورمك استرسك صلاح الدین زرکوب قنوی قدس الله سره العزیز حضرتلری بو سری عیان کوستردی باطن کوزلرنی اول حضرت کحل ذوق وحال ایله کوریجی ایلدی واجدی (مثنوی) فقر را از چشم واز سیمای او دید هر چشمی که دارد نور هو * فقر وفنایی شیخ صلاح الدین حضرتلرینك چشمندن وانك صورت سیماسندن کوردی هر بر چشم که هو نوری طوتر یعنی فقر که بی وجود اولمق وفنا فی الله مرتبه سنی بولمقدن عبارتدر بو سری اول حضرتك عیننددن وسیماسندن کوردی ومشاهده قیلدی هر شول چشم دل که نور هویت الهیه طوتر ودیده حق بین ایله نظر ایدر (مثنوی) شیخ فعالست وبی آلت چو حق * با مریدان داده بی کفتی سبق * الشیخ عند القوم هو الانسان الکامل فی علوم الشریعة والحقیقة البالغ الی حد التکمیل فیهما لعلمه بآفات النفوس وامراضها ومعرفته بدوائها وقدرته علی شفائها کذا قال القاشانی فی اصطلاحه) پس حضرت شیخ صلاح الدینه علوم شریعت وطریقت سواد خوان اولمغله وتتبع کتب ورسائل قیلمغله حاصل اولمامشدی بلکه کشف الهی والهام ربانی واسطه سیله اکا نائل وواصل اولمشدی پس اول صاحب کمال حق کبی آلتسز کار وتصرف ایدیجیدر یعنی بر شیخ متصرف وفعالدر که حق کبی آلته احتیاجی یوقدر مریدلره بی قیل وقال لسان حاله سبق ویرمشدر وکماله ایرکورمشدر پس اول حضرتك کمال تصرف وولایتنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) دل بدست او چو موم نرم رام

مهر اوکه تنك سازد کاه نام * دل مریدان بلکه قلب اهل جهان آنك دست باطننه موم نرم کبی مطیع ورامدر واول حضرتك مهر قلبی ونقش دلی مریدلرك موم اولان قلبنده کاه تنك وعیب نقشن دوزر وکاه نام شکان یازار زیرا شیخ فعال اولدرکه کیف مایشاء قلوب انامده تصرف ایلیه وبلامقال انلره سر سویلیه بو مرتبه غوث الاکبر وقطب الاقطاب اولنلرك مرتبه سیدر (مثنوی) مهر مومش حاکیء انکشتریست * باز آن نقش نکین حاکیء کیست * حاکیء اندیشهٔ آن زرکراست * سلسلهٔ هر حلقه اندر دیکریست * مومدن مراد کامرید وتابع اولنلرك قلبیدر ومهر یعنی مهوردر مراد انلرك موم قلبنده منتقش ومنطبع اولان نقش اندیشه در وانکشتردن مراد علی طریق الاستعاره دائرهٔ عالمدر ونکینندن مراد فص قلب شیخ صلاح الدیندرکه محل نقش تجلیٔ الهیدر وموضع اشکال اسما وصفات ربانیدر پس تقدیر معنای بیتین شریفین بودرکه اول کاملك مومنك مهری بر انکشتری حکایت ایدیجیدر یعنی آنك نقش قلبنه محل اولان قلوبك نقوش منعکسه ومنطبعه سی حکایت کنندهٔ اسرار انکشتر عالمدر کبرو اول نکینك نقشی کیمی حکایت وبیان ایدیجیدر یعنی کبرو اول نقش نکینکه نقش انده بالذات مرکوز اولوب یازلمشدر وباعث نقش موم اولمشدر کیمك حاکیسیدر جواب ویروب بیوررلرکه اول زرکرك اندیشه وفکرنی حکایت وروشن ایدیجیدر یعنی اول زرکر قنوینك اندیشهٔ قلبنی حکایت کننده درکه انك اندیشه سنك هر بر حلقه سنك سلسله سی بر آخرنده داخل ومتصل اولمشدر واسرار وافکار قلبی زنجیروارلا ینقطع بری برینه متسلسل قیلمشدرکه اول اندیشه واسرار نامتناهی عکس وآثار اسما وصفات الهیدر (فکما ان الصفات الالهیة لاتتناهی متصلة بعضها الی بعض من حیث المعنی والاقتضاء مسلسلة کذلك افکار قلب الانسان الکامل واسراره لانها آثار الاسماء الالهیة ومقتضیاتها) وبو بیتلرله حضرت مولانا زرکوب قنوینك قطب الاقطاب اولملرینه ومریدلرینك اقطاب واوتاد مرتبه سنی بولملرینه اشارت بیوررلر زیرا قلوبه تصرف قیلمق وقلوب آکا رام اولمق وکیف مایشاء کاه تنك وکاه نام دوزمك وبی آلت همچو حق مریدلره بی کفت وکوی سبق ویرمك وآنك مریدلرینك نقوش وعلوم قلبی حاکیء حقایق انکشتر عالم اولمق قطب الاقطاب اولنلره وخلافت الهیه مرتبه سن بولنلره مخصوصدر (مثنوی) این صدا در کوه دلها بانك کیست * که پرست از بانك این که که تهیست * هرکجا هست او حکیمست اوستاد * بانك او زین کوه دل خالی مباد * کوکالر طاغنده بو صدا کیمك بانکیدر یعنی بو جبال قلوب عباده اولان صدای رشاد وسداد کیمك صداسی ونه کیمسنك قلبنك نداسیدر بیلورمیسن ای طالب خلیفهٔ الهی بو طاغ کاهی بانکدن پردر کاهی تهیدر یعنی کاه پردر بو کوه دل بو بانك هدایت وروحانیتدن وکاه تهیدر معلوم اولدیکه بو دلده منعکس اولان هدایت وروحانیت وکشف وکرامت وعلم وحکمت صدالری اصالة بزم ملکمز دکلدر اکر بزم ملکمز اولسه حقیقتك ملکیدر باذن الله استدیکی کمسه نك قلبنه القا وارسال ایلیوب آنی پر ایلر واکر بر مقتضای حکمت آنی اول قلبدن آلمق مراد ایلرسه اول قلبی اندن تهی وخالی قیلور اعطاسی علی حکمة بالغة درمنعی وسلبی دخی کذلك پس اول خلیفهٔ الهی وقائم مقام نبوی اولان زرکوب قنوی حضرتلریکه وقتینك قطب الاقطابی ایدی هر قنغی مرتبه ده اولدیسه وهر نه کونه صدا ونداقیلدیسه اوستاد حکیمدرکه هر ایشی محلنده ایلر وهر سوزی مقتضای حکمت اوزره سویلر پس بو کوکل طاغندن آنك بانکی خالی اولمسون یعنی بو کوکلردن اول حضرتك بانك ارشاد وهدایتی هرکز خالی اولمسون وبو قلوب عباد آنك صدای ارشاد وتربیه سندن تهی قالمسون (مثنوی) هست که کاواز مثنای کند * هست که کاواز صد تا می کند * پس بعد تعریف مرتبة الشیخ الکامل تعریف استعدادات قلوب مریدینه شروع قیلوب بیوررلر بر طاغ واردرکه آوازی ایکی قات ایلر یعنی انجق مصوتك صداسی کبی سویلر بوندن مراد اول کوکلدرکه انجق مرشدك کلامنی قبول قیلوب واندن تعلیم اولنانك عینی ظهوره کلور بعض طاغ واردرکه آواز وصداسی یوز قات ایلر یعنی بر طاغ دخی واردرکه اودیهٔ کثیره سی اولدیغی جهتدن آوازی صد تا ایلر بوندن مراد شول بر کوکلدرکه مرشدك تربیه وتعلیمندن اندن اضعاف مضاعف معانی وعلوم حاصل اوله واکابر نظرندن نیجه معارف وفهوم ظهوره کله (م ی) می زهاند کوه ازان آواز وقال * صد هزاران چشمهٔ آب زلال * چون زکه آن لطف بیرون می شود * آبها در چشمها خون می شود * کوه اول آوازدن واول قالدن صزدیرر وروان ایلر نیجه یوزبیك آب زلال چشمه سنی یعنی اول مرشد کامل وولی فاضلك آواز وقالندن احجار وجبال تقطیر وترشیح ایلردی صد هزاران آب زلالی کوهدن چونکه اول لطف والطاف طشره اولور یعنی چونکه کوهدن بو مرتبه الطاف خروج ایلر وظهوره کاور مع غلظته وصلابته اکر اول آواز وقالی آیلره سویلسه ایلر چشمه لرده خون اولوردی نته کم حضرت داود علیه السلام حنین ایلسیدی طاغلردن عینلر جاریه اولوردی ومتأثر اولدقلرندن مثل الدموع صولر ظهوره کاوردی بو بیتلری

فرض تقدیرا تمثل ومجازه حمل ایتمك محله مناسب دکلدر زیرا جمیع اشیا اللهه وانبیا واولیاسنه عارفلردر جمادات ونباتات اللهك وانبیا واولیانك کلماتنی کوش ایدوب منفعل ومتأثر اولدقلری نصوص کثیره وکشف وشهودله ثابتدر نته کم جلد اولده استن حنانه حکایه سنده مستوفی ذکر ایلدك (مثنوی) زان شهنشاه همایون نعل بود * که سراسر طور سینا لعل بود * جان پذیرفت وخرد اجزای کوه * ما کم از سنکیم آخر ای کروه * بو بیتلر جبال واحجارك حقیقة متأثر ومنفعل اولدیغنه استشهاد طریقیله ایراد اولندی وشهنشاهدن مراد حضرت موسی علیه السلامدر تقدیرا معنی اول مبارك نعل لواطیف روشلو شهنشاهدن اولدیکه طور سینا باشدن باشه لعل اولدی یعنی اول همایون نعل اولان شهنشاهدن وحضرت کلیم الله علیه السلامدن ایدیکه سرتاسر طور سینا آتش تجلیٔ الهیه دن لعل اولدی یعنی لعل سهیلدن حرتپذیر اولدیغی کبی جبل طور دخی نور الهیدن حیاتپذیر اولدی ورقص قیلدی نته کم بیوررلر طور طاغنك جزؤلری روح وعقل قبول ایلدی کوه طورك اجزا وپاره لری خرد قبول ایلمسی تجلیٔ الهیه یی فهم ایتمسندن عبارتدر وجان قبول ایلمسی پاره پاره اولوب ویرندن قالقوب غیری محلده قرار قیلمسنه اشارتدر نته کم اول جلدك دیباجه سنه قریب کوه در رقص آمد وچالاك شد بیتنده روایت صحیحه ایله بیان اولندی وتوضیح قیلندی اکر دینورسه که شهنشاه همایون نعلدن مراد حضرت موسی علیه السلام اولدی وکوه طور ایسه حضرت خدادن تجلی وتأثیر بولدی پس محله نیجه مناسب اولور الجواب بو تجلیٔ نوره واند کالك وعبور طوره حضرت موسی علیه السلامك وجود شریفلری علت مستقله در پس عند العقلا ذکر سبب وارادهٔ مسبب قبیلندن اولور وعند اهل الله ذکر مظهر وارادهٔ ظاهر ویاخود ذکر خلیفه وارادهٔ مستخلف نوعندن اولور وخلیفه مستخلفك من وجه عینی اولدیغی اشعار قیلور پس نتیجهٔ کلام ومقصود مرام اولدرکه بز حجر وشجردن کم وبی فهمز آخر ای کروه ناس زیرا بونلر انبیا واولیانك کلامنی ادراك واحساس ایدرلر ومتأثر ومنفعل اولورلر لکن اکثر انسان کلام خدادن وآواز وقال انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن بسبب قسوة قلوبهم متأثر اولمیوب وبر معنی فهم قیلمیوب محروم ومخذول قالورلر (کما قال الله تعالی فی حق بنی اسرائیل تعریضا لاهل القسوة (ثم قست قلوبکم من بعد ذلك فهی کالحجارة او اشد قسوة وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء وان منها لما یهبط من خشیة الله وما الله بغافل عما تعملون) بو آیت کریمه نك تفسیری جلد خامسده قصهٔ ضروانده کاور وتحقیقی جلد اولده استن حنانه بیاننده مرور ایتدی (مثنوی) نی ز جان یك چشمه جوشان می شود * نی بدن از سبز پوشان می شود * نی صدای بانك مشتاقی درو * نی صفای جرعهٔ ساقی درو * کو حمیت تا ز تیشه وز کلند * این چنین که را بکلی بر کند * بو که بر اجزای او تابد مهی * بو که در وی تاب مه یابد رهی * بز سنکدن کمز دیدکلرینه وجه علت بودرکه (وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء) کلامنك فحواسی اوزره احجاردن چوق حجر واردرکه کلام خدا وکفتار انبیا واولیا اکا تأثیر ایدوب اندن صولر روان اولور اما اکثر انسان اصلا متأثر اولمیوب نه جانندن بر چشمهٔ ایمان وعرفان جوشان اولور ونه بدنی سبز پوشاندن اولور یعنی صلحا وابراردن اولمزکه اکثر انلرك لباسی سبزدر دیمك اوله یاخود مادن نشو ونما بولان واخضر اولان اشجار ونباتات مثلندن اولمزدیمك اوله ونه اول جانده جناب حقه مشتاق اولمق صداسی واردر نته کم بعض جبالده حین تصویت المصوت صدا پیدا اولور اما قلب پر قسوتده اولمزونه انده ساقیء حقیقتك جرعهٔ محبتنك صفاسی واردر پس شجر وحجر ومدر بو کونه خرلردن افضل اولمسی وبونلر حجردن دونتر قالمسی مقرردر حمیت قنی تا کسردن وجبه دن بو نجلین طاغی بالکلیه قوپره یعنی بویله اهل قسوتده غیرت وحمیت دینیه قنی که تیشهٔ ریاضت وعبادتدن بویله بر کوه نفسانیتی وحجر قسوت وغلاظتی اورته لقدن بالکلیه قلع وقمع ایلیه اوله که انك اجزاسی اوزره برآی بلدر ایه اوله که ماهك تاب وپرتوی اول کوهه یول بوله یعنی بولایکه آنك اجزا واعضاسندن ماه حقیقت تابان اولیدی وبولایکه انك هر جزؤینه انوارمه یول بولیدی وداخل اولیدی (مثنوی) چون قیامت کوهها را بر کند * بر سر ما سایه کی می افکند * اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بسا فکانت هباء منبثا) آیتنك فحواسنجه ودخی (وسیرت الجبال فکانت سرابا) نصنك مغزاسنجه ودخی (ویسئلونك عن الجبال فقل ینسفها ربی نسفا فیذرها قاعا صفصفا لاتری فیها عوجا ولا امتا) آیتنك مصداقنجه چونکم قیامت طاغلری یرندن قوپره وبی نشان ایلیه بزم باشمز اوزره اول قیامت نجن سایه سن القا ایلر وبزم تعینمز طاغلرنی نسف وفنا ایدوب حتی ارض حقیقته برابر ومستوی قیلدقده نور آفتاب احدیته نجن مشرق قیلوب (واشرقت الارض بنور ربها) سری پیدا وظاهر اولور اکر این وقت ایسك بو قیامت موعوده وآتیه یی قوونقدا اولان قیامت معنوی وحالی یه نظر قیل وبو قیامت معنویه دن مراد فنا فی الله اولان عارفك دیدهٔ شهودنده جبال تعینات کونیه محو وفنا ومتلاشی وهبا اولمسیدر

واحديت مطلقه ظهورى كلمسيدر (لمن الملك اليوم لله الواحد القهار) كلامن كندى ديوب كندى اشيدوب محصل كثرات وتعينات اعتبارى برطرف اولوب حقيقت عيان اولمسيدر بعض نسخه ده مصرع ثانى بويله واقع اولمشدر (پس قيامت آن كرم راكى كند) پس قيامت اول كرمى نجين ايلر يعنى اول ذكر اولنان قيامت موعوده زخمدركه اول قيامتك اهلى اولان اصحاب غفلت وجهالت انده حسرت وخيبتدن وندامت وخسارتدن خالى اولمزلر وبوذكر اولنان قيامت معنوى وحالى مرهمدركه بونك اصحاب واهاليسى وصلت الهى وقرب ربانيده پرنور ومشاهدهٔ الوهيتده ومعاينهٔ ربوبيتده مأجور وپرسرورلردر هركيمكه بومرهمى كوردى زخمدن ايمندر يعنى هركيم بوقيامت معنويه يى وغلبهٔ وحدت الهيه يى مشاهده قيلدى زخم قيامت موعوده دن ايمندركه (لاخوف عليهم ولاهم يحزنون) بوكونه اوليانك حقنده دركه هر برامز كه بوحسن ولطافتى كوردى زخمدن ايمندر يعنى هرشول بدوزشت كه بوحسن وجمالى بونشئهٔ عنصريه ده وعالم دنيويه ده كوردى اول كمسه ذوحسن وجمالدر وكمالات الهيه ايله پركمالدركه شئ قريننك حكمنى آخذ اولور انكچون بوقيامتى كورنه دخى قيامت دينورنته كم حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بومعنايه اشارت قيلوب ومبارك پرمقلرندن سبابه ايله وسطايى برابر ايدوب بيورمشلركه انا والساعة كهاتين بوقيامت معنويه يى مشاهده قيلمدقلرى اجلدن بن ساعتله بيله يم وآنكله معا بعث اولندم بيورديلر (مثنوى) اى خنك زشتى كه خوبش شد حريف * واى كل رويى كه جفتش شد خريف اى سعادتلو شول برزشت كه خوب آنك حريف ومصاحبى اولدى واى شول بركل روى كه آنك جفتى خريف اولدى خريف كوز آينه وخزان زمانه ديرلر يعنى اى سعادتلو شول برقبيح ووقيح كه برذاتى خوب وفعال محبوب صالح آكا يار اوله واى اول جميل الشكل ولطيف الهيئة اولان كمسيه كه آنك يار ومصاحبى كوز آيى كبى برفاسق وطالح اوله كه صحبت مؤثره وطبيعت سارقه در البتة اول كمسه كه كله يار اولسه انلرك سوء حالى اكا تأثير ايدر وكوتو كمسه اولره يار اولسه انلرك نيكوخصالى اكا تأثير ايدر (مثنوى) نان مرده چون حريف جان شود * زنده كردد نان وعين آن شود مثلا مرده وبى روح نان چونكه جانه حريف وقرين اوله نان ديرى اولور وجانك عينى اولور زيرا اندن جانه قوت حاصل اولوب جان اندن حياتپذير اولور (مثنوى) هيزم تيره حريف نار شد * تيركى رفت وهمه انوار شد * مثال آخر تيره وبى نور هيزم چون آتشه قرين ومصاحب اولدى لاجرم آتش سببيله هيزمدن تيره لك كتدى وصافى انوار اولدى (مثنوى) در نمكدان چون خر مرده فتاد * آن خرى ومردكى يكسو نهاد * ومثال آخر چونكه نمكدانه برآزلمش اشك دوشدى اول خرخرانغى ومرده لكى برجانبه قودى يعنى برمملحه يه برمرده خرى براقسه لر اول خرك خرلغى ومرده لكى كيدوب بالكليه ملح مليح اولور وذاتندن نجاست كيدوب طهارت بولور ويمسى حلال اولور كذلك نجين برمرده مثابه سنده اولان وقلب وروحى پژمرده قلان كمسه برولينك نمكدان صحبتنه دوشسه واختيارن نفى ايليوب كندوبى انده محو ايتسه اول ولينك صحبتنك تأثيرى آنى تبديل ايلر وآنك افعال خبيثه وظلمت بشريه سى كيدوب واول كاملك صحبتندن نورانيت وافعال طيبه كسب ايدوب نجاست معنويه دن قورتلور طاهر اولور وحيات طيبه بولوب ابدى زنده قالور ومرتبهٔ هويت حقه واصل اولوب انوار هويله منصبغ اولور (مثنوى) صبغة الله هست خم رنك هو * پيسها يك رنك كردد اندرو) سورهٔ بقره ده اولان آيت كريمه يه اشارتدركه بيورمشلر (صبغة الله) صبغه مصدردر موكددر منصوبدر (قولوا آمنا) قولندن تقدير كلام (قولوا آمنا بالله) وصبغنا صبغته اوهدانا هدايته اوطهر قلوبنا بالايمان لطهره) بوآيتك سبب ورودى بودركه نصارى اولادنى برماء اصفركه آكا معموديه ديرلردى آكا غمس ايدوب طالدرقدنصكره ديرلرديكه (الان كان نصرانيا حقا) پس حق تعالى مسلمانلره امر ايلديكه ديكزاى مؤمنلر (آمنا بالله) (وصبغنا الله بالايمان وايمان وهدايته صبغه تسميه اولنمسى هدايتك مهتديه وايمانك مؤمنينه تأثيرندن كنايه درنته كم صبغه نك مصبوغ عليه تداخل وتأثيرى اولديغى كبى (ومن احسن من الله صبغة) يعنى لاصبغة احسن من صبغته يعنى صبغه بونتدن اللهدن احسن كيمدر (ونحن له عابدون) معطوفدر (آمنا بالله) اوزره وبوعطف دلالت ايدركه (صبغة الله) قولوا آمنانك مفعولى اوله يعنى (قولوا آمنا بالله وصبغنا صبغة ونحن له) يعنى بز اول اللهه (عابدون) عابدلرز ديمك معناى بيت هرشئ مقارننك حكمنى اخذ ايلديكى بوامثله دن معلوم اولديسه الله بوياسى اولمشدر هوكوننك رنكى يعنى هويت ذات الهيه مرتبه سننك نوريكه جميع افعال مختلفه واعمال متنوعه يك رنك اولور اول مرتبه ده صباغ حقيقينك نور وحدتيله جمله تعينات منصبغ اولور بوراده غير واختلاف قالمز (مثنوى) چون دران خم افتد وكويش قم * از طرب كويد منم خم لاتلم * چونكم برسالك اول خمه دوشسه واكاسن قالق ديسك يعنى چونكم برسالك اول مرتبهٔ وحدته ايرشسه وسن

آكا بو مرتبه هويتدن ايروسن قالق بشريته چيق ديسك شوقندن خم بنم بنى ملامت ايلمه دير يعنى اول رنك وحدته منصبغ اولان سالك طرب وصفاسندن ديركه بن خم وحدتم ونور هويتم سن بكا غيرى سن ديوب ملامت ايلمه ودير كه بيت) انا من اهوى ومن اهوى انا * ليس فى الموجود شئ غيرنا * لا انا ديه ولا اذكره * ان ذكرى وندائى يا انا (مثنوى) آن منم خم خود انا الحق كفتنست * رنك آتش دارد الا آهنست * رنك آهن محو رنك آتشست * ز آتشى مى لافد وخامش وشست * اول منم خم ديمك خود انا الحق ديمكلكدر نهايت ما فى الباب رنك آتش طوترالا آهندر يعنى انوار الهيه ايله جميعا منور وصفات ربانيه ايله بالكليه مستتر اولمشدر الا اينه بشردر (بيت) ولى خدا نباشد * ليك از خدا جدا نباشد * ماهيت مبدل اولمز وبوسوزدن بشرك خدا اولمسى لازم كلمز قلب حقايق ممكن دكلدر الحقائق لا تنقلب دروحلول واتحاد دخى بولنمز اكرچه تمثيل اولنان مثالدن حلول واتحاد معناسى منفهم اولور لكن بوتوهمى (آتش چه آهن چه لب ببند) بيتيله دفع بيورمشلركه سيأتى آهنك رنكى آتشك رنكنك محويدر آتشلكدن لاف اورر وخامش كبيدر يعنى بو مرتبه ده رنك بشريت وحكم انسانيت محويدر آتش تجلئ الهيه در بشريت مغلوب ومتلاشى ونور وحدت آكا غالب وحاكمدر پس آتشلكدن لاف اورر يعنى لسان حقيقتله انا الحق دعواسن قيلور لكن من حيث البشرية خامش وشدر (مثنوى) چون بسرخى كشت همچون زركان * پس انا النارست لافش بى زبان * چونكه آهن سرخلقده معدنده اولان التون كبى اولدى پس مقرر زبانسز آنك لافى انا النار در يعنى سالك چونكم نور خدا ايله منور اولسه زركان آتشله محمر اولديغى كبى لسان حالله آنك لافى انا الحق ديمكدر بى زبان (كما ان الذهب والحديد اذا دخلا فى النار حتى احمرا فيقولان بلسان الحال انا النار صح قولهما من حيث الاتصاف بها (مثنوى) شد ز رنك وطبع آتش محتشم * كويد او من آتشم من آتشم * آهن آتشك رنك وطبعندن محتشم ومنور اولدى اول آهن ديركه بن آتشم بن آتشم (م ى) آتشم من كر ترا شكست وظن * آزمون كن دست را برمن بزن * آهن لسان حالله ديركه بن آتشم اكر سنك شك وظنك وار ايسه امتحان ايله الكى بكا اور كور كه الك نيجه يانار مقصود شول آهن مثابه سنده اولان انسان كاملك ذاتيدر كه نجين آتش تاب تجليدن حرارتپذير اولسه وآنك ذاتى انوار واوصاف الهيه يه بالكليه متبدل اولسه اول زمانده انا الحق صداسنى اورر ومظهر حقم ديو دعوى قيلور وحين امتحانده ايلديكى دعوانك حكمنى ويرر وكندوبى صادق قيلور نته كم بايزيد قدس الله سره العزيز (سبحانى ما اعظم شأنى وليس فى جبتى سوى الله (لا اله الا انا فاعبدونى) دعواسن قيلوب ومريدلرى اكا انكار ايلدكلرنده امتحان ايلك ديوب امتحان ايلدكلرنده شيخه قصد ايلدكلرى فعلى كندى وجودلرينه ايشليوب حضرت بايزيده اندن برضرر مترتب اولمدى قصة مشهورة فى المثنوى (م ى) آتشم من برتو كرشد مشتبه * روى خود برروى من يكدم بنه * بن آتشم اكر بنم آتش ايديكم سكا مشتبه اولديسه برنفس كندى يوزيكى بنم يوزم اوزره قو يعنى ولى كامل ديركه بن مظهر حق وخليفهٔ وجود مطلقم بنم وجودمده نمايان اولان انوار الهيه در اكر سكا اشتباه والتباس واقع اولورسه امتحان ايچون كندى ذاتيكى بنم ذاتمه مقابل ومقارن ايله تا سكا كوركه نه حالت ونه حرارت ظهور ايدر (مثنوى) آدمى چون نور كيرد از خدا هست مسجود ملائك ز اجتبا * آدمى چونكه حضرت خدادن نور طوتوب كزيدهٔ حق اولمسندن ملائكه نك مسجودى اولدى (مثنوى) نيز مسجود كسى كوچون ملك * رسته باشد جانش از طغيان وشك * نور الهى طوتان كمسه مسجود ملائكه اولديغى كبى دخى شول كمسه نك مسجودى اولديكه اول كمسه كبى انك جانى طغيان وشكدن قورتلمش اوله يعنى جميع ابرار واخيار وصلحا ومؤمنين خليفة الله اولان انسان كامله ملائكه كبى تعظيم وخدمت واطاعت وعبوديتده دركه (من يطع الرسول فقد اطاع الله) معناسى اوزره اكا اطاعت وتعظيم بنه حقه در (مثنوى) آتش چه آهن چه لب ببند * ريش تشبيه مشبه را مخند * دم على طريق الاستعاره عبد سالكى آهنه وجناب حق ناره وعبدك اوصاف الهيه ايله اتصافنى آهنك آتشله محمى ومحمر اولمسنه وآهنك انا النار ديمسن سالكك انا الحق ديمسنه تشبيه بيورمشلردى الان بوتشبيهك حقيقت معنايه نسبتله قصورى محقق اولديغى اجلدن پسند ايتميوب بيورمشلركه نه آتش نه آهن ابكى بغله تشبيه ايد بحيثك تشبيهك صقالنه كولمه يعنى آتش ندر آهن ندر آغزك بغله وطعن قيلمه مشبهك تشبيهك ريشنه كولمه وبوتشبيه وتمثيله استهزا قيلمه وظاهر ايكنوب باطنا مستحقر اولمه كه بوحقيقت معنايه نسبتله طابق النعل بالنعل اولان مثل دكلدر بلكه (تفهيما للطالبين) برمثال بى كمالدركه ايراد اولندى پس بونيجه مثال كامل اولور حقيقت معنايه كوره اولادن وجه اثنينيت ومغايرت معناسنى مشعر اولور ثانيا اتحاد وحلول لحواسنى مقتضى اولور پس ازلا وابدا برشئله مقيد اولمين وحدت مطلقه يه نسبتله بونه وجهله مثال اولور كه كان الله ولم يكن معه شئ غيره) انك حقنده بيورلمشدر وحقيقته ناظر اولنلر الان كما كان ديمشلردر فاذا كان

كذلك بو معنايه كوره دريا مثال اولمق واشيا واكوانى وانسانى امواج دريايه تشبيه قيلمق وظاهر عالمى وآدمى ساحل
بحر ولب دريايه بكزتمك انسبدر كما شبه الجنيد هكذا فقال (بيت) البحر بحر على ما كان فى قدم * ان الحوادث امواج
وانهار * لا تحجبنك اشكال تشاكلها * عمن تشكل فيها وهى استار * پس حضرت خداوندكار دخى تكرار حقيقت
مطلقه يى دريايه وظاهر عالمى لب دريايه تشبيه ايدوب بيورورلر (مثنوى) باى در دريامنه كم كوى ازان * بر لب دريا
خمش كن لب كزان * كرچه صد چون من ندارد تاب بحر * ليك مى نشكيبم از غرقاب بحر * دريايه آيق قومه اندن
سو يله درياك كنارنده خامش اول لبكى ايصريجى اولديغك حالده يعنى اى ساحل بشريتده ساكن اولوب وحدته
مثال استين محجوب سن درياى وحدته آياق قومه و بحر حقيقت جانبنه وضع قدم ايله واندن سوز سويلمه كه سنك
شانك دكلدر سن لب دريا ده يعنى عالم ظاهرده ساكت وابسم اول لب كزان ومتحير اولديغك حالده اكرچه يوز بيكلين
بلكه نيجه يوز بيك كمسه لر بحر حقيقته طاقت طوتمز وغرق اولمغه تحمل ايتمزلر ليكن بن بحر وحدته غرق آب اولمقدن
صبر ايلمزم وكندمى اول بحره مستغرق ايدوب انده فانى اولمقدن كيرو قومزم (مثنوى) جان وعقل من فداى بحر باد *
خونبهاى جان وعقل اين بحر داد * بنم عقل وجانم بحره فدا اولسون زيرا بو بحر بكا عقل وجانك خونبهاسنى ويردى
(مثنوى) تا كه پايم مى رود رانم درو * چون نماند پا چو بطانم درو * مادامكه آياغم كيدر اول بحرك ايچنه سوررم
چونكم آياغم قالميه اول بحرده بطلر كبى ام يعنى مادامكه وجودمده سلوك ايلرم و بحر حقيقت جانبنه سير
وسفر ايلرم چونكم روشه وسلوكه قوت وقدرتم قالميه بطلر كبى اول بحر حقيقتده غواص اولورم وآشنا القلر قيلورم
(مثنوى) بى ادب حاضر زغائب خوشترست * حلقه كرچه كژ بود نى بر درست * حاضر اولان بى ادب غائب اولان
با ادبدن خوشتردر مثلا حلقه اكرچه اكريدر قپو اوزره دكلميدر يعنى مقرردركه قپو اوزره در پس شول عاشقكه
قرب الهيده اوله حضور محبوبده تك وبو قيله مع هذا غلبهء عشقدن بى ادب اوله حضور يارده واصل اولمين ومشاهده
مرتبه سنى بولمين با ادبلردن خوشتر ولطيفدر مقصود اكر كژ واكر راست باب يارده اولمقدر باب يارده كژ اولمق
باب ياردن غيرى يرده راست ومستقيم اولمقدن مقبول واولادر نته كم حلقه كرچه كژدر لكن در يارده متعلقدر چونكم
يارك قپوسنه ملازم اوله واكا تعلق قيله باب ياردن دور اولان راستلردن عاشقلر قتنده اوهزار بار اليق واحرادر
(مثنوى) اى تن آلوده بكرد حوض كرد * پاك كى كردد برون حوض مرد * اى درياى وحدته كيرمكدن و بحر حقيقى
كورمكدن كيرو قالان ووجود لوثيله ونفسانيت وبشريت نجسيله تنى آلوده وملوث اولان كمسه درياى حقيقته
متصل اولان حوض قلبك اطرافنى طولان يعنى قلب مرشد كامله خدمت قيل تچن پاك اولور حوضك خارجنده مرد
طهارت درتدر طهارت ظاهره دن ماعدا اولان طهارت ثلثه ده انسان بر مرشدك حوض قلبنه محتاجدركه اندن
اولا نفسنى جميع معاصى ومناهى لوثندن تطهير ايليه وثانيا اخلاقنى اوصاف رديه واخلاق ذميمه نجاستندن
تطهير ايليه وثالثا سرين اغيار وماسوى نجسندن پاك ايليه تا كم آنك حوض قلبنده اولان ماء عمليله اغتسال ايليه
طهارت كامله بولمز (مثنوى) پاك كو از حوض مهجور اوفتاد * او زپاكىء خويش هم دور اوفتاد * پاككه
او حوضدن مهجور وجدا دوشدى اول پاكلكندن هم ايراق دوشدى يعنى شول طبعنده طهارت
عارضيه ايله طاهر اولان كمسه اكر بر حوض حقيقى اولان وتطهير نفوس وقلوب قيلان ولى كاملدن جدا اولسه واكا
خدمت قيلمقدن استغنا قيلسه عاقبت كندى طاهرلكندن دور اولور وقلب وروحى ملوث قالور (مثنوى) پاكىء اين
حوض بى پايان بود * پاكىء اجسام كم ميزان بود * بو حوض پاكلكى غايتسزدر زيرا اولى كاملك باطنى حوض درياى
حقيقته متصلدر جسملرك پاكلكى كم ميزان وقليل المقدار اولور يعنى اجسام واجسامك مرتبه سنده اولان وصورته
تعلق قيلان عقول وارواحك طهارتلرى قليل المقداردر زيرا محدود ومعيندر مادامكه درياى حقيقته واصل اولميه كم
مقدار اولمقدن قورتلمز وطهارت بى پايانه وصول بولمز پس لازمدركه كوكل كه درياى حقيقته واصل اوله كم مقدار
اولمقدن قورتله وطهارت درياى حقيقته واصل اوله تا كم عقل وروح وجسد طهارت بى پايانى بوله (مثنوى) زانكه
دل حوضيست ليكن در كمين * سوى دريا راه پنهان داردين * زيرا كوكل فى المثل بر حوضدر ليكن كمينده وباطنده
درد ريا جانبنه بو كوكل پنهان يول طوتر يعنى حضرت جناب الوهيته واينك قلبى خلقك ادراكندن مخفى بر يول طوتركه
اول يولدن دائما اول حوض قلبه فيوضات الهى وامداد ربانى كلبجى ومنصب اولبجى اولور (مثنوى) پاكىء محدود تو
خواهد مدد * ورنه اندر خرج كم كردد عدد * اى درياى حقيقته واصل اولمين كمسه سنك محدود ومعدود اولان
پاكلك حوض جانبندن مدد استر يوخسه خرج ايلكده عدد ناقص اولور يعنى معين ومحدود اولان طهارت قلبك
بر ولينك حوض قلبندن وياخود درياى حقيقيدن امداد ومعاونته محتاجدر واكر امداد الهى ومعاونت مربى اولمزسه

اول معدود ومعين اولان طهارت خرج اولمقده اكسلوب نقصان بولور نته كم معدود اولان دراهمه بر جانبدن امداد
اولمسه وروز بروز خرج اولسه البته هركون ناقص اولور وعاقبت نهايت بولور (مثنوى) آب كفت آلوده را در من شتاب
كفت آلوده كه دارم شرم از آب * آب آلوده يه ديدى بكا سرعت ايله آلوده ايتديكه آبدن شرم طوترم يعنى آب صافى
منزله سنده اولان مرشد ومربى آلودهء معصيت وملوث طبيعت اولنلره لسان حالله ديركه اى قلبى وروحى ناپاك كل بنم
جانبمه سرعت ايله آلودهء معصيت اولنلر دخى لسان حالله ديركه آب صافى كبى اولان شيخدن استحيا ايلرمكه بنم كناهمى
كوررو بنم ملوثلكم آنك قتنده ظهوره كلوب (مثنوى) كفت آب اين شرم بى من كى رود * بى من اين آلوده زائل كى شود
آب آلوده يه ايتدى بو شرم بنسز نيچن كيدر بنسز بو آلوده لك نيچن زائل اولور يعنى آب صافى منزله سنده اولان شيخ
كامل ديركه بنسز وبنم تربيه وتطهيرمسز بو آلوده لك نيچن كيدر ومانع طهارت اولان شرم وحيايى طالب نيچه ترك
ايدر (مثنوى) زآب هر آلوده كو پنهان شود * الحياء يمنع الايمان بود * صودن هر آلوده كه اول آلوده پنهان اوله
واختفا قيله اول حيا ايمانى منع ايديجى اولور اكثر محلده حيا ايلمك ايمانى منع ايلرشول جهتدنكه تحصيل علمدن
وخدمت مرشددن بركسه استحيا ايليه بوكونه حيا ايمان واسلامك زياده لكنى منع ايليجى اولور واكثر محلده
(الحياء من الايمان) حديثنك موجبنجه ودخى (الحياء والايمان اخوان لا يفارق احدهما الاخر) حديثنك
مصداقنجه حيا ايماندن اولور ومستحين اولان كمسه مؤمن كامل مرتبه سن بولور وليكن بوكونه حيا معاصى
وقبايحدن استحيا ايلمكدر (مثنوى) دل زپايهء حوض تن كلناك شد * تن زآب حوض دلها پاك شد * كوكل
حوض تنك پايه سندن كلناك اولدى اما كوكللر حوضنك آبندن تن پاك اولدى يعنى كوكل حوض مشابه سنده اولان
تنك واهل تنك مرتبه سندن ومقارنتندن بالجقلق اولدى وكدورت وكثافت بولدى اما تن واهل تن حوض الهى
اولان قلوبك حيات علمندن پاك اولدى ولوث معصيتدن طهارت بولدى (مثنوى) كرد پايهء حوض دل كرد اى پسر *
هان زپايهء حوض تن مى كن حذر * اى پسر كوكل حوضنك پايه سى چوره سنه طولان تا كم كمال طهارت
حاصل اوله اما اول تن حوضنك پايه سندن حذر ايله يعنى حوض مشابه سنده اولان تنه واهل تنك مرتبه سنه
مقارنتندن حذر قيل تا كم كل آلوده اولميه سن وناپاك قالميه سن زيرا صحبت مؤثره وطبيعت سارقه در اكر بدن
مرتبه سنده قالورسك واهل تنك پايه لرينه وزينت وپيرايه لرينه فريفته اولورسك ملوث اولمق مقرر وعقل وروحك
آلوده قالمق محققدر (مثنوى) بحر تن بر بحر دل برهم زنان * درميان شان برزخ لا يبغيان * بحر تن دل بحرى اوزره
برى برينه اوريجيدر انلرك اورته سنده بر برزخ واردركه انلر برى برينه معنا قريشمزلر يعنى تن واهل تن فى المثل
بر بحر كبيدر دل واهل دل كذلك بر بحر لطيف كبيدر اكرچه بحسب الظاهر بونلر كوكل بحرينه متصل
اولورلر واختلاط قيلورلر وليكن بونلرك ماييننده بر پردهء معنوى واردركه بونلرى حقيقة برى برينه مخلوط
اولمغه قومز وبونلر مرتبه لرندن تجاوز ايدوب نفس واحد اولمغه واتحاد مرتبه سن بولمغه قادر اولمز بو آيتك
تفسيرى جلد اولده تفسير (مرج البحرين) شرحنده مرور ايلدى (مثنوى) كر تو باشى راست ور باشى تو كژ *
پيشتر مى غژ بدو وا پس مغژ * اكر سن راست اوله سن واكر سن اكرى اوله سن اكا ايلرولك سورتن كيرولك سورتنمه
يعنى اكر مستقيم اول واكر مستقيم اول على اى حال كان اول جانبه سير ايله دنيا ونفس وهوا جانبنه ميل ايتمه تا راست
اوله سن وصحبت حقيقى مرتبه سن بوله سن كما قال ابن الفارض (بيت) وسر زمنا وانهض كسيرا فحظك ال
بطالة ما اخرت عزما لصحة (مثنوى) پيش شاهان كر خطر باشد بجان * ليك نشكيبد ازو با همتان *
شاهلرك حضورنده اكرچه جانه خطر اولور وطالبك روح حيوانيسنى انلرك حضورنده اريوب نقصان بولور
وليكن اصحاب همت اولنلر وعشق ومحبت مرتبه سن بولنلر او شاه حقيقتدن جانلرين قاچروب پرهيز قيلمزلر وانك قرب
حضورندن صابر اولمزلر (مثنوى) شاه چون شيرين تر از شكر بود * جان بشيرينى رود خوشتر بود * پادشاه چونكم
شكردن شيرينتر اوله جان شيرينلكه كيده خوشتر اولور يعنى پادشاه حقيقيكه فى المثل شكردن احلى والذ در بر جان كه
انك شيرينلكنه وجمال باكمالنك لذتنه فدا اوله خوشتر ولطيفتر اولور وعين لذت ومحض حلاوت اولمق مرتبه سن
بولور (مثنوى) اى ملامت كر سلامت مر ترا * اى سلامت جو رها كن تو مرا * اى عاشقلرى ملامت ايديجى سلامت
سكا اى سلامت طالبى سن بنى ترك ايله بعض نسخه ده مصرع ثانى اى سلامت جو توئى واهى العرى واقع اولمشدر
عرى ايپه ديرلر واهى ضعيف معناسنه در يعنى اى سلامت طلب ايديجى سن ضعيف الحبل سن كه ياپشديغك
رسن قيصه وضعيفدر اما سلامتى ترك ايلين عاشقلر عروهء وثقايه تمسك ايلمشلردركه ابدى انلرك تمسك ايلديكى
حبل منفصم اولمق احتمالى يوقدر (مثنوى) جان من كوره ست باآتش خوشست * كوره را اين بس كه خانهء آتشست

بنم جانم کوره در آتش‌له خوشدر کورمیه بو شرف کفایت ایلرکه آتشك خانه‌سی ومحلیدر کوره کاف عربی ایله
اوجاق معناسنه‌در (مثنوی) همچو کوره عشق را سوزید نیست * هرکه اوزین کور باشد کوره نیست * کوره کبی
عشق آتشنه یانمقلق واردر هرشول کمسه که بوندن کور اوله اوجاق دکلدر یعنی اوجاق کبیجه کوندز نیجه آتشه محل
اولوب یانارسه عاشق دخی انك کبی نار عشقه یانمقلق وکو یمکلك لازمدر هرشول کمسه که بو آتش عشقدن کور
اولسه ومحروم قالسه عشق آتشنه محل دکلدر واکا کورهٔ آتش عشق دیمك لایق اولمز (مثنوی) برك بی برکی ترا چون
برك شد * جان باقی یافتی ومرك شد * آزقسزلق ازقی چونکم سکا آزق اولدی باقی جان بولدك وسندن موت کتدی
یعنی چونکم سکا ازقسزلق وقدرتسزلك قوت وغدا اولدی وجانك که بوفلقدن صفا بوله وفقر وفنادن لذت آله جان
باقی بولورسن وحیات طیبه‌یه وسعادت سرمدیه‌یه واصل اولورسن موت وفنای معنوی سندن کیدروسنك جانك
عالم بقاده همیشه سیرایدر (مثنوی) چون ترا غم شادئ افزون کرفت * روضهٔ جانت کل وسوسن کرفت *
چونکم سکا غم زیاده شادیلك طوتدی یعنی غم والم سکا شادیلك ویرمکه باشلدی سنك جانك روضه‌سنی کل
وسوسن طوتدی یعنی جانکی حالات روحانی واسرار ربانی احاطه ایتدی سنك جانك کل وسوسن ایله مزین
اولمش روضه کبی مزین اولور ورونق بولور (مثنوی) انچه خوف دیکران آن امن تست * بط قوی از بحر
ومرغ خانه سست * اول نسنه که غیریلره خوف وبیمدر اول نسنه سنك امن وامانکدر زیرا بط دریادن قوی ومرغ خانه
سست وضعیفدر یعنی انواع بلا وریاضت که خلقك خوف ایلدکلری شیلردر بچن خلق بلادریاسنه
دوشسه‌لر سست اولورلر بلکه غم والملرندن اولورلر ولکن مرغابی کبی اولان عاشقلر قوی اولور وروحلری وقلبلری
آندن قوت وقدرت بولور (مثنوی) بازدیوانه شدم من ای طبیب * بازسودایی شدم من ای حبیب * بو بیتك ماقبلنه
مناسبتی اولدرکه بیورمشلردیکه اول نسنه که طریق حقده غیریلره خوفدر اول سکا امندر زیرا بط کبی اولان
عاشق قوی اولور بحر عشق ومحبتدن مرغ خانه کبی اولان اهل نفس عقل وادراکم کیده ومجنون اولم دیو خوفدن بحر
عشقه مستغرق اولمقدن مستدر بومناسبتله کندیلرك عشق خدا ایله سلب عقل جزؤی ایدوب مجنون عشق اولدقلرینه
اشارت ایدوب طبیب حقیقی‌یه التفات وخطاب ایدوب بیوررلر ای طبیب کیروبن دیوانه اولدم ای حبیب کیروبن
سودایی اولدم یعنی نیجه کره غلبهٔ محبت واسطه‌سیله عقل جزؤیدن دیوانه اولوب مستغرق عشق اولمشدم تکرار بنه
دیوانهٔ عشق ومستانهٔ شوق اولدم ای طبیب ما کیروسودای عشقه منسوب اولدم بن ای محبوب حقیقی (مثنوی
حلقهای سلسلهٔ تو ذوفنون * هر یکی حلقه دهد دیکر جنون * دادهر حلقه فنونی دیکرست * پس مرا هردم
جنونی دیکرست * سنك سلسله‌کك حلقه‌لری ذوفنوندر هر برحلقه غیری جنون ویرر سلسله‌دن مراد صفات
الهیه‌درکه هرصفت برآخرنی مستلزم ومقتضی اولدیغی جهتدن سلسله تعبیر اولنور فنون فنك جمعیدر انواعه
دیرلر تقدیر کلام ای انواع صفات عالیه وصنایع بدیعه صاحبی سنك صفات متسلسله‌کك حلقه‌سندن یعنی
صفاتلرندن هر برصفت ویرر برآخر جنون یعنی سنك صفات غیرمتناهیه‌کدن هر برصفت عقل وادراکه برآخر
ستروشمول ویرر هر برحلقه‌نك داد واثری برغیری فنوندر پس هردم بکا برغیری جنون واردر یعنی هر برصفاتکك
داد وعطاسی برغیری فنوندر مثلا معز انواع عزتی ومذل انواع ذلتی ورزاق انواع رزقی اعطا ایلر وقس علی هذا سائر
الصفات فاذا کان کذلك بکا هردم جنون دیکروار در یعنی ای معشوق حقیقی بن عاشق دیوانه‌یه البتّه هردمده
وهرآنده برشان وبرصفتله متجلی ارلمقدن وبنی اول صفاته محکوم ومقید قیلمقدن خالی دکلسن پس بکا دخی هرآنده
اول صفاتدن برنوع ستر عقل واردرکه عقلی اول صفتك نشوه‌سی بورویوب انك مجنونی اولور (مثنوی) پس فنون آمد
جنون این شد مثل * خاصه در زنجیر این میراجل * آنچنان دیوانکی بکسست بند * که همه دیوانکان پندم دهند
پس جنون فنون کلدیکه الجنون فنون بین الناس ضرب مثل اولدی وبین العشاق مستور العشق ومغلوب شوق
اولمقدن عبارت اولدی پس مجنون عشق ومحبت اولمق فنون علوم وانواع فهومی جامع کادی علی الخصوص بو میر
اعظم حاکم اجلك زنجیر عشقنده اولان جنونکه عین فنوندر ومحضا علم بطوندر بنم دیوانه‌لکم عقل بندنی انجلین
قردیکه جمیع دیوانه‌لر بکا نصیحت ویررلر یعنی انجلین عشق ومحبت دیوانه‌لکی عقل جزؤی عقالنی وهوش معاش بندنی
قطع ایلدیکه عقل معاددن دیوانه اولنلر وهوش حقیقی وکلیدن بی بهره قلان دیوانه‌لرك جمله‌سی بکا پند ونصیحت
ویررلر وبن بونلرك جمیعسنه (انتم اعلم منی باموردنیا کم) دیرم والحال انهم عارون عن العقل والذکاء ومتصفون
بالجنون والسفاهة منقولدرکه اول حضرت شمس تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلری ایله صحبت طوتوب
ترك رسم وصورت ایدوب وعشق یوانه کیدوب جذبهٔ حقله مغلوب عشق اولدقده عقول قاصره صاحبلرندن مقدما

کندیلرله

کندیلرله صورتا دوستلق ایدن کمسه‌لر مولانا دیوانه شددیوب اول حضرته پند ونصیحت سمتنده اولدیلر بند نقطهٔ
واحده ایله دخی جائز اولور بو تقدیرجه دوکلی دیوانه‌لر بکا بند ویررلر ویاخود بند قورلر دیمك اولور (آمدن دوستان
بیمارستان جهت عیادت ذوالنون مصری رحمة الله علیه (مثنوی) این چنین ذاالنون مصری را فتاد * کاندرو
شور وجنونی نو براد * بو تجلین جنون حضرت ذوالنونه واقع اولدی که اول ذوالنونك وجودنده یکی شور وجنون
طوغدی (مثنوی) شور چندان شد که تافوق فلك * می رسید ازوی جکرها را نمك * شور اولقدر اولدیکه تافلك اوزره
ایرشدی اول ذوالنوندن جکرلره نمك یعنی فوق فلکده اولان آسمان اهلنه آنك شور وجنونی ایرشدی اول
ذوالنوندن زمینده اولان احبا واصدقاسنك جکرلرینه نمك ایرشدی وانلرك جکرلرنی پرزخم ومجروح ایلدی
می رسید لفظی مصرع اوله مصروف اولوب مصرع ثانینك آخرنه برآخر می رسید لفظی مقدر اولور ومحل بونی اقتضا
قیلور (مثنوی) هین منه توشور خودای شوره خاك * پهلوی شور خداوندان پاك * بو بیت بعض اهل توهمك
وهمنی دفعدن اوتری دینلمشدر زیرا اوائل سلوکده چوق کمسه واردرکه بعض حالات اکا عارض اولمق واسطه‌سیله
جنون پوان طوتروکندوبی سلفده کچن وشراب عشقله وکمال عقلله مست ودیوانه اولان اولیانك مست ومجنون
اولدیغی کبی زعم ایدر وبنم دخی شور وجنونم بوقبیلدندر دیو سفاهت یوانه کیدر پس بوکونه کمسه‌لره حضرت
خداوندکار تنبیه ایدوب بیوررلر آکاه اول ای شوره خاکسن کندی شور وجنونکی پاك خداوندلرك شوری یانته
قومه وانلرك شورنی کندی شورکه قیاس ایلمه زیرا انلرك جنونی کمال عقل وعلمدن حاصل اولور واول مرتبه‌ده اولمینلرك
جنونی سفاهتدن ظهوره کلور (مثنوی) خلق راتاب جنون او نبود * آتش او ریشهاشان می ربود * خلقه آنك
جنونتك طاقتی اولمدی آنك آتشی انلرك صقاللرینی قاپدی یعنی محاسن ظاهره ورسوم باهره‌لرنی یاقدی وبنای
عقول قاصره‌لرنی صدمهٔ عشقله یقدی (مثنوی) چونکه در ریش عوام آتش فتاد * بند کردندش بزندانی نهاد *
چونکه عوامك صقاللرینه آتش دوشدی یعنی عواملك محاسن روی شرعی وزینت وجه اعتقادلرمی عیبلرنی آنك آتش
درونی یاقوب وسطوت وصدمهٔ باطنی بونلرك مراسم دینیه‌لرنی یقوب ازاله ایلدی دیمکدن کنایه‌در چونکم بویله
اولدیسه اول ذوالنونی قید وبند ایلدیلر برزندانه قومقلقدن اوتری برای زندانی نهادن تقدیرنده اولورا کردیرسنك که
حضرت ذوالنون قدس سره العزیز لکام اختیاری چکمکه وکندوبی عقال عقلله ضبطا یتمکه امکان یوقیدی
تاکم خلق وعوام آنك بوحالندن مضطرب اولمیه وانلره طریق متابعت تنك کلمیه جواب بیوررلر (مثنوی) نیست
امکان واکشیدن این لکام * کرچه زین ره تنك می آیند عام * لکامی کیرو چکمکه امکان یوقدر یعنی لکام عقل
واختیاری چکوب واسب عشقی ضبط ایلمکه قوت وقدرت یوقدر اکرچه عوام بو یولدن تنك کاورلر وعاشقلك
اسرارنی فهم ایتمیوب منقبض اولورلر (مثنوی) دیده این شاهان زعامه خوف جان * کین کره کورند وشاهان
بی نشان * بو شاهان طریقت عوامدن جان خوفن کورمشلردر زیرا بو کروه کورلردر وبو شاهلر بی نشانلردر اکر
کور اولمسه‌لردی بیله بو شاهان بی نشانی کورمکه قادر اولمیه‌لردی چونکم آنلر کور وبونلر بی نشان ومستور اوله
نه وجهله بوملوك اهل سلوکی کورمکه قادر اولورلر یعنی اصلا اهل ظاهر بونلرك حقیقت حالنی بیلمکه وکورمکه قادر
دکللردر (مثنوی) چونکه حکم اندر کف رندان بود * لاجرم ذاالنون در زندان بود * چونکه حکم رندلر کفنده اوله
لاجرم ذوالنون حضرتلری حبس وزندانده اولور یعنی حکومت وقضا برآلای رندان وسفها النده اوله وانلر اهل حق
اولمیوب واحکام شریعتی حقیقتله بیلمیوب غرض نفسانیه ایله حکومت قیله ونیك وبدی تمیز ایلمیوب اجرای احکام
ایلمیه لامحالة حضرت ذوالنون کبی نیجه ذوفنون زندانده اولور وانلرك ستم وظلمنده قالور حضرت ذوالنونك زندانه
کیرمکه استحقاقی اولدیغندن دکلدر بلکه حاکم رندان اولان بی تمیز اولدیغندن وغرضله حکومت قیلدیغندندر
(مثنوی) یك سواره می رود شاه عظیم * در کف طفلان چنین در یتیم * بو بیت محل تعجبده وذوالنون کبی کاملرك بین
العوام اولان احوالنی مریدین ومستمعینه تنبیه موقعنده واقع اولمشدر بیوررلر چونکم حکومت وقضا رندان النده
وبی دینان تصرفنده اوله لامحالة ذوالنون زندانده اولورا کر حکم رندان النده اولمیوب اهل حق واهل ایقان النده
اولسه ایدی هیچ ذوالنون مصری حضرتلری کبی کامل ومکمل زندانده اولورمیدی عجبدرکه بویله برشاه عظیم
یك سواره کیدر وبویله بر در یتیم کف طفلانده ذمیمدر یعنی صبیان شریعت وطفلان طریقت اول دریتیمك قدرنی
بیلمدیلر وعوام کالهوام اول شاه ذوالفخامه معین وعسکر اولوب متابعت قیلمدیلر (مثنوی) درجه دریا نهان
در قطرهٔ * آفتابی مخفی اندر ذرهٔ * اکا در تعبیر ایلدم درندرکه ذوالنونه بکزه‌یه ذوالنون برقطره‌ده نهان دریادر
وياخود برذره‌ده مخفی برآفتابدر (مثنوی) افتابی خویش را ذره نمود * واندك اندك روی خود را برکشود

برآفتاب کندوبی ذره کوستردی وآز آز کندی یوزنی آچدی یعنی آفتاب وحدت وشمس احدیت کندوبی ذره ده
کوستردی وآز آزتدریجله کندی وجه باقیسنی آچدی وذوالنون یوزندن اسرار غیبیه سنی خلق وعوامه نثار ایدوب
صاچدی (مثنوی) جمله ذرات دروی محو شد * عالم ازوی مست کشت وصحو شد * جمله ذرات اول آفتابدن محو
اولدی عالم اندن مست وصحو اولدی یعنی جمیع ذرات کائنات اول مطلع آفتاب حقیقت اولان وابنك ذرهٔ وجودنده
محو اولدی وجمله عالم آنك میخانهٔ حقیقتنده مست اولدی وینه صحو وعقله کلدی (مثنوی) چون قلم دردست
غداری بود * بیکمان منصور برداری بود * چون قلم حکم برغدار وحیله کارلك الندہ اوله لاجرم منصور بردار اولور مراد
چونکم حکومت صوری وتصرف ظاهری اسرار الهیه دن وشان اولیای ربانیه دن غافل وجاهل اولان مکار وغدارلرك
النده اوله لاجرم حضرت منصور کبی عاشق خدادار اوزره اولور وبوکونه حیله کارلر آنك کبی عزیزی سن انا الحق دیدك
دیو مصلوب قیلورلر (مثنوی) چون سفیهانراست این کارو کیا * لازم آمد یقتلون الانبیا چونکم بو حکم وتصرف
وقدرت سفیهلر ایچوندر لازم کلدیکه سفهاانبیایی قتل ایلیه لر کار وکیا بونده ایش کوج معناسنه درکه مراد حکم
وتصرف وقدرتدر سورهٔ آل عمرانده اولان آیته اشارتدر (ان الذین یکفرون بایات الله) تحقیقا شول کمسه لرکه اللهك
آیاتنه کافر اوله لر (ویقتلون النبیین بغیر حق) وقتل ایده لر نبیلرنی بغیر حق مراد اهل کتابدرکه نبیلرنی قتل ایلدیلر
(ویقتلون الذین یأمرون بالقسط من الناس) ودخی قتل ایده لر شول کمسه لریکه امر معروف ایدرلردی عدالتله ناسدن
(فبشرهم بعذاب الیم) پس بونلره تبشیر ایله ومژده له عذاب الیمی ونار جحیمی اولئك بونلر الذین حبطت اعمالهم) اول
کمسه لردرکه بونلرك طاعات وحسناتی واعمال وخیراتی بالکلیه باطل اولدی (فی الدنیا والاخرة) دنیا وآخرتده (ومالهم
من ناصرین) وبونلر ایچون بو قدر عذاب الیمدن خلاصه برناصر پس فی زماننا اولان سفهای روزکار دخی نیجه عرفایی
نفی بلد ونیجه فقرایی حبس ایدو نیجه صلحا واولیایه جفای بلا عدد ایدوب کمین هلاك وکمین بلازده وغمناك قیلمشلردر
حتی بو فقیر کثیر التقصیری کندی دیار مزده ارشادو تذکیر قیدیله مقید ایکن اصحاب غرضدن برنیجه اهل حسدکه
فی جیدها حبل من مسد) شانلرنده در یعنی افترای کاذبه واحوال فاسده ایله متهم قیلوب نفی بلد اولنمزه سبب اولدیلر
بلکه قتلمزه کرارا قصد ایلدیلر (لکن عصمنی الله من مکایدهم وخلصنی من شدائدهم ورفع قدری وشرح صدری
ونصری علی عداوتهم وملامتهم وهم (الذین یریدون لیطفؤا نور الله بافواههم والله متم نوره ولو کره الکافرون) پس
حضرت مولانا قدس الله سره العزیز تسلیة للعرفاء والفقراء ذوالنون مصری حضرتلرینك وحلاج منصور
حضرتلرینك حکایه لرین ایراد وقرآنله استشهاد بیوررلرکه سفهای دنیادن علی کل حال اجتناب واحتما اولنه وبو آیتله
بو مضمونی دخی تحقیق بیوررلر ودیرلرکه (مثنوی) انبیارا کفته قوم راه کم * از سفه انا تطیرنا بکم * ضلالت طریقنك
قومیکه مقصود کافرلردر انبیا علیهم السلامه دیمشلردر سفاهت وجهالتلرندن انا تطیرنا بکم) سورهٔ یس ده اولان آیته
اشارتدر (قالوا انا تطیرنا بکم) ای تشأمنا لحبس المطر عنا بسببکم) یعنی کفار انطاکیه انبیا علیهم السلامه دیدیلرکه
تحقیقا بز سزی تطیر ایلدك یعنی طیرت وشأمت اخذ ایلدك سزك سببکزله بو دیاردن امطار وبرك وبار اشجار منقطع
اولوب قحط وغلا آشکار اولدی دیدیلر (لئن لم تنتهوا لنرجمنکم) ای لئن لم ترجعوا عن مقالتکم هذه لنقتلنکم بالحجارة)
یعنی اکر مقالکزدن رجوع ایتمزسکز سزی سنکسار ایده رز دیدیلر ولیمسنکم منا عذاب الیم) ودخی سزه البته بزدن
عذاب الیم وبلای عظیم سرایت ایدر دیدیلر (قالوا طائرکم معکم) انبیا علیهم السلام دخی بونلره دیدیلر ای قوم پرنکبت
طیرت وشأمت سزکله درکه اول انبیا علیهم السلامه اذالکزدر ودخی اسوء حال واقبح اعمالکزدر (ائن ذکرتم) همزهٔ
استفهام وان حرف شرط وجواب شرط محذوفدر ما قبلنك دلالتی سببیله تقدیر کلام (ائن وعظتم بما فیه سعادتکم
تطیرتم وتشأمتم وتوعدتم بالرجم والتعذیب) یعنی اکر سزه تذکیر وتوعیظ اولنیدکز شول کلام ایله که سعادتکزانده در
بزی تطیر وتشام می ایدردیکز ورجم وتعذیبله وعده می قیلوردیکز (بل انتم قوم مسرفون (ای بل انتم قوم عادتکم
الاسراف فی العصیان) بلکه سز بر قومسز که عادتکز خطا وعصیانده تجاوز واسرافدر ولهذا تعظیم وتکریمی
واجب ولازم اولان کمسه لری تحقیر ایدوب تشأم ایدرسز نته کم الآن بعض متکبر ومغرور اولنلر فقرا وعرفایی صحبتلرندن
دور ومقارنتلرندن مهجور قیلورلر شول قوم کمراه کبی که سفاهتلرندن انبیا علیهم السلامه (انا تطیرنا بکم) دیرلردی
مثنوی) جهل ترسا بین امان انکیخته * زان خداوندیکه کشت آویخته * چون بقول اوست مصلوب جهود * پس
مراورا امن کی تاند نمود * بو سفهای زماندن انبیا علیهم السلامه امان بو قدر قنده قالدیکه اولیای کرامه نیجه بیك
انبیایی قتل ایلدیلر ونیجه سنه دخی یوزلرینه قرشو بز سزی تطیر وتشأم ایلدك دیو سویلدیلرکه بونلر حضرت عیسی
صلوات الله علی نبینا وعلیهك انطاکیه یه کوندردکی نبیلردر حتی اول روح الله الاعظم عیسی بن مریم علیهما السلامه

دخی بزم کتابمزك حکمی اوزره یهود طائفه سندن خوفه دوشوب (الفرار مما لا یطاق من سنن المرسلین) قولنك
مصداقنجه انلردن فرار ایدوب والحاصل نتیجهٔ کلام آخر الامر براوه قاچوب اکا تحصن ایلدکده احبار یهوددن
طیطانوس نام برکمسه اول حضرتی طوتمغه کیروب (انی متوفیك ورافعك الی) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه اول
حضرتی حق تعالی سمایه رفع ایدوب طیطانوسی انك شکلنه بکزه دوب یهودی طائفه سی آنی عیسا درد یو اخذ ایدوب
صلب ایلدیلر (وما قتلوه وما صلبوه ولکن شبه لهم) آیتی بو معنایه دلالت ایدر ولکن طائفهٔ یهود علی الخصوص
ترسایان اول حضرتی مصلوب اولدی زعم ایلدیلر نته کم حضرت خداوندکار بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلرکه
ترسانك جهلنی کورکه امان قوپرمش شول برخداوندنکه اول خداوند مصلوب اولدی یعنی ترسا طائفه سنك جهلنی
کورکه امانی قوپردی وکیدردی اول برخداوند عظیم الشان اولان عیسی علیه السلامدنکه اول آویخته اولدی
چونکه عیسی علیه السلام ترسانك قولی ایله جهودك مصلوبیدر یعنی چونکم ترسانك قولنده ومذهبنده مصلوب
جهوددر اول حضرت پس اول حضرته دخی تحقیقا امن ویرمکه قادر اولورکه برکمسه کوستره (مثنوی) چون دل آن
شاه زیشان خون بود * عصمت وانت فیهم چون بود * سورهٔ انفالده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وما کان الله
لیعذبهم وانت فیهم) ابتدای آیت بودرکه (واذ قالوا اللهم) شول وقتده کافرلر دیدیلرکه ای بزم ربمز (ان کان هذا هو الحق
من عندك) اکر بو قرآن حق ایسه سنك قتندن نازل اولدیسه (فامطر علینا حجارة من السماء) پس بزم اوزرمزه سمادن
طاش یاغدر (او ائتنا بعذاب الیم) یاخود بزه عذاب الیم کتور (وما کان الله لیعذبهم) الله تعالی آنلره البته عذاب ایلمز
(وانت فیهم) حال بوکه یا محمد سن بونلرك ایچنده اوله سن وعادت الهی بوکونه جاریدرکه برقومك ایچنده که نبیسی اوله
الله تعالی انلره عذاب ایتمز باخصوص که سنك کبی پیغمبر اوله (وما کان الله معذبهم وهم یستغفرون) دخی الله تعالی
بونلره معذب اولمز بونلر مستغفر اولدقلری حالده بونلردن استغفاری نفیدر یعنی اکر بونلر مستغفر ایسه لردن اوله لردی
الله تعالی بونلره عذاب ایتمزلردی معنای بیت چونکم اول شاهك قلبی بونلردن خون اوله وانت فیهمك عصمتی نیجه
اولور یعنی چونکم اول شاه رسل وهادئ سبل ومطلع عقل کل صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك دخی دل مبارکاری
اول یهود وکفاردن خون اولدی وانت فیهم قولنك نیجه عصمتی اولور یعنی الله تعالی بونلره عذاب ایلمزسن بونلرك
ایچنده اولدیغك حالده بیورلدی اول حضرت انلرك ایچنده اولدیغی حالك ووقتك عصمتی اولور یعنی انلر ایچنده
اولدیغی حالده اذا وبلا وانکار کفاردن اولدخی معصوم اولمدیکه حتی ما اوذی النبی مثل ما اوذیت بیوردی اما بوندن
ادق واحق برمعنی دخی اولدرکه مصرع ثانیده اولان استفهام (وانت فیهم) قولندن مستفاد اولان عصمتك دوامنی
دلالت استلزامیه طریقی اوزره بونلردن نفی قیله بو تقدیر اوزره معنی بویله اولورکه چونکم اول شاه رسلك دل مبارکی
بو کفار ویهوددن رنجیده وخون اوله انلر ما بیننده مهاجرت ایلمسی لازم کلور وبونلرك ایچندن چقملرنی مستلزم اولور
پس اول حضرتك قلبی بونلردن خون اولمسی بونلرك ایچندن مهاجرت قیلمسنی مستلزم اولیجق کفار ویهوده (وانت
فیهم) عصمتی ونعمتی نیجه میسر اولور وبرقرار قیلور یعنی انلره عذاب خدادن عصمت دائمه میسر اولمز زیرا عصمت
حضرت نبی علیه السلامك انلر ایچنده اولمسنه متوقفدر کما قال صاحب المدارك وفی الایة دلالة علی انهم مرصدون
بالعذاب اذا هاجر عنهم) وقاضی عیاض شفاده درکه وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم) ای ما کنت بمکة (فلما خرج
النبی علیه السلام من مکة وبقی فیها من بقی من المؤمنین نزل (وما کان الله معذبهم وهم یستغفرون) فلما خلت مکة منهم
بتسلیط المؤمنین علیهم وغلبتهم ایاهم نزل (واورثکم ارضهم ودیارهم واموالهم) بو مصرع محیر عقول مثنوی خوانان
بلکه مثنوی داناندرکه عصمت ما بعدنه مضافدر پس معنایی لفظدن استفاده قیلمق خیلی مشکلدر ممکن اولان مرتبه
بودر فافهم (مثنوی) زر خالص را وزر کررا خطر * باشد از قلاب خائن بیشتر * صافی التونه وزرکره خائن قلابدن
خوف وخطر زیاده اولورکه بوندن مراد صورتا شیخ ومرید اولان اهل طریقت وباطنا شیخ بایزید اولان اصحاب عزت
ووصلتدرکه ظاهرا اخوان وباطنا خواندرلر (بیت) ومن یفتش عن الاخوان قل لهم * جل اخوان هذا العصر خوان
(مثنوی) یوسفان از رشك زشتان مخفیند * کز عدو خوبان در آتش می زنند * یوسفلر زشتلرك رشکندن مخفیلردر زیرا
خوبلر دشمن خوفندن آتشده دیریلورلر یعنی یوسفان معنوی اولان اولیا اهل تزویر واصحاب ریا اولان زشتلرك
غیرتندن مختفیلردر نته کم خوبلر عدولر شرندن آتش خوف والمده زندکانیلك ایدرلر کذلك خوبان حقیقی دخی اعدا
واضداد شرندن تستر ایدوب آتش بلا وریاضت ایچره دیریلورلر وآنلرك حسد وغدرندن خوف ایدوب عالم کمونده
زندکانیلك ایدرلر (مثنوی) یوسفان از مکر اخوان در چهند * کز حسد یوسف بکرکان میدهند * اخوانك مکرندن
یوسفلر چاه وزندانده درلرکه حسددن یوسفی قوردلره ویررلر نته کم حضرت یوسف علیه السلامی چاهه اتدقلری ودخی

(فاكله الذئب) دیوذیابه بهتان ایتدكاری مشهور وسورهٔ یوسفده حكایه سی مسطوردر (مثنوی) ازحسد بر یوسف
مصری چه رفت * این حسد اندر كمین كركیست زفت * ظاهر ومعلومدر كه حسددن یوسف مصری اوزرینه كتدی
بو حسد كمینده قوی وعظیم بر قورددرنته كم بركسه واقعه سنده قورد كورسه حسودله تعبیر اولنور وحسود اولان
كمسه حشر كوننده كرك صورتنده حشر اولوردیدكاری بو معنایه شهادت قیلور (مثنوی) لاجرم زین كرك یعقوب
حلیم * داشت بر یوسف همیشه خوف وبیم * لاجرم بو كركدن یعقوب حلیم علیه السلام یوسف علیه السلام
حضرتلرینك اوزرینه همیشه خوف وبیم طوتردی یعنی بو انسان صورتنده اولان حسودلردن كه معنا كركلردر
حضرت یعقوب علیه السلام همیشه یوسف علیه السلام حضرتلرینك اوزرینه خوف وبیم طوتردی بو خسه
ظاهرده اولان كركلردن دكل (مثنوی) كرك ظاهر كرد یوسف خود نكشت * این حسد در فعل از كركان كذشت
ظاهرده اولان قورد خود حضرت یوسف علیه السلامك اطرافنه طولنمدی بو حسد فعلده قوردلردن كجدی یعنی
حسدك ضرری نیجه قوردلرك ضررندن زیاده در (مثنوی) زخم كرد این كرك وز غدر لبق * آمده كانا ذهبنا نستبق
سورهٔ یوسفده اولان آیت كریمه یه اشارتدر قصه سی بودر كه حضرت یوسفك قرنداشلری هزار حیله وخدعه ایله یوسفی
یعقوب علیهما السلامدن جدا ایدوب صحرا سیرینه دیو آلوب كیدوب غیابهٔ جبه القا ایلدكلرندنصكره (وجاؤا اباهم
وبابالرینه كلدیلر (عشاء یبكون) بكا وكریه ایلدكلری حالده یتسو وقتنده حضرت یعقوب علیه السلام بونلرك فریاد
وبكاسن كوش ایدوب دیدیكم ای نوردیده لرم سزه نولدیكه فریاد ایدرسز (قالوا یا ابانا) دیدیلر كه ای بزم بابامز (انا ذهبنا
نستبق) تحقیقا بز ذاهب اولدق عدوده ورمیده بری بریمزه تسابق ایلدیكمز حالده افتعال بابیله تفاعل بابی كاه
اولور كه بری بری معناسنه استعمال اولنور (وتركنا یوسف عند متاعنا) وبز یوسفی قودق اسباب ومتاعمزك قتنده
وكتدك (فاكله الذئب) پس آنی قوردا كل ایلدی (وما انت بمؤمن لنا) حال بو كه سن بزه مصدق دكلسن
بیلورز (ولو كنا صادقین) اكرچه بز صادق ایسه كده پس حضرت مولانا اهل حسدی اخوان یوسفه تشبیه بیوروب
دیرلر كه بو اخوان شكلنده اولان سرحان حیوان شكلنده اولان كركاندن زیاده شوانددر زیرا بو كركلك زخمی
وغدری لبقدن یعنی طتلو سوز ایله اعتذارا تمك جهتندن كلمش بویله دیوكه (انا ذهبنا نستبق) یعنی ای بزم پدریمز تحقیقا
بز ذاهب اولدق بری بریمزه متسابق اولدیغمز حالده ویوسفی متاعمز قتنده قودق وآنی قورددیدی حال بو كه یوسفه
زخمی كندیلر ایدوب بیچاره كركه آنی اسناد ایلدیلر لبق شیرین سوزه دیرلر (مثنوی) صد هزاران كرك را این مكر نیست
عاقبت رسوا شود این كرك نیست * نیجه یوزبیك قوردك بو مكری بو قدر توقف ایله عاقبت بو كرك رسوای اولور نیست
بونده صبر وتوقف ایله معناسنه در (مثنوی) زانكه حشر حاسدان روز كزند * بیكمان بر صورت كركان كنند * زیرا كه
حسودلرك حشرنی قیامت كونی شكسز قوردلر صورتی اوزره ایلرلر (مثنوی) حشر پر حرص خس مردار خوار *
صورت خوكی بود روز شمار * مردار وحرام ییجی حریصك حشری روز حسابده خنزیر صورتنده اولور
(مثنوی) زانیانرا كنده اندام نهان * خمر خوار انرا بود كنده دهان * زانیلرك اندام نهانی كنده اوله
اندام نهاندن مرام ستری لازم اولان عورت یریدر شراب ایچنلرك اغزی قوقمش اوله (مثنوی) كند مخفی كان بدلها
می رسید * كشت اندر حشر محسوس وپدید * قبیح اولان مخفی رایحه كه الان بودنیاده كوكلره یتشوردی یوم حشرده
محسوس وآشكاره اولدیكه (یوم تبلی السرائر) بو معنایه شهادت قیلدی (مثنوی) بیشهٔ آمد وجود آدمی *
بر حذر شو زین وجود ار زان دمی * آدمینك وجودی بر بیشه كبی در بو وجوددن حذر اوزره اول اكر اول دمدن ایسه ك
یعنی آدمینك وجودی بر بیشه كبی بیشه ستانده هر شئ بولندیغی كبی وجود آدمیده دخی هر شیئدن نمونه
وانموزج بولنور (بیت) وتزعم انك جرم صغیر * وفیك انطوى العالم الاكبر * اویله اولیجق بو وجود بشریه دن حذر
اوزره اول اكر اول دم رحمانی ونفحهٔ الهیه دن ایسه ك (مثنوی) در وجود ما هزاران كرك وخوك * صالح وناصالح
وخوب وخشولك * بزم وجودمزده نیجه بیك قورد وخنزیر واردر صالح وناصالح وخوب وزشت یعنی بزم وجودمزده
انواع حیواناتك صفتلری واردر وصالح خویلر وناصالح وفاسد وصفلر ودخی خوب وزشت عمللر واردر خشولك زشت
معناسنه در (مثنوی) حكم آن خو یست كان غالبترست * چونكه زر بیش از مس آمد آن زرست * حكم اول
خویلرا یچوندر كه او غالبركدر چونكم التون باقردن زیاده كلدی اول التوندر یعنی وجود انسانده هر قنغی صفت
غالب ایسه حكم غالبكدر مثلا التون غالب اولسه التون اعتبار اولنور باقر غالب اولسه باقر اعتبار اولنور (مثنوی)
سیرتی كان در وجودت غالبست * هم بران تصویر حشرت واجبست * شول بر سیرت كه اول سنك وجودنده
غالبدر سنك حشرك اول تصویر اوزره واجبدر یعنی قیامتده اول صورتله ظاهر اولورسن (مثنوی) ساعتی

كركی

كركی در آید در بشر * ساعتی یوسف رخی همچون قمر * برساعتده بشره قوردلق كلور برساعت آی كبی یوسف
رخلق كلور یعنی بر ساعت اولور كه انده یرامز خویلر وقبیح وصفلر ظاهر اولور وبرساعت اولوركه آنك وجودنده
مانند یوسف لطیف وجمیل وصفلر ظهوره كلور (مثنوی) می رود از سینها در سینها * از ره پنهان صلاح وكینها *
سینه لردن سینه لره كیدر پنهان یولدن صلاح وكینه لر یعنی بر سینه دن بر سینه یه كیدر وسرایت ایدر راه پنهاندن
صلاح وكینها وسائر اخلاق دخی بو بیت ومابعدنده اولان ابیات شریفه تبدیل اخلاق ایلمكه دلالت عقلیه در
تبدیل خلق قابل دكلدر دین طائفه یه اعتراض ایتمكله نته كم بعض متكلمیندن دیدیلر كه (الخلق صورة الخلق الباطن
كما ان الخلق صورة الظاهر فالانسان لا یقدر ان یبدل صورته الظاهرة (كما قال الله تعالى لا تبدیل لخلق الله) كذلك
لا یقدر ان یبدل صورته الباطنة) بو تبدیل اولمین خلقدن مراد اكر طبیعی اولورسه بو سوز یرنده در ولا اكر اوصاف
نفسانیه مراد اولورسه بو استدلال غایت ضعیفدر زیرا نقلا وعقلا ثابتدر كه اخلاق تبدیل اولور نقلا اولدیغنه مثال
حسنوا اخلاقكم) حدیثی (وبعثت لاتمم مكارم الاخلاق) حدیثی كبی حدیثلردر (والاحادیث من هذا النوع
كثیرة ولهذا كررت الاحادیث فی مدح حسن الخلق وكذلك كررت فی ذم سوء الخلق) وتبدیل اخلاقه انسان قادر
اولدیغیچون اخلاق سیئه صاحبی معذب اولور وعقلا اولنه مثال آدمینك آدمی یه تعلیم بلكه كاووخره علم وهنری
سرایت ایلمسیدر نته كم بیوررلر (مثنوی) بلكه خود از آدمی در كاووخر * می رود دانائی وعلم وهنر * بلكه آدمیدن
كاووخره خوی داناق وعلم وهنر كیدر یعنی آدمینك تعلیمی ایله حیوانات صاحب هنر اولورلر (مثنوی) اسب سكسك
می شود رهوار ورام * خرس بازی میكند بز هم سلام * مثلا سركش وناهموار اسب آدمینك تعلیم وتأدیبیله رهوار
ورام اولور خرس بازی وبز دخی سلام ایلر (مثنوی) رفت اندر سك ز آدمیان هوس * تا شبان شد یا شكاری یا حرس *
آدمیلردن سكه هوس كتدی یعنی آدمیلرك هوسی كلبه تأثیر ایتدی یا چوبان اولدی یا شكاره منسوب اولدی یا حرس
اولدی یعنی آدمیلرك قیونلرنی قوردلردن حفظ ایدیجی چوبان اولدی ویاخود صید وشكار ایدیجی كلب اولدی ویاخود
اوی حفظ وحراست ایدیجی پاسبان اولدی (مثنوی) در سك اصحاب خویی زان وفود * رفت تا جویای الله كشته بود
اول جماعتدن اصحاب كهفك كلبنه بر خصلت كتدی تا الله تعالى یی طلب ایدیجی اولمش اولدی وفود وفدك
جمعیدر بونده جماعت اصحاب كهف مراد اولور (مثنوی) هر زمان در سینه نوعی سر كند * كاه دیو وكه ملك
كه دام ودد * هر زمان سینه ده بر نوع سر ایلر وظهوره كلوركاهی شیطان وكاهی فرشته وكاهی دام ودد یعنی
بر تیجی جانور صفتی ودخی صیاداق خویی (مثنوی) زان عجب بیشه كه هر شیرآ كهست * تا بدام سینها پنهان رهست
بیشه دن مراد بوراده مرتبهٔ الوهیتدر كه منبت اشجار مكوناتدر وهر كسك قلبنه بو مرتبه دن بر یول واردر وجمیع
موجودات بحسب استعداداتهم نشو ونمای وقبض وصفای بو مرتبه دن آلور بو ملابسه ایله بو مرتبه یه بیشه
تعبیر ایدوب بیوررلر اول عجب بیشه دن كه شیرآ كهدر یعنی اول عجب اولان بیشه زاررازدن كه هر شیر خدا اولان
نبی وولی آكاهدر یاخود هر شیر جاندن آكاه وعالمدر اول عجب بیشه دن تا سینه لردامنه پنهان یول واردر یعنی
تا جمله سینه لردامنه مخفی ومعنوی بر یول واردر كه كوكلر بو پنهان ومعنوی اولان یولدن حظ ونصیب آلور
ونشو ونما بولور (مثنوی) دزدی كن از درون مرجان جان * ای كم از سك از درون عارفان * چونكه دزدی باری
آن در لطیف * چونكه حامل میشوی باری شریف * ای جاهل بی معرفت وسكدن كم اولان بی دولت اكر بو بیشه زار
اولان مرتبهٔ الوهیتدن علی طریق المشاهدة والمعاینه حظ ولذت بولمق استرسك درون دلدن استراقه ایله تحقیقا
جانك جانی كه اول علم وعرفاندر یاخود جان مرجانی ای سكدن كم بر دزدلك ایله مرجاندن مراد نه علم وعرفاندر عارف
بالله اولان سلطانلرك درونندكه اول خزانهٔ رحمان وكنوز حضرت یزداندر چونكم اوغورلرسن باری اول
لطیف دری اوغورله چونكه یوك كوتریجی اولورسن باری شریف نسنه نك حامل اول یعنی الطبیعة سارقة
فحواسنجه چونكم طبیعتك سرقه ایلر خزینهٔ دلدن باری اول در لطیفی استراقه قیل چونكم بر باری مرتكب وحامل
اولورسن باری شریفی حامل اول (بیت) دل اكر بار كشد بار نكاری باری * ور كسی یار كزیند چو تو یاری باری (فهم
كردن مریدان كه شیخ ذو النون دیوانه نشده قاصد كرده است (م ی) دوستان در قصهٔ ذو النون شدند * سوی زندان
ودران رایی زدند * دوستلر ذو النونك قصه سنده زندان جانبنه كتدیلر واوراده بر رأی اوردیلر ومشاوره قیلدیلر
بویله دیو (مثنوی) كین مكر قاصد كند یا حكمتیست * او درین دین قبلهٔ وآیتیست * كه بونی وار ایسه قصد ایله
ایلر یا بر سر وبر حكمت واردر زیرا او ذو النون بو دین اسلامده بر قبله وبر آیتدر یعنی دینك توجه اولنه جق مقتداسی
واستشهاد قیلنه جق برهانیدر (مثنوی) دور دور از عقل چون دریای او * تا جنون باشد سفه فرمای او * چونكه

بویله در پس انك دریا کبی عقلندن زیاده بعیددر تا جنون انکا سفاهت یوریجی اوله یعنی جنون آنکا غلبه قیله وسفاهت ویریجی اوله جنوندن آنکا سفاهت ایرشمز دیمك اولور (مثنوی) حاش لله از کمال جاه او * کابر بیماری بپوشد ماه او * حاشا الله آنك علوشانندن وکمال منصبندن که بیمارلك سحابی آنك ماهنی اورته یعنی آنك ماه عقلنه جنون وسفاهت غالب اوله وآنك انوار عقلنی ستر قیله بو خود محالدر دیدیلر (م ی) اوز شر عامه اندر خانه شد * اوز ننك عاقلان دیوانه شد * او ذوالنون عوام ناسك شرندن خانه ایجره اولدی اوعاقللرك عارو ننكندن دیوانه اولدی یعنی بو عقل معاشله افتخار ایلین عقلانك عقلنی کوروب بوکونه عقلدن دیوانه اولمق یکدر دیوانلرك عقلنك غیرتندن تجنن ایلدی ودیوانه وار سوزلر سویلدی (مثنوی) اوز عار عقل کندوتن پرست * قاصدا رفتست ودیوانه شدست * او ذوالنون کندوتن پرست اولان عقلك عارندن قصدله کیتمشدر ودیوانه اولمشدر عقل کند ضعیف العقل معناسنه در (مثنوی) که ببندیدم قوی وز ساز کاو * بر سر وپشتم بزن وین را مکاو * تا ز زخم لخت یابم من حیات * چون قتیل از کاو موسی ای ثقات * مریدلر دخی بری برنه دیدیلر که اول ذوالنون عقل کندوتن پرستدن عار ایدوب بوکونه عاقلانك عقلندن دیوانه لك یکدر دیمکی فعلله ارشاد ایچون قاصدا کیتدی ودیوانه اولدی وکان دیدیکه بنی بغلك محکم وکاولك دوزنتندن یعنی کاولك قویروغندن باشمه وارقمه اوروبنی قازمه یعنی بو دیوانه لك اصلندن بحث ایلمه وتفحص قیلمه تا کم اول لختك زخمندن یعنی اوکوز قویروغنك دادندن وسوطك زخم وضربندن بن حیات علم وعقل بولم کاو موسادن مقتولك حیات بولدیغی کبی ای ثقات یعنی ای اولولر موسی علیه السلامك بقره سنك برلختندن مقتول اولان کمسنه یه ضرب اولندقده حیات بولدیغی کبی بن دخی سوطك ضربندن حیات بولم وحقیقت حالدن خبر ویرم دیمك اولور تنه کم بنی اسرائیل زماننده مقتول اولان کمسنه کاو موسانك برپاره سندن ضرب اولنمغله حیات بولدی وقائم اولدی (کما اخبر الله تعالی فی کلامه المجید فی سورة البقرة (واذ قتلتم نفسا) منصوبدر اذکر فعلیله خطاب جماعت پیغمبرله معاصرلردر بونلره قتل اسنادی اکرچه اسلافدن صادر اولدی اما بو جماعتده بولندیغندن اوتریدر یعنی اذکروا وقت قتلکم نفسا (فادارأتم فیها) ای اختصمتم فی شأنها یعنی اول نفسك شانندن سز اختلاف واختصام ایلدیکز زیرا اختصام ایدنلر بعضیسی بعضیسی دفع ایلر یاخود تدافع ایلدیکز آنك قتلنی هر بریکز نفسکزدن آخره طرح ایتمکله وادارأتم اصلنده تدارأتم ایدی بمعنی التدافع تا داله قلب اولوب ادغام اولنوب بعده سکونله ابتدا متعذر اولدیغندن همزه ایراد اولندی (والله مخرج ما کنتم تکتمون) والله تعالی اخراج واظهار ایدیجیدر اول شیئی که سز آنی کتم وستر ایدیجی اولدیکز اول مقتولی ناحق یره قتلدن صکره وقصه سی بودر که بر پیر کمسنه وار ایدی بنی اسرائیلده آکا عامیل بن شراحیل دیرلردی مالدار ایدی وارثی عم زاده لرندن غیری یوغدی پس مالنه طمع ایدوب حیله ایله بر صحرایه چیقاروب قتل ایلدیلر بعده ایکی کویك جانبنه براغوب دیت طلب ایلدیلر پس حضرت موسی علیه السلامه کلوب شکایت ایدوب اول قریه اهالیسنی جمع ایلدیلر اهل قریه یمین ایلدیلر که بزم خبرمز یوقدر پس حضرت موسی بونلره دیت حکم ایلدکده التماس ایلدیلر که یا موسی دیتی ادا ایده لم اما لطف ایله حقدن رجا ایله که بونك قاتلی معلوم اوله حضرت موسایه احوال بالکلیه معلوم اولدی بونلره دیدیکه ای قوم الله تعالی سزه امر ایلر که سز بر بقره ذبح ایده سز بونلر دیدیلر که بزی استهزامی ایلرسن یا موسی حضرت موسی دیدیکه اللهه صغنورم جاهل اولمقدن واستهزاء ایتمکدن پس دیدیلر که یا موسی ربکدن بزم ایچون استدعا ایله که اول بقره نك وصفنی بزه بیان ایلسون حضرت موسی علیه السلام دیدیکه حق تعالی بیورر که اول بقره نه یاشلودر ونه تازه در بلکه بو ایکیسی ما بیننده سنی معتدلدر پس دیدیلر که آنك لونی نه رنکده در پس موسی علیه السلام دیدیکه حق تعالی دیر که اول اوکوز صاروددر القصه موسی وصف ایلدیکی اوزره اول بقره یی بر صالح یکتده بولوب دریسی طولسی التونه اشترا ایدوب آنی ذبح ایلدیلر (فقلنا اضربوه) پس بز دیدیککه اول مقتوله اورك (ببعضها) اول بقره نك بر پاره سی ایله بعضلر دلیله بعضلر قولیله وقویروغیله وبعضلر قولغیله دیمشلر علی ای وجه کان اول بقره نك بر عضویله اول مقتوله ضرب ایلدکده حیات بولوب بونلره اول قاتلدن علی التفصیل خبر ویروب بنه اولدی (ویریکم) ودخی سزه کوسترر ای منکران حشر خطاب منکران حشره در (کذلك) بو مقتولی حی ایلدیکی کبی (یحیی الله الموتی) الله تعالی سائر موتایی دخی احیا ایدر (ویریکم) ودخی سزه کوسترر ای منکران حشر خطاب یا اول زمانده اولان قومه اوله ویاخود حضرت پیغمبر زماننده اولان اهل انکاره اوله ویا بنی اسرائیله اوله (آیاته) الله تعالی آیات وعلامات کمال قدرتی اوزره (لعلکم تعقلون) تا اوله که سز تعقل ایده سز اول خالق بیچونی که نفس مرده یی احیا ایتمکه قادر اولیجق سائر نفوسك احیاسی اکا مشکل اولمز اهل تحقیق بو معنایی وجوده آلوب دیرلر که انسانك قلبی اول مرده کبیدر ونفسی بقره کبیدر پس هرکم

قلبی احیا ایتمك استرسه بقرهٔ نفسن تیغ مجاهده ایله ذبح ایتمیجه قلبنی حی ایده مز (اذبحوا نفوسکم بسیوف المخالفات) بو معنایه شاهددر وحضرتك بیوردقلری بیت بو مضمونه مطابقدر (م ی) تا ز زخم لخت کاوی خوش شوم * همچو کشته کاو موسی کش شوم * تا کاوه منسوب اولان پاره نك زخمندن خوش اولم حضرت موسانك کاونك مقتولی کبی یعنی انك کاوندن حیات بولان مقتول کبی محبوب ومقبول اولم (مثنوی) زنده شد کشته ز زخم دم کاو * همچو مس از کیمیا شد زر ساو * اول مقتول کاولك قویروغی زخمندن زنده اولدی وقرآنله ثابتدر که حیات بولدی باقر کبی کیمیادن صافی زر اولدی یعنی باقر کیمیادن نیجه خالص آلتون اولورسه مقتول اولان کمسنه دخی بقره دن حیات بولدی وانك کاری التون کبی صافی اولدی (مثنوی) کشته برجست وبکفت اسرار را * وانمود آن زمرهٔ خونخوار را * مقتول حیات بولدی یرندن صیچره دی واسراری دیدی واول قان ایدیجی زمره یی آشکاره کوستردی (مثنوی) کفت روشن کین جماعت کشته اند * کین زمان در خصمیم آشفته اند * روشن وآشکاره دیدیکه بنی بو جماعت اولدرمشلردر که بو زمان بنم خصومتمده پریشان وآشفته لردر یعنی بنم خصومتمده خلقله خصومت ایلیوب ظاهرا غمکین وپریشانلردر پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) چونکه کشته کردد این جسم کران * زنده کردد هستیٔ اسراردان * چونکه بو ثقیل جسم کاو کبی مقتول اوله وسیوف مخالفاتله مذبوح اولوب مرده حکمنده اوله اسراردانك وجودی دیری اولور اسرار داندن مراد روحدر چونکم بر کمسه ریاضتله نفسنی اولدوره حیات حقیقیه ایله آنك اسرار بیلیجی روحی زنده اولور وعالم غیبك اسرارنی لازم کلورسه اهلنه بیان قیلور (مثنوی) جان او بیند بهشت ونار را * باز داند جملهٔ اسرار را * هنوز بودنیاده ایکن انك روحی بهشت ودوزخی کورر جمیع اسراری آشکاره بیلور (مثنوی) وانماید دام خونیان دیو را * وانماید دام خدعه وریو را * شیطان خونیلرنی آشکاره کوسترر مکر وخدعه نك دامنی کبی کوسترر یعنی شیاطین که انسانك حیات معنویه سی اولان ایمان واسلامنی ازاله ایلدیکی جهتدن انسانك خونیلری کبی واقع اولمشدر شول کمسه که بقرهٔ نفسنی اولدوره وحیات طیبه ایله روحی دیری کوره اول کمسه مرشد کامل اولور پس بصر بصیرتی اولنلره خونی اولان شیاطینی کوسترر که انلر روحی نه جهتدن اولدررلر ونه مکر وخدعه ایلیوب خلقله اول خصوصده مخاصمت ایدرلر پس مرشد بو مکر وحیله نك دخی دامنی کوسترر وبصیری اولنلره آنك مکر وخدعه سنی آشکاره ایلر وانماید بونده آشکاره کوسترر معناسنه در ومقصود بصر بصیرته آشکاره کوستردمك اولور اکرچه اشکاره کورنور معناسی ویراسه دخی جائز اولور ولیکن اولکی معنی اولیدر (مثنوی) کاو کشتن هست از شرط طریق * تا شود از زخم دمش جان مفیق * کاوی اولدرمك طریقك شرطندندر تا آنك دمی زخمندن جان مفیق اوله یعنی افاقت بوله کاودن مراد نه ایدوکنی بو بیتله تفسیر بیوررلر (مثنوی) کاو نفس خویش را زوتر بکش * تا شود روح خفی زنده بهش * کندی نفسك کاونی تیزلك دبله تا خفی روح هوشله دیری اوله یعنی نفسك کاونی ریاضت ومخالفتله اولمزدن اول اولدر تا کم درونده باطن اولان روح عقل وعلمله زنده اوله وحیات طیبه بوله (رجوع بحکایت ذوالنون قدس سره) (مثنوی) چون رسیدند آن نفر نزدیك او * بانك برزد هی کیانید اتقوا * چونکم اول نفر ذوالنون حضرتلرینك حضورینه ایرشدیلر چاغردی هی کیمسز صاقنك (مثنوی) با ادب کفتند ما از دوستان * بهر پرسش آمدیم اینجا بجان * اول کروه ادبله ایتدیلر بز دوستلردنز جان ودل ایله بورایه پرسشدن اوتری کلدك یعنی صدق واخلاص ایله بو بیمارخانه یه صورمق ایچون کلدك وسنك خاطرکی اله المغه توجه قیلدق (مثنوی) چونی ای دریای عقل ذوفنون * این چه بهتانست بر عقلت جنون * ای ذوفنون اولان عقل دریاسی نیجه سن سنك عقلك اوزره جنون اسنادی بو نه بهتاندر یعنی سنك عقل کاملکه جنون اسنادی بهتان عظیمدر (مثنوی) دود کلخن کی رسد بر آفتاب * چون شود عنقا شکسته از غراب * زیرا کلخنك تتونی آفتابه قچن ایریشور که آفتاب اندن مکدر اوله عنقا غرابدن قچن صینمش وزبون اولور (مثنوی) وامکیر از ما بیان کن این سخن * ما محبانیم با ما این مکن * بزدن کیرو طوتمه بو سوزی بیان ایله بز محبلرز بزه بونی ایلمه (مثنوی) مر محبان را نشاید دور کرد * یا بروپوش ودغل مهجور کرد * محبلری حضورکدن دور ایلمك لایق دکلدر یاخود ستر وحیله ایله انلری مهجور ایلمك یعنی محب اولنلره بوکونه صفت اظهار ایلمك لایق دکلدر دیدیلر (مثنوی) راز را اندر میان آور شها * رو مکن در ابر پنهانی مها * ای شاه رازی اورتایه کتور ای ماه یوزیکی سحابده زیاده پنهان ایلمه (مثنوی) ما محب وصادق ودلخسته ایم * در دو عالم دل بتو در بسته ایم * بز محب وصادقز ودلخسته یز ایکی عالمده کوکلمزی سکا بغلامشز چونکم بونلر بو دعوایی ایلدیلر وسنك محب صادقك ومرید عاشقکز دیو سویلدیلر انلری امتحاندن اوتری کورنلمدی (مثنوی) فحش آغازید ودشنام از کزاف * کفت او دیوانه کانه زی وقاف * اول ذوالنون بونلره

فحشه باشلدی وکزاف شتم ایلدی اول ذوالنون دیوانه‌لر کبی الفاظ مهمله دیدی وخلط کلام ایلدی (مثنوی)
برجهید وسنك پران کرد وچوب * جمله‌کی بکریختند ازبیم کوب * ذوالنون درحال یرندن صیچره‌دی وطاشی
وآغاجی محبلر جانبنه پران ایلدی چوب وکوب خوفندن جمیعسی اوکندن قاچدیلر (مثنوی) قهقهه خندید
وجنبانید سر * کفت بادریش این یاران نکر * قهقهه ایله کولدی وباشنی اویناتدی ایتدی بو یارانك صقاللرینه باق
یعنی بونلرك صورت ظاهره‌لرینك هواسنه نظر ایله که دعوای محبت ایلدکدنصکره بوقدر جفادن فرار ایدرلر محب
صادق اولان خود هرنقدر جفا کلسه یاردن روکردان اولمدیغی مقرردر (مثنوی) دوستان بین کو نشان دوستان *
دوستانرا رنج باشد همچو جان * دوستلری کورقنی دوستلرك نشانی دوستلره دوستك رنج وبلاسی جان کبیدر
یعنی دوست اولنلر یارك جفاسندن روکردان اولمزلر بلکه جان کبی آنی قبول قیلورلر (مثنوی) کی کران کیرد زرنج
دوست دوست * رنج مغز ودوستی آنراچو پوست * دوست دوستك رنجندن قچن کران طوترونه وجهله اجتناب ایدر
رنج مغزدر ودوستلق آکا پوست کبیدر یعنی یاردن کلان رنج وبلا مغز نغز کبیدر ومحبك دوستلغی قشر کبیدر
اکر جفادن صفا ایلرسه دوستلغی درستدر واکر رنج وجفادن حظ ایلمزسه دوستلغی قشر کبی بی مغزدر
(م ی) درنشان دوستی شد سرخوشی * دربلا وآفت ومحنت کشی * دوستلغك نشانی بلاده وآفتده ومحنتکش لکده
باشی خوش اولمق اولمدیغی یعنی دوستلغك نشانی اولدرکه یاردن کلان بلاده وآفتده ومحنتکش لکده
باشی خوش اوله وعاشق اول رنج وبلاده صفا بوله (م ی) دوست همچون زر بلا چون آتشست * زرخالص دردل آتش
خوشست * مثلا دوستلق آلتون کبی وبلا آتش کبیدر خالص اولان آلتون آتش ایچنده خوشدر اما خالص اولمین
آتش بلا ایچره ناخوشدر (امتحان کردن خواجهٔ لقمان زیرکیء لقمانرا (مثنوی) نی که لقمانرا که بندهٔ پاك بود *
روز وشب دربندکی چالاك بود * بویله دکلمیدر لقمانکه اول بر بندهٔ پاك ایدی کیجه وکوندز خواجه سنك خدمتنده
جست وچالاك ایدی (مثنوی) خواجه اوراداشتی درکار پیش * بهترش دیدی زفرزندان خویش * خواجه سی
آنی کارده زیاده طوتردی ویا خود ایلرو طوتردی کندینك فرزندلرندن لقمانی ایورك کوردی بیت اولده اولان لقمانرا
خواجه‌اش می داشتی درکار پیش تقدیرنده اولوب بیت ثانی به مرهون اولور (مثنوی) زانکه لقمان کرچه بنده‌زاده
بود * خواجه بود وازهوا آزاده بود * زیرا که لقمان اکرچه بنده‌زاده ایدی خواجه ایدی وهوادن آزاده ایدی
یعنی اکرچه صورتا بنده ایدی لکن معنا حر وآزاده ایدی وبونك عکسی نیجه کمسه واردرکه اکرچه صورتا خواجه
وآزاده‌درلکن بنده ومقیددرنته کم بو حکایه‌دن معلوم اولور (م ی) کفت شاهی شیخ را اندر سخن * چیزی ازبخشش
زمن درخواست کن * برپادشاه برشیخه سوزده یعنی اثناء مصاحبتده ایتدی بندن بخشش واحسان قسمندن
برشیء طلب ایله (مثنوی) کفت ای شه شرم ناید مرترا * که چنین کویی مرا زین برترا * شیخ عالی همت
پادشاهه دیدیکه ای شاه سکا شرم کلمزمی که بکا بویله دیرسن بوندن یوقارورق کل (مثنوی) من دوبنده دارم وایشان
حقیر * وآن دو برتو حاکمند وامیر * زیرا بن ایکی بنده طوترم وآنلر حقیردر واول ایکی حقیر بنده سنك اوزرینه حاکم
وامیرلردر (مثنوی) کفت شه آن دوچه‌اند این ذلتست * کفت آن یك خشم ودیکر شهوتست * پادشاه شیخه
ایتدی اول ایکی نه‌لردر بوسوز ذلتدر یعنی خطادر شیخ پادشاهه ایتدی اول بری غضب وبری دخی شهوتدر (مثنوی)
شاه آن دان کو زشاهی فارغست * بی مه وخورشید نورش بازغست * شاه آنی بیل که اول شاهلقدن فارغدر
خورشید وماهسز آنك نوری طالع وتاباندر (مثنوی) مخزن آن دارد که مخزن ذات اوست * هستی او دارد که با هستی
عدوست * مخزنی اول طوترکه مخزن آنك ذاتیدر وجودی اوطوترکه وجوده عدودر یعنی مخزن حقیقی اول کمسه
طوترکه آنك ذاتی جواهر اسرار علومه خزینه اوله ودخی حقیقتده واراتی اول کمسه نکدرکه کندی وجود مجازیسنه
عدواوله (مثنوی خواجهٔ لقمان بظاهر خواجه وش * درحقیقت بنده لقمان خواجه‌اش * لقمانك خواجه سی
ظاهرده خواجه وش ایدی حقیقتده بنده ولقمان آنك خواجه سی ایدی یعنی اکرچه لقمانك خواجه سی بحسب
الظاهر خواجه کبی ایدی لکن بحسب المعنی بنده ایدی اول جهتدنکه لقمانك اختیارینسز برایشی اختیار ایتمز
وآنك تدبیرینسز برجانبه کتمزدی پس لقمان معنا آکا خواجه اولمش اولور (مثنوی) درجهان بازکونه زین
بسیست * درنظرشان کوهری کم ازخسیست * بازکونه اولان جهانده بو قبیلدن چوقدر برکوهر انلرك نظرنده
برخسدن کمدر یعنی بو معکوس جهانده لقمان وخواجه سی قبیلندن چوق کمسه‌لر واردرکه آنلر دخی بعضی
بحسب الظاهر خواجه وصاحب دولتدر وانلرك النلدن نیجه کمسه‌لر واردر علم وحکمتله معنا خواجه‌درلکن
اهل ظاهر بونی فرق وتمیز ایلمزلر زیرا بو جهان خلقنك نظرنده برکوهر خسدن کمدر وخس کبی اولان اهل دنیا

مانند جوهر اولان اهل حکمتدن اعلا وبرتردر (مثنوی) مر بیابانرا مفازه نام شد * نام ورنکی عقلشانرا دام شد *
بو جهان بازکونه ده بوذکر اولنان قبیلدن چوق معکوس شیء واردرکه مثلا بیابانه مفازه نام اولدی برنام ورنك
انلرك عقلنه طوزاق اولدی یعنی بو اهل جهانك عقولنه اسم ورسم دام اولدی جوهری دیرکه مفازه مفاوزك
واحدیدر ابن اعرابی دیرکه بیابانه مفازه تسمیه اولندی مهلکه اولدیغندن اوتری من فوز ای هلك یقال فاز یفوز فوزا
ای مات واصمعی دیدی بیابانه مفازه تسمیه اولندی تفاؤلا بالسلامة والفوز پس بو جهان بازکونه ده برشیئی ضدیله
تسمیه قیلمق ویا خود نفسنده برشیء موجود اولمشکن تفاؤل طریقیله وجوده کلمش شیء کبی نام قومق چوق واقع
اولمشدر مثلا محل هلاك اولان بیابانه مفازه دیمك وسیاه عربه کافور نام ایلمك وحاجی اولمیان صبی یه حاجی تسمیه
ایلمك کبی کذلك برکمسه اسیر جهان ایکن امیر جهان وزندانی وبنده ایکن افندی دیمك بو قبیلدندر لکن اکثر ناسه
اسم ورسم دام اولوب بو صورت ظاهره‌ده نه اسمله مسمی ایسه اکا فریفته اولوب حقیقت کاردن بی خبر وبی بهره
قالدیلر وعبد الدرهم وعبد الدینار وعبد البطن وعبد الفرج اولان وادنی شیئه عبودیت قیلان کمسه‌لری سید ومولا
صاندیلر (مثنوی) یك کره را خود معرف جامه است * درقبا کویند کو از عامه است * یك کره را ظاهر سالوس زهد
نور باید تا بود جاسوس زهد * ناسدن بر کروهك معرفی خود لباسدر بعض نسخه‌ده بو مصرع بویله واقع اولمشدرکه
یك کروهی را معرف جامه است برطائفه‌یه معرف ومبین جامه درقفتانده کوررلرکه او عامه دندر دیرلر یعنی قچن
برعوام کالهوامی کورسه‌لر لباس خواص وهمامده اکا خواص وشیخ وهمامدر دیرلر وقچن خواصدن برعارف
وزاهدی قباده کورسه‌لر دیرلرکه اول عامه‌دندر بر کروه ایچون زهد وترك دنیانك سالوسلکنك ظاهری واردر نور
کرك تا زهدك جاسوسی اوله یعنی نور معرفت کرکدرکه تا جاسوس زهد وتقوی اوله والا اکر نورسز وبر صورت ظاهره‌ده
شکلا وفعلا وقولا قبول ناس ایچون مکمل ومعمور کورینور حال بوکه دین وتقوادن عوردر واکثر اولیا واصفیا
صورتا حقیر وبرقصور کورینورلر لکن باطنا مکمل ومعموردر محصل کلام سالکه برنور کرکدرکه اول نوری
برآخر کمسه‌یه تقلیدا تمسکه اولمیه (مثنوی) نور باید پاك از تقلید وغول * تا شناسد مرد رابی فعل وقول * تقلید
وغولدن پاك نور کرك تا مردی فعل وقولسز بیله یعنی برکمسه آنی اکمسزین اکاهلغی بوغیکن اخذ ایتمش اولمیه تا کم
باری بلاقول ولافعل آکاه ویبلاغول تا که برکمسه‌دن برشیء اخذ ایتمکه دیرلر (مثنوی) دررود درقلب اوازراه
عقل * نقد او بیند نباشد بند نقل * عقل یولندن آنك قلبنك ایچنه کیدر آنك نقدنی کورر نقلك بندی اولمز چونکم
نور فراستله آنك حسب حالنه عالم اوله قیل وقالنده اولان رونق ودعوایه نظر قیلمز (مثنوی) بندکان خاص علام
الغیوب * درجهان جان جواسیس القلوب * علام الغیوبك خاص بنده‌لری جان جهانتده قلوبك جاسوسلریدر
یعنی علام الغیوب اولان اللهك خاص اولان بنده‌لری جان جهانتده قلوبك جاسوسلریدر (کما قال علیه السلام
ان لله عبادا یعرفون الناس بالتوسم) ودخی بیوردی (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله قال ابو یعقوب السوسی
انهم جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبکم ویخرجون من اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (مثنوی)
دردرون دل درآید چون خیال * پیش او مکشوف باشد سرحال * بندکان خاص فکر وخیال کبی قلبك ایچنه کلور
جمیع حالك سری انك قتنده مکشوف وروشن اولور (مثنوی) درتن کنجشك چیست ازبرك وساز * که شود پوشیده آن
برعقل باز * سرچه‌نك جسمنده قدرت وقوت وترتیب ودوزن نه درکه اول برك وساز طوغانك عقلی اوزره پوشیده
ومستور اوله یعنی بونلره خلقك ضمایرین بیلمك مشکل دکلدر زیرا خلق بونلره نسبت عصفور کبی حقیر وصغیردر
پس کنجشکك تننده برك وسازدن نه اوله که اول بازالهی اولان صاحب مشاهده‌نك عقلنه پوشیده اوله (مثنوی)
آنکه واقف کشت براسرار هو * سر مخلوقات چه بود پیش او * اول کمسه که مراد اهل الله درهونك اسرارینه واقف
اولدی انك قتنده مخلوقاتك سری ندر یعنی اول کمسه که اسرار هویت الهیه‌یه عارف وواقف اوله آنك اوکنه اسرار ضمیر
مخلوقی بیلمك آسان ویسیردر (مثنوی) آنکه برافلاك رفتارش بود * برزمین رفتن چه دشوارش بود * مثلا اول
کمسه که انك افلاك اوزره رفتار وسیری اوله یراوزره کتمك وسیر وحرکت ایتمك اکا نه دشوار اولور یعنی اکا دشوار
ومشکل اولمز (مثنوی) درکف داود کاهن کشت موم * موم چه بود درکف اوای ظلوم * مثال آخر داود پیغمبر علیه
السلامك کف ودستنده که آهن موم اولدی ای ظلوم انك کف ودستنده موم ندر مراد برکمسه‌نك که الندن مشکل
ایشلر کاه آسان اولان ایشلراندن حاصل اولمق بطریق الاولی اولور پس بنه حصه بیاندن قصه بیانه شروع ایدوب
بیوررلر (مثنوی) بود لقمان بنده شکل وخواجه * بندکی برظاهرش دیباجه * حضرت لقمان برینده شکللو
خواجه ایدی حضرت لقمانك ظاهرنده بنده لك بردیباجه ایدی یعنی برنشان وعلامت ایدی (مثنوی) چون رود

خواجه بجای ناشناس * درغلام خویش پوشاند لباس * مثلا چونکه خواجه کندیسنی بیلمد کاری بره کیده
لباسنی کندی غلامنه کیدرر (مثنوی) اوبپوشد جامهای آن غلام * مرغلام خویش را سازد امام * خواجه
اول غلامك جامه‌لرنی کیرکندی غلامنی امام ومقتدا دوزر (مثنوی) درپیش چون بندکان دررَه شود * تا نباید
زوکسی آکه شود * خواجه بنده‌لرکبی بنده سنك آردنجه کیدر خواجه بوصفتی آنکچون ایلرتا اولمیه که برکسه
اندن آکاه اوله (مثنوی) کوبدای بنده تورودرصدرنشین * من بکیرم کفش چون بنده کهین * خواجه بنده‌سنه
ایدرسن یوری ای بنده صدراوزره اوتورکهین وحقیربنده کبی بن بشمغکی طوترم (مثنوی) تودرشتی کن مرا دشنام ده
مرمرا توهیچ توقیری منه * سن حدت وخشونت ایله بکا دشنام وبرتحقیقا بکاسن هیچ برتوقیرقومه وتعظیم ایلمه
(مثنوی) ترك خدمت خدمت توداشتم * تابغربت تخم حیلت کاشتم * خدمت ترکنی سنك خدمتك طوترم یعنی
شمدی سنك خدمتك بنم سوزم طوتوب صدرنشین اولوب سائرخدمتمی ترك ایلمکدر غربتده حیله تخمنی اکم تاخلق
بنی خواجه بیلیوب انلرك بعض سرائرینه واقف اولم وآنلربنی قول قیاس ایلیه (م ی) خواجکان این بندکیها کرده‌اند
تا کمان آید که ایشان برده‌اند * خواجه‌لربو بنده‌لکلری ایلمشلردر تا کورنلره ظن کله که انلربنده‌لردر یعنی کبر
وعجبی ترك ایدوب بنده‌لك اختیار قیلمشلر وخدمت وعبادت یولنه سالك اولمشلردر (مثنوی) چشم پربودند
وسیرازخواجکی * کارهارا کرده‌اند آمادکی * خواجه‌لقدن مستغنی وطوق ایدیلرچشم پرمستغنی معناسنه‌در
ایشلرنی حاضروآماده ایلمشلردر یعنی اوزرلرینه واجب اولان کاری مهیا ایلمشلردر (مثنوی) وین غلامان هوا
برعکس آن * خویشتن بنموده خواجهٔ عقل وجان * بوهواقوللری آنك عکسی اوزره کندیلرنی عقل وجان
خواجه‌سی کوسترمشلردر یعنی اسیرهوا وهوس اولان کمسه‌لراکرچه کندیلرنی عقل وجان خواجه‌سی
کوسترمشلردر لکن بوآنلردن خلاف واقعدر (مثنوی) آیدازخواجه ره افکندکی * نایدازبنده بغیربندکی *
خواجه‌دن تواضع یولی کلوریعنی خواجهٔ عقل وجان اولنلردن متواضع ومتذلل اولمق خویلری حاصل اولورزیرا
بنده‌دن بنده لکدن غیری کلمز (مثنوی) پس ازان عالم بدین عالم چنان * تعبیتها هست برعکس این بدان * پس اول
عالمدن بوعالمه آنجلین عکس اوزره تعبیه‌لروار دریعنی بازکونه قرشمش ومخلوط اولمش شیلروار درکه برکمسه‌یی ظاهرا
خواجه صنورسن معنا بنده‌دروبرکمسه‌یی بنده صنورسن لکن معنا خواجه‌دربونی بیل (مثنوی) خواجهٔ
لقمان ازین حال نهان * بودواقف دیده بودازوی نشان * حضرت لقمانك خواجه‌سی بونهان حالدن واقف ایدی
زیرا حضرت لقماندن علامت ونشان کورمش ایدی (مثنوی) رازمی دانست وخوش می راند خر * ازبرای
مصلحت آن راهبر * حضرت لقمانك سرنی بیلدی وحمارنی لطیف سوردی اول راهبربرحکمت ومصلحت ایچون
(مثنوی) مرورا آزاد کردی ازنخست * لیك خشنودی لقمانرابجست * تحقیقا آنی خواجه‌سی اولدن آزادایلردی
لکن حضرت لقمانك رضا وخشنود لغنی استدی یعنی حضرت لقمانك آزاد اولمغه رضاسی اولمدیغیچون
خواجه دخی آنك رضاسنی کوزه‌دردی (مثنوی) زانکه لقمانرا مرادان بود تا * کس نداند سرآن شیروفتا * زیرا که
لقمانك مرادی بوایدی تا کمسه اول شیروفتانك سرنی بیلمیه (مثنوی) چه عجب کرسرزبد پنهان کنی * این عجب
که سرزخود پنهان کنی * کارپنهان کن توازچشمان خود * تابود کارت سلیم ازنیك وبد * نه عجب اکرسرنی یرامزدن
پنهان ایلیه‌سن بوعجب که سرنی کندکدن پنهان ایلرسن یعنی عجب دکلدرکه سرنی بدوناپسندیده اولان کمسه‌لردن
پنهان ایلیه‌سن عجب بودرکه کندکدن پنهان ایلیه‌سن کاروکردارنی اخفا ایله کندی کوزلرندن تاکم کارك سلیم اوله
وامین قاله نیك وبددن بعض نسخه‌ده بومصرع بویله واقع اولمشدر (تابود کارت سلیم ازچشم بد) بوتقدیراوزره معنی
تاسنك کاروعملك یرامزچشمدن سالم اوله ونیك وبددن امان بوله زیرا که کمال اخلاص عمل اولدرکه نیك اولانی ملائکه
طوتوب دفتراعمالکه یازمیه‌لر وبد اولان شیطان ونفس آنی بیلوب وبولوب بوزمیه‌لر (کما قال ابو یعقوب السوسی
الاخلاص فی الاعمال مالم یعلم به ملك فیکتبه ولا عدو فیفسده ولا تعجب به قلوب الاحرار قبور الاسرار) انکچون دیدیلرکه
نمایش وخودفروشلك قیدندن آزاد اولان عاشقلرك قلوبی مقابراسرار وانواردرکه انلردن اسرارظهوره کلمز وآشکاره
اولمزالاروزحشرده (ع سروبرمك اولورسری عیان ایلمك اولمز) دیلربونی ملاحظه ایدوب دیمشلر وخمول ذوقن طوتلر
وشهرت آفت ایدیکن بیلنلرعیون خلقدن بلکه عین دهردن بیله تستر قیلمشلر (کما قال الشیخ الاکبر قدس الله سره
العزیز (بیت) تسترت عن دهری بظل جناحه * فعینی تری دهری ولیس یرانی * ولوتسأل الایام ما اسمی مادرت * واین
مکانی مادرین مکانی (م ی) خویشرا تسلیم کن بردام مزد * وانکه ازخود بی زخود چیزی بدزد * می دهند افیون
بمردزخم مند * تا که پیکان ازتنش بیرون کشند * وقت مرك ازرنج اورامی درند * اوبدان مشغول شد جان می برند *

ای سالك راه خدا سرکی اخفا ایله کندکدن وغیریدن وکندیکی تسلیم ایله دام مزده یعنی امرالهیه که اول اجرت وثوابك
قیدودامی کبیدر واندن صکره کندکدن کندکسزبرنسنه اوغورله یعنی امربعدتسلیم وجودك الی الامرالالهی
کندکدن کندیك اولمقسزیعنی بلاوجود ولا انانیت کندی حقیقتکدن برشی استراقه واخذ ایله که اول شی سنی
مست ایتمکله وکندوکی مشغول قیلمغله وجودموهومی زخمندن نجات بوله‌سن وانانیت مجازیه‌لك پیکانندن خلاص
اوله‌سن کورکه زخملو کمسه‌یه افیون ویررلرتا که آنك تنندن پیکانی طشره ایلیه‌لر یعنی زخمی اولان مرده جراحلر افیون
ویررلرتا کم آنك کیفنه مشغول اولمغله پیکانی آنك تنندن اخراج ایدرلرمثال آخرمرك وقتنده اول مردزخم مندی
ملائکه رنج ودرددن برترلروالم ویررلر اول مردزخم مند اول رنج والمه مشغول اولدی اول بوطرفه مشغول ایکن
ملائکه آنك جانن آلوب ایلتورلر (مثنوی) چون بهرفکریکه دل خواهی سپرد * ازتوچیزی درنهان خواهند برد
چون بومقدمه معلومك اولدیسه هربرفکره که قلبی اصمرلمق استیه‌سن پس اول فکره مشغول ایکن سندن برشی
نهانده استرلرکه کیده‌ره‌لرمثلا برشیئه مشغول اولسك اوقات عزیزه وعمرکرانمایه‌کی سندن کیدررلر (وقس علی هذا
غیرالاحوال (مثنوی) هرچه تحصیلی کنی ای معتنی * می درآید دزدازان سوکایمنی * ای معتنی هرنه‌یی که تحصیل
ایلرسن معتنی عین مهمله ایله عنادندرمن باب الافتعال معناسی ای کارده زحمت چکیجی دیمك اولوربعض نسخه‌ده
غین معجمه ایله مغتنی واقع اولمشدربوتقدیراوزره غنادن افتعال بابندن اولورمعناسی ای غنا تحصیل ایدیجی
دیمك اولوریعنی ای غنا وثروت تحصیل ایدیجی کمسه هرنه‌که تحصیل ایده‌سن دزد اول جانبدن کلورکه
ایمنسن بعض نسخه‌ده مصرع اول هرچه اندیشی وتحصیلی کنی واقع اولمشدرمعناسی روشندر (مثنوی)
پس بدان مشغول شوکان بهترست * تازتوچیزی بردکان کهترست * چونکه کاربویله‌در پس اول شیئه مشغول
اول که اول بهتردریعنی دین بولنده هرنه که ابورك ایسه آکا مقید اول تا دزدسندن برنسنه ایلته که اول نسنه کهتر
واحقردر (م ی) باربازرکان چودرآب اوفتد * دست اندرکاله بهترزند * مثلا بازرکانك یوکی چونکه صوایچنه دوشه
الی ابورك متاعه اورروستاعنك هرقنغیسی بهترایسه انك خلاصنه سعی قیلور (م ی) چونکه چیزی فوت خواهد شد
درآب * ترك کمترکووبهترراییاب * چونکه آبده سندن برنسنه فوت وهلاك اولیسر درکتری واحقری
ترك ایله وبهتر اولان متاعی بول وآنك خلاصنه توجه قیل (ظاهرشدن فضل لقمان پیش امتحان کنندکان
(مثنوی) هرطعامی کاوریدندی بوی * کس سوی لقمان فرستادی زپی * هربرطعامی که حضرت لقمانك
خواجه‌سنه کتوره‌لردی انك خواجه‌سی بعض کمسه‌یی لقمان جانبنه دعوتدن اوتری کوندرردی یعنی
خواجه‌سنك عادتی بوایدیکه مأکولات قسمندن برکسه برطعام کتورسه لقمان جانبنه آنی دعوتدن اوتری
برکسه کوندرردی زپی بونده زپی دعوت تقدیرنده اولور ودعوته سبب اول اولدیکه (مثنوی) تا که لقمان دست
سوی آن برد * قاصدا تا خواجه پس خوردش خورد * تاکم لقمان اول طعام جانبنه عن قصد ال ایلته وآنك
جاشنیسنی ونفع وضررنی امتحان ایده تا کم خواجه‌سی آنك آرتغنی یه قاصدا انك معناسن مصرع اوله قید اولندی
سهولت معنی ایچون (مثنوی) سؤراوخوردی وشورانکیختی * هرطعامی کوبخوردی ریختی * خواجه اول
لقمانك سؤرن یردی وشوق وذوق قوپرردی (سؤرالمؤمن شفاء) حدیث شریفنك مفهومی ایله عمل ایلردی هربر
طعامیکه لقمان یمیدی خواجه آنی دوکردی (مثنوی) وربخوردی بی دل وبی اشتها * این بود پیوندی بی انتها *
اکرطعامی آنك خواجه‌سی ییدی کوکلسزواشتهاسزیردی یعنی واکرلقمان یدیکی طعامی خواجه‌سی ییدی
کوکلسزواشتهاسزیردی نهایتسزاتصال واتحاد بودربخوردینك فاعلی خواجه اولور پیوندی اتصال
معناسنه‌درا کا متصل اولان یا مصدریه اولور (مثنوی) خربزه آورده بودند ارمغان * کفت روفرزند لقمانرا بخوان
برکون خواجه‌یه خربزه ارمغان کتورمش ایدیلر خواجه بربنده‌سنه ایتدی یوری فرزندم لقمانی اوقی خربزه قاونه
قاربوزه اطلاق اولنور (م ی) چون بریدوداد اورا یك برین * همچوشکرخوردش وچون انکبین * خواجه چونکه
خربزه‌یی کسدی وبردیلمنی لقمانه ویردی لقمان اول دیلمی شکرکبی وعسل کبی یدی (مثنوی) ازخوشی که
خورد داد اورادوم * تارسید آن کرچها درهفدهم) اول دیلمی خوش یدیکندن اوتری آکا ایکنجی دیلمی ویردی تا اول
دیلملراون یدنجی‌یه ایرشدی کرج کاف فارسینك کسریله دیلمه وهرنسنه‌نك پاره‌سنه درلر (م ی) ماند کرچی کفت این را
من خورم * تا چه شیرین خربزه‌ست این بنکرم * خواجه‌نك النده بردلم قالدی ایتدی بونی بن یرم تا کورم که بونه
شیرین خربزه‌در (م ی) اوچنین خوش میخورد کزذوق او * طبعها شد مشتهی ولقمه جو * اول لقمان بوخربزه‌یی
انجلین خوش یرکه انك ذوقندن طبعلراشتها ایدیجی ولقمه طلب ایدیجی اولدی (مثنوی) چون بخورد ازتلخیش آتش

فروخت * هم زبان کرد آبله هم حلق سوخت * خواجه چونکه اول دیلمی یدی اول دیلمك آجیلغندن آتش شعله لندی
هم دیلنی قبارتدی هم بوغازنی یاقدی (مثنوی) ساعتی بیخود شد از تلخی آن * بعد از آن کفتش که ای جان جهان آنك
آجیلغندن برساعت بی خود اولدی اندنصکره عقلی باشنه کلوب لقمانه ایتدی ای جهانك جانی (مثنوی) نوش
چون کردی تو چندین زهر را * چون لطف انکاشتی این قهر را * سن بوقدر زهری نیچون نوش ایلدك بو قهری نیچه
لطف صاندك (مثنوی) این چه صبرست این صبوری از چه روست * یا مکر پیش تو این جانت عدوست * بو نه عجب
صبردر بو صبورلق نه یوزدندر یا مکر سنك روحك عدودر که اکا ترحم ایتمیوب بو زهری یدك (مثنوی)
چون نیاوردی بعلت حجتی * که مرا عذریست بس کن ساعتی * علت و بهانه ایله نیچون بر حجت کتورمدك بویله
دیو که بنم بر عذرم واردر بر ساعت فراغت ایله (مثنوی) کفت من از دست نعمت بخش تو * خورده ام چندان که
از شرم دو تو * حضرت لقمان خواجه سندن چونکه بونی اشتدی جواب ویروب ایتدی بن سنك نعمت
بغشلیجی الکدن اول قدر یمشمکه شرمدن ایکی قات یعنی زیاده شرمسارم (مثنوی) شرمم آمد که یکی تلخ از کفت *
نا کهان دیدم کنم زان واقفت * بکا شرم کلدیکه بر آجی بی سنك دستکدن و کفکدن نا کهان کورمسی اندن واقف
ایلیم (مثنوی) چون همه اجزام از انعام تو * رسته اند و غرق دانه و دام تو * چونکه بنم جمیع اجزام سنك انعامندن
بتمشلر و حاصل اولمشلردر و سنك دانه و دامکه غرقلردر (مثنوی) کر زیك تلخی کنم فریاد و داد * خاك صد ره بر سر اجزام باد
اکر بر آجی نسنه دن فریاد و شکایت ایدم بنم اجزامك باشی اوزره یوز کره خاك اولسون داد بونده شکایت
معناسنه در (م ی) لذت دست شکر بخشت بداشت * اندرین بطیخ تلخی کی کذاشت * حضرت لقمان خواجه سنه
دیدیکه ای بنم سیدم و خواجه ام سنك شکر بخش اولان الکك لذتی تلخلکی طوتدی و قبض ایتدی بو بطیخ ایچره
تلخلك بحدی و سرایت ایتدی بداشتك مفعولی قرینهٔ کلامدن منفهم اولان تلخلکدر مقدما خربزه دیوب بو راده
بطیخ ذکر ایلدیلر عرب قاربوزه و قاونه بطیخ دیرلر کذلك عجم دخی قاونه و قاربوزه خربزه دیرلر یا خود معنی سنك شکر
بخش دستکك لذتی طوتغله بو بطیخده هیچ آجیلق قومدی یعنی سنك دست شریفك بو بطیخه یاپشمغله بو بطیخده هیچ
آجیلق قالمدی (مثنوی) از محبت تلخها شیرین شود * از محبت مسها زرین شود * محبتدن آجیلر شیرین و لذیذ اولور
محبتدن مسلر زرین اولور (مثنوی) از محبت دردها صافی شود * از محبت دردها شافی شود * محبتدن دردلر صافی
و روشن اولور محبتدن دردلر شفا و یریجی اولور (مثنوی) از محبت مرده زنده میکنند * از محبت شاه بنده می کنند
این محبت هم نتیجهٔ دانشست * کی کزافه بر چنین تختی نشست * دانش ناقص کجا این عشق زاد * عشق زاید ناقص
اما بر جماد) حضرت لقمان خواجه سنه کمال محبتدن خربزه نك تلخلکی طویمدی محققدر که محبتدن مرده بی زنده
ایدرلر بو مصرع حقیقته و مجازه حمل اولنسه قابلدر حقیقته حمل اولندیغنه مثال حضرت عیسی علیه السلامك
کندی صدیقی اولان عازری بعد الموت احیا ایلدیکی کبی نته کم بعض اهل تفسیر (وابرئ الاکمه والابرص واحی
الموتی) آیت کریمه سنده یازمشلردر و محشی بیضاوی اولان شیخ زاده نك عبارتی دخی بو معنایه دلالت ایدر (احی
عیسی علیه السلام اربعة انفس العازر و کان صدیقا له و هو یحبه الی آخره) قصه سی مشهوردر و مجازه حمل
اولندیغنه مثال بر نحو ای (او من کان میتا فاحییناه) جهل و غفلتده مرده اولنه بر عیسی نفس محبت ایدوب علم
و معرفتله آنی احیا ایلمکدر محبتدن شاهی بنده ایدرلر محبتدن شاهی بنده ایلدکلرینه مثال حضرت ابراهیم بن ادهم
قدس الله سره العزیز کبی و زلیخانك یوسفه و شاه محمودك آیازه اولان بنده لکی کبیدر بو محلده ذکر اولنان و اشارت
قیلنان محبت که مراد محبت خدا و محبت انبیا و اولیادر محبت طبعیه دکلدر که نتیجهٔ شهوت و هوادر بو محبت هم عقلك
نتیجه سیدر یعنی بو محبت هم نتیجهٔ علم و معرفتدر نته کم خشیت دخی نتیجهٔ علمدر (کما قال الله تعالی انما یخشی الله من
عباده العلماء) و قال علیه السلام انا اعلمکم بالله و اخشیکم لله) بر کسه بر کسه بی بیلسه و اوصاف کامله سنه
عالم اولمسه آنی سومك ممکن اولمز پس هر کم اللهه اعلمدر (اشد حبا لله) و کذلك اخشی الله) اول کسه در بویله اولیجق
کزافه و بیهوده بو نجلین بر تخت اوزره نجن اوتردی یعنی کزافه و بیهوده اولان بی دانش بو نجلین محبت تختنك
اوزرینه اوتوردی و جلیس و انیس شاه حقیقت اولدیکه حق تعالی جاهلی کندی یه محب و قریب اتخاذ ایلمز (کما قال
علیه السلام لن یتخذ الله ولیا جاهلا ولئن اتخذه لعلمه) ناقص علم قنده بو عشقی طوغوردی یعنی دانش ناقص نجن
خدای متعاله اولان بو عشق و یا آنك خلفاسنه اولان بو افراط حبی طوغوردی و ظهوره کتوردی که بو عشق
مطلقا جناب حقه عالم اولمقدن و اوصاف و اخلاقنه واقف اولمقدن حاصل اولور نم دانش ناقص عشقی طوغورر
اما جماد اوزره زیرا حب مطلقه علم و عرفانی اولمدیغندن کندی استعدادنه و طبعنه مناسب و ملایم اولان

غیره که جماد و انداد منزله سنده در اللهه محبت ایدرکبی محبت ایلر (کما قال الله تعالی فی حق المشرکین والمؤمنین (ومن
الناس من یتخذ من دون الله اندادا یحبونهم کحب الله والذین آمنوا اشد حبا لله) شرك ایکی قسمدر جلی و خفی
و مشرك دخی ایکی قسمدر بری مشرك جلی که جمادات اولان انداد و اصنامی محبوب و معبود اتخاذ ایلدیلر و بر قسمی
دخی مشرك خفیدر که خدادن غیری سودیلر و معناً کا خادم و عابد اولدیلر و هوا الرین اله اتخاذ قیلدیلر پس اللهه
ایمان کتوروب ذات و صفاتنه کمالیله عالم اولان مؤمنلر اللهه محبت یوندن اشددر بو مشرکلرك الهه و معبودلرینه
اولان محبتلرندن زیرا بو مشرکلرك دانشی کامل اولوب اللهی بیلمدکلری وقتده معبودلرینه محبتلری زائل اولور اما
اللهه اولان محبت کند کجه و اکا عالم اولدقجه زائل اولوب نقصانپذیر اولمز (مثنوی) بر جمادی رنك مطلوبی چو دید *
از صفیری بانك محبوبی شنید * دانش ناقص نداند فرق را * لاجرم خورشید داند برق را * ناقص العقل والعلم بر جماد
اوزره بر مطلوبك رنکنی چونکه کوردی یاخود مطلوبیده یا مصدریه اولوب معنی بوبله اوله بر جماد اوزره مطلوب
و محبوبلك رنکنی چونکم کوردی بر صفیردن بر محبوبك آوازنی اشتدی یعنی عاریتی اولان آواز و صدادن بر محبوبك
صداسنی اشتدی مثلا بی دانش اولان ابتر بشرده و سیم و زرده محبوب و مطلوبلك رنکنی کوروب اول محبوب اولان
بشری و مطلوب اولان سیم و زری کندیلری محبوبی زعم ایلر حال آنکه بر تو اسم جمیل و اسم عزیزدر که بشری و خاکی بویله
ملیح و معزز ایلدی (کما قال ابن الفارض رضی الله عنه (بیت) و کل ملیح حسنه من جمالها) معارله بل حسن کل ملیحة
اما دانش ناقص فرقی بیلمز لاجرم برقی آفتاب بیلور یعنی دانش ناقص مستعیری معیردن و مستنیری منیردن فرق ایتمك
بیلمز انکچون مجاز باطلی حقیقت زعم ایلر لا محاله خورشید عقل و نور کامل صاحبی اولان بیلور برق آفلی که
علی الفور زائل اولور که مراد بو برق آفلدن محابیب مجازی و مطالب صوریدر زیرا بونلر برق کبی آفل و بی وفادر
(مثنوی) چونکه ملعون خواند ناقص را رسول * بود در تأویل نقصان عقول * حضرت رسول علیه السلام
چونکه ناقصه ملعون اوقودی (کما قال علیه السلام الناقص ملعون) بو حدیث شریفده واقع اولان نقصان
تأویلده نقصان عقل مراد اولدی تن ناقص اولنلر حقنده اولمدی (مثنوی) زانکه ناقص تن بود مرحوم رحم *
نیست بر مرحوم لایق لعن و زخم * زیرا که تن ناقص اولنلر حضرت حقك رحمنك مرحومیدر (کما قیل فی الحدیث
ذهاب البصر مغفرة الذنوب و ذهاب السمع مغفرة و ما نقص من الجسد علی قدر ذلك مغفرة) مرحوم اوزره لعن
و زخم لایق دکلدر یعنی طرد و عذاب مناسب دکلدر (مثنوی) نقص عقلست انکه بد رنجوریست * موجب لعنت
سزای دوریست * نقصان عقلدر اولکه بد رنجورلکدر یعنی زشت و قبیح اولان رنجورلك اصل عقل نقصانیدر
اول نقصان عقل موجب لعنت و سزای دوریدر یعنی عقلك نقصانی حق جانبندن لعنتی موجب اولور و حقدن بعید
اولمغه مستحق اولور (مثنوی) زانکه تکمیل خردها دور نیست * لیك تکمیل بدن مقدور نیست * زیرا که عقللری
کامل ایلمك بعید دکلدر لیکن تکمیل بدن مقدور و ممکن دکلدر زیرا انسان عقلنك استکمالی ایچون مکلف
و مأموردر و بر عالم و عاقلدن عقلی کامل قیلسه ممکن و قابلدر ولکن بدنده اولان نقصانی تکمیل ایلمکه قادر دکلدر
بو اجلدن نقصان بدنده مقدور و نقصان عقلده معذور دکلدر (مثنوی) کفر و فرعونیء هر کبر بعید * جمله از نقصان
عقل آمد پدید * هر کبر بعیدك فرعونلغی و کفری یعنی درکاه الهیدن بعید اولان هر کافرك طغیانی و کفری جمله عقلك
نقصانندن ظاهر کلدی اکر کامل العقل اوله لردی کافر اولمزلردی و فرعونیت یولن اختیار قیلمزلردی اکر سن
دیرسك که کفره ده اول قدر عقل صاحبی وار که اهل اسلامدن چوق کسه انلرك عقلنك نصفنه مالك دکلدر زیرا آنلر
عقللریله عجائب و غرائب صنعتلر پیدا ایدرلر و علم نجومده و هیئتده و هندسه ده و طبده و بونلره مانند اولان علومده
ماهرلردر پس نه وجهله بونلر ناقص العقل اولورلر الجواب بو کونه عقله عقل معاش دیرلر و عقل جزوی دخی
تعبیر ایدرلر بر کسه بو کونه عقلده هر نقدر کامل اولسه اکا اعتبار یوقدر دین حقده مقبول اولان عقل معاددر
اکر بر کسه نك عقل معادی کامل اولورسه ایمانی و اسلامی دخی کامل اولور و اکر بر کسه نك عقل معادی کامل
اولمزسه ایمانی و اسلامی دخی کامل اولمیوب ناقص قالور (مثنوی) بهر نقصان بدن آمد فرج * در نبی که ما علی الاعمی
حرج * سورهٔ فتحده و بعض سورده بو آیت کریمه ذکر اولمشدر (لیس علی الاعمی حرج) اعمی اوزره تکلیف و زحمت یوقدر
اکر غزودن تخلف ایدرسه (ولا علی الاعرج حرج) دخی سقطه حرج یوقدر (ولا علی المریض حرج) دخی مریضه ده
حرج یوقدر زیرا بو جمله سی معذورلردر معنای بیت بدنك نقصانندن اوتری فرج و سرور کلدی قرآن عظیمده که حضرت
حق (ما علی الاعمی حرج) بیوردی دیمك اولور مقدما بیورمشلردیکه لاجرم خورشید داند برق را خورشیددن مراد
و برقدن مراد نه ایدیکی شرح اولنمشدر پس بنه برقك تعریفی و توصیفنه شروع ایدوب آنك بی وفالغی بو بیتله بیان

یوررلر (مثنوی) برق آفل باشد وبس بی وفا * آفل ازباقی ندانی بی صفا * برق آفل وزیاده بی وفادر صفاسز آفلی باقیدن
بیلمزسن یعنی صفای دلسز ونور کاملسز فانی یی باقیدن تمییز قیلمزسن حرف ندا محذوف اولور معنی ای بی صفا آفلی
باقیدن بیلمزسن دیمک دخی جائز اولور (مثنوی) برق می خندد چه می خندد بگو * برکسی کودل نهد بر نوراو * برق
کولردی کیمک اوزرینه کولر شول کمسه اوزرینه خنده ایلرکه اول کمسه برقک نورینه کوکل قور یعنی بو لمعات صوریه
ومحبوبات مجازیه بی استهزایی متضمنه خنده ایلرسویله شول کمسه یه که آنک نورینه کوکل قور وانبساط وجمالنه آلدانور
والسان حالله دیرکه زهی بی عقل که بنم کبی سریع الزواله کوکل ویرر ونور باقیدن محروم قالور (مثنوی)
نورهای چرخ ببریده پیست * آنکه لا شرقی ولا غربی کیست * سورهٔ نورده اولان آیت نوره اشارت ایدرلرکه (الله نور
السموات) اهل تفسیر بیوررلرکه نور لغتده شمس وقمر ونجوم وآتشدن وبونلر امثالی ذوات مضیئه دن ارضه واقع اولان
کیفیته دیرلر وبو کیفیت ایسه الله اولمق محالدر وصانع پرکمال بی کیف وبی مثالدر پس تقدیر ونأویله محتاج اولدی
اکثر اهل تفسیر مضاف تقدیر ایدوب دیرلرکه (الله خالق نور السموات) دیمک اوله ویاخود زید کرم وجود دیرلر ای
ذو کرم وذو جود دیمک تقدیرنده اولدیغی کبی (الله ذو نور السموات) دیمک اوله ویاخود علی طریق التجوز نور بمعنی منور
اوله ای منور السموات دیمک اوله وضحاک منور السموات والارض دخی قرأت ایدردیرلر اما ارباب تحقیق بیوررلرکه اصل
نور حقیقی ذات حقدر وغیریسی ظلمت محض وعدم مطلقدر زیرا نور اسماء ذاتیه دندر پس غیری یه نور اطلاقی
علی طریق المجازدر اکردیدهٔ شهودله نظر اولنسه (کل ماسوی الله) ظلمت محضدر زیرا ماسوی من حیث هو هو
عدم محضدرنته کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوررلر (ان الله خلق الخلق فی ظلمة ای فی عدم ثم رش علیهم من
نوره) وبرحدیثده دخی حضرت پیغمبردن سؤال ایلدی براعرابی دیدیکه یارسول الله بم عرفت الله بیوردیلر عرفت
الاشیاء بالله ای بنور الله پس بوندن معلوم اولورکه حقیقتده نوراودر وجمیع اشیا آنکله مظهر ومبصردر قطعه
همه عالم بنور اوست پیدا * کجا او کردد ازعالم هویدا * زهی نادانکه او خورشید تابان * بنور شمع جوید در بیابان * اکر
دخی زیاده استفاده مراد اولنورسه بو آیت پرانواره مستقلا مصباح الاسرار نام رساله مز وارد راندہ طلب اولنه مثل
نوره) اول اللهک نورنک صفت عجیب الشانی (کمشکوة) شول دیوارده اولان کوه وروزن کبیدرکه اول روزنک خارجه
منفذی اولمیه (فیها مصباح) اول مشکوتک ایچنده برچراغ ضخم ثاقب اوله (المصباح فی زجاجة) اول مصباح پرانوار
زجاجدن صافی وازهر بر قندیلده اوله (الزجاجة کانها کوکب دری) اول زجاجه کانها کوکب دری زهره
ومشتری کبی متلألئ ومضیء اوله کمال صفوت وغایت لطافت وزهرتندن وکواکب دراری نجومک عظام
مشهوره سیدر (توقد من شجرة) ایقاد مصباح ابتدا اولنه شول شجره دنکه (مبارکة) کثیرة المنافع اوله (زیتونة)
شجره دن بدلدر (لا شرقیة ولا غربیة) اول شجرهٔ مبارکه نه شرقه منسوب برده ونه غربه منسوب جانبنده اوله مفسرین
بو محلده اقاویل کثیره ایراد ایلمشلردر یعنی اول شجره مشرق ومغربک اورته سنده اوله که اول شامدر بعضلر
(لا شرقیة) یعنی شمس اول شجره نک اوزرینه مطلق شرقدن طالع اولمز (ولا غربیة) وهمان غربدن دخی اکا مضیء
اولمز بلکه شرقی وغربی اولوب (وقت الشروق والغروب) ضیای شمس آندن خالی اولمیه پس بو مشبه به در
اما مشبه یا نور الهی اوله ویا علم ربانی ویا اعیان ثابته ویا حقیقت محمدیه اوله (یکاد زیتها) قریب اولدیکه اول شجره نک
زیتی (یضیء ولو لم تمسسه نار) اول زیتک صفا وانارهسی اول مرتبه ده اوله که بنفسه اضاءه واناره ایلیه اکرچه
اکا نار مس ایتمیه ده اصلا یعنی کمال ضیاسی اول مرتبه ده در بغیر مساس نار رخشان ود رخشاندر (نور)
خبریدر مبتداء محذوفک (علی نور) متعلقدر محذوفه صفتیدر نورک تقدیر کلام ذلک نور عظیم کائن علی نور یعنی اول
معبر عنه ومشبه به اولان الحق برنوردرکه فی حد ذاته نور واحددر پس نور مشکوة ونور مصباح ونور زجاجه ونور زیت
اکا منضم اولوب متناصر اولسه متضاعف اولوب (نور علی نور) اولور زبدهٔ کلام بودرکه نیجه مصباح مکان
متضایقده اولسه مشکوتده اولدیغی کبی نوری مجموع اولور پراکنده اولمز اما مکان واسعده اولسه نوری منتشر
وپراکنده اولور وقندیل صافی مصباحک اناره واضاءه سندن اعون وانصردر وکذلک زیتک سائر دهندن صفا
ولطافتی زیاده در پس بری برینه منضم ومقارن اولدقده (نور علی نور) اولمسی مقرردر (یهدی الله لنوره من یشاء)
الله تعالی هدایت ایلر نورینه عبادندن هدایتنی مراد ایلدیکنی (ویضرب الله الامثال) الله تعالی ضرب امثال ایلر
(للناس) انسانه تقریبا للفهم زیرا معقولاتی هیئت محسوسه ده ایراد ایلمک اولابد معانی بی مانوس قیلر وغوامض
وخفیاتی روشن ومحسوس قیلر (والله بکل شیء علیم) الله تعالی حقایق موجودات ومعقولات ودقایق مستورات
ومحسوساتدن جمیع اشیایه عالمدر جمله یی محیطدر معنای بیت بو بیت سائلک مقدر اولان سؤالنی ووهمنی دفع ایچون

وقتاکم

وقتاکم محابب صوری ومطالب مجازی یی برق خاطفه تشبیه ایدوب سریع الزوال اولدیغن اعلام بیوردیلر بعضه کویا
بعض کمسه توهم ایلدیلرکه بو چرخک انواری قدیمدر وبوکا کوکل قویان منجمین وفلاسفه وپرستش قلان کفره وزنادقه
نورباقی یه وکامله کوکل قودیلر پس بو توهمی دفع ایچون بیوردیلر بو چرخک نورلری بریده بیدر یعنی ناقص وابتردر اول
چرخک انواری نیجون لا شرقی ولا غربی اولان نورباقی ودائم کبیدرکه اول نه شرقه منسوب ونه غربه منسوبدر (مثنوی
برق راخو یخطف الابصار دان * نورباقی را همه انصار دان * سورهٔ بقره نک ابتداسنده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
جناب عزت منافقینک احوالنی علی طریق التمثیل تقریر بیوررلر (یکاد البرق) قریب اولورکه روشنایی برق (یخطف
ابصارهم) بونلرک کوزلرینک نورنی اخذ ایلیه الخطف الاخذ بسرعة (کلما اضاء لهم) کل ظرفدر وما نکرهٔ موصوفه در
معنی کل وقت یعنی هر وقتده که بونلره برق اضاءه واناره ایلسه وبوجمله دخی مستأنفه وسؤال مقدره جوابدرکان دیمک
اولدیکه کیف یصنعون فی وقت ظهور مثل هذا البرق (مشوا فیه) بونلر اول روشنلکده ویا مطرح نورده یوررلر خطوات
یسیره ایله اضاء متعدی اولورسه مفعولی محذوف اولور تقدیری (کلما نور البرق لهم ممشی ومسلکا اخذوه) واکر لازم
معناسی ویریلورسه لمع معناسی ویریلور (واذا اظلم علیهم) ای خفی البرق واستتر عنهم) اظلم متعدی دکل بو تقدیرجه
لازم معناسنه اولور (قاموا) واقف وثابت اولدیلرمکانلرنده متحیرین اولدقلری حالده (ولو شاء الله) اکر الله تعالی
دیلرسه (لذهب بسمعهم) کیده ررری بونلرک اشتمه سن اوازرعدله (وابصارهم) وبونلرک کورمه لرین لمعان برقله ومفعول شاء
محذوفدر تقدیری (ولوشاء الله ان یذهب بالذهب بهما) (ان الله علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله تعالی جمیع اشیا اوزره قادردر
جناب عزت تشبیه ایدر منافقلری شول کروهه که شب ظلمانیده میان بیابانده سحاب متراکمه وامطار عظیمه وصاعقهٔ
رعد ولمعان برق بونلری سراسیمه قیلوب صدای صاعقه دن انکشت بر کوش ایدوب ظلماتده حیران ومدهوش قاله لر
هربارکه بونلره برق لمعان اولوب طریق عیان اولدقده برنیچه خطوهٔ یسیره سیر ایدوب برق زائل اولدقده ینه بونلر متوقف
اولوب سرکردان اوله لر پس مطردن مراد اسلامدرکه سبب حیات قلوبدر وظلماتدن مراد ارباب نفاق اوزره صعب
وشاق اولان تکالیف شرعیه در وترک مال وجاه وریاست وادیان قدیمه لریدر پس بونلره بومذکورات ظلمات مثابه سنده
ایدی برقدن مراد مال وغنایم ونصرت وظفر وبونلر امثالی مرادات نفسانیه هربار بونلره ظهور ایتسه ایدی طریق
اسلامده برنیچه قدم یوریوب اسلامدن حظ کوستررلر وهربارکه امر مجاهده وتکالیف شرعیه وامور شاقه
نازل اولسه ایدی ظلماتده قالورکبی طریق اسلامده متوقف اولوب قالورلردی حاصل کلام امید نعمتله دوست
ومدح کوی وخوف ومحنتدن دشمن وعیبجوی ایدیلر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بیوررلرکه برقک
خویی یخطف الابصاربیل یعنی بودکلی مجازی اولان لمعانی سن برق کبی سریع الزوال بیل وبصرلری خطف
وسلب ایلربیل که بو لمعات صوری وانوار مجازی کندیلره باقان بصر بصیرتک رؤیت وادراکنی اخذ ایدوب نورباقی
مشاهده سنه طاقت وقوت قومز نورباقی یی بویله بیلمه نورباقی دوکلی انصار بیل اکا ناظر اولنلرک ومشاهده
قیلنلرک انوار بصیرتی اضعاف مضاعف وعلی الدوام مشاهده قیلدقجه زیاده اولمقده در (مثنوی) برکف
دریا فرس راراندن * نامهٔ در نور برقی خواندن * ازحریصی عاقبت نادیدنست * بردل وبرعقل خود خندیدنست
دریادن مراد دریای حقیقت وکفدن مراد عالم صورت وفرسدن مراد اسب همتدر بیت اول مبتدا بیت ثانی خبردر
تقدیر کلام آتی دریانک کپوکی اوزره سورمکلک بر برقک نوردن برنامه یی اوقمق یاخود معنی برقه منسوب اولان
نورده نامه اوقملق یعنی دریانک کفنی غایت برقرار ظن ایلمک وفرس همتی انک اوزرینه سورمک وبرقک نورنده کاغدی
اوقمغه قصد ایلمک حریصلکدن عاقبت کاری کورممکدر کندینک کوکلی وعقلی اوزره کلمکدر یعنی کفه
ونور برقه حریصلقدن عاقبت وخاتمتی کورممکلکدر وکندی کوکلی وعقلی اوزره استهزا ایدوب کولمکلکدر (مثنوی
عاقبت بینست عقل از خاصیت * نفس باشد کو نبیند عاقبت * خاصیتدن عقل عاقبت بیندر یعنی عقلک
خاصیتندندر عاقبت بین اولمق اول عقل که عاقبت کورمیه نفس اولور (مثنوی) عقل کو مغلوب نفس اونفس شد *
مشتری مات زحل شد نحس شد * زیرا عقل که اونفسک مغلوبیدر اوعقل نفس اولدی یعنی شول عقل که مغلوب
نفس اوله بحکم المغلوب کالمعدوم اول عقل نفس اولدی مثلا مشتریکه سعد اکبردر زحل که نحس اکبردر زحله که
مات ومغلوب اولدی نحس اولدی یعنی مشتریکه سعادت اوزره در نیجون مغلوب زحل اولسه نحس اولورکه
حکم غالبکدر ومع هذا ینه نا امید اولمه وکندیکی سعادت ابدیه دن مأیوس قیلمه (مثنوی) هم درین نحسی بکردان این
نظر * درکسی که نحس کردت درنکر * هم بو نحوست ونکبت ایچره نظرنی دوندر شول برکسه که سنی منحوس ایلدی
آکا نظر ایله (مثنوی) آن نظر که بنکرد این جر ومد * او ز نحسی سوی سعدی نقب زد * اول نظر که بوجزر ومده نظر

ایلر یعنی اول صاحب نظر که بو قبض وبسط وهدایت وضلالتکه کندی یه کلور بونك اصلنه وموجودنه نظر ایلیه
اول کسه نحوستدن سعادت جانبنه دلك دلدی ویول ایلدی اکبر نکبت ونحوست شرکدر واکبر سعادت توحید
ومعرفتدر پس برکسه کندیده اولان احوال مختلفه نك اصلنه نظر ایلسه محول الاحوال والافکار ومقلب القلوب
والابصار حضرت پروردکار ایدیکنه عارف اولور (الله خالق کل شیء) دیسه (وکل شیء من عند الله) معناسنه معترف
اولسه اکر ضلالتده ایسه ده اول کسه سعادت وهدایت طرفنه یول بولمش اولور که افضل طاعت توحید باریدر (م ی)
زان همی کرداندت حالی بحال * ضد بضد پیدا کنان در انتقال * تا که خوفت زاید از ذات الشمال * لذت ذات الیمین
یرجی الرجال * اول محول الاحوال سنی اندن اوتری برحالدن برحاله دوندرر که ضد ضدی پیدا ایدیجیدر انتقالده که
شیء ضدیله منکشف اولور مثلا قبض اولمسه بسط بیلنمز وسقامت اولمسه صحت یدر فهم اولنمزدی کذا وکذا قس علی هذا
سائر الاضداد وکذلك بو تبدلات وتغیرات مستلزم معرفة الله اولور (کما قال علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه عرفت
الله بفسخ العزائم) انکچون سنی تحویل وتقلیب ایلر که تا که ذات الشمالدن سکا خوف طوغه یعنی تا کم سنك خوفك
طوغه اصحاب شمالدن واهل ضلالدن اولمقدن خالی اولمیه سن (یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك
دیو تضرع قیلمقدن وعجز وقصورکی بیلمکدن مصرع ثانی محیر عقول مثنوی دانان ومعجز اصحاب علم وعرفاندر
شعر ابو کونه ابیاته سهل الممتنع دیرلر خاطر فاطره لایح اولان اولدر که لذت فعل محذوفك مفعولی اوله که یرجی الرجال
آنی تفسیر ایلدیکیچون ورعایت نظم ایچون مفسر حذف اولنمشدر تقدیری وترجی لذت الیمین مثل رجا الرجال دیمك
اولور الرجال یرجینك فاعلیدر یرجی مصدر حکمنده در وصیغهٔ مستقبلده ایراد اولنمسی تجدد افاده سیچوندر
وافعال صیغه سی یا ضرورت ایچوندر ویا خود ثلاثی حکمنده در ومضاف مقدر در وتقدیر الکلام (یقلبك الحق من
حال الی حال حتی یتولد منك الخوف ان تکون من اصحاب الشمال) وترجی لذت ذات الیمین کما یرجی الرجال دیمك اولور
والله اعلم شمعی مرحوم بو بیته بویله معنی ویرمشدر که تا که ذات الشمالدن سکا خوف طوغه یعنی اول حالتی مشاهده
ایدوب اندن احتراز وحضرت خدادن خوف ایلیه سن ذات الیمینك لذت وشیرینلکی رجاله امیدور جاویرر لکن
بو تقدیر اوزره لذتکه مؤنثدر یرجینك فاعلی ضمیر دخی مؤنث اولوب علامت تأنیث ایله ترجی اولمق لازم ایدی تا کم
قاعدهٔ نحویه مطابق اولیدی اما جمیع نسخه لرده یرجی واقع اولمشدر پس لذت یرجینك فاعلی اولمق قابل اولمز مکرکه
ذوق معناسنه ویا خود حظ معناسنه مؤل اوله پس اکر لذتی ذوق معناسنه تأویل ایلیوب یرجینك ضمیرنی اکا ارجاع
ایلیوب لذت آنك وتقدیر اوزره فاعلی اولورسه بو وجه دخی جائزدر (مثنوی) تاد و پرباشی که مرغ یك پره * عاجز
ایداز پریدن ای سره * خوف ورجایی جمع ایله تا کم ایکی قنادلو اوله سن که بر پرلو قوش اوچمقلقدن عاجز کلور
ودرمانده اولور ای نیك مرد کما قال علیه السلام اذا وزن خوف العبد ورجاؤه واعتدلا سیما جناحی القلب (مثنوی)
یا رها کن تا نیایم در کلام * یا بده دستور تا کویم تمام * وقتا کم مقلب القلوبك بعض تصرفاتنی دام نفس وهواده
کرفتار اولنلره بیان بیوروب عبده لازم اولان خوف ورجایی جمع ایلمك ایدیکن دخی تعلیم ایلدکدنصکره اول مقلب
القلوبه التفات ایدوب وتعبیر ما فی الضمیر دخی آنك ارادتیله اولدیغنه اشارت قیلوب بیوررلر که الهی یا بنی قو تا کم کلامه
کلیم واسرار تصرفاتنی مظهر ومفشی اولمیم یا خود بکا دستور ویر تا کم اسرار تقلیباتنی تمام سویلیم وآنی طالبانه
توضیح وتبیین ایلیم (مثنوی) ورنه این خواهی نه آن فرمان تراست * کس چه داند مر ترا مقصد کجاست * واکرنه بونی
استرایسك ونه آنی استرایسك فرمان وحکم سنکدر یعنی اکرنه بالکلیه خاموش اولمغی ونه تمام مرتبه افشا قیلمغی
استرایسك فرمان وحکم سنکدر کسه نه بیلور که تحقیقا سنك قصد وارادتك قنده در که لا یعلم الغیب الا الله) بیوردك
وکما قال الله تعالی (وما کان الله لیطلعکم علی الغیب ولکن الله یجتبی من رسله من یشاء) وقال الله تعالی ولا یظهر علی
غیبه احدا الا من ارتضی من رسول) بو آیتلر اولیانك بعض زمانده بواسطهٔ کشف الهی والهام ربانی غیبه ومراد
اللهه عالم اولمسنه مانع اولمز (مثنوی) جان ابراهیم باید تا بنور * بیند اندر نار فردوس وقصور * هر ولی بر نبینك قدمنده
اولدیغی جهتدن ومشربی وسلوکی اول نبی یه مناسب ومشابه اولدیغی حیثیتدن اول ولینك جانته او نبینك اسمیله
تسمیه ایدرلر وهر قنغی پیغمبره مشابهتی زیاده ایسه آنی دخی وقتنده اول اسمله معنون قیلوب مثلا دیرلر موسی وقت
خودست وابراهیم زمان خودست پس حضرت ابراهیمك سلوکی ابتدا اثردن مؤثره استدلال ایتمکله ربیسی طلب
ایدوب آخر الامر اثردن کچوب (فاطر السموات والارض) اولان مؤثرك مشاهده سنده مستغرق اولمق وملکوت
سموات واراضی یی کوروب ایقان قیلمقدر پس معنی ابراهیم علیه السلامك جانی کبی برجان کرکدر که تا نور معرفتله
نار ایچره فردوس وقصور کوره وباطن کارده ناظر اوله (م ی) پایه پایه بر رود بر ماه وخور * تا نماند همچو حلقه بند در

اولا پایه پایه تدریجیله ماه وآفتاب اوزره کیده تا حلقه کبی قپونك بندی قالمیه یعنی حلقه کبی قپوده
مقید قالمیه (مثنوی) چون خلیل از آسمان هفتمین * بکذرد که لا احب الآفلین * حضرت خلیل علیه السلام
کبی آسمان هفتمیندن کچه بویله دیو که غروب اولیجیلری وزائل اولیجیلری سومزم یعنی خلیل وار فلك سابعدن لا احب
الآفلین دیوب کچه وابواب حقایق واعیانی دست حقیقتله آچه تا بیله که مقصد الهی نه در ومراد ربانی نه شیدر (
مثنوی) این جهان تن غلط انداز شد * جز مر انرا کو زشهوت باز شد * زیرا بو جهان تن غلط انداز اولدی یعنی بو تن
جهانی خلقی غلط ایدیجی اولدی اول کسه دن غیری که شهوت نفسانیه دن کیرو اولدی وخلاص بولدی (تتمهٔ حسد
ان حشم بران غلام خاص سلطان (مثنوی) قصهٔ شاه وامیران حسد * بر غلام خاص سلطان خرد * شاهك
وامیرانك وعقل سلطانی اولان بندهٔ خاصك اوزرینه اولان حسدلرینك قصه سی مرهوندر بو بیته (مثنوی) دور ماند
از جر جرار کلام * باز باید کشت وکرد انرا تمام * کلامك جراری جرندن ایراق قالدی جرار کلام کلامی مبالغه ایله
چکیجیدر یعنی کلامی زیاده چکیجی کسه نك چکمه سندن بو قصه دور قالوب ونهایت بولمیوب بعض معارف واسرارك
مناسبتله تقریر وتعبیر اولندیغی اجلدن ناتمام قالمشدی کیرو دونمك وآنی تمام ایلمك کرك (مثنوی) باغبان ملك با اقبال
وبخت * چون درختی راند انداز درخت * اقبال وبختله اولان ملکك باغبانی بو وجه دخی جائزدر که با اقبال وبخت
ملکك صفتی اولمیوب باغبانك صفتی اولوب بویله دینه ملکك اقبال وبختله اولان باغبانی بر درختی درختدن نیچون
بیلمیه وبر شجری بر آخر شجردن نه وجهله تمیز قیلمیه باغبان ملکدن مراد اکرچه ملك عالمك سلطانی اولان کسه
اولور لکن انبیا علیهم السلام واولیادن هر مربی کامله باغبان ملك دیمك جائز اولور پس بونده مراد مربی کاملدر
وتقدیر معنی اولدر که بخت وسعادتله اولان مربیء کامل ملك عالمده برکسه نك وجودنی بر آخر کسه دن نیچون بیلمیه
باغبان اشجاری نیجه فرق وتمیز ایلرسه مربیء کامل دخی انسانی اویله فرق وتمیز ایلر (مثنوی) آن درختی را که تلخ
ورد بود * وان درختی که یکش هفصد بود * اول بر آغاجیکه تلخ اوله ومردود اوله واول بر درختیکه انك بری یدی یوز
مرتبه سنده اوله یعنی آنك میوه سی هم احلی والذ وهم اکثر واوفر اوله بو ایکی ذکر اولان درختی (مثنوی) کی برابر دارد
اندر تربیت * چون ببیند شان بچشم عاقبت * تربیتده باغبان نچن برابر طوتر چونکه باغبان انلری چشم عاقبتله
کوره وانلرك آخرنه ونتیجه سنه نظر ایر کوره (مثنوی) کان درختان را نهایت چیست بر * کرچه یکسانند
این دم در نظر * که اول درختلرك نهایتنده میوه سی ندر اکرچه بودم نظرده یکسانلردر یعنی آغاجلرك میوه سی
ظهور ایلمزدن اول نظرده اکرچه برابرلر ایسه ده میوه لری ظهور ایتدکدنصکره هر برینك ما بیننده فرق عظیم حاصل
اولور چونکم بر مربیء کامل نور فراستله برکسه نك عاقبت کارده میوه دار اوله جغنی بیلسه اکا سائر درختلردن
نظر وتربیتی زیاده قیلور (مثنوی) شیخ کو ینظر بنور الله شد * از نهایت وز نخست آکاه شد * شیخ که او نور الهی ایله
نظر ایدر اولدی انتهادن وابتدادن آکاه اولدی وبر مریدك اولنه وآخرنه شعور بولدی (مثنوی) چشم آخربین ببست
از بهر حق * چشم آخربین کشاد اندر سبق * اول شیخ کامل حقدن اوتری آخوربین اولان کوزنی باغلدی
سبقده آخربین اولان کوزنی اچدی مصرع اولده اولان آخر خانك ضمه سیله وفتحه سیله دخی اوقنمق جائز اولور اکر خانك
ضمه سیله اوقنورسه آخور معناسنه اولوب مراد بو دنیا اولور که آخوره مشابهدر ومعنی بو دنیا کوریجی کوزنی حق
رضاسیچون باغلیوب آخرته متعلق اولان کوزنی اچمشدر دیمك اولور اکر فتح خا ایله قرائت اولنورسه غیر کوریجی
وماسوی کوریجی دیمك اولور وبو تقدیر اوزره معنی اول شیخ کامل غیر کورن وماسوایه نظر قیلان کوزنی حقدن
اوتری باغلیوب حقیقت بین اولان کوزنی مقدم آچمشدر ویا خود معنی آخرت بین اولان کوزنی درس وتعلم ایلمکده
فتح قیلمشدر دیمك اولور (مثنوی) آن حسودان بد درختان بوده اند * تلخ کوهر شور بختان بوده اند * اول حسودلر
قبیح ونامعقول درختلر اولمشلردر تلخ کوهرلر شور بختلر اولمشلردر یعنی ذاتلری وصفاتلری آجی وبد بخت وپر نکبت
اولمشلردر (مثنوی) از حسد جوشان وکف می ریختند * در نهانی مکر می انگیختند * حسدلرندن جوشان
وخروشان اولدیلر وکپوك دوکدیلر نهانیده وجای مخفیده مکر می قوپردیلر (مثنوی) تا غلام خاص را کردن زنند *
بیخ اورا از زمانه بر کنند * تا که خاص غلامك بوینی اوره لر وزمانه دن انك کوکنی قوپره لر (مثنوی) چون شود فانی
چو جانش شاه بود * بیخ او در عصمت الله بود * اول غلام خاص نیجه فانی اولور چونکم آنك جانی ازلده شاه ایدی
آنك اصلی وحقیقتی حق تعالینك حفظ وعصمتنده ایدی بندهٔ خاصدن مراد هر عصرده حق تعالینك خاص بنده سی
اولان کسه لر اولور وحسودلردن مراد اول عصرده اکا حسد قیلن کسه لر اولور (مثنوی) شاه ازان اسرار واقف
آمده * همچو بو بکر ربابی تن زده * ابو بکر ربابی مشایخدن طعن طاعنان ولوم لائمانی ایشتمز وما لا یعنی یه قولاق طوتمز

صمت وسکوتله معروف برکسه ایدی بو خصلتله کمال شهرتی اولدیغنه بناءً چون برکسه موجب قهر وغضب اولان
بر سوزی استماع ایدوب تحمل برله سکوت قیلسه اول عزیزه تشبیه ایدوب همچو ابو بکر ربابی تن زد وخاموش
شد دیرلر تا که شاه دخی اول اسراردن واقف کلمشدی واول حسودلرک احوالنه عارف اولمشدی لکن ابو بکر
ربابی کبی ایسم اولدی وسکوت قیلدی (مثنوی) در تماشای دل بدکوهران * می زدی خنبک بر آن کوزه کران * شاه
بد اصللولرک کوکلی تماشاسنده اول کوزه کرلر اوزره خنبک اوردی خنبک اصلق چالمغه دیرلر بورادہ انلری استهزا وتحقیر
ایلردی دیمکدن کنایه اولور (مثنوی) مکر می سازند قوم حیله مند * تا که شه را در فقاعی در کنند * بر حیله مند
قوم مکر دوزرلر وحیله وخدعه ایلرلر تا کم شاهی بر فقاعک ایچنه ایلیه لر فقاع شربت ستیلنه دیرلر (مثنوی) پادشاهی
بس عظیم وبی کران * در فقاعی چون بکنجد ای خران * زیاده عظیم ونهایتسز بر پادشاه ای خرلر بر فقاعه نیجه صغار
یعنی حسود اولنلر فی المثل حق تعالی حضرتلرینی بر شربت قابنه قویمق استین کمسه لر کبیدر زیرا حق تعالینک امرنه
وقضاسنه راضی دکللردر بلکه استرلر که حق تعالی کندی مرادلری اوزره حکم ایلیه ومحسود اولندن نعمتی زائل
قیلوب کندیلره ویره پس بوکونه مراد شاهی بر فقاعه قویمغی مراد ایلمک کبیدر بوایسه محالدر شاهدن اوتری (م ی
از برای شاه دامی دوختند * آخر این تدبیر از و آموختند) شاه ایچون بر دام دکدیلر آخر آنلر بو تدبیری اندن اوکرندیلر
یعنی اول تدبیر ومکری انلرک وجودنده حق تعالی خلق ایلدی پس معنا حقدن اوکرنمش اولورلر مع هذا بنه اکا وانک
رسولنه خدعه ومکر ایدرلر (کما قال الله تعالی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) پس بر کمسه که برعلی
برعلیدن تعلم ایلیه ودونبه آنکله همسرلک دعوا قیله منحوس ومنکوب اولمق محقق ومقرردر تا کم بیوردیلر (م ی
نحس شاکردی که با استاد خویش * همسری آغازد و آید بپیش * نحس وبدبختدر اول برشاکرد که کندینک
اوستادی ایله برابرلکه باشلیه وایلروکله وبی ادبانه وصفلر وعملر قیله (مثنوی) با کدام استاد استاد جهان * پیش او
یکسان هویدا و نهان * قنغی استاد ایله جهانک استادی ایله یعنی اندن صکره قنغی استاد له مقابله ومخادعه ایلکه
قصد ایلر جهانک استادی ایله مقابله ایلکه قصد ایلرکه انک قتنده پیدا ونهان برابر ومخفی وعیان یکساندر (مثنوی
چشم او ینظر بنور الله شده * پردهای جهل را خارق بده * اول استاد جهان اولان کاملک چشم باطنی الله
نوریله نظر ایدر اولمشدر جهلک پرده لرنی خارق اولمشدر بعض نسخه ده مصرع ثانی) پردهای جهل را برهم زده
واقع اولمشدر جهلک پرده لرنی بری برینه اورمش وازاله قیلمشدر (مثنوی) از دل سوراخ چون کهنه کلیم *
پرده بندد پیش آن حکیم * پرده مجنندد برو با صد دهان * هر دهانی کشته اشکافی بر آن اسکی کلیم کبی
سوراخ اولمش کوکلندن اول شاکرد اوزره یوز دهانله کولر هر بر دهان آنک اوزرینه شکاف وسوراخ اولمشدر یعنی
شاکردک بیش قلبنه وضع ایلدیکی خیال وافکار پرده لری نیجه یوز دهانله اول شاکرد اوزره خنده ایلر وهر بر دهانی
اول پرده نک شیخ باطن بین اوزره بر شکاف اولمشدر که اول شیخ اول شکاف وسوراخدن ما فی الضمیره مطلع اولور
(مثنوی) کفت آن استاد مر شاکرد را * ای کم از سک نیستت با من وفا * اول استاد بنه شاکردنه دیرکه ای
کلبدن کم سنک بکا وفاک یوقدر کرک ایدیکه بکا وفادار اولیدک استفهام اولمق دخی جائزدر یعنی ای سکدن کم بکا سنک
وفاک یوقیدر کلبده وفا اولمسنده نیچون اولمیه (مثنوی) خود مر استا مکیر آهن کسل * همچو خود شاکرد کیر
و کوردل * خود بنی آهن کسل استاطومه یعنی زیاده قوتلو مشکللر فتح ایدیجی بر استاد صاحب هنر فرض ایتمه
کندک کبی شاکرد وکوردل طوت وسنک امثال واقرانکدن بر کمسه فرض ایت (مثنوی) نه از منت یاریست در جان
وروان * بی منت ابی نمی کردد روان * سنک جان وروانکده اولان یاریلک بندن دکلمیدر یعنی سنک جان وروانکه اولان
معاونت وتقویت بنم جانبمدن دکلمیدر حال بوکه بنسز سکا بر آب جاری اولمز یعنی بنم همت وتربیتمسز سنک وجودک
باغنه آب معرفت وماء علم وحکمتدن بر قطره دخول قیلمز پس نیچون بنم قدرمی بیلمیه سن وشکرمی قیلمیه سن دیر
(مثنوی) پس دل من کارکاه بخت تست * چه شکنی این کارکاه ای نادرست * پس بنم کوکلم سنک بخت ودولتک
کارکاهیدر ای نادرست بو کارکاهی نه صرسن حالا که بونک انکساری سنک انعدامک وانهدامکه سبب در (مثنوی)
کوبی پنهان می زنم آتش زنه * نی بقلب از قلب باشد روزنه * اکا معتادیرسن چقماغی پنهان اورورمکه استادم
خبردار اولمیه وبنم حالمه شعور بولمیه قلبدن قلبه روزنه یوقیدر (من القلب الی القلب روزنة) فحواسنجه قلبدن قلبه
محقق بر روزنه واردر پس اول معنوی اولان روزنه دن سنک اسرار قلبکی کورمک استاندردیر (مثنوی) آخر از روزن
ببیند فکر تو * دل کواهی میدهد زین ذکر تو * آخر قلب روزنه سندن سنک فکرنی کوکل کورر بو ذکرکدن
شهادت ویرر یعنی کوکل روزنه دن سنک فکرنی کورر وقلبنده اولان ذکرکه شهادت ویرر لکن تجاهل وتغافل

قیلور (مثنوی) کیر در رؤیت نمالد از کرم * هر چه کوبی خندد وکوید نعم * طونکه کرمندن سنک یوزینه سورمز
واول قبایح قلبیه کی ظهوره کتوروب یوزکه اورمز هر نه دیرایسک خنده ایلرو نعم دیر (مثنوی) او نمی خندد
ز ذوق مالشت * او همی خندد بر آن اسکالشت * اول استاد سنک مالشک ذوقندن کولمز یعنی اول سنک اومقلغک
واکا ظاهرا رعایت قیلمقلغک ذوقندن کولمز اول سنک نابجا وضعک اوزره کولر وباطل فکردن وخبیث اولان
خاطره لرندن اوتری خنده ایلر (م ی) پس خداعی را خداعی شد جزا * کاسه زن کوزه بخور اینک سزا * شاه طریقت
وماه حقیقت اولان استادکه باطنا سوء ادب اوزره اولسک ومعنا تعظیم ورعایتده قصور قیلسک واول دخی کمال
کرمندن سنک یوزکه کولسک وهر نه دیرسک نعم دیسه چونکم سن اکا ظاهرا رعایت وباطنا اهانت اوزره اولدک پس
خدعه یه منسوب کمسه یه جزا خدعه یه منسوب اولدی (وجزاء سیئة سیئة مثلها) در وبو محلده بو مثل قتی زیبادرکه
ناس بری برینه کاسه اورر بر دق آل ایشته سکا بو سزادر دیرلر (مثنوی) کر بدی با تو و را خندهٔ رضا * صد هزاران کل
شکفتی مر ترا * اکر استادک اولان شیخک خنده سی سکا خندهٔ رضا اولیدی سکا نیجه یوز بیک کل آچلوردی
یعنی نیجه یوز بیک معانی کللری سنک روضهٔ قلبکده سکا آچلوردی (مثنوی) چون دل او در رضا آرد عمل *
آفتابی دان که آید در حمل * چونکم اول استادک کوکلی سکا رضاده عمل کتوره وراضی اولدقده کار ایلیه آنک
رضاسنی بر آفتاب بیل که حمل برجنه کلدی پس آفتاب حمل برجنه کلدکده اثری ندر دیرایسک (مثنوی) زو بخندد هم
نهار و هم بهار * در هم آمیزد شکوفه و سبزه زار * اندن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه قریشور
یعنی حمل برجنه کلان آفتابدن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه اختلاط ایلر کذلک شیخک
رضا ایله اولان خنده سندن طالبک قلبی بهار ونهار کبی خندان اولور ومعانی ولطایف سبزه لری بری بریله اختلاط
وامتزاج قیلور پس اول سالک فرخنده دل اولوب راه حقده سعادت وکرامت بولور (مثنوی) صد هزاران بلبل
وقمری نوا * افکنند اندر جهان بی نوا * صد هزاران بلبل وقمری نغمه ونوایی جهان بی نوا ایچره القا ایدرلر (مثنوی)
چونکه برگ روح خود زرد و سیاه * می ببینی چون ندانی خشم شاه * چونکم ای شاکرد روحک برکنی زرد وسیاه
کوره سن شاه طریقتک خشمنی نیچون بیلمیه سن یعنی قلب وروحکده پژمرده لک وافسرده لک علامتی مشاهده
قیله سن سکا غضبلی اولدیغنی نیچون فهم قیلمیه سن (مثنوی) آفتاب شاه در برج عتاب * می کند روها سیه همچون
کباب * شاه طریقت اولان شیخ کاملک آفتاب روحی عتاب برجنده یوزلری سیاه ایلر کباب کبی یعنی اول شاه معنوینک
روحی اکر عتاب برجندن طلوع ایلرسه معاتب اولان وعتاب وعقابه استحقاق حاصل قیلان کمسه لرک وجود باطنلرنی
سیاه قیلور وبرک خزان کبی پژمرده وافسرده ایلر (مثنوی) آن عطارد را ورقها جان ماست * آن سپیدی وان سیه
میزان ماست * باز منشوری نویسد سرخ وسبز * تا رهند ارواح از سودا و عجز) عطارد بر یلدزدرکه اکا کاتب فلک دیرلر
بو ظاهر آسمانک عطاردیدر جان آسمانک عطاردی نجم هدایت وماه ولایت اولان استاد پرحکمتدر پس اول
کاتب فلک الهی اولان عطاردک ورقلری ای مرید وشاکرد اولنلر بزم جانمزدر پس کاتبک سپید وسیاه یازمقلغی شانندن
اولدیسه بزم جانلرمز اوراقنده قلوبمز صحایفنده مکتوب اولان سپیدیء اعمال وسیاهیء افعال سیئه ویاخود
سپیدیء صفوت وسیاهیء کدورت ویاخود سپیدیء بسط وسیاهیء قبض ویاخود سپیدیء ترقی وسیاهیء تنزل
بزم میزانمزدرکه صحیفهٔ دلده اولان بو کونه نقوش بزم تحریر وتقریرمزله دکلدر بلکه اول کاتب الهینک قلم
قلمنک رقمیدر پس صحیفهٔ دله نظر قیل اکر انده اعمال حسنه وافعال مرضیه مکتوبه اولورسه ونقوش علوم
ومعارف سنیه ظهوره کلورسه بلکه اول کاتب الهی وعطارد فلک روحانی سندن راضیدر واکر بونک عکسی ظهوره
کلورسه بلکه سکا باطنا خشم وغضبی واردر محصل صحیفهٔ دلده مثبت ومکتوب اولان سپیدلک وسیاهلک میزانلردر
انک سکا نقدر رضا وخشمی واردر دورنده اولان نورانیت وظلمانیتی وزن ایدوب قیاس ایله واول کاتب الهی وخلیفهٔ
ربانینک قهر ولطف شانندندر لکن شفقتی ومرحمتی غالبدر کیرو سرخ وسبز بر منشور یازر یعنی کیرو برات یازر تخلیص
ارواح ایچون سبز وسرخ تا کم ارواح قورتلور سودا وعجزدن احسن الوان حمرت وخضرتدر تا کم عرب بغایت نعیم
وطری اولان شیئی اخضره تشبیه ایدرلر (کما قال علیه السلام الدنیا حلوة خضرة ای ناعمة طریة) وحمرة دخی لون
مقبوله در (کما قال علیه السلام الحمرة خضاب المؤمن والسواد خضاب الکافر) بو محلده سرخ وسبزدن مراد رنک
ایمان وایقاندر وسوادن مراد لون کفر وعصیاندر عطارد آسمان روحانی اولان خلیفهٔ ربانی کیرو برات یازر ایمان
وایقان رنکیله ملون وعلوم وعرفانله معنون حتی ارواح خلاص اولورلر سوداء کفر وعصیاندن وعجز وکسلاندن
وبوشان الهی یه لایق اولان تصرفاتی عطارد فلک روحانی اولان استاده اسناد ایت الربیع البقل قیلمشدر بو نکته یی

اشعاره ايچون سرخ وسبز مناسبتيله نوبهاری بو بيته ارداف ايدوب بيورديلر (مثنوی) سرخ وسبز افتاد نسخ نوبهار * چون خط قوس قزح دراعتبار * سرخ وسبز واقع اولدی نسخ نوبهار يعنی نوبهار كه مظهر لطف وجمال الهيدر اوراق اشجار وازهار اوزره سرخ وسبز رنكی كتابت ايديجی اولدی وياخود تحويل وتبديل ايديجی اولدی ديمك اولور نسخت الكتاب ديرلر كتابی يازدم ديمك معناسنی ويررلر (ونسخت الثمرة ديرلر اذا تحولت من حال الى حال قوس قزح الكم صاغمه ديد كاريدر سمی به (لان القزح هو الطريق والالوان التی فی القوس) پس تقدير معنی سرخ وسبزه واقع اولدی نوبهارك يازمسی وياخود تحويل ايدوب بوزمسی مثلا قوس قزحك قرمزی ويشل اولان خطی كبی اعتبارده سرعت انتقال وكذارده يعنی نته كم قوس قزحك خطوطی اعتبار وانتقالده نيجه ايسه كذلك نوبهارك دخی سرخ وسبزی بويلهدر وكذلك جناب خداوندكارك دخی تبديل وتحويلی سرخ وسبز نوبهار كبی حالدن حاله انتقالدهدر فافهم (عكس تعظيم سليمان عليه السلام دردل بلقيس ازصورت حقير هدهد (مثنوی) رحمت صد تو بر آن بلقيس باد كه خدايش عقل صد مرده بداد * اول بلقيس اوزره يوز قات رحمت اولسون كه حضرت حق اكا يوز مرده قدر عقل ويردی پس اكرچه صورتده برزن ايدی لكن معناده يوز اردن ايو ايدی زيرا بوقدر سلطنت ومملكتی ترك ايليوب حضرت سليمان عليه السلامه متابعت قيلدی وخدا پرست اولدی وابتدا اسلامنه وايمانته سبب اول اولديكه بو بيتلرله بيان بيورديلر (م ى) هدهدی نامه بياورد ونشان * از سليمان چند حرفی باييان * چون بخواند آن نكتهای باشمول * باحقارت ننكريد اندر رسول) بر هدهد بلقيسه نامه ونشان كتوردی حضرت سليمان عليه السلامدن بيانله برقاچ حرف چونكه بلقيس اول باشمول اولان نكتهلری اوقودی بلقيس كمال عقلندن رسوله حقارتله نظر ايلمدی اول چند حرف اولان مكتوبك صورتی بدر كه اهل تفسير آنی بويله يازمشلردر حضرت سليمان يازديكه من عبد الله سليمان بن داود الى بلقيس ملكة سبا (بسم الله الرحمن الرحيم السلام على من اتبع الهدى اما بعد فلا تعلوا على وأتونی مسلمين) بو مكتوبی هدهده ويروب ديديكه (اذهب بكتابی هذا فالقه اليهم ثم تول عنهم فانظر ماذا يرجعون) پس هدهد درعقب سمعا وطاعة ديوب ومكتوبی منقارنه آلوب كاوب بلقيسك سراينه بركوه دن داخل اولوب ندماسيله صحبت ايلركن اول مكتوبی انك اوكنه القا ايلدی وبركوه به متواری اولدی وبلقيسك احوالنی تجسس قيلدی پس بلقيس اطرافنده اولنلره متوجه اولوب ديديكه (ياايها الملأ انی القی الی كتاب كريم) اطرافنده اولنلرا كا ديديلركه اول مكتوب كمدندر ديدی اول دخی (انه من سليمان وانه بسم الله الرحمن الرحيم ان لا تعلوا على وأتونی مسلمين) اكرچه ايجاز واختصار اوزره برقاچ حرفدر لكن نكات كثيره يه شمولی واردر (كما قال البيضاوی وهذا الكلام فی غاية الوجازة مع كمال الدلالة على المقصود لاشتماله على البسملة الدالة على ذات الصانع وصفاته صريحا والنهی عن الترفع الذی هو ام الرذائل والامر بالاسلام الجامع لامهات الفضائل) پس بو نكتهای باشمولی بلقيس مكتوب سليماندن فهم ايلدكده سليمان پيغمبر عليه السلامك عظم شانی بيلوب آنك رسولنه حقارتله نظر ايلمدی واهانتی مشعر سوز سويلمدی بلكه رسولنه تعظيم وكتابنه تكريم ايدوب (انی القی الی كتاب كريم) ديو اول مكتوبی كريمله توصيف ايلدی پس مريدوشاكردلر كه دين واسلامه دعوت وارشاد قيلان استاد وشيخنه حقارتله نظر ايليهكه اول رسول رسولدر (كما ان الهدهد رسول الرسول ومن اهان رسول الرسول فقد اهان الرسول ولذا قال عليه السلام من اهان عالما فقد اهاننی بل اهان الله ولهذا قال الله تعالى من اهان لی وليا فقد بارزنی بالمحاربة (مثنوی) جسم هدهد ديد وجان عنقاش ديد * حس چو كفی ديد ودل درياش ديد * بلقيس رسولك جسم وظاهرنی هدهد كوردی وآنك جانی عنقا كوردی جسم مضاف دكلدر هدهدك حس وصورتنی بر كپوك كبی كوردی وهدهدك كوكلنی دريا كوردی (مثنوی) عقل باحس زين طلسمات دورنك * چون محمد باابوجهلان بجنك * عقل حس ظاهرله بو ايكی رنكلی طلسماتدن يعنی بو ايكی رنكلی اولان جسملردن كه بررنكی روحانيت وبررنكی دخی صورتدر حضرت محمد صلى الله تعالى عليه وسلم ابوجهللرله جنكده اولديغی كبی عقل دخی حواس ظاهره ايله اويله جنكدهدر يعنی حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ابوجهل مع توابعه جنكده اولديغی كبی عقل دخی حواس ظاهره ايله بويله جنك وجدالدهدر (م ى) كافران ديدند احمد را بشر * چون نديدند ازوی انشق القمر * بو اجلدن اسير حس اولان كافرلر حضرت احمد عليه السلامی بشر كورديلر نيچون كورمديلر حضرت رسولدن انشقاق قمری اسير حس اولدقلر ايچون كورمديلر بودخی وجهدر كافرلر حضرت رسول عليه السلامی بشر كورديلر چونكم حضرت رسولدن انشقاق قمری كورمديلر يعنی كفره مرتبهٔ حسدده قالوب حضرت نبينك انشقاق قمر ايلين معناسندن غافل وجاهل اولدقلرندن اوتری اول حضرتی بشر كوروب سندخی بزم كبی بركسه سن ديديلر (مثنوی) خاك زن

دردیدهٔ حس بين خويش * ديدهٔ حس دشمن عقلست وكيش * كندی حس بين اولان كوزيكه طپراق اور زيرا حس كوزی عقلك ومذهب ودينك دشمنيدر (مثنوی) ديدهٔ حس را خدا اعماش خواند * بت پرستش كفت وضد ماش خواند * خدای متعال ديدهٔ حس ايچون اعمی ديدی (كما قال الله تعالى (صم بكم عمی فهم لا يعقلون (وقال الله تعالى بعد اثبات الاعين (ولهم اعين لا يبصرون بها) حضرت حق اكا بت پرست ديدی وآنی مائك ضدی اوقودی يعنی تراب ديدی مادن مراد آبدر آنك ضدی ترابدر پس آب عالم معنادن وتراب عالم صوريدن عبارت اولور ياخود معنی حضرت خدا ظاهر چشمنه اعمی ديدی ودخی اكا بت پرست ديدی وبزم ضديمز ديدی ذكر حال ارادهٔ محل قبيلندن وياخود ذكر مسبب ارادهٔ سبب قبيلندن ديسك دخی جائزدر زيرا بت پرست وضد اولان اصل اول حسك صاحبلريدر نته كم حق تعالى اسير حس اولان كفره حقنده (يعبدون الاصنام فظلوا الها عاكفين) ديدی وبونلره اعداء الله ديو تسميه ايلدی خدای متعال ديدهٔ حسه اول جهتدن اعمی ديدی كه ظاهربين چشم كفی كوردی ودرياني كورمدی يعنی كف وحس كبی اولان صورتی كوردی ودريای حقيقتی كورمدی وانكيچون ديديكه حال ونقدی كوردی وفردايی كورمدی (مثنوی) خواجهٔ حالی وفردا پيش او * اوغمی بيند زكنجی جزنسو * حال بو كه خواجهٔ فردا وحالی اولان نبی وياخود ولی اول حسك اوكندهدر اما چشم حس بروافر كنجدن تسودن غيری كورمز يعنی اول صاحب حس كنج الهيدن بر منقوردن غيری كورمز كه اول بشريت انبيا واوليادر (مثنوی) ذرهٔ زان آفتاب آرد پيام * آفتاب آن ذره كردد غلام * بر ذره اول آفتابدن پيام وخبر كتورر آفتاب اول ذره يه غلام اولور يعنی بر ذره كه اول آفتاب حقيقتدن خبر كتوره آفتاب عالم صورت وماهتاب عالم شهادت اونبينك وياخود وليننك ذرهٔ وجودنه غلام ومطيع ورام اولور (مثنوی) قطرهٔ كز بحر وحدت شد سفير * هفت بحر آن قطره را باشد اسير * بر قطره كه اول بحر وحدتدن سفير اولدی وعالم انسانيه بی سير قيلدی يدی بحر اول قطره يه اسير اولور وانك انسان حالی بو بيتك مفهومی ذكر قيلور (بيت) ومن مطلعی نور البسيط كلمعة * ومن مشرعی بحر المحيط كقطرة (مثنوی) كر كف خاكی شود چالاك او * پيش خاكش سر نهد افلاك او * اكر بر آوج خاك اول خدانك چالاكی اوله يعنی اكر خاكك بر آوجيكه مراد قالب انساندر اول اللهك چالاكی وخدمتنده چست وچابوكی اولسه اول كمسنه نك خاكينك اوكنه يعنی جسدينك حضورنه اول اللهك افلاكی باش قور ومطيع اولور (مثنوی) خاك آدم چونكه شد چالاك حق * پيش خاكش سر نهد املاك حق * كورمزميسن مثلا آدم حضرتلرينك خاكی يعنی وجود پاكی چونكه حق تعالينك چالاكی اولدی انك خاكی اوكنه وقالبی حضورنه سر قودی حقك ملكلری (مثنوی) السماء انشقت آخر از چه بود * از يكی چشمی كه خاكی كشود * خاك از دردی نشيند زير آب * خاك بين كز عرش بكذشت از شتاب * السماء انشقت آخرنه دن اولور برچشمدن اوتری اولديكه خاكيلكی اچدی يعنی معهود اولان اسماء صوری منشق اولدی آخرندن اولدی شول بر انسان العين وعين انسان اولان سلطان انبيادنكه خاكيلكی اچدی واقفال ومشكلاتی فتح ايلدی السماء انشقت سورهيه اشارت دكلدر بلكه مجرد لغت معناسی مراد اولور زيرا سورهٔ انشقاقك بو محله مناسبتی يوقدر خاك دردلكندن وثقلتندن آبك التنه كيدر وزير آبده اوتورر پس هرشیء طبيعتك مقتضاسنجه اكر مركزی اعلا ايسه اعلايه ميل واكر مركزی سفلی ايسه اسفله ميل ايدر مكر كه حركتی حركت قسريه اوله اما ارادت الهيه برشيئك مقتضای طبعنه مخالف حركت ايلمسنه تعلق ايلرسه مقتضای طبيعتك ترك ايدوب اكا كوره حركت ايلر مثلا خاكك ميلی وسيری سفلی ايكن خاكی كور كه شتابدن عرشدن كچدی يعنی خاكی كور كه عرش اعلادن كچدی حق جانبنه شتاب ايلديكی جهتدنكه مراد حضرت رسالت پناه صلى الله عليه وسلمك خاكی اولان جسدلريدر (مثنوی) آن لطافت پس بدان كز آب نيست * جز عطای مبدع وهاب نيست * آبدن مراد بوراده روحدر مظهر حيات اولديغی ملابسه ايله على طريق الاستعاره روحه آب تعبير ايلديلر وفلاسفه مذهبنده اولنلر ديرلر كه جسد خاكينك آسمانه عروجی روح وعقلك كمال لطافتيدندر كه بدن كثيفی كمال قوتيدن عالم بالايه ومرتبهٔ اعلايه جذب ايلر پس ارتقای اشباح اقتضای عقول وارواحدر ديرلر كه بو مذهب عند المحققين من اهل السنة باطلدر پس حضرت مولانا بو مذهبی ابطال ايدوب بيورديلر كه اول لطافتی پس بيل كه آب روحدن دكلدر وآنك مقتضاسی دخی دكلدر بلكه جميع وجوده احسان ايديجی مبدع وصانعك عطا واحسانندن غيری دكلدر يعنی مبدع ووهاب اولان اللهك عطاسيدر وآنك اقتضاسيدرنه آنكه هرشیء كندی عالمنه ومركزنه حركت وميل ايتمكله اوله وانبيانك جسملرينك افلاكه صعودی منفوخ اولمش وريحله طولمش طولمق قعرمادن روی آبه صعود وعروجی كبی اوله كه بو مذهب طبيعيهدر (مثنوی) كر كند سفلی هوا ونار را *

ورز كل اوبكذراند خاررا* بو بيتلر فلاسفه دن طبيعيوني رددر زيرا انلرك اعتقادى بودركه هيچ برشئ مقتضاى
طبيعتدن تجاوز ايتمز وكندى مركزندن غيرى مركزه كتمز مثلا نار محرق بالطبع درعدم احراقى محالدر وكذلك
مامغرق بالطبع دركذا وكذا بومذهب باطلدر زيرا جناب حقك وجود مقيد وموجب بالذات اولمسنى مقتضى ومريد
ومختار اولمسنى وكيف مايشاء تصرف قيلمسنى نافى اولورسن پس حضرت خداوندكار مذهب اهل سنت اوزره
بيوررلركه حق تعالى هوا ونار علوى ايكن اكر هوا آتشى سفلى ايده وكر خارى كادن كچوره يعنى هوا ونار علوى
طبيعتلردرا كر اول الله انلرى سفلى ايلسه ومرتبهٔ كل عالى ومرتبهٔ خار سفليدرا كر خارى كل مرتبه سندن كچورسه
وكلدن زياده مرغوب ومحبوب ايلسه (مثنوى) حاكمست اويفعل الله مايشا * اوزعين دردانكيزد دوا* اول الله
حاكمدر الله تعالى ايشلر شول نسنه يى كه استر اول خدادر دومرضك كنديسندن دوا وشفا پيدا ايلر يعنى حاكمدر اول
الله ديلديكن ايشلر ومراد ايلديكى شيئى حكم ايلر كه اول الله عين درددن دوا ومحض دردن صفا خلق ايلسنه
قادردر (مثنوى) كو هوا ونار را سفلى كند * تيركى ودردى وثقلى كند* حضرت حق اكر هوا ونارى سفلى
ايدهٔ مكدر وكثيف وثقيل ايلر (مثنوى) ورزمين وآب را علوى كند * راه كرد ونرا بپا مطوى كند * واكر حضرت حق
زمين وآبى علوى ايده فلكك يولنى آيا غيله مطوى وطى ايلر يعنى خاك وآب كه اسفلى طبيعتلردرا كر انلرى وبانلردن
مركب اولان اجسامى علوى ايليه وكردون وآسمان يولنى آيقله طى اولنمش وجميع اجسامى مطلقا سما طرفنه
پاى ظاهرله كيدبجى ايليه (مثنوى) پس يقين شد كه تعز من تشا * خاكىٔ را كفت پرها بركشا * پس محقق اولديكه
حضرت بارى احقرى عزيز ايتمكه قادردر پس جمله مؤمنينه يقين اولدى وكلام مجيدنده نبى سنه وياخود على
الانفراد هر مؤمنه امر قيلوب ديديكه (قل اللهم مالك الملك توتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء
وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شئ قدير) واهذا برخاكه منسوب اولان بشره ديديكه عقلك پرلرنى آچ ومرتبهٔ
علايه اوج وصعود ملائكه اولوب جنت شرابلرين ايچ (مثنوى) آتشى را كفت روابليس شو * زير هفتم خاك
باتلبيس شو * ومريد ومختار اولديغنه بناء براتشدن خلق اولنمشه ايتدى يورى ابليس اول يدنجى قات يرك التنده
مكر وتلبيس ايله اول ياخود معنى آتشه منسوب اولان ابليسه ودعواى علو طبيعت قيلان پرتلبيسه ديديكه واراى
ابليس يدى قات يرك التنده باتلبيس اول (مثنوى) آدم خاكى برو تو بر سها * اى بليس آتشى رو تا ثرا * واى آدم
خاكى يورى سن سها اوزره واى آتشى اولان ابليس تا ثرايه يورى يعنى اى خاكى اولان آدم وارسن سهايه ومرتبهٔ اعلايه
واى آتشى اولان ابليس وارسن تحت الثرايه پس معلوم اولديكه مذهب طبيعيه مذهب شيطانيه در زيرا
كورمزميسن ابتدا شيطان بومذهبه ذاهب اولوب وهرشيئك علوى وسفلى اولمسنى وخيرلو وخيرسز قالمسنى كندى
طبيعتك مقتضاسى اوزره درصنوب (انا خير منه) ديديكه حجتى (خلقتنى من نار وخلقته من طين) ديمك اولدى يعنى
بنى ناردن خلق ايلدك كه نار علويدر وآنى طيندن خلق ايلدك كه طين سفليدر پس عالينك اسفله اطاعت وانقيادى
خارج العقل والقياس درديوب ارادات الهيه وتصرفات ربانيه دن غافل اولوب تمرد قيلدى ومذهب طبيعيه ده
قالدى حال بوكه جناب حق مريد ومختاردر وكار وكردارى برمقتضاى طبايع اشيا وبرحكم علت اولى دكلدر نته كم
بيوررلر (مثنوى) چار طبع وعلت اولى نيم * در تصرف دائما من باقيم * كار من بى علتست ومستقيم * هست تقديرم
نه علت اى سقيم * طبايع عنصريه دردر حرارت وبرودت ويبوست ورطوبتدر وعلماء طبيعيه ديرلركه عالم
عنصرياتده موثر حقيقى بونلردر بو تقديرجه بو چار طبيعت اله اولمش اولور پس بومذهبى حضرت مولانا حضرت
حق لسانندن حكايه ايتمكله ابطال ايدرلر حضرت حق بيوررلركه بن چار طبع وعلت اولى دكلم يعنى چار طبع دكلم
وموثر حقيقى بنم نار هردم وهربار بنم امرمله يا قرو ما دائما اذنمله آقر وباد ابد الاباد بنم مرادم اوزره اسوب سفن
جاريه يى منازلنه يتورر وتراب بوقدر بى حساب اولان ازهار واشجار واثمارى بنم صنعمله يتورر پس چار طبع
بنم امرمله تاثير ايدر بجك بن چار طبع دكلم وكذلك علت اولى دخى دكلم بومذهب حكمانك ابطالدر زيرا مذهب حكما
علت اولى اوزره مستنددر وعلت اولى ديدكارى عقل اولدر حكما ديرلركه ابتدا ذات الهيه ظهور مراد ايلدكده
كندى ذاتندن برنور اظهار ايلديكه (لا يصدر من الواحد الا الواحد) درا كاعقل اول وعلت اولى دخى ديرلركه جميع
موجوداتك وجودنه اول سبب وعلت اولدر وبو عقل اولك انلرك قتنده ايكى وجهى واردر بروجهى ربيله قائم
اولديغى وجوبى جانبى وبر وجهى دخى حدوث وامكانى يوزيدر آنك شريف اولان وجوبى جانبندن عقل ثانى يى اظهار
ايديب ودون اولان امكانى يوزندن فلك اطلسك نفسى وجرمنى اظهار ايلدى وكذلك عقل ثانينك شريف اولان
جانبندن عقل ثالثى ودنى اولان جانبندن فلك كرسينك نفسى وجرمنى اظهار ايلدى تا بوا سلوب اوزره عقول عشره

ونفوس واجرام افلاك تسعه ظهوره كلوب وافلاك تسعه نك دورانندن عناصر اربعه وعناصر اربعه نك تركيبندن
مواليد ثلاثه ظهوره كلدى پس بونلر (لا بد لكل حادث من مادة ومدة) ديرلر وجميع اشيانى البتته برسببه اسناد
ايدوب سببسز برشئ اولمز وخدا عقلك حكمندن خارج بركار قيلمز ديرلر زيرا ديرلركه حوادث طبايعك حكمنده
طبايع افلاككك افلاك نفوسك نفوس عقولك عقول عقل اولك حكمنده وعقل اول خدانك تصرف وحكمنده در
پس جناب حق بو وسايطله جميع اشياده تصرف ايلر بومذهب باطل وسقيمدر زيرا بوندن وجود الهى وجود مقيد
وموجب بالذات اولمق وكيف مايشاء فاعل مختار اولمق لازم كلور وخرق عادهٔ انبيا عليهم السلام واولياى عظامى نفى
قيلور ودخى عين مصنوعات نفس صانعدن آيرو اولمغى وخداى متعال نفوس مصنوعاتنده بلا واسطه بنفسه تصرف
قيلمامغى مستلزم اولور وبو علت اولى مذهبنك بو فقير بو عالم محسوساتده بركره مثالنى كوردم تفهيم ايچون بو محلده
ايراد اولندى براستادكسه يى كوردم كه برچار كوشه دولاب دوزمش وانك ايچنه جميع اهل صنايعى مرتبه بمرتبه
كروه بكروه ديزمش وبونلرك هربرنى صنعتله برر چرخه بغليوب وبو وجهله هر چرخك ايپلرنى كتوروب برچرخه
باغلمش چن بو اشخاصى حركاته كتورمك مراد ايلسه كندوسى خارج دولابده اول بر چرخى اليله دوندررد رحال
بو جمله اشخاص حركات متنوعه ايله هربرى كندى به مناسب حركاته كلور واكر دوندرمسه جمله ساكن اولور پس
حكما مذهبنده تصرف خدا اشياده بو كونه در انكيچون جناب حقه علة العلل ديرلر پس بونلرك علت اولى مذهبنه
ذاهب اولملرى كار خدانك باعلل وبا اسباب اولمسنى وتصرف اشياده مع الوسائط باقى قيلمسنى ووسائل واسبابله
تصرف قيلمسنى وافعالى دائما عقل وعادت اوزره اولمسنى مستلزم اولديغنه بناء حضرت مولانا بونلرك مذهبنى
خداى متعال لسانندن ابطال ايدوب بيورديكه جناب حق ديركه چار طبع وعلة اولى دكلم حكيم وتصرفده بن
دائم وباقى وثابتم يعنى تصرف اشياده هم مع الوسائط وهم بنفسه بلا واسطه همان بن باقيم بنم كارم بى علتدر علل
واسباب اوزره بتمى دكلدر ومستقيمدر سقيم ومعوج دكلدر محصل تقديرم واردر علت بو قدر اى سقيم اولان حكيم
اكر كار حق برعلت اولسيدى كندى عادتن تحويل قيله مز وفاعل مختار اولمزدى پس اكا حمد ايلمك لازم كلمزدى
زيرا حمد وثنا فاعل مختاره در موجب بالذاته دكل (مثنوى) عادت خود را بكردانم بوقت * اين غبار از پيش بنشانم
بوقت * اى حكيم مشرب وسقيم مذهب اولان كسه كور بن نيجه فاعل مختارم (وفعال لما يريد) مكه كندى عادتمى
وقتنده دوندررم وقتنده بو غبارى يعنى عادت غبارنى صنع وقدرتمك اوكندن ديكدررم وازاله ايلرم تا ظاهر
اوله كه اسبابك هيچ تأثيرى ومدخلى يوقدر بو هم وجهدر وقتنده كندى عادتمى دوندررم وبو غبار شكوك وشبهاتى
اهل شك واريتابك كوزلرى اوكندن ازاله ايدرم وقتنده وعادت الهيه نك وقتنده دوغسنه شروع ايدوب بيوررلركه
(مثنوى) بحر را كويم كه هين پر نار شو * كويم آتش را برو كلزار شو * قيامته قريب وقتده بحاره ديرمكه
آكاه اول پرنار اول پس پرنار اولور (كما اخبر الله فى كلامه (واذا البحار سجرت) وقال (والبحر المسجور) ونارده دخى
ديرم كه يورى كلزار اول پس كلزار اولور (كما كانت (بردا وسلاما على ابراهيم (مثنوى) كوه را كويم سبك شو همچو
پشم * چرخ را كويم فرو در پيش چشم * وقرب ساعتده جباله ديرمكه سبك اول ومنفوش اول پشم كبى
كما قال الله تعالى (يوم يكون الناس كالفراش المبثوث وتكون الجبال كالعهن المنفوش) وقال ايضا (وبست الجبال
بسا فكانت هباء منبثا) فلكه ديرم چشم اوكنده اشكاره پاره پاره اولوب اشغه دوكول يعنى افلاكه دخى ديرم
اول وقتده منشق ومنفطر اول پس بونلرك كوزى اوكنده منشق ومنفطر اولور (كما اخبر الله فى كلامه (اذا السماء
انشقت (وقال الله تعالى (اذا السماء انفطرت (م ى) كويم اى خورشيد مقرون شو بماه * هر دو را سازيم چون ابر سياه
وبن شول فاعل مختارمكه يوم قيامته قريب ديرم كه اى خورشيد ماهه مقرون اول پس خورشيد ماهه مقرون اولور
وجمعيت قيلور هر ايكيسنى ايكى ابر سياه كبى بى نور دوزه رز نته كم يوم قيامته قريب بويله اولسه كرك كما اخبر الله تعالى
فى كلامه (يسأل ايان يوم القيمة فاذا برق البصر وخسف القمر وجمع الشمس والقمر) منكر قيامت اولان انسان
سؤال ايلر كه قيامت نه زماندر شول وقتده دركه بصر مدهوش اوله (وخسف القمر) اى ذهب ضوؤه (وجمع الشمس
والقمر) اى جمع بينهما فى ذهاب ضوئهما بالخسوف (مثنوى) چشمهٔ خورشيد را سازيم خشك * چشمهٔ خون را
بفن سازيم مشك) چشمهٔ خورشيدى چشمهٔ ماه كبى خشك دوزه رز ونورنى ازاله ايده رز حتى ايكيسى بيله ذهاب
نورده برابر وجمع اولور خون چشمه سنى فن وقدرتله مشك دوزه رز يعنى بر اول فاعل مختارزكه مجارئ عروق
آهوانده جارى اولان چشمهٔ خونى مشك دوزه رز (مثنوى) آفتاب ومه چو دو كاو سياه * يوغ بر كردن ببندد
شان الله * اول زمانده آفتاب وماهتاب ايكى قاره اوكوز كبى برى برينه جفت اولدقلرى حالده طلوع ايدرلر ومشرق

طرفنه كيده‌لر كويا كه بونلرك كردننه بيوندرق بغلادى اله مفسرين بو آيت كريمه‌نك تفسيرنده ديديلركه (الجمع امافى حكم وصفة كذهاب ضوئهما وامافى طلوعهما من المغرب كالبقرين الاسودين القرينين) پس بو بيت طلوعده جمع اولديغى ازره اولور ومقدم اولان چون ابر سياه بيتى ذهاب ضوءده جمع اولديغى معنى اوزره اولور (انكار فلسفى برقرأت ان اصبح ماؤكم غورا (مثنوى) مقرئى مى خواند از روى كتاب * ماؤكم غورا ز چشمه بندم آب * سورهٔ ملكده اولان آيت كريمه‌يه اشارتدر (قال الله تعالى قل ارأيتم) دى بو منكر تقدير اولان كافرلره يا محمد سن (اخبرونى ايها المنكرون يعنى بكا خبر ويرلك اى تقديره منكر اولنلر (ارأيتم اخبرونى معناسنه اولمسى بو وجهله اولوركه رؤيت سببدر اخباره مرئى اولان شيئدن پس رؤيتدن استفهام رؤيتك متعلقندن استخبار مجراسنه جارى اولدى تقدير معنى (اخبرونى ايها المنكرون لتقديرى) ان اصبح ماؤكم غورا) اى غائرا ذاهبا فى الارض بحيث لا ينا له الدلاء وهو وصف بالمصدر كعدل بمعنى عادل) يعنى اكر سزلك صويوكز ارضده غائر اولورسه يعنى غورنه ودبنه كيديجى اولورسه (فمن يأتيكم بماء معين) اى جار يصل اليه الدلاء ويخرج من ارادة يعنى سزه كيم كتورر ماء جارى يى يا ماء ظاهرى كه هر كس آنى كورر واكا دلولر واصل اولور وآنى استين قيولردن اخراج ايدر تفسير زاهديده وتفسير مداركده ديرلركه (تلوت هذه الاية عند المنطقى من الفلاسفة وقيل عند محمد بن زكريا المتطبب فقال نأتى بالمعول فذهب الله بماء عينه فى تلك الليلة وعمى فقيل له ان كنت صادقا فلتأت بنور عينك بالمعول (معناى بيت) بر مقرى روى كتابدن يعنى مصحف شريفك يوزندن (ماؤكم غورا) آيتنى اوقودى مفهومى ومضمونى اولدركه حق تعالى بيورر چشمه‌دن آبى بغلارم (م ى آب را در غورها پنهان كنم * چشمه‌ها را خشك وخشكستان كنم * آبلرى يرك آلتلرندن پنهان ايلرم چشمه‌لرى خشك وخشكستان ايلرم (مثنوى) آب را در چشمه كى آرد دكر * جز من بى مثل با فضل وخطر * آبى چشمه‌يه غيرى كيم كتورر بن فضل وخطرله اولان بى مثلدن غيرى خطر عظمت معناسنه‌در يعنى بن عظمتلو وفضيلتلو بى نظير اولان پادشاهدن غيرى صويى بيكارلره كتورمكه كيم قادر اولور يعنى كيمسه قادر اولمز (فمن يأتيكم بماء معين آيتنك تفسيريدر (مثنوى) فلسفى منطقى مستهان * مى كذشت از سوى مكتب آن زمان * بر منطق علمنه منسوب خور وحقير فلسفى اول زمان مكتب جانبندن كچدى اول حينده كه مقرى بو آيت كريمه‌يى تلاوت ايلردى (مثنوى چونكه بشنيد آيت او از ناپسند * كفت آريم آب را ما با كلند * چونكه فلسفى بو آيت كريمه‌يى اشتدى اكا ناپسند اولديغندن ديدى بز صويى كلند ايله يرالتندن يوقارو كتوررز (مثنوى) ما بزخم بيل وتيزئ تبر * آب را آريم از پستى زبر * بز زخم بيل وبالته‌نك حدت وتيزلكى ايله آبى آلچقدن يوقارو كتوررز يعنى قيولر قازوب يرك آلتندن صويى بولوب روى زمينه آنى حبل ودلو واسطه‌سيله اخراج ايلرز ديدى (مثنوى) شب بخفت وديد او يك شير مرد * زد طبانچه هر دو چشمش كور كرد * فلسفى اوكيجه ياتدى واويودى ودوشنده اول فلسفى بر شير مرد كوردى فلسفى‌يه بر طبانچه اوردى انك هر ايكى كوزنى بيله كور ايلدى (مثنوى) كفت زين دو چشمهٔ چشم اى شقى * با تبر نورى برار ار صادقى * اول شير مرد فلسفى‌يه ايتدى بو ايكى چشمك چشمه‌لرندن اى شقى تبرله آب نورى يوقارو كتور اكر سوزنده صادق ايسك يعنى چشملرك چشمه‌لرندن آب نورى اخراج ايليوب اكر سوزنده صادق ايسك كندونى بنا ايله ديدى (مثنوى) روز برجست ودو چشمش كور ديد * نور فايض از دو چشمش نابديد * فلسفى صباح خوابدن صيچره‌دى وايكى كوزنى كور كوردى فايض وجارى اولان نور آنك ايكى چشمندن نابديد ومنعدم اولمش پس حضرت مولانا بو مناسبتله نياز ودعانك كار كير اولمسنه وقضا وبلايه فائده قيلمسنه شروع ايدوب بيوررلركه (مثنوى كر بناليدى ومستغفر شدى * نور رفته از كرم ظاهر شدى) اكر فلسفى مشرب ومنطقى مذهب ناله قيليدى ومستغفر اوليدى كتمش نور كرم الهيدن ظاهر اولوردى ويرينه كلوردى (مثنوى) ليك استغفار هم در دست نيست * ذوق توبه نقل هر سرمست نيست * لكن استغفار دخى الده دكلدر توفيق الهى‌يه موقوفدر انكچون ذوق توبه هر سرمستك نقلى دكلدر (مثنوى) زشتى اعمال وشومى جحود * راه توبه بر دل او بسته بود * محصل اعمالنك قباحتى وانكارينك شأمتى فلسفينك قلبى اوزره توبه يولنى باغلمش ايدى (مثنوى) دل بسختى همچو روى سنك كشت * چون شكافد توبه آنرا بهر كشت * كوكل سختلقده طاشك يوزى كبى اولدى توبه آنى زراعتدن اوترى نيجه يارر (م ى چون شعيبى كوكه تا او ز دعا * بهر كشتن خاك سازد كوه را * فى بر شعيب كبى كه تا او دعادن زراعتدن اوترى كوهى خاك ده‌زه يعنى حضرت شعيب پيغمبر عليه السلام كبى بر كسنه‌قنى كه او دعا وتضرع ايلمكدن اكمك وزراعت ايتمك ايچون خاك دوزه كوهى حضرت شعيب عليه السلامك معجزاتندن برى دخى بودركه ساكن اولدقلرى ديارك اطرافى سنكستان ايدى استديكه كندى مكانلرينه قريب يرده كشت وزراعت اوله پس بر سنكستان طاغ

وار ايدى جناب حقه دعا ايلديكه الهى بو سنكستانى خاكستان ايله تا زراعته صالح اوله وقوللرك اندن انتفاع قيله دعالرى مستجاب اولوب كوهى جناب حق اكا خاك ايلدى (مثنوى) از نياز واعتقاد آن خليل * كشت ممكن امر صعب ومستحيل * خليل عليه السلامك نياز واعتقادندن مشكل ومحال امر ممكن وآسان اولدى يعنى اول خليل عليه السلامك نيازندن وتصرف خدايه كمال اعتقادندن امر صعب ومستحيل كه آتش نمرودد ممكن ويسير كلزار بى نظير اولدى وبابانك قومنى حق تعالى آكا اون قيلدى (مثنوى) يا بدريوزهٔ مقوقس از رسول * سنكلاخى مزرعى شد با اصول * يا خود حضرت رسول عليه السلامدن مقوقسك دريوزه وسؤالى ايله بر طاشلق اصول ونظام‌له بر مزرعه اولدى مقوقس بعضلر قولنده اسكندريه پادشاهى ايديكه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم آنك استدعاسيله دعا ايليوب بر سنكستان بر لطيف خاك اولوب زراعته قابل اولدى وبعضيلر قولنده مقوقس اصحاب رسولدن بر كسنه‌نك اسميدركه فقير الحال وصاحب عيال بر كسنه ايدى بر كوچك مزرعه‌سى وار ايديكه اطرافى سنكلاخ ايدى بر كون حضرت رسول عليه السلام اول جانبدن كذر قيلدقده مقوقس اول حضرتى كوروب اندن رجا وتمنا ايلديكه مزرعه‌سنك اطرافنده اولان سنكستان خاك اولوب زراعته صالح اوله پس حضرت مولانا بو آفاقده خاك اولان سنكلاخى انفسه آكوب بيورمشلرديكه بر كوكلكه سختلقده سنك كبى اوله توبه آنى زراعت اخرويه ايچون نيجه يارر واصلاح ايلر اكابر شعيب پيغمبر كبى مستجاب الدعوة بر كسنه كركدر اول كوه كبى اولان قلبى دعا ايله تخمه صالح ايليه ويا خود مقوقس وار بر محمدى مشرب وارث حضرت رسولدن دريوزه والتماس ايليه كه سنكلاخ قلبى خاك ياك زراعت معنويه‌يه قابل اوله تا كه زمين وجودنده زراعت معنويه قيله واندن محصول اخروى آله ديمك اولور (مثنوى) همچنين برعكس آن انكار مرد * مس كند زر را وصلحى را نبرد * بونجلين عكس اوزره اول مردك انكارى التونى باقر وتمام صلحى جنك ايلر يعنى منكرك عناد وانكارندن لطيف وحاصل اولمش مصالح منعكس وخراب اولور (مثنوى) كهرباى مسخ آمد اين دغا * خاك قابل را كند سنك وحصا * بو دغا مسخك كهرباسى كلدى زراعت وشكوفه وميوه حاصل اولمغه قابل خاكى سنك وحصا ايلر يعنى برعكس انبيا واوليا كهرباى مسخ وكيمياى فسخ كلدى بو ازغون ويرامز كه خاك قابلى حجر وسنك ريزه ايلر (مثنوى) هر دلى را سجده هم دستور نيست * مزد رحمت قسم هر مزدور نيست * هر بر كوكله سجده ونياز ايتمكه هم اجازت يوقدر رحمت مزدى هر مزدورك نصيبى دكلدر يعنى هر اجير اولان وعبادتى برسبيل اجرت قيلان كسنه‌نك رحمت الهى مزدى نصيبى اولمز بلكه خدمتنده خالص اولنلرك وعبادتى برسبيل تضرع ونياز قيلنلرك نصيبى اولور (مثنوى) هين بپشت آن مكن جرم وكناه * كه كنم توبه درآيم در پناه * اكاه اول اكا اعتماد له ودايمغله جرم وكناه ايلمه كه كناهدن توبه ايلرم پناهه كلورم يعنى كناهى ايشلادكدنصكره توبه قيلورم حضرت حقه صغنوب تائب اولورم ديمك خاطره‌سنه اعتماد واستناد ايليوب كناهه شروع قيلمه (مثنوى) مى بيايد تاب وآبى توبه را * شرط شد برق وسحابى توبه را * توبه‌يه برآب وتاب كركدر يعنى كوز ياشى ودرون آتشى لازمدركه حتى روضهٔ درون منبت ازهار اسرار بى چون اوله بر برق وسحاب توبه‌يه شرط اولدى نته كم فصل بهارده كلستانك تازه اولمسنه برق وسحاب شرط اولدى برقدن مقصود آه آتشبار وسحابدن مقصود كثرت بكادر (مثنوى) آتش وآبى بيايد ميوه را * واجب آيد ابر وبرق اين شيوه را * ميوه‌يه بر آتش وآب كرك تا پخته وشيرين اوله بو شيوه‌يه سحاب وبرق واجب كلور (مثنوى) تا نباشد برق دل وابر دو چشم * كى نشيند آتش تهديد وخشم * مادامكه كوكل برقى وايكى كوز بلودى اولميه يعنى سوزش سينه وسرشك ديده اولميه حضرت خدانك تهديد وغضبى آتشى نيچون ساكن اولور (مثنوى) كى برويد سبزهٔ ذوق وصال * كى بجوشد چشمه‌ها ز آب زلال * قلبده وصال الهى ذوقنك سبزه‌سى نيچون بيتر آب زلالدن چشمه‌لر نيچون قاينار يعنى نيچون بيتر دل روضه‌سنده وصال ذوقنك سبزه‌سى نيچون جوشه كلور آب زلالدن حكم ومعارف چشمه‌لرى (مثنوى كى كلستان راز كويد با چمن * كى بنفشه عهد بندد با سمن * كلستان چمنه نيچون راز ديير بنفشه سمنله نيچون عهد بغلر يعنى اكر آفاقده برق وباران اولمسه نيچون كلستان چمنه راز سويلردى يعنى باطننده مضمر ومستتر اولان لطافت وطراوتى چمنه اظهار وابراز مى ايلردى كذلك انفسده دخى اكر سرشك ديده وآتش سينه اولمسه نيچون كلستان دل راز سويلر واظهار اسرار ايلرانده حاصل اولان چمن انديشه وافكاره وآفاقده نيچون بنفشه عهد بغلردى سمنله يعنى نيچون باغلرده سمنله ارتباط واجتماع ايلردى وباغ دلده نيچون بنفشهٔ افكار سمن انوار الهى ايله عهد وپيوند ايلردى (مثنوى) كى چنارى كف كشايد در دعا * كى درختى سر فشاند در هوا * بر چنار نيچون دعايه ال آچاردى بر درخت هواده نيچون باش سلكردى يعنى اكر برق تابان اولمسه آفاقده چنار كفنى دعايه مى آچاردى واكر باران اشك وآه سوزان

اولمسه برکسه بچن ذوق وشوق الن دعایه آچاردی وآفاقده بچن بردرخت هوایه سرفشان اولوردی وانفسده بچن
درخت عقل وقلب هوای یاره سرافشان اولوردی (م ی) کی شکوفه آستین پرنثار * برفشاندن کیرد ایام بهار) شکوفه
نثارله پریکنی براراباسی بچن صاچق طوتار یعنی آفاقده بچن شکوفه آستین پرنثارن صاچمقلغه طوتاردی ایام بهارده
انفسده دخی شکوفهای روضهٔ دل یعنی معانی ومعارف آستین لسان پرنثاری صاچمقلق اوزره طوتاردی بهار
روحانیت ایامنده (مثنوی) کی فروزد لاله را رخ همچو خون * کی کل از کیسه در آرد زر برون * لاله نک رخی بچن
خون کبی شعله‌لنور کل کیسه دن زرنی بچن طشره کتوررر یعنی آفاقده بچن لاله نک یوزی خون کبی فروزنده اولوردی
وبچن کل درونده اولان زردن برون قیلوردی وکشاده اولوردی وانفسده دخی بچن لالهٔ قلب صنوبری نور الهیله ونار
شوق وبایله فروزنده رخ اولوردی خون کبی وبچن عقل کل روح منتشر ومنفتح اولوب کیسهٔ تندن درونده مستور
اولان زر معنایی برون ایلردی (مثنوی) کی پاید بلبل وکل بو کند * کی چو طالب فاخته کوکو کند * بلبل بچن کلور
وکل قوقلردی وبچن اوکیک طالب کبی ککوکو دیردی وانفسده دخی اکرباران اشک وآه سوزان اولمسه بچن
بلبل روح کل مقصودی استشمام ایلر وفاختهٔ عقل مطلوبی بچن یوقلر وقنی دیو سویلردی (مثنوی
کی بکوید لک آن لک لک بجان * لک چه باشد ملک تست ای مستعان * اول لک لک جانله بچن لک لک دیر یعنی اون
سکز بیک عالم سنک ملککدر وسکا مخصوصدر ای مستعان لک چه باشد سؤالدر ملک تست ای مستعان آنک
جوابیدر یعنی بچن لک لک اول لک لک دیمکی جانله سویلردی لک نه دیمک اولدی (لک الملک لک الحمد) لک العز لک العلیا * لک
المنه لک القدره) لک اللطف لک الاعطا) نته کم حضرت مولانا برغزللرنده بیوررلر شیخ مرغانست لک لک لک الکش دانی
که چیست * حمد لک والامر لک والملک لک یا مستعان * ولکلکان طریقت ومشایخ عالی رتبت دخی روضهٔ دلده
اطافت بولدقده واشیانهٔ مرتبهٔ توحیدی کندیلره مقام اتخاذ قیلدقده (لک الملک لک الاملاک) لک الفلک لک الافلاک)
دیو جمیع اشیایی واکوانی اکا تخصیص ایدرلر (مثنوی) کی نماید خاک اسرار ضمیر * کی شود چون آسمان بستان منیر
مستور اولان اسراری خاک بدن بچن کوستررر بستان کونا کون انوار وازهار وثمارله آسمان کبی بچن روشن اولور یعنی
بچن خاک بدن اسرار ضمیرنی کوسترر وبستان جنان آسمان کبی بچن نجوم علوم وفهوم مله منور ومزین اولوردی (م ی
از کجا آورده اندان حلها * من کریم من رحیم کلها * اول حله لرکه بوستان وکلستان کیمشدر قندن کتورمشلردر
حله لرک جمیعسنی کریمدن ورحیمدن کتورمشلردر وانفسده اولان اشیادن کتوردیلر بو حلل ولطافتی کاسنی کریم
ورحیم اولان اللهدن کتوردیلر پس (فانظر الی آثار رحمة الله کیف یحیی الارض بعد موتها) فحواسنجه نظر ایله رحمت
الهیه که اول آفاق وانفسده اولان بهار وازهاردر آفاقده نه حاله ارض یابسی احیا ایلدی وانفسده نه کیفیتله قلب
مرده یی زنده ایلدی (ان ذلک لمحیی الموتی) تحقیقا اول الله صورتا ومعنا موتایی احیا ایلرکه اول هر شیئ اوزره قادر
مطلقدر (م ی) آن شود شاد از نشان کو دید شاه * چون ندید او را نباشد انتباه * اول کمسه شاد اولور نشاندنکه اول
کمسه شاهی کوردی یعنی اول کمسه بو دنیاده نشان الهی کورمکدن وآثار شاهی مشاهده قیلمقدن شاد اولورکه اول
روز الستده الست بربکم) دیدکده شاه حقیقی کوروب بلی دیدی چونکم اول کونده شاه حقیقی کورمدی بونده
اکا انتباه واکاهلق اولمز (مثنوی) روح آنکس کو بهنکام الست * دید رب خویش وشد بیخویش ومست * اول
کمسه نک روحیکه (الست بربکم) وقتنده کندینک ربیسنی کوردی وبیخویش ومست اولدی یعنی اول کمسه نک
روحیکه هنکام الستده کندی ربیسن کوردی وآشنا اولدی اول کمسه درکه بو کون کوردی وبیلدی واقرار قیلدی
وبیخویش ومست اولدی بیت او کون کورن درر بو کون کورنلر یارنی ای دل * بو کون یاری کورمزسه اولور
یارین ایشی مشکل (مثنوی) او شناسد بوی می کو می بخورد * چون نه خورد او می چه داند بوی کرد * مثلا
شرابک رایحه سنی اول کمسه آکارکه اول کمسه شراب ایچدی اول کمسه چونکه شراب ایچمدی بوی ایلمکی نه بیلور
(مثنوی) زانکه حکمت همچو ناقهٔ ضاله است * همچو دلاله شهان را داله است * زیرا که حکمت ناقهٔ ضاله کبیدر
دلاله کبی شاهلره دلالت ایدیجیدر یعنی دلاله بعض کمسه نک پادشاهله ملاقی اولمسنه سبب ورهبر اولدیغی کبی حکمت
دخی قرب ووصال الهی یه سبب اولور یعنی (الحکمة ضالة الحکیم فحیث وجدها فهو احق بها) حدیثنک مقتضاسنجه
حکمت وعلوم ومعرفت ناقهٔ ضاله کبیدر ازلده مالک اولوب وبوبدن عالمنه کاوب واسطه سیله انی یوقلیوب بعده
جست وجو ایله انی بولدقده کندینک ضاله سی ایدوکنه موقن اولور واول حکمت شول دلاله کبیدرکه اسرار نهانه وعالم
کن فکانه داله ومرشددر روز الستده خدا ایله اشنا اولوب واندن علم وحکمت آلوب بعده بو عالمه کلمک ایله آنی
یوقلیوب صکره آنی بولمنک مثالی اولدرکه (مثنوی) تو ببینی خواب در یک خوشلقا * کو دهد وعده نشانی مر ترا *

مثلا عالم رؤیاده خوش لقا وخوب دیدار بر کمسه کورسک در خواب تقدیرنده درکه اول خوش لقا سکا برنشان
وعده سی ویرسه بویله دیو (م ی) که مراد تو شود وینک نشان * که به پیش آید ترا فردا فلان * که سنک مرادک حاصل اولور
واشته نشانکه یارن فلان کمسه سنک اوکیکه کلور (مثنوی) یک نشانی آنکه او باشد سوار * یک نشانی که ترا کیرد کنار
برنشان دخی اولدرکه یولده سکا ملاقات ایدن سوار اوله پیاده اولمیه وبرنشان دخی اولدرکه سنی کنارنده طوته (م ی)
یک نشانی که بخندد پیش تو * یک نشان که دست بندد پیش تو * برنشان دخی بوکه اول سوارسنک اوکنده کوله
برنشان دخی بوکه اوکنده ال باغلیه (مثنوی) یک نشانی آنکه این خواب از هوس * چون شود فردا نکویی پیش کس
برنشان دخی اولدرکه بو خوابی هوسدن چونکم یارن اوله کمسه نک قتنده سویلمیه سن یعنی برنشان آخر دخی
اولدرکه اول خوابی کمال هوسندن چونکم فردا اوله کمسه نک اوکنده آنی سویلمکه قادر اولمیه سن (م ی) زان نشان
باوالد یحیی بکفت * که نیایی تاسه روز اصلا بکفت * تاسه شب خامش کن از نیک وبدت * این نشان باشد که
یحیی آیدت * اول نشاندن الله تبارک وتعالی والد یحیی پیغمبره یعنی حضرت زکریا علیهما السلامه دیدیکه یا زکریا
اوچ کونه دکین اصلا کفت وکویه کلمیه سن اوچ کیجه یه دکین کندیکی نیک وبددن خاموش ایله بو نشاندنکه سکا
یحیی کلور یعنی مع قدرتک علی التکلم تا اوچ کیجه خاموش اوله سن نیک وبددن بو نشان اولدیکه سکا یحیی که ودنیایه
طوغه بو کلامک اصل ومأخذی اولدرکه حضرت زکریا علیه السلام جناب خدایه دعا ایدوب دیدیکه (رب هب لی
من لدنک ذریة طیبة انک سمیع الدعاء) پس ملائکه کاندا ایلدیلر اول زکریا محرابده نماز قیلردی قائم اولدیغی حالده
دیدیلرکه یا زکریا الله تعالی سکا یحیی پیغمبری تبشیر ایلر اول یحیی عیسایی مصدق اولدیغی حالده وسید وحصور
وصالحین زمره سندن نبی اولدیغی حالده پس علی طریق الاستبعاد دیدیکه الهی بنم نه حالده غلامم اولورکه بکا قوجه‌لق
یتشدی وخاتونم عاقردر پس ملکلر دیدیلر الله تعالی دیلدیکن ایشلر وقادردر (قال رب اجعل لی آیة) حضرت زکریا
دیدیکه ای ربم بنم ایچون برعلامت قیل تا اول علامتله انک رحمه دوشدیکنه وحملنه عارف اولم واداء شکره
مشغول اولوب نزع مشقت انتظار قیلم (قال آیتک ان لا تکلم الناس ثلثة ایام الا رمزا) حضرت خدا اکا دیدیکه
سکا آیت ونشان اولدرکه ناسه اوچ کون سویلمکه قادر اولمیه سن لکن رمزله سویلیه سن یعنی باش ایله یا قاش ایله
اشارت ایلیه سن اصحاب توحیده دخی ولد معنوینک ظهورایاسنه علامت ناسه اندن تکلم ایلمکه قادر اولمسیدر
مکرکه رمز واشارتله اما بعد ایام وزمان اندن تعبیر وتکلم ایلمکه اجازت اوله وتعبیر ما فی الضمیره سالک قدرت بوله
لساندن عقده حل اولور وناسدن طالب اولنلره آنی تقریر وتبشیر قیلور (مثنوی) دم مزن سه روز اندر کفت وکو *
کین سکوتست آیت مقصود تو * کفت وکوده اوچ کون دم اورمه زیرا سنک مقصودکه آیت وعلامت بو سکوتدر
یعنی اول واقعه ده کوردیکک خوشلقا سکا دیسه که سن دخی والد یحیی کبی کفت وکویه اوچ کون دم اورمه بو سکوت
سنک علامت حصول مقصودکدر (مثنوی) هین میاور این نشانی را بکفت * وین سخن را دار اندر دل نهفت * اکاه
اول بو نشانی سن کفته کتورمه وبو سوزی قلبکده مستور وپنهان طوت یعنی اکاه اول بو سکا دیدیکم نشانی کفته
کتورمه بو سوزلری قلبکده کزلو طوت دیسه (م ی) این نشانها کویدش همچون شکر * این چه باشد صد نشانی دکر
بو نشانلری اول خوشلقا خوابده اول کمسه یه شکر کبی سویلسه بو قدر ندر بلکه صد بونک کبی نشانلر دیسه
(مثنوی) این نشان آن بود کان ملک وجاه * که همی جویی بیابی از اله * بو نشان اول اولورکه ملک وجاهی که بیابی
خدای تعالیدن طلب ایلرسن بیابی باء فارسیله اولمیوب باء عربیله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی بو اول نشان
اولورکه ملک وجاهک آن وحصولنی خدای تعالیدن دائم دیلرسن وبولورسن مصرع اولده نشانک نونی ساکن
انک نونی مکسور اولوب ملک وجاهده آن ساکن اولمقده جائزدر وبرعکس نشانک نونی ساکن انک نونی مکسور اولوب
ملکه مضاف اولمقده دخی جائزدر زیرا معنی ملک وجاهک آن وحصولنی خدادن دیلرسن بولورسن دیمک اولور (مثنوی)
آنکه می کریی زشبهای دراز * وانکه می سوزی سحر که در نیاز * اولکه اوزون کیجه لرکه اغلرسن یعنی اول نشاندرکه
اغلرسن اوزون کیجه لرده ودخی اولکه سحر وقتی نیاز وتضرع ایده یانارسن (مثنوی) وانکه بی آن روز تو تاریک شد * همچو
دوکی کردنت باریک شد * واول نشانکه اول نشانسز سنک کوندزن تاریک ومظلم اولدی بردوک کبی سنک بوینک اینجه
اولدی (م ی) وآنچه دادی هرچه داری در زکات * چون زکات پاکبازان رختهات * واول نشاندرکه ویردک هرنه که
طوترسک زکات وقتنده پاکبازان طریقت ومجردان حقیقتک زکاتی وقتنده رختلرینی یعنی جمیع مالک اولدقلری
شیلرینی فی سبیل الله نیجه بذل ایدرلرسه سن دخی آنلر کبی زکات وقتنده هرنه طوترسک بذل ایلرسن (مثنوی)
رختها دادی وخواب ورنک رو * سرفدا کردی وکشتی همچو مو * اسبابنی وخوابی ویوزک رنکنی ویردک باشکی

فدا ایلدك وموی كبی ضعیف ونحیف اولدك (مثنوی) چند در آتش نشستی همچو عود * چند پیشش تیغ رفتی همچو
خود * نیچه كره عود كبی آتش هجرانده اوتوردك ونیچه كره توغلغه كبی تیغ بلانك اوكنه كتدك (مثنوی) زینچنین
بیچاركیهاصد هزار * خوی عشاقست ونايد در شمار * بو زیبك بو نجلین بیچاره لكلردن عشاقك خویدركه حساب
وشماره كلمز (مثنوی) چونكه شب این خواب دیدی روز شد * از امیدش روز تو پیروز شد * نتیجهٔ مقدمات مذكوره
ومحصول كلمات مزبوره بو بیتدر مع مابعده یعنی چونكم كیجه بو كونه خوابی كوردك كوندز اولدی اول وعده ورؤیانك
امیدندن سنك روزك پیروز ومظفر اولدی (مثنوی) چشم گردان كردهٔ برچپ وراست * كان نشان وآن
علامتها كجاست * چپ وراسته چشمكی كردان ایلمش سن بو امیدله كه اول نشان واول علامتلر قنده در نشاندن مراد
سوار وعلامتلردن مراد سواردن ظاهر اوله جق حالاتدر (م ی) برمثال برك میلرزی كه وای * كر رود روز ونشان
ناید بجای * یپراق كبی دترر سن زیاده اضطراب وغمكدن بویله دیو كه وای اكر روز كیده ونشان یرنه كلمیه یعنی سوار
ظاهر اولمیوب شب ایرشه بنم حالم نیچه اولور (م ی) می دوی در كوی وبازار وسرا * چون كسی كو كم كند كوساله را * محله
وبازارده وسرایده یلرسن شول كمسه كبی كه اول كمسه یتوره كوساله سنی یعنی بوزاغوسن یتورن كمسه كبی بو نشانك
ظهورنی جست وجویه باشلرسن حتی سنك جدله طلبنك كورن كمسه لر سكا دیرلر كه (مثنوی) خواجه خیرست
این دواد وجست * كم شده اینجا كه داری كیستت * ای خواجه خیرمیدر سكا بو تك وپوندر بو هم وجه در ای خواجه
خیر اوله سكا بو یلك ندر بو محلده كم شده یی طوترسن او كیمدر (مثنوی) كو ییش خیرست لیكن خیر من * كس نشاید
كه بداند غیر من * سن افشای رازا تميوب اكا دیرسنكه خیردر لیكن بكا خیردر لایق دكلدر كه بو نی بندن غیریسی بیله
(م ی) كر بكویم یك نشانم فوت شد * چون نشان شد فوت وقت موت شد * بنكری در روی هر مرد سوار * كو بدت
منكر مرا دیوانه وار * سنك حالندن سؤال ایدن ومطلوبك ندر دین كمسه یه دیرسنكه اكر سكا بر نشان سویلیم وكندمی
نشان سویلمكه مشغول ایلیم بر نشان وعلامتم فوت اولدی وقت موت اولدی زیرا بو مقصودك حصولنك نشانندن
بری سویلمكدر چونكم نشان فوت اولدی وموت وقتی اولدی یعنی چونكم نشانم فوت اوله وقت موت معنوی
وقلبی اولدی زیرا علامت حصول مقصود عاشقه حیات منزله سنده وفوت علامت حصول مرادموت مشابه سنده در
هر سوار مردك یوزینه نظر ایلرسن اول سوار سكا دیركه بكا دیوانه كبی نظر ایلمه یعنی سن هر مرد سوارك یوزینه
جد ودقتله نظر قیلورسن عالم خوابده مبشر اولان سوار بلكه بو اوله دیو اول دخی سنك كمال دقت وغایت امعانكدن
جنون شائبه سی توهم ایدوب بكا دیوانه لر كبی نظر اتمه دریعنی سكا عالم السته تبشیر اولنان سوار اسب همتی
وفارس میدان حكمت ومعرفتی تفحص وتجسسه شروع ایلدكده سوار میدان طریقت اولان كمسه لر شكلنده بعض
كمسه یی كوروب آنی سكا عالم السته مبشر اولان كمسه بو می اوله دیو بغایت جست وجو قیلدقده مشرب عشاقدن
بی خبر واحوال مشتاقدن بی علم وبی هنر اولان علما ومشایخ عاشقك شدتله اولان طلبنی ودقتله ایلدیكی نظرنی
جنونه حمل ایدوب بویله دیوانه وار نظر اتمه دیو سوز سویلرلر (مثنوی) كو بیش من صاحبی كم
كرده ام * رو بجست وجوی او آورده ام * سن دخی ای عاشق بو كونه كمسه یه لسان حالله ویالسان قالله دیرسن ای
سوار بنك كردار بن بر مصاحب یاركم ایلدم یوزمی انك جست وجوینه كتورمشم (مثنوی) دولتت پاینده بادا ای
سوار * رحم كن بر عاشقان معذور دار * ای سوار سنك دولتك پاینده وباقی اولسون عاشقلر اوزره رحم ایله انلری معذور
طوت یعنی ای سوار اسب شریعت سنك دخی دولتك پاینده اولسون عاشقلره رحم ایله وانلری معذور طوت (مثنوی)
چون طلب كردی بجد آمد نظر * جد خطا نكند چنین آمد خبر * والحاصل چونكم طلب ایلدك شول مرتبه كه
نظرك جده كلدی ونظاره قیلمالك سعی وكوشش مرتبه سنه یتشدی بجد آمده متعلق اولور جد وسعی خطا ایلمز خبر
رسول علیه السلام بویله كلدی (كما قال النبی صلی الله علیه وسلم من طلب وجد وجد ومن قرع الباب ولج ولج (مثنوی
نا كهان آمد سواری نیك بخت * پس كرفت اندر كارت سخت سخت * وحاصل كلام اول منامده موعود اولان
بر نیكبخت سوار نا كهان كلدی پس اول سوار سنی كارنده محكم طوتدی یعنی سنی محكم در اغوش ایدوب تمام
اشنالق ایلدی (مثنوی) تو شدی بیهوش وافتادی بطاق * بی خبر كفت اینت سالوس ونفاق * سن اول موعود
اولان شخصك مشهود اولمسی وظهوره كلمسنك ذوقندن بیهوش اولدك واخوان ویاراندن تك دوشدك توهم وجهدر
انك ملاقاتنك شوقندن بیهوش اولدك وبی طاقت اولوب ارقه ك اوزره دوشدك طاق بونده بو تقدیرجه ارقه اوزره دوشمك
معناسنه استعمال اولنور سنك بو حالندن بی خبر اولان غافل سنك حقنده ایتدی اشته سكا ریا ونفاق یعنی سنك
بو حالكی ریا ونفاق وحیله یه حمل ایلر (م ی) او چه می بیند درواین شور چیست * او نداند كان نشان وصل كیست

اول بی خبرنه بیلور كه اول بیهوش دوشن كمسه ده بو شور وبیهوشلق ندر اول بی خبر بیلمز كه اول مشاهده اولنان
حالات كیمك وصلنك نشانیدر بو هم وجهدر اول بی خبر دیركه اول فلان كمسه یه مرید اولان نه كورر وآنده بو شور
وشغب ندر اول بی خبر بیلمز كه بو نه كمسه نك وصلنك نشانیدر (مثنوی) این نشان در حق او باشد كه دید * آن دكررا كی
نشان آید بدید * بو نشان اول كمسه نك حقنده اولور كه اول كمسه كوردی اول غیریسنه نشان نجن ظاهر كاور یعنی
بو نشان وعلایم اول مریدك حقنده در كه مرادنی خواب السته ده كوردی (فما تعارف منها ائتلف) مخواسنجه
بو عالمده الفت ومحبت ایلدی پس اول عالمده تناكر ایلین كمسه یه بو عالمده نجن نشان بدید اولور (مثنوی) هر زمان
از وی نشانی می رسد * شخص را جانی بجانی می رسد * ماهیٔ بیچاره را پیش آمد آب * این نشانها تلك آیات
الكتاب * هر زمان اول عالمده آشنا اولدیغی وبلی دیوب اقرار ایتدیكی ربیسندن آكا بر نوع نشان یتشور شخص
معهودك كویا جانه برجان یتشور وبر حیات آخری جانه منضم اولوب یتشور بیچاره ماهینك اوكنه آب كلدی یعنی
طالب آواره بی آب قالمش بر ماهیٔ بی چاره كبی ایكن ماهیٔ بیچاره نك كویا اوكنه صو كلدی بو نشانلر كه آفاق
وانفسده نمایان وعیان اولور اول كتاب معهودك آیتیدركه مراد لوح محفوظدر (مثنوی) پس نشانها كه اندر
انبیاست * خاص آن جانرا بود كو آشناست * پس شول نشانلر كه انبیا علیهم السلامده در اول جانه مخصوصدر كه
اول جان حضرت خدانك آشناسیدركه عالم الهیده واقع اولمشدر پس سموات وارضده وآفاق وانفسده هر نقدر
آیات وارایسه اللهله آشنا اولان جان ایچوندر غیریلر بو آیاتدن خبردار اوله میوب اعراض ایدرلر (كما قال الله تعالی
(وكاین من آیة) ای من علامة ودلالة علی الله وصفاته وتوحیده (فی السموات والارض یمرون علیها) ای علی الارض
او علی الآیات ویشاهدونها (وهم عنها معرضون) ای لا یعتبرون بها (بو دنیاده آیات خدایی بیلان عالم السته خدا ایله
آشنا اولانلر واندن اعراض قیلان خدادن بی خبر قلانلر پس باء عربیله اولاسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی چوق
ایات ونشانلر كه انبیای عظام علیهم السلامده واردر اول جانلره مخصوصدر كه عالم ارواحده انبیا ایله آشنا دردیمك اولور
(مثنوی) این سخن ناقص بماند وبی قرار * دل ندارم بی دلم معذور دار * بو سوز ناقص وبی قرار قالدی كوكل طوتمزم
عاشق بی دلم معذور طوت یعنی بو آیات وعلامات سوزی ناقص قالدی وقرارسز اولدی كوكل المده دكلدر بی دل
وبی اختیارم معذور طوت فرضا بو آیات ونشانلر سوزی ناقص قالمسون وتمام اولسون دینلسه وتقریر وتفسیره
شروع قیلنسه نه ممكن دكلدر (مثنوی) ذرهای ریك را نتوان شمرد * خاصه انكو عشق ازوی عقل برد * زیرا
بر كمسه قومك ذره لرنی صایمغه قادر دكلدر خصوصا اول كمسه كه عشق الهی اول كمسه دن عقل ایلتدی وآنی دیوانه
ایلدی بعض نسخه ده مصرع اول بویله در (ذرهارا كی تواند كس شمرد) بر كمسه ذره لری صایمغه نجن قادر اولور یعنی
هر بر ذره كه آیات اللهدن بر آیتدر (فی كل شیٔ له آیة) مخواسنجه ذره لری نجن بر كمسه صایمغه قادر اولور علی
الخصوص اول كمسه كه عشق اندن عقلی كیدردی اول بی عقل اولان عاشق بو قدر ذراتی نیجه احصا ایدر (مثنوی)
می شمارم برگهای باغرا * می شمارم بانك كبك وزاغرا * بو بیت استفهامدر یعنی صایرمیم وصایمغه قادر
اولور میم باغك یپراقلرینك هر برر قی معرفت كرد كاره بر دفتردر كبك وزاغك بانكنی صایرمیم یعنی بانك زاغ
وكبكك كه هر بری آیات خدادن بر آیت اكبردر یعنی شماره كلمز وآنی احصایه كمسه قادر اولمز (م ی) در شمار اندر نیاید
لیك من * می شمارم بهر رشد ممتحن * بو مذكورات شمار وحسابه كلمز لیكن بن ممتحنك رشدندن اوتری صایرم یعنی
مالایدرك كله لایترك كله) كلامنك مقتضاسنجه ممتحن اولان كمسه لرك ارشادی ایچون ممكن اولدیغی مرتبه صایرم
وتعبیر وتقریر ایلرم (مثنوی) نحس كیوان یا كه سعد مشتری * ناید اندر حصر كرچه بشمری * مثلا كیوانك
نحسی یا كه مشترینك سعدی یعنی زحل یلدزینك نحوستی ومشتری یلدزینك سعادتی كیواندن مراد زحلدر كه زیاده
نحوست اوزره در حصر وحسابه كلمز اكرچه صایه سن یعنی زحلك نحوستنه ومشترینك سعادتنه غایت ونهایت
یوقدر (مثنوی) لیك هم بعضی ازین هر دو اثر * شرح باید كرد یعنی نفع وضر * لیكن بو هر ایكی اثردن مقدارنی
شرح ایلمك كرك یعنی اول ایكی كوكبك بر یكه نفع وبری ضرر ویریجیدر انلرك نفع وضررنی بیان ایلمك كركدر (مثنوی
تا شود معلوم آثار قضا * شمهٔ مر اهل سعد ونحس را * تا آثار قضانك برشمه سی سعادت اهلنه ونحوست اهلنه
معلوم اوله بو هم وجهدر تا كم معلوم اوله آثار قضادن برشمه اهل نحس وسعد اولان كمسه لره ذوات نجومده موضع
آثار قضادن برشمه اولدر كه اول كمسه كه لوح قضاده اهل سعادت اوله انك طالعی مشتری اولور (مثنوی) طالع
انكس كه باشد مشتری * شاد كردد از نشاط وسروری * اول كمسه نك طالعیكه مشتری اوله مسرور ومسرور اولكدن
شاد ومسرور اولور (مثنوی) وان كرا طالع زحل از هر شرور * احتیاطش لازم آید در امور * واول كمسه نك كه

طالعی زحل اوله جمیع شرلردن امور واحوالده اکا احتیاط لازم کاور (مثنوی) کر بکویم آن زحل استاره را*
ز آتشش سوزد مر آن بیچاره را* اکر اول زحل استاره اولان کسه یه سویلرسم اول زحلک آتش نحوستندن یقاردی
تحقیقا اول بیچاره یی ایکن انک آتش قهر ونحوستندن سویلمزم ولسان وجنانمی اللهک ذکرندن غیری یه صرف
ایلمزم بعض نسخه ده کر بکویم محلنه کر نکویم واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی دیمک اولور که اکر اول زحل استاره لویه
زحلک نحوستنی دیمیم اول بیچاره یی زحل نحوست ونکبت آتشندن یقار پس لازمدر که اکا تنبیه ایدم تا که اول
بیچاره متنبه اولوب ذکر اللهه مشغول اوله (مثنوی) اذکروا الله شاه مادستور داد* اندر آتش دید مارا نور داد*
الله تبارک وتعالی کلام مجیدنده امر ایدوب بیوردیکه (یا ایها الذین امنوا اذکروا الله ذکرا کثیرا وسبحوه بکرة واصیلا
هو الذی یصلی علیکم وملائکته لیخرجکم من الظلمات الی النور وکان بالمؤمنین رحیما) پس ای زحل استاره لو اولان
مؤمنلر وای آتش طبیعتده وظلمت بشریتده قلان مسلملر هر حالده اللهی ذکر ایلک بزم شاهمز کندوبی ذکر ایلمکه
دستور ویردی آنک ذکری نور وغیرک ذکری ظلمتدر وانک ذکری ضیای درون افروز زحل ومشترینک ذکری آنک
ذکری قتنده آتش عالمسوزدر پس بزی اول خدا آتشده کوردی بزه نور ویردی یعنی بزی اول خدا آتش ذکر ماسوا
ونار جهل وعماده کوردی لطف وکرمندن بزه نور ویردی وبزی ظلمات جهل وغفلتدن اخراج ایدوب مرتبهٔ نورانیته
وعالم وحدانیته ایرکوردی (م ی) کفت اکرچه پاکم از ذکر شما* نیست لایق مر مرا تصویرها* بزم شاهمز اکرچه
بن سزلک ذکریکزدن پاکم دیدی تحقیقا بکا تصویرلر لایق دکلدر یعنی جناب حق جل شانه بیوردیکه قوللرم اکرچه
بن پاک ومنزهم سزلک ذکریکزدن لیکن کندیکزه نفع وتطهیر ایچون بنی بلا تصور ذکر ایلمکدن خالی اولمک تحقیقا بنم
جناب مقدسمه تصویرلر لایق دکلدر (مثنوی) لیک هرگز مست تصویر وخیال* در نیابد ذات مارا بی مثال* لیکن
تصویر وخیاله مست ومفتون اولان کسه هرکز بزم ذاتمزی مثال وتمثیلسز اکلمز یعنی مست تصویر وخیال اولان
کسه لر هرکز بزم ذات بیچونمزی مثالسز اکلمز وادراک ایلمز انلره تفهیم ایچون تصویر وتمثیل جائزدر (مثنوی)
ذکر جسمانه خیال ناقصست* وصف شاهانه ازانها خالصست* محصل جسمانه ذکر ناقصک خیالیدر فهم
وادراکده قاصر اولان کسه لر جسمانه تمثیل وتصویر طریقیله فهم ایلرلر پادشاهانه وصف بو جسمانی حالاتدن
خالص وپاکدر بو هم وجهدر ذکر جسمانی یعنی جسمه مناسب صفتلرله ذکر قیلمق خیال ناقصدر وصف شاهانه
اوصاف جسمانیه دن خالصدر (مثنوی) شاه را کوید کسی جولاه نیست* این چه مدحست این مکر آگاه نیست*
پادشاهه مدح قصد ایندکده بر کسه سویلر جولاه دکلدر بو هم وجهدر بر کسه نته کم موسی علیه السلام زماننده
اولان شبان کبی اوصاف جسمانیه ایله جناب حقدن اکا بر کسه پادشاهه جلاح وحجام دکلدر دیر بونه مدحدر
بو کسه مکر پادشاهدن آکاه دکلدر اکاه دکل ایکن کندی اعتقادی واستعدادنه مناسب حضرت خدایی توصیف
ایدوب ذکر ایلدی اکر بو راده بر سؤال لازم کلورسه که اوصاف جسمانیه ایله حضرت حق لسان شارع خود
توصیف ایلدی مثلا دست وپا وعرش استوا اوزره کبی پس نه وجهله اوصاف جسمانیه اکا نالایق اولور جواب اولدر که
اولا توصیف خدا توقیفیدر یعنی شارعک توصیف ایلمسنه موقوفدر ثانیا لسان شرعده واقع اولان اوصاف جسمانیه
متشابهاتندر پس بو کونه توصیف وتعریفدن موصوفک ذاتی صفات جسمانیه ایله متصف اولمق لازم کلمز زیرا
حضرت حقک جل شانه یدی واردر لکن کندی ذاتنه مناسب انسانده اولان ید کبی دکلدر وکذلک سمع وبصری
وسائر صفات علیه سی واردر پس بو توصیف مجسمه ومشبهه نک توصیف وتعریفندن واعتقادندن دوردر بو محلده
مذموم اولان انلرک اوصاف جسمانیه ایله توصیف قیلدقلریدر نته کم حضرت موسی شبانک بو کونه توصیف وذکرنی
رد ایدوب ذم ایلدی (انکار کردن موسی علیه السلام بر مناجات شبان) (مثنوی) دید موسی یک شبانی را براه* کو همی
کفت ای خدا وای اله* حضرت موسی علیه السلام یولده بر شبانی کوردی یعنی طور طاغنه کیدرکن یولده
بر چوبان کوردیکه اول چوبان ایدردی ای کریم وای اله بعض نسخه ده کو همی کفت ای کزینندهٔ اله واقع اولمشدر
بو تقدیر اوزره معنی اول چوبان دیردی ای بنده لری کزیده واصطفا ایلیجی اله (م ی) تو کجایی تا شوم من چاکرت* چارقت
دوزم کنم شانه سرت* سن قنده سن تا بن سنک چاکر وخدمتکارک اولم سنک چارقکی دیکم سنک باشکی طاره یم (م ی)
جامه ات شویم شپشهات کشم* شیر پیشت آورم ای محتشم* سنک قفتانکی یویم سنک بتلریکی اولدورم ای
محتشم سنک اوکوکه سوت کتورم (م ی) دستکت بوسم بمالم پایکت* وقت خواب آید بروبم جایکت* سنک الجککزکی
اویم سنک ایاجغکی اووم خواب وقتی که کله سنک جای وخوابکاهکی سوپرم وپاک ایدم (مثنوی) ای فدای تو
همه بزهای من* ای بیادت هی هی وهیهای من* ای بنم دوکلی کچیلرم سکا فدا اولسون ای خدا سنک یادکلده بنم

هی

هی هیم وهیهایم یعنی های وهوای ایلیوب فغان ایلدیکم سنک شوق ویادک واسطه سیله در (م ی) این نمط بیهوده می کفت
آن شبان* کفت موسی با کیست این ای فلان* اول چوبان بو اسلوب اوزره بیهوده وعبث سویلدی حضرت موسی
علیه السلام اکا ایتدی ای فلان چوبان بو سوزلر کیمه در (مثنوی) کفت با آن کس که مارا آفرید* این زمین وچرخ
ازو آمد پدید* شبان حضرت موسایه ایتدی اول کسه یه درکه بزی یراتدی بو زمین وآسمان اندن ظهوره کلدی (م ی)
کفت موسی های خیره سر شدی* خود مسلمان ناشده کافر شدی* حضرت موسی علیه السلام ایتدی های ای
شبان خیره سر ومجنون اولدک بعض نسخه ده بو مصرع کفت موسی های بس مدبر شدی واقع اولمشدر یعنی موسی
علیه السلام اکا ایتدی های زیاده مدبر اولدک خود مسلمان اولمامش ایکن کافر اولدک (مثنوی) این چه ژاژست
این چه کفرست وفشار* پنبهٔ اندر دهان خود فشار* بونه هرزه در بونه کفر درونه باطل هذیان سوزدر کندی
دهانکه بر پنبه صوق تا اغزک بو کونه سوزی سویلمیه (مثنوی) کند کفر تو جهانرا کنده کرد* کفر تو دیبای دین را
ژنده کرد* سنک کفرکک قبیح رایحه سی جهانی قوقمش ایلدی سنک کفرک دینک دیباسنی اسکی وپاره پاره ایلدی (م ی)
چارق وپاتابه لایق مر تراست* آفتابی را چنینها کی رواست* چارق وپاتابه سکا لایقدر پاتابه شول صارغیدرکه
آیاقدن دیزه دک صاررلر بر آفتاب عظیم الشانه بونک کبیلر نجین روا وسزادر (م ی) کر نبندی زین سخن تو حلق را*
آتشی آید بسوزد خلق را* بو سوزدن اکر سن کلو ودهانکی بغلمیه سن آسماندن بر آتش کلور وخلقی یقار (مثنوی
آتشی کر نامدست این دود چیست* جان سیه کشته روان مردود چیست* اکر سکا قهر الهی آتشی معنا
کلمدیسه بو دهانکدن ظهور ایلین دخان کفر وعصیاندر جانک سیاه اولمش روانک مردوددر یعنی بو ظاهرده
اولان کفر وعصیان وبیهوده هذیان باطنده اولان نار قهرک علامت ودخانی وجانک سیاه اولمه نک وروانک
مردود قالمه نک آثار ونشانیدر (مثنوی) کر همی دانی که یزدان داورست* ژاژ وکستاخی ترا چون باورست*
اکر بیلور ایسک که یزدان عادل حاکمدر هرزه وکستاخلق سکا نیجه لایقدر یعنی حضرت حقک اکر سن داور اولدیغن
بیلیدک آنک حقنده بو کونه کلمات سویلمکدن محکم حذر قیلیدک (مثنوی) دوستی بی خرد خود دشمنیست* حق
تعالی زینچنین خدمت غنیست* عقلسزک دوستلغی خود دشمنلکدر حق تعالی حضرتلری بو نجلین خدمتدن
غنیدر (مثنوی) با که می کویی تو این با عم وخال* جسم وحاجت در صفات ذو الجلال* بو سوزلری ای چوبان سن
کیمه دیرسن عم وخالکه می دیرسن جلال صاحبی اولان خدانک صفاتنده جسم وحاجت می دیرسن حضرت
ذو الجلال والاکرام اولان خدا خود احتیاج وجسمانیتدن منزهدر (مثنوی) شیر او نوشد که در نشو ونماست* چارق او
پوشد که او محتاج پاست* سودی اول کسه ایچر که نشو ونماده در چارقی اول کسه کیر که او پایه محتاجدر حضرت
حق خود بونلردن مستغنیدر (مثنوی) ور برای بنده است این کفت تو* انکه حق کفت او منست ومن خود او* انکه
کفت انی مرضت لم تعد* من شدم رنجور او تنها نشد* انکه بی یسمع وبی یبصر شده ست* در حق آن بنده این هم
بیهده ست* حضرت موسی صلوات الله علی نبینا وعلیه شبانه دیدیکه ای شبان بو سنک سوزلرک فرضا اکر بنده ایچون
ایسه اول بندهٔ خاصکه حضرت حق انک حقنده ایتدی اول بن درون خوداویم دیدی خلیفه مستخلفک عینی اولدیغنه
اشارتدر بو معنایه آیات واحادیثده دلائل قتی چوق واقع اولمش (کما قال الله تعالی فی حق نبیه ان الذین یبایعونک انما
یبایعون الله) (وقال ایضا من یطع الرسول فقد اطاع الله) (ولهذا قال الله تعالی وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی) (وقال
علیه السلام اشارة الی هذا المعنی من رأنی فقد رأی الحق) واول بنده در سکا دیدیکم که حق تعالی آنک شاننده (انی
مرضت لم تعدنی) دیدی یعنی اول الله دیدیکه بن خسته اولدم بنی عیادت ایتمدک بن رنجور اولدم اومریض تنها خسته
اولمدی (کما قال الله تعالی فی حدیثه القدسی یا ابن آدم مرضت) ای آدم اوغلی بن خسته اولدم فلم تعدنی بنی عیادت
ایلمدک (واستطعمتک فلم تطعمنی واستسقیتک فلم تسقنی) بن طعام استدم اطعام ایتمدک بن صو استدم اسقا ایتمدک
(قال یارب وکیف اعودک وانت رب العالمین قال الله تعالی اما علمت ان عبدی فلانا مرض فلم تعده اما علمت لو عدته
لوجدتنی عنده الی آخره) مشارقده مفصل حدیثدر وبوندن مقصود اولدرکه بی یسمع وبی یبصر مرتبه سنک
صاحبی اولشدر انک حقنده بیله بو کونه مقالات بیهوده در قنده قالدیکه حضرت حقک شان شریفنده اوله مشایخ
صوفیه بو مرتبه یه قرب نوافل دیرلر که نجین عبد بر موجب حدیث قدسی (لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی
احببته فاذا احببته کنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به ویده التی یبطش بها) بو حدیث شریفک تفسیری
بشنجی جلدده عارف وواصل سرخنده کاور قول خدمت نافله یه مداومت ایلسه بر مرتبه یه واصل اولور که جناب
حق اکا محبت ایدر اول وقتده که جناب حق عبدنه محبت ایلیه عبد حقه بر مرتبه تقرب ایلر که بلا حلول ولا اتحاد

جناب حق آ كا آلت مثابه سنده اولوب سمع حقله سامع وبصر حقله ناظر وقدرت حقله باطش وقوت حقله ماشى اولور
وولايت وكرامت مرتبه سن بولور پس بو مرتبه يه واصل اولان عبده بركسه اهانت ايلسه وبى ادبانه سوز سوبلسه
ظلمت جنانه ونزع ايمانه سبب اولور (كما قال الله تعالى من اهان لى وليا فقد بارزنى بالمحاربة وكما قال الشيخ الاكبر
قدس الله سره العزيز من جالس الصوفية وخالف ما يتحققون به نزع الله الايمان من قلبه (مثنوى) بى ادب كفتن
سخن باخاص حق * دل بميراند سيه دارد ورق * حق تعالينك خاص بنده سنه بى ادب وبى باك سوز سويلمك قلبى اولدرر
وورقى قاره ايلر يعنى دفتر عملى سياه ايلر (مثنوى) كر تو مردى را بخوانى فاطمه * كرچه يك جنسند مرد وزن همه *
اكر سن بر مرده فاطمه اوقويه سن اكرچه مرد وزن جميعا بر جنسدر زيرا جمله سى انساندر ومرد وزن حيوان ناطقلق
تعريفنك تحتنده داخلدر (مثنوى) قصد خون تو كند تا ممكنست * كرچه خوش خو وحليم وسا كنست * اول
فاطمه ديدكك كسه سنك خون وهلا ككه قصد ايلر مادامكه ممكندر اكرچه اول كسه خوش خو وحليم وسا كندر
مع هذا بنه بو نامله تسميه اولنمقدن اكا عار كلوب سكا خشم ايلر (مثنوى) فاطمه مدحست در حق زنان * مرد را
كويى بود زخم سنان * حال بوكه فاطمه زنلر حقنده مدحدر زيرا حضرت پيغمبر عليه السلامك دخترلرينك اسم
شريفيدر اما مرده فاطمه ديه سن اكا زخم سنان اولور روبو سوز آنك قلبنى مجروح قيلور (مثنوى) دست وپا در حق
ما استايشست * در حق پاكى حق آلايشست * پس اى چوبان دست وپا بزم حقمزده مدح وستايشدر زيرا بى دست
وپا اولمق عيب ونقصاندر اما حضرت خدانك پاككى حقنده آلايش وعيبدر اكر جارحه مراد اولورسه اما اكر
جارحه مراد اولمزسه عيب ونقصان دكل بلكه كمالدر زيرا حق تعالى حضرتلرى كندويى يد وقدم له توصيف
ايلمشدركه كتاب وسنتله ثابتدر (مثنوى) لم يلد لم يولد اورا لايقست * والد ومولود را اوخالقست * سورهٔ اخلاصه
اشارتدر (قل هو الله احد) بو سوره نك سبب نزولى بودركه بركون قريش حضرت پيغمبر عليه السلامه ديديلر (يا محمد
صف لنا ربك يعنى ربكى بزه وصف قيل كه نه يروند ايجره وكيمدن ميراث الدى وكيمدن طوغدى پس جناب بارى
بيورركه قل دى يا محمد بونلره هوشان بودركه (الله احد) الله بردر متوحد بالذات ومتفرد بالصفاتدر (الله الصمد) اى
السيد المصمود اليه فى الحوائج المستغنى بذاته وكل ما عداه محتاج اليه بو تقديرجه صمد قصد معناسنه اولوب مفعول
معناسى ويرباور يعنى الله مقصود اليه در ومحتاج اليه در جميع حوائجه وغنى بالذات ومستغن عن المخلوقاتدر ودائم
وباقى معناسنه ده اولور (لم يلد) كمسه يى طوغورمدى اول الله يهوديلر كه عزير بن الله ونصارى مسيح بن الله ديرلر
وبعض قوم الملائكة بنات الله ديرلر بويله ديدكلرى دفعدر (ولم يولد) وكمسه دن طوغمدى زيرا هر مولود محدثدر وجسمدر
اول الله قديمدر وجسمدن منزهدر (ولم يكن له كفوا احد) وهيچ براحدا كا مكافى ومماثل ومشاكل دكلدر جمال الدين
ساوجى بيوررلركه معطله ديرلركه بو عالمك صانعى يوقدر وفلاسفه صانعى واردر اما صفاتدن منزهدر ديرلر وثنويان
حقك شريكى واردر ديرلر ومشبهه خلقه بكزر جوارح واعضاسى واردر ديرلر ويهودى ونصارى زن وفرزند اثبات ايدرلر
پس بر مؤمن ديه كه هو تعطيل وزندقه دن برى اولور زيرا ضمير ذاته راجعدر والله ديه فلاسفه اعتقادندن برى اولور زيرا
لفظة الله اسم ذات ومستجمع جميع صفاتدر واحد ديه اعتقاد ثنويه دن برى اولور (والله الصمد) ديه اعتقاد
مشبهه دن برى اولور (ولم يلد ولم يولد) ديه ملت يهود ونصارى دن برى اولور (ولم يكن له كفوا احد) ديه اعتقاد مجوس
ومشركاندن برى اولور حضرت مولانا بو بيتى حضرت موسى عليه السلام اساندن تقرير بيوررلركه (لم يلد ولم يولد)
ديمكله توصيف ايلمك اول حضرته لايقدر ولد ومولودى اول خالقدر امدى حقك توصيفى توقيفيدر پس صاحب
شريعت حضرتلرى نيجه بيورديلرسه آكا كوره وصف قيلمق كرك وجناب حقه اويله تضرع ايتمك كرك والا جناب حقى
هركس ديلديكى اسمله توصيف ايتمك جائز دكلدر (مثنوى) هرچه جسم آمد ولادت وصف اوست * هرچه مولودست
او زين سوى جوست * هرنه كم جسم كلدى ولادت آنك وصفيدر هرنه كه مولوددر اول نهرلك بو طرفندندر كويا كم روح
انسانى برجوى كبيدر برجانبى ربوبيت برجانبى عبوديتدر هرنه كم مولود اولدى اول نهر روحك بو جانبندندر اول
ربوبيت طرفندن دكلدر (مثنوى) زانكه از كون وفسادست ومهين * حادثست ومحدثى خواهد يقين * اول
اجلدنكه اول جسم عالم كون وفساددندر خوار وحقيردر وحادثدر ويقين بودركه (لابد لكل حادث من محدث)
خواسنجه بر محدث قديم استركه اول احد وصمد (ولم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد) اوصافيله متصف اولان واجب
الوجوددر (مثنوى) كفت اى موسى دهانم دوختى * وز پشيمانى تو جانم سوختى * شبان چونكم حضرت موسى
عليه السلامدن بو كلماتى ايشتدى اكا ايتدى اى موسى بنم دهانم ديكدن وپشيمانلقدن سن بنم جانمى ياقدك (مثنوى)
جامه را بدريد واهى كرد تفت * سرنهاد اندر بيابانى ورفت * شبان درحال جامه سن يرتدى وحرارتله برآه ايتدى

بر بيابانه باش قودى وكيتدى (عتاب كردن حق تعالى با موسى عليه السلام بهر شبان (مثنوى) وحى آمد سوى موسى
از خدا * بندهٔ ما را ز ما كردى جدا) خداى تعاليدن موسى عليه السلامه وحى كلدى بويله دبوكه اى موسى بزم بنده مزى
بزدن جدا ايلدك (مثنوى) تو براى وصل كردن آمدى * يا براى فصل كردن آمدى * سن بنده لرمى بكا واصل ايلمكدن
اوترى كلدك ياخود فصل وجدادن اوترى كلدك بعض نسخه ده مصرع ثانى تا براى فصل كردن آمدى واقع
اولمشدر يعنى بنده لرمى بندن فصل وجدا ايلمك ايچون كلدك (مثنوى) تا توانى پا منه اندر فراق * ابغض الاشياء عندى
الطلاق * بو بيت جناب عزت اساندن موسى عليه السلامه خطابدر بيوررلركه يا موسى مادامكه قادرسن فراقده
آياق قومه اشيانك ابغض واقبحى بنم قتمده طلاقدر يعنى يا موسى قادر اولدقچه آياق قومه فراقه وشروع ايتمه افتراقه
زيرا ابغض اشيا بنم قتمده طلاق وفراقدر (كما قال عليه السلام ما خلق الله مباحا احب اليه من العتاق وما خلق الله
مباحا ابغض اليه من الطلاق (وكما روى مسلم عن ابى هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان ابليس يضع
عرشه على الماء ثم يبعث سراياه يفتنون الناس فادناهم اليه منزلة اعظمهم فتنة يجيء احدهم فيقول فعلت كذا وكذا
فيقول ما صنعت شيئا ثم يجيء احدهم فيقول ما تركت حتى فرقت بين امرء وبين امرأته فيدنيه منه فيقول نعم انت)
پس نعم معلوم اولديكه برنسنه كه شيطان قتنده زياده مقبول اوله الله قتنده بغايت مبغوض اولمق مقرردر (مثنوى
هر كسى را سيرتى بنهاده ام * هر كسى را اصطلاحى داده ام * هر بر كسه يه بر سيرت قومشم هم بر كسه يه
بر اصطلاح ويرمشم يعنى حضرت موسايه عتاب حضرت عزتدن بويله واقع اولديكه يا موسى هر بر كسه يه سيرت
خاص وضع ايلدم وهر بر كسه يه بر نوع اصطلاح ويردمكه بو اختلاف السنه واصطلاح دخى آيات عظيمه دن بر آيت
وارض وسمواتك خلقى ماتندى قدرت باهره دن بر قدرتدر (كما قال الله تعالى فى كلامه ومن آياته خلق السموات
والارض واختلاف السنتكم) اى اختلاف لغاتكم بان علم كل صنف لغته او اجناس اصطلاحكم بان علم كل قوم
اصطلاحهم فامن طائفة من العلماء والادباء والحكماء وغيرهم الا ولهم اصطلاح لا يعلمه الدخيل فيهم الا بتعريف من
اهله ولا مشاحة فى الاصطلاح (مثنوى) در حق او مدح ودر حق تو ذم * در حق او شهد ودر حق تو سم * ودخى
حضرت خدا اساندن حضرت موسايه خطابا واصطلاحده منازعت ايلمنلره ارشادا بيوررلركه آنك حقنده
واستعدادنده اول سوز مدحدر وسنك حقنده واستعدادنه نسبت ذمدر آنك حقنده شهد وسنك حقنده سمدر (مى)
ما برى از پاك وناپاكى همه * از كرانجانى وچالاكى همه * بز جميع پاك وناپاك كلكدن برى يز وجميع كرانجانلوقدن
وچالاكلكدن برى يز يعنى بن شول بارى امكه بريئم پاكلكدن وخلق بنى تنزيه وتقديس ايلمكدن ودخى
ناپاك وملوث اولمقدن وكران جانلك جان كرانلغندن وچست وچالاك اولنلرك چالاكلكندن دوكلى وكلى يا موسى
(مثنوى) من نكردم امر تا سودى كنم * بلكه تا بر بندكان جودى كنم * بن بنده لره طاعت وعبادته امر ايلدم
تا بر فائده ايدم بلكه بنده لره طاعت وعبادته امر ايلدم تا كم اول واسطه ايله بنده لرم اوزره بر جود واحسان ايدم
يعنى بن قوللره امر وتكليف ايلدم تا كم انلردن سود وفائده ايدم امر وتكليفى بنده لره جود ايليم انكيچون ايلدم
(وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون) ده كى لام علت وغرض حق ايچون دكلدر بلكه تقدير كلام (لنأمرهم
بالعبادة اوليكونوا عبادا لى وينتفعوا بعبادتهم لى) ديمكدر پس حق تعالينك جن وانسى كندى يه عبادت ايلمك
ايچون خلق ايتمسى كندويى استكمال ايچون دكل بلكه بنده لرينك اول عبادتله استكمال وانتفاعى ايچوندر اكر
عبادت ايلرسه كندى يه فائده وار اكر ايتمزسه كندى يه ضرر (مثنوى) هندوانرا اصطلاح هند مدح * سنديانرا
اصطلاح سند مدح) هنديلرك هند اصطلاحى خدانك مدحى خصوصنده مدحدر سنديلرك سند اصطلاحى خدانك
مدحى خصوصنده مدحدر (يعنى ان لكل قوم اصطلاحا لا يعلمه الا اهله) قولينك مصداقنجه هنديلره اصطلاح
هند مدحدر سنديلره اصطلاح سند مدحدر پس هنديلر زبان هند اوزره اللهه تضرع وعبادت ايلسه لر وسنديلر
لسان سندله شكر وثنا ومدحت قيلسه لر محصل باى لغات كانت بر لغتله آنى مادح وآكا ثناخوان اولسه لر شرعا
وعقلا ممنوع دكلدر اكرچه افضل كل لغات لغت عربيه در لكن بر كسه غير لغاتله دخى تكلم ايلسه آثم اولمز (كما
قال ابو الليث فى بستان العارفين ولو تكلم بغير العربية فانه يجوز ولا اثم عليه وعن النبى عليه السلام تكلم بالفارسية)
بو تكلم ضرورت اولمديغى وقتده در اما ضرورتده كندى بلديكى اوزره تكلم ايلمك بطريق الاولى در بو اجلدندركه
امام ابو حنيفه فارسيله نماز قيلمغى جائز كورمشدر (مثنوى) من نكردم پاك از تسبيحشان * پاك هم ايشان شوند
ودر فشان * قال صاحب النهاية معنى التسبيح التنزيه ومعنى سبحان الله اى انزه الله عن السوء تنزيها واصل التنزيه
التبعيد وتنزيه الله تبعيده عما لا يليق بشأنه من النقايص (پس (سبح اسم ربك الاعلى وسبحوه بكرة واصيلا) آيتلرينك

مقتضاسبحانه الله تبارك وتعالى بى تقديس وتنزيه ايلمك عبده واجب لكن بونى بويله بيلمك شرطدركه حق تعالى بزم
تقديس وتنزيهمزله منزه ومقدس دكلدر بلكه ازلا وابدا سبوح وقدوس اولدر نهاية مافى الباب بزآنى نقايص
وسوءدن تنزيه ايلمز كندى عقائدمزى تنزيه وتطهيردر بوخسه حاشا كه بز اللهى تنزيه وتطهير ايده وزواول مقدس
اولمى بزم تقديسمزله اوله پس بومعنايه اشارت ايدوب بيوررلركه ياموسى بن عبادمك تسبيح وتقديسندن مقدس
وپاك اولمم هم بوتسبيحدن انلر پاك ومقدس اولورلر ودرر تسبيحات وتهليلات نثار قيلورلر (مثنوى) مازبانرانكريم
وقال را * ماروانرابنكريم وحال را * بز لسانه باقمزز وقاله نظر قيلمزز بز روانه وحاله نظر قيلورز (مثنوى) ناظر قلبيم
وكرخاشع بود * كرچه كفت لفظ ناخاضع بود * قلبه نظر ايدرز يعنى بز اكر اول قلب خاشع وخائف اوله اكرچه تلفظ ايتديكى
سوزناخاضع اوله يعنى ناظر قلبمزا كر بر قلب خاشع اوله بزم نظرمز اول خشوعه در فرضا اكرچه كفت لفظى
بى خضوع ايسه ده (كما اخبر رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله قال ان الله لا ينظر الى صوركم ولا الى اعمالكم
وفى رواية ولا الى اقوالكم بل ينظر الى قلوبكم ونياتكم) خشوع وخضوع تواضعه ديرلر لكن خشوع اكثر صوتده
وبصرده اولان تواضعده استعمال اولنور وخضوع بدنده وقلبده استعمال اولنور (مثنوى) زانكه دل جوهر بود
كفتن عرض * پس طفيل آمد عرض جوهر غرض * زيرا كه قلب جوهر سوز عرضدر پس عرض طفيل وتابع
وجوهر غرض ومقصود كلدى يعنى اول اجلدن ناظر قلبز كه قلب جوهردر ومقصود اولدر وسويلمك عرضدر
پس عرض طفيل وتابع كلدى وجوهر مقصود اولدى (بيت) لفظ اكر راست بود يا كژ * هيچ قايرمز بزه معنى كرك
ديديكى روشنى دده نك بو معنايه كوره در (مثنوى) چند ازين الفاظ واضمار ومجاز * سوز خواهم سوز باآن سوز
ساز * نيجه بر بو الفاظ واضمار ومجازدن سويلمك وعبارات واستعاراته نظر ايلمك سوز استرم سوز استرم اول
سوزله دوزل وآنكله الفت قيل كه مطلقا الفاظ وعباراتده تكلف ايلمك وبى سوز تصنعله سوز سويلمك شرعا منهيدر
(كما قال عليه السلام ابغضكم لى يوم القيمة وابعدكم منى الثرثارون المتشدقون المتفيهقون الثرثار المتكثر من الكلام
المتشدق المتكلف فيه المتفيهق المتوسع فى الكلام) يعنى آغزين طولدروب سويلمك (مثنوى) آتشى ازعشق درجان
برفروز * سر بسر فكر وعبارت رابسوز * اى بخره قيل وقال عشق الهيدن جان وبالكده بر آتش اوزره اشتغال ايله
سر بسر فكر وعباراتى ياق ودواعىء قيل وقاله عداوت قيل زيرا انفسك بو اظهار بلاغت وفصاحتدن غرضى ريا
وسمعه در (كما قال ابن الفارض (بيت) وعاد دواعى القيل والقال وانجمن) عوادى دعاوصدقها قصد سمعة) وعن
ابن مسعود رضى الله عنه قال عليه السلام دع قيل وقال وكثرة السؤال) پس حضرت حق ينه موسى عليه السلامه
خطاب ايدوب بيوردى كه (م ى) موسيا آداب دانان ديكرند * سوخته جان وروانان ديكرند * اى موسى بنم قوللرمدن
آداب بيليجيلر غيرى كروهدر سوخته جان وروان بر آخر كروهدر (مثنوى) عاشقانراهر نفس سوزيدنيست *
برده ويران خراج وعشر نيست * عاشقلره هر نفس يانمقلق واردر عشق آتشنه ويران كوى اوزره خراج وعشر يوقدر
يعنى خراب اولمش عاشقدن مراعات آداب مراد اولمزكه (اذاتمت المحبة سقطت شروط الآداب) دينلمشدر (مثنوى)
كر خطا كويد ورا خاطى مكو * كربود پر خون شهيد اورا مشو * اكر بحسب الظاهر خطا سويلرسه آكا خطا ايديجى
ديمه كه بحسب المعنى اول اطوع خلق اللهدر اكر پر خون اوله شهيدلرى يومه يعنى عاشق اولان كمسه بى بر شىء كه
معيب وملوث قيلسه اول معيب وملوث اولان شيئلرله عاشق پر اولسه اول شهيد تيغ محبتدر آنى اول عقلايه كراهت
وخباثت وير عيوبدن يومه زيرا عقلايه نسبتله اول عيب وناپاكلكدر ولكن عشاقه نسبتله عين پاكلكدر
(مثنوى) خون شهيدانرازآب اوليترست * اين خطا ازصد صواب اوليترست * شهيدلره خون آبدن اولى ركدن
بوخطا كه عشاقدن صادر اولور يوز صوابدن اولى ركدر (كما قال عليه السلام اذا احب الله عبدا لم يضره ذنبه (مثنوى
دردرون كعبه رسم قبله نيست * چه غم ازغواص راپاچيله نيست * كعبه نك ايچنه قبله نك رسم واعتبارى
يوقدر هر نه جانبه بركسه انده توجه ايلسه جائزدر اما خارج كعبه ده اولنلرا كا متوجه اولمق واجبدر پس عشاق
الهى كعبهء حقيقته واصل اولنلردر بر مقتضاى) فاينما تولوا فثم وجه الله) هر نه حاله كه توجه ايده لر انده وجه خدايى
مشاهده قيلنلردر بونلرك نتنده رسم وعادت قيدى يوقدر بلكه ملامت وفضاحت اوزره اولمق شانلرندندر
كما قال ابن الفارض (بيت) وخلعى عذارى فيك فرضى وان ابى * اقترابى قومى والخلاعة سنتى * وليسوا بقومى
ما استعابوا تهتكى * فابدوا قلا واستحسنوا فيك جفوتى) واهلى فى دين الهوا اهله وقد) رضوا بعثارى واستطابوا فضيحتى
رسوم وعادت وآداب واركان ورعايت عشاقه نسبتله اياق باغى وبالدر طولاغى كبيدر اكر غواص اولنلره
پاچيله اولمزسه نه غم واردركه انلره لازم اولان آلت دكلدر بلكه خشكستانده تك وپو ايدنلر ايچون لازم ولابدر پاچيله

جنبر جبو غيدركه قاروقتنده اياق قاره باتمسون ديو اياغه كيرلر (مثنوى) توزسرمستان قلاووزى مجو *
جامه چاكانرا چه فرمايى رفو * سن سرمستلردن قلاووزلق استمه زيرا آنلر كنديلرنى تدارك ايتمكه قادر دكللردر
قلاووزلق خود صاحب عقل اولنلردن اولور جامه چاكره يامه نه بيوررسن يعنى سن سرمستان اولنلردن وبوادىء
محبتده حيران ووالهان قالنلردن پيشوالق ديلمه ومقتدالق طلب ايلمه كه ادب واركان كوزتمك وفضاحت وملامتدن
حذر ايتمك عقلايه لايقدر عاشقلركه جامهء عقل وادراكى چاك ايدنلردر جامه چاك ايدنلره نيچون پاره دوزلك ويامه
دككلك بيوررسن عشق الهى ديوانه لرى خود جامه دوزلغه قادر دكللردر زيرا جامه لرنى دكل بلكه كنديلرنى چاك
ايديجيلردر تدبير وتدارك هوشمندلرك حاليدر ديوانه لر تدبير وتداركدن بريلردر (مثنوى) ملت عشق ازهمه
دينها جداست * عاشقانرا مذهب وملت خداست * لعل را كرمهر نبود باك نيست * عشق در درياى غم غمناك
نيست * عشق كه افراط محبته ديرلر عشقك ملتى يعنى دينى دوكلى اديانلردن جدادر انكچون كه تكاليف دينيه بالكليه
عقل اوزره مبتنى اولمشدر وعاشق محكوم عقل دكلدر بلكه محكوم عشق واسير افراط محبتدر پس عاشقك دينى جميع
دينلردن جدا اولدى وجه آخر عاشق معشوقدن غيريى بيلمز ومحبوبندن آخر بر محبوب مشاهده قيلمز بلكه
كنديوى دخى كورمز عاشقلغى ومعشوقلغى بر امر اعتبارى وبو ايكيسنى مظهرين بارى كورر بو تقديرجه دخى
ملت عشق جميع دينلردن جدا اولوركه دوكلى اديان كثرت ومغايرت اهلى ايچون وضع الهيدر عاشقلرك مذهب
وملتى خدادر يعنى عاشقلرك محل ذهاب وسلوكى وملتى خدادر عاشقلر كاه سير فى الله ايدرلر وكاهى سير مع الله ايدوب
وهو معكم اينما كنتم) فحواسنجه هر نه حالده كه كتسه لر آنكله كيدرلر پس خدادن غيرى كورمزلر وخدادن غيريى بيلمزلر
مذهبده وذهابده وذاهبده آنى كوررلر ملتده ودينده ومطلوب وطالبده انى مشاهده قيلورلر پس غير قالميجق
عاشقلرك مذهب وملتى خدا اولور وبونلر غير وسوى زحمتندن نجات بولورلر لعله اكر مهر ونشان اولميه باك دكلدر
بوهم وجهدر لعلك اكر مهر ونشانى اولميه باك وخوف يوقدر يعنى عشاق الهى تبديل وجود بشريه ايتمكله لعل
كبى اولمشدر لعلك اوزرنده شكل مهر اولمق واروا اولمق وارا كر لعلك اوزرنده شكل مهر اولورسه كه مراد اول مهردن
رسوم شرعيه وآداب مرعيه در (نور على نور) اولوروا كر لعلك اوزرنده مهر اولمزسه يعنى عاشق رسوم شرعيه وآداب
مرعيه ايله متسم ومرتسم اولمزسه باك يوقدر زيرا عشق غم والم درياسندن غمناك والمناك دكلدر يعنى عاشق اولدركه
آنك قتنده لطف وقهر وجمال وجلال برابر اوله فرضى معشوق آنى درياى غمه صالسه غمناك اولمز زيرا عاشقك
شانى بوغم وشادى مرتبه سندن برتر وعاليتردر عقل بونلرك اسرارنى ادراك ايلمكده كور وكردر (وحى آمدن بموسى
عليه السلام درعذران شبان (مثنوى) بعدازان درسر موسى حق نهفت * رازهايى كفت كان نايد بكفت * بردل
موسى سخنها ريختند * ديدن وكفتن بهم آميختند * اندنصكره حضرت حق موسانك سرنده نهانى شول رازلرى
سويلديكه اول رازلر كفت وبيانه كلمز يعنى عشاقك حالنى ومرتبه سنى حضرت موسايه اعلام ايدندنصكره حق تعالى
حضرت موسانك سرنه خفيه رازلر وسرلر سويلديكه اول لسانه كلمز وعلم لدن بو عقله صغمز حضرت موسانك قلبى
اوزره سوزلر دوكديلر كورمكى وسويلمكى برى برينه قارشدرديلر يعنى حضرت موسانك قلبنه خفيه سوزلر دوكديلر
ومشاهده ايله مكالمه يى بريره جمع قيلديلر مرادبو اسرارك حقيقتنى هم وحى ايله بلدرديلر وهم آنى مشاهده قيلديلر
ديمك اولور (مثنوى) چند بيخود كشت وچند آمد بخود * چند پريد از ازل سوى ابد * نيجه دفعه بيخود اولدى ونيجه
دفعه كنديسنه كلدى نيجه كره ازلدن ابد جانبنه اوچدى يعنى نيجه كره محو اولدى ونيجه كره صحوه كلدى ونيجه كره
ازلدن ابد جانبنه پران قيلدى يعنى بدايت ونهايتى اولميان جناب حق جانبنه طائر اولدى وهر شيئك اول وآخرنى
مرجع ومصيرنى بيلدى واسرار واعيانه عالم اولدى وظهورات الهيه يى مشاهده قيلدى (مثنوى) بعد ازين
كرشرح كويم ابلهيست * زانكه شرح اين وراى آكهيست * بوندنصكره اكر شرح سويليم ابلهلكدر زيرا بو رازلرك
شرحى آكاهلغك وراسيدر يعنى بونك شرحى آكاهلغك فوقنده در (كما قال ابن الفارض (بيت) فثم وراء العقل علم يدق
عن * مدارك غايات العقول السليمة (مثنوى) ور بكويم عقلهارا بركند * ور نويسم بس قلمها بشكند * واكر اول
رازلرى سويليم عقللرى قوپرر يعنى عقل آنى استماع ايتدكدن ديوانه اولوروا كر يازم چوق قلملرى صر (مثنوى)
چونكه موسى اين عتاب از حق شنيد * در بيابان در پى چوپان دويد * بر نشان پاى آن سركشته راند * كرد ازراه
بيابان برفشاند) كام پاى مردم شوريده خود) هم زكام ديكران پيدا بود) چونكم حضرت موسى جناب حقدن شبان
حقنده بوعتابى اشتدى بيابانده چوبانك اردنجه يلدى اول شراب عشقله مست وسركشته اولمش چوبانك
اياغنك نشانى اوزره سوردى راه بياباندن توزلر سلكدى يعنى جست وجوده زياده سرعت ايلدى بعض نسخه ده

بومصرع كرد از پرۀ بيابان برفشاند واقع اولمشدر يعنى بيابانك پره سندن غبار سلكدى يعنى زياده استعجال
ايتديكندن سراسيمه وار پره لره طوقنوب كيدردى پره درخت كبى برذراع مقدارى اوزون براوتك اسميدر ديوانه
مردلك آياغنك آديمى خود هم غيرلرك آديمندن ظاهر وپيدا اولور يعنى مردم شوريده نك آياغنك ايزى واثرى خود هم
غيرلرك آياغنك ايزندن پيدا تراولور پس اول شوريده نك روشى بساط شط اوزره اولان فرزك ميمنه وميسره لعب
وبازيسنه تشبيه ايدوب وشطار طريقت وشوريدكان عشق ومحبتك معنا اولان سير وسلوكنه على سبيل الكنايه
اشارت قيلوب بيوررلر (مثنوى) يك قدم چون رخ زبالا تانشيب * يك قدم چون پيل رفته بروريب * اول
شوريده نك روشى مثلا بساط شطرنجده فرز روشى كبى ايدى برقدم رخ كبى مرتبۀ اعلادن الچغه كتمش وبرقدم فيل
كبى وريب واكرى كتمش روندكان طريق الهى الات شطرنج كبى مختلفة الحركاتدر عباد وزهاد مانند بيدق حركته اذن
اولدقده يمينه ويساره ويا امامه انجق برمرتبه قطع ايدرلر يا ابرار واخبار كه طريق مستطيله صاحبلريدر رخ كبى
ويا فيل كبى يمينه وشماله نيجه مراتب ومقامات سير ايدر واما فرزانۀ عشق اولان اصحاب شوق فرزين كبيدركاه
بالادن نشيب وكاه اسفلادن اعلايه وكاه يمينه وكاه يساره وكاهى برعكس وكاه مطرد وكاه مختلف وكاه راست وكاه
وريب اوزه كيدرلر وفاعل حقيقى هرنه كونه اقتضا ايدرسه اويله ايدرلر نته كم شبانك احوال مختلفه سى كبى جملۀ احوال
مختلفه سندن برى دخى بوايديكه (مثنوى) كاه چون موجى برافرازان علم * كاه چون ماهى روانه برشكم * كاه
دريادن قالقمش برموج كبى علم تعين بلند ايديجى اولديغى حالده كتمش يعنى بوقشه چيقوب كتمش كاهى ماهى
كبى قارنى اوزره يوريجى اولمش ايدى نته كم مستغرق بحر وحدت اولان عشاق روشى بوكونه دركاه اولورلركه درياى
وحدتدن حاصل اولان تعينلرى موجى بلند وعالى اولديغى حالده كيدرلر وكاهى مانند ماهى بحر عشق الهى ايچره
مشيا على الهام لا مشيا على الاقدام) سباحت وغواصلق ايدرلر (مثنوى) كاه برخاكى نوشته حال خود * همچو
رماليكه رملى برزند * كاهى كنديننك حالنى برخاك اوزره يازمش ايدى شول رمال كبى كه بررمل اورر يعنى كاه اولديكه
خاك اوزره يازدى كندى حالنى شول بررمال كبى كه رمل اوزره نقش اورر نته كم عشاق الهى كندى حاللرنى بو عالم خاكه
يازب كتديلر واثرلرينه كيدنلر وآثارلرينى تتبع ايدنلر آثارلرندن اسرارلرينه وكفتارلرندن مشار محبت كردارلرينه
مطلع اولورلر واثردن مؤثره استدلال قيلورلر مثلا حضرت مثنوى يى وغزليات ورباعيات مولوى يى تتبع ايلين
عاشق اول حضرتك مشرب سعادتنى ومذهب بادولتنى معلوم ايدينور كذلك غيرلرك دخى بوكه كوره (مثنوى)
عاقبت دريافت اورا وبديد * كفت مژده ده كه دستورى رسيد * والحاصل حضرت موسى صلوات الله على نبينا وعليه
من طلب وجد وجد) خواسته عاقبت چوبانى بولدى وكوردى وآگاه ديديكه مژده وير اى شبان كه حقدن سكادستور
يتشدى (مثنوى) هيچ ادابى وترتيبى مجو * هرچه مى خواهد دل تنكت بكو * هيچ آداب وترتيب استمه سنك تنك
كوكلك هرنه استرسه آنى سويله (مثنوى) كفر تو دينست ودينت نور جان * ايمنى وزتو جهانى در امان * زيرا سنك
كفرلك دينددر وسنك دينك جانك نوريدر يعنى سنك كفرلك دين ودينك نور جاندر اى سن عذاب خدادن وسندن
جهانه منسوب اولنلر امانده درلر يعنى سنك حرمتك ايچون اهل جهان دخى عذاب خدادن امانده درلر (مثنوى
اى معاف يفعل الله ما يشا * روزبان را بى محابا بركشا * اى يفعل الله ما يشاءه مظهر ومنك معاف ومسلمى وار لسانى
لاابالى وار قايرمقسز فتح ايله وهرنه ديلرسك سويله اكثر اهل سنت يفعل الله ما يشاء معناسنه مقر ايكن بركمسه بو يله
عقلدن وشرعدن خارج وضع ايلسه مع هذا بنه مقبول حق اولسه وجناب حق آنى عفو قيلسه قصور معرفتلرى
اولديغندن انكار ايدرلر وسمت اعتزاله كيدرلر قياس ايدرلركه كار حق برمقتضاى عقل اوله حال بوكه لازم دكلدر
مقتضاى عقل اوزره اوله بلكه (فعال لما يريد) در ودخى (لا يسئل عما يفعل) در (والله اعلم (مثنوى) كفت
اى موسى ازان بكذشته ام * من كنون در خون دل آغشته ام * من زسدرۀ منتهى بكذشته ام * صدهزاران ساله
زان سورفته ام * شبان موسى عليه السلامه جواب وبروب ديديكه اى موسى اول عالم جذبه دن ومرتبه سكردن
كچمشم اول سوزلر جذبه حالنده ايدى بن شمدى كوكل قاننه قارشمشم وبولاشمشم مرادم مرتبۀ فنا واضمحلال ايرشدم
ديمك اولور بن جذبۀ الهى سببيله سدرة المنتهى دن كچمشم يعنى بن شمدى سدرة المنتهى دن اوته كچدم سدره نيق
ديدكارى يمشك آغاجيدر وسدرة المنتهى فوق سماء سابعده برمرتبه دركه جنت المأوى آنك قتنده در ومقام
حضرت جبرئيلدر علوم واعمال خلايق انجق اكا دك واصل اولوب وانده نهايت بولديغيچون سدرة المنتهى ديندى
وعقول ونفوس خلايق انك تحتنده اولديغيچون الله اعلم سدره يه تشبيه اولندى وواصل حق اولان عشاق الهى
مرتبه يوتندن سدرة المنتهى دن ايلرو كچمشلردر وبلا واسطه دست حقدن شراب عشق ومحبتى ايچمشلردر انكيچون

چوبان

چوبان لسانندن بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر شبان ديديكه اى موسى علوم خلايقك وعقول ناسك نهايت
بولديغى سدرة المنتهى مرتبه سندن كچدم واول جانبدن نيجه يوزبيك ييل كتمشم يعنى صدهزاران سال تقديرا اندن
ايلرو كتدم ووصلت حضرت محبوبه يتدمكه انك وصلتى مرتبه سى عقول ادراكدن برتردر (مثنوى) تازيانه برزدى
اسبم بجست * كنبدى كردوز كردون بركذشت * اى موسى تازيانه اوردك بنم اسبم دوندى بركره قالقدى وفلكدن
كچدى يعنى ياموسى تازيانۀ ارشاد ونصيحتى اسب روحمه اوردك تأديب ايلدك ورو حم اسبى درحال دوندى صچره مق
ايتدى وكردوندن اوته كتدى (مثنوى) محرم ناسوت ما لاهوت باد * آفرين بردست وبربازوت باد) بزم ناسوتمز محرمى
لاهوت اولدى سنك دستك اوزره وسنك بازولك اوزره تحسين اولسون كه سنك برزبانك سببيله بو مرتبه يه ايرشدم ناسوت
عالم انسانيته ولاهوت عالم الهيته ديرلر يعنى جناب الوهيت انسانيتمزه محرم اولدى وانده اسما وصفاتيله ظهور
قيلدى ديمك اولور بو وصلت سنك همت وقوتكله حاصل اولدى ديمكى اشعار قيلور ودخى ديديكه ياموسى (مثنوى)
حال من اكنون برون از كفتنست * اين چه مى كويم نه احوال منست * بنم حالم الان سويلمكدن خارجدر بونى كه
ديرم بنم احوالم دكلدر (مثنوى) نقش مى بينى كه در آينه ايست * نقش تست آن نقش آن آينه نيست * دم كه
مردنايى اندرناى كرد * درخور نايست نى درخورد مرد * پس كندويى آينه يه وكنديده ظهور ايلين اوصاف
واسرارى آينه ده مرئى اولان صورته تشبيه ايدوب ونبى وولينك معنى لى مع الله وقتنده اتحادلرينه اشارت قيلوب
بيوررلركه اى موسى مثلا برنقش كوررسن كه آينه ده دريا خود آينه ايچره طوردى اول آينه ده كورديكك نقش
سنك نقشكدركه آينه ده منعكس اولمشدر اول نقش آينه نك نقشى دكلدر بعض نسخه ده در آينه نيست واقع
اولمشدر بو تقديرا اوزره معنى سنك نقشكدر اول نقش آينه نك دخى دكلدر ديمك اولور يعنى بالكليه
وجود زنكارندن آينه كبى صاف اولدم وفانى فى الله اولمغله ولايت مرتبه سن بولدم پس هرنقش وصورتكه بندن
ولايت وكرامتدن وحكمت ومعرفتدن وبونلردن غيرى اولان سيرت وخصلتدن كوررسن اول نقشكدركه سن رسول
حضرت حق وخليفۀ وجود مطلقسن واول نقش وصورت بنم آينۀ وجودمده دكلدر بن فانيم وصورفيوضاتكه
مرآت صافيم مثلا بنكه نى كبى ام وسن نايى كبى سن شول دم كه مردنايى ناى ايچره ايلدى وناى خالى دروناول دم
واسطه سيله سوزه كلوب سويلدى نايك درخورديدر اول مردلك درخوردى دكل ميدر هرنه مرتبه ناى خاليدر
اندن نغمات والحان صدور وظهور ايلسه اول مردنا يينك درناى آكا برآلت ملاحظه در پس بندن هرنه كونه
كلام وپيام صدور ايلرسه اى موسى سنكدر وآينۀ وجودمده مرئى اولان نقوش معنوى جنابككدر كذلك
هر ولى كندو نبى سنه بو يله دركه اول ولى قنغى نبينك قدمنده ايسه اول ولينك آينۀ وجودنده كورينن نقوش كرامات
وولايات اول پيغمبركدر وآنك ناى جسدندن ظهوره كلان اصوات ونغمات متبوع ومقتداسى اولان رسولكدر
پس اولياى محمديه يى بو يله بيل وانلردن ظهور ايدنى اول حضرتدن مشاهده قيل (والله اعلم) بو مصرع استفهام
اولمق اوزره شرح اولنديكه محله اسب اولان بودر اكر استفهام معناسى ويرلميوب اول نفس نايك لايقيدرنايى مردك
لايق دكلدر دينورسه محله مناسب اولميوب معنايه خلل كلور وسياق وسباقه مخالف اولور فليتأمل (مثنوى)
هان وهان كر حمد كويى كر سپاس * همچو نافرجام آن چوبان شناس * آگاه اول آگاه اول اى حامد اولان
وثنا وسپاس قيلان كمسنه اكر الهه حمد سويليه سن مع هذا ينه اول شبانك نافرجامى وناسزا شناسى كبى اكله وبيل
(مثنوى) حمد تو نسبت بدان كر بهترست * ليك آن نسبت بحق هم ابترست * اول شبانه نسبت سنك حمد وثنالك
اكرچه ايوركدر يعنى اكرچه سنك حمد وثنالك اول چوبانه نسبت اولنسه اكا نسبت بهتردر ليكن حضرت حقه
نسبتله اول هم ابتر وبى فردر (ولهذا قال عليه السلام لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك سبحانك
ما ذكرناك حق ذكرك يا مذكور (مثنوى) چند كويى چون غطا برداشتند * كين نه بودست انكه مى پنداشتند
نيجه برحامد وذاكر وثناخوان وشاكر ديرسن چونكم يوم قيامتده پرده يى اورتولقدن قالديره لر ورفع حجاب
ايده لركه بو اولمشدر اول نسنه كه خلق ظن ايلديلر (كما قال الله تعالى وبدالهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون)
مثلا چوق كمسه كنديلرى جناب حقه حامد وذاكر ونيجه سى دخى ثناخوان وشاكر ظن ايدرلردى ونيجه سى
دخى كنديلرى عابد وزاهد وعارف مشاهده زعم ايدرلردى رزقيامتده (يوم تبلى السرائر) وقتنده بونلره الله دن
ظاهر اوله اول شئ كه آنى ظن ايلمزدى (مثنوى) اين قبول ذكر تو از رحمتست * چون صلوة مستحاضه رخصتست
بوسنك ذكركك قبولى حضرت خدانك رحمتندندر يعنى اى ذاكر بوسنك ذكركك مقبول اولمسى قبوله مستحق
اولديغندن اوترى دكلدر بلكه بوسنك ذكركك قبولى رحمت الهيه دندر مستحاضه اولان خاتوننك صلاتى كبى

مختصار خصتدر (قال صاحب النهاية الاستحاضة ان يستمر بالمرأة خروج الدم بعد ايام حيضها المعتاد) مستحاضه
شول خاتونه دیرلر که معتاد اولان حیضنک ایامندن صکره دمنک خروجی مستمر اوله بو حالتده صلاتی ترک ایلمز وبو دم
مانع صلاة اولمز پس مع عدم طهارتها مستحاضه نک صلاتی جائزدر وحقنده رخصت واردر آنک صلاتینک جائزه
اولمسی کندینک طاهر اولمسی اعتباریله دکلدر بلکه رخصت شرعیه در (مثنوی) در نماز او بیالود ست خون
ذکر تو آلودهٔ تشبیه وچون * اول مستحاضه نک نمازنده قان بولشمشدر سنک ذکرک تشبیه وظن وچون وچرایه
بولشمشدر یعنی اول مستحاضه اولان خاتونک نمازنه خون آلوده درمرادمذکور اولان اللهی کمال تنزیهه قادر
اوله میوب عقلکله اعتقاد کده آنی برشیئه تشبیه ایدرلرذکر ایدرسن وآکا معرفتک اولمدیغندن نیجه در دیمکله
ذکرینی آلوده ایدرسن دیمک اولور (مثنوی) خون پلید ست وبآبی می رود * لیک باطن را نجاستها بود * خون پلیددر
اما برصو ایله کیدر یعنی خون اگرچه پلید وناپاک کدر وجزئی صو ایله کیدر لیکن باطنک نجاستلری واردر وساوس
شیطانیه واخلاق ذمیمه کبی که اول آب ایله کیتمز اللهک لطفی آبندن غیری ایله نته کم بیوررلر (مثنوی) کان بغیر لطف
آب کردکار * کم نکردد از درون مرد کار * که اول درونی نجاستلر حضرت کردکارک لطفی آبندن غیری ایله عمل ایدیجی
مردک درونندن ناقص اولمز اکرکم کاف فارسینک ضمه سیله اولورسه معنی مرد کارک دروننده اول نجاستلر محو ونابدا
اولمز وطهارت بولمز دیمک اولور (النجاسة علی اربعة انواع کما ان الطهارة علی اربعة انواع نجاسة الظاهر طهارتها
بالماء ونجاسة النفس بالخطایا والمعاصی وطهارتها بالتوبة والانابة ونجاسة الاخلاق بالاوصاف الردیة
وطهارتها بالاخلاق الفاضلة والاوصاف المرضیة ونجاسة السروهی الشرک والجهالة وقلة المعرفة طهارتها
بالتوحید والعلم وکثرة المعرفة) بجن حق تعالینک برنده یه لطفی اولیجق انواع طهارتی آکا میسر ایدوب انواع
نجاستدن آنی پاک ایلر (مثنوی) در سجودت کاش رو کردانیی * معنی سبحان ربی دانیی * ای مصلی کاشکی
سجودنده یوزنی دوندیرید‌ک وسبحان ربی الاعلانک معناسنی بلیدک بو معناده جائزدرکه کاشکی یوزک دوندیریدک
سجودکده اولان سبحان ربی الاعلانک معناسنی بلیدک سبحان ربی الاعلانک معناسی اسبح ربی الاعلی تسبیحا
عما لا یلیق بشأنه) دیمکدر یعنی بن اعلی وشانی جمله دن ارفع اولان مالک وسیدمی تنزیه ایتمکله تنزیه ایدرم شانته
لایق اولمین شیلردن پس وجودله اولان سجودک وتشبیه وچونله اولان ذکر وصلاتک دخی انک شانته لایق اولمین
شیلردندر لازم کلدیکه آنی صلوة وسجودکدن تنزیه ایلیه سن بلکه تنزیهکدن بیله تنزیه ایلیه سن وسجود وجودنی
آکا لایق کورمیوب بونی سویلیه سن (مثنوی) کای سجودم چون وجودم ناسزا * مر بدی را تو نکویی ده جزا *
که ای بنم ربم هم سجودم بنم وجودم کبی ناسزادر یعنی سکا لایق دکلدر تحقیقا کمالکدن ایلکی جزا ویرکالک
مقابله سنده ایلکی جزا ویرمک حضرت حقک شانندن عجب دکلدر بلکه بو صفت آنک مخلوقاتنده بیله بولنور
(مثنوی) این زمین از حلم حق دارد اثر * تا نجاست برد وکلها داد بر * جمله دن بری بو زمینی کورکه حلم حقدن اثر طوتر
تا کم نجاستی کیدردی وانک مقابله سنه کللر بر ویردی یعنی زمین نجاستی ایلتدی وکللر حاصل ویردی (مثنوی
تا بپوشد او پلیدیهای ما * در عوض بر روید ازوی غنچها * تا اول زمین اورتوبرتم پلیدلکلریمزی ونجسلریمزی
اول قباحتلر عوضنده اندن برملاحت غنچه لر بتر کذلک صوفی خاکی طبیعی دخی مشایخ زمینه تشبیه ایدوب
دیمشلردرکه (الصوفی کالارض یطرح علیها کل قبیح ولا یخرج منها الا ملیح (م ی) پس چو کافر دید کو در داد وجود
کمتر وبی مایه تر از خاک بود * پس کافرلر حقیقت حاله واقف اولدقلرنده کوره لرکه اول کافر دادو جودده یعنی
عدل وسخاده ویاخود عطا وبخشنده خاکدن ناقصرلک وما یه سزرلک اولدی (مثنوی) از وجود او کل ومیوه نرست
جز فساد جمله پاکیها نجست * انک وجودندن کل ومیوه بتمدی جمیع پاککلرک فسادندن غیری استمدی یعنی
اول کافرک وجودنده کل ایمان ومیوهٔ عرفان وایقان بتمدی جمله پاککلرک فسادندن غیری شیء دیلمدی (مثنوی)
کفت واپس رفته ام من در ذهاب * حسرتا یا لیتنی کنت تراب * اول حینده دیه که من حیث المعنی بن ذهاب ورو شده
کیرواردیمه کتمشم حسرتا نه اولیدی بن خاک اولیدم یعنی ای حسرت وندامت کل که سنک وقتکدر نولیدی بن دنیاده
تراب اولیدم که ترابک مرتبه سی بنم مرتبه مدن عالیتردرکه اول خبیثلری پاک ایلدی وبن پاک اولان عقل وفکر وروحی
کفر ومعصیتله ناپاک ایلدم دیه وتراب اولمغی تمنی ایدوب حسرت ایده (م ی) کاش از خاکی سفر نکزیده می * همچو خاکی
دانهٔ می چیده می * کافر بوکونه تمنی ایدوب دیه که کاشکی خاکه منسوب اولان منزله ومرتبه دن سفر اختیار
ایلمییدم خاک کبی دانه یی دوشوریدم وآنی تربیه قیلوب بندن ظهوره کلیدی ودخی بکا نافع برعمل اولیدی (مثنوی
چون سفر کردم مرا راه آزمود * زین سفر کردن ره آوردم چه بود * چونکم سفر ایلدم یول بنی امتحان ایلدی بو سفر

ایلمکدن بنم یول ارمغانم نه اولدی یعنی چونکم مرتبهٔ خاکیدن سفر ایلدم مرتبهٔ نباته کلدم وانده نیجه نشو ونما
بولدم بعده مرتبهٔ حیوانه کلوب انده دخی جسم حساس ومتحرک بالارادة اولدم بعده مرتبهٔ انسانیته کلوب
حیوان ناطق اولدم وبنی یول بوکونه صنه دی وامتحان ایلدی بو سفرا یتمکلکدن بنم ره آوردم یعنی ارمغم وزادم نه
اولدی کرک ایدیکم بو مرتبه ده مکلف اولدیغم اوزره زاد آخرت قیلیدم وما خلقت لهمک حکمن ویریدم وبو قیامت
کوننده سائر اهل ایمان کبی منتفع اولیدم دیه (مثنوی) زآن همه میلش سوی خاکست کو * در سفر سودی نبیند
پیش رو * روی واپس کردنش آن حرص وآز * روی در ره کردنش صدق ونیاز * اول جهتدن کافرک میلی دوکای
خاک جانبنه در زیرا کافر سفر ایتدکده یوزی اوکنده برفائده کورمز بلکه مضرت کورر ومرتبهٔ خاکیده
کندی یه نسبت منفعت کورر بو اجلدن خاک اولمغی تمنی قیلور انک ارده یوز ایلمسی اول حرص وآزدر انک یوله یوز ایلمسی
صدق ونیازدر یعنی اول کافر وفاجرک یوزی کیرو ایلمسی دنیایه وحظ نفسه حرص وآزندن عبارتدر ویوزنی یوله
ایتمکلک وحق جانبنه کیتمکلک صدق ونیاز اوزره اولمسی وطاعت ونماز قیلمسیدر پیش رو دیمک حق جانبنه اولان
وجهی اوکنده سود کورمدی دیمک اولور بو تقدیرجه حق جانبنه علیا ودنیا ونفس جانبنه سفلی دخی تعبیر ایدرلر
بر انسانک که وجه باطنی علایه اوله اول کسه تزاید روحانی ونشو ونمای حقانی بولمقده در وچن وجه باطنی اسفله دونه
یعنی دنیا ونفسانی یه میل قیله ایمان وعرفانته نقصان کلمکده وروحانیت وحقانیتی زائل اولمقده در پس بو معنایی فهم
ایچون زمینده بتن نباتی تمثیل ایدوب بیوررلر (مثنوی) هرکیارا کش بود میل علا * در مزید ست وحیات ودر نما
مثلا هرکیاهک که انک علایه میلی اوله مزید وحیاتده ونشو ونماده در یعنی هربرکیاهک که میلی اعلایه اوله انک
شاننده درکه زیاده لکده وحیاتده ونشو ونماده در (مثنوی) چونکه کردانید سر سوی زمین * در کمی
وخشکی ونقص وغبین * چونکه کیاه باشنی زمین جانبنه دوندردی اکسلکده وقورولقده ونقصان وغبینده در
یعنی هردم پایمال اولوب خشک وناقص اولور (مثنوی) میل روحت چون سوی بالا بود * در تزاید مرجعت آنجا بود
کذلک سنک روحک میلی چونکه بالایه اوله تزاید وترقیده سنک مرجع ورجوعک اول یرا ولور یعنی کذلک ای سالک
چونکم سنک دخی میل روحک عالم بالایه ومرتبهٔ اعلایه اوله کمالیله زیاده لکده سنک رجوعک یا محل رجوعک اول
یره اولور یعنی اعلاده اولور (مثنوی) ورنکون ساری سرت سوی زمین * آفلی حق لا یحب الآفلین * واکر سنک
باشک یعنی سر قلبک آشغه اوله زمین جانبنه یعنی دنیا وبدن طرفنه آفلسن یعنی زائل وضایعسن حق تعالی آفل
ومتغیر اولنلری سومز مرتفسیره مرارا (پرسیدن موسی علیه السلام از حق تعالی سر غلبهٔ ظالمانرا (مثنوی)
کفت موسی ای کریم کارساز * ای که یکدم ذکر تو عمر دراز) حضرت موسی علیه السلام حق تعالی یه دیدیکم ای کریم
کارساز ای خدا سنک برنفس ذکرک دراز عمردر (مثنوی) نقش کژ مژ دیدم اندر آب وکل * چون ملائک اعتراضی
کرد دل * آب وکلده اکری بوکری نقش کوردم یعنی بو آب وکل عالمنده چوق اهل فساد کوردم ملائکه کبی کوکل
بر اعتراض ایلدی یعنی ملائکه کبی اعتراض شکلنده استکشاف واستخبار ایلدی کوکل کندی یه خفی اولان
اسراردن اول مخفی اولان مشکل بودرکه بیوررلر (مثنوی) که چه مقصودست نقشی ساختن * واندر و تخم فساد
انداختن * که مقصود ندر بر نقش دوزمک وانده فساد تخمنی اتمق یعنی نه مقصوددندر نقش وصورتی دوزمک وآنک
دورننه تخم فساد وظلمی القا ایتمک که اول فساد وظلمک خالقی ومریدی خود فی الحقیقه سنسن واول ظاهرا آنک
کاسبیدر بو محلده حضرت حقدن حضرت موسایه ایلدیکی سؤاله کوره جواب یازلمشدر انکه چونکه سؤال
ضمننده بنه جواب مندرجدر وهر بریتده مصرع اول سؤال ومصرع ثانی جواب منزله سنده اولور نته کم بیوررلر
(مثنوی) آتش ظلم وفساد افروختن * مسجد وسجده کنان را سوختن * مایهٔ خونابه وزردابه را * جوش دادن از برای
لابه را * من یقین دانم که عین حکمتست * لیک مقصودم عیان ورؤیتست * ظلم وفساد آتشنی شعله لندرمک
مسجدی وسجده ایدیجیلری یاقمق یعنی آتش ظلم وفسادی یالکلندرمق وانکله مسجدی وسجده کنان اولنلری یاقمقدن
مقصودندر آتش ظلم وفسادی مشتعل ایلمکدن مقصود کویا مسجدی واهل مسجدی بودنیاده یاقمقدر وبونلره
مظلوم اولدقلری مقابله سنده حسن جزا وظالملره عذاب وعقاب ویرمکدر دیمک اولور وبو بیتده دخی ایکی وجه قابلدر
مایهٔ خونابه وزردابه یه لابه وتضرعدن اوتری جوش ویرمک وتحریک ایتمک ندندر یعنی بدن انسانیده قانلو صویک
واریکک مایه ومادهسنه حرکت وغلبه ویرمک ندندر ضمنا جواب تضرع وزاری ایلمک ایچوندر ویاخود حین بکاده
چشملره کلان قانلو صویک وصاروصویک مایه سی که یورکده اولان قاندر الم واضطراب غایته ایرسه خون دموعله
آلوده اولوب صار وصورنکنده منصب اولور واکر الم واضطراب یورکی جوشه کتورر واول جوشک بخاری کوزلره

چیقوب منصب اولورا کرالم زیاده اولورسه خون دروندن سرشك دیده یه مخلوط اولوب صارورنکنده منصب اولور واکرالم واضطراب غایته ایررسه خون دموعله آلوده اولوب خونابه شکلنده دیده لردن جریان ایلرمایه زردآبه وخونابه دن مراد ظالم اولسه دخی جائزدر شول اعتبارله که خونابه وزردآبه نك مظلوملردن ظهورایلمسنه باعث وبادیدر پس بو وجه اوزره معنی خونابه وزردابه نك مایه سی اولان ظالمه لابه وتضرعدن اوتری جوش ویرمك نیچوندر دیمك اولور پس موسی علیه السلام حضرتلری دیدیکه بن یقین بیلورم که بو عبث وبیهوده دکل عین حکمتدر لیکن بو سؤالدن مقصودم قلبم مطمئن اولسون ایچون عیان ومشاهده در نته کم ابراهیم علیه السلام جناب حقدن احیای موتی ده اطمینان قلب ایچون (مع ایمانه وعلمه علی احیاء الموتی) مشاهده ورؤیت طلب ایلدی (کما قال الله تعالی حاکیا عنه (واذ قال ابراهیم رب ارنی کیف تحیی الموتی قال اولم تؤمن قال بلی ولکن لیطمئن قلبی) پس حکمتدن وحقیقتدن سؤال ایلمك انبیاء عظام علیهم السلامك شانندندر (مثنوی) آن یقین می کویدم خاموش کن * حرص رؤیت کویدم نی جوش کن * کاهی اول علم الیقین بکا دیرکه خاموش اول کاهی رؤیت وعین الیقینك حرصی بکا دیرکه خاموش اولمه جوش وطلب ایله (مثنوی) مر ملائك را نمودی سر خویش * کین چنین نوشی همی ارزد بنیش * الهی آدم حقنده (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیو طاعن اولان وخلافتندن استکشاف واستخبار قیلان ملائکه یه کوستردك کندی سرکی که بونك کبی بر نوش نیشه دکر بو مصرعده ایکی وجه جائزدر وجه اول بو مصرع آدم حقنده دینله یعنی نوش علم آدمدن عبارت ونیش مطعن ملائکه اولان جسد ترابیه وصفت حیوانیه سندن کنایه اوله پس نظر ملائکه آدم علیه السلام ارضده مجعول اولدیغی جهتدن نیشله تعبیر اولنان طینت ظاهره سنه واقع اولوب ونوش علم وحکمتدن آنی خالی صانوب (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیمکله طعنه اوردیلر الهی تحقیقا اول طاعن اولان ملائکه آدمده اولان سرنی کوستردك که بونك کبی بر نوش یعنی علم وکمال نیشه لایق اولور یاخود ملائکه معترف اولدیلر وبونك کبی بر نوش حقا که نیشه یعنی کثافت وظلمت جسد نیشه معادل اولور دیدیلر دیمك اولور وجه ثانی اولدرکه بو مصرع ملائکه حقنده دینله بو تقدیر اوزره معنی الهی اول وقتده که ملائکه اعتراض شکلنده استخبار ایلدیلر انلره (انی اعلم ما لا تعلمون) دیو عتاب ایلمکله و(انبؤنی باسماء هؤلاء ان کنتم صادقین) دیوحین امتحانده شرمسار قیلمغله وسرزنش ایتمکله تحقیقا اول ملائکه یه کوستردك آدمده اولان سرنی که بویله بر نوش که انلره کوسترمکلکدر اول عتاب وسرزنش نیشه دکر اکرچه بونلر نیش عتاب وسرزنشله اولدیلر ولیکن نوش کشف سرله حالات ولطافت بولدیلر بونك کبی بر نوش بو قدر نیشه دکر دیدیلر (مثنوی) عرضه کردی نور آدم را عیان * بر ملائك کشت مشکلها بیان * الهی حضرت آدمك نورنی عیان وآشکاره ملائکه اوزره عرض ایلدك مشکللر بیان وروشن اولدی بو هم وجهدر خدایا حضرت آدمك نورنی معاینه واشکاره عرض ایلدك ملائکه اوزره مشکللری اشکاره اولدی پس بکا دخی بو سری فاش ایله دیدی (مثنوی) حشر تو کوید که سر مرك چیست * میوها کویند سر برك چیست * سر خون ونطفه حس آدمیست * سابق هر بیشئی آخر کیست * سنك حشرك دیرکه موتك سری ندر یعنی الهی سن انسانی بعد الموت حشر وجمع ایلدك سویلرکه سر موت ندر میوه لر دیرلر برکك سری ندر یعنی شتا زماننده مرده وافسرده کبی اولان حبوبات مدفونه نك سرنی بهار سویلدیکی وعیان ایلدیکی کبی اجساد مرده ومدفونه نك سرنی دخی سنك حشر ایلمك سویلرو (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه اول کونده هرکسك سرائر وضمائرن عیان ایلر نته کم میوه لر سویلر برکك سرنی که ندر هر آغاجك ویپراقلرك سری میوه سیدر مادامکه ظهوره کلمیه کسه بیلمزنه کونه میوه در پس ظهوره کلدکده لسان حالله برکك ودرختدن خبر ویررغدانك سری خون وخونك سری نطفه وخون ونطفه نك سری حس آدمیدر بعض نسخه ده حس یرینه حسن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی خون ونطفه نك سری آدمینك حسنیدر دیمك اولور یعنی انسانك غداسیکه تدریجله خون ومنی اولور عاقبت اندن حسن آدمی ولطافت پیدا اولور نطفه دن مقصود بونده منیدر هر زیاده لکك سابقی یعنی اولی آخرا کسکلکدرکه کندنجه ترقی قیلمش وزیاده اولمشدر (مثنوی) لوح را اول بشوید بی وقوف * انکهی بروی نویسد او حروف * خون کند دلرا واشك مستهان * بر نویسد بروی اسرار انکهان * هر زیاده لکك سابقی آخر کملکدر بیورمشلردی بو معنایی ایضاح ایچون بو ابیاتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر مثلا کاتب اول لوحی توقفسز بورتا که کتابته قابل اوله اندنصکره کاتب لوح اوزره حروف وکلمات یازر یعنی مثلا لوح دلی بی وقوف وبی تاخیر بورو اولا خطوط حظوظ نفسانیه ونقوش نفوس انسانیه دن آنی صافی وساده قیلورکه بوکم اولمق مرتبه سیدر اندنصکره اول کوکل لوحینك اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم حکمی که بو زیاده لك حالیدر حضرت باری عاشقك قلبنی وحقیر وبی قدر کوزیاشی

خون ایلر اندنصکره اول کوکل لوحنك اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم وحکمی اندنصکره عاشقك قلبی اوزره اسرار یازر یعنی خون ایلر قلبی ضربت مجاهده وصدمت مکابده ایله ومستهان وخوار اولان اشکی دخی خون ایلر یازر اول قلبك اوزرینه اندنصکره اسرار نهانی معنای آخر اشك مستهان دلرا اوزره معطوف اولمیوب ما بعدنه مرهون اولمق وبرنویسدك مجازا دخی فاعلی اولمق جائزدرکه علم معانیده بوکا اسناد مجازی دیرلر بر فعلی سببنه اسناد ایلمك قبیلندن وانبت الربیع البقل قبیلندن اولور زیرا سرشك دیده اسرار نهانك صفحه سینه اوزره یازلمسنه سببدر معنی بویله دیمك اولورکه خون ایلر حضرت بیچون انواع بلیاتله قلبی واشك مستهان اندنصکره اسراری انك اوزرینه یازر بعض نسخه ده خون کند دلرا ز اشك مستهان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره دیمك اولورکه حضرت حق عاشقك کوکلنی حقیر اولان کوزیاشندن یعنی بکادن خون ایلر اندنصکره قلب عاشق اوزره اسرار نهانی یعنی حضرت خدانك شوق وخوفندن عاشق که کریه فراوان سببیله خونین دل اوله انك قلبی اسرار الهیدن انعکاس پذیر اولور (مثنوی) وقت شستن لوح را باید شناخت * که مر انرا دفتری خواهند ساخت * لوحی یومق وقتنی اکلمق کرك که اول لوحی بر دفتر دوزمك استرلر یعنی یومقلق وقتنده لوحی اکلمق وفهم قیلمق کرکدرکه تحقیقا اول لوحی بر دفتر دوزمك استرلر که هر شیئك بوزلمسی دخی اعلاد دوزلمسنه وویران اولمسی دخی اولی معمور اولمسنه دلالت ایدر (مثنوی) چون اساس خانه می افکنند * اولین بنیاد را بر می کنند * مثلا کورمزمیسن چونکم بر خانه نك اساسنی براغه لر یعنی یکیدن یاپمق استیه لر اولکی بنیادنی قوپاررلر یعنی اسکی تملنی قازوب اورادن رفع ایلرلر (مثنوی) کل بر آرند اول از قعر زمین * تا بآخر بر کشی ماء معین * مثال آخر اول یرك دبندن کل وخاك چیقاررلر یعنی اول قعر زمیندن بالجمله چیقاررلر وقازوب خراب قیلورلر تا آخرنده ماء معین چکه سن وچیقاره سن (مثنوی) از حجامت کودکان کریند زار * که نمیدانند ایشان سر کار * مثال آخر اطفال حجامتدن بسیار وزار اغلرلر زیرا انلر ایشك سرنی بیلمزلر (م ی) مرد خود زر می دهد حجام را * می نوازد نیش خون آشام را * سر کاره عارف اولان مرد خود التون ویرر حجامه ونوازش ورعایت قیلور نیش خون آشامه پس قصه دن حصه ظالمه حجام وظلم نیش خون آشامه بکزر کودکان دنیا انلردن کریان وعارف اسرار دانان حکمته واقف ونهایت کاره عارف اولوب شادان وخندان اولورلر زیرا (اجرکم بقدر تعبکم) حدیثنك فحواسنجه هرکسك اجری تعب ومشقته صبر وتحمل ایلدیکی قدر اولور (والمشاهدة بقدر المجاهدة) قولنك مصداقنجه مجاهده سی مقداری مشاهده مرتبه سن بولور مثلا (مثنوی) می دود حمال زی بار کران * می رباید بار را از دیکران * مثلا حمال بار کرانك آلتنه یلرو آنی غیریلردن قپار رزی زیر معناسنه اولمیوب بونده طرف معناسنه اولورسه معنی حمال ثقیل یوك طرفنه یلر اول ثقیل یوکی غیری حماللردن قپار دیمك اولور پس کاردینی دخی بویله بیل بیت) بقدر الکد تکتسب المعالی * ومن طلب العلی سهر اللیالی * (مثنوی) جنك حمالان برای بار بین * اینچنین است اجتهاد کار بین * پس بوك ایچون حماللرك جنك وخصومتنی کور کارك اجتهادی بویله در کور (مثنوی) چون کرانیها اساس راحتست * تلخها هم پیشوای نعمتست * چونکم زحمت وثقلتلر راحت ورحمتك سبب واساسیدر آجیلر هم نعمت وذوقك مقتدا وواسطه سیدر (مثنوی) حفت الجنة بمکروهاتنا * حفت النیران من شهواتنا * جنت احاطه اولندی بزم مکروهاتمزله دوزخ بزم شهواتمزدن احاطه اولندی یعنی جنت بزه مکروه اولانلرله محفوفه اولدی وجهنم بزم مشتهیاتمزله احاطه قیلندی بو حدیثه اشارت بیوررلرکه حفت الجنة جنت احاطه اولندی بالمکاره کراهت ومشقتلرله وحفت النیران جهنم احاطه اولندی بالشهوات لذائذ مشتهیات نفسانیه ایله (مثنوی) تخم مایه آتشت شاخ ترست * سوخته آتش قرین کوثرست * مثلا سنك اتشك مایه سنك تخمی تروتازه بوداقدر یعنی آتشك مایه سیکه اوطوندر واوطونك تخمی یعنی اصلی شاخ تردر کذلك جهنمده اولان آتشك دخی مایه سنك اصلی شاخ تر کبی اولان شهوات نفسانیه در وسوخته آتش مجاهده قرین مشاهده در وياخود سوخته آتش عسر بر فحوای (ان مع العسر یسرا) قرین کوثر یسردر (ولهذا یقول النبی صلی الله علیه وسلم اشتدی ازمة تنفرجی) وحدیث شریفده وارد اولمشدرکه امت محمددن بر قوم جهنمده کناهلری قدرینه لربعده انلری قاره کومر کبی اولدیغی حالده جهنمدن چیقاره لر وکتوروب آب کوثرله یویه لر بونلرك جسملری اهل جنت جسملری کبی پاك ومنور اوله وبونلره جهنمیون دیه لر وبونلره جنته کیردکده بو نام ایله تسمیه ایده لر پس بونلر بو نامدن محزون اولوب حضرت حقه تضرع قیله لر جناب حق بونلردن بو نامی کیدروب اهل جنتله برابر اوله لر (م ی) هرکه در زندان قرین محنتیست * آن جزای لقمه وشهوتیست * وهر کیمکه زندانده بر محنت وبلایه قریندر اول محنت بر لقمه نك وشهوت وذوقك جزاسیدرکه لقمه وشهوت سببیدر آنك زندانه کیرمسنه ومحنتکش اولمسنه (م ی) هرکه در قصری

قرين دولتيست * آن جزاى كارزار ومحنتيست * هركم برقصرده بر دولته قرين شدر اول دولت بر جنك ومحنتك
جزاسيدركه اول دولتك حصولنه بونلر سببدر (مثنوى) هركرا ديدى بزر وسيم فرد * دان كه اندر كسب كردن صبر كرد
هركمى كه زر وسيمله فرد كوردك ياخود كوره سن بيل كه كسب ايلمكلكده صبر ايلدى كه اول كسب سيم وزرك
حصولنه سببدر بركمسه نك كه كوزى عالم اسبابدن وعالم حسدن ايلرو اوله وعالم حقيقت جانبنه نافذ اوله وحقايقه نظر
قيله اول كمسه بونلرى سببسز كوررنته كم بيوررلر (م ى) بى سبب بيند چو ديده شد گذار * تو كه در حسى سبب را
كوش دار * سببسز كورر چونكه آنك چشمنك عالم الهى جانبنه كذار وعبورى اوله يعنى نور الهى ايله چشم دلى روشن
اولان كمسه بونلرى سببسز كورر (لا حول عن معصية الله الا بعصمة الله ولا طاقة على طاعة الله الا بتوفيق الله
ديوب حول وقوتى اللهدن بيلور وخالق خير وشر ومريد نفع وضر آنى مشاهده قيلور واسبابى اورته لقدن آلت ملاحظه
وامر اعتبارى بيلورسنكه عالم حسده سن سببى حفظ طوت ياخود معنى اى اسير طبايع سنكه عالم حسده سن سببه
كوش طوت وواسطه يى ترك ايتمه كه خرق اسباب وعلل سنك منصبك دكلدر (م ى) آنكه بيرون از طبايع جان اوست *
منصب خرق سببها آن اوست * اول كمسه كه انك جانى طبايع وعناصردن بيروندر خرق سببلر منصبى انك ملكيدر يعنى
اول كمسه طبايع اربعه دن انك جانى بيروندر وعناصر واجسام مرتبه سندن شانى برتردر منصب خرق اسباب
وعلل آنك لايقيدر (م ى) بى سبب بيند نه از آب وكيا) چشم چشمۀ معجزات انبيا) سببسز كورر اوتدن وصودن كورمز
يعنى اوتدن وصودن حاصل اولان بدندن وانك قوتندن بيلمز چشم دل انسان كامل انبياى عظام عليهم السلامك
معجزه لرى چشمه سنى كه خلق عالم اوزره حق جانبندن روان اولور يعنى نقدر معجزات انبيا عليهم السلام وار ايسه وآيات
وخرق عادات ظهوره كلدى ايسه جمله سى علل واسباب واسطه سيله دكلدر بلكه ارادت مسبب ايله در معجزاته سحرك
مابيننده فرق بى سبب وباسبب اولمقدر ايكيسى ده خرق عاده در لكن معجزه اولدر كه اسبابه محتاج اولمز بلكه ارادت
الهيه واقتضاى نبويه ايله ظهوره كلور اما سحر اقتضاى ساحريه ووسايط واسباب معاونتيله ظهوره كلور پس
چشم منزله سنده اولان ورثاى انبيادن صدور ايلين معجزاتى اسبابه احتياج ومراجعتسز حق جانبندن روان اولمش
كوررلر ايله اولميچق انبيا عليهم السلامه اقتدا قيلوب علل واسباب حجابى اورتلقدن رفع قيلور ودائما مسبب الاسبابه
ناظر اولور (مثنوى) اين سبب همچون طبيبست وعليل * اين سبب همچون چراغست وفتيل * بو سبب مثلا طبيب
ومريض كبيدر طبيب شفا وصحته سبب وعلل ملاقات طبيبه وصنعت طبيه سببدر وبو سبب دخى
چراغ وفتيل كبيدر چراغ تنوير خانه يه سبب وفتيل وجود چراغه سببدر (مثنوى) شب چراغت را فتيلى نوبتاب *
پاك دان زينها چراغ آفتاب * كيجه چراغكه بريكى فتيل بولك كه فتيل وجود چراغه سببدر يعنى بودنيا كيجه سنده
چراغ روح حيوانيه كه اكل وشربدن فتيل نودوزكه بدل ما يتحلل اولوب دوام وقيامنه ومنور خانۀ بدن اولمسنه سبب
اوله آفتابك چراغنى بونلردن پاك بيل يعنى چراغ آفتاب الهيه يى ونفخۀ ربانيه يى بونلردن پاك بيل زيرا بو فتيل كبى
اولان اكل وشربه محتاج دكلدر آنك قيامى زيرا اول چراغى حقدن بقارانكچون دائما انوار حقه بقار (مثنوى)
رو تو كهكل سازيم بر سقف خوان * سقف كردون را ز كهكل پاك دان * اى اسير روح حيوانى يورو سن كهكل دوز خوان
ونان سقفنك عمارتى ايچون كهكلدن مراد اطعمۀ نفيسه ديدكلريدر سقف كردون صمانلو بالچغه محتاج
دكلدر كه قيامى آنكله اوله پس سقف كردونكه مراد روح الهيدر كهكلدن پاك وطاهر بيل كه آنك قيامى
حضرت حق ايله وغداسى انوار وجود مطلق ايله در اكثر نسخه ده واو سز خان واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره دخى خوان
معناسنه اولمق كورينور زيرا خان خانه معناسنه بلا هاء كلمشدر اكر ضرورت شعريه دن اوترى لاجل القافيه
ها حذف اولندى دينورسه تكلفدن خالى اولمز اكر خانه معناسى مراد اولورسه مقصود اندن جسد خانه سى اولوب
معنا يورى سن خانۀ جسدك سقفندن اوترى صمانلو بالچق دوزديك اولور وكهكلدن مراد نه طعام وغدا اولور
(مثنوى) آه كه چون دلدارما غمسوز شد * خلوت شب دركذشت وروز شد * جز بشب جلوه نباشد ماه را * جز بدرد دل
مجو دلخواه را * بو بيتده آه لفظى بيت اولده اولان كهكل سازه يعنى اسير حرص وآزه قيد اولمقده جائزدر وبيت ثالثده
ترك عيسىٔ روح قيلان وخر نفسنى بسلين كمسه يه كوره اولسه ده جائزدر پس اولكى وجه اوزره معنى بويله اولوركه اى
كهكل سازو اى اسير حرص وآز سكا آه اولسونكه بزم دلدارمز چونكه غمسوز اولدى وظلمت بشريتى والام جسمانيتى
ازاله قيلدى خلوت شب تن كچدى وروز حقيقت ظاهر اولدى بونده دلداردن مراد روح الهيدركه كنديلرك يارى
ودلداريدر وخلوت شبدن مراد شب جسمانيتك خلوتيدر وروزدن مراد روز وصلت ونهار حقيقتدر وبيت ثانيده
اولان ماهدن مراد دخى ينه روح الهيدر پس تقدير معناى بيتين شريفين بويله ديمك اولوركه اى اسير روح حيوانى

ومبتلاى

ومبتلاى غذاى جسمانى سكا آه واه اولسونكه چونكم بزم دلدارمز كه نفخۀ الهى اولان روحمزدر بزم غمزى باقيچى
والممزى ازاله ايدبجى اولدى خلوت شب تن بزدن كچدى وروز وصلت اولدى وصبح حقيقت ظهوره كلدى زيرا
ماه روح الهيه يه شب تندن غيريده جلوه اولمز وعالم بدندن غيرى مرتبه ده آكا كمسه آشنالق والفت وانسيت قيلمز
اكر آكا واصل وآشنا اولمق استرسك خلوت شب تنده آشنا اول وانك وصلتنى بجان ودل طلب قيل درد دلسز اول
دلخواهى بيهوده يره طلب قيلمه آنك طالبى اولنه درد درون شرطدر ديمك اولور اما آه لفظى اكر بيت ثالثده اولان
عيساى روحى ترك ايدوب خر نفسنى پرورده قيلان كمسه يه كوره اولورسه معنى اى عيساى روحى ترك ايدوب
خر نفسنى پرورده قيلان كمسه سكا آه اولسون چونكم بزم دلدارمز يعنى روح عالى كردارمز غمسوز اولدى وخلوت
شب تن مرور قيلدى وصبح وصال ظهوره كلدى ماه روحمز تن كيجه سندن جلوه ايلمكدن نجات بولدى زيرا ماه ايچون
شبدن غيريده جلوه اولمز وانك آشنالغنه طالب اولان شب تندن غيرى محلده طلب قيلمز اكر آنى استرسك
كوكل دردنسز اول دلخواهى استمه بلكه اول دلخواه اولان روحى درد درونله وشوق ومحبت وقلب محزونله طلب ايله
تا آكا واصل اوله سن وآنك وصالندن تمتع قيله سن (مثنوى) ترك عيسى كرده خر پرورده * لاجرم چون خر برون
پرده * سن ايسك عيسانى ترك ايلمشسن خر بسلمشسن بو سببدن خر كبى پرده دن طشره سن يعنى اى اسير روح
حيوانى سن عيسىٔ روحى ترك ايلدك وخر نفسى بسلدك لاجرم خرلر كبى خارج پرده ده قالدك واسير هوا وهوس
اولدك (مثنوى) طالع عيسيست علم ومعرفت * طالع خر نيست اى تو خر صفت * علم ومعرفت عيسانك
طالعيدر خر طالعى دكلدر اى كمسه سن خر صفتسن يعنى علم ومعرفت عيسى مشرب اولان وروح الهى مرتبه سن
بولان كمسه نك قسمت وغداسيدر خرسيرت اولان وروح حيوانى مرتبه سنده قلان كمسه نك نصيبى دكلدر اى اسير
نفس اولان سن خر صفتسن انكچون علم ومعرفتدن بهره وچاشنى طوتمزسن (مثنوى) ناله خر بشنوى رحم ايدت *
پس ندانى خر خرى فرمايدت * خرك ناله سنى ايشيدرسن سكا رحم كلور پس بيلمزسنكه خر سكا خرلق بيورر يعنى
خر نفسك اكل وشربه حريص اولدقده ومشتهيات بدنه محبت قيلدقده آنى منع ايلسك دروندن ناله وفرياد ايلر پس
اول خرك ناله وفريادنى استماع ايليوب اكا مرحمت قيلوب استديكنى مهيا ايلرسن پس بونى بيلمزسنكه خر نفسك
سكا خرلك بيورر يعنى حيوان صفت اولوب سنى خرسيرت قيلمغه ترغيب وتحريض قيلور اكر طالب روح الهى ايسك
نفسك خرينك ناله سن ايشتمه واكا مرحمت قيلوب انك مرادى اوزره ايش ايتمه (مثنوى) رحم بر عيسى كن
وبر خر مكن * طبع را بر عقل خود سرور مكن * عيسى اوزره ترحم ايله وخر اوزره ايلمه طبعكى كندى عقلك اوزره
سرور وغالب ايلمه يعنى اسير لذت جسمانى اولوب مقتضاى طبعكى عقلك اوزره غالب قيلمه ومغلوب طبيعت اولمه
(مثنوى) طبع را هل تا بكريد زار زار * تو ازو بستان ووام جان كزار * طبعى قو تا زار زار اغليه سن اول
طبعدن آل وجانك بورجنى ادا ايله يعنى طبيعته معين اولميوب آنى ترك ايله تا زارى زارى اغليه وآنك مراددن
ومشتهاسندن وآنك مقتضاسيچون اولان كار وخدمتكدن نيچه حصه لر آلوب جانك اوزره واجب وفرض اولنى
ادا ايله تاكم جانك قوت بوله ووامدارلقدن خلاص اوله ديمك اولور (مثنوى) سالها خر بنده بودى بس بود *
زانكه خر بنده ز خر واپس بود * نيچه ييللر خربنده اولدك يتر يعنى خر نفسكه خدمتلر وبنده لكلر قيلدك كفايت ايدر زيرا
خربنده خردن آرده اولور وخادم مخدومدن من حيث المرتبه دونتر قالور اكر سن انسان ايسك خر نفسكه خدمت
ايلمكدن خلاص اولوب آنى كنديكه خدمتكار ايله تا شرفيت مرتبه سن بوله سن وعاليقدر اوله سن (مثنوى)
ز اخروهن مرادش نفس تست * كو با خر بايد وعقلت نخست * بو حديثه اشارت بيوررلركه حضرت پيغمبر عليه
السلام بيوردبلر نسا حقنده كه اخروهن حيث اخرهن الله يعنى اى رجال عورتلرى صفوف صلوتده كيرو قيلك شول
حيثيتدن كه اخرهن الله تعالى بونلرى كيرو قيلدى اكر ميراثده واكر عقلده معناى بيت حضرت مولانا بيوررلر
پيغمبر عليه السلامك اخروهن بيورمسندن مراد سنك نفسكدركه اول نفسك مؤخر كرك وعقلك كارده مقدم كرك
(م ى) هم مزاج خر شدست اين عقل پست * فكرش اين كه چون علف آرد بدست * بو پست ودنى عقل خرله هم
مزاج وهم مشرب اولمشدر اول پست مقامنده منزل طوتدى يعنى اول مركب عيسى مزاج دل روح الهى طوتدى
ونور اولدى اول پست عقلك فكرى بوكه نيچه علف اله كتوره يعنى عقل معاشك فكرى مانند خر غذاى نفسانيه يى
اله كتورمكى فكر ايدر ودائما اكل وشرب وتن پرورلك جانبنه كيدر (مثنوى) آن خر عيسى مزاج دل كرفت *
در مقام عاقلان منزل كرفت * اول عيسانك خرى قلبك مزاجنى طوتدى عاقللر مقامنده منزل طوتدى يعنى اول
مركب عيسى مزاج دل روح الهى طوتدى ونور دل عيسى آكا سرايت ايتدى انكچون عقلا مقامنده يعنى جنت

اعلاده منزل طوتدی که حیواناتدن اون نفر حیوان جنة کیروب انده انسان کبی مقام طوتسه کرکدر نته کم حدیثده واقع اولمشدر مثلا ناقهٔ حضرت رسول علیه السلام واشتر صالح علیه السلام وکبش اسمعیل علیه السلام وحوت یونس علیه السلام وکاو موسی علیه السلام وهدهد بلقیس ونملهٔ سلیمان علیه السلام وکلب اصحاب کهف وحمار عزیر رومی کب عیسی علیه السلام کبی (م ی) زانکه غالب عقل بود وخر ضعیف * از سوار زفت کرد د خر نحیف خر عیسی اول جهتدن مقام عاقلانی منزل طوتدی که عقل انک اوزرینه غالب ایدی وخر ضعیف سوار قویدن خر نحیف اولور ومغلوب ومعدوم حکمنده اولوب حکم غالبک اولور (مثنوی) وز ضعیفیء عقل تو ای خربها * این خر پژمرده کشتست اژدها * سنک عقلک ضعفندن ای خربها اولان اهل نفس بو سنک پژمرده خرک اژدرها اولمشدر یعنی بو خر پژمرده نفسک اژدرها اولمشدر پس روح مناسبتیله اهل نفس ما بیننده عیسی نفس اولان وروح منزله سن بولان عزیزلرک حالنه شروع ایدوب مخاطبا لاهل النفس والهوی بیوررلر که (مثنوی) کر ز عیسی کشته‌ٔ رنجور دل * هم از و صحت رسد او را مهل * ای مسیح خوش نفس چونی ز رنج * که نبود اندر جهان بی مار کنج * اکر عیسادن رنجور دل اولمش ایسک هم صحت اول عیسادن ایرشور آنی ترک ایلمه یعنی اکر مرده دللری زنده ایلین عیسی دم ومسیح توام اولان شیخ مکرمدن رنجور دل اولدک ایسه ای بی حاصل هم آندن سکا صحت دل یتشور آنک دامن پاکنی الدن قومه پس عیسیء وقت اولنلره وتعلیم وارشاد ناس قیلنلره وآنلردن جفا واذیت کورنلره تسلیه ایدوب وخاطر نوازلق سمتنه کیدوب بیوررلر که ای عیسی نفس‌لو رنج ومشقتدن نیجه سن زیرا جهانده مارسز کنج اولمدی یعنی نیجه سن ونه حالده سن ای عیسیء وقت وعیسی دم اهل دنیانک رنجندنکه بو جهانده مارسز کنج وبلاسز بال اولمدی (مثنوی) چونی ای عیسی ز دیدار جهود * چونی ای یوسف ز مکار وحسود * ای عیسی یهودک دیدارندن نیجه سن ای یوسف مکار وحسوددن نیجه سن یعنی ای وقتنک عیساسی اهل انکاردن حالک ندر وای زمانه سنک یوسفی حسود ومکاردن احوالک نیجه در چونکم سلفده اولان انبیا علیهم السلام کندی قوممدن بو اذیت ومشقتی چکمشلردر وانلرک جفاسنه صبرا یتمشلردر کرکدر که سن دخی کندی زمانک منکرلرینک جفاسنه صبر ایده سن وانبیا علیهم السلام مسلکنه کیده سن (م ی) تو شب وروز از بی این قوم غمر * چون شب وروزی مدد بخشای عمر * سن روز وشب بو ضال وکمراه قوممدن اوتری عمر بونده ضال معناسنه در شب وروز کبی عمره مدد بغشلیجیسن یاخود معنی چون شب وروز یعنی علی الدوام عمره مدد بغشلیجیسن (مثنوی) چونی از صفراییان بی هنر * چه هنر زاید ز صفرا درد سر * ای طبیب جان هنرسز صفراییلردن نیجه سن صفرادن نه هنر طوغر باش آغریسی طوغر یعنی بو بی هنر اولان صفراییلردن ای طبیب الهی نیجه سن صفرادن نه طوغر دردسردن غیری صفرا صداع ویروب وصفرایی مزاج حلوا اولان طعامی معده‌سی آلمدیغی کبی بو صفرای زره منسوب اولان بی هنرلر دخی سنک حلاوت پند ونصیحتکی قبول ایتمزلر وصداعدن غیری بونلردن نسنه حاصل اولمز (م ی) تو همان کن که کند خورشید شرق * ما نفاق وحیله ودزدی وزرق * ای زمانه سنک پیغمبری وای آسمان شرعک خورشید انوری سن همان آنی ایله که خورشید شرق ایلر که جمله‌نک وبدک وپاکک ونجسک اوزرینه طوغوب نورین دریغ ایلمز بز که زمرهٔ اهل دنیا واهل هواییز نفاق وحیله وسرقه وزرق ومکری ایلیلم (مثنوی) تو عسل ما سرکه در دنیا ودین * دفع این صفرا بود سرکنکبین * دنیا ودینده سن عسلسن وبز سرکه یز بو صفرانک دفعی سرکنکبین در یعنی سن عسل ارشادی بز سرکهٔ خطا وفساد دین ودنیاده ظهوره کتورملم زیرا بو حب دنیا صفراسنک دفعی لطف وقهرله آمیخته اولان سرکنکبین ارشادله در (مثنوی) سرکه افزودیم ما قوم زحیر * تو عسل بفزا کرم را وامکیر * بز زحیر مرضنه مبتلا اولمش قوم سرکه زیاده ایلدک حالا سرکه بزه ضررلودر سن عسل زیاده ایله که کرمکی دریغ طوتمه یعنی بز قوم زحیر سرکهٔ سوء اخلاقی زیاده ایلدک سن عسل اخلاق حسنه‌یی زیاده ایله کرمک بزدن دریغ ایلمه بوکا اسلوب حکیم دیرلر که حضرت مولانا انلرک مرتبه‌سنک حکمنی وحالنی تقریر بیورورلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون) قبیلندن اولور (الله اعلم (مثنوی) این سزید از ما چنان آمد ز ما ریک اندر چشم چه افزاید عما * بزدن بو لایق اولدی بزدن بو نحلین کلدی (کل اناء یترشح بما فیه) کحواسنجه دروغ زده اولان هر نه ایسه ظهور قیلدی چشمده قوم نه زیاده ایلر کورلک زیاده ایلر یعنی بزم مثالمز کوزه طوقنان ریک وغبار کبیدر (مثنوی) آن سزد از تو ایا کحل عزیز * که بیابد از تو هر نا چیز چیز * ای کحل عزیز سکا بو لایق اولور که هر نا چیز وحقیر اولان شی سندن چیز بوله یعنی ای دیده‌لر روشن ایدیجی کحل عزیز سنک جنابکه لایق وسزا اولان بودر که هر شیء حقیر سندن بر خاصیت بوله وسنک جوهر پاکدن صلاحیت پذیر اوله ونیکولک مرتبه‌سنی بوله (مثنوی) ز آتش این ظالمان دل کباب * از تو جمله اهد قومی بد خطاب * بو ظالملرک آتشندن سنک کوکلک کباب ایکن ینه سندن جمله خطاب وکلام اهد قومی

اولدی نته کم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم احد غزاسنده مبارک دیشلرنی کفره طاشله اوروب سنکسر اولدقده اصحابدن بعضیسی مضطرب اولوب یا رسول الله بونلره بد دعا ایله دیدکده (اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون) دیو دعا ایلدی یعنی یاربی بنم قوممه هدایت ایله بونلری کندیلره نه مرتبه مفید ونافع بیلمزلر دیو سویلدی پس سن دخی ای محمدی مشرب اولان مرشد کندی زمانک قوممندن اکرچه دل سوخته سن لکن کمال لطف وکرمندن انلره بد دعا ایلیوب (اللهم اهد قومی) دیو خطاب ایلیه سن (م ی) کان عودی در تو کر آتش زنند * این جهان از عطر وریحان پر کنند * عودک کانی سن اکر سکا آتش اورهلر بو جهانی لطیف رایحه وریحاندن پر ایلرلر یعنی هر بار که خلق عالمدن سکا ضرر کلسه سندن انلره لطیف رایحه‌لر وخوش خویلر ظهور ایلر (مثنوی) تو نه آن عودی کز آتش کم شود * تو نه آن روحی که اسیر غم شود * سن اول عود دکلسنکه آتشدن ناقص اوله سن اول روح دکلسنکه غمک اسیری اوله سن بلکه سن اول عودسنکه هر بار که آتش محنتی کوره سن روایح طیبه‌یی زیاده قیلورسن وسن اول روحسن که هر کاه غم کوره سن شاد اولورسن (مثنوی) عود سوزد کان عود از سوز دور * باد کی حمله برد بر اصل نور * عود آتشدن یانر لکن عودک کان واصلی یانمقدن بریدر باد نورک اصلی اوزره قچن حمله ایلتور یعنی رایحهٔ طیبه‌دن عود کبی حصه دار اولان کمسه آتش غمدن یانوب اکسلسه قابل اولور وایکن معدن اولان روایح طیبه‌نک اصلی ومنبعی مرتبه‌سن بولان کمسه آتش غمدن والمدن ناقص اولمز باددم خلایق نور حقی اطفا قیلمز ونورک اصلی مرتبه‌سنده اولان آفتاب کامله ضرر ویرمز (مثنوی) ای ز تو مر آسمانها را صفا * ای جفای تو نکوتر از وفا * ای درکاه الهینک کزیده‌سی اولان مرشد کامل سندن آسمانلره صفا وار در ای سنک جفاک وفادن نکوتردر یعنی آسمان وآسمان اهلی سنک صفتکدن صفا بولورلر وخلقه سنک جفا ایلمک سائر خلقک انلره وفا ایلمسندن نیکوتردر (مثنوی) زانکه از عاقل جفایی کر رود * از وفای جاهل آن بهتر بود * زیرا که عاقلدن اکر بر جفا صادر اولسه اول جفا جاهللرک وفاسندن یک اولور (م ی) کفت پیغمبر عداوت از خرد * بهتر از مهری که از جاهل بود * حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی عاقلدن عداوت خوبرلک ونافعرکدر شول محبتدنکه جاهلدن اوله (کما قال علیه السلام عداوة العاقل خیر من صداقة الجاهل) عاقلک عداوتی جاهلک صداقتندن انکچون یکرکدر که عاقل برکسه‌یه عداوت ایلسه الحکمة والمصلحة ایدر واول کمسه‌یه مجرد نفعدن اوتری عداوت ایدر اما جاهل برکمسه‌یه محبت ایلسه اکا نفع اولدیغن بیلیوب بلکه محبوبنه برمضرتسنه‌یی القا ایلیوب ظاهرا محبت وباطنا ضرر وعداوت اولور بو اجلدن عاقلک عداوتی جاهلک صداقتندن یک اولور (رنجانیدن امیری خفته‌ٔ را که مار در دهانش رفته بود (مثنوی) عاقلی بر اسب می آمد سوار * در دهان خفته‌ٔ می رفت مار * بر عاقل آت اوزره سوار کلدی کوردی بر اویومش کمسه‌نک اغزینه یلان کتدی (مثنوی) آن سوار آن را بدید ومی شتافت * تا رماند مار را فرصت نیافت * اول سوار آنی کوردی واوودی تا یلانی اورکوده اما فرصت بولمدی مار آنک آغزندن ایچرو کتدی (مثنوی) چونکه از عقلش فراوان بد مدد * چند دبوسی قوی بر خفته زد * چونکم عقلدن اکا مدد ومعاونت فراوان ایدی اویومش کمسه اوزره برقاچ قوی دبوس اوردی (مثنوی) برد او را زخم آن دبوس سخت * زو کریزان تا بزیر یک درخت * اول محکم دبوسک زخمی اول خفته‌یی بعد الیقظه اول سواردن کریزان اولدیغی حالده بر آغاجک آلتنه ایلتدی برد کلمه‌سنک فاعلی زخم اولوب معناسی مصرع ثانی‌یه مصروف اولور (مثنوی) سیب پوسیده بسی بد ریخته * کفت ازین خور ای بدرد آویخته * اول درختک آلتنده چوق چورومش المالر دوکلمشدی ای درد ورنجه تعلق ایلمش کمسه بو سیب پوسیده‌دن یی دیدی (مثنوی) سیب چندان مر ورا در خورد داد * کز دهانش باز بیرون می فتاد * سوار اول کمسه‌یه اول قدر سیب یمک ویردی که کیرو آنک آغزندن طشره دوشدی (مثنوی) بانک می زد کای امیر آخر چرا * قصد من کردی چه کردم من ترا * اول کمسه زیاده المندن چاغردی که ای امیر آخر نیچون بکا قصد ایلدک بن سکا نه ایلدم بعض نسخه‌ده بو مصرع بویله واقع اولمشدر که قصد من کردی تو نادیده جفا معناسی بودر سن بندن جفا والم کورمامش سن بکا قصد ایلدک (مثنوی) کر ترا ز اصلست با جانم ستیز * تیغ زن یکباره خونم را بریز * اکر سنک اصلدن بنم جانمه ستیز وعداوتک وار ایسه تیغ اور براوغوردن بنم قانمی دوک (مثنوی) شوم ساعت که بدم بر تو بدید * ای خنک او را که روی تو ندید * شوم ونحس ساعت ایدیکه سکا ظاهر اولدم ای سعادت اول کمسه‌یه که سنک یوزونی کورمدی (مثنوی) بی جنایت بی کنه بی بیش وکم * ملحدان جایز ندارند این ستم * جنایتسز کناهسز زیاده ونقصانسز یعنی بو کونه جرمدن بر سابقه اولمقسزین ملحدلر بو ظلمی جائز وروا طوتمزلر (مثنوی) می جهد خون از دهانم با سخن * ای خدا آخر مکافاتش تو کن * سوز ایله بنم اغزمدن قان صچرار یعنی نه مرتبه ظلمدر که آغزمی

سو یلمکده قادر اولمزدم (مثنوی) پس ثنایت کفتمی ای خوش خصال * کر مرا یك رمزی کفتی زحال * ای خوش
خصال سکا چوق ثنا ایدردم اکر حالدن بکا بر رمز دیه ‌یدك (مثنوی) لیك خامش کردمی آشوفتی * خامشانه بر سرم
می کوفتی * لیکن خاموش اولمش غضب ایدوب جوش ایلدك خاموشانه باشم اوزره دبوسلر اوردك (مثنوی) شد سرم
کالیوه عقل از سر بجست * خاصه این سر را که مغزش کمترست * بنم باشم سراسیمه اولدی عقلم باشمدن صیچره‌دی
خصوصا بو باشکه آنك مغز وعقلی ناقصر کدر پس بو جمله مقدما ایلدیکی کستاخلغك عذرك دیلمك ایچون تمهید
مقدمه اولور وبو اسلوب اوزره اعتذار ایدوب عفوا تمکی رجا قیلور (مثنوی) عفو کن ای خوب روی وخوب کار *
آنچه کفتم از جنون اندر کذار * ای خوب یوزلو اولان خوب کار عفو ایله اول نامعقول سوزلری جنون وسفاهتدن
دیدم ترك ایله (مثنوی) کفت اکر من کفتمی رمزی ازان * زهره‌ ئو آب کشتی آن زمان * امیر اول کمسه‌یه ایتدی
اکر بن اول حالدن سکا بر رمز دیسیدم وخاموش اولمیوب حقیقت حالی سویلیدم اول زمان سنك اودك آب
اولیدی یعنی کمال خوفندن اودك چاتلیوب صو اولیدی وسن اولیدك (مثنوی) کر ترا من کفتمی اوصاف مار * ترس
از جانت بر آوردی دمار * اکر بن سکا مارك اوصافنی دیسیدم خوف سنك جانندن دمار وهلاك کتورردی یعنی
خوفندن هلاك اولیدك (مثنوی) مصطفی فرمود کر کویم براست * شرح آن دشمن که بر جان شماست * زهرهای
پردلان هم بردرد * نی رود ره نی غم کاری خورد * الله اعلم بو حدیث شریفه اشارت بیوررلرکه (قال علیه السلام
لو تعلمون ما اعلم لبکیتم کثیرا ولضحکتم قلیلا وما کانتم طعاما علی شهوة ابدا ولا شربتم شرابا علی شهوة ابدا ولا دخلتم
بیتا تستظلون فیه ولمررتم علی الصعدات تلدمون صدورکم وتبکون علی انفسکم (وعن ابی ذر قال قال علیه السلام
لو تعلمون ما اعلم لضحکتم قلیلا ولبکیتم کثیرا ولما ساغ لکم الطعام والشراب) معنای شریفی اکر سز بلدیکرامنم
بنم بیلدیکم شیء که اول بو نشئه عنصریه‌ده اولان نفس اماره بالسوء ونشئه عنصریه‌ده آنك افعال سیئه‌سی
مقابله‌سنده اولان عذابدر آز کولیدکز وچوق اغلیدکز واشتها اوزره ابدی بر طعام ییمیدکز وکذلك اشتها ایله
بر ایچم صو ایچمیدکز وبر اوه کرمیدکز زانده کولکه‌لنمکیچون وطاغلره وصحرالره کیدیدکز کوکسلریکزی
دوکدیککز حالده ونفسلریکزاوزره کریان اولدیغکز حالده وسزه طعام وشراب سکمه‌ییدی دیمك اولور حدیث
ثانینك معناسی پس معنای بیتین شریفین اولدرکه حضرت مصطفی علیه السلام بیوردی اکر راست وبالتمام
سویلرسم اول دشمنك حقیقت سرنی که سزك جانکزده‌در بهادرلرك زهره‌لری هم پرتلور قنده قالدیکه جبان القلب
اوله‌نه یوله کیدرنه بر ایشك غمنی یربلکه معطل ومبهوت قالوب بیخود اولیدی (مثنوی) نی دلش را تاب ماند در نیاز
نی تنش را قوت روزه ونماز * نه انك کوکلنه طاقت وحرارت قاله ونه نیاز وتضرع قاله نه انك تننه صوم ونماز قوتی
قالور بلکه کمال خشیت ودهشتندن بی قدرت وبی طاقت قالوب عبادت ایلمکه بله قادر اولمیدی (مثنوی) همچو
موشی پیش کربه لاشود * همچو بره پیش کرك از جا شود * مثلا بر موش کبی کربه‌نك اوکنده لا اولیدی قورد اوکنده
قوزی کبی یرندن کیدردی یعنی موش کربه اوکنده نیجه لا وبره کرك نیجه سنده نه وجهله بی جان وفنا اولورسه اول
درونده دشمن اولان کمسه اکر کندی دشمنندن خبردار اولیدی بالکلیه لا وفنا اولیدی وخوفندن جانن تسلیم
قیلیدی (مثنوی) اندرونی حیله ماندی نی روش * پس کنم نا کفته‌تان من پرورش * اول کمسه‌ده نه حیله ونه روش
قالوردی پس بن سزه سو یلمشله پرورش وتربیت ایلرم یعنی حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم دیرکه سزك
وجودکزده اولان نفس اماره‌نك حقیقت حالنی سزه بیان ایلمك سوزین وانك عداوتندن سوز سو یلمك سوزین سزه
تربیت وارشاد ایلرم تا تدریجله آنك شرندن خلاص اوله‌سز بعده بصر بصیرتکز کشاده اولدقده واول دشمنی
دیده‌ حقیقت بیله مشاهده قیلدقده کوره‌سز که اول نیجه دشمن قویدرونه کونه شیطان غویدر پس بر ولی کامل
دخی بویله‌دیر (مثنوی) همچو بوبکر ربابی تن زنم * دست چون داود بر آهن زنم * ابو بکر ربابی صمت وسکوتده بین
المشایخ علم اولمشدی کما ذکرنا پس اول سوارنك کردار مارسیاهی قی ایدن کمسه‌یه دیدیکه علم وحکمت بونی اقتضا
ایلدیکه درونده اولان دشمن پنهانك آصلن سکا دیمه‌یم بلکه ابو بکر ربابی کبی ایسم اولم وسکوت قیلم حضرت داود کبی
الی آهن اوزره اورم آهنك ملایم اولمسی خلقه محال وعسیر وانبیا واولیایه آسان ویسیردر پس اصلاح نفس اماره
دستله تلیین آهن سردایتمك کبیدر ناسه محال واولیایه آسان وحالدرتنه کم سوارنك کردار اغزنه مار کیدن کمسه‌یه
دیدی (م ی) تا محال از دست من حالی شود * مرغ پر بر کنده را بالی شود * تا کم بنم دست حیات انکیزمدن محال باذن
الله بر حال اوله وپر وبالی قوپمش مرغه بر پر وبال حاصل اوله یعنی فرومانده اولان و پر وبال صحت وعافیت حقیقیه‌دن
مرغ روحه بال صحت ابدی حاصل اوله دیدی (مثنوی) چون ید الله فوق ایدیهم بود * دست ما را دست خود فرمود

مجروح ایلیوب سوز سو یلمك استسم آغزمدن قانلر سوزله صچرار ای خدا ایکا ایلدیکی جورك مکافاتنی آخرا کاسن ایله
مثنوی) هر زمان می کفت او نفرین نو * اوش میزد که درین صحرا بدو * هر زمان اول کمسه اول سواره یکی نفرین دیردی
وبد دعا ایلیوب شتم وذم ایلردی اول سوار اول کمسه‌یه اورردیکه بو صحراده یل (مثنوی) زخم دبوس وسوار همچو باد *
می دوید وباز در رو می فتاد * دبوسك زخمی وباد کبی چابك بر سواردن بیچاره یلردی وکیرو یوزی اوزره دوشردی از زخم
دبوس واز سواری همچون باد تقدیر نده اولور یعنی بو اجلدن دیمك افاده قیلور (مثنوی) ممتلی وخواب ناك وسست بد
پای وروپش صد هزاران زخم شد * ممتلی وخوابلو وسست ایدی یعنی چورك المادن معده‌سی طولمش واویقودن
قالقوب بدنی سست اولمش ایدی آنك آیاغی ویوزی نیجه یوز بیك زخم اولدی یعنی یلمکدن آیاغی وکوتکدن یوزی
چوق یرده مجروح اولدی (مثنوی) تا شبانکه می کشید ومی کشاد * تا ز صفراقی شدن بر روی فتاد * اخشام وقتنه
دکین سوار اول کمسه‌یی چکدی واچدی حتی صفرادن انك اوزرینه قی ایلمك دوشدی (مثنوی) زو بر آمد
خوردها زشت ونکو * مار با آن خورده بیرون جست ازو * اندن ایو وکوتو یمکلر بوقارو کلدی اول یمش طعامله
مار اول کمسه‌دن طشره صیچره‌دی (مثنوی) چون بدید از خود برون آن مار را * سجده آورد آن نکو کردار را *
اول مار خورده چونکم کندیدن اول ماری طشره کوردی پس اول ایو عمللو سواره سجده کتوردی وتعظیم وتکریم
قیلدی (مثنوی) سهم آن مار سیاه زشت وزفت * چون بدید آن دردها ازوی برفت * اول بیوك قبیح وسیاه
یلانك سهم وهیبتنی چونکه کوردی اول دردلراندن کتدی پس اول سوارك عداوت وبغضندن کندی‌یه فائده
ومنفعت اولدیغنی مشاهده ایلدکده بو دفعه مدح وثنایه آغاز قیلدی (مثنوی) کفت خود تو جبرئیل رحمتی *
یا خدایی که ولی نعمتی * ایتدی ای امیر سن خود رحمت جبرائیلی سن یا خداسن که ولی نعمت سن بو کونه کلام آنك
کمال سرور وبشاشتندن سبقت لساندر نته کم (ان الله یفرح بتوبة عبده المؤمن) حدیثنده حضرت نبی علیه السلام
حق تعالینك فرحنی شول کمسه‌یه تشبیه بیوررلرکه بر بریه‌ده قافله‌دن منقطع اوله وکندو زاد وزواد له ا ولان
راحله‌سی دخی بتوره نیجه آلام وشداید ومحنت وبلا چکدکدنصکره اول قافله‌یی بولسه وزاد وزواد له اولان
راحله‌سنه ملاقی اولسه اول حینده اول کمسه شول مرتبه مسرور وفرحناك اولورکه حق تعالی‌یه دعا
وتضرع دیسه (اللهم انت ربی وانا عبدك) آه بو سوز سبقت لساندر کمال سروردن پس بو کمسه‌نك دخی
بو کونه سوزنه کمال سروردن سبقت لساندیر وبو نقل اولنان حدیث شریف مشارق ومصابیحده بتمامه
مسطوردر (مثنوی) ای مبارك ساعتی که دیده‌ام * مرده بودم جان نو بخشیده‌ام * تو مرا جویان مثال مادران *
من کریزان از تو مانند خران * ای بر مبارك ساعت که بنی کوردك اولمش ایدم بکا یکی حیات وجان بغشلدك وبوندن
مقصود شول نفس اماره مارنه مبتلا اولان کمسه‌درکه سوار میدان طریقت اولان انك حالن کوروب واکا ریاضت
وخدمت دبوسلرین ضرب ایلدکده اکا نفرین ودشنامل ایلیوب بعده آنك همت وارشادیله اول صفت قبیحه‌دن آزاد
اولدیغنی ومار سیرت اولان نفس اماره‌دن نجات بولدیغنی مشاهده ایده انك مدح وثناسنه وخیر دعاسنه باشلیوب
بو کونه سوزلردیر یعنی ای مرشد کامل وسوار عاقل بر مبارك ساعت ایمش که سن بنی کوردك بن نفس اماره
صفتلریله مرده اولمش ایدم بکا جان نو بغشلیوب قلب وروحم دیر کوردك سن بنی دلیجیسن مادرلر کبی بن سندن فرار
ایدیجی یم خرلر کبی (مثنوی) خر کریزد از خداوند از خری * صاحبش در پی زنیکو کوهری * خر خرلکندن
صاحبندن فرار صاحبی نیکو کوهرلکندن اول خرك آردنجه‌در (مثنوی) نه از پی سود وزیان می جویدش * لیك
تا کرکش ندرد یا ددش * خر صاحبی خرنی سود وزیاندن اوتری استمز لیکن تا آنی قورد یا آنی یرتجی یرتمیه نته کم
انبیا علیهم السلام واولیای کرام خرسیرت اولان اهل نفسی کمال مرحمتلرندن هلاك وبواردن حمایت وصیانت
ایتمك استرلر لیکن اول استرلر انلرك لطفن وکرمن بیلمیوب انلرك قید وضبطنه کندیلری تسلیم قیلمقدن فرار ایدرلر
وهلاك وبوار جانبنه کیدرلر (مثنوی) ای خنك آنرا که بیند روی تو * یا در افتد ناکهان در کوی تو * ای سعادت
اول کمسه‌یه که سنك یوزنی کوره یا ناکهان سنك محله‌که دوشه (مثنوی) ای روان پاك بستوده ترا *
چند کفتم ژاژ وبیهوده ترا * ای امیر سن شول کمسه سنکه روان پاکنی اوکشدر یعنی ارواح مقدسه سکا مدح وستایش قیلمش
نیجه کره سکا هرزه وبیهوده سوزدیدم وجهل وغفلتمدن سنك قدرنی بیلمیوب عبث بیهوده لر ییدم (مثنوی) ای
خداوند وشهنشاه وامیر * من نکفتم جهل من کفت آن مکیر * ای خداوند وای شاهلر شاهی وای امیر بو نامعقول
کلماتی بن دیمدم بنم جهلم دیدی بنی مؤاخذه ایله (مثنوی) شمه زین حال اکر دانستمی * کفتن بیهوده تو انستمی *
بو حالدن اکر بر شمه بیلیدم وسنك بکا عداوت شکلنده اولان مرحمت وصداقتندن آکاه اولیدم عبث

احد * چونکم ید الله ناسك اللری نك اوزرنده اولدی بزم المزی کندی الی بیوردی حضرت احد (کما قال الله تعالی
فی حق نبیه) ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله ید الله فوق ایدیهم) تفسیری جلد اولده علی کرم الله وجهه بیاننده
وبعض مجلده مرور ایتدی پس بوراده بر سؤال لازم کلور که اول سؤال بودر اصحابك بیعت ایلدیکی وقمری شق قیلان
وکردون اوزره هنر کوسترن دست حضرت محمدیدر سواردن مراد حضرت مظهر سداد اولان اصحاب رشاددر
پس بو آیتلرله آنلر کندیلری حقنده نیچه استشهاد قیلورلر جواب اولدر که اولیاده ظهور ایلین قوت وقدرت حقیقت
محمدیه نك قوت وقدرتیدر وبونلر اول حقیقته مظهر شامل ووارث کامل اولدقلرنده اول حضرت حقنده واقع اولنی
کندیلره اطلاق ایلسه لر صحیح اولور زیرا بونلر معنا مترجم مرتبهٔ محمدیدرلر ولهذا اول سوار بو معنایی اشعار ایچون دیر
(مثنوی) پس مراد دست دراز آمد یقین * بر کذشته ز آسمان هفتمین * پس مقرر که بکا دراز ال کلدی ید نبی آسماندن
ایلرو بکمشدر (مثنوی) دست من بنمود بر کردون هنر * مقریا بر خوان که انشق القمر * بنم دستم فلك اوزره هنر
کوستردیکه اول هنر انشقاق قمردر که اشارت دست شریف حضرت محمدله آسمانده شق اولدی وتفسیری وقصه سی
جلد اولده وجلد ثالثك اولنه قریب بعض مجلده مرور ایتدی ای قرآن عظیمی قرأت ایدیجی اوقو که حق تعالی بیوردی
(اقتربت الساعة وانشق القمر وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر (مثنوی) این صفت هم بهر ضعف عقلهاست
با ضعیفان شرح قدرت کی رواست * بو صفت هم عقلرك ضعفندن اوتریدر ضعیفلره انبیا واولیانك قدرتنی شرح ایلمك
نجین روادر یعنی بو انبیا واولیاده ظهور ایلین اللهك قدرتنی ید ایله صفتلمق ودست دیمك ایله تعبیر قیلمق عقول ناسك
ضعفندن اوتریدر ضعفا ایله اللهك قدرتنی شرح ایتمك نجین روا اولور (مثنوی) خود بدانی چون برآری سر ز خواب *
ختم شد والله اعلم بالصواب * چونکم باشکی خواب غفلتدن یوقارو کتوره سن تحقیق بیلورسن یعنی بیدار اوله سن
وباطن کوزنی کشاده قیله سن بو ذکر اولنان اسراری تحقیقا بیلور ویقینا مشاهده قیلورسن بو کونه اسرار وکفتار
ختم اولدی والله صوابنه اعلمدر واول آنك خاص بنده لری بو معنایی فهمیدر (مثنوی) مر ترانه قوت خوردن بدی * نی ره
پرواز قی کردن بدی * اکر سن درونکده اولان ماری بیلیدك تحقیقا سکا بکا که قدرت اولمیدی نه یول ونه قی
ایلمك قیوسی اولوردی (مثنوی) می شنیدم فحش وخرمی را ندم * رب یسر زیر لب می خواندم * سندن فحش
وناملعقول کلمات اشتدم وخرمی سوردم لب آلتنده (رب یسر ولا تعسر) اوقوردم تا سکا بوندن خلاصی اول ربی الاعلی
آسان ایلیه (مثنوی) از سبب کفتن مرا دستور نی * ترك تو کفتن مرا مقدور نی * سبیدن سویلمکه بکا اجازت
یوقدر سنی ترك ایلمکه بکا مقدور یوقدر یعنی سنك درونکده اولان دشمنك سبیندن سویلمکه بکا دستور الهی یوقدر
وسنی اول حالده کوردکدنصکره ترك ایلمکه دخی قدرت وامکان یوقدر (مثنوی) هر زمان می کفتم از درد درون * اهد
قومی انهم لا یعلمون * هر زمان درد درونمدن دیردم یعنی بن سنی دشمندن خلاص ایلدکده وسن بکا فحش وبیهوده
سویلدکده درد درونمدن دیردم یاربی بنم قومیمه هدایت ایله تحقیقا بونلر بنی بیلمزلر وبنم کندیلره نه مرتبه نافع ومفید
ایدیککمی ادراك قیلمزلر (مثنوی) سجده ها می کرد آن رسته ز رنج * که ای سعادت وی مر اقبال وکنج * چونکه
سواردن بو سوزلری اشتدی اول رنج ماردن قورتلمش کمسه سجده لر ایتدی بویله دیو که ای سعادت وای بکا اقبال
وکنج (مثنوی) از خدایابی جزاها ای شریف * قوت شکرت ندارد این ضعیف * ای شریف خدادن جزالر واجرلر
بوله سن بو ضعیف سنك شکرکك قوتنی طوتمز (مثنوی) شکر حق کوید ترا ای پیشوا * آن لب وچانه ندارم وآن نوا *
ای مقتدا شکری سکا حق دیه اول لبی وچکه بی واول قدرتی طوتمزم چانه بونده چکه معناسنه در یعنی ای مقتدا وپیشو
بن سنك بو احسانکه لایق شکر ایلمکه اول لب دهانی وقدرتی طوتمزم که سنك شکرنی ادا ایلیم سکا شکری حق
ایلسون (مثنوی) دشمنی عاقلان زین سان بود * زهر ایشان ابتهاج جان بود * عاقللرك عداوتی بو اسلوبدن اولور
آنلرك زهری جانك ابتهاج ومسرتی اولور (م ی) دوستی ابله بود رنج وضلال * وین حکایت بشنو از بهر مثال * ابلهك
دوستلغی رنج وضلال اولور مثالدن اوتری بو حکایتی ایشت وقصه دن حصه آلوب بو نکته ایش ایت تا جاهل ونادان
اولنلرك مضرتنه عالم اوله سن وانلرك صحبتی ومجالستی زهر قاتل ایدوکنی بیله سن * اعتماد کردن آن شخص بر تملق
ووفای خرس (مثنوی) اژدهایی خرس را در می کشید * شیر مردی رفت وفریادش رسید * بر اژدرها بر خرسی
کندیسنه چکدی بر شیر مرد کتدی اول آیونك فریادنه یتشدی پس بو مناسبتله مظلوملرك فریادنه یتشن
شیر مردلرك وصفنك بیاننه شروع ایدوب بیوردلر (مثنوی) شیر مردانند در عالم مدد * آن زمان کافغان
مظلومان رسد * عالمده مدد شیر مردلردر یعنی محض امداد وعین معاونت اول بهادر ودلیرلردر اول زمان که مظلوملرك
فغانی آنلرك قولاغنه ایریشه (مثنوی) بانك مظلومان ز هر جا بشنوند * آن طرف چون رحمت حق می دوند *

هر یردن مظلوملرك بانکنی اشیدرلر اول طرفه حضرت حقك رحمتی کبی ایورلر ویلرلر (مثنوی) آن ستونهای
خللهای جهان * آن طبیبان مرضهای نهان * محض مهر وداوری ورحمتند * همچو حق بی علت وبی رشوتند *
این چه یاری میکنی یکباره کیش * کوید از بهر غم وبیچاره کیش * مهربانی شد شکار شیر مرد * در جهانداری بجوید
غیر درد * شیر مردان وستونهای خللهای جهاندن وطبیبان مرضهای نهاندن مراد شول اوتاد ارض اولان
ابداللردر که فریادرسان خلق عالم ومغیثان ومددکان ابناء آدمدرلر بونلرك شاننده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر
جمله دن بری حکیم ترمذی حضرتلری نوادر الاصولده ابو درداء رضی الله عنهما حضرتلرندن بویله روایت بیوردلرکه
(قال علیه السلام ان الانبیاء کانوا اوتاد الارض فلما انقطعت النبوة ابدل الله مکانهم قوما من امتی یقال لهم الابدال
لم یفضلوا علی الناس بکثرة صوم ولا صلوة ولکن بحسن الخلق وصدق النیة وسلامة القلوب لجمیع المسلمین والنصیحة لهم
ابتغاء مرضات الله اولئك خلفاء الانبیاء قوم اصطفاهم الله لنفسه واستخلصهم بعلمه لنفسه وهم اربعون صدیقا
منهم ثلثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم خلیل الرحمن بهم تقوم الارض وبهم یدفع الله المکاره عن اهل الارض
وبهم یمطرون وبهم یرزقون وینصرون علی الاعداء) پس معنای ابیات شریفه اول جهان خللرینك ستونلری اول
نهان مرضلرینك طبیبلری یعنی بو جهانك خللرینك اوتاد وعمادی وبو امراض نهانینك طبیبان واستادی اولان
رجال محبت وحکومت ورحمتك محضلریدر خلقه جناب حق کبی بی علت وبی رشوتدرلر تا بیت ثالثك مصرع اولنك
ترکیبی معناسی بویله در بونه معاونتدر که اول مظلومه بالکلیه ایلرسن بو محلده یکبارکی براوغوردن وبالکلیه
معناسنه در ولکن جان ودلدن معناسنه استعاره اولنوب معنی بویله ویریلور یعنی اکر بونلردن بر نه سؤال ایدوب
دیسك که مظلومه جان ودلدن بو معاونتی نه ایلرسن دیرکه انك غمندن اوتری وبیچاره لکندن اوتری یاریلك ایلرم
اندن دنیوی واخروی بر غرضم یوقدر بلکه محضا بونلره مرحمت وشفقتدر مراد دیر شیر مردلك شکاری مهربانلق
اولدی جهانده درددن غیری دار واستمز یعنی ضعفایه مهربان اولمق وخلق عالمه شفقت قیلمق شیر مرد اولان رجال
اللهه شکار اولدی وبونلردخی بو خصال حمیده یی شکار قیلدی بو شیر مردلرك هر بری جهانده درددن غیری دوا
استمزلر که دردمند ومستمندلرك عین دوا ایلمشلر درد دیمك اولور (مثنوی) هر کجا دردی دوا آنجا رود * هر کجا پستیست
آب آنجا رود * هر قنده که بر درد اوله دوا اوله رکیدر هر قنده که آلچاقلق در صو آنده کیدر (مثنوی) آب رحمت
بایدت روپست شو * وانکهان خور خمر رحمت مست شو * سکا آب رحمت کرکسه یوری الچق اول واندنصکره
رحمت شرابنی ایچ مست اول (مثنوی) رحمت اندر رحمت آمد تا بسر * بر یکی رحمت فروما ای پسر * رحمت
ایچره رحمت کلدی یعنی رحمت الهیه بحر اولدی باشکه دك بر رحمته آشغه طالمه ای اوغول بلکه دریای رحمته
مستغرق اول ورحمت اندر رحمتی طلب ایدوب رحمت کلیه مرتبه سنه واصل اول بو معنی تا بسر لفظی مصرع اوله
مصرع ثانی یه مصروف اولوب اکا غایت اولدیغی اعتباریله درا ما مصرع ثانی یه مصروف اولمیوب مصرع اوله غایت
اولوب مصرع ثانی مستقل بر کلام اولورسه معنی بویله اولور رحمت ایچره رحمت کلدی باشه دك بر رحمته آشغی کلمه یعنی
تنزل وقناعت قیلمه ای اوغل تا رحمت اندر رحمته باشکه دك مستغرق اوله سن دیمك اولور فروما ای فرومه ای تقدیرنده در
یعنی آشغه طالمه وآشغه کلمه معناسنه در (مثنوی) چرخ را در زیر پا آر ای شجاع * بشنو از فوق فلك بانك سماع *
سعی وهمتله ای شجاع فلکی ایاغك آلتنه کتور فوق فلکدن سماعك صداسن ایشت یعنی سماعه متعلق اولان
آواز لطیفی کوش ایت پس بو کونه آوازك استماعنه انسان باطنی قولغنده اولان مانعلری دفع ایلمینجه قادر اوله من
ولهذا جان قولاغنك پرده لرینك ازاله سنه اشارت ایلیوب بیان بیوردلر (مثنوی) پنبهٔ وسواس بیرون کن ز کوش *
تا بکوشت آید از کردون خروش * کوش جانکدن وسواس پنبه سنی طشره ایله تا فلکدن سنك قولاغکه
خروش کله یعنی کرکدر که کوش هوشندن وسوسه وغفلت پنبه سنی اخراج ایلیه سن تا باطنك قولاغی آچلوب کردون
جانبندن آواز خروش اشتمکه قادر اوله سن وملائکه نك وعالم معنی اهلنك کلماتنی استماع ایتمکه مستعد اوله سن (م ی)
پاك کن دو چشم را از موی عیب * تا ببینی باغ وسروستان غیب * ایکی چشمکی موی عیبدن پاك ایله تا عالم
غیبك باغ وسروستانی کوره سن ایکی کوزدن مراد عقل وروح کوزیدر سالك مادام که عقل کوزنی وروح کوزنی
عیوب باطنه دن پاك ایتمیه عالم غیبك باغ وسروستانی مشاهده قیلمغه قادر اوله من وجمال اسرار غیبیه ناظر اوله من
(مثنوی) دفع کن از مغز واز بینی زکام * تا که ریح الله آید در مشام * مغزندن وبورنندن زکامی دفع ایله تا کم سنك
دماغکه بوی الهی کله مغزدن وبینی دن مراد بونده مغز عقل وبینی جاندر وجان بینی سنك زکامندن مراد برودت
هوای نفسله حاصل اولان مرض معنویدرکه مشام جانی استشمام روایح رحمانی ایلمکدن کیرو قور پس سالکه

لازم اولان اولدرکه اولا مشام جاندن معنوی اولان زکامی دفع ایلیه تا کم انك جانی مشامنه الله رایحه‌سی که
وانك دماغ جانی نفحات الهیه‌یی استشمام قیله (کما قال علیه السلام ان لربکم فی ایام دهرکم نفحات الا فتعرضوا لها)
(مثنوی) هیچ مکذار آز تب وصفرا اثر * تا بیابی ازجهان طعم شکر * ذاتنده هیچ سته‌دن وصفرادن اثر قومه
تا که جهانده شکرك لذتنی بوله‌سن مادامکه بربدنده حمانك وصفرانك بقیه‌سی واثری اوله اول شکرك لذتنی
وطعمنی بولمز کذلك برر وحده که صفراویتکی معنوی مرضلر اوله اول بو جهانده سکر معرفتك وشهد
حکمتك طعم ولذتن ادراك قیلمز (مثنوی) داروی مردی کن وعنین مپوی * تابرون آیند صد کون خوب روی *
مردلك علاجن ایله وعنین یله تا کم یوز کونه خوب روی طشره کله لر وسنك طالبك اوله لر عنین جماعه قادر اولمین یوکلج
کمسه‌یه دیرلر بونده مراد رجال مرتبه‌سنه بالغ اولمین کمسه‌در معنی رجولیته دوا وعلاج ایله وعنین یله تا قوت
رجولیت سکا حاصل اولوب بالغ اوله‌سن ورجال الله مرتبه‌سن بوله‌سن حتی صد کونه ابکار معانی وعرایس روحانی
ظهوره کله لر وسکا عرض جمال قیله لر (مثنوی) کندهٔ تن را زپای جان بکن * تا کند جولان بکرد آن چمن * جانك
آیاغندن تن کنده‌سنی قوپر تا اول چمنك اطرافنده جولان ایلیه اول چمندن مراد عالم معنی اولور بعض نسخه‌ده
انجمن واقع اولمشدر بو تقدیراوزره معنی تن قیدنی جان آیاغندن ازاله ایله تا کم انجمن اطرافنده جولان ایلیه یعنی
مرتبهٔ جمعك حوالیسنده پرواز قیله انجمندن مراد مرتبهٔ جمع اولور (مثنوی) غل بخل از دست وکردن دور کن *
بخت نو دریاب در چرخ کهن * بخل غلنی دست وکردنکدن دور ورفع ایله اسکی فلکده یکی بخت بول یعنی بخل
وامسالك صفتی که انسانك جانی بوینده بر مور زنجیر کبیدر کرکدرکه آنی کردن جانکدن ازاله قیله‌سن تا کم
بو کهنه جهانده برطالع نو وسعادت ابدی بوله‌سن (م ی) ور نمی تانی بکعبهٔ لطف پر * عرضه کن بیچارکی برچاره کر
اکر لطف کعبه‌سنه پرواز ایلمکه قادر اوله مزسك چاره کر اولان خدای تعالی‌یه بیچاره‌لکك عرض ایله یعنی ای
قادر وچاره کر اولان خدا لطفك کعبه‌سی جانبنه بن ضعیف وبیچاره پرواز ایلمکه قادر دکلم بکا سن قوت ویروبنی
اول کعبهٔ لطفه ایرکور دیو سویله (مثنوی) زاری وکریه قوی سرمایه ایست * رحمت کلی قوی تر دایه ایست * حضرت
حقك جنابنه زاری وکریه ایلمك قوی سرمایه در حضرت حقك رحمت کلیه‌سی یعنی رحمانیتی صفتی قوی تر دایه درکه
بنده لرنی تربیت ایدیجی وکماله ایرکور یجیدر (مثنوی) دایه ومادر بهانه جو بود * تا که کی آن طفل او کریان شود *
دایه ومادر بهانه استیجیدر تا که آنك اول طفلی نه وقت کریه ایدیجی اوله (مثنوی) طفل حاجات شمارا آفرید *
تا بنالید وشود شیرش پدید * حضرت حق سزك حاجتلر بکز طفلنی خلق ایلدی تا ایکلیه‌سز واول خدانك
رحمتی سودی ظاهر اوله وسزك مرادکزی اداقیله (م ی) کفت ادعوا الله بی زاری مباش * تا بجوشد شیرهای مهرهاش
سورهٔ مؤمن حم ده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر (وقال ربکم) سزك ربکز سزه دیدیکم (ادعونی استجب لکم)
قوللرم بکا دعا ایلك بن اجابت ایدم سزکچون (ان الذین یستکبرون عن عبادتی) تحقیقا شول کمسه‌لرکه استکبار
ایلیه‌لر بکا عبادت ایتمکدن مفسرلر بو محلده عبادتی دعا معناسنه آلمشلردر زیرا الدعاء مخ العبادة در یعنی
بکا دعادن استکبار ایلیه‌لر (سیدخلون جهنم داخرین) عنقریب جهنمه خور وحقیر اولدقلری حالده داخل اولورلر
(وقال ایضا (ادعوا ربکم تضرعا وخفیة) وفی آیة اخری (ادعوا الله او ادعوا الرحمن) پس معنای بیت اولدرکه جناب
حق کلام مجیدنده (ادعوا الله) دیدی بی زاری اولمه تا اول خدانك محبتلری سودلری جوش ایلیه (مثنوی) های
هوی باد وشیر افشان ابر * درغم ماند یکساعت توصبر * بادك های هویی یعنی صدا ایله اسمسی وسحابك شیر
صاچمسی یعنی سبب شیر اولان بارانی نثار ایتمسی بزم غمزده‌در درلرسن برساعت صبر ایله یعنی بونلر بزم خدمتمزده‌در
ورزقکزك حصولنه سببلردرسن رزق ایچون حریص اولمیوب صبر ایله تا سکا رزقك واصل اوله (م ی) فی السماء رزقکم
انشنیدهٔ * اندرین پستی چه بر چفسیدهٔ * سورهٔ ذاریاتده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر (وفی السماء رزقکم) یعنی
سماده‌در سزك اسباب رزقکز (وما توعدون) دخی وعده اولندیغکز ثواب جنت معنای بیت پس حقك سماده‌در
رزقکز دیدیکندن کوش ایتمدکمی اکر ایتدك‌سه بو پستی واسفل دنیایه نیچون یاپشورسن (مثنوی) ترس
ونومیدیت دان آواز غول * می کشد کوش تو تا قعر سفول * سنك فقر وفاقه‌دن خوفکی وقلت معرفت سببیله
حضرت حقك فیض واحساندن نا امید اولمکی آواز غول بیل سنك کوشکی تا سفولك غور وقعرنه چکر یعنی اغوال
وشیاطین انسانی یولدن چیقاروب آخر الامر هلاك ایلدکاری کبی فقردن قورقق وحقدن نا امید اولمق دخی
سنك قولغك طوتوب یولدن چیقاروب اسفل السافلینه ایلتورسنی انده هلاك ایلر (مثنوی) هر ندایی کوترا
بالا کشید * آن ندایی دان که از بالا رسید) هر برندا که سنی بالایه چکدی اول ندایی بیل که بالادن ایرشدی (مثنوی

هرندایی

هرندایی که تراحرص آورد * بانك کرکی دان که آن مردم درد * هربرندا که سکا حرص کتورر اول ندایی شول
قوردك آوازی بیل که اول قورد آدمی یرتر (مثنوی) این بلندی نیست از روی مکان * آن بلندیهاست سوی عقل
وجان * بو بلندلك که بزذکر ایلدك مکان جهتندن دکلدر بو بلندلکلر عقل وجان جانبیدر یعنی معنویدر صوری
دکلدر پس معنوی اولان مراتبك بری برندن ارفع اولمسنه بو مثاللری بسط ایدوب بیوررلر (مثنوی) هرسبب
بالاتر آمد از اثر * سنك وآهن فایق آمد بر شرر * مثلا هرسبب اثردن یوقاروق کلدی نته کم سنك وآهن شرر اوزره
فایق کلدی زیرا شررا اثردر سنك وآهن سببدر پس من حیث المرتبه اولان رفعتی ایکی قسمه تقسیم ایدرلر برقسمی
برشیئی برشیئه سبب اولدیغی جهتدن اول سبب اولان شیء مسبب اولان شیئدن من وجه رفیع اولمش اولور بو وجهدن
هرسبب اثردن بالاتردر بو صورتا شریف معنا دون وصورتا دون ومعنا شریفلر اولنلره مثل طریقیله بو بیتلری
بیوررلر (مثنوی) آن فلانی فوق آن سرکش نشست * کرچه درصورت بپهلویش نشست * فوقی انجاست ازروی
شرف * جای دور از صدر باشد مستخف * مثلا اول فلان کمسه حقیقتده اول سرکش اوزره اوتوردی اکرچه صورتده
وظاهرده اول فلان کمسه اول سرکشك یاننده اوتوردی اول یرده فوقیت وبلندلك شرف جهتندندر زیرا صدردن
دور اولان یر مستخف ومحقر اولورا کرصدر صوریدن دور ایسه صورتا مستخف اولور واکر صدر معنویدن دور ایسه
معنا استخفاف اولنور (مثنوی) سنك وآهن زین جهت که سابقست * درعمل فوقی این دو لایقست * سنك
وآهن بو جهتدن که عملده سابقدر بو ایکیسنك شرر اوزره فوقیتی ورفعتی لایقدر اما اول سالف الذکر اولان
رفعتك برقسمی دخی مقصود اصلی وغرض کلی اولدیغی جهتدندر مثلا شرردر که (مثنوی) وان شرر از روی
مقصودی خویش * زآهن وسنکست زین رو پیش بیش * واول شرر کندینك مقصودی اولدیغی جهتدن آهن
وسنکدن بو یوزدن زیاده در زیاده دریا خود ایلرو دریمك اولور (وقس علی هذا العالم والادم ولهذا قال علیه السلام نحن
الاخرون السابقون وقال ابن الفارض مترجما عن مرتبته (بیت) وانی وان کنت ابن آدم صورتا * فلی فیه معنی شاهد
بابوتی (مثنوی) سنك وآهن اول وپایان شرر * لیك این هردو تنند وجان شرر * اکرچه وجود خارجی اعتباریله سنك
وآهن اول ومقدمدر وشرر پایان ومؤخردر لیکن بو ایکیسی بیله جسملردر وشرر جاندر زیرا مقصود انلردن شرردر
(مثنوی) کان شرر کاندر زمان واپس ترست * درصفت از سنك وآهن برترست * زیرا که اول شررا کرچه زمانده
انلردن صکره رکدر لیکن صفتده واعتبارده سنك وآهندن برتر وعالیتردر نته کم زمانده شاخ ثمردن سابقدر اما هنرده
اول میوه شاخدن فایقدر (مثنوی) چون که مقصود از شجر آمد ثمر * پس ثمر اول بود آخر شجر * چونکم
شجردن مقصود ثمر کلدی پس ثمر من حیث المعنی اولدر شجر آخردر یعنی بو اعتبار ایله ثمر مقدمدر شجر مؤخردر پس
مناسبتله بو معارفی بیان ایلدکدن صکره ینه خرسك حکایتنه رجوع بیوررلر (م ی) خرس چون فریاد کرد از اژدها *
شیر مردی کرد از چنکش رها * خرس چونکه اژدهادن فریاد ایلدی برشیر مرد دلاور کمسه اژدهانك پنجه‌سندن
اول خرسی خلاص ایلدی (م ی) حیله ومردی بهم دادند پشت * اژدها را او بدین قوت بکشت * حیلت ومردلك
ایکیسی بری برینه آرقه طوترلر وبری برینه معاونت ایدرلر اول مرد اژدهایی بو حیله ایله دپله دی یعنی مجرد
مردانه لکی وقوتی جهتندن اژدهایه غالب اولمدی بلکه علم وحیلتله مردانه لکی بر یره جمع ایدوب بو صفتله
اژدهایه غالب اولوب آنی قتل قیلدی (مثنوی) اژدها را هست قوت حیله نیست * نیز فوق حیلهٔ تو حیله ایست *
اژدهانك قوتی واردر حیله‌وتدبیری یوقدر پس اکر حیله وصنعتله اژدهایه غالب ایسه‌ک ده صقین مغرور اولمه
زیرا سنك حیله‌ك اوزرنده دخی بر حیله واردر (مثنوی) حیلهٔ خود را چو دیدی باز رو * کز کجا آمد سوی آغاز رو *
چونکه کندیکك حیله وتدبیرنی کوردك کیرو دوری که اول حیله سکا قندن کلدی آغاز وابتدا جانبنه کیت یعنی
خدای متعال جانبنه توجه ایت (م ی) هرچه در پستیست آمد از علا * چشم را سوی بلندی نه هلا * هرنسنه که
الجقلقده‌در علادن کلدی هلا چشمنی بلندلك جانبنه قو یعنی عالم معنایه نظر قیل (مثنوی) روشنی بخشد نظر اندر علی
کرچه اول خیرکی آرد بلی) کوزنی بلندلك جانبنه قودیغکمه سبب بودرکه علایه نظر ایتمك وهرشیئك حقیقی
جانبنه کتمك نظره روشنالق بغشلر اکرچه علایه نظر ایتمك اول حالده نظره ضعف وفتور کتورر بلی مقرردر بو حال
مبتدی اولنلرك نظرنه که انلرك نظرنده سطوت شعشعهٔ انوار علایه طاقت اولمدیغنه بناء حقیقته نظر ایتسه‌لر ادرا کده
عاجز وفاتر اولورلر وحسیر وکلیل قالورلر اما اسباب وصورته نظر ایتسه‌لر قوت بولورلر پس بو ضعف بصیرت صاحبلری
ایکی نوعدر بری خفاش طبیعتدر انده اولان ضعف نظر خلقی وجبلیدر (لا یزول ما بالذات لا ما بالعرض) فخواسنجه
اول خیره‌لك تدریج ایله روشنالغه اعتیاد ایلسه قابلدر وبعد الاعتیاد آکا قوت نظر حاصلدر پس بو نوعه خطاب

بیوررلر (مثنوی) چشم را در روشنایی خوی کن * گرنه خفاشی نظر آن سوی کن * عاقبت بینی نشان نور تست * شهوت حالی حقیقت کور تست * چشمی روشنالغه خوی وعادت ایله اگر خفاش دکل ایسک اول جانبه نظر ایله یعنی ای نظرنده ضعف اولان کمسه چشم باطنکی روشنایی عالم اعلایه معتاد ایله اگر خفاش طبیعت دکل ایسک نظرکی اول جانب اعلایه ایله عاقبت بینلک سنک نورک نشانیدر یعنی عاقبت وحقیقت کورمک سنک نور چشمک نشانیدر کما قال علیه السلام اذا دخل النور انشرح وانفسح قالوا وما علامة ذلک یا رسول الله قال علیه السلام التجافی عن دار الغرور والانابة الی دار السرور والتأهب للموت قبل نزوله) نشان نور بونلردر وحالا مشتهیات نفسانیه یی کورسک که سنک حقیقة کوراولمکدر ویاخود معنا شهوت حالی حقیقتده سنک مقبرکدرکه حال حیاتده قبر شهوتده مدفون اولوب ظلمتده قالدک دیمک اولور (مثنوی) عاقبت بینی که صد بازی بدید * مثل آن نبود که یک بازی شنید * برعاقبت بین که یوز بازی کوردی اول کمسه کبی اولمز که بر بازی اشتدی یعنی شول عاقبت بین که چوق امور واحوال تجربه ایلیوب هر شیئک نتیجه وخاتمه سن کوردی بو اول کمسه کبی اولمز که انجق برکار کوره وآنک دخی عاقبتنی بیلمیه بیلان کمسه لرله بیلمین کمسه لر برابر دکلدر (کما قال الله تعالی هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون (مثنوی) زآن یکی بازی چنان مغرور شد * کز تکبر ز اوستادان دور شد * اول بر صنعت وبازیدن انجلین مغرور اولدیکه تکبرلکندن استادلردن دور اولدی یعنی بن بویله بر صنعته مالکم سائر استادلره نه احتیاجم واردر دیو انلره خدمت ایلمکدن اعراض قیلدی (مثنوی) سامری وار آن هنر در خود چو دید) اوز موسی از تکبر سر کشید سامری کبی اول هنری کندیسنده کوردی اول سامری کبرندن موسی علیه السلامدن باش چکدی (مثنوی) او ز موسی آن هنر آموخته * وز معلم چشم را بردوخته) او سامری اول هنری موسی علیه السلامدن اوکرنمش ومعلمدن کوزنی دیکمش یعنی کندیده اولان هنری سامری حضرت موسادن اوکرنمش ایکن کندینک معلمندن تعامی ایدوب واعراض قیلوب استادلق سمتنه ذاهب اولدی وخلقی کندی یه اتباع ایلمکه دعوت قیلدی قصه سی مشهور وبو کتابده برقاچ محلده دخی مسطور اولمشدر (م ی) لاجرم موسی دکر بازی نمود * تاکه آن بازی وجانش را ربود لاجرم موسی علیه السلام برغیری بازی وهنر کوستردی تاکم سامرینک جاننی واول بازیسنی قاپدی وعاقبة الامر اول سامری یی تک وتنها یابانلره دوشوروب بریه لرده اول مخذول لامساس دیو کزیجی اولدی (مثنوی) ای بسا دانش که اندر سر دود * تا شود سرور بدان خود سر رود * سر نخواهی که رود تو پای باش * در پناه قطب صاحب رأی باش * ای چوق هنر ودانش که انسانک باشنه بلر تاکم اول رئیس وسرور اوله اول هنر وعلم سببیله خود باشی کیدر وسامری وارلردن وسرایدر استمز ایسکه باشک کیده سن آیاق اول علم وتواضعده خالک مرتبه سن بول وصاحب رأی اولان قطب زمانک پناهنده وخدمتنده اول اگرچه قطب الاقطاب بردر ولکن قطب چوقدر پس مبتدیان سلوکدن وطریقتده باذن الله ارشاده مأمور اولان مرشدلک دائره امر وارادتی اوزره اولمق لازم وواجبدر وبعد الاتباع شرط طریقت بودرکه (م ی) گرچه شاهی خویش فوق او مبین * گرچه شهدی جز نبات او مچین * اگرچه دولت وعزتده شاه ایسکده کندیکی آنک فوقنده کورمه واگر علم وهنرده شهد وعسل ایسکده انک نباتندن غیریسن دوشورمه وکندی فکر وفراستک ترک ایله (مثنوی) فکر تو نقشست وفکر اوست جان * نقد تو قلبست ونقد اوست کان * زیرا سنک فکرک نقش وقشردر وانک فکری جان منزله سنده در سنک نقدک قلبدر وانک نقدی کان مرتبه سنده در (مثنوی) او تویی خود را بجو در اوی او * کوکوکو فاخته شو سوی او * او سنسن کندوکی انک وجودنده استه یعنی اول قطب صاحب رأی اولان استاد من حیث الحقیقه سنسن پس حقیقت اولان کندی کوکوکی اول استادک اونلکنده وارلغنده طلب ایله آنی سنده طلب ایلمه آنی کندی نفسکک مرادنده طلب ایلمکدروسنی اونک اونلکنده طلب ایلمک کندی ارادتکدن بالکلیه چیقوب وا کامر ید اولوب وکندیکی کالمیت بین یدی الغسال قیلوب اکاتسلیم اولمقدر وکندوکی استادک حقیقتنده طلب قیلمق تابالکلیه وجود مجازی یی فنا ایدوب وجود حقانیکی بولنجیه دک جست وجو ایلمکه محتاجدر ولهذا قال کوکوکودی انک جانبنه فاخته آسا اول کوکوکو کاف عربیه ایلهدر وکاف عجمیه در یعنی دائما طلب ایله قنی دی فاخته اول آنک حقیقتی جانبنه سن آنک حقیقتی بوله سن کندی حقیقتک بولورسن ومحبوب ومطلوبک نه کندک ایدوکن بیلوب بو بیتک مفهومن تذکار قیلورسن (بیت) انا من اهوی ومن اهوی انا) نحن روحان حللنا بدنا) فاذا ابصرتنی ابصرته) فاذا ابصرته ابصرتنا (م ی) ورنخواهی صحبت ابنای جنس * در دهان اژدهایی همچو خرس * واگر ابنای جنسک صحبتنی استمیه سن خرس کبی اژدهانک آغزنده سن یعنی اگر ابنای جنسکه خدمت ایتمک استمزسک (وان انتم الابشر مثلنا) دیو جنس انساندن اولان

خلفای یزدانه متابعت قیلمزسن نفس اماره اژدرهاسنک آغزنده اولورسن مذکور اولان خرس کبی (مثنوی) بوکه استادی رهاندم ترا * وز خطر بیرون کشاندم ترا * اوله که بر استادسنی قورتاره وسنی خطردن طشره چکه (مثنوی) زارئی می کن چو زورت نیست هین * چونکه کوری سر مکش از راه بین * چونکه سنک زور وقوتک یوقدر اکاه اول برزاریلک ایله چونکم کورسن راه بیندن باش چکمه یعنی بول کوریجی مرشددن اعراض ایتمه زیرا یا برقوت صاحبی مرشد کرکسن ویاخود برصاحب قوت مرشده تابع کرکسن تاکم اژدرهای نفسک پنجه سندن خلاص میسر اوله (م ی) توکم از خرسی نمی نالی ز درد * خرس رست از درد چون فریاد کرد * سن خرسدن کمودنی سن که دردن ناله ایلمزسن خرس چونکه اژدرک آغزنده فریاد ایلدی درددن قورتلدی (مثنوی) ای خدا این سنک دل را موم کن * ناله اش را تو خوش ومرحوم کن * ای خدا بزم سنکین دلمزی موم ایله بزم ناله مزی لطیف ومرحوم ایله یعنی ناله مزی قبول ایدوب بزه رحمت اولمغه آنی وسیله ایله نته کم بعض کمسه نک ناله وفریادی مبغوض ومنفور اولدیغنه بو حکایه یی مثال ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی) بود کوری کوهمی گفت الامان * من دو کوری دارم ای اهل زمان * برکور وار ایدیکه الامان دیردی ای زمانک خلقی بن ایکی کورلک طوترم (مثنوی) پس دوباره رحمتم آرید هان * چون دو کوری دارم ومن در میان * پس ای اهل جهان آگاه اولکز بکا ایکی کره رحمت کتوریکز چونکه ایکی کورلک طوترم وبن او ایکی کورلک اورته سنده یم (مثنوی) گفت یک کوریت می بینیم ما * آن دکر کوری چه باشد وانما * خلق جهان ایتدی بزسنک برکورلککی کورورز واول غیری کورلکک ندرکیرو کوستر تاکم بزه دخی ظاهر وروشن اوله (مثنوی) گفت زشت آوازم وناخوش نوا * زشت آوازی وکوری شد دوتا * اول کور ایتدی قبیح آوازلویم وناخوش نوایم یعنی ناخوش صدالویم زشت آوازلولق وکورلک ایکی قات اولدی (مثنوی) بانک زشتم مایه غم می شود * مهر خلق از بانک من کم می شود * بنم زشت اوازم غمک مایه سی والمک سرمایه سی اولور بنم زشت بانکمدن خلقک بکا محبت ومرحمتی ناقص اولور (مثنوی) زشت آوازم بهر جا که رود * مایه خشم وغم وکین می شود بنم زشت آوازم هر یره که کیده غمک وخشم وکینک مایه سی اولور (مثنوی) بر دو کوری رحم را دوتا کنید * اینچنین ناکنج را گنجا کنید * اول ایکی کورلک طوترم دین فقیر اهل زمانه دیدیکه بو ایکی قات کورلک اوزره مرحمتی سز دخی دوتا ایلک یعنی بنم ایکی کورلکم اوزره رحمی ایکی قات ایلیکز زیرا سائر کورلره بر ترحم لازم اولان یرده بکا ایکی ترحم لازمدرکه آنلرده کورلک بردر ای اهل جهان بو نجلین ناکنجه کنجا ایلیکز یعنی بو نجلین بریره صغمیان وهیچ بردلده مقبول اولمین کمسه یی صغیجی ولایق اولیجی ایلک کنج کاف فارسینک ضمه سیله صغمق معناسنه در پس ناکنج شول کمسه درکه آکا هیچ بر محلده جای واعتبار اولمیه کنجا کنید صغدریکز یعنی اعتبار وقبول ایلیکز دیمک اولور (م ی) زشتی آواز کم شد زین کله * خلق شد بروی برحمت یک دله * بو شکایتدن اول سائلدن آوازینک زشتلکی کم وناقص اولدی واگر کم کاف فارسینک ضمه سیله اوقنورسه محو وناپیدا اولدی معناسنه اولور خلق اول سائل اوزره رحمته یکدله اولدی یعنی اول سائله مرحمت وشفقت ایلمکده اتفاق واتحاد قیلدی (مثنوی) کرد نیکو چون بگفت اوراز را * لطف آواز دلش آواز را * چونکم اول سائل رازنی دیدی آنک قلبنک آوازینک لطفی انک آوازنی نیکو ایلدی یعنی اول فقیر چونکم رازدرونن سویلدی وقبحنه وخبثنه اعتراف ایلدی بو معنی آنک قلبنک خوب ولطیف اولمسنه دلالت ایلر پس آنک قلبنک لطافتیکه کندینک قباحتن بیلمکدر آنک آواز زشتنی خوب ونیکو ایلدی یعنی خلق نیکوسی آنک آوازنده اولان زشتلکه غالب اولوب خلق اول درونک لطافتندن اوتری آکا مرحمت وشفقت ایلدیلر دیمک اولور (مثنوی) وانکه آواز دلش هم بد بود * آن سه کوری دوری سرمد بود * واول کمسه که انک کوکلنک آوازی هم زشت اوله اول اوچ کورلک ابدی ایراقلق اولور یعنی برکسه نک که قلبنک کفتاری وافکار واخلاقی بد اولسه وهم ظاهر کوزی کور وظاهر سوزی وصوتی قبیح اولسه بو اوچ کورلک دوری سرمد ودرگاه حقدن ملعون ابد اولور زیرا ظاهری کور اولان کور دکلدر بلکه کوراصل باطن کوریدر (کما قال علیه السلام لیس الاعمی من یعمی بصره انما الاعمی من یعمی قلبه (وقال الله تعالی فانها لاتعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور (مثنوی) لیک وهابان که بی علت دهند * بو که دستی بر سر زشتش نهند * لیکن وهابلر که علتسز ویررلر اوله که آنک زشت اولان باشی اوزره برال قویه لر وهابلردن مراد شول بی غرض وبی علت اولان ولیلردرکه خلقک کوردلککنی باذن الله ازاله ایدرلر چن بونلرک زشت وقبیح اولان باشلری اوزره مرحمت الن قوسلر وجودلرنده اولان مرضلرین ازاله ایدرلر (مثنوی) چون که آوازش خوش ومظلوم شد * ز و دل سنکین دلان چون موم شد * چونکم اول کدانک آوازی خوش ومظلوم اولدی سنکین دللرک کوکلی کدانک آوازندن موم کبی نرم اولدی

(مثنوی) نالهٔ کافر چو زشتست و شهیق * زان نمی گردد اجابت را رفیق * کافرلرك نالهسی چونکه زشت و شهیق
در اول سببدن اجابته رفیق اولمز یعنی آنك نالهسی قبول حقه اول جهتدن قرین اولمز شهیق زشت آوازه دیرلر
(مثنوی) اخسؤا بر زشت آواز آمدست * کو ز خون خلق چون سگ بود مست * سورهٔ قد افلح ده اولان
آیته اشارتدر اولی بودر (قالوا) اهل جهنم دیهلر (ربنا) ای بزم پروردکارمز (غلبت علینا شقوتنا) بزم اوزرمزه شقاوتمز
غلبه ایلدیکه لوح محفوظده مقدر اولمشدی و یاخود شقاوته سبب اولان کناهلریمز غالب اولدی دیهلر (وکنا قوما
ضالین) و بز طریق مستقیمدن ضال اولمش قوم اولدق دیوب اعتراف ایلیهلر (ربنا اخرجنا منها) ای بزم ربمز بزی
دوزخدن اخراج ایله تا تلافی مهمات و تدارك ما فات ایدهلم (فان عدنا) پس بو حالدنصکره اکر بز کفر و عصیانه
عودت ایلرسك (فانا ظالمون) تحقیقا بز ظالملر نفسمز اوزره (قال) جناب عزت بیوروب دیه که (اخسؤا فیها)
خاموش اولك ای اهل جهنم (ولا تکلمون) بکا سویلمك رفع عذاب و دفع عقاب خصوصنده اصلنده ولا تکلمونی
ایدی کسرله اکتفا اولندی معنیٔ بیت اخسؤا خطابی زشت آوازه اوزره کلمشدر زیرا اول زشت آوازلو اولان کمسه خلقك
قانندن کلب کبی مست اولدی یعنی خلقك مالن یمکدن و آنلرك ذم و غیبتن دیمکدن کلب کبی مست اولوب خبیث آواز
اولمشدر پس هر کیم اکل حرام و فاعل آثام اولورسه انك آوازی قبیح اولور اکر دعا ایدرسه حقدن اخسؤا خطابنه لایق
اولور (مثنوی) چون که نالهٔ خرس رحمت کش بود * نالهٔ تو نبود این ناخوش بود * چونکم خرسك ناله و فریادی رحمت
جذب ایدیجی اوله سنك ناله و فریادك بونك کبی رحمت جذب ایدیجی اولمیه ناخوش اولور (مثنوی) دان که با یوسف
تو کرگی کردهٔ * یاز خون بیکناهی خوردهٔ * بیلکه سن یوسفه قورتلق ایلمش سن یعنی یوسف معنوی اولان صدیقه
و عزیزه حسد قیلمش سن یاخود بر بیکناهك قانن ایچمش سن قاندن مراد (عرض المؤمن کدمه) فحواسنجه
عرضیدر یا مالیدر و یاخود آنی غیبت ایتمك اتن یمك و قانن ایچمك کبیدر (مثنوی) توبه کن وز خورده استفراغ کن *
ور جراحت کهنه شد رو داغ کن * بو قباحتلردن توبه ایله و ییمش اولان شیدن استفراغ ایله یعنی هر نه بی کم ظلما اکل
و بلع ایلدکسه آنی اخراج ایدوب صاحبنه ادا ایله واندن استحلال قیل و اکر جراحت کهنه اولدیسه یوری طاغ ایله یعنی
درون مرض کهنه اولدیسه و استحکام بولدیسه آتش ریاضتله انك اوزرینه طاغ ایله که آخر الدواء الکی فحواسنجه
بو مرض معنویکه سهولتله کتمیه اکا چاره آخر ریاضت طاغنی اورمقدر (تتمهٔ حکایت خرس و آن ابله (اه (م ی) خرس
هم از اژدها چون وارهید * وآن کرم زان مرد مردانه بدید) خرس دخی چونکه اژدهادن کیرو قورتلدی و اول کرمی
مرد مردانه دن کوردی یعنی اول مردانه و بهادر اولان مرددن اول کرم و احسانی کندی حقنده چونکم مشاهده
قیلدی (مثنوی) چون سگ اصحاب کهف آن خرس زار * شد ملازم در پی آن بردبار * اول زار اولان خرس اصحاب
کهفك کلبی کبی اول بلالره صبور و حمول مردك عقبنده ملازم اولدی (مثنوی) آن مسلمان سر نهاد از خستگی
خرس حارس گشت از دلبستگی * اول مسلمان خستهلکندن بصدیغه باش قودی خرس دل بستهلکندن آکا
حارس اولدی یعنی کوکلی آکا مقید اولوب محبت قیلدیغندن آنی حراست قیلدی (مثنوی) آن یکی بگذشت
و گفتش حال چیست * ای برادر مر ترا این خرس کیست * اول بر عاقل کمسه اورادن کچدی و اکا دیدی حال ندر ای
برادر بو خرس سکا کیمدر (مثنوی) قصه وا گفت و حدیث اژدها * گفت بر خرسی منه دل ابلها * اژدرهانك سوزندن
قصهیی دیدی و آکا ماجرایی نقل ایلدی عاقل اول کمسهیه ایتدی ای ابله خرس اوزره کوکل قومه (م ی) دوستیٔ ابله بتر
از دشمنیست * او بهر حیله که دانی راندنیست * ابلهدن دوستلق آنك عداوتندن قبیح رکدر هر حیله ایله که بیلورسن
اول خرس سورلمکیدر و یانکدن آنی دور ایلمك واجبدر (مثنوی) گفت والله از حسودی گفت این * ورنه خرسی
چه نگری این مهر بین * اول ابله سوء ظنه دوشوب ایتدی بو کمسه بو سوزی والله حسدندن دیدی یوخسه خرسلکنه
نه باقرسن بو محبتی کور و آنك بو مرتبه وفادارلغنه و انسیتنه نظر ایله کور (مثنوی) گفت مهر ابلهان عشوه دهست
این حسودیٔ من از مهرش بهست * اول عاقل اول مرد ابلهه ایتدی ابلهلرك مهر و محبتی عشوه دهدر یعنی فریفته
قلیجی و مغرور ایدیجیدر بنم بو حسودلغم آنك محبتندن ایودر (مثنوی) هی بیا با من بران این خرس را * خرس را مگزین
مهل هم جنس را * هی غافل بنمله کل بو خرسی سور و بکا یار اول خرسی قبول و اختیار ایله هم جنسکی ترك ایلمه
(مثنوی) گفت رو رو کار خود کن ای حسود * گفت کارم این بد و بختت نبود * خر ابله اول عاقله ایتدی ای حسود
یوری یوری کندی ایشك ایله و نصیحتی کند یکه سویله عاقل اول خر ابلهه ایتدی بنم کارم بو ایدی سنك بختك اولمدی
یعنی بنم ایشم نصیحت قیلمق و نامی محل هلاك اولان یردن تحذیر ایدوب خلاص ایلمك ایدی ولکن چونکم
سنك بخت و طالعك یار اولمدی بنم سوزم سکا بو اجلدن تاثیر قیلمدی (مثنوی) من کم از خرسی نباشم ای شریف *

ترك

ترك او کن تا منت باشم حریف * ای شریف بن بر خرسدن کم و ناقص دکلم خرسی ترك ایله تا بن سکا حریف و مصاحب
اولم (مثنوی) بر تو دل می لرزدم ز اندیشهٔ * با چنین خرسی مرو در بیشهٔ * بنم کوکلم سنك اوزریکه لرزان اولور بر اندیشه
و غمدن بو نجلین خرسله بر بیشهیه کتمه و بر ایشه توجه ایتمه مقصود حیوان سیرت اولان مصاحبله بر جانبه کتمه
و بر ایشی اختیار ایتمه دیمك اولور (مثنوی) این دلم هرگز نلرزید از گزاف * نور حقست این نه دعوی و نه لاف *
بو بنم قلبم هرگز گزافدن دترهمز یعنی بیهوده یره مضطرب اولمز بو نصیحت و ارشاد حق تعالینك نوریدر دعوی دکلدر
ولاف دخی دکل (مثنوی) مؤمنم ینظر بنور الله شده * هان و هان بگریز ازین آتشکده * ینظر بنور الله اولمش مؤمن
یعنی (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله) حدیثنك مفهومی اوزره الله نوریله نظر ایدیجی اولدم و نور فراستله سنك
حقیقت حالکی مشاهده قیلدم اکاه اول اکاه بو آتشکدهدن قاچ یعنی بو یاردکه محل آتش کبیدر بونك شآمت
و ضررندن فرار ایلمك سکا لازمدر دیدی (مثنوی) این همه گفت و بگوشش در نرفت * بدگمانی مرد را سد یست زفت *
اول عاقل کمسه اول ابلهه بو دوکلی نصیحتی دیدی و آنك قولاغنه کتمدی زیرا بدکمانلق مرده بر عظیم سددر که حقیقت
حالی کورمکه مانع اولور (مثنوی) دست او بگرفت دست از وی کشید * گفت رفتم چون نهٔ یار رشید * اول عاقل
ابلهك النی طوتدی واندن النی چکدی عاقل چونکم بو حالی اندن کوردی اکا ایتدی چونکم یار رشید دکل سن کتدم
و سنی ترك ایتدم (مثنوی) گفت رو بر من تو غمخواره مباش * بوالفضولا معرفت کمتر تراش * ابله زیاده حماقتندن اول
یار عاقله ایتدی یوری سن بنم اوزریمه غم ییجی اولمه ای بوالفضول معرفتی آزرلك یون یعنی ای زیاده قوممی اولان کمسه
بکا معرفت صاتمه دیدی (مثنوی) باز گفتش من عدو تو نیم * لطف باشد گر بیایی در پیم * اول عاقل ابلهه کیرو ایتدی
بن سنك دشمنك دکلم لطفدر و سکا عین فائدهدر اکر بنم اردمجه کلهسن (مثنوی) گفت خوابستم مرا بگذار و رو
گفت آخر یار را منقاد شو * ابله عاقله ایتدی بنم اویقوم واردر بنی ترك ایله و یوری عاقل ایتدی آخر یاره مطیع و منقاد
اول (م ی) تا بخسپی در پناه عاقلی * در جوار دوستی صاحب دلی * تا بر عاقلك پناه و حفظنده اویویهسن بر صاحبدل
دوستك جوارنده یعنی مقارنت و مصاحبتنده یاتهسن و آسوده اولهسن (مثنوی) در خیال افتاد مرد از جد او
خشمگین شد زود گردانید رو * مرد ابله اول عاقلك جد و سعیندن باطل خیاله و سوء ظنه دوشدی غضبناك اولدی
عاقلدن فوری یوزینی دوندردی بویله دیو (مثنوی) کین مگر قصد من آمد خونیست * یا طمع دارد گدا و تونیست *
که بو کمسه مکر بنم قصدمه کلدی خونیدر بنم قتلمی مراد ایدیجی حرامیدر یاخود بندن بر نسنه
طمع طوتر کدادر و کلخنیدر (مثنوی) یا گرو بستست با یاران بدین * که بترساندمرا زین همنشین * یاخود کندینك
یارانیله گرو بغلمشدر و نذر ایلمشدر بدین بو سوزلرکه بنی بو همنشینمدن قورقوده و آنی بندن بعید ایده گرو بستن
اوکدل قومش معناسنهدر نته کم عوام ناس بری بری ما بیننده اکر بن فلان شیٔ شویله ایشلمزسم شوشیٔ سزه رهن
اولسون دیو بر شیٔ رهن قورلر ترکجه آکا اوج بغلدی و اوکدل قودی دیرلر (مثنوی) خود نیامد هیچ از خبث سرش *
یك گمان نیك اندر خاطرش * اول ابلهك سرینك خباثتندن و درونك قباحتندن خود هیچ کلمدی انك خاطرینه بر کمان
نیك (مثنوی) ظن نیکش جملگی بر خرس بود * او مگر مر خرس را هم جنس بود * اول ابلهك ایو ظنی جمیعا خرس
اوزرینه ایدی اول ابله مکر خرسك هم جنسی ایدی که (الجنس الی الجنس یمیل) فحواسنجه عاقلی قویوب اکا بو قدر میل
ایلدی (مثنوی) عاقلی را ز صد بد و تهمت نهاد * خرس را دانست اهل مهر و داد * بر عاقله اول ابله کلب لکندن تهمت
قودی خرسی محبت و عدل اهلی بیلدی یعنی حیوانی محبت و عدالته اهل بیلوب عاقل اولان انسانه تهمت ایلدی
و بو حسود و حقود در دیو سویلدی (مثنوی) گفت موسی با یکی مست خیال * کای بداندیش از شقاوت وز ضلال
حضرت موسی علیه السلام بر خیال مستی اولان کوساله پرسته دیدیکه ای بد اندیش شقاوتکدن و ضلالتکدن
یعنی ای شقا و ضلالت اجلندن بد اندیش اولان کمسه (مثنوی) صد گمانت بود در پیغمبریم * با چنان برهان
و اخلاق کریم * بنم * پیغمبرلکمده سنك یوز شك و کمانك وار ایدی بو نجلین برهانله و بو خلق کریمله (مثنوی)
صد هزاران معجزه دیدی ز من * صد خیالت می فزود و شك و ظن * بندن صد هزاران معجزه کوردك سکا یوز خیال
و شك و ظن زیاده اولدی (مثنوی) از خیال و وسوسه عاجز بدی * طعن بر پیغمبری ام می زدی * خیال و وسوسهدن
تنك کلدك بنم پیغمبرلکم اوزره طعن اوردك (م ی) گرد از دریا بر آوردم عیان * تا رهید یت از شر فرعونیان * دریادن
آشکارا غبار پیدا ایلدم تا فرعونك شرندن قورتلدکز یعنی حضرت موسی علیه السلام اول مست خیال اولان
کوساله پرسته بویله دیدیکه ای اهل ضلال بنم پیغمبرلکمده بو قدر براهین جلیله و معجزات عظیمه و اخلاق کریمه
ایله ریب و کمان اوزره اولوب طعن ایلدك اما سامرینك دوزدیکی کوسالهیه در حال اقرار ایدوب سجده قیلدك اول

معجزات عظیمه دن بری دریادن توز عیانا بوقری کتوردم حق فرعونلك شرندن نجات بولدکز کما قال الله تعالی
فی کتابه العزیز (واذ فرقنا بکم البحر فانجیناکم واغرقنا آل فرعون وانتم تنظرون) یعنی ذکر ایلك ای بنی اسرائیل شول
وقتیکه بز باره له دك وفلق ایلدك دریایی سزی انجا ایتمك سببیله وسزی قورتردق وفرعونی وقومنی غرق ایلدك شول
حالتده که سز دریادن کیدرکن بری بریکزه نظر ایلردیکز وقال الله تعالی (فاوحینا الی موسی ان اضرب بعصاك
البحر فانفلق فکان کل فرق کالطود العظیم) مفسرلر بو آیتلرك تفسیرلرنده دیمشلردرکه وقتا کم حضرت موسی بنی
اسرائیلله فرعوندن قاچوب دریا کنارنه کلدکده فرعون دخی آنی عسکریله احاطه قیلدقده بنی اسرائیل حضرت
موسایه تضرع برله التجا ایلدکده حق تعالی حضرت موسایه وحی ایلدی نته کم بیوررلر بز موسایه عصاکله دریایه
اور دیو وحی ایلدك پس موسی حضرتلری عصاسیله دریایه اوردی درعقب دریا منفلق اولدی اون ایکی سبطك عددی
مقداری اون ایکی یول اولوب درحال دریانك دبی قورویوب توزلرچقدی (وکل فرق) یعنی بونلرك اطرافنده بولك بولك
اولان صو باره لری جبل عظیم کبی ثابت وبرقرار اولدی وبونلرك بو یوللردن دریایی کچرکن فرعون مع عساکره بونلرك
آردنه دوشوب (فغشیهم من الیم ماغشیهم) فحواسنجه صو بونلری بوریوب غرق قیلدی وبنی اسرائیل نجات بولدی
بو آیات عظیمه یی کوروب برقومه اوغره دیلرکه انلر کوساله شکلنده اصنامه طپارلردی پس قلبلرنده عجل پرستلك
محبتی مضمر اولان کسه لر حضرت موسایه دیدیلرکه یا موسی اجعل لنا الها کما لهم آلهة کما اخبر الله فی کتابه عن هذا
المعنی (وجاوزنا ببنی اسرائیل البحر فاتوا علی قوم یعکفون علی اصنام لهم قالوا یا موسی اجعل لنا الها کما لهم
آلهة قال انکم قوم تجهلون) یعنی بز بنی اسرائیلی کچردك بحردن پس برقومه اوغره دیلرکه اول قوم کوساله شکلنده
اولان صنملرینك عبادتلری اوزره مقیم اولمشلردی پس بنی اسرائیلدن محبت عجل قلبلرنده مضمر اولان کمسه لر حضرت
موسایه تضرع برله دیلرکه یا موسی بزه دخی برمعبود قیل بونلرك معبودلری کبی حضرت موسی بونلری جهل
مطلقله توصیف ایدوب دیدیکه تحقیقا سز مطلقا جاهل اولان برقومسز جاهللری انکچون جهل مطلق ایله توصیف
ایلدیکه بو معجزه باهره یی کوردکدنصکره عالم وعاقلدن صدوری ممتنع شیئی رجا ایلدیلر (مثنوی) زآسمان جل الله
کاسه وخوان رسید * وازدعا ام جوی از سنکی دوید * آسماندن قرق ییل خوان ونعمت ایرشدی وبنم دعامدن
بر طاشدن جوی بلدی یعنی آیات عظیمه دن بریسی دخی بودرکه تیه صحراسنده بونلره آسماندن قرق ییل کاسه
وخوان یعنی من وسلوی یتشدی کما قال الله تعالی (وظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی کلوا من
طیبات ما رزقناکم وما ظلمونا ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ذکر تفسیره مراد اولور بونلر حضرت موسادن صو طلبك
ایلدیلر حضرت موسی دخی جناب حقدن استسقا ایدوب حق تعالی بیوردیکه عصاکله طشه اور پس عصاسیله
اوروب اول حجردن اون ایکی چشمه چقوب هر برسبط اندن کفایت مقداری ایچرلردی کما قال الله تعالی (واذ استسقی
موسی لقومه فقلنا اضرب بعصاك الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا قد علم کل اناس مشربهم) پس موسی علیه
السلام اول کوساله پرسته دیدیکم (مثنوی) این وصد چندین وچندین کرم وسرد * از تو ای سردان
توهم کم نکرد * بانك زد کوساله از جادوی * سجده کردیکه خدای من توی * بو ویوز بو قدر وبو قدر اسی وصوق ای
سردسندن اول توهمی کم ومحو ایلمدی کم کاف عربینك فتحه سیله قرأت اولورسه معنی ای سرد بو قدر معجزات سندن
اول ظن وتوهمی ناقص ایلمدی دیمك اولور نکرد کلمه سینك فاعلی مصرع اولك مضمونی اولور وان توهم را
تقدیرنده در یعنی بو کوردکك معجزه نیجه کرم وسرد سندن ای بارد اولان کوساله پرست اول بنم حقمده
ایلدکك توهمی ناقص ایلمدی دیمك اولور برکوساله پرست سامرینك سحرندن بانك اردی کوساله سجده ایلدیکه
بنم خدام سن سن قصه سی بودرکه سامری ابتدای حالده حضرت موسایه خدمت ایلرکن حضرت جبریلك اکا
کلدیکنی کوروب وفرس الحیاته نام اتنك اثرندن بر آوچ طپراق آلوب کندوده صاقلدی وقتا کم حضرت
موسی قرنداشی هارونی قومنه خلیفه ایدوب وقرق کون وعده آلوب طورطاغنه کتدکارنده سامری بنی اسرائیلی
جمع ایدوب دیدیکه فرعونك غنائمندن الدیغکز سیم وزری کتورك ذهب جمله بله احراق ایده لم کم بو سیم وزر موسانك
طورطاغنده اکلنمه سنه سبب اولور پس اول ابلهلر اول سیم وزری کتوروب بریره آتش یاقوب اکا القا ایلدیلر
سامری دخی کندینك سیم وزرین القا ایلیوب جبرائیلك آتنك ترابن دخی انکله بله القا ایلدکده (فاخرج لهم عجلا
جسدا له خوار) آیتنك مصداقنجه بونلره مذاب اولان حلیدن برعجل جسدین اخراج ایلدیکه انجق صغر صوتی
کبی صوتی وارایدی (فقالوا هذا الهکم واله موسی فنسی) پس سامری بونلره دیدیکم بو عجل سزك وموسانك
الهیدر پس موسی بونی اونودوب طورطاغنه کتدی دیدی پس بوجمله احمقلر بو مکره اعتقاد ایدوب انی معبود

اتخاذ ایلدیلر ودیدیلرکه سامری کیمدرکه بو جهانده خدا دوزه (مثنوی) آن توهمهات را سیلاب برد * زیرکی
باردت را خواب برد * سنك اول توهملرك سیلاب ایلتدی سنك بارد اولان زیرکلککی خواب ایلتدی (مثنوی)
چون نبودی بدکمان در حق او * چون نهادی سر چنان ای زشت رو * کوساله نك حقنده نیچون بدکمان اولمدك ای
زشت روی نیچون انجلین باش قودك (مثنوی) چون خیالات نامد از تزویر او * وز فساد سحر احمق کیر او * نیچون
سکا وهم وخیال کلمدی انك تزویر وحیله سندن واول سامرینك احمق کیر اولان سحرنك فسادندن (مثنوی)
سامری خود که باشد ای سکان * که خدایی بر تراشد در جهان * ای کلاب برسامری خود کیم اوله جهانده
برخدا تراش ایده (مثنوی) چون درین تزویر او یکدل شدی * وز همه اشکالها عاطل شدی * سامرینك بو تزویرنده
نیچون یکدل اولدك واتفاق قیلدك وجمیع اشکاللردن عاطل اولدك وشبهات وشکوکدن بری کالدك بعض نسخه ده
مصرع اول بویله واقع اولمشدر در خدایی کاو چون یکدل شدی معنی بودرکه کاوك خدالغنده نیچون یکدل
اولدك وآکا بو بنم الهمدر دیو نیچون پرستش قیلدك (م ی) کاو می شاید خدایی را بلاف * در رسولی ام تو چون کردی
خلاف * ای خبیث سنك قتکده کاو لاف وکذبله خدالغه لایق اولور بنم پیغمبرلکمده سن نیچون خلاف وعناد
ایلدك وبن نیچون بو قدر برهان عظیمله رسول حق اولمغه لایق اولمیم بعض نسخه ده در رسولی چون منی کردی
خلاف واقع اولمشدر (مثنوی) پیش کاوی سجده کردی از خری * کشت عقلت صید سحر سامری * خرلکدن
برکاوك اوکنده سجده ایلدك سنك عقلك سامرینك سحرینك شکاری ومغلوبی اولدی (مثنوی) شه بران عقل
وکزینش که تراست * چون تو کان جهل را کشتن سزاست * تف وحیف اول عقل وکزیدهلك اوزره که سنك ایچوندر
سنکبی جهل معدنی دیه لمك لایقدر (مثنوی) چشم دزدیدی ز نور ذو الجلال * اینت جهل وافر وعین ضلال *
چشمکی حضرت حقك نورندن اوغورلدك واغماض عین ایلدك اشته سکا وافر جهل ومحض ضلال (مثنوی) کاو زرین
بانك کرد آخر چه کفت * کاحمقانرا این همه رغبت شکفت * سامری پیدا ایتدیکی زرین کاو چاغردی آخر
نه دیدی یعنی هیچ برمعنی ومعرفت دیمدی که احمقلره بو قدر میل ورغبت پیدا اولدی (مثنوی) زان عجبتر دیده اید
از من بسی * لیك حق را کی پذیرد هر خسی * اندن عجبلك بندن چوقلق نسنه کورمشسز لیکن هر بردنی وخس
حقی نیچون قبول ایلر بلکه باطل اولنلر باطلی قبول ایلرنته کم بیوررلر (مثنوی) باطلانرا چه رباید باطلی * عاطلانرا چه
خوش آید عاطلی * باطللرنه قپار برباطل قپار عاطللره نه خوش کاور برعاطل خوش کاور وکندی کبی خالی وعاری
اولنی قبول قیلور (مثنوی) زانکه هر جنسی رباید جنس خود * کاو سوی شیر نر کی رو نهد * زیرا که هر برجنس
کندینك جنسنی قپار جنسیت علت ضمدر کاو شیر نر جانبنه نیچان یوز قور یعنی یوز قومز وانکچون یوز قومز که
ایکیسی بری بریله جنس دکلدر (مثنوی) کرك بر یوسف کجا عاشق آورد * جز مکر از مکر تا او را خورد * کرك
یوسف اوزره قنده عشق کتوررمکر مکردن غیریکه تا آنی یه یعنی مکر مکردن یوز کتوررتا آنی هلاك ایده (مثنوی)
چون ز کرکی وارهد محرم شود * چون سك کهف از بنی آدم شود * اما چونکه کرکلکدن قورتله یوسفه محرم اولور
اصحاب کهفك کلبی کبی قیامتده بنی آدمدن اولور (مثنوی) چون ابو بکر از محمد برد بو * کفت هذا وجه لیس کاذب
محصل علة الضمام اصل جنسیتدر کورمزمیسن چونکم حضرت ابو بکر محمد علیه السلامدن بوی ایلتدی یعنی
ابتدا حضرت پیغمبری کوروب واندن رایحه صدقی آلدقده هیچ معجزه استمیوب دیدیکه هذا وجه لیس بکاذب
یعنی شو بر یوزدرکه کاذب دکلدر اما ابو جهل نیجه انشقاق قمره مناسب معجزات کوروب اینانمدی وایمان کتورمدی
نته کم بیوررلر (مثنوی) چون نبد بو جهل از اصحاب درد * دید صد شق قمر باور نکرد * ابو جهل چونکم اصحاب
درددن دکل ایدی سرور کائناتدن یوز شق قمر کوردی وکبر وعناد وجهلندن اعتقاد ایلمدی وایمان کتورمدی
یوز شق قمردن مراد معجزات عجیبه در (مثنوی) دردمندی کش ز بام افتاد طشت * زو نهان کردیم حق پنهان نکشت
عجم لساننده مشهوردرکه طشت فلان از بام افتاد دیرلر واول کمسه نك فضاحتندن ویا خود کمال شهرتندن کنایه
ایدرلر معنی شول بر دردمند که آنك دامندن لکنی دوشدی یعنی بین الناس دردمندلکله شهرت بولدی اندن بز اسرار
حقیقی نهان ایلدك وحقیقت لندن نهان اولمدی که هر مطلوب طالبندن البته مخفی اولمز (مثنوی) وانکه او جاهل
بد از دردش بعید * چند بنمودند و او آن را ندید * واول کمسه که اول خدانك دردندن بعید جاهل ایدی نیجه کره
کوستردیلر اول جاهل اول اسراری کورمدی (مثنوی) آینهٔ دل صاف باید تا در و * وا شناسی صورت زشت
از نکو * قلب آینه سی صاف ومنور کرك تا انده صورت زشتی نیکو واحسن اولان صورتدن کیر وآکایه سن یعنی
آینهٔ دل زنکار ماسوادن مصفی ومجلا کرکدر تا کم احوال زشتی احوال نیکودن فرق ایلیه سن وهر بدی خوبدن

تمیز ایلمکه قادر اوله سن (ترك كفتن آن مرد ناصح بعد از مبالغهٔ مغرور خرس را (م ی) آن مسلمان ترك او كرد و تفت
زیر لب لاحول كو یان باز رفت * اول عاقل اولان مسلمان او ابلهی ترك ایلدی و حرارتله ابی آلتنده لاحول دیه رك
كیرو كتدی یعنی حول و قوتی اللهه اسناد ایدوب بر سبیل تعجب حوقله كلمسنی ذكر ایلدیكی حالده كتدی و آنی ترك
ایتدی (مثنوی) كفت چون از جد و پندم وز جدال * در دل او بیش می زاید خیال * اول ناصح كندیسنه ایتدی بنم
جدمدن و پندمدن و جدالمدن آنك قلبنده خیال زیاده طوغر یعنی اكا اوهام و خیالات دخی زیاده اولوب اكا انكار
ایلمسی مستحكم اولور دیدی (مثنوی) پس ره پند و نصیحت بسته شد * امر اعرض عنهم پیوسته شد * سجدهٔ الم
آخرنده در (فاعرض عنهم) پس یا محمد بو كفار مكه دن اعراض ایله و بونلرك تكذیبنه مبالات ایتمه (وانتظر) دخی
منتظر اول بونلره غلبه ده (انهم منتظرون) تحقیقا بونلرك تكذیبنه منتظرلردر سكا غلبه ایتمكه اما الله سنی غالب
بونلری مغلوب قیلور معنای بیت پس پند و نصیحت یولی بغلنمش اولدی اعرض عنهم امری متصل اولدی یعنی نصیحت
قبول ایلمین ابلهدن اعراض ایلمكه (اعرض عنهم) آیتنك مفهومی عاقلك قلبنه متتابع اولدی (م ی) چون دوا بت
می فزاید درد پس * قصه بر طالب بكو بر خوان عبس * بو سورهٔ شریفه نك سبب نزولی بودر كه بر كون عبد الله بن ام
مكتوم رضی الله عنه حضرت رسالت پناه صلی علیه الاله كلوب (علمنی مما علمك الله یا رسول الله) دیدی و حضرت
علیه السلام اول حینده اشراف و صنادید قریشی اسلامه دعوت ایدوب بونلره كمال مرتبه توجهندن ابن مكتومه
اصلا جواب ویرمدكده ابن ام مكتوم اعمی اولدیغندن حضرتك اول قومه مشغول ادراك ایده میوب حضرتك كلامن
قطع ایدوب تكرار (یا رسول الله علمنی مما علمك الله) دیدكده حضرت علیه السلام مبارك یوزلرین عبوس ایدوب
اندن اعراض ایلدی در عقب بو سورهٔ شریف نازل اولدی پس حضرت پیغمبر علیه السلام هر بار كه ابن ام مكتومی
كورسه لردی (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی) دیو تعظیم ایدرلردی حتی ایكی كره مدینه یه خلیفه ایلدیلر غزایه
كتدكده پس جناب عزت علی طریق الحكایه بیوررلر كه (عبس) یعنی اول نبی مكرم صلی الله علیه وسلم یوزین عبوس
ایلدی (وتولی) دخی اعراض ایلدی (ان جاءه الاعمی) لان جاءه تقدیرنده در اعرابدن محلا منصوب مفعول لهدر
عبسه یه یعنی اعمانك آكا كلدیكندن اوتری (وما یدریك) ای ای شیء یجعلك داریا بحاله یعنی سنی نه شیء داری و عالم
قیلور بو اعمانك حالنه (لعله یزكی) شاید كه اول اعمی تزكی و تطهر ایلیه دنس ذنوبدن و اوزاردن سنك كلامك استماع
ایتمكلكی سببیله یزكی اصلنده یتزكی ایدی تا زاده مدغم اولدی (او یذكر) یاخود تذكر ایلیوب متنصح و متیقظ
اوله یزكی اوزره معطوفدر و حكم ترجیده داخلدر (فتنفعه الذكری) نصبله لعله نك جوابیدر و رفعله ده جائزدر
یذكر اوزره معطوف اولیجق یعنی شاید كه تزكی ایلیه و یاخود توعظ و تذكر ایلیوب اكا سنك ذكرك و موعظك منفعت
ایلیه اكرچه درجهٔ تزكیء تامه واصل اولمزسه ده معنای بیت چونكم سنك دوا و علاجك اكا چوق درد زیاده
ایلر بوهم و جهد رچونكه سنك دوا و علاجك آكا انجق دردزیاده ایلر یعنی چونكم سنك دواك بو ابلهان دنیایه
دردی زیاده ایدر ای مرشد حقیقی اولان كسنه قصه یی طالبنه و نصیحتی راغبنه سویله عبس سوره سن اوقیوب
اندن حصه دار اولكه جناب عزت اول طالب اولان عبد الله بن ام مكتومه نصیحتی نیجه امر ایلدی كور (مثنوی
چون كه اعمی طالب حق آمدست * بهر فقرا ورا نشاید سینه خست * چونكه اعمی حقی طلب ایدیجی كلمشدر
فقرندن اوتری انك سینه سنی مجروح ایلمك لایق دكلدر (مثنوی) تو حریصی بر رشاد مهتران * تا بیاموزند عام
از سروران * ای رسول مكرم سن مهترلرك رشاد و سدادی اوزره حریصسن تا عام سرورلردن اوكرنه لر یعنی اشرافك
ایمان و اسلامه كلمسنه انكیچون حریص سنكه تا انلرك زیر دستنده اولان عوام ناس كندی سرورلرندن اوكرنه لر و آنلر
واسطه سیله نیجه كسه لر ایمانه كله لر (مثنوی) احمدا دیدی كه قومی از ملوك * مستمع كشتند كشتی خوش كه بوك
ای احمد كوردك كه ملوكدن بر قوم كه مقصود صنادید قریشدر كلامكی استماع ایدیجی اولدیلر بو خصوصدن
اوتری خوش اولدیكه كه بولك كلمه سی بیت ثانی یه مرهون اولور (مثنوی) این رئیسان یار دین كردند خوش *
بر عرب اینها سرند و بر حبش * تقدیر كلام بو خصوصدن اوتری خوش اولدك بویله دیو كه بولا یكه بو رئیسلر دین اسلامه
خوش یار اوله لر زیرا بونلر عرب اوزره و حبش اوزره رئیس و سرورلردر پس (الناس علی دین ملوكهم) نحواسنجه
بو ملوك كه دین اسلامه داخل اوله لر ناس دخی بونلره تابع اولورلر (م ی) بكذرد این صیت از بصره و تبوك * زانكه الناس
علی دین الملوك) بو صیت بصره و تبوكدن كچر بصره و تبوك ایكی دیار اسمیدر زیرا كه خلق پادشاهلرینك دینی اوزره در
حضرت نبی علیه السلامك صنادید قریشك ایمانه حریص اولمسی آنلرك اشرافدن و اكابردن اولدیغیچون
دكلدر بلكه آنلرك ایمانه كلمسی كثرت مؤمنین و وفرت مسلمینه سبب اولدقلرندن اوتریدر نته كم بو معنایه اشارت

ایدوب بیوررلر (مثنوی) زین سبب تو از ضریری مهتدی * روی خود بر تافتی تنك آمدی * بو سببدن سن مهتدی
اولان اعمادن و هدایت و رشاد بولنان نابینادن یوزونی دوندردك و تنك كلدك بویله دیو (مثنوی) كاندرین فرصت كم
افتد این مناخ * تو زیارانی و وقت تو فراخ * كه بو فرصتده بو مناخ آز واقع اولور یعنی بونلرك جلوس و قعودی آز
دوشر سن یارانندن سن و سنك وقتك واسعدر هر نه زمان كلسك سكا قابلیت واردر (مثنوی) مزدحم می كردیم
در وقت تنك * این نصیحت می كنم نی خشم و جنك * تنك وقتده بكا مزدحم و مانع اولورسن یا عبد الله بونی سكا
نصیحت ایلرم خشم و جنكدن دكل یعنی خلوص ایله سویلرم خصومت و جدال جهتندن دكل (م ی) احمدا نزد خدا
این یك ضریر * بهتر از صد قیصرست و صد وزیر * ای احمد حضرت خدانك قتنده بو بر اعمی یوز قیصردن و یوز
وزیردن ایوركدر زیرا اعتبار عند الله سیرتنه در صورتنه دكلدر و نظر حق قلوب و نیاته در شكل و هیئته دكلدر (مثنوی)
یاد الناس معادن هین بیار * معدنی باشد فزون از صد هزار * عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام
الناس معادن كمعادن الذهب والفضة) ناس آلتون و كومش معدنلری كبی معدنلردر معدن مستقر مستوطنه دیرلر
یعنی انسان متفاوتدر معادن متفاوت اولدیغی كبی نته كم بعض معدن واردر كه الم و تعب كثیرله اندن برشیء یسیر
حاصل اولمز و حاصلی خرجن اودهمز و بعضسی دخی تعب كثیردن شیء یسیر حاصل اولور و بعضسی علی العكس تعب
یسیردن شیء كثیر حاصل اولور كذلك الناس متفاوتون فی الاستعدادات) پس حضرت مولانا حضرت خدا
لساننده حضرت احمده خطاب ایلر لكن وارث محمدی و وقتنك احمدی اولنلره اشارت و ارشاد ایدوب بیوررلر كه ای
كندی وقتنك احمدی و ای وارث محمدی (الناس معادن) حدیثنك مفهومنی یاد ایله و هر كسك تربیه و اصطلاحی
ایچون تعب و زحمت چكمه بلكه ناظر استعدادات اولكه ناس متفاوتنه در نیجه معادن اولور كه صورتا چوق محصول
انلردن مأمول اولور لكن بعد تعب كثیر انلردن برشیء یسیر حاصل اولمز مثلا صنادید قریش كبی و بر معدن دخی
اولور كه صد هزار معدندن انك محصولی فزون اولور مثلا عبد الله ابن ام مكتوم رضی الله عنه كبی كه آنك درونی معدن
ایمان و ایقان ایدی (مثنوی) معدن لعل و عقیق مكتنس * بهترست از صد هزاران كان مس * مستور اولان
لعل و عقیق معدنی نیجه یوز بیك مس معدنندن ایورك و مقبولركدر مكتنس مختفی معناسنه در (مثنوی)
احمدا اینجا ندارد مال سود * سینه باید پر ز عشق و درد و دود * ای احمد بونده مال فائده طوتمز عشقدن و درددن
و دود آهدن پر سینه كركدر كه (مثنوی) اعمی روشن دل آمد در مبند * پند او را ده كه حق اوست پند * كوكلی روشن
اعمی كلدی قپویی بغلمه پندی اعمایه ویر زیرا پند انك حقیدر (مثنوی) كر دو سه ابله ترا منكر شدند * تلخ
كی كردی چو هستی كان قند * اكر ایكی اوچ ابله سكا منكر اولدیلرسه نچون تلخ و بی حضور اولورسن چونكه قند
و شكرك معدنیسن یعنی (ولقد نعلم انك یضیق صدرك بما یقولون) نحواسنجه و دخی (وانك فی ضیق مما یمكرون)
مقتضاسنجه انلرك سوزندن اكرچه تنك دل و مكرندن متضجر اولورسن لیكن حقیقتده جمیع حالات و لطافتك
معدنیسن پس بونلرك اقوال واهیه لرندن تنك دل اولمه (مثنوی) كر دو سه ابله ترا تهمت نهد * حق برای تو كواهی
می دهد * اكر ایكی اوچ ابله سكا تهمت قویه حضرت حق سنكیچون شهادت ویرر (م ی) كفت از اقرار عالم فارغم
انكه حق باشد كواه او را چه غم * حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم ایتدی خلق عالمك اقرارندن فارغم
اول كمسه كه انكیچون حق كواه اوله اكا نه غم واردر (مثنوی) كر خفاشی راز خورشیدی خوریست * آن
دلیل آمد كه آن خورشید نیست * حضرت پیغمبر علیه السلام لساندن بیوررلر كه عالمك اقرارندن فارغم اول
كمسه نك كه حق شاهدی اوله آنك نه غمی واردر اكر بر خفاشك بر خورشیددن لایقی اولیدی و برسه شمسه مقارنت
قیلیدی اول دلیل كلدیكه اول كونش دكلدر زیرا خفاش صغیر العین و ضعیف البصر بر طیردر كه كیجه اوچر و كونشك
نورندن قچر پس الضدان لا یجتمعان در كه بر یرده مجتمع اولسه مجانست و موافقت معناسن مشعر اولوردی و شمسك
شمس اولمسنه دلالت قیلوردی نته كم بیوررلر (م ی) نفرت خفاشكان باشد دلیل * كه منم خورشید
تابان جلیل * یراسه جكلرك نفرتی دلیل اولور خورشیدلك خورشید اولمسنه و آنلرك خورشیددن نفرتی
خورشیدلك بویله دیمسنی مستلزم اولور كه بن جلیل اولان خدانك تابان اولان آفتابی یمكه خفاشلر بنم نورمه طاقت
كتوره مزلر (مثنوی) كر كلابی را جعل راغب شود * آن دلیل ناكلابی می شود * اكر جعل بر كلابه طالب و راغب
اوله اول حالت اول كلابك كلاب اولمسنه دلالت ایلر زیرا جعلك شاننده در كه رایحهٔ كلدن و كلابدن اولور و حیاتی
منقطع اولور و اعجب عجایب بودر كه نه نجاسته اعاده اولنسه دیریلور (كما قال صاحب حیوة الحیوان الجعل دویبة
معروفة من شانها جمع النجاسة وادخارها ومن عجیب امرها انها تموت من ریح الورد وریح الطیب فاذا اعید الی الروث

عاش) پس اهل دنیا جعل کبیدر دائما جمع نجاست ایدرلر وانبیا واولیانك صحبتلرندن وکلاملرندن اعراض ایدرلر
لان کلامهم یضرهم کما یضر ریاح الورد بالجعل (مثنوی) کرشود قلبی خریدار محك * در محکی اش درآید نقص وشك *
اکر بر قلب محکی خریدار وطالب اوله آنك محك لکندن نقصان وشك کاور زیرا کرچه محك اولسه قلب اندن فرار
ایلردی (مثنوی) دزد شب خواهد نه روز این رابدان * شب نیم روزم که تابم در جهان * دزد شب استر روزا ستمز زیرا
کندیسنه نافع شبدر روزده کادر بونی بیل شب دکلم روزمکه جهانده یادرارم وعالمی روشن ومنور ایلرم
بو سببدندرکه کافر ومنافقلر بندن نفرت ایلرلر (م ی) فارقم فاروقم وغلبیروار * تا که که از من نمی یابد کذار * فارق
اسم فاعلدر فرق ایدیجی معناسنه فاروق مبالغه ایله اسم فاعلدر زیاده فرق ایدیجی معناسنه یعنی فرق ایدیجی ام وغربال
کبی مبالغه ایله فرق ایدیجی ام تا که صمان بندن کذار وعبور بولمیه یعنی تا کم صمان کبی بی لب اولنلر بندن کچمك بولمیه
وینك وبد ایله مخلوط اولمیه (قال علیه السلام انا فرق بین الناس وقال علیه السلام اسمی فی الکتب السالفة فارقلیطا
ای فارق بین الحق والباطل (مثنوی) آردرا پیدا کنم من ازسبوس * تانمایم کین نقوشست آن نفوس * بن آردی
سبوسدن پیدا وجدا ایلرم تا خلقه کوسترمکه بو نقوشدر اول نفوس نقوشدن مقصود اهل صورتدر نفوسدن مراد
اصحاب معنادر زیرا مقصود بالذات اولمیانلر نقوش مثابه سنده لاشیئدر وهر وارث کامل حضرت نبی دخی بویله در
وهر بری دیرلرکه (م ی) من چو میزان خدایم در جهان * وانمایم هر سبك را از کران * بن چونکه جهانده خدانك
میزانیم یاخود معنی بن خدانك میزانی کبی یم جهانده هر سفیه وخفیفی اشکاره کوسترم رزین ووقار وسکینت
صاحبندن (قال القاشانی المیزان ما یتوصل به الانسان الی معرفة مقدار الشیء فمیزان اهل الظاهر هو الشرع ومیزان
اهل الباطن العقل المنور بنور القدس ومیزان الخواص علم الطریقة ومیزان خواص الخواص الکلام الالهی الذی
لا یتحقق به الا الانسان الکامل فالانسان الکامل کمیزان الحق فیما بین الخلق والله اعلم (م ی) کاورا داند خدا کوساله
خرخریداری ودرخور کاله * برکوساله کاوی خدا بیلور فی المثل خر برخریداردرا کالایق برکاله در یعنی کوساله سیرت
وحیوان طبیعت اولان کمسه کاو مثابه سنده اولان برانسان صورتی کندی یه غدای نفسانی ویردیکی ومربی اولوب
تربیه قیلدیغی جهتدن آنی خدا بیلوب خدمتلر وعرض عبودیتلر ایلرا کرچه بحسب الظاهرا کا خدا واله دیمزسه ده
پس هرکس کندی یه مناسب البته برنسنه یه مشتریدر مثلا خر برمشتریدروا کالایق اولان قاونك خامی وکتوسی
وطادسزیدر پس خره لایق اولان هر کوساله یه لایق اولان کاودر کذا وکذا هرکسك کندی مشتریسنه لایق اولان بودر
وکوساله یه لایق اولان کاله بونده متاع معناسنه دکلدر بلکه قاونك خامی وکتوسی وطادسزی معناسنه در (مثنوی)
من نه کاوم تا که کوسالم خرد * من نه خارم کاشتری از من چرد * بن کاو دکلم تا که بنی کوساله صتون آله بن خار دکلم که
براشتر بندن اوتلیه یعنی بن کاوسیرت دکلم که تا برکوساله طبیعت وانسان صورت کمسه بکا مشتری اوله وتبعیت قیله
وکذلك خار مثابه سنده دخی دکلم که اشترسیرت اولنلر بندن تمتع قیله لر وحظ ونصیب آله لر (مثنوی) او کمان دارد که
برمن جور کرد * بلکه از آیینهٔ من روفت کرد * پس اول کمسه که بندن اعراض ونفرت ایلمکله کمان طوترکه بکا جور
ایلادی بلکه بنم آیینهٔ قلبمدن غباری سپوردی یعنی آنك بندن اعراض ایلمسی ونفرت قیلمسی بکا الم وجفاد کلدر بلکه
عین صفادر بو بیتلرا کرچه حضرت نبی علیه السلام لساننددر لکن هر محمدی مشرب اولان ولی کندی زماننده
بو سوزی سویلرو کندیدن اعراض ایدنلر حقنده بوکونه کلماتی ادا ایلر پس جنسیت علت انضمام اولدیغنه وهرکس
کندی جنسی جانبنه میل وتوجه قیلدیغنه بو حکایت ایله استشهاد ایدوب بیوررلر (تعلق کردن دیوانه جالینوس را
وترسیدن جالینوس (مثنوی) کفت جالینوس با اصحاب خود * مرمرا تا آن فلان دارو دهد * جالینوس حکیم
کندینك اصحاب وشاکردلرینه دیدی تحقیقا بکا تا اول فلان کمسه دارو ویره یا خود اول فلان دارویی ویره (مثنوی)
پس بدو کفت آن یکی کای ذوفنون * این دوا خواهند از بهر جنون * پس اصحابندن بریسی اکا ایتدی ای ذوفنون
بو دوایی جنوندن اوتری استرلر (مثنوی) دور از عقل تو این دیکر مکو * کفت در من کرد یك دیوانه رو * بو حالت سنك
عقلکدن بعیددر بو سوزی بردخی سویلمه جالینوس ایتدی بوکون بکا بر دیوانه توجه ایلدی (م ی) ساعتی در روی من
خوش بنکرید * چشمکم زد آستین من کشید * برساعت اول دیوانه بنم یوزیمه خوش نظر ایلدی بکا کوز قیپدی بنم
یکمی چکدی (مثنوی) کرنه جنسیت بدی در من ازو * کی رخ آوردی بمن آن زشت رو * اول دیوانه دن اکر بنده
جنسیت اولمیه دی اول زشت رو بکا نیچین یوز کتوردی وتوجه ایلردی (م ی) کرندیدی جنس خود کی آمدی * کی بغیر
جنس خود را برزدی * اکر نی کندی جنسی کورمیه دی نیچین کاوردی جنسدن غیری یه کندویی نیچین اورردی یعنی
جنسدن غیری یه کندویی ضم ایلمز وقریب قیلمزدی (مثنوی) چون دو کس برهم زندبی هیچ شك * در میانشان

هست قدر مشترك * چونکه ایکی کمسه بری برینه اوره یعنی ایکیسی بری برینه مقارن اوله ومصاحبت قیله هیچ
شکسز آنلرك اورتاسنده قدر مشترك واردر یعنی اکرچه بحسب الظاهر بر بریله جنس دکل ایسه لرده
بحسب المعنی آنلرك وجودنده اشتراك اولنمش جنسیتدن بر مقدار شیء واردرکه آنك اول بر آخر کمسه یه
علاقه سی اول قدر مشترك واسطه سیله اولور نته کم بیوردقلری حکایه دن ظهوره کلور (مثنوی) کی پرد مرغی
مکر با جنس خود * صحبت ناجنس کورست ولحد * بر مرغ نیچین اوچار مکر کندی جنسیله زیرا ناجنسك
مصاحبتی قبر ولحددر (کما قیل اضیق السجون معاشرة الاضداد (سبب پریدن وچریدن مرغی با مرغی که جنس
او نیستی (مثنوی) آن حکیمی کفت دیدم در تکی * در بیابان زاغ را با لکلکی * اول بر حکیم حکایه ایدوب
دیدی تك وپو ایلمکده بیابانده زاغی برلکلك ایله کوردم (مثنوی) در عجب ماندم بجستم حالشان * تا چه قدر
مشترك یابم نشان * عجبده قالدم بونلرك حالنی طلب ایلدم تا بونلرك مصاحبت ومقارنتنه نشان نه کونه
قدر مشترك بولم که بونلر بری برینه خلاف جنس ایکن مقارنت ایلمرینه علت نه ایدیکنی بیلم (مثنوی) چون شدم
نزدیك من حیران ودنك * خود بدیدم هر دوان بودند لنك * چونکه بن حیران ودنك انلرك قتنه کتدم خود کوردم
انك هر ایکیسی اقسق ایدیلر پس بو ایکیسنك ماییننده قدر مشترك لنکلك اولور (مثنوی) خاصه شهبازی که
او عرشی بود * با یکی جغدی که او فرشی بود * علی الخصوص که برشهباز که او عرشی اوله برجغدله که او فرشی
اوله وحال بوکه بری بریله صورتا انلر مصاحبت ومقارنت قیله ماینلرنده اکر جنسیت یوقدر لکن مقارنت
ومجالسته البته قدر مشترك برنسنه علت اولمشدر شهباز عرشیدن مراد اولیا وعرفا وصلحادر وجغد فرشیدن
مراد اهل دنیا واهل نفس وهوادر (مثنوی) آن یکی خورشید علیین بود * وین دکر خفاش کز سجین بود * اول بریسی
علیین آفتابیدر وبو بریسی خفاشدرکه سجیندندر (مثنوی) آن یکی نوری زهر عیبی بری * وین دکر کوری
کدای هردری * اول بریسی هر برعیبدن عاری وبری برنوردر وبو بریسی هر برقپونك کداسی برکوردر (مثنوی
آن یکی ماهی که بر پروین زند * وین یکی کرمی که در سرکین زید * اول بریسی فی المثل برماهدرکه پروین اوزره اورر
وبو بریسی مثلا برکرمدرکه سرکینده دیریلور (م ی) آن یکی یوسف رخی عیسی نفس * وین یکی کرکی ویا خر با جرس *
اول بریسی فی المثل عیسی نفسلو بریوسف رخدر وبو بریسی مثلا برقوردو یا خود چاکلو برخردر یعنی یا کرك کبی
درنده طبیعت ویا خود بوینده چاك اصلمش خرسیرت برکمسه در (مثنوی) آن یکی پران شده در لامکان * وین یکی
درکاهدان همچون سکان * اول بریسی مثلا لامکانده وعالم جانده پرواز ایدیجی اولمش وبو بریسی فی المثل کلاب
کبی صمانلقده قالمش پس شویله اولنان ایکی صنعك ماییننده اصلا جنسیت ومناسبت یوقدر اکر صورتا بحسب
الضرورة بعض قدر مشترك سببیله برزمان بری بریله مقارنت ایلسه لر عاقبة الامرینه مفارقت ایدوب هرکس
کندی جنسی جانبنه کیتمك محقق ومقرر اولور (مثنوی) با زبان معنوی کل با جعل * این همی کوید که ای کنده بغل *
زبان معنویله کل جعله بونی هردم دیرکه ای قولتغی قوقمش یعنی ای خبیث رایحه لو (مثنوی) کر کریزانی ز کلشن
بیکمان * هست آن نفرت کمال کلستان * اکر کلشندن قاچیجی ونفرت ایدیجی ایسك بی کمان وبی شك اول نفرت
کلستانك کمالیدر زیرا نجاست بوجکینك کلستانله نه مناسبتی واردرکه اول کلستانك طالبی اوله اکا لایق اولان
نجاستدرکه کلستاندن نفرت ایلیه وطالب نجس اوله (مثنوی) غیرت من بر سر تو دورباش * می زند کای خس
از ینجا دورباش * بنم غیرتم سنك باشك اوزره دورباشدر یعنی چوماق ومنع ایدیجی یساقچی دکنکیدر اورر بویله دیوکه
ای خس ودنی بورادن ایراق اول (مثنوی) ور بیامیزی تو با من ای دنی * این کمان آید که از کان منی * واکر سن بنمله
قاریشه سن وامتزاج واختلاط قیله سن ای دنی بو کمان کاورکه سن بنم اصلمدنسن یعنی عاقل اولنه وبو حالی مشاهده
قیلنه بو شبهه طاری اولورکه سن بنم اصلمدن اوله سن (مثنوی) بلبلانرا جای میزیبد چمن * مر جعل را در چمین
خوشتر وطن * بلبللره جای ومقام چمن براشور ولایق اولور جعله تو طن ایلمك چمینده خوشتردر یعنی
نجاست ایچره توطن قیلمق ومقیم اولمق اکا لایقتردر (مثنوی) حق مرا چون از پلیدی پاك داشت * چون
سزد بر من پلیدی را کماشت * حق تعالی چونکه بنی پلیدلکدن وخبیثلکدن پاك طوتدی پلیدلکی یا خود بر پلیدی
بنم اوزریمه حواله ایلمك نیچه لایق اولورکه بنم پلیدلکله مناسبتم یوقدر (مثنوی) یك رکم زیشان بدو آن را برید * در من
آن بدرك کجا خواهد رسید * بنم بر طمرم آنلردن ایدی حضرت حق آنی بندن کسدی اول بدرك بکا قنده ایرشه کرك
یعنی هر خبث طبیعتدن ولوث بشریتدن پاك وطاهر اولان مرشد کامل وانسان واصل بویله دیرکه مقدما بنده دخی
اسیر نفس ایکن بر طمرم بو اسیر نفس وصورت اولنلردن ایدی وبنم وجودمده آنلردن برحالت وخصلت وارایدی اول

مناسبتله اهل نفس واهل صورت بکا مائل اولورلر وبکا مصاحبت ایتمکه رغبت قیلورلردی الآن حق تعالی اول
بدخصلتی بندن قطع قیلدی وبنم قلب وروحمی مطهر ایلدی پس اول بدرلک اولنلر ولوث بشریته قلانلر بکا شمدنصکره
نیجه یتشملک استرونه وجهله مقاربته میل ایلر (م ی) یک نشان آدم آن بود از ازل) که ملائک سر نهندش از محل) ازلدن
حضرت آدم علیه السلامک برنشانی اول ایدیکه ملائکه اکا باش قویه‌لر محل اولدیغی جهتدن یعنی سجده‌یه لایق
وسزا اولدیغی جهتدن (مثنوی) یک نشان دیگر آنکه آن بلیس * ننهدش سر که منم شاه ورئیس * برنشان آخر دخی
اوایدی که اول ابلیس که شاه وسیدینم دیو آدم علیه السلامه باش قومیه (مثنوی) پس اگر ابلیس هم ساجد شدی *
اونبودی آدم او غیری بدی * پس ابلیس دخی حضرت آدم علیه السلامه ساجد اولیدی اول آدم اولمزدی وآدمدن
غیری اولمق لازم کلوردی وابلیس ایله نوعا جنسیتی اولمق لازم اولوردی (مثنوی) هم سجود هر ملک میزان اوست *
هم جحود آن عدو برهان اوست * هر ملکک سجودی اول آدمک میزانیدر هم اول عدونک آدمه انکاری واندن
استکباری اول آدمک برهانیدر که آنک انکاری حضرت آدمک اولمسنه دلیل قاطع وبرهان ساطعدر (مثنوی)
هم گواه اوست اقرار ملک * هم گواه اوست کفران سگک * هم ملکک اقراری اکا شاهددر هم کلب جکرلک کفر
وانکاری اکا شاهددر (م ی) این سخن پایان ندارد باز گرد * تا چه کرد آن خرس با آن نیک مرد * بوسوزه پایان طوتمز
کیرودون که اول خرس اول نیک مرده نه ایلدی یعنی چونکم اول عاقلک پند ونصیحتنی قبول ایلمدی انک باشنه نه
کلدیکنی بیان ایله (تتمهٔ اعتماد آن مغرور بر تملق خرس (مثنوی) شخص خفت وخرس می راندش مگس * وز ستیز آمد
مگس زو باز پس * اول شخص یاتدی وخرس انک مکسنی سوردی وعنادندن مکس اندن کیروارده نه کلدی (م ی)
چندبارش راند از روی جوان * آن مگس زو باز می آمد دوان * خرس نیجه کره مکسلری جوانک یوزندن سوردی اول
مکس علی الفور یلرک کیرو کلدی (مثنوی) خشمگین شد با مگس خرس و برفت * بر گرفت از کوه سنگی سخت زفت
خرس مکسه غضبناک اولدی وکندی طاغدن زیاده بیوک برطاش قالدردی (مثنوی) سنگ آورد و مگس را دید باز *
بر رخ خفته گرفته جای وساز * طاشی کتوردی ومکسی کیرو کوردی اویومش کمسه‌نک یوزی اوزره یر دوزن طوتمش
(م ی) بر گرفت آن آسیا سنگ و بزد * بر مگس تا آن مگس واپس خزد * اول دکرمن طاشنی قالدردی جوانک یوزنده
اولان مکس اوزره اوردی تا اول مکس کیرو سورتنه یعنی کیرو کیده (مثنوی) سنگ روی خفته را خشخاش کرد *
این مثل بر جمله عالم فاش کرد * سنگ خفته اولان جوانک یوزنی خرد وخشخاش ایلدی بو مثلی جمیع عالم اوزره فاش
ایلدی یعنی بو حکایه عالمه مشهور اولدی (مثنوی) مهر ابله مهر خرس آمد یقین * کین او مهرست ومهر اوست کین *
ابلهک مهر ومحبتی شکسز خرسک مهر ومحبتی کلدی ابلهک کینی محبتدر وابلهک محبتی کیندر (م ی) عهد او سستست
وویران وضعیف * گفت او زفت ووفای او نحیف * ابلهک عهدی سست وخراب وضعیفدر آنک سوزی قوی وانک
وفاسی ضعیف ونحیفدر (م ی) گر خورد سوگند هم باور مکن * بشکند سوگند مرد کژ سخن * اگر اندابجه هم باور
واعتماد ایلمه اگری سوزلی کذاب مرد یمینی صر وعهدنه وفا ایتمز (مثنوی) چونکه بی سوگند گفتش بد دروغ *
تو میفت از مکر وسوگندش بدوغ * چونکه آندسز ابلهک سوزی یلان اولدی سن آنک مکر ویمیننده دوغه دوشمه
یعنی آنک مکر وسوگندنه اعتماد وتصدیق ایدوب بلا ومحنته گرفتار اولمه (مثنوی) نفس او میرست وعقل او اسیر *
صد هزاران مصحفش خود خورده گیر * ابلهک نفسی امیر وغالبدر وآنک عقلی اسیر ومغلوبدر اول ابلهی نیجه یوزبیک
مصحفه سوگند ایتمش طوت یعنی آند ایچمش فرض ایت (مثنوی) چونکه بی سوگند قولی بشکند * گر خورد سوگند
ازان بدتر کند * چونکم یمینسز عهد وپیمانی صرا اگر آند ایچرسه آنی دخی صر (مثنوی) زانکه نفس آشفته‌تر گردد ازان *
که کنی بندش بسوگند گران * زیرا که نفس اماره اندن پریشانرک ودیوانه‌رک اولور که اونفسی ثقیل ومحکم سوگند ایله
مقید قیله‌سن وباغلیه‌سن اسیر نفس اولان کمسه‌نک حبل یمین ایله نفسنی مقید قیلمسی آکا بکزرکه (مثنوی) چون
اسیری بند بر حاکم نهد * حاکم از را بردر دبیرون جهد * مثلا براسیر کبی که حاکم وسید اوزره بندقویه حاکم ومالک اولان
کمسه اول بندی برتار طاشره صچرر (مثنوی) بر سرش کوبد ز خشم آن بند را * می نهد بر روی او سوگند را *
غضبندن اول قید وبندی اسیر وبنده‌نک باشی اوزره اورر سوگندی انک یوزی اوزره اورر یعنی اول امیر قیدی وبندی
خشمندن اسیرک یوزینه اوردیغی کبی نفس اماره دخی ضعیف العقل اولان کمسه‌نک قسمنی آنک یوزینه اورر (م ی)
تو ز او فوا بالعقود ش دست شو * احفظوا ایمانکم با او مگو * سورهٔ مائده‌نک اولنه اشارتدر (یا ایها الذین آمنوا) اهل
تفسیر علقمه‌دن روایت ایدرکه قرآنده هر یرده که یا ایها الناس ذکر اولنه اول آیت مکیدر وهر نه یرده که یا ایها الذین
آمنوا ذکر اولنه اول آیت مدنیدر یا حرف ندادر وای اسم مبهمدر ضم اوزره مبنیدر لازم الاضافتدر حرف ندا ایله

منادی ماینده واصله‌در ویا حرف تنبیهدر ای یه اضافتدن عوضدر ونداعاقلینه تنبیه وجاهلینه تعریف ومحبتی
تهییج ایچوندر یعنی ای شول کمسه‌لر که اللهه ایمان کتوردیکز (اوفوا) ایفا ایلک (بالعقود) عهدیکزه الوفاء هو القیام
بمقتضی العهد والایفاء کذلک والعقد العهد والموثق عقود بوراده عموم اوزره‌در اگر الله ایله عبد ما بیننده اولان
عقود اولسون ویاخود عبادک بری بری ما بیننده اولان معاقده‌سی اولسون بیع وشرا ده اولان عقود شرعیه کبی
وعقد ونکاح کبی (احلت لکم) سزه حلال قیلندی (بهیمة الانعام) البهیمة کل ذات اربع قوائم بهیمه‌نک انعامه اضافتی
بیان ایچوندر ای احل لکم البهیمة من الانعام دیمکدر بو انعامدن حلال اولان بهیمه ازواج ثمانیه‌در که سورهٔ انعامده
معدود اولمشدر دوه بقره وغنم ومعز یعنی کچی ودخی جانوران وحشی کبی که آهو وکاو کوهی وجیران کبی (الا ما یتلی
علیکم) بهیمة الانعامدن استثنادر الا اول شیء حلال اولمدی سزه که سزلره اوزریکزه تلاوت اولنور نته کم حرمت علیکم
المیتة والدم ولحم الخنزیر وبونلر امثالی (غیر محلی الصید) غیر حالیتی اوزره منصوبدر لکم ده اولان ضمیردن تقدیر کلام
(احلت لکم هذه الاشیاء غیر محلی الصید وانتم حرم) بودخی حالدر محلیک ضمیرندن پس تقدیر کلام بودر که جمله
انعامدن اولان بهائم سزه حلال اولدی الاشول حالده اولمدی که سز صیدی حلال ایدیجی دکلسز محرم اولدیغکز
حالده یعنی حج وعمره‌دن احرام حالنده دکلدر (ان الله یحکم ما یرید) تحقیقا الله حکم ایلر تحلیل وتحریمدن دیلدیکنی
ومصرع ثانی سورهٔ مائده‌ده اولان برآیت آخره اشارتدر نته کم جناب عزت بیوررلر که (واذا حلفتم) یعنی ای بنم
قوللرم قچن سز یمین ایلسه‌کز (واحفظوا ایمانکم) یمینلریکزی صمددن حفظ ایدلک معنای بیتسن آنک اوفوا
بالعقود ندن ال یو آکا (احفظوا ایمانکم) دیمه یعنی احمق وجاهلسن ای عاقل اولان کمسه (اوفوا بالعقود) دیمکدن
ال یو پس نادان وابلهانه (احفظوا ایمانکم) دیمه زیرا نادان صیانت عهد وپیمان ومحافظت عقد وایمان قیلمز (م ی)
وانکه داند عهد با کی میکند * تن کند چون تار و گرداو تند * واول کمسه که بیلور عهدی با که ایلر یعنی عهدی
نه کمسه ایله ایلدیکنی بیلان کمسه جسدنی تار کبی ایلر وانلرک چوره‌سنه طولنور یعنی اول کمسه که عهدی معنا
حضرت حقله ایلدیکنی بیله اصلا اول عهددن دونمز وبری اولمزا گر اول عهدی برینه کتورمکده انک تنی تار کبی
نحیف ونزار اولورسه‌ده ینه عهددن بری اولمیوب انک اطرافنه طوالنورد یمک اولور (رفتن مصطفی علیه السلام
بعیادت صحابهٔ رنجور وبیان فائدهٔ آن (مثنوی) از صحابه خواجهٔ بیمار شد * واندر آن بیماریش چون تار شد *
اصحاب رسولدن برخواجه خسته اولدی وخواجه اول بیمارلقده تار کبی اولدی (مثنوی) مصطفی آمد
عیادت سوی او * چون همه لطف وکرم بد خوی او * حضرت رسول علیه السلام اول خسته‌نک جانبنه عیادته
کلدی عیادت خسته خاطرن صورمغه دیرلر چونکه انک خویی وعادتی جمیع الطف وکرم ایدی (مثنوی) در عیادت
رفتن تو فائده‌ست * فائده آن باز با تو عائده‌ست * سنک دخی عیادته کتمکده فایده‌لک واردر آنک فائده‌سی کیر وسکا
عائده‌در (مثنوی) فائدهٔ اول که آن شخص علیل * بوکه قطبی باشد وشاه جلیل * اول فائده بودر که اول خسته اولان
کمسه اوله که برقطب وشاه جلیل اوله (مثنوی) ور نباشد قطب یار ره بود * شه نباشد فارس اسپه بود * واگر فرض ایده‌لم
اول علیل قطب اولمزسه یول یولداشی اولور اول مریض اگر شاه اولمیه عسکرک فارسی اولور (م ی) چون دو چشم دل
نداری ای عنود * که نمی دانی تو هیزم را ز عود * ای عنود ایکی کوکل کوزی طوغزسن که سن هیزمی عوددن
بیلمزسن وابو کمسه‌یی کوبو کمسه‌دن فرق قیلمزسن (مثنوی) چونکه گنجی هست در عالم مرنج * هیچ ویرانرا مدان خالی
ز گنج * چونکم عالمده برگنج واردر انجنمه یعنی عند المؤمنین محقق ومقرردر که بو عالم خزینهٔ حق اولان ولیدن خالی
دکلدر پس اویله اولدیسه متألم اولمه هیچ ویرانه‌یی گنجدن خالی بیلمه بلکه هر کوردیکک درویش وفقیر اول گنجک محلی
بودر دیو حسن ظن ایله کما قیل (بیت) هر بیشه گمان مبر که خالیست * شاید که پلنگ خفته باشد (مثنوی) قصد هر
درویش می کن از گزاف * چون نشان یابی بجد می کن طواف * هر بر درویشه قصد ایله گزافدن که طالب کنز الهی
اولان کمسه‌نک شرطی بودر چونکم نشان بوله‌سن آنی جدله طواف ایله یعنی بر درویشک وجودنده خزینهٔ الهیدن
علامت اثر بوله‌سن آنک اطرافنی طولان واکا خدمت ایله (مثنوی) چون ترا آن چشم باطن بین نبود * گنج می پندار
اندر هر وجود * چونکم سکا اول باطن کوریجی چشم اولمدی پس هر وجودده گنج ظن ایله یعنی بو وجود خزینهٔ
الهیدن خالی دکلدر دیو اعتقاد ایله (مثنوی) پس صلهٔ یاران ره لازم شمار * هر که باشد گر پیاده گر سوار * پس یارانک
صله‌سنی لازم اولان طریق عد ایله که طریقت قرداشلری بر برین زیارت ایلمک لازمدر هر کیم اولورسه اگر پیاده اگر
سوار یعنی اگر مبتدی اولسون واگر منتهی اولسون (مثنوی) ور عدو باشد هم این احسان نکوست * که باحسان
بس عدو گشتست دوست * واگر عدو اوله بو احسان ایودر یعنی دشمنی بیله عیادت وزیارت ایلمک واکا دخی احسان

قیلمق نافع و پرفائده در زیرا چوق دشمن احسان سببیله دوست اولمشدر کما قیل (بیت) احسن الی الناس تستعبد قلوبهم * فطالما استعبد الانسان احسان (مثنوی) ورنگردد دوست کینش کم شود * زانکه احسان کینه را مرهم شود واگر دشمن عیادتله دوست اولمزسه آنك کین و عداوتی ناقص اولور زیرا که احسان کینه‌یه مرهم اولور (م ی) پس فواید هست غیران ولیك * آن ملالت خایفم ای یار نیك * بوندن غیری چوق فوائد واردر ولیکن ای یار نیکو تطویل مقالدن خایفم مختصر و مفید اولمق اولیدر (مثنوی) حاصل این آمد که یار جمع باش * همچو بتگر از حجر یاری تراش * حاصل کلام و نتیجهٔ مرام بو که دیکه جمعه یار اول و اخوان و یارانی کند یکه چوق قیل بت یونیجی کبی طاشدن بر دوست یون یعنی سالکه یاران برمرتبه لازم و واجبدر که اگر فرضی انسان شکلنده بریار و مصاحب ایدنمکه قادر اولمزسه باری آنك حجردن بریاری کرکدر تاکم منفرد اولمیه و راه حقده تك و تنها سیر قیلمیه (مثنوی) زانکه انبوهی وجمع کاروان * رهزنانرا بشکند پشت و سنان * زیرا که کاروانك کثرت و جمعی رهزنلرك ظهرنی و رمحنی صرو قطاع طریق اولنلری مغلوب و مقهور ایلر (الجماعة رحمة) حدیثی وید الله مع الجماعة) قول شریفی بو معنایه شهادت قیلور

(وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام که بعیادت من نیامدی (مثنوی) آمد از حق سوی موسی این عتاب * کای طلوع ماه دیده تو زجیب * حضرت حقدن موسی علیه السلام جانبنه بو عتاب کلدی بویله دیو که ای موسی سن جیبکدن ماهك طلوعنی کورمشسن مقصود آنك جیبندن ماه کبی اولان ید بیضایی کورمسی و آنی اخراج ایدوب عالمی منور قیلمسیدر (مثنوی) مشرقت کردم زنور ایزدی * من حقم رنجور کشتم نامدی * ایزده منسوب اولان نوردن سنی مشرق ایلدم بنم که خدایم خسته اولدم بنم عیادته کلمدك (مثنوی) کفت سبحانا تو پاکی از زیان * این چه رمزست این بکن یارب بیان) حضرت موسی علیه السلام ایتدی ای منزه و سبحان اولان پادشاه سن زیان و نقصاندن پاکسن بو نه رمزدر یاربی بو رمزی بیان ایله (مثنوی) باز فرمودش که در رنجوریم * چون نپرسیدی تو از روی کرم * حضرت حق موسی علیه السلام حضرتلرینه کیرو بیوردی بویله دیو که بنی رنجورلکدن کرم یوزندن نیچون صورمدك (مثنوی) کفت یارب نیست نقصانی ترا * عقل کم شد این سخن را بر کشا * موسی علیه السلام ایتدی یاربی سنك هیچ نقصانك یوقدر عقل بو خصوصده کم و ضایع اولدی بو سوزك حقیقتنی آچ (مثنوی) کفت آری بندهٔ خاص کزین * کشت رنجور او منم نیکو ببین * حضرت حق ایتدی نعم کزیده خاص بر عبدم رنجور اولدی او فی الحقیقه بنم ایو نظر ایله (مثنوی) هست معذوریش معذوریء من * هست رنجوریش رنجوریء من * آنك معذورلغی بنم معذورلغمدر آنك رنجورلغی بنم رنجورلغمدر بو بیان (مرضت فلم تعدنی) حدیثنك معناسیدر مشایخ بو مرتبه‌یه قرب فرایض تعبیر ایدرلر بو حدیثك شرحی و بو محله متعلق اولان کلام عنقریب چوبان حکایه‌سنده مرور ایلمشدر (مثنوی) هر که خواهد همنشینی با خدا * گو نشیند در حضور اولیا * هر کیمکه خدا ایله همنشینلك استر و مصاحبته رغبت ایلر آکا دی اولیانك حضورنده اوتورسون (کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف (م ی) از حضور اولیا کر بکسلی * تو هلاکی زانکه جزوی نی کلی * اکر اولیاء اللهك حضورندن منقطع اوله سن هلاکسن زیرا که جزوسن کل دکلسن (مثنوی) هر که او دور از کریمان وابرد * بی کسش یابد سرش را او خورد * یك وژه از جمع رفتن یك زمان * مکر دیو ست بشنو و نیکو بدان * هر شول کسه بی که شیطان اولیای کرامك صحبتندن کیرو کیدره آنی بی کس بولور آنك سرنی اوبی کس محلنه بی سرش دخی نسخه‌در بو تقدیر اوزره معنی دیمك اولور که هر کیمی که شیطان کریملردن قطع ایده آنی سرسز بولور آنك سرنی اوبرانی بی کس بولور و آنك باشنی کسر یعنی سردین و ایمانی تیغ ضلالتله ازاله ایدرلر محصل بر زمان جمعدن برقارش کتمك شیطانك مکر بدر ایشت و ایو بیل یعنی برقارش مقداری جماعتدن کتمك بر زمان کرکسه قلبا و کرکسه قالبا مکر دیودر بو سوزی استماع ایدوب فکر و خاطرندن کیدرمه بشنو یرینه مشنو دخی نسخه‌در یعنی بر زمان جماعتدن کتمك کرك قلبا و کرکسه قالبا مکر دیودر آنی ایشتمه و قبول ایتمه ایو بیل و بو خصوصده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر نته کم امام احمد بن حنبل حضرتلری عمر بن خطاب رضی الله عنهما یه اسناد له بو حدیثی روایت ایدرلر (قال رضی الله عنه قام فینا رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال من اراد منکم بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة فان الشیطان مع الواحد وهو من الاثنین ابعد وروی الامام احمد ایضا عن معاذ بن جبل رضی الله عنه قال علیه السلام ان الشیطان ذئب الانسان کذئب الغنم یاخذ الشاة القاصیة ایاکم والشعاب والتفرقة وعلیکم بالجماعة

(تنها کردن باغبان صوفی و فقیه و علوی را از همدکر (مثنوی) باغبانی چون نظر در باغ کرد * دید چون دزدان بباغ خود سه مرد * بر باغبان چونکه باغنك ایچنه نظر ایلدی کندینك باغنده دزدلر کبی اوچ کسه کوردی (مثنوی) یك فقیه و یك شریف و صوفیء * هر یکی شوخی بدی لایوفیء * بر فقیه

وبر شریف و بر صوفی هر بریسی وفا ایتمیجی بر شوخ ایدی (م ی) کفت با اینها مرا صد حجتست * اهل جمعند و جماعت رحمتست * باغبان کندی نفسنه ایتدی بنم بونلره یوز حجت و برهانم واردر لیکن بونلر جمعدر و جماعت رحمتدر (کما قال علیه السلام الجماعة رحمة (مثنوی) بر نیایم یکتنه با سه نفر * پس بر مشان نخست از همدکر * بن یالکز اوچ نفر کمسیه مقابله ایتمکه قادر دکلم پس اولا بونلری بری برندن منقطع ایلیم و جدا قیله‌یم (مثنوی) هر یکی را من بسویی افکنم * چونکه تنها شد سبلتش بر کنم * هر بریسنی بن بر جانبه براغم چونکم تنها اوله آنك بیغنی قوپارم و صاچین صقالن یولم (مثنوی) حیله کرد و کرد صوفی را براه * تا کند یارانش را با او تباه * باغبان حیله و ظرافت ایلدی و صوفی‌یی یوله ایلدی تاکم اول صوفینك یارانی آکا تباه ایلیه یعنی آکا اولان میللرنی و محبتلرنی افساد ایلیوب خراب قیله (م ی) کفت صوفی را برو سوی وثاق * یك کلیم آور برای این رفاق * باغبان صوفی‌یه ایتدی یوری خانه جانبنه یو رفقیلرك ایچون بر کلیم کتور (مثنوی) رفت صوفی کفت خلوت با دو یار * تو فقیهی وین شریف نامدار * صوفی کلیم کتورمکه کتدی انده فلان ایکی یاره تنها دیدی یعنی صوفیدن خالی اولدقلری حالده بونلره سویلدی سن فقیه‌سن و بو نامدار شریفدر (مثنوی) ما بفتوی تونانی می خوریم * ما بپر دانش تو می پریم * ای فقیه بز سنك فتوا کله برنان یرز بز سنك علمك قنادیله اوچارز (مثنوی) وین دکر شهزاده و سلطان ماست * سیدست از خاندان مصطفاست * و بو بریسیکه مراد شریفدر بزم شهزاده‌مز و سلطانمزدر سید در حضرت مصطفی علیه السلامك خاندانندن و آنك نسلندندر (مثنوی) کیست آن صوفی شکم خوار و خسیس * کو بود با چو شما شاهان جلیس * خسیس و شکم خوار اولان اول صوفی کیمدر تا سزجلین شاهلره جلیس و مصاحب اوله (مثنوی) چون بیاید مر ورا پنبه کنید * هفتهٔ بر باغ و راغ من زنید * چونکم که تحقیق صوفی‌یی پنبه ایلیکز یعنی پنبه کبی کوفته قیلکز بر هفته بنم باغ و راغم اوزره اوریکز یعنی قرار ایلیکز (م ی) باغ چه بود جان من آن شماست * ای شما بوده مرا چون چشم راست * باغ نه اوله بنم جانم سزکدر ای سز بنم صاغ کوزم کبی اولمشسز و بکا دیده راستین کبی کلمشسز (مثنوی) وسوسه کرد و مر ایشان را فریفت * آه کز یاران نمی باید شکیفت * باغبان وسوسه ایلدی انلری مکر و حیله ایله الدادی آه که یاراندن صبر ایلمك کرکمز و بعض کمسه‌نك حیله و وسوسه‌سیله اخوان صفادن مفارقت قیلمق ایو حال اولمز (م ی) چون بره کردند صوفی را و رفت * خصم شد اندر پیش با چوب زفت * چونکم فقیه و شریف صوفی‌یی یوله ایلدیلر و صوفی بونلرك قلبندن کتدی یعنی صوفی‌یی رد ایلیوب هر بری آنی درونندن اخراج ایتدی خصم اول صوفینك آردنجه بیوك دکنك ایله کتدی پس کاوب صوفینك یانته یتدی (مثنوی) کفت ای سگ صوفی‌ء باشد که تیز * اندر آیی باغ ما تو از ستیز * و آکا ایتدی ای کلب صوفی اقمیدرکه تیز لج و عناددن بزم باغمزه کله سن (مثنوی) این جنیدت ره نمود و بایزید * این کدامین شیخ و پیرت این رسید * بو یولی سکا حضرت جنید و یاخود بایزید می کوستردی بو خصلت سکا قنغی شیخ و پیردن ایرشدی (مثنوی) کوفت صوفی را چو تنها یافتش * نیم کشتش کرد و سر بشکافتش * باغبان صوفی‌یی محکم دوکدی چونکم آنی تنها بولدی آنی نیم کشته ایلدی و باشنی یاردی یعنی باشن یاروب میت کبی قیلدی (مثنوی) کفت صوفی آن من بکذشت لیك * ای رفیقان پاس خود دارید نیك * صوفی کندی کندی‌یه ایتدی بنم آن و نوبتم کچدی لیکن ای رفیقلر کندیکزی ایو حفظ ایلیکز (م ی) مر مرا اغیار دانستید هان * نیستم اغیارتر زین قلتبان * تحقیقا بنی اغیار بیلدیکز آکاه اولکز بو قلتباندن اغیارتر دکلم قلتبان عورتنك فجورن کوروب راضی اولان کمسه‌یه دیرلر یعنی دیوث و کیدی‌یه دیرلر (مثنوی) این چه من خوردم شمارا خوردنیست * و چنین شربت جزای هر دنیست * بو ضربی و زخمی که بن یدم سزه ده یمکلك واردر یعنی سزه دخی بونی یمکلك لازم و مقرردر و بو کبی شربت هر دنینك جزاسیدر (مثنوی) این جهان کوهست و کفت و کوی تو * از صداهم باز آید سوی تو * بو جهان طاغدر و سنك کفت و کویك صدادن کیرو سنك جانبنه کلور یعنی سنك کفت و کویك که صدا مثابه‌سنده‌در و صدا هر نه کونه اولسه آنك مثلی کوهدن مصوت جانبنه منعکس اولور کذلك کفت و کویك جزاسی بو جهاندن سکا آخر الامر کلور واصل اولور صوفینك سوزندن منفهم اولان اولدر که اکر باغبان اول یا فقیهی و یا شریفی آیروب صوفی انلردن بریله قالسه ایدی تفرقه‌یه رضا ویرمیه‌دی که صوفی مشرب اولنلر شائبهٔ اتحاددن خالی دکللردر (مثنوی) چون ز صوفی کشت فارغ باغبان * یك بهانه کرد زان پس جنس آن * چونکه باغبان صوفیدن فارغ اولدی اندنصکره بر بهانه ایلدی اولکی بهانه‌نك جنسی یعنی اولکی حیله‌نك مثلی برآخر حیله ایلدی بویله دیو (مثنوی) کای شریف من برو سوی وثاق * که ز بهر چاشت پختم من رقاق * که بنم شریفم خانه جانبنه کیت که قوشلق یمکی ایچون رقاق پشوردم یعنی قوشلق وقتنده یمکدن اوتری بن بو فقه اتمك پشوردم مهیا ایلدم (مثنوی

بردرخانه بكوقمازرا * تا ببارد آن رقاق وقازرا * خانه نك قپوسى اوزره قمازه دى تا اول رقاق وقازى كتوره قمازاول
باغبانك عورتنك وياخود جاريه سنك ناميدر (م ى) چون بره كردش بكفت اى تيزبين * توفقيهى ظاهرست اين ويقين
جونكم شريفى بوله ابلدى وفقيهه ديدى اى تيز بين سن فقيه سن بوظاهر ويقيندر (م ى) اوشريفى مى كند دعوى سرد
مادراورا كه داند تا كه كرد * اوبرشريف قدركه دعواى سردايلر يعنى باردونامعقول ادعاايلركيم بيلوركه آنك مادرنه كيم
ابلدى يعنى آنك مادرنه كيم جماع ايلدى كيم بيلور (مثنوى) برزن وبرفعل زن دل مى نهيد * عقل ناقص وانكهانى
اعتماد * عورت اوزره وعورتك فعلى اوزره كوكل قورسكز ناقص عقل واندنصكره اعتماديعنى زن كه فى الحقيقه ناقص
العقلدر پس ناقص العقله نيجه اعتماد اولور (مثنوى) خويشتن رابرعلى وبرنبى * بسته است اندرزمانه بس غبى
كنديسنى على اوزره وحضرت نبى اوزره زمانه ده چوق غبى باغلمش وانلره تعليق ايلمشدر (مثنوى
هركه باشد اززناوززانيان * اوبردظن درحق ربانيان * پس حضرت مولانا اولادرسول وصلحاى فحول حقنده
سوءظن ايلين كمسه لرك اصلى بداولديغنه اشارت ايدوب بيوررلر هرشول كمسه كه زنادن وزانيلردن اوله يعنى هركيمكه
زنادن طوغمش وكندى دخى زنا ايديجى اوله ربانيلرحقنده اول كمسه سوء ظن ايلتوراكثرنسخه ده اين بردظن واقع
اولمشدر معنى ربانيلر حقنده بوكونه ظن ايلتور ديمك اولور والحاصل ولدزنا وخبيث البنا اولان وزناقيلان كمسه لرك
شانندركه اولياى وصلحاحقنده بوكونه سوءظن ايلر وانلرى كندى يه قياس ايليوب بومقوله نامعقول ونامقبول
سوزسويلر (مثنوى) هركه بركردد سرش ازچرخها * همچوخود كردنده بيند خانه را * مثلا هرشول كمسه نك
كه باشى چرخ اورمه دن ودورقيلمقدن دونرخانه يى دخى كنديسى كبى دونمش صانور پس اول باشى دونن كمسه نك
خانه يى دونركورمسندن خانه نك دونمسى لازم كلمز وكذلك خبيث البنا اولان كمسه لرك طاهر وپاك اولان كمسه لرك
حقنده سوءظن ايلمسى صادق اولمز بلكه كنديك سوءحالن سويلمش اولور (مثنوى) آنچه كفت آن باغبان
بوالفضول * حال اوبد دوراز اولاد رسول * اول ادبسزباغبان اول نسنه يى كه ديدى وشريف حقنده اول هرزه لريكه
يدى اولادرسولدن آنك حالى دورايدى (م ى) كرنبودى اونتيجه مرتدان * كى چنين كفتى براى خاندان * اكر
اول باغبان مرتدلرك نتيجه سندن اولميدى وعدوى خاندان رسول اولنلر سلسله سندن اولميدى نچن بويله
نامشروع وياوه سويلردى آل محمده محبت عذاب خدادن اماندر وبونلرله معارفه وولايت
عقاب نيراندن سلامته دليل وبرهاندر (كماروى عن المقدادبن الاسود قال قال عليه السلام معرفة آل محمد براءة من
النيران وحب آل محمد جوازعلى الصراط والولاية لآل محمد امان من العذاب وقال الله تعالى (قل لا اسئلكم عليه اجرا
الا المودة فى القربى) اكثرمفسرين الا المحبة فى آلى واقربائى ديمكله تفسيرا يتمشلردر (مثنوى) خواند افسونها شنيد
ازافقيه * درپيش رفت آن ستمكارسفيه * بى ادب باغبان افسونلراوقودى فقيه آنى استماع وقبول ايلدى اول
سفيه ظالم شريفك آردنجه كتدى (مثنوى) كفت اى خراندرين باغت كه خواند * دزدى ازپيغامبرت ميراث ماند
ايتدى اى خرآخرسنى بوباغه كيم اوقودى كه بوباغى بالذوبى اجازت كلدك دزدلك سكا پيغمبردنمى ميراث قالدى
بوهم وجهدرسكا پيغمبردن ميراث دزدلكمى قالدى بعض نسخده مصرع اول كفت اى خراندرين باغت كه
خواند واقع اولمشدريعنى اى خرسنى بوباغه كيم اوقودى (م ى) شيررابچه همى ماندبدو * توبپيغامبربچه مانى بكو *
ارسلانك يوريسى ارسلانه بكزرسن پيغمبرعليه السلام حضرتلرينه دى ندن بكزرسن سنك افعالك خودانك
افعالنه بكزمز (مثنوى) باشريفان كردمردملتجى * كه كندباآل ياسين خارجى * مردملتجى يعنى كراهت ويريجى
ومضطرقيليجى وياخودكندى خانه سنه صغنيجى ياخود صغندريجى ديمكدريعنى اول صغنيجى وياخود صغندريجى
ومضطرقيليجى مردشريفه آنى ايلديكه آل محمده خارجيلر يعنى يزيد عسكرى ايلدى آل ياسيندن مراد آل محمددركه
حضرت محمدك براسمى ياسيندر (كماروى فى الحديث الصحيح ان الله سمانى فى القرآن بسبعة اسماء محمد واحمد وعبدالله
ومزمل ومدثر طه ويس) وبوآيت كريمه كه سلام على الياسين دراصل مصحف حضرت عثمانده منفصل على آل
يس مسطوراولمشدر (كماقال البيضاوى وقرأ نافع وابن عامر ويعقوب على اضافة آل الى ياسين لانهما فى المصحف
مفصولان وفى الدر المصون المراد بياسين محمد نبينا صلى الله عليه وسلم (مثنوى) تاچه كين دارند دائم ديووغول * چون
يزيدوشمربا آل رسول * آل ياسينه خارجى نه ايلديسه اول مردملتجى شريفه نه ايلدى حتى نه مرتبه كين طوترلر دائما
ديووغول اول مرتبه كين طوتدى ديمكدر يزيد وشمرملعون آل رسوله كين طوتديغى كبى ياخود معنى ديووغول
دائم عجب نه كين وعداوت طوترلر لعين يزيد وشمرآل رسول ايله عداوت طوتدى وظلمه وفسقه ايله اهل صلاح واصحاب
فلاحك ماييننده بوعداوت هم مقرردر شمرامام حسين رضى الله تعالى عنه حضرتلرينك مبارك باشلرنى كسندر

(مثنوى) شدشريف ازرزخم آن ظالم خراب * بافقيه اوكفت ماجستيم ازآب * شريف اول ظالمك ظلمندن خراب
اولدى شريف فقيهه ايتدى بزآبدن صچره دق (مثنوى) پاى داراكنون كه ماندى فردوكم * چون دهل شوزخم
مى خوربرشكم * صبروتحمل ايله شمديكه يالكزوناقص قالدك دهل كبى اول قرنك اوزره زخم يه (مثنوى)
كرشريف ولايق وهمدم نيم * ازچنين ظالم ترامن كم نيم * اكرشريف ولايق ومصاحب دكل ايسم بونجلين ظالمدن
بن سكا كم وضررلودكلم (م ى) مرمرادادى بدين صاحب غرض * احمقى كردى ترابئس العوض * تحقيق ايدى بوصاحب
غرضه ويردك احمقلق ايلدك كه سكا بوبرامز عوض اولدى كه بنم يريمه انك كبى خبيثى اختيار ايلدك (مثنوى) شدازو
فارغ بيامدكاى فقيه * چه فقيهى اى توننك هرسفيه * باغبان شريفى دوكمكدن فارغ اولدى كلدى بويله ديوكه
اى فقيه نه فقيه سن اى فقيه سن هرسفيهك ننكيسن (مثنوى) فتوبت اينست اى ببريده دست * كاندرايى ونكويى
امرهست * سنك فتواك بوميدراى الى كسلمش كه باغك ايچنه كله سن وامر واجازت وارميدرديميه سن (مثنوى
اينچنين رخصت بخواندى دروسيط * يابدست اين مسئله اندرمحيط * بونجلين رخصتى وسيطده مى اوقودك
يامحيطده بويله مسئله اولمشميدر وسيط ومحيط فتوا كتابلرندن ايكى كتابك اسميدر (مثنوى) كفت حقست
برن دستت رسيد * اين سزاى آنكه ازياران بريد * فقيه باغبانه ايتدى بوسوزك حقدروبنى دوكمكلكك سكا لازم
وواجبدرسن اورسكادست وقدرت يتشدى بولت وبواهانت اول كمسه سزاوليقدركه ياران ودوستلرندن كسلدى
وجدااولدى والحاصل بوقصه دن حصه مؤمن وموحداولنلره اولدركه اتحاد واتفاقى ترك ايتميه لر وتفرقه يوله
كتميه لربوذكراولنان كمسه لرك بلاسنه مبتلا اولميه لر بوجهان فى المثل برباغ كبيدر وشيطان اول ظالم
باغبان كبيدر راستركه بوجهان باغنده اتفاق واتحاداوزره اولان طائفه يى برى برندن جدا ايليوب آخرالامر
هر برينه مكر وضلالتلرين چالوب خسته ومجروح ايليه پس جمعيت واتفاقدن جدااولمق سالكه لازم اولنلردندر
(رجعت بقصه مريض وعيادت پيغامبرعليه السلام (مثنوى) اين عيادت ازبراى اين صله ست * وين صله
ازصدمحبت حامله ست * بوعيادت بوصله دن اوتريدر وبوصله يوزمحبتدن حامله دريعنى شوعيادتكه شرع
شريفده واقع اولمش وحضرت پيغمبرعليه السلامدن ظهوره كلمشدر بواتصالدن اوتريدركه بزآنى بيان اولده
ذكرايلدك وبوصله كه مرادايكى كمسه نك ماييننده اولان اتصال معنويدريوزكونه محبتدن حامله دركه صله
ياراندن طوغمز الا محبت طوغر (مثنوى) درعيادت شدرسول بى نديد * وآن صحابى رابحال نزع ديد * بى مثل
وبى نظيراولان رسول عليه السلام اول صحابينك عيادتنه كتدى اول صحابى حالت نزعده كوردى (مثنوى) چون
شوى دورازحضوراوليا * درحقيقت كشته دورازخدا * بوبيتك ماقبلنه مناسبتى اولدركه عيادت وزيارتدن
مرادصله معنويدر سالكه لازم اولان اولدركه بندكان حق اولنلرك صله سندن منقطع اولميه تاكم رسول بى نظير
مع كماله وعظم شانه اللهك وليلرينك صله سندن دوراولمدى كتدى پس چونكم سن حضوراوليادن دوراوله سن
حقيقتده حضرت خدادن دوروجدا اولمشسن (مثنوى) چون نتيجه هجرهمراهان غمست * كى فراق روى
شاهان زان كمست * چونكم همراهلك وياراتك هجرانينك نتيجه سى غمدرشاهان طريقت اولان اولياانك يوزينك
فراقى بوندن كمميدر (مثنوى) سايه شاهان طلب هردم شتاب * تاشوى زان سايه بهترزآفتاب * شاهلرك سايه سنى
سرعتله هردم طلب ايله تا اول سايه دن آفتابدن بهتراوله سن انلرك سايه سندن مرادحمايه لرى وهمتلرى وتربيتلرى
سايه سيدراول كمسه كه بونلرك سايه سعادتنه واصل اوله نورانى اولوب آفتاب عالمتابدن بهتروانوراولور (مثنوى) كرسفر
دارى بدين نيت برو * ورحضرباشدازين غافل مشو * اكرعالمده سفرطوترايسك بونيتله كيت واكرحضر
اوله بوندن غافل اولمه يعنى سفروسياحت ايلرسك اوليانك صحبت وخدمتلرينه واصل اولمق نيتيله سفرايله واكرحضرده
اوله سن وبريرده اقامت قيله سن هم بوطلبدن غافل اولمه (كفتن شيخ ابايزيد قدس الله سره كه كعبه منم كردمن
طواف كن (مثنوى) سوى مكه شيخ امت بايزيد * ازبراى حج وعمره مى دويد * امتك شيخى ومقتداسى بايزيد بسطامى
قدس سره مكه جانبنه حج وعمره ايلمكدن اوترى يلدى (مثنوى) اوبهرشهرى كه رفتى ازنخست * مرعزيزانرا
بكردى بازجست * اول بايزيدهربرشهره كه كيدردى ابتدادن عزيزلرى آشكاره طلب ايلردى (مثنوى)
كردمى كشتى كه اندرشهركيست * كوبراركان بصيرت متكيست * اطرافى دوروكشت ايلردى بويله ديوكه شهرده كم
واردركه اول كمسه بصيرت اركانى اوزره متكيدريعنى شهرايچره طولانوب بوكونه تجسس وتفحص ايلرديكه
بوشهرده كم واردركه اول كمسه بصيرتك ركنلرى اوزره متكى اوله ومرتبه حقيقتك سربرى اوزره اقامت قيله (مثنوى)
كفت حق اندرسفرهرجاروى * بايداول طالب مردى شوى * حضرت حق ايتدى سياحت وسفرده هربريره كه

كيدرسن كرك كه اول برمرد طالبى اوله سن نته كم حضرت خدا حضرت موسى عليه السلامه ايتدى مجمع البحرينده
برصالح عبدم واردركه مراد حضرت خضردر بويت اكرقرآن عظيمده ديدبكنه اشارت اولورسه بومضمونه دلالت
ايلين آيت كريمه (فاسئلوا اهل الذكران كنتم لاتعلمون) آيتيدركه اهل ذكر بوراده انبيانك اسرار واحوالنه واقف
واللهك انبياى عظام عليهم السلامده ظهور ايلين علوم واحكامنه عارف اولان مردلردركه اللهك احكامنى
وانبيانك اسرارنى عبادنه ذكر ايده بيلورلردر وبونلرى احوال انبيايه عالم اولمين كمسه‌لر طلب ايتمك واجبدر روا كرحديث
قدسيده بويله بيورديلرسه بومضمونده اولان حديث معلوم اولمشدر (مثنوى) قصد كنجى كن كه اين سود وزيان
درتبع آيدتو آنرا فرع دان * بركنجه قصد ايله زيرا بوسود وزيان تبعده كاورسن آنى فرع بيل يعنى سفر وسياحتدن
مقصود بالذات بركنز الهى وخزينهٔ ربانى اولان ولى كاملى طلب ايلمك وآنى بولمقدر سائرسود وزيانه اعتبار يوقدركه
اول بالتبع انسانه كاور وانسان بونلردن خالى اولمزنته كم بومعنايى تفهيم ايچون تمثيل طريقيله بويتلرى بيوردلر (م ى)
هركه كارد قصد كندم باشدش * كاه خود اندرتبع مى آيدش * مثلا هرشول كمسه كه زراعت ايلرآ كاقصد يعنى
مقصود كندم اولورصمان خود تبعيده آ كا كاوروبالتبع حاصل اولور (مثنوى) كه بكارى برنيايد كندمى * مردمى
جومردمى جومردمى * اكرصمان زراعت ايلرسن كندم حاصل اولمز برمردم طلب ايله يعنى انسان العين منزله سنده
اولان ولى كامل كندم كبيدر وسائرخيرات وحسنات سكا بالتبع حاصل اولور اما جميع خيرات وحسنات
شرعى كاه كبيدرهربار كه اول مردم ديده كبى اولان انسان كاملى بوله سن سائرخيرات وحسناتى اله كتورسك
ومقصود بالذات اولان انسان كاملى اله كتورمه سك لب ومغز اولان معنادن خالى اولمش اولورسن پس لازم اولديكه
مردم ايسك برمردم طلب ايله برمردم طلب ايله تا آنك واسطه سيله حقيقت حالى كوره سن ومقصوده واصل اوله سن
(مثنوى) قصد كعبه كن چو وقت حج بود * چونكه رفتى مكه هم ديده شود * چونكه حج وقتى اوله كعبه قصدن ايله
چونكه كعبه قصدنه كتدك مكه دخى كورلمش اولور مكه كعبه اولان شهرلك اسميدر يعنى مقصود بالذات زيارت كعبه در
شهرمكه‌يى كورمك ثواب حجدن محروم قالمقدر (مثنوى) قصد درمعراج ديد دوست بود * درتبع عرش وملائك
هم نمود * مثلا معراجده مقصود دوستى كورمك ايدى تبعده عرش وملائك هم اكا كوروندى (حكايت مريدكه
خانهٔ نوساخت (مثنوى) خانهٔ نوساخت روزى نومريد * پيرآمد خانهٔ اورا بديد * بربكى مريد بركون بربكى اودوزدى
شيخى كلدى آنك خانه سنى كوردى (مثنوى) كفت شيخ آن نومريد خويش را * امتحان كرد آن نكواند يش را
شيخ كندينك اول بكى مريدينه ديدى اول ايوفكرايد يجى يى امتحان ايلدى (مثنوى) روزن ازبهرچه كردى اى رفيق
كفت تانورآندرايد زين طريق) اى رفيق بوخانه ده روزنى نه دن اوترى ايلدك مريد شيخنه ايتدى تابوطريقدن خانه نك
ايچنه نوركله (مثنوى) كفت آن فرعست اين بايد نياز * تاازين ره بشنوى بانك نماز * شيخ اول مريده ايتدى اول
فرعدر احتياج ومقصود اولدركه جملهٔ طاعاتدن اولى اولان برعملى اختيار ايليه سن سائرى بالتبع حاصل اولور وبوكرك
تا بويولدن نمازصداسنى يعنى اذانى استماع ايليه سن بوندن مقصود اولدركه جملهٔ طاعاتدن اولى اولان ولى كاملك
صحبت وخدمتيدر همانكه آنى بوله سن سائرى اكا طفيل اولور (مثنوى) تا بيابد خضروقت خود كسى * بايزيد
اندرسفرجستى بسى * بايزيد حضرتلرى سفرده چوق طلب ايلردى تاكندى وقتنك خضرى بركمسه بوله (مثنوى)
ديد پيرى باقدى همچون هلال * ديد دروى فروكفتاررجال * عاقبت هلال كبى خميده اولمش قدله برپيركوردى اول
پيرده بايزيد حضرتلرى رجالك قوت وكفتارنى كوردى (مثنوى) ديده نابينا ودل چون آفتاب * همچوپيلى ديده
هندستان بخواب * اول پيرك ديده سى نابينا وقلبى آفتاب كبى ايدى برپيل كبى هندستانى خوابده كورمش يعنى
پيل كوزن بوموب هندستانى واقعه ده كوردبكى كبى اول پيرك دخى اكرچه ظاهرا كوزى كورمزدى وليكن
باطنا هندستان حقيقتى كورمش وعالم جبروت ولاهوتى مشاهده قيلمش ايدى (مثنوى) چشم بسته خفته بيند صد
طرب * چون كشايد آن نبيند اى عجب * كوزنى باغلمش ويومش خفته بوزطرب كورر چونكه چشمنى آچه
اى عجب اول طرب وذوقى كورمز (مثنوى) بس عجب درخواب روشن مى شود * دل درون خواب روزن مى شود *
عالم خوابده چوق عجب نسنه روشن وآشكاره اولور عالم خوابده دل عالم مثاله روزن اولور وعالم مثالده اولان عجائب
وغرائبنى باطن كوزى دل روزنه سندن كورر (مثنوى) آنكه بيدارست وبيند خواب خوش * عارفست اوخاك اودر
ديده كش * اول كمسه كه بيداردر ولطيف خواب كورر يعنى بيدارلغى حالنده عالم غيبك احوال شريفه سنى مشاهده
قيلور اول كمسه عارف باللهدر آنك خاك پايى مانند كحل كوزنه چك (مثنوى) پيش او بنشست مى پرسيد حال
يافتش درويش وهم صاحب عيال * حضرت بايزيد قدس سره العزيز اول پيرك اوكنده اوتوردى وحالنى

صوردى اول پيرى بايزيد فقير وهم صاحب عيال بولدى (مثنوى) كفت عزم تو كجا اى بايزيد * رخت غربت را كجا
خواهى كشيد * اول پير بايزيد حضرتلرينه ايتدى سنك عزمك قنده در غربت اسبابنى قنده چكمك استرسن
(مثنوى) كفت قصد كعبه دارم ازپكه * كفت هين باخود چه دارى زادره * بايزيد ايتدى اركندن كعبه قصدن
طوترم پير بايزيده ايتدى آكاه اول يول آزغى كندكله نه طوترسن (مثنوى) كفت دارم ازدرم نقره دويست *
نك بيسته سخت بركوشهٔ رديست * حضرت بايزيد درمدن ايكى يوز نقره طوترم ديدى اشته ردامك كوشه سنده
محكم بغلنمشدر (م ى) كفت طوفى كن بكردم هفت بار * وين نكوترازطواف حج شمار * پير بايزيده ايتدى بنم چورمى
يدى كره طواف ايله وبونى حجك طوافندن ايورك صاى (مثنوى) وآن درمها پيش من نه اى جواد * دانكه حج كردى
وحاصل شد مراد * اى سخى اول درملرى بنم اوكمده قويل كه حج ايلدك ومرادك حاصل اولدى (مثنوى) عمره كردى
عمرباقى يافتى * صاف كشتى برصفا بشتافتى * عمره مطلقا لغتده زيارت ايتمكه ديرلر وشرعده بيت الحرامى طواف ايله
زيارت ايلمكه ديرلر شروط مخصوصه بودركه ميقاتده ابتداقيلنه ومحرم اوله وطواف ايده باش قزبده ويا خود صاچن
قرقه عندابى حنيفه سنت وعندالشافعى زيارت بيت الحرام ايتمكدر على شروط مخصوصة وفضيلة عمره ده احاديث
شريفه چوق واقع اولمشدر جمله دن بوحديثله اكتفا اولندى (عن ابى هريرة رضى الله عنه قال قال عليه السلام
العمرة الى العمرة كفارة لما بينهما من الذنوب والخطايا) پس زيارت بيت الله الحرام كفارة الذنوب وآثام اولديغى مظهر
خالق انام اولان اولياى كرامى زيارت ايلمك مظهر ذنوب وآثام اولمق بطريق الاولى ولهذا اول شيخ رشيد حضرت بايزيده
بيورديلركه اى بايزيد عمره ايلدك يعنى زيارت بيت الله وعرش الله قيلدك وعمرباقى بولدك صاف اولدك ذنوب وآثام
معنويه دن وصفاى حقيقيه به سرعت قيلدك يعنى حج وعمره يى ادا ايدوب مروه وصفاده سعى ايلدك طوت زيرابى
طواف ايلمك مناسك حجك جميعسنى بى قصور ادا ايلمك كبيدر بلكه اندن مقبول وثواب بودر (مثنوى)
حق ان حق كه جانت ديده است * كه مرا بربيت خود بكزيده است * يابايزيد اول حقك حقيچون كه سنك جانك آنى
كورمش ومشاهده قيلمشدركه تحقيقا بنى كندى بيت الله الحرامى اوزره كزيده ايلمشدر (لقد خلقنا الانسان
فى احسن تقويم) آيتيله ودخى (ان الذين آمنوا وعملوا الصالحات اولئك هم خيرالبرية) آيتيله ودخى (ولقد كرمنا بنى
آدم) ودخى (وفضلناهم على كثيرممن خلقنا تفضيلا) آيتلريله انبيا واوليانك كعبهٔ مكرمه اوزره مفضلنه استشهاد
اولنمشدر ودخى (ان الله خلق آدم على صورته) حديثيله ودخى (المؤمن اشرف على الله من الكعبة) خبريله شرفيتنه
استدلال قيلنمشدر (مثنوى) كعبه هرچندى كه خانهٔ براوست * خلقت من نيزخانهٔ سراوست * كعبه هرچندكه
اول اللهك خانهٔ بريدر امابنم خلقتم دخى اول خدانك عشق وسرى خانه سيدر يعنى بنم خلقت وجودم دست الهيله
بنا اولنمش خانهٔ سريدر اول بنياد خليل آزرونبم دل نظركاه جليل اكبردر (مثنوى) تابكردان خانه را دروى نرفت
واندرين خانه بجزآن حى نرفت * تاكه حضرت بارى اول كعبه يى بنيادايلدى اكا كيمدى وبوخانه نك ايچنه اول حيدن
غيرى كمسه كيمدى يعنى تاخانهٔ كعبه يى بنا ايدلدن برى حضرت حق اكا كيمدى امابنم خانهٔ قلبمه اول حى مطلقدن
غيرى كيمدى وانك اسما وصفاتندن ماعدا ظهور ايتمدى ولهذا قال فى الحديث القدسى (ماوسعنى ارضى ولاسمائى
ولكن وسعنى قلب عبدى المؤمن التقى النقى الورع (مثنوى) چون مراديدى خداراديدهٔ * كردكعبهٔ صدق بركرديدهٔ
اى بايزيد چونكه بنى كوردك همان خدايى كورمش سن صدق كعبه سنك اطرافنى دوراايلمش سن يعنى (ان الله خلق
آدم على صورته) حديثنك مصداقنجه حق تعالى آدم حقيقى اولان انبيا واولياسنى كندى اسما وصفاتى اوزره خلق
ايلمشدر وبونلر جناب خدانك ذات وصفاتنك آيينه سيدر وبونلرده ظهور ايلين اوصاف وعلوم حضرت حقكدر پس
بونلره اطاعت قيلمق اللهه اطاعت قيلمق وبونلرى كورمك اللهى كورمك كبيدر (ولهذا قال عليه السلام من رأنى
فقدرأى الحق (م ى) خدمت من طاعت وحمد خداست * تانپندارى كه حق ازمن جداست * بنم خدمتم حضرت
خدانك طاعتى وحمديدر ناظن ايليه سنكه حق بندن جدادرنته كم بوآيت كريمه دلالت ايلر (والله معكم اينما كنتم
(م ى) چشم نيكوبازكن درمن نكر * تابيبنى نورحق اندربشر * چشمكى ايواچ بكا نظر ايله تابشرده حقك نورنى كوره
سن (مثنوى) بايزيد آن نكته‌ها راهوش داشت * همچوزرين حلقه‌اش دركوش داشت * بايزيد اول نكته‌لره عقل
وهوش طوتدى اول پيرك بونكته لرنى زرين حلقه‌لر كبى قولغنده طوتدى (م ى) آمدازوى بايزيد اندرمزيد * منتهى
درمنتهى آخررسيد * بايزيد اول پيرك اول ارشادندن زياده‌لكه كلدى منتهى درمنتهى آخررسيد منتهى كه مراد
بايزيد درمنتهى وغايته ايرشدى يعنى منتهى اولان بايزيد برنهايت وغايته يتشدبكه آنك وراسنده انتها وغايت يوغدى
(دانستن پيغمبر عليه السلام (سبب رنجورئ آن شخص كستاخى بوده است دردعا (مثنوى) چون پيمبرديد آن بيماررا

خوش نوازش کرد یار غار را * چونکم حضرت رسول اول بیماری کوردی یار غارنی خوش نوازش ایلدی والطافله خاطرین صوردی اول صحابیه یار غار تعبیر اولنمسی آنک حضرت پیغمبره شدت ملازمتندن وکثرت مصاحبتندن عبارت اولور (مثنوی) زنده شد او چون پیمبر را بدید * کوییا آن دم مر ورا آفرید * او صحابی چونکم پیغمبر حضرتلرنی کوردی زنده اولدی بر مرتبه اول حضرت اکا حیات بخش اولدیکه دیدککه اولدم آنی یارتدی وایجاد ایتدی (مثنوی) گفت بیماری مرا این بخت داد * کامد این سلطان بر من بامداد * اول خسته اولان صحابی ایتدی بیمارلک بکا بو بخت وطالعی وردیکه بو سلطان صباح بنم قتمه کلدی (مثنوی) تا مرا صحت رسید وعافیت از قدوم این شه بی حاشیت * حق بکا صحت وعافیت ارشدی بو حاشیه سز شاهک قدومندن یعنی بو کنارسز حد وغایتسز پادشاهک کلسندن بکا صحت وعافیت یتشدی بی حاشیت بی کنار دیمکدر (مثنوی) ای خجسته رنج وبیماری وتب * ای مبارک درد و بیداری شب * ای سعادتلو رنج وبیمارلک وای تمه ای مبارک درد وشب بیدارلغی (مثنوی) نک مرا در پیری از لطف وکرم * حق چنین رنجوری داد و سقم * اشته بکا پیرلکده لطف وکرمندن حق تعالی بونک کبی خسته لک ومرض وردی (مثنوی) درد پشتم داد تا من هم ز خواب * بر جهم هر نیمشب لابد شتاب * حق تعالی بکا آرقه اغریسی دخی وردی تا بن خوابدن هر نصف اللیلده سرعتله البته قالقم (مثنوی) تا نخسپم جمله شب چون کاومیش * دردها بخشید حق از لطف خویش * تا جمله کیجه ده کاومیش کبی اویومیم حضرت حق کندی لطفندن دردلر بغشلدی (م ی) زین شکست آن رحم شاهان جوش کرد * دوزخ از تهدید من خاموش کرد * بو شکسته لکدن اول شاهلرک رحمی جوش ایلدی دوزخی بکا تردید وتخویف ایلمکدن خاموش ایلدی شاهان دیو جمعله ایراد اولنمسی تعظیمدن اوتری اولور ویاخود حضرت خدا وانبیا مراد اولنسه دخی جائز اولور (مثنوی) رنج گنج آمد که رحمتها در وست * مغز تازه شد چو بخراشید پوست * رنج معنا گنج کلدی که انده رحمتلر واردر مغز تازه اولدی چونکه پوست طرملندی یعنی فی المثل بادامک ویاخود فستقک قشری مغزی کامل اولدقدنصکره خراشیده وشکسته اولسه انک مغزی لطیف اولور کذلک انسانک دخی جسدی خراشیده اولسه وخسته لک اصابت قیلسه قلبی وروحی تازه اولور وقوت بولور ولکن بو معنی اکثر انسانه کوره اولور (مثنوی) ای برادر موضع تاریک وسرد * صبر کردن بر غم وسستی ودرد * ای برادر قرانکو وصووق موضع غم اوزره وسستلک اوزره ودرد اوزره صبر ایلمکه مرهوندر (م ی) چشمهٔ حیوان وجام مستیست * کان بلندیها همه در پستیست * آب حیوان چشمه سی ومستلک جامیدر یعنی ای برادر موضع تاریکده اولمق وسرد یرده اقامت قیلمق وغم ودرد اوزره وسستلک والم اوزره صابر اولمق فی الحقیقه قدر دیرسک آب حیوان چشمه سی ومست الهی اولمنک جامیدر زیرا که اول معنوی اولان بلندلکلر دوکلی پستلکده در (م ی) آن بهاران مضمرست اندر خزان * در بهارست آن خزان مگریز ازان * اول بهارلر فی المثل خزان ایچره مضمردر اول خزان بهارده در آندن قاچمه زیرا بهار خزانسز اولمز پس لطف قهر ایچره وکذلک قهر دخی لطف ایچره مضمر لطف استین قهردن قاچمز وبهار استین خزانک سردلکنه تحمل ایلر (مثنوی) همره غم باش وبا وحشت بساز * می طلب در مرگ خود عمر دراز * غمه همراه اول ووحشتله دوزل کندی موتنده عمر دراز طلب ایله یعنی غمه همراه اول وریاضت ووحشتله انسیت قیل وکندی نفسک حظنی وهواسنی اولدرمکده عمر ابدی وحیات سرمدی طلب ایله که (ما الحیاة الا فی الموت دیدکلری بو معنایه دلالت ایلر (وما الحیاة الا فی الظلمة) قولی بو سردن خبردار ایلر (م ی) انچه گوید نفس تو کاینجا بدست * مشنوش چون کار او ضد آمدست) اول نسنه یی که سنک نفسک دیرکه بو یربددر یعنی بو بلا وغم اولان محل زشت وقبیحدر دیر آنک سوزنی استماع ایلمه چونکم اول نفسک کاری ضد کلدی وروح وعقله مخالف اولدی بوبابده نکات خفیه واردر کاهی نفس ادمی کار صلاحه وبلادیکندن قالمامغه میل ایتدیرر فافهم (مثنوی) تو خلافش کن که از پیغامبران * اینچنین آمد وصیت در جهان * سن نفسکه خلاف ایله زیرا که پیغمبرلردن جهانده وصیت بویله کلدی وهر بری امتنه بو کونه نصیحت قیلدی (م ی) مشورت در کارها واجب شود * تا پشیمانی در آخر کم بود * مشورت ایلمک کارلرده واجب اولور تا عاقبت پشیمانلق اولمیه (مثنوی) حیلها کردند بسیار انبیا * تا که گردان شد برین سنگ آسیا * انبیای عظام علیهم السلام چوق حیله لر وتدبیرلر ایلدیلر تا بونلرک حیله وتدبیری سببیله دکرمن طاشی دونیجی اولدی سنک آسیانک کردان اولمسندن مراد شرعک ثابت اولمسی وخلقک منتظم الاحوال اولمسندن کنایه در (مثنوی) نفس می خواهد که تا ویران کند * خلق را گمراه وسرگردان کند * نفس اماره استرکه تا اول آسیابی ویران وخراب ایده خلقی گمراه وسرگردان ایده پس عاقل ایله مشاوره ایلمک لازم اولورکه نفسک مکر وحیله سنی بیله سن واندن حذر قیله سن (مثنوی) گفت امت مشورت با که کنیم *

انبیا گفتند با عقل امام * امت پیغمبرلرینه دیدیلر مشورتی کیمکله ایلیلم انبیا آنلره دیدیلر امام ومقتدا اولان عقلله ایلک (مثنوی) گفت گر کودک در آید یا زنی * کو ندارد عقل ورای روشنی * امتدن هر بری کندینک پیغمبرینه ایتدی اگر کودک کله ویاخود بر زن کله که اول طفل وزن بر روشن وقوی عقل طوتمز یعنی بونلرله دخی مشورت ایلیلم می دیدیلر (مثنوی) گفت با او مشورت کن وانچه گفت * تو خلاف آن کن ودر راه افت * نبی امتنه ایتدی طفل وزنله مشورت ایله واول نسنه یی که طفل وزن دیدی سن انک خلافنی ایله وبوله دوش (مثنوی) نفس خود را زن شناس از زن بتر * زانکه زن جزویست نفست کل شر * کندی نفسکی زن بلکه زندن بدتر آکله زیرا که زن بر جزودر اما سنک نفسک شر کلیدر (مثنوی) مشورت با نفس خود گر می کنی * هرچه گوید کن خلاف آن دنی * کندی نفسکله اگر مشورت ایلر ایسک هرنه دیرسه اول دنینک خلافنی ایله (مثنوی) گر نماز وروزه می فرمایدت * نفس مکارست مکری زایدت * فرضا اگر سکا نفس نماز وروزه بیوره نفس مکاردر وسکا بر مکر طوغورر (مثنوی) مشورت با نفس خویش اندر فعال * هرچه گوید عکس آن باشد کمال * افعال واحوالده کندی نفسکله مشورت هرنه دیرسه کمال اصل انک عکسیدر (مثنوی) بر نیایی با وی واستیز او * رو بریاری بگیر آویز او * نفسه وآنک عنادنه مقابل کله مزسن وقادر اوله مزسن بریارک فتنه کت انک مزاج وسیرتن طوت (مثنوی) عقل قوت گیرد از عقل دگر * نیشکر کامل شود از نیشکر * عقل بر غیر عقلدن قوت طوتر نیشکر نیشکردن کامل اولور زیرا شیء مقارنک حکمن اخذ ایدر (م ی) من ز مکر نفس دیدم چیزها * کو برد از سحر خود تمیزها * بن نفسک مکرندن نسنه لر کوردم که اول شیء کندی سحرندن تمیزلری ایلتور یعنی حضرت مولانا بیوررلر که بن نفسک مکرندن شول شیئلری مشاهده قیلدم که اول نفس سحر ومکرندن خلقک تمیزلرنی ازاله ایدر (مثنوی) وعدها بدهد ترا تازه بدست * کو هزاران بار آنهارا شکست * سنک الیکه تازه بر وعده وبرر که نیجه یوز بیک کره انلری صیدی یعنی نفس هر نفسده سکا نیجه تازه وتر وعده لر وبرر لکن آنک بر سنه وفا ایتموب نیجه کره انلری قرمشدر (مثنوی) عمر اگر صد سال خود مهلت دهد * اوت هر روزی بهانهٔ نو نهد * عمر اگر یوز ییل مهلت ویره نفس سکا هر برکون بر یکی بهانه قور یعنی سنک عمرک هرنه قدر اوزون اولسه نهایت بولور لکن نفسک حیله وخدعه سنه نهایت یوقدر (مثنوی) گرم گوید وعدهای سرد را * جادوی مردی ببندد مرد را * نفس سرد ودروغ وعده لری گرم وصادق دیر نفس بر مرد جادودر که مردی بغلر یعنی بر قوی ساحردر که مردلری زبون ایلر (مثنوی) ای ضیاء الحق حسام الدین بیا * که نروید بی تو از شوره گیا * چونکم نفس امارهٔ بالسوءک بعض حیله وفسادنی تحریر بیوردیلرسه وآنک صلاح وسدادی بر مرشدک تربیه وارشادنه موقوف اولدیسه بناء علی هذا زمان شریفلرنده اولان شیخ حسام الدین چلبی یه خطاب وزمان آخرده اولان آنک قائم مقاملرینه اشارت باصواب بیوروب دیرلر که ای حقک ضیاسی اولان حسام الدین کل زیرا سنسز شوره یرده اوت بتمز یعنی سن سز وسنک تربیتک سز بتمز وحاصل اولمز شوره یرکبی ناقابل اولان کسه لردن گیاه صلاح وفلاح (مثنوی) از فلک آویخته شد پردهٔ * از پی نفرین دل آزردهٔ * فلکدن پرده آصلمش اولدی بر قلبی رنجیده وآزرده نک نفرین وبد دعاسندن اوتری یعنی نفس اماره صاحبلرینک ما بیننه فلکدن بر پرده وسد اویخته اولدی بر قلبی آزرده اولمش واینک نفرین وکوکلدن تبعید وتنفیرندن اوتری بو قلوب خلقک هدایتدن نفرتی ونفوس ناسک ضلالت وغوایته میل ومحبتی قضادندر بو قضایه هم (مثنوی) این قضا را هم قضا داند علاج * عقل خلقان در قضا گیجست گیج * بو قضایه نه قضا علاج بیلور خلق عالمک عقلی قضای الهیده ابله وگیجدر یعنی خلق عالم قضاء الهی یی کندیلردن دفع ایتمکه قادر دکللردر (مثنوی) اژدها گشتست آن مار سیاه * آنکه کرمی بود افتاده براه * اول سیاه مار اژدرها اولمشدر اول نفس که یوله دوشمش بر کرم ایدی یعنی اول نفس که کرم کبی راهده افتاده وضعیف وبیچاره ایدی اژدرها اولدی وقوت بولدی اول مار سیاه (مثنوی) اژدها ومار اندر دست تو * شد عصای جان موسی مست تو * اژدرها ومار سنک الکده عصا اولدی ای حسام الدین حضرت موسانک روح شریفی سنک مست ومحبک اولدی یعنی اژدرها ومارکبی اولان نفس اماره سنک دست همت وولایتکده عصا کبی مسخر اولدی وموسانک جانی سنک مست وحیرانکدر (مثنوی) حکم خذها لا تخف دادت خدا * تا بدستت اژدها گردد عصا * سورهٔ طه ده اولان آیته اشارتدر اولی بودر (وما تلک بیمینک یا موسی) اول زمانده که حضرت موسی مشاهدهٔ انوار خدا قیلوب کمال هیبت ودهشتندن وجودلرینه وحشت عارض اولدقده ازالهٔ وحشت وحصول موانست ایچون مکالمه یه اغاز ایدوب بیوردیلرکه نه شیء در صاغ الکده اولان ای موسی (قال هی عصای) جواب ویروب دیدیکه بو بنم عصامدر (اتوکأ علیها) بن بو عصایه اتکا ایدرم وطیانورم واهش بها) ای اخبط یعنی دوشوروم وسلکه رم بو عصا ایله (علی غنمی) قویونلرم اوزره (ولی فیها) دخی بنم ایچون واردر

بوعصاده (مأرب اخرى) حوايج اخرى واردر (قال القهايا موسى) جناب حق ديديكم القا ايله اول عصايى اى موسى
(فالقاها) پس القا ايلدى وارده ايتدى (فاذاهى حية تسعى) پس ناكاه اول عصا بر حيه اولديكه هر جانبه سعى
ايلر وحجر وشجر ومدر وجانوردن هر نه راست كادىسه بلع واكل ايدوب براقمه قيلدى پس بوحالى حضرت موسى
مشاهده قيلدقده قرارين فراره تبديل ايدوب بغايت خوفناك اولدى (قال) حق تعالى ديديكه (خذها) اول حيه يى
طوت (ولا تخف) قورقمه (سنعيدها) بز اول حيه يى اعاده ايدرز (سيرتها الاولى) اولكى هيأتنه كه عصادر پس
حضرت موسى بحكم الهى اول اژدرى طوتدقده ينه عصا اولوب قلبى آرام ايلدى معنىء بيت خداى تعالى سكا
لا تخف حكمنى وردى تا سنك الندە اژدرها عصا اوله يعنى اى وقتنك موساسى اولان حسام الدين خداى متعال
خذها ولا تخف انك انت الاعلى) آيتنك مفهومنى وحكمنى سكا دخى وردى تا كم سنك دست ارشادو تربيكده اژدرهاى
نفس عصا كبى اوله ودست امر وارادتكه طاعت وانقياد قيله (مثنوى) هين يد بيضا نما اى پادشاه * صبح نو بكشا
زشبهاى سياه * اكاه اول اى پادشاه يد بيضايى كوستر سياه وتيره شبلردن يكى صبح آچ يعنى اكاه اول اى پادشاه
طريقت يد بيضاى علم ومعرفتك كوستر ليالىء پر ظلمت كبى اولان نفوس معصيت مشحونه دن صبح جديد هدايت
وطاعتى فتح ايله (مثنوى) دوزخى افروخت بروى دم فسون * اى دم تو از دم دريا فزون * بر دوزخ شعله لندى وظاهر
اولدى آنك اوزرينه افسون اوفوراى شيخ حسام الدين كه سنك دمك ونفسك دريانك دم ونفسندن زياده در يعنى
دوزخ نفوس اهل ضلال افروخته وپر اشتعال اولدى انك اوزرينه افسون اوفور يعنى دعاى خير ايله نفس ايله تا غضب
وطغيانلرى سونه اى سنك نفسك نفس دريادن افضلدر كه انك كارنده اكر آتش محسوسه اولسه اول دريا نفس
آلوب ويردكجه يعنى جر ومد ايلدكجه آنى اطفا ايلرامّا سن دم سعادت تو أمكله آتش معقولهء نفسانيه يى سوندررسن
پس سنك دمك انك دمندن افضل وافزوندر (مثنوى) بحر مكارست بنموده كفى * دوز خست از مكر بنموده تفى * اى
حسام الدين بو نفس اماره فى المثل زياده مكر ايديجى دريادر لكن سكا بر كف كورنمشدر ياخود بر كف كوسترمشدر
نفس دوزخ درمكرندن بر حرارت كوسترمشدر (مثنوى) زآن نمايد مختصر در چشم تو * تازبون بينيش
جنبد خشم تو * اول سببدن نفس سنك چشمنه مختصر وحقير كورينور تا نفسى زبون كوره سن سنك غضب
وغيرتك حركت ايده اكر نفسى كما ينبغى مشاهده ايلسك انكله مقابله ومقاتله ايلمكدن مأيوس اولوردك (مثنوى)
هم چنانكه لشكرانبوه بود * مر پيمبر را بچشم اندك نمود * آنچنان كه وافر لشكر ايدى تحقيقا پيغمبرك مبارك
كوزنه آز كورندى (مثنوى) تا برايشان زد پيمبر بى خطر * ور فزون ديدى ازان كردى حذر) تا كه پيغمبر حضرتلرى
اول كفارك اوزرينه كندى بى اوردى بى خطر واكر حضرت رسول عليه السلام كفار عسكرينى زياده كوريدى
اول عسكردن حذر ايلردى (كما اخبر الله تعالى فى سورة الانفال قال الله تعالى اذ يريكهم الله فى منامك قليلا
ولو اراكهم كثيرا لفشلتم ولتنازعتم فى الامر ولكن الله سلم انه عليم بذات الصدور) يعنى ذكر ايله يا محمد شول
وقتى كه الله تعالى منامنده سكا كوستردى بو كفار عسكرينى قليل تا اصحابكه خبر ويره سن واعدا اوزرينه آنلر شجيع
اوله لر اكر بونلرى سكا كثير كوستر يدى يا محمد اصحابكله قورقيديكز وامر قتالده تنازع قيليديكز وبين الثبات والفرار
مختلف اوليدكز ولكن الله تعالى فشل وتنازعدن سزه سلامت انعام ايلدى تحقيقا اول الله عليم در صدورده
اولان احواله (واذ يريكموهم اذ التقيتم فى اعينكم قليلا) ودخى ذكر ايلك اى اصحاب رسول شول وقتى كه سزه
كوستردى الله تعالى عسكر كفارى انلره ملاقات وقتنده كوزلريكزده قليل اولدقلرى حالده حتى ابن مسعوده
يانده اولان كسه ديديكه (اتراهم سبعين قال اراهم مائة ويقللكم فى اعينهم ليقضى الله امرا كان مفعولا) وسزى دخى
قليل ايلر اول كفارك كوزلرنده حتى كفار دخى ديديلر ان محمدا مع اصحابه اكلة جزور الله قضا ايلمكدن اوترى
شول امريكه ايشلنمسى لايق اولمش ايدى بو اعدانك آز كورنمسى اللهك عنايت ايلديكى كسه يه نعمت واللهك عنايت
قيلديغى قومه نقمتدر (مثنوى) آن عنايت بود واهل آن بدى * احمد اورنه تو بدل مى شدى * اول كفار اوزره غالب
ومظفر اولمق وانلرى قليل كورمك عنايت الهى اولدى سن انك اهلى اولدك اى احمد يوخسه سن بددل اولوردك
يعنى جبان القلب اولوب كفار عسكرندن خوف وحذر قيلوردك (مثنوى) كم نمود اورا واصحاب ورا * آن جهاد
ظاهر وباطن خدا * حضرت رسوله وانك اصحابنه خداى تعالى اول ظاهر وباطن اولان جهادى اكسك كوستردى
يعنى سهل ويسير ايلدى (مثنوى) تاميسر كرد يسرى را برو * تاز عسرى او بكردانيد رو * تا كم حضرت حق يسرى يى
اكا ميسر ايلدى حتى اول پيغمبر يوزنى عسريدن دوندردى يعنى حق تعالى حضرتلرى يسير وآسان اولان ظاهر
وباطن كارنى اول رسوله ميسر ايلدى تا كم اول حضرت هر عسرت ومشقتدن يوز دوندردى وحقك اكا آسان

ايلديكنى قبول قيلدى بعض نسخده مصرع ثانيده يكردانيد يرنه نون نافيه ايله نكردانيد واقع اولمشدر بو نسخه
اوزره معنى حق تعالى اول پيغمبره يسرايى ميسر ايلدى حتى اول حضرت عسرندن يوزنى دوندرمدى ديمك اولور
لكن اولكيسى اولى اولور زيرا يسرى دن مراد (فسنيسره لليسرى) آيتنده اولان يسرى اولور وعسرى دن
مراد دخى فسنيسره للعسرى) آيتنده اولان عسرى اولور پس اول حضرتك بو كونه عسرى دن اعراض ايلمسى حق
تعالينك اكا يسرى يى ميسر ايتمسيله اولور امّا اكر عسرى دن مراد ديننده اولان عسرت ومشقت اولورسه وجه
ثانى دخى جائز وصحيح اولور (مثنوى) كم نمودن مر ورا پيروز بود * كه حقش يار وطريق آموز بود * از كورنمك تحقيقا
اول رسوله ظفر اولدى زيرا حق تعالى اول حضرته يار وطريق آموز اولدى (مثنوى) آنكه حق پشتش نباشد
از ظفر * واى اكر كربه ش نمايد شير نر * اول كسه كه ظفر ونصرتده حق تعالى اكا آرقه اولميه ومعاونت قيلميه واى
اكر شير نر اكا كربه كورنه (مثنوى) واى اكر صد را يكى بيند ز دور * تا بجالش اندر آيد از غرور * واى اكر
ايراقدن يوزى بر كوره تا غروردن چالش وجنكه كله (مثنوى) زآن نمايد ذو الفقارى حربهٔ * زان نمايد شير نر چون
كربهٔ * اول سببدن بر ذو الفقار بر حربه كورينور اول سببدن ارسلان بر كربه كبى كورينور (مثنوى) تا دليرانه در
فتد احمق بجنك * واندر آردشان بدين حيلت بچنك * تا احمق دليروبى باك اولوب جنكه دوشه وحضرت حق انلرى
بو حيله ايله الكه كتوره (مثنوى) تا بپاى خويش باشد آمده * آن فليوان جانب آتشكده * تا كندى اياغى ايله كلمش
اوله لر اول ابلهلر آتش محلى جانبنه تا كم پروانه كبى كنديلرى آتشه اوره لر (مثنوى) كاه بركى مى نمايد تا نوزود * پف
كنى كانرا برانى از وجود * حق تعالى صمانى سكا بر برك كوسترر ياخود صمان سكا بر يپراق كورينور
تاسن فورى اوفوره سن آنى وجوددن سوره سن (مثنوى) هين كه آن كه كوهها بركنده است * زو جهان كريان
واو در خنده است * آكاه اولكه اول كاه طاغلرى قوپرمشدر جهان اندن كريان ونالاندر واو سرور وخنده ده در
كاهدن مراد انبيا عليهم السلام واوليا قدس الله اسرارهم حضراتنك صورت بشريه لرى اولور (مثنوى) مى نمايد
تا بكعب اين آب جو * صد چو عوج بن عنق شد غرق او * عوج بن عنق بر اوزون كسه ايدى كه قامتى اوچ بيك التى
يوز اوتوز اوچ ذراع ايدى وعمرى اوچ بيك التى يوز ييل ايدى وطوفانده آب جميع بلند طاغلردن يوقار وچيقدى
عوجك ديزندن تجاوز ايلدى عاقبت حضرت موسى عليه السلامك النده هلاك اولدى عوج بر طاشى قالدرديكه
موسى عليه السلامك عسكرنى جميعا اول طاشك التنده هلاك ايليه اول طاشى ايكى الى ايله باشى اوزره طوتوب
كيدركن حضرت خدا هدهدى كوندردى كه اول طاشى دلدى تا كه بوينى اوزره دوشدى عوج مصروع وبى هوش
اولدى حضرت موسى عليه السلام اول حالده كلوب آنى هلاك ايلدى آنك مادرنك آدى عنق در وپدرنك نامى عاج در
وبعض تواريخده بويله نقل اولنوركه دريالر آنك طوبوغنه چيقاردى وبالقلرى الى له اوليوب كونشك حرارتندن پشنه
ايدوب يردى چن بر شهره غضب ايلسه تشر شر ايدردى واول شهرى سيله غرق ايلردى موسى عليه السلامه اندن
شكايت ايلديلر پس موسى عليه السلام آنى بولوب ايمانه دعوت قيلوب امتناع ايلدكده موسى عليه السلام
آنى قتلله تخويف ايلدى عوج بن عنق كولوب حضرت موسى عليه السلامى تحقير ايلدى وسن بنى بو قدر قد وقامتله
نيجه قتل ايلرسن ديو سويلدى درحال حضرت موسى عليه السلام عصايى حواله قيلوب عصا تا آنك بوينى قدر دراز
اولوب وباشنه اوروب ايكى شق قيلوب هلاك ايلدى پس بو مضمونه اشارت ايدوب بيورر لركه بو جويك آبى كعبه دكين
كورينور امّا نيجه عوج بن عنق اول ابك غرقيدر يعنى انبيا عليهم السلام واولياء عظامك وجودى طوبغه دك
بر آراجق صو كبى كورينور امّا نيجه يوز بيك عوج بن عنق كبى كسه لرى غرق وهلاك ايلمشدر (مثنوى) مى نمايد
موج خونش تل مشك * مى نمايد قعر دريا خاك خشك * خون موجى اول كسيه مشك دپه سى كورينور دريانك
قعرى اكا قورى خاك كورينور يعنى انبيا واوليانك عداوتيكه فى المثل خون موجى كبيدر صورت بين اولان
كسيه تل مشك كبى كورينور وبونلرك باطنى درياى الهى ايكن احمقه خاك خشك كورينور پس فرعون كبى انلر
جانبنه جرأت وجسارت ايلدكارنده آب قهر ايله هلاك اولمق مقرردر (مثنوى) خشك ديد آن بحر را فرعون كور
تا درو راند از سر مردى وزور * مثلا كور فرعون اول دريايى قورى كوردى تا مردلك وقوت جهتندن اول دريايه
سوردى (مثنوى) چون در آيد در تك دريا بود * ديدهٔ فرعون كى بينا بود * چونكم دريايه كله دريانك دبنده اولور يعنى
چونكم بر فرعون سيرت درياى حقيقت اولان كسه جانبنه سورسه وبى ادبلك ايدوب آنى پامال ايلمكه جرأت قيلسه
درياى قهرك دبنده اولور فرعونك كوزى نچن بينا اولور يعنى فرعون سيرت اولان اهل نفسك ديده سى حقيقت حالى
كوريجى اولمز بلكه معكوس كوريجى اولور (مثنوى) ديده بينا از لقاى حق شود * حق كجا همراز هر احمق شود *

چشم حقلقا وجمالندن بينا اولور حضرت حق هر احمقك قنده همرازی وقرينی اولور يعنی اولمز (مثنوی)
قند پند خود بود زهر قتول * راه پند خود بود دان بانك غول * احمق وصورت بين برنسنه‌يی قند كورر فی الحقيقه
او خود زهر قتولدر بول كورر خود فی الحقيقه اول بول زعم ايلديكی غول آوازی وشيطان صداسيدر لكن آنی بيلميوب
طريق زعم ايلر (مثنوی) ای فلك در فتنهٔ آخر زمان * تيز می كردی بده آخر امان * بو بيتك مابعدنده اولان ابياتله
ماقبلنه مناسبتی طريق فلسفيه‌يی كندی‌يه راه اتخاذ ايدوب وفلككی عنصرياتده حاكم وفعال وقديم بی زوال ديئلر
بوانه كيدوب انلرك علمنه اعتقاد وفلكدن استمداد ايلين كمسه‌لره تعريض وتهكم طريقيله واقع اولمشدر زيرا عارف
اسرار حقيقت اولان كمسه‌لر فاعل حقيقيدن غيری‌يی كورمز واندن غيری‌يه حكم ويرمز واستمداد دخی قيلمز بلكه
غيری كورنلری وفلكدن استمداد قيلنلری طريق توحيده وفاعل حقيقی مشاهده‌سنه ارشاد قيلمق شانلرندندر نهايت
مافی الباب بو كونه كلماته اسلوب حكيم ديرلر امحاض پند ونصح ودفع نفرت ووحشت ايچون كنديلرينی بو سمته سالك
اولنلر مابيننه ادخال ايدوب بو اسلوب ايله انلره تعريض مراد ايدرلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی واليه ترجعون)
قبيلندن اولور بيوررلر كه ای فلك آخر زمانك فتنه وبلياتنده تيز دونرسن آخر بر زمان امان وير (مثنوی) خنجر تيزی
تو اندر قصد ما * نيش زهر آلودهٔ در قصد ما) برم قصد يرده سن كسكين خنجرسن برم قصدمزده زهر بولاشمش نيش سن
(م ی) ای فلك از رحم حق آموز رحم * بر دل موران مزن چون مار زخم * ای فلك حقك رحمتندن مرحمت اوكرن
مورلرك كوكلی اوزره مار كبی زخم اورمه يعنی مور كبی ضعيف اولان اهل ناسوتك قلبی اوزره مار كبی زخم اورمه
(مثنوی) حق آنكه چرخهٔ چرخ ترا * كرد كردان برفراز اين سرا * اول الله حقيچونكه سنك چرخك چرخه‌سنی بو سرايك
اوستنده دونيجی ايلدی يعنی اول واجب الوجود اولان الله حقيچونكه سنك چرخكك چرخه ودولابنی كردان ايلدی
بو سرای دنيانك اوزرنده (م ی) كه دگر كون كردی ورحمت كنی * پيش از آنكه بيخ ما را بركنی) كه بر غيری وجهله دونه‌سن
ومرحمت ايليه‌سن آندن اول كه برم اصل وبيخمزی بو دنيادن قوپره‌سن يعنی بزی هلاك ايتمزدن اول بزه ترحم ايله
(مثنوی) حق آنكه دايكی كردی نخست * تا نهال ما ز آب وخاك رست * آنك حقيچون اولسون كه ابتدا برم جسمزه
مربی ودايه‌لك ايلدك حتی برم نهال جسدمز آب وخاكدن بتدی وسنك واسطه‌كله كماله يتدی (م ی) حق آن شه
كه ترا صاف آفريد * كرد چندان مشعله در تو پديد * اول شاه حقيچونكه سنی صاف خلق ايلدی سنده اولقدر مشعله
پيدا ايتدی يعنی اول پادشاهك حقيچونكه سنی غل وغشدن وتوالد وتناسلدن واكل وشرب وكثافتدن صاف
ياراتدی وبو قدر مشاعل نجومی ومصابيح كواكب دری سنده پيدا ايتدی نته‌كم كلامنده بزه خبر ويردی (انا زينا
السماء الدنيا بزينة الكواكب) وقال ايضا (ولقد زينا السماء الدنيا بمصابيح وجعلناها رجوما للشياطين) (م ی) انچنان
معمور وباقی داشتت * تا كه دهری از ازل پنداشتت * انچلين معمور وباقی طوتدی ای فلك جناب حق سنی تا كم
دهری سنی ازلدن صاندی يعنی دهری اولنلر سنی ازلی ظن ايليوب قدمكه ذاهب اولديلر ودائمة الصور وثابتة الاجرام
ديمكله تعريف قيلديلر نته‌كم التنجی جلدده (منكری اين واكه شمس كورت يتنده بو بحثی هيا كلدن نقل ايلدك
وبو جلدده دخی مناسبتله ذكر ايلدك پس علماء دهريه وقدم افلاكه ذاهب اولان حكماء عقليه‌نك توبيخ وتعريضنه
شروع ايدوب بيوررلر (مثنوی) شكر دانستيم آغاز ترا * انبيا كفتند آن راز ترا * خدايه شكر اولسونكه سنك ابتداكی
بيلدك سنك اول رازنی انبيا عليهم السلام ديديلر سنك احوالك بزه ظاهر اولدی يعنی شكر وسپاس اول قائم بالذات
اولان واجب الوجوده كه بيلدك ای فلك سنك ابتدای خلقتكی زيرا انبيای عظام عليهم السلام ديديلر اول سنك رازنی
(مثنوی) آدمی داند كه خانه حادثست * عنكبوتی نی كه دروی عابثست * آدم حقيقی اولان انبيا واوليا بيلور كه
خانهٔ عالم حادثدر شول عنكبوت بيلمز كه اول خانه‌ده بازی ايديجيدر يعنی عناكب عقول جزويه بيلمز كه اول خانهٔ عالمده
عبث وبيهوده قيليجی وافكار فاسده پرده‌لرين اوريجيدر (مثنوی) پشه كی داند كه اين باغ از كيست * كو بهاران
زاد ومرگش در ديست * سيوری سنك چبن بيلور كه بو عالم چمنندرونه زماندن پيدا اولمشدر ياخود معنی پشه چبن
بيلور كه بو عالم كيمندر زيرا اول پشه بهارده طوغدی وانك موت وهلاكی قيشنده‌در عقول دهريه وفلاسفه پشه كبيدر
(مثنوی) كرم كاندر چوب زايد سست حال * كی بداند چوب را وقت نهال * كرم كه چوب ايچره طوغر سست
حال اولد يعنی حالده اول كرم چبن بيلور آغاجك نهال وقتنی (مثنوی) ور بداند كرم از ماهيتش * عقل باشد كرم
باشد صورتش * فرضا اگر كرم اول نهال ودرختك ماهيت وحقيقتندن بيله اول كرم حقيقتده عقلدر انك صورتی
كرمدر يعنی اگر كرم آغاجك ماهيتنی بيله جك اولورسه اول صورتا كرم ومعناسی صرف عقل اولور (مثنوی) عقل
خود را می نمايد رنكها * چون پری دورست از آن فرسنكها * از ملك بالاست چه جای پری * تو مكس پری بپسی

می پری * گرچه عقلت سوی بالا می پرد * مرغ تقليدت بپستی می چرد * اول صورتا كرم ومعنا صرف عقل وعلم
اولان اوليا وعرفا هر بری كندی عقلنه افكار وخيالدن وتصورات قيل وقالدن رنكلر كوستررلر لكن پری كبی اول
رنكلردن فرسخلر ايراقدر يعنی پری كبی دوردر اول الوان والواندن اعراض قيلمقده نه پرينك بريدر كه الوان واشكالدن
اعراض قيلمقده اول پری كبی اوله كه اوليای بشر اوليای ملائكه‌دن كذلك انبيای بشر انبيای ملائكه‌دن برتر وبهتر
اولديغنه اهل سنت والجماعت اتفاق ايتمشلردر ای عقل جزوی صاحبی وطريق فلسفه‌نك ذاهبی سن مكس قنادلوسن كه
آلچقلغه اوچرسن اگرچه سنك عقلك جانب بالايه وعالم اعلا جانبنه پرواز ايلر لكن سنك تقليدك قوشی پستلكده
اوتلر واسفلدن صو ايچر (مثنوی) علم تقليدی وبال جان ماست * عاريه است وما نشسته كان ماست * تقليد
بر آخرك قولی وفعلی وعلمی كردن عقل وجانه قلاده كبی لازم قيلمقدر انلرك حقيقتنه شعور اولمقسز بو كونه علم مقلدك
وجودنده عاريتيدر ومحقق اولنلرك جاننك وباليدر زيرا ما نشسته‌در يعنی بو علم تقليدی مكتوب اولان كتابلردن
لازم كلسه صويله يونمش وصحف وكتبدن زائل اولمش وعلم تحقيق بويله دكلدر يعنی ما نشسته‌در بفتح النون والضم
الشين نشسته اسم مفعول منفيدر يونمامش معناسنه يعنی علم تحقيقی صويله يونمز وعالمك وجودندن منفك اولمز زيرا
صفت ذاتيه‌سيدر اما مقلدك علمی كندی‌يه صفت اولمامشدر بلكه اول علمی وقولی كتب وصحفدن اوكرنمش وحفظ
قيلمشدر پس آنك علمی كتب وصحفدن صويله يونوب زائل اولان علمدر وصحيفهٔ خاطرنده ولوح قوت حافظه‌سنده
منتقش اولان دخی آب نسيان وغفلتله وياخود آب موت ايله يونور وزائل اولور اما صفت ضروريه وموهبت الهيه
اولان علم صاحبندن هيچ بر وجهله يونمز وزائل دخی اولمز پس بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر كه علم تقليدی برم
محققان دين مجرد جانمزك وباليدر ومقلدده بو علم ملك دكل عاريتيدر ودخی كتابلردن صويله يونمشدر صويله يونمامش
برم كانمزدر كه اول علم تحقيقيدر ما نشسته معناسنه اولمسه بلكه موصوفيه اولوب علمدن عبارت اولسه دخی معنی صحيح
اولور يعنی شول علمكه نشسته‌در برم كانمز اولدر واول علمكه شسته‌در برم جانمزك وبالی اولدر ديمك اولور بويله ديمك
دخی جائز اولور كه علم تقليدی برم جانمزك وبالی ونقصانيدر ای مقلد اولان كمسه‌لر زيرا عاريتيدر وبرا بوترمشز بويله ديوكه
برم آن وملكمزدر يعنی كنديلرينی ميان مقلدينه ادخال ايتمكله بزديلری آنلره امحاض نصح وتعريض مراد ايدرلر
بو تقديرجه (ومالی لا اعبد الذی فطرنی واليه ترجعون) شمانشسته ايد قبيلندن اولور وتقدير كلام علم تقليدی وبال
جان شماست زيرا عاريتست شمانشسته ايد كران علم آن ماست حال آنكه اوان شما نيست ديمك اولور پس بو علم تقليديدن
وعقل جزويدن ديوانه اولمق وطريق ملامتی اختيار قيلمق جانبنه ترغيب وتحريض ايدرلر عقل جزويدن ديوانه اولمق
كرك ديوانه‌لكه ال اورمق كرك (مثنوی) زين خرد جاهل همی بايد شدن * دست در ديوانكی بايد زدن * بو عقلدن
هر نسنه‌يی جاهل اولمق كرك ديوانه‌لكه ال اورمق كرك (مثنوی) هرچه بينی سود خود زان می كريز * زهر نوش
وآب حيوان را بريز * هر نسنه‌يی كه كندی‌يه دنيوی ونفسانی سود وفائده كوره‌سن اندن قاچ زهر ايچ وآب حياتی دوك
يعنی نفسكی وهواسنی قاتل اولان طاعات ورياضاتی قبول ايله ونفسكه حيات ويرن كارلری ازاله قيل (م ی) هرچه
بستايد ترا دشنام ده * سود وسرمايه بمفلس وام ده * هر كيمكه سنی مدح ايده‌سن اكا دشنام وير يعنی هر كيمكه سنی
بالمواجهه مدح ايلرسه اكا بحضور اولوب قدح ايله زيرا مدح اهل نفس اولانه مضردر (ولهذا قال عليه السلام
لرجل مدح رجلا آخر قطعت عنق اخيك بلا سكين) (وقال عليه السلام احثوا علی وجوه المداحين التراب)
سود وسرمايه‌كی افلاسه قرض وير مفلس بونده افلاس معناسنه اولمق روشندر كه افلاسدن مراد فقر اولور يعنی
سود وسرمايه‌كی فقر وزهدی اختيار ايله ديمك اولور مفلس فقير معناسنه اولوب سود وسرمايه‌كی فقيرا اولنلره بذل ايله
ديمك دخی جائز اولور (مثنوی) ايمنی بكذار وجای خوف باش * بكذر از ناموس ورسوا باش وفاش * ايمنلكی قو وخوف
يری اول عرض وناموسدن كچ واشكاره رسوای اول زيرا شهرتده آفت وعرض وناموس صاحبی اولمقده نيچه
مخافت واردر ولهذا ملاميه طائفه‌سی بو عرض وناموسدن كچوب شراب اخلاصی ايچوب بو كونه
آفتلردن بری اولمشلردر وحضرت خداوندكار قدس الله اسراره بو ابيات شريفه وكلمات طيبه ايله طريق ملامته
ترغيب قيلمشلردر زيرا طريق ملاميه‌ده منافع دينيه بی نهايتدر جمله‌دن بری اسقاط جاه ومنزلت وحفظ
اخلاص ايلمكدر (مثنوی) آزمودم عقل دور انديش را * بعد ازين ديوانه سازم خويش را * دور انديش
اولان عقلی بن صنه‌دم شمدنصكره كنديمی ديوانه دوزرم عقل دور انديشدن مراد طول امل صاحبی اولان عقل
معاشدر پس حضرت مولانا بيوررلر كه بن امل صاحبی اولان عقل معاشی تجربه وامتحان ايلدمكه اصلا انك
دينه وطريقته لايق بر انديشه وفكری يوق پس بعد هذا كنديمی اول عقلدن ديوانه دوزرم كه عقل معاد

صاحبلرینك شانی بودرکه خلقك مبتلا اولدیغی عقل معاشی ترك ایده لر وجنون بولنه کیده لر اکرچه بو جنون
عقل معاش صاحبلرینه نسبت جنوندر ولکن عقل معاد صاحبلرینه نسبت عین فنوندر (عذر کفتن دلقك
با سید اجل که چرا فاحشه را نکاح کردی) (مثنوی) کفت با دلقك شبی سید اجل * قحبه را خواستی تو از عجل
دلقکه سید اجل بر کیجه دیدی سید اجل ترمد ملکیدر ودلقك انك ندیمیدر مکرکه دلقك بر فاحشه یی نکاح ایلمش
وسید اجل دخی بر کیجه اکا بو کونه سویلمش که عجله دن بر قحبه یی سن مراد ایلدك واختیار قیلدك (م ی) با من این را
بازمی بایست کفت * تا یکی مستور کردیمت جفت * بکا بونی اشکاره دیمك کرك ایدی تا سکا بر مستوره یی جفت
ایدیدك (مثنوی) کفت نه مستور صالح خواستم * قحبه کشتند وزغم تن کاستم * دلقك ایتدی بوندن مقدم
طقوز مستوره صالح خاتون استدم واختیار ایلدم جمیعا قحبه اولدیلر وغمدن تنم اکسلدی تنمی غمدن اکسلتدم دیمك
دخی معنادر (مثنوی) خواستم این قحبه را بی معرفت * تا ببینم چون شود این عاقبت * بو قحبه یی معرفتسز استدم
والدم تا کوره یم عاقبت نیجه اولور پس بو قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عقل را من آزموده
هم بسی * زین سپس جویم جنون را مغرسی * حضرت خداوندکار بیوررلر دلقك خواتین مستوره یی امتحان
ایلیوب فاحشه چقدیغی کبی بندخی عقل معاشی هم چوقلق صنه دم عند التحقیق فاحشتر ومذمومتر بولدم
بوندنصکره جنونه بر مغرس استرم عقل معاشدن دیوانه اولمغه محل غراست استرمکه جنون دکلرنی دیکم که تجنن دخی
نوعا تفنن در نته کم بنی اسرائیل زماننده بر عاقل مجنون نما تجنن ایدوب ومجنونلر طریقنه کیدوب دیوانه لکی کندی یه
پرده قیلوب بو حال الله عیون ناسدن تستر قیلمشلردی (قال ابو اللیث فی بستان العارفین مطابقا لهذا المحل روی
فی الحدیث ان رجلا من بنی اسرائیل قال لا اتزوج حتی استشاور مع عاقل فعزم علی ان اول من لقیه غدا یشاوره ویعمل
برأیه فلما اصبح وخرج من منزله لقی مجنونا راکبا علی قصبة فاغتم لذلك ولم یجد بدا من وفاء عهده فتقدم الیه فقال
له المجنون احذر فرسی کیلا یضربك فقال له الرجل احبس فرسك حتی اسئلك عن شیء فوقف فقال الرجل انی ارید ان
اتزوج فکیف اتزوج قال النساء ثلاثة واحدة لك وواحدة علیك وواحدة لا لك ولا علیك ثم قال احذر الفرس کیلا
یضربك ومضی فقال الرجل یا هذا احبس فرسك فحبسها ودنی منه فقال فسره لی انی لم افهم مقالتك قال اما التی لك
فهی بکر ومحبتها لك ولا تعرف احدا غیرك واما التی علیك فهی المرأة ذات ولد تأکل مالك وتبکی علی الزوج الاول واما
التی لا لك ولا علیك فالمرأة التی لا ولد لها فان کنت لها خیرا من الاول فهی لك والا فهی علیك فقال الرجل ویحك
کلامك کلام العاقلین وعملك عمل المجانین قال یا هذا ان بنی اسرائیل ارادوا ان یجعلونی قاضیا فابیت فالحوا علی حتی
جعلت نفسی مجنونا فنجوت منهم) بو تقدیرجه مثنوی شریفده اولان بو بیان بو حدیث شریفك معناسی اولور نته کم
بیوررلر (بحیلت درسخن آوردن سائل آن بزرکرا که خود را دیوانه ساخته بود) (مثنوی) آن یکی می کفت خواهم
عاقلی * مشورت آرم بدو در مشکلی * اول کسه ایتدی بر عاقل استرم بر مشکلده اکا مشورت کتوردم (مثنوی)
آن یکی کفتش که اندر شهر ما * نیست عاقل جز که آن مجنون نما * اول بر کسه اکا ایتدی که بزم شهرمزده عاقل بوقدر
اول مجنون نمادن غیری یعنی کندویی خلقه شول مجنون کوسترن کسه دن غیری بر عاقل وعالم بوقدر دیدی (مثنوی)
برنی کشته سواره نك فلان * می دواند درمیان کودکان * بر قامش اوزره سوار اولمش اشته فلان اطفال
میاننده یلدرر (مثنوی) صاحب رأیست وآتش پاره * آسمان قدرست واختر باره * اکرچه ظاهرده دیوانه در لیکن
باطنا صاحب رأی وبر آتش پاره در آسمان قدردر وبر اختر باره در یعنی شول عاقل ومجنون نما صاحب رأیدر وذکا
وکیاستده کویا بر آتش پاره در یعنی زیاده تیزفهم در وقدری آسمان کبی بلنددر واختر یاغدیریجیدر یعنی هر بر علم
ومعرفت که آسمان دلده نجوم کبیدر قچن اول علوم ومعارفی بر عالم اضائه ظلمات قیلوب ناس ایچون لسانه کتوروب
اظهار ایلسه کویا که اخترلر یاغدیریجی اولور (مثنوی) فر او کروبیان را جان شدست * او درین دیوانکی پنهان شدست
انك رونق ونورانیتی کروبیلره حیات وجان اولمشدر کروبیان جبروت ملکلرینه دیرلر که اللهك مقرب ملکلریدر اول
کسه بو دیوانه لکده پنهان ومستور اولمشدر (مثنوی) لیك هر دیوانه را جان نشمری * سر منه کوساله را چون
سامری * لیکن بوکا قیاس ایدوب هر دیوانه یی جان صاییه سن سامری کبی کوساله یه باش قومه یعنی سامری
وآنك توابعی مجرد بر قوری صداسی اولان کوساله جسدنه باش قویوب آنی معبود ومخدوم اتخاذ ایلدکلری کبی
سن دخی هر سفیه ودیوانه یی که مانند کوساله انجق آنك بر صداسی واردر واسرار علومدن ومجذوب الهی اولمقدن بری
وتهیدر اکا باش قومه وخدمت وتعظیم قیلمه کوساله جسدندن انسانه نیجه فائده ومنفعت حاصل اولمزسه مجذوب
الهی اولمین ولیدن دخی آصلا فائده ومنفعت حاصل اولمز بلکه نیجه مضرت وشأمت ونکبت حاصل اولمق مقرردر

(مثنوی)

(مثنوی) چون ولی آشکاره با تو کفت * صد هزاران غیب واسرار نهفت * بو بیت ولی خدانك مع شهرته خلقه نیجه
معانی واسرار سویلر کن مختفی ومستور اولمسنی اشعار ایلر یعنی چونکم آشکاره سکا بر ولی نیجه یوز بیك غیبی
واسراری دیسه (م ی) مر ترا آن فهم وآن دانش نبود * واندانستی تو سرکین راز عود * تحقیقا سکا اول فهم واول
دانش اولمدی سن سرکینی عوددن کیرو بیلمدك یعنی مادامکه سکا آنك اسرارنی بیلمکه وکفتارنی فهم ایلمکه لایق
اول فهم ودانش اولمیه سن ابویی کتودن بیلمزسن ولی یی دلیدن فرق قیلمزسن (مثنوی) از جنون خود را ولی چون
پرده ساخت * مر ورا ای کور کی خواهی شناخت * ولی خدا کندیسنه چونکم جنوندن پرده دوزدی
تحقیقا آنی ای کور نیچن آکلیسرسن یعنی بر ولی سکا آشکاره اسرار غیبی وکفتارلاربی سویلسه وکندینك ولی
اولدیغنی نیجه حالتله سکا تعریف ایلسه مادامکه سنده آنك ذاتنی واسرارنی بیلمکه لایق فهم ودانش اولمدقچه سن
آنی بیله مزسن چونکم اول ولی خدا دیوانه لکدن کندی یه نیجه پرده دوزه تجنن ایدوب تستر قیله پس ای کوردل آنی
نیجه آکلرسن ونه وجهله انك اسرارنی وکفتارنی فهم ایلرسن (مثنوی) کر ترا بازست آن دیده یقین * زیر هر سنکی یکی
سرهنك بین * اکر سنك اول یقین چشمك آچق ایسه هر بر سنكك آلتنده بر سرهنك کور یعنی دیده باطن سکا مفتوح
اولورسه هر پرده بر ولی کوررسن وهر پرده آلتنده بر مقرب الهی مشاهده قیلورسن (مثنوی) پیش آن چشمی که
باز ورهبرست * هر کلیمی را کلیمی دربرست * اول بر کوزلك قتنده که مفتوح ودلیلدر هر بر کلیم ایچون بر کلیم واردر
اوایکیسی فتح کافله وثانیسی کسر کافله وبر عکس اوقنمق دخی جائزدر اولکی تقدیر اوزره معنی هر موسی مشرب
اولان بر کلیم خدانك اکننده بر کلیم واردر زیرا کهنه لباس کیمك مقربان خدانك شانندندر وایکنجی تقدیر اوزره معنی
هر بر کلیم وپلاس ایچون بر کلیم مشرب کسه انك اوزرنده ویا قتنده دردیمك اولور (مثنوی) هر ولی را هم ولی شهره
کند * هر کرا او خواست با بهره کند * هر ولی یی ینه ولی مشهور ایلر هر کیمی استرسه اول ولی بهره لو ایلر یعنی کندینك
سرندن وآشنالغندن بهره دار قیلر (مثنوی) کس نداند از خرد او را شناخت * چون که او مر خویش را دیوانه
ساخت * کسه عقل جهتندن اول ولی یی اکلمق وفهم ایلمك بیلمز چونکم اول ولی استتار ایچون کندیسنی دیوانه دوزه
(مثنوی) چون بدزدد دزد بینایی ز کور * هیچ یابد دزد را او در عبور * چونکم بر بینا خرسز کوردن بر شیء اوغورلیه
کور اول بینا دزدی عبورده بولورمی ودزد کیم ایدیکنی بیلورمی (مثنوی) کور نشناسد که دزد او که بود * کرچه خود
بروی زند دزد عنود * کورا کلمز که آنك دزدی کیم ایدی اکرچه دزد عنود کندیسنی کوره اوررسه یعنی اکا
مقارنت ومصاحبت قیلورسه ده (مثنوی) چون کزد سك کور صاحب ژنده را * کی شناسد آن سك درنده را *
صاحب ژنده اولان کوری یعنی اسکی لباس کین اعمایی چونکم کلب ایصره اول کور یرتیجی کلبی نیچن
فهم ایلر ونیجه بیلور (حمله بردن سك بر کور کدا) (مثنوی) یك سکی در کوی بر کوری کدا * حمله می اورد چون شیر وغا *
بر کلب محلده بر کدا اکورا اوزره جنك ارسلانی کبی حمله کتوردی (مثنوی) سك کند آهنك درویشان بخشم *
درکشد مه خاك درویشان بچشم * قال فی حیاة الحیوان ومن عجیب طباع الکلب انه یکرم اهل الوجاهة واجل
الناس ولا ینبح علی احد منهم وینبح علی افقر الناس ورثیث اللباس) پس بو مضمون اوزره بیوررلر کلب درویشلره خشمله
قصد وحمله ایلر حال بوکه ماه آنلرك خاك پایینی سرمه کبی کوزینه چکر مراد انلرك رفعت شانی وعلومی تنبیه سی
اشعاردر (م ی) کور عاجز شد زبانك وبیم سك * اندر آمد کور در تعظیم سك * کور عاجز اولدی کلبك بانکندن وکلبك
خوفندن کور کلبك تعظیمنه کلدی واکا مدارا ایلمکه شروع ایلدی بویله دیو (م ی) کای امیر صید وای شیر شکار *
دست دست تست دست از من بدار * که ای صیدك امیری وای شکارك ارسلانی ال سنك الکدر یعنی قوت سنك
قوتکدر بندن الك کیرو طوت (مثنوی) کز ضرورت دم خر را آن حکیم * کرد تعظیم ولقب دادش کریم * بو بیت دخی
ما بعدنده اولان بیتلر شریرلر یعنی اولان کسه لره حسن معامله ومدارا ایتمکی تعلیم ایلر (کما قال علیه السلام مداراة
الناس صدقة وقال علیه السلام امرت بمداراة الناس کما امرت باداء الفرائض) ومدارانك معناسنی ابو دردا رضی الله
عنه حضرتلری بیورمشلرکه (انا لنبش فی وجوه اقوام وقلوبنا لتقلیهم) یعنی تحقیقا بز بعض قومك یوزلرینه کولردك
وحال بوکه قلبلریمز آنلره بغض ایلردی وحق تبارك وتعالی آذی وشرینی مدارا ایله دفع ایلین عبادنی کلامنده مدح
ایلیوب بیوررلر (ویدرؤن بالحسنة السیئة) قال ابن عباس فی تفسیره ای یدفعون السیئة بحسن المعاملة والمداراة)
وحاصل معنای مداراة دفع مضرة عدو ایلمکدر اکا ظاهرا تعظیم وتلیین کلام ایتمکله اما اهل حق اولنلره بری بریله
مدارا ایتمك حرامدر زیرا اهل حقك مضرة وشرندن خوف اولنمز معنیء بیت زیرا ضرورتدن حمارك قوریغنه اول
حکیم تعظیم ایلدی واکا کریم دیو لقب وردی (م ی) کفت اوهم از ضرورت کای اسد * از چو من لاغر شکارت چه

فی

رسد* اول کور فقیر هم ضرورتدن بویله دیدیکه ای اسد بچلین لاغر شکاردن سکانه ایر یشور (م ی) کورمی کیرند
یارانت بکوه* کورمی کیری تودر کوی ای ستوه* سنک یارانک طاغده بیان اشکی طوترلرسن ای چابک وچالاک
محلهده کور طوترسن بعض نسخهده بو بیت بویله واقع اولمشدر * کورمی کیرند یارانت بدشت* کورمی کیری
تودر کوی این بدست* معنی سنک جنسک کلاب صحراده حمار وحشی صید ایدرلر محلهده سن کور طوترسن بو بد حالات
وقبیح خصلتدر (مثنوی) کورمی جویند یارانت بصید* کورمی جویی تو در کوچه بکید* سنک یارانک صید ایتمکه
حمار وحشی استرلر سن کوچهده مکر وکید ایله کور استرسن (مثنوی) آن سک عالم شکار کور کرد* وین سک بی مایه
قصد کور کرد* اول عالم کلب بیابانده حمار وحشی شکار ایلدی وبو جاهل وغیر معلم اولان بی مایه کلب اعمایه قصد ایلدی
بو جمله تحصیل علم ایلین نفسله جاهل وبی مایه اولان نفسک حسب حالیدرکه تحصیل علم ایلیوب معلم ومؤدب اولان
نفس صید حلال ایلر وجاهل وبی مایه اولان نفس فقیر وضعیف اولنلری کلب عقور کبی رنجیده ایلیوب صید
حلالدن بری اولوب آنکله وبونکله منازعه وجدل قیلور (مثنوی) علم چون آموخت سک رست از ضلال* می کند
در بیشهها صید حلال* سک چونکم علم اوکرندی ضلال وکمراهلقدن قورتلدی بیشهلرده حلال شکار ایلر (مثنوی)
سک چو عالم کشت شد چالاک زحف* سک چو عارف کشت شد ز اصحاب کهف* سک چونکم عالم ومعلم اولدی
زحفک چالاکی اولدی یعنی عدو ایله حرب وقتال ایلکده چست وچالاک اولدی زحف دشمنله مقابله ومحاربه ایلمک
معناسنهدر سک چونکه عارف اولدی اصحاب کهفدن اولدی یعنی نفس امارهکه کسب حلال ایلمک علمنده وسائر
معاملات علمنده ترقی ایلیوب تحصیل معرفت قیلسه وعارف بالله اولسه عرفادن اولور وخلقدن ممتاز اولان اصحاب
کهف مرتبهسن بولور دیمک اولور (مثنوی) سک شناسا شد که میر صید کیست* ای خدا آن نور اشناسنده چیست
سک فهم ایدیجی اولدی که میر صید کیمدر ای خدای تعالی اول فهم ایدیجی نور ویاخود معنی اول نور فهم ایدیجی ندر یعنی
سک که معلم اوله صیدک امیرنی وکندینک صاحبنی بیلور وفهم قیلور ای خدا او بیلیجی وفهم ایدیجی نور نه نوردرکه اول
هر کسک وجودنده بولنمز (مثنوی) کور نشناسد نه از بی چشمیست* بلکه این زانست کز جهلست مست* کور
اکلمز اول ناشناسلک کوزسزلکندن دکلدر بلکه بو ناشناسلک اول جهتدندرکه جهلدن مستدر یعنی بعض کورلرک
امیر عالم کیمدر بیلمدیکی وکندینک صاحبی نه کسهدر اکاه اولمدیغی مجرد بی چشملکندن دکلدر بلکه جهل وغفلتدن
سرخوش اولدیغندندر ونفسنک مرادنه اشتغال قیلدیغندندر (مثنوی) نیست خود بی چشم تر کور از زمین*
این زمین از فضل حق شد خصم بین* زمیندن چشمسزلک کور خود یوقدر مع هذا بو زمین فضل حقدن خصم
وعدوی کوریجی اولدی (مثنوی) نور موسی دید وموسی را نواخت* خسف قارون کرد وقارون را شناخت* زمین
حضرت موسی علیه السلامک نورنی کوردی وحضرت موسایی اوخشادی قارونی خسف ایلدی وقارونی آکلدی
(مثنوی) رجف کرداند رهلاک هر دعی* فهم کرد از حق که یا ارض ابلعی* سورهٔ هودده اولان آیت کریمهیه اشارتدر
شول زمانده که قوم نوح غرق اولوب امر الهی نافذ اولدقده جناب حقدن ارض وسمایه خطاب اولنوب (وقیل یا ارض
ابلعی ماءک) دینلدیکه یا ارض صویکی یوت بلع نشفدن وقلع امساکدن عبارتدر یعنی نشف ایله صویکی (ویا سماء
اقلعی) وای آسمان امساک ایله سنده باران بی حسابی (وغیض الماء) ای نقص وقل غاض الماء دیرلرکن ناقص اولسه
(وقضی الامر) وحکم الهی قضا اولندی وامر الهی نافذ وکافرلر هلاک ونوح نبی علیه السلام نجات بولدی وشاد
وطربناک اولدی (واستوت) سفینه مستقر ومستوی اولدی یوم عاشوراده (علی الجودی) موصلده بر طاغ اوزره
(وقیل بعدا) حق جانبندن دینلدی هلاک کلک اولسون (للقوم الظالمین) ظالم اولان قوم ایچون بعد بوراده هلاک
معناسنهدر استعاره ودعاء علیهدر وبو آیت کریمهده اولقدر بلاغت وفصاحت واردرکه بلغای عرب وعرباء وفصحای
اهل معنی بونک حسن نظمنده وعذوبت لفظنده کمال مرتبه تحقیق وتدقیقلر ایتمشلردر ومع هذا دریادن بر قطره
وشمس انوردن بر ذرهدر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بو آیت کریمه ایله جمیع اشیانک خالق بی چونی
ادراک کنده استشهاد بیورورلر نتهکم جناب عزت اولوا العلم وذوی العقوله ندا ایلدیکی کبی اجرام سماویه وکرهٔ ارضه ندا ایدوب
(یا سماء اقلعی ویا ارض ابلعی) دیدی وبونلر دخی امتثال واطاعت ایدوب صولرینی نشف وامساک ایلدیلر پس معلوم
اولدیکه اجرام سماویه وعناصر اربعه وموالید ثلاثه وسائر اشیا جمیعا خالقلرینک امرلرینه مطیع وموجدلرینه عارفلردر
بخلاف المعتزلة والفلاسفة وشیخ اکبر قدس سره العزیز حضرتلری دخی فصوصده بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر
(بیت) وذوا الحسن بعد النبث فالکل عارف* باخلاقه کشفا وایضاح برهان* بذا قال سهل والمحقق مثلنا* لانا وایاه
بمنزل احسان) معنی بیت هر حرامزاده وعاصینک هلاک کندهزمین دترردی وزلزله ایلدی حق تعالیدن (یا ارض

ابلعی) خطابنی وامرنی فهم ایلدی پس حق تعالی اکا هر نه یی بلع ایله دیدی ایسه آنی بلع ایلیوب درونته چکدی
(مثنوی) آب وباد وخاک ونار باشرر* بی خبر با ما وبا حق با خبر* آب وباد وخاک ونار باشرر یعنی عناصر اربعه بزه
نسبتله بی خبرلر وحضرت حقه نسبتله با خبرلردر (مثنوی) ما بعکس آن زغیر حق خبیر* بی خبر از حق
واز چندین نذیر* بز اول عناصر اربعهنک عکسی ایله حقدن غیریدن خبیرز حضرت حقدن وبو قدر نذیردن بی خبرز
(مثنوی) لاجرم اشفقن منها جمله شان* کند شد زامیز حیوان جمله شان* لاجرم بونلرک جملهسی یعنی افلاک
وعناصر وجبال بو جمله کندیلره عرض اولنان امانتدن اشفاق ایلدیلر وآنی حامل اولمقدن خائف اولوب اعراض
قیلدیلر انلرک جملهسی حیوانک اختلاطندن کند اولدی یعنی سماوات وارض وجبال امانتی قبول ایتمیوب
تکلیفدن وحیاتدن فرار ایلدیلر تا حقدن غافل اولمیهلر وغفلت وجهالت مقابلهسنده سوء جزا بولمیهلر بو آیتک
تفسیری وبو محله مطابق اولان کلمات جلد اولده داستان پیرچنکی بیانندن آشغی مرور ایتدی (مثنوی
کفت بیزاریم جمله زین حیات* کو بود با خلق حی با حق موات* سماوات وارضک وسائر اشیانک جملهسی
بز بو حیاتدن بیزارز دیدیلر که خلقله زنده وحقله مرده اوله وفی الحقیقه انسانک اکثری حق جانبندن اولمش
وخلقله دیری اولمشدر (مثنوی) چون بماند از خلق کرد او یتیم* انس حق را قلب می باید سلیم* چونکه خلقدن
قالدی اول کسه یتیم اولور حضرت حقک انس وآشنالغنه قلب سلیم کرکدر بو خود خلقه انسیت ایتمکله میسر اولمز
(مثنوی) چون ز کوری دزد دزدد کالهٔ* می کند آن کور عمیا نالهٔ* چونکه دزد بر کوردن بر متاع اوغورلیه اول کور
علی العمیا ناله ایلر (مثنوی) تا نکوید دزد ای کور آن منم* که بدزدیدم که دزد پرفنم* مادامکه دزد کوره دیمیهکه
او بنم که سندن متاع اوغورلدمکه زیاده پرفن ومکار دزدم (مثنوی) کی شناسد کور دزد خویش را* چون ندارد
نور چشم وآن ضیا* کور کندینک دزدنی نجن آکلر چونکه کور چشمک نورنی واول ضیایی طوتمز (مثنوی)
چون بکوید هم بکیر او را تو سخت* تا بکوید او علامتهای رخت* چونکم دزد بن دزدم دیه وسارق اولدیغنه
اقرار ایلیه ای کوردل هم سن آنی طوت ومحکم اخذ ایت تا دزد اوغورلدیغی متاع اسبابک نشانلرنی دیه یعنی نفس
وشیطان دزدی چونکم هر بری لسان حالله سکا بن دزدم دیه سن ای کوردل انلری محکم اخذ ایت تا کم سنک خانهٔ
قلبکدن استراقه ایلدکاری متاعک علایم وآثارن سکا سویلیهلر اکر انلری محکم عصر ایلرسک دزدلکلرینه کمالیله
اقرار ایدوب اخذ ایلدکاری متاعی سکا کیرو ادا ایلرلر (مثنوی) پس جهاد اکبر آمد عصر دزد* تا بکوید که
چه دزدید وچه برد* پس دزدی صقمق جهاد اکبر کلدی تا که دیه نه اوغورلدی ونه ایلتدی یعنی نفس وشیطانی
مؤاخذه ایدوب انلره سیاست قیلمق اکبر جهاد وافضل جهاد کلدی پس مجاهده ایلیوب انلره سیاست قیل
تا هر بری سویلیه سندن نه اوغورلدی ونه شیء آلدی (مثنوی) اول ادزدید کحل دیدهات* چون ستانی بازیابی تبصرت
اولاسنک چشم باطنک کحل نورنی اوغورلدی چونکم چشمک کحل ونورنی نفس وشیطاندن الهسن کیر تبصرت
وبصیرت بولورسن بو خصوص ایسه سعی ومجاهده ایله حاصل اولور (مثنوی) کالهٔ حکمت که کم کردهٔ دلست*
پیش اهل دل یقین آن حاصلست* حکمت متاعیکه کوکلک ضایع ایلمشدر اهل دلک قتنده شکسز او حاصلدر زیرا
اهل دلک خانهٔ قلبندن اول متاع حکمتی نفس وشیطان دزدلری استراقه قیلمشدر واول متاع ضایع انلردن اولمشد
(مثنوی) کوردل باجان وبا سمع وبصر* می نداند دزد شیطان از اثر* کوردل اولان کمسه جانله وسمع وبصرله یعنی
شو صفتلرله که شیطان دزدنی اثرندن بیلمز واثرندن مؤثرنه استدلال قیلمز زیرا بصیرتی کوزی کور اولدیغندن خانهٔ
دروندن نه ضایع اولوب نه کتدیکنی ادراک ایلمز (مثنوی) ز اهل دل جو از جماد آن را مجو* که جماد آمد خلایق پیش او
آنی اهل دلدن استه جمادن استمه زیرا خلایق اهل دل قتنده جماد کلدی یعنی دزد نفسی ودزد شیطانی بیلمکی
وانلرک سرقه ایلدیکی متاعه آکاه اولمغی اصحاب دلدن صور جمادات منزلهسنده اولان وحجر لا یفهم مرتبهسنده
قلان خلایقدن آنی صورمه که انلر بو معنادن غافللر وبو عمادن جاهللردر (مثنوی) مشورت جویندهٔ آمد پیش او*
کای ز اب کودک شده رازی بکو* مشورت طلب ایدیجی مرد اول عاقل مجنون نمانک اوینه کلدی بویله دیوکه ای
طفلک پدری اولمش برراز سویله وای کودکار باباسی بکا بر نقل ایله (مثنوی) کفت روزین حلقه کین در باز نیست*
باز کرد ای ورز زراز نیست* اول دیوانه شکلنده اولان صاحب دل آکا ایتدی یوری بو حلقهدن زیرا بو قپو مفتوح
دکلدر کیرو دون بو کون راز کونی دکلدر یعنی سر ورازدن سؤال ایلمه که بو کون سر ورازلک ظهوری کونی دکلدر
بلکه (یوم تبلی السرائر) کخواسنجه سر ورازلک ظهوری کونی یارین دردیدی (مثنوی) کر مکان را ره بدی در لامکان*
همچو شیخان بودمی من بر دکان* اکر مکانک لامکانه یولی اولایدی یعنی بو عالم صورتک معنی جانبنه طریقی

اولیدی واهل صورت صورت قیدنده ایکن اول طریقله عالم معنادن وشهر لامکاندن رایحه بولیدی ورازطویدی
سائر شیخلر کبی بنده دخی دکان اوزره اولوردم وبر صورتی آلت کسب ایلیوب آنلر کبی تعمیر صورت ایلمکه اشتغال
قیلوردم لکن بو مکان وصورتک لامکان جانبنه یولی یوقدر پس لامکاندن رازطویم دین کسه مکان وصورتی بنم
کبی خراب ایلمک لازمدر دیدی (خواندن محتسب مست خراب افتاده را بزندان (مثنوی) محتسب در نیمشب جایی
رسید * در بن دیوار مستی خفته دید * محتسب نصف اللیلده بریره ایرشدی دیوار دبنده یاتمش برمستی کوردی
(مثنوی) کفت هی مستی چه خوردستی بکو * کفت ازین خوردم که هست اندر سبو * محتسب مسته ایتدی هی
کسه صحیح مست سن دی نه ایجدک مست محتسبه ایتدی بوندن ایجدم که دستیده واردر (مثنوی) کفتش آخر
در سبو وا کو که چیست * کفت ازانکه خورده ام کفت این خفیست * محتسب مسته ایتدی آخر آشکاره دیکه
سبوده نه در مست جواب ویروب ایتدی اول نسنه دندر که ایچمشم محتسب ایتدی بو سوز خفیدر آشکاره سویله
(مثنوی) کفت ازانکه خورده ان چیست آن * کفت آن کاندر سبو مخفیست آن * محتسب مسته ایتدی اول
نسنه یکه ایچمشسن اونه در مست محتسبه ایتدی اودر که اوسبوده مخفیدر (مثنوی) دور می شد این سؤال واین
جواب * ماند چون خر محتسب اندر خلاب * بو سؤال وبو جواب دور اولدی یعنی بو سؤال وبو جواب بری برینه
متوقف اولوب مسئلهٔ دوریه دن اولدی محتسب خر کبی بالچق ایچره قالدی ومستک بو کونه رموزندن متحیر
اولوب ورطهٔ اندیشه یه باتدی (مثنوی) کفت اورا محتسب هین آه کن * مست هو هو کرد هنکام سخن * محتسب
مسته ایتدی آکاه اول آه ایله تا نفسکدن نه ایجدیکک معلوم اوله مست سوز وقتی آه یرینه هو هو دیدی محتسب نهی
منکر ایلین کسه یه دیرلر (کما قال فی الصحاح احتسبت علیه کذا) دیرلر (اذا انکرته علیه) پس امر معروف ونهی
منکر ایلین بر کسه مستلردن برینه دیدی مراد علی طریق الکنایة مست الهی اولنلردر ظاهرده اولان منکرلر
انلری مستلکندن وسرخوشلغندن باعث اولان شیئدن سؤال وتفتیش ایلسه لردی انلر بو مستک جوابی کبی
جواب ویررلر اکر دیسه لر که ندن مست سن دیرلر وجود عزدستیسنده اولندن اکر دیسه لر اول دستیده اولان نه در دیرلر
بزی مست قیلنلردر مراد تعبیره صغمز وسنک فهمک آنی اکلمز که (من لم یذق لم یدر) دردیکی اشعار ایلر آخر اول
منکر اول مسته دیدیکه آه ایله که نفسندن رایحهٔ خمر کاورمی کورم مست سخن وقتنده هو هو دیدی زیرا هویت
مطلقهٔ الهیه دن کنایه در چن اسرار هویتله بر کسه نک درونی طولسه (کل اناء یترشح بما فیه) فحواسنجه وقت کلامده
دخی آنک نهایتدن هویته متعلق اولان کلام صدور ایلر وآه ووآه غم والمدن حاصل اولور پس مستان الهی عین وصلتده
ومشاهدهٔ محبوب سبیله محضار رفاهیتده درلر پس مستغرق شادی اولندن آه صدور ایلمز (مثنوی) کفت کفتم
آه کن هو می کنی * کفت من شاد و تو از غم منحنی * محتسب مسته ایتدی سکا آه ایله دیدم سن هو ایلرسن
مست محتسبه ایتدی بن شادم سن غمدن منحنیسن یعنی ایکی قاتسن بعض نسخه ده منحنی برنه دم زنی واقع اولمشدر
بو تقدیر اوزره معنی بن وصالدن شاد ومسرورم انکچون هو هو دیرم سن هجران وغمدن دم اورورسن دیمک اولور
(مثنوی) آه از درد و غم وبیداد یست * هوی هوی میخوران از شادیست * آه درد وغمدن والم وبیزارلقدندر
می نوش ایدیجیلرک هوی هویی ذوق وشادیدندر (مثنوی) محتسب کفت این ندانم خیز خیز * معرفت متراش
بکذار این ستیز * محتسب مسته ایتدی بونی بیلمزم قالق قالق معرفت یونمه یعنی سویله وبو عناد وستیزی ترک ایله
(مثنوی) کفت رو تو از کجا من از کجا * کفت مستی خیز تا زندان بیا * مست محتسبه ایتدی یوری سن قندن بن قندن
یعنی ما بینمزده هیچ مناسبت یوقدر محتسب مسته ایتدی سن مستسن قالق تا زندانه کل (مثنوی) کفت مست ای
محتسب بکذار ورو * از برهنه کی توان بردن کرو * مست ایتدی ای محتسب بنی قو وکندی مصلحتکه کیت عریاندن
کرو وفائده چیقارمق ممکن اولور یعنی برهنه دن رهن وفائده آلمق قابل دکلدر (مثنوی) کر مرا خود قوت
رفتن بدی * خانهٔ خود رفتمی وین کی شدی * اکر بکا خود کتمک قوتی اولیدی کندی خانه مه کیدردم بو چن
اولوردی یعنی بو یولده قالوب سکا ملاقات واقع اولمزدی (مثنوی) من اکر با عقل وبا امکانمی * همچو شیخان
بر سر دکانمی * بن اکر عقلله وامکانله اولیدم شیخلر ومرشدلر کبی دکانده اولوردم یعنی اول مست وهشیار اولان
کسه دیرکه اکر بن عقلله وامکان وقدرتله اولیدم وبونلرله انسیت قیلیدم سائر عقل مرتبه سنده اولان شیخلر کبی دکان
ارشاد ودعوت ناس اوزره اولوردم وخلق عالمله تقید قیلوردم لکن بن اول عقل وامکان مرتبه سندن خلاص اولوب
مرتبهٔ فقر وفناده محو اولدم دیدی (دوم بار در سخن کشیدن سائل آن بزرک را تا حال او معلوم تر کردد (مثنوی)
کفت آن طالب که آخر یکنفس * ای سواره بر نی این سو ران فرس * اول طالب اول دیوانه شکلنده اولان ولی وعاقله

ایندی

ایتدی که آخر بردم ای قامش اوزره سوار اولمش فرسکی بو جانبه سور (مثنوی) راند سوی او که هین زوتر بکو *
کاسب من بس توسنست وتندخو * اول عاقل ومجنون نما سائل طرفنه سوردی بویله که آکاه اول تیزلک سویله زیرا بنم
فرسم زیاده توسن وتندخودر بو سوزلر اول مست هشیاردن رموزدر اکرچه ظاهرا خلط کلام ایلمک کبیدر مرادی
کندینک سوار اولدیغی اسب روحی سرکش وقوی اولمسنی اشعاردر (مثنوی) تا لکد بر تو نکوید زود باش * ازچه
می پرسی بکو پیدا وفاش * تیز اول تا بنم فرسم سکا دپه اورمیه مقصود بنم فرس روحم سکا رد وطرد دپه سنی اورمیه
دیمکدرنه سؤال ایلرسک آنی آشکاره بیان ایله (مثنوی) او مجال راز دل کفتن ندید * زو برون شو کرد ودر لاغش
کشید * اول سائل قلبنک رازینی دیمکه مجال کورمدی وفرصت بولمدی فوری برون شو ایلدی وآنی لاغه چکدی
زو بونده زوددن مخففدر برون شو کرد بحسب اللفظ طشره اولمق ایتدی دیمکدر اما قورتلمق وخلاص اولمق معنالرنده
استعمال اولنور بونده دخی مراد بودر یعنی اول سائل علی الفور قورتلمق ایتدی وکندوبی درحال خلاص اولمق
ایچون اول مجنون نمایی لاغه چکدی (مثنوی) کفت میخواهم درین کوچه زنی * کیست لایق ازبرای چون منی
سائل لاغ طریقیله ایتدی بو محلده بر خاتون استرم که نکاحله آنی آلم بر بخیلیندن اوتری لایق کیمدر (مثنوی)
کفت سه کونه زنند اندر جهان * آن دو رنج واین یکی کنج روان * اول دیوانه شکل اولان عاقل ایتدی
جهانده عورتلر اوچ نوعدر اول ایکیسی رنج ودرددر وبو بریسی کنج رواندر (مثنوی) آن یکی را چون بخواهی
کل تراست * وان دکر نیمی ترا نیمی جداست * اول بر نوعی چونکه استیه سن کلی سنکچوندر واول بر نوع نصفی سنکچون
ونصفی جدادر که سندن غیری ایچوندر (مثنوی) وان سوم هیچ او ترا نبود بدان * این شنودی دور شو رفتم روان *
واول اوچنجی نوع هیچ او سنکچون اولمز بیل بو تحقیق وبیانی اشتدک قچمدن دور اول که بن فوری کتدم (مثنوی
تا ترا اسبم نپراند لکد * که بیفتی بر نخیزی تا ابد * تا بنم آتم سکا لکد سرپه یعنی دپه اورمیه که دوشرسن تا ابدی
قالقمزسن وبو سوزده دخی رموز در مراد تا بنم اسب روحم سکا قهر وغضب دپه سنی اورمیه اکر روحم سکا ایجذوب
رد وطرد دپه لرین اوررسه تا ابد قالقمزسن وصحت وسلامت بولمیوب فلاح بولمزسن دیمک اولور (مثنوی) شیخ راند
اندر میان کودکان * بانک زد بار دکر اورا جوان * شیخ چونکه بو سوزلری سویلدی فرسنی اطفالک آراسنه
سوردی جوان تکرار اول بزرکه بانک اوردی (مثنوی) که بیا آخر بکو تفسیر این * این زنان سه نوع کفتی برکزین *
که کل آخر بونک تفسیرینی دی بو زنلری اوچ دورلو دیدک تمییز ایدوب کزیده قیل (مثنوی) راند سوی او وکفتش
بکر خاص * کل ترا باشد ز غم یابی خلاص * بزرک فرسنی سائلک جانبنه سوردی وآکا دیدیکه بکر قیز خاصةٔ کلی
سنکچوندر اولور غمدن خلاص بولورسن (مثنوی) وانکه نیمی آن تو بیوه بود * وانکه هیچست آن عیال با ولد * واول
عورتکه نصفی سنکچون اوله بیوه زندر یعنی طول عورتدر واول عورتکه هیچدر او عیال باولددر عیال باولددن مراد
بونده شول عورتدر که اولکی ارندن اولادی اوله (مثنوی) چون ز شوی اولش کودک بود * مهر کل خاطرش
آن سو رود * چونکه اولکی ارندن اول عورتک فرزندی اوله اول عورتک خاطرنک جمیع محبتی اول جانبه کیدر
(مثنوی) دور شو تا اسب تند از دل لکد * سم اسب توسنم بر تو رسد * ایراغ اول تا اتم دپه اتمیه یوخسه بنم سرکش
وحرون آتمک طپناغی سکا ایرشور (مثنوی) های هوی کرد شیخ وباز راند * کودکانرا باز سوی خویش خواند
شیخ چونکه سوزنی تمام ایلدی دیوانه لک طریقنه شروع ایدوب برهای وهوی ایلدی وتکرار آنی اورادن
سوردی اطفالی کیرو کندی جانبنه اوقودی (مثنوی) باز بانکش کرد آن سائل بیا * یک سؤالم ماند ای شاه کیا * سائل
کل دیو تکرار اول اولویه چاغردی ای اولو شاه بر سؤالم دخی قالدی (مثنوی) بازرا ندا این سو بکو زوتر چه بود *
که زمیدان آن بچه کو یم ربود * اتی کیر وبو جانبه سوردی اول طالبه ایتدی تیزلک اول سؤالک نه ایدیکه اول طفل
میداندن بنم طوپومی قاپدی (مثنوی) کفت ای شه با چنین عقل وادب * این چه شیدست این چه فعلست ای عجب
سائل اول عاقل وفاضله ایتدی ای شاه بونک کبی عقل وادبله ای عجب بونه شیدالقدر بونه فعل وتداردر (مثنوی
تو ورای عقل کلی در بیان * آفتابی در جنون چونی نهان * بیانده سن عقل کلک وراسنده سن عقل ومعرفت
فلککنک آفتابی سن جنونده نیچون نهان ومستورسن (مثنوی) کفت این اوباش رأیی می زنند * تا درین شهر خودم
قاضی کنند * بنی سوار سائله ایتدی بو اوباش یعنی بو خلق بر رأی اوررلر تا کندی شهرمده بنی قاضی ایلیه لر یاخود
کندی شهرلرنده بنی قاضی ایلیه لر دیمک اولور (مثنوی) دفع می کفتم مرا کفتند نی * نیست چون تو عالمی
صاحب فنی * دفع دیدم وقاضی اولمغی قبول ایلمدم بکا یوق دیدیلر وبنم عدم قبولمی نفی ایدوب دیدیلر که سنجلین
بر عالم بر صاحب فن یوقدر (مثنوی) با وجود تو حرامست وخبیث * که کم از تو در قضا کوید حدیث * وجود کاه بیله

حرام وخبیثدرکه علم وفضلده سندن ناقص ودون اولان کمسه قضا وحکومتده سوز سویلیه (مثنوی) درشریعت
نیست دستوری که ما * کمترازتوشه کنیم وپیشوا * شریعتده بردستور یوقدرکه بزسن شاهدن ناقصرکی
حاکم ومقتدا ایلیه وز (مثنوی) زین ضرورت گیج ودیوانه شدم * لیک درباطن همانم که بدم * بوضرورتدن احمق
ودیوانه اولدم لیکن باطنده همان اویلیم که ایدم یعنی دیوانه لك همان بنم ظاهرمده دربوخسه باطنم همان کالاول
نیجه عاقل وعالم ایسه بنه اویله در (مثنوی) عقل من گنجست ومن ویرانه ام * گنج اگر پیدا کنم دیوانه ام *
بنم عقلم گنجدر وبن ویرانه ام اگر گنجی آشکاره ایدم دیوانه ام که آنك عدو ورهزنی چوقدر (مثنوی) اوست
دیوانه که دیوانه نشد * این عسس رادید ودرخانه نشد) حقیقتده دیوانه اول کمسه درکه دیوانه اولمدی یعنی عقل جزوی
قیدندن قورتلمدن کندوبی شهرت ونباهت ایچون خلقه عاقل وعالم کوستردی وعسسی کوردی وخانه یه
کیتمدی عسسدن مراد خلق وانام وعوام کالهوام درعاقل اولان اولدرکه بونلردن عسسدن قاچدیغی کبی
قاچه وعزلت اختیار ایدوب اختفا ایده قنده قالدیکه بونلره قاضی وحاکم اولمق همتنه کیده (مثنوی)
دانش من جوهرآمدنی عرض * این بهایی نیست بهرهرغرض * بنم علمم جوهرکلدی عرض کلمدی بوبهایی
اولان علمم یعنی ذی قیمت وبهالو اولان علمم هرغرضدن اوتری دکلدر بلکه لله وفی الله دربهاییده یانسبت
ایچوندر (مثنوی) کان قندم نیستان شکرم * هم زمن می روید ومن می خورم * قندك معدنی یم شکرك نیستانی یم
هم بندن بترو هم بن برم یعنی قند علمك معدنی یم وشکر معرفتك محل ومنبتی یم هم علم حقیقی واسرار لدنی بندن
حاصل اولور وهم بن اندن ذوق وغدا بولورم (مثنوی) علم تقلیدی وتعلیمیست آن * کز نفور مستمع دارد فغان *
علم تقلیدی وعلم تعلیمیدر اول علم که آنك صاحبی مستمعك نفورندن غدا بولور وفغان طوتر ولکن علم تحقیقی
صاحبلری آنلردرکه کندی علملرینه اگر بر مشتری بولمسه لر اصلا غمناك اولمزلر وعلملرندن نفرت قیلمزلر (مثنوی) چون
پی دانه نه بهر روشنیست * همچو طالب علم دنیای دنیست * علم چونکم دانه وحظ نفسدن اوتری اوله روشنیءدلدن
اوتری اولمیه دنی دنیانك علمنك طالبی کبیدر زیرا طالب علم دنیك مقصودی چونکم دنیا اوله دنیای دنینك
صنعت وعلمی طالب اولان کمسیه معنی مشابه ومساوی اولمش اولور (مثنوی) طالب علمست بهر عام وخاص *
نی که تا یابد ازین عالم خلاص * زیرا خاص وعامدن اوتری علم طلب ایدیجیدر اندن اوتری طلب ایلمزکه
تا بوعالمدن نجات وخلاص بوله (مثنوی) همچو موشی هرطرف سوراخ کرد * چونکه نورش راند از درگفت برد
شول موش کبی که هرطرفی سوراخ ایلدی چونکه علمك نوری اول موش مشابه سنده اولنی قپودن سوردی اکا یراغ
اول دیدی یعنی اول کمسه که علم تقلیدی صاحبیدر طالب علمدر عوام وخواصدن اوتری روشنایی ءجان وجنان
ایچون وبوعالمدن خلاص اولمق ایچون طالب علم دکلدر بوکونه عالم شول موش کبیدر که زمینده هرجانبه
بحث ایدوب سوراخ ایلدی چونکم اول علم دنیادن اوتری تحصیل ایدن کمسه یی عالم نورانیدن سوره وا کا یومرتبه دن
صاول ودور اول دیه اول عالم موش کبی بوعالم خاکدانده بحث ایدوب سوراخ سوراخ ایلر وکندوبی عالم نورانی یه
واصل قیلمز دیمك اولور بردبونده صاول وایراغ اول دیمك معناسنه در (مثنوی) چونکه سوی دشت نورش ره نبود
هم دران ظلمات جهدی می نمود * چونکم اول عالم صحرا ونور جانبنه یول بولمدی هم اول ظلماتده برجد وجهد
کوستردی یعنی چونکم صحرای حقیقت ونور احدیت جانبنه اول موش کبی اولان عالم یول بولمدی زیرا انك
خلقتنده نوره لیاقت وصحرا سیرنده نصیب ولذت یوقدر هم اول ظلمات عالم جسدده وزیرخاك بدنده جد وکوشش
کوستردی (مثنوی) گر خدایش پردهد پرخرد * برهد از موشی وچون مرغان پرد * خدای تعالی اگر پرخردی
اکا پرویره موشلقدن قورتلور ومرغلر کبی پروازاورر یعنی اگر خدای تعالی بوکونه عالمه عقل پرنی پرو یررسه
موشلك صفتندن نجات بولوب بحر ومرغان الهی کبی اوج عالم اعلاده اوچر (مثنوی) ورنجوید پر بماند زیرخاك *
ناامید از رفتن راه سماك * اگر خدای تعالیدن پرخرد ومعرفت استمزسه زیرخاك بدنده سماك یولنه کتمکدن ناامید
قالور یعنی راه عالم بالایی ومرتبه ءاعلایی سیرا تمکدن مأیوس اولور (مثنوی) علم گفتاری که آن بیجان بود * عاشق
روی خریداران بود * گفتاره منسوب اولان علمکه اوبی جان اوله مشتریلرك یوزینه عاشق اولور جاندن مراد بونده
اخلاصدر یعنی شول قیل وقاله منسوب اولان علمکه لوجه الله اولمیه اول علم بی روح اولور انك شانندندرکه مستمعین
وطالبینك عاشقی اولور اما لوجه الله حاصل اولان علم تحقیقی بویله دکلدرکه اگر آکا مشتری اولورسه آکا افاده ایلر واگر
مشتری اولمزسه فبها ونعمت دیوب کندی علمنك ذوقندن ولذتندن جدا اولمز (مثنوی) گرچه باشد وقت بحث علم زفت
چون خریدارش نباشد مرد ورفت * اگرچه علم گفتاری صاحبی علم بحثنك وقتنده قوی ومحکم اولور لیکن

چونکه آنك خریداروطالبی اولمیه اولدی وکتدی زفت بونده قوی معناسنه استعاره اولنمشدر (مثنوی) مشتری من
خدایست اومرا * می کشد بالا که الله اشترا * بنم مشتری وطالبم حضرت خدادر وخدابنی عالم بالایه چکرکه
بیورر الله اشتری یعنی اول قاضیلقدن فرار ایدن وتجنب وتستر همتنه کیدن کمسه اولنمك استین کمسیه دیدیکم بنم
مشتریم خواص وعوام دکلدر بلکه بنم مشتریم خدای رب الانامدر اول خدابنی عالم بالایه وجنت اعلایه چکرکه
بیوردی (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة) یعنی الله تعالی مؤمن قوللرندن اشترا ایلر
کندی یولنده فدا اولان نفسلرنی وبذل اولان ماللرنی بونك مقابله سنده جنتی بونلره ثمن ویرمکله (مثنوی)
خونبهای من جمال ذوالجلال * خونبهای خود خورم کسب حلال * پس ای اخی بنم حق یولنده بذل ایلدیکم
نفسمك خونبهاسی جمال ذوالجلالدر (کما قال فی الحدیث القدسی من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن کانت
دیته علی فانا دیته) پس بنم خونبهام ذوالجلالك جمالیدر کندی خونبهامی بیرم یعنی اول لطف جمال الهی که
برمعنوی ذوقدر آنی غدا ایلرم که کسب حلالدرکه راه حقده جانمی بذل ایتمکلك مقابله سنده حضرت حق اول تجلیء
جمالیه یی بکا عوض وثمن ویردی (م ی) این خریداران مفلس رابهل * چه خریداری کندیك مشت گل * سندخی ای
اخی بومفلس مشتریلری قو وترك ایله براوچ بالچق نه مشتریلك ایلر یعنی نه صاتون المغه قادراولور که انلری علم وعملکه
مشتری قیله سن پس حضرت خدایی مشتری ایدنمك گرکدرکه سود فراوان وگنج بی پایان میسر اوله (مثنوی) گل مخور
گل رامخر گل رمجو * زانکه گل خوارست دائم زردرو * بالچق بیمه بالچق آلمه وبالچق طلب قیلمه زیرا طین خوار اولان
کمسه دائما زردرو در وکان قتل نفسنه معاونت جودر (کما قال صلی الله علیه وسلم من اکل الطین فکانما اعان علی قتل
نفسه رواه الطبری عن سلمان الفارسی) پس گل بیمه یعنی کلدن حاصل اولان ما کولات وبدنه متعلق اولان مطعوماتی
غدا ایلمه (مثنوی) دل بخور تا دائما باشی جوان * از تجلی چهره ات چون ارغوان * دل بی یعنی دلدن حاصل
اولان اذواق واشواقی روحکه غدا ایله تا دائما تازه یکت اوله سن وتجلیء الهیه دن سنك یوزك ارغوان کبی اوله یعنی چهرهء
روحك ارغوان کبی اوله (مثنوی) یارب این بخشش نه حد کارماست * لطف تولطف خفی راخود سزاست * یارب
بوخریداران مفلسی ترك قیلمق وعلم وعملمز متاعنه سنك کبی غنی پادشاه مشتری اولمق وچهرهء روحمز تجلی جمالکله
لطافت وملاحت بولمق بزم کارمز حدی دکلدرسنك لطف ظاهرك خود لطف خفی ایچون اولمغه لایقدر
(عند العارفین الله تبارك وتعالی ذواللطف الجلی والخفی) دیمکله توصیف اولنور والطف جلی اولدرکه کار وعمل
مقابله سنده اوله وحین رجاده عقل آنك حصولنه امیدوار اوله وجزم واعتقاد قیله که (ان الله لا یضیع اجر المحسنین)
نحواسنجه و (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) مقتضاسنجه حسن عمل لطف حقی مقتضی اولور واعمال حسنه
مقابله سنده اولان لطفه لطف جلی دینور اما لطف خفی بونك عکسیدر یعنی اعمال حسنه مقابله سنده اولمز وعقل
آنك حصولنی من بعد رجا قیلمز واول لطفك ظهوری خاطرنه دخی کلمز بلکه قهر وغضب محلنده وکمالیله یأس وقنوط
حالنده حاصل اولان لطفدر پس بومقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت اولدرکه یارب بوذکر اولان بخشش بزم
کاریمزك حدی دکلدرسنك جملهء لطف ظاهرك خود عند التحقیق لطف خفی اولمغه لایق وسزادر یاخود بومعنی دخی
جائزدرکه سنك مطلقا لطفك لطف خفی اولمغه نفسه کندی لایقدر برآخر شیء واسطه سیله دکل دیمك اولور ومصرع
ثانی شعرانك سهل الممتنع دیدکاری اصطلاحك مظهریدر زیرا اگرچه لفظا سهل وآساندر ولکن معنا خیلی
ممتنع البیاندر (مثنوی) دست گیر از دست ما مارا بخر * پرده را بردار وپردهء ما مدر * المزی طوت بزی بزم المزدن
آل یعنی نفسمزالندن خلاص ایله سنك مشاهده که حجاب ومانع اولان پرده یی رفع ایله وبزم پرده مزی یرتمه وبزی
رسوای قیلمه (مثنوی) بازخر مارا ازین نفس پلید * کاردش تا استخوان مارسید * بوپلید وسرکش نفسدن بزی
صاتون آل زیرا نفسك کاردی تا بزم استخوانمزه ایرشدی یعنی انك ظلمی بزم جانمزه یتدی (مثنوی) از چو ما بیچارکان
این بند سخت * کی کشاید ای شه بی تاج وتخت * بزجلین بیچاره لردن بومحکم ومشکل بندی کیم آچرای تاج
وتختسز پادشاه (م ی) اینچنین قفل گران را ای ودود * کی تواند جز که فضل تو گشود * بوبجلین ثقیل ومشکل کلیدی
ای ودود سنك فضل واحسانکدن غیری آچغه کیم قادر اولور (مثنوی) ماز خود سوی تو گردانیم سر * چون توبی
از ما بما نزدیکتر * بز کندیمزدن اعراض ایدوب باشمزی سنك جانبنه دوندررز چونکم سن بزدن بزه یقینرکسن پس
سکا توجه ایلمك اولیدر (مثنوی) این دعاهم بخشش تعلیم تست * گرنه درگلخن گلستان ازچه رست * بودعا
ومناجات دخی سنك احسانك وتعلیمکدر یوخسه گلخنده گلستان نه دن بتدی یعنی نفوس انسانیه دن اگر سنك
هدایت وتوفیقك اولمیه دی دعا وثنا کلمری نه دن حاصل اولوردی (مثنوی) درمیان خون وروده فهم وعقل *

جزا کرام تو نتوان کردنقل * خون له رود ه ایچره یعنی قان ایله بغرسق مابیننده فهم وعقلی سنك احسانك وا کرامکدن
غیری نقل ایلمکه وقومغه برکسنه قادردکلدر یاخود معنی خون ورودهمیاننده بوفهم وعقلی عالم معنادن سنك
اکرامندن غیریسی نقل ایتمکه قادردکلدر دیمك اولور (مثنوی) ازدوپاره پیه این نورروان * موج نورش
می زند برآسمان * بوروان وجاری نورکه ایکی پاره پیه دندر وآنك نورنك موجی آسمان اوزره اورر یعنی آسمانده اولان
نجوم وکواکبی کورر مابیننده بوقدر بعد مسافه وار ایکن بیله (مثنوی) کوشت پاره که زبان آمد ازو * می رود سیلاب
حکمت همچو جو) ات پاره سی که زبان کادی اندن حکمت سیلابی جو کبی کیدر یعنی کوشت پاره اولان
لساندن ینابیع معارف وحکم چایلر کبی جاری اولور (مثنوی) سوی سوراخی که نامش کوشهاست * تاباغ جان که
میوه ش هوشهاست * شول بردلك جانبنه که آنك نامی کوشلردر جان باغنه دك که اول جان باغنك میوه سی
هوشلردر (مثنوی) شاهراه باغ جانها شرع اوست * باغ وبستانهای عالم فرع اوست * اصل وسرچشمهٔ خوشی
آنست وآن * زود تجری تحتها الانهار خوان * جانلر باغنك شاهراهی اول جان باغنك میوه سی اولان هوشلرك
شرعیدر وباغ بساتین عالم ظاهر جمیعا اول هوشلرك فرعیدر زیرا نظر حقیقت بیله نظر اولنسه بوجمله حدایق وبساتین
عالم تدبیر عقولله ظهوره کلور وکمالن بولور بوجهتدن عقول اصل وباغ وبستان عالم فرع اولور جمله خوشلغك اصلی
وسرچشمه سی من حیث الحقیقه اول هوشلردر زیرا خوشلق ایکی قسمدن خالی دکلدر برقسمی معنوی وبرقسمی
صوری معنوی اولان خوشلق مثلا علوم ومعارف الهیه وحظوظ واذواق روحانیه درغایت مافی الباب بوجمله
معنوی اولان خوشلغك اصلی عقل که منتهی اولور وهیچ برنوع خوشلق یوقدر که عقل کل انك اصلی اولمیه وسائر
عقول ماننده جداول وانهار اول بحر خوشیدن آکوب هر برمرتبه یه اساله واجرا ایدرلر وصوری اولان خوشلغی دخی
عقل معاش نصیبی مقداری مراتب کونیه دن الوب صاحبنه ایصال ایلر پس اصل وسرچشمهٔ خوشی اول هوشلر
اولور وعلی الفور تجری تحتها الانهار آیتن اوقو که مفهوم باطنیسی بومعنایه اشارت قیلور وبوکونه آیت کریمه قرآن
عظیمده چوق واقع اولمشدر جمله دن بری (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم جنات تجری من تحتها الانهار) پس
بومحله مناسب اولان معنای باطنیسی بو اولور که تحقیقا شول کمسه لر که وحدت حقه علی طریق المشاهده تصدیق
ایلدیلر وصالحه وخالصه اولان عمللری اشلدیلر انلر ایچون شول جنات عقول واردر که اول جنات عقولك تحت
احکامندن انهار واذواق خوشی جاریه اولور دیمك اولور (تتمهٔ صحبت رسول علیه السلام بیماررا (مثنوی) کفت
پیغامبر مران بیماررا * چون عیادت کرد یار زار را * پیغمبر علیه السلام اول خسته یه ایتدی زار وبیمار یارنی چونکه
عیادت ایلدی (مثنوی) که مکر نوعی دعایی کرده * از جهالت زهربایی خورده * که وار ایسه برنوع دعا ایله مشسن
جهالتدن برزهربا ایچمش سن (مثنوی) یاد آور چه دعا می کفته * چون زمکر نفس می آشفته * تذکر ایله کندی حقنده
نه دعا ایتمشسن چونکه نفسك مکرندن پریشان اولمش سن (مثنوی) کفت یادم نیست لاهمتی * دار بامن یادم آید
ساعتی * اول مریض حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلمه ایتدی خاطرمده یوقدر الا بکا همت طوت برساعتده
خاطرمه که (مثنوی) از حضور نوربخش مصطفا * پیش خاطر آمد اوراآن دعا * حضرت مصطفی علیه السلامك
نوربخش اولان حضورندن اول ایلدیکی دعا آنك خاطرینك اوکنه کلدی روشنکده اولان یعنی محل روشنایی ومعدن
نورالهی اولان پیغمبر علیه السلامك همتیله اول ضایع اولمش انك خاطرینك اوکنه کلدی (مثنوی) تافت
زان روزن که ازدل تادلست * روشنی که فرق حق وباطلست * اول روزندن یلدرادی وپرتو صالدی که کوکلدن
کوکله یول واردر برروشنلك که حق وباطلی فرق ایدیجیدر (مثنوی) کفت اینك یادم آمد ای رسول * آن
دعا که کفته ام من بوالفضول * اول صحابی ایتدی ای رسول خدا ایشته خاطرمه کلدی اول دعا که آنی بن بوالفضول
دیمشم (مثنوی) چون کرفتار کناهان می شدم * غرقه کشته دست وپایی می زدم * چونکه کناهه کرفتار واسیر کلدم
دریای عصیانه غرق اولمش اولدیغم حالده بردست وپا اوردم (مثنوی) از تو تهدید ووعیدی می رسید * مجرمانرا از عذاب
بس شدید * سندن بروعید وتهدید ایرشدی وعصاة ومجرملره زیاده شدید اولان عذابدن (مثنوی) مضطرب می کشتم
وچاره نبود * بند محکم بود وقفل ناکشود * مضطرب اولدم وچاره ودرمان اولمدی زیرا بند محکم ایدی وآچلمز کلید ایدی
یعنی بند آخرت محکم وقفل معنوی مفتوح دکل ایدی (مثنوی) نی مقام صبر ونی راه کریز * نی امید توبه نی جای ستیز
نه صبر مقامی ونه قچاجق یول ونه توبه امیدی واردرونه عنادیری چونکم بوحالی مشاهده قیلدم وکندیمی
کویا آخرتده بولوب شویله کوردمکه صبره محل یوق وقاچمغه دخی بریر یوق وتوبه ایلمکه دخی امید یوق وعناده دخی
مجال یوق (مثنوی) من چوهاروت وچوماروت ازحزن * آه می کردم که ای خلاق من * پس بن دخی حزندن هاروتله

ماروت کبی آه ایلدم بویله دیو که ای بنم خلاقم (ذکر دشواری عذاب آخرت وسهلی آن (مثنوی) ازخطر هاروت
وماروت آشکار * چاه بابل رابکردند اختیار * آخرت عذابنك خوف وخطرندن آخرت عذابنی دنیا عذابنك اوزرینه
ایثار ایدوب بودنیاده معذب اولمغه اشکاره بابل چاهنی اختیار ایلدیلر ودنیا عذابنی آخرت عذابنك اوزرینه ایثار
ایدوب بودنیاده معذب اولمغه راضی اولدیلر (مثنوی) تاعذاب آخرت اینجا کشند * کربزند وعاقل وساحروشند *
تا آخرتك عذابنی بونده چکه لر حال آنکه اول ایکی ملك قوبلر وعاقللر وساحر وشلردر منقولدرکه بوایکی ملك چاه بابل
ایچره باشلری آشغی آصلمشلر وبوکونه عذابه کرفتار اولمشلر (مثنوی) نیك کردند وبجای خویش بود * سهل تر باشد
زآتش رنج دود * بوملکلر بو ایشی ایو ایلدیلر کندی محلنده وتمام یرنده ایدی زیرا آتش عذابندن توتونك رنجی سهلدر
یعنی آخرت عذابندن دنیا عذابنك رنجی آسانرکدر دیمك اولور (مثنوی) حدندارد وصف رنج آن جهان * سهل
باشد رنج دنیا پیش آن * اول جهانك عذابنك وصفی حدونهایت طوتمز دنیانك عذابی آخرت عذابنك قتنده سهل
وآساندر (مثنوی) ای خنك آنکو جهادی میکند * بربدن زجری ودادی میکند * ای سعادتلو اول برکسه که
اوبر جهاد ایله بدنی اوزره برزجر وبرداد ایلر یعنی اکا ریاضت ویروب آنی اخلاق ذمیمه دن وافعال ردیه دن پاك وطاهر
قیله (مثنوی) تازرنج آن جهانی وارهد * برخود این رنج عبادت مینهد * تا اول جهانه منسوب اولان عذابدن قورتله
کندی اوزرینه بوعبادت وطاعت زحمتنی قویه ودائماً انك وصالح اولنلره اویه (مثنوی) من همی کفتم که
یارب آن عذاب * هم درین عالم بران برمن شتاب * اول مریض حالنده بوکونه حکایت ایدوب ایتدی بن دیدم که یاربی
اول عذابی هم بوعالمده بنم اوزریمه سرعتله سور یعنی آخرتده ایده جکك عذابی الآن بودنیاده بی تأخیر بکا حواله ایله
دیدم (مثنوی) تادران عالم فراغت باشدم * درچنین درخواست حلقه می زدم * تا اول عالمده بکا فراغت وحضور اوله
بوبخلین طلبده وسؤالده حلقه اوردم وباب حقی دق قیلدم (مثنوی) اینچنین رنجوری پیدا م شد * جان من ازرنج
بی آرام شد * اول سؤال وطلبدنصکره بکا بوتك کبی برمرض پیدا اولدی بنم جانم الان رنجدن بی صبر وبی آرام اولدی
(مثنوی) مانده ام ازذکر وازاوراد خود * بیخبر کشتم زخویش ونیك وبد * کندی ذکرمدن واورادمدن قالمشم
کندمدن وظایف طاعاتی واذکار واوراد ومناجاتی ادا ایلمکدن عاجز اولمشم کندمدن ونیك وبددن بی خبر اولدم
(مثنوی) کرنمی دیدم کنون من روی تو * ای خجسته وی مبارك بوی تو * اکر شمدی بن سنك مبارك یوزنی
کورمیدم ای خجسته وای مبارکدر سنك بوینکه رایحهٔ لطیفه لك خسته لره صحت ولقای شریفك ضعیف
اولنلره قوت وقدرت ویرمسی مقرردر (مثنوی) می شدم ازبند من یکبارکی * کردیم شاهانه این غمخوارکی * بن بند
وجوددن بالکلیه کیدردم بوغمخواره لکی بکا شاهانه ایلدك (مثنوی) کفت هی هی این دعا دیکر مکن *
برمکن توخویش را ازبیخ وبن * حضرت رسول علیه السلام ایتدی غافل اولمه کیرو بودعایی ایلمه سن کندیکی بیخ
وبنکدن قوپرمه (مثنوی) توچه طاقت داری ای مورنژند * که نهد برتو چنان کوه بلند * ای ضعیف وعاجز
مورسن نه طاقت طوترسن که حضرت حق سنك اوزرینه آنك کبی بلند طاغی قویه یعنی عظیم اولان عذاب وقهر
کوهنی سنك اوزرینه وضع ایلیه سنك کبی ضعیفك آکا نیجه طاقتی اولور (مثنوی) کفت توبه کردم ای
سلطان که من * ازسرجلدی نلافم هیچ فن * اول مریض حضرت رسول علیه السلامه ایتدی ای بنم سلطانم توبه
ایلدم جلادت وجرأت طرفندن هیچ فن لافن ایلیم واظهار تجلد قیلیم زیرا محبوبلر قتنده مقبول اولان
عاجزلقدر رواعد اقتنده لازم کلان تجلد وتصبردر (ولهذا قال ابن الفارض (بیت) ویحسن اظهار التجلد للعدی *
ویقبح غیر العجز عند الاحبة (مثنوی) این جهان تیهست وتو موسی وما * ازکنه در تیه مانده مبتلا * یارسول الله
فی المثل بوجهان صحرای تیه کبیدر وسن موسی کبی سن وبزکناه اجلندن تیه ده مبتلا قالمش وجهان حبسنه اسیر
اولمشز (ذکر حال قوم موسی علیه السلام وپشیمانیٔ ایشان (مثنوی) قوم موسی راه می پیموده اند * آخر اندرکام
اول بوده اند * حضرت موسی علیه السلامك قومی یول اولچمشلردر آخر اول کی ادیمده اولمشلردر (مثنوی)
سالها ره می رویم ودراخیر * همچنان در اول منزل اسیر * نیجه ییللر یوله کیدرز وعاقبتنده انجلین اول منزلده اسیرز
یعنی بنی اسرائیل هرکون کیدوب وصباح کندیلری نه منزل اولده بولدقلری کبی بزدخی راه خدایه اکرچه
کیده رز ولیکن کندیمزی نه منزل اولده اسیر کورورز (مثنوی) کردل موسی زما راضی بدی * اخراین ره هم بپایان
آمدی * اکر حضرت موسانك کوکلی بزدن راضی اولیدی تیهك راهی وکاری پیدا اولوردی موسی
علیه السلامدن مراد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدر زیرا اول صحابی چونککم کندویی قوم موسایه
وراه حقی صحرای تیهه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلی حضرت موسی علیه السلامه تشبیه

ایلدی پس کندینک حسب حالنی بو اسلوب اوزره نقل ایلدی بالمواجهه حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامه
خطاب ایلمکدن وسن بزدن راضی دکلسن دیو سویلمکدن تأدب ایلمسنی اشعار ایلر (مثنوی) ور بکل بیزار بودی
اوزما* کی رسیدی هیچ مان خوان از سما* واکر حضرت موسا بزدن تمام بیزار اولیدی بزه آسماندن نعمت وخوان
هرکز یتشمز ایرشیدی یعنی هیچ ایرشمزدی (مثنوی) کی ز سنکی چشمها جوشان شدی* در بیابان مان امان جان شدی
بر طاشدن یکرمی چشمه (جوشان وروان اولوردی بیابانده بزم جانمزه یکرمی امان اولوردی (مثنوی) بل بجای خوان خود
آتش آمدی* اندرین منزل لهب درمازدی* بلکه خوان ومائده یرینه آسماندن آتش کلوردی بو منزلده بزم اوزریمزه
یالک اورردی ویاقوب احراق قیلوردی (مثنوی) چون دو دل شد موسی اندر کار ما* کاه خصم ماست کاهی یار ما*
چونکه حضرت موسی علیه السلام بزم ایشمزده ایکی کوکلی اولدی کاه بزم خصممز کاهی بزم یارمز اولدی (مثنوی)
خشمش آتش می زند در رخت ما* حلم او ردمیکند تیر بلا* انک خشمی بزم رخت واسبابمزه آتش اورر انک حلم
ولطفی بزدن قضا وبلا تیرنی رد ایلر (مثنوی) کی بود که حلم کردد خشم تیز* هست این نادر ز لطفت ای عزیز* اول
اصحابدن بیار اولان کسه چونکم بو جهانی تیه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی حضرت موسایه
تشبیه وکندینک بو جهانه مبتلا اولمسنی موسی قومنک تیه ده قالمسنه تشبیه ایدوب وبونلرک تیه ده قالمسی انلره
موسانک عدم رضاسندن وخشم وغضب قیلمسندندر وبونلره مائده کلمسی وحجردن آب روان اولمسی حضرت
موسی علیه السلامک حلم وزیاده مرحمتی بلایی دفع قیلمسندندر دیدکدنصکره حضرت رسالتپناه صلی الله علیه
وسلمک کمال فضیلتنه وزیاده حسن سیرتنه اشارت ایدوب بیوررلر که یا رسول الله نیچون ممکن اولور که خشم دخی عین
حلم اوله بو خشم وقهر عین مهر اولمق سنک لطفکدن نادردر کاه ای عزیز الوجود اولان سلطان حقیقتکه
سنک مشرب سعادتکه محضا حلم ومرحمت غالب اولدیغنه بناء حضرت حق تعالی کفار ومنافقینه غلظت وشدته
وترک ملایمت وملاینته امر ایدوب بیوردیکه (یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم) وحضرت موسی
علیه السلامک مشربلرینه عنف وغضب غالب اولدیغنه بناء انلری حق تبارک (اذهبا الی فرعون انه طغی فقولا له
قولا لینا) دیو ملایمت وملاینته امر ایلدی پس حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلمک خشمی خشم رحمانیه
ایدی وخشمی عین حلمدن حاصل اولمشیدی بو اجلدن (کی بود که حلم کردد خشم تیز) دیدی وحضرت موسایی اول
حضرت حضورنده علی طریق التمثیل ایراد ایلملرینک عذرینه شروع ایدوب دیرلر که (مثنوی* مدح حاضر وحشتست
از بهر این* نام موسی می برم قاصد چنین* حاضر مدح وحشتدر بوندن اوتری قصد ایله بو تجلین موسانک نامنی
ایلتورم یعنی مدح حاضر شرعا وحشتدرور وبر وستایش ایتمک عند الادبا ادبه مخالفتدر بو اجلدن نام موسایی
قصد ایلمک کبی ذکر ایلرم دیدی (مثنوی) ورنه موسی کی روا دارد که من* پیش تو یاد آورم از هیچ تن* واکر مراد بو
اولمیدی وموسانک ذکری اولیدی حضرت موسی نیچون روا طوتردیکه بن سنک کبی سلطان انبیانک قتنده
یاد ایلیم هیچ تندن یعنی نا موجود اولان کسه دن که اول حضرت سنک شرفک کوروب وامتکدن اولمغی رجا ایدوب
(اللهم اجعلنی من امة محمد) دیمشدر (مثنوی) عهد ما بشکست صد بار وهزار* عهد تو چون کوه ثابت برقرار*
بزم عهدمز یوز کره وبیک کره صندی سنک عهدک طاغ کبی ثابت وبرقراردر (مثنوی) عهد ما کاه وبهر بادی
زبون* عهد تو کوه وزصد که هم فزون* بزم عهدمز فی المثل کاهدر وهر باددن زبوندر سنک عهدک طاغ وبوز
طاغدن دخی زیاده راسخدر یعنی ای منبع حکمت ومعدن رسالت سنک عهدک کوه کبی ثابتدر وبزم عهدمز کاه
کبی بی قرار وهر هوای نفسانیه ایله زبون وبی مقداردر (مثنوی) حق آن قدرتکه بر تلوین ما* رحمتی کن ای امیر لونها
اول قدرت وتمکین حقیچونکه وجود شریفک آنک مظهریدر بزم تلونمز وعدم تمکینمز اوزره شفقت ومرحمت ایله ای
الوان واشکالک امیری وای فلک رسالتک ماه منیری الواندن مراد اشیادر وحضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم
جمیع اشیانک امیری وسیدیدر (مثنوی) خویش را دیدیم ورسوایی خویش* امتحان ما مکن ای شاه بیش* کندیمزی
وکندی رسوا ایلغمزی کوردک ای شاه ارتق بزی امتحان ایلمه* مثنوی* تا فضیحتهای دیکر را نهان* کرده
باشی ای کریم مستعان* ای مستعان اولان کریم بزم غیر فضیحتلر یمزی نهان ایلمش اوله سن اکر بزی امتحان
ایده جک اولور سک اول غیر فضیحتلریمز دخی ظهوره کلوب دخی رسوای اولورز حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامه
دخی کریم ومستعان دیمک صحیح اولور (مثنوی* بی حدی تو در جمال ودر کمال* در کژی مابی حدیم ودر ضلال
* جمال وکمالده سن بی حد وبی غایتسن بز اکریلکده وضلالتده بی حد وبی نهایتز (مثنوی) بیحدی خویش بکار
ای کریم* بر کژی* بی حد مشتی لئیم* کندی بیحدلغکی وبی غایت اولان لطف وکرمکی ای کریم بر اوج لئیم کسه لرک

بی حد اولان اکریلکی اوزره حواله ایله (مثنوی) هین که از تقطیع ما یک تار ماند* مصر بودیم ویکی دیوار ماند* اکاه
اول که بزم تقطیعمزدن بر تار قالدی وجودده مصر ایدک وبر دیوار قالدی تقطیع ثیابدن بر نوع در صارغه وطولاغه
دخی دیرلر یعنی دیدیکه ای رسول خدا وای نبی مجتبی آکاه اول که بزم عمریمز بزدن بر تل قالدی وعمر نهایتی
بولدی بز شهر کبی معمور ایدک بر دیوار قالدی (مثنوی) البقیه البقیه ای خدیو* تا نکردد شاد کلی جان دیو* شول
بقیه یی شول بقیه یی تعمیر وتربیه وحفظ ایله ای خدیو تا کم شیطانک جانی بالکلیه شاد اولمیه (مثنوی) بهر مانی
بهر آن لطف نخست* که تو کردی کمرها ترا باز جست* بزدن اوتری دکل بلکه اول نخست وقدیم لطفدن اوتری که سن
کمراهلری اول لطف ایله کبر وطلب ایلمک ایلدک یعنی طریق مستقیمدن دور اولانلره هدایت ایلدک پس مظهردن
ظاهره یعنی خلیفه دن مستخلفه انتقال ایدوب حضرت حقه مناسب اولان مناجاته شروع ایدوب دیرکه (مثنوی)
چون نمودی قدرتت بنمای رحم* ای نهاده رحمها در شحم ولحم* چونکم قدرتکی کوستردک رحم کوستر ای لحم
وشحم ایچنده رحملر قومش سلطان یعنی الهی چونکم کمال قدرت وقوتک رسولکدن کوستردک رحم کوستر ای لحم
وشحمده محل اولاد قیلان ویاخود مرحمت وشفقتلر قوین پادشاه دیدی (مثنوی) این دعا کر خشم افزاید ترا
تو دعا تعلیم فرما مهترا* بو دعا که بزدن بزا کر سکا غضب زیاده ایلرسه ای بزرکوارسن دعا تعلیم بیور
مثنوی) آنچنان کادم بیفتاد از بهشت* رجعتش دادی که رست از دیو زشت) انجلین که آدم علیه السلام حضرتلری
جنتدن دوشدی اکا رجعت ویردک یعنی توبه وانابت میسر قیلدک که زشت شیطاندن قورتلدی (فتلقی آدم من ربه
کلمات فتاب علیه) خواسنجه آدم علیه السلام دنیایه کلدکدنصکره حضرت حقه رجوع قیلوب مکر دیودن
خلاص اولدی (مثنوی) دیو که بود کو ز آدم بکذرد* بر چنین نطعی از و بازی برد* شیطان کیمدر که اوآدمدن
کچه واندن عالیقدر اوله بو تجلین بر نطع اوزره حضرت آدمدن ابلرواوین ایلته یعنی صنعت وعلمده آنک اوزرینه
غالب اوله نطع بساطه دیرلر بونده شطرنج اوینایجق بزدر (مثنوی) در حقیقت نفع آدم شد همه* لعنت حاسد
شده ان دمدمه* شیطانک اغوا واضلالی حقیقتده آدمه نفع اولدی دوکای اول دمدمه واول مکر وحیله ینه حاسده
لعنت اولمشدر یعنی شیطانک آدم حقنده ایلدیکی حیله وخدعه ینه کندینک لعنتنه سبب اولوب درکاه حقدن
ملعون اولمسنه باعث اولدی (مثنوی) بازی دید ودو صد بازی ندید* بس ستون خانهٔ خود را برید* اول ابلیس
بر تلبیس براوبونی کوردی وایکی یوز اویونی کورمدی یعنی حضرت آدمی جنتدن اخراج ایلمک خصوصنده اکرچه
بر لعب ایلدی لکن کندینک مات اولمسی حقنده واقع اولان نتیجه بازیلری مشاهده قیلمدی پس فی الحقیقه
کندی خانه سنک دیرکنی کسدی وکندی الیله کندینک بنیادنی یقدی (مثنوی) آتشی زد شب بکشت دیکران*
باد آتش را بکشت او بران* مثلا برکسه کیجه غیریلرک مزرعه سنه بر آتش اوردی که آنی یاقوب خراب ایده باد آتشی
انک کشتنه ایلتیجی اولدی براند ه بامفتوحدر که بردن لفظندن صفت مشبهه در ایلتیجی معناسنه باء فارسیله پران
اوچوریجی معناسنه اولسه دخی جائزدر (مثنوی) چشم بندی بود لعنت دیورا* تا زیان خصم دید آن ریورا*
لعنت خدا شیطانه بر چشم بند اولدی تا اول مکر وحیله یی خصمه زیان کوردی (مثنوی) هم زیان حال اوشد ریو او*
خود تو کویی بود آدم دیو او* وبو دخی نسخه در کویی ادم بود دیو او شیطانک مکر وحیله سی هم ینه کندی
حالنه زیان اولدی خودسن دیدک آدم علیه السلام اول ابلیسک دیوی اولدی یعنی چونکم اول دیوک مکر
وضرری آدمه نفع وهدایت اولدی واول ابلیسک جانته ضرر وخسارت قیلدی پس سن دیدککه آدم علیه السلام
انک دیوی اولدی وآنی قهر ولعنته مظهر قیلدی ونسخهٔ ثانی اوزره معنی سن دیدککه آدم علیه السلام
اول دیوک دیوی اولدی اکر اضافت معناسی مراد اولورسه ضمیره مضاف اولان دیو مصدر معناسنه در تقدیر
معنی آدم علیه السلام آنک دیو اکنک دیوی وسبب ضلالی اولدی دیمک اولور (مثنوی) لعنت این باشد که کژبینش
کند* حاسد وخودبین وپر کینش کند* لعنت اولدر که برکسه یی کژبین ایلیه وحاسد وخودبین وپرکین ایلیه
(مثنوی) تا بداند که هر انکو کرده بد* عاقبت بازاید وبروی زند* حتی اول ملعون اولان کسنه آخر الامر بیله که
هر شول کسه که بدلک ایلدی عاقبت کیرو کاورور واول بد فعل اوانه اورر بعض نسخه ده تا بداند یرینه تو نله تا نداند
واقع اولمشدر یعنی تا غفلت وغروردن بیلمز که هر اول کسه که غیره ضرر ایلدی عاقبت اول ضرر دونر وآکا اورر
(کما قال الله تعالی (من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) وقال ایضا (ان احسنتم احسنتم لانفسکم وان اسأتم
فلها) (مثنوی) جمله فرزین بندها بیند بعکس* مات بروی کردد ونقصان ووکس* جمله فرزین بندلری عکسیله کورر مات
ونقصان ووکس انک اوزرینه اولور یعنی ملعون ومطرود اولان کسه جمیعا بساط شطرنج کونده اولان قضانک

فرزین بنداوبونلری برعکس کورر یعنی کندی یه قوت ومنفعت وخصمه نکبت ومضرت بیلور پس مات وهلاك انك اوزرینه رجوع ایلرونقصان وخسران اكا اولور وکس فلان فی تجارته دیرلر وخسران معناسن ویررلر (مثنوی) زانکه او کز هیچ بیند خویش را * مهلك وناسور بیند ریش را * درد خیزد زین چنین دیدن درون * درد اورا از حجاب آرد برون * بو بیتلر سؤال مقدره جواب واقع اولورکان دیمك لازم کلدیکه ملعون ومطرود اولان کسه یه هدایت ومنفعت نه جهتدندر بیوررلر اول جهتدنکه اکر اول ملعون اولان کمسه کندوبی هیچ کورسه وبی وجود وناچیز عد ایلسه ریش نفسانیه ومرض قلبیه سنی مهلك وناسور کورردی یعنی صحت بولمش وزائل اولمش کورمزدی جواب شرط بو مصرعدر دردرونی بویله کورمکلکدن یعنی صحت بولمش وامراض نفسانیه دخی زائل اولمش وروح کماله ایرمش کورمکدن دردقالقار وصحت نفسه واصلاح قلبه طلب حاصل اولور دردرون وعشق بی چون آنی حجابدن طشره کتورور ودرکاه الهی یه ایرشدیرر یعنی درد وطلب ایسه اول مرض معنوی اولان وحرمان وخذلانده قلان کسه یی حجاب انانیتدن وپردهٔ کبرونخوتدن طشره کتورور وصحت وصفوت مرتبه سنه یتورر (مثنوی) تانکیرد مادرانرا دردزه * طفل درزادن نیابد هیچ ره * این امانت دردل ودل حامله ست * این نصیحتها مثال قابله ست * مادامکه مادرلری اوغلان بوروسی طوتمیه طفل طوغمقلقده هیچ یول بولمز بو امانت قلبده در وقلب اکا حامله در بو نصیحتلر ابه کبیدر یعنی بو امانت الهیه دخی دلده درکه مراد یا اخلاص ویا ایماندر ویا عرفان وایقاندر ویا محبت حضرت رحماندرکه دل بونلره حامله در ومرشدلك بو نصایح ومواعظی قابله کبیدر (مثنوی) قابله کوید که زن را درد نیست * درد باید درد کودك را رهیست * چون قابله اولنلر زن حامله ده درد واضطراب کورمسه لر دیرلرکه زنك دردی یوقدر درد واضطراب کرکدرکه درد کودکه یولدر کذلك پند ونصیحت صاحبلری برکسه ده درد واضطراب کورمسه لر دیرلرکه بو بار امانتی حامله اولان نفسك درد وطلبی یوقدر پس درد واضطراب کرکدرکه اضطراب قلبی ولد معنوینك تولدنه یولدر (مثنوی) انکه او بی درد باشد رهزنست * زانکه بی دردی انا الحق کفتنست * اول کمسه که بی درد اوله رهزن طریقدر زیرا که دردسزلك انا الحق دیمکدر یعنی شول کمسه که درونده بطن تندن تخلیص روح ایچون درد واداء امانت الهیه ایچون اضطراب اولمسه بلکه قلبی بو خصوصده ساکن وبی اضطراب اولسه قطاع طریق انبیا واولیادر زیرا بو خصوص ایچون درونده درد واضطراب اولمق فرعون کبی انا الحق وانا ربکم الاعلی دیمکلکدر نعوذ بالله یعنی امانت الهیه یی ظهوره کتورمکده وامر اولنی یرینه ومحلنه یتورمکده برکسه نك که اضطراب درونی اولمیه استغنادن وعدم احتیاجدن عبارت اولور وبن حق وثابت بنفسه اولدم وعبودیت واحتیاجی ترك قیلدم دیمك معناسنی اشعار قیلور (مثنوی) آن انا بی وقت کفتن لعنتست * آن انا در وقت کفتن رحمتست * اول بنلکی وقتسز دیمك یعنی نفسانیت حالنده قائل اولمق ویا انانیتله اتصاف قیلمق اللهدن لعنتدر اول انا الحق وقتنده دیمك رحمتدر وبو انا الحق دیمك وقتی اولور که چون سالك خدمت نوافل واداء فرایضله طریق حقه سالك اولسه ومصقلهٔ ذکر الله ایله قلبه جلا ویرسه حتی جملهٔ کدورات نفسانیه دن واخلاق حیوانیه دن نجات بولسه واوصاف الهیه ووجود حقانیه انده ظهوره کلسه اول وقتنده بو وجود حقانیدن تعبیرا بلبوب انا الحق دیسه رحمتدر زیرا بو انانیدن وجود مجازی دکلدر وجود حقیقتدر (م ی) آن انا منصور رحمت شد یقین * آن انا فرعون لعنت شد یقین * اول انا الحق سوزی شکسز منصوره رحمت اولدی اول انا فرعونه لعنت اولدی یعنی حسین منصور قدس الله سره العزیز حضرتلرینك انا دیمسی یقینا رحمت اولدیکه اتفاق مشایخ بونك اوزرینه در واول فرعونك انا دیمسی لعنت اولدیکه آنك انا دیمی نفسانیت جهتندن اولدیغیچوندر (مثنوی) لاجرم هر مرغ بی هنگام را * سر بریدن واجبست اعلام را * لاجرم هر وقتسز مرغك باشنی کسمك راجحدر ضرر وقباحتنی اعلام ایتمك ایچون (مثنوی) سر بریدن چیست کشتن نفس را * در جهاد وترك کفتن نفس را * باش کسمك نه در نفسی دپه لمکدر جهادده ونفسی ترك ایلمکدر یعنی مرغ نفسك باشن کسمکلك ندر نفسی طریق حقده اولدرمکلکدر وحظ وهواسنی کیدرمکلکدر پس نفسی اولدرمك اوصاف خبیثه سن کیدرمکدر (مثنوی) آنچنانکه نیش کزدم برکنی * تا که یابد او ز کشتن ایمنی * انجلاین که عقربك نیشنی قوپرسن تا کم اول عقرب اولمکدن ایمنلك وخلاص بوله (مثنوی) برکنی دندان پر زهری زمار * تا رهد مار از بلای سنکسار * ماردن زهرله پر دیشنی قوپرسن تا کم اول ییلان طاشلنمق بلاسندن قورتلور (مثنوی) هیچ نکشد نفس را جز ظل پیر * دامن آن نفس کش را سخت کیر * نفس اماره یی پیرك سایه سندن غیری هیچ نسنه دپه لمز سایه سندن مراد آنك ارشادی وتربیتیدر اول نفس اماره یی قتل ایدیجینك دامننی محکم طوت (مثنوی) چون بکیری سخت آن توفیق هوست * در تو هر قوت که آید جذب اوست * چونکم اول پیرك

دامن مبارکن محکم طوته سن اول دامن پیره تمسك ایتمك توفیق هودر یعنی آنك ذیل امر وارادتنه تشبث قیلمق حق تعالینك هدایتی وتوفیقیدر سکا هر قوت وحالت که کلور اول پیرك جذبیدر ویاخود اول هو یله مسمی اولان خدانك جذب وعنایتیدر (مثنوی) ما رمیت اذ رمیت راست دان * هرچه کارد جان بود از جان جان * ما رمیت اذ رمیت آیتنی راست بیل هر نه یی که جان کتورر اول جانك جانندندر یعنی سکا پیر جانبندن هر نه قدر قوت وقدرت کلورسه اول اللهك جذبندن وسکا عنایتندندر لکن پیرك وجودی واسطه وسیله که اول آلت حق اولمشدر (ما رمیت اذ رمیت) مفهوم شریفنی سن پیرلر حقنده همه راست ودرست بیل زیرا هر نه یی که ولی خدانك جانی کتورسه اول حضرت حقدندر ورامی وفاعل فی الحقیقه جناب الهیدر لکن شیخك وجودی اول قوت وقدرته بر آلتدر (مثنوی) دست کیرنده وی ست وبردبار * دمبدم آن دم ازو امیددار * دست کیرنده ومرشد وهدایت کننده من حیث الحقیقه اول جان جان وحضرت یزداندر وحلیم وکریم دخی اول سبحاندر نفس بنفس دائما لا ینقطع اول دمی یعنی اول فیض سعادت توأمی آندن امید طوت (مثنوی) نیست غم کر دیر بی او مانده * دیر کیر وسخت کیرش خوانده * دیر کیرد سخت کیرد رحمتش یك دمت غائب ندارد حضرتش * غم دکلدر اکر آنسز کیچ قالمش ایسك اول خدایی کیچ طوتیجی اوقومشسن یعنی غم یوقدر اکرچوق زمان اوفیض مرحمت توأمسز قالدك سه ده زیرا دیر کیر وسخت کیر معناسنی آیت وحدیثدن اوقودك (کما قال الله تعالی ان بطش ربك لشدید) وقال علیه السلام ان الله لیملی للظالم فاذا اخذه لم یفلته) پس رحمت الهیه غضب اوزره سبقت قیلمش وکرم وفضلی قهر وجلالندن زیاده اولمشدر پس مفضول ومسبوقده شان شریفی دیر کیر وسخت کیرلك اولیجق فاضل وسابق اولان صفتلرنده دخی دیر کیر اولمق بطریق الاولی وطرفینده بیله تأخیر وتراخی امهالدر یوخسه اهمال دکلدر پس اول جان جانك رحمتی دخی اکرچه دیر طوتر لکن محکم طوتر بردم سنی کندیدن غائب طوتمز اول جان جانك حضرتی ویا آنك رحمتنك حضرتی دیمك اولور (مثنوی) ور تو خواهی شرح این وصل وولا * از سر اندیشه می خوان والضحی * اکر سن شو وصلتك شرحن ومحبتنك توضیحن استرسك اندیشه وتدبیر طرفندن سورهٔ والضحی یی اوقوکه حق تعالی قولنی کندیدن قطع ایلمز وعبدنه بغض وعداوت قیلمز نته کم نیچه مدت حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلمدن دخی منقطع اولوب حتی بر مرتبه تأخیر ایلدیکه اول حضرت محزون وکفار بغایت مسرور اولوب دیدیلرکه (ان محمدا ودعه ربه) پس حق تعالی حضرتلری ضحی واللیله قسم ایدوب بیوردی یا محمد ضحی ولیل حقیچون ربك سنی کندیدن قطع ایلمدی ودخی سکا بغض وعداوت قیلمدی بو سورهٔ نك تفسیری مفصل ومشروح بو جلدك دیباجه سنه قریب (والضحی نور ضمیر مصطفی) بیتنده مرور ایلدی اکر سؤال اولنورسه که بو سورهٔ شریفه ده اولان (ما ودعك ربك وما قلی) اول حضرته مخصوصدر سائر عباده بونکله نیچه استشهاد اولنور الجواب نعم ورودی اول حضرته مخصوصدر ولکن سائر عباده حکمی ومفهومی جمیع مؤمنینه بقدر استعداداتهم عامدرکه حق تعالی مؤمنلری کندی حضور عزتندن بردم قطع ایتمز وغائب طوتمز ولکن تأخیر رحمت لحکمة دروقتنه هر هونه رساعتنده ظهور ایلر (مثنوی) ور تو کویی هم بدیها از ویست * لیك آن نقصان فضل او کیست * آن بدی دادن کمال اوست هم * من مثالی کویمت ای محتشم * و کر سن دیر ایسك ضررلر وقباحتلر دخی خداندر نعم جمله قبایح وشرور بر مصداق (قل کل من عندالله) وقل الله خالق کل شیء) اندندر وجمله نك خالقی اولدر ولکن بو قبایح وشرورك اندن اولمسی آنك فضل وکمالنه چون نقصان ویرر اول قباحتی ویرمك هم اول خدانك کمالیدر یعنی اول بد وزشتی دخی خالق اولمق آنك کمال صنع وحکمتنه دلالت ایلر بو خصوصی سکا تفهیم ایچون ای محتشم بن بر مثال دیه یم تا حقیقت حال سنك معلومك اوله (مثنوی) کرد نقاشی دو کونه نقشها * نقشهای صاف ونقش بی صفا * مثلا بر نقاش ایکی دورلو نقشلر ایلدی صافی نقشلر بی صفا نقشلر یعنی بر نوع صافی وملیح نقشلر وبر نوع دخی منکدر وقبیح نقشلر ایلدی (مثنوی) نقش یوسف کرد وحور خوش سرشت * نقش عفریتان وابلیسان زشت * یوسف نقشنی وخوش سرشت اولان حوری نقشنی ایلدی زشت عفریتلر وزشت ابلیسلر نقشنی دخی ایلدی (مثنوی) هر دو کونه نقش استادی اوست * زشتی او نیست آن رادی اوست * هر ایکی کونه نقش آنك استادلغیدر استادلغنك شاهدیدر اول استادك زشتلکی دکلدر اول بد نقش دخی نقاشك جوادلغی وکرم علکیدر (مثنوی) زشت را در غایت زشتی کند * جمله زشتیها بکردش بر تند * زشتی زشتلکك غایتنده ایلر جمله زشتلکلر اول زشتك اطرافنه طولنور (مثنوی) تا کمال دانشش پیدا شود * منکر استادیش رسوا شود * تا آنك علمنك کمالی ظاهر اوله انك استادلغنه منکر اولان رسوای اوله (مثنوی) ور نداند زشت کردن ناقصست * زین سبب خلاق کبر ومخلصست * واکر نقاش زشت نقش ایلمك بیلمیه ناقصدر بو سببدن جناب حق کبرك ومخلصك خلاقیدر

يعنى مؤمنى وكافرى خلق ايديجى اولدر مع هذا كافرى وكفرى خلق ايلديكندن آنك شانه نقصان لازم كلمز
(مثنوى) پس ازين روكفر وايمان شاهدند * بر خداونديش هردو ساجدند * پس بو جهتدن كفر وايمان شاهدلردر
كفر وايمان آنك خداوندلكى اوزره هر ايكيسى ساجدلر وباش قو يجيلردر پس بو جهتدن كفر وايمان دخى
يعنى اهل كفر واهل ايمان اول حضرتك خلاقيتنه مسجلر وشاهدلردر وانك خداوندلكنه هر ايكيسى ساجدلردر
كما قال الله تعالى (وان من شئ الا يسبح بحمده) وقال (وله اسلم من فى السموات والارض طوعا وكرها) وقال (ولله يسجد
من فى السموات والارض (مثنوى) ليك مؤمن دان كه طوعا ساجدست * زانكه جوياى رضا وقاصدست * ليكن
مؤمن بيل كه طوعا سجده ايديجيدر زيرا مؤمن رضاى حقه طالب وقاصددر (م ى) هست كرها كبر هم يزدان پرست
ليك قصد او مرادى ديكرست * كبر دخى كرها هم يزدان پرستدر ليكن كبرك عبادتدن مقصودى برغيرى مراددر يعنى
كافرك پرستشندن وبنده لكندن مقصودى رضاى خدا دكلدر بلكه اندن برغيرى مقصود نفسانيسى واردر پس
كافر ايله مؤمنك ما بيننى تميزا تمثيل ايچون ايلر وليكن امارت حقنده بو بيتلرى مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر (م ى)
قلعهٔ سلطان عمارت مى كند * ليك دعوىٔ امارت مى كند * مثلا كافر سلطانك قلعه سنى عمارت ايلر وليكن امارت
دعواسن ايلر يعنى سلطان حقيقتك ملكى اولان وجود قلعه سنى عبادت وطاعتله معمور ايلر ولكن اول ادعا ايله
وجود قلعه سنده اميرلك وحاكملك دعواسن ايلر وقلعهٔ وجودى كندينك زعم ايلر وكنديني وجودنده مستقلا حاكم
صانوب دعواى امارت ايلر وقلعهٔ وجودك تعمير وتكميلنده اولان خدمت وعبوديتى اول معنا كندى نفسنه
ايلر (مثنوى) كشت باغى تا كه ملك او بود * عاقبت خود قلعه سلطانى شود * قلعه يى عمارت ايلين باغى
اولمش تا قلعه آنك ملكى اوله عاقبت خود قلعه سلطانى اولمشدر تا كم وجود مملكتى سلطانه منسوب اولور يعنى
عمارت قلعهٔ وجودا يلين كافر حضرت سلطان حقيقتنه باغى وعاصى اولمشدر تا كم وجود مملكتى انك ملكى اوله وانده
حكومت ايليوب سلطان حقيقتدن استغنا قيله عاقبة الامر خود انك وجودى سلطانى اولور وسلطان حقيقت
آنى اول كافرك اليندن جبرا وكرها الور پس كافرك مثالى بوذكر اولنان كبى اولور (مثنوى) مؤمن آن قلعه
براى پادشاه * مى كند معمور نى از بهر جاه * اما مؤمن اول قلعه يى پادشاه ايچون معمور ايلر جاهدن اوترى دكل
يعنى مؤمن اول قلعهٔ وجودى (خالصا لوجه الله وطالبا لمرضات الله) معمور ايلر وبدنى الله ايچون بسلر منصبدن
اوترى وحظ نفس ايچون وحيات فانى ايچون قلعهٔ وجودى معمور ايدوب تن پرور اولمز وحكومت ورياست ايچون
اكل وشرب قيلمز ديمك اولور (مثنوى) زشت كو يداى شه زشت آفرين * قادر وبر خوب وبر زشت مهين * زشت
حضرت خدايه د براى زشتى خلق ايديجى پادشاه خوب اوزره وحقير اولان زشت اوزره قادرسن پس بنى بويله زشت
خلق ايلدك امر سنكدر (مثنوى) خوب كو يداى شه حسن وبها * پاك كردانيديم از عيبها * خوب ايدراى حسن
وجمالك شاهى بنى عيبلردن پاك وطاهر ايلدك حكمت سنكدر كه كاركده شائبهٔ علت وغرض يوقدر پس سكا
هزاران شكر وثنا اولسون (وصيت كردن پيغامبر عليه السلام مر آن بيماررا ودعا آموزانيدنش كه بر خود بخواستن
رنج دعا مكن (مثنوى) كفت پيغامبر مر آن بيماررا * اين بكو كاى سهل كن دشواررا * حضرت رسول عليه السلام
اول بيماره ايتدى بونى ديكه اى خدا دشوارى بكا سهل ايله ومشكلى آسان ايله (مثنوى) آتنا فى دار دنيانا حسن * آتنا
فى دار عقبانا حسن * بزه دار دنياده ده حسنه وير بزه دار عقباده ده حسنه وير بو حديث شريفه اشارت بيوررلر كه
امام مسلم حضرتلرندن روايت ايدرلر حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم اصحابدن بركسه يى عيادت ايلديلر
(فرأه قد صار مثل الفرخ) يعنى آنى كمال ضعفندن قوش يوروسى كبى كوردى (فقال عليه السلام له هل كنت
تدعو الله بشئ او تسأله اياه) پس حضرت عليه السلام اكا ديديكه اللهه برشيئه متعلق دعا ايدر اولدكمى يا آندن
برشئ استر اولدكمى (قال نعم يا رسول الله كنت اقول اللهم ما كنت معاقبنى به فى الاخرة فعجله لى فى الدنيا) ديديكه نعم
يا رسول الله بن دير اولدم اى بنم اللهم اول شيئى ايله كه آخرتده بنى معاقب اولدك آنى بكا دنياده تعجيل ايله ديدم پس حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم على طريق التعجب والارشاد قال بيورديلر (سبحان الله لا طاقة لك بعذاب الله فلا تطيقه
ولا تستطيعه) دخى روايت اولنمشدر (افلا قلت اللهم آتنا فى الدنيا حسنة وفى الاخرة حسنة وقنا عذاب النار) (يعنى
حضرت رسالتپناه عليه السلام تعجب طريقيله سبحان الله ديوب بيورديلر والاهك عذابنه سنك ايچون طاقت يوقدر
ديديلر پس نيچون ديمدك بويله ديو كه الهى دار دنياده بزه حسنه وير ودار عقباده دخى بزه حسنه وير ويزى عذاب ناردن
حفظ ايله دنياده حسنه صحت وعافيت وآخرتده حسنه مغفرت وجنتدر ديمشلر بيمارك قصه سى بوراده تمام اولوب
غيريله دعا ونياز ايلمكى تعليم بيوررلر (مثنوى) راه را بر ما چو بستان كن لطيف * منزل ما خود تو باشى اى شريف

الهى

الهى طريق آخرتى بزه بستان كبى لطيف ايله اى شريف بزم منزلمز خود سن اولهسن زيرا راهدن مقصود سكا وصولدر
بهشته دخول دكل (مثنوى) مؤمنان در حشر كو يد اى ملك * نى كه دوزخ بود راه مشترك * مؤمنلر قيامتده
ديه لر اى ملك دوزخ مشترك يول دكلمى ايدى آخرتده اولان حسنه يى بياندر يعنى مؤمنلر حشرده ديه لر اى ملائكه
دوزخ جميع ناسه مرورده وياخود دخولده طريق مشترك دكلميدر كه حق تعالى حضرتلرى اكا داخل اولمقده جمله نك
اشتراكنى خبر ويروب بيورديكه (وان منكم الا واردها كان على ربك حتما مقضيا ثم ننجى الذين اتقوا ونذر الظالمين
فيها جثيا) يعنى سزدن برا حد يوقدر اى انسان الا جهنمه داخلدر ورود دخول معناسنه در (كما قال عليه السلام
الورود الدخول لا يبقى بر ولا فاجر الا دخل النار فتكون على المؤمنين بردا وسلاما كما كانت على ابراهيم وتقول
للمؤمن جز يا مؤمن فان نورك اطفأ نارى كذا فى المدارك) (وقال البيضاوى روى فى الخبر الصحيح عن جابر رضى الله
عنه قال سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الورود فقال عليه السلام اذا دخل اهل الجنة الجنة قال بعضهم
لبعض اليس قد وعدنا ربنا ان نرد النار فيقال لهم قد وردتموها وهى خامدة (مثنوى) مؤمن وكافر برو بايد كذار *
ما نديديم اندرين ره دود ونار * مؤمن وكافر اول جهنم اوزره كذار ايلمك كرك بعض نسخه ده بايد واقع اولمشدر
بو تقديرا اوزره معنى مؤمن وكافر انك اوزرنه كذار بولور واندن عبور قيلور بز بو لده تتون وآتش كورمدك (مثنوى)
نك بهشت وبارگاه ايمنى * پس كجا بود آن كذرگاه دنى * اشته جنت وايمنلك بارگاهى پس اول دنى وهولناك كذرگاه
قنده ايدى ديه لر (مثنوى) پس ملك كو يدكه آن روضهٔ خضر * كه فلان جا ديده ايد اندر كذر * پس ملك مؤمنلره
ديه كه اول سبز اولان روضه ولطيف اولان بستان كه فلان يرده كذر محلنده كورمشسز (مثنوى) دوزخ آن بود
وسياستگاه سخت * بر شما شد باغ وبستان ودرخت * دوزخ وسخت اولان سياستگاه اول ايدى لكن سزه اول
جاى جنت باغ وبستان ودرخت اولدى (مثنوى) چون شما اين نفس دوزخ خوى را * آتشىٔ كبر فتنه جوى را
چونكه سز بو دوزخ خو يلو نفسى فتنه جوى اولان كافر آتشى (مثنوى) جهدها كرديد وآن شد پر صفا
ناررا كشتيد از بهر خدا * جهدلر ايلديكز واول نفس دوزخ خو پر صفا اولدى وجنت كبى لطافت وملاحت بولدى
خدادن اوترى آتشى سو نديردكز (مثنوى) آتش شهوت كه شعله مى زدى * سبزهٔ تقوى شد ونور هدى) شهوت آتشنى
سو نديردكز كه شعله اورردى وسزلك محصولا تكزى احراق قيلوردى پس اول شهوت وغضب اتشنى رضاء لوجه الله
اطفا ايلديكز تقوى سبزه سى وهدايت نورى اولدى (مثنوى) آتش خشم از شما هم حلم شد * ظلمت جهل
از شما هم علم شد * سزدن غضب آتشى هم حلم اولدى سزدن جهل ظلمتى هم علم اولدى (مثنوى) آتش حرص از شما
ايثار شد * وآن حسد چون خار بد كلزار شد * حرصك آتشى سزدن ايثار وسخا اولدى واول حسد خار كبى
ايدى كلزار اولدى يعنى افعال رديه واخلاق ذميمه يى ازاله ايدوب آنك يرينه اخلاق حسنه واوصاف حميده حاصل
ايلديكز (مثنوى) چون شما اين جمله آتشهاى خويش * بهر حق كشتيد جمله پيش پيش * چونكه سز بو جمله
كندى آتشلريكزى حق تعالينك رضاسندن اوترى جمله سنى مقدم كشته ايلديكز يعنى دنياده آنى مقدما ازاله
قيلديكز (مثنوى) نفس نارى را چو باغى ساختيد * اندرو تخم وفا انداختيد * آتش نفسى بر باغ كبى
دوزديكز انده وفا تخمنى اكديكز (مثنوى) بلبلان ذكر وتسبيح اندرو * خوش سرايان در چمن بر طرف جو * باغ
وبستان كبى اولان نفسكزده ذكر وتسبيح بلبللرى چمنده جوى كنارنده لطيف ترنم ايديجيلردر (مثنوى) داعىٔ
حق را اجابت كرده ايد) در جحيم نفس آب آورده ايد) حق تعالينك داعيسنه اجابت ايلديكز واول جانبه ارشاد وهدايت
قيلنلرك امرنى قبول قيلديكز نفس دوزخنه آب كتورمشسز (م ى) دوزخ ما نيز در حق شما * سبزه كشت وكلشن
وبرك ونوا * چونكم اول دنياده سز نفسكزى اولدرديكز وبو كونه اعمال صالحه ايله قبلكز باغنى مزين ومنور قيلديكز
بزم دوزخمز دخى سزلك حقكزده سبز اولدى كلشن وبرك ونوا اولدى (م ى) چيست احسان را مكافات اى پسر * لطف
واحسان وثواب معتبر * اى پسر لطف واحسانه جزا ومكافات ندر لطف واحسان ومعتبر ثوابدر (كما قال الله تعالى
فى سورة الرحمن (هل جزاء الاحسان الا الاحسان (مثنوى) نى شما كفتيد ما قربانييم * پيش اوصاف بقا ما فانييم *
ما اكر قلاش وكر ديوانه ايم * مست آن ساقى وآن پيمانه ايم * ملائكه لساندن وياخود حق جانبندن بونلره روز
آخرتده دخى ديه لر وپسنديده اولان وصفلرين عدا ايليه لر حضرت حق بونلره ديه كه اى مؤمنلر سز دنياده
ديمديكزمى كه بز قربانيلرز حضرت خدانك اوصافى قتنده بز فانى يز يعنى اللهك اوصاف باقيه سى حضورنده بز فانيلرز
زيرا اكر عاقل واكر ديوانه يز بز اول ساقينك واول پيمانه نك مستى يز يعنى اول ساقىٔ حقيقتك مستى واول پيمانهٔ
وحدتك سرخوشى يز پس تيغ امر الهى قربانى وپيش اوصاف ربانيده فانى اولديغنه واول ساقىٔ حقيقتدن

نوش قیلدیغنه اقرار ایلمك دخی خصال حمیده واوصاف پسندیده‌دندر پس بومناسبتله دنیاده اولان اعمال واحوالك
وعشاقدن صدور ایلین افعالك ذكرنه انتقال ایدوب وكندیلرنی دخی جمله مابیننه ادخال قیلوب بیوررلر (مثنوی)
برخط وفرمان اوسر می‌نهیم * جان شیرین را گروگان می‌دهیم * برحضرت خدانك حكم وفرمانی اوزره باش
قورز شیرین جانمزی آكا رهن وپیشكش ویررز (مثنوی) تاخیال دوست در اسرار ماست * چاكری وجان سپاری
كار ماست * مادامكه دوستك فكر ومحبتی بزم اسرار وقلوبمزده در بنده لك وجان سپارلق بزم ایشیمزدر (مثنوی)
هركجا شمع بلا افروختند * صد هزاران جان عاشق سوختند * هرقنده كه بلا شمعی شعله لندردیلر اول بلا شمعنه
نیجه یوز بیك عاشقك جانی یاقدیلر (مثنوی) عاشقانی كز درون خانه‌اند * شمع روی یار را پروانه‌اند * شول عاشقلر كه
خانه نك ایچنده درلر یارك شمع رویینك پروانه لریدر یعنی شول عاشقلر كه درون خلوتخانهٔ معشوقدندرلر ومحرمان حرم
حقیقتدندرلر انلر شمع روی یاره پروانه درلر (مثنوی) ای دل انجا رو كه با تو روشنند * وز بلاها مر ترا چون جوشنند
ای دل اول یره كیت كه سنكله روشنلردر یعنی شول اهل صفا جانبنه سرایت كه انلر سنكله صفا اوزرینه ووفا اوزرینه
بی غل وغش معاشرت ایدرلر وبلالردن انلر سكا جوشن كبیدرلر یعنی جوشن بر كسه‌یی زخم تیر وتیغدن نیجه
حفظ ایدرسه انلر دخی سنی بلا وجفالردن اویله حفظ ایدرلر (مثنوی) برجنایاتت مواسائی كنند * درمیان جان
تراجائی كنند * سنك جنایتلرك اوزرینه ایلك ایدرلر جان ایچنده سكا یر ایدرلر وسنی جان كبی عزیز طوترلر (مثنوی)
زان میان جان تراجائی كنند * تا ترا پر باده چون جامی كنند * اول سببدن میان جانی سكا یر ایدرلر یعنی اندن اوتری
جانلری ایچنده سنكچون مقام ایدرلر كه تا سنی برجام كبی بادهٔ الهیدن پر ایلیه‌لر (م ی) درمیان جان ایشان خانه گیر
درفلك خانه كن ای بدر منیر * وانلرك میان جاننده خانه طوت یعنی خدمت وعبودیتله گوكللرینه گیروب یر ایت ای بدر
منیر فلكده خانه طوت یعنی اگر انلرك گوكلنه گیرسك ومیان جانلرینه داخل اولورسك بر مرتبه رفیع القدر
وعالیشان اولورسن كه بدر منیر فلكده خانه طوتوب رفیع المرتبه اولدیغی كبی مرتبه‌لك اندن ارفع اولور (مثنوی)
چون عطارد دفتر دل واكنند * تا كه برتو سرها پیدا كنند * كاتب فلك اولان عطارد یلدزی كبی گوكل دفترنی سكا
آچه‌لر تا كم سكا سرلری پیدا وآشكار ایده‌لر (مثنوی) پیش خویشان باش چون آواره * برمه كامل زن ار مه پاره
اقربا ومتعلقاتك اوكنده بیگانه وآواره كبی اول اگر ماه پاره ایسك كندونی بر كامل ماهه اور یعنی اگر مهپاره ایسك بدر
كامله كندونی مقارن قیل دیمك اولور (مثنوی) جزو را از كل خود پرهیز چیست * با مخالف این همه آمیز چیست
جزوك كندی كلندن پرهیزی ندر مخالفه بو دوكلی اختلاط ومصاحبت ندر یعنی سن بر كل مرتبه‌سنده اولان
كاملك فی الحقیقه جزوی ایسك اندن پرهیز واجتناب قیلمزسن ومخالف واضداد اولنلر ایله مختلط اولمزسن (مثنوی)
جنس را بین نوع گشته در روش * غیبها بین عین گشته در رهش * جنسی گور روشده نوع اولمش یعنی
كتمكده وبر مرتبه‌دن بر مرتبه‌یه سیرایتمكده جنس نوع اولمش گور غیبلری عین اولمش قورتلقده وخلاص اولمقده
روش كسر واو ایله ورهش كسر هاء ایله درروش رفتندن اسم مصدر دررهش كذلك رهیدن لفظندن اسم مصدردر
پس توضیح معنی اولدر كه نیچون برجنس برنوع ایله مختلط اولسه وانلرك جانبنه گیدوب انلر ایله الفت وانسیت قیلسه اول
جنس اول نوعك حكمنده اولور وانلر مرتبه‌سن بولور مثلا اصحاب كهفك كلبی اصحاب كهفدن اولدیغی كبی ودخی
نبات جنسی حیوان وحیوان جنسی انسان مرتبه‌لرین بولدیغی كبی وغیبلری گور كه مرتبهٔ باطندن قورتلوب
عالم ظهوره میل ایلمكده عیان اولمش وشهادت مرتبه‌سنه گلمش یعنی عالم غیبده اولان اعیانی وارواحی گور كه
جنس غیبدن ایكن مرتبهٔ عینه گلمشدر (مثنوی) تا چو زن عشوه خری ای بی خرد * از دروغ وعشوه كی یابی مدد
ای عقلسز مادامكه زن كبی عشوه صاتون آلورسن دروغ وعشوه‌دن نیچون مدد ونفع گوررسن یعنی بو خلق عالمك
عشوه‌سنی وریشخندنی زن كبی قبول ایلیه‌سن بونلرك كذبندن وعشوه‌سندن نیچون مدد بولورسن یعنی بونلرك دروغ
وعشوه‌سندن سكا مدد یوقدر (مثنوی) چاپلوس ولفظ شیرین وفریب * می‌ستانی می‌نهی چون زر بجیب * مداحلرك
چاپلوسنی وخوش آمد ایدیجیلرك شیرین لفظنی وفریبنی آلورسن والتون كبی آنی جیبكه قورسن وقبول قیلورسن
(مثنوی) مر ترا دشنام وسیلی شهان * بهتر آید از ثنای گمرهان * سكا پادشاهلرك دشنام وسیلی‌سی گمراهلرك مدح
وثناسندن یگرك گلور (مثنوی) صفع شاهان خور مخور شهد خسان * تا كسی گردی ز اقبال كسان * پادشاهلرك
سیلی‌سنی یی خسلرك عسلنی ییمه تا كسلرك اقبالندن بر كسه اوله‌سن یعنی طریقت شاهلری اولان عارفلرك وعزیزلرك
طپانچه‌سن یی وزخم وجفاسن چك اهل صورت اولان دنیالرك شهد وشكرن ییمه تا اول صاحب سعادتلرك اقبال
ودولتندن سن دخی بر كسه اوله‌سن واهل سعادت مرتبه‌سن بوله‌سن (مثنوی) زانكه زیشان خلعت ودولت رسد *

در پناه روح جان گردد جسد * زیرا كه اول پادشاهان معنویدن دولت وخلعت یتشور روحك پناه وحمایتنده
جسد جان اولور زیرا انلرك مقارنتلرك حكمن اخذ قیلور وانلر ایله مصاحبت ومقارنت قیلان انلر مرتبه‌سن
بولور (مثنوی) هركجا بینی برهنه وبی نوا * دانكه او بگریخته ست از اوستا * هرقنده عریان وفقر آثاری گوررسن
یعنی بر كسه‌یی هر نه بر ده كه آچ ومحتاج مشاهده قیلورسن بیل كه او كسه استاذندن قاچمشدر (مثنوی) تا چنان
گردد كه می‌خواهد دلش * آن دل كور بد بی حاصلش * استاددن اول بی نوا انكیچون قاچار تا انجلین اوله كه گوكلی
استر آنك بی حاصل اولان بد اولان اول كور گوكلی یعنی استاددن اول بر نكبت آنكیچون نفرت ایلر كه
تا كندی گوكلی استدیكی كبی اوله اویله گوكل كه گور وبد وبی حاصلدر واستادك كندی نفسنده تصرف ایلمسی
آكا بار وزحمت گلور (مثنوی) گر چنان گشتی كه استا خواستی * خویش را وخویش را آراستی * اگر اول بی نوا
انجلین اولیدیكه استاد استر یعنی اگر استادك استدیكی كبی اولیدی وكندی مراد نفسن ترك قیلیدی كندیسنی
واقرباسنی آراسته ایلردی واستاد عالم اولوب مقبول اولوردی (مثنوی) هركه از استا گریزد در جهان * او ز دولت
می‌گریزد این بدان * هر شول كسه كه استادندن قچار بونی بیل كه او دولتدن قچار (مثنوی) پیشهٔ آموختی در كسب تن
چنگ اندر پیشهٔ دینی بزن * تن كسبنده بر صنعت اوگرندك دینه منسوب اولان صنعته ال اور (مثنوی) در جهان
پوشیده گشتی وغنی * چون برون آیی ازینجا چون كنی * جهانده لباس ایله پوشیده اولدك ومال ایله غنی اولدك
چونكم بو جهاندن طشره گله‌سن نیجه ایلرسن واستاد عالمسن كه اول جهانده بو لباس واموالك فائده‌سی یوقدر
بلكه انده دینه منسوب اولان اعمال واحوال واقوالك فائده‌سی واردر پس آنی بر اهل دین استاددن تعلم ایله (مثنوی)
پیشهٔ آموز كاندر آخرت * اندر آید دخل كسب مغفرت * بر صنعت اوگر نكه آخرتده مغفرت كسبنك دخل ومحصولی
گله وسكا واصل اوله (مثنوی) آن جهان شهریست پر بازار وكسب * تا نپنداری كه كسب اینجاست حسب *
اول جهان آخرت پر بازار وپر كسب بر شهردر تا صانمیه‌سن كه كسب انجق بو دنیاده‌در بلكه تجارت عظمی وفوائد
كبری اصل آخرت بازارنده اولور (مثنوی) حق تعالی گفت كین كسب جهان * پیش آن كسبست لعب كودكان
حق تعالی ایتدیكه بو جهانك كسبی اول كسب اخروینك قتنده اطفالك لعبیدر (مثنوی) همچو آن طفلی كه
بر طفلی تند * شكل صحبت كن مساسی میكند * اول بر طفل كبی كه بر غیری طفل اوزره حركت ایلر صحبت وجماع
ایدیجی كبی بر مساس ایلر واو بر آخرینه یاپشوب مجامعته تشبیه وتقلید ایلر (مثنوی) كودكان سازند در بازی
دكان * سود نبود جز كه تعبیر زمان * اطفال لعب بازیده دكان دوزرلر اگرچه بویله ایلرلر زمان گچورمكدن غیری
انلره سود ومنفعت اولمز (مثنوی) شب شود در خانه آید گرسنه * كودكان رفته بمانده یكتنه * اخشام اولور طفل
خانه‌سنه آچ گلور اطفال جمیعا پراكنده اولوب هر بری خانه‌سنه گتمش ویالگز وتنها قالمش (مثنوی) این جهان
بازیگهست ومرگ شب * بازگردی كیسه خالی پر تعب * بو جهان بازی ولعب یریدر وموت شبدر رجوع ایلرسن
كیسه خالی پر مشقت (م ی) كسب دین عشقست وجذب اندرون * قابلیت نور حق دان ای حرون * یورمشلردیكه
بو جهانده اولان كسب لعب كودكان كبیدر (كما قال الله تعالی (اعلموا انما الحیوة الدنیا لعب ولهو وقال ایضا
(وما هذه الحیوة الدنیا الا لهو ولعب) پس بو دنیایی بازیچهٔ اطفال كبی بیل وبو عالمده كسب دین اصل عشقدر وجذب
اندروندر زیرا عشقسز عمل وعلم روحسز جسم كبیدر حق جانبنه جذب درونسز اولان عبادت وطاعت ثمرسز لذت
ورسوم بی حقیقت كبیدر پس اصل كسب دین عشق خدای بیچون واول حضرته جذب دروندر دیرایسك
عند اهل التحقیق نور حقه قابلیتدر ای حرون اولان وكسب عشقه تمرد قیلان كمسه كسب عشق ونور
حقه قابلیت انوار الهیه ایله منور اولمقدن واوصاف ربانیه ایله اتصاف قیلمقدن عبارتدر (مثنوی) كسب فانی
خواهدت این نفس خس * چند كسب خس كنی بگذار بس * سنك بودنی وسفلی نفسك فانی بی كسب استر نیجه
بر خس كسب ایلرسن یتر فراغت ایله (مثنوی) نفس خس گر جویدت كسب شریف * حیله ومكری بود انرا ردیف *
اگر سنك خس ودنی نفسك شریف كسب استسه بر مكر وحیله‌یه اكا ردیف اولور یعنی اگر سنك دنی نفسك امور
دنیه‌دن واعمال اخرویه‌دن سكا كسب شریف ایلمك سویلرسه واعمال شرعیه ومرعیه جانبنه سنی ترغیب
وتحریض ایلرسه نفس خسك اكا بر حیله ومكری ارداف ایلمسی مقرردر نفسم اعمال شریفه كسبنه میل ورغبت
قیلدی وصالح اولدی دیو مغرور اولمیه‌سن بلكه آنك مرادنی كمال دقتله بیل كه سعی قیله‌سن تا كم آنك مكر وحیله‌سی
دامندن نجات بوله‌سن والا اغراض نفسانیه ایله اولان اعمال شریفه نك فائده‌سی یوقدر نته كم معاویه رضی الله عنه
حضرتلرنی ابلیس نمازه بیدار ایلدی وحضرت معاویه ابلیسك طاعت جانبنه كندویی سوق ایلمسندن ابلیسه

اعتماد وحسن اعتقاد ایلیوب آنی عصر ومؤاخذه ایلدی نیجه منازعه ومباحثه دنصکره حقیقت حاله وابلیسك
مرادینه واقف اولدی نته کم بو حکایه دن معلوم اولور (بیدار کردن ابلیس معاویه را که خیز وقت نمازست (مثنوی)
درخبر آمد که خال مؤمنان * خفته بد در قصر بر بستر ستان * خبرده کلدیکه مؤمنلرك خالی یعنی طایسی قصرنده
دوشك اوزره چالقویر یعنی ارقه سی اوستنه یاتمش ایدی (مثنوی) قصررا از اندرون در بسته بود * کز زیارتهای مردم
خسته بود * قصرك ایچرودن قپوسی بغلنمش ایدی زیرا اول معاویه حضرتلری خلقك زیارتلرندن خسته
اولمشدی یعنی کثرت زیارت ناسدن انلرك وجودنه ضعف وفتور کلمشدی (مثنوی) ناکهان مردی ورا بیدار کرد *
چشم چون بکشاد پنهان کشت مرد * ناکهان برکسه آنی خوابدن بیدار ایلدی حضرت معاویه چونکم کوزن
آچدی بیدار کننده اولان مرد پنهان اولدی (مثنوی) کفت اندر قصر کس را ره نبود * کیست کین کستاخی
وجرأت نمود * حضرت معاویه کندی کندیسنه ایتدی قصر ایچره کمسه نك یولی اولمدی کیمدر که بو کستاخلغی وبو جرأت
واقدامی کوستردی (مثنوی) کرد برکشت وطلب کرد آن زمان * تا بیابد زان نهان کشته نشان * قصرك اطرافنی
اول زمان طولندی وطلب ایلدی تا اول مستور ونهان اولمشدن نشان بوله (مثنوی) از پس در مدبری را دید کو *
در پس پرده نهان می کرد رو * او معاویه قپو اردنده بر مدبری کوردیکه اوا کثر نسخه ده در پس پرده یکی را
دید کو واقع اولمشدر پس پرده ده برکسه یی کوردیکه او پرده آلتنده یوزنی نهان ایلدی (مثنوی) کفت هی
تو کیستی نام تو چیست * کفت نامم فاش ابلیس شقیست * حضرت معاویه اکا ایتدی هی سن کیم سن سنك نامك
ندر اول کمسه ایتدی بنم نام فاش وآشکاره ابلیس شقیدر (م ی) کفت بیدارم چرا کردی بجد * راست کو با من مکو
برعکس وضد) حضرت معاویه ابلیسه ایتدی بنی نیچون جد ایله بیدار ایلدك بکا طوغری دی عکس وضد اوزره سویله
یعنی ماهو الواقع حقیقت حال هر نه ایسه کتم ایتمیوب آنی سویله دیدی (از خرافه کفتن ابلیس معاویه را وروپوش
وبهانه کردن وطول مناظره ایشان) ابلیس معاویه یی اشکدن دوشرمسنك بیاننده در ازخرافه کفتن لفظندن
مراد اونی غلطه براقق وفاراست اولان برده آتمق ومرتبه سندن حیله ایله دوشرمك معناسنه در (مثنوی) کفت هنکام
نماز آخر رسید * سوی مسجد زود می باید دوید * شیطان معاویه یه ایتدی نماز وقتی آخره ایرشدی مسجد طرفنه
تیز یلمك کرك (مثنوی) عجلوا الطاعات قبل الفوت کفت * مصطفی چون در معنی می بسفت * قبل الفوت طاعاته
عجله ایلیك دیدی مصطفی علیه الصلوة والسلام حضرتلری چونکم در معنایی دلدی (کما قال علیه السلام عجلوا الصلوة
النهار فی یوم غیم (وقال ایضا عجلوا بالصلوة قبل الفوت وعجلوا بالتوبة قبل الموت) (مثنوی) کفت نی نی این غرض
نبود ترا * که بخیری رهنما باشی مرا * چونکم ابلیس بو سوزی سویلدی معاویه حضرتلری اکا دیدی یوق یوق
بو غرض سکا اولمزو سندن خیرانه داعی اولمق ظهوره کلمز که بکا برخیره دلیل ورهنما اوله سن (مثنوی) دزد آید از نهان
در مسکنم * کویدم که پاسبانی میکنم * مثلا دزد نهاندن بنم مسکنمه کله بن آکا انه ایلرسن دیدکده بکا دیه که
بن پاسبانلق ایلرم (مثنوی) من کجا باور کنم آن دزد را * دزد کی داند ثواب ومزد را * بن اول دزده قنده اعتقاد
ایدرم دزد ثواب ومزدی نجین بیلور (دوم بار ازخرافه کفتن ابلیس معاویه را) (مثنوی) کفت ما اول فرشته بوده ایم *
راه طاعت را بجان پیموده ایم * ابلیس حضرت معاویه یه جواب ویروب ایتدی یا معاویه بز اول فرشته اولمشز طاعت
یولنی جان ایله ولجمشز یعنی طریق عبادته بجان ودل سالك اولمشز (مثنوی) سالکان راه را محرم بدیم * ساکنان عرش را
همدم بدیم * سالکان راه حقه محرم اولدق عرش سالکلرینه همدم ومصاحب اولدق (مثنوی) پیشه اول کجا
ازدل رود * مهر اول کی زدل بیرون شود * اولکی صنعت وعادت کوکلدن نیجین کیدر اولکی محبت کوکلدن نیجین چقار
طشره کیدر (مثنوی) درسفر کر روم بینی یا ختن * ازدل تو کی رود حب الوطن * مثلا سفرده وسیاحتده کر رومی یاختنی
کوره سن سنك قلبكدن وطنك محبتی نیجین کیدر (مثنوی) ماهم از مستان این می بوده ایم * عاشقان درکه وی
بوده ایم * بز هم بو میك مستلرندن اولمشز اول اللهك درکاهنك عاشقلرندن اولمشز یعنی شیطان علیه اللعنه
صورت صلاحدن کلوب حضرت معاویه یی کلمات مموهه واقاویل مزوره ایله اضلاله سعی ایدوب دیدیکه یا معاویه بنم
صلوه ایچون ایقاظ ایلامدن نه تعجب ایلرسن بزدخی اول وحدت شرابنك مستلرندنز واول حضرتك درکاهنك
عاشقلرندنز واول خود فرشته ایدم وراه طاعتی جان ودل ایله پیموده قیلدم ابلیسك ملائکه دن اولمسنده علما اختلاف
ایلمشلردر ولکن قول اصح عند الجمهور بودرکه ابلیس ملائکه دندر زیرا اکر ملائکه دن اولمیدی سجود ایله مأمور
اولمزدی وترك سجده ایتمکله عاصی اولمزدی زیرا (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم فسجدوا الا ابلیس) آیتنده امر
با سجده ملائکه یه مخصوص اولوردی واستثنا صحیح اولمیوب ابلیس ملائکه زمره سندن خارج قالوردی مثلا

برپادشاه برشهر خلقنه ندا ایتدرسه ودیسه که (امرنا الحناتین ان یفتحوا دکاکینهم ففتحوا الا الحدادین) پس حدادلر
امره مخالفت ایتمش اولمزلر زیرا تحت امرده داخل دکللردر ولهذا کلام عربده غیر جنسدن استثنا ایتمك مستحسن
دکلدر صحابه کرامدن ابن عباس وابن مسعود وسعید بن المسیب وبونلردن غیرینك وبعض مفسرینك وابو حسن
اشعرینك مذهبی بودر اما حسن بصرینك ومتکلمیندن ابو اسحاقك مذهبی بودرکه ابلیس جنندندر (کما قال الله
تعالی فسجدوا الا ابلیس کان من الجن) وابن عباس وابن مسعوددن روایت اولنورکه کان ابلیس من اشراف
الملائکة واکرمهم قبیلة وکان له سلطان سماء الدنیا وسلطان الارض وکان خازنا علی الجنان ولذا سمی الجن لانه من
خزان الجنة) محصل کلام بو خصوصده سوز چوق وقیل وقاله نهایت یوقدر واصح قول ملائکه دن اولمسیدر
(مثنوی) ناف ما بر مهر او ببریده اند * عشق او در جان ما کاریده اند * ودخی بوکونه تسویل وتزویره شروع ایدوب
دیدیکه یا معاویه بزم کوبکمزی اول خدانك محبتی اوزره کسمشلردر وبوکنایه در برشیئك جبلی واصلی اولمسندن
انك عشقنی بزم جانمزه اکمشلردر پس لایزول ما بالذات ما بالعرض کلامی اوزره ذاتی اولان صفتك انفکاکی برشیئدن
نیجه قابل اولور دیدی (مثنوی) روز نیکو دیده ایم از روزکار * آب رحمت خورده ایم اندر بهار * روزکاردن ایو کون
کورمشز یعنی قرب الهیده تمتع بولمشز بهارده رحمت ایچمشز یعنی جناب حقك تجلی لطفیه وجمالیه سنده
رحمت صوین نوش ایتمشز (مثنوی) نی که ما را دست فضلش کاشتست * از عدم ما را نه او برداشتست * بزی
اول اللهك فضلی الی اکمش میدر یعنی بزم وجودیمزی آنك فضلی الی خلق ایدوب وجوده کتورمشمیدر عدمدن
بزی اول الله قالدرمشمیدر یعنی بزی عدمدن وجوده اوکتورمشدر ووجود نعمتن بزه اول عطا قیلمشدر
(مثنوی) ای بسا کز وی نوازش دیده ایم * در کلستان رضا کردیده ایم) ای چوق که اندن نوازش واحسان کورمشز
رضا کلستاننده طولشمش وسیر ایلمشز (م ی) بر سر ما دست رحمت می نهاد * چشمهای لطف از ما می کشاد * وقت
طفلی ام که بودم شیر جو * کاهوارم را که جنبانید او * حضرت حق رحمت الینی بزم باشمز اوزره قودی بر زمان لطف
چشمه لرین روان ایلدی یعنی اول حضرت بزم باشمز اوزره رحمت الینی قودی واطف وکرم دیده لرین ویا خود لطف
وکرم پیکارلرین بزدن آچدی ویا بزم جانبمزدن خلقنه اچدی دیمك اولور (کما روی عن ابن عباس رضی الله عنه قال
جعل ابلیس ملك سماء الدنیا وکان یسوس بین الناس وبین السماء والارض) یعنی سموات وارضك مابیننده اولان
مخلوقك امورنی مالك اولوردی وبونلره حکومت قیلوردی ودخی دیدیکه یا معاویه طفولیتم وقتی شیر طلب ایدیجی ایدم
بنم بشکمی کیم تحریك ایلادی انك قدرت وقوتی تحریك ایلدی (قال ابن عباس ان من الملائکة ضربا یتوالدون
ویتناسلون یقال لهم الجن کان ابلیس منهم) بو تقدیرا اوزره ابلیسك طفل اولمسی وشیر طلب قیلمسی حقیقت اوزره
اولور اما بوراده برسؤال لازم کلورکه بنم کهواره می اول تحریك ایلدی دیمکدر بونده جواب شافی وکلام وافی اولدرکه
مشایخ صوفیه توحید افعال دیو برمرتبه اثبات ایدرلر وتوحید افعال اولدرکه (قل کل من عند الله) وخواسنجه
والله خلقکم وما تعملون) مقتضاسنجه ودخی (الله خالق کل شئ) معناسنجه هر شیئك حقیقة خالق وفاعلی اولدر
وبمجازا مخلوقدر ومعرفت شیطانیه انجق توحید افعال مرتبه سنه واصل اولمشدر وتوحید ذات وتوحید صفاتدن
غافل وجاهل قالمشدر ولهذا قال (فبما اغویتنی) پس حقیقت حاله وتوحید افعاله نظر ایدوب حضرت امیره غایت
معرفتندن خبر ویروب دیرکه یا معاویه کودکلك وقتنده که شیر خوار ایدم نظر ایله بنم کهواره می اکرچه صورتا
والدین وطایم تحریك ایلدی لکن حقیقة فاعل اولدر ومحرك کهواره فی الحقیقه اولدر زیرا هم نفس محرکی وهم عین
تحریکی خالق اولدر (مثنوی) از که خوردم شیر غیر شیر او * که مرا پرورد جز تدبیر او * یا معاویه آنك شیرندن
غیری شیری کیمدن ایچدم وغدای روحانیه وجسمانیه یی اندن غیری کیمدن آلدم آنك تدبیرندن غیری بنی کیم
بسلمشدر یعنی کیم بنی تربیه ایلدی آنك تدبیرندن غیری رب العالمین اول دکلمیدر وجمیع عالم خلقنی (شیئا فشیئا
وآنا فآنا) تدریجله تربیه قیلان وآنلره نشو ونما ویرن اول دکلمیدر (مثنوی) خوی کان با شیر رفت اندر وجود *
کی توان آنرا ز مردم وا کشود * خویکه شیر ایله خلقك وجود وجسدنه کتدی یعنی برخویکه شیر مادر ایله وجوده
کیده نجین اول خویی مردمدن کیرو آچمغه برکسه قادر اولور یعنی اول خویی خلقدن رفع وازاله ایلمك نجین ممکندرکه
الخلق الجبلی کالخلق لا یتبدل ولا یتغیر) دیمشلردر پس بنده دخی اول خوی نیکو تا آدمه کانجه خود مقرر ایدی پس
بعض حوادثله بندن نیجه متغیر اولوردیدی ابلیس خوی مادرزادی اصل وقدیم زعم ایدوب بعده عارض اولان
خویلری حادث قیاس ایلدی خبری یوقکه اول خوی مادرزادی دخی علم اللهده نسبتله حادثدر وابلیس برمقتضای
ابی واستکبر وکان من الکافرین ای کان فی علم الله من الکافرین) اصل علم اللهده کافر ومتکبر ایدی بعده سجود

ادمه اولان امری استقباح ایتمکله کافرلردن اولدی وکفر وبدخواهی ظهوره کلدی (م ی) کرعتابی کرددریای کرم
بسته کی کردند درهای کرم * دریای کرم که مراد حضرت باریدر اکر بکا برعتاب ایلدیسه کرمك قپولری نیچن
بغلنمش اولورلر یعنی اکر دیرسك که دریای کرم بکا عتاب ایلدی بسته نیچن اولور ابواب کرم الهی (ع) که یك دری که بیند
هزار بکشاید دیمشلردر (مثنوی) اصل نقدش لطف وداد وبخشش است * قهر ازوی چون غباری ازغش است *
او خدانك اصل نقدی عدل ولطف وبخششدر قهر وغضب اول لطف وکرم اوزره غشدن اولان برغبار کبیدر نته کم
نقد اوزره برغبار اولسه نقده ضرر ویرمدیکی کبی سابق اولان رحمت وکرمه قهر وغضب غباری مخلوط اولسه ضرر ویرمز
زیرا رحمت وکرم (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق وقهر وغضب مسبوقدر پس سابق اصل مسبوق فرع
وعرض کبیدر رحمت سابقه ظهور ایلدکده قهر وغضبك تأثیری قالمز (مثنوی) از برای لطف عالم را بساخت *
ذرها را آفتاب او نواخت * حضرت حق لطف ایچون عالمی دوزدی وجود ذره لرنی آنك آفتاب رحمت واسعه سی
رعایت ایلدی (مثنوی) فرقت از قهرش اکر آبستنست * بهر قدر وصل او دانستنست * فراق وهجران اکرچه
اول محبوبك قهرندن حامله درکه بعد ومفارقت نفس الامرده مظهر قهر وغضبدر وقهر وغضبی حاویدر ولکن
اول محبوبك وصالنك قدرنی بیلمکدن اوتربدر طرد ابدی وردسرمدی اولمقدن اوتری دکلدر (مثنوی) تا دهد
جان را فراقش کوشمال * جان بداند قدر ایام وصال * تا حضرت خدانك فراقی جانه کوشمال وتأدیب ویره اول فراق
سببیله جان وصال ایامنك قدرنی بیله (مثنوی) کفت پیغمبر که حق فرموده است * قصد من از خلق احسان بوده است
رسول علیه السلام ایتدیکه حضرت حق بیورمشدر خلقی خلق ایلمکدن بنم مقصودم انلره احسان اولمشدر
(مثنوی) آفریدم تاز من سودی کنند * تاز شهدم دست آلودی کنند * خلقی خلق ایلدم تا بندن برفائده ایدهلر
کما قال علیه السلام حاکیا عن ربه قال الله تعالی انما خلقت الخلق لیربحوا علی ولم اخلقهم لاربح علیهم) تا بنم
شهد وعسلمدن دست بولاشدرمق ایدهلر یعنی انلرك جرمن عفو ایدوب رحمتم شهدنه آلوده اولهلر وبندن نیجه احسان
وکرملر بولهلر (مثنوی) نی برای آنك من سودی کنم * وز برهنه من قبایی برکنم * خلقی انکچون خلق ایلمدم که آنلردن
برفائده ایلیم وبرهنه دن بن برقبا قوپرم خلق عریاندر وحضرت حق آنلردن منتفع اولمق عریانك قباسن صویمق
کبیدر بو ایسه ممکن دکلدر پس حق تعالی خلقدن منتفع اولمز غنی عن العالمیندر بلکه خلق اندن منتفع اولورلر
(مثنوی) چند روزی که زپیشم رانده است * چشم من در روی خوبش مانده است * برقاچ کونکه بنی حضورندن
سورمشدر بنم چشمم انك خوب یوزنده قالمشدر (مثنوی) کز چنان رویی چنین قهر ای عجب * هر کسی مشغول
کشته در سبب * من سبب را ننکرم کان حادثست * زانکه حادث حادثی را باعثست * لطف سابق را نظاره میکنم *
هرچه آن حادث دوپاره میکنم * رویده لفظ بی نقطتین ایله قرأت اولمق ونقطه واحده ایله دخی حرف نفی اولمقده جائزدر
تقدیر معنی انجلین عالی یوزدن بونك کبی قهر ای عجبدر که هر برکسه مشغول اولمش سببه یاخود معنی انجلین
بریوزدن بونك کبی قهر ای عجبدر که بو کونه عتاب وقهره مظهر اولمقدن قاچوب بعض عمله اعتماد ایلمش بن سببه نظر
قیلمزم زیرا که اول حادثدر اول سببدنکه هر حادث اولان شئ برحادثه باعثدر یعنی بو اعمال صالحه ویا افعال فاسده
اسباب حادثه مقوله سیدر واسباب حادثه قدیمده اولان خصلت وخاصیتی تغییر وتبدیله قادر اولمز که لایزول ما بالذات
ما بالعرض در بلکه برحادث صفته باعث اولور پس ازلده اولان اکر سعادت ایسه صکره اول ظهور ایدر واکر شقاوت
ایسه ینه اول ظهور ایدر پس اسباب عارضه یه نیچون نظر ایدرم دیمك اولور (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق
اولان لطفه نظر ایلرم هرنه که او حادثدر انی ایکی پاره ایلرم یعنی هرنکم صکره دن قهر وغضبدن حادث وعارض
اولدی دوپاره ایلرم که العارض کالمعدوم در پس فلسفه یه یاپشوب ترك سجده ما یلدیکنه دخی علت قوروب دیرکه
(مثنوی) ترك سجده از حسد کیرم که بود * این حسد از عشق خیزد نه از جحود * فرض ایده لم که سجده ترکی حسددن
اولدی اول حسد عشقدن صادر اولور انکار وجحوددن صادر اولمز یعنی سجده بی ترك ایلدیکم طوته لم که حسددن
اولدی بو حسد عشق ومحبتدن حاصل اولور انکاردن دکل (مثنوی) هر حسد از دوستی خیزد یقین * که شود
با دوست غیری همنشین * محقق بودرکه هر حسد دوستلقدن ظاهر اولور که برغیری کسه دوستله همنشین ومصاحب
اوله یعنی یقین بودرکه هر حسد دوستلقدن قوپر که دوستله غیری کسه همنشین اوله عاشق استرکه دوستك اول غیره
اولان التفات وانعامی کندی یه اوله بو ایسه حسد اولور زیرا حسد محسودك نعمتنی ازاله مراد ایلمکدر پس بو کونه
حسد سبب عشق اولور پس برشیئك سببی که مقبول اوله مسببی دخی مقبول اولور شیطانك اولا یولك قباحتی آدمی
غیر کوردکیدر ثانیا حضرت حقك عشقنی محبت نفسانیه یه قیاس ایلدیکیدر زیرا اول حضرتك عاشقلری (بیت)

کاشکی سودیکمی سوسه بنم خلق جهان * سوزمز بوکه همان قصهٔ جانان اولسه * دیرلر وخلق عالمی بو عشق
محبتنه دعوت ایدرلر (مثنوی) هست شرط دوستی غیرتپزی * همچو بعد از عطسه کفتن دیرزی * دوستلغك
شرطی غیرتپزلکدر عطسه دنصکره چوق زمان دیری اول دیمك دوستلغك شرطی اولدیغی کبی یعنی غیرتپزلك
دوستلغك شرطی اولدی عربجه (یرحمك الله) دیمك وفارسیجه دیرزی دیمك وترکجه خیر اولسون وچوق یاشه دیمك
عطسه نك شرطی اولدیغی کبی وبعد العطسه یرحمك الله دیمك شرط وواجب اولدیغنه بو حدیث شریف دلالت ایلرکه
ابو هریره رضی الله عنه روایت ایدر (قال علیه السلام ان الله یحب العطاس فاذا عطس احدکم وحمد الله کان حقا علی
کل مسلم سمعه ان یقول له یرحمك الله) پس یرحمك الله دیمك عطسه یه نیجه شرط وواجب اولدیسه دوستلغه دخی غیرت
بویله شرط وواجب اولدی دیدی نعم عند الاولیا دخی غیرت دوستلغك شرطندندر ولکن بونلرك دیدیکی غیرتدن
مراد غیرت نفسانیه وشیطانیه دکلدر بلکه غیرت الهیه در وبینهماده تفاوت چوقدر اکر طلب اولنورسه غیرتك
درجه غیرتده مفصلا تحریر ایلمشزدر (مثنوی) چونکه بر نطعش جز این بازی نبود * کفت بازی کن چه دانم بر فزود
چونکه اول انك نطعی اوزره بو بازیدن غیری یوق ایدی یعنی تقدیر وقضایه یاپشوب دیدیکه چونکم اول حاکم مطلقك نطع
تقدیرنده وبساط لوح محفوظنده بنم سجده دن امتناع وآدمدن استکبارمدن غیری اویون اولمدی وصانع ذوحکمت
بنم وجودمده بو کونه خاصه وخصلتدن غیرسنی وضع قیلمدی پس حین امتحانده بکا دیدیکه بازی ایله یعنی عمل ایله
وهنرودانشك اجرا ایله بن دخی اول بکا ویردیکی خاصه یی اظهار قیلدم وانجق بنده اولنی فاعل اولدم نه بیلورم بنده اولان
خاصه اوزره برآخر عملی زیاده ایتمدی (کما قال الله تعالی (قل کل یعمل علی شاکلته) ای یعمل علی عینه الثابتة
وخاصیته الازلیة (مثنوی) آن یکی بازی که بد من باختم * خویشتن را در بلا انداختم * اول براویون که وار ایدی بن
آنی اوینادم کندیمی بلاوفلا کته اتدم (مثنوی) در بلا هم می چشم لذات او * مات اویم مات اویم مات او * کندیمی
بلایه اتدمکه بلاده دخی آنك لذتلرنی طاتدم آنك ماتی ام آنك ماتی ام آنك ماتی یعنی بلاده ... دخی عاشقلر کبی انك
لذاتی ذائق اولورم که (کل شئ من الملیح ملیح) درانك ماتیم ومغلوب ومقهوریم بنی مات ومستهلك قیلان اوسز
دکل (مثنوی) چون رهاند خویشتن را ای سره * هیچ کس در شش جهت از شش دره * جزو شش از کل شش چون
وارهد * خاصه که بیچون مر اورا کژ نهد * ای برکزیده ومقبول وپسندیده نیجه قورتره کندوبی برکسه بلا توفیق الله
بو شش جهات ایچره شش دره دن یعنی شش حس دنکه بشی حواس ظاهره وبری دخی حس باطندرکه آکا
حس مشترك دیرلر اکرچه حکما قتنده حس باطن بشدر اما اهل سنتدن بعض متکلمین قتنده حس باطن بردرکه
حس مشترك دیرلر پس معنی کندوبی برکسه بو شش جهات ایچره شش حواسك حکمندن نیجه قورتره دیمك
اولور ششك کلندن جزو شش نیجه قورتلور یعنی شش جهاتك جزؤی بو شش حسك کلیسندن ویاخود کلی شش
جهاتدن نیجه خلاص اولور علی الخصوص که حضرت بیچون تحقیقا آنی اکری قویه (مثنوی) هرکه در شش
او درون آتشست * اوش برهاند که خلاق ششست * هرکیمکه جهات سته ده در اول کسه آتشك ایچنده در
اول کسه یی قورترر که جهات سته یی خلق ایدیجیدر یعنی هر شول کسه که بو شش جهاتده آتش بلا والم ایچره در آنی اول
الله تعالی قورترر که خلاق شش جهات وشش حواسدر (کما قال الله تعالی یا معشر الجن والانس ان استطعتم
ان تنفذوا من اقطار السموات والارض فانفذوا لا تنفذون الا بسلطان (مثنوی) خود اکر کفرست وکر ایمان او *
دستباف حضرتست وآن او * محصل خود اکر کفردر واکر ایماندر اول کفر وایمان اول حضرتك دستبافیدر
یعنی ال اورکوسیدر مراد ید قدرت وارادتنك عمل وصنعیدر وانك آن وشایندر دیمك اولور زیرا کفر وایمان انك
مخلوقیدر (باز تقریر کردن معاویه با ابلیس لعین (مثنوی) کفت امیر اورا که اینها راستست * لیك بخش تو از اینها
کاستست * امیر اکا دیدیکه بو سوزلر راستدر لیکن بونلردن سنك نصیبك اکسك اولمشدر که اصلا بو سویلدیکك
معانی ومعارفدن سکا حظ ونصیب یوقدر یعنی (انظر ما قال ولا تنظر الی من قال) حدیثنك فحواسنجه شیطانك
من اوله الی آخره بسط ایلدیکی مقدماتك جمله سی شرعا وعقلا مقبوله ومسلمه در ولکن کلمات مزوره ومموهه در
ولهذا حضرت معاویه بونلری بالکلیه تسلیم وتصدیق ایدوب اینها راستست بیوردی وانك بو کونه معارفنی
قبول ایتمیوب انك مکر وخدعه سنه نظر قیلوب دیدی (مثنوی) صد هزاران را چو من تو ره زدی * حفره کردی
در خزینه آمدی * بنجلین نیجه یوز بیك کسه نك سن یولن اوردك چقور ایلدك خزینه یه کلدك یعنی خزینهٔ قلبه
لغم اوروب دلك دلوب کلدك وآنده اولان جواهر وزواهر ایمانی مکر وخدیعتله استراقه قیلدك (مثنوی) آتش ونفطی
نسوزی چاره نیست * کیست کز دست تو جامه ش پاره نیست * آتش ونفت سن یاقیه سن چاره یوقدر یعنی سن فی المثل

آتش ونفت سن باتق سنك شانكدندر كيمدركه سنك الندن انك جامه سی پاره دكلدر (مثنوی) طبعت ای آتش
چوسوزانيد نيست * تا نسوزانی تو چيزی چاره نيست * سنك طبعك ای آتش چونكم ياقمقلقدر مادامكه سن بركسه يی
ياقميه سن چاره يوقدر (مثنوی) لعنت اين باشد كه سوزانت كند * اوستاد جله دزدانت كند * لعنت بو اولوركه حق
تعالی سنی ياقيجی ايليسی اول خدا جمله دزدلرك استادی ايلر (مثنوی) باخدا كفتی شنيدی روبرو *
من چه باشم پيش مكرت ای عدو * روبرو ومواجهة خدا ايله سوزسويلدك واندن سوزاشتدك (فبما اغويتنی)
ديو حضرت حقه بالمواجهه خطاب ايلدك وحضرت حق دخی سكا (وان عليك لعنتی الی يوم الدين) ديو خطاب
ايليوب آنی اشتدك ای عدو بن سنك مكرك قتنده نه اولم پس انك معارفنی صيادك صفيرنه تمثيل ايدوب بيوررلر
(مثنوی) معرفتهای تو چون بانك صفير * بانك مرغانست ليكن مرغ كير * سنك معرفتلرك صفير بانكی كبيدر
مرغلرك بانكی كبيدرليكن مرغ صيد ايديجيدر يعنی ای ابليس پرتلبيس سنك بوكونه معرفتلرك بانك صفير وصدای
صياد مرغكير كبيدر بومعارف كه سن سويلرسن مرغان الهی اولان انبيا عليهم السلام واوليای عظامك بانكيدر
وليكن قوش طوتيجی ومرغ هوشی دام ضلالته آتيجيدر (مثنوی) صد هزاران مرغ را آن ره زده ست * مرغ غره
كاشنا بی آمده ست * اول بانك صفير نيجه يوزبيك قوشك يولنی اورمشدر مرغ غره ايسه بويله ديوكه بر آشنا كلمشدر
واول صيادك بانك صفيرك آشنانك صداسی زعم قيلمشدر (مثنوی) در هوا چون بشنود بانك صفير * از هوا آيد شود
اينجا اسير * مرغ بيچاره هواده چونكه صفيرك بانكنی اشيده هوادن كلور بوراده اسير اولور يعنی صيادك
صفير چالديغی محلده اسير اولور (مثنوی) قوم نوح از مكر تو در نوحه اند * دل كباب وسينه شرحه شرحه اند *
ای ابليس پرتلبيس قوم نوح عليه السلام سنك مكركدن نوحه وفغانده دردلری كباب وسينه لری شرحه
شرحه در (مثنوی) عاد را تو باد دادی در جهان * در فكندی در عذاب واندهان * عاد قومنی جهانده يله سن
ويردك وانلری ريح صرصر ايله هلاك اولمق مرتبه سنه سن ايركوردك انلری عذاب وغمه سن براقدك (مثنوی)
از تو بد سنكسار قوم لوط * در سياه آبه ز تو خوردند غوط * لوط پيغمبر عليه السلامك قومنك اول سنكسار
اولمسی سندن اولدی سياه آبه ايچنده سندن غوط يديلر غوط وغوطه صويه طالمق معناسنه در (مثنوی)
مغز نمرود از تو آمد ريخته * ای هزاران فتنها انكيخته * نمرودك مغزی سندن دوكلمش كلدی ای نيجه يوز بيك
فتنه لری قوپرمش ابليس (مثنوی) عقل فرعون ذكیء فيلسوف * كور شد از تو نيابيدا ووقوف *
ذوحكمت اولان ذكی فرعونك عقلی كور اولدی اوسندن وقوف بولمدی (مثنوی) بو لهب هم از تو نا اهلی شده *
بو الحكم هم از تو بوجهلی شده * ابولهب هم سندن برنا اهل اولمشدر ابوالحكم هم سندن زياده ابوجهل
اولمشدر (مثنوی) ای برين شطرنج بهر يادرا * مات كردی صد هزار اوستادرا * ای ابليس پرتلبيس بو شطرنج
اوزره يادن اوتری يوز بيك استادی مات ايلمشسن يعنی ای مكر وحيلت شطرنجبازی بو شطرنج كائنات وبساط
موجودات اوزره سن آكلمق وياد قيلمق ايچون شريعت وطريقتده منم دكرنيست دين صد هزار استادی مات ايلدك
(مثنوی) ای ز فرزين بندهای مشكلت * سوخته دلها سيه كشته دلت * ای سنك مشكل اولان فرزين بندلركدن
يعنی موجب مات وهلاك اولان حيل وبازيلركدن كوكللر ياتمشدر وسنك دلك انلره مرحمتا يتميوب سياه اولمشدر
(مثنوی) بحر مكری تو وخلقان قطرهٔ * تو چو كوهی وين سليمان ذرهٔ * ای ابليس سن مكر وغدر سن وخلايق
سنك مكركه نسبت برقطره در وسن ضلالتده كوه كبی سن وبو سليم وساده دللر برذرهٔ بيقرار كبيدر (مثنوی)
كه رهد از مكر تو ای مختصم * غرق طوفانيم الا من عصم * ای خصومت ايديجی سنك مكركدن كيم قورتلور
يا خود معنی قچن سنك مكركدن خلاص اولور بركسه ای خصومت قيلان جمله مز طوفانه غرق ايز مكر شول كسه
غرق طوفان دكلدركه حفظ الهی ايله معصوم اوله يعنی جمله مز غرق طوفان مكر شيطانز الا شول كسه لر دكل كه انلر
معصوم والله تعالی انلری مكر شيطاندن حفظ قيلدی (كما قال عليه السلام المعصوم من عصمه الله وقال تعالی
حاكيا عن لسان نوح قال لا عاصم اليوم من امر الله الا من رحم (م ی) بس ستارهٔ سعد از تو محترق * بس سپاه وجمع
از تو مفترق * چوق سعادت ستاره سی سندن محترق اولمشدر چوق سپاه وجمعيت سندن مفترق وپريشان اولمشدر
يعنی ای مكار وغدار چوق ستارهٔ سعد سنك مكركدن مغلوب ومحترق وچوق سپاه وجمع سنك خدعه كدن پريشان
ومفترق در ديدی (باز كفتن ابليس مر معاويه را رضی الله تعالی عنه (مثنوی) كفت ابليسش كشا اين عقد را * من
محكم قلب را ونقد را * ابليس پرتلبيس حضرت معاويه يه ايتدی بو عقد وبندی چوز قلبه ونقده بن محكم يعنی
ابليس حضرت معاويه يه جوابنده ايتديكه يا معاويه بو كرهلری آچ وخيال ووهم مرتبه سندن ايلرو كچ نقد وقلبه بن

محكم ونيك وبده ميزانم از لده شقی وفاسق تقد ير اولنانلری اضلال ايلرم روز ازلده سعيد تقدير اولنانلری اضلال ايتمكه
قادر دكلم (مثنوی) امتحان شير وكلبم كرد حق * امتحان نقد وقلبم كرد حق * حضرت حق بنی شير وكلبك امتحانی
ايلدی حضرت حق بنی نقد وقلبك امتحانی ايلدی يعنی شيری كلبدن تمييز ايلمكه سبب اولورم ونقدی قلبدن فارق
اولورم (مثنوی) قلب را من كی سيه رو كرده ام * صيرفی ام قيمت او كرده ام * قلبی بن قچن سيه رو ايلمشم بن بر صرافكه
آكا قيمت ايلمشم (مثنوی) نيكوانرا رهنمايی ميكنم * شاخهای خشك را بر ميكنم * ايوله دلالت ورهنمالق
ايلرم قوری بوداقلری قوپاريرم يعنی ازلده نيكو اولنلری اضلاله قادر دكلم آنلره معين وظهير اولورم اما بدبخت وشقی
اولنلری اضلال ايدوب هلاك قيلورم (مثنوی) اين علفها می نهم از بهر چيست * تا پديد آيد كه حيوان جنس كيست *
بو علفلری كه قورم ندن اوتريدر تا ظاهر كه كه حيوان كيمك جنسيدر يعنی قنغی نوعدن ايديكی ظهوره كله (مثنوی)
كرك از آهو چو زايد كودكی * هست در كركيش وآهو بی شكی * مثلا چونكه قورد آهودن برياوری طوغوره
اول ياورونك كركلكنده وآهولكنده برشك واردر استفهام معناسی اولمق بونده اوليدر يعنی اول ياورينك كركلكنده
وآهولكنده برشكك وارايسه (مثنوی) تو كياه واستخوان پيشش بريز * تا كدامين سو كند او كام تيز * انك اوكنه
اوت وكمك دوك نظر ايله تاقنغی طرفه اول ياوری ادعی تيز ايلر (مثنوی) كربسوی استخوان آيد سكست * ور كيا خواهد
يقين آهو ركست * اكر ياوری استخوان استرسه واستخوان جانبنه كله كلبدر روا كر كياه استيه بی شك اهو طمرلودر يعنی
يقين بودركه اصلی آهودر (مثنوی) قهر ولطفی جفت شد با همدكر * زاد ازين هر دو جهان خير وشر * بر قهر ولطف
بری بريله جفت وجمع اولدی كرك واهو جمع اولديغی كبی بو ايكيدنكه قهر ولطفدر خير وشر جهانی طوغدی پس نفسی
قهره وشره وروحی لطفه وخيره مظهر قيلدی (مثنوی) تو كياه واستخوانرا عرضه كن * قوت نفس وقوت جانرا عرضه
كن * سن كياه واستخوانی عرض ايله نفسك قوت وغداسنی وروحك قوت وغداسنی عرض ايله كياهدن مراد بونده
غدای روحانی واستخواندن مراد غدای نفسانيدر پس بركمسه يه سن غدای روحانی عرض ايله وغدای نفسانی دخی
عرض ايله (مثنوی) كر غدای نفس جويد ابترست * ور غدای روح جويد سرورست * اكر نفسك غداسنی
استرسه ابتر وبدتردر واكر روحك غداسنی استيه سرور ومهتردر (مثنوی) كر كند او خدمت تن هست خر * ور رود
در بحر جان يابد كهر * اكر اول كمسه تن خدمتن ايده خردر واكر جان درياسنه كيده كوهر بولور (مثنوی) كرچه اين
دو مختلف خير وشرند * ليك اين هر دو يك كارا ندرند * اكرچه بو ايكی مختلف كه مقصود بونلردن خير وشردر
لكن معناده بو ايكيسی بيله برايشده در يعنی اهل خير واهل شر بوجمله سی حق تعالينك ارادتنك مظهرلری وانك
حكمتنك اسيرلريدركی طوعا كی كرها حق تعالی يه بر يوزدن عبادت ايلمكدن خالی دكلدر (مثنوی) انبيا طاعات
عرضه می كنند * دشمنان شهوات عرضه ميكنند * انبيا عليهم السلام طاعتلر عرض ايلرلر دشمنلر شهوات عرض ايلرلر
(مثنوی) نيك را چون بد كنم يزدان نيم * داعيم من خالق ايشان نيم * خوب را من زشت سازم رب نه ام *
خوب را وزشت را آيينه ام * يا معاويه نيكی بن نيجه كم ايلرم يزدان دكلم بن انلری شر وفساد جانبنه دعوت ايديجيم
انلرك خالقی دكلم يعنی بن انجق بونلری داعیء ضلالتم وضلالتك خالقی دكلم خوبی بن زشت ايلرميم يعنی بن خوبی
زشت ايلمكه قادر دكلم رب دكلم بلكه خوبه وزشته آيينه ام (السعيد سعيد فی بطن امه) مقتضاسنجه سعيد بطن
ام الكتابده سعادتله خوبرودر وكذلك (الشقی شقی فی بطن امه) مغزاسنجه شقی بطن ام الكتابده شقاوتله زشترودر وبن
بونلره محكم وآيينه ام والا بنم المده ضلالت وغوايتدن برشیء يوقدر بلكه خالق ضلالت وغوايت الله در نتكم
عقيل وابن عدی حضرت ابن عمردن روايت بيوررلر (قال عليه السلام بعثت داعيا ومبلغا وليس الی من الهداية
شیء وخلق الشيطان مزينا وموسوسا وليس اليه من الضلالة شیء (كما قال الله تعالی لا تهدی من احببت ولكن الله
يهدی من يشاء (وقال يضل الله من يشاء ويهدی اليه من اناب (مثنوی) سوخت هند وآينه از درد را *
كين سيه رومی نمايد مرد را * مثلا هندو دردوغمندن آيينه يی ياقدی بويله ديوكه بو آيينه مردی سياه رو كوسترر
(مثنوی) كفت آيينه كناه از من نبود * جرم اورا نه كه روی من زدود * آيينه لسان حال ايله هندويه ايتدی كناه بندن
اولمدی جرمی آكا قوكه بنم يوزمی پاصدن اجدی ومجلا ايلدی (مثنوی) او مرا غماز كرد وراست كو * تا بكويم
زشت كو وخوب كو * اول خدا بنی غماز وطوغری سويليجی ايلدی تا كم زشت قنی وخوب قنی ديم يعنی آيينه وش
هر كسك صورت حالن كوسترمك بكا اول خدانك ويرمسيدر تا كم زشت قنغی كسه در وخوب دخی قنغی كسه در
كوسترم وبنم واسطه مله بونلر ظهوره كله (م ی) من كواهم بر كو از زندان كجاست * اهل زندان نيستم يزدان كواست
بن شاهدم شاهده زندان وحبس قنده در يعنی شرعا شاهده حبس وزندان يوقدر زندان وحبسه لايق دكلم

بوخصوصه حضرت خدا شاهددر بوكلامده حقيقتده نظر انواع عوض واردر اكرچه شيطانك من شاهدم واهل زندان
دكلم ديمسى كذبدر دينسه ده جائز اما حضرت مولانا قدس الله سره الاعلى حقيقت حالى وابليسك مرتبه سنى
ابليس لساندن بيان بيوررلر اويله اولمجق هركيم ابليسه تابع اولور عاصى وكافر اولديغنه ابليسك لسان حالى وزبان
مرتبى آنك كفر وعصياننه شهادت قيلور وكذلك ابليسه مخالفت ايلينك حالنه دخى ابليس اصحاب هدايتدن ايدوكنه
لسان حالله شاهد اولور اما اهل زندان دكلم ديد يكنده سوز بودركه شيطانك اصلى ناردر پس جهنم آنك اصلى اولور
وكنديلك اصلى ومقرى آكا نسبت زندان اولمز اكر زنداندن مراد دنيا اولورسه خود دنيا مؤمنك زندانى وكفار
وشياطينك جنتيدر حضرت شيخك فصوصده بو معنايه اشارتى واردر اما احترازا لعدم الفهم تحرير اولنمدى (مثنوى)
هركجا بينم درخت ميوه دار * تربيتها مى كنم من دايه وار * هركجا بينم درخت تلخ وخشك * مى برم من تا رهد از پشك
مشك * بو بيتلر دخى حقيقتنه حمل اولنسه جائزدر يعنى ابليس ديركه هرقنده كه عشلوفدان كورم دايه كبى اول فدانه
تربيتلر ايلرم زيرا بن باغبان كبى ام يعنى صلاح وسداد ميوه سن بتورر بركسه يى مشاهده قيلم اكا دايه وار تربيه لر ايلرم
شيطانك اهل صلاحى تربيه ايلمسى ايكى نوع اوزره اولور برنوعى اولدركه شيطان من حيث الحقيقه مرتبه سى حكميله
مربى اهل صلاحدر زيرا هربار كه اهل صلاحك اضلالى وافسادنه سعى ايلسه انلر جناب حقه استعاذه واستغفارى
واعمال صالحه وحسن كردارى زياده ايدرلر پس شيطان من حيث الحقيقة والمرتبه درخت ميوه داره مربى اولور
ونوع ثانى (اسلم شيطانى على يدى فلا يأمرنى الا بخير) حديث شريفنك فحواسنجه شول شيطان ونفسنى مسلمان ايدن
وارث حضرت محمد عليه السلام اولنلره دخى شيطانلرى تربيه والقاى خيرا يتمكدن خالى اولمزلر وكذلك بونك عكسى
هرقنده آجى وقورى درخت كورم بن آنى قطع ايلرم تا مشك پشكدن قورتله هرنه برده كه ايماندن وعرفاندن خالى
وايس بر بدبخت بولم تيغ ضلالت وتبر مكر وخديعتله آنى قطع ايلرم تاكم نجسدن مشك خلاص اولور يعنى
ابوكتودن واهل هدايت اهل غوايتدن قورتلور وفرق وتميز مرتبه سن بولور (مثنوى) خشك كويد باغبانرا كاى فتا
مر مراچه مى برى سر بى خطا * خشك اولان درخت باغبانه ديركه اى جوان خطاو كناهسز تحقيقا بنم باشمى نه
كسرسن (مثنوى) باغبان كويد خمش اى زشت خو * بس نباشد خشكى تو جرم تو * باغبان آكا ديركه اى
زشت خوا بسم اول وسكوت قيل سنك جرمك قورى اولمقلغك كفايت قيلمزمى (مثنوى) خشك كويد راستم من
كژ نيم * تو چرا بى جرم مى برى پيم * خشك باغبانه ديركه بن طوغرى ام اكرى دكلم سن نيچون جرم وخطاسز بنم سكرمى
كسرسن يعنى بن خود بو استقامتله قطع اولنمغه لايق دكلم (مثنوى) باغبان كويد اكر مسعوديى * كاشكى كژ بوديى
تر بوديى * باغبان اول خشك اولان درخته ديركه اكر مسعود اوليدك وازلده سعادتلنمش مرتبه سن بوليدك كاشكى
اكرى اوليدك يا ش اوليدك تر اولان درختدن مراد مؤمن ومسلمدركه ايمان واسلامله تر وتازه اولوب ثمرۀ رضاى حق
يتورمكه وكنديى قرب خدايه يتورمكه استعدادى واردر ودرخت خشكدن مراد اهل كفردركه آنك وجودندن
رضاى رحمانى وقرب سبحانى ميوه لرى يتمكه آنك قابليتى بوقدركه مسعود دكلدر بلكه شقى وبدبختدر شيطان
بو دنيا باغنده فى المثل بر باغبان كبيدر چمن ايمان واسلامدن خشك اولان كافرلك وجودنى ضلالت تبريله قطع ايلمكه
قصد ايلسه كافرلك وجودى آكا لسان حالله ديركه بن خود مستقيم الطبع وكندى مرتبه مده مستوى وراستم پس بنم
ظاهرا اعوجاجم يوق ايكن نيچون بنم خراب وهلاكمه قصد ايلرسن شيطان دخى اكا لسان حالله ديركه اكر
ازلده مسعود اوليدك كاشكى ايمان واسلامله تر وتازه اوليدك واكرى اوليدك بركسه نك وجودى ايمان واسلامله
تر وتازه اولسه اكا نارا ست اولمق وكناه وخطا قيلمق ضرر ويرمز (كما قال النبى صلى الله عليه وسلم اذا احب الله عبدا
لم يضره ذنبه) وبركسه نك وجودى ايمان واسلامدن خشك وخالى اوله كه كندى مرتبه سنده مستوى اولمق
وعدالت قيلمق وطبعى ومزاجى مستقيم اولمق اصلا اكا فائده قيلمز والحاصل ايمانسز استقامت وطاعت مفيد
ونافع اولمز ومع الايمان والاسلام خطا ومعصيت ضرر قيلمز ديمك اولور (مثنوى) جاذب آب حياتى كشتى *
اندر آب زندكى آغشتى * بر حيات آبنى جذب ايديجى اولوردك زندهلك آبى ايچره قارشمش اولوردك يعنى اكر درخت تازه
كبى تر اوليدك آب حيات طاعت ومحبت خدايى جذب ايديجى اولوردك وآب زندكى كه فى الحقيقه علم ومعرفتدر اكا
مستغرق اولوردك وثمرات طاعات وحسناتى درخت وجودكدن انبات قيلوردك (مثنوى) تخم تو بد بوده است واصل تو
با درخت خوش نبوده وصل تو * سنك تخمك وسنك اصلك بد اولمشدر سنك وصلك لطيف درختله خوش اولمشدر
يعنى سنك روحك وسنك تخم وجودك فى الحقيقه برامز وقبيح اولمشدر مع هذا بو دنيايه كلدكدنصكره اهل ايمان
واهل اسلامك وجودلرينه درخت خوش كبيدر انلردار لشمدك وانلردن ايمان واسلام خوشلغنى اخذ وجذب ايتمكه

ميل قيلمدك تا انلر كندى ذاتنده اولان خوشلقدن بر مقدار سنك وجودنه وصل ايليه لردى (مثنوى) شاخ تلخ
اربا خوشى وصلت كند * آن خوشى اندر نهادش بر زند * آجى آغاج اكر بر خوش اغاجله وصلت ايلسه يعنى
ميوه سى آجى اولان آغاجى اكر بر ميوه سى خوش اولان آغاجله آشلسه لر وخوش اولان درختى تلخ اولنه وصل
ايلسه لر اول خوشلق آجى بوداغك نهاد وذاتنده ظاهر اولور كذلك بر فاسق بر صالحه مقارنت قيلسه واول صالح
مقارنت قيلمسه واول صالح دخى كندى باطننده اولان خوشلقدن آكا تعليم قيلسه وآنى تربيه ايلسه بعناية الله
تعالى آنك صلاح حالى اكا تأثير ايلر واول كسه نك وجودنده صلاح وطاعت ميوه لرى ظهوره كلور (مثنوى) كفت
اميراى راهزن حجت مكو * مرترا ره نيست در من ره مجو * پس حضرت معاويه ابليسه ايتدى اى رهزن طريق خدا
حجت سويلمه تحقيقا اسكا بنم وجودمه يول يوقدر يول استمه بو دخى وجه در تحقيقا اسكا يول يوقدر بنم خصوصمده يول
استمه (مثنوى) رهزنى ومن غريب وتاجرم * هر لباسانى كه آرى كى خرم * فى المثل سن رهزنسن وبن غريب وتاجرم
هر لباسلرى كه كتوررسن چقن صاتون آلورم (مثنوى) كرد رخت من مكرد از كافرى * تو نه رخت كسى را مشترى *
كافرلكدن بنم رخت ومتاعمك چوره سنه طولنمه فى المثل بركسه نك رختنه سن مشترى دكلسن (مثنوى)
مشترى نبود كسى را راهزن * ور نمايد مشترى مكرست وفن * حرامى كمسه يه مشترى اولمز واكر كنديسنى مشترى
كوسترسه مكر وحيله در (مثنوى) تا چه دارد اين حسود اندر كدو * اى خدا فريادما را اين عدو * بو بيت شيطانك
مكرنى تعجب ايلمك موقعنده واقع اولمشدر وآنك مكر وحيله سندن بى توفيق الهى خلاص ميسر اولمديغى اجلدن
خداى تعالى يه دعا ومناجات ايلمك محلنده دينلمشدر عجب بو حسود قبق ايچنده نه طوتر بو دشمندن اى خدا بزم
فريادمزه ايرش يعنى حسود اولان ابليس وجودى قبغنده نجه درلو قدر مكرلر وحيله لر طوتر اى خداى متعال
بو عدودن بزم فريادمزه ايرش وبزه معين وناصر اول تا بو دشمندن بزه خلاص ميسر اوله (مثنوى) كر بكى فصلى دكر
درمن دمد * درربايد از من اين رهزن نمد * اكر بر دخى بر فصل بكا اوفوره يعنى افسون ايليه بو رهزن نمدى بندن
قپار نمددن مراد بونده نمد اسلامدركه شعار اسلامدن كنايه اولور يعنى اكر بو ابليس بر نلبيس بر فصل دخى بكا افسون
ايليه بو رهزن لباس اسلامى بندن قپار وشعارتقويدن بنى عريان ايلرديدى (ناليدن معاويه رضى الله عنه بحضرت
حق تعالى از مكر ابليس لعين ونصرت خواستن وى (م ى) اين حديثش همچو دود ست اى اله * دست كير ارنه كليم
شد سياه * پس حضرت حقه بوكونه مناجات ايليوب وعرض حاجات قيلوب ديدى ابليسك بو سوزى توتون كبيدر
اى الهى طوت يوخسه بنم كليم سياه اولدى يعنى دخان كليم ولباسى سياه ايلديكى كبى شيطانك مكر وخداعى دخى
انسانك قلبنى سياه ايلر وعاصى اولوب كمراه اولور سياه كليم اولمق عصيان قيلمقدن كنايه اولور (مثنوى) من بحجت
برنيايم با بليس * كوست فتنۀ هر شريف وهر خسيس * بن حجت وبرهانله ابليسه غالب كله مزم واكا مقابله
ومقاومت قيله مزم زيرا كه او ابليس هر شريف وخسيسك فتنه سيدركه دنى وشريفى مكريله اضلال ايلمك اكا
ميسردر (مثنوى) آدمى كو علم الاسما بكست * در تك چون برق اين سك بى تكست * زياده عظيم القدر آدم كه اول آدم
علم الاسمانك اميرى در بو كلبك برق كبى اولان حمله سنده بى حمله در يعنى حضرت آدم عليه السلام كه (وعلم آدم الاسماء
كلها) آيتنك مصداقنجه عاوم اسماء الهيه نك بكيدر بو كلبك برق خاطف كبى اولان حمله وهمزاتنده بى حمله وبى جرأتدر
مصرع اولده اولان بك لفظى باء فارسيله اوقنسه دخى جائزدر زيرا بك باء فارسينك فتحه سيله بلوب بيورمغه ديرلر
بوراده سرعت وچابكلك معناسنه استعاره اولوب معنى بويله اولسه اولى اولور ومصرع ثانى به دخى انسب كلور يعنى
زياده عظيم القدر اولان آدم كه علم الاسمانك چست وچابكيدر بو كلبك برق خاطف كبى اولان حمله سنده وبلمه سنده
بى سرعت وبى طاقت در ديمك اولور بو آيتك تفسيرى بو جلدك اواخرنه قريب آغاز منور شدن حواس عارف سرخنده
كلور واوچنجى جلدده دخى بعض مواضعده تحقيق وتفصيلى انشاء الله تحرير اولنور (مثنوى) از بهشت انداختش
بر روى خاك * چون سمك در شست اوشد از سماك * شيطان آنى جنتدن چيقاروب خاك يوزى اوزره آندى سماك
جانبندن نزول ايدوب سمك كبى آنك آيا غنه كندى يعنى آسمانده ايكن ابليسك مكرى واسطه سيله زمينه هبوط ايدوب
آنك دام مكرنه نيجه زمان اسير اولدى (مثنوى) نوحۀ انا ظلمنا مى زدى * نيست دستان وفسونش را حدى * انا ظلمنا
فغانى اوردى اول لعينك حيله وافسونته بر حد ونهايت يوقدر بو آيتك تفسيرى جلد اولده اضافت كردن
آدم زلت را با خويش سر خنده مرور ايلدى (مثنوى) اندرون هر حديث او شرست * صد هزاران سحر در وى
مضمرست * آنك هر سوزنك ايچنده شر وفساد واردر نيجه يوز بيك سحرا نك وجودنده مضمردر (مثنوى) مردئ
مردان ببندد در نفس * در زن ودر مرد افروزد هوس * فورى ودردم مردلرك مردلكنى باغلر يعنى انلرى

مغلوب وزبون ایلرزنده ومرده هوس شعله‌لندیرروهوایه قوت ویرر پس خدایه مناجات ایلمکدن رجوع
ایلیوب اکا بوکونه خطاب وعتاب ایلمکه شروع قیلدی (مثنوی) ای بلیس خلق سوز وفتنه جو * برجیم بیدار
کردی راست کو * ای فتنه طلب ایدیجی خلق یاقیجی ابلیس طوغری دی بنی نه سببدن بیدار ایلدک (باز تقریر ابلیس
علیه اللعنة تلبیس خودرا) (مثنوی) کفت هر مردی که باشد بدکمان * نشنود او راست را با صد نشان) ابلیس پرتلبیس
حضرت معاویه رضی الله عنهه بوکونه جواب ویروب دیدی هر برمرد که بدکمان اوله اول کمسه راست سوزی یوز نشانله
استماع وقبول ایلمز (مثنوی) هر درونی که خیال اندیش شد * چون دلیل آری خیالش بیش شد * هر بر درونکه
خیال اندیش اولدی چونکم دلیل کتوره سن آنک خیالی زیاده اولدی یعنی هر بارکه کندی سوزنی اثبات ایلمک
ایچون آکا بر برهان وحجت ابراز ایلیه سن آنک قلبنک اوهام وخیالاتی زیاده اولور روشک وشبهه‌یی اول کمسه دخی ارتق
قیلور دیدی (مثنوی) چون سخن در وی رود علت شود * تیغ غازی دزد را آلت شود * چونکم اول بدکمان وخیال
اندیش اولان کمسه‌یه سوز کیده علت اولور غازینک تیغی دزده آلت اولور وآنی مستحق اولان محله صرف ایتمیوب نامحل
اولان یره وضع قیلور (مثنوی) پس جواب او سکوتست وسکون * هست با ابله سخن کفتن جنون * پس بدکمان اولان
کمسه‌یه جواب سکوت وسکوندر (کما قیل جواب الاحمق السکوت) زیرا ابلهه سوز سویلمک جنوندر (مثنوی)
تو زمن با حق چه نالی ای سلیم * تو بنال از شر آن نفس لئیم * ای ساده دل سن بندن حضرت حقه نه ناله ایلرسن سن
بو لئیم ودنی نفسک شرندن ایکله (مثنوی) تو خوری حلوا ترا دنبل شود * تب بکیرد طبع تو مختل شود * مثلا سن حلوا
یرسن بعد زمان سکا چبان اولور سنی ستمه طوترسنک طبعک مختل اولور (مثنوی) بی کنه لعنت کنی ابلیس را * چون
نه بینی از خود آن تلبیس را * جرم وکناه سزا ابلیسه لعنت ایلرسن اول تلبیسی نیچون کندکدن کورمزسن کرکدرکه
آنی کندی نفسکدن کوره سن وشیطانه لعنت وسب ایلمکدن بری اوله سن (کما قال علیه السلام لا تسبوا الشیطان
وتعوذوا بالله من شره رواه ابو هریرة کذا فی الجامع الصغیر (مثنوی) نیست از ابلیس از تست ای غوی * که چو روبه
سوی دنبه می دوی * ابلیسدن دکل سندندر ای غوی که روبه کبی دنبه جانبنه یلرسن یعنی اول مکر وتلبیسی کندی نفس
امارهٔ بالسوءکدن نیچون کورمزسن ابلیسدن دکلدرسنک نفس امارکدندر ای غوی که دلکو کبی جرم ومشتهی
جانبنه کیدرسن ونفس امارهٔنک مرادنی اختیار ایدرسن پس قچن بونک سوءجزاسن کوره سن ابلیسه لعنت ایدرسن
(مثنوی) چون که در سبزه ببینی دنبه را * دام باشد این ندانی تو چرا * چونکه سبزه وچمنده دنبه کوره سن آنده طوزاق
واردر سن بونی نیچون بیلمزسن یعنی چونکم سن سبزه کاه دنیاده دنبه‌یی کوره سن یعنی مشتهیات نفسانیه دام
مکر وقهر اولور بونی سن نیچون بیلمزسن واول دنبه‌دن نه وجهله احتراز قیلمزسن (مثنوی) زان ندانی کت
ز دانش دور کرد * میل دنبه چشم عقلت کور کرد * اول جهتدن بیلمزسنکه سنی اول دنبه‌نک میلی دانشدن دور
ایلدی وچشم عقلکی بینشدن کور ایلدی (مثنوی) حبک الاشیاء یعمیک یصم * نفسک السودا جنت لا تختصم
احمد وابو داود وابو دردا حضرتلرندن روایت ایدرلر (کما قال علیه السلام حبک الشیء یعمی ویصم) پس شیطان
لسانندن حضرت مولانا بیوررلرکه ای معاویه سنک اشیایه محبتک سنی کور ایلر وصاغر ایلر سنک ظلمات شهواتله سیاه
اولان نفسک خباثت ایلدی کمسه‌یه اظهار خصومت قیلمه فی الواقع بویله درکه (ان النفس لامارة بالسوء)
مقتضاسنجه اصل معاصی‌یه زیاده امر ایلین نفسدر وشیطان لازم کلسه انجق بر موسوس ومسولدر (ولهذا قال
علیه السلام الحمد لله الذی رد امر الشیطان الی الوسوسة) (وقال الله تعالی ان کید الشیطان کان ضعیفا) اما نفس
امارهٔ شیطان کبی دکلدر بلکه اعدای عدودر (کما قال علیه السلام اعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک
(مثنوی) تو کنه بر من منه کژ مژ مبین * من ز بد بیزارم واز حرص وکین * سن کناهی بکا اسناد ایلمه اکری بوکری
کورمه بن شر وفساددن وحرص وکینه‌دن بیزارم (مثنوی) من بدی کردم پشیمانم هنوز * انتظارم تا شبم آید بروز *
بن بر قباحت ایلدم وهنوز پشیمانم منتظرم تا بنم شبم روزه کله یعنی امر حقه مخالفت ایتمکله وآدمه ترک سجده قیلمغله
بر بدلک ایلدم هنوز اول قباحتدن پشیمانم منتظرمکه بنم بو ظلمانی اولان حالم نورانی اوله حضرت حق کناهمی عفو
ایدوب بنی مرحمته قریب قیله (مثنوی) متهم کشتم میان خلق من * فعل خود بر من نهد هر مرد و زن * خلق ایچنده
بن متهم اولدم هر مرد وزن کندی فعلنی بنم اوزریمه قور (مثنوی) کرک بیچاره اکرچه کرسنه‌ست * متهم باشد که او در
طنطنه‌ست * مثلا بیچاره قورد اکرچه آجدر متهم اولور بویله دیوکه اول کرک طنطنه‌ده‌در یعنی قوتده وطوقلقده‌در
(م ی) چونکه نتواند ز ضعف از راه رفت * خلق کوید تخمه است از لوت زفت * بیچاره قورد چونکه ضعیفلکدن
یوله کتمکه قادر اولمز خلق دیرکه قوی ووافر تخمه‌در یعنی اکلدن امتلایه ابرشمشدردیرلر (باز الحاح کردن

معاویه ابلیس را) (مثنوی) کفت غیر راستی نرهاندت * داد سوی راستی می خواندت * معاویه ابلیسه ایتدی سنی
بندن طوغری یلقدن غیری قورتارمز عدل سنی طوغریلق جانبنه اوقور (مثنوی) راست کو تا وارهی از چنک من
مکر ننشاند غبار جنک من * طوغوری سویله تا بنم پنجه‌مدن قورتله سن بنم جنک وخصومتم غبارنی مکر وحیله
تسکین ایلمز (مثنوی) کفت چون دانی دروغ و راست را * ای خیال اندیش پر اندیشها * ابلیس معاویه‌یه ایتدی
نیجه بیلورسن ونه سببدن تمییز قیلورسن دروغله راستی ای بیکوره پر اولان خیال فکر ایدیجی (م ی) کفت پیغامبر
نشانی داده است * قلب ونیکو را محک بنهاده است * معاویه ابلیسه ایتدی حضرت پیغمبر علیه السلام
بر نشان ویرمش قلب ونیکویه محک ومیزانی قومش بودخی جائزدرکه دینه قلب نیکورایی محک قومشدر یعنی قلب
صافی حضرت پیغمبرک وبدی بیلمکه وکذبی صدقدن فرق ایلمکه محک قومشدر (مثنوی) کفته است
الکذب ریب فی القلوب * کفت الصدق طمانین طروب * معاویه شیطانه دیدیکه حضرت پیغمبر علیه السلام
بیورمشدرکه کذب قلق واضطرابدر قلوبده ودیدیکه صدق سکوندر وطربله قلبی آسوده قیلیجیدر نته‌کم ابن عمردن
وحسن بصریدن احمد وترمذی بو حدیثی روایت ایدرلر (قال علیه السلام دع ما یریبک الی ما لا یریبک فان الصدق
طمانینة وان الکذب ریبة (مثنوی) دل نیارامد ز کفتار دروغ * آب وروغن هیچ نفروزد فروغ * قلب یلان
سوزدن دکلنمز ومطمئن اولمز آب وروغن هیچ شعله‌لندرمز یعنی آبله روغندن شعله حاصل اولمدیغی کبی کذبله
مخلوط اولان صدقدن دخی درونه نور وضیا حاصل اولمز ودرون اندن منور اولوب ظلمات شکوکی دفع قیلمز (مثنوی)
در حدیث راست آرام دلست * راستیها دانهٔ دام دلست * راست سوزده قلبک آرام وسکونی واردر راستلقلر
کوکل دامنک دانه‌سیدر یعنی مرغ دانه‌یه صید اولدیغی کبی کوکل دخی صدقه مائل اولوب صید اولور (مثنوی)
دل مکر رنجور باشد بد دهان * که نداند چاشنیٔ این وآن * کوکل مکر رنجور اوله اغزی بد در زیرا قوت
ذائقه‌سی مختل اولوب اغزینک دادن بیلمز بر مریض اوله که اول کوکل بونک وآنک طعمنی بیلمیه وذوقنی طویمیه یعنی
بر قلب که اسیر هوا وشهوت اولمغله رنجور اوله وقوت ذائقهٔ عقلیه‌سی فاسد اوله اول خبیثی پاکدن فرق قیلمز ونیکویی
بددن وصدقی دروغدن تمییز ایلمز (مثنوی) چون شود از رنج وعلت دل سلیم * طعم کذب وراست را باشد علیم
چونکه رنج ومرضدن کوکل سلیم اوله یعنی سلامت بوله کذب وصدقک طعمنک بیلیجی اولور (مثنوی) حرص آدم
چون سوی کندم فزود * از دل آدم سلیمی را ربود * حضرت آدمک چونکه بغدای جانبنه حرصی زیاده اولدی آدم
حضرتلرینک کوکلندن سلیملکی قاپدی یعنی حرص کندم حضرت آدمک قلب شریفندن سلامتی ازاله ایتدی
(مثنوی) پس دروغ وعشوه‌ات را کوش کرد * غره کشت وزهر قاتل نوش کرد * پس سنک دروغ وعشوه‌کی
کوش ایتدی یعنی کذب ومکرکی استماع ایتدی وانکله ایش اتدی مغرور وغافل اولدی وزهر قاتلی نوش ایتدی
(مثنوی) کژدم از کندم ندانست آن نفس * میپرد تمییز از مست هوس * حضرت آدم اول دم کژدمی کندمدن
بیلمدی ومهری قهردن فرق قیلمدی زیرا هوس مستندن تمییز اوچار وحریص اولندن حقیقت حالی بیلمک وفاسدی
صالحدن فرق قیلمق قچر (مثنوی) خلق مست آرزواند وهوا * زان پذیرانند دستان ترا * خلق عالم آرزو وهوانک
مستلریدر اول سببدن سنک حیله ومکرک قبول ایدیجیلردر (مثنوی) هر که خود را از هوا خو باز کرد * چشم خود را
آشنای راز کرد * هر شول کمسه که کندویی هوا خویندن کیرو ایلدی کندینک چشمنی راز واسراره آشنا ایلدی
پس حرص وهوادن کندویی خلاص ایلین کمسه حقیقت حاله واقف اولور ونیکویی بددن وکذبی صدقدن فرق قیلور
(شکایت قاضی از آفت قضا وجواب کفتن نائب او را) (مثنوی) قاضیٔ بنشاندند ومی کریست * کفت نائب قاضیا
کریه ز چیست * بر قاضی‌یی منصب قضایه نصب ایلدیلر اول اغلدی نائب ایتدی ای قاضی کریه ندندر (مثنوی)
این نه وقت کریه وفریاد تست * وقت شادی ومبارکباد تست * بو زمان سنک کریه وفریادک وقتی دکلدر بلکه
سنک شادیلککک ومبارکبادک وقتیدر یعنی وقت تعزیت دکل بلکه وقت تهنیتدر پس کریه‌نک سببی ندر دیدی
(مثنوی) کفت آه چون حکم راند بیدلی * در میان آن دو عالم جاهلی * قاضی نائبه ایتدی آه بر بیدل نیجه حکم
سورر اول ایکی عالمک اورتاسنده بر جاهل یعنی قلبنه مالک اولمین وکوکلی کندی النده اولمین وحقیقت حالی بلمین
بر کمسه ایکی کندی احوالنه عالم اولان خصمک ما بیننده نه وجهله اجرای احکام ایلر (مثنوی) آن دو خصم از واقعهٔ
خود واقفند * قاضیٔ مسکین چه داند زان دو بند * اول ایکی خصم کندو دعوایه کاور وکندیلرینک واقعه‌سندن واقفلردر
مسکین قاضی اول ایکی خصمدن بند وحیله‌یی نه بیلور (مثنوی) جاهلست وغافلست از حالشان * چون رود
در خونشان ومالشان * قاضی انلرک حالندن جاهل وغافلدر آنلرک قاننه وآنلرک مالنه نیجه کیدر (مثنوی) کفت

خصمان عالمند وعلی * جاهلی تو ایك شمع ملتی * نائب قاضی یه ایتدی ایكی خصم اكرچه عالملردر ولكن
علته منسوبلردر اكرچه سن انلرك احوالنه جاهل سن ولیكن ملت اسلامك شمعی سن ونور علمك منبعی سن (مثنوی)
زانكه تو علت نداری درمیان * آن فراغت هست نور دیدكان * زیرا كه سن اورتاده علت وغرض طوتمزسن اول
فراغت واول بی علت اولمق كوزلرك نوریدر یعنی علت وغرض پردهٔ دیدهٔ دل كبیدر وبی غرضلق نور دیدهٔ دلدر
چونكم سنده بی غرضلق حاصل اوله نور فراستله حقی باطلدن تمییز ایلمكه قادر اولورسن (مثنوی) وان دو عالم را
غرض شان كور كرد * علمشان را علت اندر كور كرد * واول ایكی عالمی كه مراد ایكی خصمدر انلرك غرضی انلری
كور ایلدی علت وطمع آنلرك علمنی قبرده ایلدی (مثنوی) جهل را بی علتی عالم كند * علم را علت كژ وكمرا كند جاهلی
علتسزلك عالم ایلر علت وغرض علمی قلبلردن قوپرر (مثنوی) تا كه رشوت نستدی بیننده * چون طمع كردی
ضریر وبنده * نائب قاضی یه دیدیكه ای قاضی غرض وعلتدن بری وطمع ورشوتدن عاری اول تا كم رشوت آلمیه سن
عالم وبیننده سن (چون تو رشوت نستدی) دخی نسخه در یعنی چونكم سن رشوت آلمدك بصیر واهل نظرسن چونكم
رشوته طمع ایلدك كور وبنده سن یعنی چونكم طمع ایلیه سن كوردل وبندهٔ نفس سن رشوت الن ملعون وطمع
قیلن كوردل وحكمت حقدن مغبون اولمسی مقرردر (كما روی الامام احمد عن ثوبان رضی الله عنه قال علیه السلام
لعن الله الراشی والمرتشی والرایش بینهما یمشی وعن انس رضی الله عنه قال علیه السلام الطمع یذهب الحكمة
من قلوب العلماء وقال علیه السلام استعیذوا بالله من الطمع فان الطمع یهدی الی الطبع) پس معاویه ابلیسه جواب
ویروب ایتدی (مثنوی) از هوا من خوی را وا كرده ام * لقمهای شهوتی كم خورده ام * هوادن بن خویی جدا ایلمشم
شهوته منسوب اولان لقمه لری آز یمشم (مثنوی) چاشنی كیر دلم شد بافروغ * راست را داند حقیقت از دروغ *
بنم كوكلم چاشنی كیر بافروغ اولدی یعنی قلبمك قوت ذائقه سی بو اجلدن قوت بولدی صدقی كذبدن حقیقة
بیلور وایكویی بدن فرق قیلور (باقرار آوردن معاویه ابلیس را) (مثنوی) تو چرا بیدار كردی مر مرا * دشمن بیداری
تو ای دغا * ای ابلیس تحقیق سن بنی نیچون بیدار ایلدك حال آنكه سن بیدارلغك دشمنی سن ای حیله باز (مثنوی)
همچو خشخاشی همه خواب آوری * همچو خمری عقل ودانش را بری * بر خشخاش كبی دوكلی اویقو كتورورسن
یعنی خشخاش نیجه منوم ایسه سنك دخی مورث نوم وغفلت اولمق شانكدندر خمر كبی سن عقل ودانشی ایلتورسن
یعنی خمر عقل ودانشی نه كونه ستر ایلیوب ازاله ایلرسه سن دخی انك كبی عقل ودانشی ازاله ایلرسن (مثنوی)
چارمیخت كرده ام هین راست كو * راست را دانم تو حیلتها مجو * سنی چارمیخ ایلمشم آكاه اول طوغری سویله بن
طوغری سوزی بیلورم سن حیله لر استمه (مثنوی) من ز هر كس آن طلب دارم كه او * صاحب آن باشد اندر طبع وخو
بن هر كسدن آنی طلب طوترمكه او طبع وخوی بده آنك صاحبی اوله یعنی بنم مطلوبم اولان شیئك اول كمسه طبیعتده
وخوی بده بالفعل صاحبی ومالكی اوله (مثنوی) من ز سركین می نجویم شكری * ور مخنث می نجویم لشكری *
بن سركیندن شكر استمزم بن مخنثدن لشكره منسوب طوتمزم یعنی لشكر عدادندن عد ایتمزم زیرا آندن جرأت
وشجاعت كلمز (مثنوی) همچو كبران من نجویم از بتی * كو بود حق یا خود از حق آیتی * آتش پرستلر كبی بن
بتدن استمزم كه اول بت حق اوله یا حقدن اول بت بر نشان اوله اما بوندن اولی واوجه اولان معنی اولدر كه دینه بن
كافرلر كبی بتدن طلب ایلمزم او كمسه كه حق اوله ویا خود حقدن بر آیت اوله زیرا حقله باطل بر یرده جمع اولمز وباطل
شرعیدن خاصهٔ حقیقت ظهوره كلمز یعنی حضرت معاویه ابلیس پر تلبیسه دیدیكه ای شیطان هر شیئك بر محلی
وارد رو هر فنك بر اهلی وهر بر شیئی محلندن غیریدن طلب خیبت وخسرانه سببدر نته كم بت محل بطلان ایكن
كافرلراندن حقی وآیت حقی طلب ایلدیلر بن كافرلر كبی بتدن حقی وآیت حقی طلب ایلمزم كه بت حقك موضعی وآیت
حقك محلی دكلدر (كما قال سلطان العارفین (بیت) اطلب الدراری وسط الصدف * واطلب الفن من اصحاب
الحرف * حكیم اولدر كه هر شیئی موضعندن طلب قیله پس شیطانكه مظهر ضلالدر اندن ایمان وعرفان طلب
ایتمك عین جهل ووبالدر (مثنوی) من ز سركین می نجویم بوی مشك * من در آب جو نجویم خشت خشك * بن
سركیندن مسك رایحه سی استمزم بن ایرمق صوینك ایچنده قوری كرپچ استمزم (مثنوی) من ز شیطان این نجویم
كوست غیر * كو مرا بیدار كرداند بخیر * بن شیطاندن بونی امید طوتمزم زیرا اوغیردر كه شیطان بنی خیره بیدار ایده
(راست كفتن ابلیس ضمیر خود را بمعاویه) ابلیس چونكم حضرت معاویه دن بومرتبه ابرام واقدامی كوردی
عاقبت الامر (مثنوی) از بن دندان بكفتش بهر آن * كردمت بیدار میدان ای فلان * بن دنداندن اول معاویه یه
دیدی یعنی بالضروری عجزندن كوجله كا ایتدی اندن اوتری ای فلان سنی خوابدن بیدار ایلدم بیل (مثنوی)

تا رسی اندر جماعت در نماز * از پی پیغامبر دولت فراز * تا نمازده جماعته ایریشه سن بلند قدر وعالی دولت پیغمبرك
اردندن (مثنوی) كر نماز از وقت رفتی مر ترا * این جهان تاریك كشتی بی ضیا * اكر سنك نمازك وقتندن كیدیدی یعنی
حضرت پیغمبر ایله نماز قیلمغه وجماعته حاضر اولمغه یتشمیوب بو نماز سندن فوت اولوب قضایه قالیدی بو جهان
ضیاسز قرانكو اولوردی وسنك باشنه زندان اولوب نیجه زمان قلبك تحیف وتأسفده قالوردی (مثنوی) از غبین
ودرد رفتی اشكها * از دو چشم تو مثال مشكها * غبین ودرددن كوزیاشلری كیدردی سنك ایكی چشمكدن مشكلر
كبی (مثنوی) ذوق دارد هر كسی در طاعتی * لاجرم نشكیبد از وی ساعتی * هر بر كمسه بر كونه طاعتده ذوق
طوتر لاجرم اندن بر ساعت صبر ایلمز (مثنوی) آن غبین ودرد بودی صد نماز * كو نماز و كو حریق آن نیاز * ویا معاویه اول
غبین ودرد بو نماز اولوردی یعنی اول جماعتله اولان نماز سندن فوت اولیدی سنك درونكدن غبین ودرد وآه سرد
ظهوره كلوردی واول غبین ودرد بو نمازه معادل اولوردی نماز قنی واو نیازك فروغی قنی یعنی بونلرك ما بیننده تفاوت
عظیمه ومراتب كثیره واردر كه نمازك ثوابی سوز درونك ثوابنه مماثل اولمز نته كم بو حكایه دن معلوم اولور (فضیلت
حسرت خوردن آن مخلص بر فوت نماز جماعت (م ی) آن یكی میرفت در مسجد درون * مردم از مسجد همی آمد
برون * اول بر كمسه مسجد ایچنه كیدی خلق مسجددن طشره كلوردی (مثنوی) كشت پرسان كه جماعت را
چه بود * كه ز مسجد می برون آیند زود * اول كمسه سؤال ایدیجی اولدیكه جماعته نه اولدیكه مسجددن تیز طشره
كلورلر (مثنوی) آن یكی كفتش كه پیغامبر نماز * با جماعت كرد وشد فارغ ز راز * اول بر كمسه ایتدیكه حضرت پیغمبر
علیه السلام نمازی جماعتله ادا ایلدی وراز ونیازدن فارغ اولدی (مثنوی) تو كجا در میروی ای مرد خام * چونكه
پیغمبر بداد ست السلام * ای مرد خام سن قنده كیدرسن چونكم پیغمبر علیه السلام سلام ویرمشدر ونمازدن فارغ
اولمشدر (مثنوی) كفت آه ودود از ان آه شد برون * آه او می داد از دل بوی خون * اول كمسه چونكم بو سوزی
اشتدی دردله آه ایتدی واول آهدن توتون طشره كتدی آنك آهی كوكلندن قان رایحه سنی ویردی (مثنوی)
آن یكی از جمع كفت این آه را * تو بمن ده وان نماز من ترا * جمعدن اول بر كمسه آكا دیدی بو آهی سن بكا ویر وبنم اول
نمازم سكا یعنی حضرت پیغمبرك آردنده جماعتله نماز قیلان طائفه دن بری اول جماعتله نماز قیلمقدن محروم قلان وآه
قیلان كمسه یه دیدیكه اول آهی بكا ویر وبو بنم خلف پیغمبرده جماعتله قیلدیغم نماز سنك اولسون (مثنوی) كفت
دادم آه وپذرفتم نماز * او ستد آن آه را با صد نیاز * جماعته ایرشمین كمسه آهی ویردم سنك نمازكی قبول ایلدم دیدی
اول كمسه اول آهی بو نیاز ایله الدی ونیجه شكر وحمدله قبول قیلدی (مثنوی) شب بخواب اندر بكفتش هاتفی
كه خریدی آب حیوان وشفی * كیجه دوشنده بر هاتف اكا دیدیكه ای نمازی ویروب انك مقابله سنده آب حیوانی
وشفایی الدك یعنی اول هاتف اكا بویله دیدیكه ای آه درون آلان كمسه فی الحقیقه آب حیات معنوی الدك وامراض
روحه وقلبه شافی اولان ودرمان قیلان عملی اختیار قیلدك (مثنوی) حرمت این اختیار واین دخول * شد نماز جمله
خلقان قبول * بو اختیارك وبو دخولك حرمتنه خلقلرك جمیعسنك نمازی قبول اولدی (تتمهٔ اقرار ابلیس بمعاویه
مكر خود را (مثنوی) پس عزازیلش بكفت ای میر داد * مكر خود اندر میان باید نهاد) پس ابلیس حضرت معاویه یه
ایتدی ای داد صاحبی اولان امیر كندی مكرنی اورته یه قومق كرك (مثنوی) كر نمازت فوت می شد آن زمان * میزدی
از درد دل آه وفغان * اكر اول زمان سنك نمازك فوت اولیدی كوكلك دردندن آه وفغان اوروردك (مثنوی) آن تأسف
وان فغان وان نیاز * در كذشتی از دو صد ذكر ونماز * اول تأسف واول فغان واول نیاز ایكیوز ذكر ونمازدن كچردی
یعنی ثواب وجزاده ایكیوز ذكر ونمازك ثواب وجزاسندن ایلرو كچردی (م ی) من ترا بیدار كردم از نهیب * تا نسوزاند
چنان آهی حجاب * بن خوفدن سنی بیدار ایلدم تا كم نمازك فوت اولمغله آه ایلمیه سن تا انجلین بر آه حجابی یاقمیه
وپرده لری رفع ایدوب یقمیه (مثنوی) تا چنان آهی نباشد مر ترا * تا بدان راهی نباشد مر ترا * تا سنك ایچون انجلین
بر آه اولمیه تا اول آهله سكا بر راه اولمیه وسندن بونك كبی بر اشرف وافضل عمل ظهوره كلمیه بلكه ادنی اولان
عملی ادا ایتمكله افضل واولی اولاندن محروم قاله سن وترك افضل ایدوب مفضول وادنایی اختیار ایلینلردن اوله سن
دیدی (مثنوی) من حسودم از حسد كردم چنین * من عدوم كار من مكرست وكین * بن حسودم حسدمدن
بویله ایلدم بن خلق عالمه دشمنم بنم ایشم مكر وكیندر (جواب معاویه ابلیس را بعد از اعتراف وقبول كردن معاویه
سخن اورا (م ی) كفت اكنون راست كفتی صادقی * از تو این آید تو این را لایقی * حضرت معاویه ابلیسدن چونكم
بو سوزلری اشتدی اكا ایتدی الان طوغری سویلدك صادقسن سندن بو كلور سن بو كا لایقسن (مثنوی) عنكبوتی
تو مكس داری شكار * من نیم ای سك مكس زحمت میار * سن عنكبوتسن مكسی شكار طوتارسن ای سك بن

مکس دکلم زحمت کتورمه (مثنوی) بازاسپیدم شکارم شه کند * عنکبوتی کی بکردم اتند * آق طوغانم بنی شاه
شکارایلر برعنکبوت برم چورمزی بچون طوقور یعنی برم اطرافزه نه وجهله طولنور (مثنوی) رومکس میکیر
تاتانی هلا * سوی دوغی زن مکسهارا صلا * هله مادامکه قادرسن یوری مکس طوت برایران طرفنه سینکاره برصلا
اور یعنی اهل هوا واهل نفس که مکسلر کبیدر وسنك حیله وتزویرك دوغ کبیدر پس انلری کندی حیله وتزویرك
جانبنه دعوت ایله (مثنوی) وربخوانی تو بسوی انکبین * هم دروغ ودوغ باشد آن یقین * واکرسن برکسه یی انکبین
جانبنه اوقوبه سن اودخی معناده بی شك دروغ ودوغدر (مثنوی) تومرا بیدار کردی خواب بود * تونمودی کشتی
آن کرداب بود * سن بنی بیدار ایلدك خواب ایدی یعنی سن بنی اکرچه طاعته ایقاظ ایلدك لکن اومعنا عین غفلت
وترك طاعت ایلك ایدی سن کشتی کوستردك اول ورطه وکرداب ایدی (مثنوی) تومرا در خیر زان می خواندی
تومرا از خیر بهتر راندی * سن بنی اول سببدن خیره دعوت ایلدك تا بنی اندن ایورك خیردن سوردك وبنی اولی وافضل
اولان عملدن محروم ایلدك (فوت شدن دزد باوازدادن آن شخص صاحب خانه را که نزدیك آمده بود که دزد را دریابد
وبکیرد) (مثنوی) این بدان ماند که شخصی دزد دید * در وثاق اندر پی اومیدوید * ای ابلیس پرتلبیس بوکا بکزرکه
برکسه دزد کوردی خانه سنده وآنك اردنجه یلدی تاکم طوته وآنی اله کتوره (مثنوی) تادوسه میدان دوید
اندر پیش * تادرافکند آن تعب اندر خویش * تا صاحب خانه دزدك اردنجه ایکی اوچ میدان یلدی تا اول تعب
صاحب خانه یی عرق ایچنه براقدی (مثنوی) اندران حمله که نزدیك آمدش * تا بدو اندر جهد دریابدش * اول
حمله ده که صاحب خانه دزده یقین کلدی حتی آکا صچرایه وآکا ایرشه (مثنوی) دزد دیکر بانك کردش که بیا * تا ببینی
این علامات بلا * برغیری دزد صاحب خانه یه چاغردیکه کل تا بلانك بوعلامتلرنی کوره سن ومصیبتك
بونشانلرینه ایرکوره سن (مثنوی) زود باش وباز کرد ای مرد کار * تا ببینی حال اینجا زار زار * تیز اول وکیرو
دون ای ایش اری تابوراده حالی زار زار کوره سن ومشکل اولان حقیقت حاله نظر ایر کوره سن (مثنوی) کفت باشد
کان طرف دزدی بود * کرنکردم زود این برمن رود * صاحب خانه چونکم بوصدایی اشتدی وهمه دوشوب کندیسنه
ایتدی شاید که اول طرفده بردزد اوله اکرتیز رجوع ایلیم بو بلا بنم اوزریمه واقع اولور (مثنوی) برزن وفرزند من دستی
زند * بستر این دزد سودم کی کند * برغیری دزد بنم زن وفرزندمه برال اوره بو دزدی بغلمق بکا نه فائده ایلر (مثنوی
این مسلمان از کرم می خواندم * کرنکردم زود پیش آید ندم * بو مسلمان نکه بکا چاغردینی کرمندن اوقوراکر فوری خانه
طرفنه دونمیم بنم اوکومه ندامت کلور (مثنوی) براميد شفقت آن نیکخواه * دزد را بکذاشت باز آمد زراه
اول نیکخواهك شفقتی امیدی اوزره دزدی ترك ایلدی کیرو یوله کلدی (مثنوی) کفت ای یار نکو احوال چیست
این فغان وبانك تو از دست کیست * صاحب خانه چاغران کسه نك یاننه کلدی وآکا ایتدی ای ایو یار احوال ندر
بوسنك فغانك وفریادك کیمك الندندر (مثنوی) کفت اینك بین نشان پای دزد * این طرف رفتست دزد زن بمزد *
فریاد ایلین کسه صاحب خانه یه ایتدی اشته او دزدك ایاغنك نشانی کورزنی مزد واجرتله اولان دزد یعنی کیدی
دزد بو طرفه کتمشدر (مثنوی) نك نشان پای دزد قلتبان * درپی او رو برین نقش ونشان * اشته قلتبان دزدك
ایاغنك نشانی اول دزدك اردنجه کیت بو نقش ونشان سببیله یعنی بو نقش ونشانه تمسك ایلیوب بونك واسطه سیله
انك اردنجه سعی ایت دیدی (مثنوی) کفت ای ابله چه می کویی مرا * من کرفته بودم آخر مر ورا * صاحب خانه
اول فریاد ایدن کسه یه ایتدی ای ابله بکا نه دیرسن آخر بن آنی طوتمش ایدم وآنی اله کتوروب مراده یتشمشیدم (م ی)
دزد را از بانك تو بکذاشتم * من تو خر را آدمی پنداشتم * سنك بانك وفریاد کدن اوتری دزدی ترك ایتدم بن سن خری
آدمی صاندم (مثنوی) این چه ژاژست وچه هرزه ای فلان * من حقیقت یافتم چه بود نشان * ای فلان بونه
ژاژ درونه هرزه درونه بیهوده سوزدر بن حقیقتی بولدم نشان نه اولور بو محلده توضیح معنی وبو بیانده تمهید نحوی
اولدرکه دزددن مراد برکسه نك اسباب وارزاقنی بیلمدین واکاه اولمدین الان کسه یه دیرلر وبوفعلك حقیقتده مرید
وخالقی عند اهل السنة والجماعة حقدر پس شول وقتده که خانهٔ وجود سالك بصیره دزد شیطان داخل اولسه آنی
من حیث الحقیقة اخذ ایتمکه یلر وسعی ایلر وشیطان کندینك حقیقتی که اسم مضل ومکر الهیدر کندینك حقیقتی
جانبنه فرار ایلر پس سالك مجاهد آنك اردنجه کمال سعی وکوشش برله شیطانك حقیقتنه یقین ومرتبهٔ الوهیته
قرین اولمق صددنده وحقیقته نائل اولمق حالنده اسیران عالم صورت وفریفتکان آثار وعلامت اولان وعاظ
ومشایخ اول سالکی ضلالت یولنه کتدی ومقصود بالذاتی ترك ایتدی زعم ایلیوب واکا فریاد وفغان برله
سو یلیوب دیرلرکه ای مردکان کندی یرکدن رجوع قیل تاکم بو مرتبه ده حالی کوره سن ومقصوده ایره سن اول سالك

بو

بونلرك بو فریاد وفغانندن قوت واهمه غلبه ایلیوب کندی یه دیرکه بلکه انلرك دعوت ایلدیکی مرتبه ده دخی
بر آخر دزد اوله اکر رجوع ایتمزسم ضرر وندامت حاصل اوله دیو وهمندن واول نیکو خواه اولان واعظك شفقت ورحمتی
امیدیله دزدك حقیقتنی ترك ایدوب وکلدیکی یره کیرو کیدوب اول فریاد کننده اولان وآنی کیرویه دعوت قیلان کسه یه
کلوب دیرکه ای یار نیکو احوال ندر وافغان وفریادك کیمك الندندر اول دخی دیرکه ای قرنداش اشته سنك عقل
وفکرك اوغرلمق استین کسه نك ایاغنك نشانی آنك پینه کیت وعلایم وآثاردن استدلال ایت تا مقصوده ایره سن
وروی مرادی کوره سن پس اول سالك حقیقت قرین اول آثار ونشان دینه بالسان حالله ویا زبان مقالله دیرکه
ای ابله نه سویلرسن بکا بن خود آنی طوتمشدم وحقیقت مقصوده یتمشدم پس بونه ژاژ وهرزه در ای فلانکه بن حقیقتی
بولمش ایکن نشان وآثار ندر پس اول صورتده قلان وآیات وعلایمه اسیر اولان مرشد وواعظ دیرکه (مثنوی) کفت
من از حق نشانت می دهم * این نشانست از حقیقت آکهم * فریاد ایدیجی صاحب خانه یه ایتدی بن سکا حقدن نشان
ویریرم بن حقیقتدن آکاهم بو آندن نشاندر کذلك رسومدن خبر ویرن واعظ وناصح دخی دیرای مؤمن
قرنداش بن سکا حقدن نشان ویریرم وبو نشان وآیات خدادر کذب ودروغ دکلدر وبن حقیقتدن آکاهم وعالم آیات
وبینات الهم (مثنوی) کفت طراری تو یا خود ابلهی * بلکه تو دزدی وزین حال آکهی * صاحب خانه اول کمسه یه
ایتدی سن طرارسن یا خود ابلهسن بلکه سن دزدسن وبو حالدن آکاهسن طراریان کسن وشق جیب ایلین خرسزه
دیرلر یعنی اول سالك راه حقیقت بنه دیرکه سن طرارمیسن ویا خود ساده دل بی غرض برکسه میسن بلکه سن دخی
من حیث المعنی بر نوع رهزن میسن وبو حالدن آکاه میسن (مثنوی) خصم خود را می کشیدم من کشان
تو رهانیدی ورا کاینك نشان * کندی خصمی بن چکرك چکردم سن قورتاردك آنی که اشته نشان دیو بنی
فریفته ایلدك بو وهم وجهدر آنی سن قورتاردك زیرا اشته نشان دیدك بن دخی کرچك ظن ایدوب الداندم یعنی بن
کندی عقل وفکرمی آلان خصمی وبکا بنم وارمی آلمقده خصومت قیلان ومجد اولان مقصودمی بن چکمشدم
چکمکله سن آنی بندن قورتردك وترك ایتدردك دیرسن که اشته نشان وآثار مقصود کل راه مقصوده کیت واکا
کندیکی بو بولدن واصل ایت بن طریق حقه واقفم وحقك آیات وبیناتنه عارفم (مثنوی) تو جهت کو من بروم
از جهات * در وصال آیات کو یا بینات * صنع بیند مرد محجوب از صفات * در صفات آنست کو کم کرد ذات
سن جهتدن سویلرسن بن جهاتدن طشره ام وصالده ایات وبینات قنی یعنی واصل حق اولنلر وحقیقتی بولنلر اسباب
وصورتده قالنلره ومع هذا انسه ارشاد ونصیحت قیلنلره دیرلرکه ای حقیقتدن غافل اولان وامر معروف ونهی منکر
قیلان واعظ سن جهاتدن سویلرسن وعالم صورتدن نقل ایلرسن وبن شش جهاتدن برونم وورای جهات وصورتده
باسکونم مرتبهٔ وصالده ایات وعلایم قنی وبینه لرقنی آیات وبینات دلائل وصالدر وبعد ظهور المدلول دلائله حاجت
قالمز صفاتدن مستور اولان کمسه صنع کورر صفاتده اول کمسه درکه اول کمسه ذاتی کم وضایع ایلمشدر
یعنی مرد محجوب صفات الهیه دن انجق مصنوعی کورر مثلا بیلورکه الله خالقدر انك خالقلغی صفتندن مخلوقی
کورروبیلورکه الله صانعدر آنك صانعلکی صفتندن مصنوعی کورروالله قادردر ورزاقدر وبونلردن مقدور ومرزوقی
وقدرت ورزقی کوررکذا وکذا وقس علی هذا مرتبهٔ صفاتده مطلقا یعنی ذاتله معا اولمدیغی جهتدن اول کمسه
مقید درکه اول ذاتی کم ایلمش ویاوی قیلمشدر اماذاتی صفاتله ظاهر وصفاتی ذاتله قائم کوررسه ومن وجه غیری ومن
وجه عینی مشاهده قیلورسه محجوب اولمز بلکه عالم وعارف اولور ولکن واصل ومستغرق دیمز زیرا واصل
ومستغرق اولنلر صفات وآیاته نظر قیلمز نه کم بیوررلر (مثنوی) واصلان چون غرق ذاتند ای پسر * کی کنند
اندر صفات او نظر * ای پسر واصلار چونکه ذاته غریقلردر حضرت خدانك صفاتنه نیچون نظر ایلرلر یعنی نظر ایلمزلر پس
اصحاب سلوك قربت الهیه ده درت نوعدن خالی دکلدر برنوعی انجق آیات وبینات وآثار وصفات کورمکده در وذاتی
بومشهوده اولان صفاتدن بعید ودور بیلمکده در بونلره مرد محجوب تعبیر اولنور وبرنوعی دخی ذاتی صفاتله ظاهر
وصفاتی ذاتله قائم ومن وجه غیری ومن وجه عینی کورمکده در بونلره عالم وعارف تسمیه قیلنور وبرنوعی دخی مرتبهٔ
احدیت شهودنده مستغرق اولمشلر ومقام جمعه ایرمشلردر بونوعه واصل ومستغرق دینور وبرنوعی دخی ذاتله صفات
مشاهده سنی علی طریق الاعتدال جمع الجمعه واصل اولمشلر بونلرك حالات واحده ده کثرت کورملری وحدت
کورملرینه مانع وکذلك وحدت کورملری کثرت کورملرنی رافع اولمز بو مقام محمدی ووارثان مقام محمد علیه السلامدر
بونلره کامل ومکمل دیرلر پس مستغرق فی الله اولنلرك مرتبه سنه کوره وفانی فی الله اولنلرك مقامنه مناسب
بیوررلر (م ی) چونکه اندر قعر جو باشد سرت * کی برنك آب افتد منظرت * ور برنك آب باز آیی زقعر * پس بلای

دستدی دادی بو شعر * ای سالك چونكه صو یك دبنده اوله سنك باشك وسن صو یه مستغرق اوله سن بچن سنك نظرك
آبك رنككنه وامواجنك اعدادنه واقع اولور بلكه (اینما تولوا فثم وجه الله) فحواسنجه هر نه یره نظر قیلسك
آب حقیقته نظر قیلورسن واكر فرضی صو یه مستغرق اولدقدنصكره صو یك رنككنه كیرو كلسك قعرندن یعنی
وحدت مطلقه یه ایردكدنصكره وفنا فی الله مرتبه سن بولدقدنصكره دونسك عالم خلقه بلا شهود الحق كیرو
كلسك واشیایی اندن غیری اعتبار قیلسك بو تقدیر اوزره پس بر بلاسی الدك آنك یرینه شعری ویردك یعنی اسكیمش
وفرسوده اولمش فرعی آكوب آصلی ترك ایلدك دیمك اولور (مثنوی) طاعت عامه كناه خاصكان * وصلت عامه حجاب
خاص دان * حسنات الابرار سیئات المقربین) قولنك مصداقنجه عامهٔ ابرار واخیارك طاعتی خاص الخاص اولان
مقربینك كناهیدر زیرا عامهٔ ابرار واخیار طاعتی كندی وجودلریله ایدرلر وكندیلردن كوررلر پس وجودك
ذنب لا یقاس علیه ذنب آخر قولنك مصداقنجه وجودله اولان طاعت عند المقربین نوعا معصیتدر زیرا شركك
خفیدن بالذكلادر پس بو نوع اوزره اولان طاعت خاصكانك كناهیدر وعامهٔ ابرار واخیارك وصلتنی اصالةً وخاصةً
حجاب بیل ویاخود خاص اولان بنده نك حجابی بیل كه بونلرك حقه واصلز دیدكاری عین فرقت ومحضا بعد وهجرتدر زیرا
بونلر بویله زعم ایدرلر كه واصل غیری موصول غیری اوله وقول حقه سلوكله مع مغایرته واره واصل اوله وقرب حقی بوله
بچن بونلره بعض اسماء الهیه نك تجلیسی ظهور ایلسه اول ظهور واسطه سیله مع بقیة الوجود كندیلرینی اللهه
واصل زعم ایدرلر حال بو كه اعظم حجاب وجود انسانیدر (كما قال الجنید وجودك اعظم الحجاب بینك وبین الله) بوتمان
اصلا وصال اینست وبس (حكایت وزیر كه پادشاه اورا از وزارت معزول كرد ومحتسبی داد (مثنوی) مر وزیر را
كندشه محتسب * شه عدوی او بود نبود محب * فانی فی الله اولان ومشاهدهٔ وحدت قیلان كمسه جناب حقك
خلیفه سی ووزیری كبیدر وخلق حقدن غیر كورنلر واشیایی اللهدن بعید وماسوا ایلدكاری حیثیتدن امر معروف
ونهی منكر قیلنلر محتسب كبیدر بچن بر پادشاه وزیرنی محتسب ایلسه پادشاهك دوستی اولمز بلكه آنك دشمنی
اولور كذلك حضرت حق بر وحدت بین وحقیقت آیین قولنی مرتبهٔ كثرته ومغایرته آتسه واول كمسه عوام كبی خلقی
حقدن غیری اولدیغی اوزره افعالی مطلقا خلقه اسناد ایدوب امر معروف ونهی منكر قیلسه حضرت حقك
محبی دكلدر بلكه انك من وجه عدوسیدر كه آنی بعد الكور حوره آتدی ووزیر ایكن محتسب ایتدی (ولهذا
استعاذ النبی صلی الله علیه وسلم فقال تعلیما للامة اعوذ بالله من الحور بعد الكور (مثنوی) هم كناهی كرده باشد آن
وزیر * بی سبب نبود تغیرها كزیر * اول وزیر هم بر كناه ایلمش اولور یعنی مرتبهٔ اسفله مردود اولان وزیر مقرب دخی بر نوع
كناه ایلمشدر زیرا البته تغیر سببسز اولمز یعنی ناچار تغیرونه دل نعمت البته بر سببدن لابددر مادامكه قول كناه اشلمیه
جناب حق آنك نعمتنی تغییر ایلمز (كما قال الله تعالی ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم (مثنوی) آن كز اول
محتسب بد خود ورا * بخت وروزی آن بدست از ابتدا * اول كمسه كه اولده محتسب اولدی خود آكا ابتدادن احتساب
دولت ونصیب اولمشدر (مثنوی) لیك آن كاول وزیر شه بدست * محتسب كردن سبب فعل بدست * لیكن اول كمسه
اول پادشاهك وزیری اولمشدر وزارتدنصكره آنی محتسب ایلمكه سبب وزیرك قبیح فعلیدر كه پادشاه اندن اوتری آكا
غضب ایدوب حضورندن سورمشدی (مثنوی) چون ترا شه ز آستانه پیش خواند * باز سوی آستانه باز راند *
چونكه سنی پادشاه استانه سندن قتنه اوقیه یعنی عالم صورت وكثرتدن حضورنه اوقیه ومقرب قیله پس جمله
بوزدن آنكه آشنالق ایلیوب اختلاف وغیر زحمتندن نجات بوله سن آشكاره كیر وآستانه جانبنه سوره وحضور
شریفندن دور ایلیه یعنی مرتبهٔ اسفله تكرار سنی كیرو سوره (مثنوی) تو یقین می دان كه جرمی كردهٔ * جبر را از جهل
پیش آوردهٔ * سن یقین وتحقیق بیل كه بر جرم وقباحت ایلمش سنكه سنی اول سببدن نظر ودركاهندن سورمشدر
جهلكدن جبری اوكه كتورمش سنكه اول جبر بودر (م ی) كه مرا روزی وقسمت این بدست * پس چرادی بودت
آن دولت بدست * تقدیر الهیده بكا نصیب وقسمت بو اولمشدر پس دونكی كون دولت اول سنك الكده اولدی یعنی بنم
نصیبم وقسمتم ازلده بو اولمشدر بلیم عبد عاجزك النده نه وار در المقدر كائن وجف القلم بما انت لاق در وبونلر امثالی
دلایل برله دامن جبره تمسك ایلمكدر (مثنوی) قسمت خود خود بریدی تو ز جهل * قسمت خود را فزاید مرد اهل *
پس جواب بودر كه نیچون اول دولت وكندی قسمتنی جهلكدن سن كندك قطع ایلدك اهل وعاقل كمسه كندینك
قسمتنی زیاده ایلر یعنی كندی قسمتنكی جاهلكندن كندك كسدك ومرد اهل اولنلر كندی قسمتلرنی روز بروز زیاده ایدرلر
والله اعلم (قصهٔ منافقان ومسجد ضرار ساختن ایشان (مثنوی) یك مثال دیگران در كژ روی * شاید ار از نقل قرآن
بشنوی * كژ روالكده یعنی حیله وتلبیسده بر غیری مثال لایقدر اكر قرآن عظیمك نقلندن استماع ایده سن یعنی

كژ

كژ روالك خصوصنده مقدما امثلهٔ كثیره مرور ایلمشدی بر مثال آخر دخی كژ روالك خصوصنده لایقدر اگر قرآن
عظیم الشانك نقلندن استماع ایلیه سن وقرآن عظیمك نقل شریفی بوكونه واقع اولمشدركه قال الله تعالی فی سورة
التوبة فی حق المنافقین (والذین اتخذوا مسجدا ضرارا وكفرا وتفریقا بین المؤمنین وارصادا لمن حارب الله ورسوله من
قبل ولیحلفن ان اردنا الا الحسنی والله یشهد انهم لكاذبون لا تقم فیه ابدا) روایت اولنور كه بنی عمرو وبنی عوف مسجد
قبایی بنا ایلیوب تمام اولدقده حضرت رسول اللهه كلوب اول مسجدده نماز قیلوب تشریف ایتمك ایچون دعوت
ایلدیلر پس حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلم اصحابله كلوب انده نماز قیلدقدنصكره بونلرك اخوانی بنی غنم بن
عوف بونلره حسد ایدوب بر آخر مسجد بنا ایلدیلر اول نیت اوزره كه شامده اولان ابو عامر نام راهبی كتوروب انده امام
ایده لر وآنك دیدیكی یرته كیده لر پس بعد التمام حضرت سید انامه دیدیلر كه یا رسول الله بنینا مسجدا للعلة
والحاجة واللیلة المطیرة ونحن نحب ان تصلی مع اصحابك فیه فاخذ النبی علیه السلام ثوبه لیقوم معهم فنزلت هذه
الایة پس حضرت حق بونلرك حالنی حبیبنه اعلام ایدوب بیوردیكه بو منافقلردن بعض در شول كمسه لر كه بنای
مسجدی اتخاذ ایلدیلر مؤمنلره مضاره ایچون ودخی قلبلرنده اضمار ایلدكاری كفری تقویت ایچون ودخی مسجد
قباده مجتمع اولان مؤمنلرك ما بیننی تفریق ایچون ودخی الله ایله واللهك رسولیله محاربه ایلین كمسه نك انتظاری ایچون
وآكا اعداد واحضار ایچون مراد ابو عمرو راهبدركه قبل بناء المسجد حضرت رسول الله ایله محاربه ومقاتله ایلدی
یوم احدده حضرت رسوله رو برو دیدیكه هر قنغی قومكه سنكله مقاتله ایلر البته بن آنلرله معا سنكله محاربه ایلرم
دیوب یوم حنینه دك حضرت رسولله محاربه ایلیوب آخر الامر منهزم اولوب شامه قاچوب انده كندی یه رسولك
محاربه سی ایچون جیوش تدارك ایدی پس حضرت رسول علیه السلام منافقلره جواب ویروب بیوردیلر كه الان
تبوك قضاسنه متوجه اولدق اندن كلدككده نصیب اولورسه مسجدیكزه وارلم پس حضرت رسالت پناه تبوك
غزاسندن مدینه یه رجوع بیوردقلرنده تكرار اول منافقلر ینه كلوب یا رسول الله وعدهٔ كریمه یه وفا ایلك دیدكلرنده
حضرت رسول علیه السلام بونلرك نفاقنی یوزلرینه اوروب دیدیكه سزك بو مسجددن مرادیكز ضرر امت وتفریق
جماعتدر الله تعالی بكا بویله خبر ویردی دیدكلرنده بونلر قسم ایلدیلر كه (ان اردنا الا الحسنی) یعنی بنای مسجددن بز
مراد ایلمدك الا خصلت حسنی مراد ایلدك كه اول صلوة وذكر الله ایچون ومصلی اولنلره توسعه ایچون اولمقدر والله
شهادت ایلركه بونلر یمینلرنده تحقیقا كاذبلردر اول مسجدده نماز قیلمغه قالقمه ابدی بیوردی (مثنوی) اینچنین
كژبازئی در جفت وطاق * بانبی می باختند اهل نفاق * جفت وطاقده بونجلین بر كژبازلق یعنی شیطان معاویه یه
كلوب صورت صلاحدن كژبازلق ایلدیكی كبی نفاق اهلی دخی حضرت رسولله اوینادیلر واول حضرتی تزویر
وتلبیس ایله فریفته ایلمكه قصد ایلدیلر (مثنوی) كز برای عز دین احمدی * مسجدی سازیم وبود آن جاحدی *
بویله دیدیلر كه احمده منسوب اولان دینك عزت وشرفندن اوتری بر مسجد دوزه لم واو مرتدلك ودینسزلك ایدی یعنی
منافقلرك دین احمدك عزتندن اوتری بر مسجد دوزه لم دیملری واول مسجدك بناسنه قصد ایلملری مرتد اولمق ودیندن
رجوع ایلمكه قصد ایدی بو خسه شرف دین ورضای رب العالمین ایچون دكل ایدی (مثنوی) اینچنین كژبازئی
می باختند * مسجدی جز مسجد او ساختند * بونجلین اكری براوبون اوینادیلر اول رسولك مسجدندن غیری
بر مسجد دوزدیلر (مثنوی) فرش وسقف وقبه اش آراسته * لیك تفریق جماعت خواسته * زمرهٔ منافقین اول
مسجدك فرش وسقفنی وقبه سنی مزین ومهیا ایلمش لیكن اول طائفه جماعتك تفریقنی استمش (مثنوی) نزد پیغامبر
بلابه آمدند * همچو اشتر پیش او زانو زدند * اهل نفاق رسول حضرتلرینك قتنه لابه وزاری ایله كلدیلر دوه كبی انك
اوكنده دیز چوكدیلر بویله دیو كه (مثنوی) كای رسول حق برای محسنی * سوی آن مسجد قدم رنجه كنی *
ای حق تعالینك رسولی محسنلك ایچون اول مسجد جانبنه قدمكی رنجیده ایلیه سن تا كه اول مسجد سنك
قدملركدن مبارك اوله قیامته دك سنك نام شریفك تازه اوله (مثنوی) مسجد روز كلست وروز ابر * مسجد روز
ضرورت وقت فقر * یاغمورلی كونك وبلوتلی كونك مسجدیدر بو مسجد احتیاج وقتی وضرورت كونك مسجدیدر
(مثنوی) تا غریبی یابد آنجا خیر وجا * تا فراوان كردد این خدمت سرا * تا بر غریب بوراده خیر وجای بوله تا بو عبادت
خانه فراوان اوله (مثنوی) تا شعار دین شود بسیار وپر * زانكه با یاران شود خوش كار مر * تا دینك شعاری وآثاری
كثیر وپر اوله زیرا كه یارانله تلخ ایش لطیف وشیرین اولور واصحاب وجماعتله كلفت طاعته تحمل اسان كلور (مثنوی)
ساعتی آن جایكه تشریف ده * تزكیه مان كن زمانی تعریف ده * یا رسول الله اول جایكاهه بر ساعت تشریف ویر بزی
تزكیه ایله بزدن تعریف ویر یعنی بو خصوصده ناسه بزی پاك مدح ایدوب تعریف ایله وبونلر بو مسجدك بناسندن

خالص وصافیلردر دیو سویله (مثنوی) مسجد واصحاب مسجد را نواز * تو مهی ماشب دمی باما بساز * مسجدی ومسجد صاحبلرنی اوخشه سن ماه منورسن برشب سیاهز برمله دوزل ومقارنت قیل (مثنوی) تاشود شب ازجمالت همچو روز * ای جمالت افتاب جان فروز * تا شب سنک جمالکدن روز کبی اوله ای رسول که سنک جمالک جانی روشن ایدیجی افتابدر (مثنوی) ای دریغا کان سخن از دل بدی * تا مراد آن نفر حاصل شدی * ای دریغا که اول سوز دلدن اولیدی مجرد لسان طرفندن اولمیدی تا کم اول طائفه نک مرادی حاصل اولیدی (مثنوی) لطف کاید بی دل وجان در زبان * همچو سبزهٔ تون بود ای دوستان * لطف که دل وجانسز زبانه کلور یعنی برلطف واحسانکه جان دلدن مراد اولمیوب بلکه مجرد لسان طرفندن ظهوره کلور ای دوستلر کلخنک سبزه سی کبیدر ورمز بله ده بتن نبات کبیدر (مثنوی) هم ز دورش بنکر وانذر کذر * خوردن وبو را نشاید ای پسر * هم ایراقدن اول سبزه یه نظر ایله وهمان کچ ای پسر اول یمکه وقوقولمغه لایق دکلدر زیرا ناپاکدر (مثنوی) سوی لطف بی وفایان هین مرو * کان پل ویران بود نیکو شنو * وفاسزلرک لطفی جانبنه آکاه اول کتمه زیرا اول بیوفالرک لطفی ویران کوپریدر ایو ایشت وبو سوزی قبول ایت (مثنوی) کرقدم را جاهلی بروی زند * بشکند پل وآن قدم را بشکند * اکرقدمنی اول ویران کوپری اوزره اوره کوپری صنر واول قدمی صنرا کا اعتماد ایلسه اول منکسر اولوب اول نادانک دخی انکسارنه سبب اولور (مثنوی) هر کجا لشکر شکسته می شود * از دو سه سست ومخنث می بود * هر قنده که لشکر صنمش اولور ایکی اوچ سست وضعیف القلب مخنث دن اولور (مثنوی) در صف آید با سلاح او مردوار * دل برو بنهند کاینک یارغار * اول مخنث مرد کبی سلاحله جنک صفنه کلور واشکر ایشته یارغار دیو انک اوزرینه کوکل قورلر (مثنوی) رو بکرداند چو بیند زخم را * رفتن او بشکند پشت ترا * مخنث اولان چونکه زخم کوره یوز دوندرر یعنی اول محاربه وقتنده ادنی برزخم کورسه جنک وقتالدن فرار ایلر مخنثک کتمسی سنک آرقه کی صر (م ی) این درازست وفراوان می شود وآنچه مقصودست پنهان می شود * بوکا متعلق کلام درازدر اکر دخی سویلرسم فراوان اولور واول نسنه که مقصوددر پنهان اولور یعنی ماهو المقصود که مسجد ضرار قصه سیدر مختفی اولور وکیرو قالور (فریفتن منافقان پیغمبر علیه السلام را تا بمسجد ضرارش برند (مثنوی) بر رسول حق فسونها خواندند * رخش دستان وحیل می راندند * اهل نفاق حقک رسولی اوزره افسونلر اوقودیلر مکر وحیله لر رخشی سوردیلر رخش رستمک آتنک آدیدر بونده مجرد استعاره طریقیله مکر وحیله دن عبارت اولور (مثنوی) آن رسول مهربان ورحم کیش * جز تبسم جز بلی ناورد پیش * اول رحم مذهبلو مهربان رسول تبسمدن غیری وبلی دن غیری ایلرو کتورمدی (م ی) شکرهای آن جماعت یاد کرد * در اجابت قاصدان را شاد کرد * اول جماعتک شکرلرنی وسعی وخدمتلرنی یاد ایلدی دعوتلرینه اجابت ایلمکده اول مکر وحیله جانبنه قصد ایدیجلری شاد ایلدی (مثنوی) می نمودی مکر ایشان پیش او * یک بیک زان سان که اندر شیر مو * انلرک اول مکری جمیعا انک قتنده کورندی انک کبی که یک بیک سود ایچره قیل کورینوردی یعنی سود ایچره سیاه قیل نیجه کورینورسه بر بر اول اوسلوبدن حضرت پیغمبر علیه السلامه انلرک درونتده اولان حیله ومکر بالتمام کوروندی (مثنوی) موی را نادیده میکرد آن لطیف * شیر را شاباش می کفت آن ظریف * اول لطیف مویی کورمامش ایلدی اول ظریف سوده شاباش وتحسین دیدی یعنی اول لطیف اولان پیغمبر اهل نفاقک حیلت وخدعه لرندن تعامی ایلیوب انلرک ظاهرده اولان خدمتلرینه تحسین وافرین ایلدی وا بو خدمت قیلمشسز وکوزل خیر ایلمشسز دیو سویلدی (مثنوی) صد هزاران موی مکر ودمدمه * چشم خوابانید آن دم زان همه * نیجه یوز بیک مکر ودمدمه مویی انلردن اولدم مشاهده ایلمش ایکن اولدم دوکلیسندن کوزنی اویوتدی واغماض عین ایتدی (مثنوی) راست میفرمود آن بحر کرم * بر شما من از شما مشفقترم * اول کرم دریاسی کرچک بیوردی بن سزه سزدن مشفقترم نته کم حق تبارک وتعالی سورهٔ احزابده بیورر (النبی اولی بالمؤمنین من انفسهم) پیغمبر علیه السلام مؤمنلره کندی نفسلرندن اولی وارحمدر وهم نه بیوررسه عین صلاح ومحض فلاحدر (مثنوی) من نشسته در کنار آتشی * با فروغ وشعلهٔ بس ناخوشی * بو بیت بو حدیث شریفه اشارتدر که بیوردیلر (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم انما مثلی ومثل امتی کرجل استوقد نارا فجعلت الدواب والفراش تقعن فیها وانا آخذ بحجزکم وانتم تقحمون فیها) معنی بیت مثلا بن برعظیم آتشک کنارنده اوترمشم اول آتش زیاده ناخوش فروغ وشعله ایله (مثنوی) همچو پروانه شمان سودوان * هردو دست من شده پروانه ران * سز پروانه کبی اول جانبه یلجی سز ومن هر ایکی دستم بر پروانه سوریجی اولمشدر یعنی سز پروانه لر کبی نار جحیمه سبب اولان شهوت ومعصیته دوشرسز وبن سزی اندن منع ایلیوب قوتریرم پس حصه بیاندن بنده قصه بیانه

شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) چون بران شد تا روان کردد رسول * غیرت حق بانک زد مشنو زغول * چونکم انک اوزرینه مقرر اولدیکه تا حضرت رسول مسجد ضرار جانبنه روان اوله غولدن سوز اشتمه دیو غیرت حق بانک اوردی واکاوچی قیلدی (مثنوی) کین خبیثان مکر وحیلت کرده اند * جمله مقلوبست آنچه آورده اند * که بو خبیثلر بو خصوصده مکر وحیله ایلمشدر جمله سی مقلوب ومعکوسدر اول نسنه یی که کتورمشلردر (مثنوی) قصد ایشان جز سیه رویی نبود * خیر دین کی جست ترسا وجهود * انلرک قصدی سیاه رویلقدن غیری اولمدی ترسا وجهود نجه دین خیرنی استدی (مثنوی) مسجدی بر جسر دوزخ ساختند * با خدا نرد دغاها باختند * دوزخک کوپریسی اوزره بر مسجد دوزدیلر خدای تعالی ایله مکر وحیله لر نردنی اویناد یلر (مثنوی) قصدشان تفریق اصحاب رسول * فضل حق را کی شناسد هر فضول * بونلرک قصدی رسولک اصحابنی پراکنده ایلمکدر هر فضول حضرت حقک فضل واحسانی نجه آکار (مثنوی) تا جهودی را ز شام اینجا کشند * که بوعظ او جهودان سرخوشند * تا بر جهودی شامدن بورایه چکه لر زیرا جهودلر آنک وعظی ایله سرخوش اولمشلردر (مثنوی) کفت پیغامبر که آری لیک ما * بر سر راهیم وبر عزم غزا * حضرت رسول علیه السلام منافقلره ایتدی نعم وارهیم ایکن بر یوله کتمک هوسی اوزره یز وغزایه کتمک قصدی اوزره یز (مثنوی) زین سفر چون باز کردم انکهان * سوی آن مسجد روان کردم روان * بو سفردن چونکه کیرو دونم اندنصکره اول مسجد جانبنه روان اولم روان اولم یعنی تحقیق روان اولم دیمک اولور تکریر تاکید معناسن افاده قیلور (مثنوی) دفع شان کفت وبسوی غزو تاخت * با دغایان از دغا نردی بساخت * انلری بو اوسلوبله دفع ایلدی وغزا جانبنه چاپدی دغالرله دغادن بر کونه نرد اویناد ی یعنی (فمن اعتدی علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم) مقتضاسنجه (ودخی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) فحواسنجه انلرک مکر وخدعه سی مقابله سنده بو کونه مکر وخدعه ایلدیلر (مثنوی) چون بیامد از غزا باز آمدند * چنک اندر وعدهٔ ماضی زدند * چون رسول علیه السلام غزادن کلدی منافقلر کیرو کلدیلر ماضی اولان وعده یه ال اوردیلر بعض نسخه ده مصرع ثانی بویله واقع اولمشدر طالب آن وعدهٔ ماضی شدند یعنی اول سابقده اولان وعده یه طالب اولدیلر (مثنوی) کفت حقش کای پیمبر فاش کو * غدر را ور جنک باشد باش کو * حق تعالی اول رسوله دیدی ای پیغمبر فاش سویله وانلرک مکر وغدرنی اظهار وافشا ایله واکر جنک وخصومت اولورسه اولسون دیدی (مثنوی) کفت ای قوم دغل خامش کنید * تا نکویم رازهاتان تن زنید * حضرت رسول علیه السلام اول طائفه یه ایتدی ای مکار وحیله باز قوم خاموش اولکز بو وجه اوزره کنید شوید معناسنه اولور کنید ایلیکز معناسنه اولوب معنی بویله اولسه دخی جائزدر ای دغل قوم بنی خاموش ایلیکز یعنی بنی سویلتمیکز تا بن سزک رازلریکزی سویلیم ساکت اولکز (مثنوی) چون نشانی چند از اسرارشان * در میان آورد بد شد کارشان * چونکه انلرک اسرارندن برقاچ نشان اورتایه کتوردی انلرک ایشی قبیح اولدی (مثنوی) قاصدان زد باز کشتند آن زمان * حاش لله حاش لله دم زنان * اول زمان قاصدلر حضرت رسولدن رجوع ایلدیلر حاش لله حاش لله دمنی اوریجی یعنی بز اللهی مکر وغدر ایلمکدن تنزیه ایلرز بزم بو خصوصده مکریمز یوقدر دیجی اولدقلری حالده کیرو رجوع ایتدیلر (مثنوی) هر منافق مصحفی زیر بغل * سوی پیغامبر بیاورد از دغل * هر منافق بر مصحفی قولتوغی آلتنده دغل وحیله بازلقدن پیغمبر حضرتی جانبنه کتوردی (مثنوی) بهر سوکندان که ایمان جنتست * زانکه سوکندان کژانرا سنتست * یمینلردن اوتریکه ایمان سپردر زیرا که سوکندلر کژلره سنت وعادتدر سورهٔ منافقینده اولان بو آیت کریمه یه اشارتدر که (اتخذوا ایمانهم جنة) یعنی منافقلر یمینلرنی سپر اتخاذ ایلدیلر قتلدن وسبیدن خوف واحتراز ایلدکلرندن اوتری (فصدوا عن سبیل الله) دخی بونلر غیریلری منع ایتدیلر حق یولندن (انهم) تحقیقا بو منافقلر (ساء ما کانوا یعملون) نه عجب کم اولدیلر شول شیئلر که اشلدیلر منعلرندن ونفاقلرندن وساءده تعجب معناسی واردر ایمان یمینک جمعی اولدیغی کبی شبان دخی شابک جمعی اولدیغی کبی سوکندان سوکندک جمعیدر (مثنوی) چون ندارد مرد کژ در دین وفا * هر زمانی بشکند سوکند را * چونکه مرد کژ دینده وفا وتمیز ونار است اولان سقیم طریق مستقیمه میل ایتمز هر بر زمان عهدنی وآندنی صر (مثنوی) راستانرا حاجت سوکند نیست * زانکه ایشانرا دو چشم روشنیست * راست وصادق اولانلره یمینه احتیاج یوقدر زیرا که انلر ایچون ایکی روشن چشم واردر اول روشن اولان کوزلرله حضرت حق حاضر کورر ونقض عهد ایلمکدن وخلف وعده قیلمقدن بری اولورلر (مثنوی) نقض میثاق وعهود از احمقیست * حفظ ایمان ووفا کار تقیست * میثاق وعهدلری صمق احمقلقدندر یمینلر ووفایی حفظ ایلمک تقینک ایشیدر ایمان جمع یمین (مثنوی) کفت پیغمبر که سوکند شما * راست کیرم

با كه سوكند خدا * حضرت پيغمبر عليه السلام ايتدى سزك يمينكزى راست طوتيم يا كه خداى تعالينك يمينى كه
حق تعالى تحقيقا منافقلر كاذبلردر ديو شهادت ايلر وسزهر بريكز صادقلرز ديو سويلرسزنته كم حق تعالى سورهٔ
منافقينده بونلرك حالندن خبر ويروب بيوررلر (والله يشهد ان المنافقين لكاذبون) وسورهٔ توبه ده (والله يشهد انهم
لكاذبون لاتقم فيه ابدا) بيوردى (مثنوى) بازسوكند مكرر خورد قوم * مصحف اندردست وبرلب مهر صوم *
منافقلر قومى كبر ومكر ايله اند ايجديلر اللرنده مصحف شريف ولبلرى اوزره صوم مهرى اولديغى حالده (م ى) كه بحق اين
كلام پاك راست * كان بناى مسجد از بهر خداست * بويله ديوكه بو صحيح وپاك كلامك حقيچون اول مسجدك بناسى
خدادن اوترى در (مثنوى) اندر انجا هيچ حيله ومكر نيست * اندر آنجا ذكر وصدق ويارب ايست * اول مسجدده
هيچ حيله ومكر يوقدر اول مسجدده ذكر وصدق ويارب ديمكلك واردر يعنى تضرع وخلوص وذكر خدا ايلمكلك
واردر (مثنوى) كفت پيغمبر كه آواز خدا * مى رسد در كوش من همچون صدا * مهر بركوش شما بنهاد حق *
تا باواز خدا ناريد سبق * نك صريح آواز حق مى آيدم * همچو صاف از درد مى پالايدم * حضرت پيغمبر عليه السلام
ديديكه اى منافقلر خداى تعالينك اوازى يعنى كلامى بنم قولاغمه يتشور صوت وصدا يتشديكى كبى اما كلام حقى
سز استماع ايده مزسز زيرا حق تعالى سزك سمعكزه ختم قودى تا كم آواز خدايى استماع ايلمكه سبقت ايلميه
اشته بكا صراحة وآشكاره آواز خدا كلور وظاهر وآشكاره اولور صافى درددن سوزديكم كبى آواز خدايى دخى
وساوسدن وكلام مخلوقدن تمييز ايلرم علما كلام خدانك استماعنده اختلاف ايلمشلردر ابو منصور ماتريدى مع توابعه
كلام خدا هيچ بر وجهله استماع ومسموع اولنمز ديرلر زيرا كلام متكلم اولان اللهك صفتيدر پس انك صفت ازليه سى
بو قوت سامعه ايله استماع اولنمز واكثر علما كلام خدا بر نحواى (يسمعون كلام الله) ومقتضاى (حتى يسمع كلام الله)
كلام خدا مسموع اولور ديرلر وماتريديه يعنى (يسمعون ما دل على كلام الله) ديو تأويل ايدوب جواب ويررلر ودخى
وكلم الله موسى تكليما) آيتنده ماتريديه ديرلركه حق تعالينك حضرت موسايه تكلمى اول وجه اوزره دركه كلام
ازليه سنه دلالت ايلين حرف وصوتى خلق ايليوب آنى سمع مباركه حضرت موسايه القا ايلدى وحضرت موسى عليه
السلامه اولان كلامك تفسيرى بو مذهبى تأييد ايلر (قال الله تعالى وما كان لبشر ان يكلمه الله الا وحيا او من وراء
حجاب او يرسل رسولا فيوحى باذنه ما يشاء) قال ان معناه ما صح لاحد من البشر ان يكلمه الله الاعلى ثلثة اوجه
اما على طريق الوحى وهو الالهام وهو القذف فى القلب او المنام فالاول كما اوحى الله فى بطن ام موسى والثانى كما اوحى
الى ابراهيم فى ذبح ولده واما ان يسمع كلامه الذى يخلقه فى بعض الاجرام كما كلم موسى من الشجرة اما كلام خدا
مسموع اولور ديينلرك دليلى بودركه امام واحدى وسيطده ديركه (وكلم الله موسى تكليما) ده لفظ تكليم مصدرله
مؤكدارلمسى حضرت موسى عليه السلام خدانك كلامنى استماع ايلديكنه دلالت ايلر اكر بو فعل مصدرله
مؤكد اولميدى مجازه حمل اولنمق قابل ايدى اما با وجود تأكيد مجازه حمل اولنمز زيرا افعال مجازيه مؤكد اولمز
يعنى شجر جانبندن استماع ايلديكى اصوات عين كلام خدادر ديمك اولور وامام فخر رازى ديركه نته كم خدايى بصرله
كورمك ممكندر انك كلامنى دخى سمعله ادراك ايلمك قابلدر وامام غزالى احياء علومده ديركه هرشول كمسه كه
حضرت موسانك دنياده كلام خدايى حرف وصوتله استماع ايلديكنه استبعاد ايليه دى آكا آخرتده دخى كوزله
كورلمسنه انكار ايلرميسن پس الله قادردركه كندى كلام ازليه سنى كه حرف وصوت ومشابه كلام مخلوق دكلدر
استديكى قولنه بيلديكى كبى كيف ما يشاء ايشتديره واول قول آنك كلام خدا ايدوكنى فهم ايده والله اعلم (مثنوى)
هم چنانكه موسى از سوى درخت * بانك حق بشنيد كاى مسعود بخت * از درخت انى انا الله مى شنيد * با كلام انوار
مى آمد پديد * آنجلين كه حضرت موسى درخت جانبندن حضرت حقك بانكنى اشتدى بويله ديوكه اى بختى مسعود
وطالعى ميمون درختدن (انى انا الله) كلامنى اشتدك كلام الهى ايله نورلر حضرت موسايه ظاهر كلدى وانواره غرق
اولدى سورهٔ قصصده اولان آيته اشارتدر (فلما آتيها) وقتاكم حضرت موسى شعيبدن استيذان ايدوب اهليله مصر
جانبنه توجه ايليوب طور طاغنه كلدكده حكمت پروردكار ايله اول كيجه بغايت شب تار وقطرات امطار ايدى پس
اشتعال ناره محتاج اولوب بو اضطراب واضطرارده ايكن كورديكه طور جانبندن بر آتش اشكاره اولدى پس
مسارعة ايدوب اول ناره كلدكده (نودى من شاطئ الوادى الايمن) ندا اولندى موسايه وادئ ايمنك كنارنده شاطى
دره كنارنه ديرلر (فى البقعة المباركة) اول مكان مباركه ده (من الشجرة) عناب آغجندن ويا آغجلردن بر آغجدن
(ان يا موسى) اى موسى ديمكلكله (انى انا الله رب العالمين) تحقيقا بن شول اللهم كه عالملرك ربيم اولدمكه حضرت
موسى بو ندايى درختدن كوش ايتدى شراب تجلئ جانانى نوش ايدوب بالكليه كنديدن فراموش ايتدى امدى اى

قال بعض المفسرين فى تفسير هذه الاية
ما نصه يوحى اليه فى المنام او بالالهام كما رأى
ابراهيم فى المنام ان يذبح ولده وهو وحى وكما
الهمت ام موسى ان تقذفه فى البحر او من
وراء حجاب اى يسمعه كلامه من وراء حجاب
ولا يراه كما كلم موسى عليه السلام او يرسل
رسولا يعنى من الملائكة اما جبريل او غيره
انتهى خازن

طالب انوار احديت سندخى وادئ ايمن طريقته كلوب بقعهٔ مباركهٔ مرشد كاملده درخت وجود شيخ واصلدن صداى
انى انا الله ونداى لا موجود الا الله الهى كوش ايدوب جان ودلك سرخوش وعقل وفكرك مدهوش ايده كور زيرا تجلى
حق نشئهٔ نباتيه دن ظاهر اولمق جائز اولديغى نشئهٔ انسانيه دن ظهورى بطريق اولى در بيت (روا باشد انا الله از درختى
چرا نبود روا از نيك بختى) (مثنوى) چون ز نور وحى در مى ماندند * باز نو سوكندها مى خواندند * چونكه منافقلر وحى
الهى نورندن عاجز وزبون قالديلر كبر ويكى يمينلر اوقوديلر (مثنوى) چون خدا سوكند را خواند سپر * كى نهد اسپر
ز كف پيكاركر * چونكه حضرت خدا منافقلر حقنده يمينى سپر اوقور جنك وخصومت ايديجى سپرى الندن چيقرمزور
مثنوى) باز پيغامبر بتكذيب صريح * قد كذبتم كفت با ايشان فصيح * حضرت پيغمبر عليه السلام كبر وتكذيب
صريح ايله انلره فصيح واشكاره تحقيقا سز كذب ايلديكز ديدى (انديشيدن يكى از صحابه با نكار رسول عليه السلام كه
چرا ستارى نمى كند) (مثنوى) تا يكى يارى ز ياران رسول * در دلش انكار آمد زان نكول * تا حضرت رسول عليه
السلامك يارلرندن بر يار اول رجوعدن اول يارك قلبنه انكار كلدى يعنى حضرت رسول عليه السلامك اول صورتى
مؤمن اولان طائفه دن نكول وعدول ايليوب انلرى كذب ونفاقه منسوب ايلديكنه اول صحابينك قلبنده انكار
حاصل اولدى بويله ديو (مثنوى) كين چنين پيران با شيب ووقار * مى كندشان اين پيمبر شرمسار * كه شيب ووقار ايله
بو نجلين پيرلرى بو پيغمبر انلرى شرمسار ومخجل ايلر (مثنوى) كو كرم كو سترپوشى كو حيا * صد هزاران عيب پوشند
انبيا * قنى كرم قنى ستارلق قنى حيا حال انكه انبياء عظام عليهم السلام نيجه يوز بيك عيب اورترلر (مثنوى) باز در دل
زود استغفار كرد * تا نكردد ز اعتراض او روى زرد * اول صحابه كبر وقلبنده على الفور استغفار ايتدى تا اعتراضدن
اول روى زرد وشرمسار اولميه (مثنوى) شومى يارئ اصحاب نفاق * كرد مؤمن را چو ايشان زشت وعاق * اصحاب
نفاقك يار بلغنك وانلرده ادنى مرتبه ميل ومعاونتك شوملغى مؤمنى آنلر كبى قبيح وعاصى ايلدى حصه بودركه شول
كمسه لركه ديندن ظالملره ادنى مرتبه ميل ومعاونت ايليه انلرك خباثتى وشأمتى مائل ومعين اولان مؤمنه سرايت
ايدوب زشت وعاصى اولمسنه ونار قهرك آكا دخى مس قيلمسنه باعث وبادى اولور (كما قال الله تعالى ولا تركنوا
الى الذين ظلموا فتمسكم النار (مثنوى) باز مى زاريد كاى علام سر * مر مرا مكذار بر كفران مصر * اوصحابى خداى
تعالى يه كبر وزار بلك ايلدى بويله ديو كه اى علام سر كفران اوزره بنى مصر قومه وكفر ومعصيتده ثابت قيلمه
تا رسولك انكار ايليم (مثنوى) دل بدستم نيست همچون ديد چشم * ورنه دل را سوزمى اين دم بخشم * الهى
كوكل المده دكلدر كوزمك كورمسى كبى يعنى كوزمك كورمسى بنم ارادتمده وتصرفده اولديغى كبى كوكلم دخى
مجرد بنم ارادتمده وتصرفده دكلدر واكر كوكل بنم المده وتصرفده اوليدى كوكلى بن خشمله بودم ياقردم وبو معنى دخى
جائزدر كوكل المده دكلدر يعنى بنم تصرفده دكلدر چشمك كورمسى تصرفده اولديغى كبى اكر كوكل ديد چشم كبى
بنم المده وتصرفده اوليدى كوكلى بودم بن خشم وغضبله ياقردم بويله ديمك دخى جائزدر كوكل المده دكلدر چشمى
كورمك كبى يعنى چشمى كورمك المده نيجه دكل ايسه كوكلى دخى اشكاره كورمك اوله المده دكلدر اكر كوكل
كورمك المده اوليدى بودم كوكلى غضبله ياقردم كما قيل (ع) من بفرمان دلم نى دل بفرمان منست (مثنوى) اندرين
انديشه خوابش در ربود * مسجد ايشانش پر سركين نمود * بو فكرده اول صحابى يى اويقو قابدى منافقلرك مسجدى
آكا نجاستله پر كورندى (مثنوى) سنكهاش اندر حدث جاى تباه * مى دميد از سنكها دود سياه * آنك طاشلرى
نجاست ايچره جاى خراب كورندى اول مسجدك طاشلرندن سياه توتون ظاهر اولوردى (مثنوى) دود در حلقش
شد و حلقش بخست * از نهيب دود تلخ از خواب جست * توتون آنك بوغازنه كتدى وانك بوغازنى خسته
ورنجيده ايتدى آجى دخانك خوف وهيبتندن صچرادى (مثنوى) در زمان در رو فتاد و ميكريست * كاى خدا
اينها نشان منكريست * اول زمانده يوزى اوزره دوشدى واغلدى بويله ديوكه اى خدا بونلر منكرلكك نشانيدر
(مثنوى) حلم بهتر از چنين حلم اى خدا * كه كند از نور ايمانم جدا * اى خدا بو نجلين حلمدن خلم بكر كدر خلم
خاء معجمه نك كسريله سومك معناسنه در وحلم حاء مهمله ايله بردبارلغه ديرلركه اول حلم بنى ايمانك نورندن جدا ايده
والحاصل حصه بودركه عصاة ومنافقينه حلم ومرحمت ايلمك دينه ضرر ونور ايمانك زوالنه سبب اولديغى مقرردر
اهل ايمانه لازم اولان اولدركه الله ورسوله وپيغمبره عاصى اولان كمسه لره حلم ومرحمت ايليه ورفقت وشفقتله دخى آنلره
سوز سويليه بلكه شدت وغلظت ايلمك آنلر حقنده لازم اولنلردندر (مثنوى) كر بكاوى كوشش اهل مجاز *
تو بتو كنده بود همچون پياز * اكر اهل مجازك سعى وكوششنى قازه سن صوغان كبى قات قات قوقشدر يعنى جميع
اهل مجاز مسجد ضرارى بنا ايدن منافقين كبيدر اكر سن اهل مجازك سعى وكوششنى قازسك يعنى انلرك احوالنه

مطلع اولسن صوغان قابی کبی قات قات قوشقدر (مثنوی) هر یکی از یکد کر بی مغزتر * صاد قانرا یك زد یکر نغزتر
بونلرك هر بر یسی بری برندن بی مغزتردر یعنی بونلرك هر بر یسنك فعللری بر آخر فعلدن خبیث تر وبی مغزتردر
اما صادقان عکسیدر که هر بر فعللری آنلرك آخرندن نغزتر و پسندیده تردر (مثنوی) صد کران قوم بسته برقبا
بهر هدم مسجد اهل قبا * همچوان اصحاب فیل اندر حبش * کعبهٔ کردند حق آتش زدش * اول قوم منافقین
یوزکر بغلدیلر قبا اوزره یعنی قفتانلری اوزره یوز قوشق قوشندیلر اهل قبانك مسجدینك هدم وتخریبندن اوتری نته کم
اول اصحاب فیل حبشده تخریب کعبة الله ایتمك ایچون برکعبه بنا ایلدیلر حق تعالی اکا آتش اوردی وقومنی
دخی هلاك قیلدی بونك حکایه سی جلد اولده شیر حکایه سنده الم ترك تفسیرنده مرور ایتدی (مثنوی) قصد کعبه
ساختند از انتقام * حال شان چون شد فرو خوان از کلام * اول طائفه کعبه یه قصد ایلدیلر انتقامدن انلرك حالی
نیجه اولدی کلام الهیدن اوقو یعنی قرآن عظیمدن (الم تر کیف) سوره سن اوقو که انلرك نیجه اولدیغی سکا روشن
وظاهر اوله (مثنوی) مر سیه رویان دین را خود جهیز * نیست الا حیلت ومکر وستیز * دینك سیاهر و یلرینه خود
جهاز یعنی تدبیر وتدارك واسباب بو قدر الا حیله ومکر وعناد وخصومت واردر (مثنوی) هر صحابی دید زان
مسجد عیان * واقعه تاشد یقین شان سران * واقعات ار باز کو یم یك بیك * پس یقین کردد صفا بر اهل شك * لیك
میترسم زکشف راز شان * نازنینانند وزیبد ناز شان * هر صحابی اول مسجددن اشکاره واقعه کوردی تا اول
مسجدك سری انلره یقین اولدی یعنی اصحاب رسول علیه السلامدن هر صحابی عیانا اول مسجد ضراره جهتندن
بر واقعه کوردیلر حتی بونلره یقین اولدی اول مسجدك سری وحقیقتی پس بوندنصکره اولان بیت سؤال مقدره جواب
اولمق اقتضا ایدر تقدیر کلام انلرك کوردیکی واقعه لری ودخی ما بینلرنده ظهوره کلان وقایع وحوادثی سو یلیك
کورلم که بونلرك ما بینلرنده ظهوره کلان وقایعك آصلی ندر که جمله دن بری معاویه نك حضرت علی کرم الله وجهه ایله
اولان جنکی وحضرت عایشه رضی الله عنهانك حضرت علی ایله اولان جنکی کبی ودخی بعض اصحابك بری بری ایله
اولان جنك وجدلی کبی جواب بیوررلر که بونلرك ما بینده جاریه اولان واقعاتك حقیقتنی اکر کیر وسو یلیم بر بر پس
یقین اولوردی صفای درون اهل شك اولنلر اوزره یا خود چوق یقین اولوردی معناسنه در اکر پس نقطهٔ واحده ایله قرأت
اولورسه بعض نسخه ده تا یقین کردد دخی واقع اولمشدر یعنی بونلرك واقعاتنی یك بیك سو یلیه دم تا کم یقین اولیدی
بونلرك صفای درونی اهل شك اوزره ولکن سو یلمزم زیرا قورقرم بونلرك رازنی خلقه کشف ایلمکدن زیرا اصحاب
رسول علیه السلام نازنینلردر وانلره ناز براشور یعنی بونلره ناز ایلمك سزاوارت اوزره لایقدر ومؤمن اولنلره بونلره
اعزاز واکرام ایلمك لازم وواجبدر (لما روی عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال قال النبی صلی الله علیه وسلم
اکرموا اصحابی فانهم خیارکم ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم یظهر الکذب حتی ان الرجل لیحلف ولا یستحلف ویشهد
ولا یستشهد الا فمن سره بحبوحة الجنة فلیلزم الجماعة) وبر حدیث شریفده دخی امتنه اصحابی حقنده سوء ظن
ایلمکدن وما لا یعنی سو یلمکدن اتقا وحذر ایلمکه امر ایدوب بیوررلر (قال علیه السلام الله الله فی اصحابی الله الله
فی اصحابی لا تتخذوهم غرضا من بعدی فمن احبهم احبنی ومن ابغضهم ابغضنی ومن آذاهم آذانی ومن آذانی فقد
آذی الله) اکرچه واقعاتدن مراد رؤیا معناسنه اولان واقعه لر اولسه یا خود مسجد حقنده حق جانبندن
آنلره اولان اشارت مراد اولسه ده جائزدر ولکن بو تقدیرجه معنی تا یقین کردد صفا بر اهل شك مصرعنه با خصوصکه
لیك می ترسم زکشف رازشان) مصرعنه ملایم کلمز ومناسب اولمز پس واقعاتدن مراد ما بینلرنده ظهوره کلان وقایع
وحوادث اولمق مشرب تحقیقه انسبدر (مثنوی) شرع بی تقلید میپذرفته اند * بی محك ان نقد را بکرفته اند
شرع شریفی تقلیدسز قبول ایلمشلردر اول نقدی محکسز طوتمشلردر واخذ ایلمشلردر یعنی اصحاب رسول علیه
السلام سزاوارت اوزره فضیلتی دخی بودر که بونلر شرع شریفی بلا تقلید قبول ایلدیلر واول نقد علم نبوتی بی محك
اجتهاد وتتبعسز طوتدیلر (کما قال الشیخ السهروردی فی اعلام الهدی اعلم ان میراث النبوة العلم وقد توارثه اصحابه
واهل بیته بلا تقلید فوجب علیك محبة الجمیع فلا تکن مائلا الی احدی الجهتین دون الاخری فان ذلك هوی (مثنوی)
حکمت قرآن چو ضالهٔ مؤمنست * هر کسی بر ضالهٔ خود موقنست * قرآن عظیمك حکمتی چونکم مؤمنك
ضاله سیدر هر بر کسنه کندینك ضاله سنده موقندر یعنی اول اصحاب حکمت قرآنی واحکام حضرت فرقانی
بلا تتبع ولا تفحص طوتدیلر وقبول ایتدیلر اما بعد اصحاب الرسول حکمت قرآن مؤمن اولنلرك یتوکی کبیدر
ومؤمنلردن هر بر کسنه کندی ضاله سنه اقرار وایقان ایدیجیدر (کما قال علیه السلام الحکمة ضالة المؤمن
حیث وجدها فهو احق بها) چون مخبر صادق اول ضاله اولان ناقه دن خبر ویرسه مؤمن عاشق کندی مطلوبندن

صحیح اولان خبری بیلور وآنك وصولنه در حال توجه واجتهاد قیلور وشتر ضاله اولان شخص بعد التفقد والتفحص
ناقهٔ ضاله سن بولدیغی کبی حکمت قرآنیه یتوکنی دخی مومن عاشق بارشاد المخبر الصادق بولور وشاد وخندان
اولور نته کم بو معنایه کوره شترجوینده اوانی تمثیل ایدوب بیوررلر) قصهٔ آن شخص که اشتر ضالهٔ خودمی جست
ومی پرسید (مثنوی) اشتری کم کردی وجستیش جست * چون بیابی چون ندانی کان تست * بر اشتری کم وضایع
ایلدك واول اشتری جستلکله جست وجو ایلدك چونکم بوله سن نیچون بیلمزسن اوسنکدر یعنی ای مومن سن
اشتر علم وحکمتی کم ایلدك وآنی سن جست وجو ایلرسن جست وچابکلکله چونکم آنی بوله سن نیچون بیلمیه سن که
اول سنکدر بر کسنه کندی ملکنده ایکن ضایع اولان شیئی بولدقده بیلمك خود شانتندر اولکی چون استفهام
معناسنه اولمق ضعفدن خالی دکلدر بلکه اولی اولان اولکی اشباع اوله وصکره کی چون استفهام معناسنه
اولمق معنایه انسبدر فلیتأمل (مثنوی) ضاله چه بود ناقهٔ کم کردهٔ * از کفت بکریخته در پردهٔ * ضاله ندر فی المثل
بر ناقه یی کم وضایع ایلمشسن اول ناقه سنك الندن قاچمشدر سن هنوز حجاب وپرده ده سن ناقه دن مراد حکمت
دینیه درکه عنقریب معلومك اولور (مثنوی) کاروان دربار کردن آمده * اشتر تو از میانه کم شده) کاروان حاضر اولوب
یوکارنی یوکلتمکه کلمش اما سنك اشترك اول اورتادن نهان ونا پیدا اولمشدر یعنی قافلهٔ اهل سلوك طریق الهیده
علم وعمل یوکن مهیا ایدوب مقام حقیقت جانبنه متوجه اولمشلر وسنك علم وعملك اشتری بو اورتادن نهان اولمشدر
بلا زاد ولا راحله یوله کیدلمدیکی کبی بلا علم ولا عمل طریق حقه دخی کیدلمز پس کرکدر که حکمت اشترین
طلب ایدوب آکا سوار اولوب کاربایدن دور اولمیه سن (مثنوی) می دوی این سو وان سو خشك لب * کاروان شد دور
ونزدیکست شب * بو جانبه واول جانبه خشك لب وپر حرارت یلرسن کاروان اراق کتدی وکیجه یقیندر (مثنوی)
رخت مانده بر زمین در راه خوف * تو پی اشتر دوان کشته بطوف * اسباب یر اوزره قالمش یولده ایسه خوف وار
سن اشتر ایچون اطرافه دور وطواف ایتمکله یلیجی اولمشسن بویله دیو (مثنوی) کای مسلمانان که دیدست اشتری
جسته بیرون بامداد از آخری * که ای مسلمانلر بر اشتر کیم کورمشدر صباح وقتنده بر آخوردن طشره صچرامش
مثنوی) هر که برکوید نشان از اشترم * مژدکانی می دهم چندین درم * هر کیمکه بنم اشترمدن نشان دیه واشترمی
بولی ویره آکا بو قدر درم مشتلق ویریرم (مثنوی) باز می جویی نشان از هر کسی * ریش خندت می کنند زین هر خسی
کاشتری دیدیم میرفت این طرف * اشتری سرخی بسوی آن علف * کیرو هر بر کسنه دن بر نشان طلب ایلرسن
بو ایشدن هر بر دنی سکا ریشخند ایلر یعنی ارزوکه مناسب سوزلر سو یلر بویله دیو که کوردك بر اشتری بو طرفه کتدی
بر زیاده سرخ اشتر اول علف جانبنه بو ابیات شریفه علوم قرآنیه وحکم فرقانیه ضاله سندن هر فرقه بلا یقین مشرب
ومذهبلری اوزره ظن ورأیلری مقداری مخبر صادق شکلنده مومن عاشقه خبر ویروب کندیلری مقصوده عارف
ومقصوده واقف رنکنده کوسترملرنی اشعار ایلر لکن هر بری فی الحقیقه یا کاش سو یلر کو یا که هر بر خس طالبه
ریشخند ایدر وآنی فریفته وکندی به شیفته ایتمك جانبنه کیدر (مثنوی) آن یکی کوید بریده کوش بود * وان دکر
کوید جلش منقوش بود * اول بریسی دیر اول اشتر یکه بن کوردم قولاغی کسلمش ایدی واول بریسی دخی ایدر بن اول
اشتری کوردم آنك جلی منقوش ایدی (مثنوی) آن یکی کوید شتر یك چشم بود * وان دکر کوید ز کربی پشم بود *
واول بر فرقه دیر اول اشتر یك چشم ایدی واول بریسی ایدر بن اول اشتری کوردم اویوزلغندن تویسز ایدی (مثنوی)
ازبرای مژدکانی صد نشان * از کزافه هر خسی کرده بیان * مشتلقدن اوتری یوز نشان کزافه دن هر بر خس بیان
ایلمش یعنی ثواب مژدکانیدن اوتری یوز کونه نشانی کزافه وبی یقینلقدن هر خس ضاله اولان حکمت قرآنیه
واسرار فرقانیه دن بر مقتضای ظن وقیاس تعریف وبیان ایلدیلر انجق نیجه ضعیف الذهنی متحیر ومتردد ایدرلر
(متردد شدن در میان مذهبهای مخالف وبیرون شود ومخلص یافتن (مثنوی) انچنانکه هر کسی از معرفت * می کند
موصوف غیبی را صفت * فلسفی از نوع دیکر کرده شرح * باحثی مر کفت اورا کرده جرح) انچنین که هر کس معرفت
وتعریفده غیبه منسوب اولان خدایی بر صفتله موصوف ایلر یعنی شترجوینده یه ناقهٔ ضاله ئی هر کس بو کونه تعریف
ایلدیکی کبی خداجوینده یه دخی شریعت وطریقتده هر بر کسنه بیلدیکی مرتبه موصوف غیبی ومعروف لاریبی یی
توصیف وتعریف ایلر مثلا فلسفی بر غیری نوعدن شرح ایلمشدر بر بحث ایدیجی فلسفینك سوزنی جرح ورد ایلمشدر
یعنی فلاسفه بر آخر نوعدن شرح ایدوب دیرلر که خدای متعال موجب بالذاتدر ودیرلر که اشیانك لوازم ذاتیه سندندر
وباحثی یعنی متکلم من اهل الاعتزال بونك کفتنی جرح ایلر وبونلره جواب ویروب سو یلر که بو کونه تعریفدن وجود
الهی وجود مقید اولور بلکه هو وجود مطلق ودخی مرید ومختار اولمق لازم کلور (وهو یفعل ما یشاء ویحکم ما یرید

ولکن اراده عین ذاته لا صفة زائدة علی الذات (مثنوی) وآن دکر در هر دو طعنه میزند * وان دکر از زرق جانی می کند
هر یك از ره این نشانها زان دهند * تا کمان آید که ایشان زان دهند * واول غیریسی هر ایکیسنه دخی طعنه اورر واول
بریسی زرق وریادن زیاده جان چکیشور یعنی اول برفرقه که اهل سنت والجماعه دن اولان متکلمیندر فلاسفه یه
وباحثیه یه طعن اورر اولا فلاسفه جانبنه در که باحثینك قدحی سزلك تعریفکز حقنده برنده در حق بودر که سزلك
توصیفکزدن بو کونه فساد لازم کلور وباحثی جانبنه دخی طعن ایلرکه بو سزلك تعریفکزدخی مقدوح ومذمومدر
زیرا بوندن نفی صفات الهیه لازم کلور (بل هو مرید بارادة زائدة علی الذات مغایرة للعلم والقدرة) واول برفرقه دخی
یعنی ریاضیه تحصیل علم ومعرفت لازم دکلدر مقصود ریاضت نفسدر دیو بلا معرفة زرق وریادن جان چکشور
هر بری راه حقدن بو نشانلری انکیچون ویررلر تا ظن کله که انلر اول کو یدندر یعنی بعض ساده دله کمان کله که بونلرده
اول حق کو یندندر (مثنوی) این حقیقت دان نه حقند این همه * نه بکلی کمرهانند این رمه * بونی حقیقت بیل
بو جمیعسی حق دکلدر بو جماعت نه جمیعا کمراهلردر یعنی بونی حقیقت بیل ومحقق فهم قیل که بو جمله سی بونلرك
اهل حق دکلدر وکلیسی دخی کمراه واهل ضلال دکللردر بلکه (ستفترق امتی علی ثلاث وسبعین فرقة کلهم فی النار
الا واحدة) حدیثنك مقتضاسنجه بو جمله فرق ضاله نك ایچنده برفرقهٔ ناجیه واردر که انلر اهل حق درلر حال بو که
بو جمله فرق متنوعه نك ادعالری وزعملری بر اهل حقز دیرلر وآیات واحادیث ایله مذهبلری اوزره استشهاد ایدرلر
(مثنوی) زانکه بی حق باطلی ناید پدید * قلب را ابله بیوی زر خرید * زیرا که بر باطل حقسز ظاهر کلز ایله اولنلر قلبی
التون امیدیله صاتون الدی یعنی اول اجلدنکه حقسز مذهب باطل ظهوره کلز ورونق وشهرت بولمز وصحیح صرف
باطل قلبی کیسه آلمز قلب مزوری ساده دل اولنلر ذهب خالص اولمق رایحه سیله آلور ومذهب باطله ذاهب اولان
مذهب حقدر دیو ذاهب اولور (مثنوی) کر نبودی در جهان نقدروان * قلبها را خرج کردن کی توان * اکر
جهانده روان ورایج برنقد اولمیه دی قلبلری خرج ایتمکه نیجه امکان وقدرت اولوردی (مثنوی) تا نباشد راست کی
باشد دروغ * آن دروغ از راست می کیرد فروغ * تا راست اولمیه نیجه دروغ اولور یعنی یلان کرچك ایله ظاهر وعیان
اولور اول یلان سوز کرچك سوزدن فروغ واعتبار طوتر (مثنوی) بر امید راست کژ را می خرند * زهر در قندی
رود انکه خورند * زیرا کثری راست امیدی اوزره صاتون آلورلر مثلا زهر برقندك ایچنه کیدر اندنصکره یرلر
(مثنوی) کر نباشد کندم محبوب نوش * چه برد کندم نمایی جو فروش * اکر محبوب نوش وشیرین طعم بغدای اولمیه
ایدی بغدای کوستریجی نه ایلتور یعنی علمی خلقه لطیف ونیکو کوستروب لکن ضمنا خصلت قبیحه سی
ظهوره کلان حیله کار ومزور خلقدن نه اخذ ایلردی چونکه بویله در (مثنوی) پس مکو کین جمله دمها باطلند *
باطلان بربوی حق دام دلند * پس دیمه که بو جمله سوزلر باطل ودروغدر باطللر حق امیدی اوزره کوکلك طوزاغیدر
(مثنوی) پس مکو جمله خیالست وضلال * بی حقیقت نیست در عالم خیال * حق شب قدرست در شبها نهان *
تا کند جان هر شبی را امتحان * پس سوفسطائیه طائفه سی کبی صقین دیمه که بو جمله فرق مختلفه نك مذاهبی خیال
وضلالدر زیرا هر بر طائفه مذهب آخرك بطلانه برهان وکندی مذهبینك حقیقتنه حجت ابراز قیلمشدر پس
هر بری برآخرین ابطال ایدیجك جمله سی باطل وخیال اولمق لازم کلور دیمه که عالمده خیال حقیقتسز دکلدر یعنی
حقیقتسز عالمده هیچ خیال یوقدر هر شیئك حقیقتی عند اهل الحق ثابته در وعلما کامتحققدر خلافا للسوفسطائیه
نهایت ما فی الباب حق شبلرده نهان ومستور شب قدردر یعنی باطلك مقابلی اولان حق شب قدر کبیدر وباطللر
سائر لیالی کبیدر پس حق شرعی باطل شرعینك میاننده نهاندر لیلهٔ قدر سائر لیالینك میاننده نهان اولدیغی
کبی ولیلهٔ قدرك اخفا اولنمسنه باعث اولدرکه تا کم جان هر برشبی امتحان ایلیه یعنی هر برشبی شب قدر احتمالی ایله
احیا ایلیه (کما قال البیضاوی والداعی الی اخفاء لیلة القدر ان یحیی من یریدها لیالی کثیرة وقال صاحب المدارك ولعل
الداعی الی اخفائها ان یحیی من یریدها لیالی کثیرة طلبا لموافقتها وهذا کاخفاء الصلوة الوسطی فی الصلوات الخمس والاسم
الاعظم فی الاسماء الحسنی وساعة الاجابة فی ساعات الجمعة ورضاه فی الطاعات وغضبه فی المعاصی (کذلك مذهب حق
مذاهب مختلفه ما بیننده واهل حق اهل ضلال واصحاب دلق ما بیننده بویله مخفی وپوشیده در وبو جمله نك اخفاسنه
داعی سالکك تحری وطلبده اجتهاد ایلسون ایچوندر (مثنوی) نی همه شبها بود قدر ای جوان * نی همه شبها بود
خالی از آن * ای جوان جمیع شبلر شب قدر دکلدر نه دوکلی کیجه لر اول شب قدردن خالیدر (مثنوی) در میان دلق
پوشان یك فقیر * امتحان کن وانکه حقست آن بکیر * مثلا دلق پوشلر میاننده برفقیر واردر امتحان ایله واول که اهل
حقدر آنی طوت وقبول ایت (مثنوی) مؤمن کیس ممیز کو که تا * باز داند حیز کان را از فتا * کیس ممیز مؤمن

فی که تا حیز کاری فتادن کبرو بیله (یعنی المؤمن کیس ممیز) حدیث شریفنك فحواسی اوزره مؤمن صاحب
کیاست واهل تمییز واهل فراست کرکدرکه تا بر کیاست صاحبی وتمییز وفطنت مالکی مؤمن که طریقتده مخنث اولنلری
اهل فتوتدن کبرو بیله واهل تقلید واهل ریادن اهل تحقیق واصحاب خلوصی فرق قیله وما بینلرنی ممیز اوله (مثنوی)
کرنه معیوبات باشد در جهان * تاجران باشند جمله ابلهان * اکر جهانده معیوبات اولمیه یدی تاجرلر جمله ابلهلر
اولورلردی یعنی اکر بو جهانده معیوب اولان متاعلر وسلعه لر اولمیه یدی تاجرلرك جمله سی ابله اولوب وکالاشناس اولمق
لازم کلوردی پس تاجرلرك بری برندن فرقی وکیمی استاد کامل وکیمی ناقص وساده دل اولدیغی اول معیوباتك
موجوده اولدیغی واسطه سیله در زیرا هر شول تاجرکه کالاشناس وعیب بیندر اول استاد کاملدر وهر شول
تاجرکه کالانك قیمتن بیلمز وبر متاعك عیبنه واقف اولمز اول ابله وغافلدر (مثنوی) پس بود کالاشناسی سخت سهل *
چونکه عیبی نیست چه نا اهل واهل * پس کالاشناسلق زیاده سهل اولوردی چونکم جهانده برعیب یوقدر اهل نه
نا اهل نه یعنی ایکیسی بیله مساوی اولوردی زیرا اکر عالمده اصلا برمعیوب شیء اولمیه یدی اهلنك ما بینی فرق
اولنمامق لازم کلوردی اهل ونا اهلك فرقی معیوبك وجودنی غیر معیوبدن فرق ایلمکله حاصل اولور (مثنوی) ور همه
عیبست دانش سود نیست * چون همه چوبست اینجا عود نیست * واکر جهانده دوکلی عیب اولمیه یدی علمك
فائده سی اولمزدی چونکه جمیعا چوبدر بونده عود یوقدر یعنی علم معیوبی غیر معیوبدن ومحبوبی غیر محبوبدن
فرق وتمییز ایلمکدن اوتریدر چونکم جهانده اولان اشیانك جمیعسی معیوب اولسه علم نافع ومفید اولمزدی زیرا
آنی فرق وتمییز ایلمکه علم لازم کلمزدی مثلا بریرده جمیعا چوب اولسه وایچنده عود اولسه عودی چوبدن فرق
ایلمکه علم لازم کلمزدی (مثنوی) آنکه کوید جمله حقند احمقیست * وانکه کوید جمله باطل او شقیست * اول کمسه که
دیر بو اشیا جمله حقدر اصلا باطل یوقدر زیاده احمقدر واول کمسه که جمله اشیا باطللردر بر او شقیدر (مثنوی) تاجران
انبیا کردند سود * تاجران رنك وبو کور وکبود * انبیا علیهم السلامك تاجرلری فائده ایلدیلر زیرا حقی باطلدن
وصالحی فاسددن فرق ایلیوب حق اولانی قبول وباطل اولندن رجوع وعدول ایلدیلر اکر تاجران انبیا لفظنده
اضافت صفتنك موصوفه اضافتی قبیلندن اولورسه تاجرلردن مراد انبیا اولورتنه کم بو وجه اوزره شرح اولندی
واکر صفتك موصوفنه اضافتی قبیلندن اولمیوب غلام زید قبیلندن اولورسه تاجرلردن مراد اولیا وعلما وصلحا اولور
ومعنا انبیایه مضاف اولان اولیا وعلما سود ومنفعت ایلدیلر امارنك وبونك تاجرلری کور وکبوددر زیرا بو دنیا
تاجرلری معیوبی غیر معیوبدن فرق ایده میوب وطریق حقه کیده میوب فانی وباطل اولان کارده قالمشلر وآرده ده
قاله جق مال ومتاعه مغرور اولمشلردر بو اجلدن آنلره کور وکبود دینلدی (مثنوی) می نماید مار اندر چشم مال *
هر دو چشم خویش را نیکو بمال * عارف وصاحب بصیرتك کوزنه مال مار کورینور ای محب مال ومتاع کندی
ایکی کوزکی ایو اوو یعنی ظاهر وباطن کوزکی برخوشجه آچ تا کم سکا دخی حقیقت بین اولان انبیا واولیا کبی مال
مار کورنه ومنصب اژدرها مشاهده اولنه (ولهذا قال علیه السلام المال حیة والجاه اضر منها) (مثنوی) منکر
اندر غبطهٔ این بیع وسود * بنکر اندر خسر فرعون وثمود * بو بیع وسودك غبطه سنه نظر ایلمه فرعون وثمودك خسران
وزیانه نظر ایله یعنی بو دنیا بازارنك بیع وشراسندن حاصل اولان منافع وفوائده غبطه ایلمه وبونك دولت وعزتنه نظر
قیلمه بلکه بو دنیا بازارنك کامل خریدارلرندن اولان فرعون وثمودك خسران وخیبتنه نظر قیل که آنلر نه دولتدن
محروم اولدیلر ونه مرتبهٔ خسران وخذلانده قالدیلر (مثنوی) اندرین کردون مکرر کن نظر * زانکه حق فرمود
ثم ارجع بصر * یعنی (فاعتبروا یا اولی الابصار) مقتضاسنجه بو کردونه مکرر نظر ایله زیرا که حق (ثم ارجع البصر)
بیوردی بو آیت سورهٔ تبارك ده در تفسیری جلد اولده زید حکایه سنده مرور ایلدی (امتحان هر چیزی تا ظاهر شود
خیر وشری که در ویست) (مثنوی) یك نظر قانع مشو زین سقف نور * بارها بنکر ببین هل من فطور * چونکه کفت
کاندرین سقف نکو * بارها بنکر چو مرد عیب جو * برنظرله قانع اولمه بو سقف پرنوردن نیجه کره نظر ایله کور که
هیچ کوررمیسن شقوق وعیوبدن برشیء یعنی بو نور سقفندن برنظرله قانع اولمه تکرار بتکرار نظر ایله کور که آسمانلرده
یارقلر کور رمیسن کوره مزسن پس بو رادن تفکر وتصور ایله که اول خالق بیچون نیجه قادر پادشاهدر
چونکم حضرت حق سکا دیدیکه بو خوب ولطیف سقفه عیب طلب ایدیجی مرد کبی دقتله نیجه کره نظر ایله (مثنوی)
پس زمین تیره را دانی که چند * دیدن وتمییز باید در پسند * تا بپالاییم صافان از درد * چند باید عقل ما را رنج برد *
پس بیلورسنکه تیره زمینه نه قدر نظر وتمییز کرکدر پسند ومقبول اولمقده یا لکز برقات نظرله وآز تمییزله بو زمین تیره
معلوم اولمز آسمانه نظرك مکرر قیلدیغك کبی زمینه دخی کره بعد کره نظر حقیقت بینله باقی تا کم بونك

سر وحكمتی ظهوره كله تا صافلری درددن سوزه وز وتمیز وپاك ایده وز برزم عقلمزه نه قدر زحمت ایلتمك كرك ومحنت
چكمك كرك یعنی صاف اولنلری درددن وراحتی درددن وخاری ورددن تا كم بز سوزه وز وتمیز ایده وز بزم عقل
وفكر بزچوق رنج ایلتمك كركدر وریاضت چكمك كركدر زیرا اویله كتودن تمیزا یتمكه چوق عقل وادراك كركدر
وبو مرتبه عقل وادراكك حصولی نتیجه نتیجه ریاضات چكمكله اولور وبلیات كونا كونه صبرله ظهوره كاورنته كم آفاقده
(مثنوی) امتحانهای زمستان وخزان * تاب تابستان بهار همچو جان * زمستان وخزانك تجربه لری تابستانك
حرارتی وجان كبی لطیف بهار (مثنوی) بادها وابرها وبرقها * تابدید آرد عوارض فرقها * بادلر وابرلر وبرقلر
تا عوارض فرقلر كتوره یعنی ریاح مختلفه وسحاب متراكمه وبرق لامعه نیچوندر تا بدید كتوره وظهوره یتوره عوارض
اولان شیئلرده لرین وسرلرین فرق دیه معناسنه اولدیغی وجه اوزره معنی بودر اكر فرق تمیز معناسنه اولورسه بادلر
وابرلر وبرقلر انكیچوندر تا كم عوارض وحوادث بری برندن فرقلر وتمیز اولمقلر ظهوره كتوره عوارض عارضه نك
جمعیدر مراد زمینده دن ظهوره كلان شیلردر نته كم بو بیت عوارضی تفسیر اولور (مثنوی) تا برون آرد زمین خاك رنك *
هرچه اندر جیب دارد لعل وسنك * تا كم طشره كتوره زمین خاك رنك هرنه كم لعل وسنكدن جیبنده طوترسه یعنی نیك
وبددن واصلح وافسددن درونده مضمر ایلدیسه آنی ظهوره كتوره (مثنوی) هرچه دزدیدست این خاك دژم *
از خزانهٔ حق ودریای كرم * بو عبوس الوجه اولان خاك هرنه یی كم اوغورلمشدر حقك خزینه سندن وكرمی دریاسندن
(مثنوی) شحنهٔ تقدیر كوید راست كو * انچه بردی شرح واده مو بمو * شحنهٔ تقدیر الهی لسان حالله راست سویله
دیرای خاك دژم اول نسنه یی كه ایلتدك واخذ ایتدك كیرومو بمو شرح ویر (مثنوی) دزد یعنی خاك كوید هیچ هیچ *
شحنه اورا در كشد در پیچ پیچ * دزد یعنی خاك كالسان حالله دیر هیچ هیچ برنسنه اوغورلمدم تقدیر الهی شحنه سی
اول خاكی اشكنجه وعقوبته چكر (مثنوی) شحنه كاهش لطف كوید چون شكر * كه برآویزد كند هرچه بتر *
كاه اولور كه اول خاكه تقدیر الهی شحنه سی شكر كبی لطف سویلر یعنی لطافت هوا وملایمت بهارله اكا معامله ایلر
كاه اولور كه اول خاكی آصار هرنه كه اشكنجه دن بد تر وصعب تر دراكا ایلر خاكی آصمه سندن مراد زمیندن غباری رفع
ایدوب هواده معلق ایلمسی اولورنته كم شحنه لرك عادتیدر بر دزدی سارق اولدیغی شیئه اقرار ایتدرمك استه سلر
اكا كاه ملایمت ایدرلر وكاهی شدت وخشونت سمتنه كیدرلر (مثنوی) تا میان قهر ولطف آن خفیها * ظاهر آید
زآتش خوف ورجا * تا قهر ولطف اورتاسنده اول مستورلر كه مراد درون خاكده مستور اولان اشیادر خوف ورجا
آتشندن ظاهر كله (مثنوی) آن بهاران لطف شحنهٔ كبریاست * وان خزان تهدید وتخویف خداست * اول بهارلر
فی المثل شحنهٔ كبریانك لطفیدر واول خزان مثلا خدای تعالینك تهدید وتخویفیدر (مثنوی) وان زمستان چارمیخ
معنوی * تا تو ای دزد خفی ظاهر شوی * واول زمستان معنوی چارمیخدر تا سن ای خفی ومستور دزد ظاهر وآشكاره
اوله سن چونكم آفاقده اولان زمینك حالی بودر انفسی دخی بوكا كوره قیاس ایله نته كم آفاقك حالنی بیان ایلدكدن
انفسك حالنی بیان ایلمكه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) پس مجاهد را زمانی بسط دل * یك زمانی قبض ودرد وغش
وغل * پس مجاهده برزمان بسط دل برزمان قبض ودرد وغش وغل اولور یعنی آفاقده كاه قبض وكاه بسط وكاه لطف
وكاه قهر نتیجه ظاهر اولورسه انفسده دخی آنك كبی كاه بسط دل وكاهی قبض دل كاه شادی وكاهی غم وكاه راحت
وكاهی صحت وكاهی سقم ظهوره كاور (مثنوی) زانكه این آب وكل كابدان ماست * منكر ودزد ضیای جانهاست
زیرا كه بو آب وكل كه بزم بدنلرمزدر جانلرك ضیاسنك منكر ودزدیدر (مثنوی) حق تعالی كرم وسرد ورنج ودرد *
برتن ما می نهد ای شیرمرد * حق تعالی حضرتلری كرم وسرد ورنج ودردی بزم تنمز اوزره قور ای شیرمرد (م ی) خوف
وجوع ونقص اموال وبدن * جمله بهر نقد جان ظاهر شدن * قورقو وآجلق ومالك وبدنك اكسلمسی جمیعسی جان
نقدنك ظاهر اولمسندن اوتریدر یعنی عدودن خوف ایتمك وآجلق واموال وارزاقك نقصی ودخی بدنك خسته اكله
اكسلمسی بو جمله ذكر اولنان ریاضات وامتحانات نقد جانك نقصی ظاهر اولمسندن اوتریدر وبونلره صبر قیلنه
وكندینك الله ایچون ایدوكنی بیلوب آكا رجوع قیلنه بشارت عظیمه مقرردر (كما قال الله تعالی ولنبلونكم بشیء
من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانفس والثمرات وبشر الصابرین الذین اذا اصابتهم مصیبة قالوا انا
لله وانا الیه راجعون (مثنوی) این وعید ووعدها انگیخته است * بهر این نیك وبدی كامیخته است * بو وعیدلر ووعدلر
قوپرلمشدر بو نیك وبددن اوتریكه بری برینه قرشمش (مثنوی) چونكه حق وباطلی آمیختند * نقد وقلب
اندر حرمدان ریختند * چونكم حق وباطلی بری برینه قرشدردیلر نقد وقلبی حرمدان ایچره دوكدیلر حرمدان حرم
برینه دیرلر اندن مراد بو عالم اولور (مثنوی) پس محك میبایدش بكزیده * در حقایق امتحانها دیده * پس بركزیده

محك كرك حقایقده امتحانلر كورمش یعنی اول نقد وقلبك جانبنی تمیز ایلمكدن اوتری بركزیده محك لازمدر كه اول
محك هر شیئك حقیقتلرنی وماهیتلرنی فرق ایلمكده تمام امتحانلر وتجربه لر كورمش اوله (مثنوی) تا شود فاروق این
تزویرها * تا بود دستور زین تدبیرها * تا بو تزویرلری زیاده فرق ایدیجی اوله تا بو تدبیرلرك دستوری اوله یعنی اول محك
بو دنیاده اولان تزویراتی فرق قیلیجی وحقی باطلدن ممیز اولیجی اوله تا كم بو دین وطریقتده وفرق وتمیز مرتبه سنده اولان
تدبیرلرك قانونی وقاعده سی اوله اول محكدن مراد عالم ربانی ومرشد حقانی اولان شول شیخ كاملدر كه كندی به تابع
اولان خالصلری مزور اولان ناقصلردن تمیز ایلیوب وانلره علم وحكمت شیرین ویردكده آنلر دخی اول مربی كاملی
غیریلردن بركزیده ایدوب آكا تابع وطفیل اوله لرنته كم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) شیرده ای مادر موسی
ورا * واندر آب افكن میندیش از بلا * هركه در روز الست آن شیر خورد * همچو موسی شیررا تمیز كرد) ای موسینك
مادری موسایه سود ویروصویه آت بلا وغرق آبدن اندیشه ایلمه یعنی ای مربی كامل موسی مشرب اولان مریده شیر
علم وحكمتی ویروآنی آب علم ومعرفت ایچره القا ایله وغرق آب اولمقدن وضایع وضال اولمقدن فكر ایلمه هر شول
كمسه كه روز الستده اول شیری ایچدی حضرت موسی كبی شیری تمیز ایلدی یعنی اول مرید كه روز الستده علم وحكمت
سودینی بر مربی كاملك روحندن نوش ایلدی بو عالمه كلدكده آنی تمیز ایلیوب آنك طالبی اولدی واندن غیریدن
اعراض قیلدی نته كم حضرت موسی علیه السلام بركره مادرینك سودینی ایچوب اندن مفارقت ایلدكدنصكره
سائر مربی ودایه لرك سودین قبول ایلیوب آخر الامر ینه مادرینك سودین قبول ایلدی نته كم بو بیت شریفدن
معلوم اولور (مثنوی) كر تو بر تمیز طفلت مولعی * این زمان ای ام موسی ارضعی * بو آیت سورهٔ قصصده در (واوحینا
الی ام موسی ان ارضعیه) شول زمانده كه موسی علیه السلام طوغدی وفرعونك ذبح اولاد بنی اسرائیلده حكمی
غایته ایردی حضرت موسی علیه السلامك مادر مشفقه سی خوف ایلدیكه ولادت موسی مشهور اوله وفرعونك
آدملری كلوب اوی جست وجو ایلدكده حضرت موسایی بر تنوره براقشدی پس جناب عزت بیوررلر كه بز وحی
ایلدك موسانك آنه سنه اول موسایی ارضاع ایله دیمكلكله ان تفسیریچوندر (فاذا خفت علیه) پس اكرسن اول
موسانك اوزرینه فرعونك قتلندن خوف ایدرسن (فالقیه فی الیم) پس القا ایله آنی دریای نیله (ولا تخافی) وخوف
ایتمه كه اول ضایع اولمز (ولا تحزنی) دخی مفارقتنه محزونده اولمه (انا رادوه الیك) تحقیقا بز اول موسایی عن قریب
سكا رد ایده رز (وجاعلوه من المرسلین) وبز آنی شرف نبوتله مشرف ایدوب زمرهٔ مرسلیندن قیلیجی بز معنیء بیت
حضرت مولانا مرشد الوقت اولنی مادر موسایه تشبیه ایدوب ومریدلرین موسایه تمثیل ایدوب اول مرشده خطاب
ایدوب دیرلر كه اكرسن مریدك طفلنی تمیزا یتمكه مولع وحریص ایسك بو زمانده ای ام السالكین ودایهٔ طالبین
اطفال سلوكی شیر حكمتله پرورش ولبن معرفتدن انلره خورش ویر كه تا سنك شیر حكمتكدن استلذاذ ایدوب غیرینك
شیرینه طالب اولمیه لرنته كم حضرت موسی والده سندن غیری سنك سودین قبول ایتمدی وسالكه غیرینك سودندن
مراد سائر مربی شكلنده اولان كمسه لرك وجودندن ظهور ایلین ریا وسمعه ایله اولان كلمات وخالص اولمین حالات ونافع
اولمین عملیاتدر (م ی) تا ببیند طعم شیر مادرش * تا فرو ناید بدایهٔ بدسرش) تا كندی مادرینك طعم ولذتنی كوره تا آنك
باشی بد اولان مربی ودایه یه اشغه كلمیه وتنزل قیلمیه (شرح فائدهٔ حكایت آن شخص شترجوینده (مثنوی) اشتری
كم كرده ای معتمد * هركسی اشتر نشانت میدهد * ای معتمد بر اشتری كم وضایع ایلمشسن هر بر كمسه اشتردن سكا
بر نشان ویرر (مثنوی) تو نمیدانی كه آن اشتر كجاست * لیك دانی كه نشانها خطاست * سن بیلمزسن كه اول اشتر
قنده در لیكن بیلورسن كه بو نشانلر خطادر كه اهل تقلید سكا اندن مجرد ظن وكمانله خبر ویررلر (مثنوی) وانكه اشتر
كم نكرد او از مری * همچو آن كم كرده جوید اشتری * واول كمسه كه اشتر ضایع ایلمدی اول كمسه عناد وتقلید جهتندن
اول اشتری ضایع ایلمش كمسه كبی بر اشتر طلب ایلر یعنی بر دخی واركه اول تحقیقا دوه سن یتوروب بر وجه یقین طالب اشتر
اولان كمسه یه تابع اولوب تقلید ایله بو دخی اشتر طالبی اولور وآنك كبی كم كرده اولان اشتری طلب قیلور (مثنوی) كه بلی
من هم شتر كم كرده ام * هركه یابد اجرتش آورده ام * آكا سؤال ایدنلره دیر كه بلی بن دخی شتر ضایع ایلمشم هركیم كه اول
ضایع اولمش اشتری بوله اكا اجرت كتورمشم (مثنوی) تا در اشتر با تو انبازی كند * بهر طمع اشتر این بازی كند *
تا اشترده سنكله انبازلق ایده وآنی بولدقده اندن حصه آله اشتر طمعندن اوتری بو لعب وظرافتی ایلر (مثنوی
او نشان كژ بشناسد ز راست * لیك كفتت آن مقلد را عصاست * اول مقلد اكری نشانی طوغری نشاندن اكلمز
لیكن سنك سوزك اول مقلده عصا وقوتدر (مثنوی) هرچه را كویی خطا بود آن نشان * او بتقلید تو میكوید همان
هرنه یی كه اشتردن خبر ویرنلره اول نشان خطا ایدی دیه سن اول مقلد سكا تقلید ایله همان آنی دیر لیكن دیدیكی

کلامك حقیقتنه عالم دکلدر (مثنوی) چون نشان راست کوید شبیه * پس یقین کردد ترا لاریب فیه * چونکم سکا اشتردن راست نشان وراسته مشابه نشان دیه لر پس یقین اولورسکا اندمشك وریب اولمز (مثنوی) آن شفای جان رنجورت شود * رنك روی وصحت وزورت شود * اول راست نشان سنك رنجور اولان جانکك شفاسی اولورسنك یوزکك رنکی وصحت وزورك اولور (مثنوی) چشم توروشن شود پایت دوان * جسم توجان کردد وجانت روان * سنك چشمك روشن وسنك پایك یلیجی اولورسنك جسمك جان وجانك حق جانبنه روان اولور (مثنوی) پس بکو یی راست کفتی ای امین * این نشانیها بلاغ آمد مبین * فیه آیات ثقات بینات * این براتی باشد وقدر نجات * حکمت دین واسرار یقین ناقهٔ ضاله کبیدر که مقدما عالم الستده مومنك بالقوه کندی یه ملك اولمش ایکن وکندی اول اسراری بیلمش ایکن عالم طبیعته کلمك ایله آنی ضایع قیلدی پس آنك طلبنده جد وسعی ایدوب هر قنغی فرقه دن سؤال ایلسه هر کس قیاسات عقلیه ودلائل نقلیه برله اول حکمت ضاله دن نشانلر ویررلر لکن اول مؤمنه بو ظنیات واستدلالاتدن شفای صدر حاصل اولمز وقلبنه اطمئنان کلمزچن برمرشد سکا ای طالب مجد اشته راست نشان دیسه وبراسته مشابه پس سکا یقین اولورکه اول نشانده شك وکمان یوقدر پس سن اول مرشده دیرسن راست سویلدك ای امین اسرار یقین بو نشانلره منسوب اولان کلمات صحیحه مطلوبه واصل ایدیجی کلدی ظاهر واشکاره (البلاغ ما یتوصل به الی الشیء المطلوب) دردخی آکادیرسنکه بو نشانلرده وارد رعلامات عظیمه ومحکمات جسیمه وبراهین باهره بو نشان برات اولور وصال مقصوده ودخی نیران هجراندن خلاصه ونجاته تقدیر اولور یعنی قدر نجاتك معناسی تقدیر نجات دیمك اولور (م ی) این نشان چون داد کویی پیش رو * وقت آهنکست پیش آهنك شو * اول امین چونکم بو نشانی ویردی سن اکا ایلرو یوری دیرسن آهنك وقتیدر پیش آهنك اول یعنی مقصوده قصد ایلمك وقتیدر پیشوا اول وبنی آکا دلالت قیل (مثنوی) پی رویٔ تو کنم ای راست کو * بوی بردی زاشترم بنما که کو * ای راست کوسکا پیرولك وتبعیت ایلیم بنم اشترمدن بوی ایلتدك بکا اشترمی کوستر که قنی (مثنوی) پیش آنکس که نه صاحب اشترست * کو درین جست شتر بهر مریست * اول کمسه نك قتنده که اوصاحب اشتردکلدرکه اول کمسه که بو ضایع اولمش شتر طلبنده ریا وتقلیددن اوتریدر (مثنوی) زین نشان راست نفزودش یقین * جز زعکس ناقه جوی راستین * بو راست نشاندن آنك قتنده یقین زیاده اولمدی راست اولان ناقه جویك عکسندن غیری یعنی اول راست اولان محققك عکسندن غیری مقلدك وجودنده یقین زیاده اولمدی مکرکه آنك صدقنك اثر وپرتوی بو کا منعکس اولوب اثر یقین آنك قلبنده حاصل اولدی (مثنوی) بوی برد از جد وکرمیهای او * که کزافه نیست این هیهای او * مقلد اول محققك جد وکرمیلرندن رایحه ایلتدی کندی یه بویله دیوکه اول طالب اشتراولنك هیهایی کزافه دکلدر وطلبده بو قدر جد وسعی ایلمسنك براصلی واردر (مثنوی) اندرین اشتر نبودش حق ولی * اشترکم کرده است اوهم بلی * اول طلبده صادق ومحقق اولان کمسه نك اشترنده اول مقلدك حقی وحصه سی اولمدی ولیکن اول هم بلی براشتر کم ایلشدر (مثنوی) طمع ناقهٔ غیر رو پوشش شده * آنچه ازو کم شد فراموشش شده * لیکن غیرك ناقه سنك طمعی اول کمسه یه حجاب وپرده اولمشدر اول نسنه که اندن کم اولدی آنك فراموشی اولدی یعنی نعم اومقلد هم براشتری ضایع قیلدی لیکن اشترنی وضایع قیلدیغنی کمال غفلتندن فراموش ایلدی (مثنوی) هرکجا این میدود او میدود * از طمع همدرد صاحب میشود * هرقنده اول طلبده محقق اولان یلر بو مقلد اولان هم اکا تبعیت ایله اکا تقلیدا انکله بیله یلر طمعندن اشتر صاحبی ایله همدرد ومصاحب اولور (مثنوی) کاذبی با صادقی چون شد روان * آن دروغش راستی شد ناکهان * بر کاذب چونکه بر صادقله روان اولدی اول کاذبك دروغی راست اولدی ناکهان یعنی اول صادقك مقارنت ومصاحبتی برکتیله آنك تقلید ودروغی تحقیق وصدق مرتبه سنه ایردی (مثنوی) اندران صحرا که آن اشتر شتافت * اشتر خود نیز آن دیکر بیافت * اول صحراده که اول اشتر اوردی یعنی شول مرتبه ده که اول محقق وصادق اولان اشتر طالبی اشترنی بولدی وآنك اخذنه سرعت قیلدی اول غیریسی دخی کندی اشترنی بولدی یعنی محققك اشتری بولدیغی مقامده مقلد دخی کندی یتوردیکی وفراموش ایلدیکی دوه یی بولدی (مثنوی) چون بدیدش یاد آوردان خویش * بی طمع شد ز اشتران یار وخویش * چونکم مقلد اول صحراده کندینك ضایع اولمش اشترنی کوردی اول زمان خاطرنه کتوردی ومطاوبنی بولدی اول یار وخصمنك اشترندن طمعسز اولدی بعض نسخه ده واو عاطفه سز یار خویش واقعدر یعنی کندی یارنك اشترندن بی طمع اولدی دیمك اولور (مثنوی) آن مقلد شد محقق چون بدید * اشتر خود را که آنجا می چرید * اول مقلد محقق اولدی چونکه کندینك اشترنی کوردیکه اول صحراده اوتلاردی یعنی چونکم کندینك مفقود ومقصودنی اول مقامده کوردی مقلد محقق اولدی وتحقیق ویقین

مرتبه سنه وصول بولدی (مثنوی) او طلبکار شتر آن لحظه کشت * می نجستش تا ندید او را بدشت * اومقلد شترك اول لحظه طلبکاری اولدی وتحقیقا اول حینده آنی طلب قیلدی آنی طلب ایلمدی تا آنی دشتده کورمدی یعنی اول صحراده آنی مشاهده ایلمدکجه حقیقتله آنك طالبی اولمدی بلکه آنی کوردکدن وبیلدکدنصکره مع التحقیق آنی جست وجو قیلدی (مثنوی) بعد ازان تنها روی آغاز کرد * چشم سوی ناقهٔ خود باز کرد * اندنصکره تنهارولکه آغاز وشروع ایلدی کندینك ناقه سی جانبنه چشم نظرنی آچدی (مثنوی) کفت آن صادق مرا بکذاشتی * تابا کنون پاس من میداشتی * اول صادق کندی یه تقلیدا ایلین مقلده دیدی بنی ترك ایلدك شمدی یه دکین ای مقلد بنم پاس ورعایتمی طوتدك یعنی بو آنه دك بنم آدمی حفظ ایتدك وبکا تابع اولوب راه مقصوده بیله کتدك پس نیچون بنی بو آنده ترك ایتدك (مثنوی) کفت تا اکنون فسوسی بوده ام * وز طمع در چاپلوسی بوده ام * مقلد محققه ایتدی بو آنه دك فسوسه منسوب یعنی بیهوده لکه مخصوص اولمشم وطمعدن چاپلوسلکده وسکا تملق ایلمکده اولمشم (مثنوی) این زمان همدرد تو کشتم که من * در طلب از تو جدا کشتم بتن * اما بو زمانکه مرتبهٔ تحقیقه ایرشدم سنك همدردك اولدم که بن طلبده جسمله سندن جدا اولدم (مثنوی) از تو میدزدیدمی وصف شتر * جان من دید آن خود شد چشم پر * اشترك وصفنی سندن اوغورلدم یعنی سندن استماع ایدوب اوکرندم بنم جانم کندینك ان ومطلوبنی کوردی چشم پر اولدی یعنی غنی القلب اولدم (مثنوی) تا نیابیدم نبودم طالبش * مس کنون مغلوب شد زر غالبش * سیئاتم شد همه طاعات شکر * هزل شد فانی وجد اثبات شکر * مادامکه آنی بولمدم اکا طالب اولمدم شمدی مس مغلوب وزر اکا غالب اولدی سیئاتم جمیعا طاعات اولدی خدایه شکر اولسون هزل وتقلید فانی ومحو اولدی وجد وتحقیق باقی وثابت اولدی خدای تعالی یه شکر اولسون یعنی اول طلب علم وحکمت ضاله ده محقق اولان کمسه یه علی طریق التقلید والتشبه تبعیت قیلان کمسه بعد وجدان مقصوده ومصادفهٔ مطلوبه دیرکه ای عاشق صادق ویار موافق تا بن تقلید له ارادیغم نسنه کی بولدم اکا طالب اولمدم پس تقلید وتشبه اولان مغلوب اولدی وزر تحقیق ومشاهده اکا غالب کلدی بنم طلب علم وحکمتده ایلدیکم سیئات همه طاعات اولدی شکر والحمد لله وحقلرنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) دین طائفه نك زمره سندن اولدم وهزلیاتم محو اولدی وجدونیکوکارلق ثبات بولدی شکر اول توفیق ایدن معطیٔ وهابه دیر (مثنوی) سیئاتم چون وسیلت شد بحق * پس مزن بر سیئاتم هیچ دق * سیئاتم چونکم حقه وسیله اولدی وهزل وتقلیدم بنی چونکم جد وتحقیق مرتبه سنه واصل قیلدی چونکم بویله در پس بنم سیئاتم اوزره هیچ طعن ودق اورمه که رب معصیة توصل الی رحمة الله دیدکاری بو معنایه کوره در (مثنوی) مر ترا صدق تو طالب کرده بود * مر مرا جد وطلب صدقی کشود * سنی بو خصوصده سنك صدقك طالب ایلمش ایدی سنك جد وطلبك تحقیق بکا بر صدق آچدی (مثنوی) صدق تو آورد در جستن ترا * جستنم آورد در صدقی مرا * سنك صدقك سنی طلبه کتوردی بنم تقلیدله جست وجویم بنی صدقه کتوردی (مثنوی) تخم دولت در زمین می کاشتم * سخره وبیکاری پنداشتم * دولت تخمنی زمینده اکدم بن انی مفت وبیکارلق ظن ایلدم یعنی تخم دولت وسعادتی طلب برنده اکدم آنك دولت تخمی اولدیغنه بی خبر اولدیغم حالده آنی بن اجرت وعوضسز ونفعسز صاندم نتیجه وعاقبتنده بو قدر نفع وفائده وارایمش الآن بیلدم واکا واقف اولدم دیدی (مثنوی) آن نبد بیکار کسبی بود چست * هر یکی دانه که کشتم صد برست * اول تقلید ایله اولان طلب وسعیم بیکار اولمدی بلکه چست وخوش بر کسب وعمل اولدی هر بر دانه که اکدم یوز بتدی یعنی حین طلبده هر نقدر همت وسعی دانه لرین اکدمسه آنك نتایج وآثاری یوز مرتبه زیاده حاصل اولدی (مثنوی) دزد سوی خانهٔ شد زیر دست * چون درآمد دید کان خانهٔ خودست * مثلا بر دزد نهانی بر خانه جانبنه کتدی تا اندن بعض نسنه اوغورلیه چونکه دزد خانه نك ایچنه کلدی کوردیکه اول خانه کندینك خانه سیدر یعنی بنم حالم شول دزدك حالنه بکزرکه سرقت اسباب ایتمك ایچون نهانی بر خانه یه قصد ایلدی پس کوردیکه اول خانه کندینك خانه سیدر والدیغی اسباب کندینك اسبابیدر (مثنوی) کرم باش ای سرد تا کرمی رسد * با درشتی ساز تا نرمی رسد * ای سرد کرم اول تا سکا کرملك ایرشه خشونت ومشقتله چکك تا سکا ملایمت یتشه یعنی ای طلب حکمتده سرد اولان کرم اول وحرارتله طلب قیل تا درونکه شوق الهی وسوز ربانی یتشه وطلب حکمتده شدت ومشقتله دوزل وشداید وریاضته صبر قیل تا کم لطافت روحانی ونعمت حقانی حاصل اوله (مثنوی) آن دو اشتر نیست آن یك اشترست * تنك آمد لفظ معنی بس پرست * لفظ در معنی همیشه نارسان * زان پیمبر کفت قد کل لسان * نفس الامرده اول ذکر اولنان حکمت ناقه سی ایکی دکلدرکه بری محققك وبری مقلدك اوله

بلکه حقیقت واحده در والفاظدن ایکی اشترمنفهم اولدیغی لفظ تنگ کلمشدر ومعنی زیاده طولودر بحر معنی
کوزه لفظه صغمز بواجلدن متکلم اولان مرادی اوزره معنایی الفاظله تعبیر قیلامز (لاسیما فی الشعر) لفظ معنایه
همیشه نارساندر یعنی لفظ معنایه دائما ایرشه بیلمزکه کما هو حقه واصل اوله من حضرت رسول علیه السلام اول
سببدن قد کل لسان دیدی یعنی اول اجلدن پیغمبر علیه السلام بیوردیلر (من عرف الله کل لسانه) زیرا هر نه قدر
عبارات والفاظ وکلماتله تعبیر وتقریر قیلسه ینه دریادن بر قطره وآفتاب انواردن بر ذره قدر اولمز نته کم ابن فارض بو معنایه
اشارت ایدوب بیوردیلر (بیت) فالسن من یدعی بالسن عارف * وقد عبرت کل العبارات کلت (مثنوی) نطق اسطرلاب
باشد در حساب * چه قدر داند ز چرخ وآفتاب * خاصه چرخی کین فلک زو پره ایست * آفتاب آفتابش ذره ایست *
نطق فی المثل حسابده اسطرلاب کبیدر فلک وآفتابدن اسطرلاب نقدر بیلور یعنی اول ربع دائره چرخ وآفتابدن نقدر
بیلور آنجق یعنی اوضاع فلکیه یی وارتفاع وانخفاض شمسیه یی بیلدیرر کما هو حقه چرخ وآفتابک علمنی احاطه قیلمز
کذلک المنطق لا یحیط فلک المعنی خصوصا اولک کبی بر چرخ که بو فلک آندن بر پره در آفتاب اول چرخک آفتابندن
بر ذره در یعنی علی الخصوص شول بر فلک حقیقی نیجه بیلور ونطق آنی ادراک قیلور که بو فلک محسوس آکا نسبت
بر پره کبیدر وبونک آفتابی آکا نسبت بر ذره کبیدر (بیت) ومن مشربی بحر المحیط کقطرة) ومن مطلعی نور البسیط
کلمعة * دینلر بو چرخ وآفتابه ابرلردر (بیان آنکه در هر نفسی فتنهٔ مسجد ضرار هست (مثنوی) چون پدید آمد که
آن مسجد نبود * خانهٔ حیلت بد ودام جهود * چون ظاهر کادیکه اول مسجد ضرار حقیقتده مسجد دکل ایدی حیله
ومکرخانه سی ودام جهودی ایدی یعنی جهودلر آنی مسلمانلری آولمق ایچون طوزاق ایلدیلر (مثنوی) پس نبی
فرمود کان را بر کنند * مطرحهٔ خاشاک وخاکستر کنند * پس حضرت رسول علیه السلام اصحاب عظامدن بعض
کمسه یه بیوردیکه اول مسجد ضراری یردن قلع ایدوب خراب ایده لر خاشاک وخاکسترک طرح اوله جق محلی ایلیه لر
کما روی عن النبی صلی الله علیه وسلم انه دعا بمالک بن دخشم ومعن بن عدی وعامر بن الکن ووحشی فقال لهم انطلقوا
الی هذا المسجد الظالم اهله واهدموه واحرقوه ففعلوا واتخذوا مکانه کناسة کذا فی البیضاوی وفی المدارک قال فی تفسیر
هذه الایة کل مسجد بنی مباهاة اوریاء او سمعة اولغرض سوی ابتغاء وجه الله اوبمال غیر طیب فهو لاحق بمسجد
الضرار (مثنوی) صاحب مسجد چو مسجد قلب بود * دانها بر دام ریزی نیست جود * مسجد صاحبی مسجدی
کبی قلب ایدی ومزور ایدی دام اوزره دانه لر دوکرسن جود وکرم دکلدر زیرا اول دانه لردن مقصود دلک شکاردر
اول وقت جود وکرمدرکه انده غرض اولمیه (مثنوی) کوشت کاندر شست تو ماهی رباست * آنچنان لقمه
نه بخشش نی سخاست * کوشت پاره سی که سنک اولته کده ماهی ربادر یعنی شول آت پاره سیکه آنی ماهی یی
صید وشکار ایتمک ایچون اولته یه قویوب دریایه براغورسن انجلین لقمه نه احسان اندر نه سخادر (مثنوی) مسجد اهل
قبا کان بد جماد * آنچه کفو او نبد راهش نداد * در جمادات اینچنین حیفی نرفت * زد دران ناکفو امیرداد تفت *
اهل قبانک مسجدی که اول مسجد جماد ایدی اول نسنه که آنک کفو ونظیری دکل ایدی اکا یول ویرمدی
یعنی اهل نفاقک مسجدی آنک مثلی دکل ایدی زیرا مسجد قبا لله وفی الله ومسجد ضرار للریاء واضلال عباد الله ایدی
پس مسجد قبا آنک ظهورنه یول ویرمدی جماداته بو نجلین بر حیف کتمدی وظلم واقع اولمدی یعنی خالصا لوجه الله
اولان خراب وهلاک وریا ومکر ایچون اولان بارونق وتابناک واقع اولمدی کورکه اول ناکفوه امیرداد یعنی حضرت
رسول بامداد وبرشاد اول مسجده شعله اوردی نته کم بیوردیکه (احرقوه واهدموه واجعلوا مکانه کناسة (مثنوی
پس حقایق را که اصل اصلهاست * دانکه آنجا فرقها وفصلهاست * پس حقایق ایچونکه اول حقایق اصللرک
اصلیدر بیلکه اول حقایقده یعنی اول حقایقک ما بینده فرقلر وفصللر واردر یعنی حقایق انسانیه که (یا ابن آدم خلقتک
لاجلی وخلقت الاشیاء لاجلک) حدیث شریفنک مقتضاسنجه اصل اصول اشیاء اولور زیرا اشیانک خلقتی
بالتبع وانسانک خلقتی بالاصالة اولور پس جمادات ما بینده اعلا وادنالق فرقی بولنیجق بیلکه اول حقایق
انسانیه ما بینده دخی فرقلر وفصللر واردر (مثنوی) نه حیاتش چون حیات او بود * نه مماتش چون ممات او بود *
نه آنک حیاتی آنک حیاتی کبی اولور ونه آنک مماتی آنک مماتی کبی اولور یعنی نه اول برکسه نک حیاتی بر آخرک حیاتی کبی
وکذلک نه مماتی آنک مماتی کبیدر رسل الله انبیا ما بینده وانبیا الله اولیا ما بینده وکذلک اولیا ایله صدیقین وصدیقین ایله
مؤمنین ما بینده فرق واردر (کما قال عباس بن عطا ادنی منازل المرسلین اعلی مراتب النبیین وادنی مراتب النبیین
اعلی مراتب الصدیقین وادنی مراتب الصدیقین اعلی مراتب المؤمنین وقس علی هذا سائر الانسان) یعنی مؤمنین ایله
کافرین ومواقفین ایله منافقین وکاذبین ایله صادقین ما بینده دخی فرق عظیم چوقدر (کما قال الله تعالی فی الفریقین

مثل

مثل الفریقین کالاعمی والاصم والسمیع والبصیر هل یستویان مثلا افلا تذکرون) وقال تعالی ایضا فی هذا
النوعین) ومایستوی الاعمی والبصیر ولا الظلمات ولا النور ولا الظل ولا الحرور ومایستوی الاحیاء ولا الاموات
بو ایکی فرقه نک حقنده بیوردیلر (ومایستوی البحران هذا عذب فرات وهذا ملح اجاج) وعالم ایله جاهل حقنده (هل
یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون) ومهتدی ایله ضاله حقنده (افمن یمشی مکبا علی وجهه اهدی امن یمشی سویا
علی صراط مستقیم) بیوردیلر (فقال فی الصالحین والفاسدین (ام نجعل الذین آمنوا وعملوا الصالحات کالمفسدین
فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار) محصل انسان ما بینده تفاوت چوقدر وبو خصوصده واقعه اولان آیات
واحادیث وکلمات اکابره نهایت یوقدر بو قدرله اکتفا اولندی والله اعلم (مثنوی) کور او هرگز چو کور اومدان
خود چه کویم حال فرق آن جهان * آنک قبرنی هرگز آنک قبری کبی بیلمه یعنی ذکر اولنان فریقینک مقبره لری بیله
برابر دکلدرکه احوال برزخ دخی متفاوتدر اول جهانک فرقنک حال ووصفنی نه سویلیم که تعبیری قابل دکلدر (م ی
بر محک زن کار خود ای مرد کار * تا نسازی مسجد اهل ضرار * ای مرد کار کندی کارکی محکه اورتا اواهل ضرار
مسجدنی دوزمیه سن یعنی نفاق وریا ایله عمل ایلمیه سن (مثنوی) تو بران مسجد کنان تسخر زدی * چون نظر
کردی تو خود زیشان بدی * سن اول مسجد ضرار ایدیجیلره تسخر اوردک یعنی استهزا ایلدک چونکم نظر
ایلدک سن خود انلردن ایدک یعنی چونکم سن کندی حالکه امعان نظرله نظر ایلیه سن کندیکی انلردن کورورسن
سنک حالک بو چار هندیدن بحمد الله بن سویلمدم ونمازم فاسد اولمدی دین هندینک حالنه بکزر نته کم بیوردیلر
حکایت هندیکه با یار خود جنگ می کرد بر کاری وخبر نداشت که او هم بدان مبتلاست (مثنوی) چار هندو در یکی
مسجد شدند * بهر طاعت راکع وساجد شدند * درت هندو بر مسجده کتدیلر طاعتدن اوتری راکع وساجد
اولدیلر (مثنوی) هر یکی بر نیتی تکبیر کرد * در نماز آمد بمسکینی ودرد * اول درت هندینک هر بریسی بر نیت
اوزره صلواته تکبیر ایلدی مسکنت ودردله نمازه کلدی (مثنوی) موذن آمد زان یکی لفظی بجست * کای موذن
بانک کردی وقت هست * موذن کلدی واول بر هندیدن بر لفظ صادر اولدی بویله دیوکه ای موذن بانک ایلدکمی وقتیدر
یعنی اذان اوقودکمی وقت اولدیمی (مثنوی) کفت آن هندوی دیکر از نیاز * هی سخن کفتی وباطل شد نماز *
اول غیری هندی نیاز وخضوعندن نماز ایچره تکلم ایلین هندی یه دیدی هی فلان نماز ایچره سوز سویلدک نمازک
باطل اولدی (مثنوی) آن سوم کفت این دوم را کای عمو * چه زنی طعنه بر او خود را بکو * اول اوچنجی هندی بو ایکنجی
هندی یه ایتدیکه ای عمو اول هندی یه نه طعنه اورورسن کندیکه سویله یعنی نمازده سویلدک دیو آکا طعن ایلمه آنی
کندیکه سویله واول طعنی کندیکه ایلیوب نفسکی اصلاح ایله (مثنوی) آن چهارم کفت حمد الله که من *
در نیفتادم بچه چون آن سه تن * اول دردنجی هندی ایتدی الحمد لله که بن اوچ کمسه کبی قیویه دوشمدم یعنی نماز ایچنده
طعن ایلمدم وغیری یه سوز سویلمدم پس آنلرکبی صلاتم فاسد اولمدی دیدی (مثنوی) پس نماز هر چهاران شد تباه *
عیب کویان بیشتر کم کرده راه * پس هر درت هندینک نمازی تباه اولدی بو اجلدن بولی عیب کویلر زیاده رک کم ایلمشدر
یعنی عیب کویلر معیوب اولنلردن زیاده کمراه اولمشلردر زیرا کندی نفسن بکنمک که عجبدر اکبر ذنوبدر ونفسندن
غافل اولوب خلقک عیوبنه مشتغل اولمق دخی اعظم عیوبدر بو اجلدن عیب کویلر معیوبلردن ارتق یوللرین یاوی
قیلمشلردر (مثنوی) ای خنک جانیکه عیب خویش دید * هر که عیبی کفت آن بر خود خرید * ای سعادتلو شول
جانکه کندی عیبن کوردی وهر کمسه که بر عیب سویلدی آنی کندی یه الدی وکندی عیبنه مشغول اولدی
کما روی الدیلمی فی فردوس الاخبار عن انس قال قال علیه السلام طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وانفق
الفضل من ماله وامسک الفضل من قوله (مثنوی) زانکه نیم او ز عیبستان بدست * وآن دکر نیمش ز غیبستان بدست
زیرا انسانک نصفی عیبلق عالمندندرکه اول حیوانیت وسفلیتدر ونصفی غیبلق عالمندندرکه اول روحانیت
وعلویتدر (مثنوی) چونکه بر سر مر ترا ده ریش هست * مرهمت بر خویش باید کاربست * چونکه سنک باشک
اوزره اون یاره واردر مرهمکی کندک اوزره باغلمق کرک یعنی چونکم سنک نفسک باشنده امراض نفسانیه
واخلاق حیوانیه دن نیجه امراض معنویه واردر بو مرضلرک مرهمی کندی اوزریکه کرکدر عیب بیلمک کارن
بغلیه سن وعیب ونقصانک اوزره کیجه وکوندز اغلیه سن (مثنوی) عیب کردن خویش را داروی اوست * چون
شکسته کشت جای ارحموست * کندویی عیب ایلمک اول ریشک داروسیدر زیرا چونکم شکسته اولدی کندویی
معیوب وناقص بولدی ارحموا حدیثنک محلی اولدر (کما قال علیه السلام ارحموا ثلاثا عزیز قوم ذل وغنی قوم افتقر
وعالما یلعب به الجهال وکما قال علیه السلام الرجال علی اربعة انواع رجل یدری ویدری انه یدری فهو عالم فاتبعوه ورجل

لایدری ولایدری انه لایدری فهو جاهل فاجتنبوه ورجل یدری ولایدری انه یدری فهو نایم فایقظوه ورجـل لایدری ویدری انه لایدری فهو عاجز فارحموه (مثنوی) کر همان عیبت نبود ایمن مباش * بو که آن عیب از تو کردد نیز فاش * اکر اول مؤمن قرنداشکده دید یکك عیب سنده اولدیسه ایمن اولمه بلکه احتمالدر که اول عیب سندن دخی صولـدمده فاش اوله زیرا حضرت رسول علیه السلام بیورمشلردر که (من عیر اخاه بذنب لم یمت حتی یعمله وقال علیه السلام ایضا لاتظهر الشماتة لاخیك فیرحمه الله ویبتلیك رواهما الترمذی عن ابی هریرة (مثنوی) لاتخافوا از خدا نشنیدهٔ * پس چه خود را ایمن وخوش دیدهٔ * خـدادن لاتخافوا سوزنی اشتمامشسن پس نه سبیدن کندیکی ایمن وخوش کورمشسن یعنی اللهدن (لاتخافوا ولاتحزنوا) خطابن اشمدك پس نیچون ایمن وخوش کوردك کندیکی لاسیما حضرت حق کلامنده (ولا یأمن مکر الله الا القوم الخاسرون) بیوردی (مثنوی) سالها ابلیس نیکو نام زیست * کشت رسوا بین که او را نام چیست * نیچه ییل ابلیس نیکو نام دیرلدی عاقبت حسد وکبری سبیله رسوای وبدنام اولدی کور که آنك نامی ندر (مثنوی) در جهان معروف بد علیای او * کشت معروفی بعکس ای وای او * آنك علیاسی جهانده معروف اولدی که نوردن منبرلر اوزره ملائکه یه وعظ ایدوب رئیس ملائکه اولمسی بین الناس شهرت بولدی معروفلق عکسنه اولدی ای وای ابلیسه یعنی انك نیکو نامله معروف اولمسی بدناملقله معروف اولمغه دوندی (مثنوی) تا نهٔ ایمن تو معروفی مجو * رو بشوی از خوف پس بنمای رو * مادامکه مکر الهیدن ایمن دکلسن شهرت ومعروفلق استمه یعنی مادامکه سن ایمن اولمیه سن (الا ان اولیاء الله لاخوف علیهم ولاهم یحزنون) مرتبه سن بولمیه سن شهرت بولمق ومشارالیه بالبنان اولمق استمه که حضرت رسول علیه السلام بیورمشلردر (بحسب امرء من الشر ان یشار الیه بالاصابع فی الدین او فی الدنیا الا من عصمه الله) یوزیکی خوفدن بودقدنصکره یوز کوستر یعنی وجه باطنکی آب خوف الهیله یو پس اندنصکره شریعت وطریقتده یوز کوستر ومعروف ومشهورلق استه (مثنوی) تا نه روید ریش تو ای خوب من * بر دکر ساده زنخ طعنه مزن * ای بنم محبوبم مادامکه سنك صقالك بتمیه غیری صقالسزه طعنه اورمه یعنی مادامکه سنك وجه باطنك اوزره لحیهٔ توفیق وعنایت وصورت ذاتکده محاسن صیانت وهدایت بتمیه ای خوب من سن لحیهٔ هدایتدن ولحیهٔ سعادتدن ساده رو اولنلره طعنه اورمه که سندخی آنلردن بریسی سن بلکه نیکو خصلت وحسن سیرت صاحبی اولدرکه فاذا مروا باللغو مروا کراما) آیت کریمه سنك فحواسنجه اهل لغوه اوغرادقده کرماً اوغره یه اهل معصیتدن عبرت آلوب کندی یه انلردن تصفیه وتزکیه ایلیه (مثنوی) این نکر که مبتلا شد جان او * در چهی افتاد تا شد پند تو * بو که نظر ایله که ابلیسك جانی قهر وسیاسته مبتلا اولدی بودخی جائزدر که او ضمیری ابلیسه عائد اولمیوب ساده زنخ اولان کمسه یه عائد اوله بو تقدیر اوزره معنی بو که نظر ایله که اول طعن ایلدیکك ساده رویك جانی مبتلا اولدی بر قیویه دوشدی تا سکا پند ونصیحت اولدی (م ی) تو نیفتادی که باشی پند او * زهر او نوشید تو خور قند او * سن اول قیویه دوشمدك که آنك پندی اولیدك زهری اول ایجدی سن آنك قندن یه والحاصل بر مبتلایی کوردکده سن آکا طعن ایلمه بلکه اندن عبرت پذیر اولوب آنك اشلدیکن اشلمه تا که بو معنایه کوره اشارت ایدوب بیوررلر غزلر ایکی کمسه یی طوتوب اولدرملك استدکلرنده اول بری دیدیکه اول برین اولدرکه بن آندن عبرت آلم وزری اخراج قیلم (قصد کردن غزان بکشتن یك مردی تا آن دیکر بترسد (مثنوی) آن غزان ترك خونریز آمدند * بهر یغما بردهی ناکه زدند * غز بضم الغین سمرقند نواحیسنده بر نوع ترکماندر یعنی اول قان دوکیجی ترك طائفه سنك غزلری کلدیلر یغما وتاراجدن اوتری ناکاه بر کویی اوردیلر (مثنوی) دو کس از اعیان آن ده یافتند * در هلاك آن یکی بشتافتند * اول قریه نك اعیان واشرافندن ایکی کمسه بولدیلر اول برینك هلاکنه ایودیلر (مثنوی) دست بستندش که قربانش کنند * کفت ای شاهان وارکان بلند * آنك اللرینی باغلادیلر که آنی قربان وقتل ایلیه لر اول کمسه آنلره ایتدی ای شاهلر وای عالی ارکان (مثنوی) قصد خون من بچه رومی کنید * از چه آخر تشنهٔ خون منید * بنم خون وهلاکمه نه جهتدن قصد ایلرسز آخر نه سبیدن بنم خونمه تشنه سز (مثنوی) چیست حکمت چه غرض در کشتنم * چون چنین درویشم وعریان تنم * بنی قتل ایلمکده حکمت نه در غرض ومقصود ندر چونکه بویله فقیر وعریان تنم (مثنوی) کفت تا هیبت برین یارت زند * تا بترسد او وزر پیدا کند * غز طائفه سی ایتدی تا کم بو سنك یارك اوزره بزدن هیبت طوقنه یعنی سنی قتل ایتمکله اکا هیبت مستولی اوله تا کم اوقورقه وآلتونی پیدا ایده (مثنوی) کفت آخر او ز من مسکین ترست * کفت قاصد کرده است او را زرست * اول بیچاره غز طائفه سنه ایتدی اول بنم یارم آخر بندن فقیرلك ومفلسلکده غز طائفه سی آکا ایتدی مسکین تر اولمغی اوعن قصد ایلمشدر آنك آلتونی واردر (مثنوی)

کفت چون وهمست ما هر دو یکیم * در مقام احتمال و در شکیم * اول بیچاره غزلره ایتدی چونکه وهمدر برابریکیز برز یعنی فقیر اولوب آلتونی اولمامقده بزم ما بیننزده وهم وشك واردر و بزهر ایکیمز مشکوك اولمقده برابرز بو خصوصده احتمال مقامنده وشکده یز (مثنوی) خود ورا بکشید اول ای شهان * تا بترسم من دهم زر را نشان * ای شاهلر خود اول آنی دپه لیکز تا کم بن قتلدن قورقم مستور اولان زرك نشانتی ویرم بو قصه دن طالب حصه نه ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررر (م ی) پس کرمهای الهی بین که ما * آمدیم آخر زمان در انتها * چونکم بویله در پس حق تعالینك کرملرنی کور که بزانتهاده آخر زمانده کلدك (مثنوی) آخرین قرنها پیش از قرون در حدیث است آخرون السابقون * قرنلرك آخری من حیث المعنی جمیع قرنلردن اوکدرتنه کم حدیث شریفده در آخرون السابقون (کما قال صلی الله علیه وسلم نحن الاخرون السابقون) پس من حیث المعنی امت محمدك قرنی قرون سالفه دن اسبق اولدیغنه بو بیتلرله تنبیه بیوررلر (مثنوی) تا هلاك قوم نوح وقوم هود * عارض رحمت بجان ما نمود * قوم نوحك وقوم هودك هلاکی سبیله حضرت حق بزم جانمزه رحمت سحابنی کوستردی عارض سحاب معناسنه در (مثنوی) کشت ایشانرا که ما ترسیم ازو * ور خود این برعکس بودی وای تو * حضرت حق انلری قتل وهلاك ایلدیکه بز آندن قورقاوزوا کر خود بو عکس اوزره اولیدی سکا ویل ووای ایدی یعنی سنی انلرك دورنده کتورسه وآنلری دخی امت محمدك عصرنده کتورسه اول زمان هلاك قیلسه وآنلرسندن عبرت پذیر اولسیدی وای سنك حالکه ایدی اما شکر قیل وبو نعمتك قدرنی بیل که سنی بو دورر حمتده کتوروب آنلری اول قرنده ظهوره کتوردی (بیان حال خود پرستان وناشکران در نعمت وجود انبیا واولیا) (مثنوی) هر که از ایشان کفت از عیب وکناه * وز دل چون سنك واز حال سیاه * مصرع اولده هر که زایشان کفت مبتدا در از عیب وکناه خبر دور ومصرع ثانی خبر اوزره معطوفدر وما بعدنده اولان سائر ابیات تا کر پذیرد چیز تو بیتنه کانجیه دك جمله سی مصرع ثانی اوزره معطوفلردر یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن هر کیم بو خود پرستلردن سویلدی بونلرك عیب وکناهندن سویلدی ودخی طاش کبی اولان کوکلندن ودخی حال سیاهندن دیدی (م ی) وز سبك داری فرمانهای او وز فراغت از غم فردای او * ودخی اول اللهك فرمانلرینی خفیف وحقیر طوتقلقدن ودخی آنك یارنکی کونك غمندن فراغت قیلمقلقدن دیدی (مثنوی) وز هوس وز عشق این دنیای دون * چون زنان مر نفس را بودن زبون * بونلرك حال سیاهندندر وهوسدن وبو دنیای دونك عشقندن زنلر کبی تحقیق نفسه زبون اولمق (مثنوی) وان فرار از نکتهای ناصحان * وآن رمیدن از لقای صالحان * ودخی ناصحلرك نکته لرندن اول فرار قیلمق ودخی صلحانك ملاقاتندن اورکمك ونفرت قیلمق (مثنوی) با دل وبا اهل دل بیکانکی * با شهان تزویر وروبه شانکی * دل ایله واهل دل ایله یعنی اهل دل اولان اولیا ایله بیکانه لك ایلمك وپادشاهان طریقت اولانلره تزویر وروبه شانه لك ایلمك (مثنوی) سیر چشمانرا کدا پنداشتن * از حسدشان خفیه دشمن داشتن * سیر چشم اولنلری کدا ظن ایلمك حسددن بونلری مخفی دشمن طوتمق پس حکایه دن مخاطبه التفات ایدوب خود پرست اولنلره بالمواجهه خطاب بیوررلر (مثنوی) کر پذیرد چیز تو کویی کداست * ورنه کویی زرق ومکرست وریاست * ای خود پرست وخود بین وای طعان بد آیین اکر اولیا واصفیادن اولان کمسه سنك هر چیزك قبول ایدرسه بر حقیر وکدادر دیرسن واکر قبول ایلمزلرسه زرق ومکر وریادر که خلقی بو واسطه ایله صید ایتمك استر دیرسن (کما قال الشافعی رضی الله عنه (بیت) وما احد من السن الناس سالما * ولو انه ذاك النبی المطهر * فان کنت سکیتا یقولون ابکم * وان کنت منطیقا یقولون مکثر * وان کنت صواما وفی اللیل قائما) یقولون زراق یرائی ویمکر (مثنوی) کر در آمیزد تو کویی طامعست * ورنه کویی در تکبر مولعست * اکر بر ولی خلقله ممتزج ومختلط اولورسه سن اکا طمعکار در دیرسن واکر ولی خلقله مختلط ومصاحب اولمیه بلکه خلوت وعزلت اختیار ایده سن اکا کبر ده زیاده تکبر در کبرندن کمسه ایله اختلاطی یوقدر دیرسن (م ی) یا منافق وار عذر آری که من مانده ام در نفقهٔ فرزند وزن * نه مرا پروای سر خاریدنست * نه مرا پروای دین ورزیدنست * ای فلان ما را بهمت یاد دار * تا شویم از اولیا پایان کار * ای خرد پرست ویاوه تاز ومداهن وحیله باز پاشانك وکارك اولکی ذکر اولان صفت ذمیمه اوزره اولیا وصلحاهرنه حالده اولسه لر مذمت وملامت ایلمکدر ویا خود منافقلرکبی عذر کتوررسنکه بن قالمشم فرزند وزنك نفقه وکسوه سی قیدنده نه بکا باشمی قاشیمغه قولای بلغم وار ونه بکادینه سعی ایتمکه طاقت وار ای فلان شیخ بزی برهمتله یاد طوت تا پایان کارده اولیادن اوله لم تنه کم منافقلر حضرت علیه السلامه بعد التخلف عن الغزا کلوب بویله عذر ایلدیلر (کما اخبر الله تعالی فی کلامه عن حالهم وقال (سیقول لك المخلفون من الاعراب شغلتنا اموالنا واهلونا فاستغفر لنا یقولون بالسنتهم مالیس فی قلوبهم) حضرت رسول علیه السلام حدیبیه دن مکه یه شرفها الله

تعالی معتمر اولدقلری حالده متوجه اولوب قبائل عربدن بعض قبیله یه خبر کوندروب دیدیلکه بوسنه بزه موافقت ومرافقت ایلیك پس بونلرك ضعف عقیده لری وقربینك مقاتله ومقابله سندن خوفلری اولدقلری اجلدن بونلردفع تهمت ایچون اعتذار کاذبه نیت وعزیمت قیلدی حضرت حق جل شانه حبیبنه مقدما خبرویروب دیدیلکه یا محمد بادیه نشین اولان عربلردن مخلف اولان ومکانلرنده قلان جماعت سکا عنقریب برسبیل عذر کاذب دیه لر بزی اموالمز واهل وعیالمز مرافقت وموافقتکدن مشغول قیلدی یارسول الله پس بزم ایچون مغفرت طلب ایله بو تخلف اوزره پس حق تعالی حضرتلری بونلرك بلدیکی اعتذار واستغفارلری تکذیب ایدوب بیوررکه بونلر لسانلریله سویلرلر قلبلرنده اولمیان شیئی پس اکثر خود پرستلر دخی بومنافقلرك صفتیله متصف اولوب وارث حضرت نبی علیه السلام اولنلره قلبلرنده اولمیان اعتذار واستغفاری دللریله سویلرلر وای فلان بزی دعادن اونتمه وکوکلدن طشره طوتمه دیو منافقت ایلرلر العیاذ بالله (م ی) این سخن هم نی ز درد وسوز کفت * خوابناکی هرزه کفت وباز خفت * بوسوزی دخی درد وسوزدن دیمدی کویا برخوابناك هرزه وبی معنی سوز دیدی وکیرو اویودی یعنی اول خودپسندك مشایخه کلوب بزه همت ایله وخیردعا قیل تاکم پایان کارده اولیا زمره سندن اوله لم دیمسی صدق واخلاصدن دکل ایدی بلکه بی دل وبی جان مجرد طرف اساندن ایدی مثلا برنائم برمقدار نومدن بیدار اولوب قنده اولان کمسه یه برنیجه بی معنی وبیهوده سوز سویلیوب ینه اویودیغی کبی (مثنوی) هیچ چاره نیست از نفقهٔ عیال * از بن دندان کنم کسب حلال * چه حلال ای کشته از اهل ضلال * غیر خون تو نمی بینم حلال * واول خودپرستك منافق وار اولان صفت قبیحه سندن بری دخی بودر مشایخه مقارنت وقنده اهل وعیالنی بهانه ایدوب دیرکه سلطانم نفقهٔ عیالدن هیچ چاره یوقدر یعنی عالمك قوتنك کسبنه شروعدن هیچ برچاره ودرمان یوقدر سزلك زیارت وصحبتکزه کلم دیشم دبندن عیالم ایچون کسب حلال ایلرم یعنی قدرت وقوتم مقداری سعی واهتمام ایدوب حلال کسب ایلرم ای اهل ضلالدن اولمش نه حلال طوترسن سنك خون وهلاکندن غیریسنی حلال کورمزم یعنی نیجه حلال کسب ایلرسن ای اهل ضلالدن اولان بلکه دفع سؤال ورفع سوء حال ایچون بلان سویلرسن سنك خونکدن غیری برشیئکی حلال کورمزم که هرشیئك حرام ایکن وحلال کسبه میلك یوغیکن کذب ونفاق ایدوب کسب حلال وقوت عیال بی ملاقاتدن مانع اولوردیرسن لاسیما بوکذبی عند المشایخ سویلرسن اکرچه بویله کمسه نك قانی ظاهر شرعده حلال دکلدر اما فی الحقیقه کذب ونفاقله تلبس قیلان وباطنا حرام خوار اولان کمسه قانی دوکلمکه حلال اولنلر حکمنده وواجب القتل اولنلر مرتبه سنده دردیمك اولور پس بومقوله کمسه یه چاره کیمدندر دین سائل مقدره جواب طریقیله بوبیتی بیوررلر (م ی) از خدا چاره مکش وازقوت نی * چاره نیست از دین وازطاغوت نی * بومقوله خودپرست اولان منافقه چاره خدادندرقوتدن دکل اکادیندن چاره واردر وطاغوتدن چاره یوقدر طاغوت شیطانه ونفسه دیرلر وهوادن جمیع مضلاته طاغوتدن دخی تعبیر ایدرلر پس بویله کمسه یه چاره فی الحقیقه عنایت خدادین مصطفی علیه السلامدن اولور بوخسه قوت ولوت حاصل وحاضر اولمقدن وشیطان ونفس وهواوهوسنه متابعت قیلمقدن اولمز مثنوی) ای که صبرت نیست از دنیای دون * صبرچون داری زنعم الماهدون) ای کمسه که دنی دنیادن سنك صبرك یوقدر نعم الماهدون دن نیجه صبر طوترسن نعم الماهدوندن مراد حضرت باریدر نته کم سورهٔ ذاریاتده بیوررلرکه (والسماء بنیناها باید) بر آسمانی بنا ایلدك قوت الوهیت وقدرت ربوبیتله (وانا لموسعون) وتحقیقا بز قادرلرز (من الوسع بمعنی الطاقة او الواسع القادر علی الانفاق) ویا خود بزموسع آسمان وزمینی ومابینهماده اولان اشیانی وعباد مز اوزره ارزاقی دیمك اوله (والارض فرشناها) دخی برارضی دوشه دك (فنعم الماهدون) پس نه کوزل ماهدوباسطز بز (مثنوی) ای که صبرت نیست ازناز ونعیم * صبرچون داری ز الله کریم * ای کمسه که دنیاده ناز ونعیمدن سنك صبرك یوقدر نیجه صبر طوترسن کریم اللهدن (مثنوی) ای که صبرت نیست از پاك وپلید * صبرچون داری ازان کت آفرید ای کمسه که پاك وپلیددن سنك صبرك یوقدر نیجه صبر طوترسن اول اللهدنکه سنی خلق ایلدی (مثنوی) کو خلیلی کوبرون آمد زغار * کفت هذا ربی هان کو کردکار * قنی برخلیل که اومغاره دن طشره کلدی چون ستاره یی کوردی بو بنم ربمدر دیدی اما چونکه کوردیکه ستاره وماهتاب وآفتاب باتدی آکاه اولدی حق تعالی دیدی یعنی قنی برخلیل مشرب کمسه که غار طبیعتدن طشره کله ودیه که شو بنم ربمدر پس مشار الیك آفل ایدیکن بیلوب لا احب الافلین) دیوب قنی کردکاریه وطالب حقده نك رؤیا بلیه تفسیر آیت جلد اولده دیدن خلیفه ایلی رایت سنده وبعض محلده مرور ایتدی (مثنوی) من نخواهم در دو عالم بنکریست * تا ببینم کین دو مجلس آن کیست * بن ایکی عالمه نظر والتفات ایلمك استمزم مادامکه کورمیم که بو ایکی مجلس کیمك آن وملکیدر یعنی اول خلیل مشرب

انلره دیه بن استمزم ایکی عالمده کورمیم که بو ایکی مجلس یعنی ظاهر وباطنی ویادنیا وآخرت ویاروح وجسد کیمك لایقیدر (مثنوی) بی تماشای صفتهای خدا * کرخورم نان در کلو ماند مرا * خدای متعالك صفات علیه سنك مشاهده وتماشاسیسز اکرنان ییم بنم بوغازمده قالور (مثنوی) چون کوارد لقمه بی دیدار او * بی تماشای کل وکلزار او لقمه آنك دیدارسز نیجه هضم اولور آنك کل وکلزارنك تماشاسیسز یعنی نیجه سکر لقمه انسان اولنه آنك دیدار ورضاسی ملاحظه ومشاهده سیسز وآنك کل وکلزار اوصاف اسراری تماشاسیسز عاشقان خدا وسالکان راه هدا برلقمه یی یمزلر الا آنی ذکر والاسنی فکر ایتمکله ورضاسنه وسیله ولقاسنه ذریعه ایتمکله وطریق عبادتنه وسبیل معرفتنه کتمکله ییرلر (مثنوی) جز برامید خدا زین آب وخور * کی خوردیك لحظه غیر گاو وخر * بوآب خوردن خدانك رضا ولقاسی امیدندن غیری قچن بیربر لحظه یعنی خدانك امیدیسز الاشك وصغر اولنلر کما قال الله تعالی فی اکل الکفرة تعریضا لاهل الایمان (یاکلون کما تأکل الانعام والنار مثوی لهم (م ی) انکه کالانعام بد بل هم اضل * کرچه پرمکرست آن کنده بغل * سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (ولقد ذرأنا) تحقیقا بز خلق ایلدك (لجهنم) جهنم ایچون (کثیرا من الجن والانس) جن وانسدن چوق کمسه لریکه حکم ازلی بونلرك شقاوتنه مقدر اولمشدر (لهم قلوب لا یفقهون بها) بونلرك قلبلری واردر انکله ادراك ایده مزلر کندیلره لازم اولان توحید ومعرفتی وژنکار انکاری صیقل تصدیق ومعرفتله مرآت قلبلرندن پاك ایدوب طریق مستقیمه کیده مزلر ولهم اعین لا یبصرون بها) وبونلرك کوزلری واردر آنکله آثار صنع حق وقدرت وقوت وجود مطلق ابصار ایده مزلر (ولهم آذان لا یسمعون بها) وبونلرك قولاقلری واردر آنکله کلام رحمانی ومواعظ ونصایح قرآنی استماع ایده مزلر (اولئك) بوکروه اهل ضلالکه همتلرین لذائذ نفسانیه یه مقصور ورغبتلرین حظوظ وشهوات جسمانیه یه محصور قیلدیلر (کالانعام) بهایم ودواب کبیدررلر زیرا عمرلرین خوار وخوابه صرف ایدوب حسن المآب ویوم الحسابه لایق ثواب اکتساب ایده مدیلر (بل هم اضل) بلکه بوکروه ضلالت انجام بهایم وانعامدن اضل واجهلدر زیرا حیواناته تکلیف واتباع شرع شریف یوقدر وکذلك السؤال والحساب والعذاب (اولئك هم الغافلون همان بوجماعت پرضلالت درغفلتده کامل اولنلر پس انسان روحانی وجسمانی وعقلانی وشهوانیدر اکر عقلی هواسنه غالب اولورسه ملائکه دن افضل اولور واکر نفسی عقلنه غالب اولورسه بهائمدن اضل وارذل اولورلر (بیت) بهرهٔ از ملکت هست ونصیبی از دیو * ترك دیوی کن وبکذر بفضیلت زملك * معنی بیت اول طائفه که حیوانات کبی اولدی بلکه آنلر حیواناتدن اضل اولدی یعنی اول کمسه که بیمکده وایچمکده وجهل وغفلتده بهائم صفت اولدی بلکه آنلردن اضل اکرچه پرحیله ومکردر اول قولاتوغی قوتش (مثنوی) مکر او سرزیر او سرزیر شد * روز کارك بردوروزش دیر شد * آنك مکری باشی آشغی واودخی باشی آشغی اولدی روزکارجغی ایلتدی وآنك کونی کیچ اولدی یعنی زمان جغن ازاله ایتدی وآنك روزی بیکاه اولدی وعمری ضایع اولدی (مثنوی) مکر کاهش کند شد عقلش خرف عمر شد چیزی ندارد چون الف * آنك فکر کاهی کند اولدی وآنك عقلی خرف اولدی یعنی آنك محل فکریکه دماغدر سست اولدی وعقلی ضعیف اولوب بونادی والحاصل قوت ذکریه سنه فتور وادراك عقلیه سنه قصور کلدی عمری کتدی حالا که الف کبی برنسنه طوتمز (م ی) انکه میکوید درین اندیشه ام * آن هم از دستان آن نفس است هم * اول نسنه یی که دیر بوفکرده ام یعنی دین فکرنده وآخرت فکرنده یم دیراو دخی هم نفسك حیله ومکرندندر زیرا مجرد بلا عمل فکر ودکر نفسك حیله ومکرندندر اکرطریقته سلوك واحوال آخرته اشتغال مرادی اولیدی هیچ تأخیر ایلمزدی (مثنوی) وانکه می کوید غفورست ورحیم * نیست آن جز حیلهٔ نفس اثیم * واول نسنه یی که دیر حق تعالی غفور ورحیمدر یعنی دیرکه اکرچه بنم طاعتم وعبادتم یوقدر لکن حق تعالی غفور ورحیمدر سیآتم حسنات ایلر وخطالرمه مغفرت قیلر اول سوزدخی واثیم نفسك حیله سندن غیری دکلدر (وما یعدهم الشیطان الا غرورا) آیت کریمه سنك فحواسنجه بوکونه کمسه لری شیطان ونفس پرعصیان بلا عمل تسویف وتسویل ایلیوب اللهك رحمتنه مغرور ایلر پس بوکونه کمسه لری الزام ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای ز غم مرده که دست از نان تهیست * چون غفورست ورحیم این ترس چیست * ای غمدن اولمش که ال ناندن تهیدر چونکه حضرت خدا غفور ورحیمدر بوخوف ندر یعنی امور دنیویه ده الك ناندن تهی اولسه وورزقك برمقدار کج کاسه هزار سعی وعمل ایلرسن وعذاب فقردن وجوعدن خائف اولورسن بوخصوصده خدای تعالی غفور ورحیمدر دیوب ترك سعی وکسب قیلمزسن اما امور اخرویه ده ترك کسب وسعی ایدوب وبطالت یولنه کیدوب وعذاب اخرویه دن خائف اولمیوب خدای تعالی غفور ورحیمدر دیرسن چونکم خدای تعالی غفور ورحیمدر الك ناندن تهی اولدقده نیچون عذاب

فقر وجوعدن ترسان اولورسن پس سنڭ خدای تعالی غفور ورحیمدر دیو ترك عمل اخروی ایلمك نفس لئیمك اغوا
وفسادندندر نته کم بو حکایه ده طبیب اول پیره هر نه دیدی ایسه پیرلکدندر دیو جواب ویردی (شکایت کفتن
پیرمردی بطبیب از رنجوریها وجواب کفتن طبیب اورا (مثنوی) کفت پیری مر طبیبی را که من * در زحیرم از دماغ
خویشتن * بر پیر بر طبیبه ایتدیکه بن کندی دماغمدن زحیر ومشقتده ام یعنی دماغمه ضعف وفساد کلدیکندن
اوتری زیاده المده یم (مثنوی) کفت از پیریست آن ضعف دماغ * کفت در چشمم ز ظلمت هست داغ * طبیب اول
پیره ایتدی دماغڭ اول ضعفی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی بنم چشمم اوزره ظلمتدن داغ واردر یعنی کوزم تیره
وخیره لنوب عالمی کورمز اولورم (مثنوی) کفت از پیریست ای شیخ قدیم * کفت پشتم دردمی آید عظیم *
طبیب اکا ایتدی ای قدیم وکهنه پیر بو دخی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی ارقه مه عظیم درد والم کلور (مثنوی) کفت
از پیریست ای شیخ نزار * کفت هر چه می خورم نبود کوار * طبیب پیره ایتدی ای نحیف وضعیف پیر بو هم
پیرلکدندر پیر ایتدی هر نه ییرسم کوار ومنهضم اولمز (مثنوی) کفت ضعف معده هم از پیریست * کفت وقت دم
مرا آدم کیریست * طبیب پیره ایتدی معده نڭ ضعفی دخی پیرلکدندر یعنی طعامڭ هضم اولمسی وضعف
معده پیرلکدندر طبیبه پیر ایتدی نفس وقتی بکا نفسم طوتلق واردر یعنی حین تنفسده بنم ضیق نفسم واردر
(مثنوی) کفت آری انقطاع دم بود * چون رسد پیری دوصد علت شود * طبیب پیره ایتدی بلی انقطاع نفس
اولور بو حالت دخی پیرلکدندر چونکه پیرلك ایرشه ایکی یوز مرض پیدا اولور (مثنوی) کفت ای احمق بر ین
بردوختی * از طبیبی تو همین اموختی * پیر طبیبدن چونکه بو سوزلری اشتدی زیاده بی حضور اولوب ایتدی ای
احمق بونڭ اوزرینه دیکلڭ یعنی همان برجواب اوزره ثابت قدم اولدڭ طبیبلکدن سن همان بونی اوکرندڭ
(مثنوی) ای مدمغ عقلت این دانش نداد * که خدا هر درد را درمان نهاد * ای مدمغ ونادان سنڭ عقلڭ سکا بو علمی
ویرمدی که خدای تعالی هر درده دنیاده درمان قودی (مثنوی) تو خر احمق زاندك مایکی * بر زمین ماندی
ز کوته پایکی * سن احمق خر آزمایه لکدن یعنی علم طبده سرمایه لك اولمدیغندن کوته پایه لکدن یر اوزره قالدڭ (م ی)
پس طبیبش کفت ای عمر تو شصت * این غضب وین خشم هم از پیریست * پس طبیب اول پیره جواب ویروب ایتدی
ای کسه سنڭ عمرڭ التمشدر بو غضب وبو خشم دخی پیرلکدندر (مثنوی) چون همه اوصاف واجزا شد نحیف *
خویشتن داری وصبرت شد ضعیف * چونکم جمیع اوصاف واجزا نحیف اولدی سنڭ کندیڭی ضبط ایلمکلکڭ
وصبر وتحمل قیلمقلغڭ ضعیف اولدی (مثنوی) بر نتابد دو سخن زو هی کند * تاب یك جرعه ندارد قی کند * بو مرتبه یه
ایرن پیر ایکی سوزه طاقت کتورمز هی ایلر یعنی بر ایکی سوزه تحمل قیلمیوب هی های وفریاد ایلر بر جرعه یه طاقت
طوتمز قی ایلر یعنی کظمه وهضمه طاقت کتورمیوب درحال درونده اولانی اخراج ایلر (مثنوی) جز مکر پیری که
از حقست مست * در درون او حیات طیبه است * از برون پیرست ودر باطن صبی * خود چه چیزست آن ولی وان نبی
مکر شول پیرلر که حقدن مستدر آنڭ درونده خوب ولطیف حیات واردر یعنی شول پیرلر که حقدن مست اوله
ودرونده حیات طیبه اوله اول طشره دن پیردر وباطنده صبیدر یعنی میل اولنمش ومحبت قیلنمشدر وزن فعیل بمعنی
مفعولدر صبی بعه بودن درا کر باطنده محبوب ومصبو اولمیه لردی اول ولی واول نبی خود نه نسنه در یعنی نه شیدر
بو ولی ونبی بونلر خود باطنلری محبوب ودرونلری تازه وخوب اولان کمسه لردر (مثنوی) کرنه پیدا اند پیش نیك وبد
چیست با ایشان خسانرا این حسد * اکر بو انبیای علیهم السلام واولیاء عظام نیك وبدڭ اوکنده پیدا اولمیه لردی وهر
احدڭ قتنده بو سعادت وفضیلتله شهرت بولمیه لردی آنلره خسلرڭ بو حسدی ندر حسد خود نعمتڭ ازاله سنی مراد
ایلمکه دیرلر خداوند نعمت واصحاب فضیلت اولمینلر محسود ناس اولمزلر (ولهذا قال علی کرم الله وجهه ان الافاضل
بین الناس قد حسدوا * والجاهلون لاهل العلم اعداء (مثنوی) ور نمیدانندشان علم الیقین * چیست این بغض وحسد
سازی وکین * ور بدانندی جزای رستخیز * چون زنندی خویش بر شمشیر تیز * واکر آنلر علم الیقین انبیا واولیانڭ
حالنی بیلمزلر ایسه بو بغض وحسد دوزیجیلك وبو کین ندر یعنی اکر خسان دنیا ووامانده کان تیه هوا انبیا واولیانڭ
محبوبیتلرین بیلمیه لردی ودولت وسعادتلرینه علم الیقین واقف اولمیه لردی ندر آنلره بو بغض وحسد سازلق وکین
وعداوتسازلق بونلر خود انبیا واولیانڭ فضل وکمالنه دلالت ایلر خسلرڭ جزای یوم قیامتدن غافل وجاهل اولدقلرینه
دلالت ایلر واکر ادانی وخسلر قیامتڭ جزاسنی بیله لردی کندیلرنی کسکین قلیچه نیچون اورر لردی یعنی اکر جزای
رستخیزی بیله لردی شمشیر تیزه وتیغ قهر غالب وعزبره نیچون اورر لردی (م ی) بر تو می خندد مبین اورا چنان * صد
قیامت در درونستش نهان * نبی وولی سنڭ اوزرینه کولر آنی آنجلین کورمه زیرا آنڭ درونده یوز قیامت نهان

ومستوردر یعنی بو ولی وصفی اولنلر اکر چه ای حسود وحقود بحسب الظاهر سنڭ یوزیکه کولرسه سن آنی
آنجلین کورمه یوز قیامت آنڭ درونده نهاندر قیامت ظاهر اجسادڭ مقابردن حیات بولوب قائم اولمسیدر قیامت
باطن اشیانڭ حقله قائم اولمسی وکندی مقتضالرندن وتصرف وانانیتلرندن فنا بولمسیدر پس درون اولیا
هردم اشیایی فانی کوررلر وحقله باقی وقائم مشاهده قیلورلر وبو نوع نتیجه یلڭ قیامت بونلرڭ درونده واردر ولی
کامل مظهر هویت الهیه در که کوکل منزله سنده در (مثنوی) دوزخ وجنت همه اجزای اوست * هر چه اندیشی
تو او بالای اوست * بونلرڭ درونده دوزخ وجنت دوکلی آنڭ اجزاسیدر واول بو ایکیسنڭ ما بیننده برزخ جامع
مرتبه سنده در (وعلی الاعراف رجال یعرفون کلا بسیماهم) آیتنڭ بونلر معنای باطنیسنڭ مظهرلریدر هر نه کم سن
اندیشه ایلرسن که اول واینڭ ذاتی شو کونه در اول آنڭ ورا سنده در زیرا که بونلر بشریتدن فانی وحقله قائمدرلر پس
عقول واندیشه نڭ بونلر فوقنده اولورلر (مثنوی) هر چه اندیشی پذیرای فناست * انکه در اندیشه ناید آن خداست
پس هر نکم اندیشه ایلرسن فنا قبول ایدیجیدر پس فهم ایله بو رمزی اول نسنه که اندیشه یه کلمز اول خدادر پس خانهٔ
درون اولیاده حقدن غیری اولمیجق (مثنوی) بر در این خانه کستاخی ز چیست * کر همی دانید کان در خانه کیست *
بو خانه نڭ قپوسی اوزره بو کستاخلق وبی ادبلك ندندر یعنی جسد ولی حضورنده ناسڭ کستاخلغی ندندر
اکر بیله لردی خانهٔ درون اولیاده اولان کیمدر بو کستاخلق انلرڭ عظم شاننه خلقڭ شعوری اولمدیغندن ناشی اولور
(مثنوی) ابلهان تعظیم مسجد می کنند * در خرابیٔ اهل دل جد می کنند * ابلهلر مسجده تعظیم ایلرلر اهل دلڭ
خرابلغنه سعی ایلرلر یعنی ابله اولنلر مسجده تعظیم ایدرلر حق تعظیمله واهل قلبڭ جفاسنه وخرابلغنه جد ایدرلر حال
بوکه حجر ومدردن بنا اولنان مسجد مجازی وعاریتیدر وبو قلوب اولیا مساجد حقیقی وصوامع اصلی والهیدر ومساجد
ظاهره نڭ تعظیمی حقنده وارده اولان احادیث شریفه نظر حقیقت بیله نظر اولنسه اول مساجدڭ حجر وشجر
ومدر بناسیچون دکلدر بلکه ذکر اللهه محل وتلاوت قرآنه ودعا ومناجات حضرت رحمانه مقام اولدیغی اعتباریله در
پس فی الحقیقه محل ذکر الهی ومقام الفاظ واحکام قرآنی واسرار وانوار ربانی خود قلوب اولیادر نته کم بو محله مناسب
موعظه کتابلرنده مذکوردر که یزیدڭ عسکری حضرت امام حسین رضی الله عنهڭ اوزرینه خروج ایدوب حضرت
امام حسینه وانڭ اولاد باکرامنه بو قدر جفالر وادا ایلیوب اول حضرتی وانڭ اولاد باکرامنی قتل ایلدکدنصکره
انلردن بعضسی کعبهٔ مکرمه نڭ زیارتنه کلمشلر وحرم شریفه داخل اولمشلر مکر که حرم شریفده وافر پشه لر
وار ایمش آنلردن بریسی اول پشه لری قتل ایلمش واول بریسی دخی اتقا وپرهیزکارلك ایدوب آکاه ایتمشکه بو حرم
شریفده ذی روح اولنی اولدرمك جائز دکلدر پس بری بریله مباحثه ایلمشلر مکر که اول حینده اصحاب کرامدن براعلم
ناس کمسه وار ایمش بونلره کل امدی بو مسئله یی اول اصحاب رسولدن سؤال واستفتا ایده لم دیوب انڭ حضورنه کلمشلر
ودیمشلر که ای رسولڭ برکزیده اولان یاری حرم شریفده قتل بعوضه ایلمك حرام میدر مکر که اول صاحب سعادت
بونلرڭ معصیت وقباحتنه عالم ایمش جواب ویروب دیمش که ای بدبختلر اولاد رسولی واصحاب فحولی قتل ایلمکده
اتقا واجتناب ایتمیوب اول خصوصده استفتا ایلمدیکز شمدی تعظیما للحرم قتل بعوضه ایتمکده اتقا وپرهیزکارلق
ایدرسز بو نه حماقتدر بو نه عظیم جهالتدر اتقانڭ وتعظیمڭ محلی خود اصل اول ایدی (مثنوی) آن مجازست
این حقیقت ای خران * نیست مسجد جز درون سروران * ای خرلر بلکه فهم وادراکده خردن بدترلر اول صوری اولان
مسجد مجازدر وبو قلب اولیا حقیقتدر سرورلرڭ درونندن غیری خود فی الحقیقه مسجد یوقدر (ولهذا قال الحرقانی
مشیرا الی هذا المعنی لو عرفتمونی لسجدتمولی وقال بایزید بسطامی ما اعظم شانی ولیس فی جبتی سوی الله (مثنوی)
مسجدی کان اندرون اولیاست * سجده کاه جمله است انجا خداست * شول بر مسجد که اولیانڭ اندرون وقلبیدر
جمله نڭ سجده کاهیدر خدا آنده در (مثنوی) تا دل مرد خدا نامد بدرد * هیچ قرنی را خدا رسوا نکرد * مادامکه
خدا دوستنڭ کوکلی درد وانقباضه کلمدی بر قرنی خدای تعالی رسوا وهلاك ایلمدی بلکه هر قرنڭ هلاکنه سبب
مردان الهینڭ قلوبی رنجیده اولدیغندن واول قومه بددعا قیلدیغندن اولمشدر (مثنوی) قصد جنك انبیا
میداشتند * جسم دیدند آدمی پنداشتند * اول طائفه که رسوای وهلاك اولدیلر انبیا ایله جنك ایلمك قصدنی طوتدیلر
آنلری جسم کوردیلر وکندیلر کبی آدمی صاندیلر (مثنوی) در تو هست اخلاق آن پیشینیان * چون نمی ترسی که
تو باشی همان * اول اول کلان قومڭ سنده خویلری واردر نیچون قورقمزسنکه سن اوهلاکه ورسوایلغه لایق اولان
قومدن اوله سن (مثنوی) آن نشانیها همه چون در تو هست * چون تو زیشانی کجا خواهی برست * اول جمیع نشانلر
چونکه سنده واردر ای اولیا واصفیانڭ منکر وعدوسی چونکم سن آنلردنسن قنده خلاص استرسنکه اول هلاکڭ

اولان قومك علايم وآثاری سنك وجودكده اولديغنه بو حكايتی ايراد ايدوب بيوررلر تاكم جوحی ماتمزده اولان
كسه‌نك سويلديكی كفتاری كندی خانه سنك حسب حالی بيلوب بو سوزلر برزم خانه مزك وصفيدر ديونه وجهله
عبرت پذير اولوب اول سوزلری كندی خانه سنك لايقی بيلديسه سن دخی بو قرون ماضيه وامم مهلكه حقنده نقل
اولنان كلماتی كندی حسب حالك بيلوب آنی خانهٔ نفسك صفتلری بيل نته كم بيورر (قصهٔ جوحی وآن كودك كه پيش
جنازهٔ پدر خويش نوحه ميكرد) (مثنوی) كودكی در پيش تابوت پدر * زار مينالید و برمی كوفت سر) بر كودك پدرينك
تابوتی اوكنده زار زار اغلدی وباشنی دوكدی بويله ديو (مثنوی) كای پدر آخر كجات مي برند * تا ترا در زير خاكی
آورند * كه ای پدرسنی آخر قنده ايلتورلر تا سنی برخاكك آلتنه كتوره‌لر (مثنوی) مي برندت خانهٔ تنك وزحير *
نی درو قالی ونی دروی حصير * سنی تنك وزحير يعنی پر الم خانه‌يه ايلتورلر نه آنده قالی ونه انده حصير وار (م ی) نی چراغی
در شب ونی روز نان * نی درو بوی طعام ونی نشان * نه كيجه ده بر چراغ ونه كوندز نان وار در نه آنده طعامك رايحه سی
ونه طعامك نشانی وار در (مثنوی) نی درش معمور ونی بر بام راه * نی يكی همسايه كو باشد پناه * نه اول خانه نك
قپوسی معمور ونه طامی اوزره يول وار در نه بر همسايه وار كه اوسكا پناه اوله (مثنوی) چشم تو كه بوسه كاه خلق بود
چون شود در خانهٔ كور وكبود * سنك چشمك كه خلقك بوسه كاهی ايدی كور وكبود خانه ده نيجه اولور (مثنوی)
خانهٔ بی زينهار وجای تنك * كاندر ونی روی مي ماند نه رنك * امانسز وچاره سز برخانه در وطاربر در كه اوخانه ده نه يوز
ونه رنك قالور (م ی) زين نسق اوصاف خانه مي شمرد * وز دو ديده اشك خونين مي فشرد * بو اسلوبدن خانه نك وصفلرنی
صايدی وايكی چشمندن قانلو كوزياشن صقدی وصاچدی (مثنوی) كفت جوحی باپدر ای ارجمند * والله اين را
خانهٔ ما مي برند * بر جوحی چونكم اول ماتمزده دن بو سوزلری اشتدی پدرينه ايتدی ای ارجمند والله بونی برزم خانه مزه
ايلتورلر (مثنوی) كفت جوحی را پدر ابله مشو) كفت ای بابا نشانيها شنو) جوحی يه پدری ايتدی ابله اولمه جوحی پدرينه
ايتدی ای بابا نشانلری ايشت (مثنوی) اين نشانيها كه كفت او يك بيك * خانهٔ ماراست بی تزوير وشك *
بر بر بو نشانلريكه اول باباسی اولن پسر ديدی برزم خانه مز ايچوندر تزوير وشكسز يعنی جميعا سويلديكی علايم وآثار
برزم خانه مزك حسب حاليدر شبهه سز (مثنوی) نی حصيرونی چراغ ونی طعام * نی درش معمور ونی صحن ونه بام
برزم خانه مزده نه حصير ونه چراغ ونه طعام وار درنه انك قپوسی ونه آنك حولوسی ونه طامی معمور در (مثنوی)
زين نمط دارند بر خود صد نشان * ليك كی بينند ازاطاغيان * يعنی بوذكر اولان اسلوب ونوعدن كنديلر اوزره يوز
كونه نشان طوتر لر ولكن طاغی وباغی اولنلر اول نشانلری كنديلر اوزره نچن كوررلر يعنی كورمزلر (مثنوی)
خانهٔ آن دل كه ماند بی ضيا * ازشعاع آفتاب كبريا * اول كوكل خانه سيكه ضياسز قاله آفتاب كبريانك شعاعندن
يعنی اول كوكلك خانه سی كه شعاع آفتاب ذات كبريادن بی ضيا قاله (مثنوی) تنك وتاريكست چون جان جحود *
بی نوا از ذوق سلطان ودود * جحودك جانی كبی تنك وتاريكتر در سلطان ودودك ذوقندن نصيبسز در يعنی تنك وتاريكتر
اول خانهٔ دل جحودلر جانی كبی زيرا سلطان ودودك ذوقندن بی نوادر (مثنوی) نی دران دل تافت نور آفتاب
نی كشاد عرصه ونی فتح باب * نه اول قلبه نور آفتاب حقيقت طوغدی ونه آكا عرصهٔ معرفت كشاده ونه آكا فتح باب
اولدی (مثنوی) كور خوشتر از چنين دل مر ترا * آخر از كوردل خود بر ترا * بويله كوكلدن سكا مقبره خوشتر در كه
عند العارفين ظلمت جهل وغفلت ظلمت قبردن اشد در آخر كندی قبر قلبكدن بوقر وكل وخلاص اول نيجه بر قبر دل
ايچره ظلمت جهل وغفلتده قالورسن وحيات وعقارب اخلاق ذميمه يه مبتلا اولورسن (مثنوی) زندهٔ وزنده زاد
ای شوخ وشنك * دم نمي كيرد ترا زين كور تنك * هر مؤمن عالم زنده در بو مضمونده آيات واخبار چوق واقع اولمشدر
جمله دن بری (او من كان ميتا فاحييناه) آيتيدر يعنی (او من كان ميتا بالجهل والكفر فاحييناه بالعلم والايمان)
ديمشلردر نته كم هر جاهل وكافر مرده در ولذا قال (انك لا تسمع الموتی) وقال ايضا وما انت بمسمع من فی القبور) پس
حضرت خداوندكار مؤمن ومؤمن زاده لری زنده وزنده زاده منزله سنه تنزيل ايدوب آنلره خطابا بيوررلر مؤمن سن
ومؤمن زاده سن ای شوخ وشاطر دم طوتمزمی سنی بو تنك اولان كوردلدن فی الواقع زنده اولان انسان بر تنك وتاريك يره
كيرسه نفسی طوتلور وكماليله متألم ومضطرب اولورا كرسنده دخی علم وايماندن حيات اوليدی بو جهل وغفلتله مملو
اولان قبردلدن خلاصه سعی ايدردك (وارض الله واسعة) جانبنه كيدردك ديمك اولور (مثنوی) يوسف وقتی
وخورشيد سما * زين چه وزندان بر آور وبنما * زمانك يوسفيسن وآسمانك آفتابيسن بو چاه وزنداندن طشره كل
ويوز كوستر (سبب خلاص يونس عليه السلام از ماهی وخلاص روح از نفس (م ی) يونست در بطن ماهی پخته شد
مخلصش را نيست از تسبيح بد * سنك يونسك بالق قارننده پشمش اولدی انك خلاصنه تسبيحدن غيری چاره يوقدر

يعنی انك خلاصنه تسبيح لازم ولابد در نته كم حضرت يونسك بطن ماهيدن خلاصنه سبب تسبيح اولدی سنك دخی
روحك ظلمانی جسددن خلاص بولمغه سبب اولور (مثنوی) كرنبودی او مسبح بطن نون * حبس زندانش شدی
تا يبعثون * اكر بطن ماهيده يونس عليه السلام تسبيح ايدیجی اولميدی بالغك قارنی آكا قيامته دكين حبس
وزندان اولوردی نته كم حق تعالی سورهٔ صافاتده بيورر (وان يونس لمن المرسلين) تحقيقا يونس بن متی دخی
مرسليندندر حق تعالی آنی اهل نينويه ارسال ايلدی شمدی موصل ديدكلری شهردر اول قومی آنی تكذيب
ايدوب قومنه غضبناك اولوب بلا اذن خالق اول قومدن فرار ايلدی نته كم بيوررلر (اذ ابق) ذكر ايله يا محمد يعنی آك
يا محمد شول وقتيكه يونس آبق وهارب اولدی قومندن (الی الفلك المشحون) طولمش كمی جانبنه روايت اولنوركه
يونس عليه السلام كمی يه سوار اولوب بر نيجه ميل كتدكده كمی كردابه كرفتار اولوب ملاحلر ديديلر كه سزك ما بينكزده
عبد آبق وار ايسه اخراج ايدك يونس عليه السلام ايلر وكلوب ديديكه بن عبد آبقم ديديلر كه حاشا ز براسنده
آثار حريت وانوار صلاحيت لمعان ايدر پس تكرار ديديكم بن بندهٔ كنهكارم (فساهم) فاذا كان كذلك
بينهما دهمساهمه ومقارعه ايلديلر سه (فكان من المدحضين) پس يونس مغلوبيندن اولدی دحض لغتده آيق
دپرغكه ديرلر پس همان دمكه كندوبی دريايه آتدی (فالتقمه الحوت) پس بر بالق فی الحال آنی التقام وابتلاع
ايلدی (وهو مليم) اول يونس كندوبی ملامت ايلديكی حالده ديرديكه ای نفس اذن خالق اولمدين هارب وآبق اولدك
امدی عملكه موافق جزا در تحمل ايله ديوب تسبيح وتهليل ايدردی (فلولا انه كان من المسبحين) اكر اول يونس
بطن ماهيده مسبحيندن وجناب حق مقدسيندن ومذكرينندن اولميدی (للبث فی بطنه الی يوم يبعثون) قاليدی
بطن حوتده يوم قيامته دك بو آيتده اكنارذ كره واشتغال تسبيح وفكره ترغيب وتحريض وار در وحضرت
خداوندكار دخی بيوررلركه ای اسير نفس پرفتن اكر حبس تن وماهی بدندن خلاص اولمق استرسك يونس وار تسبيح
وتقديسدن خالی اولمه والا محبوس زندان طبيعت ومسجون قيود بشريت تا بروز قيامت قالورسن (مثنوی
او بتسبيح از تن ماهی بجست * چيست تسبيح آيت روز الست * اول يونس عليه السلام تسبيح سببيله تن ماهيدن
خلاص اولدی تسبيح حقيقی ندر الست كوننك آيتيدر تسبيح تنزيه ديرلر پس تنزيه اصلی وحقيقی الست
كوننك نشان وعلامتيدر كه حضرت حق جل شانه اول كون ارواحه (الست بربكم) ديدی وهر روح استعدادی
مقداری بلی ديوب اقرار ايلدی وبو اقرار ربلرنی اوصاف كامله ايله بيلديكی صفات ناقصه دن تنزيه قيلمغی مستلزم
اولور پس روز الستك آيتی كه صفات ثبوتيه وصفات سلبيه ايله ربك متصف اولديغنه اقرار قيلمقدر اول اقرار
واول آثار جانك تقديس وتسبيحی اولور پس اول تسبيح حقيقی هر باركه بو عالمده يادده كه ربينی آنده تنزيه ايلديكی
مقداری جنان واسانله بونده دخی تنزيه ايلر وبعض كسه يه غفلت ومقتضای طبيعت غلبه ايلديكی واسطه ايله
اول عالمده اولان جانك تسبيح وتقديسنی فراموش ايلر پس اول كسه يه دريای الهينك ماهيلری اولان جانك تسبيح
وتقديسن بوكوش ايله استماع ايلمك لازم ولابد در تاكم انلرك تقديس وتسبيحی واسطه سيله غفلت ونسيان بر طرف اولوب
جانك روز الستده ايلديكی تسبيح يادنه كه وريسنی اول تسبيح جانله مسبح اوله (كما قال جناب مولانا مشيرا الی هذا
المعنی (م ی) كر فراموشت شدان تسبيح جان * بشنو اين تسبيحهای ماهيان * اول جان تسبيحی اكرسنك فراموشك
اولديسه ماهيلرك بو تسبيحلرنی ايشت يعنی ای روز الستده ايلديكی اقرار وتسبيحدن بواسطة الجهل والغفلة بی خبر
اولان اكرسكا فراموشلق اولديسه اول جانكك ايلديكی تسبيح بو ماهيلرك تسبيحلرينی ايشت (مثنوی) هركه ديد
الله را اللهيست * هركه ديدان بحر را اوماهيست * هر كيمكه اللهی كوردی اللهه منسوبدر هر كيم اول دريايی كوردی
اول كسه ماهيدر ماهيلردن مراد انبيا واوليادر وانبيا واوليايه ماهی تعبيری نه ملابسه ايله در ديرسك هر كيمكه اول
بحر وحدتی كوردی ودريای حقيقته داخل اولدی اول كسه عند العرفا ماهیء دريای الهيدر وهر شول كسه كه
اللهی بصر بصيرتله كوردی وديدهٔ سرتله مشاهده قيلدی اول كسه اهل اللهدر يعنی ذات الهيه يی مع جميع صفاته
مظاهر كونيه ده مشاهده قيلان كسه لره اهل الله ديرلر واللهيلر تعبير ايدرلر اللهك اهلی بو مشاهده نك
صاحبلريدر اما انلركه ابرار واخياردن كرامات وخوارق عادانه واصل اولان اوليادر آنلره اهل كرامت واهل ولايت
تعبير اولنور هر اهل كرامت الله اهلی اولمز (فافهم هذا الفرق بينهما) (مثنوی) اين جهان درياست وتن ماهی
وروح * يونس محجوب از نور صبوح * بو جهان دريادر وتن ماهيدر وروح صبوح نورندن مستور اولان يونسدر
يعنی بو جهان مظاهر صفات الهی اولديغی اعتبار ايله دريا كبيدر وتن ماهی كبيدر وروح ايسه نور صبوح
حقيقتدن محجوب ومستور اولمش يونس كبيدر (مثنوی) كر مسبح باشد از ماهی رهيد * ورنه دروی هضم

کشت وناپدید * اکرجان مسبح اوله ماهیدن قورتلدی وکرروح تسبیح الهیه یه مشغول اولمیه تن ظلمانیده هضم
وناپدید اولدی یعنی اکرمسبح اولورسه بدن حوتدن خلاص بولدی والابطن تنده (الی یوم یبعثون) هضم وناپدید
اولدی (کما قال الله تعالی فی حق یونس (فلولا انه کان من المسبحین للبث فی بطنه الی یوم یبعثون) ولازمدرکه اللهی
تسبیح قیلمغی برجان دریاسنک ماهیسندن تعلم ایلیه سن اکرسن ماهیان جانی کورمزم دیرسک (م ی) ماهیان جان
درین دریا پرند * تونمی بینی بکوردت می پرند * جان ماهیلری بودریاده پردرسن کورمزسن آنلرسنک اطرافکده
پرواز ایلرلر یعنی ماهیان جان بودریای عالمده طولودرلرسن انلری عدم استعدادکدن ونقصان طلب واجتهادکدن
کورەمزسن (تونمی بینی که کوری ای نژند) دخی نسخه درای حالی خراب ومتغیر اولمش کسه سن کورمزسن زیرا
کورسن (مثنوی) برتوخودرا می زندان ماهیان * چشم بکشا تا ببینی شان عیان) اول ماهیلر کندیلرنی سکا اوررلر
چشمکی آچ تا آنلری عیان واشکاره کوره سن یعنی آنلر سنک اطرافکده عقول وارواح پرلریله اوچرلرسنک اوزریکه
کندیلرینی اوررلر وسنکله صحبت قیلورلر اول ماهیان واللاهیان قلبک کوزنی علم ومعرفت سورمه سیله آچ تا انلری
عیان کورەسن (مثنوی) ماهیان را کرنمی بینی بدید * کوش تو تسبیحشان آخرشنید * ماهیلری اکرآشکاره کورەمز
ایسک قولغک آنلرک تسبیحنی اشتدی یعنی اکرماهیان بحرحقیقتی ظاهر اشخصهم کورەمزسک سنک کوشلک ای
طالب آخر آنلرک السنه علماده مذکور واوراق کتبده مسطور اولان تقدیس وتسبیحلرین اشتدی وکلاملرین فهم
ایتدی پس اکرشخصلرین دخی کورمک وکندیلرینه بنفسه ایرمک استرسک آنلرک طریقنده اولان ریاضات وتکلیفاته
صبرایله تا کم انلری کورەسن ومرتبه ومقاملرینه دخی ایرەسن نته کم بیورررلر (مثنوی) صبر کردن جان تسبیحات تست
صبرکن کانست تسبیح درست * طاعات اوزره صبرایلمک سنک تسبیحلریکک روحی ولبیدرطریق الهیده صبرایله که
تسبیح درست اولدر تسبیح عنداهل التحقیق اوچ قسمه منقسمدر قولی وقلبی وفعلیدر وفی الحقیقه تسبیحک معناسی
مسبحک نفسنه عائددرحقه عائداولمق قابل دکلدر پس تنزیه قولی اولدرکه لسانکله حضرت حق شانه لایق اولمین
اوصافدن واقوالدن تنزیه ایلیه سن وفی الحقیقه بولسانکی تنزیه ایتمکدر وتنزیه قلبی اولدرکه جنانکی عقائد
فاسده دن تنزیه وجناب حقک شانه لایق اولمین صفتلره اعتقاد ایلمکدن قلبکی تقدیس ایلمکدر وتسبیح فعلی
اولدرکه جوارح وارکانکی جمیع مناهی ومعاصیدن حبس ایتمک وصراط مستقیمه امر اولندیغک اوزره کتمکدر
پس تسبیح فعلینک معناسی جمیع معاصیدن حبس نفس ایتمک وراه طاعاته کتمک اولیجق صبرایلمک لسانله وجنانله
اولان انوار تسبیحاتک روحی کبیدر وانواع تسبیحات قولیه وقلبیه صبره نسبت جسد وروح کبیدر ولهذا قال علیه
السلام الصبرضیاء والصلوة نور) حدیث مشهوردر وایمان جسد منزله سنده در صبرآکا سرمنزله سنده در (کما قال
علیه السلام الصبرمن الایمان بمنزلة الرأس من الجسد رواه البیهقی عن علی کرم الله وجهه والدیلمی عن انس رضی الله
عنه) صبرک حقنده آیات کریمه واحادیث شریفه قتی چوق واقع اولمشدر ایرادی ممکن دکلدر برمقدار دخی جلد اولک
آخرنده یازلمشدر والحاصل تسبیح کلسانی وجنانیدر هیچ بر تسبیح بوصبردرجه لرنی طوتمز تسبیح درست فی الحقیقه
صبردر ومفتاح فرج دخی بودر نته کم بیورررلر (مثنوی) هیچ تسبیحی ندارد آن درج * صبرکن کالصبر مفتاح الفرج *
هیچ برتسبیح اول درجه لری ومرتبه لری طوتمز پس صبرایله زیرا صبرغمدن خلاص بولمغک مفتاحیدر (مثنوی) صبر
چون پل صراط ان سو بهشت * هست باهرخوب یک لالای زشت * مثلا صبرصراط کوپریسی کبیدر اول جانب
بهشت کبیدر هرخوبله برزشت لالا واردر (م ی) تازلالا می کریزی وصل نیست * زانکه لالا راز شاهد فصل نیست
مادامکه لالادن نفرت وفرار ایلرسن سکا محبوبدن وصل یوقدر زیرا که لالایه محبوبدن فصل ومفارقت یوقدرنته کم
اعرابیه دن بری کندی اشترنی یوروب وافرجست وجوایلیوب آنی بولمدقدنصکره قسم ایلمش که ای اشترا کرسنی
بولورسم برآقچه یه بیع ایده یم اتفاق اول حینده شترین بولمش وا کا کمال طمعدن آنی برآقچه یه صاتمیوب اخربرحیله
ایتمش نحیف ونزار برقوزی یی آنک اوستنه قویوب آنی بازاره چیقاروب دیمش که بوجمل برآقچه یه وبوقوزی اون بیک
آقچه یه لکن ایکیسنک بری برندن مفارقتی یوقدر هرکیم بوقوزی یی اون بیک آقچه یه آلورسه بودوه یی دخی آنکله
معا برآقچه یه آلور عربلردن بری بوسوزی استماع ایلمش (ما ارخص هذا الجمل لولم یکن معه الحمل) اول اعرابیده
آکادیمش (یا اخی لم تجد فی العالم محبوبا رخیصا ان تصبر علی بلائه تجد لوصله محیصا) پس بوقول هرمحبوبله برکونه
بلاومشقت اولدیغی خصوصده ضرب مثل اولمش صبرله شاهدی دخی بوکا کوره قیاس ایله نه صبرمحبوبدن ونه محبوب
صبردن مفارقت ایلر هرکیم صبری آلور محبوبه واصل اولور (کما قال الله تعالی ثواب الله خیرلمن آمن وعمل صالحا
ولا یلقیها الا الصابرون) (مثنوی) توچه دانی ذوق صبرای شیشه دل * خاصه صبرازبهران نقش چکل * سن صبرک

ذوقنی نه بیلورسن ای قلبی نازک وادنی المدن منکسر ومتغیر اولان کسه علی الخصوص صبرایتمک اول چکله
مضاف اولان نقش ایچون اوله چکل برولایتک اسمیدرکه آنک محبوبی بغایت خوب اولور بوراده مراد حضرت
حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اولورکه نبوت وولایت مرتبه لرینک محبوبی بلکه حقیقت چکلنک نقش خوبیدر
وتجلی صفاتیه ایله متجلی اولدیغی اعتباریله حضرت محبوب حقیقی اولسه دخی قابلدرکه بوجهتدن اکا دخی نقش
وصورت اطلاقی علی طریق المجاز جائز اولور (مثنوی) مردرا ذوق ازغزا وکروفر * مرمخنث را بود ذوق ازذکر
مردلک ذوقی غزادن وحمله وشوکتدندر مخنثه ذوق ذکردندر (مثنوی) جزذکرنی دین اونی ذکراو * سوی اسفل برد
اورا فکراو) آنک دینی وآنک ذکری ذکردن غیری دکلدر آنک فکری آنی اسفل جانبنه ایلتدی یعنی آنک عادتی وذکری
فرجنک حکمنده اولمقدن غیری دکلدر روزوشب خدمتی وذکروفکری فرجنه متعلق اولان شیئلر ایچون اسیرفرج
وکلو اولمقکه سفلیلک اندن عبارتدر اول مخنثک فکری آنی مرتبه اسفله ایلتدی اوایاقنده مخنث اسیرفرج وکلو اولان
کسه لردر (مثنوی) کر برآید تا فلک ازوی مترس * کوبعشق سفل آموزید درس * اکرظاهرا اول مخنث
فلکدن بوقرو کله یعنی عالی قدر وصاحب صدر اوله اندن قورقمه زیرا که اومخنث سفلک عشقنه درس اوکرندی
وعلمی فرج وکلوسندن اوتری تحصیل ایلدی (مثنوی) اوبسوی سفل می راند فرس * کرچه سوی علوجنباند جرس
اول مخنث سفل جانبنه آت سوررا کرچه جرسی بلندلک جانبنه دپره دریعنی اکرچه صداسی واداسی عالی
مرتبه دندر وبلندلک سمتندن دم اوررلکن قاله اعتبار یوقدر (مثنوی) ازعلمهای کدایان ترس چیست * کان
علمها القمهٔ نان ازرهیست * مثلا دلنچیلرک سنجقلرندن خوف ندر زیرا اول علملرنان وسؤال لقمه سنک بنده سیدر
یعنی محتاج وزبونیدررهی یاء اصلیه ایله بنده معناسنه اولدیغی اوزره معنا بودر امارهیده یاوحدت ایچون اولوب
یعنی که اول علملر لقمه ٔنان ایچون بروسیله دردیمک دخی اولیدر بومعنایی طریق سداددن خارجدر دین معنایه واقف
اولمیوب بی تأمل سویلشدر (ترسیدن کودک ازان شخص صاحب جثه وکفتن آن شخص که ای کودک مترس که من
نامردم (مثنوی) کنک زفتی کودکی را یافت فرد * زردشد کودک زبیم قصد مرد * برجسیم مخنث ونامردبرکودکی
فرد وتنها بولدی کودک اول مردک قصدی خوفندن زرد روی اولدی یعنی فعل شنیع ایده دیو قورقدی (مثنوی
کفت ایمن باش ای زیبای من * که توخواهی بود بربالای من * کنک اول کودکه ایتدی ایمن اول ای بنم
زیبام زیرا سن بنم اوزرمده اولیسرسن (مثنوی) من اکرهولم مخنث دان مرا * همچواشتربرنشین می ران مرا *
بن اکرظاهرا هولنا کم وجسیم بی مخنث بیل مخنث ارشکنده اوله ولکن عورت کبی فرجی اوله بعضسنک
انثالغی غالب اولور ورجولیتی مغلوب اولور بوکونه مخنث عورت حکمنده در پس اول مخنث اول کودکه دیدی
ای بنم زیبا اولان محبوبم اوزریمه بینی دوه کبی سور بنده رجولیت وارصانوب خوف ایتمه دیدی پس بوقصه دن
حصه بیانته شروع ایدوب بیورررلر (مثنوی) صورت مردان ومعنی این چنین * ازبرون آدم درون دیولعین * مردک
صورتی اوومعناسی بوتخلین طشره دن آدمیدر ودرون وسیرت جهتندن دیولعیندر یعنی برمردکه صورتی مرد
شکلنده ورجال هیأتنده اوله ولکن معناسی بوذکراولنان مخنث کبی شیطان ونفسک مفعولی ومستعملی اوله
انجلین کسه طشره دن آدمدر ودروندن دیولعیندر مردان مردک جمعی اولسه دخی جائزدر بوتقدیر اوزره معنی
مردلرک صورتی یعنی رجال اللهک شکل وهیئتی ومعناسی بوتخلین اولان طشره دن آدم ودروندن دیولعیندر دیمک
اولور (مثنوی) آن دهل را مانی ای زفت چو عاد * که بروان شاخ رامی کوفت باد * اول طبله بکزرسن ای عاد قومی
کبی جسیم وشکلا اولو اولان کسه که طبل اوزره اول شاخی باداوررردی اول دهلدن مراد بعض کسه لرک طاوق
کومسلری وکوکرجین کومسلری وباغلر باروسی اوزره برطبلی برآغاج اوزره وضع ایدرلر وبرچرخ پیدا ایدوب آنک
اوجنه وطبلک اوستنه صنعتله برشاخ پاره وضع ایدرلر هربارکه باد اول چرخی دوندره اول شاخ پاره طبله طوقنوب طبلک
صداسی چیقارروبه آنی استماع ایدوب اندن قورقروا اورکرپس صورتده مردانه اولان وسیرتده نفس وشیطانه اویان
اول طبل تهی کبیدرکه روبهلر آنی برشیئ زعم ایلیوب اندن قورقرلر (مثنوی) روبهی اشکار خود را باد داد) بهرطبلی
همچوخیک پرزباد * روباهلردن بری اول طبلی کوروب کندی شکارنی یله وبردی باددن پرخیک کبی برطبلدن
اوتری (مثنوی) چون ندید اندر دهل اوفربهی * کفت خوکی به ازین خیک تهی * چونکه روبه امعان نظر
ایدوب دهله قریب کلدی دهل ایچره فربهلک کورمدی بلکه درونی هوا ایله پراولمش انجق برقوری تقردی والقردی
کوردی بوخیک تهیدن یعنی درونی خالی طبلدن برخولک یکدردیدی (مثنوی) روبهان ترسند ز آواز دهل * عاقلش
چندان زند که لا تقل * دهلک آوازندن دلکولر قورقرلر وقاچرلر عاقل دهله اولقدر چوب اوررکه دیمه یعنی دهلدن

خوف ایتمیوب دهلدن سویله دیو افراورردهلدن مراد شول طبل تهی کبی درونلری بی معنی اولان مدعیلردرکه
خلقه کندیلرینی اولو ودرونلرین معنا ایله طولو کوستررلر حال بوکه باد هوا ایله پر وباد خدا وذوق ومعنادن خالیدررلر
روبه طبیعت اولان بی معرفتلر بونلرک های وهوی‌یندن وصیت وصداسندن قورقرلر الا عاقل ومميز اولنلر بونلره
اسناد ایلمکه لازم کلورسه یداله چوق اوررلرکه سویله که سنک احوالک مقلوبدر (قصهٔ تیراندازی وترسیدن او
ازسواری که دربیشه می رفت (مثنوی) یک سواری باسلاح وبس مهیب * می شد اندر بیشه براسبی نجیب *
برسلاح وزیاده هیبتلو برسوار خوب ولطیف برآت اوزره بیشه نک ایچنه کندی (مثنوی) تیراندازی بحکم
اورا بدید * پس زخوف او کمان را درکشید * استاد حکمیله بر تیرانداز آنی کوردی یعنی اول سوار باسلاح
وپرمهیبی استاد حکمنجه بر تیرانداز کوردی بحکم استاد تقدیرنده درنته کم عرف ناس استاد حکمیله ویا استاد
حکمنجه تیراندازدردیرلر پس تیرانداز اول سوارک خوفندن یایی چکدی (مثنوی) تازند تیری سوارش بانک زد
من ضعیفم کرچه زفتستم جسد * تا بر تیر اوره سوار اول تیراندازه چاغردی بن ضعیف وزبونم اکرچه بنم
جسمم جسیم وبزرکدر (مثنوی) هان وهان منکر تو در زفتی من * که کمم در وقت جنگ از پیره زن * آکاه اول
آکاه اول سن بنم جسامتمه نظر ایلمه زیرا جنک وقتنده قری عورتدن ادنی وکمم (مثنوی) کفت رو که نیک کفتی
ورنه نیش * بر تو می انداختم از ترس خویش * تیرانداز سواره ایتدی یوریکه ایو دیدک وبنی حسب حالکدن آکاه
ایلدک یوخسه تیرونیشی سکا کندی خوفمدن آتردم پس قصه‌دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی)
بس کسانرا کالت پیکار کشت * بی رجولیت چنان تیغی بهشت * چوق کسه‌لر یکه جنک آلتی دیلدی
رجولیتسز مشتنده انجلین بر تیغ واراکن یعنی ارلکی اولمین کسه‌لرک النده بر تیغ ابدار وار ایکن اول تیغ وسلاح
آنک قتل وهلاکنه سبب اولدی شول جهتدنکه قطاع طریق اولنلر آنک تیغنه طمع ایدوب آنک اوزرینه کلورلر
انده ایسه انلرله جنک ایتمکه ارلک اولمیوب انک تیغ وسلاحن النده‌ن آلورلر وآنی قتل قیلورلر ویا خود اول بی رجولیت
اولان تیغ وسلاحنه اعتماد ایدوب جنکه کلور پس بعض بهادرلر انک تیغ وسلاحندن خوف ایدوب آنی بر بهادر
مرد صانوب اولا آنی اولدررلر بو جهتلردن چوق کسه‌لرک تیغ وسلاحی کندیلرک قتلنه سبب اولور (مثنوی)
کر بپوشی تو سلاح رستمان * رفت جانت چون نباشی مرد آن * اکر سن رستملرک سلاحنی کیه‌سن سنک جانک
کیتدی چونکه سن آنک مردی اولمیه‌سن سلاح رستماندن مراد اولیانک لباسی وکلامیدر مادام که ار اولمیه‌سن
واکا استعداد تحصیل قیلمیه‌سن سنک هلاککه سبب اولور (مثنوی) جان سپر کن تیغ بکذار ای پسر * هرکه
بی سر بود از این شه برد سر) ای پسر جانکی سپر ایله تیغی الکدن قو هرکیمکه باشسز اولدی بو شاهدن باشنی ایلتدی یعنی
تیغ مشابهسنده اولان آلت جنک وجدل هرنه ایسه آنی ترک ایله وجانکی حق جانبندن کلان امر وقضایه سپر ایلیوب
ترک نفس وهوا ایله هر شول کسه که بی خود وفانی اولدی شاه حقیقیدن باش قورتردی وآنک قهرندن نجات بولدی
(مثنوی) آن سلاحت حیله ومکر توست * هم زتو زاید وهم جان تو خست * سنک اول سلاحک سنک حیله
ومکرکدن یعنی سلاحدن مراد سنک وجودکدن حاصل اولان حیله ومکر ونفسانیه کدرهم اول حیله ومکر سندن
طوغدی وهم سنک جانکی خسته قیلدی (مثنوی) چون نکردی هیچ سودی زین حیل * ترک حیلت کن که
پیش آید دول * چونکه بو حیله‌لردن هیچ بر فائده ایلمدک حیله‌یی ترک ایله که اوکیکه دولتلر کله (مثنوی) چون یکی
لحظه نخوردی بر زفن * ترک فن کو می طلب رب المنن * چونکم فن وحیله‌دن بر لحظه بریمدک فنی ترک ایله رب المنن
طلب ایله حیله ومکردن وفندن مراد حیله ومکره متعلق اولان فنون وناسی کندی جانبنه میل وتوجه ایتدرمک
ایچون اولان علومدر (مثنوی) چون مبارک نیست بر تو این علوم * خویشتن کولی کن وبکذر زشوم * بو علوم
چونکه سکا مبارک ونافع دکلدر کندیکی بر کول وساده دل ایله وشومدن کچ یعنی چونکم سنک اوزریکه مبارک
دکلدر بو علوم فلاسفه ومعارف کلامیه کندیکی بو کونه علومدن ساده دل ایله وشوملقدن خلاص اول (مثنوی)
چون ملائک کوی لاعلم لنا * یا الهی غیر ما علمتنا * ملائکه کبی (لاعلم لنا) دی یا الهی شول نسنه‌دن غیریکه سن
بزه تعلیم ایلدک یعنی ملائکه کبی دیکه یا الهی بزم علمز یوقدر الا سنک بزه رسولک لساندن تعلیم ایلدیکک علم دین
واردر علوم فلسفیه وکلامیه‌دن بزنی تنزیه ایده‌رزدی پس بو کونه علم وحکمتک شوملغنه مناسب
برساده دل اعرابی ایله بر حکیم فیلسوف قصه‌سنی ایراد ایدوب بیوررلر (قصهٔ اعرابی وریک درجوال کردن وملامت
کردن آن فیلسوف اورا) (مثنوی) یک عرابی بارکرده اشتری * دو جوال زفت ازدانه پری * بر اعرابی بر دوه‌یه یوکلتمش
دانه‌دن پر ایکی بیوک جوالی (مثنوی) او نشسته بر سر هر دو جوال * یک حدیث انداز کرد او را سؤال * اعرابی ایکی

جوالک

جوالک باشی اوزره اوتورمش بر سوزآتیجی یعنی بر صاحب کلام اعرابی‌یه سؤال ایلدی (مثنوی) از وطن پرسید
وآوردش بکفت * واندران پرسش بسی درها بسفت * اعرابی‌یه وطن ومسکنندن صوردی واعرابی‌یی مصاحبته
کتوردی واول سؤالده فیلسوف چوق درلر دلدی یعنی معارف وافره سویلدی (مثنوی) بعد ازان کفتش که این
هر دو جوال * چیست آکنده بکو مصدوق حال * اندنصکره فیلسوف اعرابی‌یه ایتدیکه بو هر ایکی جوال طولمش
ندر حالک مصدوقن سویله یعنی بو ایکی جوالک ایچنده نه وار ایدوکنی صحیح بیان ایله (مثنوی) کفت اندریک جوالم
کندمست * دردکر ریکی نه قوت مردمست * اعرابی آکا ایتدی بنم بر جوالمده بغدای درواو بر جوالده صافی قومدرکه
خلقک قوت وغداسی دکلدر (مثنوی) کفت تو چون بار کردی این رمال * کفت تا تنها نماند آن جوال * فیلسوف
اعرابی‌یه ایتدی بو قوملری سن نیچون دوه‌یه یوک ایلدک اعرابی ایتدی تا بو جوال یالکز قالمیه (مثنوی) کفت
نیم کندم آن تنک را * درد کر ریز ازپی فرهنک را * فیلسوف آکا ایتدی اول تنکک کندمنک نصفنی غیری جواله دولک
کمال وهنردن اوتری (م ی) تاسبک کردد جوال وهم شتر * کفت شاباش ای حکیم اهل وحر * تا جوال وهم شتر خفیف
اوله اعرابی آکا ایتدی آفرین وتحسین ای اهل وحر اولان حکیم (مثنوی) اینچنین فکر دقیق ورأی خوب * تو چنین
عریان پیاده در لغوب * بونک کبی فکر دقیق ورأی خوب ایله وبو مرتبه عقل وادراک مرغوب ایله سن بو نچلین عریان وپیاده
یورغنلقده سن یعنی بونک سببی ندر لغوب زیاده عاجز ویورغون معناسنه در (مثنوی) رحمش آمد بر حکیم وعزم
کرد * کش براشتر برنشاند نیک مرد * اعرابی‌یه حکیم اوزره مرحمت ایلمک کلدی وقصد ایلدی که آنی اشتر اوزره بندیره
اونیک مرد یعنی اعرابی (مثنوی) باز کفتش ای حکیم خوش سخن * شمهٔ از حال خود هم شرح کن * اعرابی
حکیمک حقیقت حالن بیلمک ایچون آکا کیرو دیدی ای خوش سوزلی حکیم کندی حالکدن هم بر شمه شرح وبیان
ایله (مثنوی) اینچنین عقل وکفایت که تراست * تو وزیری یا شهی بر کوی راست * بو نچلین عقل وکفایت که
سنکدر ونه در طوغری دی سن وزیرمیسن یا پادشاه میسن (مثنوی) کفت این هر دو نیم از عامه ام * بنکر اندر حال
واندر جامه ام * حکیم اعرابی‌یه ایتدی هر بو ایکیسی بیله دکلم عامهٔ ناسدنم بنم حالمه وبنم قفتانمه نظر ایله (م ی) کفت
اشتر چند داری چند کاو * کفت نه این ونه آن مارا مکاو * اعرابی آکا ایتدی نقدر دوه ونقدر صغر طوترسن حکیم
اعرابی‌یه ایتدی نه بونی ونه آنی طوترم بزی قازمه یعنی هیچ بر نسنه‌یه مالک دکلم بنم حسب حالمدن بحث ایله (مثنوی
کفت رخت چیست باری در دکان * کفت مارا کو دکان وکو مکان * اعرابی آکا ایتدی باری دکانده سنک
اسبابک نه در حکیم آکا ایتدی قنی بزم دکانمز وقنی بزم مکانمز (مثنوی) کفت پس از نقد پرسم نقد چند *
که تویی تنها رو ومحبوب پند * اعرابی حکیمه ایتدی پس سکا نقددن صورایم نقدک نه قدردرکه سن تنها یوریجیسن
وخوب ولطیف نصیحتلوسن (مثنوی) کیمیای مس عالم با توست * عقل ودانش را کهر تو بر توست * عالم مسنک
کیماسی سنکله درسنک عقل ودانشک کوهری قات قاتدر (م ی) کفت والله نیست یا وجه العرب) درهمه ملکم
وجوه قوت شب * حکیم اعرابی‌یه ایتدی ای عربک وجهی یعنی سیدی وکزیده‌سی الله حقیچون بوقدر جمیع ملکمده
کیجه‌نک قوتی وجوهی یعنی بر کیجه‌نک طعام وغداسنک خرجلغی بنم جمیع ملکمده یوقدر (مثنوی) پابرهنه تن
برهنه می دوم * هر که نانی می دهد آنجا روم * هر جانبه آیاغم چیلاق وتنم چیلاق یلرم هر شول کسه که بر اتمک ویره
اورایه کیده‌رم (مثنوی) مر مرا زین حکمت وفضل وهنر * نیست حاصل جز خیال ودرد سر * تحقیقا بکا بو حکمت
وفضل وهنردن حاصل وفائده بوقدر خیال وصداعدن غیری (مثنوی) پس عرب کفتش که رو دور از برم * تا نبارد
شومی تو بر سرم * پس اعرابی حکیمه ایتدی بنم قتمدن ایراق کیت تا سنک شوملغک بنم باشم اوزرینه یاغمیه
(مثنوی) دور بران حکمت شومت زمن * نطق تو شومست بر اهل زمن * اول شوم اولان حکمتکی ونامبارک اولان
ادراک وفطنتکی بندن ایراق ایلت زیرا سنک نطق وکلامک زمانه خلقی اوزره شوم ونامبارکدر (م ی) یا تو آن سو رو
من این سو می دوم * ور ترا پیش من واپس روم * یا سن اول جانبه کیت بن بو جانبه یلرم واکر سنک یولک
ایلرو ایسه بن ارده کیدیم (مثنوی) یک جوالم کندم ودیکر زریک * به بود زین حیلهای مردریک * بر جوالم بغدای
واو بریسی قومدن بو آرده قالهسی حیله‌لردن یکدر (مثنوی) احمقی ام پس مبارک احمقیست * که دلم با برک وجانم
متقیست * بر احمقم زیاده مبارک احمقلقدر یعنی اکرچه بن بو دانشدن احمقم وسنک بیلدیکک علمدن نادان وابلهم
لکن بنم احمقلغم وبو علمدن نادانلغم زیاده مبارکدر زیرا بنم کوکلم ازقله وقناعتله در وجانم متقیدر (مثنوی)
کر تو خواهی که شقاوت کم شود * جهد کن تا از تو حکمت کم شود * ای حکیم فلسفی وای علیم دهری اکر سن
استرسک که سندن شقاوت کم ومحو اوله جهد ایله تا کم سندن بو حکمت طبیعیه کم ونا پیدا اوله (مثنوی) حکمتی

کرطبع زاند وزخیال * حکمتی بی فیض نور ذوالجلال * زیرا بر حکمت که طبیعتدن وتصور وتخیلدن طوغر
ذوالجلال اولان اللهك نورینك فیضیسز اول بر حکمتدر (مثنوی) حکمت دنیا فزاید ظن وشك * حکمت دینی
بردفوق فلك * حکمت دنیوی ظن وشك آرترر حکمت دینی فلك اوزره ایلتور یعنی دنیایه منسوب اولان حکم
فلسفیه وعلوم کلامیه انسانه ظن وشك زیاده ایلر وموجب حق الیقین ومستلزم توحید رب العالمین اولمز ولو كانت
فی زعمهم موجب الیقین ولهذا برنم فقهامز (من طلب الله بالکلام وحده تزندق) دیدیلر اما حکمت دینیه که حقایق
قرآنیه یه واقف واحکام واسرار احادیث نبویه یه عارف اولمق وبیلدیکك اوزره عمل قیلمغه دیرلر (الحکمة هی تحقیق العلم
واتقان العمل) دینلر بو معنایه اشارت ایدرلر ودخی (ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا) آیتنده اولان خیر کثیری
بوذکر اولنان حکمت دینیه دن عبارت ایدرلر وحکمای الهی وعلمای دین مصطفوی اولنلر قانون وشفادن تحصیل
حکمت قیلنلری ذم وقدح ایلرلر وبونلر حقنده دین ارسطا لیس اوزره درد یو سویلرلر (کما قال عمر بن السهروردی فی کتاب
الرشف (نظم) وکم قلت للقوم انتم علی * شفا حفرة من کتاب الشفا * فلما استهانوا بتوبیخنا * فزعنا الی الله حتی کفی
فماتوا علی دین رسطالس * وعشنا علی دیننا المصطفی * (مثنوی) زوبعان زیرك آخر زمان * برفزوده خویش
بر پیشینیان * زوبع زاء معجمه ایله بمعنی حقیر وحیله مندیعنی آخر زمانك زیرك اولان حقیر وحیله مندلری کندیلرینی
زیاده ایلدیلر سلف اوزره اصحابك وتابعینك ومشایخ کزینك سویلدیکی علمی سویلدیلر واندن تصانیف کتب
ایلدیلرکه بو علم کلامك خلافیدر که اصحاب جدل بونی مجرد جدال وبحث ایتمك ایچون وضع ایتمشلردر نعم اهل سنت
والجماعه دن نیچه مشایخ عظام وعلمای کرام بوفنده تصنیف کتب ایلمشلر وخلاف وجدل سمتنده سوزسویلمشلر
ولکن فی الحقیقه بوذم وقدحه داخل اولمزلر زیرا بونلرك نیتی تکلم دکلدر بلکه فرق ضاله دن متکلم اولنلره واهل
سنته طعن قیلنلره جواب واظهار طریق باصواب ایدرلر اما حق بودر که اهل سنت هیئتنده وسمتنده دخی متکلم
مشربنده واهل خلاف وجدل مذهبنده کسه لر چوقدر وبونلر آنلردر که مطلق بو علم کلامی وجدل ومباحثه ومباهات
ایچون ومجادله ومماراة ایچون تحصیل ایدرلر ونیچه اهل سلوکی وتحت الاطمار مختفی اولان بلوکی تکفیر
وتضلیل جانبنه کیدرلر (مثنوی) حیله آموزان جکرها سوخته * فعلها ومکرها آموخته * حیله اوکرنجیلر جکرلر
یاقمشلردر فعللر ومکرلر اوکرنمشلردر یعنی بونلر شول حیله آموزلردر که فقرا وصلحا ومشایخك جکرلرین یاقدیلر
وبونلرك خاطر عاطرلرین سهام کلاملریله مجروح ایدوب یاقدیلر ومسائل دینیه شکلنده اقاویل پرغرضلرین تصویر
ایدوب وسمت مکابره ومنازعه یه کیدوب بوفنده فعل ومکرلر اوکرنوب اکرچه نامارین علما ایتدیلر اما فی الحقیقه
دیندن چیقدیلر (مثنوی) صبر وایثار وسخای نفس وجود * باد داده کان بود اکسیر سود * صبر وایثاری
وسخای نفسی وجود وکرمی یعنی طاعات وعباداته صبر ایتمکی وایثار وبذل مالی وسخای نفس وجودی
هر بری بادهوایه ویرمشلر که اول اوله زعملرنده اکسیر سود بلکه اکسیر (دع قیل وقال وکثرة السؤال) حدیثنك
فحواسنجه ترك قیل وقال وصبر علی الشداید والنکال وبذل ارزاق واموال ایلمکدر ومجادله ومکالمه ایلرسه دخی لله
وفی الله بی غرض سویلمکدر والا اغراض نفسانیه اوزره سوزسویلمك ومباهات ومماراة ایچون فکر ایلمك دینه
متعلق دکلدر مصرع ثانیده بو معنی دخی جائزدر صبر وایثار وسخای نفسی وجود وکرمی اول طائفه یله ویرمش حال
بوکه اکسیر سود اودر یعنی سود ونافع اولان کیمیا اول صبر وایثار وسخای نفس وجود وکرم صفتلریدر
(مثنوی) فکر آن باشد که بکشاید رهی * راه آن باشد که پیش آید شهی * فکر اولدر که بریول آچه راه اولدر که
آنك اوکنه برشاه کله (مثنوی) شاه آن باشد که از خود شه بود * نی بمخزنها ولشکر شه شود * حقیقتده شاه اول
اولور که کندیسندن شاه اوله خزینه لر ولشکرلر ایله شاه اولمیه (مثنوی) تا بماند شاهی او سرمدی * همچو عز ملك
دین احمدی * تا آنك پادشاهلغی سرمدی وابدی قاله احمده منسوب اولان دینك ملکنك عزت وشرفی کبی که کندیجه
شرف وعزتی زیاده اولمقده در وآنك وارثلری اولان اولیانك عزت وشرفلری دائم وباقیدر لیکن هر کسه آنلرك عزت
وشرفنی کورمك میسر اولمز نته کم ابراهیم بن ادهم حضرتلری اکرچه سلطنت فانیه یی ترك ایلدی اما بر دولت وعزته
واصل اولدیکه اول دولت ابدی آنکله قالدی ونام شریفی اولیای کرامدن اولدی نته کم بو حکایه دن اول حضرتك مرتبه
عالیلری معلوم اولور (کرامات ابراهیم بن ادهم برلب دریا (م ی) هم ز ابراهیم ادهم آمده ست * کوز راهی
برلب بحری نشست * هم ابراهیم بن ادهم حضرتلرندن کلمشدر یعنی نقل اولمشدر وبین اهل السلوك وبین الناس
شهرت بولمشدرکه اول ابراهیم بن ادهم حضرتلری بر یولدن اب دریایه اوغردی یعنی بر یولدن جانب دریا کنارنده قرار
ایلدی (مثنوی) دلق خود می دوخت آن سلطان جان * یك امیری آمد آنجا ناکهان * اول جان سلطانی کندینك

دلقنی

دلقنی دیکردی ناکهان اورایه بر امیر کلدی (مثنوی) آن امیر از بندکان شیخ بود * شیخ را بشناخت سجده کرد زود
اول امیر مقدما شیخك بنده لرندن ایدی شیخی اکلدی یعنی انك ابراهیم بن ادهم ایدوکنی فهم ایلدی علی الفور اکا یوز
یره قودی وتعظیم قیلدی (مثنوی) خیره شد در شیخ واندر دلق او * شکل دیکر کشت خلق وخلق او *
شیخه وآنك دلقنه خیره وحیران اولدی آنك خلقی وخلقی دیکر شکل اولدی یعنی خوبی وذاتی متغیره اولدی (مثنوی
کو رها کرد آنچنان ملك شکرف * برکزید این فقر بس باریك حرف * اول امیر کندی یسنه بویله دیو که اول انجلین
اولو ملکی ترك ایلدی اول فقری اختیار ایلدی زیاده دقیق حرف یعنی ملك شکرفی ترك ایدوب اول فقری
اختیار ایلمسی زیاده دقیق معنادر که هر کسك فهمی آنی ادراك ایلمز حرف طرفه دیرلر بوراده معنی طرفی مراد اولور
(مثنوی) ملك هفت اقلیم ضایع میکند * چون کدا بر دلق سوزن می زند * یدی اقلیم سلطنتنی ترك وضایع ایلر کدا
کبی دلقی اوزره سوزن اورر بعض نسخه ده بو بیت دخی بو نسخه اوزره واقعدر که معناسی بودر اول ابراهیم بن ادهم یدی
اقلیم پادشاهلغنی ترك ایلدی کدا کبی شمدی دلقی اوزره سوزن اورر (م ی) شیخ واقف کشت از اندیشه اش * شیخ چون
شیرست دلها بیشه اش * شیخ آنك اندیشه وخاطره سندن واقف اولدی شیخ ارسلان کبیدر وقلوب خلایق آنك
بیشه سی کبیدر ارسلان کما ینبغی بیشه لر ایچره نیچه کزرسه اولیای خدا دخی قلوب خلایق ایچره آنك کبی کزرلر
(مثنوی) چون رجا وخوف در دلها روان * نیست مخفی بروی اسرار جهان * شیخ کامل خوف ورجا کبی کوکللرده
رواندر جهانك اسراری آنك قلبی اوزره مخفی دکلدر پس ادب اولدر که (مثنوی) دل نکه دارید ای بی حاصلان *
در حضور حضرت صاحبدلان * ای بی حاصللر قلبکزی حفظ ایلیکز صاحبدللر حضرتلرینك حضورنده
(مثنوی) پیش اهل تن ادب بر ظاهرست * که خدا زیشان نهان را ساترست * اهل تن قتنده ادب ظاهر اوزره درنته کم
دنیا اکابرینك اوکنه وارد قده ادب ظاهره رعایت لازمدر زیرا حضرت خدا اهل ظاهردن نهان واسراری ستر ایدیجیدر
(مثنوی) پیش اهل دل ادب بر باطنست * زانکه دلشان بر سرایر فاطنست * اهل دل قتنده ادب باطن اوزره در
زیرا که انلرك قلبی سرایر اوزره فاطندر یعنی باطنك اسرارنی ادراك ایدیجی وفهم ایلیجیدر پس لازم اولدیکه بونلرك
حضورنده قلبی افکار فاسده وخواطر خبیثه دن حفظ ایلیه سن (ولهذا قال یعقوب السوسی فانهم جواسیس القلوب
یدخلون فی قلوبکم ویطلعون علی اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (مثنوی) تو بعکسی پیش کوران
بهر جاه * با حضور آیی نشینی پایکاه * سن عکسله سن زیرا کورلر قتنده جاه ومنصبدن اوتری حضور وادبله کاورسن
پایکاه وصف نعالده اوتررسن (مثنوی) پیش بینایان کنی ترك ادب * نار شهوت را ازان کشتی حطب * بینالر قتنده
ادبی ترك ایلرسن اول سببدن شهوت آتشنه حطب اولدك (مثنوی) چون نداری فطنت نور هدا * بهر کوران روی را
میزن جلا * چونکه زیرکلك وهدایت نورنی طوتمزسن کورلردن اوتری یوزیکه جلا اور وآنلرك قتنده ادب
وخضوع ایله ال قوشوب طور (مثنوی) پیش بینایان حدث در روی مال * نازمیکن با چنین کندیده حال * بینالرك
اوکنده حدث ونجاستی یوزیکه سور حدثدن مراد انکار وعداوته متعلق اولان افکار فاسده وخواطر خبیثه در
بوبجلین قوقش وخبیث حاللره نازایله حال انکه معقول اولان بونك عکسی ایدی کورلر قتنده وارد قده قلبکده انلره نیچه
انکار وعداوت حاصل اولایدی که انلر اسراره عالم دکللردر اما بینالر قتنه کلدککده وجه درونك حدث انکاردن پاك
وطاهر اولوب هزار خضوع وادابله انلر قتنده خدمت وتعظیملر ایلمك کرك ایدی (مثنوی) شیخ سوزن زود در دریا فکند
خواست سوزن را باواز بلند * شیخ درحال النده اولان سوزنی دریایه براقدی اندنصکره آواز بلند ایله سوزنی استدی
(مثنوی) صد هزاران ماهی اللهی * سوزن زر بر لب هر ماهیی * نیچه یوز بیك اللهه منسوب ماهیلر هر بر ماهینك
لب ودهاننده بر التون سوزن وار (مثنوی) سر بر آوردند از دریای حق * که بکیر ای شیخ سوزنهای حق * حقك
دریاسندن باش یوقری کتوردیلر بویله دیوکه ای شیخ حقك سکا عطا ایلدیکی سوزنلرنی طوت (مثنوی) رو بدو کرد
ویکفتش کای امیر * ملك دل به یا چنان ملك حقیر * شیخ قدس الله سره العزیز حضرتلری اول امیره توجه ایدوب اکا
دیدی ای امیر کوکل پادشاهلغمی یك یا انجلین بر حقیر پادشاهلقمی یك (م ی) این نشان ظاهرست این هیچ نیست
تا بباطن در روی بینی تو بیست * بونیکه مشاهده ایلدك بو نشان ظاهردر بو هیچ دکلدر یعنی بو کرامت باطنده اولان
دولته دلالت ایدیجی بر نشان صوریدر بو هیچ برشیء دکلدر تا سن باطنه کیده سن سن بکرمی کوررسن یعنی اضعاف
مضاعف بوندن زیاده دولت وسلطنتلر مشاهده قیلورسن (مثنوی) سوی شهر از باغ شاخی آورند * باغ وبستان را
کجا آنجا برند * مثلا نمونه ایچون بهار وقتنده باغدن شهره بر بوداق کتوررلر باغ وبستانی شهره قنده ایلتورلر (م ی)
خاصه باغی کین فلك یك برك اوست * بلکه آن مغزست واین عالم چو پوست * معجزات وخارق عادات باغ الوهیت

وروضهٔ حقیقتدن برشاخ وشکوفه کبیدرکه انبیا علیهم السلام واولیای عظام آنی عالم شهادته نمونه ایچون
کتوررلر تا اول باغ حقیقته رهنمون اوله ودلالت قیله (کما ان القلیل یدل علی الکثیر والجرعة تدل علی الغدیر والحفنة
تدل علی البیدر الکبیر پس نمونه ایچون کلاندن اصل باغ وبستانک اول نمونه قدر اولمسی وبالکلیه کلمسی لازم کلمز پس
باغ صوریده بوقصه متصور اولمیجق علی الخصوص برباغ معنویکه بوافلاک تسعه انک بریرکی کبیدر نیجه قابل اولورکه
بوکرامات وخارق عادات اول باغ حقیقتک بالکلیه محصولی بو اوله وبوندن غیری نیجه بوزبیک ازهار عجیبه واثمار غریبه
اولمیه بلکه فی المثل باغ الوهیت مغز کبی وبو عالم ظاهر آکا نسبتله قشر کبیدر (مثنوی) برنمی داری سوی آن باغ کام
بوی افزون جوی وکن دفع زکام * اول باغ جانبنه کام ورفتار طوتمزسن یعنی وصول بولمغه قادر دکلسن رایحه‌یی زیاده
طلب ایله وزکامی دفع ورفع ایله بعض نسخه‌ده مصرع اول برنمی داری بسوی آن باغ کام واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره
معنی انبیا علیهم السلام واولیای کرامک اظهار ایلدکلری علوم ومعارف اول باغ حقیقتک بویی کبیدر آز رایحه
سببیله اول باغ حقیقته آدیم قالدیره مزسک وایلرو کیدوب آیاق آته مزسک رایحه‌یی افزون استه یعنی علوم ومعارف
انبیا واولیایی زیاده طلب ایله وبرودت هوای نفسانیه‌دن حاصل اولان ومشام جانی فاسد قیلان زکام معنوی‌یی
وامراض قلبی دفع ایله (مثنوی) تا کهان بوسوی بستانت کشد * تا نمایدمر ترا راه رشد * تا که اول بوی سنی بستان
جانبنه چکه تا سکا طوغری یول کوستره یعنی تا کم اول باغ حقیقتک رایحه‌سی سنک جانکی اول جانبه جاذب اوله
وبولا بکه رایحهٔ سبحانی ونفحهٔ ربانی سنک عقل وقلبک کوزلرینه نور اوله (مثنوی) چشم نابینات را بینا کند *
سینه ات راسینهٔ سینا کند * سنک نابینا اولان کوزکی بینا ایلیه سنک سینه‌کی محل تجلی اولان سینانک سینه‌سی
ایلیه یعنی اول بوی الهی ونفحهٔ ربانی سنک حقیقی کورمین وجمال حقی مشاهده قیلمین باطن کوزکی کوریجی ایلیه
وسنک قلبکی تجلیکاه اولان طور سینانک صدری قیله که تجلیات الهیه سنک سینهٔ پرسکینه‌کده ظهوره کله پس
یعقوب وار بصر بصیرتک کشاده اولوب یوسف حقیقی کوره‌سن ومعشوق ومحبوبکه ایره‌سن (مثنوی) کفت یوسف
ابن یعقوب نبی) بهر بوالقوا علی وجه ابی) یعقوب نبینک اوغلی یوسف علیهما السلام بوندن اوتری (القوا علی وجه ابی)
دیدی سورهٔ یوسفده بوآیته اشارتدر (اذهبوا بقمیصی هذا) حضرت یوسف علیه السلام برادرلرینه دیدیکم
ای بنم برادرلرم آلی کیدک شو پیراهنمی ومروید رکه اول قمیص حضرت خلیلک قمیصی ایدیکم جبرائیل اکا قعر چاهده
کیدرمشدی (فالقوه) پس اول پیراهنی القا ایلیک (علی وجه ابی) بابامک وجهنه (یأت بصیرا) ای یرجع بصیر
بصیرا یعنی بکا بینا کله دیدی (وأتونی باهلکم اجمعین) وبکا کتورک اهلکزی جمیعا پس یهودا نام برادری اول پیراهنی
آلوب کنعانه توجه ایلدی (فلما فصلت العیر) وقتا کم کاربان فنای مصردن منفصل اولوب خروج ایتدیسه (قال ابوهم
بابالری یعقوب علیه السلام حضورنده اولان اولادنه دیدیکم (انی لاجد) تحقیقا بن بولورم (ریح یوسف) یوسفک
رایحه‌سن ای اوغللر (لولا ان تفندون) اکرسز بنی فنده منسوب قیلمزسکز بنی تصدیق ایدرسز فند بفتحتین
پیرلکدن نقصان عقله دیرلر یعنی بوناسق وجواب لو محذوفدر تقدیری لولا ان تفندون لصدقتمونی دیمکدر
(قالوا) اولاد یعقوب دیدیلر (تالله) الله حقیچون (انک لفی ضلالک القدیم) تحقیقا سن محبت یوسفده همان
قدیم اولان حیرتده‌سن یعنی حیرت قدیمده‌سن بوقدر زماندن بر یوسفی فراموش ایتمیوب عشقنده جوش وخروش
قیلرسن (فلما ان جاء البشیر) وقتا کم اول مژده دهنده وبشارت کننده کلدیسه (القاه) اول پیراهنی القا ایلدی
(علی وجهه) یعقوب علیه السلامک وجهنه (فارتد بصیرا) پس رجوع ایلدی بصیرا اولدیغی حالده یوسف جانبنه
پس اولاد واحفادنه توجه ایدوب (قال) دیدیکه (الم اقل لکم) بن سزه دیمدمی (انی اعلم من الله) تحقیقا
بن بیلورم اللهدن الهامله (ما لا تعلمون) سز بیلمدیککز شیئی پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بیوررلرکه
رایحه‌نک بصر کشاده قیلمسی ومخبر محبوب غیبی اولمسی اشعار ایچون حضرت یوسف بن یعقوب نبی بیوردیلر
واخوانه خطاب ایلدیلرکه (اذهبوا بقمیصی هذا فالقوه علی وجه ابی یأت بصیرا) دیوب سپارش قیلدیلر (فلما ان جاء
البشیر القاه علی وجهه فارتد بصیرا) نحو اسخه بشیر کاوب اول پیراهنی یعقوب علیه السلامک وجهی اوزره القا
قیلوب انک رایحه‌سندن یعقوبک کوزلری آچلوب یوسف علیه السلام جانبنه بصیرا رجوع ایلدی پس سنک دخی
یعقوب وار مشام جانک بوی یوسف حقیقیدن رایحه ایله قلبک کوزی کشاده اولوب محبوب حقیقی طرفنه
بصیرا اولدیغک حالده رجوع قیلرسن وجمال باکمالی مشاهده ایدرسن (مثنوی) بهر این بوکفت احمد در عظات * دائما
قرة عینی فی الصلوت * حضرت رسول علیه السلام وعظلرده بونیدن اوتری دائما بنم کوزم نوری نمازده در دیدی
بوحدیث شریفه اشارتدر که انس حضرتلری روایت ایدرلرکه پیغمبر علیه السلام بیوررلر (حبب الی من دنیاکم

النساء وطیب الرایحة وقرة عینی فی الصلوة) حبب بیوردی علی بناء المفعول احببت دیمدی نکته بودرکه بومحبت
تلقاء نفسلرندن دکل بلکه جناب حقدن ایدوکن مشعردر ونسایه محبتی کلک جزؤه محبتی قبیلندندر روحک نفسه
وعقلک عالم طبیعته محبتی کبیدر ونسا ذکر ایدوب مرأه دیمدکلرندن دخی نکته بودرکه نسا نسأتدن مأخوذدر
ونسأه لغتده تأخیره دیرلر ونسایه ده نسا دینلمسی مرتبه‌ده ووجودده رجلدن تأخری اولدیغندن اوتریدر نته کم آفاقده
طبیعت کل عقل کلدن متأخردر وبینهماده معاشقه ومعامله همان مرتبهٔ انسانده رجلک نسایه محبت ومیلی کبیدر
نته کم مجامعت رجل ونسادن صورت تولد ایتدیکی کبی عقل کل وطبیعت کلک ارتباط وجمعیتندن دخی صورت عالم
که صورتا انسان کبیر ومعنا انسان صغیردر حاصل اولور عقل کلدن مراد حقیقت محمدیه وطبع کلدن مراد مبداء
حرکات جمیع موجودات کونیه‌در پس اول حضرتک حقیقتنک عالم آفاقده طبیعت کله محبتی مقرر اولیجق مرتبهٔ
انسانده دخی نسایه محبتی آفاق وانفسک مطابقتنی مشعردر اما رایحهٔ طیبه‌دن مراد یا صوری ویا معنوی اوله روایح
صوری معلومدر واما روایح معنوی وروحانی طوالع انوار الهی وفوایح اسرار سبحانی وتقادیس وتسابیح ملائکهٔ
آسمانی واعمال صوالح انسانی امثالی شیلردر زیرا رایحه کیفیات وجودیه‌دن برکیفیتدرکه هوا واسطه‌سیله دماغ
آنی ادراک ایلدکده روح حیوانی متمتع ومتلذذ اولور پس هرنه‌که روحه راحت وعقل وقلبه رفاهیت ویره رایحهٔ معنویه
قبیلندن اولور بوتقدیرجه دیمک اولورکه بکا محبوب اولدی جملهٔ مروح روح اکر ظاهرا اوکر باطنا (فاحبب الی
رسول الله الا الطیب من کل شیء) واما صلوتده قرة العین محبوب اولمسی (لان الصلوة مناجات بین الله وبین العبد المصلی
فانه یناجی ربه) پس صلوة سبب مشاهده‌در ومشاهدهٔ محبوب قرة عین محب اولدیغی مقرردر وجه آخر بو رایحهٔ الهی
ونفحهٔ ربانیدن اوتری حضرت احمد علیه الصلوة والسلام وعظلرنده بیوردی بنم کوزمک قره‌سی یعنی مسرت ونوری
دائما صلوتده‌در پس صلوتده کوزک نورلغی حمد وثنای محبوبدن رایحه کلمه‌سی ودیدهٔ دل اول حضرتی
مشاهده قیلمسندن حاصل اولور پس حضرت محبوبک رایحه‌سنی مشام جان صلوتده زیاده بولدیغیچون
واستشمام رایحهٔ محبوب تنویر عینه سبب اولدیغیچون قرة عینی فی الصلوة بیوردیلر اکرچه استشمام قوت شامه‌نک
خاصه‌سیدر وقرت ورؤیت قوت باصره‌نک خاصه‌سیدر اماحق برحس جناب حقدن قوت بولسه وغدا آلسه باقی
حواسه دخی قوت کاور واول برحس باقی حواسه واعضا وجوارحه ساقی اولور نته کم بیوررلر (مثنوی) پنج حس
باهمدکر پیوسته اند * زانکه این هرپنج زاصلی رسته اند * بش حس بربریله اولشمشدر زیرا بوهربش براصلدن
بتمشلردر (مثنوی) قوت یک قوت باقی شود * مابقی راهر یکی باقی شود * اول بشدن برینک قوتی باقینک قوتی اولور
یعنی چونکه بوبش قوتدن بریسی قوت پذیر اوله باقی قوتلر اول برقوتدن قوت بولور مابقی سنه هر بریسی ساقی اولور
(مثنوی) دیدن دیده فزاید عشق را * عشق در دیده فزاید صدق را * کوزلک کورمسی کوکلده عشقی زیاده ایلر دلده
اولان عشق دیده‌دن صدقی زیاده ایلر یعنی دیدهٔ دلک محبوبی کورمسی عشق ومحبتی زیاده ایلر زیرا (لیس الخبر
کالمعاینة) حدیثنک مقتضاسنجه معاینه مرتبه‌سی استماع اخبار ایلمک مرتبه‌سی کبی دکلدر زیرا استماع اخبار
محبوب میل ورغبته باعث اولور اما مشاهده ومعاینه عشق ومحبتی زیاده قیلور وعشق دل کوزده صدقی زیاده ایلر
یعنی هربارکه درونده محبت زیاده اوله دیده‌ده صحت مشاهده وصدق معاینه زیاده اولور امابلا عشق دیده‌نک
مشاهده‌سی صحیح وصادق اولمز دیمک اولور (مثنوی) صدق بیداری هر حس می شود * حسها را ذوق مونس
می شود * صدق حسک بیدارلغی اولور حسلره ذوق مونس اولور یعنی دیده‌نک صدق مشاهده‌سی وصحت معاینه‌سی
هرحسک حقله بیدار اولمسنه باعث اولور پس بومعنایی توضیح ایچون عارفک ابتدای حالده حواسنک حق نوریله
منور اولمسنک بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (آغاز منور شدن حواس عارف بنور غیب بین) بو سرخ شریف غیب
کوریجی اولان کوزله عارفک حسلرینک منور اولمسنک بیانیدر نور غیب بیندن مراد نور الهیدر (مثنوی)
چون یکی حس در روش بکشاد بند * مابقی حسها همه مبدل شوند * چونکه برحس سلوکده روشده بندی چوزدی
باقی حسلر جمیعا مبدل اولورلر یعنی چونکه برحس طریق حقه استقامتله سلوک ایلمکده پردهٔ غفلتی ازاله
وقید طبیعتی فتح ورفع ایلیه ونور الهیله منور اوله غیری حسلر جمیعا اکا تبعیتله مبدل اولورو آنک حکمنی اخذ قیلورلر
(مثنوی) چون یکی حس غیر محسوسات دید * کشت غیبی برهمه حسها پدید * چونکه برحس محسوساتدن غیری‌یی
کوردی واسرار مغیباتی مشاهده قیلدی جمیع حسلر اوزره غیبه منسوب اولان نسنه آشکار وظاهر اولدی (مثنوی
چون ز جو جست از کله یک کوسفند * پس پیاپی جمله زان سو می جهند * مثلا چونکه سوریدن برقیون جویدن
صحرا ادی پس جمله کوسفندلر بری بری آردنجه اکا موافقت ایتمکله اول جانبدن صحرا ارلر مقدم صحرا این کوسفندلک

طورديغي يره جمع اولورلر (مثنوى) كوسفندان حواست را بران * درچرا از اخرج المرعى چران * سنك حواسك
كوسفندلرني سورحواسكي اخرج المرعى دن اولان چرا كاهده اوتلات بو بيت لطيف بو سورهٔ شريفه يه اشارتدركه
سبح اسم ربك الاعلى) يا محمد رب اعلاكك اسمني تنزيه ايله تأويلات زايغه يه والحاده ميل ايلمكدن وياغيري يه اطلاق
ايلمكدن ويامطلقا شانه لايق اولمين شيئلردن وياخود سبح ديمك تسبيح ايله صلواتده ديمك اوله يعني سبحان ربي الاعلى
دي نته كم حديثده وارد اولمشدركه بو آيتك نزولندنصكره پيغمبر عليه السلام بيورديلركه (اجعلوها في سجودكم (الذي
خلق) اول ربك كه خلق ايلدي جميع اشيايي (فسوى) وتعديل وتسويه ايلدي هرشيئك وجودني على مقتضى
الحكمة (والذي قدر) دخي اول ربك اسمني تنزيه ايله كه تقدير ايلدي هرشيئك ارزاق وآجالني وذات وصفات
وافعالني وهر نوعك اشخاص واشكالني (فهدى) وهدايت ايدوب هر بريني بحسب استعدادهم يا طبعا ويا اختيارا
بر كاره توجيه ايدوب الهام وادراك ارزاني قيلدي (والذي اخرج المرعى) دخي آنك اسمني تنزيه ايله كه اخراج وانبات
ايلدي مرعانك نباتاتني تا دواب وحيوانات تغذي ايده لر پس على طريق الاستعارة التخييلية سالك راه حقه
خطاب ايدوب بيوررلركه اى طالب قرب الهي حواس وادراكاتك قيونلرني سور چرا كاهه وراعى اولوب اللهك اخراج
ايلديكي مرعاى حقايقدن انلري اوتلات (مثنوى) تا در آنجا سنبل وريحان چرند * تا بكلزار حقايق ره برند *
تا كم حواسك كوسفنداني مرعاى حقايقده سنبل عرفان وريحان ايقان اوتلايه لر تا حقايق كلزارنه يول ايلته لر
يعني كلستان اعيان ثابته يه وبوستان ماهيات اشيايه كنديلريني واصل ايده لر وحقايق كونيه يي مشاهده قيله لر
(مثنوى) هر حست پيغامبر حسها شود * جمله حسها را بجنت مي كشد * بعده هر بر حسك سائر حقايقه واصل
اولمين حسلره پيغمبر اوله وجمله حواسي جنت حقيقت جانبنه جذب قيله (مثنوى) حسها باحس توكويند راز *
بى حقيقت بى زبان وبى مجاز * غير حسلر سنك حسكه رازسويليلرلر حقيقتسز وزبانسز ومجازسز يعني جميع حواس
وادراكات اناس سنك ادراككه رازسويليه لر وكنديكنديه سرلرني وحقيقتلرني تقرير ايليه لر ولكن لسان مقاله
دكل بلكه زبان مقالسز وعند اهل المعاني متعارف اولان حقيقت ومجازسز لسان حال ايله وبالسان استعداد ايله تعبير
ما في الضمير ايليه لر واهل معاني قتنده چون بر كلمه ما وضع لهنده استعمال اولنسه حقيقت ديرلر مثلا يدا كرجارحهٔ
مخصوصه ومشهوره ده استعمال اولنسه حقيقت ديرلر واكر نعمت ونصرت وقدرت وقوت معنالرينه استعمال
اولنسه اكا مجاز تعبير ايدرلر (مثنوى) كين حقيقت قابل تأويلهاست * وين توهم مايهٔ تخييلهاست
زيرا بو حقيقت تأويللره قابلدر وبو توهم تخييللرك مايه واصليدر يعني بو علماى معاني ما بيننده متعارف اولان
حقيقت مذكوره قابل تأويلاتدركه باب مجاز واسعدر لاسيما في شان الله تعالى اكر توقف اولنمزسه لازم تأويلاتدر
زيرا بيلدكشان حقده حقيقت لغويه سي قابل دكلدر وبو توهم كه هذه الحقيقتدن حاصل اولور مايهٔ تخييلاتدر يعني
اكر جناب خدا شانده واكر اشيا خصوصنده قرآن وحديثده متشابهاته متعلق هر نه قدر حقيقت لغويه واقعه
اولديسه حقيقتنه حمل اولنمقده فساد معنى توهم اولوب بو حقيقت قابل تأويلات اولدي وبو توهم مايهٔ تمثيلات
وتخييلات اولدي كه علماء ظاهر چون بر محلده حقيقت لغويه اوزره معني ويرلمكده صعوبت وفساد كورسلر اول محلي
تمثيل وتخييل ديمكله وياخود مجاز دو تعبير ايتمكله خلاص اولورلر مثلا (لو انزلنا هذا القرآن على جبل) آيتنده
قاضي ديركه تمثيل وتخييل (كما في قوله تعالى انا عرضنا الامانة) ودخي (وان منها لما يهبط من خشية الله)
آيتنده ديركه الخشية مجاز عن الانقياد واما عند اهل الله بونلر وبونلردن ماعدا اولان جميع متشابهات وتسبيح
جمادات ونباتات قابل تأويلات ومايهٔ تخييلات دكلدر بلكه قابل تأويل اولان حقيقت لغويه در بو خصوصده بين المشايخ
متعارف اولان حقيقت عيانيه دكلدر نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيورورلر (م ى) ان حقيقت را كه باشد از عيان
هيچ تأويلي نكنجد درميان * اول حقيقت كه عياندن اوله هيچ بر تأويل ميانده صغمز يعني معنى جهتندن اولان
حقيقتك ميانده هيچ بر وجهله تأويل صغمز وتوجيهه قابل اولمز بعض نسخه درميان برينه در بيان واقع اولمشدر بو تقدير
اوزره معنى اول بين المشايخ متعارفه اولان حقيقت كه هر شيئك ماهيتندن عبارتدركه اهل مشاهده يه من جهة
المعاينه حاصل اوله هيچ تأويل وتوجيهه صغمز آني بيان ايلمكده وآني عبارته كتوروب سويلمكده زيرا بونلرك
مشاهده ايلدكلري نفس الامرده در پس نفس الامر تأويل اولمق جائز دكلدر مثلا بونلرك مشاهده سنده سموات
وارض وجبال اوزره عرض امانت حقيقيدر وبونلرك ارتكاب امانتدن ابا واشفاق ايلملري دخي تخييلي دكلدر بلكه
حقيقيدر وكذلك تسبيح جمادات وهبوط حجاره من خشية الله مجاز وتخييلي دكلدر بلكه بونلرك مشاهده سنده
بلا تأويل بو معنالر حقيقتدر ولهذا اسلاف تأويلي جائز كورميوب حقيقتنه معتقد اولمشلردر حتى امام ابو حنيفه

رحمة الله عليه بو مسئله ده توقف قيلمشلردر (مثنوى) چونكه هر حس بندهٔ حس تو شد * مر فلكها را نباشد از تو بد
چونكه هر حس سنك حسكك بنده سي اولدي يعني چونكه هر حس سنك ادراكك بنده سي اوله وسنك ادراكك وعرفانك
حقيقت بيلمك مرتبه سن بوله تحقيق افلاك تسعه ومافيهانك دخي سنك ادراككدن بلكه امر وارادتكه امتثالدن
مفارقتي اولمز بلكه سن روح وافلاك جسم منزله سنده اولوب سنك عقل وادراكك تدبير اوزره دوران قيلور ولهذا قال
ابن الفارض (بيت) ولا فلك الا ومن نور باطني * به ملك يهدي الهدى بمشيئتي (م ى) چونكه دعوى رود در ملك پوست
مغز آن كه بود قشر آن اوست * مثلا چونكه بر دعوى كندي يعني واقع اولدي بر پوستك ملكيتندن مغز
كيمك لايق ايسه قشر دخي انكدر يعني لب كيمك اولور سه قشر دخي آنكدر (م ى) چون تنازع در فتد در تنك كاه
دانهٔ آن كيست آن را كن نكاه * چونكه صمانك تنكنده تنازع دوشه يعني چون تنازع واقع اوله بر صمان تنكنده
دانه كيمك آن وملكيدر آكا نظر ايله يعني نظر ايله دانه نك صاحبي كيم ايسه صمانك صاحبي دخي اودر (مثنوى)
پس فلك قشرست ونور روح مغز * آن بديدست اين خفي زين رو ملغز * فاذا كان كذلك فلك قشردر روحك نوري مغزدر
زيرا بو فلكلر ظاهردر واول نور روح خفي وباطندر بو فلكلر قشردر ديديكم جهتدن سن طيرنمه (مثنوى) جسم
ظاهر روح مخفي آمدست * جسم همچون آستين جان همچو دست * جسم ظاهر روح مخفي كلمشدر يعني هر جسم
ظاهر ومحسوس كلمش وروح مخفي اولمشدر مثلا جسم يك كبي وجان ال كبيدر پس ظاهر اولوروح آكا نسبت
مخفي ركدر (مثنوى) باز عقل از روح مخفي تر بود * حس سوى روح زوتر ره برد * وكذلك كير وعقل روحدن مخفيرك
اولور زيرا حس روح جانبنه تيزلك يول ايلتور وادراك ايلر ولكن عقله دكل (مثنوى) جنبشي بيني بداني زنده است
اين نداني كه زعقل آكنده است * مثلا بر شخصدن بر حركت كورورسن بيلورسنكه زنده در اما بوني بيلمزسنكه اول شخص
عقلدن پر درويادكلدر (مثنوى) تا كه جنبشهاى موزون سر كند * جنبش مس را بدانش زر كند * تا كم اول
شخصدن حركات موزونه وافعال معقوله باش ايليه يعني ظاهر اوله واول شخص مس كبي اولان جنبشي اكسير دانشله
التون وميزان تدبيرله موزون ايليه (مثنوى) زان مناسب آمدن افعال دست * فهم آيد مر ترا كه عقل هست
مقدما (جسم همچون آستين جان همچو دست) بيورمشلردي پس بوراده دستدن مراد روح اولور يعني دست كبي
اولان روحك فعللري مناسب وموزون كلمكلكي جهتندن فهم كلور تحقيقا سكا كه اول شخصك عقلي واردر
(مثنوى) روح وحي از عقل پنهان تر بود * زانكه او غيبست او زان سر بود * روح جسمدن اخفى وعقل روحدن
اخفى وكذلك روح وحي عقلدن اخفادر زيرا كه اول روح وحي غيبيدر واول غيب الغيوب وحقيقة الحقايق
طرفندندر روح وحيدن مراد وحيه مضاف اولان علمدركه علمه دخي روح اطلاق اولنور (كما قال ابن الاثير الروح
يطلق على معان والغالب منها ان المراد بالروح الذي يقوم به الجسد ويكون به الحياة وقد اطلق على القرآن والرحمة وعلى
جبرائيل وعلى الوحي والعلم) پس وحي الهيدن حاصل اولان علم دخي حيات قلب اولديغي ايچون روح وحي ديلدي
ونفس الامرده بو علم وحي عقلدن اخفا (مثنوى) عقل احمد از كسى پنهان نشد * روح وحيش مدرك هر جان نشد
نته كم حضرت احمد عليه السلامك عقل شريفي بر كسه دن پنهان اولمدي ولكن اول حضرتك روح وحيسي
يعني علم الهيسي هر جانك مدركي ومعلومي اولمدي مكر اكا ايمان كتورنلره (مثنوى) روح وحي را مناسبهاست نيز
در نيابد عقل كان آمد عزيز * پس روح وحي يه وعلم لدنيه مناسب افعال ومخصوص احكام واحوال واردر
روح وحي عقل ادراك ايلمز زيرا روح وحي عزيز كلدي يعني عقل بو روح وحي يه مناسب اولان افعالي ادراك
ايده مز زيرا كه اول عزيز كلمش وانك ادراكنده عقل بي تميز اولمشدر (مثنوى) كه جنون بيند كهي حيران شود
زانكه موقوفست تا او آن شود * ولهذا بو علم لدنك صاحبلرنده كاه جنون كورور وكاهي حيران اولور زيرا كه موقوفدر
تا اول او اوله يعني او صاحب عقل صاحب وحي اوله وصاحب وحيك وعلم لدني اهلنك مرتبه سن بوله تا كم انلرك
كارنه واسرارنه مطلع اوله مادامكه صاحب عقل صاحب وحي مرتبه سن بولميه وآنك باطنندن علوم وعرفان
استفاده قيلميه آنك وجودنده جنون كورمكدن خالي اولمز وحيران اولمقدن بري كلمز نته كم حق تعالى نبيسي حقنده
سويلين كلامي كافرلر لسانندن حكايه بيورورلر (ويقولون انه لمجنون) قال البيضاوي حيرة في امره يعني مع علمهم
بو قاره ووفور عقله آنك كارنده حيران اولدقلري ايچون تحقيقا اول محمد مجنوندر ديرلردي (مثنوى) چون مناسبهاى
افعال خضر * عقل موسى بود در ديدش كدر * روح وحينك دخي مناسبلري واردر وعقل آني ادراك ايده مز
زيرا كه اول عزيزتر كلمشدر بيورمشلردي پس بو بيتي بو كلامه مثال طريقيله بيورورلر مثلا حضرت خضرك افعالنك
مناسبلري كبي كه حضرت موسانك عقلي آنك ادراكنده كدر اولدي وبوانده ي (مثنوى) نا مناسب مى نمود

افعال او * پیش موسی چون نبودش حال او * اکا مناسب کورندی حضرت خضرلك افعالی حضرت موسانك
حضورنده چونکم آنك حالی اولمدی عقله آنی ادراك قیلمدی (مثنوی) عقل موسی چون شود در غیب بند
عقل موشی خود کیست ای ارجمند * قصه‌دن حصه عقل موسی علیه السلام چونکم اسرار غیبك ادراکنده
بند وقید اوله ای محترم برموشك عقلی خود کیمدرکه حتی آنی ادراك ایلیه علم تقلیدی صاحبلری بو علم لدنك اسرارنی
ادراك ایده مزلر (مثنوی) علم تقلیدی بود بهر فروخت * چون بیابد مشتری خوش برفروخت * زیرا علم تقلیدی
خلقه بیع وشرادن اوتریدر چونکم علم تقلیدی صاحبی طالب ومشتری بوله خوش ولطیف صاتدی (مثنوی)
مشتری علم تحقیقی حقست * دائما بازار او با رونقست * اما علم تحقیقینك مشتراسی حقدر ودائما آنك بازاری
لطافت ورونقله‌در (مثنوی) لب ببسته مست در بیع وشرا * مشتری بیحد که الله اشتری * لب بسته خوش ایکن
بیع وشراده‌در مشتری آکا بی حد وبی قیاسدرکه (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة)
بیوردلدی وبونلرك بذل اولان نفس واموالنه وحاصل اولان علوم واعمالنه الله مشتریدر وثمنی جنت اعلادر هر معلمك
کندی‌یه مناسب طالبی وهر مدرسك علمنه مستعد مشتریسی واردر (مثنوی) درس آدم را فرشته مشتری *
محرم درسش نه دیوست وپری * نته‌کم آدم حضرتلرینك درسنه ملائکه مشتریدر آنك درسنك محرمی دیو وپری
دکلدرکه اول علمه آنلرك استحقاقی یوقدر (مثنوی) آدم انبئهم باسماء درس کو * شرح ده اسرار حق را مو بمو * ای
آدم انبئهم باسمائهم درسنی دی حضرت حقك اسرارنی جمیعا شرح ایله تا سنك فضلك ظاهر اولوب ملائکه سندن
مستفید اوله‌لر سورهٔ بقره‌ده بو آیته اشارت بیوررلر (وعلم آدم الاسماء) یعنی الله تعالی تعلیم ایتدی آدمه اسماء
المسمیاتی مضاف الیه تقدیری اوزره (کلها) علویات وسفلیاتدن کل مسمیاتك اسماسنی یعنی انسان وحیوان وجن
وشیطان وملائکه زمین وآسمان واسرار کون ومکان ما حصل نهان وعیان ما یکون وما کان هر نه ایسه اول
الله آدمه اعلام واعلان ایلدی وفی الحقیقه اسما عند العرفا معانی وحقایق اشیادر وفی نفس الامر مسمیات صفات
الهیه‌درکه ظهورات متنوعه‌نك وجودنه سببدر پس بو الفاظ وحروفدن مرکب اولان اسما اول اسمانك
اسماسیدر مثلا رحمن اسمی حقك علی وجه العموم رحمتله تجلیسی حذاسنده وضع اولنمشدر بو حروفدن مرکب
اولان اسم رحمت عامه‌سی صفتنك اسمیدر پس حق تعالی آدمه کل اسمایی تعلیم بیوردیجق بو حقایق ومعانی بو کلده
داخلدر (ثم عرضهم) اندنصکره اصحاب اسمایی عرض ایلدی الله تعالی (علی الملائکة) اتجعل فیها دین ملائکه اوزره
فقال) الله تعالی دیدیکه (انبئونی) بکا خبر ویرك ای ملکلرم (باسماء هؤلاء) بو مسمیاتك اسملرین که حقیقت آدم آنی
جامعه وحاویه وخلیفت انسان آنی شامله وطاویه‌در زیرا خلافته لایق اولان کسه‌نك خصایص وشانندندرکه اعلم اوله
زیرا مجرد تسبیح وطاعتله خلیفه اولنمز طاعت خلق صفتیدر وعلم خلق صفتیدر امدی خلیفه مستخلفك صفتیله
متصف اولمدقجه خلافته لایق اولمز (ان کنتم صادقین) اکر دعوای استحقاق خلافتده صادق ایسه کز
بکا بو مذکوراتدن خبر ویرك (قالوا) ملائکه علی طریق الاعتذار والاعتراف دیدیلرکه (سبحانك) ای تنزهك
عما لا یلیق بشأنك (لا علم لنا) بزم علممز یوقدر (الا ما علمتنا) الا سنك بزه تعلیم ایلدیکك (انك انت العلیم) تحقیقا
سن شول عالمسن که خفی اولمز سکا هیچ بر خافیه (الحکیم) دخی شول حکیمسن که هر فعلی مقتضای حکمت اوزره
ایدیجیسن پس بونلر اظهار عجز وقصور ایلدکده بر نوردن منبر کتوروب حضرت آدم علیه السلام آکا صعود ایدوب
(قال) جناب عزت دیدیکه (یا آدم) ای آدم (انبئهم باسمائهم) خبر ویر ملائکه‌یه اول اسملرك مسمیاتنیکه عاجز اولدیلر آنك
علمنه بونلر پس آدم علیه السلام هر شیئك اسما وصفاتی ومنافع وخواص ذاتی بونلره خبر ویروب تحقیق ایتدی
اسماء الهیه دخی بونده داخلدر یعنی اسماء ذاتیه وصفاتیه وافعالیه وجلالیه وجمالیه وسلبیه وایجابیه‌دن دخی
بونلره تدقیق ایتدی (فلما انبأهم باسمائهم) وقتاکم آدم علیه السلام ملائکه‌یه هر شیئك اسما وخواص ومنافع
ومضارنی ظاهرا وباطنا حقا وخلقا خبر ویردیسه (قال) جناب حق ملکلره دیدیکم (الم اقل لکم) بن سزه دیمدممی
انی اعلم غیب السموات والارض واعلم ما تبدون وما کنتم تکتمون) ودخی تحقیقا بن اعلم سموات اهلنك اسرار
وحقایقنه وزمین قومنك خفایا ودقایقنه واعلم دخی بن بیلورم ما تبدون ما بینکزده ابدا واظهار ایلدیککز
شیلری وما کنتم تکتمون ودخی شول نسنه‌یی که سز آنی کتم واخفا ایلدیکز ولهذا حضرت آدمه حق تعالی
حضرتلری جل شانه خطاب ایدوب (قال یا آدم انبئهم باسمائهم) یعنی بو ملکلره اسمادن خبر ویر دیمکله امر قیلدی
ودیو وپرینك بو علمه استعدادلری اولمدیغندن آنلری دخی ملائکه زمره‌سنه ادخال ایدوب بونلره دخی خبر ویرمدی
معلوم اولدیکه نا اهله اعطای معارف اعناق خنازیره تقلید جواهر ایتمك کبیدر نته‌کم ابن ماجه انس رضی الله عنه

حضرتلرندن بو حدیثی روایت بیوررلر (قال علیه السلام طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة وواضع العلم عند غیر
اهله کمقلد الخنازیر الذهب واللؤلؤ والجواهر وقال علیه السلام لا تضعوا الدر فی افواه الکلاب وایضا قال علیه السلام
لا تعلقوا الجواهر فی اعناق الخنازیر فان الحکمة خیر من الجواهر ومن کرهها شر من الخنازیر (مثنوی) انجنان
کس را که کوته‌بین بود * در تلون غرق وبی تمکین بود * بو ابیات عقل موشی خود که است ای ارجمند بیوردقلری
کلامه وجه مناسبتی وکوته بینله موشك ما بیننده اولان مشابهتی بیان ایلر یعنی انجلین کسه‌یه که کوته‌بین اوله
وتلونده مستغرق وبی تمکین اوله (مثنوی) موش کفتم زانکه درخاکست جاش * خاك باشد موش را جای معاش *
موش دیدم زیرا که خاکدندر آنك مقامی پس خاك اولور موشك جای ومکان معاش وطعامی (مثنوی) راهها
داند ولی در زیر خاك) هر طرف او خاك را کردست چاك) نعم اول موش یوللر بیلور اما خاکك التنده اولان یوللری بیلور موش
هر طرفه خاکی چاك وسوراخ ایلمشدر یعنی یوللر بیلور وطریق مختلفه‌یه عالم اولور ولکن زیر خاکدندر وهر طرفه بحث
ایتمکله اول عالم خاکی چاك ایلدی واول واصل اولدیغی محلدن سوزنسو بلدی (م ی) نفس موشی نیست الا لقمه رند
قدر حاجت موش را عقلی دهند * موشه منسوب اولان نفس دکلدر الا لقمه رندر یعنی انجق لقمه اوغلیجی
وییك بیجیدر احتیاجی مقداری موشه دخی عقل معاش ویررلرکه اول قدر عقله کندینك لوازمن تدارك ایتمکه
قادر خداوند حکیم هر کسه استعدادی مقداری بر عقل ویرمشدرکه بر کسه‌نك عقلی بر آخر کسه‌یه بکزمز عقلك
تفاوتنه نقل دخی شهادت ایلرنته‌کم ابن سلام حضرت نبی علیه السلامدن سؤال ایلیوب اول حضرت بر حدیث
طویلك آخرنده عرشی بیان ایتمك مناسبتیله بیوردی (قال علیه السلام ان الملائکة قالت یا رب هل خلقت خلقا
اعظم من العرش قال تعالی نعم العقل قالوا وما بلغ قدره قال هیهات لا یحاط بعلمه هل لکم علم بعدد الرمال قالوا
لا قال فانی خلقت العقل اصنافا شتی کعدد الرمال فمن الناس من اعطی حبة ومنهم من اعطی حبتین ومنهم من اعطی
الثلث ومنهم من اعطی الربع ومنهم من اعطی صاعا ومنهم من اعطی وسقا ومنهم من اعطی اکثر من ذلك الی غیر
النهایة کذا فی الاحیاء) پس موشك عقلی بو جمله‌دن حبه قدردر وآنك زیاده‌یه استعدادی واحتیاجی دخی یوقدر
(مثنوی) زانکه بی حاجت خداوند عزیز * می نبخشد هیچ کس را هیچ چیز * زیرا که بر کسه‌یه خداوند عزیز
وحکیم بلا حاجة ولا استعداد هیچ بر شی بغشلمز بلکه هر شیئه حاجت واستعدادی مقداری خلقت وعقل اعطا
ایدوب صکره آنی کندی‌یه مناسب بر کاره هدایت ایلدی (کما قال تعالی عن موسی (قال ربنا الذی اعطی کل شیء
خلقه ثم هدی) ای اعطی کل شیء صورته وشکله الذی یطابقه ثم هدی الی ما یصلحه وقول الله ایضا فی سورة السجدة
الذی احسن کل شیء خلقه) ای احسن خلق کل شیء موفقا علیه ما یستعده ویلیق به علی وفق الحکمة والمصلحة
پس فیض اقدس الهی اولا هر شیئه استعداد واحتیاج بخش ایدوب بعده اول شیئك استعداد واحتیاجی هر نه قدر
ایسه اکا محتاج اولدیغی شیئی اعطا ایدر (مثنوی) کر نبودی حاجت عالم زمین * نافریدی هیچ رب العالمین * اکر زمینه
عالمك وخلق عالمك احتیاجی اولمیدی حق تعالی هیچ زمینی خلق ایلمزدی (مثنوی) وین زمین مضطرب محتاج کوه
کر نبودی نافریدی پر شکوه * وبو حرکت ایدیجی زمین اکر طاغه احتیاجی اولمیدی حضرت حق طاغی هیبت
وعظمت اوزره خلق ایلمزدی (مثنوی) ور نبودی حاجت افلاك هم * هفت کردون نافریدی از عدم * اکر افلاکه
دخی حاجت اولمیدی حضرت حق عدمدن یدی فلکی خلق ایلمزدی (مثنوی) آفتاب وماه واین استارکان *
جز بحاجت کی بدید آمد عیان * پس ظاهر آفتاب وماه وبو کواکب حاجتدن غیری ایله قچن آشکاره وظاهر کلدی
(مثنوی) پس کمند هستها حاجت بود * قدر حاجت مرد را آلت دهد * پس ظاهر اولدیکه موجودلرك کندی حاجتدر
حضرت خدا مرده احتیاجی مقداری آلت وقدرت ویرر (مثنوی) پس بیفزا حاجت ای محتاج زود * تا بجوشد
در کرم دریای جود * پس ای محتاج تیز حاجتکی زیاده ایله تا جود دریاسی کرمده جوش ایده (م ی) این کدایان
برده وهر مبتلا * حاجت خود می نماید خلق را * بو کدالر یول اوزره وهر مبتلا یعنی یول اوزره سؤال ایدن دلنجیلر
وهر مریض خلقه کندینك احتیاج وحاجتنی کوسترر (مثنوی) کوری وشلی وبیماری ودرد * تا ازین حاجت بجنبد
رحم مرد * کورلکی والسزلکی وخسته‌لکی ودردی کوسترر تا بو حاجتدن مردك رحمی حرکت ایده (مثنوی)
هیچ کوید نان دهید ای مردمان * که مرا مالست وانبارست وخوان * هیچ دیرلرمی نان ویریکز ای مردملرکه بنم مالم
واردر وانبارم واردر وخوان ونعمتم واردر (مثنوی) چشم ننهادست حق در کور موش * زانکه حاجت نیست
چشمش بهر نوش * کور صحانده حق تعالی حضرتلری چشم قومشدر زیرا که اکل وشربدن اوتری آکا چشم حاجت
دکلدر (مثنوی) می تواند زیست بی چشم وبصر * فارغست از چشم او در خاك تر * کور موش چشم وبصر سز

دیرلمامشکندر کورموش تروتازه خالك ایچنده چشمه‌دن فارغدر (مثنوی) جز بدزدی او برون ناید زخالك *
تا کند خالق ازان دزدیش پالك * کورموش دزدلکدن غیری ایله خاکدن طشره کلمز تا کم خالق اول دزدلکدن
آنی پاك ایده یعنی دزدلکی ترك ایلمك نیتیله اکرخاکدن طشره کلیدی حق تعالی آنی اول خوی بددن قورتردی (م ی)
بعدازان پریابد ومرغی شود * چون ملائك جانب کردون رود * اندنصکره پربولور و برمرغ اولوردی ملائکه کبی
کردون جانبنه کیدردی (مثنوی) هرزمان درکلشن شکر خدا * اوبرآرد همچو بلبل صدنوا * هرزمان حضرت
خدانك شکری کلشننده بلبل کبی اولور نواوترنم کتورردی بویله‌دیو (مثنوی) کای رهاننده مرا ازوصف زشت
ای کننده دوزخی راتو بهشت * که بنی قبیح وصفدن قورترمش ای دوزخه منسوب اولانی سن اهل بهشت ایدیجیسن
(مثنوی) دریکی پیهی نهی درروشنی * استخوانی رادهی سمع ای غنی * نور وروشنلکی سن برپیه قورسن
ای غنی براستخوانه سمع ویررسن یعنی برپاغ پاره سنه سن رؤیت قورسن و براستخوان پاره سنه کمال
قدرتکدن اشتمك قورسن (مثنوی) چه تعلق آن معانی را بجسم * چه تعلق فهم اشیارا باسم * اول معانینك
جسمنه نه تعلقی وار واشیانك فهمنك اسمنه نه تعلق واردر یعنی معانینك که مراد سمع وبصر وسائردرا کاندر
جسمنه اصلا تعلق وارتباطی یوقدر وکذلك اشیایی فهم ایلمنك اسمه دخی اصلا تعلقی یوقدر لکن سنك قدرت
کاملك وحکمت بالغه‌لك معانی یی جسمه وفهم اشیایی اسمه برمرتبه تعلیق ایلمش که اول معانیء غیبیه جسمده
ظاهر اولور وفهم اشیا دخی اسم سببیله منفهم اولور (مثنوی) لفظ چون وکرست ومعنی طائرست * جسم جوی
وروح آب سائرست * حق تبارك وتعالینك حکمت بالغه وصفت بدیعه سی معانینك ذکراولنان اشیایه تعلق
ایتمسی واسطه سیله ذکر قیلدقلرندنصکره لفظ ومعنایی وکروطیره وروح وجسمی آب ونهره تشبیه ایدوب
وروحك دائما روان وعمرك هردم سیروکذران قیلماسنه اشارت قیلوب بیوررلرکه مثلا لفظ وکر کبیدر ومعنی
مرغ کبیدر جسم جوی کبیدر وروح سائر وجاری آب کبیدر یعنی لفظ فی المثل آشیانه کبیدر وواضع حقیقینك
اولفظ مقابله سنده وضع ایلدیکی معنی مرغ آشیانه کبیدر هرمرغ کندی آشیانه سنده ساکن اولدیغی کبی هرمعنی
دخی وضع اولندیغی لفظده اولیله ساکن اولمشدر اکرچه کاه کاه وکرماوضع له دن چیقوب هوای استعاره وکنایه وتشبیه
ومجازده پروازایلرلکن لازم کلدکده ینه ماوضع لهی اولان آشیانه سنه کلوب قرارایلرپس بوقدرت باهره‌یی الفاظ
ومعانیده مشاهده قیلدکسه جسمله روحه کله‌لم جسم ایرمق کبیدر وروح اول جسمده آب روان کبیدر
روضهٔ حقیقیدن ظهورایدوب وبدنك مجراسنه مرورایدوب ینه اصلنه کیدر ودائما آنافانا جریان ایدر (مثنوی
اوروانست وتو کوبی واقفست * اودوانست وتو کوبی عاکفست * اول روح رواند روسن دیرسن واقفدر
واول دواندرسن دیرسن عاکفدر (مثنوی) کر نبینی سیرآب ازچاکها * چیست بروی نو بنو خاشاکها * اکر
چاکاردن آبك سیروجریانی کورمز ایسك آبك اوزرنده نوبنو خاشاکاردر چاکهابرینه خاکها دخی نسخه‌دریعنی
اکرسیراب روحی بدن خاکاردن کورمزسك ندراول خالك بدنك اوزره نوبنو خاشالك احوال غریبه وافکار عجیبه
(مثنوی) هست خاشاك نوصورتهای فکر * نو بنو درمی رسد اشکال بکر * سنك خاشاکك سنك فکرکك
صورتلریدرنوبنو بکرشکللرایرشوریعنی سنك خاشاك صور وافکار مختلفه‌لك نوبنو آب روح روان واسطه سیله اشکال بکر
سنك قلبکه کلوب بتشور (مثنوی) روی آب وجوی فکراندرروش * نیست بی خاشاك محبوب ووحش) آبك یوزی
وفکرلك جویی روش وحرکتده خوب وزشت خاشاکسزدکلدریعنی آب اوستنده اولان خاشاکك بعضسی لطیف
وبعضسی قبیح اولدیغی کبی آب روحك یوزی وجوی فکرلك دخی یوزی روشده وکیدشده ایکی کونه خاشاکدن خالی
دکلدر برنوعی خوب ومحبوب وبرنوعی دخی موحش ومرعوب ومرهوبدر یعنی بعض خواطر وافکار محبوبه
ومرغوبه کاهی مخوفه ومرعوبه کلمکدن آب روحك یوزی خالی دکلدردیمك اولور (م ی) قشرها برروی این آب روان
ازثمارباغ غیبی شددوان * قشرهارا مغزاندرآب جو * زانکه آب ازباغ می آید بجو * بوروان وجاری آبك
یوزی اوزره قشور باغ غیبینك ثمارندن روان اولدی یعنی بوروح روان صوینك اوزرنده کلان وقلبه اوغرایان قشور
خواطروافکار غیبیه به منسوب اولان باغ حقیقتك اثمارندن دوان اولدی توضیح معنی بودرکه مثلا فهم معنی ایچون
حق جل شانه برپادشاه روح نشین کبی فرض ایله وکندیکی روضهٔ محصوره‌دن خروج ایلین آب روانك کنارنده ساکن
برکسه عدایله که مرتبهٔ الوهیت روضه کبی وروح آب روان کبیدر وخواطر وافکار آب روح اوزره قشور واثمار
کبیدرکه آب روح آنی جریانی واسطه سیله مجرای قلبه کتوررو تجلیات واوصاف الهیه باغ غیب هویتده حاصل
اولمش اثمار کبیدر پس روحك صوینه نظرایله کورکه قشور خواطر وافکاردن نه مقوله فکر وخاطره کتورور اکر

انبساط وانشراحه متعلق افکار ایسه اسم باسطك اثر وقشریدر واکرهم وغمه متعلق وردد والمه مناسب خواطر
مولمه ایسه قابض وقاهر ثمرلرینك قشر واثرلریدر ودخی علم علیم اسمنك وحلم حلیم اسمنك وصلاحیت وطاعت هادی
اسمنك وضلالت ومعصیت مضل اسمنك اثرلری وقشرلریدر وقس علی هذا سائر الافکار والاحوال قشرلرك مغزنی
آبده ایسته زیرا جویه آب باغدن کلور یعنی اثرلری وقشرلری که آب روحك اوزره کوره‌سن بونلرك ایابی که مراد
اوصاف الهیه درباغ حقیقتده ومرتبهٔ الوهیتده طلب ایله وبوباغ حقیقتك یولی روح روان یولندن اول جانبه کتمکدر
وقشور افکار واحوالك لبابنه ومنبعنه یتمکدر یعنی واصل حق اولمق واوصاف باکمالی مشاهده قیلمقدر آب روح
باغ حقیقتدن کلوب جوی بدنه اوغرر وبوقدر احوال مختلفه‌یی کتوروب ینه اصلنه کیدر (مثنوی) کر نبینی
رفتن آب حیات * بنکر اندر جوی این سیرنبات * اکرسن حیات صوینك کتمسنی کورمزسك جویده بونباتك سیر
وحرکتنه نظرایله یعنی جوی قلبکه نظرایله کوربونباتات مختلفه‌نك سیرنی شول وقتده که (مثنوی) آب جوانبه‌تر
آیددرکذر * زوکند قشر صوررزوتر کذر * کذر وعبورده آب چونکه زیاده‌رلك کله یعنی آب روح وفیض فتوح انبه‌تر
کله وفراوان اوله کذر ایلمکده اول آبك قوتندن قشور صور وخواطر علی الفور کچیجی اولور (مثنوی) چون بغایت
تیزشد این جوروان * غم نپاید درضمیر عارفان * چونکه بوجوی غایتله تیزروان وجاری اولدی یعنی غایتله تیزاوله
بوجوی روان اولمقده وفیض الهی جریان قیلمقده اول زمانده عارفلرك ضمیرنده غم اکلنمز (مثنوی) چون بغایت ممتلی
بود وشتاب * پس نکنجد اندروالا که آب * چونکه جوی آبدن ممتلی وپراولدی وزیاده سرعت وشدتله روان وجاری
اولدی پس اول جویده صغمز الا که آب صغار یعنی پراولان جویده آبدن غیری برنسنه صغمادیغی کبی چونکم
فیوضات الهیه وآب روحانیه دخی غایتله ممتلی اولدی وکالیله جریان وسریانده سرعت قیلدی پس صغمز اول بدن
ایرمغنه الا که آب روح وصرف فیض وفتوح پس بومرتبه‌ده اولان اصلا صوری ومعنوی برخبیث شیدن ملوث اولمز
وظاهرا وباطنا نجس قبول قیلمزنته‌کم بوذکراولنان شیخ کاملك حالندن معلوم اولور وبوحکایه بومرتبه‌ده
اولنلرك کمال صفوتنی ونزاهتنی اظهار قیلور (طعنه زدن بیکانه درشیخ وجواب کفتن مرید شیخ اورا) (مثنوی)
آن یکی یك شیخ راتهمت نهاد * کوبدست ونیست برراه رشاد * اول کسه برشیخه تهمت قودی یعنی متهم ایلدی بویله
دیوکه اول شیخ بددر وطوغری یولده دکلدر (مثنوی) شارب خمرست وسالوس وخبیث * مرمریدانرا کجا باشد
مغیث * شراب نوش ایدیجیدر ومرائی وخبیثدر تحقیقا مریدلره نیجه مغیث اولور یعنی بومقوله خبیث مریدلرك
نیجه فریادنه ایریشور ونوجهله آنلری ظاهر قیلوردیدی (مثنوی) آن یکی کفتش ادب را هوش دار * خرد نبود
اینچنین ظن برکبار * اول بریکه مراد شیخك مریدیدر اول منکره دیدی ادبی هوش طوت یعنی ادبه عقل طوتوب آنی
حفظ ایت کبار اوزره بونك کبی سوءظن خرد اولمز بلکه مشایخه بوکونه سوءظن ایلمك کباردن اولور (مثنوی
دوراز وودوراز اوصاف او * که زسیلی تیره کردد صاف او * اندن وآنك اوصافندن دوردرکه برسیلدن آنك صافی
تیره اوله یعنی آنك ذاتندن دخی زیاده بعیدرکه آنك پاك وصافی اولان روح وقلبی کناه سیلندن متکدر اوله وخطا
ومعصیت آنی بولاندیره (مثنوی) اینچنین بهتان منه براهل حق * کین خیال تست برکردان ورق * اهل حق اوزره
بونچلین بهتان قومه زیرابوسوءظن وبهتان سنك خیالکدر ورقی دوندر یعنی ظاهره باقیوب باطنه نظرایله تاحقیقت
حالی کوره‌سن (مثنوی) این نباشد وربود ای مرغ خالك * بحر قلزم رازمرداری چه پالك * بواولمز واکر اولورسه‌ده
ای طپراق قوشی بحر قلزمه نه پاك واردر یعنی سنك شارب الخمردیو سوءظن ایلدیکك حالت پاك وصافی اولان
عزیزلردن صادر اولمز فرض ایده‌لم که شارب الخمر اولمق وبعض معاصی وشهواتی اختیار قیلمق بونلرك وجودندن
صادر اوله ای پروازه قادر اولمیوب زمینده قلان قوش دریای قلزمه نیجه مرداردوکسك آنك نه باکی واردر عالمك
خمرنی وسائر خبیث شیئلرنی دریایه دوکسك ینه برجانبندن آبدست آلمق جائز اولور (مثنوی) نیست دون القلتین
وحوض خرد * که تواند قطره‌اش ازراه برد * مذهب شافعیده که برصو قلتین مقداری اوله مردار طوتمز (بموجب
اذا بلغ الماء قلتین لا ینجسه شئ) معنیء بیت پس شیخ کاملك وجودی قلتیندن دون دکلدر وصغیر حوضدن دون
وناقص دکلدرکه قطره آنی یولدن ایلتمکه قادر اوله پس شیخ کاملك وجودی بونلردن کم اولمیجق معصیت وخطا
قطره‌لری آنی یولدن نیجه کیدررر ونوجهله آکا ضرر ویروب وجودنی مردار وخبیث قیلور (م ی) آتش ابراهیم رانبود
زیان * هرکه نمرودیست کومی ترس ازان * مثلا آتش ابراهیمه ضرر ایلمز هرکیمکه نمروددر آکا آتشدن قورقسون دی
یعنی شهوانیه متعلقه اولان شیئلردن که ماننده آتشدر ابراهیم مشرب اولان کسه‌یه زیان اولمز هرشول کسه‌که نمروددردی
آکاکه قورق اول مانند آتش اولان شهوات نفسانیه‌دن (م ی) نفس نمرودست وعقل وجان خلیل * روح درعین ست

ونفس اندر دلیل * اکر نمرود کیدر دیرسك اهل نفس نمرود در واهل عقل وجان خلیل در روح عین ومشاهده ده در
ونفس دلیلده در یعنی جان مرتبهٔ عینده در غربت عالمنده دکلدر ونفس غربت عالمنده درکه دلیله محتاجدر (مثنوی)
این دلیل راه رهرو را بود * کو بهر دم در بیابان کم شود * بو دلیل راه حق ایسه اکر عقلی واکر نقلی رهرو اولان کسنه
ایچون اولور که اول راهرو هر دم بیابان کثرت وصورتده کمراه اولور وطریقن یاوی قیلور (مثنوی) واصلانرا نیست
جز چشم وچراغ * از دلیل وراه شان باشد فراغ * مقصود ومدلوله واصل اولنلر ایچون بوقدر الا چشم دل وچراغ یقین
دلیل عقلی ونقلیدن وطریقدن انلره فراغ بال حاصل اولدی (مثنوی) کر دلیلی کفت آن مرد وصال * کفت
بهر فهم اصحاب جدال * نعم فرضا اول وصال مردی اکر بر دلیل دیدی ایسه اصحاب جدالك فهمندن اوتری دیدی
یعنی اول مرد وصال واهل کمال دلیله متعلق اکر نسنه سویلسه ویاخود بر فعل ایلسه اصحاب جدالك واهل قیل
وقالك فهمندن اوتری سویلر یوخسه مجرد کندی آنکله استدلال ایلمکدن اوتری دکلدر (مثنوی) بهر طفل نو
پدر تی تی کند * کرچه عقلش هندسهٔ کیتی کند * مثلا طفل نودن اوتری باباسی تی تی دیر یعنی اطفالك فهمنه
مناسب الفاظ سویلر اکرچه پدرینك عقلی عالمی هندسه ایلر وعقلله اولچر (مثنوی) کم نکردد فضل استاد از علو *
کر الف چیزی ندارد کوید او * علوم مرتبه سندن استادك فضلی کم اولمز فرضا اکر استاد الفده یوق بانك التنده
بر نقطه دیسه (مثنوی) بهر تعلیم بچهٔ بسته دهن * از زبان خود برون باید شدن * اول بسته دهان اولان مبتدینك
تعلیمندن اوتری کندینك بیلدیکی لساندن طشره اولمق کرك (مثنوی) در زبان او بباید آمدن * تا بیاموزد ز تو او علم وفن
سوزده طفلك زبانته کلمك کرك تا طفل سندن علم وفن اوکرنه (کما قال علیه السلام کلموا الناس علی قدر عقولهم
لا علی قدر عقولکم وقال ایضا نحن معاشر الانبیاء امرنا ان تنزل الناس منازلهم ونکلم الناس علی قدر عقولهم
مثنوی) پس همه خلقان چو طفلان ویند * لازمست این پیر را در وقت پند * فاذا کان کذلك جمیع خلقان اول
شیخ کاملك اطفالی کبیدر پند ونصیحت وقتنده پیره بو حالت لازمدر یعنی بوکونه پیر ایچون وقتنده
اولادنه کاه قولا وکاهی فعلا هر نه کونه اقتضا ایلرسه استعدادلرینه مناسب پند وارشاد ایلیه تا شیخك اول مریدی
شیخك حقنده قبیح ونامعقول سویلیجی اولمغله کفر وکمراهلق ایله آلکنده وبرا اولمیه (مثنوی) کفت خود را
رو مزن بر تیغ تیز * هین مکن با شاه وبا سلطان ستیز * اول مرید اول بدکوی وبدبخته ایتدی یوری کندیکی کسکن
قلیجه اورمه آکاه اول یعنی زنهار پادشاهله وسلطانله عناد وستیز ایلمه (مثنوی) حوض با دریا اکر پهلو زند *
خویش را از بیخ هستی برکند * مثلا حوض اکر دریا به پهلو اوره یعنی دریا ایله مقابله ایلیه کندینك وجودنی کوکندن
قوپرر (مثنوی) نیست بحری کو کران دارد که تا * تیره کردد او ز مردار شما * شیخ انك کبی دریا دکلدر که اول دریا کنار
طوته که تا شیخ سزك مردار کردن تیره ومکدر اوله (مثنوی) کفر را حدست واندازه بدان * شیخ ونور شیخ را نبود کران *
شیخ کاملك مرتبه سنده کفر وعصیان بوقدر بیل فرضی کفر وعصیانه مشابه افعال واقوال دخی صدور ایلسه معنا
عین حکمت ومحض اسرار حقیقتدر زیرا کفرك حد واندازه سی واردر بیل که اوکتاب وسنتله معلوم ومفهوم اولمشدر
اما شیخه وشیخك نورنه کران وپایان اولمز یعنی شیخك حقیقتنه ونورینه حد وپایان یوقدر که آنك حقیقتی حق ونوری
نور وجود مطلقدر (مثنوی) پیش بیحد هرچه محدودست لاست * کل شیء غیر وجه الله فناست * پس بی حدك
اوکنده هر نه که محدوددر لادر وهرشیکه اللهك ذاتندن غیریدر که مراد کثرات اشیادر فنا وهالکدر دایم وباقی
انك ذاتیدر وشیخ کامل اولدر که صور مختلفهٔ اشیا الان آنك چشم شهودنده فانی وهالك اوله واول حقله دایم وباقی قاله
(مثنوی) کفر وایمان نیست آنجایی که اوست * زانکه او مغزست واین دو رنك وپوست * پس کفر وایمان
بوقدر اول پرده که شیخدر زیرا که شیخ لب ومغزدر وبو ایکی که مقصود کفر وایماندر رنك وپوستدر یعنی شیخك اولدیغی
مقامده کفر وایمان بوقدر اول جهتدنکه اول کامل وجه باقی حکمنده مغزدر وبو ایکیسی اشیا حکمنده رنك
وپوستدر زیرا کفر وایمان مخلوقلردر وهر مخلوق فانی وهالکدر الا اللهك وجه باقیسی دکل (مثنوی) این فناها
پردهٔ آن وجه کشت * چون چراغ خفیه اندر زیر طشت * بو دوکلی فنالر وجمیع اشیا اول وجه باقینك پرده سی اولدی
لکن التنده خفیه وپنهان اولان چراغ کبی یعنی وجه باقی زیر طشتده چراغ خفیه کبی اولدی اکرچه اول اشیا ایله
محجوب دکلدر ولکن ناظر اشیا اولنلره نسبت اشیا کا حجابدر (مثنوی) پس سر این تن حجاب آن سرست
پیش آن سر این سر تن کافرست * بو تنك باشی اول حقیقت باشنك حجابیدر واول حقیقت سرینك اوکنده بو تنك
سری ساتردر کافر لغتده ساتره دیرلر واهذا کیجه یه واکینجی یه کافر دیرلر پس سر تن سر حقیقی ستر ایلسی مقرردر
وبو ذات مجازینك ذات حقیقته پرده اولمسی محققدر (مثنوی) کیست کافر بی خبر ز ایمان شیخ * کیست مرده بی

خبر از جان شیخ * شریعتده کافر وار وطریقتده کافر وار شریعتده کافر اولان اولدر که اللهه والله دن کلنه وانبیایه
وانبیادن صادر اولنه انکار ایلنلردر وعند اهل الشرع بحق برکسه بحسب الباطن انکار وبحسب الظاهر اقرار
ایلسه آکا مؤمن دیرلر لکن حقیقت بین اولان اصحاب طریقت مجرد آنك قولنه وفعلنه باقوب مؤمن دیمز بلکه
بونلرك قتنده کافر کیمدر بر وارث حضرت نبی اولان شیخك ایماندن غافل اولنلردر وآنك ایمانی کبی ایماندن محروم
قلانلردر وموتی کیمدر فی الحقیقه شیخك جانندن بی علم اولنلردر یعنی شیخ کاملك ووارث فاضلك جانی که عین تجلی
رحماندر هر کیم اول حیات حقیقیه دن بی خبر اوله فی الحقیقه جهل وغفلتله مرده وبرودت هوا ایله افسرده در
(مثنوی) جان نباشد جز خبر در آزمون * هرکرا افزون خبر جانش فزون * جان حقیقتده تجربه ده خبردن غیری
دکلدر یعنی فی الحقیقه جان اولدر که وقت امتحانده بی خبر اولمز پس هر کیمك که خبری وعلمی خدای متعاله افزون
اوله آنك جانی زیاده در (مثنوی) جان ما از جان حیوان بیشتر * از چه زان روکه فزون دارد خبر * مثلا بزم جانمز
حیوانانك جانندن زیاده رکدر زندن زیاده در اول جهتدن که خدای متعاله علم وخبری زیاده طوتر (مثنوی) پس فزون
از جان ما جان ملك * کو منزه شد ز حس مشترك * پس بزم جانمزدن دخی ملکك جانی افزوندر که اول ملك منزه
ومقدس اولدی حس مشترکدن حس مشترك عند الحکماء حواس خمسهٔ باطنه دن بر قوتدر که حواس خمسهٔ ظاهره
نسبت اول بر حوض کبیدر که بو بش حس ظاهرك مجمعیدر که رؤیا بونکله کوریلور وکذلك رؤیاده مبصر ومسموع
ومذوق ومشموم وملموس اولان جمله بو قوت واسطه سیله اولور واهذا بوکه حس مشترك دینور وعند المتکلمین
حس مشترك عقلدر که بر جوهر مدرکه در تخیل وتفکر وتحفظ وتوهم بونك کاریدر واهذا بوکا حس مشترك
دیدیلر پس ملائکه بو حس مشترکدن منزهدر که بونلر صرف نوردر پس حس مشترك صاحبلرندن بونلر افضل
اولور (مثنوی) وز ملك جان خداوندان دل * باشد افزون تو تحیر را بهل * اما ملائکه دن اهل دلك واصحاب قلوبك
جانلری افضل وافزون اولدی سن تحیری قو که حکما بونك عکسن سویلمشلردر آنلرك قولیله سکا حیرت کلمسون (مثنوی)
زان سبب آدم بود مسجودشان * جان او افزونترست از بودشان * اول سببدن آدم ملائکه دن افضل اولدیغی
جهتدن آدم علیه السلام بونلرك مسجودی اولدی زیرا اول آدمك جانی افزونتردر ملائکه نك اولمسندن ووارلغندن
نته کم بیضاوی (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) آیتنده دیرکه والایة تدل علی ان آدم افضل من الملائکة المأمورین
بالسجود له (مثنوی) ورنه بهتر را سجود دون تری * امر کردن هیچ نبود درخوری * اکر آدم ملائکه دن افضل
اولمیدی بهترك دونتره سجودنی امر ایلمك هیچ لایق اولمزدی بلکه لایق اولان مفضول افضله سجده ایتمکدر (م ی)
کی پسندد عدل ولطف کردکار * که کلی سجده کند در پیش خار * نچن بکنور ومقبول قیلور عدل ولطف حضرت
کردکار که بر کل سجده قیله ومطیع ومنقاد اوله خاره اوکنده یعنی آدمکه خلیفة اللهدر وملائکه وسائر اشیا رعایا وبرایادر
عدل کردکار وحکمت پروردکار آنی پسند ایلمدیکه خلیفه رعایایه تعظیم وانقیاد قیله بلکه عدل اولدر که رعایا خلیفه یه
تعظیم وانقیاد قیله پس بنی آدمدن هر کیم خلیفة الله اولدیسه انلر دخی ملائکه دن افضلدر نته کم (ان الذین آمنوا وعملوا
الصالحات اولئك هم خیر البریة) آیتی دخی بو معنایه دلالت ایلر (ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر ورزقناهم
من الطیبات وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) آیتنده امام بغوی دیرکه رسل بشر رسل ملائکه دن افضل
وکذلك انبیای بشر انبیای ملائکه دن واولیای بشر اولیای ملائکه دن ومؤمنین بشر مؤمنین ملائکه دن افضلدر اما
عامهٔ ملائکه عامهٔ بشردن افضلدر (م ی) جان چو افزون شد کذشت از انتها * شد مطیعش جان جملهٔ چیزها * بر جانکه
حقدن آکاه وخبیر اولمغله افزون اوله کچدی وعبور ایتدی اول جان انتها وغایتدنکه اول مبلغ ملائکه ومنتهای عقول
وادراکدر اول جانه مطیع اولدی جمیع اشیانك جانی وحقایقی (مثنوی) مرغ وماهی وپری وآدمی * زانکه
او بیشست وایشان درکمی * مرغ وماهی وپری وآدمی دخی آنك محکوم ومطیعی اولدی زیرا که اول جان دائما تجلی
الهیه واوصاف ربانیه ایله زیاده لکده در وبونلر اولنانلر کملکده وقنادده در (مثنوی) ماهیان سوزن کر دلقش شوند
سوزنان را رشتها تابع بوند * اول افضل وافزون اولان جانك ومنتهادن عبور قیلان روح روانك ماهیلر دلقنك
ایکنه جیسی اولورلر نته کم داقنی مرمت ایتمك ایچون ماهیلر دریادن اکا سوزنلر کتوررلر زیرا ایکنه لره ایپلکلر تابع
اولورلر بو مصرع مصرع اوله یا تعلیل ویا تمثیل طریقی اوزره واقع اولمشدر اکر علت اولورسه سوزنلردن مراد اولیا
ورشته لردن مراد مخلوق خدا اولور وتقدیر کلام ماهیلر انك سوزنکر دلقی اولور زیرا آنلر ایکنه لر کبیدر ایکنه لره ایپلکلر
تابع اولور یاخود معنی ماهیلر آنك سوزنکر دلقی اولورلر واکا تبعیت قیلورلر نته کم سوزنلره رشته لر تابع اولور دیمك
اولور (بقیهٔ قصهٔ ابراهیم ادهم بر لب دریا) (مثنوی) چون نفاذ امر شیخ آن میر دید * ز آمد ماهی شدش وجدی پدید

چونکه اول امیر شیخک امرینک نفاذنی کوردی یعنی چونکم اول امیر ابراهیم ابن ادهم حضرتلرینک اشیایه امرینک
نفوذنی کوردی ماهینک کلمسندن اول امیره بر وجد و حالت ظاهر اولدی (م ی) گفت آن ماهی زپیران آگهست
شه تنی را کو لعین در گهست * کندیسنه ایتدی اول ماهی اولیاء اللهدن آگاه و خبردار درشه اول کمسه یه که
درگاه الهینک ملعون و مردودیدر شه بضم الشین تف معناسنه درتنه کم ترکیده تحقیر واهانت محلنده
توسکاو تو بو حالکه دیرلر (مثنوی) ماهیان از پیرا که ما بعید * ماشقی زین دولت وایشان سعید * ماهیلر شیخ کاملدن
آگاه وخبردار بز بعید و بی خبرز بز بو دولتدن شقی و دور و آنلر سعید و مسرور (مثنوی) سجده کرد و رفت گریان
وخراب * گشت دیوانه زعشق فتح باب * اول امیر بو سوزلری دیوب شیخه تعظیما سجده ایلدی واوردن گریان وخراب
گتدی فتح بابک عشقندن دیوانه اولدی (مثنوی) پس توای ناشسته رو در چیستی * در نزاع و در حسد با کیستی *
مرید شیخ اسانندن منکر شیخ اولنه خطابدر فاذا کان کذلک حال الاولیاء کما بین پس سن ای وجه باطنی یونمدق
نه مرتبه ده سن نزاع و حسدده کیمکله سن یعنی کیمه نزاع و حسد ایتمکده سن (مثنوی) با دم شیری تو بازی می کنی *
بر ملائک ترکتازی میکنی * کویا سن بر ارسلان قویریغی ایله اوین اوینارسن ملائکه اوزره ترکتازلق ایلرسن یعنی ملائکه
اوزره حمله قیلورسن (مثنوی) بدچه میکویی تو خیر محض را * هین ترفع کم شمر آن خفض را * سن خیر محضه بد نه دیرسن
یعنی مشایخ عظامک وجودی خیر محضدر نیچون کم و بد سویلرسن خیر محض ایچون بونلر حقنده کم سوز سویلک عین
خفض و محض دناءتدر آگاه اول ترفع عدایلمه سن بو کونه انخفاضی (ی م) بدچه باشد مس محتاج مهان * شیخ که
بود کیمیای بی کران * فی الحقیقه بد نه اولور حقیر اولان محتاج مس اولور که مراد اصلاح نفس ایتمیلردر و فی الحقیقه
شیخ کیم اولور کیمیای بی کران واکسیر بی پایان یعنی مکمل انسان و مصلح و مربی جان وجنان اولور (مثنوی)
مس اگر از کیمیا قابل نبد * کیمیا از مس هرگز مس نشد * مس اگر کیمیادن آلتون اولمغی قبول ایدیجی اولمدیسه
کیمیا مسدن هرگز مس اولمدی یعنی مس کبی آلچق و خسیس اولان شیئلر کیمیادن قابل شرف و کمال اولمدیسه
کیمیا مرتبه سن بولنلر مس کبی دون اولنلردن هرگز دون و خسیس اولمزلر (مثنوی) بدچه باشد سرکشی آتش عمل
شیخ که بود عین دریای ازل * اصل بدنه اولدی امر خدادن سرکش پر زلل و غضوب و آتش عمل اولدی شیخ کیم اولدی
دریای ازلک عینی اولدی که اتش عمل اولمقدن معری و خلل و زللدن مبرادر (مثنوی) دائم آتش را بترساند از آب *
آب کی ترسید هرگز از التهاب * دائما آتشی آبدن قورقودرلر آب ایچون خوف ایلر التهابدن یعنی دائما آتش غضب
وشهواتی ماء طهور و آب نورله تخویف ایدرلر آب التهاب و شعلهدن ایچون قورقدی یعنی منبع آب نور و ماء طهور اولان
ایچون التهاب نفسانیه و اشتغال اوصاف حیوانیه دن خوف ایلر یعنی ایلمز (مثنوی) در رخ مه عیب بینی میکنی *
در بهشتی خارچینی میکنی * ای منکر وجه بدر کامله عیب بینلک ایلرسن و بونلرک قلبی بهشت حقیقیدر کویا بهشت
ایچره خارچینلک ایلرسن وکم اوصاف بوقلرسن (مثنوی) گر بهشت اندر روی تو خارجو * هیچ خار آنجا نیابی غیر تو
سن خار طلب ایدیجی اگر جنته کیده سن جنتده سندن غیری خار بولمزسن یعنی اکر فرضی جنت ایچره کیده سن
ای خارجو اولان کمسه هیچ خار بولمزسن آنده وجود مردارکدن غیری (مثنوی) می بپوشی آفتابی در گلی *
رخنه می جویی زبدر کاملی * بر مقدار بالچقده عظیم آفتابی ستر و پنهان ایلرسن بر بدر کاملدن رخنه و نقصان طلب
ایلرسن یعنی اورتمک استرسن آفتاب حقیقتی گل انکار مذمتده ورخنه و خلل استرسن بدر کامله (مثنوی) آفتابی که
بتابد در جهان * بهر خفاشی کجا گردد نهان * بر آفتاب دین که جهانده طلوع قیلور بر خفاشدن اوتری قنده نهانی
ومختفی اولور (مثنوی) عیبها از رد پیران عیب شد * غیبها از رشک ایشان غیب شد * عیبلر پیرلرک ردندن عیب
اولدی غیبلر اهل اللهک رشک و غیرتندن غیب و پنهان اولدی یعنی جمیع عیوب عقلیه و شرعیه خود وارث انبیا اولان
پیرلرک رد و قدح ایلمزندن عیب اولدی و وارث حضرت نبی اولان پیرلرین بر بکه عند العوام عیب اولان بر شیئی فرضی
قبول ایلسه اول عیب اولمز بلکه ظاهری مخالف عقل و شرع و باطنی موافق عقل و شرعدر اگرچه عند العوام
کالهوام اول عیب و حرامدر مثلا افعال حضرت نبی علیه السلام کبی و جمیع اسرار غیبیه وانواع امور لاریبیه اول
پیرلرک رشک و غیرتندن غیب و مستور اولدی یعنی وارثان انبیا اولان اولیا خلقک عاشق و طالب اولدقلری اسرار
غیبیه و انوار الهیه یه عارف و خزینه دارلردر باذن الله آنی خلقه اظهارا ایتمکه قادرلردر ولکن کمال رشک و غیرتلرین
نامحرمه اول غیب اولان سرلری افشا و اظهار ایلیوب انلرک چشمنه غیب اولدی ولهذا عند الاظهار محرم اسرار اولمینلر
بحسب الجهالة آکا انکار ایدوب عیب قیلدی اگرچه پیران او عیبه رشک و غیرت ایتمیوب آنک حقیقتنی عوامه افشا
ایلسهلردی خود اول عیب اولمزدی بلکه جمله آکا اقرار ایدوب بر احد انکار قیلمزدی دیمک اولور (م ی) یاری از دوری

زخدمت یار باش * در ندامت چابک و برکار باش * یاری اگر آنلرک حضورندن دور ایسک آنلره خدمت و تعظیم
ایتمکله یار و محب اول آنلرک صحبت ملاقاتلرندن دور اولمق خصوصنده ندامت ایلمکده چابک و کارارزره اول (م ی)
تا از ان راهت نسیمی می رسد * آب رحمت را چه بندی از حسد * تا اول یولدن سکا بر رایحه یتشه رحمت الهی صوینی
انلره حسد ایلمکدن نیچون باغلرسن وفیض الهی یی نیچون قطع ایلرسن (مثنوی) گرچه دوری دور می جنبان تو دم
حیثما کنتم فولوا وجوهکم * بو آیت سوره بقرده در (وحیثما کنتم) هر نه یرده که اوله سز اگر شرقده و اگر غربده
و اگر برده و اگر بحرده (فولوا وجوهکم شطره) دوندرک یوزلریکزی مسجد حرام جانبنه معنای بیت اگرچه دور ایسک
وقرب حقدن مهجور ایسک اراقدن اوینادقویریغکی یعنی اولیا واصفیا جانبنه چابلوس و تملق قیل زیرا حق تعالی
وحیثما کنتم فولوا وجوهکم) بیوردی پس اگرچه بو آیت کریمه قبله صوری حقنده درلکن معنای باطنیسی قبله
حقیقی اولان انبیای کرامه و اولیای عظامه دخی متوجه اولک دیمکه اشارت اولور (مثنوی) چون خری در گل فتد
از گام تیز * دمبدم جنبد برای عزم خیز * مثلا چونکم بر خر بالچغه دوشه گام تیزدن یعنی بلا تدبر سرعتله آدیم
آتمقدن تیز تیز رفتار ایتمکدن قالقمق واوردن خلاص بولمق قصدنه دمبدم حرکت وسعی ایلر پس لایق اولان بودرکه
سن دخی بدن بالچغندن خلاص اولمق ایچون عزیمت و حرکت ایلیه سن (مثنوی) جای را هموار نکند بهر باش *
داند او که نیست از جای معاش * اول که دوشن خر یری هموار ایلمز آنده اولمقدن اوتری یعنی اول بالچغی دوزدوب برابر
ایلمزانده قرار ایلمکدن اوتری زیرا خر بیلور و حس ایلر که اول گل معیشت و راحت یری دکلدر (مثنوی) حس تو
حس خر کمتر بدست * که دل تو زین وحلها بر نجست * پس سنک حس وادراکک خرک حسندن ناقصرک اولمشدر زیرا
سنک کوکلک بو وحلردن صیچره مدی وحل بالچغه دیرلر مراد اکل و شربه و مشتهیات نفسانیه یه متعلق اولان شیئلردر
(مثنوی) در وحل تأویل رخصت میکنی * چون نمی خواهی کزان دل بر کنی * وحلده تأویل رخصت ایلرسن چون
استمزسنکه آندن کوکل قوپره سن یعنی چونکم اکل و شربه و مشتهیات نفسه مبتلاسن بو حالتده تأویل رخصت
ایلرسن بویله دیو (مثنوی) کین روا باشد مرا من مضطرم * حق نگیرد عاجزی را از کرم * که بو راده روا وجائزدر بکا زیرا
بن مضطر و عاجزم حضرت حق کرمندن عاجزلغی طوتمز و مضطر اولنی اخذ ایتمز (مثنوی) خود گرفتست و تو چون
گفتار کور * این گرفتن را نبینی از غرور * حضرت حق سنی خودهم مؤاخذه ایلمشدر لیکن سن کور کفتار کبی
بو مؤاخذه یی کورمزسن غرور و غفلتکدن (م ی) می گویند این جایگه گفتار نیست * از برون جویید کاندر غار نیست *
گفتار شکارا ایتمک استینلر بو یرده گفتار یوقدر دیرلر طشره دن طلب ایلرلر بویله دیوکه مغاره ده یوقدر بعض نسخه ده
جویندبرنه جوییدواقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی طشره دن استکه اول غار ایچره دکلدر دیمک اولور (مثنوی)
این همی گویند و بندش می نهند * او همی گوید زمن بی آگهند * اول طائفه بونی دیرلر و آکا بند قورلر کفتار
انلرک گفتارینه اعتماد ایدوب ایدر بونلر بنی کورمدیلر (مثنوی) گر زمن آگاه بودی این عدو * کی ندا کردی که
این کفتار کو * بو دشمن بندن اگر خبردار اولیدی ایچون ندا ایلردیکه اول کفتارقنی پس بو مکره مغرور اولوب عاقبت
دام هلاکه گرفتار اولور (دعوی کردن آن شخص که مرا خدا نمی گیرد بگناه و جواب گفتن شعیب علیه السلام اورا
مثنوی آن یکی میگفت در عهد شعیب * که خدا از من بسی دیدست عیب * اول کمسه شعیب پیغمبر علیه السلام
زماننده ایتدی که خدای تعالی بندن چوق عیب وگناه کورمشدر (مثنوی) چند دید از من گناه و جرمها * وز کرم
یزدان نمی گیرد مرا * بندن نیچه کره گناه و جرملر کوردی و کرمندن خدا بنی طوتمز و گناهم سببیله مؤاخذه ایتمز (مثنوی)
حق تعالی گفت در گوش شعیب * در جواب او فصیح از راه غیب * حق تعالی غیب یولندن فصیح و آشکاره اول
مغرورک جوابنده شعیب پیغمبر علیه السلامک قولغنه دیدی (م ی) که بگفتی چند کردم من گناه * وز کرم نگرفت
در جرم اله * که دیدک بن وافر گناه ایلدم و کرمندن حضرت الله بنی جرممده اخذ ایتمدی (مثنوی) عکس میگویی و مقلوب
ای سفیه * ای رها کرده ره و بگرفته تیه * ای سفیه عکس و مقلوب سویلرسن ای یولی ترک ایلمش و صحرا و بیابانی طوتمش
مثنوی) چند چندت گیرم و تو بی خبر * در سلاسل مانده پا تا بسر * سنی نه قدر نه قدر مؤاخذه ایلرم و سن بی خبرسن
سلسله لرده قالمشسن آیاقدن باشه دکین و قیود معنویه یه مقید اولمشسن باشدن آیاغه دکین (مثنوی) زنگ تو بر توت
ای دیگ سیاه * کرد سیمای درونت را تباه * ای سیاه چولمک سنک قات قات پاسک سنک باطنک یوزینی تباه وخراب
ایلدی (مثنوی) بر دلت زنگار بر زنگارها * جمع شد تا کور شد ز اسرارها * سنک قلبک اوزره پاسلر اوزره پاس جمع
اولدی تا قلبک سرلردن کور اولدی (مثنوی) گر زند آن دود بر دیگ نوی * آن اثر بنماید ار باشد جوی * مثلا اگر اول
تتون بر یکی چولمک اوزره اورسه اول اثر کورینور فرضا اگر برارپه اوله (مثنوی) زانکه هر چیزی بضد پیدا شود

برسپیدی آن سیه رسوا شود * زیرا که هر برشی ضدیله پیدا اولور برسپید اوزره اول سیاه رسوا اولور (م ی) چون
سیه شد دیك پس تأثیر دود * بعد ازین بروی که بیند زود زود * چونکه دیك سیاه اولدی پس دودك تأثیری بوندنصکره
یعنی سیاه اولدقدنصکره اول چولمك اوزره دودی تیز تیز کیم کورر یعنی علی الفور دودی کورمکه کمسه قادر اولمز
(مثنوی) مرد آهنکر که اوزنکی بود * دود را با روش هم رنکی بود * دمورجی کمسه که اوزنکی اوله دودك آنك یوزیله
همرنکلکی اولور (مثنوی) مرد رومی کو کند آهنکری * رویش ابلق کردد از دوداوری * اما رومی کمسه که
او آهنکرلك ایده آنك یوزی ابلق اولور دود کتوریجیلکدن (مثنوی) پس بداند زود تأثیر کناه * پس بیلدر زود کویدای اله
پس روی قلبی نور توحید ایله بیاض ومنور اولان کمسه علی الفور کناهك تأثیرندن بیلور پس حضرت خدانك
درکاهنه علی الفور ناله ایلر وای اله وای پادشاه دیو سویلر (مثنوی) چون کند اصرار وبد پیشه کند * خاك اندر چشم
اندیشه کند * اما معاصی اوزره چونکم اصرار ایلیه وبد ایشی کندی یه پیشه وصنعت ایلیه اندیشه کوزنه
خاك ایلیه یعنی عقل وفکری کوزنی کورقیله (مثنوی) توبه نندیشد دکر شیرین شود * بر دلش آن جرم تا بی دین
شود * کیر وهرکز توبه فکر ایلمز اول جرم وکناه آنك قلبی اوزره شیرین اولور تا بی دین اولور وعاقبت کافر اولور (مثنوی
آن پشیمانی ویارب رفت ازو * شست بر آیینه زنك بنج تو * اول کناهدن پشیمان اولملق ویاربی دیو تضرع قیلمق آندن
کندی آیینه سی اوزره بش قات پاس اوتوردی یعنی قلبنه زیاده پاسلر غالب اولدی (مثنوی) آهنش را زنکها خوردن
کرفت * کوهرش را زنك کم کردن کرفت * اول عاصینك آهن قلبنی زنکار معاصی ییمکلك طوتدی (کما قال علیه
السلام ان القلوب تصدأ کما یصدأ الحدید قالوا وما جلاؤها یا رسول الله قال ذکر الله) وآنك کوهر ایمانی پاسلر کم ایلمك
طوتدی (مثنوی) چون نویسی کاغد اسپید بر * آن نوشته خوانده آید در نظر * چونکه سپید کاغد اوزره یازه سن
اول مسطور اولان نسنه نظرده اوقونمش کاور یعنی قلب بر کاغد سپید کبیدر چن خط خطایی آنك اوزرینه یازسك
اول مرة نظرده اوقونمش اولور وثانیا آنك اوزرینه بردخی یازسك اوقونمسی منفهم اولمیوب هر ایکیسی غلط اولور
نته کیم بیوررلر (مثنوی) چون نویسی بر سر بنوشته خط * فهم ناید خواندنش کردد غلط * چونکه خطی
یازلمش کاغدك باشی اوزره یازه سن فهمه کلمز یعنی فهم اولنمز آنك اوقنمسی غلط اولور (مثنوی) کان سیاهی بر سیاهی
اوفتاد * هر دو خط شد کور ومعنی نداد * زیرا اول بر سیاه خطکه بر سیاه خط اوزره دوشدی یعنی واقع اولدی هر ایکی
خط کور اولدی وبر معنی ویرمدی (م ی) در سوم بارش نویسی بر سرش * پس سیه کردی چو جان کافرش) وکر اوچنجی
کره اول خطك باشی اوزره خط یازه سن کافرك جانی کبی اوخطی زیاده سیله سیه ایلدك یعنی اکر ثالثا آنك اوزرینه
بر خط دخی یازسك پس اول کاغدقلبی سیاه ایلرسن کافر جانی کبی کما قال علیه السلام ان العبد کلما اذنب ذنبا حصلت
فی قلبه نکتة سوداء ان استغفر صقلت وان عاد زادت حتی یسود قلبه وهو الران الذی قال الله تعالی فی کتابه کلا بل ران
علی قلوبهم ما کانوا یکسبون (وقال ایضا فی العصاة والذین کسبوا السیئات جزاء سیئة سیئة مثلها وقال وترهقهم ذلة
مالهم من الله من عاصم الی آخر الایه (مثنوی) پس چه چاره جز پناه چاره کر * ناامیدی مس واکسیرش
نظر * پس نه چاره وار در بوکونه سیاه روان اولان کمسه یه چاره کر اولان اللهه رجا والتجادن غیری رحمت حقدن یأس
مس کبیدر وآنك کیمیاسی نظر الهیدر نظر بمعنی انتظار اولسه ده جائزدر معنی ناامیدلك مسدر وآنك کیمیا اودواسی
عبدك رحمت حقه انتظاریدر که افضل العبادات انتظار الفرج بیورلمشدر (مثنوی) ناامیدیها به پیش او نهید *
تا ز درد بی دوا بیرون جهید * امیدسزلکلری آنك اوکنده قوکز تا واسزدردن طشره صچرایه سز یعنی خلاص
ونجات بوله سز (مثنوی) چون شعیب این نکته ها با او بکفت * زان دم جان در دل او کل شکفت * چونکم شعیب علیه
السلام اول نکات حقانیه یی اول مغروره دیدی اول جانه مضاف اولان نفس وکلامدن انك قلبنده کل ایمان وایقان
آچلدی ولکن اول مؤاخذه نك نشانن طلب قیلدی پس حضرت حق شعیب علیه السلامه وحی ایدوب خبر ویردی
کما روی فی الخبر ان رجلا فی زمان شعیب قال الهی کم اعصیك فلا تعاقبنی فاوحی الله الی شعیب قال یا شعیب قل لفلان
کم اعاقبه ولکن لا یعلمه الم اسلب عنه لذة طاعاتی الم آخذ منه حلاوة مناجاتی (م ی) جان او بشنید وحی آسمان * کفت
اکر بکرفت مارا کو نشان * آنك جانی آسمانك وحینی اشتدی اول کمسه ایتدی حضرت حق اکر بزی طوتدی ایسه
اکا نشان قنی (م ی) کفت یارب دفع من میکوید او * وان کرفتن را نشان می جوید او * حضرت شعیب علیه السلام
ایتدی یاربی اوبنم دفعمی دیر اول مغرور اول مؤاخذه یه نشان استر (م ی) کفت ستارم نکویم رازهاش * جز یکی رمز
از برای ابتلاش * حضرت خدا شعیب پیغمبر علیه السلامه ایتدی بن ستار العیوبم آنك رازلرین دیمزم برر مزدن
غیری آنك ابتلاسندن اوتری (مثنوی) یك نشان آنکه می کیرم ورا * آنکه طاعت دارد وصوم ودعا * آنك برنشانی

اولدرکه آنی مؤاخذه ایلرم اولکه صومدن ودعادن طاعت طوتر (مثنوی) از نماز واز زکوة وغیر آن * لیك یك ذره
ندارد ذوق جان * ودخی نمازدن وزکاتدن ودخی آنك غیریسندن یعنی اکرچه آندن بوکونه طاعتلر ظاهر اولور لیکن
اول کمسه بر ذره جان ذوقنی طوتمز روشن ولطیف طاعتلر ایلر لیکن اول طاعت وافعالدن بر ذره چاشنی وذوق طوتمز
(مثنوی) می کند طاعات وافعال سنی * لیك یك ذره ندارد چاشنی * آنك طاعتی بحسب الظاهر نغز ولطیفدر ولکن
معناسی نغز دکلدر جوزلر چوقدر روا آنده ایچ یوقدر (مثنوی) ذوق باید تا دهد طاعات بر * مغز باید تا دهد دانه شجر *
ذوق کرك تا طاعتلر میوه ومحصول ویره مغز کرك تا دانه شجر ویره ذوقدن مراد اخلاص وحضور قلبدر مادامکه
اخلاص وحضور قلب اولمیه طاعات محصول وثمرات ویرمز نته کیم مغز کرکدرکه تا دانه شجر ویره (مثنوی) دانهٔ
بی مغز کی کردد نهال * صورت بی جان نباشد جز خیال * ایچ سز دانه چقن نهال اولور یعنی اولمز جانسز صورت
خیالدن غیری اولمز کذلك بلا حضور ولا اخلاص اولان اعمال خیالدن غیری اولمز وثمرات لذاتی ویرمز وقبول
مرتبه سن بولمز (بقیهٔ قصهٔ طعنه زدن آن مرد بیکانه بر شیخ (مثنوی) آن خبیث از شیخ می لایید ژاژ * کژ نکر باشد
همیشه عقل کاژ * اول خبیث شیخدن اوتری وافر مهملات سویلدی لاییدا اولودی دیمکدر بوراده هرزه سویلدی
معناسنه اولور شاشی بنك عقلی دایم کژ نکر وکژ فهم اولور (مثنوی) که منش دیدم میان مجلسی * او ز تقوی
عاریست ومفلسی * که اول شیخی بن بر مجلس اورتاسنده کوردم پس اول تقوادن عاری وزیاده مفلسدر (مثنوی)
ورکه باور نیستت خیز امشبان * تا ببینی فسق شیخت را عیان * واکرکه سنك بکا تصدیق واعتمادك یوق ایسه بو کیجه
قالق تا شیخك فسقنی عیان واشکاره کوره سن (مثنوی) شب ببردش بر سر یك روزنی * کفت بنکر فسق وعشرت
کردنی) اول منکر مریدی کیجه بر روزنك طرفنه ایلتدی وایتدی نظر ایله فسق وعشرت ایلمکلکنه (مثنوی) بنکر آن
سالوس روز وفسق شب * روز همچون مصطفی شب بولهب * نظر ایله اول روزده اولان ریایه وشبده اولان فسقه کوندز
مصطفی کبی وکیجه ابولهب کبی (مثنوی) روز عبد الله اورا کشته نام * شب نعوذ بالله او در دست جام *
کوندز آکا نام عبد الله اولمش شب نعوذ بالله آنك افعال قبیحه سندن النده جام شراب (مثنوی) دید شیشه در کف
آن پیر پر * کفت شیخا مر تراهم هست غر * مرید اول پیرك النده شیشه یی پر کوردی اول مرید شیخنه ایتدی
ای شیخ سنکده فریب وغرورلك واردر (مثنوی) تو نمی کفتی که در جام شراب * می بمیزد دیو در وی با شتاب * سن
دیمزمیدك که شراب جامنده شیطان ایشر آنده عجله ایله بعض نسخه ده بویله واقع اولمشدر دیو می میزد شتابان با شتاب
یعنی شیطان اوه رك عجله ایله آکا ایشر (مثنوی) کفت جامم را چنان پر کرده اند * کاندرو اندر نکنجد یك سپند *
مرید که شیخك النده جام می کوروب ای شیخ سنك دخی غرور وحیله نك می واردر دیدکده تعلیما للمرید وارشادا للمستفیده
معقولی محسوس مرتبه سنده ابراز ایدوب وخمر باطن وجام قالبی تفهیم ایچون ظهوره کتوروب دیدیکه ای مرید
بنم جامی آنجلین مالامال ایلمشلردرکه اول جامك ایچنه صغمز بر اوزرلك دانه سی (مثنوی) بنکر اینجا هیچ کنجد ذرهٔ
این سخن را کژ شنوده غرهٔ * نظر ایله بوراده هیچ بر ذره صغرمی یعنی ای مرید نظر ایله هیچ بر ذره غیر وسوادن بر قطره
بو جام محسوسه صغرمی صغمز اما بو سوزی کژ اشتمش سن بونك سرندن مغرور وغافلسن یعنی اول منکردن
ای مرید بو سوزی اکری اشتمشسن وآکا مغرورسن (مثنوی) جام ظاهر خمر ظاهر نیست این * دور دار این را ز شیخ
غیب بین * بو جام ظاهر خمر ظاهر دکلدر غیب بین شیخدن بونی بعید ومحال طوت یعنی بو ظاهر جام ظاهر شراب
دکلدر سن بونی غیب بین واهل دین اولان شیخ صاحب تمکیندن تبعید وتنزیه ایله (مثنوی) جام می هستی شیخست
ای فلیو * کاندرو اندر نکنجد بول دیو * جام می شیخك وارلغی ووجودیدر رومی اللهك نور وجودیدر ای عقلی ناقص
ابله که اول نور حق ایله مالامال اولان وجود جامنه هرکز بول دیو وخدعه وریو صغمز بلکه مغایرت وسوا حکمنده
اولان مخلوقات ومکوناتدن بر ذره داخل اولمز (مثنوی) پر ومالامال از نور حقست * جام تن بشکست ونور
مطلقست * اول شیخك وجودی حقك نورندن پر ومالامالدر تن جامی صندی ونور مطلقدر یعنی اول بر جامدرکه
نور حق ایله پر ومالامال اولوب طولدی وجام تن سنك محو وفنا ایله شکست قیلوب عین نور مطلق اولدی جام وجود شیخ
بر مرتبه لطیف ورقیق اولدیکه خمر نور مطلقه دونوب بری برینه متشابه ومتشاکل اولدی اکر نظر حق بینله نظر
ایدسك کویا قدح وجود شیخ واردر خمر الهی یوقدر (ولهذا قال الجنید مناسبا لهذا المحل (نظم) رق الزجاج ورقت الخمر
فتشابها وتشاکل الامر * فکأنما خمر ولا قدح * وکأنما قدح ولا خمر * بو محلده الیق تعبیر واحق تقریر اولدرکه مشایخ
عظام واولیای کرام قدس الله ارواحهم بر مقامه واصل اولورلرکه انده اصل جمیع اذواق ولذاتی بولورلر وجمله نفایس
وطیباتك حقیقتن مشاهده قیلورلر وبو ذوق حقانی یه وجود پر جودلری محل ومظهر اولدیغی اعتباریله وجودلرینه

جام واول ذوق حقیقته مدام تعبیر ایدرلر وبو ملوك تحت الاطمار وسلاطین عالی مقداره حضرت پروردکار برمرتبه
قوت واقتدار ویرمشدر که برمقتضای حکمت بالغهٔ الهیه اکر استرلرسه باذن الله اول امور غیبیه یی وذوق وسرور
معنویه یی ویا تعلیم وارشاد ایچون ویاخود معنانك صورت بغلمسنده وسر غیبینك شهادته کلمسنده بر آخر لذات
وبر غیری حلاوت ایراث قیلدیغی ایچون صورته کتورورلر ومرتبهٔ حسه یتورورلر حتی نیجه منکرلرك بو اعباله عقل
وادراکی ضایع ایدوب یتورورلر نته کم شیخ مرقوم ذکر اولان منکر مذمومك عقل وادعاتنی یتوردیکی کبی ونیجه
مریدلرك دخی ایمان وایقانی احیا ایدوب یتورورلر شیخ مذکور مریدمز بورلك ایمان واعتقادن زیاده ایدوب یتوردیکی
کبی ودخی حضرت قضیب البان موصلی کندی معتقدلرندن برینك شبهه سن دفع ایدوب حقیقت حاله واصل
ایدوب یتوردیکی کبی فتوحاتده شیخ قضیب البان موصلینك منقبه سنده بوکونه نقل اولنمشدر که قضیب البانك
حجره سنه بعض کمسنه لر کوردیلر که اجمل نسوان واحسن انساندن محبوب ومحبوبه شکلنده ایکی کمسه داخل
اولدیلر پس آنلر درحال شیخی انکار ایدوب بعض مجلسده شیخك قدح ومذمتنه شروع قیلدیلر شیخك مرید ومعتقدلرندن
بری بونلری دفع ورد قیلدقده بونلر دیدیلر که بز بویله کوردك نحن نحکم بالظاهر استرسك سندخی تجسس ایله تا سکا
دخی بو قصه کشف وباهر اوله پس مرید شیخك احوالنی تفحص قیلدی فی الحقیقه کوردیکه ایکی کمسه کلوب حجرهٔ
شیخه داخل اولدی مرید دخی درعقب دق باب ایلدی شیخ کیمدر دیو سویلدی ومرید دخوله استیذان قیلدی شیخ
رضا ویروب مرید ایچری داخل اولوب کوردیکه بردلبر زیبا شیخك یمیننده وبر حسنا دلربا شمالنده اوترمشلر شیخ
حضرتلری بونلرله کاه معانقه وکاه مکالمه وکاهی تلذذ وتمتع طریقیله معامله ایلر مرید متحیر اولوب دیدیکه ای سلطان
حقیقت بونلر فرضی نامحرم اولسه لر سنه بنم جناب ولایت مآبکه انکارم یوقدر که قصهٔ موسی وخضر مسطور اولمش وبین
العلماء شهرت بولمشدر ولکن رجا ایدرمکه بو سردن فتح باب وبو یوزدن کشف نقاب بیوره سز دیدکده شیخ تبسم ایدوب
دیدیکه ای فرزند بو یمینمده اولان محبوب شکرخند ودلبند بنم عقل وسعادتمندیمك صفتیدر وبو محبوبه وانیسه
بنم نفس نفیسه مك هیئتیدر حضرت خدا الذات اخری ونعمت کبری حاصل اولمق ایچون اولیاسنه معقولی مرتبهٔ
شهادته ومعنایی عالم صورته کتوروب اول متمثل ومتجسد اولان معنادن لذت صوریه یی تمتع وتلذذ ایدرلر
واسترلرسه اول معانیٔ مصوره یی ینه مرتبه لرینه کیدرلر پس شیخ قضیب البان اول محبوبی درکنار ایدوب کندی یه
ضم ایلدی درحال غائب اولدی وکذلك محبوبه یی دخی سینه سنه آلوب درآغوش ایلدی اول دخی ناپدید اولدی پس
مرید شیخ بو سرلك مشاهده سنده حیران قالدی بو حالت جبریل امینك رسول اکرمه دحیهٔ کلبی وحضرت مریمه
بشر سوا شکلنده تمثل وتجسد ایلمسی قبیلندن اولور (مثنوی) نور خورشید ار بیفتد بر حدث * او همان نورست
نپذیرد خبث * برنوع آخر اوزره اولان کرامته وبرکونه حالته دخی اشارت ایدوب بیوررلر بونلر شول خورشید
اعظمدر که اکر بونلرك نوری حدث وخبث اوزره واقع اولسه ینه اول نوردر بونلر که من بعد خبیث وملوث اولمزلر
وبر بحر بی کراندر که من کل الوجوه مردار قبول قیلمزلر مثلا بر بحره جمیع ام الخبائث اولان خمری دوکسك
مردار اولمز پس بحر محیط اولیای کملینك بحر باطننه نسبت بر قطره وشمس منیر آنلرك نورنه کوره بر ذره در پس بونلرك
باطنی مردار وخبیث حرامدن وطعامدن نیجه خبیث اولور ونوجهله نجاست قبول قیلور زیرا بونلره طهارت
حقیقیه حاصل اولمشدر بشریت لوثیله ملوث اولنلره کوره قیاس ایلمك جائز دکلدر زیرا بونلرك جمله خوارق
عاداتلرندن بری تبدیل اعیان ایلمکدر مثلا نظر اکسیر تاثیرلری مسی زر وزهری تریاق اکبر ایلر نته کم حضرت
عمر رضی الله عنهدن روایت اولنور که زمان خلافتلرنده قیصر روم آکا بعض هدایا وپیشکش ارسال ایدوب رسول
رومی آنی حضور عمر فاروقه ایصال ایلدکده کوردیکه بوجمله نك میاننده مالامال برشیشه وار سؤال ایلدیکه بوندر
رسول دیدیکه برزهر قتولدر که هرکیم بر مثقالنی ایچرسه ساعتنده وارمیوب دنیادن کوچرور دشمنه بر اعبله ایچرسه لر
درحال کندیدن کچر پس حضرت عمر رضی الله عنه دیدیکه بکا نفسمدن اشد دشمن اولمز دیوب اون وقیه
مقداری زهری قالدیروب نوش ایتدی رسول بو حالی کوروب کندویی فراموش ایتدی بعد زمان کوردیکه هیچ
فاروقه ضرر کلمدی ومتغیر دخی اولمدی پس ایمانه کلوب مسلمان اولدی (مثنوی) شیخ کفت این خود نه جامست
ونه می * هین بر آ منکرا بنکر بوی * پس اول شیخ همام جام ایچره اولان مدامی عسل مصفا ایلیوب منکره
خطاب ایلدی وبروجه عتاب بوکونه سوز سویلدی ای منکر بو المده اولان خود نه جامدر ونه میدر اکاه اول آشغه
کل ای منکر واول جام ایچره اوانه نظر قیل (مثنوی) آمد ودید انکبین خاص بود * کور شد آن دشمن کور وکبود
پس شیخك حضورینه کلدی کوردیکه انکبین خاص ایدی پس کور اولدی اول بیهوده وبیمعنی اولان دشمن (مثنوی)

کفت پیر آندم مرید خویش را * رو برای من بجو یی ای کیا * که مرا از تجیت مضطر کشته ام * من زرنج از مخمصه
بکذشته ام * اولیاء اللهك محرمات ومنهیاتی ارتکاب ایلمری طرق ثلثه دن خالی دکلدر یا تمثیل ویاخود تطهیر وتبدیل
طریقی اوزره درکا بینا ویاخود وقت ضرورتده امتثالا لامر الله رخصت شرعیه یی ارتکاب ایتمك اوزره در زیرا
عزایمله عمل نیجه واجب ومستحب ایسه وقتنده رخصت ایله عمل ایلمك اولیله واجب ومستحبدر (کما روی عن ابن عمر ان
الله یحب ان تؤتی رخصه کما یحب ان تؤتی عزائمه وعن انس رضی الله عنه ان الله یحب ان تعمل رخصه کما یحب العبد
مغفرة ربه) پس حین ضرورتده اولان رخصت شرعیه نك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر اول شیخ کندی مریدنه اول
دمده دیدی ومنکره تعریض وسائر انکار قیلنلره مسئلهٔ ضرورتی تعلیم ایلدی واراى اولوم مریدبنم ایچون شراب نبید
استه زیرا که بنم رنجم واردر وبن بو حالده مضطر اولمشم وبن رنج والمده حالت مخمصه دن یعنی شدت جوعدن اوته کچدم
(مثنوی) در ضرورت هست هر مردار پاك * بر سر منکر ز لعنت باد خاك * ضرورتده هر مردار پاکدر منکرك باشی اوزره
لعنتدن خاك اولسون یعنی برفحوای الضرورات تبیح المحظورات حین ضرورتده هر مردار وحرام پاك وحلالدر
شریعت بیلمین منکرك باشنه لعنتدن خاك اولسون حرامی مضطر اولنلره حضرت کریم ورحیم حلال ایلمشدر وبوکا
دلائل چوقدر بوجمله دن قرآن عظیمده حکیم مطلق بیوررلر که (انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل به
لغیر الله فمن اضطر غیر باغ ولا عاد فلا اثم علیه (یعنی ای مؤمنلر ویکز سزلك اوزریکزه حرام ایلدی الامر دار اولمشی ودم
مسفوحی ولحم خنزیری واصنام ایچون مذبوحه اولوب اوزرینه اسماء اصنام ذکر اولنانی برکسه مضطر اولسه وباغی
وطاغی اولمدیغی حالده ولذت نفسانیه یه تجاوز قیلمدیغی حالده بو حرام اولان شیئلری تناول قیلسه اکا کناه یوقدر بلکه
اول دمده بویله ایلمك خیری چوقدر فرضا برکسه حین ضرورتده رخصت شرعیه یی ارتکاب ایلیوب اولسه مردار
اولور ومیتهٔ جاهلیت اوزره اولور مثلا مسائل فقهیه دن بری بودر که برکسه یمك بیرکن بوغازینه برلقمه طورسه وآنی
مضطر قیلسه اول حینده انك دفعی ایچون صو استسه وصو بولنمسه ولکن قتنده خمر بولنسه وآنك دفعی ایچون کفایت
مقداری شرب خمر ایلسه آثم اولمز صورت اخری برقاچ کمسه سفر ایتسه لر وبرجانبه کتسه لر بونلرك صولری اولسه
اما یا ایچلسه ویا دوکلسه بعده بونلرك ما بیننده بر شریعته عالم کمسه یه زیاده عطش غالب اولسه بونلردن صو استسه
وبولنمسه ولکن خمر بولنسه واول عالمك دخی عن قریب آبه وصوله یقینی اولمسه سد رمق مقداری علی قدر الکفایه اول
خمردن ایچسه آثم اولمز اکر بعد الشرب بعد خطوات معدوده آبه واصل اولسه ینه توبه قیلمز زیرا اول حینده
مأکول ومشروب اولان محرماته حرام دینمز فافهم ولا تغفل فهذه مسائل شرعیه واحکام مرعیه (مثنوی) کرد
خمخانه برآمد آن مرید * بهر شیخ از هر خمی او می چشید * اول مرید شیخك فرمانی ایله میخانه نك چوره سنه کلدی
شیخدن اوتری او مرید هر برکوبدن شراب طاتدی (مثنوی) در همه خمخانها او می ندید * کشته بد پر از عسل خم نبید
دوکلی میخانه لرده اول مرید شراب کورمدی شراب ونبیذ ایله پر اولان کوب عسلدن پر اولمش ایدی (مثنوی)
کفت ای رندان چه حالست وچه کار * هیچ خمی در نمی بینم عقار * مرید میخانه ده اولنلره ایتدی ای رندلر نه حالدر
ونه ایشدر هیچ برکوبده شراب کورمزم (مثنوی) جمله رندان نزد آن شیخ آمدند * چشم کریان دست بر سر می زدند *
جمله رندلر چونکه بو کرامتی کوردیلر اول شیخك حضورینه کلدیلر چشملری کریه ایدیجی اللرنی باشلری اوزره اوردیلر ونیاز
وتضرع ایله بویله دیدیلر (مثنوی) در خرابات آمدی شیخ اجل * جمله میها از قدومت شد عسل * ای اولورلك شیخ میخانه یه
کلدك جمیع شرابلر سنك مبارك قدومکدن عسل اولدی (مثنوی) کردهٔ مبدل تو می را از حدث * جان ما را هم
بدل کن از خبث * سن شرابی ناپاکلکدن تبدیل ایلمشسن بزم جانمزی دخی خبثدن تبدیل ایله یعنی خباثت نفسانیه
ونجاست بشریه وجسمانیه دن بزم روحمزی دخی پاك وطاهر ایله دیدیلر (مثنوی) کر شود عالم پر از خون مالمال *
کی خورد بندهٔ خدا الا حلال * یعنی بندکان خدا من بعد حرام یمك احتمالی یوقدر فرضا حرام یمکه متوجه اولسه
الله تبارك وتعالی آنی تبدیل ایدوب حلال ایلر نته کم اول شیخ کامل حین ضرورتده میخانه یی ایچمکه متوجه اولوب
ومریدی میخانه یه کلوب جمله خملری یوقلیوب جمیع خملری عسل مصفا ایله پر اولمش کوردی پس بونلرك برفعلنده
هزار کونه حکمت وکرامت مندرجه در وبید کاری حلال اندر حلالدر کورکه رخصت شرعیه یی ارتکاب ایلدیلر
بر حلال ثانیا حق تعالی آنی صورت حرامده قومیوب عسل مصفایه تبدیل ایلدی ثالثا بو کرامت علیه واسطه سیله
میخوارلرك توبه وانابتی ظهوره کلدی پس اکر عالم خوندن مالامال اولسه وحرام ایله طولسه قچن بیرندهٔ خدا حرامی یمز
الا اول حلال ییر یعنی خدای متعال کندی عبد خالصنه اکر عالم دم مسفوح ایله طولسه ومردار وحرام ایله مالامال
اولسه اول مردار وحرامی پاك وحلال قیلر تا بنده سی حلال وطیب وطاهر ییمش اولور وبونده بررنکین معنی دخی

اولدركه مثلا بندهٔ خدا بر عالمه وارسه كه اول زمانده هيچ حلال قالمسه اول بندهٔ خدا حرامدن قدر كفايه سد رمق ايلر
پس حلال بيش اولور وبونك مفهوم مخالفه سندن دخى بر لطيف معنى حاصل اولور اول مفهوم اكر عالم حلال ايله
مالامال اولسه وهيچ حرام قالمسه بندهٔ خدا اولمين اسير هوا ايمز الا بنه حرام ييرديمكدر زيرا جاهل ومخالف هيچ اولمزسه
اسراف ايلر پس حلالده اسراف ايلمك حرامدر پس بندهٔ خدا اولان وما لكنك رضاسن طلب قيلان نوجهله حرام
ييرمن بعد بوتلره حرام ييمك ميسر اولمز (ولو كان طعامهم فى صورة الحرام) كفتن عايشه رضى الله عنها با مصطفى عليه
السلام كه تو بى مصلى بهر جا نماز ميكنى چونست (م ى) عايشه روزى به پيغمبر بكفت * يا رسول الله تو پيدا ونهفت
حضرت عايشه رضى الله عنها بر كون حضرت رسول عليه السلامه ديدى يا رسول الله سن اشكاره ونهان (مثنوى)
هر بجايى نمازى ميكنى * مى دود در خانه ناپاك ودنى * هر قنده بوله سن يعنى هر بر موضع كه اتفاق دوشه اوراده نماز
ادا ايلرسن حالا كه خانه نك ايچنه ناپاك ودنى كيدر وخانه نك ايچريسنى ناپاك وآلوده ايلر (مثنوى) كرچه مى دانى كه
هر طفلى پليد * كرد مستعمل بهر جا كه رسيد * اكرچه بيلورسنكه هر بر ناپاك وپليد طفل مستعمل وملوث ايلدى
هر يره كه ايرشدى (مثنوى) كفت پيغمبر كه از بهر مهان * حق نجس را پاك كرداند بدان * بو ابيات شريفه الى آخره
ما قبلنده اولان ايه تدن (كى خورد مرد خدا الا حلال) بيتنى مؤيد اولور يعنى حضرت رسالتپناه عليه السلام بعض
يرده بلا مصلى ولا سجاده نماز قيلردى كه اول بر عدم طهرى موهم اولوردى حضرت عايشه بونك سرندن سؤال
ايلدكلرنده جواب با صواب بيوردىلركه يا عايشه حق تبارك وتعالى اولو لر ايچون يعنى كبار انبيا واوليا ايچون نجس
وناپاك كارى پاك ايلر بو بيل (مثنوى) سجده كاهم را از آن رو لطف حق * پاك كرداند تا هفتم طبق * اول پليد لرى پاك
ايلديكى جهتدن لطف حق بنم دخى سجده كاهمى پاك ايلدى هفتم طبقه يه دك بن ناپاك يرده دخى قيلسم الله آنى پاك
ايلر (مثنوى) هان وهان ترك حسد كن با شهان * ورنه ابليسى شوى اندر جهان * پس آكاه اول شاهان حقيقت
اولان انبيا عليهم السلامه واولياى عظامه حسدى ترك ايله يوخسه جهانده بر ابليس اولورسن قياس النفس على
النفس جائز دكلدر (م ى) كو اكر زهرى خورد شهدى شود * تو اكر شهدى خورى زهرى بود * زيرا اول فرضا اكر
بر زهر ييه صافى عسل اولور يعنى ضرر ايلمزسن اكر صافى بر شهد ييه سن تمام زهر اولور (م ى) كو بدل كشت وبدل
شد كار او * لطف كشت ونور شد هر نار او * زيرا اول ولى بدل اولدى وآنك كارى دخى بدل اولدى بدل ابدالدن اولان
كمسه يه ديرلر انكيچون بدل ديديلر كه كندى اوصاف بشريه سنى افنا ايدوب اوصاف الهيه يه وانوار ربانيه يه مظهر اولدى
جميع كارى دخى اكر نيك واكر بد كار الهيه يه بدل اولدى واول عين لطف اولدى وهر نار نفسى محضا نور اولدى
وبو نلر امر دارى لطيف وخبيثى نظيف قيلملرى كندى قدرت بشريه لرى حسبيله دكلدر كه قوت انسانيه يه محدوده
ومعلومه در بلكه قدرت الهيه واسطه سيله در (مثنوى) قوت حق بود مر بابيل را * ورنه مرغى چون كشد
مر پيل را * نته كم قوت حق اولدى ابابيل قوشنه كه اصحاب فيلى هلاك ايلدى يوخسه بر ضعيف مرغ اوفيلى نيجه
هلاك ايلر (مثنوى) لشكرى را مرغكى چندى شكست * تا بدانى كان صلابت از حقست * كوركه بر عظيم
لشكرى بر قاچ حقير قوشجغزلر صدى تا بيله سنكه اول قوت وقدرت حضرت حقدندر (مثنوى) كر ترا وسواس آيد
زين قبيل * رو بخوان تو سورهٔ اصحاب فيل * اكر سكا وسوسه كلورسه بو قبيلدن يورى اصحاب فيل سوره سنى
اوقو تا سكا مشكل حل اوله وسورهٔ فيلك تفسيرى جلد اولده شير حكايه سنده مرور ايتسدى خليطلب فيها (مثنوى
ور كنى با او مرى وهمسرى * كافرم دان كر تو زيشان سر برى * اكر اى بشر يده قلان اول ولى كامله سن عناد
وهمسرلك ايليه سن يعنى (ما هذا الا بشر مثلنا) ديو سويليه سن كافر بيل بنى اكر سن بوكستاخلق سببيله آنلردن
باشنى قورتره سن يعنى البتته باشن قورتره مزسن ديمك اولور واكر بو اصحاب سلوك ومعنا ملوك اولان اشترسيرتلر
اى موش طبيعت خصلت حسنه ولطافت جبلتلرى حسبيله سكا بعض مصلحت ايچون متابعت ومطاوعت دخى
قيلسه لر صقين مغرور ومعجب اولمه كه حضرت پيغمبر عليه السلام (رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره
بيورمشلر وحسن سيرت وكمال ملايمت ومتابعت مؤمنلرك شانندندر ديو ادا قيلمشدر (كما قال عليه السلام
المؤمنون هينون لينون كالجمل الانف ان قيد انقاد وان انيخ على صخرة استناخ) پس بو معنايه مناسب موش ايله اشترك
حكايه سنى ايراد ايدوب بيورديلر واشتردن ولى كامل وفاضل مراد اولنور وموشدن كوتاه بين اولان مرد جاهل وغافل
مقصود قيلنور (كشيدن موش مهار اشتر را ومعجب شدن موش در خود (مثنوى) موشكى در كف مهار اشترى *
در ربود وشد روان او از مرى * بر حقير موش بر اشترك يولارينى النه قاپدى وعناد وعجبندن موش روان اولدى
(مثنوى) اشتر از چستى كه با او شد روان * موش غره شد كه هستم پهلوان * اشتر چست لكدن وطبعنده اولان

ملايمت

ملايمت وملايمتدن كه موشله روان اولدى موش مغرور اولدى كنديسنه بو بيله ديو كه بن پهلوان اولدم (مثنوى) بر شتر
زد پرتو انديشه اش * كفت بنمايم ترا تو باش خوش * موشك انديشه سنك پرتوى اشتره اوردى ومنعكس اولدى
اشتر ديدى بن سكا كوستره يم سن خوش اول يعنى كندى مقدارك وبنم مرتبه مى سكا بيلديره يم سن مغرور اول شمديلك
ديدى (مثنوى) تا بيامد بر لب جوى بزرك * كاندرو كشتى زبون پيل سترك * وموش تا بر عظيم نهرك كنارنه كلديكه
عظيم وجسيم فيل آنده زبون اولوردى (مثنوى) موش آنجا ايستاد وخشك كشت * كفت اشتر اى رفيق كوه ودشت
موش جوى كنارنده طوردى وخشك اولدى اشتر موشه ايتدى اى بنم كوه ودشت رفيقم (مثنوى) اين توقف چيست
حيرانى چرا * پا بنه مردانه اندر جوى را * بو توقف ندر وحيرانلق نيچوندر آياغكى مردانه قو جوايچنه كل خوف
ايلمه (مثنوى) تو قلاووزى وپيش آهنك من * در ميان ره مباش وتن مزن * سن قلاووزسن وبنم پيش آهنكم سن
يولك اورته سنده اولمه وصمت وسكوت قيلمه (مثنوى) كفت اين آب شكرفست وعميق * من همى ترسم ز غرقاب
اى رفيق * موش اشتره ايتدى بو جوى عظيم ودريك آبدر اى رفيق بن بو آبده غرق اولمقدن قورقرم (مثنوى)
كفت اشتر تا ببينم حد آب * پا درو بنهاد آن اشتر شتاب * اشتر موشه ايتدى تا آبك حد ومقدارنى كوره يم اولا اشتر اول
آبك ايچنه شتاب ايله آياق قودى (مثنوى) كفت تا زانوست آب اى كور موش * از چه حيران كشتى ورفتى ز هوش *
موشه ايتدى اى كور موش آب بنم ديزمه دكين در نه سببدن حيران اولدك وهوشدن كتدك (مثنوى) كفت مور تست
ومار اژدهاست * كه ز زانو تا بزانو فرقهاست * موش اشتره ايتدى بو آب سكا موردر وبزه اژدرهادر زيرا زانودن
زانويه فرقلر واردر يعنى اشتر موشه متابعت قيلدقدنصكره موش دخى مغرور ومعجب اولدقدنصكره بر صو كنارنه
كلوب متحير اولوب اشتر آنك تحير وتوقفندن سؤال قيلوب اول دخى كندى يه نسبتله آنك شكرف وعميق اولمسنه
اعتراف ايدوب واپلدكارى كستاخلغنه اعتذار قيلوب واشترك عظم شانى بيلوب ديديكه سلطانم سكا نسبتله بو آب يعنى
سلوكده اولان ورطات بى حساب سكا نسبتله موردر وبزه نسبتله اژدرهادر زيرا كه زانودن زانويه فرق عظيم محققدر
وبو خصوصده (وفوق كل ذى علم عليم) كلامى مصدقدر (مثنوى) كر ترا تا زانوست اى پر هنر * مر مرا صد كز
كذشت از فرق سر * اى پر هنر اكر بو صو سنك ديزنه دكين ايسه تحقيق بنم باشم اوستنده يوز ارشون مقدارى كچمشدر
(مثنوى) كفت كستاخى مكن بار دكر * تا نسوزد جسم وجانت زين شرر * اشتر چونكم موشك بو عجزين كوردى
آكاه تأديب ايدوب ايتدى بر كره دخى كستاخلق ايلمه تا بو شردن سنك جسم وجانك يانميه (م ى) تو مرى با مثل خود
موشان بكن * با شتر مر موش را نبود سخن * اى موش سن كندك كبى موشلره عناد ومقابله ايله موشك شتر ايله
سوزى اولمز (مثنوى) كفت توبه كردم از بهر خدا * بكذران زين آب مهلك مر مرا * موش اشتردن چونكم بو تونبيخ
وتقريعه متعلق اولان سوزى اشتدى آكاه ايتدى توبه ايلدم الله ايچون بو آب مهلكدن بنى كچور پس شتر موشى
تأديب قيلدقدنصكره موش ايلديكى كناهه وكستاخلغه توبه قيلوب معترف اولدقدنصكره (ما جبل الله وليا الا على
حسن الخلق والكرم) حديثنك مصداقنجه (مثنوى) رحم آمد مر شتر را كفت هين * بر جه وبر كودبان من نشين *
اشتره مرحمت كلدى وديديكه آكاه اول صچره بنم اوركچم اوزره اوتور (مثنوى) اين كذشتن شد مسلم مر ترا * بكذرانم
صد هزاران چون ترا * بو كچورمكلك تحقيقا سكا وبنم نوعمه مسلم اولدى صد هزاران سنك كبى كمسه لرى بو كونه ورطه لردن
كچوريرم پس تعليم ادبه شروع ايدوب ديديكه (مثنوى) چون پيمبر نيستى پس رو براه * تا رسى از چاه روزى سوى جاه
چونكم پيغمبر دكلسن متابعت ايت وآرد نجه كيت بوله تا كم چاه طبيعت وجهالتدن قورتلوب بر كون منصب
متبوعيته ومرتبهٔ مشيختده واصل اوله سن نفسكه نظر قيل ومنصف اول (مثنوى) تو رعيت باش چون سلطان نهٔ *
خود مران چون مرد كشتيبان نهٔ * چونكه سلطان دكلسن رعيت اول كشتى بى كندك سورمه چونكه مرد كشتيبان
دكلسن يعنى اكر سن سلطان طريقت دكل ايسك بر سلطانه رعيت اول محصل نظر ايله مرد كشتيبان
دكلسن درياى حقيقت جانبنه تنها كندك سورمه بلكه كشتئ طريقت عانه عالم بر رئيس مدبره متابعت ايله
تا بادهوا ايله كشتئ بى شكسته قيليه سن وكرداب ضلالته مبتلا اولميه سن (مثنوى) چون نهٔ كامل دكان تنها مكير
دست خوش مى باش تا كردى خمير * چونكم دين وطريقده كامل اولميه سن تنها دكان طوتمه يعنى تفرد وتنهارولك
ايتمه دست خوش اول يعنى الى نجاستدن وخباثتدن پاك وطيب قيل تا خمير ايليه سن دستدن مراد نفس وخميردن
مراد عملدر وتخمير اعمال ايتمكه دست نظيف ونفس شريف لازمدر (مثنوى) انصتوا را كوش كن خاموش
باش * چون زبان حق نكشتى كوش باش * الله تبارك وتعالى سورهٔ اعرافك آخرنده بيورديكه (واذا قرئ القرآن
فاستمعوا له وانصتوا لعلكم ترحمون) يعنى شول وقتده كه اى مؤمنلر قرآن اوقنه سز آنى سامع اولك وسكوت قيلك

اللهدن رحمت اولنمغی راجی اولدیغکز حالده فقها دیرکه بو آیت مأموم حقنده در وعند قرأت القرآن انصات صلوات
ایجره واجب وخارج صلواتده مستحب در پس حضرت مولانا اصحاب طریقی امام همام اولان مرشده اقتدا
ایلدکاری جهتدن مؤتم منزله سنه تنزیل ایدوب وآنک لسانندن ظهوره کلن (ان الله یقول علی لسان عبده) حدیث
شریفنک فحواسنجه حق کلامی ایدیکنه تنبیه قیلوب دیرلرکه ای متعلم ومسترشد مرتبه سنده اولان جناب حقک
انصتوا امرنی قبول ایله وخاموش اول چونکم لسان حق اولدک وبلا واسطه وجود مطلقدن سبق آلدک حقدن سبق
آلنلره ومظهر وحی والهام اولنلره قولاق اول وآنلرک کلامنی استماع قیل (مثنوی) وربکویی شکل استفسار کو ٭
باشهنشاهان تو مسکین وار کو ٭ اصحاب دل ومرد کامل حضورنده اکر سوز سویلرسک استفسار وسؤال طریقیله
سویله لا علی طریق المکالمه والمناظرة والاختبار وشهنشاهان طریقت اولنلره کلامنی مسکین کبی سویله
ویولک طریقت اولنلره تواضع ومسکنت ایله تا کبر وکینله عمل قیلمیه سن وسهوت وشهوته مبتلا اولمیه سن (مثنوی)
ابتدای کبر وکین از شهوتست ٭ راسخی شهوتت از عادتست ٭ کبر وکینک ابتدای ظهوری شهوتدندر سنک
شهوتکک ثبات واستحکامی عادتکدندر یعنی اوصاف ردیه نک خبیث وقبیح اولان صفتلریکه کبر وکیندر بو ایکی
صفات ذمیمه نک ابتداسی شهوت نفسانیه در وشهوت نفسک حظ ایلدکاری نسنه لرده ایکی قسمه منقسمه در بر قسمنه
شهوت جلیه دیرلرکه نفسک محسوس وظاهرده اولان شیئلردن حظ آلدیغیدر مثلا دراهم ودنانیر کثیره وحدایق
وبساتین لطیفه وبدیعه وقصور وبیوت رفیعه ومأکل ومشارب نفیسه وملابس نعیمه ومراتب بهیه ومحاسب ملیحه
کبی وبونلرامثالی شیئلردر نفس بونلردن حظ آلور وبونلرله متکبر اولور وبحقن براهل حق بو مشتهیاتدن منع قیلسه
بونلره اسیر اولان آکا کین قیلور پس ابتدای کبر وکین شهوتدن اولور وبر قسمنه دخی شهوت خفیه دیرلر اول نفسک
تعظیم ناسدن حظ آلمسی وعلم وعملی اوزره مدح خلقدن لذت بولمسی وبین الناس عزت وریاست طلب قیلمسیدر واصل
قورقجق شهوت بودر ولهذا (قال علیه السلام ان اخوف ما اخاف علیکم الریاء والشهوة الخفیة محصل ابتدای کبر وکین
شهوتدندر وشهوتک رسوخ وثبوتی شهوت نفسانیه یه وحظوظ جسمانیه یه اعتیاد ایلمکدندر چونکم شهوته اعتیاد
ایلدک خوی بد محکم اوله سنی آندن کبر وچکن کسه یه خشم کلور شول کسه اوزره نه کم بیوررلر (مثنوی) چون
زعادت کشت محکم خوی بد ٭ خشمت آید برکسی کت واکشد ٭ چونکم عادتدن قبیح خویک محکم اولدی
خشم کلور شول کسه اوزره که سنی کیرو چکه (م ی) چون که تو کل خوارکشتی هرکه او ٭ وا کشد از کل ترا باشد عدو
چونکم کل خوار اولدک هر اول کسه که کل یمکدن سنی کیرو چکه سکا اول کسه عدو اولور (مثنوی) بت پرستان چون که
کرد بت تنند ٭ مانعان راه بت را دشمنند ٭ بت پرستلر چونکم بتک چوره سنی طولنورلر بت بولنک مانعلرینه
دشمنلردر هر کیمکه انلری بت پرستلکدن منع ایلرسه اکا عداوت ایدرلر (مثنوی) چونکه کرد ابلیس خو با سروری
دید آدم را حقیر او از خری ٭ ابلیس چونکم سرورلکله خوی ایلدی وریاسته اعتیاد قیلدی حضرت آدم علیه
السلامی اول ابلیس خرلغندن خور وحقیر کوردی بویله دیو (مثنوی) که به از من سروری دیکر بود ٭ تا که او مسجود
چون من کس شود ٭ که بندن ایو وعالی غیری بر سروری اولور تا کم او بنجلین کسه نک مسجودی اوله (مثنوی) سروری
زهرست جز آن روح را ٭ که بود تریاق لانی ز ابتدا ٭ سرورلک زهردر اول روحدن غیری یه که اول روح ابتدادن
تریاق لانی اوله یعنی ازل ازالده محل تریاک اوله تریاکدن مراد کمال خلوص وحب الهیدر (مثنوی) کوه اکر پر مار
شد باکی مدار ٭ کان بود اندر درون تریاک زار ٭ طاغ اکر پر مار اولدیسه بربالک طوتمه که اول طاغ درونده تریاک زار
اوله مارلک اکا ضرری اولمز کذلک ماردن اضر اولان جاه وریاست دخی معدن تریاک اولان بنده کان حقه ضرر ویرمز
(مثنوی) سروری چون شد دماغت را ندیم ٭ هر که بشکستت شود خصم قدیم ٭ چونکم سرورلک سنک دماغکه
ندیم ومصاحب اولدی هر کیمکه آنی صدی ایسه سنک قدیم دشمنک اولور یعنی هر کیمکه سنک سرورلککه اعتبار
ایتمیوب طبعکه مخالف کلام سویلسه ونفسکی شکست ایلسه سکا دشمن قدیم اولور (مثنوی) چون خلاف
خوی تو کوید کسی ٭ کینها خیزد ترا با او بسی ٭ چونکم اهل حقدن برکسه سنک خویک خلافنی سویلسه سنک
آکا چوق کینه لرک قالقر واو حق سویلینه دیرسن (م ی) که مرا از خوی من بر می کند ٭ مر مرا شاکرد وتابع میکند
که بنی فلان کسه بنم خو یمدن قوپارر وبنی شاکرد وتابع ایلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز طالبینه علی
طریق الحکایه بیوررلر (مثنوی) چون نباشد خوی بد محکم شده ٭ کی فروزد از خلاف آتشکده ٭ قبیح خوی
چونکم محکم اولمش اولمیه مخالفتدن آتشکده دن بحقن شعله لنور یعنی چونکم اول ریاست جو ومعصیت خو
اولان کسه ده خوی بد محکم شده اولمیدی اهل حقه مخالفتدن آتش محلی اولان نفسی مشتعل اولور میدی

وعناد ومخالفت قیلور میدی وخوی بد آنده چونکم سرکش اولمیدی بحقن مخالفتدن آنده آتش پارلاردی
واهل حق اولان ناصحه عناد ومخالفت قیلردی (مثنوی) با مخالف او مدارایی کند ٭ در دل او خویش را
جایی کند ٭ بو بیتک ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور پس بر سائل کویا سؤال ایلرکه
بعض کسه اولورکه اهل حق آنک خوینک خلافنی سویلسه وافعال شنیعه سن مذمت ایلسه آکا مخالفت ایلمز
وآتشکده نفسی مشتعل اولمق اوزره سوز سویلمز بلکه اهل حقه موافقت ومتابعت ایلر وجرمنه
اعتراف ایدوب نعم وبلی دیوب سویلر بیوررلرکه بوکونه کسه دخی اولکی کبی اهل نفسدر زیرا مخالف اولان
اهل حقه مدارا ایلر یعنی باطنا بغض وعداوت وظاهرا متابعت وموافقت ایلر وتسلیم ورضایه مناسب سوزلر سویلر
تا اول اهل حقک کوکلنده وقلبنده کندییه یر ایلر الحاصل ریاست جو ومعصیت خو اولان اهل نفسک
ایکی حالی واردر اکر ناصح مخالف ضعیف وکندی قوی ایسه بی محابا غضبه کلور وخبث دروندن اظهار قیلور
واکا آشکاره مخالف اولور واکر ناصح مخالف قوی وکندی ضعیف ایسه مخالفه او مدارا ایلر وآنک قلبنده
تسلیمیت وموافقت سببیله یر ایلر لکن باطنا نه آنی سومز واکامیل دخی قیلمز دیمک اولور (مثنوی) زانکه خوی
بد بکشتست استوار ٭ مور شهوت شد ز عادت همچو مار ٭ زیرا مدارا ایدن کسه ده قبیح خوی استوار وپایدار
اولمشدر مور کبی ضعیف اولان شهوت عادتدن مار کبی قوی اولدی (مثنوی) مار شهوت را بکش در ابتلا ٭ ورنه اینک
کشت مارت اژدها ٭ شهوت مارنی ابتلاده ریاضت ومجاهده ایله دپله یوخسه همان سنک مارک اژدرها اولدی
(مثنوی) لیک هرکس مور بیند مار خویش ٭ تو ز صاحب دل کن استفسار خویش ٭ لیکن هرکسه کندینک
مارنی مور کورر زیرا هرکسه کندینک عادت وخویی خوب وزیبا کورینور اما سن کندیکی صاحبدل ومرشددن
استفسار وتجسس ایله (مثنوی) تا نشد زر مس نداند من مسم ٭ تا نشد شه دل نداند مفلسم ٭ مادامکه مس زر
اولمدی بن مسم بیلمز مادامکه کوکل شاه اولمدی بن مفلسم بیلمز یعنی مادامکه باقر التون اولمیه کندینک باقرلغنی
بیلمز وبن مس وحقیرایدم دیو اعتراف قیلمز بلکه مسلک مرتبه سنده کندویی بر جوهر عالی ومرتبه سامی
صاحبی زعم ایلر اما باقرلق مرتبه سندن تبدیل اولوب زر مرتبه سنه واصل اولدی کندینک اول مرتبه ده اولان
حقیرلغنی بیلور وکذلک مادامکه بر کوکل شاه اولمیه کندینک اول حالنده اولان افلاسنی بیلمز ومفلسلکی
حالنده بن مفلسم دیمز چونکم غنای حقله غنی اوله وافلاس واحتیاجدن نجات بوله ومظهر سلطنت الهی اوله
آندن صکره کندینک اول مرتبه ده اولان دونلغنی وافلاسنی بیلور والحاصل انسان بر اعلایه واصل اولمینجه کندینک
مرتبه سنک دونلغنی بیلمز دیمک اولور (مثنوی) خدمت اکسیر کن مس وار تو ٭ جور میکش ای دل از دلدار تو
سن مس کبی اکسیره خدمت ایله ای دل دلداردن جور چک (مثنوی) کیست دلدار اهل دل نیکو بدان ٭ که چو
روز وشب جهانند از جهان ٭ دلدار کیمدر اهل دلدر ایو بیل که اهل دل روز وشب کبی جهاندن صحرا ایجیلردر یعنی
دلدار کیمدر اهل دل بونی ایو بیل که روز وشب کبی بونلر جهاندن صحرالر وکون ومکاندن مفارقت ومباینت قیلورلر
یعنی روز وشب بری برندن صحرا ایوب مفارقت قیلدیغی کبی بونلر دخی جهاندن اویله صحرالر ومنسلخ ومنخلع اولورلر
والهه بنده لک قیلورلر (مثنوی) عیب کم کو بنده الله را ٭ متهم کم کن بدزدی شاه را ٭ حضرت خدانک بنده سنک
عیبنی سویلمه یعنی الله بنده سنی طامع دنیا دیمکله وتابع نفس وهوا دردیمکله ویاخود بونلر مانندی تعییب وتعییر
ایتمکله عیب ایتمه زیرا کون ومکانده آزاد اولان شاه جهان اولور پس شاه اولنلری دزدلکله اتهام ایله یعنی
هیچ متهم ایلمه ولو کان فی صورة الفقر والحقارة زیرا اهل سلوکدن تحت الاطمار چوق ملوک واردر صورتا
اشعث واغبرلر لکن عندالله دعالری مستجاب ومعتبردر (کما قال علیه السلام رب اغبر اشعث مدفوع بالابواب
لو اقسم علی الله لابره) ممکن اولدیغی مرتبه صورت فقرده اولنلره حسن ظن قیلمق وسوء ظندن مجتنب اولمق لازمدر
(کما قال علیه السلام ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث قال علیه السلام خطابا للعمر وارشادا للامة
اذا ظننت فلا تحقق) نته کم اهل کشتی مقبول خدا اولان بر درویش سعادت کیشی سرقه ایله متهم ایلیوب آنلره قلبی
آزرده اولدی وکمالیله توبیخ وتقریع ایدوب آنلری صحبت ورضاسی فائده سندن خائب وخاسر قیلدی (کرامات
ان درویش که در کشتی متهم کردند بدزدی (مثنوی) بود درویشی درون کشتی ٭ ساخته از رخت مردی پشتی ٭
بر درویش وار ایدی بر کیمنک ایچنده مردلک رختندن بر یغن یعنی دپه دوزمش ایدی ومردلک رختندن مراد توکل
وتسلیم وخلق کریم اوله وبو معنی دخی جائزدرکه رخت مرده مضاف اولمیه وتقدیر معنی بویله اوله که بر کمی ایچره
بر درویش وار ایدی وبر مرد رختندن واسبابدن پشتی ارقه یصدیغی وهمزه وحدت ایچوندر یعنی اول

درويش كندي بسنه مر دلق رخت دن برارقه يصديغي دوزمشدي وآكا اعتماد واتكا قيلمش ايدي (مثنوى)
باوه شد هميان زر او خفته بود * جمله را جستند واو را هم نمود * كشتيده التون كيسه سي ضايع اولدي واول درويش
اويومش ايدي وآندن غافل ايدي كشتيده اولنلرك جمله سن طلب ايلديلر وبولديلر آني دخي بريسي كوستردي بويله
بو (مثنوى) كين فقير خفته را جوييم هم * كرد بيدارش زغم صاحب درم * كه بو اويومش فقيري دخي بوقليم
صاحب درم غم والمدن فقيري خوابدن بيدار ايلدي (مثنوى) كاندرين كشتي جرمدان كم شدست * جمله را جستيم
نتواني تو رست * التون صاحبي درويشه ديديكه بو كشتيده هميان زركم وضايع اولمشدر جرمدان كيسه معناسنه در
كشتيده اولنلرك جميعسني آرادق وبوقلدق سن قورتلغه قادر دكاسن (مثنوى) دلق بيرون كن برهنه شو زدلق
تا زتو فارغ شود اوهام خلق) دلقي اوستكدن چيقر دلقدن عريان اول تا خلقك اوهام وظنوني سندن فارغ اوله (مثنوى
كفت يارب مر غلامت را خسان * متهم كردند فرمان در رسان * درويش چونكيم بو سوزي اشتدي رنجيده
خاطر اولوب ايتدي يارب سنك غلامكي خسلر متهم ايلديلر فرمان ايرشدر (مثنوى) چون بدرد آمد دل درويش ازان
سر برون كردند هر سو در زمان * چونكه درويشك كوكلي اول تهمتدن دردولله كلدي فوري هر جانبدن باش
چيقارديلر (مثنوى) صد هزاران ماهي ازدرياي ژرف * در دهان هر يكي دري شكرف * نيجه يوز بيك ماهي
پر اولان دريادن هر برينك اغزنده بر دردانه در يعني اول درك تعريفي قابل اولمز وكنهي وصف وبيانه كلمز
(مثنوى) هر يكي دري خراج ملكتي * كز الهست اين ندارد شركتي * هر بردر بر مملكت خراجي ايدي زيرا بو درلر
حضرت خداندر بو بر شركت طوتمز (مثنوى) در چند انداخت در كشتي وجست * مر هوا را ساخت كرسي
ونشست * درويش ماهيلرك اغزندن بر قاچ در آلوب كشتينك ايچنه آتدي وكنديسي كشتيدن طشره صحرادي
تحقيقا هوايي كرسي دوزدي واوتوردي (م ى) خوش مربع چون شهان بر تخت خويش * او فراز اوج وكشتي اش
به پيش * شاهلر تختنده خوش مربع اوتردييغي كبي درويش اوجك فوقنده هواده وكشتي آنك اوكنده
(مثنوى) كفت رو كشتي شمارا حق مرا * تا نباشد با شما دزد كدا * درويش هوادن كشتيده اولنلره ايتدي يوري اي
اهل كشتي كشتي سزه حضرت حق بكا تا كدا دزد سزكله اولميه (مثنوى) تا كرا باشد خسارت زين فراق * من خوشم
جفت حق وبا خلق طاق * بو فراقدن عجب كيمه زيان اولور بن خوشم حضرت حقك جفتي وخلقله طاق اولم يعني بن
حضرت حقله مصاحب وخلقدن مفارق اولديغم حالده لطيف وخوشم (مثنوى) ني مرا او تهمت دزدي نهد *
ني مهارم را بغمازي دهد * نه اول خدا بكا دزدلك تهمتني قورنه بنم يولارمي بر غمازه ويرر (مثنوى) بانك كردند اهل
كشتي كاي همام * از چه دارندت چنين عالي مقام * كشتي خلقي درويشه چاغرديلر بويله ديو كه اي همام بيان ايله
بويله عالي مقامي سكا نه سببدن ويرديلر (مثنوى) كفت از تهمت نهادن بر فقير * واز حق آزاري بي چيزي حقير *
چونكه اهل كشتي آنك كرامت عليه سن كوروب اكا ديديلر كه اي همام نه جهتدن سكا بويله عالي مقام ويرديلر اول دخي
على وجه التوبيخ والتقريع بونلرك قباحتني اولا طاعت منزله سنه تنزيل وثانيا آندن كندوني تنزيه ايدوب موصل
كرامت عظما ومورث خدمت مولا اولان خدمت وطاعتي تبيين قيلوب ديديكه بو كرامتي فقرايه تهمت قومقدن
بولدم وبر حقير نسنه ايچون حقي رنجيده ايد يجيلكدن بولدم (من اهان لي وليا فقد بارزني بالمحاربة) حديث
شريفنك موجبنجه وليي انجتمك حقي انجتمك اولور وچيز وحقير ايچون بونلره اهانت ايدن حقله محاربه قيلور اول
چيز حقير دنيا وما فيها در (كما قال عليه السلام لو كانت الدنيا تزن عند الله جناح بعوضة ما سقى منها كافرا شربة ماء
بعده قبول اولدن تنزيه واضطراب ايدوب ديديكه (مثنوى) حاش لله بل زتعظيم شهان * كه نبودم بر فقيران بدكمان *
حاش لله آندن بولمدم بلكه شاهلرك تعظيمندن كه فقيرلره اوزره بدكمان اولدم يعني حاش لله بن جناب حقي تنزيه ايلرم
فقر وصلحايه تهمت ايدنلره كرامت وولايت ويرمكدن بو كرامت عظمى وولايت كبرى مشتاقان طريقته تعظيم
وخدمت ايلدكلرندركه فقيرلر حقنده بن بدكمان اولمدم وبونلره سوء ظن قيلمغي مقبول خدا بولدم (مثنوى) آن فقيران
لطيف خوش نفس * كز پي تعظيم شان آمد عبس * عبس نك تفسيري بو جلدك اواسطنده خرس حكايه سنده
تركك كنتي آن مرد ناصح بيانه ده مرور ايتدي يعني فقرادن مراد مطلق بي زر وسيم اولان كدا دكل بلكه خوش
نفس لطيف فقيرلردركه انلرك تعظيمندن اوتري حضرت رسول عليه السلامه بر وجه تعليم عبس سوره سي كلدي
اكر سؤال اولنورسه عبس سوره سي عبدالله بن ام مكتوم حقنده كلدي جواب اول فقره وارث اولان اهل حقه
هر زمانده معناسي شامل اولور وآنلر دخي بو تعظيمده داخل اولدي (مثنوى) آن فقيري بهر بيچا بيچ نيست *
بل پي آنكه بجز حق هيچ نيست) يعني اول ذكر اولنان وتعظيم قيلنان فقيراني دنيايه طولشمقلقدن اوتري فقيراتي دكلدر

بلكه

بلكه اندن اوتري اولان بوقلق وفقيرلقدركه حقدن غيري هيچ بوقدر وكندي وجميع اشيانك نظرنده من كل
الوجوه فقير وفانيدر بو بوقلغه واصل اولان وعدميت اصليه سن بولان ولي به فقير ديرلر (كما بينا حقيقة الفقر من درجة
الفقر فليطلب فيه (مثنوى) متهم چون دارم انهارا كه حق * كرد امين مخزن هفتم طبق * ودخي ديديكه نيجه متهم
طوترم انلريكه حق تبارك وتعالى يدنجي قات آسمانك مخزنه امين ايلدي بلكه سالك بالكليه كنديدن فاني اوله حقله باقي
اولور وجميع كونه تصرف قيلور ومخزن هفتم آسمانه خزينه دار اولور (مثنوى) متهم نفسست ني عقل شريف *
متهم حسست ني نور لطيف * وفي الحقيقه تهمت لايق اولان نفسدر عقل شريف دكلدر متهم حسدر نور لطيف
دكلدر (مثنوى) نفس سوفسطائي آمد مي زنش * كش زدن سازد نه حجت كفتنش * نفس اماره سوفسطائي
كلدي اول نفسي اور يعني نفس اماره سوفسطائي طبيعت كلدي آكا شدت ورياضتله اوركه آكا اورمقلق دوزرآني
دوكمك ايله اصلاح ايلر آكا حجت عقليه ونقليه سويلمك دكل سوفسطائي فلاسفه دن اوچ نوع اوزره بر فرقه دركه
حقايق اشيايي انكار ايدرلر كما بينا في الجلد الاول في حكاية الوزير في بيت در خيالاتش چو سوفسطائيم (مثنوى)
معجزه بيند فروزد آن زمان * بعد ازان كويد خيالي بود آن * نفس سوفسطائيه كبي معجزات وخوارق عاداتي
انبيا واوليادن كوررلر اول زمان ايمان وانقياد جانبنه شعله لنور وبالكله نورانلنصكره دير اول معجزه كه بن كوردم
بر خيال ايدي (مثنوى) در حقيقت بودان ديد عجب * چون مقيم چشم نامد روز وشب * اكر حقيقت
اوايدي اول عجبي كورمك كوزده مقيم اولوردي روز وشب نيچون چشمه مقيم كلمدي پس جواب ويررلركه (مثنوى
آن مقيم چشم پاكان مي بود * ني قرين چشم حيوان مي شود * اول معجزه پاك كار چشمنك مقيمي اولور حيوانانك
چشمنك قريني اولمز (مثنوى) كان عجب زين حس دارد عار وننك * كي بود طاوس اندر چاه تنك * زيرا اول عجب
اولان معجزه بو حواس ظاهره ده اقامت ايلمدي عار وننك طوتر طاوس طار قيوده چقن اولور وتوطن قيلور (مثنوى)
تا نكويي مر مرا بسيار كو * من زصد يك كويم وآن هم چو مو * زنهار بكا چوق سويليجي ديمه سن زيرا بن
يوزدن برني سويلرم واول بر سوزم موي كبي دقيقدر يعني تاسن بكا صقين ديمه سن بو خصوصلرده چوق سويليجي
واكثار كلام ايليجي بن يوزدن برين سويلرم واول دخي قيل كبيدر حد اعتدالدن خارج دكلم وخير الكلام ما قل ودل
مضمونندن متجاوز دكلم كلامده ومنامده وطعامده وشرابده شرط اعتدال هركسك استعدادنه كوره در بو خصه
مطلق بر حالته مخصوص دكلدر نته كم بو معنايي اشارت ايچون كثير الكلام طويل المنام اكول طعام اولان
صوفينك حكايه سن نظمه كتوروب آنك لساندن هركسك استعدادنه مناسب اولان اعتدالي بيان بيوررلر (تشنيع
زدن صوفيان بران صوفي كه پيش شيخ بسيار مي كويد * (مثنوى) صوفيان بر صوفيء شنعه زدند * پيش شيخ
خانقاهي آمدند * خانقاهده اولان صوفيلر بر صوفي يه شنعه اورديلر يعني تشنيع ايلديلر اول خانقاه شيخنك
اوكنه كلديلر (مثنوى) شيخ را كفتند داد جان ما * تو ازين صوفي بجو اي پيشوا * صوفيلر شيخه ايتديلر بزم
جانمزك دادني سن بو صوفيدن استه اي پيشوا (مثنوى) كفت آخر چه كله است اي صوفيان * كفت اين صوفي سه
خو دارد كران * شيخ ايتدي اي صوفيلر آخر شكايتكز ندر صوفيلر زمره سي ديدي بو صوفي اوچ ثقيل خوي طوتر
(مثنوى) در سخن بسيار كو همچون جرس * در خورش افزون خورد از بيست كس * اولا سوزده بسيار كويدر
جرس كبي ثانيا طعامده يكرمي كسه دن زياده يير (مثنوى) ور بخسبد هست چون اصحاب كهف * صوفيان كردند
پيش شيخ زحف * ثالثا اوكرا اويورسه اصحاب كهف كبيدركه نوم طويل صاحبيدر صوفيلر شيخك اوكنده زحف ايلديلر
يعني بو اوچ خصلت صوفيلر طريقته زياده مخالفدر ديو ولوله اورديلر وجنك وغوغا ايلديلر زحف جنكه وغوغايه
ديرلر (مثنوى) شيخ رو آورد سوي آن فقير * كه زهر حالي كه هست اوساط كير * در خبر خير الامور اوساطها * نافع
آمد زاعتدال اخلاطها * شيخ چونكه صوفيلرك بو اقدامني كوردي اول فقير جانبنه توجه ايلدي ونصيحت
طريقيله آكا بويله سويلدي كه هر بر حالدنكه واردر وسطلري طوت يعني هر بر حالدنكه واقع اولدي وسطلرني طوت
وافراط وتفريطدن حذر ايت نته كم ديلمشدر (توسط اذا ما شئت امرا فانه * كلا طرفي قصد الامور ذميم) وخبرده دخي
خير الامور اوسطها بيورلمشدر زيرا اخلاطلر اعتدالدن نافع كلدي يعني اخلاط امور معتدله اولمقدن نافع كلدي
وحددن تجاوز ايتمكله نفع قيلدي نته كم اخلاط بدن انساني كورمزميسن (مثنوى) كر يكي خلطي فزون
شد از عرض * در تن مردم پديد آيد مرض * اكر بر خلط افزون اولسه وحددن تجاوز قيلسه بر عارضه جهتندن
انسانك تنندن مرض ظاهر كلور وپيدا اولور كذلك امور صوري ومعنوي دخي حد اعتدالدن تجاوز ايلسه خللدن
خالي اولمز (مثنوى) برتر ين خويش مفزا در صفت * كان فراق آرد يقين در عاقبت * نطق موسي بد بر اندازه وليك

هم فزون آمد ز گفت یار نیك * هر کسك استعدادینه مناسب اولان اعتدالی تأیید ایچون موسی ایله خضرك احوالنه شروع ایدوب واندن اولا حصه نه ایدیکن بیان بیوروب دیرلرکه صفت وخصلتده کندی مصاحبك اوزره زیاده اولمه زیرا اول عاقبتده صحیح فراق گتورر یعنی اگرچه کندی نفسکده سن استعدادکه مناسب کندیکی معتدل قیلدکسه کندی قرین ومصاحبك اوزره صفتده وکمالاتده افراط وزیاده ایلمه که اول افراط وزیاده لك یقینا عاقبتده فراق گتورر وجد الغه سبب اولور حضرت موسی علیه السلامك خضر علیه السلامه اولان نطق شریفی کندی استعدادینه گوره اندازه واعتدال اوزره ایدی ولکن هم فزون گلدی یارینك گفتنك اعتدالندن (مثنوی) آن فزونی با خضر آمد شقاق * گفت رو تو مکثری هذا فراق * اول فزونلق حضرت خضره شقاق وخلاف گلدی حضرت خضر حضرت موسی علیه السلامه ایتدی یوری سن مکثر وبسیار گویسن بو فراقدر یعنی علی وجه التعریض (اقتلت نفسا زکیة) دیمك کبی فزون وفضوللق خضره شقاق ودخی (اخرقتها لتغرق اهلها) دیو اعتراض ایلمك کبی فزون وفضوللق خضره شقاق گلدی ومساواته مخالفت ایلمك گلدی ولهذا خضر علیه السلام اکا دیدی یوری سن مکثرسن (هذا فراق بینی وبینك) یعنی شو اعتراض واکثار کلام بنم ایله سنك ما بیننك آیریجیدر دیدی گویا حضرت خضر مقدما موسی علیه السلامه (انك لن تستطیع معی صبرا) دیمکله بنم فعلمه تحمل ایده مزسن واعتراض وسؤال ایدوب بکا سویلرسن وبن اعتراض وسؤال استمزم دیو صمت وسکوتی بر وجه کنایه تعلیم ایلامشدی واول حضرت دخی (ستجدنی ان شاء الله صابرا ولا اعصی لك امرا) دیمکله سکوته وعدم انکار واعتراضه راضی وتسلیم اولمشدی پس بعده هر فعلنه بر وجه اعتراض سؤال ایلدیکیچون مکثر منزله سنه تنزیل اولندی وحضرت موسی علیه السلام ایله خضرك احوالندن شیخ ایله مریدك احوالی مراد قیلندی پس لسان خضر وقت اولان شیخدن موسی مشرب اولان مریده خطابا آداب مصاحبتی تعلیم ایدوب بیوررلر (مثنوی) موسیا بسیار گویی دور شو * ورنه با من گنگ باش وکور شو * ور نرفتی وز ستیزه شستهٔ * تو بمعنی رفتهٔ بگسستهٔ * خضر وقت اولان شیخ دیرکه ای موسی مشرب اولان مرید بسیار گو ومعترض خوسن صحبتمزدن دور اول والا شرط طریقت بودرکه بکا دیلسز وگوزسز اول گوزلك عیب بین اولمسون ولسانك اعتراض قیلمسون واگر کندیکی گوروب بکم گورمزسك وصحبتدن دخی گیتمزسك وستیزه وعناد جهتندن صورتا اوتوردکسه سن معنا گیتدك وفوائد مصاحبتدن منقطع اولدك زیرا شرط بولنمینجه مشروط حاصل اولمز شرط تسلیم وارادتدر مشروط فوائد صحبتدر پس تسلیم وارادت بولنمسه صحبت صحیحه اولمز واول صحبتدن منفعت ظهوره گلمز (مثنوی) چون حدث کردی تو ناگه در نماز * گویدت سوی طهارت رو بتاز * مثلا چونکه سن ناگاه نمازده حدث ایلدك وابدسی صدلنسکا مفتی وفقیه اولان طهارت جانبنه چاپ وتجدید وضو ایله دیدی (مثنوی) ور نرفتی خشك جنبان می شوی * خود نمازت رفت بنشین ای غوی * واگر طهارت وتوضی ایتمکه گیتمزسك بیهوده یره فوری حرکت وبی معنی یره قعود وقیامت قیلیجی اولورسن خود نمازك گیتدی ای ازغون استرسك سن اوتور صلوة طهارت اوزره مبنی اولمشدر کذلك صحبت تسلیم وارادت اوزره قرار بولمشدر پس طهارت اولمیه صلوة فاسد اولور وارادت اولمزسه صحبت بی معنی وعبث قالور اوبله اولیجق (مثنوی) رو بر آنها که هم جفت تواند * عاشقان وتشنهٔ گفت تواند * وار شول کمسه لرك قتنه که سنکله هم جفت وهم صحبتدررلر وسنك گفت وگوی یکه عاشق وتشنه دررلر یعنی هم جفت اولنلر سنك عاشقلرك وطالبلرکدر وسنك سوزیکه مشتاق وتشنه دررلر (مثنوی) پاسبان بر خوابناکان برفزود * ماهیان را پاسبان حاجت نبود * پاسبان نائملر اوزره ارتدی ماهیلره پاسبان حاجت اولمدی بو هم وجه در اول طریقت وماهیان بحر حقیقت اولان ماهیلرك پاسبانه احتیاجی اولمدی واهل فنانك صحبتلرینه داخل اولان وشرط صحبتی ترك ایدوب کندیدن گچمین وفنا شرابن ایچمین ومجرد علم شریعت وطریقتله آنلره پاسبانلق ایلرم منفعتدن خالی دکلم دین کمسه لره تعریض طریقیله واقع اولمشدر یعنی ای کندویی علم شریعت ووعظ ونصیحتله اهل فنایه پاسبان وحافظ اولورم زعم ایدن پاسبان خوابناك اولنلره وغفلتده قلانلره منفعت زیاده ایلدی ماهیان بحر حقیقت اولنلره پاسبان حاجت دگلدر آنلر دریای وحدت ایچره عین بیدار اولوردر (م ی) جامه پوشان را نظر بر گازرست * جان عریان را تجلی زیورست * جامه گیجیلرك نظری گازره در اما عریانك جانه تجلی زیور ولباسدر یعنی انانیت ونفسانیت لقمه سن بیلنر ووجود بشریه جامه سن گینلرك نظری جامه شوی اولنلره وتطهیر قلب ونفس قیلنلره در عریان اولان جانه ولباس وجوددن مجرد قالان روح روانه تجلی الهی زیور درای وجود وانانیت لباسیله مزین اولان وقیل وقال ومعارضه وجدالدن حظ آلان کمسه شرط طریقت ایکیدن خالی دگلدر (مثنوی) یا ز عریانان بیکسو باز رو * یا چو ایشان فارغ از تن جامه شو * یا عریانلردن آشکاره بر جانبه گیت یا آنلر کبی لباسدن فارغ اول تنجامه جامه تن

تقدیرنده در یعنی یا وجود لباسندن عاری اولنلردن وشهرت وانانیت کسوه سندن تجرد وتبری قیلنلردن بر جانبه گیت وآنلری ترك ایت ویاخود آنلر کبی هنگامه وتنجامه دن فارغ وآزاده اول زیرا برابر قومه محبت وآنلرله صحبت ظاهرا وباطنا آنلره مشابهت اقتضا ایدر (مثنوی) ور نمی تانی بکل عریان شوی * جامه کم کن تا ره اوسط روی * واگر قادر دگل ایسك که بالکلیه عریان اوله سن جامه یی ازاله تا اوسط بولنه گیده سن یعنی واگر قادر دگل ایسك که بالکلیه معارضه وجدال وقیل وقالدن تجرد قیله سن ومن ومادن عریان اوله سن باری جامهٔ من ومایی ازاله سوز کاشی سویلرسك آز سویله تا کم طریق اوسطه واعتداله گیده سن وبونلردن منافع اخذ ایده سن (عذر گفتن فقیر با آن شیخ (مثنوی) پس فقیر آن شیخ را احوال گفت * عذر را با آن غرامت کرد جفت * هر سؤال شیخ را دادا وجواب * چون جوابات خضر خوب وصواب * پس اول فقیر او شیخه احوالن دیدی یعنی اول مذکور اولان درویش معرفت کیش کندی حسب حالنی اول شیخه نقل ایلدی وعذرنی اول غرامته جفت ایلدی یعنی غرامت کبی واجب الادا اولان جوابه عذرنی جفت ایلدی شیخك هر سؤالنه اول فقیر جواب ویردی حضرت خضرك حضرت موسایه خوب وباصواب اولان جواباتی کبی جوابلر ویردی (مثنوی) آن جوابات سؤالات کلیم * کش خضر بنمود از رب علیم * گشت مشکلهاش حل وافزون زیاد * از پی هر مشکلش مفتاح داد * حضرت کلیمك سؤالاتنك اول جواباتی که آنی خضر علیه السلام رب علیم والهام وتعلیم حکیم جهتندن گوستردی اول کلیمك مشکللری حل اولدی وآنکدن وزیاده قیاقدن افزون حل وکشف اولدی زیرا هر بر مشکلدن اوتری بر مفتاح وجواب کالمصباح ویردی بو معنی دخی جائزدرکه وافزون زیاد مصرع ثانییه مصروف اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولورکه حضرت موسی علیه السلامك مشکللری حل وفتح اولدی وافزون وزیاده هر بر مشکلدن اوتری آکا خضر حضرتلری مفتاح ویردی وحضرت موسانك خضره اعتراضاتی وخضرك حضرت موسایه جواباتی کما ذکرت فی القرآن تعلیما للطالبین بو محلده ثبت اولندی وقصه سی بودرکه حضرت موسی علیه السلام خضره ملاقی اولوب وآکا اتباعه آندن استیذان قیلوب اول دخی آکا (انك لن تستطیع معی صبرا) دیمکله جواب ویروب حضرت موسی علیه السلام (ستجدنی ان شاء الله صابرا ولا اعصی لك امرا) دیوب اطاعتی وعدم مخالفتی مشعر جواب بیوردقدنصکره حضرت خضر دیدیکه پس اگر اتباع ایلدکسه بندن برشیء سؤال ایلمه بن آنی سکا خبر ویرم وبیان ایلیم پس بعد المبایعة بو ایکیسی دریا جانبنه منطلق اولدیلر وبر سفینه طلب قیلدیلر حتی سفینه یه راکب اولدیلر پس حضرت خضر النه بالته آلوب سفینه دن برایکی لوحه یی قوپروب آنی خرق ایلدی پس حضرت موسی علیه السلام صبر ایده میوب (قال اخرقتها لتغرق اهلها لقد جئت شیئا امرا) بو سفینه یی واهلنی غرق قیلمقدن اوتری می دلدك والله تحقیقا سن شیء عظیم گتوردك یا خضر پس حضرت خضر موأخذه ایدوب دیدیکه یا موسی مقدما بن سکا دیمدیمیکه تحقیقا سن بنمله اولان کاره صبر ایده مزسن موسی علیه السلام دخی اعتذاره شروع ایدوب آکا دیدیکه یا خضر بنی موأخذه ایتمه اعتراض وسؤال ایلمك خصوصنده اولان وصیتکی نسیان ایلدیکم سببیله اول امرده ناسی اولمق عجب دگلدر پس بو ایکیسی گشتیدن چیقوب بر جانبه دخی منطلق اولدیلر حتی بر غلام پری پیکره راست گلدیلر پس حضرت خضر آنی طوتوب بی جرم وگناه آنی بوغازلیوب قتل قیلدی بوکره حضرت موسانه صبر ایده میوب (اقتلت نفسا زکیة بغیر نفس) دیو اعتراض ایلدی ودخی (لقد جئت شیئا نکرا) دیو انکاری موجب سوز سویلدی پس حضرت خضر دخی رفض وصیت ایلدیکنه عتاب ایدوب (الم اقل لك انك لن تستطیع معی صبرا) قولنی تکرار ایلدی حضرت موسی علیه السلام بو دفعه دیدیکه یا خضر اگر بن سکا بونلردنصکره برشیءدن سؤال ایلرسم پس بنی کندیکه آرتق مصاحب قیلمه بن عذره بالغ اولدم وسکا ایلدیکم مخالفته استحیا ایلیوب کندمدن عذر قیلدم دیدی پس نه منطلق اولدیلر وبر قریه یه گلدیلر بو ایکیسی اول قریه نك اهلندن استطعام ایلدیلر اهل قریه بونلری قونقلمدی ابا واعراض ایلدیلر پس اول قریه ده بر دیوار بولدیلر که دوشمکه قریب اولمش پس حضرت خضر آنی یا عمارت ایتمکله ویا بنا ایتمکله ویا عماد ایله آنی قائم قیلدی حتی جدار راست ومستحکم اولدی پس حضرت موسی علیه السلام اجرتدن صبر قیلیوب اخذ اجرت ایلمکله تعریض طریقیله دیدیکه (لو شئت لاتخذت علیه اجرا) پس حضرت خضر آکا (هذا فراق بینی وبینك) دیدی یعنی شول اعتراض ثالث ویاخود شو وقت سنکله بنم ما بینمزه فراقه سببدر امدی یا موسی سکا خبر ویررم صبره قادر اولمدیغك شیدن زیرا بو گوردیلن شیلر ظاهرا منکر وباطنا مقبول ومعتبردر پس جوابه شروع ایدوب (اما السفینة فکانت لمساکین یعملون فی البحر فاردت ان اعیبها وکان وراءهم ملك یأخذ کل سفینة غصبا) یا موسی اما سفینه بر قاچ مسکینك اولمشدیکه اون قرنداش ایدیلر بشی برده وبشی بحرده ایشلردی پس

بن اول سفینه یی معیوب قیلمق استدم و بونلرك او كنده و یا آردنده بر ملك وار ایدیكم كل سفینة صالحة یی غصبا اخذ ایلردی پس بو كشتی یی شكست ایلدم تا اول اخذ ایلمیه (واما الغلام فكان ابواه مؤمنین فخشینا ان یرهقهما طغیانا وكفرا فاردنا ان یبدلهما ربهما خیرا منه زكاة واقرب رحما) جواب ثانی اما قتل ایلدیكم غلام آنك باباسی و آناسی مؤمن و مؤمنه لر ایدیلر پس بر خوف ایلدككه بو ایكیسی آنك سببیله طغیان كفر یوری یه و اول غلامك كفر و شری بو ایكیسنه لاحق اوله و دخی كافرله مؤمن بر خانه ده اجتماع قیله پس بر دیلدككه بو ایكیسنك ربیسی بو ایكیسنه اول غلامدن خیرلوسنی تبدیل ایلیه كفر و ذنوبدن طاهر اولدیغی جهتدن و عطف و مرحمت یوننددن اقرب اولنی ا كابدل و عوض ویره دیدی (واما الجدار فكان لغلامین یتیمین فی المدینة وكان تحته كنز لهما وكان ابوهما صالحا فاراد ربك ان یبلغا اشدهما ویستخرجا كنزهما رحمة من ربك وما فعلته عن امری ذلك تأویل ما لم تستطع علیه صبرا) جواب اعتراض ثالث اما اقامت ایلدیكم جدار ایكی یتیم اوغلنجقلرك ایدی اول شهرده و اول جدارك آلتنده بو ایكیسی ایچون التوندن و كومشدن بر كنز وار ایدی و بو ایكی غلامك باباسی صالح ایدی اول صالح ایچون بو خدمتی ایلدم پس یا موسی سنك ربك دیلدیكه اول ایكی غلام حلمه و كمال رأیه بالغ اوله لر و استخراج قیله لر خزینه لرنی اللریله ربكدن بونلره رحمت ایچون و یاخود بو ایكی كنزلرنی استخراج ایده لر ربكدن بونلر مرحوم اولدقلری حالده دیمك اولور یا موسی بو كوردیكك عجایبی بن كندی رأی و اجتهادمدن ایشلمدم بلكه بامر الله و بارادته ایشلدم شو اجوبهٔ ثلاثه درسن انك اوزرینه صبر اتمكه قادر اوله مزسك دیدیكم شیئك تاویلی (مثنوی) از خضر درویش هم میراث داشت * در جواب شیخ همت بر گماشت * اول اوچ خویی صورتا ثقیل و نامعقول و بو اوچ خصلتك اصلندن مسؤل اولان درویش دخی حضرت خضردن میراث طوتدی و انك قدمنه كتدی (كما قال علیه السلام ان الانبیاء ما ورثوا درهما ولا دینارا وانما ورثوا العلم فمن اخذه اخذ بحظ وافر) پس معترض اولان شیخك جوابنه خضروار همت حواله ایلدی و حقیقت حال نه ایدوكن لسانه كتوروب سویلدی (مثنوی) كفت راه اوسط ارچه حكمتست * لیك اوسط نیز هم بانسبتست * دیدیكم نعم طریق اوسط دخی هم نسبتله در یعنی بویله بیلمك كرك هر كس بونده مقتضای شریعت و طریقتدر لیكن اوسط دخی هم نسبتله در یعنی بویله بیلمك كرك هر كس بونده مستویة الاقدام دكلدر بلكه هر كسك استعدادینه كوره قیاس اولنور (مثنوی) آب جو نسبت باشتر هست كم * لیك باشد موش را آن همچو یم * مثلا ایرمغك صویی اشتره نسبت ازدر و كمدر لیكن ایرمغك صویی موشه نسبت دریا كبیدر پس اشترك حد اعتدالی استعدادینه كوره و موشك دخی اعتدالی كندی یه كوره قیاس اولنور (مثنوی) هر كرا باشد وظیفه چار نان * دو خورد یا سه خورد هست اوسط آن * وفی المثل هر كیمك كه غدا و وظیفه سی درت اتمك اولسه ایكی نان یسه یا اوچ نان یسه اول اوسطدر (مثنوی) ور خورد هر چار دور از اوسطست * او اسیر حرص مانند بطست * اما درت نانی جمیعا یسه اول زمان اوسطدن دوردر اول اسیر حرص و آز اولمقده ماننده بط و مورددر (مثنوی) هر كه اورا اشتها ده نان بود * شش خورد میدان كه اوسط آن بود * هر كیمكه آنك اشتهاسی اون نان اوله التی یرسه بیلكه اول اوسط اولور (مثنوی) چون مرا پنجاه نان هست اشتهی * مر تراشش كرده هم دستیم نی * چونكم بنم اللی اتمك یمكه اشتهام وار در و سكا التی كرده یمكه سن بنمله هم دست دكلسن (مثنوی) تو بده ركعت نمازایی ملول * من به پانصد در نیایم در نحول * سن اون ركعت نماز قیلمقلغله ملول كاورسن و زبون اولورسن بن بشیوز ركعت قیلمقدن نحول اولمزم یعنی بو جغه كیرمزم و ترك خدمت قیلمزم دیمكدن كنایه در نحول یرنه نحول دخی نسخه در بو تقدیر اوزره معنی بن بشیوز ركعتله عجز و نحوله كلمزم یعنی زبون و لاغر اولمزم (مثنوی) آن یكی تا كعبه حافی می رود * وین یكی تا مسجد از خود می شود * اول بر كسه كعبه یه دك آیاغی چپلاق كیدر و بو بریسی خانه سندن مسجده دكن كندیسندن كیدر (مثنوی) آن یكی در پاكبازی جان بداد * وین یكی جان كند تا یك نان بداد * اول بر كسه عاشقلقده و بذل و ایثارده جان ویردی و بو بر كسه جان چكشدی تا بر نان ویردی یعنی اول بری تا بر اتمك ویرنجه جان قوپرر و اولمك حالنه كلور پس راه اوسط بو جملهنك استعدادینه كوره قیاس اولنور بو خسه جمله یه برابر قیاس اولنمز (مثنوی) این وسط در با نهایت میرود * كین مرانرا اول و آخر بود * بو وسط نهایتله اولنده كیدر یعنی وسط متناهی یه نسبت قیاس اولنمق ممكندر زیرا آنك اول و آخری اولور غیر متناهی اولنده اوسط و وسط ممكن دكلدر (مثنوی) اول و آخر باید تا در آن كنجد اوسط یا میان * اول و آخر كرك تا آنده اوسط یا میان تصور ده صیغه زیرا اول و آخر موجود اولمق كرك تا كه اوسط و میان تصور اولنمق ممكن اوله (مثنوی) بی نهایت چون ندارد دو طرف * كی بود او را میانه منصرف * نهایتسز اولان نسنه چونكه ایكی طرف طوتمیه و اولی و آخری اولمیه یعنی بی نهایت انبیا علیهم السلام و اولیای عظامك

باطنلریدر چونكم ایكی طرف طوتمزلقن اول بی نهایته میانه یعنی اوسط منصرف اولور یعنی چقن اول بی نهایته حد اعتدال صرف اولنور و افراط و تفریط تصور قیلنور (مثنوی) اول و آخر نشانش كس نداد * كفت لو كان له البحر مداد * سورهٔ كهفك آخرینه اشارتدر (قل لو كان البحر مدادا) دی یا محمد اگر بحر محیط مركب اولسه (لكلمات ربی) بنم ربمك معانی و كلماتنك تحریر و كتابتی ایچون (لنفد البحر) تحقیقا بحر محو و فانی اولیدی زیرا جسمدر و هر جسم متناهیدر (قبل ان تنفد كلمات ربی) ربمك كلماتی متناهی اولمزدن اول زیرا كلمات الله غیر متناهیدر پس مداد متناهی اولمزدن اول علوم نامتناهینك كتابتی ممكن اولمز (ولو جئنا بمثله مددا) ای ولو جئنا بقدرتنا الباهرة عونا وزیادة یعنی اگرچه بز كتوررسكده او دریای محیط مثلی مدد و زیاده معاونت كتورر سكده ینه كلمات الله متناهی اولمز زیرا مجموع متناهین دخی متناهیدر بلكه تحت وجوده داخل اولان اجسام مقوله سی هر نه ایسه متناهیدر پس بو آیتك سبب نزولی بو اولدیكه یهودیلر دیدیلر كه كتابلرده بر محلده (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) یوررور بر محلده دخی (ومن یؤت الحكمة فقد اوتی خیرا كثیرا) یوررر پس تناقضدر توفیق نیجه اولور دیدكلرنده بو آیت نازل اولدیكه علم الهیه نسبت علم انسان قلیلدر دیمك اولور معنای بیت اول و آخرده مرتبهٔ حقیقتنه واصل اولان و اینك نشانی و احوال بی پایانی بر كسنه شرح ویرهمز زیرا بونلر صفت حقله متصف اولمشلردر و اوصاف حق ایسه غیر متناهیدر انبیا و اولیا كلمات الله در اول جهتدنكه كن امریله ظاهر اولمشدر اگرچه جمیع موجودات دخی بو امرده داخل و جمله سی بو حیثیتدن كلمات الله در لكن انبیا و اولیا علت غائیهٔ موجودات و مكوناتدرلر پس بونلرك باطنلری صفت حقله متصف و متخلق اولیجق بونلرك درونده اولان معلوماتك و اسرار و اوصاف و حكمتك كلماتی اغصان و اشجار و اقلام و بحار و زخار مركب اولسه الی یوم القیام تحریر اولنسه نهایت و انجام بولمیه ایدی (مثنوی) هفت دریا گر شود كلی مداد * نیست مر پایان شدن را هیچ امید * یدی دریا اگرچه جمیعا مركب اوله منتهی اولمسنه هیچ امید و امكان یوقدر یعنی هفت دریا اگر مداد اولسه بو اولیانك قلمنده اولان علمك پایانسنه هیچ امید یوقدر (مثنوی) باغ و بیشه گر شود یكسر قلم * زین سخن هرگز نگردد بیش و كم * وكذلك باغ و بیشه اگر جمیعا قلم اوله بو انبیا و اولیانك باطننده اولان سخن حقدن هرگز بیش و كم اولمز (مثنوی) آن همه حبر و قلم فانی شود * وین حدیث بی عدد باقی بود * اول دوكلی مركب و قلم فانی اولور كه متناهیدر و بو انبیا و اولیانك باطننده اولان حدیث بی شمارینه باقی اولور كه غیر متناهیدر (كما قال الله تعالی فی سورة لقمان فی حق كلماته (ولو ان ما فی الارض من شجرة اقلام والبحر یمده من بعده سبعة ابحر ما نفدت كلمات الله) پس بو محله كانجیه دك اعتراض اوله جوابدر كه اول بسیار كو و اكثار خوار اولمقدر نفس الامرده بو علمدن بر ولی هر نقدر سویلسه دریادن بر قطره و كونشدن بر ذره كبیدر پس مكثر اولمز بعده اعتراض ثانی یه جواب ویروب بیوررلر (مثنوی) حالت من خواب را ماند كهی * خواب پندارد مر انرا گمرهی * ظاهرده كاهی بنم حالتم خوابه بكزر اول حالتی بر كمراه خواب ظن ایلر یعنی ای شیخ بكا كاه كاه بر حالت و بر راحت پیدا اولور كه غلبهٔ نومله مستلقی اولوب مستلر كبی بن دخی یاتورم و بو جهاندن كوز یوموب عالم حقیقته دیدهٔ بصیرتی كشاده قیلورم بنم بو حالتم كاهی خوابه مشابه اولور و حقیقت حاله واقف و عالم اولمقدن كمراه اولنلر تحقیقا بو حالتی نوم دایم زعم ایلرلر ور بخسبد هست چون اصحاب كهف دیو سوز سویلرلر بو كونه حالت اولیادن بعضسنه چوق واقع اولورتنه كم ابن فارض حضرتلرینك منقبه سنده اوائل دیوانده بویله مسطوردر كه (قال ولد ابن الفارض حاكیا عن حال ابیه وتارة یكون الشیخ رضی الله عنه مستلقیا علی ظهره كالنائم ویمر علیه عشرة ایام متواصلة وتارة اقل من ذلك وتارة اكثر وهو علی هذه الحالة لا یأكل ولا یشرب ولا یتكلم ولا یتحرك فهو كما قال (بیت) تری المحبین صرعی فی دیارهم * كفتیة الكهف لا یدرون ما لبثوا * والله لو حلف العشاق انهم * صرعی من الحب او موتی لما حنثوا ثم یستفیق من هذه الحالة ویكون كما كان (مثنوی) چشم من خفته دلم بیدار دان * شكل بیكار مرا بر كاردان ای شیخ اگرچه ظاهرده بنم چشمم اویومشدر اما بنم قلبمی بیدار بیل بنم صورتا كار و عملسز شكل و جسدیمی كار و عمل اوزره بیل یعنی بنم بیكار و معطل اولدیغم شكلی سن عین بركار و بر تحصیل بیل همان عمل بدن دكلدر بلكه عمل قلب عمل بدندن افضل و اشرفدر (ولهذا قال علیه السلام لا عبادة كالتفكر قال البیضاوی لانه المخصوص بالقلب (مثنوی) كفت پیغمبر كه عینای تنام * لا ینام قلبی عن رب الانام * حضرت رسول علیه السلام ایتدیكه بنم چشملرم اویورلیكن بنم قلبم رب الانامدن اویومز بو حدیث شریفه اشارتدر كه امام بخاری حضرت عایشه رضی الله عنهادن روایت ایدرلر حضرت عایشه حكایه ایدرلر كه حضرت رسول علیه السلام قبل اداء الوتر نائم اولوب بعده قالقوب بلا توضی نمازه شروع قیلدی بن دیدم یا رسول الله نمت حتی نفخت بغمك فقال صلی الله علیه وسلم ان عینای

تامان ولاینام قلبی) یعنی بنم ایکی کوزم بحسب الظاهر اویورلر حال بو که بنم قلبم رب العالمیندن غافل دکلدر
پس اول صوفی دخی کندینک نومنه وقلبنک اویقاظنه بو حدیثله استشهاد ایلدی زیرا عند اهل التحقیق بو خصلت
وحالت حضرت رسول علیه السلامه مخصوصه اولمسنه دلیل یوقدر بلکه علی طریق الوراثة اولیایه دخی میسردر
(مثنوی) چشم تو بیدار ودل خفته بخواب * چشم من خفته دلم در فتح باب * ای طاعن ومعترض اولان سنک کوزک
بیدار وقلبک خواب غفلتله خفته در وبنم کوزم ویا حسم ظاهرا اویومشدر اما بنم کوکلم فتح بابده در
(مثنوی) مر دلم را پنج حس دیکرست * حس دل را هر دو عالم منظرست * تحقیقا قلبمه پنج حواس دخی واردر
بو حواس ظاهره دن غیری که اول قوت متخیله وقوت متفکره وقوت متوهمه وقوت حافظه وحس مشترکدر کوکل
حسنک هر ایکی عالم یعنی ظاهر وباطن منظریدر (مثنوی) تو ز ضعف خود مکن در من نکاه * بر تو شب بر من
همان شب چاشتکاه * سن کندی ضعف وعقلکدن بکا نظر ایلمه زیرا قیاس نفس علی النفس جائز دکلدر بر نفسک
حالی بر نفسه بکزه مز مثلا شب سنک اوزریکه شبدر هم اول شب بنم اوزریمه چاشتکاه وصبح دستکاهدر (مثنوی)
بر تو زندان بر من آن زندان چو باغ * عین مشغولی مرا کشته فراغ * زندان سکا زنداندر که انده مضطرب اولوب
پریشان خاطر اولورسن اول زندان بکا باغ کبیدر زیرا آنده جمال الهی ایله مسرور وآسوده یم یعنی سنک اوزریکه شب
ظلمانی ونوم جسمانی زنداندر وبکا اول باغ وجناندر عین مشغوللق بکا فراغ اولمشدر یعنی مرتبهٔ ولایته ایرنلر سائر
بشر کبی دکلدر بلکه سائر بشرلک عکسی دینلسه جائزدر زیرا بونلر صورتا نائم ومعنا بیدار وصورتا مشغول وبرکار
ومعنا فارغ وبیکارلردر (مثنوی) پای تو در کل مرا کل کشته کل * مر ترا ماتم مرا سور ودهل * سنک آیاغک بدن
بالچغنده واکل وشرب آب وکلنده قالمشدر وبکا اول آب وکل عین کل روحانی وکلستان آثار واسرار ربانی اولمشدر
تحقیقا سکا بو آب وکل عالمی ماتمدر بلا شهود محبوب وبکا سور ودهلدر مع مشاهدة المحبوب (مثنوی) در زمینم
با تو ساکن در محل * می دوم بر چرخ هفتم چون زحل * نعم صورتا زمینده سنکله بر محلده ساکن وقرار ایدیجیم
من حیث المعنی زحل یلدزی کبی فلک سابع اوزره یلرم (مثنوی) همنشینت من نیم سایهٔ منست * برتر از اندیشها
پایهٔ منست * همنشین وجلیسک من حیث الحقیقة بن دکلم بلکه بنم سایه مدر یعنی جسددر که روحه نسبتله
سایه کبیدر بنم پایه وقدرم اندیشه لردن عالیرکدر (مثنوی) زانکه من ز اندیشها بکذشته ام * خارج اندیشه پویان
کشته ام * زیرا که بن اندیشه لر عالمندن ایلرو کچمشم اندیشه نک خارجندن یلجی اولمشم یعنی عالم حقیقت ومرتبهٔ
الوهیتده پویان اولوب اوچمشم (مثنوی) حاکم اندیشه ام محکوم نی * زانکه بنا حاکم آمد بر بنی * روی حقیقی کورنلر
ومرتبهٔ ولایته ایرنلر کندیلردن فانی وحقله باقی اولدقدنصکره آنلرده عقول واندیشه نک تصرفی اولمز وافکار
وعقول حکم قیلمز بلکه بونلرک حقیقتی عقول واندیشه یه حاکمدر ولهذا اول صوفی ولی لساندن بیوررلر که بن
اندیشه نک حاکمی ام من حیث الحقیقه محکوم واسیری دکلم شول اجلدنکه بنا بنا اوزره حاکم کلدی پس نظر
قیلسک جمیع موجودات صوری واکر معنوی بنای حقدر پس جمیع بنای حق حقله قایم وباقی اولان خلیفهٔ حقک
محکومی اولور وولیٔ خدا بنای اشیاده باذن الله تصرف قیلور پس من هذه الحیثیة بونلر حاکم اندیشه وعقول
ومتصرف مخلوق ذوللدرلر (مثنوی) جمله خلقان سخرهٔ اندیشه اند * زان سبب خسته دل وغم پیشه اند * اما جمله
خلقلر اندیشه لرینک مغلوبی اولمشلردر اول سببدن خسته دللر وغم پیشه لردرا کر دیرسک که سنی دخی کوررز که
عند الامتحان اسیر عقل واندیشه وبعض زمانده خسته دل وغم پیشه سن جواب بیوررلر (مثنوی) قاصدا خود را
باندیشه دهم * چون بخواهم از میانشان بر جهم * قاصدا کندمی اندیشه یه ویریرم وبرای استتار سر عقول
وافکار اولورم تا محکوم اندیشه اولنلر بنی کندیلر کبی قیاس ایده لر چونکه بن استیم بو غم پیشه اولنلرک ومحکوم
اندیشه قالنلرک میانندن صچره رم واوج معناده پرواز ایلرم آنلر کبی دائما کرفتار دام اندیشه دکلم (مثنوی)
من چو مرغ اوجم اندیشه مکس * کی بود بر من مکس را دسترس * بن مرغ اوج کبی ام واندیشه وافکار مکس
کبیدر مکسک بنم اوزریمه چقن غلبه سی والی ایرشمسی اولور یعنی مکس کبی اولان اندیشه وهوشک چقن بنم اوزریمه
دسترسی اولور (مثنوی) قاصدا زیر آیم از اوج بلند * تا شکسته پایکان بر من تنند * اوج بلنددن ومرتبهٔ
سعادتمنددن قصدا آشغه کلورم ومرتبهٔ بشریته تنزل قیلورم تا شکسته پایکان طریقت وخسته دلان عالم
صورت بکا طولنه لر وکندیلره جنس واشکاره آشنا کوروب بجرد روغمدن صولنه لر وهرنبی وولینک خود بشریته
کلملری عباد اللهه عین نعمت وناسک فهم ایلدیکی مرتبه ده اولملری ناسه محض لطف ورأفتدر زیرا قوت بشریه نک
حقیقت انبیا واولیایی کورمکه بلکه ملائکه یی کورمکه طاقتی یوقدر ولهذا قال الله تعالی (ولو جعلناه ملکا

لجعلناه رجلا وللبسنا علیهم ما یلبسون) وبو محله مناسب خلافتده تفضیل اولنمشدر (مثنوی) چون ملائم کیرد
از سفلی صفات * بر پرم همچون طیور الصافات * سورة الملکده (اولم یروا) ای محمد کورمزلرمی ونظرا یتمزلرمی بو کفار
مکذبان (الی الطیر فوقهم صافات) اوزرلرنده اولان قوشلره که جو سماده عند الطیران اجنحه لرنی بسط ایدر (ویقبضن
ودخی قبض وضم ایدرلر اجنحه لرنی کندیلره حینا فحینا استظهارا للطیران (ما یمسکهن الا الرحمن) پس انلری
عند القبض والبسط حفظ وامسال ایلمز الا اول رحمن که مرحمتی علی کل شیٔ واسع وشاملدر وکذلک جمیع اشیایی حفظ
وامسال ایلین اول رحمندر (انه بکل شیٔ بصیر) تحقیقا اول رحمن کیفیات ابداع مبدعاته بصیر وتدبیرات واحوال
مصنوعاته علیمدر معنای بیت چونکه بنی ملال طوته بو عالم سفلی صفاتدن یعنی عالم طبیعت ومرتبهٔ بشریتدن پرواز
ایدوب اوچرم اوج اعلایه وجو سمای معنایه طیور صافات کبی (م ی) پر من رستست هم از ذات خویش * بر نچفسانم
دو پر من با سریش * جعفر طیار را پر جاریه است * جعفر طرار را پر عاریه است * طیور صافات کبی عالم حقیقته اوچرم
دیمشدی اول مناسبتله دیر که بنم پرلرم شول مجازی وعاریتی اولان اجنحهٔ مکر وحیل وتزویر ودغل دکلدر که وابسته در
بلکه بنم پرم بر رسته دربنم قنادم هم کندی ذاتمدن بتمشدر که اول علم تحقیقی وذوق وشوق توفیقیدر بن جریشله
کندیمه ایکی قنادیاپشدرمزم که اول قوت علمیه وقوت عملیه در (کما ان اهل التقلید واصحاب التزویر یربطون علی
انفسهم علوما عقلیة ونقلیة یباهون بها العلماء ویمارون بها السفهاء ویصرفون وجوه الناس الیهم کذوی الجناحین
یظنون طیورا الهیة ولیسوا کذلک جعفر طیارک قنادی جاریه وداعمدر جعفر طرارک قنادی عاریه وعارضیدر محققین
وصادقین جعفر طیار کبیدر ومقلدین ومزورین جعفر طرار کبیدر جعفر طیارک پری جاریه وبنفسه طائردر جعفر
طیار حضرت علینک برادر بزرکوارلریدر اندن اون یاش زیاده واسلامه آندن اول آماده اولمشلردر وحضرت نبی علیه
السلام اول حضرتک حقنده یا جعفر انت اشبه بی خلقا وخلقا بیورمشلردر حتی بو بشارتک مسرتندن اول حضرت
قالقوب اول حینده رقص قیلمشلردر وحضرت علیدن بو کونه روایت اولنور که بیوررلر بر کون بن حضرت
رسول الله صلی الله علیه وسلمک حضورنده ایدم نماز قیلمغه متوجه اولدیلر اول حینده بابام ابو طالب کلدی
وحضرت نبی علیه السلام آنی صلاته ترغیب ایدوب دیدیکه یا عمی نولیدی بکا اویدک ونماز قیلیدک ابو طالب دیدیکه
یا ابن اخی علمت انک علی حق ولکن استحی من العرب) پس جعفره متوجه اولوب دیدیکه یا جعفر سن ابن عمکک جناحی
قتنده نماز قیل پس جعفر حضرت رسولک یاننده نماز قیلوب تمام ایلدکدنصکره حضرت نبی علیه السلام
اکا التفات ایدوب بیوردیلر که (الا ابشرک یا جعفر ان الله تعالی اعطی لک جناحین من نور لتطیر بهما فی الجنة ولهذا
اول حضرته ذو الجناحین دینلدی وطیار دخی تسمیه اولندی ومنقبه لرنده بودخی منقولدر احیانا هواده طیران
وطیور کبی سماده سیران ایدرلردی وبعض قولده اول حضرت روم دیارنده شهید اولدقده لطف حقله آکا ایکی یشل
قناد ظاهر اولوب عالم علوی جانبنه پرواز ایلمشلر بو اجلدن اکا جعفر طیار دیو سویلمشلردر والله اعلم
اما جعفر طرار معین برکسه اولمق احتمالیده واردر لکن معلوم ومشهور دکلدر که نه کونه کسه در بلکه هر مکار
وغدار اولان کسه لره مرادا اوله که انلرک جناحین علم وعملری کندیلره ملک اولمیه بلکه عاریتی اوله وخلقه نمایش ایچون
کندی یه مربوط قیله (مثنوی) نزد آنکه لم یذق دعویست این * نزد سکان افق معنیست این) اول کسه نک قتنده که
بولذتدن طاتمدی وبو معنادن ذوق ایتمدی بو سوزلر دعویدر که بونی ادعایه حمل ایلر اما افق ساکنلرینک قتنده
بو معنای صحیحدر یعنی سکان افق معنا وقاعدان تتق سراپردهٔ خدا اولنلر قتنده بو سوزلر عین معنادر (م ی) لاف
دعوی باشد این پیش غراب * دیک تی و پر بکی پیش ذباب * غراب کبی اولان اصحاب صورتک اوکنده بو معنی لاف
ودعوی اولدی سکک قتنده بوش وطلو چولمک برابردر زیرا اکر کسه تهی وکر کسه طلو ذباب چولمکی قالدرمغه وفرق
قیلمغه قادر دکلدر منکر قتنده دخی ولی ومرائی برابردر (مثنوی) چونکه در تو می شود لقمه کهر * تن مزن چندانکه
بتوانی بخور * اکول وشروب اولدیغی صفت اوزره اعتراضه جواب ثالثدر کثرت اکل وشربک مذموم اولمسی
وانسانی حیوان صفت قیلمسی ومبتلای کسل وکثافت ایلمسی ایچوندر چونکه لقمه سنده کهر اوله وسنی طاعت
وعبادت حقه چابک وچالاک قیله فارغ اوله اولقدر که قادرسن یی زیرا اندن سکا ضرر یوقدر لیکن نفعی چوقدر تن مزن
چندانکه می خواهی بخور دخی نسخه در یعنی طورمه واپسم اوتورمه اولقدر که استرسک یی مشایخ عظامک برندن
نقل اولنور که اکل وشربله مقید ایمش بعض احبا واصدقاسی رنکنده اولنلر آنک اکول وشروب اولدیغنه باطنا
تعریض ایلمشلر وبری ما بیننده بو شیخک اکلی انبیا علیهم السلام واولیای عظام اکلنه اوبمزدیوب سویلمشلر شیخ
بونلرک ضمیرنه واقف اولوب وبرلکن استیوب بونلرک سوء ظننی دفع ایچون لکن ایچره قی ایلدی لکن پردر اولدی

تسه کم بیوررلر (مثنوی) شیخ روزی بهر دفع سوء ظن * در لکن قی کرد پر در شد لکن * سوء ظنی دفع
ایتمکدن اوتری شیخ برکون آکنك ایچنه قی ایلدی لکن پر در اولدی (مثنوی) کو هر معقول را محسوس کرد *
پیر بینا بهر کم عقلی مرد) کو هر معقولی محسوس ایلدی پیر بینا مرد کم عقل اولدیغندن اوتری آنك کار و عملنه
طعن و دق قیلدقلرندن اوتری (مثنوی) چونکه در معده شود پاك پلید * قفل نه بر حلق و پنهان کن کلید *
چونکم معده ده سنك پاك و حلال اولان لقمهك پلید اوله یعنی لقمه مع هذا طیب و حلال ایکن کثافت
و ثقلت برله معده یی ملوث و خباثت و کدورت درونه باعث اوله حلق و دهانکه قفل قو و مفتاحن پنهان ایله
تا کم آکل اولمیه سن و مأکولات طیبه یی مردار قیلمیه سن (مثنوی) هر که در وی لقمه شد نور جلال *
هر چه خواهد تا خورد او را حلال * هر شول کمسه ده که لقمه نور جلال اوله و حسن خصال و لطف فعالی
زیاده قیله هر نه استرسه که یمه اکا حلالدر اکثر مشایخ محققین لقمه یه و اقمه یی یینه نظر ایتمشلر بلکه لقمه خوارلك
کار و کردارنه باقمشلر اکر کار و کرداری طاعت خدا و رضای حق ایچون ایسه لقمه حرام دکلدر روا کلده اسراف بو قدر
دیمشلر زیرا حرام لقمه دن و اسراف اوزره یینن طعامدن طاعت حقه میل و رغبت حاصل اولمز دیمشلر و اکر آکل اولانك
کاری طاعت خدا اولمزسه و رضای حق ایچون اکل قیلمز البته اول لقمه ده شایبهٔ حرام مقرردر و لو کان فی زعم الآکل
حلالا زیرا مبدأ معاصی و آثام لقمهٔ حرامدر طعام حلالدن عصیانه میل طوغمز دیرلر پس کثرت اکل و شربك منهی
اولمسی کثافت و معصیته سبب اولدیغنه بناءً در بو خصوصده مجرد کثرت اکل و شرب مذمومه دکلدر لا سیما نور جلال
و حسن خصال اوله پس نزدانکه لم یذق دعویست این نزد سکان افق معنیست این بیوردقلری بیت شریفدن حاصل
اولان وهم و شبهه یی دفع ایچون تکرار بو معنایی مؤید اولان کلامه رجوع ایدوب تفهیم ایچون بعض ضرب امثاله
شروع ایدوب بیوررلر (بیان دعوی که عین آن دعوی گواه صدق خویشست (مثنوی) گر تو هستی آشنای جان من *
نیست دعوی گفت معنی لان من * ای بو سوزلری دعوی زعم ایلین کمسه اگر سن بنم جانمك آشناسی ایسك بنم
معنالان اولان گفتم دعوی دکلدر بلکه عین دعوی نفس دعوینك گواهیدر (مثنوی) گر بگویم نیمشب پیش تو ام
هین مترس از شب که من خویش تو ام * مثلا اگر نصف اللیلده و ظلمات شبده سنك قتنده یم دیم آگاه اول شبدن
خوف ایلمه که بن سنك قریب و آشنالرم (مثنوی) این دو دعوی پیش تو معنی بود * چون شناسی بانك خویشاوند
خود * بو ایکی دعواسنك قتکده دعوای معنادر چونکه کندی خصمك بانك و آوازنی آگایه سن (مثنوی)
پیشی و خویشی دو دعوی بود لیك * هر دو معنی بود پیش فهم نیك * پیشلك و خویشلك ایکی دعوی اولدی یعنی سنك
اوکنده یم و سنك خصمکم دیمك ایکی دعوی اولدی ولیکن هر ایکیسی خوب و لطیف فهمك قتنده معنی اولدی
و نفس دعوی کندینك صحت و صدقنه شهادت قیلدی (مثنوی) قرب آوازش گواهی می دهد * کین دم از نزدیك
یاری می جهد * آوازك قربی اکا نطق و یرر زیرا که بو دم و آواز بر یارك قتنده حاصل اولور پس آنك آوازنك قربی
اول یارسنك حضورکده اولدیغنه شهادت قیلور (مثنوی) لذت آواز خویشاوند نیز * شد گوا بر صدق آن خویش
عزیز * خصمك آوازنك لذتی دخی ای عزیز اول خصمك صدقی اوزره شاهد اولدی زیرا آشنا و اقربانك آوازی اجنبی
و بیگانه نك آوازندن فهم و عقلی اولان کمسه نك قتنده تمیز اولنمش و فرق قیلنمشدر (مثنوی) باز بی الهام احمق کو ز جهل
می نداند بانك بیگانه ز اهل * کیرو الهامسز احمقکه اول احمق جهلندن بیگانه نك بانك و آوازنی اهلنك بانك و آوازندن
بلمز (مثنوی) پیش او دعوی بود گفتار او * جهل او شد مایهٔ انکار او * آنك قتنده آنك سوزی دعوادر آنك جهلی
آنك انکارینك سبب و مایه سی اولدی (م ی) پیش زیرك کاندرونش نورهاست) عین این آواز معنی بود راست) زیرك
قتنده که آنك باطن و درونده انوار الهیه دن نورلر وارد ربو آواز عینیله راست و صحیح معنی اولدی (مثنوی) یا بتازی
گفت یك تازی زبان * که همی دانم زبان تازیان * مثال آخر یا لسان عربی بیلور برکسه لسان عربی ایله دیدیکه
عرب طائفه سنك لسانی بیلورم مثلا انا اعرف لسان العرب دیسه و دخی لسان عربی بیلمکه دلیل بعض لغات
و کلمات عربی سویلسه (مثنوی) عین تازی گفتنش معنی بود * گرچه تازی گفتنش دعوی بود * آنك عین عربی
سویلسی معنادر و صدق دعواسنه دلیل و گواهدر اگرچه آنك عربچه بن تازی بیلورم دیمسی دعوی اولور لکن
عین دعوا کندی نفسنك صدقنه شهادت قیلور (م ی) یا نویسد کاتبی بر کاغدی * کاتب و خط خوانم و من ابجدی
مثال آخر یا برکاتب بر کاغد اوزره یازسه کاتبم و خط خوانم و بر اولویم (مثنوی) این نوشته گرچه خود دعوی بود
هم نوشته شاهد معنی بود * بو ورق اوزره یازلمش اگرچه خود دعوی اولور هم یازلمش معنانك شاهدی
اولور زیرا کاتبم دیدیکی کتابتندن معلوم اولور و خط خوانم دیدیکی دخی آنك خطندن ظهوره کلور و ابجد اولمسنه

دخی حسن خطی و نظم کلامی دلالت قیلور (م ی) یا بگوید صوفیی دیدی تو دوش * در میان خواب سجاده بدوش *
عین دعوی کندی نفسنکی مصدق اولمسنه بر مثال دخی اولدر که یا خود بر صوفی سکا کله و سویلیه که سن کوردك
دون خواب ایچره سجاده سی اوموزنده برکسه یی بو هم وجه در یا برکسه سکا دیسه که سن دون کیجه دوشکده اوموزنده
سجاده وار صوفی کوردك (مثنوی) من بدم آن وانچه گفتم خواب در * با تو اندر خواب در شرح نظر * بن ایدم اول و اول
نسنه یی که دیدم خوابده سکا خواب ایچنده شرح نظر و فتح بصر جهتندن (مثنوی) گوش کن چون حلقه اندر
گوش کن * آن سخن را پیشوای هوش کن * آنی کوش ایله و حلقهٔ زرین کبی قولاغکده ایله اول سوزی هوشکه
پیشوا قیل (مثنوی) چون ترا یاد آید آن خواب این سخن * معجزه نو باشد و زر کهن * چونکه اول دوش سنك یاد
و خاطرکه کله بو سوز سکا بکی معجز و اسکی آلتون اولور (مثنوی) گرچه دعوی می نماید این ولی * جان صاحب واقعه
گوید بلی) اگرچه دعوی کورنور بو ولیکن صاحب واقعه نك جانی بوکا اقرار برله بلی دیر (مثنوی) پس چو حکمت
ضالهٔ مؤمن بود * آن ز هر که بشنود موقن بود * پس چونکه حکمت مؤمنك ضاله سیدر حکمتی هر کیدن که
استماع ایده موقن و اعتقاد ایدیجی اولور یعنی (الحکمة ضالة المؤمن فحیث وجدها فهو احق بها) حکمت و معرفت
مؤمنك یتوردیکیدر آنی هر قنغی کشیدن که استماع ایلیه بلا شبهه موقن اولور (مثنوی) چونکه خود را پیش او
یابد فقط * چون بود شك چون کند خود را غلط * چونکم مؤمن کندی یی اول ضاله سنك اوکنده حاضر بوله مطلقا
و قطعا نیجه شك اولور آکا و نه حالله کندویی غلط ایلر برکسه یتوکنی برآخردن بعینه استماع ایلسه یه له شك ایدوب
غلط ایلمز فکیف ضاله سنك حضورنده حاضر اوله نو جهله شك و غلط ایلرسن دیمك اولور (م ی) تشنهٔ را چون بگویی تو
شتاب * در قدح آبست بستان زود آب * مثلا بر تشنه یه سن چونکم ایو دیه سن قدحده آب واردر اول ابی فوری
آلوب تشنه لکی دفع ایله (م ی) هیچ گوید تشنه کین دعویست رو * از برم ای مدعی مهجور شو * هیچ تشنه دیر میکه
بو سوز دعوادر بوری بنم قتمدن ای مدعی دور و مهجور اول (مثنوی) یا گواه و حجتی بنما که این) جنس آبست و از آن
ماء معین * یا بر شاهد و حجت کوستر که بو آب جنسیدر و اول ماء معیندنمیدر (مثنوی) یا بطفل شیر مادر بانك زد *
که بیا من مادرم هان ای ولد * یا خود سود امر طفله مادری بانك اوردی بو یله دیو که کل بن مادرکم آگاه اول ای ولد
مثنوی) طفل گوید مادرا حجت بیار * تا که با شیرت بگیرم من قرار * طفل دیرمی ای مادر بو خصوصده حجت و دلیل
کتور تا که سنك سودك اوزره بن قرار طوتم و سندن قرار ایلیم (مثنوی) در دل هر امتی کز حق مزه ست * روی و آواز
پیمبر معجزه ست * هر بر امتك قلبنده که حضرت حقدن ذوق و لذت واردر پیغمبرك یوزی و آوازی معجزه در (مثنوی
چون پیمبر از برون بانگی زند * جان امت از درون سجده کند * چونکم پیغمبر علیه السلام طشره دن بر بانك اوره
و اسلامه دعوت ایده امتك جانی دروندن سجده ایلر و مطیع اولور و آکا انقیاد قیلور (مثنوی) زانکه جنس بانك
او اندر جهان) از کسی نشنیده باشد گوش جان * آن غریب از ذوق آواز غریب) از زبان حق شنود انی قریب) زیرا که
اول پیغمبرك کلامنك جنسنی بو جهان ایچره برکسه دن اشتمشدی جان قولاغی اول غریب و عجیب و بدیع اولان آوازك
ذوقندن حق لساندن (انی قریب) مفهومنی اشتدی (کما قال الله تعالی (و اذا سألك عبادی عنی فانی قریب اجیب
دعوة الداع اذا دعانی) توضیح معنی هر کمسیه الله تعالی حبل وریدندن و عقل و قلبندن اقربدر و لکن هر کس بو قربك
حقیقتنه واصل اولمدقلری جهتدن کندیلری حقدن بعید ظن ایدرلر و بو قربك کمالیله حقیقتنه واصل اولنلر انبیا علیهم
السلام بعده اولیای عظامدر و لهذا خلیفه مستخلفك عینیدر دیرلر و بر خبر وای (ان الله یقول علی لسان عبده) فحن
بر نبینك و یا خود بر ولینك لساندن عبادنه حق سویلسه اول قرب حقیقیدن غریب اولان امتك جانی اول آواز عجیب
الشانك ذوقندن زبان حقدن که اول زبان انبیا و اولیادر که بونلرك لسانی حق منزله سنده در (انی قریب) دیدیکی کلامك
صدق معناسنی اشتدی و حقك آنلره کمال قربنی بیلدی پس ایمان و اقرار قیلدی و بونلرك قربی واسطه سیله کندیده اولان
قربی دخی بیلدی و بولدی (و هو معکم) سرینه آگاه اولدی (سجده کردن یحیی علیه السلام در شکم مادر عیسی علیه
السلام (مثنوی) مادر یحیی بمریم در نهفت * پیشتر از وضع حمل خویش گفت * یحیی پیغمبر علیه السلامك
مادری تنهاده مریمه کندینك وضع حملندن اولرك دیدی (مثنوی) که یقین دیدم درون تو شهیست * کاو اولو العزم
و رسول آگهیست * که یقین کوردم سنك درونکده بر شاه واردر که اولو العزمدر و زیاده آگاه رسولدر رسلدن
اولو العزم اول کمسه لردر که حقدن اکا کتاب نازل اوله و کندینك مستقلا شریعتی اوله شرعنه ناسی دعوت قیله پس
عیسی علیه السلام اولو العزمدر و حضرت یحیی علیه السلام نبی صالحدر شرع موسی علیه السلام اوزره (مثنوی
چون برابر اوفتادم با تو من * کرد سجده حمل من اندر زمن * چونکه بن سنك برابر و مقابله که واقع اولدم بنم حمل

درحال سنك جانبنه سجده ایلدی ذوالفطن دخی نسخه در یعنی زیرکالکار صاحبی دیمکدر (مثنوی) این جنین
مرآن جنین را سجده کرد * کز سجودش در تنم افتاد درد * بو قرنمده اولان جنین اول قرنکده اولان جنینه سجده
ایلدیکه بنم حملك سجودندن بنم تنمه درد والم واقع اولدی (مثنوی) کفت مریم من درون خویش هم * سجدهٔ دیدم
ازین طفل شکم (مریم یحیی پیغمبرك مادرینه ایتدی بن دخی کندی درونمده هم بو شکمده اولان طفلدن بر سجده کوردم
(اشکال آوردن برین قصه (مثنوی) ابلهان کویندکین افسانه را * خط بکش زیرا دروغست وخطا * ابلهلر ایدرلر
بو قصه یه خط چك زیرا کذب وخطادر یعنی ساده دل اولنلردن بعض کمسه‌لر دیرلر بو قصه غیر واقعدر (مثنوی)
زانکه مریم وقت وضع حمل خویش * بود از بیکانه دور وهم زخویش * زیرا حضرت مریم کندینك حملنك
وضعی وقتنده اجنبیدن وخصمدن یعنی جمیع خلقدن دور وبعید ایدی (مثنوی) از برون شهر آن شیرین فسون *
تا نشد فارغ نیامد خود درون * شهرك طشره سنده اول شیرین فسون مادام که فارغ اولمدی شهرك ایچنه کلمدی مریم
چونکه حضرت عیسی علیه السلامی طوغردی اندنصکره حضرت عیسی علیه السلامی قوجاغنده طوتدی وقوم
وقبیله‌سی قتنه ایلتدی (مثنوی) مادر یحیی کجا دیدش که تا * کوید او را این سخن در ماجرا * یحیی پیغمبر
علیه السلامك مادری مریمی قنده کوردیکه تا مصاحبتده بو سوزی مریمه دیه (جواب اشکال (مثنوی)
این بداند کانکه اهل خاطرست * غایب آفاق او را حاضرست * بونی بیلور اول کمسه که اهل خاطر واهل الهامدر
آفاقك غایبی آکا حاضردر قلبی معدن الهام الهی وخواطر ربانی اولان کمسه‌لره غایب حاضردر وبعید وقریب برابردر
(مثنوی) پیش مریم حاضر آید در نظر * مادر یحیی که دورست از بصر * مریم قتنده نظرده حاضر کلور یحیی
پیغمبرك مادری که بحسب الظاهر بصردن دوردر (مثنوی) دیدها بسته ببیند دوست را * چون مشبك کرده باشد
پوست را * دوستی ماسوادن بسته وفارغ اولان چشم کورر چونکم اول کوزك صاحبی پوستی مشبك ایلمش اوله
پوستدن مراد وجود جسمانیدر وآنی مشبك ایلمکدن مراد مانع انوار الهی اولان اوصاف نفسانیه‌یی جابجا
ازاله ایدوب خانهٔ قلبنه اول روزنه‌لردن انوار الهی والهام ربانی دخول ایلمکدر (مثنوی) ور ندیدش از برون نی
از درون * از حکایت کیر معنی ای زبون * نه چنانکه افسانها بشنیده بود * همچو شین بر نقش آن چفسیده بود *
اکر مادر یحیی قرنداشی مریمی طشره‌دن کورمدیسه ودرون عالمندن دخی مکالمه قیلمدیسه حکایه‌دن
معنی طوت ای زبونکه قصه‌دن مراد حصه در انجلین دکل که یعنی اول کمسه کبی اولمه که افسانه‌لری اشتمش ایدی
وحرف شین کلمهٔ نقش اوزره یاپشدیغی کبی اول کمسه‌لر دخی اول حکایه‌نك نقش وصورتنه یاپشمش اولدی
(مثنوی) تا همی کفت آن کلیلهٔ بی زبان * چون سخن نوشد ز دمنه بی بیان * کلیله بردلکونك اسمیدر دمنه دخی
بردلکونك نامیدر پس دابشلیم حکیم بو ایکیسنك لسان حالندن ظهور ایلین احوالی یزوب وسائر وحوش وطیورك
السنهٔ احوالندن جاریه اولان احوالی وآثاری سمط تحریره دیزوب جمله‌سن بر کتاب عجیب دوزوب آنك رکن اعظمی
کلیله ودمنه حکایه‌سی اولدیغنه بناءً آکا کلیله ودمنه دیو نام ویرمشدر فارسیده انوار سهیلی ترکیده همایون نامه آنك
ترجمه‌سیدر پس معنی تا کم دیردی اول کلیلهٔ بی زبان دمنه یه ودمنهٔ بی بیاندن نوجهله سوز اشیدردی تفکر ایله
بو ایکیسنك بری برینه مکالمه‌سنه لسان حال دیرلر که عند العرفا اول انطق من لسان المقالدر عارف وعالم اولنلر
حیواناتك حالندن بو کونه حصه آلوب آنی صورت قصه یه کتوروب تنبیه غافلین وایقاظ نائمین ایچون آنی نقل ایدرلر
(مثنوی) ور بدانستند لحن همدکر * فهم آن چون کرد بی نطق بشر * ولئن سلم بو حیوانات اکر بری برینك لحن
وصوتنی بلدیلرسه آنك الحان واصواتنی بلا نطق بشر نه کونه فهم ایلدی (مثنوی) در میان شیر وکاو آن دمنه چون
شد رسول وخواند بر هر دو فسون * شیرله شتربه دید کاری کاولك مابینده اول دمنه دید کاری رو به نیجه رسول اولدی
وبو ایکیسنه نه کونه افسون اوقودی (مثنوی) چون وزیر شیر شد کاو نبیل * چون ز عکس ماه ترسان کشت پیل *
واول کاو نبیل اسدك نیجه وزیری اولدی وفیللر صویك ایچنده اولان ماهك عکسندن نیجه خوف ایلدی کماذکر
هذه القصه فی الجلد الثالث (مثنوی) این کلیله ودمنه جمله افتراست * ورنه کی با زاغ لکلك را مریست * بو کلیله ودمنه
جمله افترا ودروغدر یعنی بو کلیله ودمنه‌نك جمله صور وحکایاتی خود افترادر که فی الحقیقه آفاقده بو اولمش دکلدر
واکر افترا اولمسیدی زاغله لکلکك نچین جنك وخصومتی واردر یعنی لکلکك زاغه عناد وستیزه لکی نچین
حقیقة متصور اولوردی همان قصه‌دن حصه آلمق وحکایه‌دن منفعت بولمق وآنکله اصلاح نفس قیلمقدر کرك
صورت حکایه صحیح اولسون وکرك اولمسون (مثنوی) ای برادر قصه چون پیمانه‌ایست * معنی اندروی
مثال دانه‌ایست * ای برادر قصه پیمانه کبیدر قصه ایچنده معنی پیمانه ایچنده اولان دانه کبیدر (مثنوی)

دانهٔ معنی بکیرد مرد عقل * ننکرد پیمانه را کر کشت نقل * صاحب عقل اولان کمسه دانه کبی مقبول
اولان معنالی طوتر پیمانه یه نظر والتفات ایلز اکر پیمانه نقل ورفع اولدیسه (مثنوی) ماجرای بلبل وکل
کوش دار * کرچه کفتی نیست آنجا آشکار * بلبل وکلك ماجراسنه قولاق طوت اکرچه بلبل وکلده
بر سوز آشکاره دکل یعنی بلبل ایله کلك مابیننده معنوی حالله نیجه مکالمه واقع اولور حال بوکه آصلا نطقدن اثر
بو قدر ایکن اهل حال اولان بونی انلرك وجودلرندن فهم قیلور (سخن کفتن بزبان حال وفهم کردن آن (مثنوی)
ماجرای شمع با پروانه نیز * بشنوی معنی کزین کن ای عزیز * پروانه ایله شمعك قصه‌سنی دخی ای عزیز ایشت
ومعنای کزین اختیار ایله (مثنوی) کرچه کفتی نیست سر کفت هست * هین بیالا پر مپر چون جغد پست * اکرچه
بونلرماننده بحسب الظاهر بر سوز بو قدر ولیکن سوزك سری ومعناسی واردر آکاه اول بوکسکه اوچ بایقوش
کبی آلچغه اوچمه یعنی معنی جانبنه پرواز ایدوب سفلی اولان لفظ وصورت جانبنه میل ایتمه (مثنوی) کفت در شطرنج
کین خانهٔ رخست * کفت خانه از کجا آمد بدست * خانه را بخرید یا میراث یافت * فرح آنکس کو سر معنی شتافت *
یعنی بر شطرنج بازدیدیکه شطرنجده بو خانه رخ خانه‌سیدر بر لعب شطرنجه واقف اولمین ابله دخی بو خانهٔ حقیقی زعم
ایدوب آکا دیدیکه خانه رخك النه قندن کلدی اوی رخ صاتون می آلدی ویا میراثمی بولدی همان برای قیام قرینه
جواب محذوفدر یعنی نه آلدی ونه میراث بولدی فرح وسعادتلو اول کمسه که او معنی جانبنه ایودی (مثنوی)
کفت نحوی زید عمرو اقد ضرب * کفت چونش کرد بی جرمی ادب * اکثر اعرابی لغت عربه عالمدر کندی لسانی
اولدیغنه بناءً اما اصطلاحات نحویه یه جاهل در نچین قواعد نحویه‌دن اصلاح الفاظ ایچون بر ترکیبی متعلم
فاعل ومفعولی تعلیم ایچون بروجه ضرب مثل ذکر اولنسه اعرابه واقف اولمین اعرابی آنی لغت معناسنه
حمل ایدر ومعنیٔ حقیقیسی جانبنه کیدر نته کم بر نحوی دیدی زید عمرو اقد ضرب وبو ترکیبدن اول نحوی زید لفظا
مرفوع مبتدا وعمرو الفظا منصوب مقدم مفعولیدر ضربك وضرب مع ما عمل فیه جمله‌سی جملهٔ فعلیه اعرابدن
محلا مرفوع خبریدر مبتدانك شو معنالی دیلدی ولغت معناسنه عارف وبو اصطلاحه غیر واقف اولان کمسه‌لردن بری
آکا دیدیکم نیچون اول عمروه بی جرم زید اوردی وتادیب قیلدی (مثنوی) عمرو را جرمش چه بد کان زید خام *
بی کناه او را بزد همچون غلام * اول عمرولك جرم وکناهی نه ایدی که اول ناپخته وبی انصاف زید کناهسز آنی غلامی کبی
اوردی (م ی) کفت این پیمانهٔ معنی بود * کندمی بستان که پیمانه ست رد * نحوی آکا ایتدی که بو ترکیب معنی اولچکی
اولدیسن بغدایی آل زیرا پیمانه رد اولمشدر که معنای لغویسی بو محلده مراد دکلدر (مثنوی) زید وعمرو از بهر
اعرابست وساز * کر دروغست آن تو با اعراب ساز * بلکه زید وعمرو اعرابدن اوتری دوزلمشدر اکرچه دور غدرسن
اعرابله دوزل (مثنوی) کفت نی من آن ندانم عمرو را * زید چون زد بی کناه وبی خطا * اول جاهل نه دیدیکم بوق
بو یله دکل بن آنی بیلمزم محصل عمروی زید نیچون بی کناه وبی خطا اوردی بکا شو لفظدن مستفاد اولان معنیدن سویله
(مثنوی) کفت از ناچار ولاغی برکشود * عمرو یك واوی فزون دزدیده بود * آخر الامر نحوی ناچاردن دیدی وبر لاغ
ولطیفه آچدی یعنی ناچار بر لاغ آچوب وکندی بیلدیکی مرتبه‌دن کچوب اول جاهله دیدیکه عمرو بر زیاده واو اوغرلمش
ایدی (مثنوی) زید واقف کشت دزدش را بزد * چونکه از حد برد حدش می سزد * زید بو حاله واقف اولدی
کندینك دوزدینه کوتك اوردی چونکه عمرو حددن التدی یعنی حد شرعیدن تجاوز ایلدی سرقه سببیله عمروه
حد لایق اولور پس زید عمروی جرم وکناهی سببیله تأدیب ایتمش اولور اول خبیث بو کز معنالی فهم ایدوب قبول ایلدم
دیدی (پذیرآمدن سخن باطل در دل باطلان (مثنوی) کفت اینك راست پذرفتم بجان * کژ نماید راست در پیش
کژان * اول ابله نحویدن چونکم بو سوزی اشتدی آکا ایتدی اشته جانله بونی قبول ایتدم اول نادانلدن بو حالت
عجب دکلدر زیرا اکریلر قتنده طوغری اکری کورینور واکری دخی طوغری کورینور (مثنوی) کر بکویی احولی را
مه یکیست * کویدت این دوست در وحدت شکیست * مثلا اکر بر احوله ماه بردر دیه‌سن احول سکا دیر
بو ایکیدر بر اولمقده شك واردر (مثنوی) ور برو خندد کسی کوید دوست * راست دارد این سزای بدخوست * واکر
بر کمسه تمسخر طریقیله احول اوزره کوله وماه ایکیدر دیه احول بو کذبی راست طوتر بو کونه خصلت قبیحه بدخوی
اولان کمسه‌نك لایقیدر (مثنوی) بر دروغان جمع می آید دروغ * الخبیثات الخبیثین زد فروغ * عین کذب اولنلر اوزره
کذب جمع کلور وصحیح اولور زیرا خبیث اولان نفسلر ایچون خبیثلر فروغ ونور اوردی یعنی خبیث اولان شیئلر خبیثه
اولان نفسلره صفا وذوق ویردی دیمك اولور (کما قال الله تعالی الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات
للطیبین والطیبون للطیبات بو آیت کریمه‌نك ورودی خاصدر که حضرت عایشه رضی الله عنهانك براءتی حقنده‌در

ولكن حكمى عامدر ولهذا علما ومفسرين ديمشلردر بو آيت مثل مجراسنه اجرا اولنور پس مشايخ كرام بونى اكثر مثل موقعنده ايراد ايتمشلردر (م ى) دل فراخانرا بود دست فراخ * چشم كورانرا عثار سنكلاخ * دل فراخ اولنلر ايچون وسعت يد واردركه (الطيبات للطيبين) دروكوركوزلر ايچون سرنكون اولمق وآياغى قايمق واردر سنكستانده كه (الخبيثات للخبيثين) در (در بيان جستن پادشاهى آن درخت كه هركه ميوهٔ آن درخت خورد نميرد (مثنوى) كفت دانايى براى داستان * كه درختى هست درهندوستان * بردانا داستان ايچون ديديكه هندوستانده بردرخت واردر (مثنوى) هركسى كز ميوهٔ او خورد وبرد * نى شود او پير نى هركز بمرد * هربركسه كه آنك ميوه سندن يدى والتدى اول كسه نه پير اولور ونه هركز اولدى (مثنوى) پادشاهى اين شنيد از صادقى * بردرخت وميوه اش شد عاشقى * برپادشاه برصادق القولدن بوسوزى اشتدى درخته وآنك ميوه سنه زياده عاشق اولدى (مثنوى) قاصدى دانا زديوان ادب * سوى هندستان روان كرد از طلب * ديواندن بردانا قاصدى يعنى عالم وعامل بررسول طلبدن اوترى هندستان جانبنه روان ايلدى (مثنوى) سالهامى كشت آن قاصد ازو * كرد هندستان براى جست وجو * اول قاصد اندن اوترى نيچه يللر هندستانك اطرافنى دور ايلدى اول درختى جست وجو ايچون (مثنوى) شهر شهر از بهر اين مطلوب كشت * نى جزيره ماند ونى كوه ونه دشت * اول قاصد بو مطلوبدن اوترى هندستانده شهر شهر كزدى وطولندى اول قاصد دور وكشت ايلمدك نه جزيره قالدى ونه طاغ ونه صحرا قالدى (م ى) هركرا پرسيد كردش ريشخند * كين كه جويد جز مكر مجنون بند * اول درختى هركيمه صوردى ايسه آكا ريشخند ايلدى وبويله ديو سويلدى كه بو درختى غير كيم استر مكر مجنون بنداستر (م ى) بس كسان صفعش زدند اندر مزاح * بس كسان كفتند اى صاحب فلاح * چوق كمسه لر لاغ ولطيفه ده آكا سيلى اورديلر وچوق كمسه لر برسبيل تهكم ديديلر اى صاحب فلاح (مثنوى) جست وجوى چون تو زيرك سينه صاف * كى تهى باشد كجا باشد كزاف * سنكلين سينه صاف زيركك طلبى نيچن خالى اولور نيچن كزاف وبيهوده اولور (مثنوى) وين مراعاتش يكى صفعى دكر * وين زصفع آشكارا سخت تر * اول قاصده بو مراعات برغيرى صفعدر يعنى خلقك بعضيسنك بوكونه رعايتلرى آكا برآخر طپنچه ايدى وبو صفع آشكاره صفعدن شديدركدر (مثنوى) مى ستودندش بتسخر اى بزرك * در فلان جايى درختى بس سترك * آنى تمسخر واستهزا ايله مدح ايلديلر بويله ديو كه اى بزرك فلان يرده زياده عظيم بردرخت واردر (مثنوى) در فلان بيشه درختى هست سبز * بس بلند وپهن وهر شاخيش كبز * فلان بيشه ده سبز بردرخت واردر زياده بلند وجسيم وآنك هر برشاخى بزرك وعظيم در (مثنوى) قاصد شه بسته درجستن كمر * مى شنيد از هركسى نوعى خبر * پادشاهك قاصدى درختك طلبنه كمر باغلمش هر بركسه دن بردورلى خبر اشتدى (مثنوى) پس سياحت كرد آنجا سالها * مى فرستادش شهنشه مالها * پس نيچه يللر اوراده سفر وسياحت ايلدى پادشاه اكا ماللر كوندردى (مثنوى) چون بسى ديد اندر آن غربت تعب * عاجز آمد آخر الامر از طلب * قاصد چونكه اول غربتده زياده چوق تعب ومشقت كوردى آخر الامر طلبدن عاجز كلدى (مثنوى) هيچ از مقصود اثر پيدا نشد * زان غرض غير خبر پيدا نشد * مقصودندن هيچ اثر پيدا اولمدى اول غرضدن خبردن غيرى پيدا اولمدى (م ى) رشتهٔ اميد او بكسسته شد * جستهٔ او عاقبت ناجسته شد * آنك اميدى رشته سى مقطوع اولدى آنك مطلوب ومقصودى عاقبت ناجسته ونا پيدا اولدى (مثنوى) كرد عزم بازكشتن سوى شاه * اشك مى باريد ومى بريد راه * قاصد شاه جانبنه كيرو دونمك عزمن ايلدى كوزياشن ياغدرردى وقطع مسافه ايلردى (شرح كردن شيخ سر آن درخت را با آن طالب مقلد (مثنوى) بود شيخى عالم وقطبى كريم * اندران منزل كه آيس شد نديم * زياده عالم وتمام قطب برشيخ كريم وار ايدى اول منزلده كه نديم آيس ونوميد اولدى (مثنوى) كفت من نوميد پيش او روم * زآستان او براه اندر شوم * قاصد كنديسنه ايتدى بن نوميد اولمش كمسه شيخك حضورنه كيده يم آنك آستانندن يوله كيده يم (مثنوى) تا دعاى او بود همراه من * چونكه نوميدم من از دلخواه من * تا آنك دعاسى بنم همراهم اوله چونكه كندى دلخواهمدن نوميدم يعنى كندى مطلوب ومقصودمدن چونكيم مأيوس ومقنوطم بارى اول عزيزه واره يم وآنك خير دعاسن الوب بعده آنك آستانه سندن يوله روان اوله يم ديدى (مثنوى) رفت پيش شيخ با چشم پر آب * اشك مى باريد مانند سحاب * اول قاصد چشم پر آب ايله شيخك اوكنه كتدى سحاب كبى كوزياشنى ياغدردى (مثنوى) كفت شيخا وقت رحم ورقتست * نا اميدم وقت لطف اين ساعتست * قاصد شيخه ايتدى اى شيخ رحم ورقتك وقتيدر مطلوبمدن نااميدم لطفك وقتى بو ساعتدر (مثنوى) كفت واكو كز چه نوميديستت * چيست مطلوب تو رو با چيستت * شيخ قاصده ايتدى آشكاره ديكه سنك نوميدلكك ندندر سنك مطلوبك ندر سنك روى وتوجهك نيه در (مثنوى) كفت شاهنشاه كردم اختيار * از براى

جستن يك شاخسار * قاصد شيخه ايتدى شاهنشاه بنى اختيار ايلدى بردرختى طلب ايلمكدن اوترى (مثنوى) كه درختى هست نادر در جهات * ميوهٔ او مايهٔ آب حيات * جهانده نادر وعجيب بردرخت واردر اول درختك ميوه سى آب حياتك مايه سيدركه آب حيات نيچه سبب حيات ايسه بو ميوه دخى سرمايهٔ حياتدر (مثنوى) سالها جستم نديدم يك نشان * جز كه طنز وتسخر اين سرخوشان * نيچه يللر آنى طلب ايلدم آندن برنشان كورمدمكه بو سرخوشلرك طنز وتمسخرندن غيرى (مثنوى) شيخ خنديد وبكفتش اى سليم * آن درخت علم باشد در عليم * اول شجرهٔ ثمرهٔ حياتك اسم ورسمنه فريفته اولان كمسنه شيخ عارف كولوب آكا ديديكه اى ساده دل اول درخت علم اولدى عليم اولان كمسه نك باغ وجودنده كه (مثنوى) بس بلند وبس شكرف وبس بسيط * آب حيوانى ز درياى محيط * اول علم درختى زياده بلند وچوق اولو ودخى بسيط وپهناور نه درخت بلكه درياى محيط الهيه دن آب حياتدر (م ى) تو بصورت رفته اى بيخبر * زان ز شاخ معنى بى بار وبر) سن ايسه صورت درخته كتدك اى بيخبر اول سببدن كه شاخ معنيدن بى بار وبرسن اول شاخ معنا وشجرهٔ جنت اعلا عالمك وجودميوه داريدر نته كم بو حديث شريف بو معنايه دليل وبرهاندر (عن ثوبان رضى الله عنه قال قال عليه السلام اذا لقيتم شجرة من اشجار الجنة فاقعدوا فى ظلها وكلوا من اثمارها قالوا وكيف يمكن هذا فى دار الدنيا يا رسول الله قال عليه السلام اذا لقيتم عالما فكانما لقيتم شجرة من اشجار الجنة (مثنوى) كه درختش نام شد كاه آفتاب * كاه بحرش نام كشت وكه سحاب * علمك نامى كاهى درخت كاهى آفتاب اولدى علمك نامى كاه دريا وكاهى سحاب اولدى يعنى مسمى بردر ولكن هركس آكا مناسب بركونه اسم اطلاق ايدرلر مثلا كاه اول علمه درخت نام اولدى مثمر معانى ومعارف نفيسه اولديغى اعتبارله وكاه آكا آفتاب ديلدى منور قلوب ايسه اولديغى اعتبارله وكاه آكا دريا ديديلر محيط حقايق اشيا اولديغى ملابسه سيله وكاه سحاب ديديلر ممطر قطرات مسائل روحانى وجسمانى اولديغى وسائل ايله (مثنوى) آن يكى كش صد هزار آثار هاست * كمترين آثار او عمر بقاست * محصل اول برمسمادر كه آنك صد هزار آثارى واردر آنك كمترين آثارى عمر بقادر (مثنوى) كرچه فردست او اثر دارد هزار * آن يكى را نام شايد بى شمار * اكرچه اول فرد وواحددر من حيث المسمى ولكن هزار كونه آثار وخواص وكردار طوتر اول بريكه آثارى فراوان اوله بى شمار وبى عدد نام كرك يعنى اول برذاته بى شمار اسما ايله تسميه قيلمق لايق وجائزدر (بيت) عباراتنا شتى وحسنك واحد * وكل الى ذاك الجمال يشير * دين بو معنايه فائز وجائزدر شخص واحده اسامىء كثيره ايله تسميه قلمق صحيح اولديغنه ضرب مثل طريقيله برقاچ ابيات بيورورلر (مثنوى) در حق ديكر بود قهر وعدو * در حق ديكر بود لطف ونكو * مثلا اول بركسه حقنده قهر وعدو اولور برغيرى كمسه نك حقنده لطف وخوب اولور (مثنوى) صد هزاران نام اويك آدمى) صاحب هر وصفش از وصفى عمى * برشخصك صد هزاران نامى واردر واوذاتده برآدميدر آنك هر وصفنك صاحبى بر وصفدن اعمادر يعنى هر وصفى كما ينبغى بلمكه قادر دكلدر بلكه اكثر اوصافنه عالم ايسه بعض اوصافندن غافلدر (مثنوى) هركه اندر نام پيچد كين ثقه ست * همچو تو نوميد واندر تفرقه ست * هر شول كمسه كه نامه طولشدى بويله دوكه بو نام ثقه ومحكم دراى جوينده درخت حيات سنك كبى نااميددر وتفرقه در زيرا نامدن حقيقت ذوقى ظاهر اولمز (مثنوى) تو چه برچفسى برين نام درخت * تا بمانى تلخ كام وشور بخت * بو درختك نامى اوزره سن نه تعلق وتشبث ايلرسن تا كم تلخ كام وشور بخت قالورسن يعنى بى لذت وبى سعادت اولورسن (مثنوى) دركذر از نام وبنكر در صفات * تا صفاتت ره نمايد سوى ذات * اختلاف خلق از نام اوفتاد * چون بمعنى رفت آرام اوفتاد * ذات واحده به صفات مختلفه واسطه سيله اسامىء كثيره اطلاق ايدرلر منشأ اختلافاته اسامىء اختلافات صفات اولور وآثار وافعال مختلفه دن عند المستدلين صفات مختلفه يه شعور قابل اولور وكثرت اسما وصفات قادح وحدت ذات اولمز ولكن ناقص المعرفه اولنلره واسما وصفاته نظر قيلنلره حجاب اولور وانلرى اسامىء كثيره ايله مسمى اولان ذات واحده دن كيرو قيلورنته كم ارباب متفرقه صاحبلرى اولان كفره رسول عليه السلامك اله واحده دعوت ايلديكى حينده ديديلر اجعل الالهة الها واحدا ان هذا الشئ عجاب) پس حضرت مولانا قدس سره طالب توحيد الهى اولنلره خطاب ايدوب بيورورلركه نامدن كچ وصفاته نظر ايله تا صفات ذات جانبنه سكا يول كوستره يعنى اسامىء مختلفه دن كچ وصفات متنوعه يه نظر آچ كه هر براسم برصفات مقابله سنده وضع اولنمشدر تا اول صفات متكثره سكا يول كوستره ذات موصوفه جانبنه تا صفات مختلفه ايله متجليه وافعال متنوعه ايله ظاهره اولان ذات واحده يى مشاهده قيله سن وشبهات وشكوكدن برى اوله سن خلقك اختلافى نامدن دوشدى چونكه معنايه كتدى آرام واقع اولدى يعنى بو خلقك جناب حق خصوصنده اولان اختلافى اساميدن واقع اولدى چونكم بونلر معنايه ذاهب اولدى ومعنا

نه ایدیکن بلدی وحقیقی بولدی آرام وسکون حاصل اولدی وبر مسمانک بحسب اللغات اصطلاحات مختلفه اولمسنه دخی اشارت قیلوب بو معنایی توضیح ایچون اول چهار کسه نک بری بریله اولان نزاعنی حکایه ایدوب بیوردیلر منازعت چهار کس جهت انکور که هر یکی بنام دیکر فهم کرده بودند انکوررا (مثنوی) چار کس را داد مردی یک درم * آن یکی کفت این بانکوری دهم * بر آدم درت کسه یه بر اقچه وردی اول بر کسه مرد اعجمی ایدی ایتدی بو اقچه یی انکوره ویریم (مثنوی) آن یکی دیکر عرب بد کفت لا * من عنب خواهم نه انکور ای دغا * اول بر غیرسی عرب ایدی ایتدی لا ای حیله باز بن عنب استرم انکور استمزم (مثنوی) آن یکی ترکی بد وکفت این بنم * من نمی خواهم عنب خواهم اوزم * اول بریسی ترک ایدی وایتدی بو بنم قیل وقالی ترک ایله اوزم استر (مثنوی) آن یکی رومی بکفت این قیل را * ترک کن خواهیم استافیل را * اول بریسی رومی ایدی دیدی بو کلامکی ترک ایله یعنی سنک دیدیکک اولمز بن استافیل استرم (مثنوی) در تنازع آن نفر جنکی شدند * که ز سر نامها غافل بدند * اول طائفه تنازع ومخالفتده بر بریله جنک ایدیجی اولدیلر زیرا اول نامارک سر وحقیقتندن غافل ایدیلر (مثنوی) مشت بر هم میزدند از ابلهی * پر بدند از جهل واز دانش تهی * ابله لکلرندن بر بره مشت اوردیلر زیرا اول طائفه جهلدن پر وعلمدن خالی ایدیلر (مثنوی) صاحب سری عزیزی صد زبان * کر بدی آنجا بدادی صلحشان * چوق دل بیلور بر عزیز وبر صاحب سر اکر اوراده اولیدی آنلره صلح ویرردی (م ی) پس بکفتی او که من زین یک درم آرزوی جملتا ترا می دهم * پس اول صاحب سر اولان عزیز بردیکه بن بو بر اقچه دن سزک جمیعکزک آرزوسنی ویره یم (مثنوی) چونکه بسپارید دل را بی دغل * این درمتان میکند چندین عمل * چونکه قلبکزی حیله وخدعه سز صدقله بکا تسلیم ایلیه سز سزک بو درمکز بو قدر عمل ایلر (مثنوی) یک درمتان می شود چار المراد * چار دشمن می شود یک ز اتحاد * سزک بو درمکز درت مراد اولور یعنی درت مراد حاصل اولور درت دشمن اتحاد ومحبتدن بر اولور زیرا بو درت کسه نک منازعه سی عالم اولمدقلرندن نزاع لفظی ایدی چونکم بر اهل دل بونلرک مرادنی ظهوره کتورسه ایدی بونلر متحد اولوب جدال وخصومتلری زائل اولیدی (م ی) کفت هر یکتان دهد جنک وفراق * کفت من آرد شمارا اتفاق * هر بریکزک سوزی سزه جنک وفراق ویرر بنم سوزم سزه اتفاق واتحاد کتورر (مثنوی) پس شما خاموش باشید انصتوا * تا زبانتان من شوم در کفت وکو * سورهٔ اعرافک آخرنده اولان آیته اشارتدر (واذا قرئ القرآن فاستمعوا) سبب نزولی بودر که انصاردن بر کسه رسول الله صلی الله علیه وسلمک اردنده نماز قیلوب هر نه که اول حضرت قرأت بیوردیلرسه اول دخی قرأت ایلدکده بو آیت کریمه نازل اولدی اول وقتده که قرآن قرأت اولنه پس استماع ایدلک استماع تحقیق وقبول لله (له) الی (وانصتوا) دخی ساکت وخاموش اولک (لعلکم ترحمون) تا که فائز اوله سز اول مرحمته که اقصای مقاصددر ظاهر نظم شریف وجوب استماع وانصاته دلالت ایدر حین قرأت قرانده لکن عامهٔ علما متفقلردر که خارج صلواتده مستحبادر معنای بیت یعنی بر صاحب اسرار نهان وعزیز پر صد زبان اولیدی اصحاب نزاع وارباب جداله صلح وجواب ویریدی ودییدی که درهم قلبکز بکا تسلیم قیلک بعده سز خاموش وساکت اولکز که مقتدی ومؤتم حقنده انصتوا بیورلدی پس قبلهٔ حقیقته متوجه اولان امامه اقتدا قیلان مریدلر ایچون دخی سکوت واجب اولدی تا کم سزک زبانکز بن اولم کفت وکو وجست وجوده (مثنوی) کر سخنتان می نماید یک نمط * در اثر مایهٔ نزاعست وسخط * وحدت مطلقه دن بی علم اولنلر وتفرقه ده قالنلر کاه اولور که کلاملرین بر نمط وبر قاعده ووتیرهٔ واحده اوزره سویلرلر ونزاع وجدالدن حذر ایلرلر مع هذا ینه مورث تفرقه وموجب اختلاف وتغطیه در پس تنبیها لهذا بیوردیلر ومرتبهٔ تفرقه ده قالنلره خطاب قیلورلر ای اصحاب تفرقه اکرچه سزک سوزیکز سیزره کوزل بلا اختلاف بر اسلوب اوزره کورینور لکن اثرده مایهٔ نزاع وسخطدر زیرا اول کلامک نمط واحد اوزره اعتدال بولمسی وکرم اولمسی حقیقی دکل عاریتیدر (مثنوی) کرمیء عاریتی ندهد اثر * کرمیء خاصیتی دارد هنر * عارضی وعاریتی اولان حرارت اثر ویرمز خاصیته منسوب اولان کرمیت هنر طوتر یعنی ذاتی وخاصیتی حرارت هنر واثر طوتر (مثنوی) سرکه را کر کرم کردی ز اتش آن * چون خوری سردی فزاید بیکمان * مثلا سرکه نک که طبعی بارددر اکر آتشدن آنی کرم طوتسک یعنی سرکه یی اکر آتشدن کرم ایلدک ایسه بو هم وجه در سرکه یی اکرچه آتشدن کرم ایلدک چونکم آتش سببیله کرم اولمش سرکه یی یه سن یعنی ایچه سن شک وکمان سز اول سرکه برودت زیاده ایلر (مثنوی زانکه آن کرمیء او دهلیزیست * طبع اصلش سردیست وتیزیست * زیرا سرکه نک اول حرارتی دهلیزیدر یعنی طشره یه منسوبدر ایچریدن دکلدر آنک اصلی وطبعی برودت وحدتدر زیرا که سرکه نک طبیعتی بارد وحدت اوزره در (مثنوی) ور بود یخ بسته دوشاب ای پسر * چون خوری کرمی فزاید در جکر * یکمزکه بالطبع حاردر اکر بوز لغش

اولسه وبرودت اکا تأثیر قیلسه ای پسر چونکه یه سن جکرده حرارت زیاده ایلر پس اصحاب توحیدک اختلافی موجب اتحاد وارباب تفرقه نک صلح وسدادی فی الحقیقه مورث تفرقه وتضاد قیلور (مثنوی) پس ریای شیخ به ز اخلاص ما * کز بصیرت باشد آن وین از عمی * پس شیخک ظاهر ریاسی بزم اخلاصمزدن یکدر زیرا شیخک ریاسی بصیرتدندر وبو مرید مبتدیلرک اخلاصی عمی وتقلیدندندر یعنی شیخ عارف باللهک ریاسی مرید مقامنده اولنلرک اخلاصندن یکدر (کما قال الجنید ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین) اول اجلدن خیرلیدر که شیخک ریاسی بصیرتدن ومریدک اخلاصی عمی وعدم معرفتدن حاصل اولور پس عن علم اولان ریا عن جهل اولان اخلاصدن نیجه وجوهله خیرلیدر (مثنوی) از حدیث شیخ جمعیت رسد * تفرقه آرد دم اهل حسد * زیرا شیخک سوزندن جمعیت ایریشور واهل حسدک سوزی قلبه تفرقه وپراکنده لک کتورر (مثنوی) چون سلیمان کز سوی حضرت بتاخت کو زبان جمله مرغان را شناخت * چونکم سلیمان پیغمبر علیه السلام خدا جانبندن چاپدی یعنی حضرت حق طرفندن دعوت خلق ایچون کوندرلدی که او سلیمان علیه السلام جمله قوشلر دیلنی فهم ایلدی (مثنوی) در زمان عدلش آهو با پلنک * انس بکرفت وبرون آمد ز جنک * انک عدلی زماننده آهو قپلان ایله انس طوتدی وجنکدن طشره کلدی (م ی) شد کبوتر ایمن از چنکال باز * کوسفند از کرک ناورد احتراز * کبوتر بازک چنکالندن ایمن اولدی قیون قورددن احتراز وخوف کتورمدی (مثنوی) او میانجی شد میان دشمنان) اتحادی شد میان پر زنان) او سلیمان علیه السلام دشمنلر اورتاسنده میانجی اولدی وبر برینه عدو اولنلرک ما بینی اصلاح قیلدی پرزنلر اورتاسنده تمام اتحاد اولدی یعنی طیور ما بیننده آنک اصلاحی سببیله الفت وانسیت ظهوره کلدی (مثنوی) تو چو موری بهر دانه می دوی) هین سلیمان جو چه می باشی غوی) سن بر مور کبی دانه دن اوتری یلرسن آکاه اول سلیمانی طلب ایله نه غوی اولورسن (م ی) دانه جو را دانه اش دامی شود * وان سلیمان جوی را هر دو بود) دانه طلب ایدیجی یه دانه آکا بر دام اولور واول سلیمان طلب ایدیجی یه ایکیسی بیله اولور یعنی غدای نفسی طالب اولنه اول غدا آکا دام اولور وآنک طالبی انک سکر وضرری قیدنده قالور ولیکن سلیمان حقیقی طالبی اولنه هم مطلوبی اولان سلیمان حقیقی وهم غدای جسمانی وروحانی حاصل اولور (م ی) مرغ جانها را درین آخر زمان * نیستشان از همدکر یکدم امان * جانلر مرغنه بو آخر زمانده بری برندن آنلره بر دم آمان یوقدر یعنی خلق عالم غدای نفسانیدن اوتری بری برلریله جنک وخصومتده در وبری برلوندن امین دکلردر (م ی) هم سلیمان هست اندر دور ما) کو دهد صلح ونماند جور ما) بزم دورمزده هم سلیمان واردر زیرا هر عصرده اولان شیخ کامل وقتنک سلیمانیدر که او وقتنک سلیمانی صلح ویرر وبزم جوریمز قالمز (مثنوی) قول ان من امة را یاد کیر * تا بالا وخلا فیها نذیر * قرآن عظیمده (وان من امة) قولنی یاد طوت الا وخلا فیها نذیره دکین سورهٔ ملائکه ده اولان آیته اشارتدر (انا ارسلناک بالحق) یا محمد بز سنی ارسال ایلدک دین حقله که اسلام دینیدر ویا خود ملتبسا بالحق (بشیرا) بشارت ایدیجی اولدیغک حالده طلب ایدنلره (ونذیرا) وتخویف ایلدیکک حالده معصیت قیلنلره (وان من امة) امم سالفه دن هیچ بر کروه یوقدر (الا خلا فیها نذیر) الا اول امتده بر نذیر بکمشدر (ولکل قوم هاد) مقتضاسنجه الان ینه هر قرنده بر نذیر وهادیکه وارث نبوی مقرردر (مثنوی) کفت خالی خود نبودست امتی از خلیفهٔ حق وصاحب همتی * حق تعالی حضرتلری ایتدی هیچ بر امت خالی اولمشدر حضرت حقک خلیفه سندن وبر صاحب همتدن (مثنوی) مرغ جانها را چنان یکدل کند * کز صفاشان بیغش وبی غل کند * هر زمانک سلیمانی کندی زماننده اولان جانلر مرغنی المجلین متحد ومتفق ایلر که صفادن جانلر مرغنی غشسز وغلسز ایلر یعنی غل وغشدن پاک ایدوب زیاده صفایه ایرشدیرر بر مرتبه ده که (مثنوی) مشفقان کردند همچون والده * مسلمون را کفت نفس واحده * مادر کبی بری برینه شفقت ایدیجی اولورلر حضرت نبی علیه السلام مسلمانلره نفس واحده دیدی یعنی حضرت نبی علیه السلام مسلمانلر ایچون (المسلمون کنفس واحدة) دیدی (م ی) نفس واحد از رسول حق شدند ورنه هر یک دشمن مطلق بدند * ومسلمانلر رسول علیه السلام حقنده نفس واحد اولدیلر یوخسه هر بری آخرینه دشمن مطلق ایدیلر نته کم بو قصه دن روشن وظاهر اولور (بر خاستن مخالفت وعداوت از میان انصار ببرکات رسول علیه السلام (م ی) دو قبیله کاوس وخزرج نام داشت * یک ز دیکر جان خون آشام داشت) ایکی قبیله که اوس وخزرج نام طوتردی یعنی بر قبیله یه خزرج وبرینه اوس دیرلردی بری برندن قان نوش ایدیجی جان طوتردی یعنی قدیم الایامدن بری برینک قانن ایچمکه جان طوترلردی (م ی) کینهای کهنه شان از مصطفا * محو شد در نور اسلام وصفا * انلرک قدیم عداوت وکینه لری رسول علیه السلام سببندن اسلام وصفا نورندن محو اولدی یعنی بونلرک کهنه اولان کینه لری حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلمک ارشاد وهدایتندن نور اسلام وصفای ایمانله محو اولدی وهر بری

اخوه مرتبه سنی بولدی نته کم بیوررلر (مثنوی) اولا اخوان شدند ان دشمنان * همچو اعداد عنب در بوستان * وزدم المؤمنون اخوه بپند * در شکستند وتن واحد شدند * اولا اول دشمنلر بری بریله اخوان اولدیلر بوستانده اولان عنبک اعدادی کبی یعنی بوستانده اولان وعنقود واحده اوزره اجتماع قیلان اعداد عنب کبی اول بری برینه اعدا اولنلر اولا اخوان اولدیلر ونانیا (انما المؤمنون اخوة) دمندن اولان پند سببیله صندیلر وتعین وانانیتلرین فنا قیلدیلر وتن واحد اولدیلر نته کم الله تبارک وتعالی بعد الایمان والاتحاد بونلرک نعمته اتحادنی یاد ایلمک ایچون وغیری مؤمنلره ارشاد قیلمق ایچون امر ایدوب سورهٔ آل عمرانده بیوررلر که (واذکروا نعمت الله علیکم) که او نعمتک جمله سندن بری اتحاد واخوت وزوال بغض وعداوته مؤدی اولان اسلامه سزی هدایت ایلمکدر (اذ کنتم اعداء) زیرا سز زمان جاهلیتده بری بریکزه اعدا واضداد ایدیکز (فالف بین قلوبکم) پس الله تعالی سزلک قلوبکزی الیف وانیس قیلدی بری برینه اسلام وارشاد سید الانام صلی الله علیه وسلم سببیله (فاصبحتم بنعمته اخوانا) پس سز اول اللهک نعمتیله اخوة فی الله اوزره مجتمعین ومتحابین اولدیکز وبنیان مرصوص مرتبه سن بولدیکز که المؤمنون کالبنیان المرصوصدر (مثنوی) صورت انکورها اخوان بود * چون فشردی شیرهٔ واحد شود * اوزملرک صورتی بری برینه اخوان اولورکه جمله سی بک رنک وبک دلدر یعنی صورت اسلام وایمانده اولنلر بری برلرینه اخوان اولورلر زیرا بک رنک وبک دللردر ولکن اعداد وتعیناتدن خالی دکللردر چونکه صقدلک برشیره اولور یعنی چونکم بونلرک مقتضی اعداد اولان جسدلرنی صقسلک وشکسته قلسلک بونلرک درونک روحانیتی وایمان ومعرفتی برشیره اولور یعنی تفرقه اولمیوب بک جنس وبک رنک لک مرتبه سن بولورلر (مثنوی) غوره با انکور ضد اندلیک * چونکه غوره پخته شد شد یارنیک * غوره وانکور بری بریله ضدلردر اما چونکه غوره پخته وانکور اولدی ایو یار اولدی زیرا جنسیت حاصل قیلدی یعنی کافر وفاسق غوره کبیدرلر اگرچه مؤمنله براصلدن حاصلدرلر اما بری برینه ضدلردر ولیکن چونکم غوره پخته اوله یعنی کافر وفاسق مؤمن مرتبه سن بوله ضدیت برطرف اولوب مؤمنله یارنیک اولور بو غوره مرتبه سنده اولان کسه لره حضرت رسول علیه السلام اخوان اولملق وایمان اوزره اتحاد قیلمغی امر ایدوب وتدابر وتباغضدن نهی قیلوب بیوررلرکه (ولا تباغضوا ولا تحاسدوا ولا تدابروا وکونوا عباد الله اخوانا) (م ی) غورهٔ کوسنک بست وخام ماند در ازل حق کافر اصلیش خواند * بر غوره که طاش کبی قتی اولدی وخام قالدی یعنی اول کسه لرکه غورهٔ سنک بسته کبی خام قالدیلر غورهٔ سنک بسته من بعد اوزم اولمین ولذت بولمین غوره یه دیرلر حق تعالی بو کونه کسه لره ازلده کافر اصلی اوقودی که دنیاده سائر مؤمنلر کبی تربیهٔ انبیا واولیا ایله اصلاح اولملز وایمان واسلامدن لذت بولمز (مثنوی) نی اخی نی نفس واحد باشد او * در شقاوت نحس ملحد باشد او * او یعنی کافر اصلی نه برادرنه نفس واحد اولور کفر وشقاوتده اول کسه نحس وملحد اولور وخام ونا پخته قالور العیاذ بالله (مثنوی) گر بگویم آنچه او دارد نهان * فتنهٔ افهام خیزد در جهان * اگر سویلیم اول نسنه یی که اول کافر اصلی نهانده طوتر جهانده افهام وعقوله فتنه قالقر وبعض کسه نک ناقص المعرفة اولدیغندن ضلالتنه ویأس وفتورینه سبب اولور (مثنوی) سر گبر کور نامذ کور به دود دوزخ از ارم مستور به * کور کبرک سر ورازی نامذ کور اولمق یکدر دوزخک توتی باغ ارمدن دور ومستور اولمق یکدر بعض نسخه ده ارم یرینه نظر واقعدر (مثنوی) غورهای نیک کایشان قابلند * ازدم اهل دل آخر یکدلند * او غوره لر که آنلر انکور اولمغه قابللردر اهل دلک نفسندن آخر یکدللردر (مثنوی) سوی انکوری همی رانند تیز * تا دویی برخیزد وکین وستیز * انکورلغه قابل اولان غوره لر انکورلق جانبنه تیز سوررلر وپخته اولوب کماله ایرمکه ایورلر تا کم ایکیلک وکین وعناد قالقه وبونلر بو اوصاف ذمیمه دن پاک اوله لر (م ی) پس در انکوری همی درند پوست * تا یکی گردند وحدت وصف اوست * دوست دشمن گردد ایرا هم دو است * هیچ یک با خویش جنکی در نبست * پس انکورلق مرتبه سنده یعنی ایمان واسلام مقامنده پوستی پرترلر یعنی کمی موت اضطراریله وکمی موت اختیاریله صورت ظاهره لرین ووجود بشریه لرین فنا ایدرلر تا جمیع انکورلر شیره اولوب بر اوله لر که بر اولمک وصفی وحدتدر یعنی وجود بشریه لرین فنا قیلدقد نصکره حق نور واحد اولورلر ووحدت مرتبه سن بولورلر وحدت انلرک صفت ذاتیه سی اولور اما اول کسه که وحدت مرتبه سن بولدی دوست اکا دشمن اولور زیرا هم اول کسه ایکیدر هیچ برکندیسیله برجنک بغلمدی زیرا جنک ایکیده اولور برده اولمز یعنی دوستی غیر کورمک سببیله هیچ برکسه کندیسیله جنک ایلمدی پس صاحب وحدت اولنلر واتحاد حقیقی مرتبه سن بولنلر خلقی من حیث الحقیقة غیری کوروب آنلرله اغراض نفسانیه دن اوتری جنک طوتمز بلکه جنکاری لله اولورکه کندی اجزالری کبی اولان خلقی وحدت حقه واتحاده دعوت ایدرلر (مثنوی) آفرین بر عشق کل اوستاد * صد هزاران ذره را داد اتحاد * آفرین وصد هزار

تحسین

تحسین استاد کامل عشق اوزره یعنی استاد کامل عشق اوزره که اول حضرت سید انبیادر که جمله استاد اولان انبیا واولیانک کلی منزله سنده در اگرچه ترکیب استادک جمیعسنک عشق اوزره دیمک معناسنی افاده ایلر ولکن اولکی معنا بوندن اولیدر یعنی اول استاد کامل وافضل رسلک عشق اوزره آفرین اولسون که صد هزاران ذره لره اتحاد وبردی ووحدت مرتبه سنده ایرکوردی وعشق یعنی معشوق اولسه ومراد حضرت حق اولسه دخی الطف اولور وکلی استادک معشوقی اولدر واواحه فی الحقیقه اتحاد ویرمک انک شانیدر (مثنوی) همچو خاک مفترق در ره گذر یک سبوشان کرد دست کوزه گر * یجیلک یوللرده خاک مفترق کبی ایدیلر اول کوزه کرک باطنی الی بو جمله یی برسبو ایلدی وبو اتحاددن مراد اولان اتحاد ارواحدر (م ی) کاتحاد جسمهای آب وطین هست ناقص جان نمی ماند بدین * زیرا آب وکلدن نشو ونما بولان جسملرک اتحادی صورت ظاهره ده ناقصدر جانک اتحادی بوکه بکزمز یعنی اتحاد اجسامکه آب وکلدن حاصله در ناقص وابتر اولدی جان اتحادی بو اتحاد صوری یه بکزمز (مثنوی) گر نظایر گویم اینجا در مثال * فهم را ترسم که آرد اختلال * اگر بو محلده اتحاد ارواح ایچون نظایر سویلرسم مثالده قورقرمکه فهم خلقه اختلال کتوره پس بو قدرله اکتفا اولندی (م ی) هم سلیمان هست اکنون لیک ما از نشاط دوربینی در عما * شمدی سلیمان دخی وارد رلیکن بزدوربینلک سرورندن عماده یز نته کم مشهور مثلدر چراغک دیبی قراکاق اولور دیرلر (مثنوی) دوربینی کورد دارد مر درا * همچو خفته در سرا کور از سرا * دوربینلک کشی یی کورطوتر زیرا بعیده نظر ایلمکدن قریبی کورمز سرایده اویومش کسه سرایدن کور اولدیغی کبی زیرا خوابده ایکن چشمی کشاده دکلکه سرایی کورمکه قادر اوله (مثنوی) مولعیم اندر سخنهای دقیق * در گرهها باز کردن ما عشیق * بو بیت اسلوب حکیم قاعده سی اوزره کندیلرینی امحاض نصح ایچون کلمات دقیقه دیمکه سعی ایدنلرک ومشکلات عمیقه فتحنه عقلی کیدنلرک میانته ادخال ایدوب علی طریق التعریض بیوررلر که سلیمان وقت وخلیفهٔ حقدن برنیجه اکاه اولورز وآنی توجهله بیلورز ونه کونه بولورز که دوربینلک وتدقیق وتعمیق نشاطندن عماده یز الفاظ وعبارانده دوربینلک مشاهده اولیادن کورطوترمردی او ایچره خفته اولان اودن کور اولدیغی کبی بز دقیق سوزلره حریص ایز عقده لری آچمغه بز عاشقز یعنی بز مولعز دقیق سوزلر سویلمکده وعقده لر فتحنده ومشکللری آچمغه عاشقز پس معشوق حقیقی یی نیجه بیلورز واکا دلیل اولان سلیمان وقتی نوجهله بولورز (مثنوی) تا گره بندیم وبگشاییم ما * در شکال ودر جواب آیین فزا * بز تا عقده بغلیه وز وچوزه وز یعنی سخنهای دقیق معانی یی عمیق ایراد ایدوب ینه آنی شرح وبیان ایلیه وز واشکال وجوابده آیین زیاده ایدیجی اولدیغمز حالده (مثنوی) همچو مرغی کو گشاید بند دام * گاه بندد تا شود در فن تمام * مثلا شول برقوش کبی که او مقید اولدیغی دامک بندنی آچر کاهی طوزاغک بندنی بغلر تا فن وصنعتده تمام اوله (م ی) او بود محروم از صحرا ومرج * عمر او اندر گره کاریست خرج * اول مرغ صحرا ومرجدن محروم اولور آنک عمری همان گره کارلقده خرجدر یعنی اول قوشکه بند دام پای جان اولان مسائلک حل وعقدنه مقید اوله محروم اولور صحرای حقیقتده طیران ومرج روحانیتده سیران ایتمکدن وآنک عمر نازنینی گره کارلقده خرج اولور (م ی) خود زبون او نگردد هیچ دام لیک پرش در شکست افتد مدام * خود اول قوشک هیچ زبونی اولمز مقید اولدیغی دام هر نه دن ایسه لیکن اول مرغک پری دائم شکسته دوشر یعنی آنک پر عقل وفکری شکسته اولکه دوشر مدام (م ی) با گره کم کوش تا بال وپرت نگسلد یک یک ازین کر و فرت * عقده یه چالشمه تا سنک بال وپرلک یعنی عقده فتحنه وگره کشا اولمغه ازسعی ایله وکندیکی قیود عالمندن خلاص ایله تا کم بال وپر عقل وفکرلک بر بر منقطع اولمیه بو کر وفر وغروردن (مثنوی) صد هزاران مرغ پرهاشان شکست * وان کمینگاه عوارض را نبست * حال ایشان از نبی خوان ای حریص * نقبوا فیها بخوان هل من محیص * سورهٔ قافده اولان آیته اشارتدر (وکم اهلکنا قبلهم من القرون) وچوق کسه لری بز هلاک قیلدق بونلردن اول یعنی سنک قومکدن اول هر قرنک اهلندن (هم اشد) یعنی بو قوم مقهوردن اشد ایدی (منهم) بوسنک قومکدن (بطشا) قوت وقدرت وقهر وغلبه یوندن (فنقبوا فی البلاد) ای حرقوا وتصرفوا فیها یعنی اول قوم شهرلرده تصرف ایلدیلر وجولان ایدوب سفرلر ایلدیلر موتدن حذر ایلدکلرندن وبوللری تحریف ایدوب سفرلره کتدیلر اصل تنقیب ونقب لغتده برشیئدن بحث وتفتیر وطلب ایتمکه دیرلر (هل من محیص) هیچ بونلر ایچون بر مخلص وملجأ وار میدرکه موتدن وقضای حقدن بونلر آزاد وخلاص اوله لر معنیٔ بیت صد هزاران مرغ که انلرک قنادلری صندی واول عوارضک کمینگاهنی بریسی باغلمدی یعنی نیجه یوز بیک مرغانکه مراد دفع قضاده پرواز ایدنلردر بونلرک پر وبال حیله ومکرلری شکسته اولدی واول کمینگاه عوارض وحوادث بغلنمدی بونلرک حالنی قرآندن اوقو ای دنیا حریصی اولان بونلر شهرلرده تصرف ایلدیلر وسفرلر ایچون یوللری خرق ایلدیلر وبحثلر قیلدیلر بخوان یعنی اوقو که بونلر محیص

ومخلص بولد بلرمی ایمدی قضایه رضادن غیری یه چاره یوقدر (مثنوی) ازنزاع ترك ورومی وعرب * حل نشد اشکال
انکور وعنب * تاسلیمان لسین معنوی * درنیاید برنخیزد این دوی * پس حضرت خداوندکار بیت سابقده اولان
فنقبوا فی البلاد) شهرلرده مقصودلری جانبنه یوللر بارديلر وآندن بحث ایدوب فحصنه اقدام قیلدیلر مع هذا اول
جانبه برمحیص ومخلص بولمیوب منازعه لری برطرف اولمدی دیمك معناسنه آلوب بیوررلر که منازعهٔ ترك ورومی وعجم
وعربدن اوزم واستافیل وانکور وعنب اشکالی حل اولمدی یعنی قیل وقالده اولان نزاع ولغات واصطلاحاتده جدال
فیصل بولمدی تاکم سلیمان زبان دان معنوی کلمیه وحقیقت حاله بو اهل جدالی ارشاد قیلمیه بونلر مابینده اولان اثنینیت
مرتفع اولمز وهیچ بری مرتبهٔ اتحادی بولمز ایسه صاحب لسان وسخن دان معناسنه در پس اهل نزاع اولان قوشلره
خطاب ایدوب بیوررلر (مثنوی) جمله مرغان منازع بازوار * بشنوید این طبل باز شهریار * ای منازع اولان قوشلر
جملکز طغان کبی استماع ایلك شهریار حقیقتك بو طبل بازنی که اول دعوت مرشد کاملدر وآنی اشتمك داعی حقه
اجابت ایتمك وآنك بیوردیغی اوزره طریق توحید واتحاده کتمکدر نته کم بیوررلر (مثنوی) زاختلاف خویش
سوی اتحاد * هین زهر جانب روان گردید شاد * کندی اختلافکزدن فراغت ایدوب اتحاد جانبنه آگاه اولکز
هر جانبدن شاد وخندان روان اولکز یعنی کندی اختلافکزدن ای اهل تضاد جانب اتحاده آگاه اولك وتوجه وسرعت
قیلك شاد بلکه (مثنوی) حیث ما کنتم فولوا وجهکم * نحوه هذا الذی لم ینهکم * بو آیت سورهٔ بقره ده در تفسیری
عن قریب برمقدار بقیهٔ قصهٔ ابراهیم بیاننده مرور ایتدی ای اصحاب تفرقه هرنه محلده اوله سز یوز یکزی اول قبلهٔ
حقیقی اولان سلیمان معنوی جانبنه دوندورك شونکه اولنان سلیمان معنوی وخلیفهٔ الهی سزی کندی جنابندن
نهی ایلمدی بوهم وجه درهرقنده اوله سز یوزیکزی حضرت خدا طرفنه دوندریکز بو کلامکه مراد (فولوا وجوهکم)
شول نسنه درکه سزی نهی ومنع ایلمدی خدا طرفنه یوز دوندریکز مراد حضرت خدادن شول احساندرکه کمال
کرمندن سزی کندی درگاهندن نهی ومنع ایلمدی بلکه (بیت) هرکه خواهد کو بیا وهرکه خواهد کو بکو * کبر وناز و
حاجب ودربان درین درگاه نیست * قولنك مضمونی اوزره علی ای وجه کان کندی یه دعوت قیلدی دیمك اولور (م ی)
کورمرغانیم وبس ناساختیم * کان سلیمان رادمی نشناختیم * یعنی براسك شول کورقوشلرزکه زیاده
ناساخته یز یعنی دوزلمش وتربیه اولنمش ازیرا اول سلیمان حقیقی وحضرت الوهیتی بردم اکلمدق پس باء
فارسیله اولسه دخی جائزدر یعنی کورمرغلرز وعاقبتمزی تدارك ایلمدك بزه لازم اولانی دوزمدك زیرا اول سلیمانی
برنفس اکلمدق بو محلده بوندنصکره سلیماندن مراد حضرت رب العباد اولور ومثنوی شریفك دأبندندر خلیفه دن
مستخلفه وبعض مناسبتله مستخلفدن خلیفه یه انتقال ایدرنته کم شو وجود مطلق فانی تمامیتنده مقدما بو قاعده یی
ذکر ایلدك (مثنوی) همچو جغدان دشمن بازان شدیم * لاجرم وامانده ویران شدیم * بایقوشلر کبی طغانلره دشمن
اولدق بو سببدن ویرانه نك وامانده ومحبوسی اولدق یعنی جغدلر بازلره دشمن اولدقلری کبی بزدخی ویرانه پرست
اولان جغدلر کبی بازان الهی اولنلره دشمن اولدق لاجرم بو ویرانهٔ دنیانك وامانده لرندن اولدق وبونك عز ودولتنی
عزت ودولت صندق (م ی) میکنیم اوغایت جهل وعما * قصد آزار عزیزان خدا * بغایت جهالت وعمامزدن
عزیزان خدانك خاطرلرین آزاروزنجیده ایتمکه قصد ایلرز (مثنوی) جمع مرغان کز سلیمان روشنند * پروبال
بی کنه کی برکنند * شول طیورك جملهسی که سلیمان حقیقیدن یعنی حضرتدن بویندن روشنلرو ولایت وکرامتله
مبرهنلردر بی جرم وبی گناه اولان کمسه نك پروبالن قچن قوپرورلر یعنی قوای جسمانیه وروحانیه سن ویا پروبال
دنیویه واخرویه سن قچن ازاله قیلورلر (مثنوی) بلکه سوی عاجزان چینه کشند * بی خلاف وکینه آن مرغان
خوشند * بلکه دردمند وعاجز اولنلر جانبنه یم چکیجی ورعایت ایدیجی اولورلر واول مرغان الهی بی خلاف وبی کینه
فی نفس الامر صفوت سینه ایله خوشلردر (مثنوی) هدهد ایشان بی تقدیس را * می کشاید راه صد بلقیس را
بو طیور الهیه نك هدهدیکه مراد رسولان الهی ومبلغان احکام ربانیدن جناب حقی تقدیس وتنزیه ایتمکدن
اوتری ملاقات سلیمان حقیقی یه مستعد اولان صد بلقیسك راهنی آچر یعنی سلیمان حقیقت جانبنه اوچر (مثنوی)
زاغ ایشان گر بصورت زاغ بود * باز همت آمد وما زاغ بود * وبو مرغان الهینك زاغی اگرچه صورتده وظاهرده
زاغ ایدی یعنی بحسب الظاهر سیاه پوش واحقر وکریه المنظر ایدی ولکن فی الحقیقه شهباز همت کادی
مازاغ البصر وما طغی) کلامنك مفهومنك مظهری ایدی یعنی اول صورتا زاغ کبی اولنك قلب کوزی ماسوایه
میل ایلمدی ودخی مشاهدهٔ محبوب حقیقیدن تجاوز قیلمدی دیمك آنك شاننده در بودخی صحیح اولوردی دیمك اولور
(مثنوی) لکلك ایشان که لك لك می زند * آتش توحید در شك می زند * وبو طیور الهینك لکلکی که دائما لك لك

صداسنی اوررشکه توحید آتشی اوررنته کم برغزلده بیوررلر بیت شیخ مرغانست لکلك لکلکش دانی که چیست
حمد لك والشکر لك والملك لك یا مستعان (مثنوی) وان کبوترشان زبازان نشکهند * باز سر پیش کبوترشان نهد *
وبو طیور الهیه نك کبوتری که مراد بالا پر وعالی تر اولان اولیای عظامك بیك کوهرلریدر دنیا بازلرندن هیبت طوتمزلر
وقورقمزلر بلکه بازانلرك کبوتری اوکونده باش قوریعنی بو عالم صوریده باز کبی وشکار کبی شکارساز اولنلر
بونلرك کبوترلرینك اوکنه باش قوروتعظیم وانقیاد قیلور (مثنوی) بلبل ایشان که حالت آرد او * در درون خویش
گلشن دارد او * وبو مرغان الهینك بلبلی که مراد عاشق کل حقیقت اولنلردر که آنلرك کلامی وصداسی انسانه وجد
وحالت کتوررر اول بلبل کندینك درونده کلشن طوتردنیا کلشننه احتیاج طوتمز خارجده اولان کلستانی
خاروخس کبی بیانه آتر (مثنوی) طوطی ایشان زقند آزاد بود * کز درون قند ابدرویش نمود * اول مرغلرك
طوطیسی ظاهر اقنددن ازاد ایدی زیرا درونندن اکا ابدی قند یوز کوستردی یعنی بونلرك شکر معارف وعلوم بین
طوطیلری قند صوری ییمکدن آزاد اولدی زیرا که درونلرندن قند ابدی یعنی حلاوت سرمدی آنلره یوز کوستردی
(مثنوی) پای طاوسان ایشان در نظر * بهتر از طاوس پران دگر * وبونلرك طاوسلرینك آیاغی نظرده زینت
صوریه ایله متزین اولان کمسه لردن دخی قدم سعادت توأملری نظر عرفاده اول غیری طاوسك قنادندن یکرکدر یعنی
غیری کمسه لرك طاوس پر اولان مزین محبوبلرندن یکدر بوهم وجهدر غیری پرواز وجولان ایدیجی طاوسدن یکرکدر
بو وجه اوزره طاوس مضافدر (مثنوی) منطق الطیران خاقانی صداست * منطق الطیر سلیمانی کجاست * خاقانه
منسوب اولان یعنی سلیمان پیغمبر علیه السلامه ویا خود پادشاهان جهانه مخصوص اولان قوشلرك منطق الحق
صیت وصدا وآواز ونوادر سلیمان حقیقتنه منسوب اولان طیورك منطقی قنده در که آنلر هوادن سویلر وبونلر خدادن
سویلر (کما قال الله تعالی فی نطق نبیه (وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی) پس بینهما اده تفاوت چوقدر والهه
دعوت قیلان کمسه لرك نطق وقولندن احسن بر قول وصدا دخی یوقدر (کما قال الله تعالی ومن احسن قولا ممن دعی
الی الله وعمل صالحا) مرادا للهه دعوت ایلین انبیا علیهم السلام واولیا وعلمای عظامدر (کما قال فی التفسیر الکبیر
ان کل من دعی الی الله بطریق من الطرق فهو داخل فیه (پس بو آیت کریمه نك مفهومی معلوم اولیجق طیور خاقانینك
منطقی طیور الهیه نك منطقنه نیجه معادل اولور که بونلرك قولی احسن اقوالدر (م ی) تو چه دانی بانك مرغان راهمی
چون ندیدستی سلیمان را دمی * سن مرغلرك بانك وصداسنی نه بیلورسن چونکه برنفس سلیمانی کورمدك یعنی
سن بوذکر اولنان مرغان الهینك صدا ونواسنی نه بیلورسن وسوزلرنده اولان سوز ورموزه نوجهله عالم اولورسن
چونکم سلیمان حقیقی بردم کورمدك وآنی اول طیور الهی کبی مشاهده قیلمدك بو طیور الهیه نك کلماتن بیلنلر
سلیمان حقیقی مشاهده قیلنلر درو آنك علیه السنهٔ انبیا علیهم السلامه واولیای عظامه عالم اولنلردر (مثنوی)
پر آن مرغیکه بانکش مطرب است) از برون مشرق ست ومغرب ست) اول برمرغك قنادی که آنك بانکی طرب وشوق
ویریجیدر مشرقك ومغربك طشره سندندر یعنی مرغان الهیدن اول برمرغك پرعقلی که آنك صداسی
ویریجی وفرح آرز بجیدر مراد اول برولینك پرعقلی که آنك صداسی مطرب ارواحدر اول پرعقلك صداسی
مشرق ومغربك وراسندن واطراف جهانك علاسندندر (مثنوی) هریك آهنکش زکرسی تا ثریست * وزثری
تا عرش در کر وفریست * اول پرعقلك هر بر آهنکی کرسیدن ثرایه دکین ودرثرادن عرشه دکین زیاده کر وفرده در یعنی
عرشدن فرشه وفرشدن عرشه دك اول مرغ الهی اولان عقلك حکم وآهنکی نافذ وجاری وکلال وضعفدن عاریدر
(مثنوی) مرغ کو بی این سلیمان میرود * عاشق ظلمت چو خفاشی بود * مرغکه بوذکر اولنان سلیمانسز کیدر
برخفاش کبی ظلمته عاشقدر سلیماندن مراد کرکسه جناب الهی اولسون وکرکسه خلیفهٔ الهی اولان
ولیٔ کامل اولسون علی کلا التقدیرین برکسه که بو سلیمانسز کیدر برخفاش کبی ظلمته عاشقدر اول کمسه
مانند خفاش عاشق ظلمات اولور ونوردین ویقیندن چیقوب ظلمت کبر وکینده قالور وبو آیتك مفهومی
ماصدق حالی اولور (والذین کفروا اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات (مثنوی) با سلیمان خوکن
ای خفاش رد * تاکه در ظلمت نمانی تا ابد * ای مردود خفاش سلیمانله خوی ایله تا که ابدی ظلمتده قالمیه سن یعنی
سلیمان حقیقتله خوی ایله وآنکله انیس اول ای بد اولان خفاش تاکم ظلمات طبیعیه ده ابدی قالمیه سن مادامکه
سلیمانله انسیت قیلمیه سن ظلماتدن خروج ومرتبهٔ نورانی یه عروج بولمیه سن (کما قال الله تعالی (الله ولی الذین امنوا
یخرجهم من الظلمات الی النور والذین کفروا اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات (مثنوی) یك گزی
ره که بدان سو می روی * همچو گز قطب مساحت می شوی * من تقرب الی ذراعا تقربت الیه باعا حدیثنك مصداقنجه

برارشون بوله که سلیمان حقیقی جانبنه کیده سن ارشون کبی دین وطریقتده قطب مساحت اولورسن یعنی معیار ومیزان
خلق عالم اولورسن که هرکس دین ودیانتی وفهم وفراستی سنکله وزن وعیار ایلر (م ی) وانکه لنگ ولوك آن سو می جهد
ازهمه لنگی ولوکی می رهد * واول کمسه که لنك ولوك اول سلیمان جانبنه صحرایه وتوجه قیله دوکلی سقطلقدن
ویورغونلقدن قورتلور بوهم وجهد رواول وقت که اول جانبه لنك ولوك قالقرسن وصچرارسن جمیع لنك
ولوکدن قورتلورسن (قصهٔ بط بچکانکه مرغ خانکی پروردشان) قاز یاوریلرینك قصه سی بیاننده درکه آنلری
طاوق بسلدی (مثنوی) تخم بطی کرچه مرغ خانه ات * کرد زیرپر چو دایه تربیت * سن قازك تخمی سن اکرچه
مرغ خانه سکا قنادی التنده دایه کبی تربیت ایلدی بطدن مراد روح محمدی ومرغدن مراد طبع انسانیدر پس انا من
الله والمؤمنون من نوری) حدیث شریفنك فحواسنجه ای مؤمن سن تخم بط سن یعنی بحر حقیقتده بط کبی غواص
اولان روح محمدینك تخمی سن اکرچه مرغ خانهٔ طبیعت دایه کبی سنی پر حمایت وصیانتنده تربیه ایلدی ولکن
سن فی الحقیقه طبیعت عالمندن دکلسن (مثنوی) مادرتو بط آن دریا بدست * دایه ات خاکی بد وخشکی پرست *
سنك مادرك که روحدر آندن تولد ایلمش وظهوره کلمشدر اول دریای حقیقتك بط وغواصی اولمشدر سنك دایك که
طبیعتدر عالم خاکه منسوب اولدی ودخی خشکی پرست اولدی (مثنوی) میل دریا که دل تو اندرست *
ان طبیعت جانت را از مادرست * دریایه میل که سنك کوکلك ایچنده در اول طبیعت ومیل سنك جانکه مادرکدندر
یعنی شول دریای معنایه میل ومحبت ایلمك که سنك دلکده واردر اول طبیعت سنك جانکه مادر حقیقتك جانبندندر
دایه لك اولان طبیعت جسمانیه طرفندن دکل (م ی) میل خشکی مر ترازین دایه است * دایه را بکذارکو بدرایه است
خشکلك عالمنه سنك میل ایلمك بودایهٔ طبیعتندر پس دایهٔ طبیعی ترك ایله که اول بدرایه در (مثنوی)
دایه را بکذار بر خشك وبران * اندر آدر بحر معنی چون بطان * دایه یی قوریده قوسن سور بطلر کبی معنی
دریاسنك ایچنه کل یعنی بو خشکلك عالمنده دایهٔ طبعی ترك ایله وسور بحر معنی ایچره کل بطلر کبی وغواص اول مرغابیلر
کبی (م ی) کر ترا دایه بترساند ز آب * تو مترس وسوی دریا ران شتاب * اکر سنی مادر طبیعتك قورقوده آب معنادن
سن قورقمه ودریای حقیقت جانبنه سرعتله سور وکندیکی اول بحر وحدته طالدر (م ی) تو بطی بر خشك وبر تر زندهٔ
نی چو مرغ خانه خانه کندهٔ) سن من حیث المعنی مانند بطسن خشك عالمنده وترك عالمنده زنده سن یعنی ظاهر وباطن
عالمنده حی وحاکم وکی سن مرغ خانه نك قبیح رایحه لوسی دکلسن (م ی) تو ز کرمنا بنی آدم شهی * هم بخشك
وهم بدریا پانهی * سن کرمنا بنی آدمدن شاهسن هم قوری یه هم دریایه آیاق قورسن یعنی سن ای مؤمن جناب حقك
بر بنی آدمی مکرم قیلدق دیمسندن شاهسن هم بره وهم دریایه آیاق قورسن ومتصرف اولورسن (مثنوی) که حملنا
هم علی البحر بجان * از حملناهم علی البر پیش ران * سورهٔ بنی اسرائیلده اولان آیته اشارتدر (ولقد کرمنا بنی آدم)
تحقیقا بز بنی آدمی علی العموم مکرم قیلدق احسن صورتله واعتدال قامتله ودخی ارض اوزره تسلطن ایله ودخی نیجه
صناعتله وبونلر امثالی شیلرله وعلی الخصوص مکرم قیلدق علوم ومعارف وانوار دینیه واسرار یقینیه ایله (وحملناهم
ویز آنلری سوار ایلدك دواب اوزره (فی البر) قره ده (والبحر) دخی آنلری سوار ایلدك بحرده سفن جاریه اوزره
(ورزقناهم) ویز بونلره رزق ونصیب ویردك (من الطیبات) فنون نعیم وضروب مستلذاتدن که یا بصنعهم حاصل اوله
ویا بغیر صنعهم حاصل اوله (وفضلناهم) وبنی آدمی بر تفضیل ایلدك علوم وادراکاتله که بونلرك وجودنده مرکبدر
(علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) بز خلق ایلدیکمز کسه لردن چوق خلقك اوزرینه تفضیل ایتمکله اما محققین
بو معنایی ویررلر که بز بنی آدمی مکرم قیلدق معارف وعلوم وعوارف ومفهوملرله و بز آنلری حامل قیلدق بر جسمه وبحر
روحه یعنی آنلری متصرف قیلدق عالم اجسامه وبحر ارواحه وبشرك ملائکه اوزره تفضیلیتنده علمانك چوق قیل وقالی
وبحث وجدالی واردر لکن زبدهٔ کلام وما حصل مرام بودر که رسل بشر رسل ملکدن واولیای بشر اولیای ملکدن
وصلحای بشر صلحای ملکدن وعوام بشر عوام ملکدن افضلدر معنی بیت سن جان سن بیل بحر روح اوزره بز بونلری
بوکاندك دینلن سن بونلری بر اوزره حمل ایلدك دیدیکی جانبدن اوکه سور یعنی بر طبیعتدن بحر روحه وعقله جانکی
ایر کوردیك اولور (م ی) مر ملائك را سوی بر راه نیست * جنس حیوان هم ز بحر آکاه نیست * تحقیقا ملائکه نك
بو بر طبیعت وحیوانیت جانبنه یولی یوقدر وجنس حیوان دخی بحر حقیقت ودریای ملکیتدن آکاه دکلدر (م ی)
تو بتن حیوان بجانی از ملك * تا روی هم بر زمین هم بر فلك) سن ایسك ای انسان تن ایله حیوان وجان ایله ملکدن سن
تا کم کیده سن تنله زمین اوزره وهم روحله فلك اوزره (م ی) تا بظاهر مثلکم باشد بشر) بادل یوحی الی دیده ور
بودریای حقیقته آشنا اولان تا ظاهرده سزك مثلکز بشر اولور بکا دل ایله دیده ور وحی اولنور وحقدن قلبه القای

اسرار قیلنور وجنس بشر بو صفت سببیله بر تردر دیدیکی سورهٔ کهفده اولان آیته اشارتدر تفسیری جلد اولده زید
حکایه سنده مرور ایتدی (مثنوی) قالب خاکی فتاده بر زمین * روح او کردان برین چرخ برین * خاکه منسوب اولان
قالب زمین اوزره دوشمش کثیف اولدیغیچون وآنك روحی بو عالم فلك اوزره جولان ودوران ایجیدر (مثنوی) ماهمه
مرغابیانیم ای غلام * بحر می داند زبان ما تمام * بز جمیعا صو قوشلری یز ای غلام بزم لسانمز بحر حقیقتك اسرارنی
بیلور بالتمام بویله دیمك دخی وجه در بزم لسانمزی دریا تمام بیلور زیرا بو قدر آشنالق واقع اولمشدر (مثنوی) پس سلیمان
بحر آمد ما چو طیر * در سلیمان تا ابد داریم سیر * پس سلیمان دریا کلدی بز طیر کبی کلدك تا ابدی سلیمانله سیر طوترز
یعنی سلیمان حقیقی فی المثل بحر کبی کلدی وبزم مثالمز صو قوشی کبی اولدی سلیمان حقیقتله تا ابد الاباد بز سیر طوترز
وهر حالده سیر مع الله ایدرز وهر کاری اشله سك وهر یره که کتسك بر فحوای (وهو معکم اینما کنتم) آنکله ایشلرز وآنکله
کیدرز (مثنوی) با سلیمان پای در دریا بنه * تا چو داود آب سازد صد زره * دخی نسخه در
سلیمانله یعنی عون وهدایت رحمانله دریای روحانیت وملکیته آیاق قو تا کم حضرت داود علیه السلام کبی آب روح
سکا یوز زره دوزه والام صوری ومعنویدن سنی حفظ ایده یا خود معنی تا کم داود علیه السلام کبی آب حقیقت سنی
زرهده طوته یعنی حفظ وآماده قیله (مثنوی) آن سلیمان پیش جمله حاضرست * لیك غیرت چشم بند وساحرست
اول سلیمان حقیقی جمله نك اوکنده حاضر وهر شیئه ناظر واول کالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر وباهردر
ولیکن غیرت الهی چشم بند وساحردر (مثنوی) تا ز جهل وخوابناکی وفضول * او بپیش ما وما ازوی ملول
حتی جهل وخوابناکلك وفضوللك اجلندن اوتری او بزم اوکزده و بز اندن ملول ایز (مثنوی) تشنه را درد سر آرد بانك
رعد * چون نداند کو کشاند ابر سعد * بو بیتك ما قبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله اولور کان دیمك لازم
کلدیکه بز اول آب حقیقته وآنی مبشر اولان رعد وبرق کبی کلمانه تشنه یز اندن نیچه ملول اولورز جواب
بیورررلر که نعم تشنه یه دردسر کتورر مبشر آب حقیقی اولان رعدك صدا ونداسی چونکم اول تشنه بیلمیه که اول بانك
رعد جکر سعادت ابرنی ورحمت بولوتنی (مثنوی) چشم او مانده ست در جوی روان * بی خبر از ذوق آب آسمان
ولهذا اول تشنه نك چشمی جوی روانده یعنی اسباب جهانده قالمشدر وآسمان معنوی آبنك ذوقندن وفیضنك
جاشنیسندن بی خبر اولمشدر (مثنوی) مرکب همت سوی اسباب راند * از مسبب لا جرم محجوب ماند *
بو اجلدن مرکب همتی اسباب جانبنه سوردی ومسبب الاسبابدن لا جرم محجوب قالدی (مثنوی) آنکه بیند
او مسبب را عیان) کی نهد دل بر سببهای جهان * اول عاشق که مسبب الاسبابی عیانا کورر وآنی هر حالده مرید وفاعل
مشاهده قیلور اول کمسه جهانك سببلری اوزره نیچن کوکل قور وآنك قلبی وسائل ووسایطه نوجهله مربوط اولور نه کم
اول بادیه نشین اولان زاهد واول بریه وبیابانده عبادت قیلان عابد قطع اسباب ووسایل ایلیوب جمیع امورنی حضرت
حقه تفویض قیلمش وعبادت حقه جان ودلله مشغول اولمش ایدی وآب ونان وغدای جانی اول یرده بولمشدی نه کم
بو مناسبتله بو حکایته شروع ایدوب بیوررلر (حیران شدن حاجیان در کرامات ان زاهد که در بادیه تنها ش
یافتند بر سر ریك سوزان (مثنوی) زاهدی بد در میان بادیه * در عبادت غرق چون عبادیه * عبادیه بفتح العین قبایل
شتی در بطون عربدن عباده اول قبائل متفرقه یه منسوب اولان کسه لره دیرلر وزاهدی عبادتده عبادیلره تشبیه
بیورملری اول طائفه اولا بریه نشینلر در وثانیا کندی آیینلری اوزره عبودیت وبنده لکده مجد ومقدملردر ولهذا
اول زاهدی بو طائفه یه عبادتده تشبیه بیوردیلر معنی بیت بادیه ایچنده بر زاهد وار ایدی عبادیه کبی عبادته غرق
ایدی (مثنوی) حاجیان انجا رسیدند از بلاد * دیده شان بر زاهد خشك اوفتاد * حاجیلر اطراف بلاددن اورایه
ایرشدیلر آنلرك چشمی خشك وبادیه ده زاهدی اوزره دوشدی یعنی حاجیلر اول خشك مکانده زاهدی کوردیلر
(مثنوی) جای زاهد خشك بود او تر مزاج * از سموم بادیه بودش علاج * زاهدك جای ومکانی خشك ایدی واو زاهد
تر مزاج ایدی یعنی مزاجی یوسندن بری ایدی آنك علاجی بادیه نك سمومندن ایدی یعنی حق تعالی باد سمومی آکا نافع
قیلمشدی حتی مزاجنه واعضاسنه اول باد سمومدن علاج وقوت کلمشدی (مثنوی) حاجیان حیران شدند
از وحدتش * وان سلامت در میان آفتش * آنك وحدت وتنهالغندن حاجیلر حیران اولدیلر وآنك آفت ایچنده
سلامتندن حیران اولدیلر (مثنوی) در نماز استاده بد بر روی ریك * ریك کز تفش بجوشد آب دیك * نمازده قومك
یوزی اوزره طورمش ایدی بر ریکله که آنك تف وحرارتندن چولمکده اولان صو قینار ایدی (م ی) کفتیء سرمست
در سبزه وکلست * یا سواره بر براق ودلدلست * دیدککه سبزه وکل ایچنده مست برکسه دریا خود دیدك براق ودلدل
اوزره سوار اولمش بر سواردر (مثنوی) یا که پایش بر حریر وحلهاست * یا سموم اورا به از باد صباست * یا خود

دیدکه آیاغی جریو حله لراوزره دریا خود سموم اکا باد صبادن بکدر (م ی) ایستادند انتظار اودر نماز * تاشود
درویش فارغ ازنماز * پس اول جماعت نیاز وانتظارله قالدیلر تادرویش نمازدن فارغ اوله (م ی) چون زاستغراق
بازآمد فقیر * زان جماعت زنده روشن ضمیر * چونکه فقیر عالم استغراقدن کیروکلدی اول جماعتدن روشن
ضمیر برزنده (مثنوی) دید کابش می چکد از دست ورو * جامه اش تر بود از آثار وضو * اول روشن ضمیر اولان زنده کمسه
کوردیکه اول درویشك آب طملرالندن ویوزندن آقك جامه سی یاش ایدی آبدستك اثرلرندن (مثنوی) پس
بپرسیدش که آبت از کجاست * دست را برداشت کزسوی سماست) پس اول کمسه درویشه صوردیکه سنك آبك قندندر
الني یوقری قالدردی بویله دیوکه سما جانبندندر (مثنوی) کفت هرکاهی که خواهی می رسد * بی ز چاه وبی ز حبل
من مسد * اول روشن ضمیروزنده دل درویشه ایتدی هرقچن که استرسن آب ابرشورمی چاه سزوایفدن اورلمش ایپ سز
(مثنوی) مشکل ما حل کن ای سلطان دین * تا ببخشد حال تو ما را یقین * ای دینك سلطانی بزم مشکلمزی
حل ایله تاسنك حالك وکرامتك بزه یقین بغشلیه واطمئنان ویره (مثنوی) وانما سری ز اسرارت بما * تا ببریم از میان
زنارها * سنك اسرارکدن بزه آشکاره برسر کوستر تا بلیمزدن زنارلری قطع ایده لم (مثنوی) چشمها را کرد سوی
آسمان * که اجابت کن دعای حاجیان * درویش چونکه اول کمسه دن بو سوزلری اشتدی کوزلرنی آسمان جانبنه ایلدی
بویله دیوکه الهی حاجیلرك دعاسنی اجابت ایله (مثنوی) رزق جویی من ز بالا خو کرم * تو ز بالا برکشودستی درم * الهی
رزق جو بلغه بن بالادن خو کرم یعنی رزق طلب ایدیجیلکه عالم اعلادن خوی طوتمشم زیراسن قپویی بکا آسماندن
آچدك (مثنوی) ای نموده تو مکان درلامکان * فی السماء رزقکم کرده عیان * بوآیت سورۀ ذاریاتده در تفسیری
سماده در سبب رزقکز یعنی امطار ودخی سزلك وعده اولنديغکز جنت وثواب جناب عزته خطابا بیوررلرکه ای برقادر
سنکه کوسترمشسن لامکانی عدم مکانده وسبب کوستردك (وفی السماء رزقکم) قولنی قوللریکه عیان ایلدك حال
بوکه سما وامطار وسحاب وما اشبه ذلك هب آلت ملاحظه در پس ویرن حقیقتده ینه سن سن (مثنوی) درمیان این
مناجات ابرخوش * زود پیدا شد چو پیل آبکش * زاهد مناجات ایچنده ایکن خوش سحاب صو چکیجی فیل کبی
فوری پیدا وظاهر اولدی (مثنوی) همچو آب از مشك باریدن کرفت * درکو و در غارها مسکن کرفت * مشکك صوبی
کبی اول ابر یاغدرمق طوتدی یعنی مشکك صوبی نیجه جاری اولورسه اول ابرخوش دخی امطاری اویله اجرا ایلدی
چقورلرده وغارلرده اول آب مسکن طوتدی (مثنوی) ابر می بارید چون مشك اشکها * حاجیان جمله کشاده
مشکها * ابر مشك کبی اشکلر یاغدردی حاجیلر جمله مشکلرنی آچمشلر واول آبدن مشکلرنی طولدرمشلر (مثنوی
یك کروهی زان عجایب کارها * می بریدند از میان زنارها * قوم دیکر را یقین در ازدیاد * زین عجب والله اعلم بالرشاد
قوم دیکر ناپذیرا ترش وخام * ناقصان سرمدی تم الکلام * طائفۀ حجاج بوکرامت عظمی نك ظهورنی مشاهده
قیلدقلرنده اوچ قسم اولدیلر بر کروه اول عجایب کارلردن جمله دن بری اول بیابان خشکستانك تروتازه اولمسندن
ودعاسی مستجاب اولوب آسماندن درحال باران نزول قیلمسندن بللرندن زنارلری کسدیلر یعنی میان جانلرندن
زنار کفری وانکارلری قطع ایدوب کرامت اولیایه اقرار قیلدیلر وخوارق عاداته مؤمن اولدیلر برقومك دخی بو عجب
کرامتدن یقینی ازدیادده اولدی یعنی برقومك دخی مقدما کرامت اولیایه اقرار وخرق عادات اصفیایه ایمانلری وار
ایدی آنلرك بوکرامت عجیبه دن یقینی ازدیادده اولدی والله تعالی مقصود بالذاته موصل اولان طوغری یوله اعلمدرکه
ازدیاد یقینی دخی اول معلوم الهی اولان ارشاد وسداد دندر وبرقوم دخی بوکرامتی ناپذیرا یعنی قبول ایتمیجی
اکشی وخام اولدیلر وناقصان سرمدی قالدیلر کلام تمام اولدی وسوزغایتنه بولدی زیرا منکر کرامت اولیا
اولنلره کلام سویلمك مقتضای علم وحکمتدن عدول ایلمکدر والله اعلم بالصواب * والیه المرجع والمآب * این چنین
فرمود مولانای ما * کاشف اسرارهای کبریا * این نه بخمست ونه رملست ونه خواب *
* وحی حق والله اعلم بالصواب *

تم الجزء الثانی من شرح المثنوی الشریف ویلیه الجزء الثالث

